PARISIIS

G B

1573.

C C A S F C W

Herodoti Halicarnaſſei hiſtoriæ lib.IX, & de vita Homeri libellus:

Illi ex interpretatione Laur. Vallæ adſcripta, hic ex interpret. Cõradi Hereſbachii: vtraque ab Henr. Stephano recognita.

Ex Cteſia excerptæ hiſtoriæ.

Icones quarundã memorabiliũ ſtructurarũ.

Apologia Henr. Stephani pro Herodoto.

Eiuſdẽ H. Steph. de hac ſua editione diſtichõ,

Herodoti Latium poſſederat hactenus vmbram,
Nunc Latium corpus poſſidet Herodoti.

ANNO M. D. LXVI
Excudebat Henricus Stephanus, illuſtris viri Huldrichi Fuggeri typographus.

HENR. STEPHANI ELEGEION
in eos qui Herodoti hiſtoriam fabuloſitatis accuſant.

Quiſquis is eſt vel quiſquis erit quo iudice mendax
   Dicar,vel nimium vel nihil ille ſapit.
Nil ſapit,hoc vulgo qui dicere credulus audet,
   Atque leui famæ pondus ineſſe putat:
At ſiquis lectis hoc auſit dicere Muſis,
   Quum ſapit has vltra,plus ſatis ille ſapit.

Eiuſdem, in Herodoti interpretationem à ſe recognitam.

Qui verax propria,mendax interprete lingua
   Antè fui,verum nunc in vtraque loquor.

HENRICVS STEPHANVS IOACH. CAMERARIO SVO S. D.

POST Herodotũ Thucydides, inquit M. Tullius: (in cuius dicti explicatione aut ego fallor, aut alii multi falluntur) at ego tibi contrà, mi Camerari, Herodotum post Thucydidem, tuũ ἀμοιβαῖον munusculum Hesiodea mẽsura ἀντιπαμειβόμενος. Quẽ tu mihi Herodotum narras? inquies: illúmne cum suo Zopyro, aut sua cum Artaynte, miserandis pariter nefandísque modis ab interprete mutilatum, laceratum, fœdatum, prorsus denique deformatum? Imò verò absit vt tam turpe támque horrendum spectaculum, Massagetis potius aut Cyclopibus dignum, in conspectum tuum venire permittam. Túne igitur (dices) Latinum Herodotum ad me mittis incudi per te aut alium quempiam redditum? Certè si totum incudi redditum dixero, mẽtiar: si ex parte, & quidem magna ex parte redditũ, non mentiar. Ita enim res (ne te diu suspensum teneam) se habet. Quum eodẽ tempore quo Thucydidem Græcum Latinúmque edidi, de edendo quoque Herodoto cogitassem, atque adeo nõ paruam pecuniæ vim in picturam sculpturámque quarundam ad eum pertinentium iconum insumpsissem, contigit vt is quem in recognoscẽda Thucydidea interpretatione exantlaueram labor, me ab Herodotea, quam ex eadem officina prodire animaduertebam, planè deterreret. Sed tamen periculum aliquando tandem facere placuit an officina illa sui vsquequaque similis fuisset, an potius in cudẽda Herodoti interpretatione meliorem quàm in altera quicunque est eius author operam nauasset. At ego non tam ouum ouo quàm duas illas fabricas sibi similes esse comperi. hoc tamen interesse animaduerti, quòd quæ in Thucydidea peccata sunt, bilem lectori, at quæ in Herodotea, risum potius mouere possint. Quis enim adeo sit Democritus vt illi ad multos concionum Thucydidis locos bile non intumescat iecur, quos ille quisquis est interpres ita in Latinum sermonem vertit vt simul eloquentiam summam in meram infantiam verterit? Quis vicissim adeo sit Heraclitus vt risum vel cachinnum potius ad illos Herodoteæ interpretationis locos compescat, in quibus nouos montes, nouos populos, nouas gẽtes ex vno calami ductu ortas intuetur? Vetus fuit verbum, Sẽper Libya noui aliquid adfert: at hæc interpretatio Libyæ vice fuerit viris doctis, quibus eam cũ textu Græco conferre minimè graue videbitur. Illic enim ἱρὸν (Ionico more positum pro ἱερὸν) id est sacrum, in montem nomine Hirum noua quadam metamorphosi mutatum cõspiciet: illic ex μυχοῦ (id est recessu, vel sinu) Inachum siue Machũ vrbem: ex οἵτινες (id est Qui) populum nomine Hœtines: illic ex ἥσσονας (id est inferiores) populum Hessones: illic denique ex ἀλέες (quod declarat Vniuersi, vel Simul omnes) populosissimam gentẽ Halees repentè emergere videbit. Eant nunc qui magicarum vocum potẽtiæ vel circa leuissima operá fidẽ derogant, quũ tanta à tantillis istis quinq; vocibus miracula, & quidem nullius Circes ope adiutis, edita cernantur. O quàm opportunè in Deucalionea tempora incidisset huiusmodi interpres: quàm strenuus humani generis reparator, sine lapidum iactatione, fuisset. His atque si-

milibus iocis immensum quem circa bellæ illius interpretationis castigationem exhausi laborem, fallere interdum iuuit. Quibus fortasse non absimilia ipse quoque, si foret in terris, iocaretur Democritus. Verùm vt vnde digressa est, eò mea reuertatur oratio, quum nō tam ouum ouo quàm duas illas interpretationes sibi similes esse comperissem, ego tamē nunquam ad subeundum castigationis onus magis imparatus fuissem, (idque cum ob alia, tum propter eos qui sub prelo erant libros, quos tibi paulo pòst recensebo) quem laborem vires etiam infirmæ detrectare suadebant, eum à me repentina necessitas extorsit. Quum enim in Homeri locum (cuius impressionem casus quidam interruperat) sufficiendus aliquis Græcus scriptor esset, commodè in illo incommodo accidere videbatur vt Herodotus Ion Ionis Homeri vicariū se offerret. Sed quāuis & omen hoc animum ad spem erigeret, & necessitas stimulos admoueret, timidè tamen vel trepidè potius manum operi admouebam: donec eruditissimus vir Theodorus Beza & huius scriptoris amantissimus, operam mihi suam pollicendo, (quam & nauauit qualem in præfixa ad lectorem epistola docui) ita me confirmauit, vt huius authoris editionē vno cœptam prelo, duobus prosequutus sim. Sed quorsum tam multa? inquies: cur tam anxiè facti tui rationem exponis? Nimirum vt si consilium meum tibi non vsquequaque probem, temeritatis saltem crimen effugiam, atque hoc à te impetrem vt hunc meum laborem boni consulere, non autem ἀργυραμοιβικῶς ἐξετάζειν velis: quippe cui, quot menses poscebat, vix tot à me dari potuerint dies. Si enim horarum à me in hoc qualecunque est opus insumptarum numerus subducatur, nequaquam duodecim integros dies confecerint.

De authore autem huius interpretationis (quisquis is est) quid dicā? Indoctus certè is non fuit, sed nec doctus fuit: infidelem certè interpretē eum non vocarim, sed nec fidelem vocare ausim: negligens certè fuisse non videtur, sed nec diligens fuisse comperitur: sed siquid medium inter doctum virum & indoctum, inter fidelem & infidelem interpretem, siquid denique medium inter diligētem & negligētem esse potest, aut siquid ex his alioqui contrariis conflatum imaginari possumus, id in eo fuisse putandum est. Miraris quod dico? at quod magis mireris addam. Hanc interpretationem, aut non vnius viri, aut vnius quidem, sed duplici ingenio præditi opus esse aio. Quòd siquis quomodo fieri possit vt aliquis duplici ingenio sit præditus, me roget, eum ego vicissim interrogabo quî fieri possit vt vnum idémque ingenium in vna eadémque suæ interpretationis pagina rem eandem hîc aptis & Latinis, illic ineptis & barbaris verbis reddiderit: in eruendo sensu huius loci alioqui obscuro Lyncei oculos habuisse, in eliciendo sensu illius loci claro & aperto Hypsea cæcior fuisse videatur. quî fiat vt alicubi ita verbis Græcis insistat vt ea in re superstitiosus sit potius quàm religiosus: alicubi contrà, ea non libertate solùm sed licentia etiam vtatur, vt quæ sint interpretis partes oblitus videri possit. quî denique fiat vt illius loci interpretatio acutissimum hominis iudicium testetur, huius interpretatio vel ipso communi sensu hominem caruisse arguat. Nam si bona non ita malis permixta essent vt in vna eadémque pagina, imò verò in vna interdum periodo v-

traque inuenirentur, sed aliquot paginas integras bene, aliquot deinde male interpretatus esset, ad harũ interpretationem ebrium, ad illarũ sobrium accessisse, vel non eiusdem interpretis totũ esse opus suspicarer: nunc, quum vel vnius periodi interdum prius membrum alioqui difficile, felicissime sit redditum, posterius, quod erat facilius, infelicissime: aut vice versa: quomodo in vna periodo sobrium & ebrium eundem fuisse, aut vnam eadémque periodum duos interpretes habuisse verisimile cuiquam fiat? Sed nec illud facile cuiquam persuadebitur, eundem quidem interpretem fuisse, sed eum in vno periodi mẽbro aliquem se doctiorem consuluisse, in altero autem neminem in consiliũ adhibuisse. Quid igitur superest vt dicamus? equidem quid aliis hac de re dicendum supersit nescio: aliud certè mihi superest nihil, nisi vt id mirari quidem ac sæpe miratum esse, sed eius causam & antea ignorasse & nunc quoque ignorare fatear. Cætera quæ de edito à me Latino Herodoto dicenda putaui, ex ea quam præfixi ad lectorem epistola (si legere graue non fuerit) intelliges.

VENIO ad eam qua tuum illud munusculum ornasti epistolam. In ea me tam amanter à te tanto viro compellari, sanequam gaudeo: sed nimium honorificas illas compellationes non agnosco. Nullis tamen me nec laboribus nec sumptibus parcere, dum in promouenda re literaria vestigiis patris mei insisto, hi quos dum hæc scriberem, sub prelo habebam scriptores (quorum te nomina libenter auditurum scio) testari poterunt. POETARVM veterum syntagma (grandibus pariter & elegantibus literis) Homeri, Hesiodi, Theognidis, Phocylidis, Orphei, Theocriti, Nicandri, Callimachi, Arati. SOPHOCLES cum omnibus quæ in eum extant scholiis. POLEMONIS & HIMERII declamationes. Et hæc quidem Græco sermone. Latino autẽ, MEDICORVM syntagma è Græco sermone in Latinum versorum, Aretæi, Rufi, Oribasii, Tralliani, Pauli AEginetæ, Aetii, Actuarii, aliorúmque fere omnium præter Hippocratẽ & Galenũ: additis & ex Latinorum medicorũ numero iis quibus primæ deferuntur. Inchoatum erat & SYNTAGMA concionum ex omnibus tã Græcis quàm Latinis historiis excerptarum: sed Græco sermone in Latinum translato. quibus & indicem qui eas in certas classes distribuat, adiũgere decreui. ANTHOLOGIAM autem Græcorũ epigrammatum quæ ante paucos dies è prelo exiit, ad te vnà cum ipso Herodoto mitto.

QVOD scribis, eam meæ epistolæ partem, qua te vt commercium cum Musis cõstanter habeas cohortor, nescio quid cogitationum animo tuo commouisse, quasi vel ipse suspicari vel ad suspicandum aliis ansam dare videar, aliud à te suscipi atq; agi quàm vt bonas literas colas: non de nihilo certè (vt verum fatear) hæc animo tuo incessit cogitatio. Illa enim reuera mentem meam subierat suspicio, ex eo nimirum orta quòd iampridẽ nulla scripta prodiisse à te intellexissem. Tunc enim ne rude (prout mereris) donari velles, magno literarum omnis generis dispendio, vereri vel potius pertimescere cœpi. Sed quædã tua ποιημάτια quæ paulo pòst in manus meas peruenerunt, illo metu me liberauerunt.

Quòd in extrema epistola, Adriani Turnebi mortem (mei post Petrũ Danesium & Iacobum Tusanum præceptoris) non fictis lamentis prosequeris, facis tu quidem quod non te solùm sed omnes literatos facere decet: quòd verò & eius sapientiam, doctrinam, virtutem, humanitatem pleno ore prædicas, in eo animi tui candorem (rem hoc seculo rarissimã) & agnosco & magnopere laudo. Nimis enim verum hodie experimur illud Ascræi poetæ, Καὶ κεραμεὺς κερ. Sed quid hoc sibi vult quod à te subiungitur? quum ais, quo maiorem iacturam hæc nostra studia fecerint, eo plus curæ laborísque in me meíque similes recũbere? Imò verò quod de me nonnisi ioco, de te seriò dici potest, illius morte, in te, & in tui similes, (quos paucos orbis habet) in te vnũ, inquam, totã literariã rempublicã inclinatã recumbere. Cæterùm quũ te laudum eius tam studiosum esse animaduertissem, nõ dubitaui quin grata tibi lectio futura esset eorum quibus tumulum eius ornaui epigrammatum: quare adscribenda censui, tua vicissim (si qua scripseris) expectans.

ΕἸΣ ἈΔΡΙΑΝῸΝ ΤΟΎΡΝΗΒΟΝ.

Τουρνήβου μὲν πρὶν κλέος ἔπλετο οὐρανομήκες,
  Νῦν δ᾽ αὐτοῦ ψυχὴ οὐρανοῦ ἐνναέτις.
Καὶ γὰρ ἐπιχθονίης σοφίης δεδαημένη ἄκρα,
  Ἦλθε καὶ οὐρανίης ἄκρα δαησομένη.

IN ADR. TVRNEBI TVMVLVM.

In manes ingrata tuos hæc ora ferentur,
  Quòd taceant te, à te quæ didicere loqui.
Sed reus huius agi malo, charissime, laudes
  Ingenii culpa quàm tenuare tuas.
Ergo alii laudent: ego tantùm epigrammate testor,
  Laudibus haud vllum par epigramma tuis.

In eundem.

Cur placuit cunctis Turnebus? cur tot amici
  Illi, vix hostes vnus & alter erant?
Cur placuit cunctis? tot linguis lingua diserta
  Tótne illi potuit conciliare viros?
Cur placuit cunctis? an quòd certare videbant
  Iudicii dotes dotibus ingenii?
Cur placuit cunctis? cunctas placuítne quòd artes
  Excoluit Graias, excoluit Latias?
Cur placuit cunctis? an quòd totúsque lepores
  Spiraret, totus quòd lepidósque sales?
Causæ equidem sunt hæ: sed & hæc est maxima causa,
  Hic placuit cunctis quòd sibi non placuit.

HENRICVS STEPHANVS LECTORI S. D.

QVVM inceptam à patre meo Rob. Stephano Græcorum historicorum editionem persequens, & cum in illa persequenda ordinem tenens, non quem ratio temporum quibus quisque vixerat, sed quem offerentes se occasiones suadebant, Diodorũ Siculum, mox Xenophontem, tandem & Thucydidem, vtrũque Græcum pariter & Latinum edidissem, à me Herodotũ vtraque itidem lingua loquentem expectari sciebam. Sed ex quo cum illa Thucydidea interpretatione luctatus fueram, quod naufragis vsuuenire solet, vt tranquillas etiam aquas horreant, idem & mihi vsuueniebat: ac tantum abest vt iterum aduersus Laurentianam Scyllam & Charybdin dimicare vellem, vt vix nomen audire sustinerem. Sed illa potentissima domina Necessitas me quãtumuis repugnantem in hanc arenam iterum descendere, & iugo quod excusseram, rursus collum subdere, quantumuis recalcitrantem, coegit. Hunc igitur laborem quum illa mihi expresserit, occasionem quam in mea ad Ioachimum Camerarium epistola commemoraui, nacta, diligẽtiæ quæ multis in locis desiderari potest, veniã mihi dari postulo.

Ea tamẽ lege veniam impetrare volo, vt quod hîc defuerit, id in annotationibus quæ Græcæ editioni adiungentur, cumulatissimè expleam. Ad quam differẽdam tribus potissimùm rationibus sum inductus. Prima est, quòd illam interpretationem cum Græco contextu conferendo, & quas interpres sequutus erat diuersas lectiones examinãdo, maius veterum codicum auxilium desiderarim. Quanuis enim multas ex illis lectionibus, in quibus à vulgatis editionibus Græcis interpretatio illa dissentit, ex nostris vetustis exẽplaribus annotatas repererim, (quarum etiam nõnullas margini huius Latinæ editionis adscripsi, eásque præsertim quibus lacunæ explentur) non tamen omnes tum quas ille rectè sequutus esse videtur, tum quas præterea in locis alioqui obscuris sequẽdas iudico, aut reperi, aut reperturum me, nisi consultis multis aliis veteribus exemplaribus, speraui. Secunda quæ me ad differẽdam Græcam editionem impulit causa, fuit Theodori Bezæ pollicitatio. is enim in describendis pictori iconibus quæ huic volumini subiunctæ sunt, operam suam nauasse, & quarundam suarum in tres priores libros animaduersionum, ac potissimùm in primum, copiam mihi fecisse non contentus, quũ se præterea nonnullas in hunc scriptorem obseruationes editurum polliceretur, illas ego grande moræ pretium (omniũ iudicio qui hominis doctrinã norũt) futuras existimaui. Tertia est, quòd meum imperfectũ emendationis laborem eo quo paulo antèdixi modo explere, atq; adeo, vt aliena recognoui, ita & mea ipsemet (quũ pręsertim nimiæ nimiúmq; periculosæ festinationis mihi sim cõscius) recognoscere statuerim. Nã & loci quidã, dum iam sub prelo essent, mihi clari redditi sunt, qui obscuri paulo antè fuerant. ex quibus ille est insignis lib. 2, μή με κατονοσθῇς πρὸς τὰς λιθίνας πυραμίδας. cuius, quum iam prelo commissus esset, hunc esse sensum animaduerti, Ne me præ lapideis pyramidibus, ludibrio habeas.

Sed quid ego me tam anxiè excuso? Si Conrado Heresbachio tibi imponenti, & quũ ne millesimam quidem errorum huius interpretationis partem emendasset, totam se accuratissimè emendasse iactanti, æquum te præbuisti, cur mihi, bona fide tecum agẽti, iniquum te præbebis? Sed quid de Conradi Heresbachii impostura loquor? Cum interprete & cum Conrado ipsos etiam qui antea excuderunt hunc librum typographos de imponendo tibi & de te ludificando coniurasse dicas. Nulla enim tam horrenda fingi erratorum typographicorum monstra possunt, quæ superiores editiones Gallicæ, Italicæ, Germanicæ non fouerint: quæ vix dici potest quanto & quàm molesto cum labore à me profligata fuerint: & eorum quædam in calce huius libri, in perpetuam rei memoriam, spectãda tibi visum est proponere. At bonus ille vir Conradus Heresbachius, quasi ab illis monstris sibi metueret, nullum eorum oppugnauit, imò verò ne attigit quidem. Qui tamen, quotamcũque eorum partẽ profligasset, multo melius & de Herodoto & de Herodoti lectore meritus esset, quàm dum decẽ interpretationis Latinæ errores pro decem millibus errorũ, magna cum ostentatione emendat, & eos quidem eiusmodi qui in omniũ oculos qui Græcas literas vel à limine salutarint, incurrere queant: vel dum, pro verbis Herodoti quæ non intelligit, alia quæ solus intelligit, & quæ nec Herodoti nec cuiusquam Græci scriptoris sunt, reponit: vt quum pro ἄρθμιοι nos δείθμιοι legere iubet.

Verùm his omissis, pauca de opera quam in huius interpretationis emendatione posui, & de ratione quam pro tẽporis angustiis inii vt maiore cum fructu legi Latinus Herodotus posset, dicenda nũc arbitror. Literis quas vulgus Italicas vocat, ea scribẽda censui

quæ in contextu Græco non habentur: & ex illis ea potissimùm quæ interpretem non ex aliquo veteri codice à vulgatis editionibus diuerso, (quod eum locis aliquot fecisse ostendi) sed ex ingenio, interpretationis iuuãdæ gratia, addidisse existimaui. Ex vocabulis & loquendi generibus quæ barbara videbantur, partẽ aliquam mutaui. Antiquissima verò mihi fuit (quum minus vrgebar) falsas interpretationes emendandi cura: quarum tamẽ multas me inemendatas reliquisse, vt mihi sum cõscius, ita ingenuè fateor. Hoc quoque non dissimulabo, multos esse locos, quorum sententia, si generatim consideretur, bene reddita sit: sin sigillatim, malè. id est, in quibus interpretatio, quod ad nudam facti expositionem attinet, vera sit: quod ad circunstantias autem, non satis. Cæterùm nequem interpretationes apertè falsæ offenderent, statueram quidem initio vnãquanque earũ expungere, & in eius locum verã reponere: (ac plurimis iam certè locis id fecerã, vt ex collatione cũ cæteris editionibus cognoscetur) sed quũ animaduertissem, lexica Græca quæ hodie linguæ Grȩcæ studiosis terenda proponũtur, huiusmodi falsis, ineptis ridiculisque interpretationibus, (vt similes habeant labra lactucas) tanquam gemmis quibusdam ab eorum interpolatoribus insignita esse: ne ii quos illa ad has interpretationes remittunt, in mea editione eas quærentes, oleum atque operam perderent, retinendas esse, nostris eregione adscriptis, iudicaui. Neque verò de his illisve lexicis loquor, sed de omnib⁹ quæ duodecim abhinc annis prodierunt: quorum nonnulla Thesauri etiam titulo ornata fuerunt: sed de quibus, quum introspiciuntur, verè dicit possit quod habet vetus prouerbium, thesaurus carbones. Sed nimirũ quidam qui patrem meũ audierant sæpe dicentẽ se Thesauri Græci editionem moliri, si non aliud, at ipsum certè titulum præripere illi volebant: perinde facientes ac si quis Irum, ob acceptam Crœsi vestem, regem euasisse persuadere vellet. Sed de his tunc aptior fuerit dicendi locus quum verum & ἐπώνυμον Thesaurum dabo: cuius quo diuturniorem expectationem esse video, eo magis vt illi respõdeat efficere, manibus pedibúsque conabor.

Quòd si quis obiiciat me bonas horas in emendanda huiusmodi interpretatione, tanquam in repurgando Augiæ bubili, malè collocasse, potiúsque nouam cudendam fuisse, primùm ego ei, aurum ex Ennii stercoribus collectũ fuisse respondebo: deinde eundem hoc considerare iubebo, ita esse vitiosam hanc interpretationem vt permixtas vitiis virtutes & quidem maximis maximas & plurimis plurimas habeat: magnúmque ad præcepta optimæ rationis interpretandi, magnum ad formandum iudicium eius qui interpretem agere discit, adiumẽtum afferre queat. Sunt enim quædam (aut ego valde fallor) tam Latinè, tam dilucidè, tam numerosè, tam denique omnibus modis concinnè venustéque expressa, vt nihil Latinius, dilucidius, numerosius, nihil concinnius venustiúsque fieri fingive posse videatur. Quid quòd sæpissime in vno eodémque loco bona malis permixta esse contingit? quid quòd interdum in vno periodi membro doctum, fidelem & diligentem interpretem, & omnia Laurentio Valla digna agnoscimus, in altero doctrinam (imò vel vulgarem linguæ Græcæ cognitionem) fidem, diligentiam desideramus? Hoc tibi mirum visum iri scio: mihi certè & mirum visum est iampridem, & in dies magis miror: nec, quamcunque in partem animum versem, vlla coniectura rationem huius inconstantiæ assequi possum. Sed hanc interpretationem (quicunque sit eius author, & vndecunque profecta sit quæ in ea cernitur inconstantia) minimè reiiciẽdam, sed potius quas habet inter vitia virtutes, vt rosas inter aculeos, carpendas esse censeo.

Vale, & nostris laboribus faue.

HENR. STEPHANI APOLOGIA pro Herodoto, ſiue Herodoti hiſtoria fabuloſitatis accuſata.

VT antiquitatem nõnulli nimiùm religioſè atque adeo ſuperſtitioſè colunt, ita non deſunt qui eandem merito honore meritáque obſeruantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum vtrunque non peculiare ſeculo noſtro, ſed illi cum ſuperioribus eſſe commune, multa nobis argumento eſſe poſſunt. Poſterioris quidem certè fidem nobis vel ipſa Græci ſermonis conſuetudo facit, in quo ἀρχαῖος & ἀρχαϊκὸς de homine nimia ſimplicitate prædito, interdum verò & de planè ſtolido bardóque dicuntur: & ἀρχαῖον ἔργον itidem. Atque hinc, id eſt ex hoc priſcorũ morum & inſtitutorum (vtpote quibus nimiùm rudis ſimplicitas ineſſet) cõtemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρονόληρος, βεκκεσέληνος. Hinc & illi verſus,

> Priſca iuuent alios: ego nunc me denique natum
> Gratulor, hæc ætas moribus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui ſuperſtitioſè antiquitatem colunt, quid anſam præbuerit, aſſequi coniectura nequaquam facile eſt. Non iam de illa altè repetita antiquitate, nec de iis loquor qui mores ſui ſeculi exoſi, vota contraria votis Naſonis fecerunt: vt quum dicit Tibullus,

> Tunc mihi vita foret: vulgi nec triſtia noſſem
> Arma, nec audiſſem corde micante tubã.

Quæ verba eruperũt huic poetæ poſtquam aurei ſeculi felicitatem cõmemorauit. Atque hunc, dum eò reſpiceret, pertæſum vitæ ſuæ fuiſſe, mirum videri non debet: quum ipſe Heſiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

> Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφειλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
> Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed & ille ipſe Naſo, qui in verſibus quos modò citaui, antiquitatem ludibrio habet, illam laudari ſolitam, alibi fatetur, quum dicit,

> Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis.

Et quî (obſecro) priſci ſeculi laus diſſimulari poſſet, cuius vt rudis ſimplicitas iis quæ dixi verbis apud Græcos notata, ita viciſſim probitas & fides conſuetudine Latini ſermonis celebrata fuit? Ille demum antiquis eſt adoleſcens moribus, inquit Plautus. Homo antiqua virtute ac fide, inquit Terentius. Homines antiqui, qui ex ſua natura cæteros fingerent, inquit Cicero. His autẽ loquendi generibus materiã non alios quàm poetas præbuiſſe veriſimile eſt: ſed hi quàm anguſtis ſpatiis tempus illud circunſcribant, vel ex his Iuuenalis verſibus patet,

> Antiquum & vetus eſt alienum Poſthume lectum
> Concutere, atque ſacri genium contemnere fulcri.
> Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas,
> Viderunt primos argentea ſecula mœchos.

Sed & ipſum Heſiodũ longo interuallo argentei ſeculi mores ab aurei ſeculi moribus ſeparantẽ audimus. Dubium verò nemini eſſe debet quin aureo ſeculo argenteũ, vt æreo ferreum poetæ ſubiunxerint, id ipſum exprimere volentes quod Horatius his verſibus cecinit,

> AEtas parentum peior auis, tulit
> Nos nequiores, mox daturos
> Progeniem vitioſiorem.

Quam ſententiam ex hoc Arati loco mutuatus videri poteſt,

> Οἵην χρύσειοι πατέρες γενεὴν ἐλίποντο
> Χειροτέρην· ὑμεῖς δὲ κακώτερα τεξείεσθε.

Huius autem rei (meo iudicio) non obſcura ratio eſt. quum enim poſteri vltra nequitiam ſuorum maiorum, cuius hæredes relinquuntur, ſibi nouam in dies comparent, nequiores euadere neceſſe eſt. Verùm (ſi ſeriò loquendum eſt) ne primum quidem ſeculum, vel potius ne primos quidem illos primi ſeculi homines nequitia caruiſſe, & ea vel maxima, ſacræ literæ nos Caini exemplo docent. Quo minus Romuli multis ſeculis poſterius factum in perpetranda itidem fratris ſui cæde, mirum videri debuit. Atque (vt huic ſermoni finem imponamus) priſcorum hominum maiorẽ ſimplicitatem atque adeo ruſticitatem fuiſſe, quàm probitatem, & aut nullo vitio aut ſola auaritia minus quàm nos laboraſſe, credibile eſt. At noſtrum ſeculum ſi aureum ea vocari ratione

nõ poteſt ob quam nomen id primo ſeculo impoſitũ fuit, illa certè eadem ratio hanc appellationem ei vẽdicat, propter quam Naſo in his verſibus (nam eorum authorem illum eſſe potius quam Propertium iudico) eam ſuæ ætati tribuit,

> Aurea ſunt verè nunc ſecula: plurimus auro
> Venit honos, auro conciliatur amor.

Quibus adiicienda ſunt quæ apud Propertium ſequuntur,

> Auro pulſa fides, auro venalia iura,
> Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

Adiiciendus & hic verſus, qui diſtichon illud Aurea ſunt, &c. præcedit,

> Aurum omnes victa iam pietate colunt.

Verumenimuero non de illis (vti dixi) altè repetitæ antiquitatis admiratoribus loquor, qui, quæcunque poetæ de ea ſomniarunt, vera eſſe in animum induxerunt. De quibus igitur? de iis qui ſuæ ætatis artifices, (præſertímque pictores & ſculptores) necnon poetas, præ illis quos ſuperiores ætates tulerant, floccifaciebant. Nam quis vel ex Cicerone non didicit quanto ſtudio olim antiqui operis tabulæ, ſigna, toreumata conquiri, quanto pretio comparari ſolita fuerint?

Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo, inquit Horatius: at quàm multos præterea eadem inſania & circa ſtatuas & circa res huiuſmodi laboraſſe putamus, perinde ac ſi cum Apelle & Zeuxide ars pingendi, cum Scopa, Myrone, Praxitele, ars ſculpendi ſiue fingendi ſepulta eſſet? Nec verò aliunde quàm hinc ortum apud Latinos habuiſſe crediderim illa loquendi genera, Nihil antiquius mihi fuit, Nihil antiquius habui, Antiquiſſimum mihi fuit, aliáque huiuſmodi. Nam qui hæc ab ea quæ ſenili ætati debetur reuerentia petita eſſe exiſtimant, aut falluntur, aut ego fallor. Quæ tamen origo voci Græcæ πρεσβύτερον meritò fortaſſe tribuatur: ſed vocabulum Antiquius, vt illi ſignificatione reſpondet, ita origine reſpondere, nequaquam dixerim. Et de artificibus quidem hactenus. Quod autem de poetis dixi, vel ſolius Horatii querimonia nobis ſatis ſupérque teſtatum reddet: in qua inter cætera hæc dicit,

> Si meliora dies, vt vina, poemata reddit,
> Scire velim pretium chartis quotus arroget annus.
> Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
> Perfectos veteréſque referri debet, an inter
> Viles atque nouos?

Similis autem cum alibi, tum lib. ſecundo Anthologiæ Græcorum epigramm. extat querimonia. Veruntamen vt hodie cantilenæ ſiue cantica, quo recentiora, eo ſunt gratiora, ita iam Homeri ſeculo nouitatem illa non vetuſtatem commendaſſe, ex his illius verſibus diſcimus,

> Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ᾽ ἄνθρωποι
> Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Cui ſubſcribens Thebanus poeta dixit, Αἴνει παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ᾽ ὕμνων νεωτέρων. Vbi animaduertendum eſt negari à Pindaro quod Horatius ex vulgi ſententia affirmat.

SED quorſum hæc omnia? dicat aliquis. Nimirum vt propoſitis duobus hiſce hominum generibus, quorum vnum nimis religioſos, alterum nimis irreligioſos oculos & aures ad antiquitatem affert, iis qui veterum hiſtoriarum lectores futuri ſunt, vt mediam quandam viam teneant author ſim: ſic tamen vt veteres hiſtoricos (ſicut & poetas) dum legunt, illos ab eorum poſteris, tanquam magiſtros à diſcipulis, diſtinguendos eſſe meminerint. Nam ad hiſtorias quidem quod attinet, ſi verè illud dictum fuit, diſcipulum prioris eſſe poſteriorem diem, quin facta plurima quæ in poſterioribus hiſtoriis celebrãtur, priores hiſtorias (id eſt facta quæ in illis cõmemorantur) tãquam exemplar ſibi propoſuerint, nemo (vt opinor) inficiari volet. Nam quis L. Tarquinium (vt vnum aliquod in hiſtoria Græca celebre factum cum celebri in Romana facto comparem) in decutiendis ſummis papauerum capitibus Thraſybulum imitari voluiſſe neget? Imò verò vt hunc ille imitatus eſt, ita hiſtoricos Latinos in deſcribendo eius facto Græcos imitari voluiſſe dicas. Ego verò ex Græcis Herodotum, ex Latinis T. Liuium deligens, vtriuſque locum (nequid fingere videar) proferam. Herodotus igitur (ſi bene interpretor) hæc ſcribit, Præconem ad Thraſybulum Periander miſit qui ex eo ſciſcitaretur quis maximè tutus ipſi rerum ſtatus & ad exercendum in vrbem ſuam imperium accõmodatiſſimus futurus eſſet. Thraſybulus hunc à Periandro miſſum ſecum ex vrbe educens, ſegetem ingreſſus eſt, eámq; perambulans, dum illum repetitis ſubinde ſuper eius è Corintho aduentu interrogationibus compellaret, vt quanque ſpicam ſuprà reliquas eminere cernebat, retundebat: & poſtquã retuderat, proiiciebat. donec quotquot in tota ſegete pulcherrimæ

altiſſimæ'que erant,hoc modo labefactauit. Quum autem vniuerſum prædium obiiſſet, præconem nullo dato conſilio remiſit. Reuerſo deinde præcone,quum Periãder Thraſybuli conſilium audire ſummopere cuperet, is nullum ſibi ab eo datum reſpondet: & ſe mirari addit quid illi in mentem venerit,vt ad talem virum eum mitteret qui ita mente captus eſſet vt etiam ſuas ipſius res profligaret.Quæ dicens,ſimul quæ facientem Thraſybulum viderat, narrare cœpit. At Periander quum huius facti mentem percepiſſet,& Thraſybulum ipſi de interficiendis ciuibus cõſilium dare animaduertiſſet, mala omnia ciuibus ſuis inferre cœpit.Hactenus Herodotus. Liuiũ nunc audiamus de Sexto Tarquinio ita loquentem, Itaque poſtquã ſatis virium collectum ad omnes conatus videbatur, tum è ſuis vnum ſciſcitatum Romam ad patrem mittit quídnam ſe facere vellet: quandoquidem vt omnia vnus ipſe Gabiis poſſet,ei dii dediſſent.Huic nuntio(quia credo dubiæ fidei videbatur)nihil voce reſponſum eſt:rex,velut deliberabundus,in hortum ædiũ tranſit,ſequente nuntio filii.ibi inambulans tacitus ſumma papauerum capita dicitur baculo decuſſiſſe. Interrogando expectandóque reſponſum nuntius feſſus, vt re imperfecta redit Gabios:quæ dixerit ipſe,quæque viderit, refert: ſeu ira,ſeu odio, ſeu ſuperbia inſita ingenio,nullam eum vocem emiſiſſe. Sexto, vbi quid vellet parens,quídve præciperet tacitis ambagibus,patuit, primores ciuitatis, criminando alios apud populum, alios ſua ipſos inuidia opportunos,interemit.Hactenus & Liuius.Quis autem hîc ea quæ dixi, id eſt παραλλήλους πράξεις & παραλλήλους διηγήσεις, non agnoſcit? Iam verò, ſi fluuiorum quos vidimus,fontes quoque videre iuuat, cui non lectio veterum hiſtoriarum (à quibus aliqui in poſteriores ſiue riui ſiue riuuli profluxerint)gratiſſima eſſe debet? Nam vt Homeri poeſin fontem appellat Naſo,(quum canit,

—à quo,ceu fonte perenni,

Vatum Pieriis ora rigãtur aquis.) ita ego Herodoti & Thucydidis ſcripta fontibus cõparare, duabus de cauſis non dubitem.Vna eſt,quòd ex illorum lectione præſtãtiſſimos quoſque & bellica virtute clariſſimos viros prudentiam hauſiſſe, & de variis rebus gerendis vel non gerendis conſilium, tanquam ex oraculo certiſſimo petiiſſe,(felices,quos facerent aliena pericula cautos) atque adeo illorum facta non in ſimilibus tãtùm rebus imitatos eſſe, ſed interdum ad vſus alioqui diſſimiles accommodaſſe, veriſimile eſt. Altera,quòd ex horum vtroque(ac præſertim ex Thucydide)omnes propemodum qui ſequuti ſunt hiſtoricos,cum alia tum varias ſcribendæ hiſtoriæ regulas deriuaſſe,& horum ſcripta tanquam ideas illis ſcribentibus obuerſatas fuiſſe, multa nobis argumento eſſe poſſint. Verùm quum iſta ſint eiuſmodi quæ multo facilius mente comprehendi quàm verbis explicari poſſint,quæ addi huc pertinentia poſſent, cogitanda relinquo. Hoc autem nequaquam ſilentio prætereundum cenſeo,veteres hiſtoricos(ſicut & poetas)ſi non ob aliud,ob eam certè reuerentiam qua fictitiũ numen ſuum ſuáque adulterina ſacra proſequuntur, digniſſimos eſſe quos reuereamur. Hanc autem illorum reuerentiam fateri cogentur quicunque multa loquendi genera,quibus ſacræ literæ nobis Dei prouidentiam,&(vt theologica voce vtar) omnipotentiam teſtãtur,itidem ab illis vſurpata inuenient:quæ contrà eorum poſteri neglexerunt.Duobus exemplis contẽtus ero: quis non,quum hæc verba audit, Deus in cor meum immiſit, Deus in manus meas illum tradidit, Dauidem, vel Eſaiam,vel Ieremiam, aliúmve quempiam è ſacroſanctorum Prophetarum numero, potius quàm Homerum vel Heſiodum, aut alium poetam loquentẽ audire ſibi videtur?At ego & hæc & alia loquendi genera Herodoto veteri hiſtorico cum veteribus illis poetis dico eſſe communia : vt omittam quæ præterea ore Chriſtiano itidem digniſſima ſibi habet ille peculiaria. Quæ quoniam vt omnino impietatis,ita mendacii ſuſpicione aliqua eum ex parte liberare poſſe videntur,non omittenda ſed alii loco ſeruanda iudico: atq; hactenus in gratiã & laudatorum & vituperatorum antiquitatis,ex multis pauca præfatus,ad ipſum diſputationis caput venio.

Herodoti ſcripta fontibus comparari &c.

QVVM in legendis hiſtoriis duo conſideranda ſint, quæ narrentur & à quo narrentur, prius de eo qui hæc memoriæ prodidit,nobis dicendum eſt.Herodoti fabuloſitatem ita omnibus omnium ſermonibus fuiſſe iam olim iactatam vt in prouerbium propemodum abierit,quis eſt qui neſciat? Sed quod hodie in multis experimur,idem plurimis ſuperiorũ ſeculorũ hominibus vſuueniſſe credibile eſt,vt aliena fide illũ mendacii arguerent:quippe qui ne librorũ quidem eius titulum vnquã niſi per tranſennam aſpexiſſent, ſed aliorum à quibus lectos eſſe credebant,iudicio ſtandum ſibi eſſe exiſtimarẽt. Verùm vt huiuſmodi hominum voces olim exibilari potius quàm refelli ſolitas veriſimile eſt, quippe qui temerariam ſuam credulitatem impudentiámque prodentes, non Herodoti ſed ſuam ipſorum famam læderent:ſic & hodie ſimilem impudentiam ſimiliter exibilã-

In legendis historiis duo consideranda.

dam explodendámque potius quàm argumentis vllis confutandam censeo. Quare hos missos faciens, illos compellabo qui Herodotum non semel sed sæpius, non eius partem sed opus integrum, non oscitanter, sed summa cum attentione voluerunt. Ac primùm ex illis scire velim vtrum Herodotus prudens sciénsque, an imprudens mentiatur. Illum prudentem ac scientem mentiri si respondebunt, mendacii ipsimet ex eius sexcentis locis conuincentur. Si enim mentiri propositum illi esset, cur quoties aliquid commemorat quod perspectum exploratúmque non habet, hac de re nos admonet? cur tot locis tã solicitè se excusat? Aut quid hæc, Vt audiui, Vt narrãt, Vt aiunt, addere passim attinebat? Aut quid, horum quidem se testem esse oculatum, at illorum testem auritum duntaxat, fateri necesse erat? vt in Euterpe, μέχρι μὲν τῆς Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὸ δ' ἀπὸ τοῦδ' ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. Sed & sæpe de rebus sibi dubiis scribens, nescire se quàm veræ sint illæ, sed quæ ab aliis referantur, narrare, & penes eos fidem esse velle dicit. Atque adeo in Polymnia, hoc suum esse in vniuerso opere consilium pronuntiat, vt sibi commemoranda quæ ab aliis acceperit, non item omnino sibi credenda esse censeat. ἐγὼ δὲ, inquit, ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γε μὲν οὐ παντάπασι ὀφείλω. καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ac ne his quidem contentus, sæpe etiam suspicionem lectoris præuenit, & hoc vel illud narrari quidem sed verisimile sibi non fieri profitetur. vt quũ in Clione scribit, φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν, &c. Sic in Terpsichore dicit, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέ τῳ. At multis locis hanc admonitionem non attexit, in quibus videtur esse necessaria. Nimirum tibi necessaria videtur: at illi contrà superuacaneam (quippe cui sui dicti ratio constaret) visam fuisse persuasum habeo. Atque hanc meã opinionem confirmat (ni fallor) iste Clionis locus, in quo Babylonici soli fertilitatẽ exponẽs, scribit, In quã autem altitudinem milium & sesamum arborescant, etsi probè norim, tamen id nõ referam: quum certò sciam, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierũt, quæ de fructibus dicta sunt, planè incredibilia videri. Meã, inquã, opinionem cõfirmat (vt opinor) hic locus. vt enim de his tacere voluit quòd fidem impetratura non crederet, quidni de illis quoque tacuisset, si fide maiora fore putasset: aut aliquo saltem verbo, vt aliis in locis suspecta sibi esse testatus esset? Quid quòd comperta sibi aliorum mendacia dissimulare non potest, vt cum in Euterpe, tum alibi apertè ostendit? Atqui mendacia exagitare, nequaquã eius qui mendaciis gaudeat, esse videtur. Ac primum quidem hoc sit φιλαληθείας Herodoti argumẽtum.

2. Secundum esse possit, quòd non, vt alii plerique historici, quæ vel à dicendo vero eum deterrerent, vel ad mentiendum impellerẽt, habuerit. Cui enim illum assentari voluisse, aut quod assentationis præmium sibi proposuisse dicemus? Adde quòd assentari & παῤῥησίαν amare, velut ex diametro inter se pugnent: quam tamen illum amasse, cum ex aliis locis, tum ex hoc in Polymnia deprehẽdimus, Hic ego, quod sentio & verum mihi videtur, nõ dissimulabo: licet eiusmodi esse sciam quod mihi inuidiam apud multos conflare possit. Atenim quorundam encomia suæ historiæ inseruit. Id quidem fateor: sed & rara & nullam assentationis speciem præ se ferẽtia esse dico. nec quicquam assentatorium vel in Polycratis laude in Thalia, vel Bogis aut Cadmi in Polymnia, agnosco. Remoto autem assentationis studio, quid ei lucri fuisset (vt ille apud comicum loquitur) nos fallere? Esto tamen, aliquos historiæ eius locos criminis illius suspectos nobis esse: at quis eam saltem partem quæ nõ res gestas sed varios hominum variorum mores ac ritus describit, (quæ potissimùm calumniis obnoxia est) suspicione huiusmodi non liberet?

3. Tertium argumentum (nisi quis coniecturam vocare malit) ex magna hominis circa suum numen suáque sacra obseruantia peti posse dixerim, quam & paulo antè attigi. Multæ enim sententiæ siue γνῶμαι tum quas aliis locis adhibuit, tum quas narrationibus vel præfixit, vel tanquã corollaria adiunxit, tanta illum pietate præditum fuisse testantur quanta in hominem Christianæ religionis ignarum cadere potest: imò verò ea de diuina potentia prouidentiáque sensisse quæ Christianũ sentire & deceat & oporteat. Huiusmodi sunt hæc in Thalia, SED profectò prouidentia Dei, pro sua sapiẽtia, quæcunque animalia meticulosa & esculenta sunt, valde fœcunda reddidit, ne assiduo esu absumpta deficerent: at quæcunque improba & perniciosa, parum fœcunda. Atque hinc fit vt lepus &c. Consideremus & hæc ex Polymnia, VIDEN' vt Deus animalia prægrandia fulmine feriat, eorum fastum nõ tolerans: at pusilla ne vellicet quidem? Viden' vt in editissima quæque ædificia & in celsissimas quasque arbores tela hæc ingruant? Gaudet enim Deus quæcunque eminẽt, deprimere. Vnde etiam contingit vt ingens exercitus ab exiguo profligetur: Deo videlicet illis quorum insolẽtiam exosam habet, terrorem aut fulmen immittente: ita vt superiores eorum successus exitus exitiales habeant. Magnificè enim de se sentire nemini commune secum esse sinit Deus. Quid, obsecro,

obſecro, de diuina potẽtia diuini⁹ iſtis dici potuit? Heſiodeã illã γνώμην laudib⁹ oẽs efferũt,

> Ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει,
> Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει,
> Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν, καὶ ἀγήνορα κάρφει
> Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.

Quem imitatus Horatius dixit,

> —valet ima ſummis Mutare, & inſignem attenuat Deus, Obſcura promens.

Et meritò quidem certè illam veteris poetæ ſententiam laudibus extollũt: ſed quanto tamen vlterius progreditur hic noſter hiſtoricus? Iam verò gnomẽ illam quæ Deo vindicem oculum tribuit, quot nobis exemplis cõfirmat? vel potius, quot locis eam tanquã in ſpeculo intuẽdam proponit? Primùm quæ de Pheretima narrat, & verba quibus narrationem ſuã claudit, audiamus: ac quoniam eſt valde memorabilis, eam à capite ipſo arceſſamus, diſperſa eius membra in vnum corpus colligentes. Erat hæc Pheretima Batti claudi Cyrenes regis vxor. hic Arceſilai filius erat, quem Cyrenes regnum tenẽtem, dum morbo laboraret, frater Aliarchus ſtrangulauerat: iſque viciſſim ab illius vxore cui nomen Eryxo, ex inſidiis interfectus fuerat. Batto hoc mortuo, Arceſilaus quem is è Pheretima ſuſtulerat, regni hæres relinquitur: ſed quum orta inter hunc & populum ſeditione, factio populi ſuperior euaſiſſet, Arceſilaus Samum, Pheretima eius mater Salaminem profugit: & ab EVelthonte, imperium eius obtinente, exercitum à quo vnà cum filio Cyrenem reducatur, petit. At EVelthon quiduis potius illi quàm exercitum dabat. Illa, quicquid dabatur accipiens, pulchrum quidem & id eſſe dicebat, ſed pulchrius futurum eſſe ſi ipſi quem petebat exercitum daret. Atque hoc reſponſo donum vnumquodque proſequebatur. Tandem verò EVelthon ei fuſum aureum, & colum cui circumpoſitum ſtamen erat, dono miſit. Quum autem iiſdem quibus prius verbis inter accipiendum hoc munus vſa eſſet, tunc EVelthon ſe talia fœminis non exercitum donare dixit. Arceſilaus autem interea Sami agens exercitum coegit, à quo quum Cyrenem reductus & in antiquum ſtatum reſtitutus eſſet, magnam in ſuos ſæuitiam exercuit: ob quam ſibi metuens quum ad Alazerem Barcæorũ regem ſocerum ſuum ſe contuliſſet, à Barcæis quibuſdã, quibus ſe nõnulli Cyrenæi exules adiunxerãt, in foro interfectus fuit: eiúſq; cædem mox Alazeris ſoceri cædes ſequuta eſt. At Pheretima, tãtiſper quidem dũ Arceſilaus filius Barcæ ageret, eius gradũ apud ſuos cum aliis in rebus, tum in præſidendo ſenatui, tenebat: ſed vbi filiũ Barcæ interemptũ audiuit, fuga ſe in AEgyptum proripuit: atque ibi Aryandem (quem Cambyſes AEgypto præfecerat) ſupplex rogauit vt vicem ſuam vlciſceretur, hoc prætextu vtens, quòd filium ſuũ, quia Medorũ partibus fauebat, interfectũ diceret. Quum Barcen perueniſſent quos exoratus Aryandes ex AEgypto miſerat, eámque vrbem vi capere fruſtra conati, fraude cepiſſent, Pheretima ex Barcæis eos qui perpetrandæ cædis principes fuerant, crucibus per ambitũ murorum ſuffixit: eorum autẽ vxoribus mammas amputauit, quibus eoſdem muros tanquã notis quibuſdã interpũxit. Cæteros Barcæos Perſis diripiẽdos reliquit, præter eos qui Battiadæ & affines cædis nõ erant: his autẽ vrbis gubernacula tradidit. Hactenus de Pheretimæ facto. nunc animaduertere operæpretiũ fuerit, quod huic narrationi (interiectis tamẽ nõnullis) corollariũ, librum claudẽs, attexat. At Pheretima (inquit) ne ipſa quidẽ mitẽ vitæ exitũ habuit. quum primũ enim è Libya, Barcæos vlta, in AEgyptũ rediit, miſerabilẽ mortẽ obiit. viua enim vermibus ſcatere cœpit, à quibus corroſa fuit. Nẽpe homines tã atrocibus vindictis inuidiã ſibi apud deos cõflant. Hactenus de Pheretima. Ad Hermotimũ eunuchum veniamus. ſcriptã enim de illo hiſtoriã religio mihi eſſet ſilentio præterire. Hermotimo, inquit, amplior illatæ ſibi iniuriæ, quàm vlli vnquã mortali (quod ſciã) contigit vltio. Is ab hoſtibus captus & venalis à Panionio quodam Chio emptus fuerat, qui ex ſceleſtiſſimo facinore quæſtũ faciebat. quoſcũque enim nãciſci poterat formoſos pueros, caſtrabat, móxq; Sardis aut Epheſum abductos magna pecunia vẽdebat. Barbaris enim eunuchi in pretio ſunt, quòd iis maiorẽ quàm aliis fidẽ in rebus omnibus habendã putent. Ex eorũ autẽ numero quos caſtrauerat Panionius, erat Hermotimus: cui felici ſorte cõtigerat vt cũ aliis donis Sardib⁹ ad Xerxẽ mitteretur: tẽporis autẽ progreſſu primũ inter eunuchos locũ apud illũ obtineret. Quũ autẽ rex Perſicas copias in expeditionẽ aduerſus Athenas educẽs, Sardis perueniſſet, tũ Hermotimus negotii cuiuſdã gratia quũ in Myſiã regionem deſcendiſſet, quæ à Chiis incolitur, Atarneus dicta, hîc Panioniũ offendit. Quẽ agnitũ quũ blãdè cõpellaſſet, & primùm quidẽ ei expoſuiſſet quãta bona, eius opera cõſequutus eſſet, deinde verò magnam ſe illius meriti gratiam relaturum promiſiſſet, ſi cum ſuis liberis illuc cõmigraret, ei vt id faceret perſuaſit. Poſtquam verò eum in poteſtate habuit, quippe qui cum liberis & vxore illuc cõmigraſſet, his eum affatus eſt verbis, O qui præ omnibus mortalibus è

ſceleſtiſſimo facinore quæſtũ feciſti, quid de te ego aut meorũ maiorũ quiſpiã, de te inquã vel aliquo tuorum commeruimus, propter quod me ex viro nihil eſſe feceris? Nempe deos tuas illas artes ignoraturos ſperabas: at te rem adeo iniuſtam auſum, iuſto ipſi contrà iudicio in manus meas compulerunt, vt tantas quantis dignus es pœnas mihi dares. Quæ dum Panionio exprobrantur, adductis in conſpectum quatuor filiis, eorum amputare genitalia coactus fuit: quod quum illis feciſſet, ad idem ei viciſſim faciendum adacti ipſi fuerunt. Ita Hermotimo aduerſus Panionium diuinæ vltionis vices adiutrices fuerunt. Quid quæſo hîc legimus quod ore Chriſtiano ſonari non mereatur, ſi tantũ pluralem deorum numerũ in ſingularem vertamus? Sed & in Euterpe quàm pulchrè ab eo dicitur magnorum ſcelerum magnas immitti à diis vltiones? τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι, καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωνται ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. Illis autem verbis quibus ſuum de Hermotimi vltione ſermonem finit, cõſona ſunt (ſi ipſum etiam loquẽdi genus ſpectemus) hæc quæ in Thalia habentur, χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυκράτεος τίσιες μετῆλθον. dixerat enim illic, Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἥ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Sed & τίνειν δίκην τινὶ interdum dicit, vt in Eratone, οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημαρήτῳ ἐξέτισε. & in eodem libro, de Cleomene, cuius inſaniam vindictæ diuinæ imputat, ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκτῖσαι. In Calliope autem δίκην τοῦ φόνου τοῦ Λεωνίδεω ἐκ Μαρδονίου dicit. Huc etiam pertinet vocabulum μῆνις, vt quum ſcribit in Polymnia, τοῖσι δὲ ὦν Λακεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. & paulo pòſt, ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, &c. in quo etiam loco obſeruatione digniſſimum eſt quod tradit de ſcelere quod in filiis authorum eius Deus vindicauerit. Frequens eſt illi vſus & vocis, χρῆν, ſiue ἔδεε (pro ἔδει, quod & ipſum apud eum extat) de eo quod vt à Deo decretũ fuerit, ita fieri oportuerit & neceſſe fuerit: vt non procul à Cliûs initio, χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς. Et circa finem Calliopes, κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ γενέσθαι. Et in Terpſichore, οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι. In eadem, ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν. Item in Eratone, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ. Nec verò mihi dubium eſt quin Liuius imitari Herodoteum iſtud loquendi genus volens, (vt antea dixi à veteribus hiſtoricis poſteros multa mutuatos eſſe) non procul à primi libri initio ita loquutus ſit, Sed debebatur, vt opinor, fatis tantæ origo vrbis, maximíque ſecundum deorum opes imperii principium. Quòd ſi huius χρῆν vel ἔδεε explicationem quærimus, eam nobis eiuſdem Herodoti Calliope ſuppeditabit, Hoſpes, inquit, quod à Deo contingere oportet, homo nulla ratione auertere à ſe poteſt. quoniam ne veriſimilia quidem dicentibus quiſquam auſcultare vult. Sed narrationem à qua dictum illud pendet, audiamus. Dum autem, inquit, hac in re occupati ſunt barbari, Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnificentiſſimè inſtructo Mardonium ipſum, & quinquaginta eorum qui cum illo erant honoratiſſimos, excepit. Secundum cœnam Perſa quidam Therſandrum Orchomenium cuias eſſet interrogauit: quẽ vbi Orchomenium eſſe accepit, Quoniam, inquit, te mihi menſæ & libaminum conſortem eſſe contigit, tibi ſententiæ meæ mnemoſyna relinquere libet, vt & ipſe eorum quæ impendent præſcius, tuis rebus conſulere poſſis. Vides Perſas qui hîc epulantur, & exercitum quem ad flumen caſtra habentem reliquimus? Ex hoc vniuerſo numero non multo pòſt perpaucos videbis ſuperſtites. Atque his verbis multas lacrymas ille miſcebat. Quæ quum admiratus Therſander dixiſſet, Nónne Mardonio hæc ſignificanda ſunt, & Perſis qui ſecundum ab eo locum obtinent? tum ille ſubiecit, Hoſpes, quod à Deo contingere oportet, homo à ſe arte nulla depellere poteſt. ſiquidem ne veriſimilia quidem dicentibus fidem quiſquam adhibere vult. Atque adeo ex Perſis multi quanuis hoc ſciamus, ſequimur neceſſitate conſtricti. Ex his, (ſicut & ex aliis quæ antè attuli) quæ fuerit noſtri hiſtorici pietas, patere ſatis arbitror. quanuis enim hæc poſtrema verba non in ſua ſed in Perſæ cuiuſdam perſona proferat, (cui eũ illa nequaquam affingere dixerim) illi tamen aliqua ex parte adſcribi poſſunt: quòd ſic ea commemoret vt illis ſe aſſentiri planũ faciat. Reliquũ eſt vt ſcrupulum, quem animis aliquorum inicere potuit vocabulum τύχη, eximam. Nam quomodo (dicent nonnulli) huic quã prædicas pietati conſentanea ſit illa τύχης appellatio, quæ quum apud vetuſtiſſimos ſcriptores raro, apud Homerum autem nunquã reperiatur, hic contrà illi euentus rerum imputat? Qui fortunam conſtituit, nónne is prouidentiam tollit? Hoc ego ſanè fateor: ſed τύχην illis in locis vulgarem fortunæ ſignificationem habere nego. Alioqui enim quomodo adderet θείῃ cum τύχῃ? vt in Melpomene, τοὺς δὲ οἴπους τοὺς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. Et in Terpſichore, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ περιστείλασι τὸ παιδίον. Hîc enim θείῃ τύχῃ nihil aliud ſonat quàm θείῃ μοίρᾳ, & quod vernaculo ſermone

dicimus, *Ainsi que Dieu voulut*. Quod illa etiam verba Calliopes indicant, εἴτε κληδόνος εἵνεκα θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην, θεοῦ ποιεῦντος. Illæ porrò Gallicæ voces aliud loquendi genus in memoriam mihi reuocant, quod quum ineptum alioqui iudicetur, magnam tamen cum isto Herodoteo habet affinitatem, atque adeo tantam vt eius videri possit ἀπόγονον. Ita enim loquitur sæpe apud nos vulgus, *C'est fortune: Dieu le veult*. Quàm multas autem alias habeat hic scriptor dicendi formulas sibi magna ex parte inter Græcos scriptores peculiares, at quæ sermoni nostro cum eo sint communes, alius erit aliquando dicendi locus. Ad θείην τύχην reuertor, & hoc addo, interdum etiam θεῖον πρῆγμα vocare Herodotum τὸ θείῃ τύχῃ συμβάν. vt quum in Eratone dicit, ὁρέων δέ με κατημυομένην ὁ Ἀρίστων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. Et in Polymnia, δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μήνιος. Dixerat autem paulo antè, τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. Sed & in Calliope legimus, δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισί ἐστι τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων. In quo etiam loco nobis obseruandum est quod & alibi dicit, nimirum diuinitus signa malorum futurorum hominibus solere dari. vt in Eratone, φιλέει δέ κως προσημαίνειν εὖτ' ἂν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι. Rursus in eodem libro, καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνεν ὁ θεός. Verumenimuero quas hactenus recensui Herodoti pias sententias dum mecum reputo (vt tandem huic sermoni finem imponam) hic animum meum percellit metus, ne cum profana illa muliere regina Saba profanus Herodotus, & cum Herodoto cæteri profani scriptores quibuscunque adeo sacra dicta eruperunt, nos in illo extremo iudicii die reos peragant, qui quum Christo, vnico veræ religionis duci, nomen dederimus, & cognomen ab eo acceperimus, profanius plerunque & sentimus & loquimur & scribimus. Sed quoniam non hoc in præsentia quæritur, quàm pius, sed quàm verax fuerit Herodotus, quod initio huius sermonis dixi, iterum dico, tertium φιλαληθείας Herodoti argumentum ex hac eius pietate (meo iudicio) posse duci. Quis enim rationi cõsentaneum esse dicat, vt qui tam pius, idem tam improbus etiam fuerit, vt sciens prudénsque, nulla spe aut lucri aut alius commodi proposita, lectoribus imponere planéque eos ludificari voluerit? Nisi fortè eum aliquis, quantum esset inter historici & poetæ officium discriminis, & veritatis lucem esse historiã, nesciuisse arbitratur: vnde incomperta pro compertis, ficta pro factis, falsa pro veris commemorare, adeo religioni non habuerit, vt suum etiam nomen (ne posteritas illorum mendaciorum authorem ignoraret) operi suo præfixerit. Imò verò vel hinc, id est è præfixo operi nomine, quartum φιλαληθείας eius argumentum peti posse crediderim: quod tamen non tanquam necessarium, sed potius tanquam ex abundanti cæteris additum existimari volo. Cæterùm cogitanti aliquando mihi quid fidem Herodoti & cæterorum prisci seculi scriptorum tantopere suspectam multis reddat, ratio illa occurrit, quòd vt bonam eorum partem qui res à se longinquis in regionibus visas aut auditas narrant, mentiri suspicamur, quasi locorum lõginquitas ad hoc audaciores reddat: ita etiam non paucis dubia sit illorum historicorum fides, quasi temporum longinquitate (quæ rerum memoriam propè obliterarit) freti, fabulas pro historiis obtrudere nobis non dubitent. Atqui eos quorum animis insidet hæc suspicio, quantum inter hæc duo sit discrimen, animaduertere decebat. locorum enim longinquitas eadem semper manet, at temporum non item. atque adeo multæ res gestæ quàm longè à nostris temporibus absunt, tam propè ab eorum tẽporibus qui eas memoriæ prodiderunt, abfuere. Et hactenus quidem iis qui Herodotum consultò mentiri persuasum habent, responsum sit.

At qui Herodoto propositum quidem non fuisse mentiri, sed mentitum tamen esse arbitrantur, dum incomperta pro compertis (vt modò dixi) commemorat, & suam interdum fidem de iis quæ audierit, non secus ac de iis quæ viderit, obstringit, respondeant velim ad hoc, Herodotum illa comperta non habuisse, id verò vnde ipsi compertum habeant. Si enim se hinc coniecturam facere dixerint quòd aliis quibusdam repugnantia tradat, ecqua tandem ipsi certiore antiquitatis cognitione freti, Herodotum mẽdacem, cæteros veraces esse pronuntiare audebunt? & quam tandem ad normam eas quæ de rebus priscis extant scriptiones dirigendas censebunt? Quòd si fortè Herodotum fabulositatis reum agi posse existimẽt hoc vno nomine quòd eorum fidem superẽt quæ narrat: at non protinus quæ fidem apud illos excedunt, apud omnes fidem excessura putanda sunt. Demus tamen ea esse eiusmodi quæ fidem apud nullum mortalium impetrent, an quia eam non impetrant, eam non mereri dicemus? Quæ noua est ista dialectica, per quam nobis ita colligere liceat, vt quod verisimile non est, ne verum quidem esse possit? Quæ porro est ista in historicos tyrannis, vt si res ab illis scriptas credere nolimus, eos nostræ incredulitatis (liceat hoc vti verbo) præstare culpam velimus? Quæ tamen ego dum scribo, non sum nescius Iosephum in hac altera opinio-

ne fuisse, nimirum vt diceret Herodotum in mendacio quidem sibi non placuisse, sed suam illi credulitatem, mentiendi occasionem dedisse. Sed ego quam modò ab aliis exegi normam, ad quam priscæ historiæ dirigantur, ab eo quoque exigere non dubitarim.

NE TAMEN dum alios nimis incredulos esse queror, nimiùm ipse credulus habear, quibus nitens aut argumẽtis aut exemplis, non temerè derogandam esse antiquis historiis fidem contẽdam, exponere decreui. Quæcunque leguntur apud historicos miracula, ea vel ipsius naturæ rerum, vel humanarum actionum esse, nemo (vt opinor) negauerit. Nam siquid hæc vel illa regio aut prorsus inauditum, aut inauditæ certè magnitudinis vel contrà paruitatis producit, id naturæ: siquid ab hominibus mirabile proficiscitur, id humanæ actionis miraculũ voco. Primùm igitur (vt terræ fruges omittam) quot animalium genera summa admiratione digna describunt historici, quæ aut non habemus omnino aut certè forma & magnitudine plurimùm ab illis differentia? Ne longè abeamus, ad homines, omnium animalium præstãtissimum nobilissimúmque genus, veniẽdũ est. Quales nobis passim gigantes, quales vicissim Pygmæi describuntur? Quid? an quòd neutros viderimus, neutros esse aut fuisse dicemus? Atqui ad gigantes quidem quod attinet, qui fabulosos esse illos dixerit, (vt omittã multa eorum extare passim ossa) non profanos tantùm sed & sacros libros fabulositatis insimulauerit. Pygmæos autẽ si esse aut fuisse negabimus, non solùm magnæ externorum scriptorum turbæ, sed & nostris ipsorum oculis fidem derogabimus. quid enim aliud sunt qui passim spectantur nani quàm Pygmæi, aut certè ex Pygmæis oriundi? Cur autem si naturam (id est naturæ opificem) omnipotentem esse credimus, homines à nobis & forma & magnitudine variè differentes creare olim potuisse & hodie quoque posse non credemus? Iã verò & hoc circa hominem (antequam ab eo digrediatur oratio) diuersum naturæ opus consideremus. Ea nunc fœtum vtero mulieris per nouem duntaxat menses includit: an igitur Herodoto, ex cuius historia quadam, fœtus vtero muliebri plerunque decem mensium spatio includi solitos colligimus, fidem derogabimus? Atqui vt taceã, ne verisimile quidem esse, longam eum historiam ad inserendum illi tale mendacium confinxisse, quicũque vel Herodoto vel alii cuilibet hoc narranti fidem derogat, & fieri posse negat, nónne is eadem opera fidem diuinæ potentiæ derogare putandus est? Verùm vt ad diuinam vsque potentiam non progrediamur, qui hîc mendacii Herodotũ accusant, quàm multos in crimen trahant, ostendemus: si prius illam historiam paucis perstrinxerimus. hæc igitur sunt eius verba, de tertia vxore Aristonis regis Lacedæmoniorum loquẽtis, Nondum autem elapso decem mensium spatio mulier ista hunc Demaratum Aristoni parit. At is in solio suo cum ephoris sedens, nuntium de nato sibi filio simulatque accepit, temporis quo vxorem duxerat, memor, subducto in digitos mensium numero, hunc, filium suum non esse, iureiurando affirmauit. Quod quum audiss. &c. Aliquanto pòst narrat istum huius mulieris ad filium suum sermonem, Quod autẽ præcipuè obiiciunt tibi inimici, ipsum Aristonem, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audiẽtibus esse te suum negauisse, quippe quòd exacti nondum decem menses forent, nimirũ vt talium rerum imperito hæc verba exciderunt. Mulieres siquidẽ nono etiam atque adeo septimo mense pariunt: nec omnes decem mensium spatium implent. Ego verò te, fili, septimo mense peperi. Hactenus Herodotus: ex cuius narratione elici quod dixi, apertius est quàm vt vllam dubitationem relinquat. Superest igitur vt illos proferam quos in crimẽ trahi necesse sit ab iis qui Herodotum mendacii hîc insimulabunt. A Plauto sumam initium, in cuius Sticho leguntur hi lepidissimi versus,

> Famem fuisse suspicor matrem mihi:
> Nam postquam natus sum, satur nũquam fui.
> Sed quam ego matri meæ refero inuitissumus,
> Ea mihi nunquam retulit mater gratiam.
> Nam me illa in aluo menses gestauit decem,
> At ego illam in aluo gesto plus annos decem.
> Atque illa puerum me gestauit paruulum,
> Quo minus laboris illam cepisse existumo:
> At ego non pauxillulam in vtero gesto famem,
> Verùm hercle multo maxumam & grauissumam.
> Vteri dolores mihi oboriuntur quotidie.
> Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.
> Audiui sæpe hoc volgò à multis dicier,
> Solere elephantum grauidam perpetuos decem

Eſſe annos:eius ex ſemine hæc certò eſt fames.
Nam iam complures annos vtero hæret meo.

Idem poeta in Ciſtellaria,

—tum illa quam compreſſerat,
Decumo pòſt menſe exacto hîc peperit filiam.

Extant & Cæcilii ſuper hac re verſus,in Plotio,

Inſolétne mulier decimo menſe parere?
Pol nono etiam,ſeptimo atque octauo. Quæ ſcripſiſſe fertur,hæc Menandri verba in eiuſdem nominis fabula ſequutus,γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος. Audiamus & Pomponium in Hirnea;

Pappi decimus menſis eſt quum factum eſt:ita fit,ita ſemper ſolet:
Decimo menſe demum turgens verminatur,parturit.

Ac ne ex vno poetarum genere teſtimonia proferamus, quis non illius Virgiliani verſus recordatur?

Matri longa decem tulerint faſtidia menſes.

quis non illorum Propertii?

Non non humani ſunt partus talia dona:
Iſta decem menſes non peperere bona.

Sed quoniam dubiæ ſunt itidem fidei poetæ, (qui tamẽ in iis quæ ad rerum naturam pertinent,veraces eſſe ſtuduerunt)ne videar τὸ ζητούμενον συναρπάζειν,ad Hippocratem, Ariſtotelem,Plutarchum, lectorem remittam, qui non ſolùm decimo menſe ſed vndecimo etiam,partus edi ſcripſerunt.Sed horum partuum exempla etiam ex Plinio, viro in huiuſmodi rerum indagatione diligentiſſimo,proferre libet.Veſtilia C. Herdicii (inquit)ac poſtea Pomponii atque Orfiti clariſſimorum ciuium coniunx,ex his quatuor partus enixa,Sempronium ſeptimo menſe genuit,Suillium Ruffum vndecimo,Corbulonem ſeptimo,vtrunque Conſulem: poſtea Cæſoniam Caii principis coniugem,octauo. Hactenus Plinius.His autem exemplis quin & alia ex hoc noſtro ſeculo petita poſſint addi non dubito.Ad me certè quod attinet,honeſtiſſimam matronam Pariſiis audiui, in frequenti cœtu,puerum quem oſtendebat,vndecim mẽſes à ſe in vtero geſtatum affirmãtem.ex certiſſimis enim ſignis(quæ mulieribus ſæpius enixis cognita ſunt) cõceptus tẽpus compertum ſe habuiſſe.Quæ quum ita ſint,crudelem quorundam iuriſconſultorũ incredulitatem(hoc vti verbo cogor)mirari ſubit,qui pueros poſt certum & à ſe præſcriptum diem ex vtero materno prodeũtes legitima hæreditate fraudauerint. Scribit enim Vlpianus,Poſt decem menſes mortis natus non admittetur ad legitimam hæreditatem. De eo autem qui centeſimo octogeſimo ſecundo die natus eſt,Hippocrates ſcripſit, & diuus Pius pontificibus reſcripſit,iuſto tempore videri natum.nec videri in ſeruitutem cõceptũ,quũ mater ipſius ante centeſimũ octogeſimũſecundũ diem eſſet manumiſſa. Hæc Vlpianus.Iam verò & Iuſtinianus mulierẽ quandam,quæ vndecimo poſt mariti mortẽ mẽſe pepererat,ſtupri dãnat, quòd fœtũ tanto tẽpore vtero includi, incredibile eſſe credat:& quam ipſe forſan ei⁹ liberis ſua incredulitate iniuriã facit,partui matris imputat. εἰκότως, inquit, οἱ παῖδες οἱ τῷ θαυμαστῷ τῆς μητρὸς τοκετῷ περιυβρισμένοι τὴν γοῦν περὶ γαμετὴν τοῦ πατρὸς ἠξίουν λαβεῖν δωρεάν. Imò verò tu fortaſſe Iuſtiniane eos περιυβρίζεις,vel ὑβρίζεις potius τῇ σῇ ἀπιστίᾳ, propter quã indicta cauſa illorum matrem damnas. Lõgè certè tuo iudicio diſſimile L. Papyrii Prætoris iudicium fuit,qui ſecũdo hærede lege agente,bonorum poſſeſſionem cõtra eum dedit,quum mater partum ſe XIII menſibus diceret tuliſſe:quoniam nullum certum tempus pariendi ſtatutum videretur. Enimuero poſtulare videtur hic locus vt miram quam tempus attulit circa rem hanc mutationem conſideremus. Hunc enim Lacedæmoniorum regem Ariſtonem videmus,ob non elapſos decem menſes,partum vxoris nolle agnoſcere:quum hodie contrà elapſi illi iuſtam maritis occaſionem non agnoſcendi vxorum partum,atque adeo ſuſpectam habendi illarum pudicitiam,præbere videantur.Atque,vt generalẽ huic ſermoni clauſulã imponamus,quicũque quid ſit ratiocinari,nouerit,ex hac Herodoti narratione colligi fatebitur, quod hodie eſt ordinarium vterum geſtandi ſpatium,olim fuiſſe extraordinariũ:cõtrà,quod extraordinariũ nũc ſit, id olim fuiſſe ordinarium. Quantumuis enim Herodoti accuſatores in ſua pertinacia ſibi hîc placeant,Herodotum certè hîc abſoluere quàm cum eo tot grauiſſimos ſcriptores damnare malent.Ego verò huic ratiocinationi aliam quam hinc elicio, adiungam. ita enim colligo,quemadmodum ſi nuſquam alibi mentio facta reperiretur partus decimo menſe editi, hiſtoria hæc,quum vera ſit,falſa iudicaretur: ita multas alias eſſe quæ, quòd exemplo careant, falſæ iudicentur, quum tamen veriſſimæ ſint, & exemplo fortaſſe nõ

itidem apud reliquos omnes mortales vt apud nos careant.

Hoc autem cum aliâs, tum vel maximè vbi quarundam regionũ fertilitatem describit, animo infixum habere debemus. Nam quum ea legimus quæ de Babylonici soli fertilitate scribit, si quidem ad nostros respiciamus agros, & coniecturam ex illis facere velimus, statim mendacii Herodotum accusabimus. At si hanc regulam teneamus, nõ esse nobis ex iis quæ viderimus & audierimus ferendum de iis quæ nec visa nobis nec audita sint, iudicium, & mentem ad omnipotentem Dei manum potius quàm oculos ad arua nostra conuerterimus, nulla tanta describetur nobis fertilitas, vt eam incredibilem iudicemus, sed vt antea potuisse, ita nunc quoque posse alicubi esse credemus. Atenim (dicet aliquis) veteres historiæ locis quibusdam summam fertilitatem tribuũt quos hodie penuriæ tantùm fertiles esse videmus. Hoc ego vt concedam, non tamen mentiri earum historiarum authores in ea fertilitate narranda, protinus concedam. Nisi fortè & ipsa sacra biblia suspecta mendacii nobis esse debent, quòd ab illis celebratæ quorundam locorum fertilitatis nullum hodie vestigiũ in illis appareat. Quod absit vt nobis in mentem veniat: sed potius illud Dauidis animo nostro semper obuersetur,

Te magnam pandente manum, saturantur abundè
Omnia, te rursus vultum condente fatiscunt.

Quid? si Babylonis magnitudinem è nostrarum vrbium magnitudine metiamur, an credibile fuerit, expugnata iam vna vrbis parte, rumorem expugnationis ad alteram longo post tempore peruenisse? Aut, si expeditionem Xerxis è nostrorum regum aut etiam ipsius Turcarum imperatoris expeditionibus æstimemus, nónne quot flumina à Xerxis militibus epota legimus, tot impudentissima mendacia nos audire credemus? Sed nimirum qui Xerxis & cæterorum Persiæ regum potentiam ex ea qua præditi sunt nostri reges, & illius regionis ac temporis πολυανθρωπίαν ex ea quæ hodie cernitur, æstimare volet, hunc eadem opera & aquilæ vel struthiocameli magnitudinem ex regaliolo, & Oceani magnitudinẽ ex paruo Rubicone æstimare oportebit. Verùm vt ei qui Nilum vel Danubiũ viderit, multo credibilior Oceani vastitas fuerit quàm ei qui paruum Rubiconem duntaxat spectauerit: ita qui in regum nostrorum factis non insistet, sed paulo altius res bellicas repetens, ad Tamberlanem aut eiusmodi quempiam ascendet, non tã incredibilia eius ad aures accident quæ de Xerxis exercitũ narrantur. Tamberlanes ex bubulco miles factus, eò tandem potentiæ euectus est vt quadringẽtis equitum, sexcentis peditum millibus Paiazetem Turcarum regem adortus superauerit: & cæsis eius militum ducentis millibus, ipsum aureis catenis vinctum & caueæ inclusum in omnibus quas postea suscepit expeditionibus, secum duxerit. Hic ille est Tamberlanes qui quemcunque locum oppugnatum venerat, prima die tentorio candido, secunda rubro, tertia nigro vtebatur: candore pacem pollicente, rubore, omnium puberum cædem, nigredine, loci illius excidium omniúmque incolarum internecionem minitante. Sed hæc narratio huius loci non est. hoc vnum consideremus, vt longo interuallo Tamberlanis copiæ à Xerxianis absunt, ita quãtum vicissim nostræ ætatis reges à Tamberlanis exercitu (qui centum duntaxat & sexaginta octo annis illos præcessit) superentur. Quũ autẽ de regibus nostri temporis loquor, Turcarum regem siue imperatorem excipio, qui (ne longius abeamus) tantam vnus manum militum quantam omnes fere omnibus collatis viribus Christiani principes, cogere potest: vt non immeritò magni domini appellationem obtinuerit. Tantam verò esse eius potentiam & mirabitur & vix credibile fortasse arbitrabitur qui Turcici imperii statum cognitum non habuerit, & ex nostrorum principum imperiis æstimare voluerit: at qui illum cognouerit, mirari desinet. Eiusmodi enim is status est vt duos duorum Persiæ regum titulos (de potentia non loquor) vnus Turcarum rex sibi vendicare, & dominum, vt Cambyses: institorẽ, vt Darius, appellare se meritò possit. & quod in nos quidã iocatus est, quum regem Gallorum, regem asinorum esse diceret, (quòd onera nulla sibi ab illo imposita detrectarent) de vniuersis qui sub ditione eius viuunt, non ioco sed seriò dici queat. Verè enim illi, tanquam ὄνοι μεγάλοις ἄχθεσι πιρόμενοι (vt Tyrtæus de Messeniis cecinit) nõ bona tantùm omnia precaria possident, sed ipsam etiam animam precariam trahũt. Atque vt in regum nostrorum aulis inter multos de nobilitatis, sic apud illos inter omnes de seruitutis gradibus certatur. Nec tamen hoc tantùm nomine, sed & aliis multis, regno Persico maior est cum Turcico quàm cum aliis affinitas. Atque vt taceam huius splendorem multis in rebus Persico si non parem, certè æmulum, vt magnam eunuchorum Turcæ, magnam pallacarũ, magnam satraparum turbam omittam: multos etiam ritus, multas consuetudines velut hæreditarias mansisse illius regno cõstat. Quinetiam quòd Turcæ portam pro Turcæ

aula nominari audimus, id à Perſarum regibus manaſſe, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Plutarchus, Athenæus, nos docent. Sed & hoc ipſum quòd Turcam pro rege Turcarum vulgò dicimus, (quum tamen nec Gallum pro Gallorum rege, nec Hiſpanum pro Hiſpanorum rege, nec Anglum pro Anglorum rege, nec Polonum pro Poloniæ rege dicere ſoleamus) ab iiſdem regibus originem habere, ex illis ſcriptoribus diſcere poſſumus. Nec verò dubium eſt quin idem Turca morem illum rarò in publicũ ac nonniſi cum magno & ſpeciem exercitus præbente ſatellitio prodeũdi, (vt ita ſuis formidabiliorẽ ſe venerabiliorémque reddat) à Perſarũ itidẽ regibus mutuatus fuerit. Noſtri autem reges (vt hoc obiter dicam) quid à Perſarum regibus peculiariter mutuati ſint neſcio, reginæ certè noſtræ à Perſarum reginis zonas ſuas ſumpſiſſe videri poſſunt. Perſarum enim reges Antyllæ vrbis reditus ſuis vxoribus in zonas donare ſolitos, memoriæ proditũ eſt. Cæterùm vt vnde digreſſa eſt eò reuertatur oratio, quàm abſurda ſit potentiæ alicuius noſtrorum regum cum Xerxis potẽtia comparatio, vel vnum eius quo Themiſtoclem donauit, munus abundè nos docebit. Ex multis enim hiſtoricis didicimus Xerxem Themiſtocli Lampſacum in vinum, Magneſiam in panem, Myuntem in opſonium donauiſſe. At ſicui noſtrorum regum quiſpiam non tres pagos ſed vnicum donauerit, magna hæc liberalitas & rege digna cenſetur.

Sed iam ad alteram partem veniamus, & miracula quæ circa humanas actiones ſiue humana facta verſantur, examinemus. (quam ad partẽ ſiquis ea referre malit quæ modò de regibus dicta ſunt, nõ magnopere repugnabo.) Quæ ſunt illa igitur apud Herodotum quæ tantopere à fide abhorrere iudicanda ſint, vt illorum ergô præ quouis alio mẽdax iudicari debeat? An quæ de variis variarum gẽtium ritibus moribúſque ſcribit? Hãc nimirum partem reprehenſionibus patere, hanc potiſſimùm calumniis obnoxiam, hãc ſannis multorum expoſitam eſſe video. Quare? quòd nõ tam aqua igni quàm ritus moréſque illi noſtris repugnent, atque adeo illorum rituum nonnulli huiuſmodi etiam ſint vt nihil magis fatuum illis, nihil magis ridiculum fieri ac ne fingi quidẽ poſſe videatur. Atqui nónne ipſimet in eo ridiculi comperiuntur, quòd eum quem in vicinis populis non inueniunt morum conſenſum, in iis quærendum putent quos maria tot montéſque à nobis ſeparant, & quibus longè diuerſum cælum longè diuerſas animorum inclinationes tribuit? atque adeo quæ in vicinorum moribus excuſant, ob eadem hyperboreos neſcio quos accuſandos cenſeant? Age enim, cur quod Herodotus de Perſis commemorat, eos nimirum nonniſi inter pocula de rebus grauioribus agitare conſilia, incredibile cuiquam videbitur, quum apud quoſdam ex vicinis populis hunc morem magna cura, velut inuiolabilem, ſeruari videamus, vt qui ſunt de re quapiã magni momenti conſultaturi, aut cum aliquo contracturi, ex caupona βουλευτήριον faciant, atque ibi non prius vllum de ſuo negotio verbum facere incipiant, quàm pes & caput officium facere deſinant? Apud hos καπηλειοβουλευτὰς ſi mulierem quampiam de marito interroges, illum edormiſcere crapulam, nihil mutato vultu, nec dato vllo pudoris ſigno, reſpõdebit. Nos hæc in illis populis quibuſcum nobis quotidie commercium eſt, & qui nobiſcum religione coniuncti ſunt, non miramur: quæ de ebrietate illorum narrãtur quibus nullus vnquam Chriſtianæ religionis affulſit radius, non mirabilia ſolùm ſed planè incredibilia iudicabimus? Sed quid ego exemplũ ex alia natione peto? Quæ non dicam natio, ſed vrbs, ſed domus, non habet aliquos ſacris Bacchicis initiatos? nónne ex duobus communi tecto vtẽtibus ſæpe cõtingit vt alter edere & bibere vt viuat, alter contrà, non alia de cauſa quàm vt edat bibátq; viuere velle videatur? Verùm eos qui cibo & potu abutũtur, miſſos faciamus: diſcrimẽ inter eos qui moderatè illis vtũtur, cõſideremus. Nónne quod huic palato ſapit, illi inſipidum eſt? quæ hoc palatum appetit, ea illud faſtidit? nónne cibos nonnullos à quibus ipſi abhorremus, aliis quibuſdam in deliciis eſſe videmus? nónne multos felibus, nõnullos & muribus veſci videmus? Interim tamẽ ſi gentis alicuius victus nobis à quopiã hiſtorico deſcribatur à noſtro diſcrepans, is ſtatim nugator, ſtatim mendax, ſtatim fabuloſus audiet. Verùtamẽ ſúſque déque ferri profanorum ſcriptorum ſugillatio poſſit: quid quòd ne libris quidem ſacris incredulitas quorundam parcit? Ioannem Baptiſtam locuſtas ediſſe non veriſimile eſt: (aiebant nonnulli) qualis enim fuiſſet iſte cibus? At hoc Euangeliſta ſcribit. Non Euangeliſtæ (reſpondebant) ſed librario fidem derogamus, eúmque ἀκρίδας pro ἐγκρίδας vel alia quapiam voce ſcripſiſſe dicimus. Quid tandem? non prius de illa deduci ſententia potuerunt quàm varii ex variis authoribus externis prolati ſunt de locuſtarum eſu mentionem facientes loci. Labãtem ſcilicet ſacrorum librorum hac in parte fidem, teſtimonio profanorum fulciri oportebat. Atqui nobis ex ea quã experimur paſſim circa ciborum delectum diſcrepãtia,

quod de locustarum esu traditur, vel à quolibet profano scriptore(nedum ab Euangelista) scriptum, credibile videri poterat. Vtrum enim mirabilius? locustarum aut huiusmodi animalium esu delectari, an ab esu panis abhorrere? Nónne hoc quàm illud maiori admiratione dignum quilibet fatebitur? At ego, qui locustis vesceretur, neminem: qui à panis esu prorsus abhorreret, his oculis sæpe vidi. Rursum verò quàm mirabile nobis est videre quempiam qui panis esu non delectetur, tam mirabile AEthiopibus macrobiis erat(Herodoto teste) Persas pane vesci audire. Vt autem à pane ad vinum veniamus, si nunquam abstemios vllos vidissemus, nónne eos qui à vini potu abhorrentes aliquos se vidisse dicerent, fabulari crederemus? Et tamen illa ipsa regio quæ homines alioqui vino deditissimos gignit, quosdã etiã hostes vini acerrimos habet. De hominibus φιλοινοπόταις quum loquor, primũ locum Flandris, secundum Germanis tribuo. nã qui Germanis potandi principatum deferunt, Flandris(meo quidem iudicio) magnam iniuriam faciunt. qua de re ego non ex iis quæ audiui, sed ex iis quæ vidi, sentẽtiam pronuntio. Nam multa quidem Germanicis potoribus cum Flandricis fateor esse communia, atque illud in primis vt quot calices super mensam, tot matulas sub mensa habeant, aut omnia illis vicem matularum præstet: (de iis tãtùm loquor qui apud vtrosque principem inter Bacchi satellites locum obtinẽt) sed illos ab his superari hac in re dico, quòd horum bona pars nõ prius legitimum Bacchum adoriatur, quàm à spurio Baccho, id est zytho siue ceruisia, domitam aut certè semidomitam se senserit. Quod quum se more institutóque maiorum facere dicant, eius tamen facti rationem assequi coniectura non potui. nisi fortè vt clauum clauo, ceruisiam vino se repulsuros, aut vt vulgari prouerbio fertur, inter duos litigãtes tertium gaudere, ita se, interea dum in stomacho vinum cum ceruisia pugnabit, pace fruituros, & à neutro illorum oppugnatum iri sperant. Et hactenus in illorum laudes digressus, ad sermonem de abstemiis redeo. Si superiorum tẽporum historias excutiamus, non solùm natura abstemios abstemiásque, sed & lege, in illis inueniemus. Multis enim in locis vini potũ mulieribus ignominiosum fuisse scimus: Romæ autem non solùm mulieri ingenuæ, sed & seruo vini vsus interdictus erat. atque adeo(si quibusdam credimus) ne ingenuo quidem, antequam tricesimum annum attigisset, eius vsus concedebatur. Romanas quidem certè mulieres à iudice non minus, si vinum bibissent, quàm si adulterium admisissent, multari solitas, M. Cato refert. Nunc autem apud nos nulli mulieri, cuiuscunque conditionis sit, probro est vini vsus: & tamẽ morẽ illũ osculãdi obuios sibi propinquos nobiles fœminæ apud nos retinuerunt, (& auxerunt etiam) ob quem Romanis mulieribus vinum interdicebatur, ne videlicet cum osculo vinosum halitum olfaciendum præberent. Vel potius (si quibusdam credimus) non ob osculandi consuetudinem vini vsus lege vetabatur, sed ad deprehendendum an legem illam violassent, osculi vsus institutus erat. Quid quòd Zaleucus legislator Epizephyriis Locris merum bibere(præterquã ægrotis, ex medici cõsilio) capitale crimẽ esse voluerat? Sed & aliud circa vini potũ cõsideremus. Aliis in vino nihil magis placere quàm vinum, id est vini saporem: ex Anglis cõtrà multos aut saccharũ aut herbam quampiam ad eius saporem infuscãdum miscere videmus. (& nos quoque, si Plauto credimus, vinum, dum diluimus, infuscamus.) Verùm id quidẽ quod de Anglis dixi, credibile visum iri, mihi persuadeo: at quod de Flandris addam, vt fidem impetrare possit vereor: & tamen vtriusque peræquè oculatus sum testis. Quid illud est? Vinũ butyro (nauseo referens) diluere, & ita dilutum(si tamẽ hoc diluere est) potare. Quod mihi narranti fidem non facilè adhiberi haud mirabor: ipse certè meis hac de re oculis credo, vix alienis crediturus. Nã in Flãdrorum mensis butyrum inter omnia fercula atque adeo inter bellaria locum obtinere, mihi, antequam eorum regionem adiissem, credibile videbatur: at verò vllum vsquam mortalem esse qui vinum è butyro siue butyrum è vino potaret, tum demum quum vidi, credere potui. Quòd si inter vicinos populos tanta est in victu discrepantia, cur ea quæ narrantur de victu hominum qui longinquitate & temporis & loci procul à nobis absunt, fabulosa habebuntur? Aliud exemplum ab hoc de cibis sermone non alienum proponam. Scribit Hermippus, Illyrii sedentes edũt atque bibunt: & ad conuiuia suas vxores ducunt: quæ nihil indecens facere existimãtur, si ex iis qui in cœtu illo sunt, cuicunque sors tulerit propinauerint. Hæc scribit Hermippus, primùm quidem illud ceu nouum referens, sedentes Illyrios edere ac bibere: at nos contrà miramur eos qui aliter quàm sedentes ederint. Quod autem sequitur de iisdem qui ad conuiuia vxores ducerent, & eas cuilibet sine discrimine propinare permitterent, quin, vt ipse mirabatur, ita mirum aliis futurum putauerit, nemini dubium esse potest. Sed & AEmylius Probus (aut is potius cui AEmylii Probi nomen tribuitur) postquã de iis lo-

iis loquutus est qui nihil rectum nisi quod ipsorum moribus conueniat, putant, inter alia hoc discrepantiæ morum Romanorum à Græcis exemplum affert, Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? aut cuius materfamiliâs non primum locum tenet ædium, atque in celebritate versatur? Quod multo fit aliter in Græcia. nam neque in conuiuium adhibetur, nisi propinquorum: neque sedet nisi in interiore parte ædium, quæ γυναικωνῖτις appellatur. quò nemo accedit nisi propinqua cognatione coniunctus. Hactenus ille: cuius quum verba de maritis vxores ad conuiuia ducentibus cum verbis Hermippi confero, ita ego mecum, Quid si igitur maritos illos in Anglia tam lentos & patientes non multos abhinc annos vidissent, vt ignotis etiam viris suas ipsi vxores ad compotationes abducendas traderent, iisdémque eas reducentibus Bacchi sacris (& iis quæ illa comitantur) operatas, gratias immortales agerent? Quod factum summa alioqui admiratione dignum, si tamen cum Candaulis aut Caii Caligulæ facto comparetur, minus admirabile iudicabitur: contrà verò, si cum Cotys regis zelotypia, de qua postea dicetur, aut cum Macedonum facto conferatur, hos, viros, illos autem, ne homines quidem esse dixeris. Cuius quidem facti historiam multi Galli si legissent, aut lectam memoriæ infixam habuissent, ipsis Neapolis & Mediolanum sepulchra miserè interfectis non fuissent: imò nec dominũ fortasse vrbes illæ mutassent: sed nimirũ, vt illis, dũ se in Macedonia nõ in Persia esse, obliuiscũtur, Macedonicarum mulierum, ita his, dum se in Italia non in Gallia esse non cogitant, Italarũ mulierum attrectationes & osculationes, atque adeo salutationes (quum ne salutari quidem suas vxores Itali velint) eo pretio quo nullum maius esse potest, emerunt. Sed quoniam iucunda non est harum rerum memoria, illum de mulieribus sermonem persequens, vt multa de illis ab Herodoto referri dico quibus nostri seculi exẽpla fidem afferãt, ita vicissim nonnulla illum narrare quorum exempla desint, fateor. Hoc enim seculum Pheretimarum, Amestridum, Atossarum, necnon (vt Ctesiæ historiam cum Herodotea connectam) Amytidum & Parysatidum ferax, contrà Artemisiarum & Argiarũ sterile esse dico. Quocunque enim quis oculos conuertat, mulieres multas nobili genere ortas, implacabilis iræ & nulla vltione satiabiles, cũ Pheretima, Amestride & Parysatide, non pauciores libidinosas cum Amytide, multas etiam noui semper luxus auidas cum Atossa: nullas autẽ vel paucissimas strenuas cum Artemisia aut Argia, reperiet. Sed muliebris quidem in vindicta crudelitatis exempla vetera pariter & noua præ aliis regionibus Anglia suggerere potest: de mulierum autẽ inexhausta libidine luxúque insatiabili regiones omnes æquè conqueri posse existimo. Nec verò si seculi illius mulieres cõsideremus quod inter eas quas modò nominaui & nostras intercessit, pauciora nobis exempla suppetent. Nam si ad libidinem Romanarum mulierũ respicere velimus, Claudius audi quæ tulerit. Audi inquam ex Iuuenale, adeo monstrosè libidinosam Messalinam Claudii Cæsaris vxorem fuisse, vt à latere viri quocum iacebat, furtim se subducens, ad lupanar se conferret, & inde lassata viris nondum satiata rediret. Ad luxum autẽ quod attinet non mirum tantùm sed incredibile etiam videri possit quod de Atossa narrat Herodotus, illam ad bellum Græciæ inferendum Darium maritum solicitasse, Lacænarũ, Argiuarum, Atticarum, Corinthiarum denique ancillarum cupiditate incensam. Sed vt ad reginas vsque non ascendamus, nónne Romanas matronas pro suo luxu tanquam pro aris & focis apud T. Liuiũ certare videmus? Nónne & Nasonem querentẽ audimus?

Quis furor est census corpore ferre suos?

& Propertium, Matrona incedit census induta nepotum.

Nec tamen singularum ætatũ luxum peculiare aliquid habuisse negauerim. Exẽpli gratia: eunuchos olim à regibus, præcipuè barbaris, studiosè vndiq; cõquisitos fuisse scimus, quòd illos, vt scribit Herodotus, magis fidos in rebus omnibus quàm alios, esse putarẽt. (quid autem eos tales reddere videatur, docet Pædiæ lib. septimo Xenophon) quinetiam vt eunuchos, ita & eunuchas Lydos reges habuisse, memoriæ proditũ est. Verùm, vt veteres Romani eunuchorum minus studiosi erant, eósque pauci barbaris inuidebant, ita nos hodie Turcæ aliísque barbaris principibus eos non inuidemus. Porrò quin Romanorum vicissim luxus peculiare aliquid habuerit, minimè dubium est, vt quum Tibullus de domina sua dicit,

Illi sint comites fusci, quos India torret,

Solis & admotis inficit ignis equis. quod & Italas quasdam imitari videmus.

Itidem verò & nostri huius seculi luxum propria sibi habere multa, cõtrouersum nõ est. Sed Gallicus (vtinam verum hoc non dicerem) eo cæteris omnibus qui vnquam fuerũt est damnosior, quòd in dies atque adeo in horas innouatur. Nam vt taceam, in regum

noſtrorum aulis id veſtis genus quod manè geſtari cœperit, veſperi pro obſoleto haberi, id demum circa cultum corporis magnificum & ſplendidum ducitur quod diu magnificum ſplendidúmque eſſe non poteſt: ne videlicet nouæ ſemper ſumptuum occaſiones deſint. Hinc factũ eſt vt armillæ & torques aureæ, quæ magno olim in pretio illis fuerunt (vt hodiéque ſunt Germanis) ſordere incipiant. Quem tamen ornatum iam inde à priſcis temporibus originem habere variæ nos hiſtoriæ docent. Ex tribus etiam rebus quas nunc in deliciis regum noſtrorum aulæ habent, duas cum ſuperioribus ſeculis cõmunes eſſe illis conſtat, tertiam ſuo quodam iure, tãquam propriũ inuentum, vendicare ſibi videntur. Nanos enim & catellos Melitæos Sybaritis quidem primùm, poſtea verò & aliis in deliciis fuiſſe (ſicut & ſimiolas) legimus. Refert enim Plutarchus Iuliũ Cæſarem, quum peregrinos quoſdam diuites vidiſſet qui catellos & ſimiolas in ſinu circumferrẽt, interrogaſſe an apud eos fœminæ infantes non parerent. Itidem verò & Maſaniſſa Mauruſiorum rex iam antea quoſdam mercatores, qui ſimiarum coemendarum gratia illuc venerant, eadem de re interrogauerat, ſi Ptolemæo apud Athenæũ credimus. Fuiſſe autem & Romanas mulieres catellorum huiuſmodi ſtudioſas, teſtatur apud Lucianum catella nomine Myrrhina quæ philoſophicã Theſmopolidis barbam (ſi bene memini) perminxit. Hanc enim catellam ei hera ſua mulier Romana nobilis (ludos miſerum philoſophum faciens) cuſtodiendam dederat. Ad illud tertiũ venio quod regum noſtrorum aulis peculiare eſſe, vel hinc coniicio, quòd vocem nec Græcam nec Latinam qua illud exprimam inuenio: ac certè vel nũquã vel raro inuentã exiſtimo. ſed interim morionem fœminam petita à grammaticis venia nominare non dubitabo. Quam igitur nunc ex morionibus fœminis voluptatẽ reginæ aliǽque principes capiunt, huic ſeculo peculiarem eſſe ſuſpicor: certè ſi non peculiarem, at longè vſitatiorem illi eſſe, affirmare audeo. Sed nec moriones viros tam crebros in veterum principũ aulis fuiſſe (de ſcurris, id eſt γελωτοποιοῖς, nõ loquor) atque adeo poſterioribus demum ſeculis illos haberi in pretio cœpiſſe, mihi perſuadeo. Nunc enim (quod fateri pudet) non naturales tantùm ſed & artificiales Gallia moriones habet, qui nimirum ex ἡμιμώρων facti ſunt μωροί, aut certè in eum ſtatum redacti qui inter φρενήρη & μωρὸν medius eſt: ſiquid tamen inter hæc duo medium eſſe poteſt. Hoc autem, vti dixi, fateri pudet, quia qui barbarorum factum damnamus in amputãdis virilibus, tanto grauius illis peccamus, quanto illi corporis parti mens antecellit, quæ alioqui & vniuerſo corpore longè præſtantior ſemper iudicata eſt. Atenim ex iis duntaxat fiũt moriones quibus parum mentis ineſt, adeo vt iam aliquam naturæ inclinationem ad μωρίαν habere videantur. Tanto certè magis miſerari eorum cõditionem, nõ deteriorẽ efficere, conari oportebat. Sed quoniã vereor ne in hac de morionibus quæſtione immorari, μωρολογεῖν eſſe iudicetur, aliis eam relinquam: & comparationem hanc claudens, hoc addam, principes noſtri ſeculi fœminas (ac præſertim Gallas) ſi non alia virtute à priſcis, φιλοστοργίᾳ ſaltem ſuperari. Quotacunque enim princeps fœmina hodie infanti ex vtero ſuo prodeunti ſua vbera ſugenda præbet? Atque huius rei ideo mentionem faciendam putaui, ne qui reginas ipſas apud noſtrum Herodotum alióſque hiſtoricos nutricum officio fungi leget, fidem illis derogandam putet. Sed quid ego φιλοστοργίας huius (à qua illæ degenerant) exempla à priſcis vſque ſeculis repeto? Carolum Marilliacum (clariſſimum virũ, & qui multis pro rege legationibus functus, honorificentiſſimam ſui memoriam reliquit) hiſtoriam hanc ex Hiſpanicis chronicis aliquoties referentem audiui: reginam quandam Galliæ quæ ex Hiſpania oriunda erat, tanta cum zelotypia infantem ſuum lactaſſe, vt quum aliquando abſente ipſa lactatum ab alia reſciuiſſet (qui iam per aliquot menſes ſolius matris lac ſuxerat) nunquam conquieſcere potuerit donec infantem lac illud externũ euomere coegiſſet. Hæc ille. Cæterùm vt Herodoto derogandam non eſſe fidem admonui vbi reginam aliquam nutricis officio fungentem nobis deſcribit, ita nec quod in Calliope de Ameſtri regina texẽte marito ſuo amiculum, nec quod in Vranie de alia quadam regina piſturam ſuæ familiæ exercente ſcribit, ſuſpectum eſſe debere, ſed vt in quibuſdam hiſtoriis luxum illius ſeculi, ſic in quibuſdã viciſſim ſimplicitatem contemplãdam nobis eſſe dico. Sed vt à reginis ad reges transferatur oratio, non minus certè quæ de regibus ſcribit Herodotus, impetrare fidem debent: quanuis ſi ad regum noſtrorum mores inſtitutáque exigantur, in dubium meritò vocari poſſint. Si enim quod de Pſeudoſmerdi mago narrat, eum pro vero Smerdi rege per ſeptem menſes habitum fuiſſe, ad aulicos huius tempeſtatis ritus exigatur, quî fraus illa tandiu latere potuerit, & quî à nullo ſuorum tam longo tempore agnitus fuerit, valde mirandum videbitur: at ſi aditum ad reges illos non itidem vt nobis ad noſtros patuiſſe, ſed multo paucioribus & rarius ſe cõſpiciendos exhibere ſolitos fuiſſe

consideremus, minor iam huius facti animos nostros subibit admiratio. Primus Deioces (inquit in Clione noster Herodotus) hoc instituit, ne cui ad regem aditus pateret, sed omnia per internuntios trāsigerentur, & ne quis regem conspiceret. quinetiam inhonestū cuiuis coram rege ridere vel spuere, censeri voluit. Hæc ille, causam etiam subiungens. Vt autem eandem consuetudinem à rege Turcarum seruari dixi, ita similem imposturam locum apud eos superioribus annis inuenisse scimus, quodā Pseudomustapha pro Mustapha vero ad regnum grassante. Quæ tamen quum dico, alibi quoque, vbi consuetudo hæc recepta non erat, Pseudariarathi, Pseudantiocho, Pseudoneroni, Pseudalexandro viam arte diuersa ad similē dolum patuisse nō ignoro. Quinetiam Valerius Maximus, Iustinus, Appianus, Iosephus, aliorum præterea meminerunt qui hac similitudinis formæ occasione vsi, in principum itidem imperia aut in aliorum opes fortunásque grassati sunt. Atque adeo (vt omnes non temerè veteribus historiis fidem derogari debere, & nostrum seculum multis in rebus non minus superioribus miraculorum ferax esse intelligant) facta duo eiusdem cum præcedentibus artificii, id est similes illis duas imposturas, (diuersum tamē finem propositū habētes) recentē vnam, aut recenti proximā, alteram, recētissimā, cōmemorabo. Anno post natū Redemptorem nostrum M. CC. XXV, cuidā Gallo cui nomen Bertrādo Remensi, inopi & vilibus ministeriis operā locare solito, quòd Balduinum qui ex Flandrorum comite imperator Constantinopolitanus euaserat, facie planè referret, à proditoribus quibusdam, vt nomen pariter & imperium Flādricum illius Balduini sibi vendicet suadetur. Hoc quum illi non suasissent solùm sed etiam persuasissent, (vt facilè ad amplectendos obuiis vlnis huiusmodi honores eriguntur hominum animi) eum in eremo quadam commorari tantisper voluerunt, dum fama percrebuisset Balduinum imperatorem è captiuitate reducem, eremum quandam ad agendam peccatorum pœnitentiam, incolere. Quæ mox per Flādriam quum dissipata esset fama, vndique illuc concurritur, magnáq; cum pōpa illinc hic Pseudobalduinus per vniuersas regionis vrbes deducitur, quæ vno omnes ore illum dominum suum gratulabundæ agnoscunt & salutant. Hoc subreptitium imperium quum per menses aliquot exercuisset, Ioanna veri Balduini filia, & paterni in Flandria imperii hæres (quæ paulo antè, nisi repentina fuga sibi consuluisset, in illius Pseudobalduini manus ventura fuerat) regem Galliæ Ludouicum octauum, sibi consanguineum, de hac quæ sibi fiat iniuria certiorem facit. Rex Pseudobalduinum fide data ad se vocat. Ille vt adfuit, variis interrogationibus à rege aliisq; qui regi à consiliis erant, vrgeri cœpit. Aptè ad singula & vt ipsius imposturæ consentaneum erat, respondet: quippe qui nōnisi ore præcomposito illuc venisset. Sed enim quum multos difficiles alioqui nodos expedisset, vnum facillimum, quem quidam Bellouacensis episcopus ei proposuerat, expedire nō potuit. Interrogatus enim quo in loco vxorem duxisset, ad hanc quæstionem obmutuit: quo silentio certum imposturæ suæ testimonium dedit. Eum tamen rex ob datam à se fidem impunè à se abire permisit. Ille quum se inde in patriam proripuisset, aliquanto pòst ibi deprehensus, captus, & ad Ioannam missus fuit: quæ eum sibi non donatum sed magno pretio venditū, cruci affixit. Hæc fere sunt quæ Flandriæ annales de hoc Pseudobalduino referunt: aliis quibusdā historicis nonnihil circa facti ipsius circunstantias dissentientibus. Ad alterā illam quam recentissimam esse dixi imposturam venio, huic & superioribus similem, & eadem quidem via, sed aliò tamen tendentem. Alii enim sua fallacia in principum imperia aut in aliorum bona inuolarunt, aut certè inuolare conati sunt: at hic in alienæ vxoris possessionem inuolauit, & fabulosum Plauti Iouem non fabulosè imitatus est, vt testatur sentētia quā aduersus eū curia Tolosana tulit, lite primùm apud eā intēdi cœpta AN. M. D. LIX. vnde excerpta est quæ sequitur breuis facti illius narratio, (quæ tibi prima fronte Amphitruonē, Alcmenam, Iouem repræsentare videbitur.) Quidam nomine Martinus Guerre relicta iuuene vxore in militiam proficiscitur. Elapso demum octauo post eius discessum anno, quidam Arnauldus Tillius (sed sibi illius Martini Guerre nomen asserens, quòd ei omnibus oris lineamentis assimilis esset) ad illam quum venisset, ab ea pro marito recipitur. quippe quem esse Martinum Guerre, nō ipsa solùm sed quatuor ipsius Martini sorores, aliique nonnulli propinqui, & cum his amici vicinique omnes persuasissimum haberēt. Nam præter illam oris similitudinem, qua potissimùm fretus hoc facinus aggrediebatur, indicia omnia quæ à vero marito afferri poterant, afferebat: & varia superioris temporis facta dictáque illi in memoriam reuocans, ad arcanos vsque sermones ab illa & marito habitos dum prima in nuptiali thalamo vestigia ponerent, & ad alia quorum nox conscia sola est, progrediebatur. (Ea autem partim ex vero marito resciuisse, cum quo illi ex commilitio summa familiaritas intercesserat, partim

magicæ artis auxilio diuinasse creditus fuit) Sed quum per tres annos cum illa cõsueuisset, duobus iam susceptis ex ea liberis, quarto tandem ineunte anno quum eius imposturæ suspicio mulieri oborta esset, actionémque in eum intendisset, in carcerem conijcitur. A iudice secundario damnatus quum ad curiam Tolosanam prouocasset, sic ad infinitas propemodum eius interrogationes respondit, tótque probabilibus argumentis innocentiam suam tueri visus est, (præterquam quòd tot eum testes, aut circiter, suo testimonio subleuabãt, quot erant ii qui suo eũdem testimonio premebant) vt vocatis ad calculum omnibus coniecturis, nec damnare illum nec absoluere curia Tolosana auderet. Hæsitãtibus in re tam perplexa iudicibus, verus maritus Martinus Guerre aduenit: móxque quam sibi factam videt iniuriam, iudicibus exponit, eorúmque opem implorat. Verùm ille alter suppositiius maritus postquã cum hoc vero commissus fuit, tot eum obiectionibus oppugnare cœpit, vt aliquandiu suspensos sicut & antea iudices tenuerit: donec tandem ille paulo post reditum, ab vxore veniam poscente agnitus, necnon sororum aliorúmque multorum palinodiam canentium testimoniis comprobatus verus maritus, suæ vxori suǽque domui redditur, alteri autem suæ imposturæ præmium, domicilium in patibulo datur. Hîc mihi huius generis exemplis finem imponere volenti in mentem venit alia præ cæteris omnibus mirabilis Ioannis octaui Pontificis impostura: qui non tantùm Pseudopapa verumetiam ψευδανὴρ fuit, id est sub muliere virum mẽtitus est. donec vir illa (non ille) suo se tanquam sorex indicio prodidit, & media in via repentè enixa, fœminini non masculini generis se gessisse papatũ fateri coacta est. At ne in posterũ alius quàm masculinus gereretur, solerti patrum petasatorum cura prouisum est, qui neminem ad eum admittendum censuerunt nisi vir magnis testibus comprobatus esset. Quam tamen consuetudinem alii potiori sua ætate cessisse, docet Pasquillus: qui vbi illam & illius causam versibus octo descripsit, ita suum epigramma claudit,

Cur igitur nostro mos hic iam tempore cessat?

Antè probet quòd se quilibet esse marem.

Cæterùm huius facti lõgiore alioqui narratione digni refricãdam duntaxat memoriã (quòd eius fama peruagata sit) existimaui. Est tamen hæc eo diuersa à præcedentibus impostura, quòd non alienum sed alterius sexus nomen mentita fuerit. At similis superioribus virorum imposturis muliebris fallaciæ exemplum Valerius (si parua magnis licet adiungere) nobis in quadam quæ se pro Rubria bonis nihil ad se pertinentibus inserebat, proponit.

Sed ad reges orationem referens, iterum dico, multa ad nostrorum regum mores & instituta non debere exigi, eorum quæ ab illis dicta factáve commemorantur. alioqui enim cui persuadebit Herodotus Xerxis satellites legatos Lacedæmoniorũ in caput protrusisse, vt ad procumbendũ pedibus Xerxis eúmq; adorandũ adigerent? Sed & alia circa eos qui vltro citróque mittebantur legatos obseruari possint quæ non satis cum nunc recepta consuetudine conueniunt. Illud certè omnibus seculis commune fuisse videtur, vt legati sæpe sub legationis specie speculatorum exploratorúmque officio fungerentur. Nam vt in Thalia audimus AEthiopum regem legatos Cambysis sic alloquentem, Neque Persarum rex vos ad me cum donis ideo misit quòd me sibi hospitii necessitudine iungi, magni æstimet, neque vos vera loquimini. venitis enim exploratores meæ ditionis futuri. Vt (inquam) hũc regem his legatos verbis compellantem audimus, (erat autem is non hæreditario iure regnum adeptus, sed ex AEthiopum instituto, quòd cæteris ciuibus corporis proceritate & robore præstaret, rex creatus) sic apud Salustiũ in bello Iugurthino legimus, Ibi cum Boccho Numida quidam nomine Aspar multùm & familiariter agebat, præmissus ab Iugurtha: qui postquam Syllam accitum audierat, orator & subdolè speculatũ Bocchi consilia ierat. Hactenus Salustius. Nostri quoque seculi principes non ignorare hunc legatorum vsum, quis ignorat? Verũenimuero ille Salustii locus Libyam mihi in memoriam reuocans, vnà etiam quandam Libyæ regum consuetudinem ex Herodoti Melpomene in memoriam reuocauit, quam præ quauis alia exemplo carere, & tamen fabulosam nequaquam esse credo. Siquidem eorum Libyum regi qui Adyrmachidæ vocantur, solenne fuisse scribit vt adductis in conspectum virginibus quarũ propinquæ nuptiæ essent, ei quæ præ cæteris placuisset, virginitatẽ raperet. Sed quum & alia multa idem historicus regum facta commemoret, in quibus vel libido, vel ebrietas, vel crudelitas, vel fatuitas fide maior appareat, ex collatione cum aliorũ regum factis qui longo pòst tempore extiterunt, fidem priscis illis visum est conciliare. Primùm igitur illum deuirginatorem regem, vel Rampsinitum filiam suam prostituentem, cum Hieronymo Syracusarum rege comparemus. Hunc quandam ex iis quæ lupanari præerant, Pitho dictam, vxorem duxisse, & reginam constituisse, memoriæ proditum est.

Quid Ptolemæus? Thaidem nobile illud scortum matrimonio sibi iunxit, & ex ea filios duos Leontiscum & Lagum, filiam vnam Irenem suscepit. Darius autem is quem Alexãder imperio spoliauit, in eo ipso bello in quo de fortunis omnibus aduersus illum dimicabat, trecentis quinquaginta pallacis stipatus erat. Sardanapalum, Ninum, aliósque huiusmodi, necnon eorum æmulum Heliogabalum (quòd monstra iustius quàm homines appellari possint) omitto: & à Venere ad Bacchum, id est ab illius satellitibus ad huius satellites venio. Narrat Herodotus ebrietatem Cleomenis eò insaniæ illum perduxisse vt arrepto gladio sibi tibias primùm, mox femora & coxas, tãdẽ vẽtrẽ cõscinderet. Cur (obsecro) id narranti Herodoto minus fidei adhibebitur quàm iis qui ab Alexandro magno Clitum intimum eius amicum inter pocula interfectum commemorant, & hanc cædẽ sensibus eius mero victis imputant? Hunc (si illis credimus) vt ebrietas ad cædem illius stimulauerat, ita & ipse ebrietatis pœnas, quum ex ea morbum contraxisset, morte tandẽ luit. Huic semper ad edormiscendam crapulam non breuiori quàm duorum dierum totidémque noctium spatio fuisse opus aiunt. Quid huius pater Philippus? Quid rex Antiochus, & qui eum sequuti sunt eiusdem nominis reges? Quid posterior Dionysius Siciliæ tyrannus, qui per totos nonaginta dies ebrius interdum erat? Quid prioris Dionysii filius Hipparinus? nónne sua illũ crapula iugulasse fertur? Hactenus & de ebrietate. Nũc de crudelitate, quæ ebrietatis plerunque solet esse comes. Exempla crudelitatis apud Herodotum horrenda legi fateor, & quidem horrendum præ cæteris Astyagis facinus Atreum æmulantis existimari scio: sed Neronem vnum non ea solùm quæ ab Herodoto scribũtur, sed omnia omniũ mortaliũ crudelia facinora crudelitate sua partim superasse, partim credibilia reddidisse dico. De qua tamen (quòd & satis peruulgata & omnibus exosa sit) dicere supersedeo. Hanc autẽ missam faciens, vt de regum multorum fatuitate dicam, ordo postulat. Ad quam generatim probandam licet veteris illius prouerbii authoritate niti possim, Aut regem aut fatuum nasci oportet, à suis tamen singulos factis, tanquam locupletissimis & certissimis testibus, conuinci malo. Sed hîc mihi hærenti, & vnde incipiam cogitanti, illud Nasonis subit,

> Vt stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum
> Quum videt ex omni parte viator iter.

Verè enim mihi ipsa exemplorum copia nocet. Sed commodùm illius regis facta in mẽtem veniunt, qui suo ipsius cognomine veteri illi prouerbio astipulatus est. Qui enim ab adulatoribus Antiochus Epiphanes, is ab ingenuè verum profitẽtibus Epimanes dictus est. Is subinde regali veste deposita vilem togam induebat, eáque indutus ad forũ sese cõferebat, in quo obuium quenque prehensabat, vt ædilis aut tribunus plebis crearetur: & quem magistratum adeptus erat, eo tanquam plebeius fungebatur. Idem subinde à suis se subducens, aurifabrorum aut aliorum artificum officinas adibat, vt cum illis confabularetur: aut certè qui primus è plebe atque adeo è fæce plebis ei occurreret, illum congerronem habebat. Obuiis & nunquam antea sibi visis munera sæpenumero dabat. Interdum per compita numos proiiciens, Cui dat fortuna, capiat, inquiebat: móxque se inde proripiebat. Interdum & sertis caput redimitus per vrbem incedebat, lapides occultè circumferens, quibus aulicos qui ipsum sequebantur, petebat. Idem balneis publicis & ad quas plebs confluebat, vtebatur. vbi quum aliquãdo plebeius aliquis ei pretiosis vnguentis se perfricãti dixisset, Beati estis vos reges quibus harum rerum vsus suppetit, ex quibus tam bene oletis: At ego te istis (respondit) ad satietatem vsque, & vltra etiam, explebo. Cuius promissi memor postridie ad locum in quo is lauabat accedit, & magnum vas vnguento pretiosissimo statim appellato plenum in eius caput effundit. Quum autem multi è plebecula (qui non procul & ipsi lauabant) accurrentes, in vnguento illo in terram effuso se volutarent, móxque in loco illo, quia lubricus redditus erat, multi labentes risum spectantibus mouerent, tandem & rex ipse ex illis suo lapsu risum excitantibus vnus esse voluit. Idem rex fontem quendam apud Antiochiam (Midæ factum imitatus) vino perfudit. Alia egregia eiusdem regis eiusdémque generis facta ex historiis promenda lectori relinquo. Cæterùm hic quidẽ rex in vnam, alii potius in alteram stultitiæ peccarunt partem. quanto enim hic infra regiam dignitatem se demittebat, tanto alii multi supra illam se extollebant, & aliquam de seipsis diuinitatis opinionem concipiebant. Qua de re extant aurei Rhiani versus: qui postquam ostendit quàm misera egenis conditio sua videatur, contrà de diuitibus & qui in magno imperio constituti sunt, ita canit,

> Ὃς δέ κεν εὐοχθῇσι, θεὸς δ' ἐπὶ ὄλβον ὀπάζῃ
> Καὶ πολυκοιρανίην, ἐπιλήθεται οὕνεκα γαῖαν

Ve Regum fatuitate.

Ποσσὶν ἐπιστείβει, θνητοὶ δέ οἱ εἰσὶ τοκῆες.
Ἀλλ' ὑπεροπλίῃ καὶ ἀμαρτωλῇσι νόοιο
Ἶσα Διὶ βρομέει· κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένας ἴσχει,
Καίπερ ἐὼν ὀλίγος. μνᾶται δ' εὔπηχυν Ἀθήνην,
Ἠέ τιν' ἀτραπιτὸν τεκμαίρεται Οὔλυμπόνδε,
Ὥς κε μετ' ἀθανάτοισιν ἀρίθμιος εἰλαπινάζῃ.

Hîc autem quorſum poeta, non contentus dixiſſe, reges ita faſtu turgere vt obliti videantur ſe terram pedibus calcare, & mortalibus ortos parẽtibus eſſe, addat inter alia, eos Mineruæ nuptias ambire, quum à non paucis doctiſſimis viris quæſitum ſciam, à nemine autem repertum audierim, ſi explicauero (quum præſertim explicationem propoſito noſtro congruentem habeat) maximam me à multis initurum gratiam ſpero. Poetam igitur non hyperbole poetica hîc vti voluiſſe, nec Mineruã pro quauis alia dea nominaſſe, ſed ad hiſtoriam reſpexiſſe dico à Theopompo ſic relatam. Cotys qui luxum cæterorum Thraciæ regum ſupergreſſus eſt, nuptiale epulum aliquando apparauit, tanquam Mineruam in vxorem ducturus eſſet: adornatóque thalamo, quum ebrius ipſius aduentum aliquandiu expectaſſet, tandem furore percitus, vnum ex ſatellitibus, nũ dea in thalamũ veniſſet, viſere iuſſit. Quem reuerſum, & neminem in thalamo eſſe reſpondentem, ſagitta tranſfixit: móxque ſecundum à ſe miſſum, ob idem reſponſum itidem interfecit. Tandem miſſus tertius, re animaduerſa, illum à dea iampridem in thalamo expectari retulit. Hactenus quæ ad germanam (vt ego quidem iudico) verborum Rhiani expoſitionem faciunt. Qualis verò hic bellus Mineruæ procus erga vxorem ſuam fuit? Ex zelotypia in tantam iram repentè aduerſus illam exarſit, vt propriis manibus eam, à vulua orſus, diſſecuerit. Sed de Coty ſatis. Quid Alexander? nónne Ammonis ſiue Iouis filius haberi gaudebat? nónne modò Mercurii ritu talaria petaſúmque & caduceũ, modò Herculis more leoninam pellem clauámque geſtabat? Commodus autem nónne cum Herculis inſignibus nomen etiam eius ſibi vendicabat? Vnde hæc? roget aliquis. Nimirum ex praua præbendi adulatoribus aures conſuetudine. Quid enim aliud ſunt adulatorum voces apud principes, (quibus ingenita iam cum opibus eſt ſuperbia) quàm additum incendio oleum? Quum igitur illa de Alexandro & Commodo legimus quæ modò commemorata ſunt, quum eundem Alexandrum ſtatuæ dei alicuius cultum & ornatum ſibi adhibitum admiſiſſe, quum alterum quem debellaret orbem quæſiuiſſe audimus, vnà cũ hac adeo ſtulta eorũ arrogantia ſimul & aſſentatorum diram blandiloquẽtiam, à qua illa profecta ſit, audire nobis videamur. Et tamen principibus multis amici, nullis adulatores defuerunt. Habuit & Philippus huius pater ſuum Cliſophum, Antigonus cui cognomen fuit Epitropo, ſuum Apollophanem, Ptolemæus tertius ſuum Callicratem, Ptolemæus ſeptimus ſuum Hieracem, Philopator ſuum Philonem, Attalus ſuum Simachum ſiue Theodorium, Mithridates ſuum Soſipatrum, Seuthes Thracum rex Heraclidem Maronitem, cuius à Xenophonte etiã fit mẽtio: habuerunt ambo Dionyſii Syracuſarũ tyranni Satyrum, Chiriſophũ, Democlem: habuit earũdem Syracuſarum tyrannus Hieronymus Thraſonem & Oſin. Nec verò his aſſentatoribus illos contentos fuiſſe, ſed horum duntaxat & aliorum quorundam nomina, quòd cæteris antecelluerint, literis mandata eſſe credibile eſt. Ego certè ne ipſum quidem Alexandrum Hegeſia, Agnone, Demetrio, Medio, Bagoa, Gergithio, Dioxippo, Anaxandro, aliíſque quorum per hiſtorias ſparſa extant nomina, contentum fuiſſe exiſtimo. Quid quòd ipſos quoque philoſophos aſſentationis artifices eſſe non puduit? Anaxandrum enim (quem hîc poſtremum nominaui, & cuius verba putidæ adulationis plena paulo pòſt referã) philoſophũ fuiſſe conſtat. Sed & eum quem Attalo aſſentari ſolitum dixi, Simachũ ſiue Theodorium, eius etiam præceptorem fuiſſe legimus: qui librum περὶ τῆς Ἀττάλου παιδείας ſcribere (Xenophõtis Κύρου παιδείαν, vt opinor, æmulatus) & hoc ſuæ adulationis monimentum poſteritati commendare non erubuit. Quinetiam huiuſmodi homines à nõnullis principibus tanquã prouerbiale nomen traxiſſe, & ab Alexandro ἀλεξανδροκόλακας, à Dionyſio διονυσιοκόλακας appellatos fuiſſe accepimus. Sunt porro aſſentatorũ duo genera: vnum eſt eorum qui aperto (vt ita dicam) marte, alterum, eorum qui ex inſidiis adulantur. Hos illis vt periculoſiores, ita formidabiliores eſſe debere nemo ignorat: & tanto quidem quanto ſaxa ſub aquis latentia ſcopulis conſpicuis ſunt formidabiliora. Rurſum verò inter eos qui aperto marte graſſantur, periculoſiores ſunt ii qui ad id quod præſtant infame obſequiũ, verba non tantùm ad demerendam principum gratiam, ſed ad inflandos etiam eorum animos accommodata addunt. Vtriuſque generis exempla proferam, ſed minus periculoſis priorem locum dabo. Chiriſophus Dionyſii prioris adulator, ridentẽ illum cum quibuſdam familiaribus cernens, ridere & ipſe cœpit. Interrogante Dionyſio quæ illi cauſa

Assentatorum duo genera.

risus esset, quum ea quæ dicerentur non audiret, Fidem, inquit, vobis adhibeo, quicquid illud sit quod dixeritis, esse risu dignum. Eius autem filius Dionysius eos circa se habuit qui Διονυσιοκόλακες appellati fuerunt, qui spuẽte Dionysio faciem suam sæpenumero conspuendam præbebãt, atque adeo sputum eius, interdum etiam (honor sit auribus) quod euomuerat lambentes, melle dulcius esse aiebant. Iidem, quum Dionysius ex ebrietate cæcus aut certè cæco proximus euasisset, patinas & calices inter cœnandum deiiciebant, tanquam & ipsi ita cæcutirent vt nequaquam illa vasa ac ne ipsos quidem cibos cernerent: expectabántque dum Dionysius prehensam eorum manum patinæ admoueret. Quod officium Hiero quoque quibusdam suis adulatoribus idem oculorũ vitiũ simulãtibus præstitisse scribitur. Iidem illi Dionysii assentatores, vt sibi in illa sua simulatione cõstarent, inter eundum alter in alterum sępe impingebant, adeo vt eos ipse Dionysius manu perinde ac cæcos deduceret. Cum hoc autem eorũ facto optimè quadrat quod Clisophus Philippi assentator facere solitus narratur. Quũ enim exculptus Philippo fuisset oculus, eum comitabatur eundem & ipse oculũ fasciis inuolutum habẽs. Rursus quũ ex vulnere debilitatum crus Philippo esset, vnà cum Philippo claudicãs incedebat. Sed hic tamen, sicut & illi Διονυσιοκόλακες, suam artem sine vllo suo damno exercebat: at Mithridates (en quò progrediatur assentationis furor) assẽtatores nactus est qui graues sibimetipsis assentationis suæ pœnas dabant. Quũ enim ille rei medicæ studiosus esset, vt ostenderent quantam de illius peritia opinionem concepissent, secandos illi vrendósque (quũ alioqui nihil opus hoc remedio haberent) se præbebant. Ad alterũ illud adulatorum genus, quod periculosius esse dixi, venio. Nicesias Alexandri assentator, quum eum ex epoto pharmaco torsionibus vexari cerneret, O rex, inquit, quid faciẽdum nobis est, quũ vos dii talia patiamini? Dioxippus autem Atheniensis pancratiastes, fluente è vulnere quod Alexander acceperat, sanguine, Homericum illum versum protulisse fertur,

Ἰχὼρ οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν. Quid nebulo ille philosophus, (cuius & antea meminimus) eandem & ipse artem factitans? Quum aliquando Alexandro itineris comes esset, orto tam vehementi tonitru vt omnes trepidarent, At tu fortasse (inquit) Alexander fili Iouis, huius tonitrus es author. Eiusdem farinæ est illud Democlis factum, qui posterioris Dionysii assentator erat. Is, quum moris in Sicilia esset singulos domi Nymphis sacrificare, & circum earũ simulachra tripudiare, Democles relictis Nymphis, ad Dionysiũ, circa eum tripudiaturus, accessit: negans oportere ad inanima numina studiũ cõuertere. Quis verò nõ multo etiam magis Atheniensiũ planè similem adulationem miretur? Traditur enim illos Demetriũ cognomento Poliorceten, quum Athenas venisset, cũ aliis diuinis honoribus prosequutos esse, tum canticis eum & domi & in publico celebrasse, quibus inter cætera solum illum verum esse deum dicebant. Cæteri dii (inquiebant) aut procul à nobis absunt, aut dormiunt, aut auribus carent, aut preces nostras negligunt: fortasse etiam ne omnino quidem vlli sunt: at te præsentem cernimus, non ligneum, nõ lapideũ, sed verum. Qui verò sunt hi quos in tam horrendã adulationem prolapsos audimus? Illi ipsi (illorum certè posteri) qui Euagoram, quòd regẽ Persarũ adorasset, morte mulctarunt. En quàm propensa sint ad assentationem hominum ingenia. An verò minus propensos esse putamus ad eam recipiendam principum animos? Quis eorum tam bene se modulo suo metiri nouit, vt ei assiduæ illæ & quidem immodicæ laudationes recordationẽ mensuræ suæ non extorqueãt? Si princeps aliquis vel minimã rei militaris scientiam habet, Themistoclem, Epaminondam, Scipiadas ambos superat: si qua corporis firmitate præditus est, statim audit Hercules: si nõ omnino indisertus est, alter Demosthenes vel Cicero alter appellatur: si vel vnum versiculum scribere nouit, Homerus aut Virgilius est. Attalum quidem certè eodem & præceptore & assentatore vsum esse, historiæ perhibent, Simacho siue Theodorio, cuius & antea facta fuit à nobis mentio: idem verò aliis multis principibus & olim cõtigisse & hodie contingere verisimile est. Quamobrem verè à Carneade dictum est, diuitum & regum filios solam equitandi artem rectè discere: quòd & in ludo literario præceptor, laudando, & qui colluctatur, sponte succumbendo, illis aduletur: at equus quum nec sciat nec curet priuatúsne an magistratus, diues an pauper sit is quem vehit, ceruicem cuilibet equitandi imperito frangit. Nec verò hac tantùm in parte exitiales sunt suis dominis adulatores quòd illis falsam de seipsis persuasionem induant: verumetiam quòd calumniis apud illos grauent quoscunque suarum partium esse non vident, id est quoscunque liberè & ingenuè loqui, & (vt habet vetus prouerbium) τὴν σκάφην σκάφην appellare, quos denique ea quæ veros amicos decet, & loqui & facere animaduertũt. Vnde enim (obsecro) Alexandrum ad Callisthenis, Parmenonis, Philotæ cædem, nisi ab illo suo adulatorum agmine impulsum fuisse ar-

bitramur? Sed vt tandem aliquando ad priſcos illos Herodoti reges reuertamur, quorum miram & propè incredibilem amentiam commemorat, quin illi quoque ſuos adulatores habuerint, minimè cuiquam dubiũ eſſe debet. Verùm cæteris omiſſis, de eo qui principem inter eos arrogantiæ pariter & dementiæ tenere locum videtur, dicam. Qui Helleſpontum compedibus vincit, qui Helleſponto minatur & contumeliam dicit, qui denique Helleſpontum flagellat, nónne Mardonio adulatori perniciosiſſimo potius quàm Artabano amico fideliſſimo auſcultat, ſicut & Dionyſius, Philippus, Ptolemæus, ſuis ſinguli adulatoribꝰ, quàm Dioni, Samio, Cleomeni, amicis & probatæ fidei viris, auſcultare maluerunt? Iam verò & illis multo etiã antiquioribus regibus (qui quicquid delirant, plectuntur Achiui) ſunt qui ſuos apud Homerum adulatores aſſignent. Vt autem reges alióſque principes aſſentatoribus comitatos, ita & reginas quaſdam aſſentatricibus comitatas fuiſſe, memoriæ traditum eſt: inter quas eæ quæ κλιμακίδες appellatæ ſunt, claruerunt: id nomen ab obſequio quod reginis præſtabant, adeptæ. harum enim dorſa ſcalarũ vicem illis currum conſcendere volentibus præbebãt. Quæ quum ita ſint (vt hunc tandem de regum fatuitate locum claudam) ſicut credibilem nobis cæterorum regum ſtultitiam reddit corrupta illorum ab aſſentatoribus natura, itidem Herodoto priſcorum quorundã regũ amentiã deſcribenti credamus, ſi quidẽ aſſentatores his itidem fuiſſe credimus. Simul verò & principũ huius tẽpeſtatis conditionẽ conſideremus, qui quũ à maioribus ſuis potentia circa res multas ſuperentur, ſola multitudine adulatorũ illis potentiores manent. ſi modò qui ſuorũ dominorum domos, vrbes, populos, regna, vt peſſundederunt olim, ita & hodie peſſundant, principum potentiam augere putandi ſunt. Cuius mali exempla ab hoc noſtro ſeculo petita odioſa eſſent, & ſatis multa veteres hiſtoriæ ſuppeditant. nam ſi principum mores ab adulatoribus corrumpuntur, quæ illam morũ corruptelam ſequuntur clades, non dubium eſt quin adulationi acceptæ ferri debeant. Adde quòd adulatorum eſt imminentia ſuis dominis pericula diſſimulare, ſecuros illos eſſe iubere, ad quiduis ſibi de ſua potentia pollicendum incitare. Quod qui faciunt, nónne illos in pericula trudunt? nónne hoſtiũ telis inermes exponunt? nónne in illorũ denique manus eos tradunt? Et hoc quidem modo exitii cauſa principibus iure dicantur eſſe adulatores, ſed non propinqua. At propinquam etiam exitii cauſam ſuis dominis eos ſæpenumero fuiſſe teſtantur cum alii multi, tum is Philippus quem Romani imperio euerterunt. eius enim iam antea regnum ab aſſentatore Proclide Tarentino labefactatum fuiſſe Polybius author eſt. Craſſi autem adulator Andromachus Parthis operam ſuam ad illum fortunis pariter & vita ſpoliandum locauit. Porrò vt adulatores ſuperiorum ſeculorum ab adulatoribus noſtræ ætatis, numero, ſic etiam peritia tanquam diſcipulos à magiſtris ſuperari ſciendum eſt. quo diligentius ab illorum inſidiis cauere ſibi principes debent. ſed ipſi viderint. Ad me quidem quod attinet, ſiquid vota hîc valere poſſent, vt Theſſali olim vrbem quæ Adulatio vocabatur, funditus euerterũt, ita præ quibuſuis aliis maleficis radicitus extirpatos adulatores aulicos optarim.

Nunc & luxus priſcorum regum ab Herodoto & aliis deſcripti collationem cum poſterorum quorũdam partim regum partim aliorum luxu, aggredior. Inter cætera igitur quæ de luxu regũ Perſarũ monimentis literarũ tradita ſunt, vix credibile nõnulli putarunt quod Herodotus narrat, quocunque illi irent (nam quod de Cyro dixit, de eius ſucceſſoribus etiam intelligi voluit) Choaſpis fluuii aquam circumuehi ſolitam fuiſſe, & nullam illos aliam potare conſueuiſſe. Ego verò quenquam qui hoc mirabile, nedũ incredibile, iudicet, eſſe demiror. Vtrum enim, quæſo, maiori admiratione dignũ? aquæ plauſtris regem Perſarum comitatum ditionem ſuam peragrare, an Cardinalem è media Gallia Romam vſque aliquot lagenarum millibus comitatum peruenire? Quod tamen ego tacuiſſem, niſi earum fama iam percrebuiſſet, atque adeò earum ignominia in Gallos omnes (quippe quos inde *botiglioni* Itali vocãt, quaſi lagenarios, Græcè λαγυνίωτας dicas) redundare cœpiſſet. Et illis quidem qui curioſas illas potus aquæ certæ delicias obiicient, hæc pauca reſpondiſſe, fuerit, meo quidem iudicio, ſatis. Illis autem qui cætera obiicient, multa habeo quæ reſpondeam. Ad luxum quidem certè quod attinet qui circa ciborum apparatum verſatur, nec plura nec luculentiora ex vllo quàm è noſtro ſeculo poſſe promi exẽpla exiſtimo, quo iam peruulgatũ circa ferinam carnẽ eſſe cœpit, (de Gallia loquor) vt auulſi ex vtero viuarũ matrũ fœtus menſis apponantur. Quẽ tamen luxum menſa Galli cuiuſdam primarii in regis aula viri, vilem iam reddiderat: & verba propediem exprimẽdis aliis eius circa cibos & ciborum apparatum deliciis defutura erant, ſi ciuilis Galliæ noſtræ Mars illi parcere, & coquorum celebrium vota (quibus inſigne ſui deſideriũ reliquit) exaudire voluiſſet. Verùm vt ad magnates vſque non venia-

mus, virum quendam fide dignissimum de quadam Auenionensi muliere (quæ aulæ pontificiæ ibi tum sedem Apostolicam habentis Lais fuerat) audiui narrantem, eã turdis & perdicibus aliisque auibus vesci solitam, quæ fœniculi, anethi, coriannive aut similiũ semine saccharo cõdito pastæ essent. Sed illud audiui: at lactucas aqua saccharata, quam vocant, à matronæ cuiusdam ancillis (& quidem illius, vt aiebant, iussu) irrigari vidi. Quæ quum ita sint, quid aliunde quàm è nostro seculo, huiusmodi deliciarũ arcessere exẽpla necesse est? At verò alteri⁹ luxus multa genera luxui nostræ ætatis (de quo & antea dictum est) posse accedere fateor. Alterum luxum voco qui non circa cibos sed circa reliqua versatur. De hoc igitur quæcunque ab Herodoto memorantur, à Siciliæ tyrannis superata esse dico. Quibus quum primum in hac re locum tribuo, ipsum etiam Herodotum sequor, qui de Polycrate loquens, ita scriptum reliquit, Nullus enim regũ Græciæ, exceptis Syracusanis, dignus est qui cum Polycrate, quod ad magnificentiam attinet, comparetur. Nec tamen solos Syracusarum reges siue tyrannos, sed & Alexandrum aliósq; illa prætergressos esse dico. Argumento autẽ vel vna Alcisthenis Sybaritæ vestis esse potest, quæ centũ viginti talentis vendita fuisse fertur. Quòd si ad vitẽ & platanũ aureã vel platanos aureas veniendũ est, earum cum aulæ Alexãdri splendore & magnificẽtia comparationem ex Phylarcho audiamus. Aureæ platani, inquit, & aurea vitis, sub qua sedentes sæpe Persarum reges iura suis populis dabant, quotidianum regiæ Alexandri sumptum æquare non videntur: quanuis alioqui vitem illam commendarent etiam vuæ quæ smaragdos & Indicos carbunculos aliásque pretiosissimas gemmas racemos imitantes haberẽt. His autem descriptionem opulentiæ & magnificentiæ illius adiungit: quæ si vera est, verè etiam platanos aureas Persicorum regum vitémque auream cedere illi dixit. Porro vt comparationem hanc persequentes, ab ipsis dominis ad eorum famulos aut seruos veniamus, (nam quicunque sub ditione regum Persarum erant, serui eius vocabantur) narrat Ctesias quendam Annarum, qui satrapa Babyloniæ à rege constitutus fuerat, centum quinquaginta psallentes & canentes mulieres circa mensam suã habere solitum. Audiamus vicissim quæ de quibusdã Alexãdri siue sodalibus, siue assentatoribus tradita sunt. Phylarchus & Agatharchides memoriæ prodiderunt, eorum aliũ clauos aureos crepidis suppactos gestasse, alium, quoties de publicis negotiis cum aliquo tractaret, super pauimento purpura strato deambulare solitũ fuisse: alios aulæis per quinque stadia locum in quo venarentur, cingere consueuisse: alios puluerem ad palæstræ vsum sibi à iumentis multis, quocunque irent, portãdum curauisse. His ego comparationibus (quanuis alioqui in exemplorum luxus commemoratione luxuriare oratio mea possit, præsertim si ad Romanos vsque progredi voluerit) vtpote mea sentẽtia aptissimis contentus esse statui. At nostri seculi principum luxus illo quidem artificiosior & (vt ita loquar) ingeniosior meritò dici possit: at opulentia tantum illi cedit quãto minores sunt horum quàm illorum principum opes.

Mores.

Vt autem ad varios variarum gentium mores atque ritus ab Herodoto descriptos aliquando tandem reuertamur, quis non ex Græcis multos in eo quod de AEgyptiorum scribendi more à dextra in sinistram tendendo, commemorat, suspectum mendacii habuisse credat? At nos, quibus familiares sunt Hebraicæ literæ, tantum abest vt hoc admiratione dignum censeamus, vt potius quenquam hoc mirari miremur. Multo certè minus fidem (& meritò quidem) apud lectores impetrasset Herodotus si aliquos inter AEgyptios reperiri scripsisset qui sinistra in scribendo non dextra vterentur: quum tamen mihi duos qui id facerent, videre contigerit, Flandrum vnum, Sabaudum alterum. Quid si verò esse tradidisset qui oculis casu aliquo orbati, nihilo tamẽ minus scriberent? rẽ aliis quidẽ fortasse incredibilẽ, at mihi certè credibilem narraret. Quare? quòd scribere absque oculorum vsu (id est vel in tenebris, vel oculis aliò conuersis) necessitas rerũ omniũ magistra me docuerit. Atque hæc de isto miraculorũ genere hactenus. ad alia veniamus. Quidni viros AEgyptios lanificium exercuisse credemus, quum apud Segusianos nobis vicinos vsitatum viris multis nendi morem cernamus? At quàm ineptũ est viro, quàm ridiculum, colum gestare, & muliebri more fila deducere! Ineptum est (fateor) & ter quatérque ridiculum: sed quid agas? an quia ridiculum, ideo verum non erit? Ridiculum est nobis eiusdem Herodoti illud, AEgyptios viros (honor sit auribus) subsidentes meiere. At Turcis ridiculum id nequaquam fuerit, quibus hanc meiendi rationem tanquam honestam in vsu esse, nostram contrà velut turpissimã auersari aiunt. Ac certè (si in re huiusmodi philosophari nefas nõ est) non de nihilo est quòd Hesiodus, ne stantes meieremus vetuit, quũ μηδ' ὀρθὸς ὀμιχεῖν, dixit. Sed esto (excipiet aliquis) veracẽ in hoc fuisse Herodotũ: quid quòd addit, mulieres contrà, stantes meiere? De hoc certè (vt ingenuè fatear) aliud

quod respondeam non habeo quàm hoc: quemadmodum si, quod de viris AEgyptiis tradit, Turcæ nobis exemplo suo non confirmarent, incredibile videretur, quum tamen verum esset: ita, quod de mulieribus addit, etiamsi nullo exemplo (quod quidem ad aures nostras peruenerit) comprobetur, verum nihilominus esse posse. Húc autem locum, Sophoclis poetæ & Nymphodori historici authoritate claudendum censeo, qui eandem quam Herodotus morum AEgyptiacorum ab aliis discrepantiam testantur. Antequam tamen à ridiculis discedamus, addam & quod de vxoribus Libyum Adyrmachidarũ narrat in Melpomene, eas videlicet pediculos suos (honor nũc quoque sit auribus) non antè abiicere quàm eos vicissim momorderint. (est enim ἀντιδάκνειν vicissim mordere, non præmordere, vt interpres verterat) Hoc quoque iis annumerari debere quæ nõ ridicula sint solùm, sed & fœditatem spurcitiémque incredibilem habeant, confiteor: sed cur aliis historicis quosdã φθειροφαγεῖν nobis commemorantibus fidem adhibebimus, Herodoto narranti has mulieres φθειροδακεῖν, (quod multo minus est) fidẽ derogabimus? Imò ne φθειροφάγους quidem fuisse vllos credo, respondebit fortasse aliquis. Cur, obsecro, minus credibile est τὸ φθειροφαγεῖν quàm τὸ ἀνθρωποφαγεῖν? licet hoc magis crudele, illud magis fœdũ sit? Anthropophagiæ autem exẽplum, vt feritatis extra omnem cõtrouersiam positæ, profero: quum eius hac etiam tempestate multi oculatos se testes esse iactent. Quam feritatem nequis in barbaris hominibus miretur (simul autem & alia multa crudeliter ab iisdem perpetrata, quæ ab Herodoto describuntur) aut ne fide maiorem iudicet, audiat non barbarum sed Græcum hominem, non literarum rudem, sed philosophum, & quidem inter philosophos celeberrimum, verba hæc vel ipsis Cyclopibus & Læstrygonibus anthropophagiæ authoribus indigna proferentem: καὶ ἂν τῶν μελῶν ἀποκοπῇ τι μέρος πρὸς τὴν τροφὴν χρήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ, μήτε ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτὸ, ὅπως τῶν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. Hæc Chrysippum in libro De iustitia, scripta reliquisse, de mortuis hominibus loquentem, testatur Sextus philosophus. sicut & ista in libro De officio, διὸ καὶ χρησίμων μὲν ὄντων τῶν κρεῶν, τροφῇ χρήσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν· οἷον ποδὸς ἀποκοπέντος ἐπέβαλλε χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. In quorum autem cadauera ita nos officio fungi iubet? Parentum. I nunc, & ab Herodoto vel aliis historicis descriptam ἀνθρωποφαγίαν aut ἀνθρωποθυσίαν fabulosam esse clama.

Verùm vt ad illam morum AEgyptiacorum à Græcanicis discrepantiam redeam, ad inuenienda miræ & propè incredibilis morum dissimilitudinis exempla, ab hoc nostro seculo nõ discedamus. Quid simile Germanorum Flandrorúmque mores cum Gallorũ aut Italorum moribus habent, siue victus rationem, siue cultũ corporis, siue studia & animorum inclinationes spectes? Si Gallus aut Italus ad mẽsam ducatur ea lege vt per sex septémve horas illi accumbat, in carcerem trudi non ad mensam duci sibi videbitur: si verò accumbenti tale œnophorum quale illis ebibendum proponatur, ad supplicium malle se rapi clamabit. nam vt horum vtrique, vino se ingurgitare, acerbissima mors est, ita illis (de vulgo loquor) suauissima vita censetur. adeo vt non immeritò quis eos progeniem illius esse suspicetur qui apud comicũ Alexin, dicebat, O me beatũ, οὐχ ὅτι ἐν τοῖς γάμοισιν ἄνδρες ὀρχήσομαι, ἀλλ' ὅτι διαρραγήσομ', ἂν θεὸς θέλῃ. Ad vestitũ autẽ quod attinet, siue huic siue illi caligas Lãtsknechthicas indueris, nõ homini caligas, sed hominẽ caligis alligaueris, & ex quantumuis agili immobilẽ illa panni saburra reddideris. Eisdem verò (Gallo dico & Italo, ac iis quidem potissimùm qui in aliquo sunt dignitatis gradu locati) nihilo magis vt in patria sua cũ viridi pallio quam vt nudi in publicũ prodeant persuaseris: non enim satis sanæ mentis haberentur. At Germanis nulla huiusmodi de eo quẽ ita videt amictũ, oboritur suspicio. Sic & versicolorẽ vestẽ aut certè versicoloribus fimbriis prætextam gestare fœminis permittunt: nos nequaquã. Permittunt iisdem (ac præsertim virginibus) passo & per colla sparso capillo incedere: apud nos autẽ virgo propter hũc habitũ mænadibus annumeraretur. Et hæc quidẽ pauca sũt huius dissimilitudinis exẽpla è multis quæ hãc collatione persequi volẽtibus suppetent. Vicissim verò aliquod exẽplũ rituũ in quibus nos ab Italis discrepamus, proferre libet. Vxores nostræ ad illud exẽplar institutæ sunt,

Illa regat cunctos, illi sint omnia curæ,

Et nihil in tota me iuuet esse domo: at illorum vxoribus dicas hos versus ita inuersos esse,

Illa regat nullos, sint nulla negotia curæ,

Illámque in tota nil iuuet esse domo. Illi vxoribus suis fucare faciẽ permitũt, (quũ tamen hoc facinus in earũ senectutem redundaturũ sciant) nos suspectas fucatæ faciei, suspectas adulterii eadem opera haberemus. (aulas principum excipio, quæ miscellaneos mores ritúsque vsurpant.) Vt verò à personatis mulieribus abhorremus, ita nec grallatrices amamus: sed easdem & in lecto & in mensa (id est vtrobique vel proceras

vel paruas) habere volumus. Inaures prisco more gestare multi eorũ suis vxoribus permittũt:nos id in vxorib⁹ nostris meretriciũ iudicaremus. Nos obuias Gallas, siue matronas, siue virgines, quæ nobis familiares sunt, salutamus: si patriciæ sint, etiam osculamur: Italas vix quisquam voce, nedum osculo salutare ausit. Offenduntur Itali osculationib⁹ huiusmodi quas vxoribus nostris concedimus: offendimur vicissim papillarum nudationibus, quas suis illi (ac præsertim Veneti) permittunt. Cur enim quas pudicas esse volunt, cultu suspicionẽ impudicitiæ præbere volunt? Nisi fortè obuiis quibusque nudare papillas, retecta veste, & hac ratione (vt est in prouerbio) ἀγκυλῶν κωμῶν ἴσια, pudicitiæ per occultam quandam antiperistasin argumentum esse existimant. Ad me certè quod attinet, cõiectura nulla possum assequi quódnã eorũ à quibus hoc institutũ profectũ est, consiliũ fuerit: sicut nec quod fuerit apud eosdẽ Venetos illius qui vt velare faciem cõmune meretricibus cũ ingenuis virginibus esset, statuit. Et quoniã à meretricibus ad lupanaria facilis transitus est, de his quoque aliquid dicendum est. Nónne quæ sit inter ipsas etiam Christianas nationes de his controuersia videmus? nónne de his varias in vtráque partẽ (excluso interim, proh pudor, Dei mandato) disputationes quotidie audimus? dum hi iuuenum corruptelam esse obiiciunt, illi matronarũ pudicitiæ præsidium esse respõdẽt? At vulgus Italorũ magis miretur vrbẽ quæ receptaculis huiusmodi quàm quæ tẽplis careat, & sibi ἀβίωτον illic esse potius q̃ hîc fateri nõ dubitet. Sed quid de illo Patre sacro dicemus, quẽ adeo grauẽ authorẽ πορνοβοσκιομάχοι sequũtur? Ego certè quod de illo aliâs (& quidẽ in media vrbe Roma) dixi, nũc quoq; liberè dico, pudẽdũ quidẽ ei⁹ factũ mihi in eo videri quòd lupæ matris Romuli studiosius reuerentiúsq; quàm Petri Apostoli memoriã colat: quippe qui viuis luparũ imaginibus Romam circumuallarit, at Petrũ Apostolũ cum vnica (quæ quidem in pretio sit) imagine, in angulũ vrbis detruserit: alioqui certè prudentis medici officio functum mihi videri, quòd, vt illi, vbi ægrotis huius vel illius cibi vsu interdixerunt, aliquẽ alium quo vescantur, illis proponunt: ita ipse quibus licitũ esse matrimoniũ noluit, licitã saltem esse scortationem voluerit. Sed quòd sibi κοινὸν ἑρμῆν cum lupabus illis esse instituit, huic verò eius instituto qua ratione patrocinari quis possit, nõ video. nam si verè dixit ille, Turpe tori reditu census augere paternos, quanto turpius tã profani reditus partem in sacraria inferri, & illo Petrum Apostolum ditari? Verùm quũ de his latius philosophari, nec loci huius nec temporis sit, hũc sermonẽ simúlque eã quæ in illum deduxit disputationem finiendã censeo: si tamẽ prius hãc esse huius summã monuero, vt ex ea quam nostris oculis credere cogimur in vicinis etiã regionibus morũ discrepãtia (cuius specimẽ tãtùm pauculis illis exẽplis dare libuit) multa quãtũuis ab iis quæ aut viderimus aut audierimus abhorrẽtia, à fide tamẽ abhorrere nõ putemus. Sed quid de vicinis populis loquor? nos à nobismetipsis, id est à maioribus nostris, lõgè moribus dissentire dico. Quis enim vel Gallus vel Italus vel Hispanus vel Germanus maiores suos valde diuerso victu cultúque corporis vsos fuisse & diuersa etiã studia habuisse nescit? vt diuersos ritus ceremoniásque, leges, instituta, iura omittã. Nam (vt de nobis loquar) quũ fumosas nostrorum Galliæ regum nostrarúmque reginarum imagines aspicimus, nónne quid illis in mentem venerit vt eo vestitu vterentur, mirari solemus? Quòd si priuatorum etiam hominum qui coæui illis fuerunt, imagines haberemus, nõ tãtùm admiraremur fortasse, sed etiam vestitum illum cum hodierno cõferentes, obstupesceremus. Ad victum veniamus. Quàm multos cibos in deliciis olim fuisse putamus, qui nobis viles sint: quàm multos contrà palato maiorum displicuisse, qui nostro gratissimi sint? Dignum scilicet hodie regia mensa fuerit ferculum anser: at Cyrus regis Artoxerxis frater χῆνας ἡμιβρώτους amicis è mẽsa sua mittebat, vt participes essent voluptatis quam ex eorum esu ceperat. Quidni etiam credibile sit diuersum à nostris saporem maiorémque teneritatem illas habuisse, vt gallinas Indicas duabus his aliísq; rebus differre à nostris videmus? Quinetiam anserinũ iecur in deliciis olim fuisse, & has delicias hodiéque Iudæos qui Venetiis agunt, magno Christianis vẽdere nouimus, quæ tamẽ vix alibi vsquã celebrentur. Sed & quũ Martialẽ primã gloriã inter aues turdis dãtẽ audimus, nónne aut diuersos à nostris turdos aut planè diuersum à nostro palatum habuisse, aut perdicẽ nũquam gustasse putandus est? Quid quòd Itali ab iis qui regis Galliæ apud Senatũ Venetũ legati erãt, lepusculos leporibus, perdicia perdicibus anteferre didicerunt? Sed ne latũ æquor de dissensione in ciborum delectu, maius etiam de ea quæ est in ciborum apparatu, ingrediar, cursum hîc sistẽs, hoc tãtùm addo, homines moribus nõ solùm à maioribus suis, nõ solùm à finitimis populis, non solùm à ciuibus, à vicinis, à domesticis denique suis, sed ipsos à seipsis sæpissimè dissentire. Quàm enim exiguus est eorũ numerus qui iidem eadẽ possunt horã durare probãtes? Quæ si nobiscum reputabimus, minus quæ de diuersis moribus

Iecur anserinum.

apud Herodotũ alióſq; hiſtoricos legũtur,& mirabimur,& ſuſpecta mẽdacii habebimus.

Ad ritus ceremoniáſque cum aliarũ gentiũ tum AEgyptiorum venio. In his quoque multa ridicula, multa nõ ſtultitiæ ſolùm ſed & furoris plena narrari nõ nego: ſed eo nomine mendacii ſuſpecta eſſe debere pernego. Mirũ fortaſſe tibi & fictum etiam videtur quod de AEgyptiis ab Herodoto narratur, illos ſolenni quodam ritu ſeipſos verberare: at ego nec mirũ nec fictũ puto, quippe qui & Venetiis & Romæ ſolennes huiuſmodi verberationes viderim. Sed quod potiſſimũ hominũ genus apud AEgyptios hunc ritũ coleret, neſcio: quos Romæ & Venetiis ſeipſos verberãtes videbam, eos, ex multis qui norãt, verberones eſſe audiebam. Verùm quid ex Italia exẽplum mutuamur quod noſtra ſuppeditare Prouincia poteſt? Cõmodùm tamẽ facta Romæ mentio in memoriã mihi Mariæ Lauretanæ templũ ipſi vicinum reuocauit, vbi eorũ ſpectator fui quæ multa tum ab Herodoto tum ab aliis de variarũ gentium ſuperſtitione relata, nõ credibilia ſolùm reddere ſed & excuſare poſſunt. Verùm ea referre horret animus: ac ne eos quidem ipſos Athenienſes quorũ ſuperſtitioſis ritibus tantopere cõmotus fuit Paulus Apoſtolus, ea ſine horrore ſpectaturos fuiſſe exiſtimo. Receptam & alibi ſuperſtitionũ farraginem omitto.

Hunc igitur ſermonẽ miſſum facientes, potius vt antea priſcũ Bacchũ & priſcam Venerem cum noſtro Baccho & noſtra Venere contulimus, Martem itidem hunc cum illo cõferamus. Equidem noſtrum illi aut furore aut crudelitate aut perfidia cedere, an meritò dici antea potuerit, neſcio: ne certè vnquã poſthac dici poſſit, ciuilia Galliæ noſtræ bella (vtinam vel nunc bene ſedata) prohibuiſſe ſcio. Quis adeo eſt ferus vt ſiccis oculis illud quorundã barbarorũ facinus legat, qui pueros elemẽta prima diſcentes, media in ſchola trucidarunt? Priſcum eſt facinus illud: quod ſicui incredibile antea viſum eſt, ſimilis crudelitatis exẽplo tẽpora noſtra credibile reddẽt. (ſi tamẽ ſimilis, quæ illam multis partibus ſuperat, dicẽda eſt) Ecquis enim adeo humanitatem omnem exuerit vt id factũ quod primũ incẽdiis illorũ ciuiliũ bellorũ ſuſcitabulũ fuit, ſine ſuſpiriis ac gemitibus audiat? Viri, fœminæ, pueri, iuuenes, ſenes, dũ ab ore ſacri hypophetæ pẽdent, nõ à Turcarũ aliorúmve barbarorũ caterua, ſed eorum qui & ipſi Chriſto nomẽ dederãt, multis vulneribus inermes ab armatis repẽtè cõfodiũtur. Verùm vt à peculiari crudelitate ad cõmunẽ trãſeã, in vtris, quæſo, veteribúſne an noſtri ſeculi bellis, Vulcanus Marti frequẽtius cõſociatus fuit? Puerile bellũ hodie exiſtimatur τὸ δενδροκοπεῖν, éſtq; in vſu potius τὸ πυρπολεῖν: incendiis paſſim res geritur. Quid quòd vnuſquiſque iam miles, ex quo globi igniuomi reperti ſunt, ferro pariter & igni armatus eſt? Quid quòd nõ multis abhinc mẽſibus, ad augẽdam ignis illius crudelitatẽ (quaſi nõ ſatis ignis in igne eſſet) artes nouæ excogitatæ fuerũt? Quòd ſi & noſtras expugnatiões vrbiũ ſpectemus, frigebit illa deſcriptio Homerica, Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, &c.

IAM verò quædam etiam legi apud Herodotum alióſque hiſtoricos dico, quæ quanuis à fide abhorreant, non ſolùm exemplis ſimilium factorum quæ alii referunt, veriſimilia reddũtur, ſed & eorum authoritate qui noſtro ſeculo eadẽ apud alios viderũt, cõfirmãtur. Ex quorũ numero eſt quod de Threſſis quibuſdã mulieribus tradit, eas excedentibus è vita maritis comites ſe certatim offerre. Hoc enim veriſimile quidẽ reddi aio ea hiſtoria quã Iul. Cæſar & Nicolaus Damaſcenus de quibuſdã Aquitaniæ regibus referunt, ſexcẽtos cũ illis verſari viros, qui vt cũ viuẽtibus viuũt, & quidẽ regii dominatus regiæq; opulẽtiæ participes, ita etiã libẽter cũ moriẽtibus moriũtur: ſed (quod maius eſt) idẽ illud factũ mulieribus Indicis nõ veteres tãtùm ſcriptores ſed & oculati teſtes hodie adſcribũt.

Quinetiam ex iis narrationibus quæ vt à veritate abhorrere videntur, ita etiã à fide abhorrẽt, fuerint nonnullæ fortaſſe quas poſteri eorum de quibus ſcriptæ ſunt, eorúmve annales, aliqua ex parte teſtimonio ſuo comprobare hodiéque poſſint. In quam opinionem me adduxit oſtenſus mihi à quodam amico locus ex Sigiſmundi commentariis rerum Moſcouiticarũ petitus, in quo hiſtoria Herodoti de Scythis ſeruis qui dominis abſentibus in vxorum illorum poſſeſſionem inuolarant, tandémque quũ iuſto prælio repelli à dominis nõ potuiſſent, flagellis repulſi fuerunt, annalibus poſterorum teſtata extat: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circunſtantiis.

AD CTESIAE autẽ Indica quod attinet, mirãda illic naturæ opera deſcribi fateor: ſed vt de aue Indica pſittaco illi ſimúlq; oculis noſtris credere cogimur, (alioqui vix credituri) ita & de aliis multo maiori admiratione dignis credere fortaſſe debem⁹, etiãſi nõ viderimus. Certè vt Horatio de exuenda prorſus admiratione nõ aſſentior, ita viciſſim admirationẽ tantã vt ex ea increduli reddamur, non probo: ſæpéque illa Iuuenalis mecum reputo, Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? &c. Denique, ne iis quæ vel de natura rerũ vel de factis humanis memoriæ prodita ſunt, fidẽ temere derogemus, Dei potentiã omnia miracula vincere, ſeculum noſtrum ſuperiora omnia miraculis ſuperare dico.

HERODOTI HA-
licarnassei libri nouem, Musarum nominibus inscripti,

Ex Laurentii Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur Clio.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quę gesta sunt, ex rebus humanis obliteretur [a] ex æuo, neque ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tū verò [b] qua de re isti inter se belligerauerūt. Persarū [c] eximii memorant dissensionū authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrum vocatur, in hoc nostrum [d] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoque incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisque AEgyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quę nūc Gręcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare venisse cum alias multas, tum verò regis filiam cui nomen esset idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dúmque hæ fœminæ puppi nauis assistentes ea mercarentur quæ cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse: & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum aliis aliquot raptam fuisse, eísque in nauem impositis Phœnices in AEgyptum vela fecisse. Hunc itaque in modum Io in AEgyptum peruenisse memorant Persæ, non quemadmodum [e] Græci: & hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina nō possunt dicere, Tyrum appulsos, filiam regis rapuisse Europam: (fuerūt autem isti Cretenses) [f] illísque par pari repensum. Verùm postea Græcos secundæ iniuriæ authores extitisse. longa enim naue [g] in ora Colchidis & ad Phasim fluuium, quum cætera transegissent quorum gratia venerant, illinc rapuisse filiā regis Medeam. Ad quam reposcendā, pœnásque de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, vt illi de rapta Io Argiua pœnas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturos. Secunda dehinc ætate ferūt Alexādro Priami filio, quum ista audisset, cupidinē incessisse vxoris sibi per rapinam è Græcia comparandæ, certum habenti omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita quum is Helenā rapuisset, visum esse Græcis, primùm missis illuc nūtiis & Helenā repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò [h] tergiuersantes mentionē fecisse de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidisset, quomodo vellēt ab aliis sibi pœnas dari. Hactenus igitur inter eos mutuis solis rapinis actum. Eorum autē quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè authores extitisse, qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidē sentire iniuriorum virorum factum esse rapere fœminas: amentium verò, raptis vlciscendis operam dare: prudētium autem, [i] pro nulla habere raptarum pulchritudinē:

a Temporis spatio, neq.
b Quam ob causam isti int.
c Igitur scriptores mem.
d Profecti, & positis sedibus in ea regione quam, &c.
Io filia Inachi.
e Phœnices.
f Et ista quidem pari compensatione inter eos esse facta.
g AEam Colchicam aductos.
h Medeæ raptum ipsis obiecisse, ista prætexendo, quū nec ipsi pœnas, &c.
i Raptas nihil curare:

quippe quæ, nisi voluissent, haud dubiè raptæ non fuissent. Eóque suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant vllam se habuisse rationem: Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euertisse: atque ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes quæ illam incolunt, putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europam verò & Græcos à esse disiunctos. Hûc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & Ilii excidium sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiût. Cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in AEgyptum abduxisse raptu vsos, sed eam apud Argos cû nauclero nauis ipsorum rem habuisse: & quum se grauidam esse côperisset, veritam parentes, sic volûtariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicésque referunt: ego verò, vtrum sic gesta sint nécne, [a] non pluribus persequar. Cæterùm quem ipse noui primùm cœpisse inferre Græcis iniuriã, hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas vrbes ciuitatésque commemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruæ: rursus, quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, [b] vtriusque fortunæ mentionem habebo.

a Dicere non constitui.

b De vtrisque mẽt.

Crœsus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte: earum verò nationum tyrannus quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra ventum Aquilonem, in mare quod vocant Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus, primus, Græcorum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, AEoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen vrbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Cæterùm principatus quum esset Heraclidarum, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: Candaules, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardiû fuit tyrãnus, ab Alcæo Herculis filio oriûdus. Siquidẽ Heraclidarum primus Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules Myrsi filius: quum ante Argonem qui in ea regione regnauerant, fuissent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydius, quum Meon anteà vocaretur. Ab his [c] succedentes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti sunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti, ídque per quingentos & quinque annos, duas & viginti virorum ætates, tenuerũt, filius patri deinceps succedens, vsque ad Candaulem Myrsi filium. Hic igitur Cãdaules vxorem adamabat, eámque præ amore arbitrabatur omnium fœminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens, apud Gygem Dascyli filium ex satellitibus suis (erat enim is maximè ipsi acceptus, eóque ministro in rebus magis [d] arduis vtebatur) speciẽ vxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse nanque erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis specie: (quòd magis incredulæ sunt hominibus aures quàm oculi) fac illam conspicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quémnam, inquit, here sermonem profers haudquaquã sanum, qui me iubes inspicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus sunt honesta excogitata, vnde discere debemus: ex quibus hoc vnum est, Quæ sua sint, quéque inspicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, illam esse fœminarum omnium speciosissimã, téque oro ne me ores illicita. Atque hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimescens nequid sibi ex ea re mali contingeret. Cui vicissim ille his verbis, Fidens, inquit, esto Gyges: caue timeas aut me, tanquã hoc te sermone tentãtem, aut vxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor, vt illa ne deprehendere quidem possit se abs te fuisse inspectam. Te nãque secundum fores cubiculi in quo cubamus, quũ apertæ fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingressus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitũ sella posita est, super quã vestes illa (vt quãque exuet) reponet, sese per multũ otium spectandã præbens: quæ quũ à sella cubitũ perget, [e] ostendens inuicẽ terga, curæ tibi sit deinceps ne te per fores abeuntẽ côspiciat. Gyges igitur vbi effugere nô potuit, fuit paratus: quẽ Candaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit: statímque pòst & vxor adfuit. quã introeuntem ac vestimẽta deponentem Gyges intuitus, vbi auersa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abiit: & inter exeundum

c Autem educati Heracl.

d Seriis.

e Et ei fueris à tergo, curæ ti.

à muliere conſpectus eſt. Hæc, vt didicit à viro quid actum eſſet, neque præ pudore exclamauit, neque viſa eſt percepiſſe, habens in animo Candaulem vlciſci. Apud Lydos enim, & fere apud cæteros quoque barbaros, magno probro eſt etiam virum conſpici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, ſilentiũ tenuit. Mox autem vbi dies illuxit, quos domeſticorum maximè ſibi fideles intelligebat eſſe, quum præparaſſet, Gygem accerſit. Hic eam nihil ſuſpicans ſcire eorum quæ acta erant, accerſitus venit: quippe qui antea ſolitus eſſet ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eum his verbis mulier inquit, Nũc duabus tibi præſentibus viis, Gyges, offero electionem in vtram malis diuertere. Aut enim me pariter ac regnum Lydorũ, vbi Candaulem interfeceris, aut teipſum continuò occumbere ſic oportet, ne in omnibus Candauli obſequendo, poſthac ſcias quæ te ſcire non decet: ſed aut illum qui iſta conſuluit, interire opus eſt: aut te, qui nudam me es conſpicatus, & illicita feciſti. Ad hæc verba Gyges primùm obſtupefactus, poſtea obſecrare illam ne ſe ad talem neceſſitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non perſuadet, ſed vtique propoſitam ſibi neceſſitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit vt ipſe ſupereſſet: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa, Ex eo, inquit, loco adoriendus erit vnde ille me nudam oſtendit. in ſopitum impetus dabitur. Poſteaquam igitur inſidias inſtruxerunt, & nox aduenit, Gyges [a] nihil cunctatus eſt: quippe cui nulla deuitandi facultas eſſet, ſed neceſſe aut perire, aut Candaulem perimere. mulierem in thalamum ſequitur, quem illa, dato pugione, ſubter eaſdem fores occulit. Vnde poſtmodum iſte procedens, quieſcentem Candaulem obtruncat, vxoréque eius & regno potitus eſt. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. Nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis caſum, atque in armis eſſent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt ſi oraculum reſpondiſſet hunc eſſe regem Lydorum, ipſe regnaret: ſin minus, principatum Heraclidis reſtitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit. [b] Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis eſſe venturam. quod carmen neque Lydi neque ipſorum reges vllius momenti fecerunt, priuſquam exitu comprobatum eſt. Hunc in modũ obtinuere tyrannidem Mermnadæ, ſublatis Heraclidis. Gyges, tyrannide occupata, Delphos donaria miſit non pauca, [c] vbi quæ ex argento donata viſuntur, eorũ pleraque iſtius ſunt. Et præter argentum, immenſam vim auri dedicauit: poſuítque cũ alia, tum verò (quod præcipua mẽtione dignũ eſt) pateras aureas, numero ſex, põdo triginta talẽtorum, quæ in Corinthiorum theſauro collocata ſunt. licet is theſaurus (ſi vera loqui volumus) non Corinthii populi ſit, ſed Cypſeli Eetionis filii. Ita Gyges barbarorum quos ipſi nouimus primus, munera apud Delphos poſuit, ſecundum Midam Gordii filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam ſellam, in qua ſedens iura ſolitus dicere erat, rem ſpectaculo dignam: quod tribunal eodem [d] quo Gyges obtulit loco, vocitatur à Delphis Gygadas, eius videlicet qui obtulit cognomine. Is igitur poſtquã imperio potitus eſt, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbémque Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo geſtũ eſt, quũ duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidẽ nos, his dũtaxat de eo cõmemoratis, miſſum facimus: Ardyis autẽ eius filii faciemus mẽtionẽ, qui poſt Gygẽ regnauit. Hic Prienenſes expugnauit, & Miletum inuaſit: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerii à Scythis Nomadibus eiecti è ſedibus ſuis, in Aſiam tranſierunt, Sardíſque præter arcem ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnaſſet annos, ſucceſſit Sadyattes Ardyis filius, regnauítq; annis duodecim. Sadyattæ ſucceſſit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellauit & Medis, Cimmerióſque exegit ex Aſia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuaſit. Vnde nõn (quemadmodum optabat) diſceſſit, ſed vehementer euentu fruſtratus. Alia quoque opera, quũ in imperio fuit, digniſſima memoratu edidit, quæ hæc ſunt. Bello quod geſſit cum Mileſiis, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc tranſgreſſus obſidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fiſtularum, fidiúmque, ac tibiæ tam muliebris quàm virilis. Quúmque in agrũ Mileſium peruenerat, nõ ædificia quæ in agris erãt, diruere, non incendere, nõ fores effringere, ſed incolumes eſſe paſſim ſinere: arboribus modò fructibúſque regionis peruaſtatis, rurſus ſe recipiebat. Nam Mileſii mare obtinebant, vt opus nõ eſſet hoſti illic conſidere. AEdificia autẽ idcirco Lydus

a Vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiendi facultatem haberet, ſed cui neceſſe eſſet aut per.

b Sed id demum tamen Pythia erat loquuta.

c Sed cùm alia plurima ex argento Delphis ſunt ab eo poſita, tum verò etiam præter arg.

d Loco poſitum eſt quo Gygis pateræ: vocatúrque à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius videl.

a Vt postea prodeuntes Milesii possent terram serere & colere:& quum,&c,

non excidebat, vt [a] & Milesii habentes vnde procederent, humum sererēt colerentque:& quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis, per quos duo ingentia vulnera accepêre Milesii: vnum, in Limeneio(quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre acceperat(vt à me superius cõmemoratum est)intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ioniis subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: reddentes vicem [b] quòd aliquando Milesii Chiis bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes vt erant incensæ, valido vigente vento, celerrimè peruaserunt Mineruæ templum cognomine Assesiæ: quo incendio templũ deflagrauit. Neque vllius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniúsque ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine sciscitatum, siue alieno siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nunciis autem, quum Delphos peruenissent, se redditurам responsum Pythia negauit, priusquam templum Mineruæ reparassent, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse ego Delphis accepi. Sed Milesii his illa addunt, Periãdrum Cypseli filium, quum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nũcium ad Thrasybulum tunc Milesiorum tyrannũ (cuius in primis erat familiaris) admonitum vt aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesii quidem ita id gestum memorant. Halyattes autem, vbi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit, ad ineundas cum Thrasybulo & Milesiis pactiones tantisper dum templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum venit, Thrasybulus (vt qui omnem sermonem planè persenserat, norátque quídnam Halyattes facere statuisset)huiuscemodi rem machinatur. Quod frumenti in vrbe erat vel suum ipsius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipitque Milesiis vt quũ ipse signũ dedisset, cuncti potarẽt, & inter se comessationibus vterẽtur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepítque, vt caduceator Sardius cernens ingentem frumẽti aceruũ effusum, & homines oblectationibus vacãtes, renũciaret Halyattæ. Quod & cõtigit. nam vt illa conspexit caduceator, Thrasybulóque Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis: &(vt ego audio)ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Halyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremũ vsque malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentũ est vt mutuò hospites essent ac socii: próque vno duo delubra apud Assesum ædificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ab bellum quidem Halyattis cum Milesiis atque Thrasybulo pertinent, ita habuere. Periander autẽ Cypseli filius fuit is qui Thrasybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculũ fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbii assentiũtur. Arionem Methymnæum delphino insidentẽ ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharœdorum sui seculi nulli secũdus: quique primus hominũ quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambũ. Hunc Arionem ferunt, quũ permultum temporis triuisset apud Periandum, cõcupisse in Italiam Siciliámq; nauigare: rursúsque parta ingenti pecunia, voluisse Corinthum reuerti: & quũ profecturus Tarento esset, quia nullis magis quàm Corinthiis fideret, nauigiũ virorum Corinthiorum conduxisse. Quũ igitur altum tenerent, istos Arioni insidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illũ intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantùm fuisse deprecatum. Non persuadenti nautas iussisse vt aut sibi manus inferret, vt sepulturã in terra nãcisceretur, aut illico in mare desiliret. Arionem ad hanc difficultatem redactum, obsecrasse vt quandoquidem ipsis ita placitum esset, paterentur se omni suo ornatu coopertum, stantémque super foros, cãtare: & quum decantasset, pollicebatur se sibi manus illaturum. Istos igitur(inuaserat enim eos libido audiendi præstantissimũ inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem cõcessisse. Illum, induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eóque decãtato, sese, vt erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse Corinthum: illum verò aiũt à delphino exceptum, Tænaron fuisse transuectum: & quum è delphino descendisset, Corinthũ eodem habitu perrexisse: & vbi peruenit, quicquid cõtigerat enarrasse. Periãdrum autem, quia non crederet, tenuisse hominẽ in custodia, nequò prodiret:

b Quòd antea Milesii cum Chiis bellum aduersus Erythræos gessissent.

Miraculum maximum Periandro oblatum.

cęterum curauisse vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatum siquid de Arione memorarēt: & referentibus illum sospitem circa Italiam agere, fortunatúmque Tarenti se reliquisse, Arionem apparuisse eodem quo desiliisset habitu: istos terrefactos, nihil amplius habuisse quod conuicti inficiarentur. Hæc Corinthii ac Lesbii aiunt: extátque apud Tænarū ingens Arionis ex ære donariū, super delphinū sedens. Porrò Halyattes Lydus, cōfecto cū Milesiis bello, postea, quum septem & quinquaginta regnasset annos, vita excessit: qui secundus ex hac domo, quum è morbo conualuisset, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itémque alteram ex ferro paruulam, compactilē, spectatu dignam inter omnia quæ sunt Delphis donaria: opus Glauci Chii, qui solus omniū compactionem ferri excogitauit.

DEFVNCTO Halyatte, successit in regno Crœsus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Ephesiis bellum intulit. Vnde Ephesii ab eo obsessi, vrbem Dianæ donarunt, fune ex æde Dianæ ad murum alligato. Est autem inter veterem vrbem quæ tunc obsidebatur, & templum, septem stadiorum interuallum. Hos primos Crœsus aggressus est, deinde verò carptim singulos Ionum AEolúmque, alias in alios causas prætendens, vt in quosque maximas reperire poterat: in quosdam etiam friuola causatus. Postea verò quàm Græcos in Asia subegit ad tributum pendendum, tunc constituit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito essent, dicunt alii Biantem Prienæum, alii Pittacum Mitylenæum, quum se Sardis contulisset, interrogatū à Crœso numquid apud Græciam noui esset: respondisse, quòd illum à compingēda classe inhibuit. Inquit enim, » Insulani, ô rex, decem millia equorum coemerunt, habentes in animo aduersus Sar» dis atque te exire in expeditionem. Et Crœsum vera loqui ratum, dixisse, Vtinā dēt » dii hanc insulanis mentem Lydos inuadendi cum equis. Atque hunc excipientē di» xisse, Videris mihi, ô rex, cupidè vota facturus vt insulanos in continente adipiscaris » equitātes, haud absurda spe. Verùm quid aliud insulanos optare censes quàm, simulac audierint constituisse te aduersus se classem ædificare, vt nacti Lydos in mari intercipiant, téque pro his Gręcis quos tu in continente[a] tibi adiecisti, vlciscantur? Hoc sermone delectatū admodum Crœsum, atque inductū (est enim visus ille perquam scitè dixisse) ab ædificāda classe destitisse, atque ita cum Ionibus qui insulas incolerēt, hospitiū contraxisse. Interiecto autē tempore, subactis ferme omnibus qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios, cæterósque omnes Crœsus in suam potestatem redegit, qui sunt, Lydi, Phryges, Mysi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thyníque & Bithyni, Cares, Iones, Dores, AEoles, Pamphylii. His inquā subactis, & potentia Lydorum per Crœsum aucta, contulerunt se Sardis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia sophistæ, qui ea tempestate erant, pro se quisque proficiscentes: tum verò Solon vir Atheniensis, qui quum leges iubentibus Atheniēsibus tulisset, decem annos per causam contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legum quas condiderat abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decē per annos seruandas quas ipsis Solon condidisset. Harum itaque legum ac contemplandi gratia Solon peregre profectus, in AEgyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Crœsum. Eò quum peruenisset, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertióque aut quarto quàm venerat die, iussu Crœsi, ministri circūduxerunt hominem circa thesauros: omniáque quæ illic inerant magna ac beata, ostentarunt. Eum porro contemplatum cun» cta, & vt sibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus est Crœsus, Hospes » Atheniensis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuam sapientiam tuám» que discursationem, qui philosophando[b] per multa videndi gratia es peregrinatus: » ideo mihi nunc cupido incessit sciscitandi ex te ecquem vidisti omnium beatissimū. Sperans videlicet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solon autem » nihil admodum assentatus, sed vt res erat respondens, Ego vero, inquit, ô rex, vidi » beatissimum Tellum Atheniensem. Quod dictum admiratus Crœsus, instat inter» rogare, Qua de re Tellum iudicas esse beatissimum? Quia, inquit, Tello Repub. bene » instituta, filii fuerunt honesti & boni, [c] eorúmque singulis liberi, híque omnes su» perstites: & quū hoc vitæ, quantum in nobis situm est, bene traduxisset, obitus splen» didissimus ei obtigit. Siquidem prælio quod Athenienses cum finitimis gessere apud » Eleusinem, quū auxilio venisset, hostémque in fugam vertisset, pulcherrimam op» petiit mortem. Quem Athenienses, quo loco occubuerat, eo ipso publicè humarunt, » magnificéque honorarunt. Tum verò multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, interrogat quémnam secundum ab illo vidisset, putans haud du-

a In seruitutem redegisti.

b Per multas regiones

c Ex quibus singulis vidit natos liberos, eósque

bic secundas se partes esse laturum. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his &
genus Argiuum erat, & victus suppeditabat: adhæc corporis robur tantum, vt & in
certaminibus ambo pariter victores extiterint: & de his etiã ista memorentur. Quũ
dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretque omnino matrẽ horũ ad tẽplum
ferri bobus iũctis, hisque boues ex agro eis ad horã præstò nõ essent: tũc iuuenes ex-
clusi tẽpore, iugum subeũtes plaustrũ pertraxerunt quo mater vehebatur, & quinque
ac quadraginta per stadia trahẽtes ad tẽplum peruenerũt. Quibus, quũ hæc fecissent,
& ab omni cœtu cõspecti fuissent, optimus obtigit vitæ exitus: & per hæc deus iudi-
cauit, satius homini esse mori quàm viuere. Nam quum circũstãtes Argiui laudibus
tollerent, viri quidem, consiliũ filiorum, fœminæ verò, matrem eorum, quòd tali-
bus filiis prædita esset: mater gaudio perfusa cum liberorum facto tum fama, ante si-
mulacrum stans, precata est eam vt Cleobi & Bitoni filiis suis daret id quod optimũ
esset homini contingere. Post hanc precationem, vbi sacrificarunt epulatique sunt,
quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc vitæ exitu perfuncti.
Quorũ effigies, tanquã virorũ qui præstantissimi extitissent, Argiui factas, apud Del
phos collocarũt. Et his quidem Solon secũdas beatitudinis partes attribuit. Crœsus
autẽ [a] cõturbatus inquit, Hospes Atheniẽsis, adeóne à te deiicitur in nihilũ nostra feli-
citas vt ne priuatis quidem viris nos æquiparandos ducas? Cui ille, Me Crœse gna-
rum omne numen inuidum esse & turbulentum, de rebus humanis interrogas?
In diuturno enim tempore multa vidẽtur quæ nemo velit videre, & tolerãtur mul-
ta quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitæ ad se-
ptuaginta annos, qui anni constant ex vigintiquinque millibus ac ducentis diebus,
mense intercalari nõ posito. Quòd si velis alternos istorum annorum addito mense
prolixiores fieri, vt tẽpora opportunè incidentia congruãt, menses quidem interca-
lares per annos septuaginta, fient trigintaquinque, dies autem ex his mensibus mille
quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt in septuaginta annos, numero vigin-
tisex millia ducenti quinquaginta, [b] nullus prorsus qualem alius rem affert. Ita igi-
tur, Crœse, omnino calamitosus est homo. Cęterùm tu quidem mihi videris & diui-
tiis valde pollere, & permultorum hominum rex esse: sed id de quo me interrogasti,
nondum te esse dixero priusquam te bene vita defunctum esse audiero. Neque
enim beatior est qui magnis opibus præditus est, eo qui [c] diurnum victum habet: ni-
si eidem omnibus bonis prædito, fortuna concesserit bene vita defungi. Etenim cõ-
plures homines sunt perquam locupletes, minimè tamẽ beati: complures item me-
diocria habentes patrimonia, fortunati. Quorũ is qui diuitiis affluit, sed non beatus
est, duabus tantũmodo rebus antecellit fortunatũ: at hic illũ pluribus. Ille ad cupidi-
tates implendas, & ad grãdem quæ incidat offensam superandã validior est: [d] hic, etsi
illo inferior est in his duobus quæ bene illi à fortuna denegãtur, tamẽ excellit quòd
illorum inexpertus est, quòd prospera fruitur valetudine, quòd malorũ expers, quòd
bonorum liberorum parens, quòd formosus est. Quòd si præter hæc, diem quoque
suum rectè obierit, is est (quem quæris) dignus qui vocetur beatus: prius tamẽ quàm
ad obitum peruenerit, nequaquam beatus appellandus, sed fortunatus. Sed hæc o-
mnia consequi hominem impossibile est: sicut nec vna regio cuncta sibiipsi suppe-
ditat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamen habet plurima, ea est optima: quem-
admodum etiam hominis corpus vnum aliquod non est cõsummatum, quia aliud
habet, alio caret. Sed quisquis horum plurima constanter habuerit, & postea placido
animo è vita excesserit, [e] hic apud me nomine hoc veluti rex donari meretur. O-
mnis autem rei oportet inspicere exitum, quò sit euasura: quoniam multos Deus
quibus [f] fortunas suppeditauerat, radicitus euertit. Hæc Solon, neque assentãdo Crœ
so, neque vllius eum momenti faciendo, loquutus dimittitur: sanéque est visus esse
indoctus, qui bonis præsentibus prætermissis, iuberet omnium rerũ inspicere exitũ.
Post abitum Solonis ingens deorum indignatio Crœsum excepit, quòd (vt coniice-
re licet) seipsum omnium hominũ beatissimũ arbitraretur. Statim igitur ei quiescẽ-
ti somnium oblatum est, veritatem indicans malorum quæ circa filium erant euen-
tura. Erant autem Crœso liberi duo: quorum alter [g] qui mutus, inutilis erat: alter in-
ter æquales in omnibus longè primus, nomine Atys. Hunc itaque Atym Crœso si-
gnificat somnium, fore vt ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus, & secum
rem versans, somnio territus, accipit filio vxorem: & quum solitus esset præesse co-
piis Lydorum, nusquã eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & hastas, omniá-
que huiuscemodi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in tha-
lamos infert, nequid suspẽsum in filium decideret. Quum autem nuptias filii in ma-

[a] Quum hoc responso premeretur.

[b] Alter nihil affert quod alteri sit prorsus simile. Ita igitur, Crœse, omnis homo est ipsa calamitas.

[c] Viuit in diem.

[d] Hic verò istis illũ superat, quòd damnũ quidem ferre & desideriũ explere non ita potest vt ille: sed hæc ab eo arcet felicitas, expers est malorum: sanus, felix sobole, & formosus.

[e] Is (meo quidem iudicio) dignus est, ô rex, qui nomen illud ferat.

[f] Felicitatem ostentarat.

[g] Vitio corporis laborabat. erat enim surdus.

nibus haberet, aduenit Sardis quidam in calamitate positus, manibúsque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœsi venisset, ex ritúque domestico, vt sibi expiari liceret, orasset, Crœsus expiauit. Modus autem expiandi propemodum is est apud Lydos qui apud Græcos. Vbi verò legitima peregit Crœsus, percontatus est vnde ille, quisnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygiæ loco profectus, domesticus mihi factus es? & quem virum aut quam fœminam interemisti? Ad quem ille respondit, Midæ Gordio prognati sum filius, nomine Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœsus autem inuicem ad eum his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos venisti: hîc in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calamitatem quamleuissimè ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Crœsum domicilium habuit. Verùm per hoc idem tẽpus apud Olympum montem Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc mõte progressus, Mysorum opera peruastabat: quémque sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremum igitur missis ad Crœsum nũciis, ita dixere, Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, qui agrestia corrumpit opera: quem studiosissimè captantes, interimere tamen non valuimus. Nũc itaque te obsecramus vt nobiscum filium tuum ac delectos iuuenes canésque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Crœsus somnia memoria repetens, ita respondit, Filii quidem mei nolite amplius facere mentionem: neq; enim eum vobis dimitterem: nam est nouus maritus, & ista nũc sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos & venatores omnes cum canibus vnà mittam, mandabóque euntibus vt promptissimè vobiscum belluam de regione summoueant. Hæc Crœsus respondit. Cuius verbis quum contenti nõ essent Mysii, interuenit Crœsi filius, audit isque quæ Mysii precarentur, & Crœso negante cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum adolescens, [a] Pater, quæ nobis antehac aliquando honestissima ac magnificentissima erant, vel in bella vel in venationes eundo specimen sui dare, horũ vtroque nunc exclusum me tenes, nulla in me animaduersa neque ignauia neque socordia. Nunc ergo quibus me oculis conspici oportet euntem in forum, atque illinc redeuntem? qualis ciuibus, qualis vxori recens nuptæ videbor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut sinas venatum ire, aut mihi verbis persuadeas, potiora ista esse quæ facis. Cui respondens Crœsus, Fili, inquit, neque quòd ignauiam, neque quòd aliud quippiam iniucundum mihi animaduerterim in te, hæc facio: sed visum quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futurum: quippe ferrea periturum cuspide. Cuius visi gratia & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiũtur, dimitto, obseruans siquo pacto queam te, dum viuo, à clade subtrahere. Filius enim mihi vnicus es. nanque alterum auribus captum pro nullo existimo. Ad quẽ vicissim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agenti circa me custodiam, qui talem videris visionem: verùm tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æquum est me tibi interpretari. Ais tibi somnum ostendisse, me ferrea periturum cuspide. At verò quænam manus sunt, quæve cuspis ferrea quam tu pertimescas? Nam si dente dixisset aut aliquo huius simili periturum me, deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare quum non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas. Et Crœsus, Euincis me, inquit, fili, ista loquens de somnio intelligẽdo. Quapropter, vt abs te victus, muto sententiam, & tibi veniã do eundi ad venationem. Hæc loquutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eique, vbi adfuit, talia inquit, Ego te Adraste [b] calamitate præditũ (nõ ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum: nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, debes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse filii mei venatũ proficiscentis, nequi inter viã occulti grassatores in vestram perniciem prodeãt. Ad hæc, tua interest eò te ire vbi splendor ex rebus gestis paratur, quod tibi paternũ est, & præterea tibi robur adest. Cui Adrastus, Ego, inquit, ô rex, in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectũ, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, [c] aut velle inter eos adesse. & frequenter meipsum continui: nunc tamen quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo & gratiam referre pro beneficiis, istud exequi paratus sum: filiúmque tuũ, quem me custodire iubes, expecta incolumem rediturum [d] custodis causa. Posteaquam his verbis Adrastus Crœso respõdit, mox instructi viris delectis, iuuenibúsque & canibus, discedunt. Qui vbi ad montem Olympum peruenere, belluam indagant, & inuentam circunfusi iaculis incessunt. Ibi hospes is qui à cæde fuerat expiatus, & vocabatur Adrastus, vibrato in

a Antehac quidem, pater, nobis licebat ex reb⁹ pulcherrimis, & in primis generosis, nempe bella & venationes frequentando, nominis celebritatem quærere. at tu nunc vtroque istorũ excl. &c.

b Calamitate perculsum (quod non dico vt quicquam ingratum tibi exprobrem)

c Neque mihi ea est voluntas.

d Quod ad custodem attinet.

aprum iaculo, nō illum, sed frustrato ictu filium Crœsi adeptus est. Iste, cuspide ictus, vocem somni impleuit. Quod factum quidam Crœso nunciaturus cucurrit, perueniénsque Sardis, pugnam illi & filii necem indicauit. Crœsus autem morte filii perturbatus, eo grauius eam ferebat quòd is eum necasset quem expiasset à cæde. Et pergrauiter cladem suam lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, testificans quæ ab hospite passus esset. [a]Inuocabat etiam hospitalem & familiarem, hūc eundem nominans deum: hospitalem quidem, quòd quum domum excepisset hospitem, percussorem filii sui imprudens aluisset: familiarem verò, quòd quem pro illius custode misisset, eum comperisset maximum hostem. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuum adferebant: post ipsum interfector sequebatur. Stans autem hic ante cadauer, sese Crœso tradebat, manus protendens, iubénsque vt se super cadauer mactaret, referendo tum priorem calamitatem suam, tum, quoniam suum etiam expiatorem interemisset, sibi viuendum amplius non esse. Hæc Crœsus audiens, etsi in tanto domestico luctu positus, tamen Adrastum miseratus est, & ad eum inquit, Habeo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam teipsum morte condemnas. Neque verò tu huius mihi cladis author es, nisi quatenus id fecisti imprudēs: sed deorum quispiā, qui iampridem mihi ventura significauit. Crœsus ergo filiū pro dignitate sepeliuit. Adrastus autē Midæ filius, Gordii nepos, is qui tū fratris tum expiatoris interfector exstiterat, vbi silentiū hominū fuit ad sepulchrū, [b]ignoscentibus ei hominibus ob quę ipse grauissimè affictabatur, sese super bustū trāsfodit. Porro Crœsus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. [c]Quem luctū postea finiuit Astyagis Cyaxaris filii dominatio à Cyro Cambysis filio sublata, & res Persarum augescentes: atque in solicitudinem venit, siqua ratione posset, potentiam Persicā, priusquàm magna efficeretur, occupare. Sub hāc ergo cogitationem, statim tentare statuit vaticinia, quæque apud Græcos, quæque in Africa essent, aliis aliò dimissis, quibusdam Delphos, [d]quibusdam Dodonam: nonnulli etiam ad Amphiaraum ac Trophoniū, & alii quidam ierunt ad Branchidas oræ Milesiæ. Atque hæc sunt Græca ad quæ consulenda Crœsus misit oracula. In Africa verò ad Ammonem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit exploratum oracula quid sentirent: vt, si consentanea in vero deprehēderentur ea, secundò per suos tentaret nunquid in Persas expeditionem moliretur. Mittens itaque ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, vt qua die proficiscerentur ex Sarbibus, ab ea reliquum tempus supputantes, [e]quotidie oraculis vterentur, sciscitantes quidnam faceret Lydorum rex Crœsus Halyattæ filius: & quod singula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se referrent. Quid porro cætera responderint oracula, à nemine commemoratur: apud Delphos autem, simulatque ingressi sunt Lydi domum, consulturi deum, & sciscitaturi quod sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

> AEquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.
> Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
> Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
> Quæ simul agnina coquitur cum carne lebete,
> AEre infrà strato, & stratum cui desuper est æs.

His oraculis quæ Pythia reddidit, conscriptis, Lydi digressi Sardis rediēre. Quúmque alii quos circummiserat Crœsus, affuissent, tūc singula resignās, quod scriptum esset inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicū illud oraculū: quippe quòd comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die obseruato, tale quiddam est machinatus, commentando ea quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo imposito. Atque ita è Delphis Crœso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, quū in sacro illo rite sacrificassent, nō queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quòd & hoc Crœsus verax vaticinium se nactum esse existimauit. Post hæc autem ingētibus hostiis deum qui est apud Delphos exorandum statuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argenteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, sperans sese aliquanto magis his rebus posse deum illum sibi adiungere: iussis etiam Lydis omnibus, vt sua ipsorum, quicquid tale haberet quisque, immolaret. Quo ex sacrificio quum immensa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres conflauit, longiores quidem, sex palmorum, breuiores trium, crassitudine palmari, numero centum de-

a Hospitalem & sodalitium, eundem illum deum appellās.

b Sese existimans omniū hominū quos vnquam vidisset, esse miserrimum, seipsum sup.

c Postea verò Astyagis Cyaxaris filii principatus à Cyro Cambysæ filio sublatus, Crœsi luctū inhibuit, eúmque in solicitudinem cōiecit quomodo posset, priusquam Persæ magni facti essent, crescentem eorum potentiam subuertere.

d Quibusdam ad Phocensium vrbem, A bas, quibusdam.

e Singuli eodē die oraculum consulerēt.

cem & ſeptem: quorum quatuor erant auri excocti, ſinguli pondo duorum & dimidii talenti: cæteri verò, auri albidi, pondo binûm talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo: qui leo dum templum Delphicũ deflagrauit, à ſemilateribus decidit: (ſuper illos enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorum theſauro repoſitus eſt, pondo ſex talentorum atque dimidii, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœſus vbi perfecit, Delphos miſit, cúmque eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteámque: quarum aurea intrantibus templum ad dexteram poſita erat, argentea ad ſiniſtram. Quæ & ipſæ, quum templũ incenſum eſt, amotæ fuerunt, aureáque in Clazomeniorum theſauro poſita, pondo talentorum octo & dimidii, præterea mnarum duodecim: argentea ad ſuggrundam anguli templi, ſexcentarum amphorarum capax: in quam miſcebatur vinum à Delphis Theophaniæ feſto: opus (vt Delphi aiunt) Theodori Samii, vt & ego arbitror. non enim mihi videtur opus vulgare. Miſit præterea dolia argentea quatuor, quæ in Corinthiorum theſauro ſunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteúmque: quorum in aureo inſcriptum eſt, donarium eſſe Lacedæmoniorum: non rectè, quoniam & hoc Crœſi eſt. ſed quidam Delphorum gratificari Lacedæmoniis volens hoc inſcripſit: cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promam. Verùm puer per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum eſt, ſed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœſus dona miſit non inſignia: item fuſilia ex argento orbiculata: necnon mulieris ſimulacrum tricubitale, quod Delphi narrant eſſe effigiem piſtricis Crœſi. Super hoc donauit vxoris ſuæ monilia à collo pendẽtia, ac zonas, [a] quæ Delphos Crœſus tranſmiſit. Amphiarao inſuper, cuius & virtutem audierat & cladem, donauit clypeum ex auro totum, totámque ex auro ſolido haſtam, & [b] xyſtum cum ſuis iaculis aureum. quæ ambo ad meam vſque memoriam apud Thebas repoſita fuerunt in Iſmenii Apollinis tẽplo. Hæc dona Lydis portaturis ad oracula Crœſus iniunxit vt interrogarent an aduerſus Perſas Crœſus ſumeret expeditionem, & aliquorum hominum auxilia adſciſceret. Lydi vbi eò quò dimittebantur peruenerunt, donariis oblatis, oracula conſuluerunt his verbis, » Crœſus Lydorum aliarúmque nationum rex, [c] iſta in hominibus ſola » eſſe vaticinia ſentiens, idcirco qualia debita ſunt dona dat, vóſque percontatur an » aduerſus Perſas ſit profecturus in expeditionem, & ſocialem aliquem exercitum ſibi » adiuncturus. Atque hi quidem hæc interrogarunt. Oraculi autem vtriuſque in idem concurrebant ſententiæ, prædicentes Crœſo fore vt ſi arma Perſis inferret, magnũ imperium euerteret. Conſulebant etiam vt potentiſſimos Græcorum ad comparãdos ſibi ſocios exquireret. His reſponſis relatis atque auditis, Crœſus ita elatus animo eſt vt omnino conciperet ſpem ſe euerſurum eſſe imperium Cyri: ac rurſus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in ſingulos viros, quos illic multos eſſe audiebat, binos auri ſtateres. Ob quæ munera Delphi viciſſim Crœſo Lydíſque donarunt primas in conſulendo [d] oraculo partes, primúmque in ſedendo locũ, & ius perpetuum cuique volenti adſcribi in numerum Delphorum. Cæterùm donis Crœſus proſequutus Delphos, tertiò vaticinium conſuluit, [e] quòd videlicet illud verax ſibi eſſe cõperiſſet. Quærebat autem an diuturnum ſibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba reſpondit,

» Regis apud Medos mulo iam ſede potito,
» Lyde fugam mollis ſcrupoſum corripe ad Hermum,
» Néve mane: ignauus poſito ſis Lyde pudore.

His ex verſibus, quum allati eſſent, multo magis quàm ex cæteris voluptatem Crœſus accepit, ſperans fore vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipſe nec poſteri ſui principatu abrogarentur. Poſt hæc putauit ſibi curandũ vt potentiſſimos Græcorum ſibi conciliaret. Idque veſtigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienſes eos eſſe, quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. [f] Nam de his ita antea iudicabatur, quum ab initio altera gens foret Pelaſgica, altera Hellenica, *hoc eſt Græca*: quarum hæc nunquam ſolum mutauit, illa aſſiduè multúmque eſt peruagata. Etenim ſub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, ſub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Oſſam & Olympum iacet, nomine Iſtiæotim: vnde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem vocant Macednum. Inde rurſus in Dryopidem commigrauit, atque ita in Peloponneſum venit, Doricáque cognominata eſt. Cæterùm qua lingua Pelaſgi ſint vſi, pro certo affirmare non poſſum: [g] ſed coniectura ſignorũ licet dicere eandem qua nunc Pelaſgi vtuntur qui ſupra Tyrrhenos vrbem Creſtonem incolunt, quodam tẽpore finitimi

a Et hæc quidem Delphos Crœſ.

b Haſtile cum ſuis ſpiculis.

c Exiſtimãs ſola hæc eſſe inter homines oracula, mittit vobis dona veſtris inuentis conuenientia.

Crœsus potentissimos Graecos sibi conciliare conatur.

d Et renuntiando orac. Valla legit ἀπαγγείλω, pro ἀγγείλω.

e Poſtquam enim oraculum illud verax eſſe comperiſſet, eo ad ſatietatem vſque abutebatur.

f Nam hæ duæ gẽtes antiquitus præcellere iudicabãtur, vna videlicet Pelaſgica, altera verò Hellenica: quarum iſta quidẽ nunquam aliò demigrauit, illa verò valde multúmque fit vagata.

g *Totum hunc locũ ſic interpretor, qui in Græco etiam exemplari prorſus eſt perturbatus*, Sed ex cõiecturalicet dicere, eius linguæ fuiſſe cuius ſunt hodie ii ex

eorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Theſſalia nominatur,& Placiam,& Scylacen:quum Pelaſgi habitarent ad Helleſpontum,qui contermini Athenienſium erant: aliáque omnia Pelaſgica oppida nomen immutarunt.Quibus ſignis coniectantes oportet dicere, Pelaſgos barbara lingua fuiſſe: & ſi tota gens Pelaſgica talis erat,gentem Atticam vtpote Pelaſgicam,quum in Hellenes, *id eſt Græcos*, tranſiit, linguam ſimul iſtorum perdidiſſe. Etenim neque Creſtoniatarum loquela cum vllo circà populorum conſentit, & Placianorum ne ſecum quidem ipſa.Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant quum in hæc loca trãſierunt,eandem ſe nunc cõſeruare.At natio Hellenica, *id eſt Græca*, ex quo exiſtit, eadem lingua ſemper eſt vſa,vt mihi videtur: ideo imbecillis,quòd ex Pelaſgica fuit abſciſſa,& ab exiguo initio profecta,mox in multas gentes augeſcẽs,tum aliarũ,tum præcipuè barbararũ frequentia ſe ad illam cõferente. Quæ cauſa mihi videtur fuiſſe cur gens Pelaſgica,quòd Græca eſſet,nequaquam magnos profectus fecerit.

Ex his igitur gentibus,Atticam Crœſus audiebat obtineri, [a] oppreſſámque eſſe à Piſiſtrato Hippocratis filio.Hic enim ea tempeſtate tyrannus Athenis erat.Cuius patri,quum priuatus ſpectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quum hoſtiam immolaſſet,ahena(vt impoſita erant)plena & carne & aqua,abſque igne efferbuerunt,ita vt aqua redundaret. Quod portentum conſpicatus Chilon Lacedæmonius,qui fortè aderat,ſuaſit ei,primùm,ne vxorem fœcundam duceret domum: ſecundo loco,ſi vxorem haberet, eiiceret: & ſiquidem ex ea filium ſuſtuliſſet, abdicaret. Huius conſilio nõ perſuaſus Hippocrates, hunc poſtea Piſiſtratum filium ſuſtulit,qui in ſeditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius,& campeſtrium,quibus præerat Lycurgus Ariſtolaidis filius, tertiam ſeditionem excitauit, tyrannidem affectans: contractiſque ſeditioſis, per cauſam tutandi montanos,huiuſcemodi rem machinatur:Seipſum ac mulos quũ vulneraſſet, agitauit vehiculum in forum, tanquam elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem illi prorſus interimere voluiſſent:& populũ precatus eſt vt aliquid cuſtodiæ circa ſe obtineret, quum prius ſpecimen ſui edidiſſet in expeditione cõtra Megarenſes,cui præfuerat,capta Niſæa,aliiſque præclaris operibus editis.Populus igitur Athenienſis, ita deceptus, dedit ei quoſdam è ciuibus delectos pro ſatellitibus,non qui haſtas ſed clauas ferrent,Piſiſtratum ſectantes.Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit:& inde Athenienſium imperio potitus,nullis qui tum erant magiſtratibus perturbatis,neque legibus mutatis,ſed in præſenti ſtatu manens,vrbẽ bene ac pulchrè exornauit. Sed nõ multo pòſt tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eum eiecerunt. Hunc igitur in modum Piſiſtratus primùm obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valde ſtabilitam amiſit: cuius eiectores rurſus inter ſe ſeditiones redintegrarũt. Hac autem ſeditione Megacles fatigatus, Piſiſtratum miſſo caduceatore inuitat nũquid velit filiam capere vxorem, addita tyrannidis conditione. Accipiente verò conditionem Piſiſtrato,machinati ſunt ad illum reſtituendum,rem(vt ego comperio)longè ſtultiſſimam: (quandoquidem iam olim diiudicatum eſt Græcam gẽtem dexteriorem eſſe quàm barbaram, & magis ab ineptiis abhorrentem) præſertim ſi iſti ex Athenienſium numero,qui inter Græcos feruntur ſapientia primi, talia ſunt machinati ſunt.Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus ſtatura quatuor cubitorum: alioqui formoſa. Hanc mulierem omni armatura quum inſtruxiſſent, in currúmque ſuſtuliſſent, compoſitam in eum habitum quo venuſtiſſima videnda eſſet,in vrbem agunt, præmiſſis qui præcurrerent præconibus,quíque quum in vrbem veniſſent, hæc mandata exequerentur, his verbis, „Athenienſes,bona mente excipite Piſiſtratum, quem Minerua ipſa præcipuo inter „homines honore proſequuta,in ſuam reducit arcem. Iſti igitur paſſim euntes talia prædicarunt:& ſtatim rumor in tribus emanauit,Piſiſtratum à Minerua reduci.Qui verò in vrbe erant,perſuaſi hanc mulierem eſſe deam ipſam, fœminæ ſupplicarunt pariter,& Piſiſtratum acceperunt. Hunc in modum quem diximus, recuperata tyrannide,Piſiſtratus,ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam eius duxit vxorẽ. Verùm quum & filii eſſent ei adoleſcentes, & Alcmæonidæ dicerentur obnoxii eſſe crimini piaculari,nolens ex nouo coniugio liberos tollere, [b]haud legitimè coibat cũ vxore.Quam rem quum inter illicita occultaſſet,poſtea ad matrem retulit, enunciaret id nécne.Mater viro indicauit. Iſte verò iniquo animo ferens ſe à Piſiſtrato contumelia affici, vt erat iratus, [c] milites homini infenſos reddidit. Quæ fieri Piſiſtratus contra ſe animaduertens,regione prorſus abſcedit:& vbi Eretriam peruenit, vnà cũ filiis deliberat. Quum autem ſententia Hippiæ præualuiſſet, de tyrannide rurſus re-

Pelaſgis qui ſupra Tyrrhenos Crotona ciuitatem incolunt, & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eam quam nunc appellant Theſſalicam regionẽ incolebat:& ii quoque Pelaſgi qui Placiam& Scylacen cõdiderunt, & Athenienſium contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelaſgos olim barbarè fuiſſe loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placieni lingua quidem diſſident à ſuis vicinis, inter ſe verò conueniunt: & ſatis oſtendũt ſe eam ipſam linguæ formã conſeruaſſe quam habebant quum in eas regiones migrarent. Itaque ſi tota gens Pelaſgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelaſgi, & quæcũque aliæ Pelaſgicæ ciuitates nomen mutarunt, quũ in Hellenas mutarentur, ſuam etiam linguã dedidicerunt. Gẽs autem Hellenica ſẽper ex quo extitit, eadem lingua vſa eſt, vt mihi videtur: quúmque à Pelaſgis abſciſſa,imbecilla eſſet,à tenuibus quibuſdã principiis progreſſa,valde multis gentibus & frequentibus etiam barbaris cũ ea ſeſe coniungentibus, in multitudinem excreuit. Et ſic quoque mihi videtur Pelaſgica gens, quum barbara eſſet, magnopere non creuiſſe.

a Et dominari.

b Non coibat cum vxore vt moris eſt. Et illa quidẽ initio hoc tegebat, poſtea verò matri, ſiue percontanti, ſiue minus, expoſuit: & iſta rurſus marito.

c Poſitis inimicitiis in gratiam rediit cũ ſeditioſis.

cuperanda, [a] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures cōtulerunt pecuniæ multum, tum verò Thebani plurimū. [b] Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderāt mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro adueniens, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierunt, & primùm in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cum seditiosi ex vrbe se cōferebant, tum alii ex tribubus cōfluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita cōgregabantur. Cæterùm Pisistratus quādiu pecuniam cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra vrbē degebant, rem nihili fecerunt: sed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbem versus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos redeuntes tendebant. Quū autem qui cum Pisistrato erant è Marathone digressi, simul contra vrbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [c] altrinsecúsque arma posuerunt. Hîc diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan ariolus, [d] Pisistratū cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquiens:

» [e] Est nummus proiectus, item sunt retia tenta:
» Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus verò, eo percepto, & se illud accipere affirmauit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tunc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnū. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant, eos in fugam vertūt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, [f] vt Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros iussos conscendere equos præmisit, qui assequendo fugientes, mandata Pisistrati dicerent, iuberéntque eos bono animo esse, & ad sua quenque abire. Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertiò potius Athenis, tyrannidem stabiliuit tum auxiliariorum copiis, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Atheniensium qui perstiterāt, nec è vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamidique permiserat, quū antehac etiā Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est, Atheniensium aliis in prælio cæsis, aliis vnà cum Alcmæonidis domo profugis. [g] Hunc ita Atheniensibus imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iā Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leōte & Hegesicle Spartę regnātibus, Lacedemonii quū cętera bella prosperè gessissent, aduersus solos Tegeates cladē acceperāt. Et antea fere ex omnib⁹ Græcis pessimè morati fuerāt, [h] tā circa se quàm circa hospites nullo cōsuetudinis conuersationísque commercio. quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, simulatque in ędem ingressus est, Pythia hæc inquit,

» Ad mea venisti præpinguia templa Lycurge,
» Grate Ioui & cunctis qui tecta tuentur olympi.
» Ambigo vaticiner sis vtrum virne deúsne:
» Sed multo magis esse deum te credo Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei exposuisse instituta quæ nunc à Spartiatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonii volūt Lycurgum, quum esset tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarū regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem quumprimum tutor factus est, omnia iura immutauit: deditque operam nequis ea transgrederetur: deinde verò quæ ad bellū pertinent, [i] enomotias, triacadas, & syssitia: super hæc instituit *tribunos plebis*, ephoros ac senatores. Ita illi ad rectum vitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt. [k] Ex quo, cum bonitate soli, tum nō exigua hominum copia, discurrerunt statim, ac benignè rem gesserunt. Nec amplius cōtenti otio frui, quum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit,

» Me petis Arcadiam? multum petis: haud tibi tradam.
» Multi apud Arcadiam vescentes glande viri sunt,

a Munera collegerūt ex vrbibus antea sibi vtcūque cognitis.
b Postea verò (vt paucis absoluam) tempus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata.
c Peruenit, & arma ex aduerso posuit. Ibi verò diuino impulsu fretus. Amph.
d Pisistrato adfuit, & ad eū accedens, hex.
e Verriculum iactū est, expansáque retia, nocte Mox aderunt thynni cl.
f Ne dispersi Athenienses amplius conglobarentur.
g Crœsus igitur per id tempus Athenienses eò redactos esse intellexit: Lacedæmonios autem mag.
h Nullo neque inter se neque cum peregrinis commercio. sed ad æquam & honestis legibus institutā gubernationē sic transierunt.
i *Enomotiæ erant uiginti quinque uirorum collegia, & secundū alios plurium: erátque hic sextus à rege magistratus. Triacades, triginta uirorum collegia. Syssitia, cœtus in quos distributi ciues, cibū communiter capiebant.*
k Quumque in fertili & populosa regione versarentur, excurrerunt statim, ac prosperè rem gess.

Qui te reiicient. tibi ego haud inuidero quicquam,
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus:
Vtque queas campum metiri fune feracem.

Hæc responsa vbi accepere Lacedæmonii, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes: videlicet captioso freti oraculo, tanquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verùm congressi prælio ac fugati, quicunque eorum viui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad nostram vsque memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Aleæ *apud Tegeam* suspensæ. Atque superiore quidem bello Lacedæmonii aduersus Tegeatas assiduè semper malè pugnauerant: Crœsi tamen ætate & Anaxandridæ Aristonisque, regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum semper in bello à Tegeatibus superarentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt sciscitati quémnam deorum placarent vt Tegeatum victores existerent. His Pythia respondit, id fore si ossa Orestis filii Agamemnonis referrent. Cuius vrnam quum nequirent inuenire, rursus ad deum mittũt de loco sciscitatum in quo situs Orestes esset. Hæc nunciis interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quædam Arcadiæ Tegea, in regione patenti:
Hîc duo flant venti vi peruehemente coacti,
[a] Forma hostis formæ, & plagæ superindita plaga,
Hîc Agamemnonides terra omniparente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor.

Vbi hæc audierũt Lacedæmonii, nihilo tamen minus [b] inuẽtione frustrabantur, etsi omnia disquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocãtur, comperit. [c] Sũt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alii aliò mittũtur. Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atque solertia vsus. [d] nam quum Tegeates à Lacedæmoniis hoc anno cõmercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinam venisset, intuebatur ferrum dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundũ animaduertens faber ferrarius, intermisso opere, Quãto magis Lacon hospes, inquit, admirarere, si idem quod ego tu nosses, qui tantopere admiraris ferrarium opificiũ. In hac enim corte puteum facere quum vellem, incidi in loculum septem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuisse maiores quàm nunc sunt homines, aperui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo longitudine: quam vbi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ viderat, Liches considerans, coniectauit hunc ex oraculo esse Orestem, hac videlicet coniectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarii folles, totidem comperit esse ventos: incudem verò & malleum, [e] formam formæ hostẽ: ferrum verò quod procuderetur, [f] plagam superinditam plagæ: hac ratione id coniectans, quòd in plagam hominis ferrum inuentum sit. Hæc itaque secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmoniis refert. Illi [g] ex composito hominem criminis conuictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro ferrario, conducit ab eo nolente vendere cortem. Ibique aliquandiu habitans, vbi rem cognouit, effosso sepulcro ossa collegit, eáque portãs Spartam rediit. Quo ex tempore Lacedæmonii quoties cum Tegeatibus congressi sunt, superiores extitẽre: præterea verò magna etiam pars Peloponnesi iam eis parebat. Hæc itaque omnia Crœsus audiens, misit nuntios Spartam cum muneribus, ad rogandam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquam peruenerunt, Nos (aiunt) Crœsus misit, Lydorum aliarúmque gentium rex, ita inquiens, Lacedæmonii, quoniam deus oraculum reddidit vt Græcam mihi societatem adsciscerem, & vos inter Græcos antecellere audio, statui vos mihi in societatem ex oraculo prouocandos, ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atque societatem, citra dolum fraudémq;. Crœsus hæc per legatos nuntiauit. Quorum aduentu Lacedæmonii, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cum eis hospitii societatísque inierunt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quum illi misissent Sardis ad aurum coemendum, quo vsuri erant in id simulacrum Apollinis quod nunc positum est [h] apud Laconicam in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati. Qua de re Lacedæmonii, quódque se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuntianti sese paratos exhibuerũt. Quod vbi

extrinsecus

a Hîc typus antitypũs, noxæ & superindita noxa. *Quid autem hoc sibi velit, paulo pòst exponetur*

b Ab inuentione aberant.

c Benemeriti autem isti, *seu benefici*, sũt quini cines ex equitibus ætate maximè prouecti, qui singulis annis exeũt. Quos oportet eo anno quo egrediũtur, communi consilio ex equitibus Spartanis alios aliò dimissos, nusquam moram trahere.

d Nam quum Lacedæmoniis Tegeatas adeundi facultas hoc tempore esset.

e Typum esse & antitypum. *Typum vocat malleum ictum incudi impingentem: quem quũ vicissim repellat incus, antitypus vocatur, quasi vicissim feriens.*

f Noxam superinditam noxæ: hac rat. id con. quòd in damnũ hominis fer.

g Per simulationẽ hominem crimine intentato, exil.

h Apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tum denũt. sese par. exhibuerunt: tum etiam fabricati erat.

fecerunt, pateram aheneam labiorum tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, volẽtes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harũ quæ feruntur causarum. Lacedæmonii quidem aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis, [a] quum Samum appulsi essent, à Samiis fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi verò Samii aiunt Lacedæmonios qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis, qui eam Iunonis templo dedicauere: & illos qui vendidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samiis sibi fuisse ereptam. De patera ita res se habet. Crœsus autem elusus oraculo, aduersus Cappadociam exercitus cõparabat, spe & Cyrum & potẽtiam Persicam euertendi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam nomine Sandanis, & antehac pro circunspecto habitus, & ob hanc quam dixit sentẽtiam plus nominis apud Lydos consequutus, " hunc in modum Crœso consuluit, Aduersus tales viros expeditionem paras, rex, " qui coriacea subligacula, qui è corio reliquam vestem ferunt: qui non quibus volunt cibis vescuntur, sed quos habent, vtpote regionem asperam incolentes. Ad hæc " potu non vini vtuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam " boni habentes. quibus quum nihil sit quod eripias, si viceris: sin victus fueris, ani-" maduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circunsistẽt nos, nec " abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Per-" sis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus, non tamen Crœsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neque opiparum. Porrò Cappadoces à Græcis Syri nominantur: & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum: tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum disterminabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, dehinc Matienos qui sunt ad dexteram, & Phrygas qui sunt ad læuam: tum boream aduersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonésque interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à finistra perstringens. Ita flumen Halys cuncta ferè superiora Asiæ, à mari quod Cypro obiectũ est, ad Euxinum vsq; Pontũ dirimit. Est autem dorsum totius huius regionis, longitudine quinque dierum itineris viri expediti. Itaq; aduersus Cappadociam Crœsus cum exercitu profectus est, cupidus cum hanc partem soli fœcundi suo adiiciendi, tum vel magis, fiducia oraculorũ, Cyrum vlciscendi: propter Astyagem, Cyaxaris filium, Medorum regem, affinẽ suum, quẽ Cyrus Cambysis filius prælio victum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hũc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum esset seditio, caterua quædã eorum [b] secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote supplices, initio benignè alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt pueros eis traderet imbuendos tum lingua Scythica, tum artificio arcus vtẽdi. Interiecto deinde tempore, quum Scythæ venatum assiduè irent & semper aliquid afferrent, nonnunquam tamen contingebat vt nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus [c] Cyaxares (erat enim, quum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi, vt se indignũ, à Cyaxare pati non ferentes, cõsilio habito decreuerunt vt aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: apparatúmq; vt feras apparare consueuerant, Cyaxari offerrent, perinde atque ferinam. idque quum obtulissent, quamcelerrimè se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt. Quos postea reposcenti Cyaxari (quòd Halyattes reddere abnuerat) bellum inter Lydos Medósque quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi victores extiterunt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quum æquo marte certarẽt, [d] stante pugna contigit vt repente dies nox efficeretur. Quam immutationẽ huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hũc ipsum annũ præfiniẽs quo immutatio facta est. Lydi ac Medi vbi diẽ noctescere viderunt, à pugnãdo destiterũt: eóque propẽsius ad pacẽ inter se constituẽdam festinauerunt, autoribus conuẽtionis Syennesi Cilice & Labyneto Babylonio: qui vt iusiurandum intercederet & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam: quoniam sine vehementi necessitudine conuẽtiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum, [e] tum feriẽdo brachia quâ illa humeris cõnectũtur, ac mutuum sanguinem

a Quum circa Samum essent.

Crœsus adversus Capadociam exercitum parat.

Sandanis Lydus.

Halys amnis Medicum imperium & Lydum disterminat.

Astyagis cum Crœso affinitas.

b Subduxit se

c Cyaxares (erat enim, vt re ipsa ostẽdit, iræ impos) asperè admodũ & indignè tractauit.

d Inter pugnandũ

Thales Milesius defectionem solaris luminis Ionibus prædixit.

e Tum secãdo brachia vsquedum sanguis profluat, ac mutuò illum delingẽdo.
Vt legatur ἀμοιβαδὶς pro ὁμογενῆ. Vide Tacitum, lib. 12.

delingendo. Hunc igitur Astyagem auum suum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellũ, ad oracula *cõsulenda* miserat. Et quũ respõsum reddidisset [a] haud syncerũ, [b] secum facere interpretatus, in expeditionẽ profectus est [c] aduersus quandam Persarum partem. Atque vbi ad Halym flumen peruenit, tunc (vt ego quidem sentio) pontibus ibi sitis copias traduxit: vt autem Græci dictitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam quũ incertus animi Crœsus foret qua parte fluminis traiiceret exercitum (nullos dum enim ex illis põtibus ea tẽpestate fuisse) fertur Thales, qui in his castris aderat, fecisse vt fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ depressit, quæ castra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quam quum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum eum vbi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaque quum celerrimè fluuius diuisus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruisse alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rursum redierunt, illum transiuissent? Crœsus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta vrbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hîc statiua habens, prædia Syrorum vastat, & vrbem Pteriorum expugnat diripítque. Cepit quoque cunctas circà vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptísque omnibus qui in medio incolebant, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos vt ad se à Crœso deficerent. Illis abnuentibus profectus castra contra Crœsum posuit: ibidémque in regione Pteria pro se vterque alterum lacessere. Commissáque acri pugna, & multis vtrinque cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri victores. Atque hunc in modum duo exercitus dimicauerũt. [d] Crœsus à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare AEgyptios ex fœdere: quorum cum rege Amasi, ante quàm cum Lacedæmoniis, societatem inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus) denuntiare item Lacedæmoniis vt ad certam diem præsto essent: hísque & suis copiis coactis, vbi per hyemem quieuisset, initio statim veris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abiit Sardis, dimisítque caduceatores ad socios, edicens vti ad quintum mensem Sardis conuenirent. Exercitum verò qui aderat ex militibus cõductis, qui cũ Persis dimicaret, missum fecit ac dissipauit: minimè sperans vnquam fore vt Cyrus, qui sic æquo marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt: [e] quos, vt existebant, equi inter ambulandum, quum ad pascua irent, comedebãt. Id Crœso cernẽti visum est (vt erat) esse portentum: ideóque mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulẽdos Telmissas, vbi accepere responsum, didiceréque quid sibi vellet significarétque portentum, non contigit vt Crœso renuntiarent. Nam priusquam retro Sardis reueherentur, Crœsus est captus. Telmisses ita cognouerant exercitum externum Crœso illuc affuturum, qui quum afforet, indigenas subigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenã. Hæc Telmisses Crœso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnari eorum quæ Sardibus ac Crœso euenerant. Cyrus certior factus Crœsum, qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio inito, comperiebat operæpretium esse quàm celerrimè posset promouere exercitum Sardis, vt hostem, priusquam ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc vbi probauit, statim exequutus est: properéq; ducto in Lydiam exercitu, ipsemet nũcius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnam sollicitudinem adductus, quòd præter opinionem prætérq; expectationem suam se res haberẽt, tamen Lydos in prælium produxit. Lydorũ gẽte in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior nec magis strenua: ex equísq; pugnabat, equitandi sanè perita, hastas perlongas gestans. Campus in quo concursum est, ante vrbem Sardensem iacet, magnus & editus: quẽ cum [f] alii amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hîc vbi vidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorũ equitatum reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui

---

Astyages Crœsi auus maternus.

a Captiosum,
b A se facere
c In Persarum fines.

Crœsus exercitum trans[...] fluuium traducit.

Crœsus expugnat Pteriorum vrbem: & Syrorum prædia [...]

Crœsi & Cyri regum [...]: in regione Pteria.

Cyrus [...] Crœso [...] committ[...]

d Crœsus autẽ causatus sui exercitus paucitatem: (erant enim ipsius copiæ multo minores quàm Cyri) hoc inquam, causatus, quũ postero die Cyrus nõ descenderet in certamen, regress. &c.

e Quos prodeuntes equi relictis pascuis, passim comedebant.

Crœsus capitur.

Cyri nobile [...] stratagema.

f Cum alii amnes permeant, tum verò etiã Hellus in omniũ maximum influens, qui Hermus vocatur: & ex mõte matri Dindymenæ sacro ortus, infunditur mari, &c.

Harpagus Medus.

ipsius exercitum sequebantur camelis, vel frumentū vel vasa portantibus, sarcinas detraxit, & viros imposuit equestri stola indutos: quibus ornatis præcepit vt præirent cæteras copias aduersus Crœsi equitatum: peditatui, vt hos subsequeretur. post hunc collocauit omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent: sed quemlibet occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeò quidem vt nec speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo commentus est vt equitatum Crœsi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet. Simulatque igitur in pugnam itum est, equi, olfactis protinus conspectisque camelis, retro se auertunt. vnde spes Crœsi interiit. Verùm non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. & tandem, multis vtrinque cadentibus, vertuntur in fugam: [a] ac muros ingressi, à Persis obsideri cœperunt. Quam obsidionem in longius processuram ratus Crœsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. nam qui antea dimissi erant, hi conuentum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat, oratum quamcelerrimè auxilia mitti sibi, vtique iam obsesso. & cum ad alios socios misit, tum verò ad Lacedæmonios. Cæterùm per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis contētio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, etsi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonii [b] intercisum tenebant. Etenim Argiuorū est quicquid regionis Malea tenus ad occasum vergit in continente: & insulæ tum aliæ, tum verò Cythera. Quum ergo Argiui suo territorio [c] interciso auxilium ferrent, ibi ab vtrisque in colloquium ventum est vt triceni vtrinque dimicarent: & vtri superiores extitissent, eorum regio foret: atque ambos exercitus in suam vterque terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur: ea scilicet causa, ne, si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferrent. His conuentis, in diuersa digrediuntur. Ex vtrisque delecti viri qui relicti sunt cōflixerunt: atque illis quidem, vt æquo marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idque noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquam victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorū arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die vtrique re audita adfuerunt, sibique victoriam vendicabant: Argiui quidem, quòd suorum plures superfuisse dicerent: Lacedæmonii verò, quòd qui eorum superfuerant, fugissent: suus autem perstitisset, & hostium cæsos spoliasset. Ex contentione tandem concurrētes pugnant: ac postquam permulti vtrinque ceciderunt, Lacedæmonii vincunt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus, quum antea necessariò criniti essent, legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, neue mulieres aurum ferrent, quàm Thyreas recuperassent. His è diuerso legem tulere Lacedæmonii, vt in posterum comati essent, quum antea non fuissent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertēdi, ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Quum hæc esset apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator Sardianus precatum Crœso obsesso auxilia. Illi, caduceatore audito, statuerunt Crœso statim succurrendum. Quibus iam se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Crœsúmque viuum esse captum. Sic Lacedæmonii magno se affectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ: Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus, suis copiis edicit se dona daturum ei qui primus muros conscendisset. Posteaquàm id conato exercitu res non processit, ibi, quiescentibus cæteris, Mardus quidam cui nomen erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequando vrbs caperetur haud suspectum erat, vtpote loco prærupto atque inoppugnabili: quáque vna parte Leonem Meles primus Sardium rex non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo quacunque parte murorum circunlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorum circunduxit, quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circunducere prætermisit, quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum, atque considerauit: dehinc ipse conscēdit, & post eum alii Persæ subinde, atque alii frequentes. Ita vrbs Sardis capta est, atque omnis direpta. Ipsi au-

[a] Ac muris inclusi.

[b] Interceptum.

[c] Intercepto.

Crœsus [illegible] captus.

tem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. [a] ad cuius vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atque ei Pythia talibus respondit,

> Lyde genus, rex multorum, valde inscie Crœse,
> Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
> Intra ædes vocem: sine qua potior tibi longè.
> Ille die quoniam primùm infelice loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Persa in Crœsum sibi ignotum vt occisurus vadebat. Quem inuadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percussus oppeteret mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Crœsum. Atque hoc ille primùm effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Crœso viuo, quũ regnasset annos quatuordecim, totidémque dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, vt ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus super ingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circáque eum bis septem Lydorum filios: siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue volens votum persoluere, siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Crœsum, (quem religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus viuus concremaretur. hæc quidem Cyrum fecisse aiunt. Crœso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quòd ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, ex viuẽtibus beatum esse neminem. Quod dictũ vbi subiit Crœso, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiscentem, ter Solonem nominasse: & Cyrum, quum audisset, iussisse interpretes eum percontari quémnam inuocaret. Illósque accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium tenuisse. Deinde quum loqui cogeretur, dixisse, *illum nominaui*, quẽ cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingentem pecuniam præoptassem. Eũ non planè loquentem, rursus interrogant quídnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque infestantibus, [b] inquit quemadmodum Solon, qui esset Atheniẽsis, ad ipsum à principio venisset, & intuitus omnes eius opes coràm, pro nihilo duxisset. Adeò quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse, neque hæc magis de seipso quàm de omni hominum genere, & de iis præsertim qui sibiipsis beati viderentur. Hæc Crœso referente, iam pyra incẽsa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœsus dixisset, pœnituisse: quum se quoque hominem esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil esse in rebus humanis stabile, iussisse ignem celerrimè extingui iam incensum, Crœsúmque deponi & quæ cũ eo erant. Verùm eos qui iussi fuerãt, non potuisse amplius vim ignis superare. Ibi ferunt Lydi Crœsum cognita Cyri sententiæ mutatione, quum cerneret vnumquenq; extinguendo deuoluendóque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamãdo inuocasse Apollinem vt ipsi adesset, siquod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsúmque præsenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœso deum inuocante, nimbos repente, quum serenum ac tranquillum esset, [c] confractos esse, imbrésque erupisse, ac vehemẽtissima aqua pluisse, & rogum extinxisse. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum esse Crœsum, è pyra deposuisse: atq; hunc in modum interrogasse, Crœse, quisnam tibi hominũ persuasit vt cũ exercitu inuaderes fines meos, ex amico factus hostis? Cui Crœsus, Ego, inquit, rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorũ deo autore, qui me ad bellũ tibi inferẽdum impulit. Neq; enim quispiam ita amẽs est vt bellũ quàm pacẽ præoptet. nam in pace filii patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed vt ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœsus loquutus est: quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac in multa sanè obseruãtia habebat: intuénsque eum admirabatur, tam ipse quàm omnis circà eum cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus verò eum, quæcunque liberet, audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum percontatur, [d] Quidnam, inquiens, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit, vrbem diripit, tuásque opes absumit. Atqui (Crœsus excipit) neque vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt agúntq;. His verbis iniecta cura, Cyrus Crœsum

[a] Itaque antea Crœsus, dum secundæ ipsius res essent, omnia pro viribus fecerat ipsius causa, cum alia excog. &c.

[b] Inquit Solonem Atheniẽsem olim ad ipsum venisse, & intuitum omnes eius opes, pro nihilo duxisse.

[c] Concurrisse, uel ingruisse.

[d] Quidnam, inquiens, tanta ista turba tanto studio agit?

ſemotis arbitris interrogat quidnam in his quæ fierent, ſibi conſtituendũ cenſeret. Ad quem Crœſus, Quoniam me dii ſeruum tibi tradiderunt, iure debeo, ſiquid am plius animaduertero, id tibi indicare. Perſæ, ait, natura proterua ſunt, & iidẽ inopes. Quos ſi diripientes tu ac potiẽtes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile eſt euenturum, vt quiſque iſtorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te rebellaturum, eſſe expectandum. Nunc igitur, ſi tibi placet hæc quæ ego dico, ita facito: Siſte ad ſingulas portas aliquot ex tuis ſatellitibus cuſtodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui neceſſariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipſi agnoſcentes ſe iuſta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauiſus eſt tali admonitu, eáque vehementer ap probauit: & iuſſis ſatellitibus id exequi quod Crœſus ipſi ſubieciſſet, his verbis eum affatus eſt, [a] Crœſe, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis ſunt, pete quid muneris à me velis impræſentiarum tibi dari. Ad quem Crœſus, [b] Here, inquit, ſine me gratum eſſe erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus ſum, vt miſſis ad eum his vinculis perconter nunquid ei fas ſit bene de ipſo merẽtes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id eſſet quod incuſaret, altius repetens omnem ſuum aperuit animum, redditáque ſibi oracula, & præcipuè donaria ſua, quibus rebus fretus ſuſcepiſſet aduerſus Perſas expeditionem. Hæc commemorando rediit rurſus ad petendam veniam iſta deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Crœſe à me impetrabis, & quicquid aliud: [c] atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœſus, Delphos miſit quoſdam Lydos, iuſſos, quum ad limen templi vincula depoſuiſſent, ſciſcitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœſum induxiſſet ad bellum Perſis inferendum, tanquam Cyri potentiam euerſurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes ſcilicet oſtendendo. & ſciſcitari cum hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas, eſſe ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita reſpondiſſe, Sortem fato deſtinatam defugere, deo quoque eſt impoſſibile. Crœſus autem quintæ retro ætatis crimen luit, [d] *hoc eſt abaui*: qui quũ eſſet ſatelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiúſque dignitate potitus eſt, nihil ad ipſum pertinente. Verùm Apollo, quum ſtuduerit vt hæc Sardium clades liberis Crœſi, non ipſi Crœſo contingeret, tamen transferre fata non potuit: ſed quatenus illa permiſerunt, annixus eſt, atque ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœſus diſcat, tribus annis ſerius quàm fata deſtinarant, ſe fuiſſe captum. Secundo loco, quòd ipſi ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud rectè Crœſus conqueritur: quoniam Apollo prædixit, eum eſſe magnum imperium, ſi bellum Perſis inferret, euerſurum: de qua re ipſum conſultare volentem, decuerat mittere ſciſcitatum vtrum ipſius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec conſiderans, nec interrogans, ſibiipſi acceptum referat. Quod autem vltimo reſponſo ait Apollinem dixiſſe de mulo, ne hoc quidem diſcuſſit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuerſarum gentium parentibus ortus ſit, generoſiore matre quam patre. Nam illa quidem, Meda erat, Aſtyagis Medorum regis filia: hic autem, Perſa, & Medis ſubiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam ſuam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia reſpondit, quæ illi Sardis reuerſi Crœſo nunciarunt. Quibus auditis Crœſus ſuã ipſius agnouit culpam eſſe, non dei. De Crœſi igitur imperio & prima Ioniæ ſubactione ita res ſe habent. Porrò Crœſi non hæc ſolùm quæ iam diximus, ſed alia quoque permulta donaria in Græcia extãt. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus eſt aureus, quem illic Apollini nũcupauit Iſmenio: apud Epheſum quoque buculæ aureæ, atque colũnæ pleræque. Quinetiam in veſtibulis templi apud Delphos clypeus viſitur aureus ingẽs. Atque hæc etiamnum ad noſtra vſq; tẽpora ſupererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Mileſiorum à Crœſo dedicata fuerũt, pondere (quantũ intelligo) æquali erant iis quæ ſunt Delphis. Cæterùm ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai miſit templum, hæc ſibi, veluti domeſtica bona, paternarúmque facultatum primitias, diuis conſecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduerſarii, qui Crœſo, priuſquam regno inauguraretur, repugnãs, Pantaleontis partibus impensè ſtudebat, hunc in regni poteſtatem prouehere conatus. Pantaleon enim, & ipſe, Halyattis filius erat, Crœſi frater, at non germanus: *matres enim habebant diuerſas*. Nam Crœſus matre fuit Carica, Halyattis vxore: Pantaleon ex [e] Iade fuit ſuſceptus. Quum autem tradito à patre imperio Crœſus potiretur, hominem

Crœſi Cyro fatum conſilium.

a Crœſe, quum ſis rex ad bene agẽdum & dicendum comparatus, pete, &c.

b Here, inquit, maximè gratum mihi fẽceris, ſi permiſeris vt deum Gr. q. e. max. o. veneratus ſum, miſſis, &c.

c Et quicquid aliud tibi opus erit.

Crœſus Apollini compedes miſit.

d Tritaui. *i. Gygis, à quo quintus erat Crœſus.*

Ionica.

Crœſi frater Pantaleon ex Iade foemina ſuſceptus.

illum qui antè ſic pertinaciter ſibi reſtitiſſet, in fullonis officinam pertractum intèremit. Bona aut eiuſdem iam antè diuis deſtinata, tunc vti diximus iis locis conſecrauit. Atque de donariis hactenus dictum ſit. Porrò Lydia quod ſcribatur nihil ſanè mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter AEgyptiorum & Babylonicorum opera. Ibi enim eſt Halyattis Crœſi parentis ſepulchrum, cuius baſis è grandioribus eſt lapidibus: reliqua ſepulchri pars, [a] aggeſtio eſt terræ. Quod ſepulchrum conſtruxiſſe feruntur homines [b] emptitii atque operarii, & vnà cum his adiuuantes ancillæ. Cæterùm ad noſtram vſque ætatem in ſummo tumulo quinque termini ſtabant, quibus literæ inſculptæ indicant quæ ſinguli elaborauerint: apparebátque ex menſura, ancillarum opus eſſe maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæſtu tantiſper dotem colligunt dum nupſerint: ſe autem ipſæmet locant. Sepulchri huius ambitus, ſtadiorum eſt ſex, & duorũ [c] iugerum: latitudo, [d] iugerũ tredecim. Cõfinis eſt eidẽ ſepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt eſſe perennem. vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem ſic habet: Lydi legibus propemodum vtuntur Græcorum ſimilibus, niſi quòd Lydi filias ſuas proſtituunt. Hi primi eorum quos nouimus, numum aureum argenteúmque ad vtendum percuſſerunt, & primi caupones inſtitoréſque extiterũt. Aiunt & ipſi ſe ludos inueniſſe qui etiamnum apud Græcos cum illis communes ſunt: ſimul autem hæc inueniſſe, & in Tyrrheniam, *hoc eſt* [e] *Thuſciam*, colonos deduxiſſe. Id quod hunc in modum accidiſſe referunt: Tempore Atyis, Manis regis filii, annonæ difficultatem per vniuerſam Lydiam valde graſſatam eſſe, & initio quidem Lydos vitam aſſiduis laboribus toleraſſe, poſtea verò, quum non ceſſaret *malum*, remedia quæſiuiſſe, & alium aliud excogitaſſe. Tum igitur inuentum ab iiſdem [f] aleæ teſſerarúmque ludum, & pilæ, cæterorúmq; ludorum omnium genera, præterquam [g] talorum. horum enim inuentionem ſibi non vendicant Lydi. Porrò ad famem diſcutiendam, altera quidem dierum in totum luſibus occupatos fuiſſe, ne videlicet ciborum quærendorum ſolicitudine diſtorquerentur: altera vero à luſibus abſtinentes, veſci conſueuiſſe. Atque hoc modo vixiſſe annis duodeuiginti. Vbi autem malum non remitteret, ſed magis etiam ſæuiret, tum regem vniuerſos Lydos bifariam diuiſiſſe, [h] & hos quidẽ in ſedibus ſuis permiſiſſe, illos verò aliquò ablegaſſe colonos. Ac verò iis qui in ſedibus ſuis permanerẽt, regẽ ipſum perrexiſſe imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ deſtinati erant, filiũ ſuum præfeciſſe, cui nomen Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primùm diuertiſſe Smyrnam: & mox fabricatis nauigiis, nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda videbantur, imponerent, ad victum ſedéſque quærendas oram ſoluiſſe: donec varias nationes præteruecti, ad Vmbros perueniſſent: vbi ciuitatibus cõſtructis, ad hunc vſque diem habitauerint. Atque pro Lydis, propter regii filii qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata, nominatos fuiſſe Tyrrhenos. Lydi itaque à Perſis in ſeruitutem redacti fuerunt. Hinc iam nobis exequetur oratio, tum quiſnã fuerit Cyrus ille qui Crœſi euertit imperiũ, tum quomodo Perſæ Aſiæ imperio potiti ſint. [i] Igitur quemadmodum quidam memorant Perſarum, non qui res Cyri illuſtrare, ſed prout illa ſe habent, referre ſtudent, ita ego conſcribam: gnarus trifarias alias eſſe de Cyro narrandi vias. Quum Aſſyrii annis quingentis viginti ſuperiorem Aſiam obtinuiſſent, primi Medi ab ipſis deficere cœperunt: qui cum Aſſyriis pro libertate præliati, ſtrenuè ſe geſſerunt: excuſſóque ſeruitutis iugo, in libertatem ſeſe aſſeruerunt. Poſt quos & aliæ nationes idem fecerunt quod & Medi. Cæterùm quum iam per continentem in vniuerſum propriis vterentur legibus, hac demum occaſione rurſus tyrannidi ſubiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir ſapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aſpiraret, huiuſmodi quædam excogitauit. Quum Medi per vicos paſſim habitarent, Deioces [k] cum antè apud ſuos probatus, tum magis ſtudioſiúſque æquitatem affectitabat venditabátque, quòd videret apud Medos vniuerſos magnam quandam licẽtiam: ſat ſciens æquitati iniquitatem eſſe inuiſam. Medi verò qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipſum controuerſiarum ſibi cõſtituunt. Hic, vt qui principatum ambiret, rectum ſe æquúmque præbuit. Quæ quum faceret, laudem apud populares ſuos obtinuit haudquaquam exiguam: [l] adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocẽ ſolum eſſe qui incorruptè iudicaret, læti vndique affluerent quotquot prius iniquis ſententiis fuerãt ſuperati, ad Deiocem, & ipſi lites finiendas transferrent: poſtremò nulli alii hãc pro-

a Terræ aggeſtæ moles eſt.
b Circunforanei.
c Plethrorum.
d Plethrorum.
e Hetruriam.
f Teſſerarum & talorum.
g Calculorum.
h Et forte legiſſe, alteram quidem partem ad manendum, alteram verò ad exeundum è regione. Et parti quidem illi cui ſortitò obtigiſſet vt maneret, ſeipſum regem, migrãti autem, ſuum filium præfeciſſe, cui nomen Tyrrheno. Alteros porrò quibus ſorte obtigerat vt emigrarẽt, Smyrnam deſcendiſſe. Hic mox &c.
i Ita autem de his ſcribam vt Perſæ quidam narrant, qui res Cyri geſtas verbis auguſtiores reddere nolunt, ſed id quod res eſt dicere: gnarus triplicem aliam eſſe de Cyro narrandi viam.
k Ipſe quũ iam antè apud ſuos celebris eſſet, tum verò magis etiam quàm antea iuſtitiam ſectari aggreſſus eſt: quòd videret apud Medos vniuerſos mag.q. licentiam, & ſatis ſciret iuri iniuriam aduerſari.
l Adeò vt quum in aliis pagis intellexiſſent Deiocem ſolum eſſe qui incorruptè iudicaret, qui prius iniqua iudicia erãt experti, ad Deiocem diſceptaturi vltro accurrerent: poſtremò nulli alii arbitriũ deferrent. Quum autem in dies ventitarẽt plures, vtpote q.

uinciam permitterent. Quum verò numerus accurrentium cresceret, vtpote qui intelligerent sententias iustè terminari, Deioces, animaduertens vniuersa in se vnum incumbere, neque amplius illic considere vbi prius ius dicere consueuerat, volebat, neque omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquiebat si totos dies, rebus suis domi neglectis, dirimendis aliorum litibus operam impenderet. Quum igitur rapinæ sceleráque passim per vicos multo etiam magis quàm prius patrarentur, Medi habito cōcilio, de communi rerum statu colloqui cœperunt. [a] Et quantum mihi videtur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiam loquebantur: Nequaquam, inquientes, hisce modis vsuri, hāc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobisipsis regem, vt videlicet ditio nostra bonis legibus administretur, [b] & nos, ad sua quisque opera diuertentes, nusquam impunitate sceleratorum violemur. Quæ quum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subiiciunt. Continuò consultatum est quemnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus, productúsque in medium vt omnium suffragio rex comprobaretur. At ille iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatorésque ad custodiam corporis sui adiungi. [c] Huic Medi hæc præstiterunt, eique ædificia ingentia probéque munita extruxerunt in ea quam designauerat regione: permiserunt quoque satellites ex vniuersis Medis quos vellet, sibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidum condere: vt hoc vno communito exornatóque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœnia construit ampla simul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: sic nimirū constitutis mœnibus, [d] vt ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisque pinnis prominerēt. [e] Adiuuabat huc loci ipsius commoditas, vt qui collis instar esset eleuatus. Sed accessit etiam maius quiddam data opera factum. siquidem ambitus isti numero erant septem contigui, in quorum postremo regia est & thesauri. Hæc mœnia quū amplissima sint magnitudine, prorsus illum Atheniensium æquant ambitū. *Atque singulæ quidem pinnæ suis atque hunc in modum distinctis fulgent coloribus.* Nempe primi ambitus pinnæ colore sunt albicanti, secundi nigro, tertii purpureo, quarti cæsio, quinti sandaracino: postremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas. Et his quidem munimentis Deioces se suámque regiam circunsepsit, ac reliquum populum seorsum circunquaque habitare iussit. Cæterùm vniuersis hoc ornatu cōstructis, primus Deioces cauit necui ad regem ingredi liceret, sed per internuntios cuncta transigerentur: adeò vt nec conspici regem à quoquam fas esset. [f] ad hæc, nec ridere, nec expuere (propterea quòd omnibus factu deformia essent) coràm liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati strenui & fortes, indoleant atque insidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuersum ipsis esse videatur, si coràm ipsum non intueantur. Quibus quum sese Deioces iam adornasset, atque in imperio confirmasset, in exercenda iustitia valde seuerum se præbuit. Etenim litigantes causas suas conscriptas intro per internuntios mittebāt, quas ille decisas remittebat. Et hæc quidem in iudiciis factitabat. Cæteris autem in rebus hunc ordinem instituerat: Si quem intellexisset iniuriam cuipiam facere, hūc ad se ascitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vsum exploratores auscultatorésque per vniuersam suam ditionem disposuerat. Deioces igitur solam Medicam subegit nationem, eique soli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budii, Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Persis, eósque primos in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem: donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Assyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc à sociis per defectionem desertos: alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditione suscepta Phraortes, secundo ac vicesimo quàm regno potitus est anno, cum pleraque exercitus parte periit. Post obitum eius, Cyaxares filius, Deiocis nepos successit: qui dicitur multo maioribus suis fortior fuisse, & primus Asiaticos populos [g] in prouincias distinxisse, primúsque in suum quosque ordinem distribuisse, hastatos, equites, sagittarios: quum prius omnia [h] promiscua fuissent atque implicita. Hic est qui cum Lydis bellum gessit: quo tempore in ipsa pugna dies in noctem est conuersus: quique tota supra Halyn flumen Asia

a Hîc (vt ego quidem existimo) Deiocis amici bellissimū sermonem sunt exorsi. Enimuero (inquiebant) si pergamus his moribus viuere, hanc nostram regionē diu non poterimus incolere.

b Et nos res nostras agamus, neque malè agendi licentia nostris sedibus pellamur. His verbis persuasi Medi regio imperio se subiicere, statim cōsultant quemnam regem creent. Tum Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem suffragio rex approbaretur.

c Hæc in eius gratiam Medi fecerunt, eique, &c.

d Ita vt ambitus alter alterum amplecta tur.

e Adiuuante ipso loci situ, vt qui collis esset. Sed accessit maior etiam ars & industria, factis septem ambitibus inter se cōtiguis, in quorum postr. regia est & thesauri. Eorum autem amplissimus magnitudine pl[9] minus circuitum Athenarum exæquat. Suntque primi ambitus pinnæ albæ: secundi, nigræ: tertii, puniceæ: quarti, cæruleæ: quinti, sandaracenæ.

f Præterea ne ridere coràm vel excreare in quoquam honestum haberetur. Et hæc à Medis apud regem obseruantur, ne videlicet, &c.

g In turmas decuriasse.

h Promiscuè fuissent confusa.

ſibi conciliata, collectis ſuis omnibus, copias duxit aduerſus Ninum, ſimul & patrem vlturus,& ciuitatẽ ipſe euerſurus. Ipſi porro, Aſſyriis prælio ſuperatis, Ninum obſidẽti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio: qui Cimmeriis ex Europa eiectis in Aſiam eruperunt: & dum illos fugientes perſequũtur, ita in Mediam penetrarunt. Eſt autem à lacu Mæotide ad Phaſim vſque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis verò non ita longo itinere perueniri poteſt in Mediam: ſed vna duntaxat natio interiecta eſt, Saſpires: quos vbi tranſieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hac non irruperunt, ſed alia via ſuperiore & multo longiore deflectentes, Caucaſo monte ad dextram relicto. Hîc Medi cum Scythis congreſſi, prælióque fuſi, Aſiæ imperium amiſerunt. Porrò Scythæ vniuerſa Aſia potiti, hinc rectà in AEgyptum contendunt. Quibus iam Syriam Palæſtinam ingreſſis Pſammitichus occurrens AEgypti rex, muneribus precibúſque effecit ne vlterius progrederentur.[a] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe eſſent Palæſtinæ Aſcalone, bonáque parte Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanum depecularunt, inter cætera (quantum equidem ſcio) huius deæ fana vetuſtiſſimum. Siquidem quæ in Cypro eſt *eiuſdem deæ* ædes, ex hac prodiit: id quod ipſi etiam Cyprii referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipſa templi ſpoliatoribus eorúmque poſteris morbũm immiſit fœmineum: quemadmodũ & ipſi fatentur Scythæ, ſe videlicet illo morbo ob id laborare. [b] & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos enareas appellant Scythæ. Poſtquam verò iam vigintiocto annis Aſiæ imperium Scythæ obtinuiſſent, omniáque iam penè ex negligentia licentiáque depopulata eſſent (nam præter tributum exactionéſque, diripiebant, extorquebántque à quibuſlibet quæcunque poſſidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hoſpitio acceptam inebriatámque interemerunt. Et ſic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis iis quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerunt. Vt autem ceperint, in aliis mox ſcriptis indicabo. Aſſyriósque, excepta Babylonica quapiam portione, ſubegerunt. Poſt hæc Cyaxares, vbi quadraginta annis [c] vnà cum Scythis imperaſſet, vita functus eſt. Cuius regnum ſuſcepit Aſtyages filius. Hic filiam ſuſtulit, appellauítque eam Mandanen. Quæ viſa eſt ei per quietem tantum vrinæ fundere vt omnem ipſius vrbem oppleret, atque vniuerſam Aſiam inundaret. Quod ſomnium quum Magis ſomniorum interpretibus expoſuiſſet, conterritus eſt, ſingula quæque ab illis edoctus. Ideóque viſum hoc reformidans, Mandanen iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus eſſet, tradendam ſtatuit, ſed Perſæ cuidam nomine Cambyſi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterùm ingenio ſedato, [d] gerentémque ſe multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambyſi collocauerat filiam anno, viſionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enaſci quæ omnem occuparet Aſiam. Quod viſum quum retuliſſet ad interpretes ſomniorum, filiam iam prægnantem & partui vicinam ex Perſis accerſit, eíque, quum veniſſet, cuſtodiam apponit, volens quod illa peperiſſet interimere. Etenim Magi ſomniorũ interpretes viſionem illam portendere dicebant Aſtyagi, prolem filiæ pro ipſo regnaturam. Hoc igitur obſeruans Aſtyages, vbi genitus eſt Cyrus, adſcito Harpago familiari ſuo, & inter Medos fidiſſimo, atque omnium rerum ſuarum procuratori, hæc inquit, Harpage, negocium quod tibi iniũgo caue prætermittas, aut vllo modo exequi ſuperſedeas: [e] néue committas vt alios præponendo, poſtea tibiipſi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domúmque tuam ferto, atque occidito: poſtmodum quoquo modo voles ipſe ſepelito. Cui reſpondit ille, Neque aliâs vnquam rex huic viro rem iniunxiſti ingratam, & in poſterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quòd ſi tibi cordi eſt hoc ita fieri, [f] mea intereſt id induſtriè exequi. Hæc quum reſpondiſſet Harpagus, eíque [g] puer traditus eſſet ornatus ad necem, contulit ſe domum flens: adiénſque vxorem, refert omnem habitum ſecum ab Aſtyage ſermonem. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo eſt? Ego verò (reſpondet vir) quanquam Aſtyages mandauit, etiamſi deſipiet, peiúſque inſaniet quàm nunc inſanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obſequar: idque multis de cauſis, tum quòd puer ipſi mihi cognatus eſt, tum quòd Aſtyages grandis natu eſt, & virili prole orbus: quo defuncto, ſi tyrannis ad eius peruentura eſt filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud reſtat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimuero ſecuritatis meæ cauſa ex-

a Scythæ verò regredientes, quum in vrbem Syriæ Aſcalonem perueniſſent, pleriſque nullo illato dãno prætergreſſis, pauci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanum ſpoliarunt, omnium (quantum quidem intelligo) huius deæ templorum vetuſtiſſimum.

b Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos conſpici: quos Scythæ ipſi enareas *id eſt execrabiles, ſeu execrationi obnoxios*, appellant. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperium Aſiæ tenuerunt, quo tẽpore omnia iniurioſè & ſuperbè imperitando vaſtarunt. Siquidẽ præter tributa, tãtum à ſingulis exigebant quãtum iis impoſuiſſent: & tributis non contenti, ſingulorum etiam bona paſſim prædabantur. Plerosque igitur ipſorũ Cyaxares & Medi hoſpitio acceptos & inebriatos interemerũt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant ſunt potiti, & Ninum ceperũt. Quomodo autem ceperint, & Aſſyrios (excepta Babylonia) ſibi ſubiecerint, alibi declarabo.

c Cõprehenſo Scytharum imperio, regnaſſet.

d Et quem ipſe infra mediocris conditionis Medos duceret

e Neque me decipito, & *ne* aliis *ad hoc agendum* delectis, tandem tibi ipſe malum crees.

f Meum eſt.

g Puerulus cũ ornatu traditus eſſet ad necem.

pedit hunc puerum interire,sed per aliquem ipsius Astyagis,non per aliquem meorum. Hæc loquutus,euestigio nuncium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat [a] pascuorum maximè idoneorum,& montium feris frequentissimorum esse gnarissimum,cui nomen erat Mitradates:cuius contubernalis & eadem conserua erat, nomine Cyno Græca lingua,*id est canis*,Medica, Spaco. nam canem Medi spaca appellant.Locus vbi boum pascua ille habebat,montium radices erant, ad vêtum boream Ecbatanorum,& ad pontum Euxinum.Hoc enim tractu ad Saspires vergente,Media valde montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua verò tota admodum plana.Hic itaque accersitus,properè quum venisset,inquit ad eum Harpagus,Iubet te Astyages hunc capere infantem,quem in desertissimo montium expo nas,vt celerrimè pereat. & hæc vt tibi dicerem mihi iniunxit: & nisi hunc intereme ris,sed aliquo pacto seruaueris, [b] pessimo exitio te occubiturum . cui expositioni infantis inspector ego præpositus sum.Hæc vbi audiuit bubulcus,sumpto infante,rediit quà venerat [c] ad bouile suum . Ei, dum in vrbem abiit, vxor sua,quæ erat prægnans,per totam diem parturiens,è voluntate dæmonis enixa est filium. Absente marito vtrique mutua tenebantur sollicitudine : hic quidem vxori parturienti metuens, illa vicissim marito timens, propterea quòd præter consuetudinem ab Harpago accersitus esset. Vbi autem reuersus affuit,eum vxor,vtpote ex improuiso cernens,prior interrogauit quid ita studiosè ipsum Harpagus accersisset.Cui ille, Vxor, inquit, vbi in vrbem veni, & vidi & audiui [d] quod nec visum oportuit nec agi circa dominos nostros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur:in quam ego perterrefactus simulatque introii, video puerulum in medio positum, palpitantem vagientémque, auro ac versicolori veste ornatum. Eum Harpagus,vbi me vidit,iussit celerrimè sumere, atque exponendum asportare in montem quammaximè feris abundantem: dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniungeret: magnopere minatus, nisi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorum esse, [e] non autem illius generis. Admirabar tamen quòd viderem auro vestibúsque ornatum: præterea quòd planctus manifestus fiebat in Harpagi domo. [f] Atqui inter viam,ex omni oratione famuli qui me extra vrbem deduxit,mihíque infantem tradidit,percepi eum Mandanes Astyagis natæ &Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici.atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum ostendit:quem illa intuita procerum ac speciosum , genua viri cum lacrymis amplexa , obsecrat nequa ratione puerum exponat . Hic negare aliter ista fieri posse:superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam:séque,nisi id exequatur,miserrimè periturum. Mulier vbi id viro non persuadet, [g] Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito , si modò necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur.Quoniam ego quoque peperi,peperi autem mortuum: ablatum hunc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis , neque nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nanciscetur, & iste qui superest, animam non amittet . Sanequam commodè visa est bubulco mulier loqui pro præsenti conditione:atque ita continuò fecit. Igitur quem necaturus attulerat,eum vxori tradidit:suum autem,qui mortuus erat,acceptum,collocauit in eo vase in quo alterum portauerat . Omníque alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit. [h] Ideóque post pueri expositionem , relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in vrbem se contulit , & ad domum Harpagi:aítque sese paratum illi ostendere pueri cadauer. Harpagus,missis suorum satellitum fidelissimis , rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit . Et hic quidem infans humatus est. Alterum verò qui postea Cyrus appellatus est,vxor bubulci sibi sumptum, educauit,imposito illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui posteaquam decennis fuit,eum res ista quæ illi contigit,palàm fecit:Ludebat in pago vbi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via : quem inter ludendum cæteri pueri quum pro rege sibi elegissent,cognominatum bubulci filium , [i] ipse eos muniis distinguebat:vt alii domorum structores essent:aliis,vt satellites:alii,vt oculus regis esset:alii, vt mandatorum renunciator,tanquam suum singulis munus assignans. Horum puerorum quidam collusor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari,quem Cyrus,quòd imperata non fecisset, iussit ab aliis pueris comprehendi:& quum illi paruissent, multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo ferens, vbi primùm dimissus est , in vrbem ad patrem perrexit,& quæ à Cyro pertulisset deplorauit:non tamen Cyrum nominans(non-

a Pascua & montes feris oppletos quã opportunissimè incoleie.

b Fore vt pessimo supplicio te interficiat. Expositum autem intueri sum iussus.

c Ad casam suam. Huic porro etiam vxor quæ per totũ diẽ parturierat, tunc fortè numinis voluntate filium pepererat,dum ipse in vrbem proficisceretur : erántque alter de altero solliciti.

d Quod vtinã neque vidissem , neque vnquam dominis nostris eueniat.

e Nunquam enim cogitassem ex eo genere esse.

f Cæterùm in via rem totam ex ministro intellexi, qui mihi extra vrbem deducto puerulum in manus tradidit: filium esse videlicet Mãdanes Astyagis filiæ, & Cambysis Cyri filii : & Astyagem iubere illum interfici. Nunc igitur hic est.

g Secundò hæc dixit, Quandoquidem igitur tibi nõ possum persuadere vt exponas, tu saltem hoc facito:si quidem omnino necesse est expositum cerni.

h Tertio verò die quàm puer expositus fuerat.

i Ipse quibusdam eorum præcipiebat vt domorum str.

dum enim eius hoc erat nomen) sed filium bubulci Astyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Astyagem, ducens filium secum, contendit: & rem intolerandam passum esse inquiens, eiúsque humeros ostendens, Siccine indignè, ait, accipimur, rex, [a] à filio bubulci serui tui? Audiens hæc atque cernens Astyages, volens Artembaris honoris gratia vlcisci puerum, iussit accersi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuissent, intuens in Cyrum Astyages, Túne, inquit, hoc tali patre genitus, ausus es huius filium, viri apud me primarii, tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Istud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem suum ludentes constituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maximè esse idoneus. At iste, quum cæteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quòd si ego propterea vllo malo sum dignus, hic tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, visáque est figura oris referre ac repræsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cum pueri ætate congruere. His perculsus Astyages, aliquandiu sine voce mansit. vixque tandem ad se reuersus, volens à se Artembarem dimittere, [b] vt bubulcum submotis arbitris rimaretur, Ego, inquit, Artẽbares, efficiam vt filius quoque tuus ob hoc nihil conqueri possit. Dimisso igitur Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur vnde puerum accepisset, quísue ei tradidisset. Ille ex se genitum respondere, & genitricem eius apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi illum consulere qui [c] cuperet ad ingentes deuenire necessitates. Simúlque hæc dicens, satellitibus innuit vt caperẽt ipsum. Hic autem ad necessitates redactus, ita demum rem patefecit: ab initióque exorsus, vera referendo, descendit ad preces & ad petendam sibi veniam. [d] Bubulco veritatem eloquuto, Astyages pauciora iam verba fecit: sed Harpagum, cui valde succensebat, vocari à satellitibus iussit. Quem, vbi adfuit, percontatur Astyages, Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit pastorem interesse) noluit tergiuersari mendacio, ne argumentis conuinceretur: sed ita respondit, Ego, posteaquam infantem accepi, rex, cogitaui quo pacto ex animi tui sententia facerem: & [e] tamẽ, quum apud te innoxius extitissem, ne forem aut filiæ tuæ aut tibiipsi carnifex, eóque ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquiens te esse qui iuberes illum interfici. In quo dicendo mentitus non sum. tu enim ita præceperas. [f] Atque huic, dum puerum trado ex tuo præcepto, iussi exponeret in deserto monte, perstarétq; in eo obseruando tantisper dum expirasset: comminatus isti extrema quæque nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchorum fidissimis, rem cognoui, & per eosdem mortuum sepeliui. Ita res habet, rex: atq; hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem [g] directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod contigerat, primùm rem ei enarrat quemadmodum ipse ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim, inquit, quod in hunc puerum factum erat, valde laborabam, & à filia mea insimulatus, haud leuiter ferebam. Igitur in bonum conuersa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum verò ad cœnam mihi adesto. siquidem constitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, sacrificare. Harpagus, quum hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus quòd peccatum suum commodè cessisset, & propter sortem prosperam ad conuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Astyagis, iubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset vxori exponit. Eius porro filium, vbi aduenit, Astyages iugulatum & in frusta concisum partim torruit, partim elixauit, & probè conditum, paratum habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquam adfuerunt cum cæteri conuiuæ, tum verò Harpagus, conuiuis quidem aliis atque ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & manus extremas ac pedes, reliquis filii sui partibus. nam illa in canistro operta, separatim reposita erãt. Eum autem, postquam satis depastum illo cibo putauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis. Se verò valde oblectatum, dicenti Harpago, ii quibus negocium erat datum, adferunt caput filii cum extremis manibus ac pedibus tectum: & adstantes iubent detegere, ac sumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit, cernit reliquias filii. non tamen eo spectaculo cõsternatus est, [h] sed apud seipsum mansit. Et percontanti Astyagi nunquid agnosceret cuius feræ carne pastus esset, se agno

a A serui tui, & quidem bubulci, filio?

Pueri pagani.

b Vt de bubulco seorsum accepto quæstionẽ haberet, Ego, &c.

c Ac si vltro vellet in maximas angustias sese dare.

d Astyages bubulci veritatem eloquuti non magnam rationẽ habuit: sed Harp.

e Et tamen, quum in te nihil peccassem, neque filiæ tuæ, neque tibiipsi essem carnifex.

f Tradidi igitur isti hoc modo: addito mandato vt eum expon.

g Simplicem.

Harpagi filium Astyages mactat.

Harpagus proprium filium comedit.

h Sed mentis compos fuit.

scere respondit: sibique quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito responso, receptísque reliquiis carnium, domum abiit, eas (vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagum quidem hac vltione Astyages prosequutus est. De Cyro autem deliberans, eosdem ex Magis accersiuit qui fuerant ipsius somnium sic interpretati. Post quam venerunt, sciscitatur eos [a] quid censeant de visione sibi agendum. Illi necessariò fore inquiunt vt puer, si superstes esset, nec hactenus periisset, regnaret. Atqui » puer & viuit & incolumis est, (Astyages excipit) & quum ipsum ruri agentem pueri » eius pagi, regem delegissent, quæ faciunt qui reuera sunt reges, ea omnia hic fecit. » Nam satellitibus, ianitoribus, internunciis, ac cæteris muniis institutis, imperium » exercuit: quæ vobis quónam videntur spectare? Si superest puer (Magi respondent) » atque regnauit [b] nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bono sis animo, iam non » eum regnaturum iterum. Nam quædã vaticinationes nostræ in exigua reciderũt, » [c] & velut insomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego (inquit A- » styages respondens) istius vestræ, Magi, ferè sum sententiæ, [d] me somnio esse defun- » ctum, puero iam rege nominato, nihilque mihi amplius eum esse reformidãdum. » Vos tamen probè considerantes, quæ'nam futura sint & meæ domui & vobis tutis- » sima cõsulite. Ad hæc Magi, Nostra etiam, rex, (inquiunt) magni interest, tuum sta- » re principatum: [e] qui si immutetur, & ad hunc puerum qui Persa est transeat, nos » quoque qui Medi sumus, in seruitutem redigemur apud Persas, & extranei nullius » erimus pretii: te verò regnante, cuius populares sumus, tum ex parte imperamus, » tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo » prospiciendum est: & nunc, siquid cerneremus quod timendum esset, tibi aperire- » mus: verùm quum in rem friuolam nunc euaserit somnium, & ipsi confidimus, & » te itidem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Persidem » ad parentes. His auditis Astyages gauisus est: accitóque Cyro hæc inquit, Fili, quum » ego propter quandam haud sanam somnii visionem in te fuissem iniurius, tuo ta- » men ipsius fato superstes es. Nunc itaque lætus ad Persas ito cum iis quos ad te dedu » cendum mittam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, non qualis est Mi tradates bubulcus, & matrem, non qualis est vxor eius. Hæc loquutus Astyages Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambysis reuersum, acceperunt sui parentes, & audita re vehementer amplexati sunt, vt quem statim mortem obiisse crediderant. Sciscitabantur igitur quónam modo superstes esset. Hic se verò ait eos antea non nouisse, [f] & ob id maximè errasse. Inter viam tamen omne suum infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium: verùm in illo itinere omnem rem gestam, ab iis qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab vxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita vt in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, vt magis diuinitus videretur Persis filius suus fuisse seruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum. vnde hæc fabula emanauit. Vbi Cyrus in virilem adoleuit ætatem, & inter æquales virilissimus euasit & idem dilectissimus, [g] constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis vlciscendi cupidus. Nam per sese, qui priuatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam: sed Cyrum cernens adultum, cuius casus suis assimilabat, sibi socium comparabat. Præterea verò hæc ab eo facta erant. Quum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusque eorum se insinuans primoribus, persuadebat oportere Astyagem à regno summoueri, Cyro delecto. Harpagus, his transactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Persas agenti suam aperire sententiam, quum aliter non posset, vtpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. [h] Exenterato quem solerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino rescinderetur, indidit libellum in quo quæ libuit conscripserat: resutóq; vẽtre, leporẽ vnà cũ retibus tradidit venatori cuidã suorũ domesticorũ fidissimo: misitq; ad Persas, præcipiẽs suo ore, quum daret leporem, Cyro diceret vt ipse suis manibus aperiret, idque sine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentúmque libellum qui in eo inerat, legit, in » hæc verba: Fili Cambysis, quem dii respiciunt (nam aliter nunquam in tantum for » tunæ peruenisses) vlciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius » tu quidem studio perieras, deorum tamẽ beneficio & meo superstes es. Quæ omnia » quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim iam resciuisse: & item, qualia e- » go ab Astyage passus sim quòd te non occidissem, sed bubulco tradidissem. Nunc, » si mihi auscultare vis, omni tu cui Astyages imperat regioni imperabis. Quũ enim » Persis vt deficiant persuaseris, expeditionem aduersus Medos suscipe: vtpote ad vo-

[a] Quomodo sibi visum illud essent interpretati. Illi idẽ responsum reddiderũt *quod antea*, oportere puerum regnare, si superstes esset, nec prius obiisset. Atqui, &c.

[b] Non de industria & absque vllo cõsilio, confid.

[c] Et quæ ex insomniis pendẽt, prorsus ad leue quidpiam deueniunt.

[d] Hũc esse somnii exitum, puero, &c.

[e] Alioqui enim alienatus, ad hunc puerum qui Persa est, deueniret: ac tum nos qui Medi sumus, in seruitutẽ redigeremur, nulliúsque pretii essemus apud Persas, vtpote extranei. At permanẽte rege, cuius pop.

[f] Et in maximo errore versatum fuisse.

[g] Et instabat Harpagus, dona mittẽdo. *Vel, Eius studiosus erat.*

[h] Quum leporem arte composuisset, eiúsque ventrem rescidisset, nihil lacerãdo, indidit libell.

[i] *Vel,* Præcipiens vt quum leporem Cyro daret, suo ore diceret vt, &c. *Vel, Cyrum admoneret etiam ut, &c.*

tum tibi re succcssura, siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrẽdum creatus fuero, siue alius quispiam Medorum illustrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Astyagem conabuntur euertere. Tanquam igitur cuncta tibi sint hîc in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus, his auditis, considerabat quónam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse appositum, vt ita faceret: Scripto libello de iis quæ volebat, cõcilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum. Et nunc Persæ, ait, edico vobis vt præstò mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit: quorum cõplura sunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, [a] sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt, Arteatæ, Persæ, Pasargadæ, Meraphii, Masii. Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum [b] cognatio est, vnde reges Persidæ sunt oriundi. Alii Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusiæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alii verò, pecuarii, Dai, Mardi, Dropici, Sagartii. Vbi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem vt lauti adsint. Interim coactos in vnum caprarum, ouium, boum greges patris sui mactat atque apparat, tanquam Persarum exercitum accepturus vinóque ac cibariis quamlautissimis. Postero die vbi conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo [c] interualli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine vllo seruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi. nam & diuina quadam sorte ipse genitus hæc bona videor in manus vestras esse allaturus, & vos non arbitror inferiores esse Medis cum in aliis, tum verò in bellicis rebus. Quę quum ita sint, rebellate quamprimum ab Astyage. Persæ, vt qui iampridem [d] dedignarentur parêre Medis, nacti [e] præsidem, libenter se in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Astyages quum accepisset, misso nuncio accersiit. Iste nũtium iubet renunciare, se prius illuc venturum quàm Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cunctos armat, hísque [f] aduerso numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, vbi Medorum copiæ [g] cum Persicis prælium conseruerunt, quicunque eorum, [h] sermonis Harpagi erant expertes, præliabantur: qui verò participes, ad Persas transibant. Plerique de industria ignauiter agebãt, fugámque faciebant. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages vt primum rem cognouit, minitans Cyro, inquit, Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes qui suasissent ipsi Cyrum dimittendum, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in vrbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur: viuúsque capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo astans Harpagus insultauit, eúmque dicteriis lacessiuit, cum alia quæ homini dolerent, dicens, tum verò percontando eum de cœna sua in qua ille ipsum carnibus filii pauisset: [i] quoniam regnum eius ad seruitutem decidisset. Eum intuens Astyages vicissim interrogat nunquid [k] ipsius foret Cyri opus. Harpagus suum verò esse dicere: ídque meritò, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. [l] Tum Astyages eum improuidissimum atque iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quòd, si facultas ei aderat vt rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimum verò, quòd cœnæ causa Medos in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quàm Persarum. Nunc Medos qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt.

Iidem sequẽtibus temporibus, quum horum factorum pœniteret, à Dario defecerunt: sed prælio victi, iterum subacti sunt, Persæ que qui tunc cum Cyro aduersus

Astyagem

Persarũ complura genera.

a Sunt autem hæc, à quibus alii omnes *dependent.*

b Tribus

Persæ aratores.

c *discriminis.*

d Grauiter ferret.

e Ducem.

f Tanquam diuinitus mente captus, Harp.

g Cum Persicis iũctæ fuerunt. *Vel*, Persicis occurrerunt.

h Propositum Harpagi ignorabãt, prælia bãtur: cæt. ad Pers.

i Quòd esset illius seruitus pro regno. *Id est, Quòd propter illud ex rege seruus factus esset.*

k Sibi vendicaret, Cy.

l Tũ Astyages demõstrare cœpit illum omnium hominũ & stultissimum esse & iniquissimum. Stultissimum quidem, quòd quum ipsi liceret regem esse (si modò per ipsum res ea gesta esset) alteri imperium tribuisset: iniquissimum, &c.

Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educatúsque, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est. Porro ritus quibus vtuntur Persæ, tales esse comperi. Neque statuas, neque templa, neque aras extruere consuetudo est, quinimo hoc facientibus insaniæ tribuere. ob id (vt mea fert opinio) quòd non, quemadmodum Græci, sentiunt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis mõtibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrũ cæli Iouem appellantes. Soli lunæ'que sacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hísque solis sacra faciunt iam inde ab initio. [a]Vraniæ quoque sacrificant, sic nimirũ ab Assyriis Arabibúsque edocti. Vocant autem Assyrii Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittam appellãt, Persæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondam instituerunt. Persæ quippe sacrificaturi, nec aras erigũt, neque ignem incendũt prorsus: sed neq; libamentis vtũtur, aut tibiis, infulisue, aut molis: verùm, vt quisque diuis hisce sacra facere statuit, in locum mundum victimam sistens, deum illũ implorat, myrto maximè cinctam gestans tiaram. [b]Sacrificãs autem, non pro se solo priuatímq; vota nũcupat, sed cõmuniter vniuersis Persis bene precatur. in primis quidẽ regi: quoniam [c]inter Persas omnes idẽ quoq; cõprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas mẽbratímq; hostiã cõscidit, carnibus elixis herbã sussternit quammollissimam, maximè trifoliũ. Huic impositis carnibus, Magus astans theogoniam accinit. siquidem hãc illi dicũt esse incantationẽ efficacissimam. Citráque Magũ nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus vtitur in quencũque vsum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendũ censent suum quique natalem: nimirum hoc die plus aliis æquum censentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, asinos, eósq; in fornacib⁹ tostos, isto die in mẽsam apponunt: pauperes natalẽ minoribus pecoribus honorãt. Cibis autem vtũtur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodum bonis. Hinc est quòd Persæ dicũt, [d]Græcos pastos iam demũ non esurire amplius. Nẽpe ipsis à cœna cibi apponũtur pretii nullius, & siquid apponatur, nõ cessant quin edãt. Vinũ largius illis apponitur. Eisdem nec vomere coram, nec vrinã facere licet: quæ etiam nunc ita obseruãtur. Poti, de rebus maximè seriis consultare cõsueuerunt. [e]Nam siquãdo ipsis cõsultandum videtur, tum postera die ieiunãt, proponítq; is qui ædibus illis in quibus fortè cõsultatur præest: &, si placuerit, atque ieiunauerint, vtũtur ipso: sin minus cõprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdẽ poti pronunciãt. Quum in via inuicem sibi occurrunt, ex hoc quis cognoscat an pares sint: nam salutationis loco se mutuo osculantur. quòd si alter fuerit inferior paulo, malas osculantur dũtaxat: sin autẽ alter fuerit multo ignobilior, prostratus adorat honoratiorem. In primis autem illos obseruant reuerẽter qui proximè habitant: secundas tribuunt iis qui à primis proximi: atq; sic deinceps progredientes, quo viciniores, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant: se nimirũ omnium lõge optimos arbitrantes: [f]alios verò, quo remotius dissiti sunt, hoc à virtute magis esse alienos. atq; illos demum secundum dictam proportionẽ pessimos esse colligẽtes qui à Persis absint quamremotissimè. Sub Medis imperium obtinẽtibus, pleræq; nationes quoque imperitabant: sed quibus omnibus præerant Medi. Iidem & affines perinde atque Persæ colunt. Quæ gens imperii curam gerẽs, latè progressa fuit. Externorum autem morum Persæ maximè omnium hominum sunt studiosi. Nam & Medicam vestẽ propria elegãtiorem arbitrãtes, gestãt: & in pugnis thorace vtũtur AEgyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas semel rescire potuerunt, frui student. A Græcis edocti, puerorum quoque indulgent amoribus. Virgines multas ducunt vxorum loco, sed multo plures pallacas habent. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numerosæ sobolis procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit, [g]huic rex, tãquam strenuum quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos suos, à quinto anno incipientes vsque ad vicesimũ, tribus duntaxat instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non venit, sed apud fœminas degit. Quod ea gratia sic fit vt si inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem hũc morem laudo: laudo item illũ, ne ob vnam tantùm culpã liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neque alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam suam exercere ob vnum solum delictũ: [h]sed expendere iubetur quisque, si

C.i.

a Postea verò didicerũt Vraniæ etiã sacrificare, & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

b Illi autem qui sacrificãt, non licet sibi priuatim precari bona, sed commun.

c Inter cũctos Persas ipse etiam *qui sacrificat* comprehend.

d Græcos finem edẽdi facere dum adhuc esuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod sit alicuius pretii: quòd si quid tale apponeretur, non esse finem facturos quoad satiati essent. Vini valde appetentes sunt.

e Quod autẽ ipsis placuerit deliberantib⁹ *inter pocula*, id postri die proponit domin⁹ illius domus in qua deliberauerint: & si quidem placuerit sobriis etiam, eo vtuntur: sin minus, relinquunt. De quibuscunque autem sobrii consultauerint, inebriati ea in disquisitionẽ reuocãt. Si in vita, &c.

f Minimè autẽ eos qui sedes à se remotissimas incolunt, honore afficiunt: seipsos omnium hominum lõgè præstantissimos esse arbitrãtes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius incolũt, (vt dictum est) virtutem amplecti. At qui lõgissimè ab ipsis habitent deterrimos esse. Porrò Medis imperium obtinẽtibus, quædam etiam gentes mutuò imperabãt, *id est, imperium in quasdam obtinebãnt, & vicissim aliarum imperió suberant*. Medi enim vniuersis imperabant, & maximè sibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: isti verò, iis qui maximè vicini erant. Eadem autem ratione & Persæ vicinos suos colunt. Latè enim progrediebatur illa gens imperans & præfecturas obtinens. Externorum aut.

g Huic rex munera quotannis mittit. In multitudine autẽ positũ esse robur existimant. Lib.

h Sed vbi considerauerit, si peccata cõmissa plura maioráque esse cõperiat quã obsequia præstita, tum demum iram suam exercet. Suum autem patr. aut m. aiunt nem. vnq.

plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta vtatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem vnquam occidisse: verùm quotquot horũ fortè acciderunt, omni necessitate excussa, hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios, aut spurios. Quippe verisimile nequaquã videri aiunt vt is qui verus parẽs sit, à proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quòd necessum sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Siquis è ciuibus lepra aut vitiligine infectus sit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum aliis Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos quòd in solem peccauerint. Externum verò qui iisdem correptus fuerit, è regione sua exigunt: atque[a] ob eandem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuũt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissimè colunt. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minimè est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificentiæ sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores san appellent, Iones sigma. Et, si animaduertas attentius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter claudi. Equidem hæc probè sciẽs de Persis possum indubitatò affirmare. at ista quæ de mortuis prodũtur, obscuriora, neque perinde certò: cadauera videlicet defunctorum Persarum non prius humari quàm aut ab alite aut cane trahãtur. [b]Magos tamen sat scio hæc factitare: quandoquidem apertè faciunt. Persæ igitur mortuum [c] cera inuoluentes in terram cõdunt. Magi verò cũ ab aliis hominibus, tum à sacerdotibus AEgyptiis differũt. Siquidem hi nullius animantis occisione se polluũt, præter ea dũtaxat quæ diis immolant: Magi suis ipsorũ manibus, excepto homine atque cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarii loco ducunt, si formicas serpẽtésque, & breuiter reptilia atque volatilia plurima necauerint. Atque de horũ ritibus hunc in modum dictũ sit: nos ad institutam narrationem recurrimus. Porro Iones atque AEoles, vbi audierunt Lydos citra negocium à Persis victos, legatos Sardis miserũt ad Cyrum, [d]vltrò postulantes vt iisdem conditionibus eos admitteret quibus Crœsi subiectos in ditionem accepisset. Verùm Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi *similitudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquiens, quidam vbi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus suauitatem* in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare verriculo, ingentem piscium vim cõplexus est traxítque. Et quum palpitantes cerneret in sicco, dixit ad pisces, Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando non libuit vobis me canente saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus AEolibúsque ideo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Crœso rebellarẽt, constanter recusauerant: ac tum demum, [e]rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones, his auditis, ad suas quique ciuitates reuertuntur, mœniáque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alii omnes, præter Milesios. quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem conditionibus quibus & [f]Lydos receperat. Porrò reliquis Ionibus communi sententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *simul & præsentem rerum statum nuntiarent &* auxilium rogarent. Iones verò illi ad quos Panionium quoque pertinet, ciuitates habẽt cum cæli bonitate, tum montiũ commoditate omnium optimè sitas quas nos nouerimus: adeo vt neq; superior regio, neque inferior, neque ea quæ orientem nec quæ occidentem spectat plaga, Ioniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ squalet. Lingua vtuntur nõ eadẽ, [g]sed eius quatuor proprietates ducũt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas, ad meridiem vergens. Post hanc Myus & Priene: hæ in Caria sitæ sunt, eadem lingua vtentes. Illæ verò in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum iam dictis ciuitatibus, quantum ad linguam attinet, non conueniunt, inter se tamen eadem sonãt lingua. Reliquæ sunt tres ciuitates Ionicæ, quarum duæ insulas habitant, Samum videlicet & Chiũ: tertia in continenti sita, Erythræ. Ex his Chii & Erythræi eandem sermonis proprietatem sibi vendicant: Samii verò ab his discrepantes, propriam quãdam receperunt loquendi formam. Atque hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates. Ac verò ex iisdem Ionibus Milesii erant qui cum Cyro metus prætextu fœdus pepigerant. Insularibus autem nihildum grauius fuit metuendum,

---

occidisse: sed quicunque tales fuerint *filii* necesse esse vt si de illis inquiratur, aut suppositicii aut spurii cõperiantur. Quippe verisi.

a Columbas *exigũt, uel expellunt* eandẽ causam prætendentes. In flum.

b Magos quidem certè sat sc.

c *Vel, Cera circumlinentes, aut integentes.*

d Volẽtes iisdem conditionibus stare quibus & Crœso fuerant subiecti. Verùm Cyr.

e Rebus confectis.

f *Legit hic interpres* λυδοῖς, *non* λυδός.

g *Ad uerbum*, Sed quatuor modos deductionum vsurpant. *i. Ea utũtur in quatuor modos & proprietates deducta.*

quòd Persis Phœnices nondum essent subiecti, & ipsi Persæ nauigiis non vterentur. Porrò hi nó aliam ob causam ab Ionibus defecerūt quàm quòd cum imbecilles essent omnes alii Græci, tum Iones oppidoquam infirmissimi, & nullius propemodū momenti. Siquidē præter vnas Athenas, nulla vrbs alia insignis erat. [a]Iam enim alii Iones atque ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nūc plerosq; ex illis videas quos nominis istius pudeat. Cæterùm duodecim istæ ciuitates nomine ipso gloriabantur: & *quum semel nomen sibi Panionii indidissent*, fanum quoque de suo nomine construxerunt Panionium. Cuius nullos participes facere in animum sibi induxere: nec erant qui magnopere postularent eiusdem participes fieri, exceptis tantùm Smyrnæis. Tale quippiam Doriensibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ antè Hexapolis vocabatur. nam & hi cauent ne quem è finitimis Doriensibus ad Triopium [b] sacrum admittant: adeo vt etiam ex popularibus suis, qui sacri legem trāsgressi essent, à ludorum communicatione excluserint. Nam in certamine Apollinis Triopii tripodes victoribus constituebantur ærei: quos acceptos non è [c]sacro efferre, sed deo ipsi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnasseus, nomine Agasicles, in eodem certamine victoria potitus, ausus est legem hanc violare, tripodémque domum ferens [d] sibi asseruare. Propter quod commissum, quinque hæ ciuitates, Lindos, Ialyssus, Camerus, Cos atque Cnidus, sextam ciuitatem Halicarnassum à sacrorum participatione remouerunt, hac videlicet pœna Halicarnasseos multantes. Atqui mihi sanè videntur Iones duodecim fecisse ciuitates, nec voluisse plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponnesum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exegerunt, duodecim sunt partes. Nēpe prima ante Sicyonem est Pellena, deinde AEgiræ & AEgæ, ad quam Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus est. Post AEgas Bura est & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc AEgion est, & Rhypes, & Patrenses, & Pharenses, atque Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque causa fuisse videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates constituere placuerit. Nam istos præcipuè magisque aliis Iones esse, aut præstantius quippiam gessisse, magna insania esset asseuerare: quum ex his Abantes sint, Eubœæ haudquaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomeniis sint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, [e]Phocenses, Molossi, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurii, atque aliæ pleræque nationes inter se commixtæ sint. [f] Quorum alii ex Atheniensium Prytaneo progressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam ante parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter se firmauerant, tradiderúntque suis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque propriis nominibus compellarent: propterea quòd eorum patres, maritos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autem creauerāt partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios, Codro Melāthi progenie ortos, partim ex vtrisque. Sed nomen Ionū inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atque genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ cōmunicāt quotquot Athenis oriūdi Apaturia festa cōcelebrant. Concelebrāt autē omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur, idq; ob cædis patratæ causam. Porrò Panionium locus est Mycales sacer, ad Septētrionem vergēs, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promōtorium est in continēti situm: quod quā zephyro vento expositū est, ad Samum pertinet. Ad hunc mōtem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sanè nō Ionū sacris dūtaxat, verū cōmuniter omnib⁹ Græcorū festiuitatib⁹, vt in eādē literā finiāt, peridē atq; Persarū nomina. Et hæ quidē Ionicæ sunt ciuitates. AEolicæ autē ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notiū, AEgiroessa, Pitana, [g]AEgæa, Myrina, Crynia. Atq; hæ XI AEolicæ fuerunt priscæ ciuitates. Vna autē Smyrna (AEolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus [h] diruta fuit. Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in cōtinenti sitæ, quæ ditionē habebant Ionibus præstantiorē, at quæ tamē ad illius cæli temperiem nequaquā accederet. Smyrnam verò hac occasione amise-

[a] Adeo quidem vt cum alii Iones, tum ipsi Athenienses hoc nomen refugerent, Ionésque appellari nollent. Sed etiamnum multi eorum nomen hoc sibi pudendum ducere videntur. At hæ duodecim ciuit.

[b] Templum.

Triopij Apollinis sacri atq; certaminis.

[c] Templo.

[d] Ad clauum suspē dere. Propt.

[e] Omittit ὑποδήσμιοι.

[f] Ex quorum numero, illi qui ex Prytaneo Atheniensium profecti sunt, & se Ionum nobilissimos existimarunt, hi vxores secū non adduxerunt quum in coloniam migrarent, sed Caricas habuerunt, quarum, &c.

[g] AEgææ, αἰγαῖαι.

[h] Dirempta fuit.

rũt AEoles, quòd Colophonios per seditionem è sedibus submotos recepissent: qui postea Smyrnæos obseruantes, dum extra vrbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis vrbem occuparunt. Succurrẽtibus autẽ AEolibus vniuersis, sic inter eos transigebatur, vt si Iones vtẽsilia bonáque mobilia AEolibus redderẽt, AEoles Smyrna cederent. Hanc conditionẽ quum Smyrnæi accepissent, [a] distributæ sunt vndecim hæ ciuitates, suos quæq; constituẽs ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis iis quæ Idam habitabant: nam illæ ad has non referũtur. Insulares verò quinq; ciuitates Lesbum colebant. sextã enim in Lesbo Arisbã Methymnæi iam sibi subiecerant, tanquã consanguinitate iũctam. In Tenedo autẽ vna habitabatur ciuitas, & altera quædã in cẽtum appellatis insulis. Iam verò Lesbiis Tenediisq; [b] nihil grauius, perinde atq; cæteris Ionibus insulas tenẽtibus, erat metuendũ: at reliquis ciuitatibus cõmuniter placuit Iones sequi, quocũq; illi duxissent. Porrò vbi Ionũ AEolũmq; legati Spartam appulissent (id quod fiebat properãter) ex omnib⁹ delegarũt Phocẽsem quẽdam, cui nomẽ Pythermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste ĩdutus, [c] in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatúsque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. [d] Illi, quanuis Ionum legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego coniicio, hominibus instructum qui rerum Cyri Ionúmque successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnum inferret: vtpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circunstantes Græcos, quinam homines essent Lacedæmonii & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatã dixisse, „Equidem non extimui vnquam homines illos quibus locus est in media vrbe va-„cuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponunt. Atque his, (si modò „superi me seruauerint incolumem) non Ionum, sed propria sua incommoda erunt „deploranda. Hæc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberent in quibus negociationes exercerent. nam Persæ ipsi horum nullo distinentur, neque illis vllum est forum. Post hæc Sardis Tabalo homini Persæ cõmisit: Crœsi autem cæterorúmque Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferendum. Ipse versus Ecbatana contendit, Crœsum vnà secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, [e] etiamsi primi adoriendi fuissent. quandoquidem Babylõ ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item Sacæ atque AEgyptii, in quos ipse expeditionẽ facere in animo habebat, in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere. [f] At verò vbi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro desciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, conscẽsis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimísque omnibus persuasit vt commune secum expeditionẽ susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalúmque in arce vndiq; conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœsum hunc in modum alloquutus est, „Quísnam, inquit, Crœse, finis erit eorum quæ nũc „mihi accidunt? [g] quãdo non cessabunt Lydi (vt videntur) tãtisper & sibi & mihi ne-„gocium facessere, dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidẽ perinde fecisse „atque is qui occiso patre, filiis pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quàm Lydo-„rum pater eras, ipsis autem vrbem suam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me defi-„cere. Quum hanc suam sentẽtiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu rectéque dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita „excindi, quæ cum superiorum, tum eorum quæ nunc acciderunt, rea non est. nam „priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas „designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. Lydis autem veniam dans, „hæc illis impera, ne *videlicet aliquando viribus aucti*, vel defectionẽ meditari ausint, vel „molesti esse possint. Interdicito illis ne arma bellica possideãt, iubetóque supra tuni-„cam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera vt liberos citharam „pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex, viros in mulieres dege-„nerasse, nihilque metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideo Crœ-„sus suggessit, quòd optabiliorem Lydis hanc esse cõditionem existimaret, quàm semel subactos venũdari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum comminisceretur, nõ persuasurum illi vt institutũ detrectaret. Adde etiã quòd formidabat ne in posterũ aliquando Lydi, si imminẽtem calamitatẽ effugissent, rebellantes à Persis funditus extinguerẽtur. Cyrus hac Crœsi admonitione gauisus, remissáq; iracundia, respon

a Distribuerũt, *vel inter se partitæ sũt* ipsos illæ vndecim, &c.

b Nihil periculi, &c.

c Vt plurimi ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurrerẽt, processit, hort.

d *Adde ex vet. cod. Græcis*, Lacedæmonii verò illis aurem præbere noluerunt, imò non ferendum esse auxilium Ionibus statuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, &c.

e *Hic mendosum esse videtur Græcũ exemplar.*

f Verùm simulatque Cyrus Sardib⁹ est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardiũ thesaur.

g Non videtur Lydi facessendi mihi & sibi negotium finem facturi. Cogito nunquid maximè expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videor nunc perinde fecisse, &c.

dit ei se pariturũ. Accersitóq; cõtinuò Mazare homine Medo, eadẽ illi præcepit quæ Crœsus suggesserat Lydis imperanda. Atque præter hæc mãdauit, illos omnes sub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnassent: Pactyam autem viuum ad se perduci. Et ista quidem ex itinere quum præcepisset, [a] Lydos cõpulit ad Persarum mores recipiendos. Pactyas, intelligẽs exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partẽ quam secum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cũ suis cõ militonibus Sardis abiisse cognouit, primùm Lydos adegit Cyri mandatis obsecũdare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationẽ commutarunt. Deinde Mazares nuntios Cumam misit qui Pactyam reposcerẽt. Cumæi verò consilio inito statuerũt ad deum apud Branchidas referendum quid facto opus esset. Erat enim illic oraculum peruetustum quo AEoles Ionésque communiter vti consueuerãt. Oraculum hoc in Milesiorum agro est situm supra Panormum portum. Missis igitur ad Branchidas consultoribus rogabant quídnam facientes hac in re deo gratificaturi essent. Consulentibus respondebatur Pactyam Persis esse permittendum. Quæ quum relata audirent [b] Cumæi, putauerunt oraculo acquiescendum Pactyámq; reddẽdum. Cæterùm quum huc bona pars propẽsa esset, Aristodicus Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos cõsultores oraculi responsum non rectè perferre existimans, cõstanter obstabat quominus oraculo Cumæi obtemperarẽt. Vnde factũ est vt iterum de Pactya interrogaturi alii mitterẽtur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi quum ad Branchidas peruenissent, vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum, sciscitãns in hæc verba, O rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortẽ fugiens violẽtam: Persæ eundem reposcẽtes iubẽt Cumæos hominẽ dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamẽ supplicem nondum reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitatò quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus respondebatur quod priores retulerãt, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiẽs, passeres aliásque auiculas quæ fortè in templo istic nidulabãtur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret, Hominum scelestissime, quænam libido te incessit vt auderes meos supplices diripere? Aristodicũ nihil dubitasse ad hunc modum respondere, Túne rex sic auxilium fers supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt impii malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddẽdis vestris supplicibus lacessatis. Porrò vbi responsum hoc postremum relatum audiuerũt Cumæi, neque volentes Pactyam Persis tradere interimendum, neque eundem penes se detinendo, Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationem excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, quum Mazares subinde per nuntios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: [c] quod tamẽ nolim indubitatò asseuerare, quandoquidem nõ fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea quæ circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem verò ex Mineruæ tutelaris deæ templo violenter raptus, à Chiis redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, eregione Lesbi situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyam, vt Cyro quum primùm liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [d] neque secundæ mẽsæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à sacrorũ vsu remouebantur quæ ex agro illo prouenirent. Postquam verò Pactyas iam à Chiis traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit qui vnà cũ Pactya Tabalũ oppugnassent: & partim Prienẽses subegit, partim Mæandri campum incursauit, [e] frumentationem militibus faciens: Magnesiam etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, vita defungitur. In defuncti verò locum suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirum quẽ Medorum tyrannus Astyages indignis epulis exceperat, quíq; [f] Cyrum in regni potestatẽ inuexerat. Hic, inquã, à Cyro institutus dux, simulatq; in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit. [g] Nam vbi mœnia ciuésq; vndique exercitu clausisset, aggere ad murum obiecto *citra negocium* expugnabat: atque sic [h] Phocæa prima Ionum ciuitate potitus est. Hi Phocenses, primi Græcorum [i] longis nauibus vsi feruntur: Adriámque simul & Tyrrheniam, Iberiam atque Tartessum [k] occupauerunt. Nauigiis autem vtebantur non rostratis, sed penteconteris, *hoc est lembis quin-*

[a] In Persiam ad sedes suas perrexit. Pact.

[b] Cumæi, Pactyam tradere decreuerant. *Vel, in animo habebant.* Quum autem vulgus hoc decreuisset, Aristod.

[c] Haud enim possum id certò dicere, quum res ad exitũm perducta non fuerit.

[d] Neque bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia, &c.

[e] Illo in prædam suis militibus exposito: Magnes.

[f] Cyrũ ad regnũ obtinendum adiuuerat. Hic, &c.

[g] Postquam enim ciues intra mœnia cõpulerat, aggere, &c.

[h] Phocæam primam Ionum ciuitatẽ oppugnauit. Hi Phoc.

[i] Longinquis nauigationibus vsi sunt: Adr.

[k] Ostenderunt, *vel, Patefecerunt*

quagenûm remorum. Hi quumprimum Tarteſſum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomẽ erat Arganthonio, quíque iam octoginta annis Tarteſſiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque [a]Phocenſes Arganthonio iſta occaſione redditi ſunt amici, quòd videlicet Phocenſes Ioniam relinquentes, iuſſit in ſua ditione ſedes deligere vbicunque illis liberet. Verùm quum hoc non perſuaſiſſet Phocenſibus, intelligerétque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipſius muri ambitus non paucorum eſt ſtadiorum, totúſque è maiuſculis lapidibus, iiſque affabrè concinnatis. Et murus quidem ille à Phocenſibus hoc pacto fuit conſtructus. Porrò Harpagus exercitum promouẽs, vrbem oppugnauit: quum [b]poſtulaſſet prius ſibi ſat eſſe, ſi vellent Phocenſes vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationem extrueret, *cætera illis ſe permiſſurum intacta.* Phocenſes ſeruitutem auerſantes, reſponderunt diem vnum ſe ad conſultandum ſumpturos: ſed interim dum conſultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem, quanquam ſe ſcire diceret quid facturi eſſent, tamen ſe illis vt conſultarent permittere. Simulatq; igitur ille exercitũ abduxit, Phocẽſes continuò lẽbos inſtruxerunt, quibus liberos vnà cũ vxoribus atque ſupellectile vniuerſa imponerent: ad hæc ſtatuas quoque templorũ & cætera donaria, niſi quæ vel ferrea vel lapidea aut denique picta eſſent, & reliqua omnia impoſuerunt. quas & ipſi conſcendentes, ſoluerunt, traiecerúntque in Chium. Phocæam autem iam deſertam hominibus occupauerunt Perſæ. Phocenſes autem, quum ipſis Chii inſulas quæ OEnuſæ vocantur, licitantibus addicere nollẽt, metuentes ne illuc emporium transferretur, óbque hanc cauſam hæc eorum inſula excluderetur, conceſſerunt in Cyrnum. Hîc enim iam ante viginti annos ciuitatem ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis conceſſerat. Porrò Cyrnum traiecturi Phocẽſes, prius diuerterunt Phocæam, præſidiáque illic Perſarum quæ ab Harpago fortè cuſtodiæ cauſa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, [b]quotquot ex claſſica ſodalitate ſupererant, communi conſilio ſeſe mutuis execrationibus diríſque deuotionibus aſtringunt. Ad hæc grande ſaxum in mare demergunt, iuramentóque confirmant non prius ſe de repetenda patria cogitaturos, quàm ſaxum vadis imis leuatum renarit. [d] Cõmodùm verò, profectionem molientibus, pluſquam medietatem deſiderium cepit ingens paterni ſoli morúmque Phocenſium: & plerique etiam violato iuramento remigrarũt in Phocæam. Alii autem iureiurando ſatiſfacientes, ſoluentéſque ex OEnuſis Cyrnum rectà petierunt. Quò quum appuliſſent, communiter habitarunt vnà cum ſuperioris temporis colonis, annis quinque, ſacráque erexerũt. Cæterùm quum iam vicinos circunquaque hoſtili more popularentur, communi ſententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenſes, vtrique ſexaginta nauibus inſtructi. Phocenſes ex aduerſo ſexaginta & ipſi naues milite implent, obuiámque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commiſſa nauali pugna, Phocenſibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ viginti contuſis roſtris factæ inutiles. Regreſſi igitur Alaliam, ſumptis liberis vxoribúſque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterãt, relicta Cyrno, demigrarunt Rhegium. Verùm è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginenſium Tyrrhenorúmque manus peruenerunt, (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcunque ex Agyllenſium vel pecoribus vel iumentis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenſes lapidati fuerant, continuò [e] morbida fiebant, ſtupore atque igne corripiebantur ſacro. Quare Agyllenſes Delphos miſerunt, volentes commiſſum illud expiare. Pythia hæc iuſſit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obſeruantur. nam & iuſta illis perſoluunt magnificè, & gymnicum celebrant certamen. Et Phocenſes quidem huiuſmodi fato vſi ſunt. Illi autem qui hinc progreſſi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nũc appellatur [f]Hyela. Atque Phocenſium in Ionia res ſic habent. Simile quiddam accidit Teiis, quos ſimulatque aggerum beneficio cepiſſet Harpagus, omnes conſcenſis nauibus traiecerũt in Thraciam, ibidémq; vrbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecerat Temeſius Clazomenius: ſed nihil pro hac ſua opera fructus reportans, à Thracibus expulſus fuerat: nunc tamen à Teiis apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum ſoli ſeruitutem non ferentes, patrium ſolum reliquêre. [f] Verùm alii Iones, præter Mileſios, prælio ſuperati tandem, acceſſerunt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, viróſque ſe ſtrenuos declararunt, pro ſuis quiſque for-

a Phocenſes huic viro adeo fuerunt accepti, vt primùm quidem ipſos relicta Ionia quam vellent ſuæ regionis partem incolere iuſſerit: deinde verò quum id nõ perſuaderet, & ex illis audiret Medi vires creſcere, pecuniam illis ad vrbem muro circũuallandam dedit: & quidem largè. Siquidem, &c.

b Propoſuiſſet *illis.*

c Diras atroces imprecati ſunt omnibus ſuæ claſſis qui illic remanerẽt. Ad hæc ferri maſſam ardentem in mare proiecerunt, ſéque non prius Phocæam reuerſuros iurarunt quàm hæc maſſa emergeret. Commod. &c. *Hæc autẽ verba, Saxum uadis imis leuatum renarit, ſumpſit Valla ex Horatio.*

d At quum Corſicam nauigarent, maiorem illorum partẽ deſiderium ac cõmiſeratio cepit ipſius vrbis, ac ſedium ſuæ regionis. Quare violato iureiurãdo Phocæam remearũt. Alii autem iur.

e Mente alienabãtur.

f Hyela. Eam autẽ condiderunt, à quodã Poſidoniate edocti, Pythiæ oraculo iuſſos fuiſſe Cyrnum condere, qui heros eſſet, nõ ipſam inſulam. Atque Phoc.

g At cæteri Iones (exceptis Mileſiis) præliũ quidẽ & ipſi cum Harpago commiſerunt, ſicut & qui *ſolum patrium* reliquerunt: ſéque fortiter geſſerũt, pro ſua quiſque patria pugnantes: ſed ſuperati captique, in ſuis ſedibus remãſerunt, imperata facientes. Mileſii autem, qui, &c. *Fortaſſe tamẽ poſſit & aliter exponi* ἴσμεν κατὰ χώρην.

titer pugnans. Superati autem & capti in sua quisq; patria remanserunt, eáque quæ imperabantur subibant. Milesii qui iam Cyro fœdere astricti erant, (quemadmodum superius à me commemoratum est) quietem agebant. Hunc itaq; in modum Ionia secundò in seruitutem fuit redacta. Porrò quum Ionibus iis potitus esset Harpagus qui continentem habitabant, insulani horum exemplo conterriti, vltrò sese dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, etiamsi afflictis, nihilominus sese ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum saluberrimum dedisse consilium: cui si obtemperassent, licuisset Græcorum omnium felicissimos viuere. Siquidem ille suadebat vt communi classe soluentes, Sardiniam peterent, & ibi vnã ciuitatẽ omnium Ionum construerent. Hoc enim pacto eos seruitute liberatos feliciter esse victuros, omnium insularum maximam incolentes, & cæterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit sibi apparere libertatis spem. Hæc Biantis sentẽtia ipsis Ionibus subactis prodita fuit. Verùm Thaletis quoque sanum illud consilium, iam ante subactam Ioniam datum, nempe qui iusserit Ionas vnam quandam communem curiam habere, eámque esse in Teo: propterea quòd Teos in media esset Ionia: cæteras autem ciuitates habitatas,[a] nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus, subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vnà ducens Ionas atque AEoles. [b]Nam Cares ab his oriundi ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabantúrque Leleges, & insulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo è longissimo auditu coniectare: sed [c] quũ Minos flagitabat, naues ei implebant. [d]Ille felici vsus belli successu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingeniosissimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis cristas imponendas primi ostenderunt Cares, clypeis [e]signa adiunxere, postremò lora [f] quoque scutorum excogitauerunt. antea nanque citra habenas gestabant quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo sinistróque humero sustinebant. Post Caras verò tempore longo succedente, Dores atque Iones ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modum Cretenses de Caribus referunt. Quanquam his non assentiuntur Cares, qui se aborigines atque indigenas esse memorant, eodémque nomine vsque vsos. atque apud Mylassos Iouis Carii delubrum ostentant vetustissimum, quo communiter quoque Mysi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus sint germani. Quippe Lydum & Mysum Caris fratres esse dicunt, atq; ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius sunt gentis, etiamsi Carum lingua vtantur, non tamen sacro participant. Caunii verò, quantum mihi videtur, indigenæ sunt, etsi ipsi se è Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [g]id quod ægrè diiudicari posset. At legibus vtuntur cum ab aliis gentibus, tum à Carum moribus multùm diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, [h]iuuentutem frequenter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam viros quàm mulieres atque pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertæsi, quum patriis duntaxat videretur vtendum diis, Caunii [i]omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsque montes persequebantur, fustibus cædentes, exclamantésque externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi vtebantur. Lycii autem è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primùm vniuersam barbari incolebant: deinde contendentibus de imperio Europæ filiis Sarpedone atque Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonem [k]eiúsque conspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupauerũt Milyada. Quam enim nunc Lycii incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dum igitur ipsis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerant nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum verò Lycus Pãdionis filius à fratre AEgæo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abiisset, factum est temporis progressu vt de Lyci nomine Lycii vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretensium, partim Carum. [l] Quanquam hoc vnum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quòd à matribus nomina sibiipsis indunt. Et siquis obuium percontetur quísnam sit, quáue familia ortus, à matribus auiisq; protinus genus suum repetet. Adde quòd siqua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui existimabuntur: sin autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut pallacam, suscepti ex his liberi reputabuntur [m]minimè ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullo præclaro

C.iiii.

a Nihilominus eodem loco haberi quo tribus. *Sed νομιζούσας aliã etiam interpretationem admittit.*

Biantis Prienæi consilium ab Ionibus spretum.

b Inter hos autem Cares ex insulis in cõtinentem venerunt. Olim, &c.

c *Vel*, Quum Minoi opus erat, naues, &c.

d Quum autẽ Minos magna ditione potitus esset, prosperáque in bello fortuna vteretur, longè Carica gens supra omnes alias celebris erat. Tribúsque rebus quas illi excogitarant, vsi sunt Græci. Quippe gal.

e *Vel* insignia, *picta videlicet.*

f Ansas quoque scut. excog. Antea nanque absque ansis gestab. clypeos quicunque illis vti soliti erant: collóque & dextro humero circumpositos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Post Caras, &c.

g Haud enim certò diiudicare possum.

h Prout ferunt gradus ætatum, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.

i Sumptis armis petulanter aerem ferientes hastis, ad Calynd. vsque montes peruenerunt, se expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, huiusmodi vtuntur. At Lycii, &c.

k Et quos habebat suæ cõspirationis, *vel factionis*, socios.

l Sed hunc morem peculiarem habent, & cum aliis nullis conuenientem, *vel communem*, quòd se de nominibus matrum appellent, nõ patrum. Adeo vt si quis vicinũ suũ roget quis sit, recenseat seipsum. *i. genus suum, vel gentem suam*, à matre: matrísque suæ matres enumeret. Adde quòd, &c.

m Infames. *Vel*, *Honoribus indigni.*

facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantùm nullum ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alii, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidii, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Byblesiæ ex peninsula auspicetur, sintque Cnidii propemodum circumflui: (eam enim partē qua boream spectat, Ceraunius claudit sinus, australem verò Symanum Rhodiúmque mare) reliquum quod perquam exiguum est, nempe quinque stadiorum, Cnidii tentauerunt perfodere interea dum Harpagus Ioniam euerteret, volentes suam ditionem in insulæ formam redigere. [a] Erátque hic isthmus quem perfodere statuerant, ea parte qua continentem spectat Cnidia. Id ergo multa manu conātibus diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirum omnes qui manum admouerēt læderet, cum alias corporis partes, tum præcipuè oculos infestāte petra, Cnidii, missis nunciis Delphos, rogant quídnam istuc esset quod tantopere conatibus eorum aduersaretur. Pythia, vt ipsi referunt Cnidii, senario versu respondit in hanc sententiam,

> Isthmum neque aggerate, neque fodite.
> Iupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset Insulam.

Quum respondisset hunc in modum Pythia, Cnidii à perfodiendo isthmo destiterunt, & inuadenti cum exercitu Harpago, vltrò sese non commisso prælio dediderunt. [b] Pedasii qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, aliique vicini maximam diligentiam adhibere feruntur vt eorum sacerdos Palladis sacram barbam habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sunt, multúmque negocii exhibuerunt, [c] montem extruendo cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati fuerunt. Cæterùm vbi in Xanthium campum exercitum produxisset Harpagus, Lycii contrà procedentes, paucique cum multis confligentes, strenuè sese gesserunt. Superati autem prælio fugatíque, in vrbem sese receperunt, vxores, liberos atque pecunias vnà cum familia tota in arcem cogentes: admotóque igne arcem vnà cum cæteris rebus incenderunt. Quæ vbi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuò astringentes, eóque horrendo, cum hostibus iterum congressi sunt, fortitérque pugnando omnes oppetierunt. Ex Lyciis autem, qui Xanthii dicuntur esse, hi omnes, [d] præter octoginta quosdam, Istiæorum sunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthum igitur hūc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum. Nam Caunii Lycios insequuti sunt magna ex parte. Tum igitur inferiorem Asiam Harpagus euertebat, superiorem ipse Cyrus, vniuersam gentem subigens nihílque relinquens. At ego in præsentia illorum gestorum pleraque prudens omittā, ea dūtaxat proditurus quæ illi quamplurimo constiterunt labore, súntque memoria dignissima. Quum igitur Cyrus continentem vniuersam suæ ditionis fecisset, Assyriis bellum intulit. Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validissimum est Babylon, vbi post euersam ab ipsis Ninum, regia erat. quod oppidum situm est in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouersus centenûm vicenûm stadiorum, in summa quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo, quod ita exornatum est vt aliud nullum eorum quæ nos nouimus. Iam primùm fossa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, quàm is quo pro mensura vtimur, tribus digitis maior. Operæprecium est me præter hæc differere in quem vsum sit consumpta terra ex fossa egesta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidque terræ in deprimenda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum postquam magnam vim duxissent, eos in fornacibus coquebant. Postea cœno vtentes, asphalto feruenti per tricesimum quenque laterum ordinem summitates arundinum instipatas conglutinabant. & primùm labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum ædificarunt super quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter se obuersas: inter quas tātum intercapedinis relinquebatur vt quadriga interagi posset. Eius per ambitū centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibúsque. Babylone octo dierum itinere abest alia vrbs nomine Is, vbi fluuius est haud magnus eiusdē nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is vnà cum aqua per multos reddit asphalti bituminis grumos: quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfluit fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Ar-

a Erat autem intra *ipsum isthmum* tota ipsorum ditio. Nā qua parte in cōtinentem desinit, isthmus est, quem perfodere statuerant. Id ergo multà manu conātibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & diuinius quàm vt cōmune quiddam id videri posset, tum aliis corporis partibus, tū præcipuè circa oculos, dum rupes feriretur, vulnerari videbantur, Cnid.

b Porro Pedasei, *uel Pedasenses*, supra Halic. medit. incolebant: apud quos illi quæ Mineruæ sacerdos est, prolixa barba nascitur quoties ipsis aut ipsorum vicinis aliquid mali imminet. Quod ter illis vsu venit. Hi soli, &c.

c Munito operibus monte.

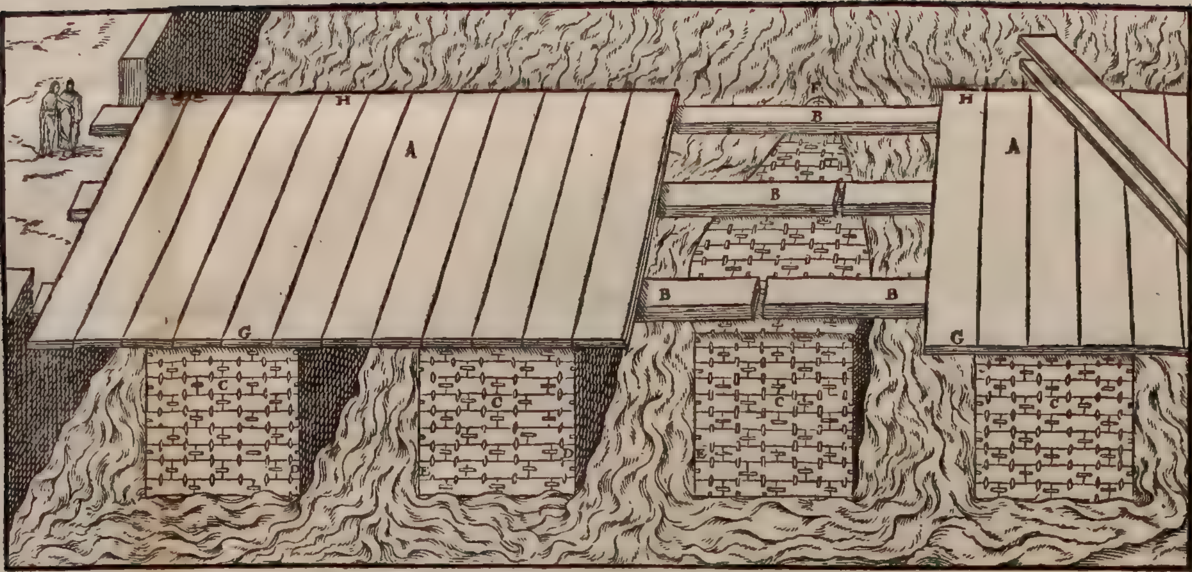
d Sunt aduenæ, præter octogīta familias: quæ tū in vrbe non erāt, atque ita superstites fuerunt. Xan. &c. *Decepit autem Vallam* ἰσταίων, quod pro ἱστίων perperam scriptum fuisse, manifestissimū est ex his proximè sequentibus, αἱ δὲ ἱστίαι.

Triopium Cnidiorum regio.

Babylon celeberrimi nois Assyriæ vrbs.

Babylonis situs & magnitudo.

Babylonis centū æreæ portæ.

DESCRIPTIO PONTIS BABYLONIS.

Pons iste, duorum stadiorum longitudine, triginta tantùm pedum latitudine patebat, G H: hoc opere extructus,

Nullis fornicibus constabat, sed primùm pilæ lapideæ plumbo & ferro deuinctæ Euphrati iniectæ fuerant, qua parte fluminis descendentis impetum excipiebant, in mucronem & acutos angulos terminatæ, ac sensim postea rotundatæ ad oppositam vsque superficiem quadratam, F C.

Hæ pilæ duodecim pedum interuallo distabant, D E.

His primùm impositæ erãt ligneæ trabes crassissimæ in longũ, B, & his demùm transuersæ sublicæ exemptiles instratæ, A.

DESCRIPTIO ARCIS SEMIRAMIDIS.

In altera vrbis parte ex aduerso sita & medio Euphrate disiũcta, cui inscripta est litera N, Semiramis arcem condidit, quam Diodorus Siculus sic describit.

Triplex ambitus lateritii operis ædificiũ interius quammagnificentissimum cingebat. Primus stadiorũ sexaginta: quinquaginta passus sublimis, A D: crassitudine laterum trecentorum, D E: additis turribus, septuaginta passus altis, F G.

Alter stadiorum quadraginta, alioquin primo illi æqualis, eo excepto quòd crudis lateribus insculptæ erant variarum bestiarum effigies, ad viuum expressæ, B.

Tertius designatus litera C, triginta stadiorũ erat, sed opere tum altiore, tũ etiã crassiore: erãtq; venationũ figuræ elegãter in parietibus cælatæ, eminente inter venatores Nino venabuli ictu leonẽ, H, Semiramide verò pardũ sagitta interficiẽte, I.

Interius autem arcis ædificium nec Herodotus nec Diodorus describunt, sed pictor pro arbitrio effinxit.

DESCRIPTIO HORTORVM PENSILIVM SEMIRAMIDIS.

Siti erant ad Euphratem in altera vrbis parte pensiles horti, inter septem orbis miracula numerati, quos sic describit Diodorus.

Ambitus quadratus erat, pedũ in singula latera quadringentorum, A B, A C, quibus reliqua duo respondent.

Intus erant areæ quatuor, singulæ pedes quadringẽtos longæ, centum latæ, aliæ aliis inuicem supereminentes, E, F, G, H.

Prima solo eminebat 12 cubitis & dimidio, E.

Secunda, cubitis 25, F.

Tertia, cubitis 37, & dimidio, G.

Quarta, Euphrati proxima, cubitis 50, H, vnde ex subiecto flumine aqua rigandis hortis, tolenonibus hauriebatur.

Hoc ædificium sustinebat lateritium opus, perpetuis fornicibus ab vna extremitate ad oppositã pertingentibus, pro singularũ arearum ratione ita vti diximus sublatis. Erat autem fornicum diameter pedum 12, N O: interiecto 22 pedum interuallo, O P, partim fornicum arcubus vtrinque sustinendis, partim etiam domiciliis quibusdam intus dispositis destinato.

Testudinibus ipsis (quas ob eam causam in pictura non vno modo delineauimus) primùm instrata erant grandia saxa pedes sedecim longa, quatuor lata, vt in prima area expressimus.

His erant superstrati calami, F, vt secunda area repræsentat.

Hos calamos laminæ plumbeæ ingentes tegebant, defendẽdæ ab humore testudini, sicut tertia area spectandum præbet.

Istis verò demum humus erat magna copia ingesta, sicut in postrema area cernitur: erántque amœnissimi isti horti pulcherrimis & pretiosissimis quibusque plantis consiti.

Gradus autem quibus ab vna area ad alteram ascendebatur, quanuis Diodorus non describat, tamen vt poscit architecturæ ratio, in media parietum parte pinximus quibus areæ distinguebantur, I K ad sinistram, L M ad dextram.

Valuulæ verò seu fenestræ quibus adscripta est litera R, in eum vsum erãt adhibitæ vt ex area superiore in inferiorẽ despiceretur.

DESCRIPTIO TVRRIS
Babylonis.

In medio alterius partis, planities erat pura, duorum, ſtadiorum in qua ſita erat turris illa celebris, quam ſic deſcribit Herodotus.

Moles iſta octo turribus ſibi inuicē ſuperſtructis, templo denique Beli in ſummitate ſito conſtabat, quas ſuis notis ordine diſtinximus, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Erat autem infima, vnius ſtadii, id eſt ſexcentorum pedum ambitu, C D: altitudine pari, A B. Cæteræ pro ratione ſtructuræ paulo contractiores tum circuitu tum altitudine, altæ alias ſuſtinebāt.

Singulas octo turres exterius circuibant totidem cochleæ quibus aſcēdebatur, quarum primam deſignauimus litera G, ſecundam litera H, & ita deinceps, ad octauam vſque, I, K, L, M, N, O.

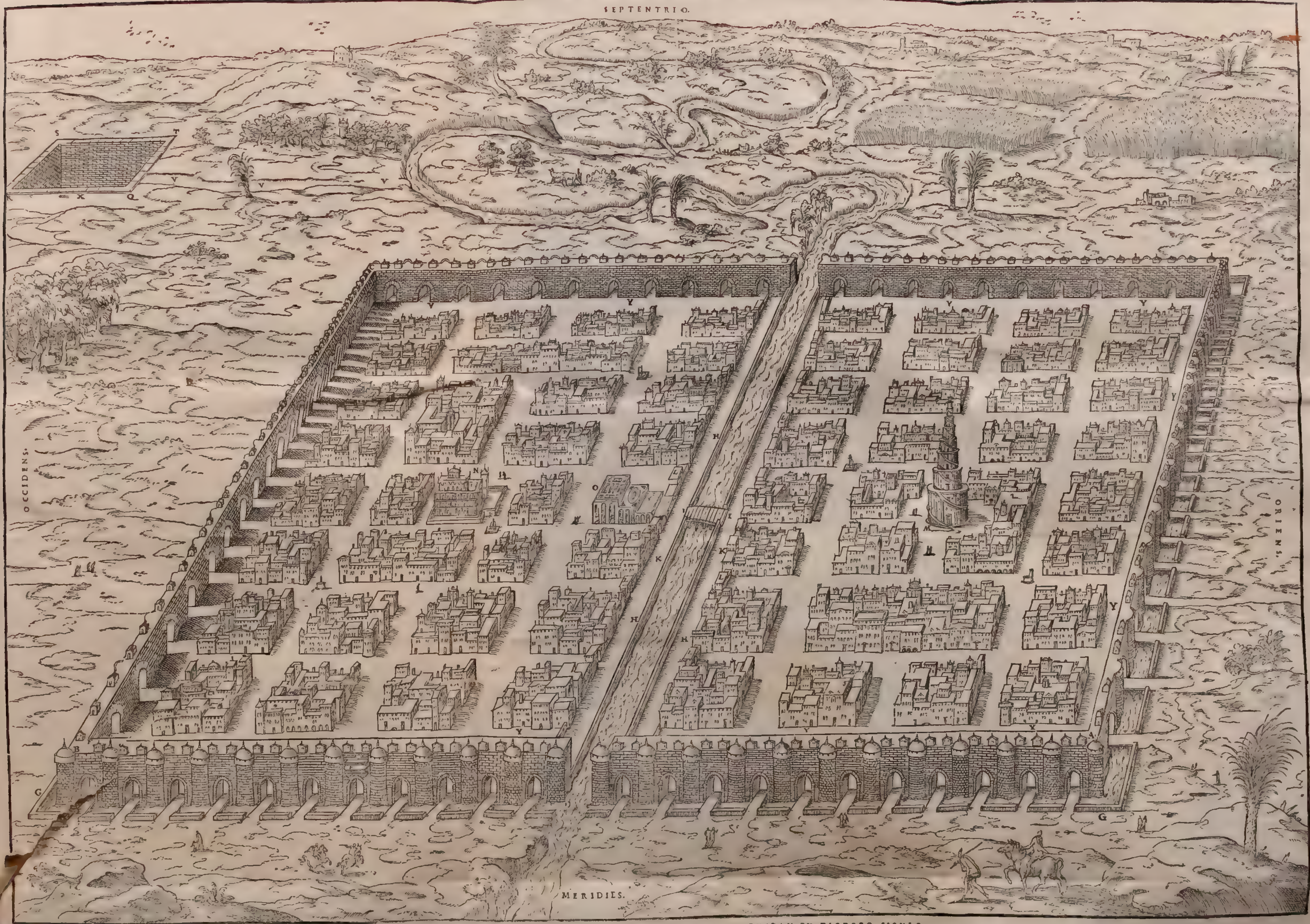
Vbi ad ſingularum aſcenſionum medium peruentum erat, ſtationes erāt extructæ cum ſedilibus, in quibus reſpirare liceret. E F.

Stadiu (autore plinio lib. 2 cap: 23.) 125 efficit passus, hoc est 625 pedes est n. octaua pars milliarii: passus constat ex quinque pedib. pedes singuli ex quatuor palmis: singuli palmi quatuor digitis.

passus est aut simplex alias dictus gressus, maior alias dictus geometricus, est mensura duorum pedum et semissis, quinque pedum.

Quotiescunque ergo fit mentio apud probatos autores passus intelligendus est geometricus.

Vide Alciat in l. mille passus de verb. signif.

DESCRIPTIO BABYLONIS EX HERODOTO, ADDITIS ETIAM QVIBVSDAM EX DIODORO SICVLO.

Primùm omnium illud obſeruetur, cubitũ regium cõtinere 27 partes, quæ digiti vocãtur: pedem autem ſedecim digitos, ſtadiũ denique pedes ſexcentos. quas mẽſuras obſeruare propter tantæ vrbis magnitudinem in iſtiuſmodi ſpatio non licuit. Extra vrbem in planicie ad occidẽtem depreſſerat foſſam Nitocris, quadratã, centenûm in ſingula latera ſtadiorũ, R Q, R S, S T, & T Q. 35 pedes altam, lateribus bituminatis vndiq; circumcinctam: in quam ipſa primùm Euphratem deriuauit, pontem in vrbe ædificatura, & tandem etiã Cyrus, vt vrbem obſeſſam, ſiccato fluminis alueo, inuaderet.

Via deducendo alueo fluminis, V, V, V, Latera foſſæ bituminata, X.

Circuitus vrbis quadratus erat ex lateribus extructus, cuius ſingula latera ad centum viginti ſtadia protendebantur. A B primum latus, B C ſecundum, C D tertium, A D quartum.

Altitudo murorum, cubit. 200, E B. Craſſitudo eorundem, cubit. 50 B F.

Mœnibus ſuperſtructæ erant domunculæ vnius contignationis, foribus inter ſe oppoſitis, tanto ſpatio inter ſe diſſitæ quantum quadrigæ tranſeunti ſufficiat.

Euphrates vrbem in duas æquales partes ſecabat, introitu & exitu vtrinque ad duo ſtadia per medios muros patente. Foſſa lata, profunda, mœnibus obiecta, G.

Hunc aggerem terminabat humilis murus lateritius, fluminis ripam vtrinque coercens, H.

Pons ſublicius, ſaxeis pilis, Euphrati impoſitus, cuius deſcriptio à Diodoro Siculo traditur, I.

Vici omnes rectis tramitibus directi, tranſuerſis lineis mutuò ſe interſecabant, ſed multo plures erant tranſuerſi rectà ad fluuium tendentes. Hi porrò ad fluuii ripam vſque non pertinebant, vacuo aggere inter ædificia & fluuium ipſum intercedente, quem litera K deſignat.

Singulos tranſuerſorum vicorum exitus ad aggerem deſinentes, æneæ portæ, planis tectis & aggeribus munitæ claudebant, L.

Turris in altera vrbis parte, M. quam ſeorſim deſcripſimus.

Palatium regium, N. Horti penſiles ſeorſim ex Diodoro deſcripti, O.

Vrbis portæ cẽtum erant, pari interuallo collocatæ. vrbis porta inſignis ſtructuræ, cui impoſitum erat reginæ Nitocris ſepulchrum, addita inſcriptione, SI REX PECVNIA EGVERIT, APERITO, ET QVANTAM VOLET SVMITO. P.

Pomœria munita erant aggere ducentos pedes lato, inter ædificis & muros interiecto, Y.

meniis in rubrum mare decurrit. In hunc vterque murus lacertos exporrigit, eiúsque incuruæ vtrinque ripæ coctilibus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa vrbs plena domibus est ternarum quaternarúmque contignationum, secta in vias cum rectas, tum verò transuersas, quæ ad flumen pertingunt: ad quarum singulas pro numero vicorum portulæ factæ sunt in maceria quæ flumē sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alius verò intus non multo quàm hic debilior, sed exilior, inque vtriusque ciuitatis plagæ medio murus est erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero verò Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate existit, duorum vndecunque stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadii, cui alia rursus superimposita turris, & huic subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sunt in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur turres. In mediis gradibus ductus, sellæ'que in hoc factæ, in quibus ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendidè stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant enim illi (tametsi mihi parum credibilia referre videntur) deum ipsum ingredientem templum, in hoc cubili conquiescere, perinde atque Thebis AEgyptiacis, vt ferunt AEgyptii. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: quæ vtraque mulier cum viris putatur non habere consuetudinē: sicut etiā dei antistita Pataris Lyciæ ciuitate, quādo ita accidit. Neq; enim oraculū ibi celebratur perpetuò: vbi autē id futurū est, antistita noctu in templum concluditur. Porrò in Babylonis templo aliud etiam est sacellū inferius, quod magnā habet Iouis statuā, eámque auream, ponè mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella, omniáque aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorum auri opus æstiment. Extra sacellum altare est, & ipsum aureum: atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum illud non licet hostias mactare, præterquam lactētes. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldæi quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quādo huic suo deo sacra faciunt. Erátque in hoc templo etiamdum illo tempore statua duodecim cubitorum è solido auro: quanquam ego hanc non viderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hāc statuam Darius Hystaspis filius insidiosè captans, non ausus tamen fuit diripere: sed quam postea Xerxes Darii filius abstulit, sacrifico, qui prohibuerat statuam loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto constructum fuit ornamentis: etiamsi alia sint peculiaria pleraque eiusdem donaria. Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extitêre, (quorum in exponendis rebus Assyriis mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harum prior, quæ quinque ætatibus ante posteriorē regnauit, vocata est Semiramis. Hæc per planitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, quū antehac flumen eam omnem restagnare solitus esset. Posterior regina, Nitocris nomine, extitit superiore solertior. cuius cum alia monumenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum verò hoc, quòd animaduertens imperium Medorum ingēs ac pacatum, subactáque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit se omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, qui prius mediam ipsorum vrbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo vt quendam Assyriæ pagum, nomine Ardericam, ter influat, & qui nunc è mari per Euphratem Babylonem versus subuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroque fluminis labro aggessit visu mirandum: tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. Multo supra Babylonem, aliquantulum seorsum à flumine, effodit [a]paludis eluuiem, profunditate quidem [b]ad aquam vsque semper ducta: latitudine verò eius quoquouersus trecentorum viginti stadiorum. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas aggesta est. Quem locum vbi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, vt flumē flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit, vt fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & nauigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunę exciperetur. [c]Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compēdiaria ex Medis via, hanc intersepsit, ne Medi commercio Assyriorum ipsius negocia cognosceret. [d]Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterùm ex eis talem

a Paludis receptaculum,

b *Id est, Quoad aqua fodiendo inueniretur.*

c Hæc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia quæ ex Medis ducit: ne Medi. &c.

d Et his quidē munitionibus ab imo vsque vrbem circundedit. Sed & has muni-

fecit communitionem: Quum sit vrbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (vt reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. siquidem vbi effodit [a] effluuium paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapides prægrandes incidit, qui vbi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnem fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra vrbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam fermè vrbem pontem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciés. Hunc sublicis quadratis, per quæ Babylonii transirent, interdiu committebat; easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne per noctem transeuntes mutua furta exercerent. Vbi porrò lacuna repleta fuit flumine, & opus pontis exornatú, tunc fluuium Euphratem ex palude in pristinum alueum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, [b] visa est necessariò facta, & pons in vsum ciuium extructus. Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atque conspicuo, sepulchrum sibi extruxit, atque his literis inscripsit, SICVI REGVM BABYLONIS POST ME FVTVRORVM FVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCHRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIAE. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVI APERITO. NON ENIM IN REM EIVS FVERIT. Hoc sepulchrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum esse ratus se neque vti quippiam his portis, (ideo autem nó vtebatur, [c] quòd supra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neque sumere pecunias repositas, & eas quidem ipsum prouocantes, reserauit monumétum: in quo non quidem pecunias inuenit, [d] sed literas ita dicentes, NISI PECVNIAE ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI CVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCHRA NON APERVISSES. Talis extitisse hæc regina memoratur. Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomen & Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. [e] Ducit autem rex magnus exercitum, probè domi comparata re fruméntaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaspe, Susa præterfluente, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaspis aquam decoctam, & in argentea vasa diffusam, ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarum, mulis trahentibus, assiduè comitantur quocunque ille proficiscitur. Cyrus igitur Babylonem tendens, vbi venit ad Gyndem amnem (qui in Mantienis ortus montibus, [f] per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc traiicere, quum non posset nisi nauibus traiici. Interim ei quidam è sacris equis candidis petulanter ingressus fluuium, transire conabatur. Hunc fluuius verticibus contorquens, submersum abripuit. Cyrus autem perquam ægrè ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem vt in posterum facilè vel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermissa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funiculum designauit cétenos & octogenos, vtrinque ad Gyndis labra omnino conuersos: quos distributis copiis effodi iussit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam æstatem triuerunt. Cyrus ergo quum Gyndem mulctasset in trecentos & sexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxisset, ita porrò ire Babylonem pergit, Babyloniis eum producto exercitu præstolátibus. Qui, vbi propius vrbem ille promouit, cum eo conflixerunt, prælióque fugati, in oppidum compulsi fuerunt. Ii tamen, quia Cyrum iampridem animaduerterant inquietum esse, viderántque omnes pariter gentes aggredientem, comportauerát permultorum annorum commeatus: ideóque tunc obsidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilii erat. Tandem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit quid in rem esset, sic statuit faciédum: Instructis vniuersis copiis partim quâ fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit vt, quum cernerent alueum posse transiri, illac vrbem inuaderét. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eò vbi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem, eadem & ipse fecit. [g] Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum vado transibilem reddidit. Quod quum ita factum esset, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueum vnde fluuius Euphrates abscesserat, [h] mediorum ferè femorum tenus

---

tiones obiter ad húc vsum accómodauit: Quum sit, &c.

a Receptaculum.

b Comperta fuit, opportunè facta: & pons, &c.

c Quòd transiens habiturus esset cadauer supra caput suum situm.

d Sed cadauer, & literas quibus hoc dicebatur.

e *Hæc uerba*, Ducit autē rex, &c. *usque ad*, Cyrus igitur, &c. *paulo inferius uidētur collocāda.*

f Per Darneos. *Darnam enim numerat Ptolemæus inter Assyriæ urbes mediterraneas.*

g Nam fluuio in paludem, *siue stagnum*, ducta fossa immisso, pristinum eius alueū, fluuio subsidente, *uel abscedente*, peruiū reddidit.

h Mediorum femorū tenus, ad summum, fortit.

fortiter Babylonem introierunt. Quos Babylonii, si factū Cyri prius aut audissent aut sensissent, haud dubiè [a] contempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis, conscensisque septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos veluti in cauea excepissent. Nunc ex inopinato eis Persæ astiterunt: & quum capti essent [b] qui media vrbis incolebant Babylonii, propter eius tamen magnitudinem non sentiebatur (vt fertur) ab iis qui circa extrema habitabant. Sed quòd fortè dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operā dabant, donec planè hoc resciuerunt. Atque ita primò capta est Babylon. Cuius ciuitatis quanta sit potentia, cum ex aliis multis declarabo, tum verò ex hoc. Quum regi magno omnis plaga cui imperat, sit [c] distributa in ipsius atque exercitus eius alimentum, præter tributa, ex duodecim quibus annus cōstat mensibus, quatuor regio Babylonica, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & eius principatus, (quem satrapiam Persæ vocant) omnium prouinciarum longè est optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio ([d] qui pro rege tributum hoc exigebat) singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autem artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello destinatos, admissarii octingenti, cum equarū à quibus admittebantur, sexdecim millibus. nam singuli à vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi essent, aliorum tributorum immunes. [e] Atque hæc præsidis Babylonis peculiaria erant. [f] Porro in Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges prouenítque frumentum, non quemadmodum in AEgypto, flumine sua sponte in arua ascendente, sed manibus atque scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum AEgyptiaca) dissecta est in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, [g] ad solem hybernum vergens: [h] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus sita erat. Hæc regio omnium quas nos vidimus, [i] longè optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est vt nusquam non ad ducena reddat: vbi autem bonitate sese ipsa vincit, etiam ad tricena. Quaternûm autem digitorum maximorum latitudo est tritici atq; hordei foliis. [k] Milii verò ac sesami proceritatem instar arborum, etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probè sciens, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de frugiferis dicta sunt, perquam incredibilia visum iri. Oleo autem non vtuntur nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos & vinum & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci masculas vocant, quarum fructum iis quæ palmulas ferunt alligāt, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occasuras. Masculæ enim in fructu culices [l] ferunt, quemadmodū caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ sunt in ea regione, secundū ipsam vrbē, mihi summo miraculo est differendum. [m] Nauigia illorum quæ per flumen cōmeant Babylonem, omnia sunt orbiculata atque coriacea, quæ pecuarii Armenii, qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicibus faciunt, instruúntque pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modum soli: neque puppe discreta, neque prora acuminata, sed in speciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuio deferendum permittunt, cum aliis rebus, tum verò doliis è palmularum vino onustum, dirigentibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palum trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorum maxima quæque ferunt pondus quinque millium talentorum, singula singulos asinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Postquam igitur nauigantes Babylonem peruenerunt, onúsque exposuerunt, lignis nauigii atque omnibus stramentis venundatis, pelles asinis imponunt, eósque in Armeniam agitant. aduerso enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim nō ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Iidem, vbi asinos agitando in Armeniam redierunt, alia ad eundem modum nauigia comparant. Et naues quidem eorum tales sunt. Amictu autem tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vsque ad pedes demissa, cui alteram laneam superinduūt: postremò candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis penè similes. Capita ha-

a Ingredi nō permisissent, sed pess.

b Nunc ex inopinato illis Persæ superuenerunt. Tantáque vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodū narrant accolæ) quum capti essent qui extremas vrbis partes incolebant, ii qui mediam vrbem incolerent, id nescirent. Sed quòd, &c.

c *Intelligit, singulis regionibus indici solitum quid alendo regi & eius copiis persolueret.*

d (Quem rex huic tractui præfecerat.)

e Atque hæc ad eum qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porrò, &c.

f Porro in Assyriorum regione parum pluit: & hoc ipsum est quod frumenti radicem alit: seges tamen fluuio rigata fit lætior: prouenitque, &c.

g *Id est, Ad solstitiū hybernum.*

h Pertingit autem ab Euphrate.

i Longè præstantissima est ferendo quidem certè frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidem ferre potest: veluti ficum, vitem, oleam. Cereris, &c.

k In quam autem altitudinem milium & sesamum arborescant, etsi probè norim, tamen id non referam: quum sciam, iis qui n.

l Producunt.

m *Hūc locū ita uertit Bays. in lib. De re Nauali,* Nauigia illis sūt quæ secundo flumine deferuntur Babylonem versus, omnia circulari forma, eáque ex aluta. Vbi enim Armenii qui supra Assyrios habitant, ligna circularia è salice coaptarūt, obtendunt extrorsus tegumenta è pellibus, quibus soli vice vtuntur carinæque loco, nulla neque puppis neque proræ forma discreta, verùm scuti instar, in orbem composita: deinde stipula referciunt, illúdque nauigium flumini permittunt, merci bus onustum: præcipuè autem bicos è palmarum foliis compor

tant vino refertos. Reguntur autem gubernaculis duobus, cum totidē hominibus qui stant: quorum alter introrsum trahit, alter extrinsecus propellit. Fiuntque hæc nauigia valde magna, nōnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorū quinque millium. Inest & in vnoquoque nauigio asinus viuus, in maioribus etiā plures. *Pro Bicos è palmarū foliis, alii Do'is palmea interpretantur.*

a Vbi autem hæc auro multo vendita erat, aliam addicebat, quæ secundū illā esset spec. Vendebātur autē ea cōditione vt vxores essēt *emptoribus.* Babylonii igitur qui.

b Surgere iubebat.

c Debilitatas aliqua parte corporis. *Vel*, Quæ aliquo vitio corporis laborarent.

d Nec verò cuique suam filiam collocare licebat cui vellet, neque emptori sine fid.

e *Videntur in Gr. exēplaribus præposterè collocata esse quædam uerba, & esse hic sensus*, Et hæc quidem apud illos honestissima cōsuetudo erat, ne iniuria illas afficerent, neque in aliā vrbē abducerent. Verùm ad hæc vsque tēpora nō permāsit: sed nouiss. aliud q. excogitauerūt. Nam posteaquam in *suæ urbis* expugnatione vexati fuerunt & bonis euersi, vnusquis.

f Accedentes igitur ad ægrotum siqui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo consilium dant, hortant.

g Quæ se aliis immiscere dedignātur, hæ ve h.

h Siquidem illa fit sacra.

i Rite factis deæ sacris.

lz Nihil tam magnum est quo dato potiri illis possis.

l Sed & in aliqua Cypri parte simil.

m Tribus.

bentes comata, mitris redimiunt, vnguentis toto corpore delibuti. Anulum signatorium singuli gestant, & sceptrum affabrefactum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absq; insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus. Leges verò quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ essent nubiles, eas quum cōgregassant, vniuersas vnum in locum recipiebant, quas circumsistente virorum frequentia, surgens præco sigillatim vendebat: sed primùm pulcherrimam omnium, [a]secūdum hanc (vt quamplurimo venditur auro) aliam euocabat quæ post illam esset speciosissima. Vendebatur autē in contubernium. Babylonii igitur qui locupletes, & iidem cælibes erant, pulcherrimas quasque mercabantur, vt quisque licitando alterum superauerat. At iis ex plebe qui essent cælibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines simúlque pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum speciosissimarum peregisset venditionem [b] excitabat deformissimam, siquis illorum mercari volens existeret: edicebátque quisquis vellet quamminimo auri sumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus esset, fœmina addiceretur. Ita aurum ex speciosis virginibus conficiebatur, & sic speciosæ deformes ac [c]debiles collocabant. [d]Quarum nullam cuique emptori fas erat sine fideiussoribus abducere, sed datis fideiussoribus de ducenda illa in vxorem, ita demum licebat abducere. si de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago venientibus licebat vxorem mercari si vellent. [e] Hæc apud eos honestissima lex erat, quæ tamen non perseuerauit. Sed nouissimè aliud quiddam excogitauerunt, nequis fœminas iniuria afficiat, néue quis aliam in vrbem abducat. Nam posteaquam expugnati malè accepti sunt, rémque domesticam absumpserunt, vnusquisque plebeius qui victus inopia premitur, filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alteram itē sapienter condiderunt legem, ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtūtur) vt de eorum languore cōsulant [f]qui eos adeunt, siquis & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt consulunt, hortantúrque ad ea quæ ipsi faciendo effugerint similem morbum, aut alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam ægrotantes præterire silentio, nec antequam explorauerit quónam ille morbo laboret. Sepulchra eisdem in melle sunt: luctus funebres AEgyptiacis persimiles. Quoties autem cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito thymiamati assidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam sub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priusquam se abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babyloniis lex est omnibus modis fœda. nempe omnibus mulieribus indigenis commune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cum externis viris consuetudinem habere. Cæterùm quum pleræque sint diuitiis tumentes, [g]quæ sui copiam facere recusent, hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitii turba. Pleræque etiam hunc in modum faciunt. Ad templum Veneris sedent nodis corollisque tempora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam diuerticula vndecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porrò quum semel illic consederint, non prius domum regrediuntur quàm hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cum eadem à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittam enim Assyrii Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunque sit, non fas est reiicere, [h] siquidem in sacrum conuertitur vsum. Neque mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare: sed quicunque is est qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa sequitur citra delectum. Postremò vbi iam congressa fuerit cum externo mulier, [i] dea expiata, domum reuertitur. At deinceps [k] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma sunt elegantiori, citius discedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur desidere pro templo antequam legi faciant satis. Fitque interdum vt vno atque altero anno aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miseras. [l] Alicubi, nempe in Cypro, similis quædam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt [m]familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam cōiiciunt, ac pistillis pinsunt: deinde linteis conseruāt, vnde quisquis vult conspergit, offámque facit quam in modum panis torreat.

Cyro,

Cyro, post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido Massagetas in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisque ortum sita, trans Araxem fluuium eregione Issedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicant. Araxes Istro maior & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi euellunt: arborum autem fructus quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructum ferentes, qui iactus ab illis in ignem quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circunquaque confidentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehementius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiandum cantandúmque consurgant. Atque hæc fertur eorum esse viuendi consuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuiésque euoluuntur. vbi feruntur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibus vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec vllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & rubrum, idem est mare. Caspium verò est alterum, ac per seipsum, longitudinis quindecim dierum, cursui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi spatiosissimum est, octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vesperum vergit, Caucaso prætentum monte, cuius cum maxima vastitas, tum summa est altitudo, multásque atque omnifarias gentes habet, ac plerasque omnes agresti materia victitantes: vbi arborum frondes [a] iis quæ sunt apud nos similes feruntur esse. quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibus pingere dicuntur: eáque animalia nunquam elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana veterascere. Horum quoque hominum concubitus, sicuti pecorum, in propatulo esse. Et huius quidem maris quod Caspium vocatur, partem quæ ad vesperam vergit, Caucasus disterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientémque solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis solicitatus incitatúsque causis. Primùm sua genitura, quòd videbatur maius quiddam homine esse: secundo loco, felicitate qua fuerat vsus aduersus hostes. quamcunque enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto poterat euadere. Erat autem Massagetarum regina defuncto viro, Tomyris nomine, [b] ad quam in coniugium petendam Cyrus misit verbo duntaxat, volens eam habere vxorem. at illa animaduertens non se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. Postea Cyrus, quum dolus non procederet, progressus vsque ad Araxem, apertè infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factísque nauibus turres desuper ædificat. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem misit, qui diceret, Rex
» Medorum desine incumbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, ti-
» bi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium
» quorum sumus principes, esse. Verùm tu admonitionibus his vti noles, & omnia
» males quàm quietem. [c] Quòd si tantopere affectas lacessere Massagetas, fer quam
» sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuium: à quo nobis tridui itinere digres-
» sis, traiicito in nostram regionem: aut, si mauis, nos excipere in vestram, tu hoc i-
» dem facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactísque, in medium rem proponit, consulens vtrum sibi agendum constituerent. Illorum in idem conuenêre sententiæ, iubentium recipi in ipsorum regionem cum suo exercitu Tomyrin. Quam sententiam Crœsus Lydus quum adesset, improbat, in con
» trarium differens his verbis, Equidem tibi, rex, etiam antea dixi, quandoquidem Iu
» piter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errati in tua domo, id omne me pro
» viribus auersurum. nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamen extitere disciplinæ. Si
» tibi esse videris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt meam
» tibi dicam sententiam: sin verò te quoque agnoscis hominem esse, & aliis talibus
» præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus,
» semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideóque de hac quam proposuisti re, se-
» cus ego atque isti sentio. Si enim hostes in hanc terram volemus excipere, id ti-
» bi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud du-

a Græca uerba suspecta hic sunt.

b Hanc Cyrus per quosdam quos miserat, simulatis verbis ambiebat, vxorem sibi habere volens. At Tomyris vbi non se sed Massagetarum regnum ab illo ambiri animaduertit, access. &c.

c Quid? admonitionibus his vti noles? & omnia quieti antepones? Atqui, si tanto lacessendi Massagetas desiderio teneris, agedum omitte quem fers in consternendo pontibus fluuio laborem: & nobis trid.

bie victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. " Victor autem tu non adeo multum vincis quàm multum si traiiciens in terram il- " lorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [a]Hoc enim pro illo substituito consi- " lium, vt victo hoste, rectà pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem si- " ne duce. Turpe est enim atque intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri ce- " dentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copiis procedere eousque " dum illi in occursum prodeant: atque dehinc [b]ita faciendo, dare operam vt illos su " peremus. Nanque, vt ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorum insueti, & " magnorum commodorum expertes. his ergo viris propone in nostris castris ma- " gnam instructarum epularum copiam, magna vi pecorum interfecta, cum magna " etiam vi poculorum vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi feceri- " mus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos re- " cipiamus. Tantis enim bonis conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea con- " uertent: vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque hæ quidem " [c]in discussionem venere sententiæ. Cyrus autem priore repudiata, Crœsique pro- bata sententia, indixit Tomyridi vt retrocederet, vtpote se aduersus illam traiectu- ro. Illa, quemadmodum à principio spoponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filii sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Crœsum, ac maiorem in modum vt hominem honore beneficiísque prosequeretur, præcepit, si sua aduersus Massa- getas traiectio non rectè cederet. Hæc vbi præcepit, eósque remisit in Persidem, ipse cum copiis suis flumen traiecit. Transmisso Araxe vbi nox aduenit, vidit per quie- tem talem visionem: Videbatur Cyrus in somnis cernere maximum natu filio- rum Hystaspis, habentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Hystaspi (qui Achæmenides erat, [d]Arsamenis filius) erat ex liberis na- tu maximus Darius, tunc fermè vicesimum ætatis annum agens, in Perside reli- ctus quòd non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus visum suum [e]intra se re- tractabat: quod quum ei magni momenti videretur, vocato Hystaspi remotis ar- bitris, inquit, Filius tuus, Hystaspes, mihi atque regno meo insidiari deprehésus est: " hoc [f]vnde proculdubio nouerim, per me noscas licet. Dii mihi, quòd mei curam " gerunt, quæcunque euentura sunt, ostendunt. Siquidem proxima nocte inter quie- " tem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum " altera Asiam, altera Europã inumbraret. Ex quo viso [g]nulla tergiuersatio est quin " ab illo mihi tendantur insidiæ. Quapropter tu quamprimum in Persidem reuerte- " re: facitóque vt quum ego subactis Massagetis illuc rediero, filium tuum mihi sistas " ad causam dicẽdam. Et Cyrus quidem hæc loquutus est, scilicet quòd sibi insidiari " Darium suspicabatur. At dæmon ei portendebat ipsum ibi mortẽ oppetiturum, & eius regnum ad Darium esse peruenturum. Respondẽs illi Hystaspes, Absit, inquit, " rex, vt quispiam vir genere Perses, tibi moliatur insidias: quòd si quis sit, is primo " quoq; tempore morte mulctetur. tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis, alio- " rum hominum dominos effecisti. Quòd si qua tibi visio filium meum indicat re- " bus nouis contra te studere, ego tibi eum [h]exhibeo pro tuo arbitratu tractandum. " Hoc reddito responso, Hystaspes traiecto Araxe in Persidem contẽdit, Cyro filium suum Darium custoditurus. Cyrus autem Araxe traiecto progressus vnius diei iter, quæ Crœsus admonuerat exequitur: relictáque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu ag- grediens tertia Massagetani exercitus pars, sese defensantes interimit. Eadem, con- specto epularum apparatu, post aduersariorum cædem, ad epulandum discumbit: refertáque cibo ac vino soporatur. Persæ superuenientes horum multos occi- dunt, multóque plures viuos capiunt, cum alios, tum verò ducem eorum, regi- næ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomyris, cognito exercitus ac filii sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cy- " re ne spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi distenti adeo " desipitis vt descendente in corpus vino improba à vobis verba fundantur, *si* ta- " li veneno filium meum vicisti, dolo, non prælio es superior. Quare meum ad- " mitte consilium, bene tibi consulentis: Abi, reddito mihi filio, ex hac regione, fe- " rens impunè quòd tertiam Massagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, " per Solem iuro Massagetarum dominum, fore vt ego te, etsi insatiabilem cruo- " ris, tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ " Tomyridis Spargapises, vbi à vino relaxatus didicit[i] se in malo esse, exorauit à Cyro vt vinculis solueretur. Statímq; quũ solutus est ac manuum cõpos effectus, seipsum

a Hoc enim ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si uicerint, adorituros tuas prouincias*, fore vt victo h.

b Ita *ut dicam* fac.

c Propositæ fuerunt sent.

d Arsacis. *nam & uet. cod. pro* ἀρσάμενος *habent* ἀρσάκιος.

e Apud se examinabat. *Vel in disquisitionem uocabat. Ad uerbum sibiipsi rationem illius uisi reddebat.*

f Vnde certò compererim

g Nulla ratione negari potest quin, &c.

h *Id est,* Offero. *Vel, exhibere paratus sum.*

i In quod malum incidisset. *Vel, Quantum malum sibi accidisset.*

interemit:atque hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autē, quum Cyrus ipsi non auscultaret, contractis suis copiis ita conflixit cum Cyro, vt hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestam fuisse accipio: Primùm vtrosque spatio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibúsque [a] fuisse consertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus: ad extremum Massagetas superiores extitisse: ibiq; cum permagnam exercitus Persici partem, tum verò Cyrum ipsum occubuisse, quum vnumdetriginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæsorum Persarum stragem Tomyris perquisitum quum inuenisset, caput in vtrem demisit quem humano cruore compleuerat: mortuóque insultans „ inquit, Tu quidem meum viuentis & in pugna victricis filium perdidisti dolo ca„ ptum: at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo quum multa referantur, is qui mihi maximè verisimilis videtur à me commemoratus est. Massagetæ & amictum gerunt & victum habēt Scythico similem. Ex equis præliantur, [b] & pedibus. vtroque enim genere valent. Sagittarii item sunt atque hastati: sagares, [c] *hoc est pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro vtentes & ære. Vtuntur nanque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circundant. [d] Circa frenum, frænáque & phaleras, aurum adhibēt: ferro atque argento nihil prorsus vtentes. nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est. Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, sed ea communiter vtuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit. Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed vbi quis admodum senuit, conuenientes propinqui eum immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus pro epulo, vbi coxerunt, vescuntur. quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes quòd ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino serunt: sed pecoribus victitant, piscatúque, quem eis abundè Araxes fluuius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. [e] Hic autem est eis mos sacrificādi, vt deorum pernicissimo è quadrupedibus omnibus pernicissimum mactent.

a Manus cōseruisse.

Co my nefis magna

b Et absque equis. *Gall. ils combatent à pied & à cheual.*

c Alii *sagarin securis genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi uertit.*

d Circum habenas fr.

Mores.

e Est autem institutum hoc sacrificiū vt deorum pern.

HERODOTI HALICARNASSEI historiarum liber secundus, qui inscribitur Euterpe.

CYRO vita functo, regnum suscepit Cambyses, eius & Cassandanæ Pharnaspo genitæ filius: quam ante virū defunctā Cyrus ingenti luctu & ipse prosequutus est, & cæteris quib⁹ imperabat, eam ingēti luctu prosequi præcepit. His parentibus ortus Cābysēs, quū Iones & AEoles pro hæreditariis suis seruis haberet, aduersus AEgyptios fecit expeditionē, comparato cum ex aliis, tum verò è Græcis quib⁹ dominabatur, exercitu. AEgyptii autē priusquā apud eos regnaret Psammetichus, omniū hominu se primos extitisse arbitrabātur: verùm Psammeticho regnū adepto, quū incessisset cupido noscēdi quínam primi hominū extitissent, ex eo tēpore putauerūt Phrygas quàm se priores extitisse, se verò quàm cæteros. Enimuero Psammetich⁹, quū sciscitādo quínam primi hominū extitissent, [g] nullum exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recēs natos, tradit pastori inter pecora educandos hunc in modum: iubēs *uidelicet* neminē corā eis vocem vllā edere, sed in deserta casa ambos seorsum collocari, eisdémq; in tēpore capras adduci: vbi autē lacte expleti forēt, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebátq; Psammetichus, quòd quæ vox prima ex his pueris erūperet, vbi inarticulatè vagire desissent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus exacto tēpore, pastori qui hæc administrabat, aperienti ianuam atque intranti, ambo infantes porrectis

g Nullam rationē inire posset.

manibus occurrentes, beccos clamabant. Quod primò audiens pastor obticuit: quum verò crebrius adeunti & obseruanti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitque. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. [a] Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse AEgyptii concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cum alia multa inepta memorant, tum verò Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoque apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis urbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent iis quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur AEgyptiorum esse solertissimi. [b] Atque ex iis narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. [c] Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos AEgyptios annum comperisse, [d] distinguentes eum in duodecim temporum menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [e] hoc agunt quàm Græci, quòd Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt, temporum gratia: AEgyptii verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim mẽses taxant, adiiciunt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. AEgyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vsu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos diis & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: [f] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem AEgyptũ, præter Thebaicam prouinciã, palustrem fuisse: ex eáque nihil eorum quæ nunc sunt supra stagnum Myrios, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifestum enim est ei qui, si antea non audierit, tamen inspexerit, (modò sit solertia præditus) AEgyptum in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca quæ supra stagnum hoc sunt, ad trium vsque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabãt. Est autem & aliud tale: AEgyptiacæ regionis huiuscemodi natura est: Iam primùm quũ AEgyptum versus in alto cursum tenens, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatio, [g] patieris sensum cœni, etiam in aqua vndecim alta [h] passus: quæ res declarat eatenus esse humum aggestam. Ipsius autem AEgypti longitudo secundum mare, sexaginta est schœnorum, *id est funiculorum*: quemadmodum nos AEgyptum distinguimus à sinu Plinthinete, *id est lateritio*, vsque ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Cassius vsque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schœni sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiuntur illam [i] passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadiis: qui multum possidẽt, parasangis: qui plurimũ, schœnis. Constat autem parasanga tricenis, schœnus, (qui mẽsura est AEgyptiaca) sexagenis stadiis. Ita erat AEgyptus secundum mare stadiorũ trium milliũ sexcẽtorũ. Hinc ad Heliopolin mediterranea versus AEgyptus spatiosa est, [k] supina omnis & aquarum inops simul ac limosa. A mari ad Heliopolin eundo per superiora, iter est eiusdem spatii cuius id quod ab Athenis ab ara duodecim deorum fert Pisam & ad delubrum Iouis Olympii: quæ itinera siquis computet, inueniet parum quiddam differre quominus paria sint, ac non amplius quindecim stadiis. Nam viæ quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt quominus sit mille & quingẽtorum stadiorum: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli autem per superiora eũdo AEgyptus angusta est. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque ad austrum, semper sursum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi insunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ sunt apud Memphin, excisæ. Ab hac quidem parte desinens mons, [l] declinat in quæ dictum est. Qua verò parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema quæ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam AEgyptus spectat, alius mons saxeus extenditur, in

a Ex hac re coniecturam faciẽtes, Phr. *Vel*, Quum hanc rem examinassent.

b Verùm quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare non libet, præter illorum nomina: quòd idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autẽ præterea de his commem.

c Quæ autem ad res humanas spectãt, hæc ita communi cõsensu referebãt. Omn.

d Atque illi duodecim tempora distribuisse. Et hæc comp.

e Annuum spatiũ exigunt ita distinctũ.

f Quæ ita se habuisse re ipsa comprobãt, magna ex parte. Præt.

AEgyptiacæ regionis natura descriptio.

g Demissa bolide, *id est nautico perpendiculo*, cœnum erues, etiã in aq.

h Vlnas. Gr. *orgyas*.

i Vlnis. *Gr. orgyis*.

k Depressa *i. campestris, non montosa*.

l Reflectitur versus ea quæ dixi *loca*.

quo pyramides ſunt, ſabulo obſitus, eodem modo quo Arabici montis tractus qui ad meridiem fert. Itaque ab Heliopoli non ita multorum ſpatiorum eſt iter quod modò AEgypti ſit, ſed anguſta eſt, & quatuor duntaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod eſt intercapedinis, campeſtris eſt terra, ſtadiorum ferme (vt mihi videtur) qua parte arctiſſima eſt, non amplius ducētorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Libycus. Illinc rurſus AEgyptus laxa eſt. Atque ita ſitus regionis natura comparatus eſt. Ab Heliopoli autem ad Thebas nouem diebus nauigatur, ſpatio quatuor millium octingentorum & ſexaginta ſtadiorum, hoc eſt vnius & octoginta ſchœnorum: quæ AEgyptia ſtadia collecta, ſecundum quidem mare ſunt, (prout à me ſuperius indicatum eſt) tria millia ſexcenta: quantum verò à mari ad Thebas mediterraneum ſit, indicabo. ſunt enim ſex millia ac centum viginti ſtadia: à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Huius igitur regionis quæ à me dicta eſt, pleraque pars (vt & ſacerdotes aiebant, & mihi ipſi eſſe videbatur) acquiſititia AEgyptiis eſt. Siquidem quod inter prædictos montes, ſupra Memphim vrbem poſitos, medium eſt, videtur mihi ſinus maris aliquando fuiſſe, quemadmodum ea quæ ſunt circa Ilium & Teuthraniam, & Epheſum, & Mæandri planitiem: vt hæc parua magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimauerunt, dignum eſt comparari vni ex ſeptem oſtiis Nili, magnitudine. Sunt & alii fluuii nequaquam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina poſſem referre: cum aliorum, tum verò Acheloi, qui per Acarnaniam fluēs in Echinadum inſularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem. Eſt autem Arabicæ regionis, non procul ab AEgypto, ſinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita longus atque arctus vt differendo oſtēdam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem [a] ex Inacho in amplum æquor, conſumit quatuor dies remigationis: latitudo verò, vbi ſinus ampliſſimus eſt, dimidiatum diem nauigationis. In quo ſinu quotidie reciprocatio aquarum & vadoſum æſtuarium eſt. Porro alium huiuſmodi arbitror ſinum extitiſſe qui in AEgyptum ferretur, à mari ſeptentrionali AEthiopiam verſus tendens: ſicut Arabicus (de quo à me ſermo inſtitutus eſt) ab auſtrino Syriam verſus tendit: qui prope inter ſe ſuos receſſus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd ſi in hūc Arabicum ſinum Nilus velit alueum ſuum conuertere, quid prohibebit aſſiduè fluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? [b] Ego enim credo, intra decem millia annorum qui ante me natum tranſierūt, ſicubi ſiccanea facta ſunt, nimirum & ſinum ſiccaneum fieri poſſe, etiam multo quàm hic eſt maiorem, à tanto flumine atque ita operoſo. Itaq; quæ de AEgypto à referentibus audiui, ea & ipſe ita habere exiſtimo. quippe quum videam & AEgyptum eſſe exporrectam à terra contigua, & conchylia exiſtere in montibus, ac ſalſuginem exudare, quæ etiam pyramides corrumpat: & ſolum hunc montem qui in AEgypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionem hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Libyæ, aut Syriæ aſſimilem eſſe: (etenim Arabiæ maritimā oram Syrii incolunt) ſed nigrā terram & fragilē habere, vtpote limo ex alluuionibus ab AEthiopia flumine deuecto. Nam Libyam humū ſcimus magis rubram eſſe, & magis [d] ſubarenaceam: Arabicam verò atque Syriacam, argilloſiorem ac ſuppetroſam. Quinetiam hoc magnum huius regionis documentum aiebant ſacerdotes, ſub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis, dum minimū, influebat, irrigaſſe AEgyptum quæ infra Memphim eſt. necdum ab obitu Myris nongēti erant anni ad tempus quo hæc ego à ſacerdotibus audiebam. At nunc, niſi ad ſedecim aut ad quindecim ſaltem cubitos aſcendat fluuius, in regionem non trāſcendit. Quæ regio, ſi proportione in altum ſurgat, & tantundem ad incrementum tendat, non reſtagnante eam Nilo, videntur mihi AEgyptii vtique qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca, tum verò eum qui vocatur Delta, idem paſſuri omni futuro tempore, quod aiebant ipſi paſſuros aliquādo Græcos. Nam quum audirent omnem Græcorum terram pluuia perfundi, non fluminibus, vt ſuam, dicebant fore vt decepti aliquando magna ſpe, malè [e] eſurirent. Qui ſermo hoc dicere vult, Græcos, ſi nolit eis deus pluere, ſed ſiccitatē immittat, fame extinctū iri, vtpote quibus nihil aquæ, niſi tantùm à Ioue, ſuppetat. Atq; hæc quæ ab AEgyptiis in Græcos dicuntur, rectè ſe habent: age, nunc viciſſim dicam quomodo res ipſis AEgyptiis ſe habeant. Si, vt ſuperius dicebam, quæ infra Memphim eſt regio, (hæc enim eſt quæ augeſcit) velit in altum augeſcere proportione præteriri temporis, [f] quid aliud AEgyptios, qui illic incolunt, quàm eſurituros? ſi neq; guſtare ea quæ ab Ioue

D.iii.

a Ab eius receſſu vſque ad latum mare. *Legendū eſt enim ex uet. cod. μυχοῦ, non ἰνάχου, ut legit Valla: nec μάχου, ut in uulg. edit. habetur.*

b *Hic Græca exēpl. mendoſa eſſe uidentur.*

c In rimas fiſſam.

d *Subarenaceam uocat cui arena ſubeſt: ſuppetroſam (uel potius ſubpetroſam) cui petræ ſubſunt. i. lapides. q. d. petricoſam. i. lapidoſam. Sic exprimere uoluit ὑποψαμμοτέρην & ὑπόπετρον.*

e Rectè *legit Valla* πεινήσειν *(ut habent uet. cod.) non* πονήσειν.

f Nónne AEgyptios qui hanc partē incolunt, eſurire neceſſe fuerit, ſi neque Iupiter illorū regioni pluet, neque fluuius in arua illorum tranſcendere poſſit? Nunc enim iſti minore labore quàm omnes alii homines, atque adeo quàm cæteri AEgyptii, fructum è terra percipiunt: qui neque ſe fatigant proſcindendis aratro ſulcis, neque ſarriendo ſolo, neque aliud q. *Lego autem* ὕσεται *pro* γνώσεται.

sunt, neque à flumine restagnari queant rura ipsorum. Isti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus AEgyptiis, maximè illaboratū percipiunt fructum; qui neque proscindendis aratro sulcis, neque subigẽdo solo, neque aliud quicquam exercendo eorum quæ in aruis colendis cæteri mortales laborem tolerāt: sed postquam fluuius sua sponte superueniens irrigauit rura, irrigatáque reliquit rursus, tūc in suum quisque rus iacto semine sues immittit, conculcatóque suibus semine, messem deinde expectat: atque vbi [a] suibus semen versauerit, ita demum frumentum percipit. Quòd si vellemus de AEgypto Ionum vti sententiis, qui solū Delta AEgyptū esse aiunt, à Persei specula appellata, dicentes illam secundū mare, ad Pelusiacas vsque taricheas, quadraginta schœnorū esse: à mari autē mediterranea versus, pertingere ad Cercasorum vrbem, iuxta quam scinditur Nilus in Pelusium fluens & in Canobum: cætera verò AEgypti, partim esse Africæ, partim Arabiæ: ostenderemus, hac ratione vtentes, nullam AEgypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (vt ipsi dicunt, & mihi videtur) [b] defluxa humus est, & quæ nuper (vt sic dicam) extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putātes se primos homines extitisse? [c] qui ne in puerorum quidem experimentum; qui primam linguam proderent, ire debebant. Ego certè AEgyptios opinor neque cum loco quem Delta Iones vocant, pariter extitisse, sed semper fuisse ex quo genus humanum extitit, [d] progressúque terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideóque olim Thebæ AEgyptus vocabatur, cuius ambitus est stadiorum sex millium ac cētum viginti. Itaque si nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de AEgypto: sin rectè Iones sentiunt, ostendo neque Græcos neque Iones scienter computare: qui aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam. quartum enim membrum annumerare debent Delta AEgypti, si non sit neque Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiam ab Africa disterminat: qui quum [e] diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio est, Asiæ & Africæ esset. Sed nos Ionum sentētiam missam facientes, ita de his dicimus: AEgyptum quidem, eam omnem esse quæ ab AEgyptiis incolitur: quemadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Assyriam, quæ ab Assyriis. Sed Asiæ & Africæ scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos AEgyptiorū. Si verò quod Græcis persuasum est sequemur, sentiemus omnem AEgyptum quæ à catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariam diuidi, & vtrūque cognomen obtinere. aliam enim eius partem, esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à catadupis incipiēs, mediam interfluens AEgyptum in mare influit: vno quidem alueo vsque ad Cercasorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Pelusium ostium: alter ad vesperam tendens, Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo rectà Nilus meat, talis est: Delatus per superiora, ad acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta scindens, in mare exit, nō minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennytico item duo alia diuiduntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mendesium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non sunt natiua ostia, sed effossa. Huic meæ opinioni, tantā esse AEgyptum quantam ratione demōstraui, testimonium etiam dat oraculum quod ab Hammone est redditum: quod ego posterius quàm ita in animum induxeram, circa AEgyptum audiui. Nam qui sunt ex vrbe Marea & Apia, incolentes AEgypti fines Libyam versus, quòd sibi Libyes non AEgyptii viderentur, quódq; perosi sacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miserunt ad Hammonem, negantes quicquam cum AEgyptiis sibi esse commune. Habitare enim se extra Delta, [f] nullúmque sibi cum illis linguæ esse commercium, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permisit, inquiens AEgyptum esse eam quam Nilus supergressus irrigaret: quíque infra vrbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse AEgyptios. Hæc illis ita oraculo responsa sunt. Porrò Nilus, vbi inflatus est, non modò Delta inundat, verumetiam plagam quæ dicitur Libyca esse, aliquoties & Arabicam: ídque vtroque versus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æstiuo solstitio, ad centum vsque dies, & propè totidem diebus retrocedat, relinquens fluenta: ita vt per omnē hyemem tenuis esse perseueret ad solstitium rursus æstiuum. De his nihil omnino potui percipere ab AEgyptiis sciscitando, num aliquam vim Ni-

[a] Suum ope frumētum è spicis excusserit, tum demum colligit. Quòd si, &c. *Sunt enim qui ὅταν ἀποδινήσας id significare hic putent, ut id loco sit triturationis.*

[b] Humus est alluuie fluuii deuecta.

[c] Nil sanè necesse fuit eos in infantibus experiri quam primā vocem emitterent. Ego certè AEgyp. &c. *Huius autem facti meminit libro primo.*

[d] Terráque *fluuii decursu* accrescēte multos ex eis remansisse, multos item in inferiorem regionem descendisse.

[e] *Plinius scissuram nocat.*

[f] Nec se cum illis cōsētire, ac velle, &c.

Αἰγύπτιος ἡ χώρα · Αἰγύπτου

lus haberet natura diuersam cæteris fluuiis. Hæc ego noscendi cupidus, eos interrogabam & cur solus omnium amnium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quum insignes vellent effici sapientia, trifariam disseruerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eatenus vt illas tantùm significem. Earum vna ait, ventos etesias esse in causa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam etesiæ nondum spirauerunt quum Nilus id agit. Ad hæc, si etesiæ in causa forent, oporteret alia quoque flumina quæcunque etesiis obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nilus. Altera opinio est [a] incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictu tamen admirabilior, quæ ait illum, quòd ab Oceano fluat, istud efficere: ipsum verò Oceanum orbem terrarum circumfluere. Tertia opinio, vt multo modestissima, ita longè falsissima est: quippe quæ & ipsa nihil dicit, inquiens è niuibus liquescentibus manare Nilum: qui quum ex Africa per medios AEthiopes fluens in AEgyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex niuibus flueret? De qua re multa sanè sunt quæ quis coniectare possit, non esse credibile, eum qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibētibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbribus & sine glacie perpetuò est. (super niuem autem quæ cecidit necesse omnino est intra quinque dies pluere: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret) tertium, hominibus qui ab æstu solis nigri sunt, & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennāt. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcunque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego vllum noui fluuium qui sit Oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorum poetarum, quum inuenisset, in poeticam intulisse. Quòd si opiniones quas proposui, improbantem me oportet de occultis ferre sententiam, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate. Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. [b] Totum, vt quidē breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deum hunc, vt cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quum omne veris tempus sit serenum in his regionibus, & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cælo means æstate facere consueuit. ad se enim trahit aquā, attractámque in superna abiicit loca. quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme, rursus in medium cæli regreditur, atque illinc iam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorem: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente vtique [c] lacunosam, magna decurrunt: at æstate, quum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, quum attrahitur à sole, meritò solus fluuiorum eo tempore fluit multo exilior quàm solet per æstatem. Tunc enim peræquè attrahitur atque cæteræ aquæ, per hyemem verò solus attrahitur. Ita solem censui huius rei esse causam. Idem, mea sententia, autor est aereæ siccitatis in ea regione, [d] dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quòd si [e] finiū ac cæli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberēt, profectò sol [f] amotus è medio cælo, sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam: pertransiliénsque nobis omnem Europā, faceret (opinor) eadē in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autē quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse, è locis valde feruidis nihil respirare auræ: quippe quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verùm hæc ita sint quemadmodum & sunt, & ab initio fuere. Nili tamen fontes nemo neque AEgyptiorum, neque Græcorum, neque Afrorum, cum quibus in colloquium veni, se nosse professus est, præter scribam sacrarum Mineruæ pecuniarum apud AEgyptum, in vrbe Sai, qui mihi iocari videbatur, affirmans se id proculdubio nosse.

a Indoctior.

b *.i. Ac rem certè totā (ut maxima breuitate utar) hisce uerbis comprehendi.*

c Torrentibus abundantem.

d *Videtur aliter legisse quàm διεξιών.*

e *Gr. ὠρέων. sunt autem ὧραι stata anni tēpora. Sed uidetur aliam lectionem sequutus esse.*

f Expulsus è medio cælo ab hyeme & aquilone,

Sic autem dicebat, geminos eſſe montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem poſitos vrbē Thebaidis & Elephantinā: quorū vni nomen eſſet Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyſſos, *hoc eſt immenſæ altitudinis*, emanare. cuius aquæ dimidium AEgyptum verſus & ventum aquilonem flueret, reliquum dimidium AEthiopiam verſus atque auſtrum. Quòd autem abyſſi forent fontes, aiebat Pſammetichum AEgypti regem periculū huius rei feciſſe: qui funibus multorum millium paſſuum connexis, & in fontes demiſſis, tamen ad fundum nō deueniſſet. Scriba hic, ſi modò geſta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat vt ego opinarer vortices quoſdam illic eſſe rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquæ, vnde nequeat funis ad explorandum demiſſus peruenire in fundum. Aliud ab vllo quoquam audire non potui, [a] niſi (quum ipſe inſpiciundi gratia ad Elephantinam vſque vrbem profectus ſum) quiddam longiſſimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi: eum ab vrbe Elephantina ad ſuperiora eſſe locum accliuem, vbi neceſſe ſit, nauigio vtrinque alligato, tanquam boue, pergere: &, ſi funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abeſſe autem hunc locum quatuor dierum nauigatione: eſſeq; ibi Nilum tortuoſum veluti Mæandrum, & duodecim ſchœnorum, per quos hunc in modum nauigare oportet, & poſtea [b] peruenire planum in locum, vbi ſit inſula Nilo circumflua, nomine Tachompſo. Ab Elephantina deſuper iam AEthiopes incolere & dimidium inſulæ: nam alterum dimidium incolere AEgyptios. [c] Inſulam contineri ingēti ſtagno, accolentibus circùm AEthiopibus paſtoribus: in quod è Nilo ſubuectus, peruenias in alueum qui in ſtagnum diffunditur. Deinde egreſſus, itinere pedeſtri quadraginta dierum pergas propter flumen. nam in Nilo acutos ſcopulos exiſtere & ſaxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rurſus ingreſſus nauigium, duodecim diebus ſubueheris, dum venias in oppidum magnum nomine Meroen, quæ fertur aliarum vrbium eſſe metropolis. Cuius incolæ ſolos deorum colunt Iouem & Liberum, eóſque magnopere venerantur. Ioui etiam conſtituerunt oraculum, cuius reſponſis, poſteaquam iubētur, & quocunque iubentur, eò ſumant expeditionem. Ab hac vrbe, intra tantundem temporis intra quantum ad ipſam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad Automolos, *id eſt tranſfugas*, quibus nomē eſt Aſmach: quod verbum Græca in lingua idem pollet quod Siniſtræ regiæ aſſiſtentes. Iſti quum eſſent AEgyptii bellatores, ducenta & octo millia, ad hos AEthiopes trāſiere hac de cauſa: Sub rege Pſammeticho fuerant in præſidiis collocati, alii ad vrbem Elephantinam & ad Daphnas Peluſias aduerſus AEthiopes, alii aduerſus Arabes & Syros, alii ad Maream aduerſus Libyam. (Quibus in locis, quēadmodum ſub rege Pſammeticho erant, ita mea ætate Perſarum præſidia excubabant. nam & apud Elephantinā & apud Daphnas Perſæ excubias agunt.) Quum igitur triennium in præſidio fuiſſent AEgyptii, neque illinc ab aliquo dimitterentur, communi vſi conſilio, à Pſammeticho ad AEthiopiam ſibi trāſeundum putauerunt. Quos, re audita, Pſammetichus inſequutus, vbi eſt aſſequutus, multis verbis obſecrabat, vetabátque patrios deos ac liberos vxoréſque deſerere. Ibi quidam illorum fertur oſtenſo veretro dixiſſe, vbicunque id eſſet, ſibi & vxores & liberos fore. Hi poſteaquam in AEthiopiam profecti ſunt, ſeſe AEthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus eſt. Erant ei nonnulli AEthiopum aduerſarii, quorum terram eripientes iſtos iuſſit incolere. AEthiopes, his colonis inter ſe collocatis, facti ſunt manſuetiores, moribus AEgyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur menſium partim nauigationem, partim iter, cognoſcitur Nilus: præter id quo fluit per AEgyptum. Tot enim menſes in ſumma reperientur impendi ab iis qui ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem ab heſpero & occaſu: dehinc quid ſit, nemo poteſt pro comperto narrare. eſt enim deſerta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibuſdam Cyrenæis, qui ſe ad Ammonis oraculum iſſe commemorarent, colloquutóſque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex aliis ſermonibus deueniſſe in confabulationem de Nilo, cuius nemo noſceret fōtes: Etearchúmq; narraſſe, aliquādo quoſdā ad ſe veniſſe Naſamonas, quæ gens ſit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad auroram, [d] non multum ſupra Syrtim. Eos, quum veniſſent, interrogarentúrque nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ deſertis, retuliſſe, apud ſe fuiſſe quoſdam virorum præpotētium filios petulantes: eos, quum in virilem ætatem adoleuiſſent, cum alia ſuperuacua fuiſſe machinatos, tum verò ex ſeſe quinque ſortitos ad inſpiciundas Libyæ ſolitudines, & ſiquid amplius cernerent quàm ii qui lō-

a Sed quicquid præterea audiui, *uel accepi*, (ad Elephantinā quidē vſque vrbem ſpectatū ipſemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habens) id eſt huiuſmodi, penitiſſimè *indagatū*. Ab Elephantina vrbe in ſuperiora tendenti ac cliuis eſt locus, adeo vt neceſſe, &c.

b Peruenies. *Sic & ſequentia per indicatiuum, non infinitiuum.*

c Inſulæ contiguū eſt ingens ſtagnum. *Poteſt* λίμνη *etiam palus uel lacus exponi.*

d Non longè penetrando, *uel progrediendo*. Eos, q.

gissima inspexissent: Oram enim maritimam Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Libyum permultas gentes ab AEgypto incipientes omnem obtinere vsque ad promontorium Soloentem, quod Libyam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac supra maritimã oram, & eos qui ad mare incolũt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora sunt parte à feris habitata, arenosa esse, vehementérque arida, ac prorsus vasta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atq; cibariis probè instructos, primùm per regionẽ hominibus habitatã perrexisse: hanc permensos, in illam à feris habitatam peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse ad ventum zephyrum: peragratóque multo spatio sabulosi loci pluribus sanè diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadam enatas, ad eásque accessisse, ac fructum qui inerat decerpsisse: eísque inter decerpendum superuenisse quosdam infra mediocrem virorum staturam pusillos: quorum linguam Nasamones non intelligerent, vt nec ipsi Nasamonum. Et ab his deprehensos ductósque fuisse per maximas paludes: atque illas transgressos peruenisse in vrbem in qua vniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam vrbem præterlabi grande flumen, ab hespero ad orientem solem fluens, in quo conspicerentur crocodili. Hactenus à me sermo Ammonii Etearchi commemoratus sit: nisi quòd is aiebat Nasamones (vt Cyrenæi referebant) reuertisse; & eos homines ad quos illi peruenissent, omnes esse [a] fallaces. Flumẽ autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse, & ratio sic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eámque mediam secat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister nãque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesiis finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium vltimi) mediam Europam scindit: totámque permensus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur. [b] Et Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, vtpote Libya per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissimè repetendo narrari, dictum est. exit autem in AEgyptum. Porro AEgyptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Sinopem in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo dictum sit. Venio ad plura de AEgypto referenda: quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. AEgyptii, quemadmodum & cælo eorum & flumine diuersam ab aliis naturam ostendente, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura. Apud hos fœminæ quidem negociantur cauponantúrq;, & institoriis operis vacant: viri autem intra domos texunt. Alii villum subtegminis desuper tramant, AEgyptii subter. Onera viri capitibus, fœminæ humeris baiulant. Fœminæ, stantes mingunt: viri, sedentes. Domi ventrem exonerant, foris in viis comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palàm verò, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ vlla sacerdos est, sed viri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filiis nulla nolentibus, filiabus, etiamsi nolint, summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in AEgypto derasi. [c] Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare: AEgyptii in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales victus à ferarum secretus est consortio, AEgyptii cum feris vescuntur. Alii frumento atque hordeo victitant, AEgyptiis [d] victitare iis quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibis è farre confectis, quod quidam siliginem appellant. [e] Conspersionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, alii talia relinquũt qualia natura sunt, præter eos qui ab istis didicerunt: AEgyptii circuncidũt. Viri binas vestes habent, fœminæ singulas. Alii velorum ansulas & funes extrinsecus assuunt, AEgyptii intrinsecus. Græci literas scribunt & calculis computãt à sinistro in dextrum manum ferentes, AEgyptii à dextro in sinistrum: & hoc faciẽtes aiunt se in dextrũ, Græcos facere in sinistrum. Literis bifariis vtuntur, quarum vnas, sacras vocant, populares alteras. In deos supramodum supráque omnes homines religiosi sunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, singulis ea diebus extergẽtes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: sed vniuersi. Linea ferunt vestimenta semper recèns abluta, huic rei præcipuè vacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia, pluris facientes se mundos esse quàm decoros. Sacerdotes tertio quoque die to-

a Impostores, *vel præstigiatores.*

b Verùm Ister à multis cognoscitur, quippe qui per terrã habitatam fluat.

c Apud alios homines more receptũ est vt in luctu statim capita tondeantur ab iis quos potissimùm is attingit: at AEgyptii, in morte suorũ, sinunt capitis barbæque pilos crescere, quũ alioqui antea tonsi fuerint. Apud cæt.

d Victitare his, maximè probrosum est. sed ex olyris cibaria conficiunt, quas alii zeas appellant.

e Farinam aqua maceratam subigunt pedibus, lutum autem manibus. *Fortasse autẽ intelligit lutũ ex quo intritum conficitur, quod Gall. mortier.*

tum corpus eradũt, nequis pediculus deos colentibus aut alia ſordes creetur. Iidem veſtem tantummodo lineam, calceos[a] papyraceos geſtant: nec aliam veſtem aut alios calceos induere eis fas eſt. Lauantur quotidie frigida, interdiu [b] ter, noctu bis. Alias prætcrea ceremonias propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. nam neque è re domeſtica aliquid conterunt, neque impẽdunt, ſed eorum ſingulis quotidie [c] cibi ſacri cocti præſto ſunt, & carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundéque. Vinum quoque vineale illis datur. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas AEgyptii in ſua terra nec admodum ſerunt, nec eas quæ prouenerint, aut [d] crudas aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes verò ne aſpicere quidem eas ſuſtinent, arbitrantes haud mundum illud legumen eſſe. Initiantur non ſigillatim cuique deorum, ſed gregatim: quorum vnus eſt pontifex. vbi quis defunctus eſt, filius eius ſubrogatur. Boues mares, Epaphi eſſe cenſent: eáque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaquam mũdum cenſent. Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis ad id cõſtitutus, pecude cum ſtante & erecta, tum etiam reſupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura ſit iis ſignis quæ ego alio referam in libro. Inſpicit & caudæ pilos, nunquid eos habeat ſecundum naturam procreatos. Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa, abducitur. Nam immolãti eo ſigillo non notatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem in modum pecus exploratur. Sacrificandi autem is eis eſt ritus: Pecude quæ obſignata eſt, ad aram vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde [e] ſupra pecudem libato *contra templum* vino, ac deo inuocato, eam mactant: [f] mactatæ caput aſportant in forum, ſi nundinæ ſint, & eis Græci negotiatores adfuerint, atque illis vẽdunt: qui ſi non adfuerint, in flumen abiiciunt. Execrãtur autem capita in hæc verba, vt ſiquid mali aut ipſis immolantibus aut vniuerſæ AEgypto futurum ſit, id in caput hoc conuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolandorum, & vini libamina, omnes pariter AEgyptii in omnibus templis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit vt nemo AEgyptiorum de capite vllius animãtis deguſtet. Eſt tamen ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deam maximã eſſe cenſeant, & cui maximum feſtum celebrent, iamnunc dicam. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti, [g] atque obdormierunt, bouem immolant, eúmque corio exuunt, & aluo tota vacuant. Inteſtina intra vẽtrem adipémque linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armóſque, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atque aliis odoribus. Vbi hæc infarſerũt, adolent, multum vini oleique infundentes: ieiuni tamen priuſquam ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes [h] verberantur. Poſteaquam vapulauerunt, dapes ex ſacrificii reliquiis proponuntur. Boues mares eoſdémque mundos, ac vitulos vniuerſi AEgyptii immolant: at fœminas eis immolare non licet, vtpote Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci deſcribunt. Bouéſque fœminas omnes itidem AEgyptii venerantur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eóque nemo AEgyptius AEgyptiáue Græci viri aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boues qui demortui ſunt, hunc in modũ ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abiiciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, vno aut altero cornu extante, ſigni gratia. Vbi computruerunt, & ſtatum tempus aduenit, præſto eſt ad ſingulas vrbes nauis ex inſula nomine Proſopitide, quæ eſt in Delta, habétque nouem ſchœnorum ambitum. In qua cum aliæ ſunt frequentes vrbes, tum ea vnde proficiſcuntur naues ad oſſa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructum eſt. ex qua vrbe alii permulti vagantur in alias vrbes. Vbi autem effoderunt oſſa, aſportant, eáque vno in loco cuncti ſepeliũt. Quem porro in modum boues, in eundem defuncta alia pecora ſepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum eſt. nam ne hæc quidem interimunt. Cæterùm qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ [i] prouinciæ ſunt, ii omnes ab ouibus ſe abſtinẽtes, capras immolant. Non enim eoſdem deos ſimiliter colunt vniuerſi AEgyptii, præter Iſidem & Oſirin, quem Bacchum eſſe aiunt. hos peræquè vniuerſi colunt. Qui verò Mendetis templum obtinent, ſiue Mẽdeſiæ prouinciæ ſunt, hi capris abſtinentes, immolant oues. Itaque Thebani, & quicunque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo ſibi conditam hanc legem, quòd Iupiter, quum ab Hercule cernere cum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus ſit, vt amputato arie-

a Byblinos.

b Bis. δὶς, non τρὶς.

c *Sunt qui ſacrificia exponãt, alii panes ſacros.*

d *Videtur aliud legiſſe quàm habeat uulg. edit.*

e Supra hoſtiam.

f Mactatæ caput amputãt, & reliquum corpus excoriant. Capiti autem illius multa imprecati aſportãt. Aſportant, inquam, in forum quidẽ, illi quibus forum eſt, & apud quos mercatores Græci diuerſantur, ibique illis vendunt: illi verò quibus nõ adfuerint Græci, in flum.

g Et precati ſunt. *καλλιεύξωνται, pro quo aliud legit.*

h Omnes ſeipſos verberant. Poſtquam autem verberare deſierunt, dapes, &c. *In uulg. edit. huius interpret. Vallæ epulauerunt legitur pro uapulauerunt.*

i *Vel, præfectura. & ſic ſtatim poſt. Valla utrobique ritus. id eſt νόμον, non νομοῦ.*

tis capite, pelléque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id AEgyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab AEgyptiis Ammonios accepisse, qui sunt AEgyptiorum atque AEthiopium coloni, & [a] linguam inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quòd AEgyptii Iouem [b] Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantùm die quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hûc in modum Iouis simulacro induunt: ad illúdque deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt. De Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quòd sit vnus ex diis duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norũt, nulla in parte AEgypti quippiã potui audire: cuius nomen non AEgyptii à Græcis acceperunt, sed Græci potius ab AEgyptiis, & ii quidẽ Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tũ verò istud, quòd huius Herculis vterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab AEgypto oriundi: & quòd AEgyptii negant se aut Neptuni aut [c] Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter cæteros admiserunt. Quòd si nomẽ dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, non minus, imò vel magis istorum mentionem fuissent habituri: si etiam tunc nauiculariam exercebant, & vlli Græcorum nauicularii erãt, vt credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Herculis nomen AEgyptii percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud AEgyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasin regem, ex quo Herculem [d] ex octo diis, qui duodecim erant, vnum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri [e] cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *urbem* nauigaui, quòd ibi templum Herculis esse audirem: quod & vidi opulenter exornatum cum aliis multis donariis, tũ verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniénsque in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicẽtes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis tẽplum cognomine Thasii. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandam Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorum ætatibus prius fuit quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarant Herculem vetustum deum esse. eóque videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colendáque censuerunt: vni quidem vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, vt heroi, parentantes. Alia quoque multa inconsideratè Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de Hercule ferunt: eum, quum in AEgyptum peruenisset, ab AEgyptiis redimitum tãquam Ioui immolandum, cum pompa fuisse eductum, ac tantisper [f] quietem tenuisse dum illi ante aram eũ stetissent: [g] ibi ad vim cõuersum, omnes interemisse. Quæ quum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ AEgyptiorum & morum ignaros prorsus ostẽdere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, prætérque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres: ii qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo, tot millia virorum interemisset? Hæc tamen tot quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroibus in bonam partem accepta. Porro capras & hircos ea de causa ii quos diximus AEgyptiorum non mactant, quòd Pana inter octo deos Mendesii numerant, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panos autem simulacrum & pictores pingunt & statuarii scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinísque cruribus: haudquaquam existimantes eum esse talem, sed similem cæteris diis. Qua tamen eum causa talem pingant, nõ est mihi relatu iucundum. Verùm hi omnes cum capras, tum verò maximè capros venerantur. Et inter Mendesios caprarii præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maximè: qui quum decessit, ingens toti Mendesiæ prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, AEgyptiacè Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coiit propalam, quod in [h] ostentationem hominum peruenit. Suem autem AEgyptii spurcam beluam arbitrantur: quam siquis vel transeundo contigerit, abit [i] lotum sese cum ipsis vestimẽtis ad flumen.

a *Id est, Lingua utentes qua aliquid cum utrorumque lingua commune habet.*

b Ammoni

c Dioscurorum.

d Ex quo è diis octo facti fuerunt duodecim, quorum vnũ Herculem censent.

e Studens pro viribus, Tyr.

f Se continuisse.

g Ibi viribus vti cœpisse, omnésque interem. *Ad uerbum, Ibi ad uires se conuertisse.*

h *Sunt qui* ἐπίδειξιν *pro ostento hic accipiant.*

i Immersum se flumini cum ipsis vest.

Eóque ſoli omnium ſubulci, AEgyptii indigenæ, nullum ingrediuntur in templũ: nemóque aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuſpiam eorum filiam in matrimonium ducere: ſed ipſi inter ſe ſubulci dant accipiúntque filias. Aliis diis immolare ſues ius AEgyptiis non eſt, præterquam Lunæ & Libero: quibus quum per tempus plenilunii ſues immolarunt, eorum carne veſcũtur. Cur autem aliis diebus feſtis ſues oderint, at in iſto mactent, huius rei ab AEgyptiis ratio redditur: ſed quam mihi notam magis decorum eſt non referre. Sacrificium autem de ſuibus Lunæ hũc in modum fit, Immolata ſue, extremam eius caudam, & lienem, & omentum ſimul componunt, & adipe qui circa aluum pecudis exiſtat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunii die veſcuntur, quo die ſacra faciunt: alio die non amplius guſtarent. Qui ſunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, [a] aſſimilatos quoſdam ſues coquunt, quos immolent. Baccho quoque in eius feſto ſinguli in cœnam porcam pro foribus mactant, reddúntque ſubulco qui illam vendiderat. [b] Quin & alium diem feſtum Baccho AEgyptii agunt ſine porcis, ferè per omnia Græco feſto ſimilem. Sed loco phallorum, *id eſt ficulneorum ueretrorum à collo pendentium*, ſunt ab eis excogitatæ ſtatuæ cubitales [c] è neruis compactæ, quas fœminæ circunferunt per pagos, mentula nutante, quæ propemodum inſtar eſt reliqui corporis, & tibia præeunte, quam fœminæ, Bacchũ canentes, ſequuntur. Cur autem mentulam habeat iuſto maiorem *ſtatua* & vnum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio ſacra. adeo vt iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius ſacri ſed peritus fuiſſe videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionyſi, *id eſt Liberi patris uel Bacchi* nomen & ſacrificium, & pompam phalli [d] enarrauit, non tamen omnem planè rationem complexus. Verùm ii qui poſt hunc extiterunt [e] ſophiſtæ, rem in maius explicauerunt. [f] Itaque phallum Dionyſo miſſum narrandi Melãpus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem virum fuiſſe ſapiẽtem aio, [g] diuinationémque ſibiipſi cõparaſſe: eũdémque cum alia multa ab AEgypto accepta Græcis enarraſſe, tum verò nonnulla de Dionyſo, tamen commutata. [h] Neque enim dixerim quæ in AEgypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. nam conſentanea eſſent Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam AEgyptios à Græcis fuiſſe mutuatos [i] aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quæ ad Dionyſum pertinent audiſſe ex Cadmo, aliiſque Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex AEgypto in Græciam peruenerunt. [k] Idq; ego ex barbaris ſciſcitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex AEgypto præcipuè veniſſe: [l] & idcirco illic non eſſe vſquam nomina neque Neptuni, neque Caſtoris, quemadmodum à me ſuperius dictum eſt, neque Iunonis, neque Veſtæ, neque Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipſi dicunt AEgyptii, qui ſe negant deorum illorum, *Neptuni & Dioſcurorum*, agnoſcere nomina. Vidétur autem mihi iſti à Pelaſgis fuiſſe nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierũt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli vſurpauerunt, niſi Libyes, qui ſemper hunc deum in honore habẽt. [m] Eum AEgyptii igitur putant eſſe, ſed nullo honore proſequuntur. Hos itaque ritus & alios præterea quos ego referam, Græci ſunt ab AEgyptiis mutuati: ſed vt Mercurii ſtatuam facerent porrecto cum veretro, non ab AEgyptiis, ſed à Pelaſgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienſes acceperunt, & ab his deinceps alii. [n] Nam præſtabant inter Græcos ea tempeſtate Athenienſes, in quorum regione permixti Pelaſgi habitant, ex quo cœperũt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quiſquis Cabirorum ſacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelaſgis eſſe ſumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelaſgi, qui cum Athenienſibus vnà habitauerunt, à quibus orgia Samothraces acceperunt. Itaq; primi è Græcis Athenienſes à Pelaſgis edocti, ſtatuas Mercurii erecta virilia habẽtes fecerunt. De qua re Pelaſgi ſacrum quendam ſermonem retulerunt, qui in Samothraciæ myſteriis declaratus eſt. Iidem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe quod nondum audiſſent. [o] Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quòd omnes res atque omnes regiones illi tenerẽt redactas in ordinem.

a Sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant. *vt legatur* σταιτίνας pro πέλανας.

b Reliquum autẽ feſtum Baccho celebrant AEgyptii, exceptis porcis, pariter ferè ceteris in rebus ac Græci.

c Quæ fidiculis tractæ mouentur tanquã viuæ. *Sunt qui putent eſſe noſtras marionnettes, uel mariottes.*

d *Videtur potius ſignificare* ὁ ἐξηγησάμενος *qui autor illis fuit.* Vel, *Qui introduxit.* Alii, *Qui inuexit. Sic ſtatim poſt* ὁ ἀπηγησάμενος *&* ἀπηγήσασθαι. *Q.d. Qui illis præiuit & uiam oſtendit. Id eſt, Qui magiſter illis fuit.*

e Philoſophi.

f Phallũ certè qui Baccho circũfertur, Melãpus introduxit: & ab eo edocti Gr.

g Artémque diuinandi ſibi comparaſſe: & cum alia multa quæ ex AEgyptiis audiuerat, Græcis introduxiſſe, tũ verò quæ ad Dionyſum pertinent, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en.

h *Sunt qui hunc locũ ita interpretentur*, Neque enim dixerim ca ſu contigiſſe vt eadẽ tum in AEgypto tum in Græcia huic deo ſacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neque recẽns introducta.

i Aut hunc aut aliũ ritum. Vid.

k Nam à barbaris profecta eſſe audiens, ita r.

l Nam præterquã Neptuni & Dioſcurorum, (quemad. à me ſ. dict. eſt) & Iunonis & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. & aliorum deorum nomina AEgyptii ſemper olim in ſua regione habuerũt. Dico autem, &c.

m *Quidam ſic*, AEgyptii verò heroas nullis ſacris dignantur. *Vel, Pro diis non habent.*

n Athenienſum enim, qui tũc inter Hellenas cenſebantur, Pelaſgi contubernales fuere in ea regione: vnde etiam cœp. pro Gr. haberi. Quiſquis autem Cabirorum ſacris fuit initiatus (quæ Samothraces peragunt à Pelaſgis ſumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothr.

o Θεοὺς autem eos vocarunt, *id eſt deos*, quòd res omnes omnéſque regiones, *uel prouincias*, θέντες εἶχον κόσμῳ, *id eſt diſpoſuerant, ſiue collocarant ordine.*

Multo

Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex AEgypto allata: post quos diu nomen Dionysi acceperunt. Itémque aliquanto pòst de illorū nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Nanq; hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum vetustissimum esse existimatur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris aduenissent asciscerent, oraculum redditum est vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hactenus ignoratum est, nisi nuper atque heri, vt sic dicam. Nam Hesiodus atque Homerus (quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt, eísque & [a] cognomina & honores, & diuersa artificia & figuras attribuerunt. [b] Quibus & posteriores videntur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodonææ sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodum vsque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Libya est, talia AEgyptii commemorant. Narrabant sacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula constituissent. Percontantíque mihi vnde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc responderunt, maiorem in modum se instituisse vestigare de his mulieribus, nec tamen vnquam inuenire potuisse: sed postea hæc quæ dicebant de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiui. Antistites autem Dodonæorum hæc aiunt: Geminas Thebis AEgyptiis columbas nigras aduolauisse, vtranque nigram, vnam quidem in Libyam, alteram ad ipsos: quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum condi [c] debere: & se interpretatos esse, quod ipsis annuntiaretur id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Libyas abisset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculum conderent: quod & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes, cum assensu cæterorum Dodonæorum [d] tēplo vicinorum: quarum antiquissimæ nomē erat Promeneæ: proximæ, Timaretæ: minimæ natu, Nicandræ. de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alterā in Græcia vendiderunt: [e] hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, veniit, eam esse quæ apud Thesprotos veniit: atque deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis tēplo. Hinc processit vt hîc memoria eius haberetur: atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factū quia barbaræ essent, quòd videlicet simile quiddam auibus sonare ipsis viderentur. Interiecto deinde tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquam quæ ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tādiu volucris modo sonare visa quamdiu barbarè loquebatur. nam colūba quomodo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, AEgyptiam fœminam significant. Súntque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas AEgyptias, & hoc apud Dodonam. éstque diuinandi in tēplis ratio ab AEgypto ascita. Ipsi igitur AEgyptii extiterunt principes conuentus & pompas & [f] cōciliabula factitādi, & ab eis Græci didicerūt. Cuius rei hoc apud me argumentū est, quòd illa constet priscis tēporibus, Græcanica verò recens fuisse instituta. Nec verò semel quotannis conuentum agunt AEgyptii, sed frequenter, cum alibi, tum præcipuè ac studiosissimè in vrbe Bubasti in honorē Dianæ. Secūdo loco in vrbe Busiri in honorē Isidis. In qua vrbe maximū est templum Isidis, ipsa in medio Delta AEgypti sita. Est autē Isis quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, *id est Ceres*. Tertio gradu in vrbe Sai, in honorē Mineruæ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorem Martis. Cæterùm quum se conferunt in vrbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnáque est in singulis nauibus vtrorunque multitudo. Inter nauigandum assiduè mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibiis canunt: cæteri cæteræque modulantur manúsque complodunt. Atque vt ad quanque vrbem perueniunt nauigando, talia agunt: Appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ cōpellantes eius vrbis fœminas ingerūt probra, aliæ saltāt, aliæ sur

a Cognomina dederunt, honorésque & artificia distribuerūt, *id est singulis assignarunt*, ac eorum figuras etiā effinxerunt, *uel simulacris repræsentarunt. Vel simplicius, figuras eorum indicarunt.*

b Qui verò istis priores poetæ fuisse dicuntur, posteriores (vt mihi quidem videtur) fuerunt. Et prima q. illa Dod. sacerdotes dicunt: ea verò quæ ad Hesiodum & Homerum spectāt, ego is sum qui dico. At de orac.

c In fatis esse.

d Qui templi curā gerunt. *Vel, Quibus templi cura demandata est.*

e Videtur mihi hæc mulier venundata apud Thesprotos in ea regione quæ nūc Hellas est, quæ eadem prius Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem, sub fago quæ ibi nata esset cōstituisse Ioui sacrum, *id est fagum quæ ibi erat, Ioui consecrasse*, sicut par erat eam quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quem peruenerat, monimentum ipsius habere. Atque hinc orac.

f Collocutiones cū diis per sequestrem & interpretem.

gentes [a] retrahunt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad vrbem Bubastin peruentum est, diem festum celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quàm in reliquo anni tempore. Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atque hæc quidem in ea vrbe fiunt. At in vrbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sanè hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere. [b] Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares qui AEgyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoque frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non AEgyptios. Vbi verò in Sain vrbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequentes lucernas accendũt, imbutas sale & oleo plenas [c] cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomen impositum est, Accensio lucernarũ. Ad hunc conuentum quicũque AEgyptiorum non ierint, obseruantes sacrificii noctem & ipsi vniuersi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernæ nõ in Sai modò, sed etiã per vniuersam AEgyptum. Qua verò gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædã ratio cõmemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tantũ sacrificasse contenti sunt. In Papremi verò, quẽadmodũ alibi, & sacrificia & res diuinas peragũt, [d] sed quoad sol circũfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercẽtur: quũ plures eorũ tenẽtes ligneas clauas stãt pro foribus templi, alii e regione, plus mille virorum qui vota exequũtur, cum singulis fustibus frequentes alia ex parte consistũt. Porro simulacrũ ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes pridie exportãt, paucis illis qui ministerio simulacri relicti sunt, trahẽtibus plaustrũ quatuor rotarũ, quo vehitur sacellũ cum simulacro quod intus est. Hos ingredi prohibẽt ii qui in vestibulo stant. At ii qui vota exequuntur, opitulãtes deo, percutiunt hos, sese ipsi defensantes. Hîc vehemẽs existit fustuaria pugna mutuò capita ferientium, multiq; ex vulnerib⁹ (vt ego opinor) pereunt, etsi AEgyptii quẽquam mori negãt. Aiunt autẽ indigenæ consuetum hunc ideo institutum: Templum id incoluisse matrẽ Martis, & ad eã Martẽ iam adultũ ac virilis ætatis venisse gratia coeũdi cum matre: quẽ maternos ministros, [e] vt qui eum à principio non agnoscerent, eum ingredi ad matrem non sinerent. Hunc, ex alia ciuitate adductis horninibus, illos malè mulctasse, & ad matrẽ fuisse introgressum. [f] Et ob hanc rem aiunt solennem esse Marti die festo hanc rixam, & institutũ ne in templo cum fœminis coiretur, nẽue à venere nisi ablutis templa adirẽtur. Hi sunt qui primi ceremoniis vacauerũt. nam cæteri ferè mortales, præter AEgyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à venere surgentes, nõ abluti introeunt tẽplum, putantes hominẽ esse vt cæteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & volucrũ greges coire in deorum tẽplis atq; in fanis: quod si nõ esset deo gratum, ne pecudes quidẽ id esse facturas *dicunt*. Mihi autẽ ista faciẽtes non probantur. AEgyptii porro cum in aliis ad sacra pertinẽtibus, tum verò in his superstitiosè agunt. AEgyptus, quum sit Libyæ finitima, nõ tamen admodum bestiis abundat: quæ verò illic sunt, eæ omnes pro sacris habẽtur, [g] partim mãsuetæ, partim immansuetæ. Qua autẽ causa pro sacris habẽtur, si dixero, ad res diuinas oratio mea descẽdet, quas ego in primis enarrare deuito: quarũmque quicquid dixi, id necessitate coactus delibando dixi. Consuetudo quæ de bestiis est, ita habet: Eas seorsum singulas educãdi curã AEgyptii atque AEgyptiæ suscipiunt: in quo honore filius patri succedit. His bestiis omnes qui in vrbibus sunt, vota persoluunt, supplicãtes illi deo cuius illa bestia est, hunc in modum: Derasis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media aut ex tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argenti: quæ pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici bestiarum. Illa pro hoc cõcisos pisces præbet bestiis escam. [h] talis enim cibus illis præbetur. Quarum siquam quis necauerit, si volẽs, morte mulctatur: sin nolẽs, plectitur ea multa quã sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibin aut accipitrẽ necauerit, siue volẽs siue nolẽs, necessariò mortẽ afficitur. Quum autẽ multæ sint bestiæ quæ vnà cum hominibus victitant, multo tamen plures essent [i] nisi res hæc officeret felibus. Feles postquã sunt enixæ, nõ amplius adeunt masculos: eas isti coeundi gratia indagantes, tamen potiri nequeunt: [k] ergo cõtra illas talia cõminiscuntur: Ereptos & subreptos earum fœtus occidunt, non tamen occisos edunt. Illæ fœtibus orbatæ, cupiditate aliorũ (amãtissima enim fœtuum bestia est) ita demum ad mares se conferunt. [l] Felem incensa strue diuina res occupat. nam quoties ignem extinguere neglexerunt AEgyptii, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignẽ

a Pudenda reuelãt.

b Quotquot autẽ Cares AEgyptum incolunt, in eo plus etiã faciũt istis, quòd & feriant frõtem gladiis.

c Quibus superstãs incumbit ipsum ellychnium.

d Sole autem iam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorum, *uel, maior autem pars*, tenentes lign. cl. st. pro f. templi. Alii verò qui vota exequuntur, plures quàm mille homines, cum singul.

e Vt qui antea ipsum non vidissent, nõ siuisse ingredi, sed abegisse.

f Et ob hanc rem Marti hanc verberationem die festo solẽnem se instituisse aiunt. Sed & ne in templo cum f. congrederentur, nẽue à congressu, *ad uerbum, à fœminis*, nisi abl. tem. adir. hi primi religiosè caueruut. *Vel, Sed in tẽplo congredi, &c. his primis religio fuit.*

g Quarum aliæ inter ipsos homines alũtur, aliæ nõ item. Cur autem abstineatur ab iis quæ sacra sunt, si dix.

h Et huiuscemodi quidem educatio ipsis est cõstituta. Quarum, &c.

i Nisi tale quiddã felibus accideret.

k Ergo aduersus hoc *malum* tali vtuntur versutia.

l Orto autem incẽdio diuinum quiddã felibus accidit. AEgyptii enim recedentes & ignem extinguere negligentes, feles obseruãt: feles autẽ subeuntes & supersiliẽtes homines, in ignẽ insiliunt. *Vel, salientes supra homines.*

insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur AEgyptii. Quibuscunque autem in domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradūt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus *moritur* canis. Efferuntur autem feles mortuæ ad sacra tecta, vbi salitæ sepeliuntur in vrbe Bubasti. Canes fœminas in sua quisque vrbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ, [a] ichneutæ sepeliuntur. Nam mygalas, *id est mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum asportant. Vrsos autem, qui sacri sunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci sepeliunt vbi iacentes inueniunt. At crocodilo talis inest natura: Quatuor mensibus maximè hybernis nihil omnino edit: & quum sit *animal* quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditque: & plerunque diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quàm nocturno sereno & roscido. Ex omnibus quæ nouimus [b] animalibus, hoc maximum existit ex minimo. siquidem oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione oui fœtus excluditur: at excrescēs, ad decem & septē & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes magnos proportione corporis, & prominentes atque serratos: cui ex omnibus bestiis soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solum non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoque robustos habet, pellémque squamatam circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque quòd in aqua vitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertum. Qúmque eū cæteræ volucres ac bestiæ fugiant, [c] solus ipsi trochilus pacatus est, quòd videlicet ei est vtilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferè hoc ad zephyrū facere solet) tunc in eius os trochilus penetrās, deuorat illas sanguisugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibusdam AEgyptiorū crocodili sacrosancti sunt: quibusdam non sunt, sed veluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari; appendentes eius auribus vel gēmas, vel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoque [d] accōmodata ac sacra præbentes, [e] consectantur tanquam pulcherrimè viuentem. At vbi mortem obiit, sale conditum sacris in vrnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam vrbē incolūt, quòd sacros esse non censeant, etiam comedunt. Neque verò crocodili vocātur, sed chāpsæ: verùm Iones appellauere crocodilos, illi generi crocodilorū quod apud eos in sepibus gignitur, ipsorū formam cōparantes. Hos capiēdi quū sint cōplura & multiplicia genera, vnū tantum hoc mihi, quod maximè dignū relatu videtur, puto scribendū. Vbi tergū suillū hamo circundatū, ad alliciēdum crocodilū, pertulit in medium fluminis venator, ipse ad orā fluminis porcellū, quem viuum tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, secundū illam tendit, nactúsque tergū deuorat. Et posteaquā attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc acto, cætera facilè sanè obtinet, alioqui cū labore adepturus. Iā verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera AEgypto nō sacri: talē speciem naturámq; habētes: Quadrupedes sūt, bifidis pedib9, vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, [f] eminētib9 & cācellatis dētibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri, tā crasso corio vt ex eo arefacto fiāt pila missilia. Gignūtur præterea in fluuio [g] aquatilia quædā quæ AEgyptii sacrata esse arbitrātur. Arbitrātur itē sacrū esse gen9 pisciū quod vocatur squamosum, atq; etiam anguillā. Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucribus verò vulpāseres. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam equidē nūquā vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos cōmeat, quingētesimo quoq; (vt aiūt Heliopolitani) anno, & tūc demū quum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tātúsque est: Pēnæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cū habitu tū magnitudine simillim9 aquilæ. Eū aiūt (quod mihi nō fit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscētem in tēplum Solis, gestare patrē myrrha obuolutū, & in eo templo humare. sic autē gestare: primùm ex myrrha ouū cōponere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertū, ita demū ouū exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouū exinaniuit, patrémq; intulit, eā partē alia myrrha inducere: & quū tātundē pōderis imposito parente effectū sit, obstructo rursus foramine, baiulare illud in AEgyptū in tēplum Solis. Hæc facere hāc auē cōmemorant. At circa Thebas sunt sacri serpētes, nihil omnino hominib9 noxii, pusillo corpore, binis præditi cornib9, è summo vertice enatis: quos defūctos in Iouis æde sepeliunt. huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est autem Arabiæ

[a] *Id est, Canes masculi ferarum indagatores. Gall. Chiens de chasse. Limiers.*

[b] *Ad uerbum, mortalibus.*

[c] Cum solo trochilo pacem habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim p.

[d] Constituta, *uel decreta.*

[e] Et viuum honestissimè tractantes.

[f] Exertos dentes ostentātes, cauda & voce equina.

[g] Lutræ, *siue lutriæ*, quas AEg. sacras esse arbitr.

locus, ad Butum vrbem ferè positus: ad quem locum ego me cõtuli, quòd audirem volucres esse serpentes. Eò quũ perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrãdum, quarum acerui erant magni, & his alii atque alii minores, ingenti numero. Est autẽ hic locus vbi spinæ proiectæ iacebant, huiuscemodi: Ex arctis mõtibus exporrigitur in vastam planitiem AEgyptiæ cõtiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in AEgyptum volare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, sed ipsos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab AEgyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipsis AEgyptiis idcirco se his auibus honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum quæ cum serpentibus pugnant. [a] At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput ac totum collum, pennæ cãdidæ, præter caput ceruicémque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi sunt vehementer nigra, crura & rostrum alteri consentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, sed *glabras &* alis vespertilionis valde similes. Hactenus de sacris bestiis dictum sit. Ipsorum autẽ AEgyptiorum, ii qui circa partem AEgypti frumentariam habitant, [b] memoriam omnium hominum commentantes, sunt ferè eorum in quorum ego veni experimentum, longè excellentissimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis mensibus triduo purgant se, vomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam sunt alioqui AEgyptii omnium hominum, secundum Libyas, maximè salubri corpore, [c] aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquã immutatur: ex cuius mutationibus præcipuè existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur quem [d] ex farre conficiunt, quem *panem* collestem nominant. Vino vtuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum piscibus (partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatibúsq; atque auiculis. [e] cæteris autem vel volucribus vel piscibus qui ipsis in proximo sunt, (præter illos qui ab eis sunt recepti pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quũ multi conuenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendénsque singulis conuiuarum, ait, In hunc « intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciũt, « contentíque moribus patriis, nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sunt egregia instituta, [f] tum verò illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen congruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cum alia multa quæ sunt apud AEgyptum, tum verò vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus AEgyptiacè Maneros: quem AEgyptii tradiderunt, quum filius vnicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturáque morte decessisset, his lamentis ab AEgyptiis fuisse decoratum, & cantilenam hanc eámque solam ipsis institutã. Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus AEgyptii, quòd minores maioribus natu obuii cedunt via, ac deflectunt, aduenientibúsque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conueniunt. [g] Inuicem compellandi se mutuò in viis adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calasiris appellant, super quas candida ferunt amicula linea superiecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestãtur, neque vnà cum cadauere sepeliuntur. profanũ enim est. Consentanea verò hæc sunt iis quæ Orphica & Bacchica appellãtur, sunt autem AEgyptia & Pythagorea. Nã his quoque ceremoniis participantem, laneis indutum vestibus humari religiosum est. de quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab AEgyptiis excogitata, quis mensis diésue cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fuerunt. Plura quinetiam ab eis prodigia cõperta sunt quàm à cæteris omnibus hominibus. nam quum prodigium extitit, scribũt id, obseruantes quomodo euenerit: &, siquãdo postmodũ huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuinatio apud eos ita est cõstituta vt eius artificiũ nulli mortalium vendicetur, sed certis diis. Siquidẽ Herculis illic oraculum est, & Apollinis, & Mineruæ, Dianǽque ac Martis, & Iouis. sed quod præcipuo honore colũt ex

a Earum verò quæ hominibus magis obuersantur,

b In prodẽdis memoriæ factis omniũ hominum se exercentes.

c Tempestatum. Gall. *La disposition du temps.*

d Ex olyris. *i. ζεα.*

e Cæteris autẽ quæ cum auibus aut piscibus affinitatẽ aliquã habent.

f Tum verò etiam Linus cantio in Phœnice & Cypro & aliis locis decantata: quæ varium quidem pro singularum gentium differẽtia nomen habet: sed (vt inter omnes conuenit) eadẽ illa est quam Græci canũt, & Linum appellant. vt cum alia multa quæ sunt in AEgypto, tum etiam illud admirer, vnde Lini illius quem videntur iam inde ab omni æuo cecinisse, nomen sit exortum. Vocatur porro Linus, &c.

g In viis pro mutua salutatione, ador.

omnibus oraculis, Latonæ eſt, in vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo ſunt omnia inſtituta, ſed differenter. Iam verò medicina apud eos hunc in modum eſt diſtributa, vt ſingulorum morborum ſint medici, non plurium. itaque omnia referta ſunt medicis. Alii enim ſunt oculorum, alii capitis, alii dẽtium, alii [a] alui partium, alii morborum occultorũ. Luctus eorundem ac ſepulturæ tales ſunt: Quibuſcunque aliquis ex domeſticis deceſſit homo alicuius momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput ſibi & vultum oblinunt lũto. deinde relicto [b] domi cadauere, ipſæ per vrbem vagãtes ſe plangunt, ſuccinctæ, nudatis mammillis, & cum eis [c] proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipſi [d] expectorati ſe verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipſum conſtituti, qui hoc artificium factitant: qui, quum ad ipſos cadauer portatum eſt, oſtendunt iis qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea, pingendo aſſimilata. Et eorum vnum accuratiſſimè fabrefactum eſſe aiunt, (cuius ego [e] nomen ſi nuncupauero, haud faciam ſanctè) alterum illo inferius, ac vilioris pretii: tertium, viliſſimi. Quibus expoſitis ſciſcitantur ab iis ad quod exemplum velint effingi mortuum ſuum. Iſti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentiſſimè condiunt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, [f] vt quanque partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutiſſimo lapide AEthiopico circa ilia conſcindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino palmeo eluerunt, rurſus odoribus contuſis proluunt: tum aluum complentes contuſa myrrha purã, & caſia, & aliis (excepto thure) odoribus, iterum conſuunt. Vbi hæc fecere, ſaliunt nitro abditum ſeptuaginta dies. nam diutius ſalire non licet. Exactis ſeptuaginta diebus cadauer vbi abluerunt, ſindone byſſina totum inciſis loris inuoluunt, gummi illinentes: quo AEgyptii glutinis loco plerunque vtuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inſerunt mortuum, incluſúmque ita, [g] reponunt. Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes ſumptum, ita apparant: Clyſterem vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipſam neque ſcindentes neque extrahentes, ſed per ſeceſſum, prehenſo viæ poſterioris hiatu, inferciunt: & tot quot dixi diebus ſale condiunt. quorum dierum vltimo cedrinum vnguen, quod prius ingeſſerant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vnà ſecum aluum atque inteſtina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuíque tantùm cutis & oſſa relinquuntur. Vbi iſta fecere, [h] ex quo ſic tradidere mortuum, nihil amplius negocii ſuſcipiunt. Tertia conditura hæc eſt qua adornantur eorum mortui: Qui tenuiori ſunt fortuna, ablutionibus ventrem abſtergunt, areſaciúntque ſale ſeptuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen inſignium virorum, non ſtatim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas quæ formoſæ valde & [i] maioris momẽti fuerint, ſed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de cauſa facientes, ne cum fœminis iſti ſalinarii concũbant. Deprehẽſum enim quendã aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatúmque ab eiuſdem artificii ſocio. Quiſquis autem vel ipſorum AEgyptiorum vel externorum compertus ſit mortuus, ſiue à crocodilo raptus, ſiue ab ipſo flumine, neceſſarium prorſus eſt ei ciuitati ad quam eiectus eſt, condire, & quamhoneſtiſſimo funere ſepelire, in ſacris monumentis. quem ne contingere quidem fas eſt alteri aut proximorum aut amicorum, [k] niſi ipſis Nili ſacerdotibus, vtpote maius quiddam quàm hominem mortuum tractantibus ad ſepeliendum. Græcanicis inſtitutis vti recuſant, & (vt ſemel dicam) nullorum hominum aliorum inſtitutis vti volunt. Et hoc quidem cæteri AEgyptii obſeruant. Eſt autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem, quo in oppido eſt templum Perſei, Danaæ filii, quadratum ac palmeto circumdatum, ingenti ſanè è ſaxis veſtibulo, ſtantibus deſuper duabus grandibus è lapide ſtatuis. In hoc ambitu eſt templum, & in eo ſimulacrum Perſei: quem Chemmitæ memorant ſibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter intra templum. Eiúſque ſandalium quod geſtabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod poſtquam apparuerit, exhuberare omnem AEgyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autẽ Perſeo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certandi genus, propoſitis præmiis tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantique mihi cur eis ſolis conſueuiſſet apparere Perſeus, & cur in edendo gymnico certamine ab AEgyptiis diſcreparent, aiebant Perſeum ex ipſorum ciuitate eſſe oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui eſſent Chemmitæ, nauigaſſe in

a Alui & vicinarum partium.

b Inter cognatos, *uel neceſſarios, niſi οἰκηίοις deprauatum eſt, aut pro οἰκήμασι poſitum.*

c Affines omnes.

d Succincti.

e Nomen nuncupare nefas eſſe duco.

f Ipſum quidem ſic educentes, pharmaca verò infundentes.

g Reponunt in loculo, *uel potius in loco ſepulchrorum loculis dicato*, & rectũ ſtatuũt ad parietem. Siquidem mortuos ſumptuoſiſſimè apparant, *uel adornant.* Eos autem, &c.

h Sic mortuũ *propinquis* reddunt, nulla re alia facta. Tert.

i In pretio habitæ f.

k Sed eum ſacerdotes ipſi Nili, veluti maius quiddã quàm humanũ cadauer, manibus cõtrectantes ſepeliunt.

a Quorum genealogiam describentes, deuen.

b Se igitur certamẽ gymnicum ipsius iussu peragere. Et hi quidem sunt ritus AEgyptiorum qui sup.

c Calyce adnascẽte è radice, simil.

d Confectantes, absorbent, & ex ea conc. *Legendum enim* ἀνακάπτουσι *ex uet. cod. non* ἀνακαμπτουσι, *cum Valla, nec* ἀνὰ ἀμπτουσι, *cum uulg. edit.*

e His capita sinistram versus attrita apparent: qui verò capiũtur dum remeant, dextram habent attritã, idque ob eam causam pat.

f *Vulgò ricinus esse existimatur.*

g Nocte verò sic vtũtur, Cubile in quo quiescunt, reti circundant, deinde op. *Vt legatur* οὕτω, *non* αὐτῷ.

h Nauigia eorum oneraria sunt facta è sp.

i In formam lateris comp. hunc in m. compingẽtes, Cuneis frequentibus & lõgis circumnectunt bicubitalia ligna. Vbi hũc in m.

k Curuatis autem in gyrum lignis non vt.

l Vnum fac. ἓν, *pro quo hic legit* ἐῶ.

Græciam:[a] à quibus originem gradatim ducendo, deueniebant ad Perseum. Hunc in AEgyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse. quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in AEgyptum venisse, [b]& gymnicum certamẽ celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur AEgyptii qui supra paludes incolunt. Qui verò in paludibus, vtuntur eisdem quibus cæteri AEgyptii moribus, cum in aliis, tum in habendis singulis vxoribus, quemadmodum Græci. Cæterùm ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidẽ quum fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ loton AEgyptii vocant. Ea vbi demessuerunt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstanti, orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio [c]calyce germinans è terra, simillimus specie est fauo vesparum. In eo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerpserunt, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant. Eo siqui admodum suaui vti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sũt præterea ex eis qui solùm piscibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratósque ad solem desiccant, exiccatísque deinde vescuntur. In fluminibus non ferè gignuntur pisces gregales: sed nutriũtur in stagnis. qui hæc faciũt: Simulac incessit eis libido gignẽdi, gregatim in mare enatãt, ducibus masculis geniturã spargentibus, quam fœminæ [d]cõsectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed fœminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum fecerãt mares, oua fundentes instar milii parua, quæ mares venientes deuorant. Sũt autem ea tanquam milii grana, pisces: quum ex illorum granorum reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meant, [e]his detrita dextra: quòd ea de causa patiuntur, quòd in mare dum tẽdunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem via reuertentes, incursant atque offensant contingendo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confestímque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuò cuncta pisciculis minutis opplentur. Vnde autem verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causæ intelligere, quòd superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui oua in cœno pepererant, vnà cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Et ad pisces quidem quod attinet, ita se res habet. Porro AEgyptii qui palustria accolũt, vnguento vtuntur ex fructu sillicypriorum, quod appellant AEgyptii [f] kiki, hunc in modum conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltrò nascuntur, ad oras fluminum stagnorúmque serunt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentẽ. Hunc vbi collegerunt, alii contusum, ad ignem, alii in sartagine coquũt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & nõ minus ad lucernas idoneum quàm oleum, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduersus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata. Illos quidem qui supra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habitãt, alia turrium vice sunt machinati, hæc videlicet: Singuli sua habent retia, quibus per diem pisces capiunt, [g]eisdem noctu vtuntur cubili in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operti somnum capiunt. qui si in vestimento inuoluti aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent: per retia verò ne tãtulum quidem mordere conantur. [h]Naues eorum onerariæ sunt factæ è spina, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, [i]tanquam lateritio opere componũt, hunc in modum compingẽtes: Ligno cubitali circum densos ac longos stipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extendunt. [k] Commissuris nequaquam vtuntur, sed introrsum compages byblo innectunt. Gubernaculum [l]scitè faciunt, & hoc per carinam transit. Malo quoque spinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat ventus, verùm à terra protrahuntur. Secundum decursum

hoc pacto feruntur: Est [a]ianua ex myrica facta, [b]putaminibus arundinaceis strata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo. huiusmodi [c]ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis sinunt deferri: lapidem verò retrorsum alio fune. [d]Ita ianua, impetu aquæ insidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigiis est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est copia, quorum quædam ferũt multa millia talentorum pondo. Quum regionem supergressus est Nilus, solæ vrbes apparẽt, eatenus extantes vt insulis AEgæi maris ferè assimiles esse videantur. Nam cætera AEgypti, pelagus efficiuntur: ipsæque vrbes, solæ extant, *quæ stationes nauium faciunt.* Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis, sed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem [e]Memphin versus, non iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumẽ Deltæ & vrbem Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucratem versus per campum ad Anthyllam vrbem venies, & ad vrbem quæ vocatur Archandri. Harum vrbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta vxori semper eius qui in AEgypto regnat. quod factũ est ex quo AEgyptus fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthii Achæi filio. Archãdri enim vrbs nominatur. [f]Quòd si alius quisquam Archander esset, nequaquam AEgyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogaui, dicta sunt: hîc pergam disserere de AEgypto quæ audiui, addẽs & aliquid quod ipse viderim. Menem, qui primus apud AEgyptum regnauit, aiebant sacerdotes [g]iunxisse pontibus Nilum ad Memphin: nam eũ, Libyam versus, totum præterlabi montem Psammium: & supra Memphin cẽtum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alueum. ita flumen facto alueo per medium montium fluere. Adeo nunc quoque sub Persis iste anfractus Nili qui coercitus fluit, magnis præsidiis custoditur, quotannis obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen velit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, [h]id vnde fluit amnis effectum terrestre, ibique ab eodem vrbem hanc conditam quæ nunc Memphis appellatur (est enim Memphis in angustiis AEgypti sita) & exterius aquilonem versus & vesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissimum. Post hunc recensebant è libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent AEthiopes, & vna mulier alienigena: cæteri, viri AEgyptii. Mulieri quæ regnauit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, Nitocris: quam dicebant vltam fuisse fratrem, ab AEgyptiis, apud quos regnabat, interemptum: quum eo interempto, regnum ad hãc detulissent. Vltam autem fratrem, multis AEgyptiorum dolo absumptis. [i]Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat fraternæ cædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc demum de illa referebant, præterquam quòd, vbi hoc fecisset, [k]cõspersisse eam multo cinere ædificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, nisi vnius, qui postremus horum extitit, Mœris. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad vẽtum aquilonem vergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea extruxisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu mentionem faciam. Hunc itaque tantum operum edidisse: alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine Sesostris, mẽtionem habebo. Istum dicebant sacerdotes, [l]primum longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressúmque longius, venisse in mare iam vadosum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro se ad AEgyptum recepisset, secundum sacerdotum cõmemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnésque gentes, vt in quanque incidebat, subegisse. Et quascunque earum nanciscebatur feroces & vehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ, & quæ referrent ipsum illos vi subegisse: quarum verò vrbes nullo prælio nullóque negotio cepisset, his cippis inscripsit tum easdem literas quas scripserat eis gentibus quæ viriles extiterant, tum muliebria genitalia: planum facere volens, illos haudquaquam viriles extitisse. Hæc faciendo peragrabat continentem, donec ex Asia in

a Cratis.

b Ex arundinũ resegminibus consuta, *uel cõtexta*, & lapis perforatus, duorũ f. &c.

c Cratem.

d Cratis itaque imp.

e Memphin versus nauiganti, iuxta ipsas pyramidas est cursus, *id est tenetur, uel dirigitur.* at ne hic quidẽ est tũ, sed *est alius* iuxta ac.

f Sed fieri potest vt aliquis alius Archãder fuerit: non tamen AEgyptiũ est hoc nomen.

g Aggessisse Memphin. fluuium enim totum præterlabi solitum montem sabulosum Libyã versus: Menem autem supra stadia circiter cẽtum à Mẽphi, sinu qui meridiem versus fereba tur obstructo, aref. pr.

h Quum ea pars à qua fluuium arcuerat, continens facta esset, *uel terrestris*, ibi ab e.

i Nam quum domum cõderet, specũ subterraneum & eum quidem valde longũ excauasse, vt ipsa quidem dicebat, mente autem aliud machinatam esse. & conuoc. *Vt legatur* καινῶν, *nõ* κοινῶν.

k Sese cõiecisset in domum cinere plenã, quò imp.

l *Hunc locum Budæus ita uertit*, Primum omnium regum longis nauibus Arabicum sinum præteruectũ, & populos rubri maris accolas in potestatẽ suam redegisse: indéque retro iisdem vestigiis reuersum, & coactis ingentibus copiis transgressum in continentem infesto exercitu obuias vbique gentes subegisse: Quascunque autem erat nactus gentes strenuas, & pro libertate tuendá acriter ac percupidè dimicãtes, per horũ ille regiones stelas, *id est cippos lapideos* statuebat, literis significantes ipsius regis nomen & patriam, & vt copiis eos propriis ac viribus subegerat. Quorum verò vrbes nullo negotio aut incruẽto certamine ce-

pisset, apud hos itidē vt apud illos qui strenuitatis specimen ediderant, cippos quoque statuebat, atque eò amplius muliebria genitalia adsculpebat, significare volēs eos ignauos esse. Bud.

a Deinceps pro cō perto dicere nōn possum an ipse r.

aa Ipse partim ex hoc

b Sed ex istis magis, quòd soli &c.

c Et in eo istos AEgyptiorum consuetudinem sequutos constat.

d Elaborant. *Vel*, Apparant. *Gall. accoustrent.*

e Per singulas regiones.

f Hic quidem non declaratur, sed alibi declaratum est.

g Quum in reditu Daphnas Pelusias venisset.

h Et per imprudētiam fecerunt vt AEgyptus pr.e. & pl. agendis vbique idonea, cō moditate ista careret. Nam, &c.

i Et varias formas, *uel uaria diuerticula* habentes. Regionem autem idcirco rex incidit vt ciuitat. *Hic pro* ἔθνος *legit* τόπος.

Europam transgressus, Scythas subegit & Thraces: ad quos vsque & non vlterius mihi videtur AEgyptius exercitus peruenisse, quoniam in istorum terra tituli, non vltra, positi apparēt. Hinc digressus retro abiit, & posteaquam ad Phasin subsedit, [a] quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquantulum copiarum reliquerit ad eam regionem incolēdam, an aliqui militum pertæsi peregrinationis, circa fluuium Phasin substiterint. Nam Colchi videntur AEgyptii esse, quod ipse prius notum quàm ex aliis auditū refero. Cuius rei quum mihi cupido incessisset vt vtrosque percontarer, magis Colchi reminiscebātur AEgyptiorum, quàm AEgyptii Colchorum. Dicebāt autem AEgyptii se opinari Colchos è Sesostris esse exercitu. [aa] Ipse autē ex hoc coniecturam capiebam, quòd atro colore sunt & crispo capillo (tametsi hoc pro nihilo putari posset, quum & alii sint huiuscemodi) [b] sed quòd isti præcipuè. Præterea quòd soli omnium hominum Colchi & AEgyptii & AEthiopes ab initio statim pudenda circuncidūt. Nam & Phœnices & Syrii, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab AEgyptiis & ipsi confitentur. Syrii verò qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis se nuper didicisse aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt qui circunciduntur: [c] & in hoc faciendo, agnoscuntur AEgyptii esse. AEgyptii verò atque AEthiopes, non queo dicere vtri ab vtris didicerint. nam videtur esse perantiquum. Sed quòd ex AEgypto, quum illic commercium haberent, didicerint, magnum mihi fit hoc testimonium: quòd hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitantur AEgyptios, nec eorum qui nascuntur, virilia circuncidunt. Agedum & aliud de Colchis dicam, in quo sint similes AEgyptiorum. Hi soli atque AEgyptii linum eadem ratione [d] operantur: omnísque vtrorunque vita pariter & lingua similis est. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, quū illud quod ab AEgypto venit, appelletur AEgyptiacum. Titulorum quos Sesostris rex AEgypti [e] regionatim erexit, pleriq; iam incolumes non extant: quosdam in Syria Palæstina ipse vidi inscriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ huius viri figuræ visuntur in petris incisæ: vna quidem quâ ex Epheso in Phocæam itur, altera verò, quâ è Sardibus Smyrnam versus. In quarum vtraque insculptus est vir magnitudine quinûm palmorum, dextra spiculum tenens: sinistra arcus, cæterámque item armaturam & AEgyptiacam & AEthiopicam gestans: & ex altero ad alterum humerum eūtes sacræ literæ AEgyptiacæ sunt insculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamen aut cuias fuerit, [f] ab hac parte non indicant, sed ab altera. Ea quidam conspicati, Memnonis imaginem esse coniectant, multùm à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin AEgyptium sacerdotes dicebant, redeuntem, multósque mortales earum gentium ac regionum quas subegerat, reportantem, eundem, [g] posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem AEgypto præfecerat, vnà cum liberis inuitatum: & quum ille domum exterius materia circumstipasset, struémque incendisset, re hūc intellecta extemplo cum vxore deliberasse, (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadente vt duos è sex liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transeuntes euaderent, ita fecisse: & duobus filiis ita incensis, cæteros vnà cum patre fuisse seruatos. Sesostrin in AEgyptum reuersum, vltionem de fratre sumpsisse: quam verò multitudinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea vsum in hæc fuisse. Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quíque ad diuortia aquarum, quæ nunc in AEgypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, [h] quia inuiti faciebant vt AEgyptum, prius equis & plaustris agendis vbique idoneam, redderēt non idoneam. Nam ab eo tempore AEgyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas [i] vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas putauit, vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio AEgypti essent, refluēte flumine non laborarēt penuria aquæ ad potādum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa AEgyptus intercisa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes AEgyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus instituti, imposita certa pēsione, quam illi quotannis soluerent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiēs regem, rei quæ contigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium inspiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum esset, vt ex residuo proportione taxatum vectigal penderetur: atque hinc geometria orta videtur in Græciam transcen-

disse. Nam polum & gnomonem, *id est normam*, & duodecim diei partes à Babyloniis Græci didicerunt. Solus hic AEgyptius rex imperio potitus est AEthiopiæ: monumentum quoque sui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas statuas, duas quidem tricenûm, vnam suam, alteram vxoris: quatuor autem, vicenûm cubitorum, totidem filiorum. Huic statuæ longo pòst tempore quũ Darii Persæ statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse quales gessisset Sesostris AEgyptius: quippe qui cum alias nationes nõ pauciores quàm Darius, tum verò Scythas subegisset: eóque iniquum esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis non esset illum supergressus. Hæc loquuto sacerdoti tamen ignouisse Darium ferunt. Defuncto Sesostre, regnum suscepisse Pheronem eius filium aiebant, & hunc nullam sumpsisse expeditionem, sed ei contigisse vt luminibus caperetur, idque hac de causa: Quum flumen eo tempore copiosissimum manaret, ita vt supra decem & octo cubitos rura transcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem [b] facinus admisisse, quòd sumptum spiculum in medios fluminis vortices contorserit: statímque laborasse ex oculis, ac visum amisisse, decennióque cæcum fuisse. Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum aduenisse, iam exactum esse tẽpus [c] calamitatis: visúmque ei rediturum, si oculos abluisset lotio mulieris quæ ad suum solius virum accessisset, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia vrinam vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps vrinam expertum, tandem vidisse. Túmque omnes mulieres quas fuisset expertus (præter eam cuius lotio lotus visum recepisset) vnam in vrbem coegisse, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, *id est rubra glèba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipsa vrbe omnes concremasse: & eam cuius lotio lotus visum recepisset, vxorem duxisse. Ergo ea clade liberatus cum alia in aliis templis donaria posuit, omnia memoratu digna, tum maximè memorabilia ac spectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos vocant, *à figura ueru*, centenûm cubitorum lõgitudinis, octonûm latitudinis. Huic in regno successisse aiebant virum Memphiten cui nomen esset lingua Græca Proteus. cuius nũc apud Memphin visitur fanũ, decorũ sanè ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circunquaque Phoenicibus Tyriis habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ: quam coniicio esse Helenæ Tyndari filiæ: tum quia apud Proteum fuisse diuersatam audiui, tum etiam quòd cognomine Veneris hospitæ appellatum est. Nam quæcunque sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percõtanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domum, in mari AEgæo ventis cursu excussum in AEgyptiacum pelagus: atque illinc, non remittentibus flatibus appulsum, in AEgyptum, ad ostium Nili quod vocatur Canobicum, atque ad Taricheas. Erat in eo littore, Herculis tẽplũ, quod nunc quoque est: ad quod siquis cuiuscunque hominis seruus confugiens capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexãdri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentésque deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum volentes: rémque omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao iniuriam. Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud huius ostii Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quamraptissimè Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: Peregrinus quidã venit genere Teucer, qui rem nefariã in Græcia perpetrauit: quippe seduxit hospitis vxorẽ, quam secum ducẽs cum multis admodum opibus, in tuam terram ventis appulsus est: vtrúmne sinemus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret, Virum istum, vndecunque is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, comprehensum ad me deducite, vt quidnam dicturus sit sciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauésque eius distinet: dehinc illum Helenámque cum opibus, atque etiam [d] seruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexandrum quísnam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantẽ in loquendo ac [e] tergiuersantem coarguebant ii qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens, Ego, nisi magni inter esse arbitrarer de nullo peregrino supplicium

a *Hæc adde post subegisset*, Darium autem Scythas vincere non potuisse. ideóque in.

b Proteruitate quadam sumpt.

c Pœnæ qua mulctaretur.

d Supplices, ἱκέτας, *pro quo hic legit* οἰκέτας.

e *Ad uerbum*, Non dicentem veritatem.

capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. [a] omnium hospitum deterrime, scelestissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta vxore: [b] neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momēti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuísque conuectoribus, vt è mea terra in aliam triduo trāsfretetis præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hūc Helenę ad Protea aduētum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mētionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexandrū abducētem Helenam, cum alibi fuisse errabundum, tū etiam Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis, ita versibus inquiens,

> Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
> Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab vrbe
> Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
> Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Meminit quoque in Odyssea his versibus,

> Hoc habuit Ioue nata probum præsénsque venenum,
> Quod Polydamna sibi Thonis donauerat vxor:
> AEgypti quæ terra ferax fert plurima mixtim,
> Multa quidem proba, multa autem damnosa venena.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit,

> Huc etiam AEgypto dii me tenuere reuerti
> Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse erratione Alexādri in AEgyptum. Est enim Syria AEgypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cum hi versus, tum verò hic locus, non minimùm, imò maximè probant Cyprios versus, non Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterùm, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorarent nécne, percontanti mihi, sacerdotes ita respondebant, se cognouisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorū copias auxilio venisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locóque communito, mittunt Ilium legatos, cúmque eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenam, [c] opésque quas Alexander furto asportasset, reposcisse, tum iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenam atque opes de quibus arguerentur, sed ea in AEgypto esse omnia: neque se iure reatum sustinere earum rerum quas Proteus AEgyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic vbi ad AEgyptum peruenit, & Memphin appulit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissimè hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes [d] pecunias suas. Et quum hæc assequutus esset Menelaus, tamen iniurius in AEgyptios extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset, idque iam diu, rem nefariam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectísque, haruspicinam fecit. Quod vbi eum fecisse rescitum est, inuisus & exagitatus [e] fuga in insulas Africæ obiacentes. Eò posteaquam se contulit, nihil amplius quod referrent AEgyptii habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebant, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant AEgyptiorum sacerdotes. Ego verò [f] ad ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adiicio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena, vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alii eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiam vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio poriretur. Quòd si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam

---

a Qui (ô omnium hominum deterrime) hospitio exceptus, scelestiss. *At hic pro ξείνων legit ξείνον, iungens cum αἰδρῶν, & omittens τυχών.*

b Neque verò tibi satis fuit cum illa rem habuisse, sed etiā sublata illa abiisti. Ac nē his quidem contentus, direpta hosp. *Potest & aliter exponi ἀνασπάσας.*

Iliad. ζ.

Odyss. δ.

Odyss. δ.

c *Vel,* Résque.

d *Vel,* Res suas.

e Nauibus in Libyam profugit. Inde quónam iter conuerterit, nihil ampl. *Hic interpr. pro νηυσὶ legit νησοίσι.*

f Et ipse assentior iis quæ de Hel. &c. his adiectis, Si, &c.

cum multi aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo tréſue aut plures perierant cum Græcis præliantes, ſiquid referentibus credi verſificatoribus debet: hæc,inquam,omnia quum contigiſſent, ego crediderim Priamum, vel ſi ipſe in contubernio Helenam habuiſſet, Achæis redditurum fuiſſe, cupiditate præſentia mala deuitandi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum,vt iam ſub eo res eſſent,ſeniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præſtãtior quàm ille, regnum eſſet defuncto Priamo ſuſcepturus: quem haudquaquam decuiſſet fratri iniuſtè agenti indulgere, quum præſertim tãta mala propter eum,tum priuatim ipſi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam,nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod ſentio dicam)diſponente,vt funditus euerſi planum facerent hominibus,magnarum iniuriarum magnas à diis eſſe vltiones. Et hæc quidẽ, [a] vt mihi videntur dicta ſunt.

Protei autem regnum dicebant ſuſcepiſſe Rhampſinitum,qui [b] memoriam ſui reliquit veſtibula ab occaſu ſpectantia templum Vulcani,& eregione veſtibulorum ſtatuit duo ſimulacra quinûm & vicenûm cubitorum longitudinis:quorum quod aquilonem ſpectat, [c] id AEſtatem: quod auſtrum, id Hyemem AEgyptii vocant, præpoſterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuiſſe, quam nemo regum qui deinceps ſcripti ſunt, ſuperare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxiſſe lapideum,cuius parietum vnus in exteriorem ædium partem pertingebat.ſed ſtructorem inſidiantem hoc fuiſſe machinatum:Is vnum è lapidibus ita ſtruxit vt è pariete facilè tolli à duobus viris atque adeo ab vno poſſet. AEdificio abſoluto,regem in eo pecuniam repoſuiſſe:interiecto tempore, ſtructorem illum, quũ eſſet vita exceſſurus,vocaſſe ad ſe filios(nam duos huic fuiſſe)eiſque narraſſe,ſe illis proſpiciẽtem, vt affluenter vitam degerent, aſtutè ædificaſſe regis ærarium: [d] denique omnia illis expoſuiſſe planè, menſuráſque ad lapidem amouendum docuiſſe,ac dixiſſe, illos hæc obſeruantes,regii ærarii quæſtores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem diſtuliſſe.noctu enim ad regiam accedentes, lapidẽ ædificii inuentum nullo negotio amouiſſe,multúmque pecuniæ expilaſſe. Quum autem rex fortè fuiſſet ædificium ingreſſus,viderétque vaſa nummorum imminuta, obſtupuiſſe: nec habuiſſe quem inſimularet, quum & ſigna ſalua & ædificium obſeratum eſſet. Vbi autem iterum ac tertiò aperiẽti minor aſſiduè pecunia [e] apparebat,hoc feciſſe,ne fures cum furto abirent:Laqueos faciendos curaſſe, & eos circa vaſa in quibus pecuniæ inerant collocaſſe:fures,quemadmodum ſuperiori tempore,quum veniſſent, & alter eorum penetrans ad vas recta perrexiſſet,cum fuiſſe laqueo retentum: & vbi agnouit quo in malo eſſet,protinus fratrem vocaſſe, & præſentis cõditionis ſuæ certiorem feciſſe:iuſſiſſeq; vt quamcelerrimè introgreſſus ſibi caput abſcinderet:ne ipſe conſpectus agnitúſque quis eſſet,etiam illum vita perderet. Qui quum viſus eſſet probè dicere,fratrem ei obſequentem ita feciſſe: & adaptato lapide domum abiſſe,fratris caput aſportantem. Vbi dies illuxit,ingreſſum in ædificium regem expauiſſe,cernentem corpus furis in laqueo ſine capite,& ædificium incorruptum, nullúmque neque ingreſſum neque egreſſum habens. Ita abiſſe, atque ita faciendum ſtatuiſſe vt furis cadauer è muro ſuſpenderet:cuſtodéſque illic appoſuiſſe, iuſſos vt ſiquem plorantem aut miſerantem animaduertiſſent, eum ad ſe perducerent. Suſpenſo cadauere matrem indignè tuliſſe, alloquutámque filium qui ſupererat, imperaſſe vt quacunque ratione machinari poſſet, corpus fratris reſolueret aſportarétque:id ſi negligeret, minatam ſe regem eſſe adituram ad eum indicandũ quòd pecunias regias haberet. Aduerſus hanc quum filius multa verba faceret,nec perſuaderet,quòd illa rem grauiter accipiebat,eum talem rem fuiſſe commentum:Inſtratis aſinis vtres vino plenos impoſuiſſe: & poſtquam agendo aſinos iuxta cuſtodes fuit ante ſuſpenſum cadauer, [f] reuulſis ligaculis,duos tréſue pedes reſoluiſſe: & quũ vinum proflueret,tum caput cædentem,vehemẽter vociferatũ eſſe,tãquam neſcientem ad quem prius aſinorum ſe conuerteret. Cuſtodes quum multum vini profluere viderent,concurriſſe cum vaſis in viam:& id quod profluere lucrifacientes comportaſſe. Iſtum ſimulata iracundia omnibus maledixiſſe, aliquantóque pòſt illis conſolantibus, finxiſſe ſe mitigatum, & ab iraſcendo deſiſſe. Tandem ſeduxiſſe è via aſinos atque inſtruxiſſe: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem laceſſeret,vt riſum eliceret, donaſſe illis vnum ex vtribus. Atque eos illic,vt erant diſcumbentes,potare conſtituiſſe, prehenſantes hominem ac iubentes vt ſecum ad compotandum maneret: atque iſtum obſequutum

[a] Ex opinione mea d.

[b] Monimenta.

[c] Id AEſtatem vocant, & eum quidem adorant atque beneficiis proſequũtur: ei autem qui ad notum eſt,& Hyems vocatur, cõtraria iſtis faciunt.

[d] Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent,apertè expoſuiſſet,eius menſuram dediſſe, ac fore dixiſſe vt ſi hæc obſeruarent,regii ær.

[e] Apparebat (nam fures non deſinere diripere) ipſum hæc feciſſe.Laqueos, &c. Vel (*utpote furibus aſſiduè diripientibus*)

[f] Detractis vtrium duobus aut tribus peronibus,*ſeu ſacculis*, reſoluiſſe illos laxatis vinculis.

remanſiſſe: & quum inter potãdum comiter acciperetur, donaſſe inſuper alterum vtrem. Ita ſe vino ingurgitantes cuſtodes, admodũ temulentos eſſe factos, ſomnóque oppreſſos, ibidem vbi potauerant obdormiſſe. Iſtum, vbi multum noctis erat, tunc corpus fratris diſſoluiſſe, & cuſtodum malas dextras in contumeliam deraſiſſe, & aſinos impoſito cadauere domum verſus agitaſſe, exequutúmque imperia matris. Regem, vbi ei renuntiatum eſt furem cadauer ſurripuiſſe, acerbè tuliſſe: & quũ vellet quoquomodo inuenire quíſnam eſſet iſta machinatus, hoc feciſſe, quod apud me caret fide: Filiam ſuam domi proſtituiſſe, iuſſam omnes indifferenter excipere: ſed priuſquam coirent, adigere ad ſibi dicendum quídnam in vita eſſet actum à ſe ſolertiſſimum ac ſceleſtiſſimum: & qui narraret quæ circa furem acta eſſent, eum comprehenderet, neque exire permitteret. Quum itaque filia patris imperia faceret, furem, [a] quòd audiſſet quamobrem iſta fierent, cupiẽtem euadere verſutiam regis, hoc egiſſe: Recentis mortui amputatam ex humero manum ſub pallio ferentem iſſe, atque ingreſſum ad filiam regis, quũ interrogatus eſſet eadem quæ cæteri, enarraſſe, hoc ſe ſceleſtiſſimũ perpetraſſe, quòd fratris in ærario regis laqueo capti caput amputaſſet: ſolertiſſimũ autem, quòd cadauer fratris ſuſpenſum reſoluiſſet, cuſtodibus prius ebriis factis. Illam, quum hæc audiſſet, manum in hunc inieciſſe, eíque furem in tenebris manum mortui porrexiſſe. Quam mulier quum apprehendiſſet, manum ſe huiús tenere rata, iſtum per fores ſe proripuiſſe, muliere deluſa. Poſtquam & hæc renuntiata ſunt regi, ſtuporem incuſſiſſe tum aſtutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum dimiſſis per omnes vrbes nuntiis, regem edixiſſe, non modò veniam ſed etiam magna munera manere furem, ſi in conſpectum ipſius veniret: ita furem, fide habita, ad eum veniſſe: eíque Rhampſinitum, magna viri admiratione ductum, filiam ſuam collocaſſe, tãquam ex omnibus mortalibus plurima ſcienti. Nam AEgyptios quidem cæteris, hunc autem AEgyptiis antecellere. Poſt hæc aiebant regẽ hunc deſcẽdiſſe viuum ſub terram, eò vbi Græci opinantur ſedes infernas eſſe, & ibi cum Cerere alea luſiſſe: & aliquando victorem, aliquando victum fuiſſe: & ſurſum iterum fuiſſe reuerſum, munus ab ea obtinentẽ mantile aureum. Quod tempus à Rhampſiniti deſcenſu ad reditum, dicebant feriatum eſſe apud AEgyptios. Idque ego ad meam memoriam ſcio obſeruatum. Verùm [b] an ob id ſic feriati ſint AEgyptii, aſſerere nõ poſſum: ſed ſacerdotes pallium quoddam, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex ſuis induere, & oculos mitra obducere: quem geſtantem pallium vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipſos redire illo relicto. Hunc autem ſacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti ſtadia abeſt: & rurſus à templo in eundem locum à lupis reduci. [c] Quæ ab AEgyptiis referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem in omni ſermone conſtitutum eſt ea ſcribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatũ tenere Cererem & Liberum AEgyptii aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis eſſe immortalem, quæ de mortuo corpore ſubinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur, immigraret. Atque vbi per omnia ſe circumtuliſſet, terreſtria, marina, volucria, rurſus in aliquod hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem ſunt è Græcis qui vſurpauerint tanquam ſuam ipſorum, alii prius, alii poſterius. quorum ego nomina ſciens, non duco ſcribenda. Ad Rhampſinitum vſq; regem aiebant in AEgypto viguiſſe ſanè [d] ius omne. Poſt hunc autem, qui in regno ſucceſſit Cheopem in omne flagitium fuiſſe prolapſum. Omnibus nanque eum templis obſeratis, ante omnia AEgyptiis ne ſacrificarent interdixiſſe. Deinde iuſſiſſe vt in ſuis ipſius operibus exercerentur: aliis, vt ex lapidicinis Arabici montis ſaxa exciperent, & illinc ad Nilum vſque protraherent: aliis, vt tranſmiſſo flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherẽt. Faciebant autem opus circiter decem hominum myriades, *id eſt centum millia*, ternis ſemper menſibus ſingulæ. In ea via populus dum trahendis ſaxis atteritur, decennẽ tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quàm pyramidem extruxiſſe. Cuius longitudo eſt quinque ſtadiorum, latitudo decem paſſuum: [e] altitudo (vbi maxima eſt) octo paſſuum, lapide polito & animalibus inſculpto. In hac decem annos fuiſſe conſumptos, & in ſubterraneis ædibus in tumulo, ſupra quem pyramides ſtant, quas fecit ſibi pro ſepulchro, in inſula intromiſſo per foſſam Nilo. Verùm in pyramide hac annos viginti abſumptos: cuius ſingulæ frontes (nam eſt formæ quadratæ) ſunt [f] octogenũm iugerum pari altitudine, ſaxis dolatis decentiſſiméque coagmentatis, quorum

a *Vel*, Qui intelligeret.

b An ob id, an ob aliud quippiã ſic feriẽtur AEgyptii, aſſerere non poſſum. Sacerdotes autem pallium quoddam eo ipſo die contextum vni ex ſuis induũt, & oculos mitra obducunt: quem geſt. pall. vbi in v. dedux. q. f. ad C. templũ, ipſi redeunt illo relicto.

c Et hæc quidem tum ab AEgyptiis relata ſunt, quæ cuic. cr. vid. is eis vtatur. Mihi autem toto hoc opere, *uel tota hac narratione*, conſtitut.

d Omnem legum æquitatem, &c.

e Altitudo autem, qua parte eſt altior ſe ipſa. *Sic ad uerbum. Intelligit autem faſtigium ipſius pyramidis. Gall. La pointe, uel, l'eguille.*

f Octogenũm pedum.

quorum nullum est minus triginta pedum. Fuit autẽ extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam scalas, quidam arulas vocant. Posteaquam eam principio talem fecissent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinẽ graduum leuantes.[a] Vbi super hunc gradũ lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alterã machinã. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebatur. [b]Dictum sit à nobis de vtroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæque ex pyramide, quæ erãt altissima: deinde gradatim sequentia: nouissimè verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide literæ AEgyptiacæ scriptæ, indicant quantũ sit erogatum in operarios pro [c]apio, cæpis, & alliis: quod interpres earum literarum (vt probè reminiscor) aiebat in summa mille & sexcẽta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel [d]in vestiarium operariorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (vt ego opinor) lapides exciderunt atque portarunt, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Propter quod eo flagitii deuenisse Cheopem, vt pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quantumcunque faceret quæstum. (nõ enim dicebatur quantum) eámque cum patris iussa fecisse, tum verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. itaque singulos ad se intrantes orasse vt sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem quæ stat in medio triũ, in conspectu pyramidis magnæ, cuius vnumquodque latus [e]sesquiiugerum est.

Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem AEgyptii dicebant, eóque defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem instituto vsum cum in aliis, tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos sumus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodum in alteram) influit, sed extructo aquæductu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt.[f] Fulsisse tum ex AEthiopico lapide versicolore primùm domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum ferè pedum celsitudinis. Porrò quinquaginta sex annos regnasse Chephrenem aiebant: ita centum & sex anni supputantur quibus AEgyptii in omni calamitate versati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges AEgyptii præ odio ne nominare quidem volunt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in AEgypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eúmque paterna perosum facta, & templa reserasse, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc AEgyptii maximè prędicabant, tum ob alia quæ bene iudicabat, tum verò quòd conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, vt indignatiotioni hominis satisfaceret. Quum autem esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque [g] ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiæ, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supramodum dum doleret, vellétque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quàm cæteri, fecisse ligneam bouem cauam, quam quum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. neque humo bos hæc condita est, sed ad meam vsque memoriam in propatulo [h]fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarii odores,[i] inferuntur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stãt enim colossi, *id est grandia simulachra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nũc earum hæc esse simulachra eius mali quod viuæ passæ fuissent. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatem ad pedes

a Atque prout in eũ lapis attollebatur.

b Dictum enim sit à nobis quod aiũt in vtranque partem.

c Raphano.

d Vestem, *id est uestitum*, operariorum, dum per id quod dixi tempus opera extruerent.

e Sesquiplethri spatiũ habet. *Ad uerbum, Sesquiplethrum est, id est, 150 patet pedes.*

f Primo autẽ ædificio ex lapide AEthiopico versicolore ædificato, quadraginta pedibus infra, alteram ædificauit eadem magnitudine, magnæ contiguam. *ut legatur* οἰκοδόμησε *pro* οἰκοδόμησε.

g Ita se gereret.

h Extabat in vrbe, &c. *uel, uisebatur.*

i Adolentur.

eorum stratæ visebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum verò ceruicem & caput crasso admodum auro: cuius inter media cornua [a] circulus annexus inest, soli assimilatus. Neque stãs est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis vacca viua. Effertur autem è conclaui quotannis. & postquam AEgyptii verberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eã orasse patrem Mycerinum, vt defuncta quotãnis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filiæ, secundo loco hæc accidisse: Ex vrbe Buti venisse oraculum, fore vt sex omnino annos viueret, septimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, vicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quòd, quũ pater suus & patruus qui deorum immemores templa clauserant, hominésque perdiderant, tandiu vixissent, ipse piè faciens tam citò foret vita defuncturus. Rursus ei venisse dicuntur ex oraculo responsa, eapropter ipsum properè vitam finiturum quòd non id faceret [b] quod deberet. Oportuisse enim AEgyptum centum quinquaginta annis affligi: idque duos qui ante eum fuissent reges didicisse, ipsum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Mycerinus, se iã à numinibus damnatũ, lucernas fecisse permultas, quibus quum noctesceret accensis, potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittentẽ quin per paludes pérque nemora vagaretur, [c] vtq; audiretur iuuenilibus in rebus studiosissimè versari. Hęc autem idcirco excogitarat, quòd vellet oraculum conuincere mendacii, vt duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem paterna, vicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuiorem, [d] quæ est trium iugerum, AEthiopico ex lapide ad medium vsque. Hanc quidam Græcorum volunt esse Rhodopis mulieris prostãtis, non rectè sentientes: qui ne nosse quidem videntur quænam fuerit Rhodopis de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illa sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (vt sic dicam) millia consumpta sunt. Ad hæc, non istius sed Amasis regis tẽporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis qui istas pyramides reliquerũt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samii, ex vrbe Vulcani, conserua AEsopi fabularum scriptoris ([e] nam & hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronuntiarent, siquis sumere pœnas vellet [f] animæ AEsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & AEsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in AEgyptum abiit, à Xãtho Samio transportata. Et quum eò ad quæstum faciendum venisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo viro Mitylenæo, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in AEgypto remansit: gratiosáque vehementer effecta ingentes opes [g] comparauit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. [h] Ex quarum opum decima parte cuicunque etiam hoc volenti cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Quum enim optaret memoriã sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatũ non est neque donatũ, ídque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt eregione templi, post aram quam Chii donauerunt. Gaudent autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. nam hæc de qua mentio habetur, adeò nobilitata est fama, vt nemo Græcorũ non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm prioris: [i] cuius amore Charaxus insaniens Mitylenẽ rediit, vt meminit Sappho, cõuitiis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus. Post Mycerinũ autẽ AEgypti regẽ fuisse dicebant sacerdotes Asychin, eúmque fecisse Vulcano porticum ad solem oriẽtem, longè pulcherrimã longéque maximã. [k] Habere enim vbique cũ figuras insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud verò maximum ab hoc rege fuisse factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legẽ hanc AEgyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniã mutuò acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adiecisse, vt penes creditorem esset potestas omnis sepulchri debitoris, vtque hæc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, si dissoluere æs alienũ recusaret, fas non esset sepeliri aut in paterno aut vllo in alio sepulchro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepulturæ mandare. Hunc præterea regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriam sui

a Orbis est solis aureus assimilatus.

b Quod in fatis esset vt faceret.

c Et vbi intelligeret cœnacula esse commodissima.

d Trium plethrorum, *id est pedum* 300.

e Nã & hic Iadmonis fuit, vt hinc maximè ostendit. Siq.

f *Id est uitæ, uel pro uita.*

g Comparauit, pro Rhodopes quidem cõditione, neque tamen ad potentiã tantã peruenit. *Vel ad tantũ regnũ. At Valla pro* τυραννίδα *legit* πυραμίδα. *Quam lectionem sequendo (quæ & in aliquot uet. quibusdam cod. habetur) ita uerte,* Sed non quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.

h Nam quũ ipsius opum decimam partẽ quiuis etiam nũc cernere possit, nõ est cur magnas ipsi opes tribuamus.

i Charaxus autem quum liberata Rhodope Mitylenẽ rediisset, Sappho versibus suis illũ est valde insectata.

k Habere enim cũ alias porticus, figurasque bene sculptas, & alias infinitas ædificiorum species, tum verò ista longè plura. Hoc regnante quum non sine magna difficultate pecunias alii cum aliis cõmunicarent, legem hanc AEgyptiis fuisse dicebãt, vt ita demum, &c. *Vt distinguatur post* μάλιστα. *ita tamen ut hæc uerba ad sequentia referri possint. q. d. Ista quæ sequuntur: quanuis sit* ἐκεῖνα, *non* ταῦτα, *aut* τάδε.

pyramidem lateritiam, incisis lapidi literis in hæc verba, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBVS [a] COMPARES, QVAE TANTVM ILLIS PRAECELLO QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, [aa] ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT. atque id demũ operis hunc regem edidisse. Post hunc regnasse cæcum quendam ex vrbe Anysi, nomine Anysin: atque eo regnante, excurrisse in AEgyptum magna cum manu AEthiopum Sabacum regem: & quum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illum regnasse in AEgypto quinquaginta annos: idque intra tempus ista edidisse: Quoties AEgyptiorum quisquam aliquid deliquisset, neminem voluisse morte afficere: sed pro sui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendam certam mensuram aggerum intra vrbem vnde quisque [b] incolentium erat. Atque ita vrbes sunt etiam sublimiores effectæ. nam primùm humus aggesta fuerat ab iis qui sub rege Sesostre riuos effoderant: iterum sub rege AEthiope valde sunt vrbes factæ excelsæ, cum cæteræ quæ in AEgypto sunt, tum verò (vt mihi videtur) Bubastis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata. In qua vrbe templum est Bubastis, [c] quæ nostra lingua dicitur Diana, omnium maximè memorabile. Quo etsi alia sunt tum grandiora, tum sumptuosiora, nullum tamen est aspectu iucundius. id ita se habet: Cætera præter accessum insula est: cuius ad ingressum vsque duo è Nilo fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præterfluentia, centum vtrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius vestibulum decem passibus sublime est figuris senûm cubitorum adornatum. Id templum in media vrbe situm, vndique circumeuntium oculis subiicitur. nam quum vrbs sit aggestu terræ sublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro speculo est. illud [d] materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti procerissimarũ arborũ manu consitarũ luco ambiente, in quo delubro statua est. [e] Lõgitudo templi quoquouersus vnius est stadii. Ab eius ingressu via per forum orientem versus, quæ fert ad Mercurii templum, tria circiter stadia longitudinis & [f] quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, vtrinque arboribus manu consitis in cælum euntibus. Atque hunc quidem in modum templum habet. Verùm se ita ad extremum liberatos AEthiope referebant, quòd ille per quietem oblata sibi visione, fugæ se mandauerit. Visus est sibi videre quendam astantem, qui suaderet ipsi vt congregatos cunctos AEgypti sacerdotes incideret medios. Hac eũ visione conspecta dixisse, videri sibi deos demonstrare hanc occasionem, vt piaculo in sacra commisso, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: se verò nequaquã ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tempus quod ipsi à diis vaticinatum esset, quousque foret in AEgypto regnaturus. Etenim quum in AEthiopia ageret, oraculis quibus vtuntur AEthiopes, responderat deus, fore vt is in AEgypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum excessisset, & viso insomnii perturbatus esset Sabacus, vltrò ex AEgypto concessit. Eo profecto ex AEgypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: vbi quinquaginta annos habitasse insulam, cinere atque humo aggesta. Nam vt quisque AEgyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtæum inuenire potuit, sed septingentis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire: cui insulæ nomen est Elbo, decem omnino stadiorum magnitudinis. Post hũc regnasse sacerdotem Vulcani, nomine Sethon: eúmque bellatoribus AEgyptiis abusum fuisse, contemptui habens tanquam sibi non opportunos, & cum aliis ignominiis affecisse, tum verò [g] agris exuisse quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est vt, quum postea Sanacharibus Arabũ Assyriorúmq; rex cum magnis copiis inuasisset AEgyptum, [h] noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilii inopem, in cœnaculum se contulisse: ibíque apud simulachrum comploraſſe quãta pati periclitaretur: eíque inter lamentationẽ obrepsisse somnum: & inter quietem visum astare deum, exhortantem nihil eum molesti passurũ, si copiis Arabũ obuiam iret: se enim auxiliarios ei missurũ. His insomniis fretum sacerdotem, sumptis AEgyptiorum iis qui sequi vellet, castra in Pelusio posuisse. (hâc enim AEgyptus inuaditur) nec eum fuisse quempiam bellatorum sequutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Eò quum peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita vt postera die hostes armis exuti

a *Videtur aliud legisse quàm* κατονοῦς.

aa Lateres duxerũt, & me in talem formã redeg.

b Nocentium.

c Est autem Bubastis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. *i. Diana. Sed hæc uerba habetur in cod. Gr. post ista, Nullum tamen est aspectu iucundius.*

d Septem figuris exculptum.

e Latitudo autem & longitudo t.

f Quatuor plethrorum, *id est* 400 *pedum.*

g Aruris exuisse. *Quæ mensura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.*

h Noluerint ei milites AEgyptii opitulari. *Vel, Bellatores AEgyptii. Videtur significare eos qui rei militaris scientiam profiterentur. Ipse Valla bellatores paulo antè interpretatur, & alibi pugnatores.*

fugam fecerint, multis amissis. Eóque nûc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicens, IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc vsque narrationis locum & AEgyptii & sacerdotes referebant, demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc qui postremus regnauit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta vnam, & totidem interea pontifices totidémque reges. Trecentæ autem progenies decem millia annorum valent. (nam tres virorum progenies, centum anni sunt.) vna & quadraginta, quæ reliquę sunt vltra trecentas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentósque & quadraginta annos, negabant vllum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidem AEgypti qui aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse ortum. bis quidem illinc exortum, vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in AEgypto esse immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nec quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [a] Atque ante Hecatæum sermonum scriptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vitæ qua quisque vixerat. enumerantes itaque sacerdotes ostendebant mihi vnumquenque eorum esse filium proximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percensendo, donec omnes exposuerant. Atque Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent vnicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadragintaquinque [b]commemorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum *καλὸς κἀγαθός, id est honestus & bonus.* Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multùm à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in AEgypto principes, [c] vnà cum hominibus habitãtes, & eorum semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quẽ Græci Apollinẽ nominant. Hunc, postquã extinxit Typhonem, regnasse in AEgypto postremum. Osiris autẽ Græca lingua est Dionysus, *id est Liber.* Atqui apud Græcos nouissimi deorum esse censentur Hercules, Dionysus & Pan: at apud AEgyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertii vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quãtum annorum ad Amasin regem esse ipsi AEgyptii aiunt, superius à me patefactũ est. A Pane verò plus annorum esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem quindecim millia annorum supputantur. Et hæc AEgyptii pro compertis asseuerant, séque scire assiduè supputando, sempérque annos describendo. A Dionyso quidem certè, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni ferme mille sexcenti: ab Hercule verò Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorũ est quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius sibi videtur, eo quisque vtatur licet: [d] mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti in Græcia cum celebres fuissent, tum senuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorũ deorum nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionysum, statim editum, ab Ioue insutum in femore, portatúmque in Nyssam quæ est supra AEgyptũ in AEthiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, vbinã à partu sit educatus. ex quo fit mihi manifestum, Græcos audiuisse posterius horum quàm aliorum deorũ nomina: & ex eo tẽpore illorum progenies recẽsuisse quo primũ de iis audierãt. atque hæc quidem AEgyptii aiũt. Quæ verò cæteri homines cum AEgyptiis cõsentiẽtes memorãt in hac regione fuisse gesta, hæc iã explicabo, [e] aliquid etiã his quæ ego vidi conferẽtibus. Post Vulcani sacerdotem regem *suum* AEgyptii libertatẽ adepti, duodecim sibi reges (nullo enim temporis momento poterant sine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni AEgypto distincta. Isti iunctis inter se affinitatibus

a Iam prius autem Hecatæo historiographo apud Thebas originem generis sui recensenti, ac progen. fam. suæ ad sextumdecimum vsque deum repetẽti, sacerdotes Iouis tale quiddam fec. quod mihi recens. originem fam. meæ. Introducto in q.gr.cœn. en.demonstr.tot è ligno colossos quot dixi. Illic enim singuli pontifices adhuc viui imaginem suam collocãt. Enumer. itaque, &c.

b Commemorarẽt Piromidas cognominatos, neque tamen refer. Legendo πίρωμις ἐπονομαζομένους.

c Minimè cum hominibus versantes.

d A me verò quæ sit de illis sententia cõmemoratũ est. Quòd si & isti, videlicet Dionysus ex Semele, & Pã ex Penelope genitus in Græcia celebres fuissent ac cõsenuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam posset aliquis & hos alios, &c.

e Quibus aliquid etiã adiicietur ex iis quæ ipse cõspexi. Post Vulc.

regnabant, pactionibus initis ne mutuò auferre imperium conarētur, néue quis plus alio quippiam obtinere quæreret, ſed vt eſſent inter ſe quamamiciſſimi. Atque ea de cauſa has pactiones arctas accuratáſque inierunt, quòd eis inter initia, ſimulatque tyrannides inuaſerunt, reſponſum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libaſſet, eum totius AEgypti regno potiturum.[a] Vbi omnia ſacra exequuti ſunt, placitum eſt eis aliquod relinquere ſui commune monumentum: ex eóque placito fecerunt labyrinthum, paulo ſupra ſtagnum Mœrios, maximè vrbem verſus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aſpexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis ſpeciem [b] ratiocinetur, minus concipiet quàm pro labore & ſumptu huius labyrinthi. Tametſi enim Epheſi templum eſt memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant narratione maiores, quarum ſingulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparādæ ſunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ ſunt tecto opertæ, portis oppoſitis altrinſecus: ſex ad aquilonem contiguæ, totidem ad auſtrum vergentes, eodem extrinſecus muro præcluſæ. Bifaria in eo ſunt domicilia, vna ſubterranea, altera ſuperiora [c] illis impoſita, vtraque numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ ſuperiora ſunt, ipſi vidimus, & quæ aſpeximus enarramus: ſubterranea verò auditu didicimus. [d] Nam præpoſiti AEgyptiorum nolebant vllo pacto illa monſtrari, quòd dicerent illic ſepulchra eſſe tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum ſacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipſi aſpeximus humanis operibus maiora. nā egreſſus per tecta, & [e] regreſſus per aulas diuerſiſſimi, infinita me admiratione afficiebāt. Ex aula in conclauia tranſitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in ſolaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum eſt, ſculptilibus paſſim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digeſto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta paſſuum, in qua grandia ſunt inſculpta animalia, ad quam iter ſub terra fit. Et quum talis ſit labyrinthus, tamen ſtagnum Mœrios, ad quam labyrinthus ædificatus eſt, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu menſura trium millium & ſexcentorum ſtadiorum eſt, ſchœnorum ſexaginta, quanta videlicet ipſius AEgypti ad mare menſura eſt. Iacet autem ſtagnum longo ſitu aquilonem verſus auſtrúmque: altitudine, vbi eius profundiſſimum eſt, quinquaginta paſſuum. Quòd autem manu facta ſit ac depreſſa, indicat, quòd in eius fermè medio ſtant duæ pyramides, quinquaginta paſſus ab aqua extantes, altero tanto ædificii aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus eſt coloſſus in ſolio ſedens: ita pyramides ſunt centum paſſuum. Centum autem [f] iuſti paſſus ſunt ſtadium vnum [g] ſex iugerum. Paſſus, inquam, menſuræ ſex pedum, ſiue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti verò, ſex palmorum. Aqua ſtagni natiua non eſt, vtpote ſolo illo admodum arido, ſed è Nilo deriuata, ſex menſibus in ſtagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illiſque ſex menſibus quibus effluit, [h] augens regium fiſcum talentis argenti ſingulis, in ſingulos dies, prouentu piſcium, quum influit, viginti mnis. Hoc ſtagnum dicebāt etiam indigenæ euadere in Syrtin Africæ, perforato ſub terram meatu in mediterranea [i] Heſperiam verſus, ſecundum montem Memphi imminentem. Verùm quum humū è lacu egeſtam nuſquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum vbinam eſſet humus illinc defoſſa. [k] Illi dicere fuiſſe deportatam, facilè id mihi perſuadentes: quippe qui ſimile quiddā factum eſſe apud Ninū vrbem Aſſyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in theſauris ſubterraneis abſtruſam, compilare quum cōſtituiſſent, à ſuis domibus fodere exorſi ſunt, dimenſi viā ſub terra ad regias ædes, eámque humum è cuniculis effoſſam, vbi nox aderat, in flumem Tigrim (qui Ninū præterfluit) exportabant, donec id quod optabant perfecere. Eodē modo audiui in AEgypto hāc alteram fuiſſe factam lacunam, præter quam quòd nō noctu hæc, ſed interdiu eſt facta. AEgyptios enim humum quam effodiebāt, in Nilum extuliſſe, quam ille acceptam diſſiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuiſſe depreſſus. Duodecim autem reges quū iuſtè degerēt, ac ſtato tempore in tēplo Vulcani ſacrificaſſent, & vltimo die feſto libaturi eſſent, porrexit eis pōtifex aureas phialas, quibus libare conſueuerant, aberrans numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi Pſammitichus, qui poſtremus eorum ſtabat, quū nō haberet phialam, detractam ſibi æream galeam tenuit, libauítq;. Ferebāt autem & cæteri omnes

[a] Nam in omnibus templis conuenire ſolebant. Viſum autem eſt eis, &c.

[b] AEſtimet. *Vel, colligat.*

[c] Illis *aulis* impoſita numero tria millia, ſingula *uidelicet* mille quingenta.

[d] Nam qui ex AEgyptiis præfecti erant *labyrintho.*

[e] Anfractus, *uel, implicitæ uiæ*, per aulas diuerſiſſimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in conclauia tranſeuntibus, ex cōclauibus in cub.

[f] *Videtur reſpondere hæc Græca phraſis Gallicæ.*

[g] Sex plethrorum. *Id eſt* 100 *pedum.*

[h] In regium fiſcum talenta argenti ſingula ſingulis diebus ex prouentu piſciū perſoluit: quum influit, viginti minas.

[i] Occidentem verſus.

[k] At illi quónam eſſet deportata, mihi expoſuerunt.

reges,& tunc quoque gestabãt galeas. Nec tum quidem dolo malo Psammitichus galeam tenuit. [a] Cæteri tamen id consultò factũ esse à Psammitichο existimantes, & in memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum solum regẽ AEgypti futurum, non censuerunt quidem æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam [b] rimando compererunt non id illum fecisse industria: sed maxima potentiæ suæ parte exutum in palustria relegandum, ne illinc egressus, cæteræ AEgypto se immisceret. Hũc Psammitichum, [c] quum Sabacũ AEthiopem, qui patrem eius Necon interemerat, fugisset in Syriam, postquã AEthiops, ex insomnii visione abiit, reduxerunt ii AEgyptii qui sunt [d] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret vnà cum vndecim regibus, contigit ei vt fugeret iterũ propter illã galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominiosè tractatus ab illis esset, statuit vltum ire qui ipsum persequuti essent. Itaque ex oraculo Latonæ, quod in vrbe Buti apud AEgyptios veracissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam vltionem ei è mari viris æreis [e] existentibus. Quod respõsum ei magnam incredulitatem offudit, viros æreos ipsi in auxilium venturos. Non lõgo tempore interiecto, Iones quosdam & Cares prædandi gratia nauigantes, necessitas compulit applicare ad AEgyptum. Hi quum in terram exissent ære armati, AEgyptiorum quidam nuncium fert Psammiticho ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos viros campestria populari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cũ Ionibus & Caribus facit: eósq; magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum vnà cum iis AEgyptiis qui secum sentiebãt, cúmq; auxiliariis, reges sustulit. Omni potitus AEgypto, fecit in Memphi tum Vulcano vestibula ad ventum austrũ vergẽtia, tum e regione vestibulorũ aulam Api, (in qua Apis educatur, quũ apparuerit) vndique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula stãt loco columnarum colossi duodenûm cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribúsque, quibus fuerat vsus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandũ posita altrinsecus prædia Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tum verò cætera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pueros quinetiam AEgyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in AEgypto interpretes sunt. Incoluerũt autem Iones & Cares diu hæc loca [f] contra mare, aliquãtulum supra vrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in sui tutelam aduersus AEgyptios. Post sedes ab istis in AEgypto collocatas, Græci cum illis ita commercium habuerunt, & nos res in AEgypto gestas, à Psammiticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi AEgyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc, [g] & vestigia naualium, & domorum rudera, ad meam vsque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus AEgypto potitus est. De oraculo autem quod est in AEgypto, cum feci multa verba, tũ faciã, vt pote de re memoratu digna. Est enim oraculũ hoc in AEgypto, sacrum Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (vt superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe templa sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenûm cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaq; eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrũ. Secũdo loco insula quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templũ quod Buti est: quæ insula ab AEgyptiis fertur innare. Ego tamen eam neq; innantem vidi, neque se mouẽtem: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnũ est, & aræ trifariè extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc AEgyptii rationem reddunt: quòd Latona (quæ ex octo numinibus quæ prima extiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam Apollinem & Dianam

a At illi mente cõprehenso facto Psammitichi, atque oraculo ipsis reddito. *Vel, Quum Psammitichi factũ & sibi redditum oraculum apud se considerassent.*

b Quæstione habita comper.

c Quum Sabacum AEthiopem fugiens, qui patrem eius volẽs interemerat, in Syriã venisset, postq. &c. *Valla ex ἑκών. (i. volẽs, nõ per imprudẽtiam) fecit nomen proprium* Necon.

d E præfectura.

e Repentè apparẽtibus. *Vel, In conspectum venientibus.*

f Propemodũ ad mare, infra vrbẽ Bub.

g Et canales quib[9] deducebantur naues.

aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonā verò, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem AEgyptiacè Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana verò Bubastis. Atque hinc solùm non aliunde AEschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus [a] omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, ideóque insulam redditam esse natātem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus verò in AEgypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ vrbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*duntaxat* quas nouimus) sustinuit obsidionē. Psammitichi filius qui regnum AEgypti suscepit, extitit Necus, qui fossam ad rubrum mare ferētem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hāc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin vrbem, iuxta oppidū Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie AEgypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt [aa] cōtinens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad huius montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert) in sinum Arabicum. Quâ igitur breuissimus tractus & maximè compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à mōte Casio, qui AEgyptum Syriámque disterminat, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimū est: verùm fossa multo longior, scilicet quanto est [b] confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum viginti millia AEgyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus destitit, hoc [c] interpellatus oraculo, eum id opus barbaro præmunire. AEgyptii autem barbaros omnes vocant qui non ipsorum lingua loquuntur. Supersedens itaque à facienda fossa Necus, [d] ad militum copias se conuertit, atque ad classes quæ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc [e] vestigia naualium ostendunt. Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est vsus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potitus est, & post prælium, Cadyti magna Syriæ vrbe. [f] In vestitu autem curiosus quum fuisset, illum Apollini dicatū ad Brāchidas Milesiorum misit. Hic perfectis decem & septem imperii sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo. Eo apud AEgyptum regnante, nuncii Eleorum aduenerunt, iactantes à se in Olympia iustissimum [g] ac maximum inter mortales propositum esse certamen, rati ne AEgyptios quidem hominum sapientissimos aliquid vltra hæc esse inuenturos. Isti vbi in AEgyptum peruenerunt, eáque exposuerunt quorū gratia venerant, rex conuocauit ex AEgyptiis eos qui sapientissimi haberentur. Qui quum cōuenissent, & Eleos audissent omnia commemorātes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se venisse dicētes sciscitatum num quid possent AEgyptii reperire iustius, habito inter se consilio, interrogarūt Eleios nunquid apud eos certarent ciues. Et illis respondentibus, sine discrimine & suorum & cæterorum Græcorū, cuicūque volenti certare fas esse. Atqui, inquiūt illos quū tale certamen proponerent, ab omni iure [h] excedere. Nullo etenim pacto posse fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hospiti. Sed q̄ vellent iustū proponere certamen, & si eius gratia venissent in AEgyptum, iusserunt hospitibus ponere certamen, nullo Eleorū certare permisso. Hæc AEgyptii Eleis subiecerunt. Psammis autē, quum sex tātùm regnasset annos in AEgypto, facta in AEthiopiam expeditione, mox vita defunctus est. Cuius regnū Apries filius accepit, qui secundum Psammitichum auum suū, fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed quū calamitas eum maneret, contigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Libycas exequar, exponam, paucis contētus impræsentiarū. Quum aduersus Cyrenæos Apries exercitu misso magnā cladem accepisset, id ei imputātes AEgyptii rebellauerūt, opinati se ab illo in apertā perniciē fuisse dimissos: vt his internecione deletis, ipse cæteris AEgyptiis imperitaret securius. Hæc perquā grauiter ferentes tum ii qui redierunt, tum eorū qui interierant amici, ingenuè desciuerunt. Id vbi resciuit Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasin. Qui quum peruenisset, reprehendénsque dissuaderet ne talia facerent. quidam AEgyptiorum ei à tergo stans galeam circundat: eáque circundata, inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc eo inuito factum fuit, vt ostendit. nam simulatque ab iis qui desciuerāt AEgyptiis declaratus est rex, sese apparabat tanquā

a Omnium superioris ætatis poetarū.

aa Contiguus.

b Obliquior.

c Impeditus. *Vel, Reuocatus.*

d Ad bellicas copias & triremes partim in m. sept.

e Canales quibus deducebantur naues, *vt paulo antè. Alii naualia interpret.*

f Eum autē vestitū quo vsus erat quū ista conficerentur, missum ad Brāchidas Milesiorum Apollini dicauit. Postea verò decem & septem omnino annos quum imperasset, decessit, trad.

g Ac optima ratione præter omnes mortales.

h Aberrasse.

aduerſus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amaſin ex iis qui ſecum erant AEgyptiis, ſpectatum quendam hominem nomine Patarbemin, iuſſum vt ad ſe viuum Amaſin perduceret. Hic vbi peruenit, Amaſin ad ſe vocat. [a] Amaſis (ſedebat autem in equo ad ſuos cohortandos inſolenter) ſtolidè iubet hunc ad ſe adducere Aprien, & quum Patarbemis eum rogaret vt regem adiret accitus, reſpondit ſe iamdudum dare operam vt id ageret: nec de ſeipſo Aprien eſſe queſturum. ſe enim illi præſtò futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propoſiti illius, tū ex oratione tum ex apparatu quem videbat, ſtatuit ſuæ diligentiæ eſſe quamcelerrimè regem rerum quę agerentur facere certiorem. Huic redeūti, quòd Amaſin non adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus pręcidi aures naſúmque iuſſit. Id intuentes cęteri AEgyptii qui cum eo hactenus ſenſerant, virum inter eos probatiſſimum ita fœdè indignéque affectū, ne tantiſper quidem differentes, ad cæteros trāſeunt, ſeſeque Amaſi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliariis (habebat autem auxiliariorū circa ſe ex Ionibus & Caribus triginta millia) in AEgyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingens ac ſpectatu digna. [b] Itaque vtrique aduerſus alteros Apriani & Amaſiani in Memphi vrbe conſtiterunt, tentaturi pugnę diſcrimen. Sunt autem in AEgypto ſeptem hominum genera, quorum alii ſunt ſacerdotes, alii qui pugnatores appellantur, alii bubulci, alii ſubulci, alii inſtitores, alii interpretes, alii gubernatores nauales. Tot ſunt AEgyptiorū genera, à ſuo quodque artificio appellata: ſed pugnatores vocantur Calaſiries, & Hermotybies, qui [c] harum regionum ſunt: (nam in regiones diſtincta eſt omnis AEgyptus) Hermotybiorum quidem hæ ſunt plagæ, Buſiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, inſula Proſopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractib⁹ Hermotybies, quū plurimi, centum ac ſexaginta millia ſunt, quorum nemo quippiam opificii quæſtuarii didicit, ſed omnes rei militari vacant. Calaſirium hæ aliæ plagæ ſunt, Thebana, Bubaſtiana, Aphthitana, Tanitana, Mendeſia, Sebennytana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [d] Anyſia, Myecphoritana. Hæc tribus inſulam incolit ex aduerſo Bubaſtis vrbis. Hæ tribus Calaſiriū, qui dum quoad poſſunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta millia virorum ſunt, quibus nec ipſis licet vlli artificio operam dare, ſed ſolùm rei militari, filio diſcēti à patre. Hoc ab AEgyptiis ne mutuati ſint Græci non poſſum pro certo diiudicare, quum videam & apud Scythas Perſáſque & Lydos, denique apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos qui artificia diſcūt, eorúmque liberos: generoſiores autem eos qui à manuariis operibus abſtineāt, præſertim qui [e] ceſſent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonii. [f] Corinthii quoque minimi faciunt opifices. His ſolis AEgyptiorum præter ſacerdotes, hoc eximii honoris habebatur, vt ſingulis duodecim arurę eſſent exemptæ & immunes. eſt autem arura centum cubitorum AEgyptiorum quoquouerſus. AEgyptius verò cubitus Samio par eſt. Hæc tamen vniuerſis exempta erant: iſtis verò per vices in orbem fruebantur, & nunquam iidem. Calaſirium milleni & Hermothybium, alii totidem circa regem fungebantur annuo ſatellitum munere. Iſtis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panis toſti pondo quinæ mnæ, carnis bubulæ binæ, vini [g] ſextarii quaterni. Hæc aſſiduè ſatellitibus prebebtāur. Vbi igitur ediuerſo venientes, Apries cum auxiliariis, Amaſis cum vniuerſis AEgyptiis, in vrbem Memphin peruenere, congreſſi ſunt. Et peregrini quidē egregiè pugnauerunt, tamē quòd erant multo inferiores numero, victi ſunt. Fertur Apries ea fuiſſe perſuaſione, [h] vt nullus neque deorū neque hominū poſſet ſibi adimere regnum: adeo videbatur ſibi illud ſtabiliſſe. Et tamen tunc congreſſus, prælio fugatus eſt, viuúſque captus ad vrbem Saim ductus eſt in ædes quæ ipſius antea fuiſſent, tunc autem Amaſis regia. Ibíque [i] quamdiu in regia paſcebatur, eum Amaſis honeſtè aſſeruauit. Tandem incuſantibus AEgyptiis non iuſtè agere qui ſuum & ipſorum inimiciſſimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum iſti vbi ſtrangulauere, paternis in monumenlis ſepelierunt, quę ſunt in templo Mineruæ proximè [k] cœnaculum ad læuam manum intrāti. Nam Saitani [l] cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum ſepelierunt. Etenim Amaſis monumentum [m] ex altera parte cœnaculi eſt, quàm illud Apriæ eiúſque progenitorū. In eiuſdem templi aula hoc quoque eſt ingens cubiculum lapideum, tum columnis exculptum, palmarum arbores imitantibus, tum alio ſumptu. Intra id cubiculum gemini poſtes ſtant, in quibus vrna eſt. Sunt etiam ſepulchra, (cuius nomen ſi nuncupauero hac in re, haud ſanctè fecero) apud Sain in templo Mineruæ poſt totum delubrum prope parietem: atque in fano ſtant ingentes obeli, lacúſque contiguus lapidea cre-

a At Amaſis (ſedebat enim fortè in equo) crure ſublato pepedit, & illud Apriæ afferri iuſſit. *Ita Camerar. Affertur & tertia interpretatio: ſed Camerario aſſentior.*

b Apries igitur in Ægyptios, Amaſis in externos tendebat. Quúmque Memphin vtrique perueniſſent, tētare pugnæ diſcrimen parabant. Cæterùm ſunt & in. *Ad uerbum, Mutuo alter alterum experturus erat, uel, experiri parabat. Poteſt etiam uerti non malè fortaſſe, cū* Valla, *Apriani & Amaſiani.*

c Harum præfectutarum ſunt. (nam in præfecturas diſtincta eſt omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ ſunt præfecturæ. *Et paulo pòſt,* Ex his præfecturis, pro Ex *his tractibus. Item, paulo poſt Præfecturæ pro Plagæ, & pro Tribus, niſi quis malit uocem Græcam nomoi ubique retinere.*

d Anytia.

e Qui rei militari vacant.

f At Corinthii minimè contemptui habent opifices. *Intellige autē Minimè uel pro Nō, uel comparatiuè pro Minimè omnium.*

g Αρυςῆρες, *ab aliis cyathi: ab aliis notationem uocabuli ſequentibus Hauſtus, uel Hauſtra.*

h Ne deum quidē vllum poſſe ſibi adimere reg.

i Aliquandiu quidem in regia nutritus fuit, & eum Amaſis honeſtè obſeruauit: *uel,* honeſta obſeruantia proſequutus eſt: tandē autem incuſant. *Vel, antea quidē in regia nutriebatur: & eum Am. honeſtè obſeruabat: at poſtquam incuſarunt AEgyptii, &c.*

k Palatium.

l Cūctos ex ea præfectura reges.

m Lōgius quidem abeſt à palatio quàm illud Apriæ eiuſq; progenitorum: eſt tamen in ſepto tēpli hoc quoque, porticus lapidea & colūnis ornata palmarū arb. imitāt. & alio ſumptu. In ipſa porticu geminæ ſtant fores, intra quas eſt conditoriū. Sunt etiā ſep.

pidine adornatus, & circũquaque probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoïdes. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciunt, quæ vocant AEgyptii mysteria: de quibus quum permulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoque initiatione, quam Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctũ est de illa dicere. Danai filiæ ritum hũc ex AEgypto attulerunt, eóque Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non eiecti sunt, sed relicti) conseruatus. Aprie sublato, regnauit Amasis è [a]tribu Saitana, & vrbe cui nomẽ est Siuph. Eum inter initia AEgyptii contemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertia, non [aa] asperitate, perduxit. Erãt ei cũ alia bona infinita, tũ verò peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eáque [b] dæmonis statuã fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: AEgyptii simulachrum adeuntes, magnopere venerari. Id « Amasis fieri à popularibus edoctus, conuocatis AEgyptiis aperit, ex illa pelui in qua « primò AEgyptii euomere immingeréque, & in qua pedes abluere consuessent, fa« ctum esse simulachrum quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde « atque peluim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarũ tamen « esse ipsorum regem, eóque iubere vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit AEgyptios, ita vt æquum censerent ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: ab aurora vsquedum refertum esset forũ, accuratè negotia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morionem a« gens ac scurrã. Quibus rebus offensi amici, talibus eum verbis [bb] castigabant, Rex, « dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam debe« res [c] augusto in solio sedens, augustè interdiu res administrare. ita & AEgyptii co« gnoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam « facis è regia dignitate. His ille respondit, [d] arcus ab iis quorum sunt, quum est opus, « intendi: eos, si semper intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos, quum indigeãt, vti: « ita & hominis institutũ esse: si assiduo laborare studio, nec vllam partem ad lusum « sibi indulgere velit, fore vt pedetẽtim aut mẽte captus sit aut mẽbris. Quod ego intel« ligens, vtrique rei tempus impertio. Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, quum priuatus foret, fuisse potandi iocandíque cum dicacitate studiosus, & vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent, solitum circumeũdo furari. & quũ reposceretur ab iis qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum ad oraculum quodcunque eo in loco erat: & frequenter ab oraculis conuictum, frequẽter absolutum. Postquam verò etiam assequutus est regnum, ista egit: quicunque dii eum furti absoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque vlla re ad ornamentum donauit, neque adiens sacrificauit, tanquam nihil mererentur, quòd redderent falsa responsa: qui autẽ eum [e] pronunciauerant furẽ, hos tanquã verè deos, nec mendacia reddentes oracula, maximè coluit. Præterea in Sai vestibulũ Mineruæ fecit, opus admirandum, & lõgè superans cætera tum sublimitate, tum magnitudine. tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiam ingẽtes colossos, & immanes androsphingas ibidem posuit. Alia quoque saxa prægrandia in apparatum cõportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Memphin sunt, partim vtique quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, quæ Sai distat viginti dierum nauigatione. Adhæc, quod non minimè sed maximè omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe Elephantina, in quo afferendo triẽnium consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autem domus extrinsecus est vnius & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide. Introrsum autem [f] duodeuiginti & amplius cubitorum est longitudo: quinque, sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quòd quum suspirasset architectus dum illa adueheretur, vtpote pertæsus diutini temporis operæ, [g] ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem vlterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex iis qui vectibus lapidem agebãt, ab illo fuisse oppressum, ideóque lapidem non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia templa insignia, tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quin-

a Præfectura. *Vel, prouincia.*

aa *Non legit* ἀγνωμοσύνη *(ut in uulg. edit.) sed* ἀγνωμοσύνῃ, *ut in uet. cod.*

b Numinis stat.

bb Admonebant, Non teipsum rectè regis, o rex, qui, &c.

c Augustus augusto in solio sedẽs per totum diem res administr.

d Qui arcum possident, quum illo opus habent, intendunt: postquam autem vsi sunt, remittunt. Nam si perpetuò intentus esset, frangeretur, vt, quum opus esset, vti iam illo non possent. Talem & hominis cõditionem esse: si assiduè seria tractare, nec vll.

e *Aduerbum*, Constrinxerant. *id est*, Conuicerant.

f Duodeuiginti cubitorum, & digitorũ xx est longitudo: latitudo verò, cubitorum duodecim: quinque, subl.

g Hoc in religionem vertens Amasis

que & ſeptuaginta pedum. Supérque idem pauimentũ gemini coloſſi ſtant [a] ex AEthiopico lapide, vicenûm pedum magnitudinis, hinc & hinc magno illi aſſiſtentes: cuius inſtar eſt alter in Sai lapis, eodem habitu iacens. Illud etiam quod in Memphi eſt templum Iſidis ingens & ſpectatu digniſſimum, Amaſis ædificauit . Sub Amaſi rege dicitur AEgyptus fuiſſe maximè beata, in iis quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proueniũt, & vrbes quæ incolerentur tunc, fuiſſe numero illic mille & viginti. [b] Amaſis quoque extitit qui legem hanc apud AEgyptios condidit, vt ſingulis annis apud prouinciarum præſides AEgyptii omnes demonſtrarent vnde viuerent: & qui aut hoc non faceret, aut non demonſtraret ſe legitimè viuere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab AEgyptiis mutuatus, Athenienſibus tulit, quam illi, quòd ſit caſtiſſima, aſſiduè vſurpant. Amaſis porro, quoniam Græcorũ erat ſtudioſus, cum alia in quoſdam Græcos officia cõtulit, tum iis qui in AEgyptũ concederent, dedit facultatem Naucratin vrbem incolendi. Qui verò eorũ nollent illic habitare, ſed nauigando negotiari, fecit poteſtatẽ certis in locis aras & fana extruendi. Et maximum quidẽ eorum fanum atque [c] celeberrimum vocatur Græcũ: ciuitates autem quæ communiter illud extruxerunt, ſunt, Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnaſſus, Phaſelis: AEolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc fanum eſt, & ab his præfecti emporii præbẽtur. Cæteræ ciuitates quæ conſortes huius rei ſunt, rei ad ipſos minimè pertinẽtis conſortes ſunt. Separatim tamen ædificauerunt AEginetæ quidem, Iouis, Samii autem, Iunonis, Mileſii verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporiũ erat ſola Naucratis: præter hoc in AEgypto aliud nullũ. Quòd ſiquis in aliud aliquod Nili oſtium applicuiſſet, is neceſſe habebat deierare ſe veniſſe inuitum, datóque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, ſi id minus per contrarios ventos poſſet, onera fluuialibus nauigiis circũagere luſtrando Delta, donec perueniret Naucratin. ita Naucratis in honore erat. Iam verò quum Amphictyones templũ quod nunc Delphis eſt, (quia illud prius ſua ſponte deflagrauerat) trecentis talentis conſtruẽdum locaſſent, Delphi, quos quarta pars ſumptus contingebat, circa ciuitates vagi cum aliunde, tum verò non minimum ex AEgypto retulerunt. nam Amaſis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui AEgyptum incolebant, vicenas mnas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amaſis amicitiam ſocietatémque iniit, ita vt illinc vxorem etiã putaret ſibi eſſe ducendam, ſiue fœminæ Græcæ amore captus, ſiue aliâs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alii volunt filiam fuiſſe Batti, alii Arceſilai, alii Critobuli, inter ſuos populares viri ſpectati, nomine Ladicen: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamẽ aliis mulieribus vteretur. Id quum diu fieret, ad eam Amaſis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læſiſti: ideóque nullo machinamento vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quũ pernegando nihilo placatiorem redderet Amaſin, vouit intra ſe Veneri, ſi ea nocte ſecum coiret Amaſis, (hoc enim ipſius fuiſſe machinamentũ aduerſus illud malum) ſtatuam Cyrenas ſe illi miſſuram. Concepto autem voto, coiit ſtatim cum ea Amaſis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac poſtmodum eam perquam valde dilexit. Et Ladice votũ deæ perſoluit, facta ſtatua Cyrenáſque miſſa, quæ ad meã vſque memoriã incolumis erat, extra vrbem Cyrenenſem poſita. Hanc Ladicen Cambyſes, poſteaquã AEgypto potitus eſt, cognito quænam eſſet, Cyrenas illæſam remiſit. Donauit itẽ Amaſis dona quæ miſit in Græciam: Cyrenas quidem, ſtatuam Mineruæ inauratã, & ſui imaginẽ pictura [d] adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Mineruæ ſimulachra, & thoracem lineum ſpectaculo dignum: Samum verò, Iunoni bifarias ſui imagines, quæ magno in templo erectæ erant poſt ianuas, ad meam vſque ætatem. Samum quidem, propter hoſpitium quod inter ipſum erat & Polycratem AEacis filium: Lindum autem, nullius hoſpitii gratia, ſed quia templum quod Lindi eſt, Mineruæ feruntur extruxiſſe Danai filiæ, [e] poſtquam agnitæ ſunt quum filios AEgypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amaſis, primúſque mortalium Cyprum cepit, tributariámque fecit prouinciam.

a Ex eodẽ lapide.

b Hic eſt autem Amaſis qui legem hanc tulit, demonſtrare vnũquenque apud præſidem cuiuſque loci, vnde viuat: quod qui non fecerit, aut demõſtrare vitæ ſuæ rationem iuſtã non potuerit, hunc morte mulctandũ. Solon autẽ Athenienſis ſumptam hanc legem ex Ægypto Athenienſibus promulgauit, qua illi ſemper vſi ſunt, lege ſanè inculpata. *Ita hunc locum uertit Budæus.*

c Maximè frequẽtatum. *Vel, Quo maximè utuntur.*

d Ad viuũ expreſſam.

e Eò appulſæ quũ f.

HERODOTI HALICARNASSEI hiſtoriarum liber tertius, qui inſcribitur Thalia.

ADVERSVS hunc Amaſin Cambyſes Cyri filius, cõparato cum ex aliis quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus AEolibúſque, exercitu, bellũ mouit ob hanc cauſam: Miſſo in AEgyptum legato, Cambyſes petiit ab Amaſi filiam, & petiit conſilio cuiuſdam AEgyptii, qui Amaſi erat infenſus quòd ſe potiſſimùm ex omnibus AEgypti medicis Amaſis ab vxore & liberis abſtraxiſſet, amandando in Perſas, quo tẽpore Cyrus ad Amaſin miſerat petitum ocularium medicum, omnium qui in AEgypto eſſent præſtãtiſsimum. Ob id infenſus Amaſi ille AEgyptius, inſtitit ſuadere Cambyſi vt ab Amaſi filiam peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut non data, Cambyſi redderetur inuiſus. Amaſis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambyſem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, ſed pellicis: & Perſarum potentiã grauabatur horrebátque. Hæc reputans, ita ſibi faciendum ſtatuit: Erat Apriæ, ſuperioris regis filia, nomine [a] Nitetis, vnica domi relicta, grandis atque ſpecioſa. Hanc puellam Amaſis veſtitu pariter & auro exornatam, pro ſua in Perſas dimittit. Quam quum poſt aliquantum tempus Cambyſes ſalutaſſet, filiam Amaſis appellans, ipſa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amaſi eluſus, qui me ornatu comptam tranſmiſit, tradẽs tibi pro ſua, quum reuera ſim Apriæ filia, quem ille dominum ſuum cum AEgyptiis rebellans intercmit. [b] Hic ſermo extitit cauſa quæ Cambyſem Cyri filium vehementer indignatum induceret aduerſus AEgyptum. Atque ita quidem memorãt Perſæ. AEgyptii autem Cambyſem ſuum vendicant, aſſerentes ex hac Apriæ filia illum eſſe genitũ. Cyrum enim fuiſſe qui ad Amaſin miſerit ſuper filia, nõ Cãbyſem. Quod quum dicunt, non rectè dicunt: etſi eos hoc non latet. nam ſi qui alii, profectò & AEgyptii rectè norunt mores Perſarum: [c] apud quos illud in primis nefas eſt, illegitimum obtinere regnum, ſi adſit legitimus. Præterea Caſſandanes filius erat Cambyſes, Pharnaſpe viro Achæmenida genitæ, nõ mulieris AEgyptiæ. ſed AEgyptii [d] rem geſtam transferunt, fingentes ſibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem ita ſe habent. Cæterùm ille ſermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Perſidem ad vxores Cyri introgreſſam, quum liberos Caſſandanes aſſiſtentes forma ac ſtatura egregia conſpicaretur, ſupramodum admirabundam magnis tuliſſe illam laudibus: eíque Caſſandanẽ (quæ Cyri eſſet vxor) ita dixiſſe, Me, quæ talium filiorum ſum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandã ex AEgypto ancillã. Videlicet infenſam Niteti iſta dixiſſe: & ei maximum natu filiorum Cambyſem ſubieciſſe, Ego verò tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, ſumma AEgypti reddam ima, & ima ſumma. idque dixiſſe circiter decẽ natum annos, admirãtibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuiſſet ætatem, & regnum obtinuiſſet, huius rei memorem, AEgypto bellum intuliſſe. Acceſsit huc & aliud quiddam, ad hanc ſumendam expeditionem. Erat quidam auxiliariorum Amaſis, nomine Phanes, genere Halicarnaſſeus, vir cõſilio præſtãs, & in re bellica ſtrenuus. hic Phanes neſcio quid Amaſi ſuccenſens, nauigio profugit ex AEgypto, volens in colloquutionẽ venire Cambyſis. Eum Amaſis (quòd inter auxiliares nõ parui momenti eſſet, quódque de rebus AEgypti nõnihil compertiſsimum haberet) inſequi ſtatuit, adhibita diligentia aſſequendi. Itaque ad hominem inſequendũ mittit cum triremi eunuchorum fidiſsimum, qui Phanem aſſequutus in Lycia cepit, ſed nõ reduxit in AEgyptum, [e] ab illo prudentia ſuperatus. Nam Phanes inebriatis cuſtodibus abiit in Perſas, Cambyſémque moliẽtem aduerſus AEgyptum expeditionẽ, & quo pacto carentia aquis loca tranſmitteret ambigentẽ, adiit. Eíque cum alias Amaſis res expoſuit, tum verò quæ ad tranſmittendũ pertinebant, ſuadens, ad regẽ Arabum mitteret oratũ vt ſibi tutũ præberet tranſitũ. Hâc enim duntaxat patet ingreſſus in AEgyptũ. Nam à Phœnice [f] vſque ad montes Cadytis, quæ eſt vrbs eorũ Aſſyriorũ qui nunc Palæſtini vocãtur: ab vrbe Cadyti nõ minore (vt mea fert opinio) quàm Sardis, emporia ſecundũ mare vſq; ad vrbẽ Ienyſũ, Arabicæ ditionis ſũt. Ab vrbe Ienyſo rurſus, Syriacæ, vſque ad lacũ Serbonidis, iuxta quẽ Caſius mõs pertin-

a Nitetis, valde procera & formoſa, ſola ex ea familia relicta.

b Hic ſermo & hæc cauſa *uel occaſio* interueniens Camb. Cyri fil. veh. ſtomachatum aduerſus AEgyptum impulit.

c Primùm quidem per legem non licere vt illegitimus regnũ obtineat, quum legitimus adeſt: deinde, Caſſand. filium fuiſſe Cambyſem, Phar.

d Rem ita narrant vt inuertant.

e Phanes enim eum aſtutia circumuenit. Nam inebriat. cuſtod.

f Vſque ad fines Cadytis, quæ eſt vrbs eorum Aſſyriorum qui Palæſt.

git ad mare. A Serbonidis lacu in quo Typhô fertur occultatus, deinceps iam AEgyptus est. Hoc tamen intercapedinis quod est inter vrbem Ienysum & montem Casium & lacum Serbonidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, vehemẽter aridus. Verùm quod pauci eorum qui in AEgyptum nauigant, notum habẽt, hoc dicere institui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in AEgyptũ bis quotãnis [a] vas fictile vini plenũ: & tamen ibi ne vnũ quidem numero (vt sic dicam) vas vinariũ fictile aspici [b] vacuum potest. Vbinã (dicat aliquis) hæc vasa cõsumuntur? hoc quoque ego depromã. Præfecti prouinciarum necesse habent ex sua quisque vrbe colligere vasa testacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alii aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca. [c] ita hydriæ superuenientes in AEgypto sumptæ, ad veteres, in Syriã portantur. Atque hunc in modũ quem dixi aqua contracta, Persæ vsi fuerũt, qui hoc ingressu apparato quamcelerrimè AEgypto potiti sunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non esset, Cambyses, audito hospitis Halicarnassei consilio, missis ad regem Arabum nuntiis tutum iter precatus, obtinuit, data acceptáque inuicem fide. Seruant autem fidem Arabes inter homines vt qui maximè, quã hunc in modum dant: Quoties fœdus inire volunt, alius quidam medius inter vtrosque stans, acuto lapide ferit volam, iuxta maiores digitos eorũ qui fœdus ineunt. Deinde sumpto flocco ex vtriusque vestimento, inungit eo sanguine septẽ lapides in medio positos, inter inungendũ inuocãs Dionysum & Vraniã. Hoc acto, idem qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hospitẽ, aut fortè ciuem, si cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipsi qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent. Dionysum quem Vrotalt, & Vraniam quã Alilat appellant, solos deos esse arbitrantur. [d] Et quẽadmodum Dionysum, ita puellarum capillum tondere aiunt. tondentur autem in rotundum, tẽpora subradentes. Igitur postquã fœdus cum nuntiis iniit Arabs, talem rem commẽtus est: Camelos omnes, posteaquam vtribus camelinis aqua completis onerauit, egítque ad loca humore carentia, ibi Cambysis exercitum præstolabatur. Ex iis quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidẽ est, tamen id quoq; quod minus credibile est, quandoquidẽ refertur, cõmemorare debeo. Est magnum in Arabia flumen nomine Corys, exiẽs in mare quod dicitur rubrũ: ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis aliísque crudis coriis consutũ, tanta lõgitudine produxisse, vt ad loca arida per illum aquã produceret: inque ipso arido solo ingentes cisternas fodisse, qua recepta aqua potum suppeditarent. Et quum sit à flumine ad terram aridam duodecim dierum via, per tres aquæ ductus in totidem partes aquã deduxisse. Cæterùm apud Nili ostium quod dicitur Pelusium, habebat castra Psammenitus Amasis filius, Cãbysem opperiens. Nam Amasin Cambyses in AEgyptum progessus non viuum nactus est, sed defunctum, quũ quatuor & quadraginta annis regnasset: per quos nihil admodũ calamitatis est expertus. defunctúsque & sale cõditus est, & in sepulchris quæ ipse ædificauerat, situs intra templum. Sub eius autem filio Psammenito maximũ extitit AEgyptiis portentum: Apud Thebas AEgyptias (quod neque prius vnquã neq; postea ad meam vsque ætatem contigit, vt ipsi Thebani aiunt) pluit. [e] Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ porrò vbi siccanea peragrauerunt, subsedere, vicini AEgyptiis, tãquam iam [f] cõgressuri. Ibi AEgyptiorum auxiliarii Græci & Cares, Phani qui externum exercitum in AEgyptum abduxisset, infensi, hec rei in illum sunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in AEgypto, in castra perduxerũt atque in conspectum patris, positóq; in medio duorum exercituũ cratere: dehinc productos singulos puerorum super craterẽ obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinũ & aquam in cratere intulerunt: quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commisso, perquam multis vtrinque cadentibus, in fugam vertuntur AEgyptii. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum AEgyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: AEgyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis [g] elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, (facilè mihi persuadẽtes) quòd AEgyptii statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non caluescendi. nam ex omnibus hominibus paucissimos quis AEgyptios caluos videat. His igitur hoc causæ est cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est quòd à principio assuefiunt operire capita, gestantes pilea tiarásque. [h] Hæc ego huiuscemodi ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui vnà cũ Achæmene filio Darii ab Inaro Libye sunt cæsi. AEgyptii quoque

a *Vel, Amphora vini plena. sic & in sequentibus. Vel potius, Amphoræ vini plenæ, ut sit positus singul. pro plurali*

b *Vox respondens huic in textu Gr. non habetur: sed ex κεράμιον, quod ibi legitur, factum fuit κενὸν, id est uacuum.*

c Ita amphoræ quæ inuehuntur, sumptæ in AEgypto, vltra veteres in Syriam portantur. Et quidẽ Persæ ii sunt qui hunc in AEgyptum trãsitum apparârunt, cõtracta, vt modò dixi, aqua, simulatque occuparũt AEgyptum. *Intellige autem Vltra ueteres, pro eo quod est, Vltra eas quæ iam antea ibi erant.*

d Eodémque modo quo tõsus est Dionysus, tonderi se aiũt.

e Nam in superiore AEgypto penitus non pluit. Thebis tamen, &c.

f *Legit συμβαλέοντες ut & uet. nostri cod. habent.*

g Perfringas.

h Et hæc quidem ita se habent.

quoque postquã ex acie terga dederunt, nullo ordine fugã capessunt. Ad quos, quũ se recepissent Mẽphin, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæã cũ caduceatore viro Persa, qui illos ad deditionẽ hortaretur. Isti vbi nauim aduẽtare Memphin vident, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrũpunt, virósque frustatim dilaniatos in oppidũ afferunt. Et AEgyptii quidẽ [a]post hæc obsessi aliquãdiu restiterũt. Libyes verò id animaduertẽtes, eadẽ sibi quæ AEgypto cõtigissent veriti, sese citra pugnã dediderunt, tributúmque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcęi itidẽ vt Libyes timẽtes, similia & ipsi fecere. Cãbyses munera quæ à Libybus venere, perbenignè accepit: quæ autẽ à Cyrenæis, succẽsens, vt opinor, quòd exigua erãt. quingẽtas enim minas argẽti miserãt, quas sua manu prehẽsas, dispersit in milites. Decimo autẽ die quàm muros Memphis cepisset Cambyses, Psammenito AEgyptiorũ rege, qui sex omnino regnarat[b]annos, collocato in suburbanis, ignominiæ gratia, cũ AEgyptiis aliis, hoc fecit vt eius animũ experiretur: Filiã illius, vestitu seruili circundatã, cũ hydria ad aquã emisit, &cũ ea similiter indutas alias quas delegerat, primorũ virorũ filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerũt cum eiulatu ploratúque, cæteri quidẽ patres cõspectis filiabus tam malè acceptis, vicissim vociferati sunt atque fleuerunt: Psammenitus autẽ intuens atque intelligẽs, humi vultũ demisit. Prætergressis puellis aquã ferentibus, secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filiũ eius cum duobus millibus AEgyptiorũ æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frænata ora habentibus. Ducebãtur autẽ luituri pœnas his Mitylenæis qui cum naui fuerãt ad Mẽphin obtruncati. Ita enim cẽsuerant regii iudices, pro singulis suorũ interfectis denos primorũ AEgyptiorũ interficiẽdos. Psammenitus prætereũtes intuens, & filiũ animaduertẽs duci ad mortẽ, aliis AEgyptiis qui circũsedebãt cõplorantibus, *ac indignè ferentibus*, ipse idem quod erga filiã fecit. His quoque prætergressis accidit vt quidã [c]compotorũ eius natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens nisi quæ inops mendicabat, obiret exercitũ, necnõ Psammenitũ aliósque AEgyptios in suburbanis cõsidentes. Quẽ vt conspexit Psammenitus erũpente ingẽte fletu, compellans nomine amicũ, caput suum cædebat. Aderãt autẽ ei tres obseruatores, qui vt quicquid ab illo fiebat, ex omni viarũ exitu Cãbysi renũtiarent. [d] Ea quæ fiebant admiratus Cambyses, misso nuntio Psammenitũ percontatus est, inquiens, Psammenite, herus te Cambyses interrogat quamobrẽ tu, qui visa filia indignè affecta, viso etiã filio ad mortẽ eũte, neque eiulasti neque fleuisti, pauperẽ tãti feceris, tibi (vt ab aliis audiuit) non propinquũ. Et Cambyses quidẽ ita interrogauit: Psammenitus autẽ his verbis respondit, Fili Cyri, domestica mala erãt maiora quàm vt possem ea deflere: at lamẽtatio amici digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opib⁹ ad inopiã recidit, in extremo limine senectutis. [e] Hæc vbi responsa ab hoc renũtiata sunt, visus est illis Psammenitus, vt ab AEgyptiis fertur, rectè respondisse. Crœsúsque dicitur illacrymasse, itẽ qui aderant Persæ, ipsique Cãbysi cõmiserationem subiisse, vt protinus iusserit & filiũ ex his qui morti addicti essent liberari, & patrẽ è suburbanis excitatũ ad se perduci. Sed filiũ quidẽ qui adierũt, non iã superstitẽ inuenerũt, sed primo loco truncatũ: ipsum verò Psammenitũ excitatũ ad Cãbysem perduxerũt: vbi reliquũ vitæ vixit, nihil violentũ passus. Qui si cõpertus fuisset nõ affectasse res nouas, accepisset AEgyptũ vt eã procuraret. Nã cõsueuerũt Persæ in honore habere filios regũ, & etiãsi qui ab eis defecerint, tamẽ illorũ filiis restituere principatũ. Quod eos ita facere consuesse, cum aliis permultis potest probari documentis, tum verò hoc, quòd Thannyra Inari Libys filius recepit quem pater obtinuerat, principatum: quódque Pausiris Amyrtæi filius & ipse paternum recuperauit imperium. Nec ipsis Inaro & Amyrtæo quicquam amplius à Persis irrogatum est.[f] Nunc Psammenitus malè cogitans mercedem accepit. nã quũ ad defectionẽ AEgyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cãbyse cõuictus, epoto cruore taurino, statim expirauit. Atq; hunc in modũ iste decessit. Cambyses autem è Memphi vrbem Sain abiit, animo faciendi quæ fecit. Etenim simulatque in ædes Amasis ingressus est, imperauit cadauer Amasis è cõditorio afferri: deinde prolatũ verberibus cædi ac vellicari, & stimulis pungi,[g] omni denique cõtumelia infestari. Quod faciẽtes postquã defatigati erãt, (nã cadauer vtpote salitũ resistebat, nec quicquã omnino elidebatur) iussit cremari: haudquaquã sancta iubens: quia Persæ deum ignem esse arbitrãtur, & apud neutros moris est cremare cadauera: apud Persas quidem, propter id quod dictum est, quia nefas esse aiũt deo depasci cadauere hominis: apud AEgyptios autẽ, quia persuasum habẽt ignẽ animatã beluã esse, & omnia quæ nascũtur deuorare, & postquã deuorãdo fuerit expleta, vnà cũ ipsa re deuorata emori. Nõ esse verò apud eos cõsuetudinẽ

[a] Obsessi tandem ad deditionem venerunt. At Libyes vicini eadem, &c.

[b] Mẽses. *nam μῆνας & in uulg. edit. & in uet. cod. legitur.*

[c] Conuictorum.

[d] Quod factum admir.

[e] Hæc quum ab isto renuntiata essent, visus est Psammenitus rectè respondisse. feruntque Ægyptii Crœsum (nã hic quoque à Cambyse in Ægyptũ adductus fuerat) eósq; qui aderant Persas illacrymasse.

[f] Verùm Psammenitus quum fraudem molitus esset, mercedem accepit. Deprehẽsus enim Ægyptios ad defectionẽ sollicitare, ac deinde à Cambyse cõuictus, &c.

[g] Vel, *Omnibus denique modis uexari.*

mortuũ beluis tradendi,ſed ſaliẽdi,tũ ob id,tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris cõſuetã rẽ iuſſit agi Cãbyſes.Quanquã (vt ipſi aiũt AEgyptii) nõ Amaſis fuit qui iſta paſſus eſt,ſed alius quidã AEgyptius eadẽ quàm Amaſis ætate:quẽ Perſæ Amaſin arbitrãtes vexauerũt.Memorãt enim Amaſin,quũ ex oraculo audiſſet quæ circa ſe defunctũ futura eſſent,hoc modo rei vẽturæ medendũ putaſſe,vt hũc hominẽ qui flagellatus erat,mortuũ [a] ad poſtes ſepeliret extra cõditoriũ ſuũ,ſe autẽ in cõditorii quam intimo receſſu collocari filio mãdaret. Mihi tamen nõ videtur hæc ab initio Amaſis fuiſſe mandata de ſua & alterius hominis ſepultura,ſed aliâs ab AEgyptiis adornata. Secundũ hæc Cambyſes conſtituit [b] trifarium mouere bellum, aduerſus Carthaginienſes, aduerſus Ammonios, aduerſus AEthiopes macrobios, *id eſt longæuos*, qui Africam ad auſtrale mare incolunt. & aduerſus quidem Carthaginienſes,nauticas copias:aduerſus autem Ammonios,peditatum: aduerſus verò AEthiopes, prius exploratores mittere,per ſpeciem dona ferendi illorum regi, ſpectatũ illic menſam Solis, nunquid reuera eſſet:ſimúlque res AEthiopicas exploratum. Solis autem menſa talis eſſe memoratur:eſt in ſuburbanis pratum, omnium quadrupedum aſſa refertum carne, quam per noctem ſinguli ciuium magiſtratus properant ponere: ad eámque,vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autẽ ipſa à terra reddi aſſiduè indigenæ aiunt.Et menſa quidẽ quæ Solis vocatur,talis eſſe fertur.Cambyſes autem vbi ſtatuit exploratores dimittere, cõtinuò ab vrbe Elephantina accerſit ex Ichthyophagis, *id eſt piſce veſcentibus*,maximè gnaros AEthiopicæ linguæ. [c] Vſquedum iſti veniunt,interea nauales copias Carthaginem verſus nauigare iubet. verùm hæc exequuturos ſe Phœnices negauerũt. eſſe enim magno cum illis iureiurando ſe deuinctos: præterea non facturos ſanctè ſi aduerſus liberos ſuos militarent.nam cæteri Phœnicibus ire recuſantibus, ad pugnandum haud idonei erãt. Ita Carthaginenſes quominus in ſeruitutem Perſarum redigerentur euaſerunt:quoniam Cambyſes haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui ſeipſos Perſis dediderant,ex quibus nauticus omnis conſtabat exercitus. Sed & Cyprii qui aduerſus AEgyptum in militia erant,ſeſe & ipſi dediderant.Porro Cambyſes poſteaquam ex vrbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad AEthiopes miſit,iuſſis cũ ea dicere quæ oporteret,tum dona ferre,amiculum purpureum,aureúmque torquem tortilem,& armillas,ac vnguẽti alabaſtrum,cadúmque vini [d] Phœnicei. AEthiopes autem ii ad quos miſit Cambyſes, feruntur eſſe maximi omnium hominum atque pulcherrimi: diuerſiſque vti à cæterorum hominum ritibus, cum aliis,tum verò hoc circa regnum:quòd quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iudicant,hunc regem deligendũ cenſent. Ad hos itaque viros Ichthyophagi venerunt,offerentéſque regi munera, ita loquuti ſunt, « Cambyſes Perſarũ rex cupiens amicus tibi fieri atque hoſpes,nos miſit, iubens vt in colloquium tuum veniremus, tibíque hæc dona daremus, quorum ipſe vſu maximè delectatur. » Ad hos AEthiops,gnarus ad explorãdum veniſſe,talia reſpondit, « Neque rex Perſarum vos ideo cum donis miſit quòd magni faciat hoſpitium meum, neque vos vera loquimini,quippe qui ad explorandum noſtrum imperium veniſtis:neque iuſtus ille vir eſt.ſi enim iuſtus foret,non alienam regionem affectaret, ſed eſſet ſua contẽtus,nec homines à quibus nihil laceſſitus eſt in ſeruitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date,ita dicentes,Rex AEthiopum regi Perſarum conſilium dat, [e] quãdo Perſæ tam facilè trahent in tanta magnitudine arcus, tunc aduerſus macrobios AEthiopes cum maioribus copiis moueat bellum:interim diis gratias habeat, qui non inducunt [f] filiis AEthiopum vt præter ſuam velint aliam comparare regionem. » Hæc loquutus,arcum laxauit, eíſque qui venerant dedit.Tum ſumpto purpureo amiculo rogauit quídnam eſſet & quomodo confectum. & quum Ichthyophagi veritatem de purpura déque tinctura dixiſſent, « Doloſi, inquit, homines, doloſa ſunt veſtimenta. » Secundo loco de auro ſciſcitatus,de tortili monili atque armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis,riſit,atque exiſtimans vincula eſſe,inquit robuſtiora apud ſe vincula eſſe. Tertiò ſciſcitatus de vnguento, quum illi de confectura vngendíque ratione dixiſſent,idem dixit quod de veſtimẽto. Vbi [g] ad vinum peruenit, eiúſque cõficiendi rationem audiuit, maiorem in modum delectatus potu, percontatus eſt quibúſnã rebus veſceretur rex, & quod longiſſimũ tempus à viro Perſa viueretur.Iſti dixerũt veſci regẽ pane,(expoſita tritici natura) perfectiſſimúque diu viuẽdi ſpatiũ homini Perſæ proponi octoginta annos.Ad hæc AEthiops, nihil ſe mirari inquit ſi ſtercore veſcentes,paucis viuerent annis.nã ne tot quidẽ annis victuros [h] niſi hoc potui acceptũ referrẽt. affirmãtibus Ichthyophagis ita eſſe de vino.(hoc enim ipſos Perſis ſubdidiſſe) Interrogatus viciſſim rex ab Ichthyophagis de

a Ad fores intra cõditorium ſuum.

b Triplex.

c Et interim dum iſtos accerſeret, nauales cop.

d Palmei.

e Quum Perſæ tã facilè tendent tantæ magnitudinis arcus, *quàm facilè hũc à me tendi uidetis*, tũc copiis ſupramodum magnis inſtructus macrobiis Æthiopibus bellũ inferat.

f *Id eſt, AEthiopibus.*

g *Id eſt, Ad ſermonem de uino.*

h *Legit* ἀνέφερον, *ex qua lectione uidetur & hic ſenſus elici poſſe*, Niſi potu illo vires refocillarent: Ichthyophagis vinum innuens. in hoc enim ſe à Perſis vinci. Quum autem viciſſim regem interrogarent Ichthyophagi de vita, &c. *At legendo* ἀνέφυρον, *perinde fuerit ac ſi Gallicè dicas, S'ils ne detrempoyẽt leur uiande d'un tel breuuage.*

vita & victu, plerosque è suis ait ad centũ viginti annos peruenire, nõnullos etiã hos transcendere: dixit cibum eis esse carnem coctam, & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorum mirarentur, ad fonte quendam eos deduxit, in quo loti efficiũtur perinde atque oleo inuncti, violã olẽtes. Eam aquam aiebãt exploratores adeò inualidam vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidem, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundum. Hæc aqua si verè apud illos est qualis commemoratur, ideo macrobii, *id est longæui,* existunt, quòd ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos AEthiopes omnium rarissimum ac pretiosissimũ æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur solis. Post hãc ad extremum inspexere eorum sepulchra quæ dicuntur è vitro esse constructa hunc in modum: Posteaquam mortuum siue AEgyptiorum siue aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt, picturáque exornantes repræsentant quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & facilè effoditur, circundãt: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis vllius exhibẽs, sed omnia ipsi illi mortuo similia habẽs. Hunc cippũ qui maximè sunt propinqui intra ædes annũ tenẽt, offerẽtes ei omniũ rerum primitias, hostiásque: anno exacto efferunt, circáque vrbẽ statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus AEthiopes exiit in expeditionem, neque rei frumentariæ apparatu indicto neque secum, ipso ratione inita quòd in extrema terrarum faceret expeditionẽ: sed veluti vesanus, nec mẽtis cõpos, simulatque Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventum, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incenderẽt: ipse cum reliquis copiis aduersus AEthiopes contendit. Sed antequam quintam itineris partẽ cõfecissent, exercitum eius protinus commeatus omnis quẽ secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendũ defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si resipuisset ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiẽs extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assiduè processit vlterius. Milites, quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at vbi ad sabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. nam sortiti ex seipsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus AEthiopes expeditione, retro rediit, Thebásque peruenit, multis de exercitu amissis. [a] Et quum è Thebis descendisset Memphin, Græcos missos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidẽ aduersus AEthiopes ita se gessit. Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes, itineris duces sequebantur: [b] ac nisi sunt vsquedum ad vrbem Oasin peruenerunt, quam incolunt Samii ii qui feruntur è tribu AEschrionia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis, quæ regio vocatur lingua Græca μακάρων νῆσος, *id est beatorum insula*. in hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alii habent quicquam dicere. Nam neque ad Ammonios peruenerunt, neque retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammoniis demum fertur, quum illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iámque medio ferè spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. ita actum esse de hoc exercitu Ammonii memorant. Cambyse autem Memphin regresso, Apis (quem Græci vocant ἔπαφον) apparuit. AEgyptii, quũ Apis extitisset, vestimenta quãpulcherrima ferebant, & celebrãdo festo operam dabant. Id tunc facientes AEgyptios Cambyses intuens, [c] ratúsque ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudiis, præpositos accersit Memphis, quos, vbi præstò fuerunt, interrogabat, quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tunc omnes AEgyptios solennem celebrare lætitiam. Hæc vbi audiit Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus mansuetus ad AEgyptios veniret, fore vt se non lateret. [d] Hactenus loquutus iussit sacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis, idémque Epaphus, è vacca genitus quæ nullũdum

a Thebis autem iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendiss.

b Ac peruenisse quidem eos ad vsq; ad vrbem Oasin cõstat, quã incolunt &c.

c *Vel*, Valde *aut omnino* hoc eorũ factũ improbãs, quòd in ei[9] rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersiuit: quos, vbi in cõspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quum, &c.

d Nec plura loquutus.

alium poteſt concipere fœtum : quã AEgyptii aiunt fulgure ictã concipere ex eo Apin. Habet autẽ hic vitulus qui appellatur Apis, hæc ſigna: Toto corpore eſt niger, in fronte habens cãdorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [a] cãtharum in palato, duplices in cauda pilos. Poſteaquã Apin ſacerdotes adduxere, Cambyſes veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percuſſit, cachinnánſque ad ſacerdotes inquit, O capita nequã, huiuſcemodi dii exiſtũt, ſanguine atque carne præditi, & ferrum ſentiẽtes? dignus nimirũ AEgyptiis hic deus. nos certè ludibrio habuiſſe nõ iuuabit. Hæc loquutus imperauit iis quorũ hoc munus erat, vt ſacerdotes quidem flagris cæderent: cæteros autem AEgyptios, vt quenque feriantẽ adipiſcerentur, occiderent. Ita feſtum ſolutũ eſt, ſacerdotes mulctati: Apis ſauciatus femur, in tẽplo iacens extabuit: quem è vulnere extinctũ tumulauere ſacerdotes clam Cãbyſe. Ob hoc ſcelus, (vt AEgyptii aiunt) cõtinuò Cãbyſes inſaniit: [b] quũ ne cõpos mentis quidem fuiſſet, exorſus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eiſdem ſibi parentibus fratrem, quẽ ex AEgypto remiſerat in Perſas, liuore commotus quòd ſolus ille Perſarũ arcũ quem Ichthyophagi ab AEthiope attulerant, [c] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Perſis poterat. Smerdi in Perſidem profecto, hãc vidit in ſomnis Cambyſes viſionem: Nuncius quidã è Perſis veniens, ei nunciare eſt viſus, Smerdin in regio ſedentem ſolio cælum contingere vertice. Ob id Cãbyſes ſibi metuẽs, ne ſe necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Perſas ad illũ interimẽdum Prexaſpem, ſibi ex omnibus Perſis virum fideliſſimum. Hic vbi Suſa cõſcendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum eum eduxiſſet venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrum produxiſſet, ibi eum demerſiſſe. Et hoc quidem initium ſcelerum Cambyſis extitiſſe ferunt: ſecundum autem ſcelus, ſororis necationem, in AEgyptum eum ſequutæ: quæ ex eiſdem parentibus erat ſoror, atque eadem vxor: quam hunc in modum acceperat vxorem. Quum antehac Perſæ ſorores in matrimonium accipere nequaquam conſueuiſſent, Cambyſes vnius ſororum amore captus, cupidúſque deinde ducẽdi illam vxorem, [d] quum propter rei inſolentiam laboraret efficere, acceſſit eos qui regii iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Perſis viri, ſúntque [e] perpetui, niſi delicti alicuius cõperti fuerint. Iſti apud Perſas ius dicunt, & legum patriarum ſunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percontatur, num qua lex ſit quæ ſinat volentem cum ſorore contrahere matrimonium. Iudices & iuſtè & [f] ingenuè reſpondentes, negant vllam ſe inuenire legem quæ ſinat fratri nubere ſororem: quandam tamen inuenire legem, qua liceat regi Perſarum facere quicquid libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambyſis: & ne legem tuentes ipſi perirent, aliam inuenerunt adiutricem eius qui ſororem in matrimonium ducere vellet. Tunc itaque Cãbyſes [g] eam quam dixi accepit vxorem, aliquantóque pòſt & alteram. Harum iuniorem quæ ipſum in AEgyptum comitata eſt, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidem aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hanc interfuiſſe ſpectaculo: & quum à leunculo catulus ſuperaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro ſuperueniſſe: & quum duo eſſent, ita ſuperiores leunculo extitiſſe. Et Cambyſe, dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei aſſidentem illacrymaſſe. Ea re animaduerſa, Cambyſem interrogaſſe quidnam lacrymaretur: & mulierem dixiſſe, ſe viſo catulo ſuppetias fratri ferente, ideo flere quòd ſubierit memoria Smerdis, cuius ſciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyſe fuiſſe interemptam memorant: AEgyptii verò ob id quòd quum ad menſam diſcumberetur, mulier lactucam ſumpſit, eiúſque decerptis foliis, virum interrogauit vtrum diſcerpta lactuca an denſa pulchrior foret: quum hic reſpondiſſet, Denſa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudaſti. Ibi Cambyſem indignatione percitum, inſiliiſſe calcibus in prægnantẽ, eámque abortu edito deceſſiſſe. [h] Ita Cãbyſes in præcipuos domeſticorum inſaniit, ſiue id propter Apin, ſiue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere conſueuerunt. Etenim fertur Cambyſes ab ipſis natalibus grandi laboraſſe morbo, quem quidam ſacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum eſſet, eius ne mentem quidem ſanam fuiſſe. [i] Atque in alios quoque Perſas inſaniſſe, veluti in Prexaſpem, quem præcipuo honore proſequebatur, & qui ad eum nuncios perferebat: & [k] cuius filius Cambyſis vina miſcebat, qui honos & ipſe non paruus eſt: ad hunc (*inquam*) fertur dixiſſe Cambyſes, Quémnã virum Perſæ me eſſe cenſent, aut qualem de me ſermonem habent? Et iſte ei reſpondiſſe, Here, cætera

a In lingua ſcarabeum.

b Quum ne prius quidem compos mentis fuiſſet. *Quæ verba nõ iam ſunt AEgyptiorũ, ſed ipſius authoris q. d. Dicunt illum AEgyptii hinc furore correptum. atqui ne antea quidem mentis compos erat*, exorſus, &c.

c Ὅσον ἐπὶ δύο δακτύλους, *quod Gallicè dicitur, A deux doigts pres. Pro Traheret autem uertẽdum potius Adduceret, aut Tenderet ſiue Intenderet. hæc enim de arcu potius dicũt. ut & ipſe Herodotus in ſequentibus dicit* διατείνειν τὸ τόξον.

d Quum rem nouã facere in animo haberet.

e Donec moriãtur.

f Et cautè reſpond.

g *Eam quam diligebat. uel, Amicam illam.*

h *Id eſt, Talia per inſaniã fecit præcipuis, &c.*

i Hæc autem aduerſus alios Perſas inſaniit. *Id eſt, Per inſaniam egit.* Fertur enim ad Prexaſpẽ dixiſſe, quẽ præcip.

k Cuius filius à poculis ei erat.

quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te [a] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respōdit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persæ me aiunt vino deditum desipere, nec mentis esse compotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cambyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi responderant, eum patre esse præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & AEgypti ac maris accessionem adiecisset. hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sentētia, ad Cambysem inquit, Mi- „ hi tu quidem Cyro genite, non videris adæquandus esse patri: nōdum enim tibi est „ filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus, Crœsi sententiam approbauit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc „ ipse per te nunquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filii tui „ qui in vestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit [b] nihil es- „ se quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas vera loqui, [c] & me esse intem- „ perantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerúmque percussit: atque eum collapsum iussit discindi, & inspici ictum. quúmque in corde sagitta esset inuenta, ob id „ lætabundus atque cachinnans, ad patrem pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides „ non me insanire, sed Persas. Verùm nunc mihi dicito quémnam ex omnibus ho- „ minibus iam noris ita ad destinatum emittere sagittas. [d] Prexaspes hominem ad- „ uertens esse vesanum, & in ipsum quoque insanientem, Here, inquit, ego ne deum „ quidem arbitror tam probè iaculari. Et tunc quidem hoc perpetrauit. Altero die, duodecim Persas primoribus [e] pares, [f] ob nullius momenti causam necauit, viuos in caput defodiens. Hęc eum facientem Crœsus Lydus censuit his verbis „ admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ indulgere: sed cohibe & compesce „ teipsum. Conducit tibi te prouidū esse: & sapiētis est prospicere: tu verò viros interfi- „ cis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis etiam pueros: qualia si „ multa facies, considera ne abs te deficiant Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam „ atque etiam mandans, mihi præcepit vt te commonefacerē, subiiciendo quicquid „ boni comperirem. Hoc illi Crœsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad „ quem Cambyses respondens, Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tan- „ quam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo cōsulueris, iubens „ eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, quum illi vellent trans- „ ire in terram nostram. Imò & teipsum malè præsidentem patrię tuæ, & Cyrum ti- „ bi credentem perdidisti. sed ob id nequaquam gauisurus: quia olim iam debebam „ captare in te occasionem. [g] Arcúmque corripiebat tanquam hominem confixu- „ rus. at Crœsus cursu se foras proripuit. [h] Hic vbi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris vt illum comprehensum interimant. Ministri, qui mores eius nossent, Crœsum abdiderunt: hac ratione, vt si Cambyses facti pœnitens requireret Crœsum, eo producto donis afficerentur quòd illum seruassent: si non pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo pòst quum Cambyses desideraret Crœsum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyses se quidem inquit Crœso superstite gaudere, sed iis qui illum seruassent, veniam non daturum, sed mortem allaturum. prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas quàm in socios, quum Memphi moratus est, Cambyses faciebat [i] insania. Adeóque vetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo derisu simulachrum illius cauillatus est. siquidem statua Vulcani simillima est iis diis quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium proris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmæi viri imagine. In templum quoque Cabirorum, inaccessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulachra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documento sunt, Cambysem vehementer insanisse, tum verò illud, quòd alioqui non tentasset templa [k] legésque habere ludibrio. Nam siquis vniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm dementem, talia ludibrio habere. At ita de suis quęque legibus sentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in sua ditione erant Græcos percontatus est quanta pecunia vellet defunctis parētibus vesci: illis negātibus vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebantur per interpretem discentibus,

a Non legit φιλοποσίην, sed φιλοινίη, quam lectionem sequentia comprobare uidentur.

b Id est, Vanū esse, uel, friuolum.

c Et me nō sapere.

d At Prexaspē quū animaduerteret hominem mēte esse captū, & sibi timeret, dixisse, Here, ego, &c.

e Non legit ὅμοια, sed ὁμοίους: ut & in ueter. cod.

f Ob nullum morte dignum crimē. Vel, Nullo crimine mortem cōmeritos. Sic & statim pòst.

Crœsus Cambysem [illegible] admonet.

Et propterea periclitatur.

g Hæc quum dixisset, arcum corripiebat. &c.

h At hic quum illū configere non posset, utpote qui se foras proripuisset.

i Vel, Per insaniam.

k Ritúsque.

interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui vescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerēt. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant. Atque ita moribus comparatum est: rectéque mihi videtur [a] Pindarus fecisse vt diceret morē omnium esse regem. Cæterùm dum Cambyses in AEgyptum cōtendit, Lacedæmonii quoque intulere bellum Samo & Polycrati AEacis filio, qui Samum vi occupauerat, eámque inter initia trifariam partitus erat cum fratribus Pantagnoto & Sylosonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior eiecto, totam solus obtinebat, inito fœdere cum Amasi rege AEgypti, cum quo hospitiū habebat, mittens munera vicissímque accipiens. Breuique statim tempore res eius adeò processerūt vt per Ioniā cæterámque Græciam celebrarentur. Quocunque enim [b] bellū intulerat, cuncta ei prosperè cedebant, quum haberet centum [c] biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine vllo cuiusquam discrimine: quòd diceret se magis gratificari amico si ei quæ abstulisset redderet, quàm si [d] nihil adhuc auferret. Multas itaque hic insulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum omnibus copiis opem Milesiis ferentes, nauali prælio vicit cepítque, qui omnem fossam mœnia Sami ambientem vincti foderunt. Atque res Polycratis tantopere secundas esse non latuit Amasin, cui hoc curæ erat. Sed quū assiduè forent multo secundiores, Amasis libellū Samū misit in hæc verba scriptū, AMASIS POLYCRATI ITA INQVIT,

Mihi quidem, feliciter agi cum viro amico meo & hospite, audire voluptati est: tamen tuæ magnæ prosperitates mihi non placent, qui intelligo quàm inuidum numen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorum qui mihi curæ sunt [e] res nunc prosperè ire, & ita *per uarias fortunæ uices* æuum traducere, quàm in omnibus mihi prosperè cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: dispice quid tibi sit quod plurimi facias, quódque amissum tibi maximè doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nunquam [f] ad homines veniat. Quòd si prospera tua deinceps non variabuntur aduersis, medeare tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc quū legisset Polycrates, & in animum demisisset, tāquam bene sibi ab Amasi præcepta, disquirebat quódnam suorum ornamentorum esset quo amisso maxima ipse molestia afficeretur: atque hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemma signatoria smaragdus, quā gestabat auro inclusam, opus Theodori Samii Telecle geniti. hanc vbi abiiciendam statuit, ita abiicere libuit: [g] Biremem conscendit: eam dehinc viros quibus illam instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum, iis qui vnà nauigabant inspectantibus abiecit in pelagus: hoc acto renauigauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextóve quàm hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret. eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire velle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in forum, sed te tuáque potentia dignum. Eum itaque affero tibi, donóque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu verò probè, nec facto solo, sed etiam oratione apud me inisti gratiam: ad cœnámque te vocatum volo. Hæc magni faciens piscator domum abiit. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod vbi viderunt sumpserúntque, ad Polycratem lætabundi quamcelerrimè pertulerunt. Eóque illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum. [h] Polycrates, quemadmodum res diuinitus contigit, singula quæque à se gesta retulit in libellū: & qua ratione quod amiserat recepisset. Hæc vbi scripsit, in AEgyptum misit. Quibus tabellis Amasis perlectis quæ à Polycrate venerant, [i] intellexit non posse præstare hominem vt alterum hominem fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam semper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abiecisset. Misso itaque Samum caduceatore, dixit se ius cum illo hospitii soluere. Quod ideo fecit ne in tristem aliquem grauémque casum incidente Polycrate, animi dolorē veluti de hospite ipse contraheret. Aduersus hunc igitur Polycratē in omnibus bene agentē, Lacedæmonii sumpsere expeditionem, acciti ab iis Samiis qui post hæc Cydoniā in Creta condiderunt. Polycrates, misso clanculū caduceatore ad Cambysem Cyri filiū, aduersus AEgyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad se in Samū missis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiens Cābyses, libenter in Samum misit ad rogādas à Polycrate nauticas copias, quas secū iste mitteret in AEgyptum. Polycrates, delectis quos maximè

a Pindarus ceciniſ se, morē, &c. *nam ποιῆσαι de poetis dicitur, ut Lat. canere.*

b Bellum inferre cogitaret.

c Cētū naues quinquaginta remorum.

d Nihil ab initio abstulisset.

e Res nunc prosperè ire, nunc infeliciter cedere. *Vel potius, Ex rebus alias feliciter, alias infeliciter cedere. Post* cedere, *adde,* Nec enim adhuc de quoquā audisse me puto, qui quū in omnibus felix fuisset, non tandem malè perierit funditus.

f *Id est,* In *hominum conspectum.*

g Quinquaginta remorum nauem.

h Polycrates, quū cum subiisset diuinum quiddam id esse, scribit quæ fecisset, & quæ post illa à se facta sibi contigissent. *Vel, Quicquid sibi post eā rem factam accidisset.*

i Didicit fieri non posse vt homo hominem à re quæ euentura est retrahat: & Polycrati non felicē fore tandem rerum exitū, qui per omnia prosperam fortunam experiretur: adeò vt ea etiam reper.

ſuſpicabatur è popularibus ſuis ad rebellionẽ ſpectare, quadraginta triremes miſit Cambyſi, mandans ne retro eos dimitteret. Et alii quidem negant Samios à Polycrate miſſos, in AEgyptum perueniſſe: ſed quum in Carpathio mari curſum tenerent, inter ſe colloquutos decreuiſſe ne porrò tenderent. Alii verò aiunt perueniſſe in AEgyptum, ac retentos inde fugam feciſſe: & in Samum redeũtes, Polycratem cum claſſe occurrentem ſuperaſſe, atque in inſulam exiſſe: ſed pugna pedeſtri commiſſa repulſos, ita Lacedæmonem nauigaſſe. Sunt qui dicãt penes eoſdem, ab AEgypto redeuntes aduerſus Polycratem, extitiſſe victoriam: non rectè dicentes mea opinione. Neque enim oportuiſſet illos aſciſcere Lacedæmonios, ſi per ſe ad reſiſtẽdum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat vt cui permulti aderant, cum auxiliarii mercede conducti, tum domeſtici ſagittarii, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit ſuperatus: quum præſertim liberi ciuium atque vxores ſub Polycrate eſſent, quos iſte inter naualia coactos tenebat, ideo paratos vt ſi ii qui ſecum erant, eum redeuntibus aliis prodidiſſent, vnà cum ipſis naualibus combureret. Poſteaquam verò Samii qui à Polycrate exacti erant, Spartam venerunt, adeuntes principes multa ſanè (qualia ſupplices) commemorabant. Quibus illi primo congreſſu reſponderunt, eorum quæ iſti dixiſſent, priorum quidem oblitos eſſe ſe, poſteriora verò non intelligere. Secundo deinde congreſſu nihil aliud iſti dixerũt, niſi allato panario, illud pane indigere. Quibus iidem reſponderunt [a] panario ſuperfuturum. [b] Itaque opem ferendam eis cenſuerunt. Atque vbi rem apparauere, cum exercitu in Samum ſe contulere, referendæ gratiæ cauſa, vt Samii aiunt, quia illis aliquando Samii aduerſus Meſſenios auxilio fuiſſent: vt verò Lacedæmonii aiunt, non tam quia tutari deberent Samios, quàm vt eoſdem vlciſcerentur ob interuerſum craterem, quem Crœſo portabant, & ob thoracem ab Amaſi rege AEgypti ipſis miſſum. Interceperant enim Samii priore quàm craterem anno, thoracem lineum quidem, ſed frequentibus animalium figuris ex auro lanáque verſicolore, [c] è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inſcriptæ eius venationes eſſent exiles, tamen ſingulæ in ſe habebant tricenas ac ſexagenas beſtiolas, ſinguláſque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter eſt quem in Lindo Mineruæ idem Amaſis dedicauit. Comparauerunt itaque Lacedæmonii exercitum aduerſus Samum, vt Corinthios quoque ſolicitarent. In quos etiam Samiorũ extabat iniuria ætate quæ præceſſit hanc expeditionem, circa idem tẽpus facta quo crater interuerſus eſt. Nam quum Periander Cypſeli filius, Sardis ad Halyattem caſtrandos mitteret trecentos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiíque qui illos ducebãt, Samum appulſi eſſent, audita Samii cauſa cur Sardis pueri ducerentur, primùm edocuere pueros vt [d] puluinar Dianæ contingerent: deinde non ſinentes [e] abſtrahi eoſdem è puluinari, quum prohiberent Corinthii præbere illis alimẽta, ipſi diem ſolennem egerunt, quem nunc quoque per id tẽpus celebrant. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabãtur, tamdiu exercebant choros virginum atque adoleſcentium. Tunc autem choros exercentes, eſculenta fecerunt ex ſeſamo ac melle, quæ diſtribuenda ferrentur: vt ea Corcyræorum filii rapientes, alimenta haberent. idque eouſque factum eſt dum Corinthii pueris quos aſſeruabãt omiſſis abierunt. Ita Samii pueros Corcyram reduxerunt. Quòd ſi defuncto Periãdro Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitiſſet, non ob hanc cauſam Corinthii [f] aduerſus Samios expeditionem ſumpſiſſent: nunc ab ipſa vrbe Corcyrenſi à ſe condita, Corinthii ſemper cum Corcyræis diſcordes mutuò fuere. Huius igitur rei memores Corinthii, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad caſtrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, vlciſcendi facinoris gratia quod Corcyræi priores in eum admiſerant. nam poſteaquam vxorem ſuam Meliſſam necauit Periander, accidit vt ad ſuperiorem calamitatem hæc quoque accederent: Erant ei ex Meliſſa liberi duo, vnus decem & ſeptem, & alter duodeuiginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus ad ſe accitos ea proſequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittendos ſtatuit, priuſquam dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quíſnam matrem veſtram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum eſt: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuerſus Corinthum, patrem neque prior affatus ſit, neque affantem reaffari, ac ne interroganti quidem reſponſum reddere voluerit. Eum Periander tandem ſanè indignatus è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus eſſet colloquutus. Ille narrare vt ſe auus amantiſſimè accepiſſet: non tamen facere mentionem dicti illius quod

a Illos panario ſuperuacaneam orationem curioſè addidiſſe. Q.d. *Debuiſſe illos contentos eſſe panarium ſeu ſaccum oſtendere. Videtur hic uerius eſſe huius loci ſẽſus, cui tamen fortaſſe uox aliqua deeſt.*

b Ferendam tamẽ illis opem cenſ.

c Ex xylo intertextum, quem admiratione dignum reddebant ſingula eius fila, quæ quum exilia eſſent, tamen ſingula in ſe tricena ac ſexagena fila, & quidem euidentia ſingula, habebant: Talis & alter eſt quẽ in Lindo Min. idẽ Am. dedicauit. Ad hanc verò in Samum expeditionem adiuuerunt etiam Corinthii lubenter.

d Templum.

e Abſtrahi ſupplicès è templo, quũ prohib.

f Ad ſumẽdam in Samios expeditionẽ operas contuliſſent.

a Quippe qui ei⁹ nõ meminiſſet, quòd animum ad id non aduertiſſet.

b Ad quod Per. animum aduertens.

Procles in eis dimittendis dixiſſet, [a] quippe quòd in mentem non admiſerat. Periander dicere, nulla ratione fieri poſſe quin aliquid illis ab auo ſit ſuggeſtum: itaq; percontando inſtare. Tunc adoleſcens in memoriam rediens, id quoque dictum fuiſſe narrauit. [b] Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgẽtius, mittit ad eos apud quos filius ab ipſo expulſus degebat, prohibitum ne adoleſcentem in domum excipiant. Iſte illinc eiectus, in alteram ſe domum conferebat: ſed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant cõminãte, atque vt arcerent imperãte. Expulſus hinc in aliam ſodaliũ domum ſe contulit. Illi etſi formidantes, tamen quòd eſſet Periandri filius, hominem excipiebant. Ad poſtremum Periander edictum propoſuit, quiſquis hunc in domum reciperet, aut alloqueretur, eum ſacram [c] pœnam Apollini debiturum, quantam ipſe nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipſe quidem putauit rem deſperatam eſſe tentandam: ſed intra porticus ſe tenens, aſſiduè verſabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, miſertus eſt, depoſitáque ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum eſt optabilius, iſtúdne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum ſis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptaſti mendicam vitam, obſiſtendo atque iraſcendo illi cui minimè debebas. Nã ſiquid calamitatis illinc accidit vnde ſuſpicionem in me habes, id mihi accidit, eiúſque ego particeps eo magis ſum quòd ipſe id perpetraui. Tu verò, edoctus quanto ſatius ſit [d] inuidioſum quàm miſerabilem eſſe, & ſimul quid ſit in parẽtes & in meliores ſe iraſci, abi domũ. Periander quidem his verbis filium [e] caſtigabat: ille autem nihil patri reſpondit, niſi ipſum ſacram [f] pœnam deo debere, quòd in ipſius colloquium veniſſet. Ibi Periander animaduertens malum filii [g] vehementius eſſe quàm vt corrigi poſſet, ab oculis eum ſibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram miſſo. nam Corcyræ quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum ſocero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnatáque Epidauro, Proclem cepit, quem tamen viuum ſeruauit. Interiecto deinde tempore quũ ſenuiſſet Periander, ſibíque eſſet conſcius ſe non eſſe amplius parem adminiſtrandis obeundíſque rebus, mittit Corcyram accerſitum Lycophronem ad tyrãnidem adminiſtrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiórque eſſe ei videbatur. Lycophron ne [h] reſponſione quidem eſt dignatus eum qui ſibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adoleſcentis propenſus, rurſus ad eum miſit ſororẽ filiam ſuam, ſperans fore vt ille huic præcipuè auſcultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domũ patris tui ad alienos diſpergi, quàm tu ipſe habere illuc reuerſus? Redi quæſo ad penates, deſine tibimet officere. [i] Læua poſſeſſio eſt peruicacia: noli malum medicari malo. Multi manſuetiora [k] iuſtioribus præponunt. multi materna ſectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res eſt tyrannis, cuius multi ſunt amatores. Pater ſenex eſt prouectǽque ætatis: tua ipſius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appoſitis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iſte reſpondens, negat ſe iturum Corinthum quoad patrem ſupereſſe audiret. Hoc quum mulier renuntiaſſet, tertiò Periander caduceatorem mittit, qui dicat ſe quidem in Corcyram velle cõcedere, ſed vt hic Corinthum proficiſcatur ad tyrannidis ſucceſſionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipſe veniebat, iuuenis Corinthũ mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipſorum regionem Periander accederet, adoleſcentẽ interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionem ſumebat. Lacedæmonii ingenti cum claſſe vbi peruenere, Samum obſederunt, ſuccedentéſque muro, turrem mari imminentem iuxta ſuburbana tranſcenderunt. Sed mox cum magna manu ſuppetias ipſo ferente Polycrate, reiecti ſunt. Sed quũ à ſuperiore turri (quæ tergo montis prominebat) erupiſſent tum auxiliarii, tum ipſorum Samiorum permulti, & aliquantiſper Lacedæmonios ſuſtinuiſſent ipſi, retro fugam fecerunt, inſequentíque ab hoſte cædebãtur. Quòd ſi Lacedæmonii qui aderant, Archiæ & Lycopæ ſimiles extitiſſent, eo die capta Samus fuiſſet. Siquidem Archias & Lycopes ſoli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes, interclusã ad redeundum via, intra vrbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipſe cum alio Archia Samii filio, eodémque tertio ab hoc Archia, cõgreſſus ſum [l] apud Pitanen (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hoſpitibus maximè Samios honorabat) ſibi dicẽte Samio nomen à patre fuiſſe inditum, quòd eius pater Archias ſtrenuè pugnans, Sami mortẽ oppetiſſet: ſe verò ideo Samiis honorem habere quòd auus ſuus fuiſſet à Samiis publicè affectus egregia

c Mulctam.

d Inuidiam quàm commiſerationẽ mouere.

e Corripiebat.

f Mulctam.

g Eiuſmodi eſſe cuius ſanandi ratio nulla iniri poſſet. *Vel, Nulla uia eſſe ſanabile. Magis ad uerbum, Nullum exitũ habere.*

h Interrogatione. *uel, compellatione.*

i Siniſtra. *Vel, Infauſta.*

k Iuſtis æquitatem anteponunt. *i. AEquum & bonum ſummo iuri præferunt.*

l Apud Pitanen (hui⁹.n.trib. erat) qui ex omn.hoſp. Samios potiſſimùm honorabat, ſuóque patri impoſitum Samii nomẽ dicebat, quòd ſuus pater Archias ſtr. &c. *Valla autem ita uertit quaſi ὅς, quod eſt ante ξείνων, referat δῆμον, quum referat Ἀρχίην.*

ſepultura. Lacedæmonii, quadraginta diebus in obſidendo abſumptis, quũ in ſuſcepta re nihil admodum proficerent, in Peloponneſum rediegrũt. Fertur Polycratem, (vt rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo percuſſiſſe, eámque auro induxiſſe, ac Lacedæmoniis dediſſe: atque ea accepta illos receſſiſſe. Hanc primam expeditionem Dores aduerſus Aſiam per Lacedæmonios ſuſceperunt. Samii qui Polycrati bellum intulerant, poſteaquam à Lacedæmoniis ſe relictum iri vident, & ipſi tranſmiſerunt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. Vigebant autem ea tempeſtate Siphniorum res, erátque hæc inſularum locupletiſſima, vt in qua auraria & argentaria metalla eſſent, vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte reponeretur apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuique par, Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, diſtribuentibus. Qui vbi theſaurum confecerunt, nunquid diu permanere poſſent ipſis præſentia bona, conſuluere oraculum. Eis ita Pythia reſpondit,

> [a] Quum tamen in Siphno fuerint prytaneia cana,
> Cana fori facies, tunc vir vafer adſit oportet,
> Qui notet è ligno agmen, legatúmque rubentem.

a *Hæc explicantur statim póſt.*

Erant eo tempore Siphniis [b] prytaneium forúmque Pario lapide exculta: hoc autem oraculum Siphnii neque tunc ſtatim, neque poſt aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Nam Samii [c] quum velociſſimè ad Siphnum applicuiſſent, miſerunt ad vrbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem inſtituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, vt obſeruarent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nuncii igitur vbi peruenere, decem ſibi talenta mutuari precabantur. Negãtibus Siphniis ſe mutuaturos, Samii eorum agros populabantur. Id audientes Siphnii, continuò occurrentes, commiſſa pugna fugati ſunt: eorúmque multi ab vrbe intercluſi, quos poſtea centum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoque Samii pecuniarum loco inſulam Thyream acceperunt, Peloponneſo adiacentem, quam Trœzeniis commendauerunt: ipſi Cydoniam in Creta condiderunt, quum illuc nõ ea de cauſa nauigaſſent, ſed vt Zacynthios ex inſula ſummouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem bene geſſerunt vt templa quæ nunc in Cydonia viſuntur, iſti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno AEginetæ nauali prælio victos cum Cretenſibus diripuerunt, ac roſtratas naues mutilauerũt, eáque roſtra apud Mineruæ templum in AEgina affixerũt. Hæc AEginetæ Samiis fecere, infenſi quòd illi antea ſub Amphicrate rege, bello AEginæ illato, magnis cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuiſſent. & hæc quidem fuit cauſa. Protraxi autem ſermonem de Samiis ob hoc magis, quòd tria ſunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta paſſus editi, à cuius imo foſſa incipiens ad contrarium os deducta eſt, longitudinis ſeptem ſtadiorum: celſitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonûm pedum. Item per eam totam altera foſſa depreſſa eſt [d] viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fiſtulis in vrbem deducitur. Huius foſſæ architectus extitit Megarenſis Eupalinus Nauſtrophi filius. Alterum è tribus operibus eſt agger circa portum in mari, ad viginti paſſus altitudinis, duobus amplius ſtadiis longitudinis. Tertium opus eſt templum omnium quæ nos vidimus ampliſſimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia ſermonem aliquãto magis extendimus. Cambyſe Cyri circa AEgyptum immorante, ac deſipiſcẽte, duo magi iidémque fratres [e] coniurauerũt: quorum alterum Cambyſes reliquerat rei domeſticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucíſque Perſarum erat nota, pleriſque eum viuere arbitrãtibus, [f] rebellandum ſibi putauit, atque ita rem eſſe aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi vnà coniuraſſe, corporis habitu quamſimillimus Smerdi Cyri filio, quem Cambyſes fratrem ſuum interemerat: nec ſpecie tantùm corporis Smerdi aſſimilis, ſed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes inſtructum quemadmodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca, tum verò in AEgyptũ dimittit ad exercitũ, qui edicerent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Cambyſi. Hæc caduceatores alii alibi edixere. Is quoque qui ad AEgyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambyſem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) ſtans in medio, præcepta magi expoſuit. Hæc audiẽs Cambyſes, vera loqui caduceatorem ratus, ſéque à Prexaſpe eſſe proditum, quòd miſſus ad occidendum Smerdin, rem non peregiſſet, intuens in eum, Prexaſpes, inquit,

b *Id eſt domus publica.*

c Quumprimum Siph. applicuerunt.

d Viginti cubitorum altitudinis. *i. profunditatis*, trium autẽ pedũ latitudinis. *Valla autem pro τρίπουν legit τριπλοῦν.*

e Rebellauerunt. *Vel, Inſurrexerunt.*

f Inuadendum regnum.

g Rebellaſſe. *Vel, Inſurrexiſſe.*

rem mihi non exequutus es quam iniunxeram. Ad quem ille, Ista here, ait, haud-
quaquam vera sunt, vt aut frater tuus aliquando rebellet in te,[a] aut quippiam ex il-
lo viro certaminis existat magni exiguíue. quippe quum ego sim exequutus quæ tu
mihi imperasti, quique hominẽ meis ipsius humarim manibus. [b]Quòd si defuncti
rebellant, expecta vt etiam Astyages Medus in te rebellet: sin autem ita habet vt an-
tea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui
assequantur caduceatorem, qui percontando indagent [c] nunquid à quo Smerdi
rege nobis denuntiatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaspem Cam-
byses audiens, quum ei placuissent, confestim ad assequendum caduceatorem mi-
sit. Eum, vbi rediit, Prexaspes his verbis interrogauit, O homo, quandoquidem te
ais à Smerdi Cyri filio venire nuntium, dicito veritatem: qua dicta, abito sospes. V-
trum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandauit, an quispiam eius mini-
strorum? Tum ille, Equidem, inquit, ego Smerdin Cyri filium, ex quo Cambyses
aduersus AEgyptum fecit expeditionem, nunquam conspexi: sed magus quem
Cambyses rerum suarum familiarium procuratorem constituit, is mihi ista man-
dauit, dicens Smerdin Cyri filium [d] optare hæc apud vos dici. Hæc ille loquens, ni-
hil ementitus est. Tum Cambyses, Prexaspes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus
imperata fecisti, culpam effugisti: verùm quisnam fuerit è Persis qui contra me re-
bellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes, Ego, inquit, hoc quod a-
ctum est mihi videor intelligere. Magi sunt qui aduersus te insurrexerũt, Patizithes
quem tu rerum familiarium curatorem reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cam-
bysem, quum Smerdis audisset nomen, [e] percussit veritas sermonis, ac somnii, per
quod ei quidam visus fuerat nuntiare Smerdin regio insidẽtem solio, ad cælum vs-
que pertingere vertice. Agnoscens itaque sine causa fratris interemptorem se fuisse,
deflebat Smerdin. Quem vbi [f] defleuit (vt erat omni clade afflictus) in equum insi-
liit, habẽs in animo [g] quamraptissimè Susa versus exercitum ducere in magum. In-
silienti in equum [h] vagina gladii excidit, vnde nudatus gladius perstrinxit eius fe-
mur, in ea scilicet parte in qua prius ipse tanquam opportuna ad feriendum (vt sibi
videbatur) percusserat Apin AEgyptiorũ deum. Vulneratus Cambyses, quódnam
illi oppido nomen esset interrogauit. illi aiunt Ecbatana. Sed quum fuisset iam an-
tea Cambysi redditum ex vrbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis decessurum, ipse
interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ (vbi res eius omnis erat) senem vita functu-
rum: at oraculum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [i] postquam sciscitatur, resi-
puit, oppidi nomen audiens, tum magi iniuria perculsus, tum vulnere: verbáque
oraculi expendens, Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysem Cyri decedere. Hacte-
nus tunc loquutus. Vicesimo dehinc die accitis Persarum qui aderant præstantissi-
mis quibusque, ita inquit, Quod maximè occultum volebam Persæ, [k] id cogor a-
pud vos efferre. ego enim quum apud AEgyptum agerem, inter quietem visum vi-
di, [l] quod quidem minimè visum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam do-
mo adueniens, nuntiare Smerdin in regio sedentem solio, cælum capite contin-
gere. Ex quo veritus ne à fratre exuerer principatu, properantius quàm prudentius
feci. neque enim in hominis natura situm est auertere quod euenturum est. Itaque
demens ego Prexaspem Susa ad Smerdin interimendum misi. Quo tanto scelere
perpetrato securius degebã, nequaquã cóiectans fore vt Smerdi sublato, alius quis-
piam mortalium in me exurgeret. Vnde prorsus euentu rerum frustratus, & parri-
cida fratris incassum extiti, & nihilominus regno exutus sum. nam Smerdis magus
erat is quem dæmon mihi per quietem demõstrauit in me arma sumpturum. Hoc
opus quum ego perpetrarim, iam vobis Smerdin Cyri non superesse existimetis,
sed magos vobis regnum occupasse: quorum alterum rerum domesticarum pro-
curatorem reliqueram, alter eius frater est Smerdis. Quem igitur decebat præcipuè
vicem meam vlcisci, indigna à magis passi, is [m] immerita morte à proximis suis
affectus est. [n] Secundo loco (quod reliquum est Persæ) necessariissimum mihi de-
mandare vobis quod è vita exiens effici mihi cupio atque opto, per regios deos ob-
testans cum omnes vos, tum maximè Achæmenidas qui adestis, ne per socordiam
permittatis vt imperium rursus redeat ad Medos. Sed si dolo occupatum est, illud
dolo surripiatis: sin vi præreptum, [o] vi recuperetis. Hæc vobis facientibus, & tellus
fructum proferat, vxorésque & pecua pariant in omne tempus libertate fruenti-
bus: secus facientibus, contraria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuique Per-
sarum eum finem qualis mihi contigit. Simul hæc loquutus Cambyses, [p] defleuit
omnem suam conditionem. Persæ vt regem lamentantem conspexere, vniuersi

a Aut vlla cõtentio, *vel disceptatio*, magna aut parua ex illo aduersus te oriatur.

b Si fortè tamen mortui resurrexerũt, puta fore vt etiam Astyages Medus rebellet: sin res ita se habẽt vt antea. *i. si mortui nihi lo magis nunc resurgunt quàm antea*, fieri nõ potest vt nouũ aliquod malum ab illo tibi repullulet.

c A quo veniens. *i. missus*, nos Smerdi dicto audientes esse iubeat.

d Iniunxisse. *Vel, mandasse.*

e *Videtur hæc phrasis respondere nostræ, Il fut touché en son cueur.*

f Defleuit, & de tota calamitate questus est, in equum insil.

g Quamprimum. *Vel, Primo quoque tempore.*

h Gladius vagina excidit.

i Postquam sciscitatus, oppidi nomen resciuit, tum magi iniuria perculsus, tum ex vulnere, resipuit, *vel, ad se rediit*, & intellecto oraculo, *vel, & quum mẽte complexus esset oraculum*, dixit, Hoc in loco fatale est Camb.

k Eò redactus sum vt id apud vos efferã.

l Quod vtinam minimè vidissem.

m Impia.

n Quum verò iste superstes non sit, hoc mihi secundo loco relinquitur imprimis necessarium, vt vobis mandata dem de iis quæ mihi vita excedenti præstari volo. Hæc igitur à vobis extremùm peto, per regios deos obt.

o Vi recuperetis pro virili. *Vel, Pro uiribus.*

p Omne illud factum suum defleuit.

tum vestimenta rescindere, tum effuso ploratu uti. Post hæc ubi femoris os [a] vitiatum est, femúrque celerrimè contabuit, Cambysi vita erepta est Cyri filio, quum regnasset septem omnino annos & menses quinque, nulla unquam prole suscepta virili fœmineáue. At Persis qui aderant magna offusa est incredulitas, rerũ potiri magos, interpretantibus potius, Cambysem quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse ut illi omne nomen Persicum redderetur hostile. Itaque pro certo habebant Smerdin Cyri per rebellionem regnare, utpote Prexaspe usque pernegãte à se fuisse Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyse, simulando se Smerdin esse Cyri filium, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit mẽses septẽ, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambysis: per quos menses omne genus liberalitatis in subditos munificentiǽque exhibuit, adeo ut eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas quibus imperabat nationes edictis magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Octauo autem mense, quisnam esset compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaspis filius, sed genere atque opibus primo cuique Persarum par. Hic Otanes magum non esse Smerdin filium Cyri primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac cõiectura, quòd neque ex arce progrediebatur, neque Persarum procerum quempiam ad conspectum suum vocabat. Itaq; [b] eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædymam, quam Cambyses tenuerat, cuiúsque tunc magus contubernio utebatur, ut aliarum omnium Cambysis uxorum: misit ad eam quendam sciscitatum quocum homine cubaret, cum Smerdi Cyri, [c] an cum altero. Illa remisso nuntio, negauit se id scire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidisset unquam, nec eum cũ quo cubaret nosset quisnam esset. Ad hanc rursus mittit Otanes, inquiens, Si ipsa
" Smerdin Cyri non habes cognitum, saltem sciscitare ab Atossa quocum viro tu
" atque illa cubitatis. non enim illa suum ipsius ignorat fratrem. Filia ad hoc respon
" dit, Ne in Atossæ quidem colloquium venire possum, aut ullam aliã cernere mu-
" lierum cum illo cubantium. Nãque hic vir, quisquis est, quumprimum adeptus est
" regnum, nos dispersit, aliam alibi collocans. Audienti hæc Otani res est visa ma-
" nifestior. itaque tertiò nuntium ad eandem mittit in hæc verba, Filia, decet te bo-
" nis ortam natalibus, suscipere periculum quod te subire pater hortatur. Si enim i-
" ste Smerdis filius Cyri non est, sed is quem ego suspicor, nõ debet neque tuo frui
" contubernio, neque quòd potentiam Persarum obtinet, impune lætari, sed pœnas
" luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecum cubabit, animaduertésque soporatum,
" palpa eius auriculas: quas si habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cuba-
" re existima: sinminus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma respondet, se, si id fa-
" ciat, magnum adire discrimen, quoniam probè scit, si ille careat auribus, & ipsa in
" palpando deprehendatur, fore ut ipsa ab illo trucidetur: tamen se id facturam. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat, non exigua de causa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta est. nam ubi vices eius fuerunt adeundi magum, (etenim uxores Persarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens magũ, unà cubuit, eiúsque, dum vehementer soporatus esset, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, sed facilè sanè deprehendit. Ubi illuxit, celerrimè patrem certiorem rei gestæ facit. Iste, sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabantur. eóque verba quæ Otanes attulerat, admiserunt: constituerúntque ut singuli sibi singulos in societatem deligerent è Persis quibus maximè confiderent. Asciuit itaque sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. hi quum sex forent, Darius à Persis (nam his pater eius Hystaspes præerat) Susa aduenit. qui quum aduenisset, placuit sex Persis hunc in societatem adsciscere. qui quum septem essent, congressi colloquutique, fidem mutuò dederunt. Quúmque ad Darium ordo dicendæ
" sententiæ venisset, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbar ego solus
" nosse magum regnare, & Smerdin filium Cyri mortẽ oppetiisse: atque ob id ipsum
" dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. Verùm quandoqui-
" dem contigit ut vos quoque rem sciatis & non solùm ego, videtur mihi confestim
" esse transigendum neque differendum. differre enim satius non est. Ad hæc Ota-

[a] Alii, Carie exesum fuit. Alii etiam aliter.

[b] Quum eum suspe ctũ impostura haberet, ita egit. Quum hab.

[c] An cum alio quopiam.

nes, Fili, inquit, Hystaspis, & patre egregio ortus es, & te nihilo inferiorem esse patre tuo, indolem præfers: noli tamen ita properare ad rem aggrediendam inconsultò, sed considerantius illam capesse: quam ita demum aggredi debemus quum plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui adestis, si eo quē Otanes dixit vtemini modo, sciatis vos teterrimè perituros. aliquis enim priuati lucri ratione habita rem ad magum deferet. Et vos quidem debebatis potius per vosmet qui cœperatis, ista exequi: sed quoniam statuistis ad plures referēdum & me adhibendū, aut hodie transigamus, aut scitote, si nobis hodiernus elabatur dies, nō alium occupaturum vt me apud magum accuset, sed me vt vos accusem. Ad hæc Otanes, quum cerneret Darium properare, Quoniam, inquit, nos maturare compellis, nec finis differre, age, expone nobis ipse quónam pacto regiam introire possimus, & illos aggredi. excubias nànque dispositas esse, ipse quoque, etsi non visu, certè auditu nosti: quas qua ratione penetrabimus? Cui respondens Darius, Multa sunt, inquit, Otanes, quæ nequeunt oratione declarari, sed facto: alia, quæ oratione declarari possunt, sed vnde nihil clari operis existit. Vos verò nostis, excubias quæ dispositæ sunt, haudquaquā difficiles esse ad penetrandum. nam quum nos tales simus, nemo non, quisquis ille sit, cedet nobis, partim ob reuerentiam, partim ob timorem. Adde quòd habeo prætextum accommodatissimum cui innitamur. siquidem è Persis venisse me dicam, ac velle quædam à patre mandata regi nuntiare. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur. nam idem optamus quique mendacium dicimus quique veritatem: quippe quum ii qui mentiuntur, tunc mentiantur quum persuadendo sunt quippiam lucri facturi: & qui verum dicunt, ideo dicant vt verum dicendo aliquod lucrum consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. ita non idem factitando, idem tamen obtinemus. quòd si nihil lucri faciendum esset, peræquè & verax foret mendax, & mendax verax. Quod autem ad ianitores attinet, siquis eorum libenter cedet nobis, vtilius ei suo tempore erit: siquis resistere conabitur, vt erit hostis, ita tunc pro hoste habeatur: deinde intro irrumpentes, rem transigamus. Post hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut, si recuperare non poterimus, mortem oppetere, quàm, quum simus Persæ, viro Medo parere, & quidem aures non habenti. Quum præsertim quicunque vestrûm Cambysi ægrotanti adfuistis, memoria teneatis quæ ille dum vita excederet, Persis imprecatus est, nisi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non admittebamus, [a] inuidiosè dici à Cambyse existimantes. Nunc igitur calculum pono in Darii sententiam: [b] neque hunc cœtum dissoluendum censeo, sed statim aduersus magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri cōprobarunt. Interea verò dū ab istis consultatur, fortè hoc contigit, vt magi inito inter se consilio statuerent conciliandum sibi amicum Prexaspem, quòd indigna passus à Cambyse esset, occiso eius filio ictu sagittæ, & solus mortem Smerdis Cyro geniti nosset, quem ipse suapte manu interemisset: quòd [c] præterea *ob id* apud Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitum hominem, sibi amicum comparabant: accipientes fidem ac iusiurandum, fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturum, neque cuiquam mortalium patefacturum, [d] pollicitantes innumerabilia se ei daturos. Recipiente Prexaspe facturum se quæ magi suaserant, iterū illi dicere, in animo se habere omnes Persas sub murum arcis conuocare: ideóque iubere hunc conscensa turri prædicare, à Smerdi Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, veluti homini summæ apud Persas autoritatis, & qui sæpenumero asseuerasset eum esse Smerdin Cyri, ac cædem à se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum exequi dicente, magi conuocatis Persis, hominem in turrim perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea quæ ab istis oratus fuerat sponte obliuiscitur: exorsúsque ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recenset: & vbi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit veritatē, causatus ideo se hactenus occultasse quòd sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate coactum proferre: dixítque se à Cambyse adactum Smerdin Cyri occidisse, & magos esse qui regnent. Multis quoque verbis Persas deuouit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos vlciscerentur. Hæc loquutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ, vbi constituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent: sed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eóque à via secedentes, [e] iterum colloquuti

a Calumniosè.

b Neque hoc cœtu dissoluto, eundum aliò censeo quàm rectà ad magum.

c Præterea apud Persas in maxima existimatione esset.

d Pollicitantes se decies millies ipsius bona multiplicaturos

e Rem iterum in disquisitionem voca-

quuti ſunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorſus differri, videbant ne-
gantes tunc eſſe adoriendam: qui verò cum Dario, confeſtim eundum, & quod de-
cretum eſſet peragendum. Eis concertantibus apparuerunt ſeptem accipitrum pa-
ria, inſectantium duo paria vulturum, eóſque vellicantium atque infeſtantium.
Quod intuentes ſeptem Perſæ, ſententiam Darii comprobarunt: & mox freti aui-
bus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius
ſenſerat, ita euenit. nam cuſtodes reueriti Perſarum primarios, nec aliquid huiuſ-
modi ſuſpicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt
quidem. Vbi in aulam introgreſſi ſunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntiis: &
ab his qua gratia venirent interrogantur. Simúlque inter percontandum ianitori-
bus minitabantur quòd homines ingredi permiſiſſent: atque vlterius pergere vo-
lentes eoſdem prohibebant. Iſti ſe mutuò cohortati, eductis gladiis, eos à quibus ar-
cebantur, ibidem trucidant: iidémque curſu in conclaue contendunt, intra quod
tunc fortè ambo magi agebant, & de iis quæ à Prexaſpe erant acta conſultabant.
Qui quum vidiſſent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt v-
terque: & quod fiebat animaduertentes, [a] ad vires conuerſi ſunt: quorum vnus oc-
cupat arcum, alter lanceam ſumit. atque inde [b] miſcentur inuicem. Verùm arcus
ei qui illum ſumpſerat, quum hoſtes iuxta eſſent, nulli vſui fuit: alter qui ſe lancea
tuebatur, tum Aſpathmis femur percuſſit, tum oculum Intaphernis: oculóque ex
vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus eſt. Hos igitur alter magorum vul
nerauit: alter verò, quando arcus ei nulli vſui erat, in thalamum qui erat conclaui
contiguus, ſe proripuit, fores occluſurus. Sed illuc duo de ſeptem cum eo irrum-
punt, Darius & Gobryas: [c] quum autem Gobryas eſſet implicitus cum mago, Da-
rius adhuc ſtans atque hærens, conſiderabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum
cernens Gobryas otioſum ſtantem, interrogauit cur non vteretur manu. Reſpon-
denti Dario, Diſpicio ne te feriam, Tu verò, inquit, vel per vtrunque exige gladium:
Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magum caſu percuſſit. Interfectis
magis capita demunt, eáque geſtantes quinque eorum, duobus reliquis qui ſaucii
erant illic relictis, tum quòd inualidi eſſent, tum arcis tuendæ cauſa, foras procur-
runt cum vociferatione ac tumultu: cæteróſque Perſas compellando, rem geſtam
exponebant, capita oſtentantes: & ſimul quicunque magorum ipſis occurrebat ma
ctabant. Perſæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipſi facienda
ſibi eadem cenſuerunt: eductíſque gladiis, vt quenque reperiebant magum, interfi-
ciebant: &, niſi noctis interuentu cohibiti fuiſſent, neminem magorum reliquiſ-
ſent. Hunc diem Perſæ maximè ſolennem publicè obſeruant, & in eo ingens cele-
brant feſtum, vocantes id *μαγοφονίαν, id eſt magorum cædem*. quo die nulli magorum
fas eſt prodire in lucem, ſed cuncti ſe intra domum continent. Vbi reſedit tumul-
tus, diéſque quinque exceſſere, ii qui magos inuaſerant, de omni rerum ſtatu con-
ſultabant. Quorum orationes etſi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen
huiuſmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Perſicam in medium conſtituerét,
" ita inquiens, [d] Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non videtur: neque e-
" nim id aut iucundum eſt, aut bonum. [e] Nam & quò licentiæ Cambyſes proceſſe-
" rit, noſtis, & quò magus. [f] Quid igitur nobis opus eſt monarchia, quam ſuſtulimus?
" in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quæ virum, etiamſi optimus omni-
" um fuerit, tamen, quum in ea poſitus eſt, extra conſuetos abiecerit ſenſus? Quippe
" quum præter inuidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præſentibus
" bonis inſolentia. [g] Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem malitiam ha-
" bet, tum per inſolentiam, quòd expletus omnibus rebus eſt, tum per inuidiã mul-
" ta facinora admittens. Atenim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat, debebat
" ſine liuore eſſe: verùm ita natura comparatum eſt [h] vt is ſit aduerſarius populari-
" bus ſuis. ſiquidem eorum optimis quibuſque qui ſuperſtites ſunt atque viuunt, inui
" det, [i] deterrimis delectatur: &, quod indecentiſſimum eſt, criminationes admittere
" optimum putat. Nam ſiue admireris eum modeſtè, offenditur quòd non effuſè
" hoc facias: ſiue effuſè facias, offenditur, quaſi ſibi aſſenteris. Et vt exequar dicendo
" quæ maxima ſunt, iura patriæ labefactat, fœminis vim affert, indemnatos interi-
" mit. At quum dominatur multitudo, primùm quidem nomen obtinet omniũ pul
" cherrimum, iſonomian, *id eſt iuris æquabilitatem*: deinde verò nihil eorum agit quæ
" monarchus: *hoc eſt unicus princeps*. nam magiſtratus tum ſorte deliguntur, tum ad-
" miniſtratorũ rationem reddũt: omnia deniq; cõſilia in cõmune referũtur. [k] Itaq; (vt
" meam dicã ſentẽtiam) cẽſeo nobis monarchiæ deiectorib⁹ ſtatũ multitudinis eſſe

uerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrent, neque, rebus flagrantibus, incœptum capeſſeret: (*ut legatur* ἐπειγόντων) at Darius confeſt.

a Vires ſuas aduerſus illos experiri cœperunt. *Vel, Pro uiribus illis obſiſtere cœperunt.*

b Manus cõſerebãt.

c Quum autem pedem conferret cũ m. *Vel, Quum autem manũ contereret. Vel, Quum adortus eſſet Gobryas magũ.*

d Ego certè, vt poſthac noſtrûm vnus rerum ſolus potiatur, *uel, ut totum imperium uni noſtrûm poſthac deferatur,* autor nõ fuerim. *Q.d. Non cenſeo poſthac de hoc cogitandum ut imperium uni deferatur. Neque enim dicit, Poſthac deferatur, quaſi iam antea delátum fuerit. Sic intelligendum paulo pòſt* μετέντας ἡμέας μουναρχίην.

e Nam quò progreſſa ſit Cambyſis inſolẽtia vidiſtis, & magi inſolentiam experti eſtis.

f Quomodo autem monarchia ſit res bene ordinata, in qua licet pro lib. &c. *Vel, Quo modo autem in monarchia res bene compoſitæ eſſe poſſint?*

g Hæc autem duo habẽs, omne vitium habet.

h Vt contrario modo ſe in populares ſuos gerat. *Vel, Contrariis moribus erga ſuos populares præditus ſit. Vel breuius, Sed contrà comparatus eſt in ciues. ut* ὑπεναντίον *ſumatur aduerbialiter.*

i Deterrimis delectatur: criminationibus etiã, *uel calumniis*, locum dare optimũ *putat*. Et (quod eſt quiddam minimè omnium ſecum cõſentiens) ſi quidem eum mediocri, *uel modica*, admiratione proſequaris, infenſus eſt quòd non impẽſè colatur: ſin impenſè quis eum colat, eo cultu, tãquam aſſentatione, offenditur.

k Nobis igitur cẽſeo, miſſam facientibus tyrannidem, euehendam, *uel, prouehendam*, eſſe multitudinẽ in multitud. &c. *i. miſſam facientibus de tyrannide deliberationem.*

optandum.in multitudine enim omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabysus autem ad oligarchiam, *id est ad statum paucorum*, rem traducens, ad eam socios hortabatur, his verbis, Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoque: sed quatenus hortabatur summã rerũ deferri ad multitudinẽ, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim populari multitudine nihil est neque insipientius, neque insolentius. Itaque eos [a] qui tyranni sæuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere sæuitiam, nequaquam tolerandum est. Nam tyrannus, siquid facit, intelligens facit: [b] at plebi suum est nihil intelligere. quo enim pacto sciat, qui neque edoctus est, neque honestum nouit, ne domesticũ quidem? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti flumini similis? Quare siqui malè consultum Persis cupiunt, ii statu populari vtantur: nos verò cœtu virorum optimorum delecto, ad eos imperium deferamus. nam inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiam dixit. Tertio loco suam Darius, inquiens, Quæ Megabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinent, rectè mihi videtur dixisse: quatenus autem ad statum paucorum, non rectè. propositis enim tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperet populus, optimè pauci, optimè vnus, inter hæc multo antecellere vnius imperium sentio. imperio enim vnius viri qui optimus sit, nihil melius esse constat. [c] Quod qui sentit, non immeritò statum popularem missum faciat. vt taceam sic præcipuè consilia in aduersarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari consueuerunt. quum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cædes, è cædibus ad vnius imperium deuenitur. vnde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Iam verò, plebe imperante, fieri non potest quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed amicitiæ validæ. qui enim aduersus rempublicam facinorosi sunt, mutuò se occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpositus tales homines compescat, is videlicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quum admirationi est, tunc verè [d] monarchus ostenditur, declarãs in hoc monarchiam esse rem omnium præstantissimam. Atque vt in summã omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? à populóne, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego igitur [e] sentio, quum sitis per vnum virum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui leges patrias dissoluatis bene conditas: quod nequaquam satius est. Hæ tres dictæ fuerunt sententiæ, quarum vltimæ quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Persis studebat, vbi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium loquutus est, [f] Viri seditiosi, quoniam constat necesse esse vnum aliquem è nobis regem fieri, siue per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis electionem, siue qua alia ratione, equidem ego [g] vobis non refragor: quippe qui neque præesse volo, neque subesse. Et hac lege cedo vobis ius meum imperii, vt nulli vestrûm aut ipse ego, aut vllus vnquam meorum subsit. Otane hæc loquuto, cæteri sex eius postulatis assenserunt. Ita hic aliis non refragatus, è medio abiit aliò sessum. [h] Cæteris autem septem de rege iustissimè deligendo consultantibus, visum est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnum perueniret, Otanem donari debere peculiariter eiúsque deinceps posteros cum omni alio magnificentiæ genere apud Persas honorificentissimo, tum Medica quotannis veste. Quæ ideo decreuerunt ei donanda quòd primus rem agitauerat, & ipsos in cœtum coegerat. Et hæc quidem peculiariter Otani decreuerunt: illa verò in commune, vt regiam introire vnicuique è septẽ sine internuntio liceret, nisi fortè cum vxore cubaret rex: néue regi fas esset aliunde quàm è familia coniuratorum vxorem ducere. De regno autem hunc in modũ: vt sub ortum solis conscensis equis, dum in suburbanis vectarẽtur, cuius equus vocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret. Erat autẽ Dario quidã equiso, vir solers, nomine OEbares: ad quem Darius, postquam è cœtu digressi sunt, ita inquit, OEbares, de regni negocio sic inter nos conuenit: sub ipsum statim solis ortum equis conscensis, vt cuius equus vocẽ primus ediderit, is regno potiatur. quare siquid solertiæ habes, nunc comminiscere, vt nos obtineamus hoc decus, & nemo alius. Ad eũ respondẽs OEbares, Here, inquit, si in hoc versaris vt rex sis vel nõ, [i] huius rei causa cõfidere te iubeo, & bonũ habere animũ, ante te fore regẽ neminẽ. eiusmodi habeo medicamẽta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi cõmẽtũ, adest tẽp⁹ cõminiscendi, nec differẽdi rẽ, vtpote crastino die nobis futuro certamine.

a Qui tyranni insolentiam fugiunt, in plebis effrænæ insolẽtiam incidere, neq.

b At plebi nulla intelligentia inest. quomodo enim intelligat, *uel, unde enim intelligentia et adsit*, qui nec edoctus est nec nouit honestum quicquam, ne in sua quidem familia: & qui ad res ag. &c. *Sed οἰκήιον potest & aliter exponi.*

c Nam qui hoc animo præditus sit, sine vlla reprehensione multitudinem gubernauerit: vt tac. &c. *qui sequens locus in Græc. edit. mendosius esse uidetur, & deesse infinitiuus.*

d Monarchus euadit.

e Sentio, quum per vnum *nobis imperantem* simus liberati, hoc *unius imperium* nobis esse tuẽdum. ac præterea, leges patrias non esse soluendas, quæ rectæ sunt, *uel, bonæ.* non enim consultum *nobis hoc fuerit.* Hæ tres dict.

f Conspirationis socii, *uel, factionis.*

g Vobiscum non contendam. *i. Me competitorem non habebitis. Sic & paulo pòst οὐκ ἐναγωνίζομαι.*

h *Ante* Cæteris *adde*, Atque ad hunc vsque diem sola hæc familia inter Persas libertatem retinet, nec imperio *regis* nisi quãtum ei visum fuerit, paret, leges Persarum non transgrediens.

i De hac re securum esse te velim.

Hæc vt audiuit OEbares, ita facit: Vbi nox aduenit, vnam equarum quã equus Darii maximè adamabat, in suburbana adducit, ibíque alligat: tum equum Darii eodem ducit: eúmque circumagens, identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die, simulatque illuxit, sex Persæ ex conuento adfuerunt equis insidentes. & quum in suburbanis vltro citróque vectarentur, vbi ad locum peruenerunt vbi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darii equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cælo tonitrúque extitit. Hæc quum Dario tanquam ex composito accidissent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Persis. Volunt nanque OEbarem attrectatis manu huius equæ genitalibus, ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, quum equi digressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equúmque ad odoris sensum infremuisse atque hinnisse. Darius itaque Hystaspis filius declaratus est rex: eíque omnes Asiani audientes dicto fuerũt, præter Arabes, qui à Cyro & rursus à Cambyse subacti, nunquam tamen in seruitutẽ redacti sunt, sed hospites extiterunt.[a] Hi Cambysi aduersùs AEgyptum præsto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuissent ingressi Persæ AEgyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus mago nupserat, & Artystona virgine. Præterea alterã Smerdis filii Cyri filiã, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulachrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc verba literis, DARIVS HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cujus nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Persas actis, viginti prouincias (quas ipsi satrapeias vocãt) constituit: earúmque singulis præsides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, [b] aliis finitimos transcribens, aliis transferens, aliis remotiores gentes attribuens. distributo prouinciis hunc in modum tributo, quod exigebatur cum hoc edicto, vt qui argentum, ii Babylonici talenti pondere: qui aurum, ii Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum septuaginta minas Euboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse nihildum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorem: Cambysem autem, dominum: Cyrum verò, patrem. quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolunt, & AEolibus & Caribus & Lyciis & Melyensibus & Pamphyliis (vnum enim erat idémque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysoniis & Cabaliis & Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellespontiis, qui ad dexteram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & sexagena talenta: Hæc erat tertia portio.

A Cilicibus, equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnon talenta argenti quingenta: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quæ equos producebat: trecena autem & sexagena Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Posideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit[c] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad AEgyptum vsque, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum. Quinta portio hæc. [d] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab AEgypto & Libybus AEgypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanque AEgypti istæ ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniam è piscario prouentu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebãt. Nam centum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliariis admetiuntur illi frumentum. Sexta portio hæc. Sattagydæ & Gãdarii & Dadicæ & Aparitæ, in idem constituti, centena & septuagena talenta pẽdebant: Septima portio hæc. A Susis & cætera Cissiorum regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone verò cæteráque Assyria millena talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis & ab reliqua regione Medica & Parycaniis & Orthocorybantibus, quadringena &

a Quum Cambysi aditum in AEgyptum permisissent.

b *Sunt qui ita hunc locum exponant*, Adiunctis ad nationes, *uel, gentes*, vicinarum regionum incolis, atque etiam transgressus vicinos, iis qui longius erant dissiti, aliis alias gentes tribuẽs. Distribuit igitur prouinciis hunc in modum tributum, quod quidem exigebatur, &c. *Vt legatur* ἄλλοις ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχαῖς δὲ, &c.

b In mõtibus. *Valla legit* ἐπ' ὄρεσι *pro* ἐπ' ὄρισι.

d Est autem in hac portione omnis Phœnicia. *Nam Valla in præced.* νομὸν *portionem uertit.*

quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caſpii & Pauſicæ & Panthimati & Daritæ ſimul conferentes, ducena talenta afferebant. Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad AEglos vſque, trecẽtorũ & ſexagenorũ talẽtorũ erat tributũ: Portio duodecima hæc. A Pactyica & Armeniis, eorúmque conterminis, Euxino tenus ponto, talẽta quadringenta: Tertiadecima hæc. A Sagartiis & Sarangæis & Thamanæis & Vtiis & Mecis, & iis qui rubri maris inſulas incolunt, vbi rex eos qui relegati vocantur collocat: ab his omnibus ſexcentorum talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caſpii ducena & quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Choraſmiíque & Sogdi & Arii, trecena talenta: Sextadecima portio hæc. Paricanii & qui ex Aſia ſunt AEthiopes, quadraginta talenta: Decimaſeptima portio hæc. Mantienis & Saſpiribus & Alarodiis ducena iniuncta talenta erant: Duodeuiceſima portio hæc.

Moſchis & Tibarenis & Macronibus & Moſynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erant: Vndeuiceſima hæc portio. Indi, vt ſunt multitudine multo numeroſiſſimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum ſuper cæteros omnes afferebant tricena ſexagena talenta aureorum ramentorum: Viceſima portio hæc. Quòd ſi Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena quingenáque & quadraginta talenta argenti. [a] Aurum verò ſi terdecies tanto ramentorum taxetur, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe ſex millia talentorum, ſexcentáque & octoginta. Quibus in vnum contractis ad Euboicum computum, exigebantur in ſummã annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta & ſexaginta. Minorem his ſummam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Aſia obueniebat, & aliquantulum ex Libya: cæterùm procedente tempore & ab inſulis obuenit aliud tributum, & ab iis qui Europam Theſſalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum theſaurizat, *hoc eſt reponit.* Liquefactum aurum argentúmque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias ſubinde frangit: ex eóque auro argentóue, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum vſus poſtulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes. Sola autem Perſis ideo inter tributarias à me prætermiſſa eſt, [b] quòd eam minimè Perſæ colunt. Iſti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, ſed munera portabant: AEthiopes AEgypto contermini, quos Cambyſes in expeditione contra macrobios AEthiopes ſumpta ſubegit, quíque ſacram Nyſam incolunt, & Dionyſo dies feſtos agunt. Iſti AEthiopes eorúmque finitimi, eodem quo Indi Calandiæ ſemine vtuntur, ſubterraneáſque habent domos. horum vtrique tertio quoque anno munera portabant, portántque ad meam vſque memoriam, [c] binos ſemodios auri rudis, & ducenos faſces ebeni, & quinos AEthiopes pueros, & vicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repoſiti erant, eorúmque finitimi ad montem vſq; Caucaſum. Ad hunc enim montẽ imperitatur à Perſis. nam qui ad aquilonẽ Caucaſi habitant, eorum iam nulli Perſas curant. Iſti igitur dona ſibi imperata, etiã ad meã vſq; ætatem, quinto quoq; anno afferebãt, cẽtenos pueros, totidémq; virgines. Afferebant & Arabes millena quotãnis talenta thuris. Hæc iſti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multũ, vnde ramenta quæ dixi, regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad ſolem vergit, ſabuloſum eſt. nam Indi, dũtaxat eorum quos ſcimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi ſunt hominum qui in Aſia ad auroram & ſolis ortum habitant. Indorũ autem tractus qui auroram ſpectat, propter arenam vaſtus eſt. Eorum autem complures ſunt gentes, atque eæ lingua inter ſe diſſonæ: & eorum alii ſunt dediti rei pecuariæ, alii non: item alii in paluſtribus fluminis habitant, crudis victitãtes piſcibus, quos aggreſſi ex arundineis nauigiis exceptant. Singula autem nauigia è ſingulis arundinis internodiis fiunt. Iſti ex Indis ferunt veſtem è tegete: quam vbi è flumine meſſuerunt inciderúntque, plectentes in modum ſtoreæ, tanquam thoracem ſibi induunt. His finitimi auroram verſus ſunt Indi pecuarii, carnibus crudis veſcentes, nomine Padæi, qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [d] aliquis aliquáue ægrotat, virum quidem ſui maximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabeſcentem, carnes ipſis corrupturum: & licet ſe neget ille ægrotare, nihilominus iſti non ignoſcentes necant eum, epulantúrque. Mulieri verò, ſuæ maximè neceſſariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad ſenium peruenit, eo itidem mactato paſcuntur. Ideóque cum hac de cauſa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi ſanè eorum ad ſenectutem perueniũt.

a Aurum autem ramentitium inuenitur eſſe talentûm Euboicorum quatuor millium ſexcẽtorũ & octoginta, ſi ita ratio ineatur vt pſegma, *i. ramentum*, terdecies tanto argẽti repẽdatur. His igitur omnibus in vnum coagmentatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta ſexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budæus hunc locum interpretatur lib. 4. De aſſe, admonens legendũ* τρισκαιδεκαστάσιον. *quam lectionem & in uet. cod. reperimus. Idem aliis uerbis hũc locum ita reddit circa initium eiuſdem libri*, Aurum verò ramentitiũ ſi terdecies expendatur ad argentum, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe quatuor millia talentorum, ſexcẽtáque & octoginta. Quibus in vnum coactis, fit ſumma eorum quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & ſexagena talenta Euboica.

b Quòd Perſæ immunes agros colunt. Iſti porro ad fer.

c Binos chœnices auri ignem non experti.

d Seu vir ſeu fœmina, ægr.

Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtque nihil serant, nec domos parandas existiment, atque herba victitent. Estque eis semen quoddam milii instar, sua spóte nascens è terra, suo in calice: quod cũ ipso calice lectum coquunt, edúntque. Eorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibíque decumbit, eius vel decumbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui Indorũ coitus in propatulo est, sicut pecorum: color similis ac proximus AEthiopico. genitura quã in mulieres emittũt, non alba, quemadmodum cæterorum hominũ, sed atrã, vt color corporis: qualem AEthiopes quoque emittunt. Hi Indi lõgius à Persis absunt,[a] & vento Austro obnoxii: eóque Dario neutiquam obtemperabant. [b] Cæteri Indi Caspatyro vrbi & Pactyicæ regioni contermini sunt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex aliis Indis ii qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui[c] ad aurũ præcipuè mittunt. Circa hanc enim plagam vasta sunt propter arenam loca. in ea solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpiũ verò maiores. Earum nõnullæ & apud eos & apud regem Persarum visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domiciliis egerũt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa specie corporis simillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea est: [d] pro qua in desertum mittẽtes Indi, ternos singuli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frænatos trahũt, fœminam in medio, in quam ipsi ascendunt: data opera vt à recentissimis fœtibus abstractas iungãt. Etenim apud eos cameli cum nihilo sunt minori pernicitate quàm equi, tùm verò ad ferenda onera multo valentiores. Qualem autem habeat camelus speciem, Græcis, vtpote scientibus, non puto scribendum: sed quod de eo animali nescitur. Camelus in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter posteriora crura caudam versus spectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt, [e] vt quum feruentissimus fuerit æstus, sint in rapina. siquidem præ æstu formicæ sub terra se occultas tenent. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matutinus, non quemadmodũ aliis meridie, eousque efferuescens dum tempus est à foro discedendi: per quod spatium multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua se abluere. Meridies verò ferè Indos vrit peræquè atque alios homines: declinãte meridie, talis est illic sol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigescẽs, dum ad occasum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culeis quos attulere, arenã completis, [f] raptissimè retrò se recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate quanta in alio est nullo: ita vt nisi viam [g] ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorum inde euasurus. Ideóque camelos mares, quòd impares fœminis sunt in currendo, [h] ne trahantur, dissoluunt: sed non vtrunque pariter. fœmina verò, pulli quem reliquit memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, vt Persæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius est. Et sanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum [i] Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo antè dixi, vltima plagarum quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica est: in qua & animantes tam quadrupedes quàm volucres, multo sunt grandiores quàm cæteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Nisæi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui surrepti. præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in vestiarium Indi vtuntur. Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitãtur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomum, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes styrace suffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, [k] discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, iidem videlicet qui aduersus AEgyptum facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quàm styracis fumo submouentur, vniuersam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, nisi (vt iidem narrabant) simile quiddam istis contingeret ei quod nouimus contingere viperis, idque ([l] vt credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia fœtuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contrà, quæ sæua & maligna sunt, ea voluit parum esse fœtuosa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, ho-

a Et versus Austrũ ventum.

b Alii ex Indis Caspatyro vrb.

c Ad aurum *colligendũ* præcipuè mittũtur. *In aliis edit. interpret. Vallæ legitur, Qui ad Austrum mittunt, pro, Qui ad aurũ mittũtur. uel, proficiscũtur.*

d Ad quam *colligendam* qui in desertum mittuntur Indi, &c.

e Sic inita *itineris* ratione vt quũ feruen. &c. *Vel, Hoc prudenter præuiso ut quum, &c.*

f Quamprimum. *Vel, primo quoque tẽpore.*

g Interim dum formicæ congregantur.

h Dissoluũt, si vnà non trahãtur vtrique. *Id est, Si utrique assequi pari gradu non possint. Ita quidam hunc locum interpretantur, qui & aliã interpretationem admittere uidetur.*

i Græcia longè tẽperatissimas nacta est anni tempestates. *Gal. Les saisons de l'annee.*

k Versicolori.

l Vt rationi consentaneum est.

mo, tam ferax sit: soláque ex omnibus bestiis, quum grauida est, etiam [a] impleatur, & alium foetum in vtero gestet pilis vestitum, alium nudum, alium tantûnon formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis est. At leæna validissimum ferocissimúmque animal, semel in vita vnum parit. nam vnà cum foetu vterum emittit. Cuius rei causa est hæc, quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat vngues longè acutissimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augescénsque magis ac magis, vngues imprimẽdo exhulcerat: ita vt ad postremum, quum partus instat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoque si viperæ & alati Arabiæ serpentes gignerentur vt ipsorum natura fert, non esset hominibus viuendi facultas: nũc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, foemina collum maris in emittenda genitura cõprehendit, [aa] sorbénsque non prius dimittit quàm deuorauerit. & mas quidem hoc modo perit. Foemina verò talem luit masculo poenam: quòd filii dum adhuc intra vterum sunt, patrem vlciscentes matricem ambedunt: eiúsque aluo ambesa, ita partum faciunt. Cæteri serpentes qui non sunt hominibus perniciosi, oua pariunt & magnam vim foetuum excludunt. Porrò viperæ per vniuersum orbem terrarum visuntur: alati verò serpentes nusquam alibi nisi in Arabia, aut certè non adeo frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparãt. Casiam autem sic: Postquam sibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt coriis aliísque pellibus, ad casiam pergunt. Ea nascitur in palude nõ alta, circa quam & in qua degũt feræ alatæ, vespertilionibus simillimæ, stridore diro, & viribus præualentibus: quas ab oculis arcentes Arabes, sic casiam metũt. Cinnamonum etiam quàm superiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quòd probabili ratione vtuntur, quòd quidam volunt id gigni in iis regionibus vbi Dionysus educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis mõtium & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: boum [b] asinorúmque defectorum & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos posuere, procul abscedũt. Ad hæc frusta delapsæ volucres, ad nidos suos carnem comportãt: cui sustinendæ impares nidi ad terram discissi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomũ ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vocant) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graueolentissimo loco nascens, tamen fragrantissimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuè ad suffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictum sit. Redolet Arabica regio mirificè iucundo quodam odore. súntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nusquam alibi visuntur, quorũ vnum caudas habet tam longas vt non sint tribus breuiores cubitis: [c] siquis trahi sinat, hulcera contracturæ, dum per terram atteruntur: nunc vnusquisque pastorũ hactenus est doctus arte fabrili, vt plostella faciant quæ singularum ouium caudis subligent, supérque plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem vergit, contermina est Aethiopia terrarum habitatarum vltima. Hæc & auri multum fert, & vastos elephantes, prominentibus vtrinque dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum verò ebenum, necnon viros maximos pulcherrimósque & æui longissimi. Atque hæc quidẽ extrema sunt Asiæ Libyæque. De extremitatibus autẽ Europæ quod pro comperto referam non habeo. neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris vocitatum, qui subit mare ad Septentrionem spectans, vnde electrum venire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, *hoc est stannarias*, vnde ad nos venit cassiteros, *id est stannum*. nã vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum, ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiosè quæsiui, à nemine qui ipse viderit accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit stannum electrúmque. Cæterùm ad septentrionem Europæ quamplurimam auri vim esse constat: sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi. quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vnoculi, cæteram naturam habentes aliis hominibus parem. Porrò extrema terrarum concludunt aliam regionem, intúsque cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illísque rarissima. Est in Asia planities quædam vndique cincta monte quinque in locis interciso, quæ aliquãdo fuit [d] Chorasmiorum cum ipsorum finibus & Hyrca-

---

a Superfoetet.

aa Et arctè amplexa. *Vel, Et arctè constringẽs. Vel, Et inhærens.*

b Asinorúmque mortuorum & al. iumentorum memb. in quammaxima frusta cõcisa, in ea loca por.

c Quas si permittantur trahere, *id est demittere ad terram, uel demissas affricare terræ,* hulcera contracturæ sint dum illæ ad terram atterẽtur: verùm vnusq.

d Chorasmiorum montes incolentium, Chorasmiorum *inquã* & Hyrc.

niorum, & Parthorum & Sarangæorum & Thomaniorum: sed postea quam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per singulas vndique intercisiones ductus ac distributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi verò in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab illo sunt passæ, quòd anfractibus montium ab rege obstructis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu interclusa est: interfluentéque introrsum amne, planities quæ intra montes erat, pelagus facta, quũ fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ vsu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit: sed æstate quum serunt [a] pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerũt viri atque mulieres: stantésq; [b] pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maximè indigebant portas reserari iussit, vtique eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorũ terra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps alias, vt quique cæterorum populorum maximè aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem ita se habent. Cæterùm rex vnum è septem viris qui aduersus magum conspirauerunt, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes, statim post oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad colloquiũ regis. etenim hac lege conuentum erat inter magi oppressores vt eis ad regem foret aditus sine internuntio, nisi cubantem cum vxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuntium censens Intaphernes, quia foret vnus è septem, introire vtique volebat. sed quum ianitor & qui à responsis erat introire non sinerent, quòd regem dicerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures vtrique narésque præcidit, ac lora fræni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominésque dimisit. Qui quum sese regi exhibuissent & cur id passi fuerãt exposuissent, Darius sigillatim quenque Persarũ accersiuit, veritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset: explorauítque nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit sine horum cõsensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit eiúsque liberos atque omnem familiam: multis de causis credẽs illũ cum suis propinquis rebelliõe fuisse moliturum: hos comprehensos ad necem vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. id assiduè faciendo ad sui misericordiam Darium quum adduxisset, misso ad eam nuntio rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domesticis tuis quem velis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit, Si vnius. *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuntio, inquit, Percõtatur te rex qua de causa, viro filiisque prætermissis, fratrem delegisti vt superesset, qui & remotiore abs te est gradu quàm filii, & minus iucũdus quàm maritus. Cui illa respondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atque alii liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione potest esse. [c] Hanc sequuta causam, ita loquuta est. visáque est Dario probè dixisse. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita vnus è septem Persis statim initio occubuit. Enimuero illud ferè circa Cãbysis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, nomine Orœtes, Persa, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quãtulocunque læsus esset, quémque ne vidisset quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) causam: Quum aliquando pro foribus regis cõsiderent Orœtes & alter quidam Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates obiiciẽs Orœti inquit, [d] Túne in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiúsque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audiẽti Orœti adeo doluisse quidam aiunt, [e] vt affectauerit non de obiurgante vindictam, sed Polycratem prorsus occidere, propter quem malè audisset. Alii (sed pauciores) inquiunt caduceatorem in Samum ab Orœte missum cuiusdam rei rogandæ causa: (cuius autem, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, siue id consultò, quòd res Orœtis contemptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum. ad quem quum accedens Orœtis caduceator, eius mãdata exponeret,

a Panicum.

b *Id est, In aula regis. sic in sequent. locis.*

c Hanc rationem in ista electione sequuta sum.

d Itáne tu vir censendus es qui insf.

e Vt non tam eũ qui hæc dixisset vlcisci affectauerit quàm Polycr.

Polycratem neque se ad hominem conuertisse(erat enim ad parietem versus) neque quicquam respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest. Itaque Orœtes in *urbe* Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, *duntaxat* eorum quos nouimus (secundum Minoem, & siquis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animū induxerit vt mari potiretur. Primus, inquam, extitit[a] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominādi. Hoc igitur cum in animo habere certior Orœtes factus, misit nuntiū in hęc verba, OROETES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellētes agitare animo, sed proposito rē pecuniariam nō suppetere. Quòd si ita feceris vt suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nā rex Cābyses (vt mihi pro cōperto renūtiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipsum recipito, atque pecunias, earū partem tibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidissimum, [b]cui ego fidem faciam.

Quo audito Polycrates gauisus est, atque obsequi volebat. maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis [c] Mæandrium Mæandrii filium, scribam suum: qui non longo pòst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo Iunonis omnem dicauit. [d] Hunc Orœtes quum cognouisset speculatorem esse circunspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eáq; scrinia alligata in expedito habet. Quæ adueniens Mæandrius quum inspexisset, Polycrati renuntiauit. [e]Enimuero ne illuc sese conferret, magnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum præcipuè somniū hoc, quod eius filia viderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc visionem conspicata, [f] instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Orœtem: quinetiam[g] ad biremem eunti malè ominabatur. Cui quum ille minitaretur, si sospes rediret, fore vt hæc perdiu maneret virgo: ipsa vt ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Orœtem nauigauit, cum alios secum ducens, tum verò Democedem Calliphontis filium Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos [h] præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignáq; sua persona [i]& suis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum vllus est magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Orœtes (quod indignum relatu est) cruci suffixit: ex illis verò qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubēs eos gratiam sibi habere quòd liberi essent: peregrinos autem atque seruos iure captiuitatis sibi vendicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiæ visionem exoluit. nam ab Ioue quidem, quum plueret, lauabatur: à sole autem, [k] exudante è membris abdomine, vngebatur. Hunc exitum habuerūt tot prosperæ res Polycratis, quē vaticinatus ei fuerat Amasis rex AEgypti. Verùm non multo pòst tempore Polycratis vltio Orœtem excipit. quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno, Orœtes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis imperio fraudati erant, bene meritus est: sed in ea perturbatione Mitrobatem Dascylii præfectum ([l] qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranapem, spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omnifaria flagitia commisit, tum quendam è nuntiis qui ad ipsum à Dario venerat, quòd parum iucunda nuntiasset, trucidandum curauit, summissis quibusdam qui redeuntem aggrederentur, quique trucidatum cum ipso equo occultarent. Darius, vbi principatu potitus est, Orœtem vlcisci cum ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatem filiúmque, cupiebat: sed aduersus eum [m] è professo mittere copias consilii non erat, [n] vtique rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto: quum præsertim audiret Orœtem multa vi nixum, quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationem iniuit: accitis Persarum summis quibusque proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrûm mihi repromittat, & exequuturus & prudentia duntaxat, nulla vi, nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi vi agere nihil attinet. Ergo [o] quis vestrûm mihi

a *Id est, Primus inter homines. Hoc addit quòd Minos haberetur Iouis filius.*

b Cui ego ostendam. *Vel, repræsentabo.*

c Mæandrum Mæandri fil.

d At Orœtes quū exploratorem aduentare audisset, ita egit. *Ad uerbum, Expectari audisset.*

e At ille, tum oraculis tum amicis multū dehortantibus, illuc profectus est. quum etiam *eius* filia somniū hoc vidisset. Cernere sibi videbatur, &c.

f Omnibus modis, *uel, omni arte* dissuadebat.

g Ad nauem quinquaginta remorum. *Sunt qui uertant, ad nauē actuariam.*

h Optimè omniū suæ ætatis exerc.

i Et suo ingenti animo, *uel excelso.* Nam præter Syrac. nullus est Gr. tyr. magnif.

k Quum ipse humorem è corpore emitteret.

l Qui ei illa ad Polycratem pertinentia exprobrauerat.

m Apertè. Gr. ἐκ τῆς ἰθείης. q.d. recta uia.

n Vtpote rebus adhuc turbulētis. *vel, Rebus nondum compositis. Ad Verbum, Rebus adhuc tumentibus. q.d. Quum nōdum tumor rerum resedisset, id est turbulentus status.*

o Aliquis vestrū. *Potest & interrogatiuè legi.*

Orœtem vel adducat viuũ, vel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed cũ alia multa scelera admisit, tũ hæc duo: vnũ, quòd duos è nobis, Mitrobatẽ eiúsque filium interemit: alterum, quòd à me missos ad se accersendum, [a] necãdos curat, facinus profectò non tolerandum. ideóque priusquã maiora in Persas scelera admittat, [b] comprehendendus est ad necem. Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt qui repromitterent, singuli volentes ipsi id exequi. Quos inuicẽ contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. id quum fecissent, sors Bagæum Artõtis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione vsus est: Complures literas variis de rebus vbi scripsit sigillóque Darii impressit, cũ his profectus est Sardis. eas, posteaquam in conspectum Orœtis venit, dedit separatim recitandas regio scribæ. (regios autem scribas cuncti præsides habent.) Reddebat autẽ separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiam vehemẽtius, reddidit aliam epistolam in hæc verba, Persæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ vltimum libellum in hæc verba scriptũ, Rex Darius mãdat Persis qui in Sardibus sunt vt Orœtẽ interimãt. Id vbi audiere doryphori, *id est hastati satellites*, eductis acinacibus sine mora Orœtem interemerunt. Ita vindicta Polycratis Samii Orœtem persequuta est. Traductis atque cõportatis Susa bonis Orœtis, contigit non diu pòst vt in venatu ferarum Darius rex, dum ab equo desilit, pedem intorserit vehementérque luxauerit. nam talus è iuncturis amotus est. Se itaque existimans, vt etiam prius, habere ex AEgyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. At isti retorquendo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebant: adeo quidem vt septem dies totidémque noctes Darius præ molestia qua afficiebatur transegerit insomnes. Octauo die eidem malè habenti quidam Democedis Crotoniensis mentionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audisset. Darius hominẽ quamcelerrimè accersi ad se iubet. Ille, vt inter captiuos Orœtis fuit inuẽtus, vbi pro neglecto habebatur, in mediũ adductus est, sicut erat pannosus ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit nunquid eam nosset artem. Democedes, veritus ne, si se proderet, vsquequaque Græcia priuaretur, dissimulare: sed quum videretur notitiã artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se planè scire artem illam negauit, sed aliquantulum, ob eam cõsuetudinem quam cum medico habuisset. Factáque ei potestate curãdi, Græcis medicamentis vtens, & lenia, pòst acria admouens, Darium compotem somni fecit, & breui tempore incolumem reddidit, quum iam se posthac validum fore ad
» incedendum desperasset. Ob quam curationem postea quum eum Darius duobus
» aurearum compedum paribus donasset, interrogauit Democedes nunquid ideo se duplici malo remunerandum putaret, quòd ab eo sospes ipse foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad suas vxores hominem misit. Eunuchi qui eum deduxerũt ad fœminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam regi. tunc earum singulæ aureã phialæ thecam suffringentes, Democedem donauerũt tam amplo munere, vt famulus nomine Sciton qui sequebatur, excidentes ex percussione phialarum stateres colligẽs, nõ paruã auri summã coegerit. [c] Hic Democedes hunc in modũ è Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit: quum à patre sanè iracũdo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in AEginam: vbi cõmoratus vnum annum, primos medicos transcẽdit, etsi imparatus erat, & nihil instrumẽtorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerẽt. Ex quo factum est vt insequenti anno AEginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno cẽtum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samum profectus est. A quo viro non minimùm [d] medici Crotonienses primi numerabãtur, secundi, Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tũc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc vnam quòd in Græciam redire non poterat. Quinetiam AEgyptios medicos regem curare solitos, quũ essent patibulis suffigendi quòd à Greco medico superati forent, impetrata ab rege venia liberauit: itẽ vaticinum quendam Eleum, qui Polycratem sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [e] maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia cõtigit vt Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darii

a Necat, insolentiam intolerabilẽ exhibens.

b Morte nobis est occupandus.

c Hic autem Democedes ita Crotone *Samum* venerat. Cum Polycrate patre versatus, quum asperam eius iracundiam ferre non posset, illo relicto ab. &c.

d Crotoniẽses inclaruerunt. hinc enim tempus fuit quum primi quidẽ medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi verò, Cyrenæi.

e In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

vxor) in mamilla vlcus exoriretur, deinde reſciſſum porro graſſaretur. quod iſta, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: ſed vbi malè iam ſe habebat, accerſito Democedi rem oſtendit. Ille ſe redditurum ſanam affirmans, adiurat eā vt ſibi viciſſim ipſa inſeruiat in eo quod orauerit. oraturum autem nihil vnde dedecus redundaret. A quo, poſteaquam curata eſt, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta eſt, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, deſides, nullam neque gentem neque potentiam Perſis acquirens. atqui par eſt virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo ſe oſtendere, quò etiam Perſæ cognoſcant ſibi virum præeſſe. Quod vt facias, duabus de cauſis intereſt, vt Perſæ & eum qui ipſis præeſt, virum eſſe intelligant, & bello atterantur: ne otium agentes tibi inſidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nam augeſcente corpore ingenium pariter augeſcit, & conſeneſcente conſeneſcit, & ad res omnes elangueſcit. Hæc Atoſſa ex admonitu Democedis. ad quam Darius reſpondens, Quæ, inquit, vxor, ipſe facere deſtinaueram, ea omnia dixiſti. ego enim conſtitueram Scythis bellum inferre, iuncto mari è noſtra continente in alterā ponte: & hæc breui tempore perficientur. Ad eum Atoſſa, Animaduerte, inquit, nunc: omitte primùm Scythis bellum inferre, qui, quandocunque voles, tui erunt: aduerſus Græciam mihi tu eas in expeditionem. concupiſco enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias, fando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc virū habes ex omnibus maximè idoneum [a] ad demonſtrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum ſanauit. Cui Darius, Quandoquidē, inquit, vxor, tibi videtur nos primùm Græciā tētare debere, mihi videtur ſatius ante omnia mittere illuc exploratores Perſas, vnà cum iſto quem dicis, qui percepta omnia illic & viſa renūtient: & mox ego ab illis edoctus, aduerſus Græcos tendam. Hæc loquutus Darius, & quod eſt loquutus, re quoque aggreſſus eſt. nanque vbi primùm illuxit, accitis quindecim viris Perſarum ſpectatis, præcepit vt ſequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca colluſtrarent, néve cōmitterent vt Democedes ab illis aufugeret, ſed rurſus eum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit, ſecundo loco Democedem ipſum ad ſe accerſitum orat vt [b] expoſita atque demonſtrata Perſis omni Græcia, rurſus redeat: iubétque eum dono ferre patri ac fratribus omnia ſua vtenſilia, affirmans ſe alia multo plura [c] illi inuicem donaturum. [d] ac præter dona miſſurum ait, quæ vnà iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis refertam. Quę Darius nullo doloſo conſilio (vt mea fert opinio) [e] mandabat: ille tamen veritus ne ſe Darius tentaret, tanquam fugitiuum, ſi cuncta ſibi oblata caperet: reſpondit ſe quidem ſua illic velle relinquere, vt ea reuerſus ſibi haberet: verùm nauim onerariam quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius poſtquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimiſit. Iſti, quum in Phœnicem deſcendiſſent, & ex Phœnice in vrbem Sidonem, confeſtim duas triremes inſtruxerunt, & ſimul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatiſque omnibus, in Græciam traiiciunt. & adeuntes maritima eius loca intuebantur atque deſcribebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum tranſmiſerunt. Ibi Ariſtophilides Tarentinorum rex, [f] & ipſe Crotonienſis, gubernacula Medicarum nauium reſoluit, pariter & ipſos Perſas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum iſti patiuntur hæc, Democedes Crotonem abiit ad domum ſuam. [g] Quo abeunte Ariſtophilides Perſas miſſos fecit, reſtitutis iis quæ de nauibus abſtuliſſet. Illinc Perſæ nauigantes, ac Democedem, perſequentes, Crotonem perueniunt: nactíque in foro Democedem prehendunt. Eum Crotonienſium quidam, res Perſicas reformidātes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerſo manibus, fuſtibus cædebant Perſas, [h] qui his verbis commonefaciebant, Viri Crotonienſes conſiderate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex vſu erit vobis hanc iniuriam regi Dario intuliſſe, ac vobis bene cedet iſta feciſſe, [i] ſi nos dimiſeritis? Cui enim prius quàm huic vrbi bellum inferemus? aut quam priorem diripere conabimur? Hęc dicendo nihil magis Crotonienſibus perſuaſerunt. quinimo non modò Democede, ſed etiam oneraria naui quam vnà duxerant, priuati ſunt: atque in Aſiā reuerſi, omiſſo iam ſtudio diſcendi vlteriora Græciæ, quòd duce eſſent fraudati. Quibus tamen in digreſſu Democedes mandauit vt Dario dicerent, Democedem ducere vxorem Milonis filiam. erat enim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tempore properaſſe magna erogata pecunia vt ipſum etiā in patria ſua ſpectatū eſſe Dario appareret. Profecti Crotone Perſæ, ad Iapygiam in quaſdam naues inciderunt. à quibus in ſeruitutem redactos Gillus quidā

a Ad oſtendenda ſingula Græciæ *loca* & ad deducendum.

b Vt quum Perſis oſtenderit vniuerſam Græciam & per eā deduxerit, reuertatur.

c Pro illis donaturum.

d Præterea verò ad dona *portanda* nauem onerariam ei ſe ſuppeditaturum dixit, eámque ſe bonis omnifariis impleturum, quæ cum ipſo nauigaret.

e Pollicebatur: ille tamen veritus ne Darius eius animum tentaret, nequaquam omnia quæ dabantur percurrit, *id eſt recēpit*, & accepit: ſed ſua quidem ſuo in loco relicturum ſe dixit, vt ea reuerſ. &c. *ut legatur* πάντα *ex uet. cod. pro* πάντως, *&* ἐπιδραμὼν *actiuè ſumatur, quaſi dicat nō percurriſſe numerum, tanquam nihil omittere uolentem. Fortaſſe tamē & aliter exponi poſſit* ἐπιδραμών.

f *Non ſequitur lectionem edit. uulg. quæ tamen & ipſa ſuſpecta eſt.*

g Interim verò dū iſte domum reuertitur, Ariſtoph.

h Qui hæc verba obtendebant. *Vel, Hæc illis allegabant, uel proponebant.*

i Si nobis *hunc* eripueritis?

Tarentinus exul redemit,& ad regem Darium reportauit. Ob quod meritum quũ
rex paratus eſſet donare ei quicquid vellet,optauit ſe in patriã reduci, expoſita prius
ſua calamitate,dicens,ne omnem Græciam conturbaret,ſi claſſis ingens ipſius cau-
ſa in Italiam mitteretur, contentum ſe eſſe vt per ſolos Cnidios reduceretur:exiſti-
mans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cum Tarentinis, ſe præcipuè reductum iri. Id
Darius pollicitus effecit.nam miſſo Cnidum nuntio iuſſit vt Gillum Tarentum re-
ducerent. Cnidii Dario obſequentes,id tamen à Tarentinis non impetrauerunt:nã
ad vim inferendam inualidi erant. Atque hæc hunc in modum adminiſtrata ſunt.
hique Perſæ primi extitere qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob
hanc rem. Samum verò poſt hæc rex Darius, omnium vrbium tam Græcarum
quàm barbararum primam euertit, ob hanc cauſam: Dum Cambyſes in expedi-
tione aduerſus AEgyptum ageret, permulti ſe illuc Græcorum conferebant, par-
tim (vt credibile eſt) negotiandi, partim militandi, partim ipſius regionis oculis
ſubiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloſon AEacis filius,Polycratis germanus,extor-
ris patria. huic Syloſonti felicitas huiuſmodi contigit: Sumpto hic amiculo ru-
tilo ac ſibi circundato, apud forum Mempheos ſpatiabatur. quem quum vi-
diſſet Darius Cambyſis ſatelles, [a] nullius admodum conditionis vir, captus a-
more amiculi, adit hominem vt mercetur amiculum. Syloſon, animaduer-
tens Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadam fortuna vſus, Ego,
inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [b] ſed tibi largior,ſi modò tuum perpe-
tuò debet eſſe. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloſon, qui puta-
rat ſibi illud ſtultè periſſe,interiecto tempore,quum Cambyſes deceſſiſſet,& ſeptem
illi magum oppreſſiſſent,& ex ſeptem Darius regnum adeptus eſſet, vbi certior fa-
ctus eſt ad eum virum perueniſſe regnum cui ipſe roganti dediſſet in AEgypto il-
lud amiculum, Suſa aſcendit, ſedénſque in veſtibulo regiæ, ait ſe eum eſſe qui de
rege ſit bene meritus. hæc audiens ianitor,regi nuntiauit: ad quem admirabundus
rex, Et quis eſt, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reueren-
tiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos a-
ſcenderunt: [c] nec vllo Græcorum quicquam (vt ſic dicam) opus habeo. tamen
hominem introducite, vt ſciam quid hæc dicendo velit ſibi. Vbi à ianitore intro-
ductus eſt Syloſon, ac ſtetit in medio, interrogatur ab interpretibus quíſnam eſſet,
aut quo facto beneficus in regem extitiſſet. Ipſe rem omnem geſtam circa amicu-
« lum refert, ſeſéque illum eſſe qui id donaſſet. Ad hæc reſpondens Darius, O, in-
« quit, virorum generoſiſſime, túne ille es qui mihi nullamdum potentiam haben-
« ti donaſti ea,quanuis parua, tamen perinde grata acſi nunc aliquid magnum acci-
« perem? Qua de re immenſo te auro argentóque remunerabor, vt nunquã pœniteat
« te liberalem in Darium Hyſtaſpis filium extitiſſe. Cui Syloſon,Mihi,inquit,rex ne-
« que aurum neque argentum dederis, ſed patriam meam Samum, vbi eam libera-
« ueris,quam nunc poſt necem fratris mei Polycratis ab Orœte interfecti, occupat
« ſeruus noſter:hanc mihi donato citra cædem atque direptionem. His Darius audi-
tis,miſit exercitum duce Otane vno è ſeptem viris, iuſſo vt quæ Syloſon rogaſſet,
ea effecta redderet. Otanes ad mare deſcendens, contrahebat exercitum. At Sa-
mi imperium obtinebat Mæandrius Mæandrii filius, acceptum à Polycrate, vt il-
lud procuraret. Cui, iuſtiſſimo virorum volenti eſſe, non licuit. nam vbi de Po-
lycratis interitu allatus eſt nuntius, ante omnia Ioui liberatori ſtatuit aram, eíque
fanum in circuitu deſignauit, quod nunc quoque in ſuburbanis extat. Deinde v-
« bi hoc perfecit,aduocata omnium ciuium concione,ita verba fecit, Mihi ſceptrum
« atque omnis potentia Polycratis (vt vos etiam noſtis)demandata fuit: in meo quo-
« que arbitrio ſitum eſt vobis dominari:ſed quod [d] in vicino reprehendo,id ipſe quo-
« ad potero non faciam. Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros ſibiipſi pa-
« res dominatum habens,neque alius quiſpiam talia faciens. Et Polycrates quidem
« fatum ſuum expleuit: ego autem, depoſito in medium dominatu, iuris æquabili-
« tatem ſuadeo: poſtulans iure optimo mihi ipſi hoc honoris tantummodo vt è pe-
« cunia Polycratis ſex demum talenta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis li-
« beratoris (cui ego templum extruxi) ſacerdotium tam meis in perpetuum liberis,
« quàm mihi qui libertatem vobis reſtitui. Hæc Mæandrius à Samiis poſtulabat.
« Tunc eorum quidã ſurgens, Tu verò,inquit, indignus es qui nobis imperes, tu qui
« malus extitiſti ac funeſtus, ſed dignus potius qui pecuniarum quas interuertiſti, ra-
« tionem reddas. Hæc Teleſearchus (ita enim vocabatur) dixit, quòd inter ciues

a Nullius adhuc admodũ magnæ authoritatis vir,amiculi deſiderio captus.

b Sed alioqui dono(ſi hoc quidem vt fiat neceſſe eſt) certè tibi. *Q.d. Sed quod ego uẽdere nolim, id alioqui dono, tibi quidem certè libẽtius quàm cuiquam alij, quandoquidem donare non uendere ſtatui.* Non *immeritò tamen ſuſpectus alicui fuerit hic locus.*

c Nec vlli Græcorum vllo ſum beneficio obſtrictus. *uel deuinctus.*

d In alio repr.

[a] erat expertæ virtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiens, reputánſque fore vt ſi dominatum ipſe deponeret, alius quiſpiam in eius locum tyrannus conſtitueretur, non deponendum ſibi dominatum ſtatuit: ſed in arcem regreſſus, accitum vnumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligauítque. Poſt hæc, dum hi in vinculis ſunt, Mæandrius morbo corripitur: quem deceſſurum credens frater ſuus, nomine Lycaretus, quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit. neque enim videbantur velle liberi eſſe. Igitur vbi Samum tenuere Perſæ, Syloſontem reducentes, nemo [b] aduerſus eos manum leuauit. [c] Atque ii qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem ſe facere velle dixerunt: quin & ipſe Mæandrius ex inſula diſcedere. Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentiſſimi quique Perſarum poſitis ſellis eregione arcis ſedebant. Erat autē Mæandrio germanus vecordiuſculus, nomine Charileus, [d] qui quòd delinquere ſolebat, in ſubterraneo loco erat alligatus. Hic quum audiſſet quæ agebantur, & per ſpecum ſuſpiciens vidiſſet Perſas quietè ſedentes, vociferando dicebat velle ſe in colloquium venire Mæandrii. Eum audiens Mæandrius, iuſſit ſolutum ad ſe adduci. vbi adductus eſt, confeſtim conuiciando maledicendóque illi ſuadebat vt impetum daret in Perſas: hæc inquiens, Me tu, ô deterrime virorum, qui ſum tuus frater, quique nihil vinculis dignum peccaui, in ſubterraneo carcere alligandum putaſti: Perſas autem, quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, vlciſci non audes, tam faciles tibi ad capiendum? Quos ſi tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, vt iſtos ob ſuum huc aduentum vlciſcar: paratus etiam teipſum ex inſula eiicere. Hæc Charileus. Quem ſermonem Mæandrius admiſit, quantum ego ſentio, non quia eò inſipientiæ veniſſet vt putaret ſuas vires regiis ſuperiores eſſe: ſed quia inuidens Syloſonti ſi ciuitatem & integram & ſine labore eſſet accepturus, maluerit res Samias debilitari Perſis irritatis, atque ita tradi: probè intelligens, Perſas prius iniuria laceſſitos, ſæuituros eſſe in Samios, & ſibi tutum ex inſula exceſſum eſſe quandocunque vellet. foderat enim ſibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. itaque ipſe quidem Mæandrius è Samo profectus eſt. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactiſque portis, egreditur in Perſas nihil tale expectantes, ſed [e] omnia pacata exiſtimantes. [f] In hos Perſas qui ſellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarii graſſabantur. Dum hæc iſti agunt, cæteræ Perſarum copię auxilio veniunt: à quibus repulſi auxiliarii, rurſus in arcem ſe recipiunt. Otanes imperator, cernens tantam cladem accepiſſe Perſas, etſi memor erat præceptorum Darii, dum ipſum mittebat, nequem Samiorum aut occideret aut caperet, ſed inſulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus eſt, iuſsítque milites vt quenque Samium adipiſcerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obſidebat, pars obuium quenque ſine diſcrimine trucidabat, tam in delubris quàm extra delubra. Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem nauigauit. eò vbi peruenit, habens quæ in diſceſſu exportauerat, [g] dat negotium famulis vt pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipſe Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes ſuas. Cleomenes vbi pocula inſpexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere, quæcunque liberet, illinc aſportaret: [h] idque quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum iuſtiſſimus extitit, qui ea quæ ſibi donabantur, recipienda non putauit. [i] Sed quum ſenſit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc eſt tribunis plebis*, dixit ſatius eſſe Spartæ hoſpitem Samium è Peloponneſo ablegari, necui Spartanorum aut ipſi aut alii cuipiam perſuaderet fieri malum. Illi, Cleomeni obſequentes, Mæandrium ablegarunt. Perſæ vbi diripuere Samum, Syloſonti tradiderunt viris deſolatam. Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit, [k] è viſione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda. Cæterùm, interim dum Samum nauticus proficiſcitur exercitus, interea Babylonii rebellauerūt, rebus probè admodum cōparatis. nam quandiu magus imperauit, & ſeptem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus & per occaſionem rerum turbatarum, ſe ad ferendam obſidionem inſtruxerunt, & in his apparandis vſque latuerunt: verùm vbi è profeſſo deſciuerunt, hæc ſibi facienda ſtatuerunt: [l] Matres expellunt: mulierum vnam, quam ſibi quiſque voluit, è domeſticis deligit, itémque vnam ad panem ſibi faciendum: cæteras in vnum con-

tractas

---

a Erat ſpectatus.

b *Id eſt, Illis ſe oppoſuit.*

c Quinetiā & Mæandrii milites & ipſe Mæandrius, ſe paratos eſſe data ſibi fide inſula excedere dixerunt. Quum autem hanc cōditionem admiſiſſet Otanes, fidémque dediſſet, ſpectatiſſimi quique Perſarum, &c. *Lego autem* στρατιῶται *ex uet. cod. pro* στασιῶται.

d Qui ob neſcio quod delictum in ſubterranea foſſa vinctus detinebatur. *Sic paulo pòſt*, Et ex illa ſubterranea foſſa ſuſpiciens, &c. *Nec tamen* γοργύρα *eſt ſimpliciter ſubterranea foſſa, ſed cœnoſa etiam, ſiue limoſa.*

e De omnibus cōueniſſe exiſt.

f Irruentéſque auxiliarii Perſas eos qui ſellis inſidebant, & maximæ authoritatis erant, interfecerunt.

g Ita egit: Quum argētea pariter & aurea pocula prōpſiſſet, *uel, protuliſſet*, ea famuli extergebant. interea autem ipſe cum Cleomene Anax. filio Spartæ rege colloquens, eum ad ædes ſuas deducit.

h Quum bis atque adeò ter dixiſſet.

i Sed quum intellexit eum hæc aliquibus aliis ciuium donaturum, & inde mulctatum iri, aditis ephoris dixit, &c.

k Ex inſomnii viſione & morbo quo illū circa pudenda laborare contigit. *Id eſt, Quod facere in mentem illi uenit quum ſomnium quoddam uidiſſet, & in morbū incidiſſet.*

l Matribus ſuis exēptis. *uel, Quum matres ſecreuiſſent aut ſegregaſſēt.*

tractas ſtrangulant. hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipſorum illæ abſumerent. His rebus cognitis Darius aduerſus eos contractis omnibus copiis contendit: & poſtquam peruenit, vrbem obſidione cingit. Sed illi nihili pendere obſidionem.nam cõſcenſis propugnaculis, tripudiare probráque ingerere Dario atque exercitui:quorum quidam ita inquit,Quid iſtic deſidetis Perſæ?quin potius abſceditis, quippe qui tunc expugnaturi nos eſtis quum pepererint mulæ? Hoc quidam Babyloniorum dicebat,credens nunquam parere mulam. Anno ac ſeptem menſibus in obſidione conſumptis, iam Darium atque vniuerſum exercitum tædere quòd Babylonios expugnare non poſſet:etſi aduerſus illos omnia machinamenta atque omnes inſidias expertus, cum alias, tum illas quibus eoſdem Cyrus expugnauerat. Omnia hæc fruſtra fuerunt, quia Babylonii vehementer excubiis incumbebant. Sed quum ne ſic quidem capi poſſent, viceſimo quàm circumuallati ſunt menſe, Zopyro Megabyzi filio, vnius è ſeptem qui magum ſuſtulerunt, hoc contigit portentum, vt quædam mularum eius quæ frumentum ſubuectabant, pareret. Quod vbi ei renuntiatũ fuit, non credens,fœtũ ipſe inſpicere voluit. eo viſo, vetuit ſeruos cuipiã rem aperire, reputãs illius Babylonii verba,qui inter initia dixiſſet,poſtquam mulæ peperiſſent, fore vt muri expugnarẽtur. [a] Ex hac fama Zopyro viſa eſt expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum & ſuam mulam eſſe enixã. Igitur vbi viſum eſt fatale eſſe iam Babylonẽ capi, adiens Darium ſciſcitatus eſt nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonem.Audiens perquam magni ab illo fieri,aliud conſultat, quomodo ipſe foret vrbis expugnator, & ſuum hoc eſſet opus. [b] beneficia enim apud Perſas permultum ad incrementa honorum conſequenda valent. [c] Eóque nemini expromens,ſe ſuffecturum rei faciendæ ſi ſeipſum quum mutilaſſet, ad hoſtes tranſfugeret, ſeſe deformiſſima mutilatione affecit, prorſus quum id minimi faceret. quippe nares ſibi præcidit auriculáſque, comámque deformiter circumtondit, [d] plagas impoſuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens,virum videlicet ſpectatiſſimum ſic mutilatum,adeò grauiter tulit vt exiliens è ſolio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilaſſet. Ad eum reſpondens Zopyrus, Nemo, inquit,rex præter te, cuius tanta potentia eſt, ita me potuiſſet afficere. neque alienus quiſpiam hoc mihi fecit, ſed ipſe ego:quòd indignẽ animo fero Aſſyrios Perſis illudere. Cui rex, O virorum miſerrime,inquit, turpiſſimo facto pulcherrimum nomen impoſuiſti, inquiens, propter eos qui obſidentur, temetipſum indignè laceraſſe. Nunquid,ô demens,te mutilato hoſtes citius deditionem facient? quid in teipſum laniando ſenſus amiſiſti? Ad eum Zopyrus,Si,inquit, tecum communicaſſem quæ eram facturus, tu me non permiſiſſes: nunc memet ego adhibens in conſilium,id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, [e] niſi tu tuis parces.ego enim ita vti ſum ad muros vt tranſfuga fugiam: dicámque ad illos me hæc abs te eſſe paſſum: &, [f] vt opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciens,conſequar exercitus præfecturam. At tu decimo die quàm muros fuero ingreſſus, mille milites ex eo genere cuius amiſſione nihil admodum damni fiat, colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rurſus interiectis ſeptem diebus, colloca mihi duo millia ad portas quæ dicuntur Niniorum:atque tertiò,viginti diebus interiectis,eregione portarum quæ dicuntur [g] Chaldæorum,alios ſtatue, numero quatuor millia:dum neque priores neque poſteriores habeant quò ſe defendant, præter gladios: hoc tantùm ſinas eos habere. Poſt diem viceſimum reliquas copias iube rectà muros vndique ſubire. Verùm ad portas quæ Belides ac Ciſſiæ vocantur,Perſas mihi ſtatuito.etenim(vt ego arbitror) Babylonii mihi, qui magna opera ediderim, committent cum alia, tum verò portarum claues. illinc mihi atque Perſis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, ſubinde reſpectans tanquam verè perfuga. Eo conſpecto qui in turribus ad id diſpoſiti erant, deorſum decurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, ſciſcitabantur quíſnam eſſet,& cuius rei indigens veniret. Quúmque hic dixiſſet ſe Zopyrum eſſe, & ſe ad illos tranſfugere,eum [h] ad Babyloniorũ magiſtratus deduxerunt.Ante quos vbi ſtetit Zopyrus,conditionem ſuam miſerebatur,referens à Dario ſe paſſum quæ à ſemetipſo paſſus erat: idque ob eã cauſam quòd ſuaſiſſet illi diſcedere cũ exercitu, quoniã nulla via oſtẽderetur vrbis expugnãdæ. At nũc,inquit,ad vos venio Babylonii,futurus vobis maximo bono, Dario autem & copiis eius maximo malo. Neq; enim quòd ita me mutilauit,feret impunè,quũ habeã exploratos omnes conſiliorũ eius exitus. Hæc Zopyrus cõmemorabat. Quem Babylonii virũ vtique apud Perſas

a Ex hoc omine.

b Fortia enim facta. *uel*, *Res enim fortiter geſtæ.*

c Alio enim nullo facto illam ſe ſubiugaturũ cogitabat quàm ſi àſeipſo mutilatus ad illos trãſfugeret. Tum igitur *id* parui pendẽs, ſeipſũ atrociſſima mutilatione afficit: *uel*, *ſeipſum modis atrociſſimis mutilat.*

d Et ſe flagris cecidit.

e Niſi per tuos ſteterit.

f Vt opinor, fide eis facta hæc ita ſe habere, militũ copias impetrabo.

g *Rectè legit* Χαλδαίων, *ut & in uet. cod. nõ* Χαλκιδέων.

h Ad publicas ædes Bab. eum deduxerũt. *a la maiſõ de la uille.* Quò quum veniſſet, conditionem ſuam miſerè deplorabat, ref. &c.

a Auxiliatorem ei.
b Ad ea illi committenda parati erant quæ ab ipsis postulasset. Ille mil. cop. postulauit.
c Ea de quibus cũ Dario conuenerat.

ſpectatiſſimũ cernẽtes naribus atque auribus priuatũ, vibicibus ac ſanguine cõſperſum, ſperãtes omnino vera loqui, & ad ipſos venire [a] ſociũ, inducti ſunt [b] ad permittenda ei quæcunque poſtulaſſet. Iſte poſtulauit copias militum: quas vt accepit, perfecit [c] ea quæ cum Dario cõpoſuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorum copiis, mille Darianos quos collocari primos mandarat, circũuentos trucidauit. Eum Babylonii animaduertentes conſentanea verbis facta præſtare, maiorẽ in modum lætabantur, parati omni in re homini parêre. Iſte rurſus interiectis diebus de quibus erat conuentum, cum delectis Babyloniorum egreſſus, duo millia Darianorum militum interfecit. Babylonii cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hîc rurſus conſtitutis diebus ſuperſedẽs ad prædictũ locũ copias educit, circũuentáq; quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo vt & dux exercitus & murorum cuſtos declararetur. Vbi verò è cõpoſito Darius copias vndique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. nam quũ Babylonii conſcenſis muris copias Darii adorientes arcerent, ipſe apertis Ciſſiis ac Belidibus portis, Perſas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [d] puluinar Iouis Beli cõfugerunt: qui non videbant, hi in ſuo quiſque loco permanſerunt, donec & ipſi ſe proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta eſt. qua potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus eſt: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à ſe captæ. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data cæteris venia vrbem incolendi. Atque vt iidem vxores haberent vnde ſuccreſceret ſoboles, prouidit. nam fœminas Babylonii (vt ſuperius demonſtratum eſt) rei frumentariæ cõſulentes, ſtrangulauerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt fœminas Babylone repræſentarent, pro iniuncto quiſque numero. In ſumma igitur quinquaginta millia fœminarum conuenerunt. ex quibus qui ſunt Babylonii originem duxerunt. Zopyri autem præſtantia facta nemo Perſarum Darii iudicio ſupergreſſus eſt, neque eorum qui prius neque eorum qui poſterius extiterunt, præter vnum Cyrum, cui comparari nullus vnquã Perſarum dignum ſe exiſtimauit. Fertúrque Darius hoc dictum ſæpenumero vſurpaſſe, præoptaturum ſe, Zopyrum nihil eſſe cladis paſſum, quàm viginti ſibi Babylones vltra illam quam haberet acquiri. Egregiè verò eum remuneratus eſt, cum dã do quotannis quæ apud Perſas ſunt honorificentiſſima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in AEgypto aduerſus Athenienſes & ſocios: atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenicẽſes tranſfugit à Perſis.

d Templum.

HEROD.

HERODOTI HALICARNASSEI historiarum liber quartus, qui inſcribitur Melpomene.

POST Babylonis expugnationem, Darius aduerſus Scythas expeditionem fecit. Nam quum floreret viris Aſia & magno pecuniæ prouentu, cupido inceſſit ei Scythas vlciſcendi: quippe qui priores iniuriam intuliſſent, quum Mediã ingreſſi eſſent, & eos qui occurrerant prælio viciſſent. Etenim Scythæ (quemadmodum ſuperius à me dictũ eſt) duodetriginta annos ſuperiori Aſiæ imperitauerunt. ſiquidem perſequentes gentem Cimmeriam, ingreſſi Aſiã, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipſorum aduentũ Aſiã obtinuerant. Sed Scythas, quũ octo & viginti annos peregrè abfuiſſent, in patriam reuertentes, excepit non minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum ſibi occurrentem. Vxores nanque eorum, in diuturna virorũ abſentia [a] ad ſeruos acceſſerant viſu orbatos. Orbant autem Scythæ ſeruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria oſſea fiſtulis ſimillima ſumuntur, eáque genitalibus equarum impoſita ore inflantur. hoc aliis facientibus, alii equas emulgent. Hoc ideo ſe facere aiunt, quòd venæ equarum ſufflatæ implentur & mammæ deſcendunt. Poſteaquam emulxere lac, in concaua vaſa lignea diffundunt. His circumpoſiti cæci lac agitant. cuius quod ſummum eſt delibatur, pretioſiúſque habetur: vilius autẽ, quod ſubſidit. Huius rei gratia Scythæ quemcũque capiunt, viſu orbant. non enim agricolatores ſunt, ſed [b] paſtores. Ex his igitur ſeruis & vxoribus Scytharum progenita eſt iuuentus: quæ ſuorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit iis qui reuertebantur à Medis. Et primùm quidem regionem interſepſit ducta lata foſſa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: [c] deinde in his conſiſtens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commiſſa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit, Quídnam rei facimus viri Scythæ, cum noſtris ipſorum ſeruis dimicantes? qui & quum interficimur, ipſi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur haſtis arcubúſque omiſſis ſumenda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrãtur ſe ſimiles nobis, atque è ſimilibus eſſe: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc ſe noſtros ſeruos eſſe intelligentes, atque id agnoſcentes, non perſtabunt. Hoc Scythæ quum audiſſent, ita ſibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculſi illi, pugnæ immemores, fugam capeſſerunt. Ita Scythæ imperio ſunt Aſiæ potiti: & rurſus à Medis eiecti, ad terram ſuam hunc in modum reuerſi. Hac de cauſa Darius vlciſcendi cupidus, comparauit exercitũ. Scythæ gentem ſuam omnium nouiſſimã eſſe aiunt, idque hoc modo extitiſſe. Virum quendam in hac terra, quum deſerta eſſet, primum fuiſſe, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi [d] non probatur) Iouem, Boryſthenіſque fluuii filiam. Tali genere ortum aiũt Targitaum: eiúſque tres liberos fuiſſe, Lipoxain, Arpoxain, & [e] nouiſſimum Colaxain. His regnantibus, demiſſa cælitus in Scythicam regionem ex auro facta, aratrum, iugum, ſecurim, phialam. Quæ quum primus omnium inſpexiſſet natu maximus, acceſſiſſe animo illa ſumendi: ſed eo accedente, aurum arſiſſe: hoc digreſſo, ſecundum acceſſiſſe, & itidem aurum arſiſſe. Ambobus ab ardenti auro ſummotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuiſſe extinctum, & ab illo aſportatum. eáque re maiores fratres animaduerſa, totũ regnũ ad minimũ detuliſſe. Et à Lipoxai quidẽ progenitos eſſe Scythas, quorũ genus Auchatæ appellatur: ab Arpoxai verò, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traſpies nominãtur: à minimo autẽ natu, reges qui Paralatæ vocãtur. Omnib⁹ autẽ nomẽ eſſe Scolotis, regis cognomẽ. ſed Scythas Græci appellauere. Hũc in modũ ſe extitiſſe Scythæ memorãt, & ex quo extiterũt, à primo rege Targitao, vſque ad Darii aduerſus ipſos trãſitũ, annos omnino mille nõ amplius fuiſſe. Aurũ verò illud ſacrũ [f] in primis cuſtoditur à regibus, placatúrque maioribus hoſtiis, & aditur quotannis ſolẽniter. & qui aurũ ſacrum habẽs, die feſto dormierit ſub dio, is nunquam perennare fertur: & ob id dari ipſi tantum ſoli quantũ vno die

a Cum ſeruis rẽ habuerant.

b Nomades.

c Deinde verò conantibus irrũpere Scythis ſe prælio opponebat.

d Non fit veriſimile.

e Natu minimum.

f Studioſiſſimè.

vectus equo peragrare potest. Quum autem regio sit ingens, Colaxain constituisse trifarium filiis suis regnum: eorúmque vnum & quidem maximum, vbi aurum asseruatur. [a] Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, vltra quam regionem nulli incolere possint, neque prospicere neque transire, propter interfusas pennas. Pennis enim tum terram, tum aerem oppletum esse: & has præpedire visum. Hæc Scythæ de seipsis pariter ac de regione superiore narrant. At Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis vaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pótum in terra quam Græci insulam Erythiá vocát, contra Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. (oceanum verò, ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant). Herculem, quum illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur venisset, substrata sibi pelle leonis obdormisse (deprehenderat enim eum vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus quum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibique in antro quandam inuenisse virginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: supernè quidem, [b] femorum tenus, fœminam: inferius autem, viperam. Eam conspicatum Herculem atque admiratum, interrogasse nuncubi suas equas errabundas vidisset. Illámque respondisse, se quidem illas habere: sed non prius reddituram ei quàm cum ipsa coiisset Herculem pro ea mercede cum fœmina concubuisse. Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutissimè cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse, « Has ego tibi equas, quæ huc venerant, seruaui: tu earum seruatarum pretium mi- « hi persoluisti. Concepi enim ex te filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid fa- « cere debeam: nunquid hîc [c] habere domicilium, (nam ipsa huius regionis impe- « rium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ respondisse, Posteaquam eos in viri- « lem ætatem adoleuisse videris, si ita facies non delinques: quem animaduerteris eo- « rum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præcinctum, eum tu huius regio- « nis incolam effice: qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc able- « gabis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis, & præceptis meis obtemperabis. Atque i- « ta loquutum Herculem tetendisse alterum arcum, (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atque vtrunque mulieri tradidisse, arcum & balteum, qui balteus in extrema commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, vni, Agathyrso: [d] sequenti, Gelono: [e] nouissimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, eandem mandatorum memorem illa peregisse: & duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non suffecissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham verò, qui rem complesset, ibidem remansisse: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui deinceps fuerint reges Scytharum: ab illa auté phiala, Scythas ad hác vsque ætaté phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matré excogitasse. Hęc Græci qui habitant in Póto referút. Fertur & alius sermo ita habés, cui ipse præcipuè assentior: Scythas [f] pecuarios, qui Asiam incolunt, quum à Massagetis bello vexarentur, Araxe trásmisso, in Cimmeriá abisse. nam regio quá nunc Scythæ incolút, ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, quum deliberarent, táquam qui à magno inuaderétur exercitu, in sentétia discrepasse, hinc reges, inde plebé: vtraque quidé valida, sed regú meliore. ná populus sentiebat abstinendú bello, nec oportere aduersus multos *pugnando* adire periculum: at reges, pro regione cum inuasoribus dimicandum. Ita quum neutris alteri obtemperare vellent, & populus censeret sine prælio demigrandum, tradita inuasoribus regione: reges verò, in sua potius patria occumbendum, nec vnà cum plebe fugiendú censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidétia habituri essent patria profugi, reputátes. Hæc illos sentiétes, inter se decertasse, vtrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyrem: (& eorum adhuc sepulchrum extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertam superuenientes Scythas occupauisse. Extántque adhuc in Scythia tú muri Cimmerii, tum portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomé Cimmeriæ est, & Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios [g] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonnesum códidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrátes. nam Cimmerii quidé fugientes,

[a] Quæ verò sunt boreá versus, vltrá eos qui supremam regionis partem incolút ea nec prospici nec transiri posse propter interf. &c.

[b] Natium.

[c] Dare illis domic.

[d] Id est, Ætate proximo.

[e] Natu minimo.

[f] Nomadas.

[g] Id est, In Asiam uenisse quum fugerent Scythas.

iter ſemper ſecundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucaſum habentes inſequebantur, donec ingreſſi ſunt Mediam, itinere in mediterranea conuerſo. Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorúmque narratio: Ariſteus quidam Proconneſius, verſificator, Caſtrobii filius, memorauit ſe Phœbo inſtinctum veniſſe ad Iſſedonas: & ſupra hos incolere Arimaſpos, viros vnoculos: & item ſupra hos eſſe grypas, qui aurum aſſeruent: ac ſuper hos eſſe Hyperboreos, *id eſt ſuperaquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaſpis authoribus, aſſiduè finitimis bellum inferre, & ab Arimaſpis exterminari Iſſedones, ab Iſſedonib⁹ Scythas. A Scythis autẽ vexatos Cimmerios, qui ad auſtrale mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Ariſteus quidem cum Scythis de ea regione conſentit. qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum eſt à me: ſed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneſo & Cyzico audierim. Ariſteũ aiunt, quum nullo ſuæ ciuitatis eſſet inferior genere, ingreſſum in Proconneſo fullonicã officinam deceſſiſſe: fullonémque, occluſa officina, abiſſe denuntiatum rem propinquis defuncti. Diſſipatóque iam per vrbem rumore Ariſteũ eſſe vita functum,[a] ſuperueniſſe ſermoni de hac re diſputantium quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret ſeſe fuiſſe congreſſum cum Ariſteo apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iſte contendendo aſſeueraret, propinquos mortui ad fullonicam præſtò fuiſſe, habentes quæ ad efferẽdos homines expediũt: ſed aperta domo, Ariſteum nec viuum cõparuiſſe nec mortuum: ſeptimóq; deinde anno, quum in Proconneſo comparuiſſet, eos verſus feciſſe qui nunc à Græcis Arimaſpei vocantur: quibus conditis, rurſus euanuiſſe. Hoc iſtæ ciuitates cõmemorant:[b] quod ſcio congruiſſe cum Metapontinis qui ſunt in Italia, trecentis & quadraginta annis poſtquam iterum euanuit Ariſteus, quemadmodum coniiciens & in Proconneſo & apud Metapõtinos inueni. Metapõtini enim aiunt Ariſteum, quũ apud ipſos apparuiſſet, iuſſiſſe aram Apollini extrui, & iuxta eam erigi ſtatuam quæ cognomen Ariſtei Proconneſii haberet: quòd diceret Apollinẽ ad eos[c] ſolos ex Italiotis in ipſorum terram veniſſe, ſe illum aſſectante, & qui nunc Ariſteus eſſet, tum fuiſſe coruũ quũ deum aſſectaretur. Et hæc loquutum euanuiſſe. Eóque aiunt Metapontini ſe Delphos ad deum miſiſſe ſciſcitatum quódnam illud hominis eſſet[d] proloquium, ſibíque iuſſiſſe Pythiam vt dicto audientes eſſent. melius enim cum ipſis actum iri, ſi parerent. Se igitur hæc admittentes[e] perfeciſſe. Et nunc ſtatua extat cognomine Ariſtei, iuxta aram ipſam Apollinis, in foro extructam: circunſtantibus vtrinque lauris. Hæc de Ariſteo hactenus. Regione autem de qua nos dicere inſtitueramus, quænam ſint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui ſe diceret noſſe quòd ipſe vidiſſet. Ac ne Ariſteus quidem ipſe (cuius paulo antè feci mentionem) in iis quos fecit verſibus, ait ſe vltra Iſſedones proceſſiſſe: ſed vlteriora fando ſibi eſſe cognita, quòd Iſſedones diceret iſta commemorare. Verùm nos, quoad[f] longiſſimè rem inueſtigare potuimus, omnem referemus: Ab emporio Boryſthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ eſt maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græcoſcythæ, *id eſt è Græcis facti Scythæ*: ſuper hos aliud genus eorum qui vocantut Halizones. Horum vtrique cum[g] in cæteris ſeruant ritum Scytharum, tum in ſerendo, atque veſcendo cæpe, allio, lente, milio. Supra Halizones autem incolunt Scythæ aratores,[h] qui non ad panem conficiendum ſerunt triticum, ſed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantum nos ſcimus, deſertus eſt. Atque hæ quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalem partẽ Boryſthenis. Verùm tranſmiſſo Boryſthene, à mari prima eſt Hylæa: dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci qui[i] ſub Hypane incolunt, Boryſthenitas appellant, ipſi verò ſe Olbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ[k] colũt cum quidem tractum qui vergit ad auroram, trium dierum itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem:[l] eum verò qui ad vetum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Boryſthenem verſus. tractus autem qui vlterior eſt, in multum ſanè ſpatii deſertus eſt. Vltra quam ſolitudinem habitant Androphagi, *id eſt uirorum carne ueſcentes*, ſeparata natio, ac nequaquam Scythica. At ſupra hos deſerta iam proculdubio omnia, nec vlla gens, quantum nos ſcimus. At horum Scytharum qui agricolæ ſunt, plagam quæ ad auroram vergit, tranſmiſſo flumine Pãticape, Scythæ nomades, *id eſt pecuarii*, incolunt, neque ſerentes quicquam neque arantes. Nuda autem arboribus eſt omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autẽ iſti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram verſus, ad Gerrhum vſque flumen.

a Cyzicenum quendam, ex Artace vrbe veniẽtem, altercatum fuiſſe cum illis qui *id* dicerent: affirmãtem ſe Ariſteo occurriſſe eunti Cyzicum, & cũ eo colloquutum eſſe. Qua de re dum pertinaciter contenderet, propinquos mort.

b At iſta Metapontinis qui ſunt in Italia contigiſſe ſcio trecẽt.

c Solos ex Italiotis eſſe in quorum terrã Apollo veniſſet.

d Viſum.

e Præſtitiſſe. *Vel, effecta reddidiſſe.*

f Penitiſſimè.

g In cæteris quidẽ ritum Scytharum ſeruant, ſed frumentum ſerunt & edunt, necnõ cæpe, & allium, & lẽtem, & milium.

h Qui frumentum nõ ad veſcendum ſerunt, ſed ad vendendum. Sup.

i Ad Hypanin fluuium incol.

k Colunt, orientẽ quidem verſus, trium dierum iter.

l Boream autem verſus, dierum vndecim, ſecundo flumine Boryſthene.

a Vel, Ex quæ vocantur regiæ, sub. domus.

b Quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerût. E cæcis illis quorum videlicet facta fuit supra mentio.

c Sed prima quidem portio est Sauromat. vel sors.

d ἴδιον. quod suprà vertit separata.

e Excolant,

f Neque ab illis caluis neque ab Issedonibus habitari comperitur.

g Pilis nudatum.

i Quibus si aquam eff. lutum non facies: facies au.

Trans Gerrhum autem sunt [a] ea quæ vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrantur: à meridie quidé ad Tauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad fossam [b] quã dixerunt illi qui è cæcis geniti fuerunt Oryxam, & ad emporium paludis Mæotidis quod vocatur Cremni, *id est præcrupta*. quorũ pars ad flumen Tanaim porrigitur. At quæ superiora sunt, ad ventum aquilonem, Scythis regiis, ea incolunt Melanchlæni, alia gens non Scythica. Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta hominibus regio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Tanain non est regio Scythica, [c] sed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à recessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorsus arboribus tam agrestibus quàm fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini, terram colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & [d] propria, & è venatu victitans. His cõtigui, & in eisdem habitantes locis, ii quibus nomen inditum est Iyrcæ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. singulis autem adest canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humilius subsidendi gratia. Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, sagittáque percusserit, conscéso equo illam persequitur, comitante cane. Super hos, auroram versus, incolunt alii Scythæ, qui à regiis Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos vsq; Scythas omnis regio Scythica est cãpestris, & spissi soli: reliqua dehinc lapidosa atq; salebrosa. Cuius regionis magno transmisso spatio, incolunt sub excelsorum montium radicibus homines qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter & fœminæ, simis quoque naribus, & ingenti méto: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabæ instar nucleum habés. Id vbi maturuerit, vestibus [e] exprimũt, & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id & lingunt, & lacte commixtum potant. ex ipsius quoque crassitudinis fæce massas ad esum componunt. Neque enim multum est eis pecorum, vtpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisque cubat, per hyemem quidem, vbi arborem pileo albo firmóque cõtexerint: per æstatem verò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriã infert. sacri enim dicuntur esse, nihilque Martiorum armorum possident. Iidem & finitimorum controuersias dirimunt, & quisquis ad eos confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est Argippæi. Ad hos vsque caluos ingens quoquouersus prospectus est regionis & gentium, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atque ex aliis Põticis emporiis. Scythæ qui ad eos commeant, per septem interpretes totidémque linguas perueniunt. Horum tenus notitia rerũ habetur. at quod supra illos caluos est, nemo pro comperto referre potest. nã montes editi atque prærupti transitum interdicunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calui referunt, (quæ apud me fidem non habent) incoli montes ab hominibus capripedibus: quos vbi transieris, esse alios qui senos menses dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertum est. Ille verò superior qui vergit ad aquilonem, [f] tam Issedonibus quàm caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones porro talibus moribus vti ferũtur: Quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerunt conciderúntque, concidunt & mortuũ patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtísque omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput autem defuncti [g] denudatum purgatúmque inaurant, eóque pro simulachro vtuntur, agentes illi quotãnis maiores hostias ceremoniásque. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicũtur præterea & isti iusti esse, & ipsorum vxores peræquè fortes ac viri. Hi & ipsi cognoscuntur. quod supra hos est, ibi aiunt Issedones esse homines vnoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis accepe-runt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaspos. nam arima Scythæ vnum vocant, spu verò oculum. Omnis autem quam dixi regio, adeò infestatur hyberna sæuitia vt octo mensibus tolerari nõ possit: tale illic gelu est. [i] sicubi aquã effundas, modò facias ibi lutum, facies autem si illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosphorus: super quã glaciem omnes qui intra fossam incolũt Scythę exercitus ducũt, & plaustra agunt trans mare vsque ad Indos. Ita vis hyberna octo mensibus perstat,

quatuor tamen mensibus reliquis frigora illic sunt. Vbi etiam aliam quàm in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. nam quum tempus pluendi est, nihil ibi quod sit vllius momenti, pluit: æstate pluere non cessat. [a] Quinetiã tonitrua quum alibi, tum ibi nulla existunt, æstas nubila est. hyeme si fiant tonitrua, pro ostento habetur. Terræmotus in Scythia si existat seu æstate seu hyeme, tanquã prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli asinique neque incipientem quidem ferunt: quũ tamen alibi stantes in gelido equi tabefiant, asini verò ac muli durent. Et hæc mihi videtur esse causa cur omnino cornua bouino generi non succrescant: astipulante sententiæ meæ Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet,

Et Libyen, vbi sunt cornuti protinus agni.

Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaque hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, quum neque locus sit frigidus, neque vlla alia causa appareat. Aiunt Eleenses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse: quúmque tempus aduentat conceptus equarum, se in loca finitima illas educere: ibi postquam admiserint asinos, [b] dúmque conceperint, tunc rursus eas reducere. De pennis autem quibus aiunt Scythæ oppletum esse aerem, & idcirco non posse prospici longius continentem, nec vlterius transiri, hæc est mea sentẽtia: [c] Quod vltra eam regionem, assiduè ningit, & (vt credibile est) minus æstate quàm hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copiosam liquet quod dico) nix pennis assimilis est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca quæ ad aquilonem spectãt. Eóque opinor, pennas niuem esse interpretantes Scythas ac circumiectas gentes, ita loqui. Verùm [d] ea quæ reperiuntur, longissimè dicta sunt. De Hyperboreis autem hominibus neque Scythæ quippiam, neque alii vlli illic incolentium memorant, præter Issedones: ne ipsi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hec, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re vera fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delii memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata venisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimque per singulos ad [e] occasum vsque: atque illinc Meridiẽ versus dimissa, à primis Græcorũ Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinum, peruasisséque in Eubœam, & oppidatim vsque ad Carystum: ab hac verò reliquisse Andrum (Carystios enim esse qui in Tenum portarint) Tenios verò in Delum: atque ita hæc sacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primùm Hyperboreos misisse duas puellas quæ ferrent hæc sacra, quas Delii aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è suis popularibus, qui eas deducerent: nunc Pherieres vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum isti ab Hyperboreis missi, rursus non redirent, indignè ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assiduè mitterent non reciperent. Ita misisse qui ferrent ad confines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberéntque illos considerate mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ego sacris simile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thraciis atque Pæoniis, quæ in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticea id faciunt: atque ipse vidi eas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonsis vtrique crinibus: quos [f] puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumentum deponunt: pueri autem ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, oleáque supra ipsum est nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò iidem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis eorundem hominum ætate in Delum venisse, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem venisse ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando instituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipsis deis aduenisse, hósque illis alios honores donasse. Ad eas enim [g] congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupãtur. Deinde à Deliis edoctos insulanos & Iones, cœtus agere instituisse, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque vetustos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [h] dum cinis qui supra sepulchrum est Argis & Opis, dispergitur super infinitam ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Est autem

[a] Tonitrua quo tẽpore sunt alibi, ibi nõ sunt, at æstate frequentia existunt. Quòd si hyeme, &c.

[b] Et grauidæ fuerint, tunc rurs.

[c] Quæ sunt vltra hanc regionem loca, semper niuosa sunt, minus tamẽ (vt rationi consentaneum est) æst. quàm hyeme. Iam verò quisquis cadentem copiosam niuem intuitus est cõminus, intelligit quod dico. nix enim pennis simi lis est.

[d] Quæ commemorantur *ab aliis*, latissimè exposita sunt.

[e] Occasum versus longissimè Adriam vsque.

[f] Puellæ quidem ante nuptias, fuso inuolut.

[g] *Videtur potius* ἀγείρειν *ita sumi ut quũ de matre deorum dicitur, unde* μητραγύρται. *Sic & statim post.*

[h] Et dum femora ad aram adolentur, cinerem hunc consumi in conspergendo Opidis & Argidis sepulchro. Est autem sep.

ſepulchrum earum poſt Artemiſium, ad auroram ſpectans, proximè Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum ſit. Nam de fabula Abaris, qui fertur eſſe Hyperboreus, nihil dico: qui ſagittam dicitur per vniuerſam terram circumtuliſſe, nihil comedens. Quòd ſi qui ſunt Hyperborei, *id eſt ſuperaquilonares*, erunt & alii hypernotii, *id eſt ſuperauſtrales*. Nempe rideo quum multos video iam deſcripſiſſe ambitum terræ, nullum habentes in exponendo ſenſum, qui Oceanum ſcribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factā eſſe orbiculatam, & Aſiam faciunt Europæ parem. Nam ego ſingularum magnitudinem breui patefaciam,[a] & quanta ſint ſingula ad deſcribendum. Vbi Perſæ incolunt, id ad auſtrale protenditur mare quod dicitur rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, ſuper Medos Sapires, ſuper Sapires Colchi, ad ſeptentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phaſis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc veſperam verſus ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc aquilonem verſus, ora vna à Phaſi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Helleſpontum, vſque ad Sigeum Troicum: auſtrum autem verſus, eadem ora à ſinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur ſecundum mare ad promontorium vſque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta, talis eſt vna ora. Altera verò, à Perſis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Perſicum vocatur: deinde gradatim Aſſyria, atque inde Arabia: deſinítque in ſinu Arabico. etſi non deſineret, niſi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illum ſinum induxit. A Perſis ad Phœnicen tractus amplus eſt ac multus. A Phœnice hæc ora tendit ſecundum hoc mare per Syriam Palæſtinam & AEgyptum, in qua terminatur: intra quam tres ſunt duntaxat nationes. Atque hæc ſunt quæ à Perſis occaſum verſus in Aſia continentur. Quæ ſupra Perſas ſunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram verſus & ſolem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem verſus, à mari Caſpio, & flumine Araxe, qui contra ſolem orientem fluit. Porro India tenus habitatur Aſia. Illinc iam auroram verſus deſerta ſunt: nec qualia ſint dicere quiſquam poteſt. Et Aſia quidem talis & tāta eſt. Libya autem in altera ora eſt. ab AEgypto enim iam excipitur. Hæc ora circa AEgyptum iam anguſta eſt. nā ab hoc mari ad rubrum intercapedo eſt centum millium vlnarum, quæ efficiunt mille ſtadia. Ab his deinceps anguſtiis ſpatioſa ſanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaq; admiror eos qui diſterminarūt atque diſtinxerunt Libyam, Aſiam, Europam: inter quas non parū eſt differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras aſſequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna. nam Libya ſeipſam monſtrat circunfluam mari eſſe, excepto duntaxat vbi Aſiæ cōtermina eſt, Neco AEgyptiorū rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonſtrando. Is poſtquā deſtitit à deprimenda foſſa à Nilo ad Arabicum ſinum, miſit nauibus quoſdam Phœnices, præcipiens vt tranſuecti columnas Herculeas penetrarent ad ſeptentrionale vſque mare, atque ita ad AEgyptū remearent. Phœnices igitur è rubro mari ſoluentes, abierunt in mare auſtrale: qui, quū autumnus adueniſſet, applicitis ad terrā nauibus ſementem faciebant:[b] vt aſſiduè Libyes legerent, ac meſſem expectarēt. deinde meſſo frumento nauigabant. Ita biennio cōſumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in AEgyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem nō habent, ſed fortè apud aliquem alium: prætereuntes Africam, ſe habuiſſe ſolem ad dextram. Atque hūc in modum Libya primùm eſt cognita. Secundo loco fuere Carthaginēſes, qui dixerunt quendam Sataſpem, Teaſpis filium, virum[c] Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum eſſet ad hoc ipſum miſſus: ſed cum nauigationis longitudine, tum terræ ſolitudine deterritus retrò rediit, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiā virginem Zopyri, filii Megabyzi, quem ob hanc cauſam à Xerxe rege ſuffigendum cruci mater ſua, quæ erat Darii ſoror, liberauit: quòd diceret ſe maius illi ſupplicium irrogaturam quàm rex pararet. quippe neceſſe ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum ſinum. His annuente Xerxe, Sataſpes in AEgyptum abiit, ſumptáque illinc naue ac ſociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus tranſmiſſis, circumuectus Africæ promontoriū nomine Syloes, in meridiem curſum tenebat. Emēſuſq; permultum maris intra complures menſes, quum aſſiduè pluri tēpore opus eſſet, conuerſo curſu in AEgyptū rediit. Et illinc ad regē Xerxem regreſſus, aiebat ſe in pernauigāda remotiſſima ad quam iſſet ora, vidiſſe homines puſillos Phœnicea vtētes veſte, qui, quum ipſi terræ nauim applicarent, ad montes ſe fuga proriperent relictis vrbibus. Ipſe autem ingreſſos nihil illis iniuriæ intuliſſe, pecora tantùm illinc accepiſſe.

[a] Et quales ſint ſingulæ, quantum ad deſcriptionē attinet.

[b] In quancunque Libyæ partem nauigātes perueniſſent: meſſémque expectabant. Quum autē meſſuiſſent, oram ſoluerunt. Ita bienn.

[c] Achæmenidem Libyam non circūnauigaſſe, *id eſt, nauigando obiſſe: quaſi legeretur λέγοντες ὅτι. Vel, λέγοντες ſeparandū à ſequentibus. Deinde, Deterritum retro rediiſſe.*

Quòd autem totam Africam non pernauigassent, hanc causam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non posset, sed retineretur. Hunc Xerxes negans loquutum vera, [a] quòd certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quam destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus, audita domini nece, Samū cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomen quum sciam, tamen volens [b] obliuiscor. Cæterùm Asiæ bona pars à Dario peruestigata est. Is cupidus cognoscendi vbinam Indus (qui secundus omnium fluminum crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cum alios quosdam, quos vera renuntiaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Isti è Caspatyro vrbe & è terra Pactyia soluentes, secundo flumine auroram versus atque solem orientem nauigantes in mare, dehinc per ipsum mare occasum versus, tricesimo demum mēse tenuerunt eum locum vnde rex AEgyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miserat ad Libyam circumnauigandam. Post horum circumnauigationem Darius Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientem solem spectat) compertum est parem Libyæ esse. At Europa à nemine inuestigata est, neque quà ad orientem neque quà ad aquilonem vergit, an mari [c] claudatur. Longitudine tamen cognoscitur ad vtranque accedere. Neque possum coniectura colligere vnde, quum vna sit terra, trifaria sint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiúsque fines ponantur Nilus fluuius AEgyptiacus & Phasis Colchus. Alii aiunt esse fines Tanain & [d] Mæotidem, fretúmque Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerunt, & vnde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomē à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filii Manei, Asiam appellatam, nō ab vxore Promethei. vnde & Sardibus [e] familiam quandam esse vocatam Asiadē. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomē acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa [f] Tyria nomen accepisse regionem: [g] nec antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantùm in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hactenus de his dicta sint. [h] nam quæ sentimus de his, ea dicimus. Pontus autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gēte autem Scythica [i] ex omnibus humanis negotiis vnum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. at cætera nō admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, vt neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere, [k] neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidem, si nolint, atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis vrbes, nulla mœnia extructa. domos secum ferunt singuli: equestrésque sunt sagittarii, non pane victitantes, sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habentes: quídni imbelles alioqui futuri, & ad dimicādum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuēta cum opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte vliginosa est & humida, eámque interfluunt flumina non multo pauciora numero quàm in AEgypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister, quinque hostia habens: post hunc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibiipsi par tam æstate quàm hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus quòd alii in eum influunt, qui ipsum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapsi, numero quinque. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus, tertius Ararus, quartus Napares, quintus Ordissus. Horum primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluens, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarantus, ad occasum magis vergens. [l] Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluēs vnus, Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi verò iugis tres alii ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam verò & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindens Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in

a Quòd labore sibi proposito non defunctus esset.

b *Id est, silentio prætereo.*

c Mari alluatur

d *Diuersam uidetur sequutus lectionem ab ea quæ in uulg. edit. & in nostris uet. cod. habetur.*

e Tribum.

f *Non* σύριης *legit Valla, sed* τυρίης *: cui lectioni assentiuntur nonnulli etiam uet. cod.*

g Antea verò nomine carebat, sicut & cæteræ.

h Vtemur enim opinionib[9] quæ de his receptæ sunt. *Potest tamen & alius esse sensus.*

i Vna rerum humanarum maxima, omnium quas quidem nouerimus, solertissimè excogitata est.

k Neque possit eos quisquam nancisci, si inueniri nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portent, sintque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe sed ex pecoribus victum habeant, ac in plaustris habitent, qui non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c.

l Per quorum medium cæt. fl. *uel quos cæteri interfl.*

aquilonem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluens, Brongum intrat, Brongus iste Istrum. ita vtrunque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpis, in Istrum exeũt. Omnem enim Europam Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt, post Cynetas) totámque permensus Europam, ex transuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nam si alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrediens, ad incrementum aquæ confert. Quòd autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quàm hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quòd hyeme est quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed vbiq; ningit. AEstate verò nix, quæ sub hyemem decidit permulta, vndique in Istrum liquefacta dilabitur, eúmque implet: nec ipsa solùm, sed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æstatem pluit, quo tempore quanto plus aquæ sol ad se attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Istro miscetur æstate quàm hyeme. Ita quũ paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit vt semper videatur sibi esse similis. Ex fluuiis ergo qui apud Scythas sunt, vnus est Ister. Post hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride separat. ad ostium huius incolũt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertiũ flumen est Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam pascuntur equi sylueſtres cãdidi: rectéque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierum nauigatione sanequam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarũ, vt quum sit exiguus magnitudine, tamen inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua Amaxampeus, Græca autem lingua, *ἱραὶ ὁδοὶ, id est sacræ uiæ.* Apud Alizonas autem contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuersum abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius est Borysthenes, secundũ Istrum omnium maximus, & nostra sententia, non modò Scythicorum fluuiorum longè huberrimus, sed etiam cæteris huberior, præter AEgyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Cæterorum autem huberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima & accommodatissima pecoribus, necnon optimorum ac singularium piscium affatim: idem ad potandum suauissimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem sementis optima fit,[a] & herba non satiua, etiam altissima. In huius quoque ostio ingens vis salis sua sponte concrescit. Præbet idem ingentia cete ad salsuram, spinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præstat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum nauigatione vsque ad locum nomine Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantùm ac Nili fontes nec ipse possum, nec vllum Græcorum reor posse dicere. Idem quum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, [b] Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructum est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolũt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quẽ & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borystheni immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manãs, mediósque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & cursum qui dicitur Achillis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca apud quæ Borysthenes cognoscitur; cui loco nomen est Gerrho, disterminátque regionem Scytharum nomadum ac regiorum. & *dum in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octauus est Tanais, qui superius è vasta palude profluens, in aliam vastiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum [c] aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem vt

a Et gramen, qua parte non seritur regio, altissimum. *Ad uerbum, profundissimum.*

b Hipoleon.

c *Videtur aliud legisse quàm ἐπιχολωτάτη.*

quammaxima sunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria sunt. Atque huc in modum [a] res sunt eis institutæ. [b] Deorum hos solos propitiantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cælestem Venerem, & Martem & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regii Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificāt, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem, Papæum, mea sententia rectissimè: Tellurem Apiam, Apollinem OEtosyrum, cælestem Venerem, Artimpasam, Neptunum Thamimasadem. Simulachra & aras & delubra [c] facienda non putāt, præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri eodem modo est institutum, qui talis est: Victima ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amota in primis infula, pecudem ferit, eáque concidente deum inuocat cui illam mactat: deinde circundat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiámque strangulat non incenso igni, [d] non votis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed vbi pecudem strangulauit, eíque pellem detraxit, ad coquendum se cōuertit. Verùm quum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quoque ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis (Lesbiis crateribus assimiles, nisi quòd sunt multo capaciores) iniiciunt. subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquūt. Si autem nō adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in aluos illarum & cum aqua commiscent, atque ossa succendunt. Quibus pulcherrimè ardentibus, & aluis facilè capientibus carnes ossibus separatas, ita fit vt bos se ipse coquat: & item cætera pecora immolata, per semetipsum quodque elixum fit. Coctis carnib⁹, is qui immolauit, earū atq; intestinorū [e] libamēta ante se porricit. Immolant autem cum alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis hunc in modum & alias pecudes immolāt. Marti verò sic prisco ritu apud quosque tale extruitur templum: Sarmentorum fasces aggeruntur trium in longum latúmque stadiorum, minoris tamen sublimitatis. desuper quadrata planities efficitur: tria latera prærupta sunt, quartum accliue, per quod ascendatur. Eò quotannis comportant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. nam semper propter cæli tempestatem illa marcescunt. Sub hac congerie ferreus acinacis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idque est Martis simulachrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus [f] huic acinaci quàm cæteris diis. Ex captiuis centesimum quenque immolant, nō eodem quo pecora modo, sed diuerso. nam vbi eorum capitibus vinum libauerūt, ipsos intra quoddam vas iugulant: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt. inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnà cū manibus in aerem iaciūt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, seorsum autem mortuus. [g] Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidē hæc ab eis sunt instituta. [h] Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in sua regione volunt. Quæ verò ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virum ceperit vir Scytha, eius sanguinem potat: quoscunque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, fit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbem illud amputat circa aures, verticéque sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi sicut bouis corium manibus molliuit, tanquā mantile possidet, eáque & habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum consuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostium manus dextras cum vnguibus excoriāt, [i] eísque opercula pharetrarum integunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè & crassum maximè & candore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. [k] Non tamē de omniū, sed de inimicissimorū capitibus hoc faciūt, vt quisque illud quod est infra supercilia, recisum prorsus excutiat: & crudo tantùm bouis corio, si pauper sit, sin diues, non modò exterius inducat bouino corio, verumetiam interius inauret, & sic vterque pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicuius existimationis, exhibent: referúntque, illos, quum essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos: id strenuitatis loco ponentes. Semel autem quotannis [l] singuli regionum principes miscent vinum cra-

a Ritus sunt eis instituti.
b His solis diis litant, *vel, sacrificant.*
c Facere non est illis vsu receptum.
d Non oblatis primitiis.
e Primitias.
f His. *Intelligit fortasse Marti & acinaci.*
g *Videtur aut diuersā à nostra lectionē sequutus esse, aut nostram non intellexisse. Quæ tamen* ἀπάρξαντες *habet pro eo quod uet. cod.* ἀπάρξαντες
h Suum nullus est illis vsus.
i Eísque pharetras integunt. *Vel, Et ex eis opercula pharetrarum cōficiunt.*
k At capitibus non quidem omnium, sed inimicissimorū, hoc faciunt.
l Vnusquisque prouinciæ præfectus in sua prouincia craterē vini temperat, de quo &c.

a Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus nõ ediderint, hoc nõ gustant, sed, &c.

b Simúlque dum hæc dicunt, virgas rursum conuoluunt, *quas uidelicet euoluerant*, & in vnum componunt.

c *Legit* οἱ ἢ ἀνδρόγυνοι, *pro* καὶ οἱ ἀνδρ.

d *Aut, larem.*

e Καὶ δυολογέεται, *quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fait tort.*

f *Sunt qui uocem Græcam* ὑπτίαν *suspectam habeant.*

g Iaculum.

h Auris *partem* amputant.

i Sunt autem Scythæ indigenæ. nam famuli sunt quos rex iusserit: nec vllus venal. *Legisse autem uidetur hic interpr.* ἀσφυέες *pro* ἐγ(?)ενέες.

k Vacuata & purgata aluo.

teri, de quo [a] Scythæ omnes hostium homicidæ bibunt, at non gustant qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsum sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui verò complures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habent calicibus potant. Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui pluribus virgis salignis diuinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerunt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singulas, vaticinãtur. [b] ad hæc dicendo, viceuersa virgas prehendunt, ac rursus sigillatim componũt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries, [c] qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atque in hũc modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc aut illum ciuem (nominant autem hominẽ de quo loquuntur) peierasse, iurantem per regium [d] solium: (est autẽ Scythis mos plerunque iurandi per regium solium, quum maximum volunt interponere iusiurandũ) protinúsque is quem dixerint peierasse, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquã compertus falsò deierasse per regium solium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficiãs se negat peierasse, [e] atq; rem grauiter fert, rex duplum vaticinorum accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominẽ periurii conuicerint, sine mora caput excidunt: eiúsque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin verò illi qui superuenerunt vaticini homines absoluerint, alii atque alii præstò sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis illis vaticinis esse pereundum: eósque hunc in modũ necant: Plaustrum concameratum vbi sarmentis referserunt, bobúsque iunxerũt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergum reuinctis, atq; ore obstructo, extendunt in medium sarmentorum: incensisque sarmentis territando agitant boues. quorum boum multi cum vaticinis concremantur, multi ambusti, cremato vtique plaustri temone, aufugiunt. Hoc quem dixi modo comburunt *μάντιας, id est uaticinos*, etiam ob alias causas, appellántque *ψευδομάντιας, id est falsos uaticinos*. Sed quos morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, fœminis nihil læsis. Fœdera cum quibuscunque ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscent eorum sanguinem qui feriunt fœdus, percutientes [f] cultello aut incidentes gladio aliquantulum corporis. deinde in calice tingunt acinacẽ, sagittas, securim, [g] gladium. Hæc vbi fecerunt, sese multis verbis deuouent: postea vinum epotant non modò ii qui fœdus fecerunt, sed etiam comites ii qui sunt maximæ dignitatis. Regũ autem sepulchra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iã nauigabilis est, ibi, quũ rex eorum decessit, ingẽtem scrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præpararunt, accipiũt mortuum corpore incerato, aluo euulsa atque expurgata, quam silere contuso & thymiamate apiique semine & anisi quum expleuerunt, resuunt rursus, impositúmque plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regii Scythæ: [h] aurem decidunt, crinem circumtondent, brachia circuncidunt, frontem nasúmque consauciant, sinistram manum sagittis traiiciunt. Postmodũ regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vnde primùm venerant. Vbi iam mortuum circumferentes, lustrauerunt singulas gẽtes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extremis Gerrhis habitant, & in sepulchris. Quem postquam super torum in loculo posuerũt, hastis hinc atque hinc defixis, desuper ligna disponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pallacam strangulatam sepeliunt, & eum qui vinum miscebat, & cocum & equisonẽ & ministrũ & eum qui erat à nuntiis, necnon equos & aliarum rerum omnium primitias, quinetiam phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vsu habent. His actis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tumulum quãmaximum efficere. Circũacto anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumunt. (sunt autem famuli regum, [i] ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. nam nullus venalitius ei ministrat.) Horum ministrorum quinquaginta quum strangulauerunt, ac totidem præstãtissimos equos, [k] eductis intestinis & expurgatis, paleis implẽt, ac consuũt: & vbi dimidium fornicis super duo ligna resupinatũ statuerint, alterúmque dimidiũ super altera duo ligna, & item alia multa huiuscemodi defixerint, tum super ea equos imponunt, crassis tignis in longũ ad ceruicẽ vsq; traiectos, ita vt priores fornices sustineãt armos equorum, posteriores verò iuxta femora suscipiant vteros, vtrisque cruribus supernè pendentibus. Equos autem infrænãt, eorúmque habenas ad palos extentas alligant: dehinc super eorum singulos statuunt singulos

ſingulos quinquaginta iuuenum ſtrangulatorum, hunc in modum, Vnicuique eorum rectum ſtipitem per ſpinam ad ceruicem vſque tranſfigunt: quod inferius ſtipitis extat vltimum, infigunt tigno illi quo equus traiectus eſt. His equitibus ſepulchro circumpoſitis abeunt. Hunc in modum reges ſepeliunt. Alios autem Scythas, quum deceſſerunt, proximi quique in plauſtris collocatos ad amicos circumferunt. eos ſinguli amicorum excipientes, epulum cadauer comitātibus præbent, tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc [a] humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, abluerúntque, circa corpus ita agunt: Tria ligna ſtatuunt mutuò inclinata, circa hæc prætendunt lanea pilea, quammaximè poſſunt conſtipantes, & in [b] ſcapham in medio lignorum pileorúmque poſitam lapides coniiciunt ex igne [c] perſpicuos. Naſcitur autem apud eos cānabis lino ſimillima, præterquam craſſitudine ac magnitudine: ſed multo quàm noſtra eſt præſtantior, vel ſua ſponte naſcens, vel ſata: ex qua Thraces veſtimenta conficiunt lineis ſimillima: quæ [d] niſi quis admodum terat, linea ſint an cannabea, non queat dignoſcere: & qui non viderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe veſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt, ſupra lapides igne [e] perſpicuos: vnde fit thymiama, tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore ſtupentes Scythæ eiulant: quod apud ipſos loco lauacri eſt. [f] neque enim lauant omnino corpus, ſed vxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum conterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno: deinde perfrictum corpus quum intumuerit, illud faciémque medicamentis oblinunt. Id eas ſimul bene olentes facit, ſimul poſtero die, [g] medicamentis amotis, mundas ac ſplendidas. Externis hi ritibus vti magnopere cauent, ne mutuò quidem inter ſe: ſed Græcorum præcipuè, [h] vtique poſteaquam deprehenderunt Anacharſin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharſis quum multum orbis terrarum contemplatus eſſet, & multum in ſapientia profeciſſet, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Helleſpontum nauigans tenuiſſet Cyzicum, vouit Matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem feſtum magnifico ſanè apparatu celebrantes) ſi ſaluus ſoſpéſque domum reuertiſſet, ſacrificaturum ſe eodem ritu quo Cyzicenos ſacrificantes vidiſſet, & peruigilium noctis inſtituturum. Quum igitur in Scythiam veniſſet, [i] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis curſum ſita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abſtrudens ſe Anacharſis, omnem feſti ceremoniam deæ perſoluit, tympanum tenens, [k] exutiſque ſimulachris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipſe contuliſſet ſe eò, & Anacharſin ea facientem inſpexiſſet, excuſſa ſagitta necauit. Et nunc ſiquis de Anacharſi interroget, Scythæ negant ſe nouiſſe hominem, ob id quòd in Græciam peregrinatus externóſque ſit mores ſectatus. [l] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filii Spargapithis, patruúſque Indathyrſi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque ſi ex hac familia extitit Anacharſis, conſtat eum à patruele fuiſſe interemptum. Indathyrſus enim fuit filius Saulii, Saulius autem fuit qui Anacharſin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenſes audiui referentes, Anacharſin à rege Scytharum miſſum, Græciæ factum eſſe diſcipulum, & quum rediſſet, dixiſſe ad eum qui ipſum miſerat, cunctos Græcos eſſe in omni ſapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui ſoli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipſis Græcis deluſa eſt. Hic igitur vir ([m] quemadmodum antea dictum eſt) mortem oppetiit. [n] & ipſe quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum conſuetudinem: multis autem ſanè annis poſtea interiectis ita paſſus eſt Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem ſuſtulit ex vxore Iſtrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literáſque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiſo à Spargapithe Agathyrſorum rege, Scyles regnum ſuſcepit, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorſus cordi erat, ſed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideóque multo magis ad hunc exercendum ſe conuertebat. Vtique quum ad vrbem Boryſthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Boryſthenitæ autem ſe à Mileſiis aiunt eſſe oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in ſuburbanis exercitu, ipſe muros ingreſſus portas obſerabat: depoſitáque Scythica ſtola, Græcum ſumebat veſtimentum, & eo indutus,

K.1.

a Humantur. Poſtquam autem humarunt Scythæ, ita ſe purgant. Vbi caput abſterſerunt & lauerūt, hæc circa corpus faciunt.

b Alueum.

c Fulgentes. *Vel, cādentes.*

d Niſi quis ſit valde exercitatus, lin.

e Fulgentes. *Vel, cādentes.*

f Corpus enim nullo pacto lauant. At vxores eorū effundunt aquam, deinde cupreſſi & cedri & thuris lignum ad ſcabrum aliquem lapidem atterunt: eo autem quod ita fuerit atterendo abraſum (eſt autem craſſum) corpus totū faciémque oblinunt.

g Ramētis quibus ſe obleuerant.

h Vt oſtendit Anacharſis, & deinde iterum Scyles. Anacharſis enim, quum multo orbis terrarum ſpatio perluſtrato, magnáque ſapientia ſibi inde comparata, Scythicas ſedes repeteret, per Helleſp. nauigans, Cyzicum appulit. vbi vouit Matri d.

i Clam ingreſſus eſt Hylæam. *Vel, in Hylæam ſe abdidit.*

k *Legit Valla ἐκδυσάμενος, pro ἐκδητάμενος, pro quo perperam legitur in uulg. edit. ἐκδημητάμενος.*

l Vt autem ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuiſſe eum Indathyrſi regis Scytharū patruū, filium autem Gn. n L. pron. Sp. ſi ex hac fam. fuit Anach. ſe à patruele interemptum fuiſſe ſciat. Indathyrſus, &c. *Eſt autem aliqua ἀνακολουθία in uerbis Græcis, quam expreſſimus.*

m *Vel,* Eo quo dictū eſt modo, interemptus fuit.

n Et huic quidē propter externos ritus & propter cōſuetudinē quæ illi cum Græcis fuerat, talia contigerunt. Mult. &c. *Q. d. Vt autem huic ita damnoſa fuit rituum externorum cognitio, &c. ita Scyli multis poſtea annis.*

per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neq; populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit. [a] Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erāt ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarum paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totæque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro [b] dant bacchandi cōsuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigantur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchanalia agamus, quódque nos deus occupet: at nunc demum hic vestrum quoque regem occupauit. nam bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quòd si mihi non habetis fidem, sequimini me, rem vobis ostensurum. Primores Scytharum hominem sequuti sunt: quos Borysthenita ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi adfuit Scyles cum thiaso, Scythæ eum bacchabundum conspicati, rem ingentis calamitatis esse duxerunt: digressique, ea quæ viderant omni exercitui indicarunt. Post hæc vbi ad lares suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamasade, ex filia Teris genito. [c] Scyles cognito quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraciam. Id quum audisset Octamasades, cum exercitu aduersus Thraciam contendit: cui ad Istrum progresso Thraces occurrerunt. Et quum conflicturi essent, Sitalces ad Octamasadem misit caduceatorem, cum his mandatis, Quid opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego vicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octamasadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem Octamasades accepit, redditóque Sitalci fratre, eodémque auunculo suo, Scylem recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum: Octamasades autem eodem die caput Scyli dēpsit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant: & iis qui externos ritus asciscūt, tales irrogāt pœnas. Multitudinem autem Scytharum non potui exactè indagare, quum de eius numero varia referentes audiam, & permultos illos, & rursus paucos esse vtique Scythas. Quātum autem sub aspectum meum venit, est inter Borysthenem & Hypanin flumina locus nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea habuimus mētionem, quum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum quantus crater qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio dedicatus. Quòd siquis illum non inspexit, hunc ei in modū declarabo: Sexcentarum est amphorarum facilè capax, crassitudine digitorum sex. id aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum. regem enim suum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum scire vellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos, proposita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam esse aculeorum: & ex his confectum ahenum illud placuisse ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Siquid tamē, præter flumina & magnitudinem cāpi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Vestigium Herculis ostendunt petræ impressum, virili vestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet. Redeo ad eam quam ab initio instituеram orationem: Dario aduersus Scythas exercitum comparanti, dimissis nuntiis ad imperandum, aliis vt peditatum, aliis vt classem præstarent, aliis vt Bosphorum Thracium [d] iungerent: Artabanus Hystaspis filius, Darii frater, nolebat illum vllo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, vtilia suadens: quum tamen non persuaderet illi, destitit à dissuadendo. Darius, vbi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex vrbe Susis. Ibi eum OEobazus quidam Persa, cui tres filii erant omnes in militiam euntes, obsecrabat vt vnum sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquam amico [e] & modesta obsecranti, respondit se omnes eius liberos relicturum. Eo responso OEobazus magnopere lætabatur, sperans liberos

[a] Ei Dionysi bacchici sacris initiari cupienti, & iamiam initiationis ritū aggressuro, oblat.

[b] Agendi bacchanalia cōsuetudinem, negantes rationi consentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniā adigat.

[c] Scyles quum ita se tractari videret, & causam sciret. *Vel, Quū videret ita in se consuli.*

[d] *Id est, Pontibus consternerent.*

[e] Et non nimia petenti. *Vel, Rem non nimis magnam.*

ſuos miſſionem habere militiæ. At ille [a] præpoſitos filiis OEobazi iuſſit vt omnes eos interimerent. Ita filii OEobazi obtruncati, illic ſunt relicti. Darius Suſis mouens, peruenit ad Boſphorum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conſcenſa naui, tranſmiſit in inſulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuiſſe aiunt. Ibi ſedens in templo ſubiiciebat oculis Pontum, rem ſpectaculo dignam. nam inter omnia maria eſt maximè admirabile. Cuius longitudo eſt vndecim millium ac centum ſtadiorum: latitudo (qua latiſſimum eſt) trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis eſt quatuor ſtadiorum: longitudo oris (quod eſt collum) quæ Boſphorus dicitur, vbi pons connectebatur, circiter centum viginti ſtadia, ad Propontidem vſque pertingens. Propontis autem quingentorum ſtadiorum eſt, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Helleſpontum. Ipſe Helleſpontus, vbi anguſtiſſimus, ſtadiis ſeptem quadringentis longus, intrans pelagi vaſtitatem quod AEgæum vocatur. Hæc autem ita dimenſa ſunt. Nauis ferè meat omnino ſeptuaginta millia paſſuum longo die, nocte verò ſexaginta millia. Itaque è faucibus Ponti ad Phaſin (hoc eſt enim Ponti longiſſimum) nouem dierum eſt nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia paſſuum, hoc eſt ſtadiorum vndecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiſcyram, quæ eſt ſuper flumen Thermodontem (hîc nanque Ponti latiſſimum eſt) trium dierum duarúmque noctium eſt nauigatio, quæ fiũt paſſuum trecenta ac tria millia, ſtadiorum verò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Boſphorus & Helleſpontus à me dimenſa ſunt, & ſecundum ea quæ dixi, ſitum habent. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in ſe, non multo quàm ipſe eſt minorem, quæ [b] Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus eſt, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Boſphorum, duos ſuper eum cippos erexit è candido lapide, literis inciſis in vnum quidem Aſſyriis, in alterum verò Græcis, [c] omnes gentes quas ſecum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero ſeptingenta millia hominum cum equitatu, præter claſſem, quæ conſtabat è nauibus ſexcentis. His poſtea cippis Byzantii in vrbem ſuam tranſlatis vſi ſunt ad aram Dianæ Orthoſiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadẽ vrbe relictus eſt literis Aſſyriis oppletus. Cæterùm Boſphori locus quem rex Darius ponte commiſit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod ſupra fauces eſt. Poſt hæc Darius ponte ſublicio delectatus, authorem eius Mandroclem Samium donauit [d] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commiſſionem Boſphori & regem Darium in Medico ſolio ſedentem, ac ſuas copias traducentem, effinxit, eámque picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inſcriptione,

> Qui rate piſcoſum coniunxit Boſphoron, implens
>   Darii regis vota, iubentis opus,
> Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
>   Eſſet honor Samiis vnde, corona ſibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compegit: quem vbi remuneratus eſt Darius, tranſmiſit in Europam, iuſſis Ionibus nauigare in Pontum vſque ad Iſtrum, atque vbi eò perueniſſent, ſe illic præſtolari, fluuium ponte iungẽtes. Ducebant enim claſſem Iones & AEoles & Helleſpontii. Hi prætervecti Cyaneas, rectà ad Iſtrum nauigarunt, ſubuectíque duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuerſa ſcinditur, illud ponte iungunt. Darius, tranſmiſſo per ratem Boſphoro, faciebat per Thraciam iter, & quum ad fontes Teari amnis peruentum eſſet, triduo hîc habuit ſtatiua. Tearus fertur ab accolis omnium amnium eſſe optimus cum ad alios morbos, tum ad ſcabiem curandam vel hominum vel equorũ. Eius enim fontes duodequadraginta ſunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viæ eſt à Iunonis tẽplo eius vrbis quæ iuxta Perinthum eſt, & Apolloniæ quæ eſt in Ponto Euxino, duorũ dierum vtraq;. Fluit autem Tearus hic in flumen Contadeſdum, Cõtadeſdus in Agrianẽ, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbẽ AEnum. Ad hũc igitur amnem quũ perueniſſet Darius, caſtráque poſuiſſet, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inſcriptum,

TEARI AMNIS [e] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [f] CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVN-

[a] Vel, Eos potius, quorũ id officiũ erat iuſſ.

[b] Mæetis.

[c] *Indicãtibus* omnes g. *Hoc aut aliud huiuſmodi participium ſubaudiendum uidetur.*

[d] *Hîc mendoſus eſt Græcus textus.*

[e] *Sic uocare uidetur eius fontes quos eſſe dixit duodequadraginta.*

[f] PRAEBENT.

CTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouēs venit ad alium amnem nomine Artiscum, qui per Odrysas fluit: quò vbi peruenit, ita agendum sibi putauit: Ostenso certo loco copiis suis, iussit illic singulos quosque prætereuntes ponere singulos lapides. Id quum omnis exercitus fecisset, grandes aceruí lapidum effecti sunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priusquam ad Istrum perueniret, primos subegit Getas, [a] qui immortales agunt. Nā Thraces qui Salmydessum, quique supra Apolloniam & Mesambriam vrbem incolunt, & qui Cyrmianæ & Mypsæi vocantur, sine pugna sese Dario dediderunt. Getæ verò per imperitiam resistentes, in seruitutem redacti sunt, quum sint fortissimi Thracū atq; iustissimi. Immortales autem agunt hoc modo: Mori se non putāt, sed eum qui defunctus est, meare ad Zamolxin *dæmonem*, quem nonnulli eorum opinātur eūdem esse Gebeleizin. [b] Ad hunc mittunt assiduè cum naui quinque remigum nuntium quempiam, ex seipsis sorte delectū, præcipientes ea quibus semper indigent. eúmq; ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium vt tria iacula teneant: aliis, vt comprehensis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibúsque, hominem agitātes in sublime iactent ad iacula. Qui si in præsentiarum extinguitur, propitium sibi deum arbitrantur: sin minus, ipsum nuntium insimulant, asseuerantes malum illum esse virum. Hoc insimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulgurátque, in cælum sagittas excutiunt, deo minitātes quòd nullum alium præter suum esse arbitrantur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Hellespontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samíque seruitutem seruiuit Pythagoræ Mnesarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparasset, in patriam rediit. qui quum animaduerteret Thraces malè viuentes & inscitè, ipse edoctus Ionicum viuēdi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuersatus esset cum Græcis, [c] cúmque Pythagora non infirmissimo inter Græcos sophista, domicilium extruxit in quod primos quosque popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandū docebat, neque se neque suos conuiuas, [d] neque illos qui illic assiduè gignerentur, interire: sed in eum locum ire vbi superstites omnium bonorum compotes essent. Dum ea quæ commemorata sunt ageret atque diceret, interim subterraneum ædificium struebat. Quo prorsus absoluto, è Thracum conspectu se subducit, descendens in illud subterraneum ædificiū. Vbi circiter triennium egit, desiderantibus eum Thracibus, ac deflentibus tāquam mortuum: quarto anno se eisdem in conspectum dedit. atque ita credibilia sunt effecta quæ illis exposuerat. Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Cuius subterraneo ædificio neque fidem detraho, neque valde credo, sed multis eum ante Pythagoram annis extitisse arbitror. Verùm siue Zamolxis fuerit homo quispiā, siue sit dæmon Getarū indigena, valeat. Getæ hoc ritu vtentes, vbi à Persis subacti fuerunt, cæterum sunt exercitū sequuti. Darius vbi ad Istrum peruenit, & vnà pedestres copiæ, cunctiq; flumen trāsmiserunt, tūc verò iussit Iones, postquā ratē soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis copiis. Qui quū [e] ratem soluturi essent & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorum dux ita apud Darium verba facit, sciscitatus antea nunquid ei gratum foret [f] audire sententiam dicere volentis: « Quum aduersus eam terram rex facias expeditionem, in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito nunc pontem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus iis qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rem geremus, Scythis inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neque enim vereor ne prælio commisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuentis aliquid patiamur errabundi. At enim credat me quispiā mea ipsius causa hæc dicere, vt hîc subsistā: ego verò, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi volo, neq; hîc relinqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respondit, « Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes domum rediero, [g] præstò mihi sis, vt te ob egregium consilium egregiis factis remunerem. Hæc loquutus, vbi sexaginta nodis lorū innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita loquutus est, « Viri Iones, quam prius habueram de ponte sentētiam, eam missam facio. vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: [h] quo ex tēpore videritis me raptissimè iter intendentē in Scythas, ex eo tempore incipientes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tēpus nisi adfuero, sed dies nodorū exierit, vela facite in patriam vestrā. interea, quoniam cōsilium mutaui, agite custodiā ratis, & omne studiū illi & conseruādæ & custodiēdæ adhibete: quod facientes, maiorem in modum mihi gratificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum. Thracia tellus in mare tendens, Scythicæ prætenditur,

a Ἀθανατίζοντας, *id est ad uerbum, Immortalizantes, quod statim post ab ipso authore exponitur.*

b Semper autem solent quinto quoque anno quēpiam è suorum numero sorte delectum, nuntium illi mittere, mandata ei dantes de iis quæ sibi opus sint.

c Et quidem cum Pythagora philosophorum non infimo.

d Nec eos qui ex ipsis in omne tempus nascerentur, interituros, sed in eum locum venturos vbi, &c.

e *Pontem uocat statim post.*

f Admittere sententiam, *uel cōsilium*, ab eo qui proponere vellet. *Id est, Aurem præbere consilio.*

g Des te mihi in conspectum.

h Simulatque, videritis me in Scyth. proficisci, ex eo temp.

quia finium faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio in ventum eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est id metiendo, indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam vetus Scythia est, meridiem versus & austrum posita, vsque ad vrbem Carcinitidem. eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica vsque ad Chersonesum dictam tracheã, *id est asperã*. Hæc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianũ, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis. quòd sic partem Scythiæ Tauri incolũt vt si Atticæ iugum Suniacum alia gens non Atheniensis incoleret, quod à tribu Thorica vsque ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis comparem) Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem prætereuectus, huic alio modo planum faciam: vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperans, diuisa terra à Brundusio vsque Tarentum, promontorium incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt, & quæ Bosphori Cimmerii sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis [a] Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis secessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlænis. Itaque Scythiæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quæ ad mare pertingunt, altera ad mediterranea ferẽs, altera ad maritima, vsquequaque sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad [b] Mæotidem paludem. A mari mediterranea versus, vsque Melãchlænos qui supra Scythas habitant, viginti dierum iter. Supputãtur autẽ à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erunt quatuor milliũ stadiorum: recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem stadiorũ. Tantæ est hæc terra magnitudinis. [c] Scythæ inter se colloquuti, quũ soli impares essent copiis Darii prælio repellẽdis, nuntios ad finitimos misere. Eorum reges vbi cõuenere, cõsultabant vt ingenti exercitu inuadente. Erãt autem qui conuenerant reges, Taurorum. & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarũ. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquã preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolãt, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes autem quos ceperint, hoc agunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, & fusti suffixũ admodum sublime supra tecta statuit, & plerũque supra fumarium: ideo in sublimi locantes quòd dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autẽ è rapto & ex bello. [d] At Agathyrsi excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odii mutuò exercentes: in cæteris ad Thracũ consuetudinẽ accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtũtur moribus, qui vna ante Darii expeditionẽ ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpentũ cum magna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruerat: quibus vsqueadeo infestati fuerunt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. [e] Iidem periculum faciunt se homines esse maleficos, quòd dicũtur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamen dicẽtes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, nõ iudiciis, non legibus vtentes, [f] pecuariam exercentes, vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumẽta nigra gerunt, vnde & cognomen habẽt, qui soli ex his humana carne vescũtur, institutis Scythicis vtentes. Budini, ingẽs natio atque numerosa, vehementer cæsiis oculis omnis ac rufa: quorum vrbs nomine Gelonus è materia constructa est, muro alto è materia toto: cuius singula latera tricenorum stadiorũ sunt magnitudinis. AEdes quoque cum priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorũ templa Græcanicè extructa, simulachris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est triennalia*, agũt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondã Græci fuere, sed summoti inter Budinos habitauerunt,

[a] Mæetidis. *Illa tamẽ altera appellatio frequentior est.*

[b] Mæetin.

[c] Porro Scythæ, quã inita apud se ratione se solos impares esse animaduertissent copiis Dar.

[d] *Vel,* Luxui deditissimi sunt.

[e] Videntur autem hi incantatores esse quòd dic.

[f] Sunt autem Nomades.

lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares. nam quum indigenæ sint, [a] pecuariæ operam dant, solique eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, & hortos possidēt, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autē à Græcis Geloni, etiam Budini isti, non rectè vocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & vbique plurimùm consita, vbi est lacus ingens & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos cōsuuntur, & testiculi [b] ad curāda posteriora sunt. De Sauromatis verò ita memoratur: Quum Græci præliati sunt cum Amazonibus (quas Scythæ AEorpata vocant, quod nomen potest transferri Viricidæ: æor enim virum dicūt, pata autem, occidere) ferūtur post victoriam prælii ad Thermodontem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quascunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quū naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti scirēt, interfectis viris, ferebātur secundum tēpestatem & ventū. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones, ad loca habitata iter facientes, quod primum nactæ sunt equorū armentum, diripiūt, cōscendúntque: & obequitantes, è Scythis prædas agūt. Scythæ quid hoc rei esset cōiicere nequibant, quū neq; vocem, neque vestem, neque gentē agnoscerēt: admirabundi vnde venirēt, & rati cunctos esse viros eiusdem ætatis. Sed cōmissa cum eis pugna potiti quibusdam illarū, ita demum fœminas esse cognouerunt. Itaque consilio habito visum est eis, nullo pacto posthac quampiā illarū esse occidendam: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittendos, eodem numero quo illas esse coniectabant, qui sua prope earū castra haberent, & eadem quæ illæ facerent. [c] Si inuaderentur, pugnarēt, neu subterfugerent: vbi subsisterent illæ, ipsi etiam proximè accedentes castra ponerēt. Hoc Scythæ idcirco decreuerūt quòd prolem ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mādata peregerūt. quos vbi Amazones intellexerunt neutiquā ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamen castra castris propius admouebātur. Cæterùm ne ipsi quidem adolescentes quicquā habebant, quemadmodū Amazones, præter arma & equos: & eandem vitam quam illæ viuebant, venando atque prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrē leuandū longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciūt. [d] quorū cuidam vna illarū, quæ soliuaga erat, propinqua quū fuisset, nō se auertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocum non esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, vt duo essent: se quoq; alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat cęteris: posteróque die socium secum ducens, ad locum præstò fuit, ac reperit [e] Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi [f] seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quisque vxorem cum qua primùm coierat, habentes. Earum vocem quū ipsi discere nō possent, ipsorum illæ discebant. Et quū vtrique inter se conuenissent, viri ad Amazones ita dixerunt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi, in hominum frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt, Nos verò non possumus vestris cum fœminis habitare, quibus non iidem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera non edoctæ: vestræ fœminæ nihil eorū quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant, desidentes in plaustris, non ad venationem atque alia huiusmodi prodeuntes. [g] proinde non possumus illis esse similes. Quòd si vobis cordi est habere nos coniuges, & iusti videri vultis, ite ad parentes vestros, & facultatum sortiti partem, rursus redite, vt deinde semoti ab illis habitemus. Id approbantes adolescentes ita fecere, acceptáque facultatum quæ ipsis contingebat portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ, [h] Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitandi: vnus, quòd nos parentibus vestris vos priuauimus: alter, quòd terram vestram magnopere vastauimus. Sed quoniam dignamini nos habere vxores, hoc vnà nobiscum agatis, Agedum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmisso illic habitemus. Huic quoque rei obtemperauere adolescentes. Traiectóque Tanai, & à Tanai trium dierum orientem versus, totidémque à Mæotide palude & aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum quem nunc incolunt, ibíque subsederunt. Ideóque prisca consuetudine viuendi fœminæ Sau-

a Nomades sunt.

b Morbis matricis auxiliatur. *Ad uerbum, Ad medelam matricum conferunt.*

c Si *illæ* ipsos inuaderent, ne pugnarēt, sed subterfugerent:

d Quum autem quidam vni Amazoni seorsim à cæteris vaganti corpus iúgeret, illa minimè repulit, sed copiam sui fecit. manúque significauit, quum voce non posset (neq; enim se mutuò intelligebant) vt ad eund.

e Amazonem alteram ipsum expectantem.

f In matrimonium sibi cæteras conciliarunt.

g Proinde nobis conuenire non potest cum illis.

h Duo sunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrent: vnum, quòd, &c. alterum, quòd terr.

romatarum vtuntur. nam ad venationem vnà cum viris ac fine viris, equis insidẽtes,& ad prælium proficiscuntur,eandémque quam viri stolam gerunt. [a] Sauromatæ putantur lingua Scythica soloecizare, *id est corruptè uti*, quòd eam ab initio non probè didicerint Amazones. Quod ad coniugia pertinet,ita ab eis est institutum: Nulla virgo nubit priusquam aliquem hostium interemerit:ideóque nonnullæ earum decedunt iam vetulæ, antequam nubant,quòd legi satisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges nuntii Scytharum quum peruenissent,certiores eos fecerunt,Persam,vbi omnia quæ sunt in interiore continente in suam ditionem redegit,faucibus Bosphori ponte iunctis,in citeriorem traiecisse cõtinentem:subactisque illic Thracibus, fluuium Istrum ponte iunxisse, animo hæc » omnia in suam redigendi potestatem. Proinde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de » medio cedere,finentes ad perniciem nos deuenire,sed idem sentientes,obuiã eamus » inuadenti:quod nisi facitis,nos in vltimum discrimen adducti, aut regionem deseremus,aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladem subeamus, nolenti- » bus vobis auxilio nobis esse?Quanquam non commodius agetur vobiscum,aduer » sus quos non minus venit Persa,quàm aduersus nos:neque, nos subegisse contẽtus, » à vobis abstinebit.Cuius rei magnum hinc accipite documẽtum, quòd si nobis so- » lis inferret ille bellum,animo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat à cæteris ho- » minibus abstinere,& sic in nostram tendere regionem, ostendens omnibus se ad- » uersum alios ire:at nunc, vbi primùm traiecit in hanc continentem,vt quisque sibi » occurrit,pacat:cæteros,veluti Thraces & nobis confines Getas, suo subiectos impe- » rio habet. Hæc quum Scythæ denuntiassent, ii qui è nationibus venerant reges deliberabant,sed discordes eorum erant sententiæ. [b] Nam Geloni quidem & Budini & Sauromatæ concordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus & Taurorum Melanchlænorúmque reges ita Scy- » this responderunt: Si vos in iniuria facienda ac bello inferendo priores non fuisse- » tis,rectè videremini precari quæ precamini: & nos vestris precibus morem geren- » tes,idem quod vos ageremus:nunc vos sine nobis illorum terram ingressi, imperi- » tastis Persis,quoad deus vobis indulsit:illi itidem,quandoquidem eos idem deus in » vos excitat,vicem vobis reddunt. At nos neque tunc quicquam intulimus iniuriæ » his viris, neque nũc quicquam conabimur priores inferre. Quòd si hic nostram re- » gionem inuaserit,& prior iniuriam fecerit,nos haudquaquam tolerabimus. id do- » nec cernamus,apud nosmetipsos manebimus. neque enim in nos venire Persæ vi- » dentur, sed in eos qui fuerunt authores iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam rectà atque ex aperto conferendam,quando ipsis isti ad societatem non accedebant. [c] Itaque digressi clam, ac longius progressi, puteos quos ipsi offendunt ac fontes obstruunt, bifariámque diuisi herbam è regione atterunt. Et ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent,si eò Persa declinaret, fugientes rectà ad flumen Tanain, secundum Mæotidem:iidem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum dictum est. Reliquarum duarum vnam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiã in qua regnabat Taxacis,in vnum coeuntes,accedentibus Gelonis atque Budinis, iubẽt hos vno die prægressos exercitũ Persarum [d] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo:& ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent,vt eos, si minus volentes bellum aduersus Persas suscipe- rent,certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terram reflectere, & tẽtare, siquid ipsis tentandum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuere Scythæ, copiis Darii ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filii vxorésque omnes degunt, vnà cum pecoribus, [e] præterquam ad victum suppetentibus,præmiserant,dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quum [f] præparassent Scythæ, eorum emissarii, posteaquam compererunt Persas ab Istro trium ferè dierum & ante se vnius diei itinere abesse,positis castris,germina terræ vastant.Persæ,vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit,eum insequi maturant,à via sese semper subducẽtem:& quum ad vnam partium ventum est, auroram versùs & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traiiciunt: eò & Persæ traiecto, illos insequuntur,donec peragrata Sauromatum plaga,perueniunt in Budinicã. Cæterùm quãdiu Persæ fuerũt in Scythica ac Sauromatide regione,nihil ei detrimenti inferre potuerunt,vtpote vastæ:vbi verò Budinicam ingressi sunt,ibi nacti lignea moenia à

K.iiii.

a Voce porro Scythica vtuntur Sauromatæ,iam inde à prisco tempore ea soloecissantes,quòd:&c. *Vel, Vsitata est autem Sauromatis uox Scythica, ea soloecissantibus iam inde à prima origine, quòd eam, &c.*

b Nã Gelonus quidem *rex* & Budinus & Sauromata conc.

c Sed se subducẽdo obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderẽt, graménque è terra exterendũ,*uel eradendũ*,& ex duabus partibus in quas seipsos diuisissẽt, ad vnã,vbi Scopasis regnabat, Sauromatas cõferre se debere: sed subducere se, si illuc se conuerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. s. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & pers. qui.

d Subducere se, *Vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo pòst repone pro Seducere.*

e Præterquam iis quæ ad victũ satis esse possent.

f Præmisissent.

Budinis deſerta,& omnibus rebus vacua,incenderunt.His actis, ipſo itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati,in vaſtam ſolitudinem deueniunt. Hæc ſolitudo à nemine hominum colitur, poſita ſupra Budinorum regionem, ſeptem dierum itineris magnitudine:vltra quam Thyſſagetæ incolũt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt,& in paludẽ nomine Mœotin ſe inſinuant, quibus hæc ſunt indita nomina,Lycus,Oarus,Tanais, Syrges. Darius, vt ad ſolitudinem peruenit, curſu omiſſo copias ſuper fluuium Hoarũ locauit. Poſt hæc,octo vrbes eáſque ingentes condidit,pari inter ſe ſpatio diſtantes,ſexagenorum ferè ſtadiorum,quarum ad meam vſque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur,interim Scythæ (quos ille inſequebatur) circumitis locis ſuperioribus,reuerterunt in Scythiam.Quibus è conſpectu omnino ſemotis, nec ſe amplius exhibentibus,ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occaſum, ratus & hos eſſe cunctos Scythas,& ad occaſum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus inſequebatur vnius diei ſpatio,nunquam intermittens ſubterfugientes. Subterfugiebant autem de induſtria in terram eorum qui ſocietatem ipſorum reſpuerant,& primùm in Melãchlænorum.Quos quum perturbaſſent tam Perſæ quàm Scythæ, eorum terram ingreſſi Scythæ in loca Androphagorum Perſas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hoſtem in Neuridem ducunt. Neuris quoque conſternatis,tendunt ſubterfugiendo ire ad Agathyrſos.Sed Agathyrſi cernentes fugari finitimos à Scythis ac perturbari, priuſquam à Scythis ager ipſorum inuaderetur, miſſo caduceatore, Scythis ingreſſum ſuorum finium prohibent, prædicentes, ſi conarentur inuadere agrum ſuum,cum eis primùm ſe prælium commiſſuros.Hoc interminati Agathyrſi,in fines procurrunt,animo arcendi ingredi volentes.At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, inuadentibus Perſis vnà cum Scythis,neque virium neque minarum memores,ſed timore perculſi,fugam capeſſerũt aquilonem verſus ac ſolitudinem.[a] Scythæ partim ad Agathyrſos,iam nõ recuſantes ſocietatẽ, ſe conferebant;partim è Neuride regione in ſuam Perſis præibant.Id quum diu factitaretur, neq; deſiſteretur,Darius ad Indathyrſum Scytharum regẽ miſſo equite, inquit,[b]"Virorum dæmonie,*id eſt beate*,quid aſſiduè fugam facis,quũ liceat tibi horũ facere alterutrum? ſi tibi videris idoneus ad reſiſtendum negotiis meis, ſiſte curſum, ac perſtans,mecum fac prælium: ſin agnoſcis te imparem eſſe, ſic quoque ſiſte curſum,& hero tuo munera offerens terram atque aquam,in colloquium veni.Ad hęc Scytharum rex Indathyrſus ita reſpondit,Sic res meæ habent, ô Perſa, vt neque vllum mortalium ego metuens antè fugerim,neque nũc fugiam te,neque quicquam faciam diuerſum nunc atque in pace facere conſueueram.[c]Quòd autem non protinus tecum ineo prælium,huius rei te certiorem faciam: Nobis neque oppida ſunt neque agri culti, quos inuadi aut vaſtari metuentes,properemus vobiſcum conferre pugnam. ad quam ſi opus eſt cõtinuò deuenire, ſunt paterna ſepulchra, quæ vos quum nacti fueritis,agedum tentate labefactare:& tunc intelligetis, pugnaturi vobiſcum ſimus pro ſepulchris,nécne:prius autem(niſi nos ratio traxerit) tecum prælium non conſeremus.Hactenus, quod ad pacem pertinet, dictum ſit. quod autem ad cætera, ego ſolos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, [d] & ſolium Scytharum regium. Tibi autẽ pro terra & aqua, quæ dono poſcis, mittam quæ decet ad te venire dona:pro eo quòd herum te meum eſſe dixiſti, iubeo te flere." Hoc à Scythis reſponſum eſt, quod caduceator reuerſus Dario renuntiauit. Scytharum reges audito nomine ſeruitutis indignatione perfuſi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopaſis, mittunt ad colloquendũ cum Ionibus qui Iſtrum ponte iunctum aſſeruabant. [f] At Perſæ nõ amplius ſibi vagandum eſſe ſtatuerunt,vt hoſpitibus,qui ipſorum commeatum eripiebant, inſidias tenderent, diſtributis qui aduerſus ereptores frumentariæ rei iuſſa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum ſemper in fugam vertebat equitatum Perſarum,ſed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defenſabantur.Ita Scythæ ſummoto equitatu hoſtili,tamen metu peditum abſcedebant, & nihilominus noctibus quoque tales incurſiones faciebant.[f]Aduerſus quos quid Darianis auxilio fuerit referam:res in primis admirabilis,aſinorum vox ac mulorum ſpecies. Nã(vt ſuperius à me demonſtratũ eſt)nullus in terra Scythica neque aſinus neque mulus gignitur,ac ne vllus quidem viſitur,propter frigora.Itaque rudentes aſini perturbabant Scytharum equos,& quũ Scythæ ſæpenumero Perſas adorirentur, eorum equi exaudita aſinorum voce, conſternati auertebantur, arrectis auribus ſtupefacti, vtpote inſolentia tum vocis,

a At Scythæ non iã ad Agathyrſos (quippe qui *ingreſſu ſuæ regionis* interdixiſſent) tendebant,ſed ex Neuride regione in ſuã Perſis præibant. *Valla putauit* ἀπείπαντας eſſe pro ἀπειπαμένοις συμμαχίην (*ut paulo antè loquutus erat* Herodotus) *quum referatur ad* ἀπηγόρευον *præcedens paulo antè.*

b *Budæus uertit*, O miſerrime hominum.

c Cur autem nõ pr. tecum ineam præliũ, hoc quoque tibi declarabo;

d Et Veſtam Scytharum reginam.

e At Scythæ qui ibi relinquebantur,*vel remanebant*; nõ amplius cenſuerunt Perſas cogẽdos eſſe vagari, ſed adoriendos eſſe quoties cibum ſumerent. Obſeruantes igitur tẽpus quo ab illis cibus ſumebatur, faciebant quod ſtatuerãt.Enimuero,&c.

f Verùm quod Perſis auxiliabatur, Scythis verò aduerſabatur, Darii exercitum inuadentibus, id referam,maximum miraculum. *Nimirum id faciebat* aſinorum vox & mulorum ſpecies.

quam prius non audiſſent, tum formæ quam nunquam inſpexiſſent. Atque hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Cæterùm Scythæ vbi animaduerterũt Perſas tumultuantes, quò diutius in Scythia illi commorarentur, [a] & commorantes ad omnium neceſſariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita ſibi putarũt, vt pecoribus ſuis vnà cum paſtoribus relictis, in alium ipſi abſcederent locum. Perſæ illuc ſe cõferentes, excipiebant pecora. quo facto quum ſæpius idem tẽtarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorẽ, aue, mure, rana, & quinque ſagittis. Perſę, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa ſignificarent. Ille negare ſibi aliud eſſe mandatum niſi vt quum illa tradidiſſet, celerrimè rediret. iubere tamen ipſos Perſas, ſi ſolertes forent, interpretari quid ſibi dona vellent. Hoc quum audiſſent Perſæ, conſultabant. Et Darii quidem ſententia erat, Scythas ſeipſos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autẽ in aquis naſcatur, auis verò ſit equo aſſimilis: at ſagittis dandis, quòd [b] ſeipſos tradere videretur. In hãc ſententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è ſeptem qui magos ſuſtulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Perſæ, niſi effecti vt aues, ſubuoletis in cælum, aut effecti vt mures, ſubeatis terram, aut effecti vt ranæ inſiliatis in paludes, non remeabitis vnde veniſtis, his ſagittis confecti. Et Perſæ quidem illa munera ſic interpretabantur. At vna pars Scytharum cui datum ante erat negotium Mæotidis paludis cuſtodiendæ, tunc autem cum Ionibus qui ad Iſtrum erant colloquendi, vbi ad pontem venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatem vobis afferentes venimus, ſi modò nos exaudire volueritis. Accepimus enim Darium vobis præcepiſſe vt ad ſexaginta duntaxat dies cuſtodiam pontis ageretis, &, ſi intra id tempus ipſe non afforet, domum abiretis. Itaque ſi [c] id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad præſtitutam diem permanſeritis, iam abſcedite. Hæc ſe facturos recipientibus Ionibus, Scythæ [d] raptim retrò abiere. At cæteri Scythæ, poſt miſſa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduerſus Perſas in acie inſtructi ſteterunt tanquam conflicturi. Quum interim lepus in medium proſiliit, quem vt quiſque vidit inſequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, ſciſcitabatur Darius vnde hoſtium tumultus exiſteret, & quum audiſſet illos leporem inſectari, inquit ad eos Perſas cum quibus cætera colloqui cõſueuerat, Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobryas rectè dixiſſe de Scythicis donis. Quo magis, quum mihi quoque ipſi res ita ſe habere videantur, bono conſilio eſt opus, vt tutus nobis eò vnde venimus ſit receptus. Ad hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horum ego virorum inopiam videbar mihi ferè fama habere cognitam, ſed vbi adueni, euidentius intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primùm nox aduenerit, [e] incenſis è more ignibus, & aliis quæ conſueuerunt fieri, actis, imbecilliſſimis quibuſque militum ad hoſtem fallendum relictis, aſiniſque omnibus alligatis, abeundum, priuſquam ad Iſtrum rectà pergant Scythæ ad põtem ſoluendum, [f] aut Ionibus ſoluere lubeat: quod nobis factu facile erit. Hoc Gobryas conſilium dabat. Cui aſſentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in caſtris [g] viros languore præditos, & eos quorum amiſſio minimi faciẽda eſſet, necnon omnes aſinos *alligatos*: aſinos quidem, vt vocem ederent: [h] infirmos autem homines, hoc titulo, vt dum ipſe cum flore copiarũ adoriretur hoſtem, iſti interea caſtra tutarentur. Hæc perſuadens iis qui relinquebantur Darius, accenſis ignibus quammaturrimè ad Iſtrum contendit. [i] Aſini, quòd multitudine deſtituti eſſent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credere omnino Perſas in eiſdem permanere caſtris. verùm vbi illuxit, ii qui relicti erant, cognito ſe proditos eſſe à Dario, [k] manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis, repentè retractis duabus Scytharum partibus, & vnà Sauromatarum cum Budiniſque ac Gelonis, Perſas rectà ad Iſtrum via perſequuntur, vtpote pleroſque pedites & itinera neſcientes, ea præſertim quæ diuortia habebant, ipſi equites & compendia viarum ſcientes. Sed quum vtrique ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Perſæ. Ibi cognito ſe præuertiſſe Perſas, ita ad Ionas qui in nauibus erant verba fecerunt, Viri Iones, quum dierum numerus iam pertranſierit, iniurii eſtis qui adhuc permaneatis: ſed quoniã hactenus præ timore permãſiſtis, nunc ſoluite quàcelerrimè traiectum, atque abite ſoſpites liberique, diis pariter ac Scythis gratiã habentes. Nam eum qui antea dominus veſter erat, ita tractabimus vt aduerſus nullum mortalium ſit facturus expeditionem. De hac re conſultãtibus Ionibus, Miltiadis quidem Athenienſiũ

a Et commorantes angerentur ob rerum omnium penuriam.

b Suam potentiã.

c Itaque ſi hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vacabitis: *nimirũ vt* quũ ad pr. diem permanſeritis, iam abſcedatis.

d Primo quoque tempore redierunt.

e Accẽſis ignibus, vt & aliàs facere conſueuimus, & imbecill.

f Aut Iones aliquid in nos moliãtur quod efficere illis non difficile futurum ſit.

g *Eadem eſt uox pro qua reddidit paulo antè Imbecilliſſimus quibuſque: niſi quòd hîc eſt poſitiuus gradus, quum ibi eſſet ſuperlatiuus.*

h Homines verò propter imbecillitatẽ quidem relinquebantur, ſed hoc tamẽ prætextu, vt dum ipſe cũ fl. cop.

i Aſini à cœtu ſegregati.

k Manus ad Scythas tẽdere, & iis quibus decebat verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in vnum agmen conglobatæ tũ illæ duæ Scytharũ partes, tum illa Sauromatũm vna, necnon Budini & Geloni, Perſas rectà ad Iſtr. via perſequuntur. Sed quũ Perſarum exercitus magna ex parte pedites haberet, viáſque ignoraret, vtpote *incerta diuerticula, uel incerta itinerum diuortia* non ſectas, at Scythicus equitibus conſtaret, & iis quidem itinerum cõpendia ſciẽtibus, quũ vtrique ab alt. aberr.

ducis & Cherſonenſium (qui ſunt in Helleſponto) tyranni ſentẽtia erat, Scythis obtemperandum eſſe, & Ioniam ſeruitute liberandam. At Hiſtiæi Mileſii diuerſa, quòd diceret nunc quidem eos ſuæ quenque vrbis tyrannos eſſe ob Darium: potentia verò Darii ſublata, neque ſe Mileſiis, neque alium quenquã vſquam præeſſe poſſe. Fore enim vt ſingulæ ciuitates popularem ſtatum quàm tyrannicum mallent. Hanc ſententiam quum dixiſſet Hiſtiæus, omnes confeſtim qui Miltiadi aſſenſi fuerant, in eam trãſierunt. Fuere autem qui diſceptauerunt, dũtaxat alicuius apud regem exiſtimationis, Helleſpontinorum quidem tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampſacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Procõneſius, & Ariſtagoras Cyzicenus, & Ariſton Byzãtius: & iſti quidem ex Helleſponto. Ab Ionia autẽ, Stratias Chius, & AEacides Samius, & Laodamas Phocẽſis, & Hiſtięus Mileſius: cuius ſententia prælata eſt ſententiæ Miltiadis. AEolum verò vnus affuit qui eſſet alicuius authoritatis, Ariſtagoras Cymæus. Hi, poſteaquam Hiſtiæi probauere ſententiam, hoc ſibi præterea agendum dicendúmque cenſuerunt, vt pontem [a] quidem ab vlteriore ripa eatenus ſoluerent vt extra ſagittæ iactum eſſent, ne nihil facere viderentur, quum tamen nihil facerent, néve Scythæ vim afferre tentarent, & Iſtrum ponte tranſire, [b] ſed ſoluentes illinc pontem, quaſi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc ſententiæ Hiſtiæi addẽdum quum decreuiſſent, ita pro vniuerſis ad Scythas Hiſtiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundam nobis rem attuliſtis, & opportunè inſtatis: atque vt vos nobis probè viam oſtendiſtis, ita nos vobis obſequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis, traiectum reſcindimus, adhibituri omnem diligẽtiam, cupiditate aſſequendæ libertatis. Cæterùm dum nos hæc diſſoluimus, interea vos illos inquirere tempus admonet, & inuentos, tam veſtro quàm noſtro nomine ita vlciſci vt merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidem habentes tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Perſas reuerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarũt, [c] ipſi ſibi huius rei cauſa, quòd pabula equorum illis in locis corruperant, fontéſque obſtruxerant. quod niſi feciſſent, facilè ſi voluiſſent Perſas inueniſſent: nunc ita faciendo, viſi ſibi fuerant optimè conſuluiſſe, ob quæ tamen eos res fruſtrata eſt. Quippe eam ſuæ regionis partem conſectantes in qua cibaria equis atque aquæ forent, hoſtem indagabant, rati illum eadem parte fugam intendiſſe: at ille obſeruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque ægrè traiectus reperit locum. Et quũ noctu perueniſſet, nactus pontem ſolutum, animo prorſus cõcidit, veritus ne ſe relicto Iones abiſſent. Erat autem apud Darium AEgyptius quidam, omnium hominum vocaliſſimus: hunc Darius ſupra ripam Iſtri poſitum iubet inclamare Hiſtiæũ Mileſium: Hiſtiæus *eum ſæpius inclamantem, tamen* ad primam inclamationem exaudiens, omnes naues admouit, & ad traiiciendum exercitum pontem iunxit. Atque hunc in modum Perſæ effugerunt, quos indagantes Scythæ, iterum aberrauerunt. [d] & ob id Iones tanquam non liberos, ſed peſſimos & ignauiſſimos omnium hominum iudicant, déque eis tanquam de ſeruis loquentes, mancipia dominos amantia eſſe aiunt, & inſectatione digniſſimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciũt. Darius per Thraciam iter faciens, Seſtum Cherſoneſi peruenit, atque illinc in Aſiã nauibus ipſe tranſiuit, relicto in Europa exercitus duce [e] Megabyzo, viro Perſa, cui Darius aliquando hunc honorem habuit, vt hoc verbum inter Perſas diceret: quum eſſet eſurus mala punica, ſimulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano [f] nunquid tantum hominum ſibi optaret quantum illic eſſet acinorum, reſpondit, ſe pręoptare tot ſibi eſſe Megabyzos quàm Græciã ſubditã. His verbis apud Perſas hominẽ honorauit: quẽ tũc prætorẽ reliquit cũ octoginta millibus militũ. Megabyzus autẽ hic immortalẽ ſui memoriã apud Helleſpõtios reliquit, hoc dicto, quòd quũ apud Byzantiũ agens audiſſet Chalcedonios decẽ & ſeptẽ annis ante Byzantios vrbem condidiſſe, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuiſſe, qui, quum pulchrior adeſſet locus ad vrbem condendam, nequaquam turpiorem elegiſſent niſi cæci fuiſſent. Hic igitur Megabyzus in Helleſpontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuerſarum à Medis partium erant, ſubigebat. & iſte quidem talia agebat. Per idem autem tempus alia ingens aduerſus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo cauſam, his prius expoſitis: Argonautarum poſteri quum à Pelaſgis qui fœminas Athenienſium ex Braurone prædati ſunt, eſſent eiecti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, confidentéſque apud Taygetum ignes accenderũt. Quos Lacedæmonii quum aſpexiſſent, nuntium miſere ſciſcitatum quínam & vnde eſſent. Illi, nuntio ſciſcitanti reſponderunt ſe Minyas eſſe, ab iis heroibus oriundos qui in Argo nauigaſſent quíque quum Lemnum appuliſſent, illic eos procreaſſent. Hanc mentionem ſtirpis Minyarum quum audiſſent Lacedæmonii, miſſo iterum nun-

a Partis pontẽ ſoluerent quæ verſus Scythas ſpectaret: ſoluerẽt autẽ nõ amplius quàm ad iactus teli ſpatiũ, ne nihil fac.

b Sed ſoluentes illam pontis partẽ quæ Scythiam verſus ſpectabat, omnia pro arbitrio Scytharũ ſe facturos dicerent.

c Cuius *mali* ſibi authores fuerant.

d Et *propterea* modò Iones, vt qui liberi ſint peſſ. & ignauiſſ. omn. hom. iudicãt: modò de illis tanquam de ſeruis loquentes, mancipia dominorum amantia & minimè fugitiua eſſe aiunt. *Vel, Et propterea aliàs Iones, &c. Sic & in altera parte Aliàs uerò de illis &c. Solet tamen* τοῦτο μὲν·τοῦτο δὲ *potius exponi, Partim quidem, Partim, uerò. ſed hic non ſatis cõuenire uidetur Partim. ſenſus eſt enim, Iones (Scytharum iudicio) ſi ut liberi conſiderentur, ſe in illa re ignauiſſimos oſtẽdiſſe: ſin ut ſerui, officio mãcipiorum dominos amantium functos fuiſſe.*

e Megabazo. *in uulg. edit. Gr. & in noſtris uet. cod. Sic in ſequentibus locis.*

f Cuius rei tantam multitudinem ſibi optaret.

tio sciscitantur quid sibi velit ipsorum aduentus, atque ignis accensio. Illi verò se respondent à Pelasgis eiectos, redire ad parentes, (æquissimum enim id factu esse) oraréque vt sibi liceat vnà cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere [a] in ea quæ ipsi vellent, Lacedæmoniis placuit, cũ ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipuè quòd Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confestim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tempore, statim elati superbia, cum alia flagitiosa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonii morte mulctãdos quum censuissent, comprehensos in carcerem coniecerunt. Quoscũque autem Lacedæmonii morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu neminẽ. Quũ igitur essent in illos animaduersuri, exorati sunt ab eorum vxoribus (quę ciues erant & primorum Spartanorum filiæ) veniam ingrediendi carcerem, & cum suo cuiusq; viro colloquendi, nullum in illis dolum esse suspicantes. Horum permissu, Minyarum vxores ingressæ carcerem, omni [a] [a] veste quam gestabãt viris tradita, illorum vestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri veste amicti, veluti mulieres è carcere prodierunt, rursúsque apud Taygetum consederunt. Hac eadem tempestate Theres Autesionis filius, Tisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Aristodemi filiorũ, Eurysthenis & Proclis: quorũ, quum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit sibi ab aliis imperari, quoniam imperium degustasset, vt negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad cognatos nauigaturum. Erãt autem in insula quæ nũc Thera vocatur, quõdam Callista, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritãs, in insulam quę nũc Thera vocatur quũ appulsus esset, siue regionis amore captus, siue qua alia volũtate, reliquit illic cum alios quosdã Phœnices, tum Membliarem cõsanguineum suum. Isti hominum ætatibus octo antequã Theras Lacedæmone venisset, insulã quæ Callista, *id est pulcherrima*, vocabatur, incoluerunt. Ad quos Theras cum multitudine tribulium missus est, nequaquam ad illos eiiciendos, sed ad vnà habitandum, & ad insulam valde frequentandam. Postea verò quàm Minyas è carcere elapsos & apud Taygetum considentes, Lacedæmonii tamen necare statuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens se illos ex ea regione abducturum. Et huic postulato Lacedæmoniis assentientibus, cum tribus biremibus ad posteros Membliaris nauigauit, ducẽs secum non vniuersos Minyas (plerique enim ex ipsis ad Paroreatas Caucõnásque diuerterunt) sed paucos, [b] quos in sex partes distribuerunt, & totidem illic oppida condiderunt, Lepreum, Magistũ, Thrixas, Pyrgum, Epiũ, Nudium. quorum pleraque Elei memoria mea deleuerunt. Insulæ autem à conditore Thera nomen est inditum. [c] Hic filio, quòd negaret se nauigaturum cum eo, relinquam ergo, inquit, ouem lupis. ex quo dicto nomen adolescenti impositum est Oïolycus, *id est Ouilupus*, & id nomẽ alteri præualuit. Oïolyco natus est filius AEgeus, à quo vocantur AEgidæ, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum sibi non permanerent filii, ex Erinnyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod postea apud eos Theræos mansit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonii cum Theræis consentiunt: quod deinceps extitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant: Grinus AEsanii filius ab hoc Thera oriundus, quum esset Theræ insulæ rex, contulit se Delphos, [d] ducens ex vrbe solennes hostias, comitantibus eum cum aliis ciuibus, tum verò Batto [e] qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas gratiosus. Consulenti autem Grino Theræorum regi de aliis rebus, Pythia [f] respondit vt vrbem in Libya conderet. Cui vicissim iste, Equidem (inquit) ego, ô princeps, senior sum & grauis ad moliẽdum: tu verò quempiam horum iube ista facere. Simul hæc dicens, Battum ostendebat: Hæc hactenus. Tunc vbi reuersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neque vbi terrarum Libya esset gnari, neque ex incerto oraculo coloniam mittere audẽtes. Septem post hæc annos quum in Thera non pluisset, & omnes, præter vnam, arbores exaruissent, consulentibus Theræis Pythiam, [f] respondit, mittendam in Libyam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuntios inuestigatum siquis aut indigenarum aut aduenarum illic esset qui in Libyam nauigassent. Nuntii, quum Cretam pererrassent, & ad vrbem Itanum peruenissent, in ea contraxerũt cum purpurario quodã cui nomẽ erat Corobio. is aiebat se ventis abreptum in Libyam applicuisse, & ad Platæam insulã Libyæ. Hunc nuntii mercede inductum in

a Quibus ipsi conditionibus vellent.

a a Vestitu quẽ gest. v. trad. illorum vestitũ sumps.

b Quum autẽ hos expulissent, se ipsos in sex partes distrib.

c At filius, quum ei se vnà nauigaturũ neganti, dixisset pater se itaque eum relicturũ οἶν ἐν λύκοισι, *id est ouem inter lupos*, ex hoc dicto vocatus fuit Οἰόλυκος. atque adeo nomẽ hoc inualuit.

d Afferens ex vrbe Hecatomben comit.

e Qui filius erat Polymnesti, Euthymides genere ex Minyis.

f Obiecit illam coloniæ deductionẽ in Libyam.

Theram duxerunt. Verùm non multi ad rem explorãdam ex Thera initio profecti ſunt, duce ipſo Corobio: quo in ea inſula relicto cum aliquot menſium cibariis, ipſi quamcelerrimè reuerterunt ad cæteris de inſula renunciandum. Quibus vltra præſtitutum tempus redire differẽtibus, omnia Corobio deficiebant: ſed appulſa eò naui Samia quæ ab AEgypto redibat, (cuius gubernator erat Colæus) Samii, omni re geſta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipſi ex hac inſula quũ ſoluiſſent, AEgyptum optantes, vento ſubſolano abrepti ferebantur: nec intermittente flatu, Herculeas tranſuecti columnas, peruenerunt in Tarteſſum, [a] pompam ferẽtes ad rem diuinam. Erat ea tempeſtate id emporium intemeratum, adeo vt inde reuertẽtes iſti ex mercibus quæſtum maximum fecerint, [b] inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat poſt Soſtratem Laodamantis filium AEginetam, cum quo nemo poſſit contendere. Ex hoc quæſtu Samii decima (id eſt ſex talentis) ſelecta fecerunt ahenum ad exẽplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinſecus obuerſis: & in templo Iunonis collocarunt, ſuſtinentibus illud tribus coloſſis, *id eſt humanis ſimulachris*, ſeptenûm cubitorum, genu nixis: & hoc primùm facto ingẽs amicitia Cyrenæis Theræiſque cum Samiis contracta eſt. Theræi, vbi relicto in inſula Corobio ad Theram reuerſi renunciarunt eſſe illis inſulam eregione Libyæ ſitã, placuit Theræis vt è ſingulis oppidis, quæ ſeptem erant, viri mitterentur, fratribus inter ſe ſortitis quis potius mitteretur, duce eorũ rege Batto. Ita duas biremes in Platæam miſerunt. Hæc Theræi memorant. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis conſtant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquã cum Theræis cõſentiunt. ſic enim narrant: Eſt in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amiſſa vxore, induxit filiæ nomine Phronimæ nouercã, quæ domum ingreſſa, vt erat, ita re ipſa ſe nouercam præſtitit, cum lædendo atque omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum [c] impudicitiam impingendo: atque ita rem habere viro perſuaſit. Iſte ab vxore deceptus rem de filia nefariam commentus eſt. Erat in Oaxo negotiator quidam Theræus, nomine Themiſon: [d] hũc in familiaritatem acceptũ Etearchus adiurat vt quam rem oraretur, in ea ſe miniſtrum præberet. Vbi hominẽ iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam ſuam: iubens vt eam abductam in mare demergeret. Themiſon ancipiti animo inter nefas operis & hoſpitii perfidiam, ita ſibi faciendum putauit: accepta puella mare ingreſſus, quum in alto fuit, [e] vt iureiurando Etearchi ſatiſfaceret, reuinctam funibus puellã demiſit in pelagus: ea deinde retracta, Theram peruenit. Ibi Polymneſtus vir inter Theræos ſpectatus in cõcubinatum Phronimã accepit, ex qua interiecto tempore natus eſt ei filius, ſono vocis exili ac balbutienti, cui nomen impoſitum eſt Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiũt: vt autem ego ſentio, aliud aliquod. ſed eum cognominatum Battum poſtquam in Libyam abiit, cum propter oraculum apud Delphos ſibi redditum, tum propter honorem quem aſſequutus eſt. Battũ enim Libyes regem appellant, & ob id reor [f] Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocaſſe Battũ, quòd futurus rex eſſet in Libya. Hic, vbi in virilem adoleuit ætatem, Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui conſulenti Pythia reſpondit,

Batte venis vocis cauſa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

[g] Ad hæc Battus ſic viciſſim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia conſulendi de voce: tu de aliis mihi reſpõdes quæ nequeũt fieri, iubẽs migrare in Libyã. qua copia? [h] quáve manu? Hæc loquens non perſuaſit illi vt alia reſpõderet, ſed eadẽ quæ prius reſpondente Pythia, illinc digreſſus abiit in Theram. [i] Mox deinde quum & huic ipſi & cęteris Theræis malè contigeret, nec mali cauſa deprehenderetur, ob hæc mittunt Delphos ſciſcitatum. Quibus quum reſpondiſſet Pythia, melius cum ipſis actũ iri ſi Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miſerunt Theræi Battum cum duabus biremibus. Iſti Libyam profecti (quãdoquidem non aliud habebant quod agerent) retrò ad Theram ſe receperunt. Sed eos Theræi arcentes acceſſu Teræ repellebant, ac rurſus reuerti iubebant. ita neceſſitate adacti, remenſo iterum mari, condiderunt oppidum in inſula Libyæ adiacenti, nomine vt prius dictum eſt, Platæa, quæ fertur Cyrenæorum vrbi quę nunc eſt, par eſſe magnitudinẽ. Hanc biennio incolentibus, quum nihilo melius ſecum ageretur, vno è ſuis relicto, cæteri Delphos nauigarunt ad oraculum conſulendum. Eò poſtquam venerunt, ſciſcitantibus quid ita ſecũ in Libyã profectis nihilo tamẽ melius ageretur, Pythia reſpondit his verbis,

Lanigeræ Libyes ſcis quam nec adiueris vrbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntis.

His

a Deducẽte eos numine. Erat, &c.

b Inter omnes Græcos de quibus certò nobis compertum eſt.

c Impudicitiæ crimen impingẽdo. *Vel, Impudicitiam obiiciendo.*

d Hoſpitio exceptũ adigit iureiurando, ipſum operam ſuam ei præſtiturũ quamcũque ad rem illi opus ea eſſet.

e Defungi iuriſiurãdi religione volens, demiſſã in mare puellam funiculis alligatã, ſtatim extraxit, vt promiſſo ſatiſfaceret. *Ita Budæus hunc locum uertit.*

f Pythiam in ſuo vaticinio lingua Libyca eũ ita vocaſſe, quoniam eum Libyæ regẽ futurum nouerat.

g *Ante hæc uerba adde*, Perinde acſi lingua Græcã oraculum reddens dixiſſet, O rex, vocis cauſa veniſti. *Ad uerbum, Ad uocem.*

h Qua potẽtia? *Vel, Quibus copijs?*

i Ab eo tempore autem quum *illa* tum in hunc ipſum tum in cæteros Theræos irã exerceret, hi calamitates ſuas ignorantes, *id eſt, calamitatũ ſuarũ cauſam*, Delphos miſerunt, *quò* de malis illis *ſciſcitarentur.*

His auditis, ii qui cum Batto erant, rursus redierunt. neque enim sinebat eos deus alió migrare priusquam in Libyam cõcessissent. Reuersi ad insulam, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Libya, eregione insulæ, nomine Aziristũ, amœnissimis collibus vtrinque conclusum, & vtrinque flumine præterlabente. Hunc locum quum sex annis incoluissent, septimo deserendũ putauerũt, admonitu Libyũ, vt in meliorem transirent. Ita illinc eos Libyes vesperum versus & ad locorum speciosissimum abduxerunt, & quidem noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnũ spatium metiendo animaduerterent. Est autem huic loco nomen Irasa. Eos, vbi ad fontem qui Apollinis esse fertur, duxerunt, inquiunt, Viri Græci, hîc vobis incolere commodum est vbi cælum [a] vocaliter sonat. Sub Batto igitur, qui cõdidit [b] Zoam, & annos quadraginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, qui regnauit annos sexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omnino quot in coloniam initio missi fuerant. Sub tertio autem Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatum induxit suo oraculo Pythia. Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem hæc verba respondens,

" Serior in Libyen quisquis peruenerit almam,
" Discernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam se cõtulisset, finitimorum Libyum agros vastabãt, atq; inter se partiebãtur. At illi eorúmque rex nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in AEgyptum quibusdam, sese dediderunt Apriæ AEgyptiorum regi. Iste comparatum grandem AEgyptiorum exercitum misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi, instructa apud Irasa locum & ad fontem Thestin acie, cum AEgyptiis conflixerunt, eósque superauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum: adeóque profligarunt vt pauci ex eis in AEgyptum redirent. Qua de re AEgyptii succensentes Apriæ, ab eo desciuerunt. Huius autem Batti filius extitit Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi contracti vrbem hanc condiderunt quæ, vt tunc, Barce nunc appellatur. Et inter condendum Libyas [c] solicitabant ad deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus vsque institit insequendo, dum ad Leuconem Libyæ perueniret, [d] & Libybus videretur opportunus ad inuadendum. Itaque congressi cum eo Libyes, adeò superauere Cyrenæos, vt ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit: sed hunc dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt per quosdam interrogatum, quam rationem ineuntes præclarissimè habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuens illos, ita digessit vt vnam quidem partem faceret Theræorum atque confinium: alteram autem, Peloponnensium atque Cretensium: tertiam verò, cunctorum insulanorum. Qui etiam [e] huic Batto regi cum alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate instituit. Quæ instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt: verùm sub eius filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum. Hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium EVelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur vt se filiúmque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse, sed melius facturum eum si ei petenti daret exercitum. Quúmque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam EVelthon dono fusum aureum, atque colum penso circundatam. [f] dicentique quæ consueuerat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari fœminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, vnumquenque solicitabat ad spem rei agrariæ: coactóque ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu

a Cælum perforatum est.
b *Suspecta hîc sunt Græca exempl. quorum alia* ζώης, *alia* ζώνς *habent.*
c Impulerunt ad defic.
d Et inuadendum esse eum Libyes censerent.
e Quum Batto regi peculiaria fana & ceremonias secreuisset, cætera omnia quæ antea regum erant, populo in commune dedit. Quæ instit.
f Eadem autẽ verba ad *hoc munus* dicẽti, *id est, inter accipiendũ hoc munus*, se talibus muneribus, non autem exercit. fœminas donare respondit.

in patriam. Cui Pythia ita respondit, Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesilaos, octo " hominum ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare: vlterius vos conari dehorta- " tur. Tibi verò suadet vt ingressus in domum tuam, quietem agas. Quòd si forna- " cem inueneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin " fornacem incenderis, ne committas vt circunfluam introeas: alioqui peribis tu pa- " riter & taurus optimè opus faciens. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis " quos cōtraxerat è Samo, rediit Cyrenen: recuperatóque rerum statu, immemor o- raculi factus, vocatis ad dicendam causam iis qui contra ipsum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. At illorum alii exilio solum vertebant, alii ab eo compre- hensi, in Cyprum ad necem mittebantur: quos Cnidii ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Therámque dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circundata materia Arcesilaus igni cre- mauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum quo Pythia non sinebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, excessit vltrò ex vrbe Cyrene, extime- scens necem oraculo prædictam,[a] & quòd Cyrenen existimaret circūfluam. [b]Con- tulítque se ad regem Barcæorum nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tum exules Cyrenæi quum in fo ro agentem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerin. Ita Arcesilaus, siue volens siue inuitus oraculo non obsequutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi author Barcæ agit, ipsa interea honoribus filii Cyrene fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in senatu præ- sidendo. Vbi autem cognouit filium in vrbe Barca oppetisse mortem, fuga se pro- ripuit in AEgyptum. nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritus: quòd is extitisset qui Cyrenen Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in AE- gyptum quum peruenisset, supplex Aryādi assedit: hortánsque eum ad se vlciscen- dam, & prætendēs titulum quòd ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interem- ptus esset. Erat hic Aryandes AEgypti prætor à Cambyse constitutus, qui aliquan- to pòst tempore quum æmulari Darium vellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atque animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere opere quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit: Aryandes autem AEgypti prætor idē ex argento fecit, & nunc quoque extat purissi- mum argentum Aryandicum. Ea re comperta Darius insimulatum quasi rebella- ret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias AEgypti tradidit, pedestres simul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Pasargades erat. Sed priusquam co pias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur quísnam percussor Arcesi- lai extitisset: Barcæi se omnes extitisse respondent: multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita exercitum vnà cum Pheretima mittit. Atque hic quidem [c]titulus inferendi belli extitit. Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mitte- batur ad Libyas subigendos. Libyum enim multæ sunt & variæ nationes, quarum paucæ regi obtemperabant, pleræque Darium contemnebant. Colūt autem AEgy ptum versus (vt hinc incipiamus.) Libyum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere quibus AEgyptii moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alii Libyes, vxores eorum in vtroque crure armillā æream. Eædem capitis comā alunt: quarū quæque suos quos capit pedunculos [d]præmordet, atque ita abiicit. Hoc isti ex omnibus Liby bus soli factitant, soliq; virgines nupturas regi exhibēt, & quæ illi placuerit, eā deuir- ginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab AEgypto ad portū vsque nomine [e]Plynum. His confines sunt Gigamæ, locum qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, vbi vrbem condidere Cyrenæi. Atque in cōtinente est portus Menelaius & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et de- hinc Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens vsque ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nam maritima Cyrenæi in- colunt. Iidem non postremi sed præcipui Libyum sunt qui quadrigis vehantur, stu- diosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum versus confines AVschisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare pertingūt ad EV- esperidas. Circa mediam AVschisarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes, ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ii qui su- pra Cyrenen sunt, moribus vtentes. AVschisarum quod ad occasum vergit, con-

a Et quòd existimaret circunfluam esse Cyrenen. *Id est, appellatione circunfluæ Cyrenen significatam fuisse.*

b Vxor autem ei erat genere propinqua, Barcæorum regis filia, qui Alazer vocabatur: ad hunc se contulit. At quidam Bar.

c Prætextus.

d Vicissim mordet.

e *Sic in uet. cod. Gr. πλυνὸς legitur, non πλύνος.*

tingunt Naſamones, grandis natio; qui ſub æſtatem relictis ad mare pecoribus, conſcendunt ad locum AEgilen, decerpturi palmulas. nam palmæ illic & permultæ ſunt, & ſpatioſæ, & fructiferæ omnes. ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpſerunt, ad ſolem ſiccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas ſorbillant. Vxores plures ſinguli è conſuetudine habent, & cum eis in propatulo coeunt, eodē pene quo Maſſagetæ modo, prius ſcipione prætento. Naſamonibus mos eſt, quū quis primùm ducit vxorem, prima nocte vt ſponſa ſingulos conuiuas obeat concubitus gratia, & vt quiſque cum ea concubuit, donum det illi quod ſecum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur: Per eos viros qui iuſtiſſimi atque optimi apud illos fuiſſe dicuntur, iurant, illorum ſepulchra tangentes. Diuinant ad ſuorum accedentes monumenta, & illis, vbi preces peregerunt, indormiunt: vbi quodcunque per quietem inſomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei dandæ conſuetudo hæc eſt: De manu alterius vterque ſumpto inuicem poculo bibit: quòd ſi nihil humoris habuerint, ſumptum è terra cinerem lingunt. Naſamonibus confines ſunt Pſylli, qui hunc in modum interciderunt: Auſter eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin eſt, aquarum inops. Ob id iſti publico colloquio atque conſilio expeditionem fecere aduerſus auſtrum. (quæ Libyes memorant refero) hos, quum ad arenas veniſſent, auſter ſpirans illic obruit. Pſyllis extinctis, eorum terram Naſamones obtinent. Super hos auſtrum verſus, in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium aſpectúmque refugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem ſeſe audentes. hi ſupra Naſamones incolunt. Circa maritima verò, occaſum verſus, confines ſunt Macæ, qui ſummum capitis verticem radūt, in medio capillos creſcere ſinentes, hinc atque hinc in orbem tondētes. In bellum pelles ſubterraneorum ſtruthionum ferunt pro tegumento. Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gratiarum fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemoribus freques eſt; quum cætera cuius memini Libya ſit arboribus nuda. ducētorum ab eo ad mare ſtadiorū eſt intercapedo. Horū Macarum finitimi ſunt Gindanes, quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas ſingulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem paſſa eſt, fimbriam nodat, & vt quæque plurimas habet, ita præclariſſima cenſetur, tanquam à pluribus viris adamata. Horū Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è ſolo loti fructu victitant: qui fructus eſt inſtar fructus lentiſci, ſuauitate aſſimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lotophagis ſecūdum mare vicini ſunt Machlyes, loto & ipſi veſcentes, ſed minus quàm ſuperiores. Pertingunt autem vſq; ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grādem paludem Tritonidem influit, in qua eſt inſula quæ dicitur Phla. [a] Hanc inſulam aiunt dici à Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt autem & hæc: Iaſonem, poſteaquam ſub Pelio Argo exædificauit, impoſitis in ea [b] cum aliis ſolennibus hoſtiis, tum verò tripode æreo, circuiſſe Peloponeſum, animo Delphos eundi, eúmque, quum teneret curſum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priuſquam tellurem cerneret, in [c] aſpretis paludis Tritonidis aſtitiſſe: eique hæſitanti de egreſſu apparuiſſe Tritonem, ac iuſſiſſe dari ſibi tripodem; quòd diceret oſtenſurum ſe illis exitum, atque incolumes remiſſurum. Aſſentiente Iaſone, ita demum Tritonem oſtendiſſe qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in ſuo templo poſuiſſe, in eóque tripode oraculum reddidiſſe, & iis qui cum Iaſone erant, omnem rationem indicaſſe. Fore enim vt quum quis tripodem accepiſſet [d] ex omnibus qui in Argo nauigarent, neceſſariò centum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. Hæc quum audiſſent Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultaſſe. Iuxta hos Machlyes, habitāt AVſes: & circum paludem Tritonidem vtrique habitāt, ita vt medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum geſtant, AVſes verò ſinciput. Horum virgines, anniuerſario Mineruæ feſto, in honorem ipſius deæ inter ſe bifariam diuiſæ, præliantur lapidibus fuſtibúſque, dicentes ſe [e] morem patrium ſeruare ei quam Mineruam nominauimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falſas virgines appellant. Sed priuſquam à pugnando deſiſtant, hoc faciunt: Quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam ſemper communi conſenſu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum criſta Corinthia, & currui impoſitam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequā accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari ſuetas armis AEgyptiis. nam ab AEgypto

a Aiūt autē editū eſſe Lacedæmoniis oraculum de deducenda in hanc inſulam colonia.

b Cum reliqua hecatombe, tum &c.

c *Statim poſt eandem uocem uertit Breuia, Lego autem βράχεσι & βραχέων cum uet. cod.*

d *Ex poſteris eorum qui, &c. Fortaſſe Valla ſcripſerat ex nepotibus.*

e Ritus patrios ei peragere.

affirmarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Neptuni esse filiam ac paludis Tritonidis, eámque [a] nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Iidem promiscuè cum mulieribus, non vnà habitantes, sed pecudum more concumbũt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem virũ habitare sustinet, (nã tertio quoque mense viri conueniũt) eius filius censetur. Isti quidem maritimi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *id est feris abundans*. Supra hãc therioden supercilium soli sabulosum est, porrectum à Thebis AEgyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decẽ dierum itinere [b] sunt grumi grandes salis iucũdi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant vltimi, solitudinem versus, & supra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonii, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem. etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Iouis simulachrum est. Apud hos est alia quoque aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit: sub meridiẽ multo frigidior est, eáque hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediã vsque noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram vsque refrigescit. cognominatur autem fons iste, solis. Post Ammonios autẽ per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circumhabitantibus, cui loco nomen est AEgila, ad quem locum Nasamones veniunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab AEgilæis alius [c] collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodum apud alios: incolẽtibus illic hominibus quibus nomen est Garamãtibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spatium est ad eos apud quos gignuntur boues præposterè pascentes. Ideo autem præposterè pascuntur quòd cornua inflexa anterius habent, & ob id cessim euntes pascuntur. nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pasci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis atque duritiam. Garamantes hi Troglodytas AEthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytæ AEthiopes, omnium quos fando cognouimus, pernicissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertisque & aliis id genus reptilibus vescentes, lingua nulli alteri simili vtentes, sed vespertilionũ more stridentes. A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua: accolentibus hominibus quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. [d] nam sales quidem apud eos vocãtur Atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentem execrãtur, eique præterea omnia conuicia ingerunt, quòd torridus & ipsos & regionem perdat. Post totidem dierum iter alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, angustus, & vndique teres: & (vt fertur) adeo celsus vt eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nunquam relinquatur, neque hyeme neque æstate: quem esse columnam cæli indigenæ aiunt. Ab hoc mõte cognominantur hi homines: nam Atlantes vocãtur. dicuntúrque nec vlla animãte vesci, nec vlla somnia cernere. Ad hos vsque Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio *Libyæ* habitant, post hos non amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas vsque Herculeas, atque vlterius. Intra quod est salis metallum, *id est* [e] *effossio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia sua faciunt ex [f] micis salis. isti enim iam tractus Libyæ vacant imbribus. nam si plueret illic, non possent manere parietes [g] salis. Supra autem hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea Libyæ, deserta iam plaga est, & sine aqua ferisque, sine pluuia ac lignis, omni prorsus humore vacãs. Ita ab AEgypto ad Tritonidẽ paludẽ, [h] pastoritii Libyes sunt, carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum gustantes, quia nec AEgyptii gustãt suem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenææ fœminæ [i] ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in AEgypto, cui etiam ieiunia & dies festos studiosè agunt. At mulieres Barcææ non modò gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. Atque hæc quidem ita habent. Ad occasum verò Tritonidis paludis iam nõ sunt [k] pascuales Libyes, neque eisdẽ moribus vtentes, neque idem circa infantes quod pascuales solent, factitantes. Nã Libyum qui pastorales sunt plerique hoc faciũt, an omnes, non queo pro certo dicere. Vbi filii ipsorum quadrimi effecti sunt, venas verticis illorum

---

a Nescio quid de patre conquestam.

b Sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorum tumulorũ verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis erumpit.

c Agger. *Paulo post ipse tumulum uertit.*

d Nã omnibus quidem simul nomẽ est Atlantes. *Id est, cõmune quidem uniuersæ genti nomen est Atl.*

e Fodina.

f Grumis.

g *Post* Salis, *adde,* Ibi autem & albus & purpureus sal effoditur.

h Nomades Libyes sunt, qui carne & lacte vescũtur, sed esu vaccarũ abstinet sicut & AEgyptii, suésque non alunt.

i *Suspecta est hic uox Græca.*

k Nomades Libyes.

lana succida inurunt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob causam ne vllo vnquam tempore phlegma, *id est pituita*, defluens è capite, officiat. eáque de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt re vera Libyes inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore: incertum mihi an ob hanc causam, certè optima valetudine sunt. Quòd si pueris inurendis spasmus existat, inuēta est ab eis medicina. vrina enim hirci aspersa eos liberant. Ea autem refero quæ ipsi Libyes narrant. Porro sacrificia apud [a] pastoritios Libyes talia sunt: Vbi pro primitiis aurem pecudis præciderūt, eam supra domū abiiciunt: hoc acto, ceruicem eius auertūt. Solis autem omniū deorum immolant Soli & Lunæ. & his quidem vniuersi Libyes sacrificant: at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoníque ac Neptuno: sed Mineruæ præcipuè. A quibus Libybus Græci vestē & ægidas simulachrorū Mineruæ mutuati sunt, præterquam quòd ægides apud Libyes, & pendētes ex eis fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ: cætera verò omnia ad idem exemplar efficta sunt: nomine quoque ipso testificante venisse ex Libya [b] Palladiorū stolam. Quippe Libyssæ mulieres super vestem amiciūtur nudis ægeis, *id est caprinis pellibus non uillosis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id est caprinis pellibus*, ægidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primùm mihi videtur eiulatus in tēplis extitisse, quòd eo Libyssæ mulieres vehementer vtuntur ac bellé. Et à Libybus quadriiugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem pastorales Libyes defunctos vt Græci, præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum sedentem constituant, ne supinus expiret. Domicilia eorum sunt virgultis compacta, suspensis circa lentiscos, & ea quoquouersus versatilia. Et isti quidem talibus vtuntur moribus. Contingunt autem hos ab [c] orientali parte Tritonis fluminis ii Auses qui sunt aratores: [d] qui verò Libyes domos possidere consueuerunt, iis nomen impositum est Maxyes, qui dextram capitis partem comatam gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequentior est feris syluisque quàm regio pastoralium. Nam quæ ad auroram respicit, quam pastorales incolunt, Tritone flumine tenus & depressa est & arenosa: hinc deinceps quæ aratorum est, vesperam spectans, montana valde est ac nemorosa, ferísque frequens. Siquidem apud hos & serpentes sunt supramodum grandes ac leones, elephantes quoque & vrsi, & aspides, & asini cornibus præditi. Et [e] cynocephali, *id est capita canina habentes*, & acephali, *id est non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, vt Libyes: memorant necnō viri fœminǽque agrestes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, veluti pygargi, & capreæ, & bubali, & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alii impoti: nunquam enim bibunt. & oryes, [f] quibus vlnales palmæ pro cornibus fiunt. (huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis) & bassaria, & hyænæ, & hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoes, *id est ex hyæna & lupo geniti*, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis assimiles, & struthi subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item cæteræ quæ alibi, præter ceruum & aprum. ceruus enim & aper prorsus in Libya nullus est. Sunt ibidem quoque tria murium genera, quorum alii bipedes vocantur, alii zegeries Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod βουνοί, *id est colles*) alii, echines. Sunt præterea mustelæ quæ in silphio nascuntur, [g] murænis simillimæ. Tot habet feras Libyum pastoralium regio, quantum nos maximè scrutando longissimè inuestigare potuimus. Maxyum autem Libyum confines sunt [h] Zabeces, vbi fœminæ aurigātur currus in bellum. His finitimi sunt Zygantes, vbi magnam vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicūtur. omnes autem minio inficiuntur, ac simiis vescuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranin, ducētorum stadiorū longitudine, arctam latitudine, in quam transiri è continente potest, oleis refertam ac vitibus. Et in ea esse lacuum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an vera sint haud equidem scio, sed quæ narrātur scribo. [i] Fuerit autem totum, vt ipse ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquouersus pedum est, altitudinis duûm passuum. in hunc *uirgines* contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrto picem, odorem quidem asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice Pieria: eámque in scrobem quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum

a Nomades. *Sic & in sequent. pro pastorales.*

b *Id est mulachrorum Mineruæ. dicit enim Herodot.* παλλαδίων *quod dixerat* τῶν ἀγαλμάτων τῆς ἀθηναίης.

c Occidentali.

d *Lectionem sequutus uidetur diuersam ab ea quæ est in uulg. edit.*

e *In uulg. Græc. edit. Cynocephalorum tantùm fit mentio, sed quidam uet. codices pro* κυνοκέφαλοι *habent* ἀκέφαλοι, *hoc modo,* καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι, *&c.*

f Ad quarum cornua Phœnices cubitos *mensuras* faciunt. *Id est, Phœnices suas mensuras dictas cubitos illarum cornibus magnitudine faciunt pares. Fortasse tamen & alius sit sensus.*

g Tartessiacis similes.

h Zaveces.

i Fieri autem possit vt id omnino ita se habeat, quum ipse viderim, &c.

illius aggesserunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means [a] redditur in mari, quod à lacu quatuor stadiis abest. Ita quæ de insula adiacenti Libyæ dicuntur, consentanea sunt veritati. Aiunt præterea Carthaginenses, locum esse Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quoties ipsi applicuere se, merces è nauibus exponere, eásque in crepidine terræ deinceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus deposito, [b] rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos *pretium* considerare, & si dignum mercibus [c] videatur, eo sumpto abire: sinminus, conscensis iterum nauibus considere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec [d] persuadeant. Neutros autem alteris iniuriam inferre: [e] neque aut se contingere merces priusquam ipsi sumpserint aurum. Atque hi sunt Libyum quos nominare possum: quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ sunt indigenæ, totidem nō indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atque AEthiopes, quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad austrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci. Neque verò videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ comparanda, præter vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc autem optimæ cuique telluri par est prouentu fructus cerealis [f] omnino cæteræ Libyæ. Est enim pulla & vda fontibus, ac secura siccitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui sit vehementior, læditur. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouentibus autem fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum & illud est quod EVesperitæ colunt. nam quoties id eximiè seipsum vbertate superat, centuplum reddit: at illud Cinypum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editissima est, quam pastorales incolunt, tres in se [g] plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quòd in ea iam fructus maturi metuntur vindemiantúrque; his compositis, in plaga quæ supra maritimam est, medios fructus legunt, quos bunos appellāt: dum hi fructus adornantur, ii qui sunt in editissima plaga, coquuntur atque maturescūt. Itaque dum primi fructus bibuntur atque eduntur, vltimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta sint. Persæ autem ad vlciscendam Pheretimā ab Aryande missi ex AEgypto Barcen peruenerunt, oppidum obsederunt, missis illico qui denuntiarent dedi authores necis Arcesilai. [h] Eos oppidani, vt qui cædis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcen quum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murum, admouebat pauimento vrbis: quod vbicunque admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffossores interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verùm quum multum temporis contriuissent, & multi vtrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem rem commentus est: Animaduertens Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depressit, eique fragilia superstrauit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. simulatque illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quòd eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam inierunt, ferientes fœdus super illam occultam fossam: vt quoad humus ea ita se haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret, Barcæis quod æquum foret se pensuros regi, & Persis, se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros promittentibus. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipsi ex vrbe prodibant, & ex hostibus cuicunque libebat intrandi vrbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso pōte occulto in vrbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant resciderunt, vt fœdus soluerent quod cum Barcæis percusserant, tandiu ratum fore fœdus quandiu maneret terra vt tunc manebat. refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à Persis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoque decisas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Persis vt diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His

a Conspicitur. *Vel, apparet.*

b Procul à mercibus retrocedere. *Hic autem interpres aliter legisse uidetur. sed hanc lectionem* καὶ ἔξειναι χωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων *sequentia confirmant.*

c Videatur aurum.

d Faciant illos acquiescere. *Gal. Iusques à ce qu'ils les rendent contens.*

e Neque enim illos aurum attingere priusquam mercium pretio id æquauerint, *id est priusquam tam multum exhibuerint quantum mercium pretio respōdeat,* neque illos merces attingere, *uel contingere* priusquam, &c.

f Nec quicquam omnino similis est reliquæ Libyæ.

g *Sunt qui in Græco cō textu pro* χώρας *legendū censeant* ὥρας. *quam lectionem sequendo, aliter fuerit interpretandus hic locus.*

h Eorum oppidani, vt qui &c. orationem nō admiserunt. *id est, eorum petitioni nō acquieuerunt, uel, assensi non sunt.*

vrbem permisit: reliquis in seruitutem abreptis Persæ redierũt. qui quum ad vrbem Cyrenen rediissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, per vrbem deduxerunt. sed inter transeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperent: recusante Amasi peditũ duce. se enim aduersus vnam Barcen Græcam ciuitatem esse missos. Verùm postquam transierunt, & ad ripam Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos subiit quòd Cyrenen nõ occupassent: eámque iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo contrà ferret arma, tamen incessit eis metus: illincque cursu se proripientes, sexaginta circiter stadia consederunt. vbi statiua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocãdos. Quum igitur à Cyrenæis commeatum sibi præberi precati essent & eum accepissent, in AEgyptum reuertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, vestitus atque vtensilium gratia, vt quisque relinquebatur trahebatúrque, interficiebant, donec in AEgyptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Libyam longissimè ad EVesperidas processit. Quos autem Barcæorum cepere, [a] quósque ex AEgypto eiecere ad regem, iis Darius rex ad incolendum dedit vicum Bactrianæ regionis, (cui vico nomen imposuere Barcæ) ad meã vsque memoriam etiã incolis frequentem. Verùm ne ipsa quidem Pheretima [b] probè vita excessit. nã posteaquã vlta Barcæos celerrimè in AEgyptum rediit, malè periit. [c] vt enim existunt acres admodum & inuidiosæ vltiones deorum in homines, viuens vermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimæ Batti filiæ in Barcæos vindicta extitit.

a Hos ex Ægypto ad regem transportarũt: rex autem Darius iis ad incol. *Legendo* ἀνασπάστους *pro* ἀνασπάστοις.

b Feliciter vitam finiuit. quumprimum enim vlta Barc. in Ægypt. rediit, miserè periit.

c Vt enim diis odiosæ sunt nimium acres hominum vltiones. *Perinde acsi dicat, deos illi tam miserabilem uitæ exitum immisisse, odio prosequentes eam qua usa fuerat in ultione sumẽda crudelitatem, ut & alias adeò atroces ultiones odio prosequi solent. Valla autem sensum inuertit.*

HERODOTI HALICARNASSEI historiarũm liber quintus, qui inscribitur Terpsichore.

AT Persæ qui in Europa sub Megabyzo relicti à Dario erant, primos ex Hellespõtiis Perinthios Dario subesse recusantes, subegerũt, antea quoq; à Pæonibus malè affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso vt bellũ Perinthiis inferrẽt: & si quidem à Perinthiis ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim cõpellantibus, eos inuaderẽt: sinminus, ab inuadendo abstinerẽt: ita fecerunt. Enimuero cõfidentibus Perinthiis eregione Pæonũ in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione cõmissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cũ cane. Et quũ victores duobus certaminibus Perinthii præ gaudio carmen Pæana cãtarent, tunc Pæones hoc ipsum esse respõsum dei coniectantes, inter se dixere, Nunc oraculũ dei perfectũ est, nunc nostrum est opus. Atq; ita in Perinthios canentes impetũ fecere, egregiéq; vincentes ex illis paucos reliquere. [d] Quæ quõdam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modũ gesta sunt. Tũc autẽ Perinthii pro libertate strenuè pugnãtes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciã arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatũ, vt omnem Thraciam subigeret. Gens Thracũ, secundum Indos, omnium maxima est: quæ si aut vnius imperio regeretur, aut idẽ sentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omniũ gentium multo validissima: sed quia id nimis arduũ illis est, & nulla ratione cõtingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autẽ multa nomina singularũ regionum singuli. Moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos, [e] & qui supra Crestonæos incolũt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui [f] se pro immortalibus gerunt, à me cõmemoratũ est. Trausi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces, verùm circa natalia suorũ atq; obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui eum circũsidẽtes cum ploratione prosequũtur, ob ea mala quæ necesse est illi, quòd vitã ingressus sit, perpeti: humanas omnes calamitates recẽ sentes. Hominem autẽ fato functum, per lusum atq; lætitiã terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures vxores habẽt: quorum vbi quis decessit, disceptatio magna fit inter vxores, acri amicorũ circa hanc rem studio, quænam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata est & hunc honorẽ adepta, ea à viris ac mulieribus ex-

d Quæ quondam à Pæonibus acciderãt *Perinthiis*, ita se habuerant. *Vel*, Talem quidam olim cladem *Perinthii* à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate stren.

e *Vel*, Et Crestonæos qui superiorẽ regionẽ incolũt. *sic & paulo pòst.*

f *De his uide lib. præcedente locum Herodoti, simúlque annotationem in eum.*

ornata, ad tumulũ à ſuo propinquiſſimo mactatur, vnáq; cum viro humatur, cæteris vxoribus id ſibi pro ingenti calamitate ducẽtibus. nã id eis ſummo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos eſt: Liberos in mercato venundant. Virgines autẽ non aſſeruãt, ſed quibus libuerit cum viris concũbere ſinunt. at vxores aſſeruãt vehementer, eáſque magno ære à parentibus coemunt. Punctas [a] notis eſſe frõtes, nobile iudicatur: non eſſe notatas punctis, ignobile. Otioſum eſſe, pro honeſtiſſimo habetur: agricolatorẽ verò, pro contẽptiſſimo. E bello atq; rapto viuere, pulcherrimũ. Atque hi quidem ſunt eorũ inſigniſſimi mores. Deos autẽ hos ſolos colunt, Martẽ, Liberũ, Dianam: ſed reges, præter populares, etiam Mercurium, eúmque è diis præcipuè: per quem ſolum iurant, à quo progenitos quoque ſe aiunt. Optimatibus eorũ tales ſunt ſepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatíſque omnifariis hoſtiis, conuiuantur. Illúdque defletum prius, deinde cõbuſtum ſepeliunt, aut aliter humo cõtegunt. Aggeſtóque deſuper tumulo, cum alia omnis generis certamina proponũt, tum præcipuè certa cum ratione monomachiã, *id eſt ſingulare certamen.* Et ſepulturæ quidem Thracũ huiuſmodi ſunt. Quod autẽ huius regionis ad aquilonẽ vergit, nemo poteſt pro cõperto referre quinam homines eam incolant: ſed illam quæ trans Iſtrum plaga eſt, conſtat vaſtã eſſe atq; ignotam: [b] vbi ſolos audio habitare homines nomine Sigynas, veſte Medica vtentes, eorúmq; equos toto corpore hirſutos eſſe, ad quinque digitos altitudine pilorum, eoſdémque puſillos ac ſimos, inualidóſque ad viros geſtandos, ſed currui iunctos eſſe perniciſſimos: atque his curribus indigenas inuehi. Horum fines proximè accedere ad Enetos, qui ſunt in Adria. Eos quoq; ſe colonos Medorum dicere: qui quo pacto coloni Medorũ fuerint, equidem nõ queo dicere: ſed [c] fiat quidlibet intra longum tẽpus. [d] Sigynas Libyes qui ſupra Maſſiliã incolũt, inſtitores appellãt: Cyprii iaculã. Verùm, vt Thraces aiunt, apes loca quæ ſunt trans Iſtrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi non poteſt. Quæ quũ dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal cõſtat frigoris intolerans eſſe. Sed mihi videtur loca quæ ſeptentrionibus ſubſunt, ob gelu inhabitabilia eſſe. Hactenus de hac regione: cuius orã maritimã Megabyzus Perſis obedientem reddidit. Darius, [e] trãſmiſſo rapidiſſimè Helleſponto, poſtquã Sardis venit, recordatus eſt beneficii in ſe ab Hiſtiæo collati, & cõſilii Cois Mitylenæi. Quibus accerſitis Sardis obtulit electionem. Hiſtiæus, vt qui eſſet Mileti tyrannus, nullã ſibi tyrannidẽ popoſcit: ſed Myrcinũ Edonidem, animo vrbis in ea condendæ. Et iſte quidem hanc elegit. Coes autẽ, vt qui nõ tyrannus ſed priuatus eſſet, optauit Mitylenes tyrannidẽ. Impetrato vterq; quod optauerat, eò ſe cõtulit. At Dario res huiuſcemodi oblata eſt, vt illam videnti inceſſerit cupido iubendi Megabyzo vt Pæonas ex Europæ ſedibus in Aſiam trãſportaret. Erant Pigres & Maſtyes viri Pæones, qui poſtquã Darius tranſmiſit in Aſiam, & ipſi Sardis venere, cupidi tyrãnidis apud Pæonas potiundæ, ducẽtes vnà ſororem procera ſtatura atque ſpecioſam: obſeruato tempore dum in ſuburbanis Lydorũ Darius præſideret, talẽ rem ſibi agendã putarunt: Sororem quam optimè poterant quũ exornaſſent, ad aquã mittunt, vas capite tenentem, equúmq; è brachio trahentẽ, linúmq; nentem. Eam prætereuntẽ Darius attentè cõſiderabat, quòd neq; Perſica erant illa quæ ageret mulier, neq; Lydica, neque vllarũ ex Aſia fœminarũ. Hæc cõſiderans, miſit quoſdam ſuorũ ſatellitum, iuſſos obſeruare in quam rem vteretur mulier equo. Iſtis obſequẽtibus, fœmina vbi peruenit ad flumẽ, [f] equo ſatiſfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite ſuſtinens, equum è brachio trahens, ac fuſum verſans. Admiratus Darius tum iis quæ ab exploratoribus audiſſet, tum iis quæ ipſe vidiſſet, adduci coràm fœminã iubet. Ea adducta, adoleſcentes fratres qui aderãt, non procul rem ipſam ſpeculãtes, interrogãti Dario cuias illa eſſet, aiunt ſe Pæones eſſe, & illam ſuã ſororẽ. Ad quos Darius, quinam homines eſſent Pæones, & vbi locorũ habitarẽt, & cuius rei gratia illi veniſſent Sardis, percõtari. Adoleſcentes, ſe verò veniſſe dicere vt ſeſe ei donarent. Pæoniã autem eſſe ad flumen Strymonẽ ſitam, qui Strymon nõ procul abeſſet ab Helleſponto. Eſſe verò Pæones coloniam Teucrorum qui è Troia fuerunt. Hæc ſingulatim illi referebant. Interrogantíque Dario nunquid omnes illic fœminæ tam laborioſæ eſſent, affirmare prõptè id ita ſe habere. huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è ſedibus ſuis Pæones ad ipſum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confeſtim ad Helleſpontum cucurrit, Helleſpontóque trãſmiſſo literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, ſumpto è Thracia duce, aduerſus Pæoniam exercitum ducit. Pæones, cognito Perſarum in ſe aduentu, contractis copiis proceſſere

[a] Stigmatis. *Cicero* ϛιχθέντα *interpretatur compunctum notis.*

[b] De nullis autem poſſum quicquam accipere qui trans Iſtrũ habitent præterquam de Sigynis.

[c] Nihil eſt quod non cõtingere poſſit intra long.

[d] Sigynas quidem certè Ligures qui ſupra Maſſ. &c. *At hîc legit* λίϐυες *pro* λίγυες.

[e] Quumprimum Sardis tranſmiſſo Helleſponto peruenit.

[f] Equum aquauit. vel, adaquauit.

ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. Et Pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autẽ certiores facti Pæonas conuenisse ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora conuertunt, hostémque latentes in eius oppida irrumpunt, & illa vtpote vacua, facilè occupant. Quod vbi resciuere Pæones, protinus dispersi, ad sua quisque dilabuntur, séque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadem vsque paludem incolũt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt, Doberásque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ stant sublicæ, angustum à continente ingressum vno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ciues statuebant: mox è lege hunc in modum statuendas censuerunt, vt pro singulis vxoribus quas quisque duceret (ducunt autem singuli multas vxores) ternas defigeret sublicas, è monte sumptas cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludẽ ferẽtes. Paruulos autẽ liberos per pedem reste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & subiugalibus pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tanta est copia vt quoties quis ianuam compactam reclinauerit, demissam fune sportam vacuam, aliquanto post retrahat piscium plenam. quorum duo sunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterùm è Pæonibus ii qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è palude Prasiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine est metallum, *id est* [a]*fossa æris*, vnde pòst ea tempora Alexãdro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post metallum, superato monte quem vocant Dysorum, Macedonia intratur. Eò Persæ vbi peruenere, & in conspectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere, Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocauit. instructáque splendidè cœna, percomiter accepit. Persæ postquam à cœna ad potum peruenere, Hospes, inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quoties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas [aa] & adolescẽtulas vxores ad assidẽdum introducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitio prosequutus es, regíque Dario & terram das & aquam, sectare consuetudinem nostram. Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Persæ ista consuetudo non est, sed viros à fœminis semouendi: verùm quandoquidem vos exigitis qui domini estis, hoc quoque vobis præstabitur. Hæc loquutus Amyntas fœminas accersit. Illæ, vt iussæ, præstò fuerunt, & eregione Persarum deinde consederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. satius enim futurum fuisse, ab initio non venire fœminas, quàm, postquam venerant, non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas assidere iussit. Quæ quum obtemperassent, illico Persæ mamillas illarum tractare, vtpote plusculo vino temulenti: nonnulli etiam tentare suauiari. Hæc Amyntas intuens etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verùm eius filius Alexander quum adesset, atque hæc aspiceret, vtpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare posse. itaque grauiter ferens, ad Amyntam inquit, Tu quidem pater [b]cede ætati, abíque hinc ad requiescendum, [c]neque indulgeas nimium potationi: ego verò hìc remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc respondit, Fili, inquiens, [d]verba tua hinc me summouentis penè intelligo. ideo enim me dimittis quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare, futurum in perniciem nostram: sed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad discessum meum pertinet, parebo. His responsis Amyntas abiit. Tum Alexander ad Persas, [e]Vobis, inquit, hospites, cum his fœminis vel omnibus, si libet, facillimè licet concumbatis: sed cum qua earum concumbere libeat indicate. Nunc enim fere tempus cubandi aduentat, & vos bene potos esse temulentósque video. Proinde has fœminas, si vobis cordi est, finite ire ad se lauandum, quas, quum lotæ fuerint, accipiatis. Hæc loquutus Alexãder, approbantibus Persis, egressas fœminas in muliebre remittit conclaue: ac totidem [f]viros lęues malas habentes, muliebribus

a *Fodina*, vnde &c.

aa Et legitimo virginitatis iure nuptas.

b Morem gere ætati.

c Neque per totum potationis tẽpus hìc maneas.

d Ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. *Potest etiam* [Greek] *cum* [Greek] *iungi.*

e Vobis, hospites, his fœminis potiri *vel frui* facile est, siue cũ omnibus, siue cum aliquot earum, *vel, cum quantacunque earum parte* cõcumbere libeat. Verùm id *postea* nobis significabitis: at nunc quũ & tempus petendi lecti instet, & vos, vt video, egregiè poti sitis, has (si graue non est) lotum ire finiret & lotarum reditum expectate,

f *Id est*, imberbes iuuenes, *queis læuia fulgẽt ora, ut loquitur Tib.*

vestibus exornat: traditisque pugionibus introducit, admonetque Persas, inquiens, Vos verò Persæ, à nobis in conuiuium estis omni munificentia accepti: quippe quibus & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia repræsentauimus: &, quod omnium maximũ est, etiam nostras ipsorũ matres & sorores liberaliter exhibemus: [a] vt omni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni estis: vtque regi qui vos misit, à Græco quodam Macedonum principe vos & mensa & lecto bene acceptos esse, renũtietis. Hæc loquutus Alexander, singulos Macedonas quos fœminas esse aiebant, assidere iussit singulis Persis: qui posteaquã à Persis attrectari cœpere, illos obtruncauere. Et hac quidẽ morte affecti sunt Persæ ipsi pariter & eorum comitatus. Comitabantur enim eos & vehicula, & famulitia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta sunt. Non multo deinde interiecto tempore, quum magna horũ virorũ à Persis inquisitio fieret, Alexander illos [b] prudenter occupauit, tũ multa pecunia, tum sorore sua nomine Gygæa Bubari data, viro Persæ, vni ex inquisitoribus interfectorum. Ita horũ Persarũ cædes [c] deprehensa, sed silentio suppressa est. Esse autem Græcos hos qui à Perdica progeniti sunt, quemadmodũ ipsi aiunt, & ego scio, & ostendam in iis quæ postea dicã. Quinetiam & ii qui in Olympia certaminibus Græcorũ præsunt, *Græcos esse eos* ita cognouerunt. Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipsum descendisset, à concursoribus prohibebatur, quòd negaret barbarorum id esse certamen, sed Græcorum. at vbi palàm fecit sese Argiuum, Græcus esse iudicatus est: & stadium currens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita gesta sunt. Megabyzus autẽ Pæones ducens, abiit in Hellespontum: & illo transmisso, peruenit Sardis. quum interim Histiæus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petito donatus à Dario fuerat in pretium seruatæ ratis, qui locus est ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Histiæo, quumprimũ venit Sardis, duces Pæones, ita est Darium alloquutus, Rex, quidnam tu rei fecisti, dato loco ad vrbem condendam in Thracia viro Græco, eidémque solerti atque industrio? vbi affatim materia est ad naues ædificãdas, multúmque remigũ atque pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum Græcis incolentibus? qui nacti ducem, facient quicquid ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virũ hunc ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. Inhibe autem miti modo accersitum: quem quum acceperis, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc loquutus Megabyzus, perfacilè Dario persuasit, tanquam probè prospiciens quod esset euenturũ. Darius misso in Myrcinum nuntio ad Histiæum, hæc inquit, Histiæe, rex Darius hæc dicit, Mihi rebúsque meis melius consulentẽ quàm te inuenio neminẽ: quod non verbis, sed factis compertum habeo. proinde quum res magnas agere destinem, præstò mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis fidẽ habens Histiæus, & simul magni faciens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Darius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd [d] posteaquam à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, quàm vt tu in aspectum & colloquium meum venires: quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse virum amicum, solertem, bene sentientẽ: quæ tibi ambo adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare tibi ego, qui fecisti probè quòd veneris, [e] hoc gratificandum putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thracia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, meúsque cõuictor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus Darius, vnà secum Histiæum ducens, Susa versus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne, fatre suo ex eodem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrem Sisamnem, vnum è regiis iudicibus, quòd iniustè ob pecuniam iudicasset, rex Cambyses interemerat: interemptóque detractum corium in lora concidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicarat, intendit: ibidémque eius filium Otanem sedere iudicẽ præcepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antãdrum, quæ est in terra Troade, cepit quoque Lamponiũ. Sumpta etiam à Lesbiis classe, cepit Lemnum & Imbrũ, à Pelasgis tunc quoque vtranque habitatam. Sed Lemnii quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpessi sunt: quorum qui superfuere, iis præfectum Persæ imposuere Lycaretũ, Mæãdrii eius qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus quum Lemno præesset, hac de causa mortẽ oppetiit, quòd omnes in captiuitatẽ redigebat, atque euertebat, alios insimulans desertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darii à Scythis reuertentium. Hæc iste in sua præfectura perpetrabat:

---

a Vt nos vobis omneḿquo digni estis honorẽ exhibere intelligatis.

b Astutia circumuenit.

c Inquisitoribus astu circumuentis, sil. suppr. est. *Aduerbum, Ita circumuenta est. Voluit enim author retinere idem uocabulũ, etsi minus posteriori loco conueniens.*

d Quamprimum à Scythis redii.

e Hæc propono. *uel, offero.*

sed non diu [a] in malis faciendis delituit: & cœperunt iterum è Naxo atque Mileto calamitates Ionibus fieri. [b] è Naxo quidem, quòd inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autem, quòd ea tempestate propè seipsa superata maximè florebat, erátque Ioniæ prætextum: quum laborasset duabus superioribus ætatibus morbo seditionis, donec eam seditionem Parii [c] sedauerunt, ex omnibus Græcis correctores à Milesiis delecti. Hunc autem in modum eos Parii correxere: Quum Miletum venissent viri inter Parios præstantissimi, cernerentque [d] domos vehementer labefactatas, dixerunt velle se regionem ipsorum peragrare. Id facientes, & omnem agrum Milesium lustrantes, vt quenque fundum animaduertebant bene cultum *fructúmque emittentem*, conscribebant domini nomen. Peragrata omni regione, quum paucos huiusmodi fundos comperissent, quammaturrimè ad vrbem descenderunt: coactóque cœtu, decreuerunt vrbem ab iis esse incolendam quorum fundos bene cultos inuenissent. videri enim illos ita curaturos publica vt sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui prius seditionem mouissent, iusserunt horum dicto audientes esse. Ita [e] Milesios Parii correxerunt. Ex his tunc vrbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagoræ filius, idémque gener ac consobrinus Histiæi Lysagoræ filii, quē Darius Susis distinebat. nam Histiæus Mileti erat tyrānus, & per id tempus Susis degebat quum Naxii venere iampridem Histiæi hospites. Quum autem Miletū Naxii aduenere, obsecrarunt Aristagoram vt aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret, tamen prætendens Histiæi [f] hospitium, ita eos est alloquutus, Meæ quidem vires ad tantum copiarum præbendum non suppetunt, vt inuitis iis qui Naxum tenēt, vos possim reducere: quum audiam octo millia scutatorum Naxiis ac multum longarum nauium esse: tamen omne studium ad istud efficiendum adhibebo, hoc scilicet in animo versans: Est mihi amicus Artaphernes Hystaspis filius, Darii regis frater, qui præses est omnium in Asia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa classe: hunc ego virum opinor facturum omnia ex animi nostri sententia. His auditis Naxii [g] instare Aristagoræ vt rem quāoptimè posset conficeret: vtque munera homini polliceretur, dicere, & se exercitui sumptū suppeditaturos, vt ipsi paciscerentur. magnam videlicet spem habentes, quum ipsi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ ipsi iuberent esse facturos, atque adeo cæteros insulanos. nulla dum enim Cycladum insularū sub Dario erat. Profectus Sardis Aristagoras ait Artapherni esse insulam Naxum, non spatiosam illam quidem, sed pulchram alioqui & bonam, Ioniǽque vicinam, multis præterea & pecuniis & mancipiis refertam. proinde tu aduersus hanc regionem ducito exercitum exules illuc reducens. [h] Quod facienti tibi magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabūtur. has enim æquum est nos præbere, qui aduentus vestri authores sumus: & te insulas regi acquirere, ipsam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, cæterásque quæ Cyclades nominātur. Vnde proficiscens, haud difficilè inuades Eubœam, insulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem sanè ad capiendū, centum omnino nauibus ad has omnes occupādas suffecturis. Huic respōdens Artaphernes, Tu verò, inquit, quæ sunt ex vtilitate regiæ domus exponis, & probè ista suades omnia, præterquam de numero nauium. nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ineunte statim vere in promptu erunt. Oportet tamen in his rebus authoritatem quoque regis accedere. His auditis Aristagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autem misso Susa ad Darium nuntio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues instruxit tum Persarum tum aliorum sociorum magna sanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, familia Achæmenidarum, suo ac Darii consanguineo: [i] qui (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Mileto. Megabates Aristagora assumpto atque Ionum exercitu cum Naxiis, profectus est per simulationem eundi in Hellespontum. Atque vbi Chium peruenit, classem continuit apud Caucasum, vt illinc vēto aquilone traiiceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeundis nauium excubiis offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam rem indignè ferens, iussit satellites inuentū eius nauis principē, nomine Scylacē, vincire traiectū per thalamiā,

a *Sunt qui* αὖτις *hic suspectum habeant, nec immeritò fortasse.*

b Etenim Naxus quidē inter ins. felic. præstabat, Miletus verò eodem tēpore magis quàm vnquam antea florens, Ioniæ ornamētum erat: quum laborass.

c *Vel, Composuerunt, ex omnibus* Gr. *compositores à Mil. delecti. Hunc autem in modum eos ad concordiam* Parij *reuocarunt.*

d Eos planè fortunis euersos.

e Res Milesiorum Parii composuerunt. At tunc ex his vrbib

f *Id est, Hospitij consuetudinem. Vel, Hospitalem amicitiam quæ illis cū Histiæo intercedebat. Intelligit autē hunc prætextu huius amicitiæ voluisse Naxiis operam nauare, quum potius id ea spe quā declarat, faceret.*

g Rem Aristagoræ commendarunt vt eam quàm posset optimè administraret. *vel, Negotium Aristagoræ dederunt rem quàm posset commodissimè gerendi.* quinetiam munera eū polliceri iubebāt, & sumptus in exercitum, vt qui eos reddituri essent. quòd magna spe tenerentur fore vt, quum in Naxiorum conspectum venissent, illi omnia quæ ab ipsis iuberentur facerent.

h Quod tu quum feceris, nō solùm magnam pecuniarū vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, cōsequeris, præter sumptus exercitus: (hos enim à nobis qui ducimus, suppeditari par est) verūetiam ditioni regis adiicies insulas, & ipsam Nax.

i Cuius filiam postea (si vera fama est) sibi desponsatam habuit Pauf. Lacedæmonius Cl. filius, Gr. tyrānus euadere cupiēs.

id est, foramen per quod remus extat: ita vt caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodam factus certior, hospitem suũ Myndiũ à Megabate vinctũ affligari, Persarn adit & hominem excusans reposcit: quũ nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi resciuit Megabates, [a]grauiter admodum ferẽs, Aristagorã inuasit, Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negotiis? nónne te misit Artaphernes " vt me sequereris, atque eò nauigares quocunque ego iuberem? quid multa agis? His " verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxũ quosdã cum naui, ad rem Naxiis quæ impenderet exponendam. Naxii, vt qui nihil minus quàm hanc aduersus se classem venturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confestim ex agris in vrbem cõportare: & se, vt qui obsidendi essent, instruere cibariis, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquã instante sibi bello sese apparabant: illi verò, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Cõsumptísque quatuor in obsidione mensibus, assumptáque à Persis quam secũ attulerãt pecunia, & maxima etiam ab Aristagora, quũ plura desideraret obsidio, vbi mœnia Naxiis exulibus ædificauerunt, in continentẽ reuerterunt malè affecti. Aristagoras, quando quod Artapherni receperat præstare non poterat; nec exercitui stipendiũ exigenti dare, præsertim Megabatẽ insimulãte apud milites malè affectos, verebatúrque præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Cõtigit enim è Susis ab Histiæo venire quendã cõpuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram cõmonefaciebat vt ab rege deficeret. Id nanque volens Histiæus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis, fidelissimo è seruis caput erasit, literásque impressit, & hominẽ retinens quoad capilli renascerentur, vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandãs nisi vt quum Miletũ peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autẽ stigmata significabant (vt à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus faciebat quòd magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiã atque etiã sperans fore vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil noui moliretur, nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eũ quidem nuntiũ Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia consentanea per idem tempus cõtigissent, retulit [b]ad seditiosos tam de sua sententia quàm de Histiæi mandatis. Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamẽ historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnémque illius potentiam: sed quum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere vt classe mare occuparent, negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo quod est in Branchidis tollerentur, quas Crœsus Lydus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendum, nec hostes eam spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro declaratum est. Verùm ne hæc quidem sententia obtinuit, sed illa, vt omnino rebellaretur: vtque vnus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuersus illic agebat, vt conaretur duces classiariorum comprehendere. Missus autem ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Mylassensem, & Histiæum Tymnis Termenensem, & Coem Erxandri filium, quem Darius Mitylene donauerat, & Aristagoram Heraclidis filium Cymæum, compluresque alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Darium comminiscẽs: & primùm quidẽ, verbo duntaxat tyrannidem [bb]immutans, statum reipublicæ Mileti cõstituit, vt secum libenter Milesii rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiiciẽs, ex aliis autẽ quos ceperat è nauibus iis quæ aduersus Naxum vnà ierant, vt ciuitatibus gratificaretur, [c]alium in alia vrbe diuendens, ex qua quisque illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi vt acceperunt, sine mora productũ lapidibus interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam autem & alii complures tyrãni fuga solum vertere, passim per ciuitates tyrannorũ abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: móxque ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. opus enim erat magnam aliquam comparare societatem. Spartæ regnum iam non tenebat Anaxandrides, Leõtis filius, quia non superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: non ille quidem propter virtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat in matrimonium sororis filiam, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id quum ita esset, [d]ephori his eum verbis incusauerunt: Si tu

a Id magnæ iniuriæ loco ducens, Aristagoræ succensuit.

b Ad suæ factionis homines.

bb *Aut aliud legit quàm nos, aut malè uertit.*

c Alium alii vrbi tradens.

d Ephori ei accersito dixerunt.

" Si tu tibi non prospicis, at certè nobis hoc non est despiciendum, EVrystei genus " labefieri. Tu igitur quandoquidem vxorem habes quę non concipit, ea repudiata a- " liā ducito, gratissimā rem in hoc Spartiatis facturus. His ille respōdens, negat se earū rerū alterutrā esse facturū: & hos non rectè consulere ait, qui ipsum hortentur repudiata quam habeat vxore innoxia, alteram ducere: eóque se nō esse pariturum. Cui " ephori atque optimates cōsilio inter se habito retulerunt, Quoniam te cernimus a- " more coniugis quā habes implicitū, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid " de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugē quā habes vt repudies nō postulamus: " quæcunque ei præstas nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter " hanc vxorem, quæ sit fœcunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxādrides: qui duas dehinc vxores habēs, binis ædibus habitabat, haudquaquā Spartiaticè faciens. Nō lōgo interiecto tempore vxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem, [a] quē mater successorem regni Spartiatarū nuncupabat. At vxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reuera prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo subiiciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto tempore pariendi, ephori increduli fœminæ parturienti custodes apposuerunt: quæ Dorieū peperit, mōxque Leonidem, & post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse geminos. At quæ Cleomenem peperit, secūdo loco in matrimoniū ducta, filia Perinetadæ, filii Demarmeni, aliū filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt fertur) sed inops mentis, Dorieus autē inter æquales omnes primus erat, meritóque putans se ob virilitatem regno potiturum. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonii Cleomenem ex lege, quòd maximus natu esset, creassent, indignè id tulit, sibi à Cleomene imperari. Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico vsus oraculo, in quam terram ad vrbem condendam tenderet, neque quippiam cōsuetorum exequutus: adeo rem indignè ferebat. In Libyam autem nauigans ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Libybus & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares vir Eleonius ei cōsilium dedit ex Laii oraculis, vt Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Heracle, *id est Hercule*, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculum consulendū nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sumptáque Dorieus classe quam & in Libyam duxerat, Italiam præteruehebatur. Ea tempestate (vt ferunt) Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuētes Crotoniatæ Dorieum vt sibi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, vnà cum illis aduersus Sybarin contendit, eámque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum & qui cum illo erant fecisse aiunt. at Crotoniatæ negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter vnum Calliam Eleum Iamideorum vaticinū: & hunc à Tely Sybaritarū tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quòd sacrificans de eundo aduersus Crotonem, non litaret. Hæc isti aiunt. quarum rerum vtrique testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem partim fanum ac templum prope Crastin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxisse Mineruæ cognomine Crastiæ: partim ipsius Dorici necem, quam volunt esse maximum testimonium, quoniam contra vaticinia agens interemptus fuit. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatę multa monstrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad meam vsque memoriam prognati Calliæ colebant: Dorico autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. cui tamē, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura quàm Calliæ fuissent donata. hæc pro se vtrique eorum testimonia referunt: quorum vtris accedere quisque mauult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alii Spartiatarum, deducendæ coloniæ socii, Thessalus, & Parębates & Celees & EVryleon, qui quum omni classe Siciliam tenuerunt, superati à Phœnicibus atque AEgestanis, in prælio occubuerunt, vno tantùm ex hac aduersa pugna superstite EVryleonte: qui collectis eorum reliquiis occupauit Minoam Selinusiorum coloniam, Selinusióśque liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc quum sustulisset, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nam Selinusii impetu in eum facto, quum ad Iouis forensis aram confugisset, obtrūcarunt. Dorieo & viæ &

[a] Atque ipsa quidē produxit eum qui deinceps regni administrationem susciperet. *Ita Camerar.*

mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi filia Telys Sybaritæ, Crotone [a] profugerat, abnegatóque matrimonio transmisit Cyrenen. Ex hac discedés, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium virorum sumptum, quòd esset olympionices, *id est uictor certaminis ad Olympia*, & [b] omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab AEgestanis ea quæ nemo alius reportauit. nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, AEgestani hostias offerunt. Hunc in modum Dorieus vita functus est. qui si in animum induxisset ferre Cleomenis regnum, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neque enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, vna duntaxat relicta filia, cui nomen Gorgo. Cleomene igitur imperium tenente, Spartam venit Aristagoras Mileti tyrannus, Cleomenémque alloquuturus conuenit, habens (vt Lacedæmonii aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctúmque mare, atque omnia flumina. Huius in colloquium vbi venit, ita ad eum inquit, [c] Studium meum Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruam esse, cum nobis ipsis dedecus dolórque maximus est, tum verò vobis, & eo maior, quo magis cæteros in Græcia antecellitis. proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute, consanguineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neque barbari sunt viri strenui, & vos in summum rei bellicæ per virtutem euasistis, [d] & genus pugnandi eorum huiuscemodi est: breues arcus ac breuia spicula, longásque in capitibus cristas, (vnde faciles captu sunt) gerentes, in pugnam eunt. Ad hæc, tantum bonorum est iis qui eam incolunt continentem, quantum non est cæteris vniuersis, tum auri (vt ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum variæ vestis, tum iumentorum, tum mancipiorũ: quibus vos, si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter se confines, vt ego dissèram. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum tum verò argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens in ambitu terræ in tabella quã attulerat descripto. Lydis verò (dicebat Aristagoras) cõfines sunt hi Phryges, auroram versus, pecorum copia & terræ vbertate, omnium quos ego noui longè beatissimi. Phrygibus cõfines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His cõfines sunt Cilices, huius maris accolæ, vbi hæc Cyprus insula est sita, qui tributum annuum regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus confines sunt hi Armenii, & ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cissia hæc cõfinis est: in qua iuxta fluuium hunc Choaspem sita sunt hæc Susa, vbi rex magnus domicilium habet, atque hîc pecuniarum thesauri sunt. [e] Hanc vos vrbem si animosè ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Neque verò operæpretium est vos suscipere prælia pro terra neque multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus, aduersus Messenios [f] vestros consortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil est neque auri neque argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at quum offeratur occasio totius Asiæ facilè potiundæ, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui respondens Cleomenes, Milesie, inquit, hospes, in triduũ tibi differo respõdere. Tunc quidẽ hactenus processum est. vbi verò dies respõsioni præstituta adfuit, & ad locum de quo conuenerant, ventum est, interrogauit Aristagoram Cleomenes quot dierum ab Ionio mari ad regem esset iter. Aristagoras, alioqui solers, & valde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui quum non deberet rem vt se habebat illi aperire, volens Spartiatas in Asiam educere, dixit trium mensium esse iter. Cleomenes, interpellata huius quam ordiri instituerat oratione de itineris spatio, inquit, Hospes Milesie abscede è Sparta ante solem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum istud facile non sit Lacedæmoniis, qui vis eos trimestri itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleomenes, domum abiit. Aristagoras, sumpto [g] oleæ ramo ad domum Cleomenis se contulit, [h] eámque ingressus, iubebat precabundus ad se audiendum mitti illius filiam. Assistebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, vnica proles, eáque octo aut nouem annos nata. Cleomene iubente eum dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nolle prohibere: tunc Aristagoras incepit polliceri illi [i] vndecim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente Cleomene, subinde adiiciendo eò peruenit vt quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Consilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicandi itineris quod erat vsque ad regem. Ea nãque itineris ratio ita habet. Vbique sunt regii stathmi, *id est mansiones*, ac diuersoria

---

a Crotone exulabit. frustratúsq; matrimonio Cyrenẽ trãsmisit. ex qua profectus Dorieum propria triremi propriisque in suos milites sumptibus, sequutus est, quum esset ol.

b Omnium sui tẽporis Græcorum.

c Ne meum in conficiendo hoc ad vos itinere studium admireris Cleomenes. de eo enim nunc agitur, vt Iones ex liberis serui fiant. quod cum nobis ips. d. dol. max. est, tum inter cæteros vobis, eo præsertim nomine quòd Græciæ præestis. *uel præsides estis.*

d Eorúmque pugna talis est, Arcus & breue spiculum. Quinetiã bracas induti & pileis capita operti in pugnã prodeunt. Adeo eos superare facile est. *Alij κυρβασίας aliter exponunt.*

e Hanc vos vrb. si ceperitis, iam cum Ioue audacter de diuitiis certetis.

f Viribus vobis pares.

g *Oleæ ramo lana obuoluto, quo supplicantes utebantur. unde deducta est uox Græca quasi supplicatoriam dicas.*

h Eámq; ingressus, à Cleomene cõtendebat vt filiã amitteret, quippe qui ab eo vt aurem sibi commodaret, suppliciter peteret. Assistebat enim &c. (*uel adstabat. legendo potius παρεστήκεε quàm προεστήκεε*) Cleomene eum iub. dicere quæ vellet, neque differre propter filiolam, tunc Aristag. *Lego autem ἱκετεύων ἐπακοῦσαι, ex uet. cod.*

i Decem. *Sed Valla ex ἐκ δέκα fecit ἕνδεκα, quum ἐκ regatur ab ἀρξάτο.*

pulcherrima. Iter omne per loca culta, ac tutum. id nunquam intermissum per Lydiam & Phrygiã, viginti est mãsionum, *hoc est uicenorum castrorum*, parasangarũ nonagintaquatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere. est & [a] præsidium magnum supra illum. Transgresso in Cappadociam, & eam permetienti vsque ad fines Cilices, duodetriginta stathmi sunt, parasangæ cẽtum quatuor. In horũ [b] montibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia disterminat flumen quod nauibus trãsitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersoriorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus. in quibus & pręsidium est. Eam fluuii qui nauibus trãseuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est: primus, Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horũ quos enumeraui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [c] Mãtienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecẽtos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terrã Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam transeunti sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadragintaduo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus trãsmittitur. supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum vndecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascẽdẽti Sardibus Susa. Quòd si iter regium rectè metiamur parasangis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorum & quingenta: quũ sint parasangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrando singulis diebus centena & quinquagena stadia, consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modũ ab Aristagora Milesio apud Cleomenem Lacedæmonium dicente trium mensium iter esse, rectè dicebatur. Quòd si quis exploratius ista inquirat, hoc quoque ego indicabo. nã iter ab Epheso ad Sardis [d] hac ratione decet cõputari. A Græco igitur mari ad Susa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico esse [e] tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ex Epheso enim ad Sardis, quingenta & quadraginta stadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimestre. [f] Digressus è Sparta Aristagoras Athenas cõtendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippiæque tyranni fratrem, qui in somnis visionẽ cladis suæ euidentissimam vidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyræi, post hæc nihilominus Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriẽnio pertulerunt. Visio autem insomnii Hipparchi hęc erat: Pridie Panathenæorum videbatur Hipparchus cernere virum assistẽtem sibi procerum atque speciosum, hos versus per ænigma dicentem,

> Intoleranda leo tolera, tolerans animo ægro.
> [g] Nemo viris pœnas iniustis iure rependet.

[h] Vbi dies illuxit, cõfestim præ se ferebat referre hæc velle ad somniorũ cõiectores: sed mox spreta visione, misit põpã, vbi mortẽ oppetiit. Gephyræi autẽ è quibus erãt percussores Hipparchi, fuere à principio ex Eretria oriũdi, vt ipsi aiũt: verùm, vt ego interrogãdo cõperio, fuere Phœnices, ex iis qui cũ Cadmo in terrã quæ nũc vocatur Bœotia venere, atque eã incoluere, sortiti Tanagricũ tractũ. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterũ per Bœotos hi Gephyræi expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Atheniẽsibus autẽ recepti sub cõditionibus sunt vt ciues inter eos essent, multis [i] nec memoratu dignis quas agerent rebus impositis. Phœnices isti qui cũ Cadmo aduenerunt, quorũ Gephyræi fuere, dũ hanc regionẽ incolũt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxere, tũ verò literas, quæ apud Græcos, vt mihi videtur, antea nõ fuerant. Et primæ quidem illæ extiterũt quibus omnes Phœnices vtũtur: progressu verò tẽporis, vnà cũ sono mutauerũt & modulũ pristinũ. Et quum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accolæ Iones essent, [k] qui literas à Phœnicibus discẽdo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in vsu habuerunt, & in vtendo cõfessi sunt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quòd essent à Phœnicibus in Græciã illatæ. Priscáque consuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquando penuria biblorũ, *hoc est* [l] *sirporum*, pellibus caprinis ouillisque vtebãtur, adhuc quoque ad meã vsque memoriam multi barbarorum talibus in pellibus scribunt. Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenii Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte consimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigramma,

a *Vel, arx. aut castellum. uel, propugnaculum. Sic & in seq.*

b Finibus.

c Matienis. *& paulo post* Matienam.

d Huic oportet annumerare.

e Quatuordecim.

f Exactus autem Sparta.

g Iniustus nemo est quem non sua pœna sequetur.

h Quumprimũ autẽ dies illuxit, hæc ad somniorum coniectores apertè retulit. *Vel, Hæc somn. coniectoribus palàm communicauit*. sed postea repudiata visione, *uel, quum uisioni illi renũtiasset*, pompam solennem celebrauit.

i Nec memoratu dignis rebus illis interdicentes.

k Qui quũ à Phœnicibus literas didicissent, forma paucarum quarundam immutata, vtebantur, & vtentes famam sparserunt, (vt æquitas etiam postulabat) quum Phœnices in Græciam eas introduxissent, Phœnicias esse nominandas.

l *Per biblum uidetur intelligenda potius papyrus AEgyptia.*

Obtulit Amphitryon me gentis Teleboarum.

Hæc fuere circa ætatem Laii, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in aſſueto pugilum certamine victor,
Me tibi ſacrauit ſpecioſum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: ſi quidem hic eſt qui tripodem dicauit, & non alius idem Hippocoontis *filii* nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti. Tertius tripus, & is hexametro carmine ait,

Laodamas ipſum tripodem ſua in vrbe monarchus,
Hoc inſigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio qui monarchus fuit, *id eſt, ſolus principatu eſt potitus*, eiecti ſunt Cadmei ab Argiuis, & ſe ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem poſtea [a] in ſuſpicionem Bœotiorum quum veniſſent, Athenas commigrarunt: vbi ſunt ab eis templa extructa ſeorſum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achæię & templum & orgia. Quod igitur fuerit viſum Hipparchi in ſomnis, & vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percuſſores Hipparchi, à me cõmemoratum eſt. Vnde oportet ad eum redire ſermonem quem à principio inſtitueram, qua ratione ſint Athenienſes liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, [b] & infenſo eis propter cædem Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere ſunt Athenienſes, profugi patria propter Piſiſtratidas, quoniam ipſis vnà cum cæteris exulibus res de redeundo tentata omni ope, fruſtrata fuit, conatique Athenas reuertendo liberare, vehementer ſpe deciderunt, Lipſydrium ſuper Pæoniam communierunt: dehinc omnia aduerſus Piſiſtratidas comminiſcendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandum, id quod nunc eſt, tunc autem non erat. Enimuero quum bene nummati eſſent, ac viri ſpectati iam inde à ſuis maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, [c] ac cætera omnia. nã quum ex lapide Porino conuentũ eſſet vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienſes aiunt, hi viri Delphis ſedentes Pythiam pecunia perſuaſerunt vt & quoties viri Spartiatæ venirent, ſiue priuato ſiue publico agmine, petẽtes oraculum, proponeret ipſis liberare Athenas. Lacedæmonii autem, quum ſibi idem ſemper diceretur, mittunt Anchimolium Aſteris filium inter populares eximium, cum exercitu ad expellendos Athenis Piſiſtratidas, tametſi hoſpites ſuos & in primis amicos. antiquiora enim duxerũt quæ ad deum quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miſerunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulſus, copias eduxit. Id præſciſcentes Piſiſtratidæ auxilia Theſſalia euocauerunt. ſocietatem enim cum Theſſalis fecerant. quibus rogantibus, communi decreto Theſſali miſerunt mille equites cum ſuo rege Cinea, viro Coniæo. Hos ſocios vbi habuere Piſiſtratidæ, hoc excogitauere: planitiem Phalereorum detergunt, eúmque locum equitabilem reddunt, atque illac equitatum in caſtra hoſtium immittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui ſuperfuere, ad naues repulit. [d] Hunc in modum primus Lacedæmoniorũ exercitus abſceſſit. Extátque in Alopecis Atticæ buſtum Anchimolii, iuxta Herculis templum quod eſt in Cynoſargi. Poſtea verò Lacedæmonii maiores copias contra Athenas miſerunt, non mari, ſed terra, prefecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cum quibus oram Atticã inuadentibus congreſſus primùm Theſſalorum equitatus, nõ diu pòſt in fugam verſus eſt, cæſis ſupra quadraginta è ſuis. qui ſuperfuere, qua quiſque potuit, rectà in Theſſaliam rediere. Cleomenes ad vrbem pergens, vnà cum iis Athenienſibus qui liberi eſſe cupiebant, obſedit tyrannos intra murum Pelaſgicum redactos. [e] Neque tamen omnino Piſiſtratidas eiecere Lacedæmonii, quippe qui de faciẽda obſidione non cogitabant, & Piſiſtratidæ cibo potúque bene inſtructi erãt. Itaq; quũ aliquot dies Lacedæmonii tyrãnos obſediſſent, Spartã abiere. Hic tamẽ caſus qui aliis infauſtus, idẽ aliis fauſtus extitit. nam filii Piſiſtratidarũ qui clàm extra regionẽ ſupponebantur, intercepti ſunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ ſunt, & pro redimẽdis filiis ad voluntatẽ Athenienſiũ tranſegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederẽt. Móxq; in Sigeũ quod eſt ſupra Scamandrũ cõceſſerunt, quũ ſex & triginta annos regnaſſent, oriũdi è Pylo atque à Neleo, ex eiſdẽ prognati [f] ex quibus ii qui fuere cũ Codro ac Melãtho, qui prius aduẽtitii, tamẽ Athenieẽſiũ reges euaſere. Eáque de re Hippocrates Piſiſtrati pater, repetita memoria Piſiſtrati filii Neſtoris, idẽ nomen filio ſuo impoſuit.

Hoc Athenienſes modo tyrannis liberati ſunt. qui recepta libertate, quæcunque

a *Legit* ὑποπτευθέν-τες *pro* ὑπολειφθέντες.

b Qui exacerbatus in Athenienſes erat ob cædem Hipp.

c Atque inter cætera, quũ ex lapide Por.

d Hic fuit primæ expeditionis Laced. exitus.

e Nec verò Piſiſtratidas vlla ratione eiecíſſent, *vel profligaſſent* Lacedæmonii, quippe qui de trahẽda inlõgũ obſidione non cogit. & Piſiſtr. cõmeatu bene ĩſtructi erãt: ideóq; vbi per aliquot dies obſediſſent, Spartam reuerſi fuiſſent. Sed res contigit quæ vt illis pernicioſa, ita his adiumento fuit. Piſiſtratidarum enim liberi dum clam è regione ſubducerentur, deprehenſi fuerunt. Quo ex facto omn. &c.

f Ex quibus Codrus & Melãthus, qui prius aduenæ.

aut fecere aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia venerit, hæc prius edisseram. Athenæ, quũ magnæ fuissent antea, tunc tamẽ tyrannis liberatæ, extitere maiores. in quibus duo viri præpollebãt, Clisthenes vir Alcmæonides, qui (vt fama fert) [a] Pythiã persuaserat, & Isagoras Tisãdri filius, illustri quidẽ familia, sed quàm vetusta nõ queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potẽtatu contẽdebant. Clisthenes, quum vinceretur, populũ amplectendo, ex quatuor tribubus mox decẽ effecit, cognominibus Ionis filiorũ, [b] Peleontis & AEgicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis quæ ipse inuenit, aliorũ heroum indigenarum, præterquam Aiacis, quem etsi hospitem, tamẽ adiecit, vtpote finitimum ac socium. Qua in re videtur mihi Clisthenes hic auum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. ille enim, quum bellũ gessisset cum Argiuis, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tantopere celebrantur. Neque hæc modò submouit, sed etiam optauit monumentum Adrasti Talai filii, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideóque Delphos adiit ad oraculum consulendum nunquid Adrastum eiiceret. Cui Pythia respondens, inquit Adrastum quidem Sicyonium regem esse, ipsum verò, lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod vbi excogitasse sibi visus est, misit ad Bœotias Thebas nũtiatum, velle se [c] afferre Sicyonem Melanippum Astaci filium. Eúmque tribuentibus Thebanis, in vrbem intulit: atque ei fanum in ipsa curia designatum exædificauit munitissimo in loco, in quem intulit Melanippum. [d] Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrasto, quòd & Mecestem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfecisset. Clisthenes vbi fanum extruxit, hostias & dies festos Melanippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illũ Sicyonii magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quum sine liberis decederet, imperium Adrasto legauit nepoti suo ex filia. eum igitur Sicyonii cum aliis honoribus prosequebantur, tum verò [e] tragicis choris, ita vt non Dionysum, sed Adrastum venerarentur. at Clisthenes choros quidem Libero, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Doriensium ne forent eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina commutauit: ex quibus Sicyonios plurimùm ridiculos reddidit. quippe hyos & onou, *id est suis & asini*, [f] vltima nomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à sua arche, *id est à suo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autem alii, Hyatæ, *id est suales*: alii, Oneatæ, *id est asinales*: alii, Chœreatæ, *id est porcales*. His tribuum nominibus Sicyonii & Clisthene imperante, & eo defuncto ad sexaginta annos vsi sunt, quæ postea [g] inter se reputantes, in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerunt, imposito cognomine AEgiales, ab AEgialo Adrasti filio. Hæc Sicyonius Clisthenes [h] & ipse (vt mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Quum enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, posteaquam omnium authoritatem ad suam vnius redegit, tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidem phylarchos, *id est tribuum præfectos*. Ita populo in tribus distributo atque composito, erat multo superior iis qui erant cõtrariæ factionis. [i] Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde ab obsidione Pisistratidarũ sibi hospitẽ factum: qui quidem culpabatur quòd ad vxorem Isagoræ ventitaret. is misso primùm Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, eos enageas vocans, *q. d. piaculares*, videlicet admonitu Isagorę hæc dicens. nam Isagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius insimulabãtur [k] Alcmæonidæ, & qui Atheniensiũ erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obstricti erant*. Cylon quidam Atheniensis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulato nanque æqualium sodalitio arcem occupare conatus est. Id quum efficere non potuisset, assedit simulachro dei supplex, ipse ac socii. hos illinc submouerunt quidem magistratus Naucratiorũ, qui tunc Athenas incolebãt, data fide puniendi eos citra mortem: sed culpa horum mox interfectorũ fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Clisthenem atque piaculares, quãuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas venit, non magna cum manu, atque illinc septingentas familias *militares* Atheniensium, tanquam piaculo contaminatas, relega-

a *Pythiæ persuaserat ut id faceret quod paulo antè narratum est.*

b Geleontis.

c Reducere. *Sic in seq.*

d Reduxit autem Melanippum Clisthenes (hoc enim narrandum est) vt Adrasto inimicissimum, quòd & Mecest.

e Eius infortunia choris tragicis decorabant.

f Cognomina enim eorum mutans in alia quibus ὑὸς & ὄνυ, *id est suis & asini*, appellationes præfixæ essent, vltimas syllabas addebat.

g Quum apud se expendissent.

h *Post* Clisthenes, *adde*, fecerit. Atheniẽsis autem Clisthenes, quum huius Sicyonii esset ex filia nepos, & ab eo nomen haberet,

i Superatus autem vicissim Isagoras, hoc contrà excogit.

k Alcmæonidæ enim & qui earundem partium erant, cædis huius inuidiam sustinebant, at ipse *Isagoras* nequaquam, nec eius amici. Enagees autem inter Atheniẽses ita nominati fuerunt.

uit,quas ei ſuggerebat Iſagoras. Hoc acto conabatur ſecundo loco ſenatum diſſoluere,& magiſtratus trecentis Iſagoræ militibus mandare: verùm reluctante ſenatu, atque obtemperare nolente,Cleomenes Iſagoráſque cum ſuæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienſes cum ſenatu ſentientes, biduo obſederunt:tertio die quicunque Lacedæmonii ibi erant,accepta fide,regione diſceſſerunt, [a] rato effecto quod Cleomeni dictum eſt.nam ei ad occupandam arcem aſcendenti,& ad dei penetrale conſulendi gratia eunti,exurgens è ſella ſacerdos, antequam ille valuas reſeraret, Lacedæmonie, inquit, hoſpes retrò redeas, néve templum introeas. non enim Doribus huc introire fas eſt.Cui Cleomenes,Ego,inquit,mulier, Dores non ſum, ſed Achæus.Itaque admonitu vti nolens, atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à propoſito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necem vinxere Athenienſes, & in iis Timeſitheum fratrem eius cuius manualia opera atque ſtrenuitatem maximam referre poſſem. Atque hi quidem in vincula coniecti mortem oppetiere.Atheniſées autem poſt hæc reuocatis cum Cliſthene ſeptingentis *militum* familiis,quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Perſis ſocietatem. Intelligebant enim ſibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis eſſe bellandum. Vt Sardis venere nuntii mandatáque expoſuere, percontatus eſt eos Artaphernes Hyſtaſpis filius,Sardium prætor,quínam homines eſſent Athenienſes,& vbi terrarum incolentes,qui ſocii Perſarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit, ita eis ingenuè reſpondit, ſi regi Dario terram darent & aquam, ſe contracturum cum eis ſocietatem: ſinminus, illos abſcedere præcepit. Nuntii inter ſe colloquuti,quòd ſocietatem facere cuperent,daturos ſe eſſe dixerunt. quo nomine, vbi reuerſi ſunt domum,vehementer accuſati ſunt.Cleomenes,intelligens ab Athenienſibus ſe & verbis & factis lædi,ex omni Peloponneſo copias coegit,diſſimulans quem ad finem, quum haberet in animo tum populum Athenienſem vlciſci, tum Iſagoram conſtituere tyrannum,qui vnà cum eo ex arce deceſſerat.Comparato exercitu ingenti,ipſe Eleuſina inuaſit, & ex compoſito Bœotii OEnoem occuparunt & Hyſias,vltimos Atticæ populos:& ab altera parte Chalcidéſes oræ Atticæ loca populabantur. Athenienſes etſi ancipiti bello diſtricti, Bœotiorum & Chalcidenſium vltione dilata,arma contra Peloponnenſes in Eleuſine agentes ferunt.Dúmque ambo exercitus conferturi prælium eſſent, Corinthii, primi omnium ſecum reputantes iniuſtè à ſe agi, [b] auerterunt ſe,atque abſceſſerunt.Secundum hos idem fecit Demaratus Ariſtonis filius, qui & ipſe erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat,nec à Cleomene ſuperiori tempore diſſenſerat.Ob quam regum diſſenſionem lex apud Spartam lata eſt, non licere vtrique regi cum exercitu prodire.(nã prius prodibant) & his ſeiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & iſti antehac ab eis euocati,exercitũ ambo comitabantur. Porro tũc cæteri ſocii qui erãt in Eleuſine, cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deſeruiſſe, & ipſi dilapſi abierunt. Quartò tunc Dores in Atticam profecti ſunt, bis ad bellandum ingreſſi,bis ob Athenienſium multitudinis commodum. Primò, quum Megaram coloniam deduxerunt,hæc expeditio rectè vocetur,ſub Codro Athenienſium rege:iterum ac tertiò,quum ad expellendos Piſiſtratidas ex Sparta ventum eſt: quartò, quum Cleomenes Peloponnenſes ducens, Eleuſinen inuaſit. Ita quartò tunc Dores aduerſus Athenas expeditionem ſumpſerunt. Dilapſo igitur indecorè hoc exercitu,ibi Athenienſes volentes vltum ire iniurias,primam expeditionem fecerunt aduerſus Chalcidenſes: quibus Bœotii ad Euripum iere ſuppetias. His conſpectis Athenienſes putarunt ſibi cum eis prius quàm cũ Chalcidéſibus pugnã cõſerendam. itaque cõgreſſi cum illis egregiè ſuperant, permultíſque eorũ cæſis, ſeptingentos capiunt.Eodẽ die tranſgreſſi Eubœam, cum Chalcidenſibus conflixere:quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q.d. equitum*, reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabantur locupletes. Horum quoſcunque ceperunt,vnà cum Bœotiorum captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquãto pòſt binis mulctatos minis ſoluerunt: eorúmque vincula quibus alligati fuerant, in arce ſuſpenderunt, quæ ad meam vſque memoriam extabant, pendentia è muris à Medo ambuſtis, eregione cœnaculi ad occaſum ſpectantis. Decimam quoque [c] redemptionis conſecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad ſiniſtram manum intrantium ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione,

Attica perdomitis acri ſub marte iuuentus
Bœotûm populis Chalcidicáque manu,

---

a Omine Cleomeni rato ffecto. *Id eſt, Rato effecto eo quod omine portendebatur Cleomeni. Vel, Exitu omen approbante Cleomeni. Quod autẽ hîc* φήμην, *ſtatim pòſt* κληηδόνα *uocat*, quod Valla interpret. *admonitum.*

b Sententiam mutauerunt.

c Pecuniarum à ſingulis in pretium redẽptionis perſolutarum.

Damna rependerunt vinclis & carcere cæco,
Quorum hæc de decima ſtant tibi Pallas equæ.

Et Athenienſes quidem augeſcebāt. Iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex vno tantùm, ſed vndique datur intelligi: ſi Athenienſes etiā quandiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet eos, dum tyrannis parebant, [a] de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate parta, ſibiipſi quiſque rem gerere properabat. [b] Athenienſes ita agebant. Thebani autem poſt hæc vlciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos vlciſci, iubebātque vt [c] ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. [d] Reuerſis qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſum exponentibus, Thebani illud nihili facientes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nunquid non proximè nos incolunt Tanagræi Coronæique & Theſpienſes, qui noſtri aſſiduè commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiſcum tolerant? quid hos rogari oportet? [e] nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis ſignificare velit oraculum videor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe & AEgina, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis vt AEginetas rogemus vicem noſtram vlciſci. Thebani, quoniā nulla quàm hæc viſa eſt dici potior ſententia, protinus miſere ad AEginetas orandos auxilia, tāquam proximos, ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixere ſe mittere cum eis AEacidas. Societate AEacidarum freti Thebani, quum laceſſiſſent Athenienſes, accepta offenſione aduerſæ pugnæ, iterum auxilia virorum remiſſis AEacidis orauerunt. Quorum prece moti AEginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum priſtinæ inimicitiæ quam geſſere cum Athenienſibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienſes [f] Bœotiis incumberent, ipſi longis nauibus in Atticam traiicientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Athenienſibus afferentes. Inimicitia autem quam AEginetæ aduerſus Athenienſes habebant, ex hoc initio extitit: Epidaurii, quum ſua ipſis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum con ſuluere oraculum. Quibus Pythia iuſſit vt Damiæ & Auxeſiæ ſimulachra erigerēt: & poſtquam erexiſſent, melius ſecum actum iri. Sciſcitātibúſque Epidauriis vtrum ex ære facerent illa an ex lapide, reſpondit ſe è neutro fieri ſinere, ſed è ligno oleagino, oleæ tamē, non oleaſtri. Rogabāt igitur Epidaurii Athenienſes vt ſibi permitterent oleam incidere, qui ſcilicet oleas illas ſacratiſſimas eſſe exiſtimarent. (fertur etiam nuſquam gentium niſi Athenis illa tempeſtate oleas fuiſſe.) Athenienſes ſe verò dixerunt conceſſuros, hac tamen lege, ſi quotannis illi ſacra Mineruę vrbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurii quæ rogabant impetrauerunt, & ſimulachra ex his oleis fabricata ſtatuerunt: terráque ſua fructum eis ferēte, quod conuenerat Athenienſibus perſoluebant. Eo tempore atque ſuperiori AEginetæ Epidauriis parebant tum in aliis, tum verò in litibus, quas AEginetæ inter ſe vel actores, vel rei, illuc ſe conferentes agebant: verùm ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo conſilio vſi, ab Epidauriis deſciuerūt. Factíque hoſtes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum ſimulachra Damiæ & Auxeſiæ ſurripuerunt: eáque aſportata, in regionis ſuæ mediterraneo loco ſtatuerunt, cui nomen eſt OEæ, viginti ferme procul ab vrbe ſtadiis. Hoc in loco illis erectis, ſupplicabant ſacrificiis atque iocabūdis choris mulierum, denis viris vtrique dæmonum aſſignatis, qui choris præeſſent. Chori autem neminem virum [g] nuncupabant, ſed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipſos quoque Epidaurios fuerant. Surreptis ſtatuis, Epidaurii quod fuerant pacti Athenienſibus non ſoluebant: cuius rei quum à nuntiis Athenienſium admonerentur, reddere rationem cur iniurii non eſſent: ſe enim quandiu apud ſe ſtatuas habuiſſent, quod conuentum erat exoluiſſe: eiſdem iam viduatos, non debere exoluere, ſed AEginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas AEginam Athenienſes miſere. AEginetæ negare quicquam negotii eſſe ſibi cum Athenienſibus. Athenienſes autem aiunt, poſt repetita ſimulachra, triremem miſſam publicè cum ciuibus quibuſdam: qui AEginam quum venerunt, ſimulachra, tanquam è ſuis lignis facta, conati ſint ſuis ſedibus emoliri vt aſportarent: qúmque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentaſſe. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitiſſe: eáque de re illos remiges qui trahebant ſimulachra, ab his in amentiam eſſe

a Remiſſè agere voluiſſe. *Vel, Operam ſedulò non nauaſſe.*

b Horum igitur res ita ſe habebāt. *Vel, Hic igitur erat rerum Athenienſium ſtatus.*

c Ad Polyphemū.

d Reuerſi conſultores oraculi, quod ab eo reſponſum erat expoſuerunt, conuocata concione. Thebani, quum audirent quod illi dicebant, *nimirum* vt proximos rogarēt, Nónne, inquiūt, proximè nos habitāt Tanagr.

e Imò *uidendum* ne aliud potius ſibi velit oraculum.

f Bœotos bello premerent.

g Probris inſectabantur.

conuersos: & ex hoc morbo sese tanquã hostes mutuò trucidasse, donec vnus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit. Atheniẽses quidem ita rem gestam esse memorãt. AEginetæ verò negant illos vna cum naui venisse, (facilè enim se vnam nauim, atque adeo complusculas, etiamsi sibi nullæ fuissent naues, fuisse propulsaturos) sed cum compluribus in ipsorum terram inuasisse, se verò cessisse, nec pugna nauali contendere voluisse. Qui tamen planum facere nequeunt, an quia impares se esse ad pugnandum agnoscerent, cesserint: an volentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses certè, quòd nulli propugnatores obstarent, egressos è nauibus ad simulachra se conuertisse: & quum ea è suis vestigiis amoliri nequirent, circumdatis restibus trahere ita conatos, donec illic ambo simulachra, dum traherẽtur, fecere rẽ apud me fide carentẽ, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore semper genu nixa permansisse. Et hæc quidem Athenienses fecisse: se verò, quòd audirent sibi bellum ab Atheniensibus illatum iri, præparasse Argiuos vt sibi aduersus Athenienses in AEginam descendentes adessent auxilio. Eósque, quum latuissent hostem in traiiciendo ex Epidauro in insulam, in Athenienses, qui nihil præscissent, à nauibus disclusos irruisse: & interea tonitrum ipsis terræmotúmque extitisse. Hæc ab Argiuis AEginetísque commemorantur. Athenienses quoque confitentur vnum omnino è suis incolumem in Atticam reuertisse, quem tamen Argiui aiunt superstitem fuisse ex Attico exercitu quem ipsi profligassent. Eundem Athenienses, dæmonio incolumem, nihilo secius periisse referunt, hunc in modum: Quum Athenas se recepisset, cladémque renuntiasset, vxores eorum qui aduersus AEginam profecti fuerant, indignè ferentes vnum ex omnibus esse reducem, circumfusas hominem prehendisse, ac fibulis vestimentorum pupugisse, percontantes singulas vbi suus vir esset, atque hoc modo hunc fuisse confectum. Idque factum mulierum visum esse Atheniensibus ipsa clade tristius. in quas quum alia ratione animaduertere nõ possent, vestem illarum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem vestem gerebant Atticæ fœminæ, simillimam Corinthiæ. eam itaque mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [a] Quanquam reuera si ratione vtamur, non Ias olim vestis fuit, sed Caira. quoniam omnis prisca vestis fœminarum Græcarum eadem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & AEginetæ idem adhuc factitant, apud quorum vtrosque mos est fibulas faciendi sescuplas mensura quàm tunc consueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis deorum consecrare solent, neque aliud quicquam Atticum illic offerre, ne vrceum quidem, sed ex ollis gentilibus in posterum ibidem potare. Eóque contentionis processere Argiuæ atque AEginææ mulieres cum Atticis, vt ad meam vsque ætatem fibulas gestauerint quàm antea grandiores. Odiorum principium AEginetarum in Athenienses hoc, quemadmodum commemoratum est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum rogatu auxilium tulere Bœotiis AEginetæ. Qui quum maritima Atticæ vastarent, Atheniensésque aduersus AEginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab AEginetis lædendis triginta annos abstinerent, tricesimo anno, quum fanum AEaco dicassent, bellum cum AEginetis inchoarẽt, ad votum eis re successura. Sin bellum continuò inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent, sed ad extremum illos [b] subigerent. Hoc oraculum ad se Athenienses allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum censuerũt vt AEaco fanum dicarent, quod nunc in foro extructum visitur: [c] sed triginta annis non esse abstinẽdum, quòd videlicet audissent esse fatale, multa se passuros indigna ab AEginetis, si bello abstinerent. His tamen ad vlciscendum se parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. siquidem Lacedæmonii, audito cõmento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia in ipsos atque Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduertebant: quòd & suos hospites è patria eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Atheniensibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denuntiantibus multa ipsis & [d] indigna ex Atheniensibus futura, quorum antehac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arce Atheniensium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, quum illi expellerentur, [e] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonii vbi per Cleomenem accepere, & animaduertebãt Athenienses augescentes, nec ad ipsis obtemperandum vllo modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parendum promptum, nunc parta libertate ipsis par existere: hæc omnia considerantes, accersierunt

---

a Vt tamen verum fateamur, non Ionica est hæc vestis ab antiqua origine, sed Caira. omnis enim prisca vestis Græcarum mulierũ eadẽ erat, cũ illa quam nunc Doricam appellamus. At verò Argiuis & AEginetis hac de causa consuetudinem istam inualuisse *aiunt*, vt fibulæ fiant mensuræ sescuplo maioris quàm quæ tum recepta erat. quinetiam mulieres apud eos tẽplo deorum fibulas præcipuè consecrare, *uel fibulas pro donariis offerre*: Atticũ verò nihil, ac ne laterem quidẽ, tẽplo offerre: atq; adeo vt ibi ex vrceis suæ patriæ potarent, more postea receptũ fuisse. *Animaduertendum est autem, in Græco textu interpunctionem quæ est post ποιῆσαι, inde translatam ponẽdam esse post εἶναι, ut sit, ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι.*

b *Vel potius*, Ipsi subigerentur.

c Sed annos triginta non abstinuerunt, *uel superséderunt*, quum audissent sibi esse abstinendum, passis hostilia ab AEginetis. His tamen ad vlc.

d Hostilia, *uel atrocia*, ab Athen. fut. quorum *oraculorum* antea quidem ignari fuerant, tum verò cognita habuerant, quum Cleomenes ea Spartã attulisset. iis enim potitus est ex Atheniensiũ arce oraculis quæ, &c. Vt τῶν πρότερον refe*rat* χρησμῶν.

e In templo reliquerant: relicta autem Pisistratus acceperat. Lacedæmonii igitur, quum hæc oracula in eorum manus peruenissent, Atheniẽsium potentiam crescere & ad parendum ipsorũ imperio nullo modo animatos esse videntes, quum apud se considerassent, gẽtem Atticam tantisper dum libertate potiretur, *uel sui iuris esset*, viribus parem suæ esse futurã, at si tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum

Hippiam Pisistrati à Sigeo Hellesponti, quò Pisistratidæ confugerant. Postquam Hippias accersitus adfuit, accitis etiam aliorum sociorum nuntiis, ita Spartiatæ apud eos verba fecere, [a] Agnoscimus viri socii nos haud rectè egisse, qui ementitis oraculis inducti, viros qui erant nostri imprimis hospites, [b] quique in animum inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quum hæc fecerimus, tamen ingrato populo vrbem tradidimus: qui posteaquam per nos [c] liberatus, despexit nos, pariter ac regem nostrum per dedecus detrimentúmque eiecit: inflatúsque superbè, famam auget, præcipuè quidem Bœotos suos finitimos atque Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis vt alius quis, si peccauerit, idem discat. Quare, quoniam in illis agendis peccauimus, nunc demus operam vt illuc vnà vobiscum euntes, supplicium de illis sumamus. Hac enim de causa Hippiam & vos è sua quosque vrbe accersiuimus, vt publico consensu & cõmuni exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei quæ abstulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum alii socii non probarent, quúmque silentium tenerent, Corinthius Sosicles ita loquutus est, [d] Eo tempore cælum sub terra, ac terra superior cælo erit, hominésque domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonii rebus publicis euersis, tyrannides in vrbes introducere conabimini. quibus nihil est in rebus humanis neque iniustius, neque magis mortiferum. Quòd si bonum vobis videtur ciuitates subesse tyrannidi, ipsi vobis primi tyrannum constituite, atque ita vt aliis constituatis operam date. At nunc ipsi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehementissimè cauentes, hoc in socios studetis efficere, qui si essetis, vt nos sumus, experti, meliorem quàm nunc facitis, de hac re [e] sentẽtiam diceretis. Nam ista res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit. quum esset apud eos paucorum regimen, & ii qui Bacchiadæ vocabantur, vrbẽ incolerent, vltro citróque inter eos matrimonia contrahebantur. Horum vni nomine Amphioni nata est filia clauda, cui nomẽ erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere volebat, duxit Eetiõ Echecratis filius, è Petra quidẽ tribu, sed oriũdus à Lapithe ac Cæneo. Qui quũ neque ex hac muliere, neque ex alia tolleret liberos, missus est Delphos ad cõsulendum de prole. eum introeuntem statim Pythia his versibus compellauit,

> Eetion, te nemo (licet sis tantus) honorat.
> Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos
> [f] Qui cadet in ciues, emendabítque Corinthum.

[g] Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eodem tendebat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum quàm hoc renuntiatum est in hæc verba,

> Concipit in petris aquila, enixura leonem
> Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.
> Hæc bene nunc animis versate Corinthia proles,
> Qui colitis pulchram [h] Pallenem, altámque Corinthum.

[i] Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehẽsum, simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, miserunt è suo numero decem viros ad tribum in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, puerum petunt. Labda cur venissent ignara, [k] paternǽque beneuolentiæ causa venisse eos rata, affert filium, & in vnius eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitutum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi consideranti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transiit: ac nemine interimere volente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ianuam stantes, alius alium incusabant castigabántque, sed primum præcipuè, qui ex conuento non fecisset: do nec interiecto temporis spatio placitum est vt rursus introgressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corĩtho perniciem. nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eóque metuens ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum interimerent, asportauit, & in mẽsura frumen-

animaduertissent, accersiuerunt Hipp.

a Conscii nobis sumus nos haud rect.

b Quique se Athenas in potestatem nostram redacturos recenperant.

c Liberatus, animo erigi cœpit, nos regémque nostrum per contumeliam eiecit: atque adeo superbè inflatus, suam potentiã auget: vt & iam didicerunt potissimũ quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. discet verò fortasse & alius quem peccare cõtigerit. *i. non cautè se erga illos gerere. Quod tamẽ potest aliter etiam exponi, sicut & illud δόξαν φύσας.*

d Nunc profectò cælum sub terra erit, terráque cælo supereminebit, homines mare incolent, pisces domiciliũ prius hominum accipient, quum vos Laced. reb. p. euer s.t. in vrbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec magis iniustum est, nec magis sanguinarium. *Perinde ac si diceret, cum poeta, Omnia naturæ præpostera legibus ibunt, Párque suum mundi nulla tenebit iter, Omnia iam fient fieri quæ posse negabam, quum uos Laced. adeo mutati sitis ut, &c. Sed legendum ἢ δὴ ὅ, τε οὐρανὸς, &c.*

e Sententiam proponeretis. Talis erat Corinthiis vrbis status, vt penes paucos imperium esset. Quũ igitur ii qui Bacchiadæ cognominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citróque matrimonia inter se contraherẽt, contigit vt vni ex his, qui Amphion vocabatur, filia nasceretur quæ clauda esset, nomine Labda. Eã quòd nullus Bacchiadarum ducere vellet, duxit Eetion, &c.

f Quod cadet. *neque enim uidetur posse aliò referri πεσεῖται quàm ad ὀλοίτροχον.*

g Hæc oraculum Eetioni respondisse, Bacchiadis renuntiatur, qui quod prius editũ de Corintho fuerat oraculum nõ intelligebant, quum eodem quo & illud Eetioni redditum, pertineret. h Pirenen. i Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi sibi prius redditi mentem assequi non possent, quum audiuerunt id quod Eetioni erat editum, tunc illud etiam prius intellexerunt, cum illo Eetionis congruens. Quum autem & hoc intellexissent, silentio suppresserunt, nasciturum Eetioni prolem interficere in animo habentes. k Ad gratulandum patri ven.

taria occuluit: qui locus viſus eſt minimè inueſtigabilis,quum ſciret illos, ſi rediret ad inueſtigādum puerum,omnia ſcrutaturos:vt & cōtigit.nam introgreſſis & ſcrutantibus vbi non apparuit, viſum eſt eis abeundum,atque iis à quibus miſſi eſſent, dicendum ſe cuncta quæ illi mandaſſent perpetraſſe, atque ita reuerſi dixerūt. Poſt hæc Eetionis filio creſcēti impoſitum eſt nomen Cypſelo,ob periculum hoc quod deuitauerat in cypſela,*id eſt menſura frumentaria*. Vbi autem in virilē adoleuit ætatem, conſulenti oraculum Delphis,anceps eſt redditum,quo fretus,Corinthum aggreſſus occupauit.oraculum autem hoc erat,

Vir locuples noſtras hic qui deſcendit ad ædes
Cypſelus Eetides,claræ rex *eſto* Corinthi,
Ipſe,& eo nati,ſed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem,hoc erat.Cypſelus verò tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos inſequutus ſit,multos pecunia,longè plurimos anima priuauerit.Cui,quum triginta regnaſſet annos,bene vita defuncto ſucceſſit in tyrannide filius Periander,qui inter initia mitius agebat quàm pater: ſed vbi per nuntios cōſuetudinem habuit cum Thraſybulo Mileti tyrāno, multo magis quàm pater cruentus effectus eſt. Miſſo enim præcone, Thraſybulum interrogauit qua ratione ipſe rebus tutius conſtitutis, ciuitatem pulcherrimè gubernaret. Thraſybulus, eo qui à Periandro miſſus erat,extra oppidum educto, ingreſſus eſt rus quoddam ſatum,& vnà cum eo ſegetem interambulans, ſciſcitabatur hominem de ſuo aduentu è Corintho,detruncans atque abiiciens vt quanque videbat ſpicam inter alias extātem, donec ſegetem formoſiſſimam atque denſiſſimam hūc in modum corrupit: prædiúmque illud peruagatus, nullo verbo reddito præconem remiſit. Reuerſus Corinthum præco,auido præceptionis audiendæ Periandro negauit ſibi quippiam reſpondiſſe Thraſybulum, & mirari quòd ſe ad virum veſanum Periander miſiſſet, & ſua ipſius deſtruentem:exponítque quæ ex Thraſybulo vidiſſet.Periāder id quod à Thraſybulo actum erat intelligens, atque interpretans ſibi ab illo præceptum vt eminentiſſimos quoſque popularium interimeret,tunc verò omnem in ciues ſæuitiam exercuit,interficiendo ac perſequendo conſummans id quod à Cypſelo fuerat omiſſum. Atque adeo die vno vniuerſas mulieres Corinthias exuit, propter Meliſſam vxorem ſuam.nam quum ad Theſprotos, qui ſunt ad flumen Acherōtem,miſiſſet nuntios ſciſcitatum necyomanteon,*id eſt mortuorum oraculum*,de hoſpitis depoſito,Meliſſa apparēs negauit ſe indicaturam aut dicturam vbinam depoſitum eſſet collocatum,quoniam ipſa algeret,quia nuda eſſet. nihil enim ſibi prodeſſe veſtes cum quibus ſepulta fuiſſet, vtpote non concrematas. Cuius rei, quòd vera loqueretur,teſtimonio foret quòd Periāder in frigidū furnum panes ingeſſiſſet. Hæc Periandro renuntiata, ob illud argumentum fidem fecere, quòd ipſe cum Meliſſa quanuis defuncta coierat. Itaque ſtatim poſt eum nuntium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eò, tanquam ad diem feſtum,quam ornatiſſimè poterant quum iſſent mulieres iſtæ,diſpoſitis clàm ſatellitibꝰ,eas omnes ſine diſcrimine exuit,ingenuas pariter & ancillas,atq; *eas ueſtes* ad foueam comportatas Meliſſam precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuntios iterum eoſdem miſit,tūc ei Meliſſæ idolum, *hoc eſt inanis imago*, expoſuit vbinam depoſitum hoſpitis collocaſſet. Huiuſmodi eſt tyrānis, Lacedæmonii,vobis,& talium operum. Eóque nos Corinthios cum magna admiratio cepit ſimulatque vidimus vos acceſiſſe Hippiam,tum verò maior nunc dum iſta dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes,[a] teſtamur apud vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus conſtituere,quas non extinguitis, ſed excitatis præter æquitatem, dum Hippiam reducitis:in quo ſcitote Corinthios vobis non aſſenſuros. Hæc Soſicles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias,eoſdem quos ille deos inuocando dixit, cum cæteros, tum præcipuè Corinthios deſideraturos Piſiſtratidas, [b] quum veniſſent dies quibus expiare ſe ab Athenienſibus nequirent. Hactenus reſpondit Hippias,quoniam oracula illa ipſe præ cæteris nota haberet. Cæteri ſocii,qui antea ſilentium tenuerant,audito Soſicle,liberius pro ſe quiſque in vocem erumpentes, accedere ſententiæ Corinthiorum,obteſtaríque Lacedæmonios nequid agerēt noui aduerſus Græcam ciuitatem. Ita ab ea re ceſſatum eſt. Hippias illinc profectus, offerente ſibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Theſſalis Iolcon, neutrum accipere voluit, ſed rurſus ad Sigeum conceſſit, quod armis Piſiſtratus à Mitylenæis eripuerat. Eóque capto, tyrannum ibi conſtituerat Hegeſiſtratum, filium nothum ex muliere Argiua,qui tamen,quæ à Piſiſtrato acceperat,non tenuit ſine prælio. nam diu inter

a Obteſtamur vos ne tyrannides in ciuitatibus conſtituatis. Atque adeo,niſi ab incepto deſiſtatis, ſed Hippiam contra ius & æquum reducere conemini, ſcitote non approbaturos veſtrū hoc factum Corinthios.

b Vbi veniſſēt ſtati dies quibus futurū eſſet vt illos angerēt Athenięſes. *Sed ἀνάστ. ſuſpectum reddit uel ipſa Vallæ interpretatio.*

Mitylenæos ac Atheniẽ ſes pugnatum eſt,hos ex oppido Achilleo,illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regionem,illos refellentes hac ratione,quòd dicerent nihilo magis iuris eſſe AEolibus in agrum Ilienſem, quàm ſibi ac cęteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operã nauaſſent. His aſſiduè bellantibus, cum alia in prælijs geſta ſunt, tum illud, quòd Alcæus poeta in prælio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Athenienſibus,ipſe quidem fugæ ſe mandans euaſit:ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes,quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hãc rem Alcæus carmini mandans,in Mitylenen repoſuit, indicans Menalippo ſodali ſuam calamitatem. Mitylenæos tamen atque Athenienſes reduxit in gratiam Periander Cypſeli filius,qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtrique ea colerent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factum eſt Atheniẽſium. Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abiit,cuncta agitabat, inſimulando Atheniẽſes apud Artaphernem,atque omnem operam dando vt Athenæ in illius ac Darii venirent poteſtatem. Quæ agitare Hippiam quum accepiſſent Athenienſes, mittunt Sardis nuntios ad diſſuadendum Perſis fidem habere exulibus Athenienſibus. Sed Artaphernes iubere Athenienſes (ſi ſalui eſſe vellent) rurſus Hippiam recipere: Athenienſes eam conditionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarum hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimulantur, atque ita animati ſunt Athenienſes eam conditionem recuſare,hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athenas venit.nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. [a] Ad quam ciuitatem vbi venit Ariſtagoras,eadem quæ in Sparta,commemorauit de commodis quæ eſſent in Aſia,déque Perſico bello, quòd neque ſcutum neque lanceam in vſu haberent, [b] faciléſque eſſent ad capiendum. Hæc ille referens, ea quoque addebat,Mileſios eſſe Athenienſium colonos,quos æquum eſſet ab eis liberari qui multum pollerent. Denique nihil non pollicebatur, omnibus precibus obſecrãs quod tãtopere cupiebat,donec eos induxit. Facilius [bb] enim ei viſum eſt multos decipere quàm vnum: qui ſi Cleomenem ſolum fallere non potuit,id tamen in triginta millibus Athenienſium effecit. Itaque Athenienſes perſuaſi, decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittendas,Melanthio illis præfecto,viro inter populares omni in re ſpectato. Hæc claſſis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egreſſum Ariſtagoras reuectus Miletum,excogitauit conſilium quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat,ſed vt regi Dario moleſtiam afferret. Etenim miſit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erãt,locum

a Quum autem ad plebem acceſſiſſet Ariſtag.

b Expugnarique facilè poſſent.

b Eſſe videtur mult. decip.q.vn.ſi Cleom. quidem Lacedæmonium ſolum fall.

» atque vicum per ſeſe incolentes: ad quos vt peruenit nuntius, ita verba fecit, Viri
» Pæones,miſit me Ariſtagoras Mileti tyrannus [c] ad oſtendendam vobis(ſi obtemperare velitis) ſalutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, [d] eadémque vobis præſtat facultatem ſalutis parandæ ad patriam veſtram: per vos quidem, vſque
» ad mare,deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam ſanè voluptatem acceperunt: ſumptiſque liberis atque vxoribus, ad mare fuga ſe proripuerunt: nonnullis eorum præ metu [e] illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium tranſmiſere. quò poſtquam applicuere, eorum veſtigia inſequutus adfuit ingens equitatus Perſarum: & quia eos aſſequi non potuit, miſit in Chium ad illos vt eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chiis ſunt in Leſbum tranſportati, mox à Leſbiis in Doriſcum,vnde terreſtri itinere ſe in Pæoniam receperunt. Poſt hæc ad Ariſtagoram Athenienſes viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinque triremes Eretriorum,qui non Athenienſium gratia commilitium pręſtabant, ſed debitam ipſis Mileſiis gratiam reddebant. Nam Mileſii aliquando [f] pro Eretriis in bello Chalcidenſi præſtiterant,quum Samii contra Eretrios atq; Mileſios Chalcidẽſibus opem tuliſſent. Ariſtagoras,vbi iſti atque alii ſocii adfuere, expeditionem fecit aduerſus Sardis, non tamen ipſe proficiſcens, ſed Mileti remanens, præfectis aliis ducibus Mileſiorum,fratre ſuo Charopino,& cæterorũ ciuium Hermophanto. Hac claſſe Iones vbi peruenere Epheſum, relictis nauibus apud Coreſum,quod eſt agri Epheſii,ipſi cum ingenti manu,ſumptis viæ ducibus Epheſiis, ad ſuperiora tendebant, ſecundum flumen Cayſtrum tenentes iter. Illinc ſuperato Tmolo Sardis adueniunt,eáſque, [g] occurrente nemine,capiunt, omniáq; eius vrbis loca,præter arcem, quam Artaphernes ipſe tutabatur, habens non exiguas virorum copias: [h] quæ res fuit impedimento quominus qui ingreſſi erant vrbem,diriperent. Erant Sardibus domus pleræque arundinaceæ:quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. harum vnam quidam è militibus quum incendiſſet,

c Salutare conſilium vobis daturum.

d Vobiſque iam licet incolumes in patriam reuerti: vobis quidẽ ad mare vſque: quod autẽ à mari eſt, nobis curæ erit. Q. d. *Veſtrum eſt operam dare ut ad mare nos recipiatis, eò quum ueneritis, quod iter tenere debeatis, curæ nobis erit.*

e Illic remanentibus.

f Eretrios in bello aduerſus Chalcidenſes adiuuerant.

g Repugnante nemine.

h Ne autem vrbẽ hanc à ſe captam diriperent hoc obſtitit: *quod ſequitur uidelicet. at Valla iunxit præcedentibus hæc, τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι, &c.*

repentè ignis è domo in domum elapsus totam vrbem absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunque in vrbe erant, vndique circumuenti, ex vrbe in forum cõfluũt, & ad amnẽ Pactolum, qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, dein de flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum con globati Lydi pariter & Persæ sese defen dere adigebantur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atque illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnà templum Cybeles indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc verò ad ferendam Lydis opem conuenerũt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem via insequuti, comperiunt Ephesi: congressique cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multósque occidunt, & in his cum alios illustres viros, tum EValcidem Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nũtios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam ista aduersus Darium egerant, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontúmque inuecti, Byzantium ac cæteras circà vrbes in suam potestatem redegerũt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli societatem asciuerunt. nam Caunus, quæ prius societatem facere recusauerat vbi Sardis conflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit: Cyprii quoque omnes vltrò, exceptis Amathusiis, accesserunt. Defecerunt autẽ Cyprii à Medis in hunc modum: Erat Onesilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Chersis filius, Siromi nepos, EVelthontis pronepos. hic vir, quum sæpenumero antea Gorgum solicitasset ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellasse, vehementius vrgere hominem institit. In quo quia nihil proficiebat, obseruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vnà cum suis [a] militibus, eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Onesilus omnibus Cypriis vt rebellarent suadebat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare abnuentes obsidione circumdedit. Dum hic Amathuntem obsidet, Darius, vt ei nuntiatum est Sardis captas incensásque ab Atheniensibus atque Ionibus, & huius comparandæ classis atque rei contexendæ fuisse authorem Aristagoram Milesium, fertur, [b] quumprimum hæc audiuit, dixisse Iones nihil fecisse: probè sciens non fuisse illos præ contemptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quínam essent Athenienses. Id quum audisset, tum arcum poposcisse, eóque sumpto, sagittam quam imposuerat, in cælum excussisse: & ea in aerem excussa, dixisse, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienses vlciscar. Atque hæc loquutus, cuidam famulorum præcepisse vt sibi semper apposita cœna, ter diceret, Here, memento Atheniensium. Et quum hoc præcepisset, accito ad suum conspectum Histiæo Milesio, [c] quem ipse diu distinuerat, ita eum fuisse alloquutus, Audio Histiæe procuratorem tuum, cui tu Miletum demandasti, nouas aduersum me res esse molitum. viris enim ex altera continente persuasit vt Iones sequerentur, (qui mihi commissorũ pœnas dabunt) eósque induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videtur hæc tibi bene habere? quorum quídnam sine tuis cõsiliis actũ est? Proinde vide ne rursus teipsum in culpam induas. Ad hæc Histiæus, Quódnam, inquit, rex protulisti verbum? méne cõsulere rem quæ tibi sit quippiam siue multum siue parum molestiæ allatura? Quid mihi quærens ista facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adsunt quæ tibi? quem tu omnium consiliorũ tuorum cõmunione dignaris? Quòd si istud quod ais egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo cõsilio. [d] Principio rationẽ istã non admitto, Milesios ac meum procuratorẽ quippiam rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum: siquid tamen huiusmodi faciunt, & tu id quod est audisti, rex, intellige quid rei egeris quòd me à mari ablegandum putasti. nam Iones id agere aggressi sunt postquam ego ex ipsorum conspectu sum amotus, cuius aggrediendi iampridem libidine tenebantur: quòd si ego in Ionia fuissem, nulla profectò se ciuitas cõmouisset. Proinde nunc properè dimitte me vt in Ioniam contendam, illic omnia negotia tibi in integrum restituturus, & hunc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam potestatem redacturus. Hæc, quũ ex animi tui sentẽtia cõfecero, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc vestem, qua indutus in Ioniam

a Legit στρατιώτῃσι pro σαλαμινίοισι.

b Vbi hæc audiuit, Iones cõtempsisse, *vel nihili fecisse*, quippe qui non impunitam illorum fore rebellionẽ sciret. deinde interr.

c Quem à longo iam tempore detinebat. *Vel, retinebat.*

d Sed ego prorsus fidem his verbis abrogo, Milesf.

" Ioniam deſcendam, quàm Sardiniam inſulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Histiæus fallendi gratia dicebat. quibus perſuaſus Darius, hominem dimiſit, præcipiens vt poſteaquam ea quæ ſpoponderat prꝑſtitiſſet, ad ſe Suſa reuerteretur. Dum nuntius de Sardibus ad regem venit, Dariúſque illam rem arcu fecit, & Hiſtiæum eſt alloquutus, Hiſtiæúſque ab eo dimiſſus ad mare ſe contulit, hoc interea omni tempore hæc geſta ſunt: Oneſilo Salaminio Amathuſios obſidenti nuntius affertur [a] Artybium virum inter Perſas eximium cum magna vi Perſarum curſum tenere in Cyprum. Quo accepto, Oneſilus legatos paſſim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum magna claſſe ad eum ſe contulerunt. Et quum Cyprum tenuiſſent, Perſæ nauibus è Cilicia traiecerunt, terreſtríque itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus claſſe circumeuntibus promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea facientibus, Cyprii tyranni cōuocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprii optionem damus cum vtris dimicare velitis, cum Perſis, an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cum Perſis acie confligere, iam tempus eſt è nauibus egrediendi, & in acie ſtandi, vt nos veſtras ingreſſi naues, cum Phœnicibus dimicemus: ſin cum Phœnicibus fortunā tentare mauultis, facite. quoniam alterutrum opus eſt eligatis, vt quantum in nobis ſitum eſt, Ionia atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones, Commune, inquiunt, Ioniæ concilium nos miſit ad mare tutandum, non ad naues tradendas, quò ipſi cum Perſis in terra confligeremus. [b] Itaque vbicunque quidē collocabimur, vt operam nauemus enitemur: vos verò debetis, qualia ab imperātibus Medis paſſi eſtis reminiſcentes, viros egregios vos oſtēdere. Hæc Iones reſponderūt. Poſt hæc Perſis in cāpum Salaminiū tendētibus, Cyprii reges aduerſus alios hoſtes conſtituerūt alios Cyprios: aduerſus Perſas, optimū quenq; Salaminiorū ac Solienſiū. aduerſus Artybiū Perſarū ducē Oneſilus vltro cōſtitit. Inſidebat Artybius equo in armatū erigere ſe docto. Quod audiēs Oneſilus, ad ſatellitē ſuum (erat enim ei ſatelles ſanè quàm peritus rei bellicæ, & alioqui [c] ſolertiæ plenus.) Audio, inquit, Artybii equū edoctum ſe erigere, & pedibus ſimul atq; ore [d] eum in quē agitur, perficere: proinde tu properè inita ratione dicito vtrū malis obſeruare, equúmne tibi feriēdū, an ipſum Artybiū. Ad quē ſeruus ſuus, Ego verò, inquit, rex, paratus ſum & vtrūq; & alterutrū, & omnino quicquid imperaueris, facere. promā tamē quod rebus tuis eſſe cōducibilius ſentiam, regē ac ducē oportere cum rege ac duce certare. ſiue enim talē occidas, decori tibi fore: ſiue (quod ſecundum eſt) à tali occidaris, (quod abſit) dimidium mali eſſe. nos verò famulos cū famulis hoſtiū debere confligere. Nā quod ad equum attinet, non eſt cauſa cur eius artificium extimeſcas. recipio enim tibi eū poſthac aduerſus neminem ſe erectūrū. Hæc illo loquuto, mox exercitus conflixere terreſtres naualéſq;. & claſſe quidē Iones eo die ſtrenuè pugnātes ſuperauere Phœnices: Samiorū tamē præcipua virtus extitit. In terra aūt, vbi cōcurſum eſt, dū acies dimicant, circa imperatores hoc actū eſt: Vbi Artybius equo cui inſidebat in Oneſilū inuectus eſt, Oneſilus (vti cōuenerat cum ſatellite) ipſe inuadētē Artybium ferit, eius ſatelles ſublatos equi pedes in Oneſili ſcutum eos iactātis, *falce percutiēs* abſcidit. quo ictu Artybius Perſarū imperator illic vnà cum equo corruit. Cæteris autē pugnādo occupatis, Steſenor Curii tyrannus, non parū circa ſe copiarū habēs, prodidit ſocios Curiēſes. (hi Argiuorum coloni dicūtur eſſe.) Poſt horū proditionē, ſtatim Salaminii, qui curribus vehebātur, idem fecere. quo ex facto Perſꝑ Cypriis ſuperiores extitere. Horum acie in fugam verſa, cum alii multi occubuere, tū verò Oneſilus Cherſis filius, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorum rex Ariſtocyprus Philocypri filius, eius, inquam, Philocypri quem Solon Atheniēſis Cyprum profectus inter tyrānos maximè verſibus celebrauit. Oneſili caput Amathuſii, quoniam ipſos obſederat, exciſum in oppidum retulerunt, ac ſupra portas ſuſpenderunt. Quod ſuſpenſum quum iam exinanitum eſſet, ingreſſum apum examen fauo referſit. ea de re oraculum Amathuſiis (nam oraculum cōſuluere) redditum eſt vt depoſitum caput humarēt, Oneſilóque quotannis tanquā heroi ſacrificarēt. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathuſii ad meam vſque memoriā faciebāt. Iones, & alii qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Oneſili perditas, & cæteras Cypriorū vrbes obſeſſas præter Salaminē, eam autē Gorgo priſtino regi Salaminios reſtituiſſe, in Ioniam redire maturauerunt. Ciuitatum autē Cypriarū diutiſſimè obſidionem Soli pertulit, ſed eam Perſæ quinto menſe quàm obſidere cœperunt, circumſuffoſſo muro expugnauerunt. Ita Cyprii, quum annum liberi fuiſſent, denuò in ſeruitutem ſunt redacti. At Dauriſes, qui filiam Darii in matrimo-

a Artybium Perſam cum numeroſa manu Perſica, Cyprum aduentare. *Ad uerbum, Expectari in Cyprum. Id eſt, Eius in Cyprum aduentum expectari. Valla autem hîc* προσδόκιμον *cum* δόκιμον *confudit.*

b Nos itaque vbi collocati ſumus, vt oper. *Vel, In munere quod nobis iniunctam eſt.*

c Audaciæ plenus. *Vel, Animoſus. Vel, Magnos ſpiritus gerens. Sed rectiꝰ* λήματος *quàm* λήμματος.

d Eum in quem impetum faciat, interficere. *Vel, Eum in quem feratur, aut inſurgat, conficere. quod melius reſpondet uerbo* κατεργάζεσθαι.

nium habebat, Hymeésque & Otanes, atque alii Persarum duces, & ipsi filias Darii in matrimonio habentes, persequuti eos Iones qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postquam in naues repulerũt prælio victos, dehinc inter se partiti sunt vrbes quas expugnarant. Daurises quidem conuersus ad vrbes in Hellesponto sitas, cepit Dardanon, cepit Abydum & Percotem, Lampsacum & Pæson, singulas diebus singulis. Cui à Pæso ad vrbem Parion contendenti nũtius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defecisse. igitur conuerso itinere ex Hellesponto aduersus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduentu certiores facti Carii, ad columnas quæ albæ dicuntur, cõueniunt, atque ad amnem Marsyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Cariis, multæ sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omnium, meo iudicio, à [a] Pixodora Mausoli filio, viro Cindyensi, qui Syennesis Cilicum regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententia dicebatur vt transmisso Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demũ cum hoste congrederentur, vt sublata spe retrò fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderētur [a a] meliores quàm natura essent. Verùm hæc sententia non peruicit, sed illa, vt Persis potius à tergo Mæander esset, vt si Persæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes, abire non possent. Post hæc quum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super amnem Marsyam Cares prælium conseruere cum Persis acre atq; diuturnum: ad postremum præ multitudine hostium terga vertunt. Quo in prælio, Persarum cecidere duo millia, Carum decem millia. ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum atque sacrum lucum platanorum. Soli autem ex iis quos nouimus, Cares sunt qui Ioui militari hostias offerant. Huc Cares quum se recepissent, de salute consultabant, vtrum sese Persis dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio venere Milesii cum sociis. Ibi Cares immutata priori voluntate, rursus ad bellum instaurandum animantur, & cum inuadētibus Persis concurrunt: & quum diutius quàm prius dimicatum esset, fugantur, multis cæsis, Milesiorum præcipué. Post acceptam calamitatem hanc Cares copiis reparatis [b] repugnauerunt. Audiētes enim vrbes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in via quæ in Mylassa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio viro Mylassensi. In eas insidias Persæ noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnon Myrse Gygis filio. Hunc in modum interiere hi Persæ. Hymees autem (qui & ipse erat ex insequentibus Iones qui aduersus Sardis militauerant) ad Propontidem conuersus cepit Cion Mysiam. Hac expugnata, audiens Daurisem relictoHellesponto tendere aduersus Cariam, omissa Propontide, in Hellespontum duxit exercitum, cepítque AEoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit item Gergithas [c] qui à priscis Teucris relicti fuerant. Et ipse quidem Hymees, quũ has gentes cepisset, morbo decessit Troade: & hic quidem ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinémque AEolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex AEolia verò Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius, vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbasset Ioniam, & magna negotia confudisset. Itaque cernens hæc, vbi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatísque suæ factionis hominibus, [d] consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percõtabatur. Verùm Hecatæus Hegesandri filius, [e] vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducēdā: sed, si Mileto eiicerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atque illic quiescendũ: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sentētia præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata [f] Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipse sumptis secum omnibus voluntariis in Thraciam nauigauit, regionémque obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum vrbem obsidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus est.

a Pixodaro.

a a Fortiores. *Vel, magis strenui.*

b *Pro, Pugnam instaurarant. Vel, Denuo pugnarunt.*

c Qui ex priscis T. rel. fuerant. *Vel, remanserant.*

d *Cum eis* deliberabat, satius esse dicens perfugium aliquod se habere, si fortè Mileto expellerētur. ánne igitur se coloniã in Sard. an in Myrc. Edonorũ ducere oporteret, quã Hist. *Vbi autē Valla sua illa septentrionalia loca inuenerit non uideo, nisi ex* ὑπάρχον *fecerit* ὑπάρκτιον.

e Historicus.

f *Mirum si Valla ita scriptum reliquit, ut Miletus uiri illius sit nomē, quũ in nostris exempl. sit duntaxat Pythagoræ.*

HERODOTI HALICARNASSEI hiſtoriarum liber ſextus, qui inſcribitur Erato.

ARISTAGORAS quidē Ionicæ rebellionis author ita oppetiit. Hiſtiæus autē Mileti tyrānus,[a] à Dario cōmeatum adeptus, Sardis venit. eò quū veniſſet è Suſis, interrogat[9] eſt ab Artapherne Sardiū præfecto, quídnā ei videretur Iones ad rebellandum induxiſſe: & quū negaret ſe id ſcire, quinimò mirari quod actū eſſet, tanquam eius rei prorſus ignarus, [b] Artaphernes, qui eum fuiſſe artificē cōperiſſet, id ipſum intués, inquit, Hiſtiæe, ſic res hæc ſe habet, Hūc calceum tu quidem conſuiſti, Ariſtagoras autem ſibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinés dixit: quē Hiſtiæus tanquam rei gnarū veritus, prima ſtatim nocte fuga ſe ad mare proripuit, regem Darium fruſtratus, cui Sardiniam inſulam maximam in illius poteſtatem redacturum ſe pollicitus, ſubiit primas partes Ionici belli aduerſus Darium gerendi. Is quum in Chium tranſmiſiſſet, à Chiis in vincula coniectus eſt, [c] exploratum habētibus eum à Dario illuc iſſe ad res nouas moliendas: ſed vbi omnem cognouere rationem, quòd regi hoſtis eſſet, hominem ſoluerunt. Ibi interrogatus Hiſtiæus ab Ionibus cur ita promptè Ariſtagoræ vt à rege deficeret [d] delegaſſet, & tanta clade Iones affeciſſet, [e] non dixit cauſam penes illos meritò fuiſſe, ſed regem Darium cōſtituiſſe, Phœnices è ſedibus ſuis amotos in Ioniam transferre, & Iones in Phœnicen, & hac cauſa literas ea de re ſe miſiſſe. *Quib⁹ uerbis*, [f] quū nihil omnino rex cōſtituiſſet, ipſe Iones terrefaciebat. Poſt hæc ad Perſas qui Sardibus erant, literas dat, tanquā ſecum antea de rebellione colloquutos: quas literas fecit per nuntium quēdam Hermippum Atarniteū. Eas Hermippus non iis ad quos dabātur reddidit, ſed Artapherni Ille, omnibus quæ agebātur cognitis, iubet Hermippū & eas reddere quibus Hiſtiæus mittebat, & quæ viciſſim à Perſis ad Hiſtiæū reſponderentur, ſibi dare. Ita rebus palàm factis, Artaphernes de multis Perſarum ſupplicium ſumpſit. Et Sardibus quidem tumultus extitit: Hiſtiæus autem hac ſpe lapſus, exoratis Chiis, Miletum reductus eſt. Sed Mileſii, libenter etiam Ariſtagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendū, vtpote guſtata libertate. [g] Hiſtiæus ſub noctem conatus introire Miletum, à quodam Mileſio in femore vulneratus eſt. Ita reiectus à patria ſua, rurſus ſe recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas ſibi naues inducere nō poterat, traiecit Mitylenen: [h] Leſbiiſq; vt ſibi traderent naues perſuaſis, octo illorum triremibus armatis Byzantiū remigauit. Ibique ſubſidens, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorū qui ſe paratos obſequi ſibi aſſentiebātur. Hiſtiæo & Mitylenæis hæc agētibus, aduerſus ipſam Miletum ingés exercitus hoſtium claſſiarius pariter & terreſtris [i] in expedito erat. Duces enim Perſarum coactis in vnum copiis cuncti in eam contendebant, minoris cætera oppida faciétes. Inter claſſiarios promptiſſimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprii recens ſubacti, & Cilices, & AEgyptii. Hos aduerſus Miletum & cæteram Ioniam venturos quum accepiſſent Iones, miſerunt ſuos quique primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, viſum nullas debere terreſtres copias aduerſus Perſas cōtrahi, [k] ſed Mileſios mœnia per ſeipſos pro viribus tutari, cæteros claſſem inſtruere nulla naui prætermiſſa. Inſtructáque claſſe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædam eſt inſula, vrbi Mileſiorum obiacens. Poſt hæc impletis nauibus Iones præſtò fuerunt, comitantibus AEolibus [l] qui incolunt Leſbum: atque ita aciem inſtruxerunt: Cornu quod erat auroram verſus, ipſi Mileſii cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenſes erant, duodecim cum nauibus: Miuſii cum tribus nauibus. His contigui Teii, decem & ſeptē cū nauibus: Chii cum centum. Vltra hos locati erant Erythræi & Phocenſes: Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocenſes verò cum tribus. Phocenſibus adhærebant Leſbii cum nauibus ſeptuaginta. Vltimo in loco erant Samii cum ſexaginta nauibus, tenentes cornu occaſum verſus. In ſumma, omnium numerus, trecentæ ſexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ verò, numero ſexcentæ: quæ vbi & ipſæ in agrum Mileſium venere, omníſque

a A Dario dimiſſus.

b Artaphernes illum aſtutè reſpondere videns, dixit, vt qui veram defectionis cauſam compertā haberet.

c Iudicantibus. *Vel, Exiſtimantibus.*

d Per literas, *uel per nuntios* ſuaſiſſet, *aut imperaſſet.*

e Veram cauſam illis minimè expoſuit.

f Quum rex hæc *facere* minimè deliberaſſet.

g Atque adeo Hiſtiæus ſub n

h Quúmque Leſbiis vt ſibi naues darēt perſuaſiſſet, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantium nauigarunt. Ibique ſubſidentes nauigia q.e.P. pr. intercipiebant, præterquam eorum qui ſe Hiſtiæo paratos obſequi dicebant.

i Expectabatur.

k Sed è mœnibus Mileſios hoſtium impetū pro viribus propulſare: claſſem autē inſtruere, &c.

l Quicunque agrū AEolicum incolunt.

ei peditatus adfuit, tum verò duces Persarum, audita multitudine nauium, iādudum extimuerunt ne illos superare, néve Miletum, nisi mari potiti essent, capere non possent, simúlque ob id apud Darium adirent periculum pœnæ subeūdæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrannis, qui ab Aristagora Milesio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduersus Miletum militabant, horum quicunque aderant conuocatis, ita verba fecerunt, Viri Iones, [a] qui vestrûm de domo regia bene meritus est, nunc appareat. Suos enim populares quisque vestrûm conetur abducere à reliquis sociis, eliciendo illos hac promissione, nihil eos, quòd rebellarint, molestiæ sensuros, nullas eorum vel sacras vel priuatas ædes incensum iri, nihil violentius quàm antea passuros: sinminus ista facere sed omnino decernere prælio voluerint, hęc eis damna dicite euentura, quæ certè euenient: ipsos prælio victos in seruitutem rapiendos, liberos eorum à nobis castrandos, virgines in Bactra asportandas, terram aliis tradendam. Hæc loquutis Persarum ducibus, Ionum tyranni sub noctem ad suos quisque populares denuntiatum miserunt. Iones ad quos ii nuntii peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad proditionem faciendam inducere, sibi quisque soli illa à Persis denuntiari existimantes. Hoc, simulatque Miletum Persæ applicuere, gestum est. Mox quum ad Ladam Iones coacti essent, conciliáque haberentur, & aliæ ab aliis sententiæ dicerentur, Dionysius Phocensis dux ita loquutus est, Quoniam in summo ancipiti res nostræ sunt, viri Iones, vt aut liberi simus aut serui, & quidem tanquam fugitiui, si vultis deuitare calamitates, subeundus est vobis impræsentiarum labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis: sin autē ignaui fueritis, & ab ordine recesseritis, nullam vestri spem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed assentiamini mihi, & vosipsos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut non concursuros hostes, aut si concurrēt, multo inferiores futuros. His auditis, Iones sese Dionysio permisere. Ille classem assiduè in cornua producens, vt remiges exerceret, subinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos esse, & reliquum diei naues in ancoris stare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad septimum vsque diem obtemperantibus atque imperata facientibus. Post eum diem Iones, vtpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum sole afflictati, inter se dixere, Quo nos deorum offenso ista patimur? qui desipientes ac mente capti viro Phocensi superbo tres naues habenti, omni no nos permisimus, eúmque toleramus? quos ille sumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem passuri videntur. quibus satius est quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo seruitutem, [b] siqua futura est, expectare, quàm præsenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter se loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, sed tentoriis more militari in insula defixis, frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuntiū aperuerat AEaces Sylosontis filius, rogans vt à sociis deficerent, quū præsertim non fieri posse videretur vt regis potentiam superarent, ac probè scirent, si præsentem Darii classem superassent, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occasionem, vbi primùm viderunt Iones negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum atque priuatorum conseruationem. AEaces autem, cuius orationem admisere Samii, filius Sylosontis AEacis filii fuit, Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alii Ioniæ tyranni. Itaque posteaquam Phœnices nauigare aduersus Iones cœperunt, Ionésque & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius ventum est, præliúmque consertum, tunc quīnam Iones ignaui, quíue egregii fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reiicit culpam. Dicuntur tamen Samii, quemadmodum cum AEace composuerant, sublatis velis ex acie excessisse, Samúmque abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt dimicarúntque, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit vt ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum virorum, in lapide scriberentur: extátque is lapis adhuc in foro. Lesbii videntes Samios qui iuxtà erant fugam capessere, idem fecere quod Samii. [c] Quum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chii præcipuè circumuenti sunt, & quia nolebant perfidè agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superius dictum est) centum naues quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse pro-

[a] Nunc extent alicuius vestrûm in regiam domum beneficia.

[b] Quantacūque futura est.

[c] Quin & Ionum bona pars idem faciebat. Inter eos verò qui in pugna perstiterūt, Chii asperrimè tractati fuerunt, quippe qui egregia facinora ederēt, nullúmque laborem detrectarēt. Qui (vt sup.

ditores,tamen iniquè se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cũ paucis sociis discursando dimicauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in terram suam perfugerunt. Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chii insequẽte hoste ad Mycalem fugientes, impactis terrę nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad vrbem cõtenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierent. quos armatos Ephesii ingressos agrum suum videntes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tendere, vniuersi ad vim arcendam procurrerunt, Chiósque interemerunt: & hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquam res Ionum accisas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, (probè sciens eum cũ cætera Ionia direptum iri) sed vt erat, rectà contendit in Phœnicen: vbi nauibus onerariis spoliatis, raptáque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persæ, victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossísque muris, & omni genere tormẽtorum admoto, eam[a] ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argiuos tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

[a] Funditus euerterunt.

" Tunc quoque commentrix operum Milete malorum,
" Permultis cœna & præstantia munera fies,
" Crinitísque pedes tua pluribus abluet vxor:
" Nostri erit ast aliis delubri cura gemellis.

Hæc tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, vxores ac liberi in prædam cesserunt, templúmque quod erat in geminis, & delubrum, iuxta oraculum deflagrarunt. Pecuniarum autem quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesii conseruati à cæde, dehinc Susa perducti sunt. quos rex Darius nulla alia pœna afficiens, collocauit in vrbe Ampa ad mare quod rubrum vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. [b] Hæc Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidron incolebãt. nam Sybari à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesii qui puberes erant capita derasẽrunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipuè mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se permolestè tulisse cum aliis multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho docente fabulam quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quòd domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto nequis postea ea fabula vteretur. Et Miletus quidem Milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebant, adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito secundum pugnã naualem consilio, visum sit, priusquam eò tyrannus AEaces veniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis seruirent & AEaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nuntiis, solicitabant Iones ad Pulchrum littus, cupientes illic vrbem Ionum condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidem est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitantibus, soli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Milesiis eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iámque appulsis Locros epizephyrios, hoc rei contigit, vt interea Zanclæi vnà cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idque quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zanclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse vt Pulchrum littus, ad quod nauigabant, valere finerent, & Zanclam occuparent viris desertam. Samii persuasi Zanclam occuparunt. Id Zãclæi quum audissent, vrbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis desertori, & fratri eius Pythogeni vincula indidit, eósque in oppidum Inycum relegauit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus publicè

[b] Milesiis autem in hunc modũ à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laon & Scidron incolebãt, gratiam parem non rependerunt. Siquidem Sybari olim à Crotoniatis capta Milesii omnes puberes capita rasitare instituerunt, ingẽtémque luctũ præferre ob calamitatem Sybaritarum. Duæ enim illæ ciuitates omniũ quas nouimus maximè inter se hospitio coniũctæ fuerunt. Non sic autem Athenienses vt Sybaritæ: qui quum manifesta alioquin indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dedissent, insuper Phrynicho tragœdiam de Mileto capta scribente per scenicósque edente, quũ theatrum ipsum in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis authorem mille drachmis mulctarũt, tanquam proprias eorum calamitates cõmemorasset. *Ita Bud. hunc locum interpret.*

loquutus fuerat) dato & accepto iureiurādo, prodidit, pacta mercede vt [a] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, item omnia quæ in agris essent: quanquam plerosque Zanclæorum titulo captiuorum in vinculis habebat, [b] quorum summos quosque trecentos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerunt. Cæterùm Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascēditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum virorum omnium censuit qui è Græcia ad se ascendissent. nam quum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac [c] beatus apud Persas excessit è vita. Samii itaque Medis liberati, Zanclam vrbem pulcherrimā nullo negotio adepti sunt. Cæterùm post nauale prælium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis AEacem Sylosontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neq; vrbs neque templa incenderentur, quòd in pugna nauali à sociis defecisset. Statim expugnata Mileto Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se vltrò dedētibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita gesta sunt. Histiæo autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuntius de rebus ad Miletum gestis. itaque negotiis ad Hellespontum pertinentibus Bisaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chii quem vocant Concaua regionis, quòd ab eius præsidio non reciperetur, congressus, permultos eorum interfecit: simúlque cæteros Chios, vtpote ex pugna nauali malè affectos, subegit, quodam ex eorum oppidulo cum Lesbiis progrediens. Sed videlicet quoties ingentes sunt euēturæ calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis prænūtiari. etenim Chiis ante hanc cladem ingentia signa contigerant: vnum, quòd ex choro centum iuuenū quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonagintaocto pestilentia absumptis: alterum, quòd sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita vt ex centumviginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem naualis pugnæ Histiæus cum Lesbiis, qui [d] Chios iam exhaustos facilè ad excidium deduxit. Histiæus autē illinc cum multa Ionum & AEolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti quum esset nuntiatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copiis: & illinc, [e] quòd copias suas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumentandi gratia tam illinc, quàm ex agro Caico qui erat Mysorum. Erat in his locis fortè Harpagus, vir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histiæo egresso in terram, certamine cōmisso, & ipsum Histiæum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hunc autē in modum captus est Histiæus: Dum Græci cū Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarniditis, ac diu perstarent, mox equitatus emissus in Græcos impetum dedit. quo ex facto versis in fugam Græcis, Histiæus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quādam vitæ cupiditatem captus est: qui vt fugiens capiebatur à quodam Persa, vtque ab eodē erat transfodiendus, sese Milesiū Histiæū esse, lingua Persica vtens indicauit. Quem opinor, si seruatus ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, [f] remissa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, néue fuga elapsus apud regem magnus rursus existeret, Artaphernes Sardium prætor & Harpagus qui ceperat eū, Sardis perductum, in crucem sustulerunt, *tamen truncum. nam* caput sale conditum Susa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quòd hominem viuum in conspectum suum non adduxissent, iussit Histiæi caput eos elotum atq; obuolutum sepelire, tanquā viri de ipso ac de Persis bene meriti. Ita res Histiæi se habuerunt. Persarū autē nauticæ copiæ circa Miletum hybernātes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbum, Tenedum: quarum insularum vt quāque capiebant, [g] euerriculabāt. Euerriculant autē hunc in modū: [h] Viri manū mutuò tangentes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt: post hæc omnem insulā peragrāt, venando homines. Ceperunt quoque in continente vrbes Iades eadem ratione, præterquā quòd non euerriculabant homines. neq; enim poterāt. Hîc autē nō falsò cesserunt ea quæ duces Persarū minati sunt Ionibus, quum ex aduerso castra haberent. nam posteaquam potiti sunt vrbibus, formosissimos quosque puerorū seligentes castrauerūt,

a Dimidium totius supellectilis & mancipiorum quæ in vrbe essent, ipse hab.

b Ex quibus Zanclæis trecētos qui primores inter suos erāt.

c Prædiues.

d Chios iam malis confectos facilè subegit.

e Quòd eius copiæ sibi metuerent.

f Sed Darium culpam ei fuisse remissurum.

g Tanquam in sagenam includebant.

h Vir manu viri prehensa. *i. Prehensis mutuò manibus. Gall. se prenans tous par la main.*

exectis testibus facientes eunuchos: virginésque forma præstantissimas ad regē trāsportarunt: & super hæc, vrbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertiò Iones sunt in seruitutem redacti, primùm à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad læuam sunt in Hellespontū nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentē. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciam, & Selymbria & Byzantium. Quorum Byzantii, & qui vlteriori in littore sunt Chalcedonii, ne expectauerunt quidē aduentū Phœniciæ classis. sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini pōti recesserūt, ibique vrbē Mesambriā condiderunt. at Phœnices his vrbibus quas cōmemoraui incensis, ad Proecōnesum & Artacen se conuertunt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri cæteras vrbes quas superiore accessu non euerterant. nam Cyzicū ab initio ne accesserant quidem, quòd ipsi Cyziceni, iam ante aduentum hūc classis Phœnicum sub rege erant, quum se OEbari filio Megabyzi qui Dascylii præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi vrbes (præter Cardiam) Phœnices subegerunt: quarum vsque ad id tempus tyrānus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperii author fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Chersonesum hanc tenebāt, quum ab Absinthiis bello vexarentur, reges suos, vt de bello consulerent, Delphos miserunt. quibus Pythia respondit vt coloniæ in suam terram deducendæ eum authorem asciscerent qui primus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram viam ingressi, per Phocenses atque Bœotios iter fecerūt. à quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius è familia [a] Tethrippotrophi, [b] ab AEaco & AEgina oriundus, nuper familia facta Atheniensi, cuius author extitit Philæus AEaci filius. Miltiades hic, vt sedebat in domus suæ vestibulo, cernens Doloncos prætereuntes, non illius loci vestem gerentes, neque tela, homines inclamauit: accedentibúsque obtulit domicilium & hospitum congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precésque addiderunt vt deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, confestim persuasus est, vt qui pertæsus imperium Pisistrati cuperet illinc emigrare: protinúsque Delphos se contulit oraculum consulturus nunquid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubēte Pythia, ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacā palmam reportauerat) vnà cum Doloncis nauigauit, assumptis Atheniēsium volūtariis quibusque ad expeditionē ineundam: & vbi locum illum tenuit, ab iis qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Chersonesi isthmum, *id est breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præsepsit, ne ab Absinthiis regionem incursantibus infestari posset. sunt autem isthmi sex ac triginta stadia. ab hoc autem isthmo introrsus, omnis Chersonesus quadringentorum viginti stadiorum est longitudinis. Miltiades igitur, intersepus faucibus Chersonesi, atque hoc modo Absinthiis cohibitis, primis cæterorum Lampsacenis intulit bellum: illi dispositis insidiis eum viuum cepere. Ea re Crœsus Lydus audita (erat autem Crœso Miltiades charus) per nuntios Lampsacenis præcepit vt hominem missum facerent: alioqui se illos in morem pini extriturum comminatus est. [c] Hac oratione nutantibus Lampsacenis, quid sibi vellet quod Crœsus minabatur se illos in morem pini extriturum, vix tandem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud esset exposuit, inquiens pinum ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam sobolem remittat, sed prorsus emoriatur. Eapropter veriti Crœsum Lampsaceni, solutum Miltiadem remiserunt. Ita Miltiades ob Crœsum euasit: qui postea sine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Stesagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Cui defuncto Chersonitæ vt mos est conditori vrbis, sacrificant, certaménque equestre ac gymnicum statuto tempore celebrant, in quo nulli Lampsacenorum certare permittitur. Durante autem cum Lampsacenis bello, contigit vt Stesagoras quoque liberis orbus decederet, apud curiam percussus securi in capite à quodam qui se transfugam verbis simulabat, sed re ipsa [d] quàm hostis erat atrocior. Stesagora hunc in modum defuncto, tum Pisistratidæ Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non sanè conscii mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades vt venit in Chersonesum, [e] domi sese continebat, in honorem videlicet Stesagoræ fratris. Quod quum audissent Cherso-

a *Vide quod paulo pòst dicit de palma quam hic quadrigario curriculo reportauerat.* ibi enim est ὀλύμπια ἀνῃρημένως τεθρίππῳ, *ut hîc* οἰκίης τεθριπποτρόφου. *quod (ut uerba sonāt) significat,* Ex *familia quadriuuges equos alente. uel, equos ad quadrigariū cursum.* Ex *quo uidetur uoluisse lectores splendorem opulentiámque domus colligere.*

b Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus, at propius repetita, Atheniensis, quum Philæus AEaci filius, ex hac familia prim' Atheniensis fuisset.

c *Hæc* Valla *non è suo addidit. nam in uulgatis quidem edit. desunt, in uet. autem codic. leguntur hæc uerba,* πλανωμένων δὲ Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι τό σφι ἀπείλησε ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν. *qui error ex repetitione eiusdem uerbi* ἐκτρίψειν *contigit, librarii oculis alterum transilientibus.*

d Hostis erat, & temerarius. *uel, & iræ præcipitis. Ad uerbum, Subferuidus.*

e *Suspectus est hic locus in uulgar. edit.* Gr. & ἐπιτιμέων *est potius* Vl*ciscens, quod hîc accipiēdū fuerit pro* Vl*tionem molient.*

nitæ, vndique ex omnibus ciuitatibus principes congregati ſunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi poſtquam venerunt illuc, in vincula coniecti ſunt, & Miltiades Cherſoneſum obtinuit,[a] conductis auxiliariis: filiámque Olori regis Thraciæ Hegeſipylam duxit vxorem. [b]Quem etſi nuper illuc profectum, tamen non mediocria ſed grauia ſanè negotia exceperunt. nam tertio quàm hæc geſta ſunt anno è Cherſoneſo profugit, non auſus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc vſque Cherſoneſum proceſſerant. Illis digreſſis eum rurſus Dolonci reduxere, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum eſſe quum audiſſet, quinque cum triremibus (quas præſentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, ſoluens ex vrbe Cardia. Qui dum per ſinum Nigrum tranſmiſſa Cherſoneſo curſum tenet, Phœnicum claſſe circumuentus, ipſe quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euaſit, quintam verò Phœnices inſequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracū regis, ſed ex alia muliere. Eum Phœnices quum Miltiadis filium eſſe cognouiſſent, ad regem perduxerunt, rati ſe magnam apud eū gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones ſententia ſuaſiſſet vt Iones Scythis rogantibus ſoluta rate domum abire, obtemperarēt. Oblato tamen ſibi Metiocho Darius tantum abeſt vt quicquam mali fecerit, vt permultis eum bonis affecerit. donauit enim domo, facultatibus, vxore etiam Perſide: ex qua liberi geniti ſunt qui inter Perſas cenſentur. Miltiades autem ex Imbro Athenas peruenit. [c] Neque hoc anno quicquam eſt à Perſis amplius in Ionas ſæuitum, ſed benignè ſanè cum eis actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præſes, accitis hoſtium nuntiis, adegit Iones ad pactiones inter ſe faciendas, [d] de tradendis mutuò iis qui iniurias intuliſſent: néve quid inuicem ferrēt aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per paraſangas (ita enim Perſæ tricena ſtadia appellant) regiones diuiſit: regionatimque vectigal inſtituit quod regi penderent: quod vectigal ab Artapherne inſtitutum, ad meam vſque ætatem qui illic fuere pependerunt, eadem penè qua prius conditione inſtitutum. Et hæc quidem illis pacata erant. Cæterùm ineunte ſtatim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobryæ filius, adhuc adoleſcens, & recens in matrimonium accepta Darii filia Artozoſtra, ad mare deſcendit, permagnas ducens peditum claſſiariorúmque copias. Qui cum exercitu poſtquam in Siciliam peruenit, ipſe conſcenſa naui cum claſſe abiit, aliis ducibus pedeſtres copias in Helleſpontum ducentibus. Poſteaquam autem prætervectus Aſiam in Ioniam peruenit Mardonius, miram hîc rem ego referam iis Græcis qui non aſſentiuntur Otanē inter ſeptem Perſas ſuaſiſſe potiorem eſſe Perſis ſtatum popularem, [e] abdicatis tyrannis. Mardonius ſtatum popularem in ciuitatibus conſtituit. his actis, in Helleſpontum ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias traiecit Helleſpontum, pérque Europam iter Eretriam verſus atque Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates [f] prætextus à Dario erant belli inferēdi: ſed in animo habebat quàm plurimas poſſet Græcarum ciuitatum ſubigere. Nam & claſſe Thaſios nec manum ex aduerſo leuantes ſubegit, & peditatu Macedones, vltra eos qui iam ſeruiebant, in ſeruitutem redegit. etenim quæ intra Macedones ſunt nationes, iam ſubactę erant. Hæc claſſis è Thaſo tranſmittens, ac terram legens, ad Acanthum vſque proceſſit: & ex Acantho ſoluens, dum Athon circumuertit, ventus aquilo vehemens atque admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruiſſe, nauiúmq; pleraſque [g] in Athon propulſas, ad trecentas afflixiſſe, vt ſupra viginti millia hominum interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natare neſcirent, partim quòd petris alliſi, (nam ſæuiſſimum circa Athon eſt mare) partim gelu abſumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum eſt. Mardonium autem cum pedeſtribus copiis in Macedonia ſtatiua habētem Thraces Brygi ſub noctem inuaſere, & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipſum Mardonium vulnerauerunt. Sed non tamen ſeruitutem Perſarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis deceſſit quàm illos in ſuam redegit poteſtatem. His ſubactis rurſus reduxit exercitum, tū ob eam quam aduerſus Brygos in exercitu terreſtri, tum ob maiorem quam in claſſe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugna turpiter geſta rediit in Aſiam. Inſequenti anno Darius ante omnia Thaſios à vicinis inſimulatos tanquam defectionem molientes, miſſo nuntio iuſſit diruere muros, & naues in Abdera tranſportare. nam Thaſii, vt qui ab Hiſtiæo Mileſio fuerant obſeſſi, & prouentus magnos habebāt, [h] pecunia multa vtebantur cum in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circundandis. Erat autē eis prouentus ex continēti

a Quingentos alens auxiliarios.

b Huic Cimonis filio Miltiadi, quū nuper in Cherſoneſū veniſſet, moleſtiæ maiores quàm antea contigerunt. tertio enim quàm hæc geſta ſunt anno, à Scythis fugat⁹ fuerat. nā quū Scythæ Nomades à rege Dario irritati, conferto agmine ad hanc Cherſoneſum vſq; progreſſi eſſent, illis inuadentibus obſiſtere nō auſus, è Cherſoneſo aufugit, donec poſt Scytharum diſceſſum, eū Dolonci reduxerunt. Hæc inquā tribus antè annis contigerant quàm iſta ei euenerunt. Túc enim quū Phœnices, &c. *Lego autem ex ueter. cod.* τῶν καταλαβόντων *pro* κατεχόντων *in priore loco, ut ſit* κατελάμβανεν ἄλλα τῶν καταλαβόντων πρ. χαλ. *id eſt,* κατεῖχεν ἄλλα, *eo ſenſu quo poſtea dicit* τῶν τότε μιν κατεχόντων. *Illud autem,* ἔφυγε Χερσόνησον, *fortaſſe interpret. Cherſoneſo exulabat, quòd uidelicet cum illis congredi auſus non eſſet. Cui interpretationi quadrat* κατήγαγον.

c Neque hoc anno vlla Perſis aduerſus Iones contentio extitit: imò magno Ioniū cōmodo factū hoc fuit, *quod ſequitur uidelicet.*

d Vt rationi iniuriarum mutuò reddēdæ obnoxii eſſent, vtque à mutuis direptionibus abſtinerent. *Vel,* Vt *iniurias mutuò perſequi ex iure poſſent.*

e Mardonius enim abdic. tyrannis, *uel, abrogato tyrānis imperio,* ſtatum pop.

f Prætextus expeditionis ipſis erant.

g In Athon propuliſſe, & ex nauibus qui dē trecētas, ex hominib⁹ ſupra viginti millia interiiſſe. Quum enim feris abūdantiſſimū ſit hoc mare quod circa Athon, *(id eſt, hæc maris pars quæ eſt circa Athon)* alii à feris rapti, alii petris alliſi, alii, quòd natare neſcirēt, nōnulli & frigore interibant. Et cum nautico q. ex.

h Pecuniā *quā ex illis magnis prouētib⁹ habebāt,* impēdebāt in cōping.

atque ex metallis. ex fossitia quidem metallorum aureorum materia, [a] septuaginta talentorum: ex Thasiis autem metallis minus, sed tamẽ ita frequenter, vt si Thasii forent immunes tributorum, fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, &, quando plurimum, trecenta. Quæ metalla ipse quoque inspexi, [b] & tamen longè admirabiliora fuere quæ Phœnices ii qui cum Thaso eam insulam condiderunt, inuenere: quæ insula ab hoc Thaso Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thasi Phœnicea metalla sunt inter locum qui vocatur AEnyrorum & Cœnyrorum sita: atque e regione Samothraciæ ingens mons indagando euersus est. Et hoc quidem huiuscemodi est. Thasii autem iubente Dario, & muros suos diruerunt & naues omnes in Abdera transportarunt. Post hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnaréne secum an sese dedere, tẽtandum ratus, legatos per Græciam alios aliò dimittit, regi terram & aquam petere iussos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias sibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & hippagogas, *id est naues quibus equi feruntur.* Dum hæc isti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perses præceperat petentibus, terrã multi in cõtinẽte populi dederũt: insulani quoque, cũ alii omnes, ad quos eadẽ petituri legati accessere, tũ verò AEginetæ. Qua de re cõtinuò Atheniẽses irritati sunt, quòd putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam AEginetas, vt vnà cum Persa aduersus Athenas militarent. Itaque libenter occasionem contra AEginetas amplexi, Spartam profecti illos insimulauerunt quòd ex eo quod fecerant Græciam prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarũ rex, AEginã transmisit, animo præcipuos eius rei authores comprehendendi. Conanti autẽ illos comprehendere cum alii AEginetæ intercessere, tum præcipuè Crius Polycriti filius, [c] negãs eum gauisurum siquẽ abduceret AEginetarum. nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum, sed ab Atheniensibus pecunia corruptum: alioqui cum altero rege venturum fuisse ad se comprehendẽdos. Hoc autem dicebat ex [d] epistola Demarati. Eum Cleomenes ab AEgina discedens interrogauit quod ei nomẽ esset. Ille respondit quòd erat Crios, *id est aries.* Cui Cleomenes, Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tanquam occursurus magno malo. Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarum, sed ex familia inferiore, quæ tamen alia nulla in re inferior erat, (ab eodẽ enim oriundi) quàm quòd familia EVrysthenis, quòd primigenius esset, nõnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonii, nulli poetarum assentientes, negant se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi, sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo pòst Aristodemi vxorẽ nomine [e] AEginam, (quam dicunt fuisse filiam AVtesionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Thersandri, qui fuit Polynicis filius) peperisse geminos: [f] eisque natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmonios autem qui tum erant, inito consilio creasse regem è pueris eum qui esset primigenius, vt lex iubebat. Sed nescientes vtrum puerorum eligerent, quum essent similes ac pares: id quum nequirent ipsi discernere, prius fuisse percontatos genitricem, eáque negante se dignoscere, sed dissimulante, quòd videlicet (vt credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc dubitantes Lacedæmonios misisse Delphos sciscitatũ quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse vt vtrunque puerorum regem ducerent, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirẽt, admonitos fuisse à quodam Messenio, nomine Panite, vt obseruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibarétque: quam si deprehenderent eodem semper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternando erraret, palàm fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & vt isti aliam rationem inirent. Ibique Spartiatas ex admonitu Messenii obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur, animaduertentésque illam præferentem alteri primigenium tum cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publicéque alendum curasse, imposito ei nomine EVrysthene: iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & itidẽ eorum posteros perseuerasse. Hæc soli Græcorum Lacedæmonii aiunt. At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Doriensium reges vsque ad Perseum Danaes à deo genitum, recenseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. iam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, vsque ad Perseum, nec altius repetii, quòd nullum Perseo cognomentum fuit

a Octoginta.

b Ex quibus admiratione digna erant eã potissimùm quæ Ph.

c *Id est, Negans eum impunè quẽquam AEginã abducturum.*

d Mandato.

e Argiuam.

f Aristodemum autem liberos hos intuitũ morbo decessisse.

mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaque à me rectam rationem sequente dictum rectè est vsque ad Perseum. A Danae verò Acrisii filia retrorsum patres eorum recensendo, constabit principes Doriensium [a] ex AEgypto oriũdos. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Vt autem à Persis fertur, Perseus ipse, quum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acrisii [b] recessere ad progeniem Persei nihil attinet: eósque (quemadmodum Græci aiunt) AEgyptios fuisse. Hæc de his hactenus. Quòd autem regnum Dorum, quum AEgyptii essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab aliis dictum est) omittemus: quę verò alii non attigerunt, eorum faciemus mentionem. [c] Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæmonii & Iouis cælestis: & ius belli in quamcunque libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeũdo postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adsint. [d] In egressibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica euisceratio fit, primi in cœna reges discumbant, & iis primis distribui incipiat vtrique eorum duplum omnium quàm cæteris conuiuis: [e] libaminaque immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calendis instantis mensis, singula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id est sex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. [f] Liceátque quibuscunque libeat ciuibus inniti, & vtrique binos eligere Pythios. (sunt autem Pythii qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quíque publicè cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est sextarii*: præsentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione à priuatis quoque inuitati ad cœnam honorentur. [g] Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eíne cui mater, an cui pater desponderat: nécnon de viis publicis: & siquis adoptiuum filium [h] facere velit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu qui constat ex duodetriginta senibus: si eò non accesserint, eorum maximè propinqui duo senatores ius regum obtineant, duos calculos ponendi, tertium pro seipsis. Viuentibus hæc regibus à republica Spartiatarum tribuuntur. ista, defunctis: Equites per vniuersam Laconicam obitum regis enuntiant: fœminæ per vrbem circumeuntes ollas pulsitant. quúmque hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. nam plerique barbarorum eodem ritu in mortibus regum vtuntur. Siquidem [i] posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosq; Spartiatarum, qui sunt numero vicinorum. Quorum & item seruorum atque ipsorũ Spartiatarũ posteaquam multa millia in vnum coacta sunt, promiscuè cum mulieribus frontes suas intrepidè pungunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicẽtes semper fuisse optimum. Qui verò regum in bello periit, eius simulachrum quum expressum, in toro bene strato efferunt. cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullúsque magistratuum consessus, sed luctus continens. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quòd defuncto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas item qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributum quod debebant remittit. Cum AEgyptiis etiam Lacedæmonii in hoc congruunt, quòd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatem aliis insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem autẽ tunc quum apud AEginam esset, communi Græciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, non tam AEginetis studens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab AEgina reuersus consultabat vt regno submoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnum obtinens, quum è duabus vxoribus liberos non susciperet, & in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit vxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maximè vtebatur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. siquidem hanc mala forma præditam esse cernens nutrix sua, id-

a Ægyptios fuisse indigenas.

b Nullam habere cum Perseo cõsanguinitatem.

c Has dignitates. Vel, *Hos honores*.

d Quoties in expeditionem proficiscũtur, vtant.

e Et vt primum in libationibus locũ obtineant, coriáque immolatorum pecorum, eorum sint. Singulis quoque calendis, & septimo quoque die mẽsis ineuntis, victima perfecta vtrique illorũ detur in Apollinis æde. *Illud autẽ* ἱερήιον τέλειον, *(id est, ad uerbum, perfecta uictima, & quasi omnibus suis numeris absoluta) uariè exponitur.*

f Liceátq; illis quos velint ex ciuibus proxenos constituere, *uel creare. Erant autem proxeni qui totius urbis nomine hospitio excipiebant qui ex aliis ciuitatibus adueniebant, iísque quæcunque poterant humanitatis officia præstabant.*

g Vaticinia autem quæ eduntur, vt ab iis custodiantur, *uel asseruentur.* Vt soli reges de his solis iudicium ferant: de virgine ad quã tota hæreditas deuenerit, quis ex iure illã in vxorẽ ducere debeat, si pater eã non despõderit. *Ad uerbũ, Cui obueniat illam habere, i. in quẽ cadat. Sic Galli. A qui il uient. pro, à qui il touche.*

h Facere velit, vt coram regibus faciat. *uel, in conspectu regum.*

i Mortuo rege Lacedæmoniorum coguntur prosequi funus aperto pectore totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolæ, exceptis Spartiatis. *Ita Camerar. hunc locum interpret.*

que parentes eius, vtpote locupletes, ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. eò quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulachrum, deam precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in vlnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Quúmque negaret nutrix se id facturam, quòd infantem parentes sui vetuissent ostendi cuipiam, institisse iubere prorsus vt sibi ostenderetur. [a] magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futuram eam omnium Spartanorum formosissimam. atque ab eo pristinam speciem decidisse. Hanc, quum ad nubilem peruenit ætatem, duxit vxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titillatus quum esset Ariston, hanc rem commentus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat vxor, recepit se dono daturum vnam è suis rebus quamcunque ille optaret: atque inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re vxoria suspicatus, quum videret Aristoni quoque vxorem esse, accepit conditionem, & in eam rem iusiurandum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus pretiosis donauit quam ille elegit. Ipse vicissim, quum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, [b] ibi optauit vxorem eius adferri. Agetus dicere, se præter hoc vnũ cætera annuisse: iureiurando tamẽ adactus ac dolo seductus, [c] ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariston, repudiata secunda, duxit vxorem: [d] quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariston, quum ei sedenti in basilica cum ephoris quidam famulus nuntium nati filii attulisset, sciens quo tempore duxisset vxorem, deductis in digitos mensibus, dixit cum iureiurando, Hic non est filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere impræsentiarum: sed posteaquam puer adoleuit, pœnituit Aristonem dicti, opinantem vtique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, *id est A populo uotis petitus*, quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Aristoni, omnium ante id tempus regum probatissimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed videlicet necesse erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene vehementer insimulabatur, cum antea quòd ab Eleusine abduxisset exercitum, tum eo tempore quum aduersus AEginetas cum Medo sentientes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum [e] vrgere Cleomenes, componit cum Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus AEginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè causam, quòd quum Percala filia Chilonis filii Demarmeni ei desponsata esset, Demaratus insidiosè hominem coniugio priuauit, præoccupata & prærepta vxore, ac retenta. ob hanc causam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene solicitante, contra Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum esse regem, quòd Aristonis filius non esset, deinde quod iurauerat instititit confirmare: quòd Ariston aliquando dixisset, quum ei nuntiasset famulus suus filium ei natum, & menses conferens, iureiurando negasset illum esse filium suum. Huic verbo insistens Leutychides, pronuntiabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neque rite Spartæ regnare: eisdem ephoris adhibitis testibus qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandẽ re in contentionem deducta, visum est Spartiatis oraculum quod Delphis est consulendum an foret Demaratus Aristonis filius nécne. Ibi Cleomenes, [f] quum ex ipsius erga Pythiam prouidentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quendam Aristophanti filium, maxima apud Delphos authoritate, vt persuadeat Periallæ mulierum vaticinantium antistiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, sciscitantibus iis qui ad oraculum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. quæ tamen res sequenti tempore palàm facta est, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata est. Hactenus quæ ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliã quòd quũ eiectus regno gereret magistratũ, adessétque spectaculo gymnopædiarum, *id est palæstræ nudorum puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandíque causa, ministrum, qui interrogaret [g] qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem ægrè ferens Demaratus, respondit se vtrunque expertum, illum verò non: & eam inter-

a Nutricem autẽ, quum videret mulierem illam magni æstimare, infantẽ à se conspici, ei tandem ostendisse. Hanc autem, caput puellæ demulc. dixisse. &c.

b Illius vxorẽ abducere studebat.

c Eã abducere permisit.

d Quæ intra breuius temporis spatiũ, & non exact. *Id est, Intra breuius quàm decem mensium spatium.*

e Vlcisci.

f *In Græco exempl. pro* αἰωίστου *legendum uidetur* αἰωστοῦ, *cuius lectionis alibi ratio reddetur.*

g Quale illis esset magistratũ gerere, qui antea regnauissent.

rogationem Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit, confestímque præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accersiit: quæ quum aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his verbis obsecrauit, Per ego te mater cum « alios deos, tum Iouem hunc domesticum, quem tango, precor, promas mihi veri- « tatem: quisnam reuera meus est pater? Nam Leutychides inter conuicia obiecit, « te è priore viro grauidam, ita ad Aristonem venisse. Alii etiam dementius referen- « tes, aiunt te ad domesticum asinarium ventitasse, illiúsque me filium esse. qua de « re ego te adiēs obsecro vt verū dicas. Siquid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non « sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantiū Aristoni « fuisse genituram ad filios procreandos. nam si fuisset, priores vxores fuisse conce- « pturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam precibus « mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domum A- « riston duxit, tertia quàm me duxerat nocte simulachrum tanquam Aristonis ad « me venit, quod posteaquam mecum concubuit, corona quam gestabat me circun- « dedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sci- « scitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eóque id ab- « nuente, iuraui, asserens non bene illum facere qui negaret, quippe qui paulo antè « ingressus, vbi mecum coiisset, coronis me donasset. Ariston, cernens me iurantem, « intellexit eam rem diuinam fuisse. compertúmque est illas coronas fuisse sumptas « ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulę extructum, quod vocant Astro- « baci: & vates esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ita vt vo- « lebas audire. aut enim ex hoc heroe genitus es, paterq; tibi est Astrobacus heros, aut « ex Aristone. nam ea te nocte concepi. Verùm quod tibi præcipuè exprobrant ini- « mici, quòd Ariston, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus ne- « gauit te suum esse quia tempus decem mensium non exisset, per inscitiam talium « rerum illi hoc verbum excidit. nam mulieres nouem etiam mensium ac septem « mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. ego autem fi- « li septimestrem te genui. Ipse quoque Ariston non diu pòst agnouit se per impru- « dentiam id verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. « omnia enim verissimè audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi & iis « qui talia loquuntur, suæ vxores de asinariis pariant filios. Hæc illa dixit. Demaratus « auditis quæ volebat, sumpto viatico per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonii fugam capessiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonii prehenderunt, eiúsque famulos: sed Zacynthiis eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorióque ac vrbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cum aliis in multis factis dictísque apud Lacedæmonios illustris, tum quòd illis olympiadem palmam quadriiugo certamine reportauerat, rē eius solius, ad ea tempora, regū Spartiatarum. Leutychidi autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidamus, quē nonnulli Spartiatarū Cyniscon, *id est catulum* vocabant. is Spartæ non regnauit, ante Leutychidē defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alterā duxit vxorem EVrydamen, Menii sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolē virilē suscepit, sed filiā nomine Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas Demarato rependit: In expeditione Thessalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipséque in re deprehensus, quum sederet in castris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domúsque eius excisa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortem obiit. Sed hæc insequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes, quum sibi res in Demaratum bene cessisset, assumpto protinus Leutychide, contendit aduersus AEginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infensus. Ita AEginetæ vtriusque regis contra se aduentu non repugnandum iam sibi esse putauerunt. ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitiis ac genere eminētissimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis filium, qui plurimum habebant potētiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimicissimos AEginetis Atheniēses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, quum eum subiisset metus Spartiatarū, iam manifestus maleficii in Demaratum excogitati, in Thessaliā

subterfugit

ſubterfugit atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartam, adigénſque eos iureiurando ad ſe ſequendum quocunque ipſos educeret. Quinetiam in animo habebat primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iuſiurandum per aquam Stygis. In hac autem vrbe ab Arcadibus fertur eſſe Stygis aqua: & eſt videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, diſtillans in vas quoddam, in gyrum maceria præſeptum. Nonacris autem vbi fons hic viſitur, vrbs Arcadiæ eſt, ante Pheneon vrbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonii quum animaduertiſſent, timentes ſibiipſis, Spartam reuocarũt ad priſtinam dignitatem. Sed eum reuerſum ſtatim morbus inſaniæ cepit, iam etiã antea ſubinſanum. nam vt cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat ſceptrum. Hæc illum facientem ac deſipiſcentem propinqui ſoleis ligneis illigauerunt. Qui cuſtodem digreſſis aliis ſolum remanſiſſe cernens, petiit ab eo gladium. cuſtode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis cõterritus cuſtos (erat enim ſeruus quidam) gladium tradidit. [a] Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens ſeſe detruncabat. In longum namque diſcindens carnes, è tibiis ad femora proceſſit, è femoribus ad coxarum vertebras atque ilia: quouſque peruenit ad vterum; in quo reſcindendo, ſic expirauit. vt quidem plerique Græcorũ memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta ſunt: vt autem ſoli Athenienſes, quòd adortus Eleuſinem, fanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerãt Argiuos, ex Argi tẽplo ipſorum abductos obtruncarat: & [b] ipſum lucum quem in Argia occupaſſet, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculum poſcenti reſponſum fuerat, eum Argos eſſe capturum. qui poſteaquam ad flumen Eraſinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginem condi, & Argis poſtea exorientem apparere, illincque iam eam aquam vocari Eraſinum. ad hoc igitur flumen poſteaquam peruenit, ei hoſtias immolauit: & quum læta non eſſent exta de flumine tranſmittẽdo, dixit delectari ſe quidem Eraſino, qui nollet prodere ciues ſuos, non tamen ideo Argiuos gauiſuros. Moxque illinc motis caſtris ad Thyreã venit, & mari taurum quum mactaſſet, nauibus copias ad regionem Tirynthiam ac Naupliam duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiam tendunt ad mare. Et quum aduentarent Tirynthum, in loco cui nomen inditum eſt Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, conſederunt eregione Lacedæmoniorum. Neque verò illic pugnam ex aperto reformidabant, ſed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculum quod Pythia ediderat communiter eis atque Mileſiis, in hæc verba,

" Verùm quando marem præuertet fœmina victrix,
" Inter & Argiuos referet prælustris honorem:
" Tunc Argiuarum reddet pleraſque gementes,
" Vt venturorum aiat quis quandoque virorum,
" Telo ſæuus obit ſinuoſo corpore ſerpens.

Hæc omnia Argiuis quum contigiſſent, metum incutiebant. ideóque eis viſum eſt præcone hoſtium eſſe vtendũ: atq; ita eſſe faciendũ, vt quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmoniis denuntiaret, idem facerent ipſi. Cleomènes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiaſſet, præcepit ſuis vt quum præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos. Hoc exequuti Lacedæmonii, in Argiuos [c] è voce præconis prãdentes impetum faciunt, eorúmque cum multos occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapſos circumſederũt. Qui dum aſſeruantur, Cleomenes hoc ſibi faciendum putauit: Sciſcitatus quoſdam quos ſecum habebat perfugas, miſit præconem ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præcluſi erant ad ſe redimendos. eſt autem apud Lacedæmonios redemptio in ſingulos viros, binæ minæ. Ita Argiuorum quinquaginta, vt quiſque euocatus fuerat, Cleomenes interimebat. quòd faciens, latebat cæteros qui in fano erant, vtpote denſo luco interiecto, non cernentes quid illi extrinſecus agerẽt. niſi poſtquam quidã conſcẽſa arbore, quod fiebat inſpexit: vnde non amplius qui euocabantur prodiere. Ibi Cleomenes iuſſit vnumquenque ſeruorum lucum materia circundare: atque illis obtemperantibus, lucum incendit. Eóq; iam ardente, percontatus eſt quendam perfugarũ cuiúſnam deorum eſſet ille lucus. " perfuga Argi eſſe reſpondit. Quo audito Cleomenes vehementer ingemiſcens, O " Apollon, inquit, vates, quantopere me fruſtratus es, dicẽs me Argos eſſe capturum. " cõiicio iam exitum habuiſſe oraculum. Poſt hæc maiore copiarum parte Spartam

O. i.

a Cleomenes verò arrepto ferro cepit à tibiis ſeſe lacerare. nã conſcindẽs longis vulneribus carnes, à tibiis ſurſum verſus ad femora perrexit, éque femoribus ad coxas & latera atque ventrẽ peruenit. *Ita Camer. hunc locum interpret.*

b Ipſum lucũ contẽptui habens incend. *Videtur autem hic legiſſe* ἐν ἀργείῳ *pro* ἐν ἄλσει.

c *Id est, Prout præ*- [illegible]

redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram volens, quum à sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum verberare: ac postea quam immolauit, Spartam abiit. Reuersum inimici ad ephoros citauerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos, quum facilè posset, non cepisset. Quibus respódit Cleomenes (incertum mihi verè an falsò) se, posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum esse oraculum, & proinde non prius tentandam vrbem quàm sacris operatus sciret an sibi deus illam traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum litanti effulsisse flammam è pectoribus simulachri: atque ita se intellexisse nó expugnaturú se Argos. Si enim è capite simulachri flamma extitisset, [a]fore vt vrbem ab arce caperet: quum verò è pectoribus illa extitisset, id omne fuisse confectum quod deus confici voluisset. Hæc dicens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere visus est, multóque maiore parte sententiarum absolutus. Cæterùm Argos ita viris desolatum est vt serui eorum res omnes susceperint, atque magistratus administrarint, dum filii cæsorum ad puberem adoleuere ætatem: qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prælio Tirynthem obtinuere, [b]eatenus quidem dum fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidam Cleander genere Phigaleus ab Arcadia. is persuasit seruis vt dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argiui ægrè euasere victores. Ob hoc igitur aiunt Argiui Cleomenem ad insaniam redactum, malè perisse. Ipsi autem Spartiatæ negant ab vllo dæmonio Cleomenem ad insaniam redactum: sed conuersatione Scytharum, intemperantem meri esse factum, & idcirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum vlciscendum perstitisse, missisque Spartam nuntiis ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex vtrorumque vtilitate foret vt ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartiatæ verò ab Epheso ascendere, & ad certum locum vtrique occurrerent. Cum iis Scythis qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: séque ob id eum insanisse arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt, aiunt, episcythison, *id est age Scytham*. Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas Demarato pependisse. Eú auté esse defunctú vbi audiere AEginetæ, Spartá nuntios misere, vociferatum contra Leutychidem de obsidibus qui Athenis tenerentur. His Lacedæmonii, consilio inito, multum iniuriæ à Leutychide illatum esse censuerunt, hominémque dedendum, quem illi AEginam deportarent pro iis qui Athenis tenerentur. Hunc quum essent ducturi AEginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri AEginetæ facere vultis? regémne Spartiatarú deditú à suis ciuibus abducere? Si núc præ iracúdia Spartiatæ ita decreuerút, cauete nequod exitiale malum in vestram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis AEginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen códitione vt secum profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (vt qui reddere nollent) tergiuersari, quòd diceret duos in deponendo reges fuisse, ideóque iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athenienses vtrum ipsi vultis, si redditis, sancte facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuisse tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filiú, qui cú aliis summis laudibus excellebat, tú iustitia inter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore cótigisse vt vir quidam Milesius Spartam venerit, hominis conueniendi gratia, atque ita sit alloquutus, Ego sum vir Milesius, qui ad tuam Glauce fruédam iustitiá venio. Nam quum esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum verò per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum, Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tutò fundata, [c]& ob id videre licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atque consultanti visum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore: tu verò has pecunias accipe, & hác notá, quam vnà custodi: quam notam quisquis habés reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui Mileto venerat dixit: atque ea conditione depositum Glaucus accepit.

a Futurum fuisse vt vrbem funditus euerteret.

b Fuitque mutua inter eos cócordia donec ad seruos venit, &c.

Glauci fraus & auaritia.

c Et pecunias nequaquam ab iisdem possideri videmus.

» Multo deinde tempore interiecto, filii eius qui pecuniam deposuerat, Spartam
» veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitáque nota pecuniam reposcunt. Ille enimuero
» repellere homines, atque his verbis è contrario respódere; Neque istius rei quicquam
» reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen, [a] reminiscés,
» quicquid iustum fuerit facere, &, si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non
» accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad quod confirmandum præstituo vobis tem
» pus hinc ad quatuor menses. Ita Milesii [b] facta iactura, tãquam fraudati pecunia, dis-
» cessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultãti
» an *ὅρκῳ, id est iureiurando*, pecuniam prædaretur, Pythia respondit his versibus;

» Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus
» Sic orco vicisse, interuertisséque nummos:
» Deiera, & euorcum quoniam manet exitus idem.
» Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
» Nullis est pedibus, rapidè aduenit, vsqueadeo dum
» Conuoluens omnem perdat prolémque domúmque:
» Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

» His auditis Glaucus veniam sibi eorum quæ dixisset vt daret, deum obsecrabat. Cui
» Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis ho
» spitibus pecuniam reddidit. Cur auté hæc oratio apud vos instituta est, dicetur: Glau
» ci nunc nulla superest neque soboles neque domus, quæ illius céseatur: sed ex Spar-
» ta radicitus extrita est. Ita bonum est nihil aliud de deposito cogitare quàm vt repe-
» tentibus reddatur. Leutychides hæc loquutus, quũ nihilo magis ab Atheniensibus audiretur, discessit. At AEginetæ priusquam superiorum iniuriarum, quas Atheniensibus intulerant, gratificantes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quum Atheniensibus succenserent quòd sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad vlciscendum apparabant. Erat auté Atheniensiũ in Sunio quinqueremis quædã, quam Delum *iam inde à Theseo quotannis* mittebant: hanc AEginetæ locatis insidiis intercepere, plenam primoribus Atheniensium, virósque alligauere. Ea clade ab AEginetis accepta, Athenienses non amplius differendum putauerunt quin omnia in illos excogitarent. Erat igitur quidam nomine Nicodromus Cnœthi filius, vir in AEgina spectatus: hic suam ipsius priorem abitionem AEginetis imputans, querebatur: qui *prius sua de missione quum transegisset*, cognito Athenienses esse animatos ad nocendum AEginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis de prodenda AEgina ad certum diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oporteret venire subsidio. Atque ita ex composito vrbem quæ vetus vocabatur occupat. Sed Athenienses ad diem non adfuerunt, quia classis eorum par AEginetanæ nõdum erat comparata. Qui dum à Corinthiis commodari sibi naues rogãt, interea res corrupta est. Corinthii auté per id tempus Atheniensibus amicissimi dedere rogantibus naues viginti; sed dantes vendiderũt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare vetabantur lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in summam septuaginta numero, in AEginam nauigauerunt, peruenerúntque postridie eius diei qui erat destinatus. Qui quum ad diem non adessent, conscenso nauigio Nicodromus ex AEgina prefugit, aliis nonnullis AEginetarum eum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vnde isti prodeuntes, eos qui in insula erant AEginetas & ferebant & agebant. sed hæc posterius acta sunt. Cæterùm proceres AEginetarum, superata plebe quæ vnà cum Nicodromo tumultum in ipsis fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem abducebant. Vnde piaculum admisere quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex insula sunt deiecti quàm deũ sibi propitiarent. nam quum septingentos è plebe quos viuos ceperant, ad necé educerent, vnus eorum è vinculis elapsus fugit ad Cereris legiferæ vestibulum, eiúsque cardinibus prehensis adhærebat: quem illi quũ auellere non possent, abscissis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus consertæ manserunt. Hæc quum ipsis fecissent AEginetæ, classe septuaginta nauium cum Atheniensibus qui superuenere congressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdé quos prius Argiuos in auxilium vocauerunt: sed illi noluere eis amplius auxilio esse, causati quòd & naues AEginææ necessariò sumptæ à Cleomene oram Argolidé tenuissent, & ipsi cum Lacedæmoniis in terram descendissent, vt nonnulli quoq; è Sicyonæis nauibus descéderent in eadem contra ipsos expeditione. Quo nomine vtrisque mulcta ab Argiuis iniũcta est mille talentorũ, quorum quingena vterque populus solueret. sed quum Sicyonii suã culpam agnoscentes, centum talentis cum Argiuis decidissent, AEginetæ ne agnoscere

a Si reminiscar.

b Calamitatem se passos existimantes, vt qui pecunia fraudati essent.

Glauci stirps extrita.

quidem culpam voluere: erant enim superbiores. Eapropter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publicè auxilium tulit, sed voluntariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates, [a] quinque palmarum viro. quorum plerique non remeauere, sed in AEgina sub Atheniésibus occubuere. Et ipse dux EVrybates singulari certamine ter victor, quarto sub Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm AEginetæ sua classe adorti incompositos Athenienses superauere, eorúmque naues quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum AEginetis contraxerant. Perses autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo assiduè in memoriam redigente vt reminisceretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensésque criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunque sibi terram & aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui malè rem naualem gesserat, præfectura amouit, aliósque designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis vt Athenas atque Eretriam diriperent, captiuósque in conspectum adducerent. Postquã hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, vt singulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributariis suis præparandas. In has introductis equis atque terrestri pe ditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hîc non recto cursu secundum continentem, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerãt, præter Icarium, intérque insulas: præcipuè quidem (vt ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturã fecerant: sed & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim vt primùm copiæ ducerentur, Persæ vrgebant) Naxii memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum autẽ quos adepti sunt Persæ quũ in seruitutem rapuissent, delubra atque vrbem incenderunt. His actis ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delii relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito vbi Delii essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, "Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me malè opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, nequid aut eum locum aut eius incolas lædam. Redite igitur ad vestra ipsorum, & incolite insulã." Hæc Deliis per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras super aram aggestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primùm nauigauit, simul omnem classem, simul Iones pariter atq; AEoles agens. Statímq; ab illius digressu Delos tremuit, (vt Delii aiunt) ad meam vsque ætatẽ tunc & primùm & postremùm cõmota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darii, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus iis deinceps ætatibus plus malorũ passa est Græcia quàm viginti aliis ante Darium ætatibus, partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculo ita scriptum erat,

"Et Delon, quanuis sit adhuc immota, mouebo."

Et sanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod *ἐρξίης, id est coercitor*: Xerxes, idem quod *ἀρήϊος, id est bellator, ad uerbum, martius*: Artoxerxes, idem quod *μέγας ἀρήϊος, id est magnus bellator*. Barbari, postquã à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt verò insulas prænauigantes, Carystum appulerunt, Carystiique negarunt se vel obsides daturos vel militaturos aduersus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam significantes) Carystii tamdiu obsessi sunt, eorúmque ager vastatus, donec in deditionẽ Persarum venerũt. Eretrienses autẽ audito Persarum exercitum aduersum se venire, auxilia ab Atheniensibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, miserũt subsidio illis ea quatuor millia hominũ qui Chalcidẽsium equitum obtinuerãt prædia. Sed Eretriensiũ haudquaquã syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Athenienses, tamen ancipiti sententia vacillabant: quibusdam eorũ censentibus vrbem deserendam, & in cacumina Eubœę eundum: quibusdam, qui propria lucra à Persis expectarent, proditionẽ molientibus. Horũ vtrorúmq; animos animaduertẽs AEschines Nothonis filius, Eretriensiũ primarius, patefecit Atheniẽsibus omnẽ præsentium rerum statum, orauítq; vt domum abirent, ne vnà cum illis

[a] Qui quinque gymnastica certamina obierat.

occumberet. Hæc cõſulenti AEſchini obtéperantes Athenięſes, illinc in Oropũ trãſgreſſi, ſalutem ſibi pepererũt. At Perſæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum & Chœreas & AEgilia applicuerũt: potitiq́; his locis, cõtinuò equos expoſuere, & tanquam cum hoſtibus cõflicturi ſe inſtruxere. Aduerſus quos non decreuerũt Eretrienſes ſibi eſſe prodeundũ: ſed quandoquidem ſententia de vrbe nõ deſerenda euicerat, meritò dabant operam vt mœnia cuſtodirent. Adorietibus autem ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatũ eſt: multiſque vtrinque cadentibus, ſeptimo die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares ſuos viri ſpectati, filius, vrbẽ hoſtibus prodidere. Quã ingreſſi Perſæ, poſtquã tẽpla ſpoliauere, incenderũt, in vltionẽ eorum templorũ quæ Sardibus deflagrauerãt, hominibus iuſſu Darii in ſeruitutem captis. Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerũt, túncq́; magnam partem vaſtauerũt, rati idem facturos Athenięſes quod Eretrienſes feciſſent. etenim erat locus Atticæ Marathon proximè Eretriã, ad equitandum opportuniſſimus, quò illos Hippias Piſiſtrati filius deducebat. Eodem Athenięſes & ipſi re audita ad vim arcendam proceſſerũt, decem præfectis ſibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Steſagoræ filium fugere ex Athenis Piſiſtratum Hippocratis cõtigerat, & dum fugit, obtinere Olympiadem quadriiugo certamine: quam victoriam muneris gratia tranſtulit in Miltiadẽ ex matre germanum: proximáque Olympiade eiſdem equabus aliam Olympiadem quum viciſſet, à filiis Piſiſtrati interfectus eſt, non iam viuo Piſiſtrato. Interfectus eſt autem ad Prytaneum, noctu ſummiſſis percuſſoribus: ſepultúſque ante vrbem trans viam quæ vocatur Diacœle: & è regione ſepultæ ſunt equæ illæ quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod iſtæ, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt EVagoræ Lagonis. aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Steſagoras, apud Miltiadem patruum in Cherſoneſo educabatur: minor autem apud ipſum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherſoneſi conditore. Hic igitur Miltiades è Cherſoneſo tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapſus: ſemel, quum eum Phœnices vſque ad Imbrum perſequuti ſunt, magni facientes capere hominem vt ad regem perducerent: iterum, quum ab iis elapſum, domũ ſuam reuerſum, ac ſe reducem eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrãnidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autẽ quũ adhuc in vrbe eſſent, ante omnia legatum Spartam mittunt Phidippidem, illũ quidem Athenienſem, ſed tabellariã operam factitantem. Huic Phidippidi, vt ipſe refert, & Athenienſibus renuntiauit, circa Parthenium montem, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatóque nominatim Phidippide, iuſſit nuntiari Athenienſibus quid ita illi nullam gererent curam ſui, qui bene ipſis vellet, quíque iam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet atque etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Athenienſes, quòd eorum iam ſtatus erat bene conſtitutus, extruxerunt ſub arce templum Panis: illique annuis hoſtiis, ex quo nuntium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phidippides autem hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt, [a]iterum Athenis egreſſus, Spartam peruenit, adiénſque magiſtratus, „ Lacedæmonii, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos „ vetuſtiſſimam contemnatis in diſcrimen adductam, ne barbaris viris ſeruiat. „ Etenim Eretria direpta eſt, inſigníque ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Et iſti quidem plenilunium expectabant. Hippiæ autem Piſiſtrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, viſum hoc in ſomnis ſuperiore nocte oblatum eſt: Videbatur ſibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex ſomnio coniectabat fore vt reuerſus Athenas, ac recepto dominatu ſenex domi ſuæ obiret. Hunc in modum interpretabatur viſum ſuum. Dum autem prædam Eretrienſem quam depoſuerat, in inſulam Styreorum nomine AEgileam, reportat, dúmque naues ad Marathonem appulſas in ſtationibus locat, ac barbaros in terram egreſſos diſponit, ei talia adminiſtranti contigit ſternutatio, tuſſiſque ſolito vehementior. vnde concuſſis eius, vtpote ſenis, pleriſque dentibus, vnus illorum ex violentia tuſſiendi excuſſus eſt, & in arenam delapſus: qui magna adhibita ad inueniendũ diligentia, quum tamen non appareret, ſuſpirans Hippias, „ ad eos qui aderãt ait, Hæc terra non eſt noſtra, nec eam poterimus nobis ſubiectam

[a] Poſtridie quàm Athenis egreſſus eſt: *Ad uerbum, Secundanus ex Athenienſium urbe fuit Spartæ. At Valla* δευτεραῖος *accepit pro* δεύτερον. *Sic infrà in hoc eodem libro,* τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ.

efficere,[a] sed tantummodo partem, quantum spatii deus qui mihi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem interpretabatur euasisse. Atheniensibus autē apud Herculis fanum instructis superuenere auxilio Platæenses, omni cum populo, qui sese Atheniensibus dediderant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dediderant autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerentur Platæenses, primùm Cleomeni Anaxādridæ, qui interuenerat, atque Lacedæmoniis sese dediderant: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione vtentibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddā fuerit vobis auxilium. nam priusquā nostrū quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari: Suademus autem vt vosipsos Atheniēsibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandū non inualidis. Hoc Lacedæmonii non tam consulebāt Platæensibus quòd eis bene vellēt, quàm quòd optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentibus Lacedæmoniis non aduersati Platæenses, aditis Atheniensibus, dum rem diuinā duodecim diis faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorúmque auxilium Athenienses venerunt. Sed dum conserturi prælium essent, Corinthii haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorumque permissu regionem hunc in modum terminarunt, vt Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos censeri, sinerent facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthii, abscessere. Abscedentes quoque Athenienses aggressi Thebani sunt, commissáque pugna, repulsi. vnde Athenienses trāsgressi quos Corinthii statuerant terminos, [b] Asopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Platæenses Atheniensibus sese quum dedidissent, ad Marathonē tunc auxilio venerunt. Erant autem in Atheniensium ducibus ancipites sententiæ, aliis vetantibus fieri præliū, pauciores enim se esse quàm vt cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandū hortantibus. Itaque quum essent bifariæ sentētiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [c] tunc fortè polemarchum, *id est belli principem*: qui magistratus per suffragia electus in dāda faba, *hoc est, in declaranda sententia*, vndecimus est. nam quondam Athenienses in dicenda sententia parem ducibus faciebant polemarchum. Ad hūc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache situm est, vtrum in seruitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne æuum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Aristogiton reliquerunt. Nam Athenienses nunc in maximum omnium ex quo nati sunt venere discrimen: qui si Medis succūbant, palàm est quæ passuri sint, traditi Hippiæ: sin autem superent, poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri possint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Nostræ, qui duces sumus, bifariæ sunt sententiæ de prælio cōmittendo: aliis id suadentibus, aliis dissuadētibus. Qui nisi prælium committimus, vereor ne magna existat seditio, quæ mentes eorum solicitet ad sentiendum cum Medis: sin pugnamus antequam aliquid vitii in nonnullis Atheniensium subeat, possumus diis æquis cum victoria discedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui si meæ sententiæ accesseris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: sin accesseris sententiæ dissuadentium pugnam, eorum quæ recensui bonorum tibi cōtraria existent. Hæc dicens Miltiades Callimachum induxit. Ita accedente sententia polemarchi, obtentum est vt cōfligeretur. Post hæc ii duces quorum sententia de confligendo fuerat, vt cuiusque dies imperitandi venerat, vicem suam Miltiadi dabant: quā ille accipiēs, non tamē prius decertandū putauit quàm sua dies imperii aduenit. Itaq; vbi vices eius fuere, tūc Atheniēses hūc in modū instructi sunt ad cōfligendū: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. ita enim lex apud Athenienses tunc postulabat vt polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce sequebātur deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouissimi autem sunt collocati Platæenses, sinistrum cornu tenentes. Quo factum est vt ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, *id est publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Atheniensis præco conceptis verbis precetur bona Atheniensibus pariter & Platæensibus. Igitur Atheniēsium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat quòd aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideóque illic debilior: vtroque autem in cornu confertior. Quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificium litatum esse Athenienses audierunt, tunc cursu in barbaros tendunt. Erat autem inter vtranque aciem non minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se videntes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insaniæ dantes id quòd cernerent eos cursu

a Sed eā illius portionē quæ ad me pertinebat, deus possidet.

b Asopum & Hysias Thebanis aduersus Platæēses limitem statuerunt. Ergo Plat.

c Tunc, quòd vndecimum suffragium ad eum pertineret, qui ex facta per fabam sortitione polemarchus Atheniēsium creatus esset, *vel, ductis faba sortibus polem. Ath. cr. esset.* (olim enim Athen. in ferendo suffragio par. duc. polemarchum faciebant) adiit Aphidnæum Miltiades, tunc polemarchum, eique dixit, In te nunc situm est Callimache Athenas vel in seruitutem redigere, vel illis liberatis, monumentum in omne æuum relinquere, quale ne Harm.

tendere, quum pauci essent, & nec equitatu nec sagittis freti. Hoc ita barbari interpretabantur. at verò Athenienses, posteaquam conferti conflixere cum barbaris, pugnam memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem vsi sunt: [a] primi sustinuerũt cernere Medica veste indutos: quum antehac vel audire nomen Medorũ Græcis terror fuisset. In Marathone quum diu pugnatum esset, barbari circa mediam aciem vincebant, vbi Persæ stabant & Sacæ, eámque perrumpentes, hostem in mediterranea persequebãtur: at in vtroque cornu vicẽtes Atheniẽses Platæensésque, barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contraxerunt cornua, & cum iis qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes quum superassent, fugientes Persas vrgebant cædebántque, donec ad mare perueniẽtes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Stesileus Thrasyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dum summam puppim apprehendit, abscissa bipenni manu cecidit: necnon alii Athenienses multi & clari. ac septem quidem naues obtinuerunt Athenienses hoc modo: cæteris barbari retracti, receptáque prẹda Eretriensi ex insula vbi reliquerant, circumuecti sunt Sunium, animo præuertendi Athenienses euestigio abeuntes. Cæterùm Alcmæonidæ ab Atheniensibus [b] insimulati sunt, quòd videlicet ex composito Persis adhuc apud insulam agentibus scutum ostenderint. Dum illi Sunium circumuehuntur, Atheniẽses euestigio abeuntes celerrimè ad ferendam vrbi opem properarũt, barbarósque eodem tendentes præuerterunt: progressique ex Herculis templo quod est in Marathone, in aliud Herculis fanũ quod est in Cynosargi, castra posuerunt. Barbari quũ classe Phalerum superassent (hîc enim Atheniensium nauale tunc erat) super eum locum aliquãdiu propter tempestatem morati, rursus in Asiam abierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem gesta occubuere circiter sex millia trecenta: Atheniensium verò, centum nonagintaduo. tot ex vtrisque cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, vt Atheniensis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum stante acie pugnat strenuè, luminibus caperetur, neque saucius vlla parte corporis, neque ictus: atque ita cæcus in reliquũ vitæ tempus permanserit. Quem audiui dicere solitum de sua clade, visum sibi esse ante se stare virum quendam armatũ, procero corpore, cuius [c] mentum omnem clypeum inumbraret: & hanc laruam ipsum prætergressam, sed illum qui sibi assisteret occidisse. Hæc Epizelum solitum commemorare audiui. Porro Datis in Asiam cum classe rediens, vbi Myconum tenuit, vidit in somnis visum. id tamen quòd fuerit, non traditur: sed vbi primùm dies illuxit, naues rimatus est: compertóque in naui Phœnicia simulachro Apollinis inaurato, sciscitatus est quo è templo sublatum esset: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans sua naui in Delum (iam enim Delii in insulam redierant) ibi simulachrum in templo deposuit, præcepítque Deliis vt illud in Delium Thebanorum referrent, quod est ad mare eregione Chalcidis, Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delii tamen hanc statuam non reportauerunt, sed vicesimo pòst anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis autem & Artaphernes, posteaquam in Asiam nauigauere, captiuos Eretrienses Susa perduxere. quos Darius rex, etsi in eos ante captiuitatem vultum contraxerat acerbitatis, quòd se priores iniuria lacessissent, tamen vt in conspectum suum adductos vidit ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit, sed in suo Cissiæ regionis stathmo collocauit, cui nomen est Anderica, ducentis ac decẽ stadiis procul à Susis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum species. nam ex eo asphaltum, *id est bitumen*, & salem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo, *id est instrumento dicto ciconia*, pro situla autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteum decusso, quicquid hauritur, mox in cisternam diffunditur, atque hinc aliò effusum, triplici varietate concrescit: in asphaltum quidem & salem, protinus: oleum autem (quod Persæ rhadinacen appellant) in vasa colligunt. est autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretriẽses, quem ad meam vsque memoriam tenuere, seruantes pristinam linguam. Quod ad Eretriẽses attinet, ita habet. Cæterùm post pleniluniũ duo millia Lacedæmoniorum Athenas venerunt, tanta festinatione adipiscendi hostem, vt triduo quàm ex Sparta discessere, in Atticam peruenerint: & licet serius ad pugnam venissent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus visis, laudatísque Atheniensibus ob præclarum facinus, rursus redierunt. Tenet autem admiratio me, nec rationẽ inire possum, Alcmæonidas vnquam Persis ex cõposito ostentasse parmam, quòd vellent Atheniẽses barbaris atque Hippiæ subesse.

[a] Primíq; vestẽ Medicam & eos qui illã gestarent cernere sustinuerunt, quum antea, &c.

[b] Insimulati sunt, illis id molientibus Persas hoc consilium cepisse, quòd videl.

[c] Barbatotũm cl.

[a]quippe quos constat in habendis odio tyrannis vehementiores quàm similiores fuisse Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nam Callias cum alia omnia in Pisistratum inimicissimè commentus est, tum verò solus Atheniensium omniũ, illius Athenis eiecti quum publicè sub præcone venderentur bona, emere ausus est. Cuius Calliæ mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cum ob ea quæ dicta sunt, vt viri summopere patriam liberãtis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nam & in equorum cursu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit secundus: & in ludis Pythiis quum primas obtinuisset, in vniuersos Græcos sumptuosissimus extitit: tum ob id quòd talem se in filias suas quæ tres fuerunt, exhibuit. nam posteaquã nubiles extitere, [b]hoc eis magnificentissimum munus est gratificatus, vt quem sibi vnaquæque vellet ex omnibus Atheniensibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quàm Callias perosi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio subit, minúsque admitto criminationem, eos parmam Persis ostentasse, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorũ astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide represserunt, quàm ad illam irritauerunt: Alcmæonidæ autem proculdubio Athenas liberauerunt, si modò ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratum est. [c]Atenim aliqui forsitan succensentes quòd Atheniensi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. [d]Neque verò sermo obtinuit, clypeum ab his esse ostẽtatum, sed tantummodo fuisse ostentatum. quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. [e]Quanquam Alcmæonidæ iampridẽ extiterant Athenis clari sanè vsque ab Alcmæone atque etiam Megacle. Etenim Alcmæoni Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oraculum ierat, administrum se præbuit, eósque comiter accepit. Cuius beneficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominẽ accersiit, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni conditionem Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnísque quos laxissimos reperit calceatus, ad thesaurũ perrexit ad quem ducebatur. [f]Ibi in aceruum ramentorum procumbens, primùm cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant refersit: deinde omnem sinum suum atque etiam crines ramentis subigens, & parte in os desumpta, è thesauro processit, ægrè trahẽs cothurnos, cuius alteri rei quàm homini similis: cuius os quũ turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Crœsus, in cachinnúmque erũpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehementer locupletata est, & Alcmæon quadriiugos equos alens, vicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate Clisthenes Sicyonis tyrannus extulit, vt multo magis quàm prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei quem præstãtissimum Græcorum omnium comperisset. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali victor extitisset, nuntiari iussit voce præconis vt quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimũ diem aut prius Sicyone præstò foret, quòd Clisthenes intra annum à sexagesimo die incepturus, exequi nuptias destinasset. Itaque omnes [g] Græci aut sua ipsorum aut familiæ claritate sibi confidentes, eò proci contenderunt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autem maximè Sybaris ea tempestate) qui vnus vir in plurimum deliciarum processerat: & Siritanus Damas Samyris filius eius qui sapiens appellabatur: & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus Epistrophi filius Epidamnius. AEtolus verò Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema AEtoliæ homines fugerat. E Peloponneso autem Leocides Phidonis Argiuorũ tyranni filius, eius inquam Phidonis qui spatia Peloponnensibus statuit, longè omnium Græcorum insolentissimus: qui summotis Eliensium agonothetis, *id est muneraris*, ipse agonotheta extitit in Olympia, *id est certamen præmiũmque proposuit.* Necnõ

a Quippe qui vel maiori vel certè pari odio tyrannos prosequuti esse comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater. *Vt autem hîc dicit* μᾶλλον ἢ ὁμοίως, *sic paulo pòst,* ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἧσσον.

b Dotem eis magnificentissimam dedit, atque hoc præterea gratificatus est, *uel, indulsit,* vt quæ sibi, &c.

c Atenim fortasse Atheniensium populo succensentes patriam prodebant. Q.d. *Atenim (dicet aliquis fortass.) ægrè ferentes se non eum apud Athenienses locum obtinere quo se dignos existimabant, patriam prodere conabantur. Imò utrò nulli ex Atheniensibus maiori authoritate præditi, nulli magis honorati erãt: tantum abest ut sua sorte contenti non essent, & de eo Atheniensibus succenserent. Potest tamen & cum interrogatione legi hic locus eodem sensu.*

d Quo fit vt rationi consentaneum nullo modo esse possit, clypeũ ab illis hæc de causa fuisse ostẽsum. ostensus enim clypeus fuit. neque hoc aliter dici potest: factum enim fuit. sed à quo ostensus fuerit, de eo vltra hæc dicere non possum. I*d est, Hac de re nõ habeo quod dicam: quippe qui sciam quidẽ ostensum fuisse clypeũ, sed nihil ultrà, ut sit* οὐκ ἔχω εἰπεῖν προσωτέρω τουτέων, *pro* οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἅτε οὐδὲν εἰδὼς προσωτέρω τουτέων. *Illud autẽ* οὐκ ἔστιν ἄλλως εἰπεῖν, *respondet Gallicæ phrasi, On ne peut dire autremẽt, pro, Non potest negari.*

e Hi autẽ Alcmæonidæ cum ab antiqua origine clari extiterãt, tum verò ab Alcmæone & rursum à Megacle clari vel maximè fuerunt.

f Ibi aceruo ramentorum *auri* incumbẽs, primùm quidem circa suas tibias tantum aggessit auri quantũ cothurni capiebant: deinde verò quum sinũ totum auro impleuisset, & capillos ramẽtis illis conspersisset, *uel, & ramenta illa per capillos sparsisset,* & alia ori indidisset, ex thesauro egressus est, & ægrè cothurnos trahens, & cuiuis rei magis quàm homini similis, vt pote cuius os obturatũ, & partes omnes inflatæ essent. At Crœsus eum intuitus in risum prorupit, eique cum hæc omnia, tum verò alia his non minora donauit.

g Græci qui & de seipsis & de patria sua magnificè sentiebant eò proci cont.

Amiantus Lycurgi filius Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius EVphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum ſuam excepit Caſtorem & Polluce,[a] & ob id in omnes homines hoſpitalis: [b]& Eleus Agæi filius vir præclarus. Iſti ex ipſa Peloponneſo venerunt. Ex Athenienſibus autē, Megacles, Alcmæonis eius filius qui ad Crœſum ſe contulerat: & alter, Hippoclides, Tiſandri filius, diuitiis ac forma inter Athenienſes præcipuus. Ex Eretria autē (quæ per id tēpus florebat) Lyſanias: ſolus hic ab Eubœa. E Theſſalia verò à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Moloſſis autē Alcon. Tot proci fuere. qui quum ad diem præſtitutam adfuiſſent, Cliſthenes ante omnia patriam ſingulorum familiámque percontatur. deinde eos annum apud ſe detinēs, explorauit vniuſcuiuſque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum ſingulis, nunc cum vniuerſis congrediens, & iuniores in gymnaſia educens: præcipuè tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud ſe tenuit, omnia fecit ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Athenienſes: [c]& illorum magis Hippoclidem Tiſandri ſtrenuum eſſe iudicabat, quum præſertim eius maiores Cypſeli Corinthii propinqui fuiſſent. Quum autem deſtinatus nuptiis dies illuxit, quo ipſe Cliſthenes edixerat iudicaturum ſe quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium tum ipſos procos, tū omnes Sicyonios accepit. Poſtea verò quàm cœnatū eſt, proci certamen de muſica habere cœperunt, [d]pariter & de oratione habenda in mediū. procedente autem potatione, Hippoclides, [e]quum longè alios antecederet, iuſſit tibicinem ſibi canere *ἐμμέλειαν id eſt ſedatum quoddam ſaltationis genus*. Tibicine obſequente ſaltauit, ſibi quidem placens, ſed Cliſthenes omnē rem cernens [f]diſſimulabat. Poſt hæc aliquantulum interquieſcens Hippoclides, iuſſit aliquam ſibi inferri menſam. qua illata, primùm ſuper eam Laconicos ſaltauit modulos, mox alios Atticos: tertiò ſuper mēſam capite ſtatuto, cruribus veluti manibus geſticulabatur. Ad cuius primam ac ſecundam ſaltationem, etſi ſtomachabatur Cliſthenes eum qui tam impudens, eſſet generum ſibi fieri, tamen ſeſe continebat, nolens [g]in eum erūpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus geſticulantē, iam ſe vltrà continere nō ſuſtinens, inquit, Fili Tiſandri, [h]deſaltaſti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non eſt iſtud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum eſt, *Non eſt iſtud curæ Hippoclidæ*. Tunc Cliſthenes ſilētio impoſito, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobíſque omnibus, ſi fieri poſſet, gratificarer, neque vnum è vobis præcipuum probans, neque cæteros improbās: [i]verùm fieri non poteſt vt de vnica virgine deliberans, omnium voto ſatiſfaciam. Itaque ſingulis veſtrum, qui cōpotes huius matrimonii non eſtis, tanquā dignis meæ filiæ nuptiis, quódque domo peregrè abfuiſtis, ſingula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meam filiā Agariſtiam deſpondeo ritu Athenienſium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Cliſthenē celebratæ ſunt. [k]Hactenus quæ iudicandis procis geſta ſunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt. Porro ex horum coniugio, cum Cliſthenes auo materno cognominis procreatur, (qui Atheniēſium tribus populariúmque ſtatum inſtituit) tum Hippocrates: ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agariſtia, ab Agariſtia Cliſthenis nomen habens. quæ nupta Xanthippo Ariphronis filio quum prægnans eſſet, viſa eſt ſibi in ſomnis parere leonem, paucóſque poſt dies peperit Xāthippo Periclem. Miltiades autem cum antea probatus apud Athenienſes, tum verò poſt rem bene geſtam in Marathone maioribus incrementis auctus, petit ab Athenienſibus ſeptuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum eſſet illaturus, ſed tantummodo ſe illos locupletaturum ſi ſe ſequerentur. Ad eam enim regionem ſe illos ducturum vnde affatim aurum nullo negotio reportarent. His verbis Athenienſes erectis animis, naues vt petierat tradiderunt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per ſpeciem vlciſcendæ iniuriæ quam intulerant Parii quòd trireme in Marathonem vnà cum Perſis veniſſent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, ſed infēſus erat Pariis ob Lyſagoram Tiſei filium, genere Parium, qui ipſum apud Hydarnem Perſam accuſauerat. Eò poſtquā peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obſedit, miſſóque caduceatore popoſcit centum talenta, dicens, ſi ea ſibi nō darent, ſe nō prius illinc abducturum copias quàm eos euertiſſet. At Parii non vt quicquam pecuniæ Miltiadi darent, ſed vt cuſtodirent vrbem cogitabant, cum alia loca interſepientes, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborantes, murum duplū quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re commemoranda conſentiūt: deinceps geſta ipſi Parii referunt hunc in modū: Miltiades quum

a Et ab eo tempore in quoſlibet hoſpitalitatem exercuit.

b Et Eleus Onomaſtus Agæi filius. Atque hi quidē ex ipſa Pel. &c. *Valla autem putauit ὀνομαστὸς hîc, ut uulgò, appellatiuū eſſe nomē, ἠλεῖος autem propriū: quū contrà ὀνομαστὸς ſit hoc quidē loco nomen proprium, ἠλεῖός autem nomen à patria.*

c Et ex illis magis Hippoclides Tiſandri filius, qui & ſtrenuitate cæteris præſtare iudicabatur, & eo quòd eius maiores à Cypſelidis Corinthiis genus ducerent.

d Pariter & de ſermone qui in medium proponebatur. *Id eſt, & de aliis rebus de quibus incidebat ſermo.*

e *Videtur aliud legiſſe quàm κατέχων, aut id perperàm accepiſſe pro προέχων*

f Suſpectā habebat.

g Excandeſcere & in iram præceps erumpere. *Ita Bud.*

h *Bud. hanc interpretationem approbat. perinde eſt autem ac ſi diceret, Hac tua impudenti ſaltatione nuptiis te priuaſti. uel, ſpe nuptiarum, uel nuptiis excidiſti. q. d. Extra nuptias ſaltaſti.*

i Sed quum de vnica virgine *deſpōdenda* deliberans, omnium voto ſatiſfacere nō poſſim, ſingulis quidem veſtrum qui circa haſce nuptias repulſam patimini, ſingula argenti talenta dono, tū quòd dignum me certè fueritis cuius filiam in vxorē duceretis, *uel cuius filiæ nuptias ambiretis*, tum etiā quòd domo peregrè abfueritis: at Megacli Alcmæonis fil.

k Hactenus de iis quæ in ferēdo de procis iudicio geſta ſunt.

inops consilii esset, adisse atque alloquutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ esset indigenarum deorum administra: hanc, quum in conspectum venisset, consilium ei dedisse vt si magni faceret Parum capere, exequeretur quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadem accessisse ad maceriam quandam ante vrbem, qua maceria sepitur templum Cereris legiferæ: eámque, quia fores aperire non poterat, transiliisse: & illam transgressum, solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendum aliquid quod moueri nefas esset, siue ad aliquid, quodcunque sit, agendũ. Et quum pro foribus esset, subeunte horrore præoccupatum, eadem via reuertisse, déque maceria desilientem femur conuulsisse. alii in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neque pecuniam Atheniensibus portans, neque Paro parta: vrbe tantùm per sex & viginti dies obsessa, & agro populato. Parii, cognito quòd ministra deorũ Timo Miltiadem admonuisset, volentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierunt, Delphos miserunt sciscitatum nunquid ministram deorum cõdemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset, quǽque Miltiadi exposuisset sacra quæ ad virilem sexum efferri nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timon earum rerum esse authorem: sed quia Miltiadæ,[a] non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hæc Pariis Pythia respondit. Miltiadem autem è Paro reuersum cum alii Athenienses in ore habebant, tum præcipuè Xanthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accusauit quòd Athenienses circumscripsisset. Cui accusationi Miltiades non per se ipse respõdit, (neque enim poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui, [b] allegantes cum alia multa, & Lemnum expugnatam, quam vltus Pelasgos Atheniẽsibus tradidisset, tum verò pugnam in Marathone gestam. Interuentu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades [c] dissoluto atque marcescẽte femore decessit: quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi posteaquam ex Attica ab Atheniensibus exacti sunt, siue iure, siue iniuria: nã de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegesandri filius[d] in sermonib⁹ ait, iniuria. Athenienses enim, quum viderent regionem quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercedẽ muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuisset, [e] & à nemine accipi digna, liuore captos fuisse & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Vt autem Athenienses aiunt, iure eiecti, quippe quum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filiæ ac filii Atheniensium ad Nouem fontes aquarum pergerent (nulladum enim aut eis aut vllis Græcis per id tẽpus mancipia erãt) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum vim attulisse neque hoc fecisse cõtentos, ad extremum manifestò deprehensos de inuadendis Atheniensibus consilia agitasse. se verò adeo meliores quàm illi fuerant, viros fuisse, vt quum haberent facultatem interimendi eos quos sibi insidiatos deprehendissent, tamen noluerint: sed eis præceperint vt è regione excederent: atque ita illos solum vertentes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuisse. Illa Hecatæus, hæc Atheniẽses aiunt. At Pelasgi hãc Atheniensium iniuriam vlciscendi auidi, ii qui Lemnum incolebant, gnari quando dies festi Atheniensium celebrarentur, [f] biremibus instructis, insidias manipulatim collocarunt vxoribus Atheniensium diem festum Dianæ apud Brauronem agentibus: permultísque illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ fœminæ posteaquam filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Atheniensium imbuerunt. At illi consuetudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebant: & siquis è suis ab illorum vllo vapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuò sese tutabantur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atque adeo longè præualebant. Qua re animaduersa Pelasgi inter se colloquuti sunt, considerantésque rem esse indignam inter se dicebant, « Si nũc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorum legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuò præesse conantur, quídnam facient in virilem adulti ætatem? itaque quum id eis altius insedisset, placitum est vt eos filios è matribus Atticis susceptos necarent. his necatis, addũt & cædes matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore fœminarum, quæ viros suos[g] vnà cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellentur. Pelasgi, quum eis post necem liberorum atque vxorum neque tellus fructum redderet, neque vxores neque pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos

a *Id est, misera morte pereundum esset.*

b Marathonii præmii mentionẽ subinde facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelasgos vltus expugnatam eã Atheniẽsibus tradidisset.

c Quum femur ei marcidum, *aut putridũ*, & emortuum factum esset. *Vel, Quum ad sydeῥationẽ deuenisset, ut quidam interpr. ex Celso.*

d In *suis* narrationibus. *Vel, In suis historicis scriptis. unde alibi λογοποιόν.*

e Et nullo *pretio* digna. *Vel nullius pretii.*

f Nauibus quinquaginta remorum.

g Auxilio Thoãtis. *Erasm.*

miserunt petitum aliquod laxamētum præsentium malorum. Iussi autem à Pythia pœnas Atheniensibus quas illi vellent pendere, Athenas iere: polliciti que sunt daturos se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienses, stratis in curia toris quàm poterant splendidissimè, appositáque mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere, Si nauis vento aquilone atque vno die nos è vestra regione in nostram prouehet, ita demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quòd scirent fieri non posse. nam Attica multo magis ad austrum vergit quàm Lemnus. Hæc hactenus. Tunc compluribus deinde interiectis annis, vbi Chersonesus quæ est in Hellesponto, Atheniensiū ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, ventis etesiis perflantibus, ex Eleunte quæ est in Chersoneso, solués, in Lemnū delatus est, præcepitq; Pelasgis vt ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri sperassent. Quorum Hephæstienses quidem obtemperauerūt: Myrinæi autem, non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt donec in deditionem venerunt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atque Miltiades.

HERODOTI HALICARNASSEI historiarum liber septimus, qui inscribitur Polymnia.

POSTEA verò quàm nuntius pugnæ ad regem Darium Hystaspis filiū allatus est ad Marathonem gestæ, quum antea vehementer infensus esset ille Atheniensibus quòd Sardis inuasissent, longè infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendum: missisque continuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt singulæ multo quàm antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent.[a] His nuntiis Asia triennium exagitata est. Vbi dum delectus agitur optimi cuiusque aduersus Græciam militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno AEgyptii qui fuerant à Cambyse subacti, defecere à Persis: quo magis aduersus vtrosque Darius expeditionem sumere properabat, AEgyptios atque Athenienses. Dum auté hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniā ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni successorem declarasset. Erant autem Dario iam antè quàm regnaret, liberi tres è priore vxore Gobryæ filia suscepti, & post partum regnum, alii quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quū ex eadé matre nō essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quum apud vniuersos homines sit institutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisiisset. Dario autem nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis filius, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita liberorum Darii controuersia, adiit (vt fama fertur) Xerxem, admonuítque vt ad cætera quæ pro se dicebat hoc adderet, se quidem genitum è Dario iam rege & Persarum imperium obtinente: Artabazanem verò, è Dario dum erat priuatus: proinde neque æquum neque iustū esse alium quempiam potius quàm se illam dignationem adipisci: quoniam Spartæ quoq; sic vsurparetur, vt si cui antequam regnet filii nascantur, deinde regnāti alius nascatur, huius postea nati successio regni fit. Hac à Demarato suggesta ratione vtentem Xerxé, tanquā iustè dicétem, Darius regé declarauit. Quāquam etiā citra [b]præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio) regnauisset: quippe quū omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege quū conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione AEgyptiorū anno, supremū diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud compos voti vt AEgyptios & Athenienses vlcisceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filium deuenit, qui ab initio

[a] Dum autem hæc circunquaque denuntiarentur, vniuersa per tres annos Asia agitata fuit.

[b] Admonitione.

nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed AEgypto. Cæterùm Mardonius consobrinus eius, Gobryæ & sororis Darii filius, eum adiens, his verbis est alloquutus, Domine, haud decorum est Athenieses tam malè iam de Persis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt. tu verò quod in manibus habes perfice: tamen vbi AEgyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquantur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ: illa autem rationis accessio, Europam esse regionem admodum speciosam, omniáque genera felicium arborum ferentem, ac summæ bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperiíque Græciæ pro rege administrãdi. Quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. nam alia vt rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento fuere. primùm è Thessalia nuntii ab Alevadis ad regem inuocandum aduersus Græciam, se enim omne obsequiũ præstituros. (Alevadæ autẽ isti erãt Thessaliæ reges) deinde ii Pisistratidæ qui Susa ascenderant: qui quum eadem verba habuerunt quæ Alevadæ, tum verò prætendebant Onomacritum quendam Atheniensem, quem secum habebant, sortilegum, & Musæi sortium edissertatorem. Ascenderant autem cum eo [a] reuersi in Græciam. nam Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati filio Athenis fuerat eiect⁹, quòd à Laso [b] Hermionis filio manifestò deprehẽsus fuisset, inter Musæi sortes hanc etiam inseruisse, fore vt insulæ Lemno adiacentes mari submergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, quum familiarissimè illo antea vteretur. [c] Et tunc cum eodem, vt in conspectum regis veniret, ascenderat: déque eo honorificè cum aliis Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, siquæ sortes cladem barbaro nuntiabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisistratidarum & Alevadarum suasionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus est. Sed altero à morte Darii anno, primam expeditionem fecit aduersus AEgyptios, qui rebellauerant: quos subactos, & in arctiorem quàm sub Dario fuerant seruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri suo, Darii filio: quem præsidẽ AEgypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi filius, vir Libys. Xerxes recepta AEgypto, producturus aduersus Athenas exercitum, præstantissimos quosque Persarum in concilium vocauit, vt & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus est, Viri Persæ, equidem ego non ero huius instituti author, sed ab aliis traditi imitator. nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquam conquieuimus, sed ita deus *nos* agit, & multa nobis [d] sibi obsequentibus in melius confert. Atque ea quidem quæ Cyrus Cambysésque ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidere, non attinet referre apud probè scientes: ego autem posteaquam hanc sedem accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore sunt functi degenerarem, néue minus potentiæ Persis acquirerem. Quod animo versans, inuenio nobis accessuram gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neque deteriorem ea quam recuperauimus, sed feraciorem, vnà cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideóque nunc ego vos contraxi, vt id quod agere constitui vobis exponerem: Cõstituo, iũcto Hellesponto, copias per Europam traducere in Græciam, vt Atheniensium vlciscar iniurias, quas cum Persis aliis, tum patri meo intulere. Noratis autem & Darium aduersus hos viros bellum mouere destinasse: verùm ei morte præuento non contigit vt illos vlcisceretur. Ego verò eius vicem aliorúmque Persarum vlciscens, non prius desinam quàm expugnauero incenderóque Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt: primùm quum Sardis vnà cum Aristagora Milesio seruo nostro veniẽtes cremauerunt lucósque ac delubra: deinde in vos quid fecerint terram suam ingressos, quum Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum [e] irritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio: Terram Persidemætheri Iouis conterminam reddemus. nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostræ, sed ego omnem permẽsus Europam, vnà vobiscum cunctas regiones in vnam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominum neque ciuitatem, neque gẽtem, quæ nobiscum [f] dimicare possit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos lacessierunt, iugum seruile sustinebunt. In quo si mihi vos gratificari volueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præstò esse oportet, tunc vnusquisque debebit impigrè adesse.

Quorum

a *Diuersam à nostrâ lectionem sequutus est. nostrã tamen habent & uet. cod. sed quidã pro* προκαταλυσάμενοι, *habent* προκαταλυσόμενοι.

b *Vel potius Hermionensi, id est ex Hermione.*

c Tunc autem quũ vnà cum illis *Susa* ascẽdisset, quoties in conspectũ regis veniebat, Pisistratidis honorificè de ipso loquẽtibus, aliqua ex illis oraculis recitabat. ex quibus ea quæ cladem barbaro portendebant, tacebat, & contrà faustissima quæque excerpebat: nimirum in fatis esse vt Hellespontus à viro Persa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinẽtia recensens. Hic igitur oracula cõmemorãdo cum rege agebat: Pisistratidæ autem & Alevadæ suas sententias proferẽdo. Quum autẽ Xerxi bellũ Græcis inferre persuasissẽt, tunc quum secundus ageretur à Darii morte annus, primã expedit. suscepit aduersus AEgypt. &c. *Illud autẽ* χρησμῳδέων προσεφέρετο *perinde est acsi diceret, Ita se apud regem in hoc negotio gerebat ut oracula duntaxat illi allegaret quibus induceretur.*

d Se sequentibus.

e *Alij, Animatus sum ad infer.*

f Dimicare possit, iis quos dixi summotis. Atque ita fiet vt & qui in culpa sunt & qui culpa vacãt, seruile iugum sustineant. *uel, & qui malè de nobis meriti sunt, & qui non.*

„ Quorum qui ornatiſſimis cum copiis aderit, eum donabo iis quæ in noſtra domo
„ pretioſiſſima habentur. Et hæc quidem ita agenda ſunt. Sed ne ſolus videar in con-
„ cilio ſententiã dicere, rem pono in medio, iubens vnicuiq; quam libet ſententiã di-
„ cere. His dictis loquẽdi finẽ fecit. Poſt quem Mardonius, Domine, inquit, tu ve-
„ rò non modò ſuperioribus Perſis, ſed etiam venturis es præſtantior: qui cum alia &
„ optima & veriſſima commemoras, tum verò [a] quòd Iones qui Europam incolunt,
„ nõ ſines habere ludibrio nos, minus quàm ipſi ſunt ludibrio dignos. Etenim res in-
„ digna eſt ſi Sacas & Indos & AEthiopes & Aſſyrios, aliáſq; multas ac grandes natio-
„ nes, quæ nihil Perſas læſere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in prouincias rede-
„ gimus: Græcos qui nos laceſſere iniuria inceperunt, nõ vlciſcemur. Quídnam me-
„ tuentes? quas illorum copias? quam pecuniarũ vim? Eorum pugnã nouimus, eorũ
„ nouimus vires eſſe imbecilles, [b] eorũ quos ſubegimus liberos penes nos habemus,
„ hos qui domi noſtræ habitantes, Iones & AEoles & Dores appellantur. Quos ipſe
„ quoque expertus ſum, quum eis iuſſu patris tui intuli bellum: ac mihi quum in Ma
„ cedoniã vſque proceſſiſſem, & penè vſque ad ipſas Athenas, nemo pugnaturus oc-
„ currit. Quanquam conſueuere Græci (vt audio) inconſultiſſimè inire bella, propter
„ imperitiam ac ſiniſteritatem. nam quum bellum inter eos indictum eſt, in locum
„ quem pulcherrimum planiſſimúmque inuenere deſcendentes, ibi prælia faciunt,
„ ita vt magno cum ſuo malo victores inde diſcedant: deuicti (ne longius repetam) ad
„ internecionem deueniunt. quos oportebat, quum ſint eiuſdem linguæ, interpoſitis
„ caduceatoribus ac nuntiis dirimere controuerſias, & omnia alia potius agere quàm
„ pugnare: aut, ſi neceſſe habent inter ſe omnino pugnare, locum aliquem inue-
„ nire vtriſque expugnatu difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ri-
„ tu haud probo vtentes Græci, nunquã mecum verbis egerunt de dimicando, quum
„ Macedonia tenus promouiſſem. Tibi autẽ, rex, quis obuiã venturus eſt bellãdi cauſa,
„ copias Aſiæ atque omnem claſſem agenti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græ
„ corum res. Quòd ſi me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiſcum
„ venient, diſcãt nos eſſe in re bellica præſtãtiſſimos hominum. Nihil igitur ſit quod
„ non experiamur. nam ſua ſponte nihil fit, ſed omnia ab experimento hominibus
„ fieri conſuerunt. His Mardonius ſententiæ Xerxis aſſentatus, loqui ceſſauit. Tum ſi-
lentibus aliis Perſis, nec diuerſam eis quæ dicta eſſet ſententiam dicere audenti-
„ bus, Artabanus Hyſtaſpis filius, Xerxis patruus, vir circunſpectus ita inquit: Rex,
„ niſi diuerſæ inter ſe ſententiæ dicantur, non poteſt quis eligere meliorem, ſed ne-
„ ceſſe habet ea quæ dicta eſt vti: at quum plures dictæ ſunt, licet tanquam aurum pu-
„ rum deligere: quod per ſe diſcerni quum nequeat, [c] comparatum cum altero diſcer-
„ ni poteſt. Ego patri tuo Dario eidémque fratri meo ſuadebam ne ſumeret aduerſus
„ Scythas expeditionem, viros nulla vſquam oppida incolentes: ſed ille ſperans Scy-
„ thas Nomades ſe ſubacturum, mihi non eſt aſſenſus: itaque ſumpta expeditione,
„ multis & egregiis viris de exercitu amiſſis abſceſſit. Tu verò, rex, bellum inferre
„ deſtinas viris multo quàm Scythæ ſunt præſtantioribus, quíque & mari & terra o-
„ ptimi eſſe dicuntur: quibus in rebus quid [d] durum ſit, hoc me tibi iuſtum eſt pro-
„ mere. Iuncto pontibus Helleſponto ais te copias per Europam in Græciam de-
„ ducturum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobique abs te ſuperari.
„ ſiquidem feruntur viri eſſe fortes. Cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot co-
„ pias ductu Datis & Artaphernis Atticam regionem ingreſſas ſoli Athenienſes pro-
„ fligauerunt, ergo non vtraque in parte ſucceſſit. Quòd ſi iidem conſcenſis nauibus
„ pugna nauali victores ad Helleſpontum nauigent, ac deinde pontem ſoluant, hoc
„ [e] durum fuerit rex. Neque verò hoc ex mea vnius priuata prudentia coniecto, ſed
„ eo caſu quo aliquando parum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iun-
„ cto Boſphoro Thracio, ac flumine Iſtro pontibus commiſſo, traiecit ad Scythas:
„ cum traiectum Scythæ omnino inſtitere precari Iones, quibus cuſtodia pontium
„ delegata erat, vt interſcinderent. Quo tempore ſi Hiſtiæus Mileti tyrannus aliorum
„ ſententiæ acceſſiſſet, ac non contradixiſſet, actum erat de rebus Perſarum. Atqui
„ res eſt dictu quoque horribilis, omnem regis ſtatum in vno viro poſitum fuiſſe.
„ Quare noli tu vllum tale adire diſcrimen, nulla ſubſiſtente neceſſitate, ſed mihi po-
„ tius obtempera: hunc cœtum in præſens miſſum facito, iterúmque dum tibi vide-
„ bitur, re apud teipſum conſiderata, edicito quod optimum eſſe arbitraberis. Bene e-
„ nim conſultare, comperio maximum eſſe lucrum. nam etiamſi quid è contrario e-
„ uenturum eſt, nihilo tamen minus bene conſultum eſt, ſuperauítque fortuna conſi
„ liũ: at qui turpiter conſultauit, ſi ei fortuna obſecũdauit, ille eſt quidem voti cõpos,

P.i.

[a] *Ita uertit quaſi legeretur ὅτι οὐκ ἐᾷς. Sed rectius omitti uidetur, quũ Xerxes ea non dixerit.*

[b] Sed & eorũ liberos *iam* habemus, ſubiugatis iis qui in noſtram ditionem incolentes, Iones & AEoles, &c.

[c] Affricatum alteri. *Vel, Cum mutuo attritu admotum.*

[d] Timendum ſit. *Vel, periculoſum.*

[e] Timendũ fuerit.

nihilo tamen minus malè consilium cepit. Vides vt prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec finit insolescere, parua verò [a] nihil lædit? Vides vt magna semper ædificia magnásque arbores huiusmodi fulminum tela percutiunt? Gaudet enim deus eminentissima quæque deprimere. Vnde & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderũt, quia deus neminem alium quàm seipsum finit magnificè de se sentire. Omnis res properando parit errores, vnde magna detrimenta fieri adsolent: in cunctando autem bona insunt, si non talia quæ statim videantur esse bona, certè quæ suo tempore bona quis esse cõperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu verò Gobryæ fili Mardoni desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui malè audiant: nã Græcis detrahendo, ipsum regem vis excitare ad bellum illis inferendũ: ad quod tu omni auiditate contendis: [b] quod absit vt fiat. Detractio nanque importunissima res est, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt: vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quòd non præsentem accusat: item qui huic credit, iniurius est, quòd prius credit quàm rem compertam habeat. & illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria quòd ab altero insimulatur vt malus, ab altero talis putatur. Quòd si omnino bellum his viris inferre oportet, agedum, rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrûm amborum liberi deponantur: tu in expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiscunque velis copiis: &, si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedent vt ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quòd si hanc subire conditionem recusas, cupísque in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hìc relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis magnã aliquam calamitatem, à canibus volucribúsque discerpi aut in Atheniensium solo aut in Lacedæmoniorum: nisi fortè antea inter viam, tunc agniturum aduersus quales viros suades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano loquuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane, quòd patris mei frater es, hoc te subleuat ne dignam stulta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo ignominia, quia instrenuus es & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hìc vnà cum fœminis maneas. Ego etiã sine te quæ dixi conficiã. neque enim fuerim Darii filius, (qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius) nisi Athenienses vltus fuero: probè intelligens, si nos quieuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: prout colligere licet ex iis quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incursarunt. Itaque neutris fas est recedere, [c] sed vtrisque propositum est certamen aut agendi aut patiendi, vt aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. medium enim inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria lacessitos exigere vltionem, vt quã calamitatem passurus sum intelligam, profectus aduersus eos viros quos etiam Pelops Phryx nostrorum maiorum seruus ita subegit vt ad hoc vsque tempus & ipsi homines & eorum regio ab illius qui subegit cognomine appellentur. Hæc hactenus loquutus est. [d] Deinde sub vesperum, quum fuisset stomachatus Artabani sententia, per noctem apud se consultans, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum: immutatáque rursus sententia quum obdormisset, visus est in somnis (vt fertur à Persis) videre quendam corpore ingenti atque specioso, qui sibi astans diceret, Reuocastíne sententiam Persa de inferendo Græciæ bello, [e] quum prædixeris Persis te comparaturum esse exercitum? Neque, si reuocaueris eam, bene facis, neque qui tibi assentiatur adest. quare perge ire eam viam quam interdiu ire destinaueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnii nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, ita verba fecit, Viri Persæ, veniam mihi date dicenti contrariam superiori sententiam. nam & ego nondum ad summum quò perueniendum est mihi prudentiæ perueni: & qui vt illud faciam suadent, nullo vnquam à me tempore abscedunt. Eóque mihi Artabani sententiã audienti, confestim iuuentus efferbuit vt verba in virum grandem natu effunderem petulantiora quàm debui. nunc itaque agnoscens erratum meum, vtar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumendæ sentẽtiam, vos quieti estote. Hæc vbi audiere Persæ, lætitia affecti regem adorauere. Insequenti nocte idem rursus insomnium quiescenti Xerxi assistens, inquit, Fili Darii videris expeditionem apud Persas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quemadmodum breui magnus & amplus effectus es,

a Ne vellicat quidem.

b Absit vt talia fiãt à nobis. Detractio enim, *vel obtrectatio, aut calumnia*, res est deterrima.

c *Quidam sic*, Sed in eo res vertitur discrimine vt aut faciendum aut patiẽdum aliquid fit.

d Vt autem nox aduenit mordere cœpit Xerxem Artabani sententia. Quum autẽ in consilium noctẽ adhibuisset, planè cõperiebat è re sua non esse expeditionem in Græciam suscipere. Quum igitur hæc cõtraria prioribus decreuisset, obdormiit. Sed ea nocte visus est in somnis, &c. *Illud ἔκνιζε uerti etiam potest Scrupulum iniiciebat. Eodem autem ferè modo usus esse uidetur Ouidius uerbo mordere. Illud uerò ἐδόκεέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶναι, uidetur ad uerbũ respõdere phrasi nostrati & ea melius exprimi, Que ce n'estoit pas son cas.*

e Quum iam Persis vt copias cogerent denuntiaueris? Atqui nec quòd sententiam reuoces benè facis, nec adest quisquã qui tibi *huius rei, id est reuocatæ sentẽtiæ*, cõscius futurus sit. *Vel*, Nec adest qui tibi *hoc delictum reuocatæ sententiæ* condonaturus sit. *q.d.* *Nec ego qui tibi adsto impunè hoc abire sinam.*

» ita breui rursus humilis eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili exiliit pariter & nuntiū
» misit ad accersendū Artabanum: qui vbi aduenit, ita ad eum inquit, Artabane, ego
» statim quum in te bene consulentem mihi, stultis verbis inuectus sum, nō fui com-
» pos mentis: sed non multo pòst pœnitens, cognoui id mihi esse faciendum quod tu
» præcipiebas. Tamen id volens exequi non possum. nam mihi iam animo immu-
» tato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis visio, dissuadēs omnino hoc
» quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis abscessit.
» Quòd si deus est qui insomniū misit, eiq; prorsus est cordi expeditionē sumi aduer-
» sus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidem vt mihi præcipiēs.
» Quod ita fore coniecto, si omnem meū ornatum sumas, eóq; indutus [a]in sella mea
» consideas, & deinde in cubili meo capias somnum. Hæc loquuto Xerxi Artabanus
initio nolle obsequi, atque negare se dignum qui regio in solio sederet: tādem quum
» cogeretur, fecit imperata, hæc præloquutus: Apud me rex tantūdem valet bene sen-
» tire per se, & alteri bonam dicēti sententiam accedere: quæ ambo tibi quum adsint,
» malorum tamen hominum colloquia te deprauāt: quemadmodum mare, quod est
» hominibus omnium vtilissimum, ferūt ab ingruentibus vētorum flatibus non sini
» natura sua vti. Ego verò [b]quum ex te malè audiui, nō tam meam dolui vicē quàm
» tuam: qui, quum propositæ essent duæ sententiæ Persis, vna quæ detrimentum au-
» geret, altera quæ tolleret, dicēs perniciosum esse imbui animū vsu plura semper ex-
» petendi: his propositis sententiis, tu elegisti eam quæ & tibi ipsi & Persis est periculo-
» sior. Nunc autem quum ad te mutato in melius consilio de sumēda aduersus Græ-
» cos expeditione ais accessisse insomnium, alicuius dei nutu, quod te vetat dimittere
» exercitum, hoc non res diuina est, fili. insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homi-
» nes frustrantur, quemadmodū ego te docebo, multis quàm tu annis natu grandior.
» Consuerunt ipsa somniorum visa plerunque frustrari ob ea quæ quis per diē men-
» te agitauit. nos autem nudiustertius [c]expeditionem hanc inter manus & quidem ve
» hementer habuimus. Quòd si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini ha
» bens, tu ipse omnia in summa dixisti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi eadem iu-
» bens. Verùm nihilo magis apparere mihi debebit tuum amictū gerenti, quàm non
» gerenti, sed meum: neq; magis quiescenti in tuo toro quàm non, sed in meo: si etiam
» aliâs vult se exhibere. Neq; eò vesaniæ peruenit illud quicquid est quod sese obtulit
» in somnis, vt me cernens putet esse te, ducto è vestibus argumēto. Id autē si me con-
» temptui habebit, profectò nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentē vestimenta,
» siue tua, sed te adibit: quod iā animaduertendū est. Nam si frequētius accesserit, ipse
» quoq; fatebor diuinū esse. Cæterùm si ita tibi agēdū videtur, neq; id reuocari potest,
» en ad cubandū in tuo cubili pergo. Age, mihi quoq;, quum ista fecero, appareat: hac
» tantùm conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc loquutus Artabanus, [d]quòd spe-
raret ea à Xerxe sine vllis verbis admissum iri, iussa exequutus est. Et quū induta sibi
Xerxis veste, regali solio resedisset, móxque recubuisset, idem insomnium dormien
» tem adiit quod Xerxem adierat, eíque superassistens, ita inquit, [e]Túne ille es qui fe-
» stinantem ire in Græciam Xerxem distines, tanquam eius curator? Tu neque in fu-
» turum neque in præsens consideras, qui dissuades id quod est fatale contingere.
» Quid autem Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratū est.
His verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, candentibúsque ferramen
tis conari oculos ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exiliit,
aditóque Xerxi obseruatam sibi in somnis visionem exposuit, secundóque loco hæc
» inquit: [f]Equidem rex, ego, veluti homo, quòd multa iam videram, & magna nego-
» tia sub Hessonibus cōtigisse, non sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse
» malam multa concupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra
» Massagetas actum esset, quomodo cum exercitu Cambysis cōtra AEthiopes: qui e-
» tiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc sciēs ego, sentiebā te (si quiesceres)
» omnium hominū beatissimum. Sed quoniā diuinus quidam instinctus est, & Græ-
» cos clades quædam (vt videtur) missa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac sententiā
» muto. Tu verò quæ diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubetóque vt iis quæ ad ap
» paratum pertinentia antè præceperas, operam dent. Et ita agito vt nihil tuorum,
» deo tribuente, desit. His dictis, & sublatis ex ea visione animis, vbi dies extitit, ibi con
festim & Xerxes hæc Persis exponit, & Artabanus, quem cōstabat prius solū omniū
id fuisse dehortatū, tunc exhortabatur. Post hæc ineūti expeditionē Xerxi tertium in
somnis visum oblatum est: quod Magi auditū, coniectarunt ad vniuersam terram
pertinere, portenderéque omnes homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat:
Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cuius oleæ ramis vniuersa

[a] In solio meo.

[b] Quū tu me probris es insectatus, non id mihi tam doluit, quàm quòd ex duabus sententiis quæ Persis propositæ erant, altera insolentiam prouehente, altera eam compescente, & perniciosum esse dicente doce re animum plura præsentibus semper expetere: ex his sententiis eam tu elegeris, &c.

[c] Id est, *De hac expeditione, magna cum animi contentione egimus, uel tractauimus.*

[d] Quum speraret fore vt quæ à Xerxe dicerentur, vana esse probaret, iussa exeq.

[e] Túne ille es qui Xerxem ab inferendo Græcis bello dehortaris, tanquam eius curā gerens? At nec in præsens nec in posterum impunè tibi erit quòd ea dissuades quæ fata fieri volunt.

[f] Ego certè, rex, qui multos quorū res ampliores essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidissē, te per omnia morem ætati gerere non sinebam. *At Valla populum aliquem sub Hessonum nomine uidetur somniasse.*

a Quam enim ex Asia gentem in Græciam non adduxit Xerxes?

b Et Artachæo Artæi filio.

c Nationatim distributum effoderunt.

d Prærupta præcipitia fossa dupl.

e *Ὅπλα hic vocātur funes nautici. Gal. Le cordage.*

f Bybli.

g Fame laborarēt. *λιμήνειε non λυμήνειε.*

tellus occuparetur, & mox corona capiti circūdata, euanescere. Hæc Magis interpretatis, sine mora Persæ qui in cōcilio fuerant, ad suā quisq; præfecturā digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi dona quæ proposita fuerant obtinendi. Xerxes autem ita copias suas cōtraxit vt omnē cōtinentis locū scrutaretur. siquidem à debellata AEgypto per totum quadriennium cōparauerat exercitū atq; eius apparatum, quinto autem anno ineunte mouit cum ingēti copiarū manu. Nam omnium quos nouimus exercituū hic multo maximus extitit: adeo vt ad eum nihil fuisse videatur aut ille Darianus, qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cimmerios insequens Medicā regionem inuasit, ac penè omnia superiora Asiæ subegit ac tenuit: (quo nomine Darius postea Scythas iuit vltū) aut ille (vt fama fert) Atridæ aduersus Ilium, aut ille ante Troicū bellum, Mysorū Teucrorúmq;, qui per Bosphorum in Europā transgressus, omnes Thraces in ditionem suam redegit, ad Ioniúmq; pōtum descendēs, ad Peneū vsq; amnem qui ad meridiem vergit, processit. neq; illi omnes exercitus, neque alii his adiecti, cum vno hoc cōparari merentur. [a]Quis enim nō attulit ad Xerxem ex Asia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando nō defecit? Alii nanq; naues præstabant, aliis vt peditatum, aliis vt equitatum, aliis vt nauigia ad vectandos equos eorum qui vnà militabant, aliis vt naues longas in vsum pōtium præstarēt, iniunctū erat, aliis vt frumentum & naues. Quæ triennio superiore præparata erāt, præcipuè propter Athō, vt in quo superior classis dum circūuehitur afflictata fuisset. Ad Eleuntem enim Chersonesi classis habebat stationē, illincq; omnes copiæ sub verberibus cœperūt Athō effodere, quū per vices alii aliis succederēt, adiuuātib⁹ etiā in effodiēdo accolis: præpositis operi, Bubare Megabyzi, [b]& Artæo Artachæi filio, viris Persis. Est autem Athos mōs ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad cōtinentem desinens in speciē Chersonesi, *id est peninsulæ*, cum isthmo duodecim stadiorū. Hæc planities atq; tumuli, è mari Acanthiorū ad mare quod est cōtra Toronē, nō sunt magni. In hoc isthmo vbi Athos finitur, sita est vrbs Græca nomine Sana. Quæ autem extra Sanā & intra Athō sitæ sunt vrbes, eas tunc Persa ex cōtinentibus insulanas facere aggressus est, quæ sunt hæ, Diō, Olophyxus, Acrothoō, Thysus, Cleonæ. Istæ quidem sunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autem in modū barbari locum [c]nationatim effodiebant recto limite Sanā versus. Posteaquā depressa erat fossa ab iis qui in imo fodiebant, alii humū effossam assiduè tradebant aliis super scalas stantibus: & isti excipientes tradebant deinceps aliis, dum ad summos perueniebatur, qui illā efferebant atq; abiiciebant. Qua in re [d]tumuli effossi duplicem laborem illis, præterquā Phœnicibus, præbebāt. nam quū eandē facerēt fossæ mensurā superius in ore quā inferius in fundo, id necesse fuit cōtingere. At Phœnices cum aliis in rebus, tum verò in illa prudentiam suam declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita excauauerunt vt os fossæ duplū esset quàm ipsam fossam esse oportebat, procedētéque opere assiduè illam coarctabant: vt quum ad imum deuentum esset, fossa cæterorum partibus adæquaretur. Est autē hoc loco pratum quoddā, vbi illorum erat & forum & mercatus, quò multum etiam ex Asia frumenti moliti cōportabatur. Hanc fossam Xerxes (vt ego coniectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iussit, potentiæ ostentādæ cupidus, ac memoriæ sui relinquendæ. nam quum liceret nullo negotio naues per isthmum transportare, iussit isthmum intercidi, ad mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis vt duæ triremes pariter illac agitari possent. Eisdem autem imperatum est vt fossam facerent, quibus fuerat vt flumen Strymonē pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modū fecit. Comparauit item ad pontē [e]armaturā, [f]sirpi atq; albi lini copiā, dato hoc Phœnicibus atq; AEgyptiis negotio vt cōmeatum exercitui cōportarent: ne homines nēve iumenta quæ ducebātur in Græciam, [g]absumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca quæ cuiq; opportunissima essent, alius alia via cōportaret vndiq; ex Asia nauibus onerariis & vectoriis. Verū plurimi comportarunt in oram quæ dicitur Album littus, vt quibusque præceptum erat: alii in Tyrodizam Perinthiorum oram, alii in Doriscum, alii in Eionē, quæ est super Strymonem: alii in Macedoniā. Dum isti in imperato sibi traiectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copiis, iter ingressus est Sardis versus, mouens ex Critalis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat vt cunctæ copiæ cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quisnā præfectorū agmen pulcherrimè instructū ducens, ab rege donatus est proposito præmio, affirmare nō possum, quia nec à principio, quū res in iudiciū deducta est cognoui. Posteaquā autē transmisso flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto, peruenerunt

Celænas, vbi fôtes Mæãdri existunt: & alterius amnis nõ minoris Mæãdro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarũ exoriẽs influit in Mæandrũ. In qua vrbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in vtrẽ formata: quã à Phrygibus fertur Apollo illi detractã suspẽdisse. In hac vrbe residens Pythius Atys filius, vir Lydus, omnẽ regis exercitũ atq; ipsum Xerxẽ magnificentissimo hospitio excepit: spopõditq; se pecuniã ei in bellũ suppeditaturũ. Ob quã sponsionẽ Xerxes eos qui aderãt Persas interrogauit quisnã esset Pythius, & quantũ possidẽs, qui hoc polliceretur. Illi, rex, inquiũt, hic ille est qui Dariũ patrẽ tuũ aurea platano ac vite donauit: quiq; nũc omniũ hominũ diuitiis princeps est secundũ te. Hæc vltima verba Xerxes admiratus, secũdo loco percõtatus est ipse Pythiũ quantũ ei pecuniarũ esset. Cui ille, Neq; te inquit celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius facultates: sed sciẽs, proinde exactè recẽsebo. Etenĩ [a] posteaquã accepi celerrimè te ad mare Græcũ esse descẽsurũ, volẽs tibi ad bellũ pecuniã dono dare, subducta ratione cõperi mihi esse argẽti quidẽ duo millia talẽtorũ, auri verò quadragies cẽtena millia nũmûm Daricorũ, septẽ millib⁹ minus: quæ tibi dono donã mihi ipsi victus è mãcipiis atq; ex agricolis suppetit. Hæc Pythius. Quib⁹ verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidẽ regionẽ egressus sum, neminẽ adhuc nactus sum qui in exercitũ meũ hospitalitatẽ exercere voluerit, aut qui in conspectũ meũ veniens, sua spõte pecuniã mihi ad bellũ cõferret, præter te: qui & exercitũ meũ egregia hospitalitate prosequutus es, & ingentẽ pecuniã polliceris. [b] ob quæ vicissim ego te iis remunerandũ duco. Hospitẽ meũ te facio: & ista quadragies centena millia nũmûm de meo ipsius explebo, datis septẽ millibus: ne quadringẽtæ myriades, *id est quadragies centena millia*, sint imperfectæ, sed addito è meis supplemento summa sit solida. quæq; possides, ipse possideto, ac scito semper talẽ agere. nã ita agentem te, neq; in præsens neq; in posterũ pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutus, perrexit assiduè porrò ire: prætergressúsq; vrbem Phrygiã nomine Anaua, & stagnũ ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidũ, vbi Lycus amnis hiatũ terræ subiẽs occulitur, deinde fere quinq; post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrũ. Mouens autem è Colossis exercitus venit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Crœso est, indicans literis eos fines. Vbi autẽ è Phrygia in Lydiam ventum est, ad diuortia viarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæãdrum transire, vrbémque Callatebum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eámque tuendam viro [c] immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam petitum terram & aquam: edictúmque vt cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. [d] Eorum autem causa mittebat petitum terram & aquam, quia qui hæc antè Dario petenti non miserant, hos tunc, perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ii quibus negotium hoc datum erat, Hellespontum ex Asia in Europam coniungerent. Est autem Chersonesi in Hellesponto, Sestum inter & Madytum vrbes, ora salebrosa, quæ in mare procurrit eregione Abydi. Vbi non longo pòst tempore sub Xanthippo Ariphronis filio Atheniensium duce, Artayctem virum Persam Sesti præfectum cepere viuum, stipitique suffixerunt: qui in templum etiam Protesilai quod est in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauere ii quibus hoc munus erat delegatum: hinc Phœnices albo lino, illinc AEgyptii [e] sirpo. Est autem ex Abydo ad vlteriorem continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ea omnia dirupit atque dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam verò audiui misisse quoque cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certè mandauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes babara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pœnam quòd eum læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Te tamen rex Xerxes, velis nolisve, transmittet: meritóque nemo hominũ tibi sacrificat, vt doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iussit, atq; eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidẽ põtes fecerũt ii quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alii architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerũt: Biremes triremésque trecẽtas sexaginta Euxinũ versus

a Quum ad mare Græciæ descendere te audissem, statim opũ mearum rationem inire aggressus sum. Iã tũ enim in animum induxeram pecuniam tibi dono dare in bellũ id gerendum. Subducta igitur ratione, argenti quidém talenta duo millia, auri verò myriadas quadringentas staterum Daricorũ, septem millibus minus, habere me comperi: quæ tibi dono dare statui. Mihi autem victus ex mancipiis & agricultura suppetet. *Ex Bud. interpr.*

b Vt tecum paria faciam, pro hac liberalitate hospitẽ te meũ facio: quadringentas verò myriadas nummûm de meo explebo datis tibi chiliadibus septem, vt quadragies centenis millibus Daricorum staterũ nihil desit. Proide quæ haétenus possedisti, possideto: mementóque talem te semper præstare. hæc enim te facientẽ nec in præsens nec in futurum pœnitebit. *Ex eiusdem Bud. interpr.*

c *De his uiris qui immortales dicebantur, uidé quæ postea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.*

d *Desunt hic aliquot uerba in uulg. edit. Græcis, quæ Valla addit, ut etiam in uet. nostris cod. habetur.*

e Biblo.

Pontum compoſuere:item ab altero latere trecentas quatuordecim, Pôto quidem tranſuerſas, Helleſponto autem ſecundum defluxum, vt ſtabiliret funes armamentorum. Quibus compoſitis, prægrandes ancoras demiſerunt, partim ab hoc latere contra Pontum, ventorum cauſa qui [a] extrinſecus ſpirant: partim ab altero contra veſperum & AEgeum, euri & auſtri cauſa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes tranſitu: vt qui vellet in Pontum minutis nauigiis & ex Ponto nauigare poſſet. His actis, contenderunt à terra armamenta, côtorquentes machinamentis ligneis, nô iam ſeparatim vtraque, ſed bina ex albo lino hinc, quaterna è biblo illinc. Quorum quidem retinaculorum craſſitudo hæc erat & ſpecies: ſed proportione linea, robuſtiora erant, quorū cubitus talētum pendebat. Porro traiectu pôtibus iuncto, codices lignorum diſciſſos & ad latitudinem ratis adæquatos aptè inſtrauerunt ſuper armamenta intenta. Hos vbi gradatim diſpoſuerunt, tum verò rurſus deſuper innexuerunt. Quod poſteaquam fecere, materiam attulerunt concinnéque impoſuerunt, deinde ſuper materiam aggerem comportarunt: quo iniecto, ſepem hinc atque hinc, ne maris aſpectu iumenta & equi terrerentur, prætenderunt. Perfectis iis quæ ad pontes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces foſſæ propter æſtuaria maris, ne ipſæ fauces aluei obſtruerentur: Xerxes nuntiato ſibi prorſus alueo abſoluto, Sardibus, vbi hybernauerat, ineunte vere inſtructo cum exercitu profectus eſt Abydum verſus. cui mouenti ſol ſuam in cælo ſedem relinquens apparere deſiit, quū nullæ nubes, verùm ſereniſſimus aer eſſet: & pro die nox extitit. Id animaduertenti quū cura inceſſiſſet percontandi Magos quid oſtētum id vellet portendere, illi reſponderūt, deum ſignificare Græcis ciuitatū defectum: quòd dicerent ſolem, Græcorum: lunam, ipſorum eſſe præſidem. Ea re audita Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cæleſti oſtento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus eſt, Domine, indulgebíſne « quiddam quod impetrare cupio, tibi leue conceſſu, ſed mihi pro magno futurum? « Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturū ratus, ſe indulturū reſpôdit, & vt peteret proloqui iuſſit. Pythius vbi hoc audiuit, ſumpta fiducia, Domine, inquit, « quinque mihi liberi ſunt, quos omnes contingit in militiā tecum ire aduerſus Græ- « ciam: horum vni tu quæſo rex, miſertus mei qui huc proceſſi ætatis, indulge militiæ « vacationem, ei qui natu eſt maximus: vt & mei ipſius & cenſus curā gerat: quatuor « tecum vnà ducas. ita confectis quæ in animo habes, rurſus reuertaris. Rex ob id ad- « modum indignatus, his verbis reſpondit, Homo improbe, túne, quum ego ipſe in « expeditionem eam aduerſus Græciam, filióſque meos & fratres domeſticos & ami- « cos ducam, auſus es mentionem filii tui facere, qui meus es ſeruus, quem oportebat « cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc diſcito hoc, animum in ho- « minum habitare auribus. [b] Qui bene audit, eius corpus volūtate perfunditur: qui ve « rò malè, is exacerbatur. Tu itaque quum benè feciſti, & alia eiuſdem generis promi- « ſiſti, non gloriaris te ſupergreſſum eſſe regem munificentia: poſtea verò quàm ad im « pudentiora conuerſus es, non tu quidem pro merito, ſed minora quàm pro merito « accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autem quem præci- « puè complecteris, damno mulctabere. Hæc quum reſpondiſſet, ſubitò imperauit iis « quibus delegatum erat iſta exequi, vt maximum natu filiorum Pythii inuentum diſcinderent medium: eiúſque diſciſſi dimidium ad dexteram viæ, & dimidium ad ſiniſtram diſponerēt, & illac tranſiret exercitus. Hoc illi vbi exequuti ſunt, illac exercitus pertranſiuit. In quo præcedebant ii qui ſarcinas portabant & impedimenta. Poſt hos omnigenarum gentium non diſtinctæ ſed promiſcuæ copiæ, numero vltra dimidium exercitus. Poſt has intercedebat interuallum: neque enim cum rege miſcebantur. Præcedebant enim mille equites è Perſis omnibus delecti: [c] ſecundum hos totidem haſtati, & ii delecti ex omnibus, verſis deorſum in terram ſpiculis. Poſt hos [d] equi decem quampulcherrimè ornati, qui Niſęi dicūtur, ideo ſic dicti quòd eſt ingens Medicæ regionis campus nomine Niſæus qui grandes fert equos. Hos decem equos ſequebatur ſacer Iouis currus, quē octo equi albi trahebāt, ponè auriga comitante, qui pedibus ingrediēs habenas tenebat. hâc enim ſellā nemo mortaliū inſcendit. Poſt quem ipſe Xerxes vehebatur curru equorum Niſæorum, præcedēte auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Perſæ. Hunc quidem in modū Sardibus proceſſit Xerxes: ſed è curru, quoties ratio exigebat, in eſſedum tranſcendebat. Eum ſequebantur haſtati Perſarū optimi ac nobiliſſimi mille, è more pila geſtātes. Poſt hos alius delectus equitatus mille Perſarū. Dehinc è cæteris Perſis decem millia peditum delecta, quorū mille in lanceis pro [e] coronis geſtabāt mala punica argētea:

a Intrinſecus.

b Qui quum bona audierit voluptate corpus implet: quum his diuerſa, moleſtia afficitur. *Ita Eraſm.*

c *Hæc in vulg. quidē edit. non habentur: ſed in uet. cod. leguntur hoc modo,* μετ' δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι. *Hæc autem librariorum culpa fuiſſe omiſſa, (quorum oculos ea ſubterfugerint quæ ſunt à priore* ἀπολελεγμένοι *uſque ad poſterius) ex ſequentibus apparet, ubi hæc enumeratio repetitur.*

d Sacri equi dec.

e *Fortaſſe Valla aliter ſcriptum reliquit.*

gerebant item aurea ii qui in terram verſus ſpectantia ſpicula habebant: etiam mala, ii qui Xerxem proximè ſequebâtur. Hæc decem millia ordine ſubſequebâtur equitatus è decẽ millibus Perſarum. Relicta poſt hos duorũ ſtadiorũ intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiſcua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumẽ Caicum & regionem Myſiam: à Caico autem à læua habens montem Canen, per Atarnem ad vrbem Carinam. Ab hac per campum Thebanum, vrbẽ Atramyttium & Antandrum Pelaſgidem prætergrediens, & Idam ad ſiniſtram manum ſtringens, ad terram Ilienſem peruenit. cui primùm ſub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu occiderunt. Deinde ad Scamandrum eſt ventum, qui fluuiorum omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum eſt. Hunc profluentem ſua aqua deſtituit, nec hominibus iumentíſque potantibus ſuffecit. Eò Xerxes poſtquam peruenit, Priami Pergamum aſcendit, loci viſendi cupidus. Quod vbi contemplatus eſt, & ſingula quæque eorum audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerunt. His actis, terror per noctem exercitum inuaſit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua ſtringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina eſt: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon venerũt, Xerxi inceſſit cupido omnem exercitum oculis ſubiiciendi. itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iuſſi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, reſidens proſpiciebat littus, & illic terreſtres copias atque claſſem. Quam dum intuetur, ſubiit eum cupiditas ſpectandi nauale certamen. Id certamen poſtquam commiſſum eſt, in quo Sidonii vicere, voluptatem Xerxes cepit, cũ certaminis tum copiarum ſpectaculo. Et quum intueretur omnem Helleſpontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi ſe beatũ eſſe iactauit, & poſt hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primò liberè
» diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quàm diuerſa, rex,
» inter ſe nunc facis & dudum dixiſti. qui te beatum eſſe dixeras, nunc lacrymas fun-
» dis. Et ille, Reputantem me, inquit, quàm breuis ſit omnis humana vita, ſubiit horũ
» miſeratio: quorum, quum tot ſint, nemo ad centeſimum annum ſupererit. Excipiẽs
» Artabanus, Atqui, inquit, alia, quàm iſtud eſt, viuendo miſerabiliora patimur. Nam
» in tam breui vita nullus hominum adeo felix extitit, neque horum neque aliorum,
» cui non crebrò, nedum ſemel, ſubitura ſit animo moriendi voluntas potius quàm
» viuendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitam perturbant: efficiúntque vt
» quum breuis ſit, tamen perlonga videatur. Ita mors optatiſſimum eſt perfugium æ-
» rumnoſæ vitæ, quam deus dulci guſtu aſpergens, ob id inuidius facere deprehendi-
» tur. Cui Xerxes, Artabane, inquit, [a] quoniã humanæ vitæ conditio talis eſt qualem
» tu exponis, eam cõmemorare ſuperſedeamus: neque triſtium faciamus mẽtionem,
» quum iucunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius ediſſere: niſi tibi ita euidẽs
» inſomnii viſio fuiſſet oblata, perſtaréſne adhuc in priore ſententia, diſſuadens mihi
» aduerſus Græciam bellum? an in ea perſiſteres? agedum apertè hoc mihi dicito. Ei
» reſpondens Artabanus, Viſio, inquit, rex, quæ in ſomnis obiecta eſt, ad votum ſucce
» dat amborum: ego tamen adhuc metuo, & adeo metu perculſus ſum vt non ſim a-
» pud me. Nam mecũ reputãs, cum alia multa, tum verò duo, & ea omniũ maxima,
» video tibi eſſe hoſtiliſſima. Ad hæc Xerxes, [b] Dæmonie virorum, inquit, quǽnam i-
» ſta ais mihi hoſtiliſſima eſſe? vtrum horum tibi improbandum videtur, tanquam
» non ſatis copioſum? terreſtríſne exercitus, quaſi multo numeroſior ille Græcus futu
» rus eſſe videatur? an claſſis, tanquam illorum claſſe inferior? án hæc ambo? Nam ſi
» ob hoc imbecilliores tibi videntur noſtræ res, celerrimè alterum quis exercitum cõ-
» pararet. Reſpondit Artabanus, Neque hunc, rex, exercitum improbauerit quiſquã,
» qui ſit mẽtis compos, neque hanc nauium multitudinem, [c] etiamſi plures coegeris.
» Quæ autem duo dico eſſe tibi multo hoſtiliora, ea verò hæc ſunt, terra & mare. neq;
» enim vſquam maris portus eſt eiuſmodi (vt ego coniecto) qui ſurgente tempeſtate
» ſit capax huius tuæ claſſis, idoneúſque ad eam tutãdam: neque verò vnum tibi por-
» tum eſſe oportet, [d] ſed vniuerſam continentem eſſe portum, quò ſe recipiant naues.
» Itaque quum portus tibi opportuni deſint, intellige homines in arbitrio fortuitorũ,
» nõn fortuita in arbitrio hominum eſſe. E duobus vno expoſito, pergam dicere alte
» rum: Terra cum ob alia tibi hoſtilis eſt, tum eo hoſtilior, ſi nihil obſtiterit quò lon-
» gius proceſſeris, aſſiduè vlteriora ſurripiens. Nulla enim eſt hominibus rei bene ge-
» rendæ ſatietas. Vnde etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorem maiori in tempo-
» re regionem, famẽ eſſe allaturam. At vir ita demum fuerit optimus ſi in deliberãdo

In fine pag. præced. pro Argentea legendum Aurea, ex noſtris exempl. ex quibus etiam ſequi hæc debẽt, Et cæteros intercludebant: Nouem autẽ millia quæ ab his intercludebantur, argentea mala punica geſtabant. *Poteſt συνέκληον uerti etiam Includebant, uel Circumcingebant.*

a De humana vita quæ talis eſt qualem tu eſſe differis, verba facere deſinamus.

b O miſerrime hominum. *Sic Bud. in ſimili loco interpret.*

c Quòd ſi maiorem numerum coegeris, duo illa quæ dico, multo etiam hoſtiliora futura ſut. Sunt autẽ illa duo, terra & mare.

d Sed circum vniuerſam continentem in quam tendis.

quidem,omnem rem quamcunque pati possit,reputās extimescat,in re autem agēda sit audax.Cui Xerxes, Artabane, inquit, meritò tu quidem horum singula commemorasti:tamen non est vt omnia reformides,omniáque peræquè cōsideres. Nā si velis in rei consultatione semper omnia perinde considerare,nunquam aliquid efficias. Satius enim omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quòd si repugnando omnibus quæ dicuntur, [a] non vis committere vt quod firmum est infirmetur, perinde peccas atque is qui cōtraria istis dicat. [b] Et hoc æqualiter se habet. Scire verò aliquem (quum sit homo)qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui facere quid volunt,consueuit plerunque succedere emolumentum : rarò autem iis qui pensant omnia, & quos agere piget.Cernis quò res Persica potentiæ processit:quò nunquam progressam videres si ii qui ante me extitere reges, istiusmodi consiliis quibus tu vsi fuissent: [c] aut vtentes istis sententiis, non alios suasores tales habuissent:nunc pericula contemnentes,tantopere statum suum prouexerunt. Magna enim negotia magnis cum periculis suscipi volunt.Quare nos,illorum facta æmulantes,optimo anni tempore ingredimur: subactáque omni Europa,rursus reuertemur,nullam vsquam neque famem neque rem tristem passi.nam & commeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quamcunque vel regionem vel gentem veniemus,eius re frumentaria potiemur.nam aratoribus viris non nomadibus inferemus bellum.Posthæc Artabanus,Quandoquidem inquit,non sinis vllam rem formidari, [d] & tamen meum admittis consilium : necesse est enim de multis negotiis in longius extrahi orationem : Cyrus Cambyse genitus omnem præter Athenas Ioniam Persis tributariam reddidit.quare suadeo nequo pacto hos viros aduersus patres suos ducas.nam sine Ionibus satis supérque sufficimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissimos esse,si metropolin suam in seruitutem redigāt: aut iustissimos,si illius libertatem adiuuent.Si iniustissimi erunt, nullo modo certè nobis magno vsui futuri sunt:sin iustissimi,magnā poterunt tuo exercitui afferre perniciem.Itaque hoc vetus dictum tanquam probum,rex,in mente habe,non statim ab initio exitum omnem esse manifestum.Ad hæc excipiens Xerxes,Artabane, inquit,sententiarum quas dixisti in hac præcipuè falleris,qui Iones metuis ne immutentur: [e] quorum maximum habemus commilitium:quorum & tu testis es, & alii qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt, quum in eorum esset potestate situm vniuersas Persarum copias & perdere & seruare,fidem tamen iustitiámque præstitisse,nec quicquam nos læsisse. Præterea quum liberos suos atque vxores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas, sed bonum habens animum,tutare meam domum atque tyrānidem.tibi enim soli ego sceptra mea permitto.Hæc loquutus Xerxes Artabanum Susa dimisit, iterúmq; illustrissimos quosque Persarum accersiit. Qui posteaquā præstò fuere, his eos verbis alloquutus est, [f] Persæ,ego vos,quorum opera mihi opus est,contraxi, vt viri præstantes existatis,néve res hactenus gestas à Persis magnas præclarásque dedecoretis, sed cum singuli,tum vniuersi [g] exhibeamus nos alacres.commune enim hoc hominibus bonum est,strenuos esse. Eáque de re vos censui præmonendos,ad bellum constanter tolerandum. nam(vt ego audio)aduersus viros egregios tendimus,quos si superauerimus, nullus vnquam nobis alius exercitus obstabit.Nunc igitur deos præsides terræ Persidis precati, transeamus. Ac eodem quidem die sese ad transeundū parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt,dum solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem vota concepit, nequid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Europam subigere quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc precatus,phialam in Hellespontum abiecit, aureúmque craterem, ac gladium Persicum,quem acinacem vocant. Hoc pro comperto diiudicare non possum, vtrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus:an Hellespontum,quòd eum flagellasse pœniteret, in compensationem gladio donauerit. His actis,per alterum pontium, qui vergebat in Pontū,peditatus omnis equitatúsque transiuit:per alterum,qui vergebat in AEgeum, iumenta atque seruitia: præcedentibus [h] decem millibus Persarum,coronatis omnibus,quos promiscuus omnium nationum sequebatur exercitus.& hi quidem eo die.Insequenti autem primi transiere equites,quique spicula deorsum versa gestabant,& hi etiam coronati, dehinc equi sacri,ac sacer currus, tū ipse Xerxes.pòst hastati,& mille equites, [i] & præterea alius exercitus,quinetiam naues pa-

a Non ostēdas quid firmum sit, *vel tutum.*
b Hoc inquam perinde est.

c Aut non vtentes istis sententiis, alios suasores tales habuissent. *Id est, Aut si hæc non fuisset eorum sententia, sed aliorum fuisset, quorum cō silium sequerentur. Valla autem negatiuæ particulæ locum mutauit, & Sententia uti, more Græco dixit.*

At meum admittecōsilium. *Vel, Meum saltem adm. cons.*

e Quorum maximum habemus documentum, *id est quorum fidei, iis in rebus quarum & tu testis es, & al. Id est, Qui maximum nobis suæ fidei documētum dederunt in iis rebus, &c.*
f Ego vos Persæ coegi, à vobis hæc requirens, vt fortiter, *vel strenuè* vos geratis.
g Alacriter operā nauemus. Ad id enim contendimus quod cōmunēomnib⁹ vtilitatē afferet. Ideo autem vos vt gnauiter militetis præmoneo, quòd viros aduersus quos tendimus, bellicosos esse audiā. Quos si superauer.

h Illis decem mil. *quorū uidelicet facta fuit paulo antè mentio. Sic in sequent. Illi equites, & Illi equi sacri, & Ille sacer currus, & Illi hastati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.*
i Post quos alter ille exercitus nauésque simul ad vlter.

riter ad vlteriora littora agebantur. quanquã audiui postremũ omnium pertransisse regem. Xerxes, posteaquam in Europã traiecit, conspicabatur exercitum sub verberibus transeuntem. Trãsiuit autem eius exercitus septem per dies totidémq; noctes nullo tẽpore intermisso. Ibi iam trãsgresso Hellespontũ Xerxe, fertur quidã vir Hel- " lespõtius dixisse, O Iupiter, quidnã tu sub specie viri Persæ, & accepto Xerxis pro Io- " uis nomine, Græciã è sedibus suis exturbare vis, omnes homines ducẽs, quũ etiã ci- " tra hoc tibi id facere liceret? Trãsgressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigiũ oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi [a] coniectura discutiendum. siquidem equa leporem enixa est. quod facile erat ad cõiectandum: fore enim vt Xerxes exercitum aduersus Græciã cum maximo strepitu & ambitiosissimè duceret, rursúsque pro seipso solicitus, ad eundẽ locũ fuga recurreret. Alterum quoq; ei prodigiũ, dum Sardibus foret, exhibitum est. mula enim mulum edidit ancipitia genitalia habentem, maris & fœminæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorũ vtrunq; pro nihilo habens, ire pergebat, comitãtibus eum terrestribus copiis, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terrã legentibus, & è diuerso atq; terrestres agentibus. nam isti quidem vesperũ versus ad promontorium Sarpedonis nauigabãt: quò quum peruenissent, iussi erant permanere: illi verò ad aurorã & solis exortum iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulchrũ Helles filiæ Athamãtis, sinistrorsum Cardiam vrbem, per medium oppidi cui nomen est Agora, *id est forum.* Illinc deflectentibus ad sinũ nomine Melana, *hoc est nigrum*, fluuius cui idem est nomen, nõ suffecit, sed alueum suũ deseruit. Hoc fluuio transmisso à quo sinus hic cognominatur, vesperum versus contenderunt, AEnon vrbem AEolidem & lacum Stentoridem prætereuntes, dum ad Doriscon peruentum est. Est autem Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit: vbi extructus est is murus qui Doriscus appellabatur, in quo Persarum erat præsidium à Dario iam inde impositum quum Scythis inferebat bellum. Quum igitur locus digerendis recensendísque copiis idoneus videretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit: Eius iussu nauarchi, quum eò appulissent, omnes naues ad littus Dorisco cõtiguũ receperunt, vbi Sala vrbs, Samothracia & Zona sitæ sunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quõdam fuerat Ciconũ. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerant respirauere. Xerxes autem per hoc tempus apud Doriscon lustrabat exercitũ. Equidem quãtum singuli præbuerint copiarũ, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur: constat autem terrestriũ copiarum numerum fuisse centum septuaginta myriades, *id est decies septies centena millia.* Quorum numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt vnum in locum myriadem hominum, *quæ sunt decem millia*: qua coarctata quammaximè poterant, circulum extrinsecus descripserunt loco circumscripto: emissáque illinc myriade, sepem circumdederunt, eatenus exeitantes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliam subinde atque aliã myriadem introduxerũt: donec omnes connumerauerunt: connumeratos autem, nationatim digesserũt. Ex quibus qui militabant, hi erãt. Persæ, hunc in modum ornati: Circa capita gestabãt pilea (quas vocãt tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis squamis è ferro cõfertas in similitudinem pisciũ: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id est cetra*, pharetris subter pendentibus: hastas breues, arcus grandes, sagittas arundineas. Ad dextrum femur, pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amastris, quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persæ à Græcis Cephenes: à se verò ipsis atque ab accolis, Artæi: verùm posteaquam Perseus Danaes & Iouis filius ad Cepheum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit vxorem, sustulit ex ea filium quem Persem appellauit, eúmque illic reliquit: à quo (nam Cepheus carebat virili prole) cognomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant. nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quõdam ab omnibus vocabantur Arii: sed vbi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ita de seipsis Medi commemorant. Cissii in militia cætero ornatu vt Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [b] Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrii autẽ qui militabant, hunc habebãt ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo cõfertas, [c] non facilè penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones AEgyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrii vocabantur, sed à barbaris

a *Eandem uocem, uidelicet* ἀσύμβλητον, *quam hîc malè interpretatur* Cõiectura discutiendum, *statim pòst bene uertit*, Facile ad coniectandum, *id est* Cuius significationẽ conijcere facile erat, *uel coniectura assequi.*

b Anaphes.

c Non facili explicatu. *Vel*, Quem explicare difficile fuerit, *uel describere.*

Assyrii sunt vocati (inter quos Chaldæi sunt) iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrii capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arūdineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque cōpactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipēnes. Hos, quum sint Scythæ Amyrgii, Sacas appellabāt, quòd cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes Darii filius & Atossæ Cyri filiæ. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itémq; arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erāt sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arii Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrii. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi & Chorasmii & Sogdi & Gandarii & Dadicæ eandem in acie quam Bactrii armaturam gestabant: quorum Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspii, sisyris, *quod est genus penulæ*, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum Artyphii germanū. Sarangæ indumenta gestantes versicoloria decori erant, caligásque genuum tenus extentas: arma habebant arcus lanceásque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipsi sisyras ferebāt, & vernaculos arcus atque pugiones: quorū dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtii & Myci & Parycanii eodem quo Pactyes modo armati, erant. sub his ducibus: Vtii quidem & Myci, sub Arsamane Darii filio: Parycanii verò sub Siromitre OEbazi filio. Arabes succincti erant ziras *amiculi genus*, arcúsque recuruos habilésque gestabant. AEthiopes pardorū pellibus leonúmq; amicti, arcus è palmarum spathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & itē prælōgas ex arūdine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo sigilla sculpunt: præterea hastas capreæ cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eūt in pugnam, dimidiatū corpus gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum autē AEthiopúmque qui trans AEgyptū incolunt, dux erat Arsames Darii filius & Artystonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, [a] cum talari ex auro tunica effinxit. Arsames quidem AEthiopibus qui sunt trans AEgyptum, atque Arabibus præerat. Ii autem AEthiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodū à cæteris differētes, sed sono vocis duntaxat atq; capillatura. Nam AEthiopes qui ab ortu solis sūt, [b] promissos crines: qui ex Libya, crispissimos inter omnes homines habent. AEthiopes autem hi qui ex Asia erant, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellésq; frontium equinarū cum auribus atq; iubis, in capitibus, vt ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerēt. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iere, ac iaculis præustis, duce Masange Aorizi filio. Paphlagones autē capitibus gerebant cōpactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas, præterea iacula, pugionésq;, pedibus [c] caligas more gentis ad media crura subtentas. Eandē quam Paphlagones armaturam gestabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Isti autem Syri à Persis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidis filius: Mariādynorū & Libyum & Syrorū, Gobryas Darii filius & Artystonæ. Phryges autē proximā Paphlagonicæ armaturā gerunt, paulùm differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quādiu EVropæi fuerunt, Macedonum accolæ: trāsgressi autem in Asiā, vnà cum loco nomē immutauere in Phryges. Armenii Phrygum cultu armati erāt, vtiq; illorum coloni. His vtrisq; præerat Artochmes, qui Darii filiā in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebāt, olim Meones vocati: pristinóq; nomine sublato, à Lydo Atyis filio cognomē acceperūt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac præusta iacula. Sunt autem Lydorū coloni, à mōte Olympo Olympieni nominati. Horum vtrísque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circundati variis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes prætereа iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, prius appellati (vt ipsi aiunt) Strymonii, quòd Strymonem accolerent: à suísq; sedibus exacti à Teucris & Mysis. Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagasaces Artabani filius, gestātibus breuia [d] è corio scuta, & bina singulis [e] veruta ad lupos conficiēdos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos

a Imaginem eius ex auro solido compactam habuit.

b Rectos crines.

c Calceos patrio more ad media crura extentos.

d E crudo bouis tergore. *ut paulò pòst uertit eandem uocem.*

e Venabula Lycii operis.

viros est. Cabelees Meones (qui Lasinii vocantur) eundem cultum gestabāt quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lāceolas gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutáque ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynœci, quos hi regebant: Moschos & Tibarenos Ariomardus Darii filius & Parmyis filiæ Smerdis filii Cyri: Macrones & Mosynœcos Artayctes Chorasmis filius, qui Sesti in Hellespōto præses erat. [a]Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, scutuláq; è crudo bouis tergore, atque lāceolas, præterea machæras. Præerat autem Maribus & Colchis Pherendates Theaspis filius. Alarodii & Saspires eodē quo Colchi ornatu militabāt, duce Masistio Sirometris filio. Insulanæ gentes, quæ rubro è mari sequutæ sunt ex iis insulis ad quas transportare rex solet quos è suis locis summouet, gerebāt proxima Medis & vestimenta & arma, quibus præerat Mardótes Bagæi fili᾽, qui apud Mycalē dux secūdo pòst anno in pugna oppetiit. Hæ erāt nationes quæ per cōtinentem ibant, ex quibus cōstabat pedester exercitus: quibus ii præerant qui cōmemorati sunt, quiq; ordinarant milites connumerauerántq;, & chiliarchas, *id est tribunos qui mille*, & myriarchas, *id est qui decem millibus præsunt* delegerant. nam myriarchæ centuriones decanósque creauerant. Erant & alii agminum & gentium prætores: verùm ii qui nominati sunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores erāt, Mardonius Gobryæ filius, & Tirintatæchmes filius Artabani, qui dissuaserat bellū Græciæ inferēdum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darii filii, Xerxis patrueles: & Masistes Dario & Atossa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omniū pedestriū copiarū, præter illa delecta Persarū decē millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quòd siquis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec vnquam plures erant paucioresve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præstātissimi omniū, vt dictum est: & præterea immenso auro conspicui, ducentes vnà carrucas cum pallacis ac familia permulta eáque bellè ornata: necnon camelos ac iumenta, præter cæteros milites, quæ commeatum portabant. Equitant autem hæ nationes, sed non omnes habebant equos, verùm hæ solæ: Persæ, qui eadem erant qua peditatus armatura ornati, nisi quòd quidam gestabant in capitibus opera ex ære ferróque ductilia. Sunt autem quidam Nomades homines, qui Sagartii appellantur, & gente & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum, qui contulerunt equitatum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, vtentes reste è viminibus conserta, qua freti in prælium eunt. Est autem prælium eorum virorum huiusmodi: Cum hoste congredientes iniiciunt eas restes in summo habētes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur. Talis horum pugna est, iidémque inter Persas censentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissii. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. cæterùm equos desultorios agebant & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrii eodem ornatu instructi erant equites quo pedites & item Caspii. Libyes & ipsi eandem quā pedites armaturam gerebant: curruū autē hi cuncti erāt agitatores. Caspii quoq; & Paricani itidē atq; suus peditatus instructi erāt. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitque numerus equitū, octo myriades, *id est octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alii quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in vltimo locati, ob id postremi ne equitatus consternaretur, equis camelos non tolerantibus. Equitatus autem præfecti erant, Harmamithres & Tithæus, filii Datis: quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quum Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improuisò deterritus atque erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomuit, nactúsque est morbū qui in phthisin, *id est tabem*, euasit. Equo autem à casu statim domini, fecerunt famuli vt ille iusserat: Abducto nanque in eum locum vbi dominū strauerat, crura cum genibus absciderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est. Porro triremes inito numero fuere mille ducentæ & [b] octo: quas hi præbuere: Phœnices, cum Syris qui Palæstinā incolūt, trecētas, hūc in modū

[a] Mares in capitibus quidē galeas more patrio textiles gestabant, *uel nexiles*, clypeos autē paruos pelliceos, & iacula Colchi in capitib. lign.

[b] Septem.

ornati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum ſcutis vmbone carentibus, cúmque iaculis. Hi Phoenices (vt ipſi memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc tranſgreſſi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid AEgypto tenus eſt, Palæſtina vocitatur. Hi circa capita caſſides forcipiculatas gerebant, conuexa autem ſcuta magnis vmbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes. eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Hunc in modum iſti armati erant. Cyprii autē centum quinquaginta naues præbebāt, hoc modo armati: Reges eorū mitris redimiti erant: reliqui tunicas geſtabāt, cætera vt Græci. Quorū gentes ſunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab AEthiopia oriundi, vt ipſi Cyprii aiunt. Cilices, centū naues. hi circa capita ferebant gētiles galeas, pro ſcutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis veſtibus induti: bina ſinguli iacula geſtātes, & enſem machæræ AEgyptiacæ perſimilē. Hi quondam Hypachæi appellati fuerāt, ſed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt. Pamphylii, triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originē ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia diſiecti fuerant. Lycii præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreiſq; armati: arcubus quoq; è corno factis, & arundineis ſagittis ſine pennis, atque iaculis: gerētes ex humeris ſuſpenſas caprarū pelles, & in capitibus pilea pennis coronata, quinetiā pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondā Termilæ nominati, ſed à Lyco viro Athenienſi Pandionis filio, Lycii fuerunt cognominati. Dores qui ſunt ex Aſia, naues triginta. hi Græca gerebāt arma, vti è Peloponneſo propagati. Cares, ſeptuaginta naues, cætera Græco more ornati, ſed & falces & pugiones gerebant.[a] quos prius appellatos fuiſſe Hoetines, in ſuperioribus libris dictū eſt. Iones, centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Pelopōneſo regionē quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante aduentum Danai & Xuthii in Peloponneſum, (vt Græci aiunt) vocabātur Pelaſgi AEgialees, *id eſt littorales*, ſed ab Ione Xuthi filio, Iones ſunt appellati. Inſulani, naues decem & ſeptē, armati vt Græci: & ipſi Pelaſgica gens, ſed mox Ionica, ob eandem cauſam ob quam & duodecim oppida ſunt Ionica ab Athenienſibus appellata. AEoles, ſexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelaſgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Helleſpōtii, centum naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locū manerent ad pontes cuſtodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatæ erāt Perſæ & Medi & Sacæ, quarum velociſſimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonii. Harū ſingulis, & item pedeſtribus eorum copiis præfecti erant vernaculi duces: quorum ego (quia ratio hiſtoriæ non exigit neceſſariò) non faciam mētionem. Neque enim ſingularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot vrbes, tot duces extitere: ſed non vt ductores, verùm vt ſerui (quemadmodum alii qui ducebantur in militiā) venere: quoniā duces penes quos ſumma imperii erat, vt ſingularum gentium principes, quínam eorū Perſæ fuerint, à me cōmemoratum eſt. Nauticis autē hi copiis præfuere: Ariabignes Darii, & Prexaſpes Aſpathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darii filius. Ionicæ quidem claſſi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryæ genitus: AEgyptiacæ autē Achæmenes, Xerxis ex vtroque parēte germanus: reliquæ autem claſſi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos uehunt*, contracta conſtat ad trium millium perueniſſe. Eorum autem qui in claſſe erant, ſecundum duces, illuſtriſſimi fuere, Sidonius Tetramneſtus Alleſi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aradius Nerbalus Arbali, & Cilix Syenneſis Oromedontis, & Lycius Cyberniſcus Sicæ filius. Cyprii autem, Gortus Cherſis, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Hiſtiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damaſithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mentionem facere ſuperſedeo, tanquam non neceſſe habens. Verùm Artemiſiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionem aduerſus Græciam ſequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filii tyrannidem obtinens, nulla adacta neceſſitate, ſed præſtantia animi atque virilitate in militiam conceſſit. Nomen ei erat Artemiſiæ, Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnaſſo, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnaſſeis, & Cois, & Niſyriis, & Calydniis, quinque cum nauibus venit omni copia inſtructis. atque poſt Sidonias hæ naues fuerunt illuſtriſſimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes ſocios ſentētias dixit. Quas ciuitates recenſui ſub illius imperio fuiſſe, earum vniuerſam gentem annuo Doricam eſſe, Halicarnaſſeorum quidem Trœzeniam,

cæterorum

[a] Hi autem quo prius nomine vocati fuerint, in ſuperiorib. *Hic autem ridiculè fecit populos ex uocabulo οἵτινες, ut ſuprà, pag. 171 ex nomine ἥσσονες populos Heſſones fecerat.*

cæterorum autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes, inito copiarũ numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. Itaque inscenso curru singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitũ peditúmque peruentum est. Hoc perfecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residénsque sub aureo tabernaculo, præteruehénsque nauium proras, sciscitabatur de singulis itidem vt de terrestri exercitu fecerat, describique iubebat. Enimuero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerum spatio naues stabilierant, conuersis à terra proris, & in vnam frontem digestis, epibatis quoque, *id est propugnatoribus*, tanquã ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & littus nauigans conspicabatur. Vbi autẽ & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratum Aristonis filium, comitem huius aduersus Græciam expeditionis, eique accersito ita inquit, Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, vt audio tam ex te, quàm ex aliis Græcis [a] qui me alloquendi gratia adeunt. nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus contra me leuare. nam (vt ego opinor) ne omnes quidem Græci ac cæteri mortales qui [b] ad hesperum incolunt, si congregarẽtur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem expectarẽt: quum non sint inter se concordes. Libet tamẽ mihi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogauit. Demaratus autẽ excipiens, Vtra, inquit, apud te rex vtar? veritaténe an iucunditate? Ille vt veritate vteretur iubere. neque enim sibi ob id eum minus iucundum fore quàm antea fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit, me iubes rex omnino veritatẽ proloqui, [c] ea dicam quę nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Græcia semper quidẽ alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapiẽtia acciuit & à seuera disciplina, quã vsurpans Græcia, & paupertatẽ [d] tuetur & dominatũ. Ita laudo quidẽ omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolũt: sed nõ de cũctis eis verba faciã, verùm de Lacedæmoniis solis. Iam primùm nego fieri posse vt tuã orationẽ admittant, afferentẽ Græciæ seruitutẽ: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnãdum, etiamsi cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neque verò de numero eorum quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu eorũ mille fuerint, ii tecũ congrediẽtur: & itẽ siue pauciores siue plures. Hæc quũ audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quódnam extulisti verbum? mille omnino viros cum tãto exercitu congressuros? Agedum, dic mihi, nónne teipsum ais istorum virorũ fuisse regem? visne igitur sine mora tu cum decem viris dimicare? Quòd si vestri populares omnes tales sunt quales tu prædicas, profectò secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt viginti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac [dd] tãta statura qualis quantúsque tu, ac cæteri Græci qui in colloquium meum venerunt, videte ne, quum tãtopere gloriamini, frustra id insolentérque faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, vnde fieri queat vt mille aut decem millia atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim sint omnes liberi, nec vnius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterẽt: quum simus nos plures quàm milleni ad singulos eorum, si fuerint quinque millia. [e] Nam sub vno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactiq; verberibus, vel pauciores aduersus plures eunt: iidem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægrè cum eis solis certaturos. quinimo istud apud nos solos est quod ais: verùm non ita multum, sed rarum. sunt enim è Persis meis satellitibus qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quorum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, Intelligebam, inquit, rex ab initio me vera dicentem, non iucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me verissima coegisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quanquam ipse optimè intelligis quantopere nunc illos ego amem, qui me honore & dignatione paterna exutum, extorrem profugúmq; fecerunt: quẽ pater tuus exceptum, victu ac domicilio donauit. Quare non est credibile virum prudẽtem respuere beneuolẽtiam exploratam, sed maximè obseruare. Ego autẽ neq; cum decẽ promittã me posse dimicare, neq; cum duobus: ac ne singulari quidẽ certamine volẽs certauerim. At si necesse fuerit, aut vehemẽs discrimẽ institerit, libẽtissimè cũ vno quolibet istorũ hominũ dimicarem, qui se singulos aiũt idoneos ad certandũ cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonii pugnãdo cum singulis, non sunt illi quidẽ cæteris deteriores viris: at conferti, cunctorũ virorũ

a Qui me alloquuntur, *Vel, Quibuscum mihi sermo est.*

b Ad occidentem.

c Ea dicentem ob quæ nemo à te postea mendacii cõuincerit. *uel arguetur. Relinquitur autem pendens sententia, ut subaudiatur, Ita res se habet, uel, Audi.*

d Propulsat.

dd Tantilla.

e Nã si more nostro vni parerent, illius metu strenui magis quàm pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adorirẽtur plures quàm ipsi essent: at nunc quum solutè & liberè viuant, horũ certè neutrum fecerint.

f Hastatis, *ut & ipse antea est interpretatus.*

ſunt excellentiſſimi. nã licet ſint liberi,non tamen ſunt vſquequaque liberi: quippe quibus præeſt domina lex, quam multo magis metuunt quàm tui te. Faciunt ergo quæcunque illa cogit. cogit autẽ idẽ ſemper, vetans ſemper eos ex acie fugere quantamuis hominum multitudinem: ſed iubens vt ordinem non deſerentes, aut vincant aut occumbant. Hæc ego loquens,ſi tibi blaterare videor,volo poſthac in cæteris ſilentium agere. Hactenus loquutus ſum coactus:tibi verò ex ſentẽtia contingat, rex. Hæc loquuto Demarato, Xerxes ad riſum verſus,nulla indignatione permotus eſt,ſed comiter hominẽ remiſit. Poſt Demarati colloquiũ,vbi Doriſco præfecit prætorẽ Maſcamẽ Megadoſtis filiũ, amoto eo quẽ Darius præfecerat,ire cum exercitu aduerſus Græciam pergit. Huic Maſcami,quem illic reliquit Xerxes, vni tãquam omnium prætorum præſtantiſſimo quos aut ipſe aut Darius cõſtituiſſet, dona quotannis miſit:& item eius poſteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hanc expeditionem in Thracia & vbique in Helleſponto prætores fuerant,qui omnes poſt eandem expeditionem à Græcis eiecti ſunt & è Thracia & ex Helleſponto, præterquã è Doriſco. [a] vnde Maſcamẽ Græci,permulta conati, tamẽ eiicere nequierunt. ob id huic ab eo qui in Perſis regnat, ſemper dona mittuntur. Eorum verò qui à Græcis expulſi ſunt,neminem rex Xerxes virum egregium eſſe dixit,præter vnum Bogem ex Eione,quem laudare non deſinebat, eiúſq; qui ſuperfuere liberos maximo inter Perſas honore proſequebatur. Siquidẽ magnis ferri laudibus Boges meruit: qui quũ ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis filio obſideretur, licerétque ei accepta fide egredi & in Aſiam remeare,tamẽ abnuit,ne regi præ metu ſuperfuiſſe videretur, ſed ad extremum vſq; perſtitit:atq;vbi nihil in mœnibus commeatus reliquum fuit,accenſo ingẽti rogo,interemit liberos,coniugem,concubinas,familiam:eóſq; in rogũ deiecit: dehinc omne aurum vrbis atq; argẽtum è muris diſperſit in Strymonem. his actis, etiam ſemetipſum coniecit in rogũ. Ita hic meritò à Perſis ad hoc vſque tẽpus præconio celebratur. Xerxes è Doriſco in Græciam tendens, vt quoſque populos adibat,ſecum militare cogebat. Erat autẽ(vt ſuperius à me expoſitum eſt) omnis ad Theſſaliam vſque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digreſſus à Doriſco, præteriit primùm Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad veſperam ſitum eſt nomine Meſambria, cui vicinum eſt oppidum Thaſiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Liſſus, cuius aqua tunc non ſuffecit copiis Xerxis, ſed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica,nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum eſt. Tranſmiſſo profluente Liſſi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergreſſus eſt: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas ſunt, famoſiſſimos lacus, [b]Iſmaridẽ,qui Maroneam Strymámq; interiacet:Biſtonidẽ Dicææ contiguũ,in quẽ duo flumina ingrediũtur, Trauus & Cõpſatus. Iuxta Abdera autẽ nullũ nobilẽ lacũ præteriit Xerxes,ſed fluuiũ Neſtũ mare ſubeũtẽ. Poſt has regiones perrexit mediterraneas verſus vrbes:in quarum vna eſt lacus triginta ferme ſtadiorum in circuitu,piſcoſus & admodũ ſalſus:quẽ ſola iumenta quum aquarentur exſiccauere. Huic vrbi nomen eſt Piſſyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas ſiniſtrorſum relinquẽs præteriit Xerxes. Per quas autẽ gẽtes Thraciæ prouinciæ iter fecit,hæ ſunt: Pæti, Cicones, Biſtones, Sapæi, Derſæi, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus ſequuti ſunt:qui verò mediterranei(qui & cõmemorati ſunt à me)præter Satras,cæteri omnes terreſtri itinere ſequi coacti ſunt. Satræ nulli olim hominũ,quãtum nos ſcimus,fuere ſubiecti,ſed ſoli è Thracibus ad meam memoriam liberi ſemper perſtitere. Editos enim mõtes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obſitos:ſúntque viri in re bellica eximii: apud quos oraculum eſt Dionyſi, ídque in editiſſimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, *id eſt uaticinantur*, ſunt Beſſi: antiſtes verò quæ reddit reſponſa,quemadmodum Delphis,& nihilo magis variẽ. Peragrata autem quam dixi regione, Xerxes ſecundo loco tranſiit muros Pierum, quorum vni nomen eſt Niphragæ,alteri Pergamo. Hac iter præter eos muros faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelſum,in quo aurea ſunt & argentea metalla, quæ cum Pieres & Odomanti, tum præcipuè Satræ [c] exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Pæoples prętergreſſus Xerxes,ad veſperam verſus contendit,donec ad flumen Strymonem peruenit, & vrbem Eionem, cuius prætor Boges(de quo paulo antè fecimus mentionem)adhuc viuebat. Regio autem hæc Pangæo monti circumiecta nominatur Phillis. Hinc veſperum verſus porrecta ad flumẽ Angitem,quod Strymonem ſubit: hinc meridiem verſus ad ipſum Strymonem, ad quem magi mactatis equis can-

a At Maſcamẽ hunc qui apud Doriſcum erat,nulli eiicere potuerunt,multis licet id conatis.

b *Hæc nomina lacuũ, fœminina ſũt Græcis, quia* λίμνη *illis fœminini eſt generis. Idem & in ſeq. obſeruandum.*

c Poſſident.

didis litauerũt. His & aliis cõpluribꝰ medicamẽtis in flumẽ factis, per Nouẽ vias Edonorũ iere: iuxta quas Strymonẽ põtibus iũctũ inuenere. Audientes autẽ eũ locũ Nouẽ vias Edonorũ appellari, totidẽ illic pueros ac virgines virorum indigenarum viuos defoderunt. Persicum enim est defodere viuentes. nam & Amestrin Xerxis vxorem, iam prouectæ ætatis, audio bis septem illustrium Persarum liberos defodisse ad referẽdam pro se gratiam deo qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum est littus, in quo sitam vrbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ super eam est regio, vocatur Bisaltia. Illinc autem, sinum Neptuni templi à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagirum Græcam vrbem, peruenítque Acanthum, ducens vnà singulas harum gentium, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas superius commemoraui: iis qui maritimi erant, classe: qui procul à mari aberãt, terrestri itinere sequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque serunt, sed ad mea vsque tempora magnopere venerantur. Posteaquam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hospitalitatem exhiberent, eósque Medica veste donauit: laudauitque quòd alacres cerneret esse ad bellũ, quódque audiret fossam esse absolutã. Xerxe autem apud Acanthum agente contigit vt Artachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achæmenides, statura inter Persas [a] procerissima. quippe cui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatissimè eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiúsque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthii sacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæe iacturam se fecisse existimabat. At ii Græci qui exercitum excipiebant, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miseriam deuenere, adeo quidem vt suis laribus efficerentur extorres. Dum autem Thasii pro suis vrbibus quæ in continente sunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eã rem vbi qui præerant proposuere aliis circa vrbibus, (tale enim conuiuium iampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentum quod in vrbibus erat, inter se distributum molebant, farinámque triticeam hordeaceámque in complures menses faciebant. Ad hæc [b] excogitauere ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustrésque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteáque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & iis qui cum illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. [c] Sub aduẽtum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidẽ laborẽ sustinebant: isti verò quum expleti noctẽ illic exegerant, postero die reuulso tẽtorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebãt, nihil relinquẽtes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictũ extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirẽt, supplicitérq; diis assidentes precarentur vt posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim vt Abderitæ, si iuberẽtur vt etiam prãdium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarẽtur Xerxẽ aduenientem, aut prȩstolati, pessimè inter omnes homines affligerẽtur. Et isti quidẽ quanquam grauatè, tamen quod sibi imponebatur exequebantur. Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendiariam magis viam esse audiebat. nam è Dorisco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea, cui præerant Trintatæchmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto cõmilitio, perrexit ire ad sinum Thermæum: circumuectúsq; Ampelon promõtorium Toronæũ, prænauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitiũ

[a] Procerissima; (quippe cui quatuor dũtaxat digiti, &c.) & cui vox erat præ quouis alio altissima, adeo vt Xerxes, magno dã. &c. funerauerit, exhib.

[b] Pulcherrimas quasque pecudes pretio comparantes, saginabant, altilésque aues habebant, terrestr.

[c] Quum autem aduenit exercitus, paratum quidem fuit tabernaculum *vel tentorium* quod fixerãt, quo ipse Xerxes pro diuersorio vtebatur: reliquꝰ autem exercitus sub dio agebat. Vbi autẽ cœnæ tempus adfuit, tunc conuiu.

ſumpſit) Toronã, Galepſon, Sermylam, Mecybernam, Olynthum, quæ regio nũc Sithonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare vſque ad promontorium Canaſtræum, totam ferè Pallenam prætervectus eſt. illinc quoque & naues & commilitium ſumpſit, ex Potidæa, ex Aphyti, ex Noua vrbe, ex AEga, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hę ſunt vrbes ſitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præſtitutũ locum peruenit, ſumptis etiam militibus è vicinis Pallenæ vrbibus ac Thermæo ſinui cõterminis: quibus hæc nomina ſunt, Lipaxus, Combrea, Liſſę, Gigonus, Campſa, Smila, AEnea. quarum regio adhuc Croſſæa nominatur. Ab AEnea autem, (in qua finis enumerandarum vrbiũ mihi factus eſt) iam ad ipſum Thermæũ ſinum curſus claſſis extitit, & ad terrã Mygdoniam: donec ad Thermam, quò præceptum erat, peruentum eſt, & ad vrbẽ Sindum, & ad Chaleſtram ſuper Axium ſitam flumẽ, quod Mygdoniam terram dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hîc nauales copiæ circa flumẽ Axium & vrbem Thermam & alias in medio horum vrbes ſtatiua habuere, regem opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profectus cum terreſtribus copiis mediterranea pręcidebat, peragrãs Pæonium agrum atque Creſtonicum, ſuper amnem Chidorum, qui è Creſtonæis initio ſumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ eſt ſupra Axium euoluitur. Hâc iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis conſuetis eò deſcenderunt, nullóque alio neque iumento neque homine tacto, in camelos graſſati ſunt.[a] Cuius rei cauſam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis eſt quo indigent, abſtinent ab inuadẽdis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderãt. Sunt autem per ea loca leones multi, & boues agreſtes prægrandibus cornibus, quæ ad Græcos veniunt. Leonum autẽ terminus eſt Abderorum flumẽ Neſtus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Neſtum vſquam gentium viſerit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Heſperum in reliqua cõtinente: ſed in horum fluuiorũ medio leones gignuntur. Poſtquam autẽ Thermã venit Xerxes, ibi ſubſtitit, tantũ maritimi ſpatii occupãtibus caſtris quantũ eſt ab vrbe Therma & Mygdonia vſq; ad cõfluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrũ Bottiæicum Macedonicúmq; diſterminant. In his locis ſtatiua habuere barbari: quibus potantibus ſolus ex iis qui commemorati ſunt amnibus Chidorus è Creſtonæis fluens non ſuppetiit, ſed defecit. Xerxes è Therma proſpiciens Theſſalicos montes Olympum & Oſſam præcelſæ magnitudinis, audiénſq; in medio eorum anfractum anguſtum eſſe, per quem fluit Peneus, & illic viam eſſe quæ in Theſſaliam fert, cupidine captus eſt nauigandi ad oſtium Penei inſpiciundum: quia ſuperiorem viam tenenti erat eundum per Macedones ſupernè habitantes ad Peræbos, præter Gonum vrbem. nam hâc tutiſſimum iter eſſe audiebat. Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conſcenſa naui Sidonia, (quam ſemper conſcendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit ſignum cæteris nauibus proficiſcendi, relictis illic terreſtribus copiis. Eò poſtquam peruenit, oſtia Penei contemplantem ingens admiratio quum ſubiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen poſſet auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Theſſalia quondam lacus fuiſſe, vtpote concluſa vndique præaltis montibus. nam quod Theſſaliæ ad auroram ſpectat, id Pelion & Oſſa iunctis inter ſe radicibus præcludunt: quod ad ventum aquilonẽ, id Olympus: quod ad Heſperum, id Pindus: quod ad meridiem & ventum auſtrum, id Othrys: quod inter hos montes medium, id Theſſalia eſt, ita deuexa vt cum alii frequentes amnes in eam defluant, tum hi quinque præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamiſus: qui è montibus Theſſaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in vnam aquam omnes redacti: qui ſimulac confluentem fecerunt, Peneus retento ſuo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam, quum nondum eſſet hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidem non fuiſſe nominatos quemadmodum nunc, & tamẽ non minus quàm nunc fluxiſſe, ſed ſuis fluẽtis omnẽ Theſſaliã effeciſſe pelagus. Ipſi quidẽ Theſſali memorant Neptunum feciſſe conuallẽ per quã meat Peneus, haud abſurdè ſentiẽtes. qui enim arbitratur Neptunum terrã quatere, & quæ terræmotu diducta ſunt, huius dei eſſe opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id feciſſe. nanq; diductio illa montium (vt mihi videtur) terræmotus eſt opus. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirẽt in mare oſtia Penei, deductores ſui rem compertã habẽtes, Rex, inquiunt,

[a] Miror autem qui fieret vt leones à cæteris quidẽ abſtinerẽt, camelos autem inuaderent, quod animal &c.

nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste hîc. cuncta enim „ vndiq; montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt „ viri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conscii, iampridem cum alia præuiderunt, „ tum verò hoc, quòd regionem habeant facilem occupatu, & maturè expugnabi- „ lem. Solum enim hoc esse negotium, flumen, obstructo anfractu, auersóque alueo „ per quem meat, in eorum terram inducere, à quo omnis Thessalia præter mõtes a- „ quis obduceretur. [a] Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus, Thermam renauigauit. Vbi complures dies circa Pieriam est commoratus (nam montem Macedonicum, vt illac in Peræbos omnis transiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodem legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terram petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Thessali, Dolopes, Enienses, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæterique Bœoti præter Thespienses & Platæenses: [b] cum quibus ii Græci *Peræbi* percusserant fœdus qui bellum aduersus barbarum sumpserant. fœdus autem ita habebat: Quicunque Græci se dedidissent Persæ, non adacti necessitate, [c] eorũ decimum quenque, rebus bene constitutis, se deo qui Delphis est deuoturos. Ita apud Græcos iusiurãdum se habebat. Xerxes autẽ neque Athenas neque Spartam legatos terram petitum miserat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipsum misisset, eorũ alios isti in barathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regem. Hac de causa nullos illuc ad petendum misit. Et Atheniensibus quidem, quòd ita legatos tractarint, quid triste contigerit non queo dicere, nisi quòd eorum solum cum vrbe vastatum est: quod tamen ipsum non ea causa suspicor cõtigisse. Lacedæmoniis verò ira Talthybii, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. est autem Spartæ Talthybii templum, cum eius posteris qui Talthybiadę nominantur, quibus honos [d] legationis Spartanorum semper tribuitur. Itaque post eam rem Spartiatæ, quum læta exta eis non essent, idque diu cõtingeret, pertæsi huius calamitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coacto hoc edictum proposuere, siquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occũbere. Tunc Sperthies Aneristi & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, vltro se obtulerunt ad satisfaciendum sua pœna Xerxi Darii filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortem obituros, miserunt ad Medos. Digna autem admiratione cum hæc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Susa tendentes, ad Hydarnem Persam Asianæ oræ maritimæ præfectum „ venerunt: qui eos hospitaliter munificéque acceptos, his verbis interrogauit, Viri La „ cedæmonii, quid *ita* respuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo statu „ quàm scit honore prosequi rex viros egregios, [e] vos itidem honoraturus si vos ipsi ei „ dederitis. Videamini modò apud eum viri egregii: quoniam singuli vestrûm rege „ donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes, Hydarnes, in- „ quiunt, nũ ex æquo consilium tuum ad nos spectat atque ad te, qui conditionis quã „ suades expertus es, nostræ inexpertus. nam quidem eam nosti: libertatem autẽ non- „ dum expertus es, vtrum sit dulcis an non. quæ si tibi experta foret, non vt hastis sed „ vt securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni responderunt. Dehinc verò vt ascenderunt Susa, & in conspectum regis venerunt, principio iubentibus satellitibus ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, [f] & per capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id venisse. Post- „ eaquam autẽ in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Me „ dorum, nos miserunt Lacedæmonii ad luendam pœnam pro iis legatis qui Spartæ „ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæ- „ moniis similem. illos enim interimendis legatis ius omnium hominum confudis- „ se: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum: neque eos occidendo, Lace- „ dæmonios culpa soluturum. Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ira Talthybii cessauit: etsi Spartã reuersis Sperthie & Bule, [g] longo deinde tẽpore interiecto excitatũ est inter Peloponnẽses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonii aiunt. quod mihi diuinitus maximè videtur esse gestũ: quia ira Talthybii nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quòd autẽ ira inciderit in eorũ qui ad regẽ ascẽderunt filios, Nicolaũ Bu-

a Hæc autem quæ dicebat, ad Aleuæ liberos spectabant, quòd quum Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent, existimabátque Xerxes illos à tota natione ami citiam *uel confœderationem* sibi spõdere. *Id est, Hæc autẽ dicebat de Thessalis ratione habita illius quod Aleuadæ fecerant. spe rabat enim totam nationẽ factum illorum imitaturos.*

b Aduersus quos ii Græci percusserunt fœd.

c Hos, reb. bene cõ stit. ad soluendã deo Delphico decimã adi gere. *Potest tamen & paulo aliter exponi* δικατεῦσαι.

d Obeundorũ præconiorum ex Sparta.

e Sic & vos, si regi vos tradatis, ab illo sin guli (quippe qui magnam de vestra fortitudine opinionẽ conceperit) principatũ *alicuius* nationis Græcæ si tiscõsequutur. Ad quæ illi respõdentes, Hydarnes, inquiunt, non das nobis par vtrinque cõ silium. tu enim qui nobis consilium das, vnũ expertus es, alterũ nequaquam. nam seruus esse didicisti. at libertas dulcis sit necne, nõ dum es expertus. Si enim illam expertus esses, non vt hastis &c. *Illud*, οὐκ ἐξ ἴσου &c. *potest & ita uerti; Non pari utrinque ratione das nobis consilium. Q. d. Quum suades ut conditionem tuã nostræ anteponamus, res duas inter se comparas non tibi æqualiter notas. Illud autem* ὁρᾶτε *potest etiam uerti Cernitis, & fortasse melius.*

f Negauerunt se, vel si in caput protruderentur, hæc vllo modo facturos. *Alioqui phrasis illa Præcipitem dari significat. Eo autem sensu quẽ Valla sequutus est, uidetur dicturus fuisse potius Herodotus,* καὶ ἀνάγκην προσφερόντων, καὶ ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοὺς ὠθεόντων. *Sed alteri sensui uidetur aptius fore* κατ' ὠθεόμενοι.

g Sed longo pòst tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorum &. Atheniensium, vt Laced. aiunt. quod mihi diuin. m. contigisse videtur. Talthybii enim iram in nuntios incubuisse, nec cessauisse priusquã discessissent, *qui ad luendam pro illis pœnã mittebantur*, id æquitas postulabat: (*Gall. ad uerbũ, Le droict le portoit ainsi*) at verò ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolan Bulis, &c. *Sed non uidetur mendo uel potius mendis carere totus hic locus. præsertimque illud* ἐξῆλθε, *pro quo* ἐξῆλθον *lego. eo sensu quem hic indicaui, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.*

lis,& Aneriſtum Sperthiei filiũ,qui piſcatores Tirynthios in naui oneraria plena viris nauigantes cepit,manifeſtum eſt apud me diuinitus id factum eſſe, ex ira dei: quòd nuntii qui in Aſiam à Lacedæmoniis mittebantur,proditi à Sitalce Tirei filio Thracum rege,& à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita,excepti ſunt iuxta Biſantem quæ eſt in Helleſponto, & adducti in Atticam ab Athenienſibus necati ſunt: cúmque iis Ariſteas Adimanti filius Corinthius. Verùm hæc multis poſt regis expeditioné annis geſta ſunt.quæ expeditio(vt ad ſuperioré orationé redeam)nomine quidé tédebat contra Athenas,re tamé vera côtra cunctam Græciam.Eã diu ante Græci quũ audiſſent,nõ perinde omnes affecti ſunt. nam ii qui terrã & aquam dederant Perſæ,fiduciam animo præſumebãt tanquam nihil ingratum paſſuri à barbaro,qui non dederant magno in metu verſabantur. quippe quum nulla tanta claſſis eſſet in Græcia quæ poſſet excipere inuadenté, præſertim pleriſque bellum detrectantibus, & libéter ad partes Medorum inclinantibus.Hoc ego loco neceſſe habeo ferre ſententiam apud multos quidem homines inuidioſam,[a] non tamé quod mihi videtur verum diſſimulabo : an Athenienſes formidantes periculum quod impendebat,patriam deſeruiſſent:an,non deſerentes,ſed permanentes ſeſe dediſſent Xerxi, nihil omnino aduerſus regem in mari facere conati : an nemo mari ſe oppoſuiſſet Xerxi: atque hæc in continenti geſta eſſent : an etiam multæ loricæ eſſent muris inductæ à Peloponnenſibus per Iſthmum : an proditi à ſociis Lacedæmonii, iiſque non voluntariis,ſed per vrbes à claſſe barbara occupatis,ac deſerti fuiſſent:deſertique & magna opera aggreſſi,generoſè occubuiſſent:an hæc paſſi eſſent:an,priuſquam viderét alios Græcos cum Medis ſentiétes,cum Xerxe depacti eſſent: atque ita vtrinque ſub Perſis Græcia fuiſſet. Nam murorum apud Iſthmum loricatorum quænam vtilitas fuiſſet rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autem ſiquis Athenienſes Græciæ liberatores extitiſſe dicat, profectò non aberrauerit à vero . nam vtrò ſe illi applicaſſent,hæ partes erant præponderaturæ: quum verò prætulerint Græciam præſtare liberam, nimirum ipſi fuere qui quicquid Grçciæ reliquum erat cum Medis non ſentiens erexerunt:quíque ſecundum deos,regé repulerunt. Ac ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus,quæ è Delphis veniebant,inducti ad Græciam deſerédam fuerunt,ſed perſiſtétes conſtituerunt excipere hoſté ſua inuadenté. Siquidé conſultoribus Delphos miſſis,vti oraculo volebant:iiſq; factis apud templum quæ ritus poſtulabat,ædem ingreſſi conſederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Ariſtonice ita reſpondit,

> Quid miſerande ſedes populus?fuge ad extima terræ,
> AEdibus & [b] globidæ deſertis collibus vrbis.
> Nam caput & corpus minimè ſincera manebunt,
> Extremive pedes poterunt ſupereſſe manúſve,
> Aut medium,ſed ea ignis edax deformia reddet,
> Et Mars acer equis vrgens [c] Aſiægena curru.
> Atque alias pleraſque,tuas [d] non ſolius arces:
> Permultáſque deûm ſæuis dabit ignibus ædes,
> Quas ego præuidi iam nunc ſudore [e] madentes,
> Atque metu tremere,& de laquearibus altis
> Nigrantem cogente malo manare cruorem:
> Ite ſed ex adyto,atque malis effundite mentem.

His auditis Atheniéſium conſultores maximo ſunt mœrore affecti. quibus inter ſeſe agitantibus tam triſte reſponſum,Timon Androbuli filius,vir apud Delphos illuſtris ſuaſit [f] hæc fere , vt ſumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad conſulendum ſuppliciter oraculũ.Obtéperãtes ei Atheniéſes dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honoré horum [g] palmitum, quos geſtantes ad te venimus.alioqui hinc abs te non abituri ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum vſq; permanſuri.Hæc dicentibus,antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

> Pallas olympia cum multis hortatibus vſa,
> Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
> Hoc tibi ſabor item reſponſum,adamanti propinquans:
> Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
> Intus habet,quodcunque ſacer penetrale Cithæron,

a Non tamẽ quod mihi ver.eſſe vid.ſubticebo.Si Athenienſes ĩpẽdentis periculi metu patriã deſeruiſſent, aut non deſ. ſed in ea permanentes, ſe Xerxi dedidiſſẽt,regi mari reſiſtere nulli conati fuiſſent. quòd ſi mari nullus Xerxi reſtitiſſet,terra certè iſta contigiſſent: Quanuis muri à Peloponnenſibus per Iſthmum ducti eſſent multis loricis fulti,Lacedæmonii (vbi eos ſocii prodidiſſent, non ſua quidẽ ſponte,ſed neceſſitate adacti, quippe quorũ vrbes ſigillatim à claſſe barbari caperentur) ſoli remanſiſſent. ſoli autẽ remanentes, præclaris in prælio facinoribus editis, præclara morte occubuiſſent. aut, inquam, hic illis exitus contigiſſet, aut cæteros Græcos Medorum partes iã antea ſequi videntes, cum Xerxe depacti fuiſſent: atque ita vtrolibet modo Græcia in poteſtatem Medorum veniſſet. Neque enim ex quoquam intelligere poſſum quid profuturi fuiſſent muri per Iſthmum ducti, ſi rex mari potitus fuiſſet. Nunc igitur, *i. quæ quũ ita ſe habeãt*, ſiquis Athenienſes Græciæ ſeruatores extitiſſe dicat, prof. *Sed hic locus in uulg. edit. Gr. mendis non caret. neceſſe enim eſt ut initio ante οἱ Ἀθηναῖοι omiſſam eſſe dicamus particulã εἰ. & non procul inde interpunctionem quæ eſt poſt Ξέρξῃ, inde tranſ atã poſt θάλασσαν collocem? Sed & hæc ſuſpecta ſunt, ἢ ταῦτα ἂν ἔπαθον ἢ πρὸ τοῦ.*

b *Pro, Globoſæ, id eſt rotundæ.*

c *Legit ἀσιηγενὴς, pro συριηγενής. & pro ablatiuo curru reponendus uidetur accuſatiuus currum, ut hæc Græcis reſpondeant. tunc autem fuerit Aſiægena dictum pro Aſiægenem, ut ſiquis ex Omnigenus faciat accuſatiuum Omnigena pro Omnigenem.*

d *Rectè legit τὸ σὸν, pro quibus in uulg. edit. habetur τὸ σόν.*

e Madere.

f *Videtur phraſis Græca ὁ μάλιστα respondere potius Latinæ, Vt qui maximè. ut ſit, Vir illuſtris, uel potius Vir ſpectatus, ut qui maximè. ut illa uerba Græca cum δόκιμος iungantur, non cum συνεβούλευε.*

g Oliuæ palmitum. *Non tamen ſimpliciter ἱκετηρίαι ſunt oliuæ palmites, ſed q. d. ſupplicatorij palmites oliuæ.*

» Iupiter è ligno muris Tritonida donat:
» Qui soli inuicti tibi sint natisque saluti.
» Tu verò aduentum peditúmque equitúmque quietus,
» Terrestrésque acies ne præstolare: sed hosti
» Terga dato, vel si tibi fors erit obuius vsquam.
» Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
» Vsquam vel Cerere sparsa, coeunte vel vsquam.

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati prioribus mitiora, postquam conscripserunt, Athenas rediere, reuersique ad populum recitauere: & quum aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & eæ plurimùm perplexæ, quidam è maioribus natu dixere, videri sibi deum respondere saluam fore arcem. olim enim Atheniensium [a] arcem præseptam vallo fuisse. & ii quidem interpretabantur vallum esse hunc ligneum murum. Alii verò dicebant deum significare naues: eásque cæteris omissis ædificari iubebant. Verùm eos qui aiebant naues esse ligneum murum, fallebant, vel Cerere sparsa, coeunte vel vsquam. Circa hos versus cõfundebatur eorum sententia qui classem volebant esse ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in eam sententiam accipiebant, fore vt ipsi instructa classe ad Salaminem pugna nauali succumberent. Erat autem inter Athenienses quidam qui in primores recèns peruenerat, [c] nomine Themistocles, Neoclis filius, qui negabat interpretes omnia rectè coniectare: [d] quòd diceret, Si clades quæ prædicitur, ad Athenienses spectaret vllo modo, non ita placidè nobis deum fuisse responsurum, sed sic, ô Salamis misera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis: si circa eam sui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus sentiendum à deo contra hostes editum esse oraculum, non contra Athenienses. Itaque suadebat vt sese instruerent tanquam prælio nauali certaturi, & tanquam hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiorem esse censuerunt quàm illorum qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatum pugnæ naualis: sed hanc esse in summa sentẽtiam dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendam. [e] Extitit & alia ante hãc Themistoclis sententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è prouentu metallorũ quæ sunt è Laureo, esset in ærario Atheniẽsiũ, eáq; esset æquè diuidũda viritim denis in singulos puberes drachmis, tunc Themistocles hanc dissuasit Atheniensibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium ad AEgineticum bellum comparare suasit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum vsum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ cessit. Ista igitur iam præparata quum præstò esset, & alteram exædificari oporteret, placuit Atheniensibus, inito post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri vniuersos, deo obsequentes, [f] vnà cum Græcorum voluntariis. Et hæc quidem oracula Atheniensibus sunt reddita. Coactis autem in eundẽ locum Græcis qui per Græciam melius sentiebant, intérque se colloquutis interposita fide, ibi consilio habito visum est ante omnia missas faciendum [g] pecunias debitas, & inimicitias & hostilitates. Erãt autem cum alia aliorum bella, tum verò maximũ inter Athenienses & AEginetas. Posteaquã autẽ Xerxem cum exercitu Sardibus esse audiere, Athenienses decreuere cùm aliquos in Asiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuntios partim Argos, ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt si fieri posset, omnis vis Græca vnum esset, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impẽdente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse, nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiam inter se rediere, principio [h] speculatores in Asiam tres viros misere: qui quum Sardis venissent, in speculãdo regis exercitu deprehensi sunt, & à ducibus pedestrium copiarum torti deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia, mittit quosdam è satellitibus, iubens vt si viuos adipiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex qua de causa venissent, præcepit satellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatúmque ostentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunque locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit quòd cogitabat fore vt si speculatores necati

a Arx circumsepta vallo erat.

b Sed eorum sententiam qui dicebant naues illum esse murum ligneum, euertebant hæc duo postrema quæ Pythia dixerat, Diuina at Salamis muliebria pignora perdes, Vsquã vel Cerere sparsa, coeũte vel vsquã. Circa hæc carmina confutabantur *inquam* eorum sententiæ qui naues illum esse murum ligneũ dixerant. Siquidem oraculorum interpretes illa in hunc sensum accipiebant, fatale sibi esse circa Salaminẽ superari, instructa pugna nauali. Erat autẽ inter Ath.

c Cui nomen quidem erat Themistocles, sed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, &c.

d Talia dicens, Si ad Atheniẽses spectaret illud carmen, non videtur mihi tam mite respõsũ redditurus deus fuisse, sed pro eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuisse At Salamis misera, si quidẽ circa ipsam sui incolæ essent oppetituri. Illi igitur qui rectè coniectaret, (*id est, Illius igitur iudicio qui &c.*) deum aduersus hostes hoc oraculum non aduersus Athen. edidisse.

e Cæterùm alia quoque Themistoclis sententia ante hanc opportunè primas partes obtinuerat. *i. Cæterùm opportunè cedebat quòd antea alii Themistoclis sententiæ primæ partes delatæ essent.*

f Vnà cum Græcis eadem voluntate præditis.

g *Fortasse* προτων χρημάτων πάντων *respondet potius phrasi nostræ, Deuant toutes choses. Certè interpretationem Vallæ uerba hæc Græca ferre nõ possunt.*

h *Rectius interpreteris exploratores hic & in sequent. locis, ut alibi ipse uocem illam Græcam reddidit: & paulo antè dixit, Ad res regis explorandas.*

fuiſſent, neque Græci præſciſcerent potentiam ſuam eſſe fama maiorem, neque quippiam ipſe læderet hoſtes tribus viris interemptis: at iiſdem in Græciam regreſſis, fore vt Græci (vt ſe opinari dicebat) auditis rebus ſuis antequam exercitum com pararent, propriam libertatem traderent, atque ita non oporteret ſuſcipere moleſtiam de exercitu in eos ducendo. Hæc ſententia Xerxis cum altera quadam congruit. nam quum Abydi ageret Xerxes, vidit naues curſum tenentes per Helleſpontum, quæ frumentum è Ponto in AEginam Peloponneſúmque portabant. quas vbi audiere eius aſſeſſores eſſe hoſtium, ſeſe ad eas corripiẽdas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quónam illæ tenderent: qui quum reſpondiſſent, Ad hoſtes tuos, domine, fruméto onuſtæ: tunc Xerxes excipiés inquit, Nónne eodem quò iſti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tum verò frumento inſtructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatũ portant? Cæterùm ſpeculatores illi rebus inſpectis dimiſſi in Europam rediere. Poſt quorũ reditum Græci qui contra Perſam coniurarant, nuntios iterum Argos miſerunt. Quibus Argiui reſponderunt [a] res ſuas ita habere: Audiſſe ſe iam inde ab initio barbarum excitaſſe aduerſus Græciam bellum, & quum accepiſſent intellexiſſéntque Græcos ſeſe colligere, tentaturos Perſæ obſiſtere, principes fuiſſe mittendi Delphos qui deum conſulerent quid ſibi optimè facientibus eſſet euenturum. (nuper enim ſex millia ſuorum fuiſſe interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxandridæ filio, eáque de cauſa ſe miſiſſe,) & iis qui miſſi fuerant interrogantibus, ſic Pythiam reſpondiſſe,

> Finitimis inuiſe, deis dilecte beatis,
> Interius tutamen habens, impunè maneto,
> Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius reſponderat. Poſtea verò quàm nuntii Argos venerunt, ſenatúmque ingreſſi mandata retulerunt, Argiui reſponderunt ad ea quæ dicebantur, ſe promptos eſſe in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percuſſo fœdere: ſed ea conditione vt dimidium imperii penes ſe eſſet. quanquam enim ius imperandi ipſorum eſſet, tamen dimidio imperii ſe eſſe contentos. Hoc aiebant ſuum ſenatum reſpondiſſe, quanuis diſſuadente oraculo ſocietatem contrahere cum Græcis. quod etſi formidarent, tamé properare vt fœdus triginta annorum feriretur: intra quos annos liberi ſui in virilem ætatem adoleſcerent: hac videlicet ratione, ne ſi qua calamitas ad ſuperiorem accederet in bello Perſico, niſi fœdera forent, in poſterum ſubiecti Lacedæmoniis eſſent. His dictis Argiuorum à ſenatu, quidam è nũtiis Spartanorum ita reſpondit, quod ad fœdera quidem attineret, ſe ad eos qui plu res eſſent relegare: quod autem ad imperium, id verò ſibi demandatum eſſe, vt reſponderent diceréntque, Spartanis duos eſſe reges, Argiuis vnum, ideo non poſſe fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperium: & nihil obſtare quominus cũ iis duobus rex Argiuus parem dignitatem obtineret. Ibi Argiui negare ſe perpeſſuros inſolentiam, ſed præoptare à barbaro imperari ſibi, quàm Lacedæmoniis cedere. Atque ita edixerunt nuntiis vt priuſquam occideret ſol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hoſtium loco futuros. Hoc ipſi Argiui ſic ſe habere memorant. aliter ta men per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, miſiſſe Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba feciſſe, Viri Argiui, Xerxes rex hæc vobis inquit, Nos arbitramur Perſem, ex quo nos progeniti ſumus, fuiſſe filium Perſei Danaes filii, ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi ſumus. Quod quum ita ſit, nefas eſt & nos progenitoribus noſtris inferre bellum, & vos aliis opem ferendo, nobis aduerſarios fieri. Sed potius domi veſtræ vos confidentes otium tenere. nam ſi mihi ex ſententia ſuccedet, nullos pluris quàm vos faciam. Hæc Argiui quum audiſſent, [b] rem confeciſſe dicuntur, & à principio diſſimulantes quod actum eſſet, nihil popoſciſſe Græcos: ſed quum ab illis [c] reprehẽderentur, tunc partem imperii popoſciſſe, gnari id Lacedæmonios nõ conceſſuros, vt hoc prætextu [d] otium agerent. [e] Cui rei competit, quod quidam Græcorum multis poſtea annis geſtum fuiſſe memorant: Quum Suſis Memnoniis alterius negotii gratia eſſent Athenienſiũ nũtii, Callias Hipponici filius, & collegæ qui pariter aſcenderant, contigit vt Argiui & ipſi per id tempus Suſa mitterent nuntios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarent an amicitiam quam cum Xerxe contraxiſſent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hoſtibus haberentur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare reſpondit, nullámque ſibi ciuitatem amiciorem putare quàm Argos. Verùm an caduceatorem Xerxes Argos [f] miſerit ad ea

a Hanc ſe rationẽ in ſuis rebus tenuiſſe. *Vel, ſe ita egiſſe.* Quum iam inde ab initio audiſſent quæ barbarus aduerſus Græciã moliretur, & fore animaduertiſſent vt Græci ipſos nihilominus quàm cæteros aduerſus Perſam aſſumerẽt, ſe Delphos miſiſſe qui deum conſul. &c. *Sed legẽdum eſt οὐ παρήσοντας, ut ſit ad uerbum, Græcos non omiſſuros ipſos aſſumere. Sic aliquanto pòſt ἐπεὶ δέ σφεας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας. in quibus etiam interpret. lapſus eſt Valla.*

b *Fortaſſe phraſis Græca reſpondet potius noſtræ, En auoir faict cas. Pro ἀπαγγελλομένοις autem legitur & ἐπαγγελλομένοις.*

c *Vide annot. quæ proximam præcedit.*

d A bello abſtinerent.

e Cum quibus iſtud congruiſſe. *Vel, Quibus conſentaneum fuiſſe* quidam Græcorũ narrant quod multis poſt hæc annis contigit.

f Ad ea dicenda

dicenda,& an Argiuorum nuntii qui Suſa aſcenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non poſſum, nec vllam de his aliam proferre ſententiam niſi quam Argiui proferunt. Id demum ſcio,ſi omnes homines qui domeſtica mala in medium contuliſſent, cum vicinis mutare volentes, mala vicinorum intuiti fuiſſent, libenter reportaturos rurſum ſingulos ea quæ ipſi attuliſſent. Ita non turpiſſimè ab Argiuis actum eſt.Ego verò quæ dicuntur dicere debeo, attamen nõ omnino omnibus credere: quod in vniuerſum à me dictum ſit. quoniam & hoc narratur,Argiuos extitiſſe qui Perſam in Græciam accerſierunt,poſteaquam cum Lacedæmoniis malè pugnaſſent,præ dolore præſenti quiduis præoptantes. Et de Argiuis quidem dictum eſt. In Siciliam autẽ ad agendum cum Gelone,tum alii nuntii à ſociis iere,tum verò à Lacedæmoniis Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit OEcetor,qui in Gela erat,ex inſula Telo quæ Triopio obiacet:qui,dum Gela conderetur à Lindiis, qui ſunt è Rhodo & Antiophemo, aſſumptus non eſt. Interiecto tamen tempore, [a] poſteri eius deorum inferorum ſacerdotes illic perſeuerauerunt, oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam viri Geloi per ſeditionem eiecti, in Mactorium vrbem quæ ſita eſt ſuper Gelam,profugerunt:hos Telines Gelam [b] deduxit nullis virorum copiis adiutus,ſed horum deorum ſacris.quæ vnde acceperit, an ipſe poſſederit, id verò dicere non poſſum. His ſacris fretus, [c] eò deduxit illos vbi poſteri ſui deorum ſacrificuli eſſent. Quæ res mihi admirationi fuit,præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effeciſſe: qualia opera non à quocunque viro effici conſueuerunt, ſed ab eo qui ſit [d] caſti ingenii,robuſtæque præſtantiæ.Quanquam vt fertur ab incolis Siciliæ,fuiſſe natura effœminatum ac viro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus eſt.Cleandro autem Patareo,qui ſeptem annos Gelæ tyrannide potitus eſt, vita functo, (à Sabyllo autem viro Geloo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates ſuſcepit imperium. Quo tyrannidẽ obtinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum aliis multis, quorum vnus erat AEneſidemus Pataici filius, ſatelles Hippocratis:qui non diu pòſt ob virtutem declaratus eſt totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obſedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leõtinos,pugnauítque cum Syracuſanis & permultis barbarorum,in iis bellis Gelon extitit vir præclariſſimus:adeo vt nulla omnium quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem,præter Syracuſanos.quos pugna ad flumẽ Elorum ſuperatos Corinthii Corcyræique liberauerunt: ſub hac tamen conditione, vt Syracuſani Camarinam, quæ ipſorum quondam fuiſſet,Hippocrati traderent. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuiſſet,illato Siculis bello,ante vrbem Hyblam periit. ita Gelon per cauſam tuendi liberos Hippocratis,EVclidem & Cleandrum,vbi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes eſſe,prælio vicit,ipſe Geloorum imperium [e] adeptus eſt,liberis Hippocratis dominatu fraudatis. [f] Poſt hoc commentum,quoſdam Syracuſanos, qui Gamori vocabantur, à plebe ſuiſque ſeruis qui Cyllyrii nominabantur eiectos, in patriam ex vrbe Caſmena reducendo, potitus etiam eſt ipſis Syracuſis.nam ei venienti plebs Syracuſana & vrbem & ſeipſam dedit. Quam Gelon vbi accepit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, ſibíque Syracuſas habuit,& quidem pro omnibus vrbibus.ideóque ea ciuitas confeſtim [g] excucurrit atque propagata eſt. nam deductis eò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Camarina euerſa: dimidióque & eo amplius Geloorum itidem vt Camarinæis fecit. Necnon Megarenſium qui ſunt in Sicilia, quum obſeſſi ad deditionem veniſſent, locupletiſſimos quoſque,qui bellum ei intulerant, & ob id ſe interfectum iri putabant,Syracuſas traduxit,ac ciuitate donauit: at plebem Megarenſem quæ belli mouendi fuerat expers,quǽque nihil mali ſe paſſuram expectabat,Syracuſas adductam venundedit,ex Sicilia aſportandã.Idem hoc fecit Eubœẽſibus qui ſunt in Sicilia,proceres à plebe diſtinguens.Hoc autem ideo de vtriſque fecit quòd arbitraretur contubernium plebis rem eſſe moleſtiſſimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus eſt Gelon.Ad quem legati Græcorum,poſteaquam Syracuſas corámque venerunt,ita loquuti ſunt, "Lacedæmonii pariter & Athenienſes eorúmque ſocii nos miſere ad te in ſocietatem aſſumendum aduerſus barbarum. nam prorſus audiſti bellum Græciæ inferre, iuncto pontibus Helleſponto, virum Perſam, ſecum omnes Eoas ex Aſia copias ducentem:per ſimulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in ſuam poteſtatem. Tu igitur, cui magna potentia adeſt, nec minima Græciæ portio, quum ſis Siciliæ

remiſerit, & an Argiuorum nũtii ad interrogandum Artaxerxem de amicitia, Suſa aſcenderint, pro comp.

[a] Eius poſteri cõtinua ſucceſſione deorum inferorum ſacrifici, *uel antiſtites ſacrorum diis inferis* fuerũt, quum Telines, vnus quidam ex progenitoribus *hanc dignitatem* hoc modo acquiſiuiſſet. *At Valla cum in aliis peccauit, tum in eo quòd ita uertit quaſi* κηπαμάρου *legeretur, quum tamen ſtatim pòſt in eadem re alteram lectionem ſequatur.*

[b] Reduxit. *ſic & paulo pòſt emenda.*

[c] Eos hac conditione reduxit vt eius poſteri deorum ſacrifici eſſent. Ad *hoc loquendi genus paſſim impingit hic interpres.*

[d] *Senſus huius loci poſtuláre uidetur ut* ψυχὴ ἀγαθὴ *reſpondeat ad uerbum ei quod dicimus* Bon eſprit: *ut totum hunc locũ ſic interpretemur*, Neq; enim in quemlibet talia facta cadere exiſtimo,ſed in eum demũ qui acuto ingenio viriliqúe robore ſit præditus.Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuiſſe ferunt, vt qui effœminatus ac mollior fuerit. *Illud quoque* πρὸς τὰ *uidetur aliter accipiendum, & eodem modo quo utimur præpoſitione* Ad, *quum dicimus*, Obſtupuit *ad has uoces.*

[e] *Omittit* ἔργῳ *quod reſpondet præcedẽti* λόγῳ. *q.d. Dum uerbo illos ad cõſeruandum ſuum imperium adiuuat, ipſe non iam uerbo,ſed facto illud inuaſit.*

[f] Poſt hoc autem inſperatum lucrum, *Id eſt, Quum autem ei nihil tale ſperanti iam tantum bonum obtigiſſet.*

[g] Incrementum vigorémque aſſumpſit.

princeps, ferto opem iis qui Græciam à seruitute vindicant, eámque vnà cum illis li- berato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnáque pares inua- dentibus nos: quòd si è nobis alii proditores fuerint, alii otiosi sedeant, id syncerum quod superauerit Græciæ, exiguum erit. vnde periculum est ne omnis Græcia pessum eat. Neque enim speraueris Persam, si nos prælio superauerit, ad te non esse ventu- rum: quinimò hoc ante caueris. nobis nanque opem ferendo, temetipsum tutaris. Rei bono consilio gestæ lætus plerunque est exitus. Hæc legati dixere. Quibus re- spondens Gelon, [a] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, insolentem ha- betis orationem, qui ausi estis me adire, hortantes ad ineũdam aduersus barbarum societatem: [b] quum ipsi me orantem prius aduersus exercitum barbaricum recu- saueritis socium. nam dum mihi erat cum Carthaginensibus certamen, [c] incum- benti ad vltionẽ necis Doris Anaxãdridæ filii de AEgestanis exigendã, offerebám- que me adiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atque [d] voluptates prouenerant, vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Do- riana exigendæ gratia venire voluistis. Itaque [e] quantum in vobis est, omnia hæc à barbaris possidentur. Verùm nobis hæc in melius reciderunt. [f] nunc quoniã cir- cumuenit vos atque attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed con temptus à vobis, non ero vestri similis: sed paratus sum ad opem ferendam ducen- tarum triremium, & viginti millium armatorum, ac duûm millium equitum, *totidemque ferentariorum*, totidémque leuis armaturæ, totidem sagittariorum, totidem funditorum. Sed & rem frumentariam cunctis Græciæ copiis, donec fuerit debel- latum, suppeditaturum me recipio. Sed ea lege hæc polliceor vt ego sim aduersus barbarum Græcorum imperator: aliter neque ipse venirem, neque alios mitterem. Ea Syagrus audiens, non tulit: sed, O quàm eiularet, inquit, Pelopides Agame- mnon, si audiret Spartiatas imperium subdidisse Geloni atque Syracusanis. Tu ve- rò ne feceris huius rei mentionem amplius: sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorum: si dedignaris subesse, non habe ani- mum opem ferendi. Ad hæc Gelon, vbi vidit verba Syagri auersa, hanc ad extremũ protulit orationem, Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solent irritare in- dignationem. verùm tu contumeliosis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad vicem contumeliose reddendam. Sed quando vos ita imperium amplecti- mini, multo me magis quàm vos decet illud amplecti, qui multo maiorum copia- rum ac plurium nauium imperator sum. Cæterùm, quoniam ista oratio vestra in cõtrarium nititur, nos aliquantũ à superiore nostra oratione decedemus: Si vos ter- restribus copiis præfueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copiis imperitare volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harum rerum esse contentos, aut his sociis destitutos abscedere. Hanc Gelon conditionem offere- bat. Cui nuntius Atheniensis [g] Lacedæmonios anteuertens, ita respondit, Rex Syra- cusanorum, Græcia nos ad te misit non imperatorum indiga, sed exercitus: tu verò præ te fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: videlicet vt illi imperes affectas. [h] Itaque quantum ad eam partem pertinet qua cuncto Græcorũ exercitui præesse postulas, sufficerit nobis Atheniensibus silentium agere, intelli- gentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro vtrisque rationem: quãtum autem ad illud attinet, quòd poscis vt vniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, etiam vt Lacon permittat, non esse permissuros præesse te classi. nostrum enim munus hoc est, nisi Lacedæmonii id velint: quibus præesse classi volentibus non contradi- ceremus, alteri verò concederemus nemini. nam alioqui frustra [i] plus nauiũ quàm cæteri Græci possideremus, si Syracusanis imperium cederemus, qui sumus Athe- nienses, & antiquissimæ originis, solique Græcorum qui nunquam solum verti- mus: è quibus virum instruendo ornandóque exercitu aptissimum Homerus etiã [k] versificator ait Ilium venisse: vt non sit dedecus nobis ista commemorare. His Ge lon ista respondit, Hospes Atheniensis, [l] apud vos qui præsint habetis, qui subsint non habetis. Quocirca quum nihil cedere sed totum obtinere velitis, quamcelerri- mè hinc retro abscedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex anno illi [m] exaruisse. Cuius dicti sensus hic est, [n] quum constet probatissimam anni partem esse ver, talem esse suum exercitum innuebat, quo Grçcia priuaretur, quasi quodam vere, quod illi ex- aresceret, non inita secum societate. Hoc responso Gelonis accepto nuntii Grçcorũ profecti sunt. Post hæc Gelon timens quidem ille Grçcis, ne impares barbaro es- sent, tamen indignum atque intolerandum sibi ratus, vt profectus in Peloponne- sum subesset Lacedæmoniis, qui Siciliæ tyrannus esset, omissa hac via aliam iniit.

a His verbis, quibus eos vehementer vrgebat, vsus est.

b Quum ipsi petẽti mihi aduersus ex erc. barb. ferre opem recusaueritis.

c Et obtestabar vt pœnas necis Dorei Anaxandridæ filii ab AEgestan s reposcere tis, offereb.

d Commoditates prouenerunt.

e Itaque per vos quidem hæc omnia barbari possideant licet. *i. Per uos non stetit quin hæc omnia nunc à barbaris possideantur.*

f Nunc postquam translatæ sunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis re cordati estis. Atenim dedecore à vobis affe ctus, vos nequaquam imitabor: sed opẽ ferre paratus sum ducen tarum triremium. &c. *Est tamen ad uerbum, Sup peditans ducentas triremes, & uiginti millia armat. eodémque modo deinceps.*

g Lacedæmoniorum nuntium anteu.

h At nos ad illam quidem tuam petitionem qua vniuersi Græcorum exercitus imperium postulabas, silentium tenuimus, cõtenti Lacedæmoniorum responso esse volentes, quod pro vtrisque sufficere posse sciebamus: iã verò, quũ tu vniuerso imperio exclusus *i. postquam denegatum tibi est uniuersum imperiũ*, nauale postules, ita habeto, nos ne permittente quidẽ id Lacedæmonio, permissuros.

i *Legit* παρ' ἄλλον, *non* πάραλον.

k Poeta.

l Vos, qui imperent habere videmini, at quibus imperetur, non item.

m Exemptum esse. *Vel, ablatum esse.*

n Sicut ver in anno præcellere cõstat, ita suum exercitum Græco *præcellere*. Ideóque Græciæ, quæ sua societate priuaretur, idem contingere dicebat ac si ei ex anno ver exemptum esset.

Nam vbi primùm audiit Persam transmisisse Hellespontum, misit cum tribus [a] biremibus Cadmum Scythis filium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad obseruandum quò casura esset pugna: vt si barbarus vinceret, ei pecuniam traderet terrámque & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: sin vincerent Greci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus quum tyrannidem Coorum à patre accepisset [b] satis validam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam, sua spôte eam in media ciuitate deposuit, atque in Siciliam abiit. vbi vnà cum Samiis vrbem Zanclam (cuius nomen in Messanam mutatum est) tenuit atq; incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectum, Gelon ob iustitiam quam illi ex aliis rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere quum posset, noluit, sed posteaquam Græci pugna nauali superiores extitere, Xerxésque cum exercitu abiit, ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab iis qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtêperandum Lacedæmoniis animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone AEnesidemi filio Acragãtinorum monarcho, adduxisset per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisycorum & Sardonum & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginensiũ rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitii necessitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filii, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, vlciscendi soceri causa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt iidem contigisse vt eodem die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quin etiam Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre verò Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum conflixisset, prælio victum, è côspectu fuisse ablatum audio, nec vsquam gentium aut viuum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractum fuisse prælium) interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque litasse, solida corpora [c] aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugã versis, vt erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum è conspectu sublatum. Cui siue hoc modo, vt Phœnices, siue alio, vt Carthaginenses & Syracusani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenses sacrificant, extructis monumêtis, cum alibi in omnibus suis coloniis, tum præcipuè in ipsa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent. Corcyræi autem aliud nuntiis responderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidem nuntii qui in Siciliam ierant, adissent, & iisdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuissent, polliciti sunt confestim se auxilia missuros ac præsidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui habêdam de salute periclitantê: quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse quàm vt primo quoque die seruirent. ideóque sibi, quoad possent, illam esse adiuuandam. Hæc illi aspectu speciosa responderunt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habêtes in animo, sexaginta naues instruxere: ægréq; digressi, Pelopônneso applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron oræ Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellum quò caderet, desperantes fore vt Græci superarent, sed opinantes Xerxem multo superiorem victæ Græciæ imperaturum. [d] Itaque curauere vt hæc verba apud Persam facerent, Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum, rex, quòd non mi„nimum & copiarum & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, „tamen aduersum te ire noluimus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicendo sperabant se plus abliquid quàm cæteros ablaturos: quod etiã (vt mihi videtur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, qua etiam vsi sunt. accusantibus enim Græcis quòd opem nô attulissent, dixere sexaginta se triremes armauisse, sed per ventos etesias superare Maleam nequisse. [e] Atque ita ad Salaminem se non contulere, nec vllius cladis pugnæ naualis participes fuere. Et isti quidem ita Græcos à se summouerunt. Cretes autê, postquam aditi sunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc sibi faciêdum putarunt, vt certos homines publicitus Delphos mitterent deum consulturos nunquid sibi satius foret Græciam defendere. „Quibus Pythia respondit, O stulti, imputate vobis quascunque lacrymas ob defen-

a Nauibus quinquagenûm remorum.

b Bene stabilitam. *uel cõstitutam*, nulla premente calamitate, sed iustitiæ exercêdæ studio, *uel sed iustitiæ amore, ad uerbum, sed præ iustitia*, in medium Cois proposuerat, & in Siciliam discesserat.

c Adolentem in pyra ingenti.

d Operam igitur dabant, *uel de industriâ id faciebant*, vt possent hæc Persæ dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellum Græci assumerêt, *pro, aduocarêt*, licet potentiam non minimã haberemus, & nô paucissimas naues suppeditare potuissemus, sed plurimas secundum Atheniêses, aduersum te ire nol.

e Atque ita factũ fuisse vt Salaminem nô peruenirêt: & q; à pugna nauali abfuissent, in eo se minimè malitia vlla vsos fuisse.

sionem Menelai vobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidē non sunt vlti cædem Minois in Camico factam: vos autem vlti estis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hæc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferendo supersede-re. Siquidem fertur Minoem, quum Dædalum vestigans in Sicaniam (quæ nunc Sicilia dicitur) peruenisset, vi eius vitæ allata occubuisse: interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præsios, diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, [a] quam (vt mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare possent, neque permanere, fame enectos, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse eiectos: laceratisq; nauibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes vrbē Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis [b] continenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluisse. quas diu pòst Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Chœri filio ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarētinis, interiere. Ipsorum autem Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegii relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit, complurésque statuas in Olympia consecrauit. [c] Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præsii aiunt cum alios homines tum præcipuè Græcos immigrasse: tertiáque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnà cum suis ouibus fame pestilentiáque correptos, iterúmque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretensibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Alevadæ excogitassent. nam quumprimum audiere Persam traiicere in Europam, nuntios ad isthmum mittunt, vbi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venere nūtii Thessalorum, ita verba fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed vos quoque debetis multum illuc mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neq; enim decet nos adeo ante cæteram Græciam positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. [d] Nulla nanque fortior necessitas est quàm imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus, vbi coactus est, per Euripum nauigauit. Qui postquā ad [e] Algas Achaiæ peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum inter Olympū & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decē millia armatorum coacti: quibus aderat Thessalorum equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidē, Euæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam [f] non esset è regio genere: ex Atheniensibus autē, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati sunt. aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntii, suasum eis vt illinc decederent, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multitudinem terrestrem nauticámque indicando. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtemperauerunt. Quanquam mihi videntur metu quoque id suasisse, quòd audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta vrbem Gonnon: quà & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deserti Thessali, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiere vt in rebus gerendis sese regi præstiterint vtilissimos. Græci autem ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. euicitque hæc sententia, vt præsidio aditum Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur & angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ

a Quam mea ætate Acragantini tenebant.

b Continentis habitatores.

c Sed ego ab oratione mea digrediens, hæc de Rheginis & Tarētinis verba interieci. Porro in Cretā, postquā desolata fuit, Præsii &c.

d Nullo enim modo necessitas imporētiam superare potest. *Vt accipiamus impotentiam pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabimini, & nos cogere. fieri enim nulla ratione potest ut quis ad id faciendum cogatur quod facere non potest.*

e Allon Achaiæ. *Infrà autem pro iisdē uerbis Ἄλλον τῆς Ἀχαΐης habet Littoralia Achaiæ.*

f *Sic & uet. cod. Gr. addunt negatiuam particulam.*

terræ propinquior. Nam ſemitam qua Græci intercepti poſtea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius [a] quàm ducibus Trachiniis ad Thermopylas hoſtis peruenit. Hunc igitur aditum vt tuerētur decreuere, ne barbarus tranſiret in Græciam, vtque claſſis proueheretur in Hiſtiæotidem oram ſuper Artemiſiũ. Hæc enim loca inter ſe vicina ſunt, vt audiri vtrinque poſſint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita ſe habent: Artemiſium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui eſt inter inſulam Sciathum & continentem Magneſiæ. ab anguſtiis autem EVbœæ iam Artemiſium excipit littus, in quo eſt Artemidis, *id eſt Dianæ* templum. Ingreſſus verò in Græciam per Trachinem, vbi arctiſſimus, dimidii iugeri eſt. quanquam ad dexteram regionem non eſt hic locus arctiſſimus, ſed ante póſtque Thermopylas: iuxtáque Alpenos à tergo ſitos, tantummodo ad agendum vehiculum via patet: anterius etiã iuxta flumen Phœnicē, prope vrbem Anthelam, ſolùm agendo vehiculo via ſufficit. Thermopylarum autem quod ad heſperum vergit, mons eſt inacceſſus & præalti præcipitii, protentus vſque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadoſis. In hoc autem ingreſſu ſunt θερμὰ λουτρὰ, *id eſt calida lauacra*, quæ χύτρους, *id eſt ollas*, indigenæ vocant: & deſuper ara Herculi extructa. Ad hos ingreſſus, murus ædificatus erat, ſuper quem olim πύλαι, *id eſt portæ* erant. Eum autem ædificauerant Phocenſes metu Theſſalorum, ex quo illi ex Theſprotis terram AEolidem iere habitatum, quam nunc poſſident. & quia Theſſali conabantur eos ſubigere, hoc præſidio impoſito ſe tutabãtur: aquámq; illã calidam ingreſſui induxere, vt eſſet lacunoſus locus: omnia excogitãtes ne in ſuam terram Theſſali incurſarent. Hic tamen murus quódam extructus, maiori ex parte iam vetuſtate erat collapſus: quo rurſus excitato, viſum eſt illis faciendum vt illac barbarum arcerent à Græcia. Eſt autem proximè viam vicus nomine Alpeni, vnde frumentari Græci ſtatuerant. Et hæc quidem loca viſa ſunt Græcis opportuna. cuncta enim rimati atque ratiocinati, vbi barbari neque multitudine neque equitatu vti poſſent, ibi illos Græciam inuadentes excipere ſtatuerunt. Poſtea verò quàm Perſam in Pieria eſſe audiere, ex Iſthmo digreſſi ſunt: peditatus ad Thermopylas inſidēdas, cæteri mari, ad Artemiſium. Dum autē Græci (vt cuique præceptum erat) properè ad ſuccurrendum tendunt, interea Delphi deum conſuluere, de ſeipſis pariter & de Græcia ſoliciti. His reſponſum eſt vt ventos precarentur; illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepere oraculum, cum iis primùm Græcis communicauere quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarum magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde ſtatuta ventis ara in Thyia, vbi fanum Thyiæ Cephiſi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hoſtias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi ventos propitiant. Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velociſſimas rectà miſit in Sciathum, vbi erant tres præſidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, AEginetica, Attica: quæ præuiſis barbarorum nauibus, in fugam ſe proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, inſequuti barbari, continuò excipiunt. Deinde [b] ſtrenuiſſimum quenque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique ſunt, & primo & ſtrenuiſſimo nomē erat Leoni: quo nomine nõnihil fortaſſe gloriabatur. AEginetica verò, cuius trierarchus erat Aſonides, nonnihil tumultus hoſtibus præſtitit, [c] quòd eius epibata erat Pythius Iſchenoi filius, vir eo die præſtantiſſimus: qui capta naui tamen eouſque pugnando reſtitit donec totus [d] dilaniatus eſt: quem collapſum non mortuum, ſed ſpirãtem, Perſæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt ſeruarent, vulnera ſmyrna medentes, ſindonéque byſſina & faſciis obligantes. ac rurſus in caſtra ſua reuerſi, hominem vniuerſo exercitui oſtentabant admirabundi, [e] ac probè obſeruantes: quum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanquam mancipia adſeruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenienſis, dum fugit ad oſtia Penei, impacta eſt: qua ſine viris barbari potiti ſunt. nam Atheniēſes, ſimulatque nauem impegerunt, ab ea deſilientes, iter Theſſaliam intenderunt, ſéque Athenas receperunt. Huius rei per [f] ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemiſium caſtra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalchidem conceſſerunt ad EVripum tutandũ, relictis per edita EVbœæ loca diurnis ſpeculatoribus. Ex illis autē decē barbarorũ nauibus, tres ad herma quod eſt inter Sciathum & Magneſiam, nomine Myrmecem, profectæ ſunt. quem locum vbi tenuere barbari, lapideum illic titulum impoſuere. Qui ex Therma ſoluerunt, [g] vbi littus oculos effugit, cũ omni claſſe nauigabãt

a Quàm peruenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiuerunt.

b *Videtur totum hunc locum aliter legiſſe, aut nõ intellexiſſe.*

c Quòd ea veheretur Pyth.

d Velut in laniena conciſus eſt. *Bud.*

e Ac bene eum tractabãt: quum cæteros quos in eadem naui cēperant, tanquam mancipia tractarent.

f Legit πυρσῶν vt & vet. cod. habent, non ἀγρῶν.

g *Locus hic in vulg. edit. Gr. eſt ſuſpectus: ac certè hunc aliam lectionem & hic & paulo pòſt ſequutũ eſſe manifeſtum eſt.*

vndecim dieb' ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos herma deducebat, quod erat in traiectu ferè Scyrius Pammon. Hinc totum diem nauigantes barbari, oram Magnesiam tenuerunt super Sepiadem, & littus quod est inter vrbem Casthanæam & oram Sepiadem. [a]Ad hunc vsque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis (quemadmodum ego supputando inuenio) mille ducentarum septem ex Asia nauium. In quibus à principio è singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnum ac quadringenti, ducenos supputando viros in singulis: & præter indigenas propugnatores, addẽdo Persarum Medorúmque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus autẽ hic exercitus cõstabat ex triginta sex millibus, ducentísq; ac decem. Adiiciã autẽ huic & superiori numero [b]eos qui sunt ex biremibus: in quarũ singulis plures fecerim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarum nauium summa, vt superius dictum est, trium millium fuit. ita in eis fuerũt virorũ vigintiquatuor myriades, *id est ducenta & quadraginta millia*. Hæc igitur erat classis ex Asia, vnius & quinquaginta myriadũ virorũ in vniuersum, & præterea septẽ milliũ sexcentorũ decem. Peditatus fuit decies septies cẽtena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, & Libyes qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ classiariæ & terrestres in summam redactæ fiunt ter & vicies centena & præterea decem & septem millia, sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumentariis vehebantur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui sunt è Thracia, & ex insulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti, quarum viri fiunt trigintaquatuor millia. Terrestres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harũ nationum reor triginta myriades, *id est trecenta millia* fuisse: quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fiunt in summa virorum pugnantiũ ducentæ sexagintaquatuor, & præterea mille sexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum numero [c]non pauciora sed plura fuisse arbitror quæ eos comitabantur seruitia, & eos qui frumẽtariis in nauigiis erãt, & in aliis nauibus vnà cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neq; pauciores facio, sed totidẽ. Ita æquati numero pugnatorũ, explebunt totidẽ myriadas: fiẽtq; quingentæ & viginti octo myriades, & tria millia ducẽti & viginti viri, quos Xerxes Darii filius duxit ad Sepiadẽ & vsq; ad Thermopylas. Hic est vniuersus copiarũ Xerxis numerus. Nam mulierum pinsentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro cõperto queat dicere: ac ne impedimentorũ quidẽ, aliorúmq; iumentorũ sarcinariorum, neq; canum Indicorũ exercitũ comitantiũ, præ multitudine quisquã inire numerũ possit. [d]Quo minus miror proditum esse, fluenta quædam nõ suppeditauisse: magis miror vnde tot myriadibus cibaria suppetierint. nã subducta ratione cõperio, si singuli quotidie singulas frumẽti chœnicas, *id est sẽ.odia*, nõ amplius accepissẽt, absumpta fuisse singulis diebus centũ millia medimnorũ, & trecẽtos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant è senis modiis*: haud annumerando mulieres eunuchósque, & iumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorũ millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipso posset contendere, tanquã dignior qui illud imperiũ obtineret. Nauales autẽ copiæ, postquã è statione soluerũt, prouectæque orã terræ Magnesiæ tenuerũt, quæ est inter vrbẽ Casthanæã & orã Sepiadẽ, primæ quæq; naues ad terrã habuere stationẽ, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octauũ vsq; ordinẽ [e]intra mare procedẽtes, vtpote angustiore littore quàm vt classem caperet: atq; ita per noctẽ stetere. Sub ipsum verò diluculũ, ex sereno cælo & tranquillo quũ mare efferbuisset, incidit in eã atrox tẽpestas, ac vehemẽs vẽtus subsolanus, quẽ Hellespontiũ nuncupant qui circa illa loca habitãt. Eum ventũ quicũque augescere animaduerterunt, & quibus per conditionẽ stationis licuit, ii tẽpestatẽ præuenerunt, reuulsisque nauibus sese atq; illas incolumes præstiterunt: at quas naues ventus [f]exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicuntur *ἰπνοί, id est furni*, quæ sunt in Pelio, extulit, alias in littus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in vrbem Casthanæam, alias in Meliboeam expulit. erat enim intoleranda vis eius.

a Ad Sepiadem vsque & Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: multitudo autẽ adhuc erat (vt ego coniectura assequor) ex nauibus qui dẽ ab Asia profectis, numero mille ducentis ac septem, eorum duntaxat qui iam inde ab initio conuenerant, millia ducenta & quadraginta vnum & quadringenti viri, ducenos scilicet viros in singulas naues numerantibus. Porro inter classiarios indigenas triceni Persæ, Medi & Sacæ in naues easdem ascenderant. quæ multitudo sex & triginta millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud. hunc locum interpr.*

b Eos qui ex pentecõteris erant, *id est ex nauibus quinquagenûm remorum*: ita rationem iniens vt fuerint in singulis octogeni viri, maiore numero minorem compensante. *Id est, iis in quibus plures erant compensantibus eas in quibus erant pauciores. Hoc enim uidetur uoluisse significare quod nostrate lingua in re simili dicimus L'une portant l'autre. uel, Le fort portant le foible. Adeo ut locum hic non habeat genus illud loquendi Plus minus. præsertim quũ ὅτι sit pro ὅ ἐστι q.d. In singulis (ubi plus, ubi minus) octogeni uiri. Sed & illud Τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων respondet phrasi Gallicæ Ceux des nauires, pro Ceux qui estoyent dedans les nauires.*

c Non minorem sed maiorẽ fuisse existimo famulitii numerum, eorúmque qui frum. in nauig. erant & qui in aliis n.v.c. militibus vehebãtur. Sed esto hos illis numero pares esse, ac neque plures, neque pauciores, certè æquati hi numero pugn.

d Itaque mirum mihi nõ videtur quorundam amnium fluẽta defecisse tot hominum millia: sed quonã modo frumentum suppetierit tot hominũ millibus, id verò mirum videri potest. Siquidẽ vt chœnicem frumenti quisque in singulos dies acciperet, ac nihil amplius, subducta ratione inuenio centena dena millia medimnûm quotidie absumi potuisse, & trecenta præterea quadraginta medimna. *Ita Bud. hunc locum uertit, addens etiam Amnium fluenta prodidisse, hoc est destituisse exercitum tantum. Vide apud eundem De asse lib. 5, in quo sit reprehendenda hic Vallæ interpretatio.*

e Πρόκροσσαι νῆες *uulgò exponitur Naues sibi iunctæ scalarum instar aliæ post alias.*

f Altum tenentes.

Enimuerò feruntur Athenienses Boream inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditum est, vt generum suum ad sibi opitulandum inuocarēt. Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyiam Atticam Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse, & dum [a] in Chalcide pro Europa excubarent, quum intelligerent auctum iri tempestatem, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyiam, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperent, quemadmodum prius fecerāt circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tūc illud effecisse. atque digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Ilissum. In hac clade qui paucissimas naues, ii non pauciores quadringentis perisse aiūt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam. vt Aminocli [b] Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto pòst, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesaurósq; Persarum inuenit, affatimque aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui nō esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. [c] nā fuit ei vtilitas quædā ingrata, ac doloris causa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorúmque nauigiorū quæ perierunt, numerus iniri nō potest. Vnde præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circūdederunt. Triduo enim tēpestas perstitit: quarto tandem die magi [d] incisiones faciendo, & veneficiis incantādo vētum, ad hæc Thetidi ac Nereidibus sacrificando, tempestatē cōpescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidi autem ideo magi sacrificauere, quòd ab Ionibus acceperant Thetin ex eo loco raptā fuisse à Peleo, omnémq; eam orā Sepiadem illius esse, aliarúmque Nereidū. Et ventus quidem quarto die conquieuit. At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab exorta tēpestate die indicarunt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti vbi audiere, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rursus ad Artemisium reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsque tempus perdurat. Barbari, posteaquam vētus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circūuehentésque promōtorium Magnesiæ, rectum cursum in sinū qui ad Pegasæa fert tenebāt. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atque à sociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauigarent. [e] Illinc enim aquati in pelagus erāt abituri, eáque de re nomē loco fertur esse Aphetæ, *id est dimissæ*. Hoc in loco Xerxianæ naues stationem habuerunt: quarum quindecim, [f] quæ longè vltimæ appellabantur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium earum & ad hostes delatæ sunt: quarum dux erat Sandoces Thaumasii filius, Cumæ AEolidis præfectus: quem antè Darius ob hanc causam captū cruci affixerat, quòd quum è regiis iudicibus esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. sed eius in cruce suspensi Darius reputans plura peccatis esse beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscénsque properantius se quàm prudentius egisse, hominē soluit. Ita regem Darium elapsus ac vitæ restitutus, tunc in Gręcos delatus, nō iterum erat elapsurus. hos enim ad se cursum tenētes Græci vbi videre, cognito hominum terrore, aggressi [g] repente cepere. In quarum nauium vna captus est Aridolis, Alabandensiū qui sunt in Caria tyrannus: in altera Penthylus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxisset, amissis earum vndecim tempestate quæ ad Sepiadem extiterat, cum vna quæ superabat tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ volebāt de Xerxis exercitu sciscitati, vinctos ad Corinthiorum Isthmum dimiserunt. Cætera barbarorum classis, præter quindecim naues quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terrestribus copiis per Thessaliam & Achaiam iter faciens triduo, euasit in Melienses: quū in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, quòd illic optimas Græcarū equas esse audiebat. in eo autem certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluuiorum porro qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potāti exercitui [h] nō suffecit. Xerxi [i] ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant id quod de templo Iouis Aphlystii ab indigenis enarratur: Athamātem AEoli filium, inito cum Ino consilio necem Phryxo machinatum: deinde Achęos ex oraculo tale

a In Chalcide Euboeæ excubarent, vbi tempestatē oriri intellexerunt, aut prius etiam *quàm id intellexissent*, sacrificare cœperunt, & Boream Orithyiamque inuocare vt sibi auxil.

b Cretinei filio, *aut Cretini*.

c Nam & huic calamitas quædam angebat circa liberorū cædem.

d *Ipse alibi hariispicinam facere interpret.*

e Illinc enim aquati ἔμελλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν. *ad uerbū, In pelagus erāt immissuri.* vnde loco illi nomen extitit ἀφέται. *Potest autem* ἀφήσειν, *& aliter reddi. sunt enim qui* ἐς πέλαγος ἀφιέναι *uertant In altum uela dare.*

f Quæ multo post alias soluerant, conspectis Græc.

g Facilè cepere.

h Non suffecit. Fluuiorū autem Achaiæ quū maximus sit Apidanus, ne hic quidē suffecit; nisi aliqua ex parte. *Id est, Ne hic quidem illi aquam abundè suppeditauit, sed parcè tantùm.*

i Pro ἐς Ἄλλον τῆς Ἀχαΐας *hîc posuit Ad littoralia Achaiæ, quū suprà* pag. 192, *pro iisdem uerbis posuerit* Algas Achaiæ.

certamẽ illius posteris proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic aditu prytanei, *id est curiæ*, (quam leitum Achæi vocãt) interdiceretur: ipsis excubias agẽtibus, vt si quis adisset, nõ prius exire posset quàm mactãdus esset. Ita multos, quum iam mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regionem: interiecto deinde tempore, quum reuersi essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari cõsuesse. Hoc autem posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quòd quum Achæi expiationem loci facientes, ex oraculo Athamantem AEoli filiũ essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide veniens illum liberauit: eóque facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quũ audisset Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idem suis copiis imperauit: domúmq; item posterorũ Athamantis ac fanum veneratus est. Hæc in Thessalia Achaiáq;: à quibus locis processit Xerxes in Melidẽ iuxta maris sinũ, vbi totum diem æstus atq; reciprocatio fluctuũ fit. Huic sinui circũiectus est locus cãpester, alibi spatiosus, alibi arctus admodũ. Súntq; ipsi campo circũiecti montes editi atque inaccessi, omnẽ Melidem cingẽtes regionẽ, quæ petræ Trachiniæ nominãtur. Prima in sinu vrbs ab Achaia eũtibus est Anticyra, quã amnis Sperchius præterlabens, ex Eniensibus in mare defluit. A quo alter amnis x x ferme stadiis abest, cui nomen inditum est Dyras, quem fama est emersisse ad ferendam Herculi opem. Ab hoc totidẽ stadiorũ intercapedine alius amnis est, qui vocatur Melas, *id est niger*. Vnde vrbs Trachis quinque stadia abest, [a] sita in amplissimo regionis spatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti millibus iugerum planitie montis qui terram Trachiniam circumdat. Ad Trachinis meridiem anfractus est per quem Asopus circa radices mõtis defluit: ad cuius meridiẽ alius non magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his mõtibus in Asopum defluens. Iuxta Phœnicem angustissimũ viæ est: quippe qua muri coarctata modo plaustrũ dũtaxat agi potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim stadiorum est interuallum, in quo vicus est nomine Anthela: quem præterfluens Asopus in mare euoluitur: & ei locus spatiosus est circumiectus, vbi templum Cereris Amphictyonidis extructum visitur, & sedilia Amphictyonibus, & ipsius Amphictyonis delubrum. Cæterùm rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis castra habebat, Græci verò in trãsitu: qui locus à plerisque Græcorum vocatur Thermopylæ, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorunque castrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream spectant vsque ad Trachinem, potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad austrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Persam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantienorum mille, totidem ex vtrisque: ex Orchomeno Arcadiæ centũ viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidẽ ex Arcadia. A Corintho autẽ quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorũ octoginta. hi ex Peloponneso aderãt: Ex Bœotis autẽ Thespienses septingẽti, Thebani quadringẽti. Præter hos euocati erant Locrẽses Opuntii cũ omni copia, & Phocensiũ mille. Ipsi enim Græci eos euocauerant, missis nuntiis, qui dicerẽt se quidem præcursores aliorũ venisse, cæteros autem socios propediem expectari: tutelã verò maris esse in Atheniensium præsidio AEginetarúmq;, & eorum quibus res naualis iniuncta esset. nec sibi quippiam esse formidolosum. nõ enim deum esse qui bellũ Græciæ inferret, sed hominẽ: nec mortalem quempiã aut esse aut fore qui, ex quo natus est, mali exors sit: & vt quisque maximus est, ita ei deberi maxima. itaque quũ mortalis esset qui bellũ inferret, ab opinione esse casurum. Hæc illi audiẽtes, in Trachinem auxilio iere. Erãt his cum alii duces suæ quisq; ciuitatis, tum verò, penes quem summa imperii erat, quem maximè admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EVrycratidæ, qui Anaxãdri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Agesilai, qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echestrati, qui Hegesis, qui EVrysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui [b] Cleonidæi, qui Hylli, qui Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscẽdæ: verùm Cleomene sine virili sobole defuncto, & Dorieo iam non superstite, sed & ipso in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebátque in matrimonio Cleomenis filiam. Qui dum se ad Thermopylas cõtulit, delegerat trecentos è [c] primoribus viros, & quibus filii erant: assumpserátque eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de causa Leonides dedit operam vt Græcos sumeret solos, quòd eos ma-

a Hac autem maximè parte spatiosa est illa regio, à mari ad mõtes, iuxta quos est sita Trachis. sunt enĩ vigintiduo planitiei plethra. Mõtis autem qui Trachinium agrũ circũdat, est anfractus, ad Trachinis meridiẽ, per quem Asop.

b Cleodæi. *Qua lectionem comprobat locus quem habes suprà, pag. 153 de Aristodemo qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius.*

c Constantis ætatis viros. *Camer.*

ximè insimulabat quòd cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex professo adimerent Græciæ societatem: sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatæ: vt his inspectis alii socii in militiam proficiscerentur, néve cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carniis, (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem socii ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud suspicati tam citò apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant. Ita isti sibi faciendum statuerant. At ii Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingressum Persa aduentabat, metu perculsi de discedendo consultabant. At cæteri quidem Peloponnenses censebant faciendum vt reuersi in Peloponnesum, Isthmi custodiam agerent: huic autem sententiæ quum infensi essent Phocenses & Locrii, Leonides suadebat illic perstandum, & nuntios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanquam se paucioribus quàm vt Medorum exercitum arcerent. Hæc istis consultantibus, Xerxes equitem quendam ad speculandum quot illi essent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum quum in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguam copiam, eiúsq; duces esse Lacedæmonios, atq; Leonidem è genere Herculis. Eques vbi ad statione Græcorũ successit, cõtemplatur aspicitq; non ille quidẽ omnes milites (nam eos qui intra murũ quem excitauerãt excubabant, intueri nequibat) sed eos qui extra murũ agebant. Erãt autem eo tẽpore exterius manẽdi in Lacedæmoniorũ statione vices: eos animaduertit partim se ludo gymnastico exercẽtes, partim comã pectentes. Hæc cum admiratione intuitus, eorũ numero, ac cæteris omnibus planè cognitis, per otiũ sese recipit. nemo enim illorũ insequebatur, sed hominẽ magnò cõtemptui habebãt. Regressus ad Xerxẽ, cũcta quæ inspexerat refert. quæ Xerxes audiens, [a] non poterat coniectare quidnã molirẽtur, tanquã quoad possent perituri pariter, & hostem perdituri. Sed quũ ridiculã rem sibi facere viderentur, accersit ad se Demaratũ Aristonis filiũ, qui in exercitu erat: quẽ, vt venit, interrogauit horũ singula, cupiẽs nosse quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille, Audisti, inquit, antea me, dũ aduersus Græciã proficiscẽremur, de his viris: & quũ audisses loquentẽ hæc quæ euentura prouidebã, derisui habuisti. sed quanquã mihi summũ discrimen est aduersus te rex veritatẽ tuenti, audias tamen nunc quoq; veritatem: Hi viri ad nobiscum pugnandũ de ingressu venere, atque hoc apparãt. nam ita sese apud eos hàbet cõsuetudo: quoties adire animæ periculum debent, tunc capita comũt. [b] quod scies, si hos & qui Spartæ mansérũt, subegeris: nulla hominũ gens alia est quæ cõtra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduersus regnum in Græcia pulcherrimum atq; viros præstantissimos tẽdis. Xerxe, quòd hæc ei admodũ incredibilia viderentur, interrogante quo pacto tãtillæ copiæ cum suis pugnaturæ essent, rursus inquit, [c] Pro vano me ducas, nisi hoc tibi vt ego annuo, vsu venerit. Hæc dicẽs, tamen Xerxi non persuasit. Itaq; quatriduum Xerxes supersedit, ratus eos illinc fugam esse facturos. Quinto die quum putaret impudentiam illorum atque temeritatẽ esse in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperans vt illos caperent viuos & in cõspectum suum adducerẽt. Medi, vbi facto impetu in Græcos impressionem fecerunt, multi cadebant, aliísq; superuenientibus nihil tamen promouebãt, etsi vehementer ingruebant: palàm faciẽtes cum aliis omnibus, tum verò ipsi regi, se quidem multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congressus interdiu. Pòst vbi Medi se ægrè tutabantur, tum verò ipsi se subduxere: Persæque subeuntes excepere, ii quos [d] immortales rex appellabat, quorũ dux erat Hydarnes: tãquam facilè hostem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis cõgressi, nihilo magis quàm Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, vtpote [e] longioribus hastis quàm Græci vtentes, & in locis angustis, vbi nullus multitudinis erat vsus: ibi Lacedæmonii dignam memoratu pugnã edebant, cum aliis in rebus ostentãtes se peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, cõferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent, cum vociferatione & strepitu ingruebant: at Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quanuis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamẽ illic ex ipsis etiã Spartiatis occubuere. Persæ, posteaquã & cateruatim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt. Fertur autẽ Xerxes, quũ ad spectaculũ adesset, in ipso cõgressu pugnandi ter è solio resiliisse, quòd videlicet exercitui suo timeret. [f] Postero die nihilo melius barbari præliati sunt. [g] nam sperãtes fore vt illi, qui

a Coniicere nõ poterat *ex iis quæ audiebat* rem ita se habere vt reuera se habebat, nimirum illos se præparare ad moriendum & ad alios morte afficiẽdos pro viribus.

b Scito autẽ, si hos cæterósque qui Spartæ remanserunt subegeris, nullam aliam fore hominum gentẽ quæ contra te rex, &c.

c In me vt mendacem consule. *Vel, De me ut mendace statue.*

d *Cur ita uocarentur, suprà exposuit, pag* 179.

e Breuioribus.

f Tunc igitur ita pugnarunt. Postridie autem nihilo mel.

g Ita enim pugnabãt vt qui existimarẽt

illos, vtpote paucos, faucios esse, eisque vel ad attollendas manus vires nō superesse. **At Græci eos excep.**

pauci essent & saucii, nequirent manus leuare ad pugnandum, quum conflixissent,
eos Græci excepere, instructis ordinibus, & in suo quisque loco ac per nationes dige
sti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil
aliud quàm pridie agendum vident, abscedūt. Ibi regem ancipitem quódnam in re
præsenti consilium capesseret, Epialtes EVrydemi filius alloquuturus adiit, tāquam
magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauitque ei tramitem qui per montem
ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is
postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliā profugit: cuius profugi pylagoræ Am-
phictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto dein-
de tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interem-
ptus est. Quem, etsi ob aliam causam (quam ego in sequentibus reddam) Athenades
hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmoniis præmio affectus est. Hunc in
modum Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama, Onetem Phanagoræ
filium, virum Carystium, & Corydalum Anticyrensem, fuisse qui ea dixerint regi,
& circum montem Persas deduxisse. Quod apud me prorsus fide caret. nam hinc li-
cet coniectemus, primùm, quòd Græcorum pylagoræ non Onetæ & Corydali sed
Epialtæ Trachinii caput pecunia licitati sunt, quòd scilicet eū cōpertissimum habe-
rent: deinde quòd Epialten ob hanc causam scimus se fuga proripuisse: postremò,
quòd Onetes qui non erat Meliensis, ita demum tramitem illum nouisset si in ea
regione permultùm diuersatus fuisset. Ideóque Epialtæ culpam adscribo, quòd Per-
sas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se
confecturum spondebat probans, maiorem in modum lætus, sine mora Hydar-
nem cum iis quibus præerat copiis misit. Ille circa lucernarum accensionem, *id est
sub crepusculum* è castris profectus est, & tramitem ingressus. Quem tramitem indi-
genæ Melienses vestigauerunt: eóque inuestigato Thessalos deduxere aduersus Pho
censes, eo tempore quo Phocenses intersepto muris transitu, ad arcendum bellum
in præsidio erant. [a] Extrinsecus nihil admodum præseptus transitus erat, quum ni-
hil esset vtilis Meliensibus. Sic autem sese habet ille callis: Ab Asopo fluuio, qui per
montis meat anfractum, incipit, cui monti ac viæ idem nomen est inditum Ano-
pæa. hæc Anopæa per dorsum montis extēta, desinit iuxta Alpenū vrbem, quæ pri-
ma est ex Locridibus, Melienses versus, ac iuxta lapidem nomine Melampygum
ac iuxta *κερκώπων ἕδρας, hoc est malitiosorum sedes*, vbi angustissimus callis est. Hac via atque
ita se habente Persæ Asopum transmittentes, iter tota nocte fecerunt, à dextra OE-
tæos montes, ad sinistram terram Trachiniorum habentes: ac sub exortum auroræ
in cacumen montis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Pho-
censium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad viam tu-
tandam. nam transitus inferior à quibus dictum est custodiebatur, quòd eam per
montem viam vltro à Leonide acceptam obsidebant. Hoc autem modo Phocen-
ses Persas ascendisse animaduerterunt: Quum eos illi toto monte conscendendo
propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (vt res po-
stulabat) frondiū super pedes constratarum, (erat enim cæli tranquillitas) Phocen-
ses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim barbari adfuere: qui con-
spicati viros arma sibi circundantes, obstupuere. [b] quippe qui (vt in exercitu asse-
ueratum fuerat) neminem sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes formidans ne
Phocenses Lacedæmonii forent, Epialten percontatus est [c] quísnam ille esset exer-
citus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in aciem instruxit. quorum missili-
bus multis crebrísque Phocenses quum ferirentur, fugam fecerunt in verticem
montis, gnari aduersum se ab initio illos venisse: & se præparabant tanquam perdi-
ti. Ita isti sentiebāt. Verùm his spretis ii qui circa Epialten & Hydarnem erant Per-
sæ rapidi de monte descendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erant, pri-
mùm vates Megistias extis inspectis indicauit mortem illis pariter & sibi impende-
re. deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis
tempus: tertio loco significauere speculatores diurni, qui à verticibus montis decur-
rerant iam die illucescente. Hîc inter se consultantes Græci, sententiis discrepabant.
alii enim stationem non deserendam suadebant, alii id dissuadentes contendebant.
Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsique in suam quisque vrbem se recipiunt:
partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse
Leonides eos qui abscessere dimisisse, de illorum vita solicitus: se verò & Spartiatas,
qui adessent, non facturos è sua dignitate si stationem desererent, ad quam tutandā
ab initio venissent. Cæterùm ego magis illi opinioni accedo: Leonidem, posteaquā

[a] *Diuersam à nostra lectionem sequutus est quā etiam sequendo, uertendum fuit potius,* Adeo vt nihil esset vtil.

[b] Quum enim nullum aduersarium sibi occursurum sperassēt, in exercitū inciderūt.

[c] Cuias.

animaduertit socios ignauos & inuitos esse ad periculum subeundum, veniam eis abeundi dedisse, sibi verò decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem sperasse. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum, fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa versibus reddidit, in hæc verba,

» Vobis, ampliuagæ colitis qui mœnia Spartæ,
» Aut vrbs clara dabit Persa victore ruinam:
» Aut (si non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam
» Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
» Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum,
» Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
» Alterutrum donec passim discerpserit horum.

Hæc reputantem Leonidem, [a] cupidúmque gloriæ comparandæ, crediderim solum ex Spartiatis remisisse socios potius, quàm illos qui abierunt, in sententiis dissidentes, tam deformiter abisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, quòd vates Megistias huius expeditionis comes (qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus) præloquutus ex extis ea quæ erant euentura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamē abscedere noluerit, filium modò, qui ei vnicus erat, vnà militantem missum fecerit. Ita socii quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespienses tantùm atque Thebani perstitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienses verò, libentissimi, qui negauerunt se Leonide & iis qui cū eo erant desertis abscessuros: permanentésque vnà cum illo occubuerunt. quorum dux erat Demophilus Diadromei filius. Xerxes, sub exortum solis libaminibus factis, tātisper moratus dum tempus esset quo forum solet maximè frequēs esse hominibus, è castris mouit. etenim ita ab Epialte erat mandatum. nam descensus à monte, compendiarius magis ac breuioris multo spatii quàm circuitus montis atque ascensus. [b] Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidē & ad Græcos qui cum eo erant accessere: & isti tanquam ad necem iam multo magis quàm à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cædebant. Nam duces à tergo sui quisque agminis, verberibus quæ gestabant vnumquenque cædebāt, assiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidentes absumebantur, multo plures inuicem viui proculcabantur, quū nulla pereuntis ratio haberetur. Quúmque scirent impendere sibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorum plerisque quum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladiis Persas obtruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera, & cum eo alii insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoque illic cum multi alii tam celebres ceciderunt quàm incelebres, tum verò duo Darii filii, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia sustulerat. Atarnes autem, Darii regis frater, Hystaspisque Arsamæi filius erat, qui quum Dario filiam nuptum dedit, omnē insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorúmque conflictu, vt Græci [c] ter hostibus in fugam versis, cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint dum ii qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tum verò pugnandi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. est autem tumulus in ingressu, vbi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc eis supererant, barbari circunfunduntur, & manibus & vocibus incessentes: alii ex aduerso vrgentes, & munitionem muri subruentes, alii vndique circūuenientes & circūstantes. Lacedæmoniorum autem atque Thespiensium, quum tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt: quum à quodam Trachinio audisset barbaros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expauefactus est, vt parui faciens Medorum turbam, respōderit,

[a] Ac facere volentē vt id decus Spartiatarum duntaxat esset, remisisse soc.

[b] Barbari igitur qui cum Xerxe erant, accesserunt: & Græci itidem qui cum Leonide, tanquam multo magis quàm initio ad mortem pergentes, ad laxiorem faucium partem progressi sunt.

[c] Quater.

omnia sibi bona Trachinium hospitem nuntiare, si Medi solem obducerent: se enim sub vmbra cum illis, non in sole pugnaturos. Hæc & alia huiusmodi dicta [a] memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secũdum hunc autem è Lacedæmoniis duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti: E Thespiensibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eò loci vbi ceciderunt sepultis, & iis sociis qui prius quàm à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt,

a Mnemosyna sui aiunt, *id est monumenta.*

Terdecies centum hîc certarunt millibus olim
E Peloponneso bis modò mille viri.

Hæc vniuersis superscripta sunt: ista peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmoniis refer hîc peregrinè [b] iacentes,
Exhibito illorum vocibus obsequio.

b Iacere.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmoniis: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluuium: non sed inultus obit.
Qui vates obitum quanuis præsciret adesse,
Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

[c] Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inscripsit. Ex his trecentis duo, EVrytus & Aristodemus, feruntur [d] ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communicato inter se consilio, aut salutem sibi parare Spartam versus, aut, si reuerti recusarent, vnà cum aliis occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisse: sed quum sententiis discreparent, Aristodemum quidem præ ignauia remansisse: EVrytum verò audita Persarum circuitione, petiisse arma: séque eis indutum iussisse seruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugæ se mandauisse: illum dato in agmen impetu occubuisse. Quòd si vel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam iis pœnam irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessariò debuisse magnopere irasci. Quidam hunc in modum & ob hanc causam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alii autem, quum ab exercitu pro nuntio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem: sociúmque eius qui vnà mittebatur, in pugnam profectum oppetiisse. Lacedæmonẽ igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, [e] quòd eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quòd Aristodemus fugax appellatus est. Verùm hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Platæas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani autem quorum dux erat Leontiades, [f] vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erãt, dimicauerunt: at vbi res Persarum superiores esse animaduerterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderunt, ad eósque propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terrámque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt: nõ tamen vsquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerũt: pluribus, iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachum postea Platæenses quadringentorum Thebanorum ducem, quòd vrbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere: nũc hoc mihi pandito, Quótnam sunt Lacedæmonii, quótve eorum tales in re bellica? an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ: quod autem discere vis à me, scies: Est enim [g] Lacedæmone vrbs Sparta octo millium ferme virorum, qui omnes iis qui hîc pugnauere sunt similes: cæteri Lacedæmonii, non illis quidem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hunc Xerxes, Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros minima cum difficultate subigamus. tu nanque calles

c *Veterum codicum lectionem sequutus est Valla, qui addunt quod in uulgatis edit. deest. ita enim in illis legitur,* ἐπιγράμμασι μέν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα, ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφέας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίεω Σιμωνίδης &c.

d Ob vehementissimum oculorũ morbum.

e Quòd nullus ex Spartiatis ignem illi accẽderet, aut cum eo colloqueretur.

f Ad tempus quidẽ, dum fuerũt vnà cum Græcis, necessitate adacti aduersus copias dimicarunt: at vbi res Pers.

g Lacedæmonio agro.

» quò tendant eorum consilia, vtpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit exprimere. Id quod vis, hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare conducibilius esse Lacedæmoniis Chilon aiebat, vir apud nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum quale nunc ego expono: non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunque similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neque tibi erunt infesti, neque cęteræ Græciæ, quum à tuis pedestribus copiis expugnabitur, auxilia ferent. subacta autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus, quo in loco Peloponnensibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium & cæteræ ciuitates vltro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio interfuisset, veritus ne Xerxes ad id agendum induceretur, Animaduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi prosperè agēti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus vti Græci gaudent, vt & fortunato inuideāt & meliorem oderint. Quòd si è præsenti cōditione, quum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecētas alias è cætera classe miseris ad obeundam Pelopōnesum, profectò fient nobis aduersarii pares ad decertandum. at si coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simúlque omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestris vnà iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neq; tu illis vsui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitueris si aduersariorum res apud te non agitaueris, Hîc illi bellum sistent, hæc agēt, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidē ad prospiciendum nobis. Quòd si Lacedæmonii aduersus Persas in pugnam ibunt, impendentem sibi cladem haudquaquā deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes, Rectè, inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam. Demaratus, quod optimum ille quidem mihi sperat esse, id suadet: eius tamen sententia à tua superatur. Neque verò illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, vt ex iis quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quoniam ciuis quidem ciui secūdis rebus prædito inuidet, [a] eúmque malè odit: cum tamen patrio solo nihil eodem consultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna vtenti, omnium est beneuolētissimus, eique consultanti optimè consulit. Quapropter ab insectatione, qua in Demaratum veteris hospitē meū, posthac [b] abstinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter cæsos transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eūdémque ducem esse, iussit [c] abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cum aliis multis indiciis, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium excanduisse in Leonidem viuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: quū ex omnibus quos ego noui hominibus Persæ maximè soleāt viros in re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatū erat, id exequuti sunt. Redeo ad eam narrationē vnde mihi discessum est. Lacedæmonii primi regē aduersus Græciā tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculum miserunt: vbi responsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt cōiectare licet, siue quòd insultaret: Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionē, id Demaratus qui Susis erat, quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe periculosum erat ne deprehenderetur) hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno consilium regis exarat. quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotii apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonii interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eadémque Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit, [d] ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonii literas repertas legerunt, eásque deinde ad Græcos dimiserunt.

a Eúmque tacito prosequitur odio. neque consilium petēti ciui dederit ciuis quod putet esse optimum, nisi summum virtutis gradum attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c. *Potest illud τῇ ἀγῇ aliter etiam exponi.*

b Abstinere quemlibet iubeo.

c *Vel, Caput eius abscissum.*

d Quum rem animaduertisset, *uel excogitasset.*

HERODOTI HALICARNASSEI historiarum liber octauus, qui inscribitur Vrania.

ATQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum vigintiseptem præbuere, iunctis sibi Platæésibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamē strenuè alacriterq; pro se illorū naues armauerant. Corinthii, qui attulere naues quadraginta: Megarēses, qui viginti. Chalcidēses totidē sibi ab Atheniēsibus præbitas armauerūt: AEginetæ, [a]vndeuigīti: Sicyonii, duodecim: Lacedæmonii, decē: Epidaurii, octo: Eretriēses, septem: Trœzenii, quinque: Styreenses, duas: Chii, totidem, cum totidem pentecōteris, *id est nauigiis quinquagenûm remorum*. Quibus auxiliares erant Locri Opuntii cum septem penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erāt: quarum quot quique præbuerint, mihi dictum est. Vniuersarum verò præter penteconteros, ad Artemisium coactarum, numerus fuit ducentarum septuaginta vnius. His ducem, penes quem summa imperii esset, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem EVryclidæ filium. Nam socii negauerunt se, nisi Lacon esset imperator, sequuturos esse Athenienses ductores, sed exercitum qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad societatem ineundam mitteretur, agitatum sermonibus erat tanquam expediret rem nauticam Atheniensibus permittere: cæterùm recusantibus sociis, cessere Athenienses, quòd magni facerent Græciam superesse: quam intelligebant esse perituram si de principatu contenderent: rectè sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello quod concorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaque ipsum intelligentes, non repugnandum putauerunt, sed tantisper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum ostenderunt. Siquidem posteaquam expulso Persa, iam de illius terra diiudicabant, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verùm hæc posterius gesta sunt. Tunc autem ii Græci qui ad Artemisium se contulerant, vbi viderunt & multum nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quòd præter opinionem suam expectationémque res barbarorum succederent, consultabant de facienda fuga ex Artemisio [b]interiorem in Græciam. Quorum consultatione cognita, EVbœenses obsecrabant EVrybiadem vt aliquantulum temporis præstolaretur, vsquedum ipsi liberos atque domesticos subducerent. Vbi non persuadent, ad ducem Atheniensium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis vt tādiu ante EVbœā perstarēt donec pugna nauali decerneretur. Themistocles autē hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit: hoc persuaso, Adimantū Ocyti filiū Corinthiorū ducem, qui solus reluctabatur, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, ita alloquutus est iureiurando interposito: Tu verò haudquaquam nos deseres, quem ego maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum tibi mitteret socios deserenti. Hæc loquutus, statim ad nauem Adimanti tria misit argenti talenta. Istis pecunia corruptis, cum EVbœensibus gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quam acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit eos qui partem illius acceperant, quòd putabant eam ab Atheniensibus ad hoc ipsum profectam esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari quū ad Aphetas circa diluculum venissent, quúmque id quod etiam antè audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, si fortè eos interciperent. Cæterùm ex aduerso inuadendum non videbatur, ne Græci, conspectis ipsis obuiam tendentibus, fugam capesserent, [c]nóxque fugientes exciperet. Sed euenire oportebat vt hi effugerent, & illorum insidiantium ne sacrificulus quidē euaderet. Igitur ad hāc rem trāsigendam hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Caphærea & Geræstum ad EVripum, ne circumuehentes EVbœam ab hoste cernerentur, sed eum circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hac irent, viam quæ retrò ferebat obsepientibus, reliqua verò classe ex aduerso ingruente. Hoc capto

a Octodecim.

b In Græciæ interiora.

c Nóxque fugientes exciperet. alioqui enim euasissēt. quum tamen, vt quidem illi cōsiliū inibāt, ne igniferū qdē fuga superesse oporteret. Q. d. *Rationem enim inire volebant qua omnes ad unū in suas manus uenirent, & ne ignifer quidem elaberetur. Est enim τῷ αὐτῷ λόγῳ quod dicimus A leur conte, aut, Selon qu'ils faisoyent leur conte.*

consilio quas constituerant naues miserunt, non habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri, nec priusquam signum quod conuenerat cum iis qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scionæus qui iisdem in castris erat, omnium ea tempestate hominum optimus vrinator, qui etiam in naufragio ad Pelium facto multam pecuniam Persis seruauit, multa & sibi lucratus est. Hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos transire, sed quum ad eam diem non fuisset nactus occasioné, tunc ad Græcos transfugit. Sed incertum quónam modo illinc transierit: demiror tamen si verum est quod refertur. refertur enim, quum ex Aphetis mare subisset, non prius emersisse quàm ad Artemisium peruenit, octoginta ferme maris stadia emensus. De hoc viro & alia memorantur, partim mendaciis similia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemisium peruenisse. Is vbi eò peruenit, Græcos certiores fecit & naufragii facti & nauium ad circumeundam EVbœam dimissarum. Hoc illi audito inter se colloquuti sunt: & quum multæ essent sententiæ dictæ, illa euicit vt eum diem illic maneretur & in statione perstaretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur, & classi hostium quæ circumageretur occurrerent. Pòst, vbi nemo se ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi feruntur in barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando tum in perrūpendo. Quos Xerxiani milites ducésque paucis cum nauibus venientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, sperantes facilè se illos ire interceptum. meritò sanè id sperantes, quòd viderent paucas esse Græcorum naues, suas verò multo plures atque velociores. itaque præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnæ calamitatis loco ducentes quòd viderent circumueniri illos, quorum neminem animaduerterent esse rediturum. adeo enim infirmæ res Græcorum esse videbātur. At ii Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro se quisque adnitebatur vt ipse primus aliqua naui Atheniensium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Atheniensibus sermo atque respectus. Græci, vbi eis signum datum est, primùm conuersis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde secundo signo dato, opus capessunt, quanquam in exiguo spatio deprehensi, & à fronte. mox triginta barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Chersis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus nauem hostium cepit vir Atheniensis Lycomedes AEschrei filius: idémque palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna quum inuicem nunc hi, nunc illi superiores essent, interuētu noctis dirempti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuecti, barbari verò ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio, solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tēpus mediæ æstatis) immensa vis aquarū extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac [a]naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa [b]nauium proras excipiebātur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternabantur, credentes se esse vtique perituros, vt qui in tātum malorū deuenissent: quippe quos, antequam respirassent è naufragio & tēpestate quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarū in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At iis quibus negotium datum erat vt EVbœam circuirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est quòd eos dum in pelago ferrentur inuasit: adeo vt tristis exitus fuerit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas ac pluuia adorta est, quū essent ad concaua EVbœæ, ac flatu ferrerētur, ignari quò ferrentur, ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauium quod supererat, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa EVbœæ concaua periere. Barbari verò qui apud Aphetas erant, vbi ipsis libentibus dies illuxit, [c]naues suas stabilierunt, satis habentes, quum malè rem gessissent, quietē agere in præsēs. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis tum animū addiderunt, tum nuntiū attulerunt, eos barbaros qui EVbœam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora profecti, naues Cilicum inuasere.

a *id est*, Res naufragio demersæ.
b Nauium proris aduoluebantur.
c Naues suas loco non mouebant. *Vel*, Naues immotas sinebant.

Quas vbi corrupere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt. Tertio die barbarorum duces, tum indignè ferentes [a] à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt vt Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eosdem dies & hæc naualia prælia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EVripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidem sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam sinerent: barbari verò, vt Græcorum copiis profligatis, transitu potirentur. Procedente autem Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata classe circundabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes conflixere. Qua in pugna pari marte pugnatum est. nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuò incursantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaque multæ Græcorum naues interibant, multi etiam viri, sed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicantes vtrique ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam AEgyptii nauauerunt operam, cum aliis magnis editis operibus, tum hoc quòd quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis autem eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria naui cum ducentis viris militabat. Vbi vtrique libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci autem dirempto prælio reuecti, etsi cæsorum corporibus ac naufragiis potiti erant, tamen quòd malè affecti essent, præcipuéque Athenienses (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo [b] in vlteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans, si ab amicitia barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse vt reliquos superarent, dum EVbœenses pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eísque dixit se astutiam quandam habere, qua speraret optimos quosque sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addidítque, ad eam transigendam hoc ab illis agendum esse, vt EVbœicorum pecorum quantum vellet quisque mactaret. satius enim esse suorum copiis illos potiri quàm hostem. Ac monuit vt suis quisque popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curam fore, vt sine noxa abirent. Hoc illis probatum quum esset, accensis ignibus ad pecora est itum. nam EVbœenses, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neque exportauerant quicquam, neque importauerant: & velut impendente eis bello, res sibi quoque ipsis obscuras effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis,

> Dum iuga barbaricus canabacea iactat in æquor,
> EVbœa capræ mugientes fac procul absint.

His versibus quum nihil illi niterentur, tametsi mala tum aderant, tum impendebant, fiebat vt in plerisque aduersa fortuna vterentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Trachine speculator. nam erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, vt renuntiaret iis qui apud Thermopylas erant an classis discessisset. At Abronychus Lysiclis filius Atheniēsis, apud Leonidem erat paratus cum lembo ad nuntiandū iis qui ad Artemisium agebant, siquid noui pedestribus copiis contigisset. Hic igitur Abronychus aduenieris, indicauit ea quæ circa Leonidem & eius exercitum gesta erant. Qua isti re audita non iam sibi differendum abitum putauerunt: sed vt quique locati erant, abscesserunt: primi, Corinthii, postremi, Athenienses. Quorum Atheniensiū velocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles se conferens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium venientes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iustè facitis, militantes aduersus pa- « tres, & Græciam redigentes in seruitutem. Sed (quod præcipuum fuerit) state à « nobis: sin hoc facere non potestis, [c] saltem nunc sitis in medio. quod & ipsi facite, & « Cares vt faciant obsecrate. Quòd si horum neutrum agere licet, & maiori necessita- « te estis obstricti quàm vt possitis desciscere, in re gerēda, dum pugnam conseremus, « sponte agatis instrenuè, memores à nobis vos esse oriūdos, & inimicitiarum nobis « cum barbaro principium à vobis extitisse. Hæc Themistocles (vt arbitror) ancipiti « consilio scripsit, vt si literæ regem laterent, Iones induceret ad deficiendum à rege ad se; sin ad eum deferrentur, darentúrque crimini, [d] infidos eidem redderet Iones, vt à

a Se tantulam suā classem profligare. *Id est, In periculum coniÿcere ne profligaretur à Græcis.*

b In Græciæ interiora.

c *Videntur hîc mendosa esse Græca exemplaria: sed ex coiectura elicitur hic sensus,* Et vos è medio nobis subducite. *Id est, Subducentes uos, ne in medium aduersum nos prodire. Vel, Subducite uos, ne nobis prodeundum sit, &c. Vocantur autem Athenienses Ionum patres ut suprà, pag.176.*

d Suspectos.

vt à prælijs naualibus ſummouerentur. Poſtquam autem hæc Themiſtocles inſcripſit, extemplo vir quidam Hiſtiæus nauigio aduectus, barbaris nũtium attulit Græcos ab Artemiſio profugiſſe. Illi homine, quòd fidem non haberent, ſeruari iuſſo, naues veloces ad rem explorandam miſerunt. quare per iſtos nuntiata, ſimulatque refulſit ſol, omnis claſſis addenſata ad Artemiſium contendit: vbi ad meridiem vſq; immorata, mox ad Hiſtiæam proceſſit. Eò appulſi, vrbe Hiſtiæorum potiti ſunt, & optimam portionem agri Hiſtiæi maritimóſque vicos omnes percurſauerunt. Dum iſti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæſos pertinebant, præconem ad claſſiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicunque è ſuo exercitu apud Thermopylas cæſi (erant autem viginti millia) eorum mille ferme relictis, cæteros depreſſa foſſa humauit: &, ne à claſſiario exercitu cerni poſſent, eam humum exagitauit, foliiſque conſtrauit. Præco vbi ad Hiſtiæam peruenit, facto totius exercitus » cœtu hæc dixit, Viri ſocii, rex Xerxes dat veniam cuicunque libet relictis ordinibus » ire viſum quemadmodum pugnetur cum amentibus hominibus, qui ſe ſuperatu- » ros ſperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil infrequentius fuit nauigiis: ita multi viſere cupiebant. Profecti eò, hos omnes Lacedæmonios eſſe ac Theſpienſes credebant qui ſtrati iacebant, quum etiam [a] ſeruos cernerent. [b] Itaque res eos qui tranſmiſere non latuit. Hoc Xerxes circa ſuorum cadauera fecit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæteri verò conferti eundem in locum quater milleni comportati ſitique eſſent. Atque hunc quidem diem in ſpectaculo conſumpſerunt: poſtero autem claſſiarii Hiſtiæam ad claſſem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingreſſi ſunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ venerunt, victus inopes, & operam ſuam præſtare cupientes: qui in conſpectũ regis adducti, interrogatique cum ab aliis Perſis, tum verò à quodam præcipuè, de Græcis, quídnam illi agerent, reſponderunt eos agere Olympia, & ſpectare certamen gymnicum atque equeſtre. Rurſus eodem percontante quódnam illis præmium eſſet propoſitum propter quod certarent, oleaginam coronam inquiunt eſſe qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generoſiſſimam dixit ſententiam, [c] quæ apud regem pro timida eſt habita. Audiens enim præmium illis coronam eſſe, non pecuniam, ſilentium tenere non potuit quin coram omnibus diceret, Papæ Mardoni, in quos viros induxiſti nos ad pugnandum? qui non pecuni- » arum certamen agitant, ſed virtutis. Hoc ille dixit. Eo interim tempore poſt acce- » ptam apud Thermopylas calamitatem confeſtim Theſſali caduceatores ad Phocenſes mittunt, vtpote iis infenſi, cum ſemper antea, tum præcipuè poſt nouiſſimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionem annis, quum ipſi Theſſali & eorum ſocii omni cum copia bellum Phocenſibus intuliſſent, à Phocenſibus fugati ſunt ac malè mulctati. [d] nam quum ad Parnaſſum vſque proceſſiſſent Phocenſes, ſecum habentes Telliam vaticinum illum Eleum, ibi Tellias hic huiuſmodi rem eis commentus eſt: Sexcentos viros è Phocenſibus præſtantiſſimos gypſo tam ipſos quàm arma illinit, eóſque ſub noctem in Theſſalos dimiſit, dato præcepto vt quemcunque albicantem non cernerent, eum obtruncarent. Hos primùm Theſſalorum excubitores, aliud quoddam prodigium eſſe arbitrati, deinde ipſe exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæſorum atque ſcutorum Phocenſes potiti ſint: quorum ſcutorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarum huius pugnæ factæ ſunt ſtatuæ grandes, quæ circa tripodem eregione delubri Delphis viſuntur: & alteræ eiuſmodi in Abis repoſitæ. Hoc Phocenſes in peditatum Theſſalorum, à quibus obſidebantur, egerunt. Equitatum quoque eorundem, qui in ſuum agrum incurſauerat, inſanabili clade afflixit. ad ingreſſum enim qui eſt iuxta vrbem Hyampolin, depreſſa ingenti foſſa, amphoras illic inanes depoſuerunt, humúmque deſuper iniecerunt, eámque reliquo ſolo exæquauerunt: atque ibi Theſſalos expectarunt incurſuros. In eos Theſſali impetu dato, tanquam rapturi, in amphoras inciderunt, ibíque equorum crura confracta ſunt. Ob hæc ambo Phocenſibus » infenſi Theſſali miſſo caduceatore ita dixere, [e] Nunquid diſſimulatis amplius » Phocenſes agnoſcere non eſſe vos nobis pares? qui & antehac inter Græcos, quádiu » partes illorũ nobis placuerunt, ſemper vobis antecelluimus, & nunc apud barba- » rum adeo pollemus vt penes nos ſit & agro vos exuere, & in ſeruitutem redige- » re? Quam facultatem etſi obtinemus, tamen iniuriarum non ſumus memores, ni » ſi vt eo nomine quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipimus, omnia » nos ab agro veſtro damna auerſuros. Hæc Theſſali Phocenſibus denuntiabant,

S.i.

a Helotes. *quod erat ſeruis Lacedæm. peculiare nomen.*

b Sed enim eos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa ſuorum cadauera egerat. Ac ridiculũ quidem certè iſtud erat, horum, *id eſt barbarorum* cadauera mille duntaxat iacentia cõſpici, illorum autem iacere quatuor millia, eundem in locũ confertim congeſta. *Illud autem* γελοῖον, *(id eſt ridiculum) non de re ipſa, ſed de Xerxe dicitur, qui tam uecors in comminiſcenda hac impoſtura fuerit. Quod ad uerbum ita Gallica lingua expreſſeris, Et de faict c'eſtoit une grãde mocquerie de uouloir faire croire que &c. Valla autem in eo etiam lapſus eſt quòd illos mille ab his quatuor millibus non diſtinxerit.*

c Propter quam à rege pro timido eſt habitus. *uel, ignauo.*

d Quúmque *Theſſali* ad Parnaſſum compulſi eſſent, vates Tellies Eleus Phocenſibus apud quos erat, hoc excogitauit. *At Valla* κατειλήθησαν *ad Phocenſes retulit, quod tamen de uictoribus dici rationi conſentaneum non eſt. Sed Vallam in errorem induxit fortaſſe præpoſtera interpunctio quam in ſuo exemplari habuit, & nominatiuus pro genitiuo abſoluto poſitus, uidelicet* οἱ Φωκέες ἔχοντες, *pro* τῶν Φωκέων ἐχόντων: *quod nihil aliud eſt quàm ſi, omiſſo illo participio, ita (& quidem multo breuius) dixiſſet,* τοῖς Φωκεῦσι μάντις Τελλίης ὁ ἠλεῖος σοφίζεται τοιόνδε. *Quæ obſeruatio ad intelligendos alios Herodoti locos magno adiumento eſſe poteſt.*

e Nunc demum Phocenſes ſententia mutata agnoſcite etiã magis *quàm antea,* vos nequaquam nobis eſſe pares. *At Valla interrogatiuè hæc legit, quum tamen uera uerbi* γνωσιμαχεῖν *ſignificatio interrogationem admittere nõ uideatur.*

quòd soli Phocenses inter eius loci homines cum Medis non sentiebant:idque nulla alia causa,(vt ego coniectura comperio) quàm Thessalorum odio:partes Medorum(vt mihi videtur)sequuturi,si Thessali partes Græcorum fouissent. Hæc deferētibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem vt Thessalis facultatem esse sentiendi cum Medis,si aliter sentire vellent: sed nequaquam fore vt sponte essent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, vt barbaro duces itineris extiterint,& ex Trachinia Doridem regionem incursauerint. nam eius regionis [a] podeon angustus illic octoginta non amplius stadia in latum protenditur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs,quæ olim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum qui sunt in Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regionem ingressi barbari nihil admodum læserunt:cum Medis enim (etsi Thessalis nō videbatur)sentiebāt. Postea quam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos quidem Phocēses non sunt adepti:(eorum enim nonnulli cacumina Parnassi conscēderant, [b] qui vertex est iuxta vrbē Neonē illic sitam,nomine Tithorea:eóq; se receperant:sed plures ad Locros Ozolas,in vrbē Amphissam,quæ supra Crisæū sita est campū)omnē tamē agrum Phocēsem incursauerunt:(sic enim ducebantur à Thessalis) & omnia quæ nacti sunt,igni ferróq; vastarūt. Vrbes etiam ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nam peragrantes eam iuxta Cephissum amnē,cuncta populati sunt, & hinc vrbē Drymon incenderunt,illinc Charadram & Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonē & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios,*id est fluminis accolas*:& Abas,vbi delubrum Apollinis erat locuples & thesauris donariísque compluribus exornatum,in quo,vt tunc,ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot,quas præ multitudine stuprantium extinxerunt. Prætergressi quoque Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati,qui ab Alexandro missi fuerant,seruauerunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hâc iter intēderunt. Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra prestringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt,& Dauliorū & AEolidensium. Ideo autem hâc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo,pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erāt memoratu digna,melius norat(vt ego audio)quàm quæ in ædibus suis reliquerat:permultis assiduè referentibus cum alia, tum præcipuè Crœsi Halyattis filii donaria. Hoc Delphi quum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, nunquid eā humi defoderent, an alium in locum transportarent. Eam deus illis interdixit ne amouerent:se enim suffecturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerunt,liberis vxoribúsque in Achaiam traiectis. Pleriq; igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Denique omnes Delphi vrbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam,*id est uaticinum*. Postea verò quàm barbari subeuntes appropinquabant, tēplúmq; cernebāt, interim propheta cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrū sacra arma prolata è conclaui, quæ [c] intus proposita fuerāt: eáque nefas erat cuiquā mortali contingere. quod ostentum iis Delphis qui aderant perrexit nūtiatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ [d] quod est ante tēplum, tum verò etiā maiora quàm superius prodigia repræsentata sunt. [e] res profectò hæc valde miranda: nam arma Martia sua sponte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est,ex omnibus miraculis maxima est admiratione dignū. quum enim barbari ad sacellum Mineruæ quod est ante tēplum accederēt,interea è cælo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi vertices,magno cū fragore sunt deuoluti, permultósq; eorū interceperūt: atq; ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iubilatióq; extiterūt. Quibus omnibus pariter ingruētibus terror incussus est barbaris,vt fugæ se mandarent. Ea re cognita Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui autem superfuere, rectà ad Bœotos effugerunt: & quum rediissent, referebant (vt ego accipio) alia se præter ea quæ

a *Quidam, Tractus angustus. Alii, Prominentia angusta. Camerarius autem ita hūc locum reddit,* Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus, latitudine patens ad millia passuū circiter quatuor. *i. quasi pero extenditur.*

b Est autem multitudinis etiam capax vertex Parnassi, quâ ad vrbem Neonem vergit, seorsum sitam: vocatúrque ille *uertex* Tithorea. *uel, Tithoreus, ut conueniat cum uoce Latina Vertex mascul. gen. ut* Τιθορέα *cū Græca fœmin.* κορυφή. *Sic paulo pòst* κορυφῆς *meminit uocatæ* Ὑαμπείης. *Lego autem* κειθρὴν ἐπ' ἑωυτῆς, *pro* χειμώθην ὑπ' ἑωυτῆς. *sed ne illius quidem lectionis sensus satisfacit.*

c *Ex iis quæ paulo pòst sequuntur, uidetur colligi hîc pro* ἔσωθεν *reponendum esse* ἔξωθεν.

d *Videtur potius* προνοίης *esse cognomentum Mineruæ, à prouidēdo ita dictæ. nisi fortè legit Valla* προνηίης, *qui pro eo quod hîc Fanum, statim Sacellum dicit, & AEdem. Cuius interpretationem sequendo quæ paulo pòst habetur, uidelicet Fano Mineruæ protēplaris, hîc reponendum fuerit, Mineruæ quæ est ante templum.*

e Nam & hoc, magnū quidem miraculum est, (*quod uidelicet modò dictum fuit*) Martia arma conspecta fuisse extra templum extantia sua sponte: (*uel à seipsis. i. sine ullius opera*) sed quæ illud sequuta sunt, inter quælibet spectra, maximà est admiratione dignum. *Vel, præ quibuslibet spectris, aut ostentis.*

dixi miracula vidiſſe,duos armatos [a] humana natura auguſtiores inſtitiſſe ſibi,cædem facientes atque inſequentes. Hos autem duos Delphi aiunt indigenas heroas eſſe,Phylacon & AVtonoum,quorum fana viſuntur, Phylaci quidem,ſecundum ipſam viam ſuper ædem Mineruæ:AVtonoi verò,prope Caſtaliam,ſub Hyampeo vertice.Saxa autem quæ à Parnaſſo deciderunt, adhuc ad noſtram vſque memoriam integra extant in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod [b] per barbaros deuoluta peruenere. [c] Atq; hic receptus à templo horum virorum fuit. Græcorum autem claſſis ab Artemiſio profecta,rogatu Athenienſium ad Salaminem ſubſtitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienſes, tum vt liberos atque vxores ex Attica ſubducerent,tum vt conſultarent quid ſibi agendum eſſet. Nam in rebus quæ contigerant,conſilium capiendum habebant,tanquam opinione fruſtrati: quippe qui quū putaſſent inuenturos ſe Peloponnēſes ad excipiendum barbarum in EVbœa ſubſidentes,horum nihil inuenerant, ſed audiebant illos Iſthmū muro ſepire, hoc plurimi facientes vt ipſi ſupereſſent,& terram ſuam obtinentes tutarētur,omiſſis cæteris. Hæc Athenienſes quū audiſſent, ita ſocios obſecrarunt vt ad Salaminem ſiſterēt claſſem. Quò aliis appulſis, Atheniēſes in terram ſuam profecti propoſuere edictum vt qua quiſque Athenienſium ratione poſſet ſeruaret liberos atque domeſticos ſuos.Ibi plurimi eorum ſuos in Trœzenē miſerunt,quidam in AEginā,nonnulli in Salaminem,pro ſe quiſque properantes ſua pignora exportare,quòd vellēt oraculo obſequi: & ante omnia,quòd Atheniēſes aiunt ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Et tanquam re vera eſſent quæ dicunt,ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſint è melle cōfecta: quæ quum ſemper ſuperioribus temporibus depaſcerentur,tunc illibata māſerant. Id quū ipſa templi antiſtes indicaſſet,eo magis Athenienſes eóque promptius deſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. exportatis itaque rebus omnibus, ad caſtra nauigauerūt. Poſteaquam autem eos qui ab Artemiſio ſoluerant,ad Salaminē ſubſtitiſſe audierunt reliqui claſſiarii qui ad Trœzeniam erant, eodem confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Pluréſque multo contractæ ſunt naues quàm ad Artemiſium decertauerant, & à pluribus ciuitatibus, eodē quo ad Artemiſium duce, EVrybiade EVryclidis filio, viro Spartiata,non tamen è genere regio:quarum multo plurimas ac maximè veloces obtinebant Atheniēſes. quæ claſſis ex his conſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonii ſedecim naues præſtabant:Corinthii, totidē quot ad Artemiſium præſtiterant:Sicyonii,quindecim:Epidaurii,decem:Trœzenii,quinque: Hermionenſes,tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis(Hermionenſibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouiſſimè profecti.nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quæ Doris nunc vocatur,abducti. Hæ copiæ Peloponnēſium erant. Eorum autem qui ſunt in exteriore continente, Athenienſes ſuprà quàm cæteri naues præſtabant,ſoli cētum octoginta. quippe quibus non adfuerunt in pugna ad Salaminem geſta Platæenſes, ob hanc cauſam, quòd quum Græci ab Artemiſio dilapſi ſunt, Platæēſes, vbi iuxta Chalcidem appulſi fuere,deſcendentes in Pieriam oræ Bœotiæ, ad recipiendos domeſticos ſuos ſe conuerterant. ita dum in ſuis conſeruandis occupantur, relicti fuere. Atheniēſes autem ſub Pelaſgis eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus,Pelaſgi erāt,Cranai nominati:ſub rege verò Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium,immutatò nomine Athenienſes appellati:deinde Iones,ab Ione Xuthi filio,qui dux extitit Athenienſis exercitus. Megarēſes autem tantundē copiarū quantum ad Artemiſium attulerunt. Ampracii, ſeptē cum nauibus auxilio venerunt:Leucadii,cū tribus, Dorica gēs,& à Corintho oriūda. Ex inſulanis autem AEginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erāt naues inſtructæ,ſed iis orā ſuam tutabātur: verùm cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminē dimicauerūt. Sunt autē AEginetæ Dores,ab Epidauro. cui inſulæ nomen antea fuerat OEnone. Poſt AEginetas eaſdē quas ad Artemiſium viginti naues præbuere Chalcidēſes: & Eretrienſes,ſeptē.hi Iones ſunt. Dehinc autē Chii eaſdē præbuere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxii autē naues præbuere quatuor, qui queādmodū & cæteri inſulani, à popularibus ad Medos miſſi erāt,ſed illorū iuſſa aſpernati,trāſiere ad Græcos,ſuaſu Democriti, viri inter ciues illuſtris,& tūc trierarchi. Naxii autem Iones ſunt ab Atheniēſibus ducētes originem. Styreenſes quoq; eaſdem quas in Artemiſio naues præbuere. Cynthii, vnam omnino,& vnā pēteconterum.horum vtriq; Dryopes ſunt. Seriphii etiam & Siphnii & Melii fuere in partibus. hi enim ſoli ex inſulanis terram barbaro & aquam

S.ii.

a Statura humana proceriores ipſos inſequi,ſtragē inter perſequendum edentes.

b *Id eſt, Per medium barbarorum.*

c *Id eſt, Atque ita mulctati à tēplo ſe receperunt.*

negauerunt.intra Theſprotos iſti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Theſproti, quum ſint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, ſoli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir [a] ter pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac claſſe triremes præbuerunt: Melii autem & Siphnii & Seriphii pentecóteros, [b] *id eſt biremes*: Melii duas, Siphnii Seriphiíque vnam vtrique. Melii, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnii & Seriphii, ab Athenienſibus Iones. Summa nauium, præter penteconteros, fuit trecentæ [c] quinquagintaocto. Quæ poſteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem conuenerunt, inter earum duces conſultabatur, EVrybiade rogante vt qui vellent ſententiam dicerent, vbínam ex iis locis quibus ipſi potirentur, commodiſſimum foret pugna nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat: itaque de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum ſententiæ in hoc congruebant, vt profecti ad Iſthmum ante Peloponneſum decertarent, hac videlicet ratione, quòd, ſi malè pugnaſſent, ad Salaminem quidem, obſeſſis ſibi in inſula nullum ſubſidium oſtendebatur: ad Iſthmum verò dabatur ad ſuos effugium. Hæc ratio quum à ducibus Peloponnéſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis nuntiatum iam Atticam barbarum eſſe ingreſſum, eámque omnem igne vaſtare. nam copiæ quæ cum Xerxe erant, Bœotiam peragrantes, incenſa tum Theſpienſium, qui in Peloponneſum abſceſſerant, tum Platæenſium vrbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo autem Theſpiam & Platæam incenderunt quòd à Thebanis acceperant illas ciuitates non ſentire cum Medis. A traiectu autem Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere barbari, vnum menſem triuere tranſeundo in Europam, tres alios dum in Atticam peruenere, Calliade ſummum Athenis magiſtratum gerente: vrbémque deſertam cepere, paucis quibuſdam Athenienſibus in templo repertis, necnon quæſtoribus ærariis, & hominibus egenis, qui præſepta foribus atque lignis arce ſubeuntes arcebant: qui non exierant illinc ad Salaminem ſimul præ inopia victus, [d] ſimul opinione oraculi ſoluendi, quod reddiderat ſibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium eſſe, non naues. Hos Perſæ, caſtris ex aduerſo arcis poſitis in prominenti colle, quem Areon pagon Athenienſes vocant, hunc in modum obſederunt: Sagittas ſtupa circumdatas vbi incenderant, emittebant in illorum vallum. Athenienſes, quanquam obſeſſi, & ad vltimum malorum deducti, etiam inſcenſo vallo, tamen reſiſtebant: ac ne verba quidem Piſiſtratidarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis ſubeuntes deuoluebant ſaxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops conſilii fuerit, quòd eos expugnare non poſſet. Tandem ex difficultatibus acceſſus quidam apparuit barbaris. neceſſe enim erat, ſecundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente eſt, ſubiici Perſis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & aſcenſus, qua parte nemo excubabat, quáque nemo credebat quempiam hominum aſcenſurum, hac parte, etſi loco prærupto, quidam conſcenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem aſcendiſſe viderunt Athenienſes, partim è muro ſeſe præcipitauerunt, atque extincti ſunt, partim in ædem refugerunt. At Perſæ qui aſcenderant, primùm ad portas contendunt, eíſque patefactis ſupplices trucidant: atque vbi omnium ſtragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Suſa ad Artabanum mittit, nuntiatum res bene geſtas, ac præſentem ſtatum. Poſtero die quàm nuntium miſerat, conuocatis Athenienſium exulibus expeditionis ſuæ comitibus, iuſſit vt conſcenſa arce hoſtias ſuo ritu immolarent: ſiue aliquo in ſomniis viſo, ſiue ſua ſponte facti pœnitens quòd templum concremaſſet. Exules Athenienſes id quod iuſſi erant exequuti ſunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Eſt in arce hac, Erechthei (qui fertur fuiſſe terrigena) templum, in quo olea eſt & mare, vt apud Athenienſes prædicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita quòd de regione decertaſſent. Hanc igitur oleam vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienſes qui ab rege iuſſi erant rem diuinam facere, altero ab incenſione die quum in templum aſcendiſſent, aſpexerunt fruticaſſe, edito à ſtipite virgulto cubiti inſtar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nuntiatum eſt vti res circa Athenienſium arcem ſe haberent, eò perturbationis deuenere vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propoſitum negotium conſtitueretur, ſed in naues

a *Id eſt, Ter in certamine Pythico uictor.*

b *Atqui ipſemet huius libri initio penteconteros interpret. nauigia quinquagenûm remorum.*

c Septuagintaocto.

d Simul quòd oraculum inueniſſe ſibi viderentur. *i. oraculi ſenſum, ſiue mentem.*

irruerent, ac vela tollerent tanquam profecturi: cæterique qui relinquebantur, statuerent sibi ante Isthmum prælio nauali decernendum. Et quum nox aduenisset, digressi è concilio, naues conscenderunt. Ibi Themistoclem pergentem ad nauem sciscitatur Mnesiphilus vir Atheniensis quidnam ab ipsis decretum esset: & quum ab eo audisset decretum esse vt ad Isthmum proficiscerentur, & [a] ante Peloponnesum dimicarent, Si isti, inquit, à Salamine proficiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad suam enim quisque patriam remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit quominus copiæ dilabantur: Græciáque peribit consilii inopia. Quare siquid comminisci potes, perge, & quod decretum est conare irritum reddere, & EVrybiadem à sententia reuocare, vt hic perstet. Themistocles, quum hæc admonita sibi admodum probarentur, nullo reddito responso ad EVrybiadis nauem perrexit. vbi hominem conuenit, ait velle se de negotio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingressum iubet loqui quæ vellet. Cui Themistocles assidens, quæcunque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adiicit multa, donec EVrybiadem à sententia reuocauit: persuasitque vt è naui prodiret, & duces ad concilium contraheret. Ii posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat verbis prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, Themistocles, inquit, in certaminibus ii qui ante alios surgunt, *colaphis* cæduntur. Eum refellens Themistocles, At qui, inquit, relinquūtur, non coronantur. Comiter autē Corinthio quum respōdisset, ad EVrybiadem conuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius illos, posteaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros: (præsentibus enim sociis, non putabat sibi decorum quempiam accusare) sed aliunde oratione sumpta, In te nunc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hîc prælium facias, & non horum quibusdam credens, classem ad Isthmum abducas. vtrunque enim, quum audieris, inter se comparato. Si ante Isthmum confliges, in patenti pelago dimicabis, vbi nobis minimùm expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiamsi in aliis feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara & AEginam. nam illos vnà comitabitur suus pedester exercitus. atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnémque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id feceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primùm si in arcto conflixerimus nos, paucæ naues cum multis, profectò [b] si æqua belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spatioso, pro illis. Præterea Salamis seruatur, vbi nostri nunc liberi collocati sunt & vxores. [c] Est & alia hîc causa propter quam item debes præcipuè hîc manere, quòd pro Peloponneso & isthmo pugnabis: quò caue (si sapis) ne istos ducas. Quòd si id quod spero cōtinget, vt classe vincamus, barbari neque ad isthmum nobis aderunt, neque vsquā longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus, Megara, AEginámque, atque Salaminem, apud quam credibile est nos hostibus fore superiores. [d] Credibilia enim suadentibus hominibus ferè prosperè cedit: secus facientibus ne deus quidem vult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem rursus interpellans Adimantus, iubebat silere eum, vtpote cui patria non esset: quinetiam EVrybiadem non sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita demum id sinere quum vrbem Themistocles habuisset: videlicet exprobrans quòd Athenæ captæ essent, tenerentúrque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum, & vrbem multo maiorem quàm illis, [e] vnde naues ferme ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inuadentes possent propellere. Hæc quum ratione significasset, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquiens, Tu verò si hîc manes, vir eris egregius: sinminus, Græciæ euersor. totum enim belli momentum nobis naues sustinent. Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos, [f] sicuti sumus, vbi domesticos receperimus, in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam nostra est: & quam, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus sociis destituti meorum verborum reminiscemini. Hæc dicente Themistocle, EVrybiades [g] edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quòd maximè formidabat ne si ad Isthmum classem reduxisset, ab Atheniensibus desereretur: quibus deserentibus, iam reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod vbi EVrybiadi placuit, ii qui altercationibus velitati fuerant

a Pro Peloponneso, *alibi uertit.*

b Si rationi consentaneus sit belli exitus.

c Sed & hoc inter cætera est quod in primis amplecti debes: Hîc manens, pro Peloponneso & Isthmo nihilo secius pugnabis.

d Consilia enim agitātibus rationi consentanea succedunt illa vtplurimùm: at si qui agitent consilia rationi non consentanea, ne ipse quidem deus ad humanas deliberationes vult se accommodare.

e Tantisper dum essent illis ducentæ naues armatæ, nullos enim ex Græcis illo in uad. posse propulsare.

f Ita vt nos habemus, *i. Iam nunc, & nihil innouantes circa rerū nostrarum statum.*

g In diuersam à priore sententiam adducebatur. *Vel, Ad sentiendum aliud quàm prius inducebatur. Ad uerbum, Redocebatur. i. Diuersum sentire docebatur. Vel, Dedocebatur quod sentire edoctus fuerat.*

circa Salaminem, quum illic sese appararent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole extitit terræ & maris motus: propter quod visum est faciendum vt AEacidas in auxilium inuocarent.[a] Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine sunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerũt: nauémque ad AEacum & ad alios AEacidas inuocandos AEginam miserunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir Atheniensis, atque idem exul, & apud Medos factus illustris, per id tempus quo Attica regio Atheniensibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu vastabatur, se fortè fuisse vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, vidisséque puluerem triginta ferme millium virorum procedentem ab Eleusine: & quum demirarentur quorúmnam hominum esset ille puluis, statim se audisse vocem, quæ vox ipsi videretur iacchus mysticus: & Demaratum (vt qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus) interrogasse quídnam esset quod ita sonaret, séque dixisse, Demarate, [b] non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palàm est, quum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, venire auxilio Atheniensibus ac sociis. & si quidem in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiúsque copiis quæ sunt in continente: sin ad classem quæ ad Salaminem est conuertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autē solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpinæ: & his sacris quicunque vult & Atheniensium & aliorũ Græcorum initiatur: & vox quam audis, est in hoc festo bacchantium. Et ad hæc dixisse Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam hoc verbum dixeris. nam si ad regem referatur, capite plecteris, vt nec ego te nec alius quispiam hominum queat eripere. quãobrem tene silentium. hæc autem expeditio diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. [c] Ex illo autem puluere ac voce factam esse nubem, eámque in sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans. Classiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabãt, totidémque diebus ad Phalerum præstò fuerunt. Nec verò minori (vt mihi videtur) numero vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium præliis interierunt, hos substituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotos, qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina superius commemoraui. nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Qui omnes, exceptis Pariis, postquam Athenas venere, & ad Phalerum, (Parii autem in Cythno [d] relicti, quò bellum caderet expectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum adeundi, & eorum audiendi sententias. Eò profectus vbi præsedit, assidentibus qui accitu eius aderant, suæ quoque gentis tyrannis ac nauium præfectis, vt cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alii gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum singulos prælium nauale faceret nécne. Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri prælium: Artemisia verò, Hæc, inquit, Mardoni, quæ dico, regi referas: [e] me neque in præliis ad EVbœam gestis ignauissimam extitisse, neq; minima contulisse in te, domine. ideo, quum talis sim, æquum esse, ea quæ in rem tuam maximè esse sentio, demonstrare. Itaque hoc tibi suadeo, vt nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum iis viris qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto fœminis viri. Quid enim necesse habes omnino venire in discrimen pugnæ naualis? nónne Athenas habes quarum gratia expeditionem sumpsisti? nónne reliquam Græciam? ac nemo tibi obsistit? Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt vt eos decebat. Quò autem ego recasuras hostium res arbitror, id exponam: Si non instabis pugnæ nauali committendæ, sed classem perges hîc continere ad terram, aut etiam tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi, domine, succedent ea quorum gratia venisti. neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque vrbes defugient. quoniam neque commeatus est eis in hac insula, vt ego audio, neque, si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hîc eos credibile est perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro

a Sicut autem deliberatũ fuerat, ita hæc fecerunt. quum enim diis omnibus preces fudissent, illinc quidem, ex ipsa *nimirum* Salamine, Aiacem Telamonémque inuocauerũt, ad AEacum autem cæterósque AEacidas inuocandos nauem AEg. mis.

b Fieri non potest quin magna aliqua cl.

c Post illum autē puluerem ac vocem ortam esse nubem.

d Quum remansissent.

e Me, quæ nec in naualibus ad Eubœã præliis me ignauissimè gessi, nec minima præstiti, par est, domine, sententiam meam proferendo, quæ maximè è re tua esse censeo, indicare: atq; ideo hæc dico, Parce nauibus, nec prælium nauale cum iis viris &c.

» Atheniensibus faciēda curaturos. At si pugnam naualē gerere approperabis, vereor » ne copiæ nauticæ malè re gesta pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiam rex in a» nimum dimitte: vsu venire vt bonis quidem hominibus mali serui sint, malis au» tem boni. Ideóque tibi (qui virorum es optimus) serui sunt mali, qui numero socio» rum censentur, AEgyptii, Cyprii, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla vtilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicunque ei bene volebant, noxiam illi rebantur suam orationem, tanquam aliquid mali passuræ ab rege, quem vetaret pugnam facere naualem: at ii qui malè consultum illi volebant inuidebántque, vtpote cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius quam dixerat sententia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, postquam ad eum sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus est Artemisiæ sententia: & quum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus vt [a] pluribus staretur iussit, ratus ad EVbœam suos spontè malè pugnasse, quòd videlicet ipse abfuisset: itaque constituit spectaculo pugnæ naualis interesse. Classiarii, vbi nuntiatum est illinc esse soluēdum, classem Salaminem versus ducūt, & per otium in aciem sunt digesti. Sed quum eos dies defecisset quominus prælium committerent, (nox enim interuenit) in posterū diem sese instruebant: quum interim Græcos metus formidóque cepit, cum alios, tum verò Peloponnenses, quòd ipsi desidentes in Salamine, pro Atheniensium terra essent certaturi: qui si superarentur, in insula deprehensi forent obsidendi, sua terra sine præsidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per continentem ingrederentur. Nam vbi Leonidem cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponnenses, celerrimè ex vrbibus concursu facto, Isthmum insederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi confidentes, primùm viam Scironidem obstruxerunt, deinde consilio inito Isthmum muro inædificabant, opúsq; perficiebant, quippe nemine (quum tot millia virorū essent) cessante. nā & lapides & lateres & ligna, & cistas sabulo plenas afferebāt, nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neque nocturno. Hi autem è Græcis fuerunt qui ad Isthmum auxilio cum omni copia venerunt: Lacedæmonii, & Arcades omnes, & Elei, & Corinthii, & Sicyonii, & Epidaurii, & Phliasii, & Trœzenii, & Hermionenses. Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnensibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponnesum gentes septé, quarum duæ indigenę eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurii: vna, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit: reliquæ quatuor è septem aduentitiæ sunt, Dorienses, AEtoli, Dryopes, Lemnii. Ac Doriensium quidem multæ sunt & insignes ciuitates: AEtolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina, quæ ad Cardamylam Laconicam sita est: Lemniorum autem, omnes Paroreatani. Cynurii autem, quum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, sub imperio Argiuorum impositi, & progressu temporis, quum essent Orneatæ, itémque accolæ. Harum igitur septem gentium cæterę præter eas quas recensui, è medio cesserunt: & (si ingenuè loqui fas est) in medio sedentes cum Medis sentiebāt. Apud Isthmū quidē in tali labore isti occupati erant, vtpote pro omni iam cursu, quòd nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erāt, formidine afficiebātur, non tā pro seipsis quàm pro Peloponneso soliciti, adeo vt alius alium adiens, & summissa voce loquens admiraretur in EVrybiade consilii inopiam: tandem verò res erupit in medium, conciliúmque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidē, oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Atheniensibus verò & AEginetis & Megarensibus, satius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnēsium euicit, clanculum è concilio egressus, misit ad classem Medorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomē erat Sicino, contubernali suo, atque eodem pædagogo liberorum suorum: quem post has res gestas ipse Thespiēsem fecit, [b] (vbi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces barbarorū » profectus hæc inquit, Dux Atheniēsium, quòd partibus regis fauet, præoptátque res » vestras quàm Græcorū esse superiores, misit me iā clam aliis Græcis indicatū vobis, » illos metu perculsos fugā facere velle, & nunc offerri vobis occasionē exequēdi rem » omnium præclarissimam, nisi per negligentiā eos dilabi sinatis. nam neque inter se

a *Id est, Sententijs plurium. Qu'on se tient à la plus grande voix.*

b Quo tempore Thespiēses ciues recipiebant, *id est iis ciuitatis donabant.*

consentiunt, neque vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes cernetis eos " qui vobiscum & eos qui contra vos sentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes barbari, tum in insulam paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traiiciunt, tum mediam circa noctem cornu quod ad vesperam spectabat producunt Salaminem versus, eam circumituri: producunt itē qui circa Ceon & Cynosuram instructi erāt, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant nequa Græcis liceret effugere: sed circumuenti vicem redderēt prælionum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psyttaleam traiiciebant Persas, vt commisso nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorum eò efferretur, (erat enim insula in traiectu pugnæ sita) ii Persæ [a] suos seruarent, alienos interimerēt. Hoc autem ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis tanquā non, veris volens euidenter loquentia conari refellere,

[a] Alios seruarent, alios interim.

> Auricomæ postquam Dianæ littora iungent
> Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
> Spe stolida fortes quòd Athenas marte subegit,
> Compescet iuuenem meritissima pœna superbum,
> Instinctum furiis, sibi cedere cuncta putantem.
> Nam miscebitur æs æri, mars sanguine pontum
> Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet
> Saturno genitus, simul & Victoria pollens.

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neq; ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neque ab aliis dici sustineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatus est tumultus, nondum scientes à barbarorum nauibus se circumueniri: vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex AEgina Aristides Lysimachi filius, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo eiectus, quem ego (vt eius mores accepi) virum optimum Athenis atque iustissimum cēsui. Hic vir concilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum: verùm præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquē di gratia. præsenserat enim Peloponnenses maturare ad Isthmum classem reducere. Qui, quum prodisset Themistocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc ipso " contendere debemus inter nos hac de re, vter nostrum de patria præclarius mereatur. te verò certiorem facio, peræquè esse Peloponnēsibus multa verba facere ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipsemet vidi, refero: nunc, ne si velint quidem, Corinthios atque ipsum EVrybiadem enauigare posse, quoniam circumdati ab hostibus vndiq; sumus. quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles, Vtilia sanè, inquit, iubes, bonum afferens nuntium. Nam quod ego precabar vt fieret, id ipse tu conspicatus fieri venisti nuntiatum. [b] vt enim scias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus facto fuit vt Græci qui nolebāt sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuiti. Tu verò, quandoquidem vtilia nuntiatum venisti, per teipsum nuntiato. Quoniam si ego retulero, videbor rē commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingressus, vti res habet ipse referas. Quod vbi feceris, si tibi fidem habebunt, optimè habet: sinminus, perinde nobis erit. neque enim si vndique circumdati sumus, vt tu ais, amplius isti defugient. Aristides conciliū introgressus, eadem retulit, dicens se ex AEgina venisse, & ægrè elapsum, latendo stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam: idcóque hortari se vt ad defensionem sui illi sese præpararent. Hæc loquutus Aristides, retrò abiit. Rursus autem inter duces altercatio orta, plerisq; eorum fidem nuntio non habentibus. Quibus non credentibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Sosimenis filius, quæ omnē veritatem attulit. Cuius facti nomine Tenii in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui barbarum debellarunt, scripti fuere. Ex hac autem naui quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentarum & octoginta nauium: duæ nanq; prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, vbi eis verba Teniorum fecerunt fidem, sese apparauerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculū, quum propugnatorum cœtū fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in homi-

[b] Scito enim quæ à Medis fiūt, à me profecta esse.

nis natura atque industria existunt, exhortatus vt meliora eligerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. quibus ingressis, rediit ab AEgina triremis quæ profecta ad AEacidas erat. móxque omnes naues Græci soluerunt. In quos mouentes cótinuò barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidé Græci [a] quum inhiberét remos, cessímq; irent, Aminias Palleneus vir Atheniésis, euectus naui in hostilem incurrit: cui implicitus quum hæreret, nec abstrahi posset, ita cæteri venientes auxilio conserti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initium pugnæ: AEginetæ verò, nauem quæ ad AEacidas abierat fecisse initium. Quanquam etiam hoc refertur, simulachrum mulieris fuisse eis oblatum: & quum apparuisset, ita illos exhortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: sed prius his verbis cóuitiatum, [b] O dæmonii, quousque remos inhibebitis? Cæterùm aduersus Athenienses instructi erant Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleusinem occidentémque vergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Iones. hi autem cornu tenebant quod ad auroram spectabat & Pireum: quorum pauci admonitu Themistoclis de industria ignauiter agebant, plerique minimé. Enimuerò complurium trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcas naues expugnauere: sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamátis filium, & Phylacon Histiæi filium, ambos Samios. quorum duntaxat ideo mentioné facio, quòd Theomestor ob hanc nauatá operam à Persis tyránus Sami sit creatus: Phylacus inter bene de rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus. Bene meriti autem de rege, Persica lingua Orosangæ vocátur. De his quidem ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminé expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab AEginetis, vtpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incomposité & inconsulté agentibus: vt non ab re fuerit talem eis rem contingere qualis contigit. quanquam eo die fuerunt atque extiterunt longè seipsis præstantiores, & quàm ad EVbœam extiterant, pro se quisque adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quòd ab eo se singuli conspici arbitrabantur. Et de aliis quidem vel barbarorum vel Græcorum singulatim, quomodo dimicauerint, non possum pro comperto referre: circa Artemisiam verò hoc rei gestum, ex quo impésius illa regi commendata est: Posteaquam regiæ res in multum tumultuationis deuenerant, hoc interim tempore Artemisia, quum nauem suam Attica insequeretur, nullum habens effugium, quia ante ipsam naues amicorú, sua verò proxima hosti erat, hoc sibi putauit faciédum, quod & fecisse profuit. nam vt fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat virorum Calyndensium, impegit, quáque rex Calyndésium Damasithymus vehebatur. Cum quo etsi huic iam inde quú essent in Hellesponto, contentio intercesserat, tamé incertú an consultò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia vbi incurrit pariter ac demersit, prospero casu vsa & duplex hinc sibi bonú est adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eam cóspicatus incurrisse barbarorum virorum nauem, existimans hanc Artemisiæ nauem aut Græcam esse, aut è barbaris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipuè se probatam apud Xerxem redderet. siquidem fertur, quum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderát dixisse, Cernis Artemisiam domine, vt bene præliatur, vtque nauem hostilem depressit? Et regé interrogasse nunquid verè id opus Artemisiæ esset: & illos, vtpote qui planè nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilé fuisse. nam præter cætera quæ mulieri (vt dictum est) prosperè cesserunt, hoc quoque accessit, quòd è naui Calyndensi nemo seruatus est qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabátur dixisse, Viri quidem extiterunt mihi fœminæ, fœminæ autem, viri. Hæc aiút dixisse Xerxé. In eo prælio cum alii multi & illustres viri tam Persarum Medorúmq; quàm aliorum sociorum occubuere, tum verò dux Ariabignes Darii filius Xerxisq; frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natádi, vbi suæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erant barbarorum plerique, in mari periere. Posteaquam autem eorum primæ naues in fugam versæ sunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quæ in posterioribus locatæ erant, dú earú propugnatores conarétur præterire, vt & ipsi aliquam operam [c] regi nauarent, vndique in suorú naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, vt quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimulauerint Iones tanquam proditores, quòd propter eos naues amissæ essent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerétur, sed vt ii Phœnices qui

a Quum in puppim inhiberent vt appulsu. i. Bud.

b O miseri.

c In regis conspectu nauarent.

illos insimulabant,[a] eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc AEginetica impulsa ipsam depressit. Verùm Samothraces, vt qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suã depresserat, iaculorum ictibus excusserunt, eorúmq; conscensa naui potiti sunt. quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, vt erat supramodum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties enim suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est eregione Salaminis, nomine AEgaleo, & scribę trierarchum illum à familia & vrbe scripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices se conuertebant: barbaris autem in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, AEginetæ in freto subsistentes operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientésque expugnabant, AEginetæ verò eas quæ elabebantur: & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in AEginetas incidebat. Quum interim conflixerunt naues duę, vna Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri AEginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho AEgineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas [b]Ischeni filius: quẽ Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, vnà cum Persis est intercepta, vt Pytheas ita sospes rediret in AEginam. Polycritus vbi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans AEginetis quòd cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari autem quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt AEginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus AEgineta: Atheniensésque, EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui vehi animaduertisset. quippe trierarchis Atheniensiũ præceptum erat vt eam caperent, propositúmq; præmiũ decem millium drachmarum ei qui viuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alii quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantũ autem Corinthiorũ ducẽ Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expauefactum atq; perterritũ sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiósque inspecta fuga nauis imperatoriæ itidem abiisse: Et quum fugiẽdo venissent ad tẽplum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quẽ quisnam misisset quũ non constaret, sciréntque neminẽ suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erant, vbi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidẽ conuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt victores hostium euadẽt. Et quum his verbis fidẽ non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, [c] ipsos posse pro obsidibus ductos mortẽ obire nisi constaret Græcos esse victores. Ita conuersa naui Adimãtum cum cæteris ad classem suorum, re iam ab aliis nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit: quod ipsi Corinthii negant, séque inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lysimachi filius vir Atheniensis, cuius paulo antè vt viri optimi mentionem feci, per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad littus Salaminis locati erant sumptis, genere Atheniensibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminẽ nauibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quòd sperarent regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque vetus zephyrus asportauit in oram Atticæ nomine Coliadem: vt impletum sit omne oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam naualem pertinent faciens mentionem, tum verò de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditũ Lysistrato Atheniensi, viro sortilego, quod omnes Grȩcos latuerat,

Horrebunt remis mulieres Coliadenses.

Hoc autem futurũ erat aduecto rege. Cognita sua clade Xerxes veritus nequis Ionum à Græcis subornatus, aut sua sponte ad soluendos pontes in Hellespontum na-

[a] Talem mercedẽ acciperẽt. *id est, quas pœnas volebant dare Iones, ipsi eas darent.*

[b] *Suprà, pag. 193 Ischenoi fil. Sed ibidem malè Pythius.*

[c] Se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirentur Græci. *Vel, Se eo animo esse. Q.d. Se paratos esse ad &c.*

uigaret, vnde ipse in Europa deprehēsus salute periclitaretur, de fugiendo cōsultabat. nolēs tamē neq; à Græcis neq; à suis detegi, aggerē in Salamine tētabat educere: nauésque Phœnicū onerarias, vt pro rate ac muro essent, innectebat: & se tāquam aliā pugnam naualem facturus, ad bellum instruebat. Quæ agētem videntes cæteri, pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat, vt probè gnarum ingenii illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Persidem misit qui præsentem cladem nunciarent. His nuntiis nihil pernicius transcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum est à Persis excogitatum: Quot ex diebus tota via constat, totidem equos ac viros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neq; æstus, neq; nox distinet quin propositum sibi cursum celerrimè conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mādata in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax quam Vulcano per vices ferre cursores perseuerant. Hanc equorum cursitationem Persæ angarion appellant. Primus igitur nuntius Susa perlatus, Xerxem Athenis potitum esse, tanta Persas qui relicti erant voluptate affecit, vt omnes vias myrto consternerent, & per eas odores incenderent, & ipsi in sacrificiis ac gaudiis versarentur: secundus autem ita eos consternauit vt vniuersi vestes dilaniarent, vociferationéque & eiulatu irrequieto vterentur, culpam in Mardonium refundentes, non tam de classe quàm de ipso Xerxe soliciti: idque tamdiu dum Xerxes illos ita affectos redeundo sedauit. At Mardonius quum videret Xerxē magnam è pugna nauali iacturam fecisse, suspicans agitare fugam ex Athenis, pro seipso anxius erat, tāquam pœnas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: putabátque sibi conducibilius esse periclitari aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honestè vita defungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propensior erat. Hoc quum secum » agitasset, regem hac oratione est alloquutus, Domine, noli mœrorem ob hanc rem » gestā capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen, quo omnia » nostra constant, in lignis est, sed in viris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi » videtur omnia confecisse, egressus è nauibus conabitur obuiam se ferre, aut ex hac » cōtinēte: vnde qui se obuios tulere, pœnas dedere. Quòd si tibi videtur faciēdum vt » Peloponnesum tētemus, continuò tētemus: si videtur supersedendum, supersedeamus » licet. nec animo consterneris: neq; enim vlla possunt ratione subterfugere Græ» ci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuique sint » serui. Et hoc quidem præcipuè tibi agendum puta. Quòd si tibi constitutum est vt i» pse cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re consilium. Ne commit» tas rex vt Persæ Grecis ludibrio fiant. non enim res Persarum afflictæ sunt: neque » tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales si Phœnices & AEgyptii & Cy» prii & Cilices fuere,[a] nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius » rei insontes sunt, iam mihi credito. si tibi non videbitur permanendum, remea ipse » ad solum natale cum pleraque parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta » myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere seruitutem. His auditis Xer» xes,[b] vt ex malis, gauisus est, voluptatémque cepit: & ad Mardonium inquit se,[c] vbi ad concilium retulisset, responsurum vtrum eorum esset facturus. Et quum in concilium vocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoque ad consultandum accersi: quam solam constabat antea quæ faciēda essent intellexisse. Quæ vbi aduenit, eam Xerxes summotis aliis Persarum consiliariis atque satellitibus, hūc » in modum alloquutus est, Iubet me Mardonius hìc permanere ad tentandam Pelo» ponnesum, negans vllā culpā huius damni esse penes Persas atq; pedestres copias, »[d] sed eis volentibus hoc tentari debere. Itaq; aut hoc me facere hortatur, aut sibi tra» dere triginta myriades delectorum militum ad subigendam mihi Græciam: me ve» rò ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non » gerenda probè consuluisti, dicito vtrū mihi suadeas horū, quod eligendo bene mihi » cōsuluero. Hæc Xerxi cōsultanti respōdens Artemisia, Arduū, inquit, rex,[e] me dicē» tem tibi optima, prosperum consilium dare: tamen è statu rerum præsentium mihi » videtur esse faciendum vt tu ipse domum remees: Mardonium verò hìc relinquas » cum iis quos vult, si modò velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ » ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant,[f] tua res domine agitur: » quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non » magna sanè calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarum statu. Etenim si inco» lumis es & domus tua, profectò Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina

a Nullum enim rebus damnū attulerunt Persæ.

c *Sic Græca habent ad uerbum: pro eo quod est,* Tāquam *illo offerente aliquod inter tot mala solatiū.* Vel, Tanquam *illo ex rebus alioqui desperatis aliquē exitū proponente.*

c Vbi deliberasset. *Sed Valla ita uertit ratione habita eorum quæ sequuntur.*

d Sed lubenter se reipsa id comprobaturos. *Vel,* Huius *rei se documentum esse daturos.*

e Me tibi consulenti optimum dare consilium.

f Quod geritur tuū est. *Id est,* Tuum *censetur. Eius laus tibi adscribitur.*

cursitabunt:at siquid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Græciq; vincendo non vicerint, seruo tuo interempto. Tu verò Athenis incensis (cuius rei gratia expeditionem sumpsisti) reuerteris. Delectatus eo consilio Xerxes, quòd idē illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (vt ego opinor) nō remansisset si vel cuncti atq; cunctæ id ei suasissent. adeo perterritus erat. Artemisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum liberos regios Ephesum. nam aliquot eum filii nothi comitabantur. Cum quibus ad eorum custodiā misit Hermotimum, genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur cōtingere, vt quoties Amphictyonensibus qui circa eam vrbem habitant aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum, tunc Mineruæ antistiti, quæ illic est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensib⁹ Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi nouimus, vltio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captū ab hostibus ac venalē mercatus est Panionius vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, vitam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductósq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm qui non sunt castrati, [a] in omni genere, fidei gratia. Cæterùm vt alios permultos, ita hūc quoq; Panionius execuit, vt qui ex hac re vitam toleraret. Sed non vsquequaque infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum aliis muneribus deductus est, progressúque temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Quum autem rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotii gratia descendit in agrum Mysium, qui à Chiis incolitur, sed Atarneus vocitatur. ibi inuentum Panionium atque agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primùm recensens ei quot per illū esset assequutus bona, deinde pollicēs quā gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita Panionius contulit se illuc cum vxore & liberis. Quem postea quam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est, O omnium post homines natos sceleſtissimum, qui ex nefandissima negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorum quispiam vel tibi vel tuorum cuipiā mali fecit, [b] quòd ex viro neutrum me reddidisti? putabásne fore vt quæ tunc machinabaris laterēt deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, [c] vt de pœna à me tibi irroganda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filiis in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrem genitalia illorum recidere: quod quū coactus fecisset, filii sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes autem filiorum Ephesum deducēdorum negotio Artemisiæ demandato, accitum Mardonium iussit è copiis quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Phalero soluētes, retrò Hellespontum versus abierunt, pro se quisque accelerantes ad custodiendas rates quibus rex pertransiret. Qui quum ad Zosterem aduentaret, minuta quædam continentis protenta promontoria barbari suspicati nauigia esse, perdiu illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia esse, sed promontoria, in agmē sese receperunt. Vt autem dies illuxit, Græci cernentes ibidem pedestres copias hostium perstare, rati classem quoque circa Phalerum esse, ac pugnam naualem commissum iri, se ad resistēdum apparabāt. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequēdam sibi cēsebant: itaque eam insequuti Andro tenus, cernere quum nequissent, ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versus profecti, classem hostium insequentes, rectà ad Hellespontum nauigarēt, soluturi pontes. Huic contrariam EVrybiades opponebat sententiā, quòd diceret fore vt si dissoluerēt rates, maxima ob id calamitate afficerēt Græciam. [d] Persa enim, si deprehensus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quòd sibi otium quidē agēti nec vlla res posset procedere, nec vllus retrò ostēderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedēti. nec verò & rebus gerēdis operam danti omnia possent per Europā succedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quinetiam rem frumentariam habiturum ex annuis semper fructibus Græcorum. Nunc autē videri, illum vtpote victum nauali prælio, non perstiturū in Europa: ideóq; permittēdum fugere, dum in terrā suam fugiēdo perueniret. de qua terra deinde certamen fieri iubebat. Huic sentētiæ aliorum Peloponnēsium duces assensere. At Themistocles, postquā animaduertit se nō posse plerisq; persuadere vt ad

Hellespontum

a Omnis fidei gratia. *ad uerbum, pro Quacunque in re fidere ipsis ali quis uelit. i. Quæcūque illis quis committere, in quibus eorum fidem experiatur.*

b Propter quod me ex viro nihil esse feceris? *Sic ad uerbum habent Græca, quæ Vallæ exponere uidetur uoluisse nō reddere. nam eunuchus nihil est, quòd sit neutrum, nec uir, nec fœmina. Ouidius, Hei mihi quòd dominā nec uir nec fœmina seruas. Idē in Ibin, Déque uiro fias nec uir nec fœmina, ut Atys.*

c Vt de pœna quā mihi daturus es queri non possis. *Id est, Tā graues mihi des pœnas quàm tua flagitia merentur.*

d Persam enim, si interceptus manere in Græcia cogeretur, minimè quieturum. *id est aliquid tentaturum.* quòd quiescenti nec quicquam successurum foret, nec vllus ad sua receptus futurus esset, & exercitus fame periturus foret: at si aliqd tētaret, ōnia poss. *Vel, Fore enim ut Persa si intercept. &c. à bello non abstineret.*

Hellespontum nauigarent, adiit Athenienses, qui præcipuè indignabantur hostem effugere, animatique erant ad nauigandum in Hellespontum, etiam per seipsos, si cæteri recusassent. Eósque ita est alloquutus, Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, viros ad necessitatem redactos prœliū instaurasse, & superiorem quam accepissent calamitatem emēdasse: itaque nos, quoniam inuenimus quo pacto & nosipsos & Græciam tueremur, repulsa tanta hominum nube, non insequamur eos fugientes. Neque enim nos ista effecimus, sed dii pariter & heroes, qui inuiderunt vnum esse virum & Asiæ regem & Europæ, qui sit impiissimus atque scelestus: qui sacra perinde atque profana habens, vtraque incendit, deorúmq; simulachra subuertit: qui & mare cecidit flagellis, & cōpedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in præsens tempus agitur. ideóque nunc quidem, vt & nostri ipsorum & nostrorum domesticorum curam geramus, & vt spatiū quis ad reficiendas ædes, faciendámque sementem habeat; in Græcia maneamus, barbaro prorsus eiecto: quum autem ver appetet, tunc in Hellespontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium cōparandi; vt si quid apud Athenienses accideret aduersi sibi, haberet quò se conuerteret: prout & contigit. Hæc dicēti Themistocli Athenienses, quum tamen ab eo deciperētur, assensi sunt. [a] nam quum anteà prudens habitus fuisset, postea verò prudēs ac bona consulens compertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti erant. Ille, vbi Athenienses ipsius sententiam probauere, misit euestigio viros quosdam cum nauigio ad exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum vnus erat [b] Sicinus eius contubernalis. Hi postteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atque ita eum alloquutus est, Themistocles Neoclis filius, dux quidem Atheniēsium, sed inter omnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denuntiatum, gratia tibi inseruiendi se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontésque qui sunt in Hellesponto soluendi: Itaque nunc [c] magno cum silentio te illuc recipias. Hac re nuntiata, isti abiere. At Græci, postaquam decreuerunt neque persequendam sibi vlterius barbarorum classem, neque nauigandum in Hellespontum ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. nam primi ex insulanis Andrii pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eíque alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita sibi dādas vtique esse pecunias, responderant [d] Athenas proportione magnas esse atque felices, & diis propitiis bene processisse. nam se ad maximam soli tenuitatem redactos, Andriorúmque insulam totidem propitia numina nunquam derelinquere; sed semper incolere, Inopiam & Impossibilitatem: quibus diis obnoxios Andrios pecuniam non daturos. nunquam enim Andriorum impossibilitate validiorem fore Atheniensiū potentiam. Hæc illi quum respondissent, nec pecuniam dedissent, obsidebantur. Themistocles verò ([e] neque enim vnquam acquirendo cessabat) ad cæteras insulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eisdem nuntiis eisdémq; verbis vtens quibus apud Andrios fuerat vsus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorum illuc adducturum, & eam insulam obsessam deleturum. Hæc dicendo, ingentem pecuniæ vim coegit à Carystiis atque à Pariis: qui audito tum Andrum obsideri quòd cū Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dederit nécne, affirmare nequeo: reor tamen alias quoque dedisse, non has solùm. Quanquam Carystiis ne hac quidem re contigit effugere cladem, vt Pariis, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuitarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copiæ Xerxis illic aliquot post pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœotos eadem qua venerant via. Quippe Mardonio visum est simul regem præmittere, (intempestiuum enim propter anni tempus belligerari) simul in Thessalia satius esse hybernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponnesum. Is vbi in Thessaliam peruenit, ibi ante omnia, decem millia Persarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regem esse relicturum. Item ex aliis Persis thoracatos, & [f] mille equites: ad hæc Medorum, Sacarum, Indorum peditatum equitatúmque. Has nationes sibi totas desumpsit: ex aliis autem sociis paucos, quorum duntaxat aut [g] speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna gente Persarum delegit torquatos & armillatos: secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore.

T.i.

[a] Nam quū vt antea prudens habebatur, ita etiam re ipsa prudens & consultus compertus esset. *Vel, vt antea sapiens habeb.*

[b] Ille Sicinus. *cuius videlicet facta fuit modò mentio.*

[c] Sine vlla præcipitatione. *Ad uerbum, Cum magna quiete. Gall. Tout à son aise.*

[d] Athenas meritò esse magnas & opulētas, quippe quæ vtilibus deabus bene instructæ essent: *uel quibus duæ utiles deæ suppeterent:* at verò Andrios solū inops incolere, duásque inutiles deas nunquàm insulam ipsorū relinquere, sed in eá gratū domiciliū semper habere, Paupertatem videlicet & Impōsibilitatē: quæ deæ quū Andriis obtigissent, non esse daturos pecunias.

[e] Sēper enim corradendæ alicunde pecuniæ cupidus erat.

[f] Illos mille eq.

[g] Indolem.

ita vt vniuerſi, triginta myriades vnà cum equitibus eſſent. Hoc interim tempore quo Mardonius habet delectum copiarum, & Xerxes circa Theſſaliã agit, oraculum è Delphis ad Lacedæmonios venit vt Xerxẽ pœnas necis Leonidæ repoſceret & quod daretur ex eo reciperent. Mittunt igitur quamcitiſſimè Spartiatæ caduceatorem. Is adhuc in Theſſalia nactus exercitum, vbi in conſpectum Xerxis venit, ita verba fecit: Rex Medorum, Lacedæmonii te & Heraclidæ qui è Sparta ſunt pœnas « cædis repoſcunt, quòd regem ipſorum interemiſti dum Græciam protegit. Ad ea « Xerxes cachinnos tollit: ac diu reſponſo non reddito, Hic, inquit, (monſtrato Mar- « donio, vt ille ei aſſiſtebat) pœnas tales dabit quales illos decent. Caduceator hoc re- « ſponſo accepto diſceſſit. Xerxes Mardonio in Theſſalia relicto, ipſe ad Helleſpontum ire maturabat: intráque quinque & quadraginta dies ad traiectum peruenit, nullam propemodum partem copiarum ducens: quæ quocunque veniebant & ad quoſcunque homines, eorum direptis fructibus veſcebantur: vbi autem nihil fructuum reperiebant, ipſa herba, vt è ſolo germinabat: nonnulli, delibatis corticibus, & strictis frondibus arborum tam agreſtium quàm manſuetarum, nihil omnino relinquentes. hoc autem præ fame facere cogebantur. Quos deinde peſtilentia excipiente ac dyſenteria, *id eſt torminibus*, inter viam extinguebantur. Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, vt in quanque veniebat, vti illos curarent & paſcerẽt: quoſdam etiam in Theſſalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedonia: vbi ſacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuerſus non [a] offendit. Eum Pæones Thracibus quum dediſſent, tamen repoſcenti Xerxi dixere, vnà cum equis inter paſcendum fuiſſe abactum à Thracibus qui ſuperiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Biſalteorum ac terræ Creſtonicæ Thrax facinus eximium fecit. hic & ſe volentem negauit Xerxi ſeruiturum, eóque in edita montis Rhodopes abiit: & filiis vetuit ne aduerſus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, ſiue alioqui belli libidine inſpiciundi, militauere cum Xerxe. qui poſtquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem ſex) ob eam cauſam oculos effodit. Et iſti quidem hanc mercedem acceperunt.

Perſæ autem, vbi citato itinere ad traiectum peruenere, Helleſpontum nauibus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, ſed tempeſtate diſſolutas. Ibi copioſiorem quàm in itinere commeatum adepti, nulla modeſtia ſeſe reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex iis qui de exercitu ſuperfuerant: cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & alia hæc res, Xerxem, poſteaquam Athenis profectus eſt ad oram ſuper Strymonem, illinc non amplius terra iter feciſſe: ſed exercitu Hydarni permiſſo, quem ad Helleſpontum deduceret, ipſum nauem Phœniſſam conſcendiſſe, vt in Aſiam ſe reciperet: & dum curſum tenet, à Strymonia ingenti vento fuiſſe exceptum: & eo vehementius tempeſtate vexatum quòd nauis referta vectoribus erat, vtpote quum ſuper contabulationes eſſent frequentes Perſæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculſum regem cum clamore interrogaſſe gubernatorem num qua ſalus eis eſſet. Et quum ille reſpõdiſſet, He « re, nulla admodum eſt, niſi horum vectorum aliqua fiat abitio: tunc Xerxem eo au « dito ita loquutum, Viri Perſæ, nunc aliquis veſtrûm declaret ſe curam habere regis. « in vobis enim videtur ſita eſſe ſalus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato deſi- « liiſſe in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumem in Aſiam perueniſſe. Et vbi primùm in terram egreſſus eſt, hoc egiſſe: gubernatorem, quòd regis quidem animam ſeruaſſet, aurea corona donaſſe: quòd autem multos Perſarum perdidiſſet, decollaſſe. Hic autem alter modus qui narratur reuerſionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Perſarum. [b] nam ſi id regi à gubernatore dictum eſt, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnam, cui repugnari non poteſt, negarim hoc regem fuiſſe facturum: quin potius Perſas iuſſurum è tabulatis in ventrem nauis deſcendere, vtpote qui primores Perſarum eſſent: & remiges Phœnices, Perſis numero pares, in mare deiecturum. Sed is (vt dictum eſt ſuperius) itinere pedeſtri cum reliquo exercitu in Aſiam reuerſus eſt. Cuius rei id quoque magno eſt teſtimonio, quòd conſtat Xerxem, quum rurſus in Aſiam reciperet ſe, Abdera perueniſſe, [c] adhibuiſſéque conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos [d] ac tiara auro intertexta donaſſe: & vt ipſi oppidani aiunt, illum, poſtquam ex Athenis retrò fugit (quod apud me fide caret) illic primùm zonam [e] reſoluiſſe: adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem Abdera magis ad Helleſpontum ſita quàm Strymon, atque littus ex quo nauem illum conſcendiſſe ferunt. Cæterùm Græci poſteaquam Andrum expugnare nequeunt, conuerſi in Caryſtum,

a Recepit.

b Nam ſi hæc ita Xerxi fuerũt à gubernatore dicta, ex decem millibus ſententiã ſuã hac dẽ re proferẽtibus haud vnus fuerit qui neget regẽ hoc facturũ fuiſſe: Perſas iuſſ. *Ad uerbũ, Ex decẽ millibus ſentẽtiarũ, uel opinionũ, unã mihi repugnantẽ nõ habeo. Ex quibus uerbis uideat lector an alium ſenſum elicere poſſit.*

c Et hoſpitii fœdus cum illis iniiſſe. *Vel, hoſpitij neceſſitudinem cum illis contraxiſſe.*

d Ac triremi auro intertexta. *uel (at alij) triremi inaurata. Certè intertexta impropriè hic diceretur. At Valla τιάρῃ legit pro τριήρει.*

e Soluiſſe vt liberum omni metu.

vastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia diis primitias selegerunt cum aliarum rerum, tum Phœnissarum triremium tres: quarum vna reponeretur apud Isthmum (quæ ad meam vsque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex qua primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitorum [a]decem, truncam nauis partem manu sustinens: eodem in loco stans vbi Alexander Macedo aureus. Missis Delphos primitiis, Græci publicè deum percontati sunt nunquid perfectas & gratas primitias accepisset. Quibus ille respōdit habere se quidem à Græcis aliis, verùm non ab AEginetis: sed reposcere donum optimè nauatæ ad Salaminem operæ in pugna nauali. Id quum audissent AEginetæ, aureas stellas tres dedicauerunt, quæ super malum nauis æreum stant apud angulum, proximè Crœsi craterem. Post dispartitam prædam Græci ad Isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritissimo, qui in hoc bello præclarissimè rem gessisset. Eò vbi peruentum est, duces Græci in aram Neptuni suam quisque sententiam scriptam detulere, quemnam ex omnibus primum & quem secundum iudicarent. In ea autem suum quisque nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset existimans: sed in secūdis partibus Themistocli adiudicādis plerique congruerunt. Ita quum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam supersederint indicare, in suam quisque patriam reuecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per vniuersam Græciam omnium Græcorum longè prudentissimus. Ipse tamen quia non fuisset honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicassent, vt honore afficeretur Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonii & splendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas quidem partes rei bene gestæ, EVrybiadæ, solertiæ verò ac dexteritatis, Themistocli dederunt, vtrūque oleagina corona donantes. præterea hunc [b]biga quæ apud Spartam erat præstantissima: laudatúmque verbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, discedentem ad Tegeaticos vsque fines comitati sunt. Hunc solum ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [c]Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui non è claris viris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicēs illum Athenarū respectu, nō sui, ab Lacedæmoniis honores assequutum. Et quum non faceret finē talia dicēdi, inquit ei Themistocles, O homo, ita res habet, neq; ego si Belbinitanus forē, sic à Spartanis honoratus fuissem: neq; tu, etsi Atheniēsis. Atq; hæc hactenus. Artabazus autē Pharnacis filius, vir inter Persas cū antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factus illustrior, regem deducebat iis sexaginta millibus quæ sibi Mardonius delegerat: quē vbi traiectu tenus comitatus est, quū iam ille in Asia esset, regressus circa Pallenen agebat, vtpote Mardonio per Thessaliam Macedoniámq; hybernāte, nec alias copias obire curāte. Nec è sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquā rex præteriit, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Pallenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è sinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbémque administrandam Critobulo Toronæo tradidit, à gente Chalcidēsi. Ita Chalcidenses Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magistratu de facienda proditione transegit, incertum mihi quónam modo ab initio: neque enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, eū sagittæ postremo inuoluebat, adaptatísque desuper pennis, ad locum de quo conuenerat sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis cōpertus est. nam Artabazus ad conuentū locum sagittam dirigens, frustrāte ictu humerum cuiusdā Potidæatæ percussit. Ad quem sauciū turba (vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subitò reuulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratus. aderat autem & cæterorum Pallenensium cōmilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis authore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditionis

T. ii.

a Duodecim.

b Curru omnium qui Spartæ erant præstantissimo. *uel, pulcherrimo.*

c Timodemus Aphidnæus. *Valla autē ἀφιδναῖος omisit, aut potius non legit, quod certè suspectum etiam reddunt quæ sequuntur.*

manifeſtus fuit. Artabazum verò tres iam menſes obſidentem ingens æſtus maris excepit,& is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunoſum,in Pallenen conceſſerunt. quorum quum duæ partes permeaſſent eluuiem,tres aliæ ſupererant, quas vbi pertranſiſſent,oportebat intrare Pallenen. ſed eas tanta maris æſtuatio inuaſit quanta nunquam extiterat,vt indigenæ aiũt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æſtus ac reſtagnationis & cladis Perſarum ferũt Potidæatæ hinc cauſam extitiſſe, quòd iſti è Perſis qui ſunt à mari oppreſſi, in templum Neptuni & eius ſimulachrum quod ſitum eſt in ſuburbanis, impiè geſſerant. Hanc fuiſſe cauſam illi videtur verè dicere. Eos autem qui ſuperauere, Artabazus in Theſſaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita eſt actum. Claſſiarius autem Xerxis exercitus qui ſuperfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Aſiam, rege cum aliis copiis è Cherſoneſo Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo ſtatim vere Samum conuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius claſſis plerique epibatæ erant ex Perſis & Medis, ducéſque ſuperuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodem aſcitus erat iſtorum collega. Hi vtpote magnopere percuſſi, non audebant occaſum verſus producere, ne vnus quidem: ſed apud Samum ſubſidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniam irent, ſed vt ſua tutari contenti eſſent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipſos è Salamine fugientes non fuiſſent inſequuti, ſed libenter abſceſſiſſent.[a] Atque vt ſe victos mari, ita longè ſuperiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, ſimul conſultabãt ſi quid mali poſſent facere hoſtibus, ſimul ſubauſcultabant quònam res Mardonii ſpectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Theſſalia agens. & eorum quidem exercitus pedeſtris nondum cogebatur: naues autem in AEginam abierãt numero centum ac decem, præfecto atque nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Ageſilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Ariſtodemi, qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos qui primi poſt Leutychidem commemorati ſunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac omni claſſe AEginam profecta, adueniunt eò nuntii Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Baſilidis filius. Hi, ſeptem fuerant ab initio, qui coniuratione inter ſe facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, poſtea conſpiratione patefacta per vnum ex ipſis qui rem detulerat, cæteri qui ſex erant, è Chio ſe ſubduxerunt, Spartámque ſe contulerunt, & tunc AEginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægréque exoratos Delon vſque perduxere. Nam vlteriora omnia Græcis formidoloſa erant, cum locorum ignaris, tum plena hoſtium eſſe, & tantundem abeſſe Samum, quantum Herculis columnas credentibus. Contigítque id rei vt neque barbari ſupra Samum occidentem verſus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu, orientem verſus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigauere in Delon, Mardonius qui in hybernis apud Theſſaliam erat, inde mouens miſit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque ſibi liceret peruaderet ad oraculum conſultandum: edocuítque quid vellet ab oraculis ſcire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quàm de rebus præſentibus fuiſſe. Conſtat hunc Murem in Lebadiam veniſſe, & mercede corrupto quodam indigena Trophoniũ deſcendiſſe, & ad Abas Phocenſium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adiſſe. Ibique tum Apollinem Iſmenium conſuluiſſe, quòd illic, quemadmodum in Olympia, fas eſt in templis ſciſcitari oracula: tum quodã non Thebano, ſed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormiſſe. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco vaticinum eſſe, quòd quum Amphiaraus optionem eis dediſſet vtrum mallent vate vti ſe an auxiliatore: Thebani ſibi auxiliatorem eum maluerunt. eapropter nefas eſt vlli Thebano illic obdormiſcere. Tunc autem maximum extitiſſe miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem Europeũ, perueſtigatis omnibus oraculis, iſſe etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita:

[a] De mari igitur animũ abiecerant, ſed lõgè ſuperiorem, &c. *ad uerbum, Circa mare igitur animo uicti erant. uel, animis ceciderant.* Id eſt, *De rebus igitur mari gerẽdis ſpem abiecerant.*

ſed ipſorum Thebanorum eſt, ſitum ſupra paludem Copaidem, ante mõtem, proximè vrbem Acræphiam. Ad hoc templum poſtquã peruenißet is qui Mus appellaretur, ſequutos eum tres viros publicè delectos ad deſcribenda ea quę homini reſponderentur. & ſtatim antiſtitem barbara lingua vſam: & qui eos ſubſequebantur, ſtupuiſſe audientes barbarã linguam pro Græca. Quúmque neſcirent quid in præſenti negotio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abſtuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exaraſſe, eáque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa ſcripſiſſet, digreſſum in Theſſaliam abiiſſe. Ea Mardonius intelligẽs quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexandum Macedonem Amyntæ filiũ, [a]tum quia in eum propenſi erant Perſæ, (quippe cuius ſororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perſes, ex qua genuerat Amyntã in Aſia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda vrbs Alabanda) tum quia audiebat hoſpitalem atque munificum eſſe virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipuè ratione arbitratus ſe conciliaturum ſibi Athenienſes, populum & multum & ſtrenuum eſſe audiens, [b] & qui cladis Perſicæ in mari acceptæ præcipuus author extitiſſet. Quibus ſibi conciliatis, ſpem concipiebat facilè potiundi maris, prout etiam contigiſſet. nam terreſtribus copiis longè ſibi ſuperior eſſe videbatur. Ita colligebat ſuas res fore ſuperiores rebus Græcorum. Cui fortaſſis oracula illa reddita ſuadebant vt Athenienſem ſibi ſocium aſciſceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat ſeptimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aeropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis tranſgreſſi ſuperiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi ſe ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus, minimus autem natu minutis pecoribus paſcendis. [c] Erant autem priſcorum hominũ tyrannides in re nummaria exiles, non ſolùm populares facultates: adeo ipſi regi ſua vxor coquebat cibaria. Hæc quum animaduertiſſet panem pueri Perdiccæ mercenarii, dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idque ſemper contingere, indicauit marito. [d] Ille re audita, illico ingreſſus eſt vt oſtentum cerneret, quónam modo quid maius excreſceret: móxque accitis mercenariis, vt à ſua domo diſcederent imperauit. Et quum iſti dicerent, ita demum ſe abſcedere iuſtum eſſe vbi mercedem accepiſſent: [e] tunc rex mercedem nominari audiẽs, Hunc, inquit (ſolem oſtendens, in deum contumelioſus) dignam vobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per fumarium ſol.
„ Hoc audiẽtes maiores natu Gauanes & Aeropus, ſtetere attoniti. at puer, Accipimus
„ rex quæ das, præloquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumſcripſit in pauimẽto domus ſolem: circumſcriptúmque quum ter in ſinum ſuum hauſiſſet, abiit cum cæteris. [f] Quale autem eſſet id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum aſſenſu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam aſſeſſorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos interimendos mittit. Eſt autem in ea regione amnis cui tanquam liberatori immolant poſteri illorum qui ab Argo erant: hic amnis, poſteaquã eum Temenidæ tranſierant, ita vehemens effectus erat vt ab equitibus tranſiri nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam tranſgreſſi, habitarunt prope hortos qui ferebantur eſſe Midæ Gordio geniti, quibus in hortis ſua ſponte naſcuntur roſæ ſexagenûm foliorum, fragrantiori odore quàm cæteræ: & in quibus (vt fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos ſitus eſt mons nomine Bermius, per hyemem inacceſſus. Hinc egreſſi poſtquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam ſubegerunt. Ab hoc autẽ Perdicca hunc in modum Alexander oriundus eſt: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aeropus, Aeropi Philippus, Philippi [g] Argęus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui vbi Athenas venit à Mar-
„ donio miſſus, ita verba fecit: Viri Athenienſes, Mardonius hæc inquit: Nuntius
„ mihi ab rege venit in hæc verba: Athenienſibus iniurias quas mihi intulerunt
„ omnes remitto. nunc autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito:
„ præterea aliam pro ſuo arbitratu eligant, ſuáque libertate potiantur. Quinetiam
„ eorum templa, ſi mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendi, reſtituito.
„ Hic nũtius quum mihi allatus ſit, neceſſe habeo iſta exequi, niſi per vos ſteterit. Ego
„ verò hæc vobis duco dicenda: quid inſanitis, bellum regi inferẽtes, cui nec vnquam

a Tum quòd affinitate cum Perſis iunctus eſſet.

b Et quem cladis Perſicæ in mari acceptæ præcipuũ authorẽ extitiſſe credebat.

c Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non ſolùm populus. Regis autem vxor illis ipſamet farinam ſubigebat: ſed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarii, in duplam molem excreſcebat. Quod quũ ſemper cõtingeret, id marito indicauit. *Dicit autem τυραννίδας pro τύραννοι. perinde eſt enim ac ſi dixiſſet, Erant enim olim ipſi quoque reges pecuniæ inopes. Quod Herodotus ſubiungit necui mirum uideatur quòd rex ipſe illos paſcendis ſuis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex Enim faciens Autem, ita hoc interpretatur quod de regis uxore narratur, quaſi Herodotus hoc uelut argumentum illius inopiæ afferat: ideóque particula adeo utitur.*

d At illi, vt audiuit, ſtatim hæc cogitatio animum ſubiit, *uel illi in mentem uenit*, factum illud, magnũ aliquid portendere. ideóque accerſitis mercenar. *Ad uerbum, Portentum eſſe [hanc rem] & ad magnum aliquid ſpectare. uel tendere. At Valla errorem inceptum ab ἐπῆλθε. proſequutus eſt in φέροι.*

e Tunc rex, vbi mercedis mentionem fieri audiuit, ſole tũc fortè per fumarium, *ſiue caminum* domum ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. oſtendebat autem ſolem. *Vel, At ego uobis hanc mercedem perſoluo. id eſt, in mercedem. uel, pro mercede, ut μισθὸν dicatur per appoſitionem. Videtur autem uoluiſſe ſignificare illos debere abundè magnæ mercedis loco ducere quòd ſaluos illos à ſe dimitteret.*

f At regi quidam ex eius aſſeſſoribus, quod egerat puer, & quòd ille, quum omniũ natu minimus eſſet, quæ ſibi data erant accepiſſet, id certo conſilio factũ eſſe, renuntiauit. *Nam σὺν νόῳ (rariſsimũ alioqui loquendi genus) hoc uidetur ſignificare. q. d. Gallicè, Et qu'il ne faiſoit cela ſans y auoir bien penſé.*

g Aræus.

præſtare,nec ſemper obſtare poteritis? Noſtis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum eſt [a] quem ſi ſuperaueritis atque viceritis,nulla vobis(ſi ſapitis)ſpes erit,quum alius multo maior exercitus ſit adfuturus. Nolite igitur,æquiparando vos regi,priuari ſolo veſtro, [b] & pro vobiſipſis aſſiduè diſcurrere.imò potius his moleſtiis vos explicate,quum adſit vobis pulcherrima explicandi facultas, quòd ab rege prouocati vt ſocietatem belli nobiſcum ineatis citra dolum & fraudem, liberati eritis.Hæc me iuſſit Athenienſes apud vos Mardonius dicere.Ego verò de mea in vos beneuolētia nihil commemorabo. neque enim nunc primùm eam cognouiſtis.Obſecro autem vt Mardonio morem geratis, quos animaduerto non ſemper validos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales ſi animaduerterem eſſe,nequaquam huc cum his mandatis veniſſem. Quippe regis vires ſupra humanas ſunt, & manus prælōga. [c] Quòd niſi properè aſſētiamini magna pollicētibus,quippe ex æquo fœdus facere volētibus, timeo veſtram vicem, qui ex omnibus ſociis & maximè in via habitatis,& ſoli ſemper præcipuam cladem accipitis,poſſidentes terram inter diuerſas acies poſitam. [d] Itaque inducite hoc in animum quod magnopere eſt è veſtra dignitate, quum rex magnus vobis Græcorum ſolis iniurias remittens,cupiat effici amicus. Hæc Alexander.Quem Athenas ire ad inducendos in barbari ſocietatem Athenienſes quum audiſſent Lacedæmonii,id ne fieret vehementer extimuerunt,reminiſcentes oraculorum,fatale eſſe vt ipſi cum cæteris Dorienſibus è Peloponneſo eiicerentur à Medis pariter & Athenienſibus.ideóque ſine mora mittendos illuc cenſuere legatos. Et ſanè contigit vt concioni adeſſent Lacedæmonii. extraxerant enim Athenienſes tempus, probè ſcientes fore vt Lacedæmonii audirent venire à barbaro nuntium ad ſocietatem contrahendam. quare de induſtria id fecere ad declarandam Lacedæmoniis ſententiam ſuam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nuntii Spartanorum ita loquuti ſunt, Nos verò miſere Lacedæmonii oratum vos nequid noui in Græciam agatis, neque verba quæ adferuntur à barbaro admittatis: quòd id neque iuſtum ſit vllo modo,neque decorum cum aliis Græcis,tum præcipuè vobis: ídque multis de cauſis. Vos enim hoc bellum excitaſtis etiam nobis inuitis, & propter imperium veſtrum eſt decertatum,quod certamen nunc in vniuerſam Græciam emanauit: [e] cuius totius vos præcipui authores fuiſtis, & Græcis cauſa ſeruitutis,res nullo pacto toleranda.quum præſertim conſtet Athenienſes ſemper & iam inde à priſcis temporibus vindicaſſe permultos homines in libertatem. Et triſtem quidem conditionem veſtram dolemus,quòd iam bis prouentu frugum fraudati eſtis,& iam domibus quæ dirutæ ſunt caretis. quo nomine Lacedæmonii vobis ac cæteri ſocii ſpondent ſe vxores veſtras & omnia ad bellum inutilia [f] proximè domeſticos ſuos, quoad bellum hoc ſteterit,alituros.Neque verò vos Alexander Macedo ſeducat, [g] commendans Mardonii orationem.facit enim quod ſibi faciendum eſt: quippe qui tyrannus tyranno operam præſtat. Sed non idem veſtra facere intereſt, ſi rectè ſapitis,qui ſcitis nihil barbaris eſſe neque fidum neque verum. Hæc quum nuntii dixiſſent,Athenienſes Alexandro ita reſponderunt, Et ipſi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiam maiores eſſe quàm noſtras, vt id [h] nihil interſit exprobrare nobis: attamen in tutanda libertate eatenus reſiſtemus quatenus valebimus. Vt autem ſocietatem cum barbaro contrahamus, neque tu perſuadere tentes,neque nos,ſi tu tentaueris,perſuadebimur. [i] Tu verò renuntia Mardonio Athenienſes dicere,quoad ſol eodem itinere meabit quo nunc meat,eouſque ſe nunquam cum Xerxe ſocietatem inituros,ſed ſe protegendo propulſaturos eum,fretos ope deorum atque heroum,quorum ille,nihil penſi habēs, & templa & ſimulachra incendit. [k] Tu quoque poſthac cum iſtiuſmodi oratione ne committas vt Athenis videaris,néve per ſpeciem emolumentorum infanda nos facere ſuadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Athenienſibus pati, quibus & hoſpes & amicus es. Hæc Alexandro reſponderunt.nuntiis autem Spartiatarum iſta, [l] Lacedæmonios vereri ne fœdus ineamus cum barbaro,ſanè humanum eſt:neque hoc verentes eos turpe eſt veniſſe,quibus mens Athenienſium inexplorata eſſet: quoniam neque tantum auri vſquam gentium eſt, neque regio vlla ſpecie & bonitate præſtans, quam nos accipientes,vt cum Medis ſentiremus, ad tradendam ſeruituti Græciam indu-

a Quo ſi potentiores extiteritis,cúmque viceritis (quod nequaquā ſperaris,ſi ſapitis)

b Et ſemper de vita veſtra periclitari. Vos igitur potius in gratiam *cū rege* redite, quum recōciliationis pulcherrima ſe vobis offerat occaſio,regem ad hāc propēſū habētib[9]. Inita nobiſcū citra dolum & fraudem ſocietate belli, liberi eſtote.

c Niſi igitur ſtatim cum illis paciſcamini, luculētas cōditiōes vobis proponētibus,qui bus paciſci volunt.

d Enimuero morem gerite. magni enim veſtra refert, regem magnum vobis ſolis Græcorum iniurias condonare,& amicitiam vobiſcum inire velle.

e Adde quòd Athenienſes,qui horum omnium authores extiterunt, primos ex Græcis iugum ſeruitutis ſubire,res eſt profectò intoleranda. quū præſertim vos cōſtet ſemper & iam inde à priſcis *ut legatur* ἡγῆσθαι δουλοσύνης.

f Ad rem domeſticam pertinentia.

g Poliens. *id eſt exornans.*

h Nihil opus ſit.

i Atque adeo nunc renuntia Mard.

k Tu quoque ne poſthac in cōſpectum Athenienſium venias orationem huiuſmodi adferens: neque,dum in nos officioſus eſſe videris, *uel bene de nobis mereri*,ad cōmittēda nefaria nos hortare.

l Veritos quidem eſſe Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus iniremus, humanum fuit: ſed tamen turpe eſſe videtur, vos qui ſciretis qua ſint animi magnitudine præditi Athenienſes, eo metu correptos fuiſſe. quoniā neque tantum,&c.

Vt ſit ſenſus, illum quidem timorem,humanum fuiſſe,id eſt à diffidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum eſſe: non debuiſſe tamen ullum in illis reperire locum illā diffidentiam apud illos qui Athenienſiū magnitudinē animi perſpectam haberent. Simplicior tamen eſſet ſenſus,& ad uerba iſta quæ ſequuntur, accōmodatior, εἰ μὴ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι, ſi αἰσχρῶς cum ἐπιστάμενοι iungi poſſet,eo modo quo dicitur κακῶς ἐπίστασθαι & κακῶς εἰδέναι, pro οὐκ ἐπίστασθαι. Sed & φρόνημα ſimpliciter pro propoſito ſeu mente poſſimus etiam fortaſſe accipere,cum Valla.

» ceremur. Quod ne faciamus, etsi velimus, multa & magna nos dehortantur: pri- » mum atque idem maximum, quòd deorum ædes effigiésque incésæ pariter & ob- » rutæ sunt, quas nos in primis vltũ ire necesse est potius quàm cũ iis fœderari qui i- » sta fecerunt: deinde, quum simus Græci eiusdẽ & sanguinis & linguæ, quorum & fa- » na & sacrificia communia sunt, & mores adsimiles, eorum proditores fieri Athe- » nienses, non bene haberet. [a]Ex quo, si antea nesciebatis, nunc ita accipiatis, dum » vel vnus Atheniensium supererit, nunquam nos conuenturos esse cum Xerxe. Ve- » stram autem erga nos prouidentiam, [b] quòd consulatis nobis domo carentibus ita » vt domesticos nostros alere velitis, gratam habemus: [c]& licet beneficium vestrum » cumulatum sit, nos tamen ita illud tolerabimus vt nihil vobis molestiæ adferamus. » Quod quum ita sit, copias primo quoque tempore emittendas curate. nam (vt nos » coniectamus) non diu differet barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatque » acceperit nuntium nos nihil eorum esse facturos quæ orauit, aderit. qui antequam » adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam auxilio ire.

a Atque adeo hoc scitote si antea nesciuistis.

b Quòd ita nobis prospiciatis quorum euersæ sunt fortunæ, vt alere domest. nostros velitis.

c Ac vos quidem beneuolentiæ officio plenè iam defuncti estis: nos verò quibus poterimus modis nos sustentare pergemus, nihil vobis facessendo negotii. *Negant enim se uelle uti beneficio illo quod offerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illis habeant non minus quàm si uterentur. Ideóque χάρις ἐκπεπλήρωται referendum est ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quamuis non præstiterint. q. d. iam nos uobis abundè obstrinxistis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos esse nos dixistis.*

HERODOTI HALICARNASSEI historiarum liber nonus, qui inscribitur Calliope.

HOC ab Atheniensibus reddito responso Lacedæmonii Spartam reuerterunt. Mardonius autẽ, posteaquam regressus ad eum Alexander Atheniensium responsa indicauit, mouens è Thessalia citato agmine Athenas ire contendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum sumens, [d]Thessalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerant, vt etiam multo studiosius Persam inducerent. E quibus Thorax Larissæus & Xerxem effugiẽtem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam. [e] Mardonium autẽ, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: suadendóque non sinebant progredi longius, quòd negarent vllum locum ponendis castris opportuniorem esse quàm illum, vbi subsidens consequeretur vt omnem Græciam sine prælio subigeret. Arduum enim esse vniuersis etiam hominibus vi subigere Græcos » inter se conuenientes: quod & antea cognouissent. Si verò feceris (dicebant) quod » nos suademus, occupabis nullo negotio validissima quæque illorum consilia. Mit- » te pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in ciuitatibus: missa pecunia Græciam ad » factionem rediges: hinc eos qui tecum non sentient, admotis copiis facilè expugna- » bis. Hæc Thebani suadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præsertim sperans incensis per insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti, Athenas ab ipso teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienses ne tunc quidem inuenisset, sed plerosque eorum in classe ad Salaminem esse audiret, vrbem cepit desertam, decimo mense quàm fuerat ab ipso rege capta. Eò postquã venit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadẽ mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is vbi in senatum venit, Mardonii mandata exposuit. è senatoribus Lycidas sententiam dixit, satius videri sibi esse vt ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat siue quòd pecuniam à Mardonio accepisset, siue quòd id sibi probaretur. Quod simulatque audiere Atheniẽses, tam ii qui ex concilio, quàm qui extra concilium erant, indignè ferentes, Lycidam circumsteterũt, lapidibúsque interemerunt: Hellespontium verò Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de Lycida apud

d At Thessaliæ duces adeo non pœnit. *Vel, Thessaliæ principes, aut primores.*

e Porro quum in Bœotiam peruenisset exercitus, Mardoniũ adeuntes Thebani cõsilium illi dabant, nullum locum illo castris ponendis opportuniorem esse dicentes: neque vlterius progredi eum sinebant, sed ibi confidentem dare operam *uolebant* vt Græciam vniuersam sine præl. subigeret.

Salaminem rumore,& cognito quod geſtum erat, Athenienſium vxores,alia aliam exhortantes atque prehendentes, vltrò domum Lycidæ adiere, hominíſque vxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc autem in modum Athenienſes in Salaminem tranſierunt: Quandiu ipſi copias è Peloponneſo venturas ſibi auxilio expectabant, tandiu hoſtes in Attica habuere ſtatiua: at vbi & ſocii tardius ſegniúſque agunt, & Mardonius aduentans iam eſſe in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipſi in Salaminem traiecerunt, nuntióſque in Lacedæmonem miſerũt conqueſtum de Lacedæmoniis,qui neglectui haberent barbarum eſſe Atticam ingreſſum,neque cum ipſis ei in Bœotiam occurriſſent: tum admonitum eorum quæ ſibi,ſi ad eum deficere vellent, Mardonius ſpopondiſſet:tum prædictum, niſi præſidio ipſis eſſent,ſe aliquod per ſemet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonii ſolennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ feſta dei celebrare plurimi faciebant.ad hæc murum ſibi in Iſthmo extruebant,qui iam pinnas accepe rat.Ad hos poſteaquam nuntii Athenienſium Lacedæmonem venerunt, ducentes ſecum Megarenſium ac Platæenſium legatos, ephoris aditis,ita loquuti ſunt, Athe- « nienſes ad hæc nos referenda miſerunt, regem Medorum cum noſtrã nobis regio- « nem reddere velle,tum ſocietatẽ nobiſcum æquis cõditionibus inire citra fraudem « & dolum,tum aliam regionẽ noſtræ addere, quã ipſi noſtro arbitrio optauerimus: « nos tamen pudore [a] Græci numinis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græ- « ciam, annuere nolle, ſed recuſare, quãuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, « etſi non ignoremus conducibilius eſſe nobis ſocietatẽ inire cum Perſa, quàm bellũ « gerere,tamen ſpõte noſtra ſocietatẽ non inibimus. Et hæc quidem noſtra ſunt quæ « in Græcos præſtamus officia.At vos,qui tunc in omnem metum deueneratis ne pa « ciſceremur cum Perſa,poſteaquam compertam habuiſtis ſententiam noſtram ne- « quaquam prodẽdi Græciam,& murum quem in Iſthmo inædificabatis abſoluiſtis, « nullam habetis Athenienſium rationem:& quum conueneritis nobiſcum de occur « rendo Perſæ ad Bœotiam,deſertores extitiſtis,pro nihilo ducentes barbarum Atti- « cam eſſe ingreſſum.Itaque vobis Atheniẽſes in præſens vſque ſuccẽſent quòd non « eſtis officio functi:quod ſupereſt,vt primo quoque tẽpore nobiſcum copias mitta- « tis iubent: quò barbarum in Attica (quoniam [b] in Bœotia defecimus) excipiamus « noſtra in terra,vbi campus Thriaſius appoſitiſſimus erit ad dimicandum. Hæc vbi « accepere ephori, reſponſum in diẽ poſterum diſtulerunt, poſtero die in alterũ: ídq; in decẽ dies fecerunt,diem de die extrahẽtes.Intra quod tẽpus vniuerſi Peloponnẽſes magno ſtudio incumbentes,Iſthmum muro interclusẽre, ad finémque perduxere.[c] Non auſim dicere hanc fuiſſe cauſam cur iſti tantopere ſoliciti fuerint,quum Alexander Macedo Athenas pergebat,ne Athenienſes Medorum partes ſequerentur:nunc autem nihil aliud curarent quàm vt ſibi Iſthmus inædificaretur, putantes non amplius ſe quicquam Athenienſibus indigere.At ſub aduentũ Alexandri in Atticam, muro quem extruebant nondum perfecto, Perſas vehementer extimeſcebant. Tandẽ & reſpõſum & exitus Spartiatarum fuit huiuſmodi:Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus,apud Lacedæmonios maximæ inter hoſpites potentiæ, quum audiſſet ab ephoris omnia quæ Athenienſes, dixiſſent,his verbis eos alloquutus eſt, Ita ſe habet, viri ephori: ſi Athenienſes non « ſentiunt nobiſcum,ſed cum barbaro, quãuis valido muro ſit Iſthmus inædificatus, « tamẽ magnæ fores patefactæ ſunt barbaro in Peloponneſum. Quare prius eos au- « diatis quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus cõſilium « dedit.quod in animum admittentes ephori, confeſtim nihil colloquuti cum nuntiis qui à ciuitatibus venerant,quinque millia Spartiatarum quum adhuc nox eſſet [d] dimiſerunt,præpoſito eis Pauſania Cleombroti filio.Quæ præfectura erat quidem Pliſtarchi Leonida geniti:ſed quum is puer eſſet,Pauſanias præfectus eſt, qui eius patruelis erat & idem tutor. nam Cleõbrotus Anaxãdridæ filius,pater Pauſaniæ, iam non ſupererat,non diu pòſt quàm copias quæ murũ extruebant in Iſthmo, reduxerat,vita functus.Reduxerat autẽ ab Iſthmo copias Cleõbrotus ob eã cauſam quòd ſibi inter ſacrificandum aduerſus Perſam ſol in cælo obſcuratus eſſet. Elegit autem Pauſanias ſibi collegam EVryanactẽ Doris filium,ſuum gentilẽ. His copiis è Sparta cum Pauſania profectis,nuntii de illarũ profectione ignari,vbi dies illuxit, ephoros adeunt,habentes in animo abire in ſuam quique ciuitatẽ. Vbi adierunt, ita verba fecere, Vos quidem Lacedæmonii deſidentes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis,ſo- « ciis proditis:Athenienſes verò,vt à vobis læſi,& ob penuriam ſociorũ,ita vt poterũt « cum Perſa tranſigent.Soluta autem ſocietate vobiſcum, palàm eſt nos, quum regis «

a Iouis Græci.

b Bœotia fruſtrati ſumus. *id eſt, ſpe confligendi cum hoſte in Bœotia.*

c Cur autem antea quidẽ, quum Alexander venit Athenas, tã anxiè obſtiterint quominus Atheniẽſes Me dorum partes ſequerẽtur,tum verò nihil de hac re ſoliciti fuerint, huius rei cauſam aliã adferre non poſſum quàm quòd murum Iſthmi extruxerant,ſẽque iam Atheniẽſium opera nil opus habere exiſtimabãt: at quum Alexãder in Atticam venit, nondum extructus erat,ſed opus hoc promouebant, Perſas vehementer extimeſcentes. Tandem verò & reſponſ.&c. *Vallæ imposuit uocabulum ἄλλό γε quod iunxit cum proximè præcedẽtibus uerbis, quum ad τὸ αἴτιον feratur, hoc modo, οὐδ᾽ ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον ἄλλό γε ἢ ὅτι, &c.*

d Emiſerunt,ſeptenis Helotibus circa vnumquẽque collocatis. *Quæ uerba à Valla hîc omiſſa, reperiũtur pag.228.*

» fuerimus socii, militiæ comites futuros in quamcunque regionem nos illi educent.
» Inde vos discetis quidnam vobis ex ea re sit euenturum. Hæc loquutis nuntiis Ephori iureiurando interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur sciscitabantur. Sciscitati, & rem omnem edocti atque stupefacti, quamcelerrimè abiere ad illos insequendos, & cum iis quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His Isthmum versus ire maturantibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem, quem optimum è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiatæ egrederentur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argiui nuntiatum
» tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, séque ne illa progrederetur præ-
» stare nequisse. Ad hæc tu bonum cōsilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quòd audire cuperet ac scire quid ab Atheniensibus ageretur, neque populans neque lædens Atticum agrum, assiduè sperans fore vt secum illi paciscerentur. Quod vbi desperauit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorum aut ædiū priuatarum sacrarúmque extabat, eo omni diruto atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quòd neque adequitabilis esset Attica regio, neque, si ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti perfertur nuntius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat siquo pacto hos primùm posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnem oram Megaridem incursaret. Huc vsque Europæ ad solem occidentem versus longissimè processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuntius ad Mardoniū venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon trāsuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura, tametsi Medicas partes fouentium, vastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus: quòd vellet cum castra communire, tum, si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundum Hysias, Platæensi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magnitudine castrorum, verùm per singulas frontes dena stadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnificè apparato Mardonium ipsum & Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. fiebat autem cœna Thebis. inuitati illi hominem sunt sequuti. Cætera quæ referam, ex Thersandro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec vtrosque seorsum discubuisse, sed [a] in singulis lectis alternos Persam & Thebanum. Secundum cœnam quum potioni daretur opera, Persam qui eodē toro recūbebat, Græcè ipsum interrogasse cuias esset: se verò respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse, Quoniam tu mihi mensæ con-
» sors & libaminum effectus es, volo tibi relinquere sententiæ meæ monumentum,
» vt ipse quoque præscius huius rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persas in conui-
» uium acceptos, & copias quæ ad flumen in castris relictæ sunt? horum omnium
» paruo pòst tempore pauculos cernes superstites. Et inter dicendum multas lacry-
» mas Persam effudisse. Admiratúmque se eam orationem, ad illum dixisse, Nónne
» hæc Mardonio expedit dicere, & iis Persis qui secūdum eum in honore sunt? Et illū
» subiecisse, Hospes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile est. nam ne
» credibilia quidem dicentibus credere quisquam vult. Atque hæc permulti Persa-
» rum quum sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. Est autem
» hoc in hominibus acerbissimum, eum qui multum sapit, [b] minimè potentem esse.
Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, atque adeo ipsum hæc statim aliis enarrasse priusquam prælium ad Platæas factum est. Porro Mardonio in Bœotia statiua habenti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis sentiebant, [c] & ad Athenas congregati sunt, præter Phocenses. nam & isti vehementer

a In sing. lectis binos, Pers.

b Nihil in potestate habere. *Id est, eum qui sapientia magna præditus sit, uel prudentia, non habere res ullas in potestate, sed cogi ad res eas à quibus alioqui eum sua prudentia dehortetur. Alium sensum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.*

c Et vnà cum eo aduersus Athenas mouerunt.

partibus Medorum ſtudebant,non tamen voluntarii,ſed coacti. Sed iidem nō multis pòſt diebus quàm Thebas itum eſt, & ipſi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares ſpectatiſſimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere, miſſis equitibus iuſſit ſeorſum in campo ſubſidere: quod quum feciſſent, protinus adfuit vniuerſus equitatus. Vnde poſtea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, peruaſit, Phocenſes ab equitatu iaculis confoſſum iri. quinetiam per ipſos Phocenſes idem diuulgatum eſt: quos tunc dux ſuus Harmocydes his verbis adhortabatur, "O Phocēſes, palàm eſt hos homines certæ nos neci deſtinaſſe, accuſatos (vt opinor) à Theſſalis. Quare vnumquenque veſtrûm oportet egregium virum eſſe, potius quàm dedentes nos fœdiſſima morte trucidari. Ipſi quoque intelligant ſe barbaros eſſe inter Græcos, quibus mortem [a] intulerunt. His ſuos Harmocydes hortabatur. Quos vbi concluſere equites, inuehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis veluti emiſſuri: nonnullique emiſerunt. Phocenſes ex aduerſo ſtantes facto orbe quoquouerſus quum ſeſe opponerēt, ibi equites digreſſi retrò abiere. [b]Incertum an ad hos interficiendos rogatu Theſſalorum ierint equites: & poſteaquam animaduerterunt eos ad defendēdum ſe conuertere, veriti ne ipſi vulnerarentur, ita retrò abſceſſerint; tanquam à Mardonio iuſſi: an experiri voluerint num quid iſti præſtantiæ haberent. Poſt abſceſſum autem equitatus, miſſo ad eos præcone Mardonius ita inquit; "Bono eſtote Phocenſes animo: viros enim ſtrenuos vos eſſe dediſtis ſpecimen, nō tales quales ego audieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. non enim aut me beneficiis aut regem vincetis. Hactenus quæ circa Phocenſes ſunt geſta.

Lacedæmonii vbi ad Iſthmum venere, illic caſtra communiere. quod quum audirent cæteri Peloponnenſes, vtique ii quibus meliora cordi erant, cernerēntque Spartiatas egredi volentes, indignū ſe putauerunt à Lacedæmoniis ſe in exeundo ſuperari. itaque quum pulchrè litatum eſſet, cuncti ex Iſthmo profecti ſunt & in Eleuſinem peruenerunt: vbi quum pulchra etiam fuiſſent exta, ire perrexerunt. Quibus Athenienſes è Salamine tranſmittentes, in Eleuſine admixti ſunt, Iſti poſteaquam ad Erythras Bœotiæ venere, cognito barbaros ad Aſopum caſtra habere, inito de hac re conſilio, eregione tetenderunt ſub Cithæronis radicibus. In quos Mardonius, quòd in campum non deſcenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Maſiſtius (à Græcis Maciſius dictus) vir apud Perſas inclytus, Nyſæo equo inſidens, aureo fræno & aliis inſignibus eximiè orriato. Equites vbi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando. Erant forte Megarenſes ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari nulláque magis ab equis adiri poterat: hac, impreſſione facta equitum, Megarenſes quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita, quum venit, verba fecit, Megarenſes aiunt, viri ſocii, "Nos ſoli excipiendis hoſtibus impares ſumus, qui tenemus eandem in qua collocati ſumus à principio ſtationem: vbi hactenus tametſi ægrè, tamen ſtrenuè fortitérque reſiſtimus. nunc niſi alios nobis ſubſtituatis, ſcitote nos ab acie diſceſſuros. Hæc vbi præco renuntiauit, Pauſanias experiri fecit Græcos, ſiqui alii vltrò ad locum irent, vt Megarenſibus ſuccederent. Recuſantibus cæteris, Athenienſes ſuſcepere hoc munus, videlicet eorum trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras caſtra habentibus inſtructi ſucceſſere, ſagittariis ſibi aſſumptis. qui quum aliquandiu pugnaſſent, hic fuit pugnæ exitus: Impreſſionem faciente per turmas equitatu, equus Maſiſtii, vt erat præ aliis eminens, ſagitta per latus ictus eſt: quo dolore in pedes erectus, Maſiſtium excuſſit. Collapſum confeſtim Athenienſes circumſiſtunt: equóque prehenſo, hominem ſeſe defenſantem interimunt, quum aliquandiu non potuiſſent. Ita enim erat armatus: ſcilicet intus gerebat thoracem aureis ſquamis conſertum, deſuper Phœniceum paludamentum. [c] Eius thoracem quum ferirent, non prius aliquid profecerunt quàm quidam re animaduerſa illum percuſſit in oculo. Ita Maſiſtius collapſus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. ac ne tum quidem quum ſe recipiebant, quod actum erat cognouere: ſed poſtquam conſtitere, quia nemo ipſis imperabat, ſtatim deſiderauerunt ducem: cognitóque quod geſtum erat, mutuò ſe adhortati, omnes in hoſtem equos admiſere, vt mortuum eriperent. Eos autem conſpicati non iam turmatim ſed vniuerſos pariter irruere, cæterum exercitum inclamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. at vbi præſidio venere copiæ, non amplius perſtitere equites: ita nec mortuum eripere po-

a Machinati ſint, *vel moliti.*

b Affirmare autem non poſſum an &c.

c Eius autem thoracem percutientes, nihil proficiebāt: donec quidā re animaduerſa &c. *Id eſt, Sed quidam tandem re animaduerſa &c.*

fuerunt, sed alios [a] super illum è suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decreuere sibi carentibus præfecto eundum ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum verò Mardonium cepit, extincti Masistii, viri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas quàm apud regem: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaserit, & seipsos & equos & iumenta totonderint. Et barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Græci autem, postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per stationes circumtulerunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Platæas descendendū, quòd sibi Platæensis ager multo esset opportunior habendis castris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi commoditatem. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra; sumptis armis abierunt per radices Cithæronis secundum Hysias in agrum Platæensem. Eò quum peruenere, stationes nationatim communierunt, proximè fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, vtrosque se dignos qui alterum cornu tenerent arbitrantes: & sua facinora præclara tum recentia tum prisca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos semper digni honore à sociis omnibus habiti sumus, quotiescunque à Peloponnensibus communiter in externas peregrinationes itum est, & proximè, & quondam, iam inde ex quo Heraclidæ post mortem EVrysthei sunt conati in Peloponnesum redire. quo tempore hanc dignitatem assequuti sumus ob hanc rem gestam: Posteaquam cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incolebant, nos auxiliarii in Isthmum profecti consedimus aduersus eos qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, non expedire vt vterque exercitus confligendo periclitaretur: sed vt aliis acquiescentibus, secum singulari certamine dimicaret is quem Peloponnenses iudicarent è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditione Peloponnenses fœdus in hæc verba percusserunt, Si vinceret Hyllus Peloponnensium ducem, vt Heraclidæ in paterna reuerterentur: sin victus esset, retrò Heraclidæ cederent, & exercitum abducerent, néve per annos centum de redeundo in Peloponnesum agitarent. Ab omnibus sociis ad eam rem voluntarius electus est dux atque idem rex noster Echemus Aeropi filius, Phegei nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Peloponnenses assequuti sumus, quæ adhuc obtinemus, tum hoc, vt alteri cornu præessemus quoties communiter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmonii non aduersamur, sed optionem cedimus vtri cornu præesse malitis: alteri vero cornu vt præsimus nobis vendicamus, quemadmodum vsque fecimus ad hoc tempus. Etiam verò citra hoc factum quod narrauimus, Atheniensibus sumus digniores qui hanc dignitatem obtineamus: quippe qui prosperè & multa vobiscum viri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum aliis. Quo fit vt æquius sit nos alterum cornu tenere quàm Athenienses: à quibus non tales gestæ res sunt quales nobis, neque recentes neque vetustæ. Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses, Etsi scimus has copias pugnandi cum barbaro non altercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeata referre constituit præclara facinora tum vetusta tum noua, quæ per omne tempus vtrique fecerunt: necesse habemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium sit, [b] qui semper egregii fuimus, esse primos potius quàm Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem isti apud Isthmum se prædicant interfecisse, nos soli excepimus, eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniuriam vnà cum eisdem pugnando propulsauimus, victoriáque potiti sumus de iis qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinē humatos fuisse dicimus. Iam verò nostrum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostram terram excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. [c] etenim siue qui tūc egregii fuere, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui,

a Præter illum.

b Bonam operam nauantibus.

c Qui enim tunc strenui fuere fieri, possit vt nūc sint ignaui:

nunc egregii ſunt, ſatis ſit de rebus priſcis iſta dixiſſe. Vt nullæ autem res aliæ no- « bis geſtæ ſint, (quæ multæ & præclariſſimæ ſunt, præut quorumcunque aliorum « Græcorum)certè ob rem in Marathone à nobis geſtam digni ſumus qui hoc decus « & alia inſuper obtineamus: qui ſoli Græcorum per nos cum Perſa dimicauimus, & « rem tantam aggreſſi, victores euaſimus, ſex & quadraginta nationibus ſuperatis. « quo ſolo nomine digni ſumus vt hunc loci honorem conſequamur. Verùm non « decet in hac rerum conditione de loci dignitate contendere: vbicunque & iuxta « quoſcunque vobis Lacedæmonii videbitur appoſitiſſimum nos ſtare, illuc euntes « obtéperabimus. Vbicūq; enim loci nos collocati fuerimus, conabimur ſtrenui exi- « ſtere. itaque ducite nos, tanquam vobis pariturос. Hæc quū pro ſua parte dixiſſent « Atheniéſes, cunctus Lacedæmoniorum exercitus ſucclamauit digniores qui cornu tenerent Athenienſes quàm Arcades. Ita Athenienſes Tegeatis ſuperiores habuere cornu. Mox hunc in modum inſtructi ſunt & qui ſuperuenere Græcorum, [a] & qui à principio venerant: Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem millia: quorum quinque millia erant Spartiatarum, quos cuſtodiebant leuiter armata trigintaquinque millia ſeruorum, ſeptenis ſeruis circa ſingulos Spartiatas collocatis. [b] Applicauerant autem ſibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos ſtabant Corinthiorum quinque millia. [c] Præter hos inueniebantur apud Pauſaniam ſtantes trecenti Potidæatæ eorum qui ex Pallene erant. Iuxta hos ſtabant Arcadum Orchomeniorum ſexcenti: iuxta hos Sicyoniorum tria millia. Hos ſequebantur Epidauriorum octingenti: ſuper hos locati erant Trœzenii mille. iuxta Trœzenios [d] totidem Lepræatæ. poſt hos Mycenæorum & Tirynthiorum quadringenti. Secundum hos, mille Phliaſii: dehinc Hermionenſes trecenti. iuxta Hermionenſes, Eretrienſium & Styreorum ſexcenti. iuxta hos, Chalcidenſium quadringenti. poſt hos, Ampraciatarum quingenti. poſt eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos ſequebantur Pallenenſium qui ſunt ex Cephallenia, ducenti: poſt hos inſtructi Æginetarum quingenti. iuxta hos Megarenſium tria millia, quos ſequebantur Platæenſium ſexcenti. Vltimi & iidem primi ſtabant Athenienſes, læuum tenentes cornu; octo millia, duce Ariſtide Lyſimachi filio. Hi omnes, præter eos qui ſepteni circa ſingulos Spartanos ſtabant, fuerunt numero triginta octo millia & ſeptingenti, omnes grauis armaturæ, aduerſus barbarum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinque millia, ſepteni circa ſingulos Spartiatas collocati, quorum vnuſquiſque ad pugnādum erat inſtructus. [e] Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos ſinguli ferme leuiter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quæ pugnare poſſet, [f] ſexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id eſt centum octo millia ducenti*. Sed numerum vndecim myriadum expleuere Theſpienſes, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi communierant. Barbari verò qui cum Mardonio erant, poſteaquam Maſiſtium luxerunt, cognito Græcos apud Platæas eſſe, & ipſi ad Aſopum qui illac fluit, ita ſunt eregione à Mardonio collocati: Aduerſus quidem Lacedæmonios Perſæ, qui quia numero antecedebant, eorū acies quæ multæ erant, vſque ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robuſtiſſimum in exercitu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas eſſet. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Perſas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerſo eſſent Corinthiis & Potidæatis & Orchomeniis & Sicyoniis. Poſt Medos collocauit Bactrios ex aduerſo Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræatarum ac Tirynthiorum, Mycenæorúmq; & Phliaſiorum. Secundū Bactrios collocauit Indos ex aduerſo Hermionenſiū & Eretrieorum Styreorúmq; & Chalcidenſiū. Poſt Indos ſtatuit Sacas oppoſitos Ampraciatis, & Anactoriis, & Leucadiis, & Pallenēſibus, & Æginetis. Poſt Sacas poſuit ex aduerſo Athenienſiū Platæēſiúmq; ac Megarenſium, Bœotos & Locros & Melienſes & Theſſalos, & [g] mille Phocenſium. Non enim Phocenſes omnes à partibus Medorum ſtabant, [h] ſed eorum nonnulli cum Græcis ſentiebant apud Parnaſſum deprehenſi, & illinc profecti deduxerāt comitatique fuerant Mardonii copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienſes item poſuit Macedonas, Theſſaliæque accolas. [i] Hæ nationes à Mardonio in aciem inſtructæ erant maximè celebres maximéque inſignes, & præcipuè mentione dignæ:

& qui tūc ignaui, fieri poſſit vt nunc ſint fortiores. De rebus igitur olim geſtis, *vel, de natata igitur olim opera*, hæc dixiſſe ſit ſatis.

a Pro οἱ ἀρχὴν ἐπελθόντες *hunc legiſſe ſuſpicor* οἱ ἀρχῶν ἐλθόντες, *quæ lectio, non illa, mihi probatur.*

b Delegerant autem Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipſos ſtarent, & honoris & virtut.

c Impetrauerant autem à Pauſania vt ſibi adſtarent trecenti Potid.

d Ducenti Lepræatæ.

e Reliquorum autem Lacedæmoniorū & Græcorum milites leuiter armati erant trigintaquatuor millia quingenti; vtpote viro vno vnumquenque circumſiſtēte. *Id eſt, Ita quidem rationem huius numeri ineundo, ut reliquos Lacedæmonios & Græcos unum habuiſſe uirum ſibi adſtantem ſingulos dicamus, non ſeptem, ut Spartiatas. Dixit autem* ὡς εἷς ἐὼν *pro* ὡς ἑνὸς ἐόντος, *ut modò dixerat* ὡς ἐόντων ἑπτά. *Quod & ipſum Valla potius quàm per nominatiuum, uertiſſe ita debuit, Vtpote ſeptenis circa ſingulos Spartiatas collocatis. Vel, Vtpote ſeptenis unumquenque Spart. circūſiſtentibus.*

f *Sexaginta nouem millia. nam inter ſex myriades (quæ ſexaginta millia efficiunt) &* ἑκατοντάδες πέντε *(id eſt quingenti) interiectū eſt* καὶ ἐννέα χιλιάδες, *quæ Valla fortaſſe in ſuo exempl. non habuit.*

g Illos mille Phoc.

h Sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fouebant, qui in loca Parnaſſo vicina ſe receperant: è quibus excurrētes Mardonii exercitū & Græcos qui cum eo erant agebant ac ferebant.

i Hæc ſunt nomina nationum à Mardonio in aciem inſtructarum, earum quidem quæ quum ampliſſimæ eſſent, celeberrimæ erant, maximéque fiebant.

necnon

necnon cæterarum quoque gentium viri memoratu digni, cum aliarum, tum Phrygum, Mysorum, Thracum, Pæonum: Quinetiam AEthiopum [a] & AEgyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominantur, gladio cincti, qui soli sunt ex AEgyptiis pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terram translati. non enim cum pedestribus copiis, quæ cum Xerxe Athenas ierant, AEgyptii censi fuerant. Barbarorum igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum verò Mardonii auxiliariorum, nemo numerum (neque enim numerati fuerant) nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinque myriades fuisse coniecto. Tot ex aduerso instructi fuere pedites: equitatus verò seorsum erat collocatus. Ita dispositi nationatim manipulatimque, vtrique postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmoniis ciuitate donatus. Nam consultanti vaticinium apud Delphos de prole respondit Pythia quinque ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasiis operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus. quúmq; se exerceret in quinque certaminibus, in vno, dum currit Olympia, venit in contentionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonii autem interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quòd negaret se alio pretio id facturum quàm si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quũ audissent, ab initio ferentes indignè, oraculũ missum omnino fecerunt: tandem imminente hoc ingenti Persici exercitus metu, annuebant, impertiréque homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatam eadẽ conditione qua & ipse fieret. Hoc autem dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melampus quum ab Argiuis mercede conduceretur è Pylo ad compescendum morbum furoris mulierum Argiuarum, deposcebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argiuis atq; digressis, quum plures è mulieribus insanirent, ita obtemperantes, quod Melampus poposcerat daturi reuerterunt. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quæ vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argiui in arctum redacti hoc quoque annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorum Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatum est ad Platęas: alterũ, quod in Tegea cum Tegeatis atque Argiuis: tertium, quod in Dipæensibus cum vniuersis Arcadibus præter Mantineos: quartum, quod cum Messeniis ad Isthmum: vltimum, quod in Tanagra cum Atheniẽsibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminum. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platæensi: & apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, nõ si Asopum transgressi pugnam capesserent. Mardonio autem capessendæ pugnæ auido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis vtebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiorẽ. nam vt erat ligneis atque ferratis [b] soleis vinctus, ferro quod illatum fuit potitus, confestim excogitauit opus omnium quæ nos nouimus animosissimum. [c] Commentus enim qua ratione reliquum pedis educeretur, præcidit sibi dimidium pedẽ. hoc acto, quanuis ab excubitoribus obseruaretur, tamẽ subruto muro profugit Tegeam versus, noctu iter faciẽs, interdiu syluis se abdens atque immorans, vt trinoctio Tegeam peruenerit: Lacedæmoniis eum passim perscrutantibus, admirantibúsque magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacẽtem cernerẽt, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedæmoniis elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmoniis, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmoniis hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractũ

Sed & ex aliis nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygum & Thracum, & Mys. & Pæonum.

a Et Ægyptiorum Hermotybies & Calasiries, qui vocãtur Ensiferi. qui soli ex Ægyptiis sunt ad pugnam apti. hos autem è nauibus quibus vehebãtur eduxerat, quum adhuc apud Phalerum esset.

b *Sunt qui catastam interpretentur.*

c Pedis enim extremam partem resecuit, quum prius ad reliquã educendam dimensus spatium esset.

in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atque interemptus est. Verùm hic Hegesistrati interitus posterior rebus Plataensibus fuit. Tunc autē is à Mardonio non exigua summa conductus, cupidè sacrificabat cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam neque ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendam Leucadium Hippomachum) [a] quúmque dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Cithæronis custodiēdos curaret, quòd diceret [b] assiduè Græcos ad hostē quotidie transire, séque complures deprehēdisse. Iam autem dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithęronis qui Platæas ferunt: quæ Bœotii Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenere. nacti enim ingredientia campum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur, immisericorditer trucidant, neque iumentis neque hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum absumptum est, neutris pugnam lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modò Mardonii progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assiduè prouehebantur vsque ad prælium: deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decem vsque dies nihil est actum. [c] at vbi vndecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur ad Platæas castris eregione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultantum hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse contractis quamprimùm copiis ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis multúmque pabuli iumentis compararent: atque ibi confidentes per otium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum signati tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos præcipuè qui ciuitatibus præsiderent. fore enim vt illi suam traderent libertatem: neque oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonii autem sententia ferocior pertinaciórque, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quàm Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quàm committere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere finere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more seruato debere confligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat. qui, vbi sententia sua vicit, accitis cohortium præfectis & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperii, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculū sciret de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quòd ignorarent oracula, partim quòd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, « vtpote bene cognitam habens. Est oraculum, Persis fatale esse vt in Græciam pro- « fecti diripiant templum quod Delphis est, vtque direpto templo omnes intereant. « Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neq; adibimus templum, « ob hanc causam interitum deuitaturi. quo nomine quicunque vestrûm bene Persis « volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc loquutus, se- « cundo loco signū dedit vt omnia [d] appararent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortu prælio futuro. Oraculum autē, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyriis & Encheleorum copiis. Quod autē de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuisse,

> Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
> Barbaricæ Graiis acies clamore coibunt.
> Hìc multi occumbent defuncti munere vitæ,
> Quando sagittiferis aderit lux vltima Medis.

Hæc ego atque alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem

a Quúmq; subingrederentur Græci, & eorum numerus cresceret.

b Subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipse multos interciperet. Iam autem d.

c Quū autem iam vndecimus ageretur dies ex quo castra castris opposuerāt, & valde auctus fuisset Græcorum numerus, necnon Mardonius stationem illam grauatè ferret, ibi venere in colloq.

d Appararēt, & singula ordine disponerent.

Thermodon Tanagram ac Glisantem interfluit. Insequenti nocte quàm Mardonius de oraculis interrogauit, exhortatúsque suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis quum multum processisset, conticiniúmque in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum, ad excubias Atheniensium adequitauit, efflagitauitque suos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique remanserunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendam equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Atheniensium duces, velle se in colloquium illorum venire. Duces, hoc audito, confestim ad locum excubiarum sequuti sunt. quos Alexander, vbi venere, his verbis alloquutus est, Viri Athenienses, hæc ego vobis verba pro deposito trado, necui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem nisi de vniuersa Græcia solicitus essem: quippe qui vetusta origine Græcus sum, nec vellem videre Græciam [a] pro libera seruientem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitum litare non posse, alioqui olim iam conflicturum fuisse. Is nunc sacrificia valere finere constituit, & vbi primùm illuxerit, vobiscum confligere: extimescens admodum (quantum ego conicio) ne plures ad copias vestras accedant. Ad hæc vos parati estote. Quòd si differet Mardonius, nec committet certamen, vos perseuerate hìc manere: ad paucos enim dies eis suppeditat cômeatus. Quòd si hoc bellum vobis ex sententia finietur, debebit aliquis vestrûm reminisci mei meæque liberationis, qui Græcorum causa rem adeo [b] temerariam, libenter tamen feci, vt ad vos consilium Mardonii deferrem: ne barbari ex improuiso vos adorirentur. Ego autem sum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suámque stationem. Duces Atheniẽsium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus, Quoniam, inquit, sub auroram prælium fiet, [c] expedit vos Athenienses stare in acie aduersus Persas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugnaueritis: nos verò qui eorum sumus inexperti atque ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra vobis oppositos Bœotos & Thessalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaque opus est sumptis armis vos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses, Nobis quoque olim iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos dicere occupastis: sed verebamur ne non grata esset vobis oratio. nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentionem, & nobis iucũda oratio est, & parati sumus istud exequi. Vbi hoc vtrisque complacitum est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœoti ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extẽplò & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios trãsferre. Pausanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mardonius & ipse suos in sinistrum reduxit, & acies pristino in loco stetere, misso caduceatore ad Spartiatas ita inquit, Lacedæmonii, vos verò fama fert omnium qui istic sunt esse præstantissimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordines deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodum veri est. quippe antequam manus conserantur, vos cernimus fugientes, aciémque deserentes, & relegato Atheniensibus periculo, consistentes ex aduerso nostrorum seruorum: quod neutiquam est factum præstantium virorum. Ex quo plurimùm de vobis nos fefellit opinio, quos expectabamus [d] ex nominis gloria missuros vestra sponte caduceatorem nos prouocatum, quòd cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes, pugnare velletis. At [e] nihil tale inuenimus quale ferebatur, sed potius esse vos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus: vt quãdoquidẽ vos inter Græcos præstantissimi esse existimamini, & nos inter barbaros, dimicemus totidẽ vtriq; numero, &, si videatur vt cæteri quoque itidem, & illi postmodum pugnent: sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ii totum exercitum vicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, quum aliquandiu expectasset, nemine quippiam respondente, retrò abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorem in modum lætatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos immisit. Equites in Græcos inuecti, omnẽ illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq; incessentes. qui quum essent hippotoxotæ, *id est equites sagittarii,* cominus pugnare [f] insueti, fontẽ Gargaphium, vnde cunctus Græcorũ aquabatur exercitus, cõfuderũt

a Ex libera factam seruam. *uel, in seruitutẽ redactam.*

b Periculosam.

c Vos quidẽ Atheniẽses in acie stare aduersus Persas necesse est, nos autem aduersus Bœotos & eos qui vobis oppositi sũt Græcos. idque hac de causa quòd Medos eorúmque pugnam noueritis, ex prælio apud Marathonẽ gesto: nos verò viros hosce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorũ Medorum periculum fecit, at Bœotos & Thessalos experti sumus. Itaque sumpt. arm.

d Pro celebritate vestra. *Id est, ut consentaneum est illi famæ quæ de uestra fortitudine sparsa est.*

e Nihil tale vos dicere comperimus, sed pot.

f *Sequutus est lectionẽ quæ & in quibusdam uet. cod. habetur, ἄποροι προσ[illegible]*

obstruxeruntque. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonii stationem habebant: cæteri Græci, vt quique stationes habebant, maius minúsve procul illinc aberant. Et erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibúsque prohibiti, ita ad fontem pergebant. hunc in modum aqua exercitus exutus quum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his tum aliis de causis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etsi talis esset rerum status, tamen ob id præcipuè angebantur quòd iam re frumentaria deficiebantur, quum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderētur ab equitatu quominus ad castra reuerterentur. De hoc autem deliberantibus ducibus visum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundum in insulam quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, vbi castra habebant, decem stadiis aberat, ante oppidum Platæense sita in continente, hunc in modum: Fluuius supernè è Cithærone delabēs in campum, diuortia facit: rursúsque intercapedine trium fermè stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vsum haberēt, neque ab equitatu, sicuti quum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerant transire secunda noctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locum ventum esset vbi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda seruitia quæ frumentatum concesserant. erant enim illa in Cithærone interclusa. Hæc vbi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora qua de abeundo conuenerat, plerique sumptis vtensilibus abscesserunt,[a] non habentes in animo quem ad locum vt irent conuenerant. Nonnulli, vt moueri cœptum est, iter Platęensem ad vrbem intendunt, cupidi equitatum effugere. in templúmque Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante vrbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis distans. Quò vbi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedæmoniis vt sumptis armis irent quà cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ cæteri præfecti parati quum essent, Amomphoretus Poliadæ filius tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugiturum [b] peregrinos, neque vltrò dedecoraturum esse Spartā: quinetiā mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & EVryanax cum indignè ferētes nō parere sibi illum, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc reputantes substiterunt cum Laconicis copiis, conabantúrque persuadere homini non id facto opus esse. & alii quidem hortabantur [c] solum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, vt vbi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque vbi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent: sciscitatúmque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco vbi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorúmque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum persuadentibus, donec ventum est ad iurgia, interuenit præco Atheniensis, Amomphareto inter altercandum sumente ambabus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis vocans, ad præconem Atheniensium, quæ iussus erat percontantem, respondit vt illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrans eos vt ad sese venirēt, & de discessu eadem quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios: prout & contigit. [d] Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonii prærupta occupauerant & Cithæronis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campum deflexere. Amompharetus autem, nōn credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At vbi ii qui

[a] Non hab. in animo cum de quo conuenerat locum petere. sed quum se loco mouissent, iter Plataeā versus tenebant, lubenter equitatum effugiētes.

[b] *Id est barbaros, ut ipse Herodotus antea docuit, pag. 225. sed & paulo post rursum exponit.*

[c] Amompharetū, qui solus ex Lacedæmoniis & Tegeatis remanserat.

[d] Athenienses autē acie instructa, contrarium Lacedæmoniis iter tenuerūt. Lac. enim prærupt. occup. & Cith. radices metu equitatus, at ipsi deorsū.

cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus è disciplina militari se deseri, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmē, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentem, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) substiterat, opperiens Amompharéti cohortem, eo cōsilio vt si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominem suppetias iret. Itaq; & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexisset locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assiduè insequi pergens, illos adeptus vrgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspectóque loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filii Alevæ quidnam dicetis adhuc, quum hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis, quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie immutauerūt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt. [a] Proripuerunt autem, quia illis necesse erat cum iis prælio decernere qui non falsò sunt hominum prǽstantissimi. vnde nullius esse se pretii, inter Græcos, & ipsos nullius pretii viros, ostenderunt. Cæterùm vobis Persarum inexpertis, sanequàm ignoscebam, laudantibus istos vobis expertos: Artabazum autem vehementius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ formidine sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos in vrbem Thebanorum concedere obsidendos. [aa] quam sententiā rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliâs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorū quæ in Persas perpetrarūt. Hæc loquutus, Persas Asopo transmisso cursim ducit contra Græcorum agmē, tanquam fugā capessentium: Lacedæmoniósque solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses transuersis tramitibus subter prærupta in planum digressos non cernebat. Cæteri autem barbarorum agminum præfecti Persas mouentes ad Græcos insequēdos conspicati, sublatis & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisque maturantes, [b] nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi. Pausanias autem, vbi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret, Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, vt aut libera Græcia sit aut seruituti obnoxia, proditi sumus à sociis noctu elapsis & nos Lacedæmonii & vos Athenienses: quod reliquum est, ita nobis videtur esse faciendum, vt quàm strenuissimè possumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Ac si quidem in vos priores impetum dedisset equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio vobis venire: nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, debetis vos ad partem maximè laborantem suppetias ferre. Quòd si vobis aliquo discrimine occupatis fas non est subsidio venire, saltem hoc gratificamini nobis vt sagittarios mittatis: quos agnoscimus longè omnium qui in hoc bello sunt promptissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc vbi audiere Athenienses, quum mouerent ad ferendam strenuè opem, & iam aduētarent, ibi in eos ii Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum est vt [c] Athenienses ab iis vrgentibus auxilium ferre non possent, ægrè admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonii, numero cū leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nunquam ab Lacedæmoniis dirimebantur) sacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio præsentibúsque copiis: & quum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem vim sagittarum emittebant, adeo instanter vt [d] satagentibus Spartiatis, & quia litare non poterant, respiciens ad templum Iunonis Platęensium Pausanias, imploraueric deam, obsecraueritque ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendunt: statimque post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquāto pòst & ipsi in Persas eunt. Persæ omissis arcubus ex aduerso stetere. Ad quorum gerra primùm pugna atrox commissa est iuxta ipsum Cereris templum, eáque pertinax, donec ad propulsionem ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares. qui etsi deni pluresve aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius, qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarū præstātissimis

a Atque (vt declarārūt posteaquā illis necesse f. c. iis pr. d. qui non f. sunt h. præstantissimi) quum ipsi nullius pretii essent inter Græcos, nullius pretii viros se ostentabant.

aa Quam ipse quoq; rex ex me audiet.

b Nullo delectu, nulloque ordine v. ing. *Vel, Inordinatè & cōfusè.*

c Athenienses ad ferendas suppetias ire non possent. quod enim obiectum erat, negotiū illis facessebat.

d Quum premerentur Spartiatæ.

stipatus erat, ea maximè parte hostem vrgebat. qui quãdiu superfuit, tamdiu Persæ resistẽtes seséque defensantes, strauere multos Lacedæmoniorũ. Postea verò quàm Mardonius, & agmen quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum demum alii quoque terga vertentes cessere Lacedæmoniis,[a] quorum plerisque officiebat vestis armis vacans. inermes enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & vltio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquam nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem superiora maiorum nomina in Leonida recensui. illius enim iidem qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquandiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis quibuscum erat bellum, conflixit, vbi ipse & trecenti illi occubuere. Ad Platæas autem Persæ, postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autem me admiratio, quum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne vnum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neq; circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: sed opinor (siquid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactorium concremauerant. Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus autem Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quíque multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agẽdum putauit. Is, quòd sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsq; millia hominũ) ducebat instructos, dũ præliũ fiebat, quid futurum è prælio esset probè intelligens, iusserátque omnes ire confertos quacunque ipse duceret, & quâ viderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repentè effuso cursu fugæ se dedit, non ligneum murum versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocẽses, animo celerrimè perueniendi ad Hellespontum. & hi quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœoti tamen perdiu cum Atheniensibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ii qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vltrò ignauiter agere, ita dimicarunt vt trecenti primores eorum ac fortissimus quisque illic sub Atheniensibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, non quò Persæ & alia multitudo,[b] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pependisse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam cum hoste congrederentur, fugæ se mandauerunt) apud me fidem facit,[c] quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capesserunt, præter equitatum tum alium, tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugientibus, vt assiduè adhærens hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthii, Megarenses & Phliasii nullo ordine eunt: Corinthii rectà per colles quà itur ad Cereris templum: alii per campum, quæ planissima viarum erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, eósque adorti sexcentos strauerunt: cæteros ad Cithæronem vsque persequuti, terga ceciderunt. Et isti quidem Megarenses atque Phliasii nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteráque multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonii aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis quamcommodissimè possunt murum præstruunt. ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modò sese barbari defensabant, sed etiam Lacedæmoniis antecellebant, vtpote ignaris murorum oppugnandorum: vt verò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatióque extitit, eáque permagno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Athenienses murum transcenderunt, subruerúntq;. atque ea parte se Græci infuderunt,[d] quorum Tegeatæ introiere principes: iidémque tentorium Mardonii diripuerunt, & ex eo cum alia, tum verò equorum præsepe Mardonii ex ære totum, spectatu dignum: quod præsepe Mardonii Tegeatæ in templo Aleæ Mineruæ reposuerunt. nam cætera quæ cepere,

a Plurimùm enim illis *Persis* officieb.

b Quæ nec cũ quoquam pugnauerat, nec vllum egregium facinus ediderat.

c Quòd quum Persas fugiẽtes vidissent, ita demum omnes fugæ se dederunt, præter equit.

d Ex quibus primi Teg. introiere.

in vnum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti. [a] Quos tanto studio Græci trucidabant vt ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani essent, vnus & [b] triginta sunt omnino desiderati: Tegeatarum, sedecim: Atheniensium, duo & quinquaginta. Porro inter barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus quidē Persæ, ex equitibus autē Sacæ, è viris verò, Mardonius: inter Græcos autem cum Tegeatæ Athenienséſque multùm eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonii. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quòd omnes hi eos qui sibi oblati sunt vicerunt: Lacedæmonii verò quod robustissimum fuit hostilis exercitus superauerunt. Quorum longè pręstantissimus extitit mea sententia Aristodemus, [c] is qui solus trecētorum, quòd ex Thermopylis euasisset, dedecus ignominiámque acceperat. Secundum hunc nauauere operam Posidonius & Philocyon & Amompharetus Spartiata. Quanquam quum sermo haberetur quisnam præstantissimus extitisset, ii Spartiatæ qui adfuere, censuerunt Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam cōtraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & propalàm mori voluisse: Posidonium verò, qui perire noluisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem virum. verùm id fortasse liuore dixerūt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore quòd ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platæas nobilissimi extitere. nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tūc in castra Græcorum [d] præstantior venerat, non modò Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pausanias sacrificasset, sedēs in ordine, sagitta per latera ictus est: & quum aliis pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum virum Platæensem inquiēs, non sibi dolere quòd pro Græcia periret, sed quòd nihil manu vsus esset, nullámque operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauandi. Ex Atheniensibus eminuisse fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquādo gesserunt (vt ipsi Athenienses aiunt) in omne æuum fructuosam. siquidem quū olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuasissent, & populos è sedibus suis eiicerent, ignari quónam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & (vt quidam volunt) ipse Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Atheniensium soli, ne vastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam, eósque deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelensibus permansit ad hanc vsq; memoriam in Sparta immunitas vectigalium, & dignitas præsidēdi: adeo quidem vt bello quod multis postea annis inter Athenienses atque Peloponnenses gestum est, Lacedæmonii quum cæteram Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclarissimè inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebratur: vno, fertur gestasse ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam, quam, quoties aduentantibus hostibus propinquus erat, obiiciebat, ne illi irruentes, ipsum ex ordine summouere possent: rursus eisdem in fugam se vertentibus, resumpta ancora ita fugientes insequebatur. Altero sermone à superiori differente fertur gestasse ancoram non ferream ex balteo alligatam, sed insignitam in scuto, quod nunquam quiescens, assiduè rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quòd obsidentibus AEginam Atheniensibus, Eurybiadem virum Argiuum quinque certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto post hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Atheniensium vnà cum Leagro Glauconis filio dux esset, & de metallis aureis decertaret, contigit vt sub Edonibus apud Daton occumberet. Post barbarorum stragem ad Platæas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filii Theaspis viri Persæ: hæc quum accepisset Persas fusos esse, Græcos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipsas ornatas, cum veste speciosissima, carpento aduenit: ex eóque descendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pausaniam illa omnia administrantem, agnouit hominem, cuius & „ nomen iampridem & patriam didicerat. Eius genua amplectēs, Spartæ rex, inquit, „ libera me supplicem captiuitatis seruitute, quam etiam hoc facto demeritus es quòd „ istos extinxisti neque dæmonum neque deorum respectum habentes. Equidem ge„ nere sum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi raptā ex Co vir Perses habuit.

[a] Quos adeo facile erat Græcis trucidare vt ex trig.

[b] Nonaginta.

[c] Vide suprà, pag. 10

[d] Formosior.

Huic respondés Pausanias, Bono, inquit, animo esto, [a] tum quia supplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridæ Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolũt hospitis summi. Hæc loquutus, eam impræsentiarum ephoris qui aderant commendauit: postmodum in AEginam, quò illa voluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuò Mantinei superuenerunt re iam cõfecta: qui se animaduertentes venisse serò ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de ipsis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugæ se mandasse, eos in Thessaliam vsque persequuti sunt, etsi vetantibus Lacedæmoniis insequi fugientes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio mulctauerunt. Post Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum regressi sunt, suósque & ipsi duces exilio mulctauerunt. Hactenus de Mantineis & Eleis. Erat autem apud Platæas in exercitu AEginetarum è primoribus Lampon Pythei filius, qui Pausaniam adiens, infandissima vsus est oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos nouimus Græcos gloria supergredereris. quod superest in hac re, agas ita vt & tu maiore fama celebreris, & aliquis barbarorum posthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustulerũt: quibus si vicem reddes, laudem nancisceris primùm ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab vniuersis Græcis. siquidem suffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris vltus. Hæc Lampon, gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respondés Pausanias, Tuam, inquit, hospes AEgineta, beneuolẽtiam atque prouidẽtiam amplector: tamen ab æquitate iudicandi deerras. nam & me & patriam quos in altum extulisti ob hæc gesta, ad nihilum redigis, quum suades mihi sæuire in mortuum, aísque me auditurũ melius si istud fecero. quod barbaros decet potius facere quàm Græcos, quódque in illis exprobramus. quare ego neque AEginetis, neq; iis quibus ista probantur assentior: contentúsque sum Spartiatis placere vt honestè agam, honestéque dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt, magnificè esse parentatum, innumerabilibus horũ funeribus. Tu verò posthac ad istud consulendũ ne me adieris: quod tibi impune esse, loco beneficii ponas. Hoc quũ ille audisset, abiit. Pausanias autẽ edicto proposito nequis de præda quid tãgeret, iussit [b] seruos omnẽ cõportare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniũt tẽtoria auro & argẽto referta, lectósq; auro & argẽto cõstratos: crateras etiã aureos, phialásq;, & alia vasa potoria, necnõ saccos super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæsorum cadaueribus exuebant armillas & torques & acinaces aureos. Nam varii generis vestimenta nullius momẽti habebantur, earúmque rerum multum furto subtrahentes serui AEginetis venundabant, multum, quod occultare non poterant, repræsentabant. vnde principium extitit ingentium diuitiarum AEginetis, vtpote aurum à seruis pro ære mercantibus. Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti ex ære colubro, proximè aram: tum deo qui est in Olympia, æreus decem cubitorum Iupiter: tum deo qui est apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes: itémque pallacas Persarum, & aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam operam nauauerant ad Platæas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror: certè Pausaniæ sunt ex omnibus dena, & ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoque acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem apparatum suum ex auro argentóque & [c] peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum eum apparatum vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardonio instruere. quod quum illi fecissent, tum Pausaniam lectos intuentem aureos argenteósque [d] probè instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnificúmque cœnæ apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicam instruerent cœnam. [e] Id quũ illi ex spatio multùm distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eísque, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatum dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa cõuocaui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis ostendere, qui quum talem vitam duceret, ad nos subigendos venit

a Tum quòd supplex, tum quòd sis (si modò vera loqueris) Hegetoridæ Coi filia, quocum mihi maior quàm cum alio quoquam circum illa loca habitantium, hospitii necessitudo intercedit. *i. Tum eo nomine quòd sis supplex, & ideo inuiolabilis.*

b Helotes, *quod erat peculiare seruorum Lacedæm. nomen. quod & paulo pòst & aliis uariis locis obseruandum.*

c Aulæis, *secundum quosdam.*

d *Vallam apparet uerba quæ in uulg. edit. desunt legisse, uidelicet* εὖ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσέας καὶ ἀργυρέας, *quæ & in nostris uet. cod. habentur.*

e Quum autẽ hæc cœna instructa longo interuallo ab illa superaretur, ibi eund. cachinn.

" qui tam miserè victitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri argentique & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam suturam habens, sed ex vno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quàm cæteros. quinetiam ossa viri quinq; cubitorum.[a] Postero die quum Mardonii cadauer non extaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonii filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonii humandi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquam prædâ dispertierunt, cæsos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonii, tribus sepulchris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonii sepulti sunt.[b] Tegeatæ verò & Athenienses suos vtrique promiscuè condiderunt: necnon Megarēses atque Phliasii suos ab equitatu interemptos.[c] Horum omnium sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra quæ ad Platæas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubescebant se à pugna abfuisse, quũ serò superuenissent. Quippe tumulus illic visitur qui dicitur AEginetarum: quem ego audio decē post hanc pugnam annis rogatu AEginetarum à Cleade AVtodici filio viro Platæensi illorũ hospite excitatum fuisse. Græcis statim à cæsorum humatione in agro Platæensi, inito consilio visum est bellum Thebis inferendum, petendúmque eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidē & Attaginum, qui principes factionis extitissent: &, ni eos dedidissent, non prius ab vrbe discedendum quàm eam euertissent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos diximus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murúmque adoriebantur. Quibus ab agro vastando non discedentibus, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri " Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, non prius abscedere ab oppu- " gnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, absit vt no- " stra causa Thebanus ager amplius vexetur: sed siue per causam deposcendi nos, pe- " cunias cupiũt, pecunias eis è publico demus: (nam & publicè cum Medis sensimus: " non autem nos soli.) siue reuera deposcentes nos vrbem obsident, nosipsi nos in " disceptationē exhibemus. Eum Thebani sanè probè & opportunè loquutum arbitrantes, euestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, velle se viros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse participes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen refutaturos, ac pecunia elapsuros: Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore, vbi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copiis, Corinthum deductos supplicio affecit. Hæc hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum autē Pharnacis filium, vt è Platæis fugiens porrò se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Pho- " cēses retulerat quippiam, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thes- " sali, maturo (vt cernitis) quamcelerrimè peruenire in Thraciam, missus cum hac " exercitus parte ad quoddam negotium transigendum. Mardonius autem ipse cum " suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium præstate. hæc " enim vos in tempus præstitisse non pœnitebit. Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniámque agebat, rectà Thraciam versus, tanquam verè properans: ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtruncati fuerant, vel quòd fame atque labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigiis transmisit in Asiam. Hunc in modum iste rediit. Quo autem die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die cōtigit hoc apud Mycalen Ioniæ geri: quum apud Delon Græci considerent, ii qui vnà cum

a At Mardonii cadauer postridie *quàm ille occubuit*, ex oculis summotum fuit: sed à quo, id verò mihi certò cōpertum non est.

b Tegeatæ verò seorsum *à Lacedæmoniis* omnes *suos* confertos humauerũt. Athenienses quoque, suos vno eodemque in loco, & Megarenses, & Phliasii &c. *ut* ὁμοῦ *id sit quod de Tegeatis per* ἁλέας *significauit: quod reddidi Confertos, accipiēs pro In eundem locum coaceruatos. Potest tamen* ὁμοῦ *ita etiam accipi (& fortasse melius) ut commune fuerit Atheniensibus, Megarensibus & Phliasiis sepulchrum.*

c Πλήρεες *uidetur ex sequentibus exponendum* οὐ κενοί. *q.d.* Atque horum quidem omniũ sepulchra, vacua non fuerunt, sed in iis cadauera verè condita fuerunt. Quod autem ad reliquorũ attinet sepulchra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos aggeres communes excitasse, posterorum rationem habentes. Ibi enim est AEginetarum quod vocatur sepulchrum à Cleade AVrodici filio, illorum hospite, eorum rogatu decem etiam pòst annis (vt audio) extructum. *Obseruandum est autem* χώματα *dicere, non* τάφους, *eo* ꝙ *illi quidem pro sepulchris ea uellent haberi, (unde dicit* καλεόμενος τάφος. *q. d.* καλεόμενος τάφος ἀλλ᾽ οὐκ ἐών, χῶμα δ᾽ μόνον*) at re uera sepulchra non essent, sed aggeres tantùm sepulchra simulantes, siue imitantes. quos inquā pro sepulchris haberi uellent, non à suæ ætatis hominibus (utpote quibus cognita fraus esset) sed à posteris. Ideo illud* τῶν ἐπιγινομένων εἵνεκα ἀνθρώπων *uerto Posterorum rationem habentes, uel, Posterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari In posterorum gratiā: quòd illos in hanc opinionem adducere, esset illis imponere, non autē gratificari. Potest tamen simplicius uerti, Id facientes propter posteros. At Valla, alium quem uerba ferre non possunt sensum sequutus, uertit, Quum serò superuenissent.*

Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestradidæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyranno Theomestore Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum adierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim vt si tantummodo viderent hos Iones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiam vt expectarent, tamen fore vt non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerentúrq; barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Siquid verò apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se vt in horum nauibus pro obsidibus agerētur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, sciscitabatur eum Leutychides, (siue ominis gratia volens audire nomē, siue casu, id deo agente) Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua eius oratione, siquam instituerat, Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratū. Hospes Samie, effice tu vt nauigemus, data nobis per te & istos qui tecum sunt fide, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum societatē. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est. nam quum Samii extēplo fidem interposito etiam iureiurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cæteris legatis, iussit eum cuius nomē pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eū illic diē cōmorati, postridie pulchrè litauere, haruspice Deiphono EVenii filio Apolloniata, ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri EVenio res huiusmodi cōtigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quæ interdiu secundum flumē pascuntur quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. noctu autem eas stabulantes in antro, [a] non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares suos splēdidissimi, singulis annis singuli, quòd ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quum aliquando delectus ad custodiēdas oues non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, nemini que aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium EVenium condemnauerunt vt, quia vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam excæcauerūt, mox eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia custodem sacrarum ouium EVenium iniquè luminibus orbassent. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius vltione cessaturos quàm ei satisfecissent de iis quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se EVenio tale donum quod habētem plerique hominum putarent beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedētem adeunt, eíque assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percōtantur quam mulctam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, nō infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contētum. Hoc quum respondisset EVenius, tum ii qui ei assidebant, excipientes, EVeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniatæ pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Euenius, vbi omnē rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At ciues ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenii filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negotium in Græcia fuisse exhibitum, quòd se filium EVenii, cuius non esset, nuncuparet. Cæterùm postquā litauere Græci, classem è Delo Samum versus soluerūt: & quum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam naualem sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse

[a] *Addit negationem quæ in vulg. edit. non habetur.*

sibi viderentur. In continentem autem ideo nauigabant vt essent sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisque nauibus, munimenta valli circundare, in illarum suúmque præsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potniensium templum Mycales; prætervecti ad Gæsonem & Scolopoentem, vbi Cereris Eleusiniæ cernitur templum, quod Philistus Pasiclis filius cōdidit, sectans Neleum Codri filiū qui ad coloniam Mileti locandā veniebat. Ibi subductas naues munimento circumdederunt: & è saxis stipitibúsque mitium arborum, quas ipsi exciderunt, & circum munitiones depactis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi & victoria potituri. in vtrunque enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in continentem postquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugissent, ægrè ferebāt, incerti quid agerent, retróne se reciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neutrum horum visum est esse faciendum, sed porrò eundum in continētem. præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, aliisque quibuscunque opus erat, ad Mycalē nauigant: & quum proximè castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri vident, sed naues intra murum subductas, & magnam vim peditatus pro littore dispositam. Ibi primùm Leutychides nauem littori applicans quammaximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiēs, Viri Iones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligēt Persæ. Vbi pugnam conseruerimus, debetis ante omnia reminisci libertatis. deinde tesseræ Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit discat. Huius autem facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: quòd videlicet hæc verba, si laterent barbaros, inductura ad obsequendum Iones essent: sin delata ad barbaros, redditura eis Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes quum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimūt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samii exceptos circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe barbarorum deuectos, redemerāt omnes, Athenásque cum viatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem venerant, quòd quingenta hominum capita hostium Xerxis liberassent. Præterea Milesiis, tanquam maximè locorum gnaris, Persæ imperant vt compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id, vt Milesii ab exercitu abessent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarum moliturі videbantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine sese constipauerāt. Græci, vbi instructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus aduolauit in vniuersum exercitum rumor, caduceúmque supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur, Græcos acie in Bœotia superasse Mardonii copias. Multis autem signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur. etsi tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalen accipienda erat, fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum vltrò periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtranque pugnam fuerint Cereris Eleusiniæ tēpla. nam apud ipsum Cereris fanum (vt à me superius demonstratum est) in agro Platæensi pugna commissa est, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re venerit ad istos fama victoriæ Pausaniæ atq; Græcorum. nam pugna ad Platæas diluculo diei gesta est, apud Mycalē vesperi. quarum vtranque eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu pòst ab his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris autem aduentum subibat istos timor non tam de seipsis quàm de Græcia, ne Mardonio subiiceretur: at vbi fama hæc ad eos aduolauit, impensius atque properantius ad congrediendum processerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendētibus, tanquam insulæ eis & Hellespontus proposita præmia essent. Atheniēses porro, & qui iuxta erant instructi, penè dimidium copiarum, iter tenebant per littus atque planitiem: Lacedæmonii autem, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonii circuibant, interim Athenienses in altero cornu præliabantur. Persæ, quoad sibi gerra mansere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus: postea verò quàm Atheniēsium & eorum qui cum Atheniensibus erant copiæ adnixæ sunt, vehementius se mutuò adhortantes, vt laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari

iam res,& deiectis gerris Græci confertim impressionē facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter irruperunt Athenienses & Corinthii & Sicyonii & Trœzenii.ita enim erant ii in acie collocati. Vbi verò & murus captus est, ibi barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ:hi autem soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assiduè in murum irruentibus. Quorum duo classiarii exercitus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerunt:totidem pugnantes occubuerūt, Mardontes,& pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc autem dimicantibus Persis superuenere Lacedæmonii ac socii, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere,& cum alii ex Sicyoniis, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samii qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, vbi viderunt statim ab initio [a] pugnam pertinaciorem, quoad poterant Græcis suppetias iere. Quos inchoasse cernentes alii Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt barbaros. Milesiis autem præceptum erat vt exitus viarum custodirent, Persarum salutis gratia, vt si qui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesiis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. huius quidem rei causa Milesii illic collocati fuerant, néve si pugnæ adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quàm iussi fuerant fecere: qui & per alias quæ ad hostem ferebant vias barbaros deduxere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerunt Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus EVthœni filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit vt bello inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cyrnum agri Carystii facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundum autem Athenienses egregii extitere Corinthii Trœzeniique ac Sicyonii. Græci verò perquam multis barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totúmque murum, egesta illinc in littus præda,& quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra atque naues cremauere, vela fecerunt.& quū Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, [b] cuius ipsi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præessent, sperandum esse vt Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum Græcarum quæ cum Medis sensissent, eiectis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. Atheniēses è contrario, [c] non esse principatum Ioniæ summouendum, nec Lacedæmoniis de ipsorum coloniis consultandum. & quum in hoc contenderent Athenienses, libenter eis cessere Peloponnenses: atque ita Samios & Chios & Lesbios ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt, data acceptáq; fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerunt, rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellespontum nauigabant. Ii verò barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darii filius, qui pugnæ malè gestæ adfuerat, conuiciari Artayntæ cum aliis multis probris, tum verò dicere, illum muliere fuisse ignauiorem, [d] qui ita illam præfecturam administrasset: dignúmque omni malo esse, qui de regia domo malè meritus esset. Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiorem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi auidus. quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnasseus, vt stabat à tergo, hominem medium accipit, sublatúmque humi allidit. intereáque satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis, cuius fratrem seruasset. quippe ab eo ob hāc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardísque peruenerunt, vbi rex erat ex eo tempore quo, prælio nauali malè gesto, Athenis illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat vxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quum potiri non posset, neque donis missitandis, neque vi, quam afferre nolebat fratris Masistis respectu: (quæ res & mulierem retinebat, probè gnaram non se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitus, huc euasit vt filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis: existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eò postquam peruenit, & vxorem Dario domum duxit, ita demum ab vxoris Masistis amore cessauit,

adamata

[a] Pugnam alteram in partem inclinare. *Alii, Pugnam ancipitem esse.*

[b] Cuius ipsi imp. obtinerēt. Ioniam autē barbaris relinquerent. neque enim vid. eis f.p. vt per o.t. Io. tutandis præessent: sin autem non tutarentur, Ionibus suā à Persis defectionem ingratam fore putabant.

[c] Nullo pacto sedibus suis summouendos esse Iones censebant.

[d] Qui ita munere imperatorio functus esset.

[a] adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quũ potiretur, processu temporis res patefacta est, hũc in modũ: Amestris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, & spectatu dignũ, viro donauit. Quo ille delectatus atq; amictus, ad Artayntam se confert: atq; vbi se oblectauit cũ ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequii. omnia enim quæ peteret, impetraturã. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortuniũ) Dabísne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petiturã ratus, cum iureiurãdo promisit. Qui postquã iurauit, mulier intrepidè amiculũ poposcit. Xerxes enimuero recusare, non ob aliud quàm quòd vereretur Amestrin, ne sic illa rem quę agebatur, iampridẽ suspicata, deprehẽderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militũ, quibus nemo præter illã esset imperaturus. Eximium autẽ donũ est apud Persas, exercitu donari. Verùm quũ non posset persuadere mulieri, amiculũ dedit. Quo dono illa supramodum læta, eo gestando gestiebat. Amestris vbi mulierem habere amiculũ sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odiũ, sed in illius matrẽ, penes quam culpã & quam huius rei authorẽ esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tẽpore quo vir suus Xerxes regalem instrueret cœnã, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creat[9] est instruebatur: (cœnæ nomẽ Persicè Tycta, Græcè τέλειον, *id est perfecta*: in qua rex solùm caput[aa] ornatur, Persásq; strenis donat) hoc die obseruato Amestris à Xerxe petiit vt se Masistæ vxore donaret. Xerxes id indignũ factu nefariúmque arbitrari, vxorẽ germani dono dari, eámque insontem negotii illius cuius causa vxor sua eam flagitaret. Tandẽ huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodũ annuit: tradénsque vxori, ac iubẽs facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darii filius es, idémque mihi frater, pręterea vir eximius: tamẽ cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locũ dabo tibi filiam meam cũ qua contubernium habeas. Istam autem quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His verbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, [b] quam tu mecũ orationem habes importunam: qui vxorem, [c] ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filię, (quarũ vnam tu filio tuo duxisti vxorẽ) iubes me relinquere, (quæ mihi est ex animi mei sententia) vt filiam tuã in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari coniugio filię tuæ, tamen neutrũ istorum faciam. [d] tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ: sine me meæ vxoris cõsuetudine frui. Hæc ille quum respondisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, [e] ita tecũ, Masista, agetur, vt neq; iam tibi filiam meam nuptũ dem, neque tu cõsuetudine tuæ diutius fruaris: vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extrà abiit, hactenus loquutus, Domine, nondũ me interemisti. Hoc interim tẽpore dum Xerxes cũ fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, vxorẽ Masistæ excarnificat, mamillas præcidit eásque canibus abiicit: præcidit nares, aures, labra, linguã: atq; ita excarnificatã remittit domum. Harũ rerũ quum nihil audisset Masistes, metuẽs tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domũ proripiebat. vbi verò mutilatã vxorem vidit, confestim inito cum liberis cõsilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdã, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionẽ inducturus, & plurimum mali regi facturus. Quod & cõtigisset (vt mihi videtur) [f] si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorũ, à prouincialibúsq; diligebatur. Sed hæc eum [g] perpetraturũ Xerxes audiens, missis aduersus hominẽ copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hęc hactenus. Græci à Mycale profecti Hellespontũ versus, primùm circa Lecton stationẽ habuerũt, à ventis intercepti. Inde soluẽtes, Abydum tenuerũt: & quum pontes quorũ præcipuè causa illuc ierãt, credẽtes se adhuc eos intẽtos esse inuẽturos, reperissent solutos, deliberabãt. Leutychidi & qui cũ eo erãt Lacedæmoniis, videbatur in Græciã redeundum: Atheniẽsibus autẽ & eorũ duci Xãthippo, illic manendũ, vt Chersonesum tentarẽt. Itaq; Peloponnẽses quidẽ abiere: Atheniẽses verò Abydo in Chersonesum traiiciẽtes, Sestũ obsidebant. Huc, postquam auditũ est Græcos in Hellesponto adesse, tãquam ad omniũ eius tractus vrbiũ validissimo muro præditam, conuenere cum alii ex aliis circà oppidis, tũ ex Cardia OEbazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ AEoles, iunctis Persis pariter & magna sociorũ frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidẽ Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui [h] Xerxem Athenas tendentem ex Eleũte

a Et permutatis *sui amoris* vicibus, adamauit, atq; adeo potitus est ea quæ Darii quidem vxor, Masistæ autem erat filia.

aa Diuersam à nostra, lectionem uidetur esse sequutus.

b Quæ est ista futilis qua vteris apud me, oratio? *Q.d. Quorsũ spectat?*

c Ex qua tres mihi lib.

d Tu verò ne mihi vim adferas, hanc à me rem contendens.

e Ita res tuæ comparatæ sunt. *Vel, Ita se res tuæ habent. Vel (retinẽdo idem loquendi genus) Ita tecum actum est.*

f *Id est, Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuisset, quàm rex de eo quod moliebatur, certior factus esset.*

g Molientem, *uel, agitantem.*

h Xerxem Ath. tendentem circumuenit.

ſubreptis ex Eleunte pecuniis Iphicli.

circumuenit,petitis Proteſilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim eſt in Eleunte Cherſoneſi Proteſilai ſepulchrum,& ei fanum circumiectū vbi inerat ingēs vis pecuniæ, necnon phialæ aureæ argenteæque,& æs & veſtis,aliáq; donaria quæ Artayctes rege donante compilauit,his verbis eum circūueniens, Here, eſt hoc in loco domus viri « Græci, qui cum militū copiis terram tuam adortus, meritas morte pœnas dedit:e- « ius mihi domum dato, vt diſcant alii non militare aduerſus regionē tuam. Hæc di- « cendo [a] facile erat perſuadere Xerxi vt largiretur ſibi domum eius viri de quo nihil ſuſpicabatur iſtum ea ſentire. Enimuero ſentiebat Artayctes Proteſilaum in prouinciam regis militaſſe,quòd videlicet Perſæ omnem Aſiam ſuam eſſe arbitrabantur, & eius ſemper qui potitur regno. Hic,poſtquā pecuniis ab rege donatus eſt, eas ab Eleunte ad Seſton exportauit,fanúmque ſeuit & coluit: & quoties Eleuntē pergebat,in adyto, *id eſt in templi loco inacceſſo*,cum mulieribus concūbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obſidionem,quam non expectauerat,ex improuiſo à Græcis inuaſus. Illi,poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem,quoniam murum expugnare non poſſent. itaque orare duces ſuos vt ſe illinc reducerent. Duces negare ſe prius id facturos quàm aut murū expugnaſſent, aut ipſos Reſpublica Athenienſium accerſiſſet. [b] adeo res illa eis cordi erat. At ii qui cum Artaycte intra muros erant,in omnem adducti calamitatem, adeo vt funibus lectorum elixis veſcerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita ſub noctem capeſſerūt fugam,cum alii Perſæ,tum Artayctes & OEbazus,delapſi à poſteriori murorum parte, quæ præcipuè deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Cherſonitani è turribus rem indicauere Athenienſibus,portáſque patefecere. Athenienſium pleriſque fugientes Perſas perſequentibus,alii vrbem tenuere. OEbazum in Thraciam fuga elapſum,Thraces Apſinthii exceptū, Pleſtoro indigenæ deo,ritu ſuo immolauerunt,cæterùm eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum ſuis inita poſterius fuga,quum pauci eſſent,ſuper AEgos fluenta circumuenti,quū perdiu ſeſe defenſaſſent,partim occubuerunt, partim viui ſunt capti. Quos Græci alligatos Seſtum duxerunt,intérque eos Artayctem cum filio ſuo. Fertur à Cherſonitanis,vni eorum qui iſtos ſeruabant,dum [c] carnem ſalſam torret,tale oſtentum extitiſſe: Offa illa ſalſuræ prius impoſita reſiliit palpitauítque, quemadmodū piſces recēns capti. Qua de re quum circumfuſi admirarentur, Artayctes oſtētum vt vidit, accito viro qui ſalſuram coquebat, Hoſpes,inquit, Athenienſis, non eſt quòd iſtud « metuas oſtentū:quod non tua cauſa extitit,ſed mea: Proteſilao qui eſt apud Eleun- « tem ſignum dante,qui mortuus ac ſale conditus,habet à diis poteſtatē, [d] eum à quo « iniuriam excepit,vexandi. Nunc igitur ei [e] donaria reſtituere in animo habeo: pro « pecuniis quidem quas è templo ſuſtuli huius dei, centum talenta pēdam: pro mea « verò ipſius ſalute ac filii, [f] ducenta. Hæc pollicens,Xanthippum Athenienſium du- « cem non perſuaſit,tum ſua ſponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quò Proteſilaum vlciſcerentur,vt hominem interimeret. Itaque adductum hunc in littus in quo Xerxes traiectum iunxerat,(vt alii aiunt, in tumulū vrbi Madyto imminentem) depactis humi aſſeribus ſuſpenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienſes in Græciam remeauerūt, portantes tum alias pecunias,tum verò arma pontium, tanquam apud templa repoſituri. Nec aliud præterea quippiam geſtum eſt per eum annum. Huius autem Artayctæ, qui ſuſpenſus eſt,auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Perſas, quam excipientes Perſæ,ad Cyrum detulerunt in hæc verba, Quandoquidem Per « ſis Iupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Aſtyage deiecto, agedum demi- « grantes ex hac regione, quam exiguam habemus & aſperam, obtineamus meliorē « aliam. Multæ ſunt nobis confines vrbes,multæ longinquæ: quarum vnam incolē- « tes,efficiemur admirabiliores apud pleroſque. Decet autē hoc eos viros facere [g] qui « poſſunt. nam quando facultas nobis præſtabitur melior quàm dum multorū ho- « minum imperium habemus, & vniuerſæ Aſiæ? Hac oratione audita, Cyrus haud- « quaquam admiratus, iuſſit eos illud facere: ſed ita vt iubendo admoneret, ſe poſthac præpararent non ad imperandum aliis amplius,ſed aliis parendum. natura enim comparatum eſſe vt è mollibus regionibus molles viri exiſtant, néve ex eadē terra admirandæ fruges & egregii bello viri gignantur. Hac Cyri ſententia Perſæ ſuperati,à ſua deſtiterunt:præoptarúntq; exile ſolum incolentes,imperare aliis,quàm campeſtre colentes,aliis ſeruire.

a Facilē domum illius viri à Xerxe impetraturus erat, de iis quæ ille cogitabat nihil ſuſpicato.

b Ita tandē illi præſentem rerum ſtatū boni conſulere cœperunt.

c Piſces ſalitos torret,*vt alii interpret.*

d De eo à quo iniuriam acceperit, pœnas ſumendi.

e Hæc redemptionis præmia ei tribuere volo.

f Ducenta Athenienſibus,ſi ſeruatus fuero.

g Imperium obtinēt. *Vel,Imperio pollēt.*

EIVSDEM HERO-doti Halicarnaſſei de genere vitáque Homeri libellus,

Ex Conradi Hereſbachii interpretatione, ab Henrico Stephano multis locis recognita.

At verſus qui paßim inſerti occurrunt, Conradus non verterat: ideóque eos partim ex eiuſdem Henrici Stephani, partim ex aliorum interpretatione habes.

HERODOTVS Halicarnaſſeus [a] de genere, vita atque adeo ætate Homeri ſtudens quamveriſſima referre, hæc tradidit. Quum vetuſta illa AEolum ciuitas Cuma primùm cōderetur, eodem cum aliæ permultæ omníſque generis gentes conuenæ confluxerunt, tum è Magneſia illuc plerique commigrarunt: inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, [b] homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauítque è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidé. At ipſe Melanopus vnà cum vxore vita functus eſt, commiſſa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiariſſimè vti conſueuerat. Porro tempore interiecto accidit fortè vt puella iſta è furtiuo concubitu prægnans deprehenderetur: [c] id quod pauliſper ſuppreſſum quum Cleanax reſciuiſſet, vehementer rei indignitate commotus, Critheidé ſeorſum ad ſe accerſitam acerbè obiurgauit, commemorans quæ futura eſſet apud populares infamia. Poſtremò huiuſmodi quippiam *quo illam excuteret*, comminiſcitur: Cumani iam tū in Hermei ſinus receſſu ædificabant. Ciuitati autem quæ condebatur, nomen impoſuit Smyrnam Theſeus, ab vxoris nomine, cuius memoriam relinquere volebat. Hic Theſeus è primariis Theſſalorum fuit, qui Cumam condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè inſtructus. Clàm exportatā huc Critheidé Cleanax Iſmeniæ Bœotio cōmiſit, ex iis qui coloniam illuc duxerant, in primis ſibi amico. Progreſſu deinde temporis, Critheis cum aliis mulierculis ad feſtum quoddam egreſſa, iuxta fluuium Meletem, quum partui iam vicina eſſet, Homerum peperit, non cæcum, ſed videntem: nominauítque eum Meleſigenem, à fluuio videlicet prope quem editus eſſet. Quum autem apud Iſmenian Critheis antea diuerſata eſſet, ab eo digreſſa, manuaria induſtria ſe filiúmque alebat, aliunde alia ſumens opera: vnde filium quoque quantum potuit, honeſtis diſciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas muſicénque tradebat: hic [d] quum citra vxorem viueret, Critheidem conduxit quæ lanam illi exerceret quam à diſcipulis in mercedem acceperat. [e] Illa verò induſtria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impenſè placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium ſolicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quòd Meleſigenem in filium adoptaturus, libera-

a De Homeri natalibus, ætate & vita, hæc memoriæ prodidit: quæ exactiſſimè ad veritatem perſequi eſt conatus.

b Non cum multis ſarcinis *illuc ſe conferés*, ſed tenues fortunas habens.

c Quod initio quidem celatum fuit: ſed quum Cleanax reſc.

d Quum vitam ſolitariam degeret.

e Illa igitur opus apud eū faciebat, modeſtè & caſtè ſe gerēs. quo nomine Phemio tantopere placebat vt eam ad nubēdum ſibi ſollicitaret, cum alia quibus ſe id illi perſuaſurum ſperabat, tum ſe filiū eius adopturum, eúmque ita educaturum & inſtitu

literque simul aliturus instituturúsque esset. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenii & indolis spem de se polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutionéque, continuò omnes sui ordinis adolescentes facilè præuertit: atque non ita multo pòst eruditionis auctibus crescens, nihilo ipso Phemio [a] in disciplinis factus inferior. Et quum Phemius vita functus vniuersa ei legasset, paulo pòst Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque ludo præfectus, suíque iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modò, verùm apud peregrinos etiam, qui frequentes illuc, mercatus gratia, conueniebant. Erat enim Smyrna emporium celebre, vnde frumenta è vicinis agris abundè conuecta exportabantur. Peregrini igitur quum ab opere cessarent, Melesigeni libenter vacabant. Commodùm inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis solués, nauem meritoriam comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. [b] Ad hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionésque spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimùm eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocunque locorum appellebat, studiosè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: [c] adeo vt appareat commentarios eũ profectionis suæ descripsisse, eorúmque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciáque delati in Ithacam deueherentur, contigit Melesigenem oculis iam antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicum: multis precibus adigens eundem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quíque ob egregiam æquitatem hospitalitatémque inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atque hîc accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percõtãdo cognosceret. Narrántque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atqui ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factũ fuisse. id quod ipsi quoque Colophonii mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, [d] cum quo iam inde diu vltrò citróque nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbum recideret. quem quũ effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iam cæcus Smyrnam remeans, ad poemata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, quum Smyrnæ victu necessariísque destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodúmque Hermi prata transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum coloniam. qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hîc memoratur primùm Melesigenes apud coriarii officinam consistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

> Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο
> Οἳ πόλιν αἰπεινὴν κύμην ἐριώπιδα κούρην
> Ναίετε, σαρδήνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο,
> Αμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
> Ερμοῦ δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς. *id est,*
> *Hospitium præbete viro profugóque vagóque,*
> *Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem,*
> *Radicem incolitis Sardenes, alticomantis,*
> *Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,*
> *Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.*

Sardena autem, cuius hîc commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouúmque murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuò auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est quum videret oculis tam miserè mulctatum: iussitque præsentibus secum frui. Melesigenes

turum vt in virum egregiũ euaderet, pollicens. Siquidem hũc cern.

a In docendo *pueros* erat inferior.

b Addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbis visere. Atque his potissimùm adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iamtũ cogitabat. Proinde r.

c Verisimile est autem eum illarum omnium rerum commentarios confecisse. Porro q.

d Eúmque diu variæ nauigationis socium habuit.

ingressus sutrinam, præsentibus etiam aliis, poesin suam ostēdit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atque hymnos in deos à se scriptos. [a] Et quum inter fabulandū crebras sententias in medium, multámque eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atque iam tum apud Nouum murum agēs, è poesi victus subsidia habebat. Ostenditúrque ad nostra vsque tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoratúrque populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quū vix alimenta haberet, statuit in animo Cumam ad feliciorem successum reuerti. Iturúsque hæc pronuntiauit carmina,

> Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν·
> Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων καὶ μῆτις ἀρίστη. *id est,*
> *Vos me hominum rapidè plantæ portetis in vrbem,*
> *Quorum animus promptus, pollent qui mente sagaci.*

Proficiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Larissam iter fecit, vtpote compendiosissimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phrygū regi Gordii filio, id quod etiānunc in Gordii cippo inscriptū visitur,

> Χαλκῆ παρθένος εἰμὶ, μίδου δ᾽ ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
> Ἔστ᾽ ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
> Ἠέλιός τ᾽ ἀνιὼν λάμπῃ λαμπρά τε σελήνη,
> Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
> Αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
> Ἀγγελέω παριοῦσι μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται. *id est,*
> *AEnea sum virgo, Midæ quæ incumbo sepulchro:*
> *Dum fluit vnda leuis, sublimis nascitur arbor,*
> *Dum sol exoriens & splendida luna relucet,*
> *Dum fluuii labuntur, inundant littora fluctus,*
> *Hic constanter ago, lacrymásque in marmore tincto*
> *Fixa, Midam moneo tumulatum hic chare viator.*

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostentabat, colloquiíque suauitate auscultantes in sui admirationem facilè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poesin suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò huiusmodi conditionem proponere, si publicè eum alere vellent, se ciuitatem Cumanorum celeberrimam redditurum. Qui præsentes hæc audiebant, institutum probabant: addentes se quoque adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, vt votis suis fieret satis. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatóque eo cuius id muneris erat, vt in senatum duceretur, ille nihil recusans, vbi opportunum videbatur, hominem deduxit. Hîc consistens Melesigenes, eadem verba habuit in senatu quæ paulo antè in illis conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Dum autem senatores agitarent quidnam par esset homini respondere, visúmque esset cum ei qui deduxerat, tum aliis omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendam: vnus tantùm è senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, intérque alia multa, hæc quoque commemorasse: quòd si semel ὁμήρους, *hoc est cæcos* alendos susciperent, futurum esset vt continuò turbam & multam & inutilem haberent. Atque hîc primùm Homeri nomen Melesigeni inditum est, à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iámque inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, pérque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc quum illi nuntiaretur, vehementer commotus, his versibus calamitatem suam deplorabat,

> Οἵην μ᾽ αἴσῃ δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
> Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γούνασι μητρὸς ἀτάλλων,
> Ἥν ποτ᾽ ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο
> Λαοὶ Φρίκωνος, μάργων ἐπιβήτορες ἵππων.

[a] Et quum sententiam suam proferret de iis quæ in mediū proponebantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab auditibus iudicabatur.

Ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κρίνοντες ἄρηα,
Αἰολίδα σμύρνην ἀλιγείτονα ποντιάνακτον.
Ἥν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο μέλητος.
Ἔνθεν ἀπορνύμεναι κοῦραι διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἠθελέτην κλῆσαι δῖαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπανήνασθην ἱερὴν ὄπα, φήμην ἀοιδῆς.
Ἀφραδίην τῶν μέν τε παθών τις φράσεται αὖθις,
Ὃς σφιν ὀνείδειον ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τὴν μοι θεὸς ὤπασε γεινομένῳ περ,
Τλήσομαι, ἀκράαντον φέρων τετληότι θυμῷ.
Οὐδέ τι μοι φίλα γυῖα μένειν ἱεραῖς ἐν ἀγυιαῖς
Κύμης ὁρμαίνουσι· μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον περ ἐόντα. *id est,*

Hei mihi quam fatum dat Iuppiter almus iniquum.
Infanti mihi lac venerandæ ex vbere matris
Præbuit, AEolicæ Smyrnæ, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, præterlabente Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quam nomine dicunt
Cumam, quósque viros intra sua mœnia claudit.
Illi audire sacræ spreuerunt carmina vocis.
Sed quicunque mibi cladem exitiúmque parauit,
Non impunè feret læua quod mente volutat:
At mibi quam dederint nascenti numina sortem,
AEgro animo quanuis, certum est perferre patíque.
Sed iam per sacræ vestigia ponere Cumæ
Compita non suadet mibi mens, potiúsque remota
Inque peregrina sedem mibi quærere terra.

Cuma deinde abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis nequis vnquã insignis poeta in illa regione existeret qui Cumanos celebraret. Apud Phoceam autem eodem modo sibi victum parauit, in conuenticulis videlicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore apud illam Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatę. Hic animaduersa Homeri poesi, huiusmodi verbis Homerum compellauit, paratum se inquiens & ministrare ei, & victum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus, iam ministerii alicuius atq; adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratúsque apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est,

Ἴλιον ἀείδω, καὶ Δαρδανίην εὔπωλον,
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ θεράποντες ἄρηος. *id est,*

Troiam & Dardaniam canto, quæ mater equorum,
Quæ Danais Mauorte satis mala plurima vexit.

Phocaidem quoque quam vocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam verò Thestorides, vbi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero communicata descripsisset, constituit è Phocea discedere, Homeríq; poesin pro sua venditare. Vnde factum vt quum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi sit vsus disticho,

Θεστορίδη, θνητοῖσιν ἀνωΐστων πολέων περ,
Οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόου ἀνθρώποισι.

Id est,

a Thestoride, ex multis, mortalibus abdita quæ sunt,
Mens habet in primis cæcos humana recessus.

a Legendo Θεστορίδη [illegible] &c.

Thestorides igitur relicta Phocea in Chium concessit: vbi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul laudem sibi parauit & fructum haudquaquam vulgarem. Porro Homerus suo eodémque more viuere pergebat apud Phocenses, nimirum è poesi victum habens. Tempore deinde non ita multo pòst, viri aliquot è Chio eruditi, audientes eadem carmina quæ iam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipsa à quodam ludimagistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuò Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et quum portum adiisset, neque offendisset nauem qua traiiceret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, bellè conuenire videbatur si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem se nauigationis reciperent, multis blandísque vsus verbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetrato Homerus considens in naui, his versibus nautis bene precatur,

Κλῦθι Ποσείδαον μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ξανθοῦ Ἑλικῶνος.
Δὸς δ' οὖρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύταις, οἳ νηὸς πομποὶ ἠδ' ἀρχοὶ ἔασι.
Δὸς δ' ἐς ὑπώρειαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδοίων μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε τισαίμην ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὠδύσατο Ζῆνα ξένιον ξενίην τε τράπεζαν. *id est,*

Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperióque regis, spatiosáque culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, ventósque secundos,
Qui mihi sunt comites placidi, nauisque magistri:
At mihi da misero sacram contingere terram,
Aerius qua parte Mimas ad sidera surgit.
Inde hominis iusti me fac succedere tectis,
Vlcíscique virum qui me improbitate fefellit,
Læsit & hospitii sacra iura Iouémque benignum.

Vbi verò secundo vento Erythræam appulissent, Homerus in naui diuersatus est. postero autem die nautas rogauit vt aliquem præberent qui ad vrbem eum perduceret. Illi obsequuti, ducem itineris vnum è suis permiserunt. Quúmque iam pergendo ad Erythræam appropinquasset, deprehendissétque vrbem asperam atque mōtosam, in hæc prorupit carmina,

Πότνια γῆ, πολύδωρε, δότειρα μελίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὔοχθος ἐτύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖ' οἷς ἐχολώθης. *id est,*

O sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aspera contrà aliis, in quos conuerteris iram.

Ingressus deinde Erythræorum vrbem, percontatur de naui. Et quum fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eū in Phocea vidisset, ab hoc contendit vt secum dispiceret sicubi nauis appareret qua in Chium transmitteret. Atque quū in portu naualibúsque nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerum ad eum locū ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatus est vt Homerū trāsportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina,

Ναῦται ποντοπόροι στυγερῇ ἐναλίγκιοι ἄτῃ,
Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μετόπις ξενίου Διὸς, ὅς κ' ἀλίτηται. *id est,*

Infidi nautæ, gens diris tristior ipsis,
Sæua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pœnæque paratæ,
His quibus hospitii non est pia tessera curæ.

At verò in altum iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, eodem vnde soluerãt recurrerent, vbi etiamdum Homerum in littoris crepidine considentem offenderunt. qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur,

Ὑμᾶς, ὦ ξένοι, ἔλαβεν ὁ ἄνεμος ἀντίος ἐμπόμενος· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθε, καὶ ὁ πλοῦς ὑμῖν ἔσται.

Id est, Vos, o peregrini, ventus aduersus excepit: sed me nunc quoque admittite, & secunda vobis nauigatio erit.

Piscatores autem, pœnitentia ducti quòd prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscendere, si velit, nauem. Recepto Homero rursus vela faciunt: quúmque exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua quisque opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquũt. Vbi diluxit, itineri se accingens oberránsq;, ad eũ locũ peruenit qui appellatur Pinus: illícq; quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quẽ aliqui στρόβιλον, alii κῶνον appellãt, Homerus aũt hos cecinit versus,

Ἄλλη τίς σου πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἵησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου ἠνεμοέσσης,
Ἔνθα σίδηρος ἄρηος ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται εὖτ' ἄν μιν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι. *id est,*

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet vmbrosis felix in collibus Ida,
Hinc ferrum veniet Martis validæque secures,
His vbi consistet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, vnde ferrum effoditur. Cæterùm illinc abiens Homerus, vocem caprarum quæ ibidem fortè pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quum ferocius eum adorirentur, vociferabatur. Quod audiens Glaucus (id enim erat caprario nomen) accurrit festinanter, compellatósque canes, ab Homero excussit. Atque vbi diu multúmque admiratus fuisset, quòd nimirum cæcus existens eò locorum peruenisset, tandem accedens rogabat quisnam esset & cuius rei indigens, quibúsque modis ad inhabitata illa vastáque loca diuertisset. Homerus, omnem suam calamitatem cõmemorãs, ad commiserationem Glaucum pertraxit: [a] siquidem homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensóq; igne cœnam instruxit; qua apposita iussit cœnare secum hospitem. At verò quum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitantem adlatrare, Homerus Glaucum his versibus alloquitur,

[a] Nec enim inhumanus (vt coniicere licet) erat Glaucus. *Vel, Non inhumanum enim fuisse Glaucũ uerisimile est.*

Γλαῦκε πέπων ἐπιών τι ἔπος τι ἐνὶ φρεσὶ θήσω,
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοῦναι· ὡς γὰρ ἄμεινον. ὁ γὰρ καὶ πρῶτον ἀκούει
Ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἕρκεα θηρὸς ἰόντος. *id est,*

Glauce precor, paucis me audi, paréque monenti.
Præ foribus stabuli canibus sua fercula primùm
Fac tradas: nam sic melius: custodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.

Hæc

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Cœnati autẽ, vltro citróque habitis sermonibus, mutuis quoq; colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores suos, ciuitatésque quas adiisset, commemoraret, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat: erátque iam tum cubandi tempus, & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicãdi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quamfestinantissimè iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen) herúmque suum adiens, narrauit de Homero quemadmodũ res se habebat: quòd nimirum pro miraculo aduentum hominis duceret: demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœpit cum Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectum errones mutilósque reciperet aléretque: tamen præcepit vt hospitem ad se perduceret. Glaucus verò ad Homerum reuersus narrauit, iussitque sequi se in vrbem. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hîc Chius *Glauci herus* vbi in colloquium cum Homero venisset, reperissétque hominem esse [a] cordatum, multáque rerum peritia instructum, cœpit suadere ei vt apud se commoraretur, liberorúmque quos habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicráque eius extant, apud Chium illũ condidit in Bolisso. hincque cœpit per vrbẽ inclarescere. Iam verò Thestorides, vtprimùm intellexit Homerum adesse, nauigãs è Chio fugam capessebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, vrbem adiit, ludúmque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna [b] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores conciliauit. [c] Hinc igitur victum parans tolerabilem, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarũ vna decessit innupta, alterã viro Chio elocauit. Enimuerò hîc poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merentibus. Et primùm quidem Mentori Ithacensi, in Odyssea, vt qui laborantem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficii gratia eius nomen poesi suæ inserens, Vlyssis fingit socium: cuius fidei Vlysses, Troiam nauigans, domum familiámque concrediderit, tanquam Ithacensium præstantissimo atque æquissimo. Aliis etiam plerisque locis eundem laudibus vehit. siquidem Mineruam, quoties cum aliquo humana specie congredi fingit, Mentori identidem tradit assimilatam deam. Ad hæc Phemio præceptori gratiam eruditionis simul & nutricationis in Odyssea retulit, in hæc verba,

> Κῆρυξ δ᾽ ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέ᾽ ἔθηκε
> Φημίῳ, ὅς τις πολλὸν ἐκαίνυτο πάντας ἀείδων. *Id est,*
> *Phemius at cunctis præstantior arte canendi*
> *Insignem citharam, dederat quam præco, tenebat.*

Et rursum,

> Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν. *Id est,*
> *Fundere & hanc pulsans modulamina dulcia cœpit.*

Meminit & nauicularii in cuius comitatu nauigans, vrbes locáque plurima perlustrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius commeminit his versibus,

> Μέντης ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχομαι εἶναι
> Υἱός, ἀτὰρ ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω. *Id est,*
> *Anchialo Mentes forti genitore creatus,*
> *Imperito Taphiis, quibus est ars nautica cordi.*

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi infersit his versibus,

> Αἴας δ᾽ ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠΰτε πύργον,
> Χάλκεον, ἑπταβόειον· ὅ οἱ Τύχιος κάμε τεύχων,
> Σκυτοτόμων ὄχ᾽ ἄριστος ὕλῃ ἔνι οἰκία ναίων. *Id est,*
> *Comminus accessit clypeo septemplice tutus*
> *Aiax: huic clypeum turris fabricarat adinstar*
> *Vrbe in Hyle Tychius: non sutor doctior alter.*

[a] Naturali ingenii dexteritate præditũ.

[b] Dexteritatè.

[c] Hinc igitur quum satis supérque facultatum comparasset: *Vel, Quũ abundè magnas facultates acquisisset.*

A poesi verò hac inclarescens Homerus non per Ioniam solùm celebrabatur, sed in ipsam vsque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et quum iam eruditionis existimatione augescentẽ multi viserent, inciderunt fortè qui suaderent vt in Græciam se transferret. Quod consilium admittens, impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodúmque intelligens Argos multis egregiisque elogiis celebratum, Athenas non item, poesi suæ inserit, in maiori quidem Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnificè laudibus vehit, in nauium catalogo,

> Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' Ἀθήνη
> Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα. Id est,
> *Ortum ab Erechtheo populum: nutriuerat illum*
> *Pallas Erechtheum, tellus quem vasta crearat.*

Menestheũ etiam, ducem Atheniẽsium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, ídque his carminibus,

> Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς·
> Τῷ δ' οὔπω τις ὅμοιος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ
> Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας. Id est,
> *Hos tunc ducebat patria virtute Menestheus,*
> *Maximus: huic nemo poterat certare regendis,*
> *Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis*
> *Agmina militibus.*

Aiacem verò Telamonium ipsósque Salaminios Atheniensibus in nauiũ nomenclatura annumerauit, sic scribens,

> Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
> Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες. Id est,
> *Bis sex è Salamine rates Telamonius Aiax*
> *Egit, & adduxit statuens in littore iuxta*
> *Cecropias naues.*

Postremò in Odyssea Mineruam, postquam cum Vlysse in colloquium venerit, ad Atheniensium vrbem, quam pręcipuè colebat, concessisse fingit.

> Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας·
> Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον. Id est,
> *Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,*
> *Tectáque Erechthei subiit.*

a Hæc vbi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam traiiciẽdi, commodùm profectionem capessens, Samum appulit: cõtigítque fortè vt eodem tempore Samii Apaturia festum agerent. Hîc Samius quidam agnito Homero, (vtpote quem iam antè in Chio vidisset) contribules suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi, audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eum. Conueniens igitur Homerum Samius, Quandoquidem, inquit, hospes, Apaturiorum festum agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem festum concelebrandum. Homerus adfuturum se affirmans, comitatur inuitantem. Porro quum iam illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in triuio Curotropho sacra faciebant. Sacrifica occursantis aspectu indignata, exclamat, Vir, inquiens, facessas à sacris. Homerus dictum illud in animo voluẽs, rogabat quísnam esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierem esse quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina protulit,

> a Quum igitur hæc poesi suæ inseruisset, & res ad suam in Græciam profectionem necessarias comparasset Samum app.

> Κλῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα
> Τήνδε νέων μὲν ἀνήνασθαι φιλότητα καὶ εὐνήν,
> Ἡ δ' ἐπιτερπέσθω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,
> Ὧν ὥρη μὲν ἀπαμβλύνεται, θυμὸς δὲ μενοινᾷ. Id est,
> *Diue preces audito meas, muliérque fac ista,*
> *Auersata torum iuuenili ætate vigentum,*
> *Canorum veterúmque senum capiatur amore,*
> *Est ætas effœta quibus, sed prompta voluntas.*

Vbi verò ad contribulum collegium accessisset Homerus, iámque in limine ædiũ consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant iam tum ardente igne poetam cecinisse, alii postea accensum quàm carmina ista cecinisset;

Ἀνδρὸς μὲν στέφανος, παῖδες· πύργοι δὲ, πόληος·
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δὲ, θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὔξει οἶκον· ἀτὰρ γεραροὶ βασιλῆες
Ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι·
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Vt patris, nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, sic æquora naues;
Sic & opes ornant ædes: præsentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

[a] Ingressus autem reclinatúsque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationéque ab accũbẽtibus est habitus, ibidémque ea nocte cubile sibi parauit. [b] Crastino die cõspicantes eũ figuli quidã qui in figlina laterũculos tegulásque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, [c] compellatum iusserunt canere, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia ea cunque essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ vocantur Caminus, *id est fornax.*

a Quum autem ingressus esset, & accubuisset.
b Postridie autẽ abeuntem eum conspicati fig.
c Aduocarũt & iuss.

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ὦ κεραμῆες,
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνου·
Εὖ δὲ μελανθεῖεν κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυχθῆναί τε καλῶς, καὶ τιμῆς ὦνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδῆναι, ἡμῖν δὲ δὴ ὥς σφι νοῆσαι.
Ἢν δ' ἐπ' ἀναιδείην τρεφθέντες ψεύδη ἄρησθε,
Συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνῳ δηλητῆρας,
Σύντριβ' ὁμῶς σμάραγόν τε καὶ ἄσβετον, ἠδὲ σαβάκτην,
Ὠμόδαμον θ' ὃς τῇδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ πορίζει.
Πέρθε πυραίθουσαν καὶ δώματα· σὺν δὲ κάμινος
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσάντων.
Ὡς γνάθος ἱππείη βρύχει, βρύχοι δὲ κάμινος,
Πάντ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμήϊα λεπτὰ ποιοῦσα.
Δεῦρο καὶ ἠελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἄγρια φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτούς τε καὶ ἔργα.
Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους·
Οἵ θ' ἡρακλείους χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο,
Τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, πίπτοι δὲ κάμινος.
Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρῴατο ἔργα πονηρά·
Γηθήσω δ' ὁρόων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.
Ὃς δέ χ' ὑπερκύψῃ, περὶ τούτου πᾶν τὸ πρόσωπον
Φλεχθείη, ὡς πάντες ἐπίσταιντ' αἴσιμα ῥέζειν. Id est,

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc ades o Pallas, dextráque foueto caminum,
Pulchrè vt durescant calices, & mollia cuncta,
Siccentúrque probè, & figulis lucra magna reportent,
Vendita pérque forum multa, & per compita, multa,
Sic illis quæstus crescat, prudentia nobis.

At si deposito iuuat irridere pudore,
Huc precor ut pestes veniant quæcunque per orbem
Grassantur, fundant & in hunc mala cuncta caminum.
Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atque Sabactes:
Contere tu Pallas flammámque & vasa camini,
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æstu.
Insuper Omodamus feruátque & damna det arti.
Omnia misceto, fornacem, vasa, domúmque,
Vt fragor immensus fiat, figulíque tremiscant:
Non secus ac malæ crepitu clauduntur equinæ,
Sic subita fornax crepitétque cadátque ruina,
Inque lutum redeant calices & vasa minuta.
Huc quoque Solis ades nata, incantare perita,
Inque ipsos & opus tua noxia sparge venena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quíque manu Herculea cecidere supérque fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsúmque caminum
In nihilum penitus redigant. figuli ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Denique qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitúsque perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atque inde cauebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes ostiatim adiens aliquid accipiebat, canens hæc carmina quæ Eresione *hoc est ramalia* vocantur: ducente eum comitantéque aliquot puerorum indigenarum choro,

Δῶμα προσετραπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
Ὃς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσεισι
Πολλὸς, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ εὐφροσύνη τεθαλυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη,
Κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρπεο μάζα.
Τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βήσεται ὔμμιν·
Ἡμίονοι δ' ἄξουσι κραταίποδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ὑφαίνοι ἱστὸν ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαυῖα.
Νεῦμαί σοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδών.
Ἕστηκ' ἐν προθύροισι. καὶ εἰ μέν τοι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑστήξομεν. οὐ γὰρ συνοικήσοντε ἐνθάδ' ἤλθομεν. *Id est,*

Venimus ad magnas ædes ciuémque potentem,
Cuius diuitiis resonat domus atque redundat.
Vos aditum præbete fores: feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitésque sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
Síntque laboratæ Cereris repleta canistra.
Excelso curru nurus hic portetur, & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telásque laboret.

Aſt ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis,
Non ſecus atque redit ſub tectum garrula Progne.
Aſſumus in porta: ſeu munera ferre placebit,
Seu nihil, eſt tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adeſſe paramus.

Atque hæc carmina poſtea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis feſtum collecti conueniebant. Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficiſci: ſoluénſque vnà cum popularibus quibuſdam, ad Ion appulit: vbi ſtationem non ad vrbem ſed in littore habebant. Hîc contigit Homerum grauiter ægrotare: egreſſus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quúmque diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, ſubinde plerique [a] ex vrbe Homero vacabant, eúmque audientes, reuerenter obſeruabant. Iam verò nautis cæteriſque aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum cõſidentibus, fortè pueri piſcatores eò appulerunt: qui è nauicula egreſſi, hæc illis verba fecerunt, »Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. »Ibi è præſentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, »quæcuncunque cepimus, reliquimus: quæ verò non cepimus, nobiſcum portamus. Et quũ nemo id ęnigmatis interpretari poſſet, piſcatores explicabant: ſignificantes nimirũ ſe, quum piſcium nihil capere poſſent, deſidentes in ſicco pediculos venatos: & horum quotquot cepiſſent, abieciſſe: quos autem non inueniſſent, domum retuliſſe. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

[a] Ex vrbe deſcendentes, operam Homero dabant, eúmque audiẽtes admiratione proſequebantur.

Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄσπετα μῆλα νεμόντων. *Id eſt,*

Hi vos, o pueri, tales genuere parentes,
Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum diem clauſit Homerus in Io, non (vt arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, ſed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus ſuis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerãt, in littore ibidem honorificè ſepultus eſt. Cuius ſepulchro multo pòſt tempore Ienſes, vbi poeſis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiuſmodi inciderunt carmen elegiacum,

Ενθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει,
Ανδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον. *Id eſt,*

Condit humus caput hæc ſacrum, qui verſibus arma
Fortia diuinis heroum ornauit, Homerum.

Porro quòd AEolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Dorienſis, partim è iam dictis perſpicuum eſſe poterit, partim etiam his cõiecturis deprehenditur. Siquidem poetam tantum, qui hominum peculiares mores in ſuam poeſin transferre ſtuduerit, par eſt aut laudatiſſimos excogitaſſe, aut patrios commemoraſſe. Iam verò carmina eius expendentes, indidem pronuntiabitis. nam quum ſacrificii ritum huiuſmodi quendam referat, aut ipſe eundem tanquam probatiſſimum excogitauit, aut quòd cum patriis inſtitutis conueniret. Sic enim inquit,

Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν. *Id eſt,*

Protractas iugulant pecudes, & tergora coſtis
Diripiunt, femorúmque toros & crura recidunt,
In partéſque ſecant geminas: tum pingnia nidor
Viſcera nube tegit denſa.

In his verſibus de iliis nulla mentio, quibus in ſacrificiis tamen vtebantur cæteri, præter vnam AEolicam gentem, quæ ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque verſibus quòd AEolius exiſtens, ſuæ gentis ritibus vſus ſit,

Καῖε δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον

Λεῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν. Id est,

- - tum ſegmina carnium
Ipſe focis multo crepitantibus admouet igni
Cruda ſenex, & vina ſuper nigrantia fundit:
Quem verubus quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circunſtant.

AEoles enim ſoli inteſtina quinque verubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. etenim πέμπε dicunt AEoles pro πέντε, *id eſt quinque.* Atque hæc ſanè de genere, vita interitúque Homeri à nobis relata ſint. Cæterùm ætatem Homeri, ſiquis diligenter rectéque ratiocinetur, ex hiſce facilè deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum poſt atque triginta Leſbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorſus haberet ciuitatem. Poſt Leſbum habitatam annis viginti Cuma AEolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tẽpore natus fuit Homerus. Ab Homero autẽ nato anni ſunt ſexcenti vigintiduo ad Xerxis vſque in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Helleſpõto cum exercitu ex Aſia in Europam penetrauit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Centum autem & ſexaginta octo poſt Troianum bellum annis extitit Homerus.

EIVSDEM HERODOTI VITA EX SVIDA.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnaſſeus, illuſtri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum ſe contulit, propter Lygdamidem, tertium ab Artemiſia tyrannum Halicarnaſſi. Piſindelis enim, Artemiſiæ, Piſindelidis filius Lygdamis fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & hiſtoriam libris IX. ſcripſit, auſpicatus à Cyro Perſa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnaſſum reuerſus, quum tyranno expulſo, tandem inuiſum ciuibus ſe eſſe cerneret, Thurium, quò tum Athenienſes coloniam deducebant, vltrò abiit: ibíque defunctus & in foro ſepultus eſt. Alii Pellæ mortuũ tradunt. Libri eius Muſæ inſcribuntur. De Herodoto, in epiſtola ſcribit Iulianus apoſtata, Quis ignorat AEthiopum ſermonem de cibo apud nos optimi alimenti? Nam quum placentam attigiſſent, ſe mirari dixerunt quomodo ſtercoribus veſcentes viueremus. ſiquis fidem Thurio ſcriptori habet. Gentes autem ichthyophagas & ſarcophagas ne per ſomnium quidem noſtram victus rationem vidiſſe tradunt ii qui orbem terrarum deſcripſerunt. Quorum victum ſiquis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum iis qui cicutam aut aconitum aut helleborum bibunt, ageretur.

EX CICERONE LIB. II. DE ORAT.

Apud Græcos autem eloquentiſſimi homines remoti à cauſis forenſibus, cum ad cæteras res illuſtres, tum ad ſcribendam hiſtoriam maximè ſe applicauerunt. Nanque & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in cauſis nihil omnino verſatum eſſe accepimus. Atqui tanta eſt eloquẽtia vt me (quantum ego Græcè ſcripta intelligere poſſum) magnopere delectet.

EX EODEM IN ORAT.

Quo magis ſunt Herodotus Thucydidéſque mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidiſſet, lõgiſſimè tamen ipſi à talibus deliciis vel potius ineptiis abfuerunt. Alter enim ſine vllis ſalebris quaſi ſedatus amnis fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primíſque ab his (vt ait Theophraſtus) hiſtoria commota eſt, vt auderet vberius quàm ſuperiores & ornatius dicere.

DE CTESIA.

Xenophon De Cyri minoris exped.lib.1,

Interea Cyrus regem *Artoxerxem* ſuo incinctum globo conſpicatus,cõtinere ſe amplius nequit. Video,inquit,hominem:ſtatímque in eum inuadit, & infeſta haſta per loricam pectus verberat. Quod ſe vulnus Cteſias medicus curaſſe refert. Ibi hoſtem incautius ferientem tragula ex hoſtili acie neſcio quis Cyrum altè ſub oculo vulnerat. Pugnatur vtrinque acriter,dum ſuum vtraque pars regem protegit. Cteſias quidem,qui ceciderint circa regem, memorat. in illis enim fuit partibus.

Suidas,

Cteſias,Cteſiarchi vel Cteſiochi filius, qui in Perſia medicus fuit Artoxerxis cognomento Mnemonis, Perſica ſcripſit tribus & viginti libris.

EX CTESIAE SCRIPTIS quæ Persica nominata sunt, excerptæ à Photio historiæ, Latinæ nunc primùm factæ.

CTesiæ Cnidii Persica libris vigintitribus continentur: sed in sex prioribus res Assyriorum & quæcunque res Persicas præcessere, tractat: à septimo autem libro de Persicis rebus agit: at in septimo, octauo, nono, decimo, vndecimo, duodecimo & decimo tertio, quæ ad Cyrum & Cambysem, & magum illum, Dariúmque & Xerxem spectant, commemorat: ferè in omnibus repugnantia Herodoto narrans, illúmque in multis mendacem & scriptorem fabularum appellans. illo enim posterior est. Se autẽ eorum quæ narrat, magna ex parte oculatum testẽ fuisse, aut certè, quæ videre non licuit, de iis à Persis qui viderant, edoctum, ita demum ea memoriæ prodidisse dicit. Nec verò tantummodo ab Herodoti, sed etiam in aliquibus à Xenophontis Grylli filii historia dissentit. Floruit temporibus Cyri Dario & Parysatide geniti: qui frater fuit Artoxerxis ad quem regnum Persicum deuenit.

Scribit itaque statim de Astyage, eum genere Cyro iunctum non fuisse: illúmque etiam Astyigã vocat. Fugisse autem Astyigan à conspectu Cyri in Ecbatana, & in criscranis regiarum ædium ab Amyti filia sua & eius viro Spitama occultatũ fuisse dicit. at superuenientem Cyrum, non solùm Spitaman & Amytin, sed eorum etiam liberos Spitacem ac Megabernem de Astyiga per cruciatus interrogari voluisse: Astyigan verò seipsum patefecisse, ne propter se pueri cruciarentur, captúmque & compedibus crassis ab OEbara vinctum: nec multo pòst ab ipso Cyro liberatum, & non secus ac patrem honoratum obseruatúmque fuisse: filiámque Amytin primùm quidem tanquam matrem in honore habitam, postea verò Cyro nupsisse, quum Spitamas eius vir esset interfectus propterea quòd mentitus esset, ignorari à se dicens Astyigan de quo interrogabatur. Hæc dicit Ctesias de Cyro, iis quæ ab Herodoto referuntur dissimilia. Itémque illum aduersus Bactrios pugnauisse, & eam pugnam æquo marte gestam fuisse. sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri patrem factum esse, Amytin autem matrem & vxorem, intellexerunt, sponte seipsos Amyti & Cyro dedidisse. Tradit etiam Cyrum cum Sacis bellum gessisse, & Amorgem Sacarum regem Sparethræ maritum cepisse: eam autem, capto marito, exercitum coegisse, bellúmque Cyro intulisse, & virorum quidem trecenta millia, mulierum verò ducenta in aciem eduxisse: & Cyrum superauisse, viuúmque eum cum multis aliis cepisse: itémque Parmisem Amytis fratrem & tres eius filios. propter quos postea Amorgem liberatum fuisse, quòd & ipsi liberati fuissent. Tradit etiam, Cyrum Amorgis ope adiutum, Crœso & Sardibus bellum intulisse. Narrat etiam quomodo OEbaræ consilio lignea Persarum simulachra in muro conspecta timorem incolis iniecerint, & propter hanc caussam ipsa vrbs capta fuerit: & quo pacto ante captam vrbem, Crœsi filius pro obside datus fuerit, quum Crœsus diuino quodam spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo dolos nectente Crœso, filius in eius conspectu fuerit interfectus, & mater hanc calamitatem intuita seipsam ex muro præcipitarit, nec tamen mortua sit: & quomodo, capta vrbe, ad Apollinis ædem, quæ erat in vrbe, confugerit, ac mortua sit: & quomodo ter in templo vinctus à Cyro Crœsus, tertiùm arte oculos fallente solutus sit, quanuis templo sigilla circumposita essent, eorúmque custodia OEbaræ commissa esset: quomodo item illis qui vnà cum Crœso vincti fuerant, amputata fuerint capita, vt quorum proditione solutus Crœsus fuisset. Narrat etiam Crœsum in regias ædes adductum vinctúmque firmius fuisse: sed quum tonitrua fulmináque irruissent, rursum fuisse solutum: túmque Cyrum vix tandem eum missum fecisse. à quo tempore Cyrus cum aliis humanitatis officiis eum prosequutus sit, tum verò vrbem magnam nomine Barenen prope Ecbatana ei donauerit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem iaculatorúmque & sagittariorum decem millia. Commemorat item quomodo Cyrus Petisacan eunuchum, qui apud ipsum plurimùm authoritate valebat, in Persas miserit vt Astyigã à Barcaniis adduceret. nam & ipse & Amytis filia patrem videre cupiebat. Quomodo item OEbaras cõsiliũ dederit Petisacæ vt in deserto loco Astyigan relinqueret, & fame sitíque conficeret. id quod factum est. At in somnis scelere patefacto, Petisacas puniendus traditur Amyti, quæ eum exposcerat. Illa verò oculos eius effodit, pellémque detraxit, & cruci deinde affixit. OEbaras autem, timens ne eadem quæ ille pateretur, quanuis Cyrus nihil tale se permissurum affirmaret, nihilominus decem dierum inedia ipse sibi mortem consciuit. Astyigas verò magnificè splendidéque sepultus est, atque in deserto loco cadauer eius intactum

permanſit,neque fuit à feris comeſum.leones enim cadauer eius,donec Petiſacas reuerſus acciperet,ſeruabāt. Cyrus autem aduerſus Derbices expeditionē ſuſcipit, quorũ rex erat Amoræus: at Derbices ex inſidiis producũt elephātes, ac Cyri equites fugāt. vbi ipſe Cyrus ex equo cecidit &quidā Indus.nam Indi Derbicibus in bello opē ferebant:à quibus etiā acceptos elephantes in bellum ducebant. Hic igitur Indus,quum Cyrus iam cecidiſſet, eũ iaculo vulnerauit ſub coxa in femore: ex quo vulnere poſtea mortuus eſt. tũ verò ipſum adhuc viuum,quum familiares ſui erexiſſent,ad caſtra profecti ſunt. Occubuerunt autem in pugna illa multi Perſæ,& æquales numero Derbices. nam illorum quoque decem millia erant. Amorges verò quum audiuiſſet quod Cyro contigerat, feſtinanter venit,Sacarum equitum viginti millia ducens.& quũ Perſæ ac Derbices inter ſe conflixiſſent,tam ſtrenuè Perſæ ac Sacæ pugnarũt,vt penes eos victoria fuerit: interfecto Derbicũ rege Amoræo, cũ duobus eius filiis. occubuerũt autē Derbicum triginta millia, Perſarum nouē millia: & regio in ditionem Cyri conceſſit. Cyrus verò ſub mortis tēpus Cambyſem primum filiũ regē creauit: iuniorē verò nomine Tanyoxarcem,dominum Bactriorũ & ipſius regionis, necnon Choramniorum,Parthiorúmque & Carmaniorum: & vt ſuas regiones à tributo ſoluendo liberas haberet,ſtatuit.Ex Spitamæ autē liberis,Spitadē quidem Derbicibus præfecit, Megabernē autē Barcaniis:eóſq; matri in omnibus obtēperare iuſſit.Quinetiam illos & mutuò & cum Amorge dexteras in amicitiæ teſtimonium iūgere voluit: & illis quidem qui in mutua beneuolētia permanerent,omnia fauſta precabatur: at illos qui priores iniuriam illaturi eſſent,deuouebat.His dictis diem ſuũ obiit,tertio à vulnere accepto die,quum annos triginta regnauiſſet. Atque hîc finem habet vndecimus Cteſiæ Cnidii liber.

Duodecimus verò à regno Cambyſis incipit. Hic regnans iuſſit patris corpus per Bagapatē eunuchum apud Perſas ſepeliri, & alia queadmodum à patre cōſtituta erant, adminiſtrauit.Plurimum verò apud ipſum authoritate valebat Artaſyras Hyrcanius: ex eunuchis autē Ixabates & Aſpadates & Bagapates,qui etiam apud patrem maximus fuerat. Poſt Petiſacæ autē mortē, hic aduerſus AEgyptum & Amyrtæum AEgyptiorũ regem exercitũ ducit,quum Combapheus eunuchus,qui plurimum apud AEgyptiorũ regē poterat,pontes & alias AEgyptiorũ res prodidiſſet,vt ipſe AEgypti præfecturā cōſequeretur. id quod factum eſt. ita enim cum eo Cambyſes pactus fuerat,primùm per Ixabatē Combaphei patruelem,& ſuis ipſe verbis poſtea. Quum autē Amyrtæum viuũ cepiſſet, nullo alio ipſum detrimento affecit, niſi quòd illum in Suſa cum ſex millibus AEgyptiorum quos ipſe delegit,relegauit. Sed & vniuerſam AEgyptum ſubegit: obierúntque in ea pugna AEgyptiorum quinquaginta millia, & Perſarũ viginti. Quidam autē magus cui nomē erat Sphendadati, quum fuiſſet ob delictum verberibus à Tanyoxarce cæſus,accedit ad Cambyſem, & apud eum fratrem Tanyoxarcem accuſat,eum ipſi inſidias moliri dicēs: argumētum etiam rebellionis addens,quòd,ſi vocaretur,non veniret.Cambyſes igitur fratrē ad ſe venire iubet. ille verò aliquo negotio detentus,profectionem diſtulit. Tunc verò magus eũ audacius criminari.At mater Amytis verba magi ſuſpecta habens, Cambyſum filium ne fidem haberet mago,admonebat.at rex ſe non crederę fingebat: quum tamen maximopere crederet.Quum autem tertiùm à Cambyſe frater eſſet accerſitus,venit: ipſúmque frater amplexatus eſt, quum nihilominus de illo interficiendo cogitaret. ſed hanc cogitationem ad exitum inſcia Amytide perducere conabatur.id quod perfectum eſt.nam magus conſilium cum rege communicans,hunc dolum machinatur: Quum ipſe Tanyoxarci eſſet ſimillimus, conſilium regi dat vt ipſi tanquam falſo fratris regis accuſatori, caput abſcindi coram omnibus iubeat:clàm autem Tanyoxarcem interfici imperet.quinetiam illius veſtem ſibi indui magus poſtulat, vt ex ipſo veſtitu Tanyoxarces eſſe iudicetur. atq; hæc fiũt. nam hauſto ſanguine taurino interficitur Tanyoxarces: at magus illius veſte induitur, & Tanyoxarces exiſtimatur: diúque latet omnes præter Artoſyran, Bagapatem & Ixabatem. his enim ſolis rem Cambyſes aperire auſus eſt. Cambyſes autem Labyzo qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, & aliis ad ſe vocatis, magum illa veſte indutum, oſtendit ſedentem, dixítque, Hunc eſſe Tanyoxarcem exiſtimatis? Labyzus verò miratus, Quem alium, dixit,eſſe putemus? Adeo propter ſimilitudinem magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios,& omnia non ſecus ac ſi Tanyoxarces eſſet, adminiſtrat. Poſt annos verò quinque, res tota declaratur Amyti per Tibetheum eunuchum, quem magus verberauerat, petitque Sphendadatem à Cambyſe: qui dare noluit: quamobrem illa eum execratur, & hauſto veneno moritur. Sed contigit vt ſacrificante Cambyſe,quum victimæ iugularentur, ſanguis non flueret. qua ipſe ex re magis etiam deiecto animo erat. Sed & Roxane puerum capite carentem peperit: magíque ipſi dicebant, hanc prodigiorum ſignificationem eſſe, nullum regni ſucceſſorem ab eo relictum iri. Mater etiam

noctu illi in somnis apparens, ob cædem perpetratam minabatur: ideóque magis etiam angebatur. Quum autem Babylonem accessisset, & ibi paruum lignum cultro poliens, tépus vt falleret, femoris musculum percussisset: vndecimo die mortem obiit, quum duodeuiginti annis regnauisset.

Bagapates autem & Artasyras, antequam Cambyses moreretur, consilium inierunt regni mago tradendi, qui quidem illo mortuo regnum adeptus est. At Ixabates sumptum Cambysis corpus in Persidem portauit. vnde veniens, dum magus sub Tanyoxarcis nomine regno potiretur, de eo apud vniuersum exercitũ indicium professus est, eúmq; infamauit. Quod quum fecisset, in templum confugit: indéque comprehensus est, & ei caput abscissum. Vnde septem inter Persas principes viri vnà aduersus magum conspirauere, Onophas, Idernes, Norondabates, Mardonius, Barisses, Artaphernes & Darius Hystaspis filius. Hi, quum inter se fidem dedissent, assumitur etiam Artasyras, prætereáque Bagapates, qui claues omnes regiarum ædium habebat. Illi igitur septem viri Bagapatis opera in regias ædes ingressi, magum inueniunt cum pellice Babylonia dormientem. Qui quum illos vidisset, prosiliit, & nullo instrumento bellico reperto, (quoniam omnia Bagapates clàm subtraxerat) sedile aureum confregit, eiúsque pede arrepto, quum pugnaret, tandem à septem illis viris vulneratus, mortem obiit, quum septem menses regnauisset.

Regnat verò ex septem illis viris Darius, quum eius equus (iuxta id quod inter eos conuenerat) arte quadam adhibita primus post solis ortum hinnisset. Cæterùm quo die Sphendadates magus interfectus est, festum magophonia dictum apud Persas celebratur. Hic Darius sepulchrum sibi extrui in duplici monte iubet, atque id extruitur: sed quum id videre cuperet, à Chaldæis & à parentibus prohibetur. Quum autem parentes eius ascendere voluissent, ceciderunt atque interierunt: quum sacerdotes qui illos sursum trahebant, illud conspicati & inde timore correpti, funes laxassent. Quæ res ingentem Dario mœrorem attulit: & illis qui eos trahebant, numero quadraginta, amputata capita fuerunt. Darius præterea Ariaramnem Cappadociæ satrapam aduersus Scythas proficisci, & viros fœminásque captiuos abducere iubet. Ille autem cum triginta nauibus quinquagenûm remorum traiiciens, id exequutus est. Comprehendit autem & fratrem regis Scytharum Marsagetem, quum eum à suo fratre ob malè administratum munus in vincula coniectum inuenisset. At Scytharces Scytharum rex, iratus litteras Dario scripsit contumeliosas: & similiter ipsi responsum est. Darius tandem octingentorum millium exercitu coacto, & Bosphoro Istróque ponte iunctis, aduersus Scythas profectus est: & quindecim dierum itinere progressus est, sibíque mutuò arcus miserunt. Sed quum Scythici validiores essent, Darius pontes transiuit, atque festinanter dissoluit antequam totus transiret exercitus: quare Scytharces octoginta illa hominum millia in Europa relicta, interfecit. Darius verò, quum pontem pertransisset, domus templáque Chalcedonensium combussit: quoniam pontes qui versus regionem suam spectabant, dissoluere tentauerant, & aram quam Darius transiens in honorem Iouis diabaterii statuerat, euerterant. Datis autem ex Ponto rediens & Medicum exercitum ducens, insulas Græciámque populabatur: cui apud Marathonen Miltiades occurrit, vicitque barbaros: & ipse quoque Datis occubuit, eiúsque cadauer petentibus Persis denegatum est. Darius autem ad Persas reuersus est, vbi celebratis sacrificiis, quum triginta dies morbo laborasset, mortuus est: qui annos * ante regnum vixerat, & annos vnum & triginta regnauerat. Obiit etiam diem suum Artasyras. Bagapates autem, quum sex annos sepulchro Darii assedisset, mortuus est.

Regnat Xerxes filius eius, apud quem Artapanus Artasyræ filius maximã obtinet authoritatẽ, quemadmodum eius pater apud patrem regis obtinuerat, itémq; Mardonius antiquus. Ex eunuchis autẽ plurimùm apud eum poterat Natacas. Xerxes vxorẽ ducit Onophæ filiam Amistrin, ex qua filium suscipit Dariæum: & post biennium, alterum Hystaspẽ nomine: & præterea Artoxerxem: duásq; filias, quarum vna, Amytisnomine auiæ vocatur: altera, Rhodogune. Xerxes aduersus Græcos expeditionem suscepit, quòd Chalcedonenses pontem soluere conati essent, (quemadmodum iam dictum est) & aram à Dario erectã diruissent: quódq; Datin Atheniẽses interfecissent, neq; cadauer eius dare voluissent. Primùm igitur Babylonem profectus est: & Belitanæ videre sepulchrũ exoptauit: viditq; opera Mardonii adiutus: & vrnã olei non potuit, queãdmodum scriptũ erat, implere. Inde Ecbatana profecto, defecisse Babylonios & Zopyrum suum ducem interfecisse nunciatur. In hũc modum de his loquitur Ctesias, non quemadmodũ Herodotus. nã quæcunq; hic de Zopyro, (nisi quòd mula ipsi peperit) ille à Megabyzo facta fuisse scribit, qui Xer-

Z.ii.

xis gener erat, quum filiam eius Amytin vxorem duxisset. Ita Babylon capta est per Megabyzum: cui Xerxes præter alia multa, molam auream sex talenta pendentem donauit: quod apud Persas omnium regiorum munerum est pretiosissimum. Xerxes autem, Persico exercitu coacto, qui ex millibus octingentis constabat, præter currus, instructis etiam mille triremibus, in Græciam profectus est: Abydúmque ponte iunxit. Ad eum Demaratus Lacedæmonius tum primùm accessit, & cum illo traiecit, eúmque ab inuadenda Lacedæmone prohibuit. Xerxes porrò per Artapanum quindecim millia ducentem, apud Thermopylas cum Leonida Lacedæmoniorum duce prælium iniit, in quo magna Persarum cæsa est multitudo, ex Lacedæmoniis tantummodo duobus aut tribus interfectis. Postea viginti millia in aciem educi iubet: qui & ipsi superantur. Quum autem verberibus etiam cæsi vt acriores ad pugnam redderentur, nihilominus victi fuissent, quinquaginta millia iubet educi: & quum nihil proficeret, bellandi finem fecit. Sed Thorax Thessalus, & apud Trachinienses potentissimi Calliades & Timaphernes cum exercitu aderant: quos Xerxes quũ vocasset, vnáque Demaratum & Hegian Ephesium, Lacedæmonios nulla ratione vinci posse, nisi circumdarentur, intellexit. Persarum itaque quadraginta millia, quum duo illi Trachinienses per inuia eos duxissent, Lacedæmonios à tergo adoriuntur: qui circumdati, omnes ad vnum fortiter pugnantes occubuerũt. Rursus Xerxes aduersus Platæenses exercitum centum & viginti millium mittit, & Mardonium eius ducem constituit. Qui autem Xerxem in Platæenses concitabant, erant Thebani. Mardonio occurrit Pausanias Lacedæmonius, trecẽtos Spartanos & mille accolas, ex aliisque vrbibus sex millia secum ducens. Ibi superato exercitu Persarum, Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum à Xerxe ad diripiendam Apollinis ædem missus esset, ingruente ingenti grandine oppressus moritur: quæ res Xerxi maximum mœrorem attulit. Is cum suis copiis Athenas proficiscitur: sed quum Athenienses armatis centum & decem triremibus ad Salaminem fugissent, vrbem vacuam capit, quam incendit, præter arcem. in ea enim etiam aliqui relicti pugnabant: tandémque quum & illi noctu fugissent, illam etiam noctu combusserunt. Xerxes autem quum inde ad angustissimũ Atticæ locũ Heracleum appellatum venisset, aggerem Salaminem versus ducere cœpit, pedestri itinere ad eam traiicere cogitans. Sed consilio Themistoclis Atheniensis & Aristidis, sagittarii ex Creta accersuntur, ac veniunt: deinde bellum nauale Persarum & Græcorum geritur. Persæ naues habebant plusquam mille, ducémque Onophan: Græci verò septingentas. Græci tamen victores euadunt: & quingentæ naues Persarum profligantur: & fugit Xerxes consilio rursus & arte Aristidis atque Themistoclis. In reliquis verò omnibus præliis ceciderunt Persarum centum & viginti millia. At Xerxes, quum in Asiam traiecisset, & Sardis proficisceretur, misit Megabyzum vt templum Delphicum diriperet: illóque id suscipere recusante, Matacas eunuchus iniuriam Apollini illaturus omniáque direpturus mittitur. Is confectis ita rebus ad Xerxem reuersus est. Xerxes ex Babylone ad Persas proficiscitur. At Megabyzus suam vxorem Amytin (quæ filia Xerxis erat, quemadmodum iam dictũ est) adulterii insimulat. quamobrem Amytis à patre acriter reprehenditur: at illa impudicitiæ crimen à se remouet. Verùm Artapanus, qui plurimum apud Xerxem authoritate valebat, cum Spamitre eunucho (qui & ipse plurimum apud eum poterat) de Xerxe interficiendo consilium agitat: ídque perpetrant, & Artoxerxi filio persuadent ab altero filio Dariæo patrẽ suum necatum esse: adducitúrq; Dariæus ab Artapano domum Artaxerxis, cum ingenti clamore se parricidam esse negans. is tamen capite plectitur.

Artoxerxes igitur Artapani opera regno potitur. sed idem Artapanus eius vitæ insidians, consilium suum cum Megabyzo (qui iam ob suspectam adulterii vxorem suam, mœrore affectus erat) communicat, fidémque mutuò datam iureiurando firmant. Sed re tota Megabyzi indicio prodita, Artapanus ea morte qua Artoxerxes erat afficiendus, afficitur: atque adeo quæcunque in Xerxem Dariæúmque perpetrata fuerant, patefiunt. Aspamitres quoque, qui cædis Xerxis ac Dariæi conscius fuerat, acerbissimo genere mortis, adhibitis videlicet per scapham tormentis, plectitur. At post Artapani mortem, eorum qui cum illo coniurarant, & Persarum aliorum pugna oritur, in qua cadunt tres Artapani filii, & grauiter Megabyzus vulneratur. Quem casum Artoxerxes itémque Amytis & Rhodogune ac ipsarum mater Amistris ingenti luctu prosequuti sunt: atque adeo vix tãdem hæc Apollonidis medici Coi opera, summam adhibentis diligentiã, mortis periculo liberatur. Desciscunt ab Artaxerxe Bactra, aliúsque item præfectus Artapanus: & æquo marte pugnatur. Quum autem commissa iterum pugna, ventus in faciẽ Bactrianorum spiraret, vincit Artoxerxes, & in eius ditionem vniuersa Bactria concedit. Deficit etiam AEgyptus, Inaro Lydio & altero AEgyptio defectionis authoribus: omniáque ad

bellum pertinentia parantur. Athenienses quoque Inaro petenti quadraginta naues mittunt:& ipsemet Artoxerxes exercitum educere cogitat: sed, non ita consulentibus amicis, mittit Achæmenidem fratrem cum quadringentis millibus peditum, & octoginta nauibus. Confligit Inarus cum Achæmenide, AEgyptiique vincunt:atque Achæmenides quũ ab Inaro vulnus accepisset, moritur, eiúsque cadauer ad Artoxerxem mittitur. Idem Inarus mari victor euadit, Charitimide magnum inde nomen consequuto, qui quadraginta nauium Athenis missarum nauarchus erat. Ex quinquaginta Persarum nauibus, viginti cum ipsis hominibus captæ, triginta profligatæ fuerũt. Deinde aduersus Inarum mittitur Megabyzus, præter exercitum qui reliquus fuerat, alium ducens, qui ex ducentis hominum millibus constabat, nauibus autem trecentis, quibus Oriscus præerat. adeo vt præ ter naues reliqua multitudo quingentorum hominum millium esset. nam quum cecidit Achæmenides, centum hominum millia ex quadringentis quæ duxerat millibus, vnà cæsa fuerũt. Pugnatur acriter, & vtrinque multi, sed plures ex AEgyptiis cadũt. Tandem Megabyzus Inarum in femore vulnerat, fugátque: & fortiter pugnantes Persæ victores euadunt. Inarus verò fugiens Byblum proficiscitur, (hæc est munita vrbs in AEgypto) & cum eo Græci quicunque in prælio & cum Charitimide cæsi non fuerant. AEgyptus præter Byblum partes Megabyzi sequitur:& quoniam Byblus expugnari non posse videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorum erant sex millia & amplius, fide data paciscitur, nullam eos à rege iniuriam accepturos, & Græcos domum quum liberet reuersuros. Quum igitur Sarsaman AEgypti præfectum constituisset, vnà cum Inaro & Græcis ad Artoxerxẽ proficiscitur:eúmque inuenit iratum Inaro vehementer, quoniam is fratrem Achæmenidem interfecerat. Megabyzus omnia quæ gesta fuerãt narrat, & quomodo fide Inaro Græcisque data Byblũ ceperit:atque pœnam illorum pertinaciter deprecatus, efficitur voti cõpos. tandémq; ad exercitum defertur, Inarum & Græcos nihil detrimẽti passuros. Verumenimuero Amytis vicem interẽpti filii Achæmenidis dolens, grauiter cõquerebatur quòd Inarus & Græci pœnas sibi non darent. atque adeo illos à rege exposcit:sed is tradere recusat. Deinde Megabyzum ab eo exposcens, repulsam itidem patitur. Tandẽ tamen illa quũ instãdo molesta esset, impetrauit. & quinq; pòst annis, Inarum pariter & Græcos à rege accepit. Atque hunc quidem tribus crucibus suffixit, Græcis autem quinquaginta (nam plures capere nõ potuerat) capita amputauit. At Megabyzus magno dolore & luctu affectus est, petiitque vt sibi in Syriam regionem suam proficisci liceret. Huc etiam clàm præmisit Græcos alios, & profectus est, atque à rege desciuit: maximásque copias coegit, quæ, præter equites, ex centũ & quinquaginta millibus cõstabant. Aduersus eũ Vsiris mittitur cum ducentis millibus: pugna conseritur, séque mutuò vulnerant Megabyzus & Vsiris. hic quidẽ iaculo Megabyzum in femore percussit, & vulnus duos digitos altum infligit: ille verò similiter iaculo Vsirin in femore, deinde & in humero vulnerauit. vnde Vsirin ex equo cadere contigit. sed eum circunsistens Megabyzus attolli & seruari iubet. Multi autem Persæ ceciderũt, Zopyro Artyphióque Megabyzi filiis fortiter pugnantibus. itaque tãdem viribus longè superior euadit Megabyzus, & victoria potitus magnam Vsiris curam gerit, eúmque ad Artoxerxem mittit id petentem. Rursus autem exercitus aduersus eum mittitur, & Menostanes Artarii filius (Artarius autem erat satrapa Babylonis, & Artoxerxis frater) cõfligunt inter se:sed Persarum fugatur exercitus, & Menostanes in humero à Megabyzo percutitur:præterea in capite sagitta, sed nõ lethali vulnere feritur. vnà tamen cum omnibus suis fugam capit, & Megabyzus splendida potitur victoria. Artarius Megabyzum per legatos monet vt cum rege paciscatur. Ille se pacisci quidem cum rege, non tamen ad eum proficisci sed in sua regione manere velle indicat. Hæc regi nuntiantur, cui Artoxares Paphlagon eunuchus & Amistris studiosè consilium dant vt paciscatur. Itaque ipse Artarius & Amytis vxor, & Artoxares, iam viginti annos natus, & Petisas Vsiris filius & Spitamæ pater, mittuntur. Multis igitur sermonibus & iuramentis ad fidem faciendam adhibitis, vix tamen Megabyzo vt ad regem proficiscatur persuadent. Cui tãdem reuerso rex per nuntios veniam se illi eorum quæ admisisset, dare significauit. Sed quum egresso ad venationem rege, & eum adorto leone, Megabyzus beluam hanc in pedes se erigentem iaculo percutiens interfecisset, succensens ei rex quòd eam percussisset antequam ipse eam vllo ictu attigisset, caput abscindi imperauit. Sed Amistris & Amytis aliorúmque precibus remissa ei mortis pœna, ad vrbem quandam nomine Cyrtæ circa mare rubrum relegatur. Artoxares quoque eunuchus in Armeniã relegatur quòd sæpe pro Megabyzo liberius apud regem loquutus esset. Sed Megabyzus, quum in exilio quinque annos esset commoratus, aufugit, se pisagan esse simulando. (pisagas autem à Persis dicitur leprosus, ad quem nemini accedere licet) & ad Amytin domúmque proficiscitur, & vix agnitus, per Amistrin & Amytin cum rege reconciliatur:qui eum, quemadmodum antea, suæ mensæ participem

facit.& quum ſex & ſeptuaginta vixiſſet annos, mortuus eſt: propter quod magno rex eſt mœrore affectus. Mortuo Megabyzo Amytis cum multis conſuetudinẽ habebat, & ante hanc ſimiliter mater Amiſtris: Apollonides verò Cous medicus, quum Amytis leuiter ægrotaret, & ipſe eius amore captus eſſet, fore dixit vt ea in priſtinam valetudinem reſtitueretur ſi cum viris rem haberet. vuluæ enim eſſe morbum. Sed quum hac arte voti compos factus cum ea concumberet, illa autem tabe laborare cœpiſſet, à concubitu abſtinuit. Tandem igitur illa morti vicina, matri in mandatis dedit vt Apollonidem vlciſceretur. Hæc ipſi regi Artoxerxi rem totam expoſuit, & quomodo cum illa concumbere ſolitus, non prius deſiiſſet quàm ei illius mali author fuiſſet: & quomodo ſupplicium de Apollonide ſumi illa ſibi mandaſſet. Ille matri quicquid ipſi viſum fuerit agendi poteſtatem facit. Hæc, quũ vinctum Apollonidem bimeſtri ſpatio cruciatibus affeciſſet, viuum poſtea defodit, quo nimirum tempore Amytis diem ſuum obiit. Sed Zopyrus Megabyzi & Amytis filius, vbi iam patrem & matrem amiſit, à rege deſciuit, atque Athenas profectus eſt, propterea quòd Athenienſes mater eius beneficiis affecerat. Caunum vnà cum illis nauigauit, & Caunios ciuitatem tradere iuſſit: at illi vrbem ipſi quidem traditUros ſe reſpõdebant, Athenienſibus verò qui eum ſequebãtur, nequaquam. In Zopyri igitur murum ſubeuntis caput ſaxum iecit Alcides Caunius, ex quo ictu Zopyrus mortem obit. Amiſtris verò auia Caunium illum cruci affixit. Poſtea autem & ipſa moritur, iam ætate valde confecta. Artoxerxes item obit, quum duos & quadraginta regnaſſet annos.

Artoxerxe mortuo regnat Xerxes eius filius, qui ſolus erat legitimus ex Damaſpia ſuſceptus, quæ eodem ipſo die quo Xerxes mortuus eſt, è vita diſceſſit: Bagorazus verò cadauer patris & matris in Perſiam tulit. Fuerunt autem Artoxerxi ſeptemdecim filii ſpurii, in quibus fuit Secũdianus ex Alogune Babylonia ſuſceptus, & Ochus, & Arſites, ex Coſmartidene, quæ etiam erat Babylonia. Ochus autem poſtea regnat, & præter hos liberi eius. Fuerũt ex his, & Bagapæus & Paryſatis, ex Andia, quæ etiã erat Babylonia. Hæc Paryſatis, Artoxerxis & Cyri mater fuit. & Ochum pater viuens Hyrcaniorũ præfectũ cõſtituerat, eíque in vxorem dederat mulierem quæ Paryſatis appellabatur, Xerxis filiã, & regis ſororẽ. Secundianus autem, poſtquã ſibi Pharnacyã eunuchum conciliauit, (qui ſecundum à Bagorazo, & Menoſtane, & quibuſdam aliis locum tenebat) quum Xerxes in quodam feſto ebrius eſſet atque in regia ſua dormiret, ingreſſi eum interficiunt, die à patris morte quinto & quadrageſimo. Euenit ergo vt amborum ſimul ad Perſas corpora ferrentur. nam mulæ quæ currum trahebant, tanquam filii cadauer expectantes, iter facere nolebant: ſed poſteaquam aduenit, magna cum alacritate iter fecerunt.

Regno autem potitur Secundianus, qui Azabaritem & Menoſtanem *eunuchos* apud ſe habuit. At Bagorazo ad Secundianum reuerſo, Secundianus iampridem cum eo ſimultatem exercens, eum criminatus quòd abſque eius conſilio cadauer patris ibi reliquiſſet, lapidibus obrui imperauit. Quod factum ægerrimè exercitus tulit: qui quanuis ab eo muneribus donaretur, eum nihilominus ob Bagorazi & fratris Xerxis cædem odio proſequebatur. Poſtea autem Ochus à Secundiano accerſitus, venturum ſe promittit: ſed minimè venit: & hoc ab eo ſæpius fit. tandem Ochus multo ſe munit exercitu, & regnum occupaturus ſperatur. Arbarius equitum Secundiani præfectus ab eo ad Ochum deficit: deinde Arxanes AEgypti ſatrapa: quinetiã Artoxares ex Armenia venit ad Ochũ: & ipſi citarin inuito impoſuerunt.

Regnat Ochus, & nomine mutato Dariæus appellatur, qui dolis iuramentíſque, monitu Paryſatidis, Secundianũ tentat. at Menoſtanes Secundianum diligẽter hortabatur ne crederet eius iuramẽtis, neq; cũ fallacibus hominibus paciſceretur: ſed nihilominus Secũdianus perſuadetur & capitur, & in cineres coniectus moritur, quũ VI mẽſes & dies XV regnauiſſet. Regnat igitur ſolus Ochus, qui etiã Dariæus nominabatur: apud eũ autẽ authoritate valebant tres eunuchi, primũ quidem locum Artoxare, ſecundum Artibarxane, tertium Athoo tenente. Vxorem autem potiſſimùm in conſilium adhibebat, ex qua, antequam regnũ adipiſceretur, duos ſuſceperat liberos, Amiſtrin fœminam, & Arſacan marẽ, qui poſtea mutato nomine dictus eſt Artoxerxes. Ex eadem autem etiam regnãte alterum ſuſcepit marem, & ei nomen Cyri à ſole eſt impoſitum, deinde Artoſtẽ: alióſque deinceps vſque ad tredecim. atque iſta hiſtoricus ex illa ipſa Paryſatide ſe audiſſe tradit. Sed reliqui filii celeriter è vita migrauerunt: ſuperfuéruntque illi quorum fecimus mentionem, & quartus filius, qui Oxendras eſt appellatus. Deſciſcunt à rege, Arſites frater eius germanus, ex eadem matre eodémque patre genitus: & Artyphius Megabyzi filius. In eos mittitur Artaſyras, & Artyphium bello inuadit: atque in duabus pugnis Artaſyras vincitur: deinde rurſus congreſſus Artyphium ſuperat, & eos qui cum illo erant Græcos muneribus ad ſe allicit, adeo vt ille cum tribus tantummodo Mileſiis relictus fuerit. tandem quum iuſiurandum

fidémque ab Artasyra accepisset, quoniam Arsites non comparebat, regi se dedidit. Parysatis verò regi ad Artyphium interficiendum animato, cõsilium dedit vt ne tunc temporis illum interficeret: (hoc enim modo Arsitem deceptũ ei se dediturum) sed postquam ille deceptus captúsque esset, tunc vtrunque necaret. id quod ita factum est, consilio exitum consequuto. Artyphius enim & Arsites in cineres coniiciuntur. Arsitem tamen rex morte mulctare nolebat, sed Parysatis partim precibus, partim vi id effecit. Pharnacyas item, qui vnà cum Secũdiano Xerxem occiderat, lapidibus est obrutus: & Menostanes sibi ipsi mortem consciuit, quum iam ad pœnam subeundam comprehenderetur. Desciscit Pisuthnes, & in eum Tissaphernes mittitur, atque Spitradates, & Parmises. Pisuthnes verò aduersus eos tendit, secum habens Lyconem Atheniensem, cum Græcis quorum ille dux erat. Sed regis duces pecuniis Lyconem Græcósque captant, & vt à Pisuthne desciscant persuadent. deinde Pisuthni fide data, & ab eo accepta, eum ad regem ducunt, qui eum in cineres coniicit, eiúsq; satrapiã Tissapherni tradit. Lycon verò & vrbes & regiones mercedẽ proditionis accipit. Artoxares autem, qui plurimùm apud regem poterat, ei molitur insidias, de regno inuadendo cogitans. nam, quum esset eunuchus, imperauit vxori suæ vt sibi barbam conficeret, idque vt vir esse existimaretur. Sed per eam patefacto hoc dolo, comprehenditur, & Parysatidis in potestatem traditur, à qua interficitur. Arsaces autem regis filius, qui postea est nominatus Artoxerxes, vxorẽ ducit Idernis filiã Statirã: atque regis filiã similiter vxorem ducit filius Idernis. Amistris autem erat filia, cuius sponso nomẽ erat Terituchmes: qui patre suo mortuo, pro ipso satrapa constitutus est. Habebat autem sororem ex eodem patre natam, quæ Roxane vocabatur: quæ cum formosa erat, tum verò sagittandi iaculandíq; peritissima. Huius amore captus Terituchmes, & cum ea rem habẽs, oderat Amistrin: tandémque eam in saccum coniicere statuit, vt à trecentis viris, cum quibus defectionem molitus est, confoderetur. Sed quidam cui nomẽ erat Vdiastes, qui authoritate apud Terituchmem valebat, & literas à rege acceperat, quibus multa ei pollicebatur si sua filia ei ab illo periculo liberaretur, Terituchmem aggressus interfecit: quum ipse Terituchmes aduersus eos qui in ipsum insurgebãt, strenuè pugnãdo, multos interfecisset. nã ab eo triginta sex homines occisos fuisse tradunt. Sed filius Vdiastis Mitradates nomine, qui Terituchmis armiger erat, nec adfuerat, postquam rem didicit, patri diras imprecatus est: & quum vrbem Zarin occupasset, eam filio Terituchmis conseruauit. At Parysatis matrem Terituchmis, fratrésque Metrostem & Helicum, & sorores, quæ præter Statirã duæ erant, viuas terra obrui, Roxanem autem viuam secari iussit. Id quod factum est. Rex verò vxori suæ, vt simili pœna Statirã afficeret Arsacis filii ipsius vxorẽ imperauit. Sed quũ matrem & patrem multis fletibus & planctibus placasset, & Parysatidis animus flexus esset, pœnã remisit. Sed & ipse Ochus Dariæus Parysatidi dixit fore vt valde ipsam aliquando pœniteret. At in libro decimooctauo narrat quomodo Ochus Dariæus mortuus sit quum Babylone ægrotasset, & annos trigintaquinque regnauisset.

Regno igitur Arsaces potitur, qui & Artoxerxes mutato nomine dictus est. hoc regnum adepto, Vdiasti lingua abscinditur, eique ponè auellitur: atque ita tandem ille moritur, & filius eius Mitradates pro patre satrapa constituitur. Facta autem hæc fuere impulsu Statiræ: vnde Parysatis dolore afficiebatur. Criminatur Tissaphernes Cyrum apud Artoxerxem fratrem: is ad matrem Parysatin confugit, & à crimine obiecto absoluitur. Reuertitur Cyrus ad suam satrapiam, ignominia à fratre affectus, ideóque de defectione cogitat. Satibarzanes Orontẽ criminatur, cum Parysatide consuetudinem eum habere dicens, quum alioqui castè illa viueret. Morte igitur mulctatur Orontes: & mater irascitur ipsi regi quòd Parysatis veneno Terituchmis filium necauerit. Et de eo qui patrem igne contra legem sepeliuit. *fit mentio.* vnde Hellanicus & Herodotus mẽdacii arguuntur. *Refertur etiam* Cyri à fratre defectio: & quomodo Græcum pariter & barbaricũ exercitum coegerit, & Clearchus Græcorum exercitus dux fuerit. *Commemoratur deinde* quo pacto Syennesis Cilicum rex ambos, Cyrum videlicet & Artoxerxem, in bello gerendo adiuuerit, & quomodo Cyrus suum exercitum, & Artoxerxes vicissim suum exhortatus fuerit. Sed Clearchus Lacedæmonius Græcorum dux, & Menon, ambo Cyrum sequentes, semper inter se diffidebãt, quòd Cyrus Clearchi consilio in omnibus vteretur, Menon autem in nullo apud eum loco esset. Et ad Cyrum quidem ab Artoxerxe multi transfugiebant, sed nullus à Cyro ad Artoxerxem. quam ob causam barbarus quum ad Cyrum desciscere tẽtasset, & accusatus ea de re fuisset, in cineres est coniectus. *Narratur etiam* vt Cyrus in regis exercitum impressionem fecerit, & victoria potitus sit: deinde vt occubuerit, dum Clearcho morem non gerit. Vt Artoxerxes contumeliosis modis in fratris cadauer sæuierit: quippe qui non solùm caput sed & manũ qua percussus ab eo fuerat, absciderit, & velut de ea triumphãs, circũtulerit. *Scribit &* vt Clearchus Lacedæmonius cum suis Græcis noctu recesserit, & vnã ex Pa-

ryſatidis vrbibus occupauerit:& vt rex cum Græcis fœdus inierit. Vt Paryſatis Babylonem profecta ſit Cyrum lugens,& vix tandẽ caput eius manúmque recuperauerit,quæ Suſa miſerit,ibíque ſepeliuerit. De Bagapate qui iuſſu regis caput à cadauere Cyri auulſit:& quomodo regis mater vbi in talorum luſu eum vicit,ex pacto Bagapatem obtinuit. & quomodo ipſi pellis detracta fuerit à Paryſaude, & cruci deinde fuerit affixus ab eadem. quo tempore ipſa propter multam Artoxerxis obſecrationem flere Cyrum ceſſauit.Quomodo Artoxerxes dona cuidam dederit qui Cyri tiaram attulit,&Carem qui Cyrum à ſe vulneratum arbitrabatur,honorificè exceperit. Paryſatis autem illum qui honorificè exceptus fuerat, cruciatibus adhibitis interfecerit. Vt Artoxerxes petenti Paryſatidi Mitradatem tradiderit, quippe qui in menſa ſe Cyrũ interfeciſſe gloriatus eſſet:&vt ſibi traditũ acerba morte mulctauerit. Hæc in libris x i x & x x continentur.

In libris autem x x i & x x i i,& x x i i i,(quo tota hæc finitur hiſtoria)hæc continentur, Quo pacto Tiſſaphernes Græcis inſidias molitus ſit, quum ſocium ſibi adiunxiſſet Menonem Theſſalũ,& per eum dolo iuramẽtíſque Clearchum ducéſque cæteros in poteſtatem ſuam redegerit,quanuis Clearchus præuideret,inſidiáſque amoliretur. Sed tum multitudo per Menonem decepta,Clearchum etiam inuitum ad Tiſſaphernem coegit accedere, tum etiam Proxenus Bœotius antè dolo circumuentus, vt id faceret hortabatur. Quomodo Clearchũ & cæteros compedibus vinctos Babylonem ad Artoxerxem miſerit, & quomodo ad conſpiciendum Clearchum omnes confluxerint: & quomodo Cteſias ipſe, quum medicus eſſet Paryſatidis, Clearcho, dum in carcere eſſet, multa humanitatis officia per eam præſtiterit. Et vt illum Paryſatis à vinculis liberaſſet, niſi Statira virum Artoxerxem ad eum interficiendum hortando compuliſſet. Ita Clearchus morte mulctatus eſt: & circa eius cadauer oſtentum hoc extitit, quòd flante vento vehementiſſimo, ſepulchralis agger magnæ altitudinis ſponte ſua id contexerit.Interfecti etiã fuerunt Græci cum eo miſſi,præter Menonem.*Narrantur deinceps* Paryſatidis in Statiram cõuicia, & quomodo Statira fuerit veneno necata,quod hunc in modum paratum erat, (cauebat enim ſibi Statira diligẽter ab hoc malo,quod ei tamen contigit.) Vna pars cultelli veneno ſuperillinitur, cuius reliqua pars intacta remanſit:hoc ſecatur auicula parua, oui habens magnitudinẽm.(auiculam hanc Perſæ ryndacẽ appellant)diuiditúrque in duas partes: & ipſa Paryſatis dimidiam partem quæ veneno carebat, accepit, comedítque: at partẽ veneno tinctam porrexit Statiræ.I[illegible] quum eam quæ porrexerat edere dimidiam partem vidiſſet, nec quicquam *fraudis* animaduertere potuiſſet,ipſa quoque vnà mortiferum comedit venenum.Hinc matri rex iraſcitur,& eius eunuchi comprehenſi cruciantur & morte mulctantur. Prætereáque Ginge comprehenditur, quæ Paryſatidi familiaris erat, atque de ipſa iudicium exercens, à iudicibus quidem abſoluitur,à rege autem condemnatur.Tandem verò cruciatibus afficitur & necatur,eóq; nomine Paryſatis filio, hic viciſſim matri ſuccẽſet. De Clearchi tumulo qui octo pòſt annis palmarũ plenus apparuit:quasParyſatis clàm per eunuchos,quo tẽpore ille mortuus eſt,aggeſta terra obruerat. Cauſæ propter quas rex Artoxerxes & EVagoras Salaminis rex inter ſe diſſiderent. & EVagoræ nuntii ad Cteſiam vt acciperent epiſtolas ab Abulite:& Cteſiæ ad ipſum epiſtola de reconciliatione cum Anaxagora Cypriorum rege. EVagoræ nũtiorum in Cyſtrum aduẽtus, & à Cteſia datæ ad EVagoram literæ, vt ei fuerint redditæ. Et,Cononis ad EVagoram oratio,ſuadentis vt ad regem aſcenderet. Et EVagoræ epiſtola de honoribus quibus ab eo affectus fuerat.EtCononis ad Cteſiam epiſtola.Et,tributum regi datum ab EVagora.Et,epiſtolæ Cteſiæ redditæ.Et,Cteſiæ ad regẽ oratio deConone,& epiſtola ad ipſum.Munera ab EVagora miſſa Satibarzani traduntur, & nuntii in Cyrum perueniunt.Et Cononis epiſtola ad regẽ & Cteſiam. Quomodo adhibita cuſtodia retenti ſint nuntii à Lacedæmoniis ad regem miſſi.Epiſtola regis ad Cononẽ & ad Lacedæmonios,quam ipſe Cteſias tulit.& quomodo à Pharnabazo Conon conſtitutus ſit nauarchus.Cteſiæque in Cnidum patriam ſuam aduentus &Lacedæmonem.& diſceptatio aduerſus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum:& emiſſio ab Epheſo vſque ad Bactra.& Indicæ regionis,dierum,paraſangarum. Catalogus regum à Nino & Semiramide vſque ad Artoxerxem,quibus ille librum ſuum claudit.

EX EIVSDEM CTESIAE ſcriptis quæ Indica nominata ſunt, excerptæ ab eodem Photio hiſtoriæ, Latino ſermone nũc primùm redditæ.

INdica Cteſiæ vno libro continentur, in quibus magis Ionicè loquitur. Scribit Indum fluuium, quà anguſtiſſimus eſt, quadraginta ſtadiorum eſſe: quà latiſſimus, ducentorum. Indos multitudine cæteros ferè vniuerſos mortales ſuperare dicit. De ſcolece, *id eſt quodam uerme*, qui eſt in flumine, & ſolus ex omnibus animalibus in eo naſcitur. *Dicit etiam* vltra Indos non alios homines habitare. In Indica regione non pluere, ſed eã à flumine rigari. De pantarba gemma, & quomodo ſeptuaginta ſeptem gemmas & lapides pretioſos in flumen proiectos, (quæ omnia erant cuiuſdam Bactriani inſtitoris) pantarba retraxerit inter ſe cohærentes. De elephantibus murifragis. De paruis ſimiis caudas quatuor cubitorum habentibus. De maximis gallis gallinaceis. De aue pſittaco, quam lingua humana & voce præditam eſſe dicit, corui magnitudine, & roſtro purpureo, barbámque geſtare nigram, collum habere cæruleum, quemadmodũ cinnabari: loquíq; ipſam Indicè, vt hominẽ: necnon Græcè, ſi Græcũ ſermonẽ docta fuerit. De fonte qui quotannis auro humido impletur, ex quo fonte cẽtum vrcei fictiles ſingulis annis hauriuntur. ideóque fictiles eſſe oportet quoniam aurum dum hauritur concreſcit, vt ad ipſum extrahendum frangere vas neceſſe ſit. Fons hic quadratus eſt, cuius ambitus eſt ſexdecim cubitorum, altitudo vnius vlnæ: ſinguli autem vrcei *qui auro pleni hauriuntur*, talenti pondus exæquãt. De ferro quod in fundo huius fontis extat: ex quo duos gladios ſe habuiſſe dicit ipſe Cteſias, vnum à rege, alterum à regis matre Paryſatide donatum. Id ferrum ſi in terrã defigatur, nebulas & grandines turbinéſque auertere, & ſeipſum hæc vidiſſe, rege bis periculum faciente, commemorat. De canibus Indicis, qui maximi ſunt, adeo vt etiam cum leone pugnent. De magnis montibus ex quibus ſardo & onyches aliǽque gemmæ effodiuntur. De acerrimo qui ibi eſt calore: & vt ſol duplo maior quàm in aliis regionibus eſſe videatur, multique æſtu ibi ſuffocentur. Tradit etiam mare ibi non minus ſpatioſum Græco eſſe, atque id in ſummo quidem, donec quis ad quatuor digitorũ altitudinem perueniat, calidum eſſe, adeo vt piſcis iuxta calorem illum viuere non poſſit, ſed in fundo degat. Indum fluuium campos & mõtes interlabi *tradit*, in quibus naſcatur qui calamus Indicus appellatur: eius quidem craſſitudinis quam hominum duorum iunctæ vlnæ complecti poſſint: altitudinis autem, quanta eſt mali nauis onerariæ prægrandis. Eſſe & quoſdã maiores, quoſdam item minores, vtpote in ſpatioſo monte. Eſſe autem inter hos calamos & marem & fœminam: & fœminam quidem nucleũ habere, marem verò nequaquam: & eſſe validiſſimum. De animali Indico martichora dicto, quod facie hominem refert, leonis magnitudine, cinnabaris ruborem habens. Triplex eſt illi dentium ordo: aures humanis ſimiles, oculi item cæſii, velut ſunt hominum. Caudam autem qualem ſcorpius epirotes habet, in qua & aculeus eſt cubitali maior. Sed & per tranſuerſum aculeis munita eſt cauda. Aculeum item in ſumma parte, velut ſcorpius, gerit: quo accedentes pungit: nec mortem quicunque punctus fuerit, effugere poteſt. Quòd ſiquis eminus aduerſus ipſum pugnet, & ab anteriori parte caudam prætendens aculeis petit, tanquam ab arcu eos eiaculans, & à poſteriori parte eam rectã intentans. Ad plethri autem longitudinem iaculando peruenit, & quoſcunque ferit, omnes ad vnum interficit, præter elephantem. Eius autem aculei longitudinem pedalem, funis tenuiſſimi latitudinem habent. Martichora autẽ Græcis ἀνθρωποφάγος ſonat, *id eſt hominiuorus*, quòd multos voret quos interfecerit. Sed & animalia cætera vorat. Pugnátque & vnguibus & aculeis. Aculeos autẽ vbi eiaculatum fuerit, renaſci ſcribit. Abundat autem his animalibus India: quæ ab hominibus interficiuntur, qui elephantis inſidentes, telis ea petunt. De ſumma Indorum iuſtitia, & de moribus ac ritibus eorum. De loco ſacro qui eſt in tractu inhabitabili regionis, quẽ ſub nomine ſolis & lunæ venerantur: ad quem à monte Sardonis quindecim eſt dierum iter. Vt ſol ibi ſingulis annis per dies trigintaquinque aliquid refrigerationis illis concedat, propter id feſtum, vt ne dum ipſum celebrant & dum reuertuntur, torreantur. Tonitrua & fulgura & pluuiæ non ſunt in India, ſed frequentes ventos & turbines habet, qui omnia ſibi obuia abripiunt. Sol autem oriens in maiori Indiæ parte, alteri diei parti frigus, alteri vehemẽtem calorem affert. Indi non à ſole ſed à natura ſunt nigri. in quibuſdam enim viris & mu-

lieribus inter eos ſummum candorem conſpici tradit: in paucioribus tamen. & ſe tales Indas duas & Indos quinque vidiſſe addit. Confirmare volens quod de ſole dixerat, eum Indiæ trigintaquinque dierum refrigerationem concedere, ſcribit & flãmam quæ ex AEtna erumpit, medium regionis tractum, vtpote qui à iuſtis hominibus incolatur, non labefactare, quum cætera labefactet. & apud Zacynthum fontes eſſe piſcium fertiles, è quibus pix educatur: & apud Naxum fontem eſſe è quo vinum, & quidem ſuauiſſimum, nonnũquam profluat. Et ignem iuxta Phaſelidem in Lycia eſſe perpetuum, qui ſuper petrã ſemper noctes dieſq; ardeat: & qui aqua non extinguatur, ſed redardeſcat: at fimo extingui poſſit. Media India nigros habet viros qui Pygmæi appellantur, eadem qua Indi cæteri lingua vtentes. ſunt autem valde parui, adeo vt bona pars dimidii cubiti magnitudinem, qui autem eorum maximus, duorum cubitorum magnitudinem non ſuperet. Capillum autem vſque ad genua & infra etiam demiſſum, barbam quoque quibuſuis aliis hominibus promiſſiorem geſtant. Atque adeo poſtquam illis promiſſa barba exorta eſt, nullo iam veſtitu vtuntur, ſed capillos quidem à tergo multo infra genua demittunt, barbam autem antè ad pedes vſque protrahunt: deinde, quum totum corpus pilis obduxerunt, ſeipſos cingunt, illis veſtimenti loco vtentes. Sed & veretrum illis eſt valde craſſum, adeóque magnũ vt ad pedum vſque malleolos pertingat. Sunt porro ſimi atque deformes. Oues autem eorum ſunt agnis *noſtris* pares: boues & aſini ad *noſtrorum* arietum magnitudinem accedunt. equi item eorum & muli cæteráque veterina animalia arietes magnitudine non ſuperant. Horum Pygmæorum tria millia rex Indorum in ſuo comitatu habet. ſunt enim ſagittarii peritiſſimi. Iuſtiſſimi autem ſunt, & iiſdẽ quibus reliqui Indi legibus vtuntur. Lepores & vulpes non canibus ſed coruis, miluis, cornicibus & aquilis venantur. Lacus eſt apud eos octingentorum ſtadiorum ambitum habens, cui, quoties à nullo vento agitatur, oleum ſupernatat: quod quidã ex eius medio ſcaphiis hauriunt, nauigiolis per eum nauigantes. atque eo vtuntur. Vtuntur autem & oleo ex ſeſamo, & ex nucibus: ſed præſtantius eſt quod è lacu illo hauritur. Habet verò etiam piſces hic lacus. Abundat præterea argento hæc regio, in qua ſunt & argenti fodinæ, non tantæ tamen, vt aiunt, altitudinis, quantæ apud Bactra. Aurum quoque habet India, ſed quod non reperitur in fluuiis & abluitur, vt fit in flumine Pactolo: ſed multi & ſpatioſi montes id ſuggerunt, quos incolunt grypes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus & vnguibus leoninis: qui pennas in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent. Propter has illud quod in montibus eſt copioſum aurũ non facilè obtinetur. Oues Indorum & capræ maiores ſunt aſinis, & vtplurimum quaternos atque adeo ſenos pariunt. Caudæ autem illis adeo ſunt magnæ vt amputandæ ſint illis quæ enixæ fuerint vt à mare poſſint iniri. At porcum India nec manſuetum nec ſylueſtrem vllum habet. Palmæ Indicæ eorúmque fructus triplo Babyloniis ſunt maiores. Eſt ibi & quidam fluuius (vt ille ſcribit) è petra mel fundens. Sed multa de illorum iuſtitia & de beneuolentia qua regem ſuum proſequũtur, & de illorum contemptu mortis commemorat. Meminit & fontis cuiuſdam, cuius aquam, ſimulatque hauſta fuerit, in morem caſei coagulari dicit: cuius coagulatæ ſiquis tres obolos cũ aqua biberit, quæcunque admiſerit patefacit. eo enim die mente alienatur. Eo autem vtitur rex erga eos qui an obiectis criminibus ſint affines, certò vult cognoſcere. nam ſiquis *id de quo accuſatur* effutiuerit, mortem ſibi cogitur conſciſcere: ſin *indicio ſuo* nullius criminis cõuincatur, abſoluitur. Nullum ex Indis capitis aut oculorum aut dentium dolore laborare tradit, nullique circa os puſtulas oriri: eorúmque vitæ ſpatium eſſe centum viginti, & triginta & quinquaginta annos: atque adeo ducentos, quorum ſit longiſſima. Eſt apud eos ſerpens dodrantali magnitudine, aſpectu ſimilis pulcherrimæ purpuræ: caput candidiſſimum habens, dentibus omnino carens. quẽ venatores in feruentiſſimis montibus nãciſcuntur, ex quibus ſardo *gemma* effoditur. Hic non mordet, ſed quemcunque locum vomitu ſuo conſperſerit, in eo putredinem oriri neceſſe eſt. Si autem è cauda ſuſpendatur, venenum duplex emittit, vnum dum viuit, quod nigrum eſt, electri ſpeciem referens: alterum, vbi mortuus eſt, nigrum & ipſum. Et illius quidem prioris quod ab eo viuente profluxerit, ſi tantum detur quantum eſt ſeſamum, cõfeſtim enecat, cerebro eius qui ipſum biberit, per nares effluente: alterum autem ſi detur, tabem inuehit, & vix intra anni ſpatium perimit. Meminit & auis δικαίρου cognominatæ, (eſſe autem δίκαιρον idem quod Græcis *δίκαιον, id eſt iuſtum*) quæ oui perdicis magnitudinem non excedat. hanc ſtercus ſuum defodere tradit, ne inueniatur: quòd ſi inuentum ſeſami menſura bibatur, manè ſomnus eum qui biberit corripit, & ita dormit vt nihil ſentiat: vergente autẽ ad occaſum ſole, expirat. Eſt ibi & lignum πάρηβον dictum, oleæ magnitudine, quod in regiis duntaxat inuenitur hortis: nec florem nec fructum producens: ſed quindecim duntaxat ſub terra ſunt ei craſſæ radices, quarum vnaquæque brachii craſſitudinẽ habet. huius ſi dodrãtẽ quis ſumpſerit, omnia quibus illa admouetur ad ſe trahit,

aurum,argentum,æs,lapides,& alia quælibet,præter electrum: ſin quis tantum eius quanta eſt cubiti menſura,acceperit, & agnos & aues ad ſe trahit. nam & hac maiorem auium partem venantur.Quinetiam,ſi aquam concreſcere velis, in aquæ congium radicis huius obolum iniiciens,concreſcere facies.Idémque in vino efficere poteris:manúque,velut ceram,tenebis. ſed poſtridie ſoluitur. Auxiliatur & cœliacis. Eſt præterea fluuius Indiam interlabens,duorum ſtadiorum latitudinem non excedens: qui ab Indis ὕπαρχος appellatur,quod Græcè ſonat φέρων πάντα τὰ ἀγαθὰ,*id eſt ferens omnia bona*.ex hoc per triginta cuiuſque anni dies electrum emanare dicit. Eſſe enim in montibus arbores aqua extantes (montes enim alluuntur aqua) quæ certo anni tempore lacrymas emittant, velut amygdalus, aut pinus,aut alia quæpiam arbor: (atque hoc per triginta potiſſimùm anni dies contingere) has autem lacrymas in fluuium cadentes concreſcere. vocaríque hanc arborem Indica lingua ſiptachora, quod Græcis ſignificet γλυκὺ,ἡδὺ, *id eſt dulce,ſuaue*. atque Indos electrum inde colligere. Sed & fructum qui à quibuſdam illarum arborum,velut à vitibus producatur,eſſe racemos, quorum acini nuces Ponticas magnitudine æquent. His in montibus degere ſcribit homines caninum caput habentes, qui agreſtium animalium exuuiis amiciantur:& ſermone nullo vtantur,ſed latratum duntaxat more canum edant,cuius ſignificatio perinde ac ſermonis intelligatur. His dentes quàm canibus eſſe maiores:vngues caninis eſſe ſimiles, niſi quòd longiores ſint & rotundiores. Incolere autem montes vſque ad fluuium nomine Indum: atque eſſe atro colore. Hos, ſicut & cæteros Indos cum quibus commercium habent,eſſe iuſtiſſimos. & hos quidem quæ ab illis dicantur intelligere, quum autem ipſi loqui non poſſint, latratu & manibus atque digitis, velut eos qui ſurdi ac muti ſint,ſigna dare.Hos ab Indis Calyſtrios nominari,quod Græci dicerent κυνοκεφάλους, *id eſt capita canum habentes*. Addit,hanc nationem non pauciorum eſſe quàm centum viginti millium hominum. Ad illius autẽ fluminis fontes purpureum florem naſci,ex quo purpura tingatur nihilo Græca inferior, quin potius multo ea floridior. Ibi & animalia ſcarabei magnitudine naſcuntur,minii ruborem,longiſſimos autem pedes habentia:quæ mollia ſunt vt vermes.naſcuntur autem hæc in arboribus quæ electrum ferunt,eorúmque fructum depaſcuntur & corrumpũt,vt phthires in Græcia vites corrumpere ſolent. Hæc animalia terentes Indi,puniceo colore ſaga & tunicas,& quicquid aliud volunt,inficiũt:ſúntque hæ tincturæ Perſicis præſtantiores. Hi Cynocephali in montibus habitantes, nullum artificium exercent, ſed è venatu ſibi victum comparant: & quæ occiderint animalia,ad ſolem torrent. Multas præterea oues,capras & aſinos alunt. lac autem ouium & oxygala(*q.d.lac acidum*)illis eſt potus. Veſcuntur autem & fructu ſiptachoræ *arboris ſuprà memoratæ*,è qua prouenit electrum.eſt enim dulcis.Sed & illis arefactis (vt à Græcis vuæ arefiũt) ſportas à ſe contextas implent, quas deinde ratibus impoſitas, vnà etiam cum flore purgato ex quo purpureus color conficitur, & cum electri ducentis ſexaginta talẽtis, & totidem illius pharmaci quo ad punicei coloris tincturam vtuntur,& *aliis* * electri mille talẽtis, Indorum regi quotannis aduehunt. Sed & cæteris Indis merces huiuſmodi aduehentes vendunt, ab illis viciſſim panes & farinam & ligneos amictus accipientes. Sed & gladios quibus ad ferarum venatum vtuntur,arcúſque & iacula illis vendunt.ſunt enim & ſagittarii & iaculatores peritiſſimi. Sunt autem inexpugnabiles,quòd montes altos & inacceſſos habitent.Munera autem illis quinto quoque anno rex donat, trecenta arcuum & totidem iaculorum millia,peltarum centum viginti millia,gladiorum quinquaginta millia.His Cynocephalis nullæ ſunt domus,ſed in ſpeluncis habitant.Quas autem feras inter venandum ſagitta vel iaculo petierint,eas perſequentes aſſequuntur.veloces enim ſunt ad curſum. Earũ vxores ſemel duntaxat in menſe ſe lauant, quum menſtrua aduenerunt, aliâs nunquam. At viri ſe non lauant, ſed manus duntaxat abluunt. Sed ter in menſe oleo ſe vngunt quod è lacte cõficitur,& ſe pellibus abſtergũt. Veſtẽ autem villoſam non geſtãt,ſed villis carentia maſthlemata quãtenuiſſima ipſi pariter & eorũ vxores induũt. At qui ſunt inter eos ditiſſimi,lineo amictu vtũtur.hi autẽ ſunt pauci. Lectorum nullus eſt apud eos vſus,ſed toris extemporaneis vtuntur. Is verò inter eos ditiſſimus habetur cui maxima fuerit ouium copia. Caudam autem habent omnes viri & mulieres,ſupra nates,canum more: ſed maiorẽ magiſque piloſam. Coeunt cum fœminis quadrupedes,canum ritu. alióque modo coire turpe cenſent.Sunt autem iuſti,& vitæ,præ quibuſuis hominibus,longiſſimæ.cẽtum enim & ſeptuaginta,nonnulli & ducentos viuunt annos. Vltra hos autem alios habitare dicit ſupra fluuii fontes:qui nigri ſint,ſicut & cæteri Indi: otioſiq; degant,ac neque frumentũ edãt, neque aquam bibant:ſed magnam boum,caprarum, ouium copiam alant, eorúmque lac potent,ac nihil aliud. Apud illos quũ in lucem prodeũt infantes,ſedem perforatam non habent,neque cacant:ſed nates quidem habent,at foramen interiectum non eſt. quo fit vt nõ cacent,ſed caſeoſum quiddam meiant,non valde craſſum tamen,ſed fæculẽtum.Quũ

autem manè lac biberunt, & meridie ad eius potum reuertuntur, dulcem quandam apud eos radicem esse aiunt quæ lac in eorum ventre coagulari non sinat. Huius igitur esu vomitum vesperi prouocant, omniáque facilè euomunt. Asinos syluestres habet India equis pares, quosdam & maiores: quibus caput purpureum, oculi cærulei, reliquũ corpus est album. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis, cuius inferior versus frontem pars duorum palmorum spatio sit candidissima: at superior, quæ in acutum tendit, punicea sit, summum ruborem adiunctum habens: pars autem media, sit nigra. Ex his pocula conficiuntur, è quibus qui bibũt, nec spasmo nec sacro morbo corripiuntur: sed nec venena vllam in eos vim habent, si modò vel antequam illa hauriant, vel postquam hauserint, aquã aut vinum aut aliud quippiam ex illis poculis bibant. Ac cæteri quidem asini & mansueti & syluestres cæteráque solidipeda animantia & talis & felle in iecore carent: at hi & talum & fel in iecore habent: & quidem talum omnium quos mihi videre contigit pulcherrimum, bouis talo & specie & magnitudine similem, perinde grauem ac plumbum, minii colorem non in superficie tantùm, sed & interius habentem. Est autem & velocissimus & strenuissimus: eúmque nec equus nec aliud animal persequens assequi potest. Et initio quidem remissius currit: quo autem diutius cucurrerit, miro quodam modo concitatior fertur, eiúsque magis & magis velox est cursus. Hac autem arte sola potest à venatoribus capi: Quum illi suos catulos ad pascua eduxerint, à multo equitatu circumdantur. nolentes autem relictis catulis fugam capere, cornibus calcibúsq; & morsibus pugnãt, multósque & equos & viros interficiunt: sed tandem & ipsi sagittis & iaculis confossi ab illis capiuntur. viuos enim capere nullo modo queas. Eorum verò carnes propter amaritiem esculẽtæ nõ sunt. atque adeo non propter aliud quàm propter cornua & talos hoc animal venantur. In flumine Indico vermis nascitur specie quidem eum qui innasci ficui solet referens, septem autem cubitorum longitudinem, alius maiorem, alius minorem habens: crassitudinem verò talem vt eum puer annos decem natus vix vlnis amplecti possit. Duo sunt illi dentes, vnus suprà, alter infrá. his dentibus quicquid prehenderit, deglutit. Et interdiu quidem in limo fluminis commoratur, at noctu egreditur: egressus autem, quemcunque obuium bouem aut camelum momorderit, ad fluuium trahit, totúmque, præter ventrẽ, deuorat. Capitur grãdi hamo, cui hœdum aut agnum ferreis catenis alligauerint. Vbi ceperunt, per triginta dies suspensum, vasis suppositis, relinquunt: intra quod tempus ex eo distillant quæ decem cotylas Atticas implere possint. Elapsis triginta diebus, ipsum vermem abiiciunt: oleum autem, adhibitis custodibus, ad solum Indorum regem mittunt. alii enim id habere non licet. Oleum hoc id cui superfusum fuerit accendit, & ligna pariter animaliáque comburit: solóque luto, & eo quidem crasso, extingui potest.

Habent Indi arbores cedro aut cupresso proceritate pares, quarum folia palmæ foliis paulo latiora, alioqui sunt similia, & axillis carent. Florem qualem laurus mas emittunt, sed fructum nullum ferunt. Nomen illis est Indicum, carpion: Græcum, myrorhoda. Sunt autem raræ. Ex illis olei guttæ distillant, quas lana arbori impressa excipientes, in lapideos alabastros, illam exprimendo, infundunt. Est autem id subrubrum & crassiusculum, adeóque fragrans vt ad quinque stadia eius odor perueniat. Soli autem regi eiúsque propinquis id possidere conceditur. Ex eo rex Indiæ ad Persarum regem misit: séq; Ctesias id vidisse, & odorem qui nec dici nec cuiquam alii assimilari possit, se percepisse narrat. Caseum & vinum omnium suauissimum illos habere, se expertum scire, (quippe qui vsus sit) commemorat. Fons est apud Indos, quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente, cuius aqua est intra petram, quæ, antequam ad ipsam aquam perueniatur, trium cubitorum, sub aqua trium vlnarum altitudinem habeat. In ea spectatissimi quique Indorum cum liberis & vxoribus se lauant. In eadẽ nataturi se in pedes proiiciunt. quum autem in eam insilierint, eos sursum attollit aqua. Nec verò solos homines sursum attollit, sed quoduis animal, siue viuum siue mortuum, in terram expellit: atque adeo quæcunque in eam coniiciuntur, præter ferrum, argentum, aurum & æs. hæc enim in fundum demittit. Est autem eius aqua perfrigida, & potu suauis: quæ magnum strepitum edit, non secus ac quæ in lebete feruefit aqua. Sed & vitiligini & scabiei medetur. Hæc Indico sermone βαλλάδη, Græco *ὠφελίμη, id est utilis*, vocatur. In iis Indiæ montibus ex quibus eorum calamus prouenit, habitat quoddam hominum genus non pauciorum triginta millibus, quorum vxores semel duntaxat in vita pariunt: habéntque earum fœtus dentes supernè pariter & infernè valde pulchros: necnon vniuersis tam fœminis quàm maribus & capitis & superciliorum pili iam inde à natiuitate sunt cani. Vnusquisque certè eorum vsque ad trigesimum ætatis annum albos per totum corpus habet pilos: inde nigrescere incipiunt, adeo vt quum sexagesimum attigerunt, nulli illis pili nisi nigri conspiciantur. Sunt iisdem & viris & mulieribus octoni in vtraque manu & vtroque pede digiti. Sunt autem bellicosissimi, & Indorũ regem

regem sequuntur ex his sagittariorum quinque millia, necnon iaculatores. Aures autem illis tantæ magnitudinis esse dicit vt eorum brachia ad cubitos vsque & ponè totos humeros operiant. esse autem illas contiguas.

Hæc quæ fabulis similia sunt, Ctesias scribens, se verissima scribere ait, & quorum vel ipse testis sit oculatus, vel quæ à testibus oculatis acceperit. Multa autem his mirabiliora se prætermisisse, ne qui ea non vidissent, scribere ipsum quæ fidē non mererentur, existimarent.

EX LIBELLO QVI DEMETRIO PHALEreo vulgò adscribitur, Ctesiæ verba,

Stryaglius quidam Medus, quum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodem quo Amazones modo præliantur) eámque & formosam & ætate florētem esse vidisset, saluam dimisit. At percusso postea fœdere quum illa quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen prius illi hanc epistolam, qua expostulat, Ego quidem te seruaui: & tu quidem per me seruata es, ego autem per te perii.

Ex eodem, paulo pòst,

Oportet autem quæ facta sint, non statim fateri facta esse, sed paulatim, suspensum tenendo auditorem, & nobiscum angi cogēdo. Quod Ctesias in allato de Cyri morte nuntio facit. nec enim nuntius simulatque ad Parysatin venit, ei Cyrum mortuum esse, dicit: (hæc enim est quæ Scythica oratio appellatur) sed primùm quidē victoria potitum eum nuntiauit. quæ verba illi gaudium anxietati mixtum attulerunt. Postea verò interrogat, at rex quomodo se nunc gerit? Tunc ille, Fugæ se dedit, inquit. Hîc illa sermonem excipiens, Tissaphernes horum ei malorum est author, inquit. Rursúmque interrogat, Cyrus verò vbi nunc est? Respondet nuntius, Vbi fortes viros diuersari decet.

EX PLVTARCHO, IN VITA Artoxerxis.

Ctesiæ narratio, vt breuibus multa perstringam, huiuscemodi est. Cyrus, trucidato Artagerse, equum in regem permisit, & hic in illum, silentio vterque. Occupat Cyri amicus Ariæus ferire regem, nec sauciauit eum: rex missa lācea à Cyro aberrauit, Tissaphernem autem fidum Cyro & fortem virum percussit atque interemit. Cyrus intorto per loricā regis, iaculo, vulnus pectori illius ingessit duos digitos altum. vnde ille ictus vi defluxit ex equo ad terrā. Fuga & tumultu cohortis regiæ edito, rex assurgēs cū paucis (inter quos fuit Ctesias) tumulum vicinum cepit, vbi tenuit se quietum. Cyrum inter hostes volitantem equus ferox longè abstulit: nec tenebris iam cognoscebatur ab hostibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autem victoria, ardorisque & fiduciæ plenus per medios vehebatur hostes, clamans, Cedite miseri. Dum hoc identidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi quum tiara capiti eius defluxisset, prætercurrens adolescens Perses (Mithridati nomen erat) tempus Cyri iaculo secundum oculum ferit, inscius qui sit. Eructanti vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & sopore collabitur. Equus fugiens oberrabat: stratum equi prolapsum capit comes illius qui Cyrum percussit, sanguine redundans. Cyrum ex plaga ægrè tandem colligentem se, assistētes eunuchi pauci alteri equo imposuere, quò eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibúsque connitentem ire, sustinentes ducebant, corpore quidem ob vulnus in capite acceptum grauem cespitantémque, sed victorem arbitrantem se, quòd fugientes audiret Cyrum regem alta voce appellantes, atque vt parceret ipsis orantes. Interea Cannii quidam homines, tenues inopésque, qui humilium ministeriorum gratia regis castra sequebantur, confusi fortè vt amici fuere cum illis qui circa Cyrum erant. hi vt tandem punicea sagula eorum aduertere, (quum regii haberēt omnes candida) intellexerūt hostes esse. Ita vnus eorum ausus est, ignarus qui esset, Cyrum iaculo à tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapsus Cyrus tempus simul saucium ad saxum offendit: vnde animam exhalauit.

EX ATHENAEO.

LIBRO II.

At Ctesias Cnidius narrat etiā quomodo regia hæc Choaspis fluuii aqua coquatur, & quomodo vasis imposita, portetur ad regē. additque illam & leuissimā & suauissimā esse.

Ibidem,

Ctesias autem Carmaniam oleum acāthinum producere & eo regem vti ait. Qui etiā in libro quem de Asiaticis tributis scripsit, cœnæ regiæ apparatum describens, neque piperis neque aceti meminit, quod vnum inter condimenta est optimum.

LIBRO X,

Ctesias autem apud Indos regi nefas esse inebriari tradit.

Ibidem,

Amyntas quoque in libro qui σταθμοὶ inscribitur, Tapyrorum gētem ita vino deditam esse tradit vt ne ad vngendum quidem alia re vlla quàm vino vtatur. Eadem autem & Ctesias commemorat in libro quem de Asiaticis tributis scripsit: qui & iustissimos esse illos addit.

LIBRO XI,

Verùm repudianda sunt nobis fictilia pocula. Apud Persas enim, vt testatur Ctesias, quemcunque rex inhonoratum esse voluerit, is fictilibus poculis vtitur.

LIBRO XII,

At Ctesias in tertio Persicorum libro, omnes quidem Asiæ reges luxui deditos fuisse tradit, sed præ cæteris Ninyan Nini & Semiramidis filium: qui domi manens & in luxu viuens, à solis eunuchis & vxoribus conspiciebatur.

Ibidem,

Ctesias verò Annarum regis præfectum, & qui Babyloniæ regionis imperium obtinuerat, veste & ornatu muliebri vsum esse, & ad eum cœnantem, quum regis seruus esset, accedere solitas centum quinquaginta psallentes & canentes mulieres, tradit. Psallebāt autem hæ & canebant illo cœnante.

LIBRO XIIII,

Berosus autem Babyloniacorum lib. 1, decimasexta die mensis Loi festum Babylone quinque dierum spatio celebrari ait Saceas dictum: per quod tempus solere dominos famulis parere: vnúmque ex his domui præesse, veste quæ regiæ similitudinem referat, indutum: quem & zoganen appellari. Meminit huius festi Ctesias quoque libro Persicorum secundo.

A

ABAE oppidum Phocēſium, vbi delubrum locuples Apollinis 105.106.120
Abantes Ioniæ populus 27
Abaris Hyperboreus 104
Abdera vrbs à Teiis condita, vbi 30.181.218
Abrocomes & Hyperanthes Darii filii 199
Abronychus Athenienſis 104
Abſinthii populus 151
Abulites 8.ꝺ.
Abydus vrbs 146.173.175. Abydus ponte à Xerxe iungitur 4.ꝺtes.
Accipiter Ægyptiis ſacer 50. accipitrum ſepultura vbi 51
accipitrum ſeptem paria ſeptē Perſarum omen 85
Aceratus propheta 206
Aces fluuius 91
Achæmenidarum cognatio vnde 24
Achæmenes Darii filius Ægypti præſes 168.180. achæmenes ab Inaro interimitur 72. 168. achæm. Xerxis frater Demarato contradicit 201
Achæmenidis Artox.fr.in Ægyptum exped. 5.ꝺ. Achæmen.obitus Ib. Achæmen. vltio Ib.
Achæorum duodecim genera & partes 27. Achæi Iones Peloponneſo eiecerunt 27
Achæorū in Athamantis poſteros actio 196
Achæiæ Cereris templum 136
Achelous fluuius 41.184
Acheron fluuius vbi 108.142
Achilleius curſus vbi 106.109
Achilleum oppidum 143
Acinacis à Xerxe in mare deiicitur 176
Acraphia oppidum vbi 221
Acriſii progenitores qui 154
Acrothoon vrbs vbi 172
¶Adicran Libyum rex 121
Adimantus Corinthiorum dux 201.209.214
Adraſtus Phryx ob fratricidiū à Crœſo expiatur 7. Adraſt.cuſtos Atyis.Ib. Adraſt. Gordii filius Midæ nepos 7.8. Adraſt.ſibiipſi mortem conſciſcit 8. Adraſt calamitoſi monumentum 137
Adria à Phocenſ. occupatur 29
Adyrmachidæ Libyum primi vbi 122
ex Adyto edita vox 29
¶Æaces Syloſontis fil. Sami tyrannus 148
Æaci fanum 140
Æacides Samius 118
Ædes hoſpitæ Veneris vbi 57
Ædificium è ſolido ſaxo vbi 69
Ædificia ex virgultis 125
Ægaleus mons vbi 214
Ægæ Ioniæ ciuitas 27
Ægeæ Æoliæ ciuitas Ibid.
Ægea vrbs in Pallena 184
Ægeum mare 111
Ægeus Lycum fratrem Athenis eiicit 31. Ægeus Oiolyci filius vnde Ægidæ tribus 119
Ægialees ab Ægialo dicti 137.
Ægialees Pelaſgi 180
Ægicores Ionis filius 137
Ægila locus 123.114
AEgilea Styreorum inſula 161
AEgina(aliàs Argiua) Ariſtodemi vxor 153
AEgina Aſopi filia 139
AEginæ nomen 107. æginetarū ſtrenuitas 214. æginetarum odia in Athen. 139. æginetæ ab Athenienſibus ſuperātur 159. æginetæ Epidauriorum ſubditi 139. æginetæ & Cretenſes vt Samios ſubiugarint 81. æginetarum in Samios ſimultas vnde 81. æginetæ Ioui fanum conſtruxerunt 70. æginetæ Dario terram & aquā dant 153
AEgion ciuitas 27
AEgiræ Achaica ciuitas 27
AEgiroeſſa AEoliæ ciuitas Ib.
AEgis Mineruæ vnde 125
AEgli populus 88
AEgroti Babyloniorū quomodo curentur 36. ægrotos Indi epulantur 88
AEgyptus quæ regio & AEgypti 41. ægyptus fluuii donum 40. ægypti diuiſio ſecundum Iones 41.68. ægypti diuiſio ſecundū Herod. 41. ægyptus, Aſiæ & Africæ terminus 41.87. ægypt.quorum deorū nomina neſciat 48. ægypt. Africæ finitima 50.87. ægypto phœnix ſacroſancta 51. ægypt.vitibus caret 52. ægypt.quorū deorum oracula habeat Ib. ægypti linum 56. ægypt. in XII.regulos diſtributa 64. ægypt.inequitabilis 56. ægyptus ſorte diſtributa 56. ægyptus & Libya Perſis tributaria 87. ægypt. ab Artoxerxe deficit 4.ꝺ. ægyptus ad Perſas redit 5.ꝺ. ægyptii thoraces Perſis in vſu 25. ægyptii duodecim deorum primi inſtitutores 40. ægyptii aras, ſimulachra, delubra primùm diis ſtatuerūt Ib. ægyptiorum agrorū cultura ſpontanea 42. ægypt.ſementis Ib. ægyptii qui ſint ex Iouis Ammonii oraculo 40. ægyptii ſe primos exiſtimant 39. ægypt.inſtituta & mores 45. ægyptii ſacerdotes raſi Ib. ægyp.cum feris veſcuntur Ib. ægypt.circuncīſio, & huius rei cauſa 45.56 ægypt.veſtitus 45.52. ægypt. ſcriptura & literarum duplex vſus 45. ægypt.religio, cultus erga deos maximus 46. ægypt.victus 52. ægyp. fabis abſtinent 46. ægypt. ſacrificandi ritus Ib. ægypt. maxima dea Ib. ægypt.victimæ 46.47. ægyp.ablutiones poſt contactum ſuē Ib. ægypt. ſubulcum ingredi tēplum nefas 48. ægyptii quo tēpore ſues immolēt, & ſuilla carne veſcātur Ib. ægypt.præcipui conuētus 49. ægypt. fuſtuaria pugna 50. ægypt.feræ ſacræ Ib. ægypt.cura circa feras Ib. ægyptii crocodili ſacroſancti 51. ægypt. purgamina 52. ægypt.Afrorum ſaluberrimi Ib. ægypt.panis colleſtis appellat⁹ Ib. ægyp. aer immutabilis Ib. ægypt. vinū ex ordeo Ib. ægypt.cātilena Ib. ægypt.prodigiorū diuinationúmq; obſeruantiſſimi Ib. ægypt. medicina quomodo ſit diſtributa 53. ægypt.lugēdi ritus Ib. ægyp. mos in condiendis cadaueribus Ib. ægypt.vnguenta qualia 54. ægypt.naues Ib. ægypt.reges 55.56.61.63.64. 67.73. ægypt.feriæ 60. ægyptii immortalitatē animarū primi aſſeuerauerunt Ib. ægypt.calamitas 61. ægypt. progenies 64. ægypt. Caſtra locus vbi 66. ægypt. myſteria 69. ægypt.pluuia portētoſa 72. ægypt.capita cur dura Ib. ægypt. fuga Ib. ægyptii ignē animal afferunt 73. ægyptiorum clades apud Iraſam 121. ægypt. à Perſis defectio 167. In ægypt.Dar. exerc.parat Ib. ægypt.ab Aprie rege defectio 121. ægypt.per proditionē à Cābyſe capti 2. ꝺ. ægyptii vincunt 5.ꝺ. ægypt clades Ib. ægypt.Sarſamā præficit Megabyz. Ib. ægypt.quidā vocaliſſimus 11
AEgyptiacæ Thebæ 33. ægyptiacæ regionis natura & deſcriptio 40.45
AEnea oppidum vbi 184
AEneſidemus Hipp. ſatelles 189
AEnigma piſcatorum 153
AEnus vrbs & vbi 111.177
AEnyri, Cœnyri 153
AEoles à Crœſo ſubacti 25. æolum in Xerxis exercitu armatura 180. æol.tributarii Dario 87. æol.olim Pelaſgi appellati 180. æol.mos in ſacrificiis 154. æol.ab Hymea capiuntur 146. æolicæ ciuitates 27
AEorpata Scythis quid 114
AEris copia apud Maſſagetas 39 ære qui primi ſe armarint 66 æreus Iupiter & Neptunus vbi 236
AEropus, Gauanes, & Perdiccas fratres 221
Aeris mutatio in hominibus cauſa morbi 52
AEs alienum debere apud Perſas turpiſſimū. 26. æs apud ægyptios pretioſiſſimum 75
AEſchines Eretrien.dux 160
AEſchrionia tribus Sam.vbi 75
AEſchylus poeta 67
AEſopus fabularum ſcriptor genere Iadmius 62
AEſtatis & hyemis ſimulachra vbi 59
AEſtus in India 9.ꝺ.
AEthiopes ex AEgyptiis inſtitutis māſuetiores facti 44. æth. Nomades Ib. æthiops vt AEgypto imperarit 63. æthiopes quē regē creent 74. æthiop.hominum maximi, pulcherrimi, & eorū mores Ib. æthiopū ſepulchra vitrea 75. æthiopes Cambyſi dona ferunt 88. æthiopū genitura nigra 89. æthiopes extremi hominum 90. æthiopes contra Cābyſ. 171. æth. circuncīſio 56. æth.in Xerxiano exercitu armatura 178. æthiopum diſcrimen Ib.
¶Africæ terminus quis 41. africæ deſerta 44
Africus & Auſter venti duo omnium pluuioſiſſimi 43
Agariſtæ proci 164. Agariſtæ ſomnium 165
Agaſicles Halicarnaſſeus 27
Agathyrſus Herculis filius 100
Agathyrſi populus 105.113. Agathyrſorum mores & amicitiæ Ib.
Ager Caicus 150
Agetus Alcidæ filius, Ariſtonis amicus 155
Aglauriæ Cecropis filiæ templum 208
Aglomachi turris 121
Agora locus 177
Agreſtium boum vbi ingens multitudo 184
Agrianæ populus 129
Agrianes fluuius 111
Agricolator vbi cōtemptui habeatur 118
Agyllenſium calamitas 30. agyllenſes Phocenſib.iuſta ex oraculo ſoluunt 30
Ahena citra ignem feruētia 10. ahenum Samium 120
Aiax finitimus ac ſocius Athen. 137. aiax Telamonius 210.219
Aimneſtus Spart.Mardonii occiſor 234. aimn.Platæēſis 235
¶Alabanda vrbs 221
Alalia à Phocenſibus ædificatur 30
Alarodii populus 88. alarodiorū in Xerx.exerc.armat. 179
Alati ſerpentes vbi 90
Alazeris Barcæorum rex 122
Albæ columnæ 146
Album littus vbi 172
Alcæus Herculis filius 2
Alcæus poeta 143
Alcides Caunius 6.ꝺ.
Alcinor & Chromius Argiui 15
Alcmæon aſtutè aurū à Crœſo aſportat 164. Alcmæon Megaclis f. Cliſthenis gener 165 alcmæonidæ obnoxii crimini piaculari 10. 137. alcmæonidæ genus Athen. 136. alc. an ſcutū Perſis prodiderint 163. alc. generis claritas 164. alcm.tyrannidis oſores Ib.
Alcon Moloſſus procus filiæ Cliſthenis 165

Alex Mineruæ tēplum 12.234.
Aleæ ludus & tesserarum à Lydis primū inuentus fertur 18
Alevadæ Thessaliæ reges 168. alevadarum machinæ 192
Alexander Priami filius 1. rapit Helenam 57
Alexander Macedo aureus 219. alexandri tyrannidis origo 221. alexādri progenies Ib. alexander Amyntæ f. dux & rex Macedonum 231
Algæ Achaiæ 192
Aliarchus Arcesilaum strangulat 121. aliarchus dolo interficitur Ibid.
Alilat Vrania Arab. dicitur 72
Alitta Venus Arabibus dicta 25
Alizones populus 106
Alogune Bab. Artox. pellex 6.ct.
Alopecæ Atticæ 136
Alpeni vicus 193. Alpenus vrbs vbi 198
Alpheus & Marō fortiss. fratres 200
Alpis fluuius vbi 106
Alysonii populus 87
¶ Amasis rex 47.52.64.67.68. amasis regis monumētū Ib. amasis rex Saitanus Ib. amasis ex pelui simulachrū statuit 69. amasis regis mos Ib. amasis Mineruæ vestibulum erexit Ib. amasis amicitia cum Cyrenæis 70. amasis Græcorum amās quid eis donarit Ib. amasis varia donaria Ib. amasis Cyprum omnium primus cepit Ib. amasis regis mors 73. amasis cadauer verberibus cæditur 74. amasis cadauer crematur Ib. amasis epistola ad Polycratem 78. amasis picturati thoraces 79. amasis Barcæos dolo capit 126.
Amasis Maraphius Aryandis contra Ayrenæos dux 122
Amathusii populus 144.145
Amaxampeus fons amarus 106
Amazones populus 114. amazonum cum Sauromatis cōmixtio Ibid. amazonum sedes vbi Ib. amazonum nuptiæ 115
Amestris Xerxis vxor 177.183.241 amestris crudelitas in Masistæ vxorem 241
Amiantus Lycurgi filius 165
Amici deploratio 73. amicus prudens omnium rerū pretiosiss. 130. amicus amicū quæ roget 155
Amictus lignei 11.ct.
Amilcar Carthagin. rex 191. amilcaris genus & mors Ibid.
Aminias Palleneus Athenien. certamen init 213
Aminoclis fortuna 195
Amistris Onophæ filia, Xerxis vxor 3.ct. amistris & liberorum luctus 4.ct. amistris Megabyzum Artoxerxi conciliat 5.ct. amistris libido 6.ct. amistris Apollonidem excruciat Ib. amistris Zopyri cædē vlciscitur ib. amistris mors Ib.
Amistris Ochi filia Ib. amistris Terituchmis vxor 7.ct.
Amompharetus Pitaneti 232. amomphareti victoria 235
Ammon Ægyptiis quid 47. ammonis oraculum de Ægypt. 42. ammonis oraculi origo 49
Ammonii populus vbi 47.124
Amorges Persarum dux 146
Ampa vrbs vbi 149
Ampelon promontorium 183
Amphiarao aureus clypeus à Crœso donatus 9. amphiarai expeditio in Thebas ab Hom. conscripta 245. amphiarai templum apud Delphos 17. & oraculum 220
Amphicæa oppidum 106
Amphicrates Sami rex 81
Amphictyonidis Cereris templum 196. amphictyonis fanum, & sedilia Ib. amphictyones templum Apollinis Delphicum struendum locant 70.136
Amphilochus Amphiarai f. 87
Amphilytus Acarnan ariolus 11. amphilyti vaticiniū Ib.
Amphimnestus Epidānius 164
Amphion 141
Amphissa vrbs vbi 106
Amyntas Macedo, Persas vt exceperit 129. Hippiæ vrbem donat 142
Amyntas Amyntæ nepos, Asiaticus 221
Amyrtæus 63. amyrtæi Ægypti rex à Cābyse captus 2.ct.
Amytis filia Astyagis 1.ct. amytis & Spitama Astyagē occultant Ib. amytis à Cyro in vxorem ducta Ibid. amytis Petisacam excarnificat Ib. Amytis Aambysem monet 2.ct. amytis veneno se necat Ib. amytis Cambysem in somnis vexat 3.ct.
Amytis Xerxis filia Ib. amytis Megabyzi vxor 4.ct. amytis adulterii accusatur à marito Ib. amytis Inarum ad supplicium poscit 5.ct. amytis libido 6.ct. amytis morbus & mors Ibid.
¶ Anacharsis sapiens 105. & eius cædes 109
Anacreon Teius 91
Anactorium templum 234
Anaua vrbs Phrygiæ 173
Anaxagoras rex Cypri 8.ct.
Anaxandrides Lacedæmoniorum rex 12. anaxandrides & eius vxores 133
Anaxilaus Rhegiorum Tyrannus 149.191
Anchimolius Asteris f. & eius cædes 136
Ancora Sophanis 235
Anderica Cissiæ stathmus 163
Andia Artoxerxis pellex 6.ct.
Androcratis fanum vbi 227
Andromeda Cephei filia 177
Androphagi populus vbi 101. androphagorum mores 113
Andrus insula 131. andrum Græci obsident 217
Angarion Persis quid 215
Angites fluuius vbi 181
Angrus fluuius 106
Anguilla Ægypt. sacrosancta 51
Animarum immortalitas atq; transmigratio, primis AEgyptiis cognita 60. animarum immortalitatem Zamoxis Thracas edocet 112
Animal Indicum 9.ct. animalia Indica grandiora cæteris 89. animalcula Indiæ tinctoria 11.ct. animalia quæ esui sunt, plura: noxia pauciora 89
Anni humanæ vitæ septuaginta 6. annus ab AEgyptiis primùm inuētus, inque duodecim menses ab eisdem distinctus 40
Anopæa mons & vicus 198
Antacæi cete ingētia Borysthenis 106
Antandrus locus 130
Antandros vrbs vbi 175
Anthela vrbs 193
Anthela vicus vbi 196
Anthylla oppidum 55
Antichares Eleonius 135
Anticyra vrbs 196
Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit 203
Anthropophagum animal 9.ct.
Anysis vrbs 63
Anysis cæcus AEgypti rex Ib. anysis imperium AEgypti recuperat Ibid.
¶ Apaturia Iones Athenis oriūdi, celebrant 27
Aper immēsus Mysorum opera deuastans 7. aper in Africa nullus 125
Aphetæ loci nomen 195
Aphidnæ produntur Tyndaridis 235
Aphlystii Iouis templum 195
Aphrodisias insula vbi 122
Aphytis Pallenæ vrbs 184
Apia vrbs vbi 42
Apidanus fluui⁹ Thessaliæ 184
Apis aula vbi 66
Apis Græcorum lingua quid Ibid. apis apparuit: feriantur AEgyptii 75. signa eius Ibid. Cambyses ferit Ib.
Apollinis Ismenii templum 9. 17.135.220. apollinis imbre Crœsus è pyra liberatur 16. apollinis Triopii sacrum atque certamen 17. apollinis oraculum apud AEgypt. 52. apollo AEgyptiis Orus dictus 64.67. apollinis tēpla vbi 66. apollinis & Dianæ parentes 67. apollo ad Metapōtinos solos Italorum venit 101. apollinis ara ab Aristeo extructa Ib. apollo Scytharum deus 107. apollo Œtosyrus apud Scythas Ib. apollinis oraculū Batto redditum 120. apollinis fons vbi 121. apollinis simulachrum 163. apollinis delubrum apud Abas 206. apollinis oraculū apud Delphos Ib. apollinis arma spōtè apparentia Ib. apollinis Ptoi fanum 210. apollinis ædes à Mard. diripiēda 4.ct.
Apollonia vrbs vbi 111.238
apolloniates ager 238
apolloniatis oraculum redditur Ibid.
Apollonides Cous medicus Artox. 4.ct. apollonidis cum Amyti coitus 6.ct. apollonides cruciatur & viuus defoditur Ibid.
Apologus Cyri ad Iones 26
Apparitæ populus 87
Apries rex AEgypti 67.121. apries strangulatur 68 apriis bellum cum Sidoniis & Tyriis 67
¶ Aqua diuersarum qualitatum vbi 124. aqua Stygis vbi 157. aqua adeo debilis vt ne lignū quidē ferat 75. aqua quæ potata coagulatur 10.ct. aqua dementans Ib. aquā quod lignum cogat 11.ct. aqua attollēs pōderosa 12.ct.
¶ Ara duodecim deorū vbi 40. aræ à quibus primùm, diis consecratæ Ib. ara Dianæ 111. ara Iouis forensis 133. ara Herculis 193. ara ventorum in Thyia Ib. ara Iouis diabateris à Dario structa 3.ct.
Arabia vbi 41.89.104. arabiæ mons 40. & humus 41. arabia tributorum immunis 87. arabia quæ producat 89 arabici sinus descript. 41.104
Arabum dei 72. arabum fides constantissima 72. arabum in Xerxiano exercitu armatura 178.179
Ararus Scythiæ fluuius 105
Araxes fluuius 37. & eius cursus quò tendat 104. araxis accolæ quo victu & vestitu vtantur 57
Arbarius à Secundiano deficit 6.ct.
Arbor Siptachora 11.ct. arbor lacrymans Ib. arbor electrifera Ib. arbores Indicæ 12.ct. arborea lana optima vbi 89
Arcades 27.69.134. arcadia & eius incolæ quales 11
Arcesilaus Batti filius, Cyrenæ rex 121. arcesilaus inimicos persequitur Ibid. arcesilaus strangulatur Ib.
Arcesilaus arcesilai nepos regno paterno eiicitur Ib. arcesilaus Samum fugit Ib. oraculum consulit 122. recuperat sua, & oraculo non satisfaciens, occiditur Ibid.
Archander Phthii Achæi filius 55. archandri vrbs Ib.
Archiæ & Lycopæ in expugnādo Samo feruor 80
Archias Samius vnde dictus 57
Archidamus Zeuxidami f. 156
Archidice nobilis in Græcia meretrix, & eius amasi⁹ à Sappho conuitiis notatus 61
Archilochi Parii de Gyge Iābi 3
Arcis Athen. expugnatio 138
Ardys rex, filius Gygis 3 ardys Prienenses expugnauit Ib.

Areius pagus 108
Arena aurea 89
Argadeus Ionis filius 137
Arganthonius Tarteffiorũ rex 30. Arganthonius moritur Ibid.
Argentei & aurei nummi primùm à Lydis percussi 18
Argentifodina Bactrica 10.ct. argentum in vsu Scythæ nõ habent 108. argentifodinæ Indicæ 10.ct. argentum & ferrum apud Massagetas non est in vsu 39
Argilus Græca vrbs vbi 183
Argiopius locus quidam 233
Argis & Opis virgines sacra ex Hyperboreis asportantes 103
Argippæi populus & eorum victus 102
Argiui 134. argiuorum cum Spartiatis de agroThyrea cõtentio 15. argiuorum fines ditióque Ibid. argiuorum rasura in præsenti clade Ib. argiuorum mulieribus vetitum aurum ferre in præsenti clade Ibid. argiuis redditum oraculum 188. argiui Xerxi subdi maluerunt quàm Lacedæmoniis esse inferiores Ibid. argiuorum cum Persis affinitas Ibid. argiui mercede militant in Peloponneso 11. argiui ad Mardonium mittunt nuntium 225. argiuorum ad Artaxerxem legatio 189. argiui musica cæteros Græcos antecellunt 93. argiuorum mulieres Melampus sanat 229
Argiua Autesionis filia, Aristonis vxor 153
Argos ab Homero maximè celebratum 137. argos ciuitatum Græciæ nobilissima 1. argos à seruis tenetur. argi lucus a Cleomene incenditur 157.
Argûs ædificator 123
Argonautarum posteri à Pelasgis Lemno eiecti 118. argonautæ Herculẽ amittũt 195
Argon Heraclidarum primus Sardium rex 2
Ariabignes Darii filius 181.213
Ariantes rex 110
Ariaramnis aduersus Scythas expeditio 3.ct.
Aridius Nerbalus Arbali filius 180
Aridolis Alabandẽsium tyrannus 195
Arienæ & Astyagis cõnubium 13.
Arietes cur non mactẽtur à Thebanis 47. arietes Thebanis sacrosancti 47
Arii populus 88.177. ariorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Arimaspi viri vnoculi vbi 90. 101.102.& vnde dicti Ib. arimaspii versus 101
Ariomardus Caspiorũ dux 178. ariomardus Moschorum & Tibarenorum dux 179
Arion Methymnæus dithyramborũ primus author 4. arion Methymnæus delphino insidens ad Tænarum euectus est Ibid. arionis ingens donarium in Tænaro 5
Aripithes Scyth. rex 109
Arisba Lesbi ciuitas 28
Aristagoras Cyzicenus 118. aristagoras Cumæus 131. aristagoras Myleti tyrannus 131. aristagoras Ionicæ rebellionis author 132. aristagoræ oratio ad Cleomenem 134. aristagoræ mors 146
Aristeas Corinthius 186
Aristeus Procõnesius versificator 101. aristei Proconnesii statua Ibid.
Aristides Lysimachi f. Athen. 212. aristidis nobile facinus 214.228. aristidis consilio sagittarii ex Creta accersuntur 4.ct. aristidis astu Xerxes è Salamine fugit 4.ct.
Aristocyprus Soliorum rex 145
Aristodemus Spartarum rex 153 aristodemus militiam deserens, infamis 200. ad Platæas infamiæ notam strenuitate delet 235
Aristodicus Heraclidis f. Cumæus oraculum consulit 29
Ariston rex 12.155. ariston Byzantius 132
Aristophilides Tarentinorum rex 94
Arizãti gẽs Medicæ nationis 19
Arma Martia sponte apparentia 106
Armenii pecuarii 35.134. armeniorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Arpoxais Targitai filius 99
Arsacas Ochi regis filius 6.ct. arsacas patri succedit 7.ct.
Arsamenes Vtiorum dux 178
Arsames AEthiopum dux Ib.
Arsites Artoxerxis spurius 6.ct. Arsites à fratre Ocho deficit 6.ct. Arsitæ cædes 7.ct.
Artabanus Hystaspis filius Xerxis patruus 169. Artabani oratio de bello aduersus Græcos suscepto Ibid. Artabani somnium 175. artabanus Susa dimittitur 176
Artabazus Pharnacis f. Parthorũ dux 178. artabazi fuga cũ Persis 234.237
Artaba mensura Persica 35
Artachæes Achæmenides genere, & eius proceritas 183
Artaca 151
Artacia vrbs 101
Artæus Artachæi filius 172. artæi Cephenes antea dicti 177.
Artapanus Artasyræ filius apud Xerxem spectatus 3.ct. artapani cum Leonide ad Thermopylas prælium 4.ct. Artapanus Xerxem occidit 4.ct. Artapanus Artaxerxi insidians ab ipso occiditur Ib. Artapani filiorũ interitus Ibid. Artapani præfecti ab Artox. defectio Ibid.
Artaphernes Darii frater 130. 131. artaphernes Sardium præfectus 138. artaphernes Ionibus vectigalia imponit 152. artaphernes vnus ex septem magi occisoribus 3.ct.
Artarius satrapa 5.ct. artarius Megabyzum monet Ibid.
Artasyras Hyrcanius Cambysis consiliarius 2.ct. artasyras Mago regnum tradere conatur 3.ct. Artasyras à septem coniuratoribus assumitur ad occidendum Magum Ibid. artasyræ mors Ibid. artasyras in Artyphiũ mittitur 6.ct
Artaxerxes quid Græcis significet 160. Artaxerxes Xerxis filius 182.188
Artayctes Macronum dux 179. artayctes nefarius in Sesto Xerxis prætor 242. artayctes captus suspenditur Ibid.
Artaynta Xerxis amasia, & eius clades 241
Artayntes Artachæi fil. 220. conuitiis petitur à Masiste, insurgit, reprimitur 240
Arteatæ Persarum genus 24
Artembares Medus 21.22. artẽbaris oratio ad Persas 242
Artemidis. i. Dianæ tẽplum 193
Artemisia Lygdamis filia mortuo marito Xerxis exercitũ sequuta 180. artemisia pugnam naualẽ dissuadet 210. 215. artemisiæ gloriosa pugna 213. artemisiæ capiendæ præmium 214. artemisiæ Xerxes liberos suos abducendos dat 216
Artemisium vbi 103.193.
Artibarxanes eunuchus 8.ct
Artimpasa Venus cælestis apud Scythas 107
Artiscus fluuius vbi 112
Artochmes Armeniorum dux 178
Artontes Mardonii filius patris humatoribus præmia reddit 237
Artostes Ochi filius 6.ct.
Artoxares à Secundiano deficit 6.ct. artoxares Ocho insidians occiditur 7.ct. Artoxares Paphlagon eunuchus 5.ct. Artoxares relegatur Ibid.
Artoxerxes Xerxis filius 3.ct. artox. Artapanum se occidere machinantẽ interficit 4.ct. artox. rex Ibid. artoxerxis luctus ex graui casu Ib. artoxer. Bactra, quæ desciuerant à se capit Ib. artoxerxis in AEgyptum exercitus 5.ct. artox. ægrè Græcis ignoscit Ib. artoxerxis aduersus Megabyzum exercitus Ib. artoxerxis cum Megabyzo pactum Ib. artoxerxes Megabyzum occidi iubet Ib. artoxerxis mors 6.ct. artoxerxis spurii Ib. artoxerxis mater Paryzatis Ib. ¶ Artox. Ochi filius Ib. artox. vxor Statira 7.ct. artox. in fratris Cyri cadauer sæuitia 7.ct. artox. cum Græcis fœdus 8.ct. artox. Cyri hostes remunerat Ib. artox. & Euagoræ dissensio Ibid.
Artozostra Darii filia, Mardonii vxor 152
Artybii equus, cædes 145
Artyphius Artabani, f. Gãdariorũ dux 178. artyphii Megabyzi filii fortitudo 5.ct. artyphius superatur 6.ct. artyphii mors 7.ct.
Artystona Cyri filia 87. Darii vxor ex omnibus charissima 178
Arxanes AEgypti satrapa 6.ct.
Aryandes AEgypti prætor 112. aryandes à Dario morte affectus Ib. aryandicũ argẽtum Ibid.
¶ Asbystæ populus vbi 122
Ascalon vrbs Palæstinæ 20
Aschi liquoris genus 102
Asia à Phraorte subacta 19. asiam omnẽ trans Halym fluuiũ Cyaxares sibi conciliauit Ib. asiæ imperiũ à Scythis occupatur 20. asiæ termini quot & vbi 104. asia vnde sortita nomen 105. asiæ & Europæ descriptio 104
Asiis familia Sardibus 105
Asina Dryopum vrbs 211.
Asini Pygmæorũ 10.ct. asini apud Scythas non visuntur 116. asinorũ vox Scythiæ insueta Ib. asini vbi cornibus præditi 125. asini non potantes vbi Ib. asinorum vocem & formam equi Scythici non ferunt 116. asinarius Demarati pater dicitur 156
Asmach populus vbi 44
Asonides AEgin. nauarchus 133
Asopus, & duæ eius filiæ 139. asopus fluuius 162.166.225
Asopodorus Theban. equitum dux 234
Aspadates Cambysis eunuchus 2.ct.
Aspamitris Xerxis occisoris tormenta 4.ct.
Asphathines Persa 83
Asphaltus bitumen 31.163
Assa vrbs vbi 183
Assesiæ Mineruæ templum 4
Assyria quæ & vbi 41.104. assyriæ siccitas 35. assyriæ seges quomodo irrigetur, frumentúmq; proueniat Ib. assyriorum imperiũ 18. assyriorum bellũ cum Phraorte 19. assyrii à Medis subiguntur 20. assyr. Venus Mylita vocata 25. assyr. bellum cum Cyro 32. assyr. armatura in Xerxiano exercitu 17. assyrii Græcis Syrii dicti Ib.
Astyages Cyaxaris f. Med. rex 8.13. Astyages à Cyro capitur 13. astyagis cum Crœso affinitas Ib. astyagis cum Ariena nuptiæ Ib. astyages Crœsi auus maternus 14. astyages patre defũcto Scytharum regnum suscipit 20. astyagis sõnia Ib. astyages Cyrũ agnoscit 22. astya. Harpagi

filium mactat Ibid. Astyages Harpagū proditorem arguit Ibid. In bello contra Persas capitur 24. Astyages alio nomine Astyiges dictus 1.ct. Astyages Cyro non cō sanguineus Ib. Astyages fugiens à Cyro capitur Ib. Astyages à Cyro honoratur Ib. Astyages à Cyro & Anyti accersitus Ibid. Astyages à Petisaca desertus fame perit Ibid. Astyagis sepulchrum Ibid.
Asychis AEgyptiorum rex 61
Asychidis regis pyramis lateritia 63
Asylum Herculis 57
¶ Atarbechis vrbs vbi 46.175
Atarneus ager Mysiæ piacularis 29.216
Atarnes fluuius 105. Atarnes Darii regis frater 199
Athamas AEoli filius 195
Athenades Trachinius 198
Athenagoras Samius ad Leutychidem mittitur 238
Athenæ à Pisistrato occupantur 10. athenæ Græciæ & Ioniæ insignior vrbs 27. athenarum à Pisa distantia 40. athenæ tyrannis liberatæ 136. athenarum arx 187. athenæ captæ 208. athenarū arx incensa Ibid. athenarū incendiū 229. athenæ ab Homero celebratæ 251. athenas vacuas Xerxes capit 4.ct. athenas & earum arcem Xerxes incendit Ibid.
Athenienses sanctimonia iurisiurandi adacti seruare Solonis leges 5. athenienses Græcorum potentissimi 9. atheniensium cum finitimis Eleusine pugna 5. athenienses nunquam solum mutarunt 9.190. athen. Iones genere 9. athenienses Ionicum nomen fugiunt 27. atheniensium in Ionia colonorū vxores Caricæ cum eis cibū capere renuunt, & nomine cōpellare,& quare 27. atheniensiū ex seditione,Pisistrati tyrannis 10. atheniēses partim taxillis,partim somno occupati,à Pisistrato inuaduntur 11. atheniēsium tribus & nomina vnde 137. atheniēses Lacedæmoniorū opem cōtra barbaros implorant 161. athen.cum Mitylenæis pugna 143. atheniēs. ex Laureo reditus metallici 187. athen.Mileti expugnationē ægrè ferunt 149. ath. Persarum societatē ambiunt 138. atheniensis democratiæ author 165. athen.vt tyrannis liberati 135. athen. ad Mardoniū responsum 222. athen.Græciæ vindices 186. atheniēsiū præstātia 138.139. athen.mutua cædes 140. atheniēsis quidā fibulis à mulieribus cōfectus Ib. athen. cum AEginetis bellum 159. athen.xii.dii 162. athen. panegyries 161. athen.apud Marathonē victoria 163. athen.vxores à Pelasgis raptæ 166. athen.laus 169. atheniensiū solum cur à Persis vastatum 185. athen.Græciæ liberatores 186. athen. oraculū Ib. athen.nunquam solum verterūt 190. athen. vnde dicti 207. athen.virtus in propugnāda arce 208. athen.præclara facta 227. athen. iniurias Xerxes vlciscitur 3.ct. athen.ad Salaminem profugium 4.ct. athen. Inaro classem mittunt aduersus Persas 5.ct.
Atticorum lingua 10. atticarum mulierum vnà cum liberis cædes 166. atticus medimnus quid sit 35.154. atticorū in sacrificando consuetudo 140. attica vt Lemno cohæreat 166
Athos mons & eius Isthmus ac vrbes 172. athos mons effoditur Ibid.
Athous eunuchus 6.ct
Athres fluuius vbi 105
Atlanticum mare vbi 37
Atlantes innominati populi vbi & vnde dicti 124
Atlas fluuius 105
Atlas mons,& cur columna cæli 124
Atossa Cyri filia 83
Atossa Darii vxor 87.167
Atossæ in mamilla vlcus 94
Atramyttium vrbs vbi 175
Atraynctes dux Pactyensium 178
Atridæ exercitus aduersus Ilium 172
Attaginus Phrynonis fili⁹ Thebanus Mardoniū cū suis excipit opiparè 225. Attaginus Persarum primarius apud Thebas fautor, ad suppliciū à Græcis poscitur 237
Attrahendi vi præditum lignū 10.ct.
Atys Lydi pater 178. atys Crœsi filius 6. atyis oratio ad Crœsum patrē suum, venādi sibi copiam denegantem 7. atys Adrasto custodiēdus datur Ibid. atys cuspide ictus paternū somnium implet 8. atyis Crœsi filii mors Ibid. atys Manis filius,Lydorū rex, colonias in Hetruriā per filium Tyrrhenum mittit, fame coactus 18
¶ Auchatæ Scythæ 99
Aues quadrupedes 10.ct. auis ἄκραφος 10.ct. aues vt venentur Indi 11.ct
Augurium expulsionis magorum 85
Auras fluuius vbi 105
Aurum & argentum à quo primùm percussum 18. aurū Indicum 88. aurum indicū 10.ct. auri immensa vis à Gyge Delphis dicata 3. auri magna vis in septētrionalibus Europæ plagis 90. Aureacea arena vbi 89. & quomodo diripiatur Ibid. aurea platanus atq; vitis 173. de aureis metallis certamen 235. aureus tripus apud Delphos 236. aureū aratrū, iugum,securis,& phiala, cælo delapsa in Scythiam: & circa illa ostentum 99
Auster & Africus vēti omnium pluuiosissimi 43. auster aduersus se bellantes Psyllos flatu in arena obruit 123
Autonous & Phylacus Delphorum heroes, & aduersus Persas vindices,eorúmque delubra 207
Auxesiæ & Damiæ simulachra 139
¶ Axius fluuius Mygdoniam à Bottiæide dirimit 184
¶ Azabarites eunuchus 6.ct.
Azanes Artæi filius Sogdorum dux 178
Aziris portus vbi 122
Aziristus locus vbi 121
Azotus, vrbs Syriæ à Psam. expugnata 67

B

BABYLON Assyriæ vrbs celeberrimi nominis 32. Babylonis situs & magnitudo 32. babylonis cētum æreæ portæ Ibid. babylonis cōstructio Ib. babylonis duæ plagæ Ib. babylon à Cyro capitur 35. babylonis principatus, Persis Satrapia dicitur Ibid. babylonis obsessio à Dario 97. babylon secūdò capitur 98. babylonis à Xerxe defectio 3.ct. babylon à Megabyzo capta Ibid. Babylonica regio fossis distincta 35. babylonicæ regionis potentia quanta,Ibid. babylonicæ palmæ vsus & diuersitas Ibid. babylonica nauigia orbiculata Ibid. babylonicæ regionis prouentus 35. Babyloniæ fertilitas Ibid. babylonicarum virginum auctio 36. Babyloniorum tyrannus Labynetus 14. babyloniorū fœdus cum Crœso Ibid. babyloniorū leges & instituta 36. babyloniorum quorundā victus Ib. babyloniorum cultus Ib. babyloniorum comata capita Ib. babyloniis sceptrū gestare, sine insigni, nefas Ibid. babyloniorum medica cura erga ægrotos suos Ib. babylonii vt se aduersus secundam obsidionē munierint 96. babylonii vt fœminas in obsidione tractarint 96.97. babyloniorum in melle sepulchra 36. babyloniorū ablutio post coitum 36. babyloniorum fœda lex de mulieribus Ib. babyloniorum talentum 87
Bacchus AEgypt. Osiris dictus 46. bacchi festū apud AEgyptios,& de phallis 48. bacchi delubrum 111. Bacchica Dionysi sacra 110. bacchici sacrificii inuentor quis 48. bacchica & Orphica 52 BacchanaliaGræcorū Scythæ improbant Ib. bacchantiū vox 110
Bacchiadæ qui apud Corīthios 141
Bacidis oraculum 204.212.214
Bactra deficiunt ab Artoxerxe 4.ct. bactra capiuntur Ib. Bactriorū dux Hystaspes 178. bactriorum in Xerxis exercitu armatura Ib. bactrii Cyro oppugnanti se dedunt 1.ct. bactriis præficitur Tanyoxarces 2.ct
Bactriana natio 28.88. bactrica argentifodina 10.ct
Badres genere Pasargades 122. Badres Hystanis filius Milyarum dux 179
Bagæus Artontis filius 93
Bagapates Cyrum sepelit 2.ct. Bagapates Mago regnum tradere conatur 3.ct. Bagapates à septem principibus assumptus,claues eis regiæ dat Ibid. Bagapates sepulchro Darii assidet Ib. Bagapates moritur Ibid. Bagapatis cruciatus 8.ct.
Bagasaces Thracum dux 178
Bagorasus 6.ct. Bagorasi cædes Ibid.
Βαγάδης aqua 11.ct.
Barba sacrificæ Mineruæ ominosa 216. barba Pygmæorum 10.ct.
Barbarorum vociferatio 233. barbarorum apud Marathonem ingens strages 163. barbarorum fuga cum Artabazo 234. barbarorum cædes 235
Barca oppidum 87.121.122. barcæ obsidio 116. barcæ vicus Bactriacus 117
Barcæorum expugnatio 116.117. barcæorum deditio 73. barcæorū fœdus cum Persis 116
Barena vrbs Crœso donatur 1.ct
Barisses vnus ex septem magi occisor 3.ct.
Baris nauigii genus 55
Battus Polymnesti filius 120.
Batti filia 68. Batti & Batti claudi regnum 121. Batto vnde nomen inditum 110
Beatus quis diem suum rectè obierit 6
Beccus quid sit 40
Belides portæ Babylonis 97
Belitanæ sepulchrum Xerxes visit 3.ct.
Bellorum Græcorum initia 1 belli inter Cābysem & Amasin occasio 71. bellum cum Argiuis seruorum 158. bellum Peloponnensium 235
Benemeriti Crasangæ Persis dicti 113. benemeriti qui vocarentur 12. Benemeriti apud Persas honorantur 97
Beneuolētia Ind.in reges 10.ct

Bernicus mons vbi 121
¶ Biantis Prienæi responsio ad Crœsum 5 biantis Prienæi consilium ab Ionibus spretū 31.
Bibli quid Ionibus 135
Bisalteorum regis facinus eximium,& pœna in filios 218
Bisaltia regio vbi 183
Bisanthes oppidum vbi 186
Bistones Thraciæ populus Ib. bistonis lacus Dicææ contiguus 181
Bithyni populus quis 178. bithyni à Crœso subacti 5
Biton & Cleobis secundo loco beati 6. bitonis & Cleobis Argiuum genus Ib. biton & Cleobis in certaminibus victores Ib. bitonis & Cleobis felicissim⁹ exitus Ib. bitonis & Cleobis effigies apud Delphos Ib.
Bœbeis lacus vbi 184
Bœotia terra 48
Bogis amplissimæ laudes 181
Boges Eionis vrbis præfectus Ib.
Bolbitinum ostium Nili effossum 41
Bolissus locus 149.
Boreæ vxor Orithyia Erechthei filia 195. Boreæ delubrum ab Athen. extructum Ib.
Boryes vbi gignantur 115
Borysthenes fluuius vbi 101 106. 113. borysthenes hubertimus 106
Borysthenitarū imperiū 101
Borysthenitæ populus vbi 101. 106
Bosphorus Cimmerius 100 113. bosphorum & Istrū Darius ponte iungit 3.ct.
Bottiæis terra vbi 184
Boues mares AEgyptii immolant 46. boues immolādos vt explorent AEgyptii Ibidē. boum sepultura apud AEgyptios Ib. boum veneratio apud AEgyptios Ib. bos lignea sepulchri loco vbi 61. bobus vbi cornua nō succrescant 107. boues præpostere pascētes 124. boum agrestium ingens vis vbi 184. boues Pygmæorum 10. ct.
¶ Brāchidæ populus 8. branchidarum oraculum de Pactya 29
Brauron insula 118. 166
Brongus fluuius 106
Brundusium vrbs 113
Brygi populus 152
Bubares Megabyzi filius 172. bubares Persa Amyntæ gener 221
Bubastis AEg. Diana 63. bubastis oppidum 49.63. bubastis hoc est Dianæ templū 63.
Bucolicum ostium nili effossum 42
Budii gens Medica 19
Budini populus vbi 102.113. budinorum mores. Ib.
Bulis Spartiata Nicolai filius 185.
Bura Ioniæ ciuitas vbi 27
Busæ Medicæ nationis populus 19.
Busiris oppidum 49
Butis vrbs 66
Byblesia vbi 32
Bysantium 111. 151

C

Cabales Libyes vbi 122
Cabalii populus 87
Cabelees Mæones quem cultū in Xerxiano exercitu tulerint 179. cabelees Mæones aliàs Lasinii dicti Ib.
Cabirorū orgiis Thraces initiantur 48. Cabirorū tēplum aliis præter sacerdotem inaccessum, Cambyses adit & profanat 77
Cadauera Persarum quomodo humentur 26. cadaueris paterni oppignerādi lex 61
Cadauera vbi non crementur 72. Cadauera mortua vt sepeliant Nasamones & Nomades 125. Cadaueris regii sepultura qualis apud Scythas 108
Cadmæa victoria Phocensibus obtigit 30. cadmææ literæ 135. cadmæorum ab Argiuis eiectio 136.
Cadmus Tyrius 48.135. Cadmus Scythis f. Cous 191. cadmi iustitia Ib.
Cadytis vrbs Syriæ 57. 71
Caicus ager vbi 150. & fluuius 175.
Caira vel Carica Halyattis vxor, Crœsi mater 17
Caira vestis 140
Calamus Indicus 9.ct.
Calandæ Indiæ populus 88
Calasiris vestis genus apud Ægypt. 52
Calasiries Ægyptii 68. calasirium AEgyptiorum plagæ quæ Ib.
Callatebus vrbs vbi 173
Callatiæ Indi parentibus vescūtur 78
Callias Eleus Iamideorum vaticinus 133
Callias Phænippus Hipponici pater 164. Calliæ filiæ tres 164. Callias Hipponici f. 188
Calliadates in pugna ad Ther. Xerxi consilium 4. ct.
Callimachus Aphidnæus 162
Callimachi cædes 163
Callipidæ Græcoscythæ 101
Callipolitani populus 189
Callista insula 119
Calui à natali vbi 102. Caluitiei causa 72
Calyndici montes vbi 31
Calystrii Indi 11. ct.
Cama mons vbi 89
Camarina vrbs 189. camarinæi Ib.
Cambysis nuptiæ cum Mandane 20. cambyses Cyro patre defuncto regnum suscipit 39. 2.ct. cambysis expeditio aduersus AEgyptios Ib. cābyses aduersus Amasin bellum mouit 171. cambysis ortus 71. cambysis expeditiones 74. cambysis dona ad regē Macrobiorū Ib. cambyses Apin vitulū AEg. Deum ferit 76. cambysis somnium 76.81. cābysis parricidia 76. cambyses sororem interimit Ib. Cambysis morbus Ib. cābyses vinolentus 77. cābysis crudelissima facinora Ib. cambysis fatū, imprecatio 82. mors 83. cambysi quæ prodigia acciderint 2. ct. cābysis angores Ib. cāb. mors, cābyses sepelitur Ib. cambyses Amyrteum & AEgyptios capit 2.ct. cambyses Tanyoxarcem fratrem interficit Ib. cambyses magum dolose in Tanyoxarcis
Calocum sufficit Ib.
meli formidini sunt equis 15. Cameli Indici forma 83
Camicum Acragantini incolūt 192. camici oppidi obsessio Ib.
Caminus poemation Homeri 512.
Camirus oppidum 27
Campsa oppidum 184
Cāpus Nisæus Medicæ regionis 174.
Canales coriacei miræ longitudinis 72
Canastræum promontoriū 184
Candaules Græcis Myrsilus dictus Sardium tyrannus 1 Candaules ab Alcæo Herculis filio oriundus, Ib. Candaules Sardium nouissimus rex Ib. Candaulis amor in vxorem suam Ib. Candaulis vxor Gygi nuda visa Ib. Candaulis interitus 3
Canes Indici 9.ct. caninum caput habentes 11.ct.
Cana supercilia 12. ct. cani iuuenes Ib.
Canobicum Nili ostiū vbi 42. 57.70.
Capilli Pygmæorum 10.ct.
Cappadocibus à Crœso bellum infertur 13. cappadoces Græcis Syri nominantur Ib. cappadoces populus 13.134
Caprarum immolatio vbi 46
capripedes homines vbi 102
Caput sine sutura 137. capita AEgyptiorum cur firma 72 capita Persarum cur fragilia Ib. capite carens partus 2.ct.
Carcinitis oppidum 106. 113
ad Carda mylam Laconicam sita Asina 211
Cardia vrbs 151. 177. 241
Cares populus 31. Cares in potestatem à Crœso redacti 5. Cares insularum olim habitatores 31. Carum inuēta tria memorātur Ib. Cares indigenæ & aborigines Ib. cares AEgyptii 50. 66. 87. carum cum Persis præliū 146. cares Pedasenses 149 carum in Xerxiano exercitu armatura 180
Caria pars Ioniæ 26. caria à Persis capitur 150.
Caricarum mulierum lex aduersus maritos 17
Carius Iupiter 137. carii Iouis templum apud Mylassos 31.
Carnia vrbs vbi 179
Carmaniorū præfectus Tanyoxarces 2.ct.
Carmen Orthium 4
Carnia festa 194. 211
Carpathium mare 79
Carpion arbor Indica 12. ct.
Carpus fluuius 106
Carthagin. bellum cum Phocēs. 30.
Carystus vbi 103. carystus obsessa & capta 160
Casambus Aristocratis filius 156.
Caseus suauissimus 12.ct.
Casiæ collectio 90
Casius mons 71. 72. casius mons AEgyptum & Syriam disterminat 67
Casmena vrbs 189
Caspatyrus oppidum 89. 105
Caspium mare 37. 104. caspii maris lōgitudo & latitudo 37
Caspii populus 88. caspiorū in Xerxis exercitu armatura 178. 179.
Cassandane Cambysis mater 71
Cassiterides insulæ vbi 90
Cassius mons vbi 40
Casthanæa vrbs vbi 194
Castor & Pollux Tyndaridæ 119
Castorum testiculorū medica vis & operatio 114
Castratio iuuenum 150
Catadupa 41
Cataractes fluuius vbi 173
Catiari Scythæ 99
Caucasus mons 20. 37. 88. Caucasii populus 37
Caudæ Cynocephalorum 11.ct.
Caunus vrbs vbi 144. Caunus oppugnatur 6.ct.
Cayster fluuius 143
¶ Cebrenia à quibus ædificata 248.
Cecropidæ, Cranai, Pelasgi 207
Ceiorum cœnaculum 104
Celenæ vrbs vbi 173
Celtæ populus vbi 45. 106
Cepheus Beli filius 177
Cephissus amnis 206
Cercasi populus vbi 42. 55
Cercopum hedræ 198
Ceres AEgyptiis Isis dicta 67 cereris templum 60. 106. cereris & Liberi principatus apud inferos 60. cereris Achææ templum 136. cereris templo adhærens, manibus truncatur 159. cereris Amphictyonidis fanum 196. cereris & Proserpinæ sacra 210. cereris Eleusiniæ templum 233
Certamen Triopii Apollinis 27
Ceruus in Africa nullus 125
¶ Chalcedonenses à Dario mulctantur 3.ct. chalcedonen-

ſes Xerxes vlciſcitur Ib.
Chalcedonius populus vbi 151
Chaldæi inter Aſſyrios 178
Chaleſtra oppidum 184
Chalybes in poteſtatē à Crœſo redacti 5
Champſæ crocodili dicti 51
Charadra oppidum Phocenſiū 206
Charaxus Mitylenæus 61
Charitimidis gloria 5.C.
Charopinus 143
Chemmis inſula vbi 66
Chemmis oppidum AEgypti 55
Cheopes AEgyptiorum rex 60. Cheopes AEgyptiis ne ſacrificarent interdixit Ibidem. Cheopes filiam ſuam proſtituit 61
Chephrenis regis AEgypti tyrānis 61
Cherſoneſus vbi 167 & eius præſtātiores vrbes 151. Cherſoneſus Athenienſ. ditionis 167
Chidori fluuii aqua Xerxis copiis deficit 184
Chidori origo Ib.
Chileus Tegeata 214
Chilon Lacedæm. vir præſtans 201
Chilonis Lacedæm. conſilium 10
Chius oppidū & inſula 26.70. chiorum bellum 4. chiorum conſtantia & cædes 148 chiorum prodigia 150
Choaſpes fluuius cuius ſolius aquam rex bibit 34.134.135
Chœnix quid 154
Chœreatæ, tribus Sicyonia 137
Chœreæ locus 161
Choramniis præficitur Tanyoxarces 1.C.
Choraſmii populus 88. 90. choraſmiorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Chorus iuuenum peſtilētia abſumptus 150
Chromius Argiuus 15
¶ Cicones Thraciæ populus 177.182
Cilicia vbi 41.45.87. cilices populus 87.134. cilicum in Xerxiano exercitu armatura 180. cilices vnde dicti Ib.
Cilix Phœnix Agenoris filius 180. cilix Syenneſis Oromedontis filius Ib.
Cilla AEoliæ ciuitas 27
Cimmeriorum aduerſus Ioniā expeditio, Crœſo vetuſtior 2. cimmeriorum è ſedibus ſuis eiectorū in Aſiā trāſitus 3. cimmerii ex Aſia per Halyattem exacti 3. cimmerii ex Europa pulſi 20. cimmerii vbi 100. cimmerii muri Ib. De cymmeriis duo referuntur Ib. cimmeriorū populi & regis pugna Ib. cimmeriorum ſepultura Ib. cimmerius Boſphorus vbi 100.113. cimmerium fretum vbi 105
Cimonis res geſtæ, cædes & ſepulchrum vbi 161
Cimō Miltiadis pater, & eiuſdē nominis, ipſius filius 166. qui Bogem Xerxis præfectū Eione obſidet 181
Cinnabari 9.C.
Cinnamomum quomodo colligatur 90
Cineas rex Theſſaliæ 136
Cinyps fluuius vbi 113.133. cinypis fertilitas 116
Cippi Herculis 45. cippi duo aureus & ſmaragdinus in tēplo Herculis 47. cippi Seſoſtris nomine inſcripti 55. cippi Darii regis vbi 111. cippus Crœſi regis vbi 173 cippo Midæ regis Gordii filii epigramma ab Homero inſcriptum 245
Circunciſionis AEgyptiorum cauſa 45. circunciſio quibus communis 56
Ciſſii: ciſſiorū regio 87.134.135. ciſſiorum in Xerxis exercitu armatura 179. Ciſſiæ portæ Babylonis 97
Citaris inſigne regium 6.C.
Cius fluuius vbi 105
Cius Myſia vrbs capitur 146
¶ Clazomenæ vrbs 26.70. clazomenæ vrbs capitur 146
Cleades Platæenſis AEginetis in prælio defunctis tumulū ſtruit 237
Cleander Phigaſeus vates 158.
Cleander Pātareus Gelæ tyrannus 189
Clearchus Lacedæm. Cyri dux 7.C. Clearchus circumuenitur. 8.C. Clearchi tumulus palmifer Ib.
Cleobis & Biton à Solone ſecūdo loco beati habiti 6. cleobis & Biton Argiuum genus Ib. cleobis & Biton in certaminibus victores Ibid. cleobis & Bitonis feliciſſimus exitus Ibid. Eorúmq; effigies apud Delphos Ibid.
Cleodæus Hylli filius 153
Cleombrotus & Leonides gemini 133.211
Cleomenes Spartiatarū rex 96. 153. Cleomenes virorum iuſtiſſimus 96. Cleomenis mater, & natiuitas 133. Cleomenis regnum Ibid. Cleomenis cum Ariſtagora colloquium 134. Cleomenes contra Piſiſtratidas 136. Cleomenes Achiuum ſe, nō Dorienſem eſſe ait 138. Cleomenes cum Arcadibus cōtra Spartam 157. Cleomenis profugium 156. Cleomenis inſania 157. Cleomenes ſeipſum laniat Ib. Cleomenes lucum Argi incendit Ibid.
Cleonæ vrbs vbi 171
Clinias Alcibiadæ f. victor 204
Cliſthenes Alcmæonides Athenienſis, Sicyonii Cliſthenis nepos 137. Cliſthenes Athenis eiicitur Ibid.
Cliſthenis Sicyonis tyrannus 137.164. Cliſthenis oratio ad procos filiæ ſuæ 165
Clytiades ex Iamideorū genere vates 219
¶ Cnidus ciuitas 27.70
Cnidii Lacedæmoniorum coloni 32. Cnidiorum regio Ib. Cnidii de Iſthmo fodiendo Pythiam conſulunt Ibid. Cnidiorum deditio Ibid. Cnidii Samios quoſdam ſeruant 122
¶ Cobon Ariſtophanti filius 155
Codri Melanthi filii, nepotes reges 27
Codrus Athenienſium rex 138
Cœnyrorum locus: prope quem metalla Thaſia 153
Cois Erxandri filii oratio ad Darium 112. Coes donatus Mitylene à Dario 132
Coitus hirci cum muliere 47. coitus in templo 50. coitus Indorum in propatulo 89. coitus & partus viperæ 90. coitus Naſamonū in propatulo 113. coitus Cynocephalorum 11.C.
Colaxais Argitai filius 99
Colchi vbi 20.56.88.104
Colchorum circunciſio 56
Colchicum linum 56
Colias ora Atticæ 214
Colæus Samiæ nauis in AEgyptum tendentis nauclerus 110.
Colleſtis AEgyptius panis 52.
Coloniam in Thuſciam Lydi deduxerunt 18
Colophon vrbs 26. Colophō à Gyge capitur 3. Colophonii & Epheſii ſoli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur 27
Coloſſi lignei concubinarum Mycerini regis 61. Coloſſi Androſphinges vbi 69. Coloſſus ante tēplū Vulcani Ib.
Coloſſæ Phrygiæ oppidum 173
Colubri ab equis deuorantur 14
Columbæ Dodoneæ nigræ 49
Colūnæ Herculis vbi 100.120. 124. columnæ albæ vbi 146
Colus cum fuſo fœminis tractanda, non arma 121
Coma Lacedæmoniorum 15. coma Babyloniorum 36
Combapheus AEgyptū Cābyſi prodit 2.C.
Combrea vrbs 184
Commentarii Homericæ profectionis 244
Compedes Lacedæmoniorum apud Tegeatas 11
Compſatus fluuius 181
Conchylia in montibus vbi 41
Conon 8.C.
Conſultant Perſæ inter pocula 25. conſultationis vſus quis 169
Contradeſdus fluuius 111
Copais palus vbi 221
Coquēdi mod⁹ citra lebetē 107
Corcyra vrbs: Corcyræi populi 79. corcyræorum oratio ad Xerxem 191
Coreſum vbi 145
Corinthia veſtis 140. corinthiorum mulieres à Periandro denudatæ 141. corinthiorum reip. cōſtitutio 141 corinthiorum theſaurus 9. corinthiorum cum Samiis & Corcyræis diſſenſiones 79
Cornua quibus in locis maturius proueniant aut ſerius 103
Corobius 119.120
Corona oleagina olympiorum præmium 205. coronari in ſomnis videri, quid 171, 172
Coronæi populus 139
Corys fluuius Arabiæ 72
Corycium antrum 206
Coſmartidone Artoxerxis pellex 6.C.
Cotyle quid ſit 154
¶ Cranai Pelaſgi nominati 207
Cranapes Mitrobatæ filius ab Orœte infeſtatus 92
¶ Craſtis: Craſtia Minerua 133
Crater Pauſaniæ in oſtio Ponti 110. crater Samius & Argolicus 110. crater Lacedæmonius ad Crœſum 13
Crathis AEgarum fluuius perpetuus 17
Cremni emporium vbi 102
Creſton oppidum 9. creſtoniatarum lingua 10. creſtonicus ager 184
Cretæ antiqui incolæ 31. cretenſes, & reſponſum oraculi 191.192. creta Athenienſes ſagittarios aduerſus Xerx. accerſunt 4.C.
Crex animal 52
Crimina vt exploret Indiæ rex 10.C.
Crios Polycriti 153.156
Criſæus campus 206
Criſcrana regiarum ædiū 1.C.
Critali Cappadociæ 172
Crobyzi populus Thraciæ 105
Crocodili natura 51. Crocodilus animal ἀμφίβιον Ibid. Crocodilus ſolus animalium inferiorem mandibulam nō mouet Ibid. Crocodilus animalium ſoli trochilo pacatus Ibid. Crocodili AEgyptiis ſacroſancti Ib. Crocodili capiendi modus Ibid. Crocodilus tricubitali magnitudine vbi 125
Crocodilopolis 65
Crœſi genus altius repetitur 2. Crœſus Halyattis filius Ib. Crœſus quarum regionum tyrannus fuerit Ibid. Crœſus ad pendendum tributum Græcos coegit 1.5. Crœſus Iones, Æoles, Dores ſubegit, Ib. Crœſus Lacedæmoniorum amicus 1. Crœſi regnū 5 Crœſus Græcorum prim⁹ Epheſiis bellum intulit 5. Crœſus quas gentes in poteſtatem redegerit Ib. Crœſi ſomnium de filio Aty. 6 Crœſi liberi Ibid. Crœſus Adraſtū ob fratricidium expiat 7. Crœſus ob mortem filii duos annos in luctu tranſ-

igit 8 à Crœso tentata oracula, vera deprehensa Ibid. Crœsus donaria & hostias Pythio consecrat Ibid. Crœsus potentissimos Græciæ sibi cōciliare conatur 9 Crœsi legati de ineunda pace ad Lacedæmonios 12. Crœsus aduersus Cappadociam exercitum parat 13. Crœsi affinitas cum Astyage Ibid. Crœsus exercitum Halym fluuiū traiicit 14. Crœsus Pteriorum vrbem expugnat Ib. Crœsus Syrorum prædia deuastat Ib. Crœsus Syros exterminat Ibid. Crœsi & Cyri regum pugna Ib. Crœsus capitur 14.15.16. Crœso oraculū de muto filio redditum 16. crœsi filius vocalis fact⁹ 16. crœsi regnū quot annorum Ibid. crœsus super ingētē lignorum struem imposit⁹, Solonis recordatur Ibid. crœsus Apollinis imbre è pyra liberatur Ibid. crœsus abaui sui crimen luit. 17. crœsus Apollini compedes mittit 17. crœsi frater Pantaleon ex Iade fœmina susceptus Ib. crœsi Cyro datum consilium 16.37 crœsus Cambysi traditur 38. crœsus Cambysem desipientem admonet 77. & inde periclitatur Ibid. crœso mittendus crater 79. crœsi in Branchidarum templo repositæ pecuniæ 132. crœsi in Alcmæonem munificētia 164. crœsi cippus vbi 173. crœsus à Cyro oppugnatur 1.ct. crœsi filius obses Cyro dat⁹ interficitur Ib. crœsi vxor se è muro præcipitat Ibid. crœsus qua arte è vinculis euaserit Ibid. crœsus quomodo liberatus Ib. crœsus à Cyro vrbe donatur Ibid.

Crophis mons vbi 44

Crossea regio 184

Crotoniatarum cum Sybaritis bellum 133. Crotoniatarū genus 108

¶ Ctesiæ Persica quot in libros distributa 1.ct. ctesiæ librorum series Ibid. ctesias Herodoto repugnātia narrat Ib. ctesias vnde acceperit quæ narrat Ib. ctesias à Xenophonte in aliquibus dissentit Ibid. ctesias quādo floruerit Ibid. ctesiæ liber 18.7.ct. ctesiæ lib.19.20.8 ct. ctesiæ liber 21.22.23. Ibid. ctesias medicus Parysatidis 8.ct. ctesiæ in Græcos humanitas Ibid. ctesiæ epistolæ & actiones 8.ct. ctesiæ Indica Ionicè scripta 9 ct.

¶ Cubitus regius quid 32. Cubitus AEgyptius, Samius 68

Culicum vis ingens apud AEgypt. 54

Cultus Babyloniorum 35

Cuma ciuitas AEoliæ 27.143 Cuma capitur 146. Cumani Pactyam à Cyro deficientē recipiunt: & de reddendo, oraculum consulunt 28.29

Curiēses Argiuorum coloni 145

Currus Xerxis 174 Currus sacer Iouis 118.

Cyaneæ insulæ vbi 111.

¶ Cyaxares Medorum tyrannus 13.20. cyaxaris puer trucidatus, in morémque venationis apparatæ offertur ei à Scythis 13. cyaxares Phraorti patri succedit 19. cyaxares Asiæ populos prim⁹ in prouincias & ordines ac acies bellicas distinxit 19. cyaxaris prælium cum Lydis Ibid. cyaxares Asiam sibi conciliat Ib. cyaxares Ninum ciuitatē obsidet 20. cyaxares XL. imperii sui anno moritur Ib.

Cybeles templum concrematur 144

Cyclades insulæ 131

Cydippa Terilli filia, Anaxilai vxor 191

Cydonia vrbs à quibus condita 78. & eius sacra 81

Cydra vrbs vbi 173

Cyllyrii Syracusanorum quorūdam serui dominos eiiciunt 189

Cylon Atheniensis 137

Cynægirus Euphorionis f. nauem aduersariam prehēsans manu truncatur 163

Cynesii populus 45

Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis septentrionis plagis 106

Cynocephali vbi 125. & 11.ct.

Cynosura 212

Cyno Mitradatis bubulci vxor, Cyri nutrix 21

Cynosargi 163

Cynurii populus Ionicus 211

Cynthii populus 207

Cyprii versus non Homeri 58

Cyprus à quo primùm capta 70. cyprus tributaria facta ab Amasi Ib. cyprus insula 134. cypri claues 145 cyprii Persis se dedunt 74. cypriorum defectio à Medis 144. cypriorum ad Iones oratio. 145 cyprii in seruitutem redacti Ib. cypriorum in Xerxiano exercitu armatura 180. cypriorum varia genera Ib.

Cypsela quid 142

Cypseli Eetionis filii thesaurus Delphis 3 cypselus Periandri pater 4.142. cypselus vnde appellatus Ib.

Cyranis insula vbi 125

Cyrena vrbs 87. cyrenæi populus 120. cyrenæorum deditio 73. cyrenæorum pugna cum AEgypt. 121 cyrenæorum 7000, à Libybus cæsa Ib. cyrenæarum fœminarum superstitio 124. cyrenaicæ regionis fœcunditas 116 cyrenensium distributio 121.

Cyrmianæ Thraces 112

Cyrni ciuitas cōdita à Phocensibus 30. cyrnum condi Pythia pronunciat Ib.

Cyrta vrbs 5.ct.

Cyrus Cābysis filius 8.10. cyri mater, Astyagis filia 17.20. cyri & Crœsi pugna in regione Pteria 14 cyri nobile stratagema Ib. cyrus Iones à Crœso alienare conatur 14. cyrus vt Crœsum superarit 16. cyrus humanam sortem in Crœso videt Ib. cyrus cur mulus dictus 17. cyrus infans morti destinatus clàm nutritur 21. cyri nutritius pater Mitradates 21. cyrum pueri rustici regē eligunt 21. cyrus à magis regnasse dicitur 23. cyrus à cane educatus fertur Ibid. cyrus contra Astyagem exercitum parat 24. cyrus exercitum Persicū excipit Ib. cyrus totius Asiæ dominus 25. cyri ad Iones apologus 26. cyrus Assyriis bellum infert 32. cyrus in Babylonem exercitum ducit 34. cyrus Gyndem fluuium vlciscitur 34.135. cyrus Babylonem capit 34.35. cyrus in Massagetas expeditionem parat 37. cyri somniū & eiusdem interpretatio 38. cyri casus in pugna contra Massagetas 39. cyrus sanguine à Tomyride exsatiatur 39. cyrus Smerdi aures amputat 83. cyrus pater: Cambyses dominus: Darius institor: 87. cyri filiæ Ibid. cyro nullus Persarum se conferre dignabatur 98 cyrus Astyagi nō cōsanguineus 1.ct. cyrus Astyagē fugiētē capit Ib. cyrus Astyagem honorat Ibid. cyrus Amytin Astyag. filiam ducit marito eius interfecto Ibid. cyrus Bactrios oppugnat, & per deditionem capit Ibid. cyri aduersus Saccas bellum Ib. cyrus à Sparethra Amorgis vxore capitur Ibid. cyrus Amorgis ope Crœsum & Sardis oppugnat Ibid. cyrus Crœsum liberatum vrbe donat Ibid. cyrus Derbices oppugnat 2.ct. cyrus iaculo ictus moritur Ib. cyrus Cambysi filio regnum tradit Ibid. cyri testamentū & ad hæredes admonitio Ib. cyri etymologia 6.ct. cyri mater, Parysatis Ibid. cyrus sepelitur Ib.

Cyrus apud fratrem Artoxerxē insimulatur 7.ct. crimine liberatur Ib. deficit à fratre Ib. exercitum instruit: obit, & quomodo Ibid. eius cadauer vt fœdatum Ibid.

Cythera insula vbi 15.201

Cytissorus, & eius posterorum calamitas 196

Cyzicus vbrs vbi 151

D

¶ DADICAE populus 87. Dadicarum in Xerxiano exercitu armatura 178

Dædalum inuestigat Minos 192

Dai Persarum genus 24

Damas Siritanus Samyris filius 164

Damasithymus Candaulis filius 180. Damasithymus Calyndensium rex 213

Damaspia Artoxerxis vxor 6.ct.

Damiæ & Auxesiæ simulachra 139.

Danaes Acrisii fil. progenies 154

Danaus & Lynceus Chemmitani 53. Danai filiæ templum Mineruæ in Lindo extruxerunt 70.

Daphnæ Pelusiæ 44.56

Daphnis Abydenus 118

Dardanus vrbs vbi 175. Dardanus vrbs capitur 146. dardanei populus 34

Daritæ populus 88

Darius Hystaspis filius 33. 38. 83.167. darii regis auaritia 34. darii regis statua 51. darii ad monarchiam exhortatio 86. darii ad aggrediendum Magum con silium 84. darius quo machinamento imperio Persarum potitus 87. darius rex Persarum declaratur Ibid. darii matrimonia Ib. Liberi 167. darii lapideum simulachrum 87 darius institor ob exactionem tributi Ib. darii thesaurus & annuum tributū 87.88. darius Orœtē & inimicos persequitur 92. darius luxato pede Democedem accersit: & quæ cum illo egerit 93. darius bene de se meritos remunerat 95. darius Cambysis satelles 95. darius Babylonem obsidione cingit 97. darii elogium celebre de Zopyro 98. darii expeditio in Scythas 99. darius Indos subegit 105. darius quot vrbes in Scythia condiderit 116. darii crudele factum 111. darius duobus cippis exercitus sui gētes inscribit Ib. darii de Megabyzo elogium 118. darius à Macedonibus terrā & aquā poscit 129. darius emisso in cælum iaculo Iouem precatur 144. darius à Græcis terram & aquam petit 153. darii vxores, liberi & successores 167. darius Sandocem crucifixum liberat 195. darii filiorum interitus 199. darii moneta 112. darius quid Græcis significet 160. darii liberi de imperio disceptantes 167. darii obitus Ib. darii legati in puteum coniiciuntur 185. darii vxor & duo filii 199. darius

Hystaspis filius vnus ex septē Magi occisorib. Ib. 3.ct. dar. equi sui hinnitu rex fit Ibid. darii sepulchrum Ibid. darii parentes sepulchrum visuri cadunt lethaliter Ib. darius parentum casum vindicat Ibid. darii aduersus Scyth.bellum Ibid. darius Bosphorum & Istrum ponte iungit Ibid. darius à Scythis fugatur Ibid. darius Chalcedonios mulctat Ib. darius Ioui diabaterio arā statuit Ibid. darii mors Ib. darii sepulchro assidet Bagapates Ib.

Darianus excercitus aduersus Scythas 171

Darius Xerxis filius Artayntam ducit quam Xerxes adamat 240

Dariæus Xerxis filius 3.ct. dariæus parricidii accusatur 4. ct. dariæus insons occiditur Ibid. dariæi innocentia patefit Ibid.

Dariæus Ochus 6.ct.

Datis Medus natione 160. datis oratio ad Delios Ibid. datis pietas in sacra 163. datis Græciam populatur 3. ct. datis mors Ib. datis cadauer Persis denegatur Ib.

Dauliorum vrbs accenditur 206.

Daurises Darii gener Persarum dux Iones persequitur 145. 146. Daurises à Caribus obtruncatur 146

¶ Decelea transit Mardonius 235. deceleæ parcunt Lacedæmonii:& cur 235.

Decelensium immunitas vectigalium ob ipsorum & Decelei erga Atticam beneficiū 235

Decimæ Ioui necessariò reddūtur 17

Deioces Phraortis filius 18. deiocem Medi sibi iudicem constituunt 18. deioces, Medorū rex ob iustitiæ specimen declaratur 19 deioci regia à Medis ædificatur Ib. deioces in exercenda iustitia incorruptus 19. deioces exploratores & auscultatores delictorum in sua ditione cōstituit Ib. defuncto Phraortes f. succedit Ib.

Deiphonus vates 238

Delos incōcussa antea, tremuit 160 delus insula à Pisistrato expiatur 11. delii sacri à Dati appellantur: nec à Persis læduntur 160. deliæ puellæ & pueri parentāt Hyperochæ & Laodicæ Hyperboreis 103. deliorum de Hyperboreis sententia Ib. delium Thebanorum 163

Delphici oraculi responsum ad Crœsum 8. delphicum oraculū verax à Crœso deprehensum Ib. delphicum sacrū,ipsum se deus tutaturum respondet 206 delphicū templū Matacas Xerxis iussu spoliat 4

Delphorum fuga 206. delphorum indigenæ Heroes 207

Delubra à quibus primùm, diis statuta 40. delubrum Iouis olympii vbi Ib.

Delta Nili Ægypti pars 48

Demaratus Spartiatarum rex 138. demaratus Cleomenē insectatur 153. demarati nominis etymologia 155. demarati parentes qui Ib. demarati fuga Ib. demarati elogium 156. demarati cū Xerxe de rebus Græcorum colloquia 181.197. demarati stratagema 201. demarati tabellæ pugillares & ingeniosa clàm nuntiandi ratio Ib. demaratus ad Xerxem accedit 4.ct. demaratus Xerxem à Lacedæmoniis inuadendis prohibet Ib. demarati in pugna ad Thermopylas ad Dariū consilium Ib.

Democedes Crotoniensis, Polycratis medicus, exul & captiuus, à Dario accersitur, & ad medendum adigitur 91.93. democedes splendidis muneribus donatur à Dario 93. democedis in medicina profectus Ibidem. democedis apud regem honor & existimatio 93.94. democedes explorator in Græciam mittitur 94. democ. socios Persas destituit & ducit vxores Ib.

Democratiæ & æquabilis status vtilitas 139. democratiæ & tribuum Atheniensium author Clisthenes 165 democratiam tyrānidi vrbes præoptant 118. democratiam Otanes Persis suadet 152. democratiæ laus & reprehēsio 85.86

Democritus Naxius nauarchus ad Græcos accedit 207

Demonax Mantinæus 121

Demophilus Diadromei filius 19

Dens tussi excussus, euanuit: & quid significet 161. dentes ex vno osse 237. dentes habens partus 11.ct. dentatus vermis Ib.

Depositi reddendi argumentū 158.159

Derbicum cum Cyro prælium 2.ct. Derbicibus præficitur Spitades 2.ct.

Dersæi Thraciæ populus 181

Derusiæi Persarum genus 24

Detractio importunissima res 170.

Deus AEgyptiorum maximus 46. deorum oracula apud AEgyptios 51. deorum acres vindictæ 127. 216. deorum ira etiam in nepotes extenditur 185. Deorum nomina ex AEgypto in Græciam perlata 48

¶ Diabaterii Iouis ara 3.ct.

Diacœle via 161

Diactorides Cranonius 165

Dianæ templum vbi maximū 63.66. Dianæ & Apollinis parentes 66 67. Diana AEgyptiis Bubastis dicta 63.97. Dianæ puluinar, & asylum 79. Dianæ regiæ sacra apud Thressas & Pæonidas, 103. Dianæ in Braurone adducuntur Atheniēses mulieres 166. Dianæ orthosiæ Byzantii ara 111. Dianæ templum 193

Dicæa vrbs Græca 182

Dicæi ab Attica ad Medos trāsfugæ diuinatio 210

Dictyes vbi gignantur 125

Dictynnes delubrum 81

Dies repentè in noctem versa Lydorum Medorúmque bello 13.& 19. diei natalis ob seruatio apud AEgyptios 52. diei in horas distributio à quibus facta 57.

Dienecis Spartani præstātia 199

Digitorum octo manus 12.ct.

Δίκραιρος auis 10.ct.

Dindymenæ matris sacer mons 14

Dion vrbs vbi 172

Dionysi nomen quando apud Athenienses 49. dionysi educatio 90. dionysi Bacchei festa 110. dionysi oraculum apud Satras 182. dionysus AEgyptiis Osiris dictus,& in quorum deorū numero 64. dionysus tōsus & Vrotalt Arabibus appellatus 71. Dionysi festum & de phallis, 48

Dionysii Phocensis oratio ad Iones 148. dionysius Iones vexat Ibid. Re malè succedente,fugit & ad prædas se conuertit 149

Dionysiophanes Ephesius 237

Dioscurorum nomen AEgyptiis ignotum 48. Dioscuros Castorē & Pollucē excepit hospitio Euphorion 165

Dipæenses populus 129

Dithyramborum primus autor quis fuerit 4. Dithyramb⁹ Harmatidei filius vnus ex Thespiēsibus victoribus primariis 200

Diues & fortunatus 6

Diuitiæ cynocephalorum 11.ct.

¶ Doberes populus vbi 129.182.

Dodona 48.49.

Dodonæarum sacerdotum de oraculo Dodonæo responsum 49.earum nomina & numerus Ibid. dodonææ columbæ Ibid. dodonæum oraculum apud Græcos vetustissimum omnium Ibid. dodonæi primi Græcorum Hyperborea sacra acceperūt 103

Dolonci Thraces 151 dolonci aperiunt Miltiadi oraculum 151.

Dolopes Xerxiani exercitu sua natio 194

Domus ex sale vbi 124 domibus carentes 11.ct.

Dona quantum apud milites possint 202. dona à Dario in medicum collata 93. donaria à Gyge Delphis consecrata 5

Dores popul⁹ Asiæ à Crœso sub acti 2.5. dorum migratio 9.dores Pentapolitæ 27. dorum quinque vrbes Ibid. dores Epidaurii Orchomeniis admixti Ibid. dorum ex insulis in cōtinentem migratio 31. dorum in Asiam prima expeditio 81. dorū in Atticam expeditiones 138. dores vnde propagati 180. dorum Asianorum in Xerxiano exercitu armatura 180. dorico genere excellentes 9. doricum vestimentum 140. Doricæ tribus mutantur 138. dorica gens 9.17.31. doriensium sacra 27. doriensiū principum origo 153 doriensiū ciuitates 211.

Doriæi offensi Sparta discessus, migrationes: bella: obitus: 133

Doris regio 206.

Doris Anaxandridæ filii vltio à Gelone facta 190

Doriscus Thraciæ littus & ingens campus 172.177.182.

Dorus Hellenis fili⁹ Doricæ gētis autor 9.

Dotus Megasidis filius,Matienorum dux 178

¶ Dropici Persarum genus 24

Drymos vrbs 206

Dryopes populus 27.206.211

Dryopis regio 206

¶ Duodecim deorum institutores Ægyptii 40. duodecim deorum ara vbi Ib.

¶ Dyma vbi 27

Dymanatæ tribus Sicyonia 137

Dyras fluuius vbi 196

Dysenteria in Xerxis exercitu 218

Dysorus mons vbi 129

E

EBENVM vbi nascatur 90

¶ Ecbatana 19.28. Ecbatana Syriæ 81.82

Echemus AEropi filius Tegeatarum rex Hyllum interimit 227

Echinadum insularum mare vbi 41

Echines genus murum apud Afros 125

Eclipsis solis 174

¶ Edoni Thraciæ populus 181. edonorum nouem viæ 185

¶ Eetion Cypseli pater 3 eetion Echecratis filius 141. eetioni oraculum redditur Ib.

¶ Effigies argētea pistricis Crœsi 9

¶ Eion vrbs supra Strymonem 172.182

¶ Elatea oppidum 206

¶ Elbo insula 63

Elea regio mulos non fert 103

Electro manans fluuius 11.ct. electrum vnde 90. electrũ vt colligant Indi 11.ct.
Elephantina vrbs 41.42.51.69
Elephantes AEthiopiæ 90. elephantes murifragi 9.ct.
Eleus vates 93. eleus Agæi filius Peloponnesius 165
Elei, Minyarum vrbes delent 119. elei de certaminis à se instituti iustitia apud AEgyptios gloriantur 67. elei tardius se ad certamen venisse dolent 136. eleorum agonothetæ à quo summoti 164
Eleûs Chersonesi vrbs 171
Eleusina inuadit Cleomenes 138. Eleusiniæ Cereris templum 233.239
Elis Ætolorum ciuitas 211
Elorus fluuius 189
Enagees qui dicantur 137
Enarees fœminei morbi curatores apud Scythas 10
Enaries androgyni 108
Eneti Illyrica gens 36. eneti ad Adriam 128
Eniéses Xerxiani exercitus gẽs 194
Enipeus Thessaliæ fluuius 184
¶ Epaphi, boues mares 46. epaphus AEgyptiorũ lingua Apis dicitur 66. epaphi natalis, festus AEgyptiis 75. epaphus è vacca genitus 75 epaphi signa 76
Ephesus vrbs Lydiæ 26.41.
Ephesiis à Crœso bellum infertur 5. ephesii à Crœso obsessi, vrbem Dianæ dicãt Ib. ephesii & Colophonii à celebrandis Apaturiis arcentur 27. ephesinum tẽplum celebre 65
Epialtes Eurydemi f. Xerxi iter per montes ostendit 199
Epidaurii 27. epidauriorum soli sterilitas, vnde 139. ex epidauro AEginetæ 207
Epigrammata Spartiatarũ 200. epigramma tripodis Cadmæarum literarum 136. epigrammata eorum qui ad Pylas occubuerunt 200
Epium Minyarum oppidum 119.
Epizeli prodigiosa cæcitas 163
Equi colubros vorant 14. equi camelos reformidãt 15. equus candidus sacer, Dario in Gynde submergitur 34. equorum & canũ numerus regis Babylonii 35. equi à Massagetis soli immolantur 39. equi fluuiales Papremitanis sacri 51. equorum fluuialiũ natura & species Ib. equi syluestres candidi 106. equi Sigynarum hirsuti 128. equi Nisæi 89. equus Artybii terribilis 145. equæ olympici certaminis ter victrices 161. equi Darii hinnitus regni omen 3.ct. equi Pygmæorum 10.ct. equa leporẽ enixa 177. equarum iubæ pro cristis quibus 178. equæ Thessaliæ omnium optimæ 195
equestrium Xerxis copiarum numerus 179
¶ Erasinus fluuius 157
Erechtheo Epidaurii quotannis sacra offerre spondent 139
Atheniẽses erechtheo regnãte, quũ dicti fuissent Cranai vocati sunt Atheniẽses 207. erechthei terrigenæ templũ in arce Athenien. 208
Eresione poemation Homeri 251
Eretria turbata & consilii inops 160. eretria capta, direpta, incensa 161. Eretriẽses 107
Eridanus fluuius: & nomen illud vnde 90
Erochus oppidum 206
Erophantes Parineus 118
Erycis regio, Heraclidarum 133
Erythia insula 100.
Ἐρυθρὴ Cῶλος oppidum Ægypti 52.
Erythræ Ionum in continente oppidum 26
Erythræi populus 147 Erythræorum cum Chiis bellum 4
Eryxo Arcesilai vxor 121
¶ Etearchus Ammoniorum rex 44. etearchi regis sermo de Nili ortu Ibid. Etearchus rex in Oaxo 120
Etesiæ venti, causa inflationis Nili 43
¶ Euænetus Lacedæmoniorum dux 192
Euagoras Laconis filius 161
Euagoræ regis cum Artoxerxe simultates 8.ct. euagoræ & Ctesiæ negotia 8.ct.
Eualcides Eretriensium dux occumbit 144
Euboicum pondus 87
Euboenses Græcos discedere volentes rogãt vt maneant 102
Euboenses Siculi 189. Euboensis plebs venundata Ib.
Euclides & Cleander Hippocratis filii 189
Euelthon Salaminis princeps 121
Euesperides vbi 122.126
Euenius excæcatur 238
Eumenes Anagyrasius Atheniẽsis, in AEgina victor 212
Eunuchi in pretio habiti 216. eunuchus nihil est Ib.
Eupalinus Megarensis architectus 81
Euphorbus & Philagrus proditores 161
Euphrates Babylonem perfluit 32 Euphrates in rubrum mare ex Armeniis decurrit 32.33. Euphratis ductus atque anfractus 33.& 34. Euphrates Armeniam à Cilicia disterminat 135
Euripus 192
Europa Tyriorum regis filia 1. 105. Europa à Cretensibus rapitur 1. europæ filii Sarpedon & Minos 31
Europæ extrema 90.105. europæ dimẽsio: & vnde dicta 104.105. europæ laudes 168
Euryanax & Pausanias duces 232
Eurybates Argiuorum in AEgina dux 160. Eurybatem Sophanes prouocatus occidit 235
Eurybiades Euryclidæ filius 202.207
Eurydamæ Leutychidis vxor 156
Euryleon in prælio occũbit 133
Eurymachus à Platæensib. interficitur 200
Eurysthei genus ex regibus Lacedæmoniis 133. eurysthei mors 217
Eurysthenis familia 153. eurysthenes vnde dictus Ibid.
Eurytus & Aristodemus 200
Euxinum mare 2.13
Euxinus pontus, & eius accolæ 104
¶ Examinandi fontes ratio apud Indos 10.ct.
Exampæus locus vbi 110. exampæi ahenum Ibid.
Exemplum iustæ vindictæ corrupti iudicis 130
Exercitu donari apud Persas eximium 241
Exitus rerum inspiciendus 6
Experimenti compendia 169
Expiandi ritus apud Lydos idẽ qui & apud Græcos 7

F

Fabis AEgyptii sacerdotes abstinent 46. Faba in ferendis suffragiis 162
Fames mira 142 famis discutiendæ inuentum apud Lydos 18. fames Xerxis exercitum inuadit 218
Fanum Panionium 27. fanũ Iouis Beli apud Babylonios 33. fanum Iouis Thebani Ibid. fanum Protei regis Ægyptiorum 57. fanum Dianæ vbi maximum 63. fanum Latonæ 66.
Fatis frustra obsistitur 17.82
Fax Vulcani apud Græcos 115
¶ Felis prolis amantissima 50. felium sepultura vbi 51
Feræ Ægyptiis sacræ 50. ferarum cura apud Ægyptios Ib. ferarum interfector apud Ægyptios morte mulctatur 50
Ferri compactionem quis primus excogitauerit 5. ferrũ fontis Indici 9.ct
Festum Theophaniæ 9. festum accensionis lucernæ apud Ægypt. 50. festum simulachri lignei 50
¶ Fides Arabum constantiss. 71
Filii Ionis, & inde cognominatæ tribus Athen. 137
¶ Flamma è pectore simulachri in templo Iunonis 158
Flos purpureus 11.ct.
Fluminum veneratio apud Persas 26. flumina Scythiæ 105 flumina quæ Xerxis exercitum potu destituunt 175.181. fluuius mellifluus 10.ct. fluuius παντὰγαθοφόρος 11. ct. fluuius electro manans Ibid.
¶ Fœderis incundi ritus apud Medos & Lydos 13
Fœmina semiuipera 100. fœminæ virili virtute 113. fœminæ agrestes vbi 125. fœmineus morbus Scythas inuadit 10
Fontes Mæandri vbi 173. fons mirificus 75. fons amarus 106.110. fons Apollinis 121. fons solis vbi 124. fons Indiæ aurifluus 9.ct. fons piscosus: fons vinifluus 10.ct. fons cuius aqua coagulatur potata Ib. fons Indicus quadratus 12.ct.
Formicæ Indiæ, Græciæ 89
Formæ in Xerxe dignitas 194
Fortuna Aminoclis Cratinei 195. fortunæ circus eosdem fortunatos esse semper non sinit 37. fortunatus & diues 6
Fori apud Persas non est vsus 28. fori vsum apud Græcos ludit Cyrus 28
Fratrem præ marito & liberis fœmina saluum vult 91
Frigoris mira vis vbi 102.103
Fructus ebrios reddens 37
Fulgura & tonitrua in Xerxis exercitum ingruunt 175. fulgure carentes 9.ct.
Furis apud AEgypt. callidiss. cõmentũ 59. fures vt Sardanapali thesauros diripuerint 65
Fustuaria pugna apud AEgypt. 50

G

Gades vbi 100
Gæson 239
Galaica olim, nunc Briantica 181
Galepsus vrbs Græca 184
Galli & gallinæ Indicæ 10.ct.
Gamori Syracusani 189
Gandarii populus 87. gandariorum in Xerx. exercitu armatura 178
Garamantes populus 123.124
Gargaphius fons 227.231
Gavanes, AEropus, & Perdiccas fratres 221
¶ Gebeleizis dæmon Getarum 112
Gela oppidum à Lindiis cõditum 189. Geloorum euersio Ib.
Geleon Ionis f. 137
Gelonus Herculis filius 100
Gelonus vrbs 113
Geloni populus 113.114. Gelonorũ regio, mores, victus, Ib. geloni agriculturæ operam nauant Ib.
Gelon Dinomenis filius 187. gelon Syracusana vrbe & Sicilia vt fuerit potitus 189. ad gelonem mittuntur legati Græcorum ad opem contra Persas petendam Ibid. gelonis magna imperandi

libido 190. gelon eadẽ die qua Themistocles Barbaros, Amilcarẽ deuicit 191.
Gemma Indica 9.ct. gemmiferi montes Ib.
Genitura Indorum qualis 89.
Geometriæ ortus ab AEgyp. 56
Gephyræi gens 135. gephyræorum origo Ibid. gephyræi literas in Græciam intulerũt: gephyræorum migratio: sacra Ibid.
Geræstum vbi 102.140
Gergithæ ab Hymee capiuntur 146
Germanii Persarum genus 24
Gerrhus fluuius & locus 101. 105. gerrhi & Nili fontes soli Herodoto ignoti 106
Gerra Persica 233
Geryonis vaccæ 100
¶Gigamæ Libyes 121
Gigonus oppidum vbi 184
Gillus Tarentinus 94
Gindanes populus 113. gindanarũ molierũ fimbriæ Ib.
Gingè Parysatidis familiaris occiditur 8.ct.
Glauci Chii inuentũ & opus 5
Glauci Epicydidis æquitas 158. glauci stirps extrita 159
Glaucus Hippolochi filius, & eius posteri 27
Glaucus caprarius 248
Glisantem Thermodon interfluit 231
¶Gnomonis & poli inuentio à Babyloniis ad Græcos peruenit 57
Gnurus Lyci filius 109
¶Gobryas Darii filius Syrorum dux 178
Gobryas vnus ex septem magi occisoribus 83. gobryas in bello contra Scythas Dario quid consulat 117
Gonnus vrbs vbi 184.& 192
Gorgo Cleomenis filiola scitè patrem monet 134. gorgo Leonidæ vxor vt Demarati tabellas aperiri iusserit 201
Gorgonis caput 54
Gorg⁹ Salaminiorũ rex 144. gorgus ad Medos trãsfugit Ib. gorgo Salamin restituta 145
¶Græcia à Dati inuaditur 3.ct. græcæ gentis laudes 10.81.
Græcorum oracula 8. græci eadem semper lingua vsi 10. græcorum Athenienses sapientissimi 10. græci Cappadoces vocant Syrios 13. græcorum & Persarum in cultu deorum collatio 25. græci à mensis famelici discedere dicuntur à Persis Ibid. græcorum intercalandi ratio 40. græci Ionum nomẽ refugiunt 27. græcorum festiuitatum nomina quomodo terminentur 27. græcorum negotiationes 28. græci Schytarũ mores cũ Nasamonum moribus cõfundũt 39. græcorum scriptura & calculi 45. græci ab AEgyptiis pleraque sumpsere 48. Græcorum nomen quando Pelasgi assumpserint Ibid. græca lingua in AEgypto 66 græcorum in Ægypto sub Amasi negotiationes, fana, vrbes 70. græci Pontici de Scythis quid dicant 100. græcoscythæ Callipidæ 101. græci quid de regibus Lacedæmoniis dicant 153. græci Olympiorum præsides 130. græcorum dii nouiss. 64. græcorum natalitia 102. græcorum literæ ex Phœnicibus 135. græcorum bellorum initia 1. græcorum in Colchidem nauigatio Ibid. Græci in Asiam priores expeditionem fecerunt Ibid. Græcorum responsum super raptu Medeæ Ib. græci imperiũ Priami euerterũt 2. græci ante Crœsi imperium liberi Ib. græci Asiatici à Crœso subacti 5. græcorũ imbecillitas in bello ineũdo. 169. græcorum iusiurandum 185. græci Menelaũ sequuti 143. græci pauperes, at strenui 181. græci qui terram & aquam Xerxi dederunt 185. græci Xerxis socii 187. græcorum de cõspirando contra Barbaros consiliũ 187. græcorũ speculatores à Xerxe capiũtur 187. græcorum oratio ad Gelonem 189. græcorũ Persam opperientium catalogus 196. græcorũ in bellãdo virtus 199. græci exteris inuidi 201. græci Spartanũ ducẽ quærunt 202. græcorum classis aduersus Xerxem 201. græcorum classica victoria 203.204. græcorum de insequendo Persa cõsultatio 216. Græcorum ad Platæas exercitus summa 218. græcorũ præda è Persarũ clade 236. græcorũ sepultura 237. græci Thebanos quòd Medos sequuti fuissẽt, obsident 237. græcos quo prætextu Xerxes oppugnet 3. ct. græcorum & Persarum ad Salaminem prælium 4. ct. græcorum victoria in Salamine Ib. græci ex pacto ad Artoxerxem proficiscuntur cum Inaro 5.ct. græcorum interitus & fuga Ib. græcanicorũ operũ tria maxima apud Samios 81
Gratiarum collis nemorib⁹ frequens 123
Grinus Theræ insulæ rex 119
Grues Scythicæ vbi hybernẽt 43
Grumi grandes salis in montibus 124
Grynæa Æoliæ ciuitas 27
Grypes auri custodes 90.101. 10.ct.
¶Gyges Dascyli filius Candaulis satelles 2. gyges Cãdaule interempto, vxore eius & regno potitur 3. gyges suffragio Delphici oraculi Lydorum regnum possedit Ib. gygis atnepos de Candaulis morte pœnas dedit Ib. gygis donaria Delphis consecrata Ib. gyges barbarorũ primus apud Delphos munera posuit Ib. gyges Mileto & Smyrnæ arma intulit 3. gyges colophonem cepit 3. gygis abaui crimen Crœsus luit 17. gyges Heraclidarum satelles Ib.
Gygadas vocatur Delphis aurũ & argẽtum à Gyge dicatũ 3
Gygæus lacus proximus Halyattis sepulchro 18
Gygæa Alexandri soror 130. gygæa Amyntæ filia Bubaris vxor 221
Gymnicũ certamen Persis 54
Gymnopædiæ 155
Gyndis fluminis ortus 34.37. gyndis fluuii riuuli 34.37. 135

H

HAEMVS mons trium fluuiorum pater 105
Haliacmon fluuius 184
Halicarnassus ciuitas 27
Halizones populus vbi 101
Halyattes successor Sadyattis 3. halyattis bellum cum Cyaxare & Medis Ib. halyattes Cimmerios ex Asia exigit 3. halyattes Smyrnam Colophoniam capit Ib. halyattes ad tibiarum fistularũmque cantum in expeditionem procedebat Ib. halyattes paternum bellum administrat Ib. halyatti oraculum à Pythia redditur 4. halyattis cum Milesiis fœdus Ib. halyattes Mineruæ duo delubra ædificauit Ib. halyattis regnum & mors 5. halyatti defuncto Crœsus in regno succedit Ib. halyattis dona delphis consecrata Ib. halyattes fugiẽtes Scythas recipit 13 halyattis vxorũ, Carica altera, altera Ias genere 17. halyattis sepulchrum apud Lydos 18. halyattis sepulchrũ ab emptitiis hominib⁹ & ancillis cõstructũ Ib.
Halys amnis 2.5. 13.19.24.135 halys amnis in mare Euxinũ voluitur 2. halys amnis Medicum imperium & Lydũ disterminat 13
Hamilcar Carthaginẽsium rex 191. hamilcaris genus & mors Ibid.
Harmamithres Persici equitatus præfectus 179
Harmocydis oratio ad milites Phocenses 226
Harpagus Medus 14. harpagus Astyagis familiaris, eiq; omnium Medorum fidissimus 20. harpagi corã Astyage purgatio 22. harpagi filiũ Astyages mactat 22. harpagus proprium filiũ comedit 22.29. harpagus Medos in Astyagem cõcitat indignè ab eo tractatus 23. harpagi ad Cyrum literæ intra leporem reconditæ 23. harpagus exercitui Astyagis contra Cyrum præficitur 24. harpagus capto Astyagi insultat 24. harpagus, Ionia subacta, in Cares exercitum traducit 31. harpagus Cyrum in potestatẽ regni euexit 29. harpagus inferiorẽ Asiã subigit 32. harpagus in Mazaris defuncti locum sufficitur 29
Harpagus Persa Darii dux 150
¶Hebes tessera 239
Hebrus fluuius vbi 111.177
Hecatæus historiographus, & eius genealogia 64. hecatæi de defectione & bello Persico sententia 132. hecatæus Hegesandri fili⁹ 146. hecatæi de Pelasgorum eiectione sententia 166
Hector successor Troiani regni 59
Hedoni Thraciæ populus 182. hedonorum nouem viæ 183
Hegesicles & Leo Spartiatarum tyranni 11.
Hegesipyla Olori filia Miltiadis vxor 152
Hegesistratus Hippiæ sp. Sigæi tyrannus 142
Hegesistratus Telliadeus aruspex vt è vinculis euaserit 229
hegesistrati interitus 230
Hegesistratus Samius Samiorũ explorator 238
Hegetorides Antagoræ filius 235.& 236
Hegias quomodo ciuis Spartanus fratris ope factus 229
Hegiæ Ephesii in pugna ad Thermopylas ad Xerxem cõsilium 4.ct.
Helenæ ab Alexandro raptus 1. 57. helena Menelao redditur 18. Helenæ templum in Therapne 155
Helice vbi 27
Helicus Terituchmis frater cæditur 7.ct.
Heliopolis solis vrbs 40.49.50 Heliopolitani, Ægyptiorum solertissimi 40
Helis AEtolorum ciuitas 211
Hellanicus mendacii arguitur 7.ct.
Helles filiæ Athamantis sepulchrum 177.
Hellespontus vbi in AEgæum intret 111. hellesponti põs 173. hellesponto Xerxes cõpedes iniicit Ibid. hellesponto stigmata à Xerxe inurũtur Ib. hellespontũ Xerxes muneribus donat 176
Hellespontii populus 87
Hellespontias ventus subsolanus 194
Hellus in Hermum influit 14
Heneti populus 36.& 128
Hephæstienses populus 167
Heracleũ Atticæ angustiæ 4.ct. heracleum Salamini aggere Xerx. iungere conatur, Ib.

Heraclidæ Sardium reges ex oraculo 1. heraclidarum genus è serua Ibid. heraclidarum imperium quot annorum Ibid. heraclidarum vltio in atnepotem Gygis deuoluta 3
Heraclides Ibanolius 146
Hercules Iouem visendum se exhibere nolentem qua specie viderit 46. Herculis Tyri Phœniciæ tēplum 47. hercules Ægyptius & Græcus Ibid. herculis Thasii tēplum Ibid. hercules vnus è xii diis 47. herculis parentes ab Ægyptiis oriundi Ibid. hercules vetustus de⁹ Ibid. herculis templum vbi 47.57.136.162.163. herculis in templo cippi 45.47. de hercule fabula Ibid. herculis oraculum apud AEgypt. 52. hercules plures 74. herculis columnæ vbi 110. herculis tres filii 100. hercules Scytharum deus 107. herculis vestigium vbi 110. herculis ara vbi 193. hercules ab Iasone derelictus 195. ad opem herculi ferendam emersit Dyras fluuius 196
Herma vbi 194
Hermeus sinus 243
Hermiona Dryopum ciuitas 211. hermionenses Dryopes 107. hermionei Samiis dant Thyream insulā 81
Hermippus nuntius 147
Hermolyci præstantia: sepulchrum 140
Hermophantus 143
Hermotimus Pedasensis eunuchus 116
Hermotybies AEgyptii milites 68.229.hermotybiū AEgyptiorum plagæ Ibid.
Hermus fluui⁹ 14.144.244.hermus fluuius iuxta Phociā vrbē in mare effunditur 14
Herodoti peregrinatio 40.44 47. Herodoti sententia de incremento Nili 43. herodoti de origine oraculorum Græcorum sententia 49. Herodoti & Homeri ac Hesiodi ætas quanti interualli 49. herodoti & Dionysi ætas 64. herodoti de raptu Helenæ sententia 58. herodoto contraria de Zopyro Ctesias narrat 3.ct. herodotus mendacii arguitur 7.ct.
Herodotus Basilidis filius Ionū ad Lacedæm.legatus 210
Heroicum conditorium 156
Heroum indigenarum nomina gerebant tribus Athen. 137
Herpys Thebanus 230
Hesiodus & Homerus deorum opifices 49. eorúmque ætas Ibid. hesiodus de Hyperboreis retulit 103
Hexapolis nunc Pentapolis dicta 27
Hieron Gelonis frater 189
Hieronymus Andrius 219
Himera vrbs 191
Hipoleon promontorium Scythiæ 106
Hippagogæ naues 153
Hipparchi insomnium 135. hipparchi interfectores Ib.
Hippiā Spartiatæ reducere conantur 141. hippias tyrannus Atheniensis 136. hippias exul Artaphernem in Athenien.concitat 143. hippias oraculorū peritus 142. hippias Pisistrati filius 161. hippiæ quū Persas Marathonem ductaret, somnium Ib. hippiæ dens tussiendo excussus Ib.
Hippobatarum prædia 138
Hippoclides Tisandri filius 165. hippoclidis proci præstantia Ib.
Hippoclus Lampsacenus 118
Hippocrates Megaclis fil.& eius progenies 165
Hippocrates pater Pisistrati 10. 136. hippocrati portentum ingens visum 10
Hippocrates Patareus, fratri Cleandro Gelæ tyranno succedit 189. hippocratis filii Ib. hipp.vrbes vicinas obsidet Ib. hipp. Scythæ Zanclæorum tyranno vincula iniicit 149. hippocratis mors 189
Hippomachus Leucadius aruspex Græcorum 230
Hippotoxotæ quid 231
Hirci coitus cum muliere 47
Histiæus Milesius 118. histiæi ad Scythas oratio Ib. histiæi erga Darium fides Ib. histiæus à Dario petit Myrcinū 128. histiæus Sardis à Dario accersitus venit 130. histiæus vt Aristagoræ defectionem indicet 132. histiæus Dario callida oratione decepto, in Ioniam redit 145. histiæus Sardibus aufugiens à Dario deficit 147. histiæus à Chiis in vincula coniicitur 147. hist.literæ produntur Ib. histiæi vulnus Ib. histiæus capitur, & in crucem tollitur 150
Histiæus Tymnis filius 180
Histiæa vrbs capitur 205
Histiæotis ora super Artemisium 193 histiæotis regio ad Ossā & Olympū 9
¶Hoarus fluuius vbi 116
Homerus & poetæ Oceanū fluuiū finxerūt 43. homerus & Hesiodus deorū opifices, eorúmque ætas 49. homerus vt scripserit de raptu Helenæ 58. homerus versus Cyprios non fecit 58. homerus de hyperboreis 103. homericis versibus Argi celebres: eorúmque cantores Sicyone eiecti à Clisthene 137. homeri de boum cornuum pullulatione sententia 103. homerus Athenienses in exercitu contra Ilium laudat 190. homeri Epigoni 103. homeri cæcitas 144. homeri epigrāma in Midam Phrygum regem 145. homeri nomen vnde Ib. homeri minor Ilias 246. homeri Phocais Ib. homerus apud Chium 249. homeri Cecropis, Batrachomyomachia, Epicichlides Ib. homeri vxor & filiæ Ib. homeri Caminus 251. homeri Eresione 251. hom.mors & sepulchrum 253. homeri sepulchri inscriptio Ib. homerus AEolicus Ib. homeri ætas 254. homericæ profectionis cōmētarii 244
Homo fato functus vbi per lætitiam terræ demandetur 127. homini satius mori quàm viuere 6. hominis calamitosa conditio Ib. hō. prima & naturalis vox 40. homines in fortuitorū arbitrio & non contrà 175 homo sibi malorum autor non Deus 17. homines ferè omnes præter Græcos & AEgyptios in templis coeunt 50. homo hominem fato impēdenti eripere nequit 78. homines molles mollis regio fert 242
Homiuorum animal 9 ct.
Hoples Ionis filius 137
Horæ diei à quibus inuentæ sint 57
Horti Midæ Gordii filii 221
Hostiæ Pythio à Crœso consecratæ 8
Hotaspes Artachæi filius Assyr. dux 178
¶Humanarum rerum inconstātia 2.16.37. humanæ vitæ anni septuaginta 6. humanæ vitæ breuitas & calamitas 175
¶Hyacinthia Lacedæm.solēnia 224
Hyampeus vertex 207
Hyampolis vrbs 206
Hyatæ tribus Sicyonia 137
Hybla vrbs 189
Hydarnes Persa 183 hydarnes Hydarnis filius Persarum dux 179
Hydrias regio 146
Hyela in agro Œnotriæ ciuitas 30
Hyænæ vbi nascantur 125
Hygennenses populus 87
Hylæa locus 100.106.109
Hylleæ tribus Sicyonia 137
Hylli progeniei celebritas 153 hyllus Herculis filius 196 hyllus interimitur 227
Hymees Persa 146. hymeæ obitus Ib.
Hymessus 166
Hymni deorum ab Homero cōscripti 245
Hypachæi quondam Cilices appellati 180
Hypacyris Scythiæ fluuius 105.106
Hypanis fluuius impotabilis 101.106.110
Hyparchus fluuius Indiæ 11.ct.
Hyperāthes & Abrocomes Darii filii 199
Hyperborei vbi 101 hyperboreorum sacra 103
Hyperoche & Laodice Hyperboreæ virgines Ibid.
Hyrcani populus vbi 90
Hyrgis fluuius 106
Hyria vrbs à quibus condita 192
Hysiæ oppidum 138
Hystaspes Xerxis filius 3.ct.
Hystaspes Arsamenis filius 38
Hystaspes Darii filius 178
Hystaspes Darii pater Persarum satrapa 83
Hystriches vbi gignantur 125

I

IACCHVS mysticus 210. iacchus festum Atheniensiū Ib.
Iadmon Samius herus Æsopi 61
Ialyssus oppidum 27
Iamidei 229
Iapygia 94.113.192
Iapyges Messapii 113.192
Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum 2
Iasonis æreus tripus 123
Iatragoras 132
¶Iberiam Phocenses occupāt 29
Ibis Ægyptiis sacra 50.52. Ibidis forma 52. ibidum duplex genus Ib.
¶Ichnæ vrbs terræ Bottiæidis 184
¶Ida mons 175. & regio 28.
Idernes vnus ex septem Persarū principibus 3.ct. idernes Artoxerxis socer 7.ct.
¶Ieiunia & festus dies Isidis 124
Ienysus vrbs Syriæ 71
¶Ignem Persæ deum arbitrantur 73. ignis Ægyptiis animata belua dictus ibid. igne sepelire 7.ct. ignis perpetuus 10.ct. ne ignifer quidem elabatur 202
¶Ilias minor Homeri 246
Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur 175
Ilii expugnatio, barbarorum & Græcorū simultatis origo 1. ilium 41. ilii obsessio & expugnatio 58 iliensis ager 143.175
Ilissus fluuius 175
¶Imbecillitas fortissima necessitas 192
Imbribus vacantes 124
Imbrus 130
Immortales Getæ 118 immortales qui apud Persas 179
Imperiū Priami à Græcis euersum 2. impossibile sortem fato destinatam posse effugere 17. impossibilitatis numen 117
¶Indus fl.fert crocodilos 105 indi in mare ostium explorat Darius Ib.

Inarus Lydus Ægyptios ad defectionẽ ab Artoxerxe incitat 4.ct. inaro mittũt classem Athenienses 5.ct. inarus Achæmenidem vulnerat Ib. inarus victor Ib. inarus vulneratur,fugit Byblum Ib. inarus cum Græcis ex pacto ad Artox.proficiscitur Ibid. inarus ab Amyti tribus crucibus figitur Ibid.
Inconstantia rerum humanarum 2
Indathyrsus filius Saulii,rex Scytharum 109.115
India pluuiæ expers 9.ct. indiæ fons aurifluus Ib. indiæ fluuius mellifluus 10.ct. indiæ rex vt exploret fontes Ib. indiæ fluuius πανταγαθοφόρος 11.ct. indiæ arbor dulcis Ib. Indi Callatiæ parentibus vescuntur 78. indorum multitudo 88. indi Calandiæ Ibid. indi pecuarii & eorum mores Ib. indorum nauigia Ib. indi ægrotos suos epulantur Ib. indorum coitus in propatulo 89. indorum genitura atra Ib. indis sol matutinus ardentissimus Ib. indi vt aurum colligant Ib. indi à Dario subacti Ib. indorum in Xerx.exercitu armatura 178.179. indi Derbicũ aduersus Cyrum socii 2.ct. indus quidam Cyrum iaculo percutit lethali Ib. indorum multitudo 9.ct. indorũ iustitia 9.ct.10.ct. indorum locus sacer Ibid. indi iusti Ibid. indi tonitruum expertes Ibid. indorum nigredo Ibid. indi Pygmæi Ibid. indorum venandi lepores ratio Ibid. indorum lacus oleosus Ibid. indorum argentifodinæ Ib. indorũ montes auriferi Ib. indi sani Ibid. indi longæui Ibid. indi vt aues venẽtur 11.ct indi vt electrum colligãt Ib. indi cynocephali Ibid. Indicum aurum 88. indicæ regionis descriptio & situs Ibid. indicæ formicæ 89. indici cameli forma & pernicitas Ibid. indica animalia grandiora cæteris Ib. indici canes 9.ct. indici galli & gallinæ Ib. indici montes gemmiferi Ib indicus æstus Ib. indicum mare Ib. indicus calamus Ib. indicum animal Ib. indicus sol 10.ct. indicæ oues Ib. indicæ palmæ Ibid. Indicus serpens Ib. indica auis Ib. indicũ lignũ πάρηβον Ib. indici asini syluestres 11.ct indic⁹ vermis Ib. indicæ arbores Ib.
Ingenium Persarum quale 17
Infantes Cynocephalorũ 11.ct.
Infernæ sedes 60
Inopiæ & impossibilitatis numina 217
Insomniorum ludibria 171
Institores primi,Lydi extitere 18. institor quare Darius fuerit appellatus 87
Institutio Persarum puerorum 25
Insulæ in Araxo 37
insulæ Œnussæ 30
insulæ natans vbi 661
insulæ Echinades vbi 41
insula Chemmis 66
insulæ beatorum vbi 75
insulæ rubri maris 88
sulæ Cassiterides Herodoto ignotæ 90. insulani Iones qui 16.27
Intaphernes vnus ex septem Magi occisoribus 87 intaphernis facinus eiúsque & domesticorum omnium interitus 91
Intercalationes mensis à quib⁹ introductæ 6.40
¶Io filia Inachi regis 1. io à Phœnicibus rapitur Ibidem. io stuprata 2. io vt à Græcis depingatur 46
Iolcon Thessali Hippiæ offerunt 142
Ion Xuthi filius 196
Ioniæ translatio 240. ioniam Harpagus subigit 31. iones à Crœso subacti 2. 5. ionum lingua 10. 26. iones ad Cyrum legatos mittunt qui obedientiæ iugum acceptent & quid Cyrus responderit 26. ionum regio, Asiaticarum pulcherrima, & eius descriptio Ibidem. ionum duodecim in Peloponneso quoque ciuitates 27. iones insulares à reliquis deficiunt: alios etiam Ionici nominis pudet Ibidem. ionicarum ciuitatum numerus cur duodenarius Ibidẽ. iones qui se præstantiores iactent:& de eorum vxoribus Ibidem. iones ab Achiuis,suis sedibus pulsi Ib. ionum reges qua progenie oriundi Ibidem. iones veri & genuini qui Ibidem. ionum qui ab Apaturiis arceantur Ibidem. quorum ionũ sit Panonium sacrum Ibidem. ionum insulanorum deditio 30.31. iones Biantis cõsilium spernũt 31. iones secundò in seruitutem rediguntur 31. iones in AEgyptum quomodo venerint 66. ionum & Scytharum de Dario impediendo colloquia 117.118. iones captas Sardis incendunt 143. iones ad Ephesum vincuntur 144. iones mari vincunt 145 iones tertio subiugati 151. iones quomodo AEgyptum diuidant 42. iones vbi & vnde dicti 87.207. iones ignauissimi hominum 118. ionum & Carum fuga 146. ionibus Persarum minæ intẽtatæ 148. ion.laborũ nauticorũinsueti Ib. ion.Dario tributarii 152. Ionũ in Xerxis exercitu armatura 180. iones Pelasgi AEgialees appellati Ibidem. ionibus solum suum permissum 240. Ionico genere excellentes 9. ionicæ rebellionis occasio 131. ionicarum nauium catalogus 147
Iupiter expiator hospitalis 8. iupiter apud Persas 25. iupiter Bel apud Babylonios 33. iupiter Ammon 47. iupiter Thebanus 49. iupiter liberator, & eius templum 95. iupiter Scytharũ deus 107. iupiter Papæus apud Scythas Ibidẽ. iupiter Lycæus 127. iupiter Carius 137. iupiter Lacedæmonius 154. iupiter cælestis Ibidem. iupiter sub specie & nomine Xerxis inuadere Græciã dicitur 177. iupiter æreus decẽ cubitorum vbi 236. ioui decimæ necessariò redduntur 17. Iouis Carii fanum apud Mylassos 31. iouis Beli templum & simulachrũ 33. iouis Thebani templũ 33.124. iouis simulachrum arietina facie 47. iouis fanum apud Thesprotos 49. iouis cultus apud Meroen 44. iouis oraculum apud AEgyptios 52. iouis Ammonii templum à Cambyse incensum 73. iouis diabaterii ara 3.ct. iouis Beli puluinar 98. iouis forensis ara 133. iouis militaris templum 146. iouis olympii delubrum 40. iouis currus in Xerxiano exercitu 174.218. iouis Amphlystii templum 195
¶ Iphigeniæ apud Tauros cultus 113
Ipni locus quidam 194
¶Irasa locus vbi 121.
¶Is vrbs & flumen 32. Is flumen 32. is fluuius in Euphratem se deuoluit Ib.
Isagoras Tisandri filius 137
Isis δημήτηρ id est Ceres dicta 49.67. isidi vaccæ sacræ 46. 124. isidis simulachrum bubula cornua habens 46. isidis templum maximum in vrbe Busiri 49. isidis & Dionysi filii Ibidem
Ismaris lacus famosissimus 182
Ismenii Apollinis templũ 17
Issedones populus 101.102. issedonum mores Ib.
Issedoni populus 37
Ister vbi 106.113. ister semper sibi par 106. istri ortus & fluxus 45. ister & Bosphorus à Dario põte iuncti 3.ct.
Isthmus Cnidiæ 32. isthmus Chersonesi muro præseptus à Miltiade 115
Istiæotis locus proximus Ossæ & Olympo 9
¶Itanus oppidum 119
¶ Iudices regii apud Persas 76 iudicis corrupti iustæ vindictæ exemplum 131.
Iuncus esui aptus 54
Iunonis festum 6. iunonis duæ imagines vbi 70. iunonis templum vbi 111.132 233
Iurare per aquam Stygis 157
Iusti principis officium 74
Iustitia Cynocephalorum 11.ct. iustitia Indorũ 9.ct.10.ct.
¶ Ixabates Cambysis eunuchus 2.ct. ixabates Cambysem sepelit 3.ct. ixabates Magi index interficitur 3.ct.
¶Iyrcæ populus Scythiæ 102

K

KIKI quid sit 54

L

LABDA Amphionis filia 141
Labynetus Babyloniorum tyrannus 14
Labynitus Assyriæ rex 34
Lacedæmonii Crœso amici 2. 9. Græcorum potẽtissimi Ibid. lacedæmoniorum leges à Lycurgo 11. lacedæmonii bellum Tegeatibus inferunt 12. lacedæmoniorum compedes apud Tegeatas. Ib. lacedæmonii quibus artibus Tegeatibus facti sint superiores Ib. lacedæmon. Argiuorúmque pro agro Thyrea dimicatio 15. lacedæm.coma post victoriam de Argiuis Ibid. aduersus Polycratem expeditio 79. in Samum expeditio 78. mos in funeribus suppliciis 119. de seipsis opinio 153. lacedæmoniorum regum funera 154. lis de progrediendo ad bellum 161. oratio ad Platæenses Ibid. ad Hydarnem Persam 185. ad Athenienses 222. lacedæmoniorum virtus 181. cõsuetudo 197. frugalitas 136. lacedæmoniorum occisorũ sepultura 237. laced. ad Platæas victoria 4.ct. ad Thermopylas clades Ibid.
Lacmon mons vbi 238
Lacrines legatus ad Cyrum 28
Lacrymæ arboris Indicæ 11.ct.
Lactis emulgẽdi mos apud Scythas 99. lacte victitantes 11.ct. lactis coagulationem prohibens radix Ib.

Lacus Tritonidis 124. lacus vnde pix hauritur 125. lacus Stymphalius vbi 157. lacus oleosus Indorum 10.&. lacus piscosus & salsus Ib. lacus Boebeis vbi 184. lacus Gygæus vbi 18. lacus famosissimus 182
Lada insula vbi 147
Ladice vxor Amasis 70. ladicæ votum Ib.
Laii delubrum 119. oraculū 133. & genus 136
Lampito Leutychidis filia 156
Lamponium vbi 130
Lampsacum vrbs 146
Lana arborea vbi 89
Laodamas Phocensis 118. laodamas Eteoclis filius 136
Laodice 103
Laos oppidum 149
Laphanes Euphorionis filius 165
Lapidicinæ ad pyramides Memphios 40
Lapis Porinus, Parius 136. lapis Melampygus 198 lapidum aceruus à Dario cōgestus 112 lapideus leo vbi 199
Larissæ Æoliæ ciuitas 27
Lasus Hermionis filius 168
Lauacrum Indorū nobiliorū 11.&.
Laxii Sauromatæ vbi 102
¶Leænæ partus 90
Lebæa vrbs 121
Lebedus 26
Lectis non vtentes 11.&.
Ledanum, aliàs Ladanum 90. ledanum quomodo comparetur Ib. ledani medica vis Ib.
Legati Darii in puteum coniecti 185. legati non violandi Ib.
Leges Atheniensium à Solone conditæ 5. leges & instituta Babyloniorum 36
Lemnū oppidū 130. capitur 167
Lemnia facinora 166
Leo viri nomen 193
Leo Sardius 15
Leobota Spartiatarum rex 11
Leocides Phidonis Argiuorū tyranni filius 164
Leon & Hegesicles Spartiatarum tyranni 11
Leonis ex auro effigies 9. leonum natura atque loca 184. leones vbi gignantur Ibid. leo lapideus 199
Leonides 133. in crucē tollitur 201. leonidis regis Spartiat. genealogia 196. leonidæ mors 199. leonidæ cædis vindicta 218. leonidæ ad Thermop. cū Xerxe conflictus 4.&.
Leontini populus 189
Lepreum oppidum 119
Leprosos vt vocent Persæ 5.&.
Lepus ex equa natus 177. leporis fœcunditas 89. lepores vt venentur Indi 10.&.
Leros insula 146
Lesbus insula vbi 29. lesbus quando habitari cœpta 154. lesbii à Polycrate victi 178
Leucadius Hippomachus aruspex 130
Leucadii Dorica gens 207
Leucon oppidum Libyæ 121
Leutychides Menaris filius 155. leutych. Spartiat. rex Ib. leutychidæ fuga & mors 156. leutych. oratio de deposito reddendo 158. leut. genealogia 220. Stratagema 239
Lex Caricarum mulierū in maritos 27. lex oppignerandi paterni cadaueris vbi 61. lex omnium rex & domina 182
¶ Liberi cultus apud Meroen 44. liber Græcis Osiris dictus 64
Libya vnde sortita nomen 105. libyæ, Asiæ & Europæ magnitudo 104. Libya arbotibus nuda 123. Libya & eius incolæ 124.125.126 libyes primi Neptuni nomen habuerunt 48. libyes solis deorum omnium soli & lunæ sacrificant 125. libyes Ægyptiis se dedūt 121 libyes Cambysi se dedūt 73. libyes AEgypto conterminI 87. libyum variæ nationes 121. libyes Nomades, id est pastoritii 124.125. libyes saluberrimo corpore Ib. libyum pastoritiorum sacrificia Ib. libyes vbi 126. libyū inuēta quæ Græci didicerūt 125. libyū in Xerx. exercitu armatura 179. libycus mons 41.60
Libyssarum mulierum eiulatus 125
Liches Delphici oraculi coniector 12
Lignum πάρηϐον admota attrahens 10.&. lignum coagulās 11.&. lignei amictus 11.&.
Ligyum in Xerx. exercitu armatura 178
Liliorum ingens vis vbi 54. liliorum radices esui aptæ Ibid.
Limeneion regionis Milesiorū 4
Lindi populus è Rhodo 189
Lindos oppidum 27
Linum Colchicum, Sardicum, AEgyptiacum 56
Linus modulationis genus apud AEgyptios 51
Lipaxus vrbs vbi 184
Lipoxais Targitai filius 99
Lipsydrium oppidum 136
Lissæ oppidum vbi 284
Lissus fluuius vbi 182. lissi fluuii aquæ Xerx. copiis non suffecerunt Ib.
Literæ Histiæi produntur 147. literarum mira occultatio 201. literæ Themistoclis ad Iones lapidi incisæ 204. literarum per sagittam transmissio 219. literæ capiti impressæ 131. literæ Græcorum ex Phœnicib. 135
Littus pulchrum vbi 149
¶Locri Epizephyrii popul⁹ Ib.
Locri Ozolæ populus 206
Longæui Indi 10.&. longæui Cynocephali 11.&.
Lotiones Cynocephalorū Ib.
Lotos vbi plurima 54. loti radix esculenta Ib. loti fructus descriptio 123
Lotii muliebris vsus 57
Lotophagi populus vbi 123
¶ Lucernarum accensarum festum apud AEgyptios 50. lucernarum accensio 198
Lucinæ tributum 103
Lucus platanorum 146
Ludorū primi inuētores Lydi 18
Luna Persarum præses 174. lunæ festum 48
Lupi ex hominibus 113 luporum sepultura 51
Lutræ vbi capiantur 114
Luxus Persarum 236
¶Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 223.224
Lycæus Iupiter 127
Lycaretus Mæandri germanus 130
Lyciæ ignis perpetuus 10.&.
Lycii in potestatem Crœsi redacti 5. Lyciorum è Creta origo 31 lycii ab Harpago victi 32. lycii populus Dario tributarius 87. lyciorū in Xerxis exercitu armatura 180. lycii quondam Termilæ vocati Ib. lyciorum nomen & leges 31
Lycius Cybernissus Sicæ filius 180
Lycon Atheniensis prodit Pisuthnem 7.&.
Lycophronis Periandri filii interitus 80
Lycurgus Aristolaidis filius 10. lycurgus & Megacles Pisistratem eiiciunt Ib. lycurgus Spartiata integerrimæ vitæ Ib. lycurgo oraculum à Pythia redditur Ib. lycurgus legumlator apud Lacedæmonios Ib. lycurgus Leobotæ Spartiatarum regis tutor Ib. lycurgi delubrum apud Spartiatas Ib.
Lycus fluuius 116.
Lycus Pandionis filius à fratre AEgeo pellitur Athenis 31
Lyda mons à Pedasiis extructus 32
Lydus Atyis filius 2
Lydeus fluuius 184
Lydia auri ramenta è Tmolo prouenientia habet 18. Lydia Halyattis regis sepulchro se nobilem iactat Ib.
Lydi populus antè Meones vocati 2. lydorum strenua gens 14. lydorū gens equitandi peritissima Ib. lydorum mores & leges 18. lydorum ritus ineundi fœderis Ib. lydorum expiandi ritus idem qui apud Græcos 7. lydorum filiæ omnes prostituuntur 18. lydi primi caupones institoresque Ib. lydorum partes primæ in consulendis oraculis 9. lydorum Medorūmque fœdus 13. lydorum Medorūmque quinquēnale bellum Ib. lydorū medorūm que bello dies repentè nox facta Ib. lydorum cum Persis conflictus & fuga 14. lydi primi omnium aurum argentūmque ad vtendum percusserunt 18. lydi primi inuentores ludorum Ib. lydi in Thusciam colonias deduxerunt Ibidem lydorum diuisio Ibid. lydorum cum Cyaxare pralīū 19. lydi Sardibus per Cyrū exacti 28. lydi Caribus germani 31. lydi populus tributum Dario pendens 87. lydorum in Xerxis exercitu armatura 178
Lygdamus Naxius 11

M

MACAE populus 123.133.
Macedones à Dario subacti 152
Machlyes populus 123
Macrobii populus AEthiopiæ 74
Macrones populus 50. Macronum in Xerxis exercitu armatura 179
Mactorium vrbs super Gelam 189
Madyes filius Protothyæ Scyth. rex 20
Madytus vrbs 173
Mæander fluuius 92.146. & eius fontes vbi 173
Mæandri campus 4. mæandri campum Mazares incursat 29
Mæandrius Polycratis scriba 92. mæandrius Sami procurator 95. mæandrii oratio ad Samios Ibid.
Mæotei populus vbi 116
Mæotis palus vbi 20. 99.105. 106.111.113.115.116
Magdolus oppidum vbi 67
Magi populus Mediæ 19. Magi Persarum 26. Magorum commentum vt Persarum imperium occupent 82. Magi cuiusdam imperium apud Persas 83. Magus Cambysi succedens 3.&. Magus interficitur Magorum cædes 85. Magophonia Persarum festum celebre Ibid. & 3.&.
Magistum oppidum 119
Magna cum periculis suscipiuntur 176
Magnarum iniuriarum magnæ vindictæ 59
Magnesia vrbs vbi 91
Magnetes populus 87
Malæ dextræ in contumeliam derasæ 60
Malea promontorium vbi 15
Malena 150

Males Ætolus 164
Mandane Astyagis filia 20 mandane Cambysi nuptum datur Ib.
Mandrocles Samius 111. & eius monumentum Ib.
Maneros AEgyptiis quid 52
Mantieni montes 34.37
Mantiena vrbs 121
Manus octo digitorum 11.ct.
Marathon locus 161. marathonem occupat Pisistratus 11. marathonia clades 163. marathonia pugna 3.ct.
Mardonius Xerx. exercitus imperator 179 mardonius Gobryæ filius 152. 168.179. mardonius vulneratur 152. mardonius à præfectura semouetur 160. mardonii oratio de bello Græciæ inferendo 169. mardonii in Lacedæmonios obiurgatio 231. mardonii cædes 234. mardonius vn⁹ ex septē magi occisorib⁹ 3.ct. mardonius antiquus apud Xerxem spectatus 3.ct. mardonius bello aduersus Platæenses præficitur 4.ct. mardonii fuga Ib. mardonii mors Ib.
Mardi Persarum genus 24
Mardus Hyrœdes Sardiū muros primus conscendit 15.
Mare Sardonium vbi 30. mare Caspium 37. mare Atlanticum, rubrum, australe 37.67.88.104.179. mare Indicum 9.ct. mare Echinadum insularum 41
Marea vrbs vbi 42
Mares quam armaturam in Xerxiano exercitu tulerint 179
Mariandeni populus 87.
Mariandyni à Crœso subacti 5. mariandynorum in Xerxiano exercitu armatura 178. mariandynus sinus vbi 104
Maris fluuius 105
Maronea Græca vrbs 182
Martis oraculum 52.178. marti soli simulachra faciūt Scythæ 107. martis sepulchrum apud Scythas 107
Marsagetes Scythiæ regis frater captus 3.ct.
Marsyas fluuius 146
Martichora animal Indicum 9.ct.
Masanges Aorizi filius dux 178
Mascamis elogium 182
Masii Persarum genus 24
Masistes Darii filius Xerxis exercitus imperator 179
Masistius à Græcis Macisius dictus 226. masistii interitus Ib.
Masistæ & liberorum eius cædes 245
Massagetæ populus ferus & robustus 37. massagetarum deus sol 38. massagetarum victus Ibid. massagetarū vxores communes Ibid. massagetarum senes immolantur Ib.
Mastyes populus 128
Matacas Xerxis iussu, Delphorū templum diripit 4.ct.
Maternum genus paterno nobilius apud Lycios 31
Matieni populus 13. Matienorum in Xerxis exercitu armatura 178
Matris Martis templum vbi 50
Maxyes Libyes vbi 115
Mazares Medus 29. mazares Prienenses subigit Ibidem. mazares Mæandri campum incursat Ibid. mazares moritur Ib.
¶ Meci populus 88
Mecyberna Græca vrbs 184
Medea Colchorum regis filia 1. Medeæ raptus à Græcis Ibidem.
Mediæ regionis facies 21
Medi vbi 104. medorum appellatio vnde 177 medorum tyrannus Cyaxares 13. medorum & Lydorum mos ineundi fœderis Ibidem. medorum bellum quinquennale cum Lydis Ibidem. medorum & Lydorum bello dies repentè nox facta Ibidem, & 19. medorum ab Assyriis defectio 18 medi Assyrios subigunt 20 medorum à Dario defectio 24. medorum imperium ad Persas translatum Ibidem. medorum in Xerxis exercitu armatura 177.179. medi Deiocem sibi iudicem constituunt 19. medi regi suo regiam ædificant Ibidem. medi à Scythis prælio fusi, Asiæ imperium amittunt 20. 25. medi Ninum ciuitatem expugnant 20. medi inebriatos Scythas interimunt Ib. medis canis spaco dicitur 21. medicum imperium Halys fluuius terminat 13. Medicum nomen Græcis terrorem incutere solet 163. medicus exercitus contra Græcos 3.ct. medicæ nationis gentes 19.3.ct.
Medici singuli singulorum morborum apud Ægyptios 53
Medimnus Atticus mensuræ genus 35.154
Megabates Persa 131
Megabazus Megabatis filius 180
Megabernes Spitamæ filius 1.ct. megabernes Barcaniis à Cyro præficitur 2.
Megabyzus Persa 83. megabyzi oratio ad suos de oligarchia 86. megabyzus Zopyri filius 98. megabyzi elogium 118. megabyzus in Pæones exercitum ducit 128. megabyzus Xerxis exercitus imperator 179. megabyzo Ctesias tribuit quæ Herod. Zopyro 3.ct. megabyzus Xerxis gener Ibidem. megabyzus Babylonem capit 4.ct. megabyzo mola aurea à Xerxe donatur Ibid. megabyzus diripere templū Delph. recusat Ib. megabyzus vxorem adulterii apud patrem accusat Ibidē. megabyzus Artapani machinas prodit Ib. megabyzus in cōiuratorum prælio vulneratur Ib. megabyzus in Inarū mittitur 5.ct. megabyzus Inarū vulnerat Ib. megabyzus cum Græcis pacifcitur Ib. megabyzi luctus Ib. megabyzi ab Artoxerxe defectio Ib. megabyzus vulneratur Ib. megabyzi victoria Ib. megabyzi strenuitas Ib. megabyzus ex pacto ad regem venit Ib. megabyzus mortis periculum euadit Ib. megabyzus relegatur Ib. megabyzus regi reconciliatur Ib. megabyzus moritur 6.ct.
Megacles Alcmæonis filius 10.164.165. megacles & Lycurgus Pisistratum imperio Atheniēsiū eiiciūt 10. megacles Clisthenis gener fact⁹ 165. megacles Hippocratis filius Ib.
Megacreon Abderites 183
Megapan⁹ Hyrcanorū dux 177.
Megarensis populus 189. megarensis plebs venūdatur Ib.
Megistæ inscriptum epigramma 200
Megistiæ extispicia 198. megistias Acarnan à Melampode progenitus 199
Melampus Amytheonis filius 48. melampodis postulata ab Argiuis 229. melampus Bacchici sacrificii inuentor apud AEgypt. Ib.
Melampygus lapis 198
Melanchlæni populus vbi 113. melāchlænorū mores & nomenclatura Ib. melāchlænorū victus humana caro Ib.
Melanipp⁹ Astaci filius 137.143 melanippus Alcæi sodalis Ib.
Melanopus Ithagenis filius 143.
Melas fluuius 196. Melas sinus & fluuius eiusdem nominis 177
Meles primus rex Sardiū 15
Melesigenes vnde appellat⁹ 143
Meletes fluuius Ib.
Meliboea vrbs 194
Melienses populus 195
Meliensis sinus vbi 103
Melissa Periandri vxor 79. melissa à Periādro occisa Ib.
Mellis vbi maxima copia 115 mellifluus fluuius 10.ct.
Melois amnis 233
Melyenses populus 87
Memnonia regia 135. memnoniæ Susæ 188. memnonis vrbs vbi 135
Mēphis vrbs 68. mēphis vrbs à Mene primùm cōdita 55 mēphios vrbis situs & descriptio Ib.
Mendacium dicere quando expediat 84
Mendes quid lingua AEgyptiaca 47
Mendetis templum 46
Mendesium ostium Nili 42
Mendesia prouincia 46.47
Mendesii cur oues immolent, capris abstinentes 46. mendesii capros venerantur 47. mendesii caprarios præcipuo honore afficiunt Ibid.
Menelaus Helenam recipit 58 menelai portus vbi 122
Menes prim⁹ regnasse fertur 55
Mensa solis 74
Mensis intercalaris 6. à græcis tertio quoque anno introductus 40
Mentes nauicularius 144
Mentiri apud Persas turpissimum 26.
Mentor Ithacēsis Homerum sedulò curat 144. mentoris in Ithaca virtutes prædicatæ Ibid.
Mentulæ portentum apud AEgyptios 48
Menostanis in Megabyzum expeditio 5.ct. menostanis clades & fuga Ibid. menostanes Secundianum monet 6.ct. Menostanes se occidit 7.ct.
Menon Cyri dux 7.ct. menonis doli 8.ct.
Meones Lydorum nomen assūpserunt 1
Meraphii Persarum genus 24
Mercurii statua porrectum veretrum habens 48. & templum 63. mercurius quibus gentibus colatur 118
Mermnadæ populus 1. mermnadarum tyrannis 3
Meroe oppidum vbi 44
Mesambria vrbs vbi 112.182. mesambriam vrbem quis cōdiderit 151
Messana olim Zancla 191
Metalla aurea atque argentea vbi 182. de metallis aureis certamen 235. metallum salis 114
Metapontini populi vbi 101
Metiochus Miltiadis filius 152
Metra Venus 25
Metrostes Terituchmis frater 7.ct.
¶ Micythus Anaxilai famulus 192
Midas apud Delphos munera posuit 3. midæ sella apud Delphos Ibid. midas Gordii filius, Phrygiæ rex Ibid. & 245. midæ horti 221. midæ epigrammata ab Homero 245
Milesiorum cum Halyatte bellum 3. milesiorum duo ingentia vulnera 4. milesiorum oppugnatio per xii annos 4. milesiorum cum Halyatte fœdus Ibid. milesii Cyro confœderati 26. milesiorum correctio 131. milesiorū & Carū fuga 146

Miletus oppugnatur 3
Miletus vrbs Ioniæ prima 26. capta diripitur 149
Militiæ ordo à quo primùm distributus 19
Militum Cambysis depastio 75
Milo Crotoniates luctator 94
Miltiades Cimonis filius Chersonesi tyrannus 151. miltiades Atheniēsiū dux 117.11. miltiades victor in Olympico certamine 151. miltiades capitur Ib. miltiades Chersoneso potitur 152. Miltiades Parios obsidet 163. miltiadis accusatio & obitus 166. miltiades Dati ad Marathonem occurrit 3.ct.
Milyas Asiæ regio 31. milyæ Solymi dicti Ibid. Milyarum in Xerx.exercitu armatura 179
Mineruæ templi deflagratio 4. mineruæ templum cognomine Assesiæ Ibid. mineruæ duo templa apud Assesum Ibid. mineruæ Pallenidis fanum 11. mineruæ festa virginum pugna ab Ausibus instituta 124. mineruæ Pedasiæ sacrificæ barba pullulat 32. mineruæ Aleæ templum apud Tegeatas 12. 134. tutelaris apud Chios 19. oraculum apud Ægyptios 52. Vestibulum apud Saios 69. Inaurata statua vbi 70. Lapidea duo simulachra Ibid. Parentes 124. Templum in Sigeo 143. Fanum 206. Sciradis templum 214. mineruæ ægis 125. mineruæ Crastiæ fanum 133. mineruæ in arce adytum Doriensibus non accedere licitum 138. minerua vrbana 139. mineruæ Iliadi 1000 boues immolantur à Xerxe 175. mineruæ protemplaris 207
Minoa Selinusiorum colonia 133
Minos & Sarpedon Europæ filii 31. minois cædes 192
Minyæ populus 17.118. minyæ, commento suarum vxorum liberantur 119
Miraculum maximum Periandro oblatum 4
Mitradates pastor, Cyri nutritius 11. 13.
Mitradates Vdiastis filius 3.ct. mitradates patri succedit Ib. mitradatis cædes 8.ct.
¶ Mnesiphilus Atheniensis 209
¶ Modus ineundi exercitus numerum 177
Mœnia lignea Budinorum 114
Mœris Ægyptiorum rex 55 mœris præclara opera Ib.
Mœrios stagnum 51.65. & eius descriptio 87 4 ct.
Mola aurea sex talentorum 4.ct
Molossi populus 17
Mons Arabicus 40. 41.60. mons Atlas vbi 114 Mons ingens euersus indagandis metallis 153. montes gemmiferi 9.ct. montes auriferi 10.ct. mons Sardonis 9.ct. montes feruentissimi Indiæ 10.ct. montes qui aluuntur 11. ct.
Mophis mons 44
Moræ compendia 170
Morbus fœmineus Scythas inuadit 20
Mors optatissimum perfugiū ærumnosæ vitæ 175 mortem contemnunt Indi 16. ct. mortui exemplar apud Ægyptios 52. 53. mortuorum apud eosdem conditoræ Ib. mortui cum lætitia vbi humētur 127
Moschi populus 88. moschorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mosynœci populus 88. mosynœcorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mula mulū ancipit.peperit 177. mulæ partus 97. mulæ Xerxis funus expectant 6. ct. muli vbi non gignantur 103. mulorum species Scythis horrendæ 116 muli Pygmæorum 10.ct.
Mulier exuendo tunicam & pariter verecundiam exuit 2. mulierum raptus illicitus 1. mulieris offensio vindictam quærit 3. mulieres mulierem prædicant 6. mulieris simulachrum ex argento 9. mulieribus Babylonicis semel in vita cum exteris coire lege impositum 36. De mulieribus AEgyptiis 45. mulieres quæ oracula in Græciam intulerunt, columbæ vocatæ 49. mulierum pudenda cippis à Sesostre inscripta 55 mulieris cum marito suo solo concumbentis vrina Pheroni visus restitutus 57. mulieris opinio quid possit 94. mulieres Corinthiorum denudatæ 141. mulier ex turpissima formosissima facta 154. mulierum Atticarum vnà cum liberis cædes 166. mulieres stuprando extinctæ 206
Munerum regiorum apud Persas pretiosiss. 4.ct.
Munychia 212
Mus Europeus 220
Musæi sortes & earundem edissertator 168
Musici Argiui 92
Mustelæ Libycæ 125
Murium tria genera apud pastorales Libyes 125. muriū auxilia 63
Murichides Hellespontius 223
Murus ligneus Persarum 144. & eiusdem expugnatio 134
¶ Mycale promontorium 27
Mycerinus rex AEgypti 61. mycerini clementia & iustitia Ibid. mycerini filiæ mors & sepultura 61. concubinæ Ibidem. oraculum 61. & pyramis 63
Mycorum in Xerx.exercitu armatura 178
Mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 184
Mylassa oppidum vbi 146
Mylassorum fanum 31
Mypsæi Thraces 112
Mylitta Assyriis Venus appellata 25.36
Myrcinus vrbs vbi 146
Myrias quid sit 177
Myrina AEoliæ ciuitas 27
Myrinæi populus 167
Myrios stagnum 40
Myris rex 41
Myrorhoda arbor 11.ct.
Myrses Persarum dux 146
Myrsilus aliàs Candaules dictus 2
Myrsus Gygis filius 91
Mysi populus vbi 87. mysi Caribus germani 31. mysi à Crœso subacti 5. mysorum in Xerxis exercitu armatura 178
Mysia ab Hymee capitur 31
Myus vrbs Ioniæ 26
Myusii populus vbi 147

N

NAPARIS Scythiæ fluuius 105
Nasamones populus 44. 123. nasamonum coitus in propatulo Ibidem. nasamonum iusiurandum & diuinatio Ibidem. nasamonum cadauerum sepultura 126
Nascentium deploratio 127
Natacas eunuchus apud Xerxē spectatus 3.ct
Natho insula vbi 68
Naturæ solertia 90. Natura leonum atque eorundem loca 184
Naucrates oppidum 55.58
Naues AEgyptiorum è spina 54. naues rubrica delibutæ 81. naues quinis drachmis venditæ 159. nauium Persarum catalogus 179. nauibus longis qui primi vsi fuerint 186. nauiculæ Babyloniorum 35
Naufragi vbi immolentur 113
Nauplia 157
Naxus insula 131. naxus insula à Pisistrato subacta 11. naxi fons vinifluus 10.ct.
Naxii populus 189
¶ Nebris 106
Necessitatis numen 217
Necus rex AEgyptiorum Psammitichi filius 67. 104. neci victoria contra Syros 67. necus à quo interemptus 66
Neleus Codri filius 139
Neon vrbs vbi 206
Neptunus Libyum deus 48. neptunus Thamimassades 107. Neptuno Heliconio Panionium locus sacer 27. neptunus liberator, & eius templum 195. neptuni tēplum apud Potidæatas 210. neptunus æreus septem cubitorum 236
Nestus fluuius Abderorum 184
Neuri populus & eorum mores 101
¶ Nicandra Dodonæorum sacerdos 49
Nicodromus Cnœthi filius 159
Niger sinus vbi 152
Nigredo Indorum 9.ct.
Nilus Ægypti fluuius 105. nili fluminis origo 42.44. nili fluminis ostia 42. nili fluminis natura & incremētum 42. 43. nilus solus omnium aura caret Ibid. nili fontes ignoti Ibid. 45. & 106. nilus scopulosus 44. nilus Libyam mediam diuidit 45
Ninus Assyriorum vrbs 65. nini oppidi situs 35. ninum ciuitatem Cyaxares obsidet 20. ninum ciuitatem Medi expugnant Ibid.
Niphraga vnus Pierum murorum 182
Nisa oppidum vbi 88
Nisæi equi 89. Nisæus campus grandes fert equos 174
Nitetis Apriæ regis filia 71
Nitocris reginæ Babylonis egregia monumenta 33. nitocris Ninum oppidum sibi subegit Ibid. nitocris epitaphium 34. nitocris Ægyptiorum regina fratrem vlciscitur 55
Nitri ingens vis 53
¶ Nocranis oppidum 157
Noes fluuius 105
Nomades Scythæ 3.13. nomadum Scytharum seditio Ib. nomades Libyes 124. nomades Sagartii 179
Norondabates vnus ex septem magi occisoribus 3.ct.
Noua vrbs oppidum in Pallena 184
Nouus murus ciuitas AEoliæ, & Cumanorum colonia 27. 244
Nouem fontes vbi 186
Nox pro die vbi extitit 174. noctes in dies commutatæ 61
¶ Nuces Ponticæ 11.ct.
Nudium oppidum 119
Numina Persarum 25
Nummi primùm à Lydis percussi 18
Nuntium Crœso & Lydis è Delphis 9. nuntiorum Persicorum celeritas & ratio 217

¶ Nymphodorus, Pythei f. 186

O

OARVS fluuius 116
Oasis vrbs vbi 75
Oaxus oppidum Cretæ 120
¶ Obeli, Pheronis donaria 57. Obeli in fano Mineruæ 68
¶ Occisorum Xerxis & Persarũ pugna 4.ct.
Oceani ortus vbi 100
Ochus Persarum rex Artoxerxis spurius 6.ct. Ochus Hyrcaniorũ præfectus à patre cõstitutus 6.ct. ochus rex creatur Ib. ochi mors 7.ct.
Octamasades Scylis frater 110
Oculos in pectoribus gestantes 125
¶ Odomanti populus vbi 129
Odorum oleum 11.ct
Odryses vbi 112
¶ Œa locus vbi 139
Œbares Darii equiso 86
Œbares Astyagẽ captum vincit 1.ct. œbaræ stratagema in capiendis Sardibus 1.ct. œbares se fame enecat Ib.
OEbares Megabyzi filius 151
Œbazus vir Persa 241. œbazi liberi occiduntur 111
OEcetor Gelonis progenitor 189
OEdipodi delubrum extructũ 119
OEnoem Bœotii occupant 138
OEnone insula 207
OEnotriæ ager vbi 30
OEnusæ insulæ vbi Ib.
OEroe insula vbi 232
OEtæi montes vbi 198
OEtosyr⁹ Apollo apud Scythas 107
¶ Offa falsuræ resiliit 242
¶ Oiolycus vnde appellatus 119
¶ Olbiopolitæ populus vbi 101
Olea in arce Athenienſ. 208
oleagina corona Olympiorum præmium 205
Olen Lycius 103
Olenus 27
Oleum ex lacte 11.ct. oleum ex verme Indico 12.ct. oleum myrorhodinum 12. ct. oleum quo vtuntur Indi Ibid. oleosus lacus 10.ct.
Oliatus 132
Ollas pulsandi mos 154
Olophyxus vrbs vbi 172
Olorus rex Thraciæ 152
Olympus mons Mysiæ 7. olympus & Offa Thessaliæ montes 9. 184. olympii Iouis delubrum 40. olympieni à monte olympo dicti 178. olympiorum præmium corona oleagina 205
Olympiodorus Laponis filius 226
Olynthiorum ab Artabazo obsessio 219. olynthii ab Artabazo trucidantur Ib.
¶ Onesilus Gorgi frater 144. onesili dolus & mors 144. 145. onesili caput supra portas suspensum Ib. onesili sacrificia Ib.
Onetes Phanagoræ filius 198
Onochonus Thessaliæ fluuius 184. onochonus Xerx. exercitui defecit 195
Onomacritus sortilegus Athenis eiicitur 168
Onophas vnus ex septem Persarum principibus 3.ct. onophas Xerxis socer Ib. onophas classis Persicæ præfectus 4.ct.
¶ Opœa Spargapithis vxor 109
Ωφέλιμος aqua 11.ct.
Ophryneus vrbs vbi 175
Opificum ignobilitas vbi 68
Opiniones de Nili fluminis natura & incremento 43
Opis ciuitas 34
¶ Oraculorum origo secundũ sententiam Herodoti 49 oracula Græcorum 8 oracula apud Gracos prima 5 eorúmque origo 49. oracula apud AEgyptios quæ 51. oraculum Halyatti à Pythia redditum 4. oraculum Delphicũ Crœso redditur 8. idem Crœsus verum deprehendit Ib. oraculum Lycurgo à Pythia redditur 11. oraculum captiosum Spartiatis redditũ 11. & 12. oraculum Pythiæ de ossibus Orestis Ib. oraculum Crœso redditum de muto filio 16. oraculum Branchidarum de Pactya 19. oraculum Hammonis de AEgyptiis 42. oraculum Dodonæum omnium vetustissimum 49. oraculi Ammonis origo Ibid. oraculum Pheroni regi redditum 57. oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti 61. Oraculum de ærea phiala 66. oraculũ Latonæ sacrũ Ib. Oraculũ Siphniis redditum 81. Corinthiis 141. Argiuis 149. oraculum Doloncorũ 151. Martis 178. Dionysi 182. Atheniensium 186. Argiuorum 188. Cretensium 191. Spartiatarum 199. 230. Bacidis 204. 212. 214. Amphiarai 220. oraculum Persis à Bacide redditũ 230
Oratio Prexaspis ad Persas 84. Otanis de statu populari 85. Cois Mitylenæorum præfecti 112 Histiæi Milesii ad Scythas 118. Aristagoræ ad Cleomenem 134. Sosiclis 141. Histiæi ad Darium 144. Cypriorum ad Iones 145. Persarũ ad Ionum tyrãnos 148. Leutychidis de reddẽdo deposito 158. Datis ad Delios 160. Clisthenis ad procos filiæ suæ 165. Xerxis de inferendo bello Græciæ 168. Artabani de bello aduersus Græcos suscepto 169 Xerxis ad Persas 176. Corcyræorum ad Xerxem 191. Harmocydis ad Phocenses 226
Orbelus mons vbi 129
Orbis partitio secundum Herodotum 104
Orchomenii populus 27 orchomeniorum ager 206
Orci filius 159
Ordissus Scythiæ fluuius 105
Ordo militiæ à quo primùm distributus 19
Orestes Agamemnonis filius 12. orestis proceritas & sepulchrum Ibid.
Oricus portus 238
Oriscus Persicæ classis nauarchus 5.ct.
Orithyia Boreæ vxor 195
Orneatæ populus 211
Orœtes indignam Polycratis suffixi cruci mortem luit 92. orœtis dolus Ibid.
Orontes accusatus cæditur 7. ct.
Oropus 161
Orosangæ quid Persica lingua 213
Orphea vnde ortum duxerint 25
Orthium carmen 4.
Orthocorybantes populus
Orus Osiris filius rex AEgypti 64. orus Græcis Apollo dicitur Ib.
Oryes vbi gignantur 125
Osiris AEgyptiis Bacchus & Dionysus dictus 46. 64
¶ Ossa & Olympus Thessaliæ montes 9. 184
Ossa quinque cubitorum 237
Ostenta Xerxi oblata 177. Ostenta Delphis nuntiata 206
Ostia Nili septem numero 142
¶ Otanes Pharnaspis filius 85 otanis oratio de statu populari ad Persas 85. otanes Amastris pater dux Persarum 177. Otanis morbus 96
Othrys mons Thessaliæ 184
Ouium mira duo genera quæ habet Arabia 90.
oues sacræ Solis vbi 238.
oues Pygmæorum 10.ct.
oues Indicæ 10.ct.
oxendras Ochi filius 6.ct.

P

PACTOLVS fluuius qui rameuta area è Tmolo defert 174
Pactyas Lydus à Cyro deficit 18. pactyas Persis traditus 19
Pactyica regio vbi 88 89. 105
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint 178
Pæan carmen quale 127
Pæoniæ situs 128
Pæones populus 143 pæones transportati Ibid.
Pæonius ager vbi 184
Pæsus vrbs vbi 146
Pæti Thraciæ populus 182
Palæstina & Palæstini 20 71
Palladis sacerdotis barba 32
Pallena Phlegra prius appellata 184
Pallenidis Mineruæ templum 11.
Palmarum Babyloniarum diuersitas 35. palmarum spathæ 178. palmæ Babyloniæ vsus quis 35. palmæ vbi multæ 123. 124. palmæ Indicæ 10.ct. palmæ Babylonicæ Ibid.
Pannisus Thessaliæ fluuius 184
Pamphyliorum in Xerxis exercitu armatura 180
Pamphyli populus 87
Pan vnus inter VIII. deos 47. pan AEgyptius vetustissimus deorum 64. panis templũ vbi 161. panis simulachrũ 47. pan quibus parentibus ortus Ibid.
Panætius Sosimenis filius 212
Panegyries Atheniensium 162
Panes Perdiccæ dupli effecti 221
Pangæus mons vbi 129
Panionium locus 27. 31. sacer Ibid.
Panionius Chius 216
Panitis Messenii consilium in discernendis geminis 153
Panormus portus vbi 29
Παντοφόρος fluuius vbi 11 ct.
Pantagnotus Polycratis frater 78
Pantaleon Halyattis filius, Crœsi frater 17
Pantarba gemma 9.ct.
Panthelæi Persarum genus 24
Pantheræ vbi gignantur 125
Panthimati populus 88
Panticapes fluuius 101. 116
Pantita sese strangulat 200
Papæus Iupiter apud Scythas 107
Paphlagones populus 2. 13. 87. paphlagones à Crœso subacti 5. paphlagonum in Xerxis exercitu armatura 178
Papraces pisces 129
Papremus oppidum 49
Papremitanis equi fluuiales sacri 51
Paralatæ Scythæ vnde 99
Parapotamii populus 206
Parasange quid 40. 135. 152
Paretaceni populus Mediæ 19
πάρηξον lignum 10.ct.
Parientes semel tantùm 11.ct.
Paris Alexãder ad Proteum ducitur 57.
Parius lapis 236
Parino vrbs 146

Parmises Amytis frater capitur 1.Ct.
Parmys filia Smerdis filii Cyri 179
Parnassus mons vbi 205
parnassi vertices duo 206
Paroreatæ populi 119
Parthenius fluuius vbi 56
Parthenius mons vbi 161
Parthi populus 88.91. parthorum in Xerxis exercitu armatura 178. parthiis præficitur Tanyoxarces 2.Ct.
Partus leænæ & viperæ 90. partus diuersa tempora 156 partus dentes habens 12.Ct.
Parus insula 131. parus à Miltiade obsidetur 165
Parycanii populus 87. parycaniorum in Xerxis exercitu armatura 178
Parysatis Cyri & Artox. mater 6.Ct. Parysatis Ochi vxor, consiliaria eius 6.7.Ct. parysatis Amistris iniurias vlciscitur 7.Ct. parysatis Cyrum filium luget 8.Ct. parysatis in Bagapatem sæuit Ibid. Parysatidis in Cyri hostes crudelitas Ib. parysatis nurum veneno è medio tollit 8.Ct.
Pasargadæ Persarum genus 24
Pataici dii 77
Patarbemi aures nasúsque præscinduntur 68
Patari oppidum Lyciæ 33
Pateræ aureæ sex à Gyge apud Delphos positæ 3. pateræ aureæ Delphos à Crœso missæ 9. Pateræ aheneæ mira capacitas 13
Paternorum opificũ successio vbi 154
Patiramphes Xerxiani currus auriga 174
Patizithes magus 81
Patrenses populus vbi 27
Patumos oppidum Arabiæ 67
Pausanias Cleombroti fil. 110. 224.234. pausaniæ exercitus ordo 231. pausaniæ victoria aduersus Mardoniũ 234. pausanias Mardonio ad Platæas occurrit victor 4.Ct. pausaniæ præda 236
Pausicæ populus 88
Pausiris Amyrtæi filius 73
¶ Pecuarii Armenii vbi 35. pecuarii Indi 88. pecuarii Persæ 24
Pedasenses populus vbi 216
Pedasii popul⁹ ab Harpago expugnati 32
Pedes octo digitorum 12.Ct.
Pedieæ oppidum vbi 206
Pedunculorum comestores 114. præmorsus 122
Pelasgi populus 27.48. & eorum lingua 10. pelasgi Ægialees nunc Iones dicti 180 pelasgi, Cranai, & Cecropidæ 207. pelasgi ex Attica exacti 166
Peleon Ionis fil. 137.
Pelius mons vbi 123.184
Pella vrbs Bottiæidis terræ 184
Pellena Achæorum pars 27
Pelops Phryx Persarum seruus 170. pelopis Phrygis regio 168
Peloponnesi gentes septem 211. peloponnesium bellum 235
Pelusium ostium Nili 41.66.72
Peneus fluuius Thessaliæ 172. 184.192
Pennis oppletus aer 103
Pẽtapolis antè Hexapolis appellata 27
Penthylus dux Paphius 195
Peræbi populus 184
Percotes vrbs vbi 146
Perdiccas, Gavanes, & AEropus fratres 221. Perdiccæ panes dupli effecti Ibid.
Pergamum murorũ Pierum vnus 182
Perialla vaticina 155
Periander Cypseli filius Corinthiorum tyrannus 4.79. periandro maximum miraculum oblatum 4. periander cum defuncta concubuit 142. periandri de non recipiendo filio edictum 80. periandri duo filii 79
Perinetades Demarmeni filius 133
Perinthus vrbs vbi 111. perinthi expugnatio 127. perinthii à Persis subacti 127. perinthiorum cum Pæonib. singulare certamen Ibid.
Persarum origo vnde 188. persarum complura genera 24. persarum aspera regio 13. persæ aratores, persæ pecuarii 24. persarum præstãtissimi Pasargadæ Ib. persarum institutio qualis 25. persarum numina quæ Ibid. ritus dum Ioui immolãt Ib. persæ Vraniæ veneri sacrificant Ib. persis Venus Metra appellatur Ib. persarũ natalitia Ib. persæ inter pocula consultant Ib. pers. necessitudo vicinitatis maxima Ib. persarum φιλαυτία Ib. persæ externarum rerũ studiosissimi Ib. persis flumina religiosissimè colũtur 26. persarum mos in sepeliendis cadaueribus defunctorũ Ib. persæ gyrũ cœli Iouem appellant 25. persæ deos ex hominibus ortos esse negant Ib. persæ ignem deum arbitrantur 73. persarum victus habitúsque priscus 13. Victus viuendiq; spatium 74. persarum ingenium 17. persarum conuiuia 129. persarum cædes in conuiuio 130. persæ criniti 149. persæ Cephenes appellati 177. persæ immortales qui 179. persæ Mard. luxus 234. persarum vxores per vices concũbunt 87. persis oraculum redditum 230. persarum tabellionũ cursus & modus 215. Magi 26. Satrapæ 87. clementia 26.73. capita cur fragilia 72. persarum cum Lydis conflictus 15. persæ in potestatem Medorum redacti 19. persis à Phraorte bellum infertur Ib. persarum à Cyro defectio 24.25. persarum bellica arma 143. persarum cum Caribus consertum bellum 146. persarum duo millia cæsa à Caribus Ib. persarum obtruncatio Ib. persarum oratio ad Ioniæ tyrannos 148. persarũ minæ Ionibus intentatæ Ib. persarum ornatus in Xerxiano exercitu 176. persarum equestrium copiarum numerus 179. persarum cum Lacedæmoniis congressio 197. persarum naufragium ad Eubœam 203. persæ & Sacæ Derbices superant 2.Ct. persarum septem principes Magum regem cædunt 3.Ct. persarum regũ munus quod pretiosissimum 4.Ct. persarum ad Thermopylas clades Ib. ad Platæas Ib. persarum & Græcorum ad Salaminem prælium Ib. persarum & occisorum Xerxis pugna Ib. persæ certamen in AEgypto renouant 5.Ct. persarum victoria Ib.
Persicum mare 104. persici equitatus præfecti 179. persicarum nauium catalogus Ib. persicarum copiarum apud Platæas ordo 228. persicus aduersus Græcos exercitus 4.Ct. persica classis capta 5.Ct.
Perseus Assyrius 154. perseus Danaes & Iouis filius 177. 178. persei specula 41. persei templum, simulachrum, sandalium vbi 53. perseus Gymnicorum ludorum institutor Ib. persei profectio in AEgyptum 54
Petisacas Astyagem fame enecat 1.Ct. petisacas ab Amyti excarnificatur Ibid.
Petisas Vsiris filius 5.Ct.
Petra tribus 141. petræ Trachiniæ locus 196
Phædyma Otanis filia 83
Phalerus vrbs 136.139
Phalli 48
Phanazatres Indorum dux 178
Phanes Halicarnasseus genere 71. phanẽ vlciscuntur AEgyptii 72
Pharandates Theaspis filius 235
Pharenses populus 27
Pharnacyas eunuchus 6.Ct. pharnacyæ cædes 7.Ct.
Pharnaspes Achæmenides 71
Pharnuches præfectura submouetur 179
Phaselis vrbs 70.10.Ct.
Phasis 10.56.158
Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 243.244
Pheneum vrbs 137
Pherendates Sarangarum dux 178.179
Pheretime Arcesf. regis mater 121. pheretimæ in Barcæos crudelitas 126. pheretimæ miseranda mors 127
Pheron rex cæcus 57. pheroni oraculum redditur Ib. pheronis donaria Ib.
Phiala in balteis Scytharum 100
Phidippides Athen. 161
Philæus AEaci filius 151
Philagrus & Euphorbus proditores 161
Philaon Chersis filius 203
Philippus Butacides Olympionices 134
Philitionis pyramides 61
Phillis Pangæorum regio 82
Philocyprus à Solone versibus celebratus 145
Phirmus Atheniensis 193
Phla insula 123
Phocais Homeri 246
Phocæa regio 26.30.70. phocæa quomodo capta & à Persis occupata 30
Phocenses 27. phoc. primi longis nauibus vsi sunt 29. phocensiũ murus 30. phocensium demigratio in Cyrnum Ib. phocensium execratio Ib. phocẽsium cum Tyrrhenis & Carthaginiẽsibus nauale bellum Ib. Phocenses prælio victi Cyrno secedunt Ibid. phocensibus Cadmea victoria obtigit Ib. phocenses in Rhegiũ demigrant Ib. phocenses capti lapidantur Ib. phocẽsium in Thessalos eruptio 205. phocensium regio à barbaris vastatur Ibid.
Phocia oppidum 14
Phœbi fanum vbi 155
Phœnices dissensionum authores cum Græcis 1. phœnices Palæstini 56.179. phœnices ad Libyã cognoscendam missi 104. phœnices quibus literis vtantur 135
Phœnix AEgypt. auis sacrosancta 51. phœnicis auis descriptio Ibid.
Phœnix fluuius 193.196
Phraortes filius Deiocis 19. phraortes patre defuncto succedit in regnum Ib. phraortes bellum Persis intulit Ibid. phraortes Persas in potestatem Medorum redigit Ib. phraortes Asiam sibi subegit Ib. phraortis interitus apud Assyrios Ib. phraorti Cyaxares in regnũ succedit Ibid.
Phrataguna Darii regis vxor 199
Phronima Etearchi filia 120. phronima concubina Polymnesti Ibid.
Phryges populus vbi 13. phryges à Crœso subacti 5. phryges antiquissimi 39. phrygum in Xerxiano exercitu armatura 178 phryges Bryges dicti Ibid.

Phrynichi comœdia 149
Phthiotis ora 9
Phthires 11.Ct.
Phya mulier ex tribu Pæaniea 10. phya Pisistrato vxor du citur Ibid.
Phylacus & Autonous Delphorum Heroes & eorum delubrum 207
¶Pidorus vrbs vbi 183
Pieria ora Bœotiæ 187
Pieria pix 125
Pierum muri vbi 181
Pigres Pæones 128
Pindus mons vbi 184
Pinus locus 248
Pini natura quæ 151
Pirus, aliàs Melas, ingẽs fluuius 27
Piromis Græcè quid 64
Pisa vrbs vbi 40
Pisagas Persis leprosus 5.Ct
Piscatorum ænigma 253
Piscibus Ægyptus abstinet 46. piscium qui Ægypto sacri 51. piscium genitura in stagnis apud Ægyptios 54. pisces pabulum equorum vbi 129. piscium mira copia Ib. pisces Papraces & Tilones Ibid.
Pisistratus Hippocratis filius Atheniens. tyrannus 10. Pisistrati nobile commẽtum Ib. pisistratus Athenarum imperio potitur Ib. pisistratus Athenis eiicitur Ib. pisistrati vxor Phya Ib. pisistratus illegitimè cum vxorẽ coit Ib. pisistratus Marathonem occupat 11. pisistrati in Athen. copiæ Ib. pisistratus tertiò vrbe Athenis potitur Ib. pisistratus Naxum insulam subegit Ibid. pisistratus Delum insulam expiat Ib. pisistratidæ Athenis pulsi 136
Pissyrus vrbs, & lacus in ea salsus & piscosus 182
Pistricis Crœsi effigies apud Delphos 9
Pisuthnes ab Ocho deficit 7.Ct. pisuthnis cædes Ibid.
Pitana ciuitas Æoliæ 27
Pittaci Mitylenæi respõsum ad Crœsum 5
Pituitæ fluxus remedia 125
Pix Pieria vbi Ib.
Pixodoras Cindyensis 146
¶Placianorum lingua 10
Platæa insula Libyæ 119.120. 122
Platæa vrbs incenditur 208. platæarum pugna 239.4.Ct
Platæensis clades 233.234 platæenses à Xerxe oppugnãtur 4.Ct.
Platanus aurea atque vitis 173. platanorũ ingens lucus 146. platanus aureo monili à Xerxe donata 173
Plinthinetes sinus vbi 40
Pluuia nulla apud Theræos per septem annos 119. pluuia apud Ægyptios portẽtosa 72 pluuiæ expertes Indi 9.Ct.
Plynis portus vbi 122
¶Pocula ex cornibus asini syluestris 11.Ct.
Podeon Doridis 206
Pœnæ modus apud Persas 25.26
Pœni, vide suprà Libyes.
Pogon Trœzeniorum portus 207
Poli & gnomonis inuentio 57
Polichnitani populus 192
Pollux & Castor Tyndaridæ 119
Polyas Anticyrensis genere 204
Polycratis prodigiosa fortuna 78. polycratis smaragdus Ib. polycratis callidum cõmentum 81. polycratis cædis occasio 91. polycratis filiæ somnium 92. polycrates cruci affixus Ibid.
Polymnestus Theræus 120
Polynices 119
Pons funestus à Sesostre 56. pons Istri & Bosphori à Dario factus 3.Ct. pons Abydi à Xerxe factus 3.Ct.
Ponticum genus arboris 102
Pontus Euxinus 105. ponti amplitudo 111
Porata, aliàs Pyreton Scythiæ fluuius 105
Porcis India caret 10.Ct.
Porinus lapis 136
Portentum ingens Hippocrati visum 10. portentum Crœso visum 14
Posideium vrbs vbi 87
Potidæa vrbs, & eius ab Artabazo obsessio 184.219
Potidæatarum à barbaris defectio Ib.
¶Præda Græcorum è Persarum clade 237. præda Pausaniæ 236
Prælium circa Masistii cadauer 226
Præsepe Mardonii à Græcis diripitur 234
Præsii populus vbi 192
Prasiadis paludis inhabitatores 129
Prexaspes Persa 76. prexaspes se præcipitem dat è turri 84. prexaspis oratio ad Persas Ibid.
Prexaspes Aspathinis filius 180
Priene vrbs Ioniæ 26. prienen Ardys expugnat 3
Prienenses populus 147. prienenses à Mazare subiguntur 29
Primogenitus ex lege succedit in regnum 153
Procles Epidauri tyrannus 79. procles capitur 80
Prodigium 210. prodigiorũ maxima obseruatio 52. prodigia cæcitas 163
Promenæa Dodonæorum sacerdos 49
Propontidis longitudo 111
Prosopitis insula & eius latitudo 46
Proteus Pheronis in regno successor 57. Protei fanum apud Memphin Ib.
Protemplaris Minerua 207
Protesilai templum vbi 173
Prouerbia
Animus in auribus habitat 174. Cadmea victoria 30. Dolosi homines, dolosa & eorũ vestimẽta 74. Episcythisõ 158. E tripode oraculum 123. Hunc calceum tu quidem consuisti: Aristagoras autem sibi induit 147. In frigidum furnum panes ingerere 142. Isthmum fodere 32. Longæ regum manus 222. Lemnia facinora 166. Molles viri ex mollibus regionibus 242. Mulæ partus 97. Muliere ignauior 140. Non est istud curæ Hippoclidæ 165. Ouem lupis relinquere 119. Sylosontis amiculum 95. Ver ex anno exaruisse 190
Proxenus Bœotius decipitur 8.Ct.
Prytaneum 161.196
Psammenitus Amasis filius Ægypti rex 72. psammenitus deponitur 73. Psammenitus epoto taurino sanguine obiit Ibid.
Psammis rex Ægypti, Neci fil. 67. psammis mors Ibid.
Psammitichus Ægypti rex 20. 39 44.66
Psittacus auis 9.Ct.
Psylli populus vbi 123. psyllorum expeditio aduersus austrum Ibid.
Psyttalea insula vbi 212
Pteria locus Cappadociæ munitissimus 14. Pteria vrbs à Crœso expugnatur diripitúrque Ib.
Ptoi Apollinis fanum 220
Pudenda pueris qui præcidant 56. pudenda AEgyptii mũditiæ causa præcidunt 45
Pugna instructa restibus 179
Puluinar Dianæ 79
Purpureus flos 11.Ct.
Puteus trifarias rerum species exhibens 163
Pygmæi Indi 10.Ct
Pygres Seldomi filius 180
Pylos locus 191
Pylæ 193.196
Pyramides apud Memphin 40. pyramides Mœris regis AEgypt. 55. pyramis regis Cheopis 60. pyramis è quæstu meretricio 61. pyramis Chephrenis AEgypt. regis Ib. Pyramides Philitionis pastoris Ib. pyramis Mycerini regis 61. pyramis Rhodopis mulieris prostantis Ib. pyramis regis Asychis lateritia 63
Pyrene vrbs 40
Pyreton fluuius Scythiæ 105
Pyrgus oppidum 119
Pythagoras Mnesarchi f. 112
Pythagoras monarcha Selinuntis 133
Pythagoras Mileti procurator 196
Pythermus Lacedæm. opem petit 28
Pythiæ oraculum Lycurgo redditum 11. Pythiæ oraculũ de ossibus Orestis Lacedæmoniis redditum Ib. Pythiæ oraculum ad Crœsum 17. pythiæ oraculum de Isthmo Cnidiis datum 32
Pythii qui 154
Pythius Atyis f. Lydus 173. pythii ingentes facultates Ibid. pythii filius à Xerxe dissectus 174
Pythii Ischenoi f. præstantia 193
Pythogenes in Inycum oppidũ relegatur 149

R

Radix dulcis, lactis coagulationem impediens 11.Ct. radix vomitum ciens Ibid.
Rasura Argiuorum 15
¶Regem vbi conspici nefas 19. reges colunt Indi 10.Ct. rex Indiæ, vt fontes examinet Ib. rex vbi statura maximus deligitur 74
Rerum humanarum inconstantia 2. rerum omnium inspiciendus exitus 6. res diuinitus futuræ, signis declarantur 139
Restibus instructa pugna 179
Rhadinace genus olei & eius vis 163
Rhampsinitus rex Ægypti: & eius simulachra 59. rhampsinitus filiam prostituit 60. rhampsiniti ingentes pecuniæ 59. rhampsiniti descensus ad infernas sedes 60.
Rhapsodi Homericorum carminum explosi 137
Rhegium 30. Rheginorum maxima cædes 191
Rhenea 160
Rhodium mare vbi 32.
Rhodogune Xerxis filia 3.Ct. rhodogunæ luctus 4.Ct.
Rhodopis meretricis pyramis, & monumentum in templo Delphico 61
Rhodope mons 105
Rhodus ciuitas 70
Rhexanæ partus sine capite, & quid ominetur 2.Ct.
Rhoxane incesta 7.Ct. rhoxane viua secatur Ibid.
Rhyndace auicula 8.Ct.
Rhypes populus 17
Rosæ sexagenûm foliorum 121
Rubrum mare 37.40.67
Ruinæ hominibus disciplinæ sunt 37

S

Sabacus rex Æthiopum 63. 66. sabaci regis iustitia: visum 63
Sabyllus Gelous 189
Sacæ populus 28.88.178. sacarum in Xerxiano exercitu armatura, & dux 178. sacæ & Persæ Derbices superant 2.Ct.
Sacer Indorum locus 9.Ct. sacrum morbum quid prohibeat 11.Ct.

Sacerdotes AEgyptiorum rasi 45.46
Sacrum Panionium 17. sacra Doriensium Ib. sacra Triopii Apollinis Ib. sacra Cabirorum à Pelasgis sumpta 48
Sadyattes Ardyi in regno succedit 3. sadyatti succedit Halyattes Ib. sadyattis imperium apud Lydos 4
Sagartii Persarum genus 24.88
Sagitta ad Iouem excussa 144. sagittarii peritissimi 11.ct.
Sai vrbs AEgypti 43.49.68. Saitanorum regum sepultura 68. saiticum ostium Nili 41
Sal sua sponte crescens 106. salis colles vbi 124. salinarii AEgyptii concubitus cũ muliere mortua 53. salsuræ offa vbi resilierit 242
Sala vrbs Samothraciæ 177
Salamis Atheniensium refugiũ 109. salaminem Heracleo Xerxes aggere iungere conatur 4.ct.
Samothraciæ populus Pelasgi 48. samothracii muri 182
Samus & Samiorum lingua 26 sami euersionis per Dariũ, causa 95. samus Sylosonti traditur 96. samiorum AEschrionia tribus 75. samiorum crater 120. samii Zanclam occupant 149
San litera apud Persas nomina magnificentiæ terminantur 26
Sana vrbs 172.184
Sanacharibus rex Arabum, AEgyptum inuadit 63. sanacharibi statua lapidea 64
Sandanis Lydus 13
Sandoces Thaumasii f. cruci affigitur 195
Sanguis victimæ non fluens 2.ct.
Sanitas Indorum 10.ct.
Sapæi Thraciæ populus 182
Sapientes non esse potentes acerbum 225
Sappho poetria 62
Sarangæi populus 88.91
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura 178
Sardanapalus rex Nini 65. sardanapali thesaurus Ib.
Sardena mons 244
Sardis à Cimmeriis captæ 3. sardis expugnantur 15. sardis captæ & cõcrematæ 144. sardis quo stratagemate ab OEbare captæ 1.ct. Sardiũ reges Heraclidæ 2. Sardiũ primus rex 2.15. Sardius leo circumlatus vrbi 15. sardium expugnatio in tertiũ annum dilata 17
Sardonium linum 56. sardonium mare 30
Sardo gemma 10 ct.
Sardonis mons 9.ct.
Sarga vrbs 183
Sarpedõ & Minos Europæ filii 31
Sarsamas AEgypti præfectus 5.ct.
Saspires populus 20.88
Sataspes Achæmenides 104. sataspes cruci affixus 105
Satibarzanes Orontem criminatur 7.ct.
Satræ Thraciæ populus 182
Satrapiæ Persarum 87
Sattagydæ populus Ibid.
Sauromatæ Amazonibus miscentur 114. sauromatæ solœcizantes 115
Scabiei remedium 12.ct.
Scamander fluuius 136. scamandri aqua exercitui Xerxis defecit 175
Sceptra gerendi ratio apud Babylonios 36
Schœni quid 40
Sciathus insula 193.201
Scidros oppidum 149
Sciona vrbs in Pallena 184
Sciradis Mineruæ templum 214
Scironis via 211
Scholæ tectum in pueros corruens 150
Scolix vermis Indicus 9.ct.
Scolopois vbi 239
Scopasis rex 115
Scutum Persis ostendisse dicuntur Alcmæonidæ 163. Et quomodo fuerit ostensum 164
Scylace vrbs 10
Scylax Caryandeus 105. Scylacis supplicium 131.132
Scyles Aripithis filius 109. & eius mors 110
Scyllias vrinator 203
Scytha Herculis filius 100. scytharum origo 99. scytharum regum origo 100. scythæ nomades pecuarii 13. 101.106.158. scytharum Nomadum seditio 13.100. scythæ trucidatum coctúmque puerum Cyaxari, loco venationis offerunt 13. scythæ ad Halyattem cõfugiunt Ib. scythæ in Asiam transeunt 20.100. scythæ Cimmerios ex Europa pellunt 20. scythæ Mediam occupant Ibid. scytharum cum Medis ad Caucasum congressio Ibid. scythæ fusis Medis, Asia potiuntur Ib. scythæ Vraniæ Veneris templum depeculãtur: vnde fœmineo morbo corripiuntur Ib. scythæ à Medis inebriati, quum Asiã aliquandiu obtinuissent, occiduntur Ib. scythæ à Sesostre subacti 56. scytharum serui cur oculis orbentur 99. scytharum ratio emulgendi lactis Ib. Scythæ Auchatæ Ib. scythæ aratores 101.106 scythæ regii 106. scytharũ mores 105. scytharum dii & iusiurandum 108. scyth. mos in cædendis victimis 107. scytharum in hostes sæuitia Ib. scyth. mos ineundi fœderis 108. scyth. regum sepultura 109. scyth. à Scyale defectio 110. scythæ suorum institutorum obseruantissimi Ib. scythis eorúmque equis asinorum & mulorum vox insueta 116. scyth. munera ad Dariũ 117. scyth. intemperantia 158. scythæ Persis Sacæ appellati 178. scythæ ab Ariaramne primùm, deinde & à Dario oppugnantur 3.ct.
Scytharcis Scyth. regis ad Dariũ literæ 3.ct. Scytharcis Persas fundit Ib.
Scythia vetus vbi 113. scythiæ duæ partes Ib. scythiæ flumina 105. scythia lignorũ inops 107. scythicæ grues vbi hybernent 43. scythicũ gramen 106. scythicus exercitus contra Mediam 172.
Scythes Zanclæorum rex in vincula coniicitur 149
Sebennyticum ostium Nili 41
Secundianus rex Persiæ 6.ct. secundianus dolo occiditur Ibid.
Sedem non perforatam habentes 6.ct.
Selbonides stagnum 40
Selymbria oppidum 151
Semen Indicum quale 89
Semiramis Babyl. regina 33. semiramĩ egregia monumẽta Ibid.
Senectæ maximus honos apud Ægyptios 52. Senes vbi mactentur 88
Sepia locus 157.194
Sepelire igne 7.ct. sepulchralis agger sua sponte corruens 8.ct. sepulchrum palmiferum Ibid. sepulchrum Halyattis apud Lydos 18. sepulchra Babyloniorum 36. sepulchra vitrea 75. sepulchrum Helles filiæ Athamantis 177
Serbonis lacus 71
Seriphii populus 207
Sermone carentes 11.ct.
Sermyla Græca vrbs 184
Serpẽtum sacrorum descriptio 51. serpentum sepultura in Iouis templo Ib. serpentes alati 52. serpentes alati thuriferas arbores obseruantes 89. serpẽtum vis apud Neuros 113. serpentibus vescentes vbi 124. serpens arcis Athenarum custos 207. serpens Indicus 10.ct.
Serrium promontorium 177
Serui Scytharum cur oculis priuentur 99. serui boni interdum hominibus malis, & contrà 211. seruorum bellum 158
Sesostris rex Ægypti 55.56. sesostris quas gentes subegerit 55. sesostris inscriptiones Ib. & monumenta 57
Sestus vrbs 118.173. sestus à Græcis obsidetur 241
Sethon Ægypti rex Vulcani sacerd. 63
Sicania nunc Sicilia dicta 192
Sicyon 137. sicyoniorum tribuum nomina Ibid. sicyoniis & Æginetis irrogata mulcta ab Argiuis 159
Sidon Græca vrbs 58.94
Sidonius Tetramnestus Allesii filius 180
Sigeum & eius occupatio 136. 140.143 Sigeum troicũ 104
Sigma litera apud Persas magnificentiæ nomina terminantur 26
Sigynæ populus vbi 128. sigynarum appellatio Ib.
Sileni Marsyæ pellis in vtrem formata vbi suspensa 173
Sillicypria kiki, & ex his vnguẽtum 54
Silphium vbi 122.125
Simiarum comestores 125. simiarum vbi maxima vis Ib. simiæ paruæ Indicæ 9.ct.
Simonides Ceus: & eius encomia 144
Simonides Leoprepis f. & eius epigrammata 100
Simulachrum pistricis Crœsi 9. simulachra ab Ægyptiis primùm diis consecrata 40. simulachrum Iouis arietina facie 47. simulachrum Panis Ib. simulachra æstatis & hyemis 59. simulachrum ex pelui: & quid significet 69. simulachrum Veneris in Cyrene, ob preces exauditas 70. simulachra Mineruæ lapidea duo Ib. simulachrum Isidis bubulis præditum cornibus 46. simulachrũ Mercurii porrectum veretrum habens 48. simulachrum Darii lapideũ 87. simulachrũ Vulcani Pataicis simile 77. simulachra soli Marti faciunt Scythæ 107. simulachra ex oleis, Damiæ & Auxesiæ 139.
Simultatis inter Phœnices & Græcos initium 2
Sindus vrbs 184
Singus vrbs ad montem Atho 183
Sinope vrbs 14.45.100
Sinus Arabici maris descriptio 41
Siphnus insula locupletissima 81. Siphnii quas naues Salaminem miserint 208
Siptachora arbor 11.ct.
Siromitres Œbazi f. Paricaniorum dux 178
Sisamnes Hydarnis fil. Ariorum dux Ibid.
Sisyra genus penulæ Ib.
Sitalces Thracum rex 110.186
Siuph vrbs Ægypti 69
¶ Smaragdus Solycratis 78
Smerdis Cambysis fr. 76. & eius à fratre cædes. Ibid. smerdin occisum à se Cambyses luget 81
Smerdis fictitius regno potitur 83. smerdis ex auribus amputatis agnoscitur 73. smerdis occiditur 85
Smerdones Otanis fil. Xerxis exercitus dux 185
Smila oppidum vbi 184
Smindyrides Sybarita vnus ex procis filiæ Clisthenis 164
Smyrna à Gyge oppugnata 3.

ſmyrna ab Halyatte capitur Ib. ſmyrna à Colophoniis condita Ibid.
Smyrna Æoliæ ciuitas & celeberrimum emporium 27. 243
Sobolis procreandæ præmia apud Perſas 25
Sogdi populus 88. ſogdorum in Xerx. exercitu armatura 178
Sol Maſſagetarum deus 38. ſoli Maſſagetæ equos immolãt 39. ſol cauſa exundationis Nili 43. ſolis inſuetus ortus & occaſus 64. ſolis menſa vbi 74. ſolis fons vbi 124. ſolem execrantes Ib. ſolis eclipſis Xerxe mouente exercitum contra Græcos 174. ſol Græcorum deus Ib. ſol pro mercede redditus 221. ſol obſcuratus 224. ſolis ſacræ oues vbi 238. ſol Indicus 9.ct.
Soli vrbs,& eius obſeſſio 145
Solonis peregrinatio in Ægyp. 5. ſolon legiſlator Athen. Ib. ſolon à Crœſo humaniter exceptus Ib. ſolonis cũ Crœſo de beatitudine colloquium 5.6. ſolon Crœſi diuitias nihili duxit Ib. ſolonis lex Athen. data 70
Solois promontorium 45
Solymi olim Milyæ dicti 31
Somnium filiæ Polycratis 92
Sontes vt examinet Indiæ rex 10.ct.
Sophanes Eutychidis f. Decelenſis 235. ſophanis ancora Ibid.
Sophiſtarum totius Græciæ peregrinatio 5
Soporiferum ſtercus 10.ct.
Sororem Cambyſes ducit, occidit,& aliam ſuperinducit 76
Soſiclis Corinthii de reſtituendo Hippia oratio 141
Soſtrates 120
¶Spaco Medis canis appellatur 21
Spamitres eunuchus Xerxem interficere parat 4.ct. ſpamitræ tormenta Ibid.
Sparethra regina Cyrum in prælio capit:& maritum liberat 1.ct.
Spargapiſes Tomyridis f. à Cyro capitur 38. ſpargapiſes ſeipſum interimit Ib.
Spargapithes Agathyrſorũ rex 109
Sparta vrbs Lacedæmonis 200.
Spartanorum tyranni Leon & Hegeſicles 11. ſpartiatarum inſtituta à quo Ib. ſpartiatarum rex Leobota Ib. ſpartiatarum reſpub. & leges bellicæ à Lycurgo Ib. ſpartiatæ Lycurgum delubro ædificato colunt Ib. ſpartiatarũ cum Argiuis de Thyrea agro contentio 15. ſpartiatarum regum dignatio & iura 154. ſpart. ſenatus Ib. & lex 138. ſpart. oraculum 199. ſpart. cædes ad Thermopylas Ib. eorúmque epigrammata 200. ſpart. reges 220
Spaſmi remedia 125.12.ct.
Spathæ palmarum 178
Speculatores Græcorum 187
Speluncas inhabitantes 11.ct.
Sperchius amnis Anticyrã præterlabitur 196.
Sperthies Aneriſti f. ſe offert ad ſatiſfaciendum Xerxi 185
Sphẽdadates magus Tanyoxarcẽ apud Cambyſem accuſat 2.ct. ſphendadates doloſè ſuccedit Tanyoxarci interfecto Ib. ſphendadates Cambyſi ſuccedit 5.ct. ſphendadatis cædes Ibid.
Spina Ægypti & eius gummi 54
Spitamis Amytis maritus 1.ct.
Spitamas à Cyro occiſus Ibid.
Spitaces Spitamæ fil. 1.ct.
Spitades Derbicibus à Cyro præficitur 2.ct.
Spitradates Piſuthnem perſequitur 7.ct.
Sponſa vbi dotem concubitu quærat 113
¶Squamoſi piſces Ægypt. ſacri 51
¶Stadium,paſſus,cubitus,pes 65
Stagirus Græca vrbs 183
Stathmi regii quid 134
Statira Artoxerxis vxor 7.ct. ſtatira Paryſatidem vlciſcitur 7.ct. ſtatira veneno tollitur 8.ct.
Steſagoras Cimonis filius 161. ſteſagoræ cædes 151
Steſenor Curii tyrannus 145
Stentoris lacus 177
Stercus ſoporiferum 10.ct.
Stratias Chius 118
Strattes Chiorum tyrannus 220.
Σῦβιλος & κάνος quid 248
Struchates populus 19
Struthii ſubterranei vbi 125
Strymon fluuius 11.128.143 182.183
Strymonii populus 178
Stryma Thaſiorum vrbs 182
Stygis aqua vbi 157
Stymphalius lacus Ib.
Styracis vſus ad quæ vtilis 89
Styreenſes quas præbuerint naues 207
Styx & eius aqua 157
¶Sua quenque inſpicere debere 2
Suadelæ numen 217
Subulci apud Ægyptios profani 48
Succeſſionis ius apud Spartiatas 167
Suniacum iugum vbi 113
Sus animal ſpurcum apud Ægyptios 47. ſus hoſtia Lunæ & Liberi patris 48. ſues ſacrificandi modus Ib. ſues apud Scythas 107. ſue abſtinent Ægyptii 124
Suſa oppidum 34.134.135
¶Sybaris vrbs capitur,& diripitur 133.149. ſybaritanum bellum 133
Syene vrbs Thebaidos 44
Syenneſis Cilicum rex 146. ſyenn. duos hoſtes iuuat 7.ct.
Syleus campus 183
Syloſon Polycratis fr. Æaci fil. 78.95
Syloes promontorium 104
Symanum mare vbi 32
Syrges fl. in Mæotidem influit 116
Syri Græcis Cappadoces 2.13. 41.87.134.178. ſyrorũ prædia Crœſus deuaſtat 14. ſyros Crœſus exterminat Ib. ſyrorum in exercitu Xerxiano armatura 178.179.180
Syria Ægypto contermina 58. ſyria Palæſtina 87.179.180. ſyriæ præfectus Megabyzus 5 ct.
Syropæones in Aſiam abducti 129

T

TABELLA totius orbis 134
Tabellionum Perſarum curſus & modus 115
Tabiti quid 107
Tachompſo inſula 44
Tænarus locus 191
Talentum Babylonicum 87
Talos & fel in iecore habent aſini Indici 12.ct.
Talthybii ira in Lacedæmonios 185. talthybii templum apud Spartiatas Ib. talthybius Agamemnonis præco Ib. talthybii ira in Lacedæmonios pacata Ib. talthybiadarum honos apud Spart. Ibid.
Tanagram interfluit Thermodon 231. tanagræi Thebanorum vicini 139. tanagricus tractus 135
Tanais fluuius 105.106.115.116
Tanyoxarces quibus à Cyro præficiatur 2.ct. tanyoxarces doloſè à Cambyſe occiditur Ib. tanyoxarces fictitius Ib.
Tarentum vrbs 113
Tarentinorum maxima cædes 192
Targitaus & eius tres filii 99
Tarteſſus emporium nobile 120. tarteſſũ Phocẽſes occupant 29. tarteſſiorum rex Arganthonius 30
Tauchira oppidum 122
Tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam colunt 113. taurorum populorum mores Ib. taurica gens Ib. taurici montes 99
Taxacis Scythiæ rex 115
¶Tearus fluuius & eius medica vis 111. teari fontes partim calidi partim frigidi Ib.
Tegea Arcadum 161.192. tegeates 11. tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur 11
Teos oppidum vbi 16 31. teus à Græcis in Ægypto condita 70. teii demigrant in Thraciam odio Cyri 30. teii Abdera condunt Ib.
Τέλεον Perſis Tycta, id eſt cœna 241
Tellias vaticinus 105
Tellus beatiſſimus à Solone iudicatus 5. telli filii fideliter inſtituti Ib. telli obitus ſplendidiſſimus Ib.
Tellus eadem non fert omnia 6. tellus Scytharum deus 107. tellus Apia Scythis dicitur Ib.
Telmiſſes coniectores 14
Telus inſula 189
Telys Sybaritarum rex 134
Temeſius Clazomenius Abderorum fundator 30
Tempe locus vbi 192
Tenedus 28
Tenus Æoliæ ciuitas 27.160
Terituchmes Ochi gener 7.ct. terituchmis ſtuprum: cædes Ib.
Termilæ vocantur Milyæ 31
Terra & aqua munera 116. terræ diuiſio 41. terræmotus tanquam prodigium vbi 103
Tethrippotrophus 151
Tethronium oppidum 206
Teucri 175
Thalamia quid 131.132
Thales Mileſius defectionẽ ſolaris luminis Ionibus prædixit 13. thaletis Mileſii inuentum in traducendo fluuium Crœſi exercitu 14. thal. Mileſii conſilium Ionibus datum 31. thaletis Mileſii de incremento Nili ſententia innuitur 43
Thamanæi populus 88
Thannyra Inari Libyis filius 73
Thaſus & eius conditores 47. 153
Thaſii ſubacti 152
Theaſides Spartiata 158
Thebæ Ægyptiæ 40. thebarum Ægyptiarum mirum 72. thebæ olim Ægyptus vocatæ 42. thebani Iouis fanũ 33. thebanis arietes ſacroſancti 47
Thebanis ſtigmata inurũtur regia 200. thebani à Græcis obſidentur Ib. thebani Xerxem contra Platæenſes inſtigant 4.ct.
Themiſtocles Neoclis f. 187. 191.217. themiſtoclis corruptio 202. themiſtoclis commentum 204.211. themiſtoclis literæ ad Iones lapidi inciſæ 204. themiſtoclis cum Ariſtide ſimultas 212. themiſtoclis vafrities, exactio, auaritia 217. themiſtocles omnium Græcorum prudentiſſ. Ib. themiſtocles Creta ſagittarios aduerſus Xerxẽ accerſit 4.ct. themiſtoclis aſtu Xerxes è Salamine aufugit Ib.
Themiſcyra vbi 111
Theogoniæ cãtus in ſacrificiis Perſarum 25
Theophaniæ feſtum 9
Thera ſeptem annos pluuiam non ſenſit 119. thera inſu-

la quondam Callista Ib. 'the raeorum coloniae 120
Therambus in Pallena vrbs 184
Therapne locus 155
Theres Autesionis f. Cadmeus genere 119
Therma vbi 183. thermaeus sinus 184
Thermodon fluuius 56.227.230. 231
Thermopylarum mons 193.198. ad thermopylas Xerxis & Leonidae praelium 4.ct.
Theron Acragantinorum monarchus 191
Thersander Therae auus 119
Thesmophoria sacra 69
Thespia vrbs incenditur 208
Thespienses 139
Thesproti populus 142.208
Thessaliae descriptio 184. thessaliae equae omniumoptimae 195
Thessalus dux 133
Thestorides literarum professor 246
Thoes vbi nascantur 125
Thomanii populus 91
Thonis praefectus Canobici ostii 57
Thoraces picturati Amasis regis 79
Thoracis Thessali in pugna ad Thermopylas ad Xerxem cõsilium 4.ct.
Thorica tribus 113
Thraces à Croeso subacti 5. thraces à Sesostre subiugantur 56. thraces populus Asiae 87. thraces cãnabe vestiuntur 109. thraces aduersus tonitrua sagittas excutiũt 112. thraces Bithyni & Strymonii appellati 178. thraces Xerxis socii 194. thraces Iouis sacrum currũ cum equis abegerunt 218. thracum sepulturae quales 128. thracum in Xerxiano exercitu armatura 178. thracum sacrificia 242 Thracia tellus 112. thracia gens, eiúsque mores 127.128. thraciae muri 151
Thrachiniẽsium procerum ad Xerxem in pugna ad Thermopylas consilium 4.ct. thrachinienses Persas per auia ducunt Ib.
Thrasybuli Milesiorum tyrãni commentum 4
Thriasius campus 210
Thrixae oppidum 119
Thus vbi & quomodo colligatur 89
Thyiae Cephissi filiae fanum 193
Thyrea ager vbi 15
Thyrea insula 81.157
Thyssagetae populus vbi 102.116
Thysus vrbs 172
¶ Tiarantus fl. Scythiae 105
Tibareni populus 88. tibarenorum in Xerx. exercitu armatura 179
Tibesis fl. Scythiae 105
Tibetheus eunuchus Tanyoxarcis caedẽ prodit Amyti 1.ct.
Tigranes Achaemenides Medorum dux 177. tigranis sententia 205. tigranis ducis species & statura 239
Tigris fluuius in rubrum mare infunditur 34. tigris Opin praeterlabitur Ibid. tigres tres & eorum ortus 155. tigris ostium 149
Tilones pisces 129
Timaphernis in praelio ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4 ct.
Timnes Spargapithis f. 109
Timo sacrifica, Paria genere 166
Timon Androbuli f. 186
Timonax Timagorae filius 180
Tinctura Indica & Persica 11.ct.
Tirynthia regio 157
Tisamenus Graecorum aruspex 219.
Tissaphernes in Pisuthnẽ mittitur 7.ct. tissaphernes Pisuthnì succedit Ibid. tissaphernes Cyrum criminatur Ib. tissaphernes Graecis insidiatur 8.ct. tissaphernes Clearchum & Graecos regi mittit Ibid.
Titormus Aetolus frater Malis 164
¶ Tmolus fluuius & mons 15.18 144. tmolus fluuius auri ramenta profert 18
¶ Tomyris Massagetarum regina à Cyro bello petitur 37.38. tomyridis magnanimitas 39
Tonitrua vbi nulla 103.9.ct. tonitrua in Xerx. exercitum ingruunt 175
Tormenta per scapham 4.ct.
Torona Graeca vrbs 172.184
¶ Trachea Chersonesus 113
Trachiniae petrae 196
Trachis vrbs Ib.
Traspies Scythae 99
Trausi populus Thraciae, eiúsq; mores 127
Trauus fl. 182
Tria capita, seu capita quercus, locus 230
Triopii Apollinis sacrum atq; certamen 27
Triopium Cnidiorum regio 32.104
Tritaeenses Ioniae gens 27
Tritaechmas Artabazi filius 35
Triballica planities 106
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos 113
Triton fl. & tritonis palus 123
¶ Tumulus palmifer 8.ct.
Tutelaris Mineruae templum apud Chios 29
¶ Tychius coriarius Homeri hospes 244. ab Homero celebratur 249
Tycta Graecè τέλειον. i. coena 241
Typhon Aegypti rex 64
Tyrannis lubrica res 80. tyrannidis incommoda 141
Tyrannorum mores 85
Tyres fl. Scythiae 100.105.106. 110
Tyritae Graeci 106
Tyrius Mapen nauarchus Xerxis 180
Tyrus quando extructa 47
Tyriorum castra, locus 57
Tyrodiza Perinthiorum ora 172
Tyrrhenus Atyis f. colonias in Tyrrheniam ducit 18
Tyrrheni Phocenses oppugnãt 30
Tyrrhenia seu Thuscia 18. tyrrheniam Phocenses occupant 29

V

VACCAE Isidi sacrae 46. Vaccae vbi non alantur 124. Vaccinam non gustantes Ib.
Vaticini Scytharum 108
Vdiastes Terituchmẽ interficit 7.ct. vdiasti lingua exciditur Ib. Vdiasti succedit Mitradates f. Ib.
Velocitas Cynocephalorum 11.ct.
Venandi lepores ratio apud Indos 10. ct. venandi asinos syluestres ratio 12.ct.
Veneni dandi mira ratio 8.ct. venenum serpentis Indici 10.ct. quae venena prohibeant 12.ct.
Veneris Vraniae templum à Scythis compilatum 20. veneris fanum apud Cyprum Ib. veneris templum apud Cythera Ib. Venus Mylitta Assyriis dicta 25.35. Venus Arabibus Alitta 25. venus Persis Metra Ib. veneris templum apud Atarbechas 46. veneris hospitae aedes 57. venus Scythiarum dea 107. ab iisdem Artimpasa dicta Ibid.
Venti Etesiae causa exundationis Nili 43. Ventorum ara in Thyia 193
Veretra Pygmaeorum 10.ct.
Vermis fl. Indici 11.ct.
Verticis rasura apud quos in vsu 123
Vesta Scytharum dea 107
Vestes laneae vbi profanae 52. vestes Cynocephalorum 11.ct.
Vestigium Herculis vbi 110
Vestibulo Cereris adhaerens, manibus truncatur 159
Victimae caedendae ritus apud Scythas 107
Vinum ex hordeo apud Aegyptios 52. vinum suauiss. 12.ct.
Viri aerei vbi visi 66. viri agrestes 125. viri pro mulieribus exornati 129.130
Virginum auctio apud Babylonios 36. virgines vbi deuirginentur à rege 121. virginum anniuersarius conflictus 123
Vitae humanae breuitas & calamitas 175
Vitiliginis remedium 12.ct.
Viuos defodere Persis in vsu 181
Vocalissimus Aegyptius 118
Vomitum excitans radix 12.ct.
Vrbana Minerua 139
Vrbium Graeciae incremẽta decrementáque 2. vrbs vetus Aeginae à Nicodromo occupatur 159. vrbes à Dario in Scythia conditae 116
Vraniae Veneris fanũ vetustiss. 20. vraniae Veneris templum à Scythis diripitur Ib. vraniae Veneris apud Persas sacrificia 25. vrania Venus Alilat Arabibus dicta 72
Vrina hirci, spasmi remedium 125
Vrna olei inexplebilis 3.ct.
Vrsorum ac luporum sepultura 51
Vrotalt Arabibus quid 72
Vsiris cum Megabyzo conflictus 5.ct. vsiris capitur Ib.
Vtii populus 88. & eorũ in Xerx. exercitu armatura 178
Vulcani sacerdotes 40. vulcani maximum templum Mẽphi 55. vulcani vestibula Ib. vulcani colossus 69. & fax 215. vulcani templum & statua 77
Vulpanseres Aegyptiis sacri 51
¶ Vxor Candaulis Gygi nuda visa 2. vxorũ mactatio ad mariti funus 127.128. Vxores Atheniens. raptae 166

X

XANTHIVS campus 166
Xanthii populus Ib.
Xanthippus Ariphronis f. 165. 173.220.
Xenagoras Praxilai f. Halicarn. 240
Xerxes Darii filius 33.3.ct. xerxis vxor Amestris Onophae filia 177.& 3.ct. & eius liberi 216.3.ct. xerxis genealogia 170. xerxes quid Graecis significet 160. xerxes rex Persarum declaratur 167. xerxes cur bellum Graecis intulerit 168.3.ct. xerxis omnium prima aduersus Aegyptum expeditio 168. xerxes vrnam olei Babylone explere nequit 3.ct. xerxi Babyloniorum defectio nuntiatur Ib. xerxis oratio ad Persas de bello Graecis inferendo 168. xerxis iuuenile ad Artabanum responsum 170. xerxis oratio qua expeditionem in Graecos reuocat Ib. xerxis somnia 170. 171. xerxis copiae omnium maximae 172. xerxes Hellesponto compedes iniicit 173. xerxis crudelitas 174. xerxiani exercitus ordo Ib. xerxiani exercitus tonitru & fulgure ingruentibus bona pars exanimati 175. xerxes Mineruae Iliadi mille boues immolat Ib. xerxes lustrato suo exercitu & certamine nauali cum voluptate spectato, lacrymas profundit

Ib. xerxis & Artabani colloquium Ib. xerxi duo hostilissima esse respõdet Artabanus Ib. xerxis oratio ad Persas 176. xerxis dona in Hellespontum collata Ibid. xerxis exercitus in Europam traiectus 177. xerxi quæ ostenta oblata sint Ib. xerxes exercitum suum lustrat Ib. xerxis copiarum catalogus & numerus 176.4.ct. xerxis duces qui fuerint 179. 180. xerxis festiuum strata gema 183.188. xerxis copiis Chidori aqua non suffecit 184. xerxis magnanimitas 185. xerxis in Græciam aduentus 186. xerxis confidentia 187. xerxiana classis 194. xerxis formæ dignitas ib. xerxi naues 400 submersæ 195. xerxis copias Onochoni fl. aqua deficit Ibid. xerxes abydum ponte iungit 4.ct. xerxis cum Leonide ad Thermopylas conflictus ibid. xerxis ad Thermopylas clades 205. xerxis ridiculum factum Ib. xerxẽ Thebani in Platæenses incitant 4.ct. xerxes Athenas capit & incendit Ib. xerxes Heracleo Salaminem aggerem ducere conatur Ib. xerxes è Salamine fugit 216.4.ct. xerxis impietas 217. xerxis copias fames & pestes extinguit 218. xerxis reditus in Asiam 218.4.ct. xerxes tẽpestate vexatur ib. xerxis crudele factum ib. xerxis amores 240.241. xerxis in fratrem crudelitas 141 xerxes ad templum Delphicum diripiendum mittit 4.ct. xerxes Amytis filiæ impudicitiam obiurgat Ib. xerxes interficitur à suis Ib. xerxis cædes cognoscitur Ib. xerxis occisorum & Persarũ pugna Ib.

Xerxes iunior Artoxerxi succedit 6.ct. xerxes ebrius occiditur Ibid.

¶Xistum aureum Amphiarao donatum 9

¶Xuthus Ionis pater 180

Z

ZABECES Libyum vicini 125

Zacynthus vbi 156. zacynthi fontes piscosi 10.ct. zacynthii pop. 81.156.

Zancla nunc Messana dicta 191. zanclæi populus 149.189

Zamolxis dæmon 112

Zaris vrbs 7.ct.

Zegeries murium genus in Libya 125

Zeuxidamus Leutycnidis f. 156

¶Zir amiculi genus 178

¶Zoa à Batto condita 121

Zona vrbs Samothraciæ 177

Zopyrus se mutilat 97. zopyri ad Babylonios ficta fuga Ib. Zopyrus Babylonici exercitus dux declaratur 98. zopyri præstantia Ib. zopyrus Megabyzi pater Ib. zopyri cædes 3.ct. zopyro quæ tribuit Herodotus, Ctesias Megabyzo 3.ct.

Zopyrus Megabyzi f. 98.5.ct. zopyri filia à Sataspe vitiata 104. zopyri fortitudo 5.ct. zopyrus à rege deficit & Athen. fugit 98.6.ct. zopyri cædes 6.ct.

Zoster locus 216

¶Zygantes Libyum vicini 125. Zygantes simiarum comestores Ib.

EMENDANDI IN HAC EDITIONE LOCI.

Pagina 2.versu,gen.]is quę Græci Myr. Ibid.v.filũ]siquidẽ Heracl. P.11.v.tus]tertiò potitus Athenis. P.27.v.gæa] Myrina, Grynea. Atq. P.31.v. dionis] à fratre AEgeo Athen. P.52.v.solis] Græcorum Lacedæmoniis AEgypt. P.68.v.assid.] satellitibus præbebantur. P.88. v. quinq.] & Pantimathi &. P.105.v.ro vrbe] terra Pactyica solu. P.125.v.habent,] vt Libyes memorant:necnon. P.133.V.Si tu] despiciendum,Eurysthei gen. P.143.v.rem] indicans Melanippo sod. P.152.v.gis,tum] Erat autem eis. P.161.v.mut.Id.] Euagoræ Laconis.al. P.165.v.dens] esset,generum sib. P.165.v.meam f.] Agaristam desp. Ibid. v.te verò] & alia Agarista,ab Agarista Clisth. P.178.v.do arm.] sub Arsamene Dar. P.184.v.nenti erat] præter Gõnum. P.194. v.solanus] quem Hellespontiam nuncup. P.200.v.E Pel.]pro Modo videtur scriptum fuisse ab interprete Duo.

IN EDITIONIBVS SVPERIORIBVS, GALLICIS, Italicis,Germanicis,emendandi errores.

Hos etiam superiorum editionum periculosos errores, paucos è multis, ex eorum genere quorum in epistola ad lectorem mentio facta est,hîc adiungere libuit. P.46.v.quunt] pro Extremos habent illæ superiores editiones Externos.Paulo pòst pro Vapulauerunt habent Epulauerunt. P.49.v.nomina] proNomina habent Omnia. P. 50. v.sum] pro Marti habent matri. P.51.v. introrf.] pro Hirudinibus h. Hirundinibus. P. 53.v.cas.] pro Nitro h.Intro. Et aliquanto post, h. Impetrasse pro Imperasse, & Vinum pro Vnum. P.61.v.dum] pro Porro quinquaginta,h.Sex & quinquaginta,posito Sex pro Sed. P.66.v.se ind.] pro In palustria h.In plaustra. P.79.v.tes]pro Prohiberent h.Prouiderent. P.84.v.mus]pro Calculum h.Clanculum. P.89.v.ii qui] pro Aurum h.Austrum. P.94.v.Quo ab.]pro Nauibus h.Manibus. P.96.v.que]pro Impetum h.Imperium. P.113.v.vna]pro AEtate h.AEstate. P.115.v.tem] pro Abnuissent h.Habuissent. P.119.v.Non] pro Non longo h.Longo. Sic p.122.v. supra] Pertingunt pro Non pertingunt. P.127.v.cam]pro Ripam h.Rupem. P.132.v.verbis]pro Nox h.Non. Ibid.v. exul.]pro Continentem h.Concionem. P.144.v.Pact.]pro Ramenta h. AEramenta. P.153.v.cerent]pro Primigenium h.Primi ingenium. P.156.v. aud.] pro Viatico h. Vaticinio. P.179.v.quis]pro Octo myriades h.Octo millia myriadũ. P.181.v.nostr.]pro Non h.Nos. Ibid.v.mnes] pro Nos h.Non. P.185.v.Per]pro Repurgabat h.Repugnabat. P.187.v.bi]pro Gratiam h.Græciam. P.193.v. ad pror.] pro Proram h.Portam. P.205.v.fuit]pro Hos omnes h.Non omnes. P.208.v.Theb.] pro Non sentire h.Consentire. P.216.v. ventum] pro Comibus habent Communibus. P.239.v.tibúsque]pro Mitium h.Felicium.qui error typographicus ex iis est qui in Lexicis religiosè seruati fuerunt,sicut & varii interpretis errores.

Θουκυδίδου τοῦ Ὀλόρου
περὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου
βιβλία ὀκτώ.

Thucydidis Olori filii
de bello Peloponneſiaco
libri octo.

Iidem Latinè, ex interpretatione
LAVRENTII VALLAE,
ab Henrico Stephano recognita.

CIC. DE ORAT. LIB. II,

Poſt Herodotũ Thucydides omnes dicendi artificio (mea ſententia) facilè vincit: qui ita eſt creber rerum frequentia, vt verborum propè numerum ſententiarũ numero conſequatur: ita porro verbis eſt aptus & preſſus, vt neſcias vtrum res oratione an verba ſententiis illuſtrentur. IDEM IN ORAT.

Thucydides de bellicis rebus canit etiã quodãmodo bellicum.

ANNO M. D. LXIIII
Excudebat Henricus Stephanus, illuſtris viri Huldrichi Fuggeri typographus.

HENRICVS STEPHANVS IOACH. CAMERARIO S. D.

Redditæ mihi fuerunt literæ tuæ, Ioachime chariſſime, breues illæ quidem, ſed longæ à me ſæpius relegẽdo factæ. Miras enim quaſdam præ omnibus ſuperioribus amoris tui blanditias auribus meis inſtillabant. Sed de munuſculo (ne ſis neſcius) nihildum ad me præter expectationem peruenit. Pro quo tamen non ſecus ac iam accepto, & gratias tibi ſingulares ago, & ἀντίδωρον, Thucydidem meum Latinum, vnà cum Græco, viciſſim mitto. Quidni enim meum appellem, cuius debetur maximis meis ſudoribus editio? Sed eorum, quantumuis magni fuerint, ſi feliciter ſudatos eſſe cenſebis, nequaquam me pœnitebit. Quid dico, feliciter? Imò ſi duntaxat, non omnino infeliciter in hoc opere deſudaſſe me iudicaueris, mi Ioachime, beaueris. Quãtus quidem certè fuerit qui ſudores illos prouocauit labor, vel ex eo poſſis coniecturam facere, quòd non æſtate, nec interdiu, ſed mediis mediæ hyemis noctibus in medio Aquilonis regno ſudati à me fuerunt. Quid? (inquies) adeóne te lucubrationes intẽpeſtiuæ delectabant? Minimè verò: ſed poſtquam typographica totius diurni temporis negotia varias in partes animũ meum diſtraxerant, quid præter nocturnas horas relinquebatur? Totum ergo diem partim domi cum variis mearum operarum ingeniis altercatus, rixatus, tumultuatus, digladiatus, & variis typographicis officiis ad eas in officio retinendas functus, partim foris multiplicia negotia eáque nõ admodum mihi iucunda exequutus, tum demum quum tenebræ oppreſſiſſent, ad recognitionẽ interpretationis Vallæ (bellam ſcilicet animi relaxationem) me conferebam. Ibi ſæpe mihi contingebat, dum diſtractum ac veluti ſparſum animũ recolligere conarer, χασμᾶσθαι καὶ σκορδινᾶσθαι: ſæpe etiam, dum hinc loci alicuius Thucydidei obſcuritas animum angeret & cruciaret, illinc temporis anguſtiæ premerent, ἰλιγγιᾶν καὶ σκοτοδινιᾶν. Ecquid te mei miſerebit, hæc legentem, mi Ioachime? Si te bene noui, miſerebit. Sed id tamen non prius planè perſuaſum habebo, quàm duplicem ex hac tua cõmiſeratione fructum percepero: vnum, vt eo te æquiorem mei laboris cenſorem præbeas, quo iniquius mecum, dum eum ſubirem, actum eſt: alterum, vt mihi poſthac operam tuam denegare deſinas. Equidem, quum à te repulſam in huiuſmodi rebus patior, ea mihi cum omnibus ſtudiorum humanitatis cultoribus cõmunis eſt, eam quotquot ſunt veterum ſcriptorum amatores, quotquot Muſas colũt, ipſæ denique Muſæ mecum patiuntur. Scribit Plato (quod tu non ignoras) nos non nobis ſolùm natos eſſe, ſed ortus noſtri partem à patria, partem à parentibus, partem ab amicis vendicari: quid? non putas arctiſſimo quodam neceſſitudinis vinculo inter ſe iũctos eſſe (etiamſi ſint ὄρεα πολλὰ μεταξὺ καὶ ἠχήεσσα θάλασσα) quos eædem iiſdem ſacris ſorores initiauerint? Canit ingenioſiſſimus poeta,

> Sunt tamen inter ſe communia ſacra poetis,
> Diuerſum quãuis quiſq; ſequamur iter:

quidni & de cæteris artibus ac diſciplinis idem dicamus? Sed quum hæ variæ ſint, quo te pluribus illæ ſorores excoluerunt atque erudierunt, eo

tibi cum pluribus hominibus cōiunctionem illā intercedere fatearis necesse est. Quinetiam quo maioribus singularū opibus te cumularūt,(quid enim ad multiplicem quam tibi largitæ sunt doctrinam addi potest?) eo certè magis in animi ingrati crimen incurres, nisi te totum literariæ illarum Reip.(cuius te velut columen esse voluerunt) ita dedas,ita illius commodis inseruias,vt omnia omnium principum atque adeo regum negotia illis,tanquam profana sacris, posthabenda ducas. Sed de his hactenus. Quid autem meis illis sudoribus effecerim (efficere quidem certè conatus sim,atque ex parte,ni fallor,effecerim) non circa Thucydidis interpretationem duntaxat,sed & circa Græcum eius, vt vulgò loquimur, textum, itémque circa Græca in eum scholia,ex epistola lectori inscripta (si legere & vacabit, & graue non erit) planè atque apertè intelliges. Vale,& me amare perge.

Scripta iam erat epistola quū versuum quorūdam recordatus sum,quos à me nuper inter equitandum lusos in hunc authorem, mittendos ad te, tuúmque de illis iudicium expectandum censui. Quòd si meam istam equestrem(vt ita loquar)musam alteri meæ pedestri præferendam iudicaueris,superioribus petitionibus hanc nouam addam,vt tu, qui & φιλιππότατος & ἱππικώτατος haberis, ad deligendum mihi bucephalum quempiam omnem illam tuam cōferas solertiam,vt ego inuectus equo μεγάλῳ, μεγαλείοις μεγαλωστὶ pangam versus. Interim hos accipe, ἐπὶ πονηροῦ ἱππαρίου ἀκαλλιθορυβωδομουσοταχυπατάκτοις.

ΕΡΡΙΚΟΥ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ
εἰς Θουκυδίδην.

Ὦ ξένε, εἰ μύθων πολυδαίδαλα ψεύδεα δίζῃ,
Τῶν δ' ἐγὼ οὐδὲν ἔχω· ἐς χέρα μή με λάβε.
Εἰ μαλακοῖς φθόγγοισι τεαὶ χαίρουσιν ἀκουαὶ,
Οὐδὲν ἐμοὶ καὶ σοί· ἐς χέρα μή με λάβε.
Σύντομον εἰ ῥῆσιν μισεῖς ξένε, καινοπρεπῆ τε,
Πᾶν τε τὸ δυσξύνετον· ἐς χέρα μή με λάβε.
Εἰ δέ σε ἱστορίης πανατρεκέος ἵμερος αἱρεῖ,
Γράμμα τὸ Θουκυδίδου ἐς χέρα ξεῖνε λάβε.
Εἰ σὺ βαρυφθόγγου τέρπῃ σάλπιγγος αὐτῇ,
Σαλπίζοντι ἔοικ'· ἐς χέρα ξεῖνε λάβε.
Σύντομον εἰ φιλέεις λόγου ἀτραπὸν, ἠδ' ἀπάτητον,
Κἂν που ἔῃ χαλεπή· ἐς χέρα ξεῖνε λάβε.

HENRICVS STEPHANVS LECTORI Thucydidis studioso S. D.

VTinam, lector, ista mea Thucydidis editio, multorũ votis eam iampridem auidissimè expetentium respódeat: hoc saltem de ea, qualiscunque est, affirmare non verebor, eiusmodi esse quæ & meam ipsius spem, & quam aliis cõcitaui expectationem longè superet. Multo enim plura quàm me præstiturum aut sperassem, aut cuiquam pollicitus essem, præstita esse comperientur. Quum autem tres in partes diuisum sit quicquid studii atque operæ in hunc authorem contuli, (partim enim circa ipsum Thucydidis cõtextũ, partim circa scholia ei apposita, partim circa Latinam eius interpretationem meus versatus est labor) in tres itidem partes meum sermonem diuidere, & de horum vnoquoque sigillatim, eo quo proposita sunt ordine, pauca disserere institui.

DE PRIMO igitur hoc tibi primùm persuade, me in conquirendis more meo veterum codicum lectionibus curam & diligentiam quãtam potuerim maximam adhibuisse: nec minori tamen cum religione quàm in aliis quos antehac edidi authoribus, diuersas editionum superiorum lectiones (præter eas quæ manifestè deprauatæ erant) vel in ipso textu, vel saltem in margine retinuisse. Imò alicubi nimis etiam (vt ingenuè fatear) religiosus fui: quippe qui ipsemet postea in locis aliquot, quum eos per otium attentius expẽderem, lectiones margini à me appositas esse animaduerterim quas in ipsum potius textum recepisse debuerã. Ac vereor ne mea in hoc quoque reprehendatur religio, quòd nonnullas planè absurdas expungere ausus non fuerim. Sed ita me iampridem cõparaui vt malim timiditatis in rebus huiusmodi quàm audaciæ culpam sustinere. Hoc erat quod tibi primo loco exponendum censebã. Sequitur alterum, in re parui momenti positum, (vt quidem prima fronte videri possit) sed cuius maximum esse põdus, quotidie in legendis authoribus experimur. Qua igitur in re alterum illud versatur? In interpũgendi ratione. Quantum enim obscuritatis huic authori, nimium iam obscuro alioqui, ex præposteris interpunctionibus accessisse existimas? Tantũ accessit, meo quidẽ iudicio, vt ipsummet Thucydidẽ antehac multos suæ historiæ locos in superioribus editionibus legentem, diu dubitaturum & hæsitaturum fuisse existimem. Vallæ certè sæpenumero suorum itidem exemplarium peruersæ interpunctiones magnorum errorũ ansam præbuerunt. Quæ omnia in meo Annotationũ in Thucydidem libro exemplis probare decreui. Iã verò & typographicas parẽtheseωs notas plurimis locis sic inseruimus vt ex obscurissimis clarissimos reddiderimus. Siquis tamen roget an omnes præposteras distinctiones loco suo mouerimus, an quæcũque omissæ erant addiderimus, an itẽ parẽtheseωs notis quæcunque includenda erant incluserimus, tam exactam sanè diligentiam nobis non arrogabimus, sed multa huiusmodi prætermissa esse fatebimur, quorum aliqua in calce interpretationis Latinæ breuiter indicauimus, tãtisper dum & ea ipsa & alia insuper multa in illo nostro Annotationum libro latius exponeremus. Sed quod ad parentheses (id est parentheseωs notas) attinet, vt aliquas per imprudentiam, ita etiam nonnullas consultò prætermissas esse scito, in iis nimirum locis in quibus quum Thucydides vti parenthesi primo aspectu videatur, eã siquis propius inspiciat, pseudoparenthesis esse comperitur. Quæ nisi deprehendatur, locos quos occuparit, sic inuolutos impeditósque, &(vt ita dicã) λαβυρινθώδεις relinquit, vt ex illis ne ipse quidẽ Dædalus se euoluere expediréque possit.

DE SCHOLIIS secundo loco nobis dicendum est, id est de nauata à nobis in illorum editionem opera: si tamen prius nostram de illis exposuerimus sententiã. Quisquis igitur ea leget, non vnius, sed diuersorum, & quidem longè dissimilium, enarrationes esse sciat. Dissimilium autem, non habita tantùm ratione temporis, sed multo etiam magis doctrinæ, dico. Nonnulla enim quendam vetustatis πίνον, & quandam eruditionem ἀρχαιοπρεπῆ (vt ita dicam) præ se ferunt: nonnulla contrà Græculorum ludimagistrorũ, nõ multo ætate nostra superiorũ, triuialem nescioquam doctrinam redolent. Hunc autem scholiorum veluti cinnum inde ortum esse arbitror, quòd quum margini vetustissimorum Thucydidis exemplarium in paucos duntaxat locos enarrationes priscorum virorum eorúmque doctissimorum, breues (vt mos eorum temporum ferebat) adscriptæ essent, illorum itidem codicum margini qui multis pòst annis descripti fuerunt, suas adscribendas censuerint qui tunc aliquod inter suos nomen ob veteris linguæ Græcæ cognitionem adepti erant. Hinc, inquam, factum esse arbitror vt in his scholiis mala sint permixta bonis, vel potius pessima optimis: ideóque summum adhibendum esse in eorũ lectione iudicium præmoneo. Nec verò dubium est quin hunc in authorem multo plura

ſcripta fuerint illis quæ ad nos peruenerunt: quæ ſi omnia extarent, facilius multo de Phœbamone, de Aſclepio, de Antyllo (quorum ſententiæ interdum in his ſcholiis afferuntur) iudiciū ferri poſſet. Hæc de ipſis ſcholiis habui quæ dicerem. Supereſt vt quid noſtro circa ea labore effectum ſit, intelligas. Effectum eſt nimirum vt quæ antea plurimis in locis ex vtilibus inutilia reddita fuerāt, atque adeo lectorem turbabant etiam, nūc ſummo cum fructu à quolibet, qui modò attentionem adhibeat, legi poſſint. Quid verò ea prius inutilia reddebat? Partim ea quæ in illis paſſim occurrebant deprauata vocabula, partim (& multo quidem magis) quæ ſuis è locis in alienos migrauerāt expoſitiones. ſæpe enim in aliqua verba expoſitio afferebatur quæ cum illis nullo modo conueniebat. quomodo autem conuenire potuiſſet, quum non ad ea, ſed ad alia, multorum verſuum, interdum & multarum paginarum ſpatio inde diſtantia, pertineret? Cuius permutationis, aut potius perturbationis, exempla plurima partim ex noſtræ editionis cum ſuperioribus collatione, partim ex noſtro Annotationum libro tibi ſuppetent: in quo & illa ſcholia quæ in ſuas ſedes nondum reducta fuerunt (ſubterfugerunt enim noſtram feſtinationem aliquot eorum quæ migrauerant) reducere, & quæ ſuperſunt in illis deprauationes tollere, magna ſaltem ex parte, conabimur.

POSTVLAT qui à nobis eſt propoſitus ordo vt iam de Latina Thucydideæ hiſtoriæ interpretatione dicamus. Vallæ igitur interpretationem quum recognoſcendam ſuſcepi, non tam duram me prouinciā, quàm poſtea expertus ſum, cepiſſe exiſtimaui. Quàm enim obſcurus eſſet Thucydides non eram neſcius, ſed meliori fide verſatum eſſe Vallam in eius interpretatione, & omnia ſuæ ætatis oracula ad eruendum ex obſcuriſſimis quibuſque locis ſenſum, conſuluiſſe credebam. Animū etiam addebat Gallica Claudii Seyſſellii epiſcopi Maſſilienſis interpretatio, quam mihi ſummopere amici quidam cōmendauerant. Sed vbi ad rem ventum eſt, me συχνῇ ἐπικουρίᾳ fretum eſſe comperi. Primùm enim, ad Vallam quod attinet, vix ſatis mirari poſſum illius partim inſcitiam, partim negligentiam: inſcitiam, quum in male vertendis quibuſdam locis qui planè ſimiles ſunt, ſui & ipſe ſimilis eſt, ſibíque in ſuo errore conſtat: negligentiam, quum locos ſimiles, & interdum planè eoſdem, vno in libro rectè, in altero peſſimè interpretatur. Miror etiam quî fieri potuerit vt qui de Latinæ linguæ elegantiis ſcripſerit, tam ineleganti plerunque (nequid grauius dicam) ſermone vſus ſit: ac præſertim quomodo temporū vſum tam pueriliter multis in locis confuderit. Adeo quidem vt vix adduci potuerim vt hanc interpretationem ab eo poſt ſcriptas Latinæ linguæ elegantias editam fuiſſe crederem. Sed hac de re aliorum eſto iudicium: eum certè malæ in interpretando fidei apertè conuincunt meæ infinitis propemodum in locis emendationes, margini appoſitæ: ac potiſſimum in cōcionibus, quæ quo difficiliores cætero ſunt opere, eo magis à me in earum elaboratū eſt recognitione: ac primò certe eam ſolam interpretationis partem inſtitueram recognoſcere. Hactenus de Latino interprete. Quid autē Gallicus ille nobis attulit? Riſum ſæpenumero maximum. Atqui ſe Laſcarin conſuluiſſe dicit. Eius enim hæc verba ſunt, de Gallicis Latina facta, Quum hiſtoriam hanc percurrere cœpiſſem, tot mihi res intellectu difficiles in ipſo limine occurrerunt (& quidem in concionibus potiſſimum, quæ, Cicerone teſte, ſemper à doctiſſimis etiam obſcuriſſimæ ſunt habitæ) vt iam ab incœpto propemodum deterrerer. Præſertim verò quòd Latina Laurentii Vallæ interpretatio perobſcura mihi eſſe videretur. Ac incœpto deſtitiſſem profectò, niſi Ianus Laſcaris, hunc authorem ſummopere mihi prædicando, ſuámque operam in recognoſcenda illa interpretatione pollicendo, me cōfirmaſſet. Hæc ille: quem de conſulto à ſe Laſcari (quo ne Valla quidē certius vllū oraculū cōſulere potuiſſet) verū dicere, facilè mihi perſuadeo: ſed paucis tantùm in locis adhibitum fuiſſe in conſilium comperio, in quibus nimirum quum Vallæ mentem ſibi aſſequi non videretur, ex Laſcaris ore exceptam multo meliorem interpretationem ſequutus fuerit. Nam paſſim alibi tantum abeſt vt meliorem afferat, vt multis in locis in quibus Vallæ interpretatio ſtadiis tantùm paucis à Thucydidis ſenſu aberrarat, hic multis paraſangis ab eodē aberrauerit. In cauſa eſt autē, quòd vt Valla plerunque diuinum potius quàm interpretem Thucydidis egerat, ita hic epiſcopus viciſſim Vallæ ſenſum diuinabat potius quàm interpretabatur. Nec verò minus infelix (imò ſæpe infelicior) illius circa Latina, quàm huius circa Græca erat diuinatio. Atque vt ex magna exemplorum turba vnum deligam, pulcherrimum ex libro VIII locum proferā, pag. 294 huius editionis: ex quo illi ipſi amici qui hanc interpretationem laudibus apud me extollere ſolebant, quantum ſua eos opinio fefellerit, quantóque mihi credulitas mea conſtiterit, intelligant. Idem certè quod illis, aliis multis contigit, qui ſparſam de hac interpretatione famam, ἀβασανίστως (vt noſtri Thucydidis verbis vtar) παρ' ἀλλήλων ἐδέξαντο.

Ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ μόνῳ Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίοις πάντων δὴ ξυμφορώτατοι προσπολεμῆσαι ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς. διάφοροι γὰρ πλεῖστον ὄντες τὸν τρόπον, οἱ μὲν, ὀξεῖς, οἱ δὲ, βραδεῖς, καὶ οἱ μὲν, ἐπιχειρηταὶ, οἱ δὲ, ἄτολμοι, ἄλλως τε καὶ ναυτικῇ ἀρχῇ, πλεῖστα ὠφέλουν. ἔδειξαν δὲ οἱ Συρακούσιοι· μάλιστα γὰρ ὁμοιότροποι γενόμενοι, ἄριστα καὶ προσεπολέμησαν.

VALLAE INTERPRETATIO.

Verùm non in hoc tantùm bello Lacedæmonii, ſed in aliis etiam multis, omnium hoſtium Athenienſibus vtiliſſimi extitere: qui quòd plurimum inter ſe moribus differentes eſſent, alii properi, alii cunctabundi, & alii manu prompti, alii formidoloſi, præcipuè in gubernanda claſſe plurimùm Athenienſibus profuere. Quod maximè declarauere Syracuſani, qui concordes inter ſe, præclariſſimè belligerauerunt.

SEYSSELLII GALLICA INTERPR. EX VALLA.

Mais les Lacedemoniens en ceci & en pluſieurs autres choſes furent moult vtiles aux Atheniens, & meſmement pour la multitude & diuerſité des gens qui eſtoyent en leur compagnie, leſquels eſtoyent moult differens de volonté & de maniere de viure. car les vns eſtoyent ſoubdains & diligens, les autres tardifs & muſards : les vns hardis, & les autres craintifs. & meſmement touchant le faict de la mer eſtoyent ſouuent en diſcord : qui redonda au grand prouffit des Atheniens. Et cela ſe peut bien cognoiſtre par les Syracuſains, leſquels pourtant qu'ils eſtoyent tous d'vn accord & d'vne volonté, firent de grandes choſes, & eurent de belles victoires.

EADEM SEYSSELLII INTERPR. LATINE REDDITA.

Sed Lacedæmonii tam in hac re quàm in aliis multis vtiliſſimi Athenienſibus extiterunt, potiſſimum verò ob multitudinem diuerſitatémque hominum eos comitantium, qui ſtudiis & moribus valde inter ſe differebant. alii enim celeres gnauique erant, alii tardi & cunctabundi: & alii audaces, alii timidi: maximè verò de rebus ad rem naualem pertinentibus ſæpe inter ſe diſſentiebant: quod maximo Athenienſibus emolumento fuit. Atque hoc ex Syracuſanis facilè cognoſci queat, qui quòd concordes & vnanimes eſſent, res magnas geſſerunt, præclaráſque victorias adepti ſunt.

NOSTRA INTERPRETATIO, Græcis verbis inſiſtens.

Verùm non hîc tantùm Athenienſibus commodius fuit bellum aduerſus Lacedæmonios quàm vllos alios gerere, ſed & alibi ſæpe. Quum enim valde diuerſo ingenio præditi eſſent, illi celeres, hi cũctatores: illi ad quiduis aggrediendũ prõpti, hi timidi, ac præſertim in re nauali, magnã vtilitatẽ afferebãt. Quod Syracuſani declararunt, qui vt ſimillimo *Athenienſibus* ingenio præditi erant, ita optimè in ſuo aduerſus illos bello ſe geſſerunt.

Vidén' lector, verum eſſe quod de vtroque horum interpretum dixi? vidén' vt Vallã quidem prius in errorem ariolatio ſua traxerit, Seyſſellius autem deinde illũ à Valla ſumptum duplicauerit? Siquidẽ quũ Valla in poſterioris dũtaxat partis interpretatione manifeſtè erraſſet, vtpote priorem ita ambiguè interpretatus vt defendi poſſet (ab iis quidẽ certè qui ſequentia non legerent, in quibus mentem ſuam Thucydideæ repugnantem detexit) ille, ſublata omni ambiguitate, apertiſſimè tam in priori quàm in poſteriori parte à Thucydidis ſententia tam procul diſceſſit, vt in Thucydide non amplius Thucydides agnoſcatur. Nuda enim verborũ Vallæ interpretatione non contentus, quandam etiam diuinatricem adiecit paraphraſin. Nam quum (vt in rem præſentem veniamus) Valla dixiſſet, Quòd plurimum moribus inter ſe differentes eſſent, alii properi, &c. poterant hæc, licet non ſatis propriè dicta, de Laced. & Athenienſium inter ſe differentia non minus intelligi (ſicut & intellexit Thucydides) quàm de Lacedæmoniorum inter ſemetipſos diſcrepantia: ſed rationem habendam putans Seyſſellius eius quod mox de Syracuſanis per antitheſin dicitur, Qui concordes inter ſe &c. ex poſteriore parte priorem emendauit, quum potius ex priore poſteriorem emendare debuiſſet. Et de illorum quidem huius loci interpretatione hactenus. Ad meam autem vt veniam, fateor me hîc ἄλλως τε καὶ ναυτικῇ ἀρχῇ ſecus quàm in mea recognitione interpretatum eſſe: ſed in cauſa hoc fuit, quòd tum ſcholiaſtæ iudicium meo prætuliſſem, quũ poſtea meum cõtrà ſequẽdum potius exiſtimauerim. Ea enim quã affero, & multo magis altera mihi iã tũ placebat, & nunc ſola placet interpretatio. vidétúrq; illa verba, ſi ad ἄτολμοι referãtur, optimè cũ iis quæ alibi ab hoc ſcriptore dicũtur, conuenire: nimirum Athenienſes veluti veteranos in re nauali eſſe, Lacedæmonios autem, tyrones. meritò enim ἄτολμοι ſint tyrones aduerſus veteranos. Quòd ſiquis ampliorẽ huius pulcherrimi loci explicationem requirat, legat pag. 23 huius operis, ex qua etiam intelliget ἐπιχειρηταὶ malè à Valla eſſe redditum : legat & paginam 239, in qua Hermocratis

Syracuſani conſilium de opponenda audacibus Athenienſibus audacia inueniet. In audaces (dixit poeta quidam) non eſt audacia tuta. Certè in audaces Syracuſanos miſerrimũ exitum habuiſſe Athenienſiũ audaciam, contrà in Lacedæmonios inaudaces eãdem videmus ceſſiſſe plerũque feliciter. Celeres erant ad res aggrediendas Athenienſes: huic illorũ celeritati non opponebant viciſſim celeritatem Lacedæmonii, ſed contrà ſua cunctatione & tarditate celeritati illorum locum dabant. At Syracuſani minimè, qui celeritatem aduerſus celeres adhibebant. Poſſimus verò hunc ipſum locum liberius quidem paulo, ſed multo elegantius ita interpretari,

Verùm non in hac vna re ſed & in aliis multis, opportunius Athenienſibus aduerſus Lacedæmonios, quàm vllos alios, fuit bellum. Vt enim Lacedæmonii Athenienſibus maximè diſpares moribus erant (quippe quum hi celeres, illi cũctatores, &c.) ita maximam illis rerum gerendarum opportunitatem afferebant. Argumento ſint ipſi Syracuſani, qui vt ſimillimo, &c.

Nec deſunt & aliæ interpretationis loci huius formulæ, quas proferrem, niſi finem facere ſtatuiſſem. In hac certè verbis vti placuit quæ illa inter ſe veluti relata, διάφοροι πλεῖστοι, & πλεῖστα ὠφέλησαν, ſimili relatione exprimerẽt. & Opportunius atque Opportunitatem dixi (pro quibus ſiquis Commodius & Commoditatem malit, nõ valde repugnem) vt oſtenderẽ Thucydidi idem planè ξυμφορώτατοι τῷ & πλεῖστα ὠφελεῖν ſignificare. Ad verba autẽ illa quod attinet, ἐν τούτῳ, & ἐν ἄλλοις πολλοῖς, poſſe ad τούτῳ ſubaudiri non ſolùm πράγματι, ſed etiam ἔργῳ, & pro In hac vna re, poſſe etiam verti In hoc vno facto, alius erit dicendi locus. Nunc germanam huius loci ſententiam declaraſſe ſit ſatis: à qua quàm procul lectorem ſuæ interpretationis Seyſſellius abducat, etiam Gallicæ linguæ imperitis (quum eius Gallica verba, Latina fecerim) iudicandum relinquo. Velim autem vel ex hoc vno loco coniecturam fieri qualia interpretationum monſtra Valla & Seyſſellius nobis pepererint: cum quibus ego licet acerrimè (quoad per temporis anguſtias licuit) bellauerim, non omnia debellaſſe tamen, ſed multa in meum Annotationum librum reſeruaſſe, vel potius aliis, qui præuenire illũ volent, debellãda reliquiſſe fateor. Vale lector, & interim hoſce meos labores, qui tibi aditum ad præclarum ſcriptorem patefecerunt, boni conſule.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ βίου, καὶ τῆς ἰδέας αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ὅλης ξυγγραφῆς παρεκβολή.

ΤΩΝ Δημοσθένους μύστας γεγενημένους θείων λόγων τε καὶ ἀγώνων, συμβουλευτικῶν τε καὶ δικανικῶν νοημάτων μεστοὺς γενομένους, καὶ ἱκανῶς ἐμφορηθέντας, ὥρα λοιπὸν καὶ τῶν Θουκυδίδου τελετῶν ἐντὸς καταστῆναι. πολὺς γὰρ ἀνὴρ τέχναις, καὶ κάλλει λόγων, καὶ ἀκριβείᾳ πραγμάτων, καὶ στρατηγίᾳ, καὶ συμβουλαῖς, καὶ πανηγυρικαῖς ὑποθέσεσιν. ἀναγκαῖον δὲ πρῶτον εἰπεῖν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ γένος καὶ τὸν βίον. πρὸ γὰρ τῶν λόγων ταῦτα ἐξεταστέον τοῖς φρονοῦσι καλῶς. Θουκυδίδης τοίνυν ὁ συγγραφεὺς Ὀλόρου μὲν προῆλθε πατρός, τὴν ἐπωνυμίαν ἔχοντος ἀπὸ Ὀλόρου τοῦ Θρακῶν βασιλέως, καὶ μητρὸς Ἡγησιπύλης· ἀπόγονος δὲ τῶν ἐνδοξοτάτων στρατηγῶν, λέγω δὴ τῶν περὶ Μιλτιάδην καὶ Κίμωνα. ᾠκείωτο δὲ ἐκ παλαιοῦ τῷ γένει πρὸς Μιλτιάδην τὸν στρατηγόν· τῷ δὲ Μιλτιάδῃ, πρὸς Αἰακὸν τὸν Διός. οὕτως αὐχεῖ τὸ γένος ὁ συγγραφεὺς ἄνωθεν. καὶ τούτοις Δίδυμος μαρτυρεῖ, Φερεκύδην ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἱστοριῶν φάσκων οὕτως λέγειν, Φιλαίας δὲ ὁ Αἴαντος οἰκεῖ ἐν ταῖς Ἀθήναις. ἐκ τούτου δὲ γίγνεται Δάϊκλος· τοῦ δέ, Ἐπίδυκος· τοῦ δέ, Ἀκέστωρ· τοῦ δέ, Ἀγήνωρ· τοῦ δέ, Ὄλιος· τοῦ δέ, Λύκης· τοῦ δέ, Τύφων· τοῦ δέ, Λαΐος· τοῦ δέ, Ἀγαμήστωρ· τοῦ δέ, Τίσανδρος, ἐφ' οὗ ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις· τοῦ δέ, Μιλτιάδης· τοῦ δέ, Ἱπποκλείδης, ἐφ' οὗ ἄρχοντος παναθήναια ἐτέθη· τοῦ δέ, Μιλτιάδης, ὃς ᾤκισε Χερρόνησον. μαρτυρεῖ τούτοις καὶ Ἑλλάνικος ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Ἀσωπίδι. ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποι τις τί αὐτῷ πρὸς Θουκυδίδην. ἔστι γὰρ οὕτως τούτου συγγενής. Θρᾷκες καὶ Δόλοπες ἐπολέμουν πρὸς Ἀψινθίους, ὄντας γείτονας· ταλαιπωρούμενοι δὲ τῷ πολέμῳ, καί τι κακὸν οὐ πάσχοντες, ἐκ τοῦ μεῖον ἔχειν ἀεὶ τῶν πολεμίων, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὰ τοῦ θεοῦ χρηστήρια, εἰδότες ὅτι μόνος ὁ θεὸς ἐξ ἀμηχάνων εὑρίσκει πόρους. Θεῶν γὰρ ἰσχύς, καὶ κατ' Αἰσχύλον, ὑπερτέρα· πολλάκις δ' ἐν κακοῖσι τὰν ἀμήχανον ἐκ χαλεπᾶς δύας, ὑπέρ τ' ὀμμάτων κρημναμέναν νεφέλαν ὀρθοῖ. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν τῶν ἐλπίδων. ἐχρήσθη γὰρ κράτιστον ἕξειν ἡγεμόνα τοῦτον ὃς ἂν αὐτοὺς ἀγομένους ἐπὶ ξενίαν καλέσοι. τότε καὶ Κροῖσος εἶχε Λυδίαν, καὶ τὰς Ἀθήνας ἡ Πεισιστρατιδῶν τυραννίς. ἐπανιόντες οὖν ἀπὸ τοῦ χρηστηρίου, περιέτυχον τῷ Μιλτιάδῃ πρὸ τῶν ὅρων καθεζομένῳ τῆς Ἀττικῆς, ἀχθομένῳ μὲν τῇ τυραννίδι, δικαίαν δὲ ζητοῦντι τῆς Ἀττικῆς ἔξοδον. ταῦτα γὰρ ᾠκονόμησεν ὁ χρησμὸς αὐτοῖς. ὁρῶν οὖν αὐτοὺς πλανήτων ἔχοντας στολήν, συνεὶς τί δύναται πλάνη, καλεῖ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ξενίαν, ὑπηρετῶν τῷ χρησμῷ λανθάνων. οἱ δ' ᾔσθησαν, τὸν ἡγεμόνα τὸν ἀπὸ τῶν ξενίων εἰληφότες· καὶ πάντα αὐτῷ διηγησάμενοι, στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν αὐτόν. οἱ μὲν οὖν τὸν θεόν φασιν ἐρωτήσαντα ἐξελθεῖν, οἱ δέ, οὐκ αὐτοῦ γνώμης τοῦ τυράννου τὴν ἔξοδον πεποιηκέναι, ἀλλὰ τῷ κρατοῦντι τὴν πρόσκλησιν τῶν Θρακῶν διηγησάμενον, ἀπελθεῖν. οἷς καὶ προσδοὺς δύναμιν, ἀπέπεμψεν, ἡσθεὶς ὅτι μέγα δυνάμενος ἀνὴρ ἔξεισι τῶν Ἀθηνῶν. ἔπειτα οὖν ἡγούμενος ἐπλήρωσε τὰ μεμαντευμένα, καὶ μετὰ τὴν νίκην γίνεται καὶ Χερρονήσου οἰκιστής. ἀποθανόντος δὲ μετὰ παιδὸς αὐτοῦ, διαδέχεται τὴν ἐν Χερρονήσῳ ἀρχὴν Στησαγόρας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμομήτριος. ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου, διαδέχεται τὴν ἀρχὴν Μιλτιάδης, ὁμώνυμος μὲν τῷ πρώτῳ οἰκιστῇ, ἀδελφὸς δὲ Στησαγόρου ὁμομήτριος καὶ ὁμοπάτριος. ἔπειτα οὖν, ὄντων αὐτῷ παίδων ἐξ Ἀττικῆς γυναικός, ὅμως ἐπιθυμῶν δυναστείας, λαμβάνει Θρακῶν βασιλέως Ὀλόρου θυγατέρα Ἡγησιπύλην πρὸς γάμον. ἐξ οὗ καὶ αὐτῆς γίνεται παιδίον. κατελθόντων δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα Περσῶν, συσκευασάμενος τὰ αὐτοῦ, εἰς τὰς Ἀθήνας πέμπει, καὶ τὰ πολλὰ τοῦ γένους ἀποστέλλει. ἡ δὲ ναῦς ἁλίσκεται, ἐν ᾗ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλ' οὐχ οἱ ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Θρακικῆς· ἀφίενται δ' ὑπὸ βασιλέως, εἴγε μὴ Ἡρόδοτος ψεύδεται. Μιλτιάδης δ' εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐκ Θράκης διαφυγών, σώζεται. οὐκ ἀπέδρα δὲ καὶ τὴν τῶν * συκοφαντίαν. ἐγκλήματα γὰρ αὐτῷ * διεξιόντες τὴν τυραννίδα· ἀποφεύγει δὲ * κατήγορος τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου γίγνεται. ἀπὸ τούτου οὖν * κατάγεσθαί φασι τὸ Θουκυδίδου γένος· καὶ μέγιστον τεκμήριον νομίζουσι τὴν πολλὴν περιουσίαν, καὶ τὰ ἐπὶ Θράκης κτήματα, καὶ μέταλλα χρυσᾶ. δοκεῖ οὖν υἱὸς * εἶναι τοῦ Μιλτιάδου, ἢ θυγατριδοῦς. παρέχει δ' ἡμῖν τινα ἄλλως αὐτὸς ζήτησιν, μηδεμίαν μνήμην περὶ τοῦ γένους πεποιημένος. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο, ὅτι Ὄρολος ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐστί, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ. αὕτη γὰρ ἡ γραφή, ὡς καὶ Διδύμῳ δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὀρολός ἐστιν, ἡ στήλη δηλοῖ ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κειμένη, ἔνθα κεχάρακται,

Θουκυδίδης Ὀρόλου Ἁλιμούσιος ἐνθάδε κεῖται.

πρὸς γὰρ ταῖς Μελιτίσι πύλαις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ τὰ καλούμενα Κιμώνια μνήματα, ἔνθα δείκνυται Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου τάφος. εὑρίσκεται δηλονότι τοῦ Μιλτιάδου γένους ὄντος. ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται. καὶ Πολέμων δὲ ἐν τῷ περὶ ἀκροπόλεως μαρτυρεῖ, ἔνθα καὶ θο * αὐτῷ γεγενῆσθαι προσιστορεῖ. ὁ δὲ Ἕρμιππος καὶ ἀπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν αὐτὸν λέγει τῶν τυράννων ἕλκειν τὸ γένος· διὸ καὶ διαφθονεῖν αὐτόν φησιν ἐν τῇ συγγραφῇ τοῖς περὶ Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, λέγοντα ὡς οὐκ ἐγένοντο τυραννοφόνοι. οὐ γὰρ ἐφόνευσαν τὸν τύραννον, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ τυράννου Ἵππαρχον. ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ἀπὸ Σκαπτῆς ὕλης τῆς Θράκης πλουσίαν σφόδρα, καὶ μέταλλα κεκτημένην ἐν τῇ Θράκῃ. τοῦτον δὲ τὸν πλοῦτον λαμβάνων, οὐκ εἰς τρυφὴν ἀνήλισκεν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τὸν πόλεμον αἰσθηθεὶς κινεῖσθαι μέλλοντα, προελόμενος συγγράψαι αὐτόν, παρεῖχε πολλὰ τοῖς Ἀθηναίων στρατιώταις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίων, καὶ πολλοῖς ἄλλοις, ἵνα ἀπαγγέλλοιεν αὐτῷ βουλομένῳ συγγράφειν τὰ γινόμενα κατὰ καιρὸν καὶ λεγόμενα ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ. ζητητέον δὲ διὰ τί καὶ Λακεδαιμονίοις παρεῖχε καὶ ἄλλοις, ἐξὸν Ἀθηναίοις μόνοις διδόναι, καὶ παρ' ἐκείνων μανθάνειν. καὶ λέγομεν ὅτι οὐκ ἀσκόπως καὶ τοῖς ἄλλοις παρεῖχε. σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων συγγράψαι. εἰκὸς δὲ ἦν Ἀθηναίους πρὸς τὸ χρήσιμον ἀπαγγέλλοντας τὸ ἑαυτῶν, ψεύδεσθαι, καὶ λέγειν πολλάκις ὡς ἡμεῖς ἐνικήσαμεν, οὐ νικήσαντες. διὸ πᾶσι παρεῖχεν, ἐκ τῆς τῶν πολλῶν συμφωνίας θηρώμενος τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν. τὸ γὰρ ἀσαφὲς ἐξελέγχεται τῇ τῶν πολλῶν συναδούσῃ συμφωνίᾳ. ὅθεν (φησὶν ὁ Ἄντυλλος) καὶ ἄθεος ἠρέμα ἐνομίσθη, τῆς ἐκεῖθεν θεωρίας ἐμφορηθείς. ἤκουσε δὲ διδασκάλων, Ἀναξαγόρου μέν, ἐν φιλοσόφοις, Ἀντιφῶντος δὲ ῥήτορος, δεινοῦ τὴν ῥητορικὴν ἀνδρός, οὗ καὶ μέμνηται ἐν τῇ ὀγδόῃ ὡς αἰτίου τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας, καὶ τῆς τῶν τετρακοσίων καταστάσεως. ὅτι δὲ μετὰ τὸν θάνατον τιμωρούμενοι τὸν Ἀντιφῶντα οἱ Ἀθηναῖοι, ἔρριψαν ἔξω τῆς πόλεως τὸ σῶμα, σεσιώπηκεν, ὡς διδασκάλῳ χαριζόμενος. λέγεται γὰρ ὡς ἔρριψαν αὐτοῦ τὸ σῶμα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς αἰτίου τῆς μεταβολῆς τῆς δημοκρατίας. οὐκ ἐπολιτεύσατο δὲ ὁ συγγραφεὺς γενόμενος ἐν ἡλικίᾳ, οὐδὲ προσῆλθε τῷ βήματι, ἐστρατήγησε δέ, ἀρχέκακον ἀρχὴν παραλαβών. ἀπὸ γὰρ ταύτης φυγαδεύεται. πεμφθεὶς γὰρ ἐπ' Ἀμφίπολιν, Βρασίδου φθάσαντος καὶ προλαβόντος αὐτήν, ἔσχεν αἰτίαν· καίτοι μὴ πάντα καταστὰς ἀνόνητος Ἀθηναίοις. τῆς μὲν γὰρ ἁμαρτάνει, Ἠιόνα δὲ τὴν ἐπὶ

Στρυμόνι λαμβάνει. ἀλλὰ καὶ οὕτω, τὸ παρὸν ἀτύχημα εἰς ἁμάρτημα μεταλαβόντες, φυγαδεύουσιν αὐτόν. γενόμενος δὲ ἐν Αἰγίνῃ μετὰ τὴν φυγήν, ὡς ἂν πλουτῶν, ἐδάνεισε τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων. ἀλλὰ κἀκεῖθεν μετῆλθε, καὶ διατρίβων ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ, ὑπὸ πλατάνῳ ἔγραφε. μὴ γὰρ δὴ πειθώμεθα Τιμαίῳ λέγοντι ὡς φυγὼν ᾤκησεν ἐν Ἰταλίᾳ. ἔγραφε δὲ οὐδ᾽ οὕτω μνησικακῶν τοῖς Ἀθηναίοις, ἀλλὰ φιλαλήθης ὤν, καὶ τὰ ἤθη μέτριος· εἴ γε οὔτε Κλέων παρ᾽ αὐτοῦ, οὔτε Βρασίδας ὁ τῆς συμφορᾶς αἴτιος, ἀπέλαυσε λοιδορίας, ὡς ἂν τοῦ συγγραφέως ὀργιζομένου. καίτοι οἱ πολλοὶ τοῖς ἰδίοις πάθεσι συνέθεσαν τὰς ἱστορίας, ἥκιστα μελῆσαν αὐτοῖς τῆς ἀληθείας. Ἡρόδοτος μὲν γὰρ ὑπεροφθεὶς ὑπὸ Κορινθίων, ἀποδρᾶναί φησιν αὐτοὺς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν· Τίμαιος δὲ ὁ Ταυρομενίτης Τιμολέοντα ὑπερεπαινεῖ τοῦ μετρίου, καθότι Ἀνδρόμαχον τὸν αὐτοῦ πατέρα οὐ κατέλυσε τῆς μοναρχίας· Φίλιστος δὲ τῷ νέῳ Διονυσίῳ τοῖς λόγοις πολεμεῖ· Ξενοφῶν δὲ Μένωνι λοιδορεῖται τῷ Πλάτωνος ἑταίρῳ, διὰ τὸν πρὸς Πλάτωνα ζῆλον. ὁ δέ, μέτριος, καὶ ἐπιεικής, τῆς ἀληθείας ἥττων. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ ὅτι ἐγένοντο Θουκυδίδαι πολλοί. οὗτός τε ὁ Ὀλόρου παῖς, καὶ δεύτερος δημαγωγός, Μιλησίου, ὃς καὶ Περικλεῖ διεπολιτεύσατο. τρίτος δὲ γένει Φαρσάλιος, οὗ μέμνηται Πολέμων ἐν τοῖς περὶ ἀκροπόλεως, φάσκων αὐτὸν εἶναι πατρὸς Μένωνος. τέταρτος ἄλλος Θουκυδίδης ποιητής, τὸν δῆμον Ἀχερδούσιος· οὗ μέμνηται Ἀνδροτίων ἐν τῇ Ἀτθίδι, λέγων εἶναι πατρὸς Ἀρίστωνος. συνεχρόνισε δέ, ὥς φησι Πραξιφάνης ἐν τῷ περὶ ἱστορίας, Πλάτωνι τῷ κωμικῷ, Ἀγάθωνι τραγικῷ, Νικηράτῳ ἐποποιῷ, καὶ Χοιρίλῳ, καὶ Μελανιππίδῃ. καὶ ἐπεὶ μὲν ἔζη Ἀρχέλαος, ἄδοξος ἦν ὡς ἐπὶ πλεῖστον, ὡς αὐτὸς Πραξιφάνης φησίν· ὕστερον δὲ δαιμονίως ἐθαυμάσθη. οἱ μὲν οὖν ἐκεῖ λέγουσιν αὐτὸν ἀποθανεῖν ἔνθα καὶ διέτριβε φυγὰς ὤν, καὶ φέρουσι μαρτύριον τοῦ μὴ κεῖσθαι τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς. ἴκριον γὰρ ἐπὶ τοῦ τάφου κεῖσθαι· τοῦ κενοταφίου δὲ τοῦτο γνώρισμα εἶναι ἐπιχώριον καὶ νόμιμον Ἀττικὸν τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ δυστυχίᾳ τετελευτηκότων, καὶ μὴ ἐν Ἀθήναις ταφέντων. Δίδυμος δ᾽ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐλθόντα βιαίῳ θανάτῳ φησὶν ἀποθανεῖν. τοῦτο δέ φησι Ζώπυρον ἱστορεῖν. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους κάθοδον δεδωκέναι τοῖς φυγάσι, πλὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν, μετὰ τὴν ἧτταν τὴν ἐν Σικελίᾳ. ἥκοντα οὖν αὐτὸν ἀποθανεῖν βίᾳ, καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς Κιμωνίοις μνήμασι. καὶ καταγινώσκειν εὐήθειαν ἔφη τῶν νομιζόντων αὐτὸν ἐκτὸς μὲν τετελευτηκέναι, ἐπὶ γῆς δὲ τῆς Ἀττικῆς τεθάφθαι. εἰ γὰρ οὐκ ἂν ἐτέθη ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι συλλήβδην τεθείς, οὐκ ἂν ἔτυχεν οὔτε στήλης, οὔτε ἐπιγράμματος, ᾧ τῷ τάφῳ προσκειμένῃ, τοῦ συγγραφέως μηνύει τοὔνομα. ἀλλὰ δῆλον ὅτι κάθοδος ἐδόθη τοῖς φεύγουσιν, ὡς καὶ Φιλόχορος λέγει, καὶ Δημήτριος ἐν τοῖς ἄρχουσιν. ἐγὼ δὲ Ζώπυρον ληρεῖν νομίζω, λέγοντα τοῦτον ἐν Θρᾴκῃ τετελευτηκέναι· κἂν ἀληθεύειν νομίζῃ Κράτιππος αὐτόν. τὸ δ᾽ ἐν Ἰταλίᾳ Τίμαιον αὐτὸν καὶ ἄλλους λέγειν κεῖσθαι, μὴ καὶ σφόδρα καταγέλαστον ᾖ. λέγεται δ᾽ αὐτὸν τὸ εἶδος γεγονέναι σύννουν μὲν τὸ πρόσωπον, τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὰς τρίχας εἰς ὀξὺ πεφυκυίας, τήν τε λοιπὴν ἕξιν προσπεφυκέναι τῇ συγγραφῇ. παύσασθαι δὲ τὸν βίον ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη, μὴ πληρώσαντα τῆς συγγραφῆς τὴν προθεσμίαν. ζηλωτὴς δὲ γέγονεν ὁ Θουκυδίδης εἰς μὲν τὴν οἰκονομίαν, Ὁμήρου· Πινδάρου δέ, εἰς τὸ μεγαλοφυὲς καὶ ὑψηλὸν τοῦ χαρακτῆρος. ἀσαφῶς δὲ λέγει ἀνὴρ ἐπίτηδες, ἵνα μὴ πᾶσιν εἴη βατός, μηδὲ εὐτελὴς φαίνηται, παντὶ τῷ βουλομένῳ νοούμενος εὐχερῶς, ἀλλὰ τοῖς λίαν σοφοῖς δοκιμαζόμενος, παρὰ τούτοις θαυμάζηται. ὁ γὰρ τοῖς ἀρίστοις ἐπαινούμενος, καὶ κεκριμένην δόξαν λαβών, ἀνάγραπτον εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον κέκληται τὴν τιμήν, οὐ κινδυνεύουσαν ἐξαλειφθῆναι τοῖς ἐπικρίνουσιν. ἐζήλωσε δὲ ἐπ᾽ ὀλίγον, ὥς φησιν Ἄντυλλος, καὶ τὰς Γοργίου τοῦ Λεοντίνου παρισώσεις, καὶ τὰς ἀντιθέσεις τῶν ὀνομάτων, εὐδοκιμούσας κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησι· καὶ μέντοι καὶ Προδίκου τοῦ Κείου τὴν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν ἀκριβολογίαν. μάλιστα δὲ πάντων (ὅπερ εἴπομεν) ἐζήλωσεν Ὅμηρον, καὶ τῆς περὶ τὰ ὀνόματα ἐκλογῆς, καὶ τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν ἀκριβείας, τῆς τε ἰσχύος τῆς κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ τοῦ κάλλους, καὶ τοῦ τάχους. τῶν δὲ πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων τε καὶ ἱστορικῶν ἀψύχους ὥσπερ εἰσαγόντων τὰς συγγραφάς, καὶ ψιλῇ μόνῃ χρησαμένων διὰ παντὸς διηγήσει, προσώποις δὲ οὐ περιθέντων λόγους τινάς, οὐδὲ ποιησάντων δημηγορίας, ἀλλ᾽ Ἡροδότου μὲν ἐπιχειρήσαντος, οὐ μὴν ἐξισχύσαντος (δι᾽ ὀλίγων γὰρ ἐποίησε λόγων, ὡς προσωποποιίας μᾶλλον, ἤπερ δημηγορίας) μόνος ὁ συγγραφεὺς ἐξεῦρέ τε δημηγορίας, καὶ τελείως ἐποίησε μετὰ κεφαλαίων καὶ διαιρέσεως· ὥστε καὶ στάσεις ὑποπίπτειν τὰς δημηγορίας, ὅπερ ἐστὶ λόγων τελείων εἰκών. τριῶν δ᾽ ὄντων χαρακτήρων φραστικῶν, ὑψηλοῦ, ἰσχνοῦ, μέσου, παρεὶς τοὺς ἄλλους, ἐζήλωσε τὸν ὑψηλόν, ὡς ὄντα τῇ φύσει πρόσφορον τῇ οἰκείᾳ, καὶ τῷ μεγέθει πρέποντα τοῦ τοσούτου πολέμου. ὧν γὰρ αἱ πράξεις μεγάλαι, καὶ τὸν περὶ αὐτῶν ἔπρεπε λόγον ἐοικέναι ταῖς πράξεσιν. ἵνα δὲ μηδὲ τοὺς ἄλλους ἀγνοῇς χαρακτῆρας, ἴσθι ὅτι μέσῳ μὲν Ἡρόδοτος ἐχρήσατο· (ὃς οὔτε ὑψηλός ἐστιν, οὔτε ἰσχνός) ἰσχνῷ δὲ ὁ Ξενοφῶν. διά γε οὖν τὸ ὑψηλὸν ὁ Θουκυδίδης καὶ ποιητικαῖς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι, καὶ μεταφοραῖς τισί. περὶ δὲ πάσης τῆς συγγραφῆς ἐτόλμησάν τινες ἀποφήνασθαι, ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς, οὐκ ἔστι ῥητορικῆς, ἀλλὰ ποιητικῆς. καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι ποιητικῆς, δῆλον, ἐξ ὧν οὐχ ὑποπίπτει μέτρῳ τινί. εἰ δέ τις ἡμῖν ἀντείποι, ὅτι οὐ πάντως ὁ πεζὸς λόγος ῥητορικῆς ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ τὰ Πλάτωνος συγγράμματα, οὐδὲ τὰ ἰατρικά, λέγομεν ὅτι ἡ συγγραφὴ κεφαλαίοις διαιρεῖται, καὶ ἐπὶ εἶδος ἀνάγεται ῥητορικῆς· κοινῶς μὲν πᾶσα συγγραφὴ ἐπὶ τὸ συμβουλευτικόν (ἄλλοι δὲ καὶ ὑπὸ τὸ πανηγυρικὸν ἀνάγουσι, φάσκοντες ὅτι ἐγκωμιάζει τοὺς ἀρίστους ἐν τοῖς πολέμοις γενομένους) ἐξαιρέτως δὲ ἡ Θουκυδίδου ἐν τοῖς τρισὶν εἴδεσιν ὑποπίπτει. τῷ μὲν συμβουλευτικῷ, διὰ τῶν ὅλων δημηγοριῶν, πλὴν τῶν Πλαταιέων, καὶ Θηβαίων, ἐν τῇ τρίτῃ· τῷ δὲ πανηγυρικῷ, διὰ τοῦ ἐπιταφίου· τῷ δὲ δικανικῷ, διὰ τῆς δημηγορίας τῶν Πλαταιέων καὶ τῶν Θηβαίων, ἃς ἀνωτέρω τῶν ἄλλων ὑπεξειλόμεθα. ὅπου γὰρ δικασταὶ κρίνουσι Λακεδαιμονίων οἱ παραγενόμενοι, καὶ κρίνεται πρὸς τὴν ἐρώτησιν ὁ Πλαταιεύς, καὶ ἀπολογεῖται περὶ ὧν ἐρωτᾶται, διὰ πλειόνων τοὺς λόγους ποιούμενος, καὶ ἀντιλέγει τούτοις ὁ Θηβαῖος, εἰς ὀργὴν τὸν Λακεδαιμόνιον προσκαλούμενος, ἡ τοῦ λόγου τάξις καὶ μέθοδος καὶ τὸ σχῆμα, δικανικὸν καθαρῶς ἀποφαίνει τὸ εἶδος. λέγουσι δέ τινες τὴν ὀγδόην ἱστορίαν νοθεύεσθαι, καὶ μὴ εἶναι Θουκυδίδου· ἀλλ᾽ οἱ μέν φασιν εἶναι τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, οἱ δὲ Ξενοφῶντος. πρὸς οὓς λέγομεν ὅτι τῆς μὲν θυγατρὸς ὡς οὐκ ἔστι, δῆλον. οὐ γὰρ γυναικείας ἦν φύσεως τοιαύτην ἀρετήν τε καὶ τέχνην μιμήσασθαι. ἔπειτα, εἰ τοιαύτη τις ἦν, οὐκ ἂν ἐσπούδασε λαθεῖν, οὐδ᾽ ἂν τὴν ὀγδόην ἔγραψε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ κατέλιπεν ἄν, τὴν οἰκείαν ἐκφαίνουσα φύσιν. ὅτι δὲ οὐδὲ Ξενοφῶντός ἐστιν, ὁ χαρακτὴρ μονονουχὶ βοᾷ. πολὺ γὰρ τὸ μέσον ἰσχνοῦ χαρακτῆρος καὶ ὑψηλοῦ. οὐ μὴν οὐδὲ Θεοπόμπου, καθά τινες ἠξίωσαν. τισὶ δέ, καὶ μᾶλλον τοῖς χαριεστέροις, Θουκυδίδου μὲν εἶναι δοκεῖ, ἄλλως δ᾽ ἀκαλλώπιστος δι᾽ ἐκτύπων γεγραμμένη, καὶ πολλῶν πλήρης ἐν κεφαλαίῳ πραγμάτων, καλλωπισθῆναι καὶ λαβεῖν ἔκτασιν δυναμένων. ἔνθεν καὶ λέγομεν ὡς ἀσθενέστερον πέφρασται, καὶ ὀλίγον, καθότι ἀρρωστῶν αὐτὴν φαίνεται συντεθεικώς. ἀσθενοῦντος δὲ σώματος, βραχύ τι καὶ ὁ λογισμὸς ἀτονώτερος εἶναι φιλεῖ. μικροῦ γὰρ συμπάσχουσιν ἀλλήλοις ὅ, τε λογισμὸς καὶ τὸ σῶμα. ἀπέθανε δὲ μετὰ τὸν πόλεμον τὸν Πελοποννησιακὸν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, συγγράφων τὰ πράγματα τοῦ εἰκοστοῦ καὶ πρώτου ἐνιαυτοῦ. εἴκοσι γὰρ καὶ ἑπτὰ κατέσχεν ὁ πόλεμος. τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἓξ ἐτῶν πράγματα ἀναπληροῖ ὅ, τε Θεόπομπος καὶ ὁ Ξενοφῶν, οἷς συνάπτει τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. ἰστέον δὲ ὅτι στρατηγήσας ὁ Θουκυδίδης ἐν Ἀμφιπόλει, καὶ δόξας ἐκεῖ βραδέως ἀφικέσθαι, καὶ προλαβόντος αὐτὸν τοῦ Βρασίδου, ἐφυγαδεύθη ὑπ᾽ Ἀθηναίων, διαβάλλοντος αὐτὸν τοῦ Κλέωνος (διὸ καὶ ἀπεχθάνεται τῷ Κλέωνι, καὶ ὡς μεμηνότα αὐτὸν εἰσάγει πανταχοῦ) καὶ ἀπελθών, ὥς φασιν, ἐν τῇ Θρᾴκῃ, τὸ κάλλος ἐκεῖ τῆς συγγραφῆς συνέθηκεν. ἀφ᾽ οὗ μὲν γὰρ ὁ πόλεμος ἤρξατο, ἐσημειοῦτο τὰ λεγόμενα ἅπαντα, καὶ τὰ πραττόμενα. οὐ μὴν κάλλους ἐφρόντισε τὴν ἀρχήν, ἢ τοῦ μόνον σῶσαι τῇ σημειώσει τὰ πράγματα·

ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἐξορίαν ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ τῆς Θρᾴκης χωρίῳ διαιτώμενος, συνέταξε μετὰ κάλλους ἃ ἐξ ἀρχῆς μόνον ἐσημειοῦτο διὰ τὴν μνήμην. ἔστι δὲ τοῖς μύθοις ἐναντίος, διὰ τὸ χαίρειν ταῖς ἀληθείαις. οὐ γὰρ ἐπετήδευσε τοῖς ἄλλοις ταὐτὸν συγγραφεῦσιν, οὐδὲ ἱστορικοῖς, οἳ μύθους ἐγκατέμιξαν ταῖς ἑαυτῶν ἱστορίαις, τοῦ τερπνοῦ πλέον τῆς ἀληθείας ἀντιποιούμενοι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὕτω· τῷ συγγραφεῖ δ' οὐκ ἐμέλησε πρὸς τέρψιν τῶν ἀκουόντων, ἀλλὰ πρὸς ἀκρίβειαν τῶν μανθανόντων γράφειν. καὶ γὰρ ὠνόμασεν ἀγώνισμα τὴν ἑαυτοῦ συγγραφήν. πολλὰ γὰρ τῶν πρὸς ἡδονὴν ἀπέφυγε, τὰς παρενθήκας ἃς εἰώθασι ποιεῖν οἱ πλείονες, ἀποκλίνας. ὅπου γὰρ καὶ παρ' Ἡροδότῳ καὶ ὁ δελφὶς ἐστὶν ὁ φιλήκοος, καὶ Ἀρίων ὁ κυβερνώμενος μουσικῇ, καὶ ὅλως ἡ δευτέρα τῶν ἱστοριῶν τὴν ὑπόθεσιν ψεύδεται. ὁ δὲ συγγραφεὺς οὗτος, ἂν ἀναμνησθῇ τινὸς περιττοῦ, διὰ μὲν τὴν ἀνάγκην λέγει, διηγεῖται δὲ μόνον εἰς γνῶσιν τῶν ἀκουόντων ἀφικνούμενος. ὅ, τε γὰρ περὶ Τηρέως αὐτῷ λόγος πέφρασται μόνον περὶ παθῶν τῶν γυναικῶν, ἥ τε Κυκλώπων ἱστορία, τῶν τόπων ἐμνημονεύθη χάριν. καὶ ὁ Ἀλκμαίων, ὅτε σωφρονεῖν μνημονεύεται, ἔνθα τὰ τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ νήσους ποιεῖ, τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἀκριβοῖ. περὶ μὲν οὖν τοῖς μύθοις τοιοῦτος. δεινὸς δὲ ἠθογραφῆσαι· καὶ ἐν μὲν τοῖς μέρεσι, σαφής· ὑπὸ δὲ τὴν σύνταξιν, ἐνίοτε διὰ τὸ ἐπιλεῖπον τῆς ἑρμηνείας, ἄδηλος εἶναι δοκῶν. ἔχει δὲ χαρακτῆρα ὑπέρσημον, καὶ μέγαν. τὸ δὲ τῆς συνθέσεως, τραχύτητος ὂν μεστὸν, καὶ ἐμβριθὲς, καὶ ὑπερβατικὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀσαφές. αἱ δὲ βραχύτητες, θαυμασταί, καὶ τῶν λέξεων οἱ νόες πλείονες. τὸ δὲ γνωμολογικὸν αὐτοῦ, πάνυ ἐπαινετόν. ἐν δὲ ταῖς ἀφηγήσεσι σφόδρα δυνατὸς, ναυμαχίας ἡμῖν καὶ πολιορκίας, νόσους τε καὶ στάσεις διηγούμενος. πολυειδὴς δὲ ἐν τοῖς σχήμασι, τὰ πολλὰ καὶ τῶν Γοργίου τοῦ Λεοντίνου μιμούμενος, ταχὺς ἐν ταῖς σημασίαις, πικρὸς ἐν ταῖς αὐστηρότησιν, ἠθῶν μιμητὴς, καὶ ἄριστος διαγραφεύς. ὄψει γοῦν παρ' αὐτῷ φρόνημα Περικλέους, καὶ Κλέωνος οὐκ οἶδ' ὅ, τι ἂν εἴποι τις· Ἀλκιβιάδου νεότητα, Θεμιστοκλέους πάντα, Νικίου χρηστότητα, δεισιδαιμονίαν, ἀτυχίαν, μέχρι Σικελίας· καὶ ἄλλα μυρία, ἃ κατὰ μέρος ἐπιδεῖν πειρασόμεθα. ὡς ἐπιπλεῖστον δὲ χρῆται τῇ ἀρχαίᾳ ἀτθίδι τῇ παλαιᾷ, ἣ τὸ ξ ἀντὶ τοῦ σ παρείληφεν, ὅταν ξυνέγραψε καὶ ξυμμαχίαν λέγῃ· καὶ τὴν δίφθογγον τὴν αι ἀντὶ τοῦ α γράφει, αἰεὶ λέγων. καὶ ὅλως ἐφευρετής ἐστι καινῶν ὀνομάτων. τὰ μὲν γὰρ, ἐστιν ἀρχαιότερα τῶν κατ' αὐτὸν χρόνων, τὸ Αὐτοβοεὶ, καὶ τὸ Πολεμησείοντες, καὶ Παγχάλεπον, καὶ Ἀμαρτάδα, καὶ ὕλης Φακέλους· τὰ δὲ ποιηταῖς μέλει, οἷον τὸ Ἐπιλύγξαι, καὶ τὸ Ἐπηλύται, καὶ τὸ Ἀνακῶς, καὶ τὰ τοιαῦτα. τὰ δ' ἴδια, οἷον, Ἀποσίμωσις, καὶ Κωλύμη, καὶ Ἀποτείχισις, καὶ ὅσα ἄλλα παρ' ἄλλοις μὲν οὐ κεῖται, ὑπ' αὐτοῦ δὲ λέλεκται. μέλει δὲ αὐτῷ καὶ ὄγκου τῶν ὀνομάτων, καὶ δεινότητος τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ, ὥσπερ φθάσαντες εἴπομεν, βραχύτητος συντάξεως. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν πραγμάτων καὶ λέξει δείκνυται. τίθησι δὲ πολλάκις καὶ πάθη καὶ πράγματα ἀντ' ἀνδρῶν, ὡς τὸ Ἀντίπαλον δέος.

ἔχει δὲ καί τι τοῦ πανηγυρικοῦ, ἐν οἷς ἐπιταφίους λέγει, καὶ ποικίλως εἰρωνείας εἰσφέρων, καὶ ἐρωτήσεις ποιούμενος, καὶ φιλοσόφοις εἴδεσι δημηγορῶν. ἐν οἷς γὰρ ἀμοιβαῖός ἐστι, φιλοσοφεῖ. τὰς μέντοι ἰδέας αὐτοῦ τῶν λέξεων καὶ τῶν συνθέσεων αἰτιῶνται οἱ πλείους, ὧν ἐστι Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασεύς. μέμφεται γὰρ αὐτὸν ὡς πεζῇ καὶ πολιτικῇ λέξει χρῆσθαι μὴ δυναμένῳ· οὐκ εἰδὼς τὸ ὅτι ταῦτα πάντα δυνάμεως ἐστὶ περιττῆς καὶ λέξεως πλεονεξία. φαίνεται δὲ ἐπὶ τῶν Ἡροδότου χρόνων γενόμενος, εἴγε ὁ μὲν Ἡρόδοτος μέμνηται τῆς Θηβαίων εἰσβολῆς ἐς τὴν Πλάταιαν, περὶ ἧς ἱστορεῖ Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ. λέγεται δέ τι καὶ τοιοῦτον, ὥς ποτε τοῦ Ἡροδότου τὰς ἰδίας ἱστορίας ἐπιδεικνυμένου, παρὼν τῇ ἀκροάσει Θουκυδίδης, καὶ ἀκούσας, ἐδάκρυσεν. ἔπειτα φασὶ τὸν Ἡρόδοτον τοῦτο θεασάμενον εἰπεῖν αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα τὸν Ὄλορον, ὦ Ὄλορε, ὀργᾷ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου πρὸς μαθήματα. ἐτελεύτησε δὲ ἐν τῇ Θρᾴκῃ, καὶ οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐκεῖ ἐτάφη, ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ἠνέχθη τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ κρύφα παρὰ τῶν συγγενῶν, καὶ οὕτως ἐτάφη. οὐ γὰρ ἐξῆν φανερῶς θάπτειν ἐν Ἀθήναις τὸν ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντα. ἔστι δὲ αὐτοῦ τάφος πλησίον τῶν πυλῶν, ἐν χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς ὃ Κοίλη καλεῖται, καθά φησιν Ἄντυλλος, ἀξιόπιστος ἀνὴρ μαρτυρῆσαι, καὶ ἱστορίαν γνῶναι, καὶ διδάξαι δεινός. καὶ στήλη δὲ, φησίν, ἕστηκεν ἐν τῇ Κοίλῃ, Θουκυδίδης Ἁλιμούσιος, ἔχουσα ἐπίγραμμα. τινὲς δὲ προσέθηκαν καὶ τὸ, ἐνθάδε κεῖται· ἀλλὰ λέγομεν ὅτι νοούμενόν ἐστι τοῦτο καὶ προσυπακουόμενον. οὐδὲ γὰρ ἔκειτο ἐν τῷ ἐπιγράμματι. ἔστι δὲ τὴν ἰδέαν καὶ τὸν χαρακτῆρα μεγαλοπρεπής, ὡς μηδὲ ἐν τοῖς οἴκτοις ἀφίστασθαι τοῦ μεγαλοπρεποῦς· ἐμβριθὴς τὴν φράσιν, ἀσαφὴς τὴν διάνοιαν διὰ τὸ ὑπερβατοῖς χαίρειν· ὀλίγοις ὀνόμασι πολλὰ πράγματα δηλῶν, καὶ ποικιλώτατος μὲν ἐν τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι, κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν τοὐναντίον ἀσχημάτιστος. οὔτε γὰρ εἰρωνείαις, οὔτε ἐπιτιμήσεσιν, οὔτε ταῖς ἐκ πλαγίου ῥήσεσιν, οὔτε ἄλλαις τισὶ πανουργίαις πρὸς τὸν ἀκροατὴν κέχρηται, τοῦ Δημοσθένους μάλιστα ἐν τούτοις ἐπιδεικνυμένου τὴν δεινότητα. οἶμαι δὲ οὐκ ἀγνοίᾳ σχηματισμοῦ τοῦ κατὰ διάνοιαν παρεῖναι τὸν Θουκυδίδην τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις πρέποντας καὶ ἁρμόζοντας συντιθέντα τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἔπρεπε Περικλεῖ καὶ Ἀρχιδάμῳ καὶ Νικίᾳ καὶ Βρασίδᾳ, ἀνθρώποις μεγαλόφροσι καὶ γενναίοις καὶ ἡρωϊκὴν ἔχουσι δόξαν, λόγους εἰρωνείας καὶ πανουργίας περιτιθέναι, ὡς μὴ παρρησίαν ἔχουσι φανερῶς ἐλέγχειν, καὶ ἄντικρυς μέμφεσθαι, καὶ ὁποιοῦν βούλονται λέγειν. διὰ τοῦτο τὸ ἄπλαστον καὶ ἀνηθοποίητον ἐπετήδευσε, σώζων κἀν τούτοις τὸ προσῆκον, καὶ τῇ τέχνῃ δοκοῦν. τεχνίτου γὰρ ἀνδρὸς φυλάξαι τοῖς προσώποις τὴν ἐπιβάλλουσαν δόξαν, καὶ τοῖς πράγμασι τὸν ἀκόλουθον κόσμον. Ἰστέον δὲ ὅτι τὴν πραγματείαν αὐτοῦ οἱ μὲν κατέτεμον εἰς τρεισκαίδεκα ἱστορίας, ἄλλοι δὲ ἄλλως· ὅμως δὲ ἡ πλείστη καὶ ἡ κοινὴ κεκράτηκε, τὸ μέχρι τῶν ὀκτὼ διῃρῆσθαι τὴν πραγματείαν, ὡς καὶ ἐπέκρινεν ὁ Ἀσκληπιός.

ΑΛΛΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ συγγραφῆς τοῦ Θουκυδίδου, ἀδέσποτα.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ Ἀθηναῖος, Ὀλόρου μὲν παῖς, Θρᾴκιον δὲ αὐτῷ τὸ γένος. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτῷ Ὄλορος ἐκ Θρᾴκης εἶχε τοὔνομα. γέγονε δὲ τῶν Μιλτιάδου συγγενής. αὐτίκα γοῦν ἔνθα Μιλτιάδης περὶ Κοίλην τέθαπται, ἐνταῦθα καὶ Θουκυδίδης τέθαπται. ὁ δὲ Μιλτιάδης ἔγημε τοῦ Θρᾳκῶν βασιλέως θυγατέρα Ἡγησιπύλην. γέγονε δὲ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου μαθητής, δεινοῦ λέγειν, καὶ ὑπόπτου γενομένου τοῖς δικαστηρίοις. καὶ διὰ ταῦτα λέγοντος μὲν οὐκ ἠνείχοντο αὐτοῦ, γράφειν δὲ ἐπεχείρησε τοὺς λόγους, καὶ ἐξεδίδου τοῖς δεομένοις. ἐμαρτύρησε δὲ αὐτῷ καὶ Θουκυδίδης ὁ μαθητής, ὅτι ᾧ ἂν σύμβουλος γένοιτο, ἄριστα ἐκεῖνος ἀπήλλαττεν εἰς τὰς δίκας. ἀλλ' ὁ μὲν ἔδοξε πονηρὸς Ἀντιφῶν εἶναι, καὶ περὶ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κριθεὶς προδοσίας, ὡς Λακεδαιμονίοις μὲν τὰ ἄριστα κατὰ πρεσβείαν παραινέσας, Ἀθηναίοις δὲ ἀλυσιτελέστατα, ἑάλω. καὶ σὺν αὐτῷ διεφθάρησαν Ἀρχεπτόλεμος καὶ Ὀνομακλῆς, ὧν καὶ κατεσκάφησαν καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ τὸ γένος, τὸ μὲν διεφθάρη, τὸ δὲ, ἄτιμον ἐγένετο. στρατηγικὸς δὲ

ἀνὴρ ὁ Θουκυδίδης γενόμενος, καὶ τὰ περὶ Θάσον πιστευθεὶς μέταλλα, πλούσιος μὲν ἦν, καὶ μέγα ἐδύνατο· ἐν δὲ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ αἰτίαν ἔσχε προδοσίας ἐκ βραδυτῆτός τε καὶ ὀλιγωρίας. ἔτυχε μὲν γὰρ Βρασίδας τὰς ἐπὶ Θρᾴκης καταλαβὼν πόλεις Ἀθηναίων, ἀφιστὰς μὲν Ἀθηναίων, Λακεδαιμονίοις δὲ προστιθείς. κἀνταῦθα δέον ταχέως ἀναπλεῦσαι, καὶ σῶσαι μὲν τὴν Ἠϊόνα ἐγγὺς κειμένην, περιποιῆσαι δὲ τὴν Ἀμφίπολιν, μέγα κτῆμα τοῖς Ἀθηναίοις, τὴν μὲν Ἠϊόνα ἐδυνήθη φθάσας σῶσαι, τὴν δὲ Ἀμφίπολιν ἀπώλεσε. καίτοι Κλέων βοηθῶν ταῖς ἐπὶ Θρᾴκης πόλεσι, κατέπλευσε μὲν εἰς Ἀμφίπολιν, ἀλλ' ὅμως μάχης γενομένης Βρασίδας μὲν ὁ Λακεδαιμόνιος ἐνίκησεν αὐτόν, Κλέων δὲ ἀπέθανεν, ὑπὸ Μυρκινίου πελταστοῦ βληθείς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Βρασίδας τῆς νίκης αἰσθόμενος ἀπέθανε, καὶ Ἀμφίπολις Ἀθηναίων ἀπέστη, Λακεδαιμονίων δὲ ἐγένετο. ἔνθα καὶ τὰ Ἁγνώνεια οἰκοδομήματα καθελόντες οἱ Ἀμφιπολῖται, Βρασίδεια ἐκάλεσαν, μισήσαντες μὲν τὴν Ἀττικὴν ἀποικίαν, λακωνίσαντες δὲ κἀν τούτῳ, καὶ τὴν τιμὴν μεταθέντες εἰς Λακεδαίμονα. γενόμενος δὲ φυγὰς ὁ Θουκυδίδης ἐσχόλαζε τῇ συγγραφῇ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖ πολλὰ χαρίζεσθαι μὲν Λακεδαιμονίοις, κατηγορεῖν δὲ Ἀθηναίων τὴν τυραννίδα καὶ πλεονεξίαν. οὗ γὰρ καιρὸς αὐτῷ κακειπεῖν Ἀθηναίων ἐγένετο, Κορινθίων κατηγορούντων, ἢ Λακεδαιμονίων μεμφομένων, ἢ Μιτυληναίων αἰτιωμένων, πολὺς ἐν τοῖς ἐγκλήμασι τοῖς Ἀττικοῖς ἐρρύη· καὶ τὰς μὲν νίκας τὰς Λακωνικὰς ἐξῆρε τῷ λόγῳ, τὰς δὲ ξυμφορὰς ηὔξησε τὰς Ἀττικάς, ὅπου καὶ τὰς ἐν Σικελίᾳ. πέπαυται δὲ τὸ τῆς συγγραφῆς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Κυνὸς σῆμα, τουτέστι περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔνθα δοκοῦσι καὶ νενικηκέναι Ἀθηναῖοι. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἑτέροις γράφειν κατέλιπε, Ξενοφῶντι καὶ Θεοπόμπῳ. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ἐφεξῆς μάχαι. οὔτε γὰρ τὴν δευτέραν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κυνὸς σῆμα, ἣν Θεόπομπος εἶπεν, οὔτε τὴν περὶ Κύζικον, ἣν ἐνίκα Θρασύβουλος καὶ Θηραμένης καὶ Ἀλκιβιάδης, οὔτε τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν, ἔνθα νικῶσιν Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίους, οὔτε τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν τῶν Ἀττικῶν, τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, ὅπου καὶ τὰς ναῦς ἀπώλεσαν Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς ἑξῆς ἐλπίδας. καὶ γὰρ τὸ τεῖχος αὐτῶν καθῃρέθη, καὶ ἡ τῶν τριάκοντα τυραννὶς κατέστη, καὶ πολλαῖς ξυμφοραῖς περιέπεσεν ἡ πόλις, ἃς ἠκρίβωσε Θεόπομπος. ἦν δὲ τῶν πάνυ κατὰ γένος Ἀθήνησι δοξαζομένων ὁ Θουκυδίδης. δεινὸς δὲ δόξας εἶναι ἐν τῷ λέγειν, πρὸ τῆς συγγραφῆς προέστη τῶν πραγμάτων. πρώτην δὲ τῆς ἐν τῷ λέγειν δεινότητος τήνδε ἐποιήσατο τὴν ἐπίδειξιν. Πυριλάμπης γάρ τις τῶν πολιτῶν ἄνδρα φίλον καὶ ἐρώμενον ἴδιον διὰ ζηλοτυπίας ἐφόνευσε. ταύτης δὲ τῆς δίκης ἐν Ἀρείῳ πάγῳ κινουμένης πολλὰ τῆς ἰδίας σοφίας ἐπεδείξατο, ἀπολογίαν ποιούμενος ὑπὲρ τοῦ Πυριλάμπους, καὶ Περικλέους κατηγοροῦντος, ἐνίκα. ὅθεν καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ἑλομένων Ἀθηναίων, ἄρχων προέστη τοῦ δήμου. μεγαλόφρων δὲ ἐν τοῖς πράγμασι γενόμενος, ἅτε φιλοχρηματῶν, οὐκ εἴα τὸν πλείονα χρόνον προεστάναι τοῦ δήμου. πρῶτον μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Ξενοκρίτου, ὡς Σύβαριν ἀποδημήσας, ὡς ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, συγχύσεως δικαστηρίου φεύγων ἑάλω· ὕστερον δὲ ἐξοστρακίζεται ἔτη δέκα. φεύγων δὲ, ἐν Αἰγίνῃ διέτριβε, κἀκεῖ λέγεται τὰς ἱστορίας αὐτὸν συντάξασθαι. τότε δὲ τὴν φιλαργυρίαν αὐτοῦ μάλιστα φανερὰν γενέσθαι· ἅπαντας γὰρ Αἰγινήτας κατατοκίζων, ἀναστάτους ἐποίησε. μετὰ δὲ τὴν ἱστορίαν φασὶ συντετάχθαι τῷ συγγραφεῖ τὸ προοίμιον, ἐπεὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μέμνηται γεγονότων, ὥσπερ τῆς Δήλου καθάρσεως, ἣν περὶ τὸ ἕβδομον ἔτος ἐπὶ Εὐθύνου ἄρχοντος γεγενῆσθαί φασι. μέμνηται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ τῆς τοῦ πολέμου τελευτῆς, λέγων, Ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου. ἀλλὰ καὶ ἐν ἀρχῇ φησί, Κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο, καὶ μέρει τινὶ τῶν Βαρβάρων· ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. πληρώσας δὲ τὴν ὀγδόην ἱστορίαν, ἀπέθανε νόσῳ. σφάλλονται γὰρ οἱ λέγοντες μὴ Θουκυδίδου εἶναι τὴν ὀγδόην, ἀλλ' ἑτέρου συγγραφέως. τελευτήσας δ' ἐν Ἀθήναις, ἐτάφη πλησίον τῶν Μιλτιάδων πυλῶν, ἐν χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς ὃ προσαγορεύεται Κοίλη· εἴτε αὐτὸς ἐπανελθὼν Ἀθήναζε ἐκ τῆς φυγῆς, τοῦ ὁρισθέντος χρόνου πληρωθέντος, καὶ τελευτήσας ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, εἴτε μετακομισθέντων αὐτοῦ τῶν ὀστέων ἀπὸ Θρᾴκης, ἐκεῖ καταστρέψαντος τὸν βίον· λέγεται γὰρ ἐπ' ἀμφότερα. καὶ στήλη τις ἀνέστηκεν ἐν τῇ Κοίλῃ τοῦτο ἔχουσα τὸ ἐπίγραμμα,

Θουκυδίδης Ὀλόρου Ἁλιμούσιος ἐνθάδε κεῖται.

ΒΙΟΣ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΑΛΛΩΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΣΟΥΙΔΑ.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ Ὀλόρου, Ἀθηναῖος· παῖδα δὲ ἔσχε Τιμόθεον. ἦν δὲ ἀπὸ μὲν μητρὸς, Μιλτιάδου τοῦ στρατηγοῦ τὸ γένος ἕλκων· ἀπὸ δὲ πατρὸς, Ὀλόρου τοῦ Θρᾳκῶν βασιλέως. μαθητὴς Ἀντιφῶντος. ἤκμαζε κατὰ τὴν πζ ὀλυμπιάδα. ἔγραψε δὲ τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων. οὗτος ἤκουσεν ἔτι παῖς τυγχάνων, Ἡροδότου ἐπὶ τῆς ὀλυμπίας τὰς ἱστορίας αὐτοῦ διερχομένου καθ' ἃ συνεγράψατο, καὶ κινηθεὶς ὑπό τινος ἐνθουσιασμοῦ, πλήρης δακρύων ἐγένετο. καὶ ὁ Ἡρόδοτος κατανοήσας τὴν αὐτοῦ φύσιν, πρὸς τὸν πατέρα Θουκυδίδου Ὀλορον ἔφη, Μακαρίζω σε τῆς εὐτεκνίας Ὀλορε. ὁ γὰρ σὸς υἱὸς ὀργῶσαν ἔχει τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ μαθήματα. καὶ οὐκ ἐψεύσθη γε τῆς ἀποφάσεως. οὗτος ὁ Θουκυδίδης ἀνὴρ ἦν πολὺς ταῖς τέχναις, κάλλει λόγων, καὶ ἀκριβείᾳ πραγμάτων, καὶ στρατηγίαις, καὶ συμβουλίαις, καὶ πανηγυρικαῖς ὑποθέσεσιν. οὗτος ὁ συγγραφεὺς μεταβαίνειν εἴωθεν ἀπὸ τῶν θηλυκῶν εἰς οὐδέτερα, οἷον, Τρέπονται εἰς Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ πρότερον. Καὶ Θουκυδίδειος γραφή.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΝ, ΕΚ ΤΩΝ Ἀφθονίου τοῦ σοφιστοῦ εἰς τὴν ῥητορικὴν προγυμνασμάτων.

ΤΙμᾶν ἄξιον τοὺς εὑρόντας τὰ χρήσιμα, οἷς ἐπορίσαντο κάλλιστα· καὶ τὸ παρ' ἐκείνων φανὲν, ἐπαναττίθεται δικαίως τοῖς δείξασιν. οὐκοῦν Θουκυδίδην ἐπαινέσω τοῖς λόγοις, αὐτὸν οἷς αὐτοῦ τιμᾶν προελόμενος. ἅπαντας μὲν οὖν τοὺς ἀρξάντας τιμᾶσθαι καλόν· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον Θουκυδίδην τῶν ἄλλων, ὅσῳ τῶν ἁπάντων εὗρε τὸ κάλλιστον. οὔτε γὰρ λόγων ἐν τοῖς οὖσι κρεῖττον ὑπάρχει λαβεῖν, οὔτε Θουκυδίδου περὶ τοὺς λόγους σοφώτερόν ἐστιν εὑρεῖν. προῆλθε τοίνυν Θουκυδίδης ἐκ γῆς ἣ καὶ βίον αὐτῷ παρέσχε καὶ τέχνην. οὐ γὰρ ἑτέρωθεν γέγονεν ἀλλ' ὅθεν οἱ λόγοι. καὶ μητέρα βίου τὰς Ἀθήνας εὑρὼν, προγόνοις μὲν βασιλεῦσιν ἐχρήσατο, καὶ τὸ τῆς τύχης αὐτῷ δυνατώτερον ἐκ τοῦ προτέρου προελήλυθε γένους. καὶ προσλαβὼν ἄμφω, γένους ἰσχὺν καὶ πολιτείαν δημοτικὴν, εἰς

ἐπανορθώσειν ἑκατέρου τὸ παρ' ἑκατέρου φέρεται κέρδος, τὸ μὴ πλεονεκτεῖν ἀδίκως, διὰ τῆς ἰσηγορίας ἐπανορθούμενος, καὶ πολιτικὴν ἔνδειαν τῇ παρὰ τοῦ γένους εὐδαιμονίᾳ συγκρύπτων. καὶ τοιοῦτος φανείς, τρέφεται μὲν πολιτείᾳ καὶ νόμοις, ἃ τῶν ἄλλων ἀμείνω πεφύκασι. καὶ πρὸς ὅπλα καὶ νόμους ἅμα ζῆν ἐγνωκώς, φιλοσοφεῖν ὁ αὐτὸς καὶ στρατηγεῖν ἐβουλεύσατο, οὔτε τοὺς λόγους ὅπλων ἀποστερῶν, οὔτε τὰς μάχας ἐν μέρει τιθεὶς τῆς φρονήσεως· καὶ μίαν ποιεῖται μελέτην ὧν μίαν οὐκ εἶχε τὴν τέχνην, εἰς ἓν συνάγων ἃ τῇ φύσει διέστηκεν. ὡς δὲ εἰς ἄνδρας ἀφίκετο, ἐζήτει καιρὸν εἰς ἐπίδειξιν ὧν καλῶς προησκήσατο. καὶ παρὰ παρέσχεν ἡ τύχη τὸν πόλεμον, καὶ τὰ πεπραγμένα πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν, οἰκείαν αὐτὸς ἐποιήσατο τέχνην, καὶ φυλακὴ γέγονεν ὧν ὁ πόλεμος ἤγαγεν. ἃ γὰρ ἐποίουν ὡς ἕκαστοι, ταῦτα συγκρύπτειν οὐκ ἀφῆκε τὸν χρόνον. ἐξ ὧν ἁλισκομένη μὲν ἔγνωσται Πλάταια, δῃούμενα δὲ τὰ τῆς Ἀττικῆς ἐγνωρίζετο, καὶ περιπλεομένη παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐδηλοῦτο Πελοπόννησος. ναυμαχίας εἶδεν ἡ Ναύπακτος, λαθεῖν οὐκ ἀφῆκε ταῦτα Θουκυδίδης συγγράφων. Λέσβος ἑάλω, καὶ μέχρι τοῦδε κηρύττεται· πρὸς τοὺς Ἀμπρακιώτας καθίσατο μάχη, καὶ τὸ γεγονὸς οὐκ ἀφείλετο ὁ χρόνος. δίκη Λακεδαιμονίων οὐκ ἀγνοεῖται παράνομος. Σφακτηρία, καὶ Πύλος, τὸ μέγα τῶν Ἀθηναίων ἔργον, οὐκ ἔλαθεν· ὅθεν Κερκυραῖοι μὲν παρὰ τὰς Ἀθήνας ἐκκλησιάζουσι, Κορίνθιοι δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀντιφθέγγονται. Αἰγινῆται κατηγοροῦντες, εἰς Λακεδαίμονα ἔρχονται· καὶ σωφρονῶν μὲν ἐπ' ἐκκλησίας Ἀρχίδαμος, Σθενελαΐδας δέ, ἐπὶ μάχην κινῶν. καὶ πρὸς τούτοις, ὁ Περικλῆς πρεσβείαν ἀτιμάζων Λακωνικήν, καὶ χαλεπαίνειν οὐ συγχωρῶν Ἀθηναίοις νοσοῦντας. ταῦτα καθάπαξ παρὰ τῆς Θουκυδίδου συγγραφῆς πρὸς ἅπαντα τηρεῖται τὸν βίον. εἶτα τίς αὐτῷ παραδηεῖ τὸν Ἡρόδοτον; ἀλλ' ἐκεῖνος μέν, διηγεῖται πρὸς ἡδονήν, ὁ δέ, πρὸς ἀλήθειαν ἅπαντα φθέγγεται. ὅσον δὴ τὸ πρὸς χάριν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ἔλαττον, τοσοῦτον Ἡρόδοτος τῶν Θουκυδίδου καλῶν ἀπολείπεται. πολλὰ ἦν ἕτερα περὶ Θουκυδίδου διεξελθεῖν, εἰ μὴ τὸ πάντα ἐρεῖν, τὸ τῶν ἐπαίνων παρείλετο πλῆθος.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΠΕΡΙ τῶν Θουκυδίδου ἰδιωμάτων.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΜΜΑΙΩ ΤΩ ΦΙΛΤΑΤΩ ΧΑΙΡΕΙΝ.

ΕΓΩ μὲν ὑπελάμβανον ἀρκούντως δεδηλωκέναι τὸν Θουκυδίδου χαρακτῆρα, τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα τῶν ὑπαρχόντων περὶ αὐτὸν ἰδιωμάτων ἐπεξελθών, ἐν οἷς γε δὴ μάλιστα διαφέρειν ἔδοξέ μοι τῶν περὶ αὐτὸν ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων· πρότερον μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων πρὸς τὸ σὸν ὄνομα συνταχθεῖσιν ὑπομνηματισμοῖς, ὀλίγοις δὲ πρόσθεν χρόνοις, ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ τοῦ Θουκυδίδου κατασκευασθείσῃ γραφῇ, προσειπὼν τὸν Αἴλιον Τουβέρωνα, ἐν ᾗ πάντα τὰ δεόμενα λόγου, μετὰ τῶν οἰκείων ἀποδείξεων διεξελήλυθα κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ δύναμιν. σοῦ δὲ ὑπολαμβάνοντος ἧττον ἠκριβῶσθαι τὰς γραφάς, ἐπειδὴ προεκθέμενος ἅπαντα τὰ συμβεβηκότα τῷ χαρακτῆρι, τότε τὰς περὶ αὐτῶν πίστεις παρέχομαι· ἀκριβεστέραν δὲ τὴν δήλωσιν τῶν ἰδιωμάτων τοῦ χαρακτῆρος ἔσεσθαι νομίζοντος, εἰ παρὰ μίαν ἑκάστην τῶν παραθέσεων τὰς λέξεις τοῦ συγγραφέως παραθείην, (ὃ οἱ τὰς τέχνας καὶ τὰς εἰσαγωγὰς τῶν λόγων πραγματευόμενοι ποιοῦσι) προελόμενος εἰς μηδὲν ἐλλείπειν, καὶ τοῦτο πεποίηκα, τὸ διδασκαλικὸν σχῆμα λαβὼν ἀντὶ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ. ἵνα δὲ ἀπαρακολούθητος ὁ λόγος σοι γένηται, προθεὶς κατὰ λέξιν ὅσα περὶ τοῦ συγγραφέως τυγχάνω προειρηκώς, ἐπισχάδην ἀναλήψομαι τῶν προθέσεων ἑκάστην, καὶ τὰς ἀποδείξεις παρέξομαι, καθάπερ ἠξίουν. ἕπεται δὲ τοῖς περὶ Ἡροδότου γραφεῖσι τὰ μέλλοντα δηλοῦσθαι. τούτῳ γὰρ Θουκυδίδης τῷ ἀνδρὶ ἐπιβαλών, καὶ τοῖς ἄλλοις ὧν πρότερον ἐμνήσθην, καὶ συνιδὼν ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀρετάς, ἴδιόν τι γένος χαρακτῆρος, οὔτε πεζὸν αὐτοτελῶς, οὔτε ἔμμετρον ἀπηρτισμένως, κοινὸν δέ τι καὶ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἐργασάμενος, εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν εἰσαγαγεῖν· ἐπὶ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, τὴν τροπικὴν καὶ γλωττηματικὴν καὶ ἀπηρχαιωμένην καὶ ξένην λέξιν παραλαμβάνων πολλάκις ἀντὶ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώποις· ἐπὶ δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβουλήθη διενεγκεῖν τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείστην εἰσενεγκάμενος πραγματείαν, τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δὲ εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ νῦν μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνομαστικῶς ἐκφέρων, αὖθις δὲ τοὔνομα ῥῆμα ποιῶν· καὶ αὐτῶν γε τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα τὸ μὲν ὀνοματικόν, ῥηματικόν, τὸ δὲ ῥηματικόν, ὀνοματικὸν λέγηται· καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά. πληθυντικῶν δὲ καὶ ἑνικῶν ἀλλάττων τὰς φύσεις, καὶ ἀντικατηγορῶν ταῦτα ἀλλήλων, θηλυκά τε ἀρσενικοῖς καὶ ἄρρενα θηλυκοῖς, καὶ οὐδέτερα τούτων τισὶ συνάπτων, ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύσιν ἀκολουθία πλανᾶται. τὰς δὲ ὀνοματικῶν ἢ μετοχικῶν πτώσεις τοτὲ μὲν πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, τοτὲ δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου. ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς καὶ τοῖς προθετικοῖς μορίοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς διαρθροῦσι τὰς τῶν νοημάτων δυνάμεις, ποιητοῦ τρόπον ἐνεξουσιάζων. πλεῖστα δ' ἄν τις εὕροι παρ' αὐτῷ τῶν σχημάτων, προσώπων τε ἀποστροφαῖς, καὶ χρόνων ἐναλλαγαῖς καὶ τοπικῶν σημειώσεων μεταφοραῖς ἐξηλλαγμένα, καὶ σολοικισμῶν λαμβάνοντα φαντασίας· ὁπόσα γε ἢ τὰ πράγματα ἀντὶ σωμάτων, ἢ τὰ σώματα ἀντὶ πραγμάτων. καὶ ἐφ' ὧν ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, διὰ μακροῦ τὴν ἀκολουθίαν κομίζονται, τά τε σκολιὰ καὶ πολύπλοκα καὶ δυσεξέλικτα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ συγγενῆ τούτοις. εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων κείμενα παρ' αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρομοιώσεις, καὶ παρονομασίας, καὶ ἀντιθέσεις, ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶλον, καὶ Λικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. ἐκδηλότατα δὲ αὐτοῦ καὶ χαρακτηριστικώτατά ἐστι, τό τε πειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν πράγματα, εἰς ἅ, καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι, καταλείπει. ὑφ' ὧν ἀσαφὲς γίγνεται τὸ βραχύ. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέσσαρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως, τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῆς σημασίας. χρώματα δὲ αὐτῆς, τό, τε στρυφνόν, καὶ τὸ πικρόν, καὶ τὸ πυκνόν, καὶ τὸ αὐστηρόν, καὶ τὸ ἐμβριθές, καὶ τὸ δεινόν, καὶ τὸ φοβερόν. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ αὐτοῦ ταῦτα, τὸ παθητικόν. τοιοῦτος μὲν δή τίς ἐστιν ὁ Θουκυδίδης κατὰ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ παρὰ τοὺς ἄλλους διήνεγκε· γλωσσηματικὰ μὲν οὖν καὶ ἀπηρχαιωμένα καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς ἐστι, τό, τε Ἀκραιφνές, καὶ ὁ Ἐπιλογισμός, καὶ ἡ Περιωπή, καὶ ἡ Ἀνακωχή, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ποιητικὰ δέ, ἥ τε Κωλύμη, καὶ ἡ Πρέσβευσις, καὶ ἡ Καταβολή, καὶ ἡ Ἀχθηδών, καὶ ἡ Δικαίωσις, καὶ τὰ παραπλήσια. ἡ δ' ἐν τοῖς σχηματισμοῖς καινότης τε καὶ πολυτροπία, καὶ ἡ ἐξαλλαγὴ τῆς συνήθους χρήσεως, ἐν ᾗ μάλιστα διαφέρει αὐ-

τὸν ἡγούμεθα τῶν ἄλλων, ἐπὶ τούτων γίνεται τῶν ἔργων φανερά.

Ὅταν μὲν οὖν μίαν λέξιν, εἴτε ὀνοματικὴν, εἴτε ῥηματικὴν, ἐν πλείοσιν ὀνόμασιν ἢ ῥήμασιν ἐκφέρῃ, περιφράζων τὴν αὐτὴν νόησιν, τοιαύτην ποιεῖ τὴν λέξιν, Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. Καὶ μὴν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ γέγραφεν, Οὐδ᾽ αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανείᾳ κεκώλυται. Καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ σημαινόμενον ποιεῖ τὸν λόγον, ὡς ἐπὶ τοῦ Λακεδαιμονίου Βρασίδα τέθεικεν, ὅτε μαχόμενος περὶ Πύλον, ἀπὸ τῆς νεὼς τραυματίας γενόμενος ἐξέπεσε. Πεσόντος δὲ αὐτοῦ, φησὶν, ἐς τὴν παρεξειρεσίαν, ἡ ἀσπὶς περιερρύη. Βούλεται γὰρ δηλοῦν τὸ, ὄντος δὲ αὐτοῦ ἔξω τῆς νεὼς ἐπὶ τὰ περιέχοντα μέρη τῆς εἰρεσίας εἰς θάλατταν.

Ἐν οἷς δὲ τὰ ῥηματικὰ μόρια τῆς λέξεως ὀνοματικῶς σχηματίζει, τοιαύτην ποιεῖ τὴν φράσιν. ἔστι δὲ αὐτῷ πρὸς Ἀθηναίους ὁ Κορίνθιος ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ τάδε λέγων, Δικαιώματα μὲν οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν· παραίνεσιν δὲ καὶ ἀξίωσιν χάριτος, τοιάνδε. Τὸ γὰρ παραινεῖν, καὶ ἀξιοῦν, ῥήματα ὄντα, ὀνοματικῶς γέγονε παραίνεσις καὶ ἀξίωσις. Ταύτης δ᾽ ἐστὶ τῆς ἰδέας ἥ τε οὐκ ἀποτείχισις τοῦ πλημμυρίου, ἣν ἐν τῇ ζ βίβλῳ τέθεικεν ἐν δημηγορίᾳ. τὸ γὰρ ἀποτειχίσαι καὶ ἀπολοφύρασθαι, ῥηματικὰ ὄντα, ὀνοματικῶς ἐσχημάτικεν ἀποτείχισιν καὶ ὀλόφυρσιν.

Ὅταν δὲ ἀντιστρέψας ἑκατέρου τούτων τὴν φύσιν, τὰ ὀνόματα ποιῇ ῥήματα, τοῦτον τὸν τρόπον ἐκφέρει τὴν λέξιν, ὡς ἐν τῇ α βίβλῳ περὶ τῆς αἰτίας τοῦ πολέμου γράφει, Τὴν μὲν οὖν ἀληθεστάτην αἰτίαν, λόγῳ δὲ ἀφανεστάτην, τοὺς Ἀθηναίους οἴομαι μεγάλους γινομένους ἀναγκάσαι εἰς τὸ πολεμεῖν. Βούλεται γὰρ δηλοῦν ὅτι μεγάλοι γινόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνάγκην παρέσχον τοῦ πολέμου. πεποίηκε δὲ ἀντὶ τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ πολέμου ὀνοματικῶν ὄντων, ῥηματικά τό, τε ἀναγκάσαι καὶ τὸ πολεμεῖν.

Ὅταν δὲ τῶν ῥημάτων ἀλλάττῃ τὰ εἴδη τῶν παθητικῶν καὶ ἐνεργητικῶν, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον, Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ταῖς σπονδαῖς, οὔτε τόδε. Τὸ γὰρ κωλύει, ῥῆμα ἐνεργητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ τοῦ κωλύεται παθητικοῦ ὄντος παρείληπται. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως τοιοῦτο, Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύεται ταῖς σπονδαῖς, οὔτε τόδε. καὶ ἔτι τὰ ἐν τῷ προοιμίῳ λεγόμενα, Τῆς γὰρ ἐμπορείας οὐκ οὔσης, οὐδ᾽ ἐπιμιγνῦντες ἀδεῶς ἀλλήλοις. Καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ ἐπιμιγνῦντες, ἐνεργητικὸν ὑπάρχον ῥῆμα, τοῦ ἐπιμιγνύμενοι παθητικοῦ ὄντος χώραν ἐπέχει.

Ὅταν δὲ ἀντὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ τὸ παθητικὸν παραλαμβάνῃ, τοῦτον σχηματίζει τὸν τρόπον, Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐνηλλάγησαν. Βούλεται μὲν γὰρ δηλοῦν, ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις συνήλλαξαν, παρείληφε δὲ τὸ ἐνηλλάγησαν παθητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ ἐνεργητικοῦ τοῦ συνήλλαξαν. καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τὸ κατῳκημένους. ἀντὶ γὰρ τοῦ ἐνεργητικοῦ ῥήματος τοῦ κατῳκηκότας, τὸ παθητικὸν παρείληφε τὸ κατῳκημένους.

Παρὰ δὲ τὰς τῶν ἑνικῶν τε καὶ πληθυντικῶν διαφοράς, ὅταν ἐνδιαλλάττῃ τὴν ἑκατέρου τούτων τάξιν, ἑνικὰ μὲν ἀντὶ πληθυντικῶν οὕτως ἐκφέρει, Καὶ οὕτως ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, αὐτὸν δὲ οὐ πολέμιον εἶναι τῶν Ἀθηναίων. Βούλεται μὲν γὰρ τοὺς Συρακουσίους λέγειν καὶ τοὺς Ἀθηναίους, πεποίηκε δὲ τῶν ὀνομάτων ἑκάτερον ἑνικόν. καὶ ἐν οἷς φησί, Καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἕξομεν, μὴ ῥᾳδίας αὐτῷ πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐσχημάτικεν ἑνικῶς, οὐχὶ πληθυντικῶς. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἑνικοῦ τὸ πληθυντικὸν παραλαμβάνει, τοῦτον τὸν τρόπον ἐξαλλάττων τὴν συνήθη φράσιν. κεῖται δὲ ἡ λέξις ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ἐπιταφίου, Μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι, εἰς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε. Τὸ γὰρ ἕκαστος, καὶ τὸ ἤκουσεν, ἑνικά· τὰ δὲ ἐπιφερόμενα τούτοις, πληθυντικῶς ἐξενήνεκται, Τὸ δὲ ὑπερβάλλον αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν, οὐ καθ᾽ ἑνὸς λέγεσθαι πεφύκασιν, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν.

Ἀρρενικῶν δὲ καὶ θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων ἀντιμετατάξεις ἐκβεβηκυῖαι τῶν συνήθων σχημάτων, αἱ τοιαίδε εἰσίν. οἷον, τὴν μὲν ταραχὴν, τάραχον καλεῖ, τὸ θηλυκὸν ἐκφέρων ἀρρενικῶς· καὶ τὴν ὄχλησιν, ὄχλον· τὴν δὲ βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν τὸ βουλόμενον λέγει καὶ τὸ δυνάμενον. ὡς ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων τέθεικεν, ὅτε τὴν ἐς Σικελίαν ἀπέστελλον στρατιάν, Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν βουλόμενον οὐκ ἀφῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς. καὶ ἐν οἷς περὶ τῶν Θετταλῶν εἴρηκεν, Ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τῷ ἐπιχωρίῳ οἱ Θετταλοί. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα οὐδέτερον πεποίηκε τὸ θηλυκόν. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον καὶ ὑπὸ τῆς λέξεως τοιόνδε τι, Ὥς τε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τῇ ἐπιχωρίῳ οἱ Θετταλοί.

Ἐν οἷς δὲ τὰς πτώσεις τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν προσηγοριῶν καὶ τῶν μετοχῶν καὶ συναπτομένων τούτοις ἄρθρων ἐξαλλάττει τοῦ συνήθους, οὕτω σχηματίζει τὴν φράσιν, Σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τῆς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὑπούλου εὐνομίας οὐ προτιμήσαντες. Οἱ μὲν γὰρ ἀκολούθως τῇ κοινῇ συνηθείᾳ σχηματίζοντες τὴν φράσιν, τό, τε θηλυκὸν ἀντέζευξαν μόριον, καὶ τὴν πτῶσιν τῆς μετοχῆς τὴν αἰτιατικὴν ἀντὶ τῆς γενικῆς ἔταξαν τὸν τρόπον τόνδε, Σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον εὐνομίαν οὐ προτιμήσασαι. Εἰ δὲ τὰ ἀρρενικὰ τοῖς θηλυκοῖς συνέταττον, ὥσπερ οὗτος πεποίηκε, τὰς γενικὰς ἀντὶ τῶν αἰτιατικῶν πτώσεων παραλαμβάνοντες, σολοικίζειν ἂν ὑφ᾽ ἡμῶν λέγοιντο. καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα, Καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες. οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς δοτικῆς πτώσεως ἐσχηματίσθαι τὴν λέξιν ἥρμοττεν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς αἰτιατικῆς, Καὶ μὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καταπλαγέντες. οὐδὲ γὰρ τῇ παρὰ τῶν θεῶν ὀργῇ φοβεῖσθαι λέγοιτ᾽ ἄν τις, ἀλλὰ τὴν τῶν θεῶν ὀργήν.

Ἡ δὲ παρὰ τοὺς χρόνους τῶν ῥημάτων ἐκβεβηκυῖα τὸ κατάλληλον φράσις, τοιαύτη τίς ἐστι, Καίτοι εἰ ῥᾳθυμίᾳ μᾶλλον ἢ πόνων μελέτῃ, καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλέον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν· καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέροις τῶν ἀεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι. Ἐνταῦθα γὰρ, τὸ μὲν ἐθέλοιμεν ῥῆμα, τοῦ μέλλοντός ἐστι χρόνου δηλωτικόν· τὸ δὲ περιγίγνεται, τοῦ παρόντος. ἀκόλουθον δ᾽ ἂν ἦν εἰ συνέζευξε τῷ ἐθέλοιμεν τὸ περιέσται. Τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ δυσέμβατον, ὃ μέτερον νομίζω, ὃ, μενόντων μὲν ἡμῶν, σύμμαχον γίγνεται, ὑποχωρήσασι δὲ, καίπερ χαλεπὸν ὂν, εὔπορον ἔσται. Τὸ μὲν γὰρ γίγνεται, τοῦ παρόντος ἐστί· τὸ δὲ ἔσται, τοῦ μέλλοντος χρόνου δηλωτικόν. γέγονε δὲ καὶ περὶ τὰς πτώσεις ὁ σχηματισμὸς ἀκατάλληλος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς γενικῆς πτώσεως ἐξενήνοχέ τό, τε μετοχικὸν ὄνομα τὸ μενόντων, καὶ τὸ ἀντωνυμικὸν τὸ ἡμῶν· ἐπὶ δὲ τῆς δοτικῆς τὸ ὑποχωρήσασιν. οἰκειότερον δ᾽ ἦν καὶ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξενηνέχθαι πτῶσιν.

Ὅταν δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου πράγματος τὴν ἀποστροφὴν ποιῆται, ἢ πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον, Τῶν δὲ Συρακουσίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν. Προθεὶς γὰρ ἑνικὸν ὄνομα τὸν δῆμον, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τούτου τὸν λόγον ἐπὶ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα, πληθυντικὸν ὑπάρχον, τὸ Συρακουσίους. καὶ αὖθις, Λεοντῖνοι γὰρ, ἀπελθόντων Ἀθηναίων ἐκ Σικελίας μετὰ τὴν σύμβασιν, πολίτας τε ἐπεγράψαντο πολλούς, καὶ ὁ δῆμος ἐπενόει τὴν γῆν ἀναδάσασθαι. Ἀπὸ γὰρ τοῦ πληθυντικοῦ ὀνόματος τοῦ Λεοντῖνοι, ἀπέστρεψε τὸν λόγον ἐπὶ τὸ ἑνικὸν ὄνομα τὸν δῆμον.

Πρόσωπα δὲ παρ᾽ αὐτῷ τὰ πράγματα γίγνεται, καθάπερ ἐν τῇ Κορινθίων πρὸς Λακεδαιμονίους δημηγορίᾳ γέγονεν. ἀξιῶν γὰρ ὁ Κορίνθιος τοὺς προεστηκότας τῆς Πελοποννήσου φυλάττειν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα πρὸς τὰς ἔξω πόλεις οἷον παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον, ταῦτα λέγει, Πρὸς τάδε βουλεύεσθε εὖ, καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε μὴ ἐλάττω ἐξηγεῖσθαι ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν. Τὸ γὰρ ἐξηγεῖσθαι, νῦν τέθεικεν ἐπὶ τοῦ προάγειν ἔξω τὴν Πελοπόννησον ἡγουμένους

αὐτῆς. τοῦτο δὲ τῇ χώρᾳ μὲν ἀδύνατον ἦν συμβῆναι, τῇ δὲ δόξῃ καὶ τοῖς πράγμασι τοῖς περὶ αὐτὴν ὑπάρχουσι, δυνατόν. καὶ βούλεται τοῦτο δηλοῦν. Πράγματα δὲ ἀντὶ σωμάτων τὰ τοιαῦτα ὑπ' αὐτοῦ γίγνεται. λέγεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κορινθίου πρεσβευτοῦ πρὸς Λακεδαιμονίους, συγκρίνοντος τά τε Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, Οἱ μέν γε, νεωτεροποιοί, καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς, καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ ὃ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δὲ, τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν, καὶ ἐπιγνῶναι μηδὲν, καὶ ἔργῳ οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐξικέσθαι. Μέχρι μὲν οὖν τούτων, τὸ σχῆμα τῆς λέξεως σώζει τὴν ἀκολουθίαν, ὡς ἐπὶ προσώπων ἀμφοτέρων κείμενον· ἔπειτα ἀποστρέφεται κατὰ θάτερον τῶν μερῶν ὁ λόγος, καὶ ἀντὶ τῶν σωμάτων πρᾶγμα γίγνεται περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅταν φῇ, Αὖθις δὲ, οἱ μὲν, καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον, τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. Τὸ γὰρ ὑμέτερον, ἀντὶ τοῦ ὑμεῖς παρείληπται, πρᾶγμα ὑπάρχον, ἀντὶ τοῦ σώματος.

Ἐν δὲ τοῖς ἐνθυμήμασί τε καὶ νοήμασιν αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις, πολλαὶ γιγνόμεναι, καὶ μόλις ἐπὶ τὸ τέλος ἀφικνούμεναι, δι' ἃς ἡ φράσις δυσπαρακολούθητος γίγνεται, πλεῖσται μέν εἰσι καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν, ἀρκέσουσι δὲ ἐκ τοῦ προοιμίου δύο ληφθεῖσαι μόναι, ἥ τε δηλοῦσα τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων, καὶ τὰς αἰτίας ἀποδιδοῦσα, Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὔτε γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον ὂν ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἄλλος ἀφαιρήσεται, τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο. Προστεθὲν τῇ προτέρᾳ περιόδῳ, καὶ σχηματισθὲν οὕτω, Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις οὔτε κατὰ γῆν, νεμόμενοι δὲ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο, φανερωτέραν ἂν ἐποίει τὴν διάνοιαν· τῇ δὲ παρεμβολῇ τῶν μεταξὺ πραγμάτων πολλῶν ὄντων, ἀσαφῆ καὶ δυσπαρακολούθητον πεποίηκε. καὶ ἡ περὶ τῆς Εὐρυσθέως στρατείας ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, ἥδε, Εὐρυσθέως ἐν μὲν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, Ἀτρέως δὲ, μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως, ὅτ' ἐστράτευε, Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον Ἀτρεῖ· τυγχάνειν δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα, διὰ τὸν Χρισίππου θάνατον· καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεὺς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων, φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι, καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα, τῶν Μυκηναίων τε καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε, τὴν βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν.

Ἐν οἷς δὲ σκολιὰ καὶ πολύπλοκος καὶ δυσεξέλικτος ἡ τῶν ἐνθυμημάτων κατασκευὴ γίγνεται, τοῦτον τὸν τρόπον ἔχει παρ' αὐτῷ. κεῖται δὲ ἐν τῷ ἐπιταφίῳ ἡ λέξις, Τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἐβουλήθησαν τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι, ἐν τῷ ἀμύνεσθαι παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δὲ ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ, τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν. Τοιαῦτά ἐστι καὶ τὰ περὶ Θεμιστοκλέους εἰρημένα ἐν τῇ α βίβλῳ, Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας· καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν εἰς αὐτὴν οὐδὲν, οὔτ' ἐπιμαθὼν, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιπλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν δὲ ἄπειρος, ἐπικρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο. τό, τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα· καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι, κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο.

Οἱ δὲ μειρακιώδεις σχηματισμοὶ τῶν ἀντιθέτων τε καὶ παρομοίων καὶ παρισώσεων, ἐν οἷς οἱ περὶ τὸν Γοργίαν μάλιστα ἐπλεόνασαν, ἥκιστα τῷ χαρακτῆρι τούτῳ προσήκοντες, αὐστηρὰν ἔχοντι τὴν ἀγωγὴν, καὶ τοῦ κομψοῦ πλεῖστον ἀφεστηκότι, τοιοῦτοί τινες εἰσὶ παρὰ τῷ συγγραφεῖ, Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη. Καὶ ἔτι δὲ, Οἱ μὲν, καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δ' ὑμέτερον, τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. Καὶ ἐν οἷς τὰς καταλαβούσας τὴν Ἑλλάδα συμφορὰς διὰ τὰς στάσεις ἐπεξέρχεται, τοιάδε γράφων, Τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής· τὸ δὲ σῶφρον, πρόσχημα τοῦ ἀνάνδρου· καὶ τὸ εἰσάπαξ συνετὸν, ἐπίπαν ἀργόν. Πολλὰ τοιαῦτά τις ἂν εὕροι δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἱστορίας λεγόμενα, ἱκανὸν δὲ καὶ ταῦτα δείγματος ἕνεκα εἰρῆσθαι. Ἔχεις, ὦ φίλε Ἀμμαῖε, τὰ παρατηρήματα καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἐκ τῆς κοινῆς ἐξητασμένα πραγματείας, ὡς ἐπεζήτεις.

Εὐτυχῶς Ἀμμαίῳ.

ΑΛΛΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ ΤΟΥ Θουκυδίδου, ἐκ τῶν Ἑρμογένους, ἐν τῷ τοῦ περὶ ἰδεῶν λόγου τόμῳ β.

ΠΕΡΙ δὲ Θουκυδίδου μέλλων λέγειν, προδιορίσομαι τοσοῦτον, ὡς οὐκ, ἐπειδὴ μεθ' Ἡρόδοτον ἐμνήσθημεν αὐτοῦ καὶ μετ' ἄλλους, διὰ τοῦτο χρὴ νομίζειν ὡς καὶ τῇ κατὰ λόγους ἕξει τε καὶ δυνάμει μετ' ἐκείνους ἡμῖν τέτακται. ἐπεὶ οὐδὲ Ἡρόδοτον μετὰ Νικόστρατον δήπουθεν ἢ μετ' Αἰσχίνην, ἀλλ' οὐδὲ μετὰ Ξενοφῶντα ἡμεῖς τάττοιμεν ἂν, λόγων τε δυνάμεως ἕνεκα καὶ τῆς κατ' αὐτοὺς ἕξεως, ἄλλως τε καὶ ἐν εἴδει πανηγυρικῷ. τῇ δὲ ἀκολουθίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἰδέας ἐκείνης λόγου ἑπόμενοι, ταύτῃ τῇ τάξει κεχρήμεθα, ἰδίᾳ μὲν τοὺς ἄλλους πανηγυρικοὺς, ἰδίᾳ δὲ καὶ τοὺς ἱστορικοὺς τιθέντες· καὶ τῶν ἱστορικῶν δὲ ἐν προτέροις Ἡροδότου διὰ τοῦτο ἐμνήσθημεν ὅτι πανηγυρικώτερος καὶ ἡδίων οὐ μόνον Θουκυδίδου, ἀλλ' ἴσως ἁπάντων ἐστὶ τῶν οὕτω γράφειν λόγους προελομένων. ἐπεὶ Θουκυδίδης γε καὶ ἀμφισβήτησίν τῳ παράσχοι μεθ' ὧν ἐξετάζοιτ' ἂν δικαίως. οὐχ ἧττον γὰρ δικανικός ἐστι καὶ συμβουλευτικὸς, ἢ πανηγυρικός· λέγω καὶ κατὰ τὰς ἐννοίας, καὶ τὸ μηδὲν ἀκατασκεύως εἰσάγειν. ἀλλὰ τετάχθω μὲν ἔνθα αὐτῷ καὶ προσήκει τετάχθαι καθ' ἑκάτερον, κατά τε τὸ τῶν λόγων εἶδος, καὶ κατὰ τὸ προκεκρίσθαι τινῶν· ἑτέρων δὲ, εἰ καὶ τοῦτο συμβαίνει, τὰ δεύτερα φέρεσθαι, τῆς περὶ τοὺς λόγους ἕξεως ἕνεκα· ἡμεῖς δὲ, ὁποῖός τις ἐστὶ, χαρακτηρίσωμεν. ὁ τοίνυν Θουκυδίδης, μάλιστα μεγέθους ἐφιέμενος, τυγχάνει μὲν τοῦ μεγέθους, οὐ μὴν οὗπερ ἐφίεσθαί μοι δοκεῖ μεγέθους, τυγχάνει. βούλεται μὲν γὰρ, ὡς ἔγωγε οἶμαι, σεμνὸν εἶναι τὸν λόγον αὐτῷ (ὅπερ ἴδιον μεγέθους πανηγυρικοῦ) φαίνεται δὲ ὑπερβαίνων τοῦτο, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν λέξιν, ἐπὶ

τὸ τραχύτερον μᾶλλον καὶ τὸ σκληρότερον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τὸ ἀσαφέστερον, καὶ ἔτι κατὰ τὴν συνθήκην τῆς λέξεως. ἐπιμελεῖται μὲν γὰρ κόσμου, ἀλλ' ὅτι μάλιστα· βουλόμενος δὲ εἶναι καὶ τοῦτο ὑψηλὸν αὐτῷ καὶ ὑπέρογκον, πάλιν ὑπερεκπίπτει κατά τε τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς κοινότητας τῶν συνθηκῶν, ὥστε ἐπὶ τὸ σκληρότερον, καὶ δι' αὐτὸ ἐπὶ τὸ ἀσαφέστερον φέρεσθαι. ἀξιωματικὸς δὲ ὁ ἀνὴρ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα· ταῖς δὲ ἐννοίαις, εἴπερ τις ἄλλος, πολιτικὸς ὁμοῦ καὶ σεμνός. οὐδὲν γὰρ ἀκατάσκευον οὐδὲ ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀπολείπει. ταῖς μέντοι μεθόδοις οὐ τοιοῦτος· μετὰ γὰρ μεγέθους τινὸς γνωρίμου, ἢ τινος ἑτέρου τοιούτου καὶ τὰς κατασκευὰς εἰσάγει. διὸ καὶ ἀγλυκὴς ἐστι σχεδὸν διόλου· εἰ δέ που καὶ γλυκύτητα ἔχει, μάλιστα μὲν, ὥσπερ ἀλλότριόν τι τῆς ἰδέας αὐτοῦ, ἐκφαίνεται τὸ μέρος ἐκεῖνο· οἷον ἐστι καὶ τὸ, Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην τὴν Πανδίονος ἀπὸ Ἀθηνῶν σχόντι γυναῖκα. καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ὅσα τοιαῦτα. θαυμάζειν δὲ, εἰ καὶ μὴ τοιοῦτον ἦν, τοῦτο οὐκ ἐχρῆν, ὅτι καὶ ἡδονήν που ἔχει ὁ λόγος αὐτῷ. σχεδὸν γὰρ οὐδ' ἄλλος τις τῶν κατ' ἄνδρα λόγων ὁποιονοῦν περιελόμενός τι καὶ ἐργασάμενος δύναιτ' ἂν καθαρὸς ὀφθῆναι, καὶ μὴ οὐχὶ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀμηγέπη περιαψάμενος εἰδῶν τοῦ λόγου. ἔτι ὡς ἱστορικὸς ὁ Θουκυδίδης κέχρηται μὲν καὶ μιμήσει κατά τε τὰς δημηγορίας καὶ ἔν τισι διαλόγοις, ὁ αὐτὸς δέ ἐστι κἀν τούτοις· μᾶλλον δὲ μειζόνως ἐστὶ τοιοῦτος, οἷον αὐτὸν ἐχαρακτηρίζομεν. ἐπεὶ ἔν γε τῇ ἱστορίᾳ ἧττόν ἐστι σκληρὸς καὶ τραχύς. ἔχει γὰρ πολλὰ ἐνταῦθα καθαρά τε καὶ εὐκρινῆ· καὶ τόν γε διδάσκαλον αὐτοῦ τὸν Ἀντιφῶντα πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, τούτοις δὲ (οἶμαι) καὶ μᾶλλον παρελήλυθε. τοσαῦτα καὶ περὶ τοῦ Θουκυδίδου.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ, ΤΟΥ ΕΙΣ Δημήτριον τὸν Φαληρέα ἀναφερομένου.

Εἶδος δὲ τοῦ παρομοίου τὸ ἰσόκωλον, ἐπὰν ἴσας ἔχῃ τὰ κῶλα τὰς συλλαβὰς, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ, Ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται, ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. ἰσόκωλον μὲν δὴ τοῦτο.

Ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς ἑξῆς,

Δεῖ δὲ ἐν τοῖς κώλοις τοῦ μεγαλοπρεποῦς λόγου τὸν προκαταρκτικὸν μὲν παίωνα ἄρχειν τῶν κώλων, τὸν καταληκτικὸν δὲ ἕπεσθαι. παράδειγμα δ' αὐτῶν τὸ Θουκυδίδειον τόδε, Ἤρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ Αἰθιοπίας. Τί ποτ' οὖν Ἀριστοτέλης οὕτω διετάξατο; ὅτι δεῖ καὶ τὴν ἐμβολὴν τοῦ κώλου καὶ ἀρχὴν μεγαλοπρεπῆ εὐθὺς εἶναι, καὶ τέλος. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ἀπὸ μακρᾶς ἀρχώμεθα, καὶ εἰς μακρὰν λήγωμεν. φύσει γὰρ μεγαλεῖον ἡ μακρά· καὶ προλεγομένη τε πλήσσει εὐθὺς, καὶ ἀπολήγουσα, ἐν μεγάλῳ τινὶ καταλείπει τὸν ἀκούοντα. πάντες γοῦν ἰδίως τῶν τε πρώτων μνημονεύομεν καὶ τῶν ὑστάτων, καὶ ὑπὸ τούτων κινούμεθα· ὑπὸ δὲ τῶν μεταξὺ ἔλαττον, ὥσπερ ἐγκρυπτομένων, ἢ ἐναφανιζομένων. δῆλον δὲ τοῦτο ἐν τοῖς Θουκυδίδου. σχεδὸν γὰρ ὅλως τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν πᾶσιν αὐτῷ ποιεῖ ἡ τοῦ ῥυθμοῦ μακρότης· καὶ κινδυνεύει τῷ ἀνδρὶ τούτῳ παντοδαποῦ ὄντος τοῦ μεγαλοπρεποῦς, αὕτη ἡ σύνθεσις μόνη ἢ καὶ μάλιστα περιποιεῖν τὸ μέγιστον.

Ὀλίγον ὕστερον,

Ποιεῖ δὲ καὶ τὰ μήκη τῶν κώλων μέγεθος. οἷον, Θουκυδίδης ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν πελοποννησίων καὶ ἀθηναίων. καὶ, Ἡροδότου ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε. τὸ γὰρ ταχέως ἀποσιωπᾶν εἰς κῶλον βραχὺ, κατασμικρύνει τὴν τοῦ λόγου σεμνότητα, κἂν ἡ ὑποκειμένη διάνοια μεγαλοπρεπὴς ᾖ, κἂν τὰ ὀνόματα. μεγαλοπρεπὲς δὲ καὶ τὸ ἐκ περιαγωγῆς τῇ συνθέσει λέγειν. οἷον ὡς ὁ Θουκυδίδης, Ὁ γὰρ ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους διὰ δολοπίας καὶ ἀγραίων καὶ ἀμφιλόχων, καὶ διὰ τοῦ ἀκαρνανικοῦ πεδίου, ἄνωθεν παρὰ στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διέξεισι παρ' οἰνιάδας· καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. Σύμπασα γὰρ ἡ τοιαύτη μεγαλοπρέπεια ἐκ τῆς περιαγωγῆς γέγονεν, καὶ ἐκ τοῦ μόγις ἀναπαῦσαι αὐτόν τε καὶ τὸν ἀκούοντα. εἰ δ' οὕτω διαλύσας αὐτὸ εἴποι τις, Ὁ γὰρ ἀχελῷος ποταμὸς ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους, ἐκβάλλει δὲ παρ' οἰνιάδας ἐς θάλασσαν· πρὸ δὲ τῆς ἐκβολῆς τῶν οἰνιαδῶν πεδίον λίμνην ποιεῖ, ὥστ' αὐτοῖς πρὸς τὰς χειμερινὰς ἐφόδους τῶν πολεμίων ἔρυμα καὶ πρόβλημα γίνεσθαι τὸ ὕδωρ. εἰ δή τις οὕτω μεταβαλὼν ἑρμηνεύσειεν αὐτὸ, πολλὰς μὲν ἀναπαύλας παρέξει τῷ λόγῳ, τὸ μέγεθος δ' ἀφαιρεθήσεται. καθάπερ γὰρ τὰς μακρὰς ὁδοὺς αἱ συνεχεῖς καταγωγαὶ μικρὰς ποιοῦσιν, αἱ δὲ ἐρημίαι κἀν ταῖς μικραῖς ὁδοῖς ἔμφασίν τινα ἔχουσι μήκους, ταὐτὸ δὴ κἀπὶ τῶν κώλων ἂν γίγνοιτο. ποιεῖ δὲ καὶ δυσφωνία συνθέσεως ἐν πολλοῖς μέγεθος, οἷον τὸ, Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ. ἄλλως μὲν γὰρ ἴσως δυσήκοος ἡ τῶν γραμμάτων σύμπληξις, ὑπερβολὴ δ' ἐμφαίνουσα τὸ μέγεθος τοῦ ἥρωος. λειότης γὰρ καὶ τὸ εὐήκοον οὐ πάνυ ἐν μεγαλοπρεπείᾳ χώραν ἔχουσιν, εἰ μή που ἐν ὀλίγοις.

Μετ' ὀλίγα,

Καὶ ὁ Θουκυδίδης δὲ πανταχοῦ σχεδὸν φεύγει τὸ λεῖον καὶ ὁμαλὲς τῆς συνθέσεως, καὶ ἀεὶ μᾶλλόν τι προσκρούοντι ἔοικεν, ὥσπερ οἱ τὰς τραχείας ὁδοὺς πορευόμενοι, ἐπὰν λέγῃ ὅτι, Τὸ μὲν δὴ ἔτος, ὡς ὡμολόγητο, ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν. ῥᾷον μὲν γὰρ καὶ ἥδιον ὧδ' ἄν τις εἶπεν, ὅτι ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ὂν ἐτύγχανεν· ἀφῄρητο δ' αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν. ὥσπερ γὰρ ὄνομα τραχὺ μέγεθος ἐργάζεται, οὕτω σύνθεσις. ὀνόματα δὲ τραχέα, τὸ, τε κεκραγὼς, ἀντὶ τοῦ βοῶν, καὶ τὸ ῥηγνύμενον, ἀντὶ τοῦ φερόμενον· οἷς πᾶσιν ὁ Θουκυδίδης χρῆται, ὅμοια λαμβάνων τά τε ὀνόματα τῇ συνθέσει, τοῖς τε ὀνόμασι τὴν σύνθεσιν.

Κατὰ τὸ τέλος τῶν περὶ τῆς μεγαλοπρεπείας,

Θουκυδίδης μέντοι κἂν λάβῃ παρὰ ποιητοῦ τι, ἰδίως αὐτῷ χρώμενος, ἴδιον τὸ ληφθὲν ποιεῖ. οἷον, ὁ μὲν ποιητὴς ἐπὶ τῆς κρήτης ἔφη, Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ, Καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος. ὁ μὲν δὴ ἐπὶ τοῦ μεγέθους ἐχρήσατο τῷ περίρρυτος· ὁ δὲ Θουκυδίδης ὁμονοεῖν τοὺς σικελιώτας καλὸν οἴεται εἶναι, γῆς ὄντας μιᾶς καὶ περιρρύτου. καὶ ταῦτα πάντα εἰπὼν, γῆν τε αὐτὴν νήσου καὶ περίρρυτον ὡσαύτως, ὅμως ἕτερον λέγειν δοκεῖ, διότι οὐχ ὡς πρὸς μέγεθος, ἀλλὰ πρὸς ὁμόνοιαν αὐτοῖς ἐχρήσατο.

Ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς ἑξῆς,

Καὶ ὅλως τῇ φυσικῇ τάξει τῶν ὀνομάτων χρηστέον. ὡς τὸ, Ἐπίδαμνος ἐστὶ πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι εἰς τὸν ἰόνιον κόλπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὠνόμασται τὸ περὶ οὗ· δεύτερον δὲ, ὅ τι τοῦτο ἐστὶν ὅτι πόλις, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς. γίγνοιτο μὲν οὖν ἂν καὶ τὸ ἔμπαλιν, ὡς τὸ, Ἔστι πόλις ἐφύρη. οὐ γὰρ πάντη ταύτην δοκιμάζομεν τὴν τάξιν, οὐδὲ τὴν ἑτέραν ἀποδοκιμάζομεν, καθὰ ἐκτιθέμεθα μόνον τὸ φυσικὸν εἶδος τῆς τάξεως. ἐν δὲ τοῖς διηγήμασιν, ἤτοι ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἀρκτέον, Ἐπίδαμνος ἐστὶ πόλις. ἢ ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς, ὡς τὸ, Λέγεται ἐπίδαμνον τὴν πόλιν. αἱ δὲ ἄλλαι πτώσεις ἀσάφειάν τινα παρέξουσι καὶ βάσανον τῷ τε λέγοντι αὐτῷ καὶ τῷ ἀκούοντι. πειρᾶσθαι δὲ μὴ ἐς μῆκος ἐκτείνειν τὰς περιαγωγὰς, (Ὁ γὰρ ἀχελῷος ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους, ἄνωθεν μὲν παρὰ στράτον πόλιν ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν) ἀλλ' αὐτόθεν ἀπολήγειν καὶ ἀναπαύειν τὸν ἀκούοντα, οὕτως, Ὁ γὰρ Ἀχελῷος ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους, ἔξεισι δὲ εἰς θάλασσαν.

Μετ' ὀλίγα,

Αἱ γὰρ κατὰ τὰ τελευταῖα ἐκτάσεις, μεγαλοπρεπεῖς, ὡς τὰ Θουκυδίδου, Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους. καὶ τὰ ἑξῆς.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΟΛΟΡΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ἀθηναῖος [β] ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν πελοποννησίων καὶ ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν [γ] πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος [δ] εὐθὺς καθισταμένου, [ε] καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων· τεκμαιρόμενος ὅτι [ζ] ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι [η] παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο ἑλληνικὸν ὁρῶν [θ] ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, [ι] τὸ μὲν, εὐθὺς, τὸ δὲ, καὶ διανοούμενον. κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς ἕλλησιν ἐγένετο, [κ] καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. [λ] τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους, [μ] οὔτε ἐς τὰ ἄλλα. φαίνεται γὰρ ἡ νῦν ἑλλὰς καλουμένη, [ν] οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, [ξ] ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, [ο] καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι [π] ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. [ρ] τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' [σ] ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, [τ] νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι [υ] ὅσον ἀποζῆν, καὶ [φ] περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες (ἄδηλον ὂν ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἄλλος ἀφαιρήσεται) τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι [χ] ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο. καὶ δι' αὐτὸ, οὔτε μεγέθει πόλεων ἴσχυον, οὔτε [ψ] τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ. μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν. ἥ τε νῦν θεσσαλία καλουμένη, καὶ βοιωτία, πελοποννήσου τε τὰ πολλὰ, πλὴν ἀρκαδίας, τῆς τε ἄλλης [ω] ὅσα ἦν κράτιστα. διὰ γὰρ ἀρετὴν γῆς, [α] αἵ τε δυνάμεις τισὶ μείζους ἐγγινόμεναι στάσεις ἐνεποίουν, ἐξ ὧν ἐφθείροντο, καὶ ἅμα ὑπὸ ἀλλοφύλων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο. τὴν γοῦν ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων [β] ἀστασίαστον οὖσαν, ἄνθρωποι ᾤκουν [γ] οἱ αὐτοὶ ἀεί. [δ] καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι, διὰ τὰς μετοικίας ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι. [ε] ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης ἑλλάδος οἱ [ζ] πολέμῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες, παρ' ἀθηναίους οἱ

γρ. ἀδύνατα

γρ. ἀπανίσταν-το

γρ. ἐπιμιξίας

ΣΧΟΛΙΑ ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΞΥΝΟΠΤΙΚΑ ΕΙΣ ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΝ.

α Θουκυδίδης ἀθηναῖος] πάντως μέμνηται τοῦ οἰκείου ὀνόματος κατ' ἀρχὰς, ἀποδιαστέλλων ἑαυτὸν τῶν ὁμωνύμων ἐν τοῖς ἔπεσιν, ἅμα μὲν τῆς αὐτῆς αἰτίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ τοῦ μὴ ἕτερόν τινα τὸ αὐτοῦ σφετερίσασθαι σύνταγμα. β Ξυνέγραψε τὸν πόλεμον] ἄλλο γράψαι, καὶ ἄλλο ξυγγράψαι. τὸ μὲν, ἐπὶ ἑνὸς πράγματος λέγεται· τὸ δὲ ξυγγράψαι, ἐπὶ πολλῶν. ξυγγράψαι, τὸ μετ' ἐπιμελείας καὶ σπουδαίως συντάξαι· γράψαι δὲ, καὶ τὸ ἁπλῶς καὶ μὴ ἐπιμελῶς τὴν ἀλήθειαν ἀνευρεῖν. γ Πρὸς ἀλλήλους] καὶ ὁ πρὸς Ξέρξην πόλεμος, τῶν αὐτῶν ἦν, ἀλλ' οὐ πρὸς ἀλλήλους. διὸ καὶ οὐ μάτην πρόσκειται. δ Εὐθὺς καθισταμένου] ἀρχὴν λαμβάνοντος. ε Καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι] τὸ ἐλπίσαι οὐ μόνον ἐπὶ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς ἐπὶ τῇ τοῦ μέλλοντος ἐκβάσει λέγεται. ζ Ἀκμάζοντές τε ἦσαν] ἀντὶ τοῦ ἤκμαζον. η Παρασκευῇ τῇ πάσῃ] πῶς ἤκμαζον ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ, εἴγε τοῖς πελοποννησίοις χρημάτων ἐνέδει; θ Ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους] ἐς σύστασιν καὶ εἰς βοήθειαν ἑκατέρων κινούμενον. ι Τὸ μὲν, εὐθὺς] ἅμα τῷ ἄρξασθαι τὸν πόλεμον. κ Καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων] θρᾶκας λέγει, καὶ πέρσας. οἱ μὲν γὰρ μετὰ Σιτάλκου συνεμάχουν ἀθηναίοις· οἱ δὲ μετ' Ἀρταξέρξου καὶ Δαρείου, ὕστερον τοῖς λακεδαιμονίοις. λ Τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν] τὰ μηδικὰ καὶ τρωϊκά. μ Οὔτε ἐς τὰ ἄλλα] κατασκευῇ δηλονότι. ν Οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη] πρὸ τούτου γὰρ κατὰ μέρος καὶ κατὰ ἔθνη ἐκαλεῖτο. τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ὁμοιοκαταλήκτου, Γόργιον καλεῖται. ξ Ἀλλὰ μεταναστάσεις] μετοικήσεις. φαίνονται δηλονότι. ο Καὶ ῥᾳδίως] ἀπὸ κοινοῦ τὸ φαίνονται. π Ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων] οὐκ εἶπε δυνατῶν, ἵνα μὴ ἐπαινέσῃ. ρ Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης] τῆς κατὰ θάλατταν πραγματείας. σ Ἐπιμιγνύντες] ἐπιμιγνύμενοι. τ Νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι] ἡ προοχὴ τοῦ λόγου, καὶ ἡ σύνταξις, τοιαύτη, νεμόμενοι τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες, ἀλλὰ ἄποροι ὄντες, καὶ ἁπλῶς, εὐμετακόμιστοι ὄντες πρὸς τὸ μετανίστασθαι. ὅθεν, οὐ χαλεπῶς ἀνίσταντο δηλονότι, ἀλλ' εὐχερῶς. υ Ὅσον ἀποζῆν] μετρίως ζῆν. φ Περιουσίαν] περιουσία, ἡ περιττὴ οὐσία· οὐσία δὲ, ἡ σύμμετρος. χ Ἐπικρατεῖν] εὐπορεῖν. ψ Τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ] τῇ ὁπλιτικῇ. ω Ὅσα ἦν κράτιστα] ὅσον ἦν ἀρίστη. α Αἵ τε δυνάμεις] τὰ στρατεύματα. β Ἀστασίαστον οὖσαν] διὰ τί οὖσαν. γ Οἱ αὐτοὶ ἀεὶ] τῷ γένει δηλονότι. οὐ γὰρ ἦσαν ἀθάνατοι. δ Καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου] ὁ νοῦς, οἱ μὲν, οὕτω, σημεῖον δὲ τοῦ τὴν ἀττικὴν ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς οἰκεῖν, τὸ κατὰ μὲν τὰ ἄλλα πράγματα μὴ αὐξηθῆναι, οἷον πλοῦτόν τε, καὶ ὅπλα, καὶ τἄλλα· κατὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν μεγάλην γενέσθαι. Ἄλλοι δὲ οὕτω, σημεῖον δέ μοι παντὸς τοῦ προειρημένου λόγου, τὸ ταῖς ἀεὶ στάσεις τῶν γαιῶν μεταβάλλειν τοὺς οἰκήτορας, τὸ τὴν ἑλλάδα κατὰ τὰ ἄλλα αὐτῆς μέρη μὴ ὁμοίως τῇ ἀττικῇ αὐξηθῆναι τῷ πλήθει τῶν ἀνδρῶν. ε Ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης ἑλλάδος] ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης ἑλλάδος οἱ δυνατώτατοι ἐκπίπτοντες, ἀνεχώρουν παρὰ τοὺς ἀθηναίους, ὡς βεβαίας οὔσης τῆς οἰκήσεως. ζ Πολέμῳ, ἢ στάσει] πόλεμος, ὁ τῶν ἀλλοτρίων· στάσις, ὁ ἐμφύλιος.

δυνατώτατοι, ὡς βέβαιον ὄν, ἀνεχώρουν· καὶ πολῖται γιγνόμενοι εὐθὺς ἀπὸ παλαιοῦ, μείζω ἔτι ἐποίησαν πλήθει ἀνθρώπων τὴν πόλιν· ὥστε καὶ ἐς Ἰωνίαν ὕστερον, ὡς οὐχ ἱκανῆς οὔσης τῆς Ἀττικῆς, ἀποικίας ἐξέπεμψαν. δηλοῖ δέ μοι καὶ τόδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν οὐχ ἥκιστα. πρὸ γὰρ τῶν Τρωϊκῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς· δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ τοὔνομα τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ ἔθνη δὲ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπὶ πλεῖστον, ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι. Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας, οὐ μέντοι πολλοῦ γε χρόνου ἠδύνατο καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι. τεκμηριοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος. πολλῷ γὰρ ὕστερος ἔτι καὶ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενος, οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν, οὐδ' ἄλλους ἢ τοὺς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἵπερ καὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν· Δαναοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι, καὶ Ἀργείους, καὶ Ἀχαιοὺς ἀνακαλεῖ. οὐ μὴν οὐδὲ βαρβάρους εἴρηκε, διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι. οἱ δ' οὖν ὡς ἕκαστοι Ἕλληνες, κατὰ πόλεις τε ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν, καὶ ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες, οὐδὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν δι' ἀσθένειαν καὶ ἀμιξίαν ἀλλήλων ἁθρόοι ἔπραξαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν στρατείαν, θαλάσσῃ ἤδη πλείω χρώμενοι, ξυνῆλθον. Μίνως γὰρ παλαίτατος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, ναυτικὸν ἐκτήσατο, καὶ τῆς νῦν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησε, καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἦρξέ τε, καὶ οἰκιστὴς πρῶτος τῶν πλείστων ἐγένετο, Κᾶρας ἐξελάσας, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας· τό, τε λῃστικὸν, ὡς εἰκὸς, καθῄρει ἐκ τῆς θαλάσσης ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, τοῦ τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ. οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλαι, καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι, καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων, κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς· καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις, καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις, ἥρπαζον, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον. δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν, τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες εἰ λῃσταί εἰσιν, ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τ' ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. ἐλῄζοντο δὲ καὶ κατ' ἤπειρον ἀλλήλους. καὶ μέχρι τοῦδε πολλὰ τῆς Ἑλλάδος τῷ παλαιῷ τρόπῳ νέμεται, περί τε Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας, καὶ Αἰτωλούς, καὶ Ἀκαρνᾶνας, καὶ τὴν ταύτῃ ἤπειρον. τό, τε σιδηροφορεῖσθαι τούτοις τοῖς ἠπειρώταις ἀπὸ τῆς παλαιᾶς λῃστείας ἐμμεμένηκε. πᾶσα γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει, διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους· καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ οἱ βάρβαροι. σημεῖον δ' ἐστὶ ταῦτα τῆς Ἑλλάδος ἔτι οὕτω νεμόμενα, τῶν ποτὲ καὶ ἐς πάντας ὁμοίων διαιτημάτων. ἐν τοῖς πρῶτοι δὲ Ἀθηναῖοι τόν τε σίδηρον κατέθεντο, καὶ ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων, διὰ τὸ ἁβροδίαιτον, οὐ πολὺς

γρ. ὕστερον. γρ. εἰς. γρ. παλαίτατος. γρ. λῃστικόν. γρ. νῦν καὶ οἷς. γρ. πρῶτοι δή. γρ. καὶ πρεσβύτεροις δέ.

α Ἀνεχώρουν] οἱ Ἡρακλεῖδαι, καὶ Μεσσήνιοι, οἱ περὶ Μέλανθον. β Καὶ πολῖται γιγνόμενοι] οἱ Ἀθηναῖοι τὸ παλαιὸν εὐθὺς μετεδίδοσαν πολιτείας· ὕστερον δὲ οὐκέτι, διὰ τὸ πλῆθος. γ Οὐχ ἥκιστα] ἀντὶ τοῦ μάλιστα. δ Καὶ τὸ πελασγικὸν] τουτέστι, τοῖς ἰδίοις ὀνόμασιν ἐχρῶντο· οἷον, Πελασγοὶ μόνον, Βοιωτοί· οὔπω δὲ κοινῷ ὀνόματι Ἕλληνες. ε Τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον] τῇ ὁμιλίᾳ καλεῖσθαι μᾶλλον Ἕλληνας, οὐκ ἀπὸ γραφῆς δόξης ἁπάντων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιχωρίου ὁμιλίας. ζ Καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι] τελείως ἐπικρατῆσαι, τὸ καλεῖσθαι Ἕλληνας. η Πολλῷ γὰρ ὕστερος ἔτι] οὕτως ἐν ἑτέρῳ, καὶ καλῶς γέγραπται. τὸ πολλῷ γὰρ ἀρκεῖ ἐπὶ τοῦ χρόνου, καὶ τὸ ὕστερον πλεονάζει. τὸ δὲ ὕστερος ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου λεγόμενον, ἔχει τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου σαφῆ. θ Ξύμπαντας] τὸ γάρ, Ἐγχείῃ ἐκέκαστο Πανέλληνας καὶ Ἀχαιούς, νενόθευται. ι Ἀντίπαλον εἰς ἓν] ἀντίπαλον, καὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ πολέμιον. ἀντίκειται γὰρ τῷ Ἕλληνι ὁ βάρβαρος. τὸ δὲ ἑξῆς, οἱ Ἕλληνες ὡς ἕκαστοι, καὶ ξύμπαντες, ὕστερον κληθέντες Ἕλληνες. κ Θαλάσσῃ χρώμενοι] τουτέστιν ἐμπορευόμενοι. λ Μίνως γὰρ παλαίτατος] διὰ τειχῶν συγκρίσεων δεικνῦσι τὰ περὶ τῶν Πελοποννησιακῶν ἀσθενῆ, ἀφ' οὗ * Μίνω. καὶ ἀπὸ τούτου μέχρι τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν, μέχρι αὐτοῦ. πρὸς δὲ οὐκ ἐνθένδε, ἀλλ' ἀπὸ τούτου, φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλάς, προτέραν λέγουσι σύγκρισιν. μ Ἑλληνικῆς θαλάσσης] πρότερον γὰρ Καρικὴ ἐκαλεῖτο ἡ θάλασσα. ν Τῶν πλείστων ἐγένετο] ὑπακουστέον Ἑλλήνων. ξ Ἐγκαταστήσας] ποιήσας κατὰ μέρος, οὐ πάντας ὁμοῦ.

ο Τό, τε λῃστικὸν] λῃστικὸν τὸ σύστημα, ἤγουν τοὺς λῃστάς· λῃστρικὸν δὲ, τὸ κτῆμα. π Τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ] ἡ γὰρ μὴ λῃστευομένη πλείους φέρει προσόδους. ρ Οἱ γὰρ Ἕλληνες] τὴν αἰτίαν τοῦ λῃστεύειν ἐπάγει νῦν. σ Οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ] ἤπειρος τεχνικῶς λέγεται, ἡ πᾶσα γῆ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς θαλάσσης. τ Ἥρπαζον] ἐλῄστευον. ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν ἐβίουν. υ Καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου] Θουκυδίδης, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ χρόνου. φ Οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην] ἤγουν, οὐκ αἰσχροῦ νομιζομένου τοῦ λῃστεύειν. χ Καλῶς τοῦτο δρᾶν] καλῶς, ἀντὶ τοῦ ἀσεβῶς καὶ φιλανθρώπως. οὔτε γὰρ βοῶν ἀροτῆρας ἐλεηλάτουν, οὐκ ἔκλεπτον, οὔτε νυκτός, οὔτε μετὰ φόνων ἐποίουν τὴν λῃστείαν. ψ Οὐκ ὀνειδιζόντων] οὐκ ὀνειδιζόντων τῶν ἐρωτωμένων, οὐ τῶν ἐρωτώντων. δίχα γὰρ ὁ νοῦς. ω Ἐσιδηροφόρει] ὅθεν τὰς μαχαίρας, μαυλίας ἐκάλουν, διὰ τὸ ὁμοῦ αὐλίζεσθαι, οἷον ὁμαυλίας. α Ἐν τοῖς] ἐν τούτοις, ποιητικῶς. ὑπερβιβάζεται γὰρ ὁ δέ. β Καὶ ἀνειμένῃ] τρυφηλᾷ, καὶ αἰθρᾷ. γ Ἐς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν] ἀντὶ τοῦ μετέστησαν εἰς τρυφωτέραν δίαιταν, τὸν σίδηρον καταθέμενοι. δ Καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων] ἀντιπτωσίς ἐστιν, οἱ εὐδαίμονες τῶν πρεσβυτέρων. ὑπερ * διὰ τὸ ἁβροδίαιτον.

χρόνος ἐπειδὴ [a] χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες, καὶ χρυσῶν τεττίγων [b] ἐνέρσει κρωβύλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. ἀφ' οὗ καὶ Ἰώνων τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐπὶ πολὺ αὕτη ἡ σκευὴ κατέσχε. [c] μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι καὶ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο, καὶ ἐς τὰ ἄλλα [d] πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι, ἰσοδίαιτοι μάλιστα κατέστησαν. [e] ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι, καὶ ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες, [f] λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο. τὸ δὲ πάλαι καὶ ἐν τῷ ὀλυμπικῷ ἀγῶνι διαζώματα ἔχοντες περὶ τὰ αἰδοῖα οἱ ἀθληταὶ ἠγωνίζοντο· καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπαυται. ἔτι δὲ καὶ [g] ἐν τοῖς βαρβάροις ἐστὶν οἷς νῦν, καὶ μάλιστα τοῖς ἀσιανοῖς, πυγμῆς καὶ πάλης [h] ἆθλα τίθεται, καὶ διεζωσμένοι τοῦτο δρῶσι. πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα τις ἀποδείξειε τὸ παλαιὸν ἑλληνικὸν ὁμοιότροπα τῷ νῦν βαρβαρικῷ διαιτώμενον. τῶν δὲ πόλεων, ὅσαι μὲν νεώτατα ᾠκίσθησαν, [i] καὶ ἤδη πλωιμωτέρων ὄντων, [k] περιουσίας μᾶλλον ἔχουσαι χρημάτων, ἐπ' αὐτοῖς τοῖς αἰγιαλοῖς τείχεσιν ἐκτίζοντο, καὶ τοὺς ἰσθμοὺς ἀπελάμβανον, ἐμπορίας τε ἕνεκα, καὶ τῆς [l] πρὸς τοὺς προσοίκους ἕκαστοι ἰσχύος· αἱ δὲ παλαιαί, [m] διὰ τὴν λῃστείαν [n] ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσαν, ἀπὸ θαλάσσης μᾶλλον ᾠκίσθησαν, αἵ τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ταῖς ἠπείροις. [o] ἔφερον γὰρ ἀλλήλους τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ὄντες οὐ θαλάσσιοι [p] κάτω ᾤκουν· καὶ μέχρι τοῦδε ἔτι ἀνῳκισμένοι εἰσί. [q] καὶ οὐχ ἧσσον λῃσταὶ ἦσαν οἱ νησιῶται, [r] Κᾶρές τε ὄντες καὶ Φοίνικες· οὗτοι γὰρ δὴ τὰς πλείστας τῶν νήσων ᾤκησαν. μαρτύριον δέ· Δήλου γὰρ καθαιρομένης ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ, καὶ τῶν θηκῶν ἀναιρεθεισῶν, ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν τῇ νήσῳ, [s] ὑπὲρ ἥμισυ Κᾶρες ἐφάνησαν, γνωσθέντες τῇ τε σκευῇ τῶν ὅπλων ξυντεθαμμένῃ, καὶ τῷ τρόπῳ ᾧ νῦν ἔτι θάπτουσι. [t] καταστάντος δὲ τοῦ Μίνω ναυτικοῦ, πλωιμώτερα ἐγένετο παρ' ἀλλήλους· οἱ γὰρ ἐκ τῶν νήσων κακοῦργοι [u] ἀνέστησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὅτεπερ καὶ τὰς πολλὰς αὐτῶν κατῴκιζε. καὶ οἱ παρὰ θάλασσαν ἄνθρωποι μᾶλλον ἤδη τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων [x] ποιούμενοι, βεβαιότερον ᾤκουν. καί τινες [ph] καὶ τείχη περιεβάλλοντο, ὡς πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμενοι. ἐφιέμενοι γὰρ τῶν κερδῶν, οἵ τε ἥσσους ὑπέμενον τὴν τῶν κρεισσόνων δουλείαν, οἵ τε δυνατώτεροι περιουσίας ἔχοντες, προσεποιοῦντο ὑπηκόους τὰς ἐλάσσους πόλεις. καὶ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἤδη ὄντες, ὕστερον χρόνῳ ἐπὶ Τροίαν ἐστράτευσαν. [ch] Ἀγαμέμνων τέ μοι δοκεῖ τῶν τότε δυνάμει προύχων, καὶ οὐ τοσοῦτον τοῖς Τυνδάρεω ὅρκοις κατειλημμένους τοὺς Ἑλένης μνηστῆρας ἄγων, τὸν στόλον ἀγεῖραι. λέγουσι δὲ [ps] καὶ οἱ τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων μνήμῃ παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι, [ō] Πέλοπά τε πρῶτον πλήθει χρημάτων, ἃ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ἔχων, εἰς ἀνθρώπους ἀπόρους δύναμιν περιποιησάμενον, [a] τὴν ἐπωνυμίαν τῆς χώρας ἔπηλυν ὄντα ὅμως σχεῖν, καὶ ὕστερον τοῖς ἐκγόνοις ἔτι μείζω ξυνενεχθῆναι, Εὐρυσθέως μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ [b] ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, [g] Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως, ὅτ' ἐστράτευε, Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον Ἀτρεῖ.

γρ. κατασκευή. γρ. ἀντισχοῦσαι. γρ. ᾤκισαν. γρ. καθαιρουμένης. γρ. ξυντεθαμμένοι. γρ. ὕστερον.

a Χιτῶνάς τε λινοῦς] οὐ πολὺς χρόνος ἀφ' οὗ ἐπαύσαντο φοροῦντες χιτῶνας λινοῦς, καὶ τέττιγας χρυσοῦς ἐξαρτῶντες τῷ πλέγματι τῶν τριχῶν. β Ἐνέρσει κρωβύλον] ἐν ἔρσει, ἢ ἐν εἴρσει, ἢ ἐν πλοκῇ. κρωβύλος δέ ἐστιν εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν, ἀπὸ ἑκατέρων εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον. ἐκαλεῖτο δὲ τῶν μὲν ἀνδρῶν, κρωβύλος· τῶν δὲ γυναικῶν, κόρυμβος· τῶν δὲ παίδων, σκορπίος. Ἐνέρσει. ἐν ἀναδέσει, παρὰ τὸ εἴρειν. ἐνήλλαξε τὴν πτῶσιν, ἀντὶ τοῦ χρυσοῦς τέττιγας. ἐφόρουν δὲ τέττιγας, διὰ τὸ μουσικόν, ἢ διὰ τὸ αὐτόχθονες εἶναι. καὶ γὰρ τὸ ζῶον γηγενές. γ Μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι] λείπει ἡ τῇ, ἵν' ᾖ, καὶ τῇ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι, οἵτε μείζω κεκτημένοι μετρίᾳ ἐσθῆτι ἐχρήσαντο, καὶ ἐς τὰ ἄλλα τοῖς πολλοῖς ὁμοδίαιτοι κατέστησαν. δ Πρὸς τοὺς πολλοὺς] πολλοῖς, τοῖς πένησι. ε Ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι] ἐν τοῖς ἀγῶσι δηλονότι. καὶ γὰρ περὶ τὰ αἰδοῖα ἐζώννυντο. Ὅμηρος, Ζῶσαι νῦν, ἵνα πάντες ἐπιγνώωσι καὶ οἵδε Μαρναμένους. Ταῦτα δὲ ἐν παρεκβάσει εἴρηται. ζ Λίπα] τὸ λίπα Ὅμηρος ἐπιθετικῶς λέγει τὸ ἔλαιον. οὐδέποτε δὲ οὕτω ὀνομάζει. ἀπὸ Ὀρσίππου μεγαρέως ἐγυμνώθησαν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ εἰς αὐτὸν ἐπίγραμμα,

» Ὀρσίππῳ μεγαρεῖ μεγαλόφρονι τῇδ' ἀρίδηλον
» Μνῆμα θέσαν, φάμᾳ δελφίδι πειθόμενοι.
» Πρῶτος ὃς ἑλλήνων ἐν ὀλυμπίᾳ ἐστεφανώθη
» Γυμνὸς, ζωννυμένων τῶν πρὶν ἐπὶ σταδίῳ.

Ἰστέον ὅτι περὶ τῶν λακεδαιμονίων, οὐκ ἀσθένειαν τῶν ἀρχαίων παραδίδωσιν (ἀδιάφορον γὰρ τὸ γυμνοὺς ἢ ἐζωσμένους ἀγωνίζεσθαι, πρὸς δύναμιν) ἀλλὰ μόνον ὅτι ὁμοίως διῃτῶντο τοῖς βαρβάροις. καὶ ἑξῆς. η Ἐν τοῖς βαρβάροις ἐστὶν οἷς] ἔν τισι τῶν βαρβάρων. θ Ἆθλα τίθεται] ἆθλος, ὁ ἀγών, ἀρσενικῶς· ἆθλον δέ, τὸ ἔπαθλον, οὐδετέρως. ι Καὶ ἤδη πλωιμωτέρων] ἀδείας τυχούσης τοῦ πλεῖν. ἡ δὲ σύγκρισις πρὸς τοὺς ἀρχαίους. κ Περιουσίας μᾶλλον ἔχουσαι] πανταχοῦ τοὺς παρὰ θάλατταν ἀνθρώπους εὐπορωτέρους λέγει εἶναι. λ Πρὸς τοὺς προσοίκους] τὸ πρόσοικος ἐπὶ πόλεως, οἰκειότερον μᾶλλον τοῦ ὅμορος. ἐπὶ γὰρ ὅρων τοῦτο λαμβάνεται. μ Διὰ τὴν λῃστείαν] διὰ τὸ λῃστεύεσθαι. ν Ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσαν] μετὰ μάχης ἀντιπαθοῦσαν. ξ Ἔφερον γὰρ ἀλλήλους τε] ἔφθορον, ἔβλαπτον, ἐλῄστευον, ὡς καὶ Ἡρόδοτος. ο Κάτω ᾤκουν] ἤγουν ἐγγὺς τῆς θαλάσσης. τὸ ἑξῆς, καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι κάτω ᾤκουν, ὄντες οὐ θαλάσσιοι, ἔφερον ἀλλήλους. π Καὶ οὐχ ἧσσον] αἰτία τοῦ λίαν. ρ Κᾶρές τε ὄντες καὶ Φοίνικες] οἱ Κᾶρες πρῶτοι εὗρον τοὺς ὀμφαλοὺς τῶν ἀσπίδων καὶ τοὺς λόφους. τοῖς γὰρ ἀποθνήσκουσι συνέθαπτον ἀσπιδίσκιον μικρόν, καὶ λόφον, σημεῖον τῆς εὑρέσεως. ἐκ τούτου ἐγνωρίζοντο οἱ Κᾶρες. οἱ δὲ Φοίνικες, ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ταφῆς. τῶν ἄλλων γὰρ ἐπ' ἀνατολὰς ποιούντων ὁρᾶν τοὺς νεκρούς, οἱ Φοίνικες ἐξεπίτηδες ἐπὶ δύσιν. ἵνα μὴ διαβάλῃ τὸ ἑλληνικόν, εἶπε Κᾶρας καὶ Φοίνικας. σ Ὑπὲρ ἥμισυ] οὐ τῶν ἑλλήνων ὑπὲρ ἥμισυ, ἀλλὰ τῶν φοινίκων. οἱ γὰρ Ἕλληνες ἔκαιον τὰ σώματα. τ Καταστάντος δὲ τοῦ Μίνω] τὸ σχῆμα ἐπανάληψις. τὸ δὲ Μίνω, ἀττικόν. υ Ἀνέστησαν ὑπ' αὐτοῦ] ἀνάστατοι ἐγένοντο. φ Καὶ τείχη περιεβάλλοντο ὡς πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμενοι] καὶ τοῦτο ἐπανάληψις. πρὸς τὸ τί γάρ, τείχεσιν ἐκτίζοντο. χ Ἀγαμέμνων τέ μοι δοκεῖ] τὸ ἑξῆς, Ἀγαμέμνων τέ μοι δοκεῖ τὸν στόλον ἀγεῖραι. ψ Καὶ οἱ τὰ σαφέστατα] ὁ νοῦς τοιοῦτος, λέγουσι δὲ καὶ οἱ τὰ Πελοποννησίων μνήμῃ σαφέστατα δεδεγμένοι. ἵν' ᾖ ἐπίρρημα τὸ σαφέστατα. ω Πέλοπά τε πρῶτον] τὸ ἑξῆς, Πέλοπά τε πρῶτον ἔπηλυν ὄντα, ὅμως σχεῖν. τὸ πρῶτον, πρὸς τό, πλήθει χρημάτων. α Τὴν ἐπωνυμίαν] Ἀπία γὰρ τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο. Ὅμηρος, Τηλόθεν ἐξ Ἀπίης γαίης. Πελοπόννησος γὰρ νῦν καλεῖται. β Ὑπὸ Ἡρακλειδῶν] οὐχ ὅτι ὑπ' αὐτῶν μόνον ἐφονεύθη, ἀλλ' ὅτι δι' αὐτούς. γ Ἀτρέως δὲ μητρὸς] Ἀστυδάμεια μήτηρ Εὐρυσθέως, ἀδελφὴ Ἀτρέως.

(τυχεῖν γὰρ αὐτὸν φεύγοντα [α] τὸν πατέρα διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον) καὶ ὡς οὐκέτι [β] ἀνεχώρησεν [γ] Εὐρυσθεύς, βουλομένων καὶ τῶν μυκηναίων, φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι, καὶ τὸ πλῆθος [δ] τεθεραπευκότα, τῶν μυκηναίων τε καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε τὴν βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν, καὶ τῶν Περσειδῶν τοὺς Πελοπίδας μείζους καταστῆναι. [ε] ἅ μοι δοκεῖ Ἀγαμέμνων παραλαβών, καὶ ναυτικῷ τε ἅμα ἐπὶ πλέον τῶν ἄλλων ἰσχύσας, τὴν στρατείαν [ζ] οὐ χάριτι τὸ πλέον ἢ φόβῳ ξυναγαγὼν ποιήσασθαι. φαίνεται γὰρ ναυσί τε πλείσταις αὐτὸς ἀφικόμενος, [η] καὶ Ἀρκάσι προσπαρασχών, ὡς Ὅμηρος τοῦτο δεδήλωκεν, [θ] εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι. καὶ ἐν τοῦ σκήπτρου ἅμα τῇ παραδόσει, εἴρηκεν αὐτὸν Πολλῇσι νήσοισι καὶ Ἄργεϊ [ι] παντὶ ἀνάσσειν. [κ] οὐκ ἂν οὖν νήσων ἔξω τῶν περιοικίδων (αὗται δὲ οὐκ ἂν πολλαὶ εἶεν) ἠπειρώτης ὢν ἐκράτει, εἰ μή τι καὶ ναυτικὸν εἶχεν. [λ] εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ ταύτῃ τῇ στρατείᾳ οἷα ἦν τὰ πρὸ αὐτῆς.

καὶ ὅτι μὲν μυκῆναι μικρὸν ἦν, ἢ εἴ τι τῶν τότε πόλισμα νῦν μὴ ἀξιόχρεων δοκεῖ εἶναι, [μ] οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρώμενος ἀπιστοίη [ν] μὴ γενέσθαι τὸν στόλον τοσοῦτον ὅσον οἵ τε ποιηταὶ εἰρήκασι, καὶ ὁ λόγος κατέχει. [ξ] λακεδαιμονίων γὰρ εἰ ἡ πόλις ἐρημωθείη, λειφθείη δὲ [ο] τά τε ἱερὰ καὶ τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη, πολλὴν ἂν οἶμαι ἀπιστίαν τῆς δυνάμεως, προελθόντος πολλοῦ χρόνου, τοῖς ἔπειτα πρὸς τὸ κλέος αὐτῶν εἶναι. καίτοι [π] πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς [ρ] δύο μοίρας νέμονται, τῆς τε ξυμπάσης ἡγοῦνται, καὶ τῶν ἔξω ξυμμάχων πολλῶν. ὅμως δέ, οὔτε ξυνοικισθείσης πόλεως, οὔτε ἱεροῖς καὶ κατασκευαῖς [σ] πολυτελέσι χρησαμένης, κατὰ κώμας δὲ τῷ παλαιῷ τῆς ἑλλάδος τρόπῳ οἰκισθείσης, φαίνοιτ' ἂν ὑποδεεστέρα. [τ] ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων, διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι ἀπὸ τῆς φανερᾶς ὄψεως τῆς πόλεως, [υ] ἢ ἔστιν. οὔκουν ἀπιστεῖν εἰκός, οὐδὲ τὰς ὄψεις τῶν πόλεων μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὰς δυνάμεις, νομίζειν δὲ τὴν στρατείαν ἐκείνην, μεγίστην μὲν γενέσθαι τῶν πρὸ αὐτῆς, λειπομένην δὲ τῶν νῦν, τῇ Ὁμήρου αὖ ποιήσει εἴ τι χρὴ κἀνταῦθα πιστεύειν· ἣν εἰκὸς ἐπὶ τὸ μεῖζον μὲν [φ] ποιητὴν ὄντα κοσμῆσαι, ὅμως δὲ φαίνεται καὶ οὕτως ἐνδεεστέρα. πεποίηκε γὰρ [χ] χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν, τὰς μὲν Βοιωτῶν, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν· τὰς δὲ Φιλοκτήτου, πεντήκοντα· δηλῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰς μεγίστας καὶ ἐλαχίστας. ἄλλων γοῦν μεγέθους πέρι ἐν νεῶν καταλόγῳ οὐκ ἐμνήσθη. αὐτερέται δὲ ὅτι ἦσαν καὶ μάχιμοι πάντες ἐν ταῖς Φιλοκτήτου ναυσί, δεδήλωκε. τοξότας γὰρ πάντας πεποίηκε τοὺς [ψ] προσκώπους. [ω] περίνεως δὲ οὐκ εἰκὸς πολλοὺς ξυμπλεῖν, ἔξω τῶν βασιλέων, καὶ τῶν μάλιστα [α] ἐν τέλει· ἄλλως τε καὶ μέλλοντας πέλαγος περαιώσεσθαι μετὰ σκευῶν πολεμικῶν· [β] οὐδ' αὖ τὰ πλοῖα κατάφρακτα ἔχοντας, ἀλλὰ τῷ παλαιῷ τρόπῳ λῃστικώτερον παρεσκευασμένα. πρὸς τὰς μεγίστας γοῦν καὶ ἐλαχίστας ναῦς [γ] τὸ μέσον σκοποῦντι, οὐ πολλοὶ φαίνονται ξυνελθόντες, ὡς ἀπὸ πάσης τῆς ἑλλάδος κοινῇ πεμπόμενοι. αἴτιον δ' ἦν οὐχ ἡ ὀλιγανθρωπία τοσοῦτον ὅσον ἡ ἀχρηματία. τῆς γὰρ τροφῆς ἀπορίᾳ τόν τε στρατὸν ἐλάσσω

γρ. πλείους

γρ. εἴησαν ὢν ἠπειρώτης ἂν ἐκρ.

γρ. προελθόντος τοῦ χρ.

α Τὸν πατέρα] τὸν Πέλοπα. ὁ γὰρ Πέλοψ τὸν Χρύσιππον τὸν υἱὸν ἀνεῖλεν· ὁ δὲ Ἀτρεὺς φοβούμενος μὴ τὸ αὐτὸ πάθῃ, ἔφυγεν. β Ἀνεχώρησεν] ἀντὶ τοῦ ἐπανῆλθεν. γ Εὐρυσθεὺς] Σθενέλοιο παῖς Περσηϊάδαο. ὁ δὲ Ἀτρεύς, Πελοπίδης. δ Τεθεραπευκότα] χρήμασι δηλονότι. ε Ἅ μοι δοκεῖ] τὰ δύο σκῆπτρα. ζ Οὐ χάριτι] Ὅμηρος, χάριν Ἀτρείδῃσι φέροντες. η Καὶ Ἀρκάσι] τὸ ἑξῆς, πρὸς δὲ καὶ Ἀρκάσι προσπαρασχών. θ Εἴ τῳ ἱκανὸς] διὰ τὸ ἱκανὸς τὸ ἀξιόπιστον τοῦ ποιητοῦ παρέστησεν. ι Παντὶ ἀνάσσειν] συλλογισμὸς τὸ σχῆμα. κ Οὐκ ἂν οὖν νήσων] Ἀγαμέμνων ἦρχε μὲν τοῦ Ἄργους, καὶ τῶν περὶ αὐτὸ νήσων, ἐπέκεινα δὲ τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἄργους νήσων, ἦρχε καὶ ἑτέρων νήσων πολλῶν, αἳ οὐκ ἂν ἦσαν πολλαὶ εἰ μὴ ναυτικὸν εἶχεν ὁ Ἀγαμέμνων, δι' οὗ τούτων κρατεῖν ἠδύνατο. λ Εἰκάζειν δὲ χρὴ] εἰ γὰρ τὰ οὕτως ὑμνούμενα ἀπελῆ ἦν, πόσῳ μᾶλλον τὰ περὶ αὐτῶν; μ Οὐκ ἀκριβεῖ] οὐ γὰρ ἀκριβὲς σημεῖον τὸ ἐκ τῶν τόπων τὰς δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων στοχάζεσθαι. ν Μὴ γενέσθαι τὸν στόλον] ἀττικῶς τὸ μὴ ἐνταῦθα παρέλκει. ξ Λακεδαιμονίων γὰρ] τὸ σχῆμα κατὰ ὑπόθεσιν. καταψεύδεται δὲ τοῖς λακεδαιμονίοις λεληθότως. ο Τά τε ἱερὰ] ἀσεβῶς λέγει τὰ ἱερά. π Πελοποννήσου] πελοποννήσου αἱ πέντε μοῖραι, λακωνική, ἀρκαδική, ἀργολική, μεσσηνιακή, καὶ τῆς ἠλίδος. ἀποθανόντος δὲ Κρεσφόντου, ἔσχον τὴν μεσσηνιακὴν οἱ λακεδαιμόνιοι. ρ Δύο μοίρας] λακωνικὴν καὶ μεσσηνιακήν. Ἰστέον ὅτι τῆς ἀργολικῆς οὐχ ἦρξαν, ἀλλὰ συνεκδρομικῶς εἶπε. τὸ ἑξῆς, ὅμως δὲ φαίνοιτ' ἂν ὑποδεεστέρα πόλεως καὶ ἁπλοῦς, καὶ οὔτε συνοικισθείσης. καὶ τὰ ἑξῆς. σ Πολυτελέσι] πολυδαπάνοις. τέλος γὰρ τὸ ἀνάλωμα. τ Ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο] ἐξ ὑποθέσεως φησὶ περὶ λακεδαιμονίων τό, εἰ ἡ πόλις αὐτῶν ἐρημωθείη, καὶ τὰ ἱερὰ λειφθείη. ἐπεὶ πῶς ἂν περὶ ἀθηναίων ἀθηναῖος ὤν, καταρώμενος τὸ αὐτὸ εἴρηκεν; ὥστε μάτην ἡ παραγραφὴ τέθειται, ὅτι λεληθότως ἐπαρᾶται τοῖς λακεδαιμονίοις. ἀλλότριον γὰρ τοῦτο τῆς συγγραφέως ἴσμεν προθέσεως. υ Ἢ ἔστιν] τὸ ἢ συγκριτικὸν ἀντὶ τοῦ ἤπερ. Ἢ ἔστι] τὰ κατὰ μυκήνην καὶ τὸν στόλον τὸν εἰς Τροίαν. ἢ διαίρεσις, ἐρημωθείσης τῆς μὲν τῶν λακεδαιμονίων πόλεως, μείων φαίνοιτο ἡ δύναμις γεγονέναι τῆς ἔπειτα· τῆς δὲ τῶν ἀθηναίων, μείζων ἢ νῦν ἐστι. φ Ποιητὴν ὄντα] ἐπιτηδείως τὸ ποιητὴς πεποίηκεν, ὥσπερ λέγομεν τὸ φιλόσοφος ἐφιλοσόφησε. χ Χιλίων] ὁ μὲν Εὐριπίδης καὶ Λυκόφρων χιλίας ναῦς λέγουσι τὸν Ἀγαμέμνονα ἀγαγεῖν, ὁ δὲ Ὅμηρος, χιλίας, ἑκατὸν ἑξήκοντα ἕξ. ψ Προσκώπους] τοὺς πρὸς ταῖς κώπαις ναύτας, τοὺς κωπηλάτας. ω Περίνεως] τοὺς περιττοὺς ἐν τῇ νηῒ ἐπιβάτας, ἢ δούλους. α Ἐν τέλει] οἷον Μενελάου, Πατρόκλου, καὶ τῶν τοιούτων ἐν τέλει. β Οὐδ' αὖ τὰ πλοῖα] οὐκ ἦν, φησί, σεσανιδωμένα τὰ πλοῖα, ὥστε κάτω μὲν τεθεῖναι τὰ ὅπλα, αὐτοὺς δὲ ἄνω διάγειν. τὰ γὰρ τῶν λῃστῶν πλοῖα οὐκ ἦσαν σεσανιδωμένα, ἀλλὰ καὶ κάτω ἐκαθέζοντο, διὰ τὸ μὴ φαίνεσθαι αὐτοὺς πλέοντας. ἦν οὖν διὰ τοῦτο κοιλότερα. γ Τὸ μέσον σκοποῦντι] μέσον τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ τῶν πεντήκοντα ἐστὶν ὁ ὀγδοηκοστὸς πέμπτος. συνάγεται οὖν ὁ τῶν χιλίων διακοσίων νεῶν τῶν ἀνδρῶν ἀριθμός, μυριάδων δέκα καὶ δισχιλίων.

ἤγαγον, καὶ ὅσον ἤλπιζον αὐτόθεν πολεμοῦντα βιοτεύσειν. ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι μάχῃ ἐκράτησαν, δῆλον δέ. τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ οὐκ ἂν ἐτειχίσαντο. φαίνονται δ' οὐδ' ἐνταῦθα πάσῃ τῇ δυνάμει χρησάμενοι, ἀλλὰ πρὸς γεωργίαν τῆς Χερρονήσου τραπόμενοι καὶ λῃστείαν, τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ. ᾗ καὶ μᾶλλον οἱ Τρῶες αὐτῶν διεσπαρμένων τὰ δέκα ἔτη ἀντεῖχον, βίᾳ τοῖς ἀεὶ ὑπολειπομένοις ἀντίπαλοι ὄντες. περιουσίαν δὲ εἰ ἦλθον ἔχοντες τροφῆς, καὶ ὄντες ἀθρόοι, ἄνευ λῃστείας καὶ γεωργίας ξυνεχῶς τὸν πόλεμον διέφερον, ῥᾳδίως ἂν μάχῃ κρατοῦντες εἷλον· οἵ γε καὶ οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ μέρει τῷ ἀεὶ παρατυχόντι ἀντεῖχον. πολιορκίᾳ δ' ἂν προσκαθεζόμενοι, ἐν ἐλάσσονί τε χρόνῳ καὶ ἀπονώτερον τὴν Τροίαν εἷλον. ἀλλὰ δι' ἀχρηματίαν, τά τε πρὸ τούτων ἀσθενῆ ἦν, καὶ αὐτά γε δὴ ταῦτα ὀνομαστότατα τῶν πρὶν γενόμενα, δηλοῦται τοῖς ἔργοις ὑποδεέστερα ὄντα τῆς φήμης, καὶ τοῦ νῦν περὶ αὐτῶν διὰ τοὺς ποιητὰς λόγου κατεσχηκότος. ἐπεὶ καὶ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἡ Ἑλλὰς ἔτι μετανίστατό τε καὶ μετῳκίζετο, ὥστε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι. ἥ τε γὰρ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἰλίου χρονία γενομένη πολλὰ ἐνεόχμωσε, καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ὡς ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο, ἀφ' ὧν ἐκπίπτοντες τὰς πόλεις ἔκτιζον. Βοιωτοί τε γὰρ οἱ νῦν, ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶν, τὴν νῦν μὲν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηίδα γῆν καλουμένην ᾤκησαν (ἦν δὲ αὐτῶν καὶ ἀποδασμὸς πρότερον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἀφ' ὧν καὶ ἐς Ἴλιον ἐστράτευσαν) Δωριεῖς τε ὀγδοηκοστῷ ἔτει ξὺν Ἡρακλείδαις Πελοπόννησον ἔσχον. μόλις τε ἐν πολλῷ χρόνῳ ἡσυχάσασα ἡ Ἑλλὰς βεβαίως, καὶ οὐκέτι ἀνισταμένη, ἀποικίας ἐξέπεμψε. καὶ Ἴωνας μὲν Ἀθηναῖοι καὶ νησιωτῶν τοὺς πολλοὺς ᾤκισαν, Ἰταλίας δὲ καὶ Σικελίας τὸ πλεῖστον Πελοποννήσιοι, τῆς τε ἄλλης Ἑλλάδος ἔστιν ἃ χωρία. πάντα δὲ ταῦτα ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν ἐκτίσθη. Δυνατωτέρας δὲ γιγνομένης τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν χρημάτων τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ποιουμένης, τὰ πολλὰ τυραννίδες ἐν ταῖς πόλεσι καθίσταντο, τῶν προσόδων μειζόνων γιγνομένων. πρότερον δὲ ἦσαν ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι πατρικαὶ βασιλεῖαι, ναυτικά τε ἐξηρτύετο ἡ Ἑλλάς, καὶ τῆς θαλάσσης μᾶλλον ἀντείχοντο. πρῶτοι δὲ Κορίνθιοι λέγονται ἐγγύτατα τοῦ νῦν τρόπου μεταχειρίσαι τὰ περὶ τὰς ναῦς, καὶ τριήρεις ἐν Κορίνθῳ πρῶτον τῆς Ἑλλάδος ναυπηγηθῆναι. φαίνεται δὲ καὶ Σαμίοις Ἀμεινοκλῆς Κορίνθιος ναυπηγὸς ναῦς ποιήσας τέσσαρας. ἔτη δ' ἐστὶ μάλιστα τριακόσια ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ὅτε Ἀμεινοκλῆς Σαμίοις ἦλθε. ναυμαχία τε παλαιοτάτη ὧν ἴσμεν γίγνεται Κορινθίων πρὸς Κερκυραίους. ἔτη δὲ μάλιστα καὶ ταύτῃ ἑξήκοντα καὶ διακόσιά ἐστι μέχρι τοῦ αὐτοῦ χρόνου. οἰκοῦντες γὰρ τὴν πόλιν οἱ Κορίνθιοι ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, ἀεὶ δή ποτ' ἐμπόριον εἶχον

γρ. εἶχε. γρ. παρατυχόντι. γρ. καὶ παρόντι. γρ. κατῳκίζετο.

α Τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ] ἔρυμα λέγει ναυστάθμου, οὐχ ὅπερ ἐν τῇ η λέγει Ὅμηρος γενέσθαι, ἀλλὰ πρότερον μικρότερον διὰ τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομάς. β Ἀλλὰ πρὸς γεωργίαν] ὧν ἡγεῖτο Ἀκάμας καὶ Ἀντίμαχος. γ Τὸν πόλεμον διέφερον] διέφερον, ὑπέμενον, ἐπιμελῶς ἐξήνυον, διήνυον. δ Ἀλλὰ μέρει τῷ] ἔνιοι συνεκλίνουσιν, ἀντὶ μέρει τῳ, αἰτίᾳ τῷ μέρει τινί. ε Δηλοῦται τοῖς ἔργοις] τὰ Τρωϊκὰ ἐλέγχεται. ζ Καὶ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ] περιχρῆ διῆλε τὴν ἀρχαιολογίαν, εἰς τὰ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, εἰς αὐτὰ τὰ Τρωϊκά, εἰς τὰ ἐχόμενα αὐτῶν. καθ' ἕκαστον δὲ μέρος διπλῆ παράγραφος κεῖται. δηλοῖ δὲ διὰ τούτων τὴν αἰτίαν δι' ἣν τὰ ἑλληνικὰ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἦν ἀσθενῆ. η Ἡσυχάσασα] ἡσυχία γὰρ καὶ αὔξησιν ποιεῖ. θ Ἥ τε γὰρ ἀναχώρησις] μηκέτι γὰρ ἐλπίζοντες αὐτοὺς ἐπανελθεῖν, ἐπανίσταντο· ἡττοῦντο δὲ ἐπολέμουν, καὶ οἱ ἡττώμενοι ἐξέπιπτον. ι Ἀφ' ὧν ἐκπ.] ἀφ' ὧν ἢ πόλεων, ἢ στάσεων. κ Τὰς πόλεις ἔκτιζον] πολλοὶ γὰρ ἐξέπεσον, οἷον, Τεῦκρος μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐκβληθεὶς διὰ τὸν Αἴαντα, εἰς Κύπρον ἀφίκετο· καὶ Φιλοκτήτης, διὰ τὸν Πάριδος θάνατον θήλειαν νόσον νοσήσας, καὶ μὴ φέρων τὴν αἰσχύνην, ἀπελθὼν ἐκ τῆς πατρίδος, ἔκτισε πόλιν, ἣν διὰ τὸ πάθος Μαλαχίαν ἐκάλεσε. Διομήδης ὑπὸ Κομήτου ἐκβληθείς, εἰς τὰς Λιβυρνίδας νήσους ἀφίκετο· καὶ ὁ Μενεσθεὺς ὑπὸ τῶν Θησειδῶν εἰς Ἰβηρίαν, καὶ ἄλλοι πολλοί. λ Ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες] Ἄρνη, πόλις Θεσσαλίας, ἀφ' ἧς ὠνόμασται κατὰ μετοικίαν καὶ ἡ ἐν Βοιωτίᾳ Ἄρνη. ἡ δὲ Βοιωτία Ἄρνη, νῦν Χαιρώνεια καλεῖται. μ Δωριεῖς τε ὀγδοηκοστῷ] οἱ γὰρ Ἡρακλεῖδαι βουλόμενοι κατελθεῖν εἰς Πελοπόννησον, ἤροντο τὸν Ἀπόλλωνα· ὁ δὲ αὐτοῖς ἀνεῖλε, διὰ τῶν στενῶν εἰσβαλεῖν. οἱ δὲ νομίσαντες τὸν ἰσθμὸν λέγειν αὐτόν, καὶ ἀστοχήσαντες τοῦ χρησμοῦ, προσέβαλλον τοῖς Πελοποννησίοις κατὰ τὸν ἰσθμόν. καὶ ἡττηθέντες, ἐποιήσαντο σπονδὰς ὥστε ἑκατὸν ἔτη παραχωρῆσαι τὴν χώραν Πελοποννησίοις. μετὰ δὲ τὰ ἑκατὸν ἔτη, πάλιν ἤροντο τὸν Ἀπόλλωνα περὶ τῆς καθόδου. ὁ δὲ ἀνεῖλεν αὖθις, διὰ τῶν στενῶν εἰσβάλλειν. αἰτιωμένων δὲ τῶν Δωριέων ὡς καὶ πρότερον εἶεν ἠπατημένοι, εἶπεν ὡς, οὐ συνήκατε τὸν χρησμόν. στενὰ γὰρ λέγω τὸν Κρισαῖον κόλπον. οἱ δέ, ἐντεῦθεν ἐπιχειρήσαντες ἔτυχον τῆς καθόδου, ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν ἔτεσιν π. ἡ δὲ προτέρα εἰσβολὴ περὶ ἔτων εἴκοσι ἦν. ν Ἀποικίας ἐξέπεμψαν] ἀποικίσαι ἐστὶ κτίσαι πόλιν ἐπ' ἐρήμην. ξ Ἑλλάδος ἔστιν ἃ χωρία] ἀντὶ τοῦ ἔνια. λέγει δὲ Ἀμπρακιώτας, Ἀνακτορίους. ο Τὰ πολλὰ τυραννίδες] τουτέστι, τὰ ἐπιπολύ. τὴν αἰτίαν λέγει τῆς τυραννίδος. π Τυραννίδες ἐν ταῖς πόλεσι] διὰ τοῦτο δὲ ἦσαν καὶ ταῦτα ἀσθενῆ. ἡ γὰρ τυραννὶς οὐκ ἐᾷ τελέως αὔξειν τὰ πράγματα. ρ Ἐπὶ ῥητοῖς γέρασιν] ἀντὶ τοῦ ἐπὶ φανεραῖς τιμαῖς, ἐπὶ ὁμολογουμένοις γέρασι. τοῦτο δὲ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν τυραννίδων. ὁ γὰρ τύραννος νόμου κρείττω ἔχει τὴν βούλησιν, καὶ οὐχὶ τὸ δίκαιον. σ Πατρικαὶ βασιλεῖαι] ἀπὸ τῶν πατέρων παραλαμβανόμεναι κατὰ διαδοχὴν γένους. διαφορὰν δὲ λέγει τυραννίδος καὶ βασιλείας, ὡς καὶ οἱ φιλόσοφοι· οἱ δὲ ῥήτορες ἀδιαφόρως λέγουσιν. τ Ἀντείχοντο] προσεῖχον αὐτῇ. υ Μεταχειρίσαι τὰ περὶ τὰς ναῦς] ἐναλλάξαι· τουτέστιν, ἀπὸ πεντηκοντόρων ποιεῖν τριήρεις. φ Ναυπηγηθῆναι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ λέγονται. χ Ἔτη δ' ἐστὶ μάλιστα τριακ.] εἰκὸς ἐν τῷ τοσούτῳ χρόνῳ πολλὰς ναῦς γενέσθαι. ψ Ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου] γνωστέον καὶ ἐντεῦθεν ὅτι ὕστερον συνέγραψεν ὁ Θουκυδίδης τὴν λέξιν τῆς ἱστορίας. ω Ναυμαχία τε παλαιοτάτη] Περιάνδρου τοῦ υἱοῦ Κυψέλου τυραννοῦντος Κορίνθου, διὰ τὸν φόνον Λυκόφρονος τοῦ υἱέος αὐτοῦ, ὃν ἀνεῖλον οἱ Κερκυραῖοι. ἡ δὲ ἱστορία κεῖται κατὰ διέξοδον παρ' Ἡροδότῳ. α Μέχρι τοῦ αὐτοῦ χρόνου] ἐς τὴν τελευτὴν δηλονότι τοῦδε τοῦ πολέμου. β Οἱ Κορίνθιοι] οὐχ οἱ πάντες, ἀλλ' οἱ Κορίνθιοι.

ἑλλήνων τὸ πάλαι κατὰ γῆν τὰ πλείω ἢ κατὰ θάλασσαν, τῶν τε ἐντὸς πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξω διὰ τῆς ἐκείνων παρ᾽ ἀλλήλους ἐπιμισγόντων. χρήμασί τε δυνατοὶ ἦσαν, ὡς καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς δεδήλωται. ἀφνειὸν γὰρ ἐπωνόμασαν τὸ χωρίον. ἐπειδή τε οἱ ἕλληνες μᾶλλον ἐπλώϊζον, τὰς ναῦς κτησάμενοι [α] τὸ λῃστικὸν καθῄρουν· καὶ ἐμπόριον παρέχοντες ἀμφότερα, δυνατὴν ἔσχον χρημάτων προσόδῳ τὴν πόλιν. [β] καὶ ἴωσιν ὕστερον πολὺ γίγνεται ναυτικὸν ἐπὶ Κύρου, περσῶν πρώτου βασιλεύοντος, καὶ Καμβύσου τοῦ [γ] υἱέος αὐτοῦ. [δ] τῆς τε καθ᾽ ἑαυτοὺς θαλάσσης Κύρῳ πολεμοῦντες ἐκράτησάν τινα χρόνον. καὶ Πολυκράτης σάμου τυραννῶν ἐπὶ Καμβύσου, ναυτικῷ ἰσχύων, ἄλλας τε τῶν νήσων ὑπηκόους ἐποιήσατο, [ε] καὶ ῥήνειαν ἑλὼν, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ δηλίῳ. [ζ] φωκαεῖς τε μασσαλίαν οἰκίζοντες, καρχηδονίους ἐνίκων ναυμαχοῦντες. δυνατώτατα γὰρ ταῦτα τῶν ναυτικῶν ἦν. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα πολλαῖς γενεαῖς ὕστερα γενόμενα τῶν τρωϊκῶν, τριήρεσι μὲν ὀλίγαις χρώμενα, [η] πεντηκοντόροις δ᾽ ἔτι καὶ πλοίοις μακροῖς [θ] ἐξηρτυμένα, [ι] ὥσπερ ἐκεῖνα. ὀλίγον τε πρὸ τῶν μηδικῶν καὶ τοῦ Δαρείου θανάτου, ὃς μετὰ Καμβύσην περσῶν ἐβασίλευσε, τριήρεις περί τε σικελίαν [κ] τοῖς τυράννοις ἐς πλῆθος ἐγένοντο, καὶ κερκυραίοις. ταῦτα γὰρ τελευταῖα πρὸ τῆς Ξέρξου στρατείας ναυτικὰ ἀξιόλογα ἐν τῇ ἑλλάδι κατέστη. αἰγινῆται γὰρ καὶ ἀθηναῖοι, καὶ εἴ τινες ἄλλοι, βραχέα ἐκέκτηντο, καὶ τούτων τὰ πολλὰ πεντηκοντόρους· ὀψέ τε, ἀφ᾽ οὗ ἀθηναίους Θεμιστοκλῆς ἔπεισεν αἰγινήταις πολεμοῦντας, καὶ ἅμα τοῦ βαρβάρου [λ] προσδοκίμου ὄντος, τὰς ναῦς ποιήσασθαι, αἷσπερ καὶ [μ] ἐναυμάχησαν· καὶ αὗται οὔπω εἶχον διὰ πάσης καταστρώματα. τὰ μὲν οὖν ναυτικὰ τῶν ἑλλήνων, τοιαῦτα ἦν, τά τε παλαιὰ, καὶ τὰ ὕστερον γενόμενα. ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην [ν] οἱ προσσχόντες αὐτοῖς, χρημάτων τε προσόδῳ, καὶ ἄλλων ἀρχῇ. ἐπιπλέοντες γὰρ, τὰς νήσους κατεστρέφοντο, καὶ μάλιστα [ξ] ὅσοι μὴ διαρκῆ εἶχον χώραν. κατὰ γῆν δὲ πόλεμος, ὅθεν τις καὶ δύναμις παρεγένετο, οὐδεὶς ξυνέστη· [ο] πάντες δὲ ἦσαν, ὅσοι καὶ ἐγένοντο, πρὸς ὁμόρους τοὺς σφετέρους ἑκάστοις, [π] καὶ ἐκδήμους στρατείας πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἐπ᾽ ἄλλων καταστροφῇ [ρ] οὐκ ἐξῄεσαν οἱ ἕλληνες. [σ] οὐ γὰρ ξυνειστήκεσαν πρὸς τὰς μεγίστας πόλεις αἱ ὑπήκοοι, οὐδ᾽ αὖ [τ] ἀπὸ τῆς ἴσης [υ] κοινὰς στρατείας ἐποιοῦντο, κατ᾽ ἀλλήλους δὲ μᾶλλον ὡς ἕκαστοι οἱ ἀστυγείτονες [φ] ἐπολέμουν. μάλιστα δὲ ἐς τὸν πάλαι ποτὲ γενόμενον πόλεμον χαλκιδέων καὶ ἐρετριέων, καὶ τὸ ἄλλο ἑλληνικὸν ἐς ξυμμαχίαν [χ] ἑκατέρων [ψ] διέστη. ἐπεγένετο δὲ ἄλλοις τε ἄλλοθι [ω] κωλύματα μὴ αὐξηθῆναι, καὶ ἴωσι, προχωρησάντων [α] ἐπὶ μέγα τῶν πραγμάτων, Κῦρος καὶ ἡ περσικὴ βασιλεία, Κροῖσον καθελοῦσα, καὶ ὅσα ἐντὸς ἅλυος ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν, ἐπεστράτευσε, καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλεις ἐδούλωσε· Δαρεῖός τε ὕστερον τῷ φοινίκων ναυτικῷ κρατῶν, [β] καὶ τὰς νήσους. τύραννοι δὲ ὅσοι ἦσαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ ἐφ᾽ ἑαυτῶν μόνον προορώμενοι, [γ] ἔς τε τὸ σῶμα καὶ ἐς τὸ τὸν ἴδιον οἶκον αὔξειν, δι᾽ ἀσφαλείας ὅσον ἠδύναντο, [δ] μάλιστα τὰς πόλεις ᾤκουν. ἐπράχθη τε ἀπ᾽ αὐτῶν οὐδὲν ἔργον ἀξιόλογον, εἰ μὴ εἴ τι πρὸς περιοίκους τοὺς αὐτῶν ἑκάστοις. [ε] οἱ γὰρ ἐν σικελίᾳ [ζ] ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησαν δυνάμεως. Οὕτω πανταχόθεν ἡ ἑλλὰς ἐπὶ πολὺν χρόνον κατείχετο, μήτε κοινῇ φανερὸν μηδὲν

(Margin:) γρ. ἐπλώϊζον — γρ. λῃστικόν — γρ. φωκαεῖς — γρ. κερκυραίοις — γρ. ὅσοι διαρκῆ — γρ. πάντες δ᾽ ὅσοι καὶ ἐγένοντο — γρ. κωλύματα τὰ μή — γρ. εἰ μὴ εἴ τι

α Τὸ λῃστικὸν καθῄρουν] ἐπὶ τοῦ Μίνωος, φησὶν, ἐφόσον ἠδύνατο, τὸ λῃστικὸν καθῄρει· νῦν δὲ τὸ λεῖπον οἱ κορίνθιοι εἰργάσαντο. β Καὶ ἴωσιν ὕστερον] μετὰ τὴν κορινθίων ναυπηγίαν ἡ τῶν ἰώνων εἰσάγεται περὶ τὸ ναυτικὸν ἐπιμέλεια. γ Υἱέος] ἀττικῶς, ἀπὸ εὐθείας τῆς υἱεύς. δ Τῆς τε καθ᾽ ἑαυτοὺς θαλάσσης] γείτονος. οὐ γὰρ πάσης. ε Καὶ ῥήνειαν ἑλὼν] μία τῶν κυκλάδων ἡ ῥήνεια. ζ Φωκαεῖς τε μασσαλίαν] φωκεῖς, οἱ τῆς ἑλλάδος, ἀπὸ φωκίδος πόλεως· φωκαεῖς, οἱ τῆς ἰωνίας, ἀπὸ φωκαίας πόλεως. ἴωνες οὖν τις αἱ φωκαεῖς, καὶ πολεμούμενοι ὑπὸ περσῶν, ἀφέντες τὴν ἰωνίαν, ἔπλευσαν ἐπὶ τὴν ἀφρικὴν, τὴν πάλαι καρχηδόνα καλουμένην. ἀεὶ δὲ ταῖς οἰκιζομέναις αἱ πλησίον ἐναντιοῦνται. ἡ δὲ μασσαλία, πόλις ἐπὶ τῆς ἀφρικῆς. η Πεντηκοντόροις δ᾽ ἔτι] πεντηκόντορός ἐστι ναῦς, ὑπὸ πεντήκοντα ἐρεσσομένη. θ Ἐξηρτυμένα] ἡτοιμασμένα. ι Ὥσπερ ἐκεῖνα] τὰ παλαιά. κ Τοῖς τυράννοις] Γέλωνι καὶ Ἱέρωνι. λ Προσδοκίμου ὄντος] διὰ τὴν ἐν μαραθῶνι μάχην. μ Ἐναυμάχησαν] ἐν σαλαμῖνι δηλονότι. ν Οἱ προσσχόντες] οἱ προσσχόντες τοῖς ὑπηκόοις. οἱ προσσχόντες τοῖς ναυτικοῖς. ξ Ὅσοι μὴ διαρκῆ] ἢ οἱ καταστρέφοντες, ἢ οἱ καταστρεφόμενοι. οἱ καταστρεφόμενοι τὴν ἀλλοτρίαν, οὗτοι μὴ διαρκῆ χώραν ἔχοντες, ἐπέπλεον πρὸς τὰς πορθουμένας νήσους. ο Ὅσοι καὶ ἐγένοντο] πόλεμοι δηλονότι. π Καὶ ἐκδήμους στρατείας] τὸ ἑξῆς, καὶ στρατείας ἐκδήμους πολὺ οὐκ ἐξῄεσαν. οἷον, ἀπὸ τῆς ἰδίας οἰκίας ἕκαστος τὸ φθάνον. ρ Οὐκ ἐξῄεσαν οἱ ἕλληνες] οὐκ ἐξιόντες ἐποίουν. σ Οὐ γὰρ ξυνειστήκεσαν] αἱ ἐλάττους πόλεις οὐ συνεμάχουν ταῖς μεγάλαις, αἱ ὑπήκοοι οὖσαι. οὐ γὰρ ὑπήκουον. τ Ἀπὸ τῆς ἴσης] κατ᾽ ἰσότητα μιγνύμενοι. υ Κοινὰς] λείπει τὸ συμπλείας. φ Ἐπολέμουν] ἐπολέμουν οὗτοι πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ ληλαντίου πεδίου. χ Ἑκατέρων] τῶν χαλκιδέων καὶ ἐρετριέων. ψ Διέστη] διεσπάσθη. αἱ ἐχώρησαν. οὐ συνεμάχησαν. οὐ γὰρ λέγει ὅτι ἐμερίσθη, ἀλλὰ μόνοι χαλκιδεῖς μόνοις ἐρετριεῦσιν ἐμάχοντο. ω Κωλύματα μὴ αὐξηθῆναι] λείπει τὸ τοῦ.
α Ἐπὶ μέγα τῶν πραγμάτων] τῶν περσικῶν. τὸ ἑξῆς, καὶ ἴωσι Κῦρος ἐπεστράτευσε, Κροῖσον καθελών. καὶ τὰ ἑξῆς. β Καὶ τὰς νήσους] ἐδούλωσε δηλονότι. γ Ἔς τε τὸ σῶμα] ἔστι τὸ φυλάσσειν τὸ ἴδιον σῶμα. δ Μάλιστα τὰς πόλεις] τὸ μάλιστα ἀντὶ τοῦ ἀκριβῶς λαμβάνει ὁ Θουκυδίδης. τὸ δὲ ὑπερβατὸν, τύραννοι γὰρ, φησὶ, τὰς πόλεις ᾤκουν. ε Οἱ γὰρ ἐν σικελίᾳ] τὸ γὰρ, ἀντὶ τοῦ δέ. οὐ λέγω περὶ τῶν ἐν σικελίᾳ. οἱ γὰρ ἐν σικελίᾳ ἐπὶ πλεῖστον, καὶ τὰ ἑξῆς. ζ Ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησαν δυνάμεως] ἤγουν πλείονα δύναμιν περιεβάλοντο.

κατεργάζεσθαι, κατὰ πόλεις τε ἀτολμοτέρα εἶναι. ἐπειδὴ δὲ οἵ τε ἀθηναίων τύραννοι καὶ οἱ ἐκ τῆς ἄλλης ἑλλάδος ἐπὶ πολὺ καὶ πρὶν τυραννευθείσης οἱ πλεῖστοι καὶ τελευταῖοι, πλὴν τῶν ἐν σικελίᾳ, ὑπὸ λακεδαιμονίων κατελύθησαν (ἡ γὰρ λακεδαίμων μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτὴν δωριέων, ἐπὶ πλεῖστον ὧν ἴσμεν χρόνον στασιάσασα, ὅμως ἐκ παλαιτάτου καὶ εὐνομήθη, καὶ ἀεὶ ἀτυράννευτος ἦν. ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα τετρακόσια καὶ ὀλίγῳ πλείω ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ἀφ' οὗ λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται) καὶ δι' αὐτὸ δυνάμενοι, καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καθίστασαν. μετὰ δὲ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐκ τῆς ἑλλάδος, οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον, καὶ ἡ ἐν μαραθῶνι μάχη μήδων πρὸς ἀθηναίους ἐγένετο. δεκάτῳ δὲ ἔτει μετ' αὐτὴν αὖθις ὁ βάρβαρος τῷ μεγάλῳ στόλῳ ἐπὶ τὴν ἑλλάδα δουλωσόμενος ἦλθε. καὶ μεγάλου κινδύνου ἐπικρεμασθέντος, οἵ τε λακεδαιμόνιοι τῶν ξυμπολεμησάντων ἑλλήνων ἡγήσαντο, δυνάμει προύχοντες, καὶ οἱ ἀθηναῖοι, ἐπιόντων τῶν μήδων, διανοηθέντες ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἀνασκευασάμενοι, ἐς τὰς ναῦς ἐμβάντες, ναυτικοὶ ἐγένοντο. κοινῇ τε ἀπωσάμενοι τὸν βάρβαρον, ὕστερον οὐ πολλῷ διεκρίθησαν πρός τε ἀθηναίους καὶ λακεδαιμονίους, οἵ τε ἀποστάντες βασιλέως ἕλληνες καὶ οἱ ξυμπολεμήσαντες. δυνάμει γὰρ ταῦτα μέγιστα διεφάνη· ἴσχυον γὰρ οἱ μὲν κατὰ γῆν, οἱ δὲ, ναυσί. καὶ ὀλίγον μὲν χρόνον ξυνέμεινεν ἡ ὁμαιχμία, ἔπειτα δὲ διενεχθέντες οἱ λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ἀθηναῖοι, ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ξυμμάχων πρὸς ἀλλήλους· καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων εἴ τινές που διασταῖεν, πρὸς τούτους ἤδη ἐχώρουν. ὥστε ἀπὸ τῶν μηδικῶν ἐς τόνδε ἀεὶ τὸν πόλεμον, τὰ μὲν, σπενδόμενοι, τὰ δὲ, πολεμοῦντες ἢ ἀλλήλοις, ἢ τοῖς ἑαυτῶν ξυμμάχοις ἀφισταμένοις, εὖ παρεσκευάσαντο τὰ πολέμια, καὶ ἐμπειρότεροι ἐγένοντο, μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιούμενοι. καὶ οἱ μὲν λακεδαιμόνιοι, οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες φόρου τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο, κατ' ὀλιγαρχίαν δὲ σφίσιν αὐτοῖς μόνον ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσι θεραπεύοντες. ἀθηναῖοι δὲ ναῦς τε τῶν πολεμίων τῷ χρόνῳ παραλαβόντες, ἦρχον, πλὴν χίων καὶ λεσβίων, καὶ χρήματα τοῖς πᾶσι τάξαντες φέρειν. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ἡ ἰδία παρασκευὴ μείζων ἢ ὡς τὰ κράτιστά ποτε μετὰ ἀκραιφνοῦς τῆς ξυμμαχίας ἤνθησαν. τὰ μὲν οὖν παλαιὰ, τοιαῦτα ηὗρον, χαλεπὰ ὄντα παντὶ ἑξῆς τεκμηρίῳ πιστεῦσαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. ἀθηναίων γοῦν τὸ πλῆθος Ἵππαρχον οἴονται ὑφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, τύραννον ὄντα, ἀποθανεῖν· καὶ οὐκ ἴσασιν ὅτι Ἱππίας μὲν πρεσβύτατος ὤν, ἦρχε τῶν Πεισιστράτου υἱέων, Ἵππαρχος δὲ καὶ Θεσσαλὸς ἀδελφοὶ ἦσαν αὐτοῦ. ὑποτοπήσαντες δέ τι ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ παραχρῆμα Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων, ἐκ τῶν ξυνειδότων σφίσιν, Ἱππίᾳ μεμηνῦσθαι, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο, ὡς προειδότος, βουλόμενοι δὲ πρὶν ξυλληφθῆναι, δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι, τῷ Ἱππάρχῳ

γρ. ἀπιμοτέρα — γρ. φόρους — γρ. πολεμίων — γρ. πόλεμον ἀεὶ δὴ ἢ παρ.

α Ἀτολμοτέρα εἶναι] κατὰ κοινοῦ τὸ κατεῖχετο. β Καὶ πρὶν τυραννευθείσης] καὶ πρὶν, ἤτοι καὶ πρότερον. δηλονότι πρὸ τῶν τῆς ἀθήνης τυράννων. λέγει δὲ πλείστους εἶναι τοὺς ἀθηναίων τυράννους, καὶ αὐτοὺς τελευταίους καταλυθῆναι ὑπὸ λακεδαιμονίων. γ Πλὴν τῶν ἐν σικελίᾳ] τυράννων. οὗτοι γὰρ ὕστατοι κατελύθησαν τῶν ἁπάντων. δ Ἡ γὰρ λακεδαίμων] ἡ σύνταξις ἡ γὰρ λακεδαίμων ἐπὶ πλεῖστον ὧν ἴσμεν χρόνον στασιάσασα, περὶ τῆς τῶν Ἡρακλειδῶν καθόδου δηλονότι, ὅμως μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτὴν δωριέων εὐνομήθη. ε Τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται] τῇ ὀλιγαρχίᾳ, τῇ γερουσίᾳ. ζ Καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καθίστασαν] εἰς τάξιν ἦγον καὶ κατάστασιν ἔφερον τὰ πράγματα, τὰς τυραννίδας καθαιροῦντες. η Διανοηθέντες] οὐχ ὅτι διανοηθέντες οὐκ ἐποίησαν, ἀλλὰ θαυμάζει πῶς ὅλως διενοήθησαν. θ Καὶ ἀνασκευασάμενοι] τὰ σκεύη ἀναλαβόντες. ι Διεκρίθησαν] οἱ ἕλληνες. κ Καὶ οἱ ξυμπολεμήσαντες] τοῖς ἀθηναίοις καὶ λακεδαιμονίοις. λ Διεφάνη] τὰ πράγματα τῶν ἀθηναίων καὶ τῶν λακεδαιμονίων. μ Ἔπειτα δὲ διενεχθέντες] ἡ μὲν ἀκριβὴς αἰτία τῆς μάχης οὐ φέρεται πόθεν ἐγένετο· δεῖ δὲ εἰδέναι ὡς μετὰ τὸν μηδικὸν ἐγένετο πόλεμον, καὶ ἔστι μία ὧν μέμνηται ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ πεντηκονταετηρίδι. ν Μετὰ τῶν ξυμμάχων] τῶν ἰδίων δηλονότι. τουτέστιν, ἔχοντες οὗτοι τοὺς συμμάχους, κἀκεῖνοι τοὺς ἰδίους. ξ Διασταῖεν] διενεχθεῖεν, στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους. ο Ἔχοντες φόρους] τὸ ἑξῆς, ἔχοντες φόρους οὐχ ὑποτελεῖς, τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο. π Τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο] ἀντὶ τοῦ ἦσαν ἡγεμόνες τῶν ξυμμάχων. ρ Καθ' ὀλιγαρχίαν] ἡγοῦντο δηλονότι. σ Θεραπεύοντες] ὅπως αὐτοῖς τοῖς λακεδαιμονίοις ἐπιτηδείως καὶ ὁμοίως πολιτεύωνται ἀναγκάσωσι, θεραπεύοντες αὐτοὶ δηλονότι οἱ λακεδαιμόνιοι. τὸ ἑξῆς, θεραπεύοντες δηλονότι συμμάχους τοῦτο μόνον ὅπως πολιτεύσωσιν ἐπιτηδείως σφίσιν αὐτοῖς. τουτέστι, κατ' ὀλιγαρχίαν. τ Πλὴν χίων καὶ λεσβίων] ὡς δυνατῶν ὄντων. ὕστερον δὲ καὶ τούτοις ἐχρήσαντο. υ Μείζων] ἐκ τῶν φόρων δηλονότι. φ Ἢ ὡς τὰ κράτιστα] ὅτε εἶχον ἀβλαβῆ τὴν τῶν πάντων συμμαχίαν ἐπὶ τῶν μηδικῶν. χ Χαλεπὰ ὄντα] χαλεπὰ εὑρεῖσιν, ἐξ ὧν εἶπε πιστεῦσαι ὅτι μεγάλα ἦν. ψ Τὰς ἀκοὰς] τὰς ἀκροάσεις, τὰς φήμας. ω Ἀβασανίστως] ἡ λέξις μετενήνεκται ἀπὸ τῆς βασάνου τοῦ λίθου, ἥτις τὸν χρυσὸν δοκιμάζει. α Ἀθηναίων γοῦν] δεινῶς ταῦτα προσέταξεν, ἀθηναίους τοὺς δοκοῦντας σοφοὺς ἑλλάδος εἶναι, ὅτι οὐδὲ αὐτοὶ δοκιμάζουσι τὰ ἴδια. β Ἵππαρχον οἴονται] τὸ ἑξῆς, Ἵππαρχον τύραννον ὄντα. γ Πρεσβύτατος ὢν] τὸ ἑξῆς, πρεσβύτατος ὢν τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἦρχε τῶν ἀθηναίων δηλονότι. τὸ δὲ υἱέων, ἀπὸ τοῦ υἱεύς. δ Ἵππαρχος δὲ καὶ Θεσσαλὸς] ταῦτα λέγει ὁ συγγραφεὺς ὡς καὶ αὐτὸς ὢν τοῦ γένους τῶν Πεισιστρατιδῶν, καὶ διαβάλλει τοὺς περὶ Ἁρμόδιον. ε Ὑποτοπήσαντες δέ τι] ὑπονοήσαντες, ὑπολαβόντες. τὸ ἑξῆς, ὑποτοπήσαντες, καὶ παραχρῆμα μεμηνῦσθαι, ἅμα ἐβουλεύσαντο, καὶ ἐγνώσθησαν. ζ Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ] ἐν ᾗ δηλονότι συνέθεντο ἀνελεῖν τὸν τύραννον. η Τῷ Ἱππάρχῳ περιτυχόντες] ὃ λέγει, τοῦτό ἐστιν, ὅτι Ἱππίας μᾶλλον ἦρχε τυραννῶν, οὐχ Ἵππαρχος. ἀδελφὸς δὲ ἦν Ἱππίου ὁ Ἵππαρχος. ἀνῃρέθη δὲ παρὰ Ἁρμοδίου, καὶ Ἀριστογείτονος, οὐχ, ὡς οἱ ἀθηναῖοι ᾤοντο, τύραννος ὤν, δῆθεν, ὡς οὗτος φησιν, αὐτοὶ μᾶλλον ἐπιβουλευσάμενοι Ἱππίαν, καὶ γνωσθέντες, εὗρον τὸν αὐτοῦ Ἵππαρχον ἀδελφὸν ὄντα τοῦ Ἱππίου, περὶ τὸ λεωκόρειον ἀπέκτειναν.

περιτυχόντες [α] περὶ τὸ λεωκόρειον καλούμενον τὴν παναθηναϊκὴν πομπὴν διακοσμοῦντι, ἀπέκτειναν. [β] πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔτι καὶ νῦν ὄντα, καὶ οὐ χρόνῳ ἀμνηστούμενα, καὶ οἱ ἄλλοι ἕλληνες οὐκ ὀρθῶς οἴονται, ὥσπερ τούς τε [γ] λακεδαιμονίων βασιλέας μὴ μιᾷ ψήφῳ προστίθεσθαι ἑκάτερον, [δ] ἀλλὰ δυσί· [ε] καὶ τὸν πιτανάτην λόχον αὐτοῖς εἶναι, ὃς οὐδ᾽ ἐγένετο πώποτε. [ζ] οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, [η] καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται. [θ] ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τεκμηρίων, ὅμως τοιαῦτα ἄν τις νομίζων μάλιστα ἃ διῆλθον, οὐχ ἁμαρτάνοι· καὶ οὔτε ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν, ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες, μᾶλλον πιστεύων, οὔτε ὡς [ι] λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ [κ] τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει, ἢ ἀληθέστερον, ὄντα [λ] ἀνεξέλεγκτα, [μ] καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα· εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων σημείων, [ν] ὡς παλαιὰ εἶναι, [ξ] ἀποχρώντως. [ο] καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι, τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον κρινόντων, παυσαμένων δὲ, τὰ ἀρχαῖα μᾶλλον θαυμαζόντων, ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι, δηλώσει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν. καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι, ἢ μέλλοντες πολεμήσειν, ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, [π] χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν, ἐμοί τε ὧν αὐτὸς ἤκουσα, καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν· ὡς δ᾽ ἂν ἐδόκουν μοι ἕκαστοι περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων τὰ δέοντα μάλιστα εἰπεῖν, ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. τὰ δ᾽ ἔργα τῶν πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ, οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυνθανόμενος [ρ] ἠξίωσα γράφειν, οὐδ᾽ ὡς ἐμοὶ ἐδόκει, [σ] ἀλλ᾽ οἷς τε αὐτὸς παρῆν, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὅσον δυνατὸν ἀκριβείᾳ περὶ ἑκάστου [τ] ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ εὑρίσκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις ἑκάστοις, [υ] οὐ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ᾽ ὡς ἑκατέρων τις [φ] εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως [χ] τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν, ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται [ψ] τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει. [ω] κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα [α] ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται. τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ μηδικόν· καὶ τοῦτο ὅμως [γ] δυοῖν ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίαιν [δ] ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔσχε. [ε] τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη, παθήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ ἑλλάδι οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ δ᾽ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων ([ζ] εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι) οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων· καὶ φόνος, ὁ μὲν, κατ᾽ αὐτὸν τὸν πόλεμον, [η] ὁ δὲ

γρ᾽ λεωκόριον

γρ᾽ λεχθέντων

γρ᾽ ἀνθρώπειον, γρ᾽ τοιούτων ὄντων καὶ παρ.

α Περὶ τὸ λεωκόρειον] ἡγίμασέ ποτε ἡ ἀττικὴ, καὶ λύσις ἦν τῶν δεινῶν, παιδὸς σφαγή. Λεὼς οὖν τις τὰς ἑαυτοῦ κόρας ἐπιδέδωκε, καὶ ἀπήλλαξε τοῦ λιμοῦ τὴν πόλιν. καὶ τούτων ἱερὸν ἐγένετο ἐν τῇ ἀττικῇ, καλούμενον λεωκόρειον. β Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔτι] ἐπιτείνει τὸ ἄτοπον τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐ μόνον τὰ παλαιὰ ἀλλὰ καὶ τὰ ἔγγυτα τῷ χρόνῳ ἀβασανίστως ἀκούουσι. τὸ γὰρ τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἀρχαῖον. γ Λακεδαιμονίων βασιλέας] οἱ γὰρ λακεδαιμονίων βασιλεῖς ψήφους ἔφερον ἐν τῇ γερουσίᾳ ἑκάτερος ἕνα, διπλῆν ἔχοντα δύναμιν. δ Ἀλλὰ δυσὶν] οὐκ ὀρθῶς οἴονται μιᾷ ψήφῳ προστίθεσθαι ἑκάτερον, ἀλλὰ δυσίν. ε Καὶ τὸν πιτανάτην] ἀπὸ πιτάνης κώμης. ζ Οὕτως ἀταλαίπωρος] ἀνεξέταστος. η Καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα] τὰ ἀχρῆ, καὶ ἀναπόδεικτα. θ Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων] τὸ ὑπερβατὸν οὕτω, τὰ μὲν οὖν παλαιὰ, τοιαῦτα εὗρον. ἐκ τῶν μετὰ τὰ παραδείγματα ὕστερον πρὸς τοῦτο ἀποδίδωσι τὸ, ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων. ι Οὔτε ὡς λογογράφοι] αἰνίττεται τὸν Ἡρόδοτον. κ Προσαγωγότερον] τὸ ἡδύτερον, ὃ προσάγει. λ Ἀνεξέλεγκτα] οὐκ ἐλέγχεις, οὐ γὰρ ἀπόδειξιν ἔχοντα, οὐδὲ ἀληθῆ ὄντα. προσχῆμα τὰ σκευάζει ταῖς δημηγορίαις. μ Καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου] τὸ ἑξῆς, τὰ πολλὰ αὐτῶν. ν Ὡς παλαιὰ εἶναι] ἀντὶ τοῦ ὄντα. ξ Ἀποχρώντως] ἡ περιοχὴ τοῦ λόγου, οὕτω διῆλθον αὐτὰ ὡς πρέπει τῷ διηγουμένῳ πράγματα ἀρκούντως εἰπεῖν. ο Καὶ ὁ πόλεμος οὗτος] λείπει τὸ τούτων, τῶν πελοποννησίων. τὸ ἑξῆς, καὶ ὁ πόλεμος οὗτος τοῖς ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι δηλώσει ὅτι μείζων ἐστὶ γεγενημένος τῶν ἀρχαίων. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, αὐτῶν, ἢ τῶν ἀθηναίων καὶ πελοποννησίων. τουτέστι, μείζων τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐγένετο. π Χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν] χαλεπὸν ἦν ἐμοί τε αὐτῷ, φησὶν, ὧν ἤκουσα, καὶ τοῖς ἀπαγγέλλουσί μοι, τὴν ἀκρίβειαν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι. ὡς ἐδόκουν τοίνυν ἐμοὶ τὰ δέοντα εἰπεῖν, ἐχομένῳ μοι τῆς ὅλης γνώμης, ἐγγύτατα τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. τουτέστιν, ὡς ἔδοξα δὲ ὅτι εἶπον ἂν ἀληθῶς, οὕτως εἴρηκα, εἰ καὶ μὴ αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ λεχθέντα ῥήματα. ἐπιτηδείως τὴν ἄγνοιαν προφασίζεται, ἵνα χρήσηται τοῖς οἰκείοις ἐνθυμήμασιν. ρ Ἠξίωσα γράφειν] ἐπειδὴ φιλαθήναιος δοκεῖ, τοῦτο λέγει. σ Ἀλλ᾽ οἷς τε αὐτὸς παρῆν] ἐστρατήγει γὰρ καὶ αὐτὸς ἕως τῆς τετάρτης ἱστορίας. ἡ διάνοια, ἀλλ᾽ ἠξίωσα τῆς γραφῆς τὰ ἔργα οἷς αὐτὸς παρῆν. τ Ἐπεξελθὼν] ἐρευνῶν. υ Οὐ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον] αὐτῶν τῶν λεχθέντων. ὅρα δὲ πῶς πρότερον εἰπὼν, τῶν ἐν τῷ πολέμῳ λόγων καὶ ἔργων, ἐνταῦθα λέγει περὶ τῆς ἱστορίας, καὶ ὠφελείας, ἐπειδὴ ἄδηλα τὰ ἀνθρώπινα. φ Εὐνοίας, ἢ μνήμης] εὐνοίας, ἐπὶ λακεδαιμονίων· μνήμης, ἐπὶ ἀθηναίων. χ Τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν] πρὸς Ἡρόδοτον αἰνίττεται. ψ Τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς] τὸ ἑξῆς, καὶ ἡ διάνοια ἀρκούντως ἕξει (ἤτοι ἀρκέσει) κρῖναι αὐτὰ τὰ γεγραμμένα, δηλονότι ὠφέλιμα εἶναι, ἤτοι ὠφέλιμα πᾶσιν ὅσοι βουλήσονται σκοπεῖν τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς καὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαί ποτε αὖθις τοιούτων καὶ παραπλησίων, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. ω Κτῆμά τε εἰς ἀεὶ μᾶλλον] κέρδος, κτῆμα, τὴν ἀλήθειαν· ἀγώνισμα, τὸν γλυκὺν λόγον. αἰνίττεται δὲ τὰ μηδικὰ Ἡροδότου. α Ἢ ἀγώνισμα] θέαμα· παιδιὰ, ποιητικὸν ἀγώνισμα κωμῳδοποιίαν ἢ τραγῳδοποιίαν. β Ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται] τουτέστι, σαφές ἐστι, ξυγγράφεται. γ Δυοῖν ναυμαχίαιν] ναυμαχίαι δύο, ἐν ἀρτεμισίῳ, ἐν σαλαμῖνι· πεζομαχίαι δύο, ἐν πύλαις, ἐν πλαταιαῖς. δ Ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔσχεν] ἤγουν ταχέως ἐπαύσατο. ε Τούτου δὲ τοῦ πολέμου] τοῦ πελοποννησίου. ζ Εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας] ἡ ποτίδαια καὶ αἴγινα. η Ὁ δὲ, διὰ τὸ στασιάζειν] ξυνηνέχθη, ἀπὸ κοινοῦ.

διὰ τὸ στασιάζειν. [α] τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότεροι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον. ἡλίου τε ἐκλείψεις, αἳ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν. αὐχμοί τε ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι, [β] καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί. καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψασα, καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοιμώδης νόσος. ταῦτα γὰρ πάντα [γ] μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἤρξαντο δὲ αὐτοῦ Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδάς, αἳ αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν. διότι δ' ἔλυσαν, τὰς αἰτίας [δ] ἔγραψα πρότερον, καὶ τὰς διαφοράς, τοῦ μὴ [ε] τινα ζητῆσαί ποτε ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ [ζ] ἀληθεστάτην πρόφασιν, [η] ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ, τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι μεγάλους γιγνομένους, καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, [θ] ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δ' ἐς τὸ φανερὸν λεγόμεναι αἰτίαι, [ι] αἵδ' ἦσαν ἑκατέρων, ἀφ' ὧν λύσαντες τὰς σπονδάς, ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν.

γρ. ἰσχυρότατοι · γρ. προέγραψα · γρ. πνα

[κ] Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον. προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. [λ] ταύτην ἀπῴκισαν μὲν Κερκυραῖοι, οἰκιστὴς δ' ἐγένετο Φάλιος Ἐρατοκλείδου, [μ] Κορίνθιος γένος, τῶν ἀφ' Ἡρακλέους, κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ἐκ τῆς μητροπόλεως [ν] κατακληθείς. ξυνῴκισαν δὲ καὶ τῶν Κορινθίων τινές, καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ Δωρικοῦ γένους. προελθόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἐγένετο ἡ τῶν Ἐπιδαμνίων πόλις μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος. στασιάσαντες δὲ ἐν ἀλλήλοις ἔτη πολλά, ὡς λέγεται, ἀπὸ πολέμου τινὸς τῶν [ξ] προσοίκων βαρβάρων ἐφθάρησαν, καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πολλῆς ἐστερήθησαν. [ο] τὰ δὲ τελευταῖα, [π] πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου, [ρ] ὁ δῆμος αὐτῶν ἐξεδίωξε τοὺς δυνατούς. οἱ δὲ ἀπελθόντες μετὰ τῶν βαρβάρων ἐλῄζοντο τοὺς ἐν τῇ πόλει κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ὄντες Ἐπιδάμνιοι, ἐπειδὴ ἐπιέζοντο, πέμπουσιν ἐς τὴν Κέρκυραν πρέσβεις, ὡς μητρόπολιν οὖσαν, δεόμενοι μὴ σφᾶς περιορᾶν φθειρομένους, ἀλλὰ τούς τε φεύγοντας ξυναλλάξαι σφίσι, καὶ τὸν τῶν βαρβάρων πόλεμον καταλῦσαι. ταῦτα δὲ ἱκέται καθεζόμενοι [σ] ἐς τὸ Ἡραῖον ἐδέοντο. οἱ δὲ Κερκυραῖοι [τ] τὴν ἱκετείαν οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀπράκτους ἀπέπεμψαν. γνόντες δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι οὐδεμίαν σφίσιν ἀπὸ Κερκύρας [υ] τιμωρίαν οὖσαν, [φ] ἐν ἀπόρῳ εἴχοντο θέσθαι τὸ παρόν. καὶ πέμψαντες ἐς Δελφούς, [χ] τὸν θεὸν ἐπηρώτων εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις τὴν πόλιν [ψ] ὡς οἰκισταῖς, καὶ τιμωρίαν τινὰ πειρῷντ' ἀπ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὁ δ' αὐτοῖς ἀνεῖλε παραδοῦναι, [ω] καὶ ἡγεμόνας ποιεῖσθαι. ἐλθόντες δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι ἐς τὴν Κόρινθον, [α] κατὰ τὸ μαντεῖον παρέδοσαν [β] τὴν ἀποικίαν, [γ] τόν τε οἰκιστὴν ἀποδεικνύντες σφῶν ἐκ Κορίνθου ὄντα, καὶ τὸ χρηστήριον δηλοῦντες· [δ] ἐδέοντό τε μὴ σφᾶς περιορᾶν διαφθειρομένους, ἀλλ' ἐπαμῦναι. Κορίνθιοι δὲ [δ] κατά τε τὸ δίκαιον ὑπεδέξαντο τὴν τιμωρίαν, νομίζοντες οὐχ ἧσσον ἑαυτῶν εἶναι τὴν ἀποικίαν ἢ Κερκυραίων· ἅμα δὲ καὶ μίσει τῶν Κερκυραίων, ὅτι αὐτῶν παρημέλουν [ε] ὄντες ἄποικοι. [ζ] οὔτε γὰρ ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς διδόντες [η] γέρα τὰ νομιζόμενα, οὔ-

γρ. ἐσπλέοντι ἐς τὸν · γρ. ἐκ τοῦ ἄλλου δωρικοῦ · γρ. δυνάμεως μεγ. · γρ. ἀπὸ · γρ. φυγόντας · γρ. ἐπήροντο · γρ. πειρῷντο · γρ. ἐδέοντο ὅτε

α Τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα] καὶ τὰ λεγόμενα, φησίν, ὅτι ἐγένοντο πρότερον, ἅπερ σπανιώτερον ἔργῳ ἐβεβαιοῦντο. τουτέστιν, ὅτι τοιαῦτα ἐστὶν ὅτι ἐγίνοντο, καὶ ἐβεβαιοῦντο τὰ λεγόμενα ἀκοῇ, ἔργῳ. καὶ τὰ λεγόμενα τοίνυν, οὐκ ἄπιστα κατέστη. πόθεν; ἐκ τοῦ συμβῆναι τοιαῦτα. καὶ γὰρ ἐλέγετο, φησί, περὶ σεισμῶν, καὶ ἐκλείψεων ἡλίου, καὶ αὐχμῶν. καὶ γεγόνασιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου δηλονότι τοιαῦτα, ὥστε πιστευθῆναι καὶ τὰ λεγόμενα πρότερον. β Καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί] σημείωσαι, ἀπὸ τῶν αὐχμῶν λιμὸς καὶ λοιμός. γ Μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα] ἡ σύνταξις, μετὰ τοῦ πολέμου ἅμα. παρέλκον τὸ ἅμα. δ Ἔγραψα πρότερον] ἀντὶ τοῦ, γράψω μετ' ὀλίγον. ε Τοῦ μή τινα ζητῆσαί ποτε] λείπει τὸ ἕνεκεν. ζ Ἀληθεστάτην πρόφασιν] αἰτίαν. η Ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ] κεκρυμμένην. θ Ἀναγκάσαι εἰς τὸ πολεμεῖν] τὰ ὀνόματα, ῥήματα ἐποίησε. βούλεται γὰρ δηλοῦν ὅτι μεγάλοι γιγνόμενοι οἱ ἄνθρωποι ἀνάγκην παρέχουσι τοῦ πολέμου. ι Αἵδε ἦσαν ἑκατέρων] αἱ καθεξῆς ῥηθησόμεναι. κ Ἐπίδαμνος, ἐστὶ πόλις] τὸ νῦν Δυρράχιον. λ Ταύτην ἀπῴκισαν] ἀπῴκισαν, οὐχὶ ἀπανέστησαν τῆς οἰκίας, ἀλλ' ἀποικίαν πέμψαντες ᾤκισαν. μ Κορίνθιος γένος] ὁ παλαιὸς νόμος οὐκ ἀπὸ τοῦ γένους ἐκάλει, ἀλλ' ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, τουτέστι, τῆς πατρίδος· ἐκ τῆς Κορίνθου, Κορίνθιος. ν Κατακληθείς] τὸ κατακληθεὶς κυρίως εἶπεν. ἀπὸ γὰρ μειζόνων τῶν Ἡρακλειδῶν· ὥσπερ ἀνακληθεὶς, ὑπὸ ἐλασσόνων λέγεται. ξ Τῶν προσοίκων βαρβάρων] τῶν Ταυλαντίων. ο Τὰ δὲ τελευταῖα] ἀντὶ τοῦ, τέλος δέ. κατὰ τὰ τελευταῖα, ἤγουν κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς στάσεως αὐτῶν. π Πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου] τοῦ Πελοποννησιακοῦ. ρ Ὁ δῆμος αὐτῶν] τῶν Ἐπιδαμνίων. σ Ἐς τὸ Ἡραῖον] ἐν ᾧ ναῷ τῆς Ἥρας. τ Τὴν ἱκετείαν οὐκ ἐδέξαντο] οὐχὶ τὴν πρεσβείαν ὑπεδέξαντο, ἀλλὰ τὴν τιμωρίαν. τὸ τέλος εἶπεν αὐτὴ τῆς πράξεως, συντομώτερον εἰπὼν καὶ καινότερον. τὸ γὰρ εἰπεῖν ὅτι ὑπεδέξαντο τὴν πρεσβείαν, καὶ κατέθεντο τὴν τιμωρίαν ποιῆσαι, μακρὸν ἂν ἐγένετο, καὶ συνήθης κατὰ τὴν φράσιν. υ Τιμωρίαν οὖσαν] βοήθειαν οὖσαν. ἢ ὑπακουστέον τὸ κατὰ τῶν ἀδικούντων τιμωρίαν, κατὰ τῶν ἀδικούντων αὐτοὺς δηλαδὴ ἐκδίκησιν. φ Ἐν ἀπόρῳ εἴχοντο θέσθαι τὸ παρόν] θέσθαι, τὸ εὖ θέσθαι τὸ δὲ παρόν, ἀντὶ τοῦ παρόντος. ἐβούλοντο γὰρ καὶ τὴν πόλιν παραδοῦναι καὶ τιμωρίαν λαβεῖν. χ Τὸν θεὸν ἐπηρώτων] διὰ τὸν Φάλιον δηλονότι, ἐφ' ἴσον οἰκιστὴς αὐτοῖς ἦν, Κορίνθιος ὤν. ψ Ὡς οἰκισταῖς] οὐχ ὅτι ἀληθῶς Κορίνθιοι αὐτοὺς ᾤκισαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον οἰκιστὴς Φάλιος, Κορίνθιος ἐγένετο. ω Καὶ ἡγεμόνας ποιεῖσθαι] τοὺς Κορινθίους. α Κατὰ τὸ μαντεῖον] κατὰ τὸ μάντευμα. β Τὴν ἀποικίαν] τοῖς Κορινθίοις δηλονότι. γ Τόν τε οἰκιστὴν] Φάλιον. δ Κατά τε τὸ δίκαιον] κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς δίκαιον. ἐνόμιζον γὰρ αὐτῶν μᾶλλον εἶναι τὴν ἀποικίαν. ε Ὄντες ἄποικοι] ἤγουν πέμψαντες τὴν ἀποικίαν. ζ Οὔτε γὰρ ἐν πανηγύρεσιν] ἐν Ὀλυμπίοις, Νεμέοις, καὶ τοῖς τοιούτοις ἀγῶσιν. Οὔτε γὰρ ἐν πανηγύρεσιν] ἰστέον ὅτι ὁ γὰρ παρέλκει. ἢ ἀπὸ κοινοῦ τὸ παρημέλουν. ἢ τὸ διδόντες, ἀντὶ τοῦ ἐδίδοσαν. ὡς καὶ Ὅμηρος, καρπῷ βεβριθυῖα, ἀντὶ τοῦ βέβριθε. η Γέρα τὰ νομιζόμενα] τὰς τιμὰς καὶ προεδρίας.

τε κορινθίῳ ἀνδρὶ [α] προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν, ὥσπερ [β] αἱ ἄλλαι ἀποικίαι, [γ] περιφρονοῦντες δὲ αὐτοὺς, καὶ χρημάτων δυνάμει ὄντες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅμοια τοῖς ἑλλήνων πλουσιωτάτοις, καὶ τῇ ἐς πόλεμον παρασκευῇ δυνατώτεροι, ναυτικῷ δὲ καὶ πολὺ προέχειν [δ] ἔστιν ὅτε ἐπαιρόμενοι, καὶ [ε] κατὰ τὴν τῶν φαιάκων προενοίκησιν τῆς κερκύρας, [ζ] κλέος ἐχόντων τὰ περὶ τὰς ναῦς. [η] ἣ καὶ μᾶλλον ἐξηρτύοντο τὸ ναυτικὸν, [θ] καὶ ἦσαν οὐκ ἀδύνατοι. τριήρεις γὰρ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ὑπῆρχον αὐτοῖς ὅτε ἤρχοντο πολεμεῖν. [ι] πάντων οὖν τούτων [κ] ἐγκλήματα ἔχοντες οἱ κορίνθιοι ἔπεμπον ἐς τὴν ἐπίδαμνον ἄσμενοι [λ] τὴν ὠφέλειαν, οἰκήτορά τε τὸν βουλόμενον ἰέναι κελεύοντες, καὶ ἀμπρακιωτῶν καὶ λευκαδίων [μ] καὶ ἑαυτῶν φρουρούς. ἐπορεύθησαν δὲ πεζῇ ἐς ἀπολλωνίαν, κορινθίων οὖσαν ἀποικίαν, δέει τῶν κερκυραίων, μὴ κωλύωνται ὑπ' αὐτῶν κατὰ θάλατταν [ν] περαιούμενοι. κερκυραῖοι δὲ, ἐπειδὴ ᾔσθοντο τούς τε οἰκήτορας καὶ φρουροὺς ἥκοντας ἐς τὴν ἐπίδαμνον, [ξ] τήν τε ἀποικίαν κορινθίοις δεδομένην, ἐχαλέπαινον· καὶ πλεύσαντες εὐθὺς πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶ, καὶ ὕστερον ἑτέρῳ στόλῳ, [ο] τούς τε φεύγοντας ἐκέλευον [π] κατ' ἐπήρειαν δέχεσθαι [ρ] αὐτοὺς (ἦλθον γὰρ ἐς τὴν κέρκυραν οἱ τῶν ἐπιδαμνίων φυγάδες, τάφους τε ἀποδεικνύντες καὶ ξυγγένειαν, [σ] ἣν προϊσχόμενοι ἐδέοντο σφᾶς κατάγειν) [τ] τούς τε φρουροὺς οὓς οἱ κορίνθιοι ἔπεμψαν, [υ] καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀποπέμπειν. οἱ δὲ ἐπιδάμνιοι οὐδὲν αὐτῶν ὑπήκουσαν· [φ] ἀλλὰ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ κερκυραῖοι ναυσὶ τεσσαράκοντα μετὰ τῶν φυγάδων, [χ] ὡς κατάξοντες αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἰλλυριοὺς προσλαβόντες. προσκαθεζόμενοι δὲ τῇ πόλει, προεῖπον ἐπιδαμνίων τε τὸν βουλόμενον καὶ τοὺς ξένους ἀπαθεῖς ἀπιέναι· εἰ δὲ μὴ, ὡς πολεμίοις χρήσασθαι. [ψ] ὡς δ' οὐκ ἐπείθοντο, οἱ μὲν κερκυραῖοι (ἔστι δ' [ω] ἰσθμὸς τὸ χωρίον) ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν. κορίνθιοι δ' ὡς αὐτοῖς ἐκ τῆς ἐπιδάμνου ἦλθον ἄγγελοι [α] ὅτι πολιορκοῦνται, παρεσκευάζοντο στρατείαν. καὶ ἅμα ἀποικίαν ἐς τὴν ἐπίδαμνον ἐκήρυσσον, [β] ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι. [γ] εἰ δέ τις τὸ παραυτίκα μὲν μὴ ἐθέλοι ξυμπλεῖν, μετέχειν δὲ βούλεται τῆς ἀποικίας, πεντήκοντα δραχμὰς καταθέντα κορινθίας μένειν. ἦσαν δὲ καὶ οἱ πλέοντες πολλοὶ, καὶ οἱ τὸ ἀργύριον καταβάλλοντες. ἐδεήθησαν δὲ καὶ τῶν μεγαρέων ναυσὶ σφᾶς ξυμπροπέμψαι, εἰ ἄρα κωλύοιντο ὑπὸ κερκυραίων πλεῖν. οἱ δὲ παρεσκευάζοντο αὐτοῖς ὀκτὼ ναυσὶ ξυμπλεῖν, [δ] καὶ παλῆς κεφαλλήνων, τέσσαρσι. καὶ ἐπιδαυρίων ἐδεήθησαν, οἳ παρέσχον πέντε. ἑρμιονῆς δὲ, μίαν· καὶ τροιζήνιοι, δύο· λευκάδιοι δὲ, δέκα· καὶ ἀμπρακιῶται, ὀκτώ. θηβαίους δὲ χρήματα ᾔτησαν, καὶ φλιασίους. ἠλείους τε ναῦς τε κενὰς καὶ χρήματα. αὐτῶν δὲ κορινθίων νῆες παρεσκευάζοντο τριάκοντα, καὶ τρισχίλιοι ὁπλῖται. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο οἱ κερκυραῖοι τὴν [ε] παρασκευὴν, ἐλθόντες εἰς κόρινθον μετὰ λακεδαιμονίων καὶ σικυωνίων [ζ] πρέσβεων, οὓς παρέλαβον, ἐκέλευον κορινθίους τοὺς ἐν ἐπιδάμνῳ φρουρούς τε καὶ οἰκήτορας ἀπάγειν, ὡς οὐ μετὸν αὐτοῖς ἐπιδάμνου. εἰ δέ τι ἀντιποιοῦνται, [η] δίκας ἤθελον δοῦναι ἐν πελοποννήσῳ παρὰ πόλεσιν αἷς ἂν ἀμφότεροι [θ] ξυμβῶσιν· ὁποτέρων δ' ἂν [ι] δικασθῇ εἶναι τὴν ἀποικίαν, τούτους κρατεῖν.

γρ. τὰ ναυτικά,

γρ. τὴν πόλιν,

γρ. κορινθίοις

γρ. ἀργύριον

γρ. ἐπειδή

α Προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν] διδόντες τὰς καταρχάς. ἔθος γὰρ ἦν ἀρχιερέας ἐκ τῆς μητροπόλεως λαμβάνειν. β Αἱ ἄλλαι ἀποικίαι] ἀντὶ τοῦ αἱ πεμφθεῖσαι ἀποικίαι. γ Περιφρονοῦντες δὲ αὐτοὺς] ἀττικὴ ἡ σύνταξις, ἀντὶ τοῦ περιφρονοῦντες αὐτῶν. δ Ἔστιν ὅτε ἐπαιρόμενοι] οὐ γὰρ πλέον εἶχον ναυτικόν. διὰ τοῦτο φησὶν ἔστιν ὅτε. ε Κατὰ τὴν τῶν φαιάκων προενοίκησιν] ἀντὶ τοῦ ὁμοίως τῇ προενοικήσει τῶν φαιάκων. προενοίκησιν λέγει τῆς κερκύρας. καὶ γὰρ οἱ φαίακες παλαιότεροι ἦσαν τῶν κερκυραίων, καὶ ἄριστοι τὰ ναυτικά. Προενοίκησιν τῆς κερκύρας] ὡς τῶν κερκυραίων οὕτω δοξαζόντων λέγει, καὶ οὐχὶ ἀφ' ἑαυτοῦ. ἀεὶ γὰρ τὸ μυθῶδες φεύγει. ζ Κλέος ἐχόντων] κλέος ἐχόντων τῶν φαιάκων ἐς τὰ περὶ τὰς ναῦς. η Ἣ καὶ μᾶλλον] τὸ ἣ ἀντὶ τοῦ διό. διὸ καὶ μᾶλλον, διὰ τὴν φήμην τῶν φαιάκων, μὴ φανεῖεν χείρους. θ Καὶ ἦσαν οὐκ ἀδύνατοι] τὸ οὐκ ἀδύνατοι, μεσότητος ἐπίρρημα, οὔτε τελείως δυνατοὶ, οὔτε ἀσθενεῖς. ι Πάντων οὖν τούτων] ἤγουν ἐγκαλοῦντες ἕνεκα πάντων τούτων οἱ κορίνθιοι τοῖς κερκυραίοις. κ Ἐγκλήματα ἔχοντες] ἀντὶ τοῦ κατὰ τῶν κερκυραίων ἐγκαλοῦντες. πρὸς κορινθίους ἰδίως εἶπε τὸ ἐγκαλεῖν, ἐγκλήματα ἔχειν. λ Τὴν ὠφέλειαν] ὠφέλεια, βοήθεια, συμμαχία, ἐπικουρία. μ Καὶ ἑαυτῶν φρουροὺς] ἐπιπέμποντες δηλονότι. ν Περαιούμενοι] πλέοντες. ξ Τήν τε ἀποικίαν κορινθίοις δεδομένην] τουτέστι, τῶν ἐπιδαμνίων τοῖς κορινθίοις ἀναφερομένην. ο Τούς τε φεύγοντας ἐκέλευον] τοὺς πλουσίους τοὺς φυγάδας. π Κατ' ἐπήρειαν δέχεσθαι] κατὰ βλάβην, καὶ στάσιν, ὅπως πάλιν στασιάσωσιν, ἢ κατ' ἀπειλήν. ρ Αὐτοὺς] τοὺς ἐπιδαμνίους. σ Ἣν προϊσχόμενοι] προτείνοντες. τ Τούς τε φρουροὺς] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐκέλευον οἱ κερκυραῖοι. υ Καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀποπέμπειν] τῆς ἐπιδάμνου. φ Ἀλλὰ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς] καὶ ἐκστρατεύουσι κατ' αὐτῶν. χ Ὡς κατάξοντες αὐτοὺς] τοὺς φυγάδας. τοῦτο γὰρ ὑπακουστέον. τὸ ἑξῆς, στρατεύουσι, καὶ τοὺς ἰλλυριοὺς προσλαβόντες. ψ Ὡς δ' οὐκ ἐπείθοντο] οἱ ἐπιδάμνιοι δηλονότι. ω Ἰσθμὸς] γῆ ἀμφιθάλασσος. α Πολιορκοῦνται] οἱ ἐπιδάμνιοι. β Ἐπὶ τῇ ἴσῃ] λείπει τιμῇ. ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ ἰέναι, τοῖς ἐπιδαμνίοις δηλονότι, ἵνα κἀκεῖ ἔχοιεν πάντα ὡς ἐν κορίνθῳ. γ Εἰ δέ τις παραυτίκα] τουτέστιν, εἴ τις οὐ βούλεται ἀπιέναι, ἀλλὰ ἔχειν λόγον ὅτι συνήργησεν εἰς τὴν ἀποικίαν, διδότω δραχμὰς πεντήκοντα, καὶ μενέτω, φησὶν, ἐν κορίνθῳ οἴκων. δ Καὶ παλῆς κεφαλλήνων] παλῆς, ὡς μεγαρῆς. πόλις δὲ ἡ πάλη τῆς κεφαλληνίας. τετράπολις γὰρ ἐστὶν ἡ κεφαλληνία, πάλη, κράναια, σάμαια, προναία. ε Παρασκευὴν] τὴν οἰκονομίαν τοῦ πολέμου. ζ Πρέσβεων, οὓς παρέλαβον] ἵνα αὐτοῖς ὦσι μάρτυρες τῶν λόγων· ἢ ἵνα αὐτοὺς αἰδεσθῶσιν οἱ κορίνθιοι. σημείωσαι τὸ παρέλαβον, ἀντὶ τοῦ φιλικῶς ἔλαβον, καὶ ὡς συναγωνιστάς. η Δίκας ἤθελον δοῦναι] ἐπιτρέψαι δικαστηρίῳ, καὶ κριθῆναι ἐβούλοντο. Δίκας ἤθελον δοῦναι, ἀντὶ τοῦ, ἤθελον δίκας ἀμφοτέροις διδόναι, αὐτούς τε κορινθίους καὶ κερκυραίους δικάσασθαι ἐθέλοντες, καὶ συμφωνήσωσιν· ἀντὶ τοῦ, ἤγουν δὲ, ὅτι ἐρωτήσωμεν καὶ τὸ μανθάνειν ὅσοι νέμεται ἀποικίαν καὶ τὰ δίκαια. θ Ξυμβῶσιν] συμφανήσωσιν. ι Δικασθῇ] ἀποφανθῇ.

ἤθελον δὲ καὶ τῷ ἐν δελφοῖς μαντείῳ ἐπιτρέψαι. πόλεμον δὲ οὐκ εἴων ποιεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ αὐτοὶ ἀναγκασθήσεσθαι ἔφασαν, ἐκείνων βιαζομένων, φίλους ποιεῖσθαι οὓς οὐ βούλονται, ἑτέρους τῶν νῦν ὄντων μᾶλλον, ὠφελείας ἕνεκα. οἱ δὲ κορίνθιοι ἀπεκρίναντο αὐτοῖς, ἢν τάς τε ναῦς καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπὸ ἐπιδάμνου ἀπάγωσι, βουλεύσεσθαι· πρότερον δέ, οὐ καλῶς ἔχειν τοὺς μὲν, πολιορκεῖσθαι, ἑαυτοὺς δὲ δικάζεσθαι. κερκυραῖοι δὲ ἀντέλεγον, ἢν καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ἐν ἐπιδάμνῳ ἀπάγωσι, ποιήσειν ταῦτα. ἑτοῖμοι δὲ εἶναι καὶ ὥστε ἀμφοτέρους μένειν κατὰ χώραν, σπονδὰς δὲ ποιήσασθαι ἕως ἂν ἡ δίκη γένηται. κορίνθιοι δὲ οὐδὲν τούτων ὑπήκουον, ἀλλ' ἐπειδὴ πλήρεις αὐτοῖς ἦσαν αἱ νῆες, καὶ οἱ ξύμμαχοι παρῆσαν, προπέμψαντες κήρυκα πρότερον πόλεμον προεροῦντα κερκυραίοις, ἄραντες ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ πέντε, δισχιλίοις τε ὁπλίταις, ἔπλεον ἐπὶ τὴν ἐπίδαμνον, κερκυραίοις ἐναντία πολεμήσοντες. ἐστρατήγει δὲ τῶν μὲν νεῶν Ἀριστεὺς ὁ Πελλίχου, καὶ Καλλικράτης ὁ Καλλίου, καὶ Τιμάνωρ ὁ Τιμάνθους· τοῦ δὲ πεζοῦ, Ἀρχέτιμός τε ὁ Εὐρυτίμου, καὶ Ἰσαρχίδας ὁ Ἰσάρχου. ἐπειδὴ δὲ ἐγένοντο ἐν ἀκτίῳ τῆς ἀνακτορίας γῆς, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν, ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἀμπρακικοῦ κόλπου, οἱ κερκυραῖοι κήρυκά τε προέπεμψαν αὐτοῖς ἐν ἀκατίῳ ἀπεροῦντα μὴ πλεῖν ἐπὶ σφᾶς, καὶ τὰς ναῦς ἅμα ἐπλήρουν, ζεύξαντές τε τὰς παλαιάς, ὥστε πλωΐμους εἶναι, καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκευάσαντες. ὡς δὲ ὁ κῆρύξ τε ἀπήγγειλεν οὐδὲν εἰρηναῖον παρὰ τῶν κορινθίων, καὶ αἱ νῆες αὐτοῖς ἐπεπλήρωντο οὖσαι ὀγδοήκοντα (τεσσαράκοντα γὰρ ἐπίδαμνον ἐπολιόρκουν) ἀνταναγαγόμενοι καὶ παραταξάμενοι ἐναυμάχησαν, καὶ ἐνίκησαν οἱ κερκυραῖοι παρὰ πολύ, καὶ ναῦς πεντεκαίδεκα διέφθειραν τῶν κορινθίων. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ αὐτοῖς ξυνέβη καὶ τοὺς τὴν ἐπίδαμνον πολιορκοῦντας παραστήσασθαι ὁμολογίᾳ, ὥστε τοὺς μὲν ἐπήλυδας ἀποδόσθαι, κορινθίους δὲ δήσαντας ἔχειν, ἕως ἂν ἄλλο τι δόξῃ. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν οἱ κερκυραῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῇ λευκίμνῃ τῆς κερκύρας ἀκρωτηρίῳ, τοὺς μὲν ἄλλους οὓς ἔλαβον αἰχμαλώτους ἀπέκτειναν, κορινθίους δὲ δήσαντες εἶχον. ὕστερον δέ, ἐπειδὴ οἱ κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσημένοι ταῖς ναυσὶν, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου, τῆς θαλάσσης ἁπάσης ἐκράτουν τῆς κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία οἱ κερκυραῖοι, καὶ πλεύσαντες ἐς λευκάδα τὴν κορινθίων ἀποικίαν, τῆς γῆς ἔτεμον, καὶ κυλλήνην τὸ ἠλείων ἐπίνειον ἐνέπρησαν, ὅτι ναῦς καὶ χρήματα παρέσχον τοῖς κορινθίοις. τοῦ τε χρόνου τὸν πλεῖστον μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπεκράτουν τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς τῶν κορινθίων ξυμμάχους ἐπιπλέοντες ἔφθειρον, μέχρις οὗ κορίνθιοι περιιόντι τῷ θέρει πέμψαντες ναῦς καὶ στρατιάν, ἐπεὶ σφῶν οἱ ξύμμαχοι ἐπόνουν, ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ ἀκτίῳ, καὶ περὶ τὸ χειμέριον τῆς θεσπρωτίδος, φυλακῆς ἕνεκα τῆς τε λευκάδος καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὅσαι σφίσι φίλιαι ἦσαν. ἀντεστρατοπεδεύοντο δὲ καὶ οἱ κερκυραῖοι ἐπὶ τῇ λευκίμνῃ, ναυσί τε καὶ πεζῷ. ἐπέπλεόν τε οὐδέτεροι

γρ. ἀπαγάγωσι, βουλεύσασθαι

γρ. ἐν ἀκατίῳ ἀπεροῦντα. γρ. ἐναντία ἀφ.

γρ. ἀνταναγαγόμενοι

γρ. τῆς ναυμαχίας

γρ. ἔφθειραν

α Ἤθελον δὲ καὶ τῷ ἐν δελφοῖς] ἴσως γὰρ οὐκ ἐπύθοντο τὸν χρησμόν, ὃν ἔλαβον οἱ ἐπιδάμνιοι διὰ κορινθίους. β Ἐπιτρέψαι] τὴν ἐπίσκεψιν τῆς κρίσεως δοῦναι. γ Εἰ δὲ μὴ] εἰ δὲ οὐκ ἐθελήσειεν παῦσαι τὸν πόλεμον. δ Βιαζομένων] ἀντὶ τοῦ βιαζόντων. ε Οὓς οὐ βούλονται] οἱ κερκυραῖοι, οὐχὶ οἱ κορίνθιοι. ζ Ἑτέρους] ἄλλους ἀπὸ τῶν παρόντων φίλων. ἢ ἑτέρους λέγει μᾶλλον φίλους τῶν παρόντων φίλων. η Τῶν νῦν ὄντων] τῶν νῦν ἰσχυόντων. λέγει δὲ ἀθηναίους. θ Καὶ τοὺς βαρβάρους] τοὺς ταυλαντίους. ι Ἀπάγωσιν] ἀποστήσωσιν. κ Ἀντέλεγον] οὐκ ἐναντία ἔλεγον, ἀλλὰ ἴσα, ὡς ἀντίθεος, ὁ ἰσόθεος. λ Ἑτοῖμοι δὲ εἶναι] ἀντὶ τοῦ ἑτοίμως ἔχοιεν, εἰ μὴ ἐκεῖνο βούλοιντο, σπονδὰς ποιήσασθαι, μένειν ἐν ἐπιδάμνῳ, καὶ τοὺς πεμφθέντας κορινθίων, καὶ τοὺς πεμφθέντας κερκυραίων μηδὲν πράττοντας εἰς κάκωσιν, ἕως ἂν δίκας δῶσι. μ Κατὰ χώραν] ἐφ' ἡσυχίας, ἵνα μὴ ἐν τῷ μεταξὺ ἀλλήλους ἀδικῶσι. ν Προπέμψαντες κήρυκα] ὅρα πῶς καταφρονοῦσιν οἱ κορίνθιοι. οὐ γὰρ λάθρα ἐβούλοντο πλεῖν. κῆρυξ ἐν πολέμῳ, πρέσβεις ἐν εἰρήνῃ. ξ Δισχιλίοις τε ὁπλίταις] καὶ μὴν αἰεὶ τρισχιλίοις ἡτοίμαζον. ῥητέον οὖν ὅτι ἴσως οὐκ ἦν χρεία τῶν χιλίων· ἢ καταφρονοῦντες τῶν κερκυραίων, τοῦτο ποιοῦσι. ο Τῆς ἀνακτορίας γῆς] ἡ ἀνακτορία, γῆ τῆς ἠπείρου. ἔστι δὲ τὸ ἄκτιον, λιμήν. π Ἐν ἀκατίῳ] ἵνα εἰρηνικὰ φρονοῦντες δηλώσωσιν. ρ Ἀπεροῦντα] ἀπαγορεύσοντα, ἀποστρέψοντα, τὰ ἐναντία ἐροῦντα. σ Ἅμα ἐπλήρουν] ἀνδρῶν δηλονότι, ζυγώματα αὐταῖς ἐνθέντες εἰς τὸ συνέχεσθαι. τ Ζεύξαντές τε] ἀσφαλισάμενοι, τοὺς ζυγοὺς ἁρμόσαντες ἐν αὐταῖς. καὶ γὰρ ἔθος ἔχουσιν αἴρειν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν οὐ πλεουσῶν νεῶν. υ Τὰς παλαιὰς] οὐδεμία καινὴ ναῦς ἦν, εἴγε τὰς μὲν ἔζευξαν διαλελυμένας οὔσας, καὶ ζυγώματα τῶν προσδεηθείσας εἰς συνοχήν, τὰς δὲ ἐπεσκεύασαν. φ Ἐπισκευάσαντες] ἐπισκευάζω, τὸ ἐκ παλαιότητος εἰς νέαν κατάστασιν εἰδοποιῶ. καὶ ἐπισκευαστής, ὁ τῶν σαθρῶν οἰκοδόμος. Ἐπισκευάσαντες, ἐκ σαθρότητος νέας ποιήσαντες. χ Εἰρηναῖον] εἰρήνης ποιητικόν. ψ Ἐπολιόρκουν] προεῖπε γὰρ ὅτι ἑκατὸν εἴκοσιν εἶχον. ω Ἐναυμάχησαν] τὴν ναυμαχίαν ταύτην οὐκ ἀκριβῶς διηγεῖται, πρεσβυτέραν ἴσως οὖσαν αὐτοῦ. διὰ δὲ τῆς φθορᾶς τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν, τὴν ἐπικράτειαν αὐτῶν δηλοῖ. καὶ αὗται μὲν τελείως διεφθάρησαν, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐτραυματίσθησαν, καὶ αἰχμάλωτοι ἐλήφθησαν ἱκανοί. α Παρὰ πολὺ] ἀντὶ τοῦ σφόδρα, διαφερόντως. μᾶλλον ἢ πολύ. β Τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέρᾳ] δευτέραν νίκην λέγει τῶν κερκυραίων. γ Ἐπήλυδας] ξένους. δ Ἀποδόσθαι] πωλῆσαι. ε Κορινθίους δὲ δήσαντες] οὗτοι ἐδέθησαν. καὶ οἱ ἐν ἐπιδάμνῳ ἄλλοι, κορίνθιοί εἰσι. ζ Τῆς γῆς ἔτεμον] ἀττικὴ ἡ σύνταξις. η Καὶ κυλλήνην] ἄλλη κυλλήνη τῆς ἀρκαδίας. θ Ἐπίνειον] ἐπίνειον ἐστὶ πόλισμα παραθαλάσσιον, ἔνθα τὰ νεώρια τῆς πόλεως, ὥσπερ ὁ πειραιεὺς τῶν ἀθηναίων, καὶ ἡ νίσαια τῆς μεγαρίδος. δύναται δὲ ἐπὶ παντὸς ἐμπορείου καὶ παραθαλασσίου χρήσασθαι τῷ ὀνόματι τούτῳ, ὃ νῦν οἱ πολλοὶ καταβολον καλοῦσι. ι Τοῦ τε χρόνου τὸν πλεῖστον] ἀεὶ Θουκυδίδης τὸν πλεῖστον ἀρσενικῶς. κ Περιιόντι] ἐνισταμένῳ. λ Οἱ ξύμμαχοι ἐπόνουν] ὑπὸ τῶν κερκυραίων. μ Περὶ τὸ χειμέριον] οὕτω καλεῖται ὁ τόπος.

ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὸ θέρος τοῦτο ἀντικαθεζόμενοι, χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου ἑκάτεροι. τὸν δ' ἐνιαυτὸν πάντα τὸν μετὰ τὴν ναυμαχίαν, καὶ τὸν ὕστερον, οἱ κορίνθιοι ὀργῇ φέροντες τὸν πρὸς κερκυραίους πόλεμον, ἐναυπηγοῦντο, καὶ παρεσκευάζοντο τὰ κράτιστα νεῶν στόλον, ἔκ τε αὐτῆς πελοποννήσου ἀγείροντες καὶ τῆς ἄλλης ἑλλάδος ἐρέτας, μισθῷ πείθοντες. πυνθανόμενοι δὲ οἱ κερκυραῖοι τὴν παρασκευὴν αὐτῶν, ἐφοβοῦντο, καὶ (ἦσαν γὰρ οὐδενὸς ἑλλήνων ἔνσπονδοι, οὐδὲ ἐπεγράψαντο ἑαυτοὺς οὔτε ἐς τὰς ἀθηναίων σπονδάς, οὔτε ἐς τὰς λακεδαιμονίων) ἔδοξεν αὐτοῖς ἐλθοῦσιν ὡς τοὺς ἀθηναίους, ξυμμάχους γενέσθαι, καὶ ὠφελίαν τινὰ πειρᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν εὑρίσκεσθαι. οἱ δὲ κορίνθιοι πυθόμενοι ταῦτα, ἦλθον καὶ αὐτοὶ ἐς τὰς ἀθήνας πρεσβευσόμενοι, ὅπως μὴ σφίσι πρὸς τῷ κερκυραίων ναυτικῷ καὶ τὸ αὐτῶν προσγενόμενον, ἐμπόδιον γένηται θέσθαι τὸν πόλεμον ᾗ βούλονται. καταστάσης δὲ ἐκκλησίας, ἐς ἀντιλογίαν ἦλθον· καὶ οἱ μὲν κερκυραῖοι ἔλεξαν τοιάδε,

» Δίκαιον, ὦ ἀθηναῖοι, τοὺς μήτε εὐεργεσίας μεγάλης, μήτε ξυμμαχίας προυφειλομένης, ἥκοντας παρὰ τοὺς πέλας ἐπικουρίας (ὥσπερ καὶ ἡμεῖς νῦν) δεησομένους, ἀναδιδάξαι πρῶτον· μάλιστα μέν, ὡς καὶ ξύμφορα δέονται, εἰ δὲ μή, ὅτι γε οὐκ ἐπιζήμια· ἔπειτα δέ, ὡς καὶ τὴν χάριν βέβαιον ἕξουσιν. εἰ δὲ τούτων μηδὲν σαφὲς καταστήσουσι, μὴ ὀργίζεσθαι ἢν ἀτυχῶσι. κερκυραῖοι δὲ μετὰ τῆς ξυμμαχίας τῆς αἰτήσεως καὶ ταῦτα πιστεύοντες ἐχυρὰ ὑμῖν παρέξεσθαι, ἀπέστειλαν ἡμᾶς. τετύχηκε δὲ τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα πρός τε ἡμᾶς ἐς τὴν χρείαν ἡμῖν ἄλογον, καὶ ἐς τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι ἀξύμφορον. ξύμμαχοί τε γὰρ οὐδενός πω ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἑκούσιοι γενόμενοι, νῦν ἄλλων τοῦτο δεησόμενοι ἥκομεν, καὶ ἅμα ἐς τὸν παρόντα πόλεμον κορινθίων ἐρῆμοι δι' αὐτὸ κατέστημεν. καὶ περιέστηκεν ἡ δοκοῦσα ἡμῶν πρότερον σωφροσύνη, τὸ μὴ ἐν ἀλλοτρίᾳ ξυμμαχίᾳ τῇ τοῦ πέλας γνώμῃ ξυγκινδυνεύειν, νῦν ἀβουλία καὶ ἀσθένεια φαινομένη. τὴν μὲν οὖν γενομένην ναυμαχίαν αὐτοὶ κατὰ μόνας ἀπεωσάμεθα κορινθίους. ἐπειδὴ δὲ μείζονι παρασκευῇ ἀπὸ πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης ἑλλάδος ἐφ' ἡμᾶς ὥρμηνται, καὶ ἡμεῖς ἀδύνατοι ὁρῶμεν ὄντες τῇ οἰκείᾳ μόνον δυνάμει περιγενέσθαι, καὶ ἅμα μέγας ὁ κίνδυνος εἰ ἐσόμεθα ὑπ' αὐτοῖς, ἀνάγκη καὶ ὑμῶν καὶ ἄλλου παντὸς ἐπικουρίας δεῖσθαι· καὶ ξυγγνώμη εἰ μὴ μετὰ κακίας, δόξης δὲ μᾶλλον ἁμαρτίᾳ, τῇ πρότερον ἀπραγμοσύνῃ ἐναντία τολμῶμεν. γενήσεται δὲ ὑμῖν πειθομένοις καλὴ ἡ ξυντυχία κατὰ πολλὰ τῆς ἡμετέρας χρείας. πρῶτον μέν, ὅτι ἀδικουμένοις, καὶ οὐχ ἑτέρους βλάπτουσι, τὴν ἐπικουρίαν ποιήσεσθε. ἔπειτα, περὶ τῶν μεγίστων κινδυνεύοντας δεξάμενοι, ὡς ἂν μάλιστα μετ' ἀειμνήστου μαρτυρίου τὴν χάριν καταθήσεσθε. ναυτικόν τε κεκτήμεθα, πλὴν τοῦ παρ' ὑμῖν, πλεῖστον. καὶ σκέψασθε τίς εὐπραξία σπανιωτέρα, ἢ τίς τοῖς πολεμίοις λυπηροτέρα, εἰ ἣν ὑμεῖς ἂν πρὸ πολλῶν χρημάτων καὶ χάριτος ἐτιμήσασθε δύναμιν ὑμῖν προσγενέσθαι, αὕτη πάρεστιν αὐτεπάγγελτος, ἄνευ κινδύνων καὶ δαπάνης διδοῦσα ἑαυτήν· καὶ προσέτι φέρουσα ἐς μὲν τοὺς πολλοὺς ἀρετήν, οἷς δὲ ἐπαμυνεῖτε, χάριν, ὑμῖν δ' αὐτοῖς, ἰσχύν. ἃ ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ὀλίγοις δὴ ἅμα πάντα ξυνέβη· καὶ ὀλίγοι ξυμμαχίας δεόμενοι, οἷς ἐπικαλοῦνται ἀσφάλειαν καὶ κόσμον οὐχ ἧσσον διδόντες ἢ ληψόμενοι παραγίγνονται. τὸν δὲ πόλεμον δι' ὃν χρήσιμοι ἂν εἶμεν, εἴ τις ὑμῶν μὴ οἴεται ἔσεσθαι, γνώμης ἁμαρτάνει, καὶ οὐκ

α Ἀντικαθεζόμενοι] ἀντιστρατοπεδεύοντες. β Ὀργῇ φέροντες] ὀργιζόμενοι, διὰ τὸν πόλεμον τῶν κερκυραίων. γ Οὐδενὸς ἑλλήνων ἔνσπονδοι] οὐκ ἐνεγράφησαν ταῖς σπονδαῖς. δ Ἔνσπονδοι] φίλοι. κυρίως δὲ ἔνσπονδος, ὁ ἀπὸ πολέμου. ε Δίκαιον, ὦ ἀθηναῖοι] οὔτε εὐεργεσίαν ὀφείλετε, ὦ ἀθηναῖοι, οὔτε συμμαχίαν, ἡμῖν, ἢ τοῖς κορινθίοις. δίκαιον οὖν ἐστι τοὺς πρὸς τοὺς ἥκοντας δεησομένους ἐπικουρίας, πρῶτον ἀναδιδάξαι ὅτι μάλιστα συμφέροντα δέονται. Δίκαιον, ἀντὶ τοῦ εὔλογον. ἡ τοῦ κερκυραίου δημηγορία μᾶλλον τὸ συμφέρον προβάλλεται ἤπερ τὸ δίκαιον· ἡ δὲ τοῦ κορινθίου, μᾶλλον τὸ δίκαιον ἤπερ τὸ συμφέρον. οἱ γὰρ κορίνθιοι σύμμαχοι ἦσαν, οἱ δὲ κερκυραῖοι ναῦς εἶχον ἑκατὸν εἴκοσι. ζ Τοὺς μήτε εὐεργεσίας] ἡμᾶς τοὺς κερκυραίους. η Παρὰ τοὺς πέλας] πέλας τῇ γνώμῃ. οὐ γάρ ἐστιν ἡ κέρκυρα πέλας τῶν ἀθηναίων. θ Ὡς καὶ τὴν χάριν] τὴν αὐτὴν χάριν. ι Βέβαιον] τὸ βέβαιον, θηλυκῶς. κ Καταστήσουσι] ἀποδείξουσιν. τουτέστιν, εἰ τὰ τοιαῦτα ἀποδείξουσιν ἑαυτοὺς ζητοῦντας, ἐπιτυχεῖν εἰσὶν ἄξιοι· εἰ δὲ μή, ἀποτυγχάνειν. δεικνύουσι δ' ἑαυτοὺς ἔχοντας μᾶλλον ταῦτα, καὶ δικαίως ἐπιτυχεῖν ὧν δέονται. λ Μὴ ὀργίζεσθαι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ δίκαιον. μ Κερκυραῖοι δὲ] τὸ δ' ἀντὶ τοῦ γάρ. ν Μετὰ τῆς ξυμμαχίας] μετὰ τῆς αἰτήσεως συμμαχίας. ξ Τετύχηκε δὲ] δεύτερον τοῦτο προοίμιον. ο Τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα] τὸ ἰδιοπραγμονεῖν καὶ ἡσυχάζειν, λέγει ἐπιτήδευμα. Ἄλλως· Ἐγὼ δὲ ἐπιτήδευμα εἴποιμι τὸ αἱρεῖσθαι αὐτοὺς ἕως νῦν (ὥς κἀπνῷ φησι) μηδενὶ ξυμμαχεῖν. νῦν γάρ, φησί, καὶ δεόμεθα ἡμεῖς, καὶ ὧν, εἰ πρὶν ξυνεμαχοῦμεν, ἐμέλλομεν νῦν βοηθείας ἀπολαύειν, ἀποτυγχάνομεν.

γρ. ἐνιαυτὸν τοῦτον πάντα. γρ. ἐσεγράψαντο. γρ. ἀττικόν. γρ. προσοφειλομένης. γρ. καὶ προσοφειλομένης. γρ. σαφές. γρ. καθέσταμεν. γρ. ἐπ' αὐτοῖς. γρ. ξυμμαχία. γρ. κινδύνων. γρ. παρόντι.

π Πρός τε ὑμᾶς] ὅσον ἐς τὴν κρίσιν τὴν ὑμετέραν. ρ Ξύμμαχοί τε γὰρ] καθὸ ἐρῆμοι ἐσμὲν ξυμμαχίας. σ Πρότερον σωφροσύνη] ἡ ἰδιωτεία, καὶ ἀπραγμοσύνη. τ Τῇ τοῦ πέλας γνώμῃ] πολλάκις ἀδικούσῃ, εἰ κατὰ πατέρων, ἢ κατὰ ἱεροῦ στρατεύσειεν. υ Τὴν μὲν οὖν] περὶ τὸ προοίμιον. φ Γενομένην ναυμαχίαν] λείπει ἡ κατά. χ Ἐφ' ἡμᾶς] καθ' ἡμῶν. ψ Δυνάμει περιγενέσθαι] τῶν κορινθίων. ω Ἐσόμεθα ὑπ' αὐτοῖς] ἀττικὴ ἡ σύνταξις, εἰ μὴ ὑπὸ σοί. ἤγουν, εἰ δουλωθείημεν αὐτοῖς. α Ἀπραγμοσύνῃ] ἀταραξίᾳ. β Γενήσεται δὲ ὑμῖν] ὅθεν οἱ ἀγῶνες. γ Καλὴ ἡ ξυντυχία] συμφέρουσα ἡ ἐπιτυχία τῆς χρείας. δ Ξυντυχία χρείας] περιφραστικῶς ἡ χρεία. ε Πρῶτον μὲν] τὸ δίκαιον, πρῶτον, ὥσπερ οἱ κορίνθιοι. ζ Τὴν ἐπικουρίαν ποιήσεσθε] ἤγουν βοηθήσετε. η Ἔπειτα] τὸ συμφέρον, δεύτερον. θ Μαρτυρίου] μαρτύριον οὐ δευτέρως λέγει. ι Σπανιωτέρα] μεγίστη. τὰ γὰρ καλὰ καὶ χρήσιμα, σπάνια· τὰ δὲ χείρονα νικᾷ. κ Εἰ ἣν ὑμεῖς ἂν πρὸ πολλῶν χρημάτων] αὐτὴ πολλῶν ἄν, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, χρημάτων ὑμᾶς ἡγεῖσθαι νομίζω. λ Ἐτιμήσασθε] ἠγοράσατε. μ Οἷς ἐπικαλοῦνται] οἷς ἐπάγονται πρὸς συμμαχίαν.

αἰσθάνεται τοὺς λακεδαιμονίους φόβῳ τῷ ὑμετέρῳ πολεμησείοντας, καὶ τοὺς κορινθίους δυναμένους παρ' αὐτοῖς, καὶ ὑμῖν ἐχθροὺς ὄντας, καὶ προκαταλαμβάνοντας ἡμᾶς νῦν ἐς τὴν ὑμετέραν ἐπιχείρησιν, [α] ἵνα μὴ τῷ κοινῷ ἔχθει κατ' αὐτῶν μετ' ἀλλήλων στῶμεν, [β] μηδὲ δυοῖν φθάσαι ἁμάρτωσιν, ἢ κακῶσαι ἡμᾶς, ἢ σφᾶς αὐτοὺς βεβαιώσασθαι. ὑμέτερον δέ γ' αὖ ἔργον [γ] προτερῆσαι, [δ] τῶν μὲν διδόντων, ὑμῶν δὲ, δεξαμένων τὴν ξυμμαχίαν, καὶ προεπιβουλεύειν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ ἀντεπιβουλεύειν. [ε] ἢν δὲ λέγωσιν ὡς οὐ δίκαιον τοὺς σφετέρους ἀποίκους ὑμᾶς δέχεσθαι, [ζ] μαθέτωσαν ὡς πᾶσα ἀποικία [η] εὖ μὲν πάσχουσα, τιμᾷ τὴν μητρόπολιν, ἀδικουμένη δὲ, ἀλλοτριοῦται. οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ δοῦλοι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ [θ] ὅμοιοι τοῖς λειπομένοις εἶναι ἐκπέμπονται. [ι] ὡς δὲ ἠδίκουν [κ] σαφές ἐστι. [λ] προκληθέντες γὰρ περὶ ἐπιδάμνου ἐς κρίσιν, πολέμῳ μᾶλλον [μ] ἢ τῷ ἴσῳ ἠβουλήθησαν τὰ [ν] ἐγκλήματα μετελθεῖν. καὶ ὑμῖν ἔστω τι τεκμήριον ἃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ξυγγενεῖς δρῶσιν, ὥστε ἀπάτῃ τε μὴ παράγεσθαι ὑπ' αὐτῶν, δεομένοις τε [ξ] ἐκ τοῦ εὐθέος μὴ ὑπουργεῖν. ὁ γὰρ [ο] ἐλαχίστας τὰς μεταμελείας ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις λαμβάνων, ἀσφαλέστατος ἂν διατελοίη. λύσετε δὲ οὐδὲ τὰς λακεδαιμονίων σπονδὰς, δεχόμενοι ἡμᾶς, μηδετέρων ὄντας ξυμμάχους. [π] εἴρηται γὰρ ἐν αὐταῖς, τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἥτις μηδαμοῦ ξυμμαχεῖ, ἐξεῖναι παρ' ὁποτέρους ἂν ἀρέσκηται ἐλθεῖν. καὶ δεινὸν εἰ τοῖσδε μὲν ἀπό τε τῶν ἐνσπόνδων ἔσται πληροῦν τὰς ναῦς, καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῆς ἄλλης ἑλλάδος, καὶ οὐχ ἥκιστα [ρ] ἀπὸ τῶν ὑμετέρων [σ] ὑπηκόων· ἡμᾶς δὲ ἀπὸ τῆς προκειμένης τε ξυμμαχίας εἴρξουσι, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλοθέν ποθεν ὠφελείας. εἶτα ἐν ἀδικήματι θήσονται, πεισθέντων ὑμῶν ἃ δεόμεθα. πολὺ δὲ ἐν πλείονι αἰτίᾳ ἡμεῖς μὴ πείσαντες ὑμᾶς, ἕξομεν. ἡμᾶς μὲν γὰρ κινδυνεύοντας καὶ οὐκ ἐχθροὺς ὄντας ἀπώσεσθε· τῶνδε δὲ οὐχ ὅπως κωλυταὶ ἐχθρῶν ὄντων [τ] καὶ ἐπιόντων γενήσεσθε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς δύναμιν προσλαβεῖν περιόψεσθε· ἣν οὐ δίκαιον, ἀλλ' ἢ κἀκείνων κωλύειν τοὺς ἐκ τῆς ὑμετέρας μισθοφόρους, ἢ καὶ ἡμῖν πέμπειν, καθ' ὅ,τι ἂν πεισθῆτε, ὠφέλειαν· μάλιστα δὲ [υ] ἀπὸ τοῦ προφανοῦς δεξαμένους, [φ] βοηθεῖν. πολλὰ δὲ, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ ὑπείπομεν, τὰ ξυμφέροντα ἀποδείκνυμεν· καὶ μέγιστον, ὅτι οἵ τε αὐτοὶ πολέμιοι ὑμῖν ἦσαν (ὅπερ σαφεστάτη πίστις) καὶ οὗτοι οὐκ ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἱκανοὶ τοὺς μεταστάντας βλάψαι. καὶ ναυτικῆς καὶ οὐκ ἠπειρώτιδος τῆς ξυμμαχίας διδομένης, οὐχ ὁμοία [χ] ἡ ἀλλοτρίωσις· ἀλλὰ μάλιστα μὲν, εἰ δύνασθε, μηδένα ἄλλον ἐᾶν κεκτῆσθαι ναῦς· [ψ] εἰ δὲ μὴ, ὅστις [ω] ὀχυρώτατος, τοῦτον φίλον ἔχειν. καὶ ὅτῳ τάδε ξυμφέροντα μὲν δοκεῖ λέγεσθαι, φοβεῖται δὲ μὴ δι' αὐτὰ πειθόμενος, τὰς σπονδὰς λύσῃ, γνώτω [α] τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ ἰσχὺν ἔχον, τοὺς ἐναντίους μᾶλλον φοβῆσον· τὸ δὲ θαρσοῦν μὴ δεξαμένου, ἀσθενὲς ὂν πρὸς ἰσχύοντας τοὺς ἐχθροὺς, ἀδεέστερον ἐσόμενον. καὶ ἅμα οὐ περὶ τῆς κερκύρας νῦν τὸ πλέον ἢ καὶ τῶν ἀθηνῶν βουλευόμενος· καὶ οὐ τὰ κράτιστα αὐταῖς προνοῶν, [β] ὅταν ἐς τὸν μέλλοντα [γ] καὶ ὅσον οὐ παρόντα πόλεμον, τὸ αὐτίκα περισκοπῶν, ἐνδοιάζῃ χωρίον προσλαβεῖν, ὃ [δ] μετὰ μεγίστων καιρῶν οἰκειοῦταί τε καὶ πολεμοῦται. τῆς τε γὰρ ἰταλίας καὶ σικελίας καλῶς παράπλου κεῖται, ὥστε μήτε ἐκεῖθεν ναυτικὸν ἐᾶσαι πελοποννησίοις ἐπελθεῖν, τό,τε ἐνθένδε πρὸς τἀκεῖ παραπέμψαι, καὶ ἐς τἆλλα ξυμφο-

γρ. ἐγχείρησιν

γρ. ἐκπέμπονται

γρ. τὰς ἐκ τῆς ὑμ. μισθοφορίας

γρ. ἡμῖν

γρ. ἐχυρώτατος

γρ. ὅσον οὔπω

γρ. πολεμοῦται

α Ἵνα μὴ τῷ κοινῷ ἔχθει] τῇ κοινῇ ἔχθρᾳ. ἤγουν, ἵνα μὴ κοινοὶ ἐχθροὶ τῶν κορινθίων γενόμενοι. β Μηδὲ δυοῖν] ὁ νοῦς τοιοῦτος, ἐν ὑπερβατῷ, μηδὲ ἀποτύχωσι δυοῖν θατέρου, ἢ φθάσαι ἡμᾶς κακῶσαι, ἢ ἑαυτοὺς βεβαιώσασθαι. γ Προτερῆσαι] προλαβεῖν. δ Τῶν μὲν] ἡμῶν δηλονότι. ε Ἢν δὲ λέγωσιν] οἱ κορίνθιοι. ζ Μαθέτωσαν] ἀμαθεῖς γάρ εἰσι, διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς πονηρίαν. η Εὖ μὲν πάσχουσα] ὑπὸ τῆς μητροπόλεως. θ Ὅμοιοι τοῖς λειπομένοις] ὁμότιμοι τοῖς ὑπολειφθεῖσιν ἐν τῇ μητροπόλει. ι Ὡς δὲ ἠδίκουν] οἱ κορίνθιοι. κ Σαφές ἐστι] προείρηται. λ Προκληθέντες γὰρ] παρακινηθέντες. μ Ἢ τῷ ἴσῳ] τῷ νόμῳ, καὶ τῷ δικαίῳ, παρ' οἷς ἡ ἰσότης. ν Ἐγκλήματα μετελθεῖν] κολάσαι. ξ Ἐκ τοῦ εὐθέος μὴ ὑπουργεῖν] ἀσκέπτως ὑπηρετεῖν. ο Ἐλαχίστας τὰς μεταμελείας] ἀντὶ τοῦ, ὁ μηδ' ὅλως λαμβάνων μεταμέλειαν ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐχθροῖς, ἀσφαλέστατα ἂν διαπλοίη. π Εἴρηται γὰρ ἐν αὐταῖς] ῥητὸν, καὶ διάνοια. τὸ μὲν ῥητὸν, ὁ κερκυραῖος· τὴν δὲ διάνοιαν, ὁ κορίνθιος. ρ Ἀπὸ τῶν ὑμετέρων] κολακεύει λανθανόντως τοὺς ἀθηναίους, ἢ ἐν ὑποστιγμῇ, ἢ εἰρωνικῶς. σ Ὑπηκόων] πολλάκις γάρ τινες διὰ πενίαν ἐμισθοφόρουν, καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἐστράτευον. λέγει δὲ περὶ παλέων τῆς κεφαλληνίας, οἵτινες ἀθηναίων ὄντες ὑπήκοοι, κορινθίοις συνεμάχουν. τ Καὶ ἐπιόντων] καθ' ἡμῶν. υ Ἀπὸ τοῦ προφανοῦς] ἢ προφανῶς, ἢ λάθρα. μάλιστα δὲ, φανερῶς. φ Βοηθεῖν] λείπει τὸ χρή. ἵνα γένηται, βοηθεῖν χρή.

χ Ἡ ἀλλοτρίωσις] ἡ στέρησις. ψ Εἰ δὲ μὴ] ἀντίθεσις ἀπὸ τοῦ δικαίου, ἣν λύει τῷ συμφέροντι. ω Φίλον ἔχειν] κατὰ κοινοῦ τὸ δίκαιον.

α Τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ τὸ μὲν λῦσαι τὰς σπονδὰς, δεδιὸς ὂν, φοβερὸν ἦν τοῖς λάκωσι· τὸ δὲ μὴ λῦσαι, θαρσοῦν, ἀδεέστερον ἦν τοῖς αὐτοῖς. Τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ. τὸ λῦσαι τὰς σπονδὰς, τοῦτο τὸν φόβον ἐμποιοῦν. τοῦτο οὖν τὸ κατὰ φόβον, ἰσχὺν ἔχει, ἡμῶν ἐν τῇ συμμαχίᾳ προσλαμβανομένων· τὸ δὲ θαρσοῦν καὶ εὔελπι, τὸ μὴ ἡμᾶς προσδέξασθαι, ἀσθενὲς ὄν. πρὸς γὰρ τοὺς λακεδαιμονίους, τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἰσχύοντας, τοῦτο ἀδεέστερον ἔσται. οἱ γὰρ ἀθηναῖοι δεδιότες τὴν τῶν σπονδῶν λύσιν οὐκ ἂν δηλονότι ἐδέξαντο τοὺς κερκυραίους, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν δύναμιν. καὶ δῆλον ὅτι τὸ δεδιὸς τοῦτο ἰσχὺν ἔφερε τοῖς ἀθηναίοις ἀπὸ τῶν κερκυραίων, φόβον δὲ τοῖς λακεδαιμονίοις. θαρσήσαντες δὲ ταῖς σπονδαῖς, καὶ ἀπωσάμενοι τοὺς κερκυραίους, αὐτοῖς μὲν τοῖς ἀθηναίοις ἀσθενὲς ἦν τὸ θάρσος τοῦτο, ζημιουμένοις τὴν ἐκ τῆς κερκύρας βοήθειαν· τοῖς δὲ πολεμίοις αὐτῶν πελοποννησίοις, ἀσφαλὲς, καὶ ἀδεέστερον. β Ὅταν εἰς τὸν μέλλοντα] τὸ ἑξῆς, ὅταν ἐνδοιάζῃ καὶ διστάζῃ χωρίον προσλαβεῖν εἰς τὸν σχεδὸν μέλλοντα πόλεμον, τὸ αὐτίκα περισκοπῶν. τουτέστι, τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰρήνην. γ Καὶ ὅσον οὐ] ἀντὶ τοῦ οὐχ ὅσον. καὶ δηλοῖ τὸ οὐχ ὅσον, τὸ οὐ βραδέως, ἀλλὰ ταχύ. δ Μετὰ μεγίστων καιρῶν] καιρῶν νῦν, εὐτυχιῶν καὶ ἀτυχιῶν. ἢ μᾶλλον καιρῶν λέγει ἀντὶ τοῦ διαφόρων καὶ κινδύνων.

ρώτατον ἐστί. ᵃβραχυτάτῳ δ' ἂν κεφαλαίῳ, τοῖς τε ξύμπασι ᵇκαὶ καθ' ἕκαστον, τῷδ' ἂν ᶜμὴ προέσθαι ἡμᾶς μάθοιτε. τρία μὲν ὄντα λόγου ἄξια τοῖς Ἕλλησι ναυτικά, τὸ παρ' ὑμῖν, καὶ τὸ ἡμέτερον, καὶ τὸ κορινθίων, τούτων δ' εἰ περιόψεσθε τὰ δύο ἐς τὸ αὐτὸ ἐλθεῖν, καὶ κορίνθιοι ἡμᾶς προκαταλήψονται, κερκυραίοις τε καὶ πελοποννησίοις ἅμα ναυμαχήσετε· δεξάμενοι δὲ ἡμᾶς, ᵈἕξετε πρὸς αὐτοὺς πλείοσι ναυσὶ ταῖς ὑμετέραις ἀγωνίζεσθαι. Τοιαῦτα μὲν οἱ κερκυραῖοι εἶπον· οἱ δὲ κορίνθιοι μετ' αὐτοὺς τοιάδε, ᵉἈναγκαῖον, κερκυραίων τῶνδε οὐ μόνον περὶ τοῦ δέξασθαι σφᾶς τὸν λόγον ποιησαμένων, ἀλλ' ὡς καὶ ἡμεῖς τε ἀδικοῦμεν, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰκότως πολεμοῦνται, μνησθέντας πρῶτον καὶ ἡμᾶς περὶ ἀμφοτέρων, οὕτω καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον λόγον ἰέναι, ἵνα τὴν ἀφ' ἡμῶν τε ἀξίωσιν ἀσφαλέστερον προειδῆτε, καὶ τὴν τῶνδε χρείαν μὴ ἀλογίστως ἀπώσησθε. Φασὶ δὲ ᶻξυμμαχίαν διὰ τὸ σῶφρον οὐδενός πω δέξασθαι· τὸ δ' ἐπὶ κακουργίᾳ καὶ οὐκ ἀρετῇ ᵑἐπετήδευσαν, ξύμμαχόν τε οὐδένα βουλόμενοι πρὸς τἀδικήματα, οὐδὲ μάρτυρα ἔχειν, οὔτε παρακαλοῦντες ᶿαἰσχύνεσθαι. ⁱκαὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἅμα, ᵏαὐτάρκη θέσιν κειμένη, παρέχει αὐτοὺς δικαστὰς ὧν βλάπτουσί τινας μᾶλλον ἢ κατὰ ξυνθήκας γίγνεσθαι, ˡδιὰ τὸ ἥκιστα ἐπὶ τοὺς πέλας ἐκπλέοντας, μάλιστα δὲ τοὺς ἄλλους ᵐἀνάγκῃ καταίροντας δέχεσθαι. κἀν τούτῳ τὸ εὐπρεπὲς ἄσπονδον, οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικῶσιν ἑτέροις, προβέβληνται, ἀλλ' ὅπως κατὰ μόνας ἀδικῶσι· καὶ ὅπως ἐν ᾧ μὲν ἂν κρατῶσι, βιάζωνται· οὗ δ' ἂν λάθωσι, πλέον ἔχωσιν· ἢν δέ πού τι προσλάβωσιν, ⁿἀναισχυντῶσι. καίτοι εἰ ἦσαν ἄνδρες (ὥσπερ φασὶν) ἀγαθοί, ˣὅσῳ ἀληπτότεροι ἦσαν τοῖς πέλας, τοσῷδε φανερωτέραν ἐξῆν αὐτοῖς ᵒτὴν ἀρετήν, ᵖδιδοῦσι καὶ δεχομένοις τὰ δίκαια, δεικνύναι. ἀλλ' οὔτε πρὸς τοὺς ἄλλους, οὔτε ἐς ἡμᾶς τοιοίδε εἰσίν· ἄποικοι δ' ὄντες, ἀφεστᾶσί τε ʳδιαπαντός, καὶ νῦν πολεμοῦσι, λέγοντες ὡς οὐκ ἐπὶ τῷ κακῶς πάσχειν ˢἐκπεμφθείησαν. ἡμεῖς δὲ οὐδ' αὐτοί φαμεν ἐπὶ τῷ ὑπὸ τούτων ὑβρίζεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἡγεμόνες τε εἶναι, καὶ τὰ εἰκότα θαυμάζεσθαι. αἱ γοῦν ἄλλαι ἀποικίαι τιμῶσιν ἡμᾶς, καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀποίκων στεργόμεθα· καὶ δῆλον ὅτι εἰ τοῖς πλέοσιν ἀρέσκοντές ἐσμεν, τοῖσδ' ἂν μόνοις οὐκ ὀρθῶς ἀπαρέσκοιμεν· οὐδ' ἐπιστρατεύοιμεν εὐπρεπῶς, μὴ καὶ διαφερόντως τι ἀδικούμενοι. ᵗκαλὸν δ' ἦν, εἰ καὶ ἡμαρτάνομεν, τοῖσδε μὲν εἶξαι τῇ ἡμετέρᾳ ὀργῇ, ἡμῖν δὲ αἰσχρὸν βιάσασθαι τὴν τούτων ᵘμετριότητα. ὕβρει δὲ καὶ ἐξουσίᾳ πλούτου, πολλὰ ἐς ἡμᾶς ἄλλα τε ἡμαρτήκασι, καὶ ἐπίδαμνον ἡμετέραν οὖσαν, κακουμένην μὲν οὐ προσεποιοῦντο, ἐλθόντων δὲ ἡμῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ, ἑλόντες βίᾳ ἔχουσι. καὶ φασὶ δή, δίκῃ ᶠπρότερον ἐθελῆσαι κρίνεσθαι, ᵡἥν γε οὐ τὸν προύχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τι, δοκεῖν δεῖ τηρεῖν, ἀλλὰ τὸν ἐς ἴσον τὰ ἔργα ὁμοίως καὶ τοὺς λόγους, πρὶν διαγωνίζεσθαι, καθιστάντα. οὗτοι δ' οὐ πρὶν πολιορκεῖν τὸ χωρίον, ᵠἀλλ' ἐπειδὴ ἡγήσαντο ἡμᾶς οὐ περιόψεσθαι, τότε ʷκαὶ τὸ εὐπρεπὲς τῆς δίκης παρέσχοντο· καὶ δεῦρο ἥκουσιν, ᵃοὐ τἀκεῖ μόνον αὐτοὶ ἁμαρτόντες, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς νῦν

α Βραχυτάτῳ δ' ἂν κεφαλαίῳ] ἐντεῦθεν οἱ ἐπίλογοι. β Καὶ καθ' ἕκαστον τῷδ' ἂν] λείπει τὸ λεγόμενον. ἢ δοτικὴ ἀντὶ εὐθείας, ἵν' ᾖ, μάθοιτε ἂν οἵ τε σύμπαντες καὶ καθ' ἕκαστον. γ Μὴ προέσθαι ἡμᾶς] μὴ προδῶτε. δ Ἕξετε πρὸς αὐτοὺς] ἰσχύσετε. ε Ἀναγκαῖον κερκ.] οὐ μόνον οἱ κερκυραῖοι λόγον ἐποιήσαντο περὶ τοῦ δέξασθαι ὑμᾶς αὐτούς, ἀλλ' ἤδιον ἥψαντο καὶ ἡμῶν, κατηγοροῦντες ὅτι παρὰ τὸ εἰκὸς αὐτοῖς μαχόμεθα. ἀνάγκη τοίνυν ἐστὶ μνησθῆναι ἀμφοτέρων πρότερον, ὅτι οὐ δικαίως δέξεσθε αὐτούς, καὶ ὅτι προσηκόντως αὐτοῖς μαχούμεθα· εἶτα ἐλθεῖν καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον λόγον. ζ Ξυμμαχίαν διὰ τὸ σῶφρον] οὐ συνεμαχήσαντό τινι διὰ τὴν σωφροσύνην. η Ἐπετήδευσαν] μετεχειρίσαντο. θ Αἰσχύνεσθαι] ἔχειν μάρτυρα τῆς αἰσχύνης. ι Καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἅμα] καὶ ἡ πόλις αὐτῶν συμβαίνει τῇ γνώμῃ τῶν πολιτῶν. ληστεύοντες γάρ, ἔχουσιν αὐτὴν συνεργοῦσαν, ἐπιτηδείαν ἔχουσαν τὴν θέσιν πρὸς ἁρπαγήν. οὐ γὰρ ἐκπλέουσι πρός τινας, μᾶλλον δὲ τοὺς πλέοντας, ὑπὸ τῆς βίας τῶν πνευμάτων καταίροντας, δέχονται, καὶ διαρπάζουσιν. εἶτα δικάζουσιν αὐτοὺς ὡς δίκαια δηλαδὴ πεπόνθασι. καίτοι γε οὐ προκέκληνται εἰς τὸ δικάζειν συνθήκῃ, ἤγουν συμφωνίᾳ. τὸ δὲ ὅλον, αὐτοὶ ἀδικηταὶ καὶ κριταί. ἐν τούτῳ γίγνεται αὐτοῖς τὸ ἄσπονδον εὐπρόσωπον καὶ πιθανόν. διὰ τοῦτο γὰρ συμμάχους οὐκ ἔχουσιν, ἵνα καταμόνας αὐτοὶ ἀδικῶσι, καὶ μὴ μεθ' ἑτέρων τὴν ἀδικίαν ἐργάζωνται, ἵνα μὴ μάρτυρας μᾶλλον ὧν ἐργάζονται, ἢ συμμάχους ἔχωσιν. κ Αὐτάρκη θέσιν] ἡ θέσις τῆς πόλεως αὐτῶν ἁρμόττει αὐτῶν τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτάρκης ἐστὶ τῆς προαιρέσεως καὶ κακίας αὐτῶν πρὸς τὸ λῃστεύειν. λ Διὰ τὸ ἥκιστα ἐπὶ τοὺς πέλας] εἰ γὰρ ἐξέπλεον, φησίν, ἀλλαχοῦ, οἱ ἀδικούμενοι ἂν ἐκράτουν αὐτῶν ὁμήροις. μ Ἀνάγκῃ καταίροντας] διὰ πνευμάτων βίαν. τὸ δὲ δέχεσθαι, λῃστρικῶς, ὡς τὸ ὑποδέχεσθαι, φιλικῶς. τὸ ἑξῆς, κἀν τούτῳ τὸ ἄσπονδον εὐπρεπὲς προβέβληνται. καὶ τὰ ἑξῆς. ν Ἀναισχυντῶσιν] ἀρνούμενοι δηλονότι, μὴ κοινωνοῦντες αὐτοῖς τινὸς εἰς τὴν τῶν λαφύρων διανομήν. ξ Ὅσῳ ἀληπτότεροι] ἀκατηγορητότεροι. οἱ γὰρ εὐάλωτοι, φόβῳ τῶν πέλας κολακεύειν ἀναγκάζονται τοὺς ἀδικοῦντας. ο Τὴν ἀρετὴν] φιλίαν, δύναμιν, συμμαχίαν. π Διδοῦσι καὶ δεχομένοις] τὸ ἑξῆς, φανερωτέραν ἐξῆν αὐτοῖς τὴν ἀρετὴν δεικνύναι διδοῦσι καὶ δεχομένοις τὰ δίκαια. ρ Διαπαντός] τὸ διαπαντός, ἵνα μή τις εἴποι, ὅτι νῦν ἀδικηθέντες. σ Ἐκπεμφθείησαν] ὑφ' ἡμῶν δηλονότι. τ Καλὸν δ' ἦν εἰ καὶ ἡμαρτάνομεν] εἰ γὰρ μὴ ἠδικούμεθα περιφανῶς, οὐκ ἂν προδήλως ἐστρατευόμεθα. ὅμως εἰ καὶ ἡμαρτάνομεν, ἐπαινετὸν ἦν ἐνδοῦναι ἡμῖν ὀργιζομένοις. υ Μετριότητα] ἀνεξικακίαν. ἐπιείκειαν. φ Πρότερον ἐθελῆσαι] πρὸ τοῦ λαβεῖν αὐτήν. χ Ἥν γε οὐ] λείπει εἰς. ἦν ὁ νοῦς, ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντα, καὶ προβαλλόμενον δίκην, δοκεῖν λέγειν τι. Μετέθηκε τὸν χρόνον ὁ κορίνθιος. μετὰ γὰρ τὸ λαβεῖν, φησί, τὸ χωρίον, καὶ κατασχεῖν, ἠξίουν δικάζεσθαι οἱ κερκυραῖοι, καὶ οὐ δεῖ, φησί, προσέχειν τὸν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ ἰσχυροῦ προκαλούμενον εἰς κρίσιν, οὐδὲ δοκεῖν ὅτι λέγει τι, ἀλλὰ καταφρονεῖν. ψ Ἀλλ' ἐπειδὴ] ἀλλὰ μετὰ τὴν τῶν νηῶν ἔκπεμψιν. ω Καὶ τὸ εὐπρεπὲς τῆς δίκης] τὴν δόκησιν τῆς δίκης, οὐχὶ τὴν ἀλήθειαν. ἠδίκουν γὰρ κατὰ ἀλήθειαν τὰ ἐν ἐπιδάμνῳ. α Οὐ τἀκεῖ μόνον αὐτοὶ ἁμαρτόντες] οὐκ ἀδικήσαντες αὐτοὶ μόνον εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐπίδαμνον.

γρ' πούτων δὲ εἰ

γρ' ὅσῳ ἂν ἀληπ.

γρ' λαμβάνουσι.

γρ' ἀπικέσθαι.

γρ' ἐκπρεπῶς.

ἀξιοῦντες οὐ ξυμμαχεῖν, ἀλλὰ ξυναδικεῖν· καὶ διαφόρους ὄντας ἡμῖν, δέχεσθαι σφᾶς· οὓς χρῆν, ᵃ ὅτε ἀσφαλέστατοι ἦσαν, τότε προσιέναι, ᵇ καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡμεῖς μὲν ἠδικήμεθα, οὗτοι δὲ κινδυνεύουσι, ᶜ μηδ' ἐν ᾧ ὑμεῖς τῆς τε δυνάμεως αὐτῶν τότε οὐ μεταλαβόντες, τῆς ὠφελείας νῦν μεταδώσετε, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπογενόμενοι, τῆς ἀφ' ἡμῶν αἰτίας ᵈ τὸ ἴσον ἕξετε. πάλαι δὲ κοινώσαντας τὴν δύναμιν, κοινὰ καὶ τὰ ἀποβαίνοντα ἔχειν, ἐγκλημάτων δὲ μόνων ἀμετόχους, οὕτω τῶν μετὰ τὰς πράξεις τούτων μὴ κοινωνεῖν. ὡς μὲν οὖν αὐτοί τε μετὰ προσηκόντων τῶν τοῦ δικαίου κεφαλαίων ἐς ὑμᾶς ἐρχόμεθα, καὶ οἵδε βίαιοι καὶ πλεονέκται εἰσί, δεδήλωται. ὡς δὲ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὺς δέχοισθε μαθεῖν χρή. εἰ γὰρ εἴρηται ἐν ταῖς σπονδαῖς ἐξεῖναι παρ' ὁποτέρους τις τῶν ἀγράφων πόλεων βούλεται ἐλθεῖν, οὐ τοῖς ἐπὶ βλάβῃ ἑτέρων ἰοῦσιν ἡ ξυνθήκη ἐστίν, ἀλλ' ὅστις μὴ ἄλλων ἑαυτὸν ἀποστερῶν, ἀσφαλείας δεῖται, καὶ ὅστις μὴ τοῖς δεξαμένοις, εἰ σωφρονοῦσι, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ποιήσει. ὃ νῦν ὑμεῖς μὴ πειθόμενοι ἡμῖν πάθοιτε ἄν. οὐ γὰρ τοῖσδε μόνον ἐπίκουροι ἂν γένοισθε, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἀντὶ ἐνσπόνδων, πολέμιοι. ἀνάγκη γὰρ, εἰ ἴτε μετ' αὐτῶν, καὶ ἀμύνεσθαι ᵉ μὴ ἄνευ ὑμῶν τούτους. καίτοι δίκαιοί γ' ἐστὲ, μάλιστα μὲν ἐκποδὼν στῆναι ἀμφοτέροις, ᶠ εἰ δὲ μή, τοὐναντίον, ἐπὶ τούτους μεθ' ἡμῶν ἰέναι (Κορινθίοις μέν γε ἔνσπονδοί ἐστε, Κερκυραίοις δὲ οὐδὲ ᵍ δι' ἀνακωχῆς πώποτ' ἐγένεσθε) καὶ τὸν νόμον μὴ καθιστάναι, ὥστε τοὺς ἑτέρων ἀφισταμένους δέχεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς, Σαμίων ἀποστάντων, ψῆφον προσεθέμεθα ἐναντίαν ὑμῖν, τῶν ἄλλων Πελοποννησίων δίχα ἐψηφισμένων εἰ χρὴ αὐτοῖς ᵏ ἀμύνειν· φανερῶς δὲ ἀντείπομεν, τοὺς προσήκοντας ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν. εἰ γὰρ τοὺς κακόν τι δρῶντας δεχόμενοι τιμωρήσετε, ˡ φανεῖται καὶ ἃ τῶν ὑμετέρων ᵐ οὐκ ἐλάσσω ἡμῖν πρόσεισι, καὶ τὸν νόμον ἐφ' ὑμῖν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ ἐφ' ἡμῖν θήσετε. Δικαιώματα μὲν οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν ἱκανά, κατὰ τοὺς Ἑλλήνων νόμους. παραίνεσιν δὲ καὶ ἀξίωσιν χάριτος ⁿ τοιάνδε, ἣν ᶿ οὐκ ἐχθροὶ ὄντες, ὥστε βλάπτειν, οὐδ' αὖ φίλοι, ὥστ' ° ἐπιχρῆσθαι, ἀντιδοθῆναι ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι φαμὲν χρῆναι. νεῶν γὰρ μακρῶν σπανίσαντές ποτε πρὸς τὸν Αἰγινητῶν ὑπὲρ τὰ Μηδικὰ πόλεμον, παρὰ Κορινθίων εἴκοσι ναῦς ἐλάβετε· καὶ ἡ εὐεργεσία αὕτη τε καὶ ἡ ἐς Σαμίους, τὸ δι' ἡμᾶς Πελοποννησίους αὐτοῖς μὴ βοηθῆσαι, παρέσχεν ὑμῖν Αἰγινητῶν μὲν ἐπικράτησιν, Σαμίων δὲ κόλασιν. καὶ ἐν καιροῖς τοιούτοις ἐγένετο οἷς μάλιστα ἄνθρωποι ἐπ' ἐχθροὺς τοὺς σφετέρους ἰόντες, τῶν ἁπάντων ἀπερίοπτοί εἰσι ᵖ παρὰ τὸ νικᾶν. φίλον τε γὰρ ἡγοῦνται τὸν ὑπουργοῦντα, ἢν καὶ πρότερον ἐχθρὸς ᾖ· πολέμιόν τε τὸν ἀντιστάντα, ἢν καὶ τύχῃ φίλος ὤν. ᵗ ἐπεὶ καὶ τὰ οἰκεῖα χεῖρον τίθενται φιλονικίας ἕνεκα τῆς αὐτίκα. ᵘ ὧν ἐνθυμηθέντες, καὶ νεώτερός τις παρὰ πρεσβυτέρου αὐτὰ μαθών, ἀξιούτω τοῖς ὁμοίοις ἡμᾶς ᵛ ἀμύνεσθαι, καὶ μὴ νομίσῃ δίκαια μὲν τάδε λέγεσθαι, ξύμφορα δέ, εἰ πολεμήσει, ἄλλα εἶναι. τό τε γὰρ ξυμφέρον, ἐν ᾧ ἄν τις ἐλάχιστα ἁμαρτάνῃ, μάλιστα ἕπεται, ᵠ καὶ τὸ μέλλον τοῦ πολέμου (ᾧ φοβοῦντες ὑμᾶς Κερκυραῖοι ˣ κελεύουσιν ἀδικεῖν) ἐν ἀφανεῖ ἔτι κεῖται· καὶ οὐκ ἄξιον ἐπαρθέντας αὐτῷ, φανερὰν ἔχθραν ἤδη καὶ οὐ μέλλουσαν πρὸς Κορινθίους κτήσασθαι. τῆς δὲ ὑπαρχούσης πρότερον διὰ Μεγαρέας ᵠ ὑποψίας, σῶφρον ὑφελεῖν μᾶλλον. ἡ γὰρ τελευταία χάρις καιρὸν ἔχουσα, κἂν ἐλάσσων ᾖ, δύναται μεῖζον ἔγκλημα λῦσαι. μηδ' ὅτι ναυτικοῦ ξυμμαχίαν μεγάλην διδόασι, τούτῳ ἐφέλκεσθε. τὸ γὰρ μὴ ἀδικεῖν τοὺς ὁμοίους, ἐχυρωτέρα δύναμις, ᵂ ἢ τῷ αὐτίκα φανερῷ ἐπαρθέντας, διὰ κινδύνων ᵃ τὸ πλέον ἔχειν. ᵇ ἡμεῖς δὲ περιπεπτωκότες οἷς ᶜ ἐν τῇ Λακεδαίμονι αὐτοὶ προείπομεν,

Margin (left): γρ' κοινωνήσαντας. γρ' ἀμετόχως. γρ' ἄλλω.

α Ὅτε ἀσφαλέστατοι ἦσαν] λέγει τὸν κατὰ Σαμίων καὶ Αἰγινητῶν πόλεμον. β Καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡμεῖς] λείπει τὸ, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ. γ Μηδ' ἐν ᾧ ὑμεῖς] τὸ ἑξῆς, μήτε μεταδώσετε αὐτοῖς τῆς ὠφελείας, ὑμεῖς τότε τῆς δυνάμεως αὐτῶν οὐ μεταλαβόντες. δ Τὸ ἴσον] τῆς τοῦ ἐπιδαμνίου κατὰ κοινοῦ τὸ, ἐν ᾧ. αἰτιασόμεθα γὰρ, φησί, τοὺς συμμαχήσαντας τοῖς Κερκυραίοις, ὡς ἐχθρούς. καὶ ὑμεῖς δὲ τὸ ἴσον αὐτοῖς ἕξετε αἴτιον, καὶ πολέμιοι κληθήσεσθε. ε Μὴ ἄνευ ὑμῶν τούτους] τοὺς Κερκυραίους. τουτέστι, κολασθήσεσθε καὶ ὑμεῖς μετ' αὐτῶν. ζ Εἰ δὲ μή] ἀπὸ κοινοῦ τὸ δίκαιοι ἐστέ. η Δι' ἀνακωχῆς] ἀνακωχή ἐστιν εἰρήνη προσκαίρος, πόλεμον ὠδίνουσα· οἷον ἡ μικρὰ τοῦ πολέμου ἀνάβλησις, παρὰ τὸ ἀνέχειν τὰς ἀκωκὰς τῶν δοράτων. θ Καὶ τὸν νόμον] πολλοί, φησίν, εἰσὶ φόρου ὑποτελεῖς παρ' ὑμῖν, οἵτινες πολλάκις μελετῶσιν ἀπόστασιν· καὶ εἰ δέξεσθε Κερκυραίους τούσδε, καὶ κοινὸν τοῦτον ποιήσετε νόμον, ὁρᾶτε μὴ ἑαυτοὺς λανθάνητε βλάπτοντες. φοβεῖ δὲ αὐτούς, τὸ δέξασθαι, νόμον καλῶν. ι Δίχα ἐψηφισμένων] διστασόντων, φησίν, αὐτῶν, ἡμεῖς φανερῶς ἀντείπομεν. κ Ἀμύνειν] ἀμύνειν, βοηθεῖν· ἀμύνεσθαι δέ, κολάζειν. λ Φανεῖται] ἀντὶ τοῦ μέλλει φανῆναι. μ Οὐκ ἐλάσσω ἡμῖν] αἰνίττεται τοὺς ποτιδαιάτας. ν Τοιάνδε, ἣν] ἣν χάριν ἀντιδοθῆναι ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι φαμὲν χρῆναι. ξ Οὐκ ἐχθροὶ ὄντες] οἱ γὰρ τοὺς ἐχθροὺς συγκροτοῦντες, βλάπτονται μᾶλλον. ο Ἐπιχρῆσθαι] τὸ πολλάκις χρῆσθαι. π Τῶν ἁπάντων] τῶν προλαβόντων ἁπάντων πρὸς ἔχθραν ἢ φιλίαν μεταλαβημάτων. ρ Παρὰ τὸ νικᾶν] ἤγουν διὰ τὴν νίκην. σ Ἐπεὶ καὶ τὰ οἰκεῖα] ἀντὶ τοῦ, καὶ γὰρ τὰ οἰκεῖα. τ Ὧν ἐνθυμηθέντες] τῶν προειρημένων ἀγώνων. υ Ἀμύνεσθαι] ἀντὶ τοῦ ἀμύνειν, καὶ βοηθεῖν.

ἀντὶ γὰρ τοῦ ἐνεργητικοῦ τὸ ἀμύνεσθαι παρείληπται. ἀμύνεσθαι, ἀντὶ τοῦ ἀμείβεσθαι. μόνος δὲ Θουκυδίδης ἐνταῦθα κέχρηται τῇ ἐναλλαγῇ τῆς λέξεως, ὡς καί τινας ἐναλλάττειν τὴν γραφήν, καὶ γράφειν ἀμείβεσθαι· οὐκ ἔστι δέ. φ Καὶ τὸ μέλλον τοῦ πολέμου] ἀντὶ τοῦ ὁ μέλλων πόλεμος. χ Κελεύουσιν ἀδικεῖν] τὸ κελεύω οὐκ ἐπὶ μειζόνων μόνον λέγεται. ψ Ὑποψίας] ὑποψίαν εἶπε τὴν μάχην, ἀφοσιούμενος. ἐρεῖ δὲ ταύτην ἐν τῇ πεντηκονταετηρίδι. ω Ἢ τῷ αὐτίκα] τῷ πρὸς ὀλίγον. α Τὸ πλέον ἔχειν] οἱ ἐπίλογοι ἐντεῦθεν, ἐκ τύχης τινός. φοβεῖ δὲ διὰ τούτου τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι τὸ τῆς τύχης, ἄδηλον· καὶ ὅτι μὴ καὶ αὐτοὶ περιπέσωσι. β Τῷ αὐτίκα φανερῷ] τῇ δυνάμει τῶν Κερκυραίων. ἡ γὰρ ἐκ θεῶν βοήθεια, κρυπτὴ καὶ ἀφανής. γ Οἷς ἐν τῇ Λακεδαίμονι] οἷα ἐν τῇ Λακεδαίμονι

„τοὺς σφετέρους ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν, νῦν παρ' ὑμῶν τὸ αὐτὸ ἀξιοῦμεν κο-
„μίζεσθαι, καὶ μὴ, τῇ ἡμετέρᾳ ψήφῳ ὠφεληθέντας, τῇ ὑμετέρᾳ ἡμᾶς βλάψαι. τὸ δὲ
„ἴσον ἀνταπόδοτε, γνόντες τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν καιρὸν ἐν ᾧ ὅ, τε ὑπουργῶν, φίλος μά-
„λιστα, καὶ ὁ ἀντιστὰς, ἐχθρός. καὶ κερκυραίους τε [a] τούσδε, μήτε ξυμμάχους δέχησθε βίᾳ
„ἡμῶν, μήτε ἀμύνητε αὐτοῖς ἀδικοῦσι. καὶ τάδε ποιοῦντες, τὰ προσήκοντά τε δράσε-
„τε, καὶ τὰ ἄριστα βουλεύσεσθε ἐν ὑμῖν αὐτοῖς. Τοιαῦτα δὲ καὶ οἱ κορίνθιοι εἶπον. Ἀθη-
ναῖοι δὲ [b] ἀκούσαντες ἀμφοτέρων, γενομένης καὶ δὶς ἐκκλησίας, τῇ μὲν προτέρᾳ οὐχ
ἧσσον τῶν κορινθίων ἀπεδέξαντο τοὺς λόγους· ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ [c] μετέγνωσαν, κερκυραίοις
ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν· (εἰ γὰρ ἐπὶ κό-
ρινθον ἐκέλευον σφίσιν οἱ κερκυραῖοι ξυμπλεῖν, ἐλύοντ' ἂν αὐτοῖς αἱ πρὸς πελοποννη-
σίους σπονδαί.) [d] ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν, ἐάν τις ἐπὶ κέρκυραν
ἴῃ, ἢ ἀθήνας, ἢ τοὺς τούτων ξυμμάχους. ἐδόκει γὰρ ὁ πρὸς πελοποννησίους πόλεμος καὶ
ὣς ἔσεσθαι αὐτοῖς, καὶ τὴν κέρκυραν ἐβούλοντο μὴ προέσθαι τοῖς κορινθίοις, ναυτικὸν
ἔχουσαν τοσοῦτον, ξυγκρούειν δὲ ὅτι μάλιστα αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἵνα ἀσθενεστέροις οὖσιν,
ἤν τι δέῃ, κορινθίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ναυτικὸν ἔχουσιν, ἐς πόλεμον καθιστῶνται. ἅμα
δὲ τῆς τε ἰταλίας καὶ σικελίας καλῶς ἐφαίνετο αὐτοῖς ἡ νῆσος [e] ἐν παράπλῳ κεῖσθαι.
Τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ οἱ ἀθηναῖοι τοὺς κερκυραίους προσεδέξαντο, καὶ τῶν κορινθίων
ἀπελθόντων, οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναῦς αὐτοῖς ἀπέστειλαν βοηθούς. ἐστρατήγει δὲ
αὐτῶν Λακεδαιμόνιός τε ὁ Κίμμωνος, καὶ Διότιμος ὁ Στρομβίχου, καὶ Πρωτέας ὁ Ἐ-
πικλέους. προεῖπον δὲ αὐτοῖς μὴ ναυμαχεῖν κορινθίοις, ἢν μὴ ἐπὶ κέρκυραν πλέωσι,
καὶ μέλλωσιν ἀποβαίνειν, ἢ ἐς τῶν [f] ἐκείνων τι χωρίων· οὕτω δὲ, κωλύειν κατὰ δύναμιν.
προεῖπον δὲ ταῦτα, τοῦ μὴ λύειν ἕνεκα τὰς σπονδάς. αἱ μὲν δὴ νῆες ἀφικνοῦνται
ἐς τὴν κέρκυραν· οἱ δὲ κορίνθιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, ἔπλεον ἐπὶ τὴν κέρκυραν
ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἦσαν δὲ ἠλείων μὲν, δέκα, μεγαρέων δὲ, δώδεκα, καὶ λευ-
καδίων, δέκα, ἀμπρακιωτῶν δὲ, ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, καὶ ἀνακτορίων, μία· αὐτῶν δὲ κοριν-
θίων, ἐννενήκοντα. στρατηγοὶ δὲ τούτων ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἑκάστων, κορινθίων δὲ Ξε-
νοκλείδης ὁ Εὐθυκλέους, [g] πέμπτος αὐτός. ἐπειδὴ δὲ προσέμιξαν τῇ κατὰ κέρκυραν
ἠπείρῳ, ἀπὸ λευκάδος πλέοντες, ὁρμίζονται ἐς χειμέριον τῆς θεσπρωτίδος γῆς. ἔστι δὲ
λιμὴν, καὶ πόλις ὑπὲρ αὐτοῦ κεῖται ἀπὸ θαλάσσης, ἐν τῇ ἐλαιάτιδι τῆς [h] θεσπρωτί-
δος ἐφύρη. ἐξίησι δὲ παρ' αὐτὴν ἀχερουσία λίμνη ἐς τὴν θάλασσαν. διὰ δὲ τῆς θεσπρω- [γρ. ἔξεισι]
τίδος ἀχέρων ποταμὸς ῥέων ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν, ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει. ῥεῖ δὲ καὶ [γρ. αὐτῇ]
θύαμις ποταμὸς, ὁρίζων τὴν θεσπρωτίδα, [i] καὶ κεστρίνην, ὧν ἐντὸς ἡ ἄκρα [k] ἀνέχει τὸ
χειμέριον. οἱ μὲν οὖν κορίνθιοι τῆς ἠπείρου ἐνταῦθα ὁρμίζονταί τε καὶ [l] στρατόπεδον ἐποιήσαν-
το. οἱ δὲ κερκυραῖοι ὡς ᾔσθοντο αὐτοὺς [m] προσπλέοντας, πληρώσαντες δέκα καὶ ἑκατὸν
ναῦς, ὧν ἦρχε Μεικιάδης, καὶ Αἰσιμίδης, καὶ Εὐρύβατος, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν μιᾷ τῶν
νήσων αἳ καλοῦνται [n] σύβοτα. καὶ αἱ ἀττικαὶ δέκα παρῆσαν. ἐπὶ δὲ [ξ] τῇ λευκίμνῃ αὐτοῖς τῷ
ἀκρωτηρίῳ ὁ πεζὸς ἦν, καὶ ζακυνθίων χίλιοι ὁπλῖται βεβοηθηκότες. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς κο-
ρινθίοις ἐν τῇ ἠπείρῳ πολλοὶ τῶν βαρβάρων παραβεβοηθηκότες. οἱ γὰρ ταύτῃ ἠπειρῶ-
ται ἀεί ποτε φίλοι αὐτοῖς εἰσιν. ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο τοῖς κορινθίοις, λαβόντες
τριῶν ἡμερῶν σιτία, ἀνήγοντο ὡς ἐπὶ [o] ναυμαχίᾳ ἀπὸ τοῦ χειμερίου νυκτός. καὶ [γρ. ναυμαχήσοντες]
ἅμα ἕῳ πλέοντες, καθορῶσι τὰς τῶν κερκυραίων ναῦς [o] μετεώρους τε καὶ ἐπὶ σφᾶς
πλεούσας. ὡς δὲ κατεῖδον ἀλλήλους, ἀντιπαρετάσσοντο, [π] ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας κερ-
κυραίων, αἱ ἀττικαὶ νῆες, τὸ δὲ ἄλλο αὐτοὶ ἐπεῖχον, τρία τέλη ποιήσαντες τῶν νεῶν, ὧν

εἴπομεν. ποῖα εἴπομεν; τὸ, τοὺς σφετέρους ξυμμάχους, καὶ τὰ ἑξῆς, τοῦτο καὶ παρ' ὑμῶν ἀξιοῦμεν.

a Τούσδε] ἐμφαντικὸν τὸ τούσδε· οἷον, τοὺς ἀδικοῦντας. b Ἀκούσαντες ἀμφοτέρων] Μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. c Μετέγνωσαν] μετεβουλεύσαντο. τὸ ἑξῆς· συμμαχίαν μὲν ποιήσασθαι μετέγνωσαν, ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο. διαφέρει δὲ συμμαχία ἐπιμαχίας. ἐπιμαχία μὲν, ὅταν ἀλλήλοις παρέχωσι δυνάμεις ἑκάτεροι· συμμαχία δ' ὅταν μόνοι ἀθηναῖοι δῶσι κερκυραίοις βοήθειαν. d Ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο] αὐτὸς δηλοῖ τί ἐστι συμμαχία, καὶ ἐπιμαχία. ἔστι δὲ συμμαχία ὅταν τις τὸν αὐτὸν ἔχῃ ᾧ συμμαχούμενῳ ἐχθρὸν καὶ φίλον, ἐπιμαχία δὲ ὅταν τις μόνον ᾧ συμμαχουμένῳ ἀδικουμένῳ βοηθῇ, οὐ μέντοι καὶ ἀδικοῦντι συμπράττῃ. ἐπιμαχίαν οὖν νῦν ἐβούλοντο ποιῆσαι οἱ ἀθηναῖοι. e Ἐν παράπλῳ κεῖσθαι] τοῖς παραπλέουσιν ἰταλίαν καὶ σικελίαν, ἔχειν τὴν κέρκυραν. f Ἐκείνων τι χωρίων] αἰτιατικὴ ἐπίδαμνον. g Πέμπτος αὐτός] ἀντὶ τοῦ μετ' ἄλλων τεσσάρων· αὐτὸς δὲ, ἀντὶ τοῦ πρῶτος. ὡς γὰρ τῶν ἄλλων μὴ ὄντων ἐπισήμων, τῇ τοῦ ἑνὸς ἠρκέσθη ὀνομασίᾳ. ἢ ὅτι αὐτῷ ἠκολούθουν οἱ ἄλλοι, ὡς μείζονι καὶ σοφωτέρῳ βουλεύεσθαι δυναμένῳ. h Θεσπρωτίδος ἐφύρη] ἔστι γὰρ καὶ ἄλλη ἐφύρη ἡ κόρινθος, ὡς εἴρηται. τὴν ἐλαιάτιν μέρος χώρας ὑπὸ μείζονα χώραν. i Καὶ κεστρίνην. ὧν ἐντὸς] ἐντὸς πρὸς θάλασσαν, ὡς εἴρηται ἰσθμόν. k Ἀνέχει] ἀνατείνεται. l Στρατόπεδον] δύο σημαίνει τὸ στρατόπεδον, τὸν λαὸν τοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ὁ λαός. ἐτυμότερον δέ ἐστι τοῦ τόπου, ἐκ τοῦ στρατοῦ πέδον λέγεσθαι. m Προσπλέοντας] ἀπὸ τῆς λευκίμνης εἰς τὸ χειμέριον δηλονότι. n Σύβοτα] τρεῖς εἰσιν αὗται αἱ νῆσοι μικραὶ, σῦς ἔχουσαι πολλάς.

ξ Τῇ λευκίμνῃ] ἀκρωτήριον κερκύρας ἡ λευκίμνη. o Μετεώρους] ἀντὶ τοῦ πελαγίους, καὶ μὴ ἐπ' ἀγκυρῶν ἱσταμένας, ἀλλ' ἀπεχούσας τῆς γῆς. ὡς ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀπεχόντων γῆς, καὶ ἐν ὄρει ὄντων. ἢ παρὰ τὸ ἀφεῖναι τὴν γῆν, καὶ περὶ τὸν ἀέρα λοιπὸν εἶναι. π Ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν] τὸ σχῆμα ἔκφρασις.

ἦρχε τριῶν στρατηγῶν ἑκάστου εἷς. οὕτω μὲν κερκυραῖοι ἐτάξαντο. κορινθίοις δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας αἱ μεγαρίδες νῆες εἶχον, καὶ αἱ ἀμπρακιώτιδες, κατὰ δὲ τὸ μέσον, οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ὡς ἕκαστοι. εὐώνυμον δὲ κέρας αὐτοὶ οἱ κορίνθιοι, ταῖς ἄριστα τῶν νεῶν πλεούσαις κατὰ τοὺς ἀθηναίους, καὶ τὸ δεξιὸν τῶν κερκυραίων εἶχον. ξυμμίξαντες δέ, ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἑκατέροις ἤρθη, ἐναυμάχουν, πολλοὺς μὲν ὁπλίτας ἔχοντες ἀμφότεροι ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, πολλοὺς δὲ τοξότας τε καὶ ἀκοντιστάς, τῷ παλαιῷ τρόπῳ ἀπειρότερον ἔτι παρεσκευασμένοι. ἦν τε ἡ ναυμαχία καρτερά, τῇ μὲν τέχνῃ, οὐχ ὁμοίως, πεζομαχίᾳ δὲ τὸ πλέον προσφερὴς οὖσα. ἐπειδὴ γὰρ προσβάλοιεν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως ἀπελύοντο, ὑπό τε τοῦ πλήθους καὶ ὄχλου τῶν νεῶν, καὶ μᾶλλόν τι πιστεύοντες τοῖς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁπλίταις ἐς τὴν νίκην, οἳ καταστάντες ἐμάχοντο, ἡσυχαζουσῶν τῶν νεῶν. διέκπλοι δ' οὐκ ἦσαν, ἀλλὰ θυμῷ καὶ ῥώμῃ τὸ πλέον ἐναυμάχουν ἢ ἐπιστήμῃ. πανταχῇ μὲν οὖν πολὺς θόρυβος, καὶ ταραχώδης ἦν ἡ ναυμαχία, ἐν ᾗ αἱ ἀττικαὶ νῆες παραγιγνόμεναι τοῖς κερκυραίοις, εἴ πῃ πιέζοιντο, φόβον μὲν παρεῖχον τοῖς ἐναντίοις, μάχης δὲ οὐκ ἦρχον δεδιότες οἱ στρατηγοὶ τὴν πρόρρησιν τῶν ἀθηναίων. μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν κορινθίων ἐπόνει. οἱ γὰρ κερκυραῖοι εἴκοσι ναυσὶν αὐτοὺς τρεψάμενοι, καὶ καταδιώξαντες σποράδας ἐς τὴν ἤπειρον, καὶ μέχρι τοῦ στρατοπέδου πλεύσαντες αὐτῶν, καὶ ἐπεκβάντες, ἐνέπρησάν τε τὰς σκηνὰς ἐρήμους, καὶ τὰ χρήματα διήρπασαν. ταύτῃ μὲν οὖν οἱ κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσῶντό τε, καὶ οἱ κερκυραῖοι ἐπεκράτουν. ᾗ δὲ αὐτοὶ ἦσαν οἱ κορίνθιοι ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ, πολὺ ἐνίκων, τοῖς κερκυραίοις τῶν εἴκοσι νεῶν ἀπὸ ἐλάσσονος πλήθους ἐκ τῆς διώξεως οὐ παρουσῶν. οἱ δ' ἀθηναῖοι ὁρῶντες τοὺς κερκυραίους πιεζομένους, μᾶλλον ἤδη ἀπροφασίστως ἐπεκούρουν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεχόμενοι, ὥστε μὴ ἐμβάλλειν τινί. ἐπειδὴ δὲ ἡ τροπὴ ἐγίγνετο λαμπρῶς, καὶ ἐνέκειντο οἱ κορίνθιοι, τότε δὴ ἔργου πᾶς εἴχετο ἤδη, καὶ διεκέκριτο οὐδὲν ἔτι, ἀλλ' ξυνέπεσον ἐς τοῦτο ἀνάγκης ὥστε ἐπιχειρῆσαι ἀλλήλοις τοὺς κορινθίους καὶ ἀθηναίους. τῆς δὲ τροπῆς γιγνομένης, οἱ κορίνθιοι τὰ σκάφη μὲν οὐχ εἷλκον, ἀναδούμενοι τῶν νεῶν ἃς καταδύσειαν, πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐτράποντο, φονεύειν διεκπλέοντες μᾶλλον ἢ ζωγρεῖν. τούς τε αὐτῶν φίλους (οὐκ ᾐσθημένοι ὅτι ἥσσηντο οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρᾳ) ἀγνοοῦντες ἔκτεινον. πολλῶν γὰρ νεῶν οὐσῶν ἀμφοτέρων, καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάσσης ἐπεχουσῶν, ἐπειδὴ ξυνέμιξαν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως τὴν διάγνωσιν ἐποιοῦντο, ὁποῖοι ἐκράτουν, ἢ ἐκρατοῦντο. ναυμαχία γὰρ αὕτη ἕλλησι πρὸς ἕλληνας νεῶν πλήθει μεγίστη δὴ τῶν πρὸ ἑαυτῆς γεγένηται. ἐπειδὴ δὲ κατεδίωξαν τοὺς κερκυραίους οἱ κορίνθιοι ἐς τὴν γῆν, πρὸς τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς σφετέρους ἐτράποντο, καὶ τῶν πλείστων ἐκράτησαν, ὥστε προσκομίσαι πρὸς τὰ σύβοτα, οἷ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν βαρβάρων προσεβεβοηθήκει. ἔστι δὲ τὰ σύβοτα τῆς θεσπρωτίδος λιμὴν ἐρῆμος. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, αὖθις ἀθροισθέντες ἐπέπλεον τοῖς κερκυραίοις. οἱ δὲ ταῖς πλωΐμοις, καὶ ὅσαι ἦσαν λοιπαὶ μετὰ τῶν ἀττικῶν νεῶν, καὶ αὐτοὶ ἀντεπέπλεον, δείσαντες μὴ ἐς τὴν γῆν σφῶν πειρῶσιν ἀποβαίνειν. ἤδη δὲ ἦν ὀψέ, καὶ ἐπεπαιώνιστο αὐτοῖς ὡς ἐπίπλουν, καὶ οἱ κορίνθιοι ἐξαπίνης πρύμναν ἐκρούοντο, κατιδόντες εἴκοσι ναῦς ἀθηναίων προσπλεούσας, ἃς ὕστερον τῶν δέκα βοηθοὺς ἐξέπεμψαν οἱ ἀθηναῖοι, δείσαντες (ὅπερ ἐγένετο) μὴ νικηθῶσιν οἱ κερκυραῖοι, καὶ αἱ σφέτεραι δέκα νῆες ὀλίγαι ἀμύνειν ὦσι. ταύτας οὖν προϊδόντες οἱ κορίνθιοι,

γρ. κατὰ τὸ

γρ. ξυνέπεσεν

γρ. οὖν

γρ. ἐπεπαιάνιστο. γρ. αὐτοῖς ἐς ἐπίπλουν. γρ. καί, ὡς ἐς ἐπίπλουν

α Ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἑκατέροις] σύμβολά τινα εἶχον παρὰ τὸν καιρὸν τῆς μάχης δηλονότι. καὶ ὅτε μὲν αἴρειν τὰ σύμβολα, ἤρχοντο τῆς μάχης· ὅτε δὲ κατεσπῶντο, ἐπαύοντο. β Ἡσυχαζουσῶν τῶν νεῶν] αἰτιολογικῶς, μὴ ναυμαχουσῶν. γ Διέκπλοι δ' οὐκ ἦσαν] διέκπλους ἐστὶ τὸ ἐμβαλεῖν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαι, καὶ αὖθις ἐμβαλεῖν. δ Μάχης δὲ οὐκ ἦρχον, δεδιότες] οὐκ ἦρχον αἱ νῆες μάχης, τῶν στρατηγῶν δεδιότων τὴν πρόρρησιν. ε Ἀπὸ ἐλάσσονος πλήθους] ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὸ πλῆθος τῶν κερκυραϊκῶν νεῶν ἔλασσον ἦν τῶν κορινθιακῶν, δηλονότι τῶν εἴκοσι ἀναχωρησασῶν ἐκ τοῦ πολέμου, πολὺ ἥττονες ἐγένοντο οἱ κερκυραῖοι, κἂν τὰς τοῦ δεξιοῦ κέρως νῆας τῶν ἀθηναίων ἀφείλοντο. ζ Ἀπροφασίστως] ἀνενδοιάστως, ἀνεγκλήτως. η Καὶ διεκέκριτο οὐδὲν ἔτι] ἤγουν τὰ πράγματα. θ Ἐπιχειρῆσαι] ἐγκαλιζων ταῦτα λέγει, ὅτι οἱ ἔνσπονδοι οὕτως ἦλθον εἰς χεῖρας. ι Σκάφη μὲν οὐχ εἷλκον] σκάφη καλεῖ τὰ κοιλώματα τῶν νεῶν, ἃ ἡμεῖς γαστέρας καλοῦμεν. κ Ἃς καταδύσειαν] ἀττικῶς, ὧν κατέδυον. λ Ἐτράποντο, φονεύειν] τὸ ὠμὸν τῶν κορινθίων δηλοῖ. μ Τούς τε αὐτῶν φίλους] μεγαρέας καὶ ἀμπρακιώτας φησί. τὸ ἑξῆς, τοὺς ἑαυτῶν φίλους ἀγνοοῦντες ἔκτεινον, νομίζοντες κερκυραίους εἶναι. ν Τῶν πρὸ ἑαυτῆς] διὰ τὴν ἐν σαλαμῖνι, διὰ τὴν ἐν σικελίᾳ. ξ Πρὸς τὰ ναυάγια] ναυάγια μὲν οὐδετέρως λέγεται ὅταν τι τῆς νεὼς ἀπολεσθῇ, οἷον πηδάλιον, ἤ τι τοιοῦτον· ναυαγία δὲ θηλυκῶς, ἡ πᾶσα τῆς νεὼς ἀπώλεια λέγεται. ο Καὶ τῶν πλείστων] πλείστων δηλονότι σωμάτων. τινὰ γὰρ ὁ ἄνεμος τῇ κερκύρᾳ προσέρριψε. π Προσκομίσαι] ἐφρόντιζον γὰρ τῆς ταφῆς τῶν ἐν τῷ πολέμῳ πιπτόντων. ρ Πρὸς τὰ σύβοτα] σύβοτα ἄλλα ἐν τῇ ἠπείρῳ, ὁμώνυμος ταῖς περὶ μικρὸν λεχθείσαις νήσοις περὶ τῆς κερκύρας. σ Ταῖς πλωΐμοις] ταῖς πληγείσαις μέν, δυναμέναις δὲ πλεῖν. τ Ἦσαν λοιπαί] ὀλίγαι, ἀβλαβεῖς. υ Ἀντεπέπλεον] ἐπὶ τὸ κωλῦσαι δηλονότι. φ Ἤδη δὲ ἦν ὀψὲ] οὐ λέγει ὅτι ἦν ἑσπέρα, ἀλλ' ὡς ἐννάτη ἢ δεκάτη ὥρα. τὸ γὰρ ἐπὶ τῆς ἑσπέρας, ἅπαξ κεῖται ἐν τῇ τρίτῃ.
χ Καὶ ἐπεπαιώνιστο αὐτοῖς ὡς ἐπίπλουν] δύο παιᾶνας ᾖδον οἱ ἕλληνες, πρὸ μὲν τοῦ πολέμου, τῷ Ἄρει· μετὰ δὲ τὸν πόλεμον, τῷ Ἀπόλλωνι. τὸ δὲ ὡς ἐπίπλουν λέγει, ἀντὶ τοῦ ὡς πρὸς τὸ ἄρξαι τοῦ πολέμου. ὅπερ δέον πρὸ τῆς ναυμαχίας εἰπεῖν, ὕστερον λέγει. ψ Ὡς ἐπίπλουν] ὡς ἐπιπλέοντες κατὰ τῶν κορινθίων. ω Πρύμναν ἐκρούοντο] πρύμναν κρούεσθαι, ἔστι τὸ κατ' ὀλίγον ἀναχωρεῖν μὴ στρέψαντα τὸ πλοῖον. ὁ γὰρ οὕτως ἀναχωρῶν, ἐπὶ τὴν πρύμναν κωπηλατεῖ. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν ἵνα μὴ δόξωσι φανερῶς φεύγειν, οὕτω καὶ ὀλίγον ὑπαπιόντες, ἢ ἵνα μὴ τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις δόντες, ῥᾷον τιτρώσκωνται. α Προϊδόντες] περὶ τῶν κερκυραίων.

[α] καὶ ὑποτοπήσαντες ἀπ' Ἀθηνῶν εἶναι οὐχ ὅσας ἑώρων, ἀλλὰ πλείους, ἐπανεχώρουν. τοῖς δὲ Κερκυραίοις ([β] ἐπέπλεον γὰρ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀφανοῦς) οὐχ ἑωρῶντο, [γ] καὶ ἐθαύμαζον τοὺς Κορινθίους [δ] πρύμναν κρουομένους, πρίν τινες ἰδόντες εἶπον ὅτι νῆες ἐκεῖναι ἐπιπλέουσι. τότε δὴ καὶ αὐτοὶ ἀνεχώρουν. ξυνεσκόταζε γὰρ ἤδη, καὶ οἱ Κορίνθιοι ἀποτραπόμενοι [ε] τὴν διάλυσιν ἐποιήσαντο. οὕτω μὲν ἡ ἀπαλλαγὴ ἐγένετο ἀλλήλων, καὶ ἡ ναυμαχία ἐτελεύτα ἐς νύκτα. τοῖς δὲ Κερκυραίοις [ζ] στρατοπεδευομένοις ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ, αἱ εἴκοσι νῆες αἱ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν αὗται, ὧν ἦρχε Γλαύκων τε ὁ Λεάγρου καὶ Ἀνδοκίδης ὁ Λεωγόρου, [η] διὰ τῶν νεκρῶν καὶ ναυαγίων προσκομισθεῖσαι, κατέπλεον ἐς τὸ στρατόπεδον, οὐ πολλῷ ὕστερον ἢ ὤφθησαν. οἱ δὲ Κερκυραῖοι (ἦν γὰρ νύξ) ἐφοβήθησαν μὴ πολέμιαι ὦσιν, ἔπειτα δὲ [θ] ἔγνωσαν, καὶ ὡρμίσαντο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀναγόμεναι αἵ τε Ἀττικαὶ τριάκοντα νῆες καὶ τῶν Κερκυραίων ὅσαι πλώιμοι ἦσαν, ἐπέπλευσαν ἐπὶ τὸν [ι] ἐν τοῖς Συβότοις λιμένα, ἐν ᾧ οἱ Κορίνθιοι ὥρμουν, βουλόμενοι εἰδέναι εἰ ναυμαχήσουσιν. οἱ δὲ, τὰς μὲν ναῦς ἄραντες ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ παραταξάμενοι μετεώρους, ἡσύχαζον, ναυμαχίας οὐ διανοούμενοι ἄρχειν ἑκόντες, ὁρῶντες προσγεγενημένας τε ναῦς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν [κ] ἀκραιφνεῖς, καὶ σφίσι πολλὰ τὰ ἄπορα ξυμβεβηκότα, [λ] αἰχμαλώτων τε πέρι φυλακῆς, οὓς ἐν ταῖς ναυσὶν εἶχον, [μ] καὶ ἐπισκευὴν οὐκ οὖσαν τῶν νεῶν ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ. τοῦ δὲ οἴκαδε πλοῦ μᾶλλον διεσκόπουν, ὅπῃ κομισθήσονται, δεδιότες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι, νομίσαντες λελύσθαι τὰς σπονδὰς, διότι ἐς χεῖρας ἦλθον, οὐκ ἐῶσι σφᾶς ἀποπλεῖν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἄνδρας ἐς [ν] κελήτιον ἐμβιβάσαντας, [ξ] ἄνευ κηρυκίου προσπέμψαι τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ πεῖραν ποιήσασθαι. πέμψαντές τε ἔλεγον τοιάδε, Ἀδικεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολέμου ἄρχοντες, καὶ σπονδὰς λύοντες. ἡμῖν γὰρ πολεμίους τοὺς ἡμετέρους τιμωρουμένοις ἐμποδὼν ἵστασθε, ὅπλα ἀνταιρόμενοι. εἰ δ' ὑμῖν γνώμη ἐστὶ κωλύειν τε ἡμᾶς ἐπὶ Κέρκυραν, ἢ ἄλλοσε εἴποι βουλόμεθα πλεῖν, καὶ τὰς σπονδὰς λύετε, ἡμᾶς τούσδε πρώτους λαβόντες, χρήσασθε ὡς πολεμίοις. Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπον. [ο] τῶν δὲ Κερκυραίων τὸ μὲν στρατόπεδον ὅσον ἐπήκουσεν, ἀνεβόησεν εὐθὺς, λαβεῖν τε αὐτοὺς, καὶ ἀποκτεῖναι. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοιάδε ἀπεκρίναντο, [π] Οὔτε ἄρχομεν πολέμου, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, οὔτε τὰς σπονδὰς λύομεν· Κερκυραίοις δὲ [ρ] τοῖσδε ξυμμάχοις οὖσι βοηθοὶ ἤλθομεν. εἰ μὲν οὖν ἄλλοσέ ποι βούλεσθε πλεῖν, οὐ κωλύομεν· εἰ δὲ ἐπὶ Κέρκυραν πλευσεῖσθε, ἢ ἐς τῶν ἐκείνων τι χωρίον, οὐ περιοψόμεθα κατὰ τὸ δυνατόν. Τοιαῦτα τῶν Ἀθηναίων ἀποκριναμένων, οἱ μὲν Κορίνθιοι τόν τε πλοῦν τὸν ἐπ' οἴκου παρεσκευάζοντο, καὶ τροπαῖον ἔστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ Συβότοις. οἱ δὲ Κερκυραῖοι [σ] τά τε ναυάγια καὶ νεκροὺς ἀνείλοντο τὰ κατὰ σφᾶς, ἐξενεχθέντα ὑπό τε τοῦ ῥοῦ καὶ ἀνέμου, ὃς γενόμενος τῆς νυκτὸς διεσκέδασεν αὐτὰ πανταχῇ, καὶ τροπαῖον ἀντέστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ νήσῳ Συβότοις ὡς νενικηκότες. γνώμῃ δὲ ἑκάτεροι τοιᾷδε τὴν νίκην [τ] προσεποιήσαντο· Κορίνθιοι μὲν, κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ μέχρι νυκτὸς, ὥστε καὶ ναυάγια πλεῖστα καὶ νεκροὺς προσκομίσασθαι, καὶ ἄνδρας ἔχοντες αἰχμαλώτους οὐκ ἐλάσσους χιλίων, ναῦς τε [υ] καταδύσαντες περὶ ἑβδομήκοντα, ἔστησαν τροπαῖον· Κερκυραῖοι δὲ, τριάκοντα ναῦς [φ] μάλιστα διαφθείραντες, καὶ ἐπειδὴ Ἀθηναῖοι ἦλθον, ἀνελόμενοι τὰ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ναυάγια, καὶ νεκροὺς, καὶ ὅτι αὐτοῖς τῇ τε προτεραίᾳ πρύμναν κρουόμενοι ὑπεχώρησαν οἱ Κορίνθιοι, ἰδόντες τὰς Ἀττικὰς ναῦς, καὶ ἐπειδὴ ἦλθον οὐκ ἀντέπλεον ἐκ τῶν Συβότων,

γρ. οἴκαδε ἀποπλ.

γρ. λαβόντες προ-

γρ. περὶ νεκρούς

γρ. ἐξενεχθέντα

γρ. ἦλθον αἱ ἀθηναῖαι, οὐκ αἵτ.

α Καὶ ὑποτοπήσαντες] ἀντὶ τοῦ ὑποπτεύσαντες. οὕτω γὰρ οἱ ἀθηναῖοι ἀναλύουσι τὴν λέξιν. β Ἐπέπλεον γὰρ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀφανοῦς] αἱ εἴκοσι νῆες τῶν ἀθηναίων. κατὰ νώτου γὰρ αὐτῶν ἦσαν. γ Καὶ ἐθαύμαζον τοὺς κορινθίους] θαυμάζω σου, ἐπὶ μέμψεως· θαυμάζω σε, ἐπὶ ἐπαίνου, καὶ πολλάκις ἐκπλήξεως. δ Πρύμναν κρουομένους] ἐπαναχωροῦντας. ε Τὴν διάλυσιν ἐποιήσαντο] διελύθησαν ἀπ' ἀλλήλων. ζ Στρατοπεδευομένοις] σκηνουμένοις. η Διὰ τῶν νεκρῶν, καὶ ναυαγίων] τῶν κερκυραϊκῶν δηλονότι. θ Ἔγνωσαν] τοὺς ἀθηναίους οἱ κερκυραῖοι. ι Ἐν τοῖς συβότοις] τοῖς τῆς ἠπείρου. κ Ἀκραιφνεῖς] ἀβλαβεῖς. ἀκεραιοφανεῖς. λ Αἰχμαλώτων τε πέρι φυλακῆς] ἠπόρουν πῶς αὐτοὺς φυλάξουσι. μ Καὶ ἐπισκευὴν οὐκ οὖσαν τῶν νεῶν] μὴ δυνάμενοι τὰς βλαβείσας τῶν νεῶν ἐπισκευάσαι. ν Ἐς κελήτιον] μικρὸν πλοιάριον, ὑπὸ ἑνὸς ἐρεττόμενον. ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ κέλητος ἵππου, ᾧ εἷς ἀνὴρ ἐπικάθηται. ξ Ἄνευ κηρυκίου] κηρύκιον, ἐστὶ ξύλον ὀρθὸν, ἔχον ἑκατέρωθεν δύο ὄφεις περιπεπλεγμένους, καὶ ἀντιπροσώπους πρὸς ἀλλήλους κειμένους. ὅπερ εἰώθασι φέρειν οἱ κήρυκες μετ' αὐτῶν. καὶ οὐκ ἐξῆν αὐτοὺς ἀδικεῖν παρ' οὓς ἀπέρχονται. σύμβολον δὲ ἦν, τὸ μὲν ὀρθὸν ξύλον, τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τὸ δὲ παρ' ἑκάτερον εἶδος τῶν ὄφεων, τὰ ἀντιτασσόμενα στρατόπεδα. ὁ γὰρ ὀρθὸς λόγος δι' ἀμφοτέρων χωρεῖ. ο Τῶν δὲ κερκυραίων] τῶν δὲ, τουτέστι τοῦ τῶν ἄλλων μέρους. οὕτω Φοιβάμμων φησίν. ἵν' ᾖ, τῶν δὲ, τὸ μὲν στρατόπεδον τῶν κερκυραίων· οἱ δὲ ἀθηναῖοι. π Οὔτε ἄρχομεν πολέμου] ἀπόκρισις ἀθηναίων πρὸς πελοποννησίους προφάσει, τῇ τάξει δὲ, τετάρτη. ρ Τοῖσδε ξυμμάχοις οὖσι] τὴν ἐπιμαχίαν ξυμμαχίαν λέγει. μᾶλλον δὲ κατὰ τὸ προλαβόντα, καὶ ἐνταῦθα φησίν. οἷς γὰρ αὐτοὶ ἐπιμαχίαν στείλαντες ἐβοήθουν, ἐκείνους ἑαυτῶν συμμάχους ἄρτι καλεῖ, εἰκότως, ὡς μόλις καὶ διὰ ξυμμαχίαν, ἣν προείρηκεν, ἀναδοχὴν τοῦ ὅλου πολέμου εἶναι, καὶ τὸ τῶν ξυμμάχων πρὸς τοὺς πολεμίους ἔχθρας οἰκείωσιν, τῆς ἐκ πολὺ μείζονος σταλεῖσαν πόλεως, καὶ ἐπιμαχίαν ἀντισηκώσαντας. σ Τά τε ναυάγια] γράφεται, τά τε ναυάγια, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο τὰ κατὰ σφᾶς, ἐξενεχθέντων ὑπό τε τοῦ ῥοῦ καὶ ἀνέμου. τ Προσεποιήσαντο] ἰδιοποιήσαντο. υ Καταδύσαντες] ἀντὶ τοῦ τρώσαντες. οὐ γὰρ λέγει ἐπὶ τῶν βαπτίσαντες τοῦτο δέ ἐστι καὶ τὸ, οὓς καταδύσειαν. φ Μάλιστα] τὸ μάλιστα ἢ πρὸς τὸν ἀριθμὸν, ὅτι οὐχὶ εἰκοσιεννέα ἢ πρὸς τὸ διαφθείραντες, ὅτι οὐ μόνον ἔτρωσαν, ἀλλὰ μάλιστα ἔφθειραν αὐτάς. ἐκεῖνοι δὲ μόνον κατέδυσαν.

διὰ ταῦτα τὸ τροπαῖον ἔστησαν. οὕτω μὲν ἑκάτεροι νικᾶν ἠξίουν. οἱ δὲ κορίνθιοι [α] ἀποπλέοντες ἐπ' οἴκου, ἀνακτόριον, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἀμπρακικοῦ κόλπου, εἷλον ἀπάτῃ (ἦν δὲ κοινὸν κερκυραίων καὶ ἐκείνων) καὶ καταστήσαντες ἐν αὐτῷ κορινθίους οἰκήτορας, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου· καὶ τῶν κερκυραίων ὀκτακοσίους μὲν, οἳ ἦσαν δοῦλοι, [β] ἀπέδοντο, πεντήκοντα δὲ καὶ διακοσίους δήσαντες ἐφύλασσον, καὶ ἐν θεραπείᾳ εἶχον πολλῇ, ὅπως αὐτοῖς τὴν κέρκυραν ἀναχωρήσαντες προσποιήσειαν. ἐτύγχανον δὲ καὶ δυνάμει αὐτῶν οἱ πλείους πρῶτοι ὄντες τῆς πόλεως. ἡ μὲν οὖν κέρκυρα οὕτω περιγίγνεται τῷ πολέμῳ τῶν κορινθίων, καὶ αἱ νῆες τῶν ἀθηναίων ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς. αἰτία δὲ αὕτη πρώτη ἐγένετο τοῦ πολέμου τοῖς κορινθίοις ἐς τοὺς ἀθηναίους, ὅτι σφίσιν ἐν σπονδαῖς μετὰ κερκυραίων ἐναυμάχουν. Μετὰ ταῦτα δ' εὐθὺς καὶ τάδε ξυνέβη γενέσθαι τοῖς ἀθηναίοις καὶ πελοποννησίοις διάφορα ἐς τὸ πολεμεῖν. τῶν γὰρ κορινθίων πρασσόντων ὅπως τιμωρήσωνται αὐτοὺς, ὑποτοπήσαντες τὴν ἔχθραν αὐτῶν οἱ ἀθηναῖοι, ποτιδαιάτας, οἳ οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς παλλήνης, ὄντας κορινθίων ἀποίκους, ἑαυτῶν δὲ ξυμμάχους φόρου ὑποτελεῖς, ἐκέλευον [γ] τὸ ἐς παλλήνην τεῖχος καθελεῖν, καὶ ὁμήρους δοῦναι, τούς τε [δ] ἐπιδημιουργοὺς ἐκπέμπειν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ δέχεσθαι οὓς κατὰ ἔτος ἕκαστον κορίνθιοι ἔπεμπον, [ε] δείσαντες μὴ ἀποστῶσιν ὑπό τε Περδίκκου πειθόμενοι καὶ κορινθίων, τούς τε ἄλλους τοὺς ἐπὶ θρᾴκης ξυναποστήσωσι ξυμμάχους. ταῦτα δὲ περὶ τοὺς ποτιδαιάτας οἱ ἀθηναῖοι προπαρεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν κερκύρᾳ ναυμαχίαν. οἵ τε γὰρ κορίνθιοι φανερῶς διάφοροι ἦσαν, Περδίκκας τε ὁ Ἀλεξάνδρου, μακεδόνων βασιλεὺς, ἐπεπολέμωτο, ξύμμαχος πρότερον καὶ φίλος ὤν. ἐπολεμώθη δὲ ὅτι Φιλίππῳ τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ [ζ] καὶ Δέρδᾳ κοινῇ πρὸς αὐτὸν ἐναντιουμένοις οἱ ἀθηναῖοι ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο. δεδιώς τε ἔπρασσεν, ἔς τε τὴν λακεδαίμονα πέμπων, ὅπως πόλεμος γένηται αὐτοῖς πρὸς πελοποννησίους, καὶ τοὺς κορινθίους προσεποιεῖτο, τῆς ποτιδαίας ἕνεκα ἀποστάσεως. προσέφερε δὲ λόγους [η] καὶ τοῖς ἐπὶ θρᾴκης χαλκιδεῦσι καὶ βοττιαίοις ξυναποστῆναι, νομίζων, εἰ ξύμμαχα ταῦτα ἔχοι [θ] ὅμορα ὄντα τὰ χωρία, ῥᾷον ἂν τὸν πόλεμον [ι] μετ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὧν οἱ ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι, καὶ βουλόμενοι προκαταλαμβάνειν [κ] τῶν πόλεων τὰς ἀποστάσεις (ἔτυχον γὰρ τριάκοντα ναῦς ἀποστέλλοντες καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπὶ τὴν γῆν αὐτοῦ, [λ] Ἀρχεστράτου τοῦ Λυκομήδους μετ' ἄλλων δέκα στρατηγοῦντος) [μ] ἐπιστέλλουσι τοῖς ἄρχουσι τῶν νεῶν ποτιδαιατῶν τε ὁμήρους λαβεῖν, καὶ τὸ τεῖχος καθελεῖν, τῶν τε πλησίον πόλεων φυλακὴν ἔχειν, ὅπως μὴ ἀποστήσωνται. ποτιδαιᾶται δὲ πέμψαντες μὲν καὶ παρὰ ἀθηναίους πρέσβεις, εἴ πως πείσειαν [ν] μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν μηδὲν, ἐλθόντες δὲ καὶ ἐς τὴν λακεδαίμονα μετὰ κορινθίων, ἔπρασσον ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν, ἢν δέῃ. ἐπεὶ ἔκ τε ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ πράσσοντες οὐδὲν ηὕροντο ἐπιτήδειον, ἀλλ' αἱ νῆες αἱ ἐπὶ μακεδονίαν καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁμοίως ἔπλεον, [ξ] καὶ τὰ τέλη τῶν λακεδαιμονίων ὑπέσχοντο αὐτοῖς, ἢν ἐπὶ ποτίδαιαν ἴωσιν ἀθηναῖοι, ἐς τὴν ἀττικὴν ἐσβαλεῖν, [ο] τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀφίστανται μετὰ χαλκιδέων καὶ βοττιαίων, κοινῇ ξυνομόσαντες. [π] καὶ Περδίκκας πείθει χαλκιδέας, τὰς ἐπὶ θαλάσσῃ πόλεις ἐκλιπόντας καὶ καταβαλόντας, [ρ] ἀνοικίσασθαι ἐς ὄλυνθον, μίαν τε πόλιν ταύτην ἰσχυρὰν ποιήσασθαι. τοῖς τε ἐκλείπουσι τούτοις, τῆς ἑαυτοῦ γῆς τῆς τε μυγδονίας περὶ τὴν βόλβην λίμνην ἔδωκε νέμεσθαι, ἕως ἂν ὁ πρὸς ἀθηναίους πόλεμος ᾖ. καὶ οἱ μὲν ἀνῳκίζοντό τε, καθαιροῦντες τὰς πόλεις, καὶ ἐς πόλεμον παρεσκευάζοντο. αἱ δὲ τριάκοντα νῆες τῶν ἀθηναίων ἀφικνοῦνται ἐς τὰ ἐπὶ θρᾴκης, καὶ κατα-

γρ. πρὸς

γρ. ποιῶνται δὲ πρὸς τοὺς. γρ. καὶ περὶ τοὺς

γρ. ἀθηναίοις

γρ. ηὗρον

γρ. θρᾴκης χωρία

α Ἀποπλέοντες] ἀπὸ τοῦ σώματος πλέοντες. β Ἀπέδοντο] διὰ τὰ ἐν τῷ πολέμῳ αἰχμαλώματα, καὶ οὐκ ἀπέκτειναν. διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὸ ἥμερον τοῦ ἑλληνικοῦ τρόπου δηλοῖ, καὶ ὡς ἀπηνὲς μετὰ μάχην τοὺς ἑαλωκότας θανατοῦν, ἄλλως τε καὶ δούλους τοὺς μὴ κατὰ γνώμην οἰκείαν πολεμοῦντας. γ Τὸ ἐς παλλήνην τεῖχος] αἰτὶ τοῦ τὸ μέρος τοῦ τείχους τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν παλλήνην. δ Ἐπιδημιουργοὺς] Ἀσκληπιὸς ἐπὶ προθέσιν περιττὴν εἶναι λέγει. ἐπιδημιουργοὶ, ἄρχοντες πεμπόμενοι, φυλάρχων τάξιν ἔχοντες. ἐπιδημιουργοὺς τοὺς ἐπιμελητὰς τῆς ἀνακτήσεως τῶν ἰσχυρῶν. ὄνομα ἀρχῆς ὁ ἐπιδημιουργὸς παρὰ κορινθίοις. δῆλοι γὰρ ἄλλως τοὺς ἄρχοντας καλοῦσιν. Ἰστέον δὲ ὅτι τούτοις ἀπέστελλον οἱ κορίνθιοι κατ' ἔτος ἄρχοντας ποτιδαιάταις ὡς ἀποίκοις, ἵνα ἐὰν ἀποστῶσιν, ἀπάλωλοι γίγνωνται. ε Δείσαντες μὴ ἀποστῶσι] βουλόμενοι κατέχειν καὶ κωλύειν τὰς πόλεις, ἵνα μὴ ἀποστῶσι. ζ Καὶ Δέρδᾳ] Δέρδας, Ἀρριδαίου παῖς, ἀνεψιὸς Περδίκκα καὶ Φιλίππου. η Καὶ τοῖς ἐπὶ θρᾴκης χαλκιδεῦσιν] εἰσὶ γὰρ καὶ ἐν εὐβοίᾳ χαλκιδεῖς, οἵτινες ἀπῴκισαν εἰς θρᾴκην. θ Ὅμορα] ἐγγὺς μακεδονίοις καὶ ἀλλήλοις. ι Πόλεμον] τὸν κατὰ Φιλίππου καὶ τῶν ἀθηναίων. κ Τῶν πόλεων τὰς ἀποστάσεις] αὐτοῦ τοῦ Περδίκκα, διὰ τὸ τοῦ Φιλίππου βοηθεῖν. λ Ἀρχεστράτου Λυκομήδους] τοῦ φιλέλληνος καλουμένου, ὃς ἐν τοῖς μηδικοῖς ἤκμαζεν. μ Ἐπιστέλλουσι τοῖς ἄρχουσιν] ἐπιστέλλουσιν, ἐντέλλονται. οὕτω γὰρ ἦσαν ἀποδημήσαντες. ν Μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν] νεώτερα ποιεῖν. ξ Καὶ τὰ τέλη] ἤτοι οἱ προάρχοντες τῶν λακεδαιμονίων. οἱ γὰρ λακεδαιμόνιοι τοὺς ἄρχοντας τέλη ἐκάλουν, διὰ τὸ αὐτοῖς τὰ τέλη τοῖς πράγμασι τεθεῖναι. ο Τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον] τὸ ἑξῆς, ἐπειδὴ οὐδὲν ηὗρον ἐπιτήδειον, τότε δὴ, καὶ τὰ ἑξῆς. π Καὶ Περδίκκας πείθει] ἐφοβοῦντο γὰρ τοὺς θαλασσοκράτορας ἀθηναίους, ὄντες παραθαλάσσιοι. ρ Ἀνοικίσασθαι ἐς ὄλυνθον] τὴν οἴκησιν ἀναγαγεῖν εἰς τὴν ὄλυνθον.

λαμβάνουσι τήν τε Ποτίδαιαν καὶ τἄλλα ἀφεστηκότα. νομίσαντες δὲ οἱ στρατηγοὶ ἀδύνατα εἶναι πρός τε Περδίκκαν πολεμεῖν τῇ παρούσῃ δυνάμει, καὶ τὰ ξυναφεστῶτα χωρία, τρέπονται ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ τὸ πρότερον ἐξεπέμποντο. καὶ καταστάντες, ἐπολέμουν μετὰ Φιλίππου, καὶ τῶν Δέρδου ἀδελφῶν, ἄνωθεν στρατιᾷ ἐσβεβληκότων. καὶ ἐν τούτῳ οἱ Κορίνθιοι, τῆς Ποτιδαίας [α] ἀφεστηκυίας, καὶ τῶν Ἀττικῶν νεῶν περὶ Μακεδονίαν οὐσῶν, δεδιότες περὶ τῷ χωρίῳ, καὶ οἰκεῖον τὸν κίνδυνον ἡγούμενοι, πέμπουσιν ἑαυτῶν τε ἐθελοντὰς, καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων μισθῷ πείσαντες, ἑξακοσίους καὶ χιλίους τοὺς πάντας ὁπλίτας, καὶ [β] ψιλοὺς τετρακοσίους. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Ἀριστεὺς [γ] ὁ Ἀδειμάντου, κατὰ φιλίαν τε αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα οἱ πλεῖστοι ἐκ Κορίνθου στρατιῶται ἐθελονταὶ ξυνέσποντο· ἦν γὰρ τοῖς Ποτιδαιάταις ἀεί ποτε ἐπιτήδειος. καὶ ἀφικνοῦνται [δ] τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ὕστερον ἐπὶ Θρᾴκης, [ε] ἢ Ποτίδαια ἀπέστη. ἦλθε δὲ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις εὐθὺς ἡ ἀγγελία τῶν πόλεων, ὅτι ἀφεστᾶσι· καὶ πέμπουσιν, ὡς ᾔσθοντο καὶ τοὺς μετὰ Ἀριστέως ἐπιπαριόντας, δισχιλίους ἑαυτῶν ὁπλίτας καὶ τεσσαράκοντα ναῦς πρὸς τὰ ἀφεστῶτα, καὶ Καλλίαν τὸν Καλλιάδου πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. οἳ ἀφικόμενοι ἐς Μακεδονίαν πρῶτον, καταλαμβάνουσι τοὺς προτέρους χιλίους [ζ] Θέρμην ἄρτι ᾑρηκότας, καὶ Πύδναν πολιορκοῦντας. προσκαθεζόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν Πύδναν ἐπολιόρκησαν μὲν, ἔπειτα δὲ ξύμβασιν ποιησάμενοι καὶ ξυμμαχίαν ἀναγκαίαν πρὸς τὸν Περδίκκαν, ὡς αὐτοὺς κατήπειγεν ἡ Ποτίδαια, καὶ ὁ Ἀριστεὺς παρεληλυθὼς, ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακεδονίας· καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέρροιαν, κἀκεῖθεν ἐπιστρέψαντες, καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου, καὶ οὐχ ἑλόντες, ἐπορεύοντο κατὰ γῆν πρὸς τὴν Ποτίδαιαν τρισχιλίοις μὲν ὁπλίταις ἑαυτῶν, χωρὶς δὲ τῶν ξυμμάχων πολλοῖς, ἱππεῦσι δὲ ἑξακοσίοις Μακεδόνων τοῖς μετὰ Φιλίππου [η] καὶ Παυσανίου· ἅμα δὲ νῆες παρέπλεον ἑβδομήκοντα. κατ' ὀλίγον δὲ προϊόντες, τριταῖοι ἀφίκοντο [θ] ἐς Γίγωνον, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο. Ποτιδαιᾶται δὲ καὶ οἱ μετὰ Ἀριστέως Πελοποννήσιοι προσδεχόμενοι τοὺς Ἀθηναίους, ἐστρατοπεδεύοντο πρὸς Ὀλύνθου ἐν τῷ ἰσθμῷ, καὶ ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως ἐπεποίηντο. στρατηγὸν μὲν οὖν τοῦ πεζοῦ παντὸς οἱ ξύμμαχοι ᾕρηντο Ἀριστέα, τῆς δὲ ἵππου, Περδίκκαν. ἀπέστη γὰρ εὐθὺς πάλιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ξυνεμάχει τοῖς Ποτιδαιάταις, Ἰόλαον ἀνθ' αὑτοῦ καταστήσας ἄρχοντα. ἦν δὲ ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστέως, τὸ μὲν μεθ' ἑαυτοῦ στρατόπεδον ἔχοντα ἐν τῷ ἰσθμῷ, ἐπιτηρεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἢν ἐπίωσι, Χαλκιδέας δὲ, καὶ τοὺς ἔξω ἰσθμοῦ ξυμμάχους, καὶ τὴν παρὰ Περδίκκου διακοσίαν ἵππον, ἐν Ὀλύνθῳ μένειν· καὶ ὅταν Ἀθηναῖοι [ι] ἐπὶ σφᾶς χωρῶσι, κατὰ νώτου βοηθοῦντας, ἐν μέσῳ ποιεῖν αὐτῶν τοὺς πολεμίους. Καλλίας δ' αὖ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς, καὶ οἱ ξυνάρχοντες, τοὺς μὲν Μακεδόνας ἱππέας, καὶ τῶν ξυμμάχων ὀλίγους ἐπὶ Ὀλύνθου ἀποπέμπουσιν, ὅπως εἴργωσι τοὺς ἐκεῖθεν ἐπιβοηθεῖν· [κ] αὐτοὶ δὲ ἀναστήσαντες τὸ στρατόπεδον, ἐχώρουν ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν. καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῷ ἰσθμῷ ἐγένοντο, καὶ εἶδον τοὺς ἐναντίους παρασκευαζομένους ὡς ἐς μάχην, ἀντικαθίσταντο καὶ αὐτοί. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ξυνέμισγον. καὶ αὐτὸ μὲν τὸ τοῦ Ἀριστέως κέρας, καὶ ὅσοι περὶ ἐκεῖνον ἦσαν Κορινθίων τε καὶ τῶν ἄλλων λογάδες, ἔτρεψαν τὸ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ ἐπεξῆλθον διώκοντες ἐπὶ πολύ· τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον Ποτιδαιατῶν καὶ Πελοποννησίων ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐς τὸ τεῖχος κατέφυγεν. ἐπαναχωρῶν δὲ ὁ Ἀριστεὺς ἀπὸ τῆς διώξεως, ὡς ὁρᾷ τὸ ἄλλο στράτευμα ἡσσημένον, [λ] ἠπόρησε μὲν ὁποτέρωσε διακινδυνεύσῃ χωρήσας, ἢ ἐπὶ τῆς Ὀλύνθου, ἢ ἐς τὴν Ποτίδαιαν. ἔδοξε δ' οὖν ξυναγαγόντι τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, [μ] ὡς εἰς ἐλάχιστον χωρίον, δρόμῳ βιάσασθαι ἐς τὴν Ποτίδαιαν. καὶ παρῆλθε [ν] παρὰ τὴν χηλὴν διὰ τῆς θαλάσσης βαλλόμενός τε, καὶ χαλεπῶς ὀλίγους μέν τινας ἀποβαλὼν, τοὺς δὲ πλείους σώσας. οἱ δ' ἀπὸ τῆς Ὀλύνθου τοῖς Ποτιδαιάταις βοηθοὶ ([ξ] ἀπέχει δὲ ἑξήκοντα μάλιστα σταδίους, καὶ ἔστι

Marginal variants: γρ. παρὰ τοῦ — γρ. αὐτὸν — γρ. στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ — γρ. δ' οὖν — γρ. διασώσας

α Ἀφεστηκυίας] ἀπ' Ἀθηναίων πρὸς Περδίκκαν.
β Ψιλοὺς τετρακοσίους] ψιλοὶ καλοῦνται οἱ μὴ καθωπλισμένοι μὲν, ἐν καιρῷ δὲ τῆς μάχης τῷ παρατυχόντι ἢ λίθῳ, ἢ ξύλῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ὀργάνῳ χρώμενοι. ἢ τοξόται, παρὰ τὸ ψιλῇ σκευῇ χρῆσθαι.
γ Ὁ Ἀδειμάντου] τοῦτον ἴσμεν ἐν τοῖς Μηδικοῖς πρὸς τὸν Θεμιστοκλῆν στασιάζοντα.
δ Τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ] μετὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀφ' οὗ ἡ Ποτίδαια ἀπέστη.
ε Ἡ Ποτίδαια ἀπέστη] αὕτη ἡ ἐν ᾗ ἡμέρα. τὸ ἣ, ἀντὶ τοῦ ἀφ' ἧς.
ζ Θέρμην ἄρτι] ὅτι ἡ νῦν Θεσσαλονίκη πόλις, πάλαι Θέρμη ἐκαλεῖτο. ἔστι δὲ Μακεδονίας. ὅτι καὶ ἡ Πύδνα, πόλις Μακεδονική. ὅτι καὶ ἡ Βέρροια, πόλις Μακεδονική.
η Καὶ Παυσανίου] ἦν ὁ Παυσανίας, κατὰ μέν τινας, υἱὸς τοῦ Δέρδου, κατὰ δὲ ἄλλους, ἀδελφός.
θ Ἐς Γίγωνον] Γίγωνος, χωρίον ἐστὶ μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης, οὐ πολὺ ἀπέχον Ποτιδαίας.
ι Ἐπὶ σφᾶς χωρῶσιν] ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν.
κ Αὐτοὶ δὲ ἀναστήσαντες τὸ στρατόπεδον] νῦν ἀντὶ τοῦ ἐγείραντες κεῖται ἡ λέξις, οὐκ ἀντὶ τοῦ ἐκβαλόντες.
λ Ἠπόρησε μὲν] ἐν ἀμηχανίᾳ ἐγένετο εἰς ὁπότερον μέρος ἐλεύσεται, δηλονότι διὰ κινδύνου.
μ Ὡς ἐλάχιστον] ἢ ἐλάχιστον χωρίον λέγει, ὅτι συνῆξεν αὐτοὺς ὡς γενέσθαι ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ· ἢ μᾶλλον τὸ διάστημα λέγει τῆς Ποτιδαίας. ἐγγὺς γὰρ ἦν, ἤπερ ἡ Ὄλυνθος. τὸ γοῦν ὡς ἐλάχιστον, τοῖς ἑξῆς συναπτέον.
ν Παρὰ τὴν χηλὴν] χηλὴ καλεῖται οἱ ἔμπροσθεν τοῦ πρὸς θάλασσαν τείχους προβεβλημένοι λίθοι, διὰ τὴν τῶν κυμάτων βίαν, μὴ τὸ τεῖχος βλάπτοιτο. εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἐοικέναι χηλῇ βοός.
ξ Ἀπέχει δὲ] ἤγουν διίσταται ἡ Ὄλυνθος τῆς Ποτιδαίας.

καταφανὲς) ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ τὰ σημεῖα ἤρθη, βραχύ μέν τι προῆλθον, ὡς βοηθήσοντες, καὶ οἱ Μακεδόνες ἱππεῖς ἀντιπαρετάξαντο, ὡς κωλύσοντες· ἐπεὶ δὲ διὰ τάχους ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐγίγνετο, καὶ τὰ σημεῖα κατεσπάσθη, πάλιν ἐπανεχώρουν ἐς τὸ τεῖχος, καὶ οἱ Μακεδόνες παρὰ τοὺς Ἀθηναίους· ἱππῆς δ' οὐδετέροις παρεγένοντο. μετὰ δὲ τὴν μάχην τροπαῖον ἔστησαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Ποτιδαιάταις. ἀπέθανον δὲ Ποτιδαιατῶν μὲν καὶ τῶν ξυμμάχων, ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων, Ἀθηναίων δὲ αὐτῶν, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ Καλλίας ὁ στρατηγός. τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος εὐθὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἀποτειχίσαντες ἐφρούρουν. τὸ δ' ἐς τὴν Παλλήνην, ἀτείχιστον ἦν. οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐνόμιζον εἶναι ἔν τε τῷ ἰσθμῷ φρουρεῖν, καὶ ἐς τὴν Παλλήνην διαβάντες τειχίζειν, δεδιότες μὴ σφίσιν οἱ Ποτιδαιᾶται καὶ οἱ ξύμμαχοι γιγνομένοις δίχα ἐπίθωνται. καὶ πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι τὴν Παλλήνην ἀτείχιστον οὖσαν, χρόνῳ ὕστερον πέμπουσιν ἑξακοσίους καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν, καὶ Φορμίωνα τὸν Ἀσωπίου στρατηγόν. ὃς ἀφικόμενος ἐς τὴν Παλλήνην, καὶ ἐξ Ἀφύτιος ὁρμώμενος, προσήγαγε τῇ Ποτιδαίᾳ τὸν στρατόν, κατὰ βραχὺ προϊών, καὶ κείρων ἅμα τὴν γῆν. ὡς δὲ οὐδεὶς ἐπεξῄει ἐς μάχην, ἀπετείχισε τὸ ἐκ τῆς Παλλήνης τεῖχος· καὶ οὕτως ἤδη κατὰ κράτος ἡ Ποτίδαια ἀμφοτέρωθεν ἐπολιορκεῖτο, καὶ ἐκ θαλάσσης ναυσὶν ἅμα ἐφορμούσαις. Ἀριστεὺς δέ, ἀποτειχισθείσης αὐτῆς, καὶ ἐλπίδα οὐδεμίαν ἔχων σωτηρίας, ἢν μή τι ἀπὸ Πελοποννήσου ἢ ἄλλο παράλογον γίγνηται, ξυνεβούλευε μέν, πλὴν πεντακοσίων, ἄνεμον τηρήσασι τοῖς ἄλλοις ἐκπλεῦσαι, ὅπως ἐπὶ πλέον ὁ σῖτος ἀντίσχῃ· καὶ αὐτὸς ἤθελε τῶν μενόντων εἶναι. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, βουλόμενος τὰ ἐπὶ τούτοις παρασκευάζειν, καὶ ὅπως τὰ ἔξωθεν ἕξει ὡς ἄριστα, ἔκπλουν ποιεῖται λαθὼν τὴν φυλακὴν τῶν Ἀθηναίων· καὶ παραμένων ἐν Χαλκιδεῦσι, τά τε ἄλλα ἐπολέμει, καὶ Σερμυλίων λοχήσας πρὸς τῇ πόλει, πολλοὺς διέφθειρεν· ἔς τε τὴν Πελοπόννησον ἔπρασσεν ὅπῃ ὠφέλειά τις γενήσεται. μετὰ δὲ τῆς Ποτιδαίας τὴν ἀποτείχισιν, Φορμίων μὲν ἔχων τοὺς ἑξακοσίους καὶ χιλίους, τὴν Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν ἐδῄου, καὶ ἔστιν ἃ καὶ πολίσματα εἷλε. τοῖς δ' Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις αἰτίαι μὲν αὗται προεγεγένηντο ἐς ἀλλήλους· τοῖς μὲν Κορινθίοις, ὅτι τὴν Ποτίδαιαν ἑαυτῶν οὖσαν ἀποικίαν, καὶ ἄνδρας Κορινθίων τε καὶ Πελοποννησίων ἐν αὐτῇ ὄντας ἐπολιόρκουν· τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἐς τοὺς Πελοποννησίους, ὅτι ἑαυτῶν τε πόλιν ξυμμαχίδα καὶ φόρου ὑποτελῆ ἀπέστησαν, καὶ ἐλθόντες σφίσιν ἀπὸ τοῦ προφανοῦς ἐμάχοντο μετὰ Ποτιδαιατῶν. οὐ μέντοι ὅ γε πόλεμός πω ξυνερρώγει, ἀλλ' ἔτι ἀνακωχὴ ἦν. ἰδίᾳ γὰρ ταῦτα οἱ Κορίνθιοι ἔπραξαν. πολιορκουμένης δὲ τῆς Ποτιδαίας, οὐχ ἡσύχαζον, ἀνδρῶν τε σφίσιν ἐνόντων, καὶ ἅμα περὶ τῷ χωρίῳ δεδιότες· παρεκάλουν τε εὐθὺς ἐς τὴν Λακεδαίμονα τοὺς ξυμμάχους, καὶ κατεβόων ἐλθόντες τῶν Ἀθηναίων ὅτι σπονδάς τε λελυκότες εἶεν, καὶ ἀδικοῖεν τὴν Πελοπόννησον. Αἰγινῆται δὲ φανερῶς μὲν οὐ πρεσβευόμενοι, δεδιότες τοὺς Ἀθηναίους, κρύφα δὲ οὐχ ἥκιστα μετ' αὐτῶν ἐνῆγον τὸν πόλεμον, λέγοντες οὐκ εἶναι αὐτόνομοι κατὰ τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι προσπαρακαλέσαντες τῶν ξυμμάχων τε καὶ εἴ τίς τι ἄλλο ἔφη ἠδικῆσθαι ὑπὸ Ἀθηναίων, ξύλλογον σφῶν αὐτῶν ποιήσαντες τὸν εἰωθότα, λέγειν ἐκέλευον. καὶ ἄλλοι τε παριόντες ἐγκλήματα ἐποιοῦντο ὡς ἕκαστοι, καὶ Μεγαρῆς, δηλοῦντες μὲν καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα διάφορα, μάλιστα δὲ λιμένων

γρ. ξυνεπολέμει

γρ. πρὸς

γρ. ἅμα

α Ἱππῆς δ' οὐδετέροις] ἐν τῇ μάχῃ δηλονότι, οὔτε τοῖς Ἀθηναίοις Ἀθηναῖοι, οὔτε τοῖς Ποτιδαιάταις Ποτιδαιᾶται. β Ὑποσπόνδους] ἐπειδάν τι μέρος ἡττηθῇ τῶν μαχομένων, μὴ δυνάμενον τοὺς νεκροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, αἰτεῖ γενέσθαι σπονδὰς ἕως οὗ λαβὼν θάψῃ, καὶ τότε πάλιν μάχονται. ἔστι δὲ πολλάκις ὅτι καὶ ἀσπόνδους αὐτοὺς ἐκομίζοντο, δηλονότι κατὰ τὸ ἴσον ἔχοντες ἑκάτεροι, καὶ τῆς μάχης ἰσορρόπου γενομένης. γ Ἀποτειχίσαντες] τὸ πρὸς Ὄλυνθον ὁρῶν τεῖχος περιοικοδομήσαντες, ἵνα μή τις ὑπεκφύγοι τῶν ἔνδον. δ Καὶ ἐξ Ἀφύτιος] ἡ γὰρ ὁδὸς ἐκεῖθεν ἐστὶν ἀπὸ Θρᾴκης. μία δὲ πόλις τῶν ἐν Παλλήνῃ ἡ Ἄφυτις. ἰωνικῶς δὲ ἐστιν Ἀφύτιος. ἔδει γὰρ διὰ τοῦ δ. ε Ἢ ἄλλο παράλογον] οἷον σεισμός. εἰώθεσαν γὰρ οἱ Ἕλληνες ἀναχωρεῖν τοιούτου τινὸς γενομένου, οἰωνιζόμενοι τὸ ἐκ τούτου κακόν. ζ Ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν] ἔπαινος Ἀριστέως. τὸ ἑξῆς, ὡς δὲ βουλόμενος ἐπὶ τούτοις παρασκευάζειν, οὐκ ἔπειθεν. η Τά τε ἄλλα ἐπολέμει] τὰ μὴ ἀποστάντα τῶν Ἀθηναίων δηλονότι ἐπολέμει τοῖς Χαλκιδεῦσι. θ Καὶ Σερμυλίων] τὸ ἑξῆς οὕτω, καὶ πολλοὺς τῶν Σερμυλίων διέφθειρε, λοχήσας αὐτοὺς πρὸς τῇ ἑαυτῶν πόλει. ἔστι δὲ ἡ Σερμυλὶς Χαλκιδικὴ πόλις, τὰ τῶν Ἀθηναίων φρονοῦσα. ι Φορμίων μὲν ἔχων] ἄπορον πῶς ὁ Φορμίων τὸ πρὸς τῇ Παλλήνῃ τεῖχος φυλάσσων, τὴν Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν γῆν ἐδῄου, καὶ οὐχὶ μᾶλλον τὸ ἕτερον μέρος τῆς φυλακῆς, ὅπερ εἶχεν ὁ Καλλίας, ἐχρῆν ἢ πλεῦσαι. καὶ φαμὲν ὅτι τὸ πρὸς τῇ Παλλήνῃ μέρος φίλιον ἦν τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ πρὸς Ὄλυνθον, ἐχθρόν. εἰκότως οὖν ἠμέλητο τὸ τοῦ Φορμίωνος μέρος, ὡς ἱκανῶν ὄντων τῶν Παλληνέων τὸ καθ' ἑαυτοὺς μέρος φυλάσσειν. κ Σφίσιν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ὅτι οἱ Κορίνθιοι. λ Οὐ μέντοι ὅ γε πόλεμος] ὁ Πελοποννησιακός, φησί, πόλεμος οὔπω συνεκροτήθη. μ Ξυνερρώγει] συνεπεπλώκει. ν Αὐτόνομοι] αἱ γὰρ σπονδαὶ εἶχον, τὰς ἀγράφους τῶν πόλεων αὐτονόμους εἶναι. Αἰγινήτας δέ, μὴ ἐγγεγραμμένους ταῖς σπονδαῖς, ὑφ' ἑαυτοὺς εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι. ξ Κατὰ τὰς σπονδάς] κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν σπονδῶν. ο Ξύλλογον σφῶν] εἰωθότα λέγει ξύλλογον ὅτι ἐν πανσελήνῳ ἐγίγνετο ἀεί. π Μάλιστα δὲ λιμένων εἴργεσθαι] φασὶν ὅτι Περικλῆς μέλλων λόγον δοῦναι τῶν χρημάτων τοῦ ἀγάλματος ὃ κατεσκεύασεν ὁ Φειδίας, ἠθύμει. ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ Ἀλκιβιάδης παῖς ὤν, ἤρετο ὅ,τι ἀθυμεῖ. τοῦ δὲ φήσαντος ὅτι διὰ τοῦτο ἀθυμῶ ὅπως δώσω λόγον τῶν χρημάτων, ἐκεῖνος φθάσας εἶπε, μᾶλλον σκόπει ὅπως μὴ δώσῃς. ὁ δὲ ὑπολαβὼν τὸν λόγον, εἰσάγει ψῆφον εἰς τὴν πόλιν κατὰ Μεγαρέων, ἀξιῶν αὐτοὺς εἴργεσθαι λιμένων καὶ ἀγορᾶς. καὶ τῶν Ἀθηναίων θορυβηθέντων, αὐτὸς ἐκφεύγει. οἱ δὲ φασὶν ὅτι διὰ τοῦτο τὴν ψῆφον εἰσήγαγε διότι οἱ Μεγαρεῖς Ἀσπασίαν τὴν διδάσκαλον Περικλέους ὕβρισαν, πόρνην αὐτὴν ἀποκαλοῦντες.

τε εἴργεσθαι τῇ ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ, καὶ τῆς Ἀττικῆς ἀγορᾶς παρὰ τὰς σπονδάς. προσελθόντες δὲ τελευταῖοι Κορίνθιοι, καὶ τοὺς ἄλλους ἐάσαντες πρῶτον παροξῦναι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐπεῖπον τοιάδε. "Τὸ πιστὸν ὑμᾶς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τῆς " γρ. ὑμῶν καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς πολιτείας καὶ ὁμιλίας ἀπιστοτέρους ἐς τοὺς ἄλλους, ἤν τι λέγωμεν, " καθίστησι· καὶ ἀπ' αὐτοῦ, σωφροσύνην μὲν ἔχετε, ἀμαθίᾳ δὲ πλείονι πρὸς τὰ ἔξω " πράγματα χρῆσθε. πολλάκις γὰρ προαγορευόντων ἡμῶν ἃ ἐμέλλομεν ὑπὸ Ἀθηναίων " βλάπτεσθαι, οὐ περὶ ὧν ἐδιδάσκομεν ἑκάστοτε τὴν μάθησιν ἐποιεῖσθε, ἀλλὰ τῶν λεγόντων " μᾶλλον ὑπενοεῖτε ὡς ἕνεκα τῶν αὐτοῖς ἰδίᾳ διαφόρων λέγουσι. καὶ δι' αὐτὸ οὐ πρὶν πάσχειν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ ἔργῳ ἐσμέν, τοὺς ξυμμάχους τούσδε παρεκαλέσατε, ἐν οἷς " προσήκει ἡμᾶς οὐχ ἥκιστα εἰπεῖν, ὅσῳ καὶ μέγιστα ἐγκλήματα ἔχομεν, ὑπὸ μὲν Ἀθηναίων ὑβριζόμενοι, ὑπὸ δὲ ὑμῶν ἀμελούμενοι. καὶ εἰ μὲν ἀφανεῖς που ὄντες ἠδίκουν " τὴν Ἑλλάδα, διδασκαλίας ἂν ὡς οὐκ εἰδόσι προσέδει· νῦν δὲ τί δεῖ μακρηγορεῖν, ὧν τοὺς " μὲν δεδουλωμένους ὁρᾶτε, τοῖς δ' ἐπιβουλεύοντας αὐτούς, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς ἡμετέροις " ξυμμάχοις, καὶ ἐκ πολλοῦ προπαρεσκευασμένους, εἴποτε ἄρα πολεμήσονται. οὐ " γὰρ ἂν Κέρκυράν τε ὑπολαβόντες βίᾳ ἡμῶν εἶχον, καὶ Ποτίδαιαν ἐπολιόρκουν. ὧν τὸ μέν, " ἐπικαιρότατον χωρίον πρὸς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἐπιχρῆσθαι, ἡ δὲ ναυτικὸν ἂν μέγιστον " γρ. ἀποχρῆσθαι παρέσχε Πελοποννησίοις. καὶ τῶνδε ὑμεῖς αἴτιοι, τό, τε πρῶτον ἐάσαντες αὐτοὺς τὴν " πόλιν μετὰ τὰ Μηδικὰ κρατῦναι, καὶ ὕστερον τὰ μακρὰ στῆσαι τείχη, ἐς τόδε τε αἰεὶ " ἀποστεροῦντες οὐ μόνον τοὺς ὑπ' ἐκείνων δεδουλωμένους ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς " ὑμετέρους ἤδη ξυμμάχους. οὐ γὰρ ὁ δουλωσάμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος μὲν παῦσαι, " περιορῶν δέ, ἀληθέστερον αὐτὸ δρᾷ, εἴπερ καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς ἀρετῆς ὡς ἐλευθερῶν τὴν Ἑλλάδα φέρεται. μόλις δὲ νῦν τε ξυνήλθομεν, καὶ οὐδὲ νῦν ἐπὶ φανεροῖς. χρῆν γὰρ " οὐκ εἰ ἀδικούμεθα ἔτι σκοπεῖν, ἀλλὰ καθ' ὅτι ἀμυνούμεθα. οἱ γὰρ δρῶντες βεβουλευμένοι, πρὸς οὐ διεγνωκότας ἤδη καὶ οὐ μέλλοντες ἐπέρχονται. καὶ ἐπιστάμεθα οἵᾳ ὁδῷ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὅτι κατ' ὀλίγον χωροῦσιν ἐπὶ τοὺς πέλας. καὶ λανθάνειν μὲν οἰόμενοι, διὰ τὸ ἀναίσθητον ὑμῶν, ἧσσον θαρσοῦσι· γνόντες δὲ εἰδότας περιορᾶν, ἰσχυρῶς ἐγκείσονται. ἡσυχάζετε γὰρ μόνοι Ἑλλήνων, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐ τῇ δυνάμει τινά, ἀλλὰ τῇ μελλήσει ἀμυνόμενοι, " καὶ μόνοι οὐκ ἀρχομένην τὴν αὔξησιν τῶν ἐχθρῶν, διπλασιουμένην δὲ καταλύοντες. καίτοι " γρ. δύναμιν ἐλέγεσθε ἀσφαλεῖς εἶναι, ὧν ἄρα ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει. τόν τε γὰρ Μῆδον αὐτοὶ ἴσμεν ἐκ περάτων γῆς πρότερον ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλθόντα, ἢ τὰ παρ' ὑμῶν ἀξίως " γρ. λέγεται προαπαντῆσαι· καὶ νῦν τοὺς Ἀθηναίους οὐχ ἑκάς, ὥσπερ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἐγγὺς ὄντας, περιορᾶτε, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπελθεῖν αὐτοί, ἀμύνεσθαι βούλεσθε μᾶλλον ἐπιόντας, καὶ ἐς τύχας " πρὸς πολλῷ δυνατωτέρους ἀγωνιζόμενοι καταστῆναι, ἐπιστάμενοι καὶ τὸν βάρβαρον αὐτὸν περὶ αὑτῷ τὰ πλείω σφαλέντα, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους πολλὰ ἡμᾶς ἤδη " τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν μᾶλλον ἢ τῇ ἀφ' ὑμῶν τιμωρίᾳ περιγεγενημένους. ἐπεὶ αἵ γε " ὑμέτεραι ἐλπίδες ἤδη τινάς που καὶ ἀπαρασκεύους διὰ τὸ πιστεῦσαι ἔφθειραν. καὶ μηδεὶς " ὑμῶν ἐπ' ἔχθρᾳ τὸ πλέον ἢ αἰτίᾳ νομίσῃ τάδε λέγεσθαι. αἰτία μὲν γὰρ φίλων ἀνδρῶν " ἐστὶν ἁμαρτανόντων, κατηγορία δέ, ἐχθρῶν ἀδικησάντων. καὶ ἅμα, εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλοι, " νομίζομεν ἄξιοι εἶναι τοῖς πέλας ψόγον ἐπενεγκεῖν, ἄλλως τε καὶ μεγάλων τῶν διαφερόντων καθεστώτων, περὶ ὧν οὐκ αἰσθάνεσθαι ἡμῖν γε δοκεῖτε, οὐδ' ἐκλογίσασθαι πώποτε πρὸς οἵους ὑμῖν Ἀθηναίους ὄντας, καὶ ὅσον ὑμῶν καὶ ὡς πᾶν διαφέροντας, ὁ ἀγὼν ἔσται. "

α Τὸ πιστὸν ὑμᾶς] τὸ πιστόν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τῆς καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς πολιτείας καὶ ὁμιλίας, ἀπιστοτέρους ὑμᾶς ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ἤν τι λέγωμεν, καθίστησι. β Πρὸς τὰ ἔξω πράγματα] πρὸς τὰ τῶν συμμάχων. γ Παρεκαλέσατε] κυρίως παρακαλεῖν, ἐστὶν ἢ τὸ καλεῖν, ἢ τὸ προτρέπεσθαι. ἄκυρον γὰρ τὸ δέεσθαι. δ Ἐν οἷς προσήκει] ἐν τούτοις οἱ ἀγῶνες, καὶ τὸ δίκαιον. ε Ὅσῳ καὶ μέγιστα ἐγκλήματα ἔχομεν] κατὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὑμῶν δηλονότι. ζ Ἀφανεῖς που ὄντες] ἤγουν λεληθότως ἠδίκουν. η Προσέδει] ὑμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις. θ Τοῖς δ' ἐπιβουλεύοντας] Ποτιδαιάταις καὶ Μεγαρεῦσι. ι Τοῖς ἡμετέροις ξυμμάχοις] ὡς συνειδότες τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας, καὶ γιγνώσκοντες ὡς πάντως οὐκ ἀνεξόμεθα, ἀλλὰ πολεμήσομεν. κ Προπαρεσκευασμένους] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὁρᾶτε. λ Εἴποτε ἄρα] ἐν ἄλλῳ οὐ κεῖται τὸ ἄρα. μ Ἐπικαιρότατον] ἁρμοδιώτατον. ν Ἐπιχρῆσθαι] ἀποχρῆσθαι. συνεργίαν ποιεῖν. ξ Ἡ δὲ ναυτικὸν ἂν] ἡ δὲ ἔδωκεν ἂν συμμαχίαν ναυτικήν, εἰ πόλεμος γένοιτο δηλονότι. ο Μετὰ τὰ Μηδικά] μετὰ τὸν πόλεμον τὸν Μηδικόν. π Κρατῦναι] ἰσχυροποιῆσαι. ρ Ἐς τόδε τε] μέχρι τοῦδε. σ Εἴπερ] ἐπεί. τ Καὶ τὴν ἀξίωσιν] τὸ σεμνολόγημα, τὸ ἀξίωμα τῆς δικαιοσύνης ἔχει. υ Χρῆν γὰρ οὐκ εἰ ἀδικούμεθα] καὶ νῦν γάρ, φησίν, ἀμφιβάλλεται εἰ ἀδικούμεθα. φ Οἱ γὰρ δρῶντες] οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι πρὸς οὐ διεγνωκότας ἡμᾶς. οἱ γὰρ μετὰ σκέψεως εἰς τὴν πρᾶξιν ἐρχόμενοι, οὐκ ἀβασανίστως ἔρχονται κατὰ τῶν ἀγνοούντων. χ Ἰσχυρῶς ἐγκείσονται] μετὰ βάρους ἐπιθήσονται. ψ Ἀσφαλεῖς εἶναι] προσεκτικοί. ἐν οὐδενὶ σφαλλόμενοι. ω Ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει] τουτέστιν, ὁ λόγος ψευδὴς ἦν τοῦ ὑμᾶς ἀσφαλεῖς εἶναι. α Ἢ τὰ παρ' ὑμῶν] τὸ ἤ, ἀντὶ τοῦ πρίν. δηλοῖ δι' αὐτῶν τὸ ὀκνηρόν. β Ἀξίως προαπαντῆσαι] ἀξιομάχως. γ Καὶ ἐς τύχας] ἐς τύχας καταστῆναι. ὁ γὰρ πρὸς μείζονα πολεμῶν, τύχην καλεῖ τὸ συνεργόν. δ Περὶ αὑτῷ τὰ πλείω] ἐν τῷ στενῷ τῆς Σαλαμῖνος τολμήσαντα ναυμαχῆσαι, ὅς τις ἐγένετο αἴτιος τῆς ἥττης. ε Καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους] ἀντὶ τοῦ αὐτῶν τῶν Ἀθηναίων. ζ Φίλων ἀνδρῶν] λείπει ἡ κατά. η Καὶ ἅμα, εἴπερ τινὲς] ἐπειδὴ ἐπέπληξεν ὁ Κορίνθιος, λέγει τοίνυν, ὅτι οὐχ ὁ τυχὼν εἰμί, καὶ μὴ ἀπαξιώσῃς ὑπ' ἐμοῦ ὀνειδιζόμενος. θ Καὶ ὡς πᾶν διαφέροντας] πᾶν νόημα, καὶ πρᾶξαι. οὐ γὰρ δύναμιν λέγει, ἐπὶ ἀποστροφῇ τοῦτον εἶπεν.

„οἱ μέν γε νεωτεροποιοὶ, καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς, καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ ἃ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δὲ τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν, καὶ ἐπιγνῶναι μηδὲν, καὶ ἔργῳ οὐδὲ τἀναγκαῖα ἐξικέσθαι. αὖθις δὲ οἱ μὲν, καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον, τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν τε δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. καὶ μὴν καὶ ἄοκνοι πρὸς ὑμᾶς μελλητὰς, καὶ ἀποδημηταὶ πρὸς ἐνδημοτάτους. οἴονται γὰρ οἱ μὲν, τῇ ἀπουσίᾳ ἄν τι κτᾶσθαι, ὑμεῖς δὲ, τῷ ἐπελθεῖν, καὶ τὰ ἑτοῖμα ἂν βλάψαι. κρατοῦντές τε τῶν ἐχθρῶν, ἐπὶ πλεῖστον ἐξέρχονται, καὶ νικώμενοι, ἐπ᾽ ἐλάχιστον ἀναπίπτουσιν. ἔτι δὲ, τοῖς μὲν σώμασιν ἀλλοτριωτάτοις ὑπὲρ τῆς πόλεως χρῶνται, τῇ δὲ γνώμῃ, οἰκειοτάτῃ ἐς τὸ πράσσειν τι ὑπὲρ αὐτῆς. καὶ ἃ μὲν ἂν ἐπινοήσαντες μὴ ἐπεξέλθωσιν, οἰκείων στέρεσθαι ἡγοῦνται· ἃ δ᾽ ἂν ἐπελθόντες κτήσωνται, ὀλίγα πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν πράξαντες. ἢν δ᾽ ἄρα του καὶ πείρᾳ σφαλῶσιν, ἀντελπίσαντες ἄλλα ἐπλήρωσαν τὴν χρείαν. μόνοι γὰρ ἔχουσί τε καὶ ὁμοίως ἐλπίζουσιν ἃ ἂν ἐπινοήσωσι, διὰ τὸ ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖσθαι ὧν ἂν γνῶσι. καὶ ταῦτα μετὰ πόνων πάντα καὶ κινδύνων δι᾽ ὅλου τοῦ αἰῶνος μοχθοῦσι· καὶ ἀπολαύουσιν ἐλάχιστα τῶν ὑπαρχόντων, διὰ τὸ αἰεὶ κτᾶσθαι· καὶ μήτε ἑορτὴν ἄλλο τι ἡγεῖσθαι ἢ τὸ τὰ δέοντα πρᾶξαι· ξυμφοράν τε οὐχ ἧσσον ἡσυχίαν ἀπράγμονα, ἢ ἀσχολίαν ἐπίπονον· ὥστε εἴ τις αὐτοὺς ξυνελὼν φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν, μήτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐᾶν, ὀρθῶς ἂν εἴποι. ταύτης μέντοι τοιαύτης ἀντικαθεστηκυίας πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, διαμέλλετε, καὶ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖστον ἀρκεῖν, οἳ ἂν τῇ μὲν παρασκευῇ δίκαια πράσσωσι, τῇ δὲ γνώμῃ, ἢν ἀδικῶνται, δῆλοι ὦσι μὴ ἐπιτρέψοντες· ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖν τε τοὺς ἄλλους, καὶ αὐτοὶ ἀμυνόμενοι μὴ βλάπτεσθαι, τὸ ἴσον νέμετε. μόλις δ᾽ ἂν πόλει ὁμοίᾳ παροικοῦντες, ἐτυγχάνετε τούτου· νῦν δ᾽ (ὅπερ καὶ ἄρτι ἐδηλώσαμεν) ἀρχαιότροπα ὑμῶν τὰ ἐπιτηδεύματα πρὸς αὐτούς ἐστιν. ἀνάγκη δ᾽ ὥσπερ τέχνης, αἰεὶ τὰ ἐπιγιγνόμενα κρατεῖν· καὶ ἡσυχαζούσῃ μὲν πόλει τὰ ἀκίνητα νόμιμα ἄριστα, πρὸς πολλὰ δὲ ἀναγκαζομένοις ἰέναι, πολλῆς καὶ τῆς ἐπιτεχνήσεως δεῖ. δι᾽ ὅπερ καὶ τὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ τῆς πολυπειρίας ἐπὶ πλέον ὑμῶν κεκαίνωται. μέχρι μὲν οὖν τοῦδε ὡρίσθω ὑμῶν ἡ βραδυτής. νῦν δὲ τοῖς τε ἄλλοις, καὶ Ποτιδαιάταις, ὥσπερ ὑπεδέξασθε, βοηθήσατε, κατὰ τάχος ἐσβαλόντες ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἵνα μὴ ἄνδρας τε φίλους καὶ ξυγγενεῖς τοῖς ἐχθίστοις προῆσθε, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους ἀθυμίᾳ πρὸς ἑτέραν τινὰ ξυμμαχίαν τρέψητε. δρῷμεν δ᾽ ἂν ἄδικον οὐδὲν, οὔτε πρὸς θεῶν τῶν ὁρκίων, οὔτε πρὸς ἀνθρώπων τῶν αἰσθανομένων. λύουσι γὰρ σπονδὰς οὐχ οἱ δι᾽ ἐρημίαν ἄλλοις προσιόντες, ἀλλ᾽ οἱ μὴ βοηθοῦντες οἷς ἂν ξυνομόσωσι. βουλομένων δὲ ὑμῶν προθύμων εἶναι, μενοῦμεν. οὔτε γὰρ ὅσια ἂν ποιοῖμεν μεταβαλλόμενοι, οὔτε ξυνηθεστέρους ἂν ἄλλους εὕροιμεν. πρὸς τάδε βουλεύεσθε εὖ, καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε μὴ ἐλάσσω ἐξηγεῖσθαι ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν. Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον. τῶν δὲ Ἀθηναίων, ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι, περὶ ἄλλων παροῦσα,

γρ. καὶ κρατ.

γρ. τὴν πελοποννησου πειρᾶσθε μὴ ἐλάσσονος

α Οἱ μέν γε νεωτεροποιοὶ] οἱ νεωτέρων πραγμάτων ἐφιέμενοι. β Ὃ ἂν γνῶσιν] ὀξεῖς ἀπὸ κοινοῦ. γ Οὐδὲ τἀναγκαῖα] οὐδὲ τῶν ἀναγκαίων περιγενέσθαι. τὸ δὲ ἐξικέσθαι ἀντὶ τοῦ ἀρκεῖν. δ Βεβαίοις πιστεῦσαι] θαρρῆσαι. ε Μελλητὰς] ἀποβεβλημένους. ζ Ἀποδημηταὶ] ὑπερόριοι τῆς οἰκείας πατρίδος. η Πρὸς ἐνδημοτάτους] ἤγουν ἀποδημοῦσι τῆς οἰκείας πατρίδος, καὶ ἐπιδημοῦσι δήμοις ἀλλοτρίοις πρὸς τὸ κτήσασθαι αὐτούς. θ Τῷ ἐπελθεῖν] οἴεσθε, φησὶν, ὅτι ἐὰν ἐπέλθητέ τισι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα ὑμῖν ἀπολεῖται. ι Καὶ τὰ ἑτοῖμα ἂν] τὰ ὑπάρχοντα. τὰ ἑτοίμην ἀπόλαυσιν ἔχοντα. ἢ ἀναπαύονται, ἢ ἀθυμοῦσι. κ Ἐπ᾽ ἐλάχιστον] ἀντὶ τοῦ οὐδὲ ἐλάχιστον. λ Ἀλλοτριωτάτοις] λείπει τὸ ὡς, ἵν᾽ ᾖ, ὡς ἀλλοτρίοις. μ Οἰκειοτάτῃ] πρὸς τὴν πατρίδα δηλονότι. ν Μὴ ἐπεξέλθωσι] μὴ πράξωσι. ξ Πρὸς τὰ μέλλοντα] ἀπὸ κοινοῦ, ἡγοῦνται. ο Μόνοι γὰρ ἔχουσι] τὸ δ᾽ ἑξῆς, οὕτω, μόνοι γὰρ, φησὶν, ἃ ἂν γνῶσιν, ἐλπίζουσί τε ὁμοίως, καὶ ἔχουσι, διὰ τὸ ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖσθαι. πρῶτον γάρ τις ἐπινοεῖ, εἶτα ἐλπίζει, καὶ εἰ θέλει οὕτως ἐπιχειρεῖ· ὕστερον δὲ καὶ κτᾶται. π Καὶ μήτε ἑορτὴν] αἰνίττεται εἰς τοὺς Λάκωνας, οἵτινες ἐν ἑορτῇ οὐκ ἐστράτευον. ρ Ἢ ἀσχολίαν ἐπίπονον] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἡγεῖσθαι. σ Οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων] ὁ νοῦς τῶν λεγομένων, τοιοῦτος, νομίζετε οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων δεῖν παραμένειν τὴν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην, οἳ τῇ μὲν διαγωγῇ καὶ παρασκευῇ εἰρηναίως διάγωσι, τῇ δὲ γνώμῃ φανεροὶ ὦσιν ὡς ἀμυνοῦνται, ἢν ἀδικῶνται. θέλει δὲ εἰπεῖν, ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ ὦ Λακεδαιμόνιοι, ποιεῖτε τοῦτο. ταῦτα τινὲς κατ᾽ ἐρώτησιν, τινὲς δὲ κατ᾽ ἀπόφασιν ἀνέγνωσαν.

τ Μὴ λυπεῖν τε] οὔτε ἀδικεῖν βούλεσθε, καὶ ἀδικούμενοι ἀμύνεσθε, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἴσον νέμετε. υ Πόλει ὁμοίᾳ] ὁμογνώμονι, τὰ ἴσα ζηλούσῃ. φ Ἀρχαιότροπα] οἷον ἁπλᾶ καὶ ἀφελῆ. προσεῖπε δὲ τοὺς Ἀθηναίους νεωτεροποιούς. χ Ἀνάγκη δὲ ὥσπερ τέχνης] παρὰ τὸ Ὁμηρικὸν, Τὴν γὰρ ἀοιδὴν « μᾶλλον ἐπικλείουσιν ἄνθρωποι Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. ψ Ἀεὶ τὰ ἐπιγιγνόμενα] τοῦτο πρὸς τὸ ἀρχαιότροπα. οὐκ ἔδει, φησὶν, « ὑμᾶς ἀεὶ τοιούτους εἶναι. ω Ἐπιτεχνήσεως δεῖ] ἐπιτεχνήσεως, ἐξευρέσεως. ἐπιμέλεια δὲ ἢ παραβολῇ. α Κεκαίνωται] κεκαινοτόμηται. β Νῦν δὲ τοῖς τε] οἱ ἐπίλογοι ἔνθεν. γ Ὑπεδέξασθε] ὑπέσχοντο γὰρ αὐτοὶ πρότερον τοῖς Ποτιδαιάταις. δ Πρὸς ἑτέραν τινὰ] πρὸς τοὺς Ἀργείους. ἐχθροὶ γὰρ ἦσαν τοῖς Λακεδαιμονίοις. ε Δρῷμεν δ᾽ ἂν ἄδικον οὐδὲν] ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Κορίνθιος πρὸς ἑτέραν συμμαχίαν τραπέσθαι, μὴ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, νῦν τοῦτο κατασκευάζει, καὶ λέγει, ὅτι οὐδὲν ἄδικον δρῶμεν εἰ πρὸς ἑτέρους τραπῶμεν συμμάχους. αἰνίττεται δὲ τοὺς Ἀργείους, οἵτινες ἐχθρωδῶς διέκειντο πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. ζ Ὁρκίων] τῶν ἐφόρων τῶν ὅρκων. η Αἰσθανομένων] ἤτοι τῶν ζώντων, ἢ τῶν φρονίμων, ἢ τῶν ἡρώων. θ Δι᾽ ἐρημίαν] συμμαχίας δηλονότι. ι Προσιόντες] προσιόντες καὶ ἐπικαλούμενοι συμμάχους. κ Μενοῦμεν] ἤγουν ἐν τῇ ὑμετέρᾳ συμμαχίᾳ. λ Ἐξηγεῖσθαι] ἄρχειν, κρατεῖν, ἢ ἄγειν. μ Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι] ἐμέρισε πρὸς μὲν τὴν κατηγορίαν τῶν Κορινθίων, τὴν ἀπολογίαν τῶν Ἀθηναίων· πρὸς δὲ τὴν ἐπίπληξιν αὐτῶν, τὴν ἀντίθεσιν Ἀρχιδάμου τοῦ Λακεδαιμονίου. ν Ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον] ἤγουν, ἔτυχον παρόντες πρέσβεις.

καὶ ὡς ᾔσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παριτητέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι, τῶν μὲν ἐγκλημάτων πέρι μηδὲν ἀπολογησομένους, ὧν αἱ πόλεις ἐνεκάλουν, δηλῶσαι δὲ περὶ τοῦ παντὸς, ὡς οὐ ταχέως αὐτοῖς βουλευτέον εἴη, ἀλλ' ἐν πλέονι σκεπτέον. καὶ ἅμα τὴν σφετέραν πόλιν ἐβούλοντο σημῆναι, ὅση εἴη δύναμιν, καὶ ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῖς τε πρεσβυτέροις, ὧν ᾔδεσαν, καὶ τοῖς νεωτέροις ἐξήγησιν ὧν ἄπειροι ἦσαν· νομίζοντες μᾶλλον αὐτοὺς ἐκ τῶν λόγων πρὸς τὸ ἡσυχάζειν τραπέσθαι, ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν. προσελθόντες οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἔφασαν βούλεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐς τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰπεῖν, εἴ τι μὴ ἀποκωλύοι. οἱ δὲ ἐκέλευόν τε παριέναι, καὶ παρελθόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον τοιάδε,

Ἡ μὲν πρέσβευσις ἡμῶν οὐκ ἐς ἀντιλογίαν τοῖς ὑμετέροις ξυμμάχοις ἐγένετο, ἀλλὰ περὶ ὧν ἡ πόλις ἔπεμψεν. αἰσθόμενοι δὲ καταβοὴν οὐκ ὀλίγην οὖσαν ἡμῶν, παρήλθομεν, οὐ τοῖς ἐγκλήμασι τῶν πόλεων ἀντεροῦντες, (οὐ γὰρ παρὰ δικασταῖς ὑμῖν, οὔτε ἡμῶν, οὔτε τούτων οἱ λόγοι ἂν γίγνοιντο) ἀλλ' ὅπως μὴ ῥᾳδίως περὶ μεγάλων πραγμάτων τοῖς ξυμμάχοις πειθόμενοι, χεῖρον βουλεύσησθε· καὶ ἅμα βουλόμενοι περὶ τοῦ παντὸς λόγου τοῦ ἐς ἡμᾶς καθεστῶτος δηλῶσαι, ὡς οὔτε ἀπεικότως ἔχομεν ἃ κεκτήμεθα, ἥ τε πόλις ἡμῶν ἀξία λόγου ἐστί. καὶ τὰ μὲν πάνυ παλαιὰ τί δεῖ λέγειν; ὧν ἀκοαὶ μᾶλλον λόγων μάρτυρες, ἢ ὄψις τῶν ἀκουσομένων; τὰ δὲ Μηδικὰ, καὶ ὅσα αὐτοὶ ξύνιστε, εἰ καὶ δι' ὄχλου μᾶλλον ἔσται αἰεὶ προβαλλομένοις, ἀνάγκη λέγειν. καὶ γὰρ ὅτε ἐδρῶμεν, ἐπ' ὠφελείᾳ ἐκινδυνεύετο, ἧς τοῦ μὲν ἔργου μέρος μετέσχετε, τοῦ δὲ λόγου, μὴ παντὸς, εἴ τι ὠφελεῖ, στερισκώμεθα. ῥηθήσεται δὲ οὐ παραιτήσεως μᾶλλον ἕνεκα, ἢ μαρτυρίου, καὶ δηλώσεως πρὸς οἵαν ὑμῖν πόλιν μὴ εὖ βουλευομένοις ὁ ἀγὼν καταστήσεται. φαμὲν γὰρ Μαραθῶνί τε μόνοι προκινδυνεῦσαι τῷ βαρβάρῳ, καὶ ὅτε τὸ ὕστερον ἦλθεν, οὐχ ἱκανοὶ ὄντες κατὰ γῆν ἀμύνεσθαι, ἐσβάντες ἐς τὰς ναῦς πανδημεὶ, ἐν Σαλαμῖνι ξυνναυμαχῆσαι, ὅπερ ἔσχε μὴ κατὰ πόλεις αὐτὸν ἐπιπλέοντα τὴν Πελοπόννησον πορθεῖν, ἀδυνάτων ὄντων πρὸς ναῦς πολλὰς ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν. τεκμήριον δὲ μέγιστον αὐτὸς ἐποίησε. νικηθεὶς γὰρ ταῖς ναυσὶν, ὡς οὐκέτι αὐτῷ ὁμοίας οὔσης τῆς δυνάμεως, κατὰ τάχος τῷ πλέονι τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησε. τοιούτου μέντοι τούτου ξυμβάντος, καὶ σαφῶς δηλωθέντος ὅτι ἐν ταῖς ναυσὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ πράγματα ἐγένετο, τρία τὰ ὠφελιμώτατα ἐς αὐτὸ παρεσχόμεθα, ἀριθμόν τε νεῶν πλεῖστον, καὶ ἄνδρα στρατηγὸν ξυνετώτατον, καὶ προθυμίαν ἀοκνοτάτην· ναῦς μέν γε ἐς τὰς τετρακοσίας, ὀλίγῳ ἐλάσσους τῶν δύο μοιρῶν· Θεμιστοκλέα δὲ ἄρχοντα, ὃς αἰτιώτατος ἐν τῷ στενῷ ναυμαχῆσαι ἐγένετο, ὅπερ σαφέστατα ἔσωσε τὰ πράγματα, καὶ αὐτὸν διὰ τοῦτο ὑμεῖς ἐτιμήσατε μάλιστα δὴ ἄνδρα ξένον τῶν ὡς ὑμᾶς ἐλθόντων. προθυμίαν δὲ καὶ πολὺ τολμηροτάτην ἐδείξαμεν, οἵ γε, ἐπειδὴ ἡμῖν κατὰ γῆν οὐδεὶς ἐβοήθει, τῶν ἄλλων ἤδη μέχρι ἡμῶν δουλευόντων, ἠξιώσαμεν ἐκλιπόντες τὴν πόλιν, καὶ τὰ οἰκεῖα διαφθείραντες, μηδ' ὣς τὸ τῶν περιλοίπων ξυμμάχων κοινὸν προλιπεῖν, μηδὲ σκεδασθέντες ἀχρεῖοι αὐτοῖς γενέσθαι, ἀλλ' ἐσβάντες ἐς τὰς ναῦς, κινδυνεῦσαι, καὶ μὴ ὀργισθῆναι ὅτι ἡμῖν οὐ προετιμωρήσατε. ὥστε φαμὲν οὐχ ἧσσον αὐτοὶ ὠφελῆσαι ὑμᾶς, ἢ τυχεῖν

α Παριτητέα] δίκαιον εἶναι παριέναι. β Μηδὲν ἀπολογησομένους] ὡς μέγα φρονῶν ὁ ἀθηναῖος, οὐδὲ ἀπολογεῖται, ὡς κινδυνεύων πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους. γ Ὧν αἱ πόλεις] αἱ σύμμαχοι τῶν λακεδαιμονίων. δ Πόλιν ἐβούλοντο σημῆναι] τὸ σημῆναι, ἰακόν. πλὴν τὸ σημαίνειν πλείονα ἔχει τὴν ἀρύτητα. ε Ἡ μὲν πρέσβευσις] ἡ στάσις πραγματική. τὸ μέλλον γὰρ ζητεῖ. ταύτην ἐπλάσατο οἰκονομικῶς τὴν δημηγορίαν ὁ συγγραφεὺς, χαίρων ταῖς ἀντιθέτοις δημηγορίαις ἀεί. Ὅτι ἡ πρέσβευσις, ἡ καταβόησις καὶ τὸ καταβοὴ, παρὰ Θουκυδίδῃ ἰδίως. ζ Οὐκ ἐς ἀντιλογίαν τοῖς ὑμετέροις ξυμμάχοις] οὐκ ἐπρεσβεύσαμεν εἰς τὸ ἀντιπεῖν τοῖς συμμάχοις ὑμῶν. η Καταβοὴν] κατηγορίαν. θ Παρήλθομεν] ἐπήλθομεν, ἐπὶ ξένων· παρελθόντες, ἐπὶ ἰδίων. ι Ἀλλ' ὅπως μὴ ῥᾳδίως] οἱ γὰρ κατά τινος στρατεύοντες, ἢ ὡς ἀδικούμενοι τοῦτο ποιοῦσιν, ἢ ὡς ἀπίλοις καὶ καταφρονουμένοις. τεχνικῶς δὲ ὁ ἀθηναῖος δείκνυσιν ἑαυτὸν καὶ δίκαιον καὶ μέγαν, καὶ οὐκ εὐκαταφρόνητον. κ Ἃ κεκτήμεθα] ἤγουν τὴν τῶν ἑλλήνων ἀρχήν. λ Ἀξία λόγου ἐστὶν] ἀξιέπαινος. μ Πάνυ παλαιὰ] τὰ κατὰ Ἀμαζόνας, καὶ Θρᾷκας, καὶ Ἡρακλείδας φησίν. ν Τὰ δὲ μηδικὰ] ἀεὶ γὰρ ἐμεγαλαύχουν οἱ ἀθηναῖοι τὰ μηδικά. ξ Μὴ παντὸς] μὴ παντὸς εἶπε, διὰ τὰ τοῦ Κίμωνος ἔργα. τὸ δὲ στερισκώμεθα, ἐν ἤθει ἀναγνωστέον. ο Οὐ παραιτήσεως] οὐχὶ ἕνεκα τοῦ αἰτεῖν συγγνώμην, φησί. π Προκινδυνεῦσαι] μετὰ κινδύνου μαχέσασθαι τῷ βαρβάρῳ ἐν Μαραθῶνι, πρὸ τῆς ἑλλάδος κινδυνεῦσαι. τοὺς δὲ πλαταιεῖς φασιν, ὅτι ὕστερον παρεγένοντο. ρ Πανδημεὶ] καὶ γέροντες καὶ νέοι. σ Ὅπερ ἔσχεν] ἔσχεν, ἐπέσχε, διεκώλυσε. τ Τῷ πλέονι τοῦ στρατοῦ] λαβὼν τὸ πλέον τοῦ στρατοῦ. υ Τοιούτου μέντοι] θαυμαστικῶς τοῦτο φησίν. φ Ἐν ταῖς ναυσὶ τῶν ἑλλήνων] ἤγουν ἡ βοήθεια τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἐν ταῖς ναυσὶν ἦν. χ Ἀριθμόν τε νεῶν] ταῦτα πάντα παρ' Ἡροδότῳ κεῖται κατὰ διέξοδον. ψ Δύο μοιρῶν] αἱ τῶν τὸ δίμοιρον, ὅ ἐστι διακόσιαι ἑξήκοντα. ἦσαν γὰρ αἱ πᾶσαι, τετρακόσιαι· κατὰ δὲ ἄλλους, τετρακόσιαι ὀγδοήκοντα. τοῦτο οὖν λέγει, ὅτι αὐτοὶ τὸ δίμοιρον δεδώκαμεν. ω Ἐν τῷ στενῷ] ἐν τῇ σαλαμῖνι. α Οὐδεὶς ἐβοήθει τῶν ἄλλων] μακεδόνων, θεσσαλῶν, λοκρῶν, βοιωτῶν, φωκέων. β Μέχρι ἡμῶν δουλευόντων] μέχρι τῆς πόλεως ἡμῶν. γ Διαφθείραντες] τὸ διαφθείραντες τινές φασι τὸ διαφθαρῆναι ἐάσαντες. ἄλλοι δὲ παριστοροῦσιν ὅτι αὐτοὶ οἱ ἀθηναῖοι αὐτοχειρὶ τὴν πόλιν κατέβαλον, ἵνα μὴ ἔχῃ αὐτῇ ὁ βάρβαρος ὡς ὁρμητηρίῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἑλλάδα. Ἄλλως. τὰ οἰκεῖα διαφθείραντες, οὐκ ἐπὶ τῆς πόλεως εἴληπται, ἀλλ' ἐπὶ τῶν σκευῶν τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις, καὶ τῆς ἄλλης περιουσίας, ἣν οὐκ ἦν δυνατὸν ὑπεκθέσθαι, οὔτε ἐν ταῖς ναυσὶ φέρειν. τάχα δὲ καὶ ἐπὶ κτηνῶν καὶ βοσκημάτων τοῦτο συνονομάζεσθαι δύναται. δ Προλιπεῖν] μὴ προλιπεῖν ἠξιώσαμεν, ἀλλὰ βοηθῆσαι. ε Μηδὲ σκεδασθέντες] εἰς ἄλλας χώρας. ζ Ἀχρεῖοι αὐτοῖς γενέσθαι] τοῖς συμμάχοις φησίν. η Καὶ μὴ ὀργισθῆναι] ἀπὸ κοινοῦ, ἠξιώσαμεν, ἀλλὰ βοηθεῖν ὑμῖν τοῖς λακεδαιμονίοις.

γρ. ἐπιέναι
γρ. ὑμετέροις
γρ. αἰσθόμενοι
γρ. ἐκινδυνεύετο

» τούτου. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀπό τε οἰκουμένων τῶν πόλεων, καὶ ἐπὶ τὸ λοιπὸν νέμεσθαι,
» ἐπειδὴ ἐδείσατε ὑπὲρ ὑμῶν καὶ οὐχ ἡμῶν τὸ πλέον, ἐβοηθήσατε· ὅτε γοῦν ἦμεν ἔτι
» σῶοι, οὐ παρεγένεσθε. ἡμεῖς δὲ ἀπό τε τῆς οὐκ οὔσης ἔτι ὁρμώμενοι, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν βρα-
» χείᾳ ἐλπίδι οὔσης κινδυνεύοντες, ξυνεσώσαμεν ὑμᾶς τε τὸ μέρος, καὶ ἡμᾶς αὐτούς.
» εἰ δὲ προσεχωρήσαμεν πρότερον τῷ Μήδῳ, δείσαντες, ὥσπερ καὶ ἄλλοι, περὶ τῇ χώ-
» ρᾳ, ἢ μὴ ἐτολμήσαμεν ὕστερον ἐσβῆναι ἐς τὰς ναῦς, ὡς διεφθαρμένοι, οὐδὲν ἂν ἔτι
» ἔδει ὑμᾶς μὴ ἔχοντας ναῦς ἱκανὰς ναυμαχεῖν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν ἂν αὐτῷ προε-
» χώρησε τὰ πράγματα ᾗ ἐβούλετο. Ἆρ' ἄξιοί ἐσμεν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ προθυμίας
» ἕνεκα τῆς τότε, καὶ γνώμης ξυνέσεως, ἀρχῆς τε ἧς ἔχομεν, τοῖς Ἕλλησι μὴ οὕτως ἄ-
» γαν ἐπιφθόνως διακεῖσθαι; καὶ γὰρ αὐτὴν τήνδε ἐλάβομεν οὐ βιασάμενοι, ἀλλ' ὑμῶν
» μὲν οὐκ ἐθελησάντων παραμεῖναι πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ βαρβάρου, ἡμῖν δὲ
» προσελθόντων τῶν ξυμμάχων, καὶ αὐτῶν δεηθέντων ἡγεμόνας καταστῆναι. ἐξ αὐτοῦ
» δὲ τοῦ ἔργου κατηναγκάσθημεν τὸ πρῶτον προαγαγεῖν αὐτὴν ἐς τόδε, μάλιστα μὲν
» ὑπὸ δέους, ἔπειτα δὲ καὶ τιμῆς, ὕστερον καὶ ὠφελείας. καὶ οὐκ ἀσφαλὲς ἔτι ἐδόκει
» εἶναι, τοῖς πολλοῖς ἀπηχθημένους, καί τινων καὶ ἤδη ἀποστάντων κατεστραμμένων, ὑμῶν
» τε ἡμῖν οὐκέτι ὁμοίως φίλων, ἀλλ' ὑπόπτων καὶ διαφόρων ὄντων, ἀνέντας κινδυ-
» νεύειν. καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποστάσεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο. πᾶσι δὲ ἀνεπίφθονον τὰ ξυμφέ-
» ροντα τῶν μεγίστων πέρι κινδύνων εὖ τίθεσθαι. ὑμεῖς γοῦν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τὰς
» ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πόλεις ἐπὶ τὸ ὑμῖν ὠφέλιμον καταστησάμενοι ἐξηγεῖσθε· καὶ
» εἰ τότε ὑπομείναντες διὰ παντὸς ἀπήχθεσθε ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ, ὥσπερ ἡμεῖς, εὖ
» ἴσμεν μὴ ἂν ἧσσον ὑμᾶς λυπηροὺς γενομένους τοῖς ξυμμάχοις, καὶ ἀναγκασθέντας
» ἂν ἢ ἄρχειν ἐγκρατῶς, ἢ αὐτοὺς κινδυνεύειν. οὕτως οὐδ' ἡμεῖς θαυμαστὸν οὐδὲν πε-
» ποιήκαμεν, οὐδ' ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου τρόπου, εἰ ἀρχήν τε διδομένην ἐδεξά-
» μεθα, καὶ ταύτην μὴ ἀνεῖμεν, ὑπὸ τῶν μεγίστων νικηθέντες, τιμῆς, καὶ δέους, καὶ ὠ-
» φελείας. οὐδ' αὖ πρῶτοι τοῦ τοιούτου ὑπάρξαντες, ἀλλ' ἀεὶ καθεστῶτος, τὸν ἥσσω ὑπὸ
» τοῦ δυνατωτέρου κατείργεσθαι· ἄξιοί τε ἅμα νομίζοντες εἶναι, καὶ ὑμῖν δοκοῦν-
» τες, μέχρις οὗ τὰ ξυμφέροντα λογιζόμενοι, τῷ δικαίῳ λόγῳ νῦν χρῆσθε, ὃν οὐ-
» δείς πω, παρατυχὸν ἰσχύϊ τι κτήσασθαι, προθεὶς, τοῦ μὴ πλέον ἔχειν ἀπετράπε-
» το. ἐπαινεῖσθαί τε ἄξιοι, οἵτινες χρησάμενοι τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει ὥστε ἑτέρων ἄρ-
» χειν, δικαιότεροι ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν δύναμιν γένωνται. ἄλλους γ' ἂν οὖν οἰό-
» μεθα τὰ ἡμέτερα λαβόντας, δεῖξαι ἂν μάλιστα εἴ τι μετριάζομεν, ἡμῖν δὲ καὶ ἐκ
» τοῦ ἐπιεικοῦς ἀδοξία τὸ πλέον ἢ ἔπαινος οὐκ εἰκότως περιέστη. καὶ ἐλασσούμενοι γὰρ
» ἐν ταῖς ξυμβολαίαις πρὸς τοὺς ξυμμάχους δίκαις, καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἐν τοῖς ὁμοίοις
» νόμοις ποιήσαντες τὰς κρίσεις, φιλοδικεῖν δοκοῦμεν. καὶ οὐδεὶς σκοπεῖ αὐτῶν, τοῖς

γρ. ὑμῶν

γρ. διδο-μένην

α Ὑμεῖς μὲν γὰρ] κατασκευὴ τοῦ νοήματος. β Τὸ λοιπὸν] χρόνου. γ Οὐ παρεγένεσθε] εἰς βοήθειαν. δ Οὐκ οὔσης ἔτι] οὐκ οὔσης τῆς πόλεως, ἐν βραχείᾳ ἐλπίδι αἱ τριήρεις, ἢ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων. ε Εἰ δὲ προσεχωρήσαμεν] οἱ Ἀθηναῖοι προσῆλθομεν. ζ Ὥσπερ καὶ ἄλλοι] οἱ Θηβαῖοι δηλονότι. η Περὶ τῇ χώρᾳ] ἑαυτῶν δηλονότι. θ Διεφθαρμένοι] ἀλλὰ μεταναστῆναι εἰς ἄλλην χώραν, ὡς ἀπόλιδες. ι Οὐδὲν ἂν ἔτι ἔδει] τὸ ἑξῆς, οὐδὲν ἂν ἔδει ἡμᾶς τοὺς Λακεδαιμονίους ναυμαχεῖν. κ Ναῦς ἱκανὰς] δέκα γὰρ εἶχον μόνας ναῦς. λ Ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν] ἀμαχητί. μ Προεχώρησε] προσῆλθε. ν Ἆρ' ἄξιοί ἐσμεν] ἐν ἐρωτήσει, ἄρα, φησὶν, ἄξιοί ἐσμεν ἕνεκα τῆς ἀρετῆς ἡμῶν μὴ φθονεῖσθαι τῆς ἀρχῆς; ξ Καὶ γνώμης ξυνέσεως] ἤγουν προαιρέσεως. ο Πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ βαρβάρου] πρὸς τὴν ὑπολειφθεῖσαν μάχην. ἕως γὰρ Μυκάλης μόνον ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι. π Ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου] ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τοῦ πράγματος. λέγει δὲ τῆς ἀρχῆς. ὁ γὰρ ἄρχων ἀεὶ μισεῖται. ρ Ὑπὸ δέους τοῦ βαρβάρου] ἤγουν τῶν κακῶς παθόντων ἐν τῇ ἀρχῇ ὑπηκόων. σ Καὶ ὠφελείας] τοῦ φόρου δηλονότι. τ Καί τινων καὶ ἤδη] ταῦτα διηγεῖται ἐν τῇ πεντηκονταετηίδι. υ Καὶ διαφόρων ὄντων] ἐχθρῶν. καὶ οὐκ ἂν ἠλευθέρωντο· ὥστε οὐκ ἠδίκουν. φ Ἀνέντας] ἀπολύσαντας. χ Ἀνεπίφθονον] ἄμεμπτον. ψ Τῶν μεγίστων πέρι] ταυτὸν εἰπεῖν, ἀντὶ τοῦ, ἵνα μὴ ἐμπέσῃ εἰς μεγίστους κινδύνους. ω Εὖ τίθεσθαι] καλῶς οἰκονομεῖν.

α Ὑμεῖς γοῦν ὦ Λακεδαιμόνιοι] τὸ ἐγκαλούμενον τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δουλώσασθαι τοὺς συμμάχους, αἰτιοφέρει τοῖς Λακεδαιμονίοις. ἐξηγεῖσθαι γὰρ λέγει καὶ αὐτοὺς κατὰ τὸ αὐτοῖς ὠφέλιμον. β Ἐπὶ τὸ ὑμῖν ὠφέλιμον] τὴν ὀλιγαρχίαν αὐτοῖς φησὶν ὠφέλιμον. γ Καὶ εἰ τότε ὑπομείναντες] ἀπὸ τῆς Μυκάλης δηλονότι. δ Ἀπήχθεσθε] οἱ γὰρ ἄρχοντες μισοῦνται. φιλελεύθερον γὰρ τὸ ἀνθρώπινον. ε Ἐγκρατῶς] ἰσχυρῶς. ζ Καὶ ταύτην μὴ ἀνεῖμεν] ἐλαττοῦμεν. η Καὶ ὠφελείας] τοῦ ἄρχειν δηλονότι. θ Κατείργεσθαι] κατέχεσθαι. ἄρχεσθαι. ι Ἄξιοί τε ἅμα] ὁ νοῦς τῶν λεγομένων, ἄξιοι τοῦ ἄρχειν καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐδοκοῦμεν, μέχρις οὗ τὰ συμφέροντα λογιζόμενοι ἤτοι τουτέστιν ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ· νῦν, ἐν τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ, τῷ δικαίῳ λόγῳ χρῆσθε, τῷ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων δηλονότι· κρίνοντες δίκαιον ὑπάρχειν νῦν ἐλευθέρους εἶναι τοὺς Ἕλληνας.
κ Τὰ ξυμφέροντα] ἀπὸ κοινοῦ τὸ νῦν, καὶ δηλοῖ ἐνταῦθα παρῳχημένον χρόνον. λ Δικαίῳ λόγῳ] δίκαιον λόγον λέγει τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων. μ Νῦν χρῆσθε] ἐνταῦθα τὸ νῦν ἐνεστῶτα χρόνον δηλοῖ. ν Ὃν οὐδείς πω] ὁ νοῦς τοιοῦτος· ὅν τινα δίκαιον λόγον οὐδείς πώποτε προκρίνας, ἀπετράπετο τοῦ πλέον ἔχειν τι κτήσασθαι. τὸ δὲ μὴ περιττῶς κεῖται Ἀττικῇ συνηθείᾳ, ὡς καὶ παρὰ Δημοσθένει πολλάκις. ξ Παρατυχὸν] παρατυχόντος. ο Προθεὶς] προτιμήσας. π Τῇ ἀνθρωπείᾳ] τῇ παρεπομένῃ τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει ἀρχῇ. ρ Ἄλλους γ' οὖν] ἀορίστως μὲν, εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους δὲ αἰνίττεται. σ Ἡμέτερα] ἡμέτερα φησὶ τὴν ἀρχήν. τ Δεῖξαι ἂν μάλιστα] δηλονότι βιαιότερον ἄρξαντας.
υ Μετριάζομεν] ταπεινοί ἐσμεν. φ Καὶ ἐκ τοῦ ἐπιεικοῦς] ἐκ τῆς μετριότητος. χ Καὶ ἐλασσούμενοι γὰρ] ἀδικούμενοι. ζημιούμενοι ἐν ταῖς συναλλαγματικαῖς χρείαις, καθὸ ἐξ ἰσοτιμίας δικαζόμεθα πρὸς αὐτοὺς, καίτοι δυνάμενοι ὡς ἄρχοντες ἔχειν τὸ πλέον. ψ Καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς] τὸ ἑξῆς, καὶ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν ὁμοίοις νόμοις ποιήσαντες τὰς κρίσεις, φιλονεικεῖν δοκοῦμεν. ω Ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις] ὁμοίοις νόμοις λέγει τόν τε ξένον καὶ τὸν πολίτην. ἴσος γὰρ ἀμφοτέροις παρ' ἡμῖν ὁ νόμος. α Φιλοδικεῖν] ἐκωμῳδοῦντο γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ὡς φιλόδικοι.

καὶ ἄλλοθί που ἔχουσιν ἀρχήν, καὶ ἧσσον ἡμῶν πρὸς τοὺς ὑπηκόους μετρίοις οὖσι, διότι τοῦτο οὐκ ὀνειδίζεται. βιάζεσθαι γὰρ οἷς ἂν ἐξῇ, δικάζεσθαι οὐδὲν προσδέονται. οἱ δὲ, εἰθισμένοι πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλεῖν, ἤν τι παρὰ τὸ μὴ οἴεσθαι χρῆναι, ἢ γνώμῃ, ἢ δυνάμει τῇ διὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ ὁπωσοῦν ἐλασσωθῶσιν, οὐ τοῦ πλείονος μὴ στερισκόμενοι χάριν ἔχουσιν, ἀλλὰ τοῦ ἐνδεοῦς, χαλεπώτερον φέρουσιν ἢ εἰ ἀπὸ πρώτης ἀποθέμενοι τὸν νόμον, φανερῶς ἐπλεονεκτοῦμεν. ἐκείνως δὲ οὐδ᾽ ἂν αὐτοὶ ἀντέλεγον ὡς οὐ χρεὼν τὸν ἥσσω τῷ κρατοῦντι ὑποχωρεῖν. ἀδικούμενοί τε, ὡς ἔοικεν, οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον ὀργίζονται, ἢ βιαζόμενοι. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἴσου, δοκεῖ πλεονεκτεῖσθαι· τὸ δ᾽ ἀπὸ τοῦ κρείττονος, καταναγκάζεσθαι. ὑπὸ γοῦν τοῦ Μήδου δεινότερα τούτων πάσχοντες ἠνείχοντο, ἡ δὲ ἡμετέρα ἀρχὴ χαλεπὴ δοκεῖ εἶναι. εἰκότως· τὸ παρὸν γὰρ ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις. ὑμεῖς γ᾽ ἂν οὖν εἰ καθελόντες ἡμᾶς ἄρξαιτε, τάχα ἂν τὴν εὔνοιαν, ἣν διὰ τὸ ἡμέτερον δέος εἰλήφατε, μεταβάλοιτε, εἴπερ οἷα καὶ τότε πρὸς τὸν Μῆδον δι᾽ ὀλίγου ἡγησάμενοι ἀπεδείξατε, ὅμοια καὶ νῦν γνώσεσθε. ἄμικτα γὰρ τά τε καθ᾽ ὑμᾶς αὐτοὺς νόμιμα τοῖς ἄλλοις ἔχετε, καὶ προσέτι εἷς ἕκαστος ἐξιὼν, οὔτε τούτοις χρῆται, οὔθ᾽ οἷς ἡ ἄλλη Ἑλλὰς νομίζει. βουλεύεσθε οὖν βραδέως, ὡς οὐ περὶ βραχέων, καὶ μὴ ἀλλοτρίαις γνώμαις καὶ ἐγκλήμασι πεισθέντες, οἰκεῖον πόνον προσθῆσθε. τοῦ δὲ πολέμου τὸν παράλογον, ὅσος ἐστὶ, πρὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι, προδιάγνωτε. μηκυνόμενος γὰρ φιλεῖ ἐς τύχας τὰ πολλὰ περιΐστασθαι, ὧν ἴσον τε ἀπέχομεν, καὶ ὁποτέρως ἔσται, ἐν ἀδήλῳ κινδυνεύεται. ἰόντες τε οἱ ἄνθρωποι ἐς τοὺς πολέμους, τῶν ἔργων πρότερον ἔχονται, ἃ χρῆν ὕστερον δρᾶν· κακοπαθοῦντες δὲ ἤδη, τῶν λόγων ἅπτονται. ἡμεῖς δὲ ἐν οὐδεμιᾷ πω τοιαύτῃ ἁμαρτίᾳ ὄντες, οὔτ᾽ αὐτοὶ, οὔθ᾽ ὑμᾶς ὁρῶντες, λέγομεν ὑμῖν, ἕως ἔτι αὐθαίρετος ἀμφοτέροις ἡ εὐβουλία, σπονδὰς μὴ λύειν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, τὰ δὲ διάφορα δίκῃ λύεσθαι κατὰ τὴν ξυνθήκην. ἢ θεοὺς τοὺς ὁρκίους μάρτυρας ποιούμενοι, πειρασόμεθα ἀμύνεσθαι πολέμου ἄρχοντας ταύτῃ ᾗ ἂν ὑφηγῆσθε. Τοιαῦτα μὲν οἱ Ἀθηναῖοι εἶπον. ἐπειδὴ δὲ τῶν τε ξυμμάχων ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἃ ἔλεξαν, μεταστησάμενοι πάντας, ἐβουλεύοντο κατὰ σφᾶς αὐτοὺς περὶ τῶν παρόντων. καὶ τῶν μὲν πλεόνων ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ γνῶμαι ἔφερον, ἀδικεῖν τε τοὺς Ἀθηναίους ἤδη, καὶ πολεμητέα εἶναι ἐν τάχει. παρελθὼν δὲ Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἀνὴρ καὶ ξυνετὸς δοκῶν εἶναι καὶ σώφρων, ἔλεξε τοιάδε. Καὶ αὐτὸς πολλῶν ἤδη πολέμων ἔμπειρός εἰμι, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὑμῶν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡλικίᾳ ὁρῶ, ὥστε μήτε ἀπειρίᾳ ἐπιθυμῆσαί τινα τοῦ ἔργου, ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ πάθοιεν, μήτε ἀγαθὸν καὶ ἀσφαλὲς νομίσαντα. εὕροιτε δ᾽ ἂν τὸν πόλεμον τόνδε, περὶ οὗ νῦν βουλεύεσθε, οὐκ ἂν ἐλάχιστον γενόμενον, εἰ σωφρόνως τις αὐτὸν ἐκλογίζοιτο. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς Πελοποννησίους καὶ τοὺς ἀστυγείτονας παρόμοιος ἡμῶν ἡ ἀλκὴ, καὶ διὰ ταχέων οἷόν τε ἐφ᾽ ἕκαστα ἐλθεῖν. πρὸς δὲ ἄνδρας οἳ γῆν τε ἑκὰς ἔχουσι, καὶ προσέτι θαλάσσης ἐμπειρότατοί εἰσι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἄριστα ἐξήρτυνται, πλούτῳ τε ἰδίῳ καὶ δημοσίῳ, καὶ ναυσὶ, καὶ ἵπποις, καὶ ὅπλοις, καὶ ὄχλῳ, ὅσος οὐκ ἐν ἄλλῳ ἑνί γε χωρίῳ Ἑλληνικῷ ἐστιν, ἔτι δὲ καὶ ξυμμάχους πολλοὺς φόρου ὑποτελεῖς ἔχουσι, πῶς χρὴ

α Ἄλλοθί που ἔχουσιν ἀρχήν] οἷον, Πέρσαι, Σκύθαι. β Καὶ ἧσσον ἡμῶν] αὐτὶ τοῦ οὐδὲ ἧσσον. γ Οὐκ ὀνειδίζεται] προφέρεται. οὐκ ὀνειδίζεται τὸ βίαιον τῆς ἀρχῆς παρ᾽ ἄλλοις, ἀλλὰ μόνοις παρ᾽ ἡμῖν. δ Δικάζεσθαι] αὐτὶ τοῦ δίκαια πράττειν πρὸς τοὺς ὑπηκόους. ε Εἰθισμένοι] διὰ τούτων δείξει τὸ αἴτιον τῆς ἀδικίας. ὁ δὲ νοῦς τοιοῦτος, ἐάν τι τοιοῦτο πάθωσι παρ᾽ ἡμῶν παρ᾽ ὃ νομίζουσιν αὐτὸ μὴ δίκαιον εἶναι, ἀγανακτοῦσιν. οὐκ εἶπε δὲ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ τὸ παρ᾽ ὃ ἐκεῖνοι νομίζουσι μὴ δίκαιον. ζ Ἢν τι παρὰ τὸ μὴ] ἐάν τι παρὰ τὴν ἑαυτῶν δόξαν, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἡμῖν ἀρχὴν, ἢ λόγῳ, ἢ ἔργῳ νομίσωσιν ἐλαττωθῆναι. η Ἀλλὰ τοῦ ἐνδεοῦς] λείπει ὑπὲρ, ἵν᾽ ᾖ, ὑπὲρ τοῦ ἐνδεοῦς. θ Ἢ εἰ ἀπὸ πρώτης] τὸ ἢ, ἀντὶ τοῦ ὡς. ι Ἐπλεονεκτοῦμεν] κατὰ τὸν τῆς ἀρχῆς νόμον. κ Ἐκείνως δ᾽ οὐδ᾽ ἂν] ὁ δὲ, ἀντὶ τοῦ γάρ. λ Μᾶλλον ὀργίζονται] διὰ τοῦτο, φησὶν, ὀργίζονται οἱ σύμμαχοι, ὅτι ἀδικεῖσθαι νομίζουσι, καὶ οὐχὶ βιάζεσθαι. ἴσως γὰρ ἡμῶν αὐτοὺς ἐξ ἀρχῆς εἶχομεν. μ Εἰ καθελόντες] προμαντεύεται. καθεῖλον γὰρ αὐτῶν τὰ τείχη οἱ Λακεδαιμόνιοι. ν Εἴπερ οἷα] τὸ ἑξῆς, εἴπερ ὅμοια γνώσεσθε οἷα καὶ ἐπὶ τοῦ Μήδου. ξ Καθ᾽ ὑμᾶς αὐτοὺς νόμιμα] οὐδενὶ προξένῳ μεταδίδοσθαι τῶν παρ᾽ αὐτοῖς νομίμων οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀλλὰ καὶ ἐξενηλάτουν. ο Εἷς ἕκαστος ἐξιὼν] εἰς ἀρχὴν δηλονότι. π Τούτοις χρῆται] τοῖς παρ᾽ ὑμῖν. ρ Καὶ μὴ ἀλλοτρίαις] ταῖς τῶν Κορινθίων. σ Πρόσθησθε] ἀνάθησθε, ἑαυτοῖς δηλονότι. τ Παράλογον] ἀπροσδόκητον. ἀρσενικῶς τὸν παράλογον. υ Ἐς τύχας τὰ πολλὰ] εἰς ἀδηλότητα. Ὅμηρος, — νίκη δ᾽ ἐπαμείβεται ἄνδρας. φ Περιΐστασθαι] περιβέπεσθαι. χ Ἀπέχομεν] ἑκατέροις γὰρ τὸ μέλλον ἀόρατον, καὶ ἀφανές. ψ Καὶ ὁποτέρως ἔσται] ἄδηλόν ἐστιν ὁποῖον μέρος κινδυνεύσει. ω Κινδυνεύεται] μετὰ κινδύνων περαίνεται. α Ἰόντες τε οἱ ἄνθρωποι] οἱ ἀπροβούλευτοι καὶ ἀνόητοι. β Τῶν ἔργων] πρὸ τῶν βουλευμάτων δηλονότι. γ Ἃ χρῆν ὕστερον] ἃ ἔργα δηλονότι. δ Ἁμαρτίᾳ] τῇ προλεχθείσῃ ἀβουλίᾳ τοῦ πολέμου. ε Αὐθαίρετος] αὐτεξούσιος. ζ Κατὰ τὴν ξυνθήκην] κατὰ τὰς ὁμολογίας τὰς ἐν ταῖς σπονδαῖς. η Θεοὺς τοὺς ὁρκίους] οὓς ἐν ταῖς σπονδαῖς ὠμόσαμεν. θ Ὑφηγῆσθε] ὁδηγῆτε ὑμεῖς. ι Ἐς τοὺς Ἀθηναίους] κατὰ τῶν Ἀθηναίων. κ Μεταστησάμενοι πάντας] ἔθος γὰρ εἶχον οἱ Λακεδαιμόνιοι παρὰ τὰς ἐκκλησίας ἰδιαζόντως βουλεύεσθαι, καὶ δημηγορεῖν, διώκοντες τοὺς πολλούς. λ Ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ γνῶμαι ἔφερον] ὡμονόουν. μ Καὶ πολεμητέα] ἄξιον πολεμῆσαι. ν Ὁρῶ] ἐμπείρους. ξ Μήτε ἀπειρίᾳ] γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος. ο Οἱ πολλοὶ] οἱ ἀπαίδευτοι. π Ἐλάχιστον γενόμενον] ἤγουν δι᾽ ἐλαχίστου καιροῦ γινόμενον. ρ Ἐκλογίζοιτο] μέχρις ὧδε τὸ προοίμιον. σ Πρὸς μὲν γὰρ τοὺς Πελοποννησίους] οἱ ἀγῶνες, καὶ τὸ δυνατόν. τ Παρόμοιος ἡμῶν ἡ ἀλκὴ] πλησιόχωροι γὰρ πάντες. υ Ἐφ᾽ ἕκαστα] λείπει χωρία. φ Ἑκὰς ἔχουσι] τῆς Πελοποννήσου ἑκάς, ὥστε δυσχερὴς ὁ πόλεμος διὰ τὰ ἐφόδια. χ Ἐξήρτυνται] κατεσκευασμένοι εἰσί.

πρὸς τούτους ῥᾳδίως πόλεμον ἄρασθαι, καὶ τίνι πιστεύσαντας, ἀπαρασκεύους ἐπειχθῆναι; πότερον ταῖς ναυσίν; ἀλλ' ἥσσους ἐσμέν. εἰ δὲ μελετήσομεν, καὶ ἀντιπαρασκευασόμεθα, χρόνος ἐνέσται. ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; ἀλλὰ πολλῷ ἔτι πλέον τούτου ἐλλείπομεν, καὶ οὔτε ἐν κοινῷ ἔχομεν, οὔτε ἑτοίμως ἐκ τῶν ἰδίων φέρομεν. τάχ' ἄν τις θαρσοίη ὅτι τοῖς ὅπλοις αὐτῶν καὶ τῷ πλήθει ὑπερφέρομεν, ὥστε τὴν γῆν δῃοῦν ἐπιφοιτῶντες. τοῖς δὲ ἄλλη γῆ ἐστι πολλὴ ἧς ἄρχουσι, καὶ ἐκ θαλάσσης ὧν δέονται ἐπάξονται. εἰ δ' αὖ τοὺς ξυμμάχους ἀφιστάναι πειρασόμεθα, δεήσει καὶ τούτοις ναυσὶ βοηθεῖν, τὸ πλέον οὖσι νησιώταις. τίς οὖν ἔσται ἡμῶν ὁ πόλεμος; εἰ μὴ γὰρ ἢ ναυσὶ κρατήσομεν, ἢ τὰς προσόδους ἀφαιρήσομεν, ἀφ' ὧν τὸ ναυτικὸν τρέφουσι, βλαψόμεθα τὰ πλέω. κἂν τούτῳ οὐδὲ καταλύεσθαι ἔτι καλόν· ἄλλως τε καὶ εἰ δόξομεν ἄρξαι μᾶλλον τῆς διαφορᾶς. μὴ γὰρ δὴ ἐκείνῃ γε τῇ ἐλπίδι ἐπαιρώμεθα, ὡς ταχὺ παυσθήσεται ὁ πόλεμος, ἢν τὴν γῆν αὐτῶν τάμωμεν. δέδοικα δὲ μᾶλλον μὴ καὶ τοῖς παισὶν αὐτὸν ὑπολίπωμεν. οὕτως εἰκὸς Ἀθηναίους φρονήματι, μήτε τῇ γῇ δουλεῦσαι, μήτε ὥσπερ ἀπείρους καταπλαγῆναι τῷ πολέμῳ. οὐ μὴν οὐδὲ ἀναισθήτως αὐτοὺς κελεύω τούς τε ξυμμάχους ἡμῶν ἐᾶν βλάπτειν, καὶ ἐπιβουλεύοντας μὴ καταφωρᾶν, ἀλλὰ ὅπλα μὲν μήπω κινεῖν, πέμπειν δὲ καὶ αἰτιᾶσθαι, μήτε πόλεμον ἄγαν δηλοῦντας, μήθ' ὡς ἐπιτρέψομεν· κἂν τούτῳ καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι, ξυμμάχων τε προσαγωγῇ, καὶ Ἑλλήνων, καὶ βαρβάρων, εἴ ποθέν τινα ἢ ναυτικοῦ, ἢ χρημάτων δύναμιν προσληψόμεθα. ἀνεπίφθονον δέ, ὅσοι ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ὑπ' Ἀθηναίων ἐπιβουλευόμεθα, μὴ Ἕλληνας μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρους προσλαβόντας διασωθῆναι, καὶ τὰ αὐτῶν ἅμα ἐκποριζώμεθα. καὶ ἢν μὲν ἐσακούσωσί τι πρεσβευομένων ἡμῶν, ταῦτα ἄριστα· ἢν δὲ μή, διελθόντων ἐτῶν δύο καὶ τριῶν, ἄμεινον ἤδη, ἢν δοκῇ, πεφραγμένοι ἴμεν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἴσως ὁρῶντες ἡμῶν ἤδη τήν τε παρασκευήν, καὶ τοὺς λόγους αὐτῇ ὁμοῖα ὑποσημαίνοντας, μᾶλλον ἂν εἴκοιεν, καὶ γῆν ἔτι ἄτμητον ἔχοντες, καὶ περὶ παρόντων ἀγαθῶν καὶ οὔπω ἐφθαρμένων βουλευόμενοι. μὴ γὰρ ἄλλο τι νομίσητε τὴν γῆν αὐτῶν ἢ ὅμηρον ἔχειν, καὶ οὐχ ἧσσον, ὅσῳ ἄμεινον ἐξείργασται. ἧς φείδεσθαι χρὴ ὡς ἐπὶ πλεῖστον, καὶ μὴ ἐς ἀπόνοιαν καταστήσαντας αὐτούς, ἀληπτοτέρους ἔχειν. εἰ γὰρ ἀπαράσκευοι τοῖς τῶν ξυμμάχων ἐγκλήμασιν ἐπειχθέντες τεμοῦμεν αὐτήν, ὁρᾶτε ὅπως μὴ αἴσχιον καὶ ἀπορώτερον τῇ Πελοποννήσῳ πράξωμεν. ἐγκλήματα μὲν γὰρ καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν οἷόν τε καταλῦσαι· πόλεμον δὲ ξύμπαντας ἀραμένους ἕνεκα τῶν ἰδίων, ὃν οὐχ ὑπάρχει εἰδέναι καθ' ὅτι χωρήσει, οὐ ῥᾴδιον εὐπρεπῶς θέσθαι. καὶ ἀνανδρία μηδενὶ πολλοὺς μιᾷ πόλει μὴ ταχὺ ἐπελθεῖν δοκείτω εἶναι. εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκείνοις οὐκ ἐλάσσους χρήματα φέροντες ξύμμαχοι· καὶ ἔστιν ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλέον, ἀλλὰ δαπάνης, δι' ἣν τὰ ὅπλα ὠφελεῖ, ἄλλως τε καὶ ἠπειρώταις πρὸς θαλασσίους. πορισώμεθα οὖν πρῶτον αὐτήν, καὶ μὴ τοῖς τῶν ξυμμάχων λόγοις πρότερον ἐπαιρώμεθα. οἵπερ δὲ καὶ τῶν ἀποβαινόντων τὸ πλέον ἐπ' ἀμφότερα τῆς αἰτίας ἕξομεν, οὗτοι καὶ καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν προΐδωμεν. καὶ τὸ βραδὺ καὶ μέλλον, ὃ μέμφονται μάλιστα ἡμῶν, μὴ αἰσχύνεσθε. σπεύδοντές τε γάρ, σχολαίτερον ἂν παύσαισθε, διὰ τὸ ἀπαράσκευοι ἐγχειρεῖν. καὶ ἅμα ἐλευθέραν καὶ εὐδοξοτάτην πόλιν διὰ παντὸς νεμόμεθα. καὶ δύναται μάλιστα σωφροσύνη

γρ. ἀντιπαρασκευασόμεθα. γρ. ἀπολ. γρ. ἐσακ.

α Καὶ τίνι πιστεύσαντας] χρὴ δηλονότι. β Ἐπειχθῆναι] ἑτοίμως ἐλθεῖν. γ Ἀλλ' ἥσσους ἐσμὲν] ἐνδεέστεροι. δ Τούτου ἐλλείπομεν] τοῦ ἔχειν χρήματα. ε Ἐν κοινῷ] ταμείῳ δηλονότι. ζ Ἐκ τῶν ἰδίων φέρομεν] πένητες γάρ. η Ὑπερφέρομεν] οἱ λακεδαιμόνιοι. θ Δῃοῦν] κείρειν. ι Ἐπιφοιτῶντες] κατ' ἐκείνων ἐρχόμενοι. κ Ἄλλη γῆ ἐστι] θρᾴκη, καὶ ἰωνία. λ Καὶ ἐκ θαλάσσης] τὸ ἐκ ἀντὶ τοῦ διά. μ Ἐπάξονται] εἰσάξουσιν. ν Ἀφιστάναι] ἀποστῆσαι. ξ Τίς οὖν ἔσται] κατὰ ποῖον τρόπον. ο Ἢ τὰς προσόδους] τὰ κέρδη. π Κἂν τούτῳ] τῷ πράγματι. ρ Καταλύεσθαι] οὐδὲ τὸν πόλεμον παῦσαι δηλονότι φησί. σ Ἄρξαι μᾶλλον] τὸ μᾶλλον πρόσκειται, ὅτι οὐχὶ αὐτοί, ἀλλὰ καὶ κορίνθιοι καὶ ἄλλοι ἦρξαντο τοῦ πολέμου. τ Ἀπολίπωμεν] Ὅμηρος, «Μὴ δὴ ἡμῖν τεκέεσσ' ὀπίσω πῆμα λίπειτο.» υ Φρονήματι] ἐπάρσει. φ Μήτε τῇ γῇ δουλεῦσαι] τῆς γῆς, φησί, τεμνομένης τῶν ἀθηναίων, οὐκ εἰκὸς οὐδὲ περιπετεῖ τῷ φρονήματι αὐτῶν ἡμῖν δουλεῦσαι καὶ ὑπακοῦσαι. χ Μὴ καταφωρᾶν] ἐλέγχειν. ψ Ἐπιτρέψομεν] ἐνδώσομεν. ω Κἂν τούτῳ] τῷ καιρῷ δηλονότι. α Ἐξαρτύεσθαι] οἰκονομεῖσθαι. ἀπὸ κοινοῦ δὲ κελεύω. β Προσαγωγῇ] προσαθροίσει. γ Ἀνεπίφθονον] δὲ ἄψογον, ἀμέμπτον, ἐκείνοις δηλονότι. δ Καὶ τὰ αὐτῶν ἅμα ἐκποριζώμεθα] πορισμὸν ζητῶμεν ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων. ε Πεφραγμένοι] ὡπλισμένοι. ζ Ἴμεν ἐπ' αὐτοὺς] πορευσόμεθα. ἀπὸ τοῦ ἰέναι. η Παρασκευὴν] ἑτοιμασίαν. θ Ἄτμητον] ἀδῄωτον. ι Ἢ ὅμηρον ἔχειν] ὅμηρον, ἐνέχυρον τὸ ὑπὲρ εἰρήνης παρεχόμενον. παρὰ τὸ ὁμοῦ εἴρειν. κ Καὶ οὐχ ἧσσον] διὰ τὸ τιμᾶν αὐτῶν τὴν γῆν. λ Ἐς ἀπόνοιαν] διὰ τὸ ῥιψοκίνδυνον. μ Ἀληπτοτέρους] ἀλήπτους. ν Μὴ αἴσχιον] ὁ γὰρ ἐν πολέμῳ ἡττώμενος, ἀναγκάζεται ἀπορεῖν, καὶ εἰς αἰσχύνην καθίσταται, ἢ δουλεύων, ἢ ἐπὶ μεγάλῃ ζημίᾳ τὸν πόλεμον καταλύων. ἐξαίρει τὴν δύναμιν τῶν ἀθηναίων, καταπλήττων τοὺς λάκωνας. ξ Ἕνεκα τῶν ἰδίων] ἰδίων λέγει τῶν κορινθίων. οὐ γὰρ ἦν κοινὰ τὰ ἐγκλήματα πάντων τῶν πελοποννησίων, ἀλλὰ μόνων τῶν κορινθίων. ο Θέσθαι] ἀποθέσθαι, καταλῦσαι. π Δαπάνης] πλεόνων οὖν καὶ διὰ τοῦτο χρημάτων δεόμεθα. κατὰ κοινοῦ δὲ τὸ ἐστὶν ὁ πόλεμος. ρ Οἵπερ δὲ] ἡμεῖς οἱ λακεδαιμόνιοι τι αὐτῶν προΐδωμεν τῶν ἀποβησομένων. σ Ὃ μέμφονται] οἱ κορίνθιοι μέμφονται. τὸ ἑξῆς οὕτως, καὶ τὸ βραδὺ ἡμῶν, καὶ μέλλον, ὃ μέμφονται μάλιστα τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων, μὴ αἰσχύνεσθε. καὶ νεμόμεθα διὰ παντὸς τὴν πόλιν ἐλευθέραν, καὶ εὐδοξοτάτην. σπεύδοντες γάρ, σχολαίτερον ἂν παύσαισθε, διὰ τὸ ἀπαράσκευοι ἐγχειρεῖν. ὑποστικτέον οὖν ἐς τό, μὴ αἰσχύνεσθε. τ Σωφροσύνη ἔμφρων] σωφροσύνην ἔμφρονα λέγει τὴν μετὰ λογισμοῦ τυγχάνουσαν, οὐ τὴν ἀλόγιστον, καὶ ἀπὸ φύσεως μόνον συμβαίνουσαν.

ἔμφρων [a]ὅτ' εἶναι. μόνοι γὰρ δι' αὐτὸ εὐπραγίαις τε οὐκ ἐξυβρίζομεν, καὶ ξυμφοραῖς ἧσσον ἑτέρων εἴκομεν· [b]τῶν τε ξὺν ἐπαίνῳ ἐξοτρυνόντων ἡμᾶς ἐπὶ τὰ δεινὰ, παρὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν, οὐκ ἐπαιρόμεθα ἡδονῇ· καὶ ἤν τις ἄρα ξὺν κατηγορίᾳ παροξύνῃ, οὐδὲν δὴ μᾶλλον ἀχθεσθέντες ἀνεπείσθημεν. [c]πολεμικοί τε καὶ εὔβουλοι διὰ τὸ εὔκοσμον γιγνόμεθα, τὸ μὲν, ὅτι αἰδὼς σωφροσύνης πλεῖστον μετέχει, αἰσχύνης δὲ εὐψυχία· εὔβουλοι δὲ, [d]ἀμαθέστερον τῶν νόμων τῆς ὑπεροψίας παιδευόμενοι, καὶ [e]ξὺν χαλεπότητι σωφρονέστερον [f]ἢ ὥστε αὐτῶν ἀνηκουστεῖν· [g]καὶ μὴ τὰ ἀχρεῖα ξυνετοὶ ἄγαν ὄντες, τὰς τῶν πολεμίων παρασκευὰς λόγῳ καλῶς μεμφόμενοι, ἀνομοίως [h]ἔργῳ ἐπεξιέναι· νομίζειν δὲ τάς τε διανοίας [i]τῶν πέλας παραπλησίους εἶναι, καὶ τὰς [k]προσπιπτούσας τύχας οὐ λόγῳ [l]διαιρετάς. ἀεὶ δὲ ὡς πρὸς εὖ βουλευομένους τοὺς ἐναντίους [m]ἔργῳ παρασκευαζόμεθα. [n]καὶ οὐκ ἐξ ἐκείνων ὡς ἁμαρτησομένων ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας, ἀλλ' ὡς ἡμῶν αὐτῶν ἀσφαλῶς προνοουμένων. [x]πολύ τε διαφέρειν οὐ δεῖ νομίζειν ἄνθρωπον ἀνθρώπου, [o]κράτιστον δὲ εἶναι ὅστις [p]ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις παιδεύεται. ταύτας οὖν ἃς οἱ πατέρες τε ἡμῖν παρέδοσαν μελέτας, καὶ αὐτοὶ διὰ παντὸς ὠφελούμενοι ἔχομεν, μὴ παρῶμεν, μηδ' ἐπειχθέντες ἐν βραχεῖ μορίῳ ἡμέρας, περὶ πολλῶν σωμάτων, καὶ χρημάτων, καὶ πόλεων, καὶ δόξης βουλεύσωμεν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν. ἔξεστι δ' ἡμῖν μᾶλλον ἑτέρων [r]διὰ ἰσχύν. καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πέμπετε μὲν περὶ τῆς Ποτιδαίας, πέμπετε δὲ περὶ ὧν οἱ ξύμμαχοι φασὶν ἀδικεῖσθαι, ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων ὄντων αὐτῶν [s]δίκας δοῦναι. ἐπὶ δὲ τὸν διδόντα, οὐ πρότερον νόμιμον ὡς ἐπ' ἀδικοῦντα ἰέναι. παρασκευάζεσθε δὲ τὸν πόλεμον ἅμα. ταῦτα γὰρ καὶ κράτιστα βουλεύσεσθε, καὶ τοῖς ἐναντίοις φοβερώτατα. καὶ ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοιαῦτα εἶπε· παρελθὼν δὲ Σθενελαΐδας τελευταῖος, εἷς τῶν ἐφόρων τότε ὢν, ἔλεξε τοῖς Λακεδαιμονίοις ὧδε.

[t]Τοὺς μὲν λόγους τοὺς πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων οὐ γιγνώσκω· ἐπαινέσαντες γὰρ πολλὰ ἑαυτοὺς, οὐδαμοῦ ἀντεῖπον ὡς οὐκ ἀδικοῦσι τοὺς ἡμετέρους ξυμμάχους, καὶ τὴν Πελοπόννησον. καίτοι εἰ [u]πρὸς τοὺς Μήδους ἐγένοντο ἀγαθοὶ τότε, πρὸς δ' ἡμᾶς [ph]κακοὶ νῦν, διπλασίας ζημίας ἄξιοί εἰσιν, ὅτι ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγένηνται. ἡμεῖς δὲ [ch]ὅμοιοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐσμὲν, καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἢν σωφρονῶμεν, οὐ περιοψόμεθα ἀδικουμένους, [ps]οὐδὲ μελλήσομεν τιμωρεῖν· [o]οἱ δ' οὐκέτι μέλλουσι κακῶς πάσχειν. [a]ἄλλοις μὲν γὰρ χρήματά ἐστι πολλὰ, καὶ νῆες καὶ ἵπποι· ἡμῖν δὲ ξύμμαχοι ἀγαθοὶ, οὓς οὐ παραδοτέα τοῖς Ἀθηναίοις ἐστὶν, οὐδὲ δίκαις καὶ λόγοις διακριτέα, μὴ λόγῳ καὶ αὐτοὺς βλαπτομένους· [b]ἀλλὰ τιμωρητέα ἐν τάχει, καὶ παντὶ σθένει. καὶ ὡς ἡμᾶς πρέπει βουλεύεσθαι ἀδικουμένους, μηδεὶς διδασκέτω· ἀλλὰ τοὺς μέλλοντας ἀδικεῖν, μᾶλλον πρέπει πολὺν χρόνον βουλεύεσθαι. ψηφίζεσθε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἀξίως τῆς Σπάρτης τὸν πόλεμον, καὶ μήτε τοὺς Ἀθηναίους

γρ. ἐξορ. — γρ. τιμωρητέοι

α Τοῦτ' εἶναι] τὸ βραδὺ καὶ τὸ μέλλον. β Τῶν τε ξὺν ἐπαίνῳ] τοῦτο πάντα πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀποτείνει. ἐκεῖνος γὰρ κατά τι καὶ ἐπήνεσεν αὐτοὺς, κατά τι καὶ ἔψεξεν, εἰπὼν αὐτοὺς μελλητάς. γ Πολεμικοί τε, καὶ εὔβουλοι] εὔβουλοι, διὰ τὸ εὔκοσμον. ἀσαφὲς τὸ χωρίον ποιεῖ ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπαγωγή. τήν τε γὰρ αἰδῶ καὶ τὴν αἰσχύνην κατὰ τὸ αὐτὸ τίθησι συνωνύμως, καὶ τὸ κόσμον ἔμφασιν παρέχει ὡς ἐπὶ ἄλλου καὶ ἄλλου ἑκάστου τῆς λέξεως, ὡς καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἀκοσμίαν ὁμοίως τίθησι. δεῖ οὖν οὕτω νοεῖν, πολεμικοί τε γιγνόμεθα καὶ εὔβουλοι, διὰ τὸ εὔκοσμον. αἱ ἄγαν γὰρ τοῖς ἀκόσμοις σωφροσύνης πλεῖστον μετέχει, διὰ τὸ ἀκόσμοις καὶ αἰδήμονας εἶναι· αἰδήμονας δὲ ὄντας εἶναι εὐψύχους καὶ πολεμικούς. τῆς γὰρ αἰδοῦς καὶ αἰσχύνης ἡ εὐψυχία πλεῖστον μετέχει. » Ὅμηρος, Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. δ Ἀμαθέστεροι] ὁ μὴ εἰδὼς τι κακὸν ποιῆσαι, ἀμαθῶς αὐτὸ ἔχει δηλονότι. ἡμεῖς οὖν, φησὶ, παιδευόμεθα ἀμαθῶς ἔχειν τοῦ καταφρονεῖν τῶν νόμων. ὅ ἐστιν, οὐ παιδευόμεθα ὥστε ὑπερορᾶν τῶν νόμων. ε Καὶ ξὺν χαλεπότητι] οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι βαρυτάτην εἶχον ἀγωγὴν, χαλεπῶς ζημιούμενοι, καὶ σωφρονιζόμενοι. ἐν γὰρ Λακεδαίμονι ἔφοροί τινες ἦσαν, οἳ εἴ τινα ἴδοιεν ἀργοῦντα, τοῦτον ἔτυπτον, λέγοντες ὅτι ὁ ἀργῶν, καὶ τῶν νόμων σπουδῆς καταφρονεῖ. ζ Ἢ ὥστε αὐτῶν] τῶν νόμων δηλονότι.

η Καὶ μὴ τὰ ἀχρεῖα ξυνετοὶ] τὰ ἀχρεῖα, τὰ ψηφίσματα τῶν λόγων. οἱ γὰρ Λάκωνες, βραχυλόγοι. θ Ἔργῳ ἐπεξιέναι] ὡς τῶν Κορινθίων οὕτως ὄντων. ι Τῶν πέλας] ἀντὶ τοῦ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπων. ὁ δέ τε σύνδεσμος, πρὸς τὸ οὐ ἐπίρρημα. τὸ δὲ οὐ ἀντὶ τοῦ μὴ, ἵν' ᾖ οὕτως ἡ σύνταξις, καὶ πολεμικοὶ καὶ εὔβουλοι γιγνόμεθα, παιδευόμενοι μὴ νομίζειν τὰς διανοίας τῶν πέλας καὶ τὰς προσπιπτούσας τύχας ὁμοίας εἶναι λόγῳ διαιρετάς, ἀντὶ τοῦ οὐχ ὡς λόγῳ λέγουσιν οἱ μὴ σκοποῦντες ἃ δεῖ, οὕτω τὰς τύχας ἔχειν ὑπολαμβανόμενοι. οὐδὲ γάρ ἐστι λόγῳ δηλοῦν τὰ μέλλοντα ὑπὸ τύχης ἔσεσθαι.
κ Προσπιπτούσας τύχας] ἀποβάσεις. λ Διαιρετὰς] φανεράς. μ Ἔργῳ παρασκευαζόμεθα] ἐμπρακτικῶς. ν Καὶ οὐκ ἐξ ἐκείνων] πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Κορινθίου ἀντίκειται. ξ Πολύ τε διαφέρειν] πολύ τε διαφέρειν ἄνθρωπον ἀνθρώπου οὐδὲ δεῖ νομίζειν, ὥστε οἴεσθαι πολὺ διαφέρειν τοῖς λογισμοῖς· ἀλλὰ κράτιστον τοῦτο νομίζειν μόνον, ὅταν ὑπὸ τῶν δεινῶν καὶ τῶν περιστάσεων παιδευόμενος, ἐπίνοιαί τινα σωτηρίας ποιήσηται.
ο Κράτιστον δὲ εἶναι] κράτιστός ἐστι, φησὶν, ὅστις μήτε πάντα, μήτε παρὰ πάντων πείθεται, περὶ δὲ μόνων τῶν ἀναγκαίων παιδεύεται ἀκούειν, καὶ τῶν αὐτῷ προσηκόντων. π Ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις] ἐπικινδυνωτάτοις. ρ Διὰ ἰσχὺν] δι' ἣν ἔχομεν ἰσχύν. μή πως φθάσαντες ἀπολέσωμεν ταύτην δι' ἀβουλίας. σ Δίκας δοῦναι] κρίσεις. τ Τοὺς μὲν λόγους τῶν πολλῶν] δημηγορία Σθενελαΐδου τοῦ ἐφόρου κατὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοῦ Ἀρχιδάμου. τὸ δὲ τῆς δημηγορίας σύντομον, καὶ λακωνικὸν διὰ τοῦτο προοίμια οὐκ ἔχει. ἰστέον ὅτι ἦσάν τινες παρὰ Λακεδαιμονίοις ἄρχοντες τὸν ἀριθμὸν πέντε, οὓς ἐφόρους ἐκάλουν, διὰ τὸ ἐφορᾶν τὰ τῆς πόλεως πράγματα. ἐν διαδοχῇ δὲ ἦσαν. υ Πρὸς τοὺς Μήδους] κατὰ τῶν Μήδων. φ Κακοὶ νῦν] κακότροποι. χ Ὅμοιοι καὶ τότε] ἐλευθερωταὶ τῆς Ἑλλάδος δηλονότι. ψ Οὐδὲ μελλήσομεν] ὑπερθησόμεθα. ω Οἱ δ' οὐκέτι μέλλουσιν] ὑπακουστέον τὸ ἐπειδὴ, ἵν' ᾖ, ἐπειδὴ οὐκέτι μέλλουσι κακῶς πάσχειν. τὸ γὰρ μέλλουσι, νῦν οὐκ ἐπὶ τοῦ βραδύνουσι κεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐσομένου χρόνου. α Ἄλλοις μὲν γὰρ] ταῦτα πάλιν πρὸς Ἀρχίδαμον ἀποτείνει, λέγοντα ὡς πλούσιοί εἰσιν οἱ Ἀθηναῖοι. ὅρα δὲ πῶς ἄψυχά τινα καὶ ἀλόγιστα τοῖς Ἀθηναίοις ἐμαρτύρησεν. β Ἀλλὰ τιμωρητέον] ἅπαξ κεῖται ἡ λέξις παρὰ τῷ ῥήτορι. οὐ χρὴ δὲ ἐν τῷ πολιτικῷ λόγῳ λέγειν αὐτήν.

„ἐᾶτε μείζους γίγνεσθαι, μήτε τοὺς ξυμμάχους καταπροδιδῶμεν, ἀλλὰ ξὺν τοῖς „θεοῖς ἐπίωμεν ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας. Τοιαῦτα λέξας, ἐπεψήφιζεν αὐτὸς ἔφορος ὢν ἐς τὴν ἐκκλησίαν τῶν λακεδαιμονίων. ὁ δὲ ([a] κρίνουσι γὰρ βοῇ, καὶ οὐ ψήφῳ) οὐκ ἔφη διαγιγνώσκειν τὴν βοὴν ὁποτέρα μείζων, ἀλλὰ βουλόμενος αὐτοὺς φανερῶς ἀποδεικνυμένους τὴν γνώμην, ἐς τὸ πολεμεῖν μᾶλλον ὁρμῆσαι, ἔλεξεν, Ὅτῳ μὲν ὑμῶν „ὦ λακεδαιμόνιοι δοκοῦσι λελύσθαι αἱ σπονδαί, καὶ οἱ ἀθηναῖοι ἀδικεῖν, ἀναστήτω ἐς „ἐκεῖνο τὸ χωρίον· ([b] δείξας τι χωρίον αὐτοῖς) ὅτῳ δὲ μὴ δοκοῦσιν, ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα. ἀναστάντες δὲ διέστησαν, καὶ πολλῷ πλείους ἐγένοντο οἷς ἐδόκουν αἱ σπονδαὶ λελύσθαι. προσκαλέσαντές τε τοὺς ξυμμάχους, εἶπον ὅτι σφίσι μὲν [c] δοκοῖεν ἀδικεῖν οἱ ἀθηναῖοι, βούλεσθαι δὲ καὶ τοὺς πάντας ξυμμάχους παρακαλέσαντες, ψῆφον [d] ἐπαγαγεῖν, ὅπως κοινῇ βουλευσάμενοι, τὸν πόλεμον ποιῶνται, ἢν δοκῇ. [e] καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου, [f] διαπραξάμενοι ταῦτα· καὶ οἱ ἀθηναίων [g] πρέσβεις ὕστερον, ἐφ' ἅπερ ἦλθον [h] χρηματίσαντες. [i] ἡ δὲ διαγνώμη αὕτη τῆς ἐκκλησίας, τοῦ τὰς σπονδὰς λελύσθαι, ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῶν τριακοντουτίδων σπονδῶν προκεχωρηκυιῶν, αἳ ἐγένοντο [k] μετὰ τὰ εὐβοϊκά. ἐψηφίσαντο δὲ οἱ λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελύσθαι, καὶ πολεμητέα εἶναι, οὐ τοσοῦτον τῶν ξυμμάχων πεισθέντες τοῖς λόγοις, ὅσον φοβούμενοι τοὺς ἀθηναίους, μὴ ἐπὶ μεῖζον δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς τὰ πολλὰ τῆς ἑλλάδος ὑποχείρια ἤδη ὄντα. [l] οἱ γὰρ ἀθηναῖοι τρόπῳ τοιῷδε ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα ἐν οἷς ηὐξήθησαν. [m] ἐπειδὴ μῆδοι ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς εὐρώπης νικηθέντες [n] καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ὑπὸ ἑλλήνων, καὶ οἱ καταφυγόντες [ξ] αὐτῶν ταῖς ναυσὶν ἐς μυκάλην, διεφθάρησαν, Λεωτυχίδης μὲν ὁ βασιλεὺς τῶν λακεδαιμονίων, ὅσπερ ἡγεῖτο τῶν ἐν μυκάλῃ ἑλλήνων, ἀπεχώρησεν ἐπ' οἴκου, ἔχων τοὺς ἀπὸ πελοποννήσου ξυμμάχους· οἱ δὲ ἀθηναῖοι, καὶ οἱ ἀπὸ ἰωνίας καὶ ἑλλησπόντου ξύμμαχοι, ἤδη ἀφεστηκότες ἀπὸ βασιλέως, ὑπομείναντες [o] σηστὸν ἐπολιόρκουν, μήδων ἐχόντων· [π] καὶ ἐπιχειμάσαντες εἷλον αὐτήν, [ρ] ἐκλιπόντων τῶν βαρβάρων. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπέπλευσαν ἐξ ἑλλησπόντου, ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις. ἀθηναίων δὲ τὸ κοινόν, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ βάρβαροι [σ] ἐκ τῆς χώρας ἀπῆλθον, διεκομίζοντο εὐθὺς ὅθεν ὑπεξέθεντο παῖδας, καὶ γυναῖκας, [τ] καὶ τὴν περιοῦσαν κατασκευήν· [υ] καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν παρεσκευάζοντο, καὶ τὰ τείχη. τοῦ τε γὰρ περιβόλου βραχέα εἱστήκει, [φ] καὶ οἰκίαι, αἱ μὲν πολλαὶ ἐπεπτώκεσαν, ὀλίγαι δὲ περιῆσαν, ἐν αἷς αὐτοὶ ἐσκήνησαν οἱ δυνατοὶ τῶν περσῶν. λακεδαιμόνιοι δὲ αἰσθόμενοι τὸ μέλλον, ἦλθον ἐς πρεσβείαν, τὰ μὲν, καὶ αὐτοὶ ἥδιον ἂν ὁρῶντες μήτ' ἐκείνους, μήτε ἄλλον μηδένα τεῖχος ἔχοντα· τὸ δὲ πλέον, τῶν ξυμμάχων ἐξοτρυνόντων, καὶ φοβουμένων τοῦ τε ναυτικοῦ αὐτῶν τὸ πλῆθος, ὃ πρόσθεν οὐχ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἐς τὸν μηδικὸν πόλεμον τόλμαν γενομένην. ἠξίουν τε αὐτοὺς μὴ τειχίζειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξω πελοποννήσου μᾶλλον ὅσοις [χ] ξυνειστήκει ξυγκαθελεῖν [ψ] μετὰ σφῶν τοὺς περιβόλους· [ω] τὸ μὲν βουλόμενον καὶ ὕποπτον τῆς γνώμης οὐ δηλοῦντες ἐς τοὺς ἀθηναίους, ὡς δὲ τοῦ βαρβάρου, εἰ αὖθις ἐπέλθοι, οὐκ ἂν ἔχοντος ἀπὸ ἐχυροῦ ποθέν, ὥσπερ νῦν ἐκ τῶν θηβῶν, ὁρμᾶσθαι· τήν τε πελοπόννησον πᾶσιν ἔφασαν ἀναχώρησίν τε [a] καὶ ἀφορμὴν ἱκανὴν εἶναι. οἱ δ' ἀθηναῖοι, Θεμιστοκλέους γνώμῃ, τοὺς μὲν λακεδαιμονίους ταῦτ' εἰπόντας, ἀποκρινάμενοι ὅτι πέμψουσιν ὡς αὐτοὺς πρέσβεις περὶ ὧν λέγουσιν, εὐθὺς ἀπήλλαξαν· ἑαυτὸν δ' ἐκέλευεν ἀποστέλλειν ὡς τάχιστα ὁ Θεμιστοκλῆς ἐς τὴν λακεδαίμονα, ἄλλους δὲ πρὸς ἑαυτῷ ἑλομένους πρέσβεις, μὴ εὐθὺς ἐκπέμπειν, [β] ἀλλ' ἐπισχεῖν μέχρι τοσούτου ἕως ἂν ἱκανὸν τὸ τεῖχος ἄρωσιν, ὥστε

γρ. ποτέρα

γρ. ἐσκήνωσαν

γρ. ἦλθον πρεσβείᾳ

γρ. πρὶν

α Κρίνουσι γὰρ βοῇ καὶ οὐ ψήφῳ] τὴν ἀποδοχὴν τοῦ λόγου οὐ ψήφῳ κρίνουσιν οἱ λακεδαιμόνιοι, ἀλλὰ βοῇ. δηλονότι, ἢ πάντες βοῶσιν, ἢ ἡσυχάζουσί τινες. β Δείξας τι χωρίον αὐτοῖς] τὸ ἑξῆς τῆς διανοίας οὕτως, ἔλεξε, δείξας τι χωρίον αὐτοῖς. τὸ γὰρ δείξας τι χωρίον αὐτοῖς, πρὸς τὸ ἔλεξε. γ Δοκοῖεν] ἔδοξαν. δ Ἐπαγαγεῖν] μόνοι γὰρ οἱ πρέσβεις παρῆσαν, καὶ οὐχὶ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν συμμάχων. ε Καὶ οἱ μὲν] ἤγουν οἱ σύμμαχοι. ζ Διαπραξάμενοι ταῦτα] Ἰστέον ὅτι τὸ ἀνύσασθαί τι παρὰ τοῖς ἄρχουσι, διαπράξασθαι λέγεται· καὶ ὁμοίως πάλιν τοὺς ἄρχοντας προστάξαι τοῖς ὑπηκόοις. η Πρέσβεις ὕστερον] ἀνεχώρησαν δηλονότι. θ Χρηματίσαντες] χρηματίσαι μὲν, ἐστὶ τὸ πρᾶξαι· χρηματίσασθαι δέ, τὸ κερδᾶναι. καὶ σημείωσαι τὴν λέξιν. ι Ἡ δὲ διαγνώμη αὕτη] διαγνώμη, διάγνωσις, καὶ διάκρισις. ἰδικὴ δὲ αὕτη ἡ λέξις. κ Μετὰ τὰ εὐβοϊκὰ] μεθ' ὃ ἔλαβον οἱ ἀθηναῖοι τὴν εὔβοιαν. λ Οἱ γὰρ ἀθηναῖοι] ἀρχὴ τῆς πεντηκονταετίας. μ Ἐπειδὴ μῆδοι] θαυμάζεται τὸ χωρίον καὶ ἐπὶ τῇ σαφηνείᾳ, καὶ ἐπὶ τῇ συντομίᾳ. ν Καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ] κατὰ τάξιν καὶ τοὺς ἀγῶνας τέθεικε, ναυσὶ καὶ πεζῷ. τὸ δὲ, ὑπὸ ἑλλήνων, θαυμαστικόν, τάχα τὸ τοὺς μήδους τοσούτους ὄντας, ὑπὸ μικρᾶς χώρας αὐτοὺς ἀπελαθῆναι. ξ Αὐτῶν] τῶν μήδων. ο Σηστὸν ἐπολιόρκουν] σηστὸς ἡ πόλις λέγεται καὶ ἀρσενικῶς καὶ θηλυκῶς. π Καὶ ἐπιχειμάσαντες] τὸν χειμῶνα διαβιβάσαντες. ρ Ἐκλιπόντων] ἤγουν ἀφανισθέντων. σ Ἐκ τῆς χώρας] τουτέστιν, ἐκ τροιζῆνος, ἐκ σαλαμῖνος. τ Καὶ τὴν περιοῦσαν κατασκευήν] τὴν κινητὴν περιουσίαν. υ Καὶ τὴν πόλιν] διαστολὴν πόλεως καὶ τειχῶν ἐποιήσατο, καὶ ἔοικε κυριώτερον τῆς πόλεως τὴν λέξιν ἐπὶ τῶν οἰκιῶν λαμβάνειν. ἀτείχιστον γὰρ ᾤκουν οἱ λακεδαιμόνιοι τὴν πόλιν. φ Καὶ οἰκίαι] αἱ τῶν οἰκιῶν. Ὅμηρος, „οἱ δὲ δύο σκόπελοι. χ Ξυνειστήκει] περίβολος δηλονότι. ψ Μετὰ σφῶν] τῶν ἀθηναίων. ω Τὸ μὲν βουλόμενον] τὸ μὲν βουλόμενον καὶ ὕποπτον τῆς γνώμης οὐ δηλοῦντες. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, τὴν γνώμην οὐ δηλοῦντες, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, τὸ βουλόμενον τῆς γνώμης. ἐν φίλοις γὰρ μόνον ἡ γνώμη φανεροῦται, ἐν δὲ τοῖς ἐναντίοις καὶ τὸ ὑπονοούμενον ἀποκρύπτεται. διὰ δὲ τοῦ ὑπόπτου τὸ κρυπτὸν τῆς αὐτῶν πολιτείας σημαίνει.

α Καὶ ἀφορμὴν] δηλονότι, ἐξ ἧς ὁρμώμενός τις σώζεται. β Ἀλλ' ἐπισχεῖν] κωλῦσαι.

ἀπομάχεσθαι ἐκ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ὕψους. τειχίζειν δὲ πάντας πανδημεὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὺς, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας, φειδομένους μήτε ἰδίου μήτε δημοσίου οἰκοδομήματος, ὅθεν τις ὠφελία ἔσται ἐς τὸ ἔργον, ἀλλὰ καθαιροῦντας πάντα. καὶ ὁ μὲν ταῦτα διδάξας, καὶ ὑπειπὼν τἆλλα, ὅτι αὐτὸς τἀκεῖ πράξοι, ᾤχετο. καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐλθὼν, οὐ προσῄει πρὸς τὰς ἀρχὰς, ἀλλὰ διῆγε, καὶ προυφασίζετο. καὶ ὁπότε τις αὐτὸν ἔροιτο τῶν ἐν τέλει ὄντων ὅτι οὐκ ἐπέρχεται ἐπὶ τὸ κοινὸν, ἔφη τοὺς ξυμπρέσβεις ἀναμένειν, ἀσχολίας δέ τινος οὔσης αὐτοὺς ὑπολειφθῆναι· προσδέχεσθαι μέντοι ἐν τάχει ἥξειν, καὶ θαυμάζειν ὡς οὔπω πάρεισιν. οἱ δὲ, ἀκούοντες τῷ μὲν Θεμιστοκλεῖ ἐπείθοντο διὰ φιλίαν αὐτοῦ, τῶν δὲ ἄλλων ἀφικνουμένων, καὶ σαφῶς κατηγορούντων ὅτι τειχίζεταί τε καὶ ἤδη ὕψος λαμβάνει, οὐκ εἶχον ὅπως χρὴ ἀπιστῆσαι. γνοὺς δὲ ἐκεῖνος κελεύει αὐτοὺς μὴ λόγοις μᾶλλον παράγεσθαι, ἢ πέμψαι σφῶν αὐτῶν ἄνδρας οἵτινες χρηστοὶ, καὶ πιστῶς ἀναγγελοῦσι σκεψάμενοι. ἀποστέλλουσιν οὖν· καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Θεμιστοκλῆς τοῖς Ἀθηναίοις κρύφα πέμπει, κελεύων ὡς ἥκιστα ἐπιφανῶς κατασχεῖν, καὶ μὴ ἀφεῖναι πρὶν ἂν αὐτοὶ πάλιν κομισθῶσιν. ἤδη γὰρ καὶ ἧκον αὐτῷ οἱ ξυμπρέσβεις, Ἀβρώνυχός τε ὁ Λυσικλέους καὶ Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀγγέλλοντες ἔχειν ἱκανῶς τὸ τεῖχος. ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι σφᾶς, ὁπότε σαφῶς ἀκούσειαν, οὐκέτι ἀφῶσιν. οἵ τε οὖν Ἀθηναῖοι τοὺς πρέσβεις ὥσπερ ἐπεστάλη κατεῖχον, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπελθὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐνταῦθα δὴ φανερῶς εἶπεν ὅτι ἡ μὲν πόλις σφῶν τετείχισται ἤδη, ὥστε ἱκανὴ εἶναι σώζειν τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ· εἰ δέ τι βούλονται Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ξύμμαχοι πρεσβεύεσθαι παρὰ σφᾶς, ὡς πρὸς διαγιγνώσκοντας τὸ λοιπὸν ἰέναι τά τε σφίσιν αὐτοῖς ξύμφορα καὶ τὰ κοινά. τήν τε γὰρ πόλιν ὅτε ἐδόκει ἐκλιπεῖν ἄμεινον εἶναι, καὶ ἐς τὰς ναῦς ἐσβῆναι, ἄνευ ἐκείνων ἔφασαν γνόντες τολμῆσαι, καὶ ὅσα αὖ μετ' ἐκείνων βουλεύεσθαι, οὐδενὸς ὕστεροι γνώμῃ φανῆναι. δοκεῖν οὖν σφίσι καὶ νῦν ἄμεινον εἶναι τὴν ἑαυτῶν πόλιν τεῖχος ἔχειν, καὶ ἰδίᾳ τοῖς πολίταις καὶ ἐς τοὺς πάντας ξυμμάχους ὠφελιμώτερον ἔσεσθαι. οὐ γὰρ οἷόν τ' εἶναι μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς ὅμοιόν τι ἢ ἴσον ἐς τὸ κοινὸν βουλεύεσθαι. ἢ πάντας οὖν ἀτειχίστους ἔφη χρῆναι ξυμμαχεῖν, ἢ καὶ τάδε νομίζειν ὀρθῶς ἔχειν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες, ὀργὴν μὲν φανερὰν οὐκ ἐποιοῦντο τοῖς Ἀθηναίοις (οὐδὲ γὰρ ἐπὶ κωλύμῃ, ἀλλὰ γνώμης παραινέσει δῆθεν τῷ κοινῷ ἐπρεσβεύσαντο. ἅμα δὲ καὶ προσφιλεῖς ὄντες ἐν τῷ τότε διὰ τὴν ἐς τὸν Μῆδον προθυμίαν μάλιστα αὐτοῖς ἐτύγχανον) τῆς μέντοι βουλήσεως ἁμαρτάνοντες, ἀδήλως ἤχθοντο. οἵ τε πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου ἀνεπικλήτως. τούτῳ τῷ τρόπῳ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐτείχισαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, καὶ δήλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο. οἱ γὰρ θεμέλιοι παντοίων λίθων ὑπόκεινται, καὶ οὐ ξυνειργασμένων ἔστιν ᾗ, ἀλλ' ὡς ἕκαστοί ποτε προσέφερον· πολλαί τε στῆλαι ἀπὸ σημάτων καὶ λίθοι εἰργασμένοι ἐγκατελέγησαν. μείζων γὰρ ὁ περίβολος πανταχῇ ἐξήχθη τῆς πόλεως. καὶ διὰ τοῦτο πάντα ὁμοίως κινοῦντες, ἠπείγοντο. ἔπεισε δὲ καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ λοιπὰ ὁ Θεμιστοκλῆς οἰκοδομεῖν. ὑπῆρκτο δ' αὐτοῦ πρότερον ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἀρχῆς, ἧς κατ' ἐνιαυτὸν Ἀθηναίοις ἦρξε, νομίζων τό, τε χωρίον καλὸν εἶναι, λιμένας ἔχον τρεῖς

γρ. αὐτῶν

γρ. δοκεῖ

γρ. τὰ μάλιστα

γρ. ἕκαστοι

α Τειχίζειν] εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ τείχους συνέρχεσθαι. β Πάντας πανδημεὶ] τὸ πάντας, αὐτοὺς, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας. τὸ δὲ πανδημεὶ, μηδενὸς ἐν ταῖς οἰκίαις ὑπολειπομένου. γ Ες τὸ ἔργον] εἰς τὴν κτίσιν. δ Πάντα] τὰ οἰκοδομήματα. ε Προυφασίζετο] αἰτίας προέτεινεν. ζ Επέρχεται] ἐπέρχεται ὁ ξένος· παρέρχεται ὁ πολίτης. η Αὐτοὺς ὑπολειφθῆναι] οὐκ ἀκριβὴς ἡ παραγραφή, αὐτοὺς γὰρ, οὐ τοὺς περὶ τῶν Ἀθηναίων λέγει. καὶ παρελθόντες ἔλεγον. μή ποτ' οὖν τὸ μὲν παρελθεῖν, τὸ αὐτίκα δηλοῖ· τὸ δὲ ἐπελθεῖν, τὸ ἀναβαλλόμενον κατ' ἀρχὰς, χρόνῳ ὕστερον διαπράξασθαι. θ Παράγεσθαι] ἀπατᾶσθαι. ι Σκεψάμενοι] ἰδόντες τοῖς ὀφθαλμοῖς δηλονότι. κ Ως ἥκιστα] τὸ ὡς, ἀντὶ τοῦ ὄντως. λ Αὐτοὶ πάλιν] οἱ περὶ τὸν Θεμιστοκλέα. μ Καὶ Αριστείδης] ὁ λεγόμενος δίκαιος. ν Αγγέλλοντες] τῷ Θεμιστοκλεῖ δηλονότι. ξ Οὐκέτι ἀφῶσιν] τὸ ἑξῆς, μὴ οὐκέτι αὐτοὺς ἀφῶσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὁπότε σαφῶς ἀκούσειαν. ο Τοὺς πρέσβεις] τῶν Λακεδαιμονίων. π Ενταῦθα] ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ. ρ Φανερῶς εἶπε] τὸ σχῆμα πλάγιον. δυνατὸν γὰρ καὶ ὡς ἀπὸ Θεμιστοκλέους καὶ ὡς ἀπὸ Θουκυδίδου ταῦτα λέγεσθαι. καλῶς καὶ τοῦτο παραγέγραπται. αὐτήκοος τοῦ Θεμιστοκλέους ἐστὶν ἡ φωνή. λέγει γὰρ οὕτως, καὶ Θεμιστοκλῆς ἐπελθὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐνταῦθα δὴ φανερῶς εἶπε. σ Πρεσβεύεσθαι] πρέσβεις πέμπειν. τ Παρὰ σφᾶς] ἤγουν τοὺς Ἀθηναίους. υ Ξύμφορα καὶ τὰ κοινὰ] τοῦτο ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἔμφρονές εἰσι. φ Μετ' ἐκείνων] ἤγουν τῶν Λακεδαιμονίων. χ Φανῆναι] κατὰ κοινοῦ τὸ ἐδόκει. ψ Τεῖχος ἔχειν] κατὰ κοινοῦ τὸ ἔφασαν. ω Οὐ γὰρ οἷόν τε εἶναι] ἐὰν μὴ ἔχωμεν, φασὶ, τεῖχος, ὡς οἱ ἄλλοι, μέλλομεν οὐδὲ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν ἐν τοῖς πολεμίοις. ἴσως γὰρ πολεμίων ἐλθόντων, ἡμῖν μὲν δόξει μὴ μάχεσθαι, ἀλλὰ σπένδεσθαι, ὡς μὴ ἔχουσι τεῖχος, τοῖς δὲ ἄλλοις, πολεμεῖν. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸν μὴ ὄντα ἴσον τῶν ἄλλων θαρσῆσαι κατ' ἐκείνους, καὶ ὅμοιόν τι ἀποφήνασθαι. α Ομοιόν τι, ἢ ἴσον] ἵνα ἐπὶ πάντων σώζηται τὸ ἴσον. β Ατειχίστους] ἀπὸ ἀτειχίστου πόλεως. γ Επὶ κωλύμῃ] κωλύσει. ἰδία δὲ ἡ λέξις Θουκυδίδου. δ Τῷ κοινῷ] ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. ε Επρεσβεύσαντο] πρέσβεις ἔπεμπον. ζ Μάλιστα] ὑπερβαλλόντως. η Ανεπικλήτως] ἀκατηγορήτως. μηδὲν ἐγκληθέντες. θ Τῷ τρόπῳ] τῇ μηχανῇ. ι Καὶ οὐ ξυνειργασμένων] οὐ ξυντεθέντων, καὶ ἰσωθέντων. κ Εστιν ᾗ] κατά τινας τόπους. λ Απὸ σημάτων] ἀπὸ βάσεων ἀνδριάντων. μ Εἰργασμένοι] οἱ γεγλυμμένοι, τύπους τινὰς καὶ πρόσωπα ἔχοντες. λελαξευμένοι. ν Εγκατελέγησαν] ἐγκατῳκοδομήθησαν. Ομηρος, Αἱμασιάς τε λέγων. ξ Μείζων] τοῦ προτέρου δηλονότι μείζων. ο Ομοίως] ὁμοίως καὶ κοινὰ καὶ ἱερὰ δηλονότι. π Υπῆρκτο δ' αὐτοῦ] ἀρξάμενος ἦν τοῦ ἔργου αὐτός. ρ Τῆς ἐκείνου ἀρχῆς] τοῦ Θεμιστοκλέους. σ Κατ' ἐνιαυτὸν] κατά τινα ἐνιαυτὸν ἡγεμὼν ἐγένετο· περὶ δὲ τῶν μηδικῶν ἦρξε Θεμιστοκλῆς ἐνιαυτὸν ἕνα.

αὐτόφυεῖς, καὶ αὐτοὺς ναυτικοὺς γεγενημένους, μέγα προφέρειν ἐς τὸ κτήσασθαι δύναμιν. τῆς γὰρ δὴ θαλάσσης πρῶτος ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὡς ἀνθεκτέα ἐστί, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς ξυγκατεσκεύαζε. καὶ ᾠκοδόμησαν τῇ ἐκείνου γνώμῃ τὸ πάχος τοῦ τείχους, ὅπερ νῦν ἔτι δῆλόν ἐστι περὶ τὸν Πειραιᾶ· δύο γὰρ ἅμαξαι ἐναντίαι ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπῆγον. ἐντὸς δὲ οὔτε χάλιξ, οὔτε πηλὸς ἦν, ἀλλὰ ξυνῳκοδομημένοι μεγάλοι λίθοι, καὶ ἐν τομῇ ἐγγώνιοι, σιδήρῳ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἔξωθεν καὶ μολύβδῳ δεδεμένοι. τὸ δὲ ὕψος ἥμισυ μάλιστα ἐτελέσθη οὗ διενοεῖτο. ἐβούλετο γὰρ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πάχει ἀφιστάναι τὰς τῶν πολεμίων ἐπιβουλάς· ἀνθρώπων τε ἐνόμιζεν ὀλίγων καὶ τῶν ἀχρειοτάτων ἀρκέσειν τὴν φυλακήν, τοὺς δ' ἄλλους ἐς τὰς ναῦς ἐσβήσεσθαι. ταῖς γὰρ ναυσὶ μάλιστα προσέκειτο, ἰδών, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς βασιλέως στρατιᾶς τὴν κατὰ θάλασσαν ἔφοδον εὐπορωτέραν τῆς κατὰ γῆν οὖσαν· τόν τε Πειραιᾶ ὠφελιμώτερον ἐνόμιζε τῆς ἄνω πόλεως· καὶ πολλάκις τοῖς Ἀθηναίοις παρῄνει, ἢν ἄρα ποτὲ κατὰ γῆν βιασθῶσι, καταβάντας ἐς αὐτὸν ταῖς ναυσὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθίστασθαι. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν οὕτως ἐτειχίσθησαν, καὶ τἆλλα κατεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν Μήδων ἀναχώρησιν. Παυσανίας δὲ ὁ Κλεομβρότου ἐκ Λακεδαίμονος στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐξεπέμφθη μετὰ εἴκοσι νεῶν ἀπὸ Πελοποννήσου. ξυνέπλεον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναυσί, καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλῆθος, καὶ ἐστράτευσαν ἐς Κύπρον, καὶ αὐτῆς τὰ πολλὰ κατεστρέψαντο· καὶ ὕστερον ἐς Βυζάντιον, Μήδων ἐχόντων, καὶ ἐξεπολιόρκησαν ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ. ἤδη δὲ καὶ βιαίου ὄντος αὐτοῦ, οἵ τε ἄλλοι Ἕλληνες ἤχθοντο, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ Ἴωνες, καὶ ὅσοι ἀπὸ βασιλέως νεωστὶ ἠλευθέρωντο. φοιτῶντές τε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἠξίουν αὐτοὺς ἡγεμόνας σφῶν γενέσθαι κατὰ τὸ ξυγγενές, καὶ Παυσανίᾳ μὴ ἐπιτρέπειν, ἤν που βιάζηται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδέξαντό τε τοὺς λόγους, καὶ προσεῖχον τὴν γνώμην ὡς οὐ περιοψόμενοι, τἆλλά τε καταστησόμενοι ᾗ φαίνοιτο ἄριστα αὐτοῖς. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι μετεπέμποντο Παυσανίαν, ἀνακρινοῦντες ὧν πέρι ἐπυνθάνοντο. καὶ γὰρ ἀδικία πολλὴ κατηγορεῖτο αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀφικνουμένων, καὶ τυραννίδος μᾶλλον ἐφαίνετο μίμησις ἢ στρατηγία. ξυνέβη τε αὐτῷ καλεῖσθαί τε ἅμα, καὶ τοὺς ξυμμάχους τῷ ἐκείνου ἔχθει παρ' Ἀθηναίους μετατάξασθαι, πλὴν τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατιωτῶν. ἐλθὼν δὲ ἐς Λακεδαίμονα, τῶν μὲν ἰδίᾳ πρός τινα ἀδικημάτων ηὐθύνθη, τὰ δὲ μέγιστα ἀπολύεται μὴ ἀδικεῖν. κατηγορεῖτο δὲ αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα μηδισμός, καὶ ἐδόκει σαφέστατον εἶναι. καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι ἐκπέμπουσιν ἄρχοντα, Δόρκιν δέ, καὶ ἄλλους τινὰς μετ' αὐτοῦ, στρατιὰν ἔχοντας οὐ πολλήν, οἷς οὐκέτι ἐφίεσαν οἱ ξύμμαχοι τὴν ἡγεμονίαν. οἱ δέ, αἰσθόμενοι ἀπῆλθον, καὶ ἄλλους οὐκέτι ὕστερον ἐξέπεμψαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, φοβούμενοι μὴ σφίσιν οἱ ἐξιόντες χείρους γίγνωνται (ὅπερ καὶ ἐν τῷ Παυσανίᾳ ἐνεῖδον) ἀπαλλαξείοντες δὲ καὶ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, καὶ τοὺς Ἀθηναίους νομίζοντες ἱκανοὺς ἐξηγεῖσθαι, καὶ σφίσιν ἐν τῷ τότε παρόντι ἐπιτηδείους. παραλαβόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν τούτῳ τῷ

γρ. ἠθέλησε τὸ

γρ. ἐπιβουλάς

γρ. τὴν γνώμην

γρ. καταστησόμενοι

α Αὐτοφυεῖς] ἤγουν οὐ χειροποιήτους. β Καὶ αὐτούς] τοὺς Ἀθηναίους. γ Προφέρειν] ἐπιδοῦναι. δ Ἐς τὸ κτήσασθαι δύναμιν] εἰς τὸ δυνατωτέρους γενέσθαι. δύναμιν, ἤγουν θαλασσίαν. ε Ἀνθεκτέα ἐστί] πρῶτος εἶπε, φησίν, ὅτι δεῖ πάσῃ δυνάμει ἀντέχεσθαι τῆς θαλάσσης. ζ Εὐθὺς συγκατεσκεύαζεν] εὐθύς, φησίν, ἅμα τῷ συμβουλεῦσαι, ἤρξατο θαλασσοκρατίαν κατασκευάζειν. η Ὅπερ νῦν ἔτι] τὸ τεῖχος τὸ ἐν Πειραιεῖ, ὅπερ νῦν ἔτι δῆλόν ἐστιν. θ Ἀλλήλαις] ἢ ὑπαντώσαις ἀλλήλαις, ἢ συνεζευγμέναις, διὰ τὰ μεγέθη τῶν λίθων. ι Ξυνῳκοδομημένοι] συνδεδεμένοι. κ Ἐν τομῇ] διὰ τῆς τομῆς. λ Ἐγγώνιοι] τετράπλευροι. τετράγωνοι. μ Οὗ διενοεῖτο] οὗ τινος ὕψους διενοεῖτο εἶναι τὸ τεῖχος. ν Ἐβούλετο γάρ] ὁ Θεμιστοκλῆς. ξ Ἀφιστάναι] ἀποτρεπτὴν ποιεῖν. ο Ἐπιβουλάς] ἐπιθέσεις. π Ὀλίγων καὶ τῶν ἀχρειοτάτων] τῶν γερόντων καὶ παίδων. ρ Προσέκειτο, ἰδών] τὸν νοῦν προσεῖχε, νοήσας. διὸ καὶ ναύμαχος ἐκαλεῖτο. σ Τὴν κατὰ θάλασσαν ἔφοδον] ἐπιστάμενος, φησί, τοὺς Πέρσας ῥᾷον διὰ θαλάσσης ἢ διὰ γῆς ἔρχεσθαι. τ Εὐπορωτέραν] πλείονα δυναμένην. υ Τῆς ἄνω πόλεως] εἶναι δηλονότι. φ Καταβάντες ἐς αὐτόν] τῇ γνώμῃ δηλονότι Θεμιστοκλέους. χ Ἐτειχίσθησαν] τῷ τείχει περιεφυλάχθησαν. ψ Καὶ τἆλλα κατεσκευάζοντο] τὰ ἰδιωτικά, καὶ οἱ ναοὶ δηλονότι. ω Εὐθὺς] μετὰ τὸ τειχισθῆναι. α Μετὰ τὴν Μήδων ἀναχώρησιν] μετὰ τὰ κατὰ Μαρδόνιον. ταῦτα δὲ ἔδει εἰπεῖν μετὰ τὰ ἐν Μυκάλῃ· ἀλλὰ διὰ μέσου τὴν τειχοποιίαν εἰπών, εἰκότως πάλιν ἐπανέρχεται ἐπὶ τὰ κατὰ Παυσανίαν. β Ἐς Κύπρον] διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ὑπὸ βασιλέα. γ Κατεστρέψαντο] κατεχάλασαν. δ Ἐς Βυζάντιον] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐστράτευσαν. ε Καὶ ἐξεπολιόρκησαν] πολιορκῆσαι, τὸ μόνον πόλει προσκαθῆσθαι πολεμίους· ἐκπολιορκῆσαι, τὸ τελείως καταβαλεῖν τὴν πόλιν, καὶ εἰσελθεῖν. ζ Καὶ βιαίου ὄντος αὐτοῦ] τυραννικοῦ ὑπάρχοντος τοῦ Παυσανίου. η Κατὰ τὸ ξυγγενές] διὰ τὴν συγγένειαν. θ Ἐπιτρέπειν] ἄδειαν διδόναι. ι Καὶ προσεῖχον τὴν γνώμην] πρὸς αὐτοὺς εἶχον τὴν γνώμην. κ Τἆλλά τε] τὰ περὶ τῆς ἡγεμονίας. λ Ἢ φαίνοιτο] αὐτοῖς ἐφάνη. μ Μετεπέμποντο Παυσανίαν] εἰς Λακεδαίμονα δηλονότι. ν Τῶν ἀφικνουμένων] εἰς Λακεδαίμονα ἐρχομένων. ξ Ἢ στρατηγία] τὸ ἢ ἄλλοι σύνδεσμον, ἕτεροι δὲ ἄρθρον εἶπον. ο Καλεῖσθαί τε ἅμα] καλεῖσθαι εἰς Λακεδαίμονα δηλονότι. π Παρ' Ἀθηναίους μετατάξασθαι] πρὸς Ἀθηναίους μετελθεῖν. μετατεθῆναι. ρ Πλὴν τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου] οἱ γὰρ Πελοποννήσιοι ὑπήκοοι τῶν Λακεδαιμονίων. σ Εὐθύνθη] εὐθύνας δέδωκε, καὶ κατεδικάσθη, καὶ κατεγνώσθη. τ Τὰ δὲ μέγιστα] τὰ κοινά, ὅ ἐστι δημόσια. υ Μηδισμός] τὰ τῶν Μήδων φρονῆσαι. φ Σαφέστατον] τοῦτο ὡς παρὰ τοῦ Θουκυδίδου εἴρηται. οὐ γὰρ λέγει τοῖς Λακεδαιμονίοις σαφέστατον εἶναι. ἢ γὰρ ἂν ἐτιμωρήσαντο αὐτόν. ὃ καὶ πεποιήκασιν ὕστερον μετὰ τὸν ἔλεγχον. χ Οὐκέτι ἐκπέμπουσι] Λακεδαιμονίοις πρὸ τῆς ἐξετάσεως ἐδόκει τὸ ἔγκλημα σαφὲς εἶναι, μετὰ δὲ τὴν οὐκ ὀρθὴν ἐξέτασιν, ἔδοξε μὲν ἀπολελύσθαι, οὐ μὴν παντάπασιν ἀπήλλακτο τῆς ὑπονοίας. διὸ οὐδὲ ἐξεπέμφθη παρ' αὐτῶν ἔτι. ψ Ἐφίεσαν] παρεχώρουν οἱ περὶ τὸν Δόρκιν. ω Τὴν ἡγεμονίαν] ἡγεμονεύειν. α Ἀπῆλθον] εἰς Λακεδαίμονα δηλονότι. β Φοβούμενοι μὴ σφίσιν] μὴ μηδίσωσι, καὶ χείρους τῶν πραγμάτων τῶν Λακωνικῶν γένωνται. γ Ἀπαλλαξείοντες] ἀπαλλακτικῶς ἔχοντες. τουτέστιν, ἐπιθυμοῦντες ἀπαλλαγῆναι. δ Ἐξηγεῖσθαι] ἡγεμόνας εἶναι. ε Ἐν τῷ τότε παρόντι] ἐν ἐνεστῶτι χρόνῳ.

τρόπῳ, ἑκόντων τῶν ξυμμάχων, διὰ τὸ Παυσανίου μῖσος, ἔταξαν ἅς τε ἔδει παρέχειν τῶν πόλεων χρήματα πρὸς τὸν βάρβαρον, καὶ ἃς ναῦς· πρόσχημα γὰρ ἦν ἀμύνεσθαι ὧν ἔπαθον, δηοῦντας τὴν βασιλέως χώραν. καὶ Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις κατέστη ἀρχή, οἳ ἐδέχοντο τὸν φόρον. οὕτω γὰρ ὠνομάσθη τῶν χρημάτων ἡ φορά. ἦν δ' ὁ πρῶτος φόρος ταχθεὶς, τετρακόσια τάλαντα, καὶ ἑξήκοντα. ταμιεῖόν τε Δῆλος ἦν αὐτοῖς, καὶ ξύνοδοι ἐς τὸ ἱερὸν ἐγίγνοντο. ἡγούμενοι δὲ αὐτονόμων τὸ πρῶτον τῶν ξυμμάχων, καὶ ἀπὸ κοινῶν ξυνόδων βουλευόντων, τοσάδε ἐπῆλθον πολέμῳ τε καὶ διαχειρίσει πραγμάτων μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου καὶ τοῦ Μηδικοῦ, ἃ ἐγένετο πρός τε τὸν βάρβαρον αὐτοῖς καὶ πρὸς τοὺς σφετέρους ξυμμάχους νεωτερίζοντας, καὶ Πελοποννησίων τοὺς αἰεὶ προστυγχάνοντας ἐν ἑκάστῳ. ἔγραψα δὲ αὐτὰ, καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε, ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐκλιπὲς τοῦτο ἦν τὸ χωρίον, καὶ ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνετίθεσαν, ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά. τούτων δὲ ὅσπερ καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνήσθη. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν Ἀθηναίων, ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέστη. πρῶτον μὲν Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, Μήδων ἐχόντων, πολιορκίᾳ εἷλον, καὶ ἠνδραπόδισαν, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος. ἔπειτα Σκῦρον τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ νῆσον, ἣν ᾤκουν Δόλοπες, ἠνδραπόδισαν, καὶ ᾤκισαν αὐτοί. πρὸς δὲ καὶ Καρυστίους αὐτοῖς, ἄνευ τῶν ἄλλων Εὐβοέων, πόλεμος ἐγένετο· καὶ χρόνῳ ξυνέβησαν καθ' ὁμολογίαν. Ναξίοις δὲ ἀποστᾶσι μετὰ ταῦτα ἐπολέμησαν, καὶ πολιορκίᾳ παρεστήσαντο. πρώτη τε αὕτη πόλις ξυμμαχὶς παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐδουλώθη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστῃ ξυνέβη. αἰτίαι δὲ ἄλλαι τε ἦσαν τῶν ἀποστάσεων, καὶ μέγισται αἱ τῶν φόρων καὶ νεῶν ἔκδειαι, καὶ λιποστράτιον, εἴ τῳ ἐγένετο. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἀκριβῶς ἔπρασσον, καὶ λυπηροὶ ἦσαν, οὐκ εἰωθόσιν οὐδὲ βουλομένοις ταλαιπωρεῖν προσάγοντες τὰς ἀνάγκας. ἦσαν δέ πως καὶ ἄλλως οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι ὁμοίως ἐν ἡδονῇ ἄρχοντες, καὶ οὔτε ξυνεστράτευον ἀπὸ τοῦ ἴσου, ῥᾴδιόν τε προσάγεσθαι ἦν αὐτοῖς τοὺς ἀφισταμένους· ὧν αὐτοὶ αἴτιοι ἐγένοντο οἱ ξύμμαχοι. διὰ γὰρ τὴν ἀπόκνησιν ταύτην τῶν στρατειῶν, οἱ πλείους αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀπ' οἴκου ὦσι, χρήματα ἐτάξαντο ἀντὶ τῶν νεῶν τὸ ἱκνούμενον ἀνάλωμα φέρειν. καὶ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις ηὔξετο τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῆς δαπάνης ἣν ἐκεῖνοι ξυμφέροιεν, αὐτοὶ δὲ, ὁπότε ἀποσταῖεν, ἀπαράσκευοι καὶ ἄπειροι ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομαχία καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Μήδους. καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότερα Ἀθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος· καὶ εἷλον τριήρεις Φοινίκων, καὶ διέφθειραν τὰς πάσας ἐς διακοσίας. χρόνῳ δὲ ὕστερον ξυνέβη Θασίους αὐτῶν ἀποστῆναι, διενεχθέντας περὶ τῶν ἐν τῇ ἀντιπέρας Θρᾴκῃ ἐμπορίων, καὶ τοῦ μετάλλου, ἃ ἐνέμοντο. καὶ ναυσὶ μὲν ἐπὶ Θάσον πλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι, ναυμαχίᾳ ἐκράτησαν, καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν. ἐπὶ δὲ Στρυμόνα πέμψαντες μυρίους

γρ. ἀμύνασθαι

γρ. αἱ ξύνοδοι

γρ. ἐκλιπὲς

γρ. πρὸς δὲ Καρ.

γρ. ἐνδεῖαι

α Πρὸς τὸν βάρβαρον] κατὰ τοῦ βαρβάρου. β Πρόσχημα] πρόφασις. γ Ὧν ἔπαθον] λείπει ὑπὲρ, ἵν' ᾖ ὑπὲρ ὧν. δ Καὶ ἑλληνοταμίαι] οἱ δεχόμενοι τοὺς φόρους συναγομένους ἀπὸ τῶν ἑλλήνων, καὶ φυλάσσοντες αὐτοὺς, ἐκαλοῦντο ἑλληνοταμίαι. ε Ἡ φορά] ἡ δόσις. ζ Φόρος ταχθεὶς] φόρος ὠνομάσθη καὶ ἐτάχθη ὑπὸ Ἀριστείδου τοῦ δικαίου ὁ πρῶτος. η Ταμιεῖόν τε Δῆλος ἦν] ἵνα μὴ δόξωσιν οἱ ἀθηναῖοι εἰς ἴδιον κέρδος ἔχειν. θ Δῆλος] νῆσος μία τῶν κυκλάδων. ι Καὶ ξύνοδοι] συνελάσεις. κ Ἡγούμενοι δὲ αὐτονόμων] ὕστερον γὰρ ὡς δούλων ἦρχον. λ Καὶ ἀπὸ κοινῶν ξυνόδων] πάντα γὰρ κοινῇ συνηθροίζοντο ἐν ταῖς βουλαῖς. μ Τοσάδε ἐπῆλθον] τοσαῦτα διεπράξαντο ὅσα καπιὼν ἐρῶ ἐν τῇ πεντηκονταετίᾳ. ν Καὶ διαχειρίσει] διοικήσει. ξ Μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου] ἐν τῇ πεντηκονταετηΐδι. ο Τὸν βάρβαρον αὐτοῖς] τοῖς ἀθηναίοις. π Νεωτερίζοντας] ἀφισταμένους. ρ Προστυγχάνοντας] ἐμποδίζοντας. σ Ἐν ἑκάστῳ] πολέμῳ, ἢ χωρίῳ, ἢ χρόνῳ. τ Ἔγραψα] οὐχ ὅτι ἤδη ἔγραψεν, ἀλλ' ὅτι ὅμως γέγραπται, εἰ καὶ μήπω εἴρηται. υ Καὶ τὴν ἐκβολὴν] τὴν ἐκτροπήν. φ Τοῖς πρὸ ἐμοῦ] ἱστορικοῖς. χ Ἦν τὸ χωρίον] χωρίον τῆς ἱστορίας δηλονότι, ἤτοι τῆς πεντηκονταετίας, εἰάθη παρ' ἐκείνοις. ψ Ξυνετίθεσαν] συνέγραψαν. ω Ἢ αὐτὰ τὰ μηδικὰ] τὰ τρωϊκὰ φησί, καὶ ἀμαζονικὰ, καὶ θρᾳκικά. α Κατέστη] ἐγένετο. β Ἠιόνα] ὅτι δύο ἠιόνες εἰσὶν ἐν τῇ θρᾴκῃ, ἀλλ' ἡ μὲν, λιμὴν τῆς Ἀμφιπόλεως ἐστὶ, περὶ ἧς νῦν λέγει· ἡ δὲ ἄλλη, πόλις. Λυκόφρων, Τὸν μὲν γὰρ ἠὼν Στρυμόνος βισαλτία. [γ Σκῦρον] μίαν τῶν κυκλάδων. δ Καὶ ᾤκισαν] ἀποίκους ἀποστείλαντες δηλονότι. ε Καὶ καρυστίοις αὐτοῖς] τοῖς ἀθηναίοις. ζ Πόλεμος ἐγένετο] μόνοι γὰρ τῶν εὐβοέων οὐχ ὑπήκουον ἀθηναίων, ἀλλὰ διὰ τοῦτο πρὸς μόνους αὐτοῖς ἐπολέμησαν. η Ἐπολέμησαν] οἱ ἀθηναῖοι δηλονότι. θ Παρεστήσαντο] ἐδούλωσαν. ι Παρὰ τὸ καθεστηκὸς] παρὰ τὸ νόμιμον καὶ πρέπον. ἐλεύθεροι γὰρ ἦσαν οἱ ἕλληνες τότε. κ Ἑκάστῃ ξυνέβη] ἀπὸ κοινοῦ, ἐδουλώθη. λ Ἔκδειαι] ἔκδειαι, ἑκούσιον, ἔνδειαι, ἀκούσιον. Ἄλλως, ἔκδειαι, οὐκ ἔνδειαι. τουτέστιν, ἀπολείψεις, ἀτέλειαι. μ Καὶ λειποστράτιον] λειποστράτιον, τὸ μὴ θέλειν στρατεύεσθαι. ν Ἀκριβῶς ἔπρασσον] ἀπῄτουν ἀνενδότως. ξ Οὐκ εἰωθόσι] τοῖς ἕλλησιν. ο Οὐκέτι ὁμοίως ἐν ἡδονῇ ἄρχοντες] ὡς ἐν ἀρχῇ μετὰ τὸν Παυσανίαν, ἀλλ' ὡς ἄρχοντες δουλικῶς ἐχρῶντο τοῖς συμμάχοις. τὸ δὲ ἐν ἡδονῇ, ἀντὶ τοῦ ἱλαρότητι. π Προσάγεσθαι] δουλοῦν. ρ Τὴν ἀπόκνησιν] τὴν ἀναβολήν. τὴν αἰτίαν ἐπιφέρει, διὰ τὸν ὄκνον τοῦ στρατεύεσθαι. σ Ἀπ' οἴκου ὦσιν] ἀποδημήσωσι τῆς πατρίδος. τ Τὸ ἱκνούμενον] τὸ ἀρκοῦν εἰς περιποίησιν τῶν νεῶν. Ἄλλως. τὸ ἱκνούμενον, τὸ φθάνον, τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ τιμήματι τῆς νεὼς καταβάλλειν. υ Αὐτοὶ δὲ] ἤγουν οἱ σύμμαχοι. φ Ἀπαράσκευοι] ἀδύνατοι. χ Καθίσταντο] ἐγένοντο. ψ Ἀμφότερα] πεζομαχίαν καὶ ναυμαχίαν. ω Διενεχθέντας] διαφορὰν ἔχοντας. α Ἐν τῇ ἀντιπέρας Θρᾴκῃ] ἔλεγον γὰρ αὐτοῖς οἱ ἀθηναῖοι παραχωρῆσαι τῶν ἐμπορίων, καὶ τῶν μετάλλων, καὶ οὐκ ἠβούλοντο. β Ἀντιπέρας] παροξυτόνως. ὄνομα γάρ ἐστι θηλυκὸν, γενικῆς πτώσεως, σύνθετον. γ Ἃ ἐνέμοντο] σημείωσαι περὶ τῶν μετάλλων, ὅτι καὶ Θουκυδίδης ἐν Θάσῳ ταῦτα γιγνώσκει. πλὴν ὅτι ἐν τῇ ἀντιπέρας λέγει ταῦτα οἱ θάσιοι ἐνέμοντο. δ Ἐπὶ Θάσον] Θάσος, νῆσος ἀντικρὺ τῆς Θρᾴκης. ε Ἀπέβησαν] ἱππικῷ δηλονότι στρατῷ. ζ Ἐπὶ δὲ Στρυμόνα] ποταμὸς ἀμφιπόλεως. λέγει δὲ νῦν αὐτὴν τὴν πόλιν.

οἰκήτορας αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, [α] ὡς οἰκιοῦντες τὰς τότε καλουμένας ἐννέα ὁδούς, νῦν δὲ [β] ἀμφίπολιν, τῶν μὲν ἐννέα ὁδῶν αὐτοὶ ἐκράτησαν ἃς εἶχον ἠδωνοί· προελθόντες δὲ τῆς θρᾴκης ἐς μεσόγαιαν, διεφθάρησαν ἐν δραβήσκῳ τῇ ἠδωνικῇ ὑπὸ τῶν θρᾳκῶν ξυμπάντων, οἷς πολέμιον ἦν τὸ χωρίον αἱ ἐννέα ὁδοὶ κτιζόμενον. [γ] θάσιοι δὲ νικηθέντες μάχαις, καὶ πολιορκούμενοι, λακεδαιμονίους ἐπεκαλοῦντο, [δ] καὶ ἐπαμύνειν ἐκέλευον ἐσβαλόντας ἐς τὴν ἀττικήν. οἱ δέ, ὑπέσχοντο μὲν κρύφα τῶν ἀθηναίων, καὶ ἔμελλον, διεκωλύθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ γενομένου σεισμοῦ· ἐν ᾧ καὶ [ε] οἱ εἵλωτες αὐτοῖς καὶ τῶν περιοίκων θουριᾶταί τε καὶ αἰθεῖς ἐς ἰθώμην ἀπέστησαν. πλεῖστοι δὲ τῶν εἱλώτων ἐγένοντο οἱ τῶν παλαιῶν μεσσηνίων τότε δουλωθέντων ἀπόγονοι, ᾗ καὶ μεσσήνιοι ἐκλήθησαν οἱ πάντες. πρὸς μὲν οὖν τοὺς [ζ] ἐν ἰθώμῃ πόλεμος καθειστήκει λακεδαιμονίοις· θάσιοι δὲ τρίτῳ ἔτει πολιορκούμενοι, ὡμολόγησαν ἀθηναίοις, τεῖχός τε καθελόντες, καὶ ναῦς παραδόντες, χρήματά τε ὅσα ἔδει ἀποδοῦναι αὐτίκα, ταξάμενοι, καὶ τὸ λοιπὸν φέρειν, τήν τε ἤπειρον καὶ τὸ μέταλλον ἀφέντες. [η] λακεδαιμόνιοι δέ, ὡς αὐτοῖς πρὸς τοὺς ἐν ἰθώμῃ ἐμηκύνετο ὁ πόλεμος, ἄλλους τε ἐπεκαλέσαντο ξυμμάχους, καὶ ἀθηναίους. οἱ δ᾽ ἦλθον, Κίμωνος στρατηγοῦντος πλήθει οὐκ ὀλίγῳ. μάλιστα δ᾽ αὐτοὺς ἐπεκαλέσαντο ὅτι τειχομαχεῖν ἐδόκουν δυνατοὶ εἶναι. [θ] τοῖς δέ, πολιορκίας μακρᾶς καθεστηκυίας, [ι] τούτου ἐνδεᾶ ἐφαίνετο. [κ] βίᾳ γὰρ ἂν εἷλον τὸ χωρίον. καὶ διαφορὰ ἐκ ταύτης τῆς στρατείας πρῶτον λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις φανερὰ ἐγένετο. οἱ γὰρ λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ τὸ χωρίον βίᾳ οὐχ ἡλίσκετο, δείσαντες τῶν ἀθηναίων τὸ τολμηρὸν καὶ τὴν νεωτεροποιίαν, [λ] καὶ ἀλλοφύλους ἅμα ἡγησάμενοι, μή τι, ἢν παραμείνωσιν, ὑπὸ τῶν ἐν ἰθώμῃ πεισθέντες νεωτερίσωσι, μόνους τῶν ξυμμάχων ἀπέπεμψαν, τὴν μὲν ὑποψίαν οὐ δηλοῦντες, εἰπόντες δὲ ὅτι οὐδὲν προσδέονται αὐτῶν ἔτι. οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι ἔγνωσαν [μ] οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίονι λόγῳ ἀποπεμπόμενοι, ἀλλά τινος ὑπόπτου γενομένου· καὶ δεινὸν ποιησάμενοι, καὶ οὐκ ἀξιώσαντες ὑπὸ λακεδαιμονίων τοῦτο παθεῖν, εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν, ἀφέντες τὴν γενομένην ἐπὶ τῷ μήδῳ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτούς, ἀργείοις τοῖς ἐκείνων πολεμίοις ξύμμαχοι ἐγένοντο· καὶ πρὸς θεσσαλοὺς ἅμα [ν] ἀμφοτέροις οἱ αὐτοὶ ὅρκοι καὶ ξυμμαχία κατέστη. οἱ δ᾽ ἐν ἰθώμῃ δεκάτῳ ἔτει, ὡς οὐκέτι ἐδύναντο [ξ] ἀντέχειν, ξυνέβησαν πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους [ο] ἐφ᾽ ᾧ τε ἐξίασιν ἐκ πελοποννήσου ὑπόσπονδοι, καὶ μηδέποτε ἐπιβήσονται αὐτῆς· ἢν δέ τις ἁλίσκηται, τοῦ λαβόντος εἶναι δοῦλον. [π] ἦν δέ τι καὶ χρηστήριον τοῖς λακεδαιμονίοις πυθικὸν πρὸ τοῦ, τὸν ἱκέτην τοῦ διὸς τοῦ [ρ] ἰθωμήτα ἀφιέναι. ἐξῆλθον δὲ αὐτοί, καὶ παῖδες, καὶ γυναῖκες. καὶ αὐτοὺς ἀθηναῖοι δεξάμενοι κατ᾽ ἔχθος ἤδη τὸ λακεδαιμονίων, ἐς ναύπακτον κατῴκισαν, [σ] ἣν ἔτυχον ᾑρηκότες νεωστί, λοκρῶν τῶν ὀζολῶν ἐχόντων. [τ] προσεχώρησαν δὲ καὶ μεγαρῆς ἀθηναίοις ἐς ξυμμαχίαν, λακεδαιμονίων ἀποστάντες, ὅτι αὐτοὺς κορίνθιοι [υ] περὶ γῆς ὅρων πολέμῳ κατεῖχον. καὶ ἔσχον ἀθηναῖοι μέγαρα [φ] καὶ πηγάς, καὶ τὰ μακρὰ τείχη ᾠκοδόμησαν μεγαρεῦσι τὰ ἀπὸ τῆς πόλεως [χ] ἐς νίσαιαν· [ψ] καὶ ἐφρούρουν αὐτοί. καὶ κορινθίοις μὲν [ω] οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τοῦδε τὸ σφοδρὸν μῖσος ἤρξατο πρῶτον ἐς ἀθηναίους γενέσθαι. Ἰνάρως δὲ ὁ Ψαμμητίχου λίβυς, βασιλεὺς λιβύων τῶν πρὸς αἰγύπτῳ, ὁρμώμενος ἐκ μαρείας τῆς [α] ὑπὲρ φάρου πόλεως, [β] ἀπέστησεν αἰγύπτου τὰ πλέω ἀπὸ βασιλέως Ἀρταξέρξου· [γ] καὶ αὐτὸς ἄρχων γενόμενος, ἀθηναίους [δ] ἐπηγάγετο. οἱ δέ (ἔτυχον γὰρ ἐς κύπρον στρατευόμενοι ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων) [ε] ἦλθον, ἀπολιπόντες τὴν κύπρον, καὶ ἀναπλεύσαντες ἀπὸ θαλάσσης ἐς τὸν νεῖλον, τοῦ τε ποταμοῦ κρατοῦντες,

γρ. τῆς δὲ πολ.

γρ. νεωτεροποιήσωσι

γρ. μηκέτι

α Ὡς οἰκιοῦντες] οἰκειούμενοι. ἰδιοποιοῦντες. β Ἀμφίπολιν] ἀμφίπολις εἴρηται διὰ τὸ περιῤῥέεσθαι αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. γ Θάσιοι δὲ νικηθέντες] πάλιν τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἀκολουθῶν, μετιέναι ἐπὶ τοὺς θασίους, μεταξὺ τάξας τὰ τῆς ἀμφιπόλεως. δ Καὶ ἐπαμύνειν ἐκέλευον] πῶς γὰρ φίλοι ἦσαν. ε Οἱ εἵλωτες] ἕλος, πόλις τῆς λακωνικῆς, ἧς οἱ πολῖται ἐκαλοῦντο εἵλωτες. οἱ οὖν λακεδαιμόνιοι, διὰ τὸ ἀεὶ διαφόρους εἶναι ἀλλήλοις, τοὺς δούλους αὐτῶν ἐκάλουν εἵλωτας κατὰ ἀτιμίαν καὶ ὕβριν. ζ Ἐν ἰθώμῃ] ἡ ἰθώμη, τῆς μεσσηνιακῆς μοίρας ἦν. ἁλούσης οὖν τῆς μεσσήνης, ὅσοι τῶν περιοίκων ἀπέστησαν, ἐς ἰθώμην ἀπέστησαν, ὡς ἐχθροὶ ὄντες λακεδαιμονίων. η Λακεδαιμόνιοι δὲ] ἀρχὴ τῆς διαφορᾶς τῶν λακεδαιμονίων καὶ ἀθηναίων. θ Τῆς δὲ πολιορκίας] ὁ δὲ αἰτὶ τοῦ γάρ. ι Τούτου ἐνδεᾶ] τοῦ τειχομαχεῖν. κ Βίᾳ] τῆς τέχνης, δηλονότι. λ Καὶ ἀλλοφύλους ἅμα ἡγησάμενοι] ὅτι οἱ μὲν, δωριεῖς, οἱ δέ, ἴωνες. μ Οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίονι λόγῳ] ἀλλ᾽ ἐπὶ ὑποψίᾳ. μετὰ σπουδῆς γὰρ αὐτοὺς καλέσαντες, ἁπλῶς ἀπέπεμψαν. ν Ἅμα ἀμφοτέροις] ἀθηναίοις καὶ ἀργείοις. ξ Ἀντέχειν] μάχεσθαι. ο Ἐφ᾽ ᾧ τε ἐξίασιν] ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τῷ ἐξιέναι. ἰδίωμα δὲ τοῦτο Θουκυδίδου. π Ἦν δέ τι καὶ χρηστήριον] αἰτίαν λέγει τοῦ μὴ ἀποκτεῖναι αὐτούς, δέκα ἔτη ποιήσαντας ἐν τῷ πολέμῳ. ρ Ἰθωμήτα] δωριεῖ. σ Ἣν ἔτυχον ᾑρηκότες] ἀντὶ τοῦ ἐκράτησαν. τ Προσεχώρησαν δὲ] προσῆλθον. οὐκ ἐβούλοντο γὰρ αὐτοὺς βοηθεῖν οἱ λακεδαιμόνιοι. υ Περὶ γῆς ὅρων] ἐμάχοντο αὐτοῖς ἕνεκεν ὁρίων τῆς γῆς. φ Καὶ πηγὰς] πηγαί, ἐμπόριον πλησίον μεγάρων. χ Ἐς νίσαιαν] νίσαια, λιμὴν μεγάρων. ψ Καὶ ἐφρούρουν αὐτοί] οἱ ἀθηναῖοι.

ω Οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τοῦδε] τοῦ τρόπου. α Ὑπὲρ φάρου] φάρος, νῆσος μικρὰ περὶ τῆς ἀλεξανδρείας. β Ἀπέστησεν αἰγύπτου] ἐποίησεν ἀποστῆναι. γ Καὶ αὐτὸς ἄρχων] τῆς ἀποστάσεως δηλονότι. δ Ἐπηγάγετο] ἐπισπάσατο εἰς συμμαχίαν δηλονότι. ε Ἦλθον] ἀπῆλθον εἰς συμμαχίαν τοῦ Ἰνάρου.

καὶ τῆς μέμφιδος τῶν δύο μερῶν, πρὸς τὸ τρίτον μέρος, ὃ καλεῖται λευκὸν τεῖχος, ἐπολέμουν. ἐνῆσαν δὲ αὐτόθι περσῶν καὶ μήδων οἱ καταφυγόντες, καὶ αἰγυπτίων οἱ μὴ ξυναποστάντες. ἀθηναίοις δὲ ναυσὶν ἀποβᾶσιν ἐς ἁλιάς, πρὸς κορινθίους καὶ ἐπιδαυρίους μάχη ἐγένετο· καὶ ἐνίκων κορίνθιοι. καὶ ὕστερον ἀθηναῖοι ἐναυμάχησαν ἐπὶ κεκρυφαλείᾳ πελοποννησίων ναυσί· καὶ ἐνίκων ἀθηναῖοι. πολέμου δὲ καταστάντος πρὸς αἰγινήτας ἀθηναίοις, μετὰ ταῦτα ναυμαχία γίγνεται ἐπ' αἰγίνῃ μεγάλη ἀθηναίων καὶ αἰγινητῶν· καὶ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέροις παρῆσαν. καὶ ἐνίκων ἀθηναῖοι, καὶ ναῦς ἑβδομήκοντα λαβόντες αὐτῶν, ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν, καὶ ἐπολιόρκουν, Λεωκράτους τοῦ Στροίβου στρατηγοῦντος. ἔπειτα πελοποννήσιοι ἀμύνειν βουλόμενοι αἰγινήταις, ἐς μὲν τὴν αἴγιναν τριακοσίους ὁπλίτας πρότερον κορινθίων καὶ ἐπιδαυρίων ἐπικούρους διεβίβασαν, τὰ δὲ ἄκρα τῆς γερανείας κατέλαβον· καὶ ἐς τὴν μεγαρίδα κατέβησαν κορίνθιοι μετὰ τῶν ξυμμάχων, νομίζοντες ἀδυνάτους ἔσεσθαι ἀθηναίους βοηθεῖν τοῖς μεγαρεῦσιν, ἔν τε αἰγίνῃ ἀπούσης στρατιᾶς πολλῆς, καὶ ἐν αἰγύπτῳ· ἢν δὲ καὶ βοηθῶσιν, ἀπ' αἰγίνης ἀναστήσεσθαι αὐτούς. οἱ δὲ ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρὸς αἰγίνῃ στράτευμα οὐκ ἐκίνησαν, τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως ὑπολοίπων οἵ τε πρεσβύτατοι καὶ οἱ νεώτατοι ἀφικνοῦνται ἐς τὰ μέγαρα, Μυρωνίδου στρατηγοῦντος. καὶ μάχης γενομένης ἰσορρόπου πρὸς κορινθίους, διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐνόμισαν αὐτοὶ ἑκάτεροι οὐκ ἔλασσον ἔχειν ἐν τῷ ἔργῳ. καὶ οἱ μὲν ἀθηναῖοι (ἐκράτησαν γὰρ ὅμως μᾶλλον) ἀπελθόντων τῶν κορινθίων, τροπαῖον ἔστησαν. οἱ δὲ κορίνθιοι, κακιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει πρεσβυτέρων, καὶ παρασκευασάμενοι ἡμέρας ὕστερον δώδεκα μάλιστα, ἐλθόντες ἀνθίστασαν τροπαῖον καὶ αὐτοὶ ὡς νικήσαντες. καὶ οἱ ἀθηναῖοι ἐκβοηθήσαντες ἐκ τῶν μεγάρων, τούς τε τὸ τροπαῖον ἱστάντας διαφθείρουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμβαλόντες ἐκράτησαν. οἱ δὲ, νικώμενοι ὑπεχώρουν· καί τι αὐτῶν μέρος οὐκ ὀλίγον προσβιασθὲν, καὶ διαμαρτὸν τῆς ὁδοῦ, ἐσέπεσεν ἔς του χωρίον ἰδιώτου, ᾧ ἔτυχεν ὄρυγμα μέγα περιεῖργον, καὶ οὐκ ἦν ἔξοδος. οἱ δὲ ἀθηναῖοι γνόντες, κατὰ πρόσωπόν τε εἶργον τοῖς ὁπλίταις, καὶ περιστήσαντες κύκλῳ τοὺς ψιλοὺς, κατέλευσαν πάντας τοὺς ἐσελθόντας. καὶ πάθος μέγα τοῦτο τοῖς κορινθίοις ἐγένετο. τὸ δὲ πλῆθος ἀπεχώρησεν αὐτοῖς τῆς στρατιᾶς ἐπ' οἴκου. ἤρξαντο δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ τὰ μακρὰ τείχη ἀθηναῖοι ἐς θάλασσαν οἰκοδομεῖν, τό, τε φαληρόνδε καὶ τὸ ἐς πειραιᾶ. καὶ φωκέων στρατευσάντων ἐς δωριάς, τὴν λακεδαιμονίων μητρόπολιν, βοιὸν, καὶ κυτίνιον, καὶ ἐρινεόν, καὶ ἑλόντων ἓν τῶν πολισμάτων τούτων, οἱ λακεδαιμόνιοι, Νικομήδους τοῦ Κλεομβρότου ὑπὲρ Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως, νέου ὄντος ἔτι, ἡγουμένου, ἐβοήθησαν τοῖς δωριεῦσιν, ἑαυτῶν τε πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις, καὶ τῶν ξυμμάχων μυρίοις. καὶ τοὺς φωκέας ὁμολογίᾳ ἀναγκάσαντες ἀποδοῦναι τὴν πόλιν, ἀπεχώρουν πάλιν. καὶ κατὰ θάλασσαν μὲν αὐτοῖς διὰ τοῦ κρισαίου κόλπου εἰ βούλοιντο περαιοῦσθαι, ἀθηναῖοι ναυσὶ περιπλεύσαντες ἔμελλον κωλύσειν· διὰ δὲ τῆς γερανείας οὐκ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο αὐτοῖς, ἀθηναίων ἐχόντων μέγαρα καὶ πηγάς, πορεύεσθαι. δύσοδός τε γὰρ ἡ γεράνεια, καὶ ἐφρουρεῖτο ἀεὶ ὑπὸ ἀθηναίων. καὶ τότε ᾐσθάνοντο αὐτοὺς μέλλοντας καὶ ταύτῃ κωλύσειν. ἔδοξε δ' αὐτοῖς ἐν βοιωτοῖς περιμείνασι σκέψασθαι ὅτῳ τρόπῳ ἀσφαλέστατα διαπορεύσονται. τὸ δέ τι καὶ ἄνδρες τῶν ἀθηναίων ἐπῆγον αὐτοὺς κρύφα, ἐλπίσαντες δῆμόν τε καταπαύσειν, καὶ τὰ μακρὰ τείχη οἰκοδομούμενα. ἐβοήθησαν

α Καὶ τῆς μέμφιδος] φασὶ γὰρ ὅτι τρία τείχη εἶχεν ἡ μέμφις. τῶν οὖν δύο ληφθέντων, πρὸς τὸ τρίτον ἡ μάχη ἐγίγνετο. λευκὸν δὲ ἐκαλεῖτο, ὡς τῶν ἄλλων μὲν ἀπὸ πλίνθων ἐσκευασμένων, ἐκείνου δὲ ἀπὸ λίθων. β Αὐτόθι] ἐν τῷ λευκῷ τείχει. γ Οἱ μὴ ξυναποστάντες] τῷ Ἰνάρῳ. δ Ἐς ἁλιάς] ἁλιαὶ ὀξυτόνως πόλις πελοποννήσου, περὶ τροιζῆνα, τῆς ἀργολικῆς μοίρας. ε Πρὸς κορινθίους] διὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν ἐπιδαυρίων. ζ Ἐπὶ κεκρυφαλείᾳ] νῆσος αὕτη περὶ τὰ δυτικὰ τῆς πελοποννήσου. η Πολέμου δὲ] οὗτος διὰ τὰ ἀγάλματα περὶ τῶν μηδικῶν ἤρξατο. θ Ναυμαχία] αὕτη ναυμαχία μετὰ τὰ μηδικά. ι Αὐτῶν] τῶν αἰγινητῶν δηλονότι. κ Ἐπολιόρκουν] τὴν αἴγιναν δηλονότι. λ Τὰ δὲ ἄκρα] λείπει τό, ὕστερον δέ. μ Γρανίας] γερανία, ἀκρωτήριον ἐπὶ τῆς μεγαρίδος, νεῦον εἰς τὴν μεσόγαιαν, καὶ ἐπίμηκες. καὶ ἀπὸ τοῦ χείματος οὕτως ὀνομάζεται. ν Ἀπούσης στρατιᾶς πολλῆς] τῶν ἀθηναίων δηλονότι. ξ Τροπαῖον ἔστησαν] διὰ τὸ ἀναχωρῆσαι τοὺς κορινθίους. ο Κακιζόμενοι] ψεγόμενοι. π Ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει] ὅτι νέοι ὄντες ὑπὸ γερόντων ἡττήθησαν. ρ Καὶ παρασκευασάμενοι] ὁ πλιαθέντες. σ Ἀνθίστασαν τροπαῖον] ἐναντίον τρόπαιον ἔστησαν. τ Ἐκβοηθήσαντες] μετὰ βοῆς ἐξελθόντες. υ Ξυμβαλόντες] συμπεσόντες εἰς μάχην. φ Οἱ δὲ] οἱ κορίνθιοι. χ Αὐτῶν] τῶν κορινθίων. ψ Προσβιασθὲν] μετὰ βίας ἀπελαθέν. ω Ἐσέπεσεν ἔς του] τὸ ἑξῆς, εἴς τινος χωρίον ἰδιώτου. οὐχὶ δὲ δημόσιον χωρίον, ἀλλ' ἰδιωτικὸν, περικλεῖον τοὺς ἐμβάντας. α Καὶ οὐκ ἦν ἔξοδος] τοῖς ἐμβᾶσι διὰ τοῦ ἄλλου μέρους δηλονότι. β Γνόντες] καθ' ὃ μέρος εἰσῆλθον. γ Εἶργον τοῖς ὁπλίταις] ἐκώλυον ἐξελθεῖν. δ Τὸ δὲ πλῆθος] τὸ σωθὲν τῶν κορινθίων. ε Τό, τε φαληρόνδε καὶ τὸ ἐς πειραιᾶ] ἕως τοῦ φαληρικοῦ, καὶ ἕως τοῦ πειραιῶς. ζ Ἐς δωριάς] δωριαὶ ἁπλῶς, αἱ τῆς δωρίας. η Βοιὸν, καὶ κυτίνιον, καὶ ἐρινεόν] αὗται αἱ τρεῖς πόλεις περὶ τὸν παρνασσόν εἰσι. θ Καὶ ἑλόντων] τῶν φωκέων. ι Καὶ κατὰ θάλασσαν] τὸ ἑξῆς, καὶ αὐτοὺς, εἰ βούλοιντο περαιοῦσθαι κατὰ θάλασσαν τοὺς λακεδαιμονίους, ἔμελλον οἱ ἀθηναῖοι ναυσὶ κωλύσειν. κ Οὐκ ἀσφαλὲς] οὐκ ἀκίνδυνον. λ Ἐφαίνετο αὐτοῖς] ἀπὸ κοινοῦ τὸ περαιοῦσθαι. μ Δύσοδός τε γὰρ] δυσπόρευτος. ν Σκέψασθαι] βουλεύσασθαι. ξ Καὶ ἄνδρες τῶν ἀθηναίων] προδόται δηλονότι. ο Δῆμόν τε καταπαύσειν] τὴν δημοκρατίαν. π Ἐβοήθησαν δὲ ἐπ' αὐτοὺς] ἔδραμον μετὰ βοῆς κατ' αὐτῶν.

δ' ἐπ' αὐτοὺς οἱ ἀθηναῖοι πανδημεὶ, καὶ ἀργείων χίλιοι, καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων ὡς ἕκαστοι. ξύμπαντες δὲ ἐγένοντο τετρακισχίλιοι, καὶ μύριοι. νομίσαντες δὲ ἀπορεῖν ὅπη διέλθωσιν, ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς· καί τι καὶ τοῦ δήμου καταλύσεως ὑποψία. ἦλθον δὲ καὶ θεσσαλῶν ἱππεῖς τοῖς ἀθηναίοις κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν, οἳ μετέστησαν ἐν τῷ ἔργῳ παρὰ τοὺς λακεδαιμονίους. γενομένης δὲ μάχης ἐν τανάγρᾳ τῆς βοιωτίας, ἐνίκων λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι· καὶ φόνος ἐγένετο ἀμφοτέρων πολύς. καὶ λακεδαιμόνιοι μὲν ἐς τὴν μεγαρίδα ἐλθόντες, καὶ δενδροτομήσαντες, πάλιν ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου, διὰ γερανείας καὶ ἰσθμοῦ. ἀθηναῖοι δὲ δευτέρᾳ καὶ ἑξηκοστῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν μάχην ἐστράτευσαν ἐς βοιωτοὺς, Μυρωνίδου στρατηγοῦντος. καὶ μάχῃ ἐν οἰνοφύτοις τοὺς βοιωτοὺς νικήσαντες, τῆς τε χώρας ἐκράτησαν τῆς βοιωτίας καὶ φωκίδος, καὶ ταναγραίων τὸ τεῖχος περιεῖλον· καὶ λοκρῶν τῶν ὀπουντίων ἑκατὸν ἄνδρας ὁμήρους τοὺς πλουσιωτάτους ἔλαβον· τά τε τείχη τὰ ἑαυτῶν τὰ μακρὰ ἀπετέλεσαν. ὡμολόγησαν δὲ καὶ οἱ αἰγινῆται μετὰ ταῦτα τοῖς ἀθηναίοις, τείχη τε περιελόντες, καὶ ναῦς παραδόντες, φόρον τε ταξάμενοι ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον. καὶ πελοπόννησον περιέπλευσαν ἀθηναῖοι, Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος, καὶ τὸ νεώριον τῶν λακεδαιμονίων ἐνέπρησαν, καὶ χαλκίδα κορινθίων πόλιν εἷλον, καὶ σικυωνίους ἐν ἀποβάσει τῆς γῆς μάχῃ ἐκράτησαν. οἱ δ' ἐν τῇ αἰγύπτῳ ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔτι ἐπέμενον, καὶ αὐτοῖς πολλαὶ ἰδέαι πολέμων κατέστησαν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐκράτουν τῆς αἰγύπτου οἱ ἀθηναῖοι· καὶ βασιλεὺς πέμπει ἐς λακεδαίμονα Μεγάβαζον ἄνδρα πέρσην, χρήματα ἔχοντα, ὅπως ἐς τὴν ἀττικὴν ἐσβαλεῖν πεισθέντων τῶν πελοποννησίων, ἀπ' αἰγύπτου ἀπαγάγοι ἀθηναίους. ὡς δὲ αὐτῷ οὐ προυχώρει, καὶ τὰ χρήματα ἄλλως ἀναλοῦτο, ὁ μὲν Μεγάβαζος καὶ τὰ λοιπὰ τῶν χρημάτων πάλιν ἐς τὴν ἀσίαν ἐκομίσθη· Μεγάβαζον δὲ τὸν Ζωπύρου πέμπει ἄνδρα πέρσην μετὰ στρατιᾶς πολλῆς. ὃς ἀφικόμενος κατὰ γῆν, τούς τε αἰγυπτίους καὶ τοὺς ξυμμάχους μάχῃ ἐκράτησε, καὶ ἐκ τῆς μέμφιδος ἐξήλασε τοὺς ἕλληνας, καὶ τέλος ἐς προσωπίτιδα τὴν νῆσον κατέκλῃσε· καὶ ἐπολιόρκει ἐν αὐτῇ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, μέχρις οὗ ξηράνας τὴν διώρυχα, καὶ παρατρέψας ἄλλῃ τὸ ὕδωρ, τάς τε ναῦς ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐποίησε, καὶ τῆς νήσου τὰ πολλὰ ἤπειρον· καὶ διαβὰς εἷλε τὴν νῆσον πεζῇ. οὕτω μὲν τὰ τῶν ἑλλήνων πράγματα ἐφθάρη, ἓξ ἔτη πολεμήσαντα· καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν πορευόμενοι διὰ τῆς λιβύης, ἐς κυρήνην διεσώθησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἀπώλοντο. αἴγυπτος δὲ πάλιν ὑπὸ βασιλέα ἐγένετο, πλὴν Ἀμυρταίου τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως. τοῦτον δὲ διὰ μέγεθός τε τοῦ ἕλους οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, καὶ ἅμα μαχιμώτατοί εἰσι τῶν αἰγυπτίων οἱ ἕλειοι. Ἰνάρως δὲ ὁ λιβύων βασιλεὺς, ὃς τὰ πάντα ἔπραξε περὶ τῆς αἰγύπτου, προδοσίᾳ ληφθεὶς, ἀνεσταυρώθη. ἐκ δὲ τῶν ἀθηναίων καὶ τῆς ἄλλης ξυμμαχίδος πεντήκοντα τριήρεις διάδοχοι πλέουσαι ἐς αἴγυπτον, ἔσχον κατὰ τὸ μενδήσιον κέρας, οὐκ εἰδότες τῶν γεγενημένων οὐδέν. καὶ αὐτοῖς ἔκ τε γῆς ἐπιπεσόντες πεζοὶ, καὶ ἐκ θαλάσσης φοινίκων ναυτικὸν, διέφθειραν τὰς πολλὰς τῶν νεῶν, αἱ δ' ἐλάσσους διέφυγον πάλιν. τὰ μὲν κατὰ τὴν μεγάλην στρατιὰν ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς αἴγυπτον οὕτως ἐτελεύτησεν. ἐκ δὲ θεσσαλίας Ὀρέστης ὁ Ἐχεκρατίδου υἱὸς τοῦ θεσσαλῶν βασιλέως, φεύγων, ἔπεισεν ἀθηναίους ἑαυτὸν κατάγειν. καὶ παραλαβόντες τοὺς βοιωτοὺς καὶ φωκέας ὄντας ξυμμάχους οἱ ἀθηναῖοι, ἐστράτευσαν τῆς θεσσαλίας ἐπὶ φάρσαλον. καὶ τῆς μὲν γῆς ἐκράτουν ὅσα μὴ προϊόντες πολὺ ἐκ τῶν ὅπλων, (οἱ γὰρ ἱππεῖς τῶν θεσσαλῶν εἶργον) τὴν δὲ πόλιν οὐχ εἷλον, οὐδ' ἄλλο προυχώρει αὐτοῖς οὐδὲν ὧν ἕνεκα ἐστράτευσαν, ἀλλ' ἀπεχώρησαν πάλιν Ὀρέστην ἔχοντες ἄπρακτοι.

γρ. ἐπιστράτευον — γρ. βασιλέως — γρ. γενομένων — γρ. φαρσαλίας — γρ. ἄπρακτοι.

α Νομίσαντες δὲ] νομίσαντες αἱ ἀθηναῖοι ἀπορεῖν τοὺς λάκωνας. β Ὑποψία τῷ] τοῖς ἀθηναίοις δηλονότι. ὑπώπτευον, φησὶν, ὅτι τὴν δημοκρατίαν βούλονται καταλῦσαι. γ Οἳ μετέστησαν] μετετάξαντο. τοῦτ' ἔστι παρὰ οἱ θεσσαλοὶ, ἀχρεῖς τὸν ἔτερον. δ Ἐν τῷ ἔργῳ] ἐν τῷ πολέμῳ. ε Ἐς τὴν μεγαρίδα] γῆν δηλονότι. ζ Δευτέρᾳ καὶ ἑξηκοστῇ ἡμέρᾳ] ἤγουν παρελθουσῶν ἡμερῶν ἑξήκοντα δύο. η Μετὰ τὴν μάχην] τὴν ἐν ταναγρᾳ. θ Ἐν οἰνοφύτοις] τὰ οἰνόφυτα, χωρίον τῆς βοιωτίας. ι Περιεῖλον] καθεῖλον. κ Ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον] διόλου δηλονότι. λ Καὶ πελοπόννησον] ἐπὶ βλάβῃ τῆς πελοποννήσου. μ Καὶ χαλκίδα] χαλκὶς θρᾴκης, χαλκὶς εὐβοίας, χαλκὶς σικελίας, χαλκὶς ἀκαρνανίας ἐστὶ νῦν λέγε. ν Πολλαὶ ἰδέαι πολέμων] διάφοροι πόλεμοι, οἷον ναυμαχίαι καὶ πεζομαχίαι, καὶ νῖκαι καὶ ἧτται. ξ Καὶ βασιλεὺς] ὁ Ἀρταξέρξης. ο Αὐτῷ οὐ προυχώρει] τὰ κατὰ σκοπὸν οὐκ ἐγίνετο. π Καὶ τὰ χρήματα ἄλλως] μάτην. ρ Ἄνδρα πέρσην] ἀεὶ ὡς πῆμον λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ πέρσου. σ Τούς τε αἰγυπτίους] τοὺς ἀποστάντας καὶ τοὺς ξυμμάχους αὐτῶν, ἀθηναίους. τ Ἐς προσωπίτιδα] προσωπίτις ἐκαλεῖτο ἡ νῆσος Νικίου. νῆσος δὲ οὖσα τότε, ἠπειρώθη ὑπὸ Μεγαβάζου. υ Κατέκλεισε] τοὺς ἀθηναίους. φ Πεζῇ] διὰ πεζομαχίας. χ Τὰ τῶν ἑλλήνων πράγματα ἐφθάρη] ἤγουν οἱ ἕλληνες οἱ ἐν αἰγύπτῳ, ἓξ ἔτη πολεμήσαντες κατὰ τὴν αἴγυπτον. ψ Ὃς τὰ πάντα ἔπραξε περὶ τῆς αἰγύπτου] ἤγουν τὴν ἀπόστασιν ἐποίησε τῆς αἰγύπτου. ω Ἔσχον] ἐλιμένισαν. α Τὸ μενδήσιον] τὴν τοῦ καλουμένου θμουΐν. β Κέρας] κέρας καλεῖ τοῦ νείλου τὸ στόμα, καὶ τὴν ἐκβολήν. ἑπτὰ γὰρ ἔχει στόματα ὁ νεῖλος. γ Αἱ δ' ἐλάσσους] αἱ περισωθεῖσαι, ὀλίγαι οὖσαι, ἔφυγον. δ Κατάγειν] ἐπὶ τῷ ὅπως ἐχρώσαντο αὐτοῖς. ε Τῆς θεσσαλίας] μέρος. ζ Ἐπὶ φάρσαλον] ἀφ' ἧς ἐξεπέσεν Ὀρέστης. η Ἐκράτουν ὅσα] ἀπὸ τοῦ ὅσον. θ Προυχώρει αὐτοῖς οὐδὲν] κατὰ τὸν σκοπὸν αὐτῶν ἐγίνετο.

Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον χίλιοι Ἀθηναίων ἐπὶ τὰς ναῦς τὰς ἐν Πηγαῖς ἐπιβάντες (εἶχον δ' αὐτοὶ τὰς Πηγάς) παρέπλευσαν ἐς Σικυῶνα, Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος. καὶ ἀποβάντες Σικυωνίων τοὺς προσμίξαντας μάχῃ ἐκράτησαν. καὶ εὐθὺς [α] παραλαβόντες Ἀχαιούς, καὶ διαπλεύσαντες [β] πέραν, τῆς Ἀκαρνανίας ἐς Οἰνιάδας ἐστράτευσαν, καὶ ἐπολιόρκουν. οὐ μέντοι εἷλόν γε, ἀλλ' ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ὕστερον δὲ [γ] διαλιπόντων ἐτῶν τριῶν, [δ] σπονδαὶ γίγνονται Πελοποννησίοις καὶ Ἀθηναίοις πενταετεῖς. καὶ Ἑλληνικοῦ μὲν πολέμου [ε] ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐς δὲ Κύπρον ἐστρατεύοντο ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, Κίμωνος στρατηγοῦντος. καὶ ἑξήκοντα μὲν νῆες [ζ] ἐς Αἴγυπτον ἀπ' αὐτῶν ἔπλευσαν, Ἀμυρταίου μεταπέμποντος τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως· αἱ δὲ ἄλλαι [η] Κίτιον ἐπολιόρκουν. [θ] Κίμωνος δὲ ἀποθανόντος, καὶ λιμοῦ γενομένου, ἀπεχώρησαν ἀπὸ Κιτίου, καὶ πλεύσαντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ, Φοίνιξι καὶ Κυπρίοις καὶ Κίλιξιν ἐναυμάχησαν καὶ ἐπεζομάχησαν ἅμα. καὶ νικήσαντες ἀμφότερα, ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου, καὶ αἱ ἐξ Αἰγύπτου νῆες πάλιν αἱ ἐλθοῦσαι μετ' αὐτῶν. Λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν [ι] ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν· καὶ κρατήσαντες [κ] τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ, παρέδοσαν Δελφοῖς. καὶ αὖθις ὕστερον Ἀθηναῖοι, [λ] ἀποχωρησάντων αὐτῶν, στρατεύσαντες καὶ κρατήσαντες [μ] παρέδοσαν Φωκεῦσι. καὶ χρόνου ἐγγενομένου, μετὰ ταῦτα Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν τῶν φευγόντων ἐχόντων [ν] Ὀρχομενὸν καὶ Χαιρώνειαν, καὶ ἄλλ' ἄττα χωρία τῆς Βοιωτίας, ἐστράτευσαν, ἑαυτῶν μὲν χιλίοις ὁπλίταις, τῶν δὲ ξυμμάχων ὡς ἑκάστοις, ἐπὶ τὰ χωρία ταῦτα πολέμια ὄντα, Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος. καὶ Χαιρώνειαν ἑλόντες καὶ ἀνδραποδίσαντες, ἀπεχώρουν, φυλακὴν καταστήσαντες. [ξ] πορευομένοις δὲ αὐτοῖς [ο] ἐν Κορωνείᾳ ἐπιτίθενται οἵ τε ἐκ τῆς Ὀρχομενοῦ φυγάδες Βοιωτῶν, [π] καὶ Λοκροὶ μετ' αὐτῶν, καὶ Εὐβοέων φυγάδες, καὶ ὅσοι [ρ] τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν. [σ] καὶ μάχῃ κρατήσαντες, τοὺς μὲν διέφθειραν τῶν Ἀθηναίων, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον. καὶ τὴν Βοιωτίαν ἐξέλιπον Ἀθηναῖοι πᾶσαν, σπονδὰς ποιησάμενοι ἐφ' ᾧ [τ] τοὺς ἄνδρας κομιοῦνται. καὶ οἱ φεύγοντες Βοιωτῶν κατελθόντες, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, αὐτόνομοι πάλιν ἐγένοντο. μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον Εὔβοια ἀπέστη ἀπὸ Ἀθηναίων· καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους [υ] στρατιᾷ Ἀθηναίων, [φ] ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι Μέγαρα [χ] ἀφέστηκε, καὶ Πελοποννήσιοι μέλλουσιν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικήν, καὶ οἱ φρουροὶ Ἀθηναίων διεφθαρμένοι εἰσὶν ὑπὸ Μεγαρέων, πλὴν ὅσοι ἐς Νίσαιαν ἀπέφυγον· ἐπαγαγόμενοι δὲ Κορινθίους καὶ Σικυωνίους καὶ Ἐπιδαυρίους, ἀπέστησαν οἱ Μεγαρῆς. ὁ δὲ Περικλῆς πάλιν κατὰ τάχος ἐκόμιζε τὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Εὐβοίας. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι τῆς Ἀττικῆς ἐς Ἐλευσῖνα καὶ [ψ] Θριῶζε ἐσβαλόντες, ἐδῄωσαν, Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως Λακεδαιμονίων ἡγουμένου· καὶ τὸ πλέον οὐκέτι προελθόντες, [ω] ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν διαβάντες, Περικλέους στρατηγοῦντος, κατεστρέψαντο πᾶσαν. καὶ τὴν μὲν ἄλλην [α] ὁμολογίᾳ κατεστήσαντο, [β] Ἑστιαίας δὲ ἐξοικίσαντες, αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον. ἀναχωρήσαντες δὲ ἀπὸ Εὐβοίας, οὐ πολλῷ ὕστερον σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς Λακεδαιμονίους [γ] καὶ τοὺς ξυμμάχους τριακοντούτεις, ἀποδόντες Νίσαιαν, καὶ Ἀχαΐαν, καὶ Πηγάς, καὶ Τροιζῆνα. ταῦτα γὰρ εἶχον Ἀθηναῖοι Πελοποννησίων. ἕκτῳ δὲ ἔτει Σαμίοις καὶ Μιλησίοις πόλεμος ἐγένετο [δ] περὶ Πριήνης· καὶ οἱ Μιλήσιοι ἐλασσούμενοι τῷ πολέμῳ, παρ' Ἀθηναίους ἐλθόντες, κατεβόων τῶν Σαμίων. [ε] ξυνεπελαμβάνοντο δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Σάμου ἄνδρες ἰδιῶται, [ζ] νεωτερίσαι βουλόμενοι τὴν πολιτείαν. πλεύσαντες οὖν Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον ναυσὶ τεσσαράκοντα, δημοκρατίαν κατέστησαν, καὶ ὁμήρους ἔλαβον τῶν Σαμίων πεντήκοντα μὲν παῖδας, ἴσους δὲ ἄνδρας, καὶ κατέθεντο

γρ. ἐπέσχον

γρ. πάλιν ἐλθοῦσαι

Ἴσως, ἑστιαίας.

α Παραλαβόντες] εἰς συμμαχίαν δηλονότι. β Πέραν] εἰς τὸ πέραν ὑποστικτέον. γ Διαλιπόντων] παραδραμόντων. δ Σπονδαὶ γίγνονται] οὔπω γεγόνασιν αἱ τριακοντούτεις. ε Ἔσχον] ἐπέσχον. ζ Εἰς Αἴγυπτον] Χαιρώνειαν, καὶ Κορώνειαν. η Κίτιον ἐπολιόρκουν] Κίτιον, πόλις Κύπρου, ὅθεν ἦν Ζήνων ὁ Κιτιεύς, ὁ φιλόσοφος. θ Κίμωνος δὲ ἀποθανόντος] αὐτομάτῳ θανάτῳ. ι Τὸν ἱερὸν καλούμενον] ἱερὸς ἐκλήθη ὅτι ὑπὲρ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ ἐγένετο. κ Τοῦ ἐν Δελφοῖς] ὅτι εἴκοσι δύο πόλεις ἦσαν Δελφικαί, ὧν μία ἦν οἱ Δελφοί. Δελφοὶ δὲ ὁμωνύμως ἡ πόλις καὶ οἱ ἄνδρες, ὡς καὶ Λεοντῖνοι. λ Ἀποχωρησάντων] ὑποστρεψάντων τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὴν οἰκείαν πατρίδα. μ Παρέδοσαν Φωκεῦσι] τινὲς γὰρ τῶν Βοιωτῶν μὴ θέλοντες ὑπακούειν τοῖς Ἀθηναίοις, κατέλαβον ταῦτα ταχέως. ν Ὀρχομενὸν] ὁ Ὀρχομενὸς θηλυκῶς παρὰ Θουκυδίδῃ, ὁ Ὀρχομενὸς ἀρσενικῶς παρὰ Δημοσθένει. ξ Πορευομένοις δὲ αὐτοῖς] τοῖς Ἀθηναίοις. ο Ἐν Κορωνείᾳ] Κορώνεια πόλις Βοιωτίας. π Λοκροὶ] οἱ Ὀπούντιοι Λοκροί. ρ Τῆς αὐτῆς γνώμης] τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ. σ Καὶ μάχῃ κρατήσαντες] οἱ φυγάδες. τ Τοὺς ἄνδρας κομιοῦνται] τοὺς αἰχμαλώτους. υ Στρατιᾷ] τῇ στρατιᾷ. φ Ἠγγέλθη αὐτῷ] τῷ Περικλεῖ δηλονότι. παράσημον τὸ σχῆμα· ἐπὶ διαβεβηκότος, ἠγγέλθη αὐτῷ. ἀνακόλουθον γάρ. χ Ἀφέστηκε] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. ψ Θριῶζε] εἰς τὸ Θριάσιον πεδίον, ὡς Ἀθήναζε. ω Ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου] μετὰ τὸ ὑποτάξαι τὰ Μέγαρα. α Ὁμολογίᾳ κατεστήσαντο] ἀντάρχον, εἰρηνικὴν ἐποιήσαντο. β Ἑστιαίας] Ἑστιαία, πόλις Εὐβοίας, ἥτις νῦν Ὠρεὸς καλεῖται. γ Καὶ τοὺς ξυμμάχους] τῶν Λακεδαιμονίων. δ Περὶ Πριήνης] πλησίον γὰρ ἦν τῆς Μιλήτου, καὶ ἐζήτουν αὐτὴν ἔχειν οἱ Μιλήσιοι. ε Ξυνεπελαμβάνοντο] ἐβοήθουν τοῖς Μιλησίοις. ζ Νεωτερίσαι βουλόμενοι] θέλοντες καινοτομῆσαι, τὴν πολιτείαν δημοκρατίαν ποιήσαντες.

ἐς Λῆμνον, καὶ φρουρὰν ἐγκαταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ Σαμίων (ἦσαν γάρ τινες οἳ οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφυγον ἐς τὴν ἤπειρον) ξυνθέμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει τοῖς δυνατωτάτοις καὶ Πισσούθνῃ τῷ Ὑστάσπου ξυμμαχίαν, ὃς εἶχε Σάρδεις τότε, ἐπικούρους τε συλλέξαντες ἐς ἑπτακοσίους, διέβησαν ὑπὸ νύκτα ἐς τὴν Σάμον. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δήμῳ ἐπανέστησαν, καὶ ἐκράτησαν τῶν πλείστων· ἔπειτα τοὺς ὁμήρους κλέψαντες ἐκ Λήμνου τοὺς αὐτῶν, ἀπέστησαν, καὶ τοὺς φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς ἄρχοντας, οἳ ἦσαν παρὰ σφίσιν, ἐξέδοσαν Πισσούθνῃ· ἐπί τε Μίλητον εὐθὺς παρεσκευάζοντο στρατεύειν. ξυναπέστησαν δ' αὐτοῖς καὶ Βυζάντιοι. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ᾔσθοντο, πλεύσαντες ναυσὶν ἑξήκοντα ἐπὶ Σάμου, ταῖς μὲν ἑκκαίδεκα τῶν νεῶν οὐκ ἐχρήσαντο (ἔτυχον γὰρ αἱ μὲν ἐπὶ Καρίας ἐς προσκοπὴν τῶν Φοινισσῶν νεῶν οἰχόμεναι, αἱ δ' ἐπὶ Χίου καὶ Λέσβου περιαγγέλλουσαι βοηθεῖν) τεσσαράκοντα δὲ ναυσὶ καὶ τέσσαρσι, Περικλέους δεκάτου αὐτοῦ στρατηγοῦντος, ἐναυμάχησαν πρὸς Τραγίᾳ τῇ νήσῳ, Σαμίων ναυσὶν ἑβδομήκοντα, ὧν ἦσαν αἱ εἴκοσι στρατιώτιδες· ἔτυχον δὲ αἱ πᾶσαι ἀπὸ Μιλήτου πλέουσαι. καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. ὕστερον δὲ αὐτοῖς ἐβοήθησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν νῆες τεσσαράκοντα, καὶ Χίων καὶ Λεσβίων πέντε καὶ εἴκοσι. καὶ ἀποβάντες ἐς τὴν γῆν, καὶ κρατοῦντες τῷ πεζῷ, ἐπολιόρκουν τρισὶ τείχεσι τὴν πόλιν, καὶ ἐκ θαλάσσης ἅμα. Περικλῆς δὲ λαβὼν ἑξήκοντα ναῦς ἀπὸ τῶν ἐφορμουσῶν, ᾤχετο κατὰ τάχος ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας, ἐσαγγελθέντων ὅτι Φοίνισσαι νῆες ἐπ' αὐτοὺς πλέουσιν. ᾤχετο γὰρ καὶ ἐκ τῆς Σάμου πέντε ναυσὶ Στησαγόρας, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς Φοινίσσας. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σάμιοι ἐξαπιναίως ἔκπλουν ποιησάμενοι, ἀφάρκτῳ τῷ στρατοπέδῳ ἐπιπεσόντες, τάς τε προφυλακίδας ναῦς διέφθειραν, καὶ ναυμαχοῦντες τὰς ἀνταναγομένας ἐνίκησαν, καὶ τῆς θαλάσσης τῆς καθ' ἑαυτοὺς ἐκράτησαν ἡμέρας περὶ τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ ἐσεκομίσαντο καὶ ἐξεκομίσαντο ἃ ἐβούλοντο. ἐλθόντος δὲ Περικλέους, πάλιν ταῖς ναυσὶ κατεκλείσθησαν· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὕστερον προσεβοήθησαν τεσσαράκοντα μὲν αἱ μετὰ Θουκυδίδου καὶ Ἅγνωνος καὶ Φορμίωνος νῆες, εἴκοσι δὲ αἱ μετὰ Τληπολέμου καὶ Ἀντικλέους, ἐκ δὲ Χίου καὶ Λέσβου τριάκοντα. καὶ ναυμαχίαν μέν τινα βραχεῖαν ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι, ἀδύνατοι δὲ ὄντες ἀντισχεῖν, ἐξεπολιορκήθησαν ἐνάτῳ μηνί, καὶ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ, τεῖχός τε καθελόντες, καὶ ὁμήρους δόντες, καὶ ναῦς παραδόντες, καὶ χρήματα τὰ ἀναλωθέντα κατὰ χρόνους ταξάμενοι ἀποδοῦναι. ξυνέβησαν δὲ καὶ Βυζάντιοι, ὥσπερ καὶ πρότερον, ὑπήκοοι εἶναι. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον τὰ προειρημένα, τά τε Κερκυραϊκά, καὶ τὰ Ποτιδαιατικά, καὶ ὅσα πρόφασις μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα ὅσα ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ τὸν βάρβαρον, ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα, μεταξὺ τῆς τε Ξέρξου ἀναχωρήσεως, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦδε τοῦ πολέμου, ἐν οἷς Ἀθηναῖοι τήν τε ἀρχὴν ἐγκρατεστέραν κατεστήσαντο, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι, οὔτε ἐκώλυον, εἰ μὴ ἐπὶ βραχύ, ἡσύχαζόν τε τὸ πλέον τοῦ χρόνου (ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἰέναι ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο, τὸ δέ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξειργόμενοι) πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς ἤρετο, καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἥπτοντο. τότε δὲ οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἐπιχειρητέα ἐδόκει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ καθαιρετέα ἡ ἰσχύς, ἢν δύνωνται, ἀραμένοις τόνδε τὸν πόλεμον. αὐτοῖς μὲν οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις διέγνωστο λελύσθαι τε τὰς σπονδάς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἀδικεῖν. πέμψαντες δὲ ἐς Δελφούς, ἐπηρώτων τὸν θεόν, εἰ πολεμοῦσιν ἄμεινον ἔσται. ὁ δὲ ἀνεῖλεν αὐτοῖς, ὡς λέγεται, κατὰ κράτος

γρ' ἐκκλέψαντες

γρ' μετ' αὐτοῦ στρατ.

α Εἰς Λῆμνον] ἡ γὰρ Λῆμνος ὑπήκοος ἦν τῶν Ἀθηναίων. β Καὶ φρουρὰν ἐγκαταλιπόντες] εἰς τὴν Σάμον. γ Οἳ οὐχ ὑπέμειναν] τὴν δημοκρατίαν. δ Ξυνθέμενοι] συμφωνήσαντες τοῖς μὴ θέλουσι δημοκρατεῖν. ε Τοῖς δυνατωτάτοις] τῶν Σαμίων δηλονότι. ζ Ὃς εἶχε Σάρδεις] Σάρδεις μὲν ἐπὶ τῆς πόλεως, Σάρδεις δὲ οἱ πολῖται. η Διέβησαν ὑπὸ νύκτα] ἤγουν λαθόντες νυκτὸς εἰσῆλθον. θ Τῷ δήμῳ ἐπανέστησαν] τῶν Σαμίων. ι Τῶν πλείστων] δημοτῶν. κ Ἀπέστησαν] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. λ Παρεσκευάζοντο στρατεύειν] μετ' αὐτοῦ. μ Ἐπὶ Σάμου] Ἀττικὸν τὸ ἐπὶ Σάμου. ν Οὐκ ἐχρήσαντο] κατὰ τῆς Σάμου. ξ Φοινισσῶν νεῶν] ἤκουον γὰρ ὅτι Φοίνικες κατ' αὐτῶν ἔρχονται. ο Πρὸς Τραγίᾳ] αὕτη κεῖται πλησίον Σάμου. π Ὧν ἦσαν] τῶν Σαμίων. ρ Στρατιώτιδες] στρατιώτας ἄγουσαι τοὺς μέλλοντας πεζομαχεῖν. ἃς καὶ ἱππαγωγοὺς καλεῖ. σ Αὐτοῖς] τοῖς Ἀθηναίοις. τ Τρισὶ τείχεσι] τουτέστι τρισὶ τάγμασιν. υ Ἀπὸ τῶν ἐφορμουσῶν] τῶν πολιορκουσῶν τὴν Σάμον. τῶν εἰς ἐπίθεσιν οὐσῶν. φ Ἐπ' αὐτοὺς πλέουσι] καθ' αὐτῶν τῶν Ἀθηναίων. χ Στησαγόρας] ὅτι Στησαγόρας Σάμιος ἦν. ψ Προφυλακίδας] τὰς πρὸ τῶν ἄλλων ὁρμούσας. ω Πάλιν ταῖς ναυσὶ κατεκλείσθησαν] ὑποχείριοι ἐγένοντο. α Αἱ μετὰ Θουκυδίδου] ἕτερός τις Θουκυδίδης, οὐχ ὁ συγγραφεύς. β Καὶ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ] τοῖς Ἀθηναίοις. γ Κατὰ χρόνους] οὐδὲ γὰρ ἀπόρουν ἀθρόον ἐκτῖσαι τὸ πᾶν. δ Ταξάμενοι] ὁρίσαντες. ε Ξυνέβησαν δὲ] συνεφώνησαν. ζ Καὶ πρότερον] ἦσαν δηλονότι. η Οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον] τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει τῶν σπονδῶν. θ Καὶ ὅσα πρόφασις] αἰτία, ἤγουν τὸ Κυλώνειον ἄγος, καὶ τὰ Παυσανίου. ι Τοῦδε τοῦ πολέμου] τοῦ Πελοποννησιακοῦ, τοῦ προκειμένου. κ Τῆς τε Ξέρξου ἀναχωρήσεως] ἀναμεταξὺ δηλονότι. λ Ἐν οἷς Ἀθηναῖοι] ἔτεσιν. μ Ἐγκρατεστέραν] ἰσχυροτέραν. ν Ἐπὶ μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως] ἐδυνήθησαν τὰ μεγάλα. ξ Εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο] εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης κινηθεῖεν. ο Τὸ δέ τι] κατά τι. π Οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο] ἤγουν οὐκ ἠνείχοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι. ρ Ἀλλ' ἐπιχειρητέα] τοῦ συγγραφέως ἡ λέξις. ἐχρῆν γὰρ εἰπεῖν ἐπιχειρητέον. σ Διέγνωστο] διεψήφιστο. τ Κατὰ κράτος] τὸ ἑξῆς, κατὰ κράτος νικήσεσθαι. αἰνίττεται τὸν μέγαν λοιμόν.

πολεμοῦσι νικήσεσθαι· καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι, καὶ παρακαλούμενος καὶ ἄκλητος. αὖθις δὲ τοὺς ξυμμάχους παρακαλέσαντες, ψῆφον ἐβούλοντο ᵃἐπαγαγεῖν εἰ χρὴ πολεμεῖν. καὶ ἐλθόντων τῶν πρέσβεων ᵇἀπὸ τῆς ξυμμαχίας, καὶ ξυνόδου γενομένης, οἵ τε ἄλλοι εἶπον ἃ ἐβούλοντο, κατηγοροῦντες οἱ πλείους τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὸν πόλεμον ἀξιοῦντες γίγνεσθαι· καὶ οἱ Κορίνθιοι δεηθέντες μὲν καὶ κατὰ πόλεις πρότερον ἑκάστων ἰδίᾳ ὥστε ᶜψηφίσασθαι πόλεμον, ᵈδεδιότες περὶ τῇ Ποτιδαίᾳ μὴ προδιαφθαρῇ, παρόντες δὲ καὶ τότε, καὶ τελευταῖοι ἐπελθόντες, ἔλεγον τοιάδε.

Τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, οὐκ ἂν ἔτι αἰτιασαίμεθα ὡς ᵉοὐ καὶ αὐτοὶ ἐψηφισμένοι τὸν πόλεμόν εἰσι, καὶ ἡμᾶς ἐς τοῦτο νῦν ξυνήγαγον. ᶠχρὴ γὰρ τοὺς ἡγεμόνας τὰ ἴδια ἐξ ἴσου νέμοντας, τὰ κοινὰ ᵍπροσκοπεῖν, ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις ʰἐκ πάντων προτιμῶνται. ⁱἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ᵏἐνηλλάγησαν, οὐχὶ διδαχῆς δέονται ὥστε ˡφυλάξασθαι αὐτούς· τοὺς δὲ τὴν μεσόγειαν μᾶλλον καὶ μὴ ᵐἐν πόρῳ κατῳκημένους, εἰδέναι χρὴ ὅτι ⁿτοῖς κάτω ἢν μὴ ἀμύνωσι, χαλεπωτέραν ἕξουσι τὴν κατακομιδὴν ˣτῶν ὡραίων, καὶ πάλιν ἀντίληψιν ὧν ἡ θάλασσα τῇ ἠπείρῳ δίδωσι· καὶ τῶν νῦν ᵒλεγομένων μὴ κακοὺς κριτὰς, ὡς μὴ προσηκόντων, εἶναι, ᵖπροσδέχεσθαι δέ ποτε, εἰ τὰ κάτω ʳπρόοιντο, κἂν μέχρι σφῶν τὸ δεινὸν προελθεῖν, καὶ περὶ αὐτῶν οὐχ ἧσσον νῦν βουλεύεσθαι. δι' ὅπερ καὶ μὴ ὀκνεῖν δεῖ αὐτοὺς τὸν πόλεμον ἀντ' εἰρήνης μεταλαμβάνειν. ἀνδρῶν γὰρ σωφρόνων μέν ἐστιν, εἰ μὴ ἀδικοῖντο, ἡσυχάζειν· ἀγαθῶν δέ, ἀδικουμένους, ἐκ μὲν εἰρήνης, πολεμεῖν, ˢεὖ δὲ παρασχόν, ἐκ πολέμου πάλιν ξυμβῆναι· καὶ μήτε τῇ κατὰ πόλεμον εὐτυχίᾳ ἐπαίρεσθαι, μήτε τῷ ἡσύχῳ τῆς εἰρήνης ἡδόμενον ἀδικεῖσθαι. ᵗὅ,τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν, τάχιστ' ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνὸν, δι' ὅπερ ὀκνεῖ, εἰ ἡσυχάζοι· ᵘὅ,τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων, οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος. πολλὰ γὰρ ᵠκακῶς γνωσθέντα, ˣἀβουλοτέρων τῶν ᵠἐναντίων τυχόντα κατωρθώθη, καὶ ἔτι πλείω ἃ ʷκαλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι, εἰς τοὐναντίον αἰσχρῶς περιέστη. ᵃἐνθυμεῖται γὰρ οὐδεὶς ὅμοια ᵇτῇ πίστει, καὶ ἔργῳ ἐπεξέρχεται, ἀλλὰ ᶜμετ' ἀσφαλείας μὲν δοξάζομεν, μετὰ δέους δὲ ᵈἐν τῷ ἔργῳ ἐλλείπομεν. ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν, καὶ ἱκανὰ ᵉἔχοντες ἐγκλήματα· καὶ ὅταν ᶠἀμυνώμεθα Ἀθηναίους, καταθησόμεθα αὐτὸν ἐν καιρῷ. ʰκατὰ πολλὰ δὲ ἡμᾶς εἰκὸς ἐπικρατῆσαι, πρῶτον μὲν, πλήθει προύχοντας καὶ ἐμπειρίᾳ πολεμικῇ, ἔπειτα ὁμοίως πάντας ἐς ᶿτὰ παραγγελλόμενα ἰόντας. ναυτικόν τε, ᾧ ἰσχύουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης τε ἑκάστοις οὐσίας ᵏἐξαρτυσόμεθα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπίᾳ χρημάτων. δάνεισμα γὰρ ποιησάμενοι, ˡὑπολαβεῖν οἷοί τ' ἐσμὲν μισθῷ μείζονι τοὺς ξένους αὐτῶν ναυβάτας. ὠνητὴ γὰρ ἡ Ἀθηναίων δύναμις μᾶλλον ἢ οἰκεία· ἡ δὲ ἡμετέρα ἧσσον ἂν ᵐτοῦτο πάθοι, τοῖς σώμασι τὸ πλέον ἰσχύουσα ἢ τοῖς χρήμασι. ⁿμιᾷ τε νίκῃ ναυμαχίας ˣκατὰ τὸ εἰκὸς ᵒἁλίσκονται· εἰ δ' ἀντίσχοιεν, μελετήσομεν καὶ ἡμεῖς ἐν πλέονι χρόνῳ τὰ ναυτικά. καὶ ὅταν τὴν ἐπιστήμην ἐς τὸ ἴσον καταστήσωμεν, τῇ γε εὐψυχίᾳ δήπου περιεσόμεθα. ὃ γὰρ ἡμεῖς φύσει ᵖἔχομεν ἀγαθόν, ἐκείνοις οὐκ ἂν

[Margin: γρ. ἡγεῖσθαι — γρ. κατῳκισμένοις — γρ. ἧσσον]

α Ἐπαγαγεῖν] ἐρωτῆσαι κυρῶσαι. β Ἀπὸ τῆς ξυμμαχίας] ἀντὶ τοῦ, ἀπὸ τῶν ξυμμάχων. γ Ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον] διὰ ψήφου ἐπικυρῶσαι. δ Δεδιότες] μὴ πρὸ τοῦ εἰσβαλεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀττικήν, διαφθαρῇ. ε Οὐ καὶ αὐτοὶ ἐψηφισμένοι] οὐ ψηφίζονται. ζ Χρὴ γὰρ τοὺς ἡγεμόνας] οὐ χρή, φησίν, ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς πράγμασι τοὺς ἡγεμόνας προέχειν, ἀλλ' ἐν τοῖς κοινοῖς. η Προσκοπεῖν] προτιμᾶν. θ Ἐκ πάντων] ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ πάντας. τὸ δὲ Ἐν ἄλλοις, ἐν προεδρείᾳ, καὶ τοῖς τοιούτοις. ι Ἡμῶν δὲ ὅσοι] τῶν παραθαλασσίων. κ Ἐνηλλάγησαν] ἀντὶ τοῦ, συνέμιξαν, καὶ ὡμολόγησαν. ἐναντίον δέ ἐστι τῷ διηλλάγησαν. διαλλαγῆναι γάρ ἐστι, τὸ δι' αὐτοῦ τοῦ ἐχθροῦ παρακληθῆναι, καὶ φιλιωθῆναι αὐτῷ· ἐναλλαγῆναι δέ, τὸ ἀπὸ φιλίας εἰς φιλίαν ἄλλου μεταπηδῆσαί τινος, ἐχθροῦ ὄντος τοῦ προτέρῳ φίλῳ. λ Φυλάξασθαι] τουτέστι φοβηθῆναι. μ Ἐν πόρῳ] ἐν τῇ παράλῳ. πόρον καλεῖ τὰ ἐμπόρια. ν Ὅτι τοῖς κάτω] τοῖς παραλίοις. ξ Τῶν ὡραίων] τῶν καρπῶν. ο Λεγομένων] παρ' ἡμῶν. ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ χρή. π Προσδέχεσθαι] ἐλπίζειν. ρ Πρόοιντο] ἀμελήσειεν. σ Εὖ δὲ παρασχὸν] ἀντὶ τοῦ παρασχόντος, δηλονότι τοῦ δαίμονος. ὅ ἐστι, δωρησαμένου αὐτοῖς τὴν νίκην. τ Ὅ,τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν] τὸ ἑξῆς, ὅ,τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν εἰ ἡσυχάζοι. υ Ὅ,τε ἐν πολέμῳ] ἐντεῦθεν δείκνυσι τοῦ πολέμου τὸ ἄδηλον. φ Κακῶς] ἀνοήτως. χ Ἀβουλοτέρων] κακοβουλοτέρων. ψ Ἐναντίων τυχόντα] ἔργον ἐστὶ τῆς τύχης τὸ τοὺς ἐναντίους ἀβουλοτέρους καταστῆσαι, ἐπεὶ οὐ μέγα εἰ οὕτως ἐνίκησαν.

ω Καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι] ἀβούλων τῶν ἐναντίων τυχόντα. α Ἐνθυμεῖται γὰρ] οὐδείς, φησίν, ἐνθυμεῖται ὁμοίως οἷς τις εὐέλπιστεύει γὰρ νικᾶν, τὸ πῶς οὐκ ἐννοῶν. καὶ οὐδεὶς ὁμοίως ἔργῳ ἐπεξέρχεται οἷς ἐνθυμεῖται. δείκνυσι γὰρ τὴν πίστιν μείζονα τοῦ ἐνθυμήματος, καὶ τὸ ἐνθύμημα μεῖζον τοῦ ἔργου. Ἄλλως. οὐδεὶς γὰρ ἐνθυμεῖται παρόμοια τοῖς βεβαίοις. πίστις γὰρ ἐνταῦθα τὴν βεβαιότητα τοῦ πράγματος καὶ τὴν ἀσφαλῆ ἀπόβασιν σημαίνει. οὐδεὶς οὖν οὔτε ὅμοια τοῖς πράγμασιν ἐνθυμεῖται, οὔτε ἔργῳ τὰ πιστευθέντα τελειοῖ, ἀλλ' ἐν ἑκατέροις σφάλλεται, διὰ τὸ καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν ἀβέβαιον εἶναι, καὶ τὰ πράγματα μὴ κατὰ τὸ θέλον ἡμῶν ἀπαντᾶν, ἀλλὰ μετὰ τὰ ἀσφαλῶς ἐνίοτε δοξασθέντα, ἤτοι βουλευθέντα, ἐπὶ τῶν ἔργων διὰ τὸ προσπίπτον δέος ἐκλείπομεν. ὅτι τὸ μὲν βουλεύσασθαι, χωρὶς ἀγώνων καθίσταται· τὰ δὲ ἔργα, ἐπὶ τῆς ταραχῆς καὶ συγχύσεως δημιουργεῖται. β Τῇ πίστει] τῷ θάρρει. γ Μετὰ ἀσφαλείας μὲν] ἀσφαλῶς, φησίν, ἐνθυμούμεθα, διὰ τὸ καθ' ἡσυχίαν δοξάζειν, καὶ βουλεύεσθαι· μετὰ φόβου δὲ ὑστεροῦμεν ἐν τῷ ἔργῳ, διὰ τὸ λοιπὸν ὁρᾶν αὐτὰ τὰ ἔργα, καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ εἶναι τῶν πραττομένων. δ Ἐν τῷ ἔργῳ ἐλλείπομεν] φοβηθέντες ἐξεπίσομεν τῆς πράξεως ἣν προσεδοκήσαμεν λαβεῖν. ε Ἔχοντες ἐγκλήματα] κατὰ τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. ζ Ἀμυνώμεθα] τὰ ἴσα ἀνταποδῶμεν. η Κατὰ πολλὰ δὲ] τὸ δυνατὸν κεφάλαιον. θ Τὰ παραγγελλόμενα] τὰ παρακινοῦντα τὸν πόλεμον. ι Ὧ ἰσχύουσιν] οἱ Ἀθηναῖοι. κ Ἐξαρτυσόμεθα] παρασκευάσομεν. λ Ὑπολαβεῖν] δέξασθαι. μ Τοῦτο πάθοι] τὸ μεταπεισθῆναι. ν Μιᾷ τε νίκῃ] εἰ ἅπαξ, φησί, τῇ ναυμαχίᾳ νικηθῶσιν, οὐκέτι ἕξουσιν ἐλπίδα νίκης. οὐ γάρ εἰσι πεζομάχοι. ἡμεῖς δὲ δηλονότι καὶ τὴν ναυσὶν ἐὰν νικηθῶμεν, τῷ πεζῷ ἰσχύομεν. ξ Κατὰ τὸ εἰκὸς] ὡς ἔστιν εἰκάσαι. ο Ἁλίσκονται] νικῶνται. π Ἔχομεν ἀγαθὸν] ἤγουν τὴν εὐψυχίαν.

» θοῖτο διδαχῇ· ὃ δ' ἐκεῖνοι ἐπιστήμῃ προύχουσι, καθαιρετέον ἡμῖν ἐστὶ μελέτῃ. χρή-
» ματα δ' ὥστ' ἔχειν ἐς αὐτά, οἰσόμεθα. ἢ δεινὸν ἂν εἴη εἰ οἱ μὲν ἐκείνων ξύμμαχοι ἐπὶ
» δουλείᾳ τῇ αὑτῶν φέροντες οὐκ ἀπεροῦσιν, ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῷ τιμωρούμενοι τοὺς ἐ-
» χθρούς, καὶ αὐτοὶ ἅμα σώζεσθαι, οὐκ ἄρα δαπανήσομεν, καὶ ἐπὶ τῷ μὴ ὑπ' ἐκείνων
» αὐτὰ ἀφαιρεθέντες αὐτοῖς τούτοις κακῶς πάσχειν. ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι ὁδοὶ τοῦ πο-
» λέμου ἡμῖν, ξυμμάχων τε ἀπόστασις, μάλιστα παραίρεσις οὖσα τῶν προσόδων, αἷς
» ἰσχύουσι, καὶ ἐπιτειχισμὸς τῇ χώρᾳ, ἄλλα τε ὅσα οὐκ ἄν τις νῦν προΐδοι. ἥκιστα γὰρ
» πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ, αὐτὸς δὲ ἀφ' αὑτοῦ τὰ πολλὰ τεχνᾶται πρὸς τὸ παρατυγ-
» χάνον, ἐν ᾧ ὁ μὲν εὐοργήτως αὐτῷ προσομιλήσας, βεβαιότερος, ὁ δ' ὀργισθεὶς περὶ
» αὐτόν, οὐκ ἐλάσσω πταίει. ἐνθυμώμεθα δὲ καὶ ὅτι εἰ μὲν ἦσαν ἡμῶν ἑκάστοις πρὸς ἀν-
» τιπάλους περὶ γῆς ὅρων αἱ διαφοραί, οἰστὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ πρὸς ξύμπαντάς τε ἡμᾶς ἀ-
» θηναῖοι ἱκανοί, καὶ κατὰ πόλιν ἔτι δυνατώτεροι. ὥστε εἰ μὴ καὶ ἀθρόοι, καὶ κατὰ ἔθνη, καὶ
» ἕκαστον ἄστυ μιᾷ γνώμῃ ἀμυνούμεθα αὐτούς, δίχα γε ὄντας ἡμᾶς ἀπόνως χειρώσονται.
» καὶ τὴν ἧσσαν, εἰ καὶ δεινόν τῳ ἀκοῦσαι, ἴστω οὐκ ἄλλο τι φέρουσαν ἢ ἄντικρυς δουλείαν,
» ὃ καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι αἰσχρὸν τῇ πελοποννήσῳ, καὶ πόλεις τοσάσδε ὑπὸ μιᾶς
» κακοπαθεῖν. ἐν ᾧ ἢ δικαίως δοκοῖμεν ἂν πάσχειν, ἢ διὰ δειλίαν ἀνέχεσθαι, καὶ τῶν πατέ-
» ρων χείρους φαίνεσθαι, οἳ τὴν ἑλλάδα ἠλευθέρωσαν. ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἡμῖν αὐτοῖς βεβαιοῦ-
» μεν αὐτό, τύραννον δὲ ἐῶμεν ἐγκαθεστάναι πόλιν. τοὺς δ' ἐν μιᾷ μονάρχους ἀξιοῦμεν
» καταλύειν, καὶ οὐκ ἴσμεν ὅπως τάδε τριῶν τῶν μεγίστων ξυμφορῶν οὐκ ἀπήλλακται, ἀξυ-
» νεσίας, ἢ μαλακίας, ἢ ἀμελείας. οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα, ἐπὶ τὴν πλείστους δὴ
» βλάψασαν καταφρόνησιν κεχωρήκατε, ἣ ἐκ τοῦ πολλοὺς σφάλλειν, τὸ ἐναντίον ὄνομα
» ἀφροσύνη μετωνόμασται. τὰ μὲν οὖν προγεγενημένα τί δεῖ μακρότερον ἢ ἐς ὅσον τοῖς νῦν
» ξυμφέρει, αἰτιᾶσθαι; περὶ δὲ τῶν ἔπειτα μελλόντων τοῖς παροῦσι βοηθοῦντας χρὴ ἐπιτα-
» λαιπωρεῖν. πάτριον γὰρ ὑμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι, καὶ μὴ μεταβάλλειν τὸ ἔθος,
» εἰ ἄρα πλούτῳ τε νῦν καὶ ἐξουσίᾳ ὀλίγον προφέρετε. οὐ γὰρ δίκαιον ἃ τῇ ἀπορίᾳ ἐ-
» κτήθη, τῇ περιουσίᾳ ἀπολέσθαι, ἀλλὰ θαρσοῦντας ἰέναι κατὰ πολλὰ ἐς τὸν πόλεμον, τοῦ τε θεοῦ
» χρήσαντος, καὶ αὐτοῦ ὑποσχομένου ξυλλήψεσθαι, καὶ τῆς ἄλλης ἑλλάδος ἁπάσης ξυναγω-
» νιουμένης, τὰ μὲν φόβῳ, τὰ δέ, ὠφελείᾳ. σπονδάς τε οὐ λύσετε πρότεροι (ἅς γε καὶ ὁ
» θεός, κελεύων πολεμεῖν, νομίζει παραβεβάσθαι) ἠδικημέναις δὲ μᾶλλον βοηθήσετε.
» λύουσι γὰρ οὐχ οἱ ἀμυνόμενοι, ἀλλ' οἱ πρότεροι ἐπιόντες. ὥστε πανταχόθεν καλῶς
» ὑπάρχον ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ ἡμῶν κοινῇ τάδε παραινούντων, εἴπερ βεβαιότατον τὸ
» ταῦτα ξυμφέροντα καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις εἶναι, μὴ μέλλετε ποτιδαιάταις τε ποιεῖσθαι
» τιμωρίαν οὖσι δωριεῦσι, καὶ ὑπὸ ἰώνων πολιορκουμένοις (οὗ πρότερον ἦν τοὐναν-
» τίον) καὶ τῶν ἄλλων μετελθεῖν τὴν ἐλευθερίαν. ὡς οὐκέτι ἐνδέχεται περιμένοντας, τοὺς μέν,
» ἤδη βλάπτεσθαι, τοὺς δ', εἰ γνωσθησόμεθα ξυνελθόντες μέν, ἀμύνεσθαι δὲ οὐ τολ-
» μῶντες, μὴ πολὺ ὕστερον τὸ αὐτὸ πάσχειν. ἀλλὰ νομίσαντες ἐς ἀνάγκην ἀφῖχθαι,

γρ. πόλιν

α Ὃ δ' ἐκεῖνοι] τὸ εἰς ὅ. β Οὐκ ἀπεροῦσιν] οὐκ ἀπαγορεύσουσιν. γ Ἐπὶ τῷ τιμωρούμενοι] ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τῷ τιμωρήσασθαι. δ Αὐτοῖς τούτοις] τοῖς χρήμασι δηλονότι. ε Ὁδοὶ] πειρασμοί. ζ Παραίρεσις] παραφαίρεσις, παραίτησις. η Καὶ ἐπιτειχισμὸς] ἐπίθεσις. αἰνίττεται τὴν δεκέλειαν, ἣν ὕστερον ἐπετείχισαν. θ Τῇ χώρᾳ] τῇ τῶν ἀθηναίων. ι Προΐδοι] προγνοίη. ἄδηλα γὰρ τὰ τοῦ πολέμου. κ Ἐπὶ ῥητοῖς] ὡρισμένοις. λ Χωρεῖ] κινεῖται. μ Τεχνᾶται] μεθοδεύει. ν Παρατυγχάνον] παρεμπίπτον. ξ Ἐν ᾧ ὁ μὲν] ἐν ᾧ, ἀντὶ τοῦ διό. ο Εὐοργήτως] ἀσκόπως. μεγαλοψύχως. ἀπρεπῶς. ἀόργως. ὀργὴ γὰρ ὁ τρόπος. π Ὁ δὲ ὀργισθεὶς] ὁ μικροψυχήσας. ρ Ἐνθυμώμεθα] ἀντὶ τοῦ ἐνθυμηθῶμεν. ἔστι γὰρ ὑποθετικόν. σ Οἰστὸν ἂν ἦν] ὑπομονητόν. τ Ἱκανοὶ] δυνάμενοι δηλονότι. υ Δίχα γε ὄντας] χωρισθέντας. φ Ἴστω] ὁ ἀκούων δηλονότι. χ Φέρουσαν] ἡμῖν δηλονότι. ψ Δουλείαν] τὴν δουλείαν καὶ λόγῳ ἀμφιβάλλειν. ω Ὃ καὶ λόγῳ] εἴωθεν ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τῶν θηλυκῶν μεταβαίνειν εἰς τὸ οὐδέτερον. οἷον, τρέπονται ἐπὶ τὴν μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ τὸ πρότερον ἐξέπεμπον. λέγει δὲ ὅτι τῆς δουλείας ὅλως τῷ λογισμῷ ἀμφιβάλλειν, οἷον, λογίσασθαι τοὺς πελοποννησίους, αἰσχρόν. ὁ γὰρ ἐνδοιασμός, λογισμοῦ ἐστι μερισμός. περιφραστικῶς οὖν εἴρηται, τὸ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι. οἷον, τὸ λογίσασθαι ὑμᾶς καὶ ἐπὶ νοῦν λαβεῖν τὴν δουλείαν. α Ἐνδοιασθῆναι] εἰς ἀμφιβολίαν ἥκειν. β Ὑπὸ μιᾶς] τῆς τῶν ἀθηναίων. γ Κακοπαθεῖν] δουλοῦσθαι. δ Ἐν ᾧ] ἐν τῷ κακοπαθεῖν. ε Δοκοῖμεν ἂν πάσχειν] οἱ γὰρ ἀμελοῦντες καὶ μὴ ἀντεχόμενοι, δοκοῦσιν ἢ δικαίως πάσχειν, ἢ διὰ δειλίαν ἀνέχεσθαι. ζ Βεβαιοῦμεν αὐτὸ] τουτέστι τὴν ἐλευθερίαν. η Τοὺς δ' ἐν μιᾷ] πόλει δηλονότι. θ Μονάρχους] τοὺς τυράννους φησὶ μονάρχους. ι Ξυμφορῶν] ἐνταῦθα οὐ κεῖται κυρίως ἡ λέξις, ἀλλὰ ξυμφορὰν φησὶ τὴν κακίαν. ταῦτα δὲ λέγει τὸ τυραννεῖσθαι, καὶ φέρειν τὴν τυραννίδα. τὸ δὲ ἑξῆς, καὶ οὐκ ἴσμεν ὅπως ποτὲ τάδε οὐκ ἀπήλλακται τῶν τριῶν μεγίστων συμφορῶν. κ Ἢ μαλακίας] ὁ ἢ διαζευκτικός, ἀντὶ τοῦ καί. Ὅμηρος, -- ἢ νέος, ἠὲ παλαιός. λ Οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες] οὐ δύνασθε, φησίν, εἰπεῖν ὅτι οὐ διὰ τὸ ἔχειν τὰ τρία ταῦτα, οὐ πολεμοῦμεν, ἀλλὰ διὰ καταφρόνησιν, ὅ ἐστι διὰ τὸ ἄγαν φρονεῖν, καὶ διὰ ὑπερφρονεῖν. ἡ γὰρ κατὰ πρόθεσις ἐπίτασιν ἐνταῦθα σημαίνει. μ Ταῦτα] τὰ τρία. ν Καταφρόνησιν] ὅτι τὴν καταφρόνησιν ἀφροσύνην λέγει. ξ Βοηθοῦντας] τὸ ἑξῆς οὕτως, ὑπὲρ δὲ τῶν μελλόντων δεῖ τοῖς παροῦσι πράγμασι βοηθοῦντας ἐπιταλαιπωρεῖν· τουτέστι προσθεῖναι τοῖς πόνοις. ο Καὶ ἐξουσίᾳ] δυνάμει. π Προφέρετε] ὑπερφέρετε τῶν ἄλλων. ρ Ἃ τῇ ἀπορίᾳ ἐκτήθη] ὑπ' ἀπορίας κινηθέντες ἐκτησάμεθα. οἱ γὰρ λάκωνες τῶν προγόνων ἦσαν ὀλίγον ἀπορώτεροι. σ Ξυλλήψεσθαι] βοηθήσειν. τ Ξυναγωνιουμένης] ἵνα μὴ δουλωθῇ. υ Παραβεβάσθαι] ἀθετηθῆναι τὰς σπονδὰς ὑπὸ τῶν ἀθηναίων. φ Ἀλλ' οἱ πρότεροι ἐπιόντες] οἱ ἄρξαντες ἀδίκων χειρῶν. χ Πανταχόθεν] ἀπὸ πολλῶν ἀφορμῶν. ψ Εἴπερ βεβ.] λείπει τὸ δοκεῖ, ἵν' ᾖ, εἴπερ δοκεῖ. ω Τιμωρίαν] βοήθειαν. α Καὶ ὑπὸ ἰώνων] διαβέβληται γὰρ τὸ ὄνομα τῶν ἰώνων εἰς μαλακίαν· τῶν δὲ δωριέων, ἐπὶ ἀνδρείᾳ δοξάζεται. β Καὶ τῶν ἄλλων] ἀπὸ κοινοῦ τὸ μέλλετε. γ Μετελθεῖν] ἀντὶ τοῦ διασώσασθαι. δ Ὡς οὐκέτι] τὸ ὡς, ἀντὶ τοῦ γάρ, ἵν' ᾖ, οὐκέτι γὰρ ἐνδέχεται. Ὅμηρος, -- ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς. τὸ δὲ περιμένοντας, ἀντὶ τοῦ περιμένοντες.

ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, καὶ ἅμα τάδε ἄριστα λέγεσθαι, ψηφίσασθε τὸν πόλεμον, μὴ φοβηθέντες τὸ αὐτίκα δεινὸν, τῆς δ' ἀπ' αὐτοῦ, διὰ πλείονος, εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες· (ἐκ πολέμου μὲν γὰρ εἰρήνη μᾶλλον βεβαιοῦται· ἀφ' ἡσυχίας δὲ μὴ πολεμῆσαι, οὐχ ὁμοίως ἀκίνδυνον) καὶ τὴν καθεστηκυῖαν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλιν τύραννον ἡγησάμενοι ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως καθεστάναι, ὥστε τῶν μὲν ἤδη ἄρχειν, τῶν δὲ διανοεῖσθαι, παραστησώμεθα ἐπελθόντες· καὶ αὐτοί τε ἀκινδύνως τὸ λοιπὸν οἰκῶμεν, καὶ τοὺς νῦν δεδουλωμένους Ἕλληνας ἐλευθερώσωμεν. Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὴ ἀφ' ἁπάντων ἤκουσαν γνώμην, ψῆφον ἐπήγαγον τοῖς ξυμμάχοις ἅπασιν, ὅσοι παρῆσαν ἑξῆς, καὶ μείζονι καὶ ἐλάσσονι πόλει, καὶ τὸ πλῆθος ἐψηφίσαντο πολεμεῖν. δεδογμένον δὲ αὐτοῖς, εὐθὺς μὲν ἀδύνατα ἦν ἐπιχειρεῖν ἀπαρασκεύοις οὖσιν, ἐκπορίζεσθαι δὲ ἐδόκει ἑκάστοις ἃ πρόσφορα ἦν, καὶ μὴ εἶναι μέλλησιν. ὅμως δὲ καθισταμένοις ὧν ἔδει, ἐνιαυτὸς μὲν οὐ διετρίβη, ἔλασσον δὲ, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ τὸν πόλεμον ἄρασθαι φανερῶς. ἐν τούτῳ δὲ ἐπρεσβεύοντο τῷ χρόνῳ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐγκλήματα ποιούμενοι, ὅπως σφίσιν ὅτι μεγίστη πρόφασις εἴη τοῦ πολεμεῖν, ἢν μή τι ἐσακούωσι. καὶ πρῶτον μὲν πρέσβεις πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκέλευον τοὺς Ἀθηναίους τὸ ἄγος ἐλαύνειν τῆς θεοῦ. τὸ δὲ ἄγος ἦν τοιόνδε. Κύλων ἦν Ἀθηναῖος, ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης, τῶν πάλαι εὐγενής τε καὶ δυνατός. ἐγεγαμήκει δὲ θυγατέρα Θεαγένους Μεγαρέως ἀνδρὸς, ὃς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐτυράννει Μεγάρων. χρωμένῳ δὲ τῷ Κύλωνι ἐν Δελφοῖς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς, ἐν τῇ τοῦ Διὸς τῇ μεγίστῃ ἑορτῇ καταλαβεῖν τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν. ὁ δὲ, παρά τε τοῦ Θεαγένους δύναμιν λαβὼν, καὶ τοὺς φίλους ἀναπείσας, ἐπειδὴ ἐπῆλθεν Ὀλύμπια τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἐπὶ τυραννίδι, νομίσας ἑορτήν τε τοῦ Διὸς μεγίστην εἶναι, καὶ ἑαυτῷ τι προσήκειν, Ὀλύμπια νενικηκότι. εἰ δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ ἄλλοθί που ἡ μεγίστη ἑορτὴ εἴρητο, οὔτε ἐκεῖνος ἔτι κατενόησε, τό, τε μαντεῖον οὐκ ἐδήλου. ἔστι γὰρ καὶ Ἀθηναίοις Διάσια, ἃ καλεῖται Διὸς ἑορτὴ Μειλιχίου μεγίστη, ἔξω τῆς πόλεως, ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι πολλοὶ, οὐχ ἱερεῖα, ἀλλὰ θύματα ἐπιχώρια. δοκῶν δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν, ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ. οἱ δ' Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι, ἐβοήθησάν τε πανδημεὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ προσκαθεζόμενοι ἐπολιόρκουν. χρόνου δὲ ἐπιγιγνομένου, οἱ Ἀθηναῖοι τρυχόμενοι τῇ προσεδρείᾳ, ἀπῆλθον οἱ πολλοὶ, ἐπιτρέψαντες τοῖς ἐννέα ἄρχουσι τήν τε φυλακὴν, καὶ τὸ πᾶν αὐτοκράτορσι διαθεῖναι, ᾗ ἂν ἄριστα διαγιγνώσκωσι. τότε δὲ τὰ πολλὰ τῶν πολιτικῶν οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἔπρασσον. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Κύλωνος πολιορκούμενοι, φλαύρως εἶχον σίτου τε καὶ ὕδατος ἀπορίᾳ. ὁ μὲν οὖν Κύλων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκδιδράσκουσιν. οἱ δ' ἄλλοι, ὡς ἐπιέζοντο, καί τινες καὶ ἀπέθνῃσκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἱκέται τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει. ἀναστήσαντες δὲ αὐτοὺς οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐπιτετραμμένοι τὴν φυλακὴν, ὡς ἑώρων ἀποθνῄσκοντας ἐν τῷ ἱερῷ, ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσιν, ἀπαγαγόντες ἀπέκτειναν. καθεζομένους δέ τινας καὶ ἐπὶ τῶν σεμνῶν θεῶν ἐν τοῖς βωμοῖς, ἐν τῇ παρόδῳ διεχρήσαντο. καὶ ἀπὸ τούτου ἐναγεῖς καὶ ἀλιτήριοι τῆς θεοῦ ἐκεῖνοί τε ἐκαλοῦντο, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνων. ἤλασαν μὲν οὖν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐναγεῖς τούτους. ἤλασε

α Τάδε ἄριστα] ἃ εἴπομεν δηλονότι. β Τὸ αὐτίκα δεινὸν] τὸ πρὸς ὀλίγον γινόμενον ἐκ τοῦ πολέμου. γ Ἀπ' αὐτοῦ] τοῦ πολέμου. δ Διὰ πλείονος] χρόνου. ε Καθεστηκυῖαν] γεγονυῖαν. ζ Πόλιν τύραννον] τὰς Ἀθήνας λέγει. τὸ δὲ ἑξῆς, τὸ πόλιν τύραννον παραστησώμεθα. πλεονάζει τὸ τῆς τυραννίδος ὄνομα, ἵνα μᾶλλον παροξύνῃ. η Ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως] κατὰ πάντων. θ Διανοεῖσθαι] ἀπὸ κοινοῦ, τὸ ἄρχειν. ι Παραστησώμεθα] δουλωσώμεθα. κ Γνώμην] ἀπόφασιν. λ Ψῆφον ἐπήγαγον] ψῆφον, τοῦ σκέψιν. δῆλον δὲ ὅτι πᾶσι δοκεῖ, καὶ πᾶσιν οὔ. μ Ἑξῆς] κατὰ τάξιν. ν Καὶ τὸ πλῆθος] τὸ πλῆθος τῶν Λακεδαιμονίων δηλονότι. ξ Ἐκπορίζεσθαι] ἐκ πόρου λαμβάνειν. ο Μέλλησιν] ἀναβολήν. π Καθισταμένοις] παρασκευαζομένοις. ρ Ἐγκλήματα ποιούμενοι] ἐγκαλοῦντες. σ Τὸ ἄγος ἐλαύνειν τῆς θεοῦ] τοὺς τὸ ἄγος δράσαντας. τῆς θεοῦ, τῆς Ἀθηνᾶς. τ Κύλων ἦν] τὸ διήγημα τὸ κατὰ τὸν Κύλωνα θαυμάζει σφόδρα ὁ τεχνογράφος, καὶ συμβουλεύει ἐπιμελέστατα αὐτὸ ἐκμαθεῖν τοὺς νέους, ἵνα μιμήσωνται. Ὅτι τοῦ διηγήματος τοῦ κατὰ τὸν Κύλωνα τὴν σαφήνειαν τινὲς θαυμάσαντες, εἶπον ὅτι Λέων ἐγέλασεν ἐνταῦθα, λέγοντες περὶ Θουκυδίδου. Ὅτι τὰ κατὰ Κύλωνα ἐπράχθη σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης. υ Χρωμένῳ δὲ τῷ Κύλωνι] περὶ τυραννίδος δηλονότι, ὡς ἐκ τῆς ἀποκρίσεως δείκνυται τοῦ θεοῦ. φ Καταλαβεῖν] ταύτην γὰρ κατελάμβανον οἱ τυραννίδος ἐρῶντες. χ Τὰ ἐν Πελοποννήσῳ] τοῦτο προσέθηκεν ἐπειδὴ ἔστιν Ὀλύμπια ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ ἐν Ἀθήναις.

ψ Ἐπὶ τυραννίδι] τυραννήσων. ω Εἰ δὲ ἐν Ἀττικῇ] ἐκ τούτου δηλοῦται σαφῶς ὅτι περὶ τῆς τῶν Διασίων τὸ μαντεῖον ἔλεγε. α Καὶ Ἀθηναίοις] καὶ παρ' Ἀθηναίοις. β Διάσια] ἣν καὶ ἔλεγεν ἴσως ὁ θεὸς ἑορτήν. γ Ἐν ᾗ πανδημεὶ] πανδημεὶ ἑορτάζουσι, θύουσι δὲ πολλοί. δ Ἀλλὰ θύματα] τινὰ πέμματα εἰς ζώων μορφὰς τετυπωμένα ἔθυον. ε Ὀρθῶς γιγνώσκειν] ἁπλῶς νοεῖν. τὸν χρησμὸν δηλονότι. ζ Ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ] τῇ τυραννίδι. η Αἰσθόμενοι] αἴσθησιν τοῦ πράγματος λαβόντες. θ Ἐπ' αὐτοὺς] κατ' αὐτῶν. ι Αὐτοκράτορσι] αὐτεξουσίοις οὖσι. κ Διαθεῖναι] οἰκονομηθῆναι. λ Ἢ ἂν ἄριστα] τὸ ἢ, ἀντὶ τοῦ ὡς ἄν. μ Φλαύρως] ἀσθενῶς. ν Ἐπιέζοντο] ἐταλαιπώρουν. ξ Καθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν] ἑαυτοὺς δηλονότι παρὰ τὸν βωμόν. τὸ δὲ καθίζουσιν, ἀπὸ τοῦ καθίζω. καθέζονται δὲ, ἀπὸ τοῦ καθέζομαι. ο Οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐπιτετραμμένοι] οἱ ἔχοντες ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων τὴν ἐπιτροπὴν τῆς φυλακῆς. π Καὶ ἐπὶ τῶν σεμνῶν θεῶν] τῶν ἐριννύων κατ' ἀντίφρασιν, ἃς μετὰ τὴν Ὀρέστου οἱ Ἀθηναῖοι πλησίον τοῦ Ἀρείου πάγου ἱδρύσαντο, ἵνα πολλῆς τιμῆς τύχωσιν. ρ Ἤλασε δὲ καὶ Κλεομένης] βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, οὗ μέμνηται Ἡρόδοτος. ἡ δὲ ἔννοια, ἀμφίβολον πότερον ἤλασε μετὰ τῶν στασιαζόντων φησὶν Ἀθηναίων, τουτέστι, καὶ τοὺς στασιάζοντας· ἢ ἤλασε μετὰ τῶν Ἀθηναίων, ὅτι ἐστασίαζον, ἵνα μὴ ὦσιν ἐν τῇ πόλει οἱ ἀλιτήριοι. ὃ καὶ ἄμεινον.

δὲ ὁ Κλεομένης ὁ λακεδαιμόνιος, ὕστερον μετὰ ἀθηναίων στασιαζόντων, τούς τε ζῶντας ἐλαύνοντες, καὶ τῶν τεθνεώτων τὰ ὀστᾶ ἀνελόντες, ἐξέβαλον. κατῆλθον μέντοι ὕστερον, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἔτι ἐστὶν ἐν τῇ πόλει. τοῦτο δὴ τὸ ἄγος οἱ λακεδαιμόνιοι ἐλαύνειν ἐκέλευον δῆθεν τοῖς θεοῖς πρῶτον τιμωροῦντες, εἰδότες δὲ Περικλέα τὸν Ξανθίππου προσεχόμενον αὐτῷ κατὰ τὴν μητέρα, καὶ νομίζοντες, ἐκπεσόντος αὐτοῦ, ῥᾷον σφίσι προχωρήσειν τὰ ἀπὸ τῶν ἀθηναίων. οὐ μέντοι τοσοῦτον ἤλπιζον παθεῖν ἂν αὐτὸν τοῦτο, ὅσον διαβολὴν οἴσειν αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκείνου ξυμφορὰν τὸ μέρος ἔσται ὁ πόλεμος. ὢν γὰρ δυνατώτατος τῶν καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἄγων τὴν πολιτείαν, ἠναντιοῦτο πάντα τοῖς λακεδαιμονίοις, καὶ οὐκ εἴα ὑπείκειν, ἀλλ' ἐς τὸν πόλεμον ὥρμα τοὺς ἀθηναίους. ἀντεκέλευον δὲ καὶ οἱ ἀθηναῖοι τοὺς λακεδαιμονίους τὸ ἀπὸ ταινάρου ἄγος ἐλαύνειν. οἱ γὰρ λακεδαιμόνιοι ἀναστήσαντές ποτε ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἀπὸ ταινάρου τῶν εἱλώτων τοὺς ἱκέτας ἀπαγαγόντες, διέφθειραν. δι' ὃ δὴ καὶ σφίσιν αὐτοῖς νομίζουσι τὸν μέγαν σεισμὸν γενέσθαι ἐν σπάρτῃ. ἐκέλευον δὲ καὶ τὸ τῆς χαλκιοίκου ἄγος ἐλαύνειν αὐτούς. ἐγένετο δὲ τοιόνδε. ἐπειδὴ Παυσανίας ὁ λακεδαιμόνιος τὸ πρῶτον μεταπεμφθεὶς ὑπὸ σπαρτιατῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν ἑλλησπόντῳ, καὶ κριθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἀπελύθη μὴ ἀδικεῖν, δημοσίᾳ μὲν οὐκέτι ἐξεπέμφθη, ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς τριήρη λαβὼν ἑρμιονίδα, ἄνευ λακεδαιμονίων ἀφικνεῖται ἐς ἑλλήσποντον· τῷ μὲν λόγῳ, ἐπὶ τὸν ἑλληνικὸν πόλεμον, τῷ δὲ ἔργῳ, τὰ πρὸς βασιλέα πράγματα βουλόμενος πράσσειν, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησεν, ἐφιέμενος τῆς ἑλληνικῆς ἀρχῆς. εὐεργεσίαν δὲ ἀπὸ τοῦδε πρῶτον ἐς βασιλέα κατέθετο, καὶ τοῦ παντὸς πράγματος ἀρχὴν ἐποιήσατο. Βυζάντιον γὰρ ἑλὼν τῇ προτέρᾳ παρουσίᾳ μετὰ τὴν ἐκ Κύπρου ἀναχώρησιν (εἶχον δὲ μῆδοι αὐτὸ, καὶ βασιλέως προσήκοντές τινες καὶ ξυγγενεῖς, οἳ ἑάλωσαν ἐν αὐτῷ) τότε τούτους οὓς ἔλαβεν, ἀποπέμπει βασιλεῖ κρύφα τῶν ἄλλων ξυμμάχων, τῷ δὲ λόγῳ, ἀπέδρασαν αὐτόν. ἔπρασσε δὲ ταῦτα μετὰ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως, ᾧπερ ἐπέτρεψε τό, τε Βυζάντιον καὶ τοὺς αἰχμαλώτους. ἔπεμψε δὲ καὶ ἐπιστολὴν τὸν Γόγγυλον φέροντα αὐτῷ, ἐνεγέγραπτο δὲ τάδε ἐν αὐτῇ, ὡς ὕστερον ἀνευρέθη. Παυσανίας ὁ ἡγεμὼν τῆς σπάρτης τούσδε τέ σοι χαρίζεσθαι βουλόμενος, ἀποπέμπει δορὶ ἑλών, καὶ γνώμην ποιοῦμαι, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ, θυγατέρα τε τὴν σὴν γῆμαι, καί σοι σπάρτην τε καὶ τὴν ἄλλην ἑλλάδα ὑποχείριον ποιῆσαι. δυνατὸς δὲ δοκῶ εἶναι ταῦτα πρᾶξαι μετὰ σοῦ βουλευόμενος. εἰ οὖν τί σε τούτων ἀρέσκει, πέμπε ἄνδρα πιστὸν ἐπὶ θάλασσαν, δι' οὗ τὸ λοιπὸν τοὺς λόγους ποιησόμεθα. Τοσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐδήλου. Ξέρξης δὲ ἥσθη τε τῇ ἐπιστολῇ, καὶ ἀποστέλλει Ἀρτάβαζον τὸν Φαρνάκου ἐπὶ θάλασσαν, καὶ κελεύει αὐτὸν τήν τε Δασκυλῖτιν σατραπείαν παραλαβεῖν, Μεγαβάτην ἀπαλλάξαντα, ὃς πρότερον ἦρχε, καὶ παρὰ Παυσανίαν ἐς Βυζάντιον ἐπιστολὴν ἀντεπετίθει αὐτῷ, ὡς τάχιστα διαπέμψαι, καὶ τὴν σφραγῖδα ἀποδεῖξαι, καὶ ἤν τι αὐτῷ Παυσανίας παραγγέλλῃ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πράσσειν ὡς ἄριστα καὶ πιστότατα. ὁ δὲ ἀφικόμενος, τά τε ἄλλα ἐποίησεν ὥσπερ εἴρητο, καὶ τὴν ἐπιστολὴν διέπεμψεν. ἀντενεγέγραπτο δὲ τάδε, Ὧδε λέγει βασιλεὺς Ξέρξης Παυσανίᾳ. Καὶ τῶν ἀνδρῶν οὓς μοι πέραν θαλάσσης ἐκ Βυζαντίου ἔσωσας, κείσεταί σοι εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ ἐσαεὶ ἀνάγραπτος, καὶ τοῖς λόγοις τοῖς ἀπὸ σοῦ ἀρέσκομαι.

γρ. χαρίσασθαι

α Κατῆλθον μέντοι ὕστερον] οἱ φυγαδευθέντες. β Ἐκέλευον ἐλαύνειν] μετὰ τὸν Κλεομένην. γ Προσεχόμενον] ἔνοχον ὄντα. δ Αὐτῷ] τῷ ἄγει. ε Κατὰ τὴν μητέρα] κατὰ τὸ γένος τὸ μητρῷον. ζ Παθεῖν ἂν αὐτὸν τοῦτο] τὸ ἐκβληθῆναι. συνέβαινε γὰρ αὐτῷ μὴ πιστεύεσθαι στρατηγίαν τοιούτῳ ὄντι. η Οἴσειν αὐτῷ] τῷ Περικλεῖ. θ Ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκείνου ξυμφορὰν] τὴν ἀπὸ περιστάσεως δυστυχίαν, καὶ οὐκ ἐξ οἰκείας ἀβουλίας κακοπραγίαν. καὶ ἐν τῇ δημηγορίᾳ, καὶ οὐκ ἴσμεν ὅπως τῶν δὲ τελῶν τῶν μεγίστων ξυμφορῶν ἀπήλλακται. ἤτοι κακιῶν. καὶ γὰρ αἱ τῆς φύσεως ἐλαττώσεις καὶ διαπτώσεις, κακίαι πάντως εἰσί. καὶ περιϊὼν ἐν τῇ δημηγορίᾳ Περικλέους, ξυμφορὰς τὰς ἀπὸ τυχίας εἴρηκεν. ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χωρῆσαι, ἢ καὶ τὰς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλως. Διὰ τὸ ἄγος, τουτέστι, διὰ τὸ μὴ ἐκβληθῆναι αὐτὸν ὄντα ἐναγῆ. ι Τῶν καθ' ἑαυτὸν] τῶν ὄντων κατὰ τὴν ζωὴν αὐτοῦ. κ Τὸ ἀπὸ ταινάρου ἄγος] ταίναρον, ἀκρωτήριον λακωνικῆς, ἱερὸν Ποσειδῶνος. λ Νομίζουσιν] οἱ ἀθηναῖοι. μ Χαλκιοίκου ἄγος] χαλκίοικος ἡ ἀθηνᾶ ἐν σπάρτῃ, ἢ ὅτι χαλκοῦν εἶχεν οἶκον, ἢ διὰ τὸ στερεὸν εἶναι. ἢ διὰ τὸ τοὺς χαλκιδεῖς τοὺς ἐξ εὐβοίας φυγάδας αὐτὴν κτίσαι. ν Ὑπ' αὐτῶν] τῶν σπαρτιατῶν. ξ Ἐξεπέμφθη] εἰς ἀρχὴν τοῦ ἑλλησπόντου. ο Ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς] Παυσανίας. π Ἑρμιονίδα] ἀπὸ ἑρμιόνης πόλεως λακωνικῆς. ρ Τῷ δὲ ἔργῳ, τὰ πρὸς βασιλέα] βουλόμενος δηλονότι τὰ τοῦ βασιλέως πράγματα ποιεῖν. ἐμήδιζε γάρ. σ Ἀπὸ τοῦδε πρῶτον] ἀπὸ τούτου

τοῦ ἐπιφερομένου περὶ Βυζαντίου δηλονότι. τ Μετὰ τὴν ἐκ Κύπρου] ἐντεῦθα τὰ περὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ παρουσίας διηγεῖται. υ Προσήκοντές τινες] διαφορᾷ προσήκοντας καὶ συγγενεῖς. φ Τῷ δὲ λόγῳ] τῇ φήμῃ. χ Αὐτῷ] τῷ προσόδῳ. ψ Εἰ οὖν τί σε] ἀντὶ τοῦ σοί. ἀττικὴ δὲ καὶ ἀρχαία ἡ φράσις, ἀντὶ δοτικῆς αἰτιατικὴν συντάξαι. ω Ἡ γραφὴ ἐδήλου] γραφὴ, ἡ ζωγραφία, καὶ ἡ κατηγορία, καὶ ἡ ἐπὶ γραμμάτων ἁπλῶς νοῦ. α Ἐπὶ θάλασσαν] ἐπὶ τὰ παραθαλάσσια. β Ἐς Βυζάντιον] ὄντα δηλονότι. γ Αὐτῷ] τῷ Ἀρταβάζῳ. δ Καὶ τὴν σφραγῖδα] ἡ σφραγὶς τοῦ περσῶν βασιλέως εἶχε, κατὰ μέν τινας, τὴν βασιλέως εἰκόνα· κατὰ δέ τινας, τὴν Κύρου τοῦ πρώτου βασιλέως αὐτῶν· κατὰ δέ τινας, τὸν Δαρείου ἵππον, δι' ὃν χρεμετίσαντα ἐβασίλευσεν. ε Ἀποδεῖξαι] τῷ Παυσανίᾳ. ζ Παραγγέλλῃ] κελεύῃ. η Καὶ τῶν ἀνδρῶν] λείπει ὑπέρ. θ Κείσεταί σοι εὐεργεσία] διὰ παντὸς εὐεργέτης κληθήσῃ ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ.

καὶ σε μήτε νὺξ, μήθ' ἡμέρα ἐπισχέτω ὥστε [a] ἀνεῖναι πράσσειν τι ὧν ἐμοὶ ὑπισχνῇ· μηδὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δαπάνῃ κεκωλύσθω, μηδὲ στρατιᾶς πλήθει, εἴ ποι δεῖ παραγίγνεσθαι· ἀλλὰ μετ' Ἀρταβάζου ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ὅν σοι ἔπεμψα, πρᾶσσε θαρσῶν καὶ τὰ ἐμὰ καὶ τὰ σά, ὅπῃ κάλλιστα καὶ ἄριστα ἕξει ἀμφοτέροις. Ταῦτα λαβὼν ὁ Παυσανίας τὰ γράμματα, [b] ὢν καὶ πρότερον ἐν μεγάλῳ ἀξιώματι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν Πλαταιᾶσιν ἡγεμονίαν, πολλῷ μᾶλλον τότε ἦρτο, καὶ οὐκέτι ἠδύνατο [c] ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ βιοτεύειν, ἀλλὰ σκευάς τε Μηδικὰς ἐνδυόμενος, ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐξῄει, καὶ διὰ τῆς Θρᾴκης πορευόμενον αὐτὸν Μῆδοι καὶ Αἰγύπτιοι [d] ἐδορυφόρουν. τράπεζάν τε [e] Περσικὴν παρετίθετο, καὶ κατέχειν τὴν διάνοιαν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ' ἔργοις βραχέσι προυδήλου ἃ τῇ γνώμῃ μειζόνως ἐς ἔπειτα ἔμελλε πράξειν. [f] δυσπρόσοδόν τε αὑτὸν παρεῖχε, καὶ τῇ ὀργῇ οὕτω χαλεπῇ ἐχρῆτο [g] ἐς πάντας ὁμοίως, ὥστε μηδένα δύνασθαι προσιέναι. διόπερ καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οὐχ ἥκιστα ἡ ξυμμαχία μετέστη. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι, [h] τό, τε πρῶτον δι' αὐτὰ ταῦτα ἀνεκάλεσαν αὐτόν, καὶ ἐπειδὴ τῇ Ἑρμιονίδι νηῒ τὸ δεύτερον ἐκπλεύσας, οὐ κελευσάντων αὐτῶν, τοιαῦτα ἐφαίνετο ποιῶν· καὶ ἐκ τοῦ Βυζαντίου βίᾳ ὑπ' Ἀθηναίων [i] ἐκπολιορκηθείς, ἐς μὲν τὴν Σπάρτην οὐκ ἐπανεχώρει, ἐς δὲ Κολωνὰς τὰς Τρῳάδας [k] ἱδρυθείς, [l] πράσσων τε [m] ἐσηγγέλλετο αὐτοῖς ἐς τοὺς βαρβάρους, καὶ οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ [n] τὴν μονὴν ποιούμενος. οὕτω δὴ οὐκέτι [x] ἐπέσχον, ἀλλὰ πέμψαντες κήρυκα οἱ ἔφοροι, καὶ [o] σκυτάλην, εἶπον τοῦ κήρυκος [p] μὴ λείπεσθαι· εἰ δὲ μή, πόλεμον [r] αὐτῷ Σπαρτιάτας προαγορεύειν. ὁ δέ, βουλόμενος ὡς ἥκιστα ὕποπτος εἶναι, καὶ πιστεύων χρήμασι διαλύσειν [s] τὴν διαβολήν, ἀνεχώρει τὸ δεύτερον ἐς Σπάρτην· καὶ ἐς μὲν τὴν εἱρκτὴν ἐσπίπτει τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐφόρων (ἔξεστι δὲ τοῖς ἐφόροις [t] τὸν βασιλέα δρᾶσαι τοῦτο) [u] ἔπειτα διαπραξάμενος, ὕστερον ἐξῆλθε, καὶ καθίστησιν ἑαυτὸν ἐς κρίσιν τοῖς βουλομένοις [ph] περὶ αὐτῶν ἐλέγχειν. καὶ φανερὸν μὲν εἶχον οὐδὲν οἱ Σπαρτιᾶται σημεῖον, οὔτε οἱ ἐχθροί, οὔτε ἡ πᾶσα πόλις, ὅτῳ ἂν πιστεύσαντες βεβαίως ἐτιμωροῦντο ἄνδρα [ch] γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα, καὶ [ps] ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα. Πλείσταρχον γὰρ [o] τὸν Λεωνίδου ὄντα βασιλέα καὶ νέον ἔτι [a] ἀνεψιὸς ὢν ἐπετρόπευσεν. [b] ὑποψίας δὲ πολλὰς παρεῖχε, τῇ τε παρανομίᾳ, καὶ ζηλώσει τῶν βαρβάρων, μὴ ἴσος βούλεσθαι εἶναι τοῖς παροῦσι. τά τε ἄλλα αὐτοῦ ἀνεσκόπουν, εἴ τί που [g] ἐξεδεδιῄτητο τῶν καθεστώτων νομίμων, καὶ ὅτι [d] ἐπὶ τὸν τρίποδά ποτε τὸν ἐν Δελφοῖς, ὃν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Μήδων ἀκροθίνιον, ἠξίωσεν ἐπιγράψασθαι αὐτὸς ἰδίᾳ τὸ ἐλεγεῖον τόδε,

Ἑλλήνων ἀρχηγός, ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων,
Παυσανίας, Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

Τὸ μὲν οὖν ἐλεγεῖον οἱ Λακεδαιμόνιοι [e] ἐξεκόλαψαν εὐθὺς τότε ἀπὸ τοῦ τρίποδος τοῦτο, καὶ ἐπέγραψαν ὀνομαστὶ τὰς πόλεις, ὅσαι ξυγκαθελοῦσαι τὸν βάρβαρον, ἔστησαν τὸ ἀνάθημα. τοῦ μέντοι Παυσανίου ἀδίκημα καὶ τοῦτ' ἐδόκει εἶναι, καὶ ἐπεί γε δὴ [z] ἐν τούτῳ καθειστήκει, πολλῷ μᾶλλον [h] παρόμοιον πραχθῆναι ἐφαίνετο [th] τῇ παρούσῃ διανοίᾳ. ἐπυνθάνοντο δὲ καὶ εἰς τοὺς εἵλωτας πράσσειν τι αὐτόν. [i] καὶ ἦν δὲ οὕτως. ἐλευθέρωσίν τε γὰρ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς [k] καὶ πολιτείαν, ἢν ξυνεπαναστῶσι, [l] καὶ τὸ πᾶν

γρ. καθεστηκότι

γρ. μηδικήν

γρ. ἱδρυθείς

γρ. τὴν παραβολήν

γρ. ἐπετρόπευεν

γρ. ἔστησαν

γρ. ἐδόκει

α Ἀνεῖναι] ῥαθυμῆσαι. β Ὢν καὶ πρότερον ἐν μεγάλῳ ἀξιώματι] ἤγουν τιμώμενος τὰ μεγάλα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. γ Ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ] τῷ λακωνικῷ. δ Ἐδορυφόρουν] μετὰ δοράτων προέπεμπον. ταῦτα πάντα ἐν τῇ προτέρᾳ παρουσίᾳ ἐπράχθη. ε Περσικὴν] τρυφηλήν. ζ Δυσπρόσοδόν τε] δυσέντευκτον. η Ἐς πάντας] κατὰ πάντων. θ Τό, τε πρῶτον] ἀντὶ τοῦ τὸ πρῶτόν τι. ι Ἐκπολιορκηθεὶς] τῇ πολιορκίᾳ ἐκβληθείς. κ Ἱδρυθεὶς] καθισθείς. λ Πράσσων τε] τὰ συμφέροντα ἑαυτῷ. μ Ἐσηγγέλλετο] ἐμηνύετο. ν Τὴν μονὴν] τὴν διατριβήν. ξ Ἐπέσχον] ἑαυτοὺς δηλονότι. ο Σκυτάλην] αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν λακωνικήν. ἔστι δὲ σκυτάλη ξύλον στρογγύλον ἐξεσμένον, ἐπιμήκες. δύο δὲ παρὰ Λακεδαιμονίοις ὑπῆρχον σκυτάλαι, καὶ τὴν μὲν μίαν κατεῖχον οἱ ἔφοροι τῶν Λακεδαιμονίων, τὴν δὲ ἑτέραν τῷ ἐκπεμπομένῳ τῶν στρατηγῶν παρεῖχον· καὶ ὁπότε ἐβούλοντο ἐπιστεῖλαί τι αὐτῷ, φέροντες ἱμάντα λευκόν, περιεῖλον τὴν σκυτάλην, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱμάντος ἔγραφον, καὶ ἀνελίσσοντες παρεῖχον τὸν ἱμάντα τῷ ἀποφέροντι. τοῦτο δὲ ἐποίουν ἵνα μὴ μάθωσιν οἱ ἀποφέροντες τὰ ἐν τῷ ἱμάντι γεγραμμένα. ὁ δὲ στρατηγός, λαβὼν τὸν ἱμάντα, τῇ ἑαυτοῦ σκυτάλῃ περιελίττε, καὶ ἐγίγνωσκε τὴν τῶν γραμμάτων περιοχήν. εἰ δέ τις εἴποι, καὶ πῶς εἶχεν ὁ Παυσανίας σκυτάλην, λάθρα τῆς πόλεως ἐξελθών; ῥητέον ὅτι ἀπὸ τῆς προτέρας στρατηγίας εἶχε τὴν σκυτάλην. π Μὴ λείπεσθαι] τὸν Παυσανίαν δηλονότι. ρ Αὐτῷ] τῷ Παυσανίᾳ. σ Τὴν παραβολὴν] τὴν κατηγορίαν. τὸν κίνδυνον, τὸ γεγονὸς ὑπ' αὐτοῦ παράβολον. τ Τὸν βασιλέα δρᾶσαι τοῦτο] τὸ κακὸν δηλονότι. καὶ μὴν οὐκ ἦν βασιλεύς, ἀλλ' ἐπίτροπος. υ Ἔπειτα διαπραξάμενος] χρήμασι δηλονότι καὶ λόγοις διαπραξάμενος. ἤτοι διακρουσάμενος τὴν κατηγορίαν. φ Περὶ αὐτῶν] τῶν κατηγορημάτων. χ Γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα] Ἡρακλείδης γὰρ ἦν. ψ Ἐν τῷ παρόντι] καιρῷ δηλονότι. ω Τὸν Λεωνίδου] τοῦ ὁ Λεωνίδης ὁ ἐν Θερμοπύλαις ἀριστεύσας ἐπὶ τῶν μηδικῶν. α Ἀνεψιὸς ὢν] τοῦ Πλειστάρχου. β Ὑποψίας δὲ πολλὰς παρεῖχε] διὰ τὸ μὴ στέργειν τοῖς λακωνικοῖς νόμοις τοῖς παροῦσι, τοῖς ἤθεσι τῶν Λακώνων. γ Ἐξεδεδιῄτητο] ἔξω τῶν λακωνικῶν διῃτᾶτο νόμων. δ Ἐπὶ τὸν τρίποδα] οὐχ ὃν ἐν ᾧ εἶναι πεύετο ὁ Ἀπόλλων, ἀλλ' ἕτερόν τινα, ὃν ἔλαβον οἱ ῥωμαίων βασιλεῖς, καὶ μετέθηκαν ἐπὶ τὸν ἱππόδρομον τοῦ Βυζαντίου. ε Ἐξεκόλαψαν] ἐξορύξαντες ἀπήλειψαν. ζ Ἐν τούτῳ καθειστήκει] ἐν τῇ κατηγορίᾳ τοῦ μηδισμοῦ. ἀπηλέγχθη γὰρ μὴ ἐμμένειν τοῖς ἤθεσι τῶν Λακεδαιμονίων. η Παρόμοιον] τῷ μηδισμῷ δηλονότι. θ Τῇ παρούσῃ διανοίᾳ] λείπει ἡ ἐν. ι Καὶ ἦν δὲ οὕτως] τὸ δὲ ἀντὶ τοῦ γάρ. κ Καὶ πολιτείαν] αὐτονομίαν. λ Καὶ τὸ πᾶν ξυγκατεργάσωνται] κατὰ τῆς Σπάρτης. ἤγουν τὸν μηδισμόν.

ξυγκατεργάσωνται. ἀλλ' οὐδ' ὣς οὐδὲ τῶν εἱλώτων μηνυταῖς τισι πιστεύσαντες, ἠξίωσαν νεώτερόν τι ποιεῖν εἰς αὐτὸν, χρώμενοι τῷ τρόπῳ ᾧπερ εἰώθασιν ἐς σφᾶς αὐτοὺς, μὴ ταχεῖς εἶναι περὶ ἀνδρὸς Σπαρτιάτου, ἄνευ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων, βουλεῦσαί τι ἀνήκεστον· πρίν γε δὴ αὐτοῖς, ὡς λέγεται, ὁ μέλλων [a] τὰς τελευταίας βασιλεῖ ἐπιστολὰς πρὸς Ἀρτάβαζον κομιεῖν, [b] ἀνὴρ Ἀργίλιος, [c] παιδικά ποτε ὢν αὐτοῦ, καὶ πιστότατος ἐκείνῳ, μηνυτὴς γίγνεται, δείσας κατὰ ἐνθύμησίν τινα ὅτι οὐδείς πω τῶν πρὸ ἑαυτοῦ ἀγγέλων [d] πάλιν ἀφίκετο· [e] καὶ παραποιησάμενος σφραγῖδα, ἵνα, ἢν ψευσθῇ τῆς δόξης, [ζ] ἢ καὶ ἐκεῖνος μεταγράψαι τι αἰτήσῃ, μὴ ἐπιγνῷ, λύει τὰς ἐπιστολὰς, ἐν αἷς ὑπονοήσας τι τοιοῦτον προσεπεστάλθαι, [η] καὶ αὑτὸν εὗρεν ἐγγεγραμμένον κτείνειν. τότε δὴ οἱ ἔφοροι, δείξαντος αὐτοῦ τὰ γράμματα, μᾶλλον μὲν ἐπίστευσαν, αὐτήκοοι δὲ βουληθέντες ἔτι γενέσθαι αὐτοῦ Παυσανίου τι λέγοντος, [θ] ἀπὸ παρασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ ταίναρον ἱκέτου οἰχομένου, καὶ σκηνησαμένου διπλῆν [ι] διαφράγματι καλύβην, ἐς ἣν τῶν τε ἐφόρων ἐντός τινας ἔκρυψε, καὶ Παυσανίου ὡς αὐτὸν ἐλθόντος, καὶ ἐρωτῶντος τὴν πρόφασιν τῆς ἱκετείας, ᾔσθοντο πάντα σαφῶς, αἰτιωμένου τοῦ ἀνθρώπου τά τε περὶ αὐτοῦ γραφέντα, καὶ τἄλλ' ἀποφαίνοντος καθ' ἕκαστον, ὡς οὐδὲν πώποτε αὐτὸν ἐν ταῖς πρὸς βασιλέα [ι] διακονίαις [κ] παραβάλοιτο, [λ] προτιμηθείη δ' ἐν ἴσῳ τοῖς πολλοῖς τῶν διακόνων ἀποθανεῖν· κἀκείνου αὐτά τε ταῦτα ξυνομολογοῦντος, καὶ περὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἐῶντος ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ πίστιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διδόντος τῆς ἀναστάσεως, καὶ ἀξιοῦντος ὡς τάχιστα πορεύεσθαι, καὶ μὴ τὰ πρασσόμενα διακωλύειν. ἀκούσαντες δὲ [μ] ἀκριβῶς, τότε μὲν ἀπῆλθον οἱ ἔφοροι· βεβαίως δὲ ἤδη εἰδότες, ἐν τῇ πόλει τὴν ξύλληψιν [ν] ἐποιοῦντο. [ξ] λέγεται δ' αὐτὸν μέλλοντα ξυλληφθήσεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἑνὸς μὲν τῶν ἐφόρων τὸ πρόσωπον προσιόντος ὡς εἶδε, γνῶναι [ο] ἐφ' ᾧ ἐχώρει· [π] ἄλλου δὲ νεύματι ἀφανεῖ χρησαμένου, καὶ δηλώσαντος εὐνοίᾳ, πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Χαλκιοίκου [ρ] χωρῆσαι δρόμῳ, καὶ προκαταφυγεῖν· ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ τέμενος. [σ] καὶ ἐς οἴκημα οὐ μέγα, ὃ ἦν τοῦ ἱεροῦ, [τ] ἐσελθὼν, ἵνα μὴ ὑπαίθριος ταλαιπωροίη, ἡσύχαζεν. οἱ δὲ, [τ] τὸ παραυτίκα μὲν [υ] ὑστέρησαν τῇ διώξει, μετὰ δὲ τοῦτο, τοῦ τε οἰκήματος τὸν ὄροφον ἀφεῖλον, καὶ τὰς θύρας, [φ] ἔνδον ὄντα τηρήσαντες αὐτὸν, [χ] καὶ ἀπολαβόντες εἴσω, [ψ] ἀπῳκοδόμησαν. προσκαθεζόμενοί τε, ἐξεπολιόρκησαν λιμῷ. καὶ μέλλοντος αὐτοῦ ἀποψύχειν, ὥσπερ εἶχεν ἐν τῷ οἰκήματι, αἰσθόμενοι, ἐξάγουσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἔτι ἔμπνουν ὄντα. καὶ ἐξαχθεὶς, ἀπέθανε παραχρῆμα. καὶ αὐτὸν [ω] ἐμέλλησαν μὲν [α] ἐς τὸν καιάδαν, οὗπερ τοὺς κακούργους ἐμβάλλειν, ἔπειτα ἔδοξε [β] πλησίον που κατορύξαι. ὁ δὲ θεὸς [γ] ὁ ἐν Δελφοῖς [δ] τόν τε τάφον ὕστερον ἔχρησε τοῖς Λακεδαιμονίοις μετενεγκεῖν οὗπερ ἀπέθανε, (καὶ νῦν κεῖται [ε] ἐν τῷ προτεμενίσματι ὃ γραφῇ στῆλαι δηλοῦσι) καὶ ὡς ἄγος αὐτοῖς ὂν τὸ πεπραγμένον, [ζ] δύο σώματα ἀνθ' ἑνὸς τῇ Χαλκιοίκῳ ἀποδοῦναι. οἱ δὲ, ποιησάμενοι χαλκοῦς ἀνδριάντας δύο, ὡς ἀντὶ Παυσανίου ἀνέθεσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς καὶ τοῦ θεοῦ ἄγος κρίναντος, ἀντεπέταξαν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐλαύνειν αὐτό. [η] τοῦ δὲ μηδισμοῦ τοῦ Παυσανίου Λακεδαιμόνιοι, πρέσβεις πέμψαντες παρὰ τοὺς Ἀθηναίους, ξυνεπῃτιῶντο καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ὡς εὕρισκον ἐκ [θ] τῶν περὶ Παυσανίαν ἐλέγχων· ἠξίουν τε τοῖς αὐτοῖς κολάζεσθαι αὐτόν. οἱ δὲ πεισθέντες ([θ] ἔτυχε γὰρ ὠστρακισμένος, καὶ ἔχων δίαιταν μὲν ἐν Ἄργει, ἐπιφοιτῶν δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην Πελοπόννησον) πέμπουσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἑτοίμων ὄντων ξυνδιώκειν, ἄνδρας [ι] οἷς εἴρητο ἄγειν ὅπου ἂν περιτύχωσιν. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς προαι-

[Left margin:] γρ. καταφυγών — γρ. ἐμέλλησαν — γρ. τῶν Παυσανίου

[Scholia:] α Τὰς τελευταίας] δηλοῖ ὅτι καὶ ἄλλας ἀπέστειλεν. β Ἀνὴρ Ἀργίλιος] τινὲς κύριον, τινὲς ἐθνικὸν, ἀπὸ πόλεως Θρᾴκης· ὅπερ ἄμεινον. γ Παιδικά ποτε] τὸ παιδικὰ, ὁ ξυνετῶς, οὐδέτερον πληθυντικόν. τοῦτο δέ τινες ἐπὶ ἀγαθοῦ ἔρωτος, τινὲς δὲ ἐπὶ αἰσχροῦ λαμβάνουσι. παιδικὰ, ἀντὶ τοῦ ἐρώμενος ἐθάρρει. τὸ γὰρ πιστότατος ὤν. δ Πάλιν ἀφίκετο] ἐπανῆλθε. ε Καὶ παραποιησάμενος] ἀντὶ τοῦ ὁμοίαν ποιησάμενος ὁ Ἀργίλιος. ζ Ἢ καὶ ἐκεῖνος] ἐκεῖνος ὁ Παυσανίας. η Καὶ αὐτὸν εὗρεν] ὥσπερ ἔλεγεν, εὗρε τοῦτο ἀληθὲς ὃ ὑπενόει γεγράφθαι. θ Ἀπὸ παρασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου] ἀπὸ συνθήματος τοῦ Ἀργιλίου. ι Διακονίαις παραβάλοιτο] ταῖς ἀγγελίαις ταῖς ἄλλαις διαβάλλοι. κ Παραβάλοιτο] παραβόλως κατηγορήσειεν, ἢ ὑπόπτως διακονήσειε. λ Προτιμηθείη δὲ] ἐν εἰρωνείᾳ τὸ προτιμηθείη λέλεκται. μ Ἀκριβῶς] ἀληθῶς. ν Ἐποιοῦντο] ἔμελλον ποιῆσαι. ποιῆσαι ἐβούλοντο. ξ Λέγεται δ' αὐτὸν] τὸν Παυσανίαν. ο Ἐφ' ᾧ ἐχώρει] οὗ χάριν. π Ἄλλου δὲ] ἐφόρου δηλονότι ἀφανῶς νεύσαντος, ὅστις ἦν φίλος τῷ Παυσανίᾳ. ρ Χωρῆσαι δρόμῳ] λέγεται τὸν Παυσανίαν. σ Καὶ ἐς οἴκημα οὐ μέγα] φασὶ γὰρ ὅτι ἡνίκα ἔφραξαν κατ' αὐτοῦ τὸ οἴκημα, ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἀλκαθέα πρώτη λίθον ἐπέθηκε. τοιαῦται γὰρ αἱ Λακωνικαὶ γυναῖκες. τεκμήριον δὲ τοῦ τοῦ μισοτυράννους εἶναι τοὺς Λάκωνας. τ Τὸ παραυτίκα μὲν] ἤγουν κατὰ τὸ ἐνεστώς. υ Ὑστέρησαν] ἐβράδυναν, ἵνα δῆθεν μὴ ἀσεβήσωσιν. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ ἠσέβησαν, ἐν ἱερῷ αὐτὸν πολιορκήσαντες. φ Ἔνδον ὄντα τηρήσαντες] ᾔει γὰρ εἰς τὸ ἱερὸν πολλάκις. χ Καὶ ἀπολαβόντες εἴσω] μονώσαντες, περιείρξαντες. ψ Ἀπῳκοδόμησαν] τειχίσαντες τὰς θύρας ἀπέφραξαν. ω Ἐμβάλλειν] εἰς δύο ἔτεμον. α Ἐς τὸν καιάδαν] ἐμβαλεῖν δηλονότι. τόπος ὁ καιάδας ὡρισμένος ἐν Λακωνικῇ, ὅπου τοὺς κακούργους εἰώθασι ῥιπτεῖν. β Πλησίον που] τοῦ καιάδου. γ Ὁ ἐν Δελφοῖς] ὁ Ἀπόλλων. δ Τόν τε τάφον] τὸ σῶμα. ε Ἐν τῷ προτεμενίσματι] ἐν τῷ προπυλαίῳ. ζ Δύο σώματα] οὐ τί ἐστι δύο ἐφόρους ἀποθανεῖν ἀντ' αὐτοῦ. οἱ δὲ ἐσοφίσαντο τοὺς ἀνδριάντας. Ἄλλως. ἀνθ' ἑνὸς σώματος τοῦ Παυσανίου δύο στήλας τοῦ Παυσανίου ἀνέθηκαν. η Τοῦ δὲ μηδισμοῦ τοῦ Παυσανίου] παρέκβασις, διὰ τὸ ἀκόλουθα εἶναι ταῦτα τῷ κατὰ Παυσανίαν. οὐδὲν γὰρ ταῦτα πρὸς τὸν ἄγος συμβάλλεται. θ Ἔτυχε γὰρ ὠστρακισμένος] διὰ τὸ φρόνημα ὃ εἶχεν ὁ Θεμιστοκλῆς περὶ τῆς Σαλαμῖνος, ἐξωστρακίσθη ὑπὸ Ἀθηναίων, ἵνα τὸ φρόνημα αὐτοῦ καθέλωσιν. ι Οἷς εἴρητο] ἐνετέταλτο.

διωκόμενος φεύγει ἐκ Πελοποννήσου ἐς Κέρκυραν, ὢν αὐτῶν [a] εὐεργέτης. δεδιέναι δὲ φασκόντων τῶν Κερκυραίων ἔχειν αὐτόν, ὥστε Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἀπεχθέσθαι, [β] διακομίζεται ὑπ' αὐτῶν [γ] ἐς τὴν ἤπειρον τὴν καταντικρύ. καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν προστεταγμένων [δ] κατὰ πύστιν οἳ χωροίη, ἀναγκάζεται κατά τι ἄπορον παρὰ Ἄδμητον τὸν Μολοσσῶν βασιλέα, ὄντα αὐτῷ [ε] οὐ φίλον, [ζ] καταλῦσαι. καὶ ὁ μὲν οὐκ ἔτυχεν ἐπιδημῶν· ὁ δὲ, τῆς γυναικὸς ἱκέτης γενόμενος, διδάσκεται ὑπ' αὐτῆς, τὸν παῖδα σφῶν λαβὼν καθέζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑστίαν. καὶ ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον τοῦ Ἀδμήτου, δηλοῖ τε ὅς ἐστι, [η] καὶ οὐκ ἀξιοῖ, [θ] εἴ τι ἄρα αὐτὸς ἀντεῖπεν [ι] αὐτῷ Ἀθηναίων δεομένῳ, φεύγοντα τιμωρεῖσθαι. [κ] καὶ γὰρ ἂν ὑπ' ἐκείνου πολλῷ ἀσθενεστέρου ἐν τῷ παρόντι κακῶς πάσχειν· γενναῖον δὲ εἶναι τοὺς ὁμοίους ἀπὸ τοῦ ἴσου τιμωρεῖσθαι. [κκ] καὶ ἅμα αὐτὸς μὲν [λ] ἐκείνῳ [μ] χρείας τινὸς, καὶ οὐκ ἐς τὸ σῶμα σώζεσθαι, ἐναντιωθῆναι, [ν] ἐκεῖνον δ' ἄν, εἰ ἐκδοίη [ξ] αὐτὸν (εἰπὼν ὑφ' ὧν [ο] καὶ ἐφ' ᾧ διώκεται) σωτηρίας ἂν τῆς ψυχῆς [π] ἀποστερῆσαι. ὁ δὲ ἀκούσας, ἀνίστησί τε αὐτὸν μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ υἱέος, [ρ] ὥσπερ καὶ ἔχων αὐτὸν ἐκαθέζετο, καὶ μέγιστον ἦν ἱκέτευμα τοῦτο. καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἐλθοῦσι, [σ] καὶ πολλὰ εἰποῦσιν, οὐκ ἐκδίδωσιν, ἀλλ' ἀποστέλλει, βουλόμενον ὡς βασιλέα πορευθῆναι, ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν πεζῇ [τ] ἐς Πύδναν [υ] τὴν Ἀλεξάνδρου. ἐν ᾗ ὁλκάδος τυχὼν ἀναγομένης ἐπ' Ἰωνίας, καὶ ἐπιβὰς, καταφέρεται χειμῶνι ἐς τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον, ὃ ἐπολιόρκει Νάξον. [φ] καὶ (ἦν γὰρ ἀγνὼς τοῖς ἐν τῇ νηί) δείσας φράζει τῷ ναυκλήρῳ ὅστις ἐστὶ, καὶ δι' ἃ φεύγει· καὶ εἰ μὴ σώσει αὐτὸν, ἔφη ἐρεῖν ὅτι χρήμασι πεισθεὶς αὐτὸν ἄγει· τὴν δὲ ἀσφάλειαν εἶναι, μηδένα ἐκβῆναι ἐκ τῆς νεὼς μέχρι πλοῦς γένηται· πειθομένῳ δ' αὐτῷ χάριν [χ] ἀπομνήσεσθαι ἀξίαν. ὁ δὲ ναύκληρος ποιεῖ τε ταῦτα, [ψ] καὶ ἀποσαλεύσας ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου, ὕστερον ἀφικνεῖται ἐς Ἔφεσον. καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκεῖνόν τε ἐθεράπευσε χρημάτων δόσει, (ἦλθε γὰρ αὐτῷ ὕστερον ἔκ τε Ἀθηνῶν παρὰ τῶν φίλων, καὶ ἐξ Ἄργους, ἃ ὑπεξέκειτο) καὶ μετὰ τῶν κάτω Περσῶν τινος πορευθεὶς ἄνω, ἐσπέμπει γράμματα εἰς βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου, νεωστὶ βασιλεύοντα. ἐδήλου δὲ ἡ γραφὴ [ω] ὅτι Θεμιστοκλῆς ἥκω παρὰ σὲ, ὃς κακὰ μὲν πλεῖστα Ἑλλήνων εἴργασμαι τὸν ὑμέτερον οἶκον, ὅσον χρόνον τὸν σὸν πατέρα ἐπιόντα ἐμοὶ ἀνάγκῃ ἠμυνόμην· πολὺ δ' ἔτι [a] πλείω ἀγαθὰ, ἐπειδὴ [β] ἐν τῷ ἀσφαλεῖ μὲν ἐμοὶ, ἐκείνῳ δὲ [γ] ἐν ἐπικινδύνῳ πάλιν [δ] ἡ ἀποκομιδὴ ἐγίγνετο. [ε] καί μοι εὐεργεσία ὀφείλεται, (γράψας τήν τε ἐκ Σαλαμῖνος προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ τὴν τῶν γεφυρῶν, ἣν ψευδῶς προσεποιήσατο, τότε [ζ] δι' αὐτὸν, οὐ διάλυσιν) καὶ νῦν ἔχων σε μεγάλα ἀγαθὰ δρᾶσαι, πάρειμι διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν σὴν φιλίαν. βούλομαι δ' ἐνιαυτὸν ἐπισχὼν, αὐτός σοι περὶ ὧν ἥκω δηλῶσαι. βασιλεὺς δὲ, ὡς λέγεται, [η] ἐθαύμασέ τε αὐτοῦ [θ] τὴν διάνοιαν, καὶ ἐκέλευσε ποιεῖν οὕτως. ὁ δ' [ι] ἐν τῷ χρόνῳ [κ] ὃν ἐπέσχε, τῆς τε Περσίδος γλώσσης ὅσα ἠδύνατο κατενόησε, [λ] καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας. ἀφικόμενος δὲ μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν, γίγνεται [μ] παρ' αὐτῷ μέγας, [ν] καὶ ὅσος οὐδείς πω Ἑλλήνων, διά τε τὴν προϋπάρχουσαν ἀξίωσιν, [ξ] καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐλπίδα, ἣν [ο] ὑπετίθει αὐτῷ δουλώσειν· μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ πεῖραν [π] διδοὺς ξυνετὸς φαίνεσθαι. [ρ] ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ

a Αὐτῶν εὐεργέτης] ἐπειδὴ γὰρ οὐ συνεμαχήσαι οἱ Κερκυραῖοι τῇ Ἑλλάδι κατὰ τοῦ βαρβάρου, ἀλλὰ ἐσοφίσαντο, ἔμελλον αὐτοὺς διελεῖν οἱ πολεμήσαντες· ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἐκώλυσε, λέγων ὅτι, εἰ τοῦτο γένηται, καὶ τὰς μὴ συμμαχησάσας πόλεις αἱρήσομεν, μεῖζον πάθος ἔσται τῇ Ἑλλάδι ἤπερ ὁ Πέρσης αὐτῆς κρατήσας ἐπεξῆλθε. καὶ διὰ τοῦτο ἦν εὐεργέτης αὐτοῖς. β Διακομίζεται] ἄγεται. γ Ες τὴν ἤπειρον τὴν καταντικρὺ] τὴν Θεσπρωτίδα. δ Κατὰ πύστιν] φήμην. ε Οὐ φίλον] πέμψαντος γάρ ποτε Ἀδμήτου Ἀθήναζε περὶ συμμαχίας αἰτήσεως, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀνέπεισε τὴν πόλιν μὴ δοῦναι αὐτῷ βοήθειαν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἦν αὐτῷ φίλος. ζ Καταλῦσαι] καταλῦσαι μὲν, κυρίως ἐπὶ τῶν ὀχουμένων ἐπὶ ἅρματος· κατάγειν δὲ, ἐπὶ νεώς. η Καὶ οὐκ ἀξιοῖ] οὐκ ἄξιον τομίζει εἶναι τοῦ Ἀδμήτου. θ Εἴ τι ἄρ αὐτὸς] ὁ Θεμιστοκλῆς. ι Αὐτῷ Ἀθηναίων δεομένῳ] αὐτῷ τῷ Ἀδμήτῳ. κ Καὶ γὰρ ἂν ὑπ' ἐκείνου] τὸ ἑξῆς, ὑπ' ἐκείνου τοῦ Ἀδμήτου, ὑπὸ πολλῷ ἐκείνου ἀσθενεστέρου. πᾶς γὰρ ὁ τυχὼν τὸν δυστυχοῦντα δύναται τιμωρεῖσθαι. κκ Καὶ ἅμα αὐτὸς] ὁ Θεμιστοκλῆς. λ Ἐκείνῳ] τῷ Ἀδμήτῳ. μ Χρείας τινὸς] χρείας τινὸς ἔξωθεν, καὶ οὐχὶ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. ν Ἐκεῖνον δ' ἂν] τὸν Ἄδμητον. ξ Αὐτὸν, εἰπὼν] τὸν Θεμιστοκλέα. ο Καὶ ἐφ' ᾧ] οὗ ἕνεκα. π Ἀποστερῆσαι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ οὐκ ἀξιοῖ. ρ Ὥσπερ καὶ ἔχων αὐτὸν ἐκαθέζετο] αὐτῷ τῷ σχήματι. σ Καὶ πολλὰ εἰποῦσιν] ἀντὶ τοῦ ἀπειλήσασιν. τ Ες Πύδναν] ἕως τῆς Πύδνας. υ Τὴν Ἀλεξάνδρου] πόλιν δηλονότι, τοῦ Φιλέλληνος. φ Καὶ (ἦν γὰρ ἀγνὼς)] ἄλλο δυστύχημα τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ δι' ἃ φεύγει· ὅτι καὶ αὐτὸν φασὶ συνειδότα ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγειν τὸν Θεμιστοκλέα. χ Ἀπομνήσεσθαι] ἀποδοῦναι μνησθέντα. ψ Καὶ ἀποσαλεύσας] ἀποφυγὼν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ σάλῳ ὁμιλήσας. τουτέστι τῷ ἀλιμένῳ τόπῳ, ἔνθα σάλος γίνεται. ω Ὅτι Θεμιστοκλῆς ἥκω παρὰ σὲ] λείπει ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ ὢν μετοχή. ἵν' ᾖ, Θεμιστοκλῆς ὢν, καὶ ἥκω διὰ παῖς ὤν. a Πλείω ἀγαθὰ] εἰργασμένα δηλονότι. β Ἐν τῷ ἀσφαλεῖ μὲν] τὰ πράγματα ἦσαν δηλονότι. γ Ἐν ἐπικινδύνῳ] τὰ πράγματα ἦσαν. δ Ἡ ἀποκομιδὴ] ἡ ὑποστροφή. ε Καί μοι εὐεργεσία] ὀφείλεις χάριν. ζ Δι' αὐτὸν] τὸν Πέρσην. η Ἐθαύμασέ τε] ὅτι εἶπεν ὅτι ἐπιδιήγησε μηχανῇ τινι σῶσαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. θ Τὴν διάνοιαν] τὴν γνῶσιν. ι Ὁ δ' ἐν τῷ χρόνῳ] ἐσκόπει γὰρ εἴπως αὐτὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἀνακαλέσοιντο οἱ Ἀθηναῖοι. κ Ὃν ἐπέσχεν] ἑαυτὸν δηλονότι. λ Καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας] τῶν ἐθῶν. μ Παρ' αὐτῷ] τῷ Πέρσῃ. ν Καὶ ὅσος οὐδείς πω Ἑλλήνων] Ἱστιαῖος, καὶ Ἱππίας, καὶ Δημάρατος, καὶ ἄλλοι. ξ Καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ] ἔθνους δηλονότι. ο Ὑπετίθει αὐτῷ] ὑπέβαλλε τῷ Πέρσῃ. π Διδοὺς] ἀντὶ τοῦ διδόναι. ρ Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς] ἐγκώμιον Θεμιστοκλέους.

φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν, οὔτ' ἐπιμαθὼν, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιπλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν δ' ἄπειρος εἴη, κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο. τό, τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι, κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο. νοσήσας δὲ, τελευτᾷ τὸν βίον. λέγουσι δέ τινες καὶ ἑκούσιον φαρμάκῳ ἀποθανεῖν αὐτὸν, ἀδύνατον νομίσαντα εἶναι ἐπιτελέσαι βασιλεῖ ἃ ὑπέσχετο. μνημεῖον μὲν οὖν αὐτοῦ ἐν μαγνησίᾳ ἐστὶ τῇ ἀσιανῇ, ἐν τῇ ἀγορᾷ. ταύτης γὰρ ἦρχε τῆς χώρας, δόντος βασιλέως αὐτῷ, μαγνησίαν μὲν, ἄρτον, ἣ προσέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ· λάμψακον δὲ, οἶνον (ἐδόκει γὰρ πολυοινότατον τῶν τότε εἶναι) μυοῦντα δὲ, ὄψον. τὰ δὲ ὀστᾶ φασὶ κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προσήκοντες οἴκαδε, κελεύσαντος ἐκείνου, καὶ τεθῆναι κρύφα ἀθηναίων ἐν τῇ ἀττικῇ. οὐ γὰρ ἐξῆν θάπτειν, ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντος. τὰ μὲν κατὰ Παυσανίαν τὸν λακεδαιμόνιον καὶ Θεμιστοκλέα τὸν ἀθηναῖον, λαμπροτάτους γενομένους τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἑλλήνων, οὕτως ἐτελεύτησε. λακεδαιμόνιοι δὲ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης πρεσβείας τοιαῦτα ἐπέταξάν τε καὶ ἀντεκελεύσθησαν περὶ τῶν ἐναγῶν τῆς ἐλάσεως. ὕστερον δὲ φοιτῶντες παρ' ἀθηναίους, ποτίδαιάς τε ἀπανίστασθαι ἐκέλευον, καὶ αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι. καὶ μάλιστά γε πάντων καὶ ἐνδηλότατα προύλεγον, τὸ περὶ μεγαρέων ψήφισμα καθελοῦσι μὴ ἂν γίγνεσθαι πόλεμον, ἐν ᾧ εἴρητο αὐτοὺς μὴ χρῆσθαι τοῖς λιμέσι τοῖς ἐν τῇ ἀθηναίων ἀρχῇ, μηδὲ τῇ ἀττικῇ ἀγορᾷ. οἱ δ' ἀθηναῖοι οὔτε τἆλλα ὑπήκουον, οὔτε τὸ ψήφισμα καθῄρουν, ἐπικαλοῦντες ἐπεργασίαν μεγαρεῦσι τῆς γῆς τῆς ἱερᾶς, καὶ τῆς ἀορίστου, καὶ ἀνδραπόδων ὑποδοχὴν τῶν ἀφισταμένων. τέλος δὲ ἀφικομένων τῶν τελευταίων πρέσβεων ἐκ λακεδαίμονος, Ῥαμφίου τε καὶ Μελησίππου καὶ Ἀγησάνδρου, καὶ λεγόντων ἄλλο μὲν οὐδὲν ὧν πρότερον εἰώθεσαν, αὐτὰ δὲ τάδε, ὅτι λακεδαιμόνιοι βούλονται τὴν εἰρήνην εἶναι, εἴη δ' ἂν εἰ τοὺς ἕλληνας αὐτονόμους ἀφεῖτε, ποιήσαντες ἐκκλησίαν οἱ ἀθηναῖοι, γνώμας σφίσιν αὐτοῖς προυτίθεσαν. καὶ ἐδόκει ἅπαξ περὶ ἁπάντων βουλευσαμένους, ἀποκρίνεσθαι. καὶ παριόντες ἄλλοι τε πολλοὶ ἔλεγον, ἐπ' ἀμφότερα γιγνόμενοι ταῖς γνώμαις, καὶ ὡς χρὴ πολεμεῖν, καὶ ὡς μὴ ἐμπόδιον εἶναι τὸ ψήφισμα εἰρήνης, ἀλλὰ καθελεῖν. καὶ παρελθὼν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρῶτος ἀθηναίων, λέγειν τε καὶ πράσσειν δυνατώτατος, παρῄνει τοιάδε,

γρ. φυγόντος.

» Τῆς μὲν γνώμης, ὦ ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν πελοποννησίοις, καίπερ εἰδὼς τοὺς ἀνθρώπους οὐ τῇ αὐτῇ ὀργῇ ἀναπειθομένους τε πολεμεῖν, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ πράσσοντας, πρὸς δὲ τὰς ξυμφορὰς καὶ τὰς γνώμας τρεπομένους. ὁρῶ δὲ καὶ νῦν ὅμοια καὶ παραπλήσια ξυμβουλευτέα μοι ὄντα, καὶ τοὺς ἀναπειθομένους ὑμῶν δικαιῶ τοῖς κοινῇ δόξασιν, ἢν ἄρα τι καὶ σφαλλώμεθα, βοηθεῖν, ἢ μηδὲ κατορθοῦντας, τῆς ξυνέσεως μεταποιεῖσθαι. ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χωρῆσαι ἢ καὶ τὰς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου. δι' ὅπερ καὶ τὴν τύχην ὅσα ἂν παραλόγως

α Φύσεως ἰσχὺν] τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων, ὅσον δυνατόν. β Τί ἐς αὐτὸ μᾶλλον] εἰς τὴν ἰσχὺν τῆς φύσεως. γ Θαυμάσαι] αἰτία τὸ θαυμασθῆναι αὐτὸν μαθήσεως τὴν ξύνεσιν. δ Οἰκεία] φυσικῇ. ε Καὶ οὔτε προμαθὼν] οὔτε ἀπὸ προμαθήσεως ἀγαγών τι ἐς αὐτήν. ἤτοι τὴν ἰσχὺν τῆς φύσεως. ζ Τῶν τε παραχρῆμα] τῶν παραπιπτόντων. η Γνώμων] κριτής. θ Ἐπιπλεῖστον] καλῶς τὸ ἐπιπλεῖστον. θεοῦ γὰρ μόνου τὸ πάντα εἰδέναι. ι Οἷός τε] ἦν δηλονότι. κ Ὧν δ' ἄπειρος] ὧν δ' ἄπειρος εἴη, οὐκ ἀπήλλακτο κρῖναι ἱκανῶς. ὅτι, καὶ ἐν τούτοις τοῖς ἀγῶσιν οὐ διημάρτανε τῆς κρίσεως. ὡς ἐδήλωσε καὶ ἐπὶ τῶν νεῶν τῆς κτίσεως, καὶ ἐπὶ τῆς σαλαμῖνος, καὶ ἀλλαχοῦ. λ Τό, τε ἄμεινον, ἢ χεῖρον] τὸ συνοῖσον, ὁ τὸ βλαπτικόν. μ Μάλιστα] τῶν ἄλλων δηλονότι. ν Αὐτοσχεδιάζειν] ἐπὶ πίμονος λέγειν. ξ Φαρμάκῳ ἀποθανεῖν αὐτὸν] αἷμα γὰρ ταύρειον πιὼν ἀπέθανεν. ο Ἐν μαγνησίᾳ] δύο γὰρ εἰσὶ μαγνησίαι, θετταλικὴ, καὶ ἀσιανή. π Μυοῦντα δὲ] πόλις καρίας ὁ μυοῦς. ρ Τὰ μὲν κατὰ Παυσανίαν] ὥσπερ χρονιάζων καὶ αἰνιγμάζων ταῦτά φησιν ὁ συγγραφεύς. σ Περὶ τῶν ἐναγῶν τῆς ἐλάσεως] καὶ δίκας γὰρ ἐποιήσαντο, ἀπελάσαι τοὺς ἐναγεῖς ἄρχοντας. τ Τὸ περὶ μεγαρέων] οὐ τὸ μεγαρέων, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτονόμους τοὺς ἕλληνας. υ Ψήφισμα] ὁ ἔγραψε Θεμιστοκλῆς. φ Τοῖς λιμέσι] οὐ μόνον τοῦ πειραιῶς, ἀλλὰ παντὸς λιμένος ὧν ἦρχον οἱ ἀθηναῖοι. χ Τἆλλα ὑπήκουον] τοῖς λακεδαιμονίοις. ψ Ἐπικαλοῦντες] αἰτιώμενοι ἐγκαλοῦντες. ω Ἐπ' ἐργασίαν] περὶ τῆς ἐπιθέσεως. α Τῆς γῆς τῆς ἱερᾶς] τὴν γῆν λέγει τὴν μεταξὺ μεγάρων καὶ ἀττικῆς, ἥντινα ἀνέθεσαν ταῖς ἐλευσινίοις θεαῖς. τὴν αὐτὴν δὲ λέγει καὶ ἀόριστον. ἀόριστος δὲ ἐστὶν ἡ μὴ ἔχουσα ὅρους, μηδὲ ἀπειρομένη. ἡ γὰρ ἀπειρομένη ὅρους ἔχει, ἀπὸ ὅσα μεμερισμένη. * ἔστιν ἑκάστου τὸ δίκαιον τῆς διακρίσεως. β Καὶ τῆς ἀορίστου] τῆς πολλῆς. γ Καὶ ἀνδραπόδων ὑποδοχὴν] ὡς ὅτι δούλους τοὺς ἀποφεύγοντας ἐδέχοντο. δ Καὶ λεγόντων ἄλλο μὲν οὐδὲν] οὐδὲν, περὶ τῆς ποτιδαίας, καὶ τῶν ἄλλων. ε Γνώμας] βουλάς. καὶ ἄλλας γὰρ ἐποιήσαντο, τὸ ἀπελάσαι τοὺς ἐναγεῖς ἄρχοντας. ζ Ἅπαξ] παντελῶς. η Ὡς μὴ ἐμπόδιον εἶναι] τὸ ψήφισμα] τὸ ψήφισμα φησὶν οὐ τὸ μεγαρέων, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτονόμους τοὺς ἕλληνας. θ Οὐ τῇ αὐτῇ ὀργῇ] ὀργὴ διάνοια. οὕτω σκοπός. ι Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ] πρὸς τὰ συμβαίνοντα. κ Τρεπομένους] μεταβαλλομένους. λ Καὶ τοὺς ἀναπειθομένους] περὶ τῆνδε ἡ αἰτία. τουτέστι, πειθομένους. μ Τοῖς κοινῇ δόξασι] κοινῇ δόξασι μὴ βοηθεῖν, καὶ μὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀπολιγωρεῖν τὸν πόλεμον, μηδὲ τὸν συμβουλεύσαντα αἰτιᾶσθαι. ν Ἢ μηδὲ κατορθοῦντας] αἰτία τοῦ, ἢ μηδὲ κατορθοῦντων. ἀόριστος γὰρ ἐστι. ξ Τὰς ξυμφορὰς] τὰς ἀποβάσεις. ο Ἀμαθῶς] ἐσφαλμένως.

ξυμβῇ, εἰώθαμεν αἰτιᾶσθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ πρότερόν τε δῆλοι ἦσαν ἐπιβουλεύοντες ἡμῖν, καὶ νῦν οὐχ ἥκιστα. εἰρημένον γὰρ δίκας μὲν τῶν διαφόρων ἀλλήλοις διδόναι καὶ δέχεσθαι, ἔχειν δὲ ἑκατέρους ἃ ἔχομεν, οὔτε αὐτοὶ δίκας πω ᾔτησαν, οὔτε ἡμῶν διδόντων δέχονται· βούλονται δὲ πολέμῳ μᾶλλον ἢ λόγοις τὰ ἐγκλήματα διαλύεσθαι, καὶ ἐπιτάσσοντες ἤδη καὶ οὐκέτι αἰτιώμενοι πάρεισι. Ποτειδαίας τε γὰρ ἀπανίστασθαι κελεύουσι, καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι, καὶ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα καθαιρεῖν. οἱ δὲ τελευταῖοι οἵδε ἥκοντες, καὶ τοὺς Ἕλληνας προαγορεύουσιν αὐτονόμους ἀφιέναι. ὑμῶν δὲ μηδεὶς νομίσῃ περὶ βραχέος ἂν πολεμεῖν, εἰ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα μὴ καθέλοιμεν, ὅπερ μάλιστα προύχονται, εἰ καθαιρεθείη, μὴ ἂν γίγνεσθαι τὸν πόλεμον· μηδὲ ἐν ὑμῖν αὐτοῖς αἰτίαν ὑπολίπησθε ὡς διὰ μικρὸν ἐπολεμήσατε. τὸ γὰρ βραχύ τι τοῦτο πᾶσαν ὑμῶν ἔχει τὴν βεβαίωσιν καὶ πεῖραν τῆς γνώμης. οἷς εἰ ξυγχωρήσετε, καὶ ἄλλο τι μεῖζον εὐθὺς ἐπιταχθήσεσθε, ὡς φόβῳ καὶ τοῦτο ὑπακούσοντες· ἀπισχυρισάμενοι δὲ, σαφὲς ἂν καταστήσαιτε αὐτοῖς, ἀπὸ τοῦ ἴσου ὑμῖν μᾶλλον προσφέρεσθαι. αὐτόθεν δὴ διανοήθητε, ἢ ὑπακούειν πρίν τι βλαβῆναι, ἢ εἰ πολεμήσομεν (ὥσπερ ἔμοιγε ἄμεινον δοκεῖ εἶναι) καὶ ἐπὶ μεγάλῃ καὶ ἐπὶ βραχείᾳ ὁμοίως προφάσει μὴ εἴξοντες, μηδὲ ξὺν φόβῳ ἕξοντες ἃ κεκτήμεθα. τὴν γὰρ αὐτὴν δύναται δούλωσιν ἥ τε μεγίστη καὶ ἡ ἐλαχίστη δικαίωσις ἀπὸ τῶν ὁμοίων πρὸ δίκης τοῖς πέλας ἐπιτασσομένη. τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων ὡς οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν, γνῶτε καθ' ἕκαστον ἀκούοντες. αὐτουργοί τε γάρ εἰσι Πελοποννήσιοι, καὶ οὔτε ἰδίᾳ, οὔτε ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν αὐτοῖς· ἔπειτα χρονίων πολέμων καὶ διαποντίων ἄπειροι, διὰ τὸ βραχέως αὐτοὶ ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ πενίας ἐπιφέρειν. καὶ οἱ τοιοῦτοι, οὔτε ναῦς πληροῦντες, οὔτε πεζὰς στρατιὰς πολλάκις ἐκπέμπειν δύνανται, ἀπὸ τῶν ἰδίων τε ἅμα ἀπόντες, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δαπανῶντες, καὶ προσέτι καὶ θαλάσσης εἰργόμενοι. αἱ δὲ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλλον ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ ἀνέχουσι. σώμασί τε ἑτοιμότεροι οἱ αὐτουργοὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ χρήμασι πολεμεῖν, τὸ μὲν, πιστὸν ἔχοντες ἐκ τῶν κινδύνων κἂν περιγενέσθαι· τὸ δὲ, οὐ βέβαιον, μὴ οὐ προαναλώσειν, ἄλλως τε κἂν παρὰ δόξαν, ὅπερ εἰκὸς, ὁ πόλεμος αὐτοῖς μηκύνηται. μάχῃ μὲν γὰρ μιᾷ πρὸς ἅπαντας Ἕλληνας δυνατοὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀντισχεῖν, πολεμεῖν δὲ μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντιπαρασκευὴν ἀδύνατοι, ὅταν μήτε βουλευτηρίῳ ἑνὶ χρώμενοι, παραχρῆμά τι ὀξέως ἐπιτελῶσι, πάντες τε ἰσόψηφοι ὄντες, καὶ οὐχ ὁμόφυλοι, τὸ ἐφ' ἑαυτὸν ἕκαστος σπεύδῃ· ἐξ ὧν φιλεῖ μηδὲν ἐπιτελὲς γίγνεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μὲν ὡς μάλιστα τιμωρήσασθαί τινα βούλονται, οἱ δὲ, ὡς ἥκιστα τὰ οἰκεῖα φθεῖραι. χρόνιοί τε ξυνιόντες, ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ σκοποῦσί τι τῶν κοινῶν, τῷ δὲ πλείονι τὰ οἰκεῖα πράσσουσι· καὶ ἕκαστος οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν οἴεται βλάψειν, μέλειν δέ τινι καὶ ἄλλῳ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τι προϊδεῖν· ὥστε τῷ αὐτῷ ὑπὸ ἁπάντων ἰδίᾳ δοξάσματι λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀθρόον φθειρόμενον. μέγιστον δὲ, τῇ τῶν χρημάτων σπάνει κωλύσονται, ὅταν σχολῇ αὐτὰ ποριζόμενοι διαμέλλωσι. τοῦ δὲ πολέμου οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ἐπιτείχισις, οὐδὲ τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἄξιον φοβηθῆναι. τὴν μὲν γὰρ χαλεπὸν καὶ ἐν εἰρήνῃ πόλιν ἀντίπαλον παρασκευάσασθαι, ἤπου δὴ ἐν πολεμίᾳ τε, καὶ οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν ἀντεπιτετειχισμένων. φρούριον

γρ. διαφορῶν — γρ. ὑπακούσαντες — γρ. κατασκευάσασθαι

α Πρότερόν τε] ὅτι ἐκώλυσαν τὸ τεῖχος γενέσθαι. β Εἰρημένον] ὑπειρημένου ὄντος τοῦ πράγματος ἐν ταῖς σπονδαῖς τῆς τριακοντούτιδος. γ Διαφόρων] τῶν ὑποθέσεων, ἐξ ὧν διάφορα φρονοῦμεν. δ Δέχονται] λύειν τὰ διάφορα ταῖς δίκαις. ε Ἢ λόγοις] διαδικασίαις. ζ Καθαιρεῖν] ἀκυροῦν. η Προύχονται] προβάλλονται. θ Αἰτίαν ὑπολίπησθε] αἴτιοι τοῦ αἰτιᾶσθαι. ι Τὸ γὰρ βραχύ] εἴτε φοβούμεθα τοὺς Λακεδαιμονίους, εἴτε καὶ μή. κ Τοῦτο] τὸ καθελεῖν τὸ Μεγαρέων πινάκιον. λ Οἷς εἰ ξυγχωρήσετε] τοῖς Λακεδαιμονίοις. μ Ἀπισχυρισάμενοι δὲ] ἰσχυρῶς ἀπαγορεύσαντες. ν Προσφερ.] ὁμιλεῖν. ξ Διανοήθητε] πάντοτε, ὁσάκις ἂν κελευώμεθα. ο Πρίν τι βλαβῆναι] ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος. π Καὶ ἐπὶ μεγάλῃ] κατὰ κοινοῦ τὸ, διανοίᾳ. ρ Μηδὲ ξὺν φόβῳ] ἐὰν γὰρ ὑπακούσωμεν αὐτοῖς, φησὶν, ἐν τούτῳ, λοιπὸν καὶ περὶ τῶν ἄλλων δεδοίκαμεν. σ Δικαίωσις] κέλευσις. πρόσταξις. τὸ δικαιοῦν διὰ μικρὰν πρόφασιν μὴ δέχεσθαι πόλεμον. τ Οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν] οὐκ ἀσθενεστέρως διακεισόμεθα. υ Αὐτουργοί τε γάρ εἰσι] δι' ἑαυτῶν τὴν γῆν ἐργαζόμενοι, σπάνει δούλων. φ Ἄπειροι] ἀδίδακτοι. χ Οὔτε ναῦς πληροῦντες] ἀπόρως δηλονότι. ψ Ἀπὸ τῶν αὐτῶν δαπανῶντες] ἐξ ὧν ἔχουσιν. ω Εἰργόμενοι] θαλασσοκράτορες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι. α Αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ] οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι, ἅτε πένητες, βιαίως εἰσέφερον. β Ἀνέχουσι] βαστάζουσιν. αὔξουσι. γ Τὸ μὲν] τὸ τῶν σωμάτων, ὡς σώζοντες αὐτὰ ἐκ τοῦ πολέμου. δεῖ δὲ ὑποστίξαι εἰς τὸ μέν. δ Πιστὸν] βέβαιον. ε Τὸ δὲ] τὸ τῶν χρημάτων οὐκ ἔστι, φησὶ, βέβαιον, ὅπως μὴ δαπανηθῶσι. ζ Μὴ οὐ προαναλώσειν] σημείωσαι, μὴ προαναλώσειν τὰ χρήματα πρὸ τοῦ πολέμου, τὸ βέβαιον οὐκ ἔχουσιν. οἱ δ' αὐτουργοὶ τοῦ πολέμου, τὸ πιστὸν ἔχουσιν ὅτι περιγενήσονται, διότι τοῖς κινδύνοις ὑπομένειν ἐμελέτησαν. η Πολεμεῖν δὲ] καθὸ μόνοις τοῖς σώμασι θαρροῦσιν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, πρὸς τοῖς σώμασι, καὶ τοῖς χρήμασι θαρροῦσιν. θ Ἀντιπαρασκευὴν] αὐτόπλισιν. ι Μήτε βουλευτηρίῳ ἑνὶ χρώμενοι] αὐτόνομοι γὰρ πάντες. κ Καὶ οὐχ ὁμόφυλοι] οἱ μὲν γὰρ, Δωριεῖς· οἱ δὲ, Αἰολεῖς· οἱ δὲ, Βοιωτοί. λ Χρόνιοί τε ξυνιόντες] ἐκ τοῦ πολεμεῖν τῇ ἀπιστίᾳ. μ Ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ] ἰστέον ὅτι τῆς δημοκρατίας διαβολὴν πᾶσαν ἐνταῦθα ἔθηκε. ν Οἴεται βλάψειν] τὰ κοινὰ δηλονότι. ξ Κωλύσονται] ἀντὶ τοῦ κωλυθήσονται. ο Σχολῇ] βραδέως. π Διαμέλλωσι] βραδύνωσιν. ρ Οὐ μενετοὶ] οὐ μένουσι, φησὶν, διὰ τὸ εἶναι ὀξεῖς. σ Οὐδ' ἡ ἐπιτείχισις] ἐπιτείχισίς ἐστι, πόλιν τινὰ ἑτέραν πλησίον ἄλλης τειχίσαι, διὰ τὸ φρουρεῖν καὶ λυμαίνεσθαι τὴν γῆν. τ Τὴν μὲν γὰρ] τὴν ἐπιτείχισιν. υ Καὶ οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν] δυνατῶν ὄντων ἡμῶν ἀντεπιτειχίσαι ἐκείνοις.

δ' εἰ ποιήσονται, τῆς μὲν γῆς βλάπτοιεν ἄν τι μέρος [α] καταδρομαῖς [β] καὶ αὐτομολίαις,
οὐ μέντοι ἱκανόν γε ἔσται ἐπιτειχίζειν τε, καὶ κωλύειν ἡμᾶς πλεύσαντας ἐς τὴν ἐκείνων,
καὶ, ᾗπερ ἰσχύομεν, ταῖς ναυσὶν ἀμύνεσθαι. πλέον γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν τοῦ κατὰ γῆν ἐκ
τοῦ ναυτικοῦ ἐμπειρίας, ἢ ἐκεῖνοι ἐκ τοῦ κατ' ἤπειρον ἐς τὰ ναυτικά. τὸ δὲ τῆς θα-
λάσσης ἐπιστήμονας γενέσθαι, οὐ ῥᾳδίως αὐτοῖς προσγενήσεται. οὐδὲ γὰρ ὑμεῖς, με-
λετῶντες αὐτὸ εὐθὺς [γ] ἀπὸ τῶν μηδικῶν, ἐξείργασθέ πω. πῶς δὴ ἄνδρες γεωργοὶ,
καὶ οὐ θαλάσσιοι, καὶ προσέτι οὐδὲ μελετῆσαι ἐασόμενοι, διὰ τὸ ὑφ' ἡμῶν πολλαῖς
ναυσὶν ἀεὶ ἐφορμεῖσθαι, ἄξιον ἄν τι δρῷεν; πρὸς μὲν γὰρ ὀλίγας ναῦς ἐφορμούσας
κἂν διακινδυνεύσαιεν, πλήθει τὴν ἀμαθίαν θρασύνοντες· πολλαῖς δὲ εἰργόμενοι,
ἡσυχάσουσι, [δ] καὶ ἐν τῷ μὴ μελετῶντι, ἀξυνετώτεροι ἔσονται, καὶ δι' αὐτὸ καὶ ὀκνη-
ρότεροι. τὸ δὲ ναυτικὸν, [ε] τέχνης ἐστὶν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὅταν τύχῃ,
ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν [ζ] ἐκείνῳ πάρεργον ἄλλο γίγνεσθαι.
εἴτε καὶ κινήσαντες τῶν ὀλυμπιάσιν ἢ δελφοῖς χρημάτων, [η] μισθῷ μείζονι πειρῷντο
ἡμῶν ὑπολαβεῖν τοὺς ξένους τῶν ναυτῶν, [θ] μὴ ὄντων μὲν ἡμῶν ἀντιπάλων, ἐσβάντων
αὐτῶν τε καὶ τῶν μετοίκων, [ι] δεινὸν ἂν ἦν· [κ] νῦν δὲ τόδε τε ὑπάρχει, καὶ (ὅπερ κράτιστον) κυ-
βερνήτας ἔχομεν πολίτας, καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν, πλείους καὶ ἀμείνους ἢ πᾶσα ἡ ἄλ-
λη Ἑλλάς. καὶ ἐπὶ τῷ κινδύνῳ [λ] οὐδεὶς ἂν δέξαιτο τῶν ξένων [μ] τήν τε αὑτοῦ φεύγειν, καὶ μετὰ
[ν] τῆς ἥσσονος ἅμα ἐλπίδος, ὀλίγων ἡμερῶν ἕνεκα μεγάλου μισθοῦ δόσεως, ἐκείνοις
ξυναγωνίζεσθαι. καὶ τὰ μὲν πελοποννησίων ἔμοιγε τοιαῦτα καὶ παραπλήσια δοκεῖ εἶναι·
τὰ δὲ ἡμέτερα, τούτων τε ὧνπερ πρὸς ἐκείνοις ἐμεμψάμην, ἀπηλλάχθαι, καὶ ἄλλα
οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου μεγάλα ἔχειν. ἤν τε ἐπὶ τὴν χώραν ἡμῶν πεζῇ ἴωσιν, ἡμεῖς ἐπὶ τὴν ἐ-
κείνων πλευσούμεθα. [ξ] καὶ οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται πελοποννήσου τε μέρος τι τμηθῆναι,
καὶ τὴν ἀττικὴν ἅπασαν. οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἕξουσιν ἄλλην ἀντιλαβεῖν ἀμαχεί· ἡμῖν δέ ἐστι
γῆ πολλὴ, καὶ ἐν νήσοις, καὶ κατ' ἤπειρον. μέγα γὰρ [ο] τὸ τῆς θαλάσσης κράτος. σκέψα-
σθε δέ· [π] εἰ γὰρ ἦμεν νησιῶται, τίνες ἂν ἀληπτότεροι ἦσαν; καὶ νῦν χρὴ ὅτι ἐγγύτατα
τούτου διανοηθέντας, τὴν μὲν γῆν [ρ] καὶ οἰκίας ἀφεῖναι, τῆς δὲ θαλάσσης καὶ πόλεως φυλα-
κὴν ἔχειν, καὶ πελοποννησίοις ὑπὲρ αὐτῶν ὀργισθέντας, πολλῷ πλείοσι μὴ διαμάχε-
σθαι. [σ] κρατήσαντές τε γὰρ, αὖθις οὐκ ἐλάσσοσι μαχούμεθα· καὶ ἢν σφαλῶμεν, τὰ τῶν
ξυμμάχων, ὅθεν ἰσχύομεν, προσαπόλλυται. οὐ γὰρ [τ] ἡσυχάσουσι μὴ ἱκανῶν ἡμῶν ὄντων
ἐπ' αὐτοὺς στρατεύειν. [υ] τήν τε ὀλόφυρσιν μὴ οἰκιῶν καὶ γῆς ποιεῖσθαι, [φ] ἀλλὰ τῶν σω-
μάτων· [χ] οὐ γὰρ τάδε τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ταῦτα κτῶνται. καὶ εἰ ᾤμην πείσειν,
ὑμᾶς αὐτοὺς ἂν ἐξελθόντας ἐκέλευον αὐτὰ δηῶσαι, καὶ δεῖξαι πελοποννησίοις ὅτι τού-
των γε ἕνεκα [ψ] οὐχ ὑπακούσεσθε. [ω] πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔχω ἐς ἐλπίδα τοῦ περιέσεσθαι,
ἢν ἐθέλητε ἀρχήν τε μὴ ἐπικτᾶσθαι ἅμα πολεμοῦντες, καὶ κινδύνους αὐθαιρέ-
τους μὴ προστίθεσθαι. μᾶλλον γὰρ πεφόβημαι τὰς οἰκείας ἡμῶν ἁμαρτίας, ἢ τὰς τῶν ἐναν-
τίων [α] διανοίας· [β] ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν καὶ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἅμα τοῖς ἔργοις δηλωθήσεται·

α Καταδρομαῖς] ἐφόδοις. β Καὶ αὐτομολίαις] διχόμενοι τοὺς αὐτομόλους δούλους. γ Ἀπὸ τῶν μηδικῶν] ἀλλὰ δηλονότι καὶ πρὸ τῶν μηδικῶν. δ Καὶ ἐν τῷ μὴ μελετῶντι] αἰτία τοῦ ἐν τῷ μὴ μελετᾶν. ε Τέχνης ἐστὶν] ἐπιτήδευμα, ἢ πρᾶγμα. ζ Ἐκείνῳ] τῷ ναυτικῷ. η Μισθῷ μείζονι] οὕτω φησὶν, ὅτι οὐ δεινὸν εἰ λακεδαιμόνιοι μισθῷ μείζονι ἀπὸ τῶν ὀλυμπιάσιν ἢ δελφοῖς χρημάτων πειρῷντο ὑποκλέπτειν τοὺς ἡμετέρους συμμάχους. τοὐναντίον γὰρ ἂν ἦν δεινὸν εἰ πρὸς δεινοὺς μετὰ τῶν ἡμετέρων μετοίκων ἐσέβησαν, μὴ ὄντων ἡμῶν ἀντιπάλων. βούλεται δὲ διὰ τούτων δεῖξαι ὅτι οἱ λακεδαιμόνιοι μεθ' ἡμῶν μὲν ἢ μετὰ τῶν ἡμετέρων συμμάχων ἰσχυροί εἰσι, καὶ δεινοὶ ἔνθα εἰσβάλλοιεν· μόνοι δὲ αὐτοὶ μετὰ τῶν ἰδίων συμμάχων, ἀδύνατοι, μήτε ναυτικὸν ἔχοντες, μήτε πολέμου ἐμπειρίαν. νῦν δὲ τοῦτο ἡμῶν ὄντων ἀντιπάλων, οἳ κυβερνήτας ἔχομεν πολίτας, καὶ τὴν ναυτικὴν ἐμπειρίαν, ὡς δὲ καὶ πολεμικὴν, οὐ δεινὸν εἰ λακεδαιμόνιοι καθ' ἡμῶν ἔλθοιεν. θ Μὴ ὄντων μὲν ἡμῶν] τῶν λακεδαιμονίων μὴ ὄντων. ι Δεινὸν ἂν ἦν] εἰ ἦν αὐτοῖς, φησὶ, κατ' ἄλλων ὁ πόλεμος, μὴ καθ' ἡμῶν, οἳ καὶ πολίτας ἔχομεν κυβερνήτας, δεινὸν ἂν ἦν ἐκείνοις τὸ τοὺς λακεδαιμονίους λαβεῖν τοὺς ἡμετέρους ξυμμάχους· νῦν δὲ καθ' ἡμῶν ὄντος αὐτοῖς τοῦ πολέμου, οὐκ ἔστιν ἡμῖν τοῦτο δεινόν. τὸ δὲ, εἰσβαινόντων αὐτῶν, καὶ τῶν μετοίκων, περὶ λακεδαιμονίων λέγει, ὅτι ἔμελλον δεινοὶ εἶναι ἐκείνοις, εἰσβάντες κατ' αὐτῶν, μετὰ τῶν ἡμετέρων μετοίκων, οὓς ὑποκλέπτοιεν ἐξ ἡμῶν. ἄλλοι δὲ οὕτω φασὶν, ὅτι δεινὸν ἡμῖν ἔμελλεν εἶναι τοῦτο, ὑποκλέπτειν τοὺς παρ' ἡμῖν ξένους τῶν αὐτῶν, εἰ μὴ ἱκανοὶ ἦμεν ἡμεῖς καὶ οἱ μέτοικοι ἐλθεῖν κατ' αὐτῶν, καὶ ἐκτὸς τῶν ξένων. νῦν δὲ οὐκ ἔστιν ἡμῖν τοῦτο δεινὸν, ἐπειδὴ ἱκανοί ἐσμεν καὶ χωρὶς τῶν ξένων ἐλθεῖν κατ' αὐτῶν μετὰ τῶν μετοίκων ἡμῶν, τουτέστιν, ἰώνων. κ Νῦν δὲ τόδε τε] τὸ ἀντιπάλους ἡμᾶς αὐτοὺς μετὰ τῶν μετοίκων εἶναι αὐτοῖς. λ Οὐδεὶς ἂν δέξαιτο] οὐδεὶς ἂν, φησὶ, θελήσει ξένος, τὴν πατρίδα φεύγειν, καὶ μετὰ τῶν ἀσθενεστέρων, τουτέστι λακεδαιμονίων, ἀγωνίζεσθαι διὰ μισθὸν ὀλιγήμερον. τὸ δὲ τὴν πατρίδα φεύγειν, δηλοῖ ὅτι σύμμαχοι καὶ ὑπήκοοι εἰσὶν αὐτῶν. καὶ δῆλον ὅτι ἐὰν τοῖς λακεδαιμονίοις διὰ μείζονα μισθὸν προσχωρήσωσι, διωχθήσονται ὑπὸ τῶν ἀστῶν ἕκαστος βιαζομένων, πολιορκουμένων ὑπὸ ἀθηναίων διὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν ναυτῶν. μ Τήν τε ἑαυτοῦ φεύγειν] καὶ τὰ οἰκεῖα. ν Τῆς ἥσσονος] ἥσσονες γὰρ τὰ θαλάττια οἱ λάκωνες. ξ Καὶ οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται] πλέον, φησὶ, βλαβήσονται, μέρους τῆς πελοποννήσου δῃωθέντος, ἤπερ ὅλη ἡ ἀττική. κατὰ πολὺ γὰρ μείζων ἡ πελοπόννησος. ο Τὸ τῆς θαλάσσης κράτος] ὅπερ ἔχομεν δηλονότι. π Εἰ γὰρ ἦμεν νησιῶται] δηλονότι ὑμεῖς. οὐ γὰρ ἔχουσιν οἱ λακεδαιμόνιοι ναῦς. χρὴ οὖν ἡγήσασθαι ἡμᾶς νησιώτας, καὶ ὡς νῆσον τὴν πόλιν οἰκεῖν, τῶν ἀγρῶν μὴ φροντίζοντας. ρ Καὶ οἰκίας] τὰς ἐν τοῖς προαστείοις. σ Κρατήσαντές τε γὰρ αὖθις] εἰς τὸ μέλλον. τ Ἡσυχάσουσιν] οἱ λακεδαιμόνιοι. υ Τήν τε ὀλόφυρσιν] χρὴ δηλονότι, τὸν θρῆνον, τὴν λύπην. φ Ἀλλὰ τῶν σωμάτων] τῶν ἀνδρῶν.
χ Οὐ γὰρ τάδε] τὰ κτήματα. ψ Οὐχ ὑπακούσεσθε] οὐχ ὑπείξετε. ω Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα] αἰνίττεται σικελίαν, καὶ ἰταλίαν, ἧς ἐπεθύμουν κρατῆσαι. α Διανοίας] ἐπιβουλάς. β Ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν] τὰ περὶ σικελίας.

νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι, ἀποπέμψωμεν, Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾷ καὶ λιμέσι χρῆσθαι, ἢν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξενηλασίας μὴ ποιῶσι, μήτε ἡμῶν, μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων. [a]οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ἐν ταῖς σπονδαῖς, οὔτε τόδε. τὰς δὲ πόλεις ὅτι αὐτονόμους ἀφήσομεν, εἰ καὶ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα, καὶ ὅταν κἀκεῖνοι ταῖς ἑαυτῶν ἀποδῶσι πόλεσι, μὴ σφίσι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιτηδείως αὐτονομεῖσθαι, ἀλλὰ αὐτοῖς ἑκάστοις, ὡς βούλονται. δίκας δὲ ὅτι ἐθέλομεν δοῦναι κατὰ τὰς ξυνθήκας. πολέμου δὲ οὐκ ἄρξομεν, ἀρχομένους δὲ ἀμυνούμεθα. ταῦτα γὰρ δίκαια καὶ πρέποντα ἅμα τῇδε τῇ πόλει ἀποκρίνασθαι. εἰδέναι δὲ χρὴ [b]ὅτι ἀνάγκη πολεμεῖν. ἢν δὲ ἑκούσιοι μᾶλλον δεχώμεθα, ἧσσον ἐγκεισομένους τοὺς ἐναντίους ἕξομεν. [c]ἔκ τε τῶν μεγίστων κινδύνων ὅτι καὶ πόλει καὶ ἰδιώτῃ μέγισται τιμαὶ περιγίγνονται. οἱ γοῦν πατέρες ἡμῶν [d]ὑποστάντες Μήδους, καὶ [e]οὐκ ἀπὸ τοσῶνδε ὁρμώμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐκλείποντες, [f]γνώμῃ τε πλείονι ἢ τύχῃ, καὶ τόλμῃ μείζονι ἢ δυνάμει, τόν τε βάρβαρον ἀπεώσαντο, καὶ ἐς τάδε προήγαγον αὐτά. [h]ὧν οὐ χρὴ λείπεσθαι, ἀλλὰ τούς τε ἐχθροὺς παντὶ τρόπῳ ἀμύνεσθαι, καὶ τοῖς [θ]ἐπιγιγνομένοις πειρᾶσθαι αὐτὰ μὴ ἐλάσσω παραδοῦναι. Ὁ μὲν Περικλῆς τοιαῦτα εἶπεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι νομίσαντες ἄριστα σφίσι παραινεῖν αὐτὸν, ἐψηφίσαντο ἃ ἐκέλευε. καὶ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις ἀπεκρίναντο [ι]τῇ ἐκείνου γνώμῃ, καθ' ἕκαστά τε ὡς [κ]ἔφρασε, καὶ τὸ ξύμπαν, οὐδὲν κελευόμενοι ποιήσειν, δίκῃ δὲ κατὰ τὰς ξυνθήκας ἕτοιμοι εἶναι διαλύεσθαι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, [λ]ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ. [μ]καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου, καὶ οὐκέτι ὕστερον ἐπρεσβεύοντο. αἰτίαι δὲ αὗται καὶ διαφοραὶ ἐγένοντο ἀμφοτέροις πρὸ τοῦ πολέμου, ἀρξάμεναι εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἐν Ἐπιδάμνῳ καὶ Κερκύρᾳ. ἐπεμίγνυντο δὲ ὅμως [ν]ἐν αὐταῖς, καὶ παρ' ἀλλήλους ἐφοίτων, [ξ]ἀκηρύκτως μὲν, ἀνυπόπτως δὲ οὔ. σπονδῶν γὰρ ξύγχυσις τὰ γιγνόμενα ἦν, καὶ πρόφασις τοῦ πολέμου.

γρ. ἐκλιπόντες.

α Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο] τὸ περὶ Μεγαρέων ψήφισμα, τὸ ξενηλατεῖν. β Ὅτι ἀνάγκη πολεμεῖν] ἡμᾶς δηλονότι. γ Ἔκ τε τῶν μεγίστων] κατὰ κοινοῦ τὸ εἰδέναι χρή. δ Ὑποστάντες Μήδους] δεξάμενοι. ε Καὶ οὐκ ἀπὸ τοσῶνδε] οὐκ ἀπὸ τοσαύτης παρασκευῆς, ἀλλὰ ἐλάσσονος. ζ Γνώμῃ τε πλείονι, ἢ τύχῃ] συνέσει. φρονήσει. ἐπιπλέον ἐνταῦθα τῶν ἄλλων ἡ γοργίος ἐλήφθη παρίσωσις. καὶ ἔστιν οὐκ ἄχαρις, διὰ τὴν ταχεῖαν πλοκὴν τοῦ ὀνόματος. η Ὧν οὐ χρὴ λείπεσθαι] τῶν πατέρων. θ Ἐπιγιγνομένοις] παισὶν ἡμῶν δηλονότι. ι Τῇ ἐκείνου γνώμῃ] βουλῇ. κ Ἔφρασε] ἑρμήνευσεν. λ Ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ] ἐξ ἰσοτιμίας, καὶ οὐχὶ κελευόμενοι. μ Καὶ οἱ μὲν] οἱ Λακεδαιμόνιοι. ν Ἐν αὐταῖς] ταῖς αἰτίαις καὶ διαφοραῖς. ξ Ἀκηρύκτως μὲν] ἄνευ κηρυκείου, ὡς πρὸς φίλους δῆθεν. οἱ γὰρ πρὸς ἐχθροὺς ἀπιόντες, ἀσφαλείας ἕνεκεν, ὁσάκις ἐβούλοντο, μετὰ κηρυκείου ἀπήεσαν, ὃ ὡς ἀνόσιον ἡγοῦντο καὶ ἀσεβὲς κακουργεῖν.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΤΟΥ ΟΛΟΡΟΥ

ξυγγραφῆς τὸ δεύτερον.

ΑΡΧΕΤΑΙ δὲ ὁ πόλεμος [ο]ἐνθένδε ἤδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, καὶ τῶν ἑκατέροις ξυμμάχων, [π]ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμίγνυντο ἔτι [ρ]ἀκηρυκτεὶ [σ]παρ' ἀλλήλους, [τ]καταστάντες τε, ξυνεχῶς ἐπολέμουν. γέγραπται δὲ ἑξῆς ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα. [υ]τέσσαρα μὲν γὰρ καὶ δέκα ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούτεις σπονδαὶ, αἳ ἐγένοντο μετ' [φ]Εὐβοίας ἅλωσιν. τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει, [χ]ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει τότε πεντήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης, καὶ Αἰνησίου ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ, καὶ Πυθοδώρου [ψ]ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις, μετὰ τὴν ἐν Ποτιδαίᾳ μάχην, μηνὶ ἕκτῳ, καὶ ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ, Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων (ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν [ω]βοιωταρχοῦντες, Πυθάγγελός τε ὁ Φυλείδου, καὶ Διέμπορος ὁ Ὀνητορίδου) ἐσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ξὺν ὅπλοις ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὖσαν Ἀθηναίων ξυμμαχίδα. ἐπηγάγοντο δὲ, καὶ ἀνέῳξαν τὰς πύλας Πλαταιέων ἄνδρες, Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι, ἰδίας ἕνεκα δυνά-

ο Ἐνθένδε] ἀπὸ τῆσδε τῆς αἰτίας. π Ἐν ᾧ] πολέμῳ. ἐκ ω. ἐξ οὗ. ἀφ' οὗ. ρ Ἀκηρυκτεὶ] ἄνευ κηρυκείας, ὡς ἐχθροί, ἀλλ' ἄνευ κηρυκείου μᾶλλον, καὶ προκαταγγελίας. σ Παρ' ἀλλήλους] παρ' ἀλλήλους ἐρχόμενοι, ἐπιμιξίαν εἶχον. τ Καταστάντες τε] ἀρχὴν τοῦ πολέμου ποιήσαντες. υ Τέσσαρα μὲν γὰρ καὶ δέκα] τοῦτο πρὸς τό, ἄρχεται δὲ ὁ πόλεμος. τὰ γὰρ διὰ μέσου. φ Εὐβοίας ἅλωσιν] τὴν ἐν τῷ προτηλέγῳ. χ Ἐπὶ Χρυσίδος] ἡ Χρυσὶς ἱέρεια ἦν ἐν Ἄργει. ἠρίθμουν δὲ τοὺς χρόνους οἱ Ἀργεῖοι ἀπὸ τῶν ἱερειῶν. ψ Ἔτι δύο μῆνας] τουτέστι, δέκα μῆνας. κατ' ἐνιαυτὸν γὰρ ἠλλάσσοντο. ω Βοιωταρχοῦντες] οἱ τῶν Βοιωτῶν ἄρχοντες. ἦσαν γὰρ οἱ πάντες ἕνδεκα.

μεως, ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους διαφθεῖραι, καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιῆσαι. ἔπραξαν δὲ ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου, ἀνδρὸς Θηβαίων δυνατωτάτου. προϊδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος, ἐβούλοντο τὴν Πλάταιαν, ἀεὶ σφίσι διάφορον οὖσαν, ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε, καὶ τοῦ πολέμου μήπου φανεροῦ καθεστῶτος, προκαταλαβεῖν. ᾗ καὶ ῥᾷον ἔλαθον ἐσελθόντες, φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας. θέμενοι δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα, τοῖς μὲν ἐπαγαγομένοις οὐκ ἐπείθοντο, ὥστ' εὐθὺς ἔργου ἔχεσθαι, καὶ ἰέναι ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν· γνώμην δὲ ἐποιοῦντο, κηρύγμασί τε χρήσασθαι ἐπιτηδείοις, καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν (καὶ ἀνεῖπεν ὁ κῆρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα) νομίζοντες σφίσι ῥᾳδίως τούτῳ τῷ τρόπῳ προσχωρήσειν τὴν πόλιν. οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὡς ᾔσθοντο ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους, καὶ ἐξαπιναίως κατειλημμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες, καὶ νομίσαντες πολλῷ πλείους ἐσεληλυθέναι (οὐ γὰρ ἑώρων ἐν τῇ νυκτί) πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν, καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἡσύχαζον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον. πράσσοντες δέ πως ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας, καὶ ἐνόμισαν, ἐπιθέμενοι, ῥᾳδίως κρατῆσαι. τῷ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιέων οὐ βουλομένῳ ἦν τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα εἶναι· καὶ ξυνελέγοντο διορύσσοντες τοὺς κοινοὺς τοίχους παρ' ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ὦσιν ἰόντες· ἁμάξας τε ἄνευ τῶν ὑποζυγίων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ, καὶ τἆλλα ἐξήρτυον, ᾗ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἑτοῖμα ἦν, φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον, ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὖσι προσφέρωνται, καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτὶ φοβερώτεροι ὄντες, ἥσσους ὦσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν, προσέβαλόν τε εὐθύς, καὶ ἐς χεῖρας ᾖσαν κατὰ τάχος. οἱ δ' ὡς ἔγνωσαν ἐξηπατημένοι, ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς, καὶ τὰς προσβολὰς ᾗ προσπίπτοιεν ἀπεωθοῦντο. καὶ δὶς μὲν ἢ τρὶς ἀπεκρούσαντο, ἔπειτα πολλῷ θορύβῳ αὐτῶν τε προσβαλόντων, καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκιῶν κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμένων, λίθοις τε καὶ κεράμῳ βαλλόντων, καὶ ὑετοῦ ἅμα διὰ νυκτὸς πολλοῦ ἐπιγενομένου, ἐφοβήθησαν, καὶ τραπόμενοι, ἔφυγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες οἱ πλείους, ἐν σκότῳ καὶ πηλῷ, τῶν διόδων ᾗ χρὴ σωθῆναι (καὶ γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν) ἐμπείρους δὲ ἔχοντες τοὺς διώκοντας, τοῦ μὴ ἐκφεύγειν· ὥστε διεφθείροντο οἱ πολλοί. τῶν δὲ Πλαταιέων τις τὰς πύλας ᾗ ἐσῆλθον, καὶ αἵπερ ἦσαν ἀνεῳγμέναι, ἔκλῃσε, στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος ἐς τὸν μοχλόν, ὥστε μηδὲ ταύτῃ ἔτι ἔξοδον εἶναι. διωκόμενοι δὲ κατὰ τὴν πόλιν, οἱ μέν τινες αὐτῶν, ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες, ἔρριψαν ἐς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτούς, καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείους· οἱ δέ, κατὰ πύλας ἐρήμους, γυναικὸς δούσης πέλεκυν, λαθόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλόν, ἐξῆλθον οὐ πολλοί. αἴσθησις γὰρ ταχεῖα ἐπεγένετο. ἄλλοι δὲ ἄλλῃ τῆς πόλεως σποράδην ἀπώλλυντο. τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὅσον μάλιστα ἦν ξυνεστραμμένον, ἐσπίπτουσιν ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους, καὶ αἱ θύραι

γρ. ἔφευγον

γρ. ἢ ἦσαν μόναι ἀνεῳγμέναι,

γρ. σποράδες

α Καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιῆσαι] ἵνα μὴ δημοκρατῆται. β Θέμενοι δὲ] ἀντὶ τοῦ, προθέμενοι ἑαυτοῖς. Ὅμηρος, « Σάκε' ὤμοισιν « ἔθεντο. αἰόπτον γὰρ τό, μεταξὺ πολεμίων ὄντας, μὴ περικεῖσθαι τὰ ὅπλα. τοῦτο δὲ εἶπεν ὅτι ἐν τῇ ὁδῷ τυχὸν ἐβάσταζον αὐτά, ὡς δ' εἰς τοὺς πολεμίους ἦλθον, ἐνεδύσαντο. γ Τοῖς μὲν ἐπαγαγομένοις] τοῖς προδόταις. δ Ἔργου ἔχεσθαι] φόνου δηλονότι. ε Γνώμην δὲ ἐποιοῦντο] βουλήν. ζ Ἐπιτηδείοις] πρὸς φιλίαν. η Τὴν πόλιν ἀγαγεῖν] δηλονότι τῶν Ἀθηναίων. θ Κατὰ τὰ πάτρια] ἔθη δηλονότι. ι Ξυμμαχεῖν] τοῖς Θηβαίοις. κ Τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα] ἀντὶ τοῦ σὺν αὐτοῖς ὁπλίζεσθαι. λ Σφίσι] τοῖς Θηβαίοις. μ Προσχωρήσειν] προσενδώσειν. ν Ἐξαπιναίως] ἀπροσδοκήτως. ξ Καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι] παρὰ τῶν Θηβαίων. ο Οὐδὲν ἐνεωτέριζον] οἱ Ἀθηναῖοι δηλονότι. π Πράσσοντες δέ πως ταῦτα] πως, κατά τινα τρόπον. συντακτέον δὲ οὕτω, πράσσοντες δέ, κατενόησάν πως. ρ Ἐπιθέμενοι] μετὰ θάρσους ἐπελθόντες τοῖς Θηβαίοις. ἀττικὴ ἡ φράσις. σ Τοὺς κοινοὺς τοίχους] τοὺς μεταξὺ τῶν οἰκούντων. τ Ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ] ἵνα μὴ ἐν ταῖς οἰκίαις μόνοι ξυλλέγωσι. υ Μὴ κατὰ φῶς] ἐν τῷ φωτί. φ Καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται] ἰσοπαλὴς ἡ μάχη γένηται. χ Φοβερώτεροι ὄντες] φοβερώτεροι οἱ Ἀθηναῖοι. σφετέρας δέ, τῶν Πλαταιέων. ψ Προσέβαλόν τε εὐθύς] προσέπεσον. ω Ἐς χεῖρας ᾖσαν κατὰ τάχος] καθὸ ἐνόμισε προσχωρῆσαι αὐτοῖς τοὺς Πλαταιεῖς. α Καὶ τὰς προσβολὰς] τῶν Πλαταιέων. β Ἡ προσπίπτοιεν] τὸ ᾗ ἀντὶ τοῦ ὅπου. γ Αὐτῶν τε προσβαλόντων] τῶν ἀνδρῶν δηλονότι. δ Ἄπειροι μὲν] ἀδίδακτοι. ε Ὄντες ἐν σκότῳ] οἱ πλείους. ζ Ἡ χρὴ σωθῆναι] ὅπου. η Τελευτῶντος τοῦ μηνὸς] γινόμενος ἦν ὁ πόλεμος φθινούσης σελήνης. τὸ κατὰ σελήνην λέγει μηνός. τουτέστιν ἐν συνόδῳ. θ Ἡ ἐσῆλθον] ὅπου. ι Στυρακίῳ] στυράκιον λαβών τις, φησί, τῶν Πλαταιέων, ἐν τῷ μοχλῷ τῆς θύρας ἐνέβαλεν. κ Ἀντὶ βαλάνου] βάλανος δέ ἐστι τὸ βαλλόμενον εἰς τὸν μοχλὸν σιδήρεον, ὃ καλύμμενον μάγγανον. ὅθεν καὶ ἡ κλεὶς καλεῖται βαλανάγρα, παρὰ τὸ ἀγρεύειν τὴν βάλανον. εἰκότως δὲ ταύτας τὰς πύλας οὕτως ἠμελῆσθαι, ὡς εἰρήνην ἀγόντων αὐτῶν, καὶ οὐ δεδοικότων, οὐδὲ ἐλπιζόντων ἐπιβουλήν. ἄλλοι δὲ τὸ στυράκιον ἔλαβον τὸ ξύλον τοῦ ἀκοντίου. ἀνοήτως. πῶς μὲν γὰρ οὐκ ἐδύνατο ἐν τῷ μοχλῷ καταχυφθῆναι· εἰ δὲ ὑπερεῖχεν, ἀνεσπάσθη ἂν ὑπό τινος τῶν Θηβαίων. Ἄλλως. στυράκιόν ἐστιν ὁ καλούμενος σαυρωτὴρ τῶν δοράτων. λ Κατὰ πύλας ἐρήμους] ἀφυλάκτους. μ Ταχεῖα ἐπεγένετο] τοῖς Πλαταιεῦσι. ν Ξυνεστραμμένον] ὁμοῦ συνηγμένον. ξ Εἰς οἴκημα] πύργος ἦν τοῦ τείχους, ἔχων ἔνδοθεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἴσοδον, οὐκέτι δὲ καὶ ἔξοδον.

ἀνεῳγμένας ἔτυχον αὐτοῦ, οἰόμενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἰκήματος εἶναι, καὶ ἄντικρυς δίοδον ἐς τὸ ἔξω. ὁρῶντες δὲ αὐτοὺς οἱ Πλαταιῆς ἀπειλημμένους, ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσιν, ὥσπερ ἔχουσιν, ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἴτε τι ἄλλο χρήσωνται. τέλος δὲ, οὗτοί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων περιῆσαν, κατὰ τὴν πόλιν πλανώμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι σφᾶς τε αὐτοὺς παραδοῦναι καὶ τὰ ὅπλα, χρήσασθαι ὅ,τι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν. οἱ δ' ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι πανστρατιᾷ, εἴ τι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐσεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων, ἐπεβοήθουν. ἀπέχει δ' ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς, ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἐλθεῖν. ὁ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἐρρύη μέγας, καὶ οὐ ῥᾳδίως διαβατὸς ἦν. πορευόμενοί τε ἐν ὑετῷ, καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάντες, ὕστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν, τῶν μὲν, διεφθαρμένων, τῶν δὲ, ζώντων ἐχομένων. ὡς δ' ᾔσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιέων. ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς, καὶ κατασκευὴ, οἷα ἀπροσδοκήτου κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου. ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν, εἴ τινα λάβοιεν, ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἢν ἄρα τύχωσί τινες ἐζωγρημένοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα διενοοῦντο. οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἔτι διαβουλευομένων αὐτῶν, ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἔσεσθαι, καὶ δείσαντες περὶ τοῖς ἔξω, κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὅσια δράσειαν, ἐν σπονδαῖς σφῶν πειραθέντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τά τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἄνδρας ἀποκτενεῖν, οὓς ἔχουσι ζῶντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς, ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἄνδρας. Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι, καὶ ἐπομόσαι φασὶν αὐτούς. Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἄνδρας εὐθὺς ὑποσχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων, ἤν τι ξυμβαίνωσι· καὶ ἐπομόσαι οὔ φασιν. ἐκ γοῦν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι οὐδὲν ἀδικήσαντες. οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος εἰσεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τοὺς ἄνδρας εὐθύς. ἦσαν δὲ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες· καὶ Εὐρύμαχος εἷς αὐτῶν ἦν, πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἔς τε τὰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔπεμπον, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Θηβαίοις, τά τ' ἐν τῇ πόλει καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα ᾗ ἐδόκει αὐτοῖς. τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἠγγέλθη εὐθὺς τὰ περὶ τῶν Πλαταιέων γεγενημένα· καὶ Βοιωτῶν τε παραχρῆμα ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ ἐς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν κήρυκα, κελεύοντες αὐτοῖς εἰπεῖν μηδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν οὓς ἔχουσι Θηβαίων, πρὶν ἄν τι καὶ αὐτοὶ βουλεύσωσι περὶ αὐτῶν. οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς ὅτι τεθνηκότες εἶεν. ἅμα γὰρ τῇ ἐσόδῳ γιγνομένῃ τῶν Θηβαίων, ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐξῄει, ὁ δὲ δεύτερος, ἄρτι νενικημένων τε καὶ ξυνειλημμένων, καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ᾔδεσαν. οὕτω δὴ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστελλον. ὁ δὲ κῆρυξ ἀφικόμενος εὗρε τοὺς ἄνδρας διεφθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἐς Πλάταιαν, σῖτόν τε ἐσήγαγον, καὶ φρουροὺς ἐγκατέλιπον, τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχρειοτάτους ξὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐξεκόμισαν. γεγενημένου δὲ τοῦ ἐν Πλαταιαῖς ἔργου, καὶ λελυμένων λαμπρῶς

γρ. τῶν
γρ. πειράσαντες

α Οἰόμενοι πύλας] θύραι, αἱ τοῦ οἴκου· πύλαι, αἱ τοῦ τείχους. β Ἄντικρυς] τὸ ἄντικρυς, ἐνταῦθα μὲν ἐξεναντίας, ἀεὶ δὲ ἐπὶ τοῦ φανεροῦ κεῖται. γ Ἀπειλημμένους] περιειργμένους. δ Περιῆσαν] ἔζων. ε Ἐπεπράγεσαν] ἐδυστύχησαν. ἀπὸ συνθήκης δηλονότι. ζ Τῆς ἀγγελίας ἅμα] τὸ ἅμα πρὸς τὸ ἐπεβοήθουν. η Ἐχομένων] κρατηθέντων. θ Τὸ γεγενημένον] κατὰ τὴν πόλιν δηλονότι. ι Καὶ κατασκευὴ] πραγματικὴ ὕλη. κ Ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον] λείπει ἐνέχυρον. λ Ἐν σπονδαῖς] τοῖς τριακοντούτεσιν. μ Ἔλεγον αὐτοῖς] τοῖς Θηβαίοις. ν Φασὶν αὐτοὺς] οἱ Θηβαῖοι τοὺς Πλαταιεῖς. ξ Εὐθὺς ὑποσχέσθαι] τὸ εὐθὺς, οὐκ ἔστι παραχρῆμα, ἀλλ' ἐξ εὐθείας, καὶ ἀσκόπως. ο Ἤν τι ξυμβαίνωσι] συμφωνῶσιν. π Ἐκ γοῦν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν] τῶν Πλαταιέων. ρ Οὐδὲν ἀδικήσαντες] βλάψαντες τῶν Πλαταιέων. σ Εἰσεκομίσαντο] συνέκλεισαν. τ Πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες] πρὸς ὃν ἐλθόντες οἱ προδιδόντες ἔπραξαν τὰ κατὰ σκοπόν. υ Ἄγγελον ἔπεμπον] ὅτι ἐφόνευσε Θηβαίους. λέγει δὲ τρίτον τοῦτον. τὸν γὰρ πρῶτον ἀπέστειλαν δηλοῦντα τὴν εἰσβολὴν Θηβαίων· τὸν δὲ δεύτερον, τὴν σύλληψιν αὐτῶν· τοῦτον δὲ, δηλοῦντα τὴν ἀναίρεσιν. φ Τά τε ἐν τῇ πόλει] τῇ Πλαταίᾳ. χ Καθίσταντο] τουτέστι, πρὸς πολιορκίαν ηὐτρεπίζοντο, οἰκονομοῦντες, ἥπερ καὶ ἐγένετο μετ' ὀλίγον. ψ Ἐν τῇ Ἀττικῇ] γῇ δηλονότι. ω Περὶ αὐτῶν] τῶν καταληφθέντων δηλονότι. α Οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς] τοῖς Ἀθηναίοις δηλονότι. οὔπω ἦν ὁ τρίτος ἄγγελος ἥκων. β Καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ᾔδεσαν] τοῦτο καθ' ἑαυτὸ ἀναγιγνωσκέσθω. ἐὰν γὰρ τοῖς ἀνωτέρω ἐπισυναφθῇ, δοκεῖ ἀσύντακτον εἶναι. ὤφειλε γὰρ εἰπεῖν αἰτιατικῶς, εἰ πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λόγον ἐποιεῖτο. πρὸς ὃ λέγομεν ὅτι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐστὶν ὁ λόγος. φησὶ γὰρ ὅτι αὐτοὶ στείλαντες τοὺς πρὸ τούτου δύο ἀγγέλους, οὐδὲν ἔτι τῶν συμβησομένων ἠπίσταντο, μέχρι οὗ παντὸς τοῦ ἔργου ἀποβάντος καὶ τὸν τρίτον ἀπέστειλαν. γ Ὁ δὲ κῆρυξ] τῶν Ἀθηναίων. δ Στρατεύσαντες] τὸ στρατεύσαντες ἰδίως νῦν εἴρηται ἀντὶ τοῦ μετὰ στρατιᾶς ἀφικόμενοι. οὐ γὰρ, ὡς ἔθος, ἐπὶ πολέμου. τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ χρώμενοι οἱ Ἀθηναῖοι ἠμείψαντο καὶ αὐτοὶ τοὺς Πλαταιέας, καὶ ἔπεμψαν τά τε πρὸς τροφὴν συντελοῦντα, καὶ δὴ καὶ τὰ πρὸς ἀσφάλειαν, καὶ ὑπεδέξαντο τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τοὺς παῖδας, μετὰ τῶν ἀχρειοτάτων ἀνθρώπων. φησὶ δὲ τοιούτους τοὺς μὴ δυναμένους δηλονότι ἐξελθεῖν εἰς πόλεμον, οἷον τοὺς νοσοῦντας, τοὺς γέροντας. ε Ἐγκατέλιπον] ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ Πλαταίᾳ κατέλιπον. ζ Τοὺς ἀχρειοτάτους] τοὺς ἀχρήστους πρὸς πόλεμον. η Λαμπρῶς] φανερῶς, ἀναμφισβητήτως. τὸ ἑξῆς οὕτω, παρεσκευάζοντο πέμπειν πρεσβείας, ὅποθεν ἤλπιζον ἑκάτεροι ὠφέλειαν προσλήψεσθαι.

τῶν σπονδῶν, οἱ ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, πρεσβείας τε μέλλοντες πέμπειν παρὰ βασιλέα, καὶ ἄλλοσε ἐς τοὺς βαρβάρους, εἴποθέν τινα ὠφελίαν ἤλπιζον ἑκάτεροι προσλήψεσθαι, πόλεις τε ξυμμαχίδας ποιούμενοι ὅσαι ἦσαν ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως. καὶ λακεδαιμονίοις μὲν πρὸς ταῖς αὐτοῦ ὑπαρχούσαις ἐξ ἰταλίας καὶ σικελίας, τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις, ναῦς ἐπετάχθησαν ποιεῖσθαι κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων, ὡς ἐς τὸν πάντα ἀριθμὸν πεντακοσίων νεῶν ἐσομένων, καὶ ἀργύριον ῥητὸν ἑτοιμάζειν, τά τ' ἄλλα ἡσυχάζοντας, καὶ ἀθηναίους δεχομένους μιᾷ νηΐ, ἕως ἂν ταῦτα παρασκευασθῇ. ἀθηναῖοι δὲ τήν τε ὑπάρχουσαν ξυμμαχίαν ἐξήταζον, καὶ ἐς τὰ περὶ πελοπόννησον μᾶλλον χωρία ἐπρεσβεύοντο, κέρκυραν, καὶ κεφαλληνίαν, καὶ ἀκαρνᾶνας, καὶ ζάκυνθον, ὁρῶντες, εἰ σφίσι φίλια ταῦτ' εἴη, βεβαίως πέριξ τὴν πελοπόννησον καταπολεμήσοντες. ὀλίγον τε ἐπενόουν οὐδὲν ἀμφότεροι, ἀλλ' ἔρρωντο ἐς τὸν πόλεμον. οὐκ ἀπεικότως· ἀρχόμενοι γὰρ πάντες ὀξύτερον ἀντιλαμβάνονται· τότε δὲ καὶ νεότης πολλὴ μὲν οὖσα ἐν τῇ πελοποννήσῳ, πολλὴ δ' ἐν ταῖς ἀθήναις, οὐκ ἀκουσίως ὑπὸ ἀπειρίας ἥπτετο τοῦ πολέμου. ἥ τε ἄλλη ἑλλὰς πᾶσα μετέωρος ἦν, ξυνιουσῶν τῶν πρώτων πόλεων. καὶ πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγετο, πολλὰ δὲ χρησμολόγοι ᾖδον, ἔν τε τοῖς μέλλουσι πολεμήσειν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. ἔτι δὲ δῆλος ἐκινήθη ὀλίγῳ πρὸ τούτων, πρότερον οὔπω σεισθεῖσα, ἀφ' οὗ ἕλληνες μέμνηνται· ἐλέγετο δὲ καὶ ἐδόκει ἐπὶ τοῖς μέλλουσι γενήσεσθαι σημῆναι. εἴτε τι ἄλλο τοιουτότροπον ξυνέβη γενέσθαι, πάντα ἀνεζητεῖτο. ἡ δὲ εὔνοια παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων ὅτι τὴν ἑλλάδα ἐλευθεροῦσιν. ἔρρωτό τε πᾶς καὶ ἰδιώτης καὶ πόλις, εἴ τι δύναιτο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ξυνεπιλαμβάνειν αὐτοῖς. ἐν τούτῳ τε κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἑκάστῳ τὰ πράγματα, ᾧ μή τις αὐτὸς παρέσται. οὕτως ὀργῇ εἶχον οἱ πλείους τοὺς ἀθηναίους, οἱ μὲν, τῆς ἀρχῆς ἀπολυθῆναι βουλόμενοι, οἱ δὲ, μὴ ἀρχθῶσι φοβούμενοι. παρασκευῇ μὲν οὖν τοιαύτῃ καὶ γνώμῃ ὥρμηντο. πόλεις δ' ἑκάτεροι τάσδ' ἔχοντες ξυμμάχους ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. λακεδαιμονίων μὲν οἵδε ξύμμαχοι, πελοποννήσιοι μὲν οἱ ἐντὸς ἰσθμοῦ πάντες, πλὴν ἀργείων καὶ ἀχαιῶν. τούτοις δ' ἐς ἀμφοτέρους φιλία ἦν. πελληνῆς δὲ ἀχαιῶν μόνοι ξυνεπολέμουν τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ ἅπαντες. ἔξω δὲ πελοποννήσου, μεγαρῆς, λοκροί, βοιωτοί, φωκῆς, ἀμπρακιῶται, λευκάδιοι, ἀνακτόριοι. τούτων ναυτικὸν παρείχοντο κορίνθιοι, μεγαρῆς, σικυώνιοι, πελληνῆς, ἠλεῖοι, ἀμπρακιῶται, λευκάδιοι· ἱππέας δὲ, βοιωτοί, φωκῆς, λοκροί· αἱ δ' ἄλλαι πόλεις πεζὸν παρεῖχον. αὕτη μὲν λακεδαιμονίων ξυμμαχία. ἀθηναίων δὲ, χῖοι, λέσβιοι, πλαταιῆς, μεσσήνιοι οἱ ἐν ναυπάκτῳ, ἀκαρνάνων οἱ πλείους, κερκυραῖοι, ζακύνθιοι, καὶ ἄλλαι πόλεις αἱ ὑποτελεῖς οὖσαι ἐν ἔθνεσι τοσοῖσδε. καρία ἡ ἐπὶ θαλάσσῃ, δωριῆς καρσὶ πρόσοικοι, ἰωνία, ἑλλήσποντος, τὰ ἐπὶ θρᾴκης, νῆσοι ὅσαι ἐντὸς πελοποννήσου καὶ κρήτης πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, πᾶσαι αἱ ἄλλαι κυκλάδες, πλὴν μήλου, καὶ θήρας. τούτων ναυτικὸν παρείχοντο χῖοι, λέσβιοι, κερκυραῖοι, οἱ δ' ἄλλοι πεζὸν καὶ χρήματα. ξυμμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων καὶ

γρ. λακεδαιμόνιοι

γρ. ἐπεὶ

γρ. πελληνῆς

γρ. δωριῆς

α Πρεσβείας τε μέλλοντες πέμπειν] περὶ ἀμφοτέρων λέγει, λακεδαιμονίων καὶ ἀθηναίων δηλονότι. β Καὶ ἄλλοσε ἐς τοὺς βαρβάρους] οἱ μὲν λακεδαιμόνιοι, πρὸς τοὺς πέρσας· οἱ δὲ ἀθηναῖοι, πρὸς τοὺς θρᾷκας. καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς περὶ τῆς λέγει, καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων. γ Καὶ λακεδαιμονίοις μὲν] ὅσαι μὴ ἦσαν ὑπήκοοι, ἀλλ' αὐτόνομοι. δ Ὡς ἐς τὸν πάντα ἀριθμὸν] μετὰ τῶν ἐν λακεδαίμονι οὐσῶν νεῶν. ε Καὶ ἀργύριον ῥητὸν] ὡρισμένον. ζ Ἑτοιμάζειν] ἐπετάχθη δηλονότι. η Μιᾷ νηΐ] μετὰ κηρυκείου δηλονότι. θ Ἕως ἂν ταῦτα παρασκευασθῇ] τὰ ὡρισμένα κατὰ τὸν πόλεμον. ι Ἐξήταζον] ἐδοκίμαζον. κ Ἐπρεσβεύοντο] πρέσβεις ἀπέστελλον. λ Κέρκυραν] οἱ γὰρ κερκυραῖοι ἐπιμαχίαν μόνον εἶχον· τοῦτο δὲ καὶ ξυμμαχίαν ποιεῖ. μ Ὀλίγον τε ἐπενόουν οὐδὲν] αὐτὶ τοῦ, οὐδὲν μικρὸν ἐφρόνουν. ν Οὐκ ἀπεικότως] ἀλλ' εὐλόγως, καὶ ἀπροσωπως. ξ Ὀξύτερον] ὥστε διὰ τοῦτο μᾶλλον ὀξύτερον συνέβαινεν αὐτοῖς ἀντιλαμβάνεσθαι. ο Ἀντιλαμβάνονται] περιέχονται. π Οὐκ ἀκουσίως ὑπὸ ἀπειρίας] παροιμία, γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος. ρ Ἥ τε ἄλλη ἑλλὰς] οἱ ἄλλοι ἕλληνες οἱ μηδετέροις βοηθοὶ ἐκεκίνηντο, καὶ οὐχ ἡσύχαζον. σ Μετέωρος ἦν] ταῖς ἐλπίσι δηλονότι. τ Καὶ πολλὰ μὲν λόγια] λόγια εἰσὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν λεγόμενα καταλογάδην· χρησμοὶ δὲ, οἵτινες ἐμμέτρως λέγονται, ἐμφορουμένων τῶν λεγόντων. υ Πρότερον οὔπω] καίτοι Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ἐκινήθη ἐν τοῖς μηδικοῖς. φ Ἀφ' οὗ ἕλληνες μέμνηνται] ἀφ' οὗ διὰ μνήμης εἰσὶ τὸ τῶν ἑλλήνων ὄνομα. χ Σημῆναι] σημεῖον εἶναι. ψ Τοιουτότροπον] τοιοῦτον ἐν δήλῳ, ἤγουν διοσημείαν. ω Ἀνεζητεῖτο] ἀνεσκοπεῖτο. α Ἡ δὲ εὔνοια παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων] προαιρετικῶς, ἀντὶ τοῦ εὐνοϊκῶς εἶχον τοῖς λακεδαιμονίοις. β Τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον] τῶν ἀθηναίων. γ Ἔρρωτό τε πᾶς] ἀντὶ τοῦ προεθυμεῖτο. οὐ γὰρ ἐπὶ ἰσχύος κεῖται, ἀλλ' ἐπὶ σπουδῆς. δ Ξυνεπιλαμβάνειν αὐτοῖς] τοῖς λακεδαιμονίοις. ε Ἐδόκει ἑκάστῳ] ἕκαστος, φησίν, ᾤετο ἐμποδισθήσεσθαι τῶν λακεδαιμονίων τὸ ἔργον (τουτέστι τὸν πόλεμον) ἐὰν μὴ παραγένηται αὐτός. δηλοῖ δὲ τὴν μεγίστην προθυμίαν αὐτῶν. ζ Ὀργῇ εἶχον οἱ πλείους τοὺς ἀθηναίους] ὠργίζοντο τοῖς ἀθηναίοις. η Πελληνῆς δὲ] δώδεκα πόλεις εἶχεν ἡ ἀχαΐα, ὧν μία ἦν ἡ πελλήνη. θ Ξυνεπολέμουν] τοῖς λακεδαιμονίοις οἱ ἀχαιοί. οὐ γὰρ οἱ ἀργεῖοι. ι Αἱ ὑποτελεῖς οὖσαι] τοῖς ἀθηναίοις. κ Ἡ ἐπὶ θαλάσσῃ] ἡ παραθαλασσία. λ Δωριῆς καρσὶ πρόσοικοι] δωρίδες νῆσοι, ῥόδος, κῶς, κνίδος. μ Τὰ ἐπὶ θρᾴκης] οἷον βυζάντιον, πέρινθος. ν Νῆσοι ὅσαι τε ἐντὸς πελοποννήσου] οὐ λέγει ἐντὸς κρήτης καὶ πελοποννήσου, πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον. ἀλλὰ δεῖ στίξαι εἰς τὸ πελοποννήσου, καὶ ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὅσαι λαβεῖν· ἵν' ᾖ, καὶ ὅσαι τῆς κρήτης πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. οἷον, κάρπαθος, κάσος, χάλκη, καὶ ὅσαι ἄλλαι.

παρασκευὴν ἐς τὸν πόλεμον ᾖ. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τὰ ἐν Πλαταιαῖς εὐθὺς περιήγγελλον κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἔξω ξυμμαχίδα στρατιὰν παρασκευάζεσθαι ταῖς πόλεσι, τά τε ἐπιτήδεια, οἷα εἰκὸς ἐπὶ ἔξοδον ἔκδημον ἔχειν, ὡς ἐσβαλοῦντες ἐς τὴν Ἀττικήν. ἐπειδὴ δὲ ἑκάστοις ἑτοῖμα γίγνοιτο, κατὰ τὸν χρόνον τὸν εἰρημένον, ξυνῄεσαν τὰ δύο μέρη ἀπὸ πόλεως ἑκάστης ἐς τὸν Ἰσθμόν. καὶ ἐπειδὴ πᾶν τὸ στράτευμα ξυνειλεγμένον ἦν, Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅσπερ ἡγεῖτο τῆς ἐξόδου ταύτης, ξυγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς τῶν πόλεων πασῶν, καὶ τοὺς μάλιστα ἐν τέλει, καὶ ἀξιολογωτάτους (γρ. ἀξιωτάτους) παρεῖναι, τοιάδε ἔλεξε. Ἄνδρες Πελοποννήσιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν πολλὰς στρατείας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἔξω ἐποιήσαντο, καὶ ἡμῶν αὐτῶν οἱ πρεσβύτεροι οὐκ ἄπειροι πολέμων εἰσίν· ὅμως δὲ τῆσδε οὔπω μείζονα παρασκευὴν ἔχοντες ἐξήλθομεν. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πόλιν δυνατωτάτην νῦν ἐρχόμεθα, καὶ αὐτοὶ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι στρατεύοντες. δίκαιον οὖν ἡμᾶς μήτε τῶν πατέρων χείρους φαίνεσθαι, μήτε ἡμῶν αὐτῶν τῆς δόξης ἐνδεεστέρους. ἡ γὰρ Ἑλλὰς πᾶσα τῇδε τῇ ὁρμῇ ἐπῆρται, καὶ προσέχει τὴν γνώμην, εὔνοιαν ἔχουσα, διὰ τὸ Ἀθηναίων ἔχθος, πρᾶξαι ἡμᾶς ἃ ἐπινοοῦμεν. οὔκουν χρή, εἴ τῳ καὶ δοκοῦμεν πλήθει ἐπιέναι, καὶ ἀσφάλεια πολλὴ εἶναι μὴ ἂν ἐλθεῖν τοὺς ἐναντίους ἡμῖν διὰ μάχης, τούτων ἕνεκα ἀμελέστερόν τι παρεσκευασμένους χωρεῖν, ἀλλὰ καὶ πόλεως ἑκάστης ἡγεμόνα καὶ στρατιώτην τὸ καθ' αὑτὸν αἰεὶ προσδέχεσθαι ἐς κίνδυνόν τινα ἥξειν. ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων, καὶ ἐξ ὀλίγου τὰ πολλά, καὶ δι' ὀργῆς αἱ ἐπιχειρήσεις γίγνονται. πολλάκις τε τὸ ἔλασσον πλῆθος δεδιὸς, ἄμεινον ἠμύνατο τοὺς πλέονας, διὰ τὸ καταφρονοῦντας ἀπαρασκεύους γενέσθαι. χρὴ δὲ αἰεὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ, τῇ μὲν γνώμῃ θαρσαλέους στρατεύειν, τῷ δὲ ἔργῳ, δεδιότας παρεσκευάσθαι (γρ. παρασκευάζεσθαι). οὕτω γὰρ πρός τε τὸ ἐπιέναι τοῖς ἐναντίοις εὐψυχότατοι ἂν εἶεν, πρός τε τὸ ἐπιχειρεῖσθαι ἀσφαλέστατοι. ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἐπὶ ἀδύνατον ἀμύνεσθαι οὕτω πόλιν ἐρχόμεθα, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ἄριστα παρεσκευασμένην. ὥστε χρὴ καὶ πάνυ ἐλπίζειν διὰ μάχης ἰέναι αὐτούς, εἰ μὴ καὶ νῦν ὥρμηνται, ἐν ᾧ οὔπω πάρεσμεν, ἀλλ' ὅταν ἐν τῇ γῇ ὁρῶσιν ἡμᾶς δῃοῦντάς τε καὶ τἀκείνων φθείροντας. πᾶσι γὰρ ἐν τοῖς ὄμμασι καὶ ἐν τῷ παραυτίκα ὁρᾶν πάσχοντάς τι ἄηθες, ὀργὴ προσπίπτει· καὶ οἱ λογισμῷ ἐλάχιστα χρώμενοι, θυμῷ πλεῖστα ἐς ἔργον καθίστανται. Ἀθηναίους δὲ καὶ πλέον τι τῶν ἄλλων εἰκὸς τοῦτο δρᾶσαι, οἳ ἄρχειν τε τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι, καὶ ἐπιόντες τὴν τῶν πέλας δῃοῦν μᾶλλον ἢ τὴν ἑαυτῶν ὁρᾶν. ὡς οὖν ἐπὶ τοσαύτην πόλιν στρατεύοντες, καὶ μεγίστην δόξαν οἰσόμενοι τοῖς τε προγόνοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ἐπ' ἀμφότερα ἐκ τῶν ἀποβαινόντων, ἕπεσθ' ὅποι (γρ. ὅπη) ἄν τις ἡγῆται, κόσμον καὶ φυλακὴν περὶ παντὸς ποιούμενοι, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὀξέως δεχόμενοι. κάλλιστον γὰρ τόδε καὶ ἀσφαλέστατον, πολλοὺς ὄντας ἑνὶ κόσμῳ χρωμένους φαίνεσθαι. Τοσαῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τὸν ξύλλογον ὁ Ἀρχίδαμος, Μελήσιππον πρῶτον ἀποστέλλει ἐς τὰς Ἀθήνας τὸν Διακρίτου, ἄνδρα Σπαρτιάτην, εἴ τι ἄρα μᾶλλον ἐνδοῖεν οἱ Ἀθηναῖοι, ὁρῶντες ἤδη σφᾶς ἐν ὁδῷ ὄντας. οἱ δὲ οὐ προσεδέξαντο αὐτὸν ἐς τὴν πόλιν, οὐδ' ἐπὶ τὸ κοινόν. ἦν γὰρ Περικλέους γνώμη προτέρα νενικηκυῖα, κήρυκα καὶ πρεσβείαν μὴ προσδέχεσθαι Λακεδαιμονίων ἐξεστρατευμένων. ἀποπέμπουσιν οὖν αὐτὸν πρὶν ἀκοῦσαι, καὶ ἐκέλευον ἐκτὸς ὅρων εἶναι αὐθημερόν, τό τε λοιπὸν ἀναχωρήσαντας ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἤν τι βούλωνται, πρεσβεύεσθαι. ξυμπέμπουσί τε τῷ Μελησίππῳ ἀγωγούς, ὅπως μηδενὶ ξυγγένηται. ὁ δ' ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἐγένετο, καὶ ἔμελλε διαλύεσθαι, τοσόνδε εἰπὼν ἐπορεύετο, ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων

α Καὶ τὴν ἔξω ξυμμαχίδα] τῆς Πελοποννήσου. β Ἔκδημον ἔχειν] ἐξόριον. γ Κατὰ τὸν χρόνον τὸν εἰρημένον] μακρὸν τὸν πόλεμον. ὡς τῶν Λακεδαιμονίων ὁρισάντων τὴν προθεσμίαν τῆς συντάξεως. δ Καὶ τοὺς μάλιστα ἐν τέλει] τέλη, τὰ ἀξιώματα, καὶ οἱ ἄρχοντες. ε Καὶ ἀξιολογωτάτους παρεῖναι] ἵνα ἑκάστη πόλις τὸ μὲν δίμοιρον στρατιὰν, τὸ δὲ τρίτον ἑαυτῆς κατέχῃ πρὸς φυλακήν. αὐτοὶ γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς πόλεις ἐμέριζον εἰς τρία μέρη, καὶ τὸ τρίτον εἴων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἵνα μὴ, πάντων ἐξελθόντων εἰς τὸν πόλεμον, ἐρήμους εὑρόντες οἱ Ἀθηναῖοι τὰς πόλεις χειρώσωνται. ζ Ἄνδρες Πελοποννήσιοι] στάσις πραγματικὴ, ἄγραφος, συμβουλευτικοῦ εἴδους, κεφάλαιον ἔχουσα τὸ συμφέρον. η Καὶ αὐτοὶ πλεῖστοι] αὐτοὶ ἡμεῖς δηλονότι. θ Τῇδε τῇ ὁρμῇ] τῇ ἡμετέρᾳ. ι Εὔνοιαν ἔχουσα] τὸ σκοπόν. κ Οὔκουν χρὴ] τὸ ἑξῆς, οὔκουν χρὴ ἀμελέστερον χωρεῖν. τὰ δ' ἄλλα, διὰ μέσου. λ Ἐς κίνδυνόν τινα ἥξειν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ χρή. μ Καὶ ἐξ ὀλίγου τὰ πολλὰ] Ὅμηρος, Ἥτ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται. τοῦτο δέ φησι, τουτέστιν ὅτι ὀργισθέντες οἱ Ἀθηναῖοι πάντως ἐξελεύσονται. ν Καὶ πάνυ ἐλπίζειν] φοβεῖσθαι. ξ Ἐν ᾧ οὔπω πάρεσμεν] ἐν ᾧ οὔπω δηλονότι. ο Καὶ τἀκείνων φθείροντας] ὁρμηθήσονται. π Ὁρᾶν πάσχοντας] πλὴν οἱ ὀργιζόμενοι, ἀπὸ δὲ ἧττον λογιζόμενοι, μᾶλλον θυμούμενοι εἰς τὸ πολεμεῖν ἐπείγονται ῥιψοκινδύνως. Σημείωσαι τὸ σχῆμα, πᾶσι πάσχοντας, ἀντὶ τοῦ πάσχουσιν. ρ Ὡς οὖν ἐπὶ τὴν ἄλλην πόλιν] οἱ ἐπίλογοι ἔνθεν. σ Ὅποι ἄν τις ἡγῆται] στρατηγὸς δηλονότι. τ Ὀξέως] συντόμως. υ Οὐδ' ἐπὶ τὸ κοινὸν] βουλευτήριον δηλονότι. φ Γνώμη] βουλή. χ Προτέρον] πρὸ τῆς πρεσβείας. ψ Ἐξεστρατευμένων] κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

ω Πρὶν ἀκοῦσαι] μὴ ἀκούσαντες αὐτὰ ἃ ἔλεγεν. α Ἀγωγοὺς] ὁδηγούς. β Ἐπὶ τοῖς ὁρίοις] ὅρια λέγει τὴν ἀρχὴν τῆς Βοιωτίας.
γ Καὶ ἔμελλε διαλύεσθαι] ἀφίστασθαι τῶν ἀγωγῶν.

καὶ τῶν ἄρξει. ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔγνω ὁ Ἀρχίδαμος ὅτι οἱ ἀθηναῖοι οὐδέν πω ἐνδώσουσιν, οὕτω δὴ ἄρας, τῷ στρατῷ προὐχώρει ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ μέρος μὲν τὸ σφέτερον καὶ τοὺς ἱππέας παρείχοντο πελοποννησίοις ξυστρατεύειν· τοῖς δὲ λειπομένοις ἐς πλάταιαν ἐλθόντες, τὴν γῆν ἐδῄουν. ἔτι δὲ τῶν πελοποννησίων ξυλλεγομένων τε ἐς τὸν ἰσθμόν, καὶ ἐν ὁδῷ ὄντων, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν ἀττικήν, Περικλῆς ὁ Ξανθίππου στρατηγὸς ὢν ἀθηναίων, δέκατος αὐτός, ὡς ἔγνω τὴν ἐσβολὴν ἐσομένην, ὑποτοπήσας ὅτι Ἀρχίδαμος αὐτῷ ξένος ὢν ἐτύγχανε, μὴ πολλάκις ἢ αὐτὸς ἰδίᾳ βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ παραλίπῃ, καὶ μὴ δῃώσῃ, ἢ καὶ, λακεδαιμονίων κελευσάντων, ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἑαυτοῦ γένηται τοῦτο, ὥσπερ καὶ τὰ ἄγη ἐλαύνειν προεῖπον ἕνεκα ἐκείνου, προηγόρευε τοῖς ἀθηναίοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅτι Ἀρχίδαμος μέν οἱ ξένος εἴη, οὐ μέντοι ἐπὶ κακῷ γε τῆς πόλεως γένοιτο· τοὺς δ' ἀγροὺς τοὺς ἑαυτοῦ καὶ οἰκίας ἢν ἄρα μὴ δῃώσωσιν οἱ πολέμιοι, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ἀφίησιν αὐτὰ δημόσια εἶναι, καὶ μηδεμίαν οἱ ὑποψίαν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι. παρῄνει δὲ καὶ περὶ τῶν παρόντων ἅπερ καὶ πρότερον, παρασκευάζεσθαί τε ἐς τὸν πόλεμον, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐσκομίζεσθαι, ἔς τε μάχην μὴ ἐπεξιέναι, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐσελθόντας φυλάσσειν, καὶ τὸ ναυτικόν, ᾗπερ ἰσχύουσιν, ἐξαρτύεσθαι· τά τε τῶν ξυμμάχων διὰ χειρὸς ἔχειν· λέγων τὴν ἰσχὺν αὐτοῖς ἀπὸ τούτων εἶναι τῶν χρημάτων τῆς προσόδου, τὰ δὲ πολλὰ τοῦ πολέμου, γνώμῃ καὶ χρημάτων περιουσίᾳ κρατεῖσθαι. θαρσεῖν τε ἐκέλευε, προσιόντων μὲν ἑξακοσίων ταλάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φόρου κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων τῇ πόλει, ἄνευ τῆς ἄλλης προσόδου, ὑπαρχόντων δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἔτι τότε ἀργυρίου ἐπισήμου ἑξακισχιλίων ταλάντων. τὰ γὰρ πλεῖστα τριακοσίων ἀποδέοντα, μύρια ἐγένετο, ἀφ' ὧν ἔς τε τὰ προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τἆλλα οἰκοδομήματα, καὶ ἐς ποτίδαιαν ἀπανηλώθη· χωρὶς δέ, χρυσίου ἀσήμου καὶ ἀργυρίου, ἔν τε ἀναθήμασιν ἰδίοις καὶ δημοσίοις, καὶ ὅσα ἱερὰ σκεύη περί τε τὰς πομπὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ σκῦλα μηδικά, καὶ εἴ τι τοιουτότροπον, οὐκ ἐλάσσονος ἦν ἢ πεντακοσίων ταλάντων. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἄλλων ἱερῶν προσετίθει χρήματα οὐκ ὀλίγα, οἷς χρήσεσθαι αὐτούς, καὶ ἢν πάνυ ἐξείργωνται πάντων, καὶ αὐτῆς τῆς θεοῦ τοῖς περικειμένοις χρυσίοις. ἀπέφαινε δ' ἔχον τὸ ἄγαλμα τεσσαράκοντα τάλαντα σταθμὸν χρυσίου ἀπέφθου, καὶ περιαιρετὸν εἶναι ἅπαν· χρησαμένους τε ἐπὶ σωτηρίᾳ, ἔφη χρῆναι μὴ ἐλάσσω ἀντικαταστῆσαι πάλιν. χρήμασι μὲν οὖν οὕτως ἐθάρσυνεν αὐτούς. ὁπλίτας δὲ τρισχιλίους καὶ μυρίους εἶναι, ἄνευ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις, καὶ τῶν παρ' ἔπαλξιν ἑξακισχιλίων καὶ μυρίων. (τοσοῦτοι γὰρ ἐφύλασσον τὸ πρῶτον, ὁπότε οἱ πολέμιοι ἐσβάλοιεν, ἀπό τε τῶν πρεσβυτάτων καὶ τῶν νεωτάτων, καὶ μετοίκων, ὅσοι ὁπλῖται ἦσαν. τοῦ τε γὰρ φαληρικοῦ τείχους στάδιοι ἦσαν πέντε καὶ τριάκοντα πρὸς τὸν κύκλον τοῦ ἄστεος, καὶ αὐτοῦ τοῦ κύκλου τὸ φυλασσόμενον τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα. ἔστι δὲ αὐτοῦ ὃ καὶ ἀφύλακτον ἦν, τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ φαληρικοῦ. τὰ δὲ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν πειραιᾶ, τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο. καὶ τοῦ πειραιέως ξὺν μουνυχίᾳ, ἑξήκοντα μὲν σταδίων ὁ ἅπας περίβολος, τὸ δ' ἐν φυλακῇ ὄν, ἥμισυ τούτου) ἱππέας δ' ἀπέφαινε διακοσίους καὶ χιλίους, ξὺν ἱπποτοξόταις, ἑξακοσίους δὲ καὶ χιλίους τοξότας, καὶ τριήρεις τὰς πλωΐμους τριακοσίας. ταῦτα γὰρ ὑπῆρχεν ἀθηναίοις, καὶ οὐκ ἐλάσσω ἕκαστα τούτων, ὅτε ἡ ἐσβολὴ τὸ πρῶτον ἔμελλε πελοποννησίων ἔσεσθαι, καὶ ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. ἔλεγε δὲ καὶ ἄλλα οἷάπερ εἰώθει Περικλῆς, ἐς ἀπόδειξιν τοῦ περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ. οἱ δὲ ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἀνεπείθοντό τε, καὶ ἐσεκομίζοντο

α Καὶ τῶν ἄρξει] ἀρχὴ γενήσεται. β Ες τὸ στρατόπεδον] τῶν λακεδαιμονίων. γ Ενδώσουσιν] ἐπικαμφθήσονται. δ Μέρος μὲν τὸ σφέτερον] τὸ δίμοιρον, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται. ε Τὴν γῆν ἐδῄουν] πάλιν αἰωπέραν ἐπανάβε χι. ζ Καὶ ἐν ὁδῷ ὄντων] ἑτοίμων ὄντων ἰέναι. η Ιδίᾳ βουλόμενος χαρίζεσθαι] διὰ τὸ τῆς ξενίας προαιρέσεως. θ Τῆς πόλεως γένοιτο] αὐτὴ ἡ ξενία. ι Υποψίαν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι] διὰ τὸ μὴ δῃῶσαι. κ Ηπερ ἰσχύουσιν] ἐν ᾧ. λ Διὰ χειρὸς ἔχειν] δι' ἐπιμελείας, ἵνα μὴ ἀποστῶσι. μ Τὴν ἰσχὺν] τὸ ἑξῆς, τὴν ἰσχὺν ἀπὸ τῶν χρημάτων τῆς προσόδου. ν Τοῦ πολέμου] λέγεται δηλονότι. ξ Γνώμῃ] γνώσει. ο Κρατεῖσθαι] νικᾶσθαι. π Ανευ τῆς ἄλλης προσόδου] ἤγουν τῆς ἀφορίας τῆς γῆς, καὶ τῶν καταδικαζομένων, καὶ τῶν λιμένων, καὶ μετάλλων, καὶ ἄλλων. ρ Επισήμου] ἤγουν σημεῖον ἔχοντος βασιλικόν. σ Τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια ἐγένετο] ἤγουν ἐννεακισχίλια ἑπτακόσια. τ Χρυσίου ἀσήμου] μὴ ἔχοντος σημεῖον. ἤγουν μαζία τινά. υ Καὶ σκῦλα μηδικὰ] καὶ τὸν ἀργυρόποδα θρόνον, καὶ τὸν ἀκινάκην τὸν χρυσοῦν. φ Η πεντακοσίων] τὸ ἢ περιττόν. χ Καὶ αὐτῆς τῆς θεοῦ] τῆς Ἀθηνᾶς. ψ Τὸ ἄγαλμα] ὅπερ ὁ Φειδίας κατεσκεύασε μετὰ τὰ μηδικά. ω Απέφθου] πολλάκις ἑψηθέντος, ὥστε γενέσθαι ὄβρυζον. α Καὶ περιαιρετὸν εἶναι ἅπαν] τὸ κόσμιον τοῦ ἀγάλματος. β Εφη χρῆναι] χρεὼν εἶναι. γ Οπότε οἱ πολέμιοι ἐσβάλοιεν] αἰτῇ τοῦ, ἐσέβαλον οἱ λακεδαιμόνιοι. δ Απὸ τῶν πρεσβυτάτων] οἱ γὰρ ἐν τοῖς φρουρίοις, γέροντες καὶ νέοι ἦσαν ἅμα. ε Πρὸς τὸν κύκλον] ἕως τοῦ κύκλου. ζ Εστι δὲ αὐτοῦ] τοῦ κύκλου. η Ο καὶ ἀφύλακτον] μέρος δηλονότι. πλὴν τούτου, στάδιοι δέκα ἑπτά. ὁ γὰρ ὅλος κύκλος στάδιοι ἦν ἑξήκοντα. θ Ων τὸ ἔξωθεν] τῶν μακρῶν τειχῶν. ι Τὸ δὲ ἐν φυλακῇ ὂν] τοῦ πειραιέως.

ἐκ τῶν ἀγρῶν παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ᾗ κατ' οἶκον ἐχρῶντο, καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιῶν καθαιροῦντες τὴν ξύλωσιν. πρόβατα δὲ καὶ ὑποζύγια ἐς τὴν Εὔβοιαν διεπέμψαντο, καὶ ἐς τὰς νήσους τὰς ἐπικειμένας. χαλεπῶς δὲ αὐτοῖς, διὰ τὸ ἀεὶ εἰωθέναι τοὺς πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς διαιτᾶσθαι, ἡ ἀνάστασις ἐγίγνετο. ξυνεβεβήκει δὲ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου ἑτέρων μᾶλλον Ἀθηναίοις τοῦτο. ἐπὶ γὰρ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ Ἀττικὴ ἐς Θησέα ἀεὶ κατὰ πόλεις ᾠκεῖτο, πρυτανεῖά τε ἔχουσα καὶ ἄρχοντας· καὶ ὁπότε μή τι δείσαιεν, οὐ ξυνῄεσαν βουλευσόμενοι ὡς τὸν βασιλέα, ἀλλ' αὐτοὶ ἕκαστοι ἐπολιτεύοντο καὶ ἐβουλεύοντο· καί τινες καὶ ἐπολέμησάν ποτε αὐτῶν, ὥσπερ καὶ Ἐλευσίνιοι μετ' Εὐμόλπου πρὸς Ἐρεχθέα. ἐπειδὴ δὲ Θησεὺς ἐβασίλευσε, γενόμενος μετὰ τοῦ ξυνετοῦ καὶ δυνατὸς, τά τε ἄλλα διεκόσμησε τὴν χώραν, καὶ καταλύσας τῶν ἄλλων πόλεων τά τε βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς, ἐς τὴν νῦν πόλιν οὖσαν, ἓν βουλευτήριον ἀποδείξας καὶ πρυτανεῖον, ξυνῴκισε πάντας· καὶ νεμομένους τὰ αὑτῶν ἑκάστους, ἅπερ καὶ πρὸ τοῦ, ἠνάγκασε μιᾷ πόλει ταύτῃ χρῆσθαι, ἣ, ἁπάντων ἤδη ξυντελούντων ἐς αὐτὴν, μεγάλη γενομένη, παρεδόθη ὑπὸ Θησέως τοῖς ἔπειτα· καὶ ξυνοίκια ἐξ ἐκείνου Ἀθηναῖοι ἔτι καὶ νῦν τῇ θεῷ ἑορτὴν δημοτελῆ ποιοῦσι. τὸ δὲ πρὸ τούτου, ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα, πόλις ἦν, καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον. τεκμήριον δέ· τὰ γὰρ ἱερὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει καὶ ἄλλων θεῶν ἐστι, καὶ τὰ ἔξω πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως μᾶλλον ἵδρυται, τό, τε τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, καὶ τὸ Πύθιον, καὶ τὸ τῆς Γῆς, καὶ τὸ ἐν λίμναις Διονύσου, ᾧ τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια τῇ δωδεκάτῃ ποιεῖται ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, ὥσπερ καὶ οἱ ἀπ' Ἀθηναίων Ἴωνες ἔτι καὶ νῦν νομίζουσιν. ἵδρυται δὲ καὶ ἄλλα ἱερὰ ταύτῃ ἀρχαῖα. καὶ τῇ κρήνῃ, τῇ νῦν μὲν, τῶν τυράννων οὕτω κελευσάντων, Ἐννεακρούνῳ καλουμένῃ, τὸ δὲ πάλαι, φανερῶν τῶν πηγῶν οὐσῶν, Καλλιρρόῃ ὠνομασμένῃ, ἐκεῖνοί τε ἐγγὺς οὔσῃ τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο. καὶ νῦν ἔτι ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου πρό τε γαμικῶν καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν νομίζεται τῷ ὕδατι χρῆσθαι. καλεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτην κατοίκησιν καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπ' Ἀθηναίων πόλις. τῇ τε οὖν ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν χώραν αὐτονόμῳ οἰκήσει μετεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπειδὴ ξυνῳκίσθησαν, διὰ τὸ ἔθος ἐν τοῖς ἀγροῖς ὅμως οἱ πλείους τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν ὕστερον μέχρι τοῦδε τοῦ πολέμου πανοικησίᾳ γενόμενοί τε καὶ οἰκήσαντες, οὐ ῥᾳδίως τὰς μεταναστάσεις ἐποιοῦντο, ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνειληφότες τὰς κατασκευὰς μετὰ τὰ Μηδικά. ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον οἰκίας τε καταλείποντες, καὶ ἱερὰ, ἃ διὰ παντὸς ἦν αὐτοῖς ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον πολιτείας πάτρια· δίαιτάν τε μέλλοντες μεταβάλλειν, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ πόλιν τὴν αὑτοῦ ἀπολείπων ἕκαστος. ἐπειδή τε ἀφίκοντο ἐς τὸ ἄστυ, ὀλίγοις μέν τισιν ὑπῆρχον οἰκήσεις, καὶ παρὰ φίλων τινὰς ἢ οἰκείων καταφυγή· οἱ δὲ πολλοὶ τά τε ἐρῆμα τῆς πόλεως ᾤκησαν, καὶ τὰ ἱερὰ, καὶ τὰ ἡρῷα πάντα, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τοῦ Ἐλευσινίου, καὶ εἴ τι ἄλλο βεβαίως κληστὸν ἦν. τό, τε Πελασγικὸν καλούμενον τὸ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, ὃ καὶ ἐπάρατόν τε ἦν μὴ οἰκεῖν, καί τι καὶ Πυθικοῦ μαντείου ἀκροτελεύτιον τοιόνδε διεκώλυε, λέγον ὡς τὸ Πελασγικὸν ἀργὸν ἄμεινον, ὅμως ὑπὸ τῆς παραχρῆμα ἀνάγκης ἐξῳκήθη. καί μοι δοκεῖ τὸ μαντεῖον τοὐναντίον ξυμβῆναι ἢ προσεδέχοντο. οὐ γὰρ διὰ

γρ. καὶ κατασκευὴν

γρ. σκευάσαιντο

α Τὴν ξύλωσιν] τὴν ἀπὸ ξύλων κατασκευήν. ἰδία λέξις τοῦ Θουκυδίδου αὕτη. β Ἡ ἀνάστασις ἐγίγνετο] ἡ μετοίκησις. γ Ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου] ἐξ ἀρχῆς. δ Ἑτέρων μᾶλλον] ἢ ἄλλων. ε Τοῦτο] τὸ ἐν ἀγροῖς διαιτᾶσθαι. ζ Ἐς Θησέα] ἀντὶ τοῦ ἕως Θησέως. η Ἀεὶ κατὰ πόλεις] ἀδιασπάστως. θ Πρυτανεῖά τε ἔχουσα] πρυτανεῖον, ἐστὶν οἶκος μέγας, ἔνθα αἱ σιτήσεις ἐδίδοντο τοῖς πολιτευομένοις. ἐκαλεῖτο δὲ οὕτως ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐκάθηντο οἱ πρυτάνεις, οἱ τῶν ὅλων πραγμάτων διοικηταί. ἄλλοι δέ φασιν ὅτι τὸ πρυτανεῖον πυρὸς ἦν ταμιεῖον, ἔνθα καὶ ἦν ἄσβεστον πῦρ, καὶ ηὔχοντο. ι Καὶ ὁπότε μὴ τι δείσαιεν] ἀντὶ τοῦ, ὅτι μὴ εἴ τις φόβον τινὰ ἔλθοιεν ἢ κίνδυνον, οὐκ ἤρχοντο πρὸς τὸν βασιλέα. κ Ἀλλ' αὐτοὶ ἕκαστοι] καθ' ἑαυτούς. λ Μετ' Εὐμόλπου] ἀφ' οὗ Εὐμολπίδαι φυλὴ ἐν τῇ Ἀττικῇ. μ Ξυνῴκισε] τὸ ξυνῴκισεν οὐκ ἔστιν ἐπὶ τοῦ ὁμοῦ ξυνοικισθῆναι ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μίαν πόλιν, ἤγουν μίαν τὴν πόλιν, ἔχειν αὐτήν. ν Ἐξ ἐκείνου] δὲ μὴν ἐκεῖνος ὠνομάσθη μεταγειτνιών. ξ Τῇ θεῷ] τῇ Ἀθηνᾷ. ἀπροσδιορίστως γὰρ οὔ φασιν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα ὁμοίως. ο Πρὸς τοῦτο τὸ μέρος] τὸ νότιον. π Καὶ τὸ τῆς Γῆς] τῆς Δήμητρος. ρ Καὶ τὸ ἐν λίμναις] λίμναι, τόπος ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν. σ Ὧ τὰ ἀρχαιότερα] ἀρχαιότερα εἶπε, διότι ἐστὶ καὶ νεώτερα ἄλλα. τ Καὶ οἱ ἀπ' Ἀθηναίων] καὶ οἱ ἄποικοι τῶν Ἀθηναίων. υ Καὶ νῦν νομίζουσι] κατὰ νόμον ποιοῦσι. φ Τῶν τυράννων] τῶν Πεισιστρατιδῶν. χ Φανερῶν τῶν πηγῶν] τῶν διαδόσεων τοῦ ὕδατος. ψ Ἐκεῖνοί τε ἐγγὺς οὔσῃ] ὡς ἀκροπόλει δηλονότι. ω Τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο] λείπει εἰς, ἵν' ᾖ, εἰς τὰ πλείστου ἄξια. τὸ δὲ ἑξῆς, τῇ κρήνῃ τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο. α Καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν] καὶ γὰρ ὁ γάμος ἱερός. β Διὰ τὴν παλαιὰν ταύτην] τὴν εἰρημένην δηλονότι. γ Τῇ τε οὖν ἐπιπολὺ] ἀδιαπτώτως, ἀντὶ τοῦ τῆς τε οὖν. δ Αὐτονόμῳ οἰκήσει] αὐτονόμου οἰκήσεως. ε Ξυνῳκίσθησαν] εἰς μίαν πόλιν συνῆλθον. ζ Πανοικησίᾳ] πανοικησία καὶ οὐ πανοικία λέγεται. η Ἐβαρύνοντο δὲ] καλῶς εἶπεν ἐβαρύνοντο. οὐ δεῖ γὰρ λέγειν ὅτι ἐβαρύνοντο, ἢ βαρύνομαι, ἢ βαρυνόμενος, οὐδὲ ἄλλην τινὰ κλίσιν ποιεῖσθαι τοῦ βαρύνομαι ῥήματος, ἀλλὰ βαρυνοῦμαι, καὶ βαρυνούμενος, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως κλινόμενα. θ Ὀλίγοις μέν τισι] τοῖς πλουσιωτέροις ἰδίᾳ δηλονότι. ι Τά τε ἐρῆμα] τὰ ὀλιγάνθρωπα. κ Κληστὸν ἦν] πανταχόθεν κλείεσθαι ἠδύνατο. λ Τό, τε Πελασγικὸν καλούμενον] οἱ γὰρ Πελασγοὶ αὐτὸ οἰκήσαντες, ἐπεβούλευσαν τοῖς Ἀθηναίοις· οὓς διώξαντες πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι, κατηράσαντο τὸν τόπον μὴ οἰκισθῆναι. μ Ἀκροτελεύτιον τοιόνδε] καλῶς τὸ ἀκροτελεύτιον, αἰτίᾳ τοῦ, ἄκρον τοῦ τέλους τοῦ στίχου. καλεῖται γὰρ καὶ ἄκρον ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου. ν Ἢ προσεδέχοντο] ἐδόξαζον.

τὴν παράνομον ἐνοίκησιν αἱ ξυμφοραὶ γενέσθαι τῇ πόλει, ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀνάγκη τῆς οἰκήσεως· ὃν οὐκ ὀνομάζον τὸ μαντεῖον, προῄδει μὴ ἐπ᾽ ἀγαθῷ ποτὲ αὐτὸ κατοικισθησόμενον. [α]κατεσκευάσαντο δὲ καὶ ἐν τοῖς πύργοις τῶν τειχῶν πολλοί, καὶ ὡς ἕκαστός που ἐδύνατο· οὐ γὰρ ἐχώρησε ξυνελθόντας αὐτοὺς ἡ πόλις, ἀλλ᾽ ὕστερον δὴ τά τε μακρὰ τείχη ᾤκισαν κατανειμάμενοι, καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ πολλά. ἅμα δὲ καὶ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἥπτοντο, ξυμμάχους τε ἀγείροντες, καὶ τῇ Πελοποννήσῳ ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν ἐξαρτύοντες. καὶ οἱ μὲν ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν· ὁ δὲ στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προϊὼν ἀφίκετο τῆς Ἀττικῆς [β]ἐς Οἰνόην πρῶτον, ᾗπερ ἔμελλον ἐσβαλεῖν. καὶ ὡς ἐκαθέζοντο, προσβολὰς παρεσκευάζοντο [γ]τῷ τείχει, ποιησόμενοι μηχαναῖς τε καὶ ἄλλῳ τρόπῳ. ἡ γὰρ Οἰνόη οὖσα ἐν μεθορίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἐτετείχιστο, καὶ αὐτῷ φρουρίῳ οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρῶντο, ὁπότε πόλεμος καταλάβοι. τάς τε οὖν προσβολὰς ηὐτρεπίζοντο, καὶ ἄλλως ἐνδιέτριψαν χρόνον περὶ αὐτήν. αἰτίαν τε οὐκ ἐλαχίστην Ἀρχίδαμος ἔλαβεν [δ]ἀπ᾽ αὐτοῦ, [ε]δοκῶν καὶ [ζ]ἐν τῇ ξυναγωγῇ τοῦ πολέμου μαλακὸς εἶναι, καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιτήδειος, οὐ παραινῶν προθύμως πολεμεῖν· ἐπειδή τε ξυνελέγετο ὁ στρατός, ἥ τε ἐν τῷ Ἰσθμῷ [η]ἐπιμονὴ γενομένη, καὶ κατὰ τὴν ἄλλην πορείαν ἡ σχολαιότης [ηη]διέβαλεν αὐτόν, μάλιστα δὲ ἡ ἐν τῇ Οἰνόῃ [θ]ἐπίσχεσις (οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐσεκομίζοντο [ι]ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ) καὶ ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους, πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ [κ]διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν. ἐν τοιαύτῃ μὲν ὀργῇ ὁ στρατὸς τὸν Ἀρχίδαμον [λ]ἐν τῇ καθέδρᾳ εἶχεν. ὁ δέ, προσδεχόμενος (ὡς λέγεται) τοὺς Ἀθηναίους τῆς γῆς ἔτι ἀκεραίου οὔσης ἐνδώσειν τι, καὶ κατοκνήσειν περιιδεῖν αὐτὴν τμηθεῖσαν, [μ]ἀνεῖχεν. ἐπειδὴ μέντοι προσβαλόντες τῇ Οἰνόῃ, [ν]καὶ πᾶσαν ἰδέαν πειράσαντες, οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, οἵ τε Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἐπεκηρυκεύοντο, οὕτω δὴ ὁρμήσαντες ἀπ᾽ αὐτῆς, μετὰ τὰ ἐν Πλαταίᾳ τῶν ἐσελθόντων Θηβαίων γενόμενα, ἡμέρᾳ ὀγδοηκοστῇ μάλιστα τοῦ θέρους, καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν. ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς· [ξ]καὶ καθεζόμενοι ἔτεμνον, πρῶτον μὲν Ἐλευσῖνα, καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον· καὶ τροπήν τινα τῶν Ἀθηναίων ἱππέων περὶ [ο]τοὺς Ῥείτους καλουμένους ἐποιήσαντο. ἔπειτα προυχώρουν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ [π]Αἰγάλεων ὄρος, διὰ Κεκροπίας, ἕως ἀφίκοντο ἐς Ἀχαρνάς, χωρίον μέγιστον τῆς Ἀττικῆς, τῶν δήμων καλουμένων. καὶ καθεζόμενοι ἐς αὐτό, στρατόπεδόν τε ἐποιήσαντο, χρόνον τε πολὺν ἐμμείναντες ἔτεμνον. γνώμῃ δὲ τοιᾷδε λέγεται τὸν Ἀρχίδαμον περί τε τὰς Ἀχαρνὰς ὡς ἐς μάχην ταξάμενον μεῖναι, καὶ ἐς τὸ πεδίον [ρ]ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ οὐ καταβῆναι. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους ἤλπιζεν, ἀκμάζοντάς τε νεότητι πολλῇ, καὶ παρεσκευασμένους ἐς πόλεμον ὡς οὔπω πρότερον, [σ]ἴσως ἂν ἐπεξελθεῖν, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἂν περιιδεῖν τμηθῆναι. ἐπειδὴ οὖν αὐτῷ ἐς Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον οὐκ ἀπήντησαν, πεῖραν ἐποιεῖτο περὶ τὰς Ἀχαρνὰς καθήμενος, [τ]εἰ ἐπεξίασιν. ἅμα μὲν γὰρ [υ]αὐτῷ ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι, ἅμα δὲ καὶ οἱ Ἀχαρνῆς μέγα μέρος ὄντες τῆς πόλεως (τρισχίλιοι γὰρ ὁπλῖται ἐγένοντο) οὐ περιόψεσθαι [φ]ἐδόκουν τὰ σφέτερα διαφθαρέντα, ἀλλ᾽ ὁρμήσειν καὶ τοὺς πάντας ἐς μάχην. εἴτε καὶ μὴ ἐπεξέλθοιεν [χ]ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀδεέστερον ἤδη ἐς τὸ ὕστερον τό τε πεδίον τεμεῖν, καὶ ἐς αὐτὴν τὴν πόλιν χωρήσεσθαι. τοὺς γὰρ Ἀχαρνέας ἐστερημένους [ψ]τῶν σφετέρων, οὐχ ὁμοίως [ω]προθύμους ἔσεσθαι [α]ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων κινδυνεύειν, στάσιν δὲ ἐνέσεσθαι τῇ γνώμῃ. τοιαύτῃ μὲν διανοίᾳ ὁ Ἀρχίδαμος περὶ τὰς Ἀχαρνὰς ἦν. Ἀθηναῖοι δὲ μέχρι μὲν οὗ περὶ Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον ὁ στρατὸς ἦν, καί τινα ἐλπίδα εἶχον ἐς τὸ ἐγγυτέρω αὐτοὺς μὴ προϊέναι, [β]μεμνημένοι καὶ Πλειστοάνακτα τὸν Παυσανίου Λακεδαιμονίων βασιλέα, ὅτε ἐσβαλὼν

τὸ μέρος

α Κατεσκευάσαντο δὲ καὶ] κατασκευὰς ἐποιήσαντο.

β Ἐς Οἰνόην πρῶτον] Οἰνόη, δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ὅριον οὖσα Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν. γ Τῷ τείχει τῷ] τείχει τῆς Οἰνόης. δ Ἀπ᾽ αὐτοῦ] τοῦ βραδέως. ε Δοκῶν] νομιζόμενος. ζ Ἐν τῇ ξυναγωγῇ] ὅτι ἀπέτρεπε πολεμεῖν. η Ἐπιμονὴ] ἀργία. ηη Διέβαλεν αὐτὸν] ὅτι τὸν Μελήσιππον ἐπέμψεν.

θ Ἐπίσχεσις] ἀργία. ι Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ] τῆς βραδυτῆτος δηλονότι. κ Διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν] ἐβράδυναν δηλονότι. λ Ἐν τῇ καθέδρᾳ] τῇ ἀργίᾳ τῆς πολιορκίας δηλονότι. μ Ἀνεῖχεν] αὐτοὺς δηλονότι. ν Καὶ πᾶσαν ἰδέαν] πάσης ἰδίας πολεμικῆς πεῖραν ἐπαγαγόντες.

ξ Καθεζόμενοι ἔτεμνον] τὰ δένδρα δηλονότι. ο Γρ. τοὺς ῥείτους καλ.] ὧρος. ῥεῖτος, ἡρώδης, ῥῖτος.

π Αἰγάλεων ὄρος] ἀρσενικὸν ὁ αἰγάλεως, ὡς Μενέλεως· ἄλλοι δὲ οὐδετέρως φασί.

ρ Ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ] τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ. ἐποίησαν γὰρ καὶ ἄλλας ἐσβολὰς εἰς τὴν Ἀττικὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι. σ Ἴσως ἂν ἐπεξελθεῖν] ἐπὶ τιμωρίᾳ. τ Εἰ ἐπεξίασιν] εἰ ἐπεξελεύσονται οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς πόλεμον. υ Αὐτῷ ὁ χῶρος] τῷ Ἀρχιδάμῳ. φ Ἐδόκουν] ἐνομίζοντο. χ Ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ] τῇ πρώτῃ. ψ Τῶν σφετέρων] κτημάτων. ω Προθύμους ἔσεσθαι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐδόκουν. α Ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων] γῆς δηλονότι.

β Μεμνημένοι] ὡς προδότου τοῦ ἐν Πλαταιαῖς στρατοῦ.

τῆς Ἀττικῆς ἐς Ἐλευσῖνα, καὶ Θριῶζε στρατῷ Πελοποννησίων, πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου τέσσαρσι καὶ δέκα ἔτεσιν, ἀνεχώρησε πάλιν, ^α^ ἐς τὸ πλέον ^β^ οὐκέτι προελθών. δι' ὃ δὴ καὶ ἡ φυγὴ ^γ^ αὐτῷ ἐγένετο ἐκ Σπάρτης, δόξαντι ^δ^ χρήμασι πεισθῆναι τὴν ἀναχώρησιν. ἐπειδὴ δὲ περὶ Ἀχαρνὰς εἶδον τὸν στρατὸν ἑξήκοντα σταδίους τῆς πόλεως ἀπέχοντα, οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' αὐτοῖς, ^ε^ ὡς εἰκός, τῆς γῆς τεμνομένης ^ζ^ ἐν τῷ ἐμφανεῖ (ὃ οὔπω ἑωράκεσαν οἵ γε νεώτεροι, οὐδ' οἱ πρεσβύτεροι, πλὴν τὰ Μηδικά) δεινὸν ἐφαίνετο, καὶ ἐδόκει τοῖς τε ἄλλοις, καὶ μάλιστα ^η^ τῇ νεότητι, ^θ^ ἐπεξιέναι, καὶ μὴ περιορᾶν. ^ι^ κατὰ ξυστάσεις τε γιγνόμενοι, ἐν πολλῇ ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν κελεύοντες ἐπεξιέναι, οἱ δέ τινες οὐκ ἐῶντες. χρησμολόγοι τε ᾖδον χρησμοὺς παντοίους, ὧν ἠκροᾶτο ^κ^ ὡς ἕκαστος ὥρμητο. οἵ τε Ἀχαρνῆς οἰόμενοι παρὰ σφίσιν αὐτοῖς οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν εἶναι Ἀθηναίων, ὡς αὐτῶν ^λ^ ἡ γῆ ἐτέμνετο, ^μ^ ἐνῆγον τὴν ἔξοδον μάλιστα. παντί τε τρόπῳ ^ν^ ἀνηρέθιστο ἡ πόλις, καὶ τὸν Περικλέα ἐν ὀργῇ εἶχον, καὶ ὧν παρῄνεσε πρότερον, ἐμέμνηντο οὐδέν, ἀλλ' ἐκάκιζον ^ξ^ ὅτι στρατηγὸς ὢν οὐκ ἐπεξάγοι, αἴτιόν τε σφίσιν ἐνόμιζον πάντων ὧν ἔπασχον. Περικλῆς δὲ ὁρῶν μὲν αὐτοὺς πρὸς τὸ παρὸν χαλεπαίνοντας, καὶ οὐ τὰ ἄριστα φρονοῦντας, πιστεύων δὲ ^ο^ ὀρθῶς γιγνώσκειν περὶ τοῦ μὴ ἐπεξιέναι, ἐκκλησίαν τε οὐκ ἐποίει αὐτῶν, οὐδὲ ξύλλογον οὐδένα, τοῦ μὴ ὀργῇ τι μᾶλλον ἢ γνώμῃ ^π^ ξυνελθόντας ἐξαμαρτεῖν· τήν τε πόλιν ἐφύλασσε, ^ρ^ καὶ δι' ἡσυχίας μάλιστα ὅσον ἠδύνατο εἶχεν. ἱππέας μέντοι ἐξέπεμπεν ἀεί, τοῦ μὴ ^σ^ προδρόμους ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐσπίπτοντας ἐς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως, ^τ^ κακουργεῖν. καὶ ἱππομαχία τις ἐγένετο βραχεῖα ^υ^ ἐν Φρυγίοις, τῶν τε Ἀθηναίων ^φ^ τέλει ἑνὶ τῶν ἱππέων, καὶ Θεσσαλοῖς ^χ^ μετ' αὐτῶν ^ψ^ πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας· ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Θεσσαλοί, μέχρις οὗ προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὁπλιτῶν, ^ω^ τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν, καὶ ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί. ἀνείλοντο μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ^α^ ἀσπόνδους. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν. ἡ δὲ βοήθεια αὕτη τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ ἀφίκοντο ^β^ παρ' αὐτοὺς Λαρισαῖοι, Φαρσάλιοι, ^γ^ Παράσιοι, Κρανώνιοι, Πειράσιοι, Γυρτώνιοι, Φεραῖοι. ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν, ^δ^ ἐκ μὲν Λαρίσσης, Πολυμήδης καὶ Ἀριστόνους, ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος· ἐκ δὲ Φαρσάλου, Μένων. ἦσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων κατὰ πόλεις ἄρχοντες. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ οὐκ ἐπεξῄεσαν αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μάχην, ἄραντες ἐκ τῶν Ἀχαρνῶν, ἐδῄουν τῶν δήμων τινὰς ἄλλους, τῶν μεταξὺ Πάρνηθος καὶ Βριλησσοῦ ὄρους. ^ε^ ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γῇ, οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν τὰς ἑκατὸν ναῦς περὶ Πελοπόννησον, ἅσπερ παρεσκευάζοντο, καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπ' αὐτῶν, καὶ τοξότας τετρακοσίους. ἐστρατήγει δὲ Καρκῖνός τε ὁ Ξενοτίμου, καὶ Πρωτέας ὁ Ἐπικλέους, ^ζ^ καὶ Σωκράτης ὁ Ἀντιγένους. ^η^ καὶ οἱ μέν, ^θ^ ἄραντες, ^ι^ τῇ παρασκευῇ ταύτῃ περιέπλεον. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, χρόνον ἐμμείναντες ἐν τῇ Ἀττικῇ ὅσον εἶχον τὰ ἐπιτήδεια, ἀνεχώρησαν διὰ Βοιωτῶν, ^κ^ οὐχ ᾗπερ ἐσέβαλον. παριόντες δὲ Ὠρωπόν, τὴν γῆν τὴν Πειραϊκὴν καλουμένην, ἣν νέμονται Ὠρώπιοι Ἀθηναίων ὑπήκοοι, ἐδῄωσαν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Πελοπόννησον, διελύθησαν κατὰ πόλεις ἕκαστοι. ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, οἱ Ἀθηναῖοι φυλακὰς κατεστήσαντο κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὥσπερ δὴ ἔμελλον διὰ παντὸς τοῦ πολέμου φυλάξειν. καὶ χίλια τάλαντα ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει χρημάτων ἔδοξεν αὐτοῖς ^λ^ ἐξαίρετα ποιησαμένοις, χωρὶς θέσθαι, καὶ μὴ ἀναλοῦν, ^μ^ ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων πολεμεῖν. ἢν δέ τις εἴπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα ^ν^ ἐς ἄλλο τι, ἢν μὴ οἱ πολέμιοι ^ξ^ νηίτῃ στρατῷ

γρ. οὐ

γρ. ἑκατέρας

γρ. φυλακάς

α Ἐς τὸ πλέον] ἐς τὸ πρόσω. β Οὐκέτι προελθὼν] σημειῶσαι τὴν σύνταξιν, ὅτι Θουκυδίδειά ἐστι. γ Αὐτῷ] τῷ Πλειστοάνακτι. δ Χρήμασι πεισθῆναι] μετὰ πειθοῦς χρημάτων ποιῆσαι τὴν ἀναχώρησιν. ε Ὡς εἰκὸς] ὡς ἐστὶν εἰκάσαι. ζ Ἐν τῷ ἐμφανεῖ] φανερῶς. η Τῇ νεότητι] τῷ πλήθει τῶν νέων. θ Ἐπεξιέναι] κατὰ τῶν πολεμίων δηλονότι. ι Κατὰ ξυστάσεις] ἤγουν κατὰ συστήματα καὶ πλήθη γινόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι. κ Ὡς ἕκαστος ὥρμητο] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. λ Ἡ γῆ ἐτέμνετο] ἠφανίζετο. μ Ἐνῆγον τὴν ἔξοδον] παρεκάλουν. ν Ἀνηρέθιστο] διηγείρετο. ξ Ὅτι στρατηγὸς ὢν οὐκ ἐπεξάγοι] οὐκ ἐπιφέροι τὸ στράτευμα κατὰ τῶν πολεμίων. ο Ὀρθῶς γιγνώσκειν] κρίνειν. π Ξυνελθόντας] συνελθόντας. ρ Καὶ δι' ἡσυχίας εἶχεν] ἡσύχαζε. σ Προδρόμους] τῶν Λακεδαιμονίων. τ Κακουργεῖν] ληστεύειν. υ Ἐν Φρυγίοις] τόπος τῆς Ἀττικῆς. φ Τέλει ἑνὶ] τάγματι ἑνί. οἱ γὰρ Θεσσαλοὶ σύμμαχοι πάλιν ἐγένοντο τοῖς Ἀθηναίοις. χ Μετ' αὐτῶν] τῶν Ἀθηναίων. ψ Πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας] κατὰ τῶν Βοιωτῶν. ω Τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. α Ἀσπόνδους] ὅτι μὴ δεηθέντες σπονδῶν αἴτησιν παρὰ Πελοποννησίων. οὐδὲ γὰρ ἦσαν πάνυ ἡττηθέντες, ὥστε καὶ δεηθῆναι σπονδῶν ἵνα θάψωσιν αὐτούς. β Παρ' αὐτοὺς] τοὺς Ἀθηναίους δηλονότι. γ Παράσιοι] Παράσιοι, Ἀρκάδες· Παράσιοι, Θεσσαλοί. δ Ἐκ μὲν Λαρίσσης] ἡ Λάρισσα ἐστασίασε πρὸς ἑαυτήν· διὸ ἑκατέρα μερὶς ἄρχοντα εἶχε. λέγει δὲ ὅτι ἑκατέρα στάσις δύναμιν Ἀθηναίοις ἀπέστειλεν. οἱ μὲν γὰρ δημοκρατίαν ἦγον, οἱ δὲ ὀλιγαρχίαν. ε Ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γῇ] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. ζ Καὶ Σωκράτης] ἄλλος Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου. η Καὶ οἱ μὲν] οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων. θ Ἄραντες] τὰς ναῦς δηλονότι. ι Τῇ παρασκευῇ ταύτῃ] τῇ τῶν ἑκατὸν νεῶν δηλονότι. κ Οὐχ ᾗπερ ἐσέβαλον] οὐ τῇ ὁδῷ ᾗ ἐσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν δηλονότι. λ Ἐξαίρετα] ἀποκεκριμένα. μ Ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων πολεμεῖν] τὰ ἀναλώματα δηλονότι. ν Ἐς ἄλλο τι] εἰς ἄλλην χρείαν πραγμάτων. ξ Νηίτῃ στρατῷ] δηλονότι ὡς μεγάλου κινδύνου κρεμαμένου. οὐ γὰρ δὴ ναυτικῷ στρατῷ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν διὰ τοῦ Πειραιῶς, εἰ μὴ καθ' ἁμάρτησιν ἤδη ἐνίκων τοὺς πεζοὺς Ἀθηναίους. ὅτι γὰρ κατὰ θάλασσαν πολὺ περιεῖχον τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῇ ναυμαχίᾳ.

ἐπιπλέωσι τῇ πόλει, καὶ δέῃ ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν ἐπέθεντο. τριήρεις τε μετ' αὐτῶν ἐξαιρέτους ἑκατὸν ἐποιήσαντο κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας, καὶ τριηράρχους αὐταῖς, ὧν μὴ χρῆσθαι μηδεμιᾷ ἐς ἄλλο τι ἢ μετὰ τῶν χρημάτων περὶ τοῦ αὐτοῦ κινδύνου, ἢν δέῃ. οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶ περὶ Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι καὶ Κερκυραῖοι, μετ' αὐτῶν πεντήκοντα ναυσὶ προσβεβοηθηκότες, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων, ἄλλα τε ἐκάκουν περιπλέοντες, καὶ ἐς Μεθώνην τῆς Λακωνικῆς ἀποβάντες, τῷ τείχει προσέβαλον ὄντι ἀσθενεῖ, καὶ ἀνθρώπων οὐκ ἐνόντων. ἔτυχε δὲ περὶ τοὺς χώρους τούτους Βρασίδας ὁ Τέλλιδος, ἀνὴρ Σπαρτιάτης, φρουρὰν ἔχων, καὶ αἰσθόμενος, ἐβοήθει τοῖς ἐν τῷ χωρίῳ μετὰ ὁπλιτῶν ἑκατόν. διαδραμὼν δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον ἐσκεδασμένον κατὰ τὴν χώραν, καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τετραμμένον, ἐσπίπτει ἐς τὴν Μεθώνην, καὶ ὀλίγους τινὰς ἐν τῇ ἐσδρομῇ ἀπολέσας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, τήν τε πόλιν περιεποίησε, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ τολμήματος πρῶτος τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐπῃνέθη ἐν Σπάρτῃ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἄραντες παρέπλεον· καὶ σχόντες τῆς Ἠλείας ἐς Φειάν, ἐδῄουν τὴν γῆν ἐπὶ δύο ἡμέρας. καὶ προσβοηθήσαντας τῶν ἐκ τῆς κοίλης Ἤλιδος τριακοσίους λογάδας, καὶ τῶν αὐτόθεν ἐκ τῆς περιοικίδος Ἠλείων, μάχῃ ἐκράτησαν. ἀνέμου δὲ κατιόντος μεγάλου, χειμαζόμενοι ἐν ἀλιμένῳ χωρίῳ, οἱ μὲν πολλοὶ ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ περιέπλεον τὸν Ἰχθῦν καλούμενον τὴν ἄκραν ἐς τὸν ἐν τῇ Φειᾷ λιμένα. οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐν τούτῳ, καὶ ἄλλοι τινὲς οἱ οὐ δυνάμενοι ἐπιβῆναι, κατὰ γῆν χωρήσαντες, τὴν Φειὰν αἱροῦσι. καὶ ὕστερον αἵ τε νῆες περιπλεύσασαι ἀναλαμβάνουσιν αὐτούς, καὶ ἐξανάγονται ἐκλιπόντες Φειάν· καὶ τῶν Ἠλείων ἡ πολλὴ ἤδη στρατιὰ προσεβεβοηθήκει. παραπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἄλλα χωρία, ἐδῄουν. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναῦς ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Λοκρίδα, καὶ Εὐβοίας ἅμα φυλακήν. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου. καὶ ἀποβάσεις ποιησάμενος, τῆς τε παραθαλασσίου ἔστιν ἃ ἐδῄωσε, καὶ Θρόνιον εἷλεν, ὁμήρους τε ἔλαβεν αὐτῶν, καὶ ἐν Ἀλόπῃ τοὺς βοηθήσαντας Λοκρῶν μάχῃ ἐκράτησεν. ἀνέστησαν δὲ καὶ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ ἐξ Αἰγίνης Ἀθηναῖοι, αὐτούς τε καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐπικαλέσαντες οὐχ ἥκιστα τοῦ πολέμου σφίσιν αἰτίους εἶναι. καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἐφαίνετο τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην, αὐτῶν πέμψαντας ἐποίκους, ἔχειν. καὶ ἐξέπεμψαν ὕστερον οὐ πολλῷ ἐς αὐτὴν τοὺς οἰκήτορας. ἐκπεσοῦσι δὲ τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν, καὶ τὴν γῆν νέμεσθαι, κατά τε τὸ Ἀθηναίων διάφορον, καὶ ὅτι σφῶν εὐεργέται ἦσαν, ὑπὸ τὸν σεισμόν, καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν. ἡ δὲ Θυρεᾶτις γῆ, μεθορία τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς ἐστίν, ἐπὶ θάλασσαν καθήκουσα. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐνταῦθα ᾤκησαν, οἱ δ' ἐσπάρησαν κατὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην (ὥσπερ καὶ μόνον δοκεῖ εἶναι γίγνεσθαι δυνατόν) ὁ ἥλιος ἐξέλιπε μετὰ μεσημβρίαν, καὶ πάλιν ἀνεπληρώθη, γενόμενος μηνοειδής, καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφανέντων. καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει Νυμφόδωρον τὸν Πύθεω, ἄνδρα Ἀβδηρίτην, οὗ εἶχε τὴν ἀδελφὴν Σιτάλκης, δυνάμενον παρ' αὐτῷ μέγα, οἱ Ἀθηναῖοι, πρότερον πολέμιον νομίζοντες, πρόξενον ἐποιήσαντο, καὶ μετεπέμψαντο, βουλόμενοι Σιτάλκην σφίσι τὸν Τήρεω Θρᾳκῶν βασιλέα ξύμμαχον γενέσθαι. ὁ δὲ Τήρης οὗτος ὁ τοῦ Σιτάλκου πατήρ, πρῶτος Ὀδρύσαις τὴν μεγάλην βασιλείαν ἐπὶ πλέον τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἐποίησε. πολὺ γὰρ μέρος καὶ αὐτόνομόν ἐστι Θρᾳκῶν. Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην τὴν Πανδίονος ἀπ' Ἀθηνῶν σχόντι γυναῖκα, προσήκει ὁ Τήρης οὗτος οὐδέν, οὐδὲ τῆς αὐτῆς Θρᾴκης ἐγένοντο· ἀλλ' ὁ μὲν ἐν Δαυλίᾳ τῆς Φωκίδος νῦν καλουμένης γῆς ὁ Τηρεὺς ᾤκει,

γράφεται Τήρους

α Τριήρεις τε μετ' αὐτῶν] τῶν ταλάντων.
β Καὶ ἀνθρώπων οὐκ ἐνόντων] λείπει πολλῶν.
γ Περὶ τοὺς χώρους τούτους] τῆς Μεθώνης.
δ Διαδραμὼν] αὐτὶ τοῦ διὰ μέσου αὐτῶν δραμών.
ε Περιεποίησε] ἐφύλαξε.
ζ Καὶ ἀπὸ τούτου] ἀπὸ ταύτης τῆς ὁρμῆς.
η Ἄραντες παρέπλεον] τὸ ἄραντες, κυρίως ἐπὶ θαλάσσης εἴρηται. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπὶ γῆς.
θ Τῆς Ἠλείας] εἰς δύο διῄρητο ἡ Ἦλις, εἰς ὀρεινὴν καὶ κοίλην.
ι Ἐκ τῆς περιοικίδος] τοῦ περιχώρου.
κ Οἱ δὲ Μεσσήνιοι] οἱ ἐν Ναυπάκτῳ δηλονότι.
λ Ἐν τούτῳ] τῷ καιρῷ.
μ Ἐπιβῆναι] ἐπὶ τὰς ναῦς.
ν Τὴν Φειὰν αἱροῦσι] τὴν πόλιν αὐτὴν πορθοῦσι.
ξ Ἀνέστησαν δὲ] μετῴκισαν, διὰ τὸ εὔνους εἶναι τοῖς Λακεδαιμονίοις.
ο Ἐπικαλέσαντες] ἐγκαλέσαντες αὐτοὺς τοῦ πολέμου μάλιστα αἰτίους εἶναι.
π Πέμψαντας ἐποίκους] ἄποικοι μέν, οἱ ἐν ἐρήμῳ τόπῳ πεμπόμενοι οἰκῆσαι· ἔποικοι δέ, οἱ εἰς πόλεις, ὥσπερ νῦν.
ρ Ἐκπεσοῦσι δὲ] ἐξορισθεῖσιν.
σ Εὐεργέται ἦσαν] συμμαχήσαντες ἴσως αὐτοῖς οἱ Αἰγινῆται.
τ Ὑπὸ τὸν σεισμὸν] κατὰ τὸν καιρόν.
υ Μεθορία] μέση.
φ Καθήκουσα] παρατεινομένη.
χ Ἐνταῦθα] ἐν τῇ Θυρεᾷ γῇ.
ψ Τὸν Πύθεω] ὁ Πύθης, τοῦ Πύθεω, ἰωνικῶς.
ω Σιτάλκης] βασιλεὺς Θρᾴκης.
α Παρ' αὐτῷ] τῷ Σιτάλκῃ.
β Πρόξενον] φίλον.
γ Σφίσι] τοῖς Ἀθηναίοις.
δ Τὸν Τήρεω] Τήρης, Τήρεω.
ε Ὀδρύσαις] Ὀδρύσαι, ἔθνος Θρᾳκῶν.
ζ Αὐτόνομον] ἰδίοις νόμοις χρώμενον.
η Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην τὴν Πανδίονος] ἱστέον ὅτι ἐνταῦθα μόνον μῦθον εἰσάγει ἐν τῇ συγγραφῇ, καὶ τοῦτον διστάζων.
θ Οὐδὲ τῆς αὐτῆς Θρᾴκης] εἰς τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα τόπον τῆς Θρᾴκης.
ι Ἀλλ' ὁ μὲν] ὁ Τηρεὺς ὁ ἀρχαῖος.

τότε ὑπὸ θρᾳκῶν οἰκουμένης. καὶ τὸ ἔργον τὸ περὶ τὸν Ἴτυν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἔπραξαν. πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ἐν ἀηδόνος μνήμῃ δαυλιὰς ἡ ὄρνις ἐπωνόμασται. εἰκὸς δὲ καὶ τὸ κῆδος Πανδίονα ξυνάψασθαι τῆς θυγατρὸς διὰ τοσούτου, ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ πρὸς ἀλλήλους μᾶλλον, ἢ διὰ πολλῶν ἡμερῶν ἐς ὀδρύσας ὁδοῦ. Τήρης δὲ, οὔτε τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων, βασιλεύς τε πρῶτος ἐν κράτει ὀδρυσῶν ἐγένετο. οὗ δὴ ὄντα τὸν Σιτάλκην οἱ ἀθηναῖοι ξύμμαχον ἐποιήσαντο, βουλόμενοι σφίσι τὰ ἐπὶ θρᾴκης χωρία καὶ Περδίκκαν ξυνελεῖν αὐτόν. ἐλθών τε ἐς τὰς ἀθήνας ὁ Νυμφόδωρος τήν τε τοῦ Σιτάλκου ξυμμαχίαν ἐποίησε, καὶ Σάδοκον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀθηναῖον. τόν τε ἐπὶ θρᾴκης πόλεμον ὑπεδέχετο καταλύσειν. πείσειν γὰρ Σιτάλκην πέμπειν στρατιὰν θρᾳκίαν ἀθηναίοις ἱππέων τε καὶ πελταστῶν. ξυνεβίβασε δὲ καὶ τὸν Περδίκκαν τοῖς ἀθηναίοις, καὶ θέρμην αὐτῷ ἔπεισεν ἀποδοῦναι. ξυνεστράτευσέ τε εὐθὺς Περδίκκας ἐπὶ χαλκιδέας μετ' ἀθηναίων, καὶ Φορμίωνος. οὕτω μὲν Σιτάλκης τε ὁ Τήρεω θρᾳκῶν βασιλεὺς, ξύμμαχος ἐγένετο ἀθηναίοις, καὶ Περδίκκας ὁ Ἀλεξάνδρου μακεδόνων βασιλεύς. οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν ἀθηναῖοι, ἔτι ὄντες περὶ πελοπόννησον, σόλλιόν τε κορινθίων πόλισμα αἱροῦσι, καὶ παραδιδόασι παλιρεῦσιν ἀκαρνάνων μόνοις τὴν γῆν καὶ πόλιν νέμεσθαι. καὶ ἀστακὸν, ἧς Εὔαρχος ἐτυράννει, λαβόντες κατακράτος, καὶ ἐξελάσαντες αὐτὸν, τὸ χωρίον ἐς τὴν ξυμμαχίαν προσεποιήσαντο. ἐπί τε κεφαλληνίαν τὴν νῆσον προσπλεύσαντες, προσηγάγοντο ἄνευ μάχης. κεῖται δὲ ἡ κεφαλληνία κατὰ ἀκαρνανίαν καὶ λευκάδα, τετράπολις οὖσα, παλλῆς, κράνιοι, σαμαῖοι, πρωναῖοι. ὕστερον δ' οὐ πολλῷ ἀνεχώρησαν αἱ νῆες ἐς τὰς ἀθήνας. περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ θέρους τούτου, ἀθηναῖοι πανδημεὶ αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι ἐσέβαλον ἐς τὴν μεγαρίδα, Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος. καὶ οἱ περὶ πελοπόννησον ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν (ἔτυχον γὰρ ἤδη ἐν αἰγίνῃ ὄντες) ἐπ' οἴκου ἀνακομιζόμενοι, ὡς ᾔσθοντο τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανστρατιᾷ ἐν μεγάροις ὄντας, ἔπλευσαν παρ' αὐτοὺς, καὶ ξυνεμίχθησαν. στρατόπεδόν τε μέγιστον δὴ τοῦτο ἀθρόον ἀθηναίων ἐγένετο, ἀκμαζούσης ἔτι τῆς πόλεως, καὶ οὔπω νενοσηκυίας. μυρίων γὰρ ὁπλιτῶν οὐκ ἐλάσσους ἦσαν αὐτοὶ ἀθηναῖοι. χωρὶς δὲ, αὐτοῖς οἱ ἐν ποτιδαίᾳ τρισχίλιοι ἦσαν. μέτοικοι δὲ ξυνεσέβαλον οὐκ ἐλάσσους τρισχιλίων ὁπλιτῶν. χωρὶς δὲ, ὁ ἄλλος ὅμιλος ψιλῶν οὐκ ὀλίγος. δῃώσαντες δὲ τὰ πολλὰ τῆς γῆς, ἀνεχώρησαν. ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι πολλαὶ ὕστερον ἐν τῷ πολέμῳ κατ' ἔτος ἕκαστον ἐσβολαὶ ἀθηναίων ἐς τὴν μεγαρίδα, καὶ ἱππέων, καὶ πανστρατιᾷ, μέχρις οὗ νίσαια ἑάλω ὑπ' ἀθηναίων. ἐτειχίσθη δὲ καὶ ἀταλάντη ὑπ' ἀθηναίων φρούριον, τοῦ θέρους τούτου τελευτῶντος, ἡ ἐπὶ λοκροῖς τοῖς ὀπουντίοις νῆσος ἐρήμη πρότερον οὖσα, τοῦ μὴ λῃστὰς ἐκπλέοντας ἐξ ὀποῦντος καὶ τῆς ἄλλης λοκρίδος, κακουργεῖν τὴν εὔβοιαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει τούτῳ μετὰ τὴν πελοποννησίων ἐκ τῆς ἀττικῆς ἀναχώρησιν ἐγένετο. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, Εὔαρχος ὁ ἀκαρνὰν βουλόμενος ἐς τὴν ἀστακὸν κατελθεῖν, πείθει κορινθίους τεσσαράκοντα ναυσὶ καὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἑαυτὸν κατάγειν, πλεύσαντας. καὶ αὐτὸς ἐπικούρους τινὰς προσεμισθώσατο. ἦρχον δὲ τῆς στρατιᾶς Εὐφαμίδας τε ὁ Ἀριστωνύμου καὶ Τιμόξενος ὁ Τιμοκράτους, καὶ Εὔμαχος ὁ Χρύσιδος. καὶ πλεύσαντες, κατήγαγον. καὶ τῆς ἄλλης ἀκαρνανίας τῆς περὶ θάλασσαν ἔστιν ἃ χωρία βουλόμενοι προσποιήσασθαι, καὶ πειραθέντες, ὡς οὐκ ἠδύναντο, ἀπέπλεον ἐπ' οἴκου. σχόντες δ' ἐν τῷ παράπλῳ ἐς κεφαλληνίαν, καὶ ἀπόβασιν ποιησάμενοι ἐς τὴν κρανίων γῆν, ἀπατηθέντες ὑπ' αὐτῶν ἐξ ὁμολογίας τινὸς, ἄνδρας τε ἀποβάλλουσι σφῶν αὐτῶν, ἐπιθεμένων ἀ-

α Τὸ περὶ τὸν Ἴτυν] οὕτω τινὲς Ἴτυλον καλοῦσι. β Ἐν ἀηδόνος μνήμῃ] αἱ τῇ μεμνημένοι τῆς ἀηδόνος τοῦ ὀρνέου. γ Διὰ τοσούτου] δι' ὀλίγου διαστήματος. δ Τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων] τῷ Τηρέως. ε Οὗ δὴ ὄντα] ὅπου. ζ Τὰ ἐπὶ θρᾴκης χωρία] χαλκιδέας, βοττιαίους. η Ξυνελεῖν] προσποιήσασθαι. θ Καὶ Σάδοκον τὸν υἱὸν αὐτοῦ] τὸν υἱὸν τοῦ Σιτάλκου, ἵνα λοιπὸν ὡς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνίζηται. ι Ἀθηναῖον] ἀθηναίων πολίτην ἐποίησεν. κ Ὑπεδέχετο] ὑπισχνεῖτο. λ Καὶ πελταστῶν] πέλτη, ἀσπὶς τετράγωνος. μ Ξυνεβίβασε] φίλον ἐποίησεν αὐτοῖς τὸν Περδίκκαν. ν Καὶ θέρμην αὐτῷ] εἶχον γὰρ αὐτὴν ἀθηναῖοι ἐκ πολιορκίας κρατήσαντες. ξ Σόλλιόν τε κορινθίων] τὸ σόλλιον, πόλισμα τῆς ἠπείρου ἐστὶν ἐν τῇ ἀκαρνανίᾳ. ο Καὶ ἀστακὸν] πόλις ἀκαρνανίας. π Ἐξελάσαντες αὐτὸν] τὸν τύραννον. ρ Προσηγάγοντο] ἐχειρώσαντο. σ Σαμαῖοι] σάμιος, ὁ ἀπὸ σάμου· σαμαῖος, ὁ ἀπὸ σάμης. τ Καὶ οἱ περὶ πελοπόννησον] οἱ περιπλέοντες κατὰ τὴν πελοπόννησον. υ Ἑκατὸν ναυσὶν ὄντες δὴ λοιπόν. φ Ἔτυχον γὰρ ἐν αἰγίνῃ] μεταξυλογία. χ Πανστρατιᾷ] τοὺς συμπολίτας αὐτῶν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. ψ Ἔπλευσαν παρ' αὐτοὺς] πλῷ χρησάμενοι ἦλθον εἰς αὐτούς. ω Ἀκμαζούσης] ἀκμὴν καὶ αὔξησιν ἐχούσης τῆς πόλεως, καὶ οὔπω ὑπὸ νόσου ἐλαττωθείσης. α Οἱ ἐν ποτιδαίᾳ] οἱ ἀκραιφνεῖς, καὶ οὐ ξένοι. β Τὰ πολλὰ τῆς γῆς] τὰ πολλὰ μέρη δηλονότι τῆς γῆς τῆς μεγαρίδος. γ Μέχρις οὗ νίσαια] ἐπίνειον μεγάρων. δ Εὔαρχος] ὁ τύραννος ἀστακοῦ. ε Ἦρχον δὲ τῆς στρατιᾶς] τῶν κορινθίων δηλονότι. ζ Κατήγαγον] τὸν Εὔαρχον δηλονότι. η Προσποιήσασθαι] οἰκειοποιήσασθαι. θ Πειραθέντες] πεῖραν σχόντες. ι Ὡς οὐκ ἠδύναντο] λαβεῖν δηλονότι. κ Ὑπ' αὐτῶν] τῶν κρανίων δηλονότι. λ Ἀποβάλλουσι] ζη-

προσδοκήτως τῶν κρανίων. καὶ βιαιότερον ἀναγαγόμενοι, ἐκομίσθησαν ἐπ' οἴκου. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι, οἱ Ἀθηναῖοι [α] τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι, δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πρώτων ἀποθανόντων, [β] τρόπῳ τοιῷδε. τὰ μὲν ὀστᾶ προτίθενται τῶν ἀπογενομένων, [γ] πρότριτα σκηνὴν ποιήσαντες, καὶ [δ] ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ ἕκαστος ἤν τι βούληται. ἐπειδὰν δὲ ἡ ἐκφορὰ ᾖ, λάρνακας [ε] κυπαρισσίνας ἄγουσιν ἅμαξαι, φυλῆς ἑκάστης μίαν. [ζ] ἔνεστι δὲ καὶ τὰ ὀστᾶ ἧς ἕκαστος ἦν φυλῆς. μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὑρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν. ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων. καὶ γυναῖκες πάρεισιν αἱ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον, ὀλοφυρόμεναι. τιθέασιν οὖν [η] ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὅ ἐστιν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστείου τῆς πόλεως. καὶ αἰεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων, πλήν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι. ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴν ἀρετὴν κρίναντες, αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν. ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῇ, ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμῃ τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι, καὶ ἀξιώματι προήκῃ, λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα. μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι. καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὁπότε ξυμβαίη αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ᾑρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ὁμίλου, ἔλεγε τοιάδε.

γρ. ἀξιώσει

[θ] Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν [ι] ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων ἐπαινοῦσι [κ] τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δ' ἂν ἀρκοῦν ἐδόκει [λ] εἶναι, ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμάς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε, καὶ μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι, εὖ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ [μ] τὸ μετρίως εἰπεῖν, ἐν ᾧ μόλις [ν] καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται. [ξ] ὅ, τε γὰρ ξυνειδὼς καὶ εὔνους ἀκροατὴς τάχ' ἄν τι ἐνδεεστέρως πρὸς ἃ βούλεταί τε καὶ ἐπίσταται νομίσειε δηλοῦσθαι, [ο] ὅ, τε ἄπειρος [π] ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζεσθαι, διὰ φθόνον, εἴ τι ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀκούοι. μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εισι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι, [ρ] ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε· [σ] τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες, [τ] ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως [υ] ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ καὶ ἐμὲ ἑπόμενον τῷ νόμῳ, πειρᾶσθαι ὑμῶν τῆς ἑκάστου [φ] βουλήσεώς τε καὶ δόξης [χ] τυχεῖν [ψ] ὡς ἐπιπλεῖστον. Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον. δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα [ω] ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν αἰεὶ οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες, διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδοσαν. [α] καὶ ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαίνου, καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν. κτησάμενοι γὰρ [β] πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσην ἔχομεν ἀρχήν, [γ] οὐκ ἀπόνως ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον. [δ] τὰ δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἵδε οἱ νῦν ἔτι ὄντες, μάλιστα [ε] ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐπηυξήσαμεν, καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. [ζ] ὧν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτήθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἕλληνα πόλεμον ἐπιόντα προθύμως ἠμυνάμεθα, μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος, [η] ἐάσω. ἀπὸ δὲ οἵας τε [θ] ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτά, καὶ μεθ' οἵας πολιτείας, καὶ τρόπων ἐξ οἵων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον, εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε

γρ. εἰπεῖν

α Τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι] τὸν πάτριον νόμον πληροῦντες περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων ταφῆς. δηλονότι καὶ ὅστις τὰ σώματα. οὗτος γὰρ ἦν νόμος Ἀθηναίοις, καὶ πᾶσιν Ἕλλησι. β Τρόπῳ τοιῷδε] τῷ ῥηθησομένῳ. γ Πρότριτα] πρὸ τριῶν ἡμερῶν τῆς ἐκκομιδῆς, ἢ ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς. ἄμεινον δὲ τὸ πρότερον. δ Ἐπιφέρει] ἐναγίζει. ε Κυπαρισσίνας] διὰ τὸ ἄσηπτον εἶναι. ζ Ἔνεστι δὲ τὰ ὀστᾶ] ἐν τῇ λάρνακι δηλονότι. η Ἐς τὸ δημόσιον σῆμα] τὸ καλούμενον Κεραμεικόν. θ Οἱ μὲν πολλοὶ] οἱ μὲν πολλοί, φησί, τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων, ἐπαινοῦσι τὸν νομοθέτην τὸν προσθέντα ἐν τῷ αὐτῷ νόμῳ τὸν λόγον τὸν κελεύοντα λέγεσθαι τὸν ἐπιτάφιον ἐπὶ τοῖς θαπτομένοις δημοσίᾳ. ι Τῶν ἐνθάδε εἰρηκότων] τῶν ῥητόρων δηλονότι. κ Τὸν προσθέντα] τὸν νομοθέτην. δηλονότι τὸν Σόλωνα. λ Εἶναι] τὸ πιστευθῆναι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἐμοὶ δὲ ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει. αἰτία τὸ, καὶ μὴ ἐν κινδύνῳ γίνεσθαι τὸ πιστευθῆναι. μ Τὸ μετρίως εἰπεῖν] συμμέτρως. ἀξίως. ν Καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας] περιφραστικῶς ἡ ἀλήθεια. ξ Ὅ, τε γὰρ ξυνειδὼς] κατασκευὴ τοῦ προοιμίου. ο Ὅ, τε ἄπειρος] προσυπακουστέον, καὶ μὴ εὔνους. π Ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζεσθαι] κατὰ κοινοῦ τὸ, νομίσειεν. ρ Ἐς ὅσον ἂν] ἕως οὗ. σ Τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι] αὐτῶν τῶν ἐπαίνων δηλονότι. τ Ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν] λείπει ἕκαστος. ἔστι δὲ σχῆμα. υ Ἐδοκιμάσθη] ἐκρίθη. φ Βουλήσεως] πρὸς βουλήσεως μὲν, πρὸς τὸ εὔνοια. δόξης δὲ, πρὸς τὸ ἄπειρος. χ Τυχεῖν] τυχεῖν εἶπεν ὡς ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν τοξευόντων κατὰ τοῦ σκοποῦ. ψ Ὡς ἐπιπλεῖστον] τὸ ἐπιπλεῖστον καλῶς. οὐ γὰρ δυνατὸν πᾶσιν ὁμοίως ἀρέσκοντα λέγειν, ἀλλὰ καὶ μέσως πως, ἵνα μήτι φθόνον, μήτε ψεῦδος δόξῃ λέγειν. ω Ἐν τῷ τοιῷδε] τῷ ἐπαίνῳ. α Καὶ ἐκεῖνοί τε] οἱ πρόγονοι. β Πρὸς οἷς] μεθ' ὧν. γ Οὐκ ἀπόνως] τινὲς εἰς τὸ οὐκ ἀπόνως ὑποστίζουσι. δ Τὰ δὲ πλείω αὐτῆς] τῆς ἀρχῆς δηλονότι. ε Ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ] ταῦτα λέγει ὁ Περικλῆς διὰ τὸ [illegible] καὶ εὔνοιαν, ἣν αὐτοὺς τοῖς Ἀθηναίοις προσεκτήσατο. ζ Ὧν ἐγὼ τὰ μὲν] ὧν πατέρων, ἢ πραγμάτων τῶν κατὰ πόλεμον ἡμῖν παρεσκευασμένων καὶ εἰρήνην. η Ἐάσω] ἰστέον ὅτι διὰ τοῦτο αὐτὰ παραιτεῖται λέγειν, ἵνα μὴ αἰσχυνθῇ καὶ τὰ τῶν προκειμένων νεκρῶν εἰπεῖν οὐκ ἀξιόλογα ὄντα. θ Ἐπιτηδεύσεως] πράξεως.

ἔπαινον, νομίζων ἐπί τε τῷ παρόντι [α] οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτά, [β] καὶ τὸν πάντα ὅμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων ξύμφορον εἶναι αὐτῶν ἐπακοῦσαι. χρώμεθα γὰρ πολιτείᾳ [γ] οὐ ζηλούσῃ τοὺς τῶν πέλας νόμους, [δ] παράδειγμα δὲ αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες τισίν, ἢ μιμούμενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν, [ε] διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν, δημοκρατία κέκληται, μέτεστι δὲ, κατὰ μὲν τοὺς νόμους, [ζ] πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἔν τῳ εὐδοκιμεῖ, [η] οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεῖον ἐς τὰ κοινὰ [θ] ἢ ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶται. οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, [ι] ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανείᾳ κεκώλυται. [κ] ἐλευθέρως δὲ τά τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν, καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν [λ] ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονήν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν, [μ] λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας προστιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες, τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει, [ν] καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται, [ξ] καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι. καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας [ο] τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μέν γε καὶ θυσίαις [οο] διετησίοις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν [π] ἡ τέρψις [ρ] τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεισέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειοτέρᾳ τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι, ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. διαφέρομεν δὲ [σ] καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις [τ] τῶν ἐναντίων [υ] τοῖσδε. τήν τε γὰρ πόλιν [φ] κοινὴν παρέχομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε [χ] ξενηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος, ἢ θεάματος, [ψ] ὃ μὴ κρυφθὲν ἄν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφεληθείη, πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλέον [ω] καὶ ἀπάταις, ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ. καὶ ἐν ταῖς παιδείαις, οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει, [α] εὐθὺς νέοι ὄντες, [β] τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται, ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως διαιτώμενοι, οὐδὲν ἧσσον ἐπὶ τοὺς ἰσοπαλεῖς κινδύνους χωροῦμεν. τεκμήριον δέ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑκάστους, μετὰ πάντων δὲ ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι, τήν τε [γ] τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες, οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι, τὰ πλείω κρατοῦμεν. ἀθρόᾳ τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδείς πω πολέμιος ἐνέτυχε, διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε ἅμα [δ] ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν [ε] ἐπίπεμψιν. ἢν δέ που [ζ] μορίῳ τινὶ προσμίξωσι, [η] κρατήσαντές τέ τινας ἡμῶν, πάντας αὐχοῦσιν [θ] ἀπεῶσθαι, καὶ νικηθέντες ὑφ' ἁπάντων, ἡσσῆσθαι. [ι] καίτοι εἰ ῥαθυμίᾳ μᾶλλον ἢ πόνων μελέτῃ, καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, [κ] καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέρους [λ] τῶν αἰεὶ μοχθούντων

α Οὐκ ἂν ἀπρεπῆ] ἔκ, ἢ ἔξω τοῦ προσήκοντος λεχθῆναι. β Καὶ τὸν πάντα ὅμιλον] χρήσιμα ἐστιν αὐτὰ τῷ παντὶ ὁμίλῳ. γ Οὐ ζηλούσῃ] οὐ μιμουμένη. δ Παράδειγμα δὲ] αἰνίττεται τοὺς τῶν λακεδαιμονίων, οὓς Λυκοῦργος ἔγραψε, μιμησάμενος τοὺς κρητῶν καὶ αἰγυπτίων νόμους. ε Διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους] ἐπειδὴ φαῦλον δοκεῖ ἡ δημοκρατία, καὶ ὁρᾷ τοὺς λάκωνας σεμνυνομένους ἐπὶ τῇ ἀριστοκρατίᾳ, ἐπάγει, λέγων ὅτι τῷ μὲν ὀνόματι δημοκρατία, τῷ δὲ ἔργῳ ἀριστοκρατία ἐστὶν ἡμῶν ἡ πολιτεία. ζ Πρὸς τὰ ἴδια διάφορα] τὰ διαφέροντα τοῖς ἰδιώταις. η Οὐκ ἀπὸ μέρους] τοῦτο λέγει διὰ τοὺς Ἡρακλείδας βασιλεῖς τῶν λακώνων, οἵτινες ἀπὸ μέρους ἦρχον, διὰ μόνην τὴν εὐγένειαν, κἂν μὴ εἶχον ἀρετήν. θ Ἢ ἀρετῆς] ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. τὸ δὲ ἤ, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον. ι Ἔχων δέ τι ἀγαθὸν] ὁ δ' αὐτὸ τὸ μὲν κεῖται. κ Ἐλευθέρως δὲ] ὡσανεὶ ἔλεγεν, οὐκ ἐσμὲν ἀλλήλοις ὕποπτοι. λ Ἐπιτηδευμάτων] κατὰ κοινοῦ τὸ, πολιτευόμεθα. μ Λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας] τοῦτο λέγει ἐπειδή ποτε οἱ λακεδαιμόνιοι Ἀλκαιδὴν ἐν περιασείῳ θεασάμενοι μετὰ ἐρίζοντα, κακῶς ἐχρήσαντο. οἱ γὰρ λακεδαιμόνιοι σκυθρωποί εἰσι, διὰ παντὸς ἐπιείκειαν ὑποκρινόμενοι, καὶ τοὺς ἁβροτέρους κολάζουσι. τὸ γὰρ τερπνὸν τοῦ βίου, κώλυμα νομίζουσι τῶν ἀναγκαίων.

ν Καὶ μάλιστα αὐτῶν] τῶν νόμων δηλονότι. ξ Καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες] ἄγραφοι νόμοι τὰ ἔθη εἰσί. ο Τῇ γνώμῃ] τῇ ψυχῇ τῇ συνέσει. οο Διετησίοις] δι' ὅλου τοῦ ἔτους θύουσιν οἱ ἀθηναῖοι καθ' ἑκάστην, πλὴν μιᾶς ἡμέρας. π Ἡ τέρψις] ἡ ζωγραφία. ρ Τὸ λυπηρὸν] αἰνίττεται πρὸς τοὺς σκυθρωποὺς καὶ ἀτελεῖς λακεδαιμονίους. σ Καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις] πληρώσας τὰ ἐν εἰρήνῃ γινόμενα ἀγαθὰ, νῦν μετέρχεται ἐπὶ τὰ ἐν πολέμῳ. τ Τῶν ἐναντίων] τῶν λακεδαιμονίων φησί. υ Τοῖσδε] τοῖς ῥηθησομένοις. φ Κοινὴν παρέχομεν] κοινωνικὴν, καὶ ἀνειμένην πᾶσιν ἀνθρώποις. χ Ξενηλασίαις] ὥσπερ οἱ λακεδαιμόνιοι. ψ Ὃ μὴ κρυφθὲν ἄν τις] τὸ ἑξῆς, ὠφεληθείη ἄν τις, ἰδὼν μὴ κρυφθέν. ω Καὶ ἀπάταις] πάλιν πρὸς λακεδαιμονίους αἰνίττεται, οἳ τὸ πλεῖον ἀπάτῃ καὶ γυμνασίᾳ γνώμης ἐκράτουν ἐν τοῖς πολεμικοῖς. α Εὐθὺς νέοι ὄντες] καὶ τοῦτα πρὸς λακεδαιμονίους. ἐκεῖνοι γὰρ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὰ πολέμια ηὐτρεπίζοντο· καὶ εὐθὺς ὡς ἐτίκτετο τὸ παιδίον, ἐν ἀσπίδι ἐτίθεσαν αὐτὸ, καὶ δόρυ πλησίον καὶ ἐπεβόων, ἢ τάν, ἢ ἐπὶ τάν. τουτέστιν, ἢ ταῦτα σῶσον, ἢ ἐπὶ τάν (τουτέστιν μετ' αὐτῶν) ἀναιρέθητι. οἱ δὲ αὐτοὶ οὕτως ἐπιπόνως ἤσκουν ὡς μηδὲ λουτρῶν ἀνέχεσθαι, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῷ ἱδρῶτι ποταμῷ πρὸς τὸ λούσασθαι. ἀμέλει καὶ διαμαστιγώσεις ἐγίνοντο κατά τινα καιρὸν, ἐν αἷς οἱ πλείονας ἀνέχοντες, ἀνδρειότεροι ὠνομάζοντο. β Τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται] τὸ τοῖς ἀνδράσι πρέπον. γ Τῶν πέλας αὐτοὶ] ὑμεῖς δηλονότι. δ Ἐπιμέλειαν] μεμερίσμεθα γὰρ αὐτῶν τὸ στράτευμα εἰς δύο, εἰς Θρᾴκην καὶ ἰωνίαν. ε Ἐπίπεμψιν] εἰς στρατείαν. ζ Μορίῳ τινὶ] μέρει τινὶ ἐξ ἡμῶν. η Κρατήσαντές τε] αἰνίττεται τοὺς ἱππέας αὐτοῦ τοὺς κειμένους. θ Ἀπεῶσθαι] ἀποδεδιωκέναι. ι Καίτοι εἰ ῥαθυμίᾳ] πάντα συνάγει τὰ εἰρημένα, καὶ ὥσπερ ἀνάμνησιν αὐτῶν ποιεῖται, οἱ ἀνακεφαλαιούμενος. αἰνίττεται δὲ πρὸς λακεδαιμονίους. κ Καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι] τὰ ἀλγεινὰ δηλονότι. λ Τῶν αἰεὶ μοχθούντων] τῶν λακεδαιμονίων δηλονότι.

[Right margin:] γρ. οἰκαθ' ἡδονήν τι δρᾶν.

των φαίνεσθαι. καὶ ἔν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι, καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις. φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας, καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας. πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα, καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινὶ αἰσχρόν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ, αἴσχιον. ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις πρὸς ἔργα τετραμμένοις, τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γνῶναι. μόνοι γὰρ τόν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα, οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν, καὶ αὐτοὶ ἤτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ἃ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν. διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔχομεν, ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα, καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν, ἐκλογίζεσθαι, ὃ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τά τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιγνώσκοντες, καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων. καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἐναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς. οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρῶντες, κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν, ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σώζειν. ὁ δ' ἀντοφείλων, ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνοι οὐ τοῦ ξυμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ, ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινὰ ὠφελοῦμεν. ξυνελών τε λέγω, τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν εἶναι, καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἄν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἴδη, καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστ' ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὔταρκες παρέχεσθαι. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια, αὐτὴ ἡ δύναμις τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πεῖραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἵων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπ' ἀξίων ἄρχεται. μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δή τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι, τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, καὶ οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὁμήρου ἐπαινέτου, οὔτε ὅστις ἔπεσι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἡ ἀλήθεια βλάψει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατὸν τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε κἀγαθῶν ἀΐδια ξυγκατοικίσαντες. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἵδε τε γενναίως, δικαιοῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτήν, μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομένων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμνειν. δι' ὃ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα (παρ' αὐτοῖς) ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν σημείοις καθιστάς. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα. ἃ γὰρ τὴν πόλιν ὕμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσμησαν. καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος, ὥσπερ τῶνδε, ὁ λόγος τῶν ἔργων φανείη. δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν πρώτη τε μηνύουσα, καὶ τελευταία βεβαιοῦσα, ἡ νῦν τῶνδε καταστροφή. καὶ γὰρ τοῖς τἆλλα χείροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι. ἀγαθῷ γὰρ κακὸν ἀφανίσαντες, κοινῶς

α Καὶ ἔν τε τούτοις] τοῖς εἰρημένοις δηλονότι. β Θαυμάζεσθαι] κατὰ κοινοῦ τὸ προσήγεται. γ Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ] ἐπειδὴ διεβάλλοντο οἱ ἀθηναῖοι ὑπὸ μαλακίᾳ καὶ τρυφῇ βίου, καὶ ἀρχῇ πολλῇ, τὸ τῇ λέξει φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας καὶ ταπεινότητος. τῇ γὰρ φιλοκαλίᾳ πᾶσα τρυφὴ ἕπεται. δ Μετ' εὐτελείας] σμικροπρεπείας. ε Καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας] τὰ ἄνευ χρήσεως τῆς πενίας ὑπομένομεν. ζ Πλούτῳ τε ἔργου] τὸ ἑξῆς, τῷ πλούτῳ χρώμεθα ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἔργου, καὶ οὐ κόμπῳ λόγου. η Καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινὶ αἰσχρὸν] γνώμης ἀρίστης τὸ μήτε πενίαν ὀνειδίσαι τοῖς ἔχουσι, καὶ παροῦσαν ζητεῖν ἐκ παντὸς ἀποφυγεῖν. θ Ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς] οἷον, τοῖς δημιουργοῖς, καὶ γεωργοῖς, καὶ κυβερνήταις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἰδιώταις καὶ χειροτέχναις. τοῦτο δὲ πρὸς λακεδαιμονίους, ἐπειδὴ ὀλίγοι ἦσαν αὐτῶν οἱ τὰ πολιτικὰ σκοποῦντες, οἱ δὲ τὰ πολέμια, πάντες. ι Τῶνδε μετέχοντα] τῶν πολεμικῶν. κ Οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις] διεβάλλοντο γὰρ ὡς λόγων μόνων ἀντιποιούμενοι ὑπὸ τῶν λακεδαιμονίων. λ Δεινὰ καὶ ἡδέα] δεινά, τὰ πολέμια· ἡδέα, τὰ τῆς εἰρήνης. μ Καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν] ἀρετὴν λέγει νῦν τὴν φιλίαν, καὶ εὐεργεσίαν. ν Βεβαιότερος δὲ] ὁ δράσας τὴν χάριν] ὁ δεξάμενος χαρίζεσθαι. ξ Ὥστε ὀφειλομένην] ἡ σύνταξις οὕτως, ὥστε τὸ ὀφειλομένην σώζειν, ᾧ δι' εὐνοίας δέδωκεν. ο Ὁ δ' ἀντοφείλων] ὁ δὲ πάσχων. π Ἀμβλύτερος] ἀσθενέστερος. ρ Τὴν ἀρετὴν] τὴν εὐεργεσίαν. σ Καὶ μόνοι οὐ τοῦ ξυμφέροντος] οὐ τῇ ἐπὶ τοῦ κέρδους, ἀλλὰ τῷ εὐεργετεῖν, καὶ μὴ δεῖσθαι ἄλλων. τ Ἀδεῶς] ἀντὶ τοῦ μεγάλως. υ Παίδευσιν εἶναι] εἰς πολλὰ πράγματα. φ Ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἴδη] εἰς διάφορα πράγματα. χ Εὐτραπέλως] εὐκινήτως, ἐπιδεξίως. ψ Ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων] ὧν προεῖπεν. ω Ἀκοῆς κρείσσων] ὑπὲρ ἀκοὴν ἀνθρώπου. α Ὑφ' οἵων] ὑπὸ ἀθηναίων. β Οὔτε τῷ ὑπηκόῳ] τῷ ναξίῳ, καὶ σαμίῳ, καὶ εὐβοεῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι ὑπήκουον αὐτῶν. γ Ὡς οὐχ ὑπ' ἀξίων] πολυσύνδετός ἐστιν ὁ Θουκυδίδης μᾶλλον ἢ πάντες οἱ ἄλλοι. δ Οὔτε Ὁμήρου] ἀπὸ μέρους, τῶν πάντων ποιητῶν. ε Γενέσθαι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ θαυμασθησόμεθα. ζ Κακῶν τε κἀγαθῶν] κακῶν, πρὸς τοὺς πάσχοντας. λέγει δὲ τὰ τρόπαια. η Οἵ τε ἐπὶ γενναίως] οἱ κείμενοι. θ Καὶ οἷς] τοῖς πελοποννησίοις. ι Καὶ τὴν εὐλογίαν] τὸν ἔπαινον. κ Σημείοις καθιστάς] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐμήκυνα. λ Καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα] ἐπηνέθησαν δηλονότι. μ Ἃ γὰρ τὴν πόλιν] λείπει ἡ εἰς. ν Ἰσόρροπος] ἰσοστάσιος, μὴ ὑπερβάλλων τὰ πράγματα. ξ Πρώτη τε μηνύουσα] τῇ τιμῇ. ο Ἡ νῦν τῶνδε] τῶν ἀνθρώπων. π Καταστροφὴ] ὁ θάνατος. ρ Καὶ γὰρ τοῖς τἆλλα χείροσι] οἷον, κλεπτῶν, μοιχείων, καὶ τὰ τοιαῦτα. σ Προτίθεσθαι] προτιμᾶσθαι.

μᾶλλον ὠφέλησαν, ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἔβλαψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλούτου τις τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη, οὔτε πενίας ἐλπίδι, ὡς κἂν ἔτι διαφυγὼν αὐτὴν πλουτήσειεν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι· καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν. καὶ οἵδε μὲν προσηκόντως τῇ πόλει τοιοίδε ἐγένοντο· τοὺς δὲ λοιποὺς χρὴ ἀσφαλεστέραν μὲν εὔχεσθαι, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφέλειαν, ἣν ἄν τις πρὸς οὐδὲν χεῖρον αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας μηκύνοι, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι ἀγαθὰ ἔνεστιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ' ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους, καὶ ἐραστὰς γιγνομένους αὐτῆς. καὶ ὅταν ὑμῖν μεγάλη δόξῃ (εἶναι), ἐνθυμουμένοις ὅτι τολμῶντες, καὶ γιγνώσκοντες τὰ δέοντα, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυνόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτήσαντο, καὶ ὁπότε καὶ πείρᾳ του σφαλεῖεν, οὐκ οὖν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρας ἀρετῆς ἀξιοῦντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προϊέμενοι. κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες, ἰδίᾳ τὸν ἀγήρων ἔπαινον ἐλάμβανον, καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι αἰεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται). ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη παρ' ἑκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιαιτᾶται). οὓς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες, καὶ τὸ εὔδαιμον, τὸ ἐλεύθερον, τὸ δὲ ἐλεύθερον, τὸ εὔψυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιότερον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπὶς οὐκ ἔστ' ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται, καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἤν τι πταίσωσιν. ἀλγεινοτέρα γὰρ ἀνδρί γε φρόνημα ἔχοντι ἡ ἐν τῷ μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις, ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος καὶ ἀναίσθητος θάνατος. διόπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθήσομαι. ἐν πολυτρόποις γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες. τὸ δ' εὐτυχές, οἳ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥσπερ οἵδε μὲν νῦν, τελευτῆς, ὑμεῖς δὲ λύπης, καὶ οἷς ἐνευδαιμονῆσαί τε ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτῆσαι ξυνεμετρήθη. χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὄν, ὧν καὶ πολλάκις ἕξετε ὑπομνήματα ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, αἷς ποτε καὶ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε· καὶ λύπη οὐχ ὧν ἄν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν στερίσκηται, ἀλλ' οὗ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθείη. καρτερεῖν δὲ χρὴ καὶ ἄλλων παίδων ἐλπίδι, οἷς ἔτι ἡλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι. ἰδίᾳ τε γὰρ τῶν οὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιγιγνόμενοί τισιν ἔσονται, καὶ τῇ πόλει διχόθεν, ἔκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι, καὶ ἀσφαλείᾳ ξυνοίσει. οὐ γὰρ οἷόν τε ἴσον τι ἢ δίκαιον βουλεύεσθαι, οἳ ἂν μὴ καὶ παῖδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε, τόν τε πλείονα, κέρδος, ὃν εὐτυχεῖτε, βίον ἡγεῖσθε, καὶ τόνδε βραχὺν ἔσεσθαι, καὶ τῇ τῶνδε

γρ. πλούτῳ. γρ. ἐνθυμουμένους. γρ. μᾶλλον ἢ ἐν. γρ. μόνον. γρ. ἀνδιχ.

α Ἐκ τῶν ἰδίων] ἁμαρτημάτων δηλονότι. β Ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο] τοῦ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἐναντίους. γ Μετ' αὐτοῦ] τοῦ κινδύνου. δ Τῶν δὲ] τῶν ἀρετῶν. ε Ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς] τουτέστιν, δι' ἐλπίδος γενόμενοι ὅτι νικήσουσιν. ζ Ἐπιτρέψαντες] δόντες. η Καὶ ἐν αὐτῷ] τῷ ἔργῳ. θ Ἡγησάμενοι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ κάλλιστον. ι Τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου] τὸ ὀνειδίζεσθαι ὡς δειλοί· τὸ δὲ ἔργον, τὸ ἀποθανεῖν. κ Καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης] τύχην ἀεὶ ὁ Θουκυδίδης καλεῖ τὸν πόλεμον. ἀκμάζοντες, φησίν, ἐν τῇ δόξῃ καὶ οὐχὶ δειλίᾳ ἀπέθανον. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἀπηλλάγησαν. λ Ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν] καὶ ἐν βραχεῖ καιρῷ, φησίν, ἀπηλλάγησαν, τὴν σφαγὴν δεξάμενοι, ἀκμαζούσης ἐν αὐτοῖς ἔτι τῆς δόξης, καὶ ἐλπίδος τοῦ νικῆσαι μᾶλλον ἤπερ τοῦ δέους, καὶ τοῦ φυγεῖν. ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ ἀκμάζοντος. μ Καὶ ἐραστὰς γιγνομένους αὐτῆς] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν. ν Μεγάλη δόξῃ εἶναι] ἡ πόλις δηλονότι. ξ Ἄνδρες] ἀνδρεῖοι. ο Αὐτὰ ἐκτήσαντο] τὰ μεγάλα δηλονότι. π Καὶ πείρᾳ του] δοκιμῇ πολέμου. ρ Σφαλείησαν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐνθυμούμενοι. σ Κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ] καλλίστην συνεκφοράν. τ Προϊέμενοι] διδόντες. ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐκτήσαντο. υ Κοινῇ γὰρ] γνώμῃ δηλονότι. φ Τὰ σώματα] εἰς πόλεμον δηλονότι. χ Σημαίνει] παρ' αὐτοῖς. ψ Καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ] γῇ δηλονότι. ω Καὶ τὸ εὔδαιμον] ἕπεται γὰρ εὐψυχίᾳ μὲν ἡ ἐλευθερία, ταύτῃ δὲ, ἡ εὐδαιμονία, καὶ ὁ μακάριος βίος, καὶ ὁ ἔπαινος. α Οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες] τὸ νόημα παράδοξον, καὶ ἐναντίον τῇ κοινῇ συνηθείᾳ. Θέογνις γὰρ ὁ ποιήσας τὰς ὑποθήκας, φησί, Χρὴ πενίην φεύγοντα, καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον Ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων. Τοῦτο οὖν ὁ Περικλῆς ἀποφαίνεται. καὶ σκόπει τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἑρμηνείας, ὅτι καὶ τῆς εἰρημένης τοῦ Θεόγνιδος ὑποθήκης λανθανόντως ἐμνήσθη, καὶ ἠνίξατο, εἰπὼν τὸ δικαιότερον. τὸ γὰρ δικαιότερον, συγκρίσεως ἔμφασιν ἔχει. β Ἀναίσθητος] προσθεὶς τὸ ἀναίσθητος, ἐποίησεν ἐγκώμιον καὶ ἔπαινον τοῦ θανάτου. γ Τὸ δ' εὐτυχὲς] οὐχ οἱ τελευτήσαντες, ἀλλ' οἱ παρόντες αὐτῶν γονεῖς. δ Ἐνευδαιμονῆσαί τε] τουτέστιν, ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ ζῆσαι, καὶ τελευτῆσαι. ε Εὐτυχίαις] τουτέστι τοῖς τέκνοις. ζ Ἐθὰς γενόμενος] ἐξ ἔθους ἀπολαύων. η Οὐκ ὄντων λήθη] τῶν τεθνηκότων. θ Παραβαλλόμενοι] εἰσφέροιτε. ι Παρηβήκατε] γεγηράκατε.

» εὐκλείᾳ κουφίζεσθε. τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγήρων μόνον· καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινές φασι, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι. παισὶ δ' αὖ ὅσοι τῶνδε πάρεστε, ἢ ἀδελφοῖς, ὁρῶ μέγαν τὸν ἀγῶνα. τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν, καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς οὐχ ὁμοῖοι, ἀλλ' ὀλίγῳ χείρους κριθεῖτε. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον· τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. εἰ δέ με δεῖ καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς, ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται, μνησθῆναι, βραχείᾳ παραινέσει ἅπαν σημανῶ. τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χείροσι γενέσθαι, ὑμῖν μεγάλη ἡ δόξα, καὶ οἷς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ᾖ. εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον ὅσα εἶχον πρόσφορα. καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηνται, τὰ δὲ, αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἡ πόλις μέχρις ἥβης θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖσδέ τε καὶ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγώνων προτιθεῖσα. ἆθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖσδε καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι. νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι ὃν προσήκει ἑκάστῳ, ἄπιτε. Τοιόσδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ. καὶ διελθόντος αὐτοῦ, πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεύτα. τοῦ δὲ θέρους εὐθὺς ἀρχομένου, Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν, (ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς) καὶ καθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν. καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλάς πω ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκῆψαι, καὶ περὶ Λῆμνον, καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις, οὐ μέντοι τοσοῦτός γε λοιμός, οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ἀγνοίᾳ, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον, ὅσῳ καὶ μάλιστα προσῄεσαν, οὔτε ἄλλη ἀνθρωπεία τέχνη οὐδεμία. ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἱκέτευσαν, ἢ μαντείοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελῆ ἦν. τελευτῶντές τε αὐτῶν ἀπέστησαν, ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενοι. ἤρξατο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς Αἴγυπτον καὶ Λιβύην κατέβη, καὶ ἐς τὴν βασιλέως γῆν τὴν πολλήν. ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπιναίως ἐνέπεσε, καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἥψατο τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐσβεβλήκοιεν ἐς τὰ φρέατα. κρῆναι γὰρ οὔπω ἦσαν αὐτόθι. ὕστερον δὲ καὶ ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο, καὶ ἔθνησκον πολλῷ μᾶλλον ἤδη. λεγέτω μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ ὡς ἕκαστος γιγνώσκει, καὶ ἰατρὸς, καὶ ἰδιώτης, ἀφ' ὅτου εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτό, καὶ τὰς αἰτίας ἅστινας νομίζει τοσαύτης μεταβολῆς ἱκανὰς εἶναι δύναμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν. ἐγὼ δὲ οἷόν τε ἐγίγνετο λέξω, καὶ ἀφ' ὧν ἄν τις σκοπῶν, εἴποτε καὶ αὖθις ἐπιπέσοι, μάλιστ' ἂν ἔχοι τι προειδὼς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω, αὐτός τε νοσήσας, καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας. τὸ μὲν γὰρ ἔτος, ὡς ὡμολογεῖτο, ἐκ πάντων μάλιστα δὴ ἐκεῖνο ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν. εἰ δέ τις καὶ προέκαμνέ τι, ἐς τοῦτο πάντα ἀπεκρίθη. τοὺς δ' ἄλλους ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως, ἀλλ' ἐξαίφνης, ὑγιεῖς ὄντας, πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θέρμαι ἰσχυραί, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθήματα καὶ φλόγωσις ἐλάμβανε. καὶ τὰ ἐντός, ἥ τε φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα, εὐθὺς αἱματώδη ἦν, καὶ πνεῦμα ἄτοπον καὶ δυσῶδες ἠφίει· ἔπειτα ἐξ αὐτῶν πταρμὸς καὶ βράγχος ἐπεγίγνετο. καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ κατέβαινεν ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος, μετὰ βηχὸς ἰσχυροῦ· καὶ ὁπότε ἐς τὴν καρδίαν στηρίξαι, ἀνέστρεφέ τε αὐτήν, καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς πᾶσαι ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσίν, ἐπῄεσαν, καὶ αὗται μετὰ ταλαιπωρίας μεγάλης. λύγξ τε τοῖς πλείοσιν ἐνέπιπτε κενή, σπασμὸν ἐνδιδοῦσα,

γρ. ᾗς ἂν

γρ. μαντείαις

γρ. αὗται

α Ἐν τῷ ἀχρείῳ] τῷ γήρᾳ δηλονότι. φιλάργυροι γὰρ οἱ γέροντες. β Τὸν γὰρ οὐκ ὄν] τὸν τεθνηκότα. γ Ἀλλ' ὀλίγῳ] μικρῷ δηλονότι. δ Τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν] τὸ δὲ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον. ε Ἀνανταγωνίστῳ] ἀναμφιβόλῳ. ζ Καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς] ἀρετὴ γυναικὸς σιωπωμένη κρύπτεται. η Τῆς τε ὑπαρχούσης] τῆς σωφροσύνης. μόνη γὰρ αὕτη ἀρετὴ ταῖς γυναιξὶν ἔνεστιν. οὐ γὰρ ἀνδρεία, ἢ δικαιοσύνη, ἢ φρόνησις. θ Μέχρις ἥβης θρέψει] μέχρι ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν. ι Ἆθλα γὰρ οἷς κεῖται] λείπει τὸ παρά, ἵν' ᾖ παρ' οἷς. κ Τοῖσδε καὶ ἄνδρες] παρὰ τοῖσδε. λ Πολιτεύουσι] κατὰ πολιτείαν ἐνεργοῦσιν. μ Ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο] θηλυκῶς ἡ νόσος. τὸ δὲ λεγόμενον, ὡς πρὸς τὸ νόσημα ὑπακουστέον. Ὅμηρος, Νεφέλη δέ » μιν ἀμφιβέβηκε Κυανέη, » τὸ μὲν ἔπειτα. ὡς πρὸς τὸ νέφος ὑπακουστέον. ν Ἤρκουν τὸ πρῶτον] εἰ γὰρ ᾔδεσαν ὅτι λοιμός ἐστιν, οὐκ ἂν ἐπεχείρουν, διὰ τὸ μεταδοτικόν. ξ Ὅσῳ καὶ μάλιστα] μάλιστα τῶν προσιόντων. ο Ἀνθρωπεία τέχνη] οἷον μαντική, ἐπῳδή. π Αὐτῶν ἀπέστησαν] τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων. ρ Γῆν τὴν πολλὴν] τὴν Περσίδα. σ Ὑπ' αὐτῶν] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. τ Καὶ ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο] τὸ δεινὸν δηλονότι. υ Ἀφ' ὅτου εἰκὸς ἦν] ἀφ' ἧς αἰτίας. φ Ἐς τὸ μεταστῆσαι] μεταβαλεῖν. χ Σχεῖν] λαβεῖν. ψ Προειδὼς] προμαθών. ω Καὶ προέκαμνέ τι] προησθένει. α Ἀπεκρίθη] ἐχωρίσθη. β Ἀλλ' ἐξαίφνης] ἀπροφασίστως. γ Καὶ τὰ ἐντὸς] τοῦ σώματος δηλονότι. δ Ἐξ αὐτῶν] τῶν συμπτωμάτων, ὧν εἶπεν. ε Ὁ πόνος] πόνον λέγει τὴν ἐκ τοῦ νοσήματος ταλαιπωρίαν. οἱ παλαιοὶ ἰατροὶ τὸν στόμαχον καρδίαν ἐκάλουν, καὶ καρδιωγμὸν τὸν πόνον τοῦ στομάχου. ζ Καὶ ἀποκαθάρσεις] ἀποκρίσεις. κενώσεις. η Μετὰ ταλαιπωρίας μεγάλης] τῆς δυσπνοίας δηλονότι. θ Λύγξ τε τοῖς πλείοσιν ἐνέπιπτε κενή] ἔστι γὰρ καὶ λύγξ πλήρης, ὡς καὶ Ἱπποκράτης διδάσκει.

ἰσχυρόν, τοῖς μὲν, μετὰ ταῦτα λωφήσαντα, τοῖς δὲ, καὶ πολλῷ ὕστερον. καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ σῶμα, οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν, οὔτε χλωρὸν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, πελιδνὸν, φλυκταίναις μικραῖς καὶ ἕλκεσιν ἐξηνθηκός. τὰ δὲ ἐντὸς οὕτως ἐκάετο ὥστε μήτε τῶν πάνυ λεπτῶν ἱματίων καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολὰς, μήτ' ἄλλο τι ἢ γυμνὸν ἀνέχεσθαι, ἥδιστά τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν. καὶ πολλοὶ τοῦτο τῶν ἠμελημένων ἀνθρώπων καὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα, τῇ δίψῃ ἀπαύστῳ ξυνεχόμενοι. καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ καθειστήκει τό, τε πλέον καὶ ἔλασσον ποτόν. καὶ ἡ ἀπορία τοῦ μὴ ἡσυχάζειν καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειτο διὰ παντός. καὶ τὸ σῶμα, ὅσον περ χρόνον καὶ ἡ νόσος ἀκμάζοι, οὐκ ἐμαραίνετο, ἀλλ' ἀντεῖχε παρὰ δόξαν τῇ ταλαιπωρίᾳ. ὥστε ἢ διεφθείροντο οἱ πλεῖστοι ἐναταῖοι καὶ ἑβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος, ἔτι ἔχοντές τι δυνάμεως, ἢ, εἰ διαφύγοιεν, ἐπικατιόντος τοῦ νοσήματος ἐς τὴν κοιλίαν, καὶ ἑλκώσεώς τε αὐτῇ ἰσχυρᾶς ἐγγιγνομένης, καὶ διαρροίας ἅμα ἀκράτου ἐπιπιπτούσης, οἱ πολλοὶ ὕστερον διὰ τὴν ἀσθένειαν διεφθείροντο. καὶ διεξῄει γὰρ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἄνωθεν ἀρξάμενον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἱδρυθὲν κακόν. καὶ εἴ τις ἐκ τῶν μεγίστων περιγένοιτο, τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμαινε. κατέσκηπτε γὰρ καὶ ἐς αἰδοῖα, καὶ ἐς ἄκρας χεῖρας, καὶ πόδας, καὶ πολλοὶ στερισκόμενοι τούτων διέφευγον. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. τοὺς δὲ καὶ λήθη ἐλάμβανε παραυτίκα ἀναστάντας τῶν πάντων ὁμοίως, καὶ ἠγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους. γενόμενον γὰρ κρεῖσσον λόγου τὸ εἶδος τῆς νόσου, τά τε ἄλλα χαλεπωτέρως ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν προσέπιπτεν ἑκάστῳ, καὶ ἐν τῷδε ἐδήλωσε μάλιστα ἄλλο τι ὂν ἢ τῶν ξυντρόφων τι. τὰ γὰρ ὄρνεα καὶ τετράποδα ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων, ἢ οὐ προσῄει, ἢ γευσάμενα διεφθείρετο. τεκμήριον δέ, τῶν μὲν τοιούτων ὀρνίθων ἐπίλειψις σαφὴς ἐγένετο, καὶ οὐχ ἑωρῶντο οὔτε ἄλλως, οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδέν. οἱ δὲ κύνες μᾶλλον αἴσθησιν παρεῖχον τοῦ ἀποβαίνοντος, διὰ τὸ ξυνδιαιτᾶσθαι. Τὸ μὲν οὖν νόσημα, πολλὰ καὶ ἄλλα παραλιπόντι ἀτοπίας, ὡς ἑκάστῳ ἐτύγχανέ τι διαφερόντως ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον γιγνόμενον, τοιοῦτον ἦν ἐπὶ πᾶν τὴν ἰδέαν. καὶ ἄλλο παρελύπει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οὐδὲν τῶν εἰωθότων. ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα. ἔθνησκον δὲ, οἱ μὲν, ἀμελείᾳ, οἱ δὲ, καὶ πάνυ θεραπευόμενοι. ἕν τε οὐδὲν κατέστη ἴαμα, ὡς εἰπεῖν, ὅ, τι χρῆν προσφέροντας ὠφελεῖν. τὸ γάρ τῳ ξυνενεγκὸν, ἄλλον τοῦτο ἔβλαπτε. σῶμά τε αὔταρκες ὂν οὐδὲν διεφάνη πρὸς αὐτὸ, ἰσχύος πέρι ἢ ἀσθενείας, ἀλλὰ πάντα ξυνῄρει, καὶ τὰ πάσῃ διαίτῃ θεραπευόμενα. δεινότατον δὲ παντὸς ἦν τοῦ κακοῦ, ἥ τε ἀθυμία, ὁπότε τις αἴσθοιτο κάμνων, (πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιστον εὐθὺς τραπόμενοι τῇ γνώμῃ, πολλῷ μᾶλλον προΐεντο σφᾶς αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἀντεῖχον) καὶ ὅτι ἕτερος ἀφ' ἑτέρου, θεραπείας ἀναπιμπλάμενοι, ὥσπερ τὰ πρόβατα, ἔθνησκον. καὶ τὸν πλεῖστον φθόρον τοῦτο ἐνεποίει. εἴτε γὰρ μὴ θέλοιεν δεδιότες ἀλλήλοις προσιέναι, ἀπώλλυντο ἐρῆμοι, καὶ οἰκίαι πολλαὶ ἐκενώθησαν ἀπορίᾳ τοῦ θεραπεύσοντος. εἴτε προσίοιεν, διεφθείροντο, καὶ μάλιστα οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι. αἰσχύνῃ γὰρ ἠφείδουν σφῶν αὐτῶν, ἐσιόντες παρὰ τοὺς φίλους, ἐπεὶ καὶ τὰς ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκεῖοι ἐξέκαμνον, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι. ἐπὶ πλέον δ' ὅμως οἱ διαπεφευγότες, τόν τε θνήσκοντα καὶ τὸν πονούμενον ᾠκτίζοντο, διὰ τὸ προειδέναι τε, καὶ αὐτοὶ ἤδη ἐν τῷ θαρσαλέῳ εἶναι. δὶς γὰρ τὸν αὐτὸν, ὥστε καὶ κτείνειν, οὐκ ἐπελάμβανε. καὶ ἐμακαρίζοντό τε ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ αὐτοὶ τῷ παραχρῆμα

α Μετὰ ταῦτα] αὐτίκα. β Λωφήσαντα] τὸν ἀνασπασμὸν παυσάμενον. γ Πελιδνὸν] πελιδνὸν ἐστὶ τὸ μετέχον ὠχρότητος καὶ μελανίας, οἱονεὶ μολυβδοειδές. δ Τὰ δὲ ἐντὸς] τοῦ σώματος δηλονότι. ε Ἢ γυμνὸν ἀνέχεσθαι] τὸ ἀνέχεσθαι καὶ πρὸς αἰτιατικὴν λέγεται. ζ Ἥδιστά τε ἂν] ἡ σύνταξις οὕτως, ἥδιστά τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν, τῇ δίψῃ ἀπαύστῳ συνεχόμενοι, ὑπείχοντο. ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ ὑπείχοντο. τὸ δὲ ἄλλο, μεταξύ. η Τό, τε πλέον καὶ ἔλασσον] καὶ γὰρ ὁ πίνων ὀλίγον καὶ πολὺ, ἀπέθνησκον. θ Καὶ ἡ ἀπορία] ἡ ἀδυναμία. ι Οὐκ ἐμαραίνετο] [illegible]. κ Παρὰ δόξαν] παρ' ἐλπίδα. λ Ἔχοντές τι δυνάμεως] μικρὰν δύναμιν. μ Τοῦ νοσήματος] τῆς δυσεντερίας. ν Ἐκ τῶν μεγίστων] κινδύνων δηλονότι. ξ Ἀντίληψις] ἐπίσκηψις. ο Διέφευγον] τὸν θάνατον δηλονότι. π Ἀναστάντας] ὑγιάναντας. ρ Καὶ ἐν τῷδε ἐδήλωσε] τῷ ῥηθησομένῳ δηλονότι. σ Ἢ οὐ προσῄει] ὥσπερ ἀπὸ τῆς ὀσφρήσεως γιγνώσκοντα ὅτι λοιμώδη ἐστὶ τὰ σώματα. τ Τεκμήριον δὲ] τοῦ λόγου μου. υ Οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδὲν] περὶ τὸ σαρκοβορεῖν. φ Τοιοῦτον ἦν ἐπὶ πᾶν] καθόλου. χ Τὴν ἰδέαν] τὴν φύσιν. ψ Καὶ ἄλλο] νόσημα. ω Οὐδὲν τῶν εἰωθότων] ἄλλο τι ἀηθὲς, καὶ ἄτοπον. α Ἕν τε οὐδὲν κατέστη ἴαμα] τὸ χρῆμα καινοπρεπές. β Ξυνενεγκὸν] λυσιτελῆσαν. γ Πρὸς αὐτὸ] τὸ νόσημα. δ Ξυνῄρει] συναγαγὼν ἠφάνιζε. ε Πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιστον] ἡ ἀνελπιστία τῆς ὑγείας. ζ Προΐεντο] ἀπώλλυον. η Καὶ ὅτι ἕτερος ἀφ' ἑτέρου] ἡ σύνταξις δὲ οὕτω, δεινότατον ἦν ἥ τε ἀθυμία, καὶ ὅτι ἕτερος ἀφ' ἑτέρου. θ Ὥσπερ τὰ πρόβατα ἔθνησκον] ὅτι τὰ πρόβατα μεταληπτικὰ καὶ μεταδοτικὰ τῆς νόσου. ι Τοῦτο ἐνεποίει] ἡ ἀπόγνωσις δηλονότι. κ Ἀπώλλυντο ἐρῆμοι] τοῦ θεραπεύσοντος. λ Οἱ ἀρετῆς] τι φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης. μ Καὶ τὰς ὀλοφύρσεις] λείπει ἡ πρός. ἢ, πρὸς τὰς ὀλοφύρσεις, καὶ θρήνους. ν Τόν τε θνήσκοντα] τὸν θάνατον. ξ Καὶ τὸν πονούμενον] τὴν ἀσθένειαν.

[a] περιχαρεῖ, καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον [b] ἐλπίδος τι εἶχον κούφης μηδ' ἂν ὑπ' ἄλλου νοσήματός ποτε ἔτι διαφθαρῆναι. [c] ἐπίεσε δ' αὐτοὺς μᾶλλον πρὸς τῷ ὑπάρχοντι πόνῳ καὶ ἡ ξυγκομιδὴ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ οὐχ ἧσσον τοὺς ἐπελθόντας. οἰκιῶν γὰρ οὐχ ὑπαρχουσῶν, ἀλλ' ἐν καλύβαις πνιγηραῖς [d] ὥρᾳ ἔτους διαιτωμένων, ὁ φθόρος ἐγίγνετο οὐδενὶ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἔκειντο, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο, καὶ περὶ τὰς κρήνας ἁπάσας, ἡμιθνῆτες, τῇ τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίᾳ. τά τε ἱερά, ἐν οἷς ἐσκήνηντο, νεκρῶν πλέα ἦν, αὐτοῦ ἐναποθνησκόντων. ὑπερβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ, οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔχοντες ὅ,τι γένωνται, ἐς ὀλιγωρίαν ἐτράποντο [e] καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως. [f] νόμοι τε πάντες συνεταράχθησαν, οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφάς. ἔθαπτον δὲ ὡς ἕκαστος ἠδύνατο, καὶ πολλοὶ ἐς [g] ἀναισχύντους θήκας ἐτράποντο, σπάνει τῶν ἐπιτηδείων, διὰ τὸ συχνοὺς ἤδη προτεθνάναι σφίσιν. ἐπὶ πυρὰς γὰρ ἀλλοτρίας, φθάσαντες τοὺς νήσαντας, οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον, οἱ δὲ, καιομένου ἄλλου, ἄνωθεν ἐπιβαλόντες ὃν φέροιεν, ἀπῇσαν. [h] πρῶτόν τε ἦρξε καὶ ἐς τἆλλα τῇ πόλει ἐπὶ πλέον ἀνομίας τὸ νόσημα. ῥᾷον γὰρ ἐτόλμα τις ἃ πρότερον ἀπεκρύπτετο, μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν, [i] ἀγχίστροφον τὴν μεταβολὴν ὁρῶντες, τῶν τ' εὐδαιμόνων καὶ αἰφνιδίως θνησκόντων, καὶ τῶν [k] οὐδὲν πρότερον κεκτημένων, εὐθὺς δὲ τἀκείνων ἐχόντων. ὥστε ταχείας [l] τὰς ἐπαυρέσεις καὶ πρὸς τὸ τερπνὸν ἠξίουν ποιεῖσθαι, ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως ἡγούμενοι. καὶ τὸ μὲν προσταλαιπωρεῖν [m] τῷ δόξαντι καλῷ, οὐδεὶς πρόθυμος ἦν, ἄδηλον νομίζων εἰ πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν, διαφθαρήσεται. ὅ,τι δὲ ἤδη τε ἡδὺ καὶ πανταχόθεν τὸ ἐς αὐτὸ [n] κερδαλέον, τοῦτο καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον κατέστη. θεῶν δὲ φόβος, [o] ἢ ἀνθρώπων νόμος οὐδεὶς [p] ἀπεῖργε, τὸ μὲν κρίνοντες [q] ἐν ὁμοίῳ καὶ σέβειν καὶ μή, ἐκ τοῦ πάντας ὁρᾶν ἐν ἴσῳ ἀπολλυμένους. τῶν δὲ ἁμαρτημάτων οὐδεὶς ἐλπίζων μέχρι τοῦ δίκην γενέσθαι βιοὺς ἂν τὴν τιμωρίαν ἀντιδοῦναι. πολὺ δὲ μείζω [r] τὴν ἤδη κατεψηφισμένην σφῶν ἐπικρεμασθῆναι, ἣν πρὶν ἐμπεσεῖν, εἰκὸς εἶναι τοῦ βίου τι ἀπολαῦσαι. Τοιούτῳ μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι [s] περιπεσόντες ἐπιέζοντο, ἀνθρώπων τ' ἔνδον θνησκόντων, καὶ γῆς ἔξω δῃουμένης. ἐν δὲ τῷ κακῷ, οἷα εἰκός, ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ᾄδεσθαι, « Ἥξει Δωριακὸς πόλεμος, καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ. » ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν. ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰκότως, λοιμὸν εἰρῆσθαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἃ ἔπασχον, τὴν μνήμην ἐποιοῦντο. ἢν δέ γε, οἶμαι, ποτὲ ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ Δωρικὸς τοῦδε ὕστερος, καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λιμόν, κατὰ τὸ εἰκὸς οὕτως ᾄσονται. μνήμη δὲ ἐγένετο καὶ τοῦ Λακεδαιμονίων χρηστηρίου τοῖς εἰδόσιν, ὅτε ἐπερωτῶσιν αὐτοῖς τὸν θεὸν εἰ χρὴ πολεμεῖν, ἀνεῖλε κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ χρηστηρίου, τὰ γιγνόμενα εἴκαζον ὅμοια εἶναι. ἐσβεβληκότων δὲ τῶν Πελοποννησίων, ἡ νόσος ἤρξατο εὐθύς. καὶ ἐς μὲν Πελοπόννησον οὐκ ἐσῆλθεν, [t] ὅ,τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν. [u] ἐπενείματο δὲ Ἀθήνας μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων χωρίων τὰ πολυανθρωπότατα. ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν νόσον γενόμενα. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ ἔτεμον τὸ πεδίον, παρῆλθον ἐς [v] τὴν πάραλον γῆν καλουμένην, μέχρι Λαυρείου ὄρους, οὗ τὰ ἀργύρεια μέταλλά ἐστιν Ἀθηναίοις. καὶ πρῶτον μὲν ἔτεμον ταύτην, ᾗ πρὸς Πελοπόννησον ὁρᾷ, ἔπειτα δὲ τὴν πρὸς Εὔβοιάν τε καὶ Ἄνδρον τετραμμένην. Περικλῆς δὲ [x] στρατηγὸς ὢν καὶ τότε, περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐπεξιέναι τοὺς Ἀθηναίους, [y] τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχεν ὥσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐσβολῇ. [z] ἔτι δ' αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ὄντων, πρὶν ἐς τὴν παραλίαν γῆν ἐλθεῖν, ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν τῇ Πελοποννήσῳ [a] παρεσκευάζετο, καὶ ἐπειδὴ ἑτοῖμα ἦν, ἀνήγετο. ἦγε δ' ἐπὶ τῶν νεῶν ὁπλίτας Ἀθηναίων τετρακισχιλίους, καὶ ἱππέας τριακοσίους, ἐν ναυσὶν ἱππαγωγοῖς, πρῶτον τότε ἐκ τῶν

Left margin: γρ. ὅποι — γρ. νεήσαντας

α Περιχαρεῖ] τῇ ἐνεστώσῃ περιχαρείᾳ. β Ἐλπίδος τι εἶχον κούφης] τῆς κουφιζούσης αὐτοὺς ἀπὸ τῆς λύπης. γ Ἐπίεσε δὲ αὐτούς] τοὺς Ἀθηναίους. δ Ὥρᾳ ἔτους] τῷ θέρει δηλονότι.

ε Καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως] ὁσίων οὐδετέρως, ὁσιῶν θηλυκῶς. « Οὐχ ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισι. » ζ Νόμοι τε πάντες] θεῖοι καὶ ἀνθρώπινοι. η Ἀναισχύντους] ἀλλοτρίας. ξένας. θ Πρῶτόν τε ἦρξεν] ἀρχὴ γέγονεν. ι Ἀγχίστροφον] ταχεῖαν. ὀξεῖαν. ἐγγυτέραν. κ Οὐδὲν πρότερον κεκτημένων] τῶν πενήτων. λ Τὰς ἐπαυρέσεις] τὰς ἀπολαύσεις καὶ ἡδυπαθείας. μ Τῷ δόξαντι καλῷ] τουτέστι τῇ ἀρετῇ. αὕτη γὰρ μετὰ ταλαιπωρίας γίγνεται. ν Κερδαλέον] ἐπωφελές. ξ Ἢ ἀνθρώπων νόμος] ἢ ἀνθρωπίνη ἀνομία. ο Ἀπεῖργε] τὸ θεῖον δηλονότι. π Ἐν ὁμοίῳ [εἶναι] δηλονότι. ρ Τὴν ἤδη κατεψηφισμένην] ἀπὸ κοινοῦ τὸ δίκην. λέγει δὲ τὴν νόσον. ἀπὸ κοινοῦ δὲ καὶ τὸ ἐλπίζων. σ Περιπεσόντες ἐπιέζοντο] Ὅμηρος, « Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. »

τ Ὅ,τι ἄξιον καὶ εἰπεῖν] ἤγουν ἄξιον διηγήσεως. υ Ἐπενείματο] κατέφαγε. φ Τὴν πάραλον] τὴν παραθαλάσσιον.

χ Στρατηγὸς ὢν καὶ τότε] τινὲς εἰς τὸ ὤν, τινὲς εἰς τὸ τότε στίζουσι. ψ Τὴν αὐτὴν γνώμην] προαίρεσιν. ω Ἔτι δ' αὐτῶν] τῶν Λακεδαιμονίων. α Παρεσκευάζετο] ἡτοίμαζε.

παλαιῶν νεῶν ποιησάσαις. ξυνεστράτευον δὲ καὶ Χῖοι καὶ Λέσβιοι πεντήκοντα ναυσίν. ὅ-
τε δὲ ἀνήγετο ἡ στρατιὰ αὕτη Ἀθηναίων, Πελοποννησίους κατέλιπον τῆς Ἀττικῆς ὄντας
ἐν τῇ παραλίᾳ. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Ἐπίδαυρον τῆς Πελοποννήσου, ἔτεμον τῆς γῆς τὴν
πολλήν· καὶ πρὸς τὴν πόλιν προσβαλόντες, ἐς ἐλπίδα μὲν ἦλθον τοῦ ἑλεῖν, οὐ μέντοι
προεχώρησέ γε. ἀναγαγόμενοι δὲ ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου, ἔτεμον τήν τε Τροιζηνίδα
γῆν, καὶ τὴν Ἁλιάδα, καὶ τὴν Ἑρμιονίδα. ἔστι δὲ πάντα ταῦτα ἐπιθαλάσσια τῆς Πελο-
ποννήσου. ἄραντες δὲ ἀπ' αὐτῶν, ἀφίκοντο ἐς Πρασιάς, τῆς Λακωνικῆς πόλισμα
ἐπιθαλάσσιον, καὶ τῆς τε γῆς ἔτεμον, καὶ αὐτὸ τὸ πόλισμα εἷλον, καὶ ἐπόρθησαν. ταῦτα
δὲ ποιήσαντες, ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν. τοὺς δὲ Πελοποννησίους οὐκέτι κατέλαβον ἐν τῇ Ἀτ-
τικῇ ὄντας, ἀλλ' ἀνακεχωρηκότας. ὅσον δὲ χρόνον οἵ τε Πελοποννήσιοι ἦσαν ἐν τῇ γῇ τῇ
Ἀθηναίων, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, ἡ νόσος ἔν τε τῇ στρατιᾷ τοὺς Ἀθηναίους
ἔφθειρε καὶ ἐν τῇ πόλει. ὥστε καὶ ἐλέχθη, τοὺς Πελοποννησίους δείσαντας τὸ νόσημα, ὡς
ἐπυνθάνοντο τῶν αὐτομόλων ὅτι ἐν τῇ πόλει εἴη, καὶ θάπτοντας ἅμα ᾐσθάνοντο, θᾶσ-
σον ἐκ τῆς γῆς ἐξελθεῖν. τῇ δὲ ἐσβολῇ ταύτῃ πλεῖστόν τε χρόνον ἐνέμειναν, καὶ τὴν γῆν
πᾶσαν ἔτεμον. ἡμέρας γὰρ τεσσαράκοντα μάλιστα ἐν τῇ γῇ τῇ Ἀττικῇ ἐγένοντο. Τοῦ
δ' αὐτοῦ θέρους, Ἅγνων ὁ Νικίου καὶ Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου, ξυστράτηγοι ὄντες Πε-
ρικλέους, λαβόντες τὴν στρατιὰν ᾗπερ ἐκεῖνος ἐχρήσατο, ἐστράτευσαν εὐθὺς ἐπὶ Χαλκι-
δέας τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης, καὶ Ποτίδαιαν ἔτι πολιορκουμένην. ἀφικόμενοι δὲ, μηχανάς τε
τῇ Ποτιδαίᾳ προσέφερον, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐπειρῶντο ἑλεῖν. προυχώρει δὲ αὐτοῖς οὔτε
ἡ αἵρεσις τῆς πόλεως, οὔτε τἆλλα τῆς παρασκευῆς ἀξίως. ἐπιγενομένη γὰρ ἡ νό-
σος, ἐνταῦθα δὴ πάνυ ἐπίεσε τοὺς Ἀθηναίους, φθείρουσα τὴν στρατιάν, ὥστε καὶ τοὺς
προτέρους στρατιώτας νοσῆσαι τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς ξὺν Ἅγνωνι στρατιᾶς, ἐν τῷ
πρὸ τοῦ χρόνῳ ὑγιαίνοντας. Φορμίων δὲ, καὶ οἱ ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι οὐκέτι ἦσαν περὶ Χαλκι-
δέας. ὁ μὲν οὖν Ἅγνων ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησεν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τετρακισχιλίων ὁ-
πλιτῶν χιλίους καὶ πεντήκοντα τῇ νόσῳ ἀπολέσας, ἐν τεσσαράκοντα μάλιστα ἡμέ-
ραις. οἱ δὲ πρότεροι στρατιῶται κατὰ χώραν μένοντες ἐπολιόρκουν τὴν Ποτίδαιαν. μετὰ
δὲ τὴν δευτέραν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων, οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἥ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο
τὸ δεύτερον, καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο τὰς γνώμας, καὶ τὸν μὲν
Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον, ὡς πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν, καὶ δι' ἐκεῖνον ταῖς ξυμφοραῖς
περιπεπτωκότες· πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ὥρμηντο ξυγχωρεῖν, καὶ πρέσβεις τινὰς
πέμψαντες ὡς αὐτούς, ἄπρακτοι ἐγένοντο. πανταχόθεν τε τῇ γνώμῃ ἄποροι καθε-
στῶτες, ἐνέκειντο τῷ Περικλεῖ. ὁ δὲ, ὁρῶν αὐτοὺς πρὸς τὰ παρόντα χαλεπαίνοντας,
καὶ πάντα ποιοῦντας ἅπερ αὐτὸς ἤλπιζε, ξύλλογον ποιήσας (ἔτι δ' ἐστρατήγει) ἐβού-
λετο θαρσῦναί τε, καὶ ἀπαγαγὼν τὸ ὀργιζόμενον τῆς γνώμης, πρὸς τὸ ἠπιώτερον καὶ
ἀδεέστερον καταστῆσαι. καὶ παρελθὼν ἔλεξε τοιάδε. Καὶ προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς
ὀργῆς ὑμῶν ἔς με γεγένηται (αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας) καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνε-
κα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω, καὶ μέμψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαί-
νετε, ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλέω ξύμπασαν ὀρθουμένην
ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας, ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομέ-
νην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτόν, διαφθειρομένης τῆς πατρίδος,
οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται.
ὁπότε οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας ξυμφορὰς οἵα τε φέρειν, εἷς δὲ ἕκαστος τὰς ἐκείνης ἀδύ-
νατος, πῶς οὐ χρὴ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ; καὶ μή (ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε, ταῖς κατ' οἶ-
κον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι) τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε, καὶ ἐμέ τε τὸν
παραινέσαντα πολεμεῖν, καὶ ὑμᾶς αὐτούς, οἳ ξυνέγνωτε, δι' αἰτίας ἔχετε. καίτοι ἐμοὶ

α Προεχώρησέ γε] ἦλθεν εἰς τὸ ἑλεῖν τὴν πόλιν. β Ἀναγαγόμενοι] ἀναχθέντες. γ Πόλισμα ἐπιθαλάσσιον] μέρος τι. δ Ἐν τῇ στρατιᾷ] τῇ περὶ τὴν Πελοπόννησον. ε Θᾶσσον ἐκ τῆς γῆς ἐξελθεῖν] εἰ δέ τις εἴποι, πῶς αὐτοὺς οὐκ ἐφόνευον; λέγομεν ὅτι ἀσεβὲς ὑπὸ ἐνόμιζον. ζ Τῇ δὲ ἐσβολῇ ταύτῃ] τῇ δευτέρᾳ δηλονότι. η Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους] μετὰ ταῦτα. θ Ἔτι πολιορκουμένην] ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. ι Προυχώρει] προεκόπτεν. κ Αὐτοῖς] τοῖς πολιορκοῦσιν. λ Ἡ αἵρεσις] ἡ πόρθησις. μ Ἐνταῦθα δὴ πάνυ] εἰς τὴν Ποτίδαιαν. ν Οἱ δὲ πρότεροι] οἱ μετὰ Καλλίου δηλονότι. ξ Ἠλλοίωντο] μετεβλήθησαν. ο Ξυγχωρεῖν] ἐνδιδόναι. π Καὶ ἀπαγαγὼν] ἀποστήσας. ρ Καὶ προσδεχομένῳ μοι] καὶ προσδοκήσαντί μοι γενήσεσθαι εἰς ἐμὲ τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν. ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἀνέλπιστα εἰς ἐμὲ τὰ παρόντα γέγονεν αἰτιάματα, ἀλλὰ καὶ ἤδη ταῦτα προσδεχομένῳ, ἀφ' οὗ πολεμεῖν συνεβούλευσα Λακεδαιμονίοις, γέγονε. καὶ διὰ τοῦτο συνήγαγον ἐκκλησίαν, ὅπως ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐμοὶ χαλεπαίνετε, ἢ ταῖς τύχαις εἴκετε, ὑπομνήσω. σ Ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι] κατασκευὴ τοῦ προοιμίου. τ Πόλις μὲν τὰς ἰδίας] ἰδίας νῦν, οὐχὶ ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὰς τῶν καθ' ἕκαστον ἀνθρώπων καὶ μερικὰς δυστυχίας. υ Ταῖς κατ' οἶκον] ταῖς ἑαυτῶν, καὶ μερικαῖς. φ Ἐκπεπληγμένοι] παραφερόμενοι. χ Ἀφίεσθε] ἀμελεῖτε. ψ Οἳ ξυνέγνωτε] μετέχετε τῆς παραινέσεως, δηλονότι. ω Καίτοι ἐμοὶ] παραχαρακτηρίζει δηλονότι. πόσα δεῖ, κατὰ Θουκυδίδην, τὸν ἀγαθὸν ἔχειν ἄνδρα, νοεῖν μὲν τὰ δέοντα, φράζειν δὲ δύνασθαι τὰ νοηθέντα καλῶς· φιλόπολιν εἶναι· καὶ τέταρτον, κρείσσω χρημάτων. τὸ γὰρ νικᾶσθαι χρήμασι, πᾶσαν καὶ ῥήτορος, καὶ πολίτου, καὶ ἰδιώτου, καὶ ἀρχόντων ἀρετὴν ἀφανίζει.

αἱ γὰρ πεπληγμένοι

» τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς ἥσσων οἴομαι εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμη-
» νεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε, καὶ χρημάτων κρείσσων. ὅ,τε γὰρ γνοὺς, καὶ μὴ σαφῶς
» διδάξας, ἐν ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ,τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ
» ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι· προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμ-
» παντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο. ὥστ' εἴ μοι καὶ μέσως ἡγούμενοι μᾶλλον ἑτέρων
» προσεῖναι αὐτὰ, πολεμεῖν ἐπείσθητε, οὐκ ἂν εἰκότως νῦν γε τοῦ ἀδικεῖν αἰτίαν φε-
» ροίμην. καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγένηται τἆλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι·
» εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἴξαντας, εὐθὺς τοῖς πέλας ὑπακοῦσαι, ἢ κινδυνεύσαντας πε-
» ριγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον, τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός
» εἰμι, καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε, ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι μὲν ἀ-
» κεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις, καὶ τὸν ἐμὸν λόγον ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἀσθενεῖ τῆς γνώ-
» μης μὴ ὀρθὸν φαίνεσθαι. διότι τὸ μὲν λυποῦν ἔχει ἤδη τὴν αἴσθησιν ἑκάστῳ, τῆς δὲ
» ὠφελείας ἄπεστιν ἔτι ἡ δήλωσις ἅπασι· καὶ μεταβολῆς μεγάλης, καὶ ταύτης ἐξ ὀλί-
» γου ἐμπεσούσης, ταπεινὴ ὑμῶν ἡ διάνοια ἐγκαρτερεῖν ἃ ἔγνωτε. δουλοῖ γὰρ φρόνημα,
» τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον. ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς
» ἄλλοις οὐχ ἥκιστα καὶ κατὰ τὴν νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν μεγάλην οἰκοῦντας, καὶ
» ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τεθραμμένους, χρεὼν καὶ ξυμφοραῖς ταῖς μεγίσταις ἐθέλειν
» ὑφίστασθαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν (ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε
» ὑπαρχούσης δόξης αἰτιᾶσθαι ὅστις μαλακίᾳ ἐλλείπει, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μι-
» σεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον.) ἀπαλγήσαντας δὲ τὰ ἴδια, τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀντι-
» λαμβάνεσθαι. τὸν δὲ πόνον τὸν κατὰ τὸν πόλεμον, μὴ γένηταί τε πολὺς, καὶ οὐδὲν μᾶλ-
» λον περιγενώμεθα, ἀρκείτω μὲν ὑμῖν καὶ ἐκεῖνα ἐν οἷς ἄλλοτε πολλάκις γε δὴ ἀπέ-
» δειξα οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ὑποπτευόμενον. δηλώσω δὲ καὶ τόδε, ὅ μοι δοκεῖτε οὔτ' αὐτοὶ
» πώποτε ἐνθυμηθῆναι ὑπάρχον ὑμῖν μεγέθους πέρι ἐς τὴν ἀρχὴν, οὔτ' ἐγὼ ἐν τοῖς
» πρὶν λόγοις. οὐδ' ἂν νῦν ἐχρησάμην κομπωδεστέραν ἔχοντι τὴν προσποίησιν, εἰ μὴ
» καταπεπληγμένους ὑμᾶς παρὰ τὸ εἰκὸς ἑώρων. οἴεσθε μὲν γὰρ τῶν ξυμμάχων μόνον
» ἄρχειν· ἐγὼ δὲ ἀποφαίνω, δύο μερῶν τῶν ἐς χρῆσιν φανερῶν, γῆς καὶ θαλάσσης, τοῦ
» ἑτέρου ὑμᾶς παντὸς κυριωτάτους ὄντας, ἐφ' ὅσον τε νῦν νέμεσθε, καὶ ἢν ἐπὶ πλέον
» βουληθῆτε· καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις τῇ ὑπαρχούσῃ παρασκευῇ τοῦ ναυτικοῦ πλέοντας ὑμᾶς
» οὔτε βασιλεὺς κωλύσει, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος τῶν ἐν τῷ παρόντι. ὥστε οὐ κατὰ τὴν
» τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς γῆς χρείαν (ὧν μεγάλων νομίζετε ἐστερῆσθαι) αὕτη ἡ δύναμις
» φαίνεται· οὐδ' εἰκὸς χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλλον, ἢ οὐ κηπίον, καὶ ἐγκαλλώ-
» πισμα πλούτου πρὸς ταύτην νομίσαντας, ὀλιγωρῆσαι· καὶ γνῶναι ἐλευθερίαν μὲν,
» ἣν ἀντιλαμβανόμενοι αὐτῆς διασώσωμεν, ῥᾳδίως ταῦτα ἀναληψομένην, ἄλλων
» δ' ὑπακούσασι, καὶ τὰ προκεκτημένα φιλεῖν ἐλασσοῦσθαι. τῶν τε πατέρων μὴ χεί-
» ρους κατ' ἀμφότερα φανῆναι, οἳ μετὰ πόνων καὶ οὐ παρ' ἄλλων δεξάμενοι κατέ-
» σχον τε, καὶ προσέτι διασώσαντες παρέδοσαν ὑμῖν αὐτά. αἴσχιον δὲ ἔχοντας ἀφαι-
» ρεθῆναι, ἢ κτωμένους ἀτυχῆσαι. ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, μὴ φρονήματι μόνον, ἀλ-
» λὰ καὶ καταφρονήματι. αὔχημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ
» τινὶ ἐγγίγνεται, καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν·
» ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος

α Τοιούτῳ ἀνδρὶ] γρ. τῷ μεγάλῳ. β Ος οὐδενὸς οἴομαι ἥσσων] ῥητορείαν ἑαυτῷ μαρτυρεῖ. γ Καὶ τοῦδε] τοῦ τῆς εὐνοίας. δ Καὶ μέσως] μετρίως. ε Μᾶλλον ἑτέρων] λείπει ὁ δὲ σύνδεσμος, ἵν' ᾖ, μᾶλλον δὲ ἑτέρων. μέσως δὲ εἶπε, καὶ οὐ σφόδρα, διὰ τὸ φορτικόν. ζ Καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις] κατὰ κοινοῦ τὸ πολεμῆσαι. ὁ δὲ νοῦς, φησὶν ὅτι ἄφρονές εἰσιν οἱ ἐν εὐτυχίᾳ ὄντες, καὶ πολεμεῖν αἱρούμενοι. η Τοῖς πέλας] τοῖς λακεδαιμονίοις. θ Περιγενέσθαι] νικῆσαι, τὸν ἐχθρὸν δηλονότι. ι Καὶ οὐκ ἐξίσταμαι] ὧν παρῄνεσα. κ Ακεραίοις] ἀζημίοις. λ Μὴ ὀρθὸν] ἀληθῆ. μ Ἔχει ἤδη] παρέχει. ν Καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις] αὐτῇ τοῖς παραπλησίοις, τῷ μεγέθει τῆς πόλεως ἴσοις. διὰ τὸ πρὸς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρονήματα ἔχειν. ξ Υφίστασθαι] ἀμετακινήτους εἶναι. ο Καὶ τὴν ἀξίωσιν] τὸ ἀξίωμα, τὴν ἡγεμονίαν. π Εν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι] ὁμοίως οἱ ἄνθρωποι ἀξιοῦσιν αἰτιᾶσθαι ὅστις ἐν μαλακίᾳ ἐλλείπει τῆς ἐνυπαρχούσης δόξης, καὶ μισεῖν τὸν ἐν θρασύτητι ὀρεγόμενον τῆς μὴ προσηκούσης. ρ Απαλγήσαντας] ἀπὸ κοινοῦ τὸ χρεών· τὸ δὲ ἀπαλγήσαντας, αὐτὶ τοῦ παυσαμένους ἀλγεῖν, ὥσπερ τὸ ἀπολοφυράμενοι. σ Οὐκ ὀρθῶς] ἀληθῶς. τ Καὶ τόδε] τὸ ῥηθησόμενον. υ Τὴν προσποίησιν] τὴν ἀπαγγελίαν. φ Καταπεπληγμένους] καταπεπληκότας τῷ φόβῳ. χ Τῶν ἐς χρῆσιν] τὸ γὰρ πῦρ καὶ ὁ ἀὴρ οὐ τοσοῦτόν εἰσιν εἰς χρῆσιν φανερά. κοινὰ γὰρ πᾶσι. ψ Φανερῶν] ὄντων δηλονότι. ω Καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις] οὐδείς. α Εν τῷ παρόντι] ἤγουν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ. β Αὐτὴ ἡ δύναμις] τῆς πόλεως ἡ θαλασσοκρατία· ἀλλὰ μείζων δηλονότι. γ Η οὐ κηπίον] τὸ ἢ οὐ, ἀντὶ τοῦ ἀλλά. ἢ, ἀλλὰ κηπίον, καὶ ἐγκαλλώπισμα πλούτου, ὡς πρὸς τὴν κτῆσιν τῆς θαλάσσης. ἄλλοι δὲ τὸ κηπίον εἶδος κουρᾶς φασὶν, οὕτως ὀνομαζομένης. κατὰ κοινοῦ δὲ τὸ, εἰκός ἐστιν. δ Αλλων δ' ὑπακούσασι] ἀντὶ τοῦ ἄλλοις. ε Φανῆναι] μετέρχεται ἐπὶ τὸ δίκαιον. ζ Αὔχημα μὲν γὰρ] τὸ φρόνημα, αὔχημά φησιν. η Απὸ ἀμαθίας ἀτυχοῦς] ἀπὸ ἀλόγου ἀτυχίας. θ Καταφρόνησις δὲ] λείπει ἐκείνῳ. ι Καὶ τὴν τόλμαν] ἡ σύνταξις, καὶ τὴν τόλμαν ἡ ξύνεσις παρέχεται ἐκ τῆς ὁμοίας τύχης.

ἐχυρωτέραν παρέχει, ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς, γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ περίνοια. τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν (ᾧπερ ἅπαντες ἀγάλλεσθε) βοηθεῖν, καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στερήσεως, καὶ κινδύνου ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε. ἧς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἐστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀνδραγαθίζεται. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτήν, ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ ἐπικίνδυνον. τάχιστ' ἄν τε πόλιν οἱ τοιοῦτοι ἑτέρους τε πείσαντες ἀπολέσειαν, καὶ εἴ που ἐπὶ σφῶν αὐτῶν αὐτόνομοι οἰκήσειαν. τὸ γὰρ ἄπραγμον οὐ σώζεται, μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου τεταγμένον, οὐδὲ ἐν ἀρχούσῃ πόλει ξυμφέρει, ἀλλ' ἐν ὑπηκόῳ, ἀσφαλῶς δουλεύειν. ὑμεῖς δὲ μήτε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε πολιτῶν παράγεσθε, μήτε ἐμὲ δι' ὀργῆς ἔχετε, (ᾧ καὶ αὐτοὶ ξυνδιέγνωτε πολεμεῖν) εἰ καὶ ἐπελθόντες οἱ ἐναντίοι ἔδρασαν ἅπερ εἰκὸς ἦν, μὴ ἐθελησάντων ὑμῶν ὑπακούειν. ἐπεὶ γεγένηταί τε πέρα ὧν προσεδεχόμεθα ἡ νόσος ἥδε (πρᾶγμα μόνον δὴ τῶν πάντων ἐλπίδος κρεῖσσον γεγενημένον) καὶ δι' αὐτὴν οἶδ' ὅτι μέρος τι μᾶλλον ἔτι μισοῦμαι· οὐ δικαίως, εἰ μὴ καὶ ὅταν παρὰ λόγον τι εὖ πράξητε, ἐμοὶ ἀναθήσετε. φέρειν τε χρὴ τά τε δαιμόνια ἀναγκαίως, τά τε ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνδρείως. ταῦτα γὰρ ἐν ἔθει τῇδε τῇ πόλει πρότερόν τε ἦν, νῦν τε μὴ ἐν ὑμῖν κωλυθῇ. γνῶτε δὲ ὄνομα μέγιστον αὐτὴν ἔχουσαν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις, διὰ τὸ ταῖς ξυμφοραῖς μὴ εἴκειν, πλεῖστα δὲ σώματα καὶ πόνους ἀνηλωκέναι πολέμῳ, καὶ δύναμιν μεγίστην δὴ μέχρι τοῦδε κεκλημένην, ἧς ἐς ἀΐδιον τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ἢν καὶ νῦν ὑπενδῶμέν ποτε (πάντα γὰρ πέφυκε καὶ ἐλασσοῦσθαι) μνήμη καταλελείψεται· Ἑλλήνων τε, ὅτι Ἕλληνες πλείστων δὴ ἤρξαμεν, καὶ πολέμοις μεγίστοις ἀντέσχομεν, πρός τε ξύμπαντας καὶ καθ' ἑκάστους· πόλιν τε τοῖς πᾶσιν εὐπορωτάτην καὶ μεγίστην ᾠκήσαμεν. καίτοι ταῦτα ὁ μὲν ἀπράγμων μέμψαιτ' ἄν, ὁ δὲ δρᾶν τι βουλόμενος, καὶ αὐτὸς ζηλώσει· εἰ δέ τις μὴ κέκτηται, φθονήσει. τὸ δὲ μισεῖσθαι καὶ λυπηροὺς εἶναι ἐν τῷ παρόντι, πᾶσι μὲν ὑπῆρξε δὴ ὅσοι ἕτεροι ἑτέρων ἠξίωσαν ἄρχειν· ὅστις δὲ ἐπὶ μεγίστοις τὸ ἐπίφθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βουλεύεται. μῖσος μὲν γὰρ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀντέχει, ἡ δὲ παραυτίκα τε λαμπρότης, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα δόξα ἀείμνηστος καταλείπεται. ὑμεῖς δὲ ἔς τε τὸ μέλλον καλὸν προγνόντες, ἔς τε τὸ αὐτίκα μὴ αἰσχρόν, τῷ ἤδη προθύμῳ ἀμφότερα κτήσασθε· καὶ Λακεδαιμονίοις μήτε ἐπικηρυκεύεσθε, μήτε ἔνδηλοι ἔστε τοῖς παροῦσι πόνοις βαρυνόμενοι. ὡς οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσι.

Τοιαῦτα ὁ Περικλῆς λέγων, ἐπειρᾶτο τοὺς Ἀθηναίους τῆς τε ἐπ' αὐτὸν ὀργῆς παραλύειν, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἀπάγειν τὴν γνώμην. οἱ δὲ δημοσίᾳ μὲν τοῖς λόγοις ἀνεπείθοντο, καὶ οὔτε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἔπεμπον, ἔς τε τὸν πόλεμον μᾶλλον ὥρμηντο· ἰδίᾳ δὲ τοῖς παθήμασιν ἐλυποῦντο· ὁ μὲν πένης, ὅτι ἀπ' ἐλασσόνων ὁρμώμενος, ἐστέρητο καὶ τούτων· οἱ δὲ δυνατοί, καλὰ κτήματα κατὰ τὴν χώραν οἰκοδομίαις τε καὶ πολυτελέσι κατασκευαῖς ἀπολωλεκότες, τὸ δὲ μέγιστον, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ἔχοντες. οὐ μέντοι πρότερόν γε οἱ ξύμπαντες ἐπαύσαντο ἐν ὀργῇ ἔχοντες αὐτόν, πρὶν ἐζημίωσαν χρήμασιν. ὕστερον δ' αὖθις οὐ πολλῷ (ὅπερ φιλεῖ ὅμιλος ποιεῖν) στρατηγὸν εἵλοντο, καὶ πάντα τὰ πράγματα ἐπέτρεψαν, ὧν μὲν περὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστος ἤλγει, ἀμβλύτεροι ἤδη ὄντες, ὧν δὲ ἡ ξύμπασα πόλις προσεδεῖτο, πλείστου ἄξιον νομίζοντες εἶναι. ὅσον τε γὰρ χρόνον προύστη τῆς πόλεως ἐν τῇ εἰρήνῃ, μετρίως ἐξηγεῖτο, καὶ ἀσφαλῶς διεφύλαξεν αὐτήν, καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐκείνου μεγίστη· ἐπειδή τε ὁ πόλεμος κατέστη, ὁ δὲ φαίνεται καὶ ἐν τούτῳ προγνοὺς τὴν δύναμιν. ἐπεβίω δὲ δύο ἔτη, καὶ ἓξ μῆνας· καὶ ἐπειδὴ ἀπέθανεν,

α Ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων] ἀπὸ κοινοῦ τὸ πιστεύει.
β Ἡ περίνοια] ἡ περίγνωσις.
γ Τῷ τιμωμένῳ] τῇ τιμῇ τῆς πόλεως.
δ ᾯπερ ἅπαντες] ᾧ τινι τῷ τιμωμένῳ τῆς πόλεως, τουτέστι, τῷ ἡγεμόνι. Ἄλλως, τῇ δόξῃ τῆς πόλεως ἀγάλλεσθε, καὶ βοηθεῖν ὑμᾶς εἰκός.
ε Ἐν τῇ ἀρχῇ] ὅτι τῆς δηλονότι.
ζ Ἀπήχθεσθε] τοῖς ἄλλοις δηλονότι.
η Οἱ τοιοῦτοι] οἱ ἀπράγμονες.
θ Ὑπὸ τῶν τοιῶνδε πολιτῶν] τῶν συμβουλευόντων τὸ ἄπραγμον.
ι Παράγεσθε] ἀπατᾶσθε.
κ Ἐλπίδος κρεῖσσον] ὑπὲρ ἐλπίδα.
λ Ἀνηλωκέναι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ γνῶτε.
μ Ἧς ἐς ἀΐδιον] τὸ ἧς πρὸς τὸ μνήμη καταλελείψεται. τὰ γὰρ ἄλλα διὰ μέσου.
ν Ἢν καὶ νῦν ὑπενδῶμέν ποτε] ἐάν ποτε καὶ ὑποχαλάσωμεν, καὶ πταίσωμεν.
ξ Καίτοι ταῦτα] τρεῖς κρίτας ὑποτίθεται τῶν πραγμάτων.
ο Τὸ ἐπίφθονον] τὸ ἐπίζηλον.
π Μῖσος μὲν γὰρ] διαλύεται γὰρ ἢ θανάτῳ ἢ ἄλλῳ τινί.
ρ Ὡς οἵτινες] τὸ ὡς, ἀντὶ τοῦ ἐπεί.
σ Ἐπ' αὐτὸν] κατ' αὐτοῦ.
τ Τὴν γνώμην] τὸν σκοπὸν ἐκείνων.
υ Οἱ δὲ δυνατοὶ] οἱ τῷ πλούτῳ δυνάμενοι.
φ Προσεδεῖτο] χρείαν εἶχε.
χ Τὴν δύναμιν] τὴν ἰσχὺν τοῦ πολέμου.

γρ. παρὰ λόγον τι

γρ. δῆμος

ἐπιπλέον ἔτι ἐγνώσθη ἡ πρόνοια αὐτοῦ ἡ ἐς τὸν πόλεμον. ὁ μὲν γὰρ, ἡσυχάζοντάς τε, καὶ τὸ ναυτικὸν θεραπεύοντας, καὶ ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους ἐν τῷ πολέμῳ, μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας, ἔφη περιέσεσθαι· οἱ δὲ ταῦτά τε πάντα ἐς τοὐναντίον ἔπραξαν, καὶ ἄλλα ἔξω τοῦ πολέμου δοκοῦντα εἶναι, κατὰ τὰς ἰδίας φιλοτιμίας, καὶ ἴδια κέρδη, κακῶς ἔς τε σφᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπολίτευσαν· ἃ κατορθούμενα μὲν, τοῖς ἰδιώταις τιμὴ καὶ ὠφέλεια μᾶλλον ἦν, σφαλέντα δὲ, τῇ πόλει ἐς τὸν πόλεμον βλάβη καθίστατο. αἴτιον δ' ἦν, ὅτι ἐκεῖνος μὲν δυνατὸς ὢν τῷ τε ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ, χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος γενόμενος, κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ ἢ αὐτὸς ἦγε, διὰ τὸ μὴ κτώμενος ἐξ οὐ προσηκόντων τὴν δύναμιν, πρὸς ἡδονήν τι λέγειν, ἀλλ' ἔχων ἐπ' ἀξιώσει καὶ πρὸς ὀργήν τι ἀντειπεῖν. ὁπότε γοῦν αἴσθοιτό τι αὐτοὺς παρὰ καιρὸν ὕβρει θαρσοῦντας, λέγων κατέπλησσεν ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι· καὶ δεδιότας αὖ ἀλόγως, ἀντικαθίστη πάλιν ἐπὶ τὸ θαρσεῖν. ἐγίγνετό τε λόγῳ μὲν, δημοκρατία, ἔργῳ δὲ, ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχή. οἱ δὲ ὕστερον, ἴσοι αὐτοὶ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ὄντες, καὶ ὀρεγόμενοι τοῦ πρῶτος ἕκαστος γίγνεσθαι, ἐτράποντο καθ' ἡδονὰς τῷ δήμῳ καὶ τὰ πράγματα ἐνδιδόναι. ἐξ ὧν ἄλλα τε πολλά, ὡς ἐν μεγάλῃ πόλει καὶ ἀρχὴν ἐχούσῃ, ἡμαρτήθη, καὶ ὁ ἐς Σικελίαν πλοῦς, ὃς οὐ τοσοῦτον γνώμης ἁμάρτημα ἦν πρὸς οὓς ἐπήεσαν, ὅσον οἱ ἐκπέμψαντες, οὐ τὰ πρόσφορα τοῖς οἰχομένοις ἐπιγιγνώσκοντες, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας διαφορὰς περὶ τῆς τοῦ δήμου προστασίας, τά τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀμβλύτερα ἐποίουν, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν πρῶτον ἐν ἀλλήλοις ἐταράχθησαν. σφαλέντες δὲ ἐν Σικελίᾳ ἄλλῃ τε παρασκευῇ καὶ τοῦ ναυτικοῦ τῷ πλέονι μορίῳ, καὶ κατὰ τὴν πόλιν ἤδη ἐν στάσει ὄντες, ὅμως τρία μὲν ἔτη ἀντεῖχον τοῖς τε πρότερον ὑπάρχουσι πολεμίοις, καὶ τοῖς ἀπὸ Σικελίας μετ' αὐτῶν, καὶ τῶν ξυμμάχων ἔτι τοῖς πλέοσιν ἀφεστηκόσι· Κύρῳ τε ὕστερον βασιλέως παιδὶ προσγενομένῳ, ὃς παρεῖχε χρήματα Πελοποννησίοις ἐς τὸ ναυτικόν· καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν ἢ αὐτοὶ ἐν σφίσι κατὰ τὰς ἰδίας διαφορὰς περιπεσόντες ἐσφάλησαν. τοσοῦτον τῷ Περικλεῖ ἐπερίσσευσε τότε, ἀφ' ὧν αὐτὸς προέγνω, καὶ πάνυ ἂν ῥᾳδίως περιγενέσθαι τὴν πόλιν τῶν Πελοποννησίων αὐτῶν τῷ πολέμῳ.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐστράτευσαν ναυσὶν ἑκατὸν ἐς Ζάκυνθον τὴν νῆσον, ἣ κεῖται ἀντιπέρας Ἤλιδος· εἰσὶ δὲ Ἀχαιῶν τῶν ἐκ Πελοποννήσου ἄποικοι, καὶ Ἀθηναίοις ξυνεμάχουν. ἐπέπλεον δὲ Λακεδαιμονίων χίλιοι ὁπλῖται, καὶ Κνῆμος Σπαρτιάτης ναύαρχος. ἀποβάντες δὲ ἐς τὴν γῆν, ἐδῄωσαν τὰ πολλά. καὶ ἐπεὶ οὐ ξυνεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἴκου. καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος, Ἀριστεὺς Κορίνθιος, καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις, Ἀνήριστος, καὶ Νικόλαος, καὶ Πρατόδημος, καὶ Τεγεάτης Τιμαγόρας, καὶ Ἀργεῖος ἰδίᾳ Πόλις, πορευόμενοι ἐς τὴν Ἀσίαν ὡς βασιλέα, εἴ πως πείσειαν αὐτὸν χρήματά τε παρέχειν καὶ ξυμπολεμεῖν, ἀφικνοῦνται ὡς Σιτάλκην πρῶτον τὸν Τήρεω ἐς Θρᾴκην, βουλόμενοι πεῖσαί τε αὐτὸν, εἰ δύναιντο, μεταστάντα τῆς Ἀθηναίων ξυμμαχίας, στρατεῦσαι ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν, οὗ ἦν στράτευμα τῶν Ἀθηναίων πολιορκοῦν, καὶ παῦσαι βοηθεῖν τε αὐτοῖς, καὶ ἧπερ ὥρμηντο, δι' ἐκείνου πορευθῆναι πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου ὡς Φαρνάκην τὸν Φαρναβάζου, ὃς αὐτοὺς ἔμελλεν ὡς βασιλέα ἀναπέμψειν. παρατυχόντες δὲ Ἀθηναίων πρέσβεις, Λέαρχος ὁ Καλλιμάχου, καὶ Ἀμεινιάδης ὁ Φιλήμονος παρὰ τῷ Σιτάλκῃ, πείθουσι τὸν Σάδοκον τὸν γεγενημένον Ἀθηναῖον, Σιτάλκου υἱόν, τοὺς ἄνδρας ἐγχειρίσαι σφίσιν, ὅπως μὴ διαβάντες ὡς βασιλέα, τὴν ἐκείνου πόλιν τὸ μέρος βλάψωσιν. ὁ δὲ, πεισθεὶς, πορευομένους αὐτοὺς διὰ τῆς Θρᾴκης ἐπὶ τὸ πλοῖον, ᾧ ἔμελλον τὸν Ἑλλήσποντον περαιώσειν, πρὶν ἐσβαίνειν ξυλλαμβάνει, ἄλλους ξυμπέμψας μετὰ τοῦ Λεάρχου καὶ Ἀμεινιάδου· καὶ ἐκέλευσεν

γρ. ἀντιπέρα

γρ. ἰδίᾳ Πόλις
γρ. καὶ ἰδίᾳ πολλάκις

α Ἐπιπλέον ἔτι] μετὰ τὸ καταστῆναι τὸν πόλεμον. β Ἡ πρόνοια αὐτοῦ] ἡ πρόγνωσις. γ Ἃ κατορθούμενα] εἰς τέλος ἐρχόμενα. δ Τοῖς ἰδιώταις] ἰδιώτας καλεῖ τοὺς ῥήτορας, καὶ τοὺς δημαγωγούς· οὐχ ὅτι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τὸ ἀληθές, ἀλλ' ὡς πρὸς αὐτὸ διαστολὴν τοῦ κοινοῦ καὶ τῆς πόλεως εἴρηκε. ε Σφαλέντα δὲ] αἰνίττεται τὰ κατὰ τὸν Ἀλκιβιάδην. ζ Ἀδωρότατος] ἀδωρόληπτος. η Ὕβρει θαρσοῦντας] ἀλόγως τι πράττοντας. θ Ἁμάρτημα ἦν] λείπει τῶν λεοντίνων. τοῖς λεοντίνοις λέγει. οὗτοι γὰρ μετεκαλέσαντο πρὸς συμμαχίαν Ἀθηναίους, συρακουσίοις διαφερόμενοι. ι Ὅσον οἱ ἐκπέμψαντες] Ἀθηναίων οἱ ἄρχοντες. κ Τοῖς οἰχομένοις] πορευθεῖσιν εἰς Σικελίαν. λ Ἐν τῷ στρατοπέδῳ] τῷ σικελικῷ. μ Πολεμίοις] τοῖς Λακεδαιμονίοις. ν Μετ' αὐτῶν] τῶν Λακεδαιμονίων. ξ Ἐπὶ τοῖς πλείοσιν] ἀντεῖχον δηλονότι. ο Κύρῳ βασιλέως] βασιλέως λέγει τοῦ Δαρείου υἱοῦ Ἀρταξέρξου. οὗ τινος Κύρου καὶ ὁ Ξενοφῶν τὰς ἀναβάσεις ἔγραψε. π Προσγενομένῳ] τοῖς Λακεδαιμονίοις δηλονότι. ρ Ἐνέδοσαν] ἐμαλακίσθησαν. σ Τοσοῦτον] φρονήσεως δηλονότι. τ Ἀφ' ὧν αὐτὸς προέγνω] ἀφ' ὧν πραγμάτων, ὥστε μήτε κατὰ γῆν πολεμῆσαι, μήτε εἰς Σικελίαν πέμψαι. υ Καὶ ἐπειδὴ οὐ ξυνεχώρουν] ἐνεδίδουν οἱ Ζακύνθιοι. φ Καὶ Ἀργεῖος ἰδίᾳ πολλάκις] γράφεται ἰδίᾳ, Πόλις. ὄνομα κύριον. ἀπὸ τοῦ κοινοῦ. οἱ γὰρ Ἀργεῖοι φίλοι ἦσαν Ἀθηναίοις. χ Τὸν γεγενημένον] τὸν ἐγγραφέντα. ψ Τὴν ἐκείνου πόλιν τὸ μέρος] ὅσον ἀπὸ τοῦ μέρους αὐτοῦ. ω Ὁ δὲ] ἤγουν ὁ Σάδοκος.

α Ἐκείνοις] τοῖς πρέσβεσι τῶν Ἀθηναίων. β Οἱ δὲ] οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων. γ Τὸν Ἀριστέα] τὸν Κορίνθιον. δ Αὖθις] εἰς τὸ μέλλον. ε Κακουργῇ] κακουργήσῃ. ζ Δικαιοῦντες] δίκαιοι κρίνοντες. η Τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι] τὴν ἴσην τιμωρίαν δοῦναι. θ Οἷσπερ] αἵτινες τῶν. ι Ὑπῆρξαν] αὐτοὶ προκατήρξαντο. κ Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους] μετάβασις. λ Ἐπὶ τὸ Ἄργος] κατὰ τῶν Ἀργείων. μ Αὐτοῖς] τοῖς Ἀμπρακιώταις. ν Καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος] εὗρε γὰρ τὴν μητέρα Ἐριφύλην ἀναιρεθεῖσαν ὑπὸ Ἀλκμαίωνος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ξ Τῇ ἐν Ἄργει καταστάσει] τῇ οἰκήσει. ο Τῆς Ἀμφιλοχίας] γῆς δηλονότι. π Ἐπηγάγοντο] ἐφειλκύσαντο. ρ Καὶ ἑλληνίσθησαν] ἕλληνες κατὰ τὴν νῦν διάλεκτον ἐγένοντο. σ Οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι] οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι, βάρβαροι· οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται, Ἕλληνες, Κορινθίων ἄποικοι. τ Τοὺς Ἀργείους] τοὺς Ἀμφιλοχικοὺς, τοὺς δεξαμένους. υ Χρόνῳ] αὐτῇ τῇ πόλει. φ Ἀκαρνᾶσι] φίλοις οὖσι δηλονότι Ἀθηναίων. χ ᾬκησαν αὐτὸ] αὐτὸ τὸ Ἄργος. ψ Μετὰ δὲ τοῦτο] αὐτῇ τῇ ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας. ω Ἐς τοὺς Ἀργείους] κατὰ τῶν Ἀργείων. α Ἐν τῷ πολέμῳ] τῷ Πελοποννησιακῷ δηλονότι.

[α]ἐκείνοις παραδοῦναι. [β]οἱ δὲ, λαβόντες, ἐκόμισαν ἐς τὰς Ἀθήνας. ἀφικομένων δὲ αὐτῶν, δείσαντες οἱ Ἀθηναῖοι [γ]τὸν Ἀριστέα, μὴ [δ]αὖθις σφᾶς ἔτι πλέω [ε]κακουργῇ διαφυγὼν, ὅτι καὶ πρὸ τούτων τὰ τῆς Ποτιδαίας καὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πάντ᾽ ἐφαίνετο πράξας, ἀκρίτους καὶ βουλομένους ἔστιν ἃ εἰπεῖν, αὐθημερὸν ἀπέκτειναν πάντας, καὶ ἐς φάραγγας ἐσέβαλον, [ζ]δικαιοῦντες [η]τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι [θ]οἷσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι [ι]ὑπῆρξαν, τοὺς ἐμπόρους οὓς ἔλαβον Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐν ὁλκάσι περὶ Πελοπόννησον πλέοντας ἀποκτείναντες, καὶ ἐς φάραγγας ἐσβαλόντες. πάντας γὰρ δὴ κατ᾽ ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσους λάβοιεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὡς πολεμίους διέφθειρον, καὶ τοὺς μετὰ Ἀθηναίων ξυμπολεμοῦντας, καὶ τοὺς μηδὲ μεθ᾽ ἑτέρων.

γρ' ἐς φάραγγα βαλόντες

[κ]Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τοῦ θέρους τελευτῶντος, καὶ Ἀμπρακιῶται, αὐτοί τε καὶ τῶν βαρβάρων πολλοὺς ἀναστήσαντες, ἐστράτευσαν [λ]ἐπὶ τὸ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν, καὶ τὴν ἄλλην Ἀμφιλοχίαν. ἔχθρα δὲ πρὸς τοὺς Ἀργείους ἀπὸ τοῦδε [μ]αὐτοῖς ἤρξατο πρῶτον γενέσθαι. Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν καὶ Ἀμφιλοχίαν τὴν ἄλλην ἔκτισε μετὰ τὰ Τρωϊκὰ οἴκαδε ἀναχωρήσας, [ν]καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος [ξ]τῇ ἐν Ἄργει καταστάσει Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω, ἐν τῷ Ἀμπρακικῷ κόλπῳ ὁμώνυμον τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι Ἄργος ὀνομάσας. καὶ ἦν ἡ πόλις αὕτη μεγίστη [ο]τῆς Ἀμφιλοχίας, καὶ τοὺς δυνατωτάτους εἶχεν οἰκήτορας. ὑπὸ ξυμφορῶν δὲ πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον πιεζόμενοι, Ἀμπρακιώτας ὁμόρους ὄντας τῇ Ἀμφιλοχικῇ ξυνοίκους [π]ἐπηγάγοντο, [ρ]καὶ ἑλληνίσθησαν τὴν νῦν γλῶσσαν τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Ἀμπρακιωτῶν ξυνοικησάντων. [σ]οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι, βάρβαροί εἰσιν. ἐκβάλλουσιν οὖν [τ]τοὺς Ἀργείους οἱ Ἀμπρακιῶται [υ]χρόνῳ, καὶ αὐτοὶ ἴσχουσι τὴν πόλιν. οἱ δ᾽ Ἀμφίλοχοι, γενομένου τούτου, διδόασιν ἑαυτοὺς [φ]Ἀκαρνᾶσι, καὶ προσεπικαλέσαντο ἀμφότεροι Ἀθηναίους, οἳ αὐτοῖς Φορμίωνά τε στρατηγὸν ἔπεμψαν, καὶ ναῦς τριάκοντα. ἀφικομένου δὲ τοῦ Φορμίωνος, αἱροῦσι κατὰ κράτος Ἄργος, καὶ τοὺς Ἀμπρακιώτας ἠνδραπόδισαν· κοινῇ τε [χ]ᾤκησαν αὐτὸ Ἀμφίλοχοι καὶ Ἀκαρνᾶνες. [ψ]μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον Ἀθηναίοις καὶ Ἀκαρνᾶσιν. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται τὴν μὲν ἔχθραν [ω]ἐς τοὺς Ἀργείους ἀπὸ τοῦ ἀνδραποδισμοῦ σφῶν αὐτῶν πρῶτον ἐποιήσαντο, ὕστερον δὲ [α]ἐν τῷ πολέμῳ τήνδε τὴν στρατείαν ποιοῦνται, αὐτῶν τε καὶ Χαόνων καὶ ἄλλων τινῶν τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων· ἐλθόντες τε πρὸς τὸ Ἄργος, τῆς μὲν χώρας ἐκράτουν, τὴν δὲ πόλιν ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν προσβαλόντες, ἀπεχώρησαν ἐπ᾽ οἴκου, καὶ διελύθησαν κατὰ ἔθνη. τοσαῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει ἐγένετο.

γρ' ἐπ' ἄργος

γρ' προσκαλέσαντες. γρ. καὶ προσεπικαλέσαντες

γρ' στρατιὰν

β Ἀργυρολογῶσιν] ἀργύριον ἀπαιτῶσιν. γ Ἀπὸ Φασήλιδος] Φάσηλις, πόλις Παμφυλίας. μέμνηται ταύτης καὶ Διονύσιος ὁ περιηγητής. δ Οἱ δὲ] οἱ στρατηγοί.

Τοῦ δ᾽ ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, Ἀθηναῖοι ναῦς ἔστειλαν εἴκοσι μὲν περὶ Πελοπόννησον, καὶ Φορμίωνα στρατηγὸν, ὃς ὁρμώμενος ἐκ Ναυπάκτου, φυλακὴν εἶχε μήτ᾽ ἐκπλεῖν ἐκ Κορίνθου καὶ τοῦ Κρισαίου κόλπου μηδένα, μήτ᾽ ἐσπλεῖν· ἑτέρας δὲ ἓξ ἐπὶ Καρίας καὶ Λυκίας, καὶ Μελήσανδρον στρατηγὸν, ὅπως ταῦτά τε [β]ἀργυρολογῶσι, καὶ τὸ λῃστικὸν τῶν Πελοποννησίων μὴ ἐῶσιν, αὐτόθεν ὁρμώμενον, βλάπτειν τὸν πλοῦν τῶν ὁλκάδων τῶν [γ]ἀπὸ Φασήλιδος καὶ Φοινίκης, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἠπείρου. ἀναβὰς δὲ στρατιᾷ Ἀθηναίων τε τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς τὴν Λυκίαν ὁ Μελήσανδρος, ἀποθνήσκει, καὶ τῆς στρατιᾶς μέρος τι διέφθειρε, νικηθεὶς μάχῃ. τοῦ δ᾽ αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Ποτιδαιᾶται, ἐπειδὴ οὐκέτι ἐδύναντο πολιορκούμενοι ἀντέχειν, ἀλλ᾽ αἵ τε ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολαὶ Πελοποννησίων οὐδὲν μᾶλλον ἀπανίστασαν τοὺς Ἀθηναίους, ὅ, τε σῖτος ἐπελελοίπει, καὶ ἄλλα τε πολλὰ ἐπεγεγένητο αὐτόθι ἤδη βρώσεως πέρι ἀναγκαίας, καί τινες καὶ ἀλλήλων ἐγεύοντο, οὕτω δὴ λόγους προσφέρουσι περὶ ξυμβάσεως τοῖς στρατηγοῖς τῶν Ἀθηναίων τοῖς ἐπὶ σφίσι τεταγμένοις, Ξενοφῶντί τε τῷ Εὐριπίδου, καὶ Ἑστιοδώρῳ τῷ Ἀριστοκλείδου, καὶ Φανομάχῳ τῷ Καλλιμάχου. [δ]οἱ δὲ προσεδέξαντο, ὁρῶντες μὲν τῆς στρατιᾶς τὴν ταλαιπωρίαν ἐν χωρίῳ χειμερινῷ, ἀνηλωκυίας τε ἤδη τῆς πόλεως δισχίλια τάλαντα ἐς τὴν πολιορκίαν.

γρ' ἐγέγευντο

ἐπὶ τοῖσδε οὖν ξυνέβησαν, ἐξελθεῖν αὐτοὺς, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ τοὺς ἐπικούρους ξὺν ἑνὶ ἱματίῳ, γυναῖκας δὲ, ξὺν δυοῖν· καὶ ἀργύριόν τι ῥητὸν ἔχοντας ἐφόδιον. καὶ οἱ μὲν, ὑπόσπονδοι ἐξῆλθον ἔς τε τὴν χαλκιδικὴν, [α] καὶ ἕκαστος ἧ ἐδύνατο. ἀθηναῖοι δὲ τούς τε στρατηγοὺς ἐπῃτιάσαντο ὅτι ἄνευ αὐτῶν ξυνέβησαν ([β] ἐνόμιζον γὰρ ἂν κρατῆσαι τῆς πόλεως ᾗ ἐβούλοντο) καὶ ὕστερον ἐποίκους ἑαυτῶν ἔπεμψαν ἐς τὴν ποτίδαιαν, καὶ κατῴκισαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι ἐγένετο· καὶ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, οἱ πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλον, ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ πλάταιαν. ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, λακεδαιμονίων βασιλεὺς, καὶ καθίσας τὸν στρατὸν ἔμελλε δῃώσειν τὴν γῆν· οἱ δὲ πλαταιῆς, εὐθὺς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, ἔλεγον τοιάδε, Ἀρχίδαμε, καὶ λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε, οὐδ' ἄξια οὔτε ὑμῶν, οὔτε πατέρων ὧν ἐστὲ, ἐς γῆν τὴν πλαταιέων στρατεύοντες. Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν ἑλλάδα ἀπὸ τῶν μήδων, μετὰ ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἣ παρ' ἡμῖν ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ πλαταιέων ἀγορᾷ Διῒ ἐλευθερίῳ ἱερὰ, καὶ ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους, ἀπεδίδου πλαταιεῦσι, γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεῦσαί τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς, μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ μὴ, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ δύναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν, ἀρετῆς ἕνεκα, καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γενομένης· ὑμεῖς δὲ τἀναντία δρᾶτε. μετὰ γὰρ θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἥκετε. μάρτυρας δὲ θεοὺς τούς τε ὁρκίους τότε γενομένους ποιούμενοι, καὶ τοὺς ὑμετέρους πατρῴους, καὶ ἡμετέρους ἐγχωρίους, λέγομεν ὑμῖν τὴν γῆν τὴν πλαταιΐδα μὴ ἀδικεῖν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, ἐᾶν δὲ οἰκεῖν [γ] αὐτονόμους, καθάπερ Παυσανίας ἐδικαίωσε. Τοσαῦτα εἰπόντων πλαταιέων, Ἀρχίδαμος ὑπολαβὼν εἶπεν, Δίκαια λέγετε ὦ ἄνδρες πλαταιῆς, ἢν ποιῆτε ὅμοια τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ Παυσανίας ὑμῖν παρέδωκεν, [δ] αὐτοί τε αὐτονομεῖσθε, καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε, ὅσοι μετασχόντες τῶν τότε κινδύνων, ὑμῖν τε ξυνώμοσαν, καὶ εἰσὶ νῦν ὑπ' ἀθηναίοις· παρασκευή τε τοσήδε καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθερώσεως, ἧς μάλιστα μὲν μετασχόντες καὶ αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὅρκοις· εἰ δὲ μὴ (ἅπερ καὶ προτέρον ἤδη προυκαλεσάμεθα) ἡσυχίαν ἄγετε, νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν· καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων· δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ, μηδ' ἑτέρους. καὶ τάδε ἡμῖν [μ] ἀρέσκει. Ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ πλαταιέων πρέσβεις ἀκούσαντες ταῦτα, ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν, καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες, ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὅτι ἀδύνατα σφίσιν εἴη ποιεῖν ἃ προκαλεῖται, [ε] ἄνευ ἀθηναίων· παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες [ζ] παρ' ἐκείνοις εἴησαν. δεδιέναι δὲ καὶ περὶ τῇ πάσῃ πόλει, μὴ ἐκείνων ἀποχωρησάντων, ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν [η] οὐκ ἐπιτρέπωσιν, ἢ θηβαῖοι ὡς ἔνορκοι ὄντες κατὰ τὸ ἀμφοτέρους δέχεσθαι, αὖθις σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι καταλαβεῖν. ὁ δὲ, θαρσύνων αὐτοὺς, πρὸς ταῦτα ἔφη, Ὑμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας παράδοτε ἡμῖν τοῖς λακεδαιμονίοις, καὶ γῆς ὅρους ἀποδείξατε, καὶ δένδρα ἀριθμῷ τὰ ὑμέτερα, καὶ ἄλλο [θ] εἴ τι δυνατὸν ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν. αὐτοὶ δὲ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσομεν. [ι] μέχρι δὲ τοῦδε ἕξομεν παρακαταθήκην, [κ] ἐργαζόμενοι, καὶ φορὰν φέροντες ἣ ἂν ὑμῖν μέλλῃ [λ] ἱκανὴ ἔσεσθαι. Οἱ δ' ἀκούσαντες, ἐσῆλθον αὖθις ἐς τὴν πόλιν.

α Καὶ ἕκαστος ἧ ἐδύνατο] ταῖς τριακόντα δύο πόλεις. β Ἐνόμιζον γὰρ ἂν] ἀνδραποδίσαι γὰρ τοὺς ἄνδρας ἐβούλοντο.

γ Αὐτονόμους] τοὺς πλαταιεῖς δηλονότι.

δ Αὐτοί τε αὐτονομεῖσθε] τοῖς οἰκείοις νόμοις ἀκωλύτως χρῆσθε.

γρ. ἀρέσκοι

ε Ἄνευ ἀθηναίων] τῆς γνώμης δηλονότι. ζ Παρ' ἐκείνοις] τοῖς ἀθηναίοις. η Οὐκ ἐπιτρέπωσιν] οὐ δώσουσιν ἄδειαν τοῖς πλαταιεῦσιν ἐμμένειν ταῖς δόξαις.

θ Εἴ τι δυνατὸν] λείπει τὸ ἐστί. ι Μέχρι δὲ τοῦδε] τοῦ καιροῦ τοῦ πολέμου. κ Ἐργαζόμενοι] τὴν γῆν δηλονότι. λ Ἱκανὴ ἔσεσθαι] εἰς τροφὴν δηλονότι.

[α] καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους, ἔλεξαν ὅτι βούλονται ἃ προκαλεῖται, Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον, καὶ ἢν πείθωσιν αὐτούς, ποιεῖν ταῦτα· μέχρι δὲ τούτου, σπείσασθαι σφίσιν ἐκέλευον, καὶ τὴν γῆν μὴ δῃοῦν. ὁ δὲ, ἡμέρας τε ἐσπείσατο ἐν αἷς εἰκὸς ἦν [β] κομισθῆναι, καὶ τὴν γῆν [γ] οὐκ ἔτεμνεν. ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν, πάλιν ἦλθον [δ] ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε, Οὔτ' ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ ξύμμαχοι ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοί φασιν ἐν οὐδενὶ ἡμᾶς προέσθαι ἀδικουμένους, οὔτε νῦν περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν· [ε] ἐπισκήπτουσί τε ὑμῖν πρὸς τῶν ὅρκων οὓς οἱ πατέρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν. Τοιαῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγειλάντων, οἱ Πλαταιῆς ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δεῖ, ὁρῶντας, καὶ ἄλλο πάσχοντας ὅ,τι ἂν ξυμβαίνῃ· ἐξελθεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνασθαι ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἐστὶν ἃ Λακεδαιμόνιοι [ζ] προκαλοῦνται. ὡς δὲ ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς κατέστη, λέγων ὧδε, Θεοὶ ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιίδα ἔχετε, καὶ ἥρωες, ξυνίστορές ἐστε ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως, ἐκλιπόντων τῶνδε προτέρων τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ γῆν τήνδε ἤλθομεν, ἐν ᾗ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μήδων ἐκράτησαν, [η] καὶ παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ [θ] ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν· οὔτε νῦν, ἤν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν. προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα, οὐ τυγχάνομεν. ξυγγνώμονες δὲ ἔστε, τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις, [ι] τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας, καθίστη ἐς πόλεμον τὸν στρατόν· καὶ πρῶτον μὲν [κ] περιεσταύρωσεν αὐτοὺς [λ] τοῖς δένδρεσιν ἃ ἔκοψαν, τοῦ μηδένα ἔτι ἐξιέναι· ἔπειτα [μ] χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην [ν] αἵρεσιν ἔσεσθαι αὐτῶν, στρατεύματος τοσούτου ἐργαζομένου. ξύλα μὲν οὖν τέμνοντες ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, παρῳκοδόμουν ἑκατέρωθεν [ξ] φορμηδὸν ἀντὶ τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπὶ πολὺ τὸ χῶμα. ἐφόρουν δὲ ὕλην ἐς αὐτό, καὶ λίθους, καὶ γῆν, [ο] καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνύτειν μέλλοι ἐπιβαλλόμενον. ἡμέρας δὲ ἔχουν ἑβδομήκοντα καὶ νύκτας [π] ξυνεχῶς, διῃρημένοι κατ' ἀναπαύλας, ὥστε τοὺς μὲν φέρειν, τοὺς δὲ ὕπνον τε [ρ] καὶ σῖτον [σ] αἱρεῖσθαι. Λακεδαιμονίων τε [τ] οἱ ξεναγοὶ ἑκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς τὸ ἔργον. οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὁρῶντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον τεῖχος ξυνθέντες, καὶ ἐπιστήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει ᾗ προσεχοῦτο, ἐσῳκοδόμουν ἐς αὐτὸ πλίνθους, ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκιῶν καθαιροῦντες. ξύνδεσμος δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα, τοῦ μὴ ὑψηλὸν γιγνόμενον, ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα. καὶ προκαλύμματα εἶχε δέρρεις καὶ διφθέρας, ὥστε τοὺς ἐργαζομένους καὶ τὰ ξύλα μήτε πυρφόροις οἰστοῖς βάλλεσθαι, ἐν ἀσφαλείᾳ τε εἶναι. ἤρετο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα, καὶ τὸ χῶμα οὐ σχολαίτερον [υ] ἀντανῄει αὐτῷ. καὶ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπινοοῦσι. διελόντες τοῦ τείχους ᾗ προσέπιπτε τὸ χῶμα, ἐσεφόρουν τὴν γῆν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι, [φ] ἐν ταρσοῖς καλάμου πηλὸν [χ] ἐνείλλοντες ἐσέβαλον ἐς τὸ διῃρημένον, ὅπως μὴ διαχεόμενον, ὥσπερ ἡ γῆ φοροῖτο. οἱ δὲ, ταύτῃ ἀποκλῃόμενοι, τοῦτο μὲν ἐπέσχον, [ψ] ὑπόνομον δὲ ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες, καὶ συντεκμηράμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα, ὑφεῖλκον αὖθις παρὰ σφᾶς τὸν χοῦν, καὶ ἐλάνθανον ἐπὶ πολὺ τοὺς ἔξω, ὥστ' ἐπιβάλλοντας ἧσσον ἀνύτειν, [ω] ὑπαγομένου αὖθις κάτωθεν τοῦ χώματος, καὶ ἱζάνοντος ἀεὶ ἐπὶ τὸ κενούμενον. δεδιότες δὲ μὴ οὐδ' οὕτω δύνωνται ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀντέχειν, προσεπεξηῦρον τόδε. τὸ μὲν μέγα οἰκοδόμημα ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ κατὰ τὸ χῶμα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν αὐτοῦ ἀρξάμενοι, ἀπὸ τοῦ βραχέος τείχους ἐκ τοῦ ἐντὸς μηνοειδὲς ἐς τὴν πόλιν προσῳκοδόμουν, ὅπως εἰ τὸ μέγα τεῖχος ἁλίσκοιτο, τοῦτ' ἀντέχοι, καὶ δέοι τοὺς ἐναντίους αὖθις [α] πρὸς αὐτὸ χοῦν, καὶ προχωροῦντας εἴσω, [β] διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν, καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ [γ] μᾶλλον γίγνεσθαι.

α Καὶ βουλευσάμενοι] πρεσβεύσαντες πρὸς τοὺς Ἀθηναίους δηλονότι. β Κομισθῆναι] ἀναστρέψαι.

γ Οὐκ ἔτεμνε] σημείωσαι ὅτι τὸ τεμεῖν διαφόρως καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ τὸ δῃῶσαι, τέθεικεν. δ Ἀπαγγέλλοντες] οἱ Πλαταιῆς δηλονότι.

ε Ἐπισκήπτουσί τε] παρακελεύονται.

ζ Προκαλοῦνται] ἐπιτάσσονται.

η Καὶ παρέσχετε αὐτὴν] οἱ θεοὶ δηλονότι. θ Ἐναγωνίσασθαι] ἐν αὐτῇ τὸν ἀγῶνα τελέσαι.

ι Τῆς δὲ τιμωρίας] τῆς ἐκδικήσεως.

κ Περιεσταύρωσεν αὐτοὺς] ὁ Ἀρχίδαμος δηλονότι. τὰ ὀρθὰ ξύλα ἐκάλουν σταυρούς. λ Τοῖς δένδρεσι] σημείωσαι τὸ δένδρος ἀθείδου. μ Χῶμα ἔχουν] συνεκόμιζον. ν Αἵρεσιν] πόρθησιν. ξ Φορμηδὸν] ψιαθηδόν. φορμὸς γάρ, ψίαθος, ὅστις ἐναλλὰξ ἔχων τὸ πλέγμα ἐστί. ο Καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνύτειν μέλλοι] τελεσιουργεῖν πρὸς ὕψος. οἱ Ἀττικοὶ τὸ ἀνύτειν, ἀνύτειν φασί. π Ξυνεχῶς] ἀδιαστάτως. ρ Καὶ σῖτον] τὸν σῖτον, οὐδετέρως. σ Αἱρεῖσθαι] λαμβάνειν. τ Οἱ ξεναγοὶ] οἱ τῶν μισθοφόρων ἄρχοντες. ξένους γὰρ ἐκάλουν τοὺς μισθοφόρους. υ Ἀντανῄει αὐτῷ] ἀνήρχετο. φ Ἐν ταρσοῖς] πλέγμασιν ἀπὸ καλάμου πεποιημένοις. χ Ἐνείλλοντες] ἐμπλέκοντες. ψ Ὑπόνομον δὲ] κεκρυμμένον ὄρυγμα. ω Ὑπαγομένου] ἐνδιδόντος. α Πρὸς αὐτὸ χοῦν] ἀπὸ χυτῆς γῆς τεῖχος ποιεῖν. β Διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν] ἀντὶ τοῦ, ἑκατέρωθεν βάλλεσθαι. γ Μᾶλλον γίγνεσθαι] τοῖς ἐναντίοις δηλονότι.

ἢ χώματα

ἅμα δὲ τῇ χώσει καὶ μηχανὰς προσῆγον τῇ πόλει οἱ πελοποννήσιοι· μία μὲν, ἣ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος κατὰ τὸ χῶμα προσαχθεῖσα, ἐπὶ μέγα τε κατέσεισε, καὶ τοὺς πλαταιῆς ἐφόβησεν· ἄλλας δὲ ἄλλῃ τοῦ τείχους, ἃς βρόχους τε περιβάλλοντες ἀνέκλων οἱ πλαταιῆς, καὶ δοκοὺς μεγάλας ἀρτήσαντες ἁλύσεσι μακραῖς σιδηραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν, ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων, καὶ ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τοῦ τείχους ἀνελκύσαντες ἐγκαρσίας, ὁπότε προσπεσεῖσθαί πῃ μέλλοι ἡ μηχανὴ, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς ταῖς ἁλύσεσι, καὶ οὐ διὰ χειρὸς ἔχοντες. ἡ δὲ, ῥύμῃ ἐμπίπτουσα, ἀπεκαύλιζε τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ πελοποννήσιοι, ὡς αἵ τε μηχαναὶ οὐδὲν ὠφέλουν, καὶ τῷ χώματι τὸ ἀντιτείχισμα ἐγίγνετο, νομίσαντες ἄπορον εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἑλεῖν τὴν πόλιν, πρὸς τὴν περιτείχισιν παρεσκευάζοντο. πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πειρᾶσαι, εἰ δύναιντο, πνεύματος γενομένου, ἐπιφλέξαι τὴν πόλιν, οὖσαν οὐ μεγάλην. πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόουν, εἴ πως σφίσιν ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας προσαχθείη. φοροῦντες δὲ ὕλης φακέλλους, παρέβαλον ἀπὸ τοῦ χώματος ἐς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προσχώσεως. ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου διὰ πολυχειρίαν, ἐπιπαρένησαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως ὅσον ἐδύναντο ἀπὸ τοῦ μετεώρου πλεῖστον ἐπισχεῖν. ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ξὺν θείῳ καὶ πίσσῃ, ἧψαν τὴν ὕλην, καὶ ἐγένετο φλὸξ τοσαύτη ὅσην οὐδείς πω ἔς γε ἐκεῖνον τὸν χρόνον χειροποίητον εἶδεν. ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὑτὴν, ἀπὸ ταὐτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν, καὶ τοὺς πλαταιέας τἆλλα διαφυγόντας, ἐλαχίστου ἐδέησε διαφθεῖραι. ἐντὸς γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι· πνεῦμά τε εἰ ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον (ὅπερ καὶ ἤλπιζον οἱ ἐναντίοι) οὐκ ἂν διέφυγον. νῦν δὲ καὶ τόδε λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ πολὺ καὶ βροντὰς γενομένας σβέσαι τὴν φλόγα, καὶ οὕτω παυθῆναι τὸν κίνδυνον. οἱ δὲ πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον, μέρος μέν τι καταλιπόντες τοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες, περιετείχιζον τὴν πόλιν κύκλῳ, διελόμενοι κατὰ πόλεις τὸ χωρίον. τάφρος δὲ ἐντός τε ἦν καὶ ἔξωθεν, ἐξ ἧς ἐπλινθεύσαντο. καὶ ἐπειδὴ πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολὰς, καταλιπόντες φύλακας τοῦ ἡμίσεος τείχους (τὸ δὲ ἥμισυ βοιωτοὶ ἐφύλασσον) ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ, καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. πλαταιῆς δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας, καὶ τοὺς πρεσβυτάτους τε, καὶ πλῆθος τὸ ἀχρεῖον τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομισμένοι ἦσαν ἐς τὰς ἀθήνας. αὐτοὶ δὲ ἐπολιορκοῦντο ἐγκαταλελειμμένοι τετρακόσιοι, ἀθηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα καὶ ἑκατὸν σιτοποιοί. τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ξύμπαντες ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν καθίσταντο· καὶ ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ τείχει, οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος. τοιαύτη μὲν ἡ πλαταιέων πολιορκία κατεσκευάσθη. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, καὶ ἅμα τῇ τῶν πλαταιέων ἐπιστρατείᾳ, ἀθηναῖοι δισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν καὶ ἱππεῦσι διακοσίοις ἐστράτευσαν ἐπὶ χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ θρᾴκης, καὶ βοττιαίους, ἀκμάζοντος τοῦ σίτου. ἐστρατήγει δὲ ξενοφῶν ὁ εὐριπίδου, τρίτος αὐτός. ἐλθόντες δὲ ὑπὸ σπάρτωλον τὴν βοττικὴν, τὸν σῖτον διέφθειραν. ἐδόκει δὲ καὶ προσχωρήσειν ἡ πόλις ὑπό τινων ἔνδοθεν πρασσόντων. προσπεμψάντων δὲ ἐς ὄλυνθον τῶν μὴ ταὐτὰ βουλομένων, ὁπλῖταί τε ἦλθον καὶ στρατιὰ ἐς φυλακήν. ἧς ἐπεξελθούσης ἐκ τῆς σπαρτώλου, ἐς μάχην καθίσταντο ἀθηναῖοι ὑπ' αὐτῇ τῇ πόλει. καὶ οἱ μὲν ὁπλῖται τῶν χαλκιδέων, καὶ ἐπίκουροί τινες μετ' αὐτῶν, νικῶνται ὑπὸ τῶν ἀθηναίων, καὶ ἀναχωροῦσιν ἐς τὴν σπάρτωλον· οἱ δὲ ἱππῆς τῶν χαλκιδέων καὶ ψιλοὶ νικῶσι τοὺς τῶν ἀθηναίων ἱππέας καὶ ψιλούς. εἶχον δέ τινας οὐ πολλοὺς πελταστὰς ἐκ τῆς κρουσίδος γῆς καλουμένης. ἄρτι δὲ τῆς μάχης γεγενημένης, ἐπιβοηθοῦσιν ἄλλοι πελτασταὶ ἐκ τῆς ὀλύνθου. καὶ οἱ ἐκ τῆς σπαρτώλου ψιλοὶ, ὡς εἶδον, θαρσήσαντες τοῖς τε

γρ. ἐγκαρσίας,

γρ. πλεῖον

γρ. τῶν οὐ ταὐτὰ

α Μία μὲν] μηχανή. β Ἡ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος] τῶν πλαταιέων δηλονότι. γ Κατέσεισε] τὸ τεῖχος δηλονότι. δ Ἄλλας δὲ] μηχανὰς δηλονότι. ε Τοῦ τείχους] προσφέρον. ζ Ἃς βρόχους] τὸ σημείωσαι τὴν σύνταξιν, αἱ βρόχοι περιβάλλοντες. η Καὶ ὑπερτεινουσῶν] ὑψουμένων. θ Ἡ μηχανὴ] τῶν πελοποννησίων δηλονότι. ι Τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς] τὸ προβεβλημένον. κ Πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν] ἐπινοίας δηλονότι. λ Ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου] τοῦ διαστήματος. μ Ἐπιπαρένησαν] συνῆξαν. ν Χειροποίητον] ἔστι γὰρ καὶ αὐτόματος. ξ Ἤδη γὰρ] πάλαι ποτέ. ο Τἆλλα διαφυγόντας] δεινὰ δηλονότι.

π Ἐλαχίστου] ὀλίγου καιροῦ δηλονότι. ρ Αὐτῇ ἐπίφορον] τῇ φλογί. σ Διέφυγον] τὸν κίνδυνον.

τ Περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολὰς] κατὰ τὸν ὀκτώβριον μῆνα. υ Ἐκκεκομισμένοι ἦσαν] ἐξήγαγον. φ Τοιαύτη μὲν] οἱ διελόντες ταύτην τὴν συγγραφὴν εἰς τεσσαρεσκαίδεκα, ἐνταῦθα τὸ τέλος τῆς τρίτης ἱστορίας ὥρισαν, καὶ ἀρχὴν τῆς τετάρτης. χ Ὑπὸ σπάρτωλον] ἡ σπάρτωλος προπαροξύτονον. ψ Τὴν βοττικὴν] ὅτι βοττιαῖοι ἄποικοι μακεδόνων. εἰσὶ δὲ ἐν τῇ θράκῃ, πλησίον χαλκιδέων. ω Καὶ προσχωρήσειν] τοῖς ἀθηναίοις δηλονότι. α Μετ' αὐτῶν] τῶν μὴ θελόντων παραδοῦναι δηλονότι. ἡ δὲ ὄλυνθος, μητρόπολις χαλκιδέων.

προσγιγνομένοις, καὶ ὅτι πρότερον οὐχ ἥσσηντο, ἐπιτίθενται αὖθις μετὰ τῶν Χαλκιδέων ἱππέων, καὶ τῶν προσβοηθησάντων τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ ἀναχωροῦσι πρὸς τὰς δύο τάξεις, ἃς κατέλιπον παρὰ τοῖς σκευοφόροις. καὶ ὁπότε μὲν ἐπίοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνεδίδοσαν, ἀποχωροῦσι δὲ ἐνέκειντο, καὶ ἐσηκόντιζον. οἵ τε ἱππῆς τῶν Χαλκιδέων προσιππεύοντες ᾗ δοκοίη ἐσέβαλλον, καὶ οὐχ ἥκιστα φοβήσαντες ἔτρεψαν τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐπεδίωξαν ἐπὶ πολύ. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Ποτίδαιαν καταφεύγουσι, καὶ ὕστερον τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους κομισάμενοι, ἐς τὰς Ἀθήνας ἀναχωροῦσι τῷ περιόντι τοῦ στρατοῦ. ἀπέθανον δὲ αὐτῶν τριάκοντα καὶ τετρακόσιοι, καὶ οἱ στρατηγοὶ ἅπαντες. οἱ δὲ Χαλκιδῆς καὶ οἱ Βοττιαῖοι τροπαῖόν τε ἔστησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς αὐτῶν ἀνελόμενοι, διελύθησαν κατὰ πόλεις.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, Ἀμπρακιῶται καὶ Χάονες βουλόμενοι Ἀκαρνανίαν πᾶσαν καταστρέψασθαι, καὶ Ἀθηναίων ἀποστῆσαι, πείθουσι Λακεδαιμονίους ναυτικὸν παρασκευάσασθαι ἐκ τῆς ξυμμαχίδος, καὶ ὁπλίτας χιλίους πέμψαι ἐς Ἀκαρνανίαν, λέγοντες ὅτι ἢν ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα μετὰ σφῶν ἔλθωσιν, ἀδυνάτων ὄντων ξυμβοηθεῖν τῶν ἀπὸ θαλάσσης Ἀκαρνάνων, ῥᾳδίως ἂν Ἀκαρνανίαν σχόντες, καὶ τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας κρατήσουσι, καὶ ὁ περίπλους οὐκέτι ἔσοιτο Ἀθηναίοις ὅμοιος περὶ Πελοπόννησον, ἐλπίδα δ' εἶναι καὶ Ναύπακτον λαβεῖν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πεισθέντες Κνῆμον μὲν ναύαρχον ἔτι ὄντα, καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπὶ ναυσὶν ὀλίγαις εὐθὺς πέμπουσι, τῷ δὲ ναυτικῷ περιήγγειλαν παρασκευασαμένῳ ὡς τάχιστα πλεῖν ἐς Λευκάδα. ἦσαν δὲ Κορίνθιοι ξυμπροθυμούμενοι μάλιστα τοῖς Ἀμπρακιώταις, ἀποίκοις οὖσι. καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἔκ τε Κορίνθου καὶ Σικυῶνος καὶ τῶν ταύτῃ χωρίων, ἐν παρασκευῇ ἦν· τὸ δ' ἐκ Λευκάδος καὶ Ἀνακτορίου καὶ Ἀμπρακίας πρότερον ἀφικόμενον, ἐν Λευκάδι περιέμενε. Κνῆμος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ χίλιοι ὁπλῖται, ἐπειδὴ ἐπεραιώθησαν λαθόντες Φορμίωνα, ὃς ἦρχε τῶν εἴκοσι νεῶν τῶν Ἀττικῶν, αἳ περὶ Ναύπακτον ἐφρούρουν, εὐθὺς παρεσκευάζοντο τὴν κατὰ γῆν στρατείαν. καὶ αὐτῷ παρῆσαν Ἑλλήνων μὲν Ἀμπρακιῶται καὶ Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι, καὶ οὓς αὐτὸς ἔχων ἦλθε, χίλιοι Πελοποννησίων· βάρβαροι δὲ, Χάονες χίλιοι ἀβασίλευτοι, ὧν ἡγοῦντο ἐπ' ἐτησίῳ προστασίᾳ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ γένους Φώτιος καὶ Νικάνωρ. ἐστρατεύοντο δὲ μετὰ Χαόνων καὶ Θεσπρωτοὶ ἀβασίλευτοι. Μολοσσοὺς δὲ ἦγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβύλινθος, ἐπίτροπος ὢν Θάρυπος τοῦ βασιλέως, ἔτι παιδὸς ὄντος· καὶ Παραυαίους Ὄροιδος, βασιλεύων. Ὀρέσται δὲ χίλιοι, ὧν ἐβασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραυαίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροίδῳ, Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος. ἔπεμψε δὲ καὶ Περδίκκας κρύφα τῶν Ἀθηναίων χιλίους Μακεδόνων, οἳ ὕστερον ἦλθον. τούτῳ τῷ στρατῷ ἐπορεύετο Κνῆμος, οὐ περιμείνας τὸ ἀπὸ Κορίνθου ναυτικόν. καὶ διὰ τῆς Ἀργείας ἰόντες, Λιμναίαν κώμην ἀτείχιστον ἐπόρθησαν. ἀφικνοῦνταί τε ἐπὶ Στράτον, πόλιν μεγίστην τῆς Ἀκαρνανίας, νομίζοντες, εἰ πρώτην ταύτην λάβοιεν, ῥᾳδίως ἂν σφίσι τἆλλα προσχωρήσειν. Ἀκαρνᾶνες δὲ, αἰσθόμενοι κατά τε τὴν γῆν πολλὴν στρατιὰν ἐσβεβληκυῖαν, ἔκ τε θαλάσσης ναυσὶν ἅμα τοὺς πολεμίους παρεσομένους, οὔτε ξυνεβοήθουν, ἐφύλασσόν τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι, παρά τε Φορμίωνα ἔπεμπον, κελεύοντες ἀμύνειν. ὁ δὲ ἀδύνατος ἔφη εἶναι, ναυτικοῦ ἐκ Κορίνθου μέλλοντος ἐκπλεῖν, Ναύπακτον ἐρήμην ἀπολιπεῖν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, τρία τέλη ποιήσαντες σφῶν αὐτῶν, ἐχώρουν πρὸς τὴν τῶν Στρατίων πόλιν, ὅπως ἐγγὺς στρατοπεδευσάμενοι, εἰ μὴ λόγῳ πείθοιεν, ἔργῳ πειρῷντο τοῦ τείχους. καὶ τὸ μέσον μὲν ἔχοντες προσῄεσαν Χάονες, καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι· ἐκ δεξιᾶς δ' αὐτῶν, Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι, καὶ οἱ μετὰ τούτων· ἐν ἀριστερᾷ δὲ Κνῆμος, καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ Ἀμπρακιῶται. διεῖχον δὲ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἔστιν ὅτε οὐδὲ ἑωρῶντο. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες τεταγμένοι τε

α Καὶ ἀναχωροῦσιν] οἱ Ἀθηναῖοι. β Ἀποχωροῦσι δὲ] ὑπεχώρουν οἱ Χαλκιδεῖς δηλονότι, καὶ οἱ Σπαρτώλιοι. γ Καὶ ἐσηκόντιζον] καθ' ὃ μέρος ἐνόμιζεν αὐτοῖς συμφέρειν. τὸ δὲ δοκοῖ, ἀντὶ τῆς συζυγίας. δ Ἐπὶ πολὺ] διάστημα δηλονότι.

ε Διελύθησαν κατὰ πόλεις] ἕκαστος ἦλθεν εἰς τὴν οἰκείαν πόλιν. ζ Καταστρέψασθαι] ἀφανίσαι. η Ἐκ τῆς ξυμμαχίδος] γῆς δηλονότι.

θ Περιήγγειλαν] πανταχοῦ ἐμήνυσαν.

ι Ἀποίκοις οὖσι] τῆς Κορίνθου δηλονότι.

κ Καὶ αὐτῷ παρῆσαν] τῷ Κνήμῳ.

λ Ἀβασίλευτοι] μὴ νομίζοντες ἔχειν βασιλεῖς, ἀλλὰ μόνον ἡγεμόνας καὶ ἄρχοντας.

μ Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος] τὸ ἄρχειν δηλονότι, καὶ εἶναι αὐτοκράτορα τὸν Ὄροιδον ἀμφοῖν τοῖν ἐθνοῖν.

ν Καὶ διὰ τῆς Ἀργείας] τῆς Ἀμφιλοχικῆς. ξ Ἐπὶ Στράτον] θηλυκῶς ἡ Στράτος.

ο Κελεύοντες] παρακινοῦντες. π Ναύπακτον ἐρήμην] ἔρημον φυλάκων.

ρ Διεῖχον δὲ πολὺ] διίσταντο. σ Τεταγμένοι τε] εὐτάκτως.

γρ. ἐπιγιγνομένοις

γρ. προστασίᾳ

γρ. ἀτιντάνας. γρ. καὶ ἀντιτάνας

γρ. βασιλεύων

προσῄεσαν, [α]καὶ διὰ φυλακῆς ἔχοντες, ἕως ἐστρατοπεδεύσαντο [β]ἐν ἐπιτηδείῳ. οἱ δὲ χάονες, σφίσι τε αὐτοῖς [γ]πιστεύοντες, [δ]καὶ ἀξιούμενοι ὑπὸ τῶν ἐκείνῃ ἠπειρωτῶν μαχιμώτατοι εἶναι, [ε]οὔτ᾽ ἐπέσχον τὸ στρατόπεδον καταλαβεῖν, χωρήσαντές τε ῥύμῃ μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ἐνόμισαν [ζ]αὐτοβοεὶ ἂν τὴν πόλιν ἑλεῖν, καὶ αὐτῶν τὸ ἔργον γενέσθαι. γνόντες δ᾽ αὐτοὺς οἱ στράτιοι ἔτι προσιόντας, καὶ ἡγησάμενοι, [η]μεμονωμένων εἰ κρατήσειαν, οὐκ ἂν ἔτι σφίσι τοὺς ἕλληνας ὁμοίως προσελθεῖν, προλοχίζουσι τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδραις, καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἔκ τε τῆς πόλεως ὁμόσε χωρήσαντες καὶ ἐκ τῶν ἐνεδρῶν, προσπίπτουσι. [θ]καὶ ἐς φόβον καταστάντων, διαφθείρονταί τε πολλοὶ τῶν χαόνων, καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι, ὡς εἶδον αὐτοὺς ἐνδόντας, οὐκέτι ὑπέμειναν, ἀλλ᾽ ἐς φυγὴν κατέστησαν. τῶν δὲ ἑλληνικῶν στρατοπέδων οὐδέτερον ᾔσθετο τῆς μάχης, διὰ τὸ πολὺ [ι]προελθεῖν αὐτοὺς, καὶ στρατόπεδον οἰηθῆναι καταληψομένους ἐπείγεσθαι. [κ]ἐπεὶ δὲ ἐνέκειντο φεύγοντες οἱ βάρβαροι, [λ]ἀνελάμβανόν τε αὐτοὺς, καὶ ξυναγαγόντες τὰ στρατόπεδα, ἡσύχαζον αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, ἐς χεῖρας μὲν οὐκ ἰόντων σφίσι τῶν στρατίων, διὰ τὸ μήπω τοὺς ἄλλους ἀκαρνᾶνας ξυμβεβοηθηκέναι, ἄποθεν δὲ σφενδονώντων, καὶ ἐς ἀπορίαν καθιστάντων. οὐ γὰρ ἦν ἄνευ ὅπλων κινηθῆναι. δοκοῦσι δὲ οἱ ἀκαρνᾶνες κράτιστοι εἶναι τοῦτο ποιεῖν. ἐπειδὴ δὲ νὺξ ἐγένετο, ἀναχωρήσας ὁ Κνῆμος τῇ στρατιᾷ κατὰ τάχος ἐπὶ τὸν ἄναπον ποταμὸν, ὃς ἀπέχει σταδίους ὀγδοήκοντα στράτου, τούς τε νεκροὺς κομίζεται τῇ ὑστεραίᾳ ὑποσπόνδους, καὶ οἰνιαδῶν ξυμπαραγενομένων κατὰ φιλίαν, ἀναχωρεῖ παρ᾽ αὐτοὺς, πρὶν τὴν ξυμβοήθειαν ἐλθεῖν. κἀκεῖθεν ἐπ᾽ οἴκου ἀπῆλθον ἕκαστοι. οἱ δὲ στράτιοι τροπαῖον ἔστησαν τῆς μάχης τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους. τὸ δ᾽ ἐκ τῆς κορίνθου καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων τῶν ἐκ τοῦ κρισαίου κόλπου ναυτικὸν, ὃ ἔδει παραγενέσθαι τῷ Κνήμῳ, ὅπως μὴ ξυμβοηθῶσιν οἱ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἀκαρνᾶνες, οὐ παραγίγνεται, ἀλλ᾽ ἠναγκάσθησαν περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῇ ἐν στράτῳ μάχῃ ναυμαχῆσαι πρὸς Φορμίωνα, καὶ τὰς εἴκοσι ναῦς τῶν ἀθηναίων, αἳ ἐφρούρουν ἐν ναυπάκτῳ. ὁ γὰρ Φορμίων παραπλέοντας αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόλπου ἐτήρει, βουλόμενος ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ ἐπιθέσθαι. οἱ δὲ κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔπλεον μὲν, ὡς οὐκ ἐπὶ ναυμαχίᾳ, ἀλλὰ στρατιωτικώτερον παρεσκευασμένοι, ἐς τὴν ἀκαρνανίαν, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενοι πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς τὰς σφετέρας τολμῆσαι τοὺς ἀθηναίους εἴκοσι ταῖς ἑαυτῶν ναυμαχίαν ποιήσασθαι. ἐπειδὴ μέντοι [μ]ἀντιπαραπλέοντάς τε [ν]ἑώρων αὐτοὺς, παρὰ γῆν [ξ]σφῶν κομιζομένων, καὶ ἐκ πατρῶν τῆς ἀχαΐας πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον διαβαλλόντων ἐπ᾽ ἀκαρνανίας, καὶ εἶδον τοὺς ἀθηναίους ἀπὸ τῆς χαλκίδος καὶ τοῦ εὐήνου ποταμοῦ προσπλέοντας σφίσι, [ο]καὶ οὐκ ἔλαθον νυκτὸς ὑφορμισάμενοι, οὕτω δὴ ἀναγκάζονται ναυμαχεῖν [π]κατὰ μέσον τὸν πορθμόν. στρατηγοὶ δὲ ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἑκάστων, οἳ παρεσκευάζοντο. κορινθίων δὲ, Μαχάων, καὶ Ἰσοκράτης, καὶ Ἀγαθαρχίδας. καὶ οἱ μὲν πελοποννήσιοι ἐτάξαντο, κύκλον τῶν νεῶν ποιήσαντες ὡς μέγιστον οἷοί τ᾽ ἦσαν, μὴ διδόντες διέκπλουν, τὰς πρῴρας μὲν ἔξω, εἴσω δὲ τὰς πρύμνας. [ρ]καὶ τά τε λεπτὰ πλοῖα ἃ ξυνέπλει, ἐντὸς ποιοῦνται, καὶ πέντε ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως ἐκπλέοιεν διὰ βραχέος παραγιγνόμενοι, εἴ πῃ προσπίπτοιεν οἱ ἐναντίοι. οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι, [σ]κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένοι, περιέπλεον αὐτοὺς κύκλῳ, καὶ ξυνῆγον ἐς ὀλίγον, [τ]ἐν χρῷ αἰεὶ παραπλέοντες, [υ]καὶ δόκησιν παρέχοντες αὐτίκα [φ]ἐμβαλεῖν. προείρητο δ᾽ αὐτοῖς ὑπὸ Φορμίωνος [χ]μὴ ἐπιχειρεῖν πρὶν ἂν [ψ]αὐτὸς σημήνῃ. ἤλπιζε γὰρ αὐτῶν οὐ μενεῖν τὴν τάξιν, ὥσπερ ἐν γῇ πεζὴν, ἀλλὰ ξυμπεσεῖσθαι πρὸς ἀλλήλας τὰς ναῦς, καὶ τὰ πλοῖα ταραχὴν παρέξειν· εἴτ᾽ ἐκπνεύσειεν ἐκ τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἀναμένων τε περιέπλει, καὶ εἰώθει γίγνεσθαι ἐπὶ τὴν ἕω, οὐδένα χρόνον [ω]ἡσυχάσειν αὐτούς. καὶ

γρ. ῥώμη

γρ. ἐπίπλεον

γρ. παρέχειν

α Καὶ διὰ φυλακῆς ἔχοντες] ἑαυτοὺς δηλονότι.
β Ἐν ἐπιτηδείῳ] χώρᾳ δηλονότι.
γ Πιστεύοντες] θαρροῦντες.
δ Καὶ ἀξιούμενοι] ἄξιοι κρινόμενοι.
ε Οὔτ᾽ ἐπέσχον] ἐνεκαρτέρησαν.
ζ Αὐτοβοεὶ ἂν] βοῇ μόνῃ χρησάμενοι.
η Μεμονωμένων] διεζευγμένων τῆς τῶν ἑλλήνων συμμαχίας.
θ Καὶ ἐς φόβον καταστάντων] ἤγουν φυγόντων.
ι Προελθεῖν αὐτοὺς] τοὺς χάονας.
κ Ἐπεὶ δὲ ἐνέκειντο φεύγοντες] ἤγουν κατακράτος ἔφευγον.
λ Ἀνελάμβανόν τε αὐτοὺς] οἱ ἕλληνες τοὺς βαρβάρους.
μ Ἀντιπαραπλέοντας] ἀντὶ τοῦ εἰς ἀντιπαράταξιν.
ν Ἑώρων αὐτοὺς] οἱ κορίνθιοι δηλονότι.
ξ Σφῶν κομιζομένων] τῶν κορινθίων.
ο Καὶ οὐκ ἔλαθον] οἱ ἀθηναῖοι.
π Κατὰ μέσον τὸν πορθμὸν] τὸν κρισαῖόν φησι.
ρ Καὶ τά τε λεπτὰ πλοῖα] τοὺς λέμβους.
σ Κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένοι] μίαν ἔχοντες ὀπίσω τῆς μιᾶς.
τ Ἐν χρῷ αἰεὶ παραπλέοντες] ἐν χρῷ ἀντὶ τοῦ πλησίον. ἔστι δὲ ἀποκοπή· ἦν γὰρ καὶ ἐν χρωτί. εἴρηται δὲ ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς κουρᾶς ἄχρι τοῦ χρωτὸς γιγνομένης.
υ Καὶ δόκησιν] δόξαν.
φ Ἐμβαλεῖν] προσπεσεῖν.
χ Μὴ ἐπιχειρεῖν] τῷ πολέμῳ.
ψ Αὐτὸς σημήνῃ] σημεῖον δῷ.
ω Ἡσυχάσειν αὐτοὺς] τοὺς κορινθίους.

τὴν ἐπιχείρησιν [α] ἐφ' ἑαυτῷ τε ἐνόμιζεν εἶναι, ὁπόταν βούληται, τῶν νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν, καὶ τότε καλλίστην γίγνεσθαι. ὡς δὲ τό, τε πνεῦμα κατῄει, καὶ αἱ νῆες ἐν ὀλίγῳ ἤδη οὖσαι ὑπ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἀνέμου, τῶν τε πλοίων ἅμα προσκειμένων, ἐταράσσοντο, καὶ ναῦς τε νηὶ προσέπιπτε, καὶ τοῖς κοντοῖς διεωθοῦντο, βοῇ τε χρώμενοι, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιφυλακῇ τε καὶ λοιδορίᾳ, οὐδὲν κατήκουον [β] οὔτε τῶν παραγγελλομένων, [γ] οὔτε τῶν κελευστῶν· καὶ τὰς κώπας ἀδύνατοι ὄντες ἐν κλυδωνίῳ ἀναφέρειν ἄνθρωποι ἄπειροι, τοῖς κυβερνήταις ἀπειθεστέρας τὰς ναῦς παρεῖχον· τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον [δ] σημαίνει, καὶ οἱ ἀθηναῖοι προσπεσόντες, πρῶτον μὲν καταδύουσι τῶν στρατηγίδων νεῶν μίαν, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς ἄλλας, [ε] ᾗ χωρήσειαν, διέφθειρον· καὶ κατέστησαν [ζ] ἐς ἀλκὴν μὲν μηδένα τρέπεσθαι αὐτῶν ὑπὸ τῆς ταραχῆς, φεύγειν δ' ἐς πάτρας, καὶ δύμην τῆς ἀχαΐας. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, καταδιώξαντες, καὶ ναῦς δώδεκα λαβόντες, τούς τε ἄνδρας ἐξ αὐτῶν τοὺς πλείστους ἀνελόμενοι, ἐς μολύκρειον ἀπέπλεον· καὶ τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῷ ῥίῳ, καὶ ναῦν ἀναθέντες τῷ Ποσειδῶνι, [η] ἀνεχώρησαν ἐς ναύπακτον. παρέπλευσαν δὲ καὶ οἱ πελοποννήσιοι εὐθὺς ταῖς περιλοίποις τῶν νεῶν ἐκ τῆς δύμης καὶ πατρῶν ἐς κυλλήνην [θ] τὸ ἠλείων ἐπίνειον. καὶ ἀπὸ λευκάδος, Κνῆμος, καὶ αἱ ἐκεῖθεν νῆες, ἃς ἔδει ταύταις ξυμμῖξαι, ἀφικνοῦνται μετὰ τὴν ἐν στράτῳ μάχην ἐς τὴν κυλλήνην. πέμπουσι δὲ καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι τῷ Κνήμῳ ξυμβούλους ἐπὶ τὰς ναῦς, Τιμοκράτην καὶ Βρασίδαν καὶ Λυκόφρονα, κελεύοντες ἄλλην ναυμαχίαν βελτίω παρασκευάζεσθαι, [ι] καὶ μὴ ὑπ' ὀλίγων νεῶν εἴργεσθαι τῆς θαλάσσης. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς, ἄλλως τε καὶ πρῶτον [κ] ναυμαχίας πειρασαμένοις, [λ] πολὺς ὁ παράλογος εἶναι· καὶ οὐ τοσούτῳ ᾤοντο σφῶν [μ] τὸ ναυτικὸν λείπεσθαι, γεγενῆσθαι δέ τινα μαλακίαν, [ν] οὐκ ἀντιτιθέντες τὴν ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ ἐμπειρίαν τῆς σφετέρας δι' ὀλίγου μελέτης. [ξ] ὀργῇ οὖν ἀπέστελλον. οἱ δέ, ἀφικόμενοι μετὰ Κνήμου, ναῦς τε περιήγγελλον κατὰ πόλεις, καὶ τὰς προϋπαρχούσας ἐξηρτύοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν. πέμπει δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐς τὰς ἀθήνας τήν τε παρασκευὴν αὐτῶν ἀγγελοῦντας, καὶ περὶ τῆς ναυμαχίας ἣν ἐνίκησαν φράσοντας, καὶ κελεύων αὐτῷ ναῦς ὅτι πλείστας διὰ τάχους ἀποστεῖλαι, ὡς καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἐλπίδος οὔσης αἰεὶ ναυμαχήσειν. οἱ δὲ ἀποπέμπουσιν εἴκοσι ναῦς αὐτῷ· τῷ δὲ κομίζοντι αὐτὰς προσεπέστειλαν ἐς κρήτην πρῶτον ἀφικέσθαι. Νικίας γὰρ κρὴς [ο] γορτύνιος, πρόξενος ὤν, πείθει αὐτοὺς ἐπὶ κυδωνίαν πλεῦσαι, φάσκων [π] προσποιήσειν αὐτὴν οὖσαν πολεμίαν· ἐπῆγε δὲ, πολιχνίταις χαριζόμενος ὁμόροις τῶν κυδωνιατῶν. καὶ ὁ μέν, λαβὼν τὰς ναῦς, ᾤχετο ἐς κρήτην, καὶ μετὰ τῶν πολιχνιτῶν ἐδῄου τὴν γῆν τῶν κυδωνιατῶν· καὶ ὑπὸ ἀνέμων καὶ ὑπὸ ἀπλοίας ἐνδιέτριψεν οὐκ ὀλίγον χρόνον. οἱ δ' ἐν τῇ κυλλήνῃ πελοποννήσιοι, [ρ] ἐν τούτῳ ἐν ᾧ οἱ ἀθηναῖοι περὶ τὴν κρήτην κατείχοντο, παρεσκευασμένοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, παρέπλευσαν ἐς πάνορμον τὸν ἀχαϊκόν, οὗπερ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν πελοποννησίων προσεβεβοηθήκει. παρέπλευσε δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐπὶ τὸ ῥίον τὸ μολυκρικόν, καὶ ὡρμίσατο ἔξω αὐτοῦ ναυσὶν εἴκοσιν, αἷσπερ καὶ ἐναυμάχησεν. ἦν δὲ τοῦτο μὲν τὸ ῥίον φίλιον τοῖς ἀθηναίοις, τὸ δ' ἕτερον ῥίον ἐστὶν ἀντιπέρας τὸ ἐν τῇ πελοποννήσῳ· [σ] διέχετον δὲ ἀπ' ἀλλήλων σταδίους μάλιστα ἑπτὰ τῆς θαλάσσης. τοῦ δὲ κρισαίου κόλπου στόμα τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ οὖν τῷ ῥίῳ τῷ ἀχαϊκῷ οἱ πελοποννήσιοι, ἀπέχοντι οὐ πολὺ τοῦ πανόρμου, ἐν ᾧ αὐτοῖς ὁ πεζὸς ἦν, ὡρμίσαντο καὶ αὐτοὶ ναυσὶν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἀθηναίους εἶδον. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ἀνθώρμουν ἀλλήλοις, μελετῶντές τε καὶ παρασκευαζόμενοι τὴν ναυμαχίαν, [τ] γνώμην ἔχοντες [υ] οἱ μέν, μὴ ἐκπλεῖν ἔξω τῶν ῥίων εἰς τὴν εὐρυχωρίαν, φοβούμενοι τὸ πρότερον πάθος· [φ] οἱ δέ, μὴ ἐσπλεῖν ἐς τὰ στενά, νομίζοντες πρὸς ἐκείνων εἶναι τὴν ἐν ὀλίγῳ ναυμαχίαν. ἔπειτα ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας, καὶ

α Ἐφ' ἑαυτῷ] ἐπὶ τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ.
β Οὔτε τῶν παραγγελλομένων] συμβουλευόντων.
γ Οὔτε τῶν κελευστῶν] τῶν στρατηγῶν, καὶ τῶν κυβερνητῶν.
δ Σημαίνει] σημεῖον ποιεῖ.
ε Ἡ χωρήσειαν] ὁρμήσειαν.
ζ Ἐς ἀλκὴν μὲν] εἰς μάχην πολέμον.
η Ἀνεχώρησαν] ὑπεχώρησαν.
θ Τὸ ἠλείων ἐπίνειον] ἐπίνειον καλεῖται τὸ ἐμπόριον, ἢ παρὰ τὸ ἐπινήχεσθαι αὐτὸ τῇ θαλάσσῃ, ἢ παρὰ τὸ ἐν αὐτῷ τὰς ὁλκάδας νήχεσθαι, ἤγουν κινεῖν.
ι Καὶ μὴ ὑπ' ὀλίγων νεῶν] τῶν ἀθηναίων.
κ Ναυμαχίας πειρασαμένοις] ἐν τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ δηλονότι.
λ Πολὺς ὁ παράλογος] τὸ παρὰ τὸ ἐνδεχόμενον γενέσθαι.
μ Τὸ ναυτικὸν λείπεσθαι] οὐ κατὰ ἐμπειρίαν τοῦ ναυτικοῦ λείπεσθαι.
ν Οὐκ ἀντιτιθέντες] οὐκ ἀντιπαραβάλλοντες.
ξ Ὀργῇ οὖν ἀπέστελλον] ὀργιζόμενοι ἀπέστελλον τοὺς συμβούλους.
ο Γορτύνιος, πρόξενος ὤν] ἰστέον ὅτι ἡ γόρτυς πόλις ἐστὶ κρήτης, ἀπέχουσα κυδωνίας σχεδὸν σταδίους χιλίους· καὶ ἐστὶν ἀπίθανον εἶναι πολεμίας ἀλλήλαις ταύτας τὰς πόλεις. ῥητέον οὖν ὅτι πολεμίαν λέγει τὴν κυδωνίαν τῇ πολίχνῃ, οἷς εἰκὸς χαρίζεσθαι κατὰ φιλίαν τὸν Νικίαν.
π Προσποιήσειν] αὐτὴν οἰκείαν ποιήσειν.
ρ Ἐν τούτῳ] τῷ χρόνῳ.
σ Διέχετον] κεχώρισθον.
τ Γνώμην ἔχοντες] σκοπόν.
υ Οἱ μὲν, μὴ ἐκπλεῖν] οἱ πελοποννήσιοι.
φ Οἱ δέ, μὴ ἐσπλεῖν] οἱ ἀθηναῖοι.

γρ. περιήγγειλαν.

οἱ δ' οἱ τῶν Πελοποννησίων στρατηγοὶ, βουλόμενοι ἐν τάχει τὴν ναυμαχίαν ποιῆσαι, πρίν τι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπιβοηθῆσαι, ξυνεκάλεσαν τοὺς στρατιώτας πρῶτον, καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τοὺς πολλοὺς διὰ τὴν προτέραν ἧσσαν φοβουμένους, καὶ οὐ προθύμους ὄντας, παρεκελεύσαντο, καὶ ἔλεξαν τοιάδε. Ἡ μὲν γενομένη ναυμαχία, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, εἴ τις ἄρα δι' αὐτὴν ὑμῶν φοβεῖται τὴν μέλλουσαν, οὐχὶ δικαίαν ἔχει τέκμαρσιν τὸ ἐκφοβῆσαι. τῇ τε γὰρ παρασκευῇ ἐνδεὴς ἐγένετο, ὥσπερ ἴστε, καὶ οὐχὶ ἐς ναυμαχίαν μᾶλλον ἢ ἐπὶ στρατείαν ἐπλέομεν. ξυνέβη δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῆς τύχης οὐκ ὀλίγα ἐναντιωθῆναι. καί πού τι καὶ ἡ ἀπειρία πρῶτον ναυμαχοῦντας ἔσφηλεν. ὥστε οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν τὸ ἡσσᾶσθαι προσεγένετο, οὐδὲ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μὴ κατὰ κράτος νικηθὲν, ἔχον δέ τινα ἐν αὐτῷ ἀντιλογίαν, τῆς τε ξυμφορᾶς τῷ ἀποβάντι ἀμβλύνεσθαι, νομίσαι δὲ ταῖς μὲν τύχαις ἐνδέχεσθαι σφάλλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ταῖς δὲ γνώμαις τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ ἀνδρείους ὀρθῶς εἶναι· καὶ μὴ ἀπειρίαν, τοῦ ἀνδρείου παρόντος, προβαλλομένους, εἰκότως ἂν ἔν τινι κακοὺς γενέσθαι. ὑμῶν δὲ οὐδ' ἡ ἀπειρία τοσοῦτον λείπεται ὅσον τόλμῃ προέχετε· τῶνδε δὲ ἡ ἐπιστήμη, ἣν μάλιστα φοβεῖσθε, ἀνδρείαν μὲν ἔχουσα, καὶ μνήμην ἕξει ἐν τῷ δεινῷ ἐπιτελεῖν ἃ ἔμαθεν, ἄνευ δὲ εὐψυχίας οὐδεμία τέχνη πρὸς τοὺς κινδύνους ἰσχύει. φόβος γὰρ μνήμην ἐκπλήσσει, τέχνη δὲ ἄνευ ἀλκῆς οὐδὲν ὠφελεῖ. πρὸς μὲν οὖν τὸ ἐμπειρότερον αὐτῶν, τὸ τολμηρότερον ἀντιτάξασθε· πρὸς δὲ τὸ διὰ τὴν ἧσσαν δεδιέναι, τὸ ἀπαράσκευοι τότε τυχεῖν. περιγίγνεται δὲ ὑμῖν πλῆθός τε νεῶν, καὶ πρὸς τῇ γῇ οἰκείᾳ οὔσῃ, ὁπλιτῶν παρόντων, ναυμαχεῖν. τὰ δὲ πολλὰ, τῶν πλεόνων καὶ ἄμεινον παρεσκευασμένων τὸ κράτος ἐστίν. ὥστε οὐδὲ καθ' ἓν εὑρίσκομεν εἰκότως ἂν ἡμᾶς σφαλλομένους· καὶ ὅσα ἡμάρτομεν πρότερον, νῦν αὐτὰ ταῦτα προσγενόμενα διδασκαλίαν παρέξει. θαρσοῦντες οὖν καὶ κυβερνῆται, καὶ ναῦται, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἕπεσθε, χώραν μὴ λείποντες ᾗ ἄν τις προσταχθῇ. τῶν δὲ πρότερον ἡγεμόνων οὐ χεῖρον τὴν ἐπιχείρησιν ἡμεῖς παρασκευάσομεν, καὶ οὐκ ἐνδώσομεν πρόφασιν οὐδενὶ κακῷ γενέσθαι· ἢν δέ τις ἄρα καὶ βουληθῇ, κολασθήσεται τῇ πρεπούσῃ ζημίᾳ, οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμήσονται τοῖς προσήκουσιν ἄθλοις τῆς ἀρετῆς. Τοιαῦτα μὲν τοῖς Πελοποννησίοις οἱ ἄρχοντες παρεκελεύσαντο. ὁ δὲ Φορμίων, δεδιὼς καὶ αὐτὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν ὀρρωδίαν, καὶ αἰσθόμενος ὅτι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνιστάμενοι ἐφοβοῦντο, ἐβούλετο ξυγκαλέσας θαρσῦναί τε, καὶ παραίνεσιν ἐν τῷ παρόντι ποιήσασθαι. πρότερον μὲν γὰρ ἀεὶ αὐτοῖς ἔλεγε, καὶ προπαρεσκεύαζε τὰς γνώμας, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς πλῆθος νεῶν τοσοῦτον, ἢν ἐπιπλέῃ, ὅ,τι οὐχ ὑπομενετέον αὐτοῖς ἐστί. καὶ οἱ στρατιῶται ἐκ πολλοῦ ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰλήφεσαν, μηδένα ὄχλον Ἀθηναῖοι ὄντες Πελοποννησίων νεῶν ὑποχωρεῖν. τότε δὲ πρὸς τὴν παροῦσαν ὄψιν ὁρῶν αὐτοὺς ἀθυμοῦντας, ἐβούλετο ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῦ θαρσεῖν· καὶ ξυγκαλέσας τοὺς Ἀθηναίους, ἔλεξε τοιάδε. Ὁρῶν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, πεφοβημένους τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, ξυνεκάλεσα, οὐκ ἀξιῶν τὰ μὴ δεινὰ ἐν ὀρρωδίᾳ ἔχειν. οὗτοι γὰρ πρῶτον μὲν, διὰ τὸ προνενικῆσθαι, καὶ μηδὲ αὐτοὶ οἴεσθαι ὁμοῖοι ἡμῖν εἶναι, τὸ πλῆθος τῶν νεῶν, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου παρεσκευάσαντο· ἔπειτα, ᾧ μάλιστα πιστεύοντες προσέρχονται, ὡς προσῆκον σφίσιν ἀνδρείοις εἶναι, οὐ δι' ἄλλο τι θαρσοῦσιν ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν τὰ πλείω κατορθοῦντες, καὶ οἴονται σφίσι καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ποιήσειν τὸ αὐτό. τὸ δ' ἐκ τοῦ δικαίου ἡμῖν μᾶλλον νῦν περιέσται, εἴπερ καὶ τούτοις ἐν ἐκείνῳ. ἐπεὶ εὐψυχίᾳ γε οὐδὲν προφέρουσι· τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροι εἶναι, θρασύτεροί ἐσμεν. Λακεδαιμόνιοί τε ἡγούμενοι αὐτῶν τῶν ξυμμάχων, διὰ τὴν σφετέραν δόξαν, ἄκοντας προσάγουσι τοὺς πολλοὺς ἐς τὸν κίνδυνον.

γρ. τοσούτων

α Ἡ μὲν γενομένη ναυμαχία] ἡ στάσις πραγματική, ἄγραφος, εἶδος συμβουλευτικοῦ. β Τὴν μέλλουσαν] ναυμαχίαν. γ Ἔχει τέκμαρσιν] συλλογισμόν. δ Οὐκ ὀλίγα ἐναντιωθῆναι] ὁ ἄνεμος, καὶ ἡ ἐν κύκλῳ τάξις τῶν νεῶν, καὶ τὸ μὴ ταχέως αὐτοῖς ἐπιχρῆσαι τῇ ναυμαχίᾳ, ἀλλὰ τὴν τοῦ Φορμίωνος ἀναμένειν διὰ τοῦ ἀνέμου στρατηγίαν. ε Ἔσφηλε] σφαλῆναι ἐποίησε. ζ Οὐδὲ δίκαιον τῆς γνώμης] τὸ ἑξῆς, οὐ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μὴ νικηθέντας κατὰ κράτος, ἀμβλύνεσθαι. η Τῆς ξυμφορᾶς τῷ ἀποβάντι] τῇ ἀποβάσῃ συμφορᾷ. θ Ἀμβλύνεσθαι] ἀποπίπτειν. ι Ὀρθῶς εἶναι] ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους ἑστηκυῖαν τὴν γνώμην, καὶ μὴ ὑποπεπτωκυῖαν τοῖς δεινοῖς. κ Κακοὺς γενέσθαι] ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ δίκαιον. λ Ὅσον τόλμῃ προέχετε] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. μ Ἡ ἐπιστήμη] ἡ γυμνασία, ἡ μελέτη. ν Ἐν τῷ δεινῷ] τῷ πολέμῳ. ξ Ἐκπλήσσει] ἐξωθεῖται, ἐκκρούει. ο Τὰ δὲ πολλὰ] ἀντὶ τοῦ ὡς ἐπιπολύ. οὐκ εἶπε δὲ ἀεί, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς τύχης. π Προσγενόμενα] προσενεχθέντα. ρ Τῶν δὲ πρότερον ἡγεμόνων] τῶν κατὰ ναυμαχηθέντων ὑπὸ Φορμίωνος. λέγει δὲ τοὺς περὶ Μάχωνα, καὶ Ἰσοκράτην. σ Τὴν ἐπιχείρησιν] τῆς παρασκευῆς δηλονότι. τ Οἱ δὲ ἀγαθοὶ] οἱ γενναῖοι. υ Τιμήσονται] ἀντὶ τοῦ τιμηθήσονται. φ Ξυνιστάμενοι] συναθροιζόμενοι. χ Τὴν ἀξίωσιν] τὴν πεῖραν. ψ Τὸ πλῆθος τῶν νεῶν] γράφεται τῶν ἐναντίων. ω Ξυνεκάλεσα] εἰς ταυτὸν συνήγαγον. α Οὗτοι] γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι. β Καὶ τούτοις ἐν ἐκείνῳ] ἐν τῇ πεζομαχίᾳ. γ Οὐδὲν προφέρουσι] κατὰ τὴν ναυμαχίαν.

ἐπεὶ οὐκ ἄν ποτε ἐνεχείρησαν ἡσσηθέντες παρὰ πολὺ, αὖθις ναυμαχεῖν. μὴ δὴ αὐτῶν τὴν τόλμαν δείσητε. πολὺ δ' ὑμεῖς ἐκείνοις πλέω φόβον παρέχετε καὶ πιστότερον, κατά τε τὸ προνενικηκέναι, καὶ ὅτι οὐκ ἂν ἡγοῦνται μὴ μέλλοντάς τι ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ πράξειν, ἀνθίστασθαι ὑμᾶς. ἀντίπαλοι μὲν γὰρ οἱ πλείους, ὥσπερ οὗτοι, τῇ δυνάμει τὸ πλέον πίσυνοι ἢ τῇ γνώμῃ ἐπέρχονται· οἱ δ' ἐκ πολλῷ ὑποδεεστέρων, καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι, μέγα τι τῆς διανοίας τὸ βέβαιον ἔχοντες ἀντιτολμῶσιν. ἃ λογιζόμενοι οὗτοι, τῷ οὐκ εἰκότι πλέον πεφόβηνται ἡμᾶς ἢ τῇ κατὰ λόγον παρασκευῇ. πολλὰ δὲ καὶ στρατόπεδα ἤδη ἔπεσεν ὑπ' ἐλασσόνων τῇ ἀπειρίᾳ, ἔστι δὲ ἃ καὶ τῇ ἀτολμίᾳ· ὧν οὐδετέρου ἡμεῖς νῦν μετέχομεν. τὸν δὲ ἀγῶνα οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἑκὼν εἶναι ποιήσομαι, οὐδ' ἐσπλεύσομαι ἐς αὐτόν. ὁρῶ γὰρ ὅτι πρὸς πολλὰς ναῦς ἀνεπιστήμονας ὀλίγαις ναυσὶν ἐμπείροις καὶ ἄμεινον πλεούσαις ἡ στενοχωρία οὐ ξυμφέρει. οὔτε γὰρ ἂν ἐπιπλεύσειέ τις ὡς χρὴ ἐς ἐμβολὴν, μὴ ἔχων τὴν πρόσοψιν τῶν πολεμίων ἐκ πολλοῦ, οὔτ' ἂν ἀποχωρήσειεν ἐν δέοντι, πιεζόμενος· διέκπλοι τε οὐκ εἰσὶν, οὐδ' ἀναστροφαὶ, ἅπερ νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν ἔργα ἐστίν· ἀλλ' ἀνάγκη ἂν εἴη τὴν ναυμαχίαν πεζομαχίαν καθίστασθαι. καὶ ἐν τούτῳ αἱ πλείους νῆες κρείσσους γίγνονται. τούτων μὲν οὖν ἐγὼ ἕξω τὴν πρόνοιαν κατὰ τὸ δυνατόν· ὑμεῖς δὲ, εὔτακτοι παρὰ ταῖς ναυσὶ μένοντες, τά τε παραγγελλόμενα ὀξέως δέχεσθε, ἄλλως τε καὶ δι' ὀλίγου τῆς ἐφορμήσεως οὔσης, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον καὶ σιγὴν περὶ πλείστου ἡγεῖσθε (ὥστε τὰ πολλὰ τῶν πολεμικῶν ξυμφέρει, καὶ ναυμαχία οὐχ ἥκιστα) ἀμύνεσθέ τε τούσδε ἀξίως τῶν προειργασμένων. ὁ δὲ ἀγὼν μέγας ὑμῖν, ἢ καταλῦσαι Πελοποννησίων τὴν ἐλπίδα τοῦ ναυτικοῦ, ἢ ἐγγυτέρω καταστῆσαι Ἀθηναίοις τὸν φόβον περὶ τῆς θαλάσσης. ἀναμιμνήσκω δ' αὖ ὑμᾶς ὅτι νενικήκατε αὐτῶν τοὺς πολλούς· ἡσσημένων δὲ ἀνδρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γνῶμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὁμοῖαι εἶναι. Τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Φορμίων παρεκελεύσατο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐπέπλεον ἐς τὸν κόλπον καὶ τὰ στενὰ, βουλόμενοι ἄκοντας ἔσω προαγαγεῖν αὐτοὺς, ἀναγόμενοι ἅμα ἕῳ ἔπλεον, ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι τὰς ναῦς, ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν γῆν ἔσω ἐπὶ τοῦ κόλπου, δεξιῷ κέρᾳ ἡγούμενοι, ὥσπερ καὶ ὥρμουν. ἐπὶ δ' αὐτῷ εἴκοσι ναῦς ἔταξαν τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως εἰ ἄρα νομίσας ἐπὶ τὴν Ναύπακτον αὐτοὺς πλεῖν ὁ Φορμίων, καὶ αὐτὸς ἐπιβοηθῶν ταύτῃ παραπλέοι, μὴ διαφύγοιεν πλέοντα τὸν ἐπίπλουν σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἔξω τοῦ ἑαυτῶν κέρως, ἀλλ' αὗται αἱ νῆες περικλείσειαν. ὁ δὲ (ὅπερ ἐκεῖνοι προσεδέχοντο) φοβηθεὶς περὶ τῷ χωρίῳ ἐρήμῳ ὄντι, ὡς ἑώρα ἀναγομένους αὐτοὺς, ἄκων καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμβιβάσας, ἔπλει παρὰ τὴν γῆν, καὶ ὁ πεζὸς ἅμα τῶν Μεσσηνίων παρεβοήθει. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως παραπλέοντας, καὶ ἤδη ὄντας ἐντὸς τοῦ κόλπου τε καὶ πρὸς τῇ γῇ, (ὅπερ ἐβούλοντο μάλιστα) ἀπὸ σημείου ἑνὸς ἄφνω ἐπιστρέψαντες τὰς ναῦς, μετωπηδὸν ἔπλεον, ὡς εἶχε τάχους ἕκαστος, ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους· καὶ ἤλπιζον πάσας τὰς ναῦς ἀπολήψεσθαι. τῶν δὲ ἕνδεκα μέν τινες, αἵπερ ἡγοῦντο, ὑπεκφεύγουσι τὸ κέρας τῶν Πελοποννησίων, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν· τὰς δ' ἄλλας ἐπικαταλαβόντες, ἐξέωσάν τε πρὸς τὴν γῆν ὑποφευγούσας, καὶ διέφθειραν, ἄνδρας τε τῶν Ἀθηναίων ἀπέκτειναν ὅσοι μὴ ἐξένευσαν αὐτῶν· καὶ τῶν νεῶν τινας ἀναδούμενοι εἷλκον κενάς, μίαν δὲ αὐτοῖς ἀνδράσιν εἷλον ἤδη.

γρ. πολλῶν

γρ. ποιεῖσθαι

γρ. ναυμαχίαις

γρ. ἐπ' αὐτῷ

γρ. ἡγουμένῳ

α Παρὰ πολὺ] ὑπερβαλλόντως. β Καὶ ὅτι οὐκ ἂν] ὁ νοῦς οὕτως, ἡγοῦνται οἱ ἐχθροὶ μὴ ἀνθίστασθαι ἡμᾶς μὴ μέλλοντάς τι γενναῖον πρᾶξαι. γ Ἀντίπαλοι μὲν γὰρ] θαρροῦντες ἀντιπαλαίειν. δ Οἱ δ' ἐκ πολλῷ] τῷ μέτρῳ. ε Καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι] ἡμεῖς δηλονότι οἱ ἀθηναῖοι. ζ Ἑκὼν εἶναι ποιήσομαι] τὸ εἶναι παρέλκει ἀττικῶς· οὐδὲν γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις συντάξεσι δηλοῖ. η Ἐπιπλεύσειέ τις] κατὰ τῶν ἐναντίων ἐπέλθῃ. θ Μὴ ἔχων τὴν πρόσοψιν τῶν πολεμίων] μὴ ὁρῶν τοὺς πολεμίους. ι Ἐκ πολλοῦ] λείπει διαστήματος. κ Διέκπλοι τε οὐκ εἰσὶ] τὸ ἐμβάλλειν, καὶ διασχίζειν τὴν τῶν ἐναντίων τάξιν. ἀναστροφαὶ δὲ, αἱ εἰς τοὐπίσω ὑποχωρήσεις. λ Ἐν τούτῳ] ἐν τῇ πεζομαχίᾳ. μ Τούτων μὲν οὖν ἐγὼ] τὸ ἐπιχείρημα ἐκ τοῦ συμφέροντος. ν Τά τε παραγγελλόμενα] τὰ τῆς παραινέσεως ἔργα. ξ Ὀξέως] σπουδαίως. ο Τῆς ἐφορμήσεως οὔσης] τῶν πολεμίων. π Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ] ἢ ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον ἔχετε, ἤτοι ἐν τῷ πολέμῳ κόσμον ἔχετε, καὶ σιγὴν, καὶ συμφέρον αὐτοῖς μένουσιν ἐπιπολὺ τὰ πολεμικὰ, καὶ μάλιστα τοῖς ναυμαχοῦσιν. ρ Ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι] ἀντὶ τοῦ κατὰ τέσσαρας αὐτὰς ποιήσαντες. σ Ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν γῆν] ἀντὶ τοῦ παρὰ τήν. τ Ἔσω ἐπὶ τοῦ κόλπου] ἐσωτέρω τῶν ὁρίων, ἐν τῷ κρισαίῳ κόλπῳ. υ Ἐπὶ δ' αὐτῷ] τῷ κέρατι. φ Ἐπὶ τὴν ναύπακτον] ἔσω γὰρ ἐν τῷ κόλπῳ ἔκειτο ἡ ναύπακτος. χ Ταύτῃ παραπλέοι] τῇ ὁδῷ. ψ Ὁ δὲ] ὁ δὲ Φορμίων ὡς ἑώρα τοὺς πελοποννησίους, ἄκων κατὰ σπουδὴν τοὺς στρατιώτας ἐμβιβάσας εἰς τὰς ναῦς ἔπλει. ω Προσεδέχοντο] ἤλπιζον. α Περὶ τῷ χωρίῳ] τῆς ναυπάκτου δηλονότι. β Ἐρήμῳ ὄντι] βοηθείας δηλονότι. γ Ἔπλει παρὰ τὴν γῆν] τῆς οἰκείας δηλονότι. δ Κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως] ὡσανεὶ ἔλεγε, μίαν καὶ ἀκολουθοῦσαν τῇ ἑτέρᾳ. τοῦτο γὰρ τὸ ἐπὶ κέρως δηλοῖ. ε Ἀπὸ σημείου ἑνὸς] ὡσανεὶ ἔλεγε, μὴ πολλῶν παρακελεύσεων δεηθέντες, ἀλλ' εὐθὺς ποιοῦντες ὅπερ ἐδόκει. τὸ δὲ σημείου, ἀντὶ τοῦ μιλίου. δύναται δὲ λέγειν καὶ τὸ σύνθημα. ζ Ἐπιστρέψαντες τὰς ναῦς μετωπηδὸν ἔπλεον] τὸ μὲν ἐπιστρέψαντες εἶπεν ὅτι τὴν ἄνω εἰπὼν, ἐπειδὴ κατ' εὐθεῖαν ἔπλεον· νῦν δὲ, ἐκεῖ. τὸ δὲ μετωπηδὸν, πάλιν τὸ κατ' εὐθεῖαν πλέειν ἐστί. τὸ γὰρ μέτωπον τῆς νεώς, ἡ πρῷρα ἐστί. λέγει οὖν ὅτι τὰ μέτωπα, ὅ ἐστι τὰ πρόσωπα τῶν νεῶν, παρεῖχον τοῖς ἐναντίοις. η Τῶν δὲ] τῶν νεῶν τῶν ἀθηναίων. θ Ἐξέωσάν τε] πρὸς τὴν γῆν ἐκεῖλαι ἐποίησαν. ι Καὶ διέφθειραν] τὸ διέφθειραν, ἀντὶ τοῦ ὀκεῖλαι αὐτὰς ἐποίησαν. κ Ἐξένευσαν] ἐξεκολύμβησαν, ἐξέκλιναν τῆς περικειμένης ὁδοῦ.

τὰς δέ τινας οἱ μεσσήνιοι παραβοηθήσαντες, καὶ ἐπεσβαίνοντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπιβάντες, ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων μαχόμενοι ἀφείλοντο ἑλκομένας ἤδη. [α] ταύτῃ μὲν οὖν οἱ πελοποννήσιοι ἐκράτουν τε καὶ ἔφθειραν τὰς ἀττικὰς ναῦς. αἱ δὲ εἴκοσι νῆες αὐτῶν αἱ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐδίωκον τὰς ἕνδεκα ναῦς τῶν ἀθηναίων, αἵπερ ὑπεξέφυγον τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν. καὶ φθάνουσιν αὐτοὺς πλὴν μιᾶς νεὼς, προκαταφυγοῦσαι ἐς τὴν ναύπακτον. [β] καὶ ἴσχουσαι [γ] ἀντίπρωροι [δ] κατὰ τὸ ἀπολλώνιον, παρεσκευάζοντο ἀμυνούμενοι, ἢν ἐς τὴν γῆν ἐπὶ σφᾶς ἐπιπλέωσιν. [ε] οἱ δὲ, παραγενόμενοι ὕστερον, ἐπαιώνιζόν τε ἅμα πλέοντες, ὡς νενικηκότες, καὶ τὴν μίαν ναῦν τῶν ἀθηναίων [ζ] τὴν ὑπόλοιπον ἐδίωκε λευκαδία ναῦς μία πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων. [η] ἔτυχε δὲ ὁλκὰς ὁρμοῦσα μετέωρος, περὶ ἣν ἡ ἀττικὴ ναῦς φθάσασα καὶ περιπλεύσασα, τῇ διωκούσῃ λευκαδίᾳ ἐμβάλλει μέσῃ, καὶ καταδύει. τοῖς μὲν οὖν πελοποννησίοις, γενομένου τούτου τοῦ ἀπροσδοκήτου τε καὶ παραλόγου, φόβος ἐμπίπτει· καὶ ἅμα ἀτάκτως διώκοντες, διὰ τὸ κρατεῖν, αἱ μέν τινες τῶν νεῶν καθεῖσαι τὰς κώπας, [θ] ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ, ἀξύμφορον δρῶντες πρὸς τὴν ἐξ ὀλίγου ἀντεξόρμησιν, βουλόμενοι τὰς πλείους περιμεῖναι· αἱ δὲ καὶ ἐς βράχεα, χωρίων ἀπειρίᾳ, ὤκειλαν. τοὺς δ' ἀθηναίους ἰδόντας ταῦτα γιγνόμενα θάρσος τε ἔλαβε, καὶ ἀπὸ ἑνὸς κελεύσματος ἐμβοήσαντες, ἐπ' αὐτοὺς ὥρμησαν. οἱ δὲ, διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἁμαρτήματα, καὶ τὴν παροῦσαν ἀταξίαν, [ι] ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμειναν, ἔπειτα δὲ ἐτράποντο ἐς τὸν πάνορμον, ὅθεν περ ἀνηγάγοντο. ἐπιδιώκοντες δὲ οἱ ἀθηναῖοι τάς τε ἐγγὺς οὔσας μάλιστα ναῦς ἔλαβον ἕξ, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀφείλοντο, ἃς ἐκεῖνοι πρὸς τῇ γῇ διαφθείραντες, τὸ πρῶτον ἀνεδήσαντο· ἄνδρας τε τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τινὰς δὲ καὶ ἐζώγρησαν. ἐπὶ δὲ τῆς λευκαδίας νεὼς, [κ] ἣ περὶ τὴν ὁλκάδα κατέδυ, Τιμοκράτης ὁ λακεδαιμόνιος πλέων, ὡς ἡ ναῦς διεφθείρετο, [λ] ἔσφαξεν ἑαυτὸν, καὶ ἐξέπεσεν ἐς τὸν ναυπακτίων λιμένα. ἀναχωρήσαντες δὲ οἱ ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν, ὅθεν ἀναγόμενοι ἐκράτησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ τὰ ναυάγια ὅσα πρὸς τῇ ἑαυτῶν ἦν, ἀνείλοντο, καὶ τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐκείνων ὑποσπόνδα ἀπέδοσαν. ἔστησαν δὲ καὶ οἱ πελοποννήσιοι τροπαῖον, ὡς νενικηκότες, [μ] τῆς τροπῆς [ν] ἃς πρὸς τῇ γῇ ναῦς διέφθειραν· καὶ ἥνπερ ἔλαβον ναῦν, ἀνέθεσαν ἐπὶ τὸ ῥίον τὸ ἀχαϊκὸν παρὰ τὸ τροπαῖον. μετὰ δὲ ταῦτα, φοβούμενοι τὴν ἀπὸ τῶν ἀθηναίων βοήθειαν, [ξ] ὑπὸ νύκτα ἐσέπλευσαν ἐς τὸν κόλπον τὸν κρισαῖον καὶ κόρινθον, πάντες πλὴν λευκαδίων. καὶ οἱ ἐκ τῆς κρήτης ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσὶν, αἷς ἔδει πρὸ τῆς ναυμαχίας τῷ Φορμίωνι παραγενέσθαι, [ο] οὐ πολλῷ ὕστερον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται ἐς τὴν ναύπακτον· καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. πρὶν δὲ διαλῦσαι τὸ ἐς κόρινθόν τε καὶ τὸν κρισαῖον κόλπον ἀναχωρῆσαν ναυτικὸν, ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας, καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τῶν πελοποννησίων, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος, ἐβούλοντο διδαξάντων τῶν μεγαρέων, ἀποπειρᾶσαι τοῦ πειραιῶς τοῦ λιμένος τῶν ἀθηναίων. (ἦν δὲ ἀφύλακτος καὶ ἄκληστος) εἰκότως, διὰ τὸ [π] ἐπικρατεῖν πολὺ τῷ ναυτικῷ. ἐδόκει δὲ, λαβόντα τῶν ναυτῶν ἕκαστον τὴν κώπην, [ρ] καὶ τὸ ὑπηρέσιον, καὶ τὸν τροπωτῆρα, πεζῇ ἰέναι ἐκ κορίνθου ἐπὶ τὴν πρὸς ἀθήνας θάλασσαν· καὶ ἀφικομένους κατὰ τάχος ἐς μέγαρα, καθελκύσαντας ἐκ νισαίας τοῦ νεωρίου αὐτῶν τεσσαράκοντα ναῦς, αἳ ἔτυχον αὐτόθι οὖσαι, [σ] πλεῦσαι εὐθὺς ἐπὶ τὸν πειραιᾶ. οὔτε γὰρ ναυτικὸν ἦν προφυλάσσον ἐν αὐτῷ οὐδὲν, οὔτε προσδοκία οὐδεμία μὴ ἄν ποτε οἱ πολέμιοι ἐξαπιναίως οὕτως ἐπιπλεύσειαν. ἐπεὶ οὐδ' ἀπὸ τοῦ προφανοῦς τολμῆσαι ἂν καθ' ἡσυχίαν, οὐδ', εἰ διενοοῦντο, μὴ οὐκ ἂν προαισθέσθαι. ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐχώρουν εὐθύς· καὶ [τ] ἀφικόμενοι νυκτὸς, καὶ καθελκύσαντες ἐκ τῆς νισαίας τὰς ναῦς, ἔπλεον ἐπὶ μὲν τὸν πειραιᾶ οὐκέτι, ὥσπερ διενοοῦντο, καταδείσαντες τὸν κίνδυνον (καί τις καὶ ἄνεμος

γρ. ἐπαιάνιζον

γρ. ἀντιφόρμησιν

γρ. τὸ

γρ. ναυπάκτιον

α Ταύτῃ μὲν οὖν] ταύτῃ, οὕτως. ἢ ἀντὶ τοῦ, κατὰ τοῦτο τὸ μέρος.

β Καὶ ἴσχουσαι] ἐλλιμενίζουσαι. ἄλλη ἀρχὴ, τὸ, καὶ ἴσχουσαι. ἔχουσαι τὰς πρώρας πρὸς τὸ πέλαγος ὁρώσας. τοῦ γὰρ φεύγειν ἐπαύσαντο. γ Ἀντίπρωροι] γενόμεναι δηλονότι. δ Κατὰ τὸ ἀπολλώνιον] ἱερὸν Ἀπόλλωνος ἐν τῷ λιμένι. ε Οἱ δὲ παραγενόμενοι] οἱ πελοποννήσιοι. ζ Τὴν ὑπόλοιπον] τὴν ὑστερήσασαν. η Ἔτυχε δὲ ὁλκὰς] ὁλκὰς ἡ ἐμπορικὴ ναῦς. θ Ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ] διὰ τὸ ἐγγύθεν ἀντιπίπτειν τοὺς ἀθηναίους.

ι Ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμειναν] ἐδέξαντο τὸ ἔμβασμον τῶν ἀθηναίων.

κ Ἡ περὶ τὴν ὁλκάδα] ἡ περὶ τὴν ὁλκάδα καταδῦσα. λ Ἔσφαξεν ἑαυτὸν] λακωνικὸν τὸ φρόνημα τοῦτο, μὴ ὑπ' ἐχθρῶν ἀξιοῦν ἀναιρεθῆναι.

μ Τῆς τροπῆς] ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ τῆς τροπῆς. ν Ἃς πρὸς τῇ γῇ ναῦς] ἀντὶ τοῦ διὰ τὰς ναῦς.

ξ Ὑπὸ νύκτα] ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν νύκτα.

ο Οὐ πολλῷ ὕστερον] μετ' ὀλίγον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν νεῶν τῶν ἐναντίων.

π Ἐπικρατεῖν] ἰσχύειν τοὺς ἀθηναίους. ρ Καὶ τὸ ὑπηρέσιον] ὑπηρέσιόν ἐστι τὸ κῶας ᾧ ἐπικαθέζονται οἱ ἐρέσσοντες, διὰ τὸ μὴ συντρίβεσθαι αὐτῶν τὰς πυγάς. σ Πλεῦσαι εὐθὺς] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐδόκει.

τ Ἀφικόμενοι νυκτὸς] εἰς τὰ μέγαρα δηλονότι.

αὐτοὺς λέγεται κωλῦσαι) ἐπὶ δὲ τῆς σαλαμῖνος τὸ ἀκρωτήριον τὸ πρὸς μέγαρα ὁρῶν (καὶ φρούριον ἐπ' αὐτοῦ ἦν, καὶ νεῶν τριῶν φυλακὴ, τοῦ μὴ ἐσπλεῖν μεγαρεῦσι μηδ' ἐκπλεῖν μηδέν) τῷ τε φρουρίῳ προσέβαλον, καὶ τὰς τριήρεις ἀφείλκυσαν κενὰς, τήν τε ἄλλην σαλαμῖνα ἀπροσδοκήτοις ἐπιπεσόντες ἐπόρθουν. ἐς δὲ τὰς ἀθήνας φρυκτοί τε ἤροντο πολέμιοι, καὶ ἔκπληξις ἐγένετο οὐδεμιᾶς τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐλάσσων. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ ἄστει, ἐς τὸν πειραιᾶ ᾤοντο τοὺς πολεμίους ἐσπεπλευκέναι ἤδη· οἱ δ' ἐν τῷ πειραιεῖ, τήν τε τῶν σαλαμινίων πόλιν ἑαλωκέναι, καὶ παρὰ σφᾶς ὅσον οὐκ ἐσπλεῖν αὐτούς. ὅπερ ἂν, εἰ ἐβουλήθησαν μὴ κατοκνῆσαι, ῥᾳδίως ἂν ἐγένετο, καὶ οὐκ ἂν ἄνεμος ἐκώλυσε. βοηθήσαντες δὲ ἅμ' ἡμέρᾳ πανδημεὶ οἱ ἀθηναῖοι ἐς τὸν πειραιᾶ, ναῦς τε καθεῖλκον, καὶ ἐσβάντες κατὰ σπουδὴν καὶ πολλῷ θορύβῳ, ταῖς μὲν ναυσὶν ἐπὶ τὴν σαλαμῖνα ἔπλεον, τῷ πεζῷ δὲ φυλακὰς τοῦ πειραιῶς καθίσταντο. οἱ δὲ πελοποννήσιοι ὡς ᾔσθοντο τὴν βοήθειαν, καταδραμόντες τῆς σαλαμῖνος τὰ πολλὰ, καὶ ἀνθρώπους καὶ λείαν λαβόντες, καὶ τὰς τρεῖς ναῦς ἐκ τοῦ βουδόρου τοῦ φρουρίου, κατὰ τάχος ἐπὶ τῆς νισαίας ἔπλεον. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ αἱ νῆες αὐτοὺς διὰ χρόνου καθελκυσθεῖσαι, καὶ οὐδὲν στέγουσαι, ἐφόβουν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰ μέγαρα, πάλιν ἐπὶ τῆς κορίνθου ἀπεχώρησαν πεζοί. οἱ δ' ἀθηναῖοι οὐκέτι καταλαβόντες πρὸς τῇ σαλαμῖνι, ἀπέπλευσαν καὶ αὐτοί. καὶ μετὰ τοῦτο φυλακὴν ἤδη τοῦ πειραιῶς μᾶλλον τὸ λοιπὸν ἐποιοῦντο, λιμένων τε κλεισῇ, καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τοῦ χειμῶνος τούτου ἀρχομένου, Σιτάλκης ὁ Τήρεω ὀδρύσης θρᾳκῶν βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἐπὶ Περδίκκαν τὸν Ἀλεξάνδρου, μακεδονίας βασιλέα, καὶ ἐπὶ χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ θρᾴκης, διὰ δύο ὑποσχέσεις, τὴν μὲν βουλόμενος ἀναπρᾶξαι, τὴν δὲ αὐτὸς ἀποδοῦναι. ὅ,τε γὰρ Περδίκκας, αὐτῷ ὑποσχόμενος εἰ ἀθηναίοις τε διαλλάξειεν ἑαυτὸν κατ' ἀρχὰς τῷ πολέμῳ πιεζόμενον, καὶ Φίλιππον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πολέμιον ὄντα μὴ καταγάγοι ἐπὶ βασιλείᾳ, ἃ ὑπεδέξατο οὐκ ἐπετέλει· τοῖς τε ἀθηναίοις αὐτὸς ὡμολογήκει, ὅτε τὴν ξυμμαχίαν ἐποιεῖτο, τὸν ἐπὶ θρᾴκης χαλκιδικὸν πόλεμον καταλύσειν. ἀμφοτέρων οὖν ἕνεκα τὴν ἔφοδον ἐποιεῖτο, καὶ τόν τε Φιλίππου υἱὸν Ἀμύνταν ὡς ἐπὶ βασιλείᾳ τῶν μακεδόνων ἦγε, καὶ τῶν ἀθηναίων πρέσβεις, οἳ ἔτυχον παρόντες τούτων ἕνεκα, καὶ ἡγεμόνα Ἅγνωνα. ἔδει γὰρ καὶ τοὺς ἀθηναίους ναυσί τε καὶ στρατιᾷ ὡς πλείστῃ ἐπὶ τοὺς χαλκιδέας παραγενέσθαι. ἀνίστησιν οὖν ἐκ τῶν ὀδρυσῶν ὁρμώμενος, πρῶτον μὲν τοὺς ἐντὸς τοῦ αἵμου τε ὄρους καὶ τῆς ῥοδόπης θρᾷκας, ὅσων ἦρχε μέχρι θαλάσσης τῆς ἐς τὸν εὔξεινόν τε πόντον καὶ τὸν ἑλλήσποντον· ἔπειτα τοὺς ὑπερβάντι αἷμον γέτας, καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἐντὸς τοῦ ἴστρου ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν μᾶλλον τὴν τοῦ εὐξείνου πόντου κατῴκητο. εἰσὶ δ' οἱ γέται, καὶ οἱ ταύτῃ, ὅμοροί τε τοῖς σκύθαις καὶ ὁμόσκευοι, πάντες ἱπποτοξόται. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν θρᾳκῶν πολλοὺς τῶν αὐτονόμων, καὶ μαχαιροφόρων, οἳ δῖοι καλοῦνται, τὴν ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες. καὶ τοὺς μὲν μισθῷ ἔπειθεν, οἱ δ' ἐθελονταὶ ξυνηκολούθουν. ἀνίστη δὲ καὶ ἀγριαῖας, καὶ λεαίους, καὶ ἄλλα ὅσα ἔθνη παιονικὰ, ὧν ἦρχε. καὶ ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι ἦσαν, μέχρι γρααίων καὶ λεαίων παιόνων, καὶ τοῦ στρυμόνος ποταμοῦ, ὃς ἐκ τοῦ σκομίου ὄρους διὰ γρααίων καὶ λεαίων ῥεῖ. οὗ ὡρίζετο ἡ ἀρχὴ τὰ πρὸς παίονας αὐτονόμους ἤδη. τὰ δὲ πρὸς τριβαλλοὺς, καὶ τούτους αὐτονόμους, τρῆρες ὥριζον, καὶ τιλαταῖοι. οἰκοῦσι δ' οὗτοι πρὸς βορέαν τοῦ σκομίου ὄρους, καὶ παρήκουσι πρὸς ἡλίου δύσιν μέχρι τοῦ ὀσκίου ποταμοῦ. ῥεῖ δ' οὗτος ἐκ τοῦ ὄρους ὅθενπερ καὶ ὁ νέστος καὶ ὁ ἕβρος. ἔστι δὲ ἐρῆμον τὸ ὄρος καὶ μέγα, ἐχόμενον τῆς ῥοδόπης. ἐγένετο δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ ὀδρυσῶν, μέγεθος, ἐπὶ μὲν θάλασσαν, καθήκουσα ἀπὸ ἀβδήρων πόλεως ἐς τὸν εὔξεινον πόντον τὸν μέχρι

α Τὸ ἀκρωτήριον] τὸ βούδορον καλούμενον. β Ἀφείλκυσαν κενὰς] τῶν ἀνδρῶν δηλονότι. γ Φρυκτοί τε ἤροντο] φρυκτοὶ, εἰσὶ λαμπάδες τινὲς ἀπὸ ξύλων γινόμεναι, ἃς τινὲς βαστάζοντες ἄνωθεν τῶν τειχῶν, ἐσήμαινον τοῖς πλησιοχώροις ἢ τοῖς συμμάχοις, ὅταν τινὰς ἑώρων πολεμίους ἐπιόντας, ὡς ὅτι δεῖ προφυλάξασθαι. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ πολεμίων τοῦτο ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ φίλων, ὅταν ἑώρων βοήθειαν αὐτοῖς ἐρχομένην, ἐσήμαινον πάλιν τὰ τῶν φρυκτῶν ὡς οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι. καὶ ὅταν μὲν φίλους ἐδήλουν, ἐβάσταζον τοὺς φρυκτοὺς ἠρεμοῦντες· ὅταν δὲ πολεμίους, ἐκίνουν τοὺς φρυκτοὺς, δηλοῦντες τὸν φόβον. δ Ἔκπληξις ἐγένετο] τοῖς ἀθηναίοις. ε Οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ ἄστει] ὄντες δηλονότι. ζ Ἡρῆσθαι] ἑαλωκέναι. η Ὅσον οὐκ] ἀντὶ τοῦ σχεδὸν, ὡς τὸ μονονουχί. θ Ἐσπλεῖν αὐτούς] ἀντὶ τοῦ, μέλλουσιν ἐσπλεῖν. ι Βοηθήσαντες δὲ] μετὰ βοῆς συνδραμόντες. κ Καὶ οὐδὲν στέγουσαι] ὕδωρ δηλονότι. λ Βουλόμενος ἀναπρᾶξαι] εἰσπρᾶξαι, ἀπαιτῆσαι. μ Αὐτὸς ἀποδοῦναι] τοῖς ἀθηναίοις δηλονότι. ν Αὐτῷ ὑποσχόμενος] τῷ Σιτάλκῃ. ξ Διαλλάξειεν] φίλον ποιήσειεν. ο Ἃ ὑπεδέξατο] ὑπέσχετο. π Οἳ ἐτύγχανον παρόντες] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἦγε. ρ Καὶ ἡγεμόνα Ἅγνωνα] οὗτος ἔκτισε τὴν ἀμφίπολιν. σ Ἀνίστησιν οὖν] στράτευμα δηλονότι. τ Μέχρι θαλάσσης] ἕως τοῦ εὐξείνου πόντου, καὶ τοῦ ἑλλησπόντου. υ Καὶ ὅσα ἄλλα μέρη] ἐθνῶν δηλονότι. φ Καὶ τοῦ στρυμόνος ποταμοῦ] στρυμὼν, ποταμὸς θρᾴκης, παρὰ τὴν ἀμφίπολιν. ὄρη πόθεν ἄρχεται ὁ στρυμὼν ποταμὸς, καὶ πολλῆς· καὶ ἔτι ὁ ὄσκιος ποταμὸς, καὶ ὁ νέσος, ὃν νέστον οὗτος καλεῖ· ἔτι χειμὼν καὶ ὁ ἕβρος.

χ Οὗ ὡρίζετο ἡ ἀρχὴ] τὸ τέλος εἶχε. ψ Καὶ παρήκουσι] παρατείνονται. ω Ἔστι δὲ ἐρῆμον τὸ ὄρος] τὸ σκόμιον δηλονότι.

ξ γρ. ἡρῆσθαι.

π γρ. ἐτύγχανον.

ἴστρου ποταμοῦ. αὕτη περίπλους ἐστὶν ἡ γῆ τὰ ξυντομώτατα, ἢν αἰεὶ κατὰ πρύμναν ἱστῆται τὸ πνεῦμα, νηῒ στρογγύλῃ, τεσσάρων ἡμερῶν, καὶ ἴσων νυκτῶν. ὁδῷ δὲ τὰ ξυντομώτατα ἐξ ἀβδήρων ἐς ἴστρον ἀνὴρ εὔζωνος ἑνδεκαταῖος τελεῖ. τὰ μὲν πρὸς θάλασσαν τοσαύτη ἦν. ἐς ἤπειρον δέ, ἀπὸ βυζαντίου ἐς λεαίους, καὶ ἐπὶ τὸν στρυμόνα (ταύτῃ γὰρ διὰ πλείστου ἀπὸ θαλάσσης ἄνω) ἐγίγνετο ἡμερῶν ἀνδρὶ εὐζώνῳ τριῶν καὶ δέκα ἀνύσαι. φόρος τε ἐκ πάσης τῆς βαρβάρου καὶ τῶν ἑλληνίδων πόλεων ὅσον προσῆξαν ἐπὶ Σεύθου, ὃς ὕστερον Σιτάλκου βασιλεύσας, πλεῖστον δὴ ἐποίησε, τετρακοσίων ταλάντων ἀργυρίου μάλιστα δύναμις, ἃ χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἴη. καὶ δῶρα οὐκ ἐλάσσω τούτων χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου προσεφέρετο, χωρὶς δὲ ὅσα ὑφαντά τε καὶ λεῖα, καὶ ἡ ἄλλη κατασκευή· καὶ οὐ μόνον αὐτῷ ἀλλὰ καὶ τοῖς παραδυναστεύουσί τε καὶ γενναίοις ὀδρυσῶν. κατεστήσαντο γὰρ τοὐναντίον τῆς τῶν περσῶν βασιλείας τὸν νόμον, ὄντα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις θραξί, λαμβάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι. καὶ αἴσχιον ἦν, αἰτηθέντα μὴ δοῦναι, ἢ αἰτήσαντα μὴ τυχεῖν. ὅμως δὲ κατὰ τὸ δύνασθαι, ἐπὶ πλέον αὐτῷ ἐχρήσαντο. οὐ γὰρ ἦν πρᾶξαι οὐδὲν μὴ διδόντα δῶρα. ὥστε ἐπὶ μέγα ἡ βασιλεία ἦλθεν ἰσχύος. τῶν γὰρ ἐν τῇ εὐρώπῃ ὅσαι μεταξὺ τοῦ ἰονίου κόλπου καὶ τοῦ εὐξείνου πόντου, μεγίστη ἐγένετο χρημάτων προσόδῳ καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ, ἰσχύϊ δὲ μάχης, καὶ στρατοῦ πλήθει, πολὺ δευτέρα μετὰ τὴν σκυθῶν. ταύτῃ δὲ ἀδύνατα ἐξισοῦσθαι οὐχ ὅτι τὰ ἐν τῇ εὐρώπῃ, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ ἀσίᾳ ἔθνος ἓν πρὸς ἓν οὐκ ἔστιν ὅ,τι δυνατὸν σκύθαις ὁμογνωμονοῦσι πᾶσιν ἀντιστῆναι. οὐ μὴν οὐδὲ ἐς τὴν ἄλλην εὐβουλίαν καὶ ξύνεσιν περὶ τῶν παρόντων ἐς τὸν βίον ἄλλοις ὁμοιοῦνται. Σιτάλκης μὲν οὖν χώρας τοσαύτης βασιλεύων, παρεσκευάζετο τὸν στρατόν. καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἕτοιμα ἦν, ἄρας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν μακεδονίαν, πρῶτον μὲν διὰ τῆς αὑτοῦ ἀρχῆς, ἔπειτα διὰ κερκίνης ἐρήμου ὄρους, ὅ ἐστι μεθόριον σιντῶν καὶ παιόνων. ἐπορεύετο δὲ δι' αὐτοῦ τῇ ὁδῷ ἣν πρότερον αὐτὸς ἐποιήσατο, τεμὼν τὴν ὕλην, ὅτε ἐπὶ παίονας ἐστράτευσε. τὸ δὲ ὄρος ἐξ ὀδρυσῶν διιόντες, ἐν δεξιᾷ μὲν εἶχον παίονας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ σιντοὺς καὶ μαίδους. διελθόντες δὲ αὐτό, ἀφίκοντο ἐς δόβηρον τὴν παιονικήν. πορευομένῳ δὲ αὐτῷ ἀπεγίγνετο μὲν οὐδὲν τοῦ στρατοῦ, εἰ μή τι νόσῳ. προσεγίγνετο δέ. πολλοὶ γὰρ τῶν αὐτονόμων θρᾳκῶν ἀπαράκλητοι ἐφ' ἁρπαγὴν ἠκολούθουν. ὥστε τὸ πᾶν πλῆθος λέγεται οὐκ ἔλασσον πεντεκαίδεκα μυριάδων γενέσθαι. καὶ τούτου τὸ μὲν πλέον, πεζὸν ἦν· τριτημόριον δὲ μάλιστα, ἱππικόν. τοῦ δ' ἱππικοῦ τὸ πλεῖστον αὐτοὶ ὀδρύσαι παρείχοντο, καὶ μετ' αὐτοὺς γέται. τοῦ δὲ πεζοῦ, οἱ μαχαιροφόροι μαχιμώτατοι μὲν ἦσαν οἱ ἐκ τῆς ῥοδόπης αὐτόνομοι καταβάντες. ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος, ξύμμικτος πλήθει φοβερώτατος ἠκολούθει. ξυνηθροίζοντο οὖν ἐν τῇ δοβήρῳ, καὶ παρεσκευάζοντο ὅπως κατὰ κορυφὴν ἐσβαλοῦσιν ἐς τὴν κάτω μακεδονίαν, ἧς ὁ Περδίκκας ἦρχε. τῶν γὰρ μακεδόνων εἰσὶ καὶ λυγκησταί, καὶ ἐλιμιῶται, καὶ ἄλλα ἔθνη ἐπάνωθεν, ἃ ξύμμαχα μέν ἐστι τούτοις καὶ ὑπήκοα, βασιλείας δ' ἔχει καθ' αὑτά. τὴν δὲ παρὰ θάλασσαν νῦν μακεδονίαν Ἀλέξανδρος ὁ Περδίκκου πατήρ, καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ τημενίδαι, τὸ ἀρχαῖον ὄντες ἐξ ἄργους, πρῶτοι ἐκτήσαντο, καὶ ἐβασίλευσαν, ἀναστήσαντες μάχῃ ἐκ μὲν πιερίας πίερας (οἳ ὕστερον ὑπὸ τὸ πάγγαιον πέραν στρυμόνος ᾤκησαν φάγρητα, καὶ ἄλλα χωρία· καὶ ἔτι καὶ νῦν πιερικὸς κόλπος καλεῖται ἡ ὑπὸ τῷ παγγαίῳ πρὸς θάλασσαν γῆ) ἐκ δὲ τῆς βοττίας καλουμένης, βοττιαίους, οἳ νῦν ὅμοροι χαλκιδέων οἰκοῦσι. τῆς δὲ παιονίας παρὰ τὸν ἀξιὸν ποταμὸν, στενήν τινα καθήκουσαν ἄνωθεν μέχρι πέλλης καὶ θαλάσσης ἐκτήσαντο· καὶ πέραν ἀξιοῦ, μέχρι στρυμόνος, τὴν μυγδονίαν καλουμένην, ἠδῶνας ἐξελάσαντες, νέμονται. ἀνέστησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς νῦν ἐορδίας καλουμένης ἐορδούς·

γρ. καὶ ποσαῦ

γρ. ἀρχ

α Αὕτη περίπλους ἐστὶ] δυνατὴ περιπλεῖσθαι. β Νηῒ στρογγύλῃ] ἐμπορικῇ, διὰ τὰ πολεμικὰ μακρότερα ὄντα. γ Ὁδῷ δὲ τὰ ξυντομώτατα] διὰ ξηρᾶς. δ Ἀνὴρ εὔζωνος] εὔζωνος, ὁ σταλεὶς καὶ κοῦφος, καὶ μηδὲν ἔχων ἐμποδίζον. ε Διὰ πλείστου] διαστήματος δηλονότι. ζ Ὅσον προσῆξαν] φόρον δηλονότι. η Χωρὶς δὲ] τούτων δηλονότι. θ Ὅσα] προσεφέρετο. ι Καὶ λεῖα] λεῖα, τὰ λιτά, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ὑφαντῶν, καὶ ποικιλμάτων. κ Ὀδρυσῶν] προσεφέροντο δηλονότι. λ Τῆς Περσῶν βασιλείας] οἱ γὰρ Πέρσαι παρέχουσι μᾶλλον ἢ παρὰ τῶν ἄλλων λαμβάνουσιν· οἱ δὲ Θρᾷκες, τοὐναντίον. καὶ οὐκ ἦν πρᾶξαι παρ' αὐτοῖς τὸν μὴ παρέχοντα χρήματα· ὅπερ καὶ νῦν ἐν Ῥωμαίοις. μ Κατὰ τὸ δύνασθαι] διὰ τὴν δύναμιν. ν Ἐπὶ πλέον αὐτῷ ἐχρήσαντο] αὐτῷ τῷ νόμῳ πλέον τῶν ἄλλων Θρᾳκῶν οἱ Ὀδρύσαι ἐχρήσαντο, λαμβάνειν μᾶλλον ἢ παραδοῦναι. ξ Ταύτῃ δὲ] τῇ τῶν Σκυθῶν. ο Οὐχ ὅτι τὰ ἐν τῇ Εὐρώπῃ] οὐχ ὅτι, ἀντὶ τοῦ μήτοιγε. π Οὐ μὴν ἄλλοις ὁμοιοῦνται] ἀλλ' ὑπερβάλλουσι δηλονότι. ρ Σιντῶν, καὶ παιόνων] σιντοὶ λέγονται οἱ ἐν ὅσῳ τὴν Λῆμνον ᾤκουν· εἰς δὲ τὴν Θρᾴκην ἐλθόντες, μετωνομάσθησαν σιντοί. σ Τὸ δὲ ὄρος] τὴν Κερκίνην δηλονότι. τ Ἀπεγίγνετο μὲν] ἀπώλλυτο. υ Προσεγίγνετο δὲ] ηὔξανε(το) κατὰ πρόσθεσιν. φ Θρᾳκῶν ἀπαράκλητοι] ἑκούσιοι. χ Τὴν κάτω μακεδονίαν] τῆς μακεδονίας τὸ μέν, ἐστὶ μεσόγειον· τὸ δέ, παράλιον, ἣν καλεῖ τὴν κάτω μακεδονίαν. ψ Πρῶτοι ἐκτήσαντο] τοῦτο Ἡρόδοτος ἐν τῇ ἐννάτῃ ἱστορεῖ κατὰ διέξοδον. ω Ἠδῶνας ἐξελάσαντες] ἠδωνοί, καὶ μεταπλασμῷ ἠδῶνες, καὶ ἠδῶναι. οὕτως Ἡρόδοτος.

([α]ὧν οἱ μὲν πολλοὶ διεφθάρησαν, βραχὺ δέ τι αὐτῶν περὶ φύσκαν κατῴκηται) καὶ ἐξ ἀλμωπίας, ἀλμῶπας. ἐκράτησαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν [β]οἱ μακεδόνες οὗτοι, ἃ καὶ νῦν ἔτι ἔχουσι, τόν τε ἀνθεμοῦντα καὶ γρηστωνίαν καὶ βισαλτίαν, [γ]καὶ μακεδόνων αὐτῶν πολλήν. τὸ δὲ ξύμπαν, μακεδονία καλεῖται. καὶ Περδίκκας Ἀλεξάνδρου, βασιλεὺς αὐτῶν ἦν, ὅτε Σιτάλκης ἐπῄει. καὶ οἱ μὲν μακεδόνες οὗτοι, ἐπιόντος πολλοῦ στρατοῦ ἀδύνατοι ὄντες ἀμύνεσθαι, ἔς τε τὰ καρτερὰ καὶ τὰ τείχη ὅσα ἦν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐσεκομίσθησαν. [δ]ἦν δὲ οὐ πολλά· ἀλλὰ ὕστερον Ἀρχέλαος ὁ Περδίκκου υἱός, βασιλεὺς γενόμενος, [ε]τὰ νῦν ὄντα ἐν τῇ χώρᾳ ᾠκοδόμησε, καὶ ὁδοὺς εὐθείας ἔτεμε, καὶ τἄλλα διεκόσμησε τά τε κατὰ τὸν πόλεμον ἵπποις καὶ ὅπλοις, καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ κρείσσονι ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι βασιλῆς ὀκτὼ οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι. ὁ δὲ στρατὸς τῶν θρᾳκῶν ἐκ τῆς δοβήρου ἐσέβαλε πρῶτον μὲν [ζ]ἐς τὴν Φιλίππου πρότερον οὖσαν ἀρχήν, καὶ εἷλεν εἰδομένην μὲν κατὰ κράτος, γορτυνίαν δὲ, καὶ ἀταλάντην, καὶ ἄλλα ἄττα χωρία, ὁμολογίᾳ, διὰ τὴν Ἀμύντου φιλίαν προσχωροῦντα τοῦ Φιλίππου υἱέος παρόντος. εὐρωπὸν δὲ ἐπολιόρκησαν μέν, ἑλεῖν δὲ οὐκ ἠδύναντο. ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην μακεδονίαν προὐχώρει τὴν ἐν ἀριστερᾷ πέλλης καὶ κύρρου. ἔσω δὲ τούτων ἐς τὴν βοτιαίαν καὶ πιερίαν οὐκ ἀφίκοντο, ἀλλὰ τήν τε μυγδονίαν καὶ γρηστωνίαν καὶ ἀνθεμοῦντα ἐδῄουν. οἱ δὲ μακεδόνες πεζῷ μὲν οὐδὲ διενοοῦντο ἀμύνεσθαι, ἵππους δὲ προσμεταπεμψάμενοι ἀπὸ τῶν ἄνω ξυμμάχων, ὅπῃ δοκοίη, ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἐσέβαλλον ἐς τὸ στράτευμα τῶν θρᾳκῶν. καὶ ᾗ μὲν προσπέσοιεν, οὐδεὶς ὑπέμενεν ἄνδρας ἱππέας τε ἀγαθοὺς καὶ τεθωρακισμένους, [η]ὑπὸ δὲ πλήθους περικληόμενοι, αὐτοὺς πολλαπλασίῳ τῷ ὁμίλῳ ἐς κίνδυνον καθίστασαν. ὥστε τέλος ἡσυχίαν ἦγον, οὐ νομίζοντες ἱκανοὶ εἶναι πρὸς τὸ πλέον κινδυνεύειν. ὁ δὲ Σιτάλκης πρός τε τὸν Περδίκκαν λόγους ἐποιεῖτο ὧν ἕνεκα ἐστράτευσε, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀθηναῖοι οὐ παρῆσαν ταῖς ναυσίν, ἀπιστοῦντες αὐτὸν μὴ ἥξειν, δῶρα τε καὶ πρέσβεις [θ]ἔπεμψαν αὐτῷ, ἔς τε τοὺς χαλκιδέας καὶ βοτιαίους μέρος τι τοῦ στρατοῦ πέμπει, καὶ τειχήρεις ποιήσας, ἐδῄου τὴν γῆν. καθημένου δ' αὐτοῦ περὶ τοὺς χώρους τούτους, οἱ πρὸς νότον οἰκοῦντες θεσσαλοὶ καὶ μάγνητες, καὶ οἱ ἄλλοι ὑπήκοοι θεσσαλῶν, καὶ οἱ μέχρι θερμοπυλῶν ἕλληνες ἐφοβήθησαν μὴ καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁ στρατὸς χωρήσῃ, καὶ ἐν παρασκευῇ ἦσαν. ἐφοβήθησαν δὲ καὶ οἱ πέραν στρυμόνος πρὸς βορέαν θρᾷκες, ὅσοι πεδία εἶχον, παναῖοι, καὶ ὀδόμαντοι, καὶ δρῶοι, καὶ δερσαῖοι· αὐτόνομοι δ' εἰσὶ πάντες. [ι]παρέσχε δὲ λόγον καὶ ἐπὶ τοὺς τῶν ἀθηναίων πολεμίους ἕλληνας, [κ]μὴ ὑπ' αὐτῶν ἀγόμενοι κατὰ τὸ ξυμμαχικόν, καὶ ἐπὶ σφᾶς χωρήσωσιν. ὁ δὲ, τήν τε χαλκιδικὴν καὶ βοτικὴν καὶ μακεδονίαν ἅμα [λ]ἐπέχων, ἔφθειρε· καὶ ἐπειδὴ [μ]αὐτῷ οὐδὲν ἐπράσσετο [ν]ὧν ἕνεκα ἐσέβαλε, καὶ ἡ στρατιὰ σῖτόν τε οὐκ εἶχεν αὐτῷ, καὶ ὑπὸ χειμῶνος ἐταλαιπώρει, ἀναπείθεται ὑπὸ σεύθου τοῦ Σπαραδόκου, ἀδελφιδοῦ ὄντος καὶ μέγιστον μεθ' ἑαυτὸν δυναμένου, ὥστ' ἐν τάχει ἀπελθεῖν. τὸν δὲ Σεύθην κρύφα Περδίκκας, ὑποσχόμενος ἀδελφὴν ἑαυτοῦ δώσειν, καὶ χρήματα ἐπ' αὐτῇ, προσποιεῖται. καὶ ὁ μὲν, πεισθεὶς, καὶ μείνας τριάκοντα τὰς πάσας ἡμέρας, τούτων δὲ ὀκτὼ ἐν χαλκιδεῦσιν, ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου. Περδίκκας δὲ ὕστερον Στρατονίκην τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν δίδωσι Σεύθῃ, ὥσπερ ὑπέσχετο. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Σιτάλκου στρατείαν οὕτως ἐγένετο.

Οἱ δὲ ἐν ναυπάκτῳ ἀθηναῖοι, τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος, ἐπειδὴ τὸ τῶν πελοποννησίων ναυτικὸν διελύθη, Φορμίωνος ἡγουμένου, ἐστράτευσαν, παραπλεύσαντες ἐπ' ἀστακοῦ, καὶ ἀποβάντες ἐς τὴν μεσόγειαν τῆς ἀκαρνανίας, τετρακοσίοις μὲν ὁπλίταις ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν, τετρακοσίοις δὲ μεσσηνίων, καὶ ἔκ τε στράτου, καὶ κορόντων, καὶ ἄλλων χωρίων ἄνδρας οὐ δοκοῦντας βεβαίους εἶναι ἐξήλασαν, καὶ Κύνητα τὸν Θεολύτου [ξ]ἐς κόροντα

α Ὧν οἱ μὲν πολλοὶ] τῶν ἐορδῶν. β Οἱ μακεδόνες οὗτοι] οἱ κάτω μακεδόνες. γ Καὶ μακεδόνων αὐτῶν] τῶν ἄνω.

δ Ἦν δὲ οὐ πολλὰ] τὰ καρτερὰ δηλονότι. ε Τὰ νῦν ὄντα] τείχη δηλονότι.

ζ Ἐς τὴν Φιλίππου] τοῦ ἀδικηθέντος ὑπὸ Περδίκκου.

η Ὑπὸ δὲ πλήθους περικληόμενοι] ἀπὸ τοῦ περικλείοντες οἱ θρᾷκες δηλονότι.

θ Ἔπεμψαν αὐτῷ] τῷ Σιτάλκῃ οἱ ἀθηναῖοι.

ι Παρέσχε δὲ λόγον] ὁ Σιτάλκης. κ Μὴ ὑπ' αὐτῶν] τῶν ἀθηναίων.

λ Ἐπέχων] ἐπικείμενος. μ Αὐτῷ] ὑπ' αὐτοῦ. ν Ὧν ἕνεκα ἐσέβαλε] τὴν ἔφοδον ἐποίησε.

ξ Ἐς κόροντα] τὰ κόροντα ἡ αἰτια.

καταγαγόντες, ἀνεχώρησαν πάλιν ἐπὶ τὰς ναῦς. [a] ἐς γὰρ Οἰνιάδας ἀεί ποτε πολεμίους ὄντας μόνους Ἀκαρνάνων οὐκ ἐδόκει δυνατὸν εἶναι, χειμῶνος ὄντος, στρατεύειν. ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους [b] διὰ Δολοπίας, καὶ Ἀγραίων, καὶ Ἀμφιλόχων, καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου, ἄνωθεν μὲν παρὰ Στράτον πόλιν, ἐς θάλασσαν δ' ἐξιεὶς παρ' Οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν [c] αὐτοῖς [d] περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. κεῖνται δὲ καὶ τῶν νήσων τῶν Ἐχινάδων αἱ πολλαὶ καταντικρὺ Οἰνιαδῶν, τοῦ Ἀχελῴου τῶν ἐκβολῶν οὐδὲν ἀπέχουσαι. ὥστε μέγας ὢν ὁ ποταμὸς [e] προσχοῖ ἀεί, καὶ εἰσὶ τῶν νήσων [f] αἳ ἠπείρωνται· ἐλπὶς δὲ καὶ πάσας οὐκ ἐν πολλῷ τινι ἂν χρόνῳ τοῦτο παθεῖν. [h] τό, τε γὰρ ῥεῦμά ἐστι μέγα καὶ πολὺ καὶ θολερόν, αἵ τε νῆσοι, πυκναί, καὶ ἀλλήλαις [i] τῆς προσχώσεως, [θ] τῷ μὴ σκεδάννυσθαι, ξύνδεσμοι γίγνονται, παραλλὰξ καὶ οὐ κατὰ στοῖχον κείμεναι, οὐδ' ἔχουσαι εὐθείας διόδους τοῦ ὕδατος ἐς τὸ πέλαγος. ἐρῆμοι δ' εἰσί, καὶ οὐ μεγάλαι. λέγεται δὲ καὶ Ἀλκμαίωνι τῷ Ἀμφιάρεω, ὅτε δὴ ἀλᾶσθαι αὐτὸν μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρὸς, τὸν Ἀπόλλω ταύτην τὴν γῆν χρῆσαι οἰκεῖν, ὑπειπόντα οὐκ εἶναι λύσιν τῶν δειμάτων, πρὶν ἂν εὑρὼν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατοικίσηται, ἥτις, ὅτε ἔκτεινε τὴν μητέρα, μήπω ὑπὸ ἡλίου ἑωρᾶτο, μηδὲ γῆ ἦν· ὡς τῆς γε ἄλλης αὐτῷ μεμιασμένης. ὁ δ' ἀπορῶν, ὥς φασι, μόλις κατενόησε τὴν πρόσχωσιν ταύτην τοῦ Ἀχελῴου· [k] καὶ ἐδόκει αὐτῷ ἱκανὴ ἂν κεχῶσθαι δίαιτα τῷ σώματι, ἀφ' οὗπερ κτείνας τὴν μητέρα, οὐκ ὀλίγον χρόνον ἐπλανᾶτο. καὶ κατοικισθεὶς ἐς τοὺς περὶ Οἰνιάδας τόπους, [l] ἐδυνάστευσέ τε, καὶ ἀπὸ Ἀκαρνᾶνος παιδὸς ἑαυτοῦ, τῆς χώρας [m] τὴν ἐπωνυμίαν ἐγκατέλιπε. τὰ μὲν οὖν περὶ Ἀλκμαίωνα, τοιαῦτα λεγόμενα [n] παρελάβομεν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φορμίων, ἄραντες ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὴν Ναύπακτον, ἅμα ἦρι κατέπλευσαν ἐς τὰς Ἀθήνας· τούς τε ἐλευθέρους τῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῶν ναυμαχιῶν ἄγοντες, οἳ ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς [ξ] ἐλύθησαν, καὶ τὰς ναῦς ἃς εἷλον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ τρίτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

---

[a] Ἐς γὰρ Οἰνιάδας] Οἰνιαδαὶ, πόλις ἐστὶν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ Ἀχελῴου, ἡ καὶ νῦν Δραγαμέστη λεγομένη. [b] Διὰ Δολοπίας] Δολοπία, ἡ νῦν καλουμένη αἰόβλαχα. ἐξ ἀνατολῶν γὰρ αὐτῆς ὁ Πηνειὸς ποταμὸς, ἐκ δὲ νότου ὁ Ἀχελῷος οὗτος ποταμὸς ῥεῖ. [c] Αὐτοῖς] τοῖς Οἰνιάδαις. [d] Περιλιμνάζων] περὶ τὴν πόλιν πλημμύρας ὑδάτων ποιῶν. [e] Προσχοῖ ἀεὶ] ὕλην συμφορεῖ. [f] Αἳ ἠπείρωνται] τοιαῦτα πολλὰ οἱ τὰς γεωγραφίας ἡμῖν παραδιδόντες ἀναγράφουσιν, ὅπερ ἐν τῇ πρὸς Αἴγυπτον Φάρῳ τῇ νήσῳ ξυνέβη. ὁ γὰρ Ὅμηρος πελαγίαν αὐτὴν ἀναγράφει· νῦν δὲ σχεδὸν ἠπείρωται. [h] Τό, τε γὰρ ῥεῦμα] τοῦ Ἀχελῴου. [θ] Τῷ μὴ σκεδάννυσθαι] τὴν πρόσχωσιν δηλονότι. [i] Τῆς μητρὸς] τῆς Ἐριφύλης. [k] Καὶ ἐδόκει αὐτῷ ἱκανὴ ἂν] τὸ ἑξῆς, δίαιτα ἱκανὴ τῷ σώματι ἐδόκει ἡ πρόσχωσις, δηλονότι εἰς χρείαν τοῦ σώματος. [l] Ἐδυνάστευσέ τε] τὴν βασιλείαν ἔσχε. [m] Τὴν ἐπωνυμίαν ἐγκατέλιπε] πρότερον γὰρ Κουρῆτις ἐκαλεῖτο. Ὅμηρος, Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο, καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι. [n] Παρελάβομεν] ἀκοῇ δηλονότι. [ξ] Ἐλύθησαν] ἐλυτρώθησαν, εἰς λύτρον ἐδόθησαν.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΤΟΥ ΟΛΟΡΟΥ

ξυγγραφῆς τὸ τρίτον.

ΤΟΥ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι, ἐστράτευσαν [o] ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς· [π] καὶ ἐγκαθεζόμενοι [ρ] ἐδῄουν τὴν γῆν. καὶ προσβολαί, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐγίγνοντο τῶν Ἀθηναίων ἱππέων, [σ] ὅπῃ παρείκοι· καὶ τὸν πλεῖστον ὅμιλον [τ] τῶν ψιλῶν εἶργον, [υ] τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὅπλων, τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως [φ] κακουργεῖν. ἐμμείναντες δὲ χρόνον [χ] οὗ εἶχον τὰ σιτία, ἀνεχώρησαν, καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. μετὰ δὲ τὴν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων, εὐθὺς Λέσβος, πλὴν Μηθύμνης, ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων· βουληθέντες μὲν [ψ] καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι [ω] οὐ προσεδέξαντο, [a] ἀναγκασθέντες δὲ [β] καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν

---

[o] Ἐς τὴν Ἀττικὴν] ἀντὶ τοῦ κατὰ τῆς Ἀττικῆς. [π] Καὶ ἐγκαθεζόμενοι] ἐνδιατρίβοντες, οὐχ ἁπλῶς πορείαν ποιούμενοι, ἀλλ' ἐμβραδύνοντες διὰ τὸν σῖτον. [ρ] Ἐδῄουν τὴν γῆν] τῶν Ἀθηναίων. [σ] Ὅπῃ παρείκοι] ὅπου ἐνεδέχετο, καὶ ἐνεχώρει. [τ] Τῶν ψιλῶν] τῶν Λακεδαιμονίων. [υ] Τὸ μὴ προεξιόντας] λείπει ἡ διά. διὰ τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὁπλιτῶν. [φ] Κακουργεῖν] ληστεύειν. [χ] Οὗ εἶχον τὰ σιτία] ἀντὶ τοῦ ἕως οὗ εἶχον τροφήν. [ψ] Καὶ πρὸ τοῦ πολέμου] τοῦ Πελοποννησιακοῦ. [ω] Οὐ προσεδέξαντο] ἵνα μὴ λύσωσι τὰς τριακοντούτεις σπονδάς. [a] Ἀναγκασθέντες δὲ] διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν ἀποστῆναι, διὰ τὸ διαβληθῆναι. [β] Καὶ ταύτην] τὴν ἀποστασίαν, οὐχ ὡς ἄλλην αὐτῶν πεποιημένων ἀπόστασιν, ἀλλὰ τὸ ταύτην ἀντὶ τοῦ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τέθεικε.

[α] πρότερον ἢ διενοοῦντο, ποιήσασθαι. [β] τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν, καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε, καὶ σῖτον, [γ] καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. τενέδιοι γὰρ ὄντες [δ] αὐτοῖς διάφοροι, καὶ μηθυμναῖοι, καὶ αὐτῶν μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν πρόξενοι ἀθηναίων [ε] μηνυταὶ γίγνονται τοῖς ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσί τε τὴν λέσβον [ζ] ἐς τὴν μυτιλήνην βίᾳ, [η] καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν, μετὰ λακεδαιμονίων καὶ βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων, ἐπὶ ἀποστάσει ἐπείγονται· καὶ εἰ μή τις προκαταλήψεται ἤδη, στερήσεσθαι [θ] αὐτοὺς λέσβου. οἱ δ' ἀθηναῖοι (ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπό τε τῆς νόσου, καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένου, καὶ ἀκμάζοντος) [ι] μέγα μὲν ἔργον ἡγοῦντο εἶναι λέσβον [κ] προσπολεμώσασθαι, ναυτικὸν ἔχουσαν, καὶ δύναμιν [λ] ἀκέραιον· καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας, [μ] μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμψαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς μυτιληναίους [ν] τήν τε ξυνοίκησιν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύειν, δείσαντες προκαταλαβεῖν ἐβούλοντο. καὶ πέμπουσιν ἐξαπιναίως τεσσαράκοντα ναῦς, αἳ ἔτυχον περὶ πελοπόννησον παρεσκευασμέναι πλεῖν. Κλεϊππίδης δὲ ὁ Δεινίου, τρίτος αὐτὸς ἐστρατήγει. ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὡς εἴη Ἀπόλλωνος μαλόεντος ἔξω τῆς πόλεως ἑορτή, ἐν ᾗ πανδημεὶ μυτιληναῖοι ἑορτάζουσι, καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπειχθέντας ἐπιπεσεῖν ἄφνω. [ξ] καὶ ἢν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα· εἰ δὲ μή, μυτιληναίοις εἰπεῖν, [ο] ναῦς τε παραδοῦναι, καὶ τείχη καθελεῖν· μὴ πειθομένων δέ, πολεμεῖν. [π] καὶ αἱ μὲν νῆες ᾤχοντο· τὰς δὲ τῶν μυτιληναίων δέκα τριήρεις, αἳ ἔτυχον βοηθοὶ [ρ] παρὰ σφᾶς [σ] κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ ἀθηναῖοι, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποιήσαντο. τοῖς δὲ μυτιληναίοις ἀνὴρ ἐκ τῶν ἀθηνῶν διαβὰς ἐς εὔβοιαν, καὶ πεζῇ [τ] ἐπὶ γεραιστὸν ἐλθών, ὁλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχών, [υ] πλῷ χρησάμενος, [φ] καὶ τριταῖος ἐκ τῶν ἀθηνῶν ἐς μυτιλήνην ἀφικόμενος, ἀγγέλλει [χ] τὸν ἐπίπλουν. οἱ δὲ οὔτε ἐς τὸν μαλόεντα ἐξῆλθον, τά τε ἄλλα τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραξάμενοι, ἐφύλασσον. [ψ] καὶ οἱ ἀθηναῖοι οὐ πολλῷ ὕστερον καταπλεύσαντες, [ω] ὡς ἑώρων, [α] ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ [β] τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἐσακουόντων δὲ τῶν μυτιληναίων, ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπαράσκευοι δὲ οἱ μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες πολεμεῖν, ἔκπλουν μέν τινα ἐποιήσαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν ἀττικῶν νεῶν, λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι [δ] τὰς ναῦς τὸ παραυτίκα, εἰ δύναιντο, [γ] ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀθηναίων ἀπεδέξαντο, καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ὦσι λέσβῳ πάσῃ πολεμεῖν. καὶ ἀνακωχὴν ποιησάμενοι, πέμπουσιν ἐς τὰς ἀθήνας οἱ μυτιληναῖοι, τῶν τε διαβαλλόντων ἕνα, ᾧ μετέμελεν ἤδη, καὶ ἄλλους, εἴ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν, ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων. ἐν τούτῳ δὲ ἀποστέλλουσι καὶ ἐς τὴν λακεδαίμονα πρέσβεις τριήρει, λαθόντες τὸ τῶν ἀθηναίων ναυτικόν, οἳ ὥρμουν [ε] ἐν τῇ μαλέᾳ, πρὸς βορέαν τῆς πόλεως. οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς ἀπὸ τῶν ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν, ἐς τὴν λακεδαίμονα ταλαιπώρως διὰ τοῦ πελάγους κομισθέντες, αὐτοῖς ἔπρασσον ὅπως τις βοήθεια ἥξει. οἱ δ' ἐκ τῶν ἀθηνῶν πρέσβεις, ὡς οὐδὲν ἦλθον πράξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο

(Right margin: γρ. προτεταλαιπ. — γρ. ἡμιτέλεστα)

α Πρότερον ἢ διενοοῦντο] πρὶν ἀπαρτισθῆναι. ἐπιφέρει διὰ τί ἀναγκασθέντες. ἦσαν γὰρ ἐκ πολλοῦ βουλόμενοι ἀποστῆναι, ἀλλὰ νῦν μή πω ἀπαρτισθέντες ἀπέστησαν. β Τῶν τε γὰρ λιμένων] οἱ προσδεχόμενοι πολεμίους κατὰ θάλατταν ἰσχυροτέρους αὐτῶν, χῶμα ἔχουσιν ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν λιμένων, ὅπως δι' ὀλίγου πλωτοὶ τοῖς πολεμίοις εἶεν. γ Καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν] καὶ ἃ μετεπέμποντο. δ Αὐτοῖς διάφοροι] τοῖς μυτιληναίοις. ε Μηνυταὶ γίγνονται] τὸ μηνυταὶ γίγνονται, ὧ κατὰ στάσιν συντακτέον. ἵνα ᾖ τοιοῦτον, στασιασάντων (δηλονότι πρὸς ἀλλήλους) τῶν πολιτῶν, μία στάσις ἐμήνυσεν αὐτῶν τὴν ἀπόστασιν τοῖς ἀθηναίοις. ζ Ἐς τὴν μυτιλήνην βίᾳ] ἄκοντας τοὺς λεσβίους ἀναγκάζουσιν εἰς τὴν μυτιλήνην οἰκῆσαι. η Καὶ τὴν παρασκευὴν] καὶ παρασκευάζονται μετὰ ἐπιδείξεως, ὥστε ἀποστῆναι, συλλαμβανόντων αὐτοῖς λακεδαιμονίων καὶ βοιωτῶν. τὸ δὲ, συγγενῶν ὄντων, ἐπὶ μόνοις τοῖς βοιωτοῖς συντακτέον. οὗτοι γὰρ κατὰ τὸ αἰολικὸν συγγενεῖς τῶν λεσβίων. θ Αὐτοὺς λέσβου] τοὺς ἀθηναίους. ι Μέγα μὲν ἔργον] δυσχέρειαν. κ Προσπολεμώσασθαι] αὐτὴν προσθεῖναι τοῖς οὖσι πολεμίοις καὶ αὐτὴν πολεμίαν ποιῆσαι. λ Ἀκέραιον] ἀζήμιον. μ Μεῖζον μέρος νέμοντες] τοῖς πελοποννησίοις δηλονότι. ν Τήν τε ξυνοίκησιν] τῆς λέσβου εἰς τὴν φοινίκην. ξ Καὶ ἢν μὲν] τὸ σχῆμα καλεῖται ἀνανταπόδοτον. » Ὅμηρος, Ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας. Οὕτως οὖν, καὶ εἰ μὲν κατορθωθῇ τὸ ἐλπιζόμενον, καὶ τῇ πείρᾳ αὐτῇ καταλάβωσιν αὐτοὺς ἔξω, καλῶς ἂν ἔσται τοῖς ἀθηναίοις τὰ πράγματα. ο Ναῦς τε παραδοῦναι] τοῖς ἀθηναίοις. π Καὶ αἱ μὲν νῆες] τῶν ἀθηναίων δηλονότι. ρ Παρὰ σφᾶς] τοὺς ἀθηναίους. σ Κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν] διὰ τὴν ξυμμαχίαν. τ Ἐπὶ γεραιστὸν] γεραιστὸς, ἀκρωτήριον εὐβοίας, ἔχον λιμένα. υ Πλῷ χρησάμενος] ἀντὶ τοῦ ἀπλοίᾳ. φ Καὶ τριταῖος] διὰ τριῶν ἡμερῶν τελῶν. χ Τὸν ἐπίπλουν] τῶν ἀθηναίων. ψ Καὶ οἱ ἀθηναῖοι] αἱ τῆς πλώσεως αἰτίαι τῶν ἀθηναίων. » Ὅμηρος, Οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν ἀμφὶς ἱκάνει. ω Ὡς ἑώρων] ὡς ἔγνωσαν ὅτι μαθόντες τὸν ἐπίπλουν καὶ προεφυλάξαντο οἱ μυτιληναῖοι. α Ἀπήγγειλαν μὲν] τοῖς μυτιληναίοις. β Τὰ ἐπεσταλμένα] τὰ προσταχθέντα. γ Ὁμολογίᾳ τινὶ] συνθήκῃ τινὶ φιλανθρώπῳ. ἔνιοι δὲ, ἐπιεικεῖ. ἀφελεῖ. δ Τὰς ναῦς... πλησίον] τῆς μυτιλήνης δηλονότι. ε Ἐν τῇ μαλέᾳ] μαλέα, ἀκρωτήριον λέσβου.

οἱ μυτιληναῖοι, ᵅ καὶ ἡ ἄλλη λέσβος, πλὴν μηθύμνης. οὗτοι δὲ τοῖς ἀθηναίοις ἐβεβοηθήκεσαν, καὶ ἴμβριοι, καὶ λήμνιοι, καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς ξυμμάχων. καὶ ἔξοδον μέν τινα πανδημεὶ ἐποιήσαντο οἱ μυτιληναῖοι ᵝ ἐπὶ τὸ τῶν ἀθηναίων στρατόπεδον· καὶ μάχη ἐγένετο, ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ μυτιληναῖοι, ᵞ οὔτε ἐπηυλίσαντο, οὔτε ἐπίστευσαν σφίσιν αὐτοῖς, ᵟ ἀλλ' ἀνεχώρησαν· ἔπειτα οἱ μὲν ἡσύχαζον, ἐκ πελοποννήσου, καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς ᵋ βουλόμενοι, εἰ προσγένοιτό τι, κινδυνεύειν. ᶎ καὶ γὰρ αὐτοῖς Μελέας λάκων ἀφικνεῖται, καὶ Ἑρμαιώνδας θηβαῖος, οἳ προαπεστάλησαν μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ δυνάμενοι τὸν τῶν ἀθηναίων ἐπίπλουν, κρύφα μετὰ τὴν μάχην ὕστερον ἐσπλέουσι τριήρει· καὶ παρῄνουν πέμπειν τριήρη ἄλλην, καὶ πρέσβεις μεθ' ἑαυτῶν· καὶ ἐκπέμπουσιν. οἱ δὲ ἀθηναῖοι ᵑ πολὺ ἐπιρρωσθέντες διὰ τὴν τῶν μυτιληναίων ἡσυχίαν, ξυμμάχους τε προσεκάλουν, οἳ πολὺ θᾶσσον παρῆσαν, ὁρῶντες ᶿ οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν λεσβίων· καὶ περιορμισάμενοι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως, ἐτείχισαν στρατόπεδα δύο ἑκατέρωθεν τῆς πόλεως, ᶥ καὶ τοὺς ἐφόρμους ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσιν ἐποιοῦντο. ᵏ καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ μυτιληναῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι λέσβιοι, ˡ προσβεβοηθηκότες ἤδη· τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα ᵐ οὐ πολὺ κατεῖχον οἱ ἀθηναῖοι, ναύσταθμον δὲ μᾶλλον ᵑ ἦν αὐτοῖς πλοίων καὶ ἀγορᾶς ἡ μαλέα. καὶ τὰ μὲν περὶ μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ξ τοῦ θέρους τούτου, ἀθηναῖοι ° καὶ ἐς πελοπόννησον ναῦς ἀπέστειλαν τριάκοντα, καὶ Ἀσώπιον τὸν Φορμίωνος στρατηγὸν, κελευσάντων ἀκαρνάνων τῶν Φορμίωνός τινα σφίσι πέμψαι, ἢ υἱὸν, ἢ ξυγγενῆ, ἄρχοντα. καὶ παραπλέουσαι αἱ νῆες τῆς λακωνικῆς ᵖ τὰ ἐπιθαλάσσια χωρία ἐπόρθησαν. ἔπειτα τὰς μὲν πλείους ἀποπέμπει τῶν νεῶν πάλιν ᵨ ἐπ' οἴκου ὁ Ἀσώπιος, αὐτὸς δ' ἔχων δώδεκα ἀφικνεῖται ἐς ναύπακτον· καὶ ὕστερον ἀκαρνᾶνας ˢ ἀναστήσας πανδημεὶ, στρατεύει ἐπ' οἰνιάδας, καὶ ταῖς τε ναυσὶ κατὰ τὸν ἀχελῷον ἔπλευσε, καὶ ὁ κατὰ γῆν στρατὸς ἐδῄου τὴν χώραν. ᵗ ὡς δ' οὐ προσεχώρουν, τὸν μὲν πεζὸν ἀφίησιν, αὐτὸς δὲ πλεύσας ἐς λευκάδα, καὶ ἀπόβασιν ἐς νήρικον ποιησάμενος, ᵘ ἀναχωρῶν διαφθείρεται, αὐτός τε καὶ τῆς στρατιᾶς τι μέρος, ὑπὸ τῶν αὐτόθεν τε ξυμβοηθησάντων, καὶ φρουρῶν τινων ὀλίγων. καὶ ὕστερον ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀποπλεύσαντες οἱ ἀθηναῖοι παρὰ τῶν λευκαδίων ἐκομίσαντο. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεὼς ἐκπεμφθέντες μυτιληναίων πρέσβεις, ᵠ ὡς αὐτοῖς οἱ λακεδαιμόνιοι εἶπον ὀλυμπίαζε παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀκούσαντες βουλεύσωνται, ἀφικνοῦνται ἐς τὴν ὀλυμπίαν. ἦν δὲ ὀλυμπιὰς ᾗ Δωριεὺς ῥόδιος τὸ δεύτερον ἐνίκα.

" καὶ ἐπειδὴ ᵡ μετὰ τὴν ἑορτὴν κατέστησαν εἰς λόγους, εἶπον τάδε. ψ Τὸ μὲν καθε-
" στὼς τοῖς ἕλλησι νόμιμον, ὦ ἄνδρες λακεδαιμόνιοι, καὶ ξύμμαχοι, ἴσμεν. ω τοὺς γὰρ ἀ-
" φισταμένους ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ ξυμμαχίαν τὴν πρὶν ἀπολείποντας, οἱ δεξάμε-
" νοι, καθ' ὅσον μὲν ὠφελοῦνται, ᵅ ἐν ἡδονῇ ἔχουσι· νομίζοντες δὲ εἶναι προδότας τῶν
" πρὸ τοῦ φίλων, ᵝ χείρους ἡγοῦνται. καὶ οὐκ ἄδικος ᵞ αὕτη ἡ ἀξίωσίς ἐστιν, εἰ τύχοιεν
" πρὸς ἀλλήλους οἵ τε ἀφιστάμενοι, καὶ ἀφ' ὧν ᵟ διακρίνοιντο, ᵋ ἴσοι μὲν τῇ γνώμῃ ὄντες καὶ
" εὐνοίᾳ, ἀντίπαλοι δὲ τῇ παρασκευῇ καὶ δυνάμει, πρόφασίς τε ᶎ ἐπιεικὴς μηδεμία

γρ. περὶ

α Καὶ ἡ ἄλλη λέσβος] καὶ ἡ πᾶσα τὸ εἰς μάχην δηλονότι. β Ἐπὶ τὸ τῶν ἀθηναίων στρατόπεδον] τὸ ὅρμισμα ἐν τῇ μαλέᾳ. γ Οὔτε ἐπηυλίσαντο] ἐπαυλίσασθαι ἐστὶ τὸ πλησίον τῶν πολεμίων νυκτὸς αὐλίσασθαι, καὶ [illegible] αὐτῶν. δ Ἀλλ' ἀνεχώρησαν] εἰς τὴν πόλιν δηλονότι. ε Βουλόμενοι, εἰ προσγένοιτό τι, κινδυνεύειν] τὸ ἑξῆς, βουλόμενοι εἰ προσγένοιτό τι καὶ ἐκ πελοποννήσου, μετ' ἄλλης παρασκευῆς, κινδυνεύειν. ζ Καὶ γὰρ αὐτοῖς] τοῖς μυτιληναίοις. η Πολὺ ἐπιρρωσθέντες] πολὺ ἢ πρότερον. θ Οὐδὲν ἰσχυρὸν] οὐδεμίαν ἰσχυρὰν βοήθειαν. ι Καὶ τοὺς ἐφόρμους] τὰς ναυτικὰς ἐφόδους. κ Καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι] ἀντὶ τοῦ ὥστε μὴ χρῆσθαι. ἔνιοι δὲ τὴν μὴ ἀπόφασιν περιττὴν φασί. τὸ γὰρ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι, καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον χρῆσθαι τοὺς μυτιληναίους, ὥρμων δὲ οἱ ἀθηναῖοι ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσι τῶν μυτιληναίων, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἐκπλεῖν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μὴ χρῆσθαι τῇ θαλάσσῃ. λ Προσβεβοηθηκότες] πρὸς βοήθειαν δραμόντες. μ Οὐ πολὺ] μέρος γῆς δηλονότι. ν Ἦν αὐτοῖς] τοῖς ἀθηναίοις. ξ Τοῦ θέρους] ἐπὶ τοῦ θέρους. ο Καὶ ἐς πελοπόννησον] ἢ ἐς αὐτὴν τὴν περί. π Τὰ ἐπιθαλάσσια] ἢ ἐπὶ ἀκτῇ τῆς χώρας. ρ Ἐπ' οἴκου] εἰς ἀθήνας. σ Ἀναστήσας] μετοικίσας, ἐγείρας καὶ κινήσας, οὐκ ἐκβαλών. τ Ὡς δ' οὐ προσεχώρουν] προσεχώρουν οἱ οἰνιάδαι. υ Ἀναχωρῶν] ὑποστρέφων. φ Ὡς αὐτοῖς] τοῖς πρέσβεσι. χ Μετὰ τὴν ἑορτὴν] μετὰ τὸ παρελθεῖν τὰ ὀλύμπια.

ψ Τὸ μὲν καθεστὼς] διαιρεῖται ἡ δημηγορία αὕτη κεφαλαίοις· τῷ δικαίῳ, ὅτι δικαίως ἀπέστημεν· τῷ δυνατῷ, ὅτι δυνατὰ παρακαλοῦμεν· ἐφθαρμένοι γάρ εἰσι τῇ νόσῳ, καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν εἰς πολλὰ διήρηται· τῷ συμφέροντι, ὅτι λιπαρεῖ δύναμιν καταδέξασθαι τὸ πρόσθεν ἰσχύουσαν, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν συμμάχων ἀθηναίοις παραγινομένας προσόδους δυνατὸν ἦν κωλῦσαι. ἐπὶ δὲ πλεῖστον ἀπὸ τοῦ ἐπαίνου παροξυσμὸς, καὶ παράκλησις, ποικίλως διανοοῦσα. Καθεστὼς δὲ νόμιμον τὸ ἔθος λέγει. ω Τοὺς γὰρ ἀφισ.] πρὸς τί, τοὺς γὰρ ἀφισταμένους, λείπει τὸ ἑτέρων. α Ἐν ἡδονῇ ἔχουσιν] ἡγοῦνται ἡδέως. β Χείρους ἡγοῦνται] τὸ χείρους, οὐκ ἔστι συγκριτικὸν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ κακούς. θεραπεύουσι διὰ τούτων οἱ μυτιληναῖοι τὴν ὑπόνοιαν τῶν λακεδαιμονίων, ὅπως εὐμενεῖς αὐτοὺς παρασκευάσωσιν ἀκροατάς. γ Αὕτη ἡ ἀξίωσις] ἡ δόξα, ἡ κρίσις, ὁ λογισμός. δ Διακρίνοιντο] ἀφίσταιντο. ε Ἴσοι μὲν τῇ γνώμῃ ὄντες] ὁμοιότροποι μὲν ὄντες ταῖς γνώμαις, ἰσοσθενεῖς δὲ ταῖς δυνάμεσιν. ἤγουν ἰσόπαλοι καὶ ἰσοδύναμοι τῇ γνώμῃ καὶ φιλίᾳ, ἴσους εἶναι καὶ ἀντιπάλους τῇ δυνάμει. ζ Ἐπιεικὴς] εὔλογος, εὐπρεπής.

ὑπέργοι τῆς ἀποστάσεως ὁ ἡμῖν καὶ ἀθηναίοις οὐκ ἦν. μηδέ τῳ χείρους δόξωμεν εἶναι, εἰ ἐν τῇ εἰρήνῃ τιμώμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἐν τοῖς δεινοῖς ἀφιστάμεθα. περὶ γὰρ τοῦ δικαίου καὶ ἀρετῆς πρῶτον, ἄλλως τε καὶ ξυμμαχίας δεόμενοι, τοὺς λόγους ποιησόμεθα, εἰδότες οὔτε φιλίαν ἰδιώταις βέβαιον γιγνομένην, οὔτε κοινωνίαν πόλεσιν ἐς οὐδέν, εἰ μὴ μετ' ἀρετῆς δοκούσης ἐς ἀλλήλους γίγνοιντο, καὶ τἆλλα ὁμοιότροποι εἶεν. ἐν γὰρ τῷ διαλλάσσοντι τῆς γνώμης καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἔργων καθίστανται. ἡμῖν δὲ καὶ ἀθηναίοις ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον, ἀπολιπόντων μὲν ὑμῶν ἐκ τοῦ μηδικοῦ πολέμου, παραμεινάντων δὲ ἐκείνων πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων. ξύμμαχοι μέντοι ἐγενόμεθα οὐκ ἐπὶ καταδουλώσει τῶν ἑλλήνων ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐπ' ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ μήδου τοῖς ἕλλησι. καὶ μέχρι μὲν ἀπὸ τοῦ ἴσου ἡγοῦντο, προθύμως εἱπόμεθα. ἐπεὶ δὲ ἑωρῶμεν αὐτοὺς τὴν μὲν τοῦ μήδου ἔχθραν ἀνιέντας, τὴν δὲ τῶν ξυμμάχων δούλωσιν ἐπαγομένους, οὐκ ἀδεεῖς ἔτι ἦμεν. ἀδύνατοι δὲ ὄντες καθ' ἓν γενόμενοι διὰ πολυψηφίαν ἀμύνασθαι, οἱ ξύμμαχοι ἐδουλώθησαν, πλὴν ἡμῶν καὶ χίων. ἡμεῖς δὲ αὐτόνομοι δὴ ὄντες καὶ ἐλεύθεροι τῷ ὀνόματι, ξυνεστρατεύσαμεν· καὶ πιστοὺς οὐκέτι εἴχομεν ἡγεμόνας ἀθηναίους, παραδείγμασι τοῖς προγιγνομένοις χρώμενοι. οὐ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς, οὓς μὲν μεθ' ἡμῶν ἐνσπόνδους ἐποιήσαντο, καταστρέψασθαι, τοὺς δὲ ὑπολοίπους, εἴποτε ἄρα ἐδυνήθησαν, μὴ δρᾶσαι τοῦτο. καὶ εἰ μὲν αὐτόνομοι ἔτι ἦμεν ἅπαντες, βεβαιότεροι ἂν ἡμῖν ἦσαν μηδὲν νεωτεριεῖν· ὑποχειρίους δὲ ἔχοντες τοὺς πλείους, ἡμῖν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες, χαλεπώτερον εἰκότως ἔμελλον οἴσειν, καὶ πρὸς τὸ πλέον ἤδη εἶκον, τοῦ ἡμετέρου ἔτι μόνου ἀντισουμένου· ἄλλως τε καὶ ὅσῳ δυνατώτεροι αὐτοὶ αὐτῶν ἐγίγνοντο, καὶ ἡμεῖς ἐρημότεροι. τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν. ὁ γὰρ παραβαίνειν τι βουλόμενος, τὸ μὴ προύχων ἂν ἐπελθεῖν ἀποτρέπεται. αὐτόνομοί τε ἐλείφθημεν οὐ δι' ἄλλο τι ἢ ὅσον αὐτοῖς ἐς τὴν ἀρχὴν εὐπρεπείᾳ τε λόγου, καὶ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύος, τὰ πράγματα ἐφαίνετο καταληπτά. ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ ἐχρῶντο, μὴ ἂν τούς γε ἰσοψήφους ἄκοντας, εἰ μή τι ἠδίκουν οἷς ἐπῇσαν, ξυστρατεύειν. ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ τὰ κράτιστα ἐπί τε τοὺς ὑποδεεστέρους πρώτους ξυνεπῆγον, καὶ τὰ τελευταῖα λιπόντες, τοῦ ἄλλου περιῃρημένου, ἀσθενέστερα

α Μηδέ τῳ χείρους] μηδεὶς ἡμῶν προκαταγνῷ, πρὶν ἀκοῦσαι ὑπὲρ τῆς ζητήσεως ταύτης ἀπολογουμένων ἡμῶν. β Τιμώμενοι ὑπ' αὐτῶν] τῶν ἀθηναίων δηλονότι. γ Περὶ γὰρ τοῦ δικαίου] ἡ διάνοια· περὶ γὰρ τοῦ δικαίως αὐτῶν ἀφίστασθαι, καὶ μὴ διὰ κακίαν τε καὶ πανουργίαν, ἀλλὰ δι' ἁπλότητα (ἀρετὴν γὰρ τὴν ἁπλότητα λέγει) πρῶτον ποιησόμεθα τοὺς λόγους· καὶ μάλιστα ἐπειδὴ δεόμεθα τυχεῖν τῆς παρ' ὑμῶν συμμαχίας. δ Μετ' ἀρετῆς δοκούσης] ἀντὶ τοῦ, τῆς δοκουμένης καὶ νομιζομένης ὄντως ἀρετῆς. οὐ γὰρ δὴ τὴν προσποιητὴν λέγει. κἀνταῦθα δὲ ἡ ἀρετὴ ἀντὶ τῆς ἁπλότητος κεῖται. ε Ἐν γὰρ τῷ διαλλάσσοντι] ἐν γὰρ τῷ μὴ ταυτὰ ἀμφοτέροις δοκεῖν, αἱ διαφοραὶ γίνονται. ζ Ἡμῖν δὲ καὶ ἀθηναίοις] ἀρχὴ τῶν ἀγώνων. κεφάλαιον τὸ δίκαιον. η Ἐκ τοῦ μηδικοῦ πολέμου] μετὰ τὸν μηδικὸν πόλεμον. θ Παραμεινάντων δὲ ἐκείνων] τῷ πολέμῳ δηλονότι. ι Πρὸς τὰ ὑπόλοιπα] πρὸς τὰ ἑξῆς. κ Ἀπὸ τοῦ ἴσου ἡγοῦντο] κατ' ἰσονομίαν. ἰσοτίμως. λ Ἔχθραν ἀνιέντας] ἐνδιδόντας. παρορῶντας. μ Τὴν δὲ τῶν ξυμμάχων δούλωσιν ἐπαγομένους] τοῖς συμμάχοις δουλείαν ἐπάγοντας. τὸ ἐπαγομένους ἀντίκειται μὲν τῷ ἀνιέντας· μετήνεκται δὲ ἀμφότερα ἀπὸ τῶν τοὺς δεσμίους ἀνιέντων τε καὶ ἐπαγόντων, ἤγουν ἐπισφιγγόντων. ἄρχονται δὲ διὰ τούτων τῆς δικαιολογίας, παρεισάγοντες ὅτι οὐκ ἀδίκως ἀφίστανται. ν Ἀδύνατοι δὲ ὄντες] ὁμογνωμονῆσαι δηλονότι. ξ Διὰ πολυψηφίαν ἀμύνασθαι] ἐγενόμεθα (φησὶ) διὰ πολυπραγμοσύνην, καὶ τὸ μὴ τὰ αὐτὰ πᾶσι δοκεῖν, χωρὶς ἕκαστος. ἰδίᾳ δὲ ἕκαστοι γενόμενοι ἀδύνατοι ἦμεν ἀθηναίοις ἀντέχειν. ο Αὐτόνομοι δὴ ὄντες] ἐμφαντικῶς τὸ δὴ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ δῆθεν, καὶ μόνου ὀνόματος μέχρι ἐλεύθεροι, καὶ οὐκ αὐτῇ ἀληθείᾳ. π Οὐ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς] αὐτοὺς ἀθηναίους δηλονότι. ρ Καὶ εἰ μὲν αὐτόνομοι ἔτι ἦμεν] τοῖς οἰκείοις νόμοις χρώμενοι ἕως τοῦ νῦν. σ Βεβαιότεροι] ἤτοι ἐπιστεύομεν ἂν αὐτοῖς βεβαίως μηδὲν καινοτομήσειν εἰς ἡμᾶς. τ Ὑποχειρίους δὲ ἔχοντες] ἡ διάνοια, τοὺς πλείους τῶν συμμάχων ἔχοντες ὑπηκόους, ἡμῖν δὲ ἰσοτίμως προσφερόμενοι, εἰκότως ἤχθοντο, τῶν μὲν πλειόνων συμμάχων εἰκόντων, καὶ ὑποτεταγμένων, ἡμῶν δὲ μόνων ἰσοτίμων ὄντων πρὸς αὐτούς. υ Τοὺς πλείους] τῶν ἑλλήνων δηλονότι. ἤγουν βυζαντίους, ναξίους, σαμίους, καὶ τοὺς λοιπούς. φ Ἡμῖν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες] τὴν ἴσην ἡμῖν δίαιταν διδόντες. χ Καὶ πρὸς τὸ πλέον] τὸ πλεῖον τοῦ συμμαχικοῦ πλήθους κυρωθέν, ἡμῶν δὲ μόνων ἔτι ἀδουλώτων ὄντων, χαλεπῶς ἔφερον ἀθηναῖοι. ψ Καὶ ὅσῳ δυνατώτεροι] καὶ μάλιστα κατὰ τοῦτο ἔμελλον ἡμῖν προσφέρεσθαι χαλεπῶς, καθὰ αὐτοὶ μὲν μείζους ἐγίγνοντο, διὰ τὸ πολλοὺς καταστρέφεσθαι, ἡμᾶς δὲ ὁρῶντες ἀεὶ ἀσθενεστέρους καταλειπομένους, οἷα δὴ μονουμένους τῶν συμμάχων. ω Αὐτοὶ αὐτῶν] οἱ ἀθηναῖοι. διὰ τὸ κυροῦσθαι. α Τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος μόνον] τὸ μένειν τὴν συμμαχίαν, μία πίστις ἐχυρὰ, τὸ ἀλλήλους ἐπίσης δεδιέναι. β Ὁ γὰρ παραβαίνειν] τῆς συμμαχίας (φησὶν) ὁ τολμῶν τι παραβῆναι, ἀποτρέπεται, λογιζόμενος ὅτι ἰσοδύναμος ὢν οὐκ ἂν νικήσειε. τὸ ἑξῆς, ὁ γὰρ βουλόμενος λύειν τὴν συμμαχίαν, ἂν ἴδῃ ὅτι οὐ πλέον ἕξει διὰ τὸ ἀντίπαλον εἶναι τὴν δι' ἐναντίας παράταξιν, ἀποτρέπεται τοῦ παραβαίνειν τὰς συνθήκας. γ Ἀποτρέπεται] ἀπείργεται. δ Ἐς τὴν ἀρχὴν] ἀρχὴν, τὴν δούλωσιν τῶν ἑλλήνων. αὐτονόμους (φησὶ) κατέλιπον ἡμᾶς οἱ ἀθηναῖοι οὐ κατ' εὔνοιαν, οὐδὲ δι' ἄλλο τι ἢ ἵνα τὰ πράγματα αὐτῶν γίνωνται δι' ἡμῶν καταληπτὰ, καὶ τοῖς ὅλοις χρῶνται ἕλλησιν, χρώμενοι λόγῳ εὐπρεπεῖ, ἡμᾶς ὡς παράδειγμα, καὶ ἵνα ἔχωσιν ἡμᾶς ἐφόδιον τῆς τε γνώμης καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, τουτέστι συνεργοὺς ἀλλὰ μᾶλλον τῆς γνώμης, ὡς δέλεαρ καὶ ἀπάτην. ε Ἐφόδῳ] μεθόδῳ. ζ Ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ] τεκμηρίῳ ἐχρῶντο οἱ ἀθηναῖοι καταστρεφόμενοι τὰς πόλεις ὑποπρεσβευτῶ, τῇ ἡμετέρᾳ αὐτονομίᾳ, λέγοντες, οὐκ ἂν μιτυληναῖοι μεθ' ἡμῶν ἰσόψηφοί γε ὄντες καὶ ἐλεύθεροι, ἐπῄεσαν ἑκόντες, εἰ μὴ δικαίως ἐπεστρατεύομεν καὶ ἠδικηκόσι τι τῆς μάχης. η Ἐχρῶντο] οἱ λοιποὶ σύμμαχοι (φησὶ) τεκμηρίῳ σαφεῖ ἔμελλον χρήσασθαι τῇ ἀκουσίῳ ἡμῶν μὲν ἀθηναίων ξυστρατεύσει, ὅτι ἄδικοί εἰσιν οἷς ἐπέρχονται ἀθηναῖοι. εἰ μὴ γὰρ ἦσαν τοιοῦτοι, οὐκ ἂν ἄκοντας ἦγον συστρατεύειν αὐτοῖς τοὺς ἰσοψήφους μιτυληναίους. θ Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ] τῷ λιπεῖν ἐλευθέρους ἡμᾶς. ι Καὶ τὰ κράτιστα] καὶ τοὺς κρατίστους ὑμᾶς ἐπὶ τοὺς ἀσθενεστέρους τῶν ἑλλήνων πρώτους παρελάμβανον, ἵνα τῶν ἄλλων ἑλλήνων περιῃρημένων (ὅ ἐστι δεδουλωμένων) μόνους ἡμᾶς τελευταίους καταλιπόντες, ἀσθενεστέρους ἕξωσι πρὸς τὸ ἀντιπολεμεῖν αὐτοῖς δύνασθαι. κ Περιῃρημένου] κεκρατημένου, ἡ δὲ σύνταξις, καὶ ἀσθενέστερα ἔμελλον ἕξειν τὰ τελευταῖα τοῦ ἄλλου περιῃρημένου.

ἔμελλον ἕξειν; εἰ γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἤρξαντο, ἐχόντων ἔτι τῶν πρώτων, αὐτῶν τε ἰσχὺν καὶ πρὸς ὅ,τι χρὴ στῆναι, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐχειρώσαντο. τό, τε ναυτικὸν ἡμῶν παρεῖχέ τινα φόβον μή ποτε καθ' ἓν γενόμενον, ἢ ὑμῖν, ἢ ἄλλῳ τῳ προσθέμενον, κίνδυνον σφίσι παράσχῃ· τὰ δὲ, καὶ ἀπὸ θεραπείας τοῦ τε κοινοῦ αὐτῶν καὶ τῶν ἀεὶ προεστώτων περιεγιγνόμεθα. οὐ μέντοι ἐπιπολύ γ' ἂν ἐδοκοῦμεν δυνηθῆναι, εἰ μὴ ὁ πόλεμος ὅδε κατέστη, παραδείγμασι χρώμενοι τοῖς ἐς τοὺς ἄλλους. τίς οὖν αὕτη ἡ φιλία ἐγίγνετο, ἢ ἐλευθερία πιστή, ἐν ᾗ παρὰ γνώμην ἀλλήλους ὑπεδεχόμεθα; καὶ οἱ μὲν ἡμᾶς ἐν τῷ πολέμῳ δεδιότες ἐθεράπευον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνους ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὸ αὐτὸ ἐποιοῦμεν; ὅ, τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὔνοια πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε, δέει τε τὸ πλέον ἢ φιλίᾳ κατεχόμενοι, ξύμμαχοι ἦμεν· καὶ ὁποτέροις θᾶσσον παράσχοι ἀσφάλεια θράσος, οὗτοι πρότεροί τι καὶ παραβήσεσθαι ἔμελλον. ὥστε εἴ τῳ δοκοῦμεν ἀδικεῖν, προαποστάντες διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν, αὐτοὶ οὐκ ἀνταναμείναντες σαφῶς εἰδέναι εἴ τι αὐτῶν ἔσται, οὐκ ὀρθῶς σκοπεῖ. εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντεπιβουλεῦσαι καὶ ἀντεπιμελλῆσαι, τί ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις εἶναι; ἐπ' ἐκείνοις δὲ ὄντος ἀεὶ τοῦ ἐπιχειρεῖν, καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι δεῖ τὸ προαμύνασθαι.

(marg.: γρ. κινδύνων)

Τοιαύτας ἔχοντες προφάσεις καὶ αἰτίας, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ξύμμαχοι, ἀπέστημεν, σαφεῖς μὲν τοῖς ἀκούουσι γνῶναι, ὡς εἰκότως ἐδράσαμεν, ἱκανὰς δὲ ἡμᾶς ἐκφοβῆσαι, καὶ πρὸς ἀσφάλειάν τινα τρέψαι, βουλομένους μὲν καὶ πάλαι, ὅτε ἔτι ἐν τῇ εἰρήνῃ ἐπέμψαμεν ὡς ὑμᾶς περὶ ἀποστάσεως, ὑμῶν δὲ οὐ προσδεξαμένων, κωλυθέντας· νῦν δὲ, ἐπειδὴ Βοιωτοὶ προυκαλέσαντο, εὐθὺς ὑπηκούσαμεν, καὶ ἐνομίζομεν ἀποστήσεσθαι διπλῆν ἀπόστασιν, ἀπό τε τῶν Ἑλλήνων, μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς μετ' Ἀθηναίων, ἀλλὰ ξυνελευθεροῦν· ἀπό τε Ἀθηναίων, μὴ αὐτοὶ διαφθαρῆναι ὑπ' ἐκείνων ἐν ὑστέρῳ, ἀλλὰ προποιῆσαι. ἡ μέντοι ἀπόστασις ἡμῶν θᾶσσον γεγένηται, καὶ ἀπαράσκευος· ᾗ καὶ μᾶλλον χρὴ ξυμμάχους δεξαμένους ἡμᾶς, διὰ ταχέων βοήθειαν ἀποστέλλειν, ἵνα φαίνησθε ἀμύνοντές τε οἷς δεῖ, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοὺς πολεμίους βλάπτοντες. καιρὸς δὲ ὡς οὔπω πρότερον. νόσῳ τε γὰρ ἐφθάραται Ἀθηναῖοι, καὶ χρημάτων δαπάνῃ, νῆές τε αὐτοῖς, αἱ μὲν περὶ τὴν ὑμετέραν εἰσίν, αἱ δ' ἐφ' ἡμῖν τετάχαται. ὥστε οὐκ εἰκὸς αὐτοὺς περιουσίαν νεῶν ἔχειν, ἢν ὑμεῖς ἐν τῷ θέρει τῷδε ναυσί τε καὶ πεζῷ ἅμα ἐπεσβάλητε τὸ δεύτερον. ἀλλ' ἢ ἡμᾶς οὐκ ἀμυνοῦνται ἐπιπλέοντας, ἢ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀποχωρήσονται. νομίσῃ τε μηδεὶς ἀλλοτρίας γῆς πέρι οἰκεῖον κίνδυνον ἕξειν. ᾧ γὰρ δοκεῖ μακρὰν ἀπεῖναι ἡ Λέσβος, τὴν ὠφελίαν αὐτῷ ἐγγύθεν παρέξει. οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔσται ὁ πόλεμος, ὥς τις οἴεται, ἀλλὰ δι' ἣν ἡ Ἀττικὴ ὠφελεῖται. ἔστι δὲ τῶν χρημάτων ἀπὸ τῶν ξυμμάχων ἡ πρόσοδος, καὶ ἔτι μείζων ἔσται, εἰ ἡμᾶς καταστρέψονται. οὔτε γὰρ ἀποστήσεται ἄλλος, τά τε ἡμέτερα

α Καὶ πρὸς ὅ,τι χρὴ στῆναι] καὶ ἡμᾶς τοὺς δυναμένους ἡγήσασθαι αὐτῶν. β Προσθέμενον] εἰς ταὐτὸ συνελθόν. γ Καὶ ἀπὸ θεραπείας] τέσσαρα τεκμήρια τέθεικε, δι' ὧν συνίστησιν ὅτι οὐχὶ διὰ δικαιοσύνην μέχρι δεῦρο ἀπέσχοντο ἡμῶν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ διὰ πανουργίαν. ἓν μὲν, τὸ κατὰ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ λόγου· δεύτερον δὲ, τὸ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύϊ τὰ πράγματα φαίνεσθαι καταληπτά. τρίτον, τὸ φοβεῖσθαι τὸ ναυτικὸν τῶν Μυτιληναίων. τέταρτον, τὸ θεραπεύεσθαι πρὸς τῶν Μυτιληναίων, κολακείᾳ μὲν, κοινῇ τοὺς Ἀθηναίους, δώροις δὲ, τῶν προεστώτων ἕκαστον. δ Ἐπιπολύ γ' ἂν ἐδοκοῦμεν δυνηθῆναι] ἠδυνήθημεν διαφυγεῖν τὴν δουλείαν, εἰ μὴ ἔφθασεν ὁ πόλεμος τῶν Πελοποννησίων. τεκμήρια γὰρ ἦν ἡμῖν τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους ὑπ' Ἀθηναίων γινόμενα. ε Ὅ,τι τοῖς ἄλλοις] ὅπερ δὲ τοῖς ἄλλοις ἐξ εὐνοίας (φησὶ) τὸ πιστεύειν ἀλλήλοις βεβαίως, τοῦτο ἡμῖν ὁ φόβος παρεῖχε βέβαιον, φυλάττειν ἡμᾶς τὰς πρὸς ἀλλήλους πίστεις διὰ τὸν φόβον. ζ Καὶ ὁποτέροις θᾶσσον] ὁπότεροι δ' ἂν ἡμῶν ἔφθασαν ἀπαλλαγῆναι τοῦ φόβου, καὶ θαρσῆσαι, ὡς ἐν ἀκινδύνῳ ὄντες, οὕτω καὶ λύσειν ἔμελλον τὰς σπονδάς. η Ὥστε εἴ τῳ δοκοῦμεν ἀδικεῖν] εἴ τισι δοκοῦμεν ἄτοποί τινες εἶναι, ἀποστάντες ἀπ' αὐτῶν, καὶ μὴ ἀναμείναντες μαθεῖν εἰ ἄρα τι γενήσεται παρ' αὐτῶν πρότερον, διὰ τὸ ἐμβεβαιῶσαι τοῦτο ποιῆσαι, οὐκ ὀρθῶς ὁ τοιοῦτος λογίζεται. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει. εἰ γὰρ ἴσοι (φησὶν) αὐτοῖς ὑπήρχομεν κατὰ δύναμιν, ὥστε καὶ ἐπιβουλεύουσιν αὐτοῖς ἀντεπιβουλεῦσαι, καὶ βραδυνόντων αὐτῶν καὶ μελλόντων, ἀντιμελλῆσαι καὶ ἀντιβραδῦναι, τί ἔδει ἡμᾶς ὑπ' ἐκείνοις ταχθῆναι, ἢ ὑπακούειν αὐτοῖς; ὁπότε δὲ οὐκ ἦμεν ἴσοι, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις ἦν τὸ ἐπιχειρεῖν καθ' ἡμῶν ὅτε θέλοιεν, ἔδει καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι τὸ ἀποστῆναι αὐτῶν, πρίν τι παρ' αὐτῶν παθεῖν. θ Διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν] τῶν Ἀθηναίων. ι Αὐτοὶ οὐκ ἀνταναμείναντες] ἡμεῖς οἱ Μυτιληναῖοι.
κ Ἀντεπιμελλῆσαι] τὴν αὐτὴν ἐπιμέλειαν δέξασθαι. λ Ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις εἶναι] ἤγουν, κινουμένων ἐκείνων, κινηθῆναι καὶ ἡμᾶς.
μ Σαφεῖς μὲν] σαφῶς τοὺς ἀκούοντας διδάξαι δυναμένας. ν Ὡς εἰκότως] ἐνδεχομένως. ξ Ἱκανὰς δὲ ἡμᾶς] τὰς αἰτίας δηλονότι.
ο Ἀποστήσεσθαι] κατὰ δύο τρόπους (φησὶν) ἀφιστάμεθα τῶν Ἀθηναίων· τοῦτο μὲν, ὑπὲρ τοῦ μὴ κακῶς μετ' Ἀθηναίων ποιῆσαι τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ μεθ' ἡμῶν ἐλευθερῶσαι αὐτούς. τὸ δὲ προποιῆσαι, οὐκ ἐπὶ τῷ διαφθεῖραι τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πρότερόν τι ποιῆσαι, τουτέστιν ἀποστῆναι.
π Ἐν ὑστέρῳ] χρόνῳ δηλονότι. ρ Ἡ μέντοι ἀπόσ.] σφόδρα τεχνικῶς ἐπὶ τὴν συμμαχίαν προτρέπουσι τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἀπαράσκευοι ἐσμὲν, ὡς ταχέως ἀποστάντες. σ Ἀπόστασις] ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. τ Ἣ καὶ μᾶλλον χρὴ] τὸ ἑξῆς, ξυμμάχους ἡμᾶς δεξαμένους ὑμᾶς τοὺς Λακεδαιμονίους. τὸ γὰρ δεξαμένους, ἀντὶ τοῦ δέξασθαι. υ Ἐφθάραται] ἐφθάρησαν. φ Αἱ δ' ἐφ' ἡμῖν] καθ' ἡμῶν. χ Τετάχαται] τεταγμέναι εἰσίν. ψ Ἢ ἀπ' ἀμφοτέρων] ἀπό τε ἡμῶν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Μυτιληναίων. ω Οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔσται] οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔσται ὁ πόλεμος, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ, δι' ἣν ὠφελοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι, χρήματα λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν συμμάχων. καὶ πλείονα γενέσθαι αὐτοῖς, ἂν ἡμᾶς καταστρέψωνται. τά τε γὰρ ἡμέτερα προσλήψονται, πρότερον οὐ φορολογοῦντες ἡμᾶς, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ἄλλων βεβαίως ἕξουσι· καὶ γὰρ οὐδεὶς ἀποστήσεται, γνοὺς Μυτιληναίους δεδουλωμένους. α Ἡ πρόσοδος] ἡ πρόσοδος τῶν χρημάτων τοῖς Ἀθηναίοις, ὅ ἐστι τὴν σύνταξιν. β Καταστρέψονται] δουλώσουσιν.

προσγενήσεται παθόντων τ' αἰσχρότερα[a] ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες. [β] Βοηθησάντων δὲ ὑμῶν προθύμως, πόλιν τε [γ] προσλήψεσθε ναυτικὸν ἔχουσαν μέγα, οὗπερ ὑμῖν μάλιστα προσδεῖ, καὶ Ἀθηναίους ῥᾷον [δ] καθαιρήσετε, [ε] ὑφαιροῦντες αὐτῶν τοὺς ξυμμάχους. [ζ] θρασύτερον γὰρ πᾶς τις [η] προσχωρήσεται. τήν τε αἰτίαν ἀποφεύξεσθε, ἣν εἴχετε μὴ βοηθεῖν τοῖς ἀφισταμένοις. ἢν δ' ἐλευθεροῦντες φαίνησθε, [θ] τὸ κράτος τοῦ πολέμου βεβαιότερον ἕξετε. αἰσχυνθέντες οὖν τάς τε τῶν Ἑλλήνων ἐς ὑμᾶς ἐλπίδας, καὶ Δία τὸν Ὀλύμπιον, ἐν οὗ τῷ ἱερῷ [ι] ἴσα καὶ ἱκέται ἐσμέν, ἐπαμύνατε Μυτιληναίοις ξύμμαχοι γενόμενοι, [κ] καὶ μὴ προῆσθε ἡμᾶς ἴδιον μὲν [λ] τὸν κίνδυνον τῶν σωμάτων παραβαλλομένους, κοινὴν δὲ τὴν ἐκ τοῦ κατορθῶσαι ὠφελίαν [μ] ἅπασι διδόντας, ἔτι δὲ κοινοτέραν τὴν βλάβην, εἰ μὴ πεισθέντων ὑμῶν σφαλησόμεθα. γίγνεσθε δὲ [ν] ἄνδρες, οἵουσπερ ὑμᾶς οἵ τε Ἕλληνες ἀξιοῦσι, καὶ τὸ ἡμέτερον δέος βούλεται. Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπειδὴ ἤκουσαν, [ξ] προσδεξάμενοι τοὺς λόγους, ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποιήσαντο, καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι [ο] ἐς τὸν Ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν, [π] ὡς ποιησόμενοι. καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, [ρ] καὶ ὁλκοὺς παρεσκεύαζον τῶν νεῶν ἐν τῷ Ἰσθμῷ, ὡς ὑπεροίσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ [σ] ἅμα ἐπιόντες. καὶ οἱ μὲν [τ] προθύμως ταῦτα ἔπρασσον· οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι βραδέως τε ξυνελέγοντο, καὶ ἐν καρποῦ [υ] ξυγκομιδῇ ἦσαν, καὶ ἀρρωστίᾳ τοῦ στρατεύειν. αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλῶσαι βουλόμενοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς [φ] ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἷοί τε [χ] εἰσί, μὴ κινοῦντες τὸ ἐπὶ Λέσβῳ ναυτικόν, καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπιὸν ῥᾳδίως ἀμύνεσθαι, ἐπλήρωσαν ναῦς ἑκατόν, ἐσβάντες αὐτοί τε, [ψ] πλὴν ἱππέων, καὶ πεντακοσιομεδίμνων, καὶ οἱ μέτοικοι. καὶ παρὰ τὸν Ἰσθμὸν ἀναγαγόντες, [ω] ἐπίδειξίν τε ἐποιοῦντο, καὶ ἀποβάσεις τῆς Πελοποννήσου [a] ᾗ δοκοίη αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ὁρῶντες πολὺν τὸν παράλογον, τά τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥηθέντα ἡγοῦντο οὐκ ἀληθῆ, [β] καὶ ἄπορα νομίζοντες, ὡς αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα οὐ παρῆσαν, καὶ ἠγγέλλοντο καὶ αἱ περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων, τὴν περιοικίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ὕστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκεύαζον ὅ,τι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον· καὶ κατὰ πόλεις [γ] ἐπήγγελλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος, καὶ ναύαρχον προσέταξαν Ἀλκίδαν, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἐπειδὴ [δ] καὶ ἐκείνους εἶδον. καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὃν αἱ νῆες ἔπλεον, [ε] ἐν τοῖς πλεῖσται δὴ [ζ] νῆες ἅμ' αὐτοῖς ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο, παραπλήσιαι δὲ καὶ ἔτι πλείους ἀρχομένου τοῦ πολέμου. τήν τε γὰρ Ἀττικὴν καὶ Εὔβοιαν καὶ Σαλαμῖνα ἑκατὸν ἐφύλασσον, καὶ περὶ Πελοπόννησον ἕτεραι ἑκατὸν ἦσαν, χωρὶς δὲ αἱ περὶ Ποτίδαιαν, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις χωρίοις. ὥστε αἱ πᾶσαι ἅμα ἐγίγνοντο ἐν ἑνὶ θέρει διακόσιαι καὶ πεντήκοντα. καὶ τὰ χρήματα τοῦτο μάλιστα ὑπανάλωσε μετὰ Ποτιδαίας. τήν τε γὰρ Ποτίδαιαν δίδραχμοι ὁπλῖται ἐφρούρουν (αὑτῷ γὰρ καὶ ὑπηρέτῃ δραχμὴν ἐλάμβανε τῆς ἡμέρας) [η] τρισχίλιοι μὲν οἱ πρῶτοι, ὧν οὐκ ἐλάσσους διεπολιόρκησαν. [θ] ἑξακόσιοι δὲ καὶ χίλιοι μετὰ Φορμίωνος, οἱ προαπῆλθον. νῆές τε αἱ πᾶσαι τὸν αὐτὸν μισθὸν [ι] ἔφερον. τὰ μὲν οὖν

Marginal variants: γρ. ἧς εἴχετε · γρ. δώσοντας · τάς

α Ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες] τὸ ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες, οὐκ ἐπὶ τοῦ πρότερον ὑμῶν δουλεύοντες, νοητέον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ, πρὶν ἀποστῆναι δηλονότι, δουλεύοντες, καὶ οὐ μετὰ τὸ ἀποστῆναι. β Βοηθησάντων δὲ ὑμῶν] τῶν Λακεδαιμονίων. γ Προσλήψεσθε] κτήσεσθε. δ Καθαιρήσετε] καταβαλεῖτε. ε Ὑφαιροῦντες αὐτῶν] κατ' ὀλίγον ἀποσπῶντες. ζ Θρασύτερον] θαρραλεώτερον. η Προσχωρήσεται] προσχωρήσει ὑμῖν δηλονότι. θ Τὸ κράτος τοῦ πολέμου] τὸ δύνασθαι δηλονότι περιγενέσθαι ἐν τῷ πολέμῳ. ι Ἴσα καὶ ἱκέται ἐσμέν] ὅμοιοι καὶ ἴσοι ἱκέταις ἐσμέν. τὸ ἴσα καὶ ἱκέται ἐσμέν, εἶπεν, ἐπειδὴ καὶ συμμαχίαν αὐτοῖς προστάσσουσιν. ὥστε καθὸ ὁμοῦ κινδυνεύουσιν, ἱκέται εἰσί· καθὸ δὲ συμμαχίαν διδόασιν, οὐ παντάπασιν ἱκέται, ἀλλ' ὡσπερ ἱκέται. κ Καὶ μὴ προῆσθε ἡμᾶς] ἀπολύσητε. λ Τὸν κίνδυνον] τοῦτο ἐπὶ τῆς δαπάνης ἀκουστέον, καὶ τῶν ἀναλωμάτων. μ Ἅπασι διδόντας] δώσοντας. ν Ἄνδρες] ἀνδρεῖοι, πρόθυμοι. ξ Προσδεξάμενοι τοὺς λόγους] τῶν Μυτιληναίων. ο Ἐς τὸν Ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν] ἵνα τὸ μὲν τριτημόριον μείνῃ φυλάττον πόλιν ἑκάστην· τὸ δὲ δίμοιρον ἐπὶ τὸν πόλεμον ἔλθῃ. π Ὡς ποιησόμενοι] τὴν εἰσβολὴν δηλονότι. ρ Καὶ ὁλκοὺς παρεσκεύαζον] οἱ ὁλκοί, ὄργανά εἰσιν οἷς αἱ νῆες ἕλκονται. σ Ἅμα ἐπιόντες] κατὰ τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. τ Προθύμως ταῦτα ἔπρασσον] ἀντὶ φοινικῶς εἶπεν, ἀντὶ τοῦ, προθύμως ἐστράτευον. υ Ξυγκομιδῇ] συλλογῇ. φ Ἐγνώκασιν] οἱ Πελοποννήσιοι. χ Εἰσί, μὴ κινοῦντες] οἱ Ἀθηναῖοι. ψ Πλὴν ἱππέων, καὶ πεντακοσιομεδίμνων] ἔστιν Ἀθήνησι πολιτικὰ συντάγματα, δι' ὧν τὸ ἀπορώτατοι, πεντακοσιομέδιμνοι· τὸ δὲ δεύτερον, ἱππεῖς· τὸ δὲ τρίτον, ζευγῖται· τὸ δὲ τέταρτον, θῆτες. οἱ μὲν οὖν πεντακοσιομέδιμνοι οὐκ ἦν ἀξία ἀθῆναι ἐς τὰς ναῦς, ὡς μεγίστην τιμὴν ἔχοντες ἐν τῇ πόλει, διὰ τὸ πολλὰ πλεῖν· οἱ δὲ ἱππεῖς, ὅπου οὐκ ἦν τούτων χρεία. ω Ἐπίδειξίν τε] δεῖξιν φανεράν. α Ἧ δοκοῖ] ἔδοξε. β Καὶ ἄπορα νομίζοντες] ἀντὶ τοῦ, ἃ δεῖ ποιεῖν ἀπορήσαντες. γ Ἐπήγγελλον] ἐζήτουν. δ Καὶ ἐκείνους εἶδον] ἀναχωρήσαντας δηλονότι. ε Ἐν τοῖς] ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις, ἤ τοῖς Ἀθηναίοις. ζ Νῆες ἅμ' αὐτοῖς ἐνεργοὶ] αἱ τὸ ἔργον ποιοῦσαι τῶν νεῶν. ἤγουν, πλώϊμοι καὶ χρησταί. η Τρισχίλιοι μὲν οἱ πρῶτοι] ἐπέμφθησαν γὰρ ἐκεῖ πρῶτοι, καὶ δεύτεροι. οἱ μὲν οὖν πρῶτοι ἔμειναν ἕως ἁλώσεως τῆς πόλεως, πολιορκοῦντες· οἱ δὲ δεύτεροι, οἱ μετὰ Φορμίωνος, πρὸ τῆς ἁλώσεως ἀνεχώρησαν. θ Ἑξακόσιοι δὲ καὶ χίλιοι] δι' ὅλου φησὶ μέχρι τῆς πολιορκίας ὑπέμεινεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁπλιτῶν. ι Ἔφερον] ἐλάμβανον.

χρήματα οὕτως ὑπαναλώθη πρῶτον, καὶ νῆες τοσαῦται δὴ πλεῖσται ^a ἐπληρώθησαν. μιτυληναῖοι δέ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν οἱ λακεδαιμόνιοι περὶ τὸν ἰσθμὸν ἦσαν, ἐπὶ μήθυμναν ὡς προδιδομένην ἐστράτευσαν κατὰ γῆν αὐτοί τε καὶ οἱ ἐπίκουροι· καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προυχώρει ᾗ προσεδέχοντο, ἀπῆλθον ἐπ' ἀντίσσης, καὶ πύρρας, καὶ ἐρέσσου· καὶ καταστησάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαιότερα, καὶ τείχη ^b κρατύναντες, διὰ τάχους ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου. ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ μηθυμναῖοι, ἀναχωρησάντων αὐτῶν, ἐπ' ἄντισσαν· καὶ ἐκ βοηθείας τινὸς γενομένης, ^c πληγέντες ὑπό τε τῶν ἀντισσαίων καὶ τῶν ἐπικούρων, ἀπέθανόν τε πολλοί, καὶ ἀνεχώρησαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, πυνθανόμενοι ταῦτα, τούς τε μιτυληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας, καὶ τοὺς σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας ^d εἴργειν, πέμπουσι περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον, Πάχητα τὸν Ἐπικούρου στρατηγόν, καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν. οἱ δέ, αὐτερέται πλεύσαντες τῶν νεῶν, ἀφικνοῦνται, καὶ περιτειχίζουσι μιτυλήνην ἐν κύκλῳ ἁπλῷ τείχει. φρούρια δ' ἔστιν ᾗ ἐπὶ τῶν καρτερῶν ἐγκατῳκοδόμηται. καὶ ἡ μὲν μιτυλήνη κατὰ κράτος ἤδη ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς ^e καὶ ἐκ θαλάσσης εἴργετο, καὶ ὁ χειμὼν ἤρχετο γίγνεσθαι. προσδεόμενοι δὲ οἱ ἀθηναῖοι χρημάτων ^f ἐς τὴν πολιορκίαν, καὶ αὐτοὶ ἐσενεγκόντες, τότε πρῶτον εἰσφορὰν διακόσια τάλαντα ἐξέπεμψαν, καὶ ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους ἀργυρολόγους ναῦς δώδεκα, καὶ Λυσικλέα, πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. ὁ δὲ ἄλλα τε ἠργυρολόγει, καὶ περιέπλει, καὶ τῆς καρίας ἐκ μυοῦντος ἀναβὰς διὰ τοῦ Μαιάνδρου πεδίου μέχρι τοῦ σανδίου λόφου, ἐπιθεμένων τῶν καρῶν, καὶ ἀναιιτῶν, αὐτός τε διαφθείρεται, καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς πολλοί. τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, ^g οἱ πλαταιῆς (ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν πελοποννησίων καὶ βοιωτῶν) ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ ἐπιλιπόντι ἐπιέζοντο, καὶ ἀπὸ τῶν ἀθηναίων οὐδεμία ἦν ἐλπὶς ^h τιμωρίας, οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτοί τε καὶ ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι, πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν, καὶ ὑπερβῆναι τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ἢν δύνωνται βιάσασθαι, ἐσηγησαμένων ^i τὴν πεῖραν αὐτοῖς, Θεαινέτου τε τοῦ Τολμίδου, ἀνδρὸς μάντεως, καὶ Εὐπομπίδου τοῦ Δαϊμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει. ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις ^k ἀπώκνησάν πως, τὸν κίνδυνον μέγαν ἡγησάμενοι, ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταί, τρόπῳ τοιῷδε. κλίμακας ἐποιήσαντο ἴσας τῷ τείχει ^λ τῶν πολεμίων. ^μ ξυνεμετρήσαντο δὲ ^ν ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων, ᾗ ἔτυχε ^ξ πρὸς σφᾶς ^ο οὐκ ἐξαληλιμμένον τὸ τεῖχος αὐτῶν. ἠριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολάς· καὶ ἔμελλον οἱ μέν τινες ἁμαρτήσεσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λογισμοῦ, ἄλλως τε καὶ πολλάκις ἀριθμοῦντες, καὶ ἅμα οὐ πολὺ ἀπέχοντες, ἀλλὰ ῥᾳδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο ^π τοῦ τείχους. τὴν μὲν οὖν ξυμμέτρησιν τῶν κλιμάκων ^ρ οὕτως ἔλαβον, ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον. τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰκοδομήσει· εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρός τε πλαταιῶν, καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἀπ' ἀθηνῶν ἐπίοι. διεῖχον δὲ οἱ περίβολοι ἑκκαίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων. τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, οἱ ἑκκαίδεκα πόδες, τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανενεμημένα ᾠκοδόμητο· ^σ καὶ ἦν ξυνεχῆ, ὥστε ἓν φαίνεσθαι τεῖχος παχύ, ἐπάλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν. ^τ διὰ δέκα δὲ ἐπάλξεων πύργοι ἦσαν μεγάλοι, καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει, διήκοντες ἔς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ, καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ ἐς τὸ ἔξω, ὥστε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον, ^υ ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διῇσαν. τὰς οὖν νύκτας, ὁπότε χειμὼν εἴη ^φ νοτερός, τὰς μὲν ἐπάλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων ὄντων ^χ δι' ὀλίγου καὶ ἄνωθεν ^ψ στεγανῶν τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. τὸ μὲν οὖν τεῖχος ᾧ περιεφρουροῦντο οἱ πλαταιῆς, τοιοῦτον ἦν. ^ω οἱ δ', ἐπειδὴ παρεσκεύαστο αὐτοῖς,

γρ. Εὐπολμίδου

γρ. πλαταιέων

a Ἐπληρώθησαν] αἱ τριήρεις δηλονότι. b Κρατύναντες] ἰσχυρὰ ποιήσαντες. c Πληγέντες] μεγάλως νικηθέντες οἱ μηθυμναῖοι. πληγὴ γὰρ κατὰ πόλεμον, καὶ τραῦμα, ἡ ἰσχυρὰ ἧττα. d Εἴργειν] τοὺς μιτυληναίους. e Καὶ ἐκ θαλάσσης εἴργετο] ὑπὸ τῶν ἀθηναίων. f Ἐς τὴν πολιορκίαν] τῶν μιτυληναίων. g Οἱ πλαταιῆς] τὸ ἑξῆς οὕτως, οἱ πλαταιῆς ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ. τὰ γὰρ ἄλλα διὰ μέσου. h Τιμωρίας] ἐκδικήσεως. i Τὴν πεῖραν αὐτοῖς] τὴν πρᾶξιν. k Ἀπώκνησάν πως] ἀνεβάλοντο. λ Τῶν πολεμίων] τῶν πελοποννησίων. μ Ξυνεμετρήσαντο] ἔλαβον τὸ ὕψος τοῦ τείχους, καὶ πρὸς τοῦτο ἡρμόσαντο τὰς κλίμακας. ἔλαβον δὲ ἐκ τῶν πλίνθων τῶν ἐπωκοδομημένων ἀλλήλοις, τό, τε πλῆθος αὐτῶν ἀριθμήσαντες, καὶ τὸ πάχος συντεκμηράμενοι. ν Ταῖς ἐπιβολαῖς] ταῖς συνθέσεσι. ξ Πρὸς σφᾶς] τοὺς πλαταιεῖς.

ο Οὐκ ἐξαληλιμμένον] οὐ κεχρισμένον. π Τοῦ τείχους] δηλονότι θεῖναι κλίμακας. ρ Οὕτως ἔλαβον] ἐνόησαν. σ Καὶ ἦν ξυνεχῆ] τὰ οἰκήματα δηλονότι. τ Διὰ δέκα δὲ ἐπάλξεων] μετὰ δέκα. υ Ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων] θύρας τινὰς ἐποίησαν ἐν αὐτοῖς τοῖς πύργοις, ὥστε δι' αὐτῶν ἐξιέναι, εἴ τις ἀπὸ πύργου εἰς πύργον ἕτερον ἤθελεν ἀπελθεῖν. φ Νοτερὸς] δίυγρος, καὶ ὑετὸν ἔχων. ἔστι γὰρ καὶ ἕτερος μὴ τοιοῦτος, ἀλλὰ κρυώδης καὶ καπνώδης. χ Δι' ὀλίγου] αἰτὶ τοῦ ἐγγύθεν. ἐπεὶ διὰ δέκα ἐπάλξεων μόνων ἦσαν οἱ πύργοι. ψ Στεγανῶν] στέγην ἐχόντων. ω Οἱ δ', ἐπειδὴ] οἱ πλαταιεῖς τὰ κατὰ σκοπὸν ἐποίησαν.

τηρήσαντες νύκτα χειμέριον ὕδατι καὶ ἀνέμῳ, καὶ ἅμ' ἀσέληνον, ἐξῄεσαν. ἡγοῦντο δὲ οἵπερ καὶ τῆς πείρας αἴτιοι ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν ἣ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προσέμιξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων, λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν, οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ, τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς, ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου, οὐ κατακουσάντων. ἅμα δὲ καὶ διέχοντες πολὺ ᾔεσαν, ὅπως τὰ ὅπλα μὴ κρουόμενα πρὸς ἄλληλα αἴσθησιν παρέχοι. ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς τε τῇ ὁπλίσει, καὶ τὸν ἀριστερὸν μόνον πόδα ὑποδεδεμένοι, ἀσφαλείας ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προσέμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες ὅτι ἐρῆμοί εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες, καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψιλοὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον. ὧν ἡγεῖτο Ἀμμέας ὁ Κοροίβου, καὶ πρῶτος ἀνέβη. μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἑπόμενοι ἓξ ἐφ' ἑκάτερον τῶν πύργων ἀνέβαινον· ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἷς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκεῖνοι ῥᾷον προσβαίνοιεν, καὶ ἔμελλον δώσειν ὁπότε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἶεν. ὡς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο, ᾔσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες. κατέβαλε γάρ τις τῶν πλαταιέων, ἀντιλαμβανόμενος, ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων κεραμίδα· ἣ πεσοῦσα ψόφον ἐποίησε, καὶ αὐτίκα βοὴ ἦν. τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὥρμησεν. οὐ γὰρ ᾔδει ὅ,τι ἦν τὸ δεινόν, σκοτεινῆς νυκτὸς καὶ χειμῶνος ὄντος. καὶ ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν πλαταιέων ὑπολελειμμένοι, ἐξελθόντες προσέβαλλον τῷ τείχει τῶν πελοποννησίων, ἐκ τοὔμπαλιν ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἥκιστα πρὸς αὐτοὺς τὸν νοῦν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιγνόμενον. καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἷς ἐτέτακτο παραβοηθεῖν εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξω τοῦ τείχους πρὸς τὴν βοήν. φρυκτοί τε ᾔροντο ἐς τὰς θήβας πολέμιοι. παρανῖσχον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τείχους φρυκτοὺς πολλούς, πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις ᾖ, καὶ μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γιγνόμενον εἶ[ναι] ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν, καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο. οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν πλαταιέων ἐν τούτῳ, ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀναβεβήκεσαν, καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες ἐκεκρατήκεσαν, τάς τε διόδους τῶν πύργων αὐτοὶ ἐνστάντες ἐφύλασσον, μηδένα δι' αὐτῶν ἐπιβοηθεῖν, καὶ κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις, καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν, ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ, οἱ πλείους πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἅμα, καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες, διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δέ, διακομιζόμενος ἀεί, ἵστατο ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου, καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ τεῖχος κωλυτὴς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραίωντο οἱ ἀπὸ τῶν πύργων, χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον· καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο, λαμπάδας ἔχοντες. οἱ μὲν οὖν πλαταιῆς ἐκείνους ἑώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκότους, ἑστῶτες ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου, καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυμνά· αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄντες, ἧσσον διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρῶντο. ὥστε φθάνουσι τῶν πλαταιέων καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως. κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ, ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου, ὑδατώδης μᾶλλον· καὶ ἡ νὺξ τοιούτῳ ἀνέμῳ ὑπονιφομένη πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφευξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

γρ. ψόφου

γρ. ἦρχε

γρ. τούτων

α Καὶ τῆς πείρας] οἵπερ καὶ τοῦ πειραθῆναι τῆς ἐξόδου, αἴτιοι ἦσαν. ἐμφαίνει δὲ τὸν μάντιν, καὶ τὸν στρατηγόν. β Εὐσταλεῖς τῇ ὁπλίσει] εὔζωνοι. γ Καὶ τὸν ἀριστερὸν μόνον] ὑπεδέδεντο τὸν μὲν ἕνα τῶν ποδῶν, δι' ἀσφάλειαν· τὸν δὲ ἕτερον γυμνὸν εἶχον, διὰ κουφότητα. δ Ἀντιλαμβανόμενος] ἀντιδρασσόμενος. ε Καὶ αὐτίκα βοὴ ἦν] λείπει ἐν ἄλλῳ τῷ ἦν. ζ Τὸ δὲ στρατόπεδον] τῶν πελοποννησίων. η Κατὰ χώραν μένοντες] ἡσυχάζοντες. θ Ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς] αὐτὶ τοῦ, καταλιπόντες τὴν ἑαυτοῦ φυλακήν. ι Ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ ἦσαν] ἀπορεῖν εἶχον μὴ δεῖν καὶ εἰκασμοῦ. κ Καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν] οὐδαμοῦ μὲν εἶπε περὶ τούτων τῶν τριακοσίων· δῆλον δὲ ὅτι κατὰ τὸ σιωπώμενον ἐτάχθησαν. οὐ γὰρ αἰ νῦν ἐμέμνητο αὐτῶν. λ Παρανῖσχον δὲ] παρανέτελλον. μ Φρυκτοὺς πολλοὺς] δηλονότι φιλίους. οἱ γὰρ φίλιοι ἀνετείνοντο, καιόμενοι μέν, ἱστάμενοι δέ. οἱ δὲ πολέμιοι, καιόμενοι μέν καὶ αὐτοί, σειόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἀνατεινόντων. κίνησις γὰρ ὁ πόλεμος. ν Καὶ μὴ βοηθοῖεν] οἱ θηβαῖοι. ξ Ἐν τούτῳ] τῷ γιγνομένῳ δηλονότι. ο Ἐνστάντες] ἐναντιωθέντες. π Οἱ μέν, ἀπὸ τῶν πύργων] οἱ πλαταιεῖς καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοὺς βοηθοῦντας τῶν πελοποννησίων ἔβαλον. ρ Οἱ δ' ἐν τούτῳ] τῷ καιρῷ δηλονότι. σ Ἀπώσαντες] ῥίψαντες. ἵνα ἀχρῶς καὶ ἀκωλύτως ἡ ἀνάβασις γίνοιτο. τ Ἵστατο ἐπὶ τοῦ χείλους] τοῦ ἔξωθεν δηλονότι. ἤδη γὰρ εἶπε περὶ τοῦ ἔνδον. υ Χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι] οἱ τελευταῖοι τῶν καταβαινόντων ἀπὸ τῶν τοῦ ὀροφῆς πύργων, χαλεπῶς ἀπεχώρουν, ἐπὶ τοὺς εἶχον τοὺς ὄπισθεν αὐτοῖς ἐπαμυνοῦντας. φ Ἐς τὰ γυμνὰ] μέρη δηλονότι. χ Ὥστ' ἐπελθεῖν] διαδραμεῖν. ψ Ἢ βορέου] ὁ ἢ σύνδεσμος αὐτὶ τοῦ ἤπερ κεῖται. βορέας γὰρ βέβαιον ποιεῖ κρύσταλλον, ἀπηλιώτης δέ, ὑδατώδη. ω Ἐν αὐτῇ] τῇ τάφρῳ.

ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ πλαταιῆς ἐχώρουν ἀθρόοι τὴν ἐς θήβας φέρουσαν ὁδὸν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῷον, νομίζοντες ἥκιστα σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι, τὴν ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ ἅμα ἑώρων τοὺς πελοποννησίους τὴν πρὸς κιθαιρῶνα καὶ δρυὸς κεφαλὰς, τὴν ἐπ' ἀθήνας φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους οἱ πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειτα ὑποστρέψαντες ᾖεσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδὸν, [α] ἐς ἐρύθρας καὶ ὑσίας, καὶ λαβόμενοι τῶν ὀρῶν, διαφεύγουσιν ἐς τὰς ἀθήνας ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων. εἰσὶ γάρ τινες αὐτῶν οἳ ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν, πρὶν ὑπερβαίνειν· εἷς δ' ἐπὶ τῇ ἔξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν πελοποννήσιοι [β] κατὰ χώραν ἐγένοντο, τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως πλαταιῆς, τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδὲν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων [γ] ὡς οὐδεὶς περίεστι, κήρυκα [δ] ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, [ε] ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς. μαθόντες δὲ τὸ ἀληθὲς ἐπαύσαντο. [ζ] οἱ μὲν δὴ τῶν πλαταιέων ἄνδρες, οὕτως [η] ὑπερβάντες ἐσώθησαν. Ἐκ δὲ τῆς λακεδαίμονος, τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος, ἐκπέμπεται Σάλαιθος ὁ λακεδαιμόνιος ἐς μιτυλήνην τριήρει, καὶ πλεύσας ἐς πύρραν, καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῇ κατὰ χαράδραν τινὰ, ᾗ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περιτείχισμα, διαλαθὼν ἐσέρχεται ἐς τὴν μιτυλήνην, καὶ ἔλεγε [θ] τοῖς προέδροις [ι] ὅτι ἐσβολή τε ἅμα ἐς τὴν ἀττικὴν ἔσται, καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες παρέσονται ἃς ἔδει βοηθῆσαι αὐτοῖς· προαποπεμφθῆναί τε αὐτὸς τούτων ἕνεκα, καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ οἱ μὲν μιτυληναῖοι [κ] ἐθάρσουν τε, καὶ πρὸς τοὺς ἀθηναίους ἧσσον εἶχον [λ] τὴν γνώμην, ὥστε [μ] ξυμβαίνειν. ὅ, τε χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, οἱ πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ τὰς ἐς μιτυλήνην δύο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν ἔχοντας Ἀλκίδαν, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προστάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν ἀττικὴν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον, ὅπως οἱ ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι, ἧσσον ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν μιτυλήνην καταπλεούσαις ἐπιβοηθήσωσιν. ἡγεῖτο δὲ τῆς ἐσβολῆς ταύτης [ν] Κλεομένης, ὑπὲρ Παυσανίου τοῦ Πλειστοάνακτος υἱέος, βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατρὸς ἀδελφὸς ὤν. ἐδῄωσαν δὲ τῆς ἀττικῆς τά τε πρότερον τετμημένα, καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει, καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελέλειπτο· καὶ ἡ ἐσβολὴ αὕτη χαλεπωτάτη ἐγένετο τοῖς ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν. [ξ] ἐπιμένοντες γὰρ ἀεὶ ἀπὸ τῆς λέσβου τι πεύσεσθαι τῶν νεῶν ἔργον, ὡς ἤδη πεπεραιωμένων, [ο] ἐπεξῆλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες. ὡς δ' οὐδὲν ἀπέβαινεν αὐτοῖς ὧν προσεδέχοντο, καὶ ἐπελελοίπει ὁ σῖτος, ἀνεχώρησαν, καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. οἱ δὲ μιτυληναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς αἵ τε νῆες αὐτοῖς οὐχ ἧκον ἀπὸ τῆς πελοποννήσου, [π] ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον, καὶ ὁ σῖτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς ἀθηναίους, διὰ τάδε· ὁ Σάλαιθος, καὶ αὐτὸς οὐ προσδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς, ὁπλίζει τὸν δῆμον, πρότερον ψιλὸν ὄντα, [ρ] ὡς ἐπεξιὼν τοῖς ἀθηναίοις· οἱ δὲ, ἐπειδὴ ἔλαβον ὅπλα, οὔτε [σ] ἠκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι, ἢ τὸν σῖτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερὸν, [τ] καὶ διανέμειν ἅπασιν, ἢ αὐτοὶ [υ] ξυγχωρήσαντες πρὸς ἀθηναίους ἔφασαν παραδώσειν τὴν πόλιν. [φ] γνόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν, οὔτ' ἀποκωλύειν δυνατοὶ ὄντες, εἴτ' ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως, κινδυνεύσοντες, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρός τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον, ὥστε ἀθηναίοις μὲν [χ] ἐξεῖναι βουλεῦσαι περὶ μιτυληναίων ὁποῖον ἄν τι βούλωνται, καὶ τὴν στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτοὺς, πρεσβείαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς ἀθήνας μιτυληναίους περὶ ἑαυτῶν. ἐν ὅσῳ δ' ἂν [ψ] πάλιν ἔλθωσι, Πάχητα μήτε δῆσαι μιτυληναίων

α Ἐς ἐρύθρας καὶ ὑσίας] δῆμοι βοιωτίας.
β Κατὰ χώραν ἐγένοντο] ἡσύχασαν.
γ Ὡς οὐδεὶς περίεστιν] ἀλλ' οἱ πάντες ἀπώλοντο.
δ Ἐκπέμψαντες] ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν.
ε Ἐσπένδοντο] σπονδὰς ἐζήτουν ποιῆσαι ἐπὶ τὴν ἀνάληψιν τῶν νεκρῶν.
ζ Οἱ μὲν δὴ τῶν πλαταιέων] μετάβασις.
η Ὑπερβάντες ἐσώθησαν] ζῶντες ἐφυλάχθησαν.
θ Τοῖς προέδροις] τοῖς ἄρχουσι τῶν μιτυληναίων.
ι Ὅτι ἐσβολή] ἔφοδος τῶν λακεδαιμονίων κατὰ τῆς ἀττικῆς.
κ Ἐθάρσουν τε] θάρρος ἐλάμβανον.
λ Τὴν γνώμην] κατὰ τὴν προαίρεσιν.
μ Ξυμβαίνειν] συμφωνεῖν.
ν Κλεομένης] οὗτος ὁ Κλεομένης, καὶ ὁ Πλειστοάναξ παῖδες εἰσι Παυσανίου τοῦ ἐν πλαταιαῖς ἀριστεύσαντος ἐπὶ τῶν μήδων.
ξ Ἐπιμένοντες] οἱ λακεδαιμόνιοι (φησὶν) ἐπιμένοντες ἀκοῦσαι τὸ ἀποβησόμενον ἀπὸ τῆς λέσβου ὑπὸ τοῦ Ἀλκίδου, ἔτεμον τὰ πολλὰ τῆς ἀττικῆς.
ο Ἐπεξῆλθον] ἐπέδραμον.
π Ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον] ἔν τινι τόπῳ πολὺν χρόνον μένουσαι, διέτριβον.
ρ Ὡς ἐπεξιὼν τοῖς ἀθηναίοις] ὡς κινηθησόμενος κατὰ τῶν ἀθηναίων.
σ Ἠκροῶντο] ὑπήκουον τοῖς ἄρχουσι.
τ Καὶ διανέμειν] μεμερισμένως διδόναι.
υ Ξυγχωρήσαντες] ὑπείξαντες.
φ Γνόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασι] οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως προεστῶτες.
χ Ἐξεῖναι βουλεῦσαι] βουλεύσασθαι.
ψ Πάλιν ἔλθωσιν] ἐπανέλθωσιν.

μηδένα, μήτ' ἀνδραποδίσαι, μήτε ἀποκτεῖναι. ἡ μὲν ξύμβασις αὕτη ἐγένετο. οἱ δὲ πράξαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, μάλιστα τῶν Μυτιληναίων περιδεεῖς ὄντες, ὡς ἡ στρατιὰ ἐσῆλθεν, οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι. Πάχης δ' ἀναστήσας αὐτούς, ὥστε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον, μέχρις οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξῃ. πέμψας δὲ καὶ ἐς τὴν Ἄντισσαν τριήρεις, προσεκτήσατο, καὶ τἆλλα τὰ περὶ τὸ στρατόπεδον καθίστατο ᾗ αὐτῷ ἐδόκει. οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς ἔδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλέοντες, περί τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν, καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχολαῖοι κομισθέντες, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ προσέσχον· προσμίξαντες δ' ἀπ' αὐτῆς τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ, πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη ἑάλωκε. βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναι, κατέπλευσαν ἐς Ἔμβατον τῆς Ἐρυθραίας. ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ ἑαλωκυίᾳ ἑπτά, ὅτ' ἐς τὸ Ἔμβατον κατέπλευσαν. πυθόμενοι δὲ τὸ σαφές, ἐβουλεύοντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς Τευτίαπλος ἀνὴρ Ἠλεῖος τάδε, Ἀλκίδα, καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνην, πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι, ὥσπερ ἔχομεν. κατὰ γὰρ τὸ εἰκός, ἀνδρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων, πολὺ τὸ ἀφύλακτον εὑρήσομεν· κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ, ᾗ ἐκεῖνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι ἄν τινα σφίσι πολέμιον, καὶ ἡμῶν ἡ ἀλκὴ τυγχάνει μάλιστα οὖσα. εἰκὸς δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέστερον, ὡς κεκρατηκότων, διεσπάρθαι. εἰ οὖν προσπέσοιμεν ἄφνω τε καὶ νυκτός, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον (εἴ τις ἄρα ἡμῖν ἐστὶν ὑπόλοιπος εὔνους) καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἔν τε αὑτῷ φυλάσσοι, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροίη, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο. Ὁ μὲν, τοσαῦτα εἰπών, οὐκ ἔπειθε τὸν Ἀλκίδαν. ἄλλοι δέ τινες τῶν ἀπ' Ἰωνίας φυγάδων, καὶ οἱ Λέσβιοι ξυμπλέοντες παρῄνουν, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν κίνδυνον φοβεῖται, τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων καταλαβεῖν τινα, ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα, ὅπως ἐκ πόλεως ὁρμώμενοι τὴν Ἰωνίαν ἀποστήσωσιν. ἐλπίδα δ' εἶναι· οὐδένα γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι. καὶ τὴν πρόσοδον ταύτην μεγίστην οὖσαν Ἀθηναίων ἢν ὑφέλωσι, καὶ ἅμα ἢν ἐφορμῶσιν αὐτοῖς, σφίσι δαπάνη γίγνηται, πείσειν τε οἴεσθαι καὶ Πισσούθνην ὥστε ξυμπολεμεῖν. ὁ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχετο, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπειδὴ τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προσμῖξαι. ἄρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει, καὶ προσσχὼν Μυοννήσῳ τῇ Τηίων, τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς κατὰ πλοῦν εἰλήφει, ἀπέσφαξε τοὺς πολλούς. καὶ ἐς τὴν Ἔφεσον καθορμισαμένου αὐτοῦ, Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας διέφθειρεν οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους, οὔτε πολεμίους, Ἀθηναίων δὲ ὑπ' ἀνάγκης ξυμμάχους· εἴ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους μὲν αὐτὸν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξεσθαι, πολὺ δὲ πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἕξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπείσθη τε, καὶ Χίων ἄνδρας ὅσους εἶχεν ἔτι, ἀφῆκε, καὶ τῶν ἄλλων τινάς. ὁρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι, οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσεχώρουν μᾶλλον ὡς Ἀττικαῖς· καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχον μή ποτε Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούντων, ναῦς Πελοποννησίων εἰς Ἰωνίαν παραβαλεῖν. ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος, καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο· ὤφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου, ἔτι περὶ Κλάρον ὁρμῶν. αἱ δ' ἀπ' Ἀθηνῶν ἔτυχον πλέουσαι· καὶ δεδιὼς τὴν δίωξιν, ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους,

---

α Οἱ δὲ πράξαντες] οἱ αἰτιώτατοι τῆς ἀποστάσεως τῶν Λακεδαιμονίων. β Περιδεεῖς ὄντες] περίφοβοι γενόμενοι. γ Οὐκ ἠνέσχοντο] μεῖναι δηλονότι. δ Ἀναστήσας αὐτούς] ἐγείρας ἀπὸ τῶν βωμῶν. ε Προσεκτήσατο] προσεποιήσατο. ζ Καθίστατο] διέταττε. η Καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν] τὸν ἀπὸ Πελοποννήσου εἰς Μυτιλήνην. θ Πρὶν δή] ἕως οὗ. ι Προσέσχον] προσωρμίσαντο. κ Ἐς Ἔμβατον] τὸ στενὸν τὸ μεταξὺ Χίου καὶ Ἐρυθρᾶς. λ Πρὶν ἐκπύστους] φανερούς. μ Ὥσπερ ἔχομεν] αἰφνιδίως, ὡς νῦν ἐσμέν. ν Καὶ πάνυ] εὑρήσομεν τὸ ἀφύλακτον δηλονότι. ξ Καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν] τὸ διὰ ξηρᾶς στράτευμα. ο Οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου] τὸ καινόν, οἱ μὲν διὰ διφθόγγου γράψαντες, οὕτως ἐνόησαν, τὸ παρ' ἐλπίδα καὶ παρὰ δόξαν ποιεῖν ἐν τοῖς πολεμίοις νικᾶν, τουτέστι, τὸ ἐπιπεσεῖν ἀφυλάκτως τοῖς ἐχθροῖς· οἱ δὲ διὰ τοῦ ε ψιλοῦ γράψαντες, οὕτως ἐξηγοῦνται, τὸ διάκενον καὶ ἀργὸν τοῦ πολέμου. π Ὃ εἴ τις στρατηγὸς] τὸ ἀφύλακτον δηλονότι, καὶ ῥᾴθυμον· ὃ εἴ τις στρατηγὸς αὐτός τι ἐκκλίνει, καὶ τοῖς πολεμίοις τηνικαῦτα ἐπιχειροίη ἂν ἀφυλάκτοις αὐτοῖς ὁρῶν, μάλιστ' ἂν ὀρθοῖτο. ρ Ἐνορῶν] προσέχων. σ Πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο] ἐπὶ πλεῖστον νικήσαι ἄν. τ Τῶν ἐν Ἰωνίᾳ] λείπει ἀπό. υ Ὁρμώμενοι] ὁρμητήριον ἔχοντες. φ Ἐλπίδα δ' εἶναι] ἔφασκε δηλονότι. χ Καὶ τὴν πρόσοδον ταύτην] ταύτην τὴν πρόσοδον τὴν ἀπὸ τῆς Ἰωνίας ὑπάρχουσαν τοῖς Ἀθηναίοις, ἐὰν ἀφέλωνται, καὶ χειρώσωνται αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν, μέλλουσιν ἔχειν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν Ἰώνων ἀεὶ χρήματα, καὶ τὴν ἐκεῖθεν Ἀθηναίων παρασκευήν. ψ Καὶ ἅμα ἢν ἐφορμῶσιν] οἱ μὲν εἰς τὸ ἐφορμῶσι τὸν λόγον ἀναπαύουσι, καὶ τὴν πτῶσιν ἐναλλάττουσιν, ἐπὶ τῶν Λακεδαιμονίων τὸ ἐφορμῶσι λαμβάνοντες· οἱ δὲ τὸ ὅλον ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων ἐκδέχονται, καὶ νοοῦσιν οὕτω, καὶ ἐὰν ἐφορμῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι, δαπάνη αὐτοῖς γίνεται, ὅταν τι χεῖρον ἡμεῖς ἐν τῇ Ἰωνίᾳ καταπράξωμεν. Ἄλλως, καὶ ἐὰν ἐφορμώντων σφῶν (τουτέστι τῶν Πελοποννησίων) δαπάνη αὐτοῖς γένηται, δηλονότι τοῖς Ἀθηναίοις. διόπερ τὸ σφίσιν αὐτοῖς οὐχ ἅμα ἀναγνωστέον, ἀλλὰ διαιρετέον, καὶ κατὰ τὸ σφίσιν ὑποστικτέον. ω Ὁ δὲ] ὁ στρατηγὸς τοῦ βασιλέως περὶ τὴν Ἰωνίαν διατρίβων. α Ἐνεδέχετο] ἐν ἑαυτῷ ἐδέχετο. β Ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης] ὁ [illegible] σκοπὸς ἦν αὐτῷ.

γρ. κλάρῳ

γρ. καινὸν

γρ. ἐν αὐτῷ

γρ. ἐλπίδα

γρ. ἐφορμῶσι σφίσιν αὐτοῖς δαπ.

ὡς γῆ ἑκούσιος οὐ σχήσων ἄλλῃ ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἦλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν. ἀτειχίστου γὰρ οὔσης τῆς Ἰωνίας, μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὡς μὴ διενοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες τὰς πόλεις. αὐτάγγελοι δ' αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ ἥ τε Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποιεῖτο τὴν δίωξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπεδίωξεν, ὡς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἠναγκάσθησαν στρατόπεδόν τε ποιεῖσθαι, καὶ φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρασχεῖν. παραπλέων δὲ πάλιν ἔσχε καὶ ἐς Νότιον τὸ Κολοφωνίων, οὗ κατῴκηντο Κολοφώνιοι, τῆς ἄνω πόλεως ἑαλωκυίας ὑπὸ Ἰταμάνους, καὶ τῶν βαρβάρων κατὰ στάσιν ἰδίαν ἐπαχθέντων. ἑάλω δὲ μάλιστα αὕτη ὅτε ἡ δευτέρα Πελοποννησίων ἐσβολὴ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐγίγνετο. ἐν οὖν τῷ Νοτίῳ, οἱ καταφυγόντες καὶ κατοικήσαντες αὐτόθι, αὖθις στασιάσαντες, οἱ μὲν, παρὰ Πισσούθνου ἐπικούρους Ἀρκάδων τε καὶ βαρβάρων ἐπαγόμενοι, ἐν διατειχίσματι εἶχον, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἄνω πόλεως Κολοφωνίων οἱ μηδίσαντες, ξυνεσελθόντες ἐπολίτευον. οἱ δὲ, ὑπεξελθόντες τούτους, καὶ ὄντες φυγάδες, τὸν Πάχητα ἐπάγονται. ὁ δὲ, προσκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἱππίαν τὸν ἐν τῷ διατειχίσματι Ἀρκάδων ἄρχοντα, ὥστε ἢν μηδὲν ἀρέσκον λέγῃ, πάλιν αὐτὸν καταστήσειν ἐς τὸ τεῖχος σῶν καὶ ὑγιᾶ· ὁ μὲν ἐξῆλθε παρ' αὐτόν· ὁ δ' ἐκεῖνον μὲν ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ εἶχεν, αὐτὸς δὲ προσβαλὼν τῷ τειχίσματι ἐξαπιναίως, καὶ οὐ προσδεχομένων, αἱρεῖ, τούς τε Ἀρκάδας καὶ τῶν βαρβάρων ὅσοι ἐνῆσαν διαφθείρει· καὶ τὸν Ἱππίαν ὕστερον ἐσαγαγὼν, ὥσπερ ἐσπείσατο, ἐπειδὴ ἔνδον ἦν, ξυλλαμβάνει, καὶ κατατοξεύει. Κολοφωνίοις δὲ Νότιον παραδίδωσι, πλὴν τῶν μηδισάντων. καὶ ὕστερον Ἀθηναῖοι οἰκιστὰς πέμψαντες, κατὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους κατῴκισαν τὸ Νότιον, ξυναγαγόντες πάντας ἐκ τῶν πόλεων, εἴ πού τις ἦν Κολοφωνίων. ὁ δὲ Πάχης, ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην, τήν τε Πύρραν καὶ Ἔρεσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον, ἀποπέμπει ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ τοὺς ἐκ τῆς Τενέδου Μυτιληναίους ἄνδρας ἅμα, οὓς κατέθετο, καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ αἴτιος ἐδόκει εἶναι τῆς ἀποστάσεως. ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλέον. τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπομένων, καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν ἄλλην Λέσβον ᾗ αὐτῷ ἐδόκει. ἀφικομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν, καὶ τοῦ Σαλαίθου, οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθὺς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρεχόμενον, τά τ' ἄλλα, καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν (ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο) ἀπάξειν Πελοποννησίους. περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποιοῦντο· καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους ὅσοι ἡβῶσι, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι· ἐπικαλοῦντες τήν τε ἄλλην ἀπόστασιν, ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἐποιήσαντο, καὶ προσξυνελάβοντο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὁρμῆς αἱ Πελοποννησίων νῆες, ἐς Ἰωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι παρακινδυνεῦσαι. οὐ γὰρ ἀπὸ βραχείας διανοίας ἐδόκουν τὴν ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμπουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα ἄγγελον τῶν δεδογμένων, κατὰ τάχος κελεύοντες διαχρήσασθαι Μυτιληναίους. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μετάνοιά τις εὐθὺς ἦν αὐτοῖς, καὶ ἀναλογισμὸς, ὠμὸν τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἐγνῶσθαι, πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους. ὡς δ' ᾔσθοντο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρόντες πρέσβεις, καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων ξυμπράσσοντες, παρε-

α Οὐ σχήσων] οὐ προσορμιούμενος. β Αὐτάγγελοι δὲ αὐτὸν ἰδοῦσαι] οὐκ ἐπ' ἀγγελίαν πεμφθεῖσαι, ἀλλ' ἐπ' ἄλλην χρείαν. γ Ἔφρασαν] τοῖς Ἀθηναίοις. δ Ὁ δὲ] ἤγουν ὁ Πάχης. ε Ἐφαίνετο] ὁ Ἀλκίδας. ζ Ἐπανεχώρει] ὁ Πάχης. η Κέρδος δὲ ἐνόμισε] κέρδος (φησὶν) ἐνόμισεν ὁ Πάχης ὅτι οὐ κατέλαβε τὰς Ἀλκίδου ναῦς, ἵνα μὴ ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς στρατόπεδον κατ' αὐτῶν ποιήσασθαι, ἢ φυλακὰς, καὶ ἐφόρμησιν, μὴ ἄρα τι τυχηρὸν ἡττηθῶσιν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, καὶ ἡττηθῶσι. θ Καὶ τῶν βαρβάρων] καὶ τῶν βαρβάρων ἐπαχθέντων ὑπὸ μιᾶς τῶν στάσεων. ι Ἐπαχθέντων] ἐπελθόντων. κ Ἀρκάδων τε καὶ βαρβ.] λείπει ὑπὸ, ἵν' ᾖ, ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων. λ Ἐπολίτευον] τὴν πολιτείαν εἶχον. μ Ὑπεξελθόντες τού-] λαθραίως φυγόντες. ν Σῶν καὶ ὑγιᾶ] ἀνακωχήν. ξ Καὶ οὐ προσδεχομένων] τῶν εἴσω. ο Αἱρεῖ] πορθεῖ. χροῦται. ὅθεν καὶ περιαιροῦται. π Ὅσοι ἐνῆσαν] τοῦ Πισσούθνου. ρ Οὓς κατέθετο] ἀπέκλεισε. σ Καθίστατο] ἀπέκλει. τ Καὶ τοῦ Σαλαίθου] εἰς τοὺς Ἀθηναίους. υ Ἔστιν ἃ παρεχόμενον] ἔστιν ἃ πρᾶξαι ὑπισχνούμενον. φ Περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν] τῶν προτιμῶν. χ Ἔδοξεν αὐτοῖς] τοῖς Ἀθηναίοις. ψ Παρόντας μόνον] ἐν Ἀθήναις. ω Καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους] ὅτι ἄλλως ἀπέστησαν. α Ἐπικαλοῦντες] αἰτιώμενοι τε ἐγκαλοῦντες. β Οἱ ἄλλοι ἐποιήσαντο] σύμμαχοι. γ Ἐκείνοις] τοῖς Μυτιληναίοις. δ Βοηθοὶ] οὖσαι δηλονότι. ε Παρακινδυνεῦσαι] μετὰ κινδύνου ἐλθεῖν εἰς Ἰωνίαν. ζ Ἐδόκουν] ἐνομίζοντο. η Ἢ οὐ τοὺς αἰτίους] ἡ οὐ ἀπόφασις περιττή. ὁ γὰρ ἢ σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ ἧττον κεῖται. καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ δὲ πολλάκις παρελκούσῃ ἀποφάσει χρώμεθα· οὐ μὰ τὸν Δία οὐ μά γε Ἀπόλλωνα, ὡς καὶ τὸ ἀπαγορεύω σοι μὴ ποιεῖν. θ Τοῦτο τῶν Μυτιληναίων] ὅτι μετενόησαν.

σκέψασθαι τοὺς ἐν τέλει ὥστε αὖθις γνώμας προθεῖναι. καὶ ἐπεὶ ἔπεισαν, ῥᾷον δ' ὅτι καὶ ἐκείνοις ἔνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλέον τῶν πολιτῶν αὖθίς τινας σφίσιν ἀποδοῦναι βουλεύσασθαι. καταστάσης δ' εὐθὺς ἐκκλησίας, ἄλλαι τε γνῶμαι ἀφ' ἑκάστων ἐλέγοντο, καὶ Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ὅσπερ καὶ τὴν προτέραν ἐνενικήκει ὥστε ἀποκτεῖναι, ὢν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν πολιτῶν, τῷ τε δήμῳ παρὰ πολὺ ἐν τῷ τότε πιθανώτατος, παρελθὼν αὖθις, ἔλεγε τοιάδε.

Πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημοκρατίαν, ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἑτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ νῦν ὑμετέρᾳ περὶ Μυτιληναίων μεταμελείᾳ. διὰ γὰρ τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐς τοὺς ξυμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε· καὶ ὅ, τι ἂν ἢ λόγῳ πεισθέντες ὑπ' αὐτῶν ἁμάρτητε, ἢ οἴκτῳ ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖσθε ἐς ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι· οὐ σκοποῦντες ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχήν, καὶ πρὸς ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς, καὶ ἄκοντας ἀρχομένους· οἳ οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζησθε βλαπτόμενοι αὐτοὶ ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ ἐκείνων εὐνοίᾳ περιγένησθε. πάντων δὲ δεινότατον, εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστήξει ὧν ἂν δόξῃ πέρι, μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χείροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένη πόλις κρείσσων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύροις· ἀμαθία τε μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας· οἵ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι, τῶν τε ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην· καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλλουσι τὰς πόλεις. οἱ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἐξ αὑτῶν ξυνέσει, ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιοῦσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον. κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταί, ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὡς οὖν χρὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας, μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπαιρομένους, παρὰ δόξαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ, καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὖθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν, καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποιησάντων, ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἠδικηκότων μᾶλλον. ὁ γὰρ παθὼν τῷ δράσαντι ἀμβλυτέρᾳ τῇ ὀργῇ ἐπεξέρχεται. ἀμύνεσθαι δέ, τῷ παθεῖν ὅτι-

α Τοὺς ἐν τέλει] τοὺς στρατηγοὺς λέγει τοὺς ἐν τέλει. οὗτοι γὰρ συνῆγον τὴν ἐκκλησίαν. β Ὥστε αὖθις γνώμας] διασκέψεις. γ Προθεῖναι] δηλονότι τοὺς ἐν τέλει. δ Καὶ ἐκείνοις] καὶ γὰρ τοῖς ἐν τέλει γνώριμον ὅτι ἐβούλοντο οἱ πλείους τῶν πολιτῶν αὖθις ἀποδοθῆναι αὐτοῖς ἐκκλησίαν. ε Σφίσιν] τοῖς πολίταις. ζ Καὶ τὴν προτέραν] βουλὴν δηλονότι. η Βιαιότατος] ἰσχυρός. θ Πολλάκις μὲν ἤδη] ἡ στάσις πραγματικὴ ἐστὶ τῆς δημηγορίας. διαιρεῖται δὲ ἐκ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ συμφέροντι. τὸ γὰρ ἀπρεπὲς οὐδετέρως ἐξήτασεν. ἦν γὰρ τὸ μέν, παρὰ τὸ ἦθος τῆς πόλεως· τὸ δέ, παρὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀδικησάντων. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι πολλάκις ἔγνων δημοκρατίαν, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἑτέρων ἄρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀλλήλους οἱ πολῖται οὔτε φοβοῦνται, οὔτε ἐπιβουλεύουσιν, οἴονται μηδὲ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἐπιβουλεύεσθαι. ι Τὸ αὐτὸ ἔχετε] ἀδεὲς δηλονότι. κ Καὶ ὅ, τι ἂν ἢ λόγῳ] τουτέστι, καὶ οὐχ ἡγεῖσθε τοῦτο, ὅτι ἄν τε λόγῳ παραχθέντες ὑπ' αὐτῶν, ἄν τε οἰκτείραντες αὐτούς, μαλακώτεροι καὶ πρᾳότεροι ἐνεχθῆτε, οὐκ ἐκείνοις τι χαρίζεσθε, ἀλλ' αὐτοὶ κινδυνεύετε καταφρονούμενοι· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἴσασι χάριν ἡμῖν. λ Οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖσθε] οὐ σκοπεῖτε ὅτι οὐκ εἰς χάριν ἐκείνων τοῦτο ποιεῖτε, ἀλλ' εἰς ἴδιον κίνδυνον. μ Μαλακίζεσθαι] χαυνοῦσθαι. ν Ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς] τοὺς συμμάχους δηλονότι. ξ Οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζησθε] τὸ ἑξῆς, οὐκ ἐξ ὧν σφαλλόμενοι ταῖς ἐλπίσιν οἱ ἀφιστάμενοι ἡμῶν, πάλιν δουλοῦνται. τὸ δέ, ἐὰν χαρίζησθε, μεταξύ. ὁ δὲ νοῦς, οὐχ ὑπακούουσιν ὑμῶν, ἐὰν σφαλλόμενοι ἐν τῇ ἀποστάσει συγχωρῶνται. οὐ κατὰ τοῦτο, ἀλλὰ καθὸ βιαίως καὶ ἀκριβῶς πράττονται δίκας. ο Βλαπτόμενοι αὐτοὶ] ἀσαφὲς τὸ χωρίον, ὅτι ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς εὐθεῖαν μετέβη ἡ ἀπόδοσις τῆς εὐνοίας, ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν. ὤφειλε γὰρ βλαπτομένους καὶ ἀκροωμένους εἰπεῖν ὁ γράφων, ἀλλ' ὡς καινῶν συντάξεων εὑρετής, καὶ τῆς παλαιᾶς ἀτθίδος ἐπιστήμων, οὕτω οὐ πεποίηκε. τοιαύτας δὲ εὑρήσεις καὶ παρὰ τῷ ἐπολόγῳ συντάξεις πολλάς, ἃς οἱ μὴ εἰδότες διαβάλλουσί τε, καὶ σολοικίζειν τὸν μέγαν οἱ ἀμαθεῖς οἴονται. τὸ δὲ βλαπτόμενοι, εἰ αὐτὶ τῶν ἀφιστάμενοι, καὶ μὴ κατορθοῦντες ἃ προέθεντο ποιῆσαι, δεχθείη, ἔχοι ἂν τῆς προκειμένης διάνοιαν· εἰ δὲ κατὰ τὸ ὀρθὸν δεχθείη, ἔχοι ἂν οὕτως, ὅτι βλαπτόμενοι αὐτοὶ ἐν τῷ ὑπήκοοι εἶναι, οὐκ ἐξ ὧν ἄρτι χαρίσησθε αὐτοῖς ἀκροάσονται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν τῇ ἰσχύι περιγένησθε αὐτῶν. οὐ δὲ γὰρ εὐνοίᾳ βούλονται ὑποτάσσεσθαι. π Πάντων δὲ δεινότατον] τὸ νόημα τοιοῦτον, πάντων (φησὶ) δεινότατόν ἐστιν, εἰ μὴ γνωσόμεθα ὅτι φαύλοις νόμοις ἀκινήτοις δὲ χρωμένη πόλις, καλλίων ἐστίν, ἢ καλοῖς μέν, ἀβεβαίοις δὲ καὶ ἀκύροις. ἀμαθίαν δὲ καλεῖ οὐχ ἁπλῶς τὴν ἄνοιαν, ἀλλὰ τὸ μὴ θέλειν καὶ τῶν νόμων, καὶ τῶν ῥητόρων, καὶ πάντων εἶναι δοκεῖν φρονιμώτερον, ἀλλ' εἴκειν τοῖς καλῶς δεδογμένοις, καὶ μὴ ζητεῖν ἀνατρέπειν αὐτά. ὅπερ αἰνίττεται πιεῖν τὸν Διόδοτον. σωφροσύνην δὲ λέγει, τὸ ἀεὶ ἐμμένειν τοῖς κειμένοις νόμοις, καὶ μὴ ζητεῖν μεταβάλλειν αὐτούς. ρ Εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν] ἤγουν, ἐὰν ὦμεν παλίμβουλοι. ς Καθεστήξει] ἔσται. τ Ἀκινήτοις] ἀμεταθέτοις. υ Ἀμαθία τε μετὰ σωφροσύνης] τὴν μὲν ἀμαθίαν ἐπὶ τῆς ἀσυνεσίας τέθεικε· τὴν δὲ δεξιότητα ἐπὶ τῆς συνέσεώς τε καὶ εὐβρεχίας· τὴν δὲ ἀκολασίαν ἀντέθηκε τῇ σωφροσύνῃ. δεῖ δὲ τὴν μὲν σωφροσύνην ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς εὐηθείας δέξασθαι· τὴν δὲ ἀκολασίαν, ἐπὶ τῆς ἀμεταβλησίας. ὁ δὲ νοῦς, τοιοῦτος, οὐ βέλτιόν ἐστι (φησὶν) ἀμαθεστέρους μετὰ σωφροσύνης εἶναι, ἢ συνετωτέρους τυγχάνοντας, ἀμεταβλήτως ἔχειν. φ Οἵ τε φαυλότεροι] ἀμαθέστεροι. χ Πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους] συγκρινόμενοι δηλονότι. ψ Οἱ μὲν γὰρ] οἱ φρόνιμοι. ω Ὡς ἐν ἄλλοις] ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐ δυνάμενοι δηλῶσαι καὶ γνώριμον ποιῆσαι πᾶσι τὴν ἰδίαν σύνεσιν, εἰ μὴ ἐν οἷς βούλονται δεῖξαι ὅτι σοφώτεροί εἰσι τῶν νόμων. α Δηλώσαντες τὴν γνώμην] τὴν πολυμαθίαν λέγει γνώμην. β Οἱ δ' ἀπιστοῦντες] οἱ ἀμαθεῖς δηλονότι. γ Ἀμαθέστεροι μὲν] ἤγουν ἐλάττονες τῆς γνώσεως τῶν νόμων. δ Κριταὶ δὲ ὄντες] τουτέστι, κρείσσους καὶ δικαιότεροι ὄντες κριταί, ἤπερ ἀγωνισταί, ὀρθοῦνταί τε πλείω. ε Παρὰ δόξαν] παρὰ τὸ δοκοῦν, καὶ φαινόμενον, ἐξ οὗ παρὰ τὴν ἀλήθειαν. ζ Ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ] ἤγουν τοῖς δεδογμένοις ἐμμένω. η Καὶ χρόνου διατριβὴν] ἀργίαν τῆς τιμωρίας τῶν Μυτιληναίων. σημείωσαι ἄλλως. εἰπὼν ὅτι ἡ τοῦ χρόνου διατριβὴ συμφέροι τοῖς προηδικηκόσιν, αἰτίαν ἀποδίδωσι δι' ἣν συμφέροι. ἐν γὰρ τῷ χρόνῳ (φησὶν) ἀμβλύνεται ἡ τοῦ πάθους ὀργή· εἰ δὲ τὸ ἀμύνεσθαι τῷ παθεῖν ἐγγὺς τεθείη (τουτέστιν, εἰ μὴ γένοιτο ἐν μέσῳ χρόνος πολύς) ἰσόπαλόν τε καὶ ἴσον τυγχάνει τὸ ἀμύνεσθαι, διὰ τὸ τὴν μνήμην ἀκραιφνῆ παρεῖναι τοῦ πεπονθέναι. θ Ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἠδικηκότων] ὅπερ συμφέρει τοῖς ἠδικηκόσιν. ὃ κέρδος ἐστί. τὸ χρονοτριβῆσαι δηλονότι, καὶ σκέψασθαι. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν λέγει, ὅτι ἀμβλύτερος γίγνεται ὁ ἐκδικῶν, διὰ τὸ ὑπὸ τοῦ χρόνου πραΰνεσθαι. καὶ ὁ Εὐριπίδης, Χρόνος μαλάξει σε. ι Ὁ γὰρ παθὼν] κακῶς δηλονότι. κ Ἀμύνεσθαι δὲ] ὁ γὰρ ἀμυνόμενος δηλονότι, παθών τι ἀμύνεται. ᾧ ἕπεται δηλονότι ἡ τιμωρία.

ἐγγυτάτω κείμενον [α] ἀντίπαλον ὄν, μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει. [β] θαυμάζω δὲ καὶ ὅστις ἔσται ὁ ἀντερῶν, καὶ ἀξιώσων ἀποφαίνειν, τὰς μὲν μιτυληναίων [γ] ἀδικίας ἡμῖν ὠφελίμους οὔσας, τὰς δὲ ἡμετέρας ξυμφορὰς τοῖς ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας. καὶ δῆλον ὅτι ἢ [δ] τῷ λέγειν πιστεύσας, [ε] τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἔγνωσται ἀγωνίσαιτ᾽ ἄν, [ζ] ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος, [η] τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας, [θ] παράγειν πειράσεται. ἡ δὲ πόλις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγώνων τὰ μὲν [ι] ἆθλα [κ] ἑτέροις δίδωσιν, αὐτὴ δὲ τοὺς κινδύνους [λ] ἀναφέρει. αἴτιοι δ᾽ ὑμεῖς, [μ] κακῶς ἀγωνοθετοῦντες, οἵτινες εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίγνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων· τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα [ν] ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες, ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι, [ξ] τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δραθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθέν, ἀπὸ τῶν λόγων καλῶς ἐπιτιμησάντων· καὶ [ο] μετὰ καινότητος μὲν λόγου [π] ἀπατᾶσθαι ἄριστοι, [ρ] μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ μὴ ξυνέπεσθαι ἐθέλειν. [σ] δοῦλοι ὄντες τῶν ἀεὶ ἀτόπων, ὑπερόπται δὲ [τ] τῶν εἰωθότων. [υ] καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μή, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς τὰ τοιαῦτα λέγουσι, μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι [φ] δοκεῖν τῇ γνώμῃ, ὀξέως δέ τι λέγοντος προεπαινέσαι· καὶ προαισθέσθαι τε πρόθυμοι εἶναι τὰ λεγόμενα, καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα· [χ] ζητοῦντές τε ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶμεν, φρονοῦντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἱκανῶς. [ψ] ἁπλῶς τε, ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσσώμενοι, καὶ σοφιστῶν θεαταῖς ἐοικότες καθημένοις μᾶλλον, ἢ περὶ πόλεως βουλευομένοις. [ω] ὧν ἐγὼ πειρώμενος [α] ἀποτρέπειν ὑμᾶς, [β] ἀποφαίνω μιτυληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἠδικηκότας ὑμᾶς. ἐγὼ γάρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχήν, ἢ οἵτινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγγνώμην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν, καὶ κατὰ θάλασσαν μόνον φοβούμενοι [γ] τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοι ἦσαν πρὸς αὐτούς, αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες, καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ ἡμῶν, τοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπεβούλευσάν τε, καὶ ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν, [δ] (ἀπόστασις μέν γε, τῶν βίαιόν τι πασχόντων ἐστίν) [ε] ἐζήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιωτάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι; [ζ] καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ καθ᾽ αὐτοὺς δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα δὲ αὐτοῖς οὔτε αἱ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο, ὅσοι [η] ἀποστάντες ἤδη ἡμῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε [θ] ἡ παροῦσα εὐδαιμονία παρέσχεν ὄκνον [ι] μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινά· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ μέλλον θρασεῖς, [κ] καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως, ἐλάσσω δὲ τῆς βουλήσεως, πόλεμον ἤραντο, [λ] ἰσχὺν ἀξιώσαντες τοῦ δικαίου

γρ. ξυμφορὰς οὐ τοῖς

γρ. δραθὲν

γρ. ζητοῦντες δέ

α Ἀντίπαλον ὄν] ἀντίπαλον ἤγουν ἴσον. ὁ δὲ νοῦς οὕτω, τὸ ἀμύνασθαι, ἴσον ἐστὶ τῷ τιμωρεῖν. β Θαυμάζω δὲ] ὁ εἰς τὴν κόλασιν (φησὶ) τῶν μιτυληναίων ἀντιλέγων, δυνάμει τοῦτο κατασκευάζει (κἂν ἐξ ἀληθείας τοῦτο μὴ λέγῃ) ὅτι τὰ ὑπὸ μιτυληναίων εἰς ἀθηναίους ἀδικήματα ὠφέλιμά εἰσι τοῖς ἀθηναίοις. ἔπειτα τί καὶ λέγων, οὐκ ἀξιώσει κολασθῆναι αὐτούς; γ Ἀδικίας ἡμῖν] ἃς ἠδίκησαν ἡμᾶς. δ Τῷ λέγειν πιστεύσας] τῷ πιθανολογεῖν θαρρήσας. θαρρήσας τῇ δυνάμει τοῦ ἑαυτοῦ λόγου. ε Τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι] ἀποφῆναι, ἔστι τὸ ἀρίδηλον καὶ φανερώτατον· τὸ δὲ οὐκ ἔγνωσται, ἔστι τὸ ἀφανές. ζ Ἢ κέρδει] ἢ τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ἢ κέρδους χάριν (φησὶ) λαλήσει. ταῦτα γὰρ πάντα παρὰ τὸ ἐναργές, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ἐστί, τὸ λέγειν ὡς εἶπε. η Τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου] τὸν πιθανὸν λόγον. θ Παράγειν πειράσεται] ἀπατᾶν. ι Τὰ μὲν ἆθλα] τὰ κέρδη. κ Ἑτέροις δίδωσι] τοῖς ῥήτορσιν. λ Ἀναφέρει] ἀναλαμβάνει. ἀναδέχεται. μ Κακῶς ἀγωνοθετοῦντες] ἀνοήτως τὸν ἀγῶνα διατιθέμενοι. ν Ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων] πιθανῶς. ξ Τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη] οὐ σκοποῦντες. ο Καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου] ποικιλίας καὶ εὐπρεπείας. ταῦτα πρὸς τοὺς ἀθηναίους αἰνίττεται), οὐδέν τι μελετῶντας πλὴν λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινόν. τῆς αὐτῆς δὲ διανοίας ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ Ἀρχιδάμου δημηγορία, ἐν οἷς φησι, καὶ μὴ τὰ ἀχρεῖα ξυνετοὶ ἄγαν ὄντες, καὶ τὰ ἑξῆς. π Ἀπατᾶσθαι ἄριστοι] ἀντὶ τοῦ ἐπιτήδειοι, καὶ ἕτοιμοι μὴ δοκεῖν ὕστεροι ἀκολουθῆσαι τῇ γνώμῃ. ρ Μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ] ἀληθοῦς. ὁ γὰρ ψευδής, ἀδόκιμος. σ Δοῦλοι ὄντες] δοῦλοι ὄντες ἀεὶ τῶν ἀτόπων καὶ παραδόξων, ὑπερόπται δὲ τῶν πρεπόντων καὶ εἰωθότων. τουτέστι καταφρονοῦντες τῶν συνήθων. Ἄλλως. τοῖς πράγμασι (φησὶ) καὶ τοῖς λόγοις τοῖς παραδόξοις καὶ μὴ εἰθισμένοις ἀεὶ χαίροντες, καὶ πιστεύοντες· καταφρονοῦντες δὲ τῶν δεδοκιμασμένων, καὶ εἰωθότων. τ Τῶν εἰωθότων] τῶν πρεπόντων. υ Καὶ μάλιστα μὲν] βούλεταί τι εἰπεῖν· εἰ δὲ μή, πάντως ἀντειπεῖν τῷ λέγοντι, ὅπως μὴ βραδύτερον ἐκείνου δόξῃ νενοηκέναι τὸ συμφέρον. τὸ ἑξῆς, μὴ δοκεῖν ὕστεροι ἀκολουθῆσαι τῇ γνώμῃ. φ Δοκεῖν τῇ γνώμῃ] κατὰ τὴν γνώμην. χ Ζητοῦντές τε ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν] καινότερα (φησὶ) ζητοῦντες παρὰ τὰ εἰωθότα, καὶ ἐν οἷς πολιτευόμεθα. ψ Ἁπλῶς τε, ἀκοῆς ἡδονῇ] ἀκοῆς ῥητορικῶν λόγων καινότερα καὶ παράδοξα ὑμῖν εἰσηγουμένων. σοφιστὰς δὲ λέγει οὐ τοὺς σοφιζομένους τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγομένους, τοὺς διδασκάλους τῶν ῥητορικῶν προβλημάτων. θεατὰς δὲ αὐτοὺς τοὺς μαθητάς, καὶ ἀκροατάς. ὥσπερ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ (φησὶ) τῶν σοφιστικῶν λόγων, ἡδονῆς γίγνονται κριταὶ οὐ πραγμάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὑμεῖς τοὺς λόγους σκοπεῖτε, οὐ τὰ πράγματα. ἡδονὴ δέ, ἀντὶ τοῦ κολακεία. ω Ὧν ἐγὼ πειρώμενος] ὧν ἐπιτηδευμάτων, ὧν εἶπεν ἄρτι ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀδολεσχίαι εἰσίν. α Ἀποτρέπειν ὑμᾶς] ἀπείργειν. β Ἀποφαίνω] λέγω (φησὶν) ὅτι ἡ μία πόλις οἱ μιτυληναῖοι σφόδρα ἠδίκησαν ὑμᾶς τοὺς ἀθηναίους. καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει εὐθύς. γ Τοὺς ἡμετέρους πολεμίους] ἤγουν τοὺς λακεδαιμονίους. δ Ἀπόστασίς μέν γε] ἀπόστασίς ἐστιν ὅταν τινὲς κακῶς πάσχοντες ἀποστῶσιν· ἐπανάστασις δέ, ὅταν τινὲς τιμώμενοι, καὶ μηδὲν ἀδικούμενοι, στασιάσωσι καὶ ἐχθρεύσωσι τοῖς μηδὲν ἀδικήσασιν. ε Ἐζήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιωτάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι] ἤτοι, συνεμάχησαν τοῖς πολεμίοις ἡμῶν; ζ Καίτοι δεινότερόν ἐστιν] εἰ ἕνεκα (φησὶν) ἰδίας δυνάμεως καὶ κέρδους ἀντεπολέμησαν ἡμῖν, οὐκ ἦν δεινὸν τοσοῦτον· νῦν δὲ ἀπὸ ἐλπίδων τινῶν, καὶ ἐξ οἰκείας κακονοίας ὁρμώμενοι, ὅπερ δεινότερον. η Ἀποστάντες ἤδη ἡμῶν] αἰγινήτας λέγει, καὶ ποτιδαιάτας, καὶ ναξίους, καὶ τοὺς ἄλλους δεδουλωμένους. θ Ἡ παροῦσα] αὐτοῖς δηλονότι. ι Μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινὰ] ἐς τὴν ἀπόστασιν. κ Καὶ ἐλπίσαντες] ἤλπισαν (φησὶν) ἀποστῆναι ἡμῶν, ὅπερ μεῖζον μέν ἐστι τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ἔλαττον δὲ τῆς βουλήσεως αὐτῶν. ἐβούλοντο γὰρ οὐ μόνον ἀποστῆναι ἡμῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ καθελεῖν τὴν δύναμιν τῆς πόλεως, διὰ τὸ λοιπὸν ἀδεῶς βιοτεύειν. λ Ἰσχὺν ἀξιώσαντες] προτιμῆσαι (φησὶν) ἀξιώσαντες τὴν δύναμιν τοῦ δικαίου. δίκαιον δὲ λέγει τὸ ἐμμεῖναι τῇ ἀρχῇ, καὶ μὴ ἀποστῆναι.

προελθεῖν. ἐν ᾧ γὰρ ᾠήθησαν περιέσεσθαι, ἐπέθεντο ἡμῖν οὐκ ἀδικούμενοι. εἴωθε δὲ
τῶν πόλεων αἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς
ὕβριν τρέπειν. τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα, ἀσφαλέστερα, ἢ
παρὰ δόξαν· καὶ κακοπραγίαν, ὡς εἰπεῖν, ῥᾷον ἀπωθοῦνται, ἢ εὐδαιμονίαν δια-
σῴζονται. χρῆν δὲ Μυτιληναίους καὶ πάλαι μηδὲν διαφέροντας τῶν ἄλλων ὑφ' ἡμῶν
τετιμῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν (πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ
μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν) κολασθήτωσαν δὲ καὶ νῦν
ἀξίως τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προστεθῇ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύ-
σητε. πάντες γὰρ ὑμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο, οἷς γ' ἐξῆν ὡς ὑμᾶς τετραμμένοις, νῦν πά-
λιν ἐν τῇ πόλει εἶναι. ἀλλὰ τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον, ξυνα-
πέστησαν. τῶν τε ξυμμάχων σκέψασθε, εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσιν ὑπό τε τῶν πο-
λεμίων καὶ τοῖς ἑκοῦσιν ἀποστᾶσι τὰς αὐτὰς ζημίας προσθήσετε, τίνα οἴεσθε ὅντινα
οὐ βραχείᾳ προφάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ᾖ, ἢ σφα-
λέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον. ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τά
τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί· καὶ τυχόντες μὲν, πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες,
τῆς ἔπειτα προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέντες δὲ, πολεμί-
ους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἕξομεν· καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀν-
θίστασθαι, τοῖς οἰκείοις ξυμμάχοις πολεμήσομεν. οὔκουν δεῖ προθεῖναι ἐλπίδα
οὔτε λόγῳ πιστὴν, οὔτε χρήμασιν ὠνητὴν, ὡς ξυγγνώμην ἁμαρτεῖν ἀνθρωπείως
λήψονται. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν. ξύγγνωμον δ'
ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τότε πρῶτον, καὶ νῦν διαμάχομαι, μὴ μετα-
γνῶναι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα, μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἴκτῳ,
καὶ ἡδονῇ λόγων, καὶ ἐπιεικείᾳ ἁμαρτάνειν. ἔλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος
ἀντιδίδοσθαι, καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὔτ' ἀντοικτιοῦντας, ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας αἰεὶ
πολεμίους. οἵ τε τέρποντες λόγῳ ῥήτορες ἕξουσι καὶ ἐν ἄλλοις ἐλάσσοσιν ἀγῶνα, καὶ
μὴ ἐν ᾧ ἡ μὲν πόλις βραχέα ἡσθεῖσα, μεγάλα ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰ-
πεῖν τὸ εὖ παθεῖν ἀντιλήψονται. καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδείους
καὶ τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι, μᾶλλον δίδοται, ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους τε καὶ οὐδὲν ἧσσον πολε-
μίους ὑπολειπομένους. ἓν δὲ ξυνελὼν λέγω, πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ, τά τε δίκαια ἐς Μυ-
τιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε· ἄλλως δὲ γνόντες, τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσ-
θε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιώσεσθε. εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς ἀπέστησαν, ὑμεῖς ἂν οὐ
χρεὼν ἄρχοιτε. εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκον, ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο δρᾶν, παρὰ τὸ εἰ-
κὸς τοίνυν καὶ τούσδε ξυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι, ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐκ τοῦ
ἀκινδύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ ἀξιώσατε ἀμύνασθαι, καὶ μὴ

α Ἐν ᾧ γὰρ ᾠήθησαν] ἀντὶ τοῦ, πρὸς καιρόν τινα συνθέντες, καταφρονῆσαι καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας, καὶ τῆς παρ' ἡμῶν τιμῆς. β Εἴωθε δὲ] εἴωθε δὲ πρὸς ὕβριν τρέπειν ἡ εὐπραξία τῶν πόλεων ἐκείνας αἷς ἂν αὕτη ἐξαίφνης ἐγγένηται, καὶ ἀπροσδόκητος. γ Ἐς ὕβριν τρέπειν] τρέπεσθαι. δ Τὰ δὲ πολλὰ] ὡς ἐπιτοπολύ. ε Ὑφ' ἡμῶν τετιμῆσθαι] μηδὲν τετιμῆσθαι ὑφ' ἡμῶν. ἀπὸ κοινοῦ γὰρ τὸ μηδέν. ἢ μᾶλλον τὸ λεγόμενον, οὕτως, ἔδει τοὺς Μυτιληναίους οὕτω τιμᾶσθαι ὑφ' ἡμῶν, ὡς οὐδὲν διαφέροντας τῶν ἄλλων. τουτέστιν, ἔδει αὐτοὺς δούλους εἶναι. ζ Τὸ μὲν θεραπεῦον] τὸ κολακεῦον. η Οἷς γ' ἐξῆν] τοῖς δημόταις, καὶ πολλοῖς. θ Τῶν τε ξυμμάχων σκέψασθε] σκέψασθε δὲ, εἰ τοῖς ἀποστᾶσι τῶν ξυμμάχων ἑκουσίως καὶ τοῖς ἀναγκασθεῖσι τὰς ὁμοίας τιμωρίας προσθήσετε, καὶ μὴ μείζονας τοῖς ἑκουσίως ἀποστᾶσι, τίνα λοιπὸν οὐ νομίζετε ἂν χερῶς τῶν συμμάχων ἀφίστασθαι, ὅταν μέλλωσιν, ἢ κατορθώσαντες τελείως τὴν ἀπόστασιν, ἐλεύθεροι εἶναι, ἢ ἀποτυχόντες τῆς βουλήσεως, συγγνώμης ἀξιωθήσεσθαι. ι Εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσι] τοῖς ἀκουσίως ἀποστᾶσιν. κ Ἢ κατορθώσαντι] τὴν ἀπόστασιν δηλονότι. λ Πόλιν ἐφθαρμένην] συμμαχίδα. μ Τῆς ἔπειτα προσόδου] τοῦ μετὰ ταῦτα κέρδους. ν Πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν] ἡμῖν πολεμίοις δηλονότι. ξ Τοῖς νῦν καθεστηκόσι] τοῖς Πελοποννησίοις.

γρ. διαφερόντως τ. ... ὑφ' ὑμ.

γρ. τετραμμένοις

ο Οὔκουν δεῖ προθεῖναι] δοῦναι ἐλπίδα τοῖς συμμάχοις. ὁ νοῦς οὕτως, οὐκ ἔστιν ἐλπὶς ὡς συγγνώμην λήψονται, πταίσαντες ἀνθρωπίνως. οὐ γὰρ ἀκούσιον τὸ ἁμάρτημα αὐτῶν. ἡ δὲ συγγνώμη, τῶν ἀκουσίων. π Ὠνητὴν] ἔστι γάρ τις καὶ χρήμασιν ὠνητὴ τοῖς ἁμαρτάνουσι συγγνώμη. Ὅμηρος,
-- καὶ μέν τίς τε κασιγνήτοιο φόνοιο Ποινὴν, ἢ οὗ παιδὸς ἐδέξατο τεθνειῶτος. Καί ῥ' ὁ μὲν ἐν δήμῳ μένει αὐτοῦ, πόλλ' ἀποτίσας. ρ Ξύγγνωμον δ' ἐστὶ] συγγνώμης ἄξιον. σ Καὶ τότε πρῶτον] διεμαχεσάμην δηλονότι. τ Μὴ μεταγνῶναι] μὴ μεταμελείᾳ χρῆσθαι. υ Τὰ προδεδογμένα] τὰ προκεκυρωμένα. φ Καὶ ἐπιεικείᾳ ἁμαρτάνειν] συγγνώμῃ. χ Βραχέα ἡσθεῖσα] οὐ δόλως. ψ Τὸ εὖ παθεῖν] τὸ χρηματίσασθαι ὑπὸ τῶν Μυτιληναίων. τὸ εὐεργετηθῆναι. ω Ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους τε] τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ διαθέσει ὄντας. α Καὶ τὰ ξύμφορα] ἡμῖν δηλονότι. β Τοῖς μὲν] τοῖς Μυτιληναίοις ἀχαρίστοις οὖσι χαριζόμενοι. καὶ ἡ παροιμία, Ὅμηρος, -- οὐδέ τις ἔστι χάρις μετόπισθ' εὐεργέων. γ Δικαιώσεσθε] δικαίως καθ' ὑμῶν ἀποδείξετε ὅτι τυραννικῶς ἄρχετε. δ Εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς] ὁ νοῦς οὕτως, εἰ μὲν ἀδίκως ἀπέστησαν οἱ Μυτιληναῖοι, κολασθήτωσαν· εἰ δὲ δικαίως, δῆλον ὅτι ὑμεῖς ἀδίκως ἄρχετε· ᾧ ἕπεται ὅτι τυραννεῖτε. καὶ κατὰ τοῦτο οὖν πάλιν κολασθήσονται, ὅτι τυράννους ὑμᾶς ἐλογίσαντο. ὁ δὲ τύραννος ἀποτιμῶμενος αὐτὰ ἀεὶ ποιεῖ, εἴωθε ποιεῖν. κατ' ἄμφω οὖν ὀφείλουσι κολασθῆναι, εἴτε ἐννόμως ἀρχόμενοι, εἴτε τυραννούμενοι. ε Εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκον] εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκον ὑμῖν ἄρχειν, ὅμως ἄρχετε, οὐκοῦν καὶ παρὰ τὸ προσῆκον οὗτοι κολαζέσθωσαν, καὶ γινέσθω παράνομος ἐκ παρανόμου τυραννίδος παρανομία, τοῦ συμφέροντος ἕνεκα τῇ ἀρχῇ. ἐὰν δὲ μὴ θέλητε κολάζειν, χρὴ παύεσθαι ὑμᾶς τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀσκεῖν ἀνδραγαθίαν ἀκίνδυνον. ζ Ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο δρᾶν] τὸ ἄρχειν βιαίως. η Ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς] ἀπὸ κοινοῦ τὸ δεῖ. θ Τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ] τῇ αὐτῇ ζημίᾳ (φησὶ) σπουδάσατε ἀμύνασθαι τοὺς Μυτιληναίους, ᾗ ἂν ἐτιμωρήσαντο καὶ αὐτοὶ ὑμᾶς, περιγενόμενοι ὑμῶν. ι Καὶ μὴ ἀναλγητότεροι] τοῦτό φησιν, ὅτι ἐπεὶ ἤλγουν οἱ Μυτιληναῖοι ὑφ' ὑμῶν τῶν Ἀθηναίων κρατούμενοι, δεῖ καὶ ὑμᾶς ἀλγῆσαι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ἀποστάσει. καὶ μὴ ἀναλγητότεροι ἐκείνων ἀξιοῦτε εἶναι, ἵνα μὴ καὶ ἀναίσθητοι δόξητε, οὐκ ἀλγοῦντες ἐφ' οἷς ἀδικεῖσθε. τὸ δὲ ἑξῆς οὕτως, ἐκεῖνοι ἐπῆρχον) καὶ διαφθείρουσί τινα ἀδίκως, οἱ μὴ σὺν αἰτίᾳ ποιοῦντες κακῶς, ὑφορώμενοι τὴν ἔχθραν τοῦ καταλειφθέντος ἐχθροῦ· ὑμεῖς δὲ ὦ Ἀθηναῖοι, μὴ φοβεῖσθε τοῦτο. οὐ γὰρ ἄνευ αἰτίας αὐτοὺς κολάσετε.

ἀναλγητότεροι. οἱ διαφυγόντες τῶν ἐπιβουλευσάντων φανῆναι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας ὑμῶν, ἄλλως τε καὶ προϋπάρξαντας ἀδικίας. μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιοῦντες ἐπεξέρχονται, καὶ διόλλυνται, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ. ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ τι παθὼν, χαλεπώτερος διαφυγὼν τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ. μὴ οὖν προδόται γένησθε ὑμῶν αὐτῶν· γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν, καὶ ὡς πρὸ παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε, μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ παρὸν αὐτίκα, μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος ποτὲ δεινοῦ ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον. τόδε γὰρ ἢν γνῶσιν, ἧσσον, τῶν πολεμίων ἀμελήσαντες, τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ξυμμάχοις. Τοιαῦτα μὲν ὁ Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διόδοτος ὁ Εὐκράτους (ὅσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέλεγε μάλιστα μὴ ἀποκτεῖναι Μυτιληναίους) παρελθὼν καὶ τότε, ἔλεγε τοιάδε,

Οὔτε τοὺς προθέντας τὴν διαγνώμην αὖθις περὶ Μυτιληναίων αἰτιῶμαι, οὔτε τοὺς μεμφομένους μὴ πολλάκις περὶ τῶν μεγίστων βουλεύεσθαι, ἐπαινῶ· νομίζω δὲ δύο τὰ ἐναντιώτατα εὐβουλίᾳ εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν· ὧν τὸ μὲν, μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ, μετὰ ἀπαιδευσίας, καὶ βραχύτητος γνώμης. τούς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίγνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν, ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει. ἀξύνετος μὲν, εἰ ἄλλῳ τινὶ ἡγεῖται περὶ τοῦ μέλλοντος δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανοῦς φράσαι· διαφέρει δ' αὐτῷ, εἰ βουλόμενός τι αἰσχρὸν πεῖσαι, εὖ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἂν ἡγεῖται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ δύνασθαι, εὖ δὲ διαβαλὼν, ἐκπλῆξαι ἂν τούς τε ἀντεροῦντας καὶ τοὺς ἀκουσομένους. χαλεπώτατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χρήμασι προσκατηγοροῦντες ἐπίδειξίν τινα. εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατῃτιῶντο, ὁ μὴ πείσας, ἀξυνετώτερος ἂν δόξας εἶναι ἢ ἀδικώτερος, ἀπεχώρει· ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης, πείσας τε, ὕποπτος γίγνεται, καὶ μὴ τυχὼν, μετὰ ἀξυνεσίας, καὶ ἄδικος. ἥ τε πόλις οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῷ τοιῷδε· φόβῳ γὰρ ἀποστερεῖται τῶν ξυμβούλων· καὶ πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο ἀδυνάτους λέγειν ἔχουσα τοὺς τοιούτους τῶν πολιτῶν. ἐλάχιστα γὰρ ἂν πεισθείησαν ἁμαρτάνειν. χρὴ δὲ τὸν μὲν ἀγαθὸν πολίτην, μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα· τὴν δὲ σώφρονα πόλιν, τῷ τε πλεῖστα εὖ βουλεύοντι μὴ προστιθέναι τιμήν, ἀλλὰ μηδ' ἐλασσοῦν τῆς ὑπαρχούσης· καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης, οὐχ ὅπως ζημιοῦν, ἀλλὰ μηδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ, ὅ τε κατορθῶν ἥκιστα ἂν ἐπὶ τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιοῦσθαι,

α Οἱ διαφυγόντες] οἱ διαφυγόντες Ἀθηναῖοι τῶν ἐπιβουλευσάντων Μυτιληναίων. β Ἐπιβουλευσάντων] τῶν Μυτιληναίων. γ Ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι] ἡ ἀπόδειξις, ὅτι εἰ ἐκράτησαν Λέσβιοι τῶν Ἀθηναίων, κακῶς ἂν αὐτοὺς εἰργάσαντο. δ Μάλιστα δὲ] οἱ ἀδικοῦντες (φησί) τινὰ χωρὶς αἰτίας, ἰδίως τις ἕνεκα τοῦ προηδικῆσθαι, σπουδάζουσιν ἀπολέσθαι τοὺς δι' ἐκείνας, εἰδότες ὅτι ὁ διαφυγὼν, χαλεπώτερος ἐχθρὸς θέλει εἶναι τοῦ προπαθόντος, καὶ διὰ τοῦτο βουλομένου ἀμύνεσθαι. ε Μὴ ξὺν προφάσει τινὰ] οἱ μὴ πρότερον ἀδικηθέντες, ἐπιχειρήσαντες δὲ ἀδικῆσαι πρότερον τινὰς, ἐπιμένουσιν ἕως ἀπολέσωσιν ἂν αὐτούς· εἰδότες ὅτι ἐὰν σωθῶσιν οἱ ἀδικηθέντες, πικροὶ τοῖς ἠδικηκόσιν ἔσονται πολέμιοι, καὶ πάθωσιν ἂν κακῶς παρ' αὐτῶν, ἀμυνομένων αὐτούς. ζ Καὶ διόλλυνται] αὐτὶ τοῦ διαφθείρουσιν. η Ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ] ὁ γὰρ ἀδίκως τι καὶ πρῶτος παθὼν, ἐὰν διαφύγῃ, πικρότερος καὶ δεινότερός ἐστι τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ. τὸν δὲ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθρὸν ὀνομάζεται, τὸν μὴ προπαθόντα, ἀλλὰ προκαταρχόμενον ἀδικίας. ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ὁ προπαθὼν, καὶ ὁ ἀμυνόμενος, χαλεπώτερός ἐστι τοῦ προκαταρχομένου ἀδικίας, μήπω τι παθόντος. θ Τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ] μοίρας δηλονότι. ι Γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ] εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες ὧν ἐμέλλετε πάσχειν ὑπὸ Λεσβίων. κ Μὴ μαλακισθέντες] μὴ ἐνδόντες εἰς τὴν ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τῶν λόγων, καὶ πρὸς τὸν οἶκτον, καὶ τὴν ἐπιείκειαν· μηδὲ ἀμνημονήσαντες τοῦ κινδύνου, οὗ ἂν ἐκινδυνεύσατε εἰ ἐκράτησαν ὑμῶν. λ Ἧσσον τῶν πολεμίων] τὸ ἑξῆς, ἧσσον πολεμήσετε. αὐτὶ τοῦ, οὐδὲ ἧσσον. Ὅμηρος, Ἠ ὀλίγον οἱ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς. Τὸ δὲ, ἢν γνῶσιν, οἱ σύμμαχοι δηλονότι. μ Οὔτε τοὺς προθέντας] εἰς μέσον θέντας τὴν δευτέραν διάσκεψιν. πρὸς τὸ, Καὶ θαυμάζομεν τῶν προθέντων αὖθις, καὶ τὰ ἑξῆς. Διοδότου δημηγορία αὕτη ὑπὲρ Μυτιληναίων. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν Κλέων τὸ δίκαιον προβάλλεται, οὗτος δὲ ὁ Διόδοτος τὸ συμφέρον. καὶ σκόπει τὸ τοῦ συγγραφέως ἔθος, χαίροντος ἀεὶ ταῖς ἀντιπάλοις δημηγορίαις. ν Νομίζω δὲ δύο] πρὸς τὸ, Εἰ βέβαιον ἡμῖν οὐδὲν καθεστήξει, ὧν ἂν δόξῃ πέρι. ξ Μετὰ ἀπαιδευσίας] ἀπειρίας. ο Καὶ βραχύτητος] ἀσθενείας. π Τούς τε λόγους] πρὸς τὸ, Εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίνεσθαι, καὶ τὰ ἑξῆς. ρ Διαμάχεται] ἐναντιοῦται. σ Ἢ ἰδίᾳ] τουτέστι, διὰ τὸ ἴδιόν τι κέρδος σκοπεῖν, καὶ συμφέρον. τ Διαφέρει] ὠφελεῖ. υ Εἰ ἄλλῳ] καὶ οὐχὶ λόγῳ δηλονότι. φ Περὶ τοῦ μέλλοντος] τὸ ἑξῆς, περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ ἀφανοῦς δυνατόν ἐστι φράσαι. χ Διαφέρει δ' αὐτῷ] λυσιτελεῖ. ψ Εὖ μὲν εἰπεῖν] τὸ ἑξῆς, εὖ μὲν οὐκ ἂν ἡγεῖται περὶ τοῦ κακοῦ εἰπεῖν δύνασθαι. οὕτω συντακτέον· τὸ μὲν περὶ τοῦ κακοῦ δύνασθαι λέγειν καλῶς, οὐχ ἡγεῖται. ἤγουν, οὐ φροντίδα περὶ τούτου ποιεῖται, ἡγεῖται δὲ μᾶλλον ἐκεῖνο εἶναι καλὸν, τὸ διαβαλόντα, καὶ ἀπατήσαντα, ἐκπλῆξαι τοὺς ἀκουσομένους. ὃ δὴ καὶ διαφέρει τῷ οὕτω λέγοντι. κέρδους γὰρ ἕνεκα τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ λόγου μεταχειρίζεται. ω Χαλεπώτατοι] πρὸς τὸ, αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν, τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήψονται. α Ἐπίδειξίν τινα] συμβουλίας. φιλοτιμίαν. β Ἀμαθίαν] καὶ οὐ χρήματα δηλονότι. γ Ἀπεχώρει] τοῦ δικαστηρίου δηλονότι. δ Ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης] ἀδίκως κατηγορεῖν. ε Ὕποπτος] διὰ τὸ ἐπὶ χρήμασι λέγειν. ζ Καὶ μὴ τυχὼν] τοῦ σκοποῦ δηλονότι. η Ἐν τῷ τοιῷδε] πράγματι δηλονότι. θ Φόβῳ γὰρ] ἐν τῷ τοὺς δυναμένους τι συμβουλεύειν, μὴ τολμᾶν λέγειν, ὡς δόξαι ἐπὶ χρήμασι ληψομένους. ι Καὶ πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο] διοικοῖτο καὶ εὐδρομοίη ἡ πόλις. κ Ἐλάχιστα γὰρ] αὐτὶ τοῦ οὐδὲ ἐλάχιστα. τὸ ἑξῆς, χρὴ φαίνεσθαι μὴ ἐκφοβοῦντα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου ἄμεινον λέγοντα. λ Καὶ τὸν μὴ τυχόντα] τὸν μὴ ἄριστα συμβουλεύοντα. μ Κατορθῶν] φύσει γὰρ οἱ ἄνθρωποι οὐ παύονται ἀεὶ τῇ ὀρέξει ἐπεκτεινόμενοι.

παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγειν ὅ,τε μὴ ἐπιτυχὼν, ὀρέγοιτο τῷ αὐτῷ χαριζόμενός τι, καὶ αὐτὸς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος. ὧν ἡμεῖς τἀναντία δρῶμεν, καὶ προσέτι, ἤν τις καὶ ὑποπτεύηται κέρδους μὲν ἕνεκα, τὰ βέλτιστα δὲ ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκήσεως τῶν κερδῶν, τὴν φανερὰν ὠφέλειαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. καθέστηκε δὲ τἀγαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέος λεγόμενα, μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν. ὥστε δεῖν ὁμοίως τόν τε τὰ δεινότατα βουλόμενον πεῖσαι, ἀπάτῃ προσάγεσθαι τὸ πλῆθος, καὶ τὸν τὰ ἀμείνω λέγοντα, ψευσάμενον, πιστὸν γενέσθαι. μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περινοίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς, μὴ ἐξαπατήσαντα, ἀδύνατον. ὁ γὰρ διδοὺς φανερῶς τι ἀγαθὸν, ἀνθυποπτεύεται ἀφανῶς πῃ πλέον ἕξειν. χρὴ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦντι, ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοπούντων, ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν παραίνεσιν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. εἰ γὰρ ὅ,τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπώμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνετε. νῦν δὲ πρὸς ὀργὴν ἥντινα τύχητε ἔστιν ὅτε σφαλέντες, τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιοῦτε, καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, εἰ πολλαὶ οὖσαι ξυνεξήμαρτον. ἐγὼ δὲ παρῆλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιληναίων, οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων ἀδικίας ἡμῖν ὁ ἀγὼν, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐβουλίας. ἤν τε γὰρ ἀποφήνω πάνυ ἀδικοῦντας αὐτοὺς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον. ἤν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο. νομίζω δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλεύεσθαι ἢ τοῦ παρόντος. καὶ τοῦτο ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται, ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἧσσον ἀφίστασθαι, θάνατον ζημίαν προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος ἀντισχυριζόμενος, τἀναντία γιγνώσκω. καὶ οὐκ ἀξιῶ ὑμᾶς τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκείνου λόγου τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπώσασθαι. δικαιότερος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους, τάχ' ἂν ἐπισπάσαιτο. ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτοὺς, ὥστε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βουλευόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἕξουσιν. ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημία πρόκειται, καὶ οὐκ ἴσων τῷδε, ἀλλ' ἐλασσόνων ἁμαρτημάτων. ὅμως δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύουσι, καὶ οὐδείς πω καταγνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλεύματι, ἦλθεν ἐς τὸ δεινόν. πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω, ἥσσω τῇ δοκήσει ἔχουσα τὴν παρασκευὴν, ἢ οἰκείαν, ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ, τούτῳ ἐπεχείρησε. πεφύκασί τε ἅπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος ὅστις ἀπείρξει τούτου. ἐπεὶ διεξεληλύθασί γε διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι, προστιθέντες, εἴ πως ἧσσον ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων. καὶ εἰκὸς τὸ πάλαι τῶν μεγίστων ἀδικημάτων μαλακωτέρας κεῖσθαι αὐτὰς, παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ, ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι. καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότερόν τι τούτου δέος εὑρετέον ἐστὶν, ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει. ἀλλ' ἡ μὲν πενία, ἀνάγκῃ τὴν τόλμαν παρέχουσα, ἡ δ' ἐξουσία, ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρονήματι. αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχίαι,

γρ. βουλόμενον

γρ. προθεῖσι

γρ. ζημίαι πρόκειται

γρ. ἢ οἰκείαν, ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ

α Παρὰ γνώμην] τὴν ἑαυτῶν. β Μὴ ἐπιτυχὼν] ὀρθῆς βουλῆς. γ Τὰ δεινότατα] τὰ ψευδῆ, καὶ ἄδικα. δ Προσάγεσθαι] πιθανολογεῖν καὶ ἀπατᾷν. ε Τὰς περινοίας] περιεργίας. ζ Ἀφανῶς πῃ] κατά τινα τρόπον. η Χρὴ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα] τὸ ἑξῆς, χρὴ δὲ ἡμᾶς πρὸς τὰ μέγιστα προνοοῦντας, περαιτέρω λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοπούντων. τὸ δὲ, καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦντι, αἰτία τοῦ, ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ὑμῶν ἀξιώμασι καὶ ἐπιτηδεύμασι. τουτέστι τοῖς ὑποπτεύουσι. θ Καὶ ἐν τῷ τοιῷδε] ἐν τῇ τοιαύτῃ ὑποψίᾳ. ι Προνοοῦντας] σκεπτομένους. κ Τῶν δι' ὀλίγου σκοπούντων] τῶν ἀσκέπτως λεγόντων. λ Σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνετε] μετὰ ὑγιοῦς φρονήσεως ἦν ἂν ἡ κρίσις ἡ ὑμετέρα. μ Οὔτε ἀντερῶν] τῷ Κλέωνι δηλονότι. ν Ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐβουλίας] ἐσβολὴ τοῦ συμφέροντος, καὶ προκατασκευὴ τοῦ προαναιρεῖν τὰ λυποῦντα τὴν ὑπόθεσιν. ξ Πρὸς τὸ ἧσσον ἀφίστασθαι] τὰς πόλεις. ο Θάνατον ζημίαν προθεῖσι] πρός τε, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσαντες, ὡς ἂν ἀφιστάμενοι θανάτῳ ζημιωσόμενοι. π Τῷ εὐπρεπεῖ] τῇ πιθανολογίᾳ τοῦ Κλέωνος. ρ Ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτοὺς] οὐ δικαστήριον συγκροτοῦμεν μετὰ τῶν Μυτιληναίων. σ Ὥστε τῶν δικαίων] οὐ περὶ τοῦ δικαίου (φησὶ) συμβουλευόμεθα, ἀλλὰ τοῦ συμφέροντος. τ Χρησίμως ἕξουσιν] ἡμῖν δηλονότι. υ Ἐν οὖν ταῖς πόλεσι] τοῦ Κλέωνος συμβουλεύσαντος ἀποκτεῖναι πάντας Μυτιληναίους, καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ποιῆσαι Ἕλλησιν, ἵνα μὴ ἀφιστῶνται ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὁ Διόδοτος τἀναντία συμβουλεύων, φησὶ πρὸς τοῦτο οὐχ οὕτω μᾶλλον· εἰ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι πολλῶν καὶ οὐ μειζόνων ἐγκλημάτων θάνατος ἡ ζημία πρόκειται, καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι, ῥιψοκινδύνως ἐγχειροῦσιν αὐτοῖς, καὶ οὐδεὶς δύναται κωλυτὴς γενέσθαι τοῦ τηλικούτου ἔργου, ἀλλ' ὁσημέραι πλεῖον γίνεται δηλονότι, καὶ τοὺς Μυτιληναίους ἀποκτείνωμεν, ζημιούμεθα μὲν, καὶ περὶ ἑαυτοὺς σφαλλόμεθα, οὐ μήν γε φόβον τινὰ τοῖς ἄλλοις παρέξομεν· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔστιν ὅτι ἀποστήσονται, τῇ ἐλπίδι κουφιζόμενοι. φ Πολλῶν θανάτου ζημία] οἷον, τυραννίδος, προδοσίας, καὶ φόνου, καὶ μοιχείας, καὶ ἄλλων. χ Καὶ οὐκ ἴσων τῷδε] τῷδε τῷ τῶν Μυτιληναίων ἀδικήματι, τῇ ἀποστάσει. ψ Κινδυνεύουσι] ῥιψοκινδύνως πράττουσι. ω Τίς πω] οὐδεμία. α Ἀπείρξει τούτου] τούτῳ, τοῦ ἁμαρτάνειν δηλονότι. β Διεξεληλύθασί γε] ἐπραγματεύσαντο (φησὶ) περὶ πάσης ἀδικίας καὶ ἁμαρτίας οἱ νομοθέται, καὶ ἐξέθεντο ποινάς. γ Κεῖσθαι αὐτάς] τὰς ζημίας. δ Ἀνήκουσι] ἀνέρχονται. ε Δέος τοῦτο] τοῦ θανάτου. ζ Οὐδὲν ἐπίσχει] οὐδὲν κωλύει (φησὶν) ὁ τοῦ θανάτου φόβος τοὺς βουλομένους ἐξαμαρτεῖν. η Ἀλλ' ἡ μὲν πενία] τὰς αἰτίας βούλεται δηλῶσαι τῶν ἁμαρτημάτων, ἀφ' ὧν κινούμενοι ἄνθρωποι ἁμαρτάνουσι. καὶ φησὶν ὅτι οἱ μὲν, ὑπὸ πενίας ἀναγκαζόμενοι λῃστεύουσιν· οἱ δὲ, ὑπὸ ἐξουσίας, καὶ μεγαλοφροσύνης πλεονεκτοῦσιν· οἱ δὲ, ὁμοίως διά τινα κρείττονα ἀναγκαζόμενοι κινδυνεύουσιν. οἷον, οἱ μέθυσοι καὶ πόρνοι, δι' ἡδονήν. καὶ ὅπερ φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς ἠθικοῖς, ὅτι πᾶσα πρᾶξις καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ. θ Αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχίαι] οἱ ξυντυχόντες τοῦ μέσου, ἤτοι μήτε πένητες, μήτε πλούσιοι ὄντες.

» ὀργῇ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἑκάστη τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείττονος, ἐξάγου-
» σιν ἐς τοὺς κινδύνους. ἥ τε ἐλπὶς καὶ ὁ ἔρως ἐπὶ παντί· ὁ μὲν ἡγούμενος, ἡ δ' ἐφεπο-
» μένη· καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπιβουλὴν ἐκφροντίζων, ἡ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύχης ὑπο-
» τιθεῖσα, πλεῖστα βλάπτουσι· καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσω ἐστὶ τῶν ὁρωμένων δεινῶν. καὶ
» ἡ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔλασσον ξυμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν. ἀδοκήτως γὰρ ἔστιν
» ὅτε παρισταμένη, καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προάγει, καὶ οὐχ ἧσ-
» σον τὰς πόλεις, ὅσῳ περὶ τῶν μεγίστων, ἐλευθερίας, ἢ ἄλλων ἀρχῆς· καὶ μετὰ πάντων
γρ. αὐτῶν » ἕκαστος ἀλογίστως ἐπιπλέον τι αὑτὸν ἐδόξασεν. ἁπλῶς τε, ἀδύνατον, καὶ πολ-
» λῆς εὐηθείας, ὅστις οἴεται, τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὁρμωμένης προθύμως τι πρᾶ-
» ξαι, ἀποτροπήν τινα ἔχειν, ἢ νόμων ἰσχύι, ἢ ἄλλῳ τῳ δεινῷ. οὔκουν χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου
» τῇ ζημίᾳ ὡς ἐχεγγύῳ πιστεύσαντας, χεῖρον βουλεύσασθαι, οὔτε ἀνέλπιστον καταστῆ-
» σαι τοῖς ἀποστᾶσιν ὡς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι, καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἁμαρτίαν
» καταλῦσαι. σκέψασθε γὰρ, ὅτι νῦν μὲν ἤν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γνῷ μὴ περιεσο-
» μένη, ἔλθοι ἂν ἐς ξύμβασιν, δυνατὴ οὖσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι, καὶ τὸ λοι-
» πὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ, τίνα οἴεσθε ἥντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευά-
» σεσθαι, πολιορκίᾳ τε παρατενεῖσθαι ἐς τοὔσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῇ καὶ ταχὺ
» ξυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένοις διὰ τὸ ἀξύμβατον, καὶ ἢν
» ἕλωμεν πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν, καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέ-
» ρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλ-
» λον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι, ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον με-
» τρίως κολάζοντες, ταῖς πόλεσιν ἕξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυούσαις χρῆσθαι, καὶ
» τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς
» ἐπιμελείας. οὗ νῦν τοὐναντίον δρῶντες, ἤν τινα ἐλεύθερον καὶ βίᾳ ἀρχόμενον,
» εἰκότως πρὸς αὐτονομίαν ἀποστάντα, χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἰόμεθα χρῆναι τιμω-
» ρεῖσθαι. χρὴ δὲ τοὺς ἐλευθέρους οὐκ ἀφισταμένους, σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀπο-
» στῆναι, σφόδρα φυλάσσειν, καὶ προκαταλαμβάνειν ὅπως μηδ' εἰς ἐπίνοιαν τού-
» του ἴωσι, κρατήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν. ὑμεῖς δὲ σκέψασθε
» ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἁμαρτάνοιτε, Κλέωνι πειθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις
» ταῖς πόλεσιν εὔνους ἐστὶ, καὶ ἢ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις, ἢ, ἐὰν βιασθῇ, ὑπάρχει
» τοῖς ἀποστήσασι πολέμιος εὐθὺς, καὶ τῆς ἀντικαθισταμένης πόλεως τὸ πλῆθος ξύμμα-
» χον ἔχοντες, ἐς πόλεμον ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τὸν Μυτιληναίων, ὃς οὔτε
» μετέσχε τῆς ἀποστάσεως, ἐπειδή τε ὅπλων ἐκράτησεν, ἑκὼν παρέδωκε τὴν πόλιν, πρῶ-
» τον μὲν ἀδικήσετε, τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς τῶν ἀνθρώ-
» πων, ὃ βούλονται μάλιστα. ἀφιστάντες γὰρ τὰς πόλεις, τὸν δῆμον εὐθὺς ξύμμαχον ἕξουσι, προ-
» δειξάντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν ζημίαν τοῖς τε ἀδικοῦσιν ὁμοίως κεῖσθαι καὶ τοῖς μή. δεῖ δὲ, καὶ εἰ ἠ-
» δίκησαν, μὴ προσποιεῖσθαι, ὅπως ὃ μόνον ἡμῖν ἔτι ξύμμαχόν ἐστι, μὴ πολέμιον γένηται. καὶ
» τοῦτο πολλῷ ξυμφορώτερον ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἑκόντας ἡμᾶς ἀδικηθῆναι,

α Ἥ τε ἐλπὶς καὶ ὁ ἔρως] πρῶτον τις ἐρᾷ, εἶτα ἐλπίζει, εἶτα ἐγχειρεῖ. Ἡσίοδος, « Μούνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν « ἀρρήκτοισι δόμοισιν Ἔνδον « ἔμιμνε, πίθου ὑπὸ χείλε« σιν. καὶ τὰ λοιπά. β Ἐπὶ παντὶ] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. γ Τὴν ἐπιβουλὴν] τὴν ἐγχείρησιν. τὴν εὐπορίαν. τὴν αὔνουσιν. δ Ἐκφροντίζων] ἔξω φροντίδος τιθέμενος. ε Καὶ ἡ τύχη ἐπ' αὐτοῖς] μετὰ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἐλπίδα. ζ Ἀδοκήτως γὰρ ἔστιν] πολλάκις (φησὶν) ἐγχειρήσας τις πράγματι, ἔτυχεν αὐτοῦ· ἄλλος δὲ θεασάμενος, ῥιψοκινδύνως κατατολμᾷ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, καὶ ἀπὸ μικροτέρων ἀφορμῶν ἔστιν ὅτε, διὰ τὸ καὶ τὸν ἄλλον ὁρᾶν ἐπιτυγχάνοντα. η Τινὰ προάγει] παρακινεῖ. θ Ἢ ἄλλων ἀρχῆς] ποτὲ δεῖα, περὶ ἐλευθερίας· Ἀθηναῖοι, περὶ ἄλλων ἀρχῆς· ἔν τε Σικελίᾳ, καὶ πολλαχοῦ. ι Ἕκαστος ἀλογίστως] καὶ ἕκαστος (φησὶ) τῶν πολιτῶν μετὰ τοῦ κοινοῦ ἀλογίστως μειζόνως δοξάζει, καὶ ἐλπίζει νικῆσαι. κ Ἁπλῶς τε] ταῦτα πρὸς τὸν Κλέωνα. λ Ὡς ἐχεγγύῳ] βεβαίῳ. ἰσχυρᾷ. ἐγγυῆσαι δυναμένῃ. μ Καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ] καιρῷ βραχυτάτῳ δηλονότι, τῷ ψηφίσασθαι θάνατον Μυτιληναίων ὡς ὁ Κλέων ἠξίου. τὸ δὲ οὐκ οὖν χρὴ, ἀπὸ κοινοῦ ληπτέον. ν Γνῷ μὴ περιεσομένη] αὐτή τε, μὴ ἀπελπίσασα δὲ περιέσεσθαι καὶ σωθῆναι. ὁ δὲ νοῦς, τοιοῦτος, ὅτι ἐάν τις ἀποστῇ ἀφ' ἡμῶν πόλις, πάλιν αὐτὴν ἀναληψόμεθα, καὶ τὰς δαπάνας οὐκ ἀπολέσομεν, διὰ τὸ ἐλπίδα αὐτοῖς ζωῆς νομοθετῆσαι. ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Κλέωνα εἰπόντα, ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσονται τά τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. ξ Ἐς ξύμβασιν] φιλίαν. ο Ἐκείνως δὲ] ἄλλο τρόπως. π Διὰ τὸ ἀξύμβατον] διὰ τὸ ἀσυγχώρητον. ρ Παραλαβεῖν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, πῶς οὐ βλάβη ἡμῖν; σ Καὶ τῆς προσόδου] τοῦ κέρδους. τ Τῷδε] τῇ προσόδῳ, καὶ φορολογίᾳ. υ Λόγον ἰσχυούσαις] ἀπαρίθμησιν. πρὸς τὸν Κλέωνα καὶ ταῦτα. φ Δρῶντες] ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι. τὸ ἑξῆς τοῦ λόγου, ἤν τινα ἀποστάντα χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἰόμεθα χρῆναι τιμωρεῖσθαι. χ Καὶ βίᾳ] ἀκουσίως. ψ Οὐκ ἀφισταμένους] τοῦ ἄρχεσθαι. τὸ ἑξῆς, ἀφισταμένους οὐ σφόδρα κολάζειν. ω Καὶ προκαταλαμβάνειν] πρὸς τὸ, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προστεθῇ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσητε. καὶ τὰ ἑξῆς. α Τούτου] τοῦ ἀποστῆναι. β Καὶ τοῦτο ἁμαρτάνοιτε] λείπει ὁ κατά. γ Τοῖς ὀλίγοις] τοῖς δυνατοῖς. δ Ἐὰν βιασθῇ] συναποστῆναι δηλονότι. ε Τοῖς ἀποστήσασιν] ἤγουν τοῖς ἄρχουσιν. ζ Ἀντικαθισταμένης] ἐναντιουμένης. η Ἐς πόλεμον ἐπέρχεσθε] τῇ πόλει ἐπέρχεσθε. θ Ὅπλων ἐκράτησεν] ἤγουν ὡπλίσθη. ι Τὰς πόλεις] ἡμῶν δηλονότι. κ Ὁμοίως κεῖσθαι] ὡρίσθαι. λ Μὴ προσποιεῖσθαι] μήτοι γε ἐλέγχειν τὸ γνῶναι, ἀλλὰ μηδὲ μέχρι χρήματος ἐλέγχειν τὴν ἀδικίαν ἐκείνων. μ Ἐς τὴν κάθεξιν] τὴν ἀσφάλειαν, καὶ κατοχὴν, καὶ κράτησιν.

[a] ἢ δικαίως οὓς μὴ δεῖ διαφθεῖραι. καὶ τὸ Κλέωνος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξύμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὑρίσκεται ἐν αὐτῷ δυνατὸν ὂν ἅμα γίγνεσθαι. ὑμεῖς δὲ, γνόντες [b] ἀμείνω τάδε εἶναι, καὶ μήτε οἴκτῳ πλέον νείμαντες, μήτ' ἐπιεικείᾳ, ([c] οἷς οὐδὲ ἐγὼ ἐῶ προσάγεσθαι) ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν [d] παραινουμένων πείθεσθέ μοι, μιτυληναίων οὓς μὲν Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς ἀδικοῦντας, κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐᾶν οἰκεῖν. τάδε γὰρ ἔς τε τὸ μέλλον ἀγαθὰ, καὶ τοῖς πολεμίοις ἤδη φοβερά. ὅστις γὰρ εὖ βουλεύεται, πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἐστὶν, [e] ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοίᾳ ἐπιών. [f] Τοιαῦτα μὲν ὁ Διόδοτος εἶπε. ῥηθεισῶν δὲ τῶν γνωμῶν τούτων [g] μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας, οἱ ἀθηναῖοι ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης, καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ [h] ἀγχώμαλοι, ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη εὐθὺς ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδὴν, ὅπως μὴ φθασάσης τῆς δευτέρας εὕρωσι διεφθαρμένην τὴν πόλιν· [i] προεῖχε δὲ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτὶ μάλιστα. παρασκευασάντων δὲ τῶν μιτυληναίων πρέσβεων τῇ νηῒ οἶνον καὶ ἄλφιτα, καὶ μεγάλα ὑποσχομένων εἰ φθάσαιεν, ἐγένετο σπουδὴ τοῦ πλοῦ τοιαύτη ὥστ' ἤσθιόν τε ἅμα ἐλαύνοντες οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἄλφιτα πεφυραμένα· καὶ οἱ μὲν [k] ὕπνον ᾑροῦντο [l] κατὰ μέρος, οἱ δὲ ἤλαυνον. κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος, καὶ τῆς μὲν προτέρας νεὼς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπειγομένης, ἡ μὲν, ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα, καὶ μέλλειν δράσειν [m] τὰ δεδογμένα· ἡ δ' ὑστέρα αὐτῆς ἐπικατάγεται, καὶ διεκώλυσε μὴ διαφθεῖραι. [n] παρὰ τοσοῦτον μὲν ἡ μιτυλήνη ἦλθε κινδύνου. τοὺς δ' ἄλλους ἄνδρας, οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς αἰτιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως, Κλέωνος γνώμῃ διέφθειραν οἱ ἀθηναῖοι· ἦσαν δὲ ὀλίγῳ πλείους χιλίων. καὶ μιτυληναίων τείχη καθεῖλον, καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δὲ φόρον μὲν οὐκ ἔταξαν λεσβίοις, [ξ] κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς, [o] πλὴν τῆς μηθυμναίων, τρισχιλίους, τριακοσίους μὲν τοῖς θεοῖς ἱεροὺς [π] ἐξεῖλον, ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους σφῶν αὐτῶν κληρούχους τοὺς λαχόντας ἀπέπεμψαν· οἷς ἀργύριον λέσβιοι ταξάμενοι τοῦ κλήρου ἑκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο μνᾶς φέρειν, αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν γῆν. παρέλαβον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίσματα οἱ ἀθηναῖοι, ὅσων μιτυληναῖοι ἐκράτουν· καὶ ὑπήκουον ὕστερον ἀθηναίων. τὰ μὲν κατὰ λέσβον οὕτως ἐγένετο. [ρ] Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει, μετὰ τὴν λέσβου ἅλωσιν, ἀθηναῖοι, Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος, ἐστράτευσαν ἐπὶ μινῴαν τὴν νῆσον ἣ κεῖται πρὸ μεγάρων· ἐχρῶντο δὲ αὐτῇ πύργον ἐνοικοδομήσαντες οἱ μεγαρῆς φρουρίῳ. ἐβούλετο δὲ Νικίας τὴν φυλακὴν [σ] αὐτόθεν δι' ἐλάσσονος τοῖς ἀθηναίοις, καὶ μὴ [τ] ἀπὸ τοῦ βουδόρου καὶ τῆς σαλαμῖνος εἶναι· τούς τε πελοποννησίους, ὅπως μὴ ποιῶνται [υ] ἔκπλους αὐτόθεν λανθάνοντες, [φ] τριήρων τε, (οἷον καὶ τὸ πρὶν γενόμενον) καὶ λῃστῶν ἐκπομπαῖς, τοῖς τε μεγαρεῦσιν ἅμα μηδὲν ἐσπλεῖν. ἑλὼν οὖν ἀπὸ τῆς νισαίας πρῶτον δύο πύργω προέχοντε μηχαναῖς ἐκ θαλάσσης, καὶ τὸν ἔσπλουν ἐς τὸ [χ] μεταξὺ τῆς νήσου ἐλευθερώσας, ἀπετείχιζε, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἠπείρου, [ψ] ᾗ κατὰ γέφυραν διὰ τενάγους ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ, οὐ πολὺ διεχούσῃ τῆς ἠπείρου. ὡς δὲ τοῦτο ἐξειργάσαντο ἐν ἡμέραις ὀλίγαις, ὕστερον δὴ καὶ ἐν τῇ νήσῳ τεῖχος ἐγκαταλιπὼν καὶ φρουρὰν, ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ πλαταιῆς, οὐκέτι ἔχοντες σῖτον, οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι, ξυνέβησαν τοῖς πελοποννησίοις τοιῷδε τρόπῳ· προσέβαλον [ω] αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἠδύναντο ἀμύνεσθαι· γνοὺς δὲ ὁ λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν [a] (εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ [b] ἐκ λακεδαίμονος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοιντό ποτε πρὸς ἀθηναίους, καὶ ξυγχωρεῖεν ὅσα πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἑκάτεροι ἀποδίδοσθαι, [c] μὴ ἀνάδοτος εἴη ἡ πλάταια, ὡς αὐτῶν ἑκόντων προσχωρησάντων) [d] προσπέμπει

α Ἢ δικαίως οὓς μὴ δεῖ] πρὸς τὸ, πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ, τά τε δίκαια ἐς μιτυληναίους, καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε. β Ἀμείνω τάδε εἶναι] τῶν βουλευμάτων τοῦ Κλέωνος δηλονότι. γ Οἷς οὐδὲ ἐγὼ] οἷς οἴκτῳ καὶ ἐπιεικείᾳ. δ Παραινουμένων] τῆς ἐμῆς παραινέσεως. ε Ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοίᾳ ἐπιὼν] ἢ ἀβούλως, δηλονότι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει θρασυνόμενος. ζ Τοιαῦτα μὲν ὁ Διόδοτος εἶπε] τινὲς λέγουσιν ὅτι τοιαῦτα δὲ, ὤφειλεν εἰπεῖν, ἐπειδὴ ὄπισθεν εἶπε, τοιαῦτα μὲν ὁ Κλέων. ἀλλ' ἡμεῖς φαμὲν ὅτι ἐκεῖ τὸ τὸ δὲ ἀπέδωκεν, εἰπὼν, μετὰ ταῦτα δέ. η Μάλιστα ἀντιπάλων] ἀμφιβόλως ἔχον καὶ ἐνδοιαστικῶς περὶ τῆς δόξης. οὕτω γὰρ δεινῶς τε καὶ καλῶς εἰρήκασιν ἀμφότεροι ὥστε ἀμφιβάλλειν αὐτοὺς τίνι προσθεῖεν ἄν. θ Ἀγχώμαλοι] ἐγγὺς ἴσοι. παρὰ πλῆθος οἱ ἰσοσθενεῖς. ι Προεῖχε δὲ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτὶ] τῷ πλῷ δηλονότι. κ Ὕπνον ᾑροῦντο] ἐλάμβανον. λ Κατὰ μέρος δὲ] κατὰ διαδοχὴν μερικήν. μ Τὰ δεδογμένα] τῇ βουλῇ δηλονότι. ν Παρὰ τοσοῦτον μὲν] αὐτὴ δὲ, εἰς τοσοῦτον ἦλθε κινδύνου ὥστε καὶ ἀναγνωσθῆναι τὸ περὶ τοῦ θανάτου ψήφισμα. ἢ, αὐτὴ τῆς παραδρομῆς μικρόν. ἔμελλε γὰρ εὐθὺς πράξειν τὰ ἐπισταλέντα ὁ Πάχης. ξ Κλήρους δὲ] μερίδας. ο Πλὴν τῆς μηθυμναίων] οὗτοι γὰρ οὐκ ἀπέστησαν. π Ἐξεῖλον] ἐξαιρέτους ἀνέθεσαν. ρ Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει] μετάβασις. σ Αὐτόθεν] ἀπὸ τῆς μινῴας. τ Ἀπὸ τοῦ βουδόρου] ἀκρωτήριον τῆς σαλαμῖνος. υ Ἔκπλους αὐτόθεν] ἀπὸ τῆς μινῴας. φ Τριήρων τε] ὅτε, τε Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας οἱ σπαρτιᾶται μετὰ τῶν τεσσαράκοντα νεῶν ἀπὸ νισαίας ἐξαπίνης προσέπεσον τῷ βουδόρῳ, ὥς φησιν ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ δευτέρᾳ. χ Μεταξὺ τῆς νήσου] τῆς μινῴας. ψ Ἢ κατὰ γέφυραν] ὅπου. ω Αὐτῶν τῷ τείχει] τῶν πλαταιέων. α Εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ] αἰτιολόγησις, ἤτοι αἰτιατικὴ αὐτὴ γενικῆς. αἰτία τοῦ, εἰρημένου γὰρ αὐτῷ εἶπεν. β Ἐκ λακεδαίμονος] ἐκ τῆς βουλῆς τῶν λακεδαιμονίων. γ Μὴ ἀνάδοτος εἴη] μὴ ἀποδοθῇ δηλονότι ὀπίσω. μὴ ἀποδόσιμος γένοιτο. δ Προσπέμπει δὲ] οὕτως ὁ σε πρὸς τὸν μέν. προεῖπε γὰρ ὅτι βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν.

δὲ αὐτοῖς κήρυκα, λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἑκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τούς τε ἀδίκους κολάζειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τοσαῦτα μὲν ὁ κῆρυξ εἶπεν. οἱ δὲ (ἦσαν γὰρ ἤδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ) παρέδοσαν τὴν πόλιν· καὶ τοὺς Πλαταιέας ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινάς, ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταὶ πέντε ἄνδρες ἀφίκοντο. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν, κατηγορία μὲν οὐδεμία προετέθη, ἠρώτων δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τοσοῦτον μόνον, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθόν τι εἰργασμένοι εἰσίν. οἱ δ' ἔλεγον, αἰτησάμενοι μακρότερα εἰπεῖν, καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστύμαχόν τε τὸν Ἀσωπολάου, καὶ Λάκωνα τὸν Αἰειμνήστου, πρόξενον ὄντα Λακεδαιμονίων· καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

„ Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, πιστεύσαντες ὑμῖν,
„ ἐποιησάμεθα, οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι ὑφέξειν, νομιμωτέραν δέ τινα ἔσεσθαι· καὶ ἐν δι-
„ κασταῖς οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι (ὥσπερ καὶ ἐσμὲν) γενέσθαι, ἢ ὑμῖν, ἡγούμενοι τὸ ἴσον
„ μάλιστ' ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν. τόν τε
„ γὰρ ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι εἰκότως ὑποπτεύομεν, καὶ ὑμᾶς μὴ οὐ κοινοὶ ἀπο-
„ βῆτε, τεκμαιρόμενοι, προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ προγεγενημένης, ᾗ χρὴ ἀντει-
„ πεῖν, ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ᾐτησάμεθα· τό, τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν, ᾧ τὰ μὲν ἀληθῆ
„ ἀποκρίνασθαι, ἐναντία γίγνεται, τὰ δὲ ψευδῆ, ἔλεγχον ἔχει. πανταχόθεν δὲ ἄποροι κα-
„ θεστῶτες, ἀναγκαζόμεθα καὶ ἀσφαλέστερον δοκεῖ εἶναι, εἰπόντας τι κινδυνεύειν. καὶ γὰρ ὁ
„ μὴ ῥηθεὶς λόγος τοῖς ὧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παράσχοι ὡς, εἰ ἐλέχθη, σωτήριος ἂν ἦν.
„ χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθώ. ἀγνῶτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων,
„ ἐπεισενεγκάμενοι μαρτύρια ὧν ἄπειροι ἦτε, ὠφελούμεθ' ἄν· νῦν δὲ πρὸς εἰδότας
„ πάντα λελέξεται. καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ προκαταγνόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἥσσους εἶναι
„ τῶν ὑμετέρων, ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες, ἐπὶ διεγνω-
„ σμένην κρίσιν καθιστώμεθα. παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια, πρός τε τὰ Θηβαί-
„ ων διάφορα, καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, τῶν εὖ δεδρασμένων ὑπόμνη-
„ σιν ποιησόμεθα, καὶ πείθειν πειρασόμεθα. φαμὲν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχύ, εἴ τι
„ Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν, εἰ μὲν
„ ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας· φίλους δὲ νομίζοντας,
„ αὐτοὺς ἁμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν
„ Μῆδον, ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν μέν, οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δέ, ξυνεπιθέμενοι
„ τότε ἐς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν. καὶ γὰρ ἠπειρῶταί τε ὄντες ἐναυμαχήσαμεν
„ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ γενομένῃ, παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ
„ Παυσανίᾳ. εἴ τέ τι ἄλλο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον τοῖς Ἕλλησι, πάν-
„ των παρὰ δύναμιν μετέσχομεν. καὶ ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτε περ δὴ μέγιστος φό-
„ βος περιέστη τὴν Σπάρτην, μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθώμην Εἱλώτων ἀποστάντων, τὸ τρί-
„ τον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμψαμεν εἰς ἐπικουρίαν· ὧν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν. καὶ τὰ
„ μὲν παλαιὰ καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἠξιώσαμεν εἶναι. πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον. ὑμεῖς δὲ
„ αἴτιοι. δεομένων γὰρ ξυμμαχίας, ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὑμεῖς ἀπεώσασθε, καὶ
„ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι, ὡς ἐγγὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων. ἐν
„ μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε, οὔτε ἐμελλήσα-
„ τε. εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἠθελήσαμεν, ὑμῶν κελευσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν.

α Τὴν μὲν παράδοσιν] ἡ δημηγορία τῶν Πλαταιέων δικανικωτέρα ἐστί· τὸ δὲ προοίμιον, ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, καὶ ἐκ προσοχῆς. β Οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι] οὐκ ἐν ἄλλοις ἢ ὑμῖν. τὸ δὲ ἑξῆς, καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι γενέσθαι, ὥσπερ καὶ ἐσμὲν ἄρτι κρινόμενοι ὑφ' ὑμῶν. γ Ἢ ὑμῖν] κατὰ δύο (φησὶ) τρόπους προσεδόκησαν μὴ ἀδικηθῆναι, παραδόντες ὑμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις τὴν πόλιν, κατά τε τὸ μὴ περὶ θανάτου κριθῆναι, ἀλλὰ περί τινος μαλακωτέρας ζημίας, καὶ καθὸ δικαίους ὑμᾶς κριτὰς ἡγησάμεθα γενέσθαι. νῦν δὲ (φησὶ) φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν. καὶ τὴν αἰτίαν εὐθὺς ἐπιφέρει. τόν τε γὰρ ἀγῶνα, φησί, καὶ τὰ ἑξῆς. δ Τὸ ἴσον] τὸ δίκαιον. ε Φέρεσθαι] ἀποφέρεσθαι. ζ Περὶ τῶν δεινοτάτων] περὶ τοῦ θανάτου. η Μὴ οὐ κοινοὶ] μὴ οὐκ ἴσοι, μὴ οὐ δίκαιοι, ἀλλ' ἑτεροκλινεῖς τὴν νίκην ποιήσητε. θ Τεκμαιρόμενοι] ἡμεῖς δηλονότι. ι Ὧ τὰ μὲν] τῷ ἐρωτήματι. κ Καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθεὶς λόγος] ὁ ἄνθρωπος ὁ σιωπήσας, καὶ μὴ εἰπών. λ Σωτήριος ἂν ἦν] πρόξενος σωτηρίας. μ Πρὸς τοῖς ἄλλοις] τοῖς σιωπῶσιν ἐξ ἀπορίας. ν Ἐπεισενεγκάμενοι] ἡμεῖς δηλονότι. ξ Ἀλλὰ μὴ ἄλλοις] τοῖς Θηβαίοις φησίν. ο Εὖ δεδρασμένων] ὑφ' ὑμῶν μὲν ὡς πολεμίοις. τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα λύσις ἐστὶ τοῦ Λακεδαιμονικοῦ διλήμματος ἐρωτήματος, τοῦ λέγοντος, ὅτι ἠδικήσατε ἡμᾶς, ὦ Πλαταιεῖς, ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ, ἢ οὔ; ἵνα εἰ μὲν εἴποιεν ἀδικήσαντες, ὡς ἀδίκους αὐτοὺς μετέλθωσιν· εἰ δὲ μή, ὡς ψευδομένους, εἴ τι περ ἀγαθὸν ποιῆσαι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους φήσαιεν. φασὶν οὖν οἱ Πλαταιεῖς, ἀπολογούμενοι ἐπὶ τούτοις, εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἡμᾶς περὶ τούτων πυνθάνεσθε, φαμὲν μὴ ἀδικεῖσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους ὑμᾶς ὑφ' ἡμῶν, εἴ τι μὴ καλὸν ἐν πολέμῳ πεπόνθατε, ὥσπερ ἡμῶν ἐχθροί· εἰ δὲ ὡς φίλους καταιτιᾶσθαι βούλεσθε, ἑαυτοὺς αἰτιᾶσθε. ὑμεῖς γὰρ πρότεροι ἠδικήσατε, καθ' ἡμῶν μετὰ τῶν συμμάχων Θηβαίων ἐπιστρατεύσαντες. π Μὴ εὖ παθόντας] αὐτοὺς ὑμᾶς τοὺς Λάκωνας. ρ Φίλους δὲ νομίζοντας] ἡμᾶς δηλονότι. σ Τῷ δὲ] τῷ Μήδῳ. τ Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ] ἐν τῇ Πλαταιᾷ. υ Περιέστη τὴν Σπάρτην] ἐκύκλωσεν. φ Ὧν οὐκ εἰκὸς] οὐ δίκαιον. χ Τῷ πολέμῳ] τῷ νῦν δηλονότι. ψ Ἐκπρεπέστερον] ἔξω τοῦ πρέποντος. ω Ὑμῶν κελευσάντων] τῶν Λακεδαιμονίων.

καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβοήθουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις, ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε· καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλόν, ἄλλως τε καὶ οὓς εὖ παθών τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο ξυμμάχους, καὶ πολιτείας μετέλαβεν, ἰέναι δὲ ἐς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως. ἃ δὲ ἑκάτεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἑπόμενοι αἴτιοι εἴ τι μὴ καλῶς ἐδρᾶτε, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα. Θηβαῖοι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδικήκασι, τὸ δὲ τελευταῖον, αὐτοὶ ξύνιστε δι' ἅπερ καὶ τάδε πάσχομεν. πόλιν γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς, καὶ προσέτι ἱερομηνίᾳ, ὀρθῶς ἐτιμωρησάμεθα, κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα, τὸν ἐπιόντα πολέμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι· καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. καίτοι εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μᾶλλον τότε ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἑτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί· ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἵδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἁμαρτίας (εἰ ἄρα ἡμάρτηταί τι) ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν· καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω εὑρήσετε, καὶ ἐν καιροῖς οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι. ἐπῃνοῦντό τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὑτοῖς ἀσφαλείᾳ πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. ὧν ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα, νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρῶμεν, Ἀθηναίους ἑλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γιγνώσκοντας, καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς, ὅταν αἰεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχωσι, καὶ τὸ παραυτίκα που ἡμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται. προσσκέψασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα (οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν) ὁρᾶτε ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται, ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι, αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας, ἀπρεπές τι ἐπιγνῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς σκῦλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι. δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι, καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πανοικεσίᾳ διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν, οἵτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπωλλύμεθα, καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλτάτοις Θηβαίων ἡσσώμεθα, καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν, τότε μέν, τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι, νῦν δέ, θανάτου δίκῃ κρίνεσθαι. καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων Πλαταιῆς, οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἐρῆμοι καὶ ἀτιμώρητοι, καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδείς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπίς, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε. καίτοι ἀξιοῦμέν γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχικῶν ποτὲ γενομένων, καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας, καμφθῆναι ὑμᾶς, καὶ μεταγνῶναι, εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπείσθητε· τήν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι, αὐτοὺς μὴ κτείνειν οὓς μὴ ὑμῖν πρέπει, σώφρονά τε ἀντὶ αἰσχρᾶς κομίσασθαι χάριν, καὶ μὴ, ἡδονὴν

γρ. εἰ μὴ — γρ. ὑμῖν — γρ. καμφθῆναι

α Ἐναντία Θηβαίοις] μαχόμενοι τοῖς Θηβαίοις. β Οὐκέτι ἦν καλὸν] καλόν, δίκαιον. οὐ καλὸν προδοῦναι δηλονότι εἰς τὰ προστασσόμενα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. γ Καὶ πολιτείας μετέλαβεν] ἐπολιτογραφήθη. δ Ἃ δὲ ἑκάτεροι] οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι. ε Ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα] ἐπὶ τὰ ἄδικα. ζ Καταλαμβάνοντας] λῃστρικῶς ἐπερχομένους. η Ἐν σπονδαῖς] σπονδῶν τῶν εἰρηνικῶν. θ Κατὰ τὸν πᾶσι νόμον] τοῖς Ἕλλησιν. ι Ὅσιον εἶναι] δίκαιον. κ Βλαπτοίμεθα] ἀδικοίμεθα. λ Αὐτίκα] ἐν τῷ ἐνεστῶτι. μ Πολεμίῳ] ἐν τῷ πολέμῳ. ν Ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι] οἱ Θηβαῖοι δηλονότι. ξ Πολὺ καὶ ὑμεῖς] καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. ἐφείσατο εἰπεῖν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὸ φορτικόν. ο Ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε] ἐπὶ τῶν Μακεδόνων, ἤτοι τῶν Μηδικῶν. π Δεινοὶ] μετὰ δεινότητος. ρ Ὅτε πᾶσι] τοῖς Ἕλλησιν. σ Οἵδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν] ἦγον οἱ Θηβαῖοι συνεμάχουν αὐτῷ. τ Ἀντιθεῖναι] ἐναντίαν θεῖναι. υ Καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω] μείζω προθυμίαν πρὸς ἐλάσσω ἁμαρτίαν. φ Ἀρετὴν] ἀνδρείαν. χ Ἐπῃνοῦντό τε μᾶλλον] ὑπερβαλλόντως εἶχον τὸν ἔπαινον. ψ Ἀσφαλείᾳ] τῇ ἑαυτῶν δηλονότι. ω Ἐθέλοντες δὲ] ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι ἔπραξαν, τὴν πόλιν αὐτῶν ἐρημώσαντες, καὶ ναυσὶ κινδυνεύσαντες. α Τολμᾶν] σὺν τόλμῃ πράττειν. β Γιγνώσκοντας] ὑμᾶς τοὺς Λακεδαιμονίους. γ Τῆς ἀρετῆς ἔχωσι] παρέχωσι. δ Μὴ τὰ εἰκότα] οὐχὶ δίκαια. ε Ἐπαινούμενοι δὲ] ὑμεῖς δηλονότι. ζ Ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι] ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ὑμῶν δηλονότι τῶν Πλαταιέων. η Αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας] αὐτούς τε, ὑμᾶς τοὺς Λακεδαιμονίους. ὁρᾷ δὲ πῶς κολακικῶς λανθανόντως τοὺς Λάκωνας. θ Ἀνατεθῆναι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἀποδέξωνται. ι Ἐς τὸν τρίποδα] τὸν ἐκ τῶν Μηδικῶν σκύλων, ὃν ὁ Παυσανίας ἐποίησε. κ Θηβαίων ἡσσώμεθα] διὰ τοὺς Θηβαίους καταβαλλόμεθα. λ Νῦν δὲ] κινδυνεύομεν δηλονότι. μ Καὶ ἀτιμώρητοι] οὐδεμίαν βοήθειαν ἔχοντες ὑπό τινος. ν Τῶν ξυμμάχων] τῶν ἐφόρων τῆς ξυμμαχίας τῆς ἡμετέρας. ξ Καὶ τῆς ἀρετῆς] τῆς ἡμετέρας. ο Τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἕνεκα. τὸ ἑξῆς, ἀξιοῦμεν καμφθῆναι. καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ πρέποντος. π Οὓς μὴ ὑμῖν πρέπει] ἀξιοῦμεν, ἀπὸ κοινοῦ.

δόντας ἄλλοις, κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν. βραχὺ γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ τὴν δύσκλειαν αὐτοῦ ἀφανίσαι. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμωρήσεσθε, ἀλλ' εὔνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας. ὥστε καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες, ὅσια ἂν δικάζοιτε, καὶ προνοοῦντες ὅτι ἑκόντας τε ἐλάβετε, καὶ χεῖρας προϊσχομένους (ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησι μὴ κτείνειν τούτους) ἔτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενημένους διαπαντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας, οὓς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων, καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ ἐσθήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὡραῖα, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὖνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχμοις ποτὲ γενομένοις. ὧν ὑμεῖς τοὐναντίον ἂν δράσαιτε, μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθε δέ· Παυσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς, νομίζων ἐν γῇ τε φιλίᾳ τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιούτοις· ὑμεῖς δὲ, εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς, καὶ χώραν τὴν Πλαταιίδα Θηβαΐδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πατέρας τοὺς ὑμετέρους καὶ ξυγγενεῖς, ἀτίμους γερῶν ὧν νῦν ἴσχουσι, καταλείψετε; πρὸς δὲ, καὶ γῆν, ἐν ᾗ ἠλευθερώθησαν οἱ Ἕλληνες, δουλώσετε; ἱερά τε θεῶν, οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν, ἐρημοῦτε; καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν ἑσσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε; οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης ὦ Λακεδαιμόνιοι τάδε, οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἁμαρτάνειν, οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας, ἀλλοτρίας ἕνεκα ἔχθρας, μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι· φείσασθαι δὲ καὶ ἐπικλασθῆναι τῇ γνώμῃ, οἴκτῳ σώφρονι λαβόντας, μὴ ὧν πεισόμεθα μόνον δεινότητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες πάθοιμεν, καὶ ὡς ἀστάθμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς, ᾧ τινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίως ξυμπέσοι. ἡμεῖς τε, ὡς πρέπον ἡμῖν, καὶ ὡς ἡ χρεία προάγει, αἰτούμεθα ὑμᾶς, θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐπιβοώμενοι, πεῖσαι τάδε, προφερόμενοι ὅρκους οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν, μὴ ἀμνημονεῖν. ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῴων τάφων, καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηκότας, μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις, μηδὲ τοῖς ἐχθίστοις φίλτατοι ὄντες παραδοθῆναι· ἡμέρας τε ἀναμιμνήσκομεν ἐκείνης, ᾗ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πράξαντες, νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν. ὅπερ δὲ ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τελευτᾶν, διότι καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, παυόμενοι, λέγομεν ἤδη ὅτι οὐ Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πόλιν, (εἱλόμεθα γὰρ ἂν πρό γε τούτου, τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ, λιμῷ τελευτῆσαι) ὑμῖν δὲ πιστεύσαντες προσήλθομεν. καὶ δίκαιον εἰ μὴ πείθομεν, ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας, τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον ἐᾶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ἑλέσθαι. ἐπισκήπτομέν τε ἅμα μὴ, Πλαταιῆς ὄντες, οἱ προθυμότατοι περὶ τοὺς Ἕλληνας γενόμενοι, Θηβαίοις τοῖς ἡμῖν ἐχθίστοις, ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν, καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως, ἱκέται ὄντες, ὦ Λακεδαιμόνιοι, παραδοθῆναι· γενέσθαι τε σωτῆρας ἡμῶν, καὶ μὴ, τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐλευθεροῦντας, ἡμᾶς διολέσαι. Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον. οἱ δὲ Θηβαῖοι δείσαντες πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοί τι ἐνδῶσι, παρελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπεὶ καὶ ἐκείνοις παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδόθη τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὡς δ' ἐκέλευσαν, ἔλεγον τοιάδε. Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ᾐτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ αὐτοὶ βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο, καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο, καὶ περὶ αὐτῶν, ἔξω τῶν προκειμένων, καὶ ἅμα οὐδὲ ᾐτιασμένων, πολλὴν τὴν ἀπολογίαν καὶ ἔπαινον, ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντειπεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἔλεγχον ποιήσασθαι,

γρ. [illegible]

γρ. οἴκτῳ σώφρονα

γρ. ἀναξίῳ

γρ. προσφερόμενοι

γρ. κεκμηκότας

γρ. μεθ' ἑαυτῶν

γρ. καθιστάντας

α Δόντας ἄλλοις] τοῖς Θηβαίοις. β Κακίαν αὐτοὺς] ὑμᾶς τοὺς λάκωνας. γ Ἀλλ' εὔνους] ὄντας δηλονότι. δ Ὥστε καὶ τῶν σωμάτων] αἰωτέρω μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἠγωνίζετο· νῦν δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν σωμάτων. ε Καὶ χεῖρας προϊσχομένους] ἱκετεύσαντας. ζ Τούτους] τοὺς αὐτομόλους.

η Παρὰ τοῖς αὐθένταις] τοῖς φονεῦσιν· αὐθένται κυρίως οἱ αὐτόχειρες καὶ οἱ πολέμιοι· οἱ δὲ νῦν, αὐθέντας τοὺς κυρίους καὶ δεσπότας. αὐθέντας δὲ τοὺς Θηβαίους ὧδέ φησι. θ Πρὸς δὲ, καὶ γῆν] πρὸς τοῖς εἰρημένοις. ι Τῶν ἑσσαμένων] ἱδρυσαμένων. κ Ἀφαιρήσεσθε] ζημιώσετε. λ Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης] οὐχ ἅπτεται τῆς ὑμετέρας δόξης. ὅρα πάλιν πῶς κολακεύει. μ Οὔτε ἐς τὰ κοινὰ] ἀπὸ τοῦ ἀδόξου καὶ ἀδήλου τῆς τύχης τὸ ἐπιχείρημα, ἐν ᾧ καὶ εἰσβολὴ αἰδοῦς καὶ ἐλέου. ν Ἀλλ' οἷοί τε ἂν] τουτέστιν, εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὑμῶν αὐτῶν, διὰ τὰ ἐν Ἰθώμῃ. ξ Ἡ χρεία] ἡ ἀνάγκη. ο Θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους] τοὺς τιμωμένους ἐν τοῖς αὐτοῖς καὶ ὁμοίοις βωμοῖς. π Τῶν πατρῴων τάφων] ἕνεκα δηλονότι. ρ Τοὺς κεκμηκότας] τοὺς νεκρούς. σ Ἀναγκαῖόν τε] χρήσιμον. τ Λόγου τελευτᾶν] ἤγουν κατὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου εἰπεῖν. υ Τῷ αἰσχίστῳ] τῷ αἰσχίστῳ, καὶ ὀλέθρῳ, τῷ λιμῷ. Ὅμηρος, Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν. φ Ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις] τοῖς πλαταιεῦσι. χ Τὴν αὐτῶν] τῶν Θηβαίων. ψ Ὡς δ' ἐκέλευσαν] οἱ Λακεδαιμόνιοι. ω Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ᾐτ.] οὓς μέλλομεν ἐρεῖν δηλονότι.

α Εἰ καὶ αὐτοὶ] οἱ πλαταιεῖς. β Καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς] καθ' ἡμῶν. γ Καὶ περὶ αὐτῶν] ἑαυτῶν τῶν πλαταιέων. δ Ὧν οὐδεὶς] τῶν μηδικῶν. ε Πρὸς μὲν τὰ] πρὸς τινά.

ἵνα μήτε ἡ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία[β] ὠφελῇ,[γ] μήτε ἡ τούτων δόξα, ὃ δὴ ἀληθὲς περὶ
ἀμφοτέρων ἀκούσαντες, κρίνητε. ἡμεῖς δὲ[δ] αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα τὸ πρῶτον, (γρ. αὐτοὶ)
ὅτι ἡμῶν κτισάντων πλάταιαν[ε] ὕστερον τῆς ἄλλης βοιωτίας, καὶ ἄλλα χωρία μετ'
αὐτῆς, ἃ ξυμμίκτους ἀνθρώπους ἐξελάσαντες ἔσχομεν,[ζ] οὐκ ἠξίουν οὗτοι, ὥσπερ ἐ-
τάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν,[η] ἔξω δὲ τῶν ἄλλων βοιωτῶν παραβαίνον-
τες τὰ πάτρια,[θ] ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο, προσεχώρησαν πρὸς ἀθηναίους, καὶ μετ'
αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν
ἐπὶ τὴν ἑλλάδα, φασὶ μόνοι βοιωτῶν οὐ μηδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοί τε ἀγάλ-
λονται,[ι] καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐτοὺς οὔ φαμεν, διότι οὐδ' ἀθηναίους·
[κ] τῇ μέντοι αὐτῇ ἰδέᾳ ὕστερον ἀθηναίων ἰόντων ἐπὶ τοὺς ἕλληνας, μόνους αὖ βοιωτῶν[λ] ἀτ-
τικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἵῳ εἴδει ἑκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἔπραξαν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πό-
λις τότε ἐτύγχανεν οὔτε[μ] κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα, οὔτε κατὰ δημοκρατίαν.
ὅπερ δέ ἐστι νόμοις μὲν[ν] καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτω δὲ τυράννου, δυνα-
στεία[ξ] ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα. καὶ οὗτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες ἔτι
μᾶλλον σχήσειν, εἰ τὰ τοῦ μήδου κρατήσειε,[ο] κατέχοντες ἰσχύϊ τὸ πλῆθος,[π] ἐπηγά-
γοντο αὐτόν. καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ αὐτοκράτωρ οὖσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἔπρα-
ξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῇ ὀνειδίσαι ὧν μὴ μετὰ νόμων ἥμαρτεν. ἐπειδὴ γοῦν ὅ, τε μῆδος
ἀπῆλθε,[ρ] καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε,[σ] σκέψασθαι χρή, ἀθηναίων ὕστερον ἐπιόντων, τήν
τε ἄλλην ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πειρωμένων ὑφ' αὑτοῖς ποιεῖσθαι, καὶ
κατὰ στάσιν ἤδη ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλά, εἰ μαχόμενοι ἐν κορωνείᾳ,[τ] καὶ νικήσαντες
αὐτοὺς, ἠλευθερώσαμεν τὴν βοιωτίαν,[υ] καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνελευθε-
ροῦμεν, ἵππους τε παρέχοντες, καὶ παρασκευὴν ὅσην οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ τὰ
μὲν ἐς τὸν μηδισμὸν τοσαῦτα ἀπολογούμεθα. ὡς δὲ ὑμεῖς[φ] μᾶλλόν τε ἠδικήκατε
τοὺς ἕλληνας,[χ] καὶ ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν. ἐγένεσθε
ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὥς φατε, ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ πολῖται· οὐκοῦν
χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς[ψ] ὑπάγεσθαι αὐτοὺς, καὶ μὴ ξυνεπιέναι[ω] μετ' αὐ-
τῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν,[α] εἴ τι καὶ ἄκοντες[β] προσήγεσθε ὑπ' ἀθηναίων, τῆς
τῶν λακεδαιμονίων τῶνδε ἤδη ἐπὶ τῷ μήδῳ ξυμμαχίας γεγενημένης, ἣν αὐτοὶ
μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανή γε ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν, καὶ, τὸ μέγιστον, ἀδεῶς (γρ. ὑμῖν)
παρέχειν βουλεύεσθαι. ἀλλ' ἑκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι εἵλεσθε μᾶλλον τὰ τῶν ἀθη-
ναίων, καὶ λέγετε ὡς αἰσχρὸν ἦν προδοῦναι τοὺς εὐεργέτας.[γ] πολύ δέ γε αἴσχιον καὶ ἀδι-
κώτερον τοὺς πάντας ἕλληνας καταπροδοῦναι, οἷς ξυνωμόσατε, ἢ ἀθηναίους μόνους·[δ] τοὺς
μὲν, καταδουλουμένους τὴν ἑλλάδα,[ε] τοὺς δὲ, ἐλευθεροῦντας.[ζ] καὶ οὐκ ἴσην αὐτοῖς τὴν χάριν
ἀνταπέδοτε, οὐδὲ αἰσχύνης ἀπηλλαγμένην.[η] ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτοὺς, ὥς
φατε,[θ] ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ ἀδικοῦσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κατέστητε. καίτοι τὰς ὁμοίας
χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι[ι] αἰσχρὸν μᾶλλον, ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειληθείσας, ἐς
ἀδικίαν δὲ ἀποδιδομένας. δῆλόν τε ἐποιήσατε, οὐδὲ τότε τῶν ἑλλήνων ἕνεκα μόνοι οὐ μηδί-
σαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἀθηναῖοι.[κ] ὑμεῖς δὲ, τοῖς μὲν ταὐτὰ βουλόμενοι ποιεῖν,[λ] τοῖς δὲ τἀ-
ναντία, καὶ νῦν ἀξιοῦτε,[μ] ἀφ' ὧν δι' ἑτέρους[ν] ἐγένεσθε ἀγαθοὶ, ἀπὸ τούτων ὠφελεῖσθαι.
ἀλλ' οὐκ εἰκός· ὥσπερ δὲ[ξ] ἀθηναίους εἵλεσθε, τούτοις ξυναγωνίζεσθε, καὶ μὴ προφέρετε

[α] Ἵνα μήτε ἡ ἡμετέρα] ταῦτα εἰρωνικῶς λέγει ὁ θηβαῖος. οὐ γὰρ ἔχει τοιοῦτον φρόνημα, ὡς ἐκ τῶν ἑπομένων ἐστὶ δῆλον. ὡς καὶ Ὅμηρος ποιεῖ τὸν Ἕκτορα λέγειν τὰ πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, « Οἶδα δ' ὅτι σὺ μὲν « ἐσθλὸς, ἐγὼ δὲ σέθεν πολὺ « χείρων. [β] Ὠφελῇ] πρὸς τὰ ἡμῶν κατηγορηθέντα. [γ] Μήτε ἡ τούτων δόξα] ἡ δοκοῦσα παρ' αὐτοῖς κακία. [δ] Αὐτοῖς διάφοροι] τοῖς πλαταιεῦσιν. [ε] Ὕστερον τῆς ἄλλης βοιωτίας] μετὰ τὴν συνοίκισιν τῆς ἄλλης βοιωτίας. [ζ] Οὐκ ἠξίουν οὗτοι] οἱ πλαταιεῖς. [η] Ἔξω δὲ] αὐτοὶ τοῦ αὐτοῦ. [θ] Ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο] ἐμμένειν τοῖς πατρίοις ἔθεσι. [ι] Καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσι] μηδίσαντας δηλονότι. [κ] Τῇ αὐτῇ ἰδέᾳ] τῇ αὐτῇ ὑποθέσει. [λ] Ἀττικίσαι] τὸ τῶν ἀττικῶν φρονῆσαι. ὥσπερ ἡμεῖς μόνοι ἐμηδίσαμεν, οὕτω καὶ οὗτοι μόνοι ἠττίκισαν. [μ] Κατ' ὀλιγαρχίαν] τουτέστι, κατὰ ἀριστοκρατίαν. [ν] Καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ] τουτέστι, τοῖς σώφροσιν ἀνδράσιν. [ξ] Ὀλίγων ἀνδρῶν] Ἀτταγίνου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν μηδισάντων. [ο] Κατέχοντες ἰσχύϊ] βίᾳ. [π] Ἐπηγάγοντο αὐτὸν] τὸν βάρβαρον. [ρ] Καὶ τοὺς νόμους ἔλαβεν] ἡ πόλις ἡμῶν. [σ] Σκέψασθαι χρὴ] τὸ ἑξῆς, σκέψασθαι χρὴ, εἰ μαχόμενοι ἠλευθερώσαμεν, νῦν προθύμως συνελευθεροῦμεν. [τ] Καὶ νικήσαντες αὐτοὺς] τοὺς ἀθηναίους. [υ] Καὶ τοὺς ἄλλους] ἕλληνας δηλονότι. [φ] Μᾶλλόν τε] ἡμῶν δηλονότι. [χ] Καὶ ἀξιώτεροι] ἄξιοι πάσαν ζημίαν παθεῖν. [ψ] Ὑπάγεσθαι αὐτοὺς] τοὺς ἀθηναίους. [ω] Μετ' αὐτῶν ἄλλοις] ἕλλησι δηλονότι. [α] Εἴ τι καὶ ἄκοντες] ὁ νοῦς τοιοῦτος, εἰ ἀκουσίως τοῖς ἀθηναίοις συνεμαχεῖτε, καὶ κατεδούλουν τοὺς ἕλληνας, ἔδει ὑμᾶς προσδραμεῖν τοῖς λακεδαιμονίοις· καὶ ἐκεῖνοι διὰ τὴν ἐπὶ τῷ μήδῳ συμμαχίαν ὑμῶν καὶ προθυμίαν (ἣν ἀεὶ προβάλλεσθε καὶ καυχᾶσθε) οὐκ ἂν ὑμᾶς παρεχώρησαν ὑπὸ ἡμῶν παθεῖν. [β] Προσήγεσθε] ἐδουλοῦσθε. [γ] Πολὺ δέ γε αἴσχιον] δευτέρα λύσις τοῦ ἀπρεποῦς. ἀντίστροφον κῶλον. [δ] Τοὺς μὲν] τοὺς ἀθηναίους. [ε] Τοὺς δὲ] τοὺς ἄλλους ἕλληνας. [ζ] Καὶ οὐκ ἴσην αὐτοῖς] τοῖς ἀθηναίοις. [η] Ὑμεῖς μὲν γὰρ] οἱ πλαταιεῖς. [θ] Ἐπηγάγεσθε] ἐφειλκύσατε, εἰς τὸ βοηθῆσαι δηλονότι. [ι] Αἰσχρὸν μᾶλλον] αἰσχρὸν μᾶλλον τὰς ὀφειληθείσας χάριτας μετὰ δικαιοσύνης, εἰς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδομένας, ἢ τὰς ὁμοίας χάριτας ἀντιδιδόναι. λείπει ἡ οὐ, ἵν' ᾖ οὕτω, καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι οὐκ αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὰς μετὰ, καὶ ἑξῆς. [κ] Ὑμεῖς δὲ] οἱ πλαταιεῖς. [λ] Τοῖς δὲ] τοῖς ἕλλησιν. [μ] Ἀφ' ὧν πραγμάτων] οἷον, προθυμίας, καὶ ἀνδρείας. [ν] Δι' ἑτέρους] τοὺς ἀθηναίους. [ξ] Ἀθηναίους εἵλεσθε] προτιμοτέρους ἐποιήσατε εἰς τὸ ξυμμαχεῖν αὐτοῖς.

» τὴν τότε γενομένην ξυνωμοσίαν, ὡς χρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν σώζεσθαι. ἀπελείπετε γὰρ
» αὐτὴν, καὶ παραβάντες, ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας, καὶ ἄλλους τινὰς τῶν
» ξυνομοσάντων, ἢ διεκωλύετε· καὶ ταῦτα, οὔτε ἄκοντες, ἔχοντές τε τοὺς νόμους οὕσ-
» περ[a] μέχρι τοῦ δεῦρο,[b] καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου,[c] ὥσπερ ἡμᾶς. τὴν τελευταίαν
» τε, πρὶν περιτειχίζεσθαι, πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν ἡμῶν,[d] ὥστε μηδετέροις ἀμύνειν,
» οὐκ ἐδέχεσθε. [e]τίνες ἂν οὖν ὑμῶν δικαιότερον [f]πᾶσι τοῖς Ἕλλησι μισοῖντο, οἵτινες [g]ἐπὶ
» τῷ ἐκείνων κακῷ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε; [h]καὶ ἃ μέν ποτε χρηστοὶ ἐγένεσθε, ὡς φατέ,
» [i]οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε· [k]ἃ δὲ ἡ φύσις αἰεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές.
» μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἄδικον ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. [l]τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀ-
» κούσιον μηδισμὸν, καὶ τὸν ὑμέτερον ἑκούσιον ἀττικισμὸν, τοιαῦτα ἀποφαίνομεν. ἃ δὲ
» τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι (παρανόμως γὰρ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίαις
» [n]ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν)[m] οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἁμαρτάνειν. εἰ μὲν
» γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρός τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα, [x]καὶ τὴν γῆν ἐδῃοῦμεν ὡς πολέ-
» μιοι, ἀδικοῦμεν· εἰ δὲ ἄνδρες ὑμῶν οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένει βουλόμενοι τῆς μὲν
» ἔξω ξυμμαχίας ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆ-
» σαι, [o]ἐπεκαλέσαντο ἑκόντες, τί ἀδικοῦμεν; [π]οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν
» ἑπομένων. [r]ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι (ὡς ἡμεῖς κρίνομεν) [s]οὔθ' ἡμεῖς. πολῖται δὲ ὄντες, ὥσπερ ὑμεῖς,
» [t]καὶ πλείω [u]παραβαλλόμενοι, τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες, καὶ ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φι-
» λίως, οὐ πολεμίως κομίσαντες, ἐβούλοντο [ph]τούς τε ὑμῶν χείρους, μηκέτι μᾶλλον γενέ-
» σθαι, τούς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν, [ch]σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης, καὶ τῶν σωμάτων [ps]τὴν
» πόλιν οὐκ ἀλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες, [ō]ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες, ἅπα-
» σι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους. [α]τεκμήριον δὲ ὡς οὐ πολεμίως ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ ἠδική-
» σαμεν οὐδένα, προείπομέν τε, τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια πο-
» λιτεύειν, ἰέναι πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες, καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι, τὸ
» μὲν πρῶτον ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ, [β]κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, (εἰ ἄρα καὶ
» ἐδοκοῦμέν τι [γ]ἀνεπιεικέστερον πρᾶξαι, οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ὑμῶν εἰσελθόντες) τὰ μὲν ὁ-
» μοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε νεωτερίσαι ἔργῳ, λόγοις τε πεῖσαι ὥστε ἐξελθεῖν,
» ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χερσὶν ἀπεκτείνατε, οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦ-
» μεν (κατὰ νόμον γὰρ δή τινα ἔπασχον) οὓς δὲ [δ]χεῖρας προϊσχομένους, καὶ ζωγρήσαντες, ὑπο-
» σχόμενοί τε ἡμῖν ὕστερον μὴ κτενεῖν, παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἴργασθε; καὶ
» ταῦτα, τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τήν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν, καὶ τῶν ἀνδρῶν
» τὸν ὕστερον θάνατον, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτενεῖν ψευσθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἢν τὰ ἐν
» τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν. ὅμως φατὲ ἡμᾶς παρανομῆσαι, καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε
» μὴ ἀντιδοῦναι δίκην. οὐκ, ἤν γε [ε]οὗτοι τὰ ὀρθὰ γιγνώσκωσι· πάντων δὲ αὐτῶν ἕνεκα κο-
» λασθήσεσθε. καὶ ταῦτα ὦ Λακεδαιμόνιοι τούτου ἕνεκα ἐπεξήλθομεν, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν
» καὶ ἡμῶν, [ζ]ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε δικαίως [η]αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὁσιώτε-
» ρον [η]τετιμωρημένοι. καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετὰς, εἴτινες ἄρα καὶ ἐγένοντο, ἀκούοντες, [θ]ἐπι-
» κλασθῆτε, [ι]ἃς χρὴ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι, τοῖς δὲ αἰσχρόν τι δρῶσι, δι-
» πλασίας ζημίας, ὅτι [κ]οὐκ ἐκ προσηκόντων ἁμαρτάνουσι· μηδὲ ὀλοφυρμῷ καὶ οἴκτῳ
» ὠφελείσθωσαν, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβοώμενοι, καὶ τὴν σφετέραν
» ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαίνομεν πολλῷ δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων
» ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες, οἱ μὲν, πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἀγον-

Left margin: γρ. ἱερομη(νίας) — γρ. ἁμαρτάνειν — γρ. ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν — γρ. ἴστε — γρ. εἴ τινες ἄρα καὶ ἐγένοντο

a Μέχρι τοῦ δεῦρο] ἔτι δηλονότι. b Καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου] περιεῖπε γὰρ ὅτι ὑπὸ ὀλίγων αὐτοκρατόρων ἐτυραννούμεθα. c Ὥσπερ ἡμᾶς] ἐβιάσαντο δηλονότι. d Ὥστε μηδετέροις] τοῖς ἀθηναίοις καὶ λακεδαιμονίοις. e Τίνες ἂν οὖν ὑμῶν] ἀντὶ τοῦ, οὐδεὶς δηλονότι. f Πᾶσι τοῖς ἕλλησι] λείπει ἡ ὑπό. g Ἐπὶ τῷ ἐκείνων κακῷ] τουτέστι, τῶν ἑλλήνων τῇ δουλώσει. h Καὶ ἃ μέν ποτε] ποτὲ, ἐπὶ τῶν μηδικῶν δηλοῖ. i Οὐ προσήκοντα νῦν] τῇ αὐτῶν φύσει δηλονότι. k Ἃ δὲ ἡ φύσις] ἡ ὑμετέρα. l Τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερον] τὸ δεύτερον ἀντιλογικὸν τῶν πλαταιέων ἐντεῦθεν λύει. m Οὐ νομίζομεν] οὐ βεβαίως δοξάζομεν. n Πρός τε τὴν ὑμετέραν πόλιν] κατὰ τῆς ὑμετέρας πόλεως. x Καὶ τὴν γῆν ἐδῃοῦμεν] μεταστατέον. οἱ περὶ Ναυκλείδην. o Ἐπεκαλέσαντο] προσήγαγον, ἐφειλκύσαντο. π Οἱ γὰρ ἄγοντες] οἱ ἐξάρχοντες. r Ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι] τὸ ἑξῆς, ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνοι, οὔτε ἡμεῖς ἀδικοῦμεν δηλονότι. τὸ δὲ, ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, διὰ μέσου. s Οὔθ' ἡμεῖς] ἀδικοῦμεν δηλονότι. t Καὶ πλείω] περισσοτέρως. u Παραβαλλόμενοι] ῥιψοκινδυνοῦντες. ph Τούς τε ὑμῶν χείρους] ἀδίκους μᾶλλον γενέσθαι, χείρους δηλονότι. ch Σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης] ὠφελοῦντες καὶ τὰς γνώμας, καὶ τὰ σώματα. τὰς μὲν γνώμας, ἵνα μὴ κακῶς βουλεύωνται· τὰ δὲ σώματα, ἵνα μὴ διαρπάζωσιν ἀλλήλους, μηδ' ἐξελαύνωσι, μηδὲ κακῶς ποιῶσι πολῖται πολίτας. ἵνα λάβωμεν τὸ σωφρονεῖν ἀντὶ τῆς ὠφελείας. ps Τὴν πόλιν] τὴν τῶν Βοιωτῶν. ō Ἐχθροὺς οὐδενὶ] τῶν ἐλ-λώων.

α Τεκμήριον δὲ] τὸ ῥηθησόμενον. β Κατανοήσαντες] καταμαθόντες. γ Ἀνεπιεικέστερον] ἀπανθρωπότερον. δ Χεῖρας προϊσχομένους] ἤγουν ἱκέτας γενομένους. ε Οὗτοι τὰ ὀρθὰ] οἱ λακεδαιμόνιοι. ζ Ἵνα ὑμεῖς μὲν] κεφάλαιον τὸ δίκαιον, ᾧ ἐπήγαγε τὴν ἐκβολὴν τῆς αἰδοῦς, ἧς ἡ ἀρχὴ, καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετάς. η Τετιμωρημένοι] κολάσαντες αὐτούς. θ Ἐπικλασθῆτε] χαυνωθῆτε. ι Ἃς χρὴ τὰς ἀρετάς. κ Οὐκ ἐκ προσηκόντων ἁμαρτάνουσι] ὅτι αὐτ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγόνασι, οὐ προσήκοντος αὐτοῖς τοῦ ἁμαρτάνειν, διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀνδραγαθίαν.

τες, ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δὲ πρεσβῦται λελειμμένοι, καὶ οἰκίαι ἐρῆμοι πολλῷ δικαιοτέραν ὑμῶν ἱκετείαν ποιοῦνται, τούσδε τιμωρήσασθαι. οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ δικαίως (ὥσπερ οἵδε) τὰ ἐναντία, ἐπίχαρτοι εἶναι. καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι. τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἑκόντες ἀπεώσαντο· παρενόμησάν τε, οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλέον ἢ δίκῃ κρίναντες, καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν. ἔννομα γὰρ πείσονται, καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χεῖρας προϊσχόμενοι, ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες. ἀμύνατε οὖν ὦ Λακεδαιμόνιοι καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι, καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν ὧν πρόθυμοι γεγενήμεθα, καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν. ποιήσατε δὲ τοῖς Ἕλλησι παράδειγμα, οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες, ἀλλ' ἔργων, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων, βραχεῖα ἡ ἀπαγγελία ἀρκεῖ, ἁμαρτανομένων δὲ, λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες, προκαλύμματα γίγνονται. ἀλλ' ἢν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς, κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμας ποιήσησθε, ἧσσόν τις ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσει. Τοιαῦτα μὲν οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δικασταὶ, νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσιν ὀρθῶς ἕξειν, εἴ τι ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τόν τε ἄλλον χρόνον ἠξίουν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν, καὶ ὅτε ὕστερον, ἃ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ὡς οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι, αὖθις τὸ αὐτὸ ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δεδρακότες εἰσίν, ὁπότε μὴ φαῖεν, ἀπάγοντες ἀπέκτεινον· καὶ ἐξαίρετον ἐποιήσαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιέων μὲν αὐτῶν οὐκ ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ, πέντε καὶ εἴκοσιν, οἳ ξυνεπολιορκοῦντο. γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν. τὴν δὲ πόλιν ἐνιαυτὸν μέν τινα Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκόσι, καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλαταιέων περιῆσαν, ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ, καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελίων, ᾠκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἡραίῳ καταγώγιον διακοσίων ποδῶν, πανταχῇ κύκλῳ οἰκήματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν. καὶ ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιέων ἐχρήσαντο· καὶ τοῖς ἄλλοις ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει ἔπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες, ἀνέθεσαν τῇ Ἥρᾳ, καὶ νεὼν ἑκατόμποδον λίθινον ᾠκοδόμησαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες, ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περὶ Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν, ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενηκοστῷ ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγένοντο, οὕτως ἐτελεύτησεν. αἱ δὲ τεσσαράκοντα νῆες τῶν Πελοποννησίων, αἱ Λεσβίοις βοηθοὶ ἐλθοῦσαι, ὡς τότε φεύγουσαι διὰ τοῦ πελάγους, ἔκ τε τῶν Ἀθηναίων ἐπιδιωχθεῖσαι καὶ πρὸς τῇ Κρήτῃ χειμασθεῖσαι, καὶ ἀπ' αὐτῆς σποράδες πρὸς τὴν Πελοπόννησον κατηνέχθησαν, καταλαμβάνουσιν ἐν τῇ Κυλλήνῃ τρεισκαίδεκα τριήρεις Λευκαδίων καὶ Ἀμπρακιωτῶν, καὶ Βρασίδαν τὸν Τέλλιδος ξύμβουλον Ἀλκίδᾳ ἐπεληλυθότα. ἐβούλοντο γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς τῆς Λέσβου ἡμαρτήκεσαν, πλέον τὸ ναυτικὸν ποιήσαντες, ἐς τὴν Κέρκυραν πλεῦσαι στασιάζουσαν, δώδεκα μὲν ναυσὶ μόναις παρόντων Ἀθηναίων περὶ Ναύπακτον, πρὶν δὲ πλέον τι ἐπιβοηθῆσαι ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ναυτικὸν, ὅπως προφθάσωσι. καὶ παρεσκευάζοντο ὅ, τε

α Οἱ δὲ δικαίως] ἐπανάληψις τοῦ ἀντικλήματος.
β Ἐπίχαρτοι εἶναι] ὧν τῷ ὀλέθρῳ ὀφείλει πάντας ἀνθρώπους ἐπιχαίρειν.
γ Ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως] φιλίας.
δ Καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ] τῷ κελεύοντι παρὰ τὰς σπονδὰς μηδένα ἀναιρεῖν.
ε Παραβαθέντι] ἀθετηθέντι.
ζ Περιωσθῶμεν] ἀπωσθῶμεν.
η Ἁμαρτανομένων δὲ] ἐσφαλμένων δὲ τῶν ἔργων.
θ Μετὰ τὸν Μῆδον] μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ Μήδου.
ι Προείχοντο] προεβάλλοντο.
κ Κοινοὺς εἶναι] τουτέστιν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, κατὰ τὸν Ἀρχιδάμου πρὸς αὐτοὺς ἐν τῇ δευτέρᾳ λόγον.
λ Κατ' ἐκεῖνα] τὰ τοῦ Παυσανίου δηλονότι.
μ Αὖθις τὸ αὐτὸ] ἐρώτημα δηλονότι.
ν Καὶ ἐξαίρετον ἐποιήσαντο οὐδένα] ἐκβεβλημένον τοῦ φόνου.
ξ Καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα] τὰ τῶν Θηβαίων.
ο Πρὸς τῷ Ἡραίῳ] πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας.
π Ἀπεμίσθωσαν] ἐπὶ μισθῷ δεδώκασιν.
ρ Ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο] ἀπὸ τῆς φιλίας ἐκείνων ἀπέστησαν.
σ Ἐπειδὴ Ἀθηναίων] ἀφ' οὗ.
τ Χειμασθεῖσαι] τῷ χειμῶνι διασκεδασθεῖσαι.
υ Καὶ ἀπ' αὐτῆς] περιττὸς ὁ καί.
φ Καὶ παρεσκευάζοντο] πρὸς τὸ ἐπιπλεῦσαι κατὰ τῶν Κερκυραίων στασιαζόντων.

γρ. ὑμῶν
γρ. εἰς ἃ ὠσθῶ.
γρ. μετὰ τῶν μήδων
γρ. προείχοντο
γρ. διαγαγόντες
γρ. ἑκατόμπεδον

Βρασίδας καὶ ὁ Ἀλκίδας περὶ ταῦτα. οἱ γὰρ Κερκυραῖοι ἐστασίαζον, ἐπειδὴ οἱ αἰχμάλωτοι ἦλθον αὐτοῖς οἱ ἐκ τῶν περὶ Ἐπίδαμνον ναυμαχιῶν ὑπὸ Κορινθίων ἀφεθέντες, τῷ μὲν λόγῳ ὀκτακοσίων ταλάντων τοῖς προξένοις διηγγυημένοι, ἔργῳ δὲ, πεπεισμένοι Κορινθίοις Κέρκυραν προσποιῆσαι. καὶ ἔπρασσον οὗτοι, ἕκαστον τῶν πολιτῶν μετιόντες, ὅπως ἀποστήσωσιν Ἀθηναίων τὴν πόλιν. καὶ ἀφικομένης Ἀττικῆς τε νεὼς καὶ Κορινθίας, πρέσβεις ἀγουσῶν, καὶ ἐς λόγους καταστάντων, ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι Ἀθηναίοις μὲν ξύμμαχοι εἶναι κατὰ τὰ ξυγκείμενα, Πελοποννησίοις δὲ φίλοι, ὥσπερ καὶ πρότερον. καὶ, ἦν γὰρ Πειθίας ἐθελοπρόξενός τε τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοῦ δήμου προειστήκει, ὑπάγουσιν αὐτὸν οὗτοι οἱ ἄνδρες εἰς δίκην, λέγοντες Ἀθηναίοις τὴν Κέρκυραν καταδουλοῦν. ὁ δέ, ἀποφυγὼν, ἀνθυπάγει αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους πέντε ἄνδρας, φάσκων τέμνειν χάρακας ἐκ τοῦ τε Διὸς τεμένους καὶ τοῦ Ἀλκίνου. ζημία δὲ καθ' ἑκάστην χάρακα ἐπέκειτο στατήρ. ὀφλόντων δὲ αὐτῶν, καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ ἱκετῶν καθεζομένων, διὰ τὸ πλῆθος τῆς ζημίας, ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν, ὁ Πειθίας (ἐτύγχανε γὰρ καὶ βουλῆς ὤν) πείθει ὥστε τῷ νόμῳ χρήσασθαι. οἱ δ', ἐπειδὴ τῷ τε νόμῳ ἐξείργοντο, καὶ ἅμα ἐπυνθάνοντο τὸν Πειθίαν, ἕως ἔτι βουλῆς ἐστι, μέλλειν τὸ πλῆθος ἀναπείσειν τοὺς αὐτοὺς Ἀθηναίοις φίλους τε καὶ ἐχθροὺς νομίζειν, ξυνίσταντό τε, καὶ λαβόντες ἐγχειρίδια, ἐξαπιναίως ἐς τὴν βουλὴν ἐσελθόντες, τόν τε Πειθίαν κτείνουσι, καὶ ἄλλους τῶν τε βουλευτῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐς ἑξήκοντα. οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ, ὀλίγοι ἐς τὴν Ἀττικὴν τριήρη κατέφυγον ἔτι παροῦσαν. δράσαντες δὲ τοῦτο, καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους, εἶπον ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἴη, καὶ ἥκιστ' ἂν δουλωθεῖεν ὑπ' Ἀθηναίων· τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ' ἢ μιᾷ νηὶ ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλέον, πολέμιον ἡγεῖσθαι. ὡς δὲ εἶπον, καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην. πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθὺς πρέσβεις, περί τε τῶν πεπραγμένων διδάξοντας, ὡς ξυνέφερε, καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μή τις ἐπιστροφὴ γένηται. ἐλθόντων δὲ, οἱ Ἀθηναῖοι τούς τε πρέσβεις ὡς νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες, καὶ ὅσους ἔπεισαν, κατέθεντο ἐς Αἴγιναν. ἐν δὲ τούτῳ, τῶν τε Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα, ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας, καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεων, ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ, καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν. ἀφικομένης δὲ νυκτὸς, ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει, καὶ αὐτοῦ ξυλλεγεὶς ἱδρύθη, καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον. οἱ δέ, τήν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὗπερ οἱ πολλοὶ ᾤκουν αὐτῶν, καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτῇ καὶ πρὸς τὴν ἤπειρον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἠκροβολίσαντό τε ὀλίγα, καὶ ἐς τοὺς ἀγροὺς περιέπεμπον ἀμφότεροι, τοὺς δούλους παρακαλοῦντές τε, καὶ ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι. καὶ τῷ μὲν δήμῳ τῶν οἰκετῶν τὸ πλῆθος παρεγένετο ξύμμαχον, τοῖς δ' ἑτέροις, ἐκ τῆς ἠπείρου ἐπίκουροι ὀκτακόσιοι. διαλιπούσης δ' ἡμέρας, μάχη αὖθις γίγνεται, καὶ νικᾷ ὁ δῆμος, χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προέχων. αἵ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο, βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ, καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον. γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δείλην ὀψίαν, δείσαντες οἱ ὀλίγοι μὴ αὐτοβοεὶ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσειεν ἐπελθὼν, καὶ σφᾶς διαφθείρειεν, ἐμπιπρᾶσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ τῆς ἀγορᾶς, καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ᾖ ἔφοδος, φειδόμενοι οὔτε οἰκείας, οὔτε ἀλλοτρίας, ὥστε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπόρων κατεκαύθη, καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσε πᾶσα διαφθαρῆναι, εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν. καὶ οἱ μὲν, παυσάμενοι

γρ. ἐπειδὴ

α Ναυμαχιῶν] οὐχ ὅτι γέγονεν ἐν Ἐπιδάμνῳ ναυμαχία, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν τῆς Ἐπιδάμνου ἐν Συβότοις, ὅτι ἐζώγρησε Κορίνθιοι οὐκ ἐλάσσους χιλίων Κερκυραίων. β Τοῖς προξένοις] διηγγυημένοι] διεγγύα τῶν προξένων. γ Μετιόντες] ὑποποιούμενοι. δ Κατὰ τὰ ξυγκείμενα] τὰ συμπεφωνημένα. ε Καὶ ἦν γὰρ Πειθίας ἐθελοπρόξενος] ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης, καὶ μὴ κελευσθεὶς ἐκ τῆς πόλεως. οἱ γὰρ πρόξενοι, κελευόμενοι ἐκ τῆς ἑαυτῶν πόλεως ἐγίνοντο. ζ Οὗτοι οἱ ἄνδρες] οὗτοι οἱ ἀπὸ Κορίνθου ἐπανελθόντες οἱ προδόται. η Καὶ βουλῆς ὤν] βουλῆς ὁ βουλευτής, ἡ γνώμη, βουλευτικὸς ὤν. θ Πείθει] τοὺς Κερκυραίους. ι Οἱ δ' ἐπειδὴ] οἱ πέντε ἄνδρες. κ Ἐξείργοντο] ἐξεπίπτον τῆς βουλήσεως αὐτῶν. λ Οἱ δέ τινες] οἱ πέντε ἄνδρες. μ Τὸ δὲ πλέον] πλῆθος δηλονότι. ν Ὡς ξυνέφερεν] αὐτοῖς δηλονότι. ξ Πείσοντας] πείσοντας οὐχὶ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ τοὺς τῷ Πειθίᾳ τῆς γνώμης οὐ προσέθετο. ο Μηδὲν ἀνεπιτήδειον] ἀνεπιτήδειον τῇ Κερκύρᾳ. π Ἐν δὲ τούτῳ] τῷ καιρῷ δηλονότι. ρ Οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα] οἱ δυνατοί. οἱ πλούσιοι. σ Ἱδρύθη] ἐκαθέσθη ἐν ἀσφαλείᾳ. τ Λιμένα εἶχον] εἰς ἀσφάλειαν ἑαυτῶν δηλονότι. υ Οἱ δέ, τήν τε ἀγορὰν] οἱ δυνατοί, καὶ ἔχοντες τὰ πράγματα. φ Τοῖς δ' ἑτέροις] τοῖς πλουσίοις. χ Διαλιπούσης δ' ἡμέρας] παρελθούσης ἡμέρας μιᾶς. ✝ Καὶ πλήθει] λαὸς δηλονότι. ω Ξυνεπελάβοντο] ἐβοήθησαν. συνεφήψαντο. α Τῷ κεράμῳ] ἤγουν ταῖς κεραμίσι. β Καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι] ἤγουν τολμῶσαι παρὰ φύσιν. γ Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς] ἤγουν τοῦ ἡλίου περὶ δυσμὰς ὄντος. δ Αὐτοβοεὶ] ἤγουν ἀπὸ μιᾶς βοῆς. ε Ἐπελθὼν] ἐπιθετικῶς κινηθείς. ζ Καὶ σφᾶς] τοὺς ὀλίγους. η Ἔφοδος] ἐπέλευσις τῶν δημοτῶν κατὰ τῶν ὀλίγων. θ Φειδόμενοι οὔτε] οὐκ ἀπεχόμενοι. ι Καὶ χρήματα πολλὰ] πράγματα. κ Ἐκινδύνευσε πᾶσα] ἐν χρείᾳ τοῦ κινδύνου ἐγένετο.

τῆς μάχης, ὡς ἑκάτεροι ἡσυχάσαντες τὴν νύκτα ἐν φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ κορινθία ναῦς, τοῦ δήμου κεκρατηκότος, ὑπεξανήγετο, καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἤπειρον λαθόντες διεκομίσθησαν. τῇ δ' ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διϊτρέφους, ἀθηναίων στρατηγὸς, παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ ναυπάκτου δώδεκα ναυσὶ, καὶ μεσσηνίων πεντακοσίοις ὁπλίταις. ξύμβασίν τε ἔπρασσε, καὶ πείθει ὥστε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις, δέκα μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρῖναι, οἳ οὐκέτι ἔμειναν· τοὺς δ' ἄλλους οἰκεῖν, σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους καὶ πρὸς ἀθηναίους, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα πράξας, [α]ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι· οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν, πέντε μὲν ναῦς [β]τῶν αὑτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, [γ]ὅπως ἧσσόν τι ἐν κινήσει ὦσιν οἱ ἐναντίοι, ἴσας δὲ αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν, ξυμπέμψειν. καὶ ὁ μὲν, ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ, τοὺς ἐχθροὺς [δ]κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι, [ε]καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερόν. Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. [ζ]ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὁπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὡς οὐδὲν [η]αὐτῶν ὑγιὲς διανοουμένων τῇ τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστίᾳ, τά τε ὅπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε, καὶ αὐτῶν τινὰς, οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν. ὁρῶντες δὲ οἱ ἄλλοι τὰ γιγνόμενα, καθίζουσιν ἐς τὸ ἡραῖον ἱκέται, καὶ γίγνονται οὐκ ἐλάσσους τετρακοσίων. ὁ δὲ δῆμος, δείσας μή τι νεωτερίσωσιν, ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας, [θ]καὶ διακομίζει ἐς τὴν πρὸ τοῦ ἡραίου νῆσον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια [ι]ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο. [κ]τῆς δὲ στάσεως [λ]ἐν τούτῳ οὔσης, τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν νῆσον [μ]διακομιδὴν, αἱ ἐκ τῆς κυλλήνης [ν]πελοποννησίων νῆες, μετὰ τὸν ἐκ τῆς ἰωνίας πλοῦν, ἐφορμοῦσαι, παραγίγνονται τρεῖς καὶ πεντήκοντα. ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀλκίδας, ὥσπερ καὶ πρότερον, καὶ Βρασίδας αὐτῷ ξύμβουλος ἐπέπλει. ὁρμισάμενοι δὲ [ξ]ἐς σύβοτα λιμένα τῆς ἠπείρου, ἅμα ἕῳ [ο]ἐπέπλεον τῇ κερκύρᾳ. [π]οἱ δὲ, πολλῷ θορύβῳ, καὶ πεφοβημένοι τά τ' ἐν τῇ πόλει καὶ τὸν ἐπίπλουν, παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἑξήκοντα ναῦς, καὶ τὰς αἰεὶ πληρουμένας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς ἐναντίους, παραινούντων ἀθηναίων [ρ]σφᾶς τε ἐᾶσαι πρῶτον ἐκπλεῦσαι, καὶ ὕστερον πάσαις ἅμα ἐκείνους ἐπιγενέσθαι. ὡς δὲ αὐτοῖς [σ]πρὸς τοῖς πολεμίοις ἦσαν σποράδες αἱ νῆες, δύο μὲν εὐθὺς [τ]ηὐτομόλησαν, [υ]ἐν ἑτέραις δὲ ἀλλήλοις οἱ ἐμπλέοντες ἐμάχοντο. ἦν δὲ οὐδεὶς κόσμος [φ]τῶν ποιουμένων. ἰδόντες δὲ οἱ πελοποννήσιοι [χ]τὴν ταραχὴν, εἴκοσι μὲν ναυσὶ [ψ]πρὸς τοὺς κερκυραίους ἐτάξαντο, ταῖς δὲ λοιπαῖς [ω]πρὸς τὰς δώδεκα ναῦς τῶν ἀθηναίων, ὧν ἦσαν αἱ δύο, σαλαμινία καὶ πάραλος. καὶ οἱ μὲν κερκυραῖοι, [α]κακῶς τε καὶ κατ' ὀλίγας προσπίπτοντες, ἐταλαιπώρουν τὸ καθ' αὑτούς· οἱ δ' ἀθηναῖοι, [β]φοβούμενοι τὸ πλῆθος [γ]καὶ τὴν περικύκλωσιν, [δ]ἁθρόαις μὲν οὐ προσέπιπτον, οὐδὲ κατὰ μέσον ταῖς ἐφ' ἑαυτοὺς τεταγμέναις, προσβαλόντες δὲ κατὰ κέρας, καταδύουσι μίαν ναῦν. καὶ μετὰ ταῦτα κύκλον ταξαμένων αὐτῶν, περιέπλεον, καὶ ἐπειρῶντο θορυβεῖν. γνόντες δὲ οἱ πρὸς τοῖς κερκυραίοις, [ε]καὶ δείσαντες μὴ ὅπερ ἐν ναυπάκτῳ γένοιτο, ἐπιβοηθοῦσι· καὶ γενόμεναι ἁθρόαι αἱ νῆες ἅμα τὸν ἐπίπλουν τοῖς ἀθηναίοις ἐποιοῦντο. [ζ]οἱ δ' ὑπεχώρουν ἤδη πρύμναν κρουόμενοι, καὶ ἅμα τὰς τῶν κερκυραίων ἐβούλοντο προκαταφυγεῖν, ὅτι μάλιστα ἑαυτῶν σχολῇ τε ὑποχωρούντων, καὶ πρὸς σφᾶς τεταγμένων τῶν ἐναντίων. ἡ μὲν οὖν ναυμαχία, τοιαύτη γενομένη, ἐτελεύτα ἐς ἡλίου δύσιν. καὶ οἱ κερκυραῖοι, δείσαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς [η]κρατοῦντες οἱ πολέμιοι, ἢ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀναλάβωσιν, ἢ καὶ ἄλλο τι νεωτερίσωσι, τούς τε ἐκ τῆς νήσου πάλαι ἐς τὸ ἡραῖον διεκόμισαν, καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον. οἱ δ' [θ]ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐτόλμησαν πλεῦσαι, κρατοῦντες τῇ ναυμαχίᾳ, τρεῖς δὲ καὶ δέκα ναῦς ἔχοντες τῶν κερκυραίων, ἀπέπλευσαν

α Ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι] ἀποχωρήσειν τῆς κερκύρας. β Τῶν αὑτοῦ] ἀπὸ τῶν νεῶν. γ Ὅπως ἧσσόν τι ἐν κινήσει ὦσι] αἰτία τοῦ οὐδόλως, ἢ ἔλαττον. δ Κατέλεγον] καλλιέγοντες ἐνέβαλλον. ε Καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν] ἱκέται δηλονότι. ζ Ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν] ἀπίστασθαι. η Αὐτῶν ὑγιές] ὀρθὸν, ἀληθές. θ Καὶ διακομίζει] διαπέμπει. ι Ἐκεῖσε αὐτοῖς] εἰς τὴν νῆσον. κ Τῆς δὲ στάσεως ἐν τούτῳ οὔσης] οὔπω καταπαυσάσης γενομένης. λ Ἐν τούτῳ] τῷ πράγματι τῷ δεινῷ. μ Διακομιδὴν] διαπεραίωσιν. ν Πελοποννησίων νῆες] αἱ τεσσαράκοντα, ὧν Ἀλκίδας ἐστρατήγει, καὶ αἱ λοιπαὶ λευκαδίαι, ας εἴρηκεν. ξ Ἐς σύβοτα λιμένα τῆς ἠπείρου] τὸν ἔρημον, οὐ μέμνηται ἐν τῇ πρώτῃ. ο Ἐπέπλεον τῇ κερκύρᾳ] κατὰ τῆς κερκύρας ἔπλεον. π Οἱ δὲ πολλῷ] οἱ κερκυραῖοι. ρ Σφᾶς τε ἐᾶσαι] τοὺς ἀθηναίους. σ Πρὸς τοῖς πολεμίοις] πλησίον τῶν πολεμίων. τ Ηὐτομόλησαν] πρὸς τοὺς ἐναντίους. υ Ἐν ἑτέραις δὲ ἀλλήλοις] οὐχὶ τοῖς ἐναντίοις. φ Τῶν ποιουμένων] τῶν γινομένων πραγμάτων. χ Τὴν ταραχὴν] τῶν κερκυραίων τὴν ἀσυνταξίαν. ψ Πρὸς τοὺς κερκυραίους ἐτάξαντο] κατὰ τῶν κερκυραίων παρετάξαντο. ω Πρὸς τὰς δώδεκα ναῦς τῶν ἀθηναίων] παρετάξαντο δηλονότι. α Κακῶς τε καὶ κατ' ὀλίγας] ἀτάκτως, καὶ κατ' ὀλίγων νηῶν. β Φοβούμενοι τὸ πλῆθος] τῶν νηῶν τῶν κερκυραίων. γ Καὶ τὴν περικύκλωσιν] τὸ περικυκλωθῆναι ὑπὸ τῶν πελοποννησίων. δ Ἁθρόαις μὲν] ταῖς ἐναντίαις ναυσί. ε Καὶ δείσαντες] οἱ πελοποννήσιοι. ζ Οἱ δ' ὑπεχώρουν] οἱ ἀθηναῖοι. η Κρατοῦντες] τῇ ναυμαχίᾳ οἱ πελοποννήσιοι. θ Ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν] κατὰ τῆς πόλεως. ἤγουν τῶν πολιτῶν.

γρ. [illegible] πέρα ἠπείρου

γρ. καὶ ἑαυτοῖς

ἐς τὴν ἤπειρον ὅθεν περ ἀνηγάγοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον, καίπερ ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ φόβῳ ὄντας, καὶ Βρασίδου παραινοῦντος, ὡς λέγεται, Ἀλκίδᾳ, ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος· ἐπὶ δὲ τὴν Λευκίμμην τὸ ἀκρωτήριον ἀποβάντες, ἐπόρθουν τοὺς ἀγρούς. ὁ δὲ δῆμος τῶν Κερκυραίων ἐν τούτῳ περιδεὴς γενόμενος μὴ ἐπιπλεύσωσιν αἱ νῆες, τοῖς τε ἱκέταις ἦσαν ἐς λόγους, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅπως σωθήσεται ἡ πόλις. καί τινας αὐτῶν ἔπεισαν ἐς τὰς ναῦς ἐμβῆναι· ἐπλήρωσαν γὰρ ὅμως τριάκοντα, προσδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μέχρι μέσου ἡμέρας δῃώσαντες τὴν γῆν, ἀπέπλευσαν. καὶ ὑπὸ νύκτα αὐτοῖς ἐφρυκτωρήθησαν ἑξήκοντα νῆες Ἀθηναίων, προσπλέουσαι ἀπὸ Λευκάδος. ἃς οἱ Ἀθηναῖοι, πυνθανόμενοι τὴν στάσιν, καὶ τὰς μετ' Ἀλκίδου ναῦς ἐπὶ Κέρκυραν μελλούσας πλεῖν, ἀπέστειλαν, καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους στρατηγόν. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι τῆς νυκτὸς εὐθὺς κατὰ τάχος ἐκομίζοντο ἐπ' οἴκου παρὰ τὴν γῆν, καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς, ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσιν, ἀποκομίζονται. Κερκυραῖοι δὲ, αἰσθόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας, τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄντας, καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες ἃς ἐπλήρωσαν, ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον· καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι ἐκβιβάζοντες, ἀπεχώρησαν. ἐς τὸ ἥραιόν τε ἐλθόντες, τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν, καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων τὰ γιγνόμενα, διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους, καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο· οἱ δ', ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀνηλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, οἱ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν· ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων. πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ τι οὐ ξυνέβη, καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε, καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο· οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον. οὕτως ὠμὴ στάσις προυχώρησε, καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο. ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν, ὡς εἰπεῖν, τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἑκασταχοῦ, τοῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους. καὶ ἐν μὲν εἰρήνῃ οὐκ ἂν ἐχόντων πρόφασιν, οὐδ' ἑτοίμων παρακαλεῖν αὐτούς· πολεμουμένων δὲ, καὶ ξυμμαχίας ἅμα ἑκατέροις τῇ τῶν ἐναντίων κακώσει, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσποιήσει, ῥᾳδίως αἱ ἐπαγωγαὶ τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο. καὶ ἐπέπεσε πολλὰ καὶ χαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι, γιγνόμενα μὲν, καὶ ἀεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾖ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαίτερα,

α Οὐδὲν μᾶλλον] ἤγουν οὐδόλως. β Καὶ ὑπὸ νύκτα αὐτοῖς ἐφρυκτωρήθησαν] διὰ φρυκτοῦ ἐμηνύθησαν. ἀντὶ τοῦ, ἀρχομένης ἡμέρας διὰ πυρσῶν ἐμηνύθησαν. γ Ἐκομίζοντο ἐπ' οἴκου] ἐπορεύοντο. δ Καὶ ὑπερενεγκόντες] ὑπερβιβάσαντες. ε Ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσι] ὅπως μὴ περιπλέοντες ἔξωθεν τῆς Λακεδαιμονίας καὶ τὸν ἰσθμὸν, φωραθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. ζ Ἀποκομίζονται] ἀποπλέουσιν. η Οἰχομένας] ἀποπλευσάσας. θ Τούς τε Μεσσηνίους] οὓς ὁ Νικόστρατος ἐν Ναυπάκτῳ πεντακοσίους ἤγαγεν. ι Ἃς ἐπλήρωσαν] αἱ δὲ ἄρα δηλονότι. κ Ἐν ὅσῳ] χρόνῳ δηλονότι. λ Περιεκομίζοντο] περιέπλεον. μ Εἴ τινα λάβοιεν] ἀντὶ τοῦ ἔλαβον. ν Ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους] ναῷ αὐτοὶ ἑαυτούς. ξ Καὶ ἐκ τῶν δένδρων] τινὲς μετεωριζόμενοι δηλονότι. ο Ἡμέρας τε ἑπτὰ] ἤγουν καθ' ἡμέρας ἑπτά. π Σφῶν αὐτῶν] ἤγουν ἑαυτῶν. ρ Τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες] τὸ ἔγκλημα. ἤγουν ἐγκαλοῦντες ἔγκλημα κατὰ τὸν τὴν κατάλυσιν τοῦ δήμου. σ Καὶ ἄλλοι χρημάτων] ἀπέθανον δηλονότι. τ Ὑπὸ τῶν λαβόντων] τὰ χρήματα. υ Πᾶσά τε ἰδέα] πάντα δηλαδὴ τὰ εἰωθότα ἐν ταῖς στάσεσι γίνεσθαι τότε συνέβη· καὶ ἄλλα δὲ περισσότερα ἐν ταύτῃ τῇ στάσει. ὥστε γὰρ πᾶσαι ἰδέαι ἐγένετο. φ Καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ] καὶ ὅσα εἶδος ἐστὶν ἐν τῇ αὐτῇ στάσει. χ Οὐδὲν ὅ τι οὐ ξυνέβη] ἀντὶ τοῦ πᾶν. ψ Καὶ περιοικοδομηθέντες] κλείσμασι περιληφθέντες.

ω Οὕτως ὠμὴ στάσις] ἀντὶ τοῦ, εἰς ὠμότητα πολλὴν ἡ στάσις προεχώρησε, καὶ μᾶλλον (φησὶν) ὠμὴ ἔδοξεν ἢ ὅπερ ἐγένετο· ἐπειδὴ πρώτως ἐν τῷ πολέμῳ γινομένη ἐξένισεν αὐτοὺς παρὰ τὸ εἰωθὸς γινομένη. α Ἐν τοῖς] ἤγουν τοῖς Κερκυραίοις. β Ἐπεὶ ὕστερόν γε] ἤγουν μετ' ἐκείνην. γ Καὶ πᾶν, ὡς εἰπεῖν, τὸ Ἑλληνικὸν] ἀντὶ τοῦ πάντες οἱ Ἕλληνες. δ Τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι] λείπει τὸ ἀξιούντων. ε Λακεδαιμονίους] εἰκότως οἱ ὀλιγαρχικοὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπεκαλοῦντο, ἐσπουδακότας ὀλιγαρχίᾳ τὰς πόλεις. ζ Οὐκ ἂν ἐχόντων πρόφασιν] ἀντὶ τοῦ, αἰτίαν οὐκ ἐχόντων περὶ πολέμου καλεῖν αὐτοὺς τῶν Ἑλλήνων, νῦν δὲ λαβόντων ἀφορμὴν, διὰ τὸ ἐχθροὺς εἶναι ἀλλήλοις Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους. η Καὶ ξυμμαχίας ἅμα] ἡ διάνοια, τοιαύτη, οἱ προεστῶτες τῶν δήμων, καὶ οἱ ὀλιγαρχικοὶ, ῥᾳδίως ἑκάτεροι παρὰ Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις ἐπήγοντο, διὰ προσποίησιν συμμαχίας, δύναμιν ἑαυτοῖς ποιούμενοι· τῶν μὲν Ἀθηναίων, ἑτοίμως ὑπακουόντων τοῖς δημοτικοῖς, ἵνα προσποιήσωνται συμμάχους αὐτοὺς, καὶ δι' αὐτῶν βλάψωσι Λακεδαιμονίους· τῶν δὲ Λακεδαιμονίων, ὁμοίως τοῖς ὀλιγαρχικοῖς διὰ τὸ αὐτό. θ Καὶ σφίσιν αὐτοῖς] ἤγουν ἑαυτῶν. ι Προσποιήσει] κτήσει βοηθείας. κ Καὶ ἐπέπεσε] συνέβη. λ Πολλὰ] κακὰ δηλονότι. μ Καὶ χαλεπὰ] ἤγουν οὐ ῥᾴδια φέρειν τοὺς πάσχοντας. ν Κατὰ στάσιν] ἀντὶ τοῦ διὰ στάσιν. ξ Γιγνόμενα μὲν] ὡς τῇ φύσει ἑπόμενα. ο Ἡ αὐτὴ φύσις] ἤγουν καθὸ μένῃ. π Μᾶλλον δὲ] μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον. οἷον εἰπεῖν, ἐν ἄλλῃ πόλει, μᾶλλον· ἐν ἄλλῃ δὲ, ἧττον. ἤ πη, τῇ μὲν πλέον, τῇ δὲ, ἔλαττον, ὡς συνέβαινεν ἑκασταχοῦ. ρ Καὶ ἡσυχαίτερα] ἤγουν ἠρέμα καὶ κατ' ὀλίγον ἐπερχόμενα.

α καὶ τοῖς εἴδεσι διηλλαγμένα, β ὡς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται. ἐν μὲν γὰρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἵ τε πόλεις γ καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι, δ διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν· ὁ δὲ πόλεμος, ὑφελὼν τὴν εὐπορίαν ε τοῦ καθ' ἡμέραν, βίαιος διδάσκαλος, ζ καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ. η ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων, θ καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, πύστει τῶν προγενομένων, πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ι τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, κ τῶν τ' ἐπιχειρήσεων λ περιτεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν μ ἀτοπίᾳ. ν καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. ξ τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· ο μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής. τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα· π καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, ἐπὶ πᾶν ἀργόν. ρ τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ, σ ἀνδρὸς μοίρᾳ προσετέθη. τ ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί· υ ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος. ἐπιβουλεύσας δέ τις τυχὼν, ξυνετός· φ καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος. χ προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἑταιρείας διαλυτὴς, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ψ ἁπλῶς δὲ, ω ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾶν, ἐπῃνεῖτο, α καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον. β καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. οὐ γὰρ γ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, δ ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. ε καὶ τὰς ἐς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θείῳ νόμῳ μᾶλλον ἐκρατύνοντο, ζ ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι. τά τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ προύχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι. ἀντιτιμωρήσασθαί τέ τινα η περὶ πλείονος ἦν, ἢ αὐτὸν μὴ προπαθεῖν. θ καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν· ι ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφαρκτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς· καὶ τό, τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος, ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε. ῥᾷον δ' οἱ πολλοὶ κακοῦργοι ὄντες, δεξιοὶ κέκληνται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· κ καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται, λ ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται.

γρ. ἑρμαῖ

γρ. [illegible]

α Καὶ τοῖς εἴδεσι] τρόποις. β Ὡς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ] ὡς ἂν αἱ τύχαι καὶ αἱ μεταβολαὶ πίπτωσι. γ Καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσιν] οἱ ἰδιάζοντες ἀνειμένας ἔχουσι τὰς γνώμας. δ Διὰ τὸ μὴ ἀκουσίους] ἀκούσιον ἀνάγκην τὴν δι' ἀπορίαν γινομένην λέγει, ἤγουν διὰ τὸ μὴ ἀναγκάζεσθαι περιπίπτειν ἀκουσίοις πράγμασι. ε Τοῦ καθ' ἡμέραν] βίου δηλονότι. ζ Καὶ πρὸς τὰ παρόντα] πρὸς τὴν παροῦσαν κατάστασιν, τοῖς παροῦσιν ὁμοιοῖ τὰς γνώμας. νῦν γὰρ ὀργὰς τὰς γνώμας καὶ τοὺς τρόπους ἐκάλεσεν. η Ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων] ἐστασίαζον αἱ πόλεις. καὶ αἱ ὕστερον τῶν ἄλλων στασιάζουσαι, οἷα προπεπυσμέναι τὰς ἑτέρωθι στάσεις, ἐπὶ τὸ πολὺ ἐφέροντο καὶ ἔρρεπον ταῖς διανοίαις, ὥστε κατὰ πολὺ ὑπερβαλέσθαι τὰς ἀλλαχοῦ στάσεις γινομένας. θ Καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που] τὰ ὕστερον γινόμενα. ι Τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας] καινοτόμα εἶναι. κ Τῶν τε ἐπιχειρήσεων] τοῖς τρόποις τῶν ἐπιχειρήσεων καινοῖς εὑρισκομένοις, καὶ τῇ δεινότητι τῶν τιμωριῶν. λ Περιτεχνήσει] περινοίᾳ. μ Ἀτοπίᾳ] τῷ ἀήθει. ν Καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν] ἀξίωσιν μὲν, τὴν σημασίαν εἶπε· δικαιώσει δὲ, αὐτὶ τοῦ, τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ κρίσει. βούλεται δὲ εἰπεῖν ὅτι μετέθεσαν τὰ ὀνόματα. οὐ γὰρ ὡς νενόμισται πρόσθεν, ἐχρῶντο κατὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μεθήρμοσαν κατὰ τὴν ἑαυτῶν κρίσιν. τὴν μὲν γὰρ ἀλόγιστον τόλμαν (ἢ καὶ θρασύτης καλεῖται) ἀνδρείαν προσηγόρευσαν. τὸ δὲ φιλέταιρος, παρελκόντως κεῖται. κέχρηται δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ προσθεῖναι τόλμαν ἀλόγιστον, ἵνα παρίσωσις γένηται.
ξ Τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος] τὸ τολμᾶν ἀλογίστως. ο Μέλλησις δὲ] τὴν δι' εὐλάβειαν καὶ τὴν μέλλησιν τὴν διὰ πρόνοιαν γιγνομένην, δειλίαν ὠνόμασαν εὐπρεπῆ. τὴν δὲ σωφροσύνην (φησὶν) ἀνανδρείας προκάλυμμα ᾤοντο. καὶ τὸ πρὸς πάντα συνετὸν, πρὸς πάντα ἀργὸν ἔλεγον. τὸ δὲ μανικῶς ὀξὺ, ἀνδρεία παρ' αὐτοῖς ἐνομίζετο. τὴν κειμένην γὰρ (φησὶ) τῶν ὀνομάτων χρῆσιν ἀντήλλαξαν. καὶ ἐπιφέρει εὐθὺς καθ' ἕκαστον. π Καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν] καὶ τὸ μετὰ συνέσεως ἔρχεσθαι εἰς πᾶν ἔργον. ρ Τὸ δ' ἐμπλήκτως] μανιωδῶς. σ Ἀνδρὸς μοίρᾳ] τῆς ἀνδρείας.
τ Ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι] τὸ ἐπὶ πολὺ βουλεύσασθαι δι' ἀσφάλειαν, πρόφασις ἀποτροπῆς ἐνομίζετο. υ Ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ] τῷ χαλεπαίνοντι. φ Καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος] ἐπιβουλεύεσθαι δηλονότι, ξυνετώτερος ἐνομίζετο. χ Προβουλεύσας δὲ] ὁ δὲ προσκοπῶν δηλονότι ὅπως μήτε ἐπιβουλεύειν, μήτ' ἐπιβουλεύεσθαι ἀνάγκη τις αὐτῷ γένηται, διαλύειν τὴν ἑταιρείαν ὑπωπτεύετο. ψ Ἁπλῶς δὲ] καθολικῶς φασί. ω Ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα] ἀντὶ τοῦ, ὁ πρὶν παθεῖν ὑπὸ τῶν πολεμίων, αὐτὸς προλαβὼν, καὶ ποιήσας τοὺς πολεμίους, ἐθαυμάζετο. Ἢ οὕτως, ὁ τὴν ἑαυτοῦ ἑταιρείαν, καὶ πρῶτος τὸν πολέμιον δράσας κακῶς, ἐπῃνεῖτο. α Καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον] ὁ παρακελευσάμενος τοῖς μὴ διανοουμένοις κακόν τι δρᾶσαι, ἐπῃνεῖτο. ὁ παρακινήσας φθάσαι δηλονότι τὸν μὴ διανοούμενον. β Καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ] καὶ μὴν καὶ οἱ συγγενεῖς (φησὶ) τῶν φίλων ἀλλοτριώτεροι ἐνομίζοντο, διὰ τὸ ἑτοιμότερον τολμᾶν ὑπὲρ τῶν φίλων τοὺς φίλους ἢ τοὺς συγγενεῖς. γ Μετὰ τῶν κειμένων νόμων] οὐ γὰρ κατὰ τοὺς κειμένους (φησὶ) νόμους ὠφελεῖσθαι θέλοντες, τοιαύτας ἐποιοῦντο συστάσεις καὶ ἑταιρείας, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους, διὰ πλεονεξίαν. τοῖς ὀρθῶς (φησὶν) ὑπὸ τῶν ἐξ ἐναντίας λεγομένοις ἐπείθοντο, οὐ δι' εὐγνωμοσύνην, οὐδὲ δι' ἁπλότητα, ἀλλ' εἰ ἔργῳ κρείσσους ἦσαν αὐτοὶ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθεστήκεσαν. δ Ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας] νόμους δηλονότι. ε Καὶ τὰς ἐς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις] πιστοὶ (φησὶν) ἦσαν ἀλλήλοις, οὐχ ὅρκους διδόντες, ἀλλὰ κοινῶς τι παράνομον πράξαντες. ζ Ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι] τῇ κοινῇ παρανομίᾳ. η Περὶ πλείονος] περὶ πλείονος ἐποιοῦντο δρᾶσαί τι κακὸν τοὺς ἐναντίους, ἢ αὐτοὶ μὴ παθεῖν. ἀντὶ τοῦ ἁπλῶν γὰρ, τὸ ἀντιτιμωρήσασθαι, καὶ τὸ μὴ προπαθεῖν.
θ Καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο] καὶ ὁπότε (φησὶν) ὅρκους παράσχοιεν ἀλλήλοις περὶ διαλλαγῆς, παραυτίκα μόνον ἴσχυον οἱ ὅρκοι, καὶ μέχρι τούτου ἐπίστευον αὐτοῖς ἕως ἐν ἀπορίᾳ τοῦ ἄλλως πιστεῦσαι καθεστήκασι. ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, εἰ μὲν ἦσαν ἐν ἀπορίᾳ τοῦ πιστεῦσαι τῇ ἑαυτῶν δυνάμει, καὶ ἐπιθέσθαι τῇ ἑτέρων δυνάμει, ἴσχυον ἐν αὐτοῖς οἱ ὅρκοι· εἰ δὲ συνέβη τινὰ αὐτῶν δυνηθῆναι, παρ' οὐδὲν θέμενος τοὺς ὅρκους ἐπετίθετο. ι Ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι] ἐν δὲ τῷ συμφέροντι, καὶ τῷ μετὰ ταύτης χρόνῳ, ὁ ἀπὸ τύχης ἑστηκὼς πρῶτος θαρρῆσαι δυνηθῆναι, ἥδιον μᾶλλον διὰ τὴν πίστιν ἐπετίθετο ἢ ὑπὲρ ἐκ τοῦ προφανοῦς μαχόμενος. καὶ τότε μάλιστα ἀσφαλὲς ἐνόμιζε τὸ ἐπιτίθεσθαι, διὰ τὸ ἄφρακτον εὑρεῖν τὸν ἐναντίον, τοῦ ὅρκου τῷ θάρρει. καὶ διὰ τοῦτο δὲ ἥδιον μετὰ τὸν ὅρκον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι δόξαν φρονήσεως ἐλάμβανε, τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ τῇ τέχνῃ περιγενόμενος. κ Καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται] ἐπὶ τῷ ἀμαθεῖς καλεῖσθαι. λ Ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται] ἐπὶ τῷ πανοῦργοι καλεῖσθαι.

[α]πάντων δ' αὐτῶν αἴτιον, ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· [β]ἐκ δ' αὐτῶν, καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ πρόθυμον. [γ]οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες, μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι [δ]εὐπρεποῦς, [ε]πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, [ζ]ἆθλα ἐποιοῦντο, παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπεξῇσάν τε, [η]τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προτιθέντες, ἐς δὲ τὸ ἑκατέροις που αἰεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες, καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως, ἢ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἑτοῖμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιμπλάναι. [θ]ὥστε εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου, οἷς ξυμβαίη [ι]ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, [κ]ἄμεινον ἤκουον. [λ]τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι, διεφθείροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ. [μ]καὶ τὸ εὔηθες (οὗ τὸ γενναῖον πλεῖστον μετέχει) καταγελασθὲν ἠφανίσθη. [μμ]τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπίστως, [ν]ἐπιπολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ ἦν [ξ]ὁ διαλύσων οὔτε λόγος ἐχυρὸς, [ο]οὔτε ὅρκος φοβερός. [π]κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. [ρ]καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην, [σ]ὡς τὰ πλείω περιεγίγνοντο. [τ]τῷ γὰρ δεδιέναι [υ]τό, τε αὐτῶν ἐνδεὲς, καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις τε ἥσσους ὦσι, [φ]καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. [χ]οἱ δὲ καταφρονοῦντες κἂν προαισθέσθαι, καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἃ γνώμῃ ἔξεστιν, [ψ]ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο. ἐν δ' οὖν τῇ Κερκύρᾳ τὰ πολλὰ αὐτῶν προετολμήθη, καὶ ὁπόσα ὕβρει μὲν ἀρχόμενοι τὸ πλέον ἢ σωφροσύνῃ, ὑπὸ τῶν τὴν τιμωρίαν παρασχόντων, οἱ ἀνταμυνόμενοι δράσειαν, πενίας δὲ τῆς εἰωθυίας ἀπαλλαξείοντές τινες, μάλιστα δ' ἂν διὰ πάθους ἐπιθυμοῦντες τὰ τῶν πέλας ἔχειν, παρὰ δίκην γιγνώσκοιεν. οἵ τε μὴ ἐπὶ πλεονεξίᾳ, ἀπὸ ἴσου δὲ μάλιστα ἐπιόντες, ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς πλεῖστον ἐκφερόμενοι, ὠμῶς καὶ ἀπαραιτήτως ἐπέλθοιεν. ξυνταραχθέντος τε τοῦ βίου ἐς τὸν καιρὸν τοῦτον τῇ πόλει, καὶ τῶν νόμων κρατήσασα ἡ ἀνθρωπεία φύσις, εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν, [ω]ἀσμένη ἐδήλωσεν ἀκρατὴς μὲν ὀργῆς οὖσα, κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, πολεμία δὲ τοῦ προύχοντος. οὐ γὰρ ἂν τοῦ τε ὁσίου τὸ τιμωρεῖσθαι [α]προυτίθεσαν, [β]τοῦ τε μὴ ἀδικεῖν τὸ κερδαίνειν, ἐν ᾧ μὴ βλάπτουσαν ἰσχὺν εἶχε τὸ φθονεῖν. ἀξιοῦσί τε τοὺς κοινοὺς περὶ τῶν τοιούτων οἱ ἄνθρωποι νόμους, ἀφ' ὧν ἅπασιν ἐλπὶς ὑπόκειται σφαλεῖσι κἂν αὐτοὺς διασώζεσθαι, ἐν ἄλλων τιμωρίαις προκαταλύειν, καὶ μὴ ὑπολείπεσθαι, εἴ ποτε ἄρα τις κινδυνεύσας, τινὸς δεήσεται αὐτῶν. οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι, τοιαύταις ὀργαῖς ταῖς πρώταις [γ]ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο. καὶ ὁ Εὐρυμέδων

α Πάντων δ' αὐτῶν αἴτιον] πάντων δὲ τῶν εἰρημένων κακῶν αἴτιον ἦν ἡ ἐπιθυμία τοῦ βούλεσθαι ἄρχειν τῆς γῆς, διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν. ἐκ τούτων δὲ ἡ στάσις ἀρχὴν λαμβάνουσα (φημὶ δὴ τοῦ ἄρχειν καὶ τῆς πλεονεξίας, καὶ φιλοτιμίας) ὕστερον λαμβάνει ἑτέραν τῶν κακῶν αἰτίαν, τὴν τῶν στασιαζόντων προθυμίαν, ὥσπερ εἰς ἕξιν ἐρχομένων αὐτῶν, τοῦ περιγενέσθαι καὶ μὴ ἡττηθῆναι τῶν ἐναντίων. β Ἐκ δ' αὐτῶν] ἤγουν δι' αὐτά. γ Οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες] οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προϊστάμενοι, τῆς δημοκρατίας τε καὶ ὀλιγαρχίας μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπροσώπου καὶ πιθανοῦ, οἱ μὲν, λέγοντες προΐστασθαι τῆς δημοκρατίας τῆς ἐλευθέρας, οἱ δὲ, τῆς ἀριστοκρατίας λέγοντες ἀντιποιεῖσθαι τῆς σώφρονος, τὰ μὲν δημόσια νικήσαντες ἦγον, καὶ οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας τὰς τιμωρίας ἐποιοῦντο· ὑπερβιβάσαι δὲ δεῖ τὸ προτιθέντες, καὶ συντάξαι πρὸς τὸ αἰωτέρω τοῦ, τιμωρίας προτιθέντες. δ Εὐπρεποῦς] πιθανοῦ. ἀσχήμονος. ε Πλήθους τε ἰσονομίας] ἤγουν δημοκρατίας. ζ Ἆθλα ἐποιοῦντο] ἔπαθλα, αἰτίας τοῦ κέρδη. η Τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους] ἤγουν τιμωρούμενοι, ἐπιτείνομένας ἐποίουν. θ Ὥστε εὐσεβείᾳ μὲν] ὥστε μετ' εὐσεβείας μὲν πρᾶξαί τι οὐδετέρῳ φροντὶς ἦν, οὐδὲ σπουδή· οἷς τισι δὲ συνέβαινεν ἐξαπατῆσαι διὰ λόγου τινὸς εὐπρεποῦς πρᾶξαί τι γενναῖον, οὗτοι ἐπῃνοῦντο. τὸ δὲ εὔηθες τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ ἀπόνηρον δηλοῖ. ι Ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι] αἰτίας τοῦ ἐπίφθονον καὶ μέγα. τὰ γὰρ μεγάλα καὶ φθονεῖται. κ Ἄμεινον ἤκουον] ἤγουν ἐπῃνοῦντο. λ Τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν] ἤγουν οἱ μέσοι πολῖται, ἤγουν οἱ μετὰ τοὺς προστάτας. οἱ δὲ μέσοι (φησὶ) τῶν πολιτῶν (τουτέστιν οἱ μηδετέρῳ μέρει προστιθέμενοι, μήτε τῷ τῶν δημοτικῶν, μήτε τῷ τῶν ὀλιγαρχικῶν, ἀλλ' ἡσυχάζοντες, καὶ μὴ θέλοντες στασιάζειν) ὑπ' ἀμφοτέρων ἐφθείροντο· ἢ ὅτι οὐ συνηγωνίζοντο τοῖς στρατιώταις παρακαλοῦσιν, ἢ φθονούμενοι ὑπὸ τῶν στασιαζόντων, ὡς ἀπειθεῖς αὐτοῖς εἶναι θέλοντες. μ Καὶ τὸ εὔηθες] τὸ ἁπλοῦν. τὸ ἀπόνηρον. σημαίνεται τὸ εὔηθες ἐπὶ καλοῦ. καὶ οἱ ἁπλοῖ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπόνηροι (οὗτοι δέ εἰσιν οἱ μεγαλοψυχίας μάλιστα καὶ ἀληθείας μετέχοντες) καταγελώμενοι ὑπὸ τῶν στασιαζόντων, ἀπώλλυντο· οἱ δὲ ἀπιστοῦντες ἀλλήλοις, καὶ παρατεταγμένοι δεινῶς κατ' ἀλλήλων, ὡς ἐπιτοπλεῖστον οὗτοι διεσώζοντο, διὰ τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς παρασκευῆς. μμ Τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις] τὸ ἀπιστεῖν ἀλλήλοις. τὸ ἐντεῦθεν ἀντιτάττεσθαι. ν Ἐπιπολὺ διήνεγκε] κρεῖττον ἐγένετο. ξ Ὁ διαλύσων] ὁ φιλιώσων. ο Οὔτε ὅρκος φοβερὸς] θεῖος. π Κρείσσους δὲ ὄντες] ῥέποντες δὲ οἱ ἄνθρωποι τοῖς λογισμοῖς πρὸς τὸ μὴ ἐλπίζειν τινὰ πίστιν καὶ βεβαιότητα, προενοοῦντο μᾶλλον ἵνα μὴ πάθωσιν αὐτοὶ κακῶς, πιστεῦσαι δὲ οὐκ ἐδύναντο· καὶ οἱ ἀσυνετώτεροι ὡς ἐπιτοπλεῖστον, ἤτοι ἐσώζοντο, ἢ ἐνίκων. ρ Καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην] οἱ ἀσθενεῖς. σ Ὡς τὰ πλείω] ὡς ἐπιτοπλεῖστον. τ Τῷ γὰρ δεδιέναι] φοβούμενοι γὰρ (φησὶν) οἱ ἀνοητότεροι μὴ διὰ συνέσεως πλείονος οἱ ἀντίπαλοι περιγένωνται αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου τῆς γνώμης αὐτῶν νικηθέντες διαφθαρῶσι, τολμηρότεροι πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν, τόλμῃ μᾶλλον πεποιθότες ἢ φρονήσει, καὶ μεθόδῳ διανοίας. υ Τό, τε αὐτῶν ἐνδεὲς] τὴν ἔλλειψιν τῆς γνώσεως. φ Καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν] τῶν φρονίμων. χ Οἱ δὲ καταφρονοῦντες] οἱ δὲ δοκοῦντες εἶναι συνετοὶ, καὶ νομίζοντες, ἐπιβουλευόμενοι, πάντως ἂν διὰ τὴν σύνεσιν προαισθέσθαι, καὶ οὐδὲν νομίζοντες ἔργων δεῖν, ἄφρακτοι διεφθείροντο. ψ Ἄφρακτοι] λείπει τὸ ὄντες. ω Ἀσμένη] μεθ' ἡδονῆς. α Προυτίθεσαν] τιμιώτερον ἔκριναν. β Τοῦ τε μὴ ἀδικεῖν] ἤγουν τοῦ δικαίου. γ Ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο] ἤγουν κατ' ἀλλήλων.

καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ταῖς ναυσίν. ὕστερον δὲ οἱ φεύγοντες τῶν Κερκυραίων (διεσώθησαν γὰρ αὐτῶν ἐς πεντακοσίους) τείχη τε λαβόντες ἃ ἦν ἐν τῇ ἠπείρῳ, ἐκράτουν τῆς πέραν οἰκείας γῆς, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενοι, ἐλῄζοντο τοὺς ἐν τῇ νήσῳ, καὶ πολλὰ ἔβλαπτον· καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο ἐν τῇ πόλει. ἐπρεσβεύοντο δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον περὶ καθόδου· καὶ ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἐπράσσετο, ὕστερον χρόνῳ πλοῖα καὶ ἐπικούρους παρασκευασάμενοι, διέβησαν ἐς τὴν νῆσον ἑξακόσιοι μάλιστα οἱ πάντες. καὶ τὰ πλοῖα ἐμπρήσαντες, ὅπως ἀπόγνοια ᾖ τοῦ ἄλλο τι ἢ κρατεῖν τῆς γῆς, ἀναβάντες ἐς τὸ ὄρος τὴν Ἰστώνην, τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι, ἔφθειρον τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ τῆς γῆς ἐκράτουν. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος, Ἀθηναῖοι εἴκοσι ναῦς ἔστειλαν ἐς Σικελίαν, καὶ Λάχητα τὸν Μελανώπου στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ Χαροιάδην τὸν Εὐφιλήτου. οἱ γὰρ Συρακούσιοι καὶ Λεοντῖνοι ἐς πόλεμον ἀλλήλοις καθέστασαν. ξύμμαχοι δὲ τοῖς μὲν Συρακουσίοις ἦσαν, πλὴν Καμαριναίων, αἱ ἄλλαι Δωρίδες πόλεις, αἵπερ καὶ πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων τὸ πρῶτον ἀρχομένου τοῦ πολέμου ξυμμαχίαν ἐτάχθησαν, οὐ μέντοι ξυνεπολέμησάν γε· τοῖς δὲ Λεοντίνοις αἱ Χαλκιδικαὶ πόλεις, καὶ Καμαρίνα. τῆς δὲ Ἰταλίας, Λοκροὶ μὲν Συρακουσίων ἦσαν, Ῥηγῖνοι δὲ, κατὰ τὸ ξυγγενὲς, Λεοντίνων. ἐς οὖν τὰς Ἀθήνας πέμψαντες οἱ τῶν Λεοντίνων ξύμμαχοι, κατά τε παλαιὰν ξυμμαχίαν, καὶ ὅτι Ἴωνες ἦσαν, πείθουσι τοὺς Ἀθηναίους πέμψαι σφίσι ναῦς. ὑπὸ γὰρ τῶν Συρακουσίων τῆς τε γῆς εἴργοντο καὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς μὲν οἰκειότητος προφάσει, βουλόμενοι δὲ μήτε σῖτον ἐς τὴν Πελοπόννησον ἄγεσθαι αὐτόθεν, πρόπειράν τε ποιούμενοι εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι. καταστάντες οὖν ἐς Ῥήγιον τῆς Ἰταλίας, τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο μετὰ τῶν ξυμμάχων· καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἡ νόσος τὸ δεύτερον ἐπέπεσε τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκλιποῦσα μὲν οὐδένα χρόνον τὸ παντάπασιν, ἐγένετο δέ τις ὅμως διοκωχή. παρέμεινε δὲ τὸ μὲν ὕστερον, οὐκ ἔλασσον ἐνιαυτοῦ· τὸ δὲ πρότερον, καὶ δύο ἔτη. ὥστε Ἀθηναίους τε μὴ εἶναι ὅ,τι μᾶλλον τούτου ἐπίεσε, καὶ ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. τετρακοσίων γὰρ ὁπλιτῶν καὶ τετρακισχιλίων οὐκ ἐλάσσους ἀπέθανον ἐκ τῶν τάξεων, καὶ τριακοσίων ἱππέων· τοῦ δὲ ἄλλου ὄχλου ἀνεξεύρετος ἀριθμός. ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ πολλοὶ σεισμοὶ τότε τῆς γῆς, ἔν τε Ἀθήναις, καὶ ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ ἐν Βοιωτοῖς, καὶ μάλιστα ἐν Ὀρχομενῷ τῷ Βοιωτίῳ. καὶ οἱ μὲν ἐν Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος, τριάκοντα ναυσὶ στρατεύουσιν ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους καλουμένας. θέρους γὰρ δι' ἀνυδρίαν ἀδύνατα ἦν ἐπιστρατεύειν. νέμονται δὲ Λιπαραῖοι αὐτὰς, Κνιδίων ἄποικοι ὄντες. οἰκοῦσι δ' ἐν μιᾷ τῶν νήσων οὐ μεγάλῃ, καλεῖται δὲ Λιπάρα. τὰς δὲ ἄλλας ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι, γεωργοῦσι, Διδύμην, καὶ Στρογγύλην, καὶ Ἱεράν. νομίζουσι δὲ οἱ ἐκείνῃ ἄνθρωποι, ἐν τῇ Ἱερᾷ ὡς ὁ Ἥφαιστος χαλκεύει, ὅτι τὴν νύκτα φαίνεται πῦρ ἀναδιδοῦσα πολὺ, καὶ τὴν ἡμέραν καπνόν. κεῖνται δὲ αἱ νῆσοι αὗται κατὰ τὴν Σικελῶν καὶ Μεσσηνίων γῆν· ξύμμαχοι δ' ἦσαν Συρακουσίων. τεμόντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι τὴν γῆν, ὡς οὐ προσεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐς τὸ Ῥήγιον· καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα. καὶ πέμπτον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι μέχρι μὲν τοῦ Ἰσθμοῦ ἦλθον, ὡς ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλοῦντες, Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἡγουμένου Λακεδαιμονίων βασιλέως· σεισμῶν δὲ γενομένων πολλῶν, ἀπετράποντο πάλιν, καὶ οὐκ ἐγένετο ἐσβολή. καὶ περὶ τούτους τοὺς χρόνους, τῶν σεισμῶν κατεχόντων, τῆς Εὐβοίας ἐν Ὀροβίαις, ἡ θάλασσα ἐπελθοῦσα ἀπὸ τῆς τότε οὔσης γῆς, καὶ κυματωθεῖσα, ἐπῆλθε τῆς

α Διέβησαν ἐς τὴν νῆσον] τὴν Κέρκυραν. β Ὅπως ἀπόγνοια ᾖ] ὅπως ἀπόγνωσις ᾖ τοῦ ὑποστρέψαι, καὶ ἀποπλεῦσαι, καὶ ἄλλο τι πρᾶξαι πλὴν τοῦ κρατῆσαι τῆς Κερκύρας. γ Τῆς τε γῆς εἴργοντο] εἴργοντο οἱ Λεοντῖνοι, ὥστε μήτε κατὰ γῆν, μήτε κατὰ θάλατταν ἐμπορεύεσθαι. δ Καὶ ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι] συμμαχίαν δηλονότι. ε Αὐτόθεν] ἤγουν ἀπὸ τῆς Σικελίας. ζ Πρόπειράν τε] δοκιμασίαν. η Εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη] εἰ δυνατὸν εἴη γενέσθαι ὑποχειρίους αὐτοῖς τοὺς Σικελιώτας. θ Μετὰ τῶν ξυμμάχων] τῶν Λεοντίνων, καὶ τῶν ἄλλων. ι Ἐκλιποῦσα μὲν οὐδένα χρόνον] οὐ διαλιποῦσα παντάπαν. κ Τὸ παντάπασι] τὸ σύνολον. λ Ὅμως διοκωχή] διάλειψις, ἀναβολή. μ Παρέμεινε δὲ τὸ μὲν ὕστερον] ἤγουν, κατὰ τὸ δεύτερον παρέμεινεν εἰς ἐνιαυτόν. ν Ὅ,τι μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν] ἀντὶ τοῦ, μηδὲν εἶναι ὅπερ τούτου μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. ἐν ἄλλῳ δὲ κεῖται, ὥστε Ἀθηναίους τε μὴ εἶναι ὅ,τι μᾶλλον τούτου ἐπίεσε, καὶ ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. ξ Ἐκ τῶν τάξεων] ἐκ τῶν συντάξεων τῶν πολεμικῶν δηλονότι. ο Καὶ μάλιστα ἐν Ὀρχομενῷ τῷ Βοιωτίῳ] δύο γὰρ Ὀρχομενοί, ὁ μὲν, τῆς Ἀρκαδίας, ὃν Ὅμηρος καλεῖ πολύμηλον· ὁ δὲ, τῆς Βοιωτίας, ὃν Ὅμηρος καλεῖ μινύειον. π Δι' ἀνυδρίαν] τῶν νήσων δηλονότι. ρ Ἐπιστρατεύειν] ταῖς νήσοις. σ Καλεῖται δὲ Λιπάρα] αὕτη τὸ παλαιὸν ἡ Λιπάρα Μελιγουνὶς ἐκαλεῖτο, ὥς φησιν ὁ Καλλίμαχος. τ Τεμόντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι] ἡ αἰτία τῆς ἐπιστρατείας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λιπαραίων. υ Τὴν γῆν] ἐκείνων τῶν νησιωτῶν δηλονότι. φ Ἀπέπλευσαν] ἀποπλεύσαντες ἐπανῆλθον. χ Καὶ οὐκ ἐγένετο ἐσβολή] ἔφοδος. ψ Ἡ θάλασσα ἐπελθοῦσα] ἐπανελθοῦσα ἡ θάλασσα μέρος ἀπὸ τῆς ποτὲ οὔσης γῆς ἐπῆλθε, καὶ κατέλαβε. καλῶς δὲ εἶπε, τῆς ποτὲ οὔσης γῆς, ὡς νῦν θαλάσσης οὔσης δηλονότι, διὰ τὸν σεισμόν. Ἄλλοι δὲ οὕτως, ἡ θάλασσα εἰς ἑαυτὴν ἐπαναχωρήσασα, καὶ ὑποστρέψασα ἀπὸ τοῦ λιμένος καὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τὰ κυματώδη, (τότε γὰρ μάλιστα κυματοῦται ὅταν εἰς ἑαυτὴν ἀναχωρήσῃ) αὖθις δ' ἐλθοῦσα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔβαλε μέρος τι ἔμπροσθεν τῆς γῆς, ὅπερ πρότερον κατεῖχε.

γρ. Ἀθηναίους τε μὴ εἶναι ὅ,τι μᾶλλον ἐπίεσε.

πόλεως μέρος τι·[α] καὶ τὸ μὲν κατέκλυσε, τὸ δ᾽ ὑπενόστησε· καὶ θάλασσα νῦν ἐστι πρότερον οὖσα γῆ· καὶ ἀνθρώπους διέφθειρεν[β] ὅσοι μὴ ἐδύναντο φθῆναι πρὸς τὰ μετέωρα ἀναδραμόντες. καὶ περὶ Ἀταλάντην[γ] τὴν ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νῆσον παραπλησία γίγνεται ἐπίκλυσις, καὶ τοῦ τε φρουρίου τῶν Ἀθηναίων[δ] παρεῖλε, καὶ δύο νεῶν[ε] ἀνειλκυσμένων τὴν ἑτέραν κατέαξεν. ἐγένετο δὲ[ζ] καὶ ἐν Πεπαρήθῳ[η] κύματος ἐπαναχώρησίς τις, οὐ μέντοι ἐπέκλυσέ γε· καὶ σεισμὸς τοῦ τείχους τι κατέβαλε, καὶ τὸ πρυτανεῖον, καὶ ἄλλας οἰκίας ὀλίγας.[θ] αἴτιον δ᾽ ἔγωγε τοῦ τοιούτου νομίζω, ᾗ ἰσχυρότατος ὁ σεισμὸς ἐγένετο, κατὰ τοῦτο ἀποστέλλειν τε τὴν θάλασσαν, καὶ[ι] ἐξαπίνης πάλιν ἐπισπωμένην, βιαιότερον τὴν ἐπίκλυσιν ποιεῖν. ἄνευ δὲ σεισμοῦ οὐκ ἄν μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτο ξυμβῆναι γενέσθαι. Τοῦ δ᾽ αὐτοῦ θέρους ἐπολέμουν μὲν καὶ ἄλλοι,[κ] ὡς ἑκάστοις ξυνέβαινεν, ἐν τῇ Σικελίᾳ, καὶ αὐτοὶ οἱ Σικελιῶται ἐπ᾽ ἀλλήλους στρατεύοντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ξὺν τοῖς σφετέροις ξυμμάχοις· ἃ δὲ λόγου μάλιστα ἄξια ἢ μετὰ τῶν Ἀθηναίων οἱ ξύμμαχοι ἔπραξαν, ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οἱ ἀντιπολέμιοι, τούτων μνησθήσομαι. Χαροιάδου γὰρ ἤδη τοῦ Ἀθηναίων στρατηγοῦ τεθνηκότος ὑπὸ Συρακουσίων πολέμῳ, Λάχης ἅπασαν ἔχων τῶν νεῶν τὴν ἀρχήν, ἐστράτευσε μετὰ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ Μυλὰς τὰς τῶν Μεσσηνίων. ἔτυχον δὲ δύο φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλαῖς τῶν Μεσσηνίων φρουροῦσαι, καί τινα καὶ ἐνέδραν πεποιημέναι[λ] τοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι, τούς τε ἐκ τῆς ἐνέδρας τρέπουσι, καὶ διαφθείρουσι πολλούς·[μ] καὶ τῷ ἐρύματι[ν] προσβαλόντες, ἠνάγκασαν ὁμολογίᾳ τήν τε ἀκρόπολιν παραδοῦναι, καὶ ἐπὶ Μεσσήνην ξυστρατεῦσαι. καὶ μετὰ τοῦτο, ἐπελθόντων οἱ Μεσσήνιοι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων προσεχώρησαν, καὶ αὐτοὶ ὁμήρους τε δόντες, καὶ τὰ ἄλλα πιστὰ παρασχόμενοι. Τοῦ δ᾽ αὐτοῦ θέρους οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα μὲν ναῦς ἔστειλαν περὶ Πελοπόννησον, (ὧν ἐστρατήγει Δημοσθένης τε ὁ Ἀλκισθένους, καὶ Προκλῆς ὁ Θεοδώρου) ἑξήκοντα δὲ ἐς Μῆλον, καὶ δισχιλίους ὁπλίτας. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου. τοὺς γὰρ Μηλίους ὄντας νησιώτας,[ξ] καὶ οὐκ ἐθέλοντας ὑπακούειν,[ο] οὐδὲ ἐς τὸ αὐτῶν ξυμμαχικὸν ἰέναι, ἐβούλοντο προσαγαγέσθαι.[π] ὡς δὲ αὐτοῖς δῃουμένης τῆς γῆς οὐ προσεχώρουν, ἄραντες ἐκ τῆς Μήλου, αὐτοὶ μὲν ἔπλευσαν ἐς Ὠρωπὸν τῆς πέραν γῆς, ὑπὸ νύκτα δὲ[ρ] σχόντες, εὐθὺς ἐπορεύοντο οἱ ὁπλῖται ἀπὸ τῶν νεῶν πεζῇ ἐς Τάναγραν τῆς Βοιωτίας.[σ] οἱ δ᾽ ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ Ἀθηναῖοι, Ἱππονίκου τε τοῦ Καλλίου στρατηγοῦντος, καὶ Εὐρυμέδοντος τοῦ Θουκλέους,[τ] ἀπὸ σημείου ἐς τὸ αὐτὸ κατὰ γῆν ἀπήντων. καὶ στρατοπεδευσάμενοι ταύτην τὴν ἡμέραν ἐν τῇ Τανάγρᾳ, ἐδῄουν, καὶ ἐνηυλίσαντο. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐπεξελθόντας τῶν Ταναγραίων, καὶ Θηβαίων τινὰς προσβεβοηθηκότας, καὶ ὅπλα λαβόντες, καὶ τροπαῖον στήσαντες, ἀνεχώρησαν, οἱ μὲν, ἐς τὴν πόλιν,[υ] οἱ δὲ, ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ παραπλεύσας ὁ Νικίας ταῖς ἑξήκοντα ναυσί, τῆς Λοκρίδος τὰ ἐπιθαλάσσια ἔτεμε, καὶ ἀνεχώρησεν ἐπ᾽ οἴκου. ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Λακεδαιμόνιοι Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχινίᾳ ἀποικίαν καθίσαντο, ἀπὸ τοιᾶσδε γνώμης· Μηλιῆς οἱ ξύμπαντες, εἰσὶ μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, Ἱερῆς, Τραχίνιοι· τούτων δὲ οἱ Τραχίνιοι πολέμῳ ἐφθαρμένοι ὑπὸ Οἰταίων ὁμόρων ὄντων, τὸ πρῶτον μελλήσαντες[φ] Ἀθηναίοις προσθεῖναι σφᾶς αὐτούς, δείσαντες δὲ[χ] μὴ οὐ σφίσι πιστοὶ ὦσι, πέμπουσιν ἐς Λακεδαίμονα, ἑλόμενοι πρεσβευτὴν Τισαμενόν. ξυνεπρεσβεύοντο δὲ αὐτοῖς καὶ Δωριῆς, ἡ μητρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν αὐτῶν δεόμενοι. ὑπὸ γὰρ τῶν Οἰταίων καὶ αὐτοὶ πολέμῳ ἐφθείροντο. ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, γνώμην εἶχον τὴν ἀποικίαν ἐκπέμπειν, τοῖς τε Τραχινίοις βουλόμενοι καὶ τοῖς Δωριεῦσι τιμωρεῖν.

α Καὶ τὸ μὲν κατέκλυσε] καὶ τὸ μὲν κῦμα (φησὶ) κατέκλυσε τὴν γῆν, τὸ δὲ μέρος τῆς γῆς ἐκεῖνο ὑπενόστησε καὶ ὑποκατέβη, καὶ ταπεινότερον ἐγένετο.
β Ὅσοι μὴ ἐδύναντο φθῆναι] προλαβεῖν.
γ Τὴν ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις] τρεῖς Λοκρίδες εἰσίν, αὕτη τε ἡ τῶν Ὀπουντίων, καὶ ἡ τῶν Ἐπιζεφυρίων, καὶ ἡ τῶν Ὀζολῶν.
δ Παρεῖλε] μέρος παρέκοψε.
ε Ἀνειλκυσμένων] ἐπὶ τῆς ξηρᾶς οὐσῶν.
ζ Καὶ ἐν Πεπαρήθῳ] ἡ Πεπάρηθος, νῆσός ἐστι μία τῶν Κυκλάδων.
η Κύματος ἐπαναχώρησίς τις] αὕτη τις ἐγένετο κύματος ἐξόρμησίς τις ἐπὶ τὴν γῆν.
θ Αἴτιον δ᾽ ἔγωγε τοῦ τοιούτου νομίζω] τὸ νόημα, τοιοῦτόν ἐστι, νομίζω τὴν γῆν σειομένην, τῇ κινήσει τὴν θάλασσαν ἀναστρέφειν· τὴν δὲ θάλασσαν ἀνατραπεῖσαν, καὶ μεταβαλοῦσαν τὰ κυματωθεῖσαν, καὶ μετὰ μείζονος ἐπελθοῦσαν ὁρμῆς, πλέον τι μέρος ἐπικλύσαι τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἐκεῖνο μόνον ὅπερ εἶχε πρότερον.
ι Καὶ ἐξαπίνης πάλιν] τὸν σεισμὸν νομίζω (φησὶ) τὴν θάλασσαν αἰφνίδιον ἐπισπώμενον, τῇ ἐπὶ τάπεα κινήσει βιαιοτέραν τὴν ἐπίκλυσιν ποιεῖν.
κ Ὡς ἑκάστοις ξυνέβαινεν] ὡς ἑκάστοις παρ᾽ αἰτία τις στασιάζειν καὶ πολεμεῖν ἐγίγνετο.
λ Τοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν] τῶν Ἀθηναίων.
μ Καὶ τῷ ἐρύματι] τῷ φρουρίῳ.
ν Προσβαλόντες] σφοδρῶς ἐπελθόντες.
ξ Καὶ οὐκ ἐθέλοντας ὑπακούειν] τοῖς Ἀθηναίοις δηλονότι.
ο Οὐδὲ ἐς τὸ αὐτῶν ξυμμαχικὸν] ἤγουν ξυμμαχεῖν.
π Ὡς δὲ αὐτοῖς] αὐτοῖς τοῖς Ἀθηναίοις.
ρ Σχόντες] ἐλλιμενίσαντες.
σ Οἱ δ᾽ ἐκ τῆς πόλεως] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι.
τ Ἀπὸ σημείου] ἀπὸ συνθήματος, σημεῖα ἀνατείναντες ἀλλήλοις.
υ Οἱ δὲ, ἐπὶ τὰς ναῦς] ἦλθον οἱ ὁπλῖται.
φ Ἀθηναίοις προσθεῖναι] κατὰ προσθήκην δοῦναι. παραδοῦναι. ὥστε συμμάχους εἶναι.
χ Μὴ οὐ σφίσι πιστοὶ ὦσιν] οἱ Ἀθηναῖοι δηλονότι.

καὶ ἅμα τοῦ πρὸς ἀθηναίους πολέμου καλῶς αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις καθίστασθαι. ἐπί τε γὰρ τῇ εὐβοίᾳ ναυτικὸν παρασκευασθῆναι ἄν, ὥστ' ἐκ βραχέος τὴν διάβασιν γίγνεσθαι, τῆς τε ἐπὶ θρᾴκης παρόδου χρησίμως ἕξειν. τό, τε ξύμπαν, ὥρμηντο τὸ χωρίον κτίζειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐν δελφοῖς τὸν θεὸν ἐπήροντο. κελεύοντος δὲ, ἐξέπεμψαν τοὺς οἰκήτορας αὐτῶν τε καὶ τῶν περιοίκων· καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων τὸν βουλόμενον ἐκέλευον ἕπεσθαι, πλὴν ἰώνων, καὶ ἀχαιῶν, καὶ ἔστιν ὧν ἄλλων ἐθνῶν. οἰκισταὶ δὲ τρεῖς λακεδαιμονίων ἡγήσαντο, Λέων, καὶ Ἀλκίδας, καὶ Δαμάγων. καταστάντες δὲ ἐτείχισαν τὴν πόλιν ἐκ καινῆς, ἣ νῦν ἡράκλεια καλεῖται, ἀπέχουσα θερμοπυλῶν σταδίους μάλιστα τεσσαράκοντα, τῆς δὲ θαλάσσης, εἴκοσι. νεώριά τε παρεσκευάζοντο, καὶ ἤρξαντο κατὰ θερμοπύλας καὶ αὐτὸ τὸ στενὸν, ὅπως εὐφύλακτα αὐτοῖς εἴη. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, τῆς πόλεως ταύτης ξυνοικιζομένης, τὸ πρῶτον ἔδεισάν τε, καὶ ἐνόμισαν ἐπὶ τῇ εὐβοίᾳ μάλιστα καθίστασθαι, ὅτι βραχύς ἐστιν ὁ διάπλους πρὸς τὸ κήναιον τῆς εὐβοίας. ἔπειτα μέντοι παρὰ δόξαν αὐτοῖς ἀπέβη. οὐ γὰρ ἐγένετο ἀπ' αὐτῆς δεινὸν οὐδέν. αἴτιον δὲ ἦν, οἵ τε θεσσαλοὶ ἐν δυνάμει ὄντες τῶν ταύτῃ χωρίων, καὶ ὧν ἐπὶ τῇ γῇ ἐκτίζετο, φοβούμενοι μὴ σφίσι μεγάλῃ ἰσχύϊ παροικῶσιν, ἔφθειρον, καὶ διὰ παντὸς ἐπολέμουν ἀνθρώποις νεοκαταστάτοις, ἕως ἐξετρύχωσαν, γενομένους τὸ πρῶτον καὶ πάνυ πολλούς. πᾶς γάρ τις, λακεδαιμονίων οἰκιζόντων, θαρσαλέως ᾔει, βέβαιον νομίζων τὴν πόλιν. οὐ μέντοι ἥκιστα οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τῶν λακεδαιμονίων οἱ ἀφικνούμενοι τὰ πράγματά τε ἔφθειρον, καὶ ἐς ὀλιγανθρωπίαν κατέστησαν, ἐκφοβήσαντες τοὺς πολλούς, χαλεπῶς τε καὶ ἔστιν ἃ οὐ καλῶς ἐξηγούμενοι. ὥστε ῥᾷον ἤδη αὐτῶν οἱ πρόσοικοι ἐπεκράτουν. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ἐν τῇ μήλῳ οἱ ἀθηναῖοι κατείχοντο, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα νεῶν ἀθηναῖοι, περὶ πελοπόννησον ὄντες, πρῶτον ἐν ἐλλομένῳ τῆς λευκαδίας φρουρούς τινας λοχήσαντες διέφθειραν, ἔπειτα ὕστερον ἐπὶ λευκάδα μείζονι στόλῳ ἦλθον, ἀκαρνᾶσί τε πᾶσιν, οἳ πανδημεὶ, πλὴν οἰνιαδῶν, ξυνέσποντο, καὶ ζακυνθίοις, καὶ κεφαλλῆσι, καὶ κερκυραίων πεντεκαίδεκα ναυσί. καὶ οἱ μὲν λευκάδιοι, τῆς τε ἔξω γῆς δῃουμένης, καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ (ἐν ᾗ καὶ ἡ λευκάς ἐστι, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος) πλήθει βιαζόμενοι ἡσύχαζον. οἱ δὲ ἀκαρνᾶνες ἠξίουν Δημοσθένη τὸν στρατηγὸν τῶν ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτούς, νομίζοντες ῥᾳδίως γ' ἂν ἐκπολιορκῆσαι, πόλεώς τε αἰεὶ σφίσι πολεμίας ἀπαλλαγῆναι. Δημοσθένης δ' ἀναπείθεται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπὸ μεσσηνίων, ὡς καλὸν αὐτῷ, στρατιᾶς τοσαύτης ξυνειλεγμένης, αἰτωλοῖς ἐπιθέσθαι, ναυπάκτῳ τε πολεμίοις οὖσι, καὶ ἢν κρατήσῃ αὐτῶν, ῥᾳδίως καὶ τὸ ἄλλο ἠπειρωτικὸν τὸ ταύτῃ ἀθηναίοις προσποιήσειν. τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν αἰτωλῶν, καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους, καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ, καὶ σκευῇ ψιλῇ χρώμενον, οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον, πρὶν ξυμβοηθῆσαι, καταστραφῆναι. ἐπιχειρεῖν δ' ἐκέλευον πρῶτον μὲν ἀποδωτοῖς, ἔπειτα δὲ ὀφιονεῦσι, καὶ μετὰ τούτους, εὐρυτᾶσιν (ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν αἰτωλῶν· ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν, καὶ ὠμοφάγοι εἰσίν, ὡς λέγονται) τούτων γὰρ ληφθέντων, ῥᾳδίως καὶ τἆλλα προσχωρήσειν. ὁ δὲ, τῶν μεσσηνίων χάριτι πεισθεὶς, καὶ μάλιστα νομίσας ἄνευ τῆς τῶν ἀθηναίων δυνάμεως τοῖς ἠπειρώταις ξυμμάχοις μετὰ τῶν αἰτωλῶν δύνασθαι ἂν κατὰ γῆν ἐλθεῖν ἐπὶ βοιωτοὺς διὰ λοκρῶν τῶν ὀζολῶν ἐς κυτίνιον τὸ δωρικὸν, ἐν δεξιᾷ ἔχων τὸν παρνασσὸν, ἕως καταβαίη ἐς φωκέας, οἳ προθύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν ἀθηναίων αἰεί ποτε φιλίαν ξυστρατεύειν, ἢ κἂν βίᾳ προσαχθῆναι· καὶ φωκεῦσιν ἤδη ὅμορος ἡ βοιωτία ἐστίν. ἄρας οὖν

γρ. τῆς ἀρκαδίας

γρ. [illegible] τοις

α Καὶ ἅμα τοῦ πρὸς ἀθηναίους πολέμου] καὶ ἅμα διὰ τὸν πρὸς ἀθηναίους πόλεμον. β Ἐπί τε γὰρ τῇ εὐβοίᾳ] κατὰ τῆς εὐβοίας. γ Ὥστ' ἐκ βραχέος] τουτέστι, ῥᾳδίως τὴν διάβασιν εἶναι, στενῆς οὔσης τῆς ἐν μέσῳ θαλάσσης. δ Ἐτείχισαν τὴν πόλιν ἐκ καινῆς] δηλονότι κρηπῖδος. ε Μάλιστα] ἀντὶ τοῦ κατ' ἀκρίβειαν. ζ Καὶ ἤρξαντο κατὰ θερμοπύλας] ἤρξαντο (φησὶ) κατ' αὐτὸ τὸ στενὸν, ὅπως εὐφύλακτα αὐτοῖς γένηται. τὸ γὰρ ἐν στενῷ ὂν τόπῳ ἀσφαλές ἐστι. η Καὶ ἐνόμισαν ἐπὶ τῇ εὐβοίᾳ] κατὰ τῆς εὐβοίας. θ Καὶ ὧν ἐπὶ τῇ γῇ ἐκτίζετο] κώλυμα ἐκεῖνοι ἦσαν τοῦ αὐξηθῆναι τὴν πόλιν. ι Παροικῶσιν] γειτόνων ὦσι. κ Νεοκαταστάτοις] νεωστὶ οἰκήσασιν. λ Ἐξετρύχωσαν] ἐδαμάσαν. μ Γενομένους τὸ πρῶτον] ἤγουν κατὰ τὴν πρώτην οἴκησιν. ν Οὐ μέντοι ἥκιστα] οὐχ ἧσσον δὲ οἱ ἄρχοντες οἱ πεμπόμενοι ἐκεῖ ὑπὸ λακεδαιμονίων ἐξετρύχωσαν τὴν πόλιν, καὶ κώλυμα ἐγένοντο τοῦ αὐξηθῆναι αὐτὴν εἰς ἔνια πράγματα, οὐ καλῶς διοικοῦντες. ξ Οἱ πρόσοικοι] οἱ θεσσαλοὶ, καὶ οἰταῖοι. ο Ὃν ἐν τῇ μήλῳ] ὃν κατείχοντο καὶ διέτειβον χρόνον ἐν τῇ μήλῳ. π Σφίσι πολεμίας] τοῖς ἀκαρνᾶσι δηλονότι. ρ Καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ] διαστήματος δηλονότι. σ Καὶ σκευῇ ψιλῇ χρώμενον] κούφῃ, ἀπηλλαγμένῃ σιδήρου. τ Οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον] ἀπέφαινον (φησὶ) ῥᾳδίως δυνάμενοι καταστραφῆναι, πρὶν ἀλλήλοις ἐπιβοηθῆσαι, καὶ συναχθῆναι πάσας τὰς πόλεις. υ Ὅπερ μέγιστον μέρος] οἱ εὐρυτᾶνες. φ Ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν] οὐκ ἔχοντες τὴν διάλεκτον εὔκολον γνωσθῆναι. χ Ῥᾳδίως καὶ τἆλλα προσχωρήσειν] τοῖς ἀθηναίοις δηλονότι. ψ Ὁ δὲ, τῶν μεσσηνίων] τὸ ἑξῆς οὕτως, ὁ δὲ, πεισθεὶς, ἄρας ἀπὸ τῆς λευκάδος, παρέπλευσε. τὰ γὰρ ἄλλα, διὰ μέσου. ω Τοῖς ἠπειρώταις] σὺν μόνοις δηλονότι τοῖς ἠπειρώταις συμμάχοις, καὶ αἰτωλοῖς. α Καὶ φωκεῦσιν ἤδη ὅμορος ἡ βοιωτία ἐστίν] αὐτὶ τοῦ, ἀπὸ δὲ τούτου φωκεῦσιν ὅμορος ἡ βοιωτία ἐστίν. β Ἄρας οὖν] ὁ οὖν σύνδεσμος, περιττός ἐστι. πρὸς γὰρ τὸ ἄνω ἐστὶν, ὁ δὲ, τῶν μεσσηνίων χάριτι πεισθεὶς, ἄρας. ἀλλ' ἐπεὶ διὰ μακροῦ ἀνταπέδωκε, διὰ τοῦτο τὸν σύνδεσμον παρέλαβεν. Ἄλλως. ὁ οὖν σύνδεσμος, εἰ καὶ περιττὸς τῷ Ἀντύλλῳ δοκεῖ, ἐγὼ πάνυ ἀναγκαίως λέγω προσκεῖσθαι αὐτόν. τὴν βουλὴν γὰρ εἰπὼν, ἐπήγαγε τὴν πρᾶξιν· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, οὕτως οὖν ἐνθυμηθεὶς, ἐστράτευεν ὅπερ ἐνεθυμήθη.

ξύμπαντι τῷ στρατεύματι ἀπὸ τῆς λευκάδος, ἀκόντων τῶν ἀκαρναίων, περιέπλευσεν ἐς σόλλιον. κοινώσας[α] δὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῖς ἀκαρνᾶσιν, ὡς[β] οὐ προσεδέξαντο διὰ τῆς λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν, αὐτὸς τῇ λοιπῇ στρατιᾷ, κεφαλλῆσι, καὶ μεσσηνίοις, καὶ ζακυνθίοις, καὶ ἀθηναίων τριακοσίοις τοῖς[γ] ἐπιβάταις τῶν σφετέρων νεῶν (αἱ γὰρ πεντεκαίδεκα τῶν κερκυραίων ἀπῆλθον νῆες) ἐστράτευσεν ἐπ' αἰτωλούς. ὡρμᾶτο δὲ ἐξ οἰνεῶνος τῆς λοκρίδος. οἱ δὲ ὀζόλαι οὗτοι λοκροὶ ξύμμαχοι ἦσαν, καὶ ἔδει αὐτοὺς πανστρατιᾷ ἀπαντῆσαι τοῖς ἀθηναίοις ἐς τὴν μεσόγειον. ὄντες γὰρ ὅμοροι τοῖς αἰτωλοῖς, καὶ[δ] ὁμόσκευοι, μεγάλη ὠφέλεια ἐδόκουν εἶναι ξυστρατεύοντες, μάχης τε ἐμπειρίᾳ τῆς ἐκείνων, καὶ χωρίων. αὐλισάμενος δὲ τῷ στρατῷ ἐν τοῦ Διὸς τοῦ νεμείου τῷ ἱερῷ (ἐν ᾧ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ[ε] τῶν ταύτῃ ἀποθανεῖν, χρησθὲν αὐτῷ ἐν νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν) ἅμα τῇ ἕῳ ἄρας ἐπορεύετο ἐς τὴν αἰτωλίαν. καὶ αἱρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ποτιδανίαν, καὶ τῇ δευτέρᾳ κροκύλιον, καὶ τῇ τρίτῃ τείχιον· ἔμενέ τε αὐτοῦ, καὶ τὴν λείαν ἐς εὐπάλιον τῆς λοκρίδος ἀπέπεμψε. τὴν[ζ] γὰρ γνώμην εἶχε, τὰ ἄλλα καταστρεψάμενος, οὕτως ἐπὶ ὀφιονέας, εἰ μὴ βούλοιντο ξυγχωρεῖν, ἐς ναύπακτον ἐπαναχωρήσας, στρατεῦσαι ὕστερον. τοὺς δὲ αἰτωλοὺς οὐκ ἐλάνθανεν αὕτη ἡ παρασκευή, οὔτε ὅτε τὸ[η] πρῶτον ἐπεβουλεύετο, ἐπειδή τε ὁ στρατὸς ἐσεβεβλήκει, πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες· ὥστε[θ] καὶ οἱ ἔσχατοι ὀφιονέων οἱ πρὸς τὸν μηλιακὸν κόλπον καθήκοντες, βωμιῆς καὶ καλλιῆς, ἐβοήθησαν. τῷ[ι] δὲ Δημοσθένει τοιόνδε τι οἱ μεσσήνιοι παρῄνουν ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον· ἀναδιδάσκοντες αὐτὸν τῶν αἰτωλῶν ὡς[κ] εἴη ῥᾳδία ἡ αἵρεσις, ἰέναι ἐκέλευον ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὰς κώμας, καὶ μὴ μένειν ἕως ἂν ξύμπαντες ἀθροισθέντες ἀντιτάξωνται[λ], τὴν δ' ἐν ποσὶν αἰεὶ πειρᾶσθαι αἱρεῖν. ὁ δὲ, τούτοις[μ] τε πεισθεὶς, καὶ τῇ τύχῃ ἐλπίσας[ν], ὅτι οὐδὲν αὐτῷ ἠναντιοῦτο, τοὺς λοκροὺς οὐκ ἀναμείνας οὓς[ξ] αὐτῷ ἔδει προσβοηθῆσαι (ψιλῶν γὰρ ἀκοντιστῶν ἐνδεὴς ἦν μάλιστα) ἐχώρει ἐπὶ αἰγιτίου, καὶ κατὰ κράτος[ο] αἱρεῖ ἐπιών. ὑπέφευγον[π] γὰρ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν λόφων τῶν[ρ] ὑπὲρ τῆς πόλεως. ἦν γὰρ ἐφ' ὑψηλῶν χωρίων, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντα σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ αἰτωλοὶ (βεβοηθηκότες γὰρ ἤδη ἦσαν ἐπὶ τὸ αἰγίτιον) προσέβαλλον τοῖς ἀθηναίοις, καὶ τοῖς ξυμμάχοις, καταθέοντες ἀπὸ τῶν λόφων ἄλλοι ἄλλοθεν, καὶ ἐσηκόντιζον· καὶ ὅτε μὲν ἐπίοι τὸ τῶν ἀθηναίων στρατόπεδον, ὑπεχώρουν[σ], ἀναχωροῦσι δὲ ἐπέκειντο· καὶ[τ] ἦν ἐπὶ πολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί[υ], ἐν[φ] οἷς ἀμφοτέροις ἥσσους ἦσαν οἱ ἀθηναῖοι. μέχρι[χ] μὲν οὖν οἱ τοξόται εἶχόν τε τὰ βέλη αὐτοῖς, καὶ οἷοί τε ἦσαν χρῆσθαι, οἱ[ψ] δὲ ἀντεῖχον (τοξευόμενοι γὰρ οἱ αἰτωλοὶ ἄνθρωποι ψιλοὶ ἀνεστέλλοντο[ω]) ἐπειδὴ δὲ τοῦ τε τοξάρχου ἀποθανόντος οὗτοι[α] διεσκεδάσθησαν, καὶ αὐτοὶ ἐκεκμήκεσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ[β] τῷ αὐτῷ πόνῳ ξυνεχόμενοι, οἵ τε αἰτωλοὶ ἐνέκειντο καὶ ἐσηκόντιζον, οὕτω δὴ τραπόμενοι ἔφευγον· καὶ ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας ἀνεκβάτους, καὶ χωρία ὧν οὐκ ἦσαν ἔμπειροι, διεφθείροντο. καὶ γὰρ ὁ ἡγεμὼν αὐτοῖς τῶν ὁδῶν Χρόμων ὁ μεσσήνιος ἐτύγχανε τεθνηκώς. οἱ δὲ αἰτωλοὶ ἐσακοντίζοντες, πολλοὺς μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ τροπῇ κατὰ[γ] πόδας αἱροῦντες ἄνθρωποι ποδώκεις καὶ ψιλοὶ διέφθειρον, τοὺς δὲ πλείους, τῶν ὁδῶν ἁμαρτάνοντας, καὶ[δ] ἐς τὴν ὕλην ἐσφερομένους ὅθεν διέξοδοι οὐκ ἦσαν, πῦρ κομισάμενοι περιεπίμπρασαν. πᾶσά τε ἰδέα κατέστη τῆς φυγῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου τῶν στρατοπέδων τῶν ἀθηναίων. μόλις τε ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν οἰνεῶνα τῆς λοκρίδος (ὅθεν περ καὶ ὡρμήθησαν) οἱ περιγενόμενοι κατέφυγον. ἀπέθανον δὲ τῶν τε ξυμμάχων πολλοί, καὶ αὐτῶν ἀθηναίων ὁπλῖται περὶ εἴκοσι μάλιστα

α Κοινώσας δὲ τὴν ἐπίνοιαν] εἰς κοινὴν γνώμην θεὶς τὴν ἐνθύμησιν. β Ὡς οὐ προσεδέξαντο] διότι (φησὶ) βουλομένων ἀκαρναίων, οὐ περιετειχίσθη. γ Τοῖς ἐπιβάταις] τοῖς ἐρέταις. δ Καὶ ὁμόσκευοι] τῇ σκευῇ χρώμενοι ἴσῃ ὡς αὐτοί. ε Ὑπὸ τῶν ταύτῃ] ἤγουν ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων ἐν ταύτῃ τῇ γῇ. ζ Τὴν γὰρ γνώμην εἶχε] γνώμην (φησὶν) εἶχεν, ἐπαναχωρήσας εἰς ναύπακτον, οὕτω λοιπὸν ἐπὶ τοὺς ὀφιονέας στρατεύειν, εἰ μὴ βούλοιντο ἀπείθειν τοῖς ἀθηναίοις. η Τοπρῶτον ἐπεβουλεύετο] αὐτὸ, κατ' αὐτῶν ἐβουλεύετο αὕτη ἡ γνώμη, καὶ συνετάττετο. θ Ὥστε καὶ οἱ ἔσχατοι ὀφιονέων] οἱ ἐν ἐσχατιᾷ ὄντες τῶν τόπων τῶν ὀφιονέων. ι Τῷ δὲ Δημοσθένει] τῷ δὲ Δημοσθένει τοιόνδε τι παρῄνουν οἱ μεσσήνιοι, ἰέναι αὐτὸν ἐπὶ κώμην ἑκάστην, διδάσκοντες αὐτὸν ὅτι ῥᾳδία ἐστὶν ἡ αἵρεσις αὐτῶν πρὶν συστραφῆναι πάντας, καὶ ἅμα γενέσθαι. κ Ὡς εἴη ῥᾳδία ἡ αἵρεσις] ἡ κατασχέσις. λ Ἀντιτάξωνται] οἱ αἰτωλοὶ δηλονότι. μ Τούτοις τε πεισθεὶς, καὶ τῇ τύχῃ] τῇ ἑαυτοῦ δηλονότι, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἠναντιώθη αὐτῷ, ἐθάρρει. ν Ἐλπίσας ὅτι οὐδὲν] θαρρήσας ταῖς ἐλπίσι τῆς τύχης. ξ Οὓς αὐτῷ ἔδει προσβοηθῆσαι] οὓς ἔδει βοήθειαν λαβεῖν κατὰ συνθήκην. ο Κατὰ κράτος αἱρεῖ ἐπιών] ἤγουν μετ' ἰσχύος καὶ δυνάμεως. π Ὑπέφευγον γὰρ οἱ ἄνθρωποι] ὑπονοστοῦντες, λανθάνοντες. ρ Τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως] τῶν ὑπεράνω τῆς πόλεως. σ Ὑπεχώρουν] ἐπὶ πόδας ἤρχοντο. τ Καὶ ἦν ἐπὶ πολὺ] διάστημα καιροῦ δηλονότι. υ Καὶ ὑπαγωγαί] ἀναχωρήσεις. φ Ἐν οἷς ἀμφοτέροις] ἤγουν τῇ τε διώξει καὶ ἀναχωρήσει. χ Μέχρι μὲν οὖν οἱ τοξόται] μέχρι μὲν οὖν αὐτοῖς εἶχον οἱ τοξόται βέλη. αὐτοῖς δὲ οἱ τοξόται αὐτοῖς ἰδίωμα δὲ ἀττικῶν ὑπὸ τοιαύτης σύνταξις.

ψ Οἱ δὲ ἀντεῖχον] ἤτοι οἱ ἀθηναῖοι. ω Ἀνεστέλλοντο] ἀπεκρύπτοντο. ἀνεχώρουν. α Οὗτοι διεσκεδάσθησαν] καὶ αὐτοὶ ἐκεκμήκεσαν, ἤγουν οἱ τοξόται, διὰ δὲ οἱ ὁπλῖται. β Τῷ αὐτῷ πόνῳ ξυνεχόμενοι] ἀπὸ τοῦ διώκοντος, ἢ ὑποχωροῦντος. γ Κατὰ πόδας αἱροῦντες] αὐτοὶ τοῦ συντόμως. δ Καὶ ἐς τὴν ὕλην ἐσφερομένους] εἰσδυομένους. κρυπτομένους.

καὶ ἑκατόν. ᵃΤοσοῦτοι μὲν τὸ πλῆθος, καὶ ἡλικία ἡ αὐτή. οὗτοι βέλτιστοι δὴ ἄνδρες ἐν
τῷ πολέμῳ τῷδε ἐκ τῆς ἀθηναίων πόλεως διεφθάρησαν. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ ἕτερος
στρατηγὸς Προκλῆς. τοὺς δὲ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενοι παρὰ τῶν αἰτωλῶν, καὶ ἀ-
ναχωρήσαντες ἐς ναύπακτον, ὕστερον ἐς τὰς ἀθήνας ταῖς ναυσὶν ἐκομίσθησαν. Δημοσθέ-
νης δὲ περὶ ναύπακτον καὶ τὰ χωρία ταῦτα ᵇὑπελείφθη, τοῖς πεπραγμένοις φοβούμενος
τοὺς ἀθηναίους. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, καὶ οἱ περὶ σικελίαν ἀθηναῖοι πλεύ-
σαντες ἐς τὴν λοκρίδα, ᶜἐν ἀποβάσει τέ τινι τοὺς προσβοηθήσαντας λοκρῶν ἐκρά-
τησαν, καὶ περιπόλιον αἱροῦσιν, ᵈὃ ἦν ἐπὶ τῷ ἄληκι ποταμῷ. τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους αἰτω-
λοὶ προπέμψαντες πρότερον ἔς τε κόρινθον καὶ ἐς λακεδαίμονα πρέσβεις, Τόλοφόν
τε τὸν ὀφιονέα, καὶ Βοριάδην τὸν εὐρυτᾶνα, καὶ Τίσανδρον τὸν ἀποδωτόν, πείθουσιν
ὥστε σφίσι πέμψαι στρατιὰν ἐπὶ ναύπακτον, ᵉδιὰ τὴν τῶν ἀθηναίων ἐπαγωγήν.
καὶ ἐξέπεμψαν λακεδαιμόνιοι περὶ τὸ φθινόπωρον τρισχιλίους ὁπλίτας τῶν ξυμ-
μάχων. τούτων ἦσαν πεντακόσιοι ἐξ ἡρακλείας τῆς ἐν τραχῖνι πόλεως, τότε νεοκτί-
στου οὔσης. σπαρτιάτης δ' ἦρχεν Εὐρύλοχος τῆς στρατιᾶς, καὶ ξυνηκολούθουν αὐτῷ
Μασσάειος καὶ Μενέδαϊος οἱ σπαρτιᾶται. ξυλλεγέντος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐς δελ-
φούς, ᶠἐπεκηρυκεύετο Εὐρύλοχος λοκροῖς τοῖς ὀζόλαις. διὰ τούτων γὰρ ἡ ὁδὸς ἦν ἐς
ναύπακτον, καὶ ἅμα τῶν ἀθηναίων ἐβούλετο ἀποστῆσαι αὐτούς. ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα
αὐτῷ τῶν λοκρῶν ἀμφισσῆς, διὰ τὸ τῶν φωκέων ἔχθος δεδιότες. καὶ αὐτοὶ πρῶτον
δόντες ὁμήρους, καὶ τοὺς ἄλλους ἔπεισαν δοῦναι, φοβουμένους ᵍτὸν ἐπιόντα στρατόν· πρῶ-
τον μὲν οὖν τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς μυονέας (ταύτῃ γὰρ δυσεσβολώτατος ἡ λοκρὶς) ἔπειτα
ἰπνέας, καὶ μεσσαπίους, καὶ τριταιέας, καὶ χαλλαίους, καὶ τολοφωνίους, καὶ ἡσσίους, καὶ
οἰανθέας. οὗτοι καὶ ξυνεστράτευον πάντες. ὀλπαῖοι δὲ ὁμήρους μὲν ἔδοσαν, ἠκολού-
θουν δὲ οὔ. καὶ ὑαῖοι οὐκ ἔδοσαν ὁμήρους, πρὶν αὐτῶν εἷλον κώμην, πόλιν ὄνομα ἔ-
χουσαν. ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο πάντα, καὶ τοὺς ὁμήρους κατέθετο ἐς κυτίνιον τὸ δωρι-
κόν, ἐχώρει τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν ναύπακτον διὰ τῶν λοκρῶν. καὶ πορευόμενος, οἰνεῶνα
αἱρεῖ αὐτῶν, καὶ εὐπόλιον. οὐ γὰρ προσεχώρησαν. γενόμενοι δ' ἐν τῇ ναυπακτίᾳ, καὶ οἱ
αἰτωλοὶ ἅμα ἤδη προσβεβοηθηκότες, ʰἐδῄουν τὴν γῆν, καὶ τὸ προάστειον ἀτείχιστον
ὂν εἷλον. ἐπί τε μολύκρειον ἐλθόντες, τὴν κορινθίων μὲν ἀποικίαν, ἀθηναίων δὲ ὑπή-
κοον, αἱροῦσι. Δημοσθένης δὲ ὁ ἀθηναῖος, (ἔτι γὰρ ἐτύγχανεν ὢν μετὰ τὰ ἐκ τῆς αἰτω-
λίας περὶ ναύπακτον) ⁱπροαισθόμενος τοῦ στρατοῦ, καὶ δείσας περὶ αὐτῆς, ᵏἐλθὼν,
πείθει ἀκαρνᾶνας χαλεπῶς, διὰ τὴν ἐκ τῆς λευκάδος ἀναχώρησιν, βοηθῆσαι ναυ-
πάκτῳ. ˡκαὶ πέμπουσι μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νεῶν χιλίους ὁπλίτας· οἱ ἐσελθόντες,
περιεποιήσαντο τὸ χωρίον. ᵐδεινὸν γὰρ ἦν μὴ μεγάλου ὄντος τοῦ τείχους, ὀλίγων δὲ τῶν
ἀμυνομένων, οὐκ ἀντίσχωσιν. Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὡς ᾔσθοντο τὴν στρα-
τιὰν ἐσεληλυθυῖαν, καὶ ἀδύνατον ὂν τὴν πόλιν βίᾳ ἑλεῖν, ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ πελο-
ποννήσου, ἀλλ' ἐς τὴν αἰολίδα, τὴν νῦν καλουμένην καλυδῶνα, καὶ πλευρῶνα, καὶ
ἐς τὰ ταύτῃ χωρία, καὶ ἐς πρόσχιον τῆς αἰτωλίας. οἱ γὰρ ἀμπρακιῶται ἐλθόντες
ⁿπρὸς αὐτοὺς, πείθουσιν ˣὥστε μετὰ σφῶν ἄργει τε τῷ ἀμφιλοχικῷ καὶ ἀμφιλοχίᾳ
τῇ ἄλλῃ ἐπιχειρῆσαι, καὶ ἀκαρνανίᾳ, ἅμα λέγοντες ὅτι ἢν τούτων κρατήσωσι, πᾶν τὸ
ἠπειρωτικὸν λακεδαιμονίοις ξύμμαχον καθεστήξει. καὶ ὁ μὲν Εὐρύλοχος, πεισθεὶς,
καὶ τοὺς αἰτωλοὺς ἀφεὶς, ἡσύχαζε τῷ στρατῷ περὶ τοὺς χώρους τούτους, ἕως τοῖς ἀμ-
πρακιώταις ἐκστρατευσαμένοις περὶ τὸ ἄργος δέοι βοηθεῖν. καὶ τὸ θέρος ἐτε-
λεύτα. Οἱ δ' ἐν τῇ σικελίᾳ ἀθηναῖοι, τοῦ ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἐπελθόντες
μετὰ τῶν ἑλλήνων ξυμμάχων, καὶ ὅσοι σικελῶν κατὰ κράτος ἀρχόμενοι ὑπὸ συρακου-
σίων, καὶ ξύμμαχοι ὄντες, ἀποστάντες αὐτοῖς ἀπὸ συρακουσίων, ᵒξυνεπολέμουν, ἐπὶ

γρ. Μακάειος

γρ. ἡσσαίους

α Τοσοῦτοι μὲν] ὁ μὲν, ἀντὶ τοῦ δή.

β Ὑπελείφθη τοῖς πεπραγμένοις] λείπει ἡ ἐπί.

γ Ἐν ἀποβάσει τέ τινι] ἤγουν ἐν τόπῳ τινὶ ἀποβαίνοντες.

δ Ὃ ἦν ἐπὶ τῷ ἄληκι ποταμῷ] ὁ ἐπί, ἀντὶ τοῦ περί.

ε Διὰ τὴν τῶν ἀθηναίων ἐπαγωγὴν] διὰ τὸ ἐπικεῖσθαι αὐτοῖς πρώην τοὺς ἀθηναίους.

ζ Ἐπεκηρυκεύετο] δι' ἐπικηρυκείας ἐμήνυε.

η Τὸν ἐπιόντα στρατὸν] τῶν λακεδαιμονίων.

θ Ἐδῄουν τὴν γῆν] τὴν ναυπακτίαν δηλονότι.

ι Προαισθόμενος] αἴσθησιν λαβὼν τοῦ στρατοῦ ἐρχομένου.

κ Ἐλθὼν, πείθει ἀκαρνᾶνας χαλεπῶς] ἔπεισεν αὐτοὺς δυσχερῶς. δυσχερῶς δὲ, διότι οὐκ ἐπείσθη αὐτοῖς περιτειχίσαι τὴν λευκάδα.

λ Καὶ πέμπουσι μετ' αὐτοῦ] τοῦ Δημοσθένους.

μ Δεινὸν γὰρ ἦν] δέος γὰρ ἦν μήποτε τοῦ τείχους μεγάλου ὄντος, καὶ ἑξῆς.

ν Πρὸς αὐτοὺς] πρὸς τοὺς μετ' Εὐρυλόχου.

ξ Ὥστε μετὰ σφῶν] τῶν ἀμπρακιωτῶν.

ο Ξυνεπολέμουν] αὐτοῖς δηλονότι τοῖς ἀθηναίοις.

νῆσσαν, ὃ σικελικὸν πόλισμα, οὗ τὴν ἀκρόπολιν συρακούσιοι εἶχον, προσέβαλλον· καὶ ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, ἀπῄεσαν. ἐν δὲ τῇ ἀναχωρήσει, [α] ὑστέροις ἀθηναίων τοῖς ξυμμάχοις ἀναχωροῦσιν ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τοῦ τειχίσματος συρακούσιοι· καὶ προσπεσόντες, τρέπουσί τε μέρος τι τοῦ στρατοῦ, καὶ ἀπέκτειναν οὐκ ὀλίγους. [β] καὶ μετὰ τοῦτο, ἀπὸ τῶν νεῶν ὁ Λάχης καὶ οἱ ἀθηναῖοι ἐς τὴν λοκρίδα ἀποβάσεις τινὰς ποιησάμενοι κατὰ τὸν καϊκῖνον ποταμόν, τοὺς προσβοηθοῦντας λοκρῶν μετὰ Προξένου τοῦ Καπάτωνος, ὡς τριακοσίους μάχῃ ἐκράτησαν, καὶ ὅπλα λαβόντες ἀπεχώρησαν. τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ δῆλον ἐκάθηραν ἀθηναῖοι, [γ] κατὰ χρησμὸν δή τινα. ἐκάθηρε μὲν γὰρ καὶ Πεισίστρατος ὁ τύραννος πρότερον αὐτήν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐφεωρᾶτο τῆς νήσου· τότε δὲ πᾶσα ἐκαθάρθη, τοιῷδε τρόπῳ. [δ] θῆκαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν δήλῳ, πάσας ἀνεῖλον, καὶ τὸ λοιπὸν προεῖπον μήτε ἐναποθνήσκειν ἐν τῇ νήσῳ, μήτε ἐντίκτειν, ἀλλ' ἐς τὴν ῥήνειαν διακομίζεσθαι. ἀπέχει δὲ ἡ ῥήνεια τῆς δήλου οὕτως ὀλίγον ὥστε Πολυκράτης ὁ σαμίων τύραννος, ἰσχύσας τινὰ χρόνον ναυτικῷ, καὶ τῶν τε ἄλλων νήσων ἄρξας, καὶ τὴν ῥήνειαν ἑλών, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ δηλίῳ, [ε] ἁλύσει δήσας πρὸς τὴν δῆλον. καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ ἀθηναῖοι τὰ δήλια. ἦν δέ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν δῆλον τῶν ἰώνων τε [ζ] καὶ περικτιόνων νησιωτῶν. ξύν τε γὰρ γυναιξὶ καὶ παισὶν [η] ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν [θ] ἐς τὰ ἐφέσια ἴωνες· καὶ ἀγὼν ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικός· [ι] χορούς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις. δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν, ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε, ἅ ἐστιν [κ] ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος,

» Ἀλλὰ σὺ Δήλῳ Φοῖβε μάλιστ' ἐπιτέρπεαι ἦτορ,
» Ἔνθα τοι ἑλκεχίτωνες ἰάονες [λ] ἠγερέθονται,
» Αὐτοῖς σὺν παίδεσσι, καὶ αἰδοίης ἀλόχοισιν.
» Οἱ δέ σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ
» Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν στήσωνται ἀγῶνα.

Τὰς ἐνταῦθα διαφόρους γραφὰς ζήτει ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου.

Ὅτι δὲ καὶ μουσικῆς ἀγὼν ἦν, καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων, [μ] ἐν τοῖσδε αὖ δηλοῖ, ἅ ἐστιν [ν] ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου. τὸν γὰρ δηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας, ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη,

» Ἀλλ' ἄγεθ', ἱλήκοι μὲν Ἀπόλλων, Ἀρτέμιδι ξύν,
» Χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι· ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
» Μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
» Ἐνθάδ' ἀνείρηται ξεῖνος ταλαπείριος ἐλθών,
» Ὦ κοῦραι, τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
» Ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
» Ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθε [ξ] ἀφήμως,
» Τυφλὸς ἀνήρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ [ο] ἐνὶ παιπαλοέσσῃ.

γρ' ταλαπείριος ἄλλος ἐπελθών,

Τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος [π] ἐτεκμηρίωσεν ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ δήλῳ· ὕστερον δὲ τοὺς μὲν χοροὺς οἱ νησιῶται καὶ οἱ ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον, τὰ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη [ρ] ὑπὸ ξυμφορῶν, ὡς εἰκός, [σ] πρὶν δὴ οἱ ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν, καὶ ἱπποδρομίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, ἀμπρακιῶται, [τ] ὥσπερ ὑποσχόμενοι Εὐρυλόχῳ τὴν στρατιὰν κατέσχον, ἐκστρατεύονται ἐπὶ ἄργος τὸ ἀμφιλοχικὸν τρισχιλίοις ὁπλίταις· καὶ ἐσβαλόντες ἐς τὴν ἀργείαν καταλαμβάνουσιν ὄλπας, τεῖχος ἐπὶ λόφου ἰσχυρὸν πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ὅ ποτε ἀκαρνᾶνες τειχισάμενοι, κοινῷ δικαστηρίῳ ἐχρῶντο. ἀπέχει δὲ ἀπὸ τῆς ἀργείων πόλεως ἐπιθαλασσίας οὔσης, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους

α Ὑστέροις ἀθηναίων] ὕστερον μετὰ τοὺς ἀθηναίους.
β Καὶ μετὰ τοῦτο] μετὰ τὸ πραχθῆναι.
γ Κατὰ χρησμὸν δή τινα] κατὰ θεσμὸν χρησμοῦ.
δ Θῆκαι ὅσαι ἦσαν] τάφοι.
ε Ἁλύσει δήσας] ἐξάψας τῇ ἁλύσει τῆς δήλου.
ζ Καὶ περικτιόνων νησιωτῶν] περικτίονες εἰσί, καὶ ἀμφικτίονες, οἱ περιοικοῦντες. Ὅμηρος, Ἄλλους αἰδέσθητε περικτίονας ἀνθρώπους, Οἳ περιναιετάουσι. Ἀκτήμενοι δὲ τὸ καλῶς οἰκούμενοι.
η Ἐθεώρουν] τῆς θεωρίας καὶ πανηγύρεως μετεῖχον.
θ Ἐς τὰ ἐφέσια] εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἐφεσίας Ἀρτέμιδος.
ι Χορούς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις] τῷ Ἀπόλλωνι.
κ Ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος] ἐξ ὕμνου. ὕμνους γὰρ τὰ προοίμια ἐκάλουν.
λ Ἠγερέθοντο] συναθροίζονται.
μ Ἐν τοῖσδε αὖ] τοῖς ῥηθησομένοις.
ν Ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου] τοῦ εἰρημένου.
ξ Ἀφήμως] σιγῇ. ἡσύχως. ἀθρόως.
ο Ἐνὶ παιπαλοέσσῃ] καὶ ξηρῷ.
π Ἐπεκμηρίωσεν] ἐπὶ τεκμηρίου ἐδήλωσεν.
ρ Ὑπὸ ξυμφορῶν] δεινῶν συμβεβηκότων.
σ Πρὶν δὴ οἱ ἀθηναῖοι] πρὶν ποιῆσαι τοὺς ἀθηναίους τὸν ἀγῶνα.
τ Ὥσπερ ὑποσχόμενοι] ἀντὶ τοῦ, ὥσπερ ὑπέσχοντο. περίφρασις ὁ τρόπος.

μάλιστα. οἱ δὲ ἀκαρνᾶνες, οἱ μὲν, ἐς ἄργος ξυνεβοήθουν, οἱ δὲ, τῆς ἀμφιλοχίας ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ ὃ κρῆναι καλεῖται, φυλάσσοντες τοὺς μετ' Εὐρυλόχου πελοποννησίους, μὴ λάθωσι πρὸς τοὺς ἀμπρακιώτας διελθόντες, ἐστρατοπεδεύσαντο. πέμπουσι δὲ καὶ ἐπὶ Δημοσθένην τὸν ἐς τὴν αἰτωλίαν ἀθηναίων στρατηγήσαντα, ὅπως σφίσιν ἡγεμὼν γίγνηται· καὶ ἐπὶ τὰς εἴκοσι ναῦς ἀθηναίων, αἳ ἔτυχον περὶ πελοπόννησον οὖσαι, ὧν ἦρχεν Ἀριστοτέλης τε ὁ Τιμοκράτους, καὶ Ἱεροφῶν ὁ Ἀντιμνήστου. ἀπέστειλαν δὲ καὶ ἄγγελον οἱ περὶ τὰς ὄλπας ἀμπρακιῶται ἐς τὴν πόλιν, κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν πανδημεί, δεδιότες μὴ οἱ μετ' Εὐρυλόχου οὐ δύνωνται διελθεῖν τοὺς ἀκαρνᾶνας, καὶ σφίσιν ἢ μονωθεῖσιν ἡ μάχη γένηται, ἢ ἀναχωρεῖν βουλομένοις οὐκ ᾖ ἀσφαλές. οἱ μὲν οὖν μετ' Εὐρυλόχου πελοποννήσιοι, ὡς ᾔσθοντο τοὺς ἐν ὄλπαις ἀμπρακιώτας ἥκοντας, ἄραντες ἐκ τοῦ προσχίου, ἐβοήθουν κατὰ τάχος· καὶ διαβάντες τὸν ἀχελῷον, ἐχώρουν δι' ἀκαρνανίας, οὔσης ἐρήμου, διὰ τὴν ἐς ἄργος βοήθειαν, ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν στρατίων πόλιν, καὶ τὴν φρουρὰν αὐτῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην ἀκαρνανίαν. καὶ διελθόντες τὴν στρατίων γῆν, ἐχώρουν διὰ τῆς φυτίας, καὶ αὖθις μεδεῶνος παρ' ἔσχατα, ἔπειτα διὰ λιμναίας. καὶ ἐπέβησαν τῆς ἀγραίων οὐκέτι ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφίσι. λαβόμενοι δὲ τοῦ θυάμου ὄρους, ὅ ἐστιν ἀγραϊκόν, ἐχώρουν δι' αὐτοῦ, καὶ κατέβησαν ἐς τὴν ἀργείαν νυκτὸς ἤδη, καὶ διεξελθόντες μεταξὺ τῆς τε ἀργείων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ κρήναις ἀκαρναίων φυλακῆς, ἔλαθον, καὶ προσέμιξαν τοῖς ἐν ὄλπαις ἀμπρακιώταις. γενόμενοι δὲ ἀθρόοι, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καθίζουσιν ἐπὶ τὴν μητρόπολιν καλουμένην, καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο. ἀθηναῖοι δὲ ταῖς εἴκοσι ναυσὶν οὐ πολλῷ ὕστερον παραγίγνονται ἐς τὸν ἀμπρακικὸν κόλπον, βοηθοῦντες τοῖς ἀργείοις· καὶ Δημοσθένης, μεσσηνίων μὲν ἔχων διακοσίους ὁπλίτας, ἑξήκοντα δὲ τοξότας ἀθηναίων. καὶ αἱ μὲν νῆες περὶ τὰς ὄλπας τὸν λόφον ἐκ θαλάσσης ἐφόρμουν· οἱ δὲ ἀκαρνᾶνες, καὶ ἀμφιλόχων ὀλίγοι (οἱ γὰρ πλείους ὑπὸ ἀμπρακιωτῶν βίᾳ κατείχοντο) ἐς τὸ ἄργος ἤδη ξυνεληλυθότες, παρεσκευάζοντο ὡς μαχούμενοι τοῖς ἐναντίοις. καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντὸς ξυμμαχικοῦ αἱροῦνται Δημοσθένην μετὰ τῶν σφετέρων στρατηγῶν. ὁ δὲ, προσαγαγὼν ἐγγὺς τῆς ὄλπης, ἐστρατοπεδεύσατο. χαράδρα δ' αὐτοὺς μεγάλη διεῖργε. καὶ ἡμέρας μὲν πέντε ἡσύχαζον, τῇ δ' ἕκτῃ ἐτάσσοντο ἀμφότεροι ὡς ἐς μάχην. καὶ μεῖζον γὰρ ἐγένετο, καὶ περιεῖχε τὸ τῶν πελοποννησίων στρατόπεδον· ὁ δὲ Δημοσθένης, δείσας μὴ κυκλωθῇ, λοχίζει ἐς ὁδόν τινα κοίλην καὶ λοχμώδη ὁπλίτας καὶ ψιλούς, ξυναμφοτέρους ἐς τετρακοσίους, ὅπως κατὰ τὸ ὑπερέχον τῶν ἐναντίων ἐν τῇ ξυνόδῳ αὐτῇ ἐξαναστάντες οὗτοι κατὰ νώτου γίγνωνται. ἐπεὶ δὲ παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ᾖσαν ἐς χεῖρας, Δημοσθένης μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων μετὰ μεσσηνίων καὶ ἀθηναίων ὀλίγων· τὸ δ' ἄλλο ἀκαρνᾶνες ὡς ἕκαστοι τεταγμένοι ἐπεῖχον, καὶ ἀμφιλόχων οἱ παρόντες ἀκοντισταί. πελοποννήσιοι δὲ καὶ ἀμπρακιῶται ἀναμὶξ τεταγμένοι, πλὴν μαντινέων· οὗτοι δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μᾶλλον, καὶ οὐ τὸ κέρας ἄκρον ἔχοντες, ἀθρόοι ἦσαν. ἀλλ' Εὐρύλοχος ἔσχατον εἶχε τὸ εὐώνυμον, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, κατὰ μεσσηνίους καὶ Δημοσθένην. ὡς δ' ἐν χερσὶν ἤδη ὄντες περιέσχον τῷ κέρᾳ οἱ πελοποννήσιοι, καὶ ἐκυκλοῦντο τὸ δεξιὸν τῶν ἐναντίων, οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀκαρνᾶνες, ἐπιγινόμενοι αὐτοῖς κατὰ νώτου, προσπίπτουσί τε, καὶ τρέπουσιν, ὥστε μήτε ἐς ἀλκὴν ὑπομεῖναι, φοβηθέντας τε ἐς φυγὴν καὶ τὸ πλέον τοῦ στρατεύματος καταστῆσαι. ἐπεὶ γὰρ εἶδον τὸ κατ' Εὐρύλοχον, καὶ ὃ κράτιστον ἦν, διαφθειρόμενον, πολλῷ μᾶλλον ἐφοβοῦντο. καὶ οἱ μεσσήνιοι ὄντες ταύτῃ μετὰ τοῦ Δημοσθένους, τὸ πολὺ τοῦ ἔργου ἐπεξῆλθον. οἱ δὲ ἀμπρακιῶται, καὶ οἱ κατὰ

γρ. φοβηθέντες

α Οἱ περὶ τὰς ὄλπας] οἱ περὶ τὰς ὄλπας ἀμπρακιῶται, μήποτε ἀρχοὶ ἐν τῇ πόλει τῇ ἀμπρακίᾳ ἀμπρακιῶται οὐ δυνηθῶσι διελθεῖν τοὺς ἐν ταῖς κρήναις ἀκαρνᾶνας φυλάττοντας, καὶ τοὺς μετ' Εὐρυλόχου πελοποννησίους, ἱδρύονται ἐν τῇ μητροπόλει.
β Ἐς τὴν πόλιν] τὴν ἑαυτῶν δηλονότι.
γ Καὶ διεξελθόντες μεταξὺ] οἱ μετ' Εὐρυλόχου, φοβούμενοι παρὰ τὴν θάλατταν ὁδοιπορεῖν, διὰ τοὺς ἀργείους, οἰκοῦντας ἐπὶ θαλάττῃ· καὶ διὰ μεσογείου, διὰ τὴν ἐν κρήναις κωλύουσαν φυλακήν, μέσοι τῆς τε τῶν ἀργείων πόλεως καὶ τῆς φυλακῆς ἐχώρουν.
δ Καὶ αἱ μὲν νῆες] ὑπερβατόν. ἡ γὰρ σύνταξις, οὕτω, καὶ αἱ μὲν νῆες ἐκ θαλάσσης ἐφόρμουν περὶ τὸν λόφον τὰς ὄλπας. ὁ γὰρ λόφος ὄλπαι ἐκαλεῖτο.
ε Βίᾳ κατείχοντο] ἀντὶ τοῦ ἐκωλύοντο.
ζ Χαράδρα δ' αὐτοὺς] τοὺς ἀντιταξαμένους.
η Ἡσύχαζον] ἀπράκτοι ἦσαν.
θ Καὶ μεῖζον γὰρ ἐγένετο] καὶ φοβηθεὶς ὁ Δημοσθένης μή ποτε κυκλωθῇ τὸ δεξιὸν μέρος τῶν ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ εὐωνύμου τῶν πελοποννησίων (καὶ γὰρ μεῖζον ἐγένετο τῶν πελοποννησίων τὸ εὐώνυμον, καὶ ὑπερεῖχε) λοχίζει ἐνέδραν.
ι Καὶ περιεῖχε] περισσὸν ἦν.
κ Λοχίζει] ἐνέδραν καθίζει.
λ Καὶ λοχμώδη] δασύ.
μ Καὶ ψιλοὺς] τοξοφόρους.
ν Ἐπεὶ δὲ παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις] ἕτοιμα ἦν τὰ τοῦ πολέμου.
ξ Ἤεσαν ἐς χεῖρας] συνεπλάκησαν.
ο Τεταγμένοι ἐπεῖχον] ἐκράτουν.
π Οὗτοι δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μᾶλλον] οἱ μαντινεῖς, κατὰ μεσσηνίους. ἤγουν κατὰ τὸ πρόσωπον τῶν μεσσηνίων.
ρ Ὡς δ' ἐν χερσὶν ἤδη ὄντες] συνεπλάκησαν πολεμοῦντες.
σ Περιέσχον τῷ κέρᾳ] ὑπερέχον τῷ εὐωνύμῳ κέρατι. περιεγίνοντο.
τ Προσπίπτουσι] τοῖς πελοποννησίοις.
υ Τὸ κατ' Εὐρύλοχον] οὗ ἦρχεν ὁ Εὐρύλοχος.
φ Ἐφοβοῦντο] εἰς φυγὴν ἐτράπησαν.
χ Καὶ οἱ μεσσήνιοι ὄντες] καὶ οἱ μεσσήνιοι ὄντες κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, τὸ πολὺ τοῦ ἔργου διεπράξαντο, ἢ ἐπὶ πολὺ τοῖς ἐναντίοις ἠκολούθησαν.
ψ Τὸ πολὺ τοῦ ἔργου ἐπεξῆλθον] ἐπεξελθόντες ἔπραξαν.

τὸ δεξιὸν κέρας,ᵃ ἐνίκων τὸ καθ' ἑαυτούς, καὶ τοὺς ἀργείους ἀπεδίωξαν. καὶ γὰρ μαχιμώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία τυγχάνουσιν ὄντες.ᵇ ἐπαναχωροῦντες δὲ, ὡς ἑώρων τὸᶜ πλέον νενικημένον, καὶ οἱ ἄλλοι ἀκαρνᾶνες σφίσιᵈ προσέκειντο, χαλεπῶς διεσώζοντο ἐς τὰς ὄλπας. καὶ πολλοὶᵉ ἀπέθανον αὐτῶν, ἀτάκτως καὶ οὐδενὶ κόσμῳ ᶻπροσπίπτοντες, πλὴν μαντινέων. οὗτοι δὲ μάλιστα ξυντεταγμένοι παντὸς τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησαν. καὶ ἡ μὲν μάχηᵑ ἐτελεύτα ἕως ὀψέ. Μενεδάϊος δὲ τῇ ὑστεραίᾳ, Εὐρυλόχου τεθνεῶτος, καὶ Μακαρίου, αὐτὸςᶿ περιληφὼς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀπορῶν, μεγάλης ἥσσης γεγενημένης, ὅτῳ τρόπῳ ἢ μένων πολιορκήσεται, ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ταῖς ἀττικαῖς ναυσὶν ἀποκεκλῃσμένος,ᶦ ἢ καὶ ἀναχωρῶν διασωθήσεται,ᵏ προσφέρει λόγον περὶ σπονδῶν καὶ ἀναχωρήσεως Δημοσθένει καὶ τοῖς ἀκαρνάνων στρατηγοῖς, καὶ περὶ νεκρῶν ἅμα ἀναιρέσεως. οἱ δὲ νεκροὺς μὲν ἀπέδοσαν, καὶ τροπαῖον αὐτοὶ ἔστησαν, καὶ τοὺς ἑαυτῶν τριακοσίους μάλιστα ἀποθανόντας ἀνείλοντο. ἀναχώρησιν δὲ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦςˡ οὐκ ἐσπείσαντο ἅπασι, κρύφα δὲ Δημοσθένης μετὰ τῶν ξυστρατηγῶν ἀκαρνάνων σπένδονται μαντινεῦσι, καὶ Μενεδαΐῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῶν πελοποννησίων, καὶ ὅσοι αὐτῶν ἦσαν ἀξιολογώτατοι, ἀποχωρεῖν κατὰ τάχος, βουλόμενοςᵐ ψιλῶσαι τοὺς ἀμπρακιώτας τε καὶ τὸν μισθοφόρον ὄχλον τὸν ξενικόν, μάλιστα δὲ λακεδαιμονίουςⁿ καὶ πελοποννησίους διαβαλεῖνᵡ ἐς τοὺς ἐκείνῃ χρῄζων ἕλληνας,ᵒ ὡς καταπροδόντες τὸ ἑαυτῶνᵖ προυργιαίτερον ἐποιήσαντο. καὶ οἱ μὲν τούς τε νεκροὺς ἀνείλοντο, καὶ διὰ τάχους ἔθαπτον,ʳ ὥσπερ ὑπῆρχε.ˢ καὶ τὴν ἀποχώρησιν κρύφα οἷς ἐδέδοτο ἐπεβούλευον. τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ τοῖς ἀκαρνᾶσιν ἀγγέλλεται τοὺς ἀμπρακιώτας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν ὄλπων ἀγγελίαν ἐπιβοηθεῖν διὰ τῶν ἀμφιλόχων, βουλομένους τοῖς ἐν ὄλπαις ξυμμῖξαι, εἰδότας οὐδὲν τῶν γεγενημένων. καὶ πέμπει εὐθὺς τοῦ στρατοῦ μέρος τι τὰς ὁδοὺςᵗ προλοχιοῦντας, καὶ τὰ καρτερὰ προκαταληψομένους. καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἅμα παρεσκευάζετο βοηθεῖν ἐπ' αὐτούς. ἐν τούτῳ δ' οἱ μαντινῆς καὶ οἷς ἔσπειστο,ᵘ πρόφασιν ἐπὶ λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες, ὑπαπῄεσαν κατ' ὀλίγους, ἅμα ξυλλέγοντες ἐφ' ἃᵠ ἐξῆλθον δῆθεν.ᵡ προκεχωρηκότες δὲ ἤδη ἄπωθεν τῆς ὄλπης,ᵠ θᾶσσον ἀπεχώρουν. οἱ δ' ἀμπρακιῶται καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι μὲν ἐτύγχανον οὕτως ἀθρόοι ξυνελθόντες, ὡς ἔγνωσαν ἀπιόντας,ʷ ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ, καὶ ἔθεον δρόμῳ,ᵃ ἐπικαταλαβεῖν βουλόμενοι. οἱ δὲ ἀκαρνᾶνες τὸ μὲν πρῶτον καὶ πάντας ἐνόμισαν ἀπιέναι ἀσπόνδους ὁμοίως, καὶ τοὺς πελοποννησίους ἐπεδίωκον,ᵇ καί τινας αὐτῶν τῶν στρατηγῶν κωλύοντας, καὶ φάσκονταςᶜ ἐσπεῖσθαι αὐτοῖς, ἠκόντισέ τις, νομίσας καταπροδίδοσθαι σφᾶς. ἔπειτα μέντοι τοὺς μὲν μαντινέας καὶ τοὺς πελοποννησίους ἀφίεσαν, τοὺς δ' ἀμπρακιώτας ἔκτεινον.ᵈ καὶ ἦν πολλὴ ἔρις, καὶ ἄγνοια εἴτε ἀμπρακιώτης τίς ἐστιν, εἴτε πελοποννήσιος. καὶ ἐς διακοσίους μέν τινας αὐτῶν ἀπέκτειναν. οἱ δ' ἄλλοι διέφυγον ἐς τὴν ἀγραΐδα, ὅμορον οὖσαν, καὶ Σαλύνθιος αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς τῶν ἀγραίων φίλος ὢν ὑπεδέξατο. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως ἀμπρακιῶται ἀφικνοῦνται ἐπ' ἰδομενήν. ἐστὸν δὲ δύο λόφω ἡ ἰδομενὴ ὑψηλώ. τούτοιν τὸν μὲν μείζω, νυκτὸς ἐπιγενομένης, οἱ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ τοῦ στρα-

[Left margin:] γρ. ἕως ὀψέ. — γρ. καταλαβεῖν.

α Ἐνίκων τὸ καθ' ἑαυτούς] ἤγουν τὸ πρὸς αὐτοὺς ὁρῶν στράτευμα. β Ἐπαναχωροῦντες δὲ] οἱ ἀμπρακιῶται. γ Τὸ πλέον νενικημένον] τοῦ στρατεύματος αὐτῶν. δ Προσέκειντο] αὐτοὶ δὲ ἐπέκειντο. ε Ἀπέθανον αὐτῶν] τῶν ἀμπρακιωτῶν. ζ Προσπίπτοντες] τοῖς ἐναντίοις δηλονότι. η Ἐτελεύτα ἐς ὀψὲ] ἤγουν ἑσπέρας. σημείωσαι νῦν ἐπὶ ἑσπέρας μόνον τὸ ὀψέ. θ Παρειληφὼς] δεξάμενος. ι Ἢ καὶ ἀναχωρῶν διασωθήσεται] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἀπορῶν. κ Προσφέρει λόγον] ἤγουν ἱκετικόν. λ Οὐκ ἐσπείσαντο ἅπασιν] οὐκ ἔδοσαν ἄδειαν μετὰ σπονδῶν. μ Ψιλῶσαι τοὺς ἀμπρακιώτας τε] μονῶσαι. ψιλοὺς τῶν συμμάχων ποιῆσαι. ν Καὶ πελοποννησίους] ἐβούλετο διαβαλεῖν τοὺς λακεδαιμονίους καὶ πελοποννησίους τοῖς ἀμπρακιώταις ὡς προδότας, καὶ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον προτιμήσαντας. ξ Ἐς τοὺς ἐκεῖ ἐν χρῄζων ἕλληνας] ἤγουν τοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ γῇ. ο Ὡς καταπροδόντες] τοὺς ἕλληνας δηλονότι. π Προυργιαίτερον] προτιμότερον. ρ Ὥσπερ ὑπῆρχεν] ὡς ἦν αὐτοῖς δυνατόν. ὡς ἐκ τῶν παρόντων δυνατὸν ἦν. σ Καὶ τὴν ἀποχώρησιν] τὴν ἀποχώρησιν κρύφα, οἷς ἐδέδοτο, ἐπεβούλευον. καὶ οἷς σπεισάμενος Δημοσθένης μαντινεῦσι καὶ Μενελάῳ συνεχώρησεν ἀναχωρῆσαι, οὗτοι κρύφα ἐβουλεύοντο ἀναχωρεῖν, ἵνα μήτε οἱ ἀκαρνᾶνες κωλύσωσιν αὐτοὺς (οὐ γὰρ ἐσπείσαντο) μήτε μὴν ἀμπρακιῶται μένειν ἀναγκάσωσι. τ Προλοχιοῦντας] περὶ τοῦ καταλαβεῖν ἐκείνους. υ Ἐπὶ λαχανισμὸν] λαχάνων συναθροισιν. φ Ἐξῆλθον δῆθεν] ἱστέον ὅτι τὸ δῆθεν ἐνταῦθα ὡς ἐν προσποιήσει κεῖται, ἀντὶ τοῦ ἐφ' ἃ προσεποιοῦντο ἐξελθεῖν, καὶ ἅμα ἀπιέναι. χ Προκεχωρηκότες] πόρρω γεγονότες. ψ Θᾶσσον ἀπεχώρουν] ταχυτέρῳ δρόμῳ ἐχρῶντο. ω Ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ] ἀναχωρεῖν δηλονότι. α Καταλαβεῖν βουλόμενοι] φθάσαι. β Καί τινας αὐτῶν] ζητεῖται πῶς εἰς πολλοὺς στρατηγοὺς ἠκόντισε. τινὲς μὲν οὖν μετέστρεψαν οὕτω, καί τινος αὐτῶν τῶν στρατηγῶν κωλύοντος, καὶ φάσκοντος ἐσπεῖσθαι αὐτοῖς, ἠκόντισέ τις, τῇ ἑνικῇ κλίσει τοῦ ἠκόντισε συνταττομένου οἰκείως. ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ, Τοῦ μὲν ἔπειτ' ἀπιόντος ἀκόντισεν. Ἴσως δὲ οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν ἕνα, πλείω ἀκόντια ἔχοντα, πλείους ἀκοντίσαι τῶν στρατηγῶν. δυνατὸν δὲ τὸ ἠκόντισέ τις καὶ ἐπὶ πλήθους λαμβάνεσθαι. οἷον, καὶ ἄλλος, καὶ ἄλλος ἠκόντισεν. γ Ἐσπεῖσθαι αὐτοῖς] τοῖς πελοποννησίοις. δ Καὶ ἦν πολλὴ ἔρις] ἀμφισβήτησις, καὶ ἄγνοια. καί τινας τῶν ἰδίων στρατηγῶν κατηκόντισαν οἱ ἀκαρνᾶνες, κωλύοντας καὶ φάσκοντας γεγενῆσθαι αὐτοῖς σπονδάς, καὶ ἄδειαν δοθῆναι τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῖς ὑπὸ Δημοσθένους. οὐκ εἶπε δὲ τινές, ἀλλὰ τίς, μιμούμενος τὸν Ὅμηρον. καίτοι γε πολλοὺς ἀκοντίσαντας σημαίνων, ὡς ἑνικῇ κλίσει συνέταξεν.

τοπέδου, ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν προκαταλαβόντες· τὸν δ' ἐλάσσω ἔτυχον οἱ ἀμπρακιῶται προαναβάντες, καὶ ηὐλίσαντο. ὁ δὲ Δημοσθένης, δειπνήσας ἐχώρει, καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἀπὸ ἑσπέρας εὐθύς, αὐτὸς μὲν τὸ ἥμισυ ἔχων [a] ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς, τὸ δ' ἄλλο διὰ τῶν ἀμφιλοχικῶν ὀρῶν. καὶ ἅμα ὄρθρῳ ἐπιπίπτει τοῖς ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς, καὶ οὐ προῃσθημένοις τὰ γεγενημένα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον νομίσασι τοὺς ἑαυτῶν εἶναι. καὶ γὰρ τοὺς μεσσηνίους πρώτους [b] ἐπίτηδες ὁ Δημοσθένης [c] προύταξε, καὶ προσαγορεύειν ἐκέλευε, δωρίδα τε γλῶσσαν ἱέντας, καὶ τοῖς προφύλαξι πίστιν παρεχομένους, ἅμα δὲ καὶ οὐ καθορωμένους τῇ ὄψει, νυκτὸς ἔτι οὔσης. ὡς οὖν ἐπέπεσε τῷ στρατεύματι αὐτῶν, τρέπουσι, καὶ τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτοῦ διέφθειραν· οἱ δὲ λοιποὶ, κατὰ τὰ ὄρη ἐς φυγὴν ὥρμησαν. προκατειλημμένων δὲ τῶν ὁδῶν, καὶ ἅμα τῶν μὲν ἀμφιλόχων ἐμπείρων ὄντων τῆς ἑαυτῶν γῆς, καὶ ψιλῶν πρὸς ὁπλίτας, τῶν δὲ, ἀπείρων, καὶ ἀνεπιστημόνων ὅποι τράπωνται, ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας καὶ τὰς προλελοχισμένας ἐνέδρας, διεφθείροντο. καὶ ἐς πᾶσαν ἰδέαν χωρήσαντες τῆς φυγῆς, [d] ἐτράποντό τινες καὶ ἐς τὴν θάλασσαν, οὐ πολὺ ἀπέχουσαν. καὶ ὡς εἶδον τὰς ἀττικὰς ναῦς παραπλεούσας ἅμα [e] τοῦ ἔργου τῇ ξυντυχίᾳ, [f] προσένευσαν, ἡγησάμενοι ἐν τῷ αὐτίκα φόβῳ κρεῖσσον εἶναι σφίσιν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ἤδη διαφθαρῆναι, ἢ ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ ἐχθίστων ἀμφιλόχων. οἱ μὲν οὖν ἀμπρακιῶται, τοιούτῳ τρόπῳ κακωθέντες, ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν ἐς τὴν πόλιν. ἀκαρνᾶνες δὲ, σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς, καὶ τροπαῖα στήσαντες, ἀπεχώρησαν [g] ἐς ἄργος. [h] καὶ αὐθις τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθε κῆρυξ ἀπὸ τῶν ἐς ἀγραίους καταφυγόντων ἀπὸ τῆς ὄλπης ἀμπρακιωτῶν, ἀναίρεσιν αἰτήσων τῶν νεκρῶν, οὓς ἀπέκτειναν ὕστερον τῆς πρώτης μάχης, ὅτε μετὰ τῶν μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυνεξῄεσαν ἄσπονδοι. ἰδὼν δ' ὁ κῆρυξ τὰ ὅπλα τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀμπρακιωτῶν, ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος. οὐ γὰρ ᾔδει τὸ πάθος, [i] ἀλλ' ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι. [k] καί τις αὐτὸν ἤρετο ὅ,τι θαυμάζοι, καὶ ὁπόσοι αὐτῶν τεθνᾶσιν, οἰόμενος αὖ ὁ ἐρωτῶν εἶναι τὸν κήρυκα ἀπὸ τῶν ἐν ἰδομεναῖς. ὁ δ' ἔφη διακοσίους μάλιστα. ὑπολαβὼν δ' ὁ ἐρωτῶν εἶπεν, [l] οὔκουν τὰ ὅπλα ταυτὶ φαίνεται, ἀλλὰ πλέον ἢ χιλίων. αὖθις δὲ εἶπεν ἐκεῖνος, οὐκ ἄρα τῶν μεθ' ἡμῶν μαχομένων ἐστίν. [m] ὁ δ' ἀπεκρίνατο, εἴπερ γε ὑμεῖς ἐν ἰδομενῇ χθὲς ἐμάχεσθε. [n] ἀλλ' ἡμεῖς γε οὐδενὶ ἐμαχόμεθα χθὲς, ἀλλὰ πρῴην ἐν τῇ ἀποχωρήσει. [x] καὶ μὲν δὴ τούτοις γε ἡμεῖς χθὲς ἀπὸ τῆς πόλεως βοηθήσασι τῆς ἀμπρακιωτῶν ἐμαχόμεθα. ὁ δὲ κῆρυξ ὡς ἤκουσε, καὶ ἔγνω ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως βοήθεια διέφθαρται, ἀνοιμώξας, καὶ ἐκπλαγεὶς τῷ μεγέθει τῶν παρόντων κακῶν, ἀπῆλθεν εὐθὺς ἄπρακτος, καὶ οὐκέτι ἀπῄτει τοὺς νεκρούς. πάθος γὰρ τοῦτο μιᾷ πόλει ἑλληνίδι ἐν ἴσαις ἡμέραις μέγιστον δὴ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε ἐγένετο. καὶ ἀριθμὸν οὐκ ἔγραψα τῶν ἀποθανόντων, διότι ἄπιστον τὸ πλῆθος λέγεται ἀπολέσθαι, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως. ἀμπρακίαν μέντοι οἶδα, ὅτι εἰ ἐβουλήθησαν ἀκαρνᾶνες καὶ ἀμφίλοχοι, ἀθηναίοις καὶ Δημοσθένει πειθόμενοι, ἐξελεῖν, αὐτοβοεὶ ἂν εἷλον. νῦν δ' ἔδεισαν μὴ οἱ ἀθηναῖοι ἔχοντες αὐτὴν, χαλεπώτεροι σφίσι πάροικοι ὦσι. μετὰ δὲ ταῦτα, τρίτον μέρος νείμαντες τῶν σκύλων τοῖς ἀθηναίοις, τὰ ἄλλα κατὰ τὰς πόλεις διείλοντο. καὶ τὰ μὲν τῶν ἀθηναίων, πλέοντα ἑάλω, τὰ δὲ νῦν ἀνακείμενα ἐν τοῖς ἀττικοῖς ἱεροῖς, Δημοσθένει ἐξῃρέθησαν, τριακόσιαι πανοπλίαι, καὶ ἄγων αὐτὰς κατέπλευσε. καὶ ἐγένετο ἅμα αὐτῷ μετὰ τὴν ἐν αἰτωλίᾳ ξυμφορὰν ἀπὸ ταύτης τῆς πράξεως ἀδεεστέρα ἡ κάθοδος. ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς εἴκοσι ναυσὶν ἀθηναῖοι ἐς ναύπακτον. ἀκαρνᾶνες δὲ καὶ ἀμφίλοχοι, ἀπελθόντων ἀθηναίων, καὶ Δημοσθένους, τοῖς ὡς Σαλύνθιον καὶ ἀγραίους καταφυγοῦσιν ἀμπρακιώταις καὶ πελοποννησίοις ἀναχώρησιν ἐσπείσαντο ἐξ οἰνιαδῶν· οἵπερ καὶ μετανέστησαν παρὰ Σαλύνθιον,

[a] Ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς] ἐπὶ τῆς ἐφόδου τῆς κατὰ τῶν ἐναντίων. [b] Ἐπίτηδες] ἐσκεμμένως. [c] Προύταξεν] προσπροβεβλῆσθαι δηλονότι. [d] Ἐτράποντό τινες] φυγῇ δηλονότι. [e] Ἅμα τοῦ ἔργου τῇ ξυντυχίᾳ] τῷ ξυμβεβηκότι τῆς δυσχερείας κατὰ τύχην, τουτέστιν καθ' ἣν καιρὸν ἡττῶντο. [f] Προσένευσαν] προσέπλευσαν. [g] Ἐς ἄργος] τὸ ἀμφιλοχικόν. [h] Καὶ αὐτοῖς τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθε κῆρυξ] ἐξ ἀμφοτέρων, αἰτήσοντες, εἰς τὸ, ἦλθε κῆρυξ. δύναμις δὲ τοῦτό ἐστιν, οἱ εἰς ἀγραίους καταφυγόντες, κήρυκα ἔπεμψαν, αἰτήσοντες ἀναίρεσιν νεκρῶν, οὓς ἀπέκτειναν ἀκαρνᾶνες ὕστερον τῆς πρώτης μάχης. πρώτη μὲν γὰρ μάχη ἐγένετο εἰς τὸν Εὐρύλοχον, καὶ τοὺς πελοποννησίους· δευτέρα δὲ, ἡ ἐν τῇ γῇ, κατὰ τοὺς ἀμπρακιώτας· τρίτη δὲ, ἡ κατὰ τοὺς ἐν ἰδομένῃ. ὁ οὖν κῆρυξ τὴν ἀναίρεσιν ᾐτεῖτο τῶν δευτέρᾳ μάχῃ τεθνηκότων, οὐκ εἰδὼς ὅτι τρίτη γέγονε μάχη, ἐν ᾗ πολλοὶ ἀπώλοντο. [i] Ἀλλ' ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι] ἀλλ' ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ μάχῃ τεθνηκότων εἶναι τὰ ὅπλα. [k] Καί τις αὐτὸν ἤρετο] δύο ἐρωτᾷ, ἓν μὲν, οὗ χάριν θαυμάζει· ἕτερον δὲ, πόσους οἴεται τῶν ἰδίων τεθνηκέναι. ὥσπερ δὲ ὁ κῆρυξ οὐκ ᾔδει περὶ τῆς τρίτης μάχης, οὕτως ὁ ἐρωτῶν οὐκ ἠπίστατο περὶ τῶν ἐν ποίᾳ μάχῃ τεθνηκότων ὁ κῆρυξ ἧκεν, ἀλλ' ἐνόμιζε περὶ τῶν ἐν τῇ τρίτῃ μάχῃ τεθνηκότων ἐληλυθέναι. [l] Οὔκουν τὰ ὅπλα ταυτὶ φαίνεται] λείπει τὸ, τριακοσίων μόνων. [m] Ὁ δ' ἀπεκρίνατο] τὰ ὅπλα ἐστὶν ὑμέτερα δηλονότι. [n] Ἀλλ' ἡμεῖς γε οὐδενὶ ἐμαχόμεθα χθὲς] ὁ κῆρυξ εἶπεν, ἀπὸ κοινοῦ. [x] Καὶ μὲν δὴ τούτοις γε ἡμεῖς] ἀπὸ κοινοῦ, ὁ ἐρωτῶν εἶπε.

καὶ Ἀγραίους. καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο ἑκατὸν ἔτη Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι πρὸς Ἀμπρακιώτας ἐπὶ τοῖσδε, ὥστε μήτε Ἀμπρακιώτας μετὰ Ἀκαρνάνων στρατεύειν ἐπὶ Πελοποννησίους, μήτε Ἀκαρνᾶνας μετὰ Ἀμπρακιωτῶν ἐπ' Ἀθηναίους. βοηθεῖν δὲ τῇ ἀλλήλων, καὶ ἀποδοῦναι Ἀμπρακιώτας ὁπόσα ἢ χωρία, ἢ ὁμήρους Ἀμφιλόχων ἔχουσι, καὶ ἐπὶ Ἀνακτόριον μὴ βοηθεῖν, πολέμιον ὂν Ἀκαρνᾶσι. ταῦτα ξυνθέμενοι, διέλυσαν τὸν πόλεμον. μετὰ δὲ ταῦτα, Κορίνθιοι φυλακὴν ἑαυτῶν ἐς τὴν Ἀμπρακίαν ἀπέστειλαν, ἐς τριακοσίους ὁπλίτας, καὶ Ξενοκλείδαν τὸν Εὐθυκλέους ἄρχοντα· οἳ κομιζόμενοι, χαλεπῶς διὰ τῆς ἠπείρου ἀφίκοντο. τὰ μὲν κατ' Ἀμπρακίαν οὕτως ἐγένετο. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι, τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος, ἔς τε τὴν Ἱμεραίαν ἀπόβασιν ἐποιήσαντο ἐκ τῶν νεῶν, μετὰ τῶν Σικελιωτῶν ἄνωθεν ἐσβεβληκότων ἐς τὰ ἔσχατα τῆς Ἱμεραίας, καὶ ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους ἔπλευσαν. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐς Ῥήγιον, Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου Ἀθηναίων στρατηγὸν καταλαμβάνουσιν ἐπὶ τὰς ναῦς διάδοχον ὧν ὁ Λάχης ἦρχεν. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ξύμμαχοι πλεύσαντες ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους βοηθεῖν σφίσι πλείοσι ναυσί. τῆς μὲν γὰρ γῆς αὐτῶν οἱ Συρακούσιοι ἐκράτουν, [a]τῆς δὲ θαλάσσης ὀλίγαις ναυσὶν εἰργόμενοι, παρεσκευάζοντο ναυτικὸν ξυναγείροντες, ὡς οὐ περιοψόμενοι. καὶ ἐπλήρουν ναῦς τεσσαράκοντα οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἀποστελοῦντες αὐτοῖς, ἅμα μὲν ἡγούμενοι θᾶσσον τὸν ἐκεῖ πόλεμον καταλυθήσεσθαι, [b]ἅμα δὲ βουλόμενοι μελέτην τοῦ ναυτικοῦ ποιεῖσθαι. τὸν μὲν οὖν ἕνα τῶν στρατηγῶν ἀπέστειλαν Πυθόδωρον ὀλίγαις ναυσί· Σοφοκλέα δὲ τὸν Σωστρατίδου, καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους, ἐπὶ τῶν πλειόνων νεῶν ἀποπέμψειν ἔμελλον. ὁ δὲ Πυθόδωρος ἤδη ἔχων τὴν τοῦ Λάχητος τῶν νεῶν ἀρχὴν, ἔπλευσε τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἐπὶ τὸ Λοκρῶν φρούριον, ὃ πρότερον Λάχης εἷλε. καὶ νικηθεὶς μάχῃ ὑπὸ τῶν Λοκρῶν, ἀνεχώρησεν. ἐρρύη δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ τοῦτο ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον. καὶ γῆν τινα ἔφθειρε τῶν Καταναίων, οἳ ὑπὸ τῇ Αἴτνῃ τῷ ὄρει οἰκοῦσιν, ὅπερ μέγιστόν ἐστιν ὄρος ἐν τῇ Σικελίᾳ. λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα. τὸ δὲ ξύμπαν, τρὶς γεγενῆσθαι τὸ ῥεῦμα ἀφ' οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται. ταῦτα μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐγένετο· καὶ ἕκτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

a Τῆς δὲ θαλάσσης ὀλίγαις ναυσὶν εἰργόμενοι] οἱ Συρακούσιοι τῆς θαλάσσης ὑπὸ ὀλίγων νεῶν εἰργόμενοι, δηλαδὴ τῶν Ἀττικῶν. b Ἅμα δὲ βουλόμενοι μελέτην] ἐν τῷ μελετᾶν καὶ ἀσκεῖσθαι τὸ ναυτικὸν διατρίβειν.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΤΟΥ ΟΛΟΡΟΥ

ξυγγραφῆς τὸ τέταρτον.

ΤΟΥ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, [γ]περὶ σίτου ἐκβολήν, Συρακουσίων δέκα νῆες πλεύσασαι, καὶ Λοκρίδες ἴσαι, Μεσσήνην τὴν ἐν Σικελίᾳ κατέλαβον, αὐτῶν [δ]ἐπαγαγομένων· καὶ ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων. ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συρακούσιοι, [ε]ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον [ζ]τὸ χωρίον τῆς Σικελίας, καὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους, [η]μὴ ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενοί ποτε, [θ]σφίσι μείζονι παρα-

γ Περὶ σίτου ἐκβολήν] ἀπὸ ἐκβολῶν, ἤτοι τῶν ἀσταχύων ἐκ τῶν καλύκων ἐξόδου, ὥς ἐστι φησίν. ἐπιφέρει γάρ, ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος. ἦρος δὲ στάχυες ἐκφύονται, ἤγουν ὅτε ὁ στάχυς δημιουργεῖται, καὶ ἤδη προβάλλεται, ἤγουν ἐκβάλλεται, ἔχων τὸν κόκκον τοῦ σίτου διαπεπτωμένον, οὔπω δὲ εἰς ἀκμὴν προαχθέντα. δ Ἐπαγαγομένων] ἤγουν τῶν Μεσσηνίων. ε Ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον] ἤγουν τόπον ἐπικαιρότατον, ἀφ' οὗ ἔστιν ἐξορμᾶν κατὰ τῆς Σικελίας. Η προσβολήν, αἰτία τοῦ προσόρμισιν, καὶ ἔφοδον τῆς Σικελίας, ἢ πρὸς τὴν Σικελίαν. ζ Τὸ χωρίον] ἤγουν τὴν Μεσσήνην. η Μὴ ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενοι] ἤγουν ὁρμητηρίῳ χρώμενοι. θ Σφίσι μείζονι παρασκευῇ] τοῖς Συρακουσίοις,

σκευὴ ἐπέλθωσιν. οἱ δὲ λοκροὶ, κατὰ ἔχθος τὸ ῥηγίνων, βουλόμενοι ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς καταπολεμεῖν, καὶ ἐσεβεβλήκεσαν ἅμα ἐς τὴν ῥηγίνων οἱ λοκροὶ πανστρατιᾷ, ἵνα μὴ ἐπιβοηθῶσι τοῖς μεσσηνίοις· ἅμα δὲ καὶ ξυνεπαγόντων ῥηγίνων φυγάδων, οἳ ἦσαν παρ' αὐτοῖς. τὸ γὰρ ῥήγιον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐστασίαζε, καὶ ἀδύνατα ἦν ἐν τῷ παρόντι τοὺς λοκροὺς ἀμύνεσθαι· ᾗ μᾶλλον καὶ ἐπετίθεντο. δηώσαντες δὲ, οἱ μὲν λοκροὶ τῷ τε πεζῷ ἀπεχώρησαν, αἱ δὲ νῆες μεσσήνην ἐφρούρουν, καὶ ἄλλαι αἱ πληρούμεναι ἔμελλον αὐτόσε ἐγκαθορμισάμεναι, τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν ποιήσεσθαι. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος, πρὶν τὸν σῖτον ἐν ἀκμῇ εἶναι, πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον ἐς τὴν ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἆγις ὁ Ἀρχιδάμου λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν. ἀθηναῖοι δὲ τάς τε τεσσαράκοντα ναῦς ἐς σικελίαν ἀπέστειλαν, ὥσπερ παρεσκευάζοντο, καὶ στρατηγοὺς τοὺς ὑπολοίπους, Εὐρυμέδοντα καὶ Σοφοκλέα. Πυθόδωρος γὰρ ὁ τρίτος αὐτῶν ἤδη προαφῖκτο ἐς σικελίαν. εἶπον δὲ τούτοις καὶ κερκυραίων ἅμα παραπλέοντας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι, οἳ ἐλῃστεύοντο ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ὄρει φυγάδων. καὶ πελοποννησίων αὐτόσε νῆες ἑξήκοντα παρεπεπλεύκεσαν τοῖς ἐν τῷ ὄρει τιμωροί· καὶ λιμοῦ ὄντος μεγάλου ἐν τῇ πόλει, νομίζοντες κατασχήσειν ῥᾳδίως τὰ πράγματα. Δημοσθένει δὲ ὄντι ἰδιώτῃ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ ἀκαρνανίας αὐτῷ δεηθέντι, εἶπον χρῆσθαι ταῖς ναυσὶ ταύταις, ἢν βούληται, περὶ τὴν πελοπόννησον. καὶ ὡς ἐγένοντο πλέοντες κατὰ τὴν λακωνικὴν, καὶ ἐπυνθάνοντο ὅτι αἱ νῆες ἐν κερκύρᾳ ἤδη εἰσὶ τῶν πελοποννησίων, ὁ μὲν Εὐρυμέδων καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἠπείγοντο ἐς τὴν κέρκυραν, ὁ δὲ Δημοσθένης ἐς τὴν πύλον πρῶτον ἐκέλευε σχόντας αὐτοὺς, καὶ πραξάντας ἃ δεῖ, τὸν πλοῦν ποιεῖσθαι. ἀντιλεγόντων δὲ, κατὰ τύχην χειμὼν ἐπιγενόμενος κατήνεγκε τὰς ναῦς ἐς τὴν πύλον. καὶ ὁ Δημοσθένης εὐθὺς ἠξίου τειχίζεσθαι τὸ χωρίον· ἐπὶ τοῦτο γὰρ ξυνεκπλεῦσαι. καὶ ἀπέφαινε πολλὴν εὐπορίαν ξύλων τε καὶ λίθων, καὶ φύσει καρτερὸν ὂν, καὶ ἐρῆμον αὐτό τε καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας. ἀπέχει γὰρ σταδίους μάλιστα ἡ πύλος τῆς σπάρτης τετρακοσίους, καὶ ἔστιν ἐν τῇ μεσσηνίᾳ ποτὲ οὔσῃ γῇ. καλοῦσι δὲ αὐτὴν οἱ λακεδαιμόνιοι κορυφάσιον. οἱ δὲ πολλὰς ἔφασαν εἶναι ἄκρας ἐρήμους τῆς πελοποννήσου, ἣν βούληται καταλαμβάνων τὴν πόλιν δαπανᾶν. τῷ δὲ διάφορόν τι ἐδόκει εἶναι τοῦτο τὸ χωρίον ἑτέρου μᾶλλον, λιμένος τε προσόντος, καὶ τοὺς μεσσηνίους οἰκείους ὄντας αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον, καὶ ὁμοφώνους τοῖς λακεδαιμονίοις, πλεῖστ' ἂν βλάπτειν ἐξ αὐτοῦ ὁρμωμένους, καὶ βεβαίους ἅμα τοῦ χωρίου φύλακας ἔσεσθαι. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν οὔτε τοὺς στρατηγοὺς, οὔτε τοὺς στρατιώτας, ὕστερον καὶ τοῖς ταξιάρχοις κοινώσας, ἡσύχαζεν ὑπὸ ἀπλοίας, μέχρις αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις σχολάζουσιν ὁρμὴ ἐπέπεσε περιστᾶσιν ἐκτειχίσαι τὸ χωρίον. καὶ ἐγχειρήσαντες εἰργάζοντο, σιδήρια μὲν λιθουργὰ οὐκ ἔχοντες, λογάδην δὲ φέροντες λίθους, καὶ ξυνετίθεσαν ὡς ἕκαστόν τι ξυμβαίνοι. καὶ τὸν πηλὸν, εἴπου δέοι χρῆσθαι, ἀγγείων ἀπορίᾳ, ἐπὶ τοῦ νώτου ἔφερον, ἐγκεκυφότες τε, ὡς μάλιστα μέλλοι ἐπιμένειν, καὶ τὼ χεῖρε ἐς τοὐπίσω ξυμπλέκοντες, ὅπως μὴ ἀποπίπτοι. παντί τε τρόπῳ ἠπείγοντο φθῆναι τοὺς λακεδαιμονίους τὰ ἐπιμαχώτατα ἐξεργασάμενοι, πρὶν ἐπιβοηθῆσαι. τὸ γὰρ πλέον τοῦ χωρίου αὐτὸ καρτερὸν ὑπῆρχε, καὶ οὐδὲν ἔδει τείχους. οἱ δὲ ἑορτήν τινα ἔτυχον ἄγοντες, καὶ ἅμα πυνθανόμενοι, ἐν ὀλιγωρίᾳ ἐποιοῦντο, ὡς ὅταν ἐξέλθωσιν, ἢ οὐχ ὑπομενοῦντας σφᾶς, ἢ ῥᾳδίως ληψόμενοι βίᾳ. καί τι αὐτοὺς ὁ στρατὸς ἔτι ἐν ταῖς ἀθήναις ὢν ἐπέ-

α Βουλόμενοι ἀμφοτέρωθεν] ἐθέλοντες οἱ λοκροὶ ἀμφοτέρωθεν καταπολεμεῖν. ἀμφοτέρωθεν δὲ λέγει, ἤτοι ἐκ τῆς γῆς ἑαυτῶν τῆς λοκρίδος, καὶ ἐκ θαλάσσης. β Ἵνα μὴ ἐπιβοηθῶσιν] οἱ ῥηγῖνοι δηλονότι. γ Καὶ ἐπετίθεντο] οἱ λοκροὶ τοῖς ῥηγίνοις, διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὅτι ἐστασίαζον. δ Δηώσαντες δὲ] τὴν γῆν τῶν ῥηγίνων. ε Τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν ποιήσεσθαι] ἀπὸ τῆς μεσσήνης. ζ Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους] ἤγουν κατὰ τὸν αὐτὸν ἐαρινὸν χρόνον. η Εἶπον δὲ τούτοις] τοῖς στρατηγοῖς. θ Καὶ κερκυραίων ἅμα] περιττὸς ὁ καί. ι Παραπλέοντας] τὸ ἑξῆς ἦν, παραπλέουσιν, ἀλλὰ μεταβάσει ἐχρήσατο ἀπὸ δοτικῆς ἐπὶ αἰτιατικήν. κ Ἐν τῷ ὄρει τιμωροὶ] οἱ πελοποννήσιοι δηλονότι. λ Δημοσθένει δὲ ὄντι ἰδιώτῃ] ἤγουν ἔξω ὄντι ἀρχῆς. μ Καὶ ὡς ἐγένοντο πλέοντες] ἤγουν παρεγένοντο οἱ ἀθηναῖοι. ν Ἀντιλεγόντων δὲ] τῶν στρατηγῶν δηλονότι. ξ Κατὰ τύχην] κατὰ τὸ συμβεβηκὸς τυχηρόν. ο Τὸ χωρίον] τὸ περίμετρον τῆς πύλου. π Ἐπὶ τοῦτο γὰρ] ἤγουν, ἕνεκα τοῦ τειχισθῆναι. ρ Διάφορόν τι ἐδόκει] ἐπιτήδειον, κρεῖττον. σ Καὶ τοὺς μεσσηνίους οἰκείους ὄντας] ἔνιοι ἤκουσαν καὶ μεσσηνίους οἰκείους ὄντας αὐτῷ τῷ Δημοσθένει. ἄμεινον δὲ, αὐτῷ τῷ χωρίῳ. οἱ γὰρ μετὰ τοῦ Δημοσθένους ἐληλυθότες ἐκ ναυπάκτου μεσσήνιοι, συγγενεῖς ὄντες τοῖς περὶ τὴν πύλον οἰκοῦσι μεσσηνίοις, καὶ ὁμόφωνοι τοῖς λακεδαιμονίοις τυγχάνοντες, ἔμελλον ὁρμώμενοι ἐκ τῆς πύλου, πλεῖστα βλάπτειν τὴν λακωνικὴν, οὐ διαγινωσκόμενοι διὰ τὴν ὁμοφωνίαν, εἴτε πολέμιοί εἰσιν, εἴτε οἰκεῖοι. τ Καὶ ἐγχειρήσαντες, εἰργάζοντο] χεῖρας ἐπιθέντες τῇ πράξει. υ Λιθουργὰ] λαξευτήρια. φ Λογάδην δὲ φέροντες λίθους] ἐπιλέκτως. ἤγουν ἐκλελεγμένους λίθους. χ Καὶ ξυνετίθεσαν ὡς ἕκαστόν τι ξυμβαίνοι] ἔνιοι ἀντὶ τοῦ περιπίπτοι καὶ προστυγχάνοι. ἄμεινον δὲ, ὡς ἕκαστον ἔμελλε συναρμόσασθαι καὶ συμφωνεῖν πρὸς ἀλλήλους. ψ Καὶ τὸν πηλὸν εἴπου δέοι] τῶν καθ' ὑποβολὴν ἐναργῶς εἰρημένων ἐστὶ τοῦτο. ω Τὰ ἐπιμαχώτατα ἐξεργασάμενοι] τὰ εὐεπιχείρητα τοῖς πολεμίοις. α Οἱ δὲ ἑορτήν τινα] οἱ λακεδαιμόνιοι. β Ἢ οὐχ ὑπομενοῦντας σφᾶς] ἀνθ' ἁπλῶς, ἀντὶ τοῦ οὐχ ὑπομενούντων.

χε. τειχίσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ χωρίου τὰ πρὸς ἤπειρον, καὶ ἃ μάλιστα ἔδει, ἐν ἡμέραις ἕξ, τὸν μὲν Δημοσθένην μετὰ νεῶν πέντε αὐτοῦ φύλακα καταλείπουσι, ταῖς δὲ πλείοσι ναυσὶ τὸν ἐς τὴν Κέρκυραν πλοῦν καὶ Σικελίαν ἠπείγοντο. οἱ δ' ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντες Πελοποννήσιοι, ὡς ἐπύθοντο τῆς Πύλου κατειλημμένης, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου, νομίζοντες μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἆγις ὁ βασιλεὺς οἰκεῖον σφίσι τὸ περὶ τὴν Πύλον. ἅμα δὲ πρῲ ἐσβαλόντες, καὶ τοῦ σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος, ἐσπάνιζον τροφῆς τοῖς πολλοῖς. χειμών τε ἐπιγενόμενος μείζων παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν, ἐπίεσε τὸ στράτευμα· ὥστε πολλαχόθεν ξυνέβη ἀναχωρῆσαί τε θᾶσσον αὐτούς, καὶ βραχυτάτην γενέσθαι τὴν ἐσβολὴν ταύτην. ἡμέρας γὰρ πεντεκαίδεκα ἔμειναν ἐν τῇ Ἀττικῇ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Σιμωνίδης Ἀθηναίων στρατηγός, Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Θρᾴκης, Μενδαίων ἀποικίαν, πολεμίαν δὲ οὖσαν, ξυλλέξας Ἀθηναίους τε ὀλίγους ἐκ τῶν φρουρίων, καὶ τῶν ἐκείνῃ ξυμμάχων πλῆθος, προδιδομένην κατέλαβε· καὶ παραχρῆμα ἐπιβοηθησάντων Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων, ἐξεκρούσθη τε, καὶ ἀπέβαλε πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν. ἀναχωρησάντων δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἀττικῆς Πελοποννησίων, οἱ Σπαρτιᾶται, αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ ἐγγύτατα τῶν περιοίκων, εὐθὺς ἐβοήθουν ἐπὶ τὴν Πύλον· τῶν δὲ ἄλλων Λακεδαιμονίων βραδυτέρα ἐγίγνετο ἡ ἔφοδος, ἄρτι ἀφιγμένων ἀφ' ἑτέρας στρατιᾶς. περιήγγελλον δὲ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, βοηθεῖν ὅτι τάχιστα ἐπὶ Πύλον. καὶ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κερκύρᾳ ναῦς σφῶν τὰς ἑξήκοντα ἔπεμψαν, αἳ ὑπερενεχθεῖσαι τὸν Λευκαδίων ἰσθμόν, καὶ λαθοῦσαι τὰς ἐν Ζακύνθῳ Ἀττικὰς ναῦς, ἀφικνοῦνται ἐπὶ Πύλον. παρῆν δὲ ἤδη καὶ ὁ πεζὸς στρατός. Δημοσθένης δέ, προσπλεόντων ἔτι τῶν Πελοποννησίων, ὑπεκπέμπει φθάσας δύο ναῦς ἀγγεῖλαι Εὐρυμέδοντι καὶ τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐν Ζακύνθῳ Ἀθηναίοις, παρεῖναι, ὡς τοῦ χωρίου κινδυνεύοντος. καὶ αἱ μὲν νῆες κατὰ τάχος ἔπλεον, κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα ὑπὸ Δημοσθένους. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο ὡς τῷ τειχίσματι προσβαλοῦντες κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐλπίζοντες ῥᾳδίως αἱρήσειν οἰκοδόμημα διὰ ταχέων εἰργασμένον, καὶ ἀνθρώπων ὀλίγων ἐνόντων. προσδεχόμενοι δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Ζακύνθου τῶν Ἀττικῶν νεῶν βοήθειαν, ἐν νῷ εἶχον, ἢν ἄρα μὴ πρότερον ἕλωσι, καὶ τοὺς ἔσπλους τοῦ λιμένος ἐμφράξαι, ὅπως μὴ ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις ἐφορμίσασθαι ἐς αὐτόν. ἡ γὰρ νῆσος ἡ Σφακτηρία καλουμένη, τόν τε λιμένα παρατείνουσα, καὶ ἐγγὺς ἐπικειμένη, ἐχυρὸν ποιεῖ, καὶ τοὺς ἔσπλους στενούς, τῇ μὲν δυοῖν νεοῖν διάπλουν κατὰ τὸ τείχισμα τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν Πύλον· τῇ δέ, πρὸς τὴν ἄλλην ἤπειρον, ὀκτὼ ἢ ἐννέα. ὑλώδης τε καὶ ἀτριβὴς πᾶσα ὑπ' ἐρημίας ἦν, καὶ μέγεθος περὶ πεντεκαίδεκα σταδίους μάλιστα. τοὺς μὲν οὖν ἔσπλους ταῖς ναυσὶν ἀντιπρώροις βύζην κλῄσειν ἔμελλον. τὴν δὲ νῆσον ταύτην φοβούμενοι μὴ ἐξ αὐτῆς τὸν πόλεμον σφίσι ποιῶνται, ὁπλίτας διεβίβασαν εἰς αὐτήν, καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον ἄλλους ἔταξαν. οὕτω γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις τήν τε νῆσον πολεμίαν ἔσεσθαι, τήν τε ἤπειρον ἀπόβασιν οὐκ ἔχουσαν. τὰ γὰρ αὐτῆς τῆς Πύλου, ἔξω τοῦ ἔσπλου, πρὸς τὸ πέλαγος ἀλίμενα ὄντα, οὐχ ἕξειν ὅθεν ὁρμώμενοι ὠφελήσουσι τοὺς αὐτῶν. σφεῖς δέ, ἄνευ τε ναυμαχίας καὶ κινδύνου, ἐκπολιορκήσειν τὸ χωρίον, κατὰ τὸ εἰκός, σίτου τε οὐκ ἐνόντος, καὶ δι' ὀλίγης παρασκευῆς κατειλημμένου. ὡς δ' ἐδόκει αὐτοῖς ταῦτα, καὶ διεβίβαζον ἐς τὴν νῆσον τοὺς ὁπλίτας, ἀποκληρώσαντες ἀπὸ πάντων τῶν λόχων, καὶ διέβησαν μὲν καὶ ἄλλοι πρότερον κατὰ διαδοχήν, οἱ δὲ τελευταῖοι καὶ ἐγκαταληφθέντες, εἴκοσι καὶ τετρακόσιοι ἦσαν, καὶ Εἵλωτες οἱ περὶ αὐτούς. ἦρχε δ' αὐτῶν Ἐπιτάδας ὁ Μολόβρου. Δημοσθένης δέ, ὁρῶν τοὺς Λακεδαιμονίους μέλλοντας προσβάλλειν ναυσί τε ἅμα καὶ πεζῷ, παρεσκευάζετο καὶ αὐτός, καὶ τὰς τριήρεις, αἵπερ ἦσαν αὐτῷ ἀπὸ τῶν κα-

γρ. περὶ

α Ὡς ἐπύθοντο τῆς πύλου] λείπει ὁ περὶ. β Τὸ περὶ τὴν πύλον] πάθος δηλονότι. γ Ἅμα δὲ πρῲ] ἅμα δὲ πρωῒ ἐσβαλόντες πρὸ τοῦ δέοντος καιροῦ. γγ Ἐσπάνιζον τροφῆς τοῖς πολλοῖς] λείπει, οἱ πολλοὶ αὐτῶν οὐχ ἱκανὴν εἶχον τροφήν. δ Περὶ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν] περὶ τὴν ἐνεστῶσαν. ε Καὶ βραχυτάτην γενέσθαι] ἐν ὀλίγαις ἡμέραις. ζ Καὶ τῶν ἐκείνῃ ξυμμάχων] καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων. η Τῶν περιοίκων] αὐτῶν τῶν περὶ τὴν πόλιν οἰκούντων. θ Ὡς τοῦ χωρίου κινδυνεύοντος] τοῦ πύλου. ι Καὶ αἱ μὲν νῆες] αἱ δύο. κ Ὅπως μὴ ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις] ὅπως μὴ δυνατὸν γένηται. λ Ἡ γὰρ νῆσος ἡ σφακτηρία] πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ πύλου πρόκειται νῆσος σφακτηρία ἐγγύς, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὴν ἐπικειμένην λέγει. δύο δὲ διὰ τὴν νῆσον γίνεται στόματα τοῦ λιμένος, ἃ διέσπλους ὀνομάζουσιν. ὧν στομάτων, τὸ μὲν ἐγγὺς αὐτῆς τῆς πύλου, στενόν ἐστιν, ὥστε μόλις δύο τριήρεις ἅμα πλεῖν. τὸ δὲ ἕτερον, πλατύτερον, ὥστε ὀκτὼ δύνασθαι τριήρεις ἅμα διαπλεῖν. μ Καὶ ἐγγὺς ἐπικειμένη] τῆς πύλου παρακειμένη. ν Βύζην κλῄσειν ἔμελλον] ἀθρόως. οἷον, βύσαντες ταῖς ναυσὶ τὸν ἔσπλουν. ξ Ἀπόβασιν οὐκ ἔχουσαν] λείπει, οὔτε εἰς τὴν νῆσον, οὔτε εἰς τὴν ἤπειρον. ο Τὰ γὰρ αὐτῆς τῆς πύλου] τὰ γὰρ αὐτῆς τῆς πύλου ἔξω, τὰ ἀλίμενα, τουτέστι, τὰ ἔξω τοῦ ἔσπλου, οὐ παρέξειν προσόρμισιν τοῖς Ἀθηναίοις. π Οἱ δὲ τελευταῖοι καὶ ἐγκαταλειφθέντες] περισσὸς ὁ καί. ρ Μέλλοντας προσβάλλειν] τῇ πύλῳ δηλονότι. σ Ναυσί τε ἅμα καὶ πεζῷ] ἤγουν ἀπό τε τῆς νήσου καὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. τ Παρεσκευάζετο] πολεμικῶς ἡτοιμάζετο. υ Αἵπερ ἦσαν αὐτῷ] ἃς εἶχε λοιπὰς πάσας, ὑπὸ τὸ τείχισμα προεσταύρωσε. τουτέστι, νεολκήσας, ὀρθὰς πρὸ τοῦ τείχους ἔφραξεν. ἔνιοι δέ, ὅτι ξύλοις ὀρθοῖς προσωχύρωσεν αὐτάς.

ταλαφθεισῶν [α] ἀνασπάσας, ὑπὸ τὸ τείχισμα [β] προσεσταύρωσε, καὶ τοὺς ναύτας ἐξ αὐτῶν ὥπλισεν [γ] ἀσπίσι τε φαύλαις, καὶ οἰσυΐναις ταῖς πολλαῖς. [δ] οὐ γὰρ ἦν ὅπλα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ πορίσασθαι. ἀλλὰ καὶ ταῦτα [ε] ἐκ λῃστρικῆς Μεσσηνίων τριακοντόρου καὶ κέλητος ἔλαβον οἳ ἔτυχον παραγενόμενοι. ὁπλῖταί τε τῶν Μεσσηνίων τούτων ὡς τεσσαράκοντα ἐγένοντο, οἷς ἐχρῆτο μετὰ τῶν ἄλλων. τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς τῶν τε ἀόπλων καὶ ὡπλισμένων, ἐπὶ τὰ τετειχισμένα μάλιστα καὶ ἐχυρὰ τοῦ χωρίου πρὸς τὴν ἤπειρον ἔταξε, προειπὼν [ζ] ἀμύνασθαι τὸν πεζὸν, ἢν προσβάλλῃ. [η] αὐτὸς δὲ ἀπολεξάμενος ἐκ πάντων ἑξήκοντα ὁπλίτας, καὶ τοξότας ὀλίγους, ἐχώρει ἔξω τοῦ τείχους ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ᾗ μάλιστα ἐκείνους προσεδέχετο πειράσειν ἀποβαίνειν. ἐς χωρία μὲν χαλεπὰ καὶ πετρώδη πρὸς τὸ πέλαγος τετραμμένα, σφίσι δὲ τοῦ τείχους ταύτῃ ἀσθενεστάτου ὄντος, [θ] ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἡγεῖτο προθυμήσεσθαι. [ι] οὔτε γὰρ αὐτοὶ [κ] ἐλπίζοντες ποτὲ ναυσὶ κρατήσεσθαι, οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον, [λ] ἐκείνοις τε βιαζομένοις τὴν ἀπόβασιν, [μ] ἁλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι. κατὰ τοῦτο οὖν πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν [ν] χωρήσας ἔταξε τοὺς ὁπλίτας, ὡς εἴρξων, ἢν δύνηται, καὶ παρεκελεύσατο τοιάδε. [ξ] Ἄνδρες [ο] οἱ ξυναράμενοι [π] τοῦδε τοῦ κινδύνου, μηδεὶς ὑμῶν [ρ] ἐν τῇ τοιᾷδε ἀνάγκῃ ξυνετὸς βουλέσθω δοκεῖν εἶναι, ἐκλογιζόμενος ἅπαν τὸ περιεστὼς ἡμᾶς δεινὸν μᾶλλον, ἢ ἀπερισκέπτως εὔελπις ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος. [σ] ὅσα γὰρ [τ] ἐς ἀνάγκην ἀφῖκται, [υ] ὥσπερ τάδε, λογισμὸν ἥκιστα ἐνδεχόμενα, κινδύνου τοῦ ταχίστου προσδεῖται. ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πλείω ὁρῶ [φ] πρὸς ἡμῶν ὄντα, ἢν ἐθέλωμέν τε μεῖναι, [χ] καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες, [ψ] τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν κρείσσω καταπροδοῦναι. τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ δυσέμβατον, [ω] ἡμέτερον νομίζω, ὃ μενόντων ἡμῶν ξύμμαχον γίγνεται, [α] ὑποχωρήσασι δὲ, [β] καίπερ χαλεπὸν ὄν, [γ] εὔπορον ἔσται, μηδενὸς κωλύοντος. [δ] καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἕξομεν, μὴ ῥᾳδίως αὐτῷ πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, ἢν καὶ ὑφ' ἡμῶν βιάζηται. ἐπὶ γὰρ ταῖς ναυσὶ ῥᾷστοί εἰσιν ἀμύνεσθαι· [ε] ἀποβάντες δὲ, [ζ] ἐν τῷ ἴσῳ ἤδη. τό τε πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἄγαν δεῖ φοβεῖσθαι. κατ' ὀλίγον γὰρ μαχεῖται, καίπερ πολὺ ὄν, ἀπορίᾳ τῆς προσορμίσεως. [η] καὶ οὐκ ἐν γῇ στρατός ἐστιν ἐκ τοῦ ὁμοίου μείζων, ἀλλ' ἀπὸ νεῶν, [θ] αἷς πολλὰ τὰ καίρια [ι] δεῖ ἐν τῇ θαλάσσῃ ξυμβῆναι. [κ] ὥστε τὰς τούτων ἀπορίας ἀντιπάλους ἡγοῦμαι [λ] τῷ ἡμετέρῳ πλήθει· καὶ ἅμα ἀξιῶ ὑμᾶς, [μ] Ἀθηναίους ὄντας, καὶ ἐπισταμέ-

γρ. χωρήσας

α Ἀνασπάσας] ἀπὸ τῶν ἀγκυρῶν δηλονότι.
β Προσεσταύρωσεν] ὀρθὰς ἔστησεν.
γ Ἀσπίσι τε φαύλαις] ταῖς τυχούσαις. ταῖς ἐπιτυχούσαις, καὶ ἀτελέσιν.
δ Οὐ γὰρ ἦν ὅπλα] οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν ὅπλα, καὶ τὰ ἑξῆς.
ε Ἐκ λῃστρικῆς] ἁλούσης διακοντόρου λῃστρικῆς καὶ κέλητος ὑπὸ Ἀθηναίων, τὰ ὅπλα τῶν λῃστῶν ἔλαβον οἱ παρόντες τῷ Δημοσθένει Μεσσήνιοι. ἤγουν ἐκ λῃστρικῆς τριακοντόρου ἔλαβον οἱ ἔτυχον παραγενόμενοι τῶν Μεσσηνίων. ἔστι δὲ τριακόντορος μὲν, ἡ ὑπὸ τριάκοντα ἐρεσσομένη· κέλης δὲ, ἔστι μικρὸν καὶ στενὸν πλοῖον.
ζ Ἀμύνασθαι τὸν πεζὸν, ἢν προσβάλλῃ] ἤγουν ἀποδιώκειν τὸν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς στρατὸν, ἢν προσβάλλῃ τῷ τείχει.
η Αὐτὸς δὲ ἀπολεξάμενος ἐκ πάντων] ἀποκόψας ἐκ τῶν προσηκόντων τῷ τείχει.
θ Ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς] τὴν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀσθένειαν τοῦ τείχους, ἀφορμὴν παρέξειν τοῖς Λακεδαιμονίοις ὥστε ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὁρμῆσαι. περιττὸν δὲ τὸ προθυμήσεσθαι. ἤρκει γὰρ τὸ ἐπισπάσασθαι. ἔνιοι δὲ, ἐφελκύσασθαι αὐτοὺς ἡγεῖτο εἰς προθυμίαν ἐκεῖνο τὸ μέρος.
ι Οὔτε γὰρ αὐτοὶ] οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην.

κ Ἐλπίζοντες ποτὲ ναυσὶ κρατήσεσθαι] οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἰσχυρῶς τὸ πρὸς θάλασσαν ἐτείχισαν τὴν Πύλον, οὐχ ἡγούμενοι ἐντεῦθεν ἐπιθήσεσθαι τοὺς ἐναντίους, ἅτε δὴ θαλασσοκρατούντων Ἀθηναίων. λ Ἐκείνοις τε βιαζομένοις] βιαίως ποιοῦσι. μ Ἁλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι] ἐλπὶς ἦν δηλονότι. ν Χωρήσας] τοὺς ὁπλίτας δηλονότι. ξ Ἄνδρες οἱ ξυναράμενοι] δημηγορία Δημοσθένους. τὸ προοίμιον ἐκ προσοχῆς. εἴρηται δὲ τῷ δυνατῷ μόνῳ. ο Οἱ ξυναράμενοι] οἱ συνεφαψάμενοι. π Τοῦδε τοῦ κινδύνου] τὸ μὲν τοῦδε τοῦ κινδύνου, ἀντὶ τοῦ τόνδε τὸν κίνδυνον· ἡ δὲ διάνοια, αὕτη τοῦ, μηδεὶς ἐν τοιούτῳ κινδύνῳ γενόμενος ὀξέως τι καὶ ἀναγκαίῳ, συνετὸς βουλέσθω δοκεῖν εἶναι, καὶ ἐξαριθμείτω τὰ περιεστηκότα δεινὰ, ἀλλὰ τοῖς ἐναντίοις θαρσαλέως ἀντιπαλαιέτω, καταφρονήσας τοῦ περιεστηκότος κινδύνου. μᾶλλον γὰρ ὁ τοιοῦτος κρατήσει τῶν πολεμίων. ρ Ἐν τῇ τοιᾷδε ἀνάγκῃ] ἐν τῇ παρεστώσῃ. σ Ὅσα γὰρ ἐς ἀνάγκην ἀφῖκται] τοῦτο ἐξηγητικὸν ἐπὶ τοῦ προτέρου. οἱ γὰρ ἀναγκαίως περιεστῶτες κίνδυνοι οὐ διὰ λογισμοῦ χρῄζουσιν ἀκριβοῦς, ἀλλὰ τοῦ διακινδυνεύειν ἀόκνως καὶ ἀμελετήτως. τὸ δὲ ἥκιστα, οὐκ ἐπὶ τοῦ ἧττον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ οὐδόλως κεῖται. τ Ἐς ἀνάγκην ἀφῖκται] ἤγουν, ἀναγκαῖά εἰσι καὶ βίαια. υ Ὥσπερ τάδε] τὰ περιεστῶτα. φ Πρὸς ἡμῶν ὄντα] πρὸς ἡμῶν, καὶ ἡμῖν σύμμαχα καὶ ὠφέλιμα ὄντα. χ Καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν] τῶν ἐναντίων δηλονότι. ψ Τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν] τὰ παρόντα ἡμῖν πλεονεκτήματα. ω Ἡμέτερον νομίζω] εἰς ἡμετέραν βοήθειαν. α Ὑποχωρήσασι δὲ] ὑποχωρησάντων δὲ, καίπερ δυσέμβατον ὄν, εὐεπίβατον γενήσεται τοῖς Λακεδαιμονίοις. β Καίπερ χαλεπὸν ὂν] εἰς ἐπίβασιν δηλονότι. γ Εὔπορον ἔσται] εὐεπίβατον. δ Καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἕξομεν] ἡ διάνοια, τοιαύτη, οἱ πολέμιοι (φησὶν) ὑποχωρησάντων ἡμῶν, ἀποβάντες τῶν νεῶν, καὶ ἐπελθόντες τῷ τείχει, χαλεπώτεροι ἡμῖν ἔσονται. εἰδότες γὰρ ὅτι, ἂν μὴ κρατήσωσιν, οὐ ῥᾳδίως ἀποχωρῆσαι δυνήσονται ὀπίσω διὰ τὴν χαλεπότητα τοῦ χωρίου, μετὰ ἀπονοίας ἡμῖν μαχοῦνται, ἢ ἀπολέσθαι ζητοῦντες, ἢ κρατῆσαι τοῦ χωρίου. ῥᾷστον γὰρ (φησὶν) ἐστὶν ἐπ' αὐτοὺς ὄντας ἐπὶ τῶν νεῶν ἀμύνασθαι. ε Ἀποβάντες δὲ] ἀποβάντες δὲ (φησὶ) τῶν νεῶν, ἴσοι γίνονται ἡμῖν. κατασκευάζει δὲ διὰ τούτου ὅτι οὐδόλως δεῖ αὐτοῖς συγχωρῆσαι καταπλεῦσαι εἰς τὴν γῆν. ζ Ἐν τῷ ἴσῳ ἤδη τότε] ἀπὸ κοινοῦ, ἡμῖν ἔσονται ἴσοι εἰς τὸν πόλεμον, διὰ τὸ ἀπορεῖν τοῦ χρὴ ἐξορμηθῆναι μετὰ ἀσφαλείας, διὰ τὸ δυσέμβατον. η Καὶ οὐκ ἐν γῇ στρατός ἐστι] καὶ μείζων μὲν ἐστὶν ὁ στρατὸς αὐτῶν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ γῆς ὁρμώμενος, οὐδὲ ἐν γῇ παρατεταγμένος, καὶ ἀπὸ τοῦ κλυδωνίου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν. θ Αἷς πολλὰ τὰ καίρια] αἷς πάνυ πολλῶν χρεία τῶν ἐπιτηδείων, οἷον εὐπλοίας, ἀνέμου, καὶ χωρίων φιλανθρώπων, καὶ εἰρεσίας εὐκαίρου, ἵνα δυνηθῶσιν ἀντιταχθῆναι τοῖς ἐν γῇ. ι Δεῖ ἐν τῇ θαλάσσῃ] τὸ δεῖ ἀντὶ τοῦ εἴωθεν. κ Ὥστε τὰς τούτων ἀπορίας] ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, εἰ καὶ πλείονες ἡμῶν εἰσιν, ἡμεῖς δὲ, ἐλάσσους, ὥσπερ ἐξισοῖ τὸ πλῆθος, πρὸς τὸ ἡμέτερον, τὸ πολὺ τῆς ἀπορίας ἣν ἔχουσι. λ Τῷ ἡμετέρῳ πλήθει] ἔξεστι λέγειν πλῆθος καὶ ἐπὶ ὀλίγων. Ὅμηρος, Πλήθει τε σφετέρῳ, καὶ ὑπ' ἴδια δήμιον ἔχοιτις. μ Ἀθηναίους ὄντας] ὥσπερ διὰ τῆς προσηγορίας ἀνέφηνεν αὐτῶν τὸ ἀξίωμα τῆς κατὰ θάλασσαν ἐπιστήμης.

» νους ἐμπειρίᾳ τὴν ναυτικὴν [α] ἐπ' ἄλλους ἀπόβασιν (ὅτι εἴ τις ὑπομένοι, καὶ μὴ φόβῳ
» ῥοθίου καὶ νεῶν δεινότητος κατάπλου ὑποχωροίη, οὐκ ἄν ποτε βιάζοιτο) καὶ αὐτοὺς
» νῦν μεῖναί τε, καὶ ἀμυνομένους [β] παρ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν, σώζειν ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ
» χωρίον. Τοσαῦτα τοῦ Δημοσθένους παρακελευσαμένου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐθάρσησάν τε μᾶλλον, καὶ ἐπικαταβάντες [γ] ἐτάξαντο παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἄραντες, τῷ τε κατὰ γῆν στρατῷ προσέβαλλον τῷ τειχίσματι, [δ] καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα οὔσαις τεσσαράκοντα καὶ τρισί. ναύαρχος δὲ αὐτῶν ἐπέπλει Θρασυμηλίδας ὁ Κρατησικλέους Σπαρτιάτης. προσέβαλλε δὲ [ε] ᾗπερ ὁ Δημοσθένης προσεδέχετο. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ἠμύνοντο. οἱ δέ, κατ' ὀλίγας ναῦς διελόμενοι, [ζ] διότι οὐκ ἦν πλείοσι προσσχεῖν, καὶ ἀναπαύοντες, ἐν τῷ μέρει τοὺς ἐπίπλους ἐποιοῦντο, προθυμίᾳ τε πάσῃ χρώμενοι [η] καὶ παρακελευσμῷ, [θ] εἴπως ὠσάμενοι ἕλοιεν τὸ τείχισμα. [ι] πάντων δὲ φανερώτατος ὁ Βρασίδας ἐγένετο. τριηραρχῶν γάρ, καὶ ὁρῶν, τοῦ χωρίου χαλεποῦ ὄντος, τοὺς τριηράρχους καὶ κυβερνήτας, εἴπου καὶ δοκοίη [κ] δυνατὸν εἶναι σχεῖν, ἀποκνοῦντας, καὶ φυλασσομένους [λ] τῶν νεῶν μὴ ξυντρίψωσιν, ἐβόα, λέγων ὡς οὐκ εἰκὸς εἴη ξύλων φειδομένους, τοὺς πολεμίους ἐν τῇ χώρᾳ περιιδεῖν τεῖχος πεποιημένους, ἀλλὰ τάς τε σφετέρας ναῦς, [μ] βιαζομένους τὴν ἀπόβασιν, καταγνύναι ἐκέλευε, καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἀποκνῆσαι [ν] ἀντὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν τὰς ναῦς τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ παρόντι ἐπιδοῦναι, [ξ] ὀκείλαντας δέ, καὶ παντὶ τρόπῳ ἀποβάντας, τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τοῦ χωρίου κρατῆσαι. καὶ ὁ μὲν τούς τε ἄλλους τοιαῦτα [ο] ἐπέσπερχε, καὶ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην ἀναγκάσας [π] ὀκεῖλαι τὴν ναῦν, ἐχώρει [ρ] ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν. καὶ πειρώμενος ἀποβαίνειν, ἀνεκόπη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τραυματισθεὶς πολλά, ἐλειποψύχησέ τε, καὶ πεσόντος αὐτοῦ [σ] ἐς τὴν παρεξειρεσίαν, ἡ ἀσπὶς περιερρύη εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐξενεχθείσης αὐτῆς ἐς τὴν γῆν, οἱ Ἀθηναῖοι ἀνελόμενοι, ὕστερον [τ] πρὸς τὸ τροπαῖον ἐχρήσαντο, ὃ ἔστησαν [υ] τῆς προσβολῆς ταύτης. [φ] οἱ δ' ἄλλοι προυθυμοῦντο μέν, ἀδύνατοι δ' ἦσαν ἀποβῆναι, τῶν τε χωρίων χαλεπότητι, [χ] καὶ τῶν Ἀθηναίων μενόντων, καὶ οὐδὲν ὑποχωρούντων. [ψ] ἐς τοῦτό τε περιέστη ἡ τύχη ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐκ γῆς τε καὶ ταύτης Λακωνικῆς ἀμύνεσθαι ἐκείνους ἐπιπλέοντας, Λακεδαιμονίους δὲ, ἐκ νεῶν τε καὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν πολεμίαν οὖσαν ἐπ' Ἀθηναίους ἀποβαίνειν. ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐποίει τῆς δόξης ἐν τῷ τότε, τοῖς μὲν, ἠπειρώταις μάλιστα εἶναι, καὶ τὰ πεζὰ κρατίστοις, τοῖς δέ, θαλασσίοις τε, καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προέχειν. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τῆς ὑστεραίας μέρος τι προσβολὰς ποιησάμενοι, ἐπέπαυντο. [ω] καὶ τῇ τρίτῃ ἐπὶ ξύλα ἐς μηχανὰς παρέπεμψαν τῶν νεῶν τινὰς ἐς Ἀσίνην, ἐλπίζοντες τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος ὕψος μὲν ἔχειν, ἀποβάσεως δὲ μάλιστα οὔσης, ἑλεῖν μηχαναῖς. ἐν τούτῳ δὲ αἱ ἐκ τῆς Ζακύνθου νῆες τῶν Ἀθηναίων παραγίγνονται τεσσαράκοντα. προσεβοήθησαν γὰρ τῶν τε φρουρίδων τινὲς αὐτοῖς τῶν ἐκ Ναυπάκτου, καὶ Χῖαι τέσσαρες. ὡς δὲ εἶδον τήν τε ἤπειρον ὁπλιτῶν περίπλεων, [α] τήν τε νῆσον, [β] ἔν τε τῷ λιμένι οὔσας τὰς

γρ. ἐπῄει

α Ἐπ' ἄλλους ἀπόβασιν] τὴν κατ' ἄλλων ἀπόβασιν εἰδότας, τί, ἐάν τις καρτερήσας, προσδέχηται θαρρῶν, καὶ μὴ φύγῃ καταπλαγεὶς τῷ φόβῳ τῆς δεινότητος τοῦ κατάπλου, πάντα κατορθοῖ. ῥόθιον δέ ἐστιν ὁ ἦχος τῆς εἰρεσίας. β Παρ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν] ῥαχία ἐστὶ πετρώδης τόπος, περὶ ὃν περιρρήγνυται ἡ θάλασσα, καὶ ὁ κλύδων, καὶ ἡ τῆς θαλάσσης ὁρμή. ὅθεν τὸ νῶτον ὀστῶδες, ῥάχις καλεῖται, ὡς ἀπὸ τῆς ῥαχίας τῆς πέτρας. γ Ἐτάξαντο] ἀντὶ τοῦ παρετάξαντο, ἢ ἐτάχθησαν, καὶ ὑπετάχθησαν. δ Καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα] οὐ ταῖς τῶν πολεμίων, ἀλλὰ ταῖς ἑαυτῶν. ε Ἧπερ ὁ Δημοσθένης προσεδέχετο] κατὰ τὸ μέρος τὸ ἴδιον ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου καὶ προσεδόκα ὁ Δημοσθένης. ζ Διότι οὐκ ἦν πλείοσι προσσχεῖν] ἐπειδὴ οὐ δυνατὸν ἦν πλείοσι προσορμίσασθαι διὰ τὸ πετρῶδες, διὰ τοῦτο ὀλίγαις ὥρμησαν ναυσίν, ἢ τὰς ναῦς ἀναπαύοντες, ἢ αὐτοὶ ἀναπαυόμενοι. η Καὶ παρακελευσμῷ] παραινέσει. θ Εἴπως ὠσάμενοι] τοὺς ἐναντίους δηλονότι. ι Πάντων δὲ φανερώτατος] σπουδαιότατος καὶ ἐπίδηλος ὑπὸ πάντας ὁ Βρασίδας ἐγένετο ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔργῳ εἰς προθυμίαν· καὶ ὁρῶν τοὺς τριηράρχους ὀκνοῦντας διὰ τὸ χαλεπὸν τοῦ χωρίου, περὶ τῶν νεῶν φυλασσομένους, ὅπως μὴ συντρίψωσιν αὐτάς. κ Δυνατὸν εἶναι σχεῖν] προσσχεῖν. λ Τῶν νεῶν] ἤγουν τινὰς τῶν νεῶν. μ Βιαζομένους] συμβίαν ποιοῦντας. ν Ἀντὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν] ἐνταῦθα τῶν λέγει, ὧν μέλλοιεν ὕστερον εὐεργετηθῆναι αὐτοὶ οἱ σύμμαχοι, καὶ τιμηθῆναι. ἢ εὐεργεσιῶν, ὧν αὐτοὺς εὐηργέτησαν ἤδη οἱ Λακεδαιμόνιοι. ξ Ὀκείλαντας δέ] προσπελάσαντας, καὶ προσεγγίσαντας. ο Ἐπέσπερχεν] ἐπεσπούδαζεν. π Ὀκεῖλαι τὴν ναῦν] προσοκεῖλαι. ἐλλιμενίσαι. ρ Ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν] ἡ ἀπὸ τῶν νεῶν ἐπὶ τὴν γῆν ἔξοδος, ἀποβάθρα καλεῖται. σ Ἐς τὴν παρεξειρεσίαν] παρεξειρεσία ἐστὶν ὁ ἔξω τῆς εἰρεσίας τῆς νεὼς τόπος, καθ' ὃ μέρος οὐκέτι κώπαις κέχρηνται. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἀκρότατον τῆς πρύμνης καὶ τῆς πρῴρας. τ Πρὸς τὸ τροπαῖον ἐχρήσαντο] ἀντὶ τοῦ τροπαίου ἐχρήσαντο αὐτῇ, ἢ ἀποτροπαίῳ· καὶ αὐτὸ ἔστησαν πλείονος ἕνεκα κόσμου καὶ δόξης. υ Τῆς προσβολῆς] ἀντὶ τοῦ τῆς μάχης. φ Οἱ δ' ἄλλοι] Λακεδαιμόνιοι δηλονότι. χ Καὶ τῶν Ἀθηναίων μενόντων] ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἀμυνομένων πρὸς τὸ φρούριον ὃ ἐποίησαν, καὶ μὴ ἐώντων μηδένα τῶν Λακεδαιμονίων ἀποβῆναι ἀπὸ τῶν νεῶν ἐς τὴν γῆν. τὸ δέ, καὶ οὐδὲν ὑποχωρούντων, ἀντὶ τοῦ κατ' οὐδὲν ὑποχωρούντων. ψ Ἐς τοῦτό τε περιέστη ἡ τύχη] ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἐς τοῦτο περιέστη ἡ τύχη Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐκ τῆς Λακωνικῆς ἀντιπαρατάττεσθαι Λακεδαιμονίοις· Λακεδαιμονίους δέ, ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἑαυτῶν ζητεῖν ἐκ νεῶν ἀποβαίνειν, καὶ τούτου κωλύεσθαι. κατὰ πολὺ γὰρ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἔρρεπε τὰ τῆς δόξης· τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις εἰς τὰ πεζὰ μεγίστοις οὖσιν ἀεί, νῦν δοκεῖν εἰς τὴν ναυμαχίαν κρατίστοις εἶναι· τοῖς δὲ Ἀθηναίοις εἰς τὰ ναυτικὰ τυχούσαις οὖσιν ἀεί, νῦν δοκεῖν ἀρίστοις εἶναι τὰ πεζά. ω Καὶ τῇ τρίτῃ ἐπὶ ξύλα] ἀντὶ τοῦ, ἐπὶ ξύλα ἐπιτήδεια πρὸς μηχανάς, ποιηθησομένας εἰς καθαίρεσιν τειχῶν. ἡ δὲ Ἀσίνη, πόλις ἐστὶ Λακωνική. α Τήν τε νῆσον] τὴν Σφακτηρίαν. β Ἔν τε τῷ λιμένι οὔσας τὰς ναῦς] τῶν Λακεδαιμονίων δηλονότι.

ναῦς, καὶ οὐκ ἐκπλεούσας, ἀπορήσαντες ὅπῃ καθορμίσωνται, τότε μὲν ἐς πρωτὴν τὴν νῆσον, ἣ οὐ πολὺ ἀπέχει ἔρημος οὖσα, ἔπλευσαν, καὶ ηὐλίσαντο· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀνήγοντο, ἢν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι σφίσιν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, εἰ δὲ μή, ὡς αὐτοὶ ἐπεσπλευσούμενοι. καὶ οἱ μὲν, οὔτε ἀντανήγοντο, οὔτε ἃ διενοήθησαν, φάρξαι τοὺς ἔσπλους, ἔτυχον ποιήσαντες· ἡσυχάζοντες δ᾽ ἐν τῇ γῇ, τάς τε ναῦς ἐπλήρουν, καὶ παρεσκευάζοντο, ἢν ἐσπλέῃ τις, ὡς ἐν τῷ λιμένι ὄντι οὐ σμικρῷ ναυμαχήσοντες. οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι γνόντες, καθ᾽ ἑκάτερον τὸν ἔσπλουν ὥρμησαν ἐπ᾽ αὐτούς· καὶ τὰς μὲν πλείους καὶ μετεώρους ἤδη τῶν νεῶν καὶ ἀντιπρῴρους προσπεσόντες ἐς φυγὴν κατέστησαν, καὶ ἐπιδιώκοντες, ὡς διὰ βραχέος, ἔτρωσαν μὲν πολλάς, πέντε δ᾽ ἔλαβον, καὶ μίαν τούτων αὐτοῖς ἀνδράσι· ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις ἐνέβαλλον. αἱ δέ, καὶ πληρούμεναι ἔτι πρὶν ἀνάγεσθαι, ἐκόπτοντο. καί τινας καὶ ἀναδούμενοι, κενὰς εἷλκον, τῶν ἀνδρῶν ἐς φυγὴν ὡρμημένων. ἃ ὁρῶντες οἱ λακεδαιμόνιοι, καὶ περιαλγοῦντες τῷ πάθει, ὅτι περ αὐτῶν οἱ ἄνδρες ἀπελαμβάνοντο ἐν τῇ νήσῳ, παρεβοήθουν· καὶ ἐπεσβαίνοντες ἐς τὴν θάλασσαν ξὺν τοῖς ὅπλοις ἀνθεῖλκον, ἀντιλαμβανόμενοι τῶν νεῶν· καὶ ἐν τούτῳ κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἕκαστος, ᾧ μή τινι καὶ αὐτὸς ἔργῳ παρῆν. ἐγένετό τε ὁ θόρυβος μέγας, καὶ ἀντηλλαγμένος τοῦ ἑκατέρων τρόπου περὶ τὰς ναῦς. οἵ τε γὰρ λακεδαιμόνιοι ὑπὸ προθυμίας καὶ ἐκπλήξεως, ὡς εἰπεῖν, ἄλλο οὐδὲν ἢ ἐκ γῆς ἐναυμάχουν· οἵ τε ἀθηναῖοι κρατοῦντες, καὶ βουλόμενοι τῇ παρούσῃ τύχῃ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξελθεῖν, ἀπὸ νεῶν ἐπεζομάχουν. πολύν τε πόνον παρασχόντες ἀλλήλοις, καὶ τραυματίσαντες, διεκρίθησαν. καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι τὰς κενὰς ναῦς, πλὴν τῶν τὸ πρῶτον ληφθεισῶν, διέσωσαν. καταστάντες δὲ ἑκάτεροι ἐς τὸ στρατόπεδον, οἱ μὲν, τροπαῖόν τε ἔστησαν, καὶ νεκροὺς ἀπέδοσαν, καὶ ναυαγίων ἐκράτησαν, καὶ τὴν νῆσον εὐθὺς περιέπλεον, καὶ ἐν φυλακῇ εἶχον, ὡς τῶν ἀνδρῶν ἀπειλημμένων· οἱ δ᾽ ἐν τῇ ἠπείρῳ πελοποννήσιοι, καὶ ἀπὸ πάντων ἤδη βεβοηθηκότες, ἔμενον κατὰ χώραν ἐπὶ τῇ πύλῳ. ἐς δὲ τὴν σπάρτην ὡς ἠγγέλθη τὰ γεγενημένα περὶ πύλον, ἔδοξεν αὐτοῖς ὡς ἐπὶ ξυμφορᾷ μεγάλῃ, τὰ τέλη καταβάντας ἐς τὸ στρατόπεδον, βουλεύειν παραχρῆμα ὁρῶντας, ὅ,τι ἂν δοκῇ. καὶ ὡς εἶδον ἀδύνατον ὂν τιμωρεῖν τοῖς ἀνδράσι, καὶ κινδυνεύειν οὐκ ἐβούλοντο, ἢ ὑπὸ λιμοῦ τι παθεῖν αὐτούς, ἢ ὑπὸ πλήθους βιασθέντας κρατηθῆναι, ἔδοξεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν ἀθηναίων, ἢν ἐθέλωσι, σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ πύλον, ἀποστεῖλαι ἐς τὰς ἀθήνας πρέσβεις περὶ ξυμβάσεως, καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς τάχιστα πειρᾶσθαι κομίσασθαι. δεξαμένων δὲ τῶν στρατηγῶν τὸν λόγον, ἐγίγνοντο σπονδαὶ τοιαίδε, λακεδαιμονίους μὲν τὰς ναῦς, ἐν αἷς ἐναυμάχησαν, καὶ τὰς ἐν τῇ λακωνικῇ πάσας, ὅσαι ἦσαν μακραί, παραδοῦναι κομίσαντας ἐς πύλον ἀθηναίοις, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ τειχίσματι, μήτε κατὰ γῆν, μήτε κατὰ θάλασσαν· ἀθηναίους δὲ τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ἀνδράσι σῖτον ἐᾶν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ λακεδαιμονίους ἐκπέμπειν τακτόν, καὶ μεμαγμένον, δύο χοίνικας ἑκάστῳ ἀττικὰς ἀλφίτων, καὶ δύο κοτύλας οἴνου, καὶ κρέας· θεράποντι δέ, τούτων ἡμίσεα· ταῦτα δέ, ὁρώντων τῶν ἀθηναίων ἐσπέμπειν· καὶ πλοῖον μηδὲν ἐσπλεῖν λάθρᾳ, φυλάσσειν δὲ καὶ τὴν νῆσον ἀθηναίους μηδὲν ἧσσον, ὅσα μὴ ἀποβαίνοντας, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ πελοποννησίων στρατῷ, μήτε κατὰ γῆν, μήτε κατὰ θάλασσαν. ὅ,τι δ᾽ ἂν τούτων παραβαίνωσιν ἑκάτεροι καὶ ὁτιοῦν, τότε λελύσθαι τὰς σπονδάς. ἐσπεῖσθαι δὲ αὐτὰς μέχρις οὗ ἐπανέλθωσιν οἱ ἐκ τῶν ἀθηνῶν λακεδαιμονίων πρέσβεις. ἀποστεῖλαι δὲ αὐτοὺς τριήρει ἀθηναίους, καὶ πάλιν κομίσαι. ἐλθόντων δέ, τάς τε σπονδὰς λελύσθαι ταύτας, καὶ τὰς ναῦς ἀποδοῦναι ἀθηναίους ὁμοίας οἵασπερ ἂν παραλάβωσιν. αἱ μὲν σπονδαὶ ἐπὶ τούτοις ἐγένοντο, καὶ αἱ νῆες παρεδόθησαν,

α Ἢν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι σφίσι] τὸ σχῆμα ἀνανταπόδοτον. καὶ Ὅμηρος,
" Ἀλλ᾽ εἰ μὲν δώσουσι γέρας
" μεγάθυμοι ἀχαιοί, Ἄρσαντες κατὰ θυμόν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται· Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι.
β Καὶ οἱ μὲν] οἱ λακεδαιμόνιοι.
γ Οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι γνόντες] τὴν βουλὴν ἐκείνων δηλονότι.
δ Καθ᾽ ἑκάτερον τὸν ἔσπλουν] ἤγουν τόν τε στενὸν καὶ τὸν πλατύν.

ε Καὶ ἐν τούτῳ κεκωλῦσθαι] ἐν τούτῳ ἐδόκει κεκωλῦσθαι ἕκαστος τὰ πράγματα, ἐν ᾧ ἕκαστοι μὴ εὑρεθεῖεν.

ζ Ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξελθεῖν] πλεῖον ἐργάσασθαι.

η Καὶ ἐν φυλακῇ εἶχον] τὴν νῆσον δηλονότι.
θ Οἱ δ᾽ ἐν τῇ ἠπείρῳ πελοποννήσιοι] οἵ τε ἐκ τῆς πελοποννήσου, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἄλλων ξυμμάχων αὐτοῖς προσελθόντες νῦν.
ι Τὰ τέλη καταβάντας] τοὺς ἄρχοντας τῆς σπάρτης.

κ Τὰ περὶ πύλον] καλῶς ἡ προσθήκη, ἵνα δηλώσῃ ὅτι οὐ περὶ πάντων τῶν πραγμάτων, οὐδὲ παντὸς τοῦ πολέμου, ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν κατὰ πύλον. ἵνα νοήσωμεν, εἰς τὰ κατὰ πύλον μόνα.

λ Μὴ ἐπιφέρειν] ἀντὶ τοῦ προσφέρειν, καὶ ἄγειν.
μ Μήτε κατὰ γῆν] μήτε τοῖς ἐν τῇ πύλῳ, μήτε τοῖς ἐν τῇ σφακτηρίᾳ.
ν Ἀποστεῖλαι δὲ αὐτοὺς] ἤγουν τοὺς πρέσβεις τῶν λακεδαιμονίων.
ξ Ἀθηναίους ὁμοίας] ἤγουν ἀκαταλύτους ἀποδοῦναι τοῖς λακεδαιμονίοις.

οὖσαι περὶ ἑξήκοντα, καὶ οἱ πρέσβεις ἀπεστάλησαν· ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεξαν τοιάδε, „[a] Ἔπεμψαν ἡμᾶς Λακεδαιμόνιοι, ὦ Ἀθηναῖοι, περὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀνδρῶν πράξοντας ὅ,τι ἂν ὑμῖν τε ὠφέλιμον ὂν τὸ αὐτὸ πείθωμεν,[b] καὶ ἡμῖν ἐς τὴν ξυμφορὰν, ὡς ἐκ τῶν παρόντων, κόσμον μάλιστα μέλλῃ οἴσειν.[c] τοὺς δὲ λόγους μακροτέρους οὐ παρὰ τὸ εἰωθὸς μηκυνοῦμεν, ἀλλ' ἐπιχώριον ὂν ἡμῖν, οὗ μὲν βραχεῖς ἀρκῶσι, μὴ πολλοῖς χρῆσθαι, πλείοσι δὲ,[d] ἐν ᾧ ἂν καιρὸς ᾖ διδάσκοντάς τι[e] τῶν προὔργου λόγοις τὸ δέον πράσσειν.[f] λάβετε δὲ αὐτοὺς[g] μὴ πολεμίως, μηδ' ὡς ἀξύνετοι διδασκόμενοι, ὑπόμνησιν δὲ τοῦ καλῶς βουλεύσασθαι πρὸς εἰδότας ἡγησάμενοι. ἡμῖν γὰρ εὐτυχίαν τὴν παροῦσαν ἔξεστι[h] καλῶς θέσθαι, ἔχουσι μὲν ὧν κρατεῖτε, προσλαβοῦσι δὲ τιμὴν καὶ δόξαν·[i] καὶ μὴ παθεῖν ὅπερ οἱ ἀήθως τι ἀγαθὸν λαμβάνοντες τῶν ἀνθρώπων·[k] ἀεὶ γὰρ τοῦ πλέονος ἐλπίδι ὀρέγονται,[l] διὰ τὸ καὶ τὰ παρόντα ἀδοκήτως εὐτυχῆσαι.[m] οἷς δὲ πλεῖσται μεταβολαὶ ἐπ' ἀμφότερα ξυμβεβήκασι,[n] δίκαιοί εἰσι[x] καὶ ἀπιστότατοι εἶναι ταῖς εὐπραγίαις.[o] ὃ τῇ τε ὑμετέρᾳ πόλει[p] δι' ἐμπειρίαν, καὶ ἡμῖν μάλιστ' ἂν ἐκ τοῦ εἰκότος προσείη. γνῶτε δὲ καὶ ἐς τὰς ἡμετέρας νῦν ξυμφορὰς ἀπιδόντες, οἵτινες ἀξίωμα μέγιστον τῶν Ἑλλήνων ἔχοντες ἥκομεν παρ' ὑμᾶς, πρότερον αὐτοὶ[r] κυριώτεροι νομίζοντες εἶναι δοῦναι[s] ἐφ' ἃ νῦν ἀφιγμένοι ὑμᾶς αἰτούμεθα·[t] καίτοι οὔτε δυνάμεως ἐνδείᾳ[u] ἐπάθομεν αὐτὸ, οὔτε μείζονος[ph] προσγενομένης ὑβρίσαντες,[ch] ἀπὸ δὲ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων γνώμῃ σφαλέντες,[ps] ἐν ᾧ πᾶσι τὸ αὐτὸ ὁμοίως ὑπάρχει. ὥστε οὐκ εἰκὸς ὑμᾶς διὰ τὴν παροῦσαν νῦν ῥώμην πόλεώς τε καὶ τῶν προσγεγενημένων, καὶ τὸ τῆς τύχης οἴεσθαι ἀεὶ μεθ' ὑμῶν ἔσεσθαι.[ō] σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵτινες τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο,[a] καὶ ταῖς ξυμφοραῖς οἱ αὐτοὶ εὐξυνετώτερον ἂν προσφέροιντο,[b] τόν τε πόλεμον νομίσωσι μὴ καθ' ὅσον ἄν τις αὐτοῦ μέρος βούληται μεταχειρίζειν, τούτῳ ξυνεῖναι, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ τύχαι αὐτῶν ἡγήσωνται.[c] καὶ ἐλάχιστ' ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοντες, διὰ τὸ μὴ τῷ ὀρθουμένῳ αὐτοῦ πιστεύοντες ἐπαίρεσθαι,[d] ἐν τῷ εὐτυχεῖν ἂν μάλιστα[e] καταλύοιντο.[z] ὃ νῦν ὑμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, καλῶς ἔχει πρὸς ἡμᾶς πρᾶξαι.[h] καὶ μή ποτε ὕστερον, ἢν ἄρα μὴ πειθόμενοι σφαλῆτε, ἃ πολλὰ ἐνδέχεται, νομισθῆναι τύχῃ καὶ τὰ νῦν προχωρήσαντα κρατῆσαι, ἐξὸν ἀκίνδυνον δόκησιν ἰσχύος καὶ ξυνέσεως ἐς τὸ ἔπειτα καταλιπεῖν.[th] Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμᾶς προκαλοῦνται ἐς σπονδὰς καὶ διάλυσιν πολέμου, διδόντες μὲν εἰρήνην καὶ ξυμμαχίαν, καὶ ἄλλην φιλίαν πολλὴν καὶ οἰκειότητα ἐς ἀλλήλους ὑπάρχειν, ἀνταιτοῦντες δὲ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας·[i] καὶ ἄμεινον

α Ἔπεμψαν ἡμᾶς Λακεδαιμόνιοι] τὸ προοίμιον ἐκ προσοχῆς, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος. τέμνεται δὲ πολλῷ τῷ συμφέροντι, ἔστι δ' ὅτε ἔχει καὶ τὸ δυνατὸν παραμιγνύμενον. β Καὶ ἡμῖν ἐς τὴν ξυμφορὰν] καὶ ὃ ἂν ὑμῖν ὠφέλιμον ἐσόμενον ἐπιδείξωμεν, καὶ ὁμοῦ ἡμῖν εὐπρεπὲς ὂν τῇ παρούσῃ συμφορᾷ. γ Τοὺς δὲ λόγους μακροτέρους] περιττὸν τὸ μακροτέρους. ἤρκει γὰρ εἰπεῖν, τοὺς δὲ λόγους οὐ παρὰ τὸ εἰωθὸς μηκυνοῦμεν. δ Ἐν ᾧ ἂν καιρὸς ᾖ διδάσκοντάς τι] διδάσκοντας λόγοις τὸ δέον, τῶν προὔργου τι πράσσειν. ἵνα ᾖ τοιοῦτον, πείθοντας λόγῳ δεόντως διαπράττεσθαι τὰ προσήκοντα. παραίτησιν δὲ ἡ λέξις περιέχει τῆς ἐσομένης μακρολογίας, οὐκ ὄντος λακωνικοῦ τοῦ μακρολογεῖν. ε Τῶν προὔργου] τῶν σπουδαίων. ζ Λάβετε δὲ αὐτοὺς] ἀκούσατε δὲ τῶν λόγων μήτε δυσμενῶς, ὡς πολεμίων ἀκούοντες, μήτε ἀσυνέτως· ἀλλ' οἷα δὴ συνετοὶ, ὑπομνήσεως μόνης ἕνεκεν αὐτοὺς νομίσατε λέγεσθαι πρὸς εἰδότας ὑμᾶς ἕκαστα. η Μὴ πολεμίως] ἤγουν μὴ διαθέσει πολεμικῇ. θ Καλῶς θέσθαι] ἐπαινετῶς διοικῆσαι. ι Καὶ μὴ παθεῖν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἔξεστι. Τὸ δὲ, ἀγαθόν τι λαμβάνοντες, ἐπὶ τοῦ εὐπραγοῦντες κεῖται. κ Ἀεὶ γὰρ τοῦ πλέονος ἐλπίδι ὀρέγονται] ἀεὶ γὰρ ὀρέγονται τοῦ πλείονος, ἐλπίζοντες αὐτῶν τεύξεσθαι. προσυπακοῦσαι δὲ δεῖ ἔξωθεν τὸ, καὶ διὰ τοῦτο ἐκπίπτουσι τῆς εὐτυχίας. λ Διὰ τὸ καὶ τὰ παρόντα ἀδοκήτως εὐτυχῆσαι] ἤγουν μετ' εὐτυχίας λαβεῖν τὰ παρόντα. μ Οἷς δὲ πλεῖσται μεταβολαὶ] οἷς τισι δὲ ἐπ' ἀμφότερα, ἐπί τι δηλονότι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά. ν Δίκαιοί εἰσι] τούτους (φησὶ) μὴ πιστεύειν ταῖς εὐπραγίαις προσήκει. ξ Καὶ ἀπιστότατοι] περιττὸς ὁ καί. ο Ὃ τῇ τε ὑμετέρᾳ πόλει] τὸ μὴ πιστεύειν δηλονότι ταῖς εὐπραγίαις. π Δι' ἐμπειρίαν] τοῦ τοιούτου πράγματος. ρ Κυριώτεροι] δικαιότεροι. σ Ἐφ' ἃ νῦν] τὰς σπονδὰς λέγει. τ Καίτοι οὔτε δυνάμεως] ἤγουν ὡς ἀδύνατοι ὄντες. υ Ἐπάθομεν αὐτὸ] τὰς νῦν δηλονότι συμφοράς. φ Προσγενομένης] δυνάμεως ἀπὸ κοινοῦ. χ Ἀπὸ δὲ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων] τῆς συνήθους δυνάμεως τῶν ὄντων ἀεὶ τοῖς ἀνθρώποις. ψ Ἐν ᾧ πᾶσι τὸ αὐτὸ ὁμοίως ὑπάρχει] ἐν τῷ δύνασθαι γνώμῃ σφαλῆναι. ω Σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν] σώφρονές εἰσιν οἵτινες, ἀδήλου ὄντος τοῦ ἀποβησομένου, ἐκ τῆς παρούσης εὐπραξίας ἐπὶ ἀσφαλέστερον ῥέπουσι, καὶ οὐκ ἐξυβρίζουσιν, ὡς παραμενούσης αὐτοῖς ἀεὶ τῆς εὐπραγίας, ἀλλὰ συμβαίνουσι τοῖς ἐναντίοις. α Καὶ ταῖς ξυμφοραῖς οἱ αὐτοὶ] καὶ γὰρ τὰς συμφορὰς οὗτοι δεξιώτερον ἂν καὶ ὡς συνετοὶ προσδέχοιντό τε καὶ φέροιεν. β Τόν τε πόλεμον νομίσωσιν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν, οἵτινες ἂν μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς. ἡ δὲ διάνοια, σώφρονές εἰσιν οἵτινες οἴονται τὰ ἐκ τῶν πολέμων μὴ κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν ἀποβαίνειν, ἀλλὰ κατὰ τύχην. ἔνιοι δὲ τόνδε τὸν τρόπον ἐξηγήσαντο, σώφρονές εἰσιν οἱ νομίζοντες τὸν πόλεμον, τουτέστι τὴν ἐκ τοῦ πολέμου νίκην, μὴ καθ' ὃ μέρος ἄν τις αὐτοῦ μεταχειρίζηται, οἷον ναυμαχῶν, κατὰ τοῦτο συντυγχάνειν, ἀλλ' ὡς ἂν ἡ τύχη ἡγῆται τοῦ πολέμου. γ Καὶ ἐλάχιστ' ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοντες] οἱ μὴ πιστεύοντες ταῖς κατὰ πόλεμον εὐπραγίαις. τὸ γὰρ ὀρθούμενον τὴν εὐπραγίαν λέγει. οὗτοι (φησὶν) ἐλάχιστα πταίοιεν ἂν οἱ τὸν πόλεμον ἐν τῷ εὐπραγεῖν αὐτοὶ καταπαυόμενοι. ἐξηγητικὸν δὲ ἐστὶ τοῦτο τοῦ, σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν, οἵτινες τὰ ἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο. δ Ἐν τῷ εὐτυχεῖν] ἀντὶ τοῦ εὐτυχοῖεν. ε Καταλύοιντο] ἀναπαύοιντο. ζ Ὃ νῦν ὑμῖν] ἐν εὐπραγίᾳ καταλύσασθαι, καὶ οὐκ ἀποθέσθαι τὸν πόλεμον. η Καὶ μή ποτε ὕστερον] ἵνα μὴ, ἐάν ποτε σφαλῆτε ὕστερον, ἀπειθήσαντες ἡμῖν (ἐνδέχεται γὰρ) νομισθῆτε καὶ τὰ νῦν ἄλλως ἠτυχηκέναι, καὶ χωρὶς συνέσεως· ἐξουσίας ὑμῖν οὔσης, εἰρήνης γενομένης ἄνευ κινδύνων, ἀβουλίας τε καὶ ἀνδρίας δόξαν τοῖς μετὰ ταῦτα ἀνθρώποις καταλιπεῖν ἰσχύος μὲν, διὰ τὸ μεῖναι ὑμῖν τὴν εὐτυχίαν, καὶ μὴ μεταβληθῆναι· εὐβουλίας δὲ, ὅτι ἐσπείσασθε ἐν τῷ εὐτυχεῖν, εἰδότες τὸ τῆς τύχης ἄστατον. θ Λακεδαιμόνιοι δὲ] κατὰ τὸ φρόνημα τῶν Λακεδαιμονίων τά τε ἄλλα καὶ μάλιστα τοῦτο εἴρηται. οὐ γὰρ κολακεύουσι τοὺς Ἀθηναίους, καίτοι γε πταίσαντες, ἀλλὰ μένουσιν ἐπὶ τοῦ φρονήματος, καὶ λέγουσιν ὅτι Λακεδαιμόνιοι ὑμῖν εἰρήνην διδόασιν, ὡς ὄντες τούτου κύριοι, αἰτοῦντες δὲ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας δηλονότι. καὶ ἐντεῦθεν κύριοι νομίζουσιν εἶναι τοῦ ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵ γε, ὡς αὐτοὶ διδόντες αὐτὴν, ἀντ' αὐτῆς αἰτοῦσι τοὺς ἄνδρας. ι Καὶ ἄμεινον ἡγούμενοι ἀμφοτέροις] ἡμῖν καὶ ὑμῖν, ὡς Ἀντύλλος φησὶν, ἵνα δοκῶσι Λακεδαιμόνιοι καὶ τοῦ τῶν Ἀθηναίων προνοεῖσθαι συμφέροντος. Ἢ ἀμφοτέρων λέγει ἐν ἀμφοτέροις, ἢ διαφυγεῖν τοὺς ἄνδρας, ἢ ἐκπολιορκηθῆναι. ὃ καὶ μᾶλλον εἰκός ἐστιν.

ἡγούμενοι ἀμφοτέροις μὴ διακινδυνεύεσθαι, [a] εἴτε βίᾳ διαφύγοιεν, [b] παρατυχούσης τινὸς σωτηρίας, εἴτε καὶ ἐκπολιορκηθέντες μᾶλλον ἂν χειρωθεῖεν. [c] νομίζομέν τε τὰς μεγάλας ἔχθρας μάλιστ' ἂν διαλύεσθαι βεβαίως, οὐκ ἢν ἀνταμυνόμενός τις καὶ ἐπικρατήσας τὰ πλέω τοῦ πολέμου, κατ' ἀνάγκην ὅρκοις ἐγκαταλαμβάνων, μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῇ, [d] ἀλλ' ἢν παρὸν τὸ αὐτὸ δρᾶσαι πρὸς τὸ ἐπιεικές, καὶ ἀρετῇ αὐτὸν νικήσας παρὰ ἃ προσεδέχετο, [e] μετρίως ξυναλλαγῇ. [f] ὀφείλων γὰρ ἤδη ὁ ἐναντίος μὴ ἀνταμύνεσθαι ὡς βιασθείς, ἀλλ' ἀνταποδοῦναι ἀρετήν, ἑτοιμότερός ἐστιν αἰσχύνῃ ἐμμένειν οἷς ξυνέθετο. [h] καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς μειζόνως ἐχθροὺς τοῦτο δρῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἢ πρὸς τοὺς τὰ μέτρια διενεχθέντας. [θ] πεφύκασί τε τοῖς μὲν ἑκουσίως ἐνδοῦσιν ἀνθησσᾶσθαι μεθ' ἡδονῆς, πρὸς δὲ τὰ ὑπεραυχοῦντα, καὶ παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν. [ι] ἡμῖν δὲ καλῶς, εἴπερ ποτέ, ἔχει ἀμφοτέροις ἡ ξυναλλαγή, πρίν τι ἀνήκεστον διὰ μέσου γενόμενον ἡμᾶς καταλαβεῖν, ἐν ᾧ ἀνάγκη ἀΐδιον ὑμῖν ἔχθραν πρὸς τῇ κοινῇ καὶ ἰδίαν ἔχειν, ἡμᾶς δὲ στερηθῆναι ὧν νῦν προκαλούμεθα. [κ] ἔτι δ' ὄντων ἀκρίτων, καὶ ὑμῖν μὲν δόξης καὶ ἡμετέρας φιλίας προσγιγνομένης, ἡμῖν δὲ πρὸ αἰσχροῦ τινὸς ξυμφορᾶς μετρίως κατατιθεμένης, διαλλαγῶμεν, καὶ αὐτοί τε ἀντὶ πολέμου εἰρήνην ἑλώμεθα, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἀνάπαυσιν κακῶν ποιήσωμεν, [λ] οἳ καὶ ἐν τούτῳ ὑμᾶς αἰτιωτέρους ἡγήσονται. [μ] πολεμοῦνται γὰρ ἀσαφῶς ὁποτέρων ἀρξάντων· καταλύσεως δὲ γενομένης (ἧς νῦν ὑμεῖς τὸ πλέον κύριοί ἐστε) τὴν χάριν ὑμῖν προσθήσουσιν. [ν] ἤν τε γνῶτε, Λακεδαιμονίοις ἔξεστιν ὑμῖν φίλους γενέσθαι βεβαίως, [ξ] αὐτῶν τε προκαλεσαμένων, χαρισαμένοις τε μᾶλλον ἢ βιασαμένοις. καὶ ἐν τούτῳ τὰ ἐνόντα ἀγαθὰ σκοπεῖτε [ο] ὅσα εἰκὸς εἶναι. [π] ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταὐτὰ λεγόντων, τό γε ἄλλο Ἑλληνικὸν ἴστε ὅτι ὑποδεέστερον ὂν τὰ μέγιστα τιμήσει. Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοσαῦτα εἶπον, νομίζοντες τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ σπονδῶν μὲν ἐπιθυμεῖν, σφῶν δὲ ἐναντιουμένων, κωλύεσθαι· διδομένης δὲ εἰρήνης, ἀσμένως δέξεσθαί τε καὶ τοὺς ἄνδρας ἀποδώσειν. [ρ] οἱ δὲ τὰς μὲν σπονδάς, ἔχοντες τοὺς ἄνδρας ἐν τῇ νήσῳ, ἤδη σφίσιν ἐνόμιζον ἑτοίμους εἶναι ὁπόταν βούλωνται ποιεῖσθαι πρὸς αὐτούς, τοῦ δὲ πλέονος ὠρέγοντο. [σ] μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐνῆγε Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ἀνὴρ δημαγωγὸς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὤν, καὶ τῷ πλήθει πιθανώτατος· καὶ ἔπεισεν ἀποκρίνασθαι ὡς χρὴ τὰ μὲν ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ νήσῳ παραδόντας πρῶτον, κομισθῆναι Ἀθήναζε· ἐλθόντων δέ, ἀποδόντας Λακεδαιμονίους Νίσαιαν, καὶ Πηγάς, καὶ Τροιζῆνα, καὶ

γρ. μὲν

γρ. προσκοπεῖτε

α Εἴτε βίᾳ διαφύγοιεν] τὸ διακινδυνεύεσθαι ἐξηγεῖται, πῶς μέλλει διακινδυνεύεσθαι αὐτοῖς ἡ δόξα. εἴτε (φησὶ) βίᾳ διαφύγοιεν οἱ ἄνδρες, παραπεσούσης τινὸς διὰ τῆς τύχης σωτηρίας, καὶ γενησόμεθα πάλιν ἴσοι ὑμῖν, εἴτε καὶ ἐκπολιορκηθέντες παρ' ὑμῶν, τουτέστιν, ἀπολόμενοι διὰ τῆς πολιορκίας, παρασκευάσουσιν ἡμᾶς, καὶ ἐφελκύσονται πρὸς τῇ κοινῇ ἔχθρᾳ, καὶ ἑτέραν ἔχειν ἰδίαν Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους. β Παρατυχούσης] παραπεσούσης. γ Νομίζομέν τε τὰς] νομίζομέν τε τὰς μεγάλας ἔχθρας παύεσθαι βεβαίως, οὐκ ἐπειδὰν κατὰ πόλεμόν τις πλεονεκτήσας τῶν ἐναντίων, ἀναγκάσῃ δι' ὅρκων αὐτοὺς ἄκοντας συμβῆναι, καὶ μὴ δικαίως, (τουτέστι, συνθήκας ποιῆσαι πλεονεκτικὰς καὶ ἀδίκους καὶ ἀνίσους, καὶ ὡς ἂν συμφέρῃ τῷ νενικηκότι) ἀλλ' ἐὰν δυνάμενος αὐτὰ ταῦτα πεῖσαι τὸν ἡττηθέντα τὰ ἄδικα καὶ πλεονεκτικὰ συνθέσθαι, μηδὲν τούτων ἀπαιτήσῃ αὐτόν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἴσου διαλλαγῇ, καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ αὐτὸ τὸ πλεονεκτικὸν καταπατήσῃ, παρὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ κεκρατημένου. δῆλον γὰρ ὅτι ὁ κεκρατημένος ἐλπίζει παρὰ τοῦ κρατήσαντος ἀδικεῖσθαι καὶ πλεονεκτεῖσθαι. οὐδεὶς γὰρ νικήσας ἀνέχεται ὁμοίως καὶ ἐν ἴσῃ τάξει σπένδεσθαι τῷ νενικημένῳ, ἀλλ' ἀεὶ τὸ πλέον ἐθέλει ἔχειν. δ Ἀλλ' ἢν παρὸν τὸ αὐτὸ δρᾶσαι] ἤγουν τὸ νικῆσαι. ε Μετρίως] μετὰ ταπεινοφροσύνης. ζ Ὀφείλων γὰρ ἤδη ὁ ἐναντίος.] ὁ γὰρ δι' ἐναντίας, ὡς ἂν μὴ βιασθείς, ἀλλ' ἐπιεικείᾳ πεισθείς, εἰδὼς τὸ οὐκ ἀμύνεσθαι δίκαιον, ἀλλ' ἀμείβεσθαι τὴν ἀρετήν, ἕτοιμός ἐστιν ἐμμένειν ταῖς συνθήκαις, αἰσχυνόμενός τι παραβῆναι. τοῦ δὲ ἑτοιμότερος προσυπακουστέον τὸ ἐκείνου, ἤτοι τοῦ μὴ πεισθέντος, ἀλλὰ βιασθέντος σπείσασθαι. η Καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς μειζόνως ἐχθρούς] καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς μειζόνως ἐχθροὺς τοῦτο δρῶσι, τὸ εὐγνωμονῆσαι, ἤτοι προθύμως ἐμμένειν ταῖς συνθήκαις. ὡς γὰρ ἐκ μεγάλων ἐχθρῶν ἐκφυγόντες καὶ σωθέντες, ἀσμένως φέρουσι τὸ ἡσυχάζειν, κέρδος νομίζοντες τὸ μὴ πάλιν κινδυνεύειν πρὸς μείζω μαχόμενοι, ἤπερ πρὸς ἐκείνους τοὺς περὶ ἁπλῶν καὶ μετρίων αὐτοῖς διενεχθέντας. ἔστι δὲ ἀντίπτωσις. ἀντὶ γὰρ τοῦ περὶ μετρίων εἴρηκε τὰ μέτρια. θ Πεφύκασί τε] πεφύκασί τε οἱ ἄνθρωποι τοῖς μὲν εὐγνωμόνως συνθεμένοις μαλακώτεροι γίνεσθαι πρὸς τὸ ἐκείνοις σπένδεσθαι, πρὸς δὲ τοὺς ἐναντιουμένους, παρὰ προαίρεσιν διακινδυνεύειν. ι Ἡμῖν δὲ καλῶς, εἴπερ ποτέ, ἔχει] ἡμῖν δὲ καλῶς ἔχει (φησὶ) διαλλαγῆναι πρὸ τοῦ ἀνήκεστόν τι παρ' ὁποτερωνοῦν γινόμενον, εἰς ἀνάγκας ἡμᾶς καταστῆσαι ἀϊδίου ἔχθρας. τὸ δὲ πρὸς τὴν κοινὴν καὶ ἰδίαν ἔχειν, τοιοῦτον· νῦν μὲν κοινὴν ἔχομεν Πελοποννήσιοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἔχθραν· εἰ δὲ μὴ εἴξετε τοῖς λόγοις ἡμῶν, καὶ ἰδίᾳ Λακεδαιμόνιοι ἐχθροὶ ὑμῶν ἐσόμεθα. κ Ἔτι δ' ὄντων ἀκρίτων] ἔτι δὲ ὄντων ἀκρίτων καὶ ἀμφιβόλων πραγμάτων τῶν κατὰ τὴν Σφακτηρίαν, εἴτε ἁλίσκονται οἱ ἄνδρες, εἴτε διαφεύγουσι, καὶ ὑμῖν μὲν δόξης προσγινομένης καὶ φιλίας παρ' ἡμῶν, ἐὰν σπεισώμεθα ὥσπερ νῦν ἐχόμενοι, ἡμῖν δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις, πρὶν αἰσχροῦ τινος πειραθῆναι (ἀντὶ τοῦ, πρὶν ἁλῶναι τοὺς ἄνδρας) τῆς συμφορᾶς μετρίως κατατιθεμένης, διαλλαγῶμεν. λ Οἳ καὶ ἐν τούτῳ ὑμᾶς] ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι δηλονότι τὴν εἰρήνην, ὑμᾶς νομιοῦσιν αἰτιωτέρους. ἀντὶ τοῦ, πλέον τῶν Λακεδαιμονίων, ὑμῖν τὴν χάριν τῆς εἰρήνης ὁμολογήσουσιν. ὁ δὲ καὶ σύνδεσμος οὐ περιττῶς κεῖται, ἀλλ' ἀναγκαίως. λέγει γὰρ ὅτι τοῦ τε νομίσαι ὑμᾶς νενικηκέναι, καὶ τὴν χάριν τῆς εἰρήνης εἰς ὑμᾶς μέλλουσιν ἀνενεγκεῖν. μ Πολεμοῦνται μὲν γὰρ ἀσαφῶς] πολεμοῦνται γάρ, ἀδήλου ὄντος τοῦ πράγματος τίς ἐστιν ὁ προκαταρξάμενος τοῦ πολέμου, εἴτε ὁ Λακεδαιμόνιος, εἴτε ὁ Ἀθηναῖος, καὶ τὰ ἑξῆς. ν Ἤν τε γνῶτε, Λακεδαιμονίοις] ἄν τε πεισθῆτε, ἔξεστιν ὑμῖν Λακεδαιμονίοις φίλους γενέσθαι, χάριν δοῦσιν μᾶλλον ἤπερ βιασθεῖσιν ὑπ' αὐτῶν. ξ Αὐτῶν τε προκαλεσαμένων] θελησάντων καὶ προτρεψάντων ὑμᾶς ἐπὶ ταῦτα. ο Ὅσα εἰκὸς εἶναι] ἀντὶ τοῦ συμβήσεσθαι. π Ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταὐτὰ λεγόντων] ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταὐτὰ σπενδομένων καὶ ὁμονοούντων, τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὑπήκοον ὄν, μεγάλως ἡμᾶς τιμήσει. ρ Οἱ δὲ, τὰς μὲν σπονδάς] τὸ ἑξῆς, τὰς σπονδὰς ποιεῖσθαι. σ Μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐνῆγε] κατέπειθεν.

ἀχαίαν (ἃ οὐ πολέμῳ ἔλαβον, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς προτέρας ξυμβάσεως, ἀθηναίων ξυγχωρησάντων κατὰ ξυμφοράς, καὶ ἐν τῷ τότε δεομένων τι μᾶλλον σπονδῶν) κομίσασθαι τοὺς ἄνδρας, καὶ σπονδὰς ποιήσασθαι ὁπόσον ἂν δοκῇ χρόνον ἀμφοτέροις. οἱ δὲ, πρὸς μὲν τὴν ἀπόκρισιν οὐδὲν ἀντεῖπον, ξυνέδρους δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἑλέσθαι, οἵτινες λέγοντες καὶ ἀκούοντες περὶ ἑκάστου, ξυμβήσονται κατὰ ἡσυχίαν ὅτι ἂν πείθωσιν ἀλλήλους. Κλέων δὲ ἐνταῦθα δὴ πολὺς ἐνέκειτο, λέγων γιγνώσκειν μὲν καὶ πρότερον οὐδὲν ἐν νῷ ἔχοντας δίκαιον αὐτοὺς, σαφὲς δ᾽ εἶναι καὶ νῦν, οἵτινες τῷ μὲν πλήθει οὐδὲν ἐθέλουσιν εἰπεῖν, ὀλίγοις δὲ ἀνδράσι ξύνεδροι βούλονται γίγνεσθαι. ἀλλὰ εἴ τι ὑγιὲς διανοοῦνται, λέγειν ἐκέλευσεν ἅπασιν. ὁρῶντες δὲ οἱ λακεδαιμόνιοι οὔτε σφίσιν οἷόν τε ὂν ἐν πλήθει εἰπεῖν, εἴτε καὶ ὑπὸ τῆς ξυμφορᾶς ἐδόκει αὐτοῖς ξυγχωρεῖν, μὴ ἐς τοὺς ξυμμάχους διαβληθῶσιν, εἰπόντες, καὶ οὐ τυχόντες, οὔτε τοὺς ἀθηναίους ἐπὶ μετρίοις ποιήσοντας ἃ προὐκαλοῦντο, ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν ἀθηνῶν ἄπρακτοι.

ἀφικομένων δὲ αὐτῶν διελύοντο εὐθὺς αἱ σπονδαὶ αἱ περὶ πύλον. καὶ τὰς ναῦς οἱ λακεδαιμόνιοι ἀπῄτουν, καθάπερ ξυνέκειτο· οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι, ἐγκλήματα ἔχοντες, ἐπιδρομήν τε τῷ τειχίσματι παράσπονδον, καὶ ἄλλα οὐκ ἀξιόλογα δοκοῦντα εἶναι, οὐκ ἀπεδίδοσαν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὴ εἴρητο, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν παραβαθῇ, λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι ἀντέλεγόν τε, καὶ ἀδίκημα ἐπικαλέσαντες τὸ τῶν νεῶν, ἀπελθόντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο. καὶ τὰ περὶ πύλον ὑπ᾽ ἀμφοτέρων κατὰ κράτος ἐπολεμεῖτο· ἀθηναῖοι μὲν δυοῖν νεοῖν ἐναντίαιν ἀεὶ τὴν νῆσον περιπλέοντες τῆς ἡμέρας, τῆς δὲ νυκτὸς καὶ ἅπασαι περιώρμουν, πλὴν τὰ πρὸς τὸ πέλαγος, ὁπότε ἄνεμος εἴη (καὶ ἐκ τῶν ἀθηνῶν αὐτοῖς εἴκοσι νῆες ἀφίκοντο ἐς τὴν φυλακήν· ὥστε αἱ πᾶσαι, ἑβδομήκοντα ἐγένοντο) πελοποννήσιοι δὲ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατοπεδευόμενοι, καὶ προσβολὰς ποιούμενοι τῷ τείχει, σκοποῦντες καιρὸν, εἴ τις παραπέσοι, ὥστε τοὺς ἄνδρας σῶσαι.

Ἐν τούτῳ δὲ οἱ ἐν τῇ σικελίᾳ συρακούσιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι, πρὸς ταῖς ἐν μεσσήνῃ φρουρούσαις ναυσὶ, τὸ ἄλλο ναυτικὸν, ὃ παρεσκευάζοντο, προσκομίσαντες, τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο ἐκ τῆς μεσσήνης. καὶ μάλιστα ἐνῆγον οἱ λοκροὶ, τῶν ῥηγίνων κατὰ ἔχθραν. καὶ αὐτοὶ δὲ ἐσεβεβλήκεσαν πανδημεὶ ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ναυμαχίας ἀποπειρᾶσθαι ἐβούλοντο, ὁρῶντες τοῖς ἀθηναίοις τὰς μὲν παρούσας ὀλίγας ναῦς, ταῖς δὲ πλείοσι καὶ μελλούσαις ἥξειν πυνθανόμενοι τὴν νῆσον πολιορκεῖσθαι. εἰ γὰρ κρατήσειαν τῷ ναυτικῷ, τὸ ῥήγιον ἤλπιζον πεζῇ τε καὶ ναυσὶν ἐφορμοῦντες ῥᾳδίως χειρώσεσθαι, καὶ ἤδη σφῶν ἰσχυρὰ τὰ πράγματα γίγνεσθαι. ξύνεγγυς γὰρ κειμένου τοῦ τε ῥηγίου ἀκρωτηρίου τῆς ἰταλίας, τῆς τε μεσσήνης τῆς σικελίας, τοῖς ἀθηναίοις τε οὐκ ἂν εἶναι ἐφορμεῖν, καὶ τοῦ πορθμοῦ κρατεῖν. ἔστι δὲ ὁ πορθμὸς, ἡ μεταξὺ ῥηγίου θάλασσα καὶ μεσσήνης, ᾗπερ βραχύτατον σικελία τῆς ἠπείρου ἀπέχει. καὶ ἔστιν ἡ χάρυβδις κληθεῖσα τοῦτο, ᾗ Ὀδυσσεὺς λέγεται διαπλεῦσαι. διὰ στενότητα δὲ καὶ ἐκ μεγάλων πελαγῶν, τοῦ τε τυρσηνικοῦ καὶ τοῦ σικελικοῦ, ἐσπίπτουσα ἡ θάλασσα ἐς αὐτὸ, καὶ ῥοώδης οὖσα, εἰκότως χαλεπὴ ἐνομίσθη. ἐν τούτῳ οὖν τῷ μεταξὺ οἱ συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶν ὀλίγῳ πλείοσιν ἢ τριάκοντα ἠναγκάσθησαν ὀψὲ τῆς ἡμέρας ναυμαχῆσαι, περὶ πλοίου διαπλέοντος, ἀντεπαναγόμενοι πρός τε ἀθηναίων ναῦς ἑκκαίδεκα, καὶ ῥηγίνας ὀκτώ. καὶ νικηθέντες ὑπὸ τῶν ἀθηναίων, διὰ τάχους ἀπέπλευσαν, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον, εἰς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, τότε, ἐν τῇ μεσσήνῃ καὶ ἐν τῷ ῥηγίῳ, μίαν ναῦν ἀπολέσαντες. καὶ νὺξ ἐπεγένετο τῷ ἔργῳ. μετὰ δὲ τοῦτο, οἱ μὲν λοκροὶ ἀπῆλθον ἐκ τῆς τῶν ῥηγίνων· ἐπὶ δὲ τὴν πελωρίδα τῆς μεσσήνης ξυλλεγεῖσαι αἱ τῶν συρακουσίων καὶ ξυμμάχων νῆες ὥρμουν, καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς παρῆν.

[illegible]

α Ἀθηναίων ξυγχωρησάντων] ἀθηναίων τὰ προειρημένα χωρία τοῖς λακεδαιμονίοις συγχωρησάντων ἐν ταῖς προτέραις σπονδαῖς, διὰ τὸ ἐν συμφοραῖς εἶναι. τῶν γὰρ ... ὑπὸ τῶν λακεδαιμονίων συνεχώρουν. β Καὶ ἐν τῷ τότε δεομένων] τῶν λακεδαιμονίων. γ Οἱ δὲ, πρὸς μὲν τὴν ἀπόκρισιν] οἱ λακεδαιμόνιοι. δ Ξυνέδρους] τοὺς διαλεξομένους περὶ τούτων, καὶ συνδοκιμάσοντας. ε Ξυμβήσονται] φιλιωθήσονται. ζ Διαβληθῶσι] ψεχθῶσι, μισηθῶσι. η Καθάπερ ξυνέκειτο] ὥσπερ ἐν ταῖς συνθήκαις ἦν δεδομένον. θ Ἐγκλήματα ἔχοντες] αἰτίας, ἐγκλήματα ἐπιφέροντες κατὰ λακεδαιμονίων. ι Παράσπονδον] παρὰ τὰς σπονδὰς γενόμενα. κ Καὶ ἄλλα οὐκ ἀξιόλογα] ἄλλα τινὰ καὶ ψυχρά. λ Ἰσχυριζόμενοι] ἐπερειδόμενοι, ὡς ἰσχυρὸν προτείνοντες πάνυ οἱ ἀθηναῖοι. μ Ἐὰν καὶ ὁτιοῦν παραβαθῇ] ἐὰν βραχὺ ἀθετηθῇ. ν Καὶ ἀδίκημα ἐπικαλέσαντες] καὶ ἐγκαλοῦντες ἀδικῆσαι, διὰ τὸ τὰς ναῦς μὴ ἀπειληφέναι. ξ Ἀπελθόντες ἐς πόλεμον καθίσταντο] μετὰ τὴν ἀκρόασιν τὴν ἐλθοῦσαν ἀπὸ τῶν ἀθηναίων, ἀναχωρήσαντες ἐπὶ τὴν σπάρτην, παρεσκευάζοντο ἐπὶ τὸν πόλεμον. ο Ἀθηναῖοι μὲν δυοῖν] ἀντὶ τοῦ, ἀθηναίων μὲν δύο ναυσὶν ἐναντίαις περιπλεόντων τὴν νῆσον. τοῦτο δὲ, ἵνα μὴ οἱ ἐν τῷ μέσῳ, διὰ τὸ ἀπαντᾶν, μὴ ἐάσωσι τοὺς ἐν τῇ σφακτηρίᾳ ἐξελθεῖν. π Καὶ προσβολὰς ποιούμενοι τῷ τείχει] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, εἰς πόλεμον καθίσταντο. ρ Καὶ αὐτοὶ δὲ] οἱ λοκροί. σ Τὴν νῆσον πολιορκεῖσθαι] τὴν σφετέραν. τ Εἰ γὰρ κρατήσειαν τῷ ναυτικῷ] οἱ λοκροὶ δηλονότι. υ Ἡ μεταξὺ ῥηγίου θάλασσα καὶ μεσσήνης] ἡ εἰς τὸν μεταξὺ ῥηγίου καὶ μεσσήνης ποταμὸν ῥέουσα. φ Κληθεῖσα τοῦτο] τὸ μέρος τῆς θαλάσσης. χ Εἰκότως χαλεπὴ ἐνομίσθη] εἰς τὸ πλεῦσαι δηλονότι. ψ Μίαν ναῦν ἀπολέσαντες] οἱ ἀθηναῖοι δηλονότι. ω Καὶ νὺξ ἐπεγένετο] ἤγουν, γινομένη γὰρ νὺξ ἐπέσχε τὸ ἔργον. α Ἐπὶ δὲ τὴν πελωρίδα] πελωρὶς, ἀκρωτήριον σικελίας τὸ βορειότατον.

προσπλεύσαντες δὲ οἱ ἀθηναῖοι καὶ ῥηγῖνοι, ὁρῶντες τὰς ναῦς κενάς, ἐνέβαλον,[α] καὶ χειρὶ σιδηρᾷ ἐπιβληθείσῃ μίαν ναῦν αὐτοὶ ἀπώλεσαν, τῶν ἀνδρῶν ἀποκολυμβησάντων. καὶ μετὰ τοῦτο, τῶν συρακουσίων ἐμβάντων ἐς τὰς ναῦς, καὶ παραπλεόντων [β] ἀπὸ κάλω ἐς τὴν μεσσήνην, αὖθις [γ] προσβαλόντες οἱ ἀθηναῖοι, [δ] ἀποσιμωσάντων ἐκείνων, [ε] καὶ προεμβαλόντων, ἑτέραν ναῦν ἀπολλύουσι. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ, καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένῃ, οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ συρακούσιοι παρεκομίσθησαν ἐς τὸν ἐν τῇ μεσσήνῃ λιμένα. καὶ οἱ μὲν ἀθηναῖοι, καμαρίνης ἀγγελθείσης προδίδοσθαι συρακουσίοις ὑπ' Ἀρχίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ἔπλευσαν ἐκεῖσε. μεσσήνιοι δ' ἐν τούτῳ πανδημεὶ κατὰ γῆν καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα ἐστράτευσαν ἐπὶ νάξον τὴν χαλκιδικὴν ὅμορον οὖσαν. καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ [ζ] τειχήρεις ποιήσαντες τοὺς ναξίους, ἐδῄουν τὴν γῆν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ, ταῖς μὲν ναυσὶ περιπλεύσαντες κατὰ τὸν ἀκεσίνην ποταμόν, τὴν γῆν ἐδῄουν, τῷ δὲ πεζῷ [η] πρὸς τὴν πόλιν ἐσέβαλον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ σικελοὶ [θ] ὑπὲρ τῶν ἄκρων πολλοὶ κατέβαινον [ι] βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς μεσσηνίους. καὶ οἱ νάξιοι ὡς εἶδον, θαρσήσαντες, καὶ παρακελευόμενοι ἐν ἑαυτοῖς, ὡς οἱ λεοντῖνοι σφίσι καὶ οἱ ἄλλοι ἕλληνες ξύμμαχοι ἐς τιμωρίαν ἐπέρχονται, ἐκδραμόντες ἄφνω ἐκ τῆς πόλεως, προσπίπτουσι τοῖς μεσσηνίοις, καὶ τρέψαντες, ἀπέκτειναν τε ὑπὲρ χιλίους, καὶ οἱ λοιποὶ χαλεπῶς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ γὰρ οἱ βάρβαροι ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπιπεσόντες, τοὺς πλείστους διέφθειραν.[κ] καὶ αἱ νῆες σχοῦσαι ἐς τὴν μεσσήνην, ὕστερον [λ] ἐπ' οἴκου ἕκασται διεκρίθησαν. λεοντῖνοι δὲ εὐθὺς καὶ οἱ ξύμμαχοι μετὰ ἀθηναίων ἐς τὴν μεσσήνην [μ] ὡς κεκακωμένην [μμ] ἐστράτευον, καὶ προσβάλλοντες, οἱ μὲν ἀθηναῖοι κατὰ τὸν λιμένα [ν] ταῖς ναυσὶν ἐπειρῶντο, ὁ δὲ πεζὸς πρὸς τὴν πόλιν. ἐπεκδρομὴν δὲ ποιησάμενοι οἱ μεσσήνιοι, καὶ λοκρῶν τινὲς μετὰ τοῦ Δημοτέλους, οἳ μετὰ τὸ πάθος ἐγκατελείφθησαν φρουροί, ἐξαπιναίως προσπεσόντες, τρέπουσι τοῦ στρατεύματος τῶν λεοντίνων τὸ πολύ, καὶ ἀπέκτειναν πολλούς. ἰδόντες δὲ οἱ ἀθηναῖοι, καὶ ἀποβάντες ἀπὸ τῶν νεῶν, ἐβοήθουν,[ξ] καὶ κατεδίωξαν τοὺς μεσσηνίους πάλιν ἐς τὴν πόλιν, [ο] τεταραγμένοις [π] ἐπιγενόμενοι. καὶ τροπαῖον στήσαντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὸ ῥήγιον. μετὰ δὲ τοῦτο, οἱ μὲν ἐν τῇ σικελίᾳ ἕλληνες, ἄνευ τῶν ἀθηναίων, κατὰ γῆν ἐστράτευον ἐπ' ἀλλήλους. ἐν δὲ τῇ πύλῳ ἔτι ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ λακεδαιμονίους οἱ ἀθηναῖοι, καὶ τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον τῶν πελοποννησίων [ρ] κατὰ χώραν ἔμενεν. ἐπίπονος δ' ἦν τοῖς ἀθηναίοις ἡ φυλακή, σίτου τε ἀπορίᾳ καὶ ὕδατος. οὐ γὰρ ἦν κρήνη, [σ] ὅτι μὴ μία ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς πύλου, καὶ αὕτη οὐ μεγάλη. [σσ] ἀλλὰ διαμώμενοι τὸν κάχληκα οἱ πλεῖστοι ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, ἔπινον οἷον εἰκὸς ὕδωρ. [τ] στενοχωρία τε ἐν ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο, καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἐχουσῶν ὅρμον, αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ [υ] ᾑροῦντο κατὰ μέρος,[φ] αἱ δέ, μετέωροι ὥρμουν. ἀθυμίαν τε πλείστην ὁ χρόνος παρεῖχε,[χ] παρὰ λόγον ἐπιγιγνόμενος, οὓς ᾤοντο [ψ] ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπολιορκήσειν, [ω] ἐν νήσῳ τε ἐρήμῃ, καὶ ὕδατι ἁλμυρῷ χρωμένους. αἴτιον δὲ ἦν οἱ λακεδαιμόνιοι, προειπόντες ἐς τὴν νῆσον ἐσάγειν σῖτόν τε τὸν βουλόμενον ἀληλεσμένον, καὶ οἶνον, καὶ τυρόν, καὶ εἴ τι ἄλλο βρῶμα, οἷον ἂν ἐς πολιορκίαν ξυμφέρῃ, [α] τάξαντες [β] ἀργυρείου πολλοῦ, καὶ τῶν εἱλώτων τῷ ἐσαγαγόντι ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι. καὶ ἐσῆγον ἄλλοι τε παρακινδυνεύοντες, καὶ μάλιστα οἱ εἵλωτες, ἀπαίροντες ἀπὸ τῆς πελοποννήσου ὁπόθεν τύχοιεν, καὶ καταπλέοντες ἔτι νυκτὸς [γ] ἐς τὰ πρὸς τὸ πέλαγος τῆς νήσου. μάλιστα δὲ ἐτήρουν ἀνέμῳ [δ] καταφέρεσθαι. ῥᾷον γὰρ τὴν φυλακὴν τῶν τριήρων ἐλάνθανον, ὁπότε πνεῦμα ἐκ πόντου εἴη. [ε] ἄπορον γὰρ ἐγίγνετο περιορμεῖν. τοῖς δὲ [ζ] ἀφειδὴς ὁ κατάπλους καθεστήκει.

γρ. ἐσβάντων

γρ. ἐστράτευσαν

γρ. ἐπείρων

α Καὶ χειρὶ σιδηρᾷ] δηλονότι ὑπὸ τῶν συρακουσίων ἐπιβληθείσῃ ἀττικῇ νηΐ. μίαν οὖν ἀπώλεσαν οἱ ἀθηναῖοι. β Ἀπὸ κάλω] τῷ λεγομένῳ παρόλκῳ. οἱ γὰρ παρ' αὐτὴν τὴν γῆν πλέοντες οὐ δύνανται ἐρέττειν. γ Προσβαλόντες] τοῖς συρακουσίοις δηλονότι. δ Ἀποσιμωσάντων] ὑποχωρησάντων, καὶ μετεωρισάντων τὰς ναῦς, ἵνα ἐκ πολλοῦ διαστήματος δυνηθῶσι μετὰ μείζονος ὁρμῆς ἐμβάλλειν τοῖς ἀθηναίοις. ε Καὶ προεμβαλόντων] τῶν συρακουσίων πρὸ τῶν ἀθηναίων δηλονότι ἐμβαλόντων. ζ Τειχήρεις ποιήσαντες] ἐντὸς δηλονότι τῶν τειχῶν ἀποκλείσαντες. η Πρὸς τὴν πόλιν ἐσέβαλον] τὴν νάξον. θ Ὑπὲρ τῶν ἄκρων πολλοὶ] αὐτοὶ γάρ, οἱ ἐπὶ τῶν ἄκρων ὄντες, καὶ τῶν ὀρῶν, ὡς ἐκεῖ οἰκούντων αὐτῶν. ι Βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς μεσσηνίους] τοῖς μεσσηνίοις δηλονότι βοηθοῦντες κατὰ τῶν μεσσηνίων. κ Καὶ αἱ νῆες σχοῦσαι] τῶν συρακουσίων. λ Ἐπ' οἴκου ἕκασται διεκρίθησαν] ἀποπλεύσασαι ἐπ' οἴκου διεκρίθησαν. μ Ὡς κεκακωμένην] κακῶς πάσχουσαν. δεδυστυχηκυῖαν. ν Ταῖς ναυσὶν ἐπειρῶντο] γράφεται ἐπείρων. τὴν μεσσήνην δηλονότι. ξ Καὶ κατεδίωξαν τοὺς μεσσηνίους] ἤγουν διώξαντες ἐνέβαλον. ο Τεταραγμένοις] τοῖς μεσσηνίοις. π Ἐπιγενόμενοι] ἐπιπεσόντες. ρ Κατὰ χώραν ἔμενεν] ἤγουν ἡσύχαζεν. σ Ὅτι μὴ μία] ἤγουν, εἰ μὴ μία. σσ Ἀλλὰ διαμώμενοι] ἀντὶ τοῦ διασκάπτοντες. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ ἄμη, ὅ ἐστι σκαφίον πλατύ. βούλεται δὲ εἰπεῖν ὅτι διασκάπτοντες τὸν κάχληκα, καὶ βόθρους ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ποιοῦντες, ηὕρισκον ὕδωρ, οἷον ἄν τις εἰς ἀνάγκην ποιεῖ δι' ἄκραν δίψαν. τ Στενοχωρία τε ἐν ὀλίγῳ] διαστήματι δηλονότι τῆς γῆς. υ Ἡροῦντο κατὰ μέρος] ἀντὶ τοῦ κατὰ διαδοχήν. φ Αἱ δέ, μετέωροι] ἤγουν ἐπ' ἀγκυρῶν. χ Παρὰ λόγον ἐπιγιγνόμενος] παρὰ προσδοκίαν συμβαίνων. ψ Ἡμερῶν ὀλίγων] ἐντὸς δηλονότι. ω Ἐν νήσῳ τε ἐρήμῃ] οὔσας δηλονότι. α Τάξαντες] προειπόντες. β Ἀργυρείου] εἵνεκεν δηλονότι. γ Ἐς τὰ πρὸς τὸ πέλαγος] ἐς τὰ ἀφορῶντα. δ Καταφέρεσθαι] καταπλεῖσθαι. ε Ἄπορον γὰρ ἐγίγνετο περιορμεῖν] ἄπορον γὰρ ἦν δηλονότι ταῖς ναυσὶ περιορμεῖν τὴν νῆσον. ζ Ἀφειδὴς ὁ κατάπλους καθεστήκει] ἤγουν, ἀφειδοῦντες ἑαυτῶν κατέπλεον.

[α] ἐπώκελλον γὰρ τὰ πλοῖα τετιμημένα χρημάτων· καὶ οἱ ὁπλῖται [β] περὶ τὰς κατάρσεις τῆς νήσου ἐφύλασσον, ὅσοι δὲ γαλήνῃ κινδυνεύσειαν, ἡλίσκοντο. [γ] ἐσένεον δὲ καὶ κατὰ τὸν λιμένα κολυμβηταὶ ὕφυδροι, καλωδίῳ ἐν ἀσκοῖς [δ] ἐφέλκοντες μήκωνα μεμελιτωμένην, [ε] καὶ λίνου σπέρμα κεκομμένον· ὧν τὸ πρῶτον λανθανόντων, φυλακαὶ ὕστερον ἐγένοντο. παντί τε τρόπῳ ἑκάτεροι ἐτεχνῶντο, οἱ μὲν, ἐσπέμπειν τὰ σιτία, οἱ δὲ, μὴ λανθάνειν σφᾶς. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πυνθανόμενοι περὶ τῆς στρατιᾶς, ὅτι ταλαιπωρεῖται, καὶ σῖτος τοῖς [ζ] ἐν τῇ νήσῳ ὅτι ἐσπλεῖ, ἠπόρουν, καὶ ἐδεδοίκεσαν μὴ σφῶν χειμὼν [η] τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι, ὁρῶντες τῶν τε ἐπιτηδείων τὴν περὶ τὴν Πελοπόννησον κομιδὴν ἀδύνατον ἐσομένην ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ, καὶ οὐδ᾽ ἐν θέρει οἷοί τε ὄντες ἱκανὰ περιπέμπειν, τόν τε ἔφορμον, χωρίων ἀλιμένων ὄντων, οὐκ ἐσόμενον, ἀλλ᾽ ἢ σφῶν ἀνέντων τὴν φυλακὴν [θ] περιγενήσεσθαι τοὺς ἄνδρας, ἢ τοῖς πλοίοις ἃ τὸν σῖτον αὐτοῖς ἦγε, χειμῶνα τηρήσαντας ἐκπλεύσεσθαι. πάντων τε ἐφοβοῦντο μάλιστα τοὺς Λακεδαιμονίους, [ι] ὅτι ἔχοντάς τι ἰσχυρὸν αὐτοὺς ἐνόμιζον οὐκέτι σφίσιν [κ] ἐπικηρυκεύεσθαι· καὶ μετεμέλοντο τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι. Κλέων δὲ, γνοὺς αὐτῶν τὴν ἐς αὐτὸν ὑποψίαν περὶ τῆς κωλύμης τῆς ξυμβάσεως, οὐ τἀληθῆ ἔφη λέγειν τοὺς ἐξαγγέλλοντας. παραινούντων δὲ τῶν ἀφιγμένων, εἰ μὴ σφίσι πιστεύουσι, κατασκόπους τινὰς πέμψαι, ᾑρέθη κατάσκοπος αὐτὸς μετὰ Θεογένους ὑπὸ Ἀθηναίων. καὶ γνοὺς ὅτι ἀναγκασθήσεται ἢ ταὐτὰ λέγειν οἷς διέβαλλεν, ἢ τἀναντία εἰπὼν, ψευδὴς φανήσεσθαι, παρῄνει τοῖς Ἀθηναίοις, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ ὡρμημένους τι τὸ πλέον τῇ γνώμῃ στρατεύειν, ὡς χρὴ κατασκόπους μὲν μὴ πέμπειν, μηδὲ διαμέλλειν καιρὸν παριέντας· εἰ δὲ δοκεῖ αὐτοῖς ἀληθῆ εἶναι τὰ ἀγγελλόμενα, πλεῖν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. καὶ ἐς Νικίαν τὸν Νικηράτου, στρατηγὸν ὄντα, [λ] ἀπεσήμαινεν, [μ] ἐχθρὸς ὢν, [ν] καὶ ἐπιτιμῶν, ῥᾴδιον εἶναι παρασκευῇ, εἰ ἄνδρες εἶεν οἱ στρατηγοὶ, πλεύσαντας λαβεῖν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ· καὶ αὐτός γ᾽ ἂν εἰ ἦρχε, ποιῆσαι τοῦτο. ὁ δὲ Νικίας, τῶν τε Ἀθηναίων τι [ξ] ὑποθορυβησάντων ἐς τὸν Κλέωνα, ὅτι οὐ καὶ νῦν πλεῖ, εἰ ῥᾴδιόν γε αὐτῷ φαίνεται, καὶ ἅμα ὁρῶν αὐτὸν ἐπιτιμῶντα, ἐκέλευεν ἥντινα βούλεται δύναμιν λαβόντα [ο] τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ, τὸ μὲν πρῶτον οἰόμενος αὐτὸν λόγῳ μόνον ἀφιέναι, ἑτοῖμος ἦν· γνοὺς δὲ τῷ ὄντι [π] παραδωσείοντα, [ρ] ἀνεχώρει, καὶ οὐκ ἔφη αὐτὸς, [σ] ἀλλ᾽ ἐκεῖνον στρατηγεῖν, δεδιὼς ἤδη, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενός οἱ αὐτὸν τολμῆσαι ὑποχωρῆσαι. αὖθις δὲ ὁ Νικίας ἐκέλευε, [τ] καὶ ἐξίστατο τῆς ἐπὶ Πύλῳ ἀρχῆς, καὶ μάρτυρας τοὺς Ἀθηναίους ἐποιεῖτο. οἱ δὲ (οἷον ὄχλος φιλεῖ ποιεῖν) ὅσῳ μᾶλλον ὁ Κλέων ὑπέφευγε τὸν πλοῦν, [υ] καὶ ἐξανεχώρει τὰ εἰρημένα, τόσῳ ἐπεκελεύοντο τῷ Νικίᾳ, παραδιδόναι τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐκείνῳ ἐπεβόων πλεῖν. ὥστε οὐκ ἔχων ὅπως τῶν εἰρημένων ἔτι ἐξαπαλλαγῇ, ὑφίσταται τὸν πλοῦν· καὶ παρελθὼν, οὔτε φοβεῖσθαι ἔφη Λακεδαιμονίους, πλεύσεσθαί τε λαβὼν, ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδένα, Λημνίους δὲ καὶ Ἰμβρίους τοὺς παρόντας, καὶ πελταστὰς οἳ ἦσαν ἔκ τε Αἴνου βεβοηθηκότες, καὶ ἄλλοθεν τοξότας τετρακοσίους. ταῦτα δὲ ἔχων, ἔφη πρὸς τοῖς ἐν Πύλῳ στρατιώταις, ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν ἢ ἄξειν Λακεδαιμονίους ζῶντας, ἢ αὐτοῦ ἀποκτενεῖν. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἐνέπεσε μέν τι καὶ γέλωτος τῇ κουφολογίᾳ αὐτοῦ, ἀσμένοις δ᾽ ὅμως ἐγίγνετο τοῖς σώφροσι τῶν ἀνθρώπων, λογιζομένοις δυοῖν ἀγαθοῖν τοῦ ἑτέρου τεύξεσθαι, ἢ Κλέωνος ἀπαλλαγήσεσθαι (ὃ μᾶλλον ἤλπιζον) ἢ σφαλεῖσι γνώμης, Λακεδαιμονίους σφίσι χειρώσεσθαι. καὶ πάντα διαπραξάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ψηφισαμένων Ἀθηναίων αὐτῷ τὸν πλοῦν, τῶν τε ἐν Πύλῳ στρατηγῶν ἕνα προσελόμενος Δημοσθένην, τὴν ἀναγωγὴν διὰ τάχους ἐποιεῖτο. τὸν δὲ Δημοσθένην προσέλαβε, πυνθανόμενος τὴν ἀπόβασιν αὐτὸν ἐς τὴν νῆσον διανοεῖσθαι.

(marg.) τὸ πρῶτον — πόσον

α Ἐπώκελλον γὰρ τὰ πλοῖα] ἐξεδίδοσαν (φησὶ) τῇ πέτρᾳ τὰ πλοῖα ὠνηθέντα χρημάτων ὑπὸ Λακεδαιμονίων. ὑπέσχοντο γὰρ τοῖς ναυκλήροις δώσειν τὰς τιμὰς εἰ ἀπόλοιτο τὰ αὐτῶν πλοῖα. β Περὶ τὰς κατάρσεις] κατάρσεις λέγει τοὺς ἐπιτηδείους εἰς καταγωγὴν τόπους καὶ εἰς τὸ προσορμίζεσθαι. τὸ δὲ ἐφύλασσον, ἀντὶ τοῦ φρουροὶ ἦσαν τινὲς τῶν πολιορκουμένων, ἵνα εὐθὺς ἀπολάβωσι τὰς τροφάς. γ Ἐσένεον δὲ] εἰσεκολύμβων. εἰσήρχοντο. δ Ἐφέλκοντες μήκωνα μεμελιτωμένην] εἶδος βοτάνης ἡ μήκων, ἧς ὁ μὲν ὀπὸς θανάσιμος, ὡς λέγεται· τὸ δὲ σῶμα, γλυκύτατον. δύναται δὲ πείνης ἀπαλλάττειν μιγνυμένη μέλιτι. ε Καὶ λίνου σπέρμα κεκομμένον] τοῦτο δίψης ἀπαλλάττει. θεραπεύει γὰρ αὐτὴν πρὸς ὀλίγον τινὰ καιρόν. ὅθεν καὶ τοῖς πυρέττουσι προσάγεται παρὰ τῶν ἰατρῶν. τὸ δὲ κεκομμένον, ἀληλεσμένον. ζ Ἐν τῇ νήσῳ] τῇ σφακτηρίᾳ. η Τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι] κωλύσῃ. θ Περιγενήσεσθαι τοὺς ἄνδρας] ἀντὶ τοῦ περισωθῆναι, ζῆσαι. ι Ὅτι ἔχοντάς τι ἰσχυρὸν] ἤγουν ἔχοντας πολλὴν δύναμιν. κ Ἐπικηρυκεύεσθαι] πρεσβείαν πέμπειν. λ Ἀπεσήμαινεν] ἀπεσκόπτων ἐδήλου. μ Ἐχθρὸς ὢν] τῷ Νικίᾳ δηλονότι. ν Καὶ ἐπιτιμῶν] ἐγκαλῶν. ἐπιμεμφόμενος. ὀνειδίζων. ξ Ὑποθορυβησάντων] μετὰ θορύβου εἰπόντων. ο Τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι ἐπιχειρεῖν] ἤτοι ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ σφακτηρίᾳ, ἢ, μέρος τὸ ἐφ᾽ ἑαυτὸν εἶναι. τὸ δὲ εἶναι, παρέλκει ἀττικῶς. ἢ, ὡς Ἀντύλλος, ἐπὶ σφίσι, τοῖς στρατηγοῖς δηλονότι. π Παραδωσείοντα] ἐφιέμενον παραδῶσαι τὸν Νικίαν. ρ Ἀνεχώρει] ἀντὶ τοῦ ἀνεδύετο. σ Ἀλλ᾽ ἐκεῖνον στρατηγεῖν] ἀλλ᾽ ἐκεῖνον δεῖν στρατηγεῖν. τ Καὶ ἐξίστατο] παρεχώρει. υ Καὶ ἐξανεχώρει] ἀντὶ τοῦ, ἀνεδύετο ποιεῖν ἅπερ ὑπέσχετο. ἀπέφευγεν.

οἱ γὰρ στρατιῶται, κακοπαθοῦντες τοῦ χωρίου τῇ ἀπορίᾳ, καὶ μᾶλλον πολιορκούμενοι ἢ πολιορκοῦντες, ὥρμηντο διακινδυνεῦσαι. καὶ αὐτῷ ἔτι ῥώμην καὶ ἡ νῆσος ἐμπρησθεῖσα παρέσχε. πρότερον μὲν γὰρ οὔσης αὐτῆς ὑλώδους ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ ἀτριβοῦς διὰ τὴν ἀεὶ ἐρημίαν, ἐφοβεῖτο, καὶ πρὸς τῶν πολεμίων τοῦτο ἐνόμιζε μᾶλλον εἶναι. πολλῷ γὰρ ἂν στρατοπέδῳ ἀποβάντι ἐξ ἀφανοῦς χωρίου προσβάλλοντας αὐτοὺς βλάπτειν. σφίσι μὲν γὰρ τὰς ἐκείνων ἁμαρτίας, καὶ παρασκευήν, ὑπὸ τῆς ὕλης, οὐκ ἂν ὁμοίως δῆλα εἶναι· τοῦ δὲ αὑτῶν στρατοπέδου καταφανῆ ἂν εἶναι πάντα τὰ ἁμαρτήματα, ὥστε προσπίπτειν ἂν αὐτοὺς ἀπροσδοκήτως ᾗ βούλοιντο. ἐπ' ἐκείνοις γὰρ εἶναι ἂν τὴν ἐπιχείρησιν. εἰ δ' αὖ ἐς δασὺ χωρίον βιάζοιτο ὁμόσε ἰέναι, τοὺς ἐλάσσους, ἐμπείρους δὲ τῆς χώρας, κρείττους ἐνόμιζε τῶν πλεόνων ἀπείρων. λανθάνειν τε ἂν τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον πολὺ ὂν διαφθειρόμενον, οὐκ οὔσης τῆς προσόψεως ᾗ χρῆν ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν. ἀπὸ δὲ τοῦ αἰτωλικοῦ πάθους (ὃ διὰ τὴν ὕλην μέρος τι ἐγένετο) οὐχ ἥκιστα αὐτὸν ταῦτα ἐσῄει. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀναγκασθέντων διὰ τὴν στενοχωρίαν τῆς νήσου, τοῖς ἐσχάτοις προσίσχοντας ἀριστοποιεῖσθαι διὰ προφυλακῆς, καὶ ἐμπρήσαντός τινος κατὰ μικρὸν τῆς ὕλης ἄκοντος, καὶ ἀπὸ τούτου πνεύματος ἐπιγενομένου, τὸ πολὺ αὐτῆς ἔλαθε κατακαυθέν. οὕτω δὴ τούς τε λακεδαιμονίους μᾶλλον κατιδὼν πλείους ὄντας, ὑπονοῶν πρότερον ἐλάσσοσι τὸν σῖτον αὐτὸν ἐσπέμπειν, τότε ὡς ἐπ' ἀξιόχρεων τοὺς ἀθηναίους μᾶλλον σπουδὴν ποιεῖσθαι, τήν τε νῆσον εὐαποβατωτέραν οὖσαν, τὴν ἐπιχείρησιν παρεσκεύαζε, στρατιάν τε μεταπέμπων ἐκ τῶν ἐγγὺς ξυμμάχων, καὶ τὰ ἄλλα ἑτοιμάζων. Κλέων δὲ ἐκείνῳ τε προπέμψας ἄγγελον ὡς ἥξων, καὶ ἔχων στρατιὰν ἣν ᾐτήσατο, ἀφικνεῖται ἐς Πύλον. καὶ ἅμα γενόμενοι, πέμπουσι πρῶτον ἐς τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον κήρυκα, προκαλούμενοι εἰ βούλοιντο ἄνευ κινδύνου τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρας σφίσι τά τε ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς κελεύειν παραδοῦναι, ἐφ' ᾧ φυλακῇ τῇ μετρίᾳ τηρήσονται, ἕως ἄν τι περὶ τοῦ πλέονος ξυμβαθῇ. οὐ προσδεξαμένων δὲ αὐτῶν, μίαν μὲν ἡμέραν ἐπέσχον, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀνηγάγοντο μὲν νυκτὸς ἐπ' ὀλίγας ναῦς τοὺς ὁπλίτας πάντας ἐπιβιβάσαντες, πρὸ δὲ τῆς ἕω ὀλίγον ἀπέβαινον τῆς νήσου ἑκατέρωθεν, ἔκ τε τοῦ πελάγους καὶ πρὸς τοῦ λιμένος, ὀκτακόσιοι μάλιστα ὄντες ὁπλῖται, καὶ ἐχώρουν δρόμῳ ἐπὶ τὸ πρῶτον φυλακτήριον τῆς νήσου. ὧδε γὰρ διετετάχατο. ἐν ταύτῃ μὲν τῇ πρώτῃ φυλακῇ ὡς τριάκοντα ἦσαν ὁπλῖται, μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατόν τε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν καὶ Ἐπιτάδας ὁ ἄρχων εἶχε. μέρος δέ τι οὐ πολὺ αὐτὸ τὸ ἔσχατον ἐφύλασσε τῆς νήσου τὸ πρὸς τὴν Πύλον, ὃ ἦν ἔκ τε θαλάσσης ἀπόκρημνον, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἥκιστα ἐπίμαχον. καὶ γάρ τι καὶ ἔρυμα αὐτόθι ἦν παλαιόν, λίθων λογάδην πεποιημένον, ὃ ἐνόμιζον σφίσιν ὠφέλιμον ἂν εἶναι, εἰ καταλαμβάνοι ἀναχώρησις βιαιοτέρα. οὕτω μὲν τεταγμένοι ἦσαν. οἱ δὲ ἀθηναῖοι τοὺς μὲν πρώτους φύλακας, οἷς ἐπέδραμον, εὐθὺς διαφθείρουσιν, ἔν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι ἀναλαμβάνοντας τὰ ὅπλα, καὶ λαθόντες τὴν ἀπόβασιν, οἰομένων αὐτῶν τὰς ναῦς κατὰ τὸ ἔθος εἰς ἔφορμον τῆς νυκτὸς πλεῖν. ἅμα δὲ ἕῳ γιγνομένῃ, καὶ ὁ ἄλλος στρατὸς ἀπέβαινον, ἐκ μὲν νεῶν ἑβδομήκοντα, καὶ ὀλίγῳ πλεόνων, πάντες πλὴν θαλαμιῶν, ὡς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι· τοξόται δὲ ὀκτακόσιοι, καὶ πελτασταὶ οὐκ ἐλάσσους τούτων. μεσσηνίων τε οἱ βεβοηθηκότες, καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι περὶ Πύλον κατεῖχον πάντες, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους φυλάκων. Δημοσθένους δὲ τάξαντος,

α Οἱ γὰρ στρατιῶται] τῶν ἀθηναίων. β Διακινδυνεῦσαι] παράβολόν τι διαπράξασθαι. γ Καὶ αὐτῷ ἔτι] αὐτῷ τῷ Δημοσθένει προθυμίαν ἐνεποίησεν, ἢ ἐπέρρωσεν. δ Αὐτοὺς βλάπτειν] τοὺς λάκωνας δηλονότι. ε Σφίσι μὲν γὰρ] σφίσι τοῖς ἀθηναίοις. ζ Ἐκείνων ἁμαρτίας] ἐκείνων τῶν λακεδαιμονίων. η Τοῦ δὲ αὑτῶν στρατοπέδου] αὑτῶν τῶν ἀθηναίων. θ Ὥστε προσπίπτειν ἂν αὐτοὺς] τοῖς ἀθηναίοις δηλονότι προσπίπτειν τοὺς λακεδαιμονίους. ι Ἐπ' ἐκείνοις γὰρ εἶναι ἂν] αὐτοὺς τοὺς λάκωνας ἐπ' ἐκείνοις τοῖς λακεδαιμονίοις. κ Ὁμόσε ἰέναι] αὐτοῖς, εἰς χεῖρας, καὶ πλησίον, ἤτοι συστάδην μάχης. λ Τῶν πλεόνων ἀπείρων] τῶν ἀθηναίων. μ Οὐκ οὔσης τῆς προσόψεως] τῆς θεωρίας. ν Ὃ διὰ τὴν ὕλην μέρος] τοῦ πάθους δηλονότι. ξ Τῶν δὲ στρατιωτῶν] τῶν ἀθηναίων στρατιωτῶν. ο Τούς τε λακεδαιμονίους μᾶλλον κατιδὼν] ὁ Δημοσθένης δηλαδή. π Τὸν σῖτον αὐτὸν] τὸ αὐτοῦ, τοπικὸν ἐπίρρημα. καὶ Ὅμηρος, αὐτοῦ ἐρυκακέειν. ρ Κλέων δὲ ἐκείνῳ] τῷ Δημοσθένει. σ Καὶ ἅμα γενόμενοι] ἤγουν συνελθόντες ὁ Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης. τ Ἐς τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον κήρυκα] τῶν λακεδαιμονίων. υ Ἐφ' ᾧ] ἐπὶ τῷ οὐ χαλεπῶς. φ Τῇ μετρίᾳ] ἤγουν φιλανθρώπῳ. χ Περὶ τοῦ πλέονος ξυμβαθῇ] ἤγουν περὶ σπονδῶν σύμβασις γένηται. ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, καὶ περὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἕως τέλειαι σπονδαὶ γένωνται, καὶ παντὸς τοῦ πολέμου ἀπαλλαγή. ψ Καὶ ἐχώρουν δρόμῳ] ἤγουν ἔτρεχον. ω Ἐπὶ τὸ πρῶτον φυλακτήριον τῆς νήσου] δραμόντες ἐπῆλθον τοῖς πρώτοις φυλάσσουσιν.

γρ. παρέσχε. γρ. ἐσβάλλειν. γρ. αἰεί.

α Ὧδε γὰρ διετετάχατο] διατεταγμένοι καὶ μεμερισμένοι ἦσαν οἱ ἐν τῇ νήσῳ. β Ἐν ταύτῃ μὲν τῇ πρώτῃ φυλακῇ] πρώτην φυλακὴν φησὶν αὐτοὺς τοὺς φύλακας. ἐπιφέρει γὰρ ὅτι τρία τάγματα ἦσαν λακεδαιμονίων τὰ φυλάττοντα τὴν νῆσον. ἓν μὲν, ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς νήσου πρὸς τὸ πέλαγος· ἕτερον δέ, ἐν τῷ ἄκρῳ τῷ πρὸς τὸν λιμένα· ἕτερον δέ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου, ὅπου τὸ ὕδωρ. πρώτην οὖν φυλακὴν λέγει τὴν πρὸς τὸ πέλαγος. γ Μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατόν τε] ἔνθα (φησὶν) ἦν τὸ ὁμαλὸν καὶ ἰσόπεδον, καὶ οὐκ ἐν ὕψει κείμενον τῆς νήσου μέρος. δ Ὃ ἦν ἔκ τε θαλάσσης] ὅπερ (φησὶ) μέρος τὸ ἔσχατον, καὶ περιεῖχον ἐπὶ τὴν Πύλον, τραχύ τι ἦν καὶ δύσβατον. ε Καὶ γάρ τι καὶ ἔρυμα αὐτόθι ἦν] φρούριον. ζ Λογάδην πεποιημένον] ἐπιλέκτως. η Οἷς ἐπέδραμον] ἤγουν καθ' ὧν. θ Καὶ λαθόντες τὴν ἀπόβασιν] λαθραίαν ποιήσαντες. ι Ὡς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι] ἤγουν ὡπλισμένοι. κ Μεσσηνίων τε οἱ βεβοηθηκότες] οἱ παραγενόμενοι τῷ Δημοσθένει ἐξ ἀρχῆς εἰς βοήθειαν.

γρ. κυκλουμένοις

διέστησαν κατὰ διακοσίους τε καὶ πλείους, ἔστι δ' ᾗ ἐλάσσους, τῶν χωρίων τὰ μετεωρότατα λαβόντες, ὅπως ὅτι πλείστη ἀπορία ᾖ τοῖς πολεμίοις πανταχόθεν κεκυκλωμένοις, καὶ μὴ ἔχωσι πρὸς ὅτι ἀντιτάξωνται, ἀλλ' ἀμφίβολοι γίγνωνται τῷ πλήθει, εἰ μὲν τοῖς πρόσθεν ἐπίοιεν, ὑπὸ τῶν κατόπιν βαλλόμενοι, εἰ δὲ τοῖς πλαγίοις, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων. κατὰ νώτου τε αἰεὶ ἔμελλον αὐτοῖς ᾗ χωρήσειαν οἱ πολέμιοι ἔσεσθαι ψιλοί, καὶ οἱ ἀπορώτατοι τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθοις καὶ σφενδόναις, ἐκ πολλοῦ ἔχοντες ἀλκήν, οἷς μηδὲ ἐπελθεῖν οἷόν τε ἦν. φεύγοντές τε γὰρ ἐκράτουν, καὶ ἀναχωροῦσιν ἐπέκειντο. τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ ὁ Δημοσθένης τό τε πρῶτον τὴν ἀπόβασιν ἐπενόει, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἔταξεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπιτάδαν, καὶ ὅπερ ἦν πλεῖστον τῶν ἐν τῇ νήσῳ, ὡς εἶδον τό, τε πρῶτον φυλακτήριον διεφθαρμένον, καὶ στρατὸν σφίσιν ἐπιόντα, ξυνετάξαντο, καὶ τοῖς ὁπλίταις τῶν Ἀθηναίων ἐπῄεσαν, βουλόμενοι ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. ἐξ ἐναντίας γὰρ οὗτοι καθειστήκεσαν, ἐκ πλαγίου δὲ οἱ ψιλοί, καὶ κατὰ νώτου. τοῖς μὲν οὖν ὁπλίταις οὐκ ἠδυνήθησαν προσμῖξαι, οὐδὲ τῇ σφετέρᾳ ἐμπειρίᾳ χρήσασθαι. οἱ γὰρ ψιλοὶ ἑκατέρωθεν βάλλοντες εἶργον, καὶ ἅμα ἐκεῖνοι οὐκ ἀντεπῄεσαν, ἀλλ' ἡσύχαζον. τοὺς δὲ ψιλούς, ᾗ μάλιστα αὐτοῖς προσθέοντες προσκέοιντο, ἔτρεπον, καὶ οἱ ὑποστρέφοντες ἠμύνοντο, ἄνθρωποι κούφως τε ἐσκευασμένοι, καὶ προλαμβάνοντες ῥᾳδίως τῆς φυγῆς, χωρίων τε χαλεπότητι, καὶ ὑπὸ τῆς πρὶν ἐρημίας τραχέων ὄντων, ἐν οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐδύναντο διώκειν, ὅπλα ἔχοντες. χρόνον μὲν οὖν τινα ὀλίγον οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἠκροβολίσαντο. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν ᾗ προσπίπτοιεν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη ὄντας τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ τε ὄψει τοῦ θαρσεῖν τὸ πλεῖστον εἰληφότες, πολλαπλάσιοι φαινόμενοι, καὶ ξυνειθισμένοι μᾶλλον μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥσπερ ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους, καταφρονήσαντες, καὶ ἐμβοήσαντες, ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἔβαλλον λίθοις τε καὶ τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις, ὡς ἕκαστός τι πρόχειρον εἶχε. γενομένης δὲ τῆς βοῆς ἅμα τῇ ἐπιδρομῇ, ἔκπληξίς τε ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης, καὶ ὁ κονιορτὸς τῆς ὕλης νεωστὶ κεκαυμένης ἐχώρει πολὺς ἄνω. ἄπορόν τε ἦν ἰδεῖν τὸ πρὸ αὑτοῦ, ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ λίθων ἀπὸ πολλῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ κονιορτοῦ ἅμα φερομένων. τό, τε ἔργον ἐνταῦθα χαλεπὸν τοῖς Λακεδαιμονίοις καθίστατο. οὔτε γὰρ οἱ πῖλοι ἔστεγον τὰ τοξεύματα, δοράτιά τε ἐναποκέκλαστο βαλλομένων. εἶχόν τε οὐδὲν σφίσιν αὐτοῖς χρήσασθαι, ἀποκεκλῃμένοι μὲν τῇ ὄψει τοῦ προορᾶν, ὑπὸ δὲ τῆς μείζονος βοῆς τῶν πολεμίων τὰ ἐν αὐτοῖς παραγγελλόμενα οὐκ ἐσακούοντες. κινδύνου τε πανταχόθεν περιεστῶτος, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐλπίδα καθ' ὅτι χρὴ ἀμυνομένους σωθῆναι, τέλος δέ, τραυματιζομένων ἤδη πολλῶν, διὰ τὸ αἰεὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀναστρέφεσθαι, ξυγκλῄσαντες, ἐχώρησαν ἐς τὸ ἔσχατον ἔρυμα τῆς νήσου, ὃ οὐ πολὺ ἀπεῖχε, καὶ τοὺς ἑαυτῶν φύλακας. ὡς δὲ ἐνέδοσαν, ἐνταῦθα ἤδη πολλῷ ἔτι πλέονι βοῇ τεθαρσηκότες οἱ ψιλοὶ ἐπέκειντο, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὅσοι μὲν ὑποχωροῦντες ἐγκατελαμβάνοντο, ἀπέθνῃσκον. οἱ δὲ πολλοί, διαφυγόντες ἐς τὸ ἔρυμα, μετὰ τῶν ταύτῃ φυλάκων ἐτάξαντο παρὰ πᾶν, ὡς ἀμυνούμενοι ᾗπερ ἦν ἐπίμαχον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπισπόμενοι, περίοδον μὲν αὐτῶν καὶ κύκλωσιν χωρίου ἰσχύι οὐκ εἶχον, προσιόντες δὲ ἐξ ἐναντίας, ὤσασθαι ἐπειρῶντο.

γρ. ἐπιθέοντες

α Διέστησαν] ἐπαχθησαν μεμερισμένως. β Ἀλλ' ἀμφίβολοι] ἑκατέρωθεν βαλλόμενοι πανταχόθεν. γ Τῷ πλήθει] ὑπὸ τοῦ πλήθους. δ Καὶ οἱ ἀπορώτατοι τοξεύμασιν] οἱ μέν, ἐξηγήσαντο, οἱ ἀπορώτατοι ὅπλων, καὶ τοξεύμασι μόνοις χρώμενοι· οἱ δέ, λέγουσιν, οἱ εἰς ἀπορίαν καθιστάντες τοὺς αὐτοῖς περιπεπτωκότας τοῖς τοξεύμασιν. ὃ καὶ βέλτιον. καὶ γὰρ καὶ Ὅμηρος ἐχρήσατο τῇ τοιαύτῃ λέξει, χλωρὸν εἰπὼν δέος, ὡς οὐκ αὐτὸ ἔχον τὴν χλωρότητα, ἀλλ' ἑτέροις αὐτὴν ἐμποιοῦν. καὶ τὸν Διόνυσον φασὶ μαινόμενον, οὐχ ὅτι αὐτὸς μαίνεται, ἀλλ' ὅτι ποιεῖ μαίνεσθαι. ε Ἐκ πολλοῦ ἔχοντες] ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἐκ πολλοῦ διαστήματος τὴν δύναμιν ἔχοντες. πόρρωθεν γὰρ τὸ τόξον ἰσχύει. ζ Ἐς χεῖρας ἐλθεῖν] συμπλακῆναι. η Ἐξεναντίας γὰρ οὗτοι] οἱ Ἀθηναῖοι. θ Τοῖς μὲν οὖν ὁπλίταις] τῶν Ἀθηναίων. ι Οὐδὲ τῇ σφετέρᾳ] ἵνα λέγῃ τῷ πεζομαχεῖν, καθ' ὃ μᾶλλον ἔμπειροί εἰσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι. κ Ἐμπειρίᾳ] τῇ ἐπιστήμῃ τῇ πολεμικῇ. λ Καὶ οἱ ὑποστρέφοντες ἠμύνοντο] οἱ ψιλοὶ τοὺς Λακεδαιμονίους παυομένους τῆς διώξεως ὑποστρέφοντες ἠμύνοντο. μ Ἄνθρωποι κούφως τε ἐσκευασμένοι] ψιλὴ ὅπλοις ὡπλισμένοι. ν Καὶ προλαμβάνοντες] φθάνοντες, ὥστε μὴ καταλαμβάνεσθαι. ξ Ἠκροβολίσαντο] οἱονεὶ πόρρωθεν ἔβαλλον αὐτούς. ο Ἢ προσπίπτοιεν] οἱ ψιλοὶ δηλονότι. π Καὶ αὐτοὶ τῇ ὄψει] ἐθάρρησαν ὄψει, ἰδόντες ἑαυτοὺς πολλαπλασίους τῶν ἐναντίων ὄντας. ϛ πολλαπλασίους ἑαυτοὺς δόξαντες τῶν κατὰ τὴν ἀλήθειαν ὄντων. ρ Ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια] ὅτι (φησὶν) οὐκ ἔπαθον τοιαῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἷα προσεδόκων παθεῖν ὑπ' αὐτῶν ἐξ ἀρχῆς εὐθύς, ὅτε ἐπέβησαν τῆς νήσου. σ Τῆς προσδοκίας] αὐτῆς τῆς δειλίας. τ Τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι] ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, πεπτωκυῖαν φοβουμένοι ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως τῶν Λακεδαιμονίων ἣν εἶχον περὶ αὐτῶν, ὡς ὅτι σφόδρα εἰσὶ πεζομάχοι καὶ πολεμικοί. υ Οὔτε γὰρ οἱ πῖλοι] πῖλοί εἰσι τὰ ἐξ ἐρίου πιλητὰ ἐνδύματα, ὥσπερ θωράκιά τινα ὑπὸ τὰ στήθη, ἃ ἐνδυόμεθα. οἱ δέ, τὰ ἐπικείμενα ταῖς περικεφαλαίαις. φ Ξυγκλῄσαντες] συνασπίσαντες, πυκνώσαντες, συναχθέντες. χ Ὡς δὲ ἐνέδοσαν] ἔκλιναν. ἐχαυνώθησαν. ψ Μετὰ τῶν ταύτῃ φυλάκων] ἐν τῷ ἐρύματι. ω Ἐτάξαντο παρὰ πᾶν] παρὰ πᾶν μέρος τοῦ ἐρύματος, ὅσον ἦν μέρος ἐπίμαχον, τουτέστι, καθ' ὃ ἐδύναντο οἱ Ἀθηναῖοι προσελθόντες μάχεσθαι. α Καὶ κύκλωσιν] κεῖται τὸ ποιήσασθαι.

καὶ χρόνον μὲν πολὺν καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖστον ταλαιπωρούμενοι ἀμφότεροι ὑπό τε τῆς μάχης καὶ δίψους καὶ ἡλίου, ἀντεῖχον, πειρώμενοι, οἱ μὲν, ἐξελάσασθαι ἐκ τοῦ μετεώρου, οἱ δὲ, μὴ ἐνδοῦναι. ῥᾷον δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠμύνοντο ἢ ἐν τῷ πρὶν, οὐκ οὔσης σφῶν τῆς κυκλώσεως[a] ἐς τὰ πλάγια. [b]ἐπειδὴ δὲ ἀπέραντον ἦν, προσελθὼν ὁ τῶν Μεσσηνίων στρατηγὸς Κλέωνι καὶ Δημοσθένει, [c]ἄλλως ἔφη πονεῖν σφᾶς· εἰ δὲ βούλονται ἑαυτῷ δοῦναι τῶν τοξοτῶν μέρος τι καὶ τῶν ψιλῶν, περιϊέναι κατὰ νώτου αὐτοῖς ὁδῷ ᾗ ἂν αὐτὸς εὕρῃ, δοκεῖν βιάσασθαι τὴν ἔφοδον. λαβὼν δὲ ἃ ᾐτήσατο, [d]ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὁρμήσας, ὥστε μὴ ἰδεῖν [e]ἐκείνους, [f]κατὰ τὸ αἰεὶ παρεῖκον τοῦ κρημνώδους τῆς νήσου προσβαίνων, καὶ ᾗ οἱ Λακεδαιμόνιοι χωρίου ἰσχύϊ πιστεύσαντες οὐκ ἐφύλασσον, χαλεπῶς τε καὶ μόλις περιελθὼν ἔλαθε. καὶ ἐπὶ τοῦ μετεώρου ἐξαπίνης ἀναφανεὶς κατὰ νώτου αὐτῶν, τοὺς μὲν τῷ ἀδοκήτῳ ἐξέπληξε, [g]τοὺς δὲ, ἃ προσεδέχοντο ἰδόντας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέῤῥωσε. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, βαλλόμενοί τε ἀμφοτέρωθεν ἤδη, καὶ γιγνόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι (ὡς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι) τῷ ἐν Θερμοπύλαις· ἐκεῖνοί τε γὰρ τῇ ἀτραπῷ περιελθόντων τῶν Περσῶν, διεφθάρησαν· οὗτοί τε, ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες, οὐκέτι ἀντεῖχον, ἀλλὰ πολλοῖς τε ὀλίγοι μαχόμενοι, καὶ ἀσθενείᾳ σωμάτων, διὰ τὴν σιτοδείαν, ὑπεχώρουν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκράτουν ἤδη τῶν ἐφόδων. γνοὺς δὲ ὁ Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης ὅτι εἰ καὶ ὁποσονοῦν μᾶλλον ἐνδώσουσι, διαφθαρησομένους αὐτοὺς ὑπὸ τῆς σφετέρας στρατιᾶς, ἔπαυσαν τὴν μάχην, [h]καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀπεῖρξαν, βουλόμενοι ἀγαγεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίοις ζῶντας, [i]εἴ πως τοῦ κηρύγματος ἀκούσαντες [k]ἐπικλασθεῖεν τῇ γνώμῃ τὰ ὅπλα παραδοῦναι, καὶ ἡσσηθεῖεν τοῦ παρόντος δεινοῦ. ἐκήρυξάν τε, εἰ βούλονται τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Ἀθηναίοις, ὥστε βουλεῦσαι ὅ, τι ἂν ἐκείνοις δοκῇ. οἱ δὲ, ἀκούσαντες, [l]παρῆκαν τὰς ἀσπίδας οἱ πλεῖστοι, καὶ τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν, δηλοῦντες προσίεσθαι τὰ κεκηρυγμένα. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ἀνακωχῆς, ξυνῆλθον ἐς λόγους ὅ, τε Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ ἐκείνων, Στύφων ὁ Φάρακος, τῶν πρότερον ἀρχόντων, τοῦ μὲν πρώτου τεθνηκότος Ἐπιτάδου, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν [m]Ἱππαγρέτου ἐφῃρημένου, ἐν τοῖς νεκροῖς ἔτι ζῶντος, κειμένου ὡς τεθνεῶτος, αὐτὸς τρίτος ἐφῃρημένος ἄρχειν κατὰ νόμον [n]εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν. ἔλεγε δὲ ὁ Στύφων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὅτι βούλονται [x]διακηρυκεύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους [o]ὅ, τι χρὴ σφᾶς ποιεῖν. [p]καὶ ἐκείνων μὲν οὐδένα ἀφέντων, αὐτῶν δὲ τῶν Ἀθηναίων καλούντων ἐκ τῆς ἠπείρου κήρυκας, καὶ γενομένης ἐπερωτήσεως δὶς ἢ τρὶς, ὁ τελευταῖος διαπλεύσας αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου Λακεδαιμονίων ἀνὴρ, ἀπήγγειλεν ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσιν ὑμᾶς αὐτοὺς περὶ ὑμῶν αὐτῶν βουλεύεσθαι, [r]μηδὲν αἰσχρὸν ποιοῦντας. οἱ δὲ, καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι, τὰ ὅπλα παρέδοσαν, καὶ σφᾶς αὐτούς. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐν φυλακῇ εἶχον αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐν τῇ νήσῳ, τἄλλα διεσκευάζοντο ὡς ἐς πλοῦν, καὶ τοὺς ἄνδρας τοῖς τριηράρχοις διεδίδοσαν ἐς φυλακήν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, κήρυκα πέμψαντες, τοὺς νεκροὺς διεκομίσαντο. ἀπέθανον δ' ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν, καὶ τετρακόσιοι οἱ πάντες· τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν, ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέθανον. καὶ Σπαρτιᾶται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων περὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν· ἡ γὰρ μάχη οὐ σταδία ἦν. χρόνος δὲ ὁ ξύμπας ἐγένετο ὅσον οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐπολιορκήθησαν, ἀπὸ τῆς ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐν τῇ νήσῳ μάχης, ἑβδομήκοντα ἡμέραι καὶ δύο. τούτων περὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἐν αἷς οἱ πρέσβεις περὶ τῶν σπονδῶν ἀπῇσαν, ἐσιτοδοτοῦντο· τὰς δὲ ἄλλας τοῖς ἐσπλέουσι λάθρα διετρέφοντο. καὶ ἦν σῖτος ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ἄλλα βρώματα ἐγκατελείφθη. ὁ γὰρ ἄρχων Ἐπιτάδας ἐνδεεστέρως ἑκάστῳ

---

a Ἐς τὰ πλάγια] ἀντὶ τοῦ ἐκ τῶν πλαγίων. b Ἐπειδὴ δὲ ἀπέραντον ἦν] τὸ ἔργον τοῦ πολέμου. c Ἄλλως ἔφη πονεῖν] ματαίως.
d Ἐκ τοῦ ἀφανοῦς] ἀντὶ τοῦ, ἐκ τοῦ μὴ βλεπομένου τῶν Λακεδαιμονίων. e Ἐκείνους] ἤγουν τοὺς Λακεδαιμονίους.
f Κατὰ τὸ αἰεὶ παρεῖκον] τουτέστι, κατὰ τὸ ἐνδιδοῦν, καὶ ἀνάβασιν παρέχον.
g Τοὺς δὲ, ἃ προσεδέχοντο] ἤγουν Ἀθηναίους.
h Καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀπεῖρξαν] τῆς μάχης δηλονότι.
i Εἴ πως τοῦ κηρύγματος ἀκούσαντες] οἱ Λακεδαιμόνιοι. k Ἐπικλασθεῖεν τῇ γνώμῃ] χαυνωθεῖεν.
l Παρῆκαν] ἀφῆκαν.
m Ἱππαγρέτου ἐφῃρημένου] ἀντὶ τοῦ μετ' ἐκεῖνον ᾑρημένου καὶ χειροτονηθέντος.
n Εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν] ἤγουν ἀποθάνοιεν. x Διακηρυκεύσασθαι] ἐν ἴσῳ μέν πως ἐστὶ τῷ ἐπικηρυκεύεσθαι. εἰ μή τις εἴποι τὸ μὲν διακηρυκεύεσθαι, πρὸς φίλους, τὸ δ' ἐπικηρυκεύεσθαι, πρὸς πολεμίους. o Ὅ, τι χρὴ σφᾶς ποιεῖν] καίτοι εἶπεν ἄνω ὅτι ἔδοξεν αὐτοῖς παραδοῦναι τὰ ὅπλα, καὶ προσίεσθαι τὰ κεκηρυγμένα. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἔλεγε περὶ τῶν στρατιωτῶν, ἐνταῦθα δὲ, περὶ εἰ τοῦ αὐτῶν στρατηγοῦ.
p Καὶ ἐκείνων μὲν οὐδένα ἀφέντων] τῶν Λακεδαιμονίων τῶν ἐν τῇ σφακτηρίᾳ. ἀφέντων δὲ λέγει, ὡς τι ἐξελθεῖν διακηρυκεύεσθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ Πύλῳ.
r Μηδὲν αἰσχρὸν ποιοῦντας] αἰνίττεται ὡς ὅτι μᾶλλον βέλτιον ἐστὶ πεσεῖν, ἢ αἰχμαλώτους ληφθῆναι, ὡς νόμος Λακεδαιμονίοις.

γρ. δίψης

γρ. γενομένων ἐπερωτήσεων

παρέσχεν[α] ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν. οἱ μὲν δὴ ἀθηναῖοι καὶ οἱ πελοποννήσιοι[β] ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐκ τῆς πύλου ἑκάτεροι ἐπ' οἴκου. καὶ τοῦ Κλέωνος[γ] καίπερ μανιώδης οὖσα ἡ ὑπόσχεσις ἀπέβη. ἐντὸς γὰρ εἴκοσιν ἡμερῶν ἤγαγε τοὺς ἄνδρας,[δ] ὥσπερ ὑπέστη. [ε]παρὰ γνώμην τε δὴ μάλιστα τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτο τοῖς ἕλλησιν ἐγένετο. τοὺς γὰρ λακεδαιμονίους οὔτε λιμῷ, οὔτ' ἀνάγκῃ οὐδεμιᾷ ἠξίουν τὰ ὅπλα παραδοῦναι, ἀλλὰ ἔχοντας, καὶ μαχομένους[ζ] ὡς ἐδύναντο, ἀποθνήσκειν.[η] ἀπιστοῦντές τε μὴ εἶναι[θ] τοὺς παραδόντας τοῖς τεθνεῶσιν ὁμοίους. καί τινος ἐρομένου ποτὲ ὕστερον τῶν ἀθηναίων ξυμμάχων[ι] δι' ἀχθηδόνα ἕνα τῶν ἐκ τῆς νήσου αἰχμαλώτων, εἰ οἱ τεθνεῶτες αὐτῶν καλοὶ κἀγαθοί,[κ] ἀπεκρίνατο αὐτῷ, πολλοῦ ἂν ἄξιον εἶναι τὸν ἄτρακτον (λέγων τὸν οἰστὸν) εἰ τοὺς ἀγαθοὺς διεγίγνωσκε. δήλωσιν ποιούμενος[λ] ὅτι ὁ ἐντυγχάνων τοῖς τε λίθοις καὶ τοξεύμασι, διεφθείρετο. κομισθέντων δὲ[μ] τῶν ἀνδρῶν, οἱ ἀθηναῖοι ἐβούλευσαν δεσμοῖς μὲν αὐτοὺς φυλάσσειν, μέχρις οὗ τι ξυμβῶσιν·[ν] ἢν δ' οἱ πελοποννήσιοι πρὸ τούτου ἐς τὴν γῆν ἐσβάλωσιν, ἐξαγαγόντες ἀποκτεῖναι. τῆς δὲ πύλου φυλακὴν κατεστήσαντο. καὶ οἱ ἐκ τῆς ναυπάκτου μεσσήνιοι, ὡς ἐς πατρίδα ταύτην (ἔστι γὰρ ἡ πύλος τῆς μεσσηνίδος ποτὲ οὔσης γῆς) πέμψαντες σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, ἐλῄζοντό τε τὴν λακωνικὴν καὶ πλεῖστα ἔβλαπτον, ὁμόφωνοι ὄντες. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι, ἀμαθεῖς ὄντες ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ λῃστείας, καὶ τοῦ τοιούτου πολέμου, τῶν τε εἱλώτων[ξ] αὐτομολούντων, καὶ φοβούμενοι μὴ καὶ ἐπὶ μακρότερον σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν, οὐ ῥᾳδίως ἔφερον, ἀλλὰ καίπερ οὐ βουλόμενοι ἔνδηλοι εἶναι τοῖς ἀθηναίοις, ἐπρεσβεύοντο παρ' αὐτούς, καὶ ἐπειρῶντο τήν τε πύλον καὶ τοὺς ἄνδρας κομίζεσθαι. οἱ δὲ μειζόνων τε ὠρέγοντο,[ο] καὶ πολλάκις φοιτώντων, αὐτοὺς ἀπράκτους ἀπέπεμπον. ταῦτα μὲν τὰ περὶ πύλον γενόμενα.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους μετὰ ταῦτα εὐθὺς ἀθηναῖοι ἐς τὴν κόρινθον ἐστράτευσαν ναυσὶν ὀγδοήκοντα, καὶ δισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν, καὶ ἐν ἱππαγωγοῖς ναυσὶ, διακοσίοις ἱππεῦσιν. ἠκολούθουν δὲ καὶ τῶν ξυμμάχων μιλήσιοι, καὶ ἄνδριοι, καὶ καρύστιοι. ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου, τρίτος αὐτός. πλέοντες δὲ ἅμα ἕῳ,[π] ἔσχον μεταξὺ χερσονήσου τε καὶ ῥείτου, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ χωρίου ὑπὲρ οὗ ὁ σολύγιος λόφος ἐστίν·[ρ] ἐφ' ὃν δωριῆς τὸ πάλαι ἱδρυθέντες, τοῖς ἐν τῇ πόλει κορινθίοις ἐπολέμουν, οὖσιν αἰολεῦσιν.[σ] καὶ κώμη νῦν ἐπ' αὐτοῦ σολύγεια καλουμένη ἐστίν. ἀπὸ δὲ τοῦ αἰγιαλοῦ τούτου ἔνθα αἱ νῆες κατέσχον, ἡ μὲν κώμη αὕτη δώδεκα σταδίους ἀπέχει, ἡ δὲ κορινθίων πόλις, ἑξήκοντα, ὁ δὲ ἰσθμὸς, εἴκοσι. προπυθόμενοι δὲ κορίνθιοι ἐξ ἄργους ὅτι ἡ στρατιὰ ἥξει τῶν ἀθηναίων, ἐκ πλείονος ἐβοήθησαν ἐς ἰσθμὸν πάντες,[τ] πλὴν τῶν ἔξω ἰσθμοῦ, καὶ ἐν ἀμπρακίᾳ καὶ ἐν λευκαδίᾳ ἀπῆσαν αὐτῶν πεντακόσιοι φρουροί.[υ] οἱ δ' ἄλλοι πανδημεὶ ἐπετήρουν τοὺς ἀθηναίους,[φ] οἷ κατασχήσουσιν. ὡς δὲ αὐτοὺς ἔλαθον νυκτὸς καταπλεύσαντες,[χ] καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἤρθη, καταλιπόντες τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐν κεγχρειᾷ, ἢν ἄρα οἱ ἀθηναῖοι ἐπὶ τὸν κρομμυῶνα ἴωσιν, ἐβοήθουν κατὰ τάχος. καὶ Βάτος μὲν ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν (δύο γὰρ ἦσαν ἐν τῇ μάχῃ οἱ παρόντες) λαβὼν λόχον, ἦλθεν ἐπὶ τὴν σολύγειαν κώμην, φυλάξων ἀτείχιστον οὖσαν. Λυκόφρων δὲ[ψ] τοῖς ἄλλοις ξυνέβαλε, καὶ πρῶτα μὲν τῷ δεξιῷ κέρᾳ τῶν ἀθηναίων εὐθὺς ἀποβεβηκότι πρὸ τῆς χερρονήσου, οἱ κορίνθιοι ἐπέκειντο· ἔπειτα δὲ[ω] καὶ τῷ ἄλλῳ στρατεύματι. καὶ ἦν ἡ μάχη καρτερά, καὶ ἐν χερσὶ πᾶσα. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τῶν ἀθηναίων καὶ καρυστίων (οὗτοι γὰρ παρατεταγμένοι ἦσαν ἔσχατοι) ἐδέξαντό τε τοὺς κορινθίους,[α] καὶ ἐώσαντο μόλις. οἱ δὲ, ὑποχωρήσαντες πρὸς αἱμασιάν (ἦν γὰρ τὸ χωρίον πρόσαντες πᾶν) βάλλοντες τοῖς λίθοις καθύπερθεν ὄντες,

γρ. ἀπαθεῖς

γρ. κορινθίαν

α Ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν] τὴν ἰδίαν δηλονότι. ἐκείνῳ γὰρ αὐτοῖς καὶ πλείω παρέχειν, ὡς ἐγένετο δῆλον ἐκ τῶν ὑπερθέντων ἐπιῶν. β Ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ] σὺν παντὶ δηλονότι. γ Καίπερ μανιώδης οὖσα] αὐτὶ τοῦ, ἡ εἰ τοῦ μέλλοντος προφανὴς ἀπόφασις. δ Ὥσπερ ὑπέστη] ὑπεσχέθη. ε Παρὰ γνώμην] αὐτὶ τοῦ, παρὰ τὴν οἴησιν, καὶ τὴν ὑπόνοιαν, καὶ παρὰ προσδοκίαν. διότι οὐδέποτε οὐδεὶς προσεδόκα οὐδεμιᾷ ἀνάγκῃ λακεδαιμονίους εἴξαντας, παραδοῦναι τὰ ὅπλα. ζ Ὡς ἐδύναντο] ἤγουν, ἕως δύναμις παρῆν αὐτοῖς.
η Ἀπιστοῦντές τε μὴ εἶναι] ἀπιστοῦντες οἱ ἀθηναῖοι. ἡ δ' ἀπόφασις, περιττή.
θ Τοὺς παραδόντας] ἑαυτοὺς καὶ τὰ ὅπλα. ι Δι' ἀχθηδόνα] διὰ λύπην· ἤ, διαίσια, ἀθηναίων σύμμαχός τις ἀχθόμενος, ἤτοι τοῖς ἀθηναίοις ὡς φορτικῶς ἄρχουσιν ἢ ἀχθόμενος ἐπὶ τῇ τῶν λακεδαιμονίων συμφορᾷ, ἤρετο ἕνα τῶν ἐκ τῆς νήσου. κ Ἀπεκρίνατο αὐτῷ] τῷ ἐρωτήσαντι.
λ Ὅτι ὁ ἐντυγχάνων] ὁ τυχὼν εἴτε καλὸς, εἴτε ἀγαθός. μ Τῶν ἀνδρῶν] τῶν αἰχμαλώτων. ν Πρὸ τούτου] τοῦ συμβῆναι. ξ Αὐτομολούντων] εἰς τὴν πύλον. ο Καὶ πολλάκις φοιτώντων] τῶν πρέσβεων.
π Ἔσχον μεταξὺ χερρονήσου] προσέσχον. ρ Ἐφ' ὃν δωριεῖς τὸ πάλαι ἱδρυθέντες] ὅτι τὸ παλαιὸν πρὸ τῶν δωριέων αἰολεῖς εἶχον τὴν κόρινθον. σ Καὶ κώμη νῦν ἐπ' αὐτοῦ σολύγεια] αὐτὶ τοῦ ἐπάνω αὐτοῦ τοῦ λόφου.
τ Πλὴν τῶν ἔξω ἰσθμοῦ] αὐτὶ τοῦ, ἐκείνων τῶν κορινθίων ἐξ ὧν ἀπῆσαν προσβοηθῆσαι τοῖς συμμάχοις αὐτῶν τοῖς οὖσιν ἔξω τούτου τοῦ ἰσθμοῦ. εἶτα ἐπάγει ποίοις. υ Πεντακόσιοι φρουροί] ἐσόμενοι δηλονότι.
φ Οἷ κατασχήσουσιν] ἐλλιμενίσουσιν. ὅπου προσελεύσονται αὐτοὶ οἱ ἀθηναῖοι.
χ Καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἤρθη] αὐτοῖς (φησὶ) τοῖς κορινθίοις ἤρθη τὰ σημεῖα παρὰ τῶν φίλων αὐτῶν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, σημαινόντων αὐτοῖς ὅτι πολέμιοι ἐπῆλθον. δεῖ δὲ προσυπακοῦσαι τὸ, ἡμέρας γενομένης. ψ Τοῖς ἄλλοις ξυνέβαλε] σὺν τοῖς ἄλλοις ἀθηναίοις. ω Καὶ τῷ ἄλλῳ στρατεύματι] τῶν ἀθηναίων.
α Καὶ ἐώσαντο μόλις] τῶν κορινθίων δηλονότι.

[α] καὶ παιωνίσαντες, ἐπέβησαν αὖθις. δεξαμένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, ἐν χερσὶν ἦν πάλιν ἡ μάχη. λόχος δέ τις τῶν Κορινθίων ἐπιβοηθήσας τῷ εὐωνύμῳ κέρᾳ ἑαυτῶν, ἔτρεψε τῶν Ἀθηναίων τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν. πάλιν δὲ ἀπὸ τῶν νεῶν ἀνέστρεψαν οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Καρύστιοι. [β] τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον ἀμφοτέρωθεν ἐμάχετο ξυνεχῶς, μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων, ἐφ' ᾧ ὁ Λυκόφρων ὢν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἀθηναίων ἠμύνετο. [γ] ἤλπιζον γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην [δ] πειράσειν. χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἀντεῖχον, οὐκ ἐνδιδόντες ἀλλήλοις· ἔπειτα (ἦσαν γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ ἱππῆς ὠφέλιμοι ξυμμαχόμενοι, [ε] τῶν ἑτέρων οὐκ ἐχόντων ἵππους) ἐτράποντο οἱ Κορίνθιοι, καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον, [ζ] καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα, καὶ οὐκέτι κατέβαινον, ἀλλ' ἡσύχαζον. ἐν δὲ τῇ τροπῇ ταύτῃ, κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας οἱ πλεῖστοί τε [η] ἀπέθανον αὐτῶν, [θ] καὶ Λυκόφρων ὁ στρατηγός. [ι] ἡ δὲ ἄλλη στρατιά, [κ] τούτῳ τῷ τρόπῳ [λ] οὐ κατὰ δίωξιν πολλήν, οὐδὲ ταχείας φυγῆς γενομένης, ἐπεὶ ἐβιάσθη, ἐπαναχωρήσασα, πρὸς τὰ μετέωρα ἱδρύθη. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς οὐκέτι αὐτοῖς ἐπῄεσαν ἐς μάχην, τούς τε νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνῃροῦντο, τροπαῖόν τε εὐθέως ἔστησαν. τοῖς δ' ἡμίσεσι τῶν Κορινθίων οἱ ἐν τῇ Κεγχρειᾷ ἐκάθηντο φύλακες, μὴ ἐπὶ τὸν Κρομμυῶνα πλεύσωσι, τούτοις οὐ κατάδηλος ἡ μάχη ἦν ὑπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Ὀνείου· κονιορτὸν δὲ ὡς εἶδον, καὶ ὡς ἔγνωσαν, [μ] ἐβοήθουν εὐθύς. ἐβοήθησαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως πρεσβύτεροι τῶν Κορινθίων, αἰσθόμενοι τὸ γεγενημένον. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ξύμπαντας αὐτοὺς ἐπιόντας, καὶ νομίσαντες τῶν ἐγγὺς ἀστυγειτόνων Πελοποννησίων βοήθειαν ἐπιέναι, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπὶ τὰς ναῦς, ἔχοντες τὰ σκυλεύματα, καὶ τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, πλὴν δυοῖν, οὓς ἐγκατέλιπον, μὴ δυνάμενοι εὑρεῖν. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ναῦς, ἐπεραιώθησαν ἐς τὰς ἐπικειμένας νήσους. ἐκ δ' αὐτῶν ἐπικηρυκευσάμενοι, τοὺς νεκρούς, οὓς ἐγκατέλιπον, ὑποσπόνδους ἀνείλοντο. ἀπέθανον δὲ Κορινθίων μὲν ἐν τῇ μάχῃ δώδεκα καὶ διακόσιοι, Ἀθηναίων δέ, ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντήκοντα. ἄραντες δὲ ἐκ τῶν νήσων οἱ Ἀθηναῖοι, ἔπλευσαν αὐθημερὸν ἐς Κρομμυῶνα τῆς Κορινθίας. ἀπέχει δὲ τῆς πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους. καὶ καθορμισάμενοι τήν τε γῆν ἐδῄωσαν, καὶ τὴν νύκτα ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παραπλεύσαντες ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν πρῶτον, καὶ ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι, ἀφίκοντο ἐς Μεθώνην τὴν μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Τροιζῆνος· [ν] καὶ ἀπολαβόντες τὸν τῆς χερρονήσου ἰσθμόν, ἐτείχισαν, ἐν ᾧ ἡ Μεθώνη ἐστί· καὶ φρούριον καταστησάμενοι, ἐλῄστευον τὸν ἔπειτα χρόνον τήν τε Τροιζηνίαν γῆν, καὶ Ἁλιάδα, καὶ Ἐπιδαυρίαν. ταῖς δὲ ναυσὶν (ἐπεὶ [ξ] ἐξετείχισαν τὸ χωρίον) ἀπέπλευσαν ἐπ' οἴκου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ Εὐρυμέδων, καὶ Σοφοκλῆς, ἐπεὶ ἐκ τῆς Πύλου ἀπῆραν ἐς τὴν Σικελίαν ναυσὶν Ἀθηναίων, ἀφικόμενοι ἐς Κέρκυραν, ἐστράτευσαν μετὰ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰστώνης Κερκυραίων καθιδρυμένους, οἳ τότε μετὰ τὴν στάσιν διαβάντες ἐκράτουν τε τῆς γῆς, καὶ πολλὰ ἔβλαπτον. προσβαλόντες δέ, [ο] τὸ μὲν τείχισμα εἷλον· οἱ δὲ ἄνδρες καταπεφευγότες ἀθρόοι πρὸς μετέωρόν τι, [π] ξυνέβησαν ὥστε τοὺς μὲν ἐπικούρους παραδοῦναι, περὶ δὲ σφῶν τὰ ὅπλα παραδόντων τὸν Ἀθηναίων δῆμον διαγνῶναι. καὶ αὐτοὺς ἐς τὴν νῆσον οἱ στρατηγοὶ τὴν Πτυχίαν ἐς φυλακὴν διεκόμισαν ὑποσπόνδους, μέχρις οὗ Ἀθήναζε πεμφθῶσιν, ὥστε ἄν τις ἁλῷ ἀποδιδράσκων, ἅπασι λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται τῶν Κερκυραίων, δεδιότες [ρ] μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐλθόντας οὐκ ἀποκτείνωσι, μηχανῶνται τοιόνδε τι. [σ] τῶν ἐν τῇ νήσῳ πείθουσί τινας, ὀλίγους ὑποπέμψαντες φίλους, [τ] καὶ διδάξαντες, ὡς κατ' εὔνοιαν δῆθεν λέγειν ὅτι κράτιστον αὐτοῖς εἴη ὡς τάχιστα ἀποδιδράναι, πλοῖον δέ τι αὐτοὶ ἑτοιμάσειν. μέλλειν γὰρ δὴ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων παραδώσειν

α Καὶ παιωνίσαντες] δύο παιᾶνες ἦσαν· ἐνυάλιος, ὅτε ἦρχον, ὃς καὶ πρὸ τῆς μάχης ἐγίγνετο· καὶ ἕτερος, ὅτε ἐνίκων.
β Τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον] ἤτοι τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων, καὶ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἀθηναίων.
γ Ἤλπιζον γὰρ αὐτοὺς] οἱ Κορίνθιοι.
δ Πειράσειν] προσυπακουστέον τὸ, ἐλθεῖν.
ε Τῶν ἑτέρων οὐκ ἐχόντων ἵππους] τῶν Κορινθίων.
ζ Καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα] ἀπέθεντο.
η Ἀπέθανον αὐτῶν] τῶν Κορινθίων.
θ Καὶ Λυκόφρων ὁ στρατηγὸς] τῶν Κορινθίων δηλονότι.
ι Ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ] τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων, ἢ τὸ ἀριστερὸν τῶν Κορινθίων.
κ Τούτῳ τῷ τρόπῳ] τῆς ἀναχωρήσεως δηλονότι.
λ Οὐ κατὰ δίωξιν πολλὴν] οὐ φευγόντων ταχέως, διωκόντων τῶν Ἀθηναίων.
μ Ἐβοήθουν εὐθὺς] ἔτρεχον εἰς βοήθειαν.
ν Καὶ ἀπολαβόντες] περικυκλώσαντες.
ξ Ἐξετείχισαν] εἰς τέλος ἤγαγον τὸ τεῖχος τοῦ χωρίου.
ο Τὸ μὲν τείχισμα] τὸ ἐπὶ τῆς Ἰστώνης.
π Ξυνέβησαν] συνεβιβάσθησαν.
ρ Μὴ οἱ Ἀθηναῖοι] οἱ ἐν ταῖς Ἀθήναις.
σ Τῶν ἐν τῇ νήσῳ] τῇ Πτυχίᾳ.
τ Καὶ διδάξαντες] τοὺς ὑποπέμπτους. τὸ ἑξῆς, καὶ διδάξαντες τοὺς ὑποπέμπτους λέγειν, ὡς δῆθεν ἀπὸ εὐνοίας.

γρ. ἐπήεσαν.

γρ. δὲ

αὐτοὺς τῷ δήμῳ τῶν κερκυραίων. ὡς δ' ἔπεισαν, [α]καὶ μηχανησαμένων [β]τὸ πλοῖον, ἐκπλέοντες ἐλήφθησαν, ἐλέλυντό τε αἱ σπονδαὶ, καὶ τοῖς κερκυραίοις παρεδίδοντο οἱ πάντες. [γ]ξυνελάβοντο δὲ τοῦ τοιούτου οὐχ ἥκιστα, [δ]ὥστε ἀκριβῆ τὴν πρόφασιν γενέσθαι, καὶ τοὺς τεχνησαμένους ἀδεέστερον ἐγχειρῆσαι, οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀθηναίων, κατάδηλοι ὄντες τοὺς ἄνδρας μὴ ἂν βούλεσθαι ὑπ' ἄλλων κομισθέντας, διότι αὐτοὶ ἐς σικελίαν ἔπλεον, τὴν τιμὴν τοῖς ἄγουσι προσποιῆσαι. παραλαβόντες δὲ αὐτοὺς οἱ κερκυραῖοι, ἐς οἴκημα μέγα καθεῖρξαν· καὶ ὕστερον ἐξάγοντες κατὰ εἴκοσιν ἄνδρας, [ε]διῆγον διὰ δυοῖν στοίχοιν, ὁπλιτῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων, δεδεμένους τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ παιομένους, καὶ κεντουμένους [ζ]ὑπὸ τῶν παρατεταγμένων, εἴ που τίς τινα ἴδοι ἐχθρὸν ἑαυτοῦ· μαστιγοφόροι τε παριόντες [η]ἐπετάχυνον τῆς ὁδοῦ τοὺς σχολαίτερον προσιόντας. καὶ ἐς μὲν ἄνδρας ἑξήκοντα ἔλαθον τοὺς ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξαγαγόντες, καὶ διαφθείραντες. [θ]ᾤοντο γὰρ αὐτοὺς μεταστήσοντάς ποι, ἄλλοσε ἄγειν. ὡς δὲ ᾔσθοντο, καί τις αὐτοῖς ἐδήλωσε, τούς τε ἀθηναίους ἐπεκαλοῦντο, καὶ ἐκέλευον σφᾶς εἰ βούλονται αὐτοὺς διαφθείρειν· ἔκ τε τοῦ οἰκήματος οὐκέτι ἤθελον ἐξιέναι, οὐδ' ἐσιέναι ἔφασαν κατὰ δύναμιν περιόψεσθαι οὐδένα. οἱ δὲ κερκυραῖοι κατὰ μὲν τὰς θύρας οὐδ' αὐτοὶ [ι]διενοοῦντο βιάζεσθαι, ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τὸ τέγος τοῦ οἰκήματος, καὶ διελόντες τὴν ὀροφὴν, ἔβαλλον τῷ κεράμῳ καὶ ἐτόξευον κάτω. [κ]οἱ δὲ, ἐφυλάσσοντό τε ὡς ἠδύναντο, καὶ ἅμα οἱ πολλοὶ σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον, οἰστούς τε, οὓς ἀφίεσαν ἐκεῖνοι, [λ]ἐς τὰς σφαγὰς καθιέντες, καὶ ἐκ κλινῶν τινῶν, αἳ ἔτυχον αὐτοῖς ἐνοῦσαι τοῖς σπάρτοις, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων [μ]παραιρήματα ποιοῦντες, ἀπαγχόμενοι, παντί τε τρόπῳ τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς ([ν]ἐπεγένετο γὰρ νὺξ τῷ παθήματι) ἀναδιδοῦντες σφᾶς αὐτοὺς, καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἄνω, διεφθάρησαν. καὶ αὐτοὺς οἱ κερκυραῖοι, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, [ξ]φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας ἐπιβαλόντες, ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως. τὰς δὲ γυναῖκας, ὅσαι ἐν τῷ τειχίσματι ἑάλωσαν, [ο]ἠνδραποδίσαντο. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους κερκυραῖοι ὑπὸ τοῦ δήμου διεφθάρησαν· καὶ ἡ στάσις πολλὴ γενομένη ἐτελεύτησεν ἐς τοῦτο, ὅσα γε κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε. οὐ γὰρ ἔτι ἦν ὑπόλοιπον τῶν ἑτέρων ὅ,τι καὶ ἀξιόλογον. οἱ δὲ ἀθηναῖοι ἐς τὴν σικελίαν, ἵναπερ τὸ πρῶτον ὥρμηντο, ἀποπλεύσαντες, μετὰ τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἐπολέμουν. καὶ οἱ ἐν τῇ ναυπάκτῳ ἀθηναῖοι, καὶ ἀκαρνᾶνες, ἅμα τελευτῶντος τοῦ θέρους, στρατευσάμενοι, ἀνακτόριον κορινθίων πόλιν, ἣ κεῖται ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ἀμπρακικοῦ κόλπου, ἔλαβον προδοσίᾳ. [π]καὶ ἐκπέμψαντες κορινθίους, [ρ]αὐτοὶ ἀκαρνᾶνες οἰκήτορες ἀπὸ πάντων ἔσχον τὸ χωρίον, καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, Ἀριστείδης ὁ Ἀρχίππου, εἷς τῶν ἀργυρολόγων νεῶν ἀθηναίων στρατηγῶν, αἳ ἐξεπέμφθησαν πρὸς τοὺς ξυμμάχους, Ἀρταφέρνην ἄνδρα πέρσην παρὰ βασιλέως πορευόμενον ἐς λακεδαίμονα ξυλλαμβάνει ἐν ἠιόνι τῇ ἐπὶ στρυμόνι, [σ]καὶ αὐτοῦ κομισθέντος, οἱ ἀθηναῖοι τὰς μὲν ἐπιστολὰς [τ]μεταγραψάμενοι ἐκ τῶν ἀσσυρίων γραμμάτων, ἀνέγνωσαν. ἐν αἷς, πολλῶν ἄλλων γεγραμμένων, κεφάλαιον ἦν πρὸς λακεδαιμονίους, οὐ γιγνώσκειν ὅ,τι βούλονται. πολλῶν γὰρ ἐλθόντων πρέσβεων, οὐδένα ταὐτὰ λέγειν. εἰ οὖν τι βούλονται σαφὲς λέγειν, πέμψαι μετὰ τοῦ πέρσου ἄνδρας ὡς αὐτόν. τὸν δὲ Ἀρταφέρνην ὕστερον οἱ ἀθηναῖοι ἀποστέλλουσι τριήρει ἐς ἔφεσον, καὶ πρέσβεις ἅμα· οἳ πυθόμενοι αὐτόθι βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου νεωστὶ τεθνηκότα (κατὰ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτελεύτησεν) ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν. τοῦ δ'

α Καὶ μηχανησαμένων] ἀντὶ τοῦ ἀντρεπισάντων εἶπε. β Τὸ πλοῖον] αὐτῶν τῶν ἐν τῇ πόλει κερκυραίων. γ Ξυνελάβοντο δὲ] συνελάβοντο δὲ τοῦ τοιούτου οὐχ ἥκιστα, ὥστε πιθανὴν καὶ πιστὴν γενέσθαι τοῖς ἐν τῇ πτυχίᾳ ἀνδράσι τὴν ἀπάτην, οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀθηναίων. εἶτα τὴν αἰτίαν λέγει, ἐπειδὴ (φησὶν) αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐπὶ τὴν σικελίαν, οὐκ ἐβούλοντο δι' ἄλλων τινῶν κομισάντων αὐτοὺς ἐς τὰς ἀθήνας, καρπώσασθαι τὴν δόξαν. δ Ὥστε ἀκριβῆ τὴν πρόφασιν] πιθανὴν καὶ πιστὴν τοῖς ἐν τῇ πτυχίᾳ ἀνδράσι δηλονότι. ε Διῆγον διὰ δυοῖν στοίχοιν] διεβίβαζον. ζ Ὑπὸ τῶν παρατεταγμένων] ἑκατέρωθεν δηλονότι. η Ἐπετάχυνον τῆς ὁδοῦ] εἰς τὸ ἔμπροσθεν τῆς ὁδοῦ. θ Ὤιοντο γὰρ αὐτοὺς] τοὺς κερκυραίους. ι Διενοοῦντο βιάζεσθαι] μετὰ βίας εἰσέρχεσθαι. κ Οἱ δὲ, ἐφυλάσσοντό τε] οἱ ἐν τῷ οἰκήματι. λ Ἐς τὰς σφαγὰς καθιέντες] ἤγουν εἰς τὸ μέρος τοῦ σώματος ἔνθα σφάττονται τὰ ζῶα. σφαγὴν καλοῦσι τὸ κατὰ τὴν κλεῖδα τοῦ ἀνθρώπου μέρος, δι' οὗ καθιᾶσι τὰ σιδήρια οἱ θέλοντες ἑαυτοὺς ἀνελεῖν. μ Παραιρήματα ποιοῦντες] ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, τελαμῶνας τινὰς ἀποσχίζοντες τῶν ἱματίων, ὥσπερ ζώνας ἐποίουν, καὶ πλέκοντες αὐτὰ, καὶ ποιοῦντες ὥσπερ σχοινία, οὕτως αὐτοῖς ἐχρῶντο πρὸς τὸ ἀπάγχεσθαι. οὐδετέρως δὲ τὸ σπάρτον. ν Ἐπεγένετο γὰρ νὺξ τῷ παθ.] ἐπειδὴ εἶπε τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς, ἵνα μή τις εἴποι, καίτοι ἐν ἡμέρᾳ ταῦτα ἐγένετο, λέγει ἐν τῷ μέσῳ· ἐπεγένετο γὰρ νύξ. ξ Φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας] ὡς ἐάν τις πλέξῃ φορμοὺς, τοὺς καλουμένους ψιάθους, τοὺς μὲν κατὰ μῆκος αὐτῶν τιθεὶς, τοὺς δὲ ἄλλους πλαγίως ἐπιβάλλων κατ' αὐτῶν. ἐμφαίνει δὲ τοῦτο τῶν κερκυραίων τὴν ὠμότητα εἰς τοὺς ἀποθανόντας, ὅτι οὐδὲ μετὰ τὸν ἐκείνων θάνατον τοῦ πρὸς ἐκείνους μίσους ἐπαύσαντο. ο Ἠνδραποδίσαντο] ὡς ἀνδραπόδοις ἐχρήσαντο.

π Καὶ ἐκπέμψαντες] ἀντὶ τοῦ, καὶ ἐκβαλόντες τοὺς ὄντας ἐκεῖ κορινθίους. ρ Αὐτοὶ ἀκαρνᾶνες οἰκήτορες] ἀφ' ἑκάστης πόλεως ἀκαρνανίας ἀποστεῖλαι τοὺς οἰκήσοντας. σ Καὶ αὐτοῦ κομισθέντος] ἀχθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου. τ Μεταγραψάμενοι] μεθερμηνεύσαντες.

αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Χῖοι ^α τὸ τεῖχος περιεῖλον τὸ καινὸν, κελευσάντων Ἀθηναίων, καὶ ὑποπτευσάντων ἐς αὐτούς τι νεωτεριεῖν· ποιησάμενοι μέντοι πρὸς Ἀθηναίους πίστεις καὶ βεβαιότητα, ^β ἐκ τῶν δυνατῶν, μηδὲν περὶ σφᾶς νεώτερον βουλεύσειν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕβδομον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, εὐθὺς τοῦ τε ἡλίου ἐκλιπές τι ἐγένετο περὶ νουμηνίαν· καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἱσταμένου ἔσεισε· καὶ οἱ Μυτιληναίων φυγάδες καὶ τῶν ἄλλων Λεσβίων ὁρμώμενοι οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς ἠπείρου, καὶ μισθωσάμενοι ἔκ τε Πελοποννήσου ἐπικουρικὸν, ^γ καὶ αὐτόθεν ξυναγείραντες, αἱροῦσι Ῥοίτειον· καὶ λαβόντες δισχιλίους στατῆρας Φωκαΐτας, ἀπέδοσαν πάλιν, μηδὲν ἀδικήσαντες. καὶ μετὰ τοῦτο, ἐπὶ Ἄντανδρον στρατεύσαντες, προδοσίας γενομένης λαμβάνουσι τὴν πόλιν. καὶ ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια τάς τε ἄλλας πόλεις τὰς Ἀκταίας καλουμένας, ἃς πρότερον Μυτιληναίων νεμομένων Ἀθηναῖοι εἶχον, ἐλευθεροῦν, ^δ καὶ πάντων μάλιστα τὴν Ἄντανδρον· καὶ κρατυνάμενοι αὐτὴν (ναῦς τε γὰρ εὐπορία ἦν ποιεῖσθαι αὐτόθεν, ξύλων ὑπαρχόντων, καὶ τῆς Ἴδης ἐπικειμένης) καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ ῥᾳδίως ἀπ' αὐτῆς ὁρμώμενοι, τήν τε Λέσβον ἐγγὺς οὖσαν κακώσειν, καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ Αἰολικὰ πολίσματα χειρώσεσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα παρασκευάζεσθαι ἔμελλον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐν τῷ αὐτῷ θέρει, ἑξήκοντα ναυσὶ, καὶ δισχιλίοις ὁπλίταις, ἱππεῦσί τε ὀλίγοις, καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλησίους καὶ ἄλλους τινὰς ἀγαγόντες, ἐστράτευσαν ἐπὶ Κύθηρα. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου, καὶ Νικόστρατος ὁ Διειτρέφους, καὶ Αὐτοκλῆς ὁ Τολμαίου. τὰ δὲ Κύθηρα, νῆσός ἐστιν, ἐπίκειται δὲ τῇ Λακωνικῇ κατὰ Μαλέαν. Λακεδαιμόνιοι δ' εἰσὶ τῶν περιοίκων, καὶ κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατὰ ἔτος, ὁπλιτῶν τε φρουρὰν διέπεμπον αἰεὶ, καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο. ἦν γὰρ αὐτοῖς τῶν τε ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης ὁλκάδων ^ε προσβολὴ, καὶ λῃσταὶ ἅμα τὴν Λακωνικὴν ^ες ἧσον ἐλύπουν ἐκ θαλάσσης, ᾗπερ μόνον οἷόν τ' ἦν ^ζ κακουργεῖσθαι. ^η πᾶσα γὰρ ἀνέχει πρὸς τὸ Σικελικὸν καὶ Κρητικὸν πέλαγος. ^θ κατασχόντες οὖν οἱ Ἀθηναῖοι τῷ στρατῷ, δέκα μὲν ναυσὶ καὶ δισχιλίοις Μιλησίων ὁπλίταις τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν Σκάνδειαν καλουμένην αἱροῦσι. τῷ δὲ ἄλλῳ στρατεύματι ἀποβάντες τῆς νήσου, ἐς τὰ πρὸς Μαλέαν τετραμμένα ἐχώρουν, ἐπὶ τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν τῶν Κυθηρίων, καὶ εὗρον εὐθὺς αὐτοὺς ἐστρατοπεδευμένους ἅπαντας. καὶ μάχης γενομένης, ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι, ἔπειτα τραπόμενοι, κατέφυγον ἐς τὴν ἄνω πόλιν· καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν, καὶ τοὺς ξυνάρχοντας, Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν, πλὴν θανάτου. ἦσαν δέ τινες καὶ γενόμενοι τῷ Νικίᾳ λόγοι πρότερον πρός τινας τῶν Κυθηρίων. δι' ὃ καὶ θᾶσσον καὶ ^ι ἐπιτηδειότερον τό, τε παραυτίκα καὶ τὸ ἔπειτα τὰ τῆς ὁμολογίας ^κ ἐπράχθη αὐτοῖς. ^λ ἀνέστησαν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι Κυθηρίους, Λακεδαιμονίους τε ὄντας, καὶ ἐπὶ τῇ Λακωνικῇ τῆς νήσου οὕτως ἐπικειμένης. μετὰ δὲ τὴν ξύμβασιν, οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε Σκάνδειαν τὸ ἐπὶ τῷ λιμένι πόλισμα παραλαβόντες, καὶ τῶν Κυθήρων φυλακὴν ποιησάμενοι, ἔπλευσαν ἔς τε Ἀσίνην, καὶ Ἕλος, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ θάλασσαν. καὶ ἀποβάσεις ποιούμενοι, ^μ καὶ ἐναυλιζόμενοι τῶν χωρίων οὗ καιρὸς εἴη, ἐδῄουν τὴν γῆν ἡμέρας μάλιστα ἑπτά. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἰδόντες μὲν τοὺς Ἀθηναίους τὰ Κύθηρα ἔχοντας, προσδεχόμενοι δὲ καὶ ἐς τὴν γῆν σφῶν ἀποβάσεις ποιήσεσθαι ^ν τοιαύτας, ἁθρόᾳ μὲν οὐδαμοῦ τῇ δυνάμει ἀντετάξαντο, κατὰ δὲ τὴν χώραν φρουρὰς ^ξ διέπεμψαν, ὁπλιτῶν πλῆθος, ^ο ὡς ἑκασταχόσε ἔδει. καὶ τὰ ἄλλα ἐν φυλακῇ πολλῇ ἦσαν, φοβούμενοι μὴ σφίσι νεώτερόν τι γένηται ^π τῶν περὶ τὴν κατάστασιν, γεγενημένου μὲν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ πάθους ἀνελπίστου καὶ μεγάλου, Πύλου δὲ ἐχομένης, καὶ Κυθήρων, καὶ πανταχόθεν σφᾶς

α Τὸ τεῖχος περιεῖλον] καθεῖλον.

β Ἐκ τῶν δυνατῶν] ἀντὶ τοῦ παντὸς, καὶ ὡς ἐνεδέχετο.

γ Καὶ αὐτόθεν ξυναγείραντες] ἀπὸ τῆς ἠπείρου.

δ Καὶ πάντων μάλιστα] σημείωσαι ὅτι πάντων λέγει, καὶ οὐ πασῶν.

ε Προσβολή] ἀντὶ τοῦ προσόρμισις, καὶ καταγωγή, ἐπίθεσις.

ες Ἧσον ἐλύπουν] ἀντὶ τοῦ οὐδαμοῦ.

ζ Κακουργεῖσθαι] ἤγουν λῃστεύεσθαι.

η Πᾶσα γὰρ ἀνέχει] ἀναπίπτει, καὶ ἀναπέπταται.

θ Κατασχόντες οὖν] ἀντὶ τοῦ προσορμίσαντες ἐν αὐτοῖς τοῖς Κυθήροις. Ἰστέον δὲ ὅτι δύο πόλεις ἦσαν αὐτῶν τῶν Κυθήρων, μία μὲν ὁμώνυμος· ἑτέρα δὲ, ἣ Σκάνδεια καλεῖται, ἐν τῇ νήσῳ τῶν Κυθήρων παρὰ θάλασσαν κειμένη.

ι Ἐπιτηδειότερον τότε] ἀντὶ τοῦ συμφερόντως τούτοις τοῖς Κυθηρίοις.

κ Ἐπράχθη αὐτοῖς] τοῖς Κυθηρίοις.

λ Ἀνέστησαν γὰρ] ἤγουν μετῴκησαν.

μ Καὶ ἐναυλιζόμενοι τῶν χωρίων οὗ καιρὸς εἴη] στρατοπεδεύοντες εἰς τὸ ἐπικαιρότατον τῶν χωρίων.

ν Ἀποβάσεις τοιαύτας ποιήσεσθαι] ἤγουν πολεμικάς.

ξ Διέπεμψαν] διαμερίσαντες ἔπεμψαν.

ο Ὡς ἑκασταχόσε ἔδει] εἰς τὰ ἐν ἑκάστοις τόποις φρούρια.

π Τῶν περὶ τὴν κατάστασιν] ἤγουν τῶν περὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν καὶ τὴν χώραν.

περιεστῶτος πολέμου ταχέος, καὶ ἀπροφυλάκτου. ὥστε παρὰ τὸ εἰωθὸς ἱππέας τετρακοσίους κατεστήσαντο, καὶ τοξότας· ἔς τε τὰ πολεμικά, εἴπερ ποτέ, μάλιστα δὴ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο, ξυνεστῶτες, παρὰ τὴν ὑπάρχουσαν σφῶν ἰδέαν τῆς παρασκευῆς, ναυτικῷ ἀγῶνι, καὶ τούτῳ πρὸς Ἀθηναίους, οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον αἰεὶ ἐλλιπὲς ἦν τῆς δοκήσεώς τι πράξειν. καὶ ἅμα τὰ τῆς τύχης πολλά, καὶ ἐν ὀλίγῳ ξυμβάντα παρὰ λόγον αὐτοῖς, ἔκπληξιν μεγίστην παρεῖχε· καὶ ἐδέδισαν μή ποτε αὖθις ξυμφορά τις αὐτοῖς περιτύχῃ, οἵα καὶ ἐν τῇ νήσῳ. ἀτολμότεροι δὲ δι' αὐτὸ ἐς τὰς μάχας ἦσαν, καὶ πᾶν ὅ,τι κινήσαιεν, ᾤοντο ἁμαρτήσεσθαι, διὰ τὸ τὴν γνώμην ἀνεχέγγυον γεγενῆσθαι, ἐκ τῆς πρὶν ἀηθείας τοῦ κακοπραγεῖν. τοῖς δ' Ἀθηναίοις τότε τὴν παραθαλάσσιον δῃοῦσι τὰ μὲν πολλὰ ἡσύχασαν, ὡς καθ' ἑκάστην φρουρὰν γίγνοιτό τις ἀπόβασις, πλήθει τε ἐλάσσους ἕκαστοι ἡγούμενοι εἶναι, καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ· μία δὲ φρουρά, ἥπερ καὶ ἠμύνατο περὶ Κορτύταν καὶ Ἀφροδισίαν, τὸν μὲν ὄχλον τῶν ψιλῶν ἐσκεδασμένον ἐφόβησεν ἐπιδρομῇ, τῶν δὲ ὁπλιτῶν δεξαμένων ὑπεχώρησε πάλιν· καὶ ἄνδρες τέ τινες ἀπέθανον αὐτῶν ὀλίγοι, καὶ ὅπλα ἐλήφθη. τροπαῖόν τε στήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ἐς Κύθηρα. ἐκ δὲ αὐτῶν περιέπλευσαν ἐς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηράν, καὶ δῃώσαντες μέρος τι τῆς γῆς, ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἥ ἐστι μὲν τῆς Κυνουρίας γῆς καλουμένης, μεθορία δὲ τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς. νεμόμενοι δὲ αὐτὴν ἔδοσαν Λακεδαιμόνιοι Αἰγινήταις ἐκπεσοῦσιν ἐνοικεῖν, διά τε τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν σφίσι γενομένας καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν εὐεργεσίας, καὶ ὅτι Ἀθηναίων ὑπακούοντες, ὅμως πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην αἰεὶ ἕστασαν. προσπλεόντων οὖν ἔτι τῶν Ἀθηναίων, οἱ Αἰγινῆται τὸ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, ὃ ἔτυχον οἰκοδομοῦντες, τεῖχος ἐκλείπουσιν, ἐς δὲ τὴν ἄνω πόλιν, ἐν ᾗ ᾤκουν, ἀπεχώρησαν, ἀπέχουσαν σταδίους μάλιστα δέκα τῆς θαλάσσης. καὶ αὐτοῖς τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰ μία τῶν περὶ τὴν χώραν, ἥπερ καὶ ξυνετείχιζε, ξυνεσελθεῖν μὲν ἐς τὸ τεῖχος οὐκ ἠθέλησεν, δεομένων τῶν Αἰγινητῶν, ἀλλ' αὐτοῖς κίνδυνος ἐφαίνετο ἐς τὸ τεῖχος κατακλείεσθαι· ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπὶ τὰ μετέωρα, ὡς οὐκ ἐνόμιζον ἀξιόμαχοι εἶναι, ἡσύχαζον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες, καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ, αἱροῦσι τὴν Θυρέαν· καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυσαν, καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν. τούς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες, ἀφίκοντο ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ τὸν ἄρχοντα ὃς παρ' αὐτοῖς ἦν τῶν Λακεδαιμονίων, Τάνταλον τὸν Πατροκλέους. ἐζωγρήθη γὰρ τετρωμένος. ἦγον δέ τινας καὶ ἐκ τῶν Κυθήρων ἄνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα μεταστῆσαι. καὶ τούτους μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύσαντο καταθέσθαι ἐς τὰς νήσους, καὶ τοὺς ἄλλους Κυθηρίους, οἰκοῦντας τὴν ἑαυτῶν, φόρον τέσσαρα τάλαντα φέρειν· Αἰγινήτας δὲ ἀποκτεῖναι πάντας ὅσοι ἑάλωσαν, διὰ τὴν προτέραν αἰεί ποτε ἔχθραν· Τάνταλον δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίους καταδῆσαι. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, ἐν Σικελίᾳ Καμαριναίοις καὶ Γελῴοις ἐκεχειρία γίγνεται πρῶτον πρὸς ἀλλήλους· εἶτα καὶ οἱ ἄλλοι Σικελιῶται ξυνελθόντες ἐς Γέλαν, ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων πρέσβεις, ἐς λόγους κατέστησαν ἀλλήλοις, εἴπως ξυναλλαγεῖεν· καὶ ἄλλαι τε πολλαὶ γνῶμαι ἐλέγοντο ἐπ' ἀμφότερα, διαφερομένων, καὶ ἀξιούντων, ὡς ἕκαστοί τι ἐλασσοῦσθαι ἐνόμιζον· καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος Συρακούσιος, ὅσπερ καὶ ἔπεισε μάλιστα αὐτοὺς ἐς τὸ κοινόν, τοιούτους δὴ λόγους εἶπε. Οὔτε πόλεως ὢν ἐλαχίστης, ὦ

γρ. ταχέως.

γρ. ἑστᾶσιν.

γρ. αὐτοῖς.

α Περιεστῶτος πολέμου] περιεστηκότων αἰφνίδιον πανταχόθεν τῶν πολεμίων, καὶ οὐδὲ δύνασθαι προφυλάξασθαι. β Οἷς τι μὴ ἐπιχειρούμενον] οἷς τισιν Ἀθηναίοις τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν ἀεί τι πράττειν καινόν, ἡ στέρησις ἐδόκει τοῦ προσδοκηθέντων. γ Καὶ ἅμα τὰ τῆς τύχης πολλὰ] διὰ τὸ μὴ πιστεύειν αὐτοὺς μηκέτι μηδενί. κακοπραγήσαντες γὰρ παρ' ἐλπίδα, οὐκ εἰωθότες ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ ἀστοχεῖν, οὐδεμίαν περὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδα βεβαίαν εἶχον. δ Ἀτολμότεροι δὲ] ὀκνηρότεροι. ε Καὶ πᾶν ὅ,τι κινήσαιεν] παρ' ἑαυτῶν δηλονότι. ζ Τὸν μὲν ὄχλον] τὸ πλῆθος. η Ἐφόβησεν] εἰς φυγὴν ἔβαλεν. θ Ἐπιδρομῇ] ἐξ ἐπιδρομῆς. δι' αἰφνιδίας ἐφόδου. ι Ἐς Ἐπίδαυρον] διὰ τὴν ἑτέραν Ἐπίδαυρον ἐν τῷ ἰσθμῷ. κ Τὴν Λιμηρὰν] οὐκ ἐκ λιμοῦ οὕτως ὠνόμασαι, ἀλλὰ διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν λιμένας. αἰτία τοῦ λιμενηράν. λ Τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν σφίσι] τοῖς Λακεδαιμονίοις ὑπὸ τῶν Αἰγινητῶν. μ Πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην ἀεὶ ἕστασαν] ὁμόφρονες καὶ φίλοι τοῖς Λακεδαιμονίοις ὄντες. ν Τὸ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ] ἤγουν τὸ παραθαλάσσιον. ξ Καὶ ξυνετείχιζε] συνεπελαμβάνετο τοῦ τειχίσματος. ο Κατασχόντες] αὐτοῦ προσορμίσαντες τῇ Θυρέᾳ. οὐ γὰρ λέγει κατασχόντες αὐτὴν κρατήσαντες. π Μεταστῆσαι] μετανάστας ποιῆσαι. ρ Τοὺς ἐν τῇ νήσῳ] τῇ Σφακτηρίᾳ. σ Ἐκεχειρία γίγνεται] διάλειψις τοῦ πολέμου. τ Καὶ ἀξιούντων] αἰτιωμένων, δηλούντων καὶ προσαγγελλόντων οἷα ἕκαστος παρὰ τοῦ ἑτέρου ἐπλεονεκτήθη. υ Οὔτε πόλεως ὢν ἐλαχίστης] δημηγορία Ἑρμοκράτους Συρακουσίου. τὸ προοίμιον ἐκ συστάσεως τοῦ ἰδίου προσώπου. τέμνεται ἡ δημηγορία αὕτη τῷ δικαίῳ, καὶ τῷ συμφέροντι, καὶ τῷ δυνατῷ, οὕτω. δίκαιον μὲν γάρ (φησὶ) πρὸς τοὺς ὁμοφύλους συμβῆναι, καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους αἱρεῖσθαι πόλεμον, εἶτα δὲ καὶ συμφέρον μὴ ἐᾶν καταδουλωθῆναι Σικελίαν. τὸ δὲ δυνατόν, ὅτι ἐὰν ὁμονοήσωμεν, ῥᾳδίως τῶν ἐναντίων περιεσόμεθα. Οὔτε πόλεως ὢν ἐλαχίστης, ὦ Σικελιῶται] οἱ περὶ καταλύσεως πολέμου παραινοῦντες, ἀεὶ ὑποπτεύονται, διὰ φόβον καὶ μαλακίαν τὸν πόλεμον ἐκφεύγοντες, ταῦτα παραινεῖν. διὸ καὶ ὁ Ἑρμοκράτης τοῦτο ποιεῖ. ἅμα δὲ καὶ αὔξει τὸ ὄνομα τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ἵνα συγγνώμην ἔχωσιν αὐτῷ οἱ λόγοι, μετὰ παρρησίας φρονήματος προφερόμενοι. τὸ δὲ οὐ πονουμένης προσέθηκεν, ἵνα μή τις εἴπῃ ὡς ὅτι διὰ τοῦτο ἐρᾷ τῆς εἰρήνης ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν καταπονεῖται.

σικελιώτας, τοὺς λόγους ποιήσομαι, οὔτε πονουμένης μάλιστα τῷ πολέμῳ, ἐς κοινὸν δὲ τὴν δοκοῦσάν μοι βελτίστην γνώμην εἶναι ἀποφαινόμενος τῇ σικελίᾳ πάσῃ. καὶ περὶ μὲν τοῦ πολεμεῖν, ὡς χαλεπόν, τί ἄν τις πᾶν τὸ ἐνὸν ἐκλέγων ἐν εἰδόσι μακρηγοροίη; οὐδεὶς γὰρ οὔτε ἀμαθίᾳ ἀναγκάζεται αὐτὸ δρᾶν, οὔτε φόβῳ, ἢν οἴηταί τι πλέον σχήσειν, ἀποτρέπεται. ξυμβαίνει δὲ τοῖς μὲν, τὰ κέρδη μείζω φαίνεσθαι τῶν δεινῶν· οἱ δὲ τοὺς κινδύνους ἐθέλουσιν ὑφίστασθαι πρὸ τοῦ αὐτίκα τι ἐλασσοῦσθαι· αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰ μὴ ἐν καιρῷ τύχοιεν ἑκάτεροι πράσσοντες, αἱ παραινέσεις τῶν ξυναλλαγῶν ὠφέλιμοι. ὃ καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι πειθομένοις πλείστου ἂν ἄξιον γένοιτο. τὰ γὰρ ἴδια ἕκαστοι εὖ βουλευόμενοι δὴ θέσθαι, τότε πρῶτον ἐπολεμήσαμεν, καὶ νῦν πρὸς ἀλλήλους δι' ἀντιλογιῶν πειρώμεθα καταλλαγῆναι. καὶ ἢν ἄρα μὴ προχωρήσῃ ἴσον ἑκάστῳ ἔχοντι ἀπελθεῖν, πάλιν πολεμήσομεν. καίτοι γνῶναι χρὴ ὅτι οὐ περὶ τῶν ἰδίων μόνον, εἰ σωφρονοῦμεν, ἡ ξύνοδος ἔσται, ἀλλ' εἰ ἐπιβουλευομένην τὴν πᾶσαν σικελίαν, ὡς ἐγὼ κρίνω, ὑπ' ἀθηναίων, δυνησόμεθα ἔτι διασῶσαι, καὶ διαλλακτὰς πολὺ τῶν ἐμῶν λόγων ἀναγκαιοτέρους περὶ τῶνδε ἀθηναίους νομίσαι, οἳ δύναμιν ἔχοντες μεγίστην τῶν ἑλλήνων, τάς τε ἁμαρτίας ἡμῶν τηροῦσιν, ὀλίγαις ναυσὶ παρόντες, καὶ ὀνόματι ἐννόμῳ ξυμμαχίας, τὸ φύσει πολέμιον εὐπρεπῶς ἐς τὸ ξυμφέρον καθίστανται. πόλεμον γὰρ αἱρομένων ἡμῶν, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἄνδρας, οἳ καὶ τοῖς μὴ ἐπικαλουμένοις αὐτοὶ ἐπιστρατεύουσι, κακῶς τε ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούντων τέλεσι τοῖς οἰκείοις, καὶ τῆς ἀρχῆς ἅμα προκοπτόντων ἐκείνοις, εἰκός, ὅταν γνῶσιν ἡμᾶς τετρυχωμένους, καὶ πλέονί ποτε στόλῳ ἐλθόντας αὐτοὺς, τάδε πάντα πειρᾶσθαι ὑπὸ σφᾶς ποιεῖσθαι. καίτοι τῇ ἑαυτῶν ἑκάστους, εἰ σωφρονοῦμεν, χρὴ τὰ μὴ προσήκοντα ἐπικτωμένους, μᾶλλον ἢ τὰ ἑτοῖμα βλάπτοντας, ξυμμάχους τε ἐπάγεσθαι, καὶ τοὺς κινδύνους προσλαμβάνειν. νομίσαι τε στάσιν μάλιστα φθείρειν τὰς πόλεις, καὶ τὴν σικελίαν, ἧς γε οἱ ἔνοικοι ξύμπαντες μὲν ἐπιβουλευόμεθα, κατὰ πόλεις δὲ διέσταμεν. ἃ χρὴ γνόντας, καὶ ἰδιώτην ἰδιώτῃ καταλλαγῆναι, καὶ πόλιν πόλει, καὶ πειρᾶσθαι κοινῇ σώζειν τὴν πᾶσαν σικελίαν, παρεστάναι δὲ μηδενὶ, ὡς οἱ μὲν

α Οὔτε πονουμένης] κατ' ἀμφότερα συνιστᾷ ἑαυτὸν ὁ Ἑρμοκράτης, καὶ κατὰ τὸ εἶναι ἐνδόξου πόλεως, καὶ κατὰ τὸ μὴ πονεῖν ὑπὸ πολέμου τὴν πόλιν αὐτοῦ. δι' ἃ μάλιστα εἰώθασιν ἀπιστεῖν πρὸς τοὺς λέγοντας. β Τὴν δοκοῦσάν μοι βελτίστην] διὰ δύο αἰτίας εἰώθαμεν ἀπιστεῖν τοῖς συμβουλεύουσιν· ἢ διὰ τὸ εἶναι ἄδοξον τὸ πρόσωπον, ἢ διὰ τὸ οἰκείων ἕνεκα χρειῶν λέγειν. τοῦ προτέρου παράδειγμα, Ὅμηρος,
» Δαιμόνι' ἀτρέμας ἧσο, καὶ
» ἄλλων μῦθον ἄκουε, Οἳ
» σέο φέρτεροί εἰσι. τοῦ δευ-
» τέρου, Σῷ οἴκῳ δῶρον πο-
» τιδέγμενος αἴ κε πόρῃσιν.
καὶ τὰ ἑξῆς. ἀμφότερα μαρτυρεῖ ἑαυτῷ ὁ Ἑρμοκράτης μὴ ὑπάρχειν. γ Καὶ περὶ μὲν τοῦ πολεμεῖν] συμπέρασμα. τὸ γὰρ προοίμιον, ὁμολογούμενον. δ Τί ἄν τις πᾶν τὸ ἐνὸν] τὸ μὲν, πᾶν τὸ ἐνὸν ἐκλέγων, πάντα ὅσα ἔνεστι πολέμῳ κακὰ, φησὶν, ἐπιλεγόμενος. ἡ δὲ διάνοια, περιττόν ἐν εἰδόσι διηγεῖσθαι ὡς χαλεπόν ἐστι πόλεμος. οὔτε γὰρ ἐφίεταί τις αὐτοῦ δι' ἄγνοιαν ἐν ἡμῖν, οὔτε ἀποτρέπεται διὰ φόβον, ἄν γε δὴ σχήσειν πλέον ἐπίσῃ. ε Ξυμβαίνει δὲ τοῖς μὲν] συμβαίνει δὲ τοῖς μὲν ἐρῶσι τῶν χρημάτων, τὰ κέρδη ποιεῖν αὐτοὺς καταφρονεῖν τῶν δεινῶν τῶν ἐν τῷ πολέμῳ· τοῖς δὲ, ὑπὲρ τοῦ μὴ πλεονεκτηθῆναι παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ δουλεῦσαί ποτε. ζ Οἱ δὲ τοὺς κινδύνους] οἱ πολεμησείοντες. η Αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰ μὴ ἐν καιρῷ] εἰ δὲ μὴ ἐν καιρῷ ἑκάτεροι πολεμεῖν ἐθέλοιεν, οἵ τε τῶν κερδῶν δηλονότι ἐφιέμενοι, καὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι μὴ ἐλασσοῦσθαι, ὠφελιμώτατα ἂν διαλλαγεῖεν. συνίστησι δὲ διὰ τούτων ὅτι οὐ δεῖ τὸν περὶ εἰρήνης συμβουλεύοντα, πολέμου κατηγορεῖν (ἕωλον γάρ) ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κατ' αὐτὸν ἀκαιρείας. θ Ἑκάτεροι πράσσοντες] οἱ τε διὰ κέρδος ἴδιον πολεμοῦντες δηλονότι, καὶ οἱ διὰ τὸ μὴ ἀφαιρεθῆναί τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς. ι Αἱ παραινέσεις] γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος. κ Τὰ γὰρ ἴδια] τὸ ἑξῆς, τὰ ἴδια εὖ θέσθαι. λ Ἕκαστοι] τῶν σικελιωτῶν. μ Θέσθαι] οἰκονομῆσαι. ν Καὶ νῦν πρὸς ἀλλήλους] τὸ μὲν δι' ἀντιλογιῶν, τὸ δι' ἀντιρρήσεων καὶ λόγων, δηλοῖ· τὸ δὲ καταλλαγῆναι, τὸ διαλλαγῆναι. ἴσον δέ φησι τὸ προσῆκον ἑκάστῳ, καὶ δίκαιον. τὸ δὲ, ὡς ἐγὼ κρίνω, ὡς ἐγὼ νομίζω. ἡ δὲ διάνοια, νῦν (φησὶν) ἐὰν μὴ προχωρήσῃ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ταύτης, τὸ νομίζειν ἑκάστους ἔχοντα τὸ ἴδιον ἀπελθεῖν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀδικεῖσθαι, ὕστερον πάλιν πολεμήσομεν, ἂν δόξῃ, μετὰ τὸ ἀπελθεῖν τοὺς ἀθηναίους· τέως δὲ νῦν βέλτιόν ἐστι τὸ διαλλαγῆναι ἐν ὅσῳ ἐπίκειντα(ι) ἡμῖν οἱ ἀθηναῖοι. ξ Ἴσον ἑκάστῳ ἔχοντι] Ὅμη-
» ρος, Μή τίς μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης. ο Ἡ ξύνοδος ἔσται] ἡ συναγωγὴ ἡ ἐνθάδε. π Καὶ διαλλακτὰς] λείπει τὸ χρή. βούλεται γὰρ εἰπεῖν ὅτι καὶ χρὴ διαλλακτάς. ἀπὸ κοινοῦ δὲ ἀκουστέον τὸ, ὡς ἐγὼ κρίνω. ρ Οἳ δύναμιν ἔχοντες] ἤγουν δυνατώτατοι ὄντες. σ Ὀλίγαις ναυσὶ παρόντες] τινὰ τῶν βιβλίων τὸ ὀλίγαις ναυσὶν οὐκ ἔχουσι. τ Καὶ ὀνόματι ἐννόμῳ] πρόσχημα μὲν ποιοῦνται τὴν πρὸς τοὺς χαλκιδεῖς συμμαχίαν, ὡς διὰ συγγένειαν νομίμως αὐτοῖς ξυμμαχοῦντες· φύσει δὲ πολέμιοι πᾶσιν ὄντες σικελιώταις, τὸ ἴδιον συμφέρον διὰ τῆς πρὸς τὸ συμμαχεῖν εὐπρεπείας κατασκευάζονται. τουτέστι θηρῶνται. τ Εὐπρεπῶς] πιθανῶς. υ Ἐς τὸ ξυμφέρον καθίστανται] εἰς τὸ ἑαυτοῖς ξυμφέρον. φ Τοὺς ἄνδρας] τοὺς ἀθηναίους δηλονότι. χ Ποιούντων] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἡμῶν. ψ Τέλεσι τοῖς οἰκείοις] τέλεσι, ταῖς δαπάναις, ὅθεν καὶ ἀτελὴς καὶ πολυτελής. ω Ἅμα προκοπτόντων] προοδοποιούντων. α Ἐκείνοις] ἐκείνοις τοῖς ἀθηναίοις. τὸ δὲ προκοπτόντων, προοδοποιούντων καὶ εὐτρεπιζόντων. ἤγουν προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν ποιούντων ἡμῶν τῆς ἀρχῆς ἐκείνων. β Καίτοι τῇ ἑαυτῶν] ὁ νοῦς τῶν λεγομένων, τοιοῦτος, χρὴ, εἰ σωφρονοῦμεν, ἑκάστους ἡμῶν τῶν σικελιωτῶν, τὰ ἀλλότρια ἐπικτωμένους καὶ ἁρπάζοντας, μᾶλλον τοὺς συμμάχους ἐπάγεσθαι, ἤπερ τὰ ἕτοιμα βλάπτοντας. τουτέστιν, ὅταν τῶν ἰδίων ἡμῶν καλῶς ἐχόντων καὶ ἀδεῶς διακειμένων, βουλώμεθα κατὰ πλεονεξίαν ἀλλότρια ἐπικτήσασθαι, τότε δεῖ τοὺς συμμάχους ἐπάγεσθαι, καὶ τοὺς κινδύνους ὑφίστασθαι, καὶ μὴ ὅταν ὁ κίνδυνος περὶ τῶν οἰκείων ἡμῶν γίγνηται. γ Τὰ μὴ προσήκοντα] τὰ ἀλλότρια. δ Βλάπτοντας] ἀπὸ κοινοῦ τὸ χρή. ε Τὰς πόλεις καὶ τὴν σικελίαν] τὴν σικελίαν πᾶσαν ὡς μίαν πόλιν ἔλαβε, καὶ φησὶν ὅτι εἰ πόλεμον ἕξομεν, διαφθαρησόμεθα, ὅπερ ἐπὶ μιᾶς πόλεως ξυμβαίνει. ἡ δὲ διάνοια, τῶν σικελιωτῶν ἡμῶν αὐτῶν κακῶς αὐτοὺς διατιθέντων τοῖς οἰκείοις δαπανήμασι, καὶ περιαιρούντων καὶ προκοπτόντων τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς πρὸς τὸ ἐκείνοις συμφέρον, εἰκὸς τοὺς ἀθηναίους, ὅταν γνῶσιν ἡμᾶς ἐκτετρυχωμένους, ἐπελθόντας πλείονι στρατῷ, καταδουλώσασθαι τὰ ἐνταῦθα. ζ Ἐπιβουλευόμεθα] ἐξ ἐπιβουλῆς πάσχομεν. η Κατὰ πόλεις δὲ διέσταμεν] διῃρημένως κατοικοῦμεν. θ Καὶ πειρᾶσθαι] μὴ νομιζέτωσαν διὰ τὸ συγγενὲς (φησὶν) εἶναι τοῖς ἀθηναίοις οἱ χαλκιδεῖς, ἐν ἀσφαλείᾳ καθεστάναι. οὐ γὰρ διότι πολέμιόν ἐστι τὸ δωρικὸν γένος τῷ ἰωνικῷ, διὰ τοῦτο ἐχθροὶ ὄντες οἱ ἀθηναῖοι τοῖς δωριεῦσιν ἐπίασιν, ἀλλ' ἐφιέμενοι τῶν ἐν τῇ σικελίᾳ ἀγαθῶν. τὸ δὲ, αὐτοὶ τὸ δίκαιον μᾶλλον τῆς ξυνθήκης παρέχοντο, ἀντὶ τοῦ, προθυμότερον ἤπερ εἰκὸς ἦν, κατὰ συμμαχίαν ἐβοήθησαν. ι Κοινῇ] γνώμῃ δηλονότι. κ Παρεστάναι δὲ] δόξαι ἐπέρχεσθαι.

» δωριῆς ἡμῶν, πολέμιοι τοῖς ἀθηναίοις, τὸ δὲ χαλκιδικὸν, τῇ ἰάδι ξυγγενείᾳ [α] ἀσφα-
» λές. [β] οὐ γὰρ τοῖς ἔθνεσιν [γ] ὅτι δίχα πέφυκε τοῦ ἑτέρου, [δ] ἔχθει ἐπίασιν, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ
» σικελίᾳ ἀγαθῶν ἐφιέμενοι, [ε] ἃ κοινῇ κεκτήμεθα. ἐδήλωσαν δὲ νῦν ἐν τῇ τοῦ χαλκι-
» δικοῦ γένους παρακλήσει. [ζ] τοῖς γὰρ οὐδέποτε σφίσι κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν προσβοηθή-
» σασιν αὐτοὶ τὸ δίκαιον μᾶλλον τῆς ξυνθήκης προθύμως παρέσχοντο. καὶ τοὺς μὲν ἀθη-
» ναίους ταῦτα πλεονεκτεῖν τε [η] καὶ προνοεῖσθαι, πολλὴ ξυγγνώμη. καὶ οὐ τοῖς ἄρχειν
» βουλομένοις μέμφομαι, ἀλλὰ τοῖς ὑπακούειν [θ] ἑτοιμοτέροις οὖσι. [ι] πέφυκε γὰρ τὸ
» ἀνθρώπειον διαπαντὸς ἄρχειν μὲν τοῦ εἴκοντος, φυλάσσεσθαι δὲ [κ] τὸ ἐπιόν. [λ] ὅσοι δὲ
» γιγνώσκοντες αὐτὰ, μὴ ὀρθῶς προσκοποῦμεν, μηδὲ τοῦτό τις [μ] πρεσβύτατον ἥκει κρί-
» νας, τὸ κοινῶς [ν] φοβερὸν ἅπαντας εὖ θέσθαι, ἁμαρτάνομεν. [ξ] τάχιστα δ' ἂν ἀπαλλαγὴ
» [ο] αὐτοῦ γένοιτο εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῶν ὁρμῶνται ἀθηναῖοι,
» ἀλλ' ἐκ τῆς [π] τῶν ἐπικαλεσαμένων. [ρ] καὶ οὕτως οὐ πόλεμος πολέμῳ, εἰρήνῃ δὲ
» διαφοραὶ ἀπραγμόνως παύονται. [σ] οἵ τ' ἐπίκλητοι [τ] εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόντες,
» [υ] εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπίασι. καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς ἀθηναίους, τοσοῦτον ἀγαθὸν εὖ
» βουλευομένοις εὑρίσκεται. τὴν δὲ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην ἄριστον εἶναι εἰρήνην
» πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ποιήσασθαι; ἢ δοκεῖτε, εἴ τῳ τι ἔστιν ἀγαθὸν, ἢ εἴ τῳ
» τὰ ἐναντία, οὐχ ἡσυχία μᾶλλον, ἢ πόλεμος, τὸ μὲν, παῦσαι ἂν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ ξυν-
» διασῶσαι, καὶ τὰς τιμὰς καὶ λαμπρότητας ἀκινδυνοτέρας ἔχειν τὴν εἰρήνην, ἄλλα
» τε ὅσα ἐν μήκει λόγων ἄν τις διέλθοι, ὥσπερ περὶ τοῦ πολεμεῖν; ἃ χρὴ σκεψαμένους
» μὴ τοὺς ἐμοὺς λόγους ὑπεριδεῖν, τὴν δὲ αὑτοῦ τινὰ σωτηρίαν μᾶλλον ἀπ' αὐτῶν προϊ-
» δεῖν. [φ] καὶ εἴ τις βεβαίως τι ἢ τῷ δικαίῳ [χ] ἢ βίᾳ πράξειν οἴεται, τῷ παρ' ἐλπίδα μὴ
» χαλεπῶς σφαλλέσθω, γνοὺς ὅτι πλείους ἤδη καὶ τιμωρίαις μετιόντες τοὺς ἀδικοῦν-
» τας, καὶ ἐλπίσαντες ἕτεροι δυνάμει τινὶ πλεονεκτήσειν, [ψ] οἱ μὲν [ω] οὐχ ὅσον οὐκ ἠμύ-
» ναντο, ἀλλ' οὐδ' ἐσώθησαν, τοὺς δ', ἀντὶ τοῦ πλέον ἔχειν, [α] προσκαταλιπεῖν τὰ αὑ-
» τῶν ξυνέβη. [β] τιμωρία γὰρ οὐκ εὐτυχεῖ δικαίως ὅτι καὶ ἀδικεῖται, οὐδὲ ἰσχὺς βέβαιον,
» διότι καὶ εὔελπι. [γ] τὸ δὲ ἀστάθμητον τοῦ μέλλοντος [δ] ὡς ἐπιπλεῖστον κρατεῖ. πάντων τε
» σφαλερώτατον ὂν, ὅμως καὶ χρησιμώτατον φαίνεται. ἐξ ἴσου γὰρ δεδιότες, [ε] προμη-
» θίᾳ μᾶλλον ἐπ' ἀλλήλους ἐρχόμεθα. [ζ] καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς τε τούτου διὰ τὸ ἀτέ-
» κμαρτον δέος, καὶ διὰ τὸ ἤδη φοβεροὺς παρόντας ἀθηναίους κατ' ἀμφότερα ἐκ-
» πλαγέντες, [η] καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης, ὧν ἕκαστός τι ᾠήθημεν πράξειν, ταῖς κωλύ-

γρ. ἅπαντα

γρ. ἢ

α Τῇ ἰάδι ξυγγενείᾳ] ὡς διαφέρον δηλονότι τὸ γένος εἰς τοὺς ἀθηναίους τοὺς ἴωνας. β Ἀσφαλές] εἰρηναῖον. ἐπιτήδειον. ἀκίνδυνον. γ Ὅτι δίχα πέφυκεν] ἡ σικελία δηλονότι. δ Ἔχθει ἐπίασιν] οἱ ἀθηναῖοι. ε Ἃ κοινῇ κεκτήμεθα] ἤγουν, ὧν κοινὴν κεκτήμεθα τὴν ἀπόλαυσιν. ζ Τοῖς γὰρ οὐδέποτε σφίσι] τοῖς ἀθηναίοις. η Καὶ προνοεῖσθαι] ἀντὶ τοῦ προσκέπτεσθαι. θ Ἑτοιμοτέροις οὖσι] ἀντὶ τοῦ ἑτοίμοις. ι Πέφυκε γὰρ τὸ ἀνθρώπειον] φύσιν ἔχει. κ Τὸ ἐπιὸν] ἤγουν τὸ κρεῖττον. λ Ὅσοι δὲ γιγνώσκοντες αὐτὰ] ὅσοι (φησὶ) γιγνώσκοντες αὐτὸ, ὅτι πέφυκεν ἄνθρωπος διαπαντὸς ἄρχειν μὲν ἐθέλειν τοῦ εἴκοντος, φυλάττεσθαι δὲ τὸ ἐπιὸν, μὴ ὀρθῶς προνοοῦμεν καὶ προσκοποῦμεν, ἁμαρτάνομεν. μ Πρεσβύτατον ἥκει κρίνας] τὸ ἑξῆς, πρεσβύτατον εὖ θέσθαι. τουτέστιν, ἐν προτέροις τοῦτο φυλάξασθαι, καὶ εὖ διαθέσθαι. ὅ ἐστι τὴν δούλωσιν. ν Φοβερὸν ἅπαντας εὖ θέσθαι] κοινῶς φοβερὸν δούλωσις, ἡ παρὰ τῶν ἀθηναίων ἐπιβουλευομένη πᾶσιν ὁμοίως. τὸ δὲ ἑξῆς, πρεσβύτατον εὖ θέσθαι. τουτέστιν, ἐν προτέροις τοῦτο φυλάξασθαι, καὶ εὖ διαθέσθαι. τουτέστι τὴν δούλωσιν. ξ Τάχιστα δ' ἂν ἀπαλλαγὴ] εἰ πρὸς ἀλλήλους (φησὶν) εἰρηνεύσαιμεν, τάχιστα ἂν ἡ τῶν ἀθηναίων ἐπιβουλὴ ἀδιέξοδος ἔσται. καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιφέρει, διότι οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας γῆς ὁρμῶνται πρὸς ἡμᾶς (οὐ γάρ εἰσιν ἀστυγείτονες) ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ἐπικαλεσαμένων. καὶ εἰ τοῦτο ποιήσαιμεν οὕτως, οὐκέτι πόλεμος πόλεμον διαδέξεται, ἀλλ' εἰρήνη τὴν διαφοράν. σκόπει δὲ πῶς τὸν πόλεμον ἀφέμενος διαφορὰν καλεῖ. ο Αὐτοῦ] τοῦ κοινῶς φοβεροῦ δηλαδή. π Τῶν ἐπικαλεσαμένων] ἤγουν τῶν χαλκιδέων. ρ Καὶ οὕτως οὐ πόλεμος πολέμῳ] οὕτω δηλαδὴ ὡς εἶπεν, ἤτοι εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν. σ Οἵ τ' ἐπίκλητοι] οἱ ἀθηναῖοι δηλονότι. τ Εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόντες] οἱ ἀθηναῖοι μετὰ προφάσεως εὐπρεποῦς ἐλθόντες, ὡς δῆθεν συμμαχοῦντες τοῖς ἐνθάδε χαλκιδεῦσιν, εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπελεύσονται, διὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν. υ Εὐλόγως ἄπρακτοι] εὐλόγως φησὶ διὰ τὸ ξυμβῆναι. φ Καὶ εἴ τις βεβαίως] ἡ διάνοια, εἴ τις βεβαίως τι καὶ πάντη πάντως οἴεται πράξειν, καὶ κρατήσειν τῶν ἐναντίων, ἤτοι διὰ τὸ δικαίως αὐτοῖς ἐπιέναι νομίζειν, ἢ διὰ τὸ ἰσχυρὸς οἴεσθαι τυγχάνειν, μὴ χαλεπαινέτω εἰ παρὰ τὴν οἰκείαν οἴησίν τι καὶ ἐλπίδα σφαλλόμενος ἐλέγχεται ὑπ' ἐμοῦ, ἐνθυμηθεὶς ὅτι πολλοὶ δικαίως τιμωρήσασθαι τοὺς ἀδικήσαντας διανοηθέντες, οὐ μόνον οὐκ ἠμύναντο αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ προσαπώλοντο, καὶ ἕτεροι δι' ἰσχὺν ἐλπίσαντες πλεονεκτήσειν τῶν πέλας, πρὸς τῷ μὴ ἔχειν πλεῖον, καὶ τὰ ἑαυτῶν ἀπώλεσαν. διὰ τούτων δὲ, τὸ μὴ δεῖν αὐτοὺς ἐλεγχομένους χαλεπαίνειν συνάγει. χ Ἢ βίᾳ] ἰσχύϊ. ψ Οἱ μὲν] οἱ μετιόντες σὺν δίκῃ τοὺς ἀδικοῦντας. ω Οὐχ ὅσον οὐκ ἠμύναντο] ἤγουν, οὐ μόνον οὐκ ἠμύναντο. α Προσκαταλιπεῖν] προσζημιωθῆναι. β Τιμωρία γὰρ οὐκ ἀτυχεῖ δικαίως] οὐχ ὅτι ἀδικεῖται, ἀτυχεῖ δικαίως. οὐ γὰρ ἐπειδὴ οἱ τιμωρούμενοι προηδίκηνται, διὰ τοῦτο ἐπαξίως ἀτυχήσει. δίκαιον μὲν γὰρ τὸν ἀδικηθέντα ἀτυχῆσαι κατὰ τὴν εἴσπραξιν τῆς τιμωρίας, οὐ μὴν καὶ ἀποβαίνει οὕτως. οὐδ' ὁ ἰσχυρὸς (φησὶ) διὰ τὸ ἐλπίζειν ἐκ τῆς δυνάμεως κρατήσειν, διὰ τοῦτο καὶ τὸ βέβαιον ἔχει. γ Τὸ δὲ ἀστάθμητον] τὸ δὲ ἄστατον τῆς τύχης, καὶ τὸ ἄδηλον, ὡς ἐπιπλεῖστον πέφυκε κρατεῖν. ἔστι γὰρ πολλάκις νικῆσαι καὶ ἀπὸ ἰδίας ἀρετῆς, ἐκ τῆς τύχης. δ Ὡς ἐπιπλεῖστον κρατεῖ] τὴν ἰσχὺν ἔχει. ε Προμηθίᾳ] προγνώσει. ζ Καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς τε τούτου] καὶ νῦν τῆς μὲν πρὸς ἀλλήλους διαφορᾶς ἐπιλαθώμεθα δι' ἀμφότερα, διά τε δηλαδὴ τὸ ἄδηλον τυγχάνειν τί πεισόμεθα ὑπ' ἀλλήλων, καὶ διὰ τὸ τοὺς ἀθηναίους ἤδη φοβεροὺς ἡμῖν εἶναι παρόντας, ἱκανὰ νομίσαντες αἴτια τῆς ἀπαλλαγῆς ταῦτα. η Καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης] καί τι (φησὶν) ἐνθυμηθέντες ὅτι ἃ προσεδοκήσαμεν πρᾶξαι (τουτέστι, κρατῆσαι κατὰ τὸν πόλεμον) ἐλλιπῶς ἐγένετο, καὶ οὐ κατὰ τὰς ἡμετέρας γνώμας ἀπέβη. ταῦτα οὖν αὐτὰ μὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην γινόμενα, ἱκανὰ κωλύματα ἡμῖν καὶ ἐμπόδια γενῆσθαι νομίσαντες, καὶ τούτοις εἰρχθέντες εἰς τὸ μὴ προβῆναι ἡμῖν τὰ πράγματα ὡς ἐβουλόμεθα, τοὺς ἐπικειμένους ἡμῖν πολεμίους ἀπράκτους ἀποπεμψώμεθα.

μης ταύτης ἱκανῶς νομίσαντες εἰρῆσθαι, τοὺς ἐφεστῶτας πολεμίους ἐκ τῆς χώρας ἀποπέμπωμεν, καὶ αὐτοὶ μάλιστα μὲν ἐς ἀΐδιον ξυμβῶμεν, εἰ δὲ μή, χρόνον ὡς πλεῖστον σπεισάμενοι, τὰς ἰδίας διαφορὰς ἐς αὖθις ἀναβαλώμεθα. ᵃτὸ ξύμπαν τε δή, γνῶμεν, πειθόμενοι μὲν ἐμοί, ᵇπόλιν ἕξοντες ἕκαστος ἐλευθέραν, ᶜἀφ' ἧς αὐτοκράτορες ὄντες, τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα ἐξ ἴσου ἀρετῇ ᵈἀμυνούμεθα· ᵉἢν δὲ ἀπιστήσαντες, ἄλλοις ὑπακούσωμεν, ᶻοὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα, ἀλλὰ καὶ ἄγαν ᴴεἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν τοῖς ἐχθίστοις, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρὴ, κατ' ἀνάγκην γιγνοίμεθα. καὶ ἐγὼ μέν, ἅπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπον, ᵏπόλιν τε μεγίστην παρεχόμενος, ᵏᵏκαὶ ἐπιὼν τῷ μᾶλλον, ἢ ἀμυνούμενος, ˡἀξιῶ προϊδόμενος αὐτῶν ξυγχωρεῖν, καὶ μὴ τοὺς ἐναντίους οὕτω κακῶς δρᾶν ὥστε αὐτοὺς τὰ πλείω βλάπτεσθαι, ᵐμηδὲ μωρίᾳ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι τῆς τε οἰκείας γνώμης ὁμοίως αὐτοκράτωρ εἶναι, καὶ ἧς οὐκ ἄρχω τύχης, ἀλλ' ὅσον εἰκὸς ἡσσᾶσθαι. καὶ τοὺς ἄλλους δικαιῶ ταὐτό μοι ποιῆσαι ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν, καὶ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦτο παθεῖν. οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν οἰκείους οἰκείων ἡσσᾶσθαι, ἢ Δωριέα τινὰ Δωριέως, ἢ Χαλκιδέα, τῶν ξυγγενῶν· τὸ δὲ ξύμπαν, γείτονας ὄντας, καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας, ⁿκαὶ περιρρύτου, καὶ ὄνομα ἓν κεκλημένους Σικελιώτας, οἳ πολεμήσομέν τε, οἶμαι, ˣὅταν ξυμβῇ, ᵒκαὶ ξυγχωρησόμεθά γε πάλιν καθ' ἡμᾶς αὐτούς, ᵖλόγοις κοινοῖς χρώμενοι. ʳτοὺς δὲ ἀλλοφύλους ἐπελθόντας ἁθρόοι, ἢν σωφρονῶμεν, ἀμυνούμεθα, ˢεἴπερ καὶ καθ' ἑκάστους βλαπτόμενοι, ξύμπαντες κινδυνεύομεν· ξυμμάχους δὲ οὐδέποτε τὸ λοιπὸν ἐπαξόμεθα, οὐδὲ διαλλακτάς. τάδε γὰρ ποιοῦντες, ἔν τε τῷ παρόντι δυοῖν ἀγαθοῖν οὐ στερήσομεν τὴν Σικελίαν, Ἀθηναίων τε ἀπαλλαγῆναι, ᵘκαὶ οἰκείου πολέμου· καὶ ἐς τὸ ἔπειτα, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλευθέραν νεμούμεθα, καὶ ὑπὸ ἄλλων ἧσσον ἐπιβουλευομένην. Τοιαῦτα τοῦ Ἑρμοκράτους εἰπόντος, ᵛπειθόμενοι οἱ Σικελιῶται, ᶠαὐτοὶ μὲν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ˣξυνηνέχθησαν γνώμῃ, ὥστε ἀπαλλάσσεσθαι τοῦ πολέμου, ἔχοντες ἃ ἕκαστοι ἔχουσι· τοῖς δὲ Καμαριναίοις, ᵠΜοργαντίνην εἶναι, ἀργύριον ʷτακτὸν τοῖς Συρακοσίοις ᵃἀποδοῦσιν. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων ξύμμαχοι, ᵇπαρακαλέσαντες αὐτῶν ᶜτοὺς ἐν τέλει ὄντας, ᵈεἶπον ὅτι ξυμβήσονται, ᵉκαὶ αἱ σπονδαὶ ἔσονται ᶻκἀκείνοις κοιναί. ᴴἐπαινεσάντων δὲ αὐτῶν, ἐποιοῦντο τὴν ὁμολογίαν· καὶ αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀπέπλευσαν μετὰ ταῦτα ἐκ Σικελίας. ἐλθόντας δὲ τοὺς στρατηγοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι, τοὺς μὲν, φυγῇ ἐζημίωσαν, Πυθόδωρον καὶ Σοφοκλέα, τὸν δὲ τρίτον Εὐρυμέδοντα, χρήματα ἐπράξαντο, ὡς ἐξὸν αὐτοῖς τὰ ἐν Σικελίᾳ ᶿκαταστρέψασθαι, δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν. οὕτω τῇ τε παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι, ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ, καὶ τὰ ⁱἀπορώτερα, μεγάλῃ τε ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ ᵏκατεργάζεσθαι. ˡαἰτία δ' ἦν ἡ παρὰ λόγον τῶν πλεόνων εὐπραγία, αὐτοῖς ὑποτιθεῖσα ἰσχὺν τῆς ἐλπίδος. ᵐΤοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, Μεγαρῆς οἱ ἐν τῇ πόλει, πιεζόμενοι ὑπό τε Ἀθηναίων τῷ πολέμῳ, αἰεὶ κατὰ ἔτος ἕκαστον δὶς ἐμβαλόντων πανστρατιᾷ ἐς τὴν χώραν, καὶ ὑπὸ τῶν σφετέρων φυγάδων τῶν ἐκ Πηγῶν, οἳ στασιασάντων,

γρ. ἀπορώτατα

γρ. ἐσβαλόντων

ᵃ Τὸ ξύμπαν τε δή, γνῶμεν] τὸ συνόλον δὲ εἰδέναι (φησὶ) χρή, ὅτι πειθέντες μὲν ἐμοί, τὰς πατρίδας ἐλευθέρας οἰκήσομεν· ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι, καὶ τὰ ἑξῆς. ᵇ Πόλιν ἕξοντες ἕκαστος] τὴν ἰδίαν. ᶜ Ἀφ' ἧς αὐτοκράτορες] δεσπόται τῆς ἑαυτῶν πόλεως. ᵈ Ἀμυνούμεθα] τὸ ἀμυνούμεθα, ἐπὶ καλοῦ. ἐνταῦθα γὰρ ἐπὶ τὸ δύο σημασιῶν ἔλαβεν αὐτό, καὶ ἐπὶ καλοῦ καὶ ἐπὶ κακοῦ. ᵉ Ἢν δὲ ἀπιστήσαντες] τοῖς ἐμοῖς λόγοις δηλονότι. ᶻ Οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα] λείπει τό, ὁ ἀγὼν ὑμῖν ἔσται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δουλωθῆναι. τοῦτο γὰρ ἠθικῶς ἐσιώπησε. ᴴ Εἰ τύχοιμεν] τιμωρήσασθαί τινα δηλονότι. ᶿ Τοῖς ἐχθίστοις] τοῖς Ἀθηναίοις. ⁱ Οἷς οὐ χρὴ κατ' ἀνάγκην] τοῖς Σικελιώταις. ᵏ Πόλιν τε μεγίστην παρεχόμενος] αὐτὶ τοῦ, ἐκ μεγίστης πόλεως ὁρμώμενος δηλαδή. ᵏᵏ Καὶ ἐπιὼν τῷ μᾶλλον ἢ δυνάμενος] δηλονότι δηλῶ ἐπιέναι. δηλον δὲ ὡς οὐχ ἁπλῶς περὶ ἑαυτοῦ μόνον λέγει τοῦτο, ἀλλὰ κοινῶς περὶ τῆς πόλεως τῶν Συρακοσίων. ˡ Ἀξιῶ προειδόμενος αὐτῶν] ἤτοι προγνόντας τὰ πράγματα, ἤτοι προνοοῦντας ἑαυτῶν. ἵνα οἱ νοοῦντες ἢ ἡσσῶντες, συμβαίνωμεν προνοήσαντες ἡμῶν αὐτῶν. ᵐ Μηδὲ μωρίᾳ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι] [illegible] διὰ ἀξιῶ δεῖν μωρίαν φιλονεικῶν, ἡγεῖσθαι καὶ νομίζειν τῆς ἰδίας γνώμης αὐτοκράτωρ εἶναι καὶ αὐτεξούσιος, καὶ τῆς τύχης, ἧς τινος οὐκ ἄρχω ἄνθρωπος ὤν. ⁿ Καὶ περιρρύτου] τοῦτο οὐ παρέργως τέθεικεν, ἀλλ' ἐμφῆναι βουλόμενος ὅτι οὐκ ἔστιν ὑμῖν εἰς τοὺς ἄλλους κοινωνία, διὰ τὸ νησιώτας εἶναι. ˣ Ὅταν ξυμβῇ] ὅταν καιρὸς ᾖ.

ᵒ Καὶ ξυγχωρησόμεθά γε] φιλιωθησόμεθα. ᵖ Λόγοις κοινοῖς χρώμενοι] λόγοις συμβουλευτικοῖς. ʳ Τοὺς δὲ ἀλλοφύλους] τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς ἀλλοφύλους ἅμα ἡγησάμενοι. ˢ Εἴπερ καὶ καθ' ἑκάστους] εἴπερ καὶ ἀντικωνοῦν βλαπτόμενοι ἐν Σικελίᾳ τὸ πᾶν ἔθνος ἀσθενέστερον γενόμενον κινδυνεύει. ᵘ Καὶ οἰκείου πολέμου] συγγενικοῦ. ᵛ Πειθόμενοι οἱ Σικελιῶται] πεισθέντες. ᶠ Αὐτοὶ μὲν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς] ὡμονοήσαν ἀλλήλοις καθ' ἑαυτούς, μὴ κοινολογησάμενοι τοῖς λόγοις τοῖς Ἀθηναίοις. ˣ Ξυνηνέχθησαν γνώμῃ] σκέψει. ᵠ Μοργαντίνην εἶναι] Σικελικὸν πόλισμα. ʷ Τακτὸν τοῖς Συρακοσίοις] ὡρισμένον. ᵃ Ἀποδοῦσιν] ἀντὶ τοῦ ἀποδοθῆναι. ᵇ Παρακαλέσαντες αὐτῶν] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. ᶜ Τοὺς ἐν τέλει ὄντας] τοὺς περὶ Πυθόδωρον. ᵈ Εἶπον ὅτι ξυμβήσονται] ὡς ἂν εἰ ἔλεγον, ὅτι οὐδὲν δέονται αὐτῶν εἰς ξυμμαχίαν ἔτι, καθὸ εἰρηνεύσαντο εἰς ἑαυτοὺς πάντες οἱ Σικελιῶται. τὸ δὲ παρακαλέσαντες, ἀντὶ τοῦ εἰς ἑαυτοὺς καλέσαντες. ᵉ Καὶ αἱ σπονδαὶ ἔσονται] δηλονότι, τοῖς Ἀθηναίοις. ἵνα ἐάν τις βουληθῇ ἀπὸ Σικελίας πλεῦσαι κατ' αὐτῶν, συμβαλλόμενος Πελοποννησίοις, κωλύωσιν αὐτόν. ᶻ Κἀκείνοις κοιναί] τοῖς συμμάχοις. ᴴ Ἐπαινεσάντων δὲ αὐτῶν] τῶν στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων. ᶿ Καταστρέψασθαι] δουλῶσαι. ⁱ Καὶ τὰ ἀπορώτερα] ἀδύνατα. ᵏ Κατεργάζεσθαι] νικᾶν. ˡ Αἰτία δ' ἦν] αἰτία δ' ἦν τοῦ ταῦτα νομίζειν, ἡ ἐν τοῖς πλείστοις πράγμασιν εὐπραγία παρὰ προσδοκίαν τοῖς Ἀθηναίοις, ἣ ἐλπίδας ἰσχυρὰς παρεῖχε τὰ πάντα κατεργάζεσθαι δύνασθαι. ᵐ Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους] μεταβάσεως.

ἐκπεσόντες ὑπὸ τοῦ πλήθους, χαλεποὶ ἦσαν λῃστεύοντες, ἐποιοῦντο λόγους ἐν ἀλλήλοις [a] ὡς χρὴ δεξαμένους τοὺς φεύγοντας, μὴ ἀμφοτέρωθεν τὴν πόλιν φθείρειν. [b] οἱ δὲ φίλοι τῶν ἔξω, [c] τὸν θροῦν αἰσθόμενοι, φανερῶς μᾶλλον ἢ πρότερον καὶ αὐτοὶ ἠξίουν τούτου τοῦ λόγου ἔχεσθαι. γνόντες δὲ οἱ τοῦ δήμου προστάται οὐ δυνατὸν τὸν δῆμον ἐσόμενον ὑπὸ τῶν κακῶν μετὰ σφῶν καρτερεῖν, ποιοῦνται λόγους δείσαντες πρὸς τοὺς τῶν ἀθηναίων στρατηγούς, Ἱπποκράτην τε τὸν Ἀρίφρονος, καὶ Δημοσθένην τὸν Ἀλκισθένους, βουλόμενοι [d] ἐνδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ νομίζοντες ἐλάσσω σφίσι τὸν κίνδυνον ἢ τοὺς ἐκπεσόντας ὑπὸ σφῶν κατελθεῖν. ξυνέβησάν τε πρῶτα μὲν, τὰ μακρὰ τείχη ἑλεῖν ἀθηναίους, (ἦν δὲ σταδίων μάλιστα ὀκτὼ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν νίσαιαν τὸν λιμένα αὐτῶν) ὅπως μὴ ἐπιβοηθήσωσιν ἐκ τῆς νισαίας οἱ πελοποννήσιοι, [e] ἐν ᾗ αὐτοὶ μόνοι ἐφρούρουν, βεβαιότητος ἕνεκα τῶν μεγάρων· ἔπειτα δὲ [f] καὶ τὴν ἄνω πόλιν πειρᾶσθαι ἐνδοῦναι. ῥᾷον δ' ἤδη ἔμελλον προσχωρήσειν, τούτου γεγενημένου. οἱ οὖν ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἀπό τε τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ὑπὸ νύκτα πλεύσαντες ἐς μινώαν τὴν μεγαρέων νῆσον ὁπλίταις ἑξακοσίοις, ὧν Ἱπποκράτης ἦρχεν, ἐν ὀρύγματι ἐκαθέζοντο, [g] ὅθεν ἐπλίνθευον τὰ τείχη, [h] καὶ ἀπεῖχεν οὐ πολύ· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ, πλαταιῆς τε ψιλοὶ, καὶ ἕτεροι [i] περίπολοι ἐνήδρευσαν ἐς τὸ ἐνυάλιον, [k] ὅ ἐστιν ἔλασσον ἄπωθεν. [l] καὶ ᾔσθετο οὐδεὶς, εἰ μὴ οἱ ἄνδρες οἷς ἐπιμελὲς ἦν εἰδέναι τὴν νύκτα ταύτην. [m] καὶ ἐπειδὴ ἕως ἔμελλε γίγνεσθαι, [n] οἱ προδιδόντες τῶν μεγαρέων οὗτοι τοιόνδε ἐποίησαν. [x] ἀκάτιον ἀμφηρικὸν, ὡς λῃσταί, ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες τὴν ἄνοιξιν τῶν πυλῶν, εἰώθεσαν ἐπὶ ἁμάξῃ, πείθοντες τὸν ἄρχοντα, διὰ τῆς τάφρου κατακομίζειν τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκπλεῖν· καὶ πρὶν ἡμέραν εἶναι, πάλιν αὐτὸ τῇ ἁμάξῃ κομίσαντες ἐς τὸ τεῖχος, κατὰ τὰς πύλας ἐσῆγον, ὅπως τοῖς ἐκ τῆς μινώας ἀθηναίοις ἀφανὴς δὴ εἴη ἡ φυλακή, μὴ ὄντος ἐν τῷ λιμένι πλοίου φανεροῦ μηδενός. [o] καὶ τότε πρὸς ταῖς πύλαις ἦν ἤδη ἡ ἅμαξα· καὶ ἀνοιχθεισῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς, [p] ὡς τῷ ἀκατίῳ, οἱ ἀθηναῖοι (ἐγίγνετο γὰρ [r] ἀπὸ ξυνθήματος τὸ τοιοῦτον) ἰδόντες, ἔθεον δρόμῳ ἐκ τῆς ἐνέδρας, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ξυγκλεισθῆναι πάλιν τὰς πύλας, καὶ ἕως ἔτι ἡ ἅμαξα ἐν αὐταῖς ἦν, [s] κώλυμα οὖσα προσθεῖναι, καὶ αὐτοῖς ἅμα καὶ οἱ ξυμπράσσοντες μεγαρῆς τοὺς κατὰ πύλας φύλακας κτείνουσι. καὶ πρῶτον μὲν οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην πλαταιῆς τε καὶ περίπολοι ἐσέδραμον οὗ νῦν τὸ τροπαῖόν ἐστι, [t] καὶ εὐθὺς ἐντὸς τῶν πυλῶν (ᾔσθοντο γὰρ οἱ ἐγγύτατα πελοποννήσιοι) μαχόμενοι τοὺς προσβοηθοῦντας οἱ πλαταιῆς ἐκράτησαν, καὶ τοῖς τῶν ἀθηναίων ὁπλίταις [u] ἐπιφερομένοις βεβαίους τὰς πύλας παρέσχον. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἀθηναίων ἤδη ὁ αἰεὶ ἐντὸς γιγνόμενος χωρεῖ ἐπὶ τὸ τεῖχος. καὶ οἱ πελοποννήσιοι φρουροὶ, τὸ μὲν πρῶτον [ph] ἀντισχόντες ἠμύνοντο ὀλίγοι, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν· οἱ δὲ πλείους ἐς φυγὴν κατέστησαν, φοβηθέντες ἐν νυκτί τε πολεμίων προσπεπτωκότων, καὶ τῶν προδιδόντων μεγαρέων ἀντιμαχομένων, νομίσαντες [ch] τοὺς ἅπαντας σφᾶς μεγαρέας προδεδωκέναι. [ps] ξυνέπεσε γὰρ καὶ τὸν τῶν ἀθηναίων κήρυκα ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης κηρῦξαι, τὸν βουλόμενον ἰέναι μεγαρέων μετὰ ἀθηναίων [ō] θησόμενον τὰ ὅπλα. [a] οἱ δ' ὡς ἤκουσαν,

γρ. αὐτῆς

γρ. ἐχώρει

α Ὡς χρὴ δεξαμένους τοὺς φεύγοντας] ὁ νοῦς τοιοῦτός ἐστιν, οἱ μὲν πλείονες τῶν μεγαρέων ἐβούλοντο ἀποίσασθαι πρὸς τοὺς φυγάδας αὐτῶν· οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται, νομίζοντες ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἔσεσθαι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι καρτερεῖν (ὅ ἐστι συμπολιτεύεσθαι) τοὺς δημοτικοὺς μετὰ τῶν φυγάδων, διὰ τὰ κακὰ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι παρὰ τῶν φυγάδων, οὗτοι τοῦτο δείσαντες, λόγους προσέφερον. β Οἱ δὲ φίλοι τῶν ἔξω] τῶν φυγάδων. γ Τὸν θροῦν αἰσθόμενοι] τὸν ἄλογον, τὸν γινόμενον περὶ τῶν φυγάδων, τὸ δεῖν δέχεσθαι αὐτούς. δ Ἐνδοῦναι τὴν πόλιν] αὐτοῖς δηλονότι. ε Ἐν ᾗ αὐτοὶ μόνοι ἐφρούρουν] ἤτοι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ξυμμάχων, ὧν εἶχον ἔξωθεν τῆς πελοποννήσου. ἢ μόνοι λέγει αὐτὴ τοῦ ἐκτὸς τῶν μεγαρέων. ἄνω δὲ πόλιν αὐτὰ τὰ μέγαρα καλεῖ. ζ Καὶ τὴν ἄνω πόλιν] τὴν ἀκρόπολιν. η Ὅθεν ἐπλίνθευον τὰ τείχη] πλίνθους λαμβάνοντες ἐπίσχιζον. θ Καὶ ἀπεῖχεν οὐ πολὺ] οὐκ ἀπεῖχε (φησὶ) τῶν μεγάρων ἡ μινώα, ἢ αὐτὸ τὸ ὄρυγμα τὸ ἐν τῇ μινώᾳ. ι Περίπολοι ἐς τὸ ἐνυάλιον] τῶν φυλάκων οἱ μὲν, ἱδρυμένοι καλοῦνται· οἱ δὲ, περίπολοι. ἱδρυμένοι μὲν οὖν εἰσιν οἱ ἀεὶ παρακαθεζόμενοι, καὶ πολιορκοῦντες· περίπολοι δὲ, οἱ περιερχόμενοι, καὶ περιπολοῦντες τὰ φρούρια ἐν τῷ φυλάττειν. κ Ὅ ἐστιν ἔλασσον ἄπωθεν] ἔλασσον ἀπέχοντες ἤπερ οἱ ἐν τῷ ὀρύγματι καθήμενοι. πρὸς τὸ ἀπεῖχεν οὐ πολύ, τὸ ἔλασσον ἄπωθεν. λ Καὶ ᾔσθετο οὐδεὶς] τῶν μεγαρέων δηλονότι. μ Καὶ ἐπειδὴ ἕως] ἡμέρα.

ν Οἱ προδιδόντες] οἱ προδιδόντες δηλαδὴ τοῖς ἀθηναίοις τὰ μέγαρα, πλοῖον κατέφερον ἑκάστης νυκτὸς ἐπὶ θάλατταν, τεθεραπευκότες τὸν ἐπὶ τῶν πυλῶν ἄρχοντα ὅπως αὐτοὺς μὴ κωλύῃ, ὡς δῆθεν ἐπὶ λῃστείας ἐκπλέοντας τῶν ἀθηναίων τῶν ἐν τῇ μινώᾳ φυλαττόντων· καὶ αὖθις πρὸ ἡμέρας ἀνέφερον αὐτὸ εἰς τὸ τεῖχος, ὅπως ἀφανὲς δῆθεν ᾖ τοῖς ἀθηναίοις τί χρὴ φυλάττεσθαι. οὐ γὰρ ὄντος οὐδενὸς ἐν τῷ μεγαρικῷ λιμένι πλοίου φανεροῦ, διὰ τὸ ἐντὸς τειχῶν μεθ' ἡμέραν κρύπτεσθαι τὸ ἀκάτιον, ἄπορον ἦν γνῶναι τοῖς ἀθηναίοις ὑφ' ὧν τινων λῃστεύονται. ξ Ἀκάτιον ἀμφηρικὸν] πλοιάριον ἑκατέρωθεν ἐρεσσόμενον, ἐν ᾧ ἕκαστος τῶν ἐλαυνόντων δικωπίας ἐρέττει. ο Καὶ τότε πρὸς ταῖς πύλαις] ὅτε προεδίδοντο τὰ μέγαρα. π Ὡς τῷ ἀκατίῳ] ὡς τοῦ ἀκατίου μέλλοντος εἰσκομίζεσθαι. ρ Ἀπὸ ξυνθήματος] τῶν μεγαρέων δηλονότι. σ Κώλυμα οὖσα προσθεῖναι] αὐτὴ τὸ κωλύουσα συγκλεισθῆναι. τ Καὶ εὐθὺς ἐντὸς τῶν πυλῶν] ὑπερβατόν. τὸ δὲ ἑξῆς, καὶ εὐθὺς ἐντὸς τῶν πυλῶν μαχόμενοι, τοὺς προσβοηθοῦντας οἱ πλαταιῆς ἐκράτησαν. τοὺς δὲ προσβοηθοῦντας λέγει περὶ ὧν ἔφη διὰ μέσου, ᾔσθοντο γὰρ οἱ ἐγγύτατα πελοποννήσιοι. υ Ἐπιφερομένοις] τοῖς ἐπερχομένοις. φ Ἀντισχόντες] ἤγουν ἀντιστάντες. χ Τοὺς ἅπαντας σφᾶς] ἤγουν τοὺς πελοποννησίους. ψ Ξυνέπεσε γὰρ] συνέβη. ω Θησόμενοι τὰ ὅπλα] ἤγουν ἀποθησόμενοι. α Οἱ δ' ὡς ἤκουσαν] ἤγουν οἱ πελοποννήσιοι.

οὐκέτι ἀνέμενον, ἀλλὰ τῷ ὄντι νομίσαντες κοινῇ πολεμίους, κατέφυγον ἐς τὴν Νίσαιαν. ἅμα δὲ ἕῳ ἑαλωκότων ἤδη τῶν τειχῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει Μεγαρέων θορυβουμένων, οἱ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πράξαντες, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν, πλῆθος ὃ ξυνῄδει, ἔφασαν χρῆναι ἀνοιγνύναι τὰς πύλας, καὶ ἐπεξιέναι ἐς μάχην. ξυνέκειτο δὲ αὐτοῖς, τῶν πυλῶν ἀνοιχθεισῶν, ἐσπίπτειν τοὺς Ἀθηναίους· αὐτοὶ δὲ διάδηλοι ἔμελλον ἔσεσθαι. λίπα γὰρ ἀλείψεσθαι, ὅπως μὴ ἀδικῶνται. ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο τῆς ἀνοίξεως. καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος κατὰ τὸ ξυγκείμενον τετρακισχίλιοι ὁπλῖται τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἱππεῖς ἑξακόσιοι, οἱ τὴν νύκτα πορευόμενοι, παρῆσαν. ἀληλιμμένων δὲ αὐτῶν, καὶ ὄντων ἤδη περὶ τὰς πύλας, καταγορεύει τις ξυνειδὼς τοῖς ἑτέροις τὸ ἐπιβούλευμα. καὶ οἱ ξυστραφέντες, ἁθρόοι ἦλθον, καὶ οὐκ ἔφασαν χρῆναι οὔτε ἐπεξιέναι (οὐδὲ γὰρ πρότερόν πω τοῦτο ἰσχύοντες μᾶλλον τολμῆσαι) οὔτε ἐς κίνδυνον φανερὸν τὴν πόλιν καταγαγεῖν· εἴτε μὴ πείσεταί τις, αὐτοῦ τὴν μάχην ἔσεσθαι. ἐδήλουν δὲ οὐδὲν ὅτι ἴσασι τὰ πρασσόμενα, ἀλλ' ὡς τὰ βέλτιστα βουλεύοντες, ἰσχυρίζοντο, καὶ ἅμα περὶ τὰς πύλας παρέμενον φυλάσσοντες. ὥστε οὐκ ἐγίγνετο τοῖς ἐπιβουλεύουσι πρᾶξαι ὃ ἔμελλον. γνόντες δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ὅτι ἐναντίωμά τι ἐγένετο, καὶ τὴν πόλιν βίᾳ οὐχ οἷοί τε ἔσονται λαβεῖν, τὴν Νίσαιαν εὐθὺς περιετείχιζον, νομίζοντες, εἰ πρὶν ἐπιβοηθῆσαί τινας, ἐξέλοιεν, θᾶσσον ἂν καὶ τὰ Μέγαρα προσχωρῆσαι. παρεγένετο δὲ σίδηρός τε ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ταχὺ, καὶ λιθουργοὶ, καὶ τἆλλα ἐπιτήδεια. ἀρξάμενοι δ' ἀπὸ τοῦ τείχους ὃ εἶχον, καὶ διοικοδομήσαντες τὸ πρὸς Μεγαρέας, ἀπ' ἐκείνου ἑκατέρωθεν ἐς θάλασσαν τῆς Νισαίας, τάφρον τε καὶ τείχη διελομένη ἡ στρατιὰ, ἔκ τε τοῦ προαστείου λίθοις καὶ πλίνθοις χρώμενοι, καὶ κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην, ἀπεσταύρουν εἴ πη δέοιτό τι. καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ προαστείου ἐπάλξεις λαμβάνουσαι, αὐταὶ ὑπῆρχον ἔρυμα. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ὅλην εἰργάζοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ περὶ δείλην τὸ τεῖχος ὅσον οὐκ ἀπετετέλεστο, καὶ οἱ ἐν τῇ Νισαίᾳ δείσαντες, σίτου τε ἀπορίᾳ (ἐφ' ἡμέραν γὰρ ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἐχρῶντο) καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐ νομίζοντες ταχὺ ἐπιβοηθήσειν, τούς τε Μεγαρέας πολεμίους ἡγούμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Ἀθηναίοις, ῥητοῦ μὲν ἕκαστον ἀργυρίου ἀπολυθῆναι, ὅπλα παραδόντας, τοῖς τε Λακεδαιμονίοις, τῷ τε ἄρχοντι, καὶ εἴτις ἄλλος ἐνῆν, χρῆσθαι Ἀθηναίους ὅ,τι ἂν βούλωνται. ἐπὶ τούτοις ὁμολογήσαντες ἐξῆλθον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μακρὰ τείχη ἀπορρήξαντες ἀπὸ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως, καὶ τὴν Νίσαιαν παραλαβόντες, τἆλλα παρεσκευάζοντο. Βρασίδας δὲ ὁ Τέλλιδος Λακεδαιμόνιος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανε περὶ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ὢν, ἐπὶ Θρᾴκης στρατείαν παρασκευαζόμενος. καὶ ὡς ᾔσθετο τῶν τειχῶν τὴν ἅλωσιν, δείσας περί τε τοῖς ἐν τῇ Νισαίᾳ Πελοποννησίοις, καὶ μὴ τὰ Μέγαρα ληφθῇ, πέμπει ἔς τε τοὺς Βοιωτοὺς, κελεύων κατὰ τάχος στρατιᾷ ἀπαντῆσαι ἐπὶ Τριποδίσκου, (ἔστι δὲ κώμη τῆς Μεγαρίδος ὄνομα τοῦτο ἔχουσα, ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Γερανείᾳ) καὶ αὐτὸς ἔχων ἦλθεν ἑπτακοσίους μὲν καὶ δισχιλίους Κορινθίων ὁπλίτας, Φλιασίων δὲ τετρακοσίους, Σικυωνίων δὲ ἑξακοσίους, καὶ τοὺς μεθ' αὑτοῦ, ὅσοι ἤδη ξυνειλεγμένοι ἦσαν· οἰόμενος τὴν Νίσαιαν ἔτι καταλήψεσθαι ἀνάλωτον. ὡς δὲ ἐπύθετο (ἔτυχε γὰρ νυκτὸς ἐπὶ τὸν Τριποδίσκον ἐξελθὼν) ἀπολέξας τριακοσίους τοῦ στρατοῦ, πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι, προσῆλθε τῇ τῶν Μεγαρέων πόλει, λαθὼν τοὺς Ἀθηναίους ὄντας περὶ τὴν θάλασσαν, βουλόμενος μὲν τῷ λόγῳ, καὶ ἅμα, εἰ δύναιτο, ἔργῳ τῆς Νισαίας πειρᾶσαι· τὸ δὲ μέγιστον, τὴν τῶν Μεγαρέων πόλιν εἰσελθὼν βεβαιώσασθαι. καὶ ἠξίου δέξασθαι σφᾶς, λέγων ἐν ἐλπίδι εἶναι ἀναλαβεῖν Νίσαιαν. αἱ δὲ τῶν Μεγαρέων στάσεις φοβούμεναι, οἱ μὲν, μὴ τοὺς φεύγοντας σφίσιν ἐσαγαγὼν, αὐτοὺς ἐκβάλῃ, οἱ δὲ, μὴ αὐτὸ τοῦτο ὁ δῆμος δείσας ἐπίθηται σφίσι, καὶ ἡ πόλις ἐν μάχῃ καθ' αὑτὴν οὖσα, ἐγγὺς ἐφεδρευόντων

α Οἱ πρὸς τοὺς ἀθηναίοις πράξαντες] ἤγουν οἱ συνθέμενοι τοῖς ἀθηναίοις.
β Ξυνέκειτο δὲ αὐτοῖς] ἤγουν συμφωνία ἦν.
γ Ἐσπίπτειν] μετὰ βάρους εἰσέρχεσθαι.
δ Ὅπως μὴ ἀδικῶνται] ἤγουν, μὴ βλάπτωνται.
ε Ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο] αὕτη ἡ ἀσφαλεία δὲ μᾶλλον ἔμελλον ἔσεσθαι ἀνοίξαντες τὰς πύλας.
ζ Ἀληλιμμένων δ' αὐτῶν] ἤγουν τῶν προδοτῶν.
η Καταγορεύει τις] καταγγέλλει.
θ Τοῖς ἑτέροις] τοῖς μὴ εἰδόσι.
ι Καὶ οἱ ξυστραφέντες] συναθροισθέντες.
κ Οὔτε ἐπεξιέναι] κατὰ τῶν ἀθηναίων.
λ Εἴτε μὴ πείσεταί τις, αὐτοῦ τὴν μάχην ἔσεσθαι] εἰ ἐπὶ μὴ πείσονται οἱ ἀντιστασιῶται, τὴν μάχην ἔσεσθαι οὐ πρὸς τοὺς ἀθηναίους, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους τοῖς μεγαρεῦσιν.
μ Ἐδήλουν δὲ οὐδὲν] αὐτὸ τοῦτο, οὐδὲ ὅλως ἐδήλουν.
ν Οἱ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ] οἱ ἐκτὸς ἔτι ὄντες τῶν μεγαρέων, καὶ μήπω εἰσελθόντες.
ξ Σίδηρός τε] λιθουργός.
ο Δένδρα καὶ ὕλην] ἄλλην δηλονότι.
π Ἀπεσταύρουν εἴ πη δέοιτο] περιχαρακώματα ἐποίουν.
ρ Ὅσον οὐκ ἀπετετέλεστο] αὐτὸ τοῦτο, παρὰ μικρὸν ἀπετελέσθη.
σ Καὶ οἱ ἐν τῇ νισαίᾳ] οἱ πελοποννήσιοι δηλονότι.
τ Ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἐχρῶντο] σῖτον δηλονότι.
υ Τῷ τε ἄρχοντι] ἤγουν, τῷ ἄρχοντι τῶν λακεδαιμονίων.
φ Ἐπὶ τούτοις ὁμολογήσαντες] ἤγουν συμφωνήσαντες.
χ Βουλόμενος μὲν τῷ λόγῳ] αὐτῇ τῇ φήμῃ.
ψ Καὶ ἠξίου δέξασθαι σφᾶς] ἤγουν τοὺς περὶ αὐτόν.
ω Αἱ δὲ τῶν μεγαρέων στάσεις] οἱ στασιάσαντες.
α Μὴ τοὺς φεύγοντας σφίσιν] τοῖς μεγαρεῦσιν.

γρ. πλινθουργοὶ

γρ. τειποδίσκον

ἀθηναίων ἀπόληται. [α] οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀμφοτέροις ἐδόκει ἡσυχάσασι [β] τὸ μέλλον περιιδεῖν. ἤλπιζον γὰρ καὶ μάχην ἑκάτεροι ἔσεσθαι τῶν τε ἀθηναίων καὶ τῶν προσβοηθησάντων· [γ] καὶ οὕτω σφίσιν ἀσφαλεστέρως ἔχειν, ὅστις εἴη εὔνους κρατήσασι προσχωρῆσαι. ὁ δὲ Βρασίδας, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀνεχώρησε πάλιν ἐς τὸ ἄλλο στράτευμα. ἅμα δὲ τῇ ἕῳ οἱ βοιωτοὶ παρῆσαν, [δ] διανενοημένοι μέν, [ε] καὶ πρὶν Βρασίδαν πέμψαι, βοηθεῖν ἐπὶ τὰ μέγαρα, ὡς οὐκ ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ κινδύνου, καὶ ἤδη ὄντες πανστρατιᾷ πλαταιᾶσιν· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγελος, πολλῷ μᾶλλον ἐρρώσθησαν, καὶ ἀποστείλαντες διακοσίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας, καὶ ἱππέας ἑξακοσίους, [ζ] τοῖς πλείοσιν ἀπῆλθον πάλιν. παρόντος δὲ ἤδη ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος ὁπλιτῶν οὐκ ἔλαττον ἑξακισχιλίων, καὶ τῶν ἀθηναίων τῶν μὲν ὁπλιτῶν περί τε τὴν νίσαιαν ὄντων καὶ τὴν θάλασσαν ἐν τάξει, [η] τῶν δὲ ψιλῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἐσκεδασμένων, οἱ ἱππεῖς οἱ τῶν βοιωτῶν ἀπροσδοκήτοις ἐπιπεσόντες τοῖς ψιλοῖς, ἔτρεψαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ἐν γὰρ τῷ πρὸ τοῦ οὐδεμία βοήθειά πω τοῖς μεγαρεῦσιν [θ] οὐδαμόθεν ἐπῆλθεν. [ι] ἀντεπεξελάσαντες δὲ καὶ οἱ τῶν ἀθηναίων [κ] ἐς χεῖρας ᾖσαν, καὶ ἐγένετο ἱππομαχία [λ] ἐπὶ πολύ, ἐν ᾗ ἀξιοῦσιν ἑκάτεροι οὐχ ἥσσους γενέσθαι. τὸν μὲν γὰρ ἵππαρχον τῶν βοιωτῶν, καὶ ἄλλους τινὰς οὐ πολλούς, πρὸς αὐτὴν τὴν νίσαιαν προσελάσαντες οἱ ἀθηναῖοι καὶ ἀποκτείναντες, ἐσκύλευσαν, καὶ τῶν τε νεκρῶν τούτων κρατήσαντες, [μ] ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, καὶ τροπαῖον ἔστησαν. οὐ μέντοι ἔν γε τῷ [ν] παντὶ ἔργῳ βεβαίως οὐδέτεροι τελευτήσαντες ἀπεκρίθησαν, ἀλλ' οἱ μὲν βοιωτοί, [ξ] πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, οἱ δέ, ἐπὶ τὴν νίσαιαν. μετὰ δὲ τοῦτο, Βρασίδας καὶ τὸ στράτευμα ἐχώρουν ἐγγυτέρω τῆς θαλάσσης καὶ τῆς τῶν μεγαρέων πόλεως, καὶ καταλαβόντες χωρίον ἐπιτήδειον, παραταξάμενοι, ἡσύχαζον, οἰόμενοι σφίσιν ἐπιέναι τοὺς ἀθηναίους, καὶ τοὺς μεγαρέας ἐπιστάμενοι [ο] περιορωμένους [π] ὁποτέρων ἡ νίκη ἔσται. καλῶς δὲ ἐνόμιζον σφίσιν ἀμφότερα ἔχειν, ἅμα μέν, τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν προτέρους, μηδὲ μάχης καὶ κινδύνου ἑκόντας ἄρξαι. ἐπειδή γε ἐν φανερῷ ἔδειξαν ἑτοῖμοι ὄντες ἀμύνεσθαι, καὶ αὐτοῖς ὥσπερ ἀκονιτὶ δικαίως ἂν τὴν νίκην τίθεσθαι· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ πρὸς τοὺς μεγαρέας [ρ] ὀρθῶς ξυμβαίνειν. εἰ μὲν γὰρ μὴ ὤφθησαν ἐλθόντες, [σ] οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι σφίσιν, ἀλλὰ σαφῶς ἂν ὥσπερ ἡσσηθέντων, στερηθῆναι εὐθὺς τῆς πόλεως· νῦν δὲ κἂν τυχεῖν αὐτοὺς ἀθηναίους μὴ βουληθέντας ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ἀμαχητὶ ἂν περιγενέσθαι αὐτοῖς, ὧν ἕνεκα ἦλθον. ὅπερ καὶ ἐγένετο. οἱ γὰρ μεγαρῆς, ὡς οἱ ἀθηναῖοι ἐτάξαντο μὲν παρὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοὶ [τ] μὴ ἐπιόντων, [υ] λογιζόμενοι [φ] καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοὶ μὴ ἀντίπαλον εἶναι σφίσι τὸν κίνδυνον, ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς προεκεχωρήκει ἄρξασι μάχης πρὸς πλείονας αὐτῶν, ἢ λαβεῖν νικήσαντας μέγαρα, ἢ σφαλέντας, τῷ βελτίστῳ τοῦ ὁπλιτικοῦ βλαφθῆναι. [χ] τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἕκαστον κινδυνεύειν, εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν. [ψ] χρόνον δὲ ἐπισχόντες, καὶ ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων ἐπεχειρεῖτο, [ω] ἀπῆλθον πρότεροι οἱ ἀθηναῖοι ἐς τὴν νίσαιαν, καὶ αὖθις οἱ πελοποννήσιοι [α] ὅθενπερ ὡρμήθησαν. οὕτω δὴ τῷ μὲν Βρασίδᾳ αὐτῷ [β] καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων ἄρχουσιν οἱ τῶν φευγόντων φίλοι μεγαρῆς, ὡς ἐπικρατήσαντι, καὶ τῶν ἀθηναίων οὐκέτι

[Left margin: ἐπὶ πολύ]

α Οὐκ ἐδέξαντο] τὸν Βρασίδαν. β Τὸ μέλλον περιιδεῖν] περισκοπῆσαι. γ Καὶ οὕτω σφίσιν] τοῖς μεγαρεῦσι. δ Διανενοημένοι] σκοπὸν ἔχοντες. ε Καὶ πρὶν Βρασίδαν πέμψαι] ἄγγελον δηλονότι. ζ Τοῖς πλείοσιν ἀπῆλθον πάλιν] ἤγουν, ἐπανέστρεψαν εἰς τὰς θήβας. η Τῶν δὲ ψιλῶν] τῶν ἀθηναίων. θ Οὐδαμόθεν ἐπῆλθεν] ἤγουν ἀπὸ οὐδενὸς τόπου. ι Ἀντεπεξελάσαντες δὲ] ἤγουν τοὺς ἵππους κινήσαντες. κ Εἰς χεῖρας ᾖεσαν] συνεπλάκησαν. λ Ἐπὶ πολύ] διάστημα χρόνου δηλονότι. μ Ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν] τοῖς βοιωτοῖς. ν Τῷ παντὶ ἔργῳ] τῷ τῆς μάχης. ξ Πρὸς τοὺς ἑαυτῶν] ἐχώρησαν δηλονότι. ο Περιορωμένους] αὐτὶ τοῦ περιορῶντας. π Ὁποτέρων ἡ νίκη ἔσται] εἴτε τῶν ἀθηναίων, εἴτε τῶν λακεδαιμονίων. ρ Ὀρθῶς ξυμβαίνειν] εἰ μὲν γὰρ οἱ λακεδαιμόνιοι, ἀμελήσαντες μεγαρέων, μὴ βοηθήσοντες παρεγένοντο, οὐκ ἂν ἔμελλον οἱ μεγαρεῖς ἐν τῇ τύχῃ σκοπεῖν, καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι περιμένειν. ἤγουν, εἰ οἱ λακεδαιμόνιοι παρόντες νικήσωσιν, ἀλλ' εὐθὺς ὡς σαφῶς λακεδαιμονίων ἡσσηθέντων, ἀθηναίοις ἔμελλον ἑαυτοὺς παραδώσειν· νῦν δὲ πρὸς τούτῳ, τοὺς ἀθηναίους ἂν τυχεῖν πολεμῆσαι μὴ βουληθέντας. σ Οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι σφίσιν] οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ τύχῃ θέσθαι τοὺς μεγαρεῖς τὸ μέλλον, καὶ περιμένειν ὁπότεροι κρατήσουσιν. ἡ δὲ διάνοια, εἰ μὴ ὤφθησαν οἱ πελοποννήσιοι ὑπὸ τῶν μεγαρέων ἐλθόντες, οὐκ ἂν οἱ μεγαρεῖς ἐν ἐλπίδι τινὸς ἐγένοντο, ἀλλὰ καθάπερ ἡττηθέντων λακεδαιμονίων, καὶ διὰ τοῦτο μὴ παραγενομένων, ὡς οὐκ οὔσης αὐτοῖς βοηθείας, εὐθὺς αὐτοῖς ἀθηναίοις ὡς νενικηκόσι παρέδοσαν τὴν πόλιν. ὥστε σαφῶς στερηθῆναι τοὺς λακεδαιμονίους τῶν μεγαρέων. νῦν δὲ ἐλθόντες οἱ λακεδαιμόνιοι, ἐν ἐλπίδι ἐγένοντο κρατήσειν τῶν μεγαρέων, εἰ μὴ οἱ ἀθηναῖοι μὴ βούλοιντο διαγωνίζεσθαι. τ Μὴ ἐπιόντων] τῶν λακεδαιμονίων. υ Λογιζόμενοι] ἐνήλλακται ἡ πτῶσις, αὐτὶ τοῦ, λογιζομένων καὶ τῶν ἐκείνων στρατηγῶν. τουτέστι, τῶν ἀθηναίων. ἡ δὲ διάνοια, τῶν ἀθηναίων οἱ στρατηγοὶ παρετάξαντο μὲν ὡς ἐς μάχην, ἡσύχαζον δέ, λογιζόμενοι μὴ ἴσον εἶναι τὸν κίνδυνον αὐτοῖς τε καὶ τοῖς πελοποννησίοις. ἀναλογιζόμενοι ὅτι νικήσαντες μέν, μικρὰ κερδαίνουσι, μέγαρα λαβόντες· νικηθέντες δέ, τὸ κράτιστον τῆς πόλεως ἀπολέσουσι. τὸ γὰρ μαχιμώτερον καὶ κράτιστον ἦν αὐτόθι τῶν ἀθηναίων. φ Καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοὶ] τῶν ἀθηναίων. χ Τοῖς δέ, ξυμπάσης τῆς δυνάμεως] οἱ δὲ πελοποννήσιοι, πολλὴν μὲν ἔχοντες δύναμιν αὐτόθι, ἀφ' ἑκάστης δὲ πόλεως αὐτοῖς ὀλίγου μέρους παρόντος, οὐκ ἐφοβοῦντο τὴν ἧτταν, νομίζοντες, εἰ καὶ κατὰ κράτος ἡττηθεῖεν, οὐ μεγάλως βλάψειν τὰς πατρίδας. ψ Χρόνον δὲ ἐπισχόντες] ἑκάτεροι δηλονότι. ω Ἀπῆλθον πρότεροι] οἱ ἀθηναῖοι, πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν τοὺς λακεδαιμονίους. α Ὅθενπερ ὡρμήθησαν] ἦλθον. β Καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων ἄρχουσιν] ἤγουν τοῖς συμμάχοις τοῦ Βρασίδου.

ἐθελησάντων μάχεσθαι, θαρσοῦντες μᾶλλον, ἀνοίγουσί τε τὰς πύλας, [α]καὶ δεξάμενοι, καταπεπληγμένων ἤδη [β]τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πραξάντων, ἐς λόγους ἔρχονται. καὶ ὕστερον ὁ μὲν, διαλυθέντων τῶν ξυμμάχων κατὰ πόλεις, ἐπανελθὼν καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Κόρινθον, τὴν ἐπὶ Θρᾴκης στρατείαν παρεσκεύαζεν, ἵναπερ καὶ τὸ πρῶτον ὥρμητο. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει Μεγαρῆς, ἀποχωρησάντων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπ' οἴκου, ὅσοι μὲν τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μάλιστα μετέσχον, [γ]εἰδότες ὅτι ὤφθησαν, εὐθὺς ὑπεξῆλθον· οἱ δὲ ἄλλοι, κοινολογησάμενοι τοῖς τῶν φευγόντων φίλοις, κατάγουσι τοὺς ἐκ Πηγῶν, [δ]ὁρκώσαντες πίστεσι μεγάλαις μηδὲν μνησικακήσειν, βουλεύσειν δὲ τῇ πόλει τὰ ἄριστα. [ε]οἱ δὲ, [ζ]ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐγένοντο, καὶ ἐξέτασιν ὅπλων ἐποιήσαντο, διαστήσαντες τοὺς λόχους, ἐξελέξαντο τῶν τε ἐχθρῶν καὶ οἳ ἐδόκουν μάλιστα ξυμπρᾶξαι τὰ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἄνδρας ὡς ἑκατὸν, καὶ τούτων πέρι ἀναγκάσαντες τὸν δῆμον ψῆφον φανερὰν διενεγκεῖν, ὡς κατεγνώσθησαν, ἔκτειναν, καὶ ἐς ὀλιγαρχίαν τὰ μάλιστα κατέστησαν τὴν πόλιν. καὶ πλεῖστον δὴ χρόνον αὕτη ὑπ' ἐλαχίστων νεμομένη ἐκ στάσεως μετάστασις ξυνέμεινε.

α Καὶ δεξάμενοι] τὸν Βρασίδαν δηλονότι.
β Τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πραξάντων] ἤγουν τῶν προδοτῶν.
γ Εἰδότες ὅτι ὤφθησαν] ἐφωράθησαν.
δ Ὁρκώσαντες] εἰς ὅρκους ἐμβαλόντες.
ε Οἱ δὲ] οἱ φυγάδες.
ζ Ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐγένοντο] ἀντὶ τοῦ, ἐπειδὴ ἄρχειν ᾑρέθησαν.

[η]Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, τῆς Ἀντάνδρου ὑπὸ τῶν Μιτυληναίων, ὥσπερ διενοοῦντο, μελλούσης κατασκευάζεσθαι, οἱ τῶν ἀργυρολόγων Ἀθηναίων στρατηγοὶ, Δημόδοκος καὶ Ἀριστείδης, ὄντες περὶ Ἑλλήσποντον (ὁ γὰρ τρίτος αὐτῶν Λάμαχος δέκα ναυσὶν ἐς τὸν Πόντον ἐσπεπλεύκει) ὡς ᾐσθάνοντο τὴν παρασκευὴν τοῦ χωρίου, καὶ ἐδόκει αὐτοῖς δεινὸν εἶναι μὴ ὥσπερ τὰ Ἄναια ἐπὶ τῇ Σάμῳ γένηται, ἔνθα οἱ φεύγοντες τῶν Σαμίων καταστάντες, τούς τε Πελοποννησίους ὠφέλουν ἐς τὰ ναυτικὰ, κυβερνήτας πέμποντες, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Σαμίους ἐς ταραχὴν καθίστασαν, καὶ τοὺς ἐξιόντας ἐδέχοντο· οὕτω δὴ ξυναγείραντες ἀπὸ τῶν ξυμμάχων στρατιὰν, καὶ πλεύσαντες, μάχῃ τε νικήσαντες τοὺς ἐκ τῆς Ἀντάνδρου ἐπεξελθόντας, ἀναλαμβάνουσι τὸ χωρίον πάλιν. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ἐς τὸν Πόντον ἐσπλεύσας Λάμαχος, ἐν τῇ Ἡρακλεώτιδι ὁρμίσας ἐς τὸν Κάληκα ποταμὸν, ἀπόλλυσι τὰς ναῦς, ὕδατος ἄνωθεν γενομένου, καὶ κατελθόντος αἰφνιδίου τοῦ ῥεύματος. αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ πεζῇ διὰ [θ]Βιθυνῶν Θρᾳκῶν (οἵ εἰσι πέραν ἐν τῇ Ἀσίᾳ) ἀφικνεῖται ἐς Καλχηδόνα, [ι]τὴν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου, Μεγαρέων ἀποικίαν.

γρ. ἡγουμένων
γρ. Δημόδοτος

η Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους] μετάβασις.
θ Βιθυνῶν Θρᾳκῶν] σημείωσαι ὅτι καὶ οἱ Βιθυνοὶ Θρᾷκες.
ι Τὴν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου] τὴν κατὰ τὸ Βυζάντιον.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει καὶ Δημοσθένης Ἀθηναίων στρατηγὸς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ τῆς Μεγαρίδος ἀναχώρησιν. τῷ γὰρ Ἱπποκράτει καὶ ἐκείνῳ τὰ Βοιώτια πράγματα ἀπό τινων ἀνδρῶν ἐν ταῖς πόλεσιν [κ]ἐπράσσετο, βουλομένων [λ]μεταστῆσαι τὸν κόσμον, καὶ ἐς δημοκρατίαν, ὥσπερ οἱ Ἀθηναῖοι, τρέψαι· καὶ Πτοιοδώρου μάλιστ' ἀνδρὸς φυγάδος ἐκ Θηβῶν ἐσηγουμένου, τάδε αὐτοῖς παρεσκευάσθη. Σίφας μὲν ἔμελλόν τινες προδώσειν. αἱ δὲ Σῖφαι εἰσὶ τῆς Θεσπικῆς γῆς ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ ἐπιθαλασσίδιοι. Χαιρώνειαν δὲ (ἣ ἐς Ὀρχομενὸν τὸν Μινύειον πρότερον καλούμενον, νῦν δὲ Βοιώτιον ξυντελεῖ) ἄλλοι ἐξ Ὀρχομενοῦ ἐνεδίδοσαν· καὶ οἱ Ὀρχομενίων φυγάδες ξυνέπρασσον τὰ μάλιστα, καὶ ἄνδρας ἐμισθοῦντο ἐκ Πελοποννήσου. ἔστι δὲ ἡ Χαιρώνεια ἔσχατον τῆς Βοιωτίας, πρὸς τῇ Φανοτίδι τῆς Φωκίδος· καὶ Φωκέων μετεῖχόν τινες. τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἔδει Δήλιον καταλαβεῖν, [μ]τὸ ἐν τῇ Ταναγραίᾳ πρὸς Εὔβοιαν τετραμμένον Ἀπόλλωνος ἱερὸν, ἅμα δὲ ταῦτα ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ γίγνεσθαι, ὅπως μὴ ξυμβοηθήσωσιν ἐπὶ τὸ Δήλιον οἱ Βοιωτοὶ [ν]ἀθρόοι, ἀλλ' ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἕκαστοι κινούμενοι. καὶ εἰ κατορθοῖτο [ξ]ἡ πεῖρα, καὶ τὸ Δήλιον τειχισθείη, ῥᾳδίως ἤλπιζον, εἰ καὶ μὴ παραυτίκα νεωτερίζοιτό τι τῶν κατὰ τὰς πολιτείας τοῖς Βοιωτοῖς, ἐχομένων τούτων τῶν χωρίων, καὶ λῃστευομένης τῆς γῆς, [ο]καὶ οὔσης ἑκάστοις διὰ βραχέος ἀποστροφῆς, [π]οὐ μενεῖν κατὰ χώραν τὰ πράγματα, ἀλλὰ χρόνῳ, τῶν Ἀθηναίων μὲν προσιόντων τοῖς ἀφεστηκόσι, [ρ]τοῖς δὲ, οὐκ οὔσης ἀθρόας τῆς

γρ. ὁ τῶν Ἀθηναίων

κ Ἐπράσσετο] ἀντὶ τοῦ προεδίδοτο.
λ Μεταστῆσαι τὸν κόσμον] ἤτοι τὴν πολιτείαν.
μ Τὸ ἐν τῇ Ταναγραίᾳ] τὸ Δήλιον δηλονότι.
ν Ἀθρόοι] πανδημεί.
ξ Ἡ πεῖρα] ἤγουν ἡ πρᾶξις.
ο Καὶ οὔσης ἑκάστοις] καὶ οὔσης ἑκάστοις ἐκ ἀπὸ τόπου διαστήματος καταφυγῆς τοῖς τῶν Ἀθηναίων λῃσταῖς, διὰ τὸ πλησίον εἶναι τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων, καὶ δύνασθαι αὐτοῖς βοηθεῖν αἴ τι πάθωσιν ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν.
π Οὐ μενεῖν κατὰ χώραν] ἤτοι κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν.
ρ Τοῖς δὲ, οὐκ οὔσης] ἤγουν τοῖς Βοιωτοῖς.

δυνάμεως, κατασιήσειν αὐτὰ ἐς τὸ ἐπιτήδειον. ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ, τοιαύτη παρεσκευάζετο. ὁ δὲ Ἱπποκράτης, αὐτὸς μὲν ἐκ τῆς πόλεως δύναμιν ἔχων, ὁπότε καιρὸς εἴη ἔμελλε στρατεύειν ἐς τοὺς βοιωτούς· τὸν δὲ Δημοσθένην προαπέστειλε ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἐς τὴν ναύπακτον, ὅπως ἐξ ἐκείνων τῶν χωρίων στρατὸν ξυλλέξας ἀκαρνάνων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, πλέοι ἐπὶ τὰς σίφας, ὡς προδοθησομένας. ἡμέρα δ' αὐτοῖς εἴρητο ἣ ἔδει ἅμα ταῦτα πράσσειν. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἀφικόμενος, οἰνιάδας δὲ ὑπό τε ἀκαρνάνων πάντων κατηναγκασμένους καταλαβὼν ἐς τὴν ἀθηναίων ξυμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ἀναστήσας τὸ ξυμμαχικὸν τὸ ἐκείνῃ πᾶν, ἐπὶ Σαλύνθιον καὶ ἀγραίους στρατεύσας πρῶτον, καὶ προσποιησάμενος τἆλλα, ἡτοιμάζετο ὡς ἐπὶ τὰς σίφας, ὅταν δέῃ, ἀπαντησόμενος. Βρασίδας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους πορευόμενος ἑπτακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἐς τὰ ἐπὶ θράκης, ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν ἡρακλείᾳ τῇ ἐν τραχῖνι, καὶ προπέμψαντος αὐτοῦ ἄγγελον ἐς φάρσαλον παρὰ τοὺς ἐπιτηδείους, ἀξιοῦντος διάγειν ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατιὰν, ἦλθον ἐς μελιτίαν τῆς ἀχαΐας Πάναιρός τε καὶ Δῶρος, καὶ Ἱππολοχίδας, καὶ Τορύλαος, καὶ Στρόφακος πρόξενος ὢν χαλκιδέων, τότε δὴ ἐπορεύετο. ἦγον δὲ καὶ ἄλλοι θεσσαλῶν αὐτὸν, καὶ ἐκ λαρίσσης Νικονίδας Περδίκκᾳ ἐπιτήδειος ὤν. τὴν γὰρ θεσσαλίαν ἄλλως τε οὐκ εὔπορον ἦν διϊέναι ἄνευ ἀγωγοῦ, καὶ μετὰ ὅπλων γε δή. καὶ τοῖς πᾶσί γε ὁμοίως ἕλλησιν ὕποπτον καθειστήκει τὴν τῶν πέλας μὴ πείσαντας διϊέναι. τοῖς τε ἀθηναίοις αἰεί ποτε τὸ πλῆθος τῶν θεσσαλῶν εὔνουν ὑπῆρχεν. ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τὸ ἐγχώριον οἱ θεσσαλοὶ, οὐκ ἄν ποτε προῆλθεν. ἐπεὶ καὶ τότε πορευομένῳ αὐτῷ ἀπαντήσαντες ἄλλοι τῶν τἀναντία τούτοις βουλομένων ἐπὶ τῷ ἐνιπεῖ ποταμῷ, ἐκώλυον, καὶ ἀδικεῖν ἔφασαν ἄνευ τοῦ πάντων κοινοῦ πορευόμενον. οἱ δὲ ἄγοντες, οὔτε ἀκόντων ἔφασαν διάξειν, αἰφνίδιόν τε παραγενόμενον ξένοι ὄντες κομίζειν. ἔλεγε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βρασίδας τῇ θεσσαλῶν γῇ καὶ αὐτοῖς φίλος ὢν ἰέναι, καὶ ἀθηναίοις πολεμίοις οὖσι, καὶ οὐκ ἐκείνοις ὅπλα ἐπιφέρειν. θεσσαλοῖς τε οὐκ εἰδέναι καὶ λακεδαιμονίοις ἔχθραν οὖσαν, ὥστε τῇ ἀλλήλων γῇ μὴ χρῆσθαι. νῦν τε ἀκόντων ἐκείνων οὐκ ἂν προελθεῖν· οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι. οὐ μέντοι ἀξιοῦν γε εἴργεσθαι. καὶ οἱ μὲν, ἀκούσαντες ταῦτα, ἀπῆλθον. ὁ δὲ, κελευόντων τῶν ἀγωγῶν, πρίν τι πλέον ξυστῆναι τὸ κωλῦσον, ἐχώρει οὐδὲν ἐπισχὼν δρόμῳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἣ ἐκ τῆς μελιτίας ἀφώρμησεν, ἐς φάρσαλόν τε ἐτέλεσε, καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ἐπὶ τῷ ἀπιδανῷ ποταμῷ. ἐκεῖθεν δὲ, ἐς φάκιον· καὶ ἐξ αὐτοῦ, ἐς περαιβίαν. ἀπὸ δὲ τούτου ἤδη μὲν τῶν θεσσαλῶν ἀγωγοὶ πάλιν ἀπῆλθον· οἱ δὲ περαιβοὶ, αὐτοῦ ὑπήκοοι ὄντες θεσσαλῶν, κατέστησαν αὐτὸν ἐς δῖον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς, ὃ ὑπὸ τῷ ὀλύμπῳ μακεδονίας πρὸς θεσσαλοὺς πόλισμα κεῖται. τούτῳ τῷ τρόπῳ Βρασίδας θεσσαλίαν φθάσας διέδραμε πρίν τινα κωλύειν παρασκευάσασθαι, καὶ ἀφίκετο ὡς Περδίκκαν, καὶ ἐς τὴν χαλκιδικήν. ἐκ γὰρ τῆς πελοποννήσου, ὡς τὰ τῶν ἀθηναίων εὐτύχει, δείσαντες οἵ τε ἐπὶ θράκης ἀφεστῶτες ἀθηναίων, καὶ Περδίκκας, ἐξήγαγον τὸν στρατόν· οἱ μὲν χαλκιδεῖς, νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς πρῶτον ὁρμήσειν τοὺς ἀθηναίους, καὶ ἅμα αἱ πλησιόχωροι πόλεις αὐτῶν, αἱ οὐκ ἀφεστηκυῖαι, ξυνεπῆγον κρύφα· Περδίκκας δὲ, πολέμιος μὲν οὐκ ὢν ἐκ τοῦ φανεροῦ, φοβούμενος δὲ καὶ αὐτὸς τὰ παλαιὰ διάφορα τῶν ἀθηναίων, καὶ μάλιστα βουλόμενος Ἀρριβαῖον τὸν λυγκηστῶν βασιλέα παραστήσασθαι. ξυνέβη δὲ αὐτοῖς, ὥστε ῥᾷον ἐκ τῆς πελοποννήσου στρατὸν ἐξαγαγεῖν, ἡ τῶν λακεδαιμονίων ἐν τῷ παρόντι κακοπραγία. τῶν γὰρ ἀθηναίων ἐγκειμένων τῇ πελοποννήσῳ, καὶ οὐχ ἥκιστα τῇ ἐκείνων γῇ, ἤλπιζον ἀποτρέψαι αὐτοὺς μάλιστα, εἰ ἀντιπαραλυποῖεν, πέμψαντες ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους αὐτῶν στρατιὰν, ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων ὄντων τρέφειν τε, καὶ ἐπὶ τῇ ἀποστάσει σφᾶς ἐπικαλουμένων. καὶ ἅμα τῶν

γρ. δὴ

γρ. ἀφώρμηκεν

γρ. φακίῳ

α Καταστήσειν αὐτὰ] οἱ ἀθηναῖοι τὴν δημοκρατίαν.
β Ἐς τὸ ἐπιτήδειον] αὐτοῖς δηλονότι.
γ Ἡμέρα δ' αὐτοῖς εἴρητο] συνεπεφώνητο.
δ Βρασίδας δὲ] τῷ εἰς τεσσαρεσκαίδεκα τέλος τῆς ἕκτης, ἀρχὴ τῆς ἑβδόμης.
ε Παρὰ τοὺς ἐπιτηδείους] τοὺς φίλους.
ζ Διάγειν ἑαυτὸν] διαβιβάζειν.
η Τότε δὴ ἐπορεύετο] ὁ Βρασίδας. θ Ἦγον δὲ καὶ ἄλλοι] ὡδήγουν. ι Ἐπιτήδειος ὢν] φίλος.
κ Διϊέναι] διοδεῦσαι.
λ Καὶ τοῖς πᾶσί γε ὁμοίως ἕλλησιν] ἑνικῶς λέγει τοὺς περὶ τὰ φάρσαλα, οἱ ἀχαιοὶ λέγονται. μ Ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον] ὅτι μᾶλλον δυναστείᾳ ἤπερ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο οἱ θεσσαλοί. ν Πορευομένῳ αὐτῷ] τῷ Βρασίδᾳ.
ξ Τούτοις] ἤγουν τοῖς ἐάσασι τὸν Βρασίδαν διϊέναι.
ο Οἱ δὲ ἄγοντες] οἱ περὶ τὸν Πάναιρον. π Ξένοι ὄντες] φίλοι. ρ Οὐκ ἂν προελθεῖν] ἤγουν ἔφασκεν οὐκ ἂν προελθεῖν. σ Ξυστῆναι τὸ κωλῦσον] συναθροισθῆναι τοὺς κωλύσοντας.

τ Ἐξήγαγον τὸν στρατὸν] ἐκ τῆς πελοποννήσου δηλονότι. υ Πολέμιος μὲν οὐκ ὢν] τοῖς ἀθηναίοις δηλονότι. φ Ξυνέβη δὲ αὐτοῖς] ἤγουν τῷ Περδίκκᾳ, καὶ τοῖς ἐπὶ θράκης ἀφεστῶσι τῶν ἀθηναίων.
χ Τῇ ἐκείνων γῇ] ἤγουν τῇ λακωνικῇ. ψ Ὄντων τρέφειν τε] τῶν χαλκιδέων καὶ τοῦ Περδίκκου. ω Ἐπικαλουμένων] αὐτὸ τὸ προσκαλουμένων. α Καὶ ἅμα τῶν εἱλώτων] σημειῶσαι τὸ λακωνικὸν ἔργον εἰς τοὺς εἵλωτας γενόμενον, καὶ ὅπως αὐτοὺς λαθραίως διέφθειραν.

εἱλώτων [α] βουλομένοις ἦν ἐπὶ προφάσει ἐκπέμψαι, μή τι πρὸς τὰ παρόντα τῆς Πύλου ἐχομένης νεωτερίσωσιν. ἐπεὶ καὶ τόδε ἔπραξαν, φοβούμενοι αὐτῶν τὴν νεότητα καὶ τὸ πλῆθος (αἰεὶ γὰρ τὰ πολλὰ Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς εἵλωτας τῆς φυλακῆς πέρι μάλιστα καθειστήκει) προεῖπον, αὐτῶν ὅσοι ἀξιοῦσιν ἐν τοῖς πολεμίοις γεγενῆσθαι σφίσιν ἄριστοι, κρίνεσθαι, ὡς ἐλευθερώσοντες· πεῖραν ποιούμενοι, καὶ ἡγούμενοι τούτους σφίσιν ὑπὸ φρονήματος, οἵπερ καὶ ἠξίωσαν πρῶτος ἕκαστος ἐλευθεροῦσθαι, μάλιστα ἂν καὶ ἐπιθέσθαι. [β] καὶ προκρίναντες ἐς δισχιλίους, οἱ μὲν ἐστεφανώσαντό τε καὶ τὰ ἱερὰ περιῆλθον, ὡς ἠλευθερωμένοι· [γ] οἱ δὲ, οὐ πολλῷ ὕστερον, ἠφάνισάν τε αὐτούς, καὶ οὐδεὶς ᾔσθετο ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστος διεφθάρη. καὶ τότε προθύμως τῷ Βρασίδᾳ αὐτῶν ξυνέπεμψαν ἑπτακοσίους ὁπλίτας, τοὺς δ' ἄλλους ἐκ τῆς Πελοποννήσου μισθῷ πείσας ἐξήγαγεν. αὐτόν τε Βρασίδαν βουλόμενον μάλιστα, Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν. προὐθυμήθησαν δὲ καὶ οἱ Χαλκιδῆς ἄνδρα ἔν τε τῇ Σπάρτῃ δοκοῦντα δραστήριον εἶναι ἐς τὰ πάντα, καὶ ἐπειδὴ ἐξῆλθε, [δ] πλείστου ἄξιον Λακεδαιμονίοις γενόμενον. τό, τε γὰρ παραυτίκα ἑαυτὸν παρασχὼν δίκαιον καὶ μέτριον ἐς τὰς πόλεις, ἀπέστησε τὰ πολλά, τὰ δὲ προδοσίᾳ εἷλε τῶν χωρίων, ὥστε τοῖς Λακεδαιμονίοις γίγνεσθαι, ξυμβαίνειν τε βουλομένοις, (ὅπερ ἐποίησαν) ἀνταπόδοσιν καὶ ἀποδοχὴν χωρίων, καὶ τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου λώφησιν· ἔς τε τὸν χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας πόλεμον, ἡ τότε Βρασίδου ἀρετὴ καὶ ξύνεσις, τῶν μὲν, πείρᾳ αἰσθομένων, τῶν δὲ, ἀκοῇ νομισάντων, μάλιστα ἐπιθυμίαν ἐνεποίει τοῖς Ἀθηναίων ξυμμάχοις ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους. πρῶτος γὰρ ἐξελθών, καὶ δόξας εἶναι κατὰ πάντα ἀγαθός, ἐλπίδα ἐγκατέλιπε βέβαιον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοί εἰσι. τότε δ' οὖν ἀφικομένου αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι, τόν τε Περδίκκαν πολέμιον ποιοῦνται, νομίσαντες αἴτιον εἶναι τῆς παρόδου, καὶ τῶν ταύτῃ ξυμμάχων φυλακὴν πλείονα κατεστήσαντο. Περδίκκας δὲ Βρασίδαν καὶ τὴν στρατιὰν εὐθὺς λαβὼν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως, στρατεύει ἐπὶ Ἀρριβαῖον τὸν Βρομεροῦ Λυγκηστῶν Μακεδόνων βασιλέα, ὅμορον ὄντα, διαφορᾶς τε αὐτῷ οὔσης, καὶ βουλόμενος καταστρέψασθαι. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τῷ στρατῷ μετὰ τοῦ Βρασίδου ἐπὶ τῇ ἐσβολῇ τῆς Λύγκου, Βρασίδας λόγοις ἔφη βούλεσθαι πρῶτον ἐλθὼν πρὸ πολέμου Ἀρριβαῖον, ξύμμαχον Λακεδαιμονίων, ἢν δύνηται, ποιῆσαι. καὶ γάρ τι καὶ Ἀρριβαῖος ἐπεκηρυκεύετο, ἑτοῖμος ὢν [ζ] Βρασίδᾳ μέσῳ δικαστῇ ἐπιτρέπειν. καὶ οἱ Χαλκιδέων πρέσβεις ξυμπαρόντες ἐδίδασκον αὐτὸν μὴ ὑπεξελεῖν τῷ Περδίκκᾳ τὰ δεινά, ἵνα προθυμοτέρῳ ἔχοιεν καὶ ἐς τὰ ἑαυτῶν χρῆσθαι. ἅμα δέ τι καὶ εἰρήκεσαν τοιοῦτον οἱ παρὰ τοῦ Περδίκκου ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὡς πολλὰ αὐτοῖς [η] τῶν περὶ αὐτὸν χωρίων ξύμμαχα ποιήσοι. ὥστε ἐκ τοῦ τοιούτου κοινῇ μᾶλλον ὁ Βρασίδας τὰ τοῦ Ἀρριβαίου ἠξίου πράσσειν. Περδίκκας δὲ οὔτε δικαστὴν ἔφη Βρασίδαν τῶν σφετέρων διαφορῶν ἀγαγεῖν, μᾶλλον δὲ καθαιρέτην ὧν ἂν αὐτὸς ἀποφαίνῃ πολεμίων, ἀδικήσειν τε εἰ αὐτοῦ τρέφοντος τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ, ξυνέσται Ἀρριβαίῳ. [θ] ὁ δέ, ἄκοντος καὶ ἐκ διαφορᾶς ξυγγίγνεται· [ι] καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις, ἀπήγαγε τὴν στρατιάν, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν. Περδίκκας δὲ μετὰ τοῦτο τρίτον μέρος ἀνθ' ἡμίσεος τῆς τροφῆς ἐδίδου, νομίζων ἀδικεῖσθαι. [κ] Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει, εὐθὺς ὁ Βρασίδας, ἔχων καὶ Χαλκιδέας, ἐπὶ Ἄκανθον τὴν Ἀνδρίων ἀποικίαν ὀλίγον πρὸ τρυγήτου ἐστράτευσεν. [λ] οἱ δὲ περὶ τοῦ δέχεσθαι αὐτὸν κατ' ἀλλήλους ἐστασίαζον, οἵ τε μετὰ τῶν Χαλκιδέων ξυνεπάγοντες, καὶ ὁ δῆμος. ὅμως δὲ διὰ τοῦ καρποῦ τὸ δέος ἔτι ἔξω ὄντος, πεισθὲν τὸ πλῆθος ὑπὸ τοῦ Βρασίδου δέξασθαί τε αὐτὸν μόνον, καὶ ἀκούσαντας βουλεύσασθαι, [μ] δέχεται· καὶ καταστὰς ἐπὶ τὸ πλῆθος (ἦν δὲ οὐδὲ ἀδύνατος, [ν] ὡς Λακεδαιμόνιος, εἰπεῖν) ἔλεγε τοιάδε,

γρ. τὸν

γρ. τοῦ

α Βουλομένοις ἦν] ἤγουν τοῖς Λακεδαιμονίοις.
β Καὶ προκρίναντες] ἀντὶ τοῦ προκριθέντων.
γ Οἱ δὲ] ἤγουν οἱ Λακεδαιμόνιοι.
δ Πλείστου ἄξιον] ἤγουν ὠφελοῦντα τὴν Λακεδαίμονα.
ε Καὶ μέτριον ἐς τὰς πόλεις] ταπεινόν.
ζ Βρασίδᾳ μέσῳ δικαστῇ] ἀντὶ τοῦ μεσίτῃ, καὶ διαιτητῇ.
η Τῶν περὶ αὐτὸν χωρίων] τὸν Περδίκκαν.
θ Ὁ δὲ, ἄκοντος] τοῦ Περδίκκου δηλονότι.
ι Καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις] τοῦ Ἀρριβαίου.
κ Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει] μετάβασις.
λ Οἱ δὲ, περὶ τοῦ δέχεσθαι] οἱ Ἀκάνθιοι.
μ Δέχεται] τὸ πλῆθος τὸν Βρασίδαν.
ν Ὡς Λακεδαιμόνιος] οἱ γὰρ Λάκωνες, βραχυλόγοι. Ὅμηρος,
» Ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευε,
» Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως.

» ᵃἩ μὲν ἔκπεμψίς μου καὶ τῆς στρατιᾶς ὑπὸ λακεδαιμονίων, ὦ ἀκάνθιοι, γεγένηται, ᵇτὴν αἰτίαν ἐπαληθεύουσα ἣν ἀρχόμενοι τοῦ πολέμου ᶜπροείπομεν ἀθηναίοις, ἐλευθεροῦντες τὴν ἑλλάδα πολεμήσειν. ᵈεἰ δὲ χρόνῳ ἐπήλθομεν, σφαλέντες τῆς ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ πολέμου δόξης, ᵉἣ διὰ τάχους αὐτοὶ ἄνευ τοῦ ὑμετέρου κινδύνου, ἠλπίσαμεν ἀθηναίους καθαιρήσειν, μηδεὶς μεμφθῇ. ᶠνῦν γὰρ ὅτε παρέσχεν ἀφιγμένοι, καὶ μετὰ ὑμῶν πειρασόμεθα κατεργάζεσθαι αὐτούς. θαυμάζω δὲ, τῇ τε ἀποκλείσει μου τῶν πυλῶν, καὶ εἰ μὴ ἀσμένοις ὑμῖν ἀφῖγμαι. ᵍἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ λακεδαιμόνιοι, οἰόμενοί τε παρὰ ξυμμάχους, καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι, τῇ γοῦν γνώμῃ ἥξειν, καὶ ʰβουλομένοις ἔσεσθαι, κίνδυνόν τε τοσόνδε ἀνερρίψαμεν, διὰ τῆς ἀλλοτρίας πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἰόντες, καὶ πᾶν τὸ πρόθυμον παρεχόμενοι. ὑμεῖς δὲ, εἴ τι ἄλλο ἐν νῷ ἔχετε, ἢ εἰ ἐναντιώσεσθε τῇ τε ὑμετέρᾳ αὐτῶν ἐλευθερίᾳ καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων, δεινὸν ἂν εἴη. καὶ γὰρ οὐ μόνον ὅτι αὐτοὶ ἀνθίστασθε, ἀλλὰ καὶ οἷς ἂν ἐπίω, ἧσσόν τις ἐμοὶ πρόσεισι· καὶ δυσχερὲς ποιούμενοι, εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον ὑμᾶς, καὶ πόλιν ἀξιόχρεων παρεχομένους, καὶ ξύνεσιν δοκοῦντας ἔχειν, μὴ ἐδέξασθε. ⁱκαὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ἕξω πιστὴν ἀποδεικνύναι, ἀλλ' ἢ ἄδικον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφέρειν, ἢ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος τιμωρῆσαι τὰ πρὸς ἀθηναίους, ἢν ἐπίωσιν, ἀφῖχθαι. καίτοι στρατιᾷ γε τῇδ' ἣν νῦν ἐγὼ ἔχω, ἐπὶ νίσαιαν ἐμοῦ βοηθήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν ἀθηναῖοι πλέονες ὄντες προσμίξαι. ὥστε οὐκ εἰκὸς νηίτῃ γε αὐτοὺς τῷ ἐν νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖλαι. αὐτός τε οὐκ ἐπὶ κακῷ, ἐπ' ἐλευθερώσει δὲ τῶν ἑλλήνων παρελήλυθα. ᵏὅρκοις τε λακεδαιμονίων καταλαβὼν τὰ τέλη τοῖς μεγίστοις, ἦ μὴν οὓς ἂν ἔγωγε προσαγάγωμαι ξυμμάχους, ἔσεσθαι αὐτονόμους. καὶ ἅμα οὐχ ἵνα ξυμμάχους ὑμᾶς ἔχωμεν, ἢ βίᾳ ἢ ἀπάτῃ προσλαβόντες, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὑμῖν δεδουλωμένοις ὑπὸ ἀθηναίων ξυμμαχήσοντες. οὔκουν ἀξιῶ οὔτ' αὐτὸς ὑποπτεύεσθαι, πίστεις τε διδοὺς τὰς μεγίστας, οὔτε τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι, προσχωρεῖν τε ὑμᾶς θαρσήσαντας. καὶ εἴ τις ἰδίᾳ τινὰ δεδιὼς ἄρα, μὴ ἐγώ τισι προσθῶ τὴν πόλιν, ἀπρόθυμός ἐστι, πάντων μάλιστα πιστευσάτω. οὐ γὰρ ξυστασιάσων ἥκω, οὐδὲ ˡἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, εἰ τὸ πάτριον παρεὶς, τὸ πλέον τοῖς ὀλίγοις, ἢ τὸ ἔλασσον τοῖς πᾶσι δουλώσαιμι. χαλεπωτέρα γὰρ ἂν ᵐτῆς ἀλλοφύλου ἀρχῆς εἴη, καὶ ἡμῖν τοῖς λακεδαιμονίοις οὐκ ἂν ἀντὶ πόνων χάρις καθίσταιτο, ἀντὶ δὲ τιμῆς καὶ δόξης, αἰτία μᾶλλον. ⁿοἷς τε τοὺς ἀθηναίους ἐγκλήμασι καταπολεμοῦμεν, αὐτοὶ ἂν φαινοίμεθα ἐχθίονα ˣἢ ὁ μὴ ὑποδείξας ᵒἀρετὴν ᵖκατακτώμενοι. ʳἀπάτῃ γὰρ εὐπρεπεῖ αἴσχιον τοῖς γε ἐν ἀξιώματι πλεονεκτῆσαι, ἢ βίᾳ ἐμφανεῖ. ˢτὸ μὲν γὰρ, ἰσχύος δικαιώσει, ἣν ἡ τύχη ἔδωκεν, ἐπέρχεται· ᵗτὸ δὲ, γνώμης ἀδίκου ἐπιβουλῇ. οὕτω πολλὴν περιωπὴν τῶν ἡμῖν ἐς τὰ μέγιστα ᵘδιαφορῶν ποιούμεθα. καὶ οὐκ ἂν μείζω ᶠπρὸς τοῖς ὅρκοις βεβαίωσιν λάβοιτε, ἢ οἷς τὰ ἔργα ἐκ τῶν λόγων ᵡἀναθρούμενα, δόκησιν ἀναγκαίαν παρέχεται ὡς καὶ ξυμφέρει ὁμοίως ὡς εἶπον. ᵠεἰ δ' ἐμοῦ ταῦτα προϊσχομένου, ʷἀδύνατοι μὲν φήσετε εἶναι,

[Left margin:] γρ. ἀπερρίψαμεν — γρ. ἀσφαλῆ — ☞

[Right margin scholia:] α Ἡ μὲν ἔκπεμψίς μου] ἀποστολή. β Τὴν αἰτίαν ἐπαληθεύουσα] βεβαιοῦσα, κυροῦσα. γ Προείπομεν ἀθηναίοις] τὸ ἑξῆς, ἀθηναίοις πολεμήσειν. δ Εἰ δὲ χρόνῳ ἐπήλθομεν] εἰ δὲ βραδέως παρεγενόμεθα, μηδεὶς ἡμῖν μέμφηται. ἠλπίσαμεν γὰρ τοὺς ἀθηναίους ταχέως καταλύσειν, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἀττικὴν πολέμου παύσασθαι ῥᾳδίως, τῆς δοκήσεως ἐσφάλημεν. ε Ἡ διὰ τάχους] τῆς ἡμετέρας συμμαχίας. ζ Νῦν γὰρ ὅτε παρέσχε] νῦν γὰρ ὅτι τὰ πράγματα παρουσίας ἡμῖν ἐξουσίαν παρέσχεν. η Ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ λακεδαιμόνιοι] ἡμεῖς μὲν γὰρ εἰς κίνδυνον τηλικοῦτον καταστησάμενοι, διὰ τῆς ἀλλοτρίας ὁδοιπορήσαντες καὶ προθυμίαν ἅπασαν ἐνδειξάμεθα, ἐλπίσαντες τῆς παρουσίας ἡμῶν ἀσμένοις ὑμῖν ἔσεσθαι, οὓς γε καὶ πρὶν ἀφικέσθαι, τῇ γοῦν προαιρέσει φίλους εἶναι ἔξειν τε ὁπότε βουλοίμεθα, ὡς παρὰ φίλους ἀφικέσθαι. θ Βουλομένοις ἔσεσθαι] αὐτοῖς δηλονότι τοῖς συμμάχοις. ἡ δὲ σύνταξις, θουκυδίδειος. ι Καὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ἕξω πιστὴν] τῆς αἰτίας τῆς ἐμῆς ἐξόδου λέγων, οὐκ ἐπιστευθήσομαι, ἀλλὰ προφασίζεσθαι δόξω, ἢ ἐλευθεροῦν ἐπαγγελλόμενος τοὺς ἕλληνας ἐπὶ τῷ ἀδικεῖν τι αὐτοῖς, ἢ ἀδύνατος εἶναι βοηθεῖν πρὸς ἀθηναίους ἂν ἐπίωσι τοῖς συμμάχοις. κ Ὅρκοις τε λακεδαιμονίων] τὸ ἑξῆς, ὅρκοις μεγίστοις τὰ τέλη τῶν λακεδαιμονίων πίστει καταλαβὼν αὐτὰ τοῦτο, ποιήσας ὀμόσαι τοὺς ἄρχοντας τῶν λακεδαιμονίων. λ Ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν] γράφεται ἀσφαλῆ. καὶ ὁ νοῦς ἔχει ὧδε, οὐδὲ γὰρ φανερὰν ἐπιφέρειν νομίζω τὴν ἐλευθερίαν, εἰ καταλείψας τὸ πάτριον (ἤγουν τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν) δουλώσω τὸ πλέον τοῖς ὀλίγοις, ἤτοι τοὺς ἄλλους ἀκανθίους τοῖς στασιάζουσιν. ἢ τὸ ἔλασσον, τοὺς αὐτοὺς ἀκανθίους τοῖς πᾶσιν, ἤγουν τοῖς μακεδόσιν, ἢ θεσσαλοῖς, ἢ τυχὸν τοῖς λακεδαιμονίοις. τοὺς γὰρ αὐτοὺς ἀκανθίους, πολλούς τε καὶ ὀλίγους ἔφησεν εἶναι· πρὸς μὲν τοὺς στασιαστάς, πολλούς· πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους, μακεδόνας τυχὸν καὶ λακεδαιμονίους, ἐλάσσους. μ Τῆς ἀλλοφύλου ἀρχῆς εἴη] τῆς ἀθηναίων. ν Οἷς τε] ἤγουν ἐφ' οἷς. ξ Ἢ ὁ μὴ ὑποδείξας] ὁ μὴ προεπαγγειλάμενος. τὸν ἀθηναῖον αἰνίττεται. ο Ἀρετὴν] αὐτὴ τὴν πρόσκεψιν, ἢ περιάθρησιν, ἢ πρόνοιαν, ἢ ἐξέτασιν. π Κατακτώμενοι] ἀναδεξάμενοι. ρ Ἀπάτῃ γὰρ εὐπρεπεῖ] τοῖς γὰρ δυνάμει (φησὶν) οὖσιν ὥσπερ ἐσμὲν ἡμεῖς, αἴσχιόν ἐστι μετ' ἀπάτης εὐπρεποῦς κτήσασθαι ἤπερ βιασαμένοις ἐκ τοῦ φανεροῦ. τὸ μὲν γὰρ βιάσασθαι, τῷ τῆς ἰσχύος δικαίῳ γίνεται, καὶ ὡς παρέσχεν ἰσχὺν ἡ τύχη· τὸ δὲ ἀπατῆσαι, ἀπὸ γνώμης ἀδίκου γίνεται. σ Τὸ μὲν γὰρ] τὸ, βίᾳ ἐμφανεῖ. τ Τὸ δὲ] τὸ, ἀπάτῃ εὐπρεπεῖ. υ Διαφορῶν ποιούμεθα] διαφερόντων. φ Πρὸς τοῖς ὅρκοις βεβαίωσιν] πρὸς τοῖς ὅρκοις (φησὶν) οὓς ὤμοσα, οὐκ ἂν χρείττω παρ' ἐμοῦ πίστιν βεβαιοτέραν λαβεῖν, εἰ μὴ ἀναμείνητε τὰ ἔργα, καὶ ἴδοισθε αὐτὰ ἀφομοιούμενα τοῖς λόγοις οἷς νῦν λέγω, πίστιν βεβαίαν τοῦ συμφέρειν αὐτὰ τῶν λόγων παρεχομένων. χ Ἀναθρούμενα] φανερὰ γινόμενα. ψ Εἰ δ' ἐμοῦ ταῦτα] εἰ δ' ἐμοῦ ταῦτα προτείνοντος καὶ ἐπαγγελλομένου, φήσετε μὴ δύνασθαι ἤτοι ἐλευθερωθῆναι, ἢ συμμαχεῖν, μόνης δὲ τῆς φιλίας ἀξιώσετε ἡμᾶς δέχεσθαι, ὑφορώμενοι μὴ ἄρα οὐκ ἀκίνδυνος ὑμῖν ἡ ἐλευθερία γένηται· ἔτι δὲ εἰ λέγοιτε ὡς δίκαιον τούτοις ἐλευθεροῦν οἳ καὶ δύνανται δέξασθαί τε καὶ κατασχεῖν τὴν ἐλευθερίαν, ἄκοντα δὲ μηδένα ἀναγκάζειν ἐλευθεροῦσθαι· μάρτυρας μὲν θεοὺς καὶ ἥρωας, καὶ τὰ ἑξῆς. ω Ἀδύνατοι μὲν φήσετε εἶναι] προσέρχεσθαι δηλονότι ἡμῖν.

εὔνοι δ' ὄντες, ἀξιώσετε μὴ κακούμενοι διωθεῖσθαι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν μὴ ἀκίνδυνον ὑμῖν φαίνεσθαι, δίκαιόν τε εἶναι οἷς καὶ δυνατὸν δέχεσθαι αὐτήν, τούτοις καὶ ἐπιφέρειν, ἄκοντα δὲ μηδένα προσαναγκάζειν· μάρτυρας μὲν θεοὺς καὶ ἥρωας τοὺς ἐγχωρίους ποιήσομαι ὡς ἐπ' ἀγαθῷ ἥκων οὐ πείθω, γῆν δὲ τὴν ὑμετέραν δῃῶν, πειράσομαι βιάζεσθαι· καὶ οὐκ ἀδικεῖν ἔτι νομιῶ, προσεῖναι δέ τι μοι καὶ κατὰ δύο ἀνάγκας τὸ εὔλογον· τῶν μὲν Λακεδαιμονίων, ὅπως μὴ τῷ ὑμετέρῳ εὔνῳ, εἰ μὴ προσαχθήσεσθε, τοῖς ἀπὸ ὑμῶν χρήμασι φερομένοις παρ' Ἀθηναίους βλάπτωνται· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἵνα μὴ κωλύωνται ὑφ' ὑμῶν δουλείας ἀπαλλαγῆναι. οὐ γὰρ δὴ εἰκότως γ' ἂν τάδε πράσσοιμεν. οὐδὲ ὀφείλομεν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ αἰτίᾳ τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦν. οὐδ' αὖ ἀρχῆς ἐφιέμεθα, παῦσαι δὲ μᾶλλον ἑτέρους σπεύδοντες, τοὺς πλείους ἂν ἀδικοῖμεν, εἰ ξύμπασιν αὐτονομίαν ἐπιφέροντες, ὑμᾶς τοὺς ἐναντιουμένους περιίδοιμεν. πρὸς ταῦτα βουλεύεσθε εὖ, καὶ ἀγωνίσασθε τοῖς τε Ἕλλησιν ἄρξαι πρῶτοι ἐλευθερίας, καὶ ἀΐδιον δόξαν καταθέσθαι, καὶ αὐτοὶ τά τε ἴδια μὴ βλαφθῆναι, καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει τὸ κάλλιστον ὄνομα περιθεῖναι. Ὁ μὲν Βρασίδας τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Ἀκάνθιοι, πολλῶν λεχθέντων πρότερον ἐπ' ἀμφότερα, κρύφα ψηφισάμενοι, διά τε τὸ ἐπαγωγὰ εἰπεῖν τὸν Βρασίδαν, καὶ περὶ τοῦ καρποῦ φόβῳ, ἔγνωσαν οἱ πλείους ἀφίστασθαι Ἀθηναίων. καὶ πιστώσαντες αὐτὸν τοῖς ὅρκοις, οὓς τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὀμόσαντα αὐτὸν ἐξέπεμψαν, ἦ μὴν ἔσεσθαι ξυμμάχους αὐτονόμους οὓς ἂν προσαγάγηται, οὕτω δέχονται τὸν στρατόν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Στάγειρος, Ἀνδρίων ἀποικία, ξυναπέστη. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ θέρει τούτῳ ἐγένετο. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς ἀρχομένου, ὡς τῷ Ἱπποκράτει καὶ Δημοσθένει στρατηγοῖς οὖσιν Ἀθηναίων τὰ ἐν τοῖς Βοιωτοῖς ἐνεδίδοτο, καὶ ἔδει τὸν μὲν Δημοσθένην ταῖς ναυσὶν ἐς τὰς Σίφας ἀπαντῆσαι, τὸν δ' ἐπὶ τὸ Δήλιον, γενομένης διαμαρτίας τῶν ἡμερῶν εἰς ἃς ἔδει ἀμφοτέρους στρατεύειν, ὁ μὲν Δημοσθένης πρότερον πλεύσας πρὸς τὰς Σίφας, καὶ ἔχων ἐν ταῖς ναυσὶν Ἀκαρνᾶνας καὶ τῶν ἐκεῖ πολλοὺς ξυμμάχων, ἄπρακτος γίγνεται, μηνυθέντος τοῦ ἐπιβουλεύματος ὑπὸ Νικομάχου, ἀνδρὸς Φωκέως ἐκ Φανοτέως, ὃς Λακεδαιμονίοις εἶπεν, ἐκεῖνοι δὲ Βοιωτοῖς. καὶ βοηθείας γενομένης πάντων Βοιωτῶν (οὐ γάρ πω Ἱπποκράτης παρελύπει ἐν τῇ γῇ ὤν) προκαταλαμβάνονται αἵ τε Σῖφαι καὶ ἡ Χαιρώνεια. ὡς δὲ ᾔσθοντο οἱ πράσσοντες τὸ ἁμάρτημα, οὐδὲν ἐκίνησαν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἀναστήσας Ἀθηναίους πανδημεί, αὐτοὺς καὶ τοὺς μετοίκους, καὶ ξένων ὅσοι παρῆσαν, ὕστερος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ Δήλιον, ἤδη τῶν Βοιωτῶν ἀνακεχωρηκότων ἀπὸ τῶν Σιφῶν· καὶ καθίσας τὸν στρατόν, Δήλιον ἐτείχιζε τοιῷδε τρόπῳ, τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος· τάφρον μὲν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν νεὼν ἔσκαπτον, ἐκ δὲ τοῦ ὀρύγματος ἀνέβαλλον ἀντὶ τείχους τὸν χοῦν. καὶ σταυροὺς παρακαταπηγνύντες, ἄμπελον κόπτοντες τὴν περὶ τὸ ἱερόν, ἐσέβαλλον· καὶ λίθους ἅμα καὶ πλίνθον ἐκ τῶν οἰκοπέδων τῶν ἐγγὺς καθαιροῦντες, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐμετεώριζον τὸ ἔρυμα. πύργους τε ξυλίνους κατέστησαν ᾗ καιρὸς ἦν, καὶ τοῦ ἱεροῦ οἰκοδόμημα οὐδὲν ὑπῆρχεν· ᾗπερ γὰρ ἦν στοά, κατεπεπτώκει. ἡμέρᾳ δὲ ἀρξάμενοι τρίτῃ ὡς οἴκοθεν ὥρμησαν, ταύτην τε εἰργάζοντο, καὶ τὴν τετάρτην, καὶ τῆς πέμπτης μέχρις ἀρίστου. ἔπειτα, ὡς τὰ πλεῖστα ἀπετετέλεστο, τὸ μὲν στρατόπεδον προαπεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Δηλίου οἷον δέκα σταδίους, ὡς ἐπ' οἴκου πορευόμενον· καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ οἱ πλεῖστοι εὐθὺς ἐχώρουν, οἱ δ' ὁπλῖται θέμενοι τὰ ὅπλα ἡσύχαζον. Ἱπποκράτης δὲ ὑπομένων ἔτι, καθίστατο φυλακάς τε, καὶ τὰ περὶ τὸ προτείχισμα ὅσα ἦν ὑπόλοιπα, ὡς χρῆν ἐπιτελέσαι. οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ξυνελέγοντο ἐς τὴν Τάναγραν· καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων παρῆσαν,

α Μὴ κακούμενοι] ὑφ' ἡμῶν. β Διωθεῖσθαι] ἡμᾶς δηλονότι. γ Προσαναγκάζειν] ἐλευθεροῦσθαι δηλονότι. δ Καὶ κατὰ δύο ἀνάγκας] ἤγουν αἰτίας. ε Τῶν μὲν Λακεδαιμονίων] λείπει τὸ ἕνεκα. ζ Εἰ μὴ προσαχθήσεσθε] ἡμῖν δηλονότι. η Τοῖς ἀπὸ ὑμῶν] αἰτίᾳ τῶν Ἑλλήνων. θ Οὐ γὰρ δὴ εἰκότως γ' ἂν] οὐ γὰρ ἂν ἄλογος εἰργαζοίμεθα ἐλευθεροῦν τοὺς Ἕλληνας, οὐδ' ἂν δικαίως τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦσθαι, ἐλευθεροῦν ἐπεχειροῦμεν, εἰ μὴ κοινῇ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τοῦτο συνέφερε.
ι Τοὺς πλείους ἂν] τοὺς Ἀθηναίους. κ Αὐτονομίαν] ἰσότητα. λ Πρὸς ταῦτα] ἀφορῶντες δηλονότι. μ Καταθέσθαι] ἑαυτοῖς δηλονότι.
ν Τὸ κάλλιστον ὄνομα περιθεῖναι] τὴν ἐλευθερίαν.
ξ Πολλῶν λεχθέντων] ἀμφιβόλων λόγων λεχθέντων. ο Κρύφα ψηφισάμενοι] κατάστασιν κρίσεως ποιήσαντες. π Καὶ πιστώσαντες αὐτὸν τοῖς ὅρκοις] ἀντὶ τοῦ, ὅρκον ἐξ αὐτοῦ λαβόντες. ὅτε γὰρ λέγομεν πιστῶ σε ὅρκῳ, ἀντὶ τοῦ ὅρκον ἐκ σοῦ λαμβάνω· πιστοῦμαί σε δὲ ὅρκῳ, ἀντὶ τοῦ ὅρκον σοὶ δίδωμι. ρ Ἀποικία ξυναπέστη] τῶν Ἀθηναίων.
σ Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος] μετάβασις.
τ Τὸν δ' ἐπὶ τὸ Δήλιον] δηλονότι ἀπαντῆσαι.
υ Διαμαρτίας] ἀστοχίας.
φ Τῶν ἡμερῶν] τῶν συμπεφωνημένων. χ Εἰς ἃς ἔδει] ἤγουν ἐν αἷς. ψ Ἐκεῖνοι δὲ, Βοιωτοῖς] ἐξεῖπον. ω Πάντων Βοιωτῶν] ἤγουν πάντων τῶν Βοιωτῶν συνδραμόντων εἰς τὸ βοηθῆσαι.
α Προκαταλαμβάνονται] ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν. β Τὸ ἁμάρτημα] τὴν προδοσίαν.
γ Ἀνέβαλλον ἀντὶ τείχους τὸν χοῦν] ἀναρρίπτοντες ἐπίθουν. δ Καὶ σταυροὺς] ὀρθὰ ξύλα. ε Ἡ καιρὸς ἦν] ἤγουν ἐν ᾧ ἦν ἐπικαιρότατον καὶ ἁρμοδιώτατον. ζ Μέχρις ἀρίστου] ἄριστον τὸ νῦν λεγόμενον ἐν τῇ κοινῇ συνηθείᾳ. οὐ γὰρ δυνάμεθα ἐπὶ ἑσπέρας λαβεῖν αὐτό, ἐπεὶ ἔλεγε καὶ τὴν πέμπτην, ὡς καὶ τὰς ἄλλας. η Ἱπποκράτης δὲ ὑπομένων] ἤγουν ὑπολειφθεὶς ἐν τῷ Δηλίῳ.

γρ. διαψηφισάμενοι

γρ. πολύ

καὶ ᾐσθάνοντο τοὺς ἀθηναίους [α] προσχωροῦντας ἐπ' οἴκου, τῶν ἄλλων [β] βοιωταρχῶν, οἵ εἰσιν ἕνδεκα, οὐ ξυνεπαινούντων μάχεσθαι, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι εἰσί. μάλιστα γὰρ ἐν μεθορίοις τῆς ὠρωπίας οἱ ἀθηναῖοι ἦσαν, ὅτε ἔθεντο τὰ ὅπλα, Παγώνδας ὁ Αἰολάδου βοιωταρχῶν ἐκ θηβῶν μετ' Ἀριανθίδου τοῦ Λυσιμαχίδου. καὶ ἡγεμονίας οὔσης αὐτοῦ, βουλόμενος τὴν μάχην ποιῆσαι, καὶ νομίζων ἄμεινον εἶναι [γ] κινδυνεῦσαι, προσκαλῶν ἑκάστους κατὰ λόχους, ὅπως μὴ ἀθρόοι ἐκλίποιεν τὰ ὅπλα, ἔπειθε τοὺς Βοιωτοὺς ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἀθηναίους, καὶ τὸν ἀγῶνα ποιεῖσθαι, λέγων τοιάδε·

γρ. ἐπίνοιαν

[δ] Χρῆν μὲν ὦ ἄνδρες βοιωτοί, μηδ' εἰς ἐπίνοιάν τινα ἡμῶν ἐλθεῖν τῶν ἀρχόντων, ὡς οὐκ εἰκὸς ἀθηναίοις, ἢν ἄρα μὴ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι καταλάβωμεν αὐτούς, διὰ μάχης ἐλθεῖν. τὴν γὰρ Βοιωτίαν, ἐκ τῆς ὁμόρου ἐλθόντες, τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι μέλλουσι φθείρειν. καί εἰσι δήπου πολέμιοι, ἐν ᾧ τε ἂν χωρίῳ καταληφθῶσι, καὶ ὅθεν ἐπελθόντες πολέμια ἔδρασαν. [ε] νυνὶ δ' εἴ τῳ καὶ ἀσφαλέστερον ἔδοξεν εἶναι, μεταγνώτω. [ζ] οὐ γὰρ τὸ προμηθὲς [η] οἷς ἂν ἄλλος ἐπίῃ, περὶ τῆς σφετέρας ὁμοίως ἐνδέχεται λογισμόν, καὶ ὅστις τὰ μὲν ἑαυτοῦ ἔχει, τοῦ δὲ πλείονος ὀρεγόμενος, ἑκών τινι ἐπέρχεται. [θ] πάτριόν τε ὑμῖν, στρατὸν ἀλλόφυλον ἐπελθόντα, καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ καὶ ἐν τῇ τῶν πέλας ὁμοίως ἀμύνεσθαι. [ι] ἀθηναίους δέ, καὶ προσέτι ὁμόρους ὄντας, πολλῷ μάλιστα δεῖ. πρός τε γὰρ τοὺς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον [κ] καὶ ἐλεύθερον καθίσταται. [λ] καὶ πρὸς τούτους γε δή, οἳ καὶ μὴ τοὺς ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄπωθεν πειρῶνται δουλοῦσθαι, πῶς οὐ [λλ] χρὴ καὶ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀγῶνος ἐλθεῖν; παράδειγμα δὲ ἔχομεν τούς τε ἀντιπέρας Εὐβοέας, καὶ τῆς ἄλλης ἑλλάδος τὸ πολύ, [μ] ὡς αὐτοῖς διάκειται. καὶ γνῶναι ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις οἱ πλησιόχωροι περὶ γῆς ὅρων τὰς μάχας ποιοῦνται· ἡμῖν δὲ ἐς πᾶσαν, ἢν νικηθῶμεν, εἷς ὅρος [ν] οὐκ ἀντίλεκτος παγήσεται. εἰσελθόντες γάρ, βίᾳ τὰ ἡμέτερα ἕξουσι. τοσούτῳ ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων τὴν παροίκησιν τῶνδε ἔχομεν. εἰώθασί τε [ξ] οἱ ἰσχύος που θράσει τοῖς πέλας (ὥσπερ ἀθηναῖοι νῦν) ἐπιόντες, τὸν μὲν ἡσυχάζοντα, καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἀμυνόμενον, ἀδεέστερον ἐπιστρατεύειν· [ο] τὸν δὲ ἔξω ὅρων προαπαντῶντα, καί, ἢν καιρὸς ᾖ, πολέμου ἄρχοντα, ἧσσον ἑτοίμως κατέχειν. πεῖραν δὲ ἔχομεν ἡμεῖς αὐτοῦ ἐς τούσδε. νικήσαντες γὰρ ἐν κορωνείᾳ αὐτούς, ὅτε τὴν γῆν, ἡμῶν στασιαζόντων, κατέσχον, [π] πολλὴν ἄδειαν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ μέχρι τοῦδε κατεστήσαμεν. ὧν χρὴ μνησθέντας ἡμᾶς, τούς τε πρεσβυτέρους ὁμοιωθῆναι [ρ] τοῖς πρὶν ἔργοις, τούς τε νεωτέρους, πατέρων τῶν τότε ἀγαθῶν γενομένων παῖδας, [σ] πειρᾶσθαι μὴ αἰσχῦναι τὰς προσηκούσας ἀρετάς· [τ] πιστεύσαντας δὲ τῷ θεῷ πρὸς ἡμῶν ἔσεσθαι, οὗ τὸ ἱερὸν ἀνόμως τειχίσαντες νέμονται, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἃ ἡμῖν θυσαμένοις καλὰ φαίνεται, ὁμόσε χωρῆσαι τοῖσδε, καὶ δεῖξαι ὅτι ὧν μὲν ἐφίενται, πρὸς τοὺς μὴ ἀμυνομένους ἐπιόντες κτάσθωσαν· [υ] οἷς δὲ γενναῖον τήν τε αὐτῶν αἰεὶ ἐλευθεροῦν μάχῃ, [φ] καὶ τὴν ἄλλων μὴ δουλοῦσθαι ἀδίκως, ἀναγώνιστοι ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἀπίασι. Τοιαῦτα ὁ Παγώνδας τοῖς Βοιωτοῖς παραινέσας, ἔπεισεν ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἀθηναίους, καὶ κατὰ τάχος ἀναστήσας ἦγε τὸν στρατόν. [χ] ἤδη γὰρ καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν. [ψ] καὶ ἐπεὶ δὲ προσέμιξεν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, [ω] ἐς χωρίον καθίσας ὅθεν, λόφου ὄντος μεταξύ, οὐκ ἐθεώρουν ἀλλήλους, ἔτασσέ τε καὶ παρεσκευάζετο ὡς ἐς μάχην. τῷ δὲ Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ δήλιον, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη ὅτι βοιωτοὶ ἐπέρχονται, πέμπει ἐς τὸ στράτευμα, κελεύων ἐς τάξιν καθίστασθαι. καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὕστερον ἐπῆλθε, καταλιπὼν ὡς τριακοσίους ἱππέας

γρ. ἐπειδὴ δὲ

γρ. ἀπὸ λ

α Προσχωροῦντας ἐπ' οἴκου] ἤδη ἀπομακρύναντας τοῦ δηλίου. β Βοιωταρχῶν] βοιώταρχος, καὶ βοιωτάρχης. γ Κινδυνεῦσαι] διὰ κινδύνου χωρῆσαι.
δ Χρῆν μὲν ὦ ἄνδρες βοιωτοὶ] ἡ μὲν πρότασις, ἐπιπλήξεως τῶν μὴ συνεπαινούντων μάχεσθαι· ἡ δὲ κατασκευή, ἐκ διαβολῆς τῶν ἀθηναίων, ὅτι πανταχοῦ ἐχθροί. ε Νυνὶ δ' εἴ τῳ καὶ ἀσφαλέστερον] τὸ μὴ πολεμῆσαι. ζ Οὐ γὰρ τὸ προμηθὲς] ὁ νοῦς, οὕτως, οὐχ ὁμοίως δεῖ τὸν ἐπιβουλευόντα καὶ τὸν ἐπιβουλευόμενον ἀσφαλῶς μεταχειρίζειν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι δεῖ προκινδυνεύειν τὸν ἐπιβουλευόμενον. Ὅμηρος, Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο. η Οἷς ἂν ἄλλος ἐπίῃ] ἐκ τῶν τοῦ Αἰσώπου μύθων, ἄλλος ἄλλον ἀγρεῦσαι θέλων τρέχει τις, ἄλλος δ' ἀγῶνι ἐκ κακοῦ σώζων. ὥσπερ οἱ ἀθηναῖοι, μᾶλλον προμηθητέον. τὸ συμπέρασμα προτρεπτικὸν εἰς τὰ πρακτέα, κατὰ διορισμόν τινα τῶν ἀνθρώπων. θ Πάτριόν τε ὑμῖν] ἀπὸ τοῦ ἔθους ἡ ἐργασία τοῦ δυνατοῦ. προαναφαίνει δ' ὃ μέλλει διὰ παραδείγματος ὕστερον ἀποδεῖξαι. ι Ἀθηναίους δέ, καὶ προσέτι] τὸ συμφέρον μεταληπτικὸν ἀπὸ προσώπου, καὶ τόπου. κ Καὶ ἐλεύθερον καθίσταται] ἤγουν, οἱ γὰρ πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἀντιπαλαίοντες καὶ ἀντιμαχόμενοι καὶ ἐλεύθεροί εἰσι. λ Καὶ πρὸς τούτους γε δὴ] τοῖς εἰρημένοις. λλ Καὶ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀγῶνος ἐλθεῖν] ἤγουν ἀγωνίσασθαι μέχρι θανάτου. μ Ὡς αὐτοῖς διάκειται] ὑπόκειται. ν Οὐκ ἀντίλεκτος] ἀντὶ τοῦ ἀναμφίβολος. ξ Οἱ ἰσχύος που θράσει] ἤγουν μετὰ θρασείας ἰσχύος. ο Τὸν δὲ ἔξω ὅρων] τῶν ἑαυτοῦ. π Πολλὴν ἄδειαν τῇ Βοιωτίᾳ] ἤγουν, ἄφοβον πεποιήκαμεν τὴν Βοιωτίαν. ρ Τοῖς πρὶν ἔργοις] τοῖς ἑαυτοῦ.

σ Πειρᾶσθαι μὴ αἰσχῦναι τὰς προσηκούσας ἀρετὰς] ἤγουν τὰς συγγενικάς. Ὅμηρος, Μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν.
τ Πιστεύσαντας δὲ τῷ θεῷ πρὸς ἡμῶν ἔσεσθαι] ἤγουν βοηθήσειν ἡμῖν τὸν θεόν. υ Οἷς δὲ γενναῖον] ἤγουν πάτριον, καὶ ἀπὸ γένους.
φ Καὶ τὴν ἄλλων] δηλονότι γῆν. χ Ἤδη γὰρ καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν] ἤγουν ἑσπέρα ἦν κλίναντος ἡλίου. ψ Καὶ ἐπεὶ δὲ προσέμιξεν ἐγγὺς] ἐπλησίασεν. ω Ἐς χωρίον καθίσας] τὸ στράτευμα δηλονότι.

περὶ τὸ δήλιον, ὅπως φύλακές τε ἅμα εἶεν, εἴ τι ἐπίοι αὐτῷ, καὶ τοῖς βοιωτοῖς, καὶ-
ἐὰν φυλάξαντες, ἐπιγίγνοιντο ἐν τῇ μάχῃ. βοιωτοὶ δὲ πρὸς τούτους ἀντικατέστησαν
τοὺς ἀμυνουμένους· καὶ ἐπειδὴ καλῶς αὐτοῖς εἶχεν, ὑπερεφαίνοντο τοῦ λόφου, καὶ ἔ-
θεντο τὰ ὅπλα, τεταγμένοι ὥσπερ ἔμελλον, ὁπλῖται ἑπτακισχίλιοι μάλιστα, καὶ ψι-
λοὶ ὑπὲρ μυρίους, ἱππῆς τε χίλιοι, καὶ πελτασταὶ πεντακόσιοι. εἶχον δὲ δεξιὸν μὲν
κέρας θηβαῖοι, καὶ οἱ ξύμμοροι αὐτοῖς· μέσοι δὲ, ἁλιάρτιοι, καὶ κορωναῖοι, καὶ κω-
παιῆς, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τὴν λίμνην· τὸ δὲ εὐώνυμον εἶχον θεσπιῆς, καὶ τανα-
γραῖοι, καὶ ὀρχομένιοι· ἐπὶ δὲ τῷ κέρᾳ ἑκατέρῳ οἱ ἱππῆς καὶ ψιλοὶ ἦσαν. ἐπ' ἀσπί-
δας δὲ πέντε μὲν καὶ εἴκοσι θηβαῖοι ἐτάξαντο· οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον. αὕτη μὲν
βοιωτῶν παρασκευὴ καὶ διάκοσμος ἦν. ἀθηναῖοι μὲν οἱ δὲ ὁπλῖται ἐπὶ ὀκτὼ
πᾶν τὸ στρατόπεδον ἐτάξαντο, ὄντες πλῆθος ἰσοπαλεῖς τοῖς ἐναντίοις· ἱππῆς δὲ ἐφ' ἑ-
κατέρῳ τῷ κέρᾳ. ψιλοὶ δὲ, ἐκ παρασκευῆς μὲν ὡπλισμένοι, οὔτε τότε παρῆσαν, οὔτε
ἐγένοντο ἐν τῇ πόλει· οἵπερ δὲ ξυνεσέβαλον, ὄντες πολλαπλάσιοι τῶν ἐναντίων, ἄο-
πλοί τε πολλοὶ ἠκολούθησαν, ἅτε πανστρατιᾶς ξένων τῶν παρόντων καὶ ἀστῶν γενο-
μένης, καὶ ὡς τὸ πρῶτον ὥρμησαν ἐπ' οἴκου, οὐ παρεγένοντο, ὅτι μὴ ὀλίγοι. καθεστώ-
των δὲ ἐς τὴν τάξιν ἤδη, καὶ μελλόντων ξυνιέναι, Ἱπποκράτης ὁ στρατηγὸς ἐπι-
παριὼν τὸ στρατόπεδον τῶν ἀθηναίων, παρεκελεύετό τε, καὶ ἔλεγε τοιάδε, Ὦ ἀ-
θηναῖοι, δι' ὀλίγου μὲν ἡ παραίνεσις γίγνεται, τὸ ἴσον δὲ πρός τε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας
δύναται, καὶ ὑπόμνησιν μᾶλλον ἔχει ἢ ἐπικέλευσιν. παραστῇ δὲ μηδενὶ ὑμῶν ὡς ἐν
τῇ ἀλλοτρίᾳ οὐ προσῆκον τοσόνδε κίνδυνον ἀναρριπτοῦμεν. ἐν γὰρ τῇ τούτων, ὑ-
πὲρ τῆς ὑμετέρας ὁ ἀγὼν ἔσται· καὶ ἢν νικήσωμεν, οὐ μή ποτε ὑμῖν πελοποννήσιοι ἐς
τὴν χώραν ἄνευ τῆς τῶνδε ἵππου ἐσβάλωσιν· ἐν δὲ μιᾷ μάχῃ τήνδε τε προσ-
κτᾶσθε, καὶ ἐκείνην μᾶλλον ἐλευθεροῦτε. χωρήσατε οὖν ἀξίως ἐς αὐτοὺς τῆς τε
πόλεως, ἣν ἕκαστος πατρίδα ἔχων πρώτην ἐν τοῖς ἕλλησιν ἀγάλλεται, καὶ τῶν
πατέρων, οἳ τούσδε μάχῃ κρατοῦντες μετὰ Μυρωνίδου ἐν οἰνοφύτοις, τὴν βοιωτίαν
ποτὲ ἔσχον. Τοιαῦτα τοῦ Ἱπποκράτους παρακελευομένου, καὶ μέχρι μὲν μέσου
τοῦ στρατοπέδου ἐπελθόντος, τὸ δὲ πλέον οὐκέτι φθάσαντος, οἱ βοιωτοὶ, παρακε-
λευσαμένου καὶ σφίσιν ὡς διὰ ταχέων, καὶ ἐνταῦθα Παγώνδου παιωνίσαντος,
ἐπῄεσαν ἀπὸ τοῦ λόφου. ἀντεπῄεσαν δὲ καὶ οἱ ἀθηναῖοι, καὶ προσέμιξαν δρόμῳ.
καὶ ἑκατέρων τῶν στρατοπέδων τὰ ἔσχατα οὐκ ἦλθεν ἐς χεῖρας, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔ-
παθε. ῥύακες γὰρ ἐκώλυσαν. τὸ δὲ ἄλλο καρτερᾷ μάχῃ καὶ ὠθισμῷ ἀσπίδων ξυνε-
στήκει. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον τῶν βοιωτῶν καὶ μέχρι τοῦ μέσου, ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν ἀθηναίων,
καὶ ἐπῄεσαν τούς τε ἄλλους ταύτῃ, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς θεσπιέας. ὑποχωρησάν-
των γὰρ αὐτοῖς τῶν παρατεταγμένων, καὶ κυκλωθέντων ἐν ὀλίγῳ, οἵπερ διεφθά-
ρησαν θεσπιέων, ἐν χερσὶν ἀμυνόμενοι κατεκόπησαν. καί τινες καὶ τῶν ἀθηναίων,
διὰ τὴν κύκλωσιν ταραχθέντες, ἠγνόησάν τε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. τὸ μὲν οὖν
ταύτῃ ἡσσᾶτο τῶν βοιωτῶν, καὶ πρὸς τὸ μαχόμενον κατέφυγε. τὸ δὲ δεξιὸν, ᾗ οἱ
θηβαῖοι ἦσαν, ἐκράτει τῶν ἀθηναίων· καὶ ὠσάμενοι κατὰ βραχὺ, τὸ πρῶτον ἐ-
πηκολούθουν. καὶ ξυνέβη, Παγώνδου περιπέμψαντος δύο τέλη τῶν ἱππέων ἐκ
τοῦ ἀφανοῦς περὶ τὸν λόφον, ὡς ἐπόνει τὸ εὐώνυμον αὐτῶν, καὶ ὑπερφανέντων αἰ-
φνιδίως, τὸ νικῶν τῶν ἀθηναίων κέρας, νομίσαν ἄλλο στράτευμα ἐπιέναι, ἐς φόβον
καταστῆναι. καὶ ἀμφοτέρωθεν ἤδη, ὑπό τε τοῦ τοιούτου καὶ ὑπὸ τῶν θηβαίων ἐ-
φεπομένων καὶ παραρρηγνύντων, φυγὴ καθεστήκει παντὸς τοῦ στρατοῦ τῶν ἀθη-
ναίων. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ δήλιόν τε καὶ τὴν θάλασσαν ὥρμησαν· οἱ δὲ, ἐπὶ τοῦ
ὠρωποῦ· ἄλλοι δὲ, πρὸς πάρνηθα τὸ ὄρος· οἱ δὲ, ὡς ἕκαστοί τινα εἶχον ἐλπίδα

γρ. εἴ τις

γρ. ἀθηναῖοι μὲν ὁπλῖται

α Εἴ τι ἐπίοι αὐτῷ] τῷ δηλίῳ. β Καὶ τοῖς βοιωτοῖς] κατὰ τῶν βοιωτῶν.
γ Καὶ ἐπειδὴ καλῶς αὐτοῖς εἶχε] τοῖς βοιωτοῖς τὰ τῆς συντάξεως. δ Καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα] παρετάξαντο. ε Ὥσπερ ἔμελλον ὁπλῖται] μαχέσασθαι.
ζ Ἀθηναῖοι μὲν οἱ δὲ ὁπλῖται] σχῆμα Ὁμηρικόν.
η Καὶ μελλόντων ξυνιέναι] ἑκατέρων τῶν στρατῶν.
θ Δι' ὀλίγου μὲν] λόγου δηλονότι.
ι Ἀναρριπτοῦμεν] ῥιψοκινδύνως λαμβάνομεν.
κ Ἐν γὰρ τῇ τούτων] γῇ δηλονότι.
λ Χωρήσατε οὖν] τὸ ἑξῆς, χωρήσατε οὖν ἐς αὐτοὺς ἀξίως τῆς πόλεως. μ Ἐς αὐτοὺς] τοὺς ἐναντίους.
ν Καὶ τῶν πατέρων] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἀξίως.
ξ Τὸ δὲ πλέον] τοῦ στρατοῦ.
ο Οὐκέτι φθάσαντος] νῶν αὐτὸ τὸ καταλαβόντος.
π Καὶ προσέμιξαν δρόμῳ] αὐτοῖς δηλονότι προσέχοντες. ρ Οὐκ ἦλθεν ἐς χεῖρας] ἤγουν οὐ συνέμιξεν. σ Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔπαθεν] ἑκατέρων δηλονότι τὰ ἔσχατα. σσ Ῥύακες] ῥεύματα ὑδρηλά. τ Καὶ ἐπῄεσαν τούς τε ἄλλους] οἱ ἀθηναῖοι. υ Ὑποχωρησάντων γὰρ αὐτοῖς] τοῖς ἀθηναίοις. φ Καὶ κυκλωθέντων ἐν ὀλίγῳ] ὑπὸ τῶν ἀθηναίων ἐν ὀλίγῳ τόπῳ.
χ Καὶ πρὸς τὸ μαχόμενον] μέρος τῶν βοιωτῶν τὸ ἔτι τὴν μάχην ὑπομένον.
ψ Ἐκράτει τῶν ἀθηναίων] κρεῖττον ἦν. ω Καὶ ὠσάμενοι] τοὺς ἀθηναίους δηλονότι. α Καὶ ξυνέβη, Παγώνδου] τὸ ἑξῆς, ξυνέβη ἐς φόβον καταστῆναι.
β Καὶ ὑπερφανέντων] τῶν ἱππέων τῶν βοιωτῶν δηλονότι. γ Καὶ οἱ μὲν] πάντες τῶν ἀθηναίων.

σωτηρίας. Βοιωτοὶ δὲ ἐφεπόμενοι ἔκτεινον, καὶ μάλιστα οἵ τε ἱππῆς αὐτῶν, καὶ οἱ Λοκροί, βεβοηθηκότες ἐπὶ τῇ τροπῇ γιγνομένῃ. νυκτὸς δὲ ἐπιλαβούσης τὸ ἔργον, ῥᾷον τὸ πλῆθος τῶν φευγόντων διεσώθη. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, οἵ τε ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ Δηλίου φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες (εἶχον γὰρ αὐτὸ ὅμως ἔτι) ἀπεκομίσθησαν κατὰ θάλασσαν ἐπ' οἴκου. καὶ οἱ Βοιωτοὶ τροπαῖον στήσαντες, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνελόμενοι νεκρούς, τούς τε τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες, καὶ φυλακὴν καταλιπόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Τάναγραν· καὶ τῷ Δηλίῳ ἐπεβούλευον, ὡς προσβαλοῦντες. ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων κῆρυξ πορευόμενος ἐπὶ τοὺς νεκρούς, ἀπαντᾷ κήρυκι Βοιωτῷ, ὃς αὐτὸν ἀποστρέψας, καὶ εἰπὼν ὅτι οὐδὲν πράξει πρὶν ἂν αὐτὸς ἀναχωρήσῃ πάλιν, καταστὰς ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, ἔλεγε τὰ παρὰ τῶν Βοιωτῶν, ὅτι οὐ δικαίως δράσειαν παραβαίνοντες τὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων· πᾶσι γὰρ εἶναι καθεστηκός, ἰόντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων, ἱερῶν τῶν ἐνόντων ἀπέχεσθαι· Ἀθηναίους δὲ Δήλιον τειχίσαντας ἐνοικεῖν, καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι, πάντα γίγνεσθαι αὐτόθι· ὕδωρ τε, ὃ ἦν ἄψαυστον σφίσι, πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ χέρνιβι χρῆσθαι, ἀνασπάσαντας ὑδρεύεσθαι. ὥστε ὑπέρ τε τοῦ θεοῦ καὶ ἑαυτῶν Βοιωτοὺς ἐπικαλουμένους τοὺς ὁμωχέτας δαίμονας καὶ τὸν Ἀπόλλω, προαγορεύειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπιόντας ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα αὐτῶν. τοσαῦτα τοῦ κήρυκος εἰπόντος, οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες παρὰ τοὺς Βοιωτοὺς ἑαυτῶν κήρυκα, τοῦ μὲν ἱεροῦ οὔτε ἀδικῆσαι ἔφασαν οὐδέν, οὔτε τοῦ λοιποῦ ἑκόντες βλάψειν. οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐσελθεῖν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' ἵνα ἐξ αὐτοῦ τοὺς ἀδικοῦντας μᾶλλον σφᾶς ἀμύνωνται. τὸν δὲ νόμον τοῖς Ἕλλησιν εἶναι, ὧν ἂν ᾖ τὸ κράτος τῆς γῆς ἑκάστης, ἤν τε πλέονος, ἤν τε βραχυτέρας, τούτων καὶ τὰ ἱερὰ αἰεὶ γίγνεσθαι, τρόποις θεραπευόμενα οἷς ἂν πρὸς τοῖς εἰωθόσι καὶ δύνωνται. καὶ γὰρ Βοιωτούς, καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐξαναστήσαντές τινα βίᾳ νέμονται γῆν, ἀλλοτρίοις ἱεροῖς τὸ πρῶτον ἐπελθόντας, οἰκεῖα νῦν κεκτῆσθαι. καὶ αὐτοὶ εἰ μὲν ἐπὶ πλέον δυνηθεῖεν τῆς ἐκείνων κρατῆσαι, τοῦτ' ἂν ἔχειν· νῦν δὲ ἐν ᾧ μέρει εἰσὶν ἑκόντες εἶναι, ὡς ἐκ σφετέρου οὐκ ἀπιέναι. ὕδωρ τε ἐν τῇ ἀνάγκῃ κινῆσαι, ἣν οὐκ αὐτοὶ ὕβρει προσθέσθαι, ἀλλ' ἐκείνους προτέρους ἐπὶ τὴν σφετέραν ἐλθόντας ἀμυνόμενοι βιάζεσθαι χρῆσθαι. πᾶν δ' εἰκὸς εἶναι τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργόμενον, ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν τι τολμήσασι. τούς τε νεκροὺς πολὺ μειζόνως ἐκείνους ἀντὶ ἱερῶν ἀξιοῦντας ἀποδιδόναι, ἀσεβεῖν, ἢ τοὺς μὴ ἐθέλοντας ἱεροῖς τὰ πρέποντα κομίζεσθαι. σαφῶς τε ἐκέλευον σφίσιν εἰπεῖν, μὴ ἀπιοῦσιν ἐκ τῆς Βοιωτῶν γῆς· οὐ γὰρ ἐν τῇ ἐκείνων ἔτι εἶναι, ἐν ᾗ δὲ δορὶ ἐκτήσαντο· ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια τοὺς νεκροὺς σπενδομένους ἀναιρεῖσθαι. οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἀπεκρίναντο, εἰ μὲν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ εἰσίν, ἀπιόντας ἐκ τῆς ἑαυτῶν, ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα· εἰ δὲ ἐν τῇ ἐκείνων, αὐτοὺς γιγνώσκειν τὸ ποιητέον. νομίζοντες τὴν μὲν Ὠρωπίαν, ἐν ᾗ τοὺς νεκροὺς ἐν μεθορίοις τῆς μάχης γενομένης κεῖσθαι ξυνέβη, Ἀθηναίων κατὰ τὸ ὑπήκοον εἶναι, καὶ οὐκ ἂν αὐτοὺς βίᾳ σφῶν κρατῆσαι αὐτῶν· οὐδ' αὖ ἐσπένδοντο δῆθεν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων· τὸ δὲ ἐκ τῆς ἑαυτῶν, εὐπρεπὲς εἶναι ἀποκρίνασθαι, ἀπιόντας καὶ ἀπολαβεῖν ἃ ἀπαιτοῦσιν. ὁ δὲ κῆρυξ τῶν Ἀθηναίων ἀκούσας ἀπῆλθεν ἄπρακτος. καὶ οἱ Βοιωτοὶ εὐθὺς μεταπεμψάμενοι ἐκ τοῦ Μηλιέως κόλπου ἀκοντιστὰς καὶ σφενδονήτας, καὶ βεβοηθηκότων αὐτοῖς μετὰ τὴν μάχην Κορινθίων τε δισχιλίων ὁπλιτῶν, καὶ τῶν ἐκ Νισαίας ἐξεληλυθότων Πελοποννησίων φρουρῶν, καὶ Μεγαρέων ἅμα, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸ Δήλιον, καὶ προσέβαλον τῷ τειχίσματι. ἄλλῳ τε τρόπῳ πειράσαντες, καὶ μηχανὴν προσήγαγον, ἥπερ εἷλεν αὐτό, τοιάνδε·

α Οἵ τε ἱππῆς αὐτῶν] τῶν Βοιωτῶν. β Ἐπιλαβούσης τὸ ἔργον] κωλυσάσης τὸν πόλεμον. γ Φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες] ἐν τῷ Δηλίῳ. δ Ἀνελόμενοι νεκρούς] ἀνελόντες. ε Ἐπεβούλευον] ἐσκέπτοντο. ζ Ἐπὶ τοὺς νεκρούς] ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τῶν νεκρῶν. η Οὐ δικαίως δράσειαν] ἔδρασαν. θ Παραβαίνοντες] ἀθετοῦντες. ι Τὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων] ἤγουν τοὺς νόμους. κ Καθεστηκός] ἔννομον. λ Ἰόντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων] ἤγουν εἰσβάλλοντας πολεμικῶς κατὰ τῆς ἀλλήλων γῆς. μ Αὐτόθι] ἐν τῷ ἱερῷ. ν Πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ] αὐτὸ τὸ χρῆσθαι. ξ Χέρνιβι χρῆσθαι] ἤγουν, οὗ οὐκ ἦν θεμιτὸν ψαῦσαι αὐτοῖς, ἤγουν τοῖς Θηβαίοις, εἰ μὴ ὅτι τὰς χεῖρας καθαίροιεν δι' αὐτοῦ, δηλονότι τοῦ ὕδατος, μέλλοντες τῶν θυμάτων ἅψασθαι. ο Ἀνασπάσαντας] ἀνιμησαμένους ὑδρεύεσθαι. ἤγουν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος ἀνιμησαμένους πρὸς τὰς κοινὰς χρείας χρῆσθαι. π Τοὺς ὁμωχέτας] ὁμωχέται οἱ συμμετέχοντες τῶν αὐτῶν ναῶν, καὶ τῶν αὐτῶν ἱερῶν. ρ Προαγορεύειν αὐτοῖς] τοῖς Βοιωτοῖς. σ Ἀπιόντας] τοὺς Ἀθηναίους. τ Οὔτε ἀδικῆσαι ἔφασαν οὐδέν] ἤγουν οὐδὲν παραλυμήνασθαι. υ Ἐπὶ τούτῳ] ἐπὶ τῷ ἀδικῆσαι τὸ ἱερόν. φ Τοὺς ἀδικοῦντας] ἤγουν τοὺς Θηβαίους. χ Μᾶλλον σφᾶς] τοὺς Ἀθηναίους. ψ Ἐξαναστήσαντες] ἀπελάσαντες, μεταναστήσαντες. ω Ὕδωρ τε ἐν τῇ ἀνάγκῃ] ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ καιροῦ. α Ἀλλ' ἐκείνους] τοὺς Θηβαίους. β Ἐπὶ τὴν σφετέραν] τὴν τῶν Ἀθηναίων. γ Ξύγγνωμόν τινα γίγνεσθαι] ἤγουν ξυγγνώμην λαμβάνειν. δ Ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν] ἀπὸ τῶν ἐπιρρεόντων δεινῶν. ε Τολμήσασι] τολμηρῶς πράξασι παρὰ τὰ καθεστηκότα. ζ Ἐκείνους] τοὺς Βοιωτούς. η Μὴ ἀπιοῦσιν] ἀντὶ τοῦ μὴ ἀπιόντες.

κεραίαν μεγάλην δίχα πρίσαντες, ἐκοίλαναν ἅπασαν, καὶ ξυνήρμοσαν πάλιν ἀκριβῶς ὥσπερ αὐλόν· καὶ ἐπ' ἄκρας λέβητά τε ἤρτησαν ἁλύσεσι, καὶ ἀκροφύσιον ἀπὸ τῆς κεραίας σιδηροῦν ἐς αὐτὸν νεῦον καθεῖτο, καὶ ἐσεσιδήρωτο ἐπὶ μέγα καὶ τοῦ ἄλλου ξύλου. προσῆγον δὲ ἐκ πολλοῦ ἁμάξαις τῷ τείχει, ᾗ μάλιστα τῇ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ξύλοις ᾠκοδόμητο· καὶ ὁπότε εἴη ἐγγὺς, φύσας μεγάλας ἐσθέντες ἐς τὸ πρὸς ἑαυτῶν ἄκρον τῆς κεραίας, ἐφύσων. ἡ δὲ πνοὴ, ἰοῦσα στεγανῶς ἐς τὸν λέβητα, ἔχοντα ἄνθρακάς τε ἡμμένους καὶ θεῖον καὶ πίσσαν, φλόγα ἐποίει μεγάλην· καὶ ἧψε τοῦ τείχους, ὥστε μηδένα ἐπ' αὐτοῦ ἔτι μεῖναι, ἀλλὰ ἀπολιπόντας, ἐς φυγὴν καταστῆναι, καὶ τὸ τείχισμα τούτῳ τῷ τρόπῳ ἁλῶναι. τῶν δὲ φρουρῶν οἱ μὲν ἀπέθανον, διακόσιοι δὲ ἐλήφθησαν. τῶν δὲ ἄλλων τὸ πλῆθος ἐς τὰς ναῦς ἐμβᾶν, ἀπεκομίσθησαν ἐπ' οἴκου. τοῦ δὲ δηλίου ἑπτακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ληφθέντος μετὰ τὴν μάχην, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ἀθηναίων κήρυκος οὐδὲν ἐπισταμένου τῶν γεγενημένων, ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον αὖθις περὶ τῶν νεκρῶν, ἀπέδοσαν οἱ βοιωτοὶ καὶ οὐκέτι ταυτὰ ἀπεκρίναντο. ἀπέθανον δὲ βοιωτῶν μὲν ἐν τῇ μάχῃ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντακοσίων· ἀθηναίων δὲ, ὀλίγῳ ἐλάσσους χιλίων, καὶ Ἱπποκράτης ὁ στρατηγός· ψιλῶν δὲ καὶ σκευοφόρων, πολὺς ἀριθμός. μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην, καὶ ὁ Δημοσθένης ὀλίγῳ ὕστερον, ὡς αὐτῷ τότε πλεύσαντι τὰ περὶ τὰς σίφας τῆς προδοσίας πέρι οὐ προυχώρησαν, ἔχων τὸν στρατὸν ἐπὶ τῶν νεῶν, τῶν τε ἀκαρνάνων καὶ ἀγραίων καὶ ἀθηναίων τετρακοσίους ὁπλίτας, ἀπόβασιν ἐποιήσατο ἐς τὴν σικυωνίαν· καὶ πρὶν πάσας τὰς ναῦς καταπλεῦσαι, βοηθήσαντες οἱ σικυώνιοι τοὺς ἀποβεβηκότας ἔτρεψαν, καὶ κατεδίωξαν ἐς τὰς ναῦς· καὶ τοὺς μὲν, ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ, ζῶντας ἔλαβον· τροπαῖον δὲ στήσαντες, τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ἀπέθανε δὲ καὶ Σιτάλκης ὀδρυσῶν βασιλεὺς ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τοῖς ἐπὶ δηλίῳ, στρατεύσας ἐπὶ τριβαλλοὺς, καὶ νικηθεὶς μάχῃ. Σεύθης δὲ ὁ Σπαραδόκου, ἀδελφιδοῦς ὢν αὐτοῦ, ἐβασίλευσεν ὀδρυσῶν τε, καὶ τῆς ἄλλης θρᾴκης ἧσπερ καὶ ἐκεῖνος.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, Βρασίδας ἔχων τοὺς ἐπὶ θρᾴκης ξυμμάχους, ἐστράτευσεν ἐς ἀμφίπολιν τὴν ἐπὶ στρυμόνι ποταμῷ, ἀθηναίων ἀποικίαν. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ἐφ' οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶν, ἐπείρασε μὲν πρότερον καὶ Ἀρισταγόρας ὁ μιλήσιος, φεύγων βασιλέα Δαρεῖον, κατοικίσαι, ἀλλὰ ὑπὸ ἠδώνων ἐξεκρούσθη· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἀθηναῖοι ἔτεσι δύο καὶ τριάκοντα ὕστερον, ἐποίκους μυρίους σφῶν τε αὐτῶν, καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον πέμψαντες, οἳ διεφθάρησαν ἐν δραβήσκῳ ὑπὸ θρᾳκῶν. καὶ αὖθις ἑνὸς δέοντος τριακοστῷ ἔτει ἐλθόντες οἱ ἀθηναῖοι, Ἅγνωνος τοῦ Νικίου οἰκιστοῦ ἐκπεμφθέντος, ἠδώνας ἐξελάσαντες, ἔκτισαν τὸ χωρίον τοῦτο ὅπερ πρότερον ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο. ὡρμῶντο δὲ ἐκ τῆς ἠιόνος, ἣν αὐτοὶ εἶχον ἐμπόριον ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ποταμοῦ ἐπιθαλάσσιον, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπέχον ἀπὸ τῆς νῦν πόλεως, ἣν ἀμφίπολιν Ἅγνων ὠνόμασεν, ὅτι ἐπ' ἀμφότερα περιρρέοντος τοῦ στρυμόνος, διὰ τὸ περιέχειν αὐτὴν, τείχει μακρῷ ἀπολαβὼν ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμὸν, περιφανῆ ἐς θάλασσάν τε καὶ τὴν ἤπειρον ᾤκισεν. ἐπὶ ταύτην οὖν ὁ Βρασίδας ἄρας ἐξ ἀρνῶν τῆς χαλκιδικῆς, ἐπορεύετο τῷ στρατῷ· καὶ ἀφικόμενος περὶ δείλην ἐπὶ τὸν αὐλῶνα, καὶ βρωμίσκον, ᾗ ἡ βόλβη λίμνη ἐξίησιν ἐς θάλασσαν, καὶ δειπνοποιησάμενος, ἐχώρει τὴν νύκτα. χειμὼν δὲ ἦν, καὶ ὑπένιφεν· ᾗ καὶ μᾶλλον ὥρμησε, βουλόμενος λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ ἀμφιπόλει, πλὴν τῶν προδιδόντων. ἦσαν γὰρ ἀργιλίων τε ἐν αὐτῇ οἰκήτορες (εἰσὶ δὲ οἱ ἀργίλιοι, ἀνδρίων ἄποικοι) καὶ οἱ ἄλλοι, οἳ ξυνέπρασσον ταῦτα, οἱ μὲν, Περδίκκᾳ πειθόμενοι, οἱ δὲ, χαλκιδεῦσι. μάλιστα δὲ οἱ ἀργίλιοι, ἐγγύς τε προσοικοῦντες, καὶ ἀεί ποτε τοῖς ἀθηναίοις ὄντες ὕποπτοι, καὶ ἐπιβουλεύοντες τῷ χωρίῳ,

α Πάλιν ἀκριβῶς] κατὰ φύσιν.

β Στεγανῶς ἐς τὸν λέβητα] ταυτὸν εἰπεῖν, διὰ στεγανοῦ σώματος.

γ Ἀδελφιδοῦς ὢν αὐτοῦ] τοῦ Σιτάλκου.

δ Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος] μετάβασις.

ε Ἐφ' οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶν] ἡ ἀμφίπολις.

γρ. δραβήσκῳ

ζ Διὰ τὸ περιέχειν αὐτὴν] τὸν στρυμόνα. η Ἀπολαβὼν] ἀποκόψας.

θ Ἐγγύς τε προσοικοῦντες] τῇ ἀμφιπόλει.

[a] ἐπεὶ δὲ παρέτυχεν ὁ καιρὸς, καὶ Βρασίδας ἦλθεν, ἔπραξάν τε [b] ἐκ πλείονος [c] πρὸς τοὺς ἐμπολιτεύοντας σφῶν ἐκεῖ, ὅπως ἐνδοθήσεται ἡ πόλις· [d] καὶ τότε δεξάμενοι αὐτὸν [e] τῇ πόλει, καὶ ἀποστάντες τῶν ἀθηναίων ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ κατέστησαν τὸν στρατὸν πρόσω ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ. [f] ἀπέχει δὲ τὸ πόλισμα πλέον [g] τῆς διαβάσεως, καὶ οὐ καθεῖτο τείχη ὥσπερ νῦν, φυλακὴ δέ τις βραχεῖα καθειστήκει· ἣν βιασάμενος ῥᾳδίως ὁ Βρασίδας, ἅμα μὲν τῆς προδοσίας οὔσης, ἅμα δὲ καὶ χειμῶνος ὄντος, καὶ ἀπροσδόκητος [h] προσπεσὼν, διέβη τὴν γέφυραν, καὶ τὰ ἔξω τῶν ἀμφιπολιτῶν οἰκούντων κατὰ πᾶν τὸ χωρίον εὐθὺς εἶχε. [i] τῆς δὲ διαβάσεως αὐτοῦ ἄφνω τοῖς ἐν τῇ πόλει γεγενημένης, καὶ τῶν ἔξω, πολλῶν μὲν ἁλισκομένων, τῶν δὲ καὶ καταφευγόντων ἐς τὸ τεῖχος, οἱ ἀμφιπολῖται ἐς θόρυβον μέγαν κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ἀλλήλοις ὕποπτοι ὄντες. καὶ λέγεται Βρασίδαν, εἰ ἠθέλησε μὴ ἐφ' ἁρπαγὴν [k] τῷ στρατῷ τραπέσθαι, ἀλλ' εὐθὺς χωρῆσαι πρὸς τὴν πόλιν, δοκεῖν ἂν ἑλεῖν. νῦν δὲ, ὁ μὲν ἱδρύσας τὸν στρατὸν, [l] ἐπὶ τὰ ἔξω ἐπέδραμε, καὶ ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἔνδον ὡς προσεδέχετο ἀπέβαινεν, ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἐναντίοι τοῖς προδιδοῦσι, κρατοῦντες τῷ πλήθει, ὥστε μὴ αὐτίκα [m] τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι, πέμπουσι μετὰ Εὐκλέους τοῦ στρατηγοῦ, ὃς ἐκ τῶν ἀθηναίων [n] παρῆν αὐτοῖς φύλαξ τοῦ χωρίου, ἐπὶ τὸν ἕτερον στρατηγὸν τῶν ἐπὶ θρᾴκης, Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου, ὃς τάδε ξυνέγραψεν, ὄντα περὶ θάσον, (ἔστι δὲ ἡ νῆσος, παρίων ἀποικία, ἀπέχουσα τῆς ἀμφιπόλεως ἡμίσεος ἡμέρας μάλιστα πλοῦν) [ξ] κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν. καὶ ὁ μὲν, ἀκούσας, κατὰ τάχος ἑπτὰ ναυσὶν, αἳ ἔτυχον παροῦσαι, ἔπλει, καὶ ἐβούλετο φθάσαι μάλιστα μὲν οὖν τὴν ἀμφίπολιν, πρίν τι ἐνδοῦναι, εἰ δὲ μὴ, τὴν ἠιόνα προκαταλαβών. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Βρασίδας, δεδιὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς θάσου τῶν νεῶν βοήθειαν, καὶ πυνθανόμενος τὸν Θουκυδίδην κτῆσίν τε ἔχειν τῶν χρυσείων μετάλλων ἐργασίας ἐν τῇ περὶ ταῦτα θρᾴκῃ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ δύνασθαι ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἠπειρωτῶν, ἠπείγετο προκατασχεῖν εἰ δύναιτο τὴν πόλιν, [o] μὴ, ἀφικνουμένου αὐτοῦ, τὸ πλῆθος τῶν ἀμφιπολιτῶν ἐλπίσαν ἐκ θαλάσσης ξυμμαχικὸν καὶ ἀπὸ τῆς θρᾴκης [π] ἀγείραντα αὐτὸν [ρ] περιποιήσειν σφᾶς, οὐκέτι προσχωρεῖ. καὶ τὴν ξύμβασιν μετρίαν ἐποιεῖτο, κήρυγμα τόδε [σ] ἀνειπὼν, ἀμφιπολιτῶν καὶ ἀθηναίων τῶν ἐνόντων τὸν μὲν βουλόμενον, [τ] ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ, τῆς ἴσης [υ] καὶ ὁμοίας μετέχοντα, μένειν· τὸν δὲ μὴ ἐθέλοντα, ἀπιέναι, τὰ ἑαυτοῦ ἐκφερόμενον πέντε ἡμερῶν. οἱ δὲ πολλοὶ, ἀκούσαντες, [φ] ἀλλοιότεροι ἐγένοντο τὰς γνώμας, ἄλλως τε καὶ βραχὺ μὲν ἀθηναίων ἐμπολιτεῦον, [χ] τὸ δὲ πλέον, ξύμμικτον. καὶ τῶν ἔξω ληφθέντων συχνοὶ οἰκεῖοι ἔνδον ἦσαν, καὶ τὸ κήρυγμα πρὸς τὸν φόβον, δίκαιον εἶναι ἐλάμβανον, οἱ μὲν ἀθηναῖοι, διὰ τὸ ἄσμενοι ἂν ἐξελθεῖν, ἡγούμενοι οὐκ ἐν ὁμοίῳ σφίσιν εἶναι τὰ δεινὰ, καὶ ἅμα οὐ προσδεχόμενοι βοήθειαν ἐν τάχει· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος, πόλεώς τε ἐν τῷ ἴσῳ οὐ στερισκόμενοι, καὶ κινδύνου παρὰ δόξαν ἀφιέμενοι. [ψ] ὥστε τῶν πρασσόντων τῷ Βρασίδᾳ ἤδη καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ [ω] διαδικαιούντων αὐτὰ, ἐπειδὴ καὶ τὸ πλῆθος ἑώρων [a] τετραμμένον, καὶ τοῦ παρόντος ἀθηναίων στρατηγοῦ οὐκέτι ἀκροώμενον, ἐγένετο ἡ ὁμολογία, [b] καὶ προσεδέξαντο ἐφ' οἷς ἐκήρυξε. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν τοιούτῳ τρόπῳ παρέδοσαν· ὁ δὲ Θουκυδίδης καὶ αἱ νῆες ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ [c] ὀψὲ κατέπλεον ἐς τὴν ἠιόνα. καὶ τὴν μὲν ἀμφίπολιν ὁ Βρασίδας ἄρτι εἶχε, τὴν δὲ ἠιόνα παρὰ νύκτα ἐγένετο λαβεῖν. εἰ γὰρ μὴ ἐβοήθησαν αἱ νῆες διὰ τάχους, ἅμα ἕῳ ἂν εἴχετο. [d] μετὰ δὲ τοῦτο, ὁ μὲν τὰ ἐν τῇ ἠιόνι καθίστατο, ὅπως καὶ τὸ αὐτίκα, ἢν ἐπίῃ ὁ Βρασίδας, καὶ τὸ ἔπειτα ἀσφαλῶς ἕξει, [e] δεξάμενος τοὺς ἐθελήσαντας ἀποχωρῆσαι [f] ἄνωθεν κατὰ τὰς σπονδάς. [g] ὁ δὲ, πρὸς μὲν τὴν ἠιόνα [h] κατά τε τὸν ποταμὸν πολλοῖς πλοίοις ἄφνω καταπλεύσας, εἴπως

γρ. ἐπιχωρῆσαι

α Ἐπειδὴ παρέτυχε] συνέβη. β Ἐκ πλείονος] καιροῦ δηλονότι. γ Πρὸς τοὺς ἐμπολιτεύοντας] μετέχοντας τῆς πολιτείας τῶν ἀμφιπολιτῶν. δ Καὶ τότε δεξάμενοι αὐτὸν] οἱ ἀργίλιοι.
ε Τῇ πόλει] τῇ οἰκείᾳ. ζ Ἀπέχει δὲ τὸ πόλισμα] ἡ ἀμφίπολις. η Τῆς διαβάσεως] τῆς γεφύρας. θ Προσπεσὼν] ἤγουν ἐπιπεσών.
ι Τῆς δὲ διαβάσεως αὐτοῦ] διαπεραιώσεως.
κ Τῷ στρατῷ τραπέσθαι] σὺν τῷ στρατῷ.
λ Ἐπὶ τὰ ἔξω ἐπέδραμεν] ἤγουν ἐλπίσαντο τὰ ἐκτός. μ Τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι] τῆς ἀμφιπόλεως. ν Παρῆν αὐτοῖς φύλαξ] τοῖς ἀμφιπολίταις.
ξ Κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν] τὸν Θουκυδίδην.
ο Μὴ, ἀφικνουμένου αὐτοῦ] τοῦ Θουκυδίδου. π Ἀγείραντα αὐτὸν] τὸν Θουκυδίδην. ρ Περιποιήσειν] σώσειν. σ Ἀνειπὼν] ἀνακηρύξας. τ Ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ] κτήμασι δηλονότι.
υ Καὶ ὁμοίας μετέχοντα] πολιτείας. φ Ἀλλοιότεροι ἐγένοντο τὰς γνώμας] ἤγουν μετεβλήθησαν τὴν προαίρεσιν. χ Τὸ δὲ πλέον, ξύμμικτον] οἱ πλείους οἰκήτορες σύμμικτοι ἦσαν. ἤγουν ἐκ διαφόρων γενῶν. ψ Ὥστε τῶν πρασσόντων τῷ Βρασίδᾳ] ἤγουν συνεργούντων εἰς τὴν προδοσίαν. ω Διαδικαιούντων αὐτὰ] δίκαια κρινόντων τὰ τοῦ Βρασίδα.
α Τετραμμένον] μεταβληθὲν τὴν γνώμην.
β Καὶ προσεδέξαντο] τὸν Βρασίδαν. γ Ὀψὲ κατέπλεον] μετὰ δυσμὰς ἡλίου.
δ Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν] ὁ Θουκυδίδης. ε Δεξάμενος] ὁ Θουκυδίδης.
ζ Ἄνωθεν κατὰ τὰς σπονδὰς] ἤγουν ἐκ τῆς ἄνω πόλεως. η Ὁ δὲ] ὁ Βρασίδας.
θ Κατά τε τὸν ποταμὸν] ἤγουν διὰ τοῦ ποταμοῦ.

τὴν προὔχουσαν ἄκραν ἀπὸ τοῦ τείχους λαβὼν, κρατοίη τοῦ ἔσπλου, καὶ κατὰ γῆν ἀποπειράσας ἅμα,[α] ἀμφοτέρωθεν ἀπεκρούσθη. τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἐξηρτύετο. καὶ Μύρκινός τε[β] αὐτῷ προσεχώρησεν ἡ Ἠδωνικὴ πόλις, Πιττακοῦ τοῦ Ἠδώνων βασιλέως ἀποθανόντος ὑπὸ τῶν Γοάξιος παίδων, καὶ Βραυροῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· καὶ Γάληψος οὐ πολλῷ ὕστερον,[γ] καὶ Οἰσύμη. εἰσὶ δὲ αὗται Θασίων ἀποικίαι. παρὼν δὲ καὶ Περδίκκας εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν,[δ] ξυγκαθίστη ταῦτα. ἐχομένης δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως, οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μέγα δέος κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ πόλις ἦν αὐτοῖς ὠφέλιμος, ξύλων τε ναυπηγησίμων πομπῇ, καὶ χρημάτων προσόδῳ· καὶ ὅτι μέχρι μὲν τοῦ Στρυμόνος ἦν πάροδος, Θεσσαλῶν[ε] διαγόντων[ζ] ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν,[η] τοῖς Λακεδαιμονίοις· τῆς δὲ γεφύρας μὴ κρατούντων, ἄνωθεν μὲν μεγάλης οὔσης ἐπὶ πολὺ λίμνης τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ πρὸς Ἠιόνα[θ] τριήρεσι τηρουμένων, οὐκ ἂν δύνασθαι[η] προελθεῖν· τότε δὲ ῥάδια ἤδη ἐνομίζετο γεγενῆσθαι. καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐφοβοῦντο μὴ ἀποστῶσιν. ὁ γὰρ Βρασίδας ἔν τε τοῖς ἄλλοις μέτριον ἑαυτὸν παρεῖχε, καὶ ἐν τοῖς λόγοις πανταχοῦ ἐδήλου ὡς ἐλευθερώσων τὴν Ἑλλάδα ἐκπεμφθείη. καὶ αἱ πόλεις πυνθανόμεναι αἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι, τῆς τε Ἀμφιπόλεως τὴν ἅλωσιν, καὶ ἃ παρέχεται, τήν τε ἐκείνου πρᾳότητα, μάλιστα δὴ ἐπήρθησαν εἰς τὸ νεωτερίζειν. καὶ ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς αὐτὸν κρύφα, ἐπιπαριέναι τε κελεύοντες, καὶ βουλόμενοι αὐτοὶ ἕκαστοι πρῶτοι ἀποστῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς, ἐψευσμένοις μὲν τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως ἐπὶ τοσοῦτον ὅση ὕστερον διεφάνη, τὸ δὲ πλέον βουλήσει κρίνοντες ἀσαφεῖ, ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ. εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι, οὗ μὲν ἐπιθυμοῦσιν,[ι] ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι· ὃ δὲ μὴ προσίενται, λογισμῷ αὐτοκράτορι διωθεῖσθαι. ἅμα δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῖς Βοιωτοῖς νεωστὶ πεπληγμένων, καὶ τοῦ Βρασίδου[κ] ἐφολκὰ καὶ οὐ τὰ ὄντα λέγοντος, ὡς αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν τῇ ἑαυτοῦ μόνῃ στρατιᾷ οὐκ ἠθέλησαν οἱ Ἀθηναῖοι ξυμβαλεῖν, ἐθάρρουν, καὶ ἐπίστευον μηδένα ἂν ἐπὶ σφᾶς βοηθῆσαι. τὸ δὲ μέγιστον, διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον ἐν τῷ αὐτίκα, καὶ ὅτι τὸ πρῶτον Λακεδαιμονίων ὀργώντων, ἔμελλον πειράσεσθαι, κινδυνεύειν παντὶ τρόπῳ ἑτοῖμοι ἦσαν. ὧν αἰσθανόμενοι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι φυλακὰς, ὡς ἐξ ὀλίγου καὶ ἐν χειμῶνι, διέπεμπον ἐς τὰς πόλεις· ὁ δὲ, ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐφιέμενος, στρατιάν τε προσαποστέλλειν ἐκέλευε, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Στρυμόνι ναυπηγίαν τριήρων παρεσκευάζετο. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, τὰ μὲν καὶ φθόνῳ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀνδρῶν οὐχ ὑπηρέτησαν αὐτῷ, τὰ δὲ, καὶ βουλόμενοι μᾶλλον τούς τε ἄνδρας τοὺς ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι, καὶ τὸν πόλεμον καταλῦσαι. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, Μεγαρῆς τά τε μακρὰ τείχη, ἃ σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον, κατέσκαψαν ἑλόντες ἐς ἔδαφος· καὶ Βρασίδας μετὰ τὴν Ἀμφιπόλεως ἅλωσιν ἔχων τοὺς ξυμμάχους, στρατεύει ἐπὶ τὴν Ἀκτὴν καλουμένην. ἔστι δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως διορύγματος ἔσω προὔχουσα, καὶ ὁ Ἄθως αὐτῆς ὄρος ὑψηλὸν τελευτᾷ ἐς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. πόλεις δὲ ἔχει, Σάνην μὲν, Ἀνδρίων ἀποικίαν, παρ' αὐτὴν τὴν διώρυχα ἐς τὸ πρὸς Εὔβοιαν πέλαγος τετραμμένην· τὰς δὲ ἄλλας, Θύσσον, καὶ Κλεωνὰς, καὶ Ἀκροθώους, καὶ Ὀλόφυξον, καὶ Δῖον· αἳ οἰκοῦνται ξυμμίκτοις ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσων. καί τι[λ] καὶ Χαλκιδικὸν ἔνι βραχὺ, τὸ δὲ πλεῖστον, Πελασγικὸν, τῶν καὶ Λῆμνόν ποτε καὶ Ἀθήνας Τυρσηνῶν οἰκησάντων, καὶ Βισαλτικὸν, καὶ Κρηστωνικὸν, καὶ Ἠδῶνες.[μ] κατὰ δὲ μικρὰ πολίσματα οἰκοῦσι. καὶ οἱ μὲν πλείους προσεχώρησαν τῷ Βρασίδᾳ, Σάνη δὲ καὶ Δῖον ἀντέστη· καὶ αὐτῶν τὴν χώραν ἐμμείνας τῷ στρατῷ ἐδῄου. ὡς δ' οὐκ ἐσήκουον, εὐθὺς στρατεύει ἐπὶ Τορώνην τὴν Χαλκιδικὴν, κατεχομένην ὑπὸ Ἀθηναίων. καὶ αὐτὸν ἄνδρες ὀλίγοι ἐπῆγον, ἑτοῖμοι ὄντες τὴν πόλιν παραδοῦναι·[ν] καὶ ἀφικόμενος νυκτὸς ἔτι καὶ περὶ ὄρθρον,[ξ] τῷ στρατῷ

α Ἀμφοτέρωθεν ἀπεκρούσθη] ἤγουν ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης.
β Αὐτῷ προσεχώρησε] τῷ Βρασίδᾳ.
γ Καὶ Οἰσύμη] ἀπὸ κοινοῦ τὸ προσεχώρησε. δ Ξυγκαθίστη ταῦτα] συνεβεβαίου.
ε Διαγόντων] διαβιβαζόντων. ζ Ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν] τῶν Ἀθηναίων. η Τοῖς Λακεδαιμονίοις] τὸ ἑξῆς, πάροδος τοῖς Λακεδαιμονίοις.
θ Τριήρεσι τηρουμένων] αὐτὴ τῶν τηρούντων τῶν Ἀθηναίων.
ι Ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι] ἑαυτοὺς δηλονότι.
κ Ἐφολκὰ] ἤγουν ἐπαγωγά.
λ Καὶ Χαλκιδικὸν ἔνι] ἔθνος δηλονότι.
μ Κατὰ δὲ μικρὰ πολίσματα] ἤγουν ἐν μικροῖς πολίσμασι.
ν Τὴν πόλιν παραδοῦναι] τὴν πρώτην. ξ Τῷ στρατῷ ἐκαθέζετο] σὺν τῷ στρατῷ.

γρ. προσελθεῖν· τότε δὲ ῥάδια ἤδη ἐνόμιζε.

γρ. καὶ τὴν μὲν ἄλλην

γρ. ἀνωτάτω

ἐκαθέζετο πρὸς τὸ Διοσκούρειον, ὃ ἀπέχει τῆς πόλεως τρεῖς μάλιστα σταδίους. τὴν μὲν οὖν ἄλλην πόλιν τῶν Τορωναίων, καὶ τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἐμφρουροῦντας ἔλαθεν· [a] οἱ δὲ πράσσοντες αὐτῷ, εἰδότες ὅτι ἥξοι, καὶ προελθόντες τινὲς αὐτῶν λάθρα ὀλίγοι, ἐτήρουν τὴν πρόσοδον· καὶ ὡς ᾔσθοντο παρόντα, ἐσκομίζουσι παρ' αὐτοὺς ἐγχειρίδια ἔχοντας ἄνδρας ψιλοὺς ἑπτά. τοσοῦτοι γὰρ μόνον ἄνδρες εἴκοσι τὸ πρῶτον ταχθέντων, οὐ κατέδεισαν ἐσελθεῖν· (ἦρχε δὲ αὐτῶν Λυσίστρατος ὁ Ὀλύνθιος) οἳ διαδύντες διὰ τοῦ πρὸς τὸ πέλαγος τείχους, καὶ λαθόντες, τούς τε ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτω φυλακτηρίου φρουρούς, οὔσης τῆς πόλεως πρὸς τὸν λόφον, ἀναβάντες διέφθειραν, καὶ τὴν κατὰ Καναστραῖον πυλίδα διήρουν. ὁ δὲ Βρασίδας τῷ μὲν ἄλλῳ στρατῷ ἡσύχαζεν, ὀλίγον προελθών· ἑκατὸν δὲ πελταστὰς προπέμπει, ὅπως ὁπότε πύλαι τινὲς ἀνοιχθεῖεν, καὶ τὸ σημεῖον ἀρθείη ὃ ξυνέκειτο, πρῶτοι ἐσδράμοιεν. [β] καὶ οἱ μὲν, χρόνου ἐγγιγνομένου, καὶ θαυμάζοντες, κατὰ μικρὸν ἔτυχον ἐγγὺς τῆς πόλεως προσελθόντες. οἱ δὲ τῶν Τορωναίων ἔνδοθεν παρασκευάζοντες μετὰ τῶν ἐσεληλυθότων, ὡς αὐτοῖς ἥ τε πυλὶς διῄρητο, καὶ αἱ κατὰ τὴν ἀγορὰν πύλαι, τοῦ μοχλοῦ διακοπέντος, ἀνεῴγοντο, πρῶτον μὲν κατὰ τὴν πυλίδα τινὰς περιαγαγόντες ἐσεκόμισαν, ὅπως κατὰ νώτου καὶ ἀμφοτέρωθεν τοὺς ἐν τῇ πόλει οὐδὲν εἰδότας ἐξαπίνης φοβήσειαν· ἔπειτα τὸ σημεῖόν τε τοῦ πυρός, ὡς εἴρητο, ἀνέσχον, καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν πυλῶν τοὺς λοιποὺς ἤδη τῶν πελταστῶν ἐσεδέχοντο. καὶ ὁ Βρασίδας, ἰδὼν τὸ ξύνθημα, ἔθει δρόμῳ, ἀναστήσας τὸν στρατόν, ἐμβοήσαντάς τε ἀθρόον, καὶ ἔκπληξιν πολλὴν τοῖς ἐν τῇ πόλει παρασχόντας. καὶ οἱ μὲν, κατὰ τὰς πύλας εὐθὺς ἐσέπιπτον· οἱ δὲ, κατὰ δοκοὺς τετραγώνους, αἳ ἔτυχον τῷ τείχει πεπτωκότι καὶ οἰκοδομουμένῳ, πρὸς λίθων ἀνολκὴν προσκείμεναι. Βρασίδας μὲν οὖν καὶ τὸ πλῆθος εὐθὺς ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμενος κατ' ἄκρας καὶ βεβαίως ἑλεῖν αὐτήν· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος κατὰ πάντα ὁμοίως ἐσκεδάννυντο. τῶν δὲ Τορωναίων, γιγνομένης τῆς ἁλώσεως, τὸ μὲν πολὺ οὐδὲν εἰδὸς ἐθορυβεῖτο, [γ] οἱ δὲ πράσσοντες, καὶ οἷς ταῦτα ἤρεσκε, μετὰ τῶν εἰσελθόντων εὐθὺς ἦσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι (ἔτυχον γὰρ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὁπλῖται καθεύδοντες ὡς πεντήκοντα) ἐπειδὴ ᾔσθοντο, οἱ μέν τινες ὀλίγοι διαφθείρονται [δ] ἐν χερσὶν αὐτῶν, τῶν δὲ λοιπῶν, οἱ μὲν, πεζῇ, οἱ δὲ, ἐς τὰς ναῦς αἳ ἐφρούρουν δύο καταφυγόντες, διασῴζονται ἐς τὴν Λήκυθον τὸ φρούριον ὃ εἶχον αὐτοί, καταλαβόντες [ε] ἄκρον τῆς πόλεως ἐς τὴν θάλασσαν ἀπειλημμένον ἐν στενῷ ἰσθμῷ. κατέφυγον δὲ καὶ τῶν Τορωναίων ἐς αὐτοὺς ὅσοι ἦσαν [ζ] σφίσιν ἐπιτήδειοι. γεγενημένης δὲ ἡμέρας ἤδη, καὶ βεβαίως τῆς πόλεως ἐχομένης, ὁ Βρασίδας τοῖς μὲν μετὰ τῶν Ἀθηναίων Τορωναίοις καταπεφευγόσι κήρυγμα ἐποιήσατο, τὸν βουλόμενον, [η] ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐξελθόντα, [θ] ἀδεῶς πολιτεύειν. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις κήρυκα προσπέμψας, ἐξιέναι ἐκέλευεν ἐκ τῆς Ληκύθου ὑποσπόνδους, καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας, ὡς οὔσης Χαλκιδέων. οἱ δὲ, ἐκλείψειν μὲν οὐκ ἔφασαν, σπείσασθαι δὲ σφίσιν [ι] ἐκέλευον ἡμέραν τοὺς νεκροὺς ἀνελέσθαι. ὁ δὲ, ἐσπείσατο δύο. [κ] ἐν ταύταις δὲ αὐτός τε τὰς ἐγγὺς οἰκίας ἐκρατύνατο, καὶ Ἀθηναῖοι τὰ σφέτερα. καὶ ξύλλογον τῶν Τορωναίων ποιήσας, ἔλεξε τοῖς ἐν τῇ Ἀκάνθῳ παραπλήσια, ὅτι οὐ δίκαιον εἴη οὔτε τοὺς πράξαντας [λ] πρὸς αὐτὸν τὴν λῆψιν τῆς πόλεως, χείρους, οὐδὲ προδότας ἡγεῖσθαι· [μ] οὐδὲ γὰρ ἐπὶ δουλείᾳ, οὐδὲ χρήμασι πεισθέντας δρᾶσαι τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ ἐλευθερίᾳ τῆς πόλεως· οὔτε τοὺς μὴ μετασχόντας οἴεσθαι [ν] μὴ τῶν αὐτῶν τεύξεσθαι. ἀφῖχθαι γὰρ οὐ διαφθερῶν οὔτε πόλιν, οὔτε ἰδιώτην οὐδένα· τὸ δὲ κήρυγμα ποιήσασθαι τούτου ἕνεκα τοῖς παρ' Ἀθηναίους καταπεφευγόσιν, ὡς ἡγούμενος οὐδὲν χείρους τῇ ἐκείνων φιλίᾳ, οὐδ' ἂν σφῶν πειρασαμένους αὐτούς, τῶν Λακεδαιμονίων δοκεῖν ἧσσον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ δικαιότερα πράσσουσιν,

a Οἱ δὲ πράσσοντες αὐτῷ] ἤγουν συνεργοῦντες τὰ τῆς προδοσίας.

β Καὶ οἱ μὲν, χρόνου ἐγγιγνομένου] οἱ πελτασταί.

γ Οἱ δὲ πράσσοντες] τὰ τῆς προδοσίας.

δ Ἐν χερσὶν αὐτῶν] τῶν περὶ Βρασίδαν.

ε Ἄκρον τῆς πόλεως] ἤγουν τῆς Τορώνης.

ζ Σφίσιν ἐπιτήδειοι] φίλοι.

η Ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐξελθόντα] τῆς Ληκύθου. θ Ἀδεῶς πολιτεύειν] πράττειν κατὰ τὸ ἔθος τῆς πολιτείας.

ι Ἐκέλευον ἡμέραν] μίαν δηλονότι.

κ Ἐν ταύταις δὲ] ταῖς ἡμέραις δηλονότι.

λ Πρὸς αὐτὸν τὴν λῆψιν] ἤγουν τὴν χείρωσιν.

μ Οὐδὲ γὰρ ἐπὶ δουλείᾳ] τῆς πόλεως δηλονότι.

ν Μὴ τῶν αὐτῶν τεύξεσθαι] τοῖς προδόταις.

εὔνους ἂν σφίσι γενέσθαι ἀπειρίᾳ ἢ νῦν πεφοβῆσθαι. τούς τε πάντας παρασκευάζεσθαι ἐκέλευεν ὡς βεβαίους τε ἐσομένους ξυμμάχους, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἤδη, ὅ,τι ἂν ἁμαρτάνωσιν, αἰτίαν ἕξοντας. τὰ δὲ πρότερα οὐ σφᾶς ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἐκείνους μᾶλλον ὑπ' ἄλλων κρεισσόνων, καὶ ξυγγνώμην εἶναι εἴ τι ἠναντιοῦντο. καὶ ὁ μὲν, τοιαῦτα εἰπὼν, καὶ παραθαρσύνας, διελθουσῶν τῶν σπονδῶν, τὰς προσβολὰς ἐποιεῖτο τῇ Ληκύθῳ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἠμύνοντό τε ἐκ φαύλου τειχίσματος, καὶ ἀπ' οἰκιῶν ἐπάλξεις ἐχουσῶν. καὶ μίαν μὲν ἡμέραν ἀπεκρούσαντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ, μηχανῆς μελλούσης προσάξεσθαι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἀφ' ἧς πῦρ ἐνήσειν διενοοῦντο ἐς τὰ ξύλινα παραφράγματα, καὶ προσιόντος ἤδη τοῦ στρατεύματος, ᾗ ᾤοντο μάλιστα αὐτοὺς προσκομιεῖν τὴν μηχανὴν, καὶ ἦν ἐπιμαχώτατον, πύργον ξύλινον ἐπ' οἴκημα ἀντέστησαν, καὶ ὕδατος ἀμφορέας πολλοὺς καὶ πίθους ἀνεφόρησαν, καὶ λίθους μεγάλους. ἄνθρωποί τε πολλοὶ ἀνέβησαν. τὸ δὲ οἴκημα, λαβὸν μεῖζον ἄχθος, ἐξαπίνης κατερράγη· καὶ ψόφου πολλοῦ γενομένου, τοὺς μὲν ἐγγὺς καὶ ὁρῶντας τῶν Ἀθηναίων ἐλύπησε μᾶλλον ἢ ἐφόβησεν· οἱ δὲ ἄπωθεν, καὶ μάλιστα οἱ διὰ πλείστου, νομίσαντες ταύτῃ ἑαλωκέναι ἤδη τὸ χωρίον, φυγῇ ἐς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ναῦς ὥρμησαν. καὶ ὁ Βρασίδας ὡς ᾔσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις, καὶ τὸ γιγνόμενον ὁρῶν, ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ, εὐθὺς τὸ τείχισμα λαμβάνει· καὶ ὅσους ἐγκατέλαβε, διέφθειρε. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τοῖς τε πλοίοις καὶ ταῖς ναυσὶ, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐκλιπόντες τὸ χωρίον, ἐς Παλλήνην διεκομίσθησαν. ὁ δὲ Βρασίδας (ἔστι γὰρ ἐν τῇ Ληκύθῳ Ἀθηνᾶς ἱερὸν, καὶ ἔτυχε κηρύξας ὅτε ἔμελλε προσβάλλειν, τῷ ἐπιβάντι πρώτῳ τοῦ τείχους, τριάκοντα μνᾶς ἀργυρίου δώσειν) νομίσας ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἢ ἀνθρωπείῳ τὴν ἅλωσιν γενέσθαι, τάς τε τριάκοντα μνᾶς τῇ θεῷ ἀπέδωκεν ἐς τὸ ἱερὸν, καὶ τὴν Λήκυθον καθελὼν, καὶ ἀνασκευάσας, τέμενος ἀνῆκεν ἅπαν. καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν τοῦ χειμῶνος ἅ τε εἶχε τῶν χωρίων καθίστατο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπεβούλευε. καὶ τοῦ χειμῶνος διελθόντος, ὄγδοον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους, εὐθὺς ἐκεχειρίαν ἐποιήσαντο ἐνιαύσιον, νομίσαντες, Ἀθηναῖοι μὲν, οὐκ ἂν ἔτι τὸν Βρασίδαν σφῶν προσαποστῆσαι οὐδὲν, πρὶν παρασκευάσαιντο καθ' ἡσυχίαν, καὶ ἅμα εἰ καλῶς σφίσιν ἔχοι, καὶ ξυμβῆναι τὰ πλείω· Λακεδαιμόνιοι δὲ ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ἡγούμενοι ἅπερ ἐδέδισαν φοβεῖσθαι, καὶ γενομένης ἀνακωχῆς κακῶν καὶ ταλαιπωρίας, μᾶλλον ἐπιθυμήσειν αὐτοὺς πειρασαμένους, ξυναλλαγῆναί τε, καὶ τοὺς ἄνδρας σφίσιν ἀποδόντας, σπονδὰς ποιήσασθαι καὶ ἐς τὸν πλείω χρόνον. τοὺς γὰρ δὴ ἄνδρας περὶ πλείονος ἐποιοῦντο κομίσασθαι, ὡς ἔτι Βρασίδας ηὐτύχει. καὶ ἔμελλον, ἐπὶ μεῖζον χωρήσαντος αὐτοῦ, καὶ ἀντίπαλα καταστήσαντος, τῶν μὲν στέρεσθαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ ἴσου ἀμυνόμενοι, κινδυνεύσειν καὶ κρατήσειν. γίγνεται οὖν ἐκεχειρία αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ξυμμάχοις, ἥδε, Περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθίου δοκεῖ ἡμῖν χρῆσθαι τὸν βουλόμενον ἀδόλως καὶ ἀδεῶς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους. τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις ταῦτα δοκεῖ, καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς παροῦσι· Βοιωτοὺς δὲ καὶ Φωκέας πείσειν φασὶν ἐς δύναμιν προσκηρυκευόμενοι. περὶ δὲ τῶν χρημάτων τῶν τοῦ θεοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως τοὺς ἀδικοῦντας ἐξευρήσομεν, ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι καὶ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς, καὶ τῶν ἄλλων οἱ βουλόμενοι, τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι πάντες. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις, ἐὰν σπονδὰς ποιῶνται οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῆς αὐτῶν μένειν ἑκατέρους, ἔχοντας ἅπερ νῦν ἔχομεν· τοὺς μὲν ἐν τῷ Κορυφασίῳ, ἐντὸς τῆς Βουφράδος καὶ τοῦ Τομέως μένοντας· τοὺς δὲ ἐν Κυθήροις, μὴ ἐπιμισγομένους ἐς τὴν ξυμμαχίαν, μήτε

α Ἐσομένους ξυμμάχους] τῶν Λακεδαιμονίων. β Διελθουσῶν τῶν σπονδῶν] τῶν ἡμερῶν τῶν σπονδῶν.
γ Ἐκ φαύλου τειχίσματος] μικροῦ. δ Ἀπεκρούσαντο] οἱ ἐν τῇ Ληκύθῳ Ἀθηναῖοι.
ε Ἀνεφόρησαν] ἀνεβίβασαν.
ζ Ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ] ἐπιτιθέμενος σὺν τῷ στρατῷ.
η Καὶ τὴν Λήκυθον καθελὼν] τὸ τεῖχος τῆς Ληκύθου.
θ Καὶ ἀνασκευάσας] ἀνοικοδομήσας. ι Ἐκεχειρίαν] ἀργίαν τοῦ πολέμου.
κ Προσαποστῆσαι] ἤγουν πρὸς εἰς ἀπόστασιν. λ Καὶ ἅμα εἰ καλῶς σφίσιν ἔχοι] ἤγουν σὺν τούτῳ, εἰ συμφέροι αὐτοῖς ἡ ἐκεχειρία.
μ Ἀνακωχῆς] ἤγουν διακοπῆς. ν Μᾶλλον ἐπιθυμήσειν αὐτοὺς] ἡγούμενοι δηλονότι ἐπιθυμήσειν τοὺς Ἀθηναίους. ξ Ὡς ἔτι Βρασίδας ηὐτύχει] ἤγουν τὰ κατὰ τὸν πόλεμον εὐωδοῦτο. ο Καὶ ἔμελλον] ἐν ἀδήλῳ εἶναι εἰ κρατήσουσιν αὐτῶν. Ἄλλως. ἔμελλον γὰρ ἰσορρόπως ἀγωνιζόμενοι, κρατήσειν μὲν τῶν Ἀθηναίων, τοὺς δὲ ἄνδρας ἀπολέσειν.
π Γίγνεται οὖν ἐκεχειρία] ὁμολογία Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων, καὶ τῶν ξυμμάχων. ρ Κατὰ τοὺς πατρίους νόμους] ἤγουν κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πατρίων νόμων.
σ Ταῦτα δοκεῖ] ἀρεστὰ φαίνεται. τ Προσκηρυκευόμενοι] ἤγουν διὰ κηρυκίας. υ Ἐπιμελεῖσθαι] ἔδοξε δηλονότι.
φ Ὅπως τοὺς ἀδικοῦντας] ἤγουν πῶς. χ Ἐξευρήσομεν] ἢ ἐξ [illegible].
ψ Ὀρθῶς] ἀληθῶς.
ω Μένειν ἑκατέρους] τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Ἀθηναίους μετὰ τῶν συμμάχων.

» [a] ἡμᾶς πρὸς αὐτούς, μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς· τοὺς δὲ ἐν νισαίᾳ καὶ μινώᾳ, μὴ ὑπερβαίνοντας τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν παρὰ τοῦ νίσου ἐπὶ τὸ ποσειδώνιον, ἀπὸ δὲ τοῦ ποσειδωνίου, εὐθὺς ἐπὶ τὴν γέφυραν τὴν ἐς μινώαν· μηδὲ μεγαρέας καὶ τοὺς ξυμμάχους ὑπερβαίνειν τὴν ὁδὸν ταύτην, καὶ τὴν νῆσον ἥνπερ ἔλαβον οἱ ἀθηναῖοι ἔχοντας, μήτε ἐπιμισγομένους [b] μηδετέροις μηδετέρωσε· καὶ τὰ ἐν τροιζῆνι ὅσα περ νῦν ἔχουσι, καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς ἀθηναίους· καὶ τῇ θαλάσσῃ χρωμένους, ὅσα ἂν κατὰ τὴν ἑαυτῶν καὶ κατὰ τὴν ξυμμαχίαν. λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους πλεῖν μὴ μακρᾷ νηΐ, ἄλλῳ δὲ κωπήρει πλοίῳ, ἐς πεντακόσια τάλαντα ἄγοντι μέτρα. κήρυκι δὲ, [g] καὶ πρεσβείᾳ, [d] καὶ ἀκολούθοις ὁπόσοις ἂν δοκῇ περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου, καὶ δικῶν, ἐς πελοπόννησον καὶ ἀθήναζε σπονδὰς εἶναι ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσι, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. τοὺς δὲ αὐτομόλους μὴ δέχεσθαι [e] ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, μήτε ἐλεύθερον, μήτε δοῦλον, μήτε ὑμᾶς, μήτε ἡμᾶς. δίκας τε διδόναι ὑμᾶς τε ἡμῖν, καὶ ἡμᾶς ὑμῖν κατὰ τὰ πάτρια, [z] τὰ ἀμφίλογα δίκῃ διαλύοντας ἄνευ πολέμου. τοῖς μὲν λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις ταῦτα δοκεῖ· εἰ δέ τι ὑμῖν [h] εἴτε καλλιώτερον, εἴτε δικαιότερον τούτων δοκεῖ εἶναι, ἰόντες ἐς λακεδαίμονα διδάσκετε. οὐδενὸς γὰρ ἀποστήσονται ὅσα ἂν δίκαια λέγητε, οὔτε οἱ λακεδαιμόνιοι, οὔτε οἱ ξύμμαχοι. οἱ δὲ ἰόντες, [th] τέλος ἔχοντες ἰόντων, ᾗπερ καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς κελεύετε, αἱ δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσονται. [i] ἔδοξε τῷ δήμῳ. [k] Ἀκάμαντις ἐπρυτάνευε, Φαίνιππος ἐγραμμάτευε, Νικιάδης ἐπεστάτει. [l] Λάχης εἶπε, τύχῃ ἀγαθῇ τῇ ἀθηναίων, ποιεῖσθαι τὴν ἐκεχειρίαν, καθὰ ξυγχωροῦσι λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν· καὶ ὡμολόγησαν ἐν τῷ δήμῳ τὴν ἐκεχειρίαν εἶναι ἐνιαυτόν. ἄρχειν δὲ τήνδε τὴν ἡμέραν τετράδα ἐπὶ δέκα τοῦ ἐλαφηβολιῶνος μηνός. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἰόντας ὡς ἀλλήλους πρέσβεις καὶ κήρυκας, ποιεῖσθαι τοὺς λόγους καθότι ἔσται ἡ κατάλυσις τοῦ πολέμου. ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς πρυτάνεις, πρῶτον περὶ τῆς εἰρήνης βουλεύσασθαι ἀθηναίους, καθότι ἂν εἰσίῃ ἡ πρεσβεία περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου. σπείσασθαι δὲ αὐτίκα μάλα [m] τὰς πρεσβείας ἐν τῷ δήμῳ τὰς παρούσας, ἦ μὴν ἐμμενεῖν ἐν ταῖς σπονδαῖς τὸν ἐνιαυτόν. Ταῦτα ξυνέθεντο λακεδαιμόνιοι, [n] καὶ ὡμολόγησαν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις, μηνὸς ἐν λακεδαίμονι γεραστίου δωδεκάτῃ. ξυνετίθεντο δὲ καὶ ἐσπένδοντο λακεδαιμονίων μὲν οἵδε, Ταῦρος Ἐχετιμίδα, Ἀθήναιος Περικλείδα, Φιλοχαρίδας Ἐρυξιδαΐδα· κορινθίων δὲ, Αἰνέας Ὠκύτου, Εὐφαμίδας Ἀριστωνύμου· σικυωνίων δὲ, Δαμότιμος Ναυκράτους, Ὀνάσιμος Μεγακλέους· μεγαρέων δὲ, Νίκασος Κεφάλου, Μενεκράτης Ἀμφιδώρου· ἐπιδαυρίων δὲ, Ἀμφίας Εὐπαιΐδα· ἀθηναίων δὲ οἱ στρατηγοὶ, Νικόστρατος Διειτρέφους, Νικίας Νικηράτου, Αὐτοκλῆς Τολμαίου. [x] Ἡ μὲν δὴ ἐκεχειρία, αὕτη ἐγένετο, καὶ ξυνῇσαν ἐν αὐτῇ περὶ τῶν μειζόνων σπονδῶν διαπαντὸς ἐς λόγους. [o] περὶ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας [p] αἷς ἐπήρχοντο, σκιώνη ἐν τῇ παλλήνῃ πόλις ἀπέστη ἀπ' ἀθηναίων πρὸς Βρασίδαν. Φασὶ δὲ οἱ σκιωναῖοι πελληνῆς μὲν εἶναι ἐκ πελοποννήσου, πλέοντας δ' ἀπὸ τροίας [r] σφῶν τοὺς πρώτους κατενεχθῆναι ἐς τὸ χωρίον τοῦτο, τῷ χειμῶνι ᾧ ἐχρήσαντο ἀχαιοὶ, καὶ αὐτοῦ οἰκῆσαι. ἀποστᾶσι δ' αὐτοῖς ὁ Βρασίδας διέπλευσε νυκτὸς ἐς τὴν σκιώνην, τριήρει μὲν φιλίᾳ προπλεούσῃ, αὐτὸς δὲ ἐν κελητίῳ ἄπωθεν ἐφεπόμενος, ὅπως εἰ μέν τινι τοῦ κέλητος μείζονι πλοίῳ περιτυγχάνοι, ἡ τριήρης ἀμύνοι αὐτῷ· ἀντιπάλου δὲ ἄλλης τριήρους ἐπιγενομένης, οὐ πρὸς τὸ ἔλασσον νομίζων τρέψεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ναῦν, καὶ ἐν τούτῳ αὑτὸν διασώσειν. περαιωθεὶς δὲ, καὶ ξύλλογον ποιήσας τῶν σκιωναίων, ἔλεγεν ἅ τε ἐν τῇ ἀκάνθῳ καὶ τορώνῃ, καὶ προσέτι φάσκων ἀξιωτάτους αὐτοὺς εἶναι ἐπαίνου οἵτινες, τῆς παλλήνης ἐν τῷ ἰσθμῷ ἀπειλημμένης

γρ. καὶ κάλλιον

γρ. καὶ ὤμοσαν λακεδ. καὶ αἱ ξύμμ.

[a] Ἡμᾶς πρὸς αὐτούς] ἤγουν τοὺς λακεδαιμονίους.

[b] Μηδετέροις] ἤγουν ἀθηναίοις καὶ μεγαρέας.

[g] Καὶ πρεσβείᾳ] ἤγουν πρεσβευταῖς. [d] Καὶ ἀκολούθοις] τῶν πρεσβευτῶν, καὶ τῶν κηρύκων.

[e] Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] τῆς ἐνιαυσιαίας ἐκεχειρίας δηλονότι. [z] Τὰ ἀμφίλογα] ἤγουν τὰ ἀμφίβολα.

[h] Εἴτε καλλιώτερον] τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων δηλονότι.

[th] Τέλος ἔχοντες ἰόντων] ἤγουν, κύριοι συμβῆναι ἄνευ τῶν πόλεων. [i] Ἔδοξε τῷ δήμῳ] τῶν λακεδαιμονίων. [k] Ἀκάμαντις ἐπρυτάνευε] τῆς πρυτανείας ἦρχε. πρυτανεία δέ, ἡμέρα καθ' ἣν ἔχει τις ἐξουσίαν. [l] Λάχης εἶπε] ἀπεφήνατο.

[m] Τὰς πρεσβείας] ἤγουν τοὺς πρεσβευτὰς τοὺς παρόντας.

[n] Καὶ ὡμολόγησαν] συνεφώνησαν.

[x] Ἡ μὲν δὴ ἐκεχειρία] ἡ ἀνακωχὴ τοῦ πολέμου. [o] Περὶ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας] ἡ περὶ αὐτὴ τῆς κατα. [p] Αἷς ἐπήρχοντο] εἰς ἀλλήλους ἑκάτεροι. [r] Σφῶν] ἤγουν τῶν πελληνέων.

ὑπὸ ἀθηναίων Ποτίδαιαν ἐχόντων, καὶ ὄντες οὐδὲν ἄλλο ἢ νησιῶται, αὐτεπάγγελτοι
ἐχώρησαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ οὐκ ἀνέμειναν[α] ἀτολμίᾳ[β] ἀνάγκην σφίσι προσ-
γενέσθαι περὶ τοῦ φανερῶς οἰκείου ἀγαθοῦ. σημεῖόν τ' εἶναι τοῦ καὶ ἄλλο τι ἂν αὐτοὺς
[γ] τῶν μεγίστων ἀνδρείως ὑπομεῖναι, εἰ τεθήσεται κατὰ νοῦν τὰ πράγματα· πιστοτά-
τους τε τῇ ἀληθείᾳ ἡγήσεσθαι αὐτοὺς λακεδαιμονίων φίλους, καὶ τἄλλα τιμήσειν. καὶ
οἱ μὲν σκιωναῖοι[δ] ἐπήρθησάν τε τοῖς λόγοις, καὶ θαρσήσαντες πάντες ὁμοίως,[ε] καὶ οἷς
πρότερον μὴ ἤρεσκε τὰ πρασσόμενα,[ζ] τόν τε πόλεμον διενοοῦντο προθύμως οἴ-
σειν, καὶ τὸν Βρασίδαν τά τ' ἄλλα καλῶς ἐδέξαντο, καὶ δημοσίᾳ μὲν, χρυσῷ στεφάνῳ
ἀνέδησαν, ὡς ἐλευθεροῦντα τὴν ἑλλάδα, ἰδίᾳ δὲ, ἐταινίουν τε, καὶ προσήρχοντο
ὥσπερ ἀθλητῇ. ὁ δὲ, τό, τε παραυτίκα φυλακήν τινα αὐτοῖς ἐγκαταλιπὼν,[η] διέβη πά-
λιν, καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ στρατιὰν πλείω[θ] ἐπεραίωσε, βουλόμενος[ι] μετ' αὐτῶν τῆς
τε Μένδης καὶ τῆς Ποτιδαίας ἀποπειρᾶσαι,[κ] ἡγούμενος καὶ τοὺς ἀθηναίους βοηθῆ-
σαι ἂν ὡς ἐς νῆσον, καὶ βουλόμενος[λ] φθάσαι. καί τι καὶ αὐτῷ ἐπράσσετο ἐς τὰς πό-
λεις ταύτας προδοσίας πέρι. καὶ ὁ μὲν,[μ] ἔμελλεν ἐγχειρήσειν ταῖς πόλεσι ταύταις·
ἐν τούτῳ δὲ, τριήρει οἱ τὴν ἐκεχειρίαν περιαγγέλλοντες[ν] ἀφικνοῦνται παρ' αὐτὸν, ἀ-
θηναίων μὲν, Ἀριστώνυμος, λακεδαιμονίων δὲ, Ἀθήναιος. καὶ ἡ μὲν στρατιὰ[ξ] πάλιν
διέβη ἐς Τορώνην· οἱ δὲ τῷ Βρασίδᾳ ἀνήγγελλον τὴν ξυνθήκην. καὶ ἐδέξαντο πάντες
οἱ ἐπὶ Θρᾴκης ξύμμαχοι λακεδαιμονίων τὰ πεπραγμένα. Ἀριστώνυμος δὲ τοῖς
μὲν ἄλλοις κατῄνει,[ο] σκιωναίους δὲ αἰσθόμενος ἐκ λογισμοῦ τῶν ἡμερῶν ὅτι ὕστερον ἀφε-
στήκοιεν, οὐκ ἔφη ἐνσπόνδους ἔσεσθαι. Βρασίδας δὲ ἀντέλεγε πολλὰ, ὡς πρότερον,
καὶ οὐκ ἀφίει τὴν πόλιν. ὡς δ' ἀπήγγελλεν ἐς τὰς ἀθήνας ὁ Ἀριστώνυμος περὶ αὐτῶν,
οἱ ἀθηναῖοι εὐθὺς ἕτοιμοι ἦσαν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Σκιώνην· οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι,
πρέσβεις πέμψαντες, παραβήσεσθαι[π] ἔφασαν αὐτοὺς τὰς σπονδὰς,[ρ] καὶ τῆς πόλε-
ως ἀντεποιοῦντο, Βρασίδᾳ πιστεύοντες· δίκῃ τε ἑτοῖμοι ἦσαν[σ] περὶ αὐτῆς κρίνεσθαι.
οἱ δὲ, δίκῃ μὲν οὐκ ἤθελον κινδυνεύειν, στρατεύειν δὲ ὡς τάχιστα, ὀργὴν ποιούμενοι εἰ
καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις ἤδη ὄντες[τ] ἀξιοῦσι σφῶν ἀφίστασθαι, τῇ κατὰ γῆν λακεδαιμο-
νίων[υ] ἰσχύϊ ἀνωφελεῖ πιστεύοντες. εἶχε δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀποστάσεως μᾶλλον ἢ
οἱ ἀθηναῖοι ἐδικαίουν.[φ] δύο γὰρ ἡμέραις ὕστερον ἀπέστησαν οἱ σκιωναῖοι. ψήφισμά τ'
εὐθὺς ἐποιήσαντο, Κλέωνος γνώμῃ πεισθέντες, σκιωναίους ἐξελεῖν τε καὶ ἀποκτεῖναι·
καὶ τἄλλα ἡσυχάζοντες, ἐς τοῦτο παρεσκευάζοντο. ἐν τούτῳ δὲ Μένδη ἀφίσταται αὐ-
τῶν, πόλις ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐρετριέων ἀποικία. καὶ αὐτοὺς ἐδέξατο ὁ Βρασίδας, οὐ νο-
μίζων ἀδικεῖν, ὅτι ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ[χ] φανερῶς προσεχώρησαν. ἔστι γὰρ ἃ καὶ αὐτὸς ἐνε-
κάλει τοῖς ἀθηναίοις παραβαίνειν τὰς σπονδάς. διὸ καὶ οἱ Μενδαῖοι[ψ] μᾶλλον ἐτόλμη-
σαν, τήν τε τοῦ Βρασίδου[ω] γνώμην ὁρῶντες ἑτοίμην, τεκμαιρόμενοι καὶ ἀπὸ τῆς
Σκιώνης,[α] ὅτι οὐ προὐδίδου· καὶ ἅμα τῶν πρασσόντων σφίσιν ὀλίγων τε ὄντων, καὶ
ὡς τότε ἐμέλλησαν, οὐκέτι ἀνέντων, ἀλλὰ περὶ σφίσιν αὐτοῖς φοβουμένων τὸ κατά-
δηλον, καὶ καταβιασαμένων παρὰ γνώμην τοὺς πολλούς. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, εὐθὺς πυθό-
μενοι, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ὀργισθέντες, παρεσκευάζοντο[β] ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πόλεις. καὶ
Βρασίδας, προσδεχόμενος τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν, ὑπεκκομίζει ἐς Ὄλυνθον τὴν
χαλκιδικὴν παῖδας καὶ γυναῖκας τῶν σκιωναίων καὶ Μενδαίων· καὶ τῶν πελοποννη-
σίων αὐτοῖς πεντακοσίους ὁπλίτας διέπεμψε, καὶ πελταστὰς τριακοσίους χαλκιδέων,
ἄρχοντά τε[*] τῶν ἁπάντων Πολυδαμίδαν.[γ] καὶ οἱ μὲν, τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς, ὡς ἐν
τάχει παρεσομένων τῶν ἀθηναίων, κοινῇ εὐτρεπίζοντο. Βρασίδας δὲ καὶ Περδίκκας ἐν
τούτῳ στρατεύουσιν ἅμα ἐπὶ Ἀρριβαῖον τὸ δεύτερον ἐς Λύγκον.[δ] καὶ ἦγον, ὁ μὲν, ὧν ἐ-
κράτει μακεδόνων τὴν δύναμιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων ἑλλήνων ὁπλίτας· ὁ δὲ, πρὸς

α Ἀτολμίᾳ] διὰ ἀτολμίαν. β Ἀνάγκην σφίσι] τοῖς σκιωναίοις.
γ Τῶν μεγίστων] ἤγουν τῶν ἀναγκαιοτάτων, δηλονότι. δ Ἐπήρθησάν τε] ἐπληρώθησαν.
ε Καὶ οἷς πρότερον] ἤγουν θάρσους καὶ ἀγαθῶν ἐλπίδων. ζ Τόν τε πόλεμον] τὸν ἀπὸ τῶν ἀθηναίων. η Διέβη πάλιν] εἰς τὴν Τορώνην δηλονότι.
θ Ἐπεραίωσε] διεβίβασε διὰ νηῶν εἰς τὴν Σκιώνην.
ι Μετ' αὐτῶν] τῶν σκιωναίων. κ Ἡγούμενος καὶ τοὺς ἀθηναίους] ἤγουν ὡς ναυτικοὺς ταχέως ἂν ἐλθεῖν εἰς βοήθειαν. λ Φθάσαι] ἤγουν προλαβεῖν ἐκείνους. μ Ἔμελλεν ἐγχειρήσειν] ἐπιθήσειν.
ν Ἀφικνοῦνται παρ' αὐτὸν] τὸν Βρασίδαν. ξ Πάλιν διέβη] ἀπὸ τῆς Σκιώνης.
ο Κατῄνει] συνετίθετο, καὶ πίνευσε συναινῶν.

π Ἔφασαν αὐτοὺς] τοὺς ἀθηναίους. ρ Καὶ τῆς πόλεως] τῆς Σκιώνης.
σ Περὶ αὐτῆς κρίνεσθαι] τῆς Σκιώνης. τ Ἀξιοῦσι σφῶν] τῶν ἀθηναίων.
υ Ἰσχύϊ ἀνωφελεῖ] λείπει ἐν θαλάσσῃ. φ Δύο γὰρ ἡμέραις ὕστερον] ἤγουν μετὰ τὴν ἐκεχειρίαν.

χ Φανερῶς προσεχώρησαν] ἀντὶ τοῦ ἑκουσίως. ἄνευ προδοσίας. ψ Μᾶλλον ἐτόλμησαν] ἐθάρρησαν προσιέναι τῷ Βρασίδᾳ. ω Γνώμην ὁρῶντες ἑτοίμην] εἰς τὸ βοηθῆσαι.
α Ὅτι οὐ προὐδίδου] ὁ Βρασίδας.
β Ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πόλεις] τὴν Μένδην καὶ Σκιώνην.

γ Καὶ οἱ μὲν, τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς] οἱ ὑπολειφθέντες ἐν Σκιώνῃ καὶ Μένδῃ.
δ Καὶ ἦγον, ὁ μὲν] ἤγουν ὁ Περδίκκας.

γρ. ἀφικνοῦνται.

[*] γρ. τῶν αὐτῶν Π.

τοῖς αὐτοῦ περιλοίποις τῶν Πελοποννησίων, Χαλκιδέας, καὶ Ἀκανθίους, καὶ τῶν ἄλλων κατὰ δύναμιν ἑκάστων. ξύμπαν δὲ τὸ ὁπλιτικὸν τῶν Ἑλλήνων, τρισχίλιοι μάλιστα· ἱππῆς δ' οἱ πάντες ἠκολούθουν Μακεδόνων ξὺν Χαλκιδεῦσιν ὀλίγου ἐς χιλίους, καὶ ἄλλος ὅμιλος τῶν βαρβάρων πολύς. ἐσβαλόντες δὲ ἐς τὴν Ἀρριβαίου, καὶ εὑρόντες αὐτεστρατοπεδευμένους αὐτοῖς ᵃ τοὺς Λυγκηστάς, ἀντεκαθέζοντο καὶ αὐτοί. καὶ ἐχόντων τῶν μὲν πεζῶν, λόφον ἑκατέρωθεν, πεδίου δέ του μέσου ὄντος, οἱ ἱππῆς ἐς αὐτὸ καταδραμόντες, ἱππομάχησαν πρῶτα ἀμφοτέρων· ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Βρασίδας καὶ ὁ Περδίκκας, προελθόντων προτέρων ᵇ ἀπὸ τοῦ λόφου μετὰ τῶν ἱππέων τῶν Λυγκηστῶν ὁπλιτῶν, καὶ ἑτοίμων ὄντων μάχεσθαι, ἀντεπαγαγόντες καὶ αὐτοὶ ξυνέβαλον, καὶ ἔτρεψαν τοὺς Λυγκηστάς, καὶ πολλοὺς μὲν διέφθειραν, ᶜ οἱ δὲ λοιποὶ διαφυγόντες πρὸς τὰ μετέωρα, ἡσύχαζον. μετὰ δὲ τοῦτο, ᵈ τροπαῖον στήσαντες, ᵉ δύο μὲν ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπέσχον, τοὺς Ἰλλυριοὺς μένοντες, ᶠ οἳ ἔτυχον τῷ Περδίκκᾳ μισθοῦ μέλλοντες ἥξειν. ἔπειτα ὁ Περδίκκας ἐβούλετο προϊέναι ἐπὶ ᵍ τὰς τοῦ Ἀρριβαίου κώμας, ʰ καὶ μὴ καθῆσθαι. Βρασίδας δὲ ⁱ τῆς τε Μένδης περιορώμενος, μὴ τῶν Ἀθηναίων πρότερον ἐπιπλευσάντων τι πάθῃ, καὶ ἅμα τῶν Ἰλλυριῶν οὐ παρόντων, ᵏ οὐ πρόθυμος ἦν, ἀλλὰ ἀναχωρεῖν μᾶλλον. καὶ ἐν τούτῳ διαφερομένων αὐτῶν ἠγγέλθη ὅτι καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ μετ' Ἀρριβαίου προδόντες Περδίκκαν γεγένηνται· ὥστε ἤδη ˡ ἀμφοτέροις μὲν δοκοῦν ἀναχωρεῖν ᵐ διὰ τὸ δέος αὐτῶν, ὄντων ἀνθρώπων μαχίμων, κυρωθὲν δὲ οὐδὲν ˣ ἐκ τῆς διαφορᾶς ὁπηνίκα χρὴ ὁρμᾶσθαι, νυκτός τε ἐπιγενομένης, οἱ μὲν Μακεδόνες, καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων εὐθὺς φοβηθέντες (ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρατόπεδα ᵒ σαφῶς ἐκπλήγνυσθαι) καὶ νομίσαντες πολλαπλασίους μὲν ἢ ἦλθον ἐπιέναι, ὅσον δὲ οὔπω παρεῖναι, καταστάντες ἐς αἰφνίδιον φυγήν, ἐχώρουν ἐπ' οἴκου. καὶ τὸν Περδίκκαν τὸ πρῶτον οὐκ αἰσθανόμενον, ὡς ἔγνω, ἠνάγκασαν ᵖ πρὶν τὸν Βρασίδαν ἰδεῖν (ἄπωθεν γὰρ πολὺ ἀλλήλων ἐστρατοπεδεύοντο) προαπελθεῖν. Βρασίδας δὲ ἅμα τῇ ἕῳ ὡς εἶδε τοὺς Μακεδόνας προκεχωρηκότας, τούς τε Ἰλλυριοὺς καὶ τὸν Ἀρριβαῖον ᑫ μέλλοντας ἐπιέναι, ξυναγαγὼν καὶ αὐτὸς ἐς τετράγωνον τάξιν τοὺς ὁπλίτας, καὶ τὸν ψιλὸν ὅμιλον ʳ ἐς μέσον λαβών, διενοεῖτο ἀναχωρεῖν. ἐκδρόμους δέ, ˢ εἴ πῃ προσβάλλοιεν αὐτοῖς, ἔταξε τοὺς νεωτάτους· καὶ αὐτὸς λογάδας ἔχων τριακοσίους, ᵗ τελευταῖος γνώμην εἶχεν, ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προσκεισομένοις, ἀνθιστάμενος ἀμύνεσθαι, καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους ἐγγὺς εἶναι ὡς διὰ ταχέων, παρεκελεύσατο τοῖς στρατιώταις τοιάδε. ᵘ Εἰ μὲν μὴ ὑπώπτευον, ἄνδρες Πελοποννήσιοι, ὑμᾶς ˣ τῷ τε μεμονῶσθαι, καὶ ὅτι βάρβαροι οἱ ἐπιόντες, καὶ πολλοί, ἔκπληξιν ἔχειν, οὐκ ἂν ὁμοίως διδαχὴν ἅμα τῇ παρακελεύσει ἐποιούμην. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόλειψιν τῶν ἡμετέρων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, βραχεῖ ὑπομνήματι καὶ παραινέσει τὰ μέγιστα πειράσομαι πείθειν. ἀγαθοῖς γὰρ εἶναι ὑμῖν προσήκει τὰ πολέμια, οὐ διὰ ξυμμάχων παρουσίαν ἑκάστοτε, ἀλλὰ δι' οἰκείαν ἀρετήν, ᵠ καὶ μηδὲν πλῆθος πεφοβῆσθαι ἑτέρων, οἵ γε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἥκετε ἐν αἷς οὐ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσσους· οὐκ ἄλλῳ τινὶ κτησάμενοι τὴν δυναστείαν, ἢ τῷ μαχόμενοι κρατεῖν. βαρβάρους δὲ οὓς νῦν ἀπειρίᾳ δέδιτε, μαθεῖν χρὴ ἐξ ὧν τε ʷ προηγώνισθε τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν, καὶ ἀφ' ὧν ἐγὼ εἰκάζω τε, καὶ ἄλλων ἀκοῇ ἐπίσταμαι, ᵃ οὐ δεινοὺς ἐσομένους. ᵇ καὶ γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων, δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχὴ ἀληθὴς προσγενομένη περὶ αὐτῶν, ἐθάρσυνε μᾶλλον τοὺς ἀμυνομένους· ᵈ οἷς δὲ βεβαίως τι πρόσεστιν ἀγαθόν, μὴ προειδώς τις ἂν αὐτοῖς τολμηρότερον προσφέροιτο. ᵉ οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν.

γρ. ἀσαφῶς

γρ. εἰκάζων

α Τοὺς Λυγκηστὰς] τοὺς περὶ τὸν Περδίκκαν καὶ Βρασίδαν. β Ἀπὸ τοῦ λόφου] τοῦ οἰκείου. γ Οἱ δὲ λοιποὶ] Λυγκησταί. δ Τροπαῖον στήσαντες] οἱ περὶ τὸν Βρασίδαν. ε Δύο μὲν ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπέσχον] αὐτοὺς δηλονότι κατὰ τὸν πόλεμον. ζ Οἳ ἔτυχον τῷ Περδίκκᾳ] ἤδεσαν οἱ ἔμελλον ἥξειν. η Ἐπὶ τὰς τοῦ Ἀρριβαίου κώμας] αὐτὴ τοῦ κατὰ τοῦ Ἀρριβαίου κωμῶν. θ Καὶ μὴ καθῆσθαι] ἀργὸς εἶναι. ι Τῆς τε Μένδης περιορώμενος] δι' εὐλάβειαν [illegible] μενος περὶ αὐτοῦ κινδυνεύοντος. κ Οὐ πρόθυμος ἦν] προεῖναι δηλονότι. λ Ἀμφοτέροις μὲν δοκοῦν] αὐτὴ τοῦ [illegible]. μ Διὰ τὸ δέος αὐτῶν] τῶν Ἰλλυριῶν. ν Κυρωθὲν δὲ οὐδὲν] ὡρισθὲν. αὐτὴ τοῦ κυρωθέντος οὐδενός. ξ Ἐκ τῆς διαφορᾶς] ἤγουν διὰ τὴν ἔχθραν. ο Ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι] αὐτὴ τοῦ ἀδήλως ἐκπλήττεσθαι. διὰ αἰτίας σαφεῖς. π Πρὶν τὸν Βρασίδαν ἰδεῖν] πρὶν διαλεχθῆναι τῷ Βρασίδᾳ. οὐ λέγουσιν γὰρ οἱ Ἀττικοὶ, ὡς τὸ, ἰδεῖν τι συνέβαλόμην, αὐτὴ τοῦ διαλεχθῆναί σοι. ρ Μέλλοντας ἐπιέναι] αὐτοῖς δηλονότι. σ Ἐς μέσον λαβὼν] αὐτὴ τοῦ περιλαβὼν τοὺς ὁπλίτας. ἤγουν, ἔταξε τοὺς νεωτάτους ἐκτρέχειν, καὶ ἐπιέναι τοῖς μετὰ τοῦ Ἀρριβαίου, εἰ ἐπιχειροῖεν προσβάλλειν τοῖς μετ' αὐτοῦ. τ Εἴ πῃ προσβάλλοιεν οἱ μετὰ τοῦ Ἀρριβαίου. υ Τελευταῖος γνώμην εἶχε] τοῦ συντάξεως. φ Εἰ μὲν μὴ ὑπώπτευον, ὦ ἄνδρες] προοιμιακὴ ἔννοια ὅτι, καὶ ὅτι καλὸς [illegible] εἶχε, σύντα συμπέρασμα. χ Τῷ τε μεμονῶσθαι] τῆς συμμαχίας τοῦ Περδίκκου. ψ Καὶ μηδὲν πλῆθος πεφοβῆσθαι ἑτέρων] περὶ τῆς δημοκρατίας φησί. ω Προηγωνίσθε] προεπολεμήσατε. α Οὐ δεινοὺς ἐσομένους] τὰ πολέμια. β Καὶ γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα. ὅσοι πολέμιοι ἀσθενεῖς ὄντες, δόκησιν ἰσχύος παρέχουσι τοῖς ἐναντίοις, περὶ τούτων τἀληθῆ μαθόντες οἱ δὲ ἐναντίας, θαρσοῦσι μᾶλλον. ὅσοι δὲ ὄντι εἰσὶν ἰσχυροί, τούτοις εἰ μὴ προεμπειρίαν μάθοι, τολμηρότερον καὶ οὐκ ὀρθῶς αὐτοῖς προσεπιχειροῦσι. γ Ὄντα τῶν πολεμίων, δόκησιν ἔχει ἰσχύος] ὥσπερ τὰ τῶν ἐναντίων βαρβάρων. δ Οἷς δὲ βεβαίως τι πρόσεστιν ἀγαθὸν] ὥσπερ ἡμῖν. ἤγουν, οἵτινες εἰσὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀνδρεῖοι. ε Οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν] τοῦ ἐπιέναι δηλονότι. ἤγουν ἐκφοβοῦσι μέλλοντες ἐπιέναι. οἱ δὲ Λυγκησταὶ φοβεροί εἰσι μέλλοντες, οὐκ ἐν χερσὶν ὄντες.

[α] καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοί, καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι, ἥ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὅπλων, ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπειλῆς. προσμῖξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ, οὐχ ὅμοιοι. οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες, [β] αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινα χώραν βιαζόμενοι, [γ] ἥ τε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν, ἴσην ἔχουσα δόξαν τοῦ καλοῦ, ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει. [δ] αὐτοκράτωρ δὲ μάχη μάλιστ' ἂν καὶ πρόφασιν τοῦ σώζεσθαί τινι πρεπόντως πορίσειε, τοῦ τε εἰς χεῖρας ἐλθεῖν πιστότερον τὸ ἐκφοβήσειν ὑμᾶς ἀκινδύνως ἡγοῦνται. [ε] ἐκείνῳ γὰρ ἂν πρὸ τούτου ἐχρῶντο. σαφῶς τε πᾶν τὸ προϋπάρχον δεινὸν [ζ] ἀπ' αὐτῶν, ὁρᾶτε ἔργῳ μὲν βραχὺ ὄν, ὄψει δὲ καὶ ἀκοῇ [ζζ] κατασπέρχον. ὃ ὑπομείναντες ἐπιφερόμενον, καὶ ὅταν καιρὸς ᾖ, κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες, ἔς τε τὸ ἀσφαλὲς θᾶσσον ἀφίξεσθε, καὶ γνώσεσθε τὸ λοιπὸν [η] ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄχλοι τοῖς μὲν τὴν πρώτην ἔφοδον δεξαμένοις, ἄπωθεν ἀπειλαῖς τὸ ἀνδρεῖον [θ] μελλήσει ἐπικομποῦσιν· οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας, τὸ εὔψυχον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὀξέως ἐνδείκνυνται. Τοιαῦτα ὁ Βρασίδας παραινέσας, [ι] ὑπῆγε τὸ στράτευμα. οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες, πολλῇ βοῇ καὶ θορύβῳ προσέκειντο, νομίσαντες φεύγειν τε αὐτὸν, καὶ καταλαβόντες διαφθείρειν. καὶ ὡς αὐτοῖς αἵ τε ἐκδρομαὶ [κ], ὅπῃ προσπίπτοιεν, ἀπήντων, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς λογάδας ἐπικειμένους ὑφίστατο, τῇ τε πρώτῃ ὁρμῇ [λ] παρὰ γνώμην ἀντέστησαν, καὶ τὸ λοιπὸν [μ] ἐπιφερομένους μὲν δεχόμενοι, ἡσυχαζόντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν, τότε δὴ τῶν μετὰ τοῦ Βρασίδου Ἑλλήνων ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἀπέσχοντο, μέρος δέ τι καταλιπόντες αὐτοῖς ἐπακολουθοῦν προσβάλλειν, [ν] οἱ λοιποὶ χωρήσαντες δρόμῳ, ἐπί τε τοὺς φεύγοντας τῶν Μακεδόνων, οἷς ἐντύχοιεν, ἔκτεινον, [ξ] καὶ τὴν ἐσβολὴν, ἥ ἐστι μεταξὺ δυοῖν λόφοιν στενὴ, ἐς τὴν Ἀρριβαίου [ο] φθάσαντες προκατέλαβον, [π] εἰδότες οὐκ οὖσαν ἄλλην τῷ Βρασίδᾳ [ρ] ἀναχώρησιν. [σ] καὶ προσιόντος αὐτοῦ, ἐς αὐτὸ ἤδη τὸ ἄπορον τῆς ὁδοῦ [τ] κυκλοῦνται ὡς [υ] ἀποληψόμενοι. ὁ δὲ, γνοὺς, προεῖπε τοῖς μεθ' αὐτοῦ τριακοσίοις, ὃν ᾤετο μᾶλλον ἂν ἑλεῖν τῶν λόφων, χωρήσαντας πρὸς αὐτὸν δρόμῳ, ὡς τάχιστα ἕκαστος δύναται ἄνευ τάξεως πειρᾶσαι ἀπ' αὐτοῦ ἐκκροῦσαι τοὺς ἤδη ἐπιόντας βαρβάρους, [φ] πρὶν καὶ τὴν πλείονα κύκλωσιν [χ] σφῶν αὐτόσε προσμῖξαι. καὶ οἱ μὲν, προσπεσόντες, ἐκράτησάν τε τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, καὶ ἡ πλείων ἤδη στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ῥᾶον πρὸς αὐτὸν ἐπορεύοντο. οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ ἐφοβήθησαν, τῆς τροπῆς αὐτοῖς ἐνταῦθα γενομένης σφῶν ἀπὸ τοῦ μετεώρου, καὶ ἐς τὸ πλέον οὐκέτ' ἐπηκολούθουν, νομίζοντες [ψ] καὶ ἐν μεθορίοις εἶναι αὐτοὺς ἤδη, καὶ διαπεφευγέναι. Βρασίδας δὲ, ὡς ἀντελάβετο τῶν μετεώρων, κατ' ἀσφάλειαν μᾶλλον ἰὼν, αὐθημερὸν ἀφικνεῖται εἰς Ἄρνισαν πρῶτον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς. καὶ αὐτοὶ ὀργιζόμενοι οἱ στρατιῶται τῇ προαναχωρήσει τῶν Μακεδόνων, ὅσοις ἐνέτυχον κατὰ τὴν ὁδὸν ζεύγεσιν αὐτῶν βοεικοῖς, ἢ εἴ τινι σκεύει ἐκπεπτωκότι, (οἷα ἐν νυκτερινῇ καὶ φοβερᾷ ἀναχωρήσει εἰκὸς ἦν ξυμβῆναι) [ω] τὰ μὲν, ὑπολύοντες κατέκοπτον, τῶν δὲ οἰκείωσιν ἐποιοῦντο. ἀπὸ τούτου τε πρῶτον Περδίκκας Βρασίδαν τε πολέμιον ἐνόμισε, [α] καὶ ἐς τὸ λοιπὸν, Πελοποννησίων τῇ μὲν γνώμῃ δι' Ἀθηναίους οὐ ξύνηθες μῖσος εἶχε, [β] τῶν δὲ ἀναγκαίων ξυμφόρων διαναστὰς, ἔπρασσεν ὅτῳ τρόπῳ τάχιστα τοῖς μὲν ξυμβήσεται, τῶν δὲ ἀπαλλάξεται. Βρασίδας δὲ, ἀναχωρήσας ἐκ Μακε-

γρ. ὁρᾶται

α Καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοί] δέος ἐμποιοῦσι. β Αἰσχυνθεῖεν ἂν] ὥσπερ ὑμεῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι δηλονότι. γ Ἥ τε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν] ὁμοίως καὶ τὸ φυγεῖν καὶ τὸ διώκειν καλὸν φαίνεται τοῖς βαρβάροις, καὶ οὐκ ἐξετάζεται πότεροί εἰσιν ἀνδρειότεροι, οἱ φεύγοντες, ἢ οἱ διώκοντες. δ Αὐτοκράτωρ δὲ μάχη] μάχη δὲ αὐτεξούσιος, ἐν ᾗ ἔξεστιν ὃ βούλεταί τις πράττειν, παρέχει πρόφασιν φεύγειν τοῖς ὁπωσοῦν βουλομένοις σώζεσθαι. ε Ἐκείνῳ γὰρ ἂν πρὸ τούτου ἐχρῶντο] τῷ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. ζ Ἀπ' αὐτῶν, ὁρᾶται] ὁρᾶται δὲ σαφῶς ὅτι τὸ ἀπ' αὐτῶν δοκοῦν δεινὸν, ὄψιν μὲν καὶ ἀκοὴν καταπλήττεται, δυνάμει δὲ οὐδέν ἐστι. τοῦτο οὖν ὑπομείναντες (τὴν φωνὴν αὐτῶν φημὶ, καὶ τὴν ἀπειλὴν) καὶ εὐκόσμως ἐν καιρῷ τοῦ ἀναχωρεῖν ὑποχωρήσαντες, ἀσφαλῶς ὑπονοστήσετε, καὶ γνώσεσθε τὸ λοιπὸν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθεστῶτες. ζζ Κατασπέρχον] κινοῦν εἰς δειλίαν. ἐκπλῆττον. η Ὅτι οἱ τοιοῦτοι] τὸ τῶν βαρβάρων πλῆθος τοῖς μὲν τὴν πρώτην ἐμβολὴν δεξαμένοις, ἄπωθέν ἐστι φοβερὸν, ἀνδρείας ἀνάτασιν μέλλουσαν ἀπειλοῦν· τοῖς δὲ μὴ δεξαμένοις, ἀλλὰ φεύγουσι, τὸ διῶκον εὐψύχως, ὀξέως ἐπιφέρεται, ἅτε δὴ ἐν ἀσφαλεῖ καθεστὼς, ὡς ἂν τῶν φευγόντων οὐ μαχομένων. θ Μελλήσει ἐπικομποῦσι] προσδοκίᾳ. ι Ὑπῆγε τὸ στράτευμα] ἠρέμα καὶ κατ' ὀλίγον ἦγεν. κ Αἵ τε ἐκδρομαί] οἱ τεταγμένοι δηλονότι πρὸς τὸ ἐκτρέχειν. λ Παρὰ γνώμην ἀντέστησαν] παρ' ἐλπίδα τὴν τῶν λυγκηστῶν ἀντέστησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. μ Ἐπιφερομένους μὲν] τοὺς βαρβάρους. ν Οἱ λοιποὶ χωρήσαντες] τῶν βαρβάρων. ξ Καὶ τὴν ἐσβολὴν] εἴσοδον. ο Φθάσαντες προκατέλαβον] προλαβόντες οἱ βάρβαροι. π Εἰδότες οὐκ οὖσαν ἄλλην] καθ' ἣν οὐκ ἦν πόρος ἐξελθεῖν. ρ Ἀναχώρησιν] φυγήν. σ Καὶ προσιόντος αὐτοῦ] τοῦ Βρασίδα. τ Κυκλοῦνται] ἤγουν, κυκλοῦσιν οἱ βάρβαροι. υ Ἀποληψόμενοι] ἀποκόψοντες. φ Πρὶν καὶ τὴν πλείονα κύκλωσιν] πρὶν τοὺς πολλοὺς τῶν κυκλοῦν τοὺς Λακεδαιμονίους μελλόντων παρεῖναι. χ Σφῶν αὐτόσε] τῶν βαρβάρων. ψ Καὶ ἐν μεθορίοις] τοῦ τόπου τοῦ Περδίκκα. ω Τὰ μὲν, ὑπολύοντες κατέκοπτον] τὰ ζεύγη δηλονότι. α Καὶ ἐς τὸ λοιπὸν, Πελοποννησίων] τοὺς Πελοποννησίους ἐμίσει οὐ κατὰ γνώμης προαίρεσιν, οὐδὲ ἔθος ἔχων. τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον γὰρ ᾤετο ἐμίσει. β Τῶν δὲ ἀναγκαίων ξυμφόρων] ἕνεκεν τοῦ ἀναγκαίου συμφέροντος. διὰ τὴν ἀνάγκην συμφέρειν νομίσας μισεῖν τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀποστὰς διεπράττετο πῶς Ἀθηναίοις μὲν φίλος ἔσται, Λακεδαιμονίων δὲ ἀπαλλάξεται.

δονίας ἐς Τορώνην, καταλαμβάνει ἀθηναίους μένδην ἤδη ἔχοντας. καὶ αὐτοῦ ἡσυχάζων, ἐς μὲν τὴν Παλλήνην ἀδύνατος ἤδη ἐνόμιζεν εἶναι διαβὰς τιμωρεῖν, τὴν δὲ Τορώνην ἐν φυλακῇ εἶχεν. ὑπὸ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῖς ἐν τῇ λύγκῳ ἐξέπλευσαν ἐπί τε τὴν μένδην καὶ τὴν σκιώνην οἱ ἀθηναῖοι, ὥσπερ παρεσκευάζοντο, ναυσὶ μὲν πεντήκοντα, ὧν ἦσαν δέκα χῖαι, [α] ὁπλίταις δὲ χιλίοις ἑαυτῶν, καὶ τοξόταις ἑξακοσίοις, καὶ θρᾳξὶ μισθωτοῖς χιλίοις, καὶ ἄλλοις τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων πελτασταῖς. ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου, καὶ Νικόστρατος ὁ Διειτρέφους. [β] ἄραντες δὲ ἐκ ποτιδαίας ταῖς ναυσί, καὶ σχόντες κατὰ τὸ Ποσειδώνιον, ἐχώρουν ἐς τοὺς μενδαίους. [γ] οἱ δ' αὐτοί τε, καὶ σκιωναίων τριακόσιοι, βεβοηθηκότες, πελοποννησίων τε οἱ ἐπίκουροι, ξύμπαντες δὲ, ἑπτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ Πολυδαμίδας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἔτυχον ἐξεστρατοπεδευμένοι ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ λόφου καρτεροῦ. καὶ αὐτοῖς Νικίας μὲν, μεθωναίους τε ἔχων εἴκοσι, καὶ ἑκατὸν ψιλοὺς, καὶ λογάδας τῶν ἀθηναίων ὁπλιτῶν ἑξήκοντα, καὶ τοὺς τοξότας ἅπαντας, κατὰ ἀτραπόν τινα τοῦ λόφου πειρώμενος προσβῆναι, [δ] καὶ τραυματιζόμενος ὑπ' αὐτῶν, [ε] οὐκ ἠδυνήθη βιάσασθαι. Νικόστρατος δὲ, [ζ] ἄλλῃ ἐφόδῳ [η] ἐκ πλείονος παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ ἐπιὼν τῷ λόφῳ ὄντι [θ] δυσβάτῳ, καὶ πάνυ [ι] ἐθορυβήθη, καὶ ἐς ὀλίγον ἀφίκετο πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἀθηναίων νικηθῆναι. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ [κ] ὡς οὐκ ἐνέδοσαν οἱ μενδαῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, οἱ ἀθηναῖοι [λ] ἀναχωρήσαντες ἐστρατοπεδεύσαντο. [μ] καὶ οἱ μενδαῖοι νυκτὸς ἐπελθούσης [ν] ἐς τὴν πόλιν ἀπῆλθον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, οἱ μὲν ἀθηναῖοι περιπλεύσαντες ἐς τὸ πρὸς σκιώνης, τό, τε προάστειον εἷλον, καὶ τὴν ἡμέραν ἅπασαν [ξ] ἐδῄουν τὴν γῆν [ο] οὐδενὸς ἐπεξιόντος. [π] ἦν γάρ τι καὶ στασιασμοῦ ἐν τῇ πόλει. οἱ δὲ τριακόσιοι τῶν σκιωναίων τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικίας μὲν τῷ ἡμίσει τοῦ στρατοῦ προϊὼν ἅμα ἐς τὰ μεθόρια τῶν σκιωναίων, τὴν γῆν ἐδῄου· Νικόστρατος δὲ τοῖς λοιποῖς κατὰ τὰς ἄνω πύλας, ᾗ ἐπὶ ποτιδαίας ἔρχονται, προσεκάθητο τῇ πόλει. ὁ δὲ Πολυδαμίδας (ἔτυχε γὰρ ταύτῃ τοῖς μενδαίοις καὶ ἐπικούροις ἐντὸς τοῦ τείχους τὰ ὅπλα κείμενα) διατάσσει τε ὡς ἐς μάχην, καὶ παρῄνει τοῖς μενδαίοις ἐπεξιέναι. [ρ] καί τινος αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου ἀντειπόντος κατὰ τὸ στασιωτικὸν, ὅτι οὐκ ἐπέξεισιν, οὐδὲ δέοιτο πολεμεῖν, [σ] καὶ ὡς ἀντεῖπεν, ἐπισπασθέντος τε τῇ χειρὶ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ θορυβηθέντος, ὁ δῆμος εὐθὺς ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα, [τ] περὶ ὀργῆς ἐχώρει ἐπί τε πελοποννησίους, καὶ τοὺς τὰ ἐναντία σφίσι μετ' αὐτῶν πράξαντας. καὶ προσπεσόντες, τρέπουσιν ἅμα μὲν μάχῃ αἰφνιδίῳ, ἅμα δὲ τοῖς ἀθηναίοις [υ] τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων φοβηθέντων. ᾠήθησαν γὰρ [φ] ἀπὸ προειρημένου τινὸς αὐτοῖς [χ] τὴν ἐπιχείρησιν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὅσοι μὴ αὐτίκα διεφθάρησαν, κατέφυγον, ἥνπερ καὶ τὸ πρότερον αὐτοὶ εἶχον. οἱ δὲ ἀθηναῖοι (ἤδη γὰρ καὶ ὁ Νικίας ἐπαναστρέψας πρὸς τῇ πόλει ἦν) ἐσπεσόντες ἐς τὴν μένδην πόλιν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως ἀνοιχθεῖσαν, ἁπάσῃ τῇ στρατιᾷ, [ψ] ὡς κατὰ κράτος ἑλόντες διήρπασαν· καὶ μόλις οἱ στρατηγοὶ κατέσχον ὥστε μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαφθείρεσθαι. καὶ τοὺς μὲν μενδαίους μετὰ ταῦτα [ω] πολιτεύειν ἐκέλευον ὥσπερ εἰώθεσαν, αὐτοὺς κρίναντας ἐν σφίσιν αὐτοῖς, εἴ τινας ἡγοῦνται αἰτίους εἶναι τῆς ἀποστάσεως. τοὺς δ' ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀπετείχισαν ἑκατέρωθεν τείχει ἐς θάλασσαν, καὶ φυλακὴν ἐπικαθίσαντο. ἐπειδὴ δὲ [α] τὰ περὶ τὴν μένδην κατέσχον, ἐπὶ τὴν σκιώνην ἐχώρουν. οἱ δὲ, ἀντεπεξελθόντες, αὐτοὶ καὶ πελοποννήσιοι, ἱδρύθησαν ἐπὶ καρτεροῦ λόφου πρὸ τῆς πόλεως, ὃν εἰ μὴ ἕλοιεν οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἐγίγνετο σφῶν περιτείχισις. [β] προσβαλόντες δ' αὐτῷ κατὰ κράτος οἱ ἀθηναῖοι, καὶ μάχῃ ἐκκρούσαντες τοὺς ἐπόντας, ἐστρατοπεδεύσαντό τε, καὶ ἐς τὸν περιτειχι-

γρ. περιιὼν. γρ. δυσπροσβάτῳ.
γρ. περὶ ὀργῆς. γρ. φοβηθέντος.

α Ὁπλίταις δὲ χιλίοις ἑαυτῶν] τῶν ἀθηναίων.
β Ἄραντες δὲ ἐκ ποτιδαίας] οἱ ἀθηναῖοι.
γ Οἱ δ' αὐτοί τε] ἤγουν αὐτοὶ δὲ οἱ μενδαῖοι.
δ Καὶ τραυματιζόμενος] βαλλόμενος ὑπ' αὐτῶν. ἔνιοι δὲ ἀναφέρουσιν ἐπὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ε Οὐκ ἠδυνήθη βιάσασθαι] βίαν προσαγαγεῖν αὐτοῖς.
ζ Ἄλλῃ ἐφόδῳ] μακροτέρᾳ ὁδῷ κατ' ἐκεῖνον.
η Ἐκ πλείονος] διαστήματος δηλονότι. θ Δυσβάτῳ] δυσαναβάτῳ.
ι Ἐθορυβήθη] ἐδειλίασεν.
κ Ὡς οὐκ ἐνέδοσαν] οὐχ ὑπεῖξαν. λ Ἀναχωρήσαντες] ἐπὶ πόδας ἐλθόντες. μ Καὶ οἱ μενδαῖοι] οἱ ἐπὶ τοῦ λόφου. ν Ἐς τὴν πόλιν ἀπῆλθον] τὴν μένδην. ξ Ἐδῄουν τὴν γῆν] τὴν σκιωνίαν. ο Οὐδενὸς ἐπεξιόντος] τῶν σκιωναίων. π Ἦν γάρ τι καὶ στασιασμοῦ] ἤγουν ἦσάν τινες στασιάζοντες. ρ Καί τινος αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου ἀντειπόντος] ἤγουν δημότου, κατὰ τὸ ἔθος τῶν στασιαζόντων, ἀντιλέγειν δηλονότι. σ Καὶ ὡς ἀντεῖπεν] ὁ δημότης.
τ Περὶ ὀργῆς ἐχώρει] διὰ τὸ ὑπὸ ὀργῆς. υ Τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων, φοβηθέντων] ἀντὶ τοῦ ἐφοβήθησαν δὲ ὅτι ᾠήθησαν ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς ἀθηναίους συνθήκης αὐτοῖς ἐπιθέσθαι. φ Ἀπὸ προειρημένου τινὸς] συμφώνου.
χ Τὴν ἐπιχείρησιν] αὐτῶν, τὴν προδοσίαν. ψ Ὡς κατὰ κράτος ἑλόντες, διήρπασαν] τὰ ἐνόντα αὐτῇ.
ω Πολιτεύειν ἐκέλευον] τὴν οἰκείαν πολιτείαν ἔχειν.
α Τὰ περὶ τὴν μένδην κατέσχον] ἐκυρίευσαν τῆς μένδης.
β Προσβαλόντες δ' αὐτῷ] τῷ λόφῳ.

σμὸν τροπαῖον στήσαντες, παρεσκευάζοντο. καὶ αὐτὴν οὐ πολὺ ὕστερον ἤδη ἐν ἔργῳ ὄντων, οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ μένδῃ πολιορκούμενοι ἐπίκουροι, βιασάμενοι τὴν παρὰ θάλασσαν φυλακήν, νυκτὸς ἀφικνοῦνται. καὶ διαφυγόντες οἱ πλεῖστοι τὸ ἐπὶ τῇ σκιώνῃ στρατόπεδον, ἐσῆλθον ἐς αὐτήν. περιτειχιζομένης δὲ τῆς σκιώνης, Περδίκκας τοῖς τῶν ἀθηναίων στρατηγοῖς ἐπικηρυκευσάμενος, ὁμολογίαν ποιεῖται πρὸς τοὺς ἀθηναίους, διὰ τὴν τοῦ Βρασίδου ἔχθραν περὶ τῆς ἐκ τῆς λύγκου ἀναχωρήσεως εὐθὺς τότε ἀρξάμενος πράσσειν. καὶ ἐτύγχανε γὰρ τότε Ἰσχαγόρας ὁ λακεδαιμόνιος στρατιὰν μέλλων πεζῇ πορεύσειν ὡς Βρασίδαν. ὁ δὲ Περδίκκας, ἅμα μὲν κελεύοντος τοῦ Νικίου, ἐπειδὴ ξυνεβεβήκει ἔνδηλόν τι ποιεῖν τοῖς ἀθηναίοις βεβαιότητος πέρι, ἅμα δ' αὐτὸς οὐκέτι βουλόμενος πελοποννησίους ἐς τὴν αὐτοῦ ἀφικνεῖσθαι, παρασκευάσας τοὺς ἐν θεσσαλίᾳ ξένους, χρώμενος ἀεὶ τοῖς πρώτοις, διεκώλυσε τὸ στράτευμα καὶ τὴν παρασκευήν, ὥστε μηδὲ πειρᾶσθαι θεσσαλῶν. Ἰσχαγόρας μέντοι, καὶ Ἀμεινίας, καὶ Ἀριστεύς, αὐτοί τε ὡς Βρασίδαν ἀφίκοντο, ἐπιδεῖν πεμψάντων λακεδαιμονίων τὰ πράγματα, καὶ τῶν ἡβώντων αὐτῶν παρανόμως ἄνδρας ἐξῆγον ἐκ σπάρτης, ὥστε τῶν πόλεων ἄρχοντας καθιστάναι, καὶ μὴ τοῖς ἐντυχοῦσιν ἐπιτρέπειν. καὶ Κλεαρίδαν μὲν τὸν Κλεωνύμου καθίστησιν ἐν ἀμφιπόλει, Επιτελίδαν δὲ τὸν Ἡγησάνδρου, ἐν τορώνῃ.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει θηβαῖοι θεσπιέων τεῖχος περιεῖλον, ἐπικαλέσαντες ἀττικισμόν, βουλόμενοι μὲν καὶ ἀεί, παρεστηκὸς δὲ ῥᾷον, ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ πρὸς ἀθηναίους μάχῃ ὅ,τι ἦν αὐτῶν ἄνθος ἀπωλώλει. καὶ ὁ νεὼς τῆς Ἥρας τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐν ἄργει κατεκαύθη, Χρυσίδος τῆς ἱερείας λύχνον τινὰ θείσης ἡμμένον πρὸς τὰ στέμματα, καὶ ἐπικαταδαρθούσης ὥστε ἔλαθεν ἁφθέντα πάντα, καὶ καταφλεχθέντα. καὶ ἡ Χρυσὶς μὲν εὐθὺς τῆς νυκτός, δείσασα τοὺς ἀργείους, ἐς Φλιοῦντα φεύγει. οἱ δέ, ἄλλην ἱέρειαν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ προκειμένου κατεστήσαντο, Φαεινίδα ὄνομα. ἔτη δὲ Χρυσὶς τοῦ πολέμου τοῦδε ἐπέλαβεν ὀκτώ, καὶ ἔννατον ἐκ μέσου, ὅτε ἐπεφεύγει. καὶ ἡ σκιώνη τοῦ θέρους ἤδη τελευτῶντος περιετετείχιστό τε παντελῶς, καὶ οἱ ἀθηναῖοι ἐπ' αὐτῇ φυλακὴν καταλιπόντες, ἀνεχώρησαν τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

ἐν δὲ τῷ ἐπιόντι χειμῶνι τὰ μὲν ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων ἡσύχαζε, διὰ τὴν ἐκεχειρίαν· μαντινῆς δέ, καὶ τεγεᾶται, καὶ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέρων ξυνέβαλον ἐν λαοδικείᾳ τῆς ὀρεστίδος· καὶ νίκη ἀμφιδήριτος ἐγένετο. κέρας γὰρ ἑκάτεροι τρέψαντες τὸ καθ' αὐτούς, τροπαῖά τε ἀμφότεροι ἔστησαν, καὶ σκῦλα ἐς δελφοὺς ἀπέπεμψαν. διαφθαρέντων μέντοι πολλῶν ἑκατέροις, καὶ ἀγχωμάλου τῆς μάχης γενομένης, καὶ ἀφελομένης νυκτὸς τὸ ἔργον, οἱ τεγεᾶται μὲν ἐπηυλίσαντό τε, καὶ εὐθὺς ἔστησαν τροπαῖον· μαντινῆς δὲ ἀπεχώρησάν τε ἐς βουκολίωνα, καὶ ὕστερον ἀντέστησαν. ἀπεπείρασε δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ ὁ Βρασίδας τελευτῶντος, καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη, ποτιδαίας. προσελθὼν γὰρ νυκτός, καὶ κλίμακα προσθείς, μέχρι μὲν τούτου ἔλαθε. τοῦ γὰρ κώδωνος παρενεχθέντος οὕτως ἐς τὸ διάκενον, πρὶν ἐπανελθεῖν τὸν παραδιδόντα αὐτόν, ἡ πρόσθεσις ἐγένετο. ἔπειτα μέντοι εὐθὺς αἰσθομένων πρὶν προσβῆναι, ἀπήγαγε πάλιν κατὰ τάχος τὴν στρατιάν, καὶ οὐκ ἀνέμεινεν ἡμέραν γενέσθαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα· καὶ ἔννατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

α Καὶ αὐτὴν οὐ πολὺ] τὴν ἀθηναίων. β Πολιορκούμενοι] βιασάμενοι τὴν φυλακήν, νυκτὸς ἀφικνοῦνται πρὸς θάλασσαν. γ Τὸ ἐπὶ τῇ σκιώνῃ στρατόπεδον] τοὺς φυλάσσοντας τὴν σκιώνην. δ Ὁμολογίαν ποιεῖται] ξύμβασιν. ε Ἅμα δ' αὐτὸς οὐκέτι βουλόμενος] ὁ Περδίκκας δηλονότι. ζ Χρώμενος ἀεὶ τοῖς πρώτοις] δηλονότι ξένοις καὶ φίλοις. η Ἀεὶ τοῖς πρώτοις] ἤγουν τοὺς πρώτους, φίλους ποιήσας. θ Διεκώλυσε τὸ στράτευμα] τῶν πελοποννησίων. ι Καὶ τῶν ἡβώντων αὐτῶν παρανόμως] ὡς οὐκ ὄντος νομικοῦ ἐξάγειν τοὺς ἡβῶντας· ἢ οὐκ ὄντος νομικοῦ, ἄρχοντας καθιστάνειν ταῖς πόλεσι τοὺς ἡβῶντας, ἀλλὰ τοὺς προβεβηκότας καθ' ἡλικίαν.

κ Παρανόμως] ἤγουν παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἔθος.

λ Καὶ μὴ τοῖς ἀτυχοῦσι] γράφεται ἐντυχοῦσι. καὶ τὰς πόλεις μὴ τοῖς τυχοῦσι πιστεύειν, ἀλλὰ λακεδαιμονίοις ἐγχειρίζειν. μ Ἐπικαλέσαντες] ἤγουν ἐγκαλέσαντες. ν Παρεστηκὸς δὲ ῥᾷον] ἐξεγένετο δὲ αὐτοῖς ῥαδίως περιελεῖν τὸ τεῖχος, ἐπειδὴ τῶν θεσπιέων ἐν τῇ πρὸς ἀθηναίους μάχῃ τὸ ἀκμαιότατον ἀπολώλει. ξ Ὅ,τι ἦν αὐτῶν ἄνθος] τῶν θεσπιέων. ο Ἄνθος διεφθάρη] γράφεται ἀπολώλει. π Οἱ δέ, ἄλλην ἱέρειαν] οἱ ἀργεῖοι.

ρ Ἐπέλαβεν ὀκτὼ] κατέσχε. σ Καὶ ἔνατον ἐκ μέσου] τὸ ὄγδοον ἐπλήρωσε· τὸ δὲ ἔνατον, ἡμιτελὲς ἦν. τ Ἀμφιδήριτος ἐγένετο] ἀμφισβητήσιμος. υ Καὶ ἀγχωμάλου τῆς μάχης] ἴσης. φ Ἐπηυλίσαντό τε] κατεσκήνωσαν. χ Μέχρι μὲν τούτου] τοῦ προσθεῖναι τὴν κλίμακα. ψ Τοῦ γὰρ κώδωνος] τοῦ γὰρ κώδωνος παρενεχθέντος, ἀρσενικῶς. Σοφοκλῆς δέ, Χαλκοστόμου κώδωνος ὡς τυρσηνικῆς, εἶπε θηλυκῶς. ω Οὕτως ἐς τὸ διάκενον] τῆς κλίμακος δηλονότι. διάκενον μέν, τὸ ἀφύλακτον λέγει. ἔλαθε δὲ ὁ Βρασίδας προσθεῖναι τὴν κλίμακα. ἕως γὰρ ὁ περιιὼν μετὰ τοῦ κώδωνος, ἄλλῳ παρεδίδου τὸν κώδωνα, χρόνου ἐγγινομένου, ἔλαθε προσθεὶς τὴν κλίμακα.

α Ἡ πρόσθεσις ἐγένετο] ὑπερβατόν. τοῦ κώδωνος (φησὶ) παρενεχθέντος ἐς τὸ διάκενον οὕτως, ἡ πρόσθεσις ἐγένετο.

γρ' ἀπυχοῦσι

γρ' διεφθάρη

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΤΟΥ ΟΛΟΡΟΥ

ξυγγραφῆς τὸ πέμπτον.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, αἱ μὲν [α] ἐνιαύσιοι σπονδαὶ διελέλυντο μέχρι Πυθίων· καὶ [β] ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ, Ἀθηναῖοι Δηλίους [γ] ἀνέστησαν ἐκ Δήλου, ἡγησάμενοι κατὰ παλαιάν τινα αἰτίαν οὐ καθαροὺς ὄντας [δ] ἱερῶσθαι, [ε] καὶ ἅμα ἐλλιπὲς σφίσιν εἶναι τοῦτο τῆς καθάρσεως, ᾗ πρότερόν μοι δεδήλωται ὡς ἀνελόντες τὰς θήκας τῶν τεθνεώτων, ὀρθῶς ἐνόμισαν ποιῆσαι. καὶ οἱ μὲν Δήλιοι [ζ] Ἀτραμύττιον, Φαρνάκους δόντος αὐτοῖς, ἐν τῇ Ἀσίᾳ [η] ᾤκησαν, οὕτως ὡς ἕκαστος ὥρμητο. Κλέων δὲ Ἀθηναίους πείσας, ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία ἐξέπλευσε [θ] μετὰ τὴν ἐκεχειρίαν, Ἀθηναίων μὲν ὁπλίτας ἔχων διακοσίους καὶ χιλίους, καὶ ἱππέας τριακοσίους, τῶν δὲ ξυμμάχων, πλείους· ναῦς δὲ τριάκοντα. [ι] σχὼν δὲ ἐς Σκιώνην πρῶτον, ἔτι πολιορκουμένην, καὶ προσλαβὼν αὐτόθεν ὁπλίτας τῶν φρουρῶν, κατέπλευσεν ἐς τὸν Κολοφωνίων λιμένα, τῶν Τορωναίων ἀπέχοντα οὐ πολὺ τῆς πόλεως. [κ] ἐκ δ' αὐτοῦ αἰσθόμενος ὑπ' αὐτομόλων ὅτι οὐδὲ Βρασίδας [λ] ἐν τῇ Τορώνῃ, οὔτε οἱ ἐνόντες [μ] ἀξιόμαχοι εἶεν, τῇ μὲν στρατιᾷ τῇ πεζῇ [ν] ἐχώρει ἐς τὴν πόλιν, ναῦς δὲ περιέπεμψε δέκα [ξ] ἐς τὸν λιμένα περιπλεῖν. [ο] καὶ πρὸς τὸ περιτείχισμα πρῶτον ἀφικνεῖται, ὃ προσπεριέβαλε τῇ πόλει ὁ Βρασίδας, [π] ἐντὸς βουλόμενος ποιῆσαι τὸ προάστειον· [ρ] καὶ διελὼν τοῦ παλαιοῦ τείχους, μίαν αὐτὴν ἐποίησε πόλιν. βοηθήσαντες δὲ ἐς αὐτὸ Πασιτελίδας τε ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων καὶ ἡ παροῦσα φυλακή, προσβαλόντων τῶν Ἀθηναίων, ἠμύνοντο. [σ] καὶ ὡς ἐβιάζοντο, καὶ αἱ νῆες ἅμα περιέπλεον ἐς τὸν λιμένα περιπεμφθεῖσαι, δείσας ὁ Πασιτελίδας μὴ αἵ τε νῆες φθάσωσι λαβοῦσαι ἐρῆμον τὴν πόλιν, καὶ τοῦ τειχίσματος ἁλισκομένου ἐγκαταληφθῇ, ἀπολιπὼν αὐτό, [τ] δρόμῳ ἐχώρει ἐς τὴν πόλιν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι φθάνουσιν οἵ τε ἀπὸ τῶν νεῶν ἑλόντες τὴν Τορώνην, καὶ ὁ πεζὸς ἐπισπόμενος αὐτοβοεί, κατὰ τὸ διῃρημένον τοῦ παλαιοῦ τείχους ξυνεσπεσών. καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν τῶν Πελοποννησίων καὶ Τορωναίων εὐθὺς ἐν χερσί· τοὺς δέ, ζῶντας ἔλαβον, καὶ Πασιτελίδαν τὸν ἄρχοντα. Βρασίδας δὲ ἐβοήθει μὲν τῇ Τορώνῃ, αἰσθόμενος δὲ καθ' ὁδὸν ἑαλωκυῖαν, ἀνεχώρησεν, [υ] ἀποσχὼν τεσσαράκοντα μάλιστα σταδίους μὴ φθάσαι ἐλθών. ὁ δὲ Κλέων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖά τε ἔστησαν δύο, τὸ μὲν κατὰ τὸν λιμένα, τὸ δὲ πρὸς τῷ τειχίσματι· καὶ τῶν Τορωναίων γυναῖκας μὲν καὶ παῖδας ἠνδραπόδισαν, αὐτοὺς δέ, καὶ Πελοποννησίους, καὶ εἴ τις ἄλλος Χαλκιδέων ἦν, ξύμπαντας ἐς ἑπτακοσίους, ἀπέπεμψαν ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ αὐτοῖς τὸ μὲν Πελοποννήσιον ὕστερον ἐν ταῖς γενομέναις σπονδαῖς ἀπῆλθε, τὸ δὲ ἄλλο ἐκομίσθη ὑπ' Ὀλυνθίων, ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς [φ] λυθείς. εἷλον δὲ καὶ Πάνακτον Ἀθηναίων ἐν μεθορίοις τεῖχος Βοιωτοὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον προδοσίᾳ. καὶ ὁ μὲν Κλέων, φυλακὴν καταστησάμενος τῆς Τορώνης, ἄρας περιέπλει τὸν Ἄθω, ὡς ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν. Φαίαξ δὲ ὁ Ἐρασιστράτου, [χ] τρίτος αὐτός, Ἀθηναίων πεμπόντων, ναυσὶ δύο ἐς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν

γρ. Λακεδαιμονίων

γρ. ἄθων

α Ἐνιαύσιοι σπονδαί] ἡ ἐφ' ἑνὸς χρόνου γενομένη ἐκεχειρία. β Ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ] ἐκεχειρία, ἡ πρὸς ὀλίγον χρόνον τοῦ πολέμου ἀναβολὴ καὶ ἡσυχία παρὰ τὸ ἔχειν τὰς χεῖρας, οἱονεὶ ἐχεχειρία. γ Ἀνέστησαν ἐκ Δήλου] μεταναστὰς ἐποίησαν ἐξοικίσαντες. δ Ἱερῶσθαι] τουτέστιν, ἱερῶς διακεῖσθαι τῷ θεῷ. ε Καὶ ἅμα ἐλλιπὲς σφίσιν εἶναι] μετὰ τὸ ἐκβαλεῖν τοὺς ζῶντας, ἔτι δοκοῦντας ἐλλείπειν τῇ καθάρσει, τὰς θήκας τῶν τεθνεώτων ἀνείλοντο ἐκ τῆς νήσου. ζ Ἀτραμύττειον] * ὥρου. ἀδραμύττιον, Εὔπολις· ἀτραμύττειον, Θουκυδίδης. η Ὤκησαν οὕτως] λείπει τό, ἐνταῦθα. θ Μετὰ τὴν ἐκεχειρίαν] μετὰ τὴν λύσιν αὐτὴν τῶν σπονδῶν. ι Σχὼν δὲ ἐς Σκιώνην] ἐλλιμενίσας. κ Ἐκ δ' αὐτοῦ αἰσθόμενος] τοῦ λιμένος. λ Ἐν τῇ Τορώνῃ] ἐστὶ δηλονότι. μ Ἀξιόμαχοι εἶεν] ἱκανοὶ πρὸς μάχην. ν Ἐχώρει ἐς τὴν πόλιν] τὴν Τορώνην. ξ Τὸν λιμένα περιπλεῖν] τῆς Τορώνης. ο Καὶ πρὸς τὸ περιτείχισμα] βουλόμενος ἐντὸς τοῦ τείχους ποιῆσαι τὸ τῶν Τορωναίων προάστειον, τοῦ παλαιοῦ τείχους μέρος διακόψας, καθ' ὃ ἦν τὸ προάστειον, ἕτερον τεῖχος καινὸν προσῳκοδόμησεν, ᾧ περιέβαλε τὸ προάστειον, καὶ συνῆψε κατὰ τὴν διαίρεσιν τὸ καινὸν πρὸς τὸ παλαιόν, ὥστε ἓν τὸ πᾶν γενέσθαι. π Ἐντὸς βουλόμενος] τῆς πόλεως δηλονότι. ρ Καὶ διελὼν τοῦ παλαιοῦ τείχους] τὸ μέρος δηλονότι. σ Καὶ ὡς ἐβιάζοντο] ἤγουν ὑπὸ βίας τῶν Ἀθηναίων ἠλαύνοντο οἱ περὶ τὸν Πασιτελίδαν. τ Δρόμῳ ἐχώρει ἐς τὴν πόλιν] πῶς ἐντὸς τείχους ὢν ὁ Πασιτελίδας, δείσας ἀνεχώρει πρὸς τὴν πόλιν; μή ποτε ἦν μὲν ἐν τῷ καινῷ τείχει τῷ περιέχοντι τὸ προάστειον, δείσας δὲ μὴ ἡ πόλις ἁλῷ, ἥτις ἦν ἐν τῷ παλαιῷ τείχει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ καινῷ καταληφθῇ, καταλιπὼν τὸ προάστειον, ἐς τὴν πόλιν ἐχώρει, ὡς περιποιήσων αὐτήν. υ Ἀποσχὼν] ἀποστάς. φ Λυθεὶς] ἀπολυτρωθείς. χ Τρίτος αὐτὸς] τουτέστι, μετ' ἄλλων δύο.

πρεσβευτὴς ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξέπλευσε. λεοντῖνοι γάρ, ἀπελθόντων ἀθηναίων ἐκ σικελίας [α]μετὰ τὴν ξύμβασιν, [β]πολίτας τε ἐπεγράψαντο πολλούς, καὶ ὁ δῆμος τὴν γῆν [γ]ἐπενόει [δ]ἀναδάσασθαι. οἱ δὲ δυνατοί, αἰσθόμενοι, [ε]συρακοσίους τε ἐπάγονται, καὶ ἐκβάλλουσι τὸν δῆμον. καὶ οἱ μέν, [ζ]ἐπλανήθησαν ὡς ἕκαστοι· οἱ δὲ δυνατοί, [η]ὁμολογήσαντες συρακοσίοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντες, [θ]καὶ ἐρημώσαντες, συρακούσας, [ι]ἐπὶ πολιτείᾳ [κ]ᾤκησαν. καὶ ὕστερον πάλιν αὐτῶν τινες, διὰ τὸ μὴ ἀρέσκεσθαι, ἀπολιπόντες ἐκ τῶν συρακουσῶν, [κ]φωκέας τε τῆς πόλεώς τι τῆς λεοντίνων χωρίον καλούμενον [λ]καταλαμβάνουσι, καὶ βρικιννίας, ὃν ἔρυμα ἐν τῇ λεοντίνῃ. καὶ τῶν τοῦ δήμου τότε ἐκπεσόντων οἱ πολλοὶ ἦλθον ὡς αὐτούς· καὶ καταστάντες, ἐκ τῶν τειχῶν ἐπολέμουν. ἃ πυνθανόμενοι οἱ ἀθηναῖοι, [μ]τὸν Φαίακα πέμπουσιν, εἴπως πείσαντες [ν]τοὺς σφίσιν ὄντας αὐτόθι ξυμμάχους, καὶ τοὺς ἄλλους, ἢν δύνωνται, σικελιώτας κοινῇ, ὡς συρακοσίων δύναμιν περιποιουμένων, ἐπιστρατεῦσαι, διασώσειαν τὸν δῆμον τῶν λεοντίνων. ὁ δὲ Φαίαξ ἀφικόμενος, τοὺς μὲν καμαριναίους πείθει καὶ ἀκραγαντίνους, ἐν δὲ γέλᾳ ἀντιστάντος αὐτῷ τοῦ πράγματος, οὐκέτι ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἔρχεται, αἰσθόμενος οὐκ ἂν πείθειν αὐτούς· ἀλλ' ἀναχωρήσας διὰ τῶν σικελῶν ἐς κατάνην, καὶ ἅμα ἐν τῇ παρόδῳ καὶ ἐς τὰς βρικιννίας ἐλθών, καὶ παραθαρρύνας, ἀπέπλει. ἐν δὲ τῇ παρακομιδῇ τῇ ἐς τὴν σικελίαν, καὶ πάλιν ἀναχωρήσει, καὶ ἐν τῇ ἰταλίᾳ τισὶ πόλεσιν [ξ]ἐχρημάτισε [ο]περὶ φιλίας τοῖς ἀθηναίοις. καὶ λοκρῶν ἐντυγχάνει τοῖς ἐκ μεσσήνης ἐποίκοις ἐκπεπτωκόσιν, [π]οἳ μετὰ τὴν σικελιωτῶν [ρ]ὁμολογίαν, στασιασάντων μεσσηνίων, καὶ ἐπαγαγομένων τῶν ἑτέρων λοκρούς, ἔποικοι ἐξεπέμφθησαν. καὶ ἐγένετο μεσσήνη λοκρῶν τινὰ χρόνον. τούτοις οὖν ὁ Φαίαξ ἐντυχὼν τοῖς κομιζομένοις, οὐκ ἠδίκησεν. ἐγεγένητο γὰρ τοῖς λοκροῖς πρὸς αὐτὸν ὁμολογία ξυμβάσεως πέρι πρὸς τοὺς ἀθηναίους. μόνοι γὰρ τῶν ξυμμάχων, ὅτε σικελιῶται [σ]ξυνηλλάσσοντο, οὐκ ἐσπείσαντο ἀθηναίοις· οὐδ' ἂν τότε, εἰ μὴ αὐτοὺς κατεῖχεν ὁ πρὸς ἰτωνέας καὶ μελαιοὺς πόλεμος, ὁμόρους τε ὄντας [τ]καὶ ἀποίκους. καὶ ὁ μὲν Φαίαξ ἐς τὰς ἀθήνας χρόνῳ ὕστερον ἀφίκετο. ὁ δὲ Κλέων, ὡς ἀπὸ τῆς τορώνης τότε περιέπλευσεν ἐπὶ τὴν ἀμφίπολιν, ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἠιόνος, σταγείρῳ μὲν προσβάλλει, ἀνδρίων ἀποικίᾳ, καὶ οὐχ εἷλε· γαληψὸν δὲ τὴν θασίων ἀποικίαν λαμβάνει κατὰ κράτος. καὶ πέμψας ὡς Περδίκκαν πρέσβεις ὅπως παραγένοιτο στρατιᾷ κατὰ τὸ ξυμμαχικόν, καὶ ἐς τὴν θρᾴκην ἄλλους παρὰ Πολλῆν τὸν ὀδομάντων βασιλέα, ἄξοντα μισθοῦ θρᾷκας ὡς πλείστους, αὐτὸς ἡσύχαζε περιμένων ἐν τῇ ἠιόνι. Βρασίδας δέ, πυνθανόμενος ταῦτα, ἀντεκάθητο καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῷ κερδυλίῳ. ἔστι δὲ τὸ χωρίον τοῦτο ἀργιλίων, ἐπὶ μετεώρου, πέραν τοῦ ποταμοῦ, οὐ πολὺ ἀπέχον τῆς ἀμφιπόλεως. καὶ κατεφαίνετο [υ]πάντα αὐτόθεν. ὥστε οὐκ ἂν ἔλαθεν αὐτόθεν ὁρμώμενος ὁ Κλέων τῷ στρατῷ· [φ]ὅπερ προσεδέχετο ποιήσειν [χ]αὐτόν, ἐπὶ τὴν ἀμφίπολιν, ὑπεριδόντα [ψ]σφῶν τὸ πλῆθος, [ω]τῇ παρούσῃ στρατιᾷ ἀναβήσεσθαι. [α]ἅμα δὲ καὶ παρεσκευάζετο θρᾷκάς τε μισθωτοὺς πεντακοσίους καὶ χιλίους, καὶ τοὺς ἠδῶνας πάντας παρακαλῶν πελταστὰς καὶ ἱππέας· καὶ μυρκινίων καὶ χαλκιδέων χιλίους πελταστὰς εἶχε πρὸς τοῖς ἐν ἀμφιπόλει. τὸ δ' ὁπλιτικὸν ξύμπαν ἠθροίσθη, δισχίλιοι μάλιστα, καὶ ἱππῆς ἕλληνες τριακόσιοι. τούτων Βρασίδας μὲν ἔχων ἐπὶ κερδυλίῳ ἐκάθητο ἐς πεντακοσίους καὶ χιλίους· οἱ δ' ἄλλοι ἐν ἀμφιπόλει μετὰ Κλεαρίδου ἐτετάχατο. ὁ δὲ Κλέων, τέως μὲν ἡσύχαζεν, ἔπειτα ἠναγκάσθη ποιῆσαι ὅπερ ὁ Βρασίδας προσεδέχετο. [β]τῶν γὰρ στρατιωτῶν ἀχθομένων μὲν [γ]τῇ ἕδρᾳ, ἀναλογιζομένων δὲ τὴν ἐκείνου ἡγεμονίαν, πρὸς οἵαν ἐμπειρίαν [δ]καὶ τόλμαν μετὰ οἵας [ε]ἀνεπιστημοσύνης καὶ μαλακίας γενήσοιτο, καὶ οἴκοθεν ὡς ἄκοντες αὐτῷ ξυνῆλθον, αἰσθόμενος τὸν θροῦν, καὶ οὐ βουλόμενος αὐτοὺς διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ

γρ. ᾤκει

γρ. παραθρασύνας

α Μετὰ τὴν ξύμβασιν] τὴν κοινὴν τῶν σικελιωτῶν. β Πολίτας ἐπεγράψαντο πολλούς] οἰκειώσαντο. ἑτέρους ἐπὶ τοῖς οὖσιν ἐνεγράψαντο εἰς τὴν πόλιν. γ Ἐπενόει] προεθυμεῖτο ἢ ἐζήτει. δ Ἀναδάσασθαι] ἐξ ὑπαρχῆς δασμὸν καὶ μερισμὸν ποιῆσαι τῶν λεοντίνων. ε Συρακουσίους τε ἐπάγονται] εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως. ζ Ἐπλανήθησαν ὡς ἕκαστοι] πλανηθέντες διέστησαν. η Ὁμολογήσαντες] συνθέμενοι. θ Καὶ ἐρημώσαντες] καταλιπόντες ἐρήμην. ι Ἐπὶ πολιτείᾳ] ἐπ' ἴσῃ πολιτείᾳ τῶν συρακουσίων. κ Φωκέας τε τῆς πόλεως] οἱ μέν, ἐκτεταμένως ἀναγινώσκουσιν, ὡς [illegible]· οἱ δέ, συνεσταλμένως. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ βρικιννίας. λ Καταλαμβάνουσιν] ἤγουν λαμβάνοντες εἰς κατοίκησιν. μ Τὸν Φαίακα πέμπουσι] πρὸς τοὺς συρακουσίους. τὸ ἑξῆς, πείσαντες τοὺς ξυμμάχους ἐπιστρατεῦσαι, ὅπως κοινῇ ἐπιστρατεύσαντες συρακουσίοις ὡς δύναμιν περιποιουμένοις, διασώσειαν τοὺς λεοντίνους. ν Τοὺς σφίσιν ὄντας] τοὺς ἀθηναίους. ξ Ἐχρημάτισεν] ὡμίλησε. ο Περὶ φιλίας τοῖς ἀθηναίοις] λόγους προσήνεγκε πειστικούς. π Οἱ μετὰ τὴν σικελιωτῶν] ἰστέον δὲ ὅτι οἱ μὲν ἕλληνες οἱ ἐν σικελίᾳ, σικελιῶται λέγονται· οἱ δὲ βάρβαροι οἱ ἐν αὐτῇ, σικελοί. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ ἰταλιωτῶν. ρ Ὁμολογίαν] τὴν κοινὴν δηλονότι. σ Ξυνηλλάσσοντο] ἀντὶ τοῦ συνῄεσαν. τ Καὶ ἀποίκους ἑαυτῶν] τῶν λοκρῶν. υ Πάντα αὐτόθεν] ἤγουν πάντα τὰ τοῦ Κλέωνος δηλονότι ἐφαίνετο τῷ Βρασίδᾳ ἀπὸ τοῦ κερδυλίου. φ Ὅπερ προσεδέχετο] ὁ Βρασίδας. χ Αὐτὸν] τὸν Κλέωνα. ψ Σφῶν τὸ πλῆθος] τῶν λακεδαιμονίων. ω Τῇ παρούσῃ στρατιᾷ ἀναβήσεσθαι] τὸ ἑξῆς, ἐπὶ τὴν ἀμφίπολιν ἀναβήσεσθαι τὸν Κλέωνα μετὰ τῶν παρόντων στρατιωτῶν· ἀντὶ τοῦ, οὐ περιμείναντα πάντας. α Ἅμα δὲ καὶ παρεσκευάζετο] ὁ Βρασίδας δηλονότι. β Τῶν γὰρ στρατιωτῶν ἀχθομένων αἰσθόμενος τὸν θροῦν] ὁ Κλέων δηλονότι. γ Τῇ ἕδρᾳ] τῇ προσμονῇ, τῇ διατριβῇ, καὶ τῇ ἀργίᾳ. δ Καὶ τόλμαν] τοῦ Βρασίδου. ε Ἀνεπιστημοσύνης] δηλονότι τοῦ Κλέωνος.

[a] καθημένους [b] βαρύνεσθαι, ἀναλαβὼν ἦγε. [c] καὶ ἐχρήσατο τῷ τρόπῳ ᾧπερ καὶ ἐς τὴν Πύλον εὐτυχήσας ἐπίστευσέ τι φρονεῖν. ἐς μάχην μὲν γὰρ οὐδὲ ἤλπισέν οἱ ἐπεξιέναι οὐδένα, κατὰ θέαν δὲ μᾶλλον ἔφη ἀναβαίνειν τοῦ χωρίου, καὶ τὴν μείζω παρασκευὴν περιέμενεν, [d] οὐχ ὡς τῷ ἀσφαλεῖ, ἢν ἀναγκάζηται, [e] περισχήσων, ἀλλ' ὡς κύκλῳ περιστὰς, βίᾳ αἱρήσων τὴν πόλιν. ἐλθών τε καὶ καθίσας ἐπὶ λόφου καρτεροῦ πρὸ τῆς ἀμφιπόλεως τὸν στρατὸν, αὐτὸς ἐθεᾶτο τὸ λιμνῶδες τοῦ στρυμόνος, καὶ τὴν θέσιν τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν θρᾴκην ὡς ἔχοι. ἀπιέναι τε ἐνόμιζεν [f] ὁπόταν βούληται ἀμαχεί. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐφαίνετο οὔτ' ἐπὶ τοῦ τείχους οὐδεὶς, οὔτε κατὰ πύλας ἐξῄει. κεκλῃμέναι τε ἦσαν πᾶσαι. ὥστε καὶ μηχανὰς ὅτι οὐ κατῆλθεν ἔχων, ἁμαρτάνειν ἐδόκει. ἑλεῖν γὰρ ἂν τὴν πόλιν διὰ τὸ ἔρημον. ὁ δὲ Βρασίδας εὐθὺς [h] ὡς εἶδε κινουμένους τοὺς ἀθηναίους, καταβὰς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ κερδυλίου, εἰσέρχεται ἐς τὴν ἀμφίπολιν. καὶ ἐπέξοδον μὲν καὶ ἀντίταξιν οὐκ ἐποιήσατο πρὸς τοὺς ἀθηναίους, [θ] δεδιὼς τὴν αὑτοῦ παρασκευὴν, καὶ νομίζων [ι] ὑποδεεστέρους εἶναι οὐ τῷ πλήθει ([κ] ἀντίπαλα γάρ πως ἦν) [λ] ἀλλὰ τῷ ἀξιώματι. τῶν γὰρ ἀθηναίων ὅπερ ἐστράτευε, [μ] καθαρὸν ἐξῆλθε, καὶ λημνίων καὶ ἰμβρίων τὸ κράτιστον. [ν] τέχνῃ δὲ παρεσκευάζετο ἐπιθησόμενος. εἰ γὰρ δείξειε τοῖς ἐναντίοις τό τε πλῆθος καὶ τὴν ὅπλισιν [ξ] ἀναγκαίαν οὖσαν τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, οὐκ ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον περιγενέσθαι [ο] ἢ ἄνευ προόψεώς τε αὐτῶν, καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ ὄντος καταφρονήσεως. [π] ἀπολεξάμενος οὖν αὐτὸς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὁπλίτας, καὶ τοὺς ἄλλους [ρ] Κλεαρίδᾳ προστάξας, ἐβουλεύετο ἐπιχειρεῖν αἰφνιδίως, πρὶν ἀπελθεῖν τοὺς ἀθηναίους, οὐκ ἂν ὁμοίως αὐτοὺς νομίζων ἀπολαβεῖν [σ] αὖθις μεμονωμένους, εἰ τύχοι ἐλθοῦσα αὐτοῖς ἡ βοήθεια. ξυγκαλέσας δὲ τοὺς πάντας στρατιώτας,
« καὶ βουλόμενος παραθαρσῦναί τε, καὶ τὴν ἐπίνοιαν φράσαι, ἔλεγε τοιάδε. Ἄν-
« δρες πελοποννήσιοι, ἀπὸ μὲν οἵας χώρας ἥκομεν, ὅτι αἰεὶ διὰ τὸ εὔψυχον ἐλευθέρας,
« καὶ ὅτι δωριῆς μέλλετε ἴωσι μάχεσθαι, [τ] ὧν εἰώθατε κρείσσους εἶναι, ἀρκείτω βραχέ-
« ως δεδηλωμένον. [υ] τὴν δὲ ἐπιχείρησιν ὅτῳ τρόπῳ διανοοῦμαι ποιεῖσθαι, διδάξω, ἵνα
« μὴ τῷ τε κατ' ὀλίγον [φ] καὶ μὴ ἅπαντας κινδυνεύειν, ἐνδεὲς φαινόμενον, [χ] ἀτολμί-
« αν παράσχῃ. [ψ] τοὺς γὰρ ἐναντίους εἰκάζω καταφρονήσει τε ἡμῶν, καὶ οὐκ ἂν ἐλπί-
« σαντας ὡς ἂν ἐπεξέλθοι τις αὐτοῖς ἐς μάχην, ἀναβῆναί τε πρὸς τὸ χωρίον, καὶ νῦν
« ἀτάκτως κατὰ θέαν τετραμμένους ὀλιγωρεῖν. [ω] ὅστις δὲ τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας τῶν ἐ-
« ναντίων κάλλιστα ἰδὼν, καὶ ἅμα πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖ-
« ται, μὴ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς μᾶλλον καὶ ἀντιπαραταχθέντος, ἢ ἐκ τοῦ πρὸς τὸ πα-
« ρὸν ξυμφέροντος, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο. καὶ τὰ κλέμματα ταῦτα καλλίστην [a] δόξαν ἔ-
« χει, [β] ἃ τὸν πολέμιον μάλιστ' ἄν τις ἀπατήσας, τοὺς φίλους μέγιστ' ἂν ὠφελήσειεν.
« [γ] ἕως οὖν ἔτι ἀπαράσκευοι θαρσοῦσι, καὶ τοῦ ὑπαπιέναι πλέον ἢ τοῦ μένοντος, ἐξ
« ὧν ἐμοὶ φαίνονται, τὴν διάνοιαν ἔχουσιν, ἐν τῷ ἀνειμένῳ αὐτῶν τῆς γνώμης, καὶ
« πρὶν ξυνταθῆναι μᾶλλον τὴν δόξαν, ἐγὼ μὲν ἔχων τοὺς μετ' ἐμαυτοῦ, καὶ φθάσας,
« ἢν δύνωμαι, προσπεσοῦμαι δρόμῳ κατὰ μέσον τὸ στράτευμα. σὺ δὲ Κλεαρίδα, ὕστε-
« ρον, ὅταν ἐμὲ ὁρᾷς ἤδη προσκείμενον, καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς φοβοῦντα αὐτοὺς, τοὺς μετὰ

α Καθημένους] ἐνήλλαξεν, εἰπὼν καθημένους, ἀντὶ τοῦ καθημένων. β Βαρύνεσθαι] ἤτοι ἄχθεσθαι. γ Καὶ ἐχρήσατο τῷ τρόπῳ] τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐπῆλθεν ὁ Κλέων τὴν ἀμφίπολιν ᾧ καὶ πρόσθεν ἐπὶ πύλον] τουτέστιν, ἀναλογίστως εὐτυχήσας ἐν τῇ πύλῳ, ᾠήθη φρόνιμος εἶναι. δ Οὐχ ὡς τῷ ἀσφαλεῖ, ἢν ἀναγκάζηται] οὐχ ὡς τῷ πλήθει τῶν ἐναντίων κρατήσων, εἰ ἀναγκάζοιτο πολεμεῖν (ὃς οὐδὲ τῇ παρούσῃ στρατιᾷ τοὺς πολεμίους ᾤετο ἀντιτάξασθαι) ἀλλ' ὡς μετὰ τῶν ἐπελευσομένων αὐτῷ συμμάχων πᾶσαν ἐν κύκλῳ περιστήσων τὴν στρατιὰν, καὶ βίᾳ ἐκπολιορκήσων τὴν ἀμφίπολιν. ε Περισχήσων] ἀντὶ τοῦ ὑπερισχύσων, καὶ νικήσων. ζ Ὁπόταν βούληται ἀμαχεὶ] λείπει τὸ, δυνατὸν εἶναι. η Ὡς εἶδε κινουμένους τοὺς ἀθηναίους] παραγινομένους ἐπὶ τὴν ἀμφίπολιν. θ Δεδιὼς τὴν αὑτοῦ παρασκευὴν] οὐ θαρρῶν τῇ ἰδίᾳ παρασκευῇ. ι Ὑποδεεστέρους εἶναι] τοὺς ἑαυτοῦ δηλονότι. κ Ἀντίπαλα γάρ πως ἦν] ἰσοστάσια ἑκάτερα τὰ στρατεύματα τῶν ἐναντίων. λ Ἀλλὰ τῷ ἀξιώματι] τῇ δυνάμει. μ Καθαρὸν ἐξῆλθεν] οὐχὶ συγκλύδων, οὐδὲ ἐπικούρων, ἀλλ' αὐτῶν τῶν πολιτῶν. ν Τέχνῃ δὲ παρεσκευάζετο] δόλῳ. ξ Ἀναγκαίαν οὖσαν] εὐτελῆ, καὶ οὐκ ἐκ παρασκευῆς. ο Ἢ ἄνευ προόψεώς τε αὐτῶν] ἤγουν, οὕτως ἐνόμισε περιγενέσθαι Κλέωνος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, ἐπιτιθέμενος κρύφα. ὅπερ ἐστὶ τὸ ἄνευ προόψεως, καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ φανεροῦ, ὅπερ ἐστὶ τὸ καταφρονήσεως τοῦ ὄντος. Ἢ, ἄνευ προόψεώς τε αὐτῶν, ἄνευ τοῦ μὴ ἐπιδεῖξαι τοῖς ἐναντίοις τὸ ἴδιον πλῆθος, καὶ τὴν ὅπλισιν αὐτοῦ. τοῦτο γάρ ἐστιν ἄνευ προόψεως. καταφρονηθήσεσθαι γὰρ ὑπὸ ἀθηναίων ᾤετο, εἰ τὴν οὖσαν αὐτοῖς ἐπιδείξειε παρασκευήν. π Ἀπολεξάμενος οὖν] ἀποκόψας ἐπιλεκτικῶς. ρ Κλεαρίδᾳ προστάξας] μετὰ Κλεαρίδαν τάξας. σ Αὖθις μεμονωμένους, εἰ τύχοι] τῆς συμμαχίας δηλονότι. ἄνευ τῶν ἄλλων λαβεῖν συμμάχων εἰ τύχοι ἐλθοῦσα αὐτοῖς βοήθεια ἡ παρὰ τοῦ Περδίκκου καὶ τοῦ Πόλλη. τ Ὧν εἰώθατε κρείσσους εἶναι] ἀντὶ τοῦ, οὓς εἰώθατε νικᾶν. υ Τὴν δὲ ἐπιχείρησιν] τὴν ἐπίθεσιν τὴν κατὰ τῶν πολεμίων. φ Καὶ μὴ ἅπαντας κινδυνεύειν] ἵνα μηδεὶς ὑμῶν, διὰ τὸ κατ' ὀλίγους ὑμᾶς μέλλειν ἐξιέναι τῆς πόλεως, καὶ μὴ ἅπαντας ἀθρόους κινδυνεύειν πρὸς ἀθηναίους, οὐκ ἀξιόμαχον νομίσας τὴν παρασκευὴν, ἀτολμότερος γένηται. χ Ἀτολμίαν παράσχῃ] ὑμῖν δηλονότι. ψ Τοὺς γὰρ ἐναντίους εἰκάζω] εἰκάζω δὲ τοὺς ἐναντίους, καταφρονοῦντας ἡμῶν, καὶ οὐ προσδοκῶντας ὅτι ἐπεξελευσόμεθα αὐτοῖς, ἀναβῆναι πρὸς τὴν ἀμφίπολιν κατὰ θέαν, καὶ νῦν διὰ τὴν θέαν ἀτάκτως ἐσκεδασμένους, ὀλιγωρεῖν. τουτέστι ῥαθυμεῖν. ω Ὅστις δὲ τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας] ὅστις δὲ τὰ τῶν πολεμίων ἁμαρτήματα ἰδὼν, καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν ἐπιχειρῶν, μὴ ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀντιτάττηται, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν ἁρμοττομένως, ὀρθῶς ἂν πράττοι. α Δόξαν ἔχει] παρέχει. β Ἃ τὸν πολέμιον] ἀντὶ τοῦ, δι' ὧν ἄν τις τὸν πολέμιον. γ Ἕως οὖν ἔτι ἀπαράσκευοι] ἕως ἔτι διὰ τὸ θαρρεῖν ἀπαράσκευοι εἰσὶ, ἀπιέναι τε διανοοῦνται μᾶλλον ἢ μένειν, ῥαθύμως αὐτοῖς διακειμένοις, καὶ πρὸ τοῦ οὖν παχθῆναι, ἐγὼ μὲν ἔχων.

σαυτοῦ, τούς τ' Ἀμφιπολίτας καὶ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους ἄγων, ἀφνιδίως [α] τὰς πύλας ἀνοίξας ἐπεκθεῖν, καὶ ἐπείγεσθαι ὡς τάχιστα ξυμμῖξαι. [β] (ἐλπὶς γὰρ [γ] μάλιστα αὐτοὺς οὕτω φοβηθῆναι. [δ] τὸ γὰρ ἐπιὸν ὕστερον, δεινότερον τοῖς πολεμίοις τοῦ παρόντος, καὶ μαχομένου) καὶ αὐτός τε ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνου, ὥσπερ σε εἰκὸς, ὄντα Σπαρτιάτην, καὶ ὑμεῖς ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι ἀκολουθήσατε ἀνδρείως, καὶ νομίσατε εἶναι [ε] τοῦ καλῶς πολεμεῖν, τὸ ἐθέλειν, καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι, καὶ τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι, καὶ τῇδε ὑμῖν τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ἀγαθοῖς γενομένοις ἐλευθερίαν τε ὑπάρχειν, [ζ] καὶ Λακεδαιμονίων ξυμμάχοις κεκλῆσθαι, ἢ Ἀθηναίων τε δούλοις, ἢν τὰ ἄριστα ἄνευ ἀνδραποδισμοῦ ἢ θανατώσεως πράξητε, καὶ δουλείαν χαλεπωτέραν ἢ πρὶν εἴχετε· τοῖς δὲ λοιποῖς Ἕλλησι, κωλυταῖς γενέσθαι ἐλευθερώσεως. ἀλλὰ μήτε ὑμεῖς μαλακισθῆτε, ὁρῶντες [η] περὶ ὅσων ὁ ἀγὼν ἐστὶν, ἐγώ τε δείξω οὐ παραινέσαι οἷός τε ὢν μᾶλλον τοῖς πέλας, ἢ καὶ αὐτὸς ἔργῳ ἐπεξελθεῖν. Ὁ μὲν Βρασίδας, τοσαῦτα εἰπὼν, τήν τε ἔξοδον παρεσκεύαζε αὐτὸς, καὶ τοὺς ἄλλους μετὰ τοῦ Κλεαρίδα καθίστη ἐπὶ τὰς Θρᾳκίας καλουμένας τῶν πυλῶν, ὅπως ὥσπερ εἴρητο ἐπεξίοιεν. [θ] τῷ δὲ Κλέωνι, φανεροῦ γενομένου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Κερδυλίου καταβάντος, καὶ ἐν τῇ πόλει ἐπιφανεῖ οὔσῃ ἔξωθεν περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηναίας θυομένου, [ι] καὶ ταῦτα πράσσοντος, ἀγγέλλεται (προὐκεχωρήκει γὰρ τότε [κ] κατὰ τὴν θέαν) ὅτι ἥ τε στρατιὰ ἅπασα φανερὰ τῶν πολεμίων ἐν τῇ πόλει, καὶ ὑπὸ τὰς πύλας ἵππων τε πόδες πολλοὶ καὶ ἀνθρώπων ὡς ἐξιόντων ὑποφαίνονται. ὁ δὲ, [λ] ἀκούσας ἐπῆλθε· καὶ ὡς εἶδεν, οὐ βουλόμενος μάχῃ διαγωνίσασθαι πρὶν οἱ [μ] καὶ τοὺς βοηθοὺς ἥκειν, καὶ οἰόμενος φθήσεσθαι, ἀπελθὼν σημαίνειν τε ἅμα ἐκέλευεν ἀναχώρησιν, καὶ παρήγγελλε τοῖς ἀπιοῦσιν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας, ὥσπερ μόνον οἷόν τ' ἦν ὑπάγειν ἐπὶ τῆς Ἠιόνος. ὡς δ' αὐτῷ ἐδόκει [ν] σχολὴ γίγνεσθαι, αὐτὸς ἐπιστρέψας τὸ δεξιὸν, καὶ τὰ γυμνὰ πρὸς τοὺς πολεμίους δοὺς, ἀπῆγε τὴν στρατιάν. κἀν τούτῳ Βρασίδας, ὡς ὁρᾷ τὸν καιρὸν, καὶ τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων κινούμενον, λέγει τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅτι οἱ ἄνδρες ἡμᾶς οὐ μένουσι. δῆλοι δὲ τῶν τε δοράτων τῇ κινήσει καὶ τῶν κεφαλῶν. [ξ] οἷς γὰρ ἂν τοῦτο γίγνηται, [ο] οὐκ εἰώθασι μένειν τοὺς ἐπιόντας. ἀλλὰ τάς τε πύλας τις ἀνοιγέτω ἐμοὶ ἃς εἴρηται, καὶ ἐπεξίωμεν ὡς τάχιστα θαρσοῦντες. καὶ ὁ μὲν, κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ σταύρωμα πύλας, καὶ τὰς πρώτας τοῦ μακροῦ τείχους τότε ὄντος [π] ἐξελθὼν, ἔθει δρόμῳ [ρ] τὴν ὁδὸν ταύτην εὐθεῖαν, ᾗπερ νῦν κατὰ τὸ καρτερώτατον τοῦ χωρίου ἰόντι τροπαῖον ἕστηκε· καὶ προσβαλὼν τοῖς Ἀθηναίοις πεφοβημένοις τε ἅμα τῇ σφετέρᾳ ἀταξίᾳ, καὶ τὴν τόλμαν αὐτοῦ ἐκπεπληγμένοις, κατὰ μέσον τὸ στράτευμα τρέπει. καὶ ὁ Κλεαρίδας, ὥσπερ εἴρητο, ἅμα κατὰ τὰς Θρᾳκίας πύλας ἐπεξελθὼν τῷ στρατῷ ἐπεφέρετο. ξυνέβη τε τῷ ἀδοκήτῳ καὶ ἐξαπίνης ἀμφοτέρωθεν τοὺς Ἀθηναίους θορυβηθῆναι. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας αὐτῶν τὸ πρὸς τὴν Ἠιόνα, ὅπερ δὴ [σ] καὶ προκεχωρήκει, [τ] εὐθὺς ἀπορραγὲν [υ] ἔφυγε. καὶ ὁ Βρασίδας, ὑποχωροῦντος ἤδη αὐτοῦ, [φ] ἐπιπαριὼν τῷ δεξιῷ, τιτρώσκεται, καὶ πεσόντα αὐτὸν οἱ μὲν Ἀθηναῖοι οὐκ αἰσθάνονται, [χ] οἱ δὲ πλησίον, ἄραντες [ψ] ἀπήνεγκαν. τὸ δὲ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων ἔμενέ τε μᾶλλον, καὶ ὁ μὲν Κλέων, ὡς τὸ πρῶτον οὐ διενοεῖτο μένειν, εὐθὺς φεύγων, καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ Μυρκινίου πελταστοῦ, ἀποθνήσκει. [ω] οἱ δὲ αὐτοῦ συστραφέντες ὁπλῖται ἐπὶ τὸν λόφον, τόν τε Κλεαρίδαν ἠμύνοντο, καὶ δὶς ἢ τρὶς προσβαλόντα, [α] καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν πρὶν ἥ τε Μυρκινία καὶ ἡ Χαλκιδικὴ ἵππος, καὶ οἱ πελτασταὶ περιστάντες καὶ ἐσακοντίζοντες αὐτοὺς ἔτρεψαν. οὕτω δὲ τὸ στράτευμα πᾶν ἤδη τῶν Ἀθηναίων φυγὸν χαλεπῶς, καὶ πολλὰς ὁδοὺς τραπόμενοι κατὰ ὄρη, ὅσοι μὴ διεφθάρησαν ἢ αὐτίκα ἐν χερσὶν, [β] ἢ ὑπὸ τῆς Χαλκιδικῆς ἵππου, καὶ τῶν πελταστῶν,

α Τὰς πύλας ἀνοίξας ἐπεκθεῖν] θέλησον δηλονότι.
β Ἐλπὶς γὰρ] ἡμῖν δηλονότι.
γ Μάλιστα αὐτοὺς οὕτω] δηλονότι τοιούτως ἡμῶν.
δ Τὸ γὰρ ἐπιὸν ὕστερον] οἱ γὰρ ὕστερον ἐπιόντες, φοβερώτεροι φαίνονται.
ε Τοῦ καλῶς πολεμεῖν] ἐκ τριῶν γίνεται τὸ καλῶς πολεμεῖν. Ὅμηρος, Αἰδομένων ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται.
ζ Καὶ Λακεδαιμονίων] ἂν γὰρ νικηθῆτε, καὶ μὴ θανάτῳ ζημιωθῆτε ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἂν χρήσητε καὶ ἄριστα πράξητε, δοῦλοι ἔσεσθε Ἀθηναίων, καὶ δουλείαν χαλεπωτέραν ἢ πρὶν εἴχετε.
η Περὶ ὅσων ὁ ἀγὼν ἐστὶ] ἐπάθλων.
θ Τῷ δὲ Κλέωνι] τὸ ἑξῆς, τῷ δὲ Κλέωνι ἀγγέλλεται, φανεροῦ γενομένου τοῦ Βρασίδου.
ι Καὶ ταῦτα πράσσοντος] ἀγγέλλεται.
κ Κατὰ τὴν θέαν] διὰ τὴν θέαν.
λ Ἀκούσας ἐπῆλθε] ὁ Κλέων δηλονότι.
μ Καὶ τοὺς βοηθοὺς ἥκειν] τοὺς ἀπὸ τοῦ Περδίκκου.
ν Σχολὴ γίγνεσθαι] χρόνος ἐγγίγνεσθαι.
ξ Οἷς γὰρ ἂν τοῦτο γίγνηται] οἷς παρὰ χρῶσιν αὐτοί.
ο Οὐκ εἰώθασι μένειν] οἱ κινοῦντες τὰς κεφαλὰς καὶ τὰ δόρατα, καὶ μὴ ἡσύχως ἀπιόντες, καὶ τὸ ὅλον, ἄτρομος οὐκ εἰώθασιν ὑπομένειν τοὺς πολεμίους.
π Ἐξελθὼν, ἔθει δρόμῳ] ὁ Βρασίδας.
ρ Τὴν ὁδὸν ταύτην] ἦγεν εὐθέως.
σ Καὶ προκεχωρήκει] προαπεληλύθει, εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἦλθεν.
τ Εὐθὺς ἀπορραγὲν] ἀποσπασθὲν τῆς τάξεως.
υ Ἔφυγε] τρεψάμενος ὁ Βρασίδας καὶ διώξας τοὺς μέσους, ὁρμήσας πρὸς τὸ ἀριστερὸν κέρας, καὶ οὐ καταλαβὼν αὐτό, μετέβη πάλιν πρὸς τὸ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων.
φ Ἐπιπαριὼν τῷ δεξιῷ] πλησιάζων ἐπιτήδειος τῷ δεξιῷ.
χ Οἱ δὲ πλησίον] τοῦ Βρασίδου δηλονότι.
ψ Ἀπήνεγκαν] δηλονότι εἰς τὴν πόλιν.
ω Οἱ δὲ αὐτοῦ συστραφέντες ὁπλῖται] ἤτοι αὐτοῦ τοῦ Κλέωνος, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ.
α Καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν] πρόσθεν ὁ καί.
β Ἢ ὑπὸ τῆς Χαλκιδικῆς] ἤγουν ὕστερον μετὰ τὴν μάχην φεύγοντες.

οἱ λοιποὶ ἀπεκομίσθησαν ἐς τὴν ἠόνα. οἱ δὲ τὸν Βρασίδαν ἄραντες ἐκ τῆς μάχης, καὶ διασώσαντες, ἐς τὴν πόλιν ἔτι ἔμπνουν ἐσεκόμισαν. καὶ ᾔσθετο μὲν ὅτι νικῶσιν οἱ μετ' αὐτοῦ, οὐ πολὺ δὲ διαλιπὼν ἐτελεύτησε. καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ ἀναχωρήσασα μετὰ τοῦ Κλεαρίδου ἐκ τῆς διώξεως, νεκρούς τε ἐσκύλευσε, καὶ τροπαῖον ἔστησε. μετὰ δὲ ταῦτα, τὸν Βρασίδαν οἱ ξύμμαχοι πάντες ξὺν ὅπλοις ἐπισπόμενοι, δημοσίᾳ ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει πρὸ τῆς νῦν ἀγορᾶς οὔσης. καὶ τὸ λοιπὸν οἱ Ἀμφιπολῖται, περιείρξαντες αὐτοῦ τὸ μνημεῖον, ὡς ἥρωΐ τε ἐντέμνουσι, καὶ τιμὰς δεδώκασιν, ἀγῶνας καὶ ἐτησίους θυσίας, καὶ τὴν ἀποικίαν ὡς οἰκιστῇ προσέθεσαν, καταβαλόντες τὰ Ἀγνώνεια οἰκοδομήματα, καὶ ἀφανίσαντες εἴ τι μνημόσυνόν που ἔμελλεν αὐτοῦ τῆς οἰκίσεως περιέσεσθαι, νομίσαντες τὸν μὲν Βρασίδαν σωτῆρά τε σφῶν γεγενῆσθαι, καὶ ἐν τῷ παρόντι ἅμα τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ξυμμαχίαν φόβῳ τῶν Ἀθηναίων θεραπεύοντες, τὸν δὲ Ἄγνωνα, κατὰ τὸ πολέμιον τῶν Ἀθηναίων, οὐκ ἂν ὁμοίως σφίσι ξυμφόρως οὐδ' ἂν ἡδέως τὰς τιμὰς ἔχειν. καὶ τοὺς νεκροὺς τοῖς Ἀθηναίοις ἀπέδοσαν. ἀπέθανον δὲ Ἀθηναίων μὲν, περὶ ἑξακοσίους, τῶν δ' ἐναντίων, ἑπτὰ, διὰ τὸ μὴ ἐκ παρατάξεως, ἀπὸ δὲ τοιαύτης ξυντυχίας καὶ προεκφοβήσεως τὴν μάχην μᾶλλον γενέσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀναίρεσιν οἱ μὲν ἐπ' οἴκου ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ μετὰ τοῦ Κλεαρίδου, τὰ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν καθίσταντο. καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τελευτῶντος, Ῥαμφίας, καὶ Αὐτοχαρίδας, καὶ Ἐπικυδίδας, Λακεδαιμόνιοι, ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία βοήθειαν ἦγον ἐνακοσίων ὁπλιτῶν. καὶ ἀφικόμενοι ἐς Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχῖνι, καθίσταντο ὅ, τι αὐτοῖς ἐδόκει μὴ καλῶς ἔχειν. ἐνδιατριβόντων δὲ αὐτῶν, ἔτυχεν ἡ μάχη αὕτη γενομένη, καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, εὐθὺς μέχρι μὲν Πιερίου τῆς Θεσσαλίας διῆλθον οἱ περὶ τὸν Ῥαμφίαν· κωλυόντων δὲ τῶν Θεσσαλῶν, καὶ ἅμα Βρασίδου τεθνεῶτος, ᾧπερ ἦγον τὴν στρατιὰν, ἀπετράποντο ἐπ' οἴκου, νομίσαντες οὐδένα καιρὸν ἔτι εἶναι, τῶν τε Ἀθηναίων ἤδη ἀπεληλυθότων, καὶ οὐκ ἀξιόχρεων αὐτῶν ὄντων δρᾶν τι ὧν κἀκεῖνος ἐπενόει. μάλιστα δὲ ἀπῆλθον εἰδότες τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτε ἐξῄεσαν, πρὸς τὴν εἰρήνην μᾶλλον τὴν γνώμην ἔχοντας. ξυνέβη τε εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Ἀμφιπόλει μάχην, καὶ τὴν Ῥαμφίου ἀναχώρησιν ἐκ Θεσσαλίας, ὥστε πολέμου μὲν μηδὲν ἔτι ἅψασθαι μηδετέρους, πρὸς δὲ τὴν εἰρήνην μᾶλλον τὴν γνώμην εἶχον. οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, πληγέντες ἐπί τε τῷ Δηλίῳ, καὶ δι' ὀλίγου αὖθις ἐν Ἀμφιπόλει, καὶ οὐκ ἔχοντες τὴν ἐλπίδα τῆς ῥώμης πιστὴν ἔτι, ᾗπερ οὐ προσεδέχοντο πρότερον τὰς σπονδὰς, δοκοῦντες τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ καθυπέρτεροι γενήσεσθαι. καὶ τοὺς ξυμμάχους ἅμα ἐδεδίεσαν σφῶν, μὴ διὰ τὰ σφάλματα ἐπαιρόμενοι, ἐπὶ πλέον ἀποστῶσι· μετεμέλοντό τε, ὅτι μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ καλῶς παρασχὸν οὐ ξυνέβησαν. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, παρὰ γνώμην μὲν ἀποβαίνοντες σφίσι τοῦ πολέμου, ἐν ᾧ ᾤοντο ὀλίγων ἐτῶν καθαιρήσειν τὴν τῶν Ἀθηναίων δύναμιν, εἰ τὴν γῆν τέμνοιεν, περιπεσόντες δὲ τῇ ἐν τῇ νήσῳ ξυμφορᾷ, οἵα οὔπω γεγένητο τῇ Σπάρτῃ, καὶ λῃστευομένης τῆς χώρας ἐκ τῆς Πύλου καὶ Κυθήρων, αὐτομολούντων τε τῶν Εἱλώτων, καὶ ἀεὶ προσδοκίας οὔσης μή τι καὶ οἱ ὑπομένοντες, τοῖς ἔξω πίσυνοι, πρὸς τὰ παρόντα σφίσιν, ὥσπερ καὶ πρότερον, νεωτερίσωσι. ξυνέβαινε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἀργείους αὐτοῖς τὰς τριακονταετεῖς σπονδὰς ἐπ' ἐξόδῳ εἶναι, καὶ ἄλλας οὐκ ἤθελον σπένδεσθαι οἱ Ἀργεῖοι, εἰ μή τις αὐτοῖς τὴν Κυνουρίαν γῆν ἀποδώσει. ὥστ' ἀδύνατα εἶναι ἐφαίνετο Ἀργείοις καὶ Ἀθηναίοις ἅμα πολεμεῖν. τῶν τε ἐν Πελο-

α Ἀπεκομίσθησαν] διεσώθησαν. β Περιείρξαντες] ἥρωα περιφράξαντες. γ Ἐντέμνουσιν] ἐναγίζουσιν. ἐναγίσματα προσφέρουσι. θύουσιν. δ Ἀγῶνας, καὶ ἐτησίους θυσίας] ἥρωα, δι' ἔτους θυσιάζειν καὶ ἀγωνίζεσθαι. ε Τὰ Ἀγνώνεια οἰκοδομήματα] Ἀγνώνεια, τὰ τοῦ Ἄγνωνος, ἐπειδὴ ὁ Ἄγνων Ἀθηναῖος ἦν, ὁ οἰκιστὴς τῆς Ἀμφιπόλεως. ζ Περιέσεσθαι] φυλαχθήσεσθαι. η Καὶ ἐν τῷ παρόντι] πρὸς τὸ παρόν. θ Τὸν δὲ Ἄγνωνα] οὐ τοῦτο λέγει ὅτι ὁ Ἄγνων οὐχ ἥδετο ταῖς τιμαῖς, ἀλλὰ οὔτε συμφέρειν τοῖς Ἀμφιπολίταις τιμᾶσθαι τὸν Ἄγνωνα, διὰ τὸ κολακεύειν τοὺς Λακεδαιμονίους, οὔτε ἡδὺ ἦν τοῖς Ἀμφιπολίταις τὸ τιμᾶν αὐτόν. ι Οἱ μὲν ἐπ' οἴκου ἀπέπλευσαν] οἱ Ἀθηναῖοι. κ Ἐς Ἡράκλειαν] ἡ Ἡράκλεια ἡ ἐν Τραχῖνι τῆς Θρᾴκης. λ Μάχη αὕτη] ἡ κατὰ τὴν Ἀμφίπολιν τοῦ Βρασίδου. μ Οὐδένα καιρὸν ἔτι εἶναι] οὐκ ἐν καιρῷ ἔτι εἶναι. ν Τῶν τε Ἀθηναίων] τῶν μὲν Ἀθηναίων, διὰ τὸ ἡττηθῆναι ἀποκεχωρηκότων· τῶν δὲ περὶ τὸν Ῥαμφίαν, οὐκ ὄντων δυνατῶν δρᾶν τι ὧν ὁ Βρασίδας διενοεῖτο. ξ Ἅψασθαι μηδετέρους] Ἀθηναίους καὶ Πελοποννησίους. ο Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, πληγέντες] ζημιωθέντες. π Καὶ δι' ὀλίγου αὖθις] ἀντὶ τοῦ, μετ' ὀλίγον. καὶ οὐκέτι πιστεύοντες τῇ ἰσχύϊ τῇ αὐτῶν, δι' ἣν τὸ πρότερον οὐ προσεδέχοντο τὰς σπονδάς. ρ Καθυπέρτεροι γενήσεσθαι] τῶν Λακεδαιμονίων. σ Ἐπαιρόμενοι] κινούμενοι. τ Ἐπὶ πλέον ἀποστῶσι] τῶν Ἀθηναίων. υ Μετεμέλοντό τε] μετεμέλοντό τε, ἐξὸν καλῶς καιροῦ ἐπιτηδείου παρατυχόντος τοῦ πράγματος, οὐ συνέβησαν τοῖς Λακεδαιμονίοις. φ Μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ] κατορθώματα. χ Οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ μετεμέλοντο. ψ Ὤοντο ὀλίγων ἐτῶν καθαιρήσειν] ἤλπιζον, δι' ὀλίγων ἐτῶν ταπεινώσειν. ω Τῇ ἐν τῇ νήσῳ] τῇ σφακτηρίᾳ. α Αὐτομολούντων τε] παρὰ τοὺς ἐν Πύλῳ δηλαδὴ Ἀθηναίους. μήπως αὐτομολήσωσιν οἱ εἵλωτες οἱ ὑπομένοντες παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, πιστεύοντες τοῖς ἔξω, τουτέστι, τοῖς ηὐτομοληκόσι διὰ τὰ συμβεβηκότα τοῖς Λακεδαιμονίοις. β Καὶ οἱ ὑπομένοντες] οἱ ὑπόλοιποι. γ Τοῖς ἔξω πίσυνοι] αὐτομολήσασι δηλαδή. δ Πρὸς τοὺς Ἀργείους αὐτοῖς] τοῖς Λακεδαιμονίοις. ε Ἐπ' ἐξόδῳ εἶναι] λήξει. ζ Οὐκ ἤθελον σπένδεσθαι] ἤγουν μετὰ σπονδῶν ποιεῖσθαι.

πονήσῳ πόλεων ὑπώπτευόν τινας ἀποστήσεσθαι πρὸς τοὺς Ἀργείους· ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ταῦτ' οὖν ἀμφοτέροις αὐτοῖς λογιζομένοις ἐδόκει ποιητέα εἶναι ἡ ξύμβασις, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐπιθυμίᾳ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι· ἦσαν γὰρ οἱ Σπαρτιᾶται αὐτῶν πρῶτοί τε, καὶ ὁμοίως σφίσι ξυγγενεῖς. ἤρξαντο μὲν οὖν καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῶν πράσσειν, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι οὔπως ἤθελον, εὖ φερόμενοι, ἐπὶ τῇ ἴσῃ καταλύεσθαι· σφαλέντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τῷ Δηλίῳ, παραχρῆμα οἱ Λακεδαιμόνιοι, γνόντες νῦν μᾶλλον ἂν ἐνδεξομένους, ποιοῦνται τὴν ἐνιαύσιον ἐκεχειρίαν, ἐν ᾗ ἔδει ξυνιόντας καὶ περὶ τοῦ πλείονος χρόνου βουλεύεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἐν Ἀμφιπόλει ἧσσα τοῖς Ἀθηναίοις ἐγεγένητο, καὶ ἐτεθνήκει Κλέων τε καὶ Βρασίδας, οἵπερ ἀμφοτέρωθεν μάλιστα ἠναντιοῦντο τῇ εἰρήνῃ, ὁ μὲν, διὰ τὸ εὐτυχεῖν τε καὶ τιμᾶσθαι ἐκ τοῦ πολεμεῖν, ὁ δὲ, γενομένης ἡσυχίας καταφανέστερος νομίζων ἂν εἶναι κακουργῶν, καὶ ἀπιστότερος διαβάλλων· τότε δὲ ἑκατέρᾳ τῇ πόλει σπεύδοντες τὰ μάλιστα τὴν ἡγεμονίαν, Πλειστοάναξ τε ὁ Παυσανίου βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, καὶ Νικίας ὁ Νικηράτου, πλεῖστα τῶν τότε εὖ φερόμενος ἐν στρατηγίαις, πολλῷ δὴ μᾶλλον προεθυμοῦντο, Νικίας μὲν βουλόμενος, ἐν ᾧ ἀπαθὴς ἦν, καὶ ἠξιοῦτο διασώσασθαι τὴν εὐτυχίαν, καὶ ἔς τε τὸ αὐτίκα πόνων πεπαῦσθαι καὶ αὐτὸς, καὶ τοὺς πολίτας παῦσαι, καὶ τῷ μέλλοντι χρόνῳ καταλιπεῖν ὄνομα ὡς οὐδὲν σφήλας τὴν πόλιν διεγένετο, νομίζων ἐκ τοῦ ἀκινδύνου τοῦτο ξυμβαίνειν, καὶ ὅστις ἐλάχιστα τύχῃ αὑτὸν παραδίδωσι, τὸ δὲ ἀκίνδυνον τὴν εἰρήνην παρέχειν· Πλειστοάναξ δὲ, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διαβαλλόμενος περὶ τῆς καθόδου, καὶ ἐς ἐνθυμίαν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀεὶ προβαλλόμενος ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε τι πταίσειαν, ὡς διὰ τὴν ἐκείνου κάθοδον παρανομηθεῖσαν ταῦτα ξυμβαίνοι. τὴν γὰρ πρόμαντιν τὴν ἐν Δελφοῖς ἐπῃτιῶντο αὐτὸν πεῖσαι μετ' Ἀριστοκλέους τοῦ ἀδελφοῦ, ὥστε χρῆσαι Λακεδαιμονίοις ἐπὶ πολὺ τάδε θεωροῖς ἀφικνουμένοις, Διὸς υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα ἐκ τῆς ἀλλοτρίας εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀναφέρειν· εἰ δὲ μὴ, ἀργυρέᾳ εὐλάκᾳ εὐλάξειν. χρόνῳ δὲ προτρέψαι τοὺς Λακεδαιμονίους φεύγοντα αὐτὸν ἐς Λύκαιον, διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ποτὲ μετὰ δώρων δοκοῦσαν ἀναχώρησιν, καὶ ἥμισυ τῆς οἰκίας τοῦ ἱεροῦ τότε τοῦ Διὸς οἰκοῦντα, φόβῳ τῷ Λακεδαιμονίων, ἔτει ἑνὸς δέοντι εἰκοστῷ, τοῖς ὁμοίοις χοροῖς καὶ θυσίαις καταγαγεῖν, ὥσπερ ὅτε τὸ πρῶτον Λακεδαίμονα κτίζοντες, τοὺς βασιλέας καθίσταντο. ἀχθόμενος οὖν τῇ διαβολῇ ταύτῃ, καὶ νομίζων, ἐν εἰρήνῃ μὲν οὐδενὸς σφάλματος γιγνομένου, καὶ ἅμα τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς ἄνδρας κομιζομένων, κἂν αὐτὸς τοῖς ἐχθροῖς ἀνεπίληπτος εἶναι· πολέμου δὲ καθεστῶτος, ἀεὶ ἀνάγκην εἶναι τοὺς προέχοντας ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν διαβάλλεσθαι, προὐθυμήθη τὴν ξύμβασιν, καὶ τόν τε χειμῶνα τοῦτον ᾔεσαν ἐς λόγους, καὶ πρὸς τὸ ἔαρ ἤδη παρασκευή τε προεπανεσείσθη ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, περιαγγελλομένη κατὰ πόλεις ὡς ἐπιτειχισμὸν, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι μᾶλλον ἐσακούοιεν· καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῶν ξυνόδων ἅμα πολλὰς δικαιώσεις προενεγκόντων ἀλλήλοις ξυνεχωρεῖτο, ὥστε ἃ ἑκάτεροι πολέμῳ ἔσχον ἀποδόντας, τὴν εἰρήνην ποιεῖσθαι, Νίσαιαν δ' ἔχειν Ἀθηναίους. ἀνταπαιτούντων γὰρ Πλάταιαν, οἱ Θηβαῖοι ἔφασαν, οὐ βίᾳ

γρ. οὔπω

γρ. δοκοῦσαν

α Ταῦτ' οὖν ἀμφοτέροις αὐτοῖς] Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις δηλονότι. β Ἦσαν γὰρ οἱ Σπαρτιᾶται] τὸ οἱ ἐνταῦθα, ἀντὶ τοῦ ἔνιοι. ἦσαν γὰρ τινες αὐτῶν Σπαρτιᾶται, καὶ πρῶτοι, καὶ τοῖς πρώτοις ξυγγενεῖς. ὡς τὸ εἰκὸς οὖν, οἱ ξυγγενεῖς αὐτῶν σπουδὴν ἐποιοῦντο. γ Μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῶν πράσσειν] τὴν εἰρήνην δηλονότι. δ Οὔπως ἤθελον] οὐδὲ ὅλως ἤθελον. ε Εὖ φερόμενοι] ἤγουν εὐτυχοῦντες. ζ Ἐπὶ τῇ ἴσῃ] ὥστε τὸ προσῆκον αὐτοῖς μόνον ἔχειν, ἀλλὰ δηλονότι καὶ πλεῖον ὅτερον. η Ἐνδεξομένους] ἤτοι προσδεξομένους, δηλονότι τὴν εἰρήνην. θ Ὁ μὲν, διὰ τὸ εὐτυχεῖν] ὁ Βρασίδας. ι Ὁ δὲ] ὁ Κλέων. κ Διαβάλλων] προσδεξομένους, λείπει τὴν εἰρήνην. λ Πλεῖστα τῶν τότε εὖ φερόμενος] ἤτοι ἐν πλείστοις πράγμασι. μ Καὶ ὅστις ἐλάχιστα τύχῃ αὑτὸν παραδίδωσι] τῇ ἀλόγῳ φορᾷ τῆς τύχης. ν Τὴν εἰρήνην παρέχειν] ᾤετο δηλονότι. ξ Διαβαλλόμενος] ἤγουν ὑβριζόμενος. ο Ἀεὶ προβαλλόμενος] ἤγουν κατηγορούμενος. π Παρανομηθεῖσαν] ἤγουν παρανόμως δοθεῖσαν αὐτῷ. ρ Τὴν γὰρ πρόμαντιν] ἤγουν τὴν προαγορεύουσαν ἐκ μαντείας. σ Διὸς υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα] ἡμιθέου μὲν, τοῦ Ἡρακλέους λέγει. σπέρμα δὲ, τὸν ἀπόγονον. οὗτος δ' ἦν ὁ Πλειστοάναξ. ἀναφέρειν δὲ, τὸ κατάγειν. εὐλάκαν δὲ, τὴν ὕνιν Λακεδαιμόνιοι λέγουσιν. ἔνιοι δὲ, τὴν δίκελλαν, ἀπὸ τοῦ λακαίνειν, ἤτοι σκάπτειν. εὐλάξειν δὲ, ἀροσεῖν. τοιοῦτο δέ τι λέγει, ἀργυρέᾳ εὐλάκᾳ εὐλάξειν, τουτέστι, λιμὸν ἔσεσθαι, καὶ πολλοῦ σφόδρα τὸν σῖτον ὠνήσεσθαι, ὥσπερ ἀργυροῖς ἐργαλείοις χρωμένους. ἔνιοι δὲ, οὐ λυσιτελήσειν φασὶν αὐτοῖς τὴν γῆν γεωργεῖν, ὥσπερ εἰ ἀργυροῖς ἐργαλείοις ἐχρῶντο. τ Ἐκ τῆς ἀλλοτρίας] ἤγουν ὑπερορίας. υ Ἀναφέρειν] ἀνακαλεῖσθαι. φ Μετὰ δώρων δοκοῦσαν] οἱ μὲν, τὴν δόκησιν ἀντὶ τοῦ δοκήσεως φασὶ κεῖσθαι, διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ποτὲ μετὰ δώρων δοκήσεως ἀναχώρησιν. οἱ δὲ, τηρήσαντες τὴν δόκησιν, τὴν ἀναχώρησιν μᾶλλον, ἀντὶ ἀναχωρήσεως ἐδέξαντο. δηλοῖ δὲ τὴν δόκησιν ἐπὶ τῆς λήψεως τῶν δώρων ἔλαβον, ἵν' οὕτω νοῆται, ἤτοι, διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ποτὲ μετὰ δώρων λῆψιν ἀναχώρησιν. καὶ δεκτέον οὕτω. χ Οἰκοῦντα, φόβῳ τῷ Λακεδαιμονίων] ὁ Πλειστοάναξ διαφυγὼν, ᾤκησεν ἐν Λυκαίῳ. τοῦ δὲ τόπου, καθ' ὃν ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν, τὸ μὲν ἥμισυ, ἦν ἱερὸν, τὸ δὲ ἥμισυ, βέβηλον. ψ Ἔτει ἑνὸς δέοντι] τοῦτο συντακτέον τῷ χρόνῳ. ἤγουν μετὰ τὸν χρόνον τῆς προρρήσεως τῆς μαντείας, προτρέψαι τοὺς Λακεδαιμονίους. ἵν' ᾖ, χρόνῳ δὲ προτρέψαι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἑνὸς δέοντι εἰκοστῷ. ω Τῇ διαβολῇ] τῇ ὕβρει τῇ τῶν ἐχθρῶν. α Ἀνεπίληπτος εἶναι] μὴ ἂν αὐτὸς παρέξων κατηγορίας ἀφορμὴν, προὐθυμήθη τὴν ξύμβασιν. β Ἤεσαν ἐς λόγους] ἀλλήλοις δηλονότι. γ Παρασκευή τε προεπανεσείσθη] ἡ πολεμικὴ παρασκευὴ προηπειλήθη. δ Ὡς ἐπιτειχισμὸν] ὡς μελλόντων φρούρια ἐπιτειχίσειν ἐν τῇ Ἀττικῇ τῶν Λακεδαιμονίων. ε Ἐκ τῶν ξυνόδων] ἐπειδὴ συνερχόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἐπιζητοῦντες κατὰ τὸ δίκαιον παρ' ἀλλήλων τινὰς, συνέβησαν. ζ Δικαιώσεις] αἰτήματα δίκαια. η Προενεγκόντων] προβαλόντων. θ Ἀνταπαιτούντων γὰρ] τῶν Ἀθηναίων.

[α]ἀλλ' ὁμολογίᾳ αὐτῶν προσχωρησάντων, καὶ οὐ προδόντων, [β]ἔχειν τὸ χωρίον καὶ οἱ ἀθηναῖοι τὴν αὐτὴν τρόπῳ [γ]τὴν νίσαιαν. τότε δὴ παρακαλέσαντες τοὺς ἑαυτῶν ξυμμάχους οἱ λακεδαιμόνιοι, καὶ ψηφισαμένων, πλὴν βοιωτῶν, καὶ κορινθίων, καὶ ἠλείων, καὶ μεγαρέων, τῶν ἄλλων, ὥστε καταλύεσθαι (τούτοις δὲ οὐκ ἤρεσκε τὰ πρασσόμενα) ποιοῦνται τὴν ξύμβασιν, καὶ ἐσπείσαντο πρὸς τοὺς ἀθηναίους, καὶ ὤμοσαν ἐκεῖνοί τε πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους τάδε. Σπονδὰς ἐποιήσαντο ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι κατὰ τάδε, καὶ ὤμοσαν κατὰ πόλεις. Περὶ μὲν τῶν ἱερῶν τῶν κοινῶν, θύειν, καὶ ἰέναι, καὶ μαντεύεσθαι, [δ]καὶ θεωρεῖν κατὰ τὰ πάτρια τὸν βουλόμενον, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀδεῶς. τὸ δὲ ἱερὸν, καὶ τὸν νεὼν τὸν ἐν δελφοῖς τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ δελφοὺς, [ε]αὐτονόμους εἶναι, καὶ αὐτοτελεῖς, [ζ]καὶ αὐτοδίκους καὶ αὐτῶν, καὶ τῆς γῆς τῆς ἑαυτῶν, κατὰ τὰ πάτρια. ἔτη δὲ εἶναι τὰς σπονδὰς πεντήκοντα ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς ἀθηναίων, καὶ λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς λακεδαιμονίων, ἀδόλους καὶ ἀβλαβεῖς, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν ἐπὶ πημονῇ, μήτε λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπ' ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους, μήτε ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπὶ λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους, μήτε τέχνῃ, μήτε μηχανῇ μηδεμιᾷ. ἢν δέ τι [η]διάφορον ᾖ πρὸς ἀλλήλους, [θ]δικαίῳ χρήσθων, καὶ ὅρκοις, καθ' ὅτι ἂν ξυνθῶνται. ἀποδόντων δὲ ἀθηναίοις λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀμφίπολιν. ὅσας δὲ πόλεις παρέδοσαν λακεδαιμόνιοι ἀθηναίοις, ἐξέστω ἀπιέναι ὅποι ἂν βούλωνται αὐτοὺς, καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας. τὰς δὲ πόλεις, [ι]φερούσας τὸν φόρον [κ]τὸν ἐπ' Ἀριστείδου, αὐτονόμους εἶναι. [λ]ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν ἀθηναίους, μηδὲ τοὺς ξυμμάχους [μ]ἐπὶ κακῷ, [ν]ἀποδιδόντων τὸν φόρον, ἐπειδὴ αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο. εἰσὶ δὲ, Ἄργιλος, Στάγειρος, Ἄκανθος, Σκῶλος, Ὄλυνθος, Σπάρτωλος. ξυμμάχους δὲ εἶναι μηδετέρων, μήτε λακεδαιμονίων, μήτε ἀθηναίων. ἢν δὲ ἀθηναῖοι πείθωσι τὰς πόλεις, βουλομένας ταύτας ἐξέστω ξυμμάχους ποιεῖσθαι αὐτοὺς ἀθηναίοις. μηκυβερναίους δὲ καὶ σαναίους, καὶ σιγγαίους, οἰκεῖν τὰς πόλεις τὰς ἑαυτῶν, καθάπερ ὀλύνθιοι καὶ ἀκάνθιοι. ἀποδόντων δὲ ἀθηναίοις λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι πάνακτον. ἀποδόντων δὲ καὶ οἱ ἀθηναῖοι λακεδαιμονίοις [ξ]κορυφάσιον, καὶ κύθηρα, καὶ μεθώνην, καὶ πτελεόν, καὶ ἀταλάντην, καὶ τοὺς ἄνδρας ὅσοι εἰσὶ λακεδαιμονίων [ο]ἐν τῷ δημοσίῳ τῷ ἀθηναίων, ἢ ἄλλοθί που ὅσης ἀθηναῖοι ἄρχουσιν [π]ἐν δημοσίῳ, καὶ τοὺς ἐν σκιώνῃ πολιορκουμένους πελοποννησίων ἀφεῖναι, καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι λακεδαιμονίων ξύμμαχοι ἐν σκιώνῃ εἰσὶ, καὶ ὅσους Βρασίδας ἐσέπεμψε. καὶ εἴ τις τῶν ξυμμάχων τῶν λακεδαιμονίων ἐν ἀθήναις ἐστὶν ἐν τῷ δημοσίῳ, ἢ ἄλλοθί που ἧς ἀθηναῖοι ἄρχουσιν ἐν δημοσίῳ. ἀποδόντων δὲ καὶ λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι οὕστινας ἔχουσιν ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων, [ρ]κατὰ ταὐτά. σκιωναίων δὲ, καὶ τορωναίων, καὶ σερμυλίων, καὶ εἴ τινα ἄλλην πόλιν ἔχουσιν ἀθηναῖοι, ἀθηναίους βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὅ,τι ἂν δοκῇ αὐτοῖς. ὅρκους δὲ ποιήσασθαι ἀθηναίους πρὸς λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κατὰ πόλεις. ὀμνυόντων δὲ τὸν ἐπιχώριον ὅρκον ἑκάτεροι [σ]τὸν μέγιστον ἐξ ἑκάστης πόλεως. ὁ δ' ὅρκος, ἔστω ὅδε, Ἐμμενῶ ταῖς ξυνθήκαις, καὶ ταῖς σπονδαῖς ταῖσδε, δικαίως καὶ ἀδόλως. ἔστω δὲ λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ ταὐτὰ ὅρκος πρὸς ἀθηναίους. τὸν δὲ ὅρκον ἀνανεοῦσθαι κατ' ἐνιαυτὸν ἀμφοτέρους. στήλας δὲ στῆσαι ὀλυμπίασι, καὶ πυθοῖ, καὶ ἰσθμῷ, καὶ ἐν ἀθήναις ἐν πόλει, καὶ ἐν λακεδαίμονι ἐν ἀμυκλαίῳ. εἰ δέ τι ἀμνημονοῦσιν ὁποτεροιοῦν, καὶ εἴ του πέρι λόγοις δικαίοις χρωμένοις, εὔορκον εἶναι ἀμφοτέροις ταύτῃ μεταθεῖναι [τ]ὅπῃ ἂν δοκῇ ἀμφοτέροις, ἀθηναίοις καὶ λακεδαιμονίοις. ἄρχει δὲ τῶν σπονδῶν ἔφορος Πλειστόλας, ἀρ-

ἢ δίκαις

α Ἀλλ' ὁμολογίᾳ] ἑκουσίῳ θελήματι. β Ἔχειν τὸ χωρίον] τὴν πλάταιαν.

γ Τὴν νίσαιαν] ἀπὸ κοινοῦ, τὸ ἔχειν αὐτοτελεῖς αὐτοὺς, καὶ μὴ ἄλλοις συντελοῦντας.

δ Καὶ θεωρεῖν] θεωροὺς πέμπειν.

ε Αὐτονόμους εἶναι] ἤγουν, τοῖς καθ' αὐτοὺς νόμοις χρωμένους.

ζ Καὶ αὐτοδίκους] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἔχειν αὐτοτελεῖς αὐτοὺς καὶ μὴ ἄλλοις συντελοῦντας· αὐτόδικοι ἄνθρωποι, οἱ ἐν αὐτοῖς τὰ διάφορα ἐν δίκῃ λύοντες, καὶ μὴ μετάγοντες αὐτὴν εἰς ἑτέρους ἀνθρώπους.

η Διάφορον ἢ πρὸς ἀλλήλους] ἤγουν λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις.

θ Δίκαις χρήσθων] ἤγουν κρίσει δικαίᾳ. ι Φερούσας τὸν φόρον] διδούσας τὸ ἐτήσιον τέλος. κ Τὸν ἐπ' Ἀριστείδου] ταχθέντα δηλονότι. λ Ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω] ἐὰν ἀποδιδῶσι τὸν φόρον οἱ σύμμαχοι τοῖς ἀθηναίοις, ὅπλα μὴ ἐπιφερέτωσαν αὐτοῖς οἱ ἀθηναῖοι μετὰ τὰς σπονδάς. μ Ἐπὶ κακῷ] τῶν πόλεων.

ν Ἀποδιδόντων τὸν φόρον] τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι. ξ Κορυφάσιον] τὴν πύλον λέγει.

ο Ἐν τῷ δημοσίῳ] ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.

π Ἐν δημοσίῳ] ἀποδότωσαν.

ρ Κατὰ ταὐτὰ] ἤγουν κατὰ τὴν ὁμοίαν συμφωνίαν.

σ Τὸν μέγιστον] ἤγουν τὸν ἰσχυρότατον.

τ Ὅπῃ ἂν δοκῇ] ἤγουν, ὡς ἂν δοκῇ.

τεμισίου μηνὸς τετάρτῃ φθίνοντος. ἐν δὲ ἀθήναις, ἄρχων Ἀλκαῖος, ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ἕκτῃ φθίνοντος. ὤμνυον δὲ οἵδε, καὶ ἐσπένδοντο, λακεδαιμονίων μὲν, Πλειστόλας, Δαμάγητος, Χίονις, Μεταγένης, Ἄκανθος, Δάϊθος, Ἰσχαγόρας, Φιλοχαρίδας, Ζευξίδας, Ἄντιππος, Τέλλης, Ἀλκινίδης, Ἐμπεδίας, Μηνᾶς, Λάμφιλος· ἀθηναίων δὲ, οἵδε, Λάμπων, Ἰσθμιόνικος, Νικίας, Λάχης, Εὐθύδημος, Προκλῆς, Πυθόδωρος, Ἅγνων, Μυρτίλος, Θρασυκλῆς, Θεογένης, Ἀριστοκράτης, Ἰώλκιος, Τιμοκράτης, Λέων, Λάμαχος, Δημοσθένης.

Αὗται αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἦρι, [α] ἐκ Διονυσίων εὐθὺς τῶν ἀστικῶν, [β] αὐτοδεκαετῶν διελθόντων, καὶ ἡμερῶν ὀλίγων [γ] παρενεγκουσῶν, ἢ ὡς τὸ πρῶτον ἡ ἐσβολὴ ἐς τὴν ἀττικὴν, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου τοῦδε ἐγένετο. σκοπείτω δέ τις κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ μὴ τῶν ἑκασταχοῦ ἢ ἀρχόντων, ἢ ἀπὸ τιμῆς τινος τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ προγεγενημένα [δ] σημαινόντων, πιστεύσας μᾶλλον. [ε] οὐ γὰρ ἀκριβές ἐστιν οἷς καὶ ἀρχομένοις, καὶ μεσοῦσι, καὶ ὅπως ἔτυχέ τῳ ἐπεγένετό τι. [ζ] κατὰ θέρη δὲ καὶ χειμῶνας ἀριθμῶν, ὥσπερ γέγραπται, εὑρήσει ἐξ ἡμισείας ἑκατέρου τοῦ [η] ἐνιαυτοῦ τὴν δύναμιν ἔχοντος, δέκα μὲν θέρη, ἴσους δὲ χειμῶνας τῷ πρώτῳ πολέμῳ τῷδε γεγενημένους. λακεδαιμόνιοι δὲ (ἔλαχον γὰρ πρότεροι ἀποδιδόναι ἃ εἶχον) τούς τε ἄνδρας εὐθὺς τοὺς παρὰ σφίσιν αἰχμαλώτους ἀφίεσαν, καὶ πέμψαντες ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης πρέσβεις, Ἰσχαγόραν, καὶ Μηνᾶν, καὶ Φιλοχαρίδαν, ἐκέλευον τὸν Κλεαρίδαν τὴν ἀμφίπολιν παραδιδόναι τοῖς ἀθηναίοις, [θ] καὶ τοὺς ἄλλους τὰς σπονδὰς [ι] ὡς εἴρητο ἑκάστοις δέχεσθαι. [κ] οἱ δ' οὐκ ἤθελον, νομίζοντες οὐκ ἐπιτηδείας εἶναι· οὐδὲ ὁ Κλεαρίδας [λ] παρέδωκε τὴν πόλιν, χαριζόμενος τοῖς χαλκιδεῦσι, λέγων ὡς οὐ δυνατὸς εἴη [μ] βίᾳ ἐκείνων παραδιδόναι. ἐλθὼν δὲ αὐτὸς κατὰ τάχος μετὰ πρέσβεων [ν] αὐτόθεν, ἀπολογησόμενός τε ἐς τὴν λακεδαίμονα, ἢν κατηγορῶσιν οἱ περὶ τὸν Ἰσχαγόραν ὅτι οὐκ ἐπείθετο, καὶ ἅμα βουλόμενος εἰδέναι εἰ ἔτι [ξ] μετακινητὴ εἴη ἡ ὁμολογία, ἐπειδὴ ηὗρε [ο] κατειλημμένας, αὐτὸς μὲν, πάλιν πεμπόντων τῶν λακεδαιμονίων, καὶ κελευόντων μάλιστα μὲν καὶ τὸ χωρίον παραδοῦναι, εἰ δὲ μὴ, ὁπόσοι πελοποννησίων ἔνεισιν ἐξαγαγεῖν, κατὰ τάχος ἐπορεύετο. [π] οἱ δὲ ξύμμαχοι, ἐν τῇ λακεδαίμονι αὐτοὶ ἔτυχον ὄντες, [ρ] καὶ αὐτῶν τοὺς μὴ δεξαμένους τὰς σπονδὰς ἐκέλευον οἱ λακεδαιμόνιοι ποιεῖσθαι. οἱ δὲ, τῇ αὐτῇ προφάσει ᾗπερ καὶ τὸ πρῶτον ἀπεώσαντο, οὐκ ἔφασαν δέξεσθαι, ἢν μή τινας [σ] δικαιοτέρας [τ] τούτων ποιῶνται. [υ] ὡς δ' αὐτῶν [φ] οὐκ ἐσήκουον, ἐκείνους μὲν ἀπέπεμψαν, αὐτοὶ δὲ πρὸς τοὺς ἀθηναίους ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο, νομίζοντες ἥκιστα ἂν σφίσι τούς τε ἀργείους, [χ] ἐπειδὴ οὐκ ἤθελον, Ἀμπελίδου καὶ Λίχου ἐλθόντων, ἐπισπένδεσθαι, νομίσαντες αὐτοὺς ἄνευ ἀθηναίων οὐ δεινοὺς εἶναι, καὶ τὴν ἄλλην πελοπόννησον μάλιστ' ἂν ἡσυχάζειν. πρὸς γὰρ ἂν τοὺς ἀθηναίους, [ψ] εἰ ἐξῆν, χωρεῖν. παρόντων οὖν πρέσβεων ἀπὸ τῶν ἀθηναίων, [ω] καὶ γενομένων λόγων, ξυνέβησαν· καὶ ἐγένοντο ὅρκοι, καὶ ξυμμαχία ἥδε, κατὰ τάδε,

[α] Ξύμμαχοι ἔσονται λακεδαιμόνιοι πεντήκοντα ἔτη. ἢν δέ τινες ἴωσιν ἐς τὴν γῆν πολέμιοι τὴν λακεδαιμονίων, καὶ κακῶς ποιῶσι λακεδαιμονίους, ὠφελεῖν ἀθηναίους λακεδαιμονίους τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν

α Ἐκ Διονυσίων] ἤγουν μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Διονύσου. β Αὐτοδεκαετῶν] ὁλοκλήρων. γ Παρενεγκουσῶν] παρελθουσῶν. δ Σημαινόντων] σημασίαν καὶ δήλωσιν διδόντων. ε Οὐ γὰρ ἀκριβές ἐστιν] ἤγουν, ἀκριβὴς ἡ ἀλήθειά ἐστιν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἷς καὶ ἀρχομένοις (ἤγουν, ἐν τῇ ἀρχῇ οὖσι τοῦ πολέμου) καὶ μεσοῦσι (ἤγουν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πολέμου οὖσιν) ἐπεγένετό τι. ζ Κατὰ θέρη δὲ καὶ χειμῶνας] κατὰ θέρη (φησὶ) καὶ χειμῶνας τὰ δέκα ἔτη σκοπείτω τίς, καὶ μὴ ἐξαριθμείσθω μήτε τοὺς ἄρχοντας, μήτε τοὺς ἀπὸ ἄλλης τινὸς τιμῆς ἐπωνύμους τοῖς ἔτεσι γεγενημένοις. οὐ γὰρ ἀκριβῶς ἐντεῦθεν οἱ χρόνοι τῶν πράξεων λαμβάνονται, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῶν ἀρχόντων, καὶ κατὰ τοὺς μέσους, καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους, πολλὰ ἐπράχθη. τὸ αἴτιον τοῦτό ἐστι τοῦ τὸν Θουκυδίδην κατὰ θέρη καὶ χειμῶνας τὸν χρόνον διῃρηκέναι, καὶ μὴ κατ' ἐνιαυτόν. η Ἐνιαυτοῦ τὴν δύναμιν ἔχοντος] ὅτι δέκα ἔτη ἐπολέμησαν λακεδαιμόνιοι καὶ ἀθηναῖοι. θ Καὶ τοὺς ἄλλους] συμμάχους. ι Ὡς εἴρητο ἑκάστοις] συνεφωνήθη. κ Οἱ δ' οὐκ ἤθελον] δέξασθαι τοὺς ἀθηναίους. λ Παρέδωκε τὴν πόλιν] τὴν ἀμφίπολιν. μ Βίᾳ ἐκείνων] τῶν χαλκιδέων. ν Αὐτόθεν] ἤγουν ἀπὸ τῆς ἀμφιπόλεως. ξ Μετακινητὴ] ἤγουν δυνατὴ κινηθῆναι. ο Κατειλημμένας] ἰσχυράς. π Οἱ δὲ ξύμμαχοι] τῶν λακεδαιμονίων. ρ Καὶ αὐτῶν τοὺς μὴ] ἐξ αὐτῶν τῶν συμμάχων. σ Δικαιοτέρας] ἰσχυροτέρας τῷ δικαίῳ. τ Τούτων] τῶν γενομένων. υ Ὡς δ' αὐτῶν] τῶν συμμάχων. φ Οὐκ ἐσήκουον] οἱ λακεδαιμόνιοι. χ Ἐπειδὴ οὐκ ἤθελον] οὐ βουλομένων (φησὶ) τῶν ἄλλων συμμάχων σπένδεσθαι πρὸς τοὺς ἀθηναίους, οἱ λακεδαιμόνιοι καθ' ἑαυτοὺς ἐσπείσαντο, νομίζοντες ἥκιστα ἂν οὕτω πρὸς ἀθηναίους χωρήσειν τοὺς ἀργείους προσθησομένους αὐτοῖς. πεποιημένοι γὰρ ἔμπροσθεν πρὸς λακεδαιμονίους σπονδὰς, τότε τῶν ἀθηναίων εὖ φερομένων, οὐκ ἐβούλοντο πρὸς λακεδαιμονίους ἐπισπένδεσθαι, ἐλθόντων Ἀμπελίδου καὶ Λίχου. οὐκ ἐβούλοντο δὲ ἐπισπένδεσθαι οἱ ἀργεῖοι, νομίζοντες χωρὶς ἀθηναίων οὐ δεινοὺς εἶναι λακεδαιμονίους. πρὸς τούτῳ δὲ, καὶ τὴν ἄλλην πελοπόννησον οἱ λακεδαιμόνιοι ᾤοντο ἡσυχάζειν, γενομένων τῶν σπονδῶν. εἰ γὰρ μὴ ἐγεγόνεσαν, δηλαδὴ ἐξῆν πρὸς χωρεῖν τοῖς ἀθηναίοις, τούς τε ἀργείους καὶ τοὺς ἀχαιοὺς πρὸς ἀθηναίους ἂν ἀποστῆναι. ψ Εἰ ἐξῆν χωρεῖν] τοὺς πελοποννησίους. ω Καὶ γενομένων λόγων] συμβατικῶν. α Ξύμμαχοι ἔσονται] ξυμμαχία ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων.

δὲ δῃώσαντες οἴχωνται, [α] πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ ἀμφοτέρων, καταλύειν δὲ ἅμα [β] ἄμφω τὼ πόλεε. ταῦτα δ' εἶναι δικαίως, καὶ προθύμως, καὶ ἀδόλως. καὶ ἤν τινες ἐς τὴν τῶν ἀθηναίων γῆν ἴωσι πολέμιοι, καὶ κακῶς ποιῶσιν ἀθηναίους, ὠφελεῖν λακεδαιμονίους τρόπῳ ὅτῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν δὲ δῃώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ ἀμφοτέρων, καταλύειν δὲ ἅμα ἄμφω τὼ πόλεε. ταῦτα δ' εἶναι δικαίως, καὶ προθύμως, καὶ ἀδόλως. [γ] ἢν δὲ ἡ δουλεία ἐπανίστηται, ἐπικουρεῖν ἀθηναίους λακεδαιμονίοις [δ] παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν. Ὀμοῦνται δὲ ταῦτα οἵπερ καὶ τὰς ἄλλας σπονδὰς ὤμνυον ἑκατέρων. ἀνανεοῦσθαι δὲ ταῦτα κατ' ἐνιαυτόν, λακεδαιμονίους μὲν, ἰόντας ἐς ἀθήνας πρὸς τὰ Διονύσια, ἀθηναίους δὲ, ἰόντας ἐς λακεδαίμονα πρὸς τὰ ὑακίνθια. στήλην δὲ ἑκατέρους στῆσαι, τὴν μὲν, ἐν λακεδαίμονι, παρ' Ἀπόλλωνι ἐν ἀμυκλαίῳ· τὴν δὲ, ἐν ἀθήναις, ἐν πόλει παρ' Ἀθηνᾷ. ἢν δέ τι δοκῇ λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις προσθεῖναι καὶ ἀφελεῖν περὶ τῆς ξυμμαχίας, ὅ,τι ἂν δοκῇ, εὔορκον ἀμφοτέροις εἶναι. τὸν δὲ ὅρκον ὤμνυον λακεδαιμονίων μὲν, οἵδε, Πλειστοάναξ, Ἆγις, Πλειστόλας, Δαμάγητος, Χίονις, Μεταγένης, Ἄκανθος, Δάϊθος, Ἰσχαγόρας, Φιλοχαρίδας, Ζευξίδας, Ἄνθιππος, Ἀλκινάδας, Τέλλις, Ἐμπεδίας, Μηνᾶς, Λάφιλος· ἀθηναίων δὲ, Λάμπων, Ἰσθμιόνικος, Λάχης, Νικίας, Εὐθύδημος, Προκλῆς, Πυθόδωρος, Ἅγνων, Μυρτίλος, Θρασυκλῆς, Θεαγένης, Ἀριστοκράτης, Ἰώλκιος, Τιμοκράτης, Λέων, Λάμαχος, Δημοσθένης. αὕτη ἡ ξυμμαχία ἐγένετο [ε] μετὰ τὰς σπονδὰς οὐ πολλῷ ὕστερον. καὶ τοὺς ἄνδρας [ζ] τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀπέδοσαν οἱ ἀθηναῖοι τοῖς λακεδαιμονίοις. καὶ τὸ θέρος ἦρχε τοῦ ἑνδεκάτου ἔτους. ταῦτα δὲ τὰ δέκα ἔτη ὁ πρῶτος πόλεμος [η] ξυνεχῶς γενόμενος γέγραπται.

γρ. Ζαξίλας

Μετὰ δὲ τὰς σπονδὰς καὶ τὴν ξυμμαχίαν τῶν λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἀθηναίων, αἳ ἐγένοντο μετὰ τὸν δεκαετῆ πόλεμον, ἐπὶ Πλειστόλα μὲν ἐν λακεδαίμονι ἐφόρου, Ἀλκαίου δ' ἄρχοντος Ἀθήνησι, τοῖς μὲν δεξαμένοις αὐτὰς εἰρήνη ἦν· οἱ δὲ κορίνθιοι, καὶ τῶν ἐν πελοποννήσῳ πόλεων τινὲς [θ] διεκίνουν τὰ πεπραγμένα. καὶ εὐθὺς ἄλλη ταραχὴ καθίστατο τῶν ξυμμάχων πρὸς τὴν λακεδαίμονα. [ι] καὶ ἅμα καὶ τοῖς ἀθηναίοις οἱ λακεδαιμόνιοι, προϊόντος τοῦ χρόνου, [κ] ὕποπτοι ἐγένοντο, ἔστιν ἐν οἷς οὐ ποιοῦντες ἐκ τῶν ξυγκειμένων [λ] ἃ εἴρητο. [μ] καὶ ἐπὶ ἓξ ἔτη μὲν καὶ δέκα μῆνας ἀπέσχοντο μὴ [ν] ἐπὶ τὴν ἑκατέρων γῆν στρατεῦσαι, ἔξωθεν δὲ μετ' ἀνακωχῆς οὐ βεβαίου ἔβλαπτον ἀλλήλους τὰ μάλιστα. ἔπειτα μέντοι καὶ ἀναγκασθέντες λῦσαι τὰς μετὰ τὰ δέκα ἔτη σπονδὰς, αὖθις ἐς πόλεμον φανερὸν κατέστησαν. γέγραφε δὲ καὶ ταῦτα ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης ἀθηναῖος ἑξῆς ὡς ἕκαστα ἐγένετο, κατὰ θέρη καὶ χειμῶνας, μέχρις οὗ τήν τε ἀρχὴν κατέπαυσαν τῶν ἀθηναίων λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὸν πειραιᾶ κατέλαβον. ἔτη δὲ ἐς τοῦτο τὰ ξύμπαντα ἐγένετο τῷ πολέμῳ [ξ] ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. καὶ τὴν διὰ μέσου ξύμβασιν εἴ τις μὴ ἀξιώσει πόλεμον νομίζειν, [ο] οὐκ ὀρθῶς δικαιώσει. τοῖς τε γὰρ ἔργοις ὡς διῄρηται ἀθρείτω, καὶ εὑρήσει οὐκ εἰκὸς ὂν εἰρήνην αὐτὴν κριθῆναι, ἐν ᾗ οὔτε ἀπέδοσαν πάντα, οὔτ' ἀπεδέξαντο ἃ ξυνέθεντο. [π] ἔξω τε τούτων, πρὸς τὸν μαντινικὸν καὶ ἐπιδαύριον πόλεμον, καὶ ἐς ἄλλα, ἀμφοτέροις ἁμαρτήματα ἐγένετο. καὶ οἱ ἐπὶ θρᾴκης ξύμμαχοι, [ρ] οὐδὲν ἧσσον πολέμιοι ἦσαν. [σ] βοιωτοί τε ἐκεχειρίαν δεχήμερον ἦγον. ὥστε ξὺν τῷ πρώτῳ πολέμῳ [τ] τῷ δεκαετεῖ, καὶ τῇ μετ' αὐτὸν ὑπόπτῳ ἀνακωχῇ, καὶ τῷ ὕστερον ἐξ αὐτῆς πολέμῳ, εὑρήσει τις τοσαῦτα ἔτη, λογιζόμενος κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ ἡμέρας οὐ πολλὰς παρενεγκούσας, καὶ τοῖς ἀπὸ χρησμῶν τι [υ] ἰσχυρισαμένοις [φ] μόνον δὴ τοῦτο ἐχυρῶς ξυμβάν. αἰεὶ γὰρ ἔγωγε

α Πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν] τὴν κακῶς ποιήσασαν τοὺς λακεδαιμονίους.
β Ἄμφω τὼ πόλεε] λείπει τὴν ἐπελθοῦσαν πόλιν.
γ Ἢν δὲ ἡ δουλεία ἐπανίστηται] αὐτή τε, ἢν δὲ οἱ εἵλωτες ἐπανίστωνται. ἤγουν τὸ πλῆθος τῶν δούλων.
δ Παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν] ἤγουν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.
ε Μετὰ τὰς σπονδὰς] τὰς κοινὰς δηλονότι, ὧν μετεῖχον καὶ οἱ σύμμαχοι.
ζ Τοὺς ἐκ τῆς νήσου] ληφθέντας δηλονότι.
η Ξυνεχῶς γενόμενος] ἀδιαστάτως, συνημμένως.
θ Διεκίνουν τὰ πεπραγμένα] κατέλυον τὰ κατὰ τὰς σπονδάς.
ι Καὶ ἅμα] σὺν τούτῳ.
κ Ὕποπτοι ἐγένοντο] ἤγουν διάφοροι. λ Ἃ εἴρητο] ἐν ταῖς σπονδαῖς.
μ Καὶ ἐπὶ ἓξ ἔτη μὲν καὶ δέκα μῆνας] ἓξ ἔτη καὶ δέκα μῆνας ἡ ἀβέβαιος εἰρήνη λακεδαιμονίων καὶ ἀθηναίων, μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τοῦ δεκάτου ἔτους, παρέτεινεν. ν Ἐπὶ τὴν ἑκατέρων] μὴ ἐπὶ τὴν ἀλλήλων. ξ Ἑπτὰ καὶ εἴκοσι] εἰκοσιεπτὰ ἔτη ὁ πόλεμος τῶν πελοποννησίων καὶ ἀθηναίων παρέτεινεν.
ο Οὐκ ὀρθῶς δικαιώσει] αὐτή τε, οὐκ ἀληθῶς καὶ δικαίως κρινεῖ. π Ἔξω τε τούτων] ἀντὶ τούτων.
ρ Οὐδὲν ἧσσον πολέμιοι ἦσαν] καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην δηλονότι. σ Βοιωτοί τε ἐκεχειρίαν δεχήμερον ἦγον] βοιωτοί τε πρὸς δέκα ἡμέρας ἐκεχειρίαν ἐποιοῦντο πρὸς ἀθηναίους.
τ Τῷ δεκαετεῖ] τῷ προειρημένῳ. υ Ἰσχυρισαμένοις] προτιθεῖσί τι ἰσχυρόν.
φ Μόνον δὴ τοῦτο ἐχυρῶς ξυμβάν] ἤτοι μόνον δὴ τοῦτο ἰσχυρῶς μαρτυρῆσαι.

μέμνημαι, καὶ ἀρχομένου τοῦ πολέμου, καὶ μέχρις οὗ ἐτελεύτησε, προφερόμενον ὑπὸ πολλῶν ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη δέοι γενέσθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ, καὶ προσέχων τὴν γνώμην ὅπως ἀκριβές τι εἴσομαι. καὶ ξυνέβη μοι φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμφίπολιν στρατηγίαν, καὶ γενομένῳ παρ' ἀμφοτέροις τοῖς πράγμασι, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Πελοποννησίων, διὰ τὴν φυγὴν, καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν μᾶλλον αἰσθέσθαι. τὴν οὖν μετὰ τὰ δέκα ἔτη διαφοράν τε καὶ ξύγχυσιν τῶν σπονδῶν, καὶ τὰ ἔπειτα ὡς ἐπολεμήθη, ἐξηγήσομαι. ἐπειδὴ γὰρ αἱ πεντηκοντούτεις σπονδαὶ ἐγένοντο, καὶ ὕστερον αἱ ξυμμαχίαι, καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου πρεσβεῖαι, αἵπερ παρεκλήθησαν ἐς αὐτὰ, ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐπ' οἴκου ἀπῆλθον· Κορίνθιοι δὲ ἐς Ἄργος τραπόμενοι πρῶτον, λόγους ποιοῦνται πρός τινας τῶν ἐν τέλει ὄντων Ἀργείων, ὡς χρὴ, ἐπειδὴ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ ἀλλ' ἐπὶ καταδουλώσει τῆς Πελοποννήσου σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν πρὸς Ἀθηναίους τοὺς πρὶν ἐχθίστους πεποίηνται, ὁρᾶν τοὺς Ἀργείους ὅπως σωθήσεται ἡ Πελοπόννησος, καὶ ψηφίσασθαι τὴν βουλομένην πόλιν τῶν Ἑλλήνων, ἥτις αὐτόνομός τέ ἐστι, καὶ δίκας ἴσας καὶ ὁμοίας δίδωσι, πρὸς Ἀργείους ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι, ὥστε τῇ ἀλλήλων ἐπιμαχεῖν. ἀποδεῖξαι δὲ ἄνδρας ὀλίγους ἀρχὴν αὐτοκράτορας, καὶ μὴ πρὸς τὸν δῆμον τοὺς λόγους εἶναι, τοῦ μὴ καταφανεῖς γίγνεσθαι τοὺς μὴ πείσαντας τὸ πλῆθος. ἔφασαν δὲ πολλοὺς προσχωρήσεσθαι, μίσει τῶν Λακεδαιμονίων. καὶ οἱ μὲν Κορίνθιοι, διδάξαντες ταῦτα, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. οἱ δὲ τῶν Ἀργείων ἄνδρες, ἀκούσαντες, ἐπειδὴ ἀνήνεγκαν τοὺς λόγους ἔς τε τὰς ἀρχὰς καὶ τὸν δῆμον, ἐψηφίσαντο Ἀργεῖοι, καὶ ἄνδρας εἵλοντο δώδεκα, πρὸς οὓς τὸν βουλόμενον τῶν Ἑλλήνων ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι, πλὴν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων. τούτων δὲ μηδετέροις ἐξεῖναι ἄνευ τοῦ δήμου τῶν Ἀργείων σπείσασθαι. ἐδέξαντό τε ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι μᾶλλον, ὁρῶντες τόν τε τῶν Λακεδαιμονίων σφίσι πόλεμον ἐσόμενον (ἐπ' ἐξόδῳ γὰρ πρὸς αὐτοὺς αἱ σπονδαὶ ἦσαν) καὶ ἅμα ἐλπίσαντες τῆς Πελοποννήσου ἡγήσεσθαι. κατὰ γὰρ τὸν χρόνον τοῦτον ἥ τε Λακεδαίμων μάλιστα δὴ κακῶς ἤκουσε, καὶ ὑπερώφθη, διὰ τὰς ξυμφορὰς, οἵ τε Ἀργεῖοι ἄριστα ἔσχον τοῖς πᾶσιν, οὐ ξυναράμενοι τοῦ Ἀττικοῦ πολέμου, ἀμφοτέροις δὲ μᾶλλον ἔνσπονδοι ὄντες, ἐκκαρπωσάμενοι. οἱ μὲν οὖν Ἀργεῖοι οὕτως ἐς τὴν ξυμμαχίαν προσεδέχοντο τοὺς ἐθέλοντας τῶν Ἑλλήνων. Μαντινῆς δ' αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν πρῶτοι προσεχώρησαν, δεδιότες τοὺς Λακεδαιμονίους. τοῖς γὰρ Μαντινεῦσι μέρος τι τῆς Ἀρκαδίας κατέστραπτο ὑπήκοον, ἔτι τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου ὄντος, καὶ ἐνόμιζον οὐ περιόψεσθαι σφᾶς τοὺς Λακεδαιμονίους ἄρχειν, ἐπειδὴ καὶ σχολὴν ἦγον. ὥστε ἄσμενοι πρὸς τοὺς Ἀργείους ἐτράποντο, πόλιν τε μεγάλην νομίζοντες, καὶ Λακεδαιμονίοις αἰεὶ διάφορον, δημοκρατουμένην τε ὥσπερ καὶ αὐτοί. ἀποστάντων δὲ τῶν Μαντινέων, καὶ ἡ ἄλλη Πελοπόννησος ἐς θροῦν καθίστατο, ὡς καὶ σφίσι ποιητέον τοῦτο, νομίσαντες πλέον τι εἰδότας μεταστῆναι αὐτοὺς, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἅμα δι' ὀργῆς ἔχοντες, ἐν ἄλλοις

α Προφερόμενον] θρυλούμενον. β Ὅτι τρὶς ἐννέα] ὅτι εἰς τὰ χρόνου, ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη ὁ πόλεμος παρέτεινεν. γ Ἐπεβίων δὲ] ἐπέζων μετὰ τὴν κίνησιν τοῦ πολέμου. δ Αἰσθανόμενός τι] αὐτὸ τὸ ἀκμάζων, διὰ τὸ μὴ παρηβηκέναι τὴν ἡλικίαν, παρακολουθῶν πᾶσι. ε Ἔτη εἴκοσι] ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἴκοσιν ἔτη ἔφυγε τὴν πατρίδα, καὶ περὶ [illegible] διέτελεσε. ζ Παρ' ἀμφοτέροις] τοῖς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων. η Αὐτῶν μᾶλλον] τῶν πραγμάτων. θ Αἰσθέσθαι] διὰ τὸ ἡσυχάζειν, καὶ μὴ πολεμεῖν αὐτόν. μᾶλλον παρηκολούθησα τοῖς γινομένοις. ι Ὡς ἐπολεμήθη] μετὰ τοῦ πολέμου κατάστασιν. κ Αἱ πεντηκοντούτεις] αἱ κοιναί. λ Αἱ ξυμμαχίαι] ἤγουν αἱ ἰδικαί, αἱ πρὸς Ἀθηναίους ἐκ Λακεδαίμονος, καὶ ἀνάπαλιν. μ Τραπόμενοι πρῶτον] ἀπελθόντες. ν Πρός τινας τῶν ἐν τέλει ὄντων Ἀργείων] ἤγουν πρός τινας ἄρχοντας τῶν Ἀργείων. ξ Οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ] οὐκ ἐπὶ συμφέροντι. ο Καὶ ψηφίσασθαι] τοὺς Ἀργείους. π Ὥστε τῇ ἀλλήλων ἐπιμαχεῖν] ἀσθενεῖ δηλονότι οὔσῃ, καὶ καταπειθομένῃ ὑπὸ τῶν ἐναντίων. ρ Ἀποδεῖξαι δὲ ἄνδρας ὀλίγους] ἤγουν γνωρίμους καταστῆσαι ἡμῖν. σ Αὐτοκράτορας] αἴσθησιν τῶν ὅλων πραγμάτων ἔχοντας. τ Μὴ πρὸς τὸν δῆμον τοὺς λόγους εἶναι] τοὺς σπενδομένους τοῖς Ἀργείοις, μὴ τῷ δήμῳ διαλέγεσθαι, ἀλλὰ τοῖς αὐτοκράτορα ἔχουσιν ἀρχήν. υ Τοῦ μὴ καταφανεῖς γίγνεσθαι] ἵνα μὴ φωραθῶσιν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ συντιθέμενοι τοῖς Ἀργείοις, ἤγουν συνθέμενοι. φ Γίγνεσθαι] τοῖς Κορινθίοις, ἢ ἄλλοις.

χ Τοὺς μὴ πείσαντας τὸ πλῆθος] τῶν Ἀργείων. ψ Προσχωρήσεσθαι] τοῖς Ἀργείοις. ω Ἄνδρες ἀκούσαντες] τῶν Κορινθίων. α Ἀνήνεγκαν τοὺς λόγους] τῶν Κορινθίων. β Ἔς τε τὰς ἀρχὰς] εἰς τοὺς ἐν τέλει. γ Τούτων δὲ μηδετέροις ἐξεῖναι] τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων. δ Αἱ σπονδαὶ ἦσαν] τῶν Λακεδαιμονίων. ε Ἡγήσεσθαι] ἡγεμόνες ἔσεσθαι. ζ Τὸν χρόνον τοῦτον] τὸν τοῦ πολέμου δηλονότι. η Μάλιστα δὴ] ὑπερβαλλόντως. θ Κακῶς ἤκουσεν] ὑβρίσθη. ι Καὶ ὑπερώφθη] ἐξουδενώθη. κ Διὰ τὰς ξυμφορὰς] διὰ τὰς ταλαιπωρίας ἃς ἔπαθον οἱ Ἕλληνες. λ Ἄριστα ἔσχον τοῖς πᾶσι] διετέθησαν. μ Ἀμφοτέροις δὲ μᾶλλον] τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις. ν Ἐκκαρπωσάμενοι] τοὺς καρποὺς καὶ τὰς προσόδους λαβόντες ἀπὸ τῆς γῆς ἀκεραίους, διὰ τὸ μὴ πολεμεῖν. ξ Μαντινῆς δ' αὐτοῖς] Μαντινέων καὶ Ἀργείων συμμαχία. ο Αὐτοῖς] τοῖς Ἀργείοις. π Καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν] τῶν Μαντινέων. ρ Κατέστραπτο] δεδούλωτο. σ Ὑπήκοον] τῶν Λακεδαιμονίων. τ Οὐ περιόψεσθαι σφᾶς] ἐκ ἐπιτρέψειν τοῖς Μαντινεῦσι τοὺς Λακεδαιμονίους ἄρχειν τῶν κατεστραμμένων, καὶ ταῦτα σχολὴν ἄγοντας τοὺς Λακεδαιμονίους. υ Καὶ σχολὴν ἦγον] οἱ Λακεδαιμόνιοι. φ Ὥστε ἄσμενοι] οἱ Μαντινεῖς. χ Πόλιν τε μεγάλην] ἰσχυράν. ψ Διάφορον] μαχομένην. ω Δημοκρατουμένην] δημονομουμένην. α Ὡς καὶ σφίσι ποιητέον τοῦτο] ἤγουν τὸ προσελθεῖν τοῖς Ἀργείοις. β Νομίσαντες] οἱ Πελοποννήσιοι. γ Εἰδότας] τοὺς Μαντινεῖς. δ Μεταστῆναι αὐτοὺς] τοὺς Μαντινέας.

τε, καὶ ὅτι ἐν ταῖς σπονδαῖς ταῖς ἀττικαῖς ἐγέγραπτο, εὔορκον εἶναι προσθεῖναι καὶ ἀφελεῖν ὅ,τι ἂν ἀμφοῖν τοῖν πόλεοιν δοκῇ, λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις. τοῦτο γὰρ τὸ γράμμα μάλιστα τὴν πελοπόννησον διεθορύβει, καὶ ἐς ὑποψίαν καθίστη μὴ μετὰ ἀθηναίων σφᾶς βούλωνται λακεδαιμόνιοι δουλώσασθαι. δίκαιον γὰρ εἶναι πᾶσι τοῖς ξυμμάχοις γεγράφθαι τὴν μετάθεσιν. ὥστε φοβούμενοι οἱ πολλοὶ ὥρμηντο πρὸς τοὺς ἀργείους καὶ αὐτοὶ ἕκαστοι ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι. λακεδαιμόνιοι δέ, αἰσθόμενοι τὸν θροῦν τὸν ἐν τῇ πελοποννήσῳ καθεστῶτα, καὶ τοὺς κορινθίους διδασκάλους τε γενομένους, καὶ αὐτοὺς μέλλοντας σπείσεσθαι πρὸς τὸ ἄργος, πέμπουσι πρέσβεις ἐς τὴν κόρινθον, βουλόμενοι προκαταλαβεῖν τὸ μέλλον. καὶ ᾐτιῶντο τήν τε ἐσήγησιν τοῦ παντός, καὶ εἰ ἀργείοις σφῶν ἀποστάντες, ξύμμαχοι ἔσονται. παραβήσεσθαί τε ἔφασαν αὐτοὺς τοὺς ὅρκους, καὶ ἤδη ἀδικεῖν ὅτι οὐ δέχονται τὰς ἀθηναίων σπονδάς, εἰρημένον, κύριον εἶναι ὅ,τι ἂν τὸ πλῆθος τῶν ξυμμάχων ψηφίσηται, ἢν μή τι θεῶν ἢ ἡρώων κώλυμα ᾖ. κορίνθιοι δέ, παρόντων σφίσι τῶν ξυμμάχων, ὅσοι οὐδ᾽ αὐτοὶ ἐδέξαντο τὰς σπονδάς (παρεκάλεσαν δὲ αὐτοὺς αὐτοὶ πρότερον) ἀντέλεγον τοῖς λακεδαιμονίοις, ἃ μὲν ἠδικοῦντο, οὐ δηλοῦντες ἄντικρυς, ὅτι οὔτε σόλλιον σφίσιν ἀπέλαβον παρ᾽ ἀθηναίων, οὔτε ἀνακτόριον, εἴ τέ τι ἄλλο ἐνόμιζον ἐλασσοῦσθαι· πρόσχημα δὲ ποιούμενοι, τοὺς ἐπὶ θρᾴκης μὴ προδώσειν. ὀμόσαι γὰρ αὐτοῖς ὅρκους ἰδίᾳ τε, ὅτε μετὰ ποτιδαιατῶν τὸ πρῶτον ἀφίσταντο, καὶ ἄλλους ὕστερον. οὔκουν παραβαίνειν τοὺς τῶν ξυμμάχων ὅρκους ἔφασαν, οὐκ εἰσιόντες ἐς τὰς τῶν ἀθηναίων σπονδάς. θεῶν γὰρ πίστεις ὀμόσαντες, ἐκείνοις οὐκ ἂν εὐορκεῖν προδιδόντες αὐτούς. εἰρῆσθαι δ᾽ ὅτι ἢν μὴ θεῶν ἢ ἡρώων κώλυμα ᾖ· φαίνεσθαι οὖν σφίσι κώλυμα θεῖον τοῦτο. καὶ περὶ μὲν τῶν παλαιῶν ὅρκων τοσαῦτα εἶπον. περὶ δὲ τῆς ἀργείων ξυμμαχίας, μετὰ τῶν φίλων βουλευσάμενοι, ποιήσειν ὅ,τι ἂν δίκαιον ᾖ. καὶ οἱ μὲν λακεδαιμονίων πρέσβεις ἀνεχώρησαν ἐπ᾽ οἴκου. ἔτυχον δὲ παρόντες ἐν κορίνθῳ καὶ ἀργείων πρέσβεις, οἳ ἐκέλευον τοὺς κορινθίους ἰέναι ἐς τὴν ξυμμαχίαν, καὶ μὴ μέλλειν. οἱ δὲ ἐς τὸν ὕστερον ξύλλογον αὐτοὺς τὸν παρὰ σφίσι προεῖπον ἥκειν. ἦλθε δὲ καὶ ἠλείων πρεσβεία εὐθύς, καὶ ἐποιήσατο πρὸς κορινθίους ξυμμαχίαν πρῶτον. ἔπειτα ἐκεῖθεν ἐς ἄργος ἐλθόντες, καθάπερ προείρητο, ἀργείων ξύμμαχοι ἐγένοντο. διαφερόμενοι γὰρ ἐτύγχανον τοῖς λακεδαιμονίοις περὶ λεπρέου. πολέμου γὰρ γενομένου ποτὲ πρὸς ἀρκάδων τινὰς λεπρεάταις, καὶ ἠλείων παρακληθέντων ὑπὸ λεπρεατῶν ἐς ξυμμαχίαν ἐπὶ τῇ ἡμισείᾳ τῆς γῆς, καὶ λυσάντων τὸν πόλεμον, ἠλεῖοι τὴν γῆν νεμομένοις αὐτοῖς τοῖς λεπρεάταις τάλαντον ἔταξαν τῷ Διὶ τῷ ὀλυμπίῳ ἀποφέρειν. καὶ μέχρι τοῦ ἀττικοῦ πολέμου ἀπέφερον. ἔπειτα παυσαμένων διὰ πρόφασιν τοῦ πολέμου, οἱ ἠλεῖοι ἐπηνάγκαζον. οἱ δ᾽ ἐτράποντο πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους· καὶ δίκης λακεδαιμονίοις ἐπιτραπείσης, ὑποτοπήσαντες οἱ ἠλεῖοι μὴ ἴσον ἕξειν, ἀνέντες τὴν ἐπιτροπήν, λεπρεατῶν τὴν γῆν ἔτεμον. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι οὐδὲν ἧσσον ἐδίκασαν, αὐτονόμους εἶναι λεπρεάτας, καὶ ἀδικεῖν ἠλείους, καὶ ὡς οὐκ ἐμμεινάντων τῇ ἐπιτροπῇ, φρουρὰν ὁπλιτῶν ἐσέπεμψαν ἐς λέπρεον. οἱ δὲ ἠλεῖοι, νομίζοντες πόλιν σφῶν ἀφεστηκυῖαν δέξασθαι τοὺς λακεδαιμονίους, καὶ τὴν ξυνθήκην προφέροντες, ἐν ᾗ εἴρητο, ἃ ἔχοντες ἐς τὸν ἀττικὸν πόλεμον καθίσταντό τινες, ταῦτα ἔχοντας καὶ ἐξελθεῖν, ὡς οὐκ ἴσον ἔχοντες ἀφίστανται πρὸς τοὺς

γρ. καταλυσάντων. γρ. τάλαντον. γρ. ἐ, τάλαντα.

α Ἐν ταῖς σπονδαῖς ταῖς ἀττικαῖς] ἀντὶ τοῦ, ἐπὶ τοὺς ἀττικούς. β Τὴν πελοπόννησον διεθορύβει] διὰ πάσης τῆς πελοποννήσου θόρυβον καθίστη. γ Δίκαιον γὰρ εἶναι πᾶσι τοῖς ξυμμάχοις] ἤγουν σὺν πᾶσιν. δ Ὥστε φοβούμενοι οἱ πολλοὶ] τῶν πελοποννησίων. ε Προκαταλαβεῖν τὸ μέλλον] φθάσαι πρὶν μέλλειν τοὺς κορινθίους προσχωρεῖν τοῖς ἀργείοις. ζ Τήν τε ἐσήγησιν] τὸ εἰσηγήσασθαι δηλονότι προσχωρῆσαι τοῖς ἀργείοις τοὺς ἕλληνας. η Τοῦ παντὸς] δηλονότι. ἤγουν ᾐτιῶντο. θ Σφῶν ἀποστάντες] τῶν λακεδαιμονίων. ι Εἰρημένον] ἀντὶ τοῦ ἀρεσθέντος. κ Κύριον εἶναι] κεκυρωμένον, βέβαιον εἶναι. λ Κορίνθιοι] τὸ ἑξῆς, κορίνθιοι δὲ ἀντέλεγον. μ Ξυμμάχων] αὐτῶν δηλονότι. ν Ἐδέξαντο τὰς σπονδὰς] τὰς πρὸς ἀθηναίους. τὰς τῶν ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων. ξ Παρεκάλεσαν δὲ αὐτοὺς αὐτοὶ] αὐτοὺς τοὺς ξυμμάχους αὐτοὶ οἱ κορίνθιοι. Παρεκάλεσαν] λείπει τὸ παρεῖναι. ο Αὐτοὶ πρότερον] ἤγουν πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τοὺς πρέσβεις τῶν λακεδαιμονίων. π Ἀντέλεγον τοῖς λακεδαιμονίοις] τὸ ἑξῆς, κορίνθιοι δὲ ἀντέλεγον. ρ Οὔτε σόλλιον σφίσιν] ἀντὶ τοῦ αὐτῶν. σ Ἀπέλαβον] οἱ κορίνθιοι. τ Ὀμόσαι γὰρ αὐτοῖς ὅρκους] τοῖς ἐπὶ θρᾴκης. υ Ὅτε μετὰ ποτιδαιατῶν] ἀφισταμένων. φ Τὸ πρῶτον ἀφίσταντο] οἱ ἐπὶ τῆς θρᾴκης. χ Θεῶν γὰρ πίστεις ὀμόσαντες] ἤγουν, θεῶν ὅρκους ἐπὶ πίστει. ψ Προδιδόντες αὐτοὺς] τοὺς ἐπὶ θρᾴκης. ω Εἰρῆσθαι δ᾽ ὅτι ἢν μὴ θεῶν] ἔφασαν δὲ εἰρῆσθαι ἐν ταῖς σπονδαῖς δηλονότι. α Καὶ περὶ μὲν τῶν παλαιῶν ὅρκων] τῶν πρὸς τοὺς ἐπὶ θρᾴκης. β Οἱ δὲ ἐς τὸν ὕστερον ξύλλογον] οἱ κορίνθιοι. γ Παρὰ σφίσι] τοῖς κορινθίοις. δ Προεῖπον ἥκειν] τοὺς ἀργείους. ε Ἔπειτα ἐκεῖθεν] ἀπὸ τῆς κορίνθου. ζ Ἐς ἄργος ἐλθόντες] οἱ ἠλεῖοι. η Ξύμμαχοι ἐγένοντο] οἱ ἠλεῖοι δηλονότι. θ Διαφερόμενοι γὰρ] ἐχθροί. ι Ἐπὶ τῇ ἡμισείᾳ τῆς γῆς] ἤγουν, ἐπὶ τῷ καρποῦσθαι τὸ ἥμισυ τῆς γῆς. κ Ἔπειτα παυσαμένων] τοῦ ἀποφέρειν δηλονότι. λ Ἐπηνάγκαζον] ἀποφέρειν δηλονότι. μ Οἱ δ᾽ ἐτράποντο] οἱ ἠλεῖοι. ν Ἐπιτραπείσης] δοθείσης. ξ Ἴσον ἕξειν] ἀντὶ τοῦ, μὴ ἕξειν τὸ δίκαιον. ο Ἀνέντες τὴν ἐπιτροπὴν] ἀντὶ τοῦ, παυσάμενοι τοῦ ἐπιτρέψαι τὴν δίκην λακεδαιμονίοις. π Τὴν γῆν ἔτεμον] ἐδῄουν. ρ Οὐδὲν ἧσσον ἐδίκασαν] ἀντὶ τοῦ ἐπίσης. σ Αὐτονόμους εἶναι] τῆς δίκης δηλονότι. τ Καὶ ὡς οὐκ ἐμμεινάντων] τῶν ἠλείων δηλονότι. υ Νομίζοντες πόλιν] τὸ λέπρεον. φ Σφῶν ἀφεστηκυῖαν] τῶν ἠλείων. χ Καὶ τὴν ξυνθήκην] ξύμβασιν. ψ Καὶ ἐξελθεῖν] τοῦ πολέμου. ω Ὡς οὐκ ἴσον ἔχοντες] τὸ δίκαιον.

Ἀργείοις. καὶ τὴν ξυμμαχίαν, ὥσπερ προείρητο, καὶ οὗτοι ἐποιήσαντο. [α] ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι [β] εὐθὺς μετ' ἐκείνους, καὶ οἱ ἐπὶ Θρᾴκης Χαλκιδεῖς, Ἀργείων ξύμμαχοι. Βοιωτοὶ δὲ καὶ Μεγαρῆς [γ] τὸ αὐτὸ λέγοντες, ἡσύχαζον, περιορώμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ νομίζοντες σφίσι τὴν Ἀργείων δημοκρατίαν αὐτοῖς ὀλιγαρχουμένοις ἧσσον ξύμφορον εἶναι τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας. περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου, Σκιωναίους μὲν Ἀθηναῖοι [δ] ἐκπολιορκήσαντες, ἀπέκτειναν τοὺς ἡβῶντας, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν· καὶ τὴν γῆν Πλαταιεῦσιν ἔδοσαν νέμεσθαι. Δηλίους δὲ κατήγαγον πάλιν ἐς Δῆλον, ἐνθυμούμενοι τάς τε ἐν ταῖς μάχαις ξυμφοράς, καὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ [ε] χρήσαντος. καὶ Φωκῆς καὶ Λοκροὶ [ζ] ἤρξαντο πολεμεῖν. καὶ Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι, ἤδη ξύμμαχοι ὄντες, ἔρχονται ἐς Τεγέαν, ἀποστήσοντες Λακεδαιμονίων, [η] ὁρῶντες μέγα μέρος ὄν, καὶ [θ] εἰ σφίσι προσγένοιτο, νομίζοντες ἅπασαν ἂν ἔχειν Πελοπόννησον. [ι] ὡς δὲ οὐδὲν ἂν ἔφασαν [κ] ἐναντιωθῆναι οἱ Τεγεᾶται Λακεδαιμονίοις, οἱ Κορίνθιοι μέχρι τούτου προθύμως πράσσοντες, [λ] ἀνεῖσαν τῆς φιλονικίας, καὶ ὠρρώδησαν μὴ οὐδεὶς σφίσιν ἔτι τῶν ἄλλων προσχωρῇ. [μ] ὅμως δὲ ἐλθόντες ἐς τοὺς Βοιωτούς, ἐδέοντο σφῶν τε καὶ Ἀργείων γίγνεσθαι ξυμμάχους, καὶ τἆλλα κοινῇ πράσσειν· τάς τε δεχημέρους ἐπισπονδάς, αἳ ἦσαν Ἀθηναίοις καὶ Βοιωτοῖς πρὸς ἀλλήλους οὐ πολλῷ ὕστερον γενόμεναι τούτων τῶν πεντηκονταετίδων σπονδῶν, ἐκέλευον οἱ Κορίνθιοι τοὺς Βοιωτοὺς ἀκολουθήσαντας Ἀθήναζε, [ν] καὶ σφίσι ποιῆσαι ὥσπερ Βοιωτοὶ εἶχον· μὴ δεχομένων δὲ Ἀθηναίων, ἀπειπεῖν τὴν ἐκεχειρίαν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ σπένδεσθαι ἄνευ αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ, δεομένων τῶν Κορινθίων, περὶ μὲν τῆς Ἀργείων ξυμμαχίας ἐπισχεῖν αὐτοὺς ἐκέλευον· ἐλθόντες δὲ Ἀθήναζε μετὰ Κορινθίων, οὐχ ηὕροντο τὰς δεχημέρους σπονδάς, ἀλλ' ἀπεκρίναντο οἱ Ἀθηναῖοι, Κορινθίοις εἶναι σπονδάς, εἴπερ Λακεδαιμονίων εἰσὶ ξύμμαχοι. Βοιωτοὶ μὲν οὖν οὐδὲν μᾶλλον ἀπεῖπον τὰς δεχημέρους, [ξ] ἀξιούντων καὶ αἰτιωμένων Κορινθίων ξυνθέσθαι σφίσι. Κορινθίοις δὲ ἀνακωχὴ ἄσπονδος ἦν πρὸς Ἀθηναίους. Λακεδαιμόνιοι δὲ, τοῦ αὐτοῦ θέρους πανδημεὶ ἐστράτευσαν, Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου Λακεδαιμονίων βασιλέως ἡγουμένου τῆς Ἀρκαδίας ἐς Παρρασίους, Μαντινέων ὑπηκόους ὄντας, κατὰ στάσιν [ο] ἐπικαλεσαμένων [π] σφᾶς, ἅμα δὲ καὶ [ρ] τὸ ἐν Κυψέλοις τεῖχος ἀναιρήσοντες, ἢν δύνωνται, ὃ ἐτείχισαν Μαντινῆς, [σ] καὶ αὐτοὶ ἐφρούρουν ἐν τῇ Παρρασικῇ, κείμενον ἐπὶ τῇ Σκιρίτιδι τῆς Λακωνικῆς. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τὴν γῆν τῶν Παρρασίων ἐδῄουν· οἱ δὲ Μαντινῆς, τὴν πόλιν Ἀργείοις φύλαξι παραδόντες, αὐτοὶ τὴν ξυμμαχίαν ἐφρούρουν. ἀδύνατοι δὲ ὄντες διασῶσαι τό, τε ἐν Κυψέλοις τεῖχος, καὶ τὰς ἐν Παρρασίοις πόλεις, ἀπῆλθον. Λακεδαιμόνιοι δέ, τούς τε Παρρασίους αὐτονόμους ποιήσαντες, καὶ τὸ τεῖχος καθελόντες, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. Καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους ἤδη ἡκόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ Θρᾴκης μετὰ Βρασίδου ἐξελθόντων στρατιωτῶν, οὓς ὁ Κλεαρίδας μετὰ τὰς σπονδὰς ἐκόμισεν, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐψηφίσαντο, τοὺς μὲν μετὰ Βρασίδου Εἵλωτας μαχεσαμένους [τ] ἐλευθέρους εἶναι, καὶ οἰκεῖν ὅπου ἂν βούλωνται. καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ αὐτοὺς μετὰ τῶν νεοδαμώδων ἐς Λέπρεον κατέστησαν, κείμενον ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Ἠλείας, ὄντες ἤδη διάφοροι Ἠλείοις· [υ] τοὺς δὲ ἐκ τῆς νήσου ληφθέντας σφῶν, καὶ [φ] τὰ ὅπλα παραδόντας, δείσαντες μή τι διὰ τὴν ξυμφορὰν νομίσαντες ἐλασσωθήσεσθαι, καὶ ὄντες ἐπίτιμοι νεωτερίσωσιν, ἤδη καὶ ἀρχάς τινας ἔχοντας, ἀτίμους ἐποίησαν· ἀτιμίαν δὲ τοιάνδε, [χ] ὥστε μήτε ἄρχειν, μήτε πριαμένους τι, ἢ πωλοῦντας, κυρίους εἶναι. ὕστερον δὲ αὖθις χρόνῳ [ψ] ἐπίτιμοι ἐγένοντο. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους καὶ Θυσσὸν τὴν ἐν τῇ Ἄθῳ Δικτιδιῆς εἷλον, Ἀθηναίων οὖσαν ξύμμαχον. καὶ τὸ θέρος τοῦτο πᾶν ἐπιμιξίαι μὲν ἦσαν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις· ὑπώπτευον δὲ ἀλλήλους εὐθὺς μετὰ τὰς σπονδὰς

α Ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι] σύμμαχοι δηλονότι.
β Εὐθὺς μετ' ἐκείνους] τοὺς Ἠλείους δηλονότι.
γ Τὸ αὐτὸ λέγοντες] τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντες.
δ Ἐκπολιορκήσαντες] ἑλόντες, καὶ δουλώσαντες ἐκ πολιορκίας.
ε Χρήσαντος] τὸ κατάγειν δηλονότι Δηλίους.
ζ Ἤρξαντο πολεμεῖν] πρὸς ἀλλήλους δηλονότι.
η Ὁρῶντες μέγα μέρος ὄν] τῆς Πελοποννήσου.
θ Εἰ σφίσι προσγένοιτο] προσκτηθείη.
ι Ὡς δὲ οὐδὲν ἂν] ἤγουν οὐκ ἄν.
κ Ἐναντιωθῆναι] ἐναντίαι γενέσθαι.
λ Ἀνεῖσαν τῆς φιλονεικίας] ἀπέστησαν τῆς μάχης.
μ Ὅμως δὲ ἐλθόντες] οἱ Κορίνθιοι.
ν Καὶ σφίσι ποιῆσαι] λείπει τὸ ἠξίουν.
ξ Ἀξιούντων καὶ αἰτιωμένων Κορινθίων] ἠξίουν οἱ Κορίνθιοι δηλονότι τοὺς Βοιωτοὺς ὅτι συνέθεντο αὐτοῖς ἀπειπεῖν τὰς πρὸς Ἀθηναίους σπονδάς.
ο Ἐπικαλεσαμένων] τῶν Παρρασίων.
π Σφᾶς] τοὺς Λακεδαιμονίους.
ρ Τὸ ἐν Κυψέλοις τεῖχος] ἐπιτετειχισμένον ὥστε βλάπτειν τὴν Σκιρῖτιν.
σ Καὶ αὐτοὶ ἐφρούρουν] οἱ Μαντινεῖς.
τ Ἐλευθέρους εἶναι] μετὰ τῶν ἐκ τῶν εἱλώτων ἐλευθέρων.
υ Τοὺς δ' ἐκ τῆς νήσου] τῆς Πύλου.
φ Τὰ ὅπλα παραδόντας] ποτὲ ἐν τῇ μάχῃ πρὸς Ἀθηναίους.
χ Ὥστε μήτε ἄρχειν, μήτε πριαμένους τι, ἢ πωλοῦντας] ἤγουν μὴ εἶναι κυρίους ἢ πρίασθαι, ἢ πωλεῖν.
ψ Ἐπίτιμοι] ἤγουν ἔντιμοι.

οὔτε ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι, [α] κατὰ τὴν τῶν χωρίων ἀλλήλοις οὐκ ἀπόδοσιν. τὴν γὰρ ἀμφίπολιν πρότεροι λαχόντες οἱ λακεδαιμόνιοι ἀποδιδόναι, καὶ τὰ ἄλλα, οὐκ ἀπεδεδώκεσαν· οὐδὲ τοὺς ἐπὶ θρᾴκης παρεῖχον ξυμμάχους, τὰς σπονδὰς δεχομένους, οὐδὲ βοιωτούς, οὐδὲ κορινθίους, λέγοντες ἀεὶ ὡς μετ' ἀθηναίων τούτους, ἢν μὴ θέλωσι, κοινῇ ἀναγκάσουσι. [β] χρόνους τε προὔθεντο [γ] ἄνευ ξυγγραφῆς, ἐν οἷς χρῆν [δ] τοὺς μὴ ἐσιόντας, ἀμφοτέροις πολεμίους εἶναι. τούτων οὖν ὁρῶντες οἱ ἀθηναῖοι [ε] οὐδὲν ἔργῳ γιγνόμενον, ὑπώπτευον τοὺς λακεδαιμονίους μηδὲν δίκαιον διανοεῖσθαι. ὥστε οὔτε πύλον ἀπαιτούντων αὐτῶν ἀπεδίδοσαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ τῆς νήσου δεσμώτας μετεμέλοντο ἀποδεδωκότες· τά τε [ζ] ἄλλα χωρία εἶχον, μένοντες ἕως σφίσι κἀκεῖνοι ποιήσειαν τὰ [η] εἰρημένα. λακεδαιμόνιοι δέ, τὰ μὲν δυνατὰ ἔφασαν πεποιηκέναι. τοὺς γὰρ παρὰ σφίσι δεσμώτας ὄντας ἀθηναίων, ἀποδοῦναι, καὶ τοὺς ἐπὶ θρᾴκης στρατιώτας ἀπαγαγεῖν, καὶ εἴτου ἄλλου ἐγκρατεῖς ἦσαν· ἀμφιπόλεως δὲ οὐκ ἔφασαν κρατεῖν, ὥστε παραδοῦναι. βοιωτοὺς δὲ πειράσεσθαι καὶ κορινθίους ἐς τὰς σπονδὰς ἐσαγαγεῖν, καὶ πάνακτον ἀπολαβεῖν, καὶ ἀθηναίων ὅσοι ἦσαν ἐν βοιωτοῖς αἰχμάλωτοι, κομιεῖν. πύλον μέντοι ἠξίουν σφίσιν ἀποδοῦναι· εἰ δὲ μή, μεσσηνίους τε καὶ τοὺς εἵλωτας ἐξαγαγεῖν, ὥσπερ καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀπὸ θρᾴκης· ἀθηναίους δὲ φρουρεῖν τὸ χωρίον αὐτούς, εἰ βούλονται. πολλάκις δὲ καὶ πολλῶν λόγων γενομένων ἐν τῷ θέρει τούτῳ, ἔπεισαν τοὺς ἀθηναίους ὥστε ἐξαγαγεῖν ἐκ πύλου μεσσηνίους, καὶ τοὺς ἄλλους εἵλωτάς τε, καὶ ὅσοι ηὐτομολήκεσαν ἐκ τῆς λακωνικῆς· καὶ κατῴκισαν αὐτοὺς ἐν κρανίοις τῆς κεφαλληνίας. τὸ μὲν οὖν θέρος τοῦτο [θ] ἡσυχία ἦν, [ι] καὶ ἔφοδοι παρ' ἀλλήλους. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος (ἔτυχον γὰρ ἔφοροι ἕτεροι, καὶ οὐκ ἐφ' ὧν αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο, ἄρχοντες ἤδη, καί τινες καὶ αὐτῶν ἐναντίοι σπονδαῖς) [κ] ἐλθουσῶν πρεσβειῶν ἀπὸ τῆς ξυμμαχίδος, καὶ παρόντων ἀθηναίων καὶ βοιωτῶν καὶ κορινθίων, καὶ πολλὰ ἐν ἀλλήλοις εἰπόντων, [λ] καὶ οὐδὲν ξυμβάντων, [μ] ὡς ἀπῄεσαν ἐπ' οἴκου, τοῖς βοιωτοῖς καὶ κορινθίοις Κλεόβουλος καὶ Ξενάρης, οὗτοι οἵπερ τῶν ἐφόρων ἐβούλοντο μάλιστα διαλῦσαι τὰς σπονδάς, [ν] λόγους ποιοῦνται ἰδίους, παραινοῦντες ὅτι μάλιστα [ξ] ταὐτά τε γιγνώσκειν, καὶ πειρᾶσθαι βοιωτούς, ἀργείων γενομένους πρῶτον αὐτοὺς ξυμμάχους, αὖθις μετὰ βοιωτῶν, ἀργείους λακεδαιμονίοις ποιῆσαι ξυμμάχους. οὕτω γὰρ ἥκιστα ἀναγκασθῆναι βοιωτοὺς ἐς τὰς ἀττικὰς σπονδὰς ἐσελθεῖν. ἑλέσθαι γὰρ λακεδαιμονίους, πρὸ τῆς ἀθηναίων ἔχθρας, καὶ διαλύσεως τῶν σπονδῶν, ἀργείους σφίσι φίλους καὶ ξυμμάχους γενέσθαι. τὸ γὰρ ἄργος ἀεὶ ἠπίσταντο ἐπιθυμοῦντας τοὺς λακεδαιμονίους [ο] καλῶς σφίσι φίλιον γενέσθαι, [π] ἡγούμενοι τὸν ἔξω πελοποννήσου πόλεμον ῥᾴω ἂν εἶναι. τὸ μέντοι πάνακτον ἐδέοντο βοιωτοὺς [ρ] ὅπως παραδώσουσι [σ] λακεδαιμονίοις, ἵνα ἀντ' αὐτοῦ πύλον, ἢν δύνωνται, ἀπολαβόντες, ῥᾷον καθιστῶνται ἀθηναίοις ἐς πόλεμον. καὶ οἱ μὲν βοιωτοὶ καὶ οἱ κορίνθιοι [τ] ταῦτα ἐπεσταλμένοι ἀπό τε τοῦ Ξενάρους καὶ Κλεοβούλου, καὶ ὅσοι φίλοι ἦσαν αὐτοῖς τῶν λακεδαιμονίων, ὥστε ἀπαγγεῖλαι [υ] ἐπὶ τὰ κοινά, ἑκάτεροι ἀνεχώρουν. ἀργείων δὲ δύο ἄνδρες τῆς ἀρχῆς τῆς μεγίστης, ἐπετήρουν ἀπιόντας αὐτοὺς καθ' ὁδόν· [φ] καὶ ξυγγενόμενοι, [χ] ἐς λόγους ἦλθον, εἴπως οἱ βοιωτοὶ [ψ] σφίσι ξύμμαχοι γένοιντο, ὥσπερ κορίνθιοι καὶ ἠλεῖοι καὶ μαντινῆς. νομίζειν γὰρ ἄν, τούτου προχωρήσαντος, ῥᾳδίως ἤδη καὶ πολεμεῖν καὶ σπένδεσθαι, καὶ πρὸς λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο, [ω] κοινῷ λόγῳ χρωμένους, καὶ εἴ τινα πρὸς ἄλλον δέοι. τοῖς δὲ τῶν βοιωτῶν πρέσβεσιν ἀκούουσιν ἤρεσκε. κατὰ τύχην γὰρ ἐδέοντο τούτων ὧνπερ [α] καὶ οἱ ἐκ τῆς λακεδαίμονος αὐτοῖς φίλοι [β] ἐπεστάλκεσαν. καὶ οἱ τῶν ἀργείων ἄνδρες, ὡς ᾔσθοντο αὐτοὺς δεχομένους τὸν λόγον, εἰπόντες ὅτι πρέσβεις πέμψουσιν ἐς βοιωτούς, ἀπῆλθον. ἀφικόμενοι δὲ οἱ

γρ. ὑπέπτευον

γρ. αὐτῆς

[α] Κατὰ τὴν τῶν χωρίων ἀλλ.] διὰ τὸ ἀλλήλοις μὴ ἀνταποδιδόναι τὰ χωρία.

[β] Χρόνους τε προὔθεντο] ἔταξαν. [γ] Ἄνευ ξυγγραφῆς] συμφωνίας γεγραμμένης. [δ] Τοὺς μὴ ἐσιόντας] εἰς τὰς σπονδάς. [ε] Οὐδὲν ἔργῳ γιγνόμενον] ἀντὶ τοῦ πραττόμενον. [ζ] Ἄλλα χωρία εἶχον] τῶν λακεδαιμονίων οἱ ἀθηναῖοι. [η] Εἰρημένα] τεταγμένα.

[θ] Ἡσυχία ἦν] ἀπραξία πολέμου. [ι] Καὶ ἔφοδοι παρ' ἀλλήλους] ἐπιμιξίαι. [κ] Ἐλθουσῶν πρεσβειῶν] εἰς τὴν λακεδαίμονα. [λ] Καὶ οὐδὲν ξυμβάντων] ἠνύσαν κατ' οὐδέν. [μ] Ὡς ἀπῄεσαν ἐπ' οἴκου] οἱ βοιωτοὶ καὶ οἱ κορίνθιοι. [ν] Λόγους ποιοῦνται ὀλίγους ἰδίᾳ διελέχθησαν αὐτοῖς τοῦ λῦσαι τὰς σπονδάς. [ξ] Ταὐτά τε γιγνώσκειν] εἰς νοῦν ἔχειν. [ο] Καλῶς σφίσι φίλιον γενέσθαι] βεβαίως φίλιον τοῖς λακεδαιμονίοις γενέσθαι. ἢ αὐτοὶ βεβαίως ἠπίσταντο. ὃ καὶ μᾶλλον. [π] Ἡγούμενοι τὸν ἔξω] τὸ ἡγούμενοι, οὐκ ἔστιν ἀκατάλληλον πρὸς τὸ ἐπιθυμοῦντας τοὺς λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἐσχημάτισται ἀντὶ τοῦ ἡγουμένων. [ρ] Ὅπως παραδώσουσιν] οἱ βοιωτοὶ δηλονότι. [σ] Λακεδαιμονίοις] τὸ μὲν πάνακτον ἐδέοντο βοιωτοὺς οὕτω ποιῆσαι ὅπως παραδώσουσι λακεδαιμονίοις τοῦτο.

[τ] Ταῦτα ἐπεσταλμένοι] ἀντὶ τοῦ, τούτων ἐντεταλμένων αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἐφόρων. [υ] Ἐπὶ τὰ κοινά] βουλευτήρια δηλονότι. [φ] Καὶ ξυγγενόμενοι] ἤγουν συναφθέντες. [χ] Ἐς λόγους ἦλθον] εἰς κοινολογίαν.

[ψ] Σφίσι ξύμμαχοι] τοῖς ἀργείοις. [ω] Κοινῷ λόγῳ χρωμένους] ὁμοφρονοῦντας φησι, δηλονότι ἀργείους τε καὶ κορινθίους, καὶ βοιωτούς. [α] Καὶ οἱ ἐκ τῆς λακεδαίμονος] οἱ περὶ τὸν Κλεόβουλον δηλονότι. [β] Ἐπεστάλκεσαν] προσετετάχεσαν.

Βοιωτοὶ ἀπήγγελλον τοῖς βοιωτάρχαις τά τε ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ξυγγενομένων Ἀργείων. καὶ οἱ βοιωτάρχαι ἠρέσκοντό τε, καὶ πολλῷ προθυμότεροι ἦσαν, ὅτι ἀμφοτέρωθεν ξυνεβεβήκει αὐτοῖς [a] τούς τε φίλους τῶν Λακεδαιμονίων τῶν αὐτῶν δεῖσθαι, καὶ τοὺς Ἀργείους ἐς τὰ ὅμοια σπεύδειν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον πρέσβεις παρῆσαν Ἀργείων, [b] τὰ εἰρημένα προσκαλούμενοι. καὶ αὐτοὺς ἀπέπεμψαν ἐπαινέσαντες τοὺς λόγους οἱ βοιωτάρχαι, καὶ πρέσβεις ὑποσχόμενοι ἀποστελεῖν περὶ τῆς ξυμμαχίας ἐς Ἄργος. [c] ἐν δὲ τούτῳ ἐδόκει πρῶτον τοῖς βοιωτάρχαις, καὶ Κορινθίοις, καὶ Μεγαρεῦσι, καὶ τοῖς ἀπὸ Θρᾴκης πρέσβεσιν, ὀμόσαι ὅρκους ἀλλήλοις, ἦ μὴν ἔν τε τῷ παρατυχόντι ἀμυνεῖν τῷ δεομένῳ, καὶ μὴ πολεμήσειν τῳ, μηδὲ ξυμβήσεσθαι ἄνευ κοινῆς γνώμης· καὶ οὕτως ἤδη τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Μεγαρέας ([d] τὸ γὰρ αὐτὸ ἐποίουν) πρὸς τοὺς Ἀργείους σπένδεσθαι. πρὶν δὲ τοὺς ὅρκους γενέσθαι, οἱ βοιωτάρχαι ἐκοίνωσαν ταῖς τέσσαρσι βουλαῖς τῶν Βοιωτῶν ταῦτα, αἵπερ ἅπαν τὸ κῦρος ἔχουσι. καὶ παρῄνουν γενέσθαι ὅρκους ταῖς πόλεσιν ὅσαι βούλονται [e] ἐπ' ὠφελείᾳ σφίσι ξυνομνύναι. οἱ δ' ἐν ταῖς βουλαῖς τῶν Βοιωτῶν ὄντες οὐ προσδέχονται τὸν λόγον, δεδιότες μὴ ἐναντία Λακεδαιμονίοις ποιήσωσι, τοῖς ἐκείνων ἀφεστῶσι Κορινθίοις ξυνομνύντες. οὐ γὰρ εἶπον αὐτοῖς οἱ βοιωτάρχαι τὰ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, ὅτι τῶν τε ἐφόρων Κλεόβουλος καὶ Ξενάρης καὶ οἱ φίλοι παραινοῦσιν, Ἀργείων πρῶτον καὶ Κορινθίων γενομένους ξυμμάχους, ὕστερον μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων γίγνεσθαι, οἰόμενοι [z] τὴν βουλήν, κἂν μὴ εἴπωσιν, οὐκ ἄλλα ψηφιεῖσθαι ἢ ἃ σφίσι προδιαγνόντες παραινοῦσιν. [h] ὡς δὲ ἀντέστη τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ οἱ ἀπὸ Θρᾴκης πρέσβεις ἄπρακτοι ἀπῆλθον, [th] οἱ δὲ βοιωτάρχαι, μέλλοντες πρότερον, εἰ ταῦτα ἔπεισαν, καὶ τὴν ξυμμαχίαν πειράσεσθαι πρὸς Ἀργείους ποιεῖν, οὐκέτι ἐσήνεγκαν περὶ Ἀργείων ἐς τὰς βουλάς, οὐδὲ ἐς τὸ Ἄργος τοὺς πρέσβεις οὓς ὑπέσχοντο ἔπεμπον, ἀμέλεια δέ τις ἐνῆν καὶ διατριβὴ τῶν πάντων. καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι τούτῳ Μηκύβερναν Ὀλύνθιοι, Ἀθηναίων φρουρούντων, ἐπιδραμόντες εἷλον. μετὰ δὲ ταῦτα (ἐγίγνοντο γὰρ αἰεὶ λόγοι τοῖς τε Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις περὶ ὧν εἶχον ἀλλήλων) ἐλπίζοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, εἰ Πάνακτον Ἀθηναῖοι παρὰ Βοιωτῶν ἀπολάβοιεν, κομίσασθαι ἂν αὐτοὶ Πύλον, [i] ἦλθον ἐς τοὺς Βοιωτοὺς πρεσβευσόμενοι, καὶ ἐδέοντο σφίσι Πάνακτόν τε καὶ τοὺς Ἀθηναίων δεσμώτας παραδοῦναι, ἵνα ἀντ' αὐτῶν Πύλον κομίσωνται. οἱ δὲ Βοιωτοὶ οὐκ ἔφασαν ἀποδώσειν, ἢν μὴ σφίσι ξυμμαχίαν ἰδίαν ποιήσωνται, ὥσπερ Ἀθηναίοις. Λακεδαιμόνιοι δέ, εἰδότες μὲν ὅτι ἀδικήσουσιν Ἀθηναίους, εἰρημένον ἄνευ ἀλλήλων μήτε σπένδεσθαί τῳ, μήτε πολεμεῖν, βουλόμενοι δὲ [k] τὸ Πάνακτον παραλαβεῖν, ὡς τὴν Πύλον ἀντ' αὐτοῦ κομιούμενοι, καὶ ἅμα τῶν ξυγχέαι σπευδόντων τὰς σπονδάς, προθυμουμένων τὰ ἐς Βοιωτούς, ἐποιήσαντο τὴν ξυμμαχίαν, τοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἤδη, καὶ πρὸς ἔαρ· καὶ τὸ Πάνακτον εὐθὺς καθῃρεῖτο. καὶ ἑνδέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα.

[l] Ἅμα δὲ τῷ ἦρι εὐθὺς τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Ἀργεῖοι, ὡς οἵ τε πρέσβεις τῶν Βοιωτῶν, [m] οὓς ἔφασαν πέμψειν, οὐχ ἧκον, τό τε Πάνακτον ᾔσθοντο καθαιρούμενον, [n] καὶ ξυμμαχίαν ἰδίαν γεγενημένην τοῖς Βοιωτοῖς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔδεισαν [x] μὴ μονωθῶσι, καὶ ἐς Λακεδαιμονίους πᾶσα ἡ ξυμμαχία χωρήσῃ. τοὺς γὰρ Βοιωτοὺς ᾤοντο πεπεῖσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τό τε Πάνακτον καθελεῖν, καὶ ἐς τὰς Ἀθηναίων σπονδὰς ἐσιέναι, [o] τούς τε Ἀθηναίους εἰδέναι ταῦτα· ὥστε οὐδὲ πρὸς Ἀθηναίους ἔτι σφίσιν εἶναι ξυμμαχίαν ποιήσασθαι, πρότερον ἐλπίζοντες ἐκ τῶν διαφορῶν, εἰ μὴ μείνειαν αὐτοῖς αἱ πρὸς Λακεδαιμονίους σπονδαί, τοῖς γοῦν Ἀθηναίοις ξύμμαχοι ἔσεσθαι. ἀποροῦντες οὖν ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι, καὶ φοβούμενοι μὴ Λακεδαιμονίοις καὶ Τεγεάταις, Βοιωτοῖς καὶ Ἀθηναίοις ἅμα πολεμῶσι, πρότερον οὐ δεχόμενοι τὰς Λακε-

α Τούς τε φίλους] τοὺς ἐκ Λακεδαίμονος δηλονότι αὐτοῖς φίλους.
β Τὰ εἰρημένα προσκαλούμενοι] γράφεται παρακαλοῦντες.
γ Ἐν δὲ τούτῳ] τῷ καιρῷ.
δ Τὸ γὰρ αὐτὸ ἐποίουν] ἤγουν, τὴν κοινὴν πρᾶξιν ἐποίησαν.
ε Ἐπ' ὠφελείᾳ σφίσι] συμμαχίᾳ.
ζ Τὴν βουλὴν] τοὺς βουλευτάς.
η Ὡς δὲ ἀντέστη τὸ πρᾶγμα] ἀντὶ τοῦ, ἄλλως ἀπέβη.
θ Οἱ δὲ βοιωτάρχαι, μέλλοντες πρότερον] αὐτοὶ οἱ βοιωτάρχαι, ἕκαστος ᾤετο τὴν ἰδίαν βουλήν, κἂν μὴ μαθὼν τὰ ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἐπεσταλμένα, μηδὲν ἄλλο ψηφίσασθαι ἢ ταῦτα ἅπερ οἱ μαθόντες ἐκ Λακεδαίμονος παραινοῦσιν.
ι Ἦλθον ἐς τοὺς Βοιωτοὺς] οἱ Λακεδαιμόνιοι.
κ Τὸ Πάνακτον εὐθὺς καθῃρεῖτο] ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν.
λ Ἅμα δὲ τῷ ἦρι] ἐρχομένῳ.
μ Οὓς ἔφασαν πέμψειν] οἱ Βοιωτοί.
ν Καὶ ξυμμαχίαν ἰδίαν] μονομερῆ.
ξ Μὴ μονωθῶσι] τῆς συμμαχίας.
ο Τούς τε Ἀθηναίους εἰδέναι ταῦτα] ᾤοντο δηλονότι.

γρ. παρακαλοῦντες

γρ. πρεσβευόμενοι

λακεδαιμονίων σπονδάς, [α] ἀλλ' ἐν φρονήματι ὄντες τῆς πελοποννήσου ἡγήσεσθαι, ἔπεμπον ὡς ἐδύναντο τάχιστα ἐς τὴν λακεδαίμονα πρέσβεις, Εὔστροφον καὶ Αἴσωνα, [β] οἳ ἐδόκουν προσφιλέστατοι αὐτοῖς εἶναι, ἡγούμενοι, [γ] ἐκ τῶν παρόντων κράτιστα πρὸς λακεδαιμονίους σπονδὰς ποιησάμενοι, [δ] ὅπῃ ἂν ξυγχωρῇ, ἡσυχίαν ἔχειν. καὶ οἱ πρέσβεις [ε] ἀφικόμενοι αὐτῶν, λόγους ἐποιοῦντο πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους ἐφ' ᾧ ἂν σφίσιν αἱ σπονδαὶ γίγνοιντο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ ἀργεῖοι ἠξίουν [ζ] δίκης ἐπιτροπὴν σφίσι γενέσθαι, ἢ ἐς πόλιν τινά, ἢ ἰδιώτην, περὶ τῆς κυνουρίας γῆς, ἧς ἀεὶ πέρι διαφέρονται, μεθορίας οὔσης· (ἔχει δὲ ἐν αὐτῇ θυρέαν, καὶ ἀνθήνην πόλιν· [η] νέμονται δ' αὐτὴν λακεδαιμόνιοι) ἔπειτα δ' οὐκ ἐώντων λακεδαιμονίων μεμνῆσθαι περὶ αὐτῆς, ἀλλ' εἰ βούλονται σπένδεσθαι ὥσπερ πρότερον, ἑτοῖμοι εἶναι, οἱ ἀργεῖοι πρέσβεις τάδε ὅμως ἐπηγάγοντο τοὺς λακεδαιμονίους ξυγχωρῆσαι, ἐν μὲν τῷ παρόντι σπονδὰς ποιήσασθαι ἔτη πεντήκοντα, ἐξεῖναι δ' ὁποτεροισοῦν προκαλεσαμένοις, μήτε νόσου οὔσης, μήτε πολέμου, λακεδαίμονι καὶ ἄργει διαμάχεσθαι περὶ τῆς γῆς ταύτης, ὥσπερ καὶ πρότερόν ποτε, ὅτε αὐτοὶ ἑκάτεροι ἠξίωσαν νικᾶν· διώκειν δὲ μὴ ἐξεῖναι περαιτέρω τῶν πρὸς ἄργος καὶ λακεδαίμονα ὅρων. τοῖς δὲ λακεδαιμονίοις τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει μωρία εἶναι ταῦτα, ἔπειτα (ἐπεθύμουν γὰρ τὸ ἄργος [θ] πάντως φίλον ἔχειν) ξυνεχώρησαν ἐφ' οἷς ἠξίουν, [ι] καὶ ξυνεγράψαντο. ἐκέλευον δ' οἱ λακεδαιμόνιοι, πρὶν τέλος τι αὐτῶν ἔχειν, ἐς τὸ ἄργος πρῶτον ἐπαναχωρήσαντας αὐτοὺς, [κ] δεῖξαι τῷ πλήθει, καὶ ἢν ἀρέσκοντα ᾖ, ἥκειν [λ] ἐς τὰ Ὑακίνθια, τοὺς ὅρκους ποιησομένους. καὶ οἱ μὲν, ἀνεχώρησαν. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ᾧ οἱ ἀργεῖοι ταῦτα ἔπρασσον, οἱ πρέσβεις τῶν λακεδαιμονίων, Ανδρομένης καὶ Φαίδιμος καὶ Αντιμενίδας, οὓς ἔδει τὸ πάνακτον καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς παρὰ βοιωτῶν παραλαβόντας ἀθηναίοις ἀποδοῦναι, τὸ μὲν πάνακτον ὑπὸ τῶν βοιωτῶν αὐτῶν καθῃρημένον ηὗρον, ἐπὶ προφάσει ὡς ἦσάν ποτε ἀθηναίοις καὶ βοιωτοῖς ἐκ διαφορᾶς περὶ αὐτοῦ ὅρκοι παλαιοί, [μ] μηδετέρους οἰκεῖν τὸ χωρίον, [ν] ἀλλὰ κοινῇ νέμειν· τοὺς δ' ἄνδρας οὓς εἶχον αἰχμαλώτους οἱ βοιωτοὶ ἀθηναίων, παραλαβόντες οἱ περὶ τὸν Ανδρομένην ἐκόμισαν τοῖς ἀθηναίοις, καὶ ἀπέδοσαν· τοῦ τε πανάκτου τὴν καθαίρεσιν ἔλεγον αὐτοῖς, νομίζοντες καὶ τοῦτο ἀποδιδόναι. πολέμιον γὰρ οὐκέτι ἐν αὐτῷ ἀθηναίοις οἰκήσειν οὐδένα. λεγομένων δὲ τούτων, οἱ ἀθηναῖοι [ξ] δεινὰ ἐποίουν, νομίζοντες ἀδικεῖσθαι ὑπὸ λακεδαιμονίων, τοῦ τε πανάκτου τῇ καθαιρέσει, ὃ ἔδει ὀρθὸν παραδοῦναι, καὶ πυνθανόμενοι [ο] ὅτι καὶ βοιωτοῖς ἰδίᾳ ξυμμαχίαν πεποίηνται, φάσκοντες πρότερον κοινῇ τοὺς μὴ δεχομένους τὰς σπονδὰς προσαναγκάσειν. [π] τά τε ἄλλα ἐσκόπουν, [ρ] ὅσα ἐξελελοίπεσαν τῆς ξυνθήκης, καὶ ἐνόμιζον ἐξηπατῆσθαι. [ς] ὥστε χαλεπῶς πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀποκρινάμενοι ἀπέπεμψαν. κατὰ τοιαύτην δὴ διαφορὰν ὄντων τῶν λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς ἀθηναίους, οἱ ἐν ταῖς ἀθήναις αὖ βουλόμενοι λῦσαι τὰς σπονδὰς, [τ] εὐθὺς ἐνέκειντο. ἦσαν δὲ ἄλλοι τε, καὶ Αλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, ἀνὴρ ἡλικίᾳ μὲν ἔτι τότε ὢν νέος, ὡς ἐν ἄλλῃ πόλει, [υ] ἀξιώματι δὲ προγόνων τιμώμενος· ᾧ ἐδόκει μὲν καὶ ἄμεινον εἶναι πρὸς τοὺς ἀργείους [φ] μᾶλλον χωρεῖν, οὐ μέντοι [χ] ἀλλὰ καὶ φρονήματι φιλονεικῶν ἠναντιοῦτο, ὅτι λακεδαιμόνιοι διὰ Νικίου καὶ Λάχητος ἔπραξαν τὰς σπονδάς, αὐτὸν κατά τε τὴν νεότητα ὑπεριδόντες, [ψ] καὶ κατὰ τὴν παλαιὰν προξενίαν ποτὲ οὖσαν οὐ τιμήσαντες, ἣν τοῦ πάππου ἀπειπόντος, αὐτὸς τοὺς ἐκ τῆς νήσου αὐτῶν αἰχμαλώτους θεραπεύων, [ω] διενοεῖτο ἀνανεώσασθαι. πανταχόθεν τε νομίζων [α] ἐλασσοῦσθαι, τότε πρῶτον ἀντεῖπεν, οὐ βεβαίους φάσκων εἶναι λακεδαιμονίους, [β] ἀλλ' ἵνα ἀργείους σφίσι σπεισάμενοι ἐξέλωσι, καὶ αὖθις ἐπ' ἀθηναίους μόνους ἴωσι, τούτου ἕνεκα σπένδεσθαι αὐτούς. καὶ τότε ἐπειδὴ ἡ διαφορὰ ἐγεγένητο, πέμπει εὐθὺς

γρ. βούλοιντο

γρ. ἰδίαν

α Ἀλλ' ἐν φρονήματι ὄντες] διανοίᾳ ἐπηρμένοι. ἀλλ' ἐλπίζοντες. ἤτοι φροντίζοντες. β Οἳ ἐδόκουν προσφιλέστατοι αὐτοῖς εἶναι] ὡς ἐν τῷ παρόντι (φησὶν) ἡγοῦντο κράτιστον εἶναι πρὸς λακεδαιμονίους σπονδὰς ποιήσασθαι, ὡς ἂν ἐνδέχηται καὶ ἡσυχάζειν. γ Ἐκ τῶν παρόντων] ἤγουν ἐκ τῶν δυνατῶν. δ Ὅπῃ ἂν ξυγχωρῇ] ἤγουν καθὼς ἂν συγχωρῇ ὁ καιρός. ε Ἀφικόμενοι αὐτῶν] τῶν ἀργείων. ζ Δίκης ἐπιτροπὴν] κρίσεως φροντίδα. η Νέμονται δ' αὐτὴν λακεδαιμόνιοι] ἤγουν, τὴν νομὴν καὶ τὸ κέρδος ἔχουσι. θ Πάντως φίλον ἔχειν] ἐξ ἀνάγκης. ι Καὶ ξυνεγράψαντο] τὴν συνθήκην ἔγραψαν δηλονότι. κ Δεῖξαι τῷ πλήθει] τὴν συγγραφὴν, ὡς τὸ εἰκός. λ Ἐς τὰ Ὑακίνθια] εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ὑακίνθου. μ Μηδετέρους οἰκεῖν τὸ χωρίον] ἀθηναίους, καὶ βοιωτούς. ν Ἀλλὰ κοινῇ νέμειν] ἤγουν κοινὴν νομὴν ἔχειν ἐν αὐτῷ. ξ Δεινὰ ἐποίουν] ἐδεινοπάθουν. ο Ὅτι καὶ βοιωτοῖς ἰδίᾳ] ἄνευ τῶν ἀθηναίων. π Τά τε ἄλλα ἐσκόπουν] ἐπιμελῶς ἀνελογίζοντο. ρ Ὅσα ἐξελελοίπεσαν] ὅσα ἐποίησαν ἐάσαντες τὴν συνθήκην. ς Ὥστε χαλεπῶς] σὺν ὀργῇ. τ Εὐθὺς ἐνέκειντο] ἤγουν ἐπιστοχῶς ἐπίθοντες. υ Ἀξιώματι δὲ προγόνων] δι' ἀξίαν τὸ γένος τοῦ Ἀλκιβιάδου προγόνων προξενον ὄν λακεδαιμονίων· ὁ δὲ πάππος ὁ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀπεῖπε τὴν προξενίαν. αὖθις δὲ Ἀλκιβιάδης ἀνέλαβεν αὐτήν· καὶ ὑπερεώρων οἱ λακεδαιμόνιοι διὰ Νικίου τὰς σπονδὰς ἐποιήσαντο, αὐτὸν δὲ πρόξενον ὄντα ὑπεριδόντες καὶ ἠτίμασαν. φ Μᾶλλον χωρεῖν] τοῖς ἀθηναίοις. χ Ἀλλὰ καὶ φρονήματι] διὰ τῷ ἐπάρσει. ψ Καὶ κατὰ τὴν παλαιὰν] ἤγουν διὰ τὴν παλαιάν. ω Διενοεῖτο] σκοπὸν εἶχεν. α Ἐλασσοῦσθαι] ἀδικεῖσθαι. β Ἀλλ' ἵνα ἀργείους σφίσι] τοῖς ἀθηναίοις.

ἐς ἄργος ἰδίᾳ, κελεύων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὴν ξυμμαχίαν προσκαλουμένους ἥκειν μετὰ μαντινέων καὶ ἠλείων, ὡς καιροῦ ὄντος, καὶ αὐτὸς ξυμπράξων τὰ μάλιστα. οἱ δὲ ἀργεῖοι, ἀκούσαντες τῆς τε ἀγγελίας, καὶ ἐπειδὴ ἔγνωσαν οὐ μετ' ἀθηναίων πραχθεῖσαν τὴν τῶν βοιωτῶν ξυμμαχίαν, ἀλλ' ἐς διαφορὰν μεγάλην [α] καθεστῶτας αὐτοὺς πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους, τῶν μὲν ἐν λακεδαίμονι πρέσβεων, οἳ [β] σφίσι περὶ τῶν σπονδῶν ἔτυχον ἀπόντες, ἠμέλουν, πρὸς δὲ τοὺς ἀθηναίους μᾶλλον τὴν γνώμην εἶχον, νομίζοντες πόλιν τε σφίσι φιλίαν ἀπὸ παλαιοῦ, καὶ δημοκρατουμένην ὥσπερ καὶ αὐτοί, καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχουσαν τὴν κατὰ θάλασσαν, ξυμπολεμήσειν σφίσιν, ἢν καθιστῶνται ἐς πόλεμον. ἔπεμπον οὖν εὐθὺς πρέσβεις ὡς τοὺς ἀθηναίους περὶ τῆς ξυμμαχίας. ξυνεπρεσβεύοντο δὲ καὶ ἠλεῖοι, καὶ μαντινῆς. ἀφίκοντο δὲ καὶ λακεδαιμονίων πρέσβεις κατὰ τάχος, δοκοῦντες ἐπιτήδειοι εἶναι τοῖς ἀθηναίοις, Φιλοχαρίδας, καὶ Λέων, καὶ Ἔνδιος, δείσαντες μὴ τήν τε ξυμμαχίαν [γ] ὀργιζόμενοι πρὸς τοὺς ἀργείους ποιήσωνται, καὶ ἅμα πύλον ἀπαιτήσοντες ἀντὶ πανάκτου, καὶ περὶ τῆς βοιωτῶν ξυμμαχίας ἀπολογησόμενοι, ὡς οὐκ ἐπὶ κακῷ τῶν ἀθηναίων ἐποιήσαντο. καὶ λέγοντες ἐν τῇ βουλῇ περί τε τούτων, [δ] καὶ ὡς αὐτοκράτορες ἥκουσι περὶ πάντων ξυμβῆναι τῶν διαφόρων, τὸν Ἀλκιβιάδην ἐφόβουν, μὴ καί, ἢν ἐς τὸν δῆμον ταῦτα λέγωσιν, [ε] ἐπαγάγωνται τὸ πλῆθος, [ζ] καὶ ἀποστῇ ἡ ἀργείων ξυμμαχία. μηχανᾶται δὲ πρὸς αὐτοὺς τοιόνδε τι ὁ Ἀλκιβιάδης· τοὺς λακεδαιμονίους πείθει, [η] πίστιν αὐτοῖς δούς, [θ] ἢν μὴ ὁμολογήσωσιν ἐν τῷ δήμῳ αὐτοκράτορες ἥκειν, πύλον τε αὐτοῖς ἀποδώσειν. πείσειν γὰρ αὐτὸς ἀθηναίους ὥσπερ καὶ νῦν ἀντιλέγειν, καὶ τἆλλα ξυναλλάξειν. βουλόμενος δὲ αὐτοὺς [ι] Νικίου τε ἀποστῆσαι, ταῦτα ἔπρασσε, καὶ ὅπως ἐν τῷ δήμῳ [κ] διαβαλὼν αὐτοὺς ὡς οὐδὲν ἀληθὲς ἐν νῷ ἔχουσιν, οὐδὲ λέγουσιν οὐδέποτε ταὐτά, τοὺς ἀργείους καὶ ἠλείους καὶ μαντινέας ξυμμάχους ποιήσῃ. καὶ ἐγένετο οὕτως. ἐπειδὴ γὰρ [λ] ἐς τὸν δῆμον παρελθόντες, καὶ ἐπερωτώμενοι οὐκ ἔφασαν (ὥσπερ ἐν τῇ βουλῇ) αὐτοκράτορες ἥκειν, οἱ ἀθηναῖοι οὐκέτι ἠνείχοντο, ἀλλὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου πολλῷ μᾶλλον ἢ πρότερον καταβοῶντος τῶν λακεδαιμονίων, [μ] ἐσήκουόν τε καὶ ἕτοιμοι ἦσαν [ν] εὐθὺς παραγαγόντες τοὺς ἀργείους, καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ξυμμάχους ποιεῖσθαι. σεισμοῦ δὲ γενομένου πρίν τι ἐπικυρωθῆναι, ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀνεβλήθη. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίᾳ ὁ Νικίας, καίπερ τῶν λακεδαιμονίων αὐτῶν ἠπατημένων, καὶ αὐτὸς ἐξηπατημένος περὶ τοῦ μὴ αὐτοκράτορας ὁμολογῆσαι ἥκειν, ὅμως τοῖς λακεδαιμονίοις ἔφη χρῆναι φίλους μᾶλλον γίγνεσθαι, [ξ] καὶ ἐπισχόντας τὰ πρὸς ἀργείους, [ο] πέμψαι ἔτι ὡς αὐτούς, καὶ εἰδέναι ὅ,τι διανοοῦνται, [π] λέγων, ἐν μὲν τῷ σφετέρῳ καλῷ, ἐν δὲ τῷ ἐκείνων ἀπρεπεῖ, τὸν πόλεμον ἀναβάλλεσθαι. [ρ] σφίσι μὲν γὰρ εὖ ἑστώτων τῶν πραγμάτων, ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἄριστον εἶναι διασώσασθαι τὴν εὐπραγίαν· ἐκείνοις δὲ δυστυχοῦσιν, ὅτι τάχιστα εὕρημα εἶναι διακινδυνεῦσαι. ἔπεισέ τε πέμψαι πρέσβεις, [σ] ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, κελεύσοντας λακεδαιμονίους, εἴ τι δίκαιον διανοοῦνται, πάνακτόν τε ὀρθὸν ἀποδιδόναι, καὶ ἀμφίπολιν, καὶ τὴν βοιωτῶν ξυμμαχίαν ἀνεῖναι, ἢν μὴ ἐς τὰς σπονδὰς ἐσίωσι, καθάπερ εἴρητο [τ] ἄνευ ἀλλήλων μηδενὶ ξυμβαίνειν. εἰπεῖν τε ἐκέλευον, ὅτι καὶ σφεῖς, εἰ ἐβούλοντο ἀδικεῖν, ἤδη ἂν ἀργείους ξυμμάχους πεποιῆσθαι, [υ] ὡς παρεῖναί γ' αὐτοὺς αὐτοῦ τούτου ἕνεκα. εἴ τέ τι ἄλλο ἐνεκάλουν, πάντα ἐπιστείλαντες, ἀπέπεμψαν τοὺς περὶ τὸν Νικίαν πρέσβεις. καὶ ἀφικομένων αὐτῶν, καὶ ἀπαγγειλάντων τά τε ἄλλα, καὶ τέλος εἰπόντων, ὅτι εἰ μὴ τὴν ξυμμαχίαν ἀνήσουσι βοιωτοῖς μὴ ἐσιοῦσιν ἐς τὰς σπονδάς, ποιήσονται καὶ αὐτοὶ ἀργείους, καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ξυμμάχους, τὴν μὲν ξυμμαχίαν οἱ λακεδαιμόνιοι βοιωτοῖς οὐκ ἔφασαν ἀνήσειν, ἐπικρατούντων τῶν περὶ τὸν Ξενάρητον [φ] ἔφορον ταῦτα γίγνεσθαι, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῆς αὐτῆς

α Καθεστῶτας αὐτοὺς] τοὺς ἀθηναίους. β Σφίσι] τοῖς ἀργείοις.
γ Ὀργιζόμενοι] τοῖς λακεδαιμονίοις.
δ Καὶ ὡς αὐτοκράτορες ἥκουσι περὶ πάντων] ἐξουσίαν ἔχοντες περὶ τῶν ὅλων, ὡς ὅ,τι ἂν ἔπι καταστήσωσιν, ἀρέσκον ἂν γένοιτο τοῖς λακεδαιμονίοις. ε Επαγάγωνται τὸ πλῆθος] καταπείσωσι. ζ Καὶ ἀπωσθῇ ἡ ἀργείων] γράφεται ἀποστῇ. η Πίστιν αὐτοῖς δοὺς] ὅρκον βέβαιον. θ Ην μὴ ὁμολογήσωσιν] ἢν μὴ φανερῶς εἴπωσι. ι Νικίου τε ἀποστῆσαι] ἤγουν τῆς φιλίας τοῦ Νικίου ἀποστῆσαι τοὺς λακεδαιμονίους. κ Διαβαλὼν αὐτοὺς] ὑβρίσας. λ Ες τὸν δῆμον παρελθόντες] οἱ πρέσβεις τῶν λακεδαιμονίων. μ Εσήκουόν τε] οἱ ἀθηναῖοι. ν Εὐθὺς παραγαγόντες] ἤγουν εἰσαγαγόντες.
ξ Καὶ ἐπισχόντας τὰ πρὸς ἀργείους] ἤγουν τὴν συμμαχίαν τῶν ἀργείων. ο Πέμψαι ἔτι ὡς αὐτοὺς] τοὺς λακεδαιμονίους. π Λέγων, ἐν μὲν] ὁ Νικίας. ρ Σφίσι μὲν γὰρ εὖ ἑστώτων] καλῶς φερομένων. σ Ὧν καὶ αὐτὸς ἦν] εἷς δηλονότι.
τ Ἄνευ ἀλλήλων] τῶν ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων.
υ Ως παρεῖναί γ' αὐτοὺς] γράφεται, ὥσπερεί γ' αὐτούς.

γρ. προκαλουμένους

γρ. ἀπωσθῇ

γρ. ὥσπερεί γ' αὐτοῖς

γρ. ἐφόρων

γνώμης ἧσσον. τοὺς δὲ ὅρκους, δεομένου Νικίου, ἀνενεώσαντο. ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ πάντα ἀτελῆ ἔχων ἀπέλθῃ, καὶ διαβληθῇ (ὅπερ καὶ ἐγένετο) αἴτιος δοκῶν εἶναι τῶν πρὸς λακεδαιμονίους σπονδῶν. ἀναχωρήσαντός τε αὐτοῦ, ὡς ἤκουσαν οἱ ἀθηναῖοι οὐδὲν ἐκ τῆς λακεδαίμονος πεπραγμένον, εὐθὺς δι' ὀργῆς εἶχον· καὶ νομίζοντες ἀδικεῖσθαι, ἔτυχον γὰρ παρόντες οἱ ἀργεῖοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι, παραγαγόντος Ἀλκιβιάδου, ἐποιήσαντο σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτοὺς τήνδε, Σπονδὰς ἐποιήσαντο ἑκατὸν ἀθηναῖοι ἔτη, καὶ ἀργεῖοι, καὶ μαντινῆς, καὶ ἠλεῖοι, ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ξυμμάχων ὧν ἄρχουσιν ἑκάτεροι, ἀδόλους, καὶ ἀβλαβεῖς, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ὅπλα δὲ μὴ ἐξέστω ἐπιφέρειν ἐπὶ πημονῇ μήτε ἀργείοις, καὶ ἠλείοις, καὶ μαντινέας, καὶ τοὺς ξυμμάχους, [a] ἐπὶ ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ὧν ἄρχουσιν ἀθηναῖοι, μήτε ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἐπὶ ἀργείους, καὶ ἠλείους, καὶ μαντινέας, καὶ τοὺς ξυμμάχους, τέχνῃ μηδὲ μηχανῇ μηδεμιᾷ. κατὰ τάδε ξυμμάχους εἶναι ἀθηναίους, καὶ ἀργείους, καὶ ἠλείους, καὶ μαντινέας ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἢν πολέμιοι ἴωσιν ἐς τὴν γῆν τὴν ἀθηναίων, βοηθεῖν ἀργείους καὶ ἠλείους καὶ μαντινέας ἀθήναζε, [b] καθότι ἂν ἐπαγγέλλωσιν ἀθηναῖοι, τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ, κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν δὲ δῃώσαντες οἴχωνται, [c] πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν ἀργείοις καὶ μαντινεῦσι, καὶ ἠλείοις, καὶ ἀθηναίοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ πασῶν τῶν πόλεων τούτων. καταλύειν δὲ μὴ ἐξεῖναι τὸν πόλεμον πρὸς ταύτην τὴν πόλιν μηδεμιᾷ τῶν πόλεων, ἢν μὴ ἁπάσαις δοκῇ. βοηθεῖν δὲ καὶ ἀθηναίους ἐς ἄργος, καὶ μαντίνειαν, καὶ ἦλιν, ἢν πολέμιοι ἴωσιν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἠλείων, ἢ τὴν μαντινέων, ἢ τὴν ἀργείων, καθότι ἂν ἐπαγγέλλωσιν αἱ πόλεις αὗται, τρόπῳ ὁποίῳ ἂν δύνωνται ἰσχυροτάτῳ, κατὰ τὸ δυνατόν. ἢν δὲ δῃώσαντες οἴχωνται, πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν ἀθηναίοις, καὶ ἀργείοις, καὶ μαντινεῦσι, καὶ ἠλείοις, καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ πασῶν τούτων τῶν πόλεων. καταλύειν δὲ μὴ ἐξεῖναι τὸν πόλεμον πρὸς ταύτην τὴν πόλιν, ἢν μὴ ἁπάσαις δοκῇ ταῖς πόλεσιν. [d] ὅπλα δὲ μὴ ἐᾶν ἔχοντας διιέναι ἐπὶ πολέμῳ διὰ τῆς γῆς τῆς σφετέρας αὐτῶν, καὶ τῶν ξυμμάχων ὧν ἂν ἄρχωσιν ἕκαστοι, μηδὲ κατὰ θάλασσαν, ἢν μὴ ψηφισαμένων τῶν πόλεων ἁπασῶν, τὴν δίοδον εἶναι ἀθηναίων, καὶ ἀργείων, καὶ μαντινέων, καὶ ἠλείων. τοῖς δὲ βοηθοῦσιν ἡ πόλις ἡ πέμπουσα παρεχέτω μέχρι μὲν τριάκοντα ἡμερῶν, σῖτον, ἐπὴν ἔλθῃ ἐς τὴν πόλιν τὴν ἐπαγγείλασαν [e] βοηθεῖν, καὶ ἀπιοῦσι, κατὰ ταὐτά· ἢν δὲ πλέονα βούλωνται χρόνον τῇ στρατιᾷ χρῆσθαι, ἡ πόλις ἡ μεταπεμψαμένη διδότω σῖτον, τῷ μὲν ὁπλίτῃ, καὶ ψιλῷ καὶ τοξότῃ, τρεῖς ὀβολοὺς αἰγιναίους τῆς ἡμέρας ἑκάστης· τῷ δὲ ἱππεῖ, δραχμὴν αἰγιναίαν. ἡ δὲ πόλις ἡ μεταπεμψαμένη, τὴν ἡγεμονίαν ἐχέτω ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ ὁ πόλεμος ᾖ. ἢν δέ ποι δόξῃ ταῖς πόλεσι κοινῇ στρατεύεσθαι, τὸ ἴσον τῆς ἡγεμονίας μετεῖναι ἁπάσαις ταῖς πόλεσιν. ὀμόσαι δὲ τὰς σπονδὰς ἀθηναίους μὲν, ὑπέρ τε σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων· ἀργεῖοι δὲ, καὶ μαντινῆς, καὶ ἠλεῖοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι τούτων, κατὰ πόλεις ὀμνύντων. ὀμνύντων δὲ τὸν ἐπιχώριον ὅρκον ἕκαστοι τὸν μέγιστον κατὰ ἱερῶν τελείων. ὁ δὲ ὅρκος, ἔστω ὅδε, Ἐμμενῶ τῇ ξυμμαχίᾳ κατὰ τὰ ξυγκείμενα, δικαίως καὶ ἀβλαβῶς καὶ ἀδόλως, καὶ οὐ παραβήσομαι τέχνῃ οὐδὲ μηχανῇ οὐδεμιᾷ. ὀμνύντων δὲ ἀθήνησι μὲν ἡ βουλὴ καὶ αἱ ἔνδημοι ἀρχαί· ἐξορκούντων δὲ οἱ πρυτάνεις. ἐν ἄργει δὲ, ἡ βουλὴ, καὶ οἱ ὀγδοήκοντα, καὶ αἱ ἀρτῦναι· ἐξορκούντων δὲ, οἱ ὀγδοήκοντα. ἐν δὲ μαντινείᾳ, οἱ δημιουργοὶ, καὶ ἡ βουλὴ, καὶ αἱ ἄλλαι ἀρχαί· ἐξορκούντων δὲ οἱ θεωροὶ, καὶ οἱ πολέμαρχοι. ἐν δὲ ἤλιδι, οἱ δημιουργοὶ, καὶ οἱ τὰ τέλη ἔχοντες, καὶ οἱ ἑξακόσιοι· ἐξορκούντων δὲ οἱ δημιουργοὶ, καὶ οἱ θεσμοφύλακες. ἀνανεοῦσθαι δὲ τοὺς ὅρκους, ἀθηναίους μὲν, ἰόντας ἐς ἦλιν, καὶ ἐς μαντίνειαν, καὶ ἐς ἄργος τριάκοντα ἡμέραις πρὸ ὀλυμπίων· ἀργείους δὲ καὶ ἠλείους, καὶ μαντινέας, ἰόντας ἀθήναζε, δέκα ἡμέραις πρὸ παναθηναίων

γρ. τοιάσδε.

γρ. τὴν

γρ. ταῖς σπονδαῖς

[a] Ἐπὶ ἀθηναίους] τὸ, ἐπὶ ἀθηναίους, καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἕως τοῦ, καὶ μαντινέας, καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἐν ἄλλῳ οὐ κεῖται.

[b] Καθότι ἂν ἐπαγγέλλωσιν ἀθηναῖοι] ζητῶσι.

[c] Πολεμίαν εἶναι ταύτην τὴν πόλιν] ἐξ ἧς οἱ πολέμιοι ὥρμησαν.

[d] Ὅπλα δὲ μὴ ἐᾶν ἔχοντας] ἰέναι.

[e] Τὴν ἐπαγγείλασαν] ζητήσασαν.

[ζ] Ἡ βουλὴ, καὶ αἱ ἔνδημοι ἀρχαὶ] οἱ ἐπιδημοῦντες ἄρχοντες, ἐν ἀθήναις, ἡ βουλή. ἐν ἄργει, ἡ βουλή. ἐν μαντινείᾳ, οἱ δημιουργοί. ἐν ἤλιδι, οἱ δημιουργοί. αἱ ἔνδημοι ἀρχαί. οἱ ὀγδοήκοντα. ἡ βουλή. αἱ ἄλλαι ἀρχαί. οἱ τὰ τέλη ἔχοντες. οἱ πρυτάνεις. αἱ ἀρτῦναι. οἱ θεωροί. οἱ πολέμαρχοι. οἱ ἑξακόσιοι. οἱ θεσμοφύλακες.

τῶν μεγάλων. τὰς δὲ ξυνθήκας τὰς περὶ τῶν σπονδῶν καὶ τῶν ὅρκων καὶ τῆς ξυμμαχίας ἀναγράψαι ἐν στήλῃ λιθίνῃ Ἀθηναίους μὲν, ἐν πόλει· Ἀργείους δὲ, ἐν ἀγορᾷ, ἐν τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ ἱερῷ· Μαντινέας δὲ, ἐν τοῦ Διὸς τῷ ἱερῷ, ἐν τῇ ἀγορᾷ. καταθέντων δὲ καὶ Ὀλυμπίασι στήλην χαλκῆν κοινῇ Ὀλυμπίοις τοῖς νυνί. ἐὰν δέ τι δοκῇ ἄμεινον εἶναι ταῖς πόλεσι ταύταις, προσθεῖναι πρὸς τοῖς ξυγκειμένοις. ὅ,τι δ' ἂν δόξῃ ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις κοινῇ βουλευσαμέναις, τοῦτο κύριον εἶναι. Αἱ μὲν σπονδαὶ καὶ αἱ ξυμμαχίαι οὕτως ἐγένοντο, καὶ αἱ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων [α] οὐκ ἀπείρηντο τούτου ἕνεκα οὐδ' ὑφ' ἑτέρων. Κορίνθιοι δὲ, Ἀργείων ὄντες ξύμμαχοι, οὐκ ἐσῆλθον ἐς αὐτάς, ἀλλὰ καὶ γενομένης πρὸ τούτου Ἠλείοις καὶ Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι ξυμμαχίας, τοῖς αὐτοῖς πολεμεῖν καὶ εἰρήνην ἄγειν, οὐ ξυνώμοσαν, ἀρκεῖν δ' ἔφασαν σφίσι τὴν πρώτην γενομένην ἐπιμαχίαν, ἀλλήλοις βοηθεῖν, ξυνεπιστρατεύειν δὲ μηδενί. οἱ μὲν Κορίνθιοι [β] οὕτως ἀπέστησαν τῶν ξυμμάχων, καὶ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους πάλιν τὴν γνώμην εἶχον. Ὀλύμπια δ' ἐγένετο τοῦ θέρους τούτου, οἷς Ἀνδροσθένης Ἀρκὰς παγκράτιον τὸ πρῶτον ἐνίκα, καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῦ ἱεροῦ ὑπὸ Ἠλείων εἵρχθησαν, ὥστε μὴ θύειν, μηδ' ἀγωνίζεσθαι, οὐκ ἐκτίνοντες τὴν δίκην αὐτοῖς [γ] ἣν ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ νόμῳ Ἠλεῖοι κατεδικάσαντο αὐτῶν, φάσκοντες σφᾶς ἐπὶ Φύρκον τε τεῖχος ὅπλα ἐπενεγκεῖν, καὶ ἐς Λέπρεον αὐτῶν ὁπλίτας ἐν ταῖς Ὀλυμπιακαῖς σπονδαῖς ἐσπέμψαι. ἡ δὲ καταδίκη, δισχίλιαι μναῖ ἦσαν, κατὰ τὸν ὁπλίτην ἕκαστον δύο μναῖ, ὥσπερ ὁ νόμος ἔχει. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πρέσβεις πέμψαντες, ἀντέλεγον [δ] μὴ δικαίως σφῶν καταδεδικάσθαι, λέγοντες μὴ ἐπηγγέλθαι ποτ' ἐς Λακεδαίμονα τὰς σπονδάς, ὅτ' ἐσέπεμψαν τοὺς ὁπλίτας. Ἠλεῖοι δὲ τὴν παρ' αὐτοῖς ἐκεχειρίαν ἤδη ἔφασαν εἶναι. πρώτοις γὰρ σφίσιν αὐτοῖς ἐπαγγέλλουσι, [ε] καὶ ἡσυχαζόντων σφῶν, [ζ] καὶ οὐ προσδεχομένων ὡς ἐν σπονδαῖς, αὐτοὺς λαθεῖν ἀδικήσαντας. [η] οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὑπελάμβανον οὐ χρεὼν εἶναι αὐτοὺς ἐπαγγεῖλαι ἔτι ἐς Λακεδαίμονα, εἰ ἀδικεῖν γε ἤδη ἐνόμιζον αὐτούς, ἀλλ' οὐχ ὡς νομίζοντας τοῦτο δρᾶσαι, καὶ ὅπλα οὐδαμόσε ἔτι αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν. Ἠλεῖοι δὲ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἴχοντο, ὡς μὲν οὐκ ἀδικοῦσι, μὴ ἂν πεισθῆναι· εἰ δὲ βούλονται σφίσι Λέπρεον ἀποδοῦναι, τό, τε αὑτῶν μέρος ἀφιέναι τοῦ ἀργυρίου, [θ] καὶ ὃ τῷ θεῷ γίγνεται, αὐτοὶ ὑπὲρ ἐκείνων ἐκτίσειν. [ι] ὡς δ' οὐκ ἐσήκουον, [κ] αὖθις τάδε ἠξίουν, Λέπρεον μὲν μὴ ἀποδοῦναι, εἰ μὴ βούλονται· ἀναβάντας δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, ἐπειδὴ προθυμοῦνται χρῆσθαι τῷ ἱερῷ, [λ] ἀπομόσαι ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἦ μὴν ἀποδώσειν ὕστερον τὴν καταδίκην. ὡς δὲ οὐδὲ ταῦτα ἤθελον, Λακεδαιμόνιοι μὲν εἴργοντο τοῦ ἱεροῦ, θυσίας, καὶ ἀγώνων, καὶ οἴκοι ἔθυον· οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες [μ] ἐθεώρουν, πλὴν Λεπρεατῶν. ὅμως δὲ οἱ Ἠλεῖοι, δεδιότες [ν] μὴ βίᾳ θύσωσι, ξὺν ὅπλοις τῶν νεωτέρων φυλακὴν εἶχον. [ξ] ἦλθον δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀργεῖοι καὶ Μαντινῆς, [ο] χίλιοι ἑκατέρων, καὶ Ἀθηναίων ἱππῆς, οἱ ἐν Ἄργει [π] ὑπέμενον τὴν ἑορτήν. δέος δ' ἐγένετο τῇ πανηγύρει μέγα, μὴ ξὺν ὅπλοις ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ καὶ Λείχας ὁ Ἀρκεσιλάου Λακεδαιμόνιος ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπὸ τῶν ῥαβδούχων πληγὰς ἔλαβεν, ὅτι νικῶντος [ρ] τοῦ ἑαυτοῦ ζεύγους, καὶ ἀνακηρυχθέντος Βοιωτῶν δημοσίου κατὰ τὴν οὐκ ἐξουσίαν τῆς ἀγωνίσεως, προσελθὼν ἐς τὸν ἀγῶνα, [σ] ἀνέδησε τὸν ἡνίοχον, βουλόμενος δηλῶσαι ὅτι ἑαυτοῦ ἦν τὸ ἅρμα. ὥστε πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπεφόβηντο πάντες, καὶ ἐδόκει τι νέον ἔσεσθαι. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι ἡσύχασάν τε, [τ] καὶ ἡ ἑορτὴ αὐτοῖς οὕτω διῆλθεν. ἐς δὲ Κόρινθον μετὰ τὰ Ὀλύμπια Ἀργεῖοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀφίκοντο, δεησόμενοι αὐτῶν παρὰ σφᾶς ἐλθεῖν. καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις ἔτυχον παρόντες, καὶ πολλῶν λόγων γενομένων, τέλος, οὐδὲν ἐπράχθη, ἀλλὰ σεισμοῦ γενομένου, διελύθησαν ἕκαστοι ἐπ'

α Οὐκ ἀπείρηντο] οὐκ ἀπηγορεύθησαν.

β Οὕτως ἀπέστησαν τῶν ξυμμάχων] ἤγουν τῶν ἀργείων.

γ Ἣν ἐν τῷ ὀλυμπικῷ] γράφεται, ἣν ἐκ τῷ ὀλυμπικῷ.

δ Μὴ δικαίως σφῶν καταδεδικάσθαι] ἤγουν καταδικάσαι τοὺς ἠλείους εἰς τὸ λέπρεον.

ε Καὶ ἡσυχαζόντων σφῶν] τῶν ἠλείων. ζ Καὶ οὐ προσδεχομένων] πόλεμον δηλονότι. η Οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι ὑπελάμβανον] αἰτία τοῦ ἀντέλεγον. ἐκ δευτέρας ἀπεκρίνοντο.

θ Καὶ ὃ τῷ θεῷ γίγνεται] ὀφείλεται.

ι Ὡς δ' οὐκ ἐσήκουον] οἱ λακεδαιμόνιοι. κ Αὖθις τάδε ἠξίουν] οἱ ἠλεῖοι.

λ Ἀπομόσαι ἐναντίον] κυρῶσαι δι' ὅρκου ἐνώπιον.

μ Ἐθεώρουν] τῆς θεωρίας μετεῖχον. ν Μὴ βίᾳ θύσωσιν] οἱ λακεδαιμόνιοι. ξ Ἦλθον δὲ αὐτοῖς] τοῖς ἠλείοις. ο Χίλιοι ἑκατέρων] ὥστε δισχίλιοι.

π Ὑπέμενον τὴν ἑορτὴν] περιεδέχοντο τὴν ἑορτὴν τῶν ὀλυμπίων. ρ Τοῦ ἑαυτοῦ ζεύγους] τοῦ ἅρματος.

σ Ἀνέδησε τὸν ἡνίοχον] διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι λακεδαιμονίοις ἀγωνίζεσθαι.

τ Καὶ ἡ ἑορτὴ αὐτοῖς οὕτω διῆλθε] τοῖς λακεδαιμονίοις οὕτω παρῆλθεν.

γρ. ἣν ἐκτῷ ὀλυμπικῷ

γρ. ἀπαγγέλλουσι

οἴκου. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, ἡρακλεώταις τοῖς ἐν τραχῖνι μάχη ἐγένετο πρὸς αἰνιᾶνας, καὶ δόλοπας, καὶ μηλιέας, καὶ θεσσαλῶν τινας· προσοικοῦντα γὰρ τὰ ἔθνη ταῦτα τῇ πόλει πολέμια ἦν. [α] οὐ γὰρ ἐπ' ἄλλῃ τινὶ γῇ ἢ τῇ τούτων [β] τὸ χωρίον ἐτειχίσθη· καὶ εὐθύς τε καθισταμένῃ τῇ πόλει ἠναντιοῦντο, ἐς ὅσον ἐδύναντο φθείροντες, καὶ τότε τῇ μάχῃ ἐνίκησαν τοὺς ἡρακλεώτας, καὶ Ξεναρῆς ὁ κνίδιος λακεδαιμόνιος ἄρχων αὐτῶν ἀπέθανε· διεφθάρησαν δὲ καὶ ἄλλοι τῶν ἡρακλεωτῶν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ δωδέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς ἀρχομένου, τὴν ἡράκλειαν, ὡς μετὰ τὴν μάχην κακῶς ἐφθείρετο, βοιωτοὶ παρέλαβον, καὶ Ἡγησιππίδαν τὸν λακεδαιμόνιον, [γ] ὡς οὐ καλῶς ἄρχοντα, ἐξέπεμψαν. δείσαντες δέ, παρέλαβον τὸ χωρίον, μὴ λακεδαιμονίων τὰ κατὰ πελοπόννησον θορυβουμένων, ἀθηναῖοι λάβωσι. λακεδαιμόνιοι μέντοι ὠργίζοντο αὐτοῖς. καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, στρατηγὸς ὢν ἀθηναίων, ἀργείων καὶ τῶν ξυμμάχων ξυμπρασσόντων, ἐλθὼν ἐς πελοπόννησον μετ' ὀλίγων ἀθηναίων ὁπλιτῶν, καὶ τοξοτῶν, [δ] καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων, [ε] καὶ παραλαβών, [ζ] τά τε ἄλλα ξυγκαθίστη περὶ τὴν ξυμμαχίαν, διαπορευόμενος πελοπόννησον τῇ στρατιᾷ, καὶ πατρέας τε τείχη καθεῖναι ἔπεισεν ἐς θάλασσαν, καὶ αὐτὸς ἕτερον διενοεῖτο τειχίσαι ἐπὶ τῷ ῥίῳ τῷ ἀχαϊκῷ. κορίνθιοι δὲ καὶ σικυώνιοι, καὶ οἷς ἦν ἐν βλάβῃ τειχισθέν, [η] βοηθήσαντες διεκώλυσαν.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐπιδαυρίοις καὶ ἀργείοις πόλεμος ἐγένετο, προφάσει μέν, περὶ τοῦ θύματος τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθαέως, ὃ δέον ἀπαγαγεῖν, οὐκ ἀπέπεμπον ὑπὲρ βοταμίων ἐπιδαύριοι. κυριώτατοι δὲ τοῦ ἱεροῦ ἦσαν ἀργεῖοι. ἐδόκει δέ, [θ] καὶ ἄνευ τῆς αἰτίας, τὴν ἐπίδαυρον τῷ τε Ἀλκιβιάδῃ καὶ τοῖς ἀργείοις προσλαβεῖν, ἢν δύνωνται, τῆς τε κορίνθου ἕνεκα ἡσυχίας, καὶ ἐκ τῆς αἰγίνης [ι] βραχυτέραν ἔσεσθαι τὴν βοήθειαν, ἢ σκύλλαιον περιπλεῖν τοῖς ἀθηναίοις. παρεσκευάζοντο οὖν ἀργεῖοι, ὡς αὐτοὶ ἐς τὴν ἐπίδαυρον, διὰ τοῦ θύματος τὴν ἔσπραξιν ἐσβαλοῦντες. ἐξεστράτευσαν δὲ καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους πανδημεὶ ἐς λεῦκτρα τῆς ἑαυτῶν μεθορίας, πρὸς τὸ λύκαιον, Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου βασιλέως ἡγουμένου. ᾔδει δὲ οὐδεὶς ὅποι στρατεύουσιν, [κ] οὐδὲ αἱ πόλεις ἐξ ὧν ἐπέμφθησαν. ὡς δ' αὐτοῖς τὰ διαβατήρια θυομένοις [λ] οὐ προυχώρει, αὐτοί τε ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου, καὶ τοῖς ξυμμάχοις περιήγγειλαν [μ] μετὰ τὸν μέλλοντα ([ν] καρνεῖος δ' ἦν μήν) [ξ] ἱερομηνίαν παρασκευάζεσθαι, ὡς στρατευσομένους. ἀργεῖοι δ' ἀναχωρησάντων αὐτῶν, τοῦ πρὸ τοῦ καρνείου μηνὸς ἐξελθόντες τετράδι φθίνοντος, [ο] καὶ ἄγοντες τὴν ἡμέραν ταύτην, πάντα τὸν χρόνον ἐσέβαλον ἐς τὴν ἐπιδαυρίαν, καὶ ἐδῄουν. ἐπιδαύριοι δὲ [π] τοὺς ξυμμάχους ἐπεκαλοῦντο· [ρ] ὧν τινές, οἱ μέν, [σ] τὸν μῆνα προυφασίσαντο, οἱ δέ, καὶ ἐς μεθορίαν τῆς ἐπιδαυρίας ἐλθόντες, ἡσύχαζον. καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐν τῇ ἐπιδαύρῳ ἀργεῖοι ἦσαν, ἐς μαντίνειαν πρεσβεῖαι ἀπὸ τῶν πόλεων ξυνῆλθον, ἀθηναίων παρακαλεσάντων. καὶ γιγνομένων λόγων, Εὐφαμίδας ὁ κορίνθιος οὐκ ἔφη τοὺς λόγους [τ] τοῖς ἔργοις ὁμολογεῖν· σφεῖς μὲν γὰρ περὶ εἰρήνης ξυγκαθῆσθαι, τοὺς δ' ἐπιδαυρίους, καὶ τοὺς ξυμμάχους, καὶ τοὺς ἀργείους μεθ' ὅπλων ἀντιτετάχθαι. διαλῦσαι οὖν πρῶτον χρῆναι ἀφ' ἑκατέρων ἐλθόντας τὰ στρατόπεδα, καὶ οὕτω πάλιν λέγειν περὶ τῆς εἰρήνης. [υ] καὶ πεισθέντες ᾤχοντο, καὶ τοὺς ἀργείους ἀπήγαγον ἐκ τῆς ἐπιδαυρίας. ὕστερον δὲ [φ] ἐς τὸ αὐτὸ ξυνελθόντες, οὐδ' ὣς ἐδυνήθησαν ξυμβῆναι, ἀλλ' οἱ ἀργεῖοι πάλιν ἐς τὴν ἐπιδαυρίαν ἐσέβαλον, καὶ ἐδῄουν. ἐξεστράτευσαν δὲ καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι ἐς καρύας· καὶ ὡς οὐδ' ἐνταῦθα [χ] τὰ διαβατήρια αὐτοῖς ἐγένετο, ἐπανεχώρησαν. ἀργεῖοι δέ, τεμόντες τῆς ἐπιδαυρίας ὡς τὸ τρίτον μέρος, ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου, καὶ

γράφεται παρὰ ποταμίων

γράφεται προφασίσαντες

γράφεται ὁμιλεῖν

α Οὐ γὰρ ἐπ' ἄλλῃ τινὶ γῇ] ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἐπὶ βλάβῃ ἄλλης τινὸς γῆς. β Τὸ χωρίον] ἡ ἡράκλεια.

γ Ὡς οὐ καλῶς ἄρχοντα ἐξέπεμψαν] ἐξεδίωξαν οἱ βοιωτοί.

δ Καὶ τῶν αὐτόθεν] ἀπὸ πελοποννήσου. ε Καὶ παραλαβὼν] τινὰς δηλονότι. ζ Τά τε ἄλλα ξυγκαθίστη] βεβαιοτέρους ἐποίει.

η Βοηθήσαντες διεκώλυσαν] μετὰ βοηθείας δραμόντες.

θ Καὶ ἄνευ τῆς αἰτίας] ταύτης δηλονότι. ι Βραχυτέραν ἔσεσθαι] διὰ βραχέος διαστήματος. κ Οὐδὲ αἱ πόλεις] αἱ λακωνικαί. λ Οὐ προυχώρει] ἤγουν οὐ καλὰ ἐφαίνετο. μ Μετὰ τὸν μέλλοντα] μῆνα δηλονότι. ν Καρνεῖος δ' ἦν μὴν] ὁ γὰρ καρνεῖος πολλὰς ἔχοντος ἱερὰς ἡμέρας, ἢ καὶ πάσας ἱερὰς μᾶλλον, οὐκ ἐστρατεύοντο. ξ Ἱερομηνία] ἡ ἑορτώδης ἡμέρα. ο Καὶ ἄγοντες τὴν ἡμέραν ταύτην] ἐπιτηροῦντες, καιροφυλακοῦντες· ἔνιοι δέ, ἑορτάζοντες διὰ παντὸς τὴν ἡμέραν ταύτην, ὅτι ἀπροσδοκήτως τοῖς ἐπιδαυρίοις ἐπέπεσον. π Τοὺς ξυμμάχους ἐπεκαλοῦντο] εἰς βοήθειαν δηλονότι. ρ Ὧν τινές, οἱ μὲν] ἀφ' ὧν. σ Τὸν μῆνα προυφασίσαντο] τὸ μὴ ἐξεῖναι δηλονότι. αἰτίου, λέγοντες εἶναι ἱερομηνίαν. τ Τοῖς ἔργοις ὁμιλεῖν] γράφεται ὁμολογεῖν. υ Καὶ πεισθέντες ᾤχοντο] οἱ πρέσβεις δηλονότι. φ Ἐς τὸ αὐτὸ ξυνελθόντες] ἑνωθέντες. χ Τὰ διαβατήρια αὐτοῖς ἐγένετο] καλὰ δηλονότι.

ἀθηναίων αὖθις χίλιοι [α]ἐβοήθησαν ὁπλῖται, καὶ Ἀλκιβιάδης στρατηγός. πυθόμενοι δὲ τοὺς λακεδαιμονίους ἐξεστρατεῦσθαι, καὶ ὡς οὐδὲν ἔτι αὐτῶν ἔδει, ἀπῆλθον. καὶ τὸ θέρος οὕτω διῆλθε. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, λακεδαιμόνιοι λαθόντες ἀθηναίους, φρουρούς τε τριακοσίους, καὶ Ἀγησιππίδαν ἄρχοντα κατὰ θάλασσαν [β]ἐς ἐπίδαυρον ἐσέπεμψαν. [γ]ἀργεῖοι δ' ἐλθόντες παρ' ἀθηναίους, ἐπεκάλουν ὅτι γεγραμμένον ἐν ταῖς σπονδαῖς, διὰ τῆς ἑαυτῶν ἑκάστους μὴ ἐᾶν πολεμίους διϊέναι, [δ]ἐάσειαν κατὰ θάλασσαν παραπλεῦσαι· καὶ εἰ μὴ κἀκεῖνοι ἐς πύλον κομιοῦσιν ἐπὶ λακεδαιμονίους τοὺς μεσσηνίους καὶ εἵλωτας, [ε]ἀδικήσεσθαι αὐτοί. ἀθηναῖοι δὲ, Ἀλκιβιάδου πείσαντος, [ζ]τῇ μὲν λακωνικῇ στήλῃ ὑπέγραψαν ὅτι οὐκ ἐνέμειναν οἱ λακεδαιμόνιοι τοῖς ὅρκοις, ἐς δὲ πύλον ἐκόμισαν τοὺς ἐκ κρανίων [η]εἵλωτας λῄζεσθαι· [θ]τὰ δ' ἄλλα ἡσύχαζον. τὸν δὲ χειμῶνα τοῦτον, πολεμούντων ἀργείων καὶ ἐπιδαυρίων, μάχη μὲν [ι]οὐδεμία ἐγένετο ἐκ παρασκευῆς, [κ]ἐνέδραι δὲ καὶ καταδρομαί, ἐν αἷς ὡς τύχοιεν ἑκατέρων τινὲς διεφθείροντο. καὶ τελευτῶντος δὲ τοῦ χειμῶνος πρὸς ἔαρ ἤδη, κλίμακας ἔχοντες οἱ ἀργεῖοι ἦλθον ἐπὶ τὴν ἐπίδαυρον, [λ]ὡς ἐρήμου οὔσης διὰ τὸν πόλεμον, βίᾳ αἱρήσοντες· καὶ ἄπρακτοι ἀπῆλθον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ τρίτον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους μεσοῦντος λακεδαιμόνιοι, ὡς αὐτοῖς οἵ τε ἐπιδαύριοι ξύμμαχοι ὄντες ἐταλαιπώρουν, [μ]καὶ τἄλλα ἐν τῇ πελοποννήσῳ, [ν]τὰ μὲν ἀφειστήκει, [ξ]τὰ δ' οὐ καλῶς εἶχε, νομίσαντες, εἰ μὴ προκαταλήψονται ἐν τάχει, [ο]ἐπὶ πλέον χωρήσεσθαι αὐτά, ἐστράτευον αὐτοὶ καὶ οἱ εἵλωτες πανδημεὶ ἐπ' ἄργος. ἡγεῖτο δὲ Ἆγις ὁ Ἀρχιδάμου, λακεδαιμονίων βασιλεύς. ξυνεστράτευον δ' αὐτοῖς τεγεᾶταί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι ἀρκάδων λακεδαιμονίοις ξύμμαχοι ἦσαν. οἱ δ' ἐκ τῆς ἄλλης πελοποννήσου ξύμμαχοι, [π]καὶ οἱ ἔξωθεν, ἐς Φλιοῦντα ξυνελέγοντο· βοιωτοὶ μὲν, πεντακισχίλιοι ὁπλῖται, καὶ τοσοῦτοι ψιλοὶ, καὶ ἱππῆς πεντακόσιοι, καὶ ἄνιπποι ἴσοι· κορίνθιοι δὲ, δισχίλιοι ὁπλῖται· οἱ δ' ἄλλοι, ὡς ἕκαστοι. φλιάσιοι δὲ, πανστρατιᾷ, ὅτι ἐν τῇ ἐκείνων ἦν τὸ στράτευμα. [ρ]ἀργεῖοι δὲ, προαισθόμενοι τότε πρῶτον τὴν παρασκευὴν τῶν λακεδαιμονίων, καὶ ἐπειδὴ ἐς τὸν Φλιοῦντα βουλόμενοι τοῖς ἄλλοις προσμίξαι [σ]ἐχώρουν, τότε δὴ ἐξεστράτευσαν καὶ αὐτοί. [τ]ἐβοήθησαν δ' αὐτοῖς καὶ μαντινῆς, ἔχοντες τοὺς σφετέρους ξυμμάχους, καὶ ἠλείων τρισχίλιοι ὁπλῖται. καὶ προϊόντες ἀπαντῶσι τοῖς λακεδαιμονίοις ἐν μεθυδρίῳ τῆς ἀρκαδίας. καὶ καταλαμβάνουσιν ἑκάτεροι λόφον· καὶ οἱ μὲν ἀργεῖοι [υ]ὡς μεμονωμένοις τοῖς λακεδαιμονίοις παρεσκευάζοντο μάχεσθαι, ὁ δὲ Ἆγις, τῆς νυκτὸς [φ]ἀναστήσας τὸν στρατὸν, καὶ λαθὼν, ἐπορεύετο ἐς Φλιοῦντα παρὰ τοὺς ἄλλους ξυμμάχους. καὶ οἱ ἀργεῖοι αἰσθόμενοι, ἅμα ἕῳ ἐχώρουν, πρῶτον μὲν, ἐς ἄργος, ἔπειτα δὲ, ᾗ προσεδέχοντο τοὺς λακεδαιμονίους μετὰ τῶν ξυμμάχων καταβήσεσθαι, τὴν κατὰ νεμέαν ὁδόν. Ἆγις δὲ ταύτην μὲν ἣν προσεδέχοντο οὐκ ἐτράπετο, παραγγείλας δὲ τοῖς λακεδαιμονίοις καὶ ἀρκάσι καὶ ἐπιδαυρίοις, [χ]ἄλλην ἐχώρησε χαλεπὴν, καὶ κατέβη ἐς τὸ ἀργείων πεδίον· καὶ κορίνθιοι καὶ πελληνῆς καὶ φλιάσιοι ὄρθιον ἑτέραν ἐπορεύοντο. τοῖς δὲ βοιωτοῖς καὶ μεγαρεῦσι καὶ σικυωνίοις [ψ]εἴρητο τὴν ἐπὶ νεμέας ὁδὸν καταβαίνειν, ᾗ οἱ ἀργεῖοι ἐκάθηντο, ὅπως εἰ οἱ ἀργεῖοι ἐπὶ σφᾶς ἰόντες εἰς τὸ πεδίον βοηθοῖεν, ἐφεπόμενοι τοῖς ἵπποις χρῷντο. καὶ ὁ μὲν, οὕτω διατάξας, καὶ ἐσβαλὼν ἐς τὸ πεδίον, ἐδῄου σάμινθόν τε καὶ ἄλλα. οἱ δὲ ἀργεῖοι, γνόντες, ἐβοήθουν ἡμέρας ἤδη ἐκ τῆς νεμέας, καὶ περιτυχόντες τῷ φλιασίων καὶ κορινθίων στρατοπέδῳ, τῶν μὲν φλιασίων ὀλίγους ἀπέκτειναν, ὑπὸ δὲ τῶν κορινθίων αὐτοὶ οὐ πολλῷ πλείους διεφθάρησαν. καὶ οἱ βοιωτοὶ καὶ οἱ μεγαρῆς καὶ οἱ σικυώνιοι ἐχώρουν, ὥσπερ εἴρητο αὐτοῖς, ἐπὶ τῆς νεμέας, καὶ τοὺς ἀργείους

γρ' ἅμιπποι

γρ' ὄρθριον

α Ἐβοήθησ] κατὰ βοηθείας ἦλθον. β Ἐς ἐπίδαυρον ἐσέπεμψαν] εἰσέβαλον πέμψαντες. γ Ἀργεῖοι δ' ἐλθόντες] οἱ ἀργεῖοι τοῖς ἀθηναίοις ἔλεγον ὅτι ἐὰν μὴ εἰσαγάγωσι πάλιν ἐς πύλον τοὺς εἵλωτας καὶ μεσσηνίους, οὓς ἐξήγαγον ἐκ πύλου διὰ τὰς πρὸς μεσσηνίους συνθήκας, ἀδικήσεσθαι αὐτοὶ οἱ ἀργεῖοι. ἔνιοι δέ, αὐτοὶ οἱ ἀθηναῖοι, ἤκουσ. δ Ἐάσειαν κατὰ θάλασσαν] οἱ ἀθηναῖοι. ε Ἀδικήσεσθαι αὐτοί] ἤγουν ἀδικηθήσεσθαι οἱ ἀργεῖοι. ζ Τῇ μὲν λακωνικῇ στήλῃ ὑπέγραψαν] ἐν ᾗ ἔστησαν οἱ ἀθηναῖοι ἔχουσαι τὰς λακωνικὰς σπονδάς. η Εἵλωτας λῄζεσθαι] ὥστε λῄζεσθαι. θ Τὰ δ' ἄλλα] ἤγουν κατὰ τὰ ἄλλα. ι Οὐδεμία ἐγένετο ἐκ παρασκευῆς] ἤγουν ἐκ φανερᾶς παρατάξεως. κ Ἐνέδραι δὲ καὶ καταδρομαὶ] ἐλέχθησαν ἐπιθέσεις. λ Ὡς ἐρήμου οὔσης διὰ τὸν πόλεμον] συμμαχίας δηλονότι. μ Καὶ τἄλλα ἐν τῇ πελοποννήσῳ] ἔθνη δηλονότι. ν Τὰ μὲν ἀφειστήκει] τῶν λακεδαιμονίων δηλονότι. τουτέστιν, ἡ Ἦλις καὶ Μαντίνεια. ξ Τὰ δ' οὐ καλῶς εἶχε] ἤγουν ἐστασίαζον. τουτέστιν, ἡ Κόρινθος. ο Ἐπὶ πλέον χωρήσεσθαι αὐτὰ] ἤγουν κακόν. π Καὶ οἱ ἔξωθεν] πελοποννήσου δηλονότι. ρ Ἀργεῖοι δὲ προαισθόμενοι τότε πρῶτον] ἀργεῖοι, προαισθόμενοι τὴν πρώτην τῶν λακεδαιμονίων παρασκευήν, καὶ αὖθις προσχωροῦντας τοὺς λακεδαιμονίους ἐπὶ Φλιοῦντος, ὑπὲρ τοῦ τοῖς ἰδίοις συμμίξαι συμμάχοις, τότε καὶ αὐτοὶ ἐστράτευσαν. ἔνιοι δὲ τὸ τότε πρῶτον, ὡς ἤδη σημαίνειν ἐν τῷ τότε καιρῷ. σ Ἐχώρουν] οἱ λακεδαιμόνιοι. τ Ἐβοήθησαν δ' αὐτοῖς] τοῖς ἀργείοις. υ Ὡς μεμονωμένοις] ἐρήμοις συμμάχων. φ Ἀναστήσας τὸν στρατὸν, καὶ λαθὼν] τοὺς ἀργείους δηλονότι. χ Ἄλλην ἐχώρησε χαλεπὴν] δύσοδον. ψ Εἴρητο] ὥριστο.

οὐκέτι κατέλαβον. [α] ἀλλὰ καταβάντες, ὡς ἑώρων τὰ ἑαυτῶν δῃούμενα, [β] ἐς μάχην παρετάσσοντο. ἀντιπαρεσκευάζοντο δὲ καὶ [γ] οἱ λακεδαιμόνιοι. ἐν μέσῳ δὲ ἀπειλημμένοι ἦσαν οἱ ἀργεῖοι. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ πεδίου, οἱ λακεδαιμόνιοι εἶργον ἀπὸ [δ] τῆς πόλεως, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν· καθύπερθε δὲ, κορίνθιοι καὶ φλιάσιοι καὶ πελληνῆς· τὸ δὲ πρὸς νεμέας, βοιωτοὶ καὶ σικυώνιοι καὶ μεγαρῆς. [ε] ἵπποι δὲ αὐτοῖς οὐ παρῆσαν. οὐ γάρ πω οἱ ἀθηναῖοι μόνοι τῶν ξυμμάχων ἧκον. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν ἀργείων καὶ τῶν ξυμμάχων οὐχ οὕτω δεινὸν τὸ παρὸν ἐνόμιζον, [ζ] ἀλλ' ἐν καλῷ ἐδόκει ἡ μάχη ἔσεσθαι, καὶ τοὺς λακεδαιμονίους ἀπειληφέναι ἐν τῇ αὐτῶν τε, καὶ πρὸς τῇ πόλει. τῶν δὲ ἀργείων δύο ἄνδρες, Θράσυλλός τε, τῶν πέντε στρατηγῶν εἷς ὤν, καὶ Ἀλκίφρων, [η] πρόξενος λακεδαιμονίων, ἤδη τῶν στρατοπέδων [θ] ὅσον οὐ ξυνιόντων, προσελθόντε Ἄγιδι, διελεγέσθην μὴ ποιεῖν μάχην. ἑτοίμους γὰρ εἶναι ἀργείους δίκας δοῦναι καὶ δέξασθαι ἴσας καὶ ὁμοίας, εἴ τι ἐπικαλοῦσιν ἀργείοις λακεδαιμόνιοι, καὶ τὸ λοιπὸν εἰρήνην ἄγειν, σπονδὰς ποιησαμένους. καὶ οἱ μὲν ταῦτα εἰπόντες τῶν ἀργείων, ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ οὐ τοῦ πλήθους κελεύσαντος, εἶπον· καὶ ὁ Ἆγις, δεξάμενος τοὺς λόγους, αὐτὸς, καὶ οὐ μετὰ τῶν πλεόνων, οὐδὲ αὐτὸς βουλευσάμενος, ἀλλ' ἢ ἑνὶ ἀνδρὶ κοινώσας τῶν ἐν τέλει ξυστρατευομένων, σπένδεται τέσσαρας μῆνας, ἐν οἷς ἔδει ἐπιτελέσαι αὐτοὺς τὰ ῥηθέντα. [ι] καὶ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν εὐθὺς, οὐδενὶ φράσας τῶν ἄλλων ξυμμάχων. οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι [κ] εἵποντο μὲν ὡς ἡγεῖτο, διὰ τὸν νόμον, ἐν αἰτίᾳ δ' εἶχον κατ' ἀλλήλους πολλῇ τὸν Ἆγιν, νομίζοντες ἐν καλῷ [λ] παρατυχὸν σφίσι ξυμβαλεῖν, [μ] καὶ πανταχόθεν αὐτῶν ἀποκεκλῃσμένων, καὶ ὑπὸ ἱππέων καὶ πεζῶν, οὐδὲν δράσαντες [ν] ἄξιον τῆς παρασκευῆς ἀπιέναι. στρατόπεδον γὰρ δὴ τοῦτο κάλλιστον ἑλληνικὸν [ξ] τῶν μέχρι τοῦδε ξυνῆλθεν. [ο] ὤφθη δὲ μάλιστα [π] ἕως ἔτι ἦν ἀθρόον ἐν νεμέᾳ, ἐν ᾧ λακεδαιμόνιοί τε πανστρατιᾷ ἦσαν, καὶ ἀρκάδες, καὶ βοιωτοὶ, καὶ κορίνθιοι, καὶ σικυώνιοι, καὶ πελληνῆς, καὶ φλιάσιοι, καὶ μεγαρῆς, [ρ] καὶ οὗτοι πάντες λογάδες ἀφ' ἑκάστων, ἀξιόμαχοι δοκοῦντες εἶναι, οὐ τῇ ἀργείων μόνον ξυμμαχίᾳ, ἀλλὰ κἂν ἄλλῃ [σ] ἔτι προσγενομένῃ. τὸ μὲν οὖν στρατόπεδον οὕτως ἐν αἰτίᾳ ἔχοντες τὸν Ἆγιν, ἀνεχώρουν τε καὶ [τ] διελύθησαν ἐπ' οἴκου ἕκαστοι. ἀργεῖοι δὲ καὶ αὐτοὶ ἔτι ἐν πολλῷ πλείονι αἰτίᾳ εἶχον τοὺς σπεισαμένους ἄνευ τοῦ πλήθους, [υ] νομίζοντες κἀκεῖνοι μὴ ἂν σφίσι ποτὲ κάλλιον παρασχὸν λακεδαιμονίους διαπεφευγέναι. [φ] πρός τε γὰρ τῇ σφετέρᾳ πόλει, καὶ μετὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων τὸν ἀγῶνα ἂν γίγνεσθαι. τόν τε Θράσυλλον, [χ] ἀναχωρήσαντες ἐν τῇ χαράδρῳ (οὗπερ τὰς ἀπὸ στρατείας δίκας πρὶν ἐσιέναι κρίνουσιν) ἤρξαντο λεύειν. ὁ δὲ, καταφυγὼν ἐπὶ τὸν βωμὸν, [ψ] περιγίγνεται. τὰ μέντοι χρήματα [ω] ἐδήμευσαν αὐτοῦ. μετὰ δὲ τοῦτο, ἀθηναίων βοηθησάντων χιλίων ὁπλιτῶν, καὶ τριακοσίων ἱππέων, ὧν ἐστρατήγουν Λάχης καὶ Νικόστρατος, οἱ ἀργεῖοι (ὅμως γὰρ τὰς σπονδὰς ὤκνουν λῦσαι) πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους ἀπιέναι ἐκέλευον αὐτοὺς, καὶ πρὸς τὸν δῆμον οὐ προσῆγον, βουλομένους χρηματίσαι, πρὶν δὴ μαντινῆς καὶ ἠλεῖοι (ἔτι γὰρ παρῆσαν) κατηνάγκασαν δεόμενοι. καὶ ἔλεγον οἱ ἀθηναῖοι, Ἀλκιβιάδου πρεσβευτοῦ παρόντος, ἔν τε τοῖς ἀργείοις καὶ ξυμμάχοις ταῦτα, ὅτι οὐκ ὀρθῶς αἱ σπονδαὶ ἄνευ τῶν ἄλλων ξυμμάχων καὶ γένοιντο, καὶ νῦν (ἐν καιρῷ γὰρ παρεῖναι σφεῖς) ἅπτεσθαι χρῆναι τοῦ πολέμου. καὶ πείσαντες ἐκ τῶν λόγων τοὺς ξυμμάχους, εὐθὺς ἐχώρουν ἐπὶ ὀρχομενὸν [α] τὸν ἀρκαδικὸν πάντες, πλὴν ἀργείων. οὗτοι δὲ, ὅμως καὶ πεισθέντες, ὑπελείποντο πρῶτον, ἔπειτα δ' ὕστερον καὶ οὗτοι ἦλθον. καὶ προσκαθεζόμενοι τὸν ὀρχομενὸν πάντες ἐπολιόρκουν, καὶ προσβολὰς ἐποιοῦντο, βουλόμενοι ἄλλως τε [β] προσγενέσθαι σφίσι, καὶ ὅμηροι ἐκ τῆς ἀρκαδίας [γ] ἦσαν αὐτόθι ὑπὸ λακεδαιμονίων κείμενοι. οἱ δὲ ὀρχομένιοι, δείσαντες τήν τε τοῦ

α Ἀλλὰ καταβάντες] οἱ ἀργεῖοι. β Ἐς μάχην παρετάσσοντο] φανερὰν δηλονότι. γ Οἱ λακεδαιμόνιοι εἶργον] ὥστε μὴ ἔρχεσθαι εἰς τὴν πόλιν. δ Τῆς πόλεως] τῆς ἀργείας. ε Ἵπποι δὲ αὐτοῖς] ἤγουν τοῖς ἀργείοις. ζ Ἀλλ' ἐν καλῷ] ἐπὶ συμφέροντι. η Πρόξενος] φίλος. θ Ὅσον οὐ ξυνιόντων] ἤγουν, ὅσον οὐκ ἤδη μελλόντων. ι Καὶ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν] ὑπέστρεψεν. κ Εἵποντο μὲν ὡς ἡγεῖτο] ἤγουν προηγεῖτο. λ Ἐν καλῷ παρατυχὸν σφίσι ξυμβαλεῖν] τοῖς ἀργείοις τῆς τύχης δούσης ἐπὶ συμφέροντι συμβαλεῖν. μ Καὶ πανταχόθεν αὐτῶν] τῶν ἀργείων. ν Ἄξιον τῆς παρασκευῆς] οὔσης μεγάλης δηλονότι. ξ Τῶν μέχρι τοῦδε ξυνῆλθεν] τῶν στρατοπέδων. ο Ὤφθη δὲ μάλιστα] ἀκριβῶς. π Ἕως ἔτι ἦν ἀθρόον ἐν νεμέᾳ] ζητεῖται πῶς τείχη διαιρεθέντος τοῦ τῶν πελοποννησίων στρατεύματος εἰς φλιοῦντα, καὶ ἑνὸς μόνου μέρους τὴν ἐπὶ νεμέαν ἰόντος, τῶν δὲ ἄλλων ἄλλαις χρησαμένων ὁδοῖς, καὶ οὐδαμοῦ συμμιξάντων, ἔφη ἀθρόους αὐτοὺς ὦφθαι περὶ νεμέαν. μήποτε οὖν μετὰ τὰς σπονδὰς αἱ ἀναχωροῦντα τὰ τρία μέρη ὅτι ἐπὶ φλιοῦντα, ἐν νεμέᾳ ταῦτα ἐγένετο. εὔπορος γὰρ ἤδη ἡ ὁδός. καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀργεῖοι ἐγγύθεν πάντας ἥξειν ἐπὶ τὴν μάχην προσδεχόμενοι, προαπήντων εἰς τὴν νεμέαν. ρ Καὶ οὗτοι πάντες λογάδες] ἐκλελεγμένοι. σ Ἐπὶ προσγενομένῃ] προστεθείσῃ. τ Διελύθησαν ἐπ' οἴκου ἕκαστοι] μεμερισμένως εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα. υ Νομίζοντες κἀκεῖνοι] οἱ ἀργεῖοι. φ Πρός τε γὰρ τῇ σφετέρᾳ πόλει] πλησίον. χ Ἀναχωρήσαντες] εἰς τὴν πόλιν δηλονότι. ψ Περιγίγνεται] σῴζεται. ω Ἐδήμευσαν αὐτοῦ] δημόσια ἐποίησαν. α Τὸν ἀρκαδικὸν πάντες] τὸν παρ' Ὁμήρῳ πολύμηλον. β Προσγενέσθαι σφίσι] προσκτήσασθαι. γ Ἦσαν αὐτόθι] ἐν τῷ ὀρχομενῷ.

τείχους ἀσθενείᾳ, καὶ τοῦ στρατοῦ τὸ πλῆθος, καὶ ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἐβοήθει, μὴ προαπόλωνται, ξυνέβησαν ὥστε ξύμμαχοί τε εἶναι, καὶ ὁμήρους σφῶν τε αὐτῶν δοῦναι, καὶ μαντινεῦσι, καὶ οὓς κατέθεντο λακεδαιμόνιοι, παραδοῦναι. μετὰ δὲ τοῦτο, ἔχοντες ἤδη τὸν ὀρχομενόν, ἐβουλεύοντο οἱ ξύμμαχοι ἐφ' ὅ, τι χρὴ πρῶτον ἰέναι τῶν λοιπῶν. καὶ ἠλεῖοι μὲν, ἐπὶ λέπρεον ἐκέλευον, μαντινῆς δέ, ἐπὶ τεγέαν. [α] καὶ προσέθεντο οἱ ἀργεῖοι καὶ ἀθηναῖοι τοῖς μαντινεῦσι. καὶ οἱ μὲν ἠλεῖοι, ὀργισθέντες ὅτι οὐκ ἐπὶ λέπρεον ἐψηφίσαντο, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου· οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι παρεσκευάζοντο ἐν τῇ μαντινείᾳ, ὡς ἐπὶ τέγεαν ἰόντες· καί τινες αὐτοῖς τε αὐτῶν τεγεατῶν [β] ἐν τῇ πόλει ἐνεδίδοσαν τὰ πράγματα. λακεδαιμόνιοι δέ, ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν ἐξ ἄργους, τὰς τετραμήνους σπονδὰς ποιησάμενοι, Ἆγιν ἐν μεγάλῃ αἰτίᾳ εἶχον, οὐ χειρωσάμενον [γ] σφίσιν ἄργος, [δ] παρασχὸν καλῶς, ὡς οὔπω πρότερον αὐτοὶ ἐνόμιζον· ἀθρόους γὰρ τοσούτους [ε] ξυμμάχους καὶ τοιούτους [ζ] οὐ ῥᾴδιον εἶναι [η] λαβεῖν. ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ ὀρχομενοῦ ἠγγέλλετο ἑαλωκέναι, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐχαλέπαινον, καὶ ἐβούλευον εὐθὺς ὑπ' ὀργῆς, παρὰ τὸν τρόπον τὸν ἑαυτῶν, ὡς χρὴ τήν τε οἰκίαν αὐτοῦ κατασκάψαι, καὶ δέκα μυριάσι δραχμῶν ζημιῶσαι. [θ] ὁ δέ, παρῃτεῖτο μηδὲν τούτων δρᾶν. ἔργῳ γὰρ ἀγαθῷ [ι] ῥύσεσθαι τὰς αἰτίας στρατευσάμενος, ἢ τότε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ, τι βούλονται. οἱ δὲ τὴν μὲν ζημίαν καὶ τὴν κατασκαφὴν ἐπέσχον, νόμον δὲ ἔθεντο [κ] ἐν τῷ παρόντι, ὃς οὔπω πρότερον ἐγένετο αὐτοῖς. δέκα γὰρ ἄνδρας σπαρτιατῶν προσείλοντο αὐτῷ ξυμβούλους, ἄνευ ὧν [λ] μὴ κύριον εἶναι ἀπάγειν στρατιὰν ἐκ τῆς πόλεως. ἐν τούτῳ δ' ἀφικνεῖται αὐτοῖς ἀγγελία [μ] παρὰ τῶν ἐπιτηδείων ἐκ τεγέας, [ν] ὅτι εἰ μὴ παρέσονται ἐν τάχει, ἀποστήσεται αὐτῶν τέγεα πρὸς ἀργείους καὶ τοὺς ξυμμάχους, [ξ] καὶ ὅσον οὐκ ἀφέστηκεν. ἐνταῦθα δὴ βοήθεια τῶν λακεδαιμονίων γίγνεται, αὐτῶν τε καὶ τῶν εἱλώτων πανδημεὶ ὀξεῖα, [ο] καὶ ὡς οὔπω πρότερον. [π] ἐχώρουν δὲ ἐς ὀρέσθειον τῆς μαιναλίας, καὶ τοῖς μὲν [ρ] ἀρκάδων σφετέροις οὖσι ξυμμάχοις προεῖπον ἀθροισθεῖσιν ἰέναι κατὰ πόδας αὐτῶν ἐς τέγεαν· αὐτοὶ δὲ μέχρι μὲν τοῦ ὀρεσθείου πάντες ἐλθόντες, ἐκεῖθεν δὲ τὸ ἕκτον μέρος σφῶν αὐτῶν [σ] ἀποπέμψαντες ἐπ' οἴκου, ἐν ᾧ τὸ πρεσβύτερόν τε καὶ τὸ νεώτερον ἦν, ὥστε τὰ οἴκοι φρουρεῖν, τῷ λοιπῷ στρατεύματι ἀφικνοῦνται ἐς τέγεαν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον οἱ ξύμμαχοι ἀπ' ἀρκάδων παρῆσαν. πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὴν κόρινθον, καὶ βοιωτούς, καὶ φωκέας, καὶ λοκρούς, βοηθεῖν κελεύοντες κατὰ τάχος ἐς μαντίνειαν. ἀλλὰ τοῖς μὲν, [τ] ἐξ ὀλίγου τε ἐγίγνετο, καὶ οὐ ῥᾴδιον ἦν μὴ ἀθρόοις, καὶ ἀλλήλους περιμείνασι, διελθεῖν τὴν πολεμίαν ([υ] ξυνέκληε γὰρ διὰ μέσου) ὅμως δὲ ἠπείγοντο. λακεδαιμόνιοι δέ, [φ] ἀναλαβόντες [χ] τοὺς παρόντας ἀρκάδων ξυμμάχους, ἐσέβαλον ἐς τὴν μαντινικήν, καὶ στρατοπεδευσάμενοι [ψ] πρὸς τῷ Ἡρακλείῳ, ἐδῄουν τὴν γῆν. οἱ δὲ ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ὡς εἶδον αὐτούς, καταλαβόντες [ω] χωρίον ἐρυμνὸν [α] καὶ δυσπρόσοδον, παρετάξαντο ὡς ἐς μάχην. καὶ οἱ λακεδαιμόνιοι εὐθὺς [β] αὐτοῖς ἐπῄεσαν, καὶ μέχρι μὲν λίθου καὶ ἀκοντίου βολῆς ἐχώρησαν, [γ] ἔπειτα τῶν πρεσβυτέρων τις [δ] Ἄγιδι ἐπεβόησεν, ὁρῶν πρὸς χωρίον καρτερὸν ἰόντας σφᾶς, [ε] ὅτι διανοεῖται [ζ] κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι, δηλῶν [η] τῆς ἐξ ἄργους ἐπαιτίου ἀναχωρήσεως τὴν παροῦσαν ἄκαιρον προθυμίαν [θ] ἀνάληψιν βουλόμενον εἶναι. ὁ δέ, εἴτε καὶ διὰ τὸ ἐπιβόημα, εἴτε καὶ αὐτῷ [ι] ἄλλο τι ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ δόξαν ἐξαίφνης, πάλιν τὸ στράτευμα κατὰ τάχος, πρὶν ξυμμῖξαι, [κ] ἀπῆγε. καὶ ἀφικόμενος πρὸς τὴν τεγεᾶτιν, [λ] τὸ ὕδωρ ἐξέτρεπε πρὸς τὴν μαντινικήν, περὶ οὗπερ, ὡς τὰ πολλὰ βλάπτοντος, [μ] ὁποτέρωσε ἂν ἐσπίπτῃ, μαντινῆς καὶ τεγεᾶται [ν] πολεμοῦσιν. ἐβούλετο δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ

α Καὶ προσέθεντο οἱ ἀργεῖοι] συνῆλθον τῇ γνώμῃ. β Ἐν τῇ πόλει ἐνεδίδοσαν τὰ πράγματα] ἤμελλον προδιδόναι τὴν κατὰ τὴν πόλιν πραγμάτων. γ Σφίσιν ἄργος] τοῖς λακεδαιμονίοις. δ Παρασχὸν καλῶς] αὐτὸ τοῦ συμβαίνοντος καλῶς τοῦ χειρώσασθαι αὐτούς. ε Ἀθρόους γὰρ τοσούτους] ἤγουν πολλούς. ζ Καὶ τοιούτους] ἤγουν ἀνδρείους. η Οὐ ῥᾴδιον εἶναι λαβεῖν] αὐτὸ τοῦ συλλαβεῖν. θ Ὁ δὲ παρῃτεῖτο] ὁ Ἆγις. ι Ῥύσεσθαι τὰς αἰτίας] ἀπολύσειν. κ Ἐν τῷ παρόντι] τῷ τότε καιρῷ ὅτε ὠργίζοντο. λ Μὴ κύριον] τὸν Ἆγιν. μ Παρὰ τῶν ἐπιτηδείων] τῶν ἐν τῇ τεγέᾳ. ν Ὅτι εἰ μὴ παρέσονται ἐν τάχει] οἱ λακεδαιμόνιοι. ξ Καὶ ὅσον οὐκ ἀφέστηκεν] ἢ σχεδὸν βοηθήσουσα. ο Καὶ οἵα οὔπω πρότερον] γράφεται καὶ ὡς οὔπω. π Ἐχώρουν δὲ ἐς ὀρέσθειον] οἱ βοηθήσοντες. γράφεται ἐς ὀρέσθιον. ρ Ἀρκάδων] ἤγουν ἐκ τῶν ἀρκάδων. σ Ἀποπέμψαντες ἐπ' οἴκου] ἤγουν εἰς τὴν λακεδαίμονα. τ Ἐξ ὀλίγου ἐγίγνετο] ἐξαίφνης. υ Ξυνέκληε γὰρ διὰ μέσου] αἰτία τοῦ, ἐν μέσῳ γὰρ οὖσα ἡ πολεμία γῆ ἐφύλαττεν αὐτούς. ἢ ὃ μᾶλλον, ἀπέκλειε τοῖς ἐξαίφνης. φ Ἀναλαβόντες] ἤγουν ἀναστήσαντες, καὶ λαβόντες. χ Τοὺς παρόντας ἀρκάδων] ἤγουν ἐκ τῶν ἀρκάδων. ψ Πρὸς τῷ Ἡρακλείῳ] ναῷ δηλονότι. ω Χωρίον ἐρυμνὸν] ὀχυρόν. α Καὶ δυσπρόσοδον] δυσέμβατον. β Αὐτοῖς ἐπῄεσαν] τοῖς ἀργείοις δηλονότι. γ Ἔπειτα τῶν πρεσβυτέρων] λακεδαιμονίων. δ Ἄγιδι ἐπεβόησεν] ἤγουν ἐνώπιον πάντων. ε Ὅτι διανοεῖται] ὁ Ἆγις. ζ Κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι] τὸ προγεγονὸς τῷ νῦν δηλονότι. τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν ἐξ Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος ῥηθεῖσαν, ὅς περ τοῦ πατρὸς θάνατον τῷ τῆς μητρὸς φόνῳ ἐθεράπευσε. η Τῆς ἐξ ἄργους ἐπαιτίου ἀναχωρήσεως] διὰ τὴν ἐξ ἄργους δηλονότι ἀναχώρησιν, ἐν αἰτίᾳ γενομένην, νῦν ἀκαίρως αὐτὴν προθυμεῖσθαι ἀναλαβεῖν, καὶ ἐπανορθῶσαι τὴν ποτε γενομένην ἁμαρτίαν. θ Ἀνάληψιν] θεραπείαν. ι Ἄλλο τι ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ] αἰτία τοῦ, ἄλλο τι δόξαν ἢ κατὰ τὸ αὐτό. ὑπὸ ἢ περὶ αὐτό. κ Ἀπῆγε] τοὔπισω ἦγεν. λ Τὸ ὕδωρ ἐξέτρεπε] μετωχέτευεν. μ Ὁποτέρωσε ἂν ἐσπίπτῃ] ὁποτέραν πόλιν ῥέῃ. ν Πολεμοῦσιν] ἀλλήλοις δηλονότι.

γρ. οἵα οὔπω. γρ. ὅσα. γρ. ὀρέσθειον.

λόφου [α] βοηθοῦντας, ἐπὶ τὴν τοῦ ὕδατος ἐκτροπήν, ἐπειδὰν πύθωνται, [β] καταβιβάσαι τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς ξυμμάχους, καὶ ἐν τῷ ὁμαλῷ τὴν μάχην ποιεῖσθαι. καὶ ὁ μὲν, τὴν ἡμέραν ταύτην μείνας αὐτοῦ [γ] περὶ τὸ ὕδωρ, ἐξέτρεπεν. οἱ δ' Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, τὸ μὲν πρῶτον καταπλαγέντες [δ] τῇ ἐξ ὀλίγου αἰφνιδίῳ αὐτῶν ἀναχωρήσει, οὐκ εἶχον ὅ,τι εἰκάσωσιν, εἶτα [ε] ἐπειδὴ ἀναχωροῦντες, ἐκεῖνοί τε [ζ] ἀπέκρυψαν, [η] καὶ σφεῖς ἡσύχαζον, καὶ οὐκ ἐπηκολούθουν, ἐνταῦθα τοὺς ἑαυτῶν στρατηγοὺς [θ] αὖθις ἐν αἰτίᾳ εἶχον, τό, τε πρότερον [ι] καλῶς ληφθέντας πρὸς Ἄργει Λακεδαιμονίους ἀφεθῆναι, καὶ νῦν ὅτι ἀποδιδράσκοντας οὐδεὶς ἐπιδιώκει, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν [κ] οἱ μὲν σώζονται, [λ] σφεῖς δὲ προδίδονται. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐθορυβήθησαν μὲν τὸ παραυτίκα, ὕστερον δὲ ἀπάγουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου, καὶ προελθόντες ἐς τὸ ὁμαλὸν, ἐστρατοπεδεύσαντο, ὡς ἰόντες ἐπὶ τοὺς πολεμίους. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἵ τε Ἀργεῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ξυνετάξαντο ὡς ἔμελλον μαχεῖσθαι, [μ] ἢν περιτύχωσιν· οἵ τε Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ τοῦ ὕδατος πρὸς τὸ Ἡράκλειον πάλιν ἐς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον ἰόντες, [ν] ὁρῶσι δι' ὀλίγου τοὺς ἐναντίους [ξ] ἐν τάξει τε ἤδη πάντας, καὶ ἀπὸ τοῦ λόφου προεληλυθότας. μάλιστα δὴ Λακεδαιμόνιοι, ἐς ὃ ἐμέμνηντο, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἐξεπλάγησαν. [ο] διὰ βραχείας γὰρ μελλήσεως [π] ἡ παρασκευὴ αὐτοῖς ἐγίγνετο, καὶ εὐθὺς ὑπὸ σπουδῆς καθίσταντο [ρ] ἐς κόσμον τὸν ἑαυτῶν, Ἄγιδος τοῦ βασιλέως [σ] ἕκαστα ἐξηγουμένου κατὰ τὸν νόμον. [τ] βασιλέως γὰρ ἄγοντος, ὑπ' ἐκείνου πάντα ἄρχεται, καὶ τοῖς μὲν πολεμάρχοις αὐτὸς φράζει τὸ δέον· οἱ δέ, τοῖς λοχαγοῖς· ἐκεῖνοι δέ, τοῖς πεντηκοντῆρσιν· αὖθις δ' οὗτοι, τοῖς ἐνωμοτάρχαις· καὶ οὗτοι, τῇ ἐνωμοτίᾳ. καὶ αἱ παραγγέλσεις, ἤν τι βούλωνται, [υ] κατὰ τὰ αὐτὰ χωροῦσι, καὶ ταχεῖαι ἐπέρχονται. [φ] σχεδὸν γάρ τι πᾶν, πλὴν ὀλίγου, τὸ στρατόπεδον τῶν Λακεδαιμονίων, ἄρχοντες ἀρχόντων εἰσί, [χ] καὶ τὸ ἐπιμελὲς [ψ] τοῦ δρωμένου, πολλοῖς προσήκει. τότε δὲ κέρας μὲν εὐώνυμον [ω] Σκιρῖται αὐτοῖς καθίσταντο, ἀεὶ ταύτην τὴν τάξιν μόνοι Λακεδαιμονίων ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἔχοντες, παρὰ δ' αὐτοῖς οἱ ἀπὸ Θρᾴκης [α] Βρασίδειοι στρατιῶται, καὶ νεοδαμώδεις μετ' αὐτῶν. ἔπειτ' ἤδη Λακεδαιμόνιοι αὐτοὶ ἑξῆς καθίστασαν τοὺς λόχους, [β] καὶ παρ' αὐτοὺς, Ἀρκάδων [γ] Ἡραιῆς. μετὰ δὲ τούτους, Μαινάλιοι, καὶ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρᾳ, Τεγεᾶται, καὶ Λακεδαιμονίων ὀλίγοι, τὸ ἔσχατον ἔχοντες, καὶ οἱ ἱππῆς αὐτῶν ἐφ' ἑκατέρῳ τῷ κέρᾳ. Λακεδαιμόνιοι μὲν οὕτως ἐτάξαντο· [δ] οἱ δ' ἐναντίοι [ε] αὐτοῖς, δεξιὸν μὲν κέρας Μαντινῆς εἶχον, ὅτι ἐν τῇ ἐκείνων τὸ ἔργον ἐγίγνετο· παρὰ δ' αὐτοὺς οἱ ξύμμαχοι Ἀρκάδων ἦσαν. ἔπειτα Ἀργείων οἱ χίλιοι λογάδες, οἷς ἡ πόλις ἐκ πολλοῦ ἄσκησιν [ζ] τῶν ἐς τὸν πόλεμον [η] δημοσίᾳ παρεῖχε. καὶ ἐχόμενοι αὐτῶν οἱ ἄλλοι Ἀργεῖοι, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, Κλεωναῖοι καὶ Ὀρνεᾶται. ἔπειτα Ἀθηναῖοι ἔσχατοι [θ] τὸ εὐώνυμον κέρας ἔχοντες, καὶ ἱππῆς μετ' αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι. τάξις μὲν ἥδε καὶ παρασκευὴ ἀμφοτέρων ἦν. τὸ δὲ στρατόπεδον τῶν Λακεδαιμονίων, μεῖζον ἐφάνη. ἀριθμὸν δὲ γράψαι, [ι] ἢ καθ' ἑκάστους ἑκατέρων, ἢ ξύμπαντας, οὐκ ἂν ἐδυνάμην ἀκριβῶς. τὸ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων πλῆθος [κ] διὰ τῆς πολιτείας τὸ κρυπτὸν ἠγνοεῖτο, τῶν δ' αὖ, [λ] διὰ τὸ ἀνθρώπειον κομπῶδες ἐς τὰ οἰκεῖα πλήθη, ἠπιστεῖτο. ἐκ μέντοι τοιοῦδε λογισμοῦ ἔξεστί τῳ σκοπεῖν τὸ Λακεδαιμονίων τότε [μ] παραγενόμενον πλῆθος. λόχοι μὲν γὰρ

α Βοηθοῦντας] βοηθήσοντας. β Καταβιβάσαι] ἀντὶ τοῦ, ἀνάγκην αὐτοῖς τοῦ καταβῆναι παρασχεῖν. γ Περὶ τὸ ὕδωρ] πρὸς τῷ ὕδατι. δ Τῇ ἐξ ὀλίγου] καιροῦ δηλονότι. ε Ἐπειδὴ ἀναχωροῦντες] οἱ Λακεδαιμόνιοι. ζ Ἀπέκρυψαν] ἑαυτοὺς δηλονότι. ἀφανεῖς ἐγένοντο. ἰδίως μὲν, ἐπὶ τῶν ὁπλιζομένων, καὶ οὐκέτι ὁρωμένων, λέγεται ὅτι ἀπέκρυψαν. η Καὶ σφεῖς ἡσύχαζον] οἱ Ἀργεῖοι. θ Αὖθις ἐν αἰτίᾳ εἶχον] ἐμέμφοντο. ι Καλῶς ληφθέντας] εὐκαίρως καὶ βεβαίως ἀπειληφθέντας. κ Οἱ μὲν, σώζονται] οἱ Λακεδαιμόνιοι. λ Σφεῖς δὲ προδίδονται] οἱ Ἀργεῖοι. μ Ἢν περιτύχωσι] τοῖς Λακεδαιμονίοις. ν Ὁρῶσι δι' ὀλίγου] ἐξαίφνης. ξ Ἐν τάξει τε ἤδη πάντας] παρατεταγμένους. ο Διὰ βραχείας γὰρ μελλήσεως] χωρὶς ἀναβολῆς καὶ μελλήσεως. π Ἡ παρασκευὴ] ἐφόπλισις. ρ Ἐς κόσμον τὸν ἑαυτῶν] εἰς τὴν σύνταξιν. σ Ἕκαστα ἐξηγουμένου] ἀντὶ τοῦ, διὰ πάντος ἑρμηνεύοντος. τ Βασιλέως γὰρ ἄγοντος] ἡγεμονεύοντος. ὅρα τὴν τάξιν τῆς ἀρχῆς. πρῶτος, βασιλεύς· δεύτερος, πολέμαρχος· τρίτος, λοχαγός· τέταρτος, πεντηκοντήρ· πέμπτος, ἐνωμοτάρχης· ἐσχάτη, ἐνωμοτία. υ Κατὰ τὰ αὐτὰ χωροῦσι] διὰ τούτων χωροῦσι, καὶ ταχέως διέρχονται. φ Σχεδὸν γάρ τι πᾶν] σχεδὸν ἅπαν τὸ τῶν Λακεδαιμονίων στρατόπεδον, ἄρχοντες ἀρχόντων εἰσί. χ Καὶ τὸ ἐπιμελὲς] ἡ ἐπιμέλεια τοῦ πράγματος. ψ Τοῦ δρωμένου] ἤτοι τῶν ἐπιγινομένων. ω Σκιρῖται] λόχος Λακωνικὸς οὕτω λεγόμενος. α Βρασίδειοι] οἱ μετὰ Βρασίδου. β Καὶ παρ' αὐτοὺς] πλησίον. γ Ἡραιῆς] λεγόμενοι δηλονότι. δ Οἱ δ' ἐναντίοι] οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν. ε Αὐτοῖς] τοῖς Λακεδαιμονίοις. ζ Τῶν ἐς τὸν πόλεμον] τῶν πολεμικῶν. η Δημοσίᾳ παρεῖχε] ἤτοι δημοσίᾳ ἤσκει αὐτούς. ἤ, ὥς τινες, ἐξουσίαν παρεῖχε τοῦ ἀσκεῖν αὐτούς. θ Τὸ εὐώνυμον κέρας ἔχοντες] τῶν ἀριστερῶν συντάξεων δηλονότι. ι Ἑκατέρων, ἢ ξύμπαντας] τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀργείων. κ Διὰ τῆς πολιτείας τὸ κρυπτὸν, ἠγνοεῖτο] διὰ τὸ ἔθος εἶναι Λακεδαιμονίοις πάντα κρύφα πράττειν. λ Διὰ τὸ ἀνθρώπειον κομπῶδες] διὰ τὸ περὶ τῶν οἰκείων καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἰδίου πλήθους κομπάζειν τοὺς ἀνθρώπους. μ Παραγενόμενον πλῆθος] ἡ πεντηκοστὺς συνίσταται ἀπὸ ἀνδρῶν ἑκατὸν εἰκοσιοκτώ. ὁ δὲ λόχος, τούτων τετραπλασίων, γίνεται ἀνδρῶν πεντακοσίων καὶ δυοκαίδεκα. οἱ δὲ ἑπτὰ λόχοι, ἄνδρες τρισχίλιοι πεντακόσιοι ὀγδοήκοντα τέσσαρες. ὥστε μετὰ τῶν ἑξακοσίων Σκιριτῶν γίνονται ἄνδρες οἱ πάντες Λακεδαιμονίων, τετρακισχίλιοι ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τέσσαρες. ἡ γὰρ πεντηκοστὺς ἑκκαίδεκα εἶχε τοὺς προστάτας, ὁ δὲ λόχος, ἑξηκοντατέσσαρας. οἱ δὲ ἑπτὰ λόχοι, γίνονται τετρακόσιοι τεσσαρακονταοκτώ.

ἐμάχοντο ἑπτὰ, ἄνευ σκιριτῶν, ὄντων ἑξακοσίων. [α] ἐν δὲ ἑκάστῳ λόχῳ πεντηκοστύες

α Ἐν δὲ ἑκάστῳ λόχῳ πεντηκοστύες ἦσαν δ.] Εἶχεν ἕκαστος λόχος πεντηκοστύας δ, καὶ γίνονται τῶν ζ λόχων πεντηκοστύες κη. εἶχε ἑκάστη πεντηκοστὺς ἐνωμοτίας δ, καὶ γίνονται τῶν ζ λόχων ἐνωμοτίαι ριϛ. εἶχε ἑκάστη ἐνωμοτία ἄνδρας λβ, ὡς γίνεσθαι τὴν πᾶσαν στρατιὰν, ἄνδρας τρισχιλίους, πεντακοσίους, ὀγδοηκοντατέσσαρας.

Λόχοι ζ.	α	β	γ	δ	ε	ϛ	ζ
Πεντηκοστύες κη.	ιιιι	ιιιι	ιιιι	ιιιι	ιιιι	ιιιι	ιιιι
Ενωμοτίαι ριϛ.	ιϛ	ιϛ	ιϛ	ιϛ	ιϛ	ιϛ	ιϛ

ἦσαν τέσσαρες, καὶ ἐν τῇ πεντηκοστύι, ἐνωμοτίαι τέσσαρες. τῆς τε ἐνωμοτίας ἐμάχοντο ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ τέσσαρες. ἐπὶ δὲ βάθος ἐτάξαντο μὲν οὐ πάντες ὁμοίως, ἀλλ' ὡς λοχαγὸς ἕκαστος ἐβούλετο· ἐπίπαν δὲ κατέστησαν ἐπὶ ὀκτώ. παρὰ δὲ ἅπαν, πλὴν σκιριτῶν, τετρακόσιοι καὶ δυοῖν δέοντες πεντήκοντα ἄνδρες, ἡ πρώτη τάξις ἦν. [β] ἐπεὶ δὲ ξυνιέναι ἔμελλον ἤδη, ἐνταῦθα καὶ παραινέσεις καθ' ἑκάστους ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατηγῶν τοιαίδε ἐγίγνοντο, μαντινεῦσι μὲν, ὅτι ὑπέρ τε πατρίδος ἡ μάχη ἔσται, καὶ ὑπὲρ ἀρχῆς ἅμα καὶ δουλείας, [γ] τὴν μὲν, μὴ πειρασαμένοις ἀφαιρεθῆναι, [δ] τῆς δὲ, μὴ αὖθις πειρᾶσθαι. ἀργείοις δὲ, ὑπέρ τε τῆς τε παλαιᾶς ἡγεμονίας, καὶ τῆς ἐν πελοποννήσῳ ποτὲ ἰσομοιρίας, μὴ διὰ παντὸς στερισκομένους ἀνέχεσθαι, καὶ ἄνδρας ἅμα ἐχθροὺς καὶ ἀστυγείτονας ὑπὲρ πολλῶν ἀδικημάτων ἀμύνασθαι. τοῖς δὲ ἀθηναίοις, καλὸν εἶναι μετὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων ἀγωνιζομένους, μηδενὸς λείπεσθαι. καὶ ὅτι ἐν πελοποννήσῳ λακεδαιμονίους νικήσαντες, τήν τε ἀρχὴν βεβαιοτέραν καὶ μείζω ἕξουσι, καὶ οὐ μή ποτέ τις αὐτοῖς ἄλλος ἐς τὴν γῆν ἔλθῃ. τοῖς μὲν ἀργείοις καὶ ξυμμάχοις ταῦτα παρῃνέθη. λακεδαιμόνιοι δὲ, καθ' ἑκάστους τε, [ε] καὶ μετὰ τῶν πολεμικῶν νόμων, ἐν σφίσιν αὐτοῖς ὧν ἠπίσταντο τὴν παρακέλευσιν τῆς μνήμης ἀγαθοῖς οὖσιν ἐποιοῦντο, [ζ] εἰδότες ἔργων ἐκ πολλοῦ μελέτην πλείω σῴζουσαν ἢ λόγων δι' ὀλίγου καλῶς ῥηθεῖσαν παραίνεσιν. [η] καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν. ἀργεῖοι μὲν καὶ οἱ ξύμμαχοι, [θ] ἐντόνως καὶ ὀργῇ χωροῦντες, λακεδαιμόνιοι δὲ, βραδέως, [ι] καὶ ὑπὸ αὐλητῶν πολλῶν νόμῳ ἐγκαθεστώτων, [κ] οὐ τοῦ θείου χάριν, [λ] ἀλλ' ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ῥυθμοῦ βαίνοντες [μ] προσέλθοιεν, καὶ μὴ διασπασθείη αὐτοῖς ἡ τάξις· ὅπερ φιλεῖ τὰ μέγιστα στρατόπεδα [ν] ἐν ταῖς προσόδοις ποιεῖν. ξυνιόντων δ' ἔτι, Ἆγις ὁ βασιλεὺς τοιόνδε ἐβουλεύσατο δρᾶσαι. τὰ στρατόπεδα ποιεῖ μὲν καὶ ἅπαντα τοῦτο, ἐπὶ τὰ δεξιὰ κέρατα αὐτῶν, ἐν ταῖς ξυνόδοις μᾶλλον ἐξωθεῖται, καὶ περιίσχουσι κατὰ τὸ τῶν ἐναντίων εὐώνυμον ἀμφότεροι τῷ δεξιῷ, διὰ τὸ φοβουμένους [ξ] προστέλλειν τὰ γυμνὰ ἕκαστον ὡς μάλιστα τῇ τοῦ ἐν δεξιᾷ παρατεταγμένου ἀσπίδι, καὶ νομίζειν τὴν πυκνότητα [ο] τῆς ξυγκλείσεως εὐσκεπαστότατον εἶναι. καὶ ἡγεῖται μὲν τῆς αἰτίας ταύτης ὁ πρωτοστάτης τοῦ δεξιοῦ κέρως, [π] προθυμούμενος ἐξαλλάττειν ἀεὶ τῶν ἐναντίων τὴν ἑαυτοῦ γύμνωσιν, ἕπονται δὲ διὰ τὸν αὐτὸν φόβον καὶ οἱ ἄλλοι. [ρ] καὶ τότε περιέσχον μὲν οἱ μαντινῆς τῷ κέρᾳ πολὺ τῶν σκιριτῶν, ἔτι δὲ πλέον οἱ λακεδαιμόνιοι καὶ τεγεᾶται τῶν ἀθηναίων, ὅσῳ μεῖζον τὸ στράτευμα εἶχον. δείσας δὲ Ἆγις μὴ σφῶν κυκλωθῇ τὸ εὐώνυμον, καὶ νομίσας ἄγαν περιέχειν τοὺς μαντινέας, τοῖς μὲν σκιρίταις καὶ Βρασιδείοις ἐσήμηνεν, ἐπεξαγαγόντας ἀπὸ σφῶν, ἐξισῶσαι τοῖς μαντινεῦσιν· [σ] εἰς δὲ τὸ διάκενον τοῦτο παρήγγελλεν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως δύο λόχους τῶν πολεμάρχων Ἱπποοΐδᾳ καὶ Ἀριστοκλεῖ ἔχουσι παρελθεῖν, [τ] καὶ ἐσβαλόντας πληρῶσαι, [υ] νομίζων τῷ θ' ἑαυτῶν δεξιῷ ἔτι περιουσίαν ἔσεσθαι, καὶ τὸ κατὰ τοὺς μαντινέας, βεβαιότερον τετάξεσθαι. ξυνέβη οὖν αὐτῷ, ἅτε ἐν αὐτῇ τῇ ἐφόδῳ καὶ ἐξ ὀλίγου παραγγείλαντι, τόν τε Ἀριστοκλέα

β Ἐπεὶ δὲ ξυνιέναι ἔμελλον ἤδη] ἀλλήλοις δηλονότι τὰ στρατεύματα. γ Τὴν μὲν, μὴ πειρασαμένοις] τουτέστι, τὴν ἀρχήν. δ Τῆς δὲ, μὴ αὖθις] τῆς δουλείας. ε Καὶ μετὰ τῶν πολεμικῶν νόμων] νόμους πολεμικοὺς λέγει τὰ ᾄσματα, ἅπερ ᾖδον οἱ λακεδαιμόνιοι μέλλοντες μάχεσθαι, ἢ γράφειν προτρεπτικά. ἐκάλουν δὲ ἐμβατήρια. ἡ δὲ διάνοια, ἕκαστος τῶν λακεδαιμονίων αὐτοῖς παρεκελεύοντο, ἀγαθοῖς οὖσι, μεμνῆσθαι ἃ μεμαθήκεσαν, καὶ ἠπίσταντο. ἐποίουν δὲ τοῦτο ᾄδοντες. ζ Εἰδότες ἔργων ἐκ πολλοῦ μελέτην πλείω σῴζουσαν] εἰδότες ὅτι τὰ πλείω σῴζεται ὑπὸ τῆς ἐν τοῖς ἔργοις μελέτης ἐκ πολλοῦ γεγονυίας. η Καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν] ἡ ξυνέλευσις τῶν στρατευμάτων. θ Ἐντόνως καὶ ὀργῇ χωροῦντες] ἰσχυρῶς, καὶ σὺν ὀργῇ. ι Καὶ ὑπὸ αὐλητῶν] ἤγουν μετά. κ Οὐ τοῦ θείου χάριν] ὕμνου δηλονότι. λ Ἀλλ' ἵνα ὁμαλῶς] ἠρεμαίως. μ Προσέλθοιεν] καὶ ὅπως εἰ προσέλθοιεν, μὴ διασπασθείη αὐτῶν ἡ τάξις. ν Ἐν ταῖς προσόδοις] ἐν ταῖς προσβολαῖς. ἐν ταῖς ἑνώσεσι. ξ Προστέλλειν τὰ γυμνὰ ἕκαστον] ἀντὶ τοῦ σκέπειν, καὶ προστάττειν. ἀπὸ μὲν τοῦ στέλλειν, καὶ στολὴ ὠνομάσθη. ἀπὸ δὲ τοῦ προστάττειν, τὸ προστέλλειν δύναται λέγεσθαι. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ ἀπάγειν. ἀποστέλλειν. προστάττεσθαι. ο Τῆς συγκλείσεως] καὶ νομίζειν τῷ πεπυκνῶσθαι ὑπ' ἀλλήλων περιέχεσθαι, ἀσκεπαστότερον ἤπερ τὸ διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων. π Προθυμούμενος ἐξαλλάττειν ἀεὶ] μὴ κατὰ δόρυ τοῦ ἐναντίου ἔχειν τὰ γυμνὰ τοῦ σώματος, τουτέστι, τὰ δεξιά. ρ Καὶ τότε περιέσχον μὲν] ἐκυκλώσαντο ἐπικάμψαντες. σ Εἰς δὲ τὸ διάκενον τοῦτο] τὸ μέσον κενόν. τ Καὶ ἐσβαλόντας πληρῶσαι] τὸ διάκενον δηλονότι. υ Νομίζων τῷ θ' ἑαυτῶν δεξιῷ] νομίζων τό, τε δεξιὸν τῶν λακεδαιμονίων ἔτι ὑπερέχειν τῶν ἐναντίων, καὶ τὸ εὐώνυμον τὸ κατὰ τοὺς μαντινεῖς ἐν ἀσφαλείᾳ ἔσεσθαι, ὡς ἂν μὴ δυναμένων κυκλωθῆναι.

γρ. ἐπέλθῃ

γρ. τοιαῦτα

γρ. μεγάλα

γρ. προσόδοις

καὶ τὸν Ἱππονοΐδαν [α] μὴ θελῆσαι παρελθεῖν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο τὸ αἰτίαμα [β] ὕστερον φεύγειν ἐκ Σπάρτης, δόξαντας [γ] μαλακισθῆναι· [δ] καὶ τοὺς πολεμίους φθάσαι τῇ προσμίξει· καὶ κελεύσαντος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς Σκιρίτας, [ε] ὡς οὐ παρῆλθον οἱ λόχοι, πάλιν αὖ σφίσι προσμίξαι μὴ δυνηθῆναι ἔτι, μηδὲ τούτους ξυγκλῇσαι. ἀλλὰ μάλιστα δὴ κατὰ πάντα τῇ ἐμπειρίᾳ Λακεδαιμόνιοι ἐλασσωθέντες τότε, τῇ ἀνδρείᾳ ἔδειξαν οὐχ ἧσσον περιγενόμενοι. [η] ἐπειδὴ γὰρ ἐν χερσὶν ἐγίγνοντο τοῖς ἐναντίοις, τὸ μὲν τῶν Μαντινέων δεξιὸν τρέπει αὐτῶν τοὺς Σκιρίτας καὶ τοὺς Βρασιδείους, καὶ ἐσπεσόντες οἱ Μαντινῆς καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, καὶ τῶν Ἀργείων οἱ χίλιοι λογάδες, κατὰ τὸ διάκενον καὶ οὐ ξυγκλῃσθέν, τοὺς Λακεδαιμονίους διέφθειρον. [θ] καὶ κυκλωσάμενοι ἔτρεψαν, καὶ ἐξέωσαν [ι] ἐς τὰς ἁμάξας, καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐπιτεταγμένων ἀπέκτειναν τινάς. καὶ ταύτῃ μὲν ἡσσῶντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· τῷ δὲ ἄλλῳ στρατοπέδῳ, καὶ μάλιστα τῷ μέσῳ, ᾗπερ ὁ βασιλεὺς Ἆγις ἦν, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ τριακόσιοι ἱππῆς καλούμενοι, προσπεσόντες τῶν τε Ἀργείων τοῖς πρεσβυτέροις, [κ] καὶ πεντελόχοις ὠνομασμένοις, καὶ Κλεωναίοις, καὶ Ὀρνεάταις, καὶ Ἀθηναίων τοῖς παρατεταγμένοις, ἔτρεψαν, [λ] οὐδὲ εἰς χεῖρας τοὺς πολλοὺς ὑπομείναντας, ἀλλ' ὡς ἐπῄεσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, [μ] εὐθὺς ἐνδόντας, καὶ ἔστιν οὓς καὶ καταπατηθέντας, τοῦ μὴ φθῆναι τὴν ἐγκατάληψιν. ὡς δὲ ταύτῃ ἐνεδεδώκει τὸ τῶν Ἀργείων καὶ ξυμμάχων στράτευμα, παρερρήγνυντο ἤδη ἅμα καὶ ἐφ' ἑκάτερα, καὶ ἅμα τὸ δεξιὸν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Τεγεατῶν [ν] ἐκυκλοῦτο [ξ] τῷ περιέχοντι σφῶν τοὺς Ἀθηναίους. καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κίνδυνος περιεστήκει, τῇ μὲν, κυκλουμένους, τῇ δὲ, ἤδη ἡσσημένους. καὶ μάλιστ' ἂν τοῦ στρατεύματος ἐταλαιπώρησαν, εἰ μὴ οἱ ἱππῆς παρόντες αὐτοῖς ὠφέλιμοι ἦσαν. καὶ ξυνέβη τὸν Ἆγιν, ὡς ᾔσθετο τὸ εὐώνυμον σφῶν πονοῦν τὸ κατὰ τοὺς Μαντινέας, καὶ τῶν Ἀργείων τοὺς χιλίους, παραγγεῖλαι παντὶ τῷ στρατεύματι χωρῆσαι [ο] ἐπὶ τὸ νικώμενον. καὶ γενομένου τούτου, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐν τούτῳ ὡς παρῆλθε, καὶ ἐξέκλινεν ἀπὸ σφῶν τὸ στράτευμα, καθ' ἡσυχίαν ἐσώθησαν, καὶ τῶν Ἀργείων μετ' αὐτῶν τὸ ἡσσηθέν. οἱ δὲ Μαντινῆς καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ τῶν Ἀργείων οἱ λογάδες οὐκέτι πρὸς τὸ ἐγκεῖσθαι τοῖς ἐναντίοις τὴν γνώμην εἶχον, ἀλλ' ὁρῶντες τούς τε σφετέρους νενικημένους, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπιφερομένους, ἐς φυγὴν ἐτράποντο. καὶ τῶν μὲν Μαντινέων καὶ πλείους διεφθάρησαν, τῶν δὲ Ἀργείων λογάδων τὸ πολὺ ἐσώθη. ἡ μέντοι φυγὴ καὶ ἀποχώρησις, οὐ βίαιος [π] οὐδὲ μακρὰ ἦν. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι, μέχρι μὲν τοῦ τρέψαι, χρονίους τὰς μάχας καὶ βεβαίους τῷ μένειν ποιοῦνται, τρέψαντες δὲ, βραχείας καὶ οὐκ ἐπὶ πολὺ τὰς διώξεις. καὶ ἡ μὲν μάχη, τοιαύτη καὶ ὅτι ἐγγύτατα τούτων ἐγένετο, [ρ] πλείστου δὴ χρόνου μεγίστη δὴ τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ ὑπὸ ἀξιολογωτάτων πόλεων ξυνελθοῦσα. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, προθέμενοι τῶν πολεμίων νεκρῶν τὰ ὅπλα, τροπαῖον εὐθὺς ἵστασαν, καὶ [σ] τοὺς νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ τοὺς αὑτῶν ἀνείλοντο, καὶ ἀπήγαγον ἐς Τεγέαν, οὗπερ ἐτάφησαν· καὶ τοὺς τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ἀπέθανον δὲ Ἀργείων μὲν καὶ Ὀρνεατῶν καὶ Κλεωναίων, ἑπτακόσιοι, Μαντινέων δὲ, διακόσιοι, καὶ Ἀθηναίων ξὺν Αἰγινήταις, διακόσιοι, [τ] καὶ οἱ στρατηγοὶ ἀμφότεροι. Λακεδαιμονίων δὲ οἱ μὲν ξύμμαχοι οὐκ [υ] ἐταλαιπώρησαν, ὥστε καὶ ἀξιόλογόν τι [φ] ἀπογενέσθαι· αὐτῶν δὲ χαλεπὸν μὲν ἦν τὴν ἀλήθειαν πυθέσθαι, ἐλέγοντο δὲ περὶ τριακοσίους ἀποθανεῖν. τῆς δὲ μάχης μελλούσης ἔσεσθαι, καὶ Πλειστοάναξ ὁ ἕτερος βασιλεὺς, ἔχων τούς τε πρεσβυτέρους καὶ νεωτέρους, ἐβοήθησε· καὶ μέχρι μὲν Τεγέας ἀφίκετο, πυθόμενος δὲ τὴν νίκην, ἀπεχώρησε. καὶ τοὺς ἀπὸ Κορίνθου καὶ ἔξω ἰσθμοῦ ξυμμάχους ἀπέτρεψαν πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι· καὶ αὐτοὶ ἀναχωρήσαντες, καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀφέντες [χ] (Κάρνεια γὰρ αὐτοῖς ἐτύγχανον ὄντα) τὴν ἑορτὴν ἦγον. καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων

α Μὴ θελῆσαι παρελθεῖν] καὶ οἱ πολέμαρχοι οὐκ ἠθέλησαν ἐς τὸ διάκενον ἀγαγεῖν τοὺς λόχους. β Ὕστερον φεύγειν] συνέβη δηλονότι. γ Μαλακισθῆναι] χαύνως φέρεσθαι. δ Καὶ τοὺς πολεμίους φθάσαι] καὶ φθάσαι τοὺς πολεμίους τοῖς Λακεδαιμονίοις προσμίξαι, πρὶν εἰς τὸ διάκενον παρελθεῖν τοὺς δύο λόχους. ε Καὶ κελεύσαντος αὐτοῦ] τοῦ Ἄγιδος. ζ Ὡς οὐ παρῆλθον] ἤγουν ἐπὶ τὸ μέρος τῶν Σκιριτῶν. η Ἐπειδὴ γὰρ ἐν χερσὶν ἐγίγνοντο] οἱ Λακεδαιμόνιοι δηλονότι.
θ Καὶ κυκλωσάμενοι ἔτρεψαν] τοὺς Λακεδαιμονίους.
ι Ἐς τὰς ἁμάξας] ἀντὶ τοῦ, ἔσω τῶν ἁμαξῶν.
κ Καὶ πεντηλόχοις] ἅμα ἀναγνωστέον πεντελόχοις.
λ Οὐδὲ εἰς χεῖρας τοὺς πολλοὺς] ἐλθεῖν δηλονότι.
μ Εὐθὺς ἐνδόντας] τραπέντας. ν Ἐκυκλοῦτο] ἐκύκλου. ξ Τῷ περιέχοντι] τῷ ἰσχυρῷ.

ο Ἐπὶ τὸ νικώμενον] μέρος δηλονότι.

π Οὐδὲ μακρὰ ἦν] ἐπὶ πολὺ διάστημα.
ρ Πλείστου δὴ χρόνου] ἤγουν διὰ πλείστου.

σ Τοὺς νεκροὺς ἐσκύλευον] ἀπεγύμνουν.

τ Καὶ οἱ στρατηγοὶ] τῶν Ἀθηναίων.
υ Οὐκ ἐταλαιπώρησαν] οὐ κακῶς ἔσχον ἐν τῷ πολέμῳ. φ Ἀπογενέσθαι] ἀποβλῆναι.

χ Κάρνεια γὰρ αὐτοῖς] τὴν ἐπὶ τῷ Ἀπόλλωνι ἑορτὴν λέγει.

τότε ἐπιφερομένην αἰτίαν ἔς τε μαλακίαν, διὰ τὴν ἐν τῇ νήσῳ ξυμφοράν, καὶ ἐς τὴν ἄλλην ἀβουλίαν τε καὶ βραδυτῆτα, ἑνὶ ἔργῳ τούτῳ ἀπελύσαντο· τύχῃ μέν, ὡς ἐδόκουν, κακιζόμενοι, γνώμῃ δὲ, οἱ αὐτοὶ ἔτι ὄντες. τῇ δὲ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ ξυνέβη τῆς μάχης ταύτης καὶ τοὺς Ἐπιδαυρίους πανδημεὶ ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀργείαν, [α] ὡς ἐρήμην οὖσαν, καὶ τοὺς ὑπολοίπους φύλακας, τῶν Ἀργείων ἐξελθόντων, διαφθεῖραι πολλούς. καὶ Ἠλείων τρισχιλίων ὁπλιτῶν βοηθησάντων Μαντινεῦσιν ὕστερον τῆς μάχης, καὶ Ἀθηναίων χιλίων πρὸς τοῖς προτέροις, ἐστράτευσαν ἅπαντες οἱ ξύμμαχοι οὗτοι εὐθὺς ἐπὶ Ἐπίδαυρον, ἕως οἱ Λακεδαιμόνιοι κάρνεια ἦγον, καὶ διελόμενοι τὴν πόλιν περιετείχιζον. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι [β] ἐξεπαύσαντο, Ἀθηναῖοι δὲ, ὥσπερ προσετάχθησαν, τὴν ἄκραν τὸ ἡραῖον εὐθὺς ἐξειργάσαντο. καὶ ἐν τούτῳ ξυγκαταλιπόντες ἅπαντες τῷ τειχίσματι φρουράν, ἀνεχώρησαν κατὰ πόλεις ἕκαστοι. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἀρχομένου, εὐθὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι, [γ] ἐπειδὴ τὰ κάρνεια ἤγαγον, ἐξεστράτευσαν· καὶ ἀφικόμενοι ἐς Τεγέαν, λόγους προὔπεμπον ἐς τὸ Ἄργος ξυμβατηρίους. [δ] ἦσαν δὲ αὐτοῖς πρότερόν τε ἄνδρες [ε] ἐπιτήδειοι, καὶ βουλόμενοι [ζ] τὸν δῆμον τὸν ἐν Ἄργει καταλῦσαι, καὶ ἐπειδὴ ἡ μάχη ἐγεγένητο, πολλῷ μᾶλλον [η] ἐδύναντο πείθειν τοὺς πολλοὺς ἐς τὴν ὁμολογίαν. ἐβούλοντο δὲ, πρῶτον σπονδὰς ποιήσαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, αὖθις ὕστερον καὶ ξυμμαχίαν, καὶ οὕτως ἤδη τῷ δήμῳ ἐπιτίθεσθαι. καὶ ἀφικνεῖται πρόξενος ὢν Ἀργείων Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου, παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων δύο λόγω φέρων ἐς τὸ Ἄργος, τὸν μέν, καθ' ὅτι εἰ βούλονται πολεμεῖν, τὸν δ', ὡς εἰ εἰρήνην ἄγειν. [θ] καὶ γενομένης πολλῆς ἀντιλογίας, (ἔτυχε γὰρ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης παρών) οἱ ἄνδρες οἱ τοῖς Λακεδαιμονίοις [ι] πράσσοντες, ἤδη [κ] καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τολμῶντες, ἔπεισαν τοὺς Ἀργείους προσδέξασθαι τὸν ξυμβατήριον λόγον. ἔστι δὲ ὅδε.

[λ] Καττάδε δοκεῖ τᾷ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων ξυμβαλέσθαι ποττὼς Ἀργείως· ἀποδιδόντας τὼς παῖδας τοῖς Ὀρχομενίοις, καὶ τὼς ἄνδρας τοῖς Μαιναλίοις, καὶ τὼς ἄνδρας τὼς ἐν Μαντινείᾳ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀποδιδόντας, καὶ ἐξ Ἐπιδαύρω ἐκβαίνοντας, καὶ τὸ τεῖχος ἀναιροῦντας. αἰ δέ κα μὴ εἴκωντι τοὶ Ἀθηναῖοι [μ] ἐξ Ἐπιδαύρω, πολεμίους ἦμεν τοῖς Ἀργείοις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς τῶν Λακεδαιμονίων ξυμμάχοις καὶ τοῖς τῶν Ἀργείων ξυμμάχοις. καὶ αἴ τινα τοὶ Λακεδαιμόνιοι παῖδα ἔχοντι, ἀποδόμεν ταῖς πολίεσσι πάσαις. περὶ δὲ τῷ σιῷ, συμβατῆσαι μὲν λῆν τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὅρκον, δῶμεν δὲ αὐτοὺς ὀμόσαι. τὰς δὲ πόλιας τὰς ἐν Πελοποννάσῳ, καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας, αὐτονόμους ἦμεν πάσας καττὰ πάτρια. αἰ δέ κα τῶν ἐκτὸς Πελοποννάσου τις ἐπὶ τὰν Πελοπόννασον γᾶν [ν] ἴῃ ἐπὶ κακῷ, ἀλεξέμεναι ἁμόθι βουλευσαμένους, ὅπα καὶ δικαιότατα δοκῇ τοῖς Πελοποννασίοις. ὅσοι δ' ἐκτὸς Πελοποννάσω τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι ἐντί, ἐν τῷ αὐτῷ ἐσσοῦνται ἐν τῷπερ καὶ τοὶ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τοὶ τῶν Ἀργείων ξύμμαχοι ἐντί, τὰν αὐτῶν ἔχοντες. ἐπιδείξαντας δὲ τοῖς ξυμμάχοις ξυμβαλέσθαι, αἴ κα αὐτοῖς δοκῇ. αἰ δέ τι καὶ ἄλλο δοκῇ τοῖς ξυμμάχοις, [ξ] οἴκαδ' ἀπιάλλειν. Τοῦτον μὲν τὸν λόγον προσεδέξαντο πρῶτον οἱ Ἀργεῖοι, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων τὸ στράτευμα ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Τεγέας ἐπ' οἴκου· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπιμιξίας οὔσης ἤδη παρ' ἀλλήλους, οὐ πολλῷ ὕστερον ἔπραξαν αὖθις οἱ αὐτοὶ ἄνδρες, ὥστε τὴν Μαντινέων καὶ Ἠλείων καὶ τὴν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν ἀφέντας Ἀργείους, σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ποιήσασθαι πρὸς Λακεδαιμονίους· καὶ ἐγένοντο αἵδε.

Καττάδε ἔδοξε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀργείοις σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ἦμεν πεντηκονταετῆ, ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις δίκας διδόντας καττὰ πάτρια. ταὶ δ' ἄλλαι πόλιες ταὶ ἐν Πελοποννάσῳ κοιναν ἐόντων τᾶν σπονδᾶν καὶ τᾶν ξυμμαχιᾶν, αὐτόνομοι καὶ αὐτοπόλιες, τὰν αὐτῶν ἔχοντες, καττὰ πάτρια

α Ὡς ἔρημον οὖσαν] τοῦ στρατεύματος.
β Ἐξεπαύσαντο] ἀπέκαμον τοῦ περιτειχίζειν.
γ Ἐπειδὴ τὰ κάρνεια ἤγαγον] ἑώρτασαν.
δ Ἦσαν δὲ αὐτοῖς] ἐν τῷ Ἄργει. ε Ἐπιτήδειοι] φίλιοι. ζ Τὸν δῆμον τὸν ἐν Ἄργει καταλῦσαι] τὴν δημοκρατίαν. η Ἐδύναντο πείθειν τοὺς πολλοὺς] ἤγουν καταπεῖσαι ὁμολογῆσαι καὶ συνθέσθαι.
θ Καὶ γενομένης πολλῆς ἀντιλογίας] ἐν τῷ Ἄργει.
ι Πράσσοντες ἤδη] τὰ τῆς ἑνώσεως. κ Καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τολμῶντες] ἤγουν ἀναισχυντοῦντες, καὶ εἰς τὸ φανερὸν λέγοντες.
λ Καττάδε δοκεῖ] δωρι. ἀντὶ τοῦ κατὰ τάδε.
μ Ἐξ Ἐπιδαύρου] ἐξελθεῖν δηλονότι.
ν Ἴῃ ἐπὶ κακῷ] αὐτῆς τῆς γῆς δηλονότι.
ξ Οἴκαδ' ἀπιάλλειν] ἀποπέμπειν. στέλλειν.

γρ. ἐξελθόντων, αὐτοῦ διαφθ. — γρ. ἐς

» δίκας διδόντες τὰς ἴσας καὶ ὁμοίας. ὅσοι δὲ ἔξω Πελοποννάσου Λακεδαιμονίοις ξύμ-
» μαχοι ἐντί, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐσσοῦνται τοῖσπερ καὶ τοὶ Λακεδαιμόνιοι· καὶ τοὶ τῶν Ἀργεί-
» ων ξύμμαχοι ἐν τῷ αὐτῷ ἐσσοῦνται τῷπερ καὶ τοὶ Ἀργεῖοι, τὰν αὐτῶν ἔχοντες. αἰ
» δέ ποι στρατιᾶς δέῃ κοινᾶς, βουλεύεσθαι Λακεδαιμονίως καὶ Ἀργείως, ὅπᾳ κα δικαιό-
» τατα κρίναντας τοῖς ξυμμάχοις. αἰ δέ τινι τᾶν πολίων ᾖ ἀμφίλογα, ἢ τᾶν ἐντὸς ἢ τᾶν
» ἐκτὸς Πελοποννάσου, αἴτε περὶ ὅρων, αἴτε περὶ ἄλλου τινός, διακριθῆμεν. αἰ δέ τις
» τῶν ξυμμάχων πόλις πόλει ἐρίζοι, ἐς πόλιν ἐλθεῖν, ἅν τινα ἴσαν ἀμφοῖν ταῖς πολίεσι
» δοκίη. [α] τοὺς δὲ ἔτας κατὰ πάτρια δικάζεσθαι. Αἱ μὲν σπονδαί, καὶ ἡ ξυμμαχία
αὕτη ἐγεγένητο, καὶ ὁπόσα ἀλλήλων πολέμῳ ἢ εἴ τι ἄλλο εἶχον, διελύσαντο. κοινῇ δὲ ἤδη
[β] τὰ πράγματα τιθέμενοι, ἐψηφίσαντο κήρυκα καὶ πρεσβείαν παρ' Ἀθηναίων μὴ
προσδέχεσθαι, ἢν μὴ ἐκ Πελοποννήσου ἐξίωσι, [γ] τὰ τείχη ἐκλιπόντες, καὶ μὴ ξυμ-
βαίνειν τῳ, μηδὲ πολεμεῖν, ἀλλ' ἢ ἅμα. [δ] καὶ τά τε ἄλλα θυμῷ ἔφερον, καὶ ἐς τὰ ἐπὶ
Θρᾴκης χωρία καὶ ὡς Περδίκκαν ἔπεμψαν [ε] ἀμφότεροι πρέσβεις, καὶ ἀνέπεισαν
Περδίκκαν ξυνομόσαι σφίσιν. οὐ μέντοι εὐθύς γε ἀπέστη τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ διενοεῖ-
το, ὅτι [ζ] καὶ τοὺς Ἀργείους ἑώρα. ἦν δὲ καὶ αὐτὸς τὸ ἀρχαῖον ἐξ Ἄργους, καὶ τοῖς Χαλ-
κιδεῦσι τούς τε παλαιοὺς ὅρκους ἀνενεώσαντο, καὶ ἄλλους ὤμοσαν. ἔπεμψαν δὲ καὶ πα-
ρὰ τοὺς Ἀθηναίους οἱ Ἀργεῖοι πρέσβεις, τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου τεῖχος κελεύοντες ἐκλι-
πεῖν. οἱ δ' ὁρῶντες ὀλίγοι πρὸς πλείους ὄντες τοὺς ξυμφύλακας, ἔπεμψαν Δημο-
σθένην, τοὺς σφετέρους ἐξάξοντα. ὁ δὲ, ἀφικόμενος, καὶ ἀγῶνά τινα πρόφασιν γυ-
μνικὸν ἔξω τοῦ φρουρίου ποιήσας, ὡς ἐξῆλθε τὸ ἄλλο φρούριον, ἀπέκλῃσε τὰς πύλας.
καὶ ὕστερον Ἐπιδαυρίοις ἀνανεωσάμενοι τὰς σπονδὰς αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδοσαν τὸ
τείχισμα. μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἀργείων ἀπόστασιν [η] ἐκ τῆς ξυμμαχίας, καὶ οἱ Μαντι-
νῆς, τὸ μὲν πρῶτον ἀντέχοντες, ἔπειτ' οὐ δυνάμενοι ἄνευ τῶν Ἀργείων, ξυνέβησαν
καὶ αὐτοὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφεῖσαν τῶν πόλεων. καὶ Λακεδαιμόνιοι
καὶ Ἀργεῖοι χίλιοι ἑκάτεροι ξυστρατεύσαντες, τά τ' ἐν Σικυῶνι ἐς ὀλίγους μᾶλλον κα-
τέστησαν αὐτοὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐλθόντες, καὶ μετ' ἐκεῖνα ξυναμφότερα, ἤδη καὶ τὸν
ἐν Ἄργει δῆμον κατέλυσαν, καὶ ὀλιγαρχία ἐπιτηδεία τοῖς Λακεδαιμονίοις κατέστη.
καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη ταῦτα ἦν, τοῦ χειμῶνος λήγοντος· καὶ τέταρτον καὶ δέκατον ἔτος
τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, Διῆς τε οἱ ἐν Ἄθῳ ἀπέ-
στησαν Ἀθηναίων πρὸς Χαλκιδέας, καὶ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐν Ἀχαΐᾳ, [θ] οὐκ ἐπιτηδείως
πρότερον ἔχοντα, καθίσταντο. καὶ Ἀργείων ὁ δῆμος κατ' ὀλίγον ξυνιστάμενός τε, [ι] καὶ
ἀναθαρσήσας, [κ] ἐπέθεντο τοῖς ὀλίγοις, [λ] τηρήσαντες αὐτὰς τὰς γυμνοπαιδίας τῶν Λα-
κεδαιμονίων. καὶ μάχης γενομένης [μ] ἐν τῇ πόλει, ἐπεκράτησεν ὁ δῆμος, καὶ τοὺς μὲν
ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξήλασεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἕως μὲν αὐτοὺς [ν] μετεπέμποντο οἱ φί-
λοι, [ξ] οὐκ ἦλθον ἐκ πλείονος· ἀναβαλλόμενοι δὲ τὰς γυμνοπαιδίας, ἐβοήθουν. καὶ ἐν
Τεγέᾳ πυθόμενοι ὅτι νενίκηνται οἱ ὀλίγοι, προελθεῖν μὲν οὐκέτι ἠθέλησαν, [ο] δεομέ-
νων τῶν διαπεφευγότων, ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπ' οἴκου, τὰς [π] γυμνοπαιδίας ἦγον. καὶ ὕστε-
ρον ἐλθόντων πρέσβεων ἀπό τε τῶν ἐν τῇ πόλει ἀγγέλων, καὶ τῶν ἔξω Ἀργείων, πα-
ρόντων τε τῶν ξυμμάχων, καὶ ῥηθέντων πολλῶν ἀφ' ἑκατέρων, ἔγνωσαν μὲν ἀδικεῖν
τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς στρατεύειν ἐς Ἄργος· διατριβαὶ δὲ καὶ μελλήσεις ἐγί-
γνοντο. ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀργείων ἐν τούτῳ φοβούμενος τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τὴν τῶν
Ἀθηναίων ξυμμαχίαν [ρ] πάλιν προσαγόμενός τε, καὶ νομίζων μέγιστον ἂν [σ] σφᾶς ὠφε-
λήσειν, τειχίζει μακρὰ τείχη [τ] ἐς θάλασσαν, ὅπως, ἢν τῆς γῆς εἴργωνται, ἡ κατὰ θά-
λασσαν σφᾶς μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγὴ τῶν ἐπιτηδείων ὠφελῇ. ξυνῄδεσαν δὲ τὸν [υ] τει-
χισμὸν καὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ τινὲς πόλεων. καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι πανδημεί, καὶ αὐτοί,

α Τοῖς δὲ ἔτας κατὰ πάτρια δικάζεσθαι] τοὺς δὲ πολιτευομένους ἐν ἑκάστῃ πόλει, δι' ἀλλήλων λύειν τὰ διάφορα. β Τὰ πράγματα τιθέμενοι] διατιθέμενοι. οἰκονομοῦντες. γ Τὰ τείχη ἐκλιπόντες] τὸ ἐπιδαύρου. δ Καὶ τά τε ἄλλα θυμῷ ἔφερον] ἐφέροντο. ε Ἀμφότεροι πρέσβεις] ἀργεῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι. ζ Καὶ τοὺς ἀργείους ἑώρα] ἀποστάντας.

η Ἐκ τῆς ξυμμαχίας] τῶν ἀθηναίων.

θ Οὐκ ἐπιτηδείως πρότερον] συμφερόντως τοῖς λακεδαιμονίοις, ἁρμοζόντως. ι Καὶ ἀναθαρσήσας] αὖθις λαβόντες ἐλπίδας ἀγαθάς. κ Ἐπέθεντο τοῖς ὀλίγοις] τοῖς ἐναντίοις ὀλιγαρχεῦσι. λ Τηρήσαντες αὐτὰς τὰς γυμνοπαιδίας] ἑορτὴ τῶν λακεδαιμονίων, ἐν ᾗ γυμνοὶ ἠγωνίζοντο. μ Ἐν τῇ πόλει] τῇ ἀργείων. ν Μετεπέμποντο οἱ φίλοι] οἱ ἐν τῷ ἄργει. ξ Οὐκ ἦλθον ἐκ πλείονος] ἤτοι πρὸ πλείονος χρόνου. ο Δεομένων τῶν διαπεφευγότων] ἤγουν, καὶ ταῦτα δεομένων. π Γυμνοπαιδίας ἦγον] ἑώρταζον. ρ Πάλιν προσαγόμενός τε] οἰκειούμενος. σ Σφᾶς ὠφελήσειν] τοὺς ἀργείους δηλονότι τοὺς ἀθηναίους. τ Ἐς θάλασσαν] ἕως τῆς θαλάσσης. υ Τειχισμὸν] τῶν ἀργείων.

φρυ- νιόν.

Δικτυ- δῆς. Διῆς.

καὶ γυναῖκες, καὶ οἰκέται ἐτείχιζον· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν αὐτοῖς ἦλθον τέκτονες, καὶ λιθουργοί. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, Λακεδαιμόνιοι ὡς ᾔσθοντο τειχιζόντων, ἐστράτευσαν ἐς τὸ Ἄργος, αὐτοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι, πλὴν Κορινθίων. [α] ὑπῆρχε δέ τι αὐτοῖς καὶ ἐκ τοῦ Ἄργους [β] αὐτόθεν πρασσόμενον. ἦγε δὲ τὴν στρατιὰν Ἆγις ὁ Ἀρχιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ τὰ μὲν ἐκ τῆς πόλεως δοκοῦντα προϋπάρχειν, οὐ προὐχώρησεν ἔτι· τὰ δὲ οἰκοδομούμενα τείχη ἑλόντες καὶ καταβαλόντες, καὶ Ὑσιὰς χωρίον τῆς Ἀργείας λαβόντες, καὶ τοὺς ἐλευθέρους ἅπαντας οὓς ἔλαβον ἀποκτείναντες, ἀνεχώρησαν, [γ] καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. ἐστράτευσαν δὲ μετὰ τοῦτο καὶ Ἀργεῖοι ἐς τὴν Φλιασίαν· καὶ δῃώσαντες ἀπῆλθον, ὅτι σφῶν τοὺς φυγάδας ἀπεδέχοντο. [δ] οἱ γὰρ πολλοὶ αὐτῶν ἐνταῦθα κατῴκηντο. [ε] κατέκλῃσαν δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Μακεδονίας Ἀθηναῖοι Περδίκκαν, ἐπικαλοῦντες τήν τε πρὸς Ἀργείους καὶ Λακεδαιμονίους γενομένην [ζ] ξυνωμοσίαν, καὶ ὅτι παρασκευασαμένων αὐτῶν στρατιὰν ἄγειν ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης, καὶ Ἀμφίπολιν, Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος, ἐψεύσατο τὴν ξυμμαχίαν, καὶ ἡ στρατιὰ μάλιστα διελύθη [η] ἐκείνου ἀπάραντος. πολέμιος οὖν ἦν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος· καὶ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, Ἀλκιβιάδης τε πλεύσας ἐς Ἄργος ναυσὶν εἴκοσιν, Ἀργείων τοὺς δοκοῦντας ἔτι ὑπόπτους εἶναι, καὶ τὰ Λακεδαιμονίων φρονεῖν, ἔλαβε τριακοσίους ἄνδρας· καὶ κατέθεντο αὐτοὺς Ἀθηναῖοι ἐς τὰς ἐγγὺς νήσους, ὧν ἦρχον. καὶ ἐπὶ Μῆλον τὴν νῆσον Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν ναυσίν, ἑαυτῶν μέν, τριάκοντα, Χίαις δέ, ἕξ, Λεσβίαιν δέ, δυοῖν· καὶ ὁπλίταις ἑαυτῶν μέν, διακοσίοις καὶ χιλίοις, καὶ τοξόταις τριακοσίοις, καὶ ἱπποτοξόταις εἴκοσι, τῶν δὲ ξυμμάχων καὶ νησιωτῶν, ὁπλίταις μάλιστα πεντακοσίοις καὶ χιλίοις. οἱ δὲ Μήλιοι, Λακεδαιμονίων μέν εἰσιν ἄποικοι, τῶν δ' Ἀθηναίων οὐκ ἤθελον ὑπακούειν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι νησιῶται· ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον [θ] οὐδετέρων ὄντες, ἡσύχαζον, ἔπειτα, ὡς αὐτοὺς ἠνάγκαζον οἱ Ἀθηναῖοι δῃοῦντες τὴν γῆν, ἐς πόλεμον φανερὸν κατέστησαν. στρατοπεδευσάμενοι οὖν ἐς τὴν γῆν αὐτῶν τῇ παρασκευῇ ταύτῃ οἱ στρατηγοὶ Κλεομήδης τε ὁ Λυκομήδους καὶ Τισίας ὁ Τισιμάχου, [θθ] πρὶν ἀδικεῖν τι τῆς γῆς, λόγους πρῶτον ποιησομένους ἔπεμψαν πρέσβεις. οὓς οἱ Μήλιοι πρὸς μὲν τὸ πλῆθος οὐκ ἤγαγον, ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς [ι] καὶ τοῖς ὀλίγοις λέγειν ἐκέλευον περὶ ὧν ἥκουσιν. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ἔλεγον τοιάδε,

γρ. μεθ' ἑτέρων.

ΑΘ. [κ] Ἐπειδὴ οὐ πρὸς τὸ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται, ὅπως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ ἐπαγωγὰ καὶ ἀνέλεγκτα ἐσάπαξ [λ] ἀκούσαντες ἡμῶν, ἀπατηθῶσι ([μ] γιγνώσκομεν γὰρ ὅτι τοῦτο φρονεῖ ὑμῶν [ν] ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγή) ὑμεῖς οἱ καθήμενοι ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσατε. καθ' ἕκαστον γὰρ καὶ μηδ' ὑμεῖς ἑνὶ λόγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως λέγεσθαι εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε. καὶ πρῶτον εἰ ἀρέσκει ὡς λέγομεν, εἴπατε. οἱ δὲ τῶν Μηλίων ξύνεδροι ἀπεκρίναντο,

γρ. ἐν ὀλ-

ΜΗΛ. [ξ] Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται. ὁρῶμεν γὰρ αὐτούς τε κριτὰς ἥκοντας ὑμᾶς [ο] τῶν λεχθησομένων, [π] καὶ τὴν τελευτὴν ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὸ εἰκός, περιγενομένοις μὲν τῷ δικαίῳ, καὶ δι' αὐτὸ μὴ ἐνδοῦσι, πόλεμον ἡμῖν φέρουσαν, πεισθεῖσι δέ, δουλείαν.

ΑΘ. [ρ] Εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελλόντων λογιούμενοι, [σ] ἢ ἄλλο τι, ξυνήκετε, ἢ ἐκ

α Ὑπῆρχε δέ τι αὐτοῖς] τοῖς Λακεδαιμονίοις. β Αὐτόθεν πρασσόμενον] ἐκ τοῦ Ἄργους. γ Καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις] οἱ Λακεδαιμόνιοι. δ Οἱ γὰρ πολλοὶ αὐτῶν] τῶν φυγάδων τῶν Ἀργείων, ἐν τῇ Φλιασίᾳ κατῴκηντο. ε Κατέκλῃσαν δὲ] τουτέστι, τῶν εἰσαγομένων ὑπὸ τῆς θαλάσσης αὐτοὺς ἀπέκλεισαν. ζ Ξυνωμοσίαν] ἔνορκον ξυμμαχίαν. η Ἐκείνου ἀπάραντος] αὐτοῦ, αἰτίᾳ πεισθέντος. θ Οὐδετέρων ὄντες. γράφεται μεθ' ἑτέρων. τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων. θθ Πρὶν ἀδικεῖν τι τῆς γῆς] βλάπτειν. ι Καὶ τοῖς ὀλίγοις λέγειν] [illegible] μένοις καὶ ἐντίμοις. κ Ἐπειδὴ οὐ πρὸς τὸ πλῆθος] ἐπειδὴ οὐ παρὰ τῷ δήμῳ κελεύετε ἡμᾶς ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, ἵνα μὴ συνεχοῦς ῥήσεως γινομένης, καὶ ἀναπτεινομένου λόγου, ὑποπτεύσῃ τὸ πλῆθος ὑμῶν ἀπατᾶσθαι, ὡς ἂν ἅπαξ ἀκούσαντες πιθανῶν μὲν λόγων, ἐλέγχους δὲ οὐ παρεχομένων, οὐδ' ἀποδείξεις. γινώσκομεν γὰρ ὅτι ταῦτα ὑπονοήσαντες, πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὑμῶν μόνους ἠγάγετε ἡμᾶς. ὃ ὑμεῖς οἱ προεστῶτες ἀσφαλέστερον ποιήσετε. ἕκαστον γὰρ ὃ λέγομεν δοκιμάζοντες, πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως ἔχειν ἀποκρίνετε· τουτέστι, διὰ πλειόνων λόγων κρίνετε. Ἐν πᾶσιν ὁ Θουκυδίδης ἔφυγε τὴν συνήθειαν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐνταῦθα. ἀντὶ γὰρ δημηγορίας διαλογόμενα τῶν Μηλίων καὶ Ἀθηναίων ἐτόλμησε συνθεῖναι. λ Ἀκούσαντες ἡμῶν] τῶν Ἀθηναίων. μ Γιγνώσκομεν γὰρ ὅτι τοῦτο φρονεῖ] βούλεται. τοῦτο ἐστι σκοπὸς τῆς εἰς τοὺς ὀλίγους προσαγωγῆς. ν Ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγή] προσαγωγή. ξ Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους] τῆς μὲν περὶ τοὺς λόγους ἀγνωμοσύνης οὐκ ἄν τις μέμψαιτο ὑμῖν· ἠρέμα γὰρ καὶ κατὰ σχολὴν ἀλλήλους ἀξιοῦτε πείθεσθαι. ἤδη δὲ πολεμοῦντες ἡμῖν, οὐκέτι ἀγνωμονεῖτε, οὐδὲ ὅμοια οἷς λέγετε ποιεῖτε. κριταὶ γὰρ ἥκετε τῶν λόγων ὧν λέγετε αὐτοί. καὶ γνώριμον ἡμῖν τὸ τέλος ἐκ τῆς κρίσεως, ὅτι νικῶντες μὲν ὑμᾶς τοῖς δικαίοις, καὶ διὰ τοῦτο μὴ θέλοντες προσχωρεῖν, εἰς πόλεμον εὐθὺς καταστησόμεθα· πεισθέντες δὲ ἴσως δικαιότερα ἡμῶν λεγόντων, δουλείας καθ' αὑτῶν καταψηφιούμεθα. ο Τῶν λεχθησομένων] ὑπό τε ὑμῶν καὶ ἡμῶν δηλονότι. π Καὶ τὴν τελευτὴν] ἀπὸ κοινοῦ τό, ὁρῶμεν ἡμῖν δηλονότι. ρ Εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελλόντων] εἰ μὲν ὑπονοήσαντες περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, συνεληλύθατε, ἢ ἄλλο τι σκεψόμενοι, καὶ μὴ περὶ σωτηρίας τῆς δυνάμεως ἐκ τῶν παρόντων, ἡσυχίαν ἄγοιμεν ἄν· εἰ δὲ περὶ τοῦ δυνάσθαι σωθῆναι συνεληλύθατε, λέγοιμεν ἄν. σ Ἢ ἄλλο τι, ξυνήκετε] τὸ ἤ, ἀντὶ τοῦ εἴπερ.

τῶν φρονούντων καὶ ὧν ὁρᾶτε, περὶ σωτηρίας βουλεύσοντες τῇ πόλει, παυοίμεθ' ἄν· εἰ δ' ἐπὶ τοῦτο, λέγοιμεν ἄν.

ΜΗΛ. [α] Εἰκὸς μὲν καὶ ξυγγνώμη, ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας, ἐπὶ πολλὰ καὶ λέγοντας καὶ δοκοῦντας τρέπεσθαι· ἡ μέντοι ξύνοδος καὶ περὶ σωτηρίας ἥδε πάρεστι, καὶ ὁ λόγος, ᾧ προκαλεῖσθε τρόπῳ, εἰ δοκεῖ, γιγνέσθω.

ΑΘ. Ἡμεῖς τοίνυν οὔτε αὐτοὶ [β] μετ' ὀνομάτων καλῶν, ὡς ἢ δικαίως τὸν Μῆδον καταλύσαντες ἄρχομεν, ἢ ἀδικούμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν· οὔθ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες οὐ ξυνεστρατεύσατε, ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε, λέγοντας, οἴεσθαι πείσειν· τὰ δυνατὰ δ' ἐξ ὧν ἑκάτεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν διαπράσσεσθαι, [γ] ἐπισταμένους πρὸς εἰδότας, ὅτι δίκαια μὲν [δ] ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ προύχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσι.

ΜΗΛ. [ε] Ἧι μὲν δὴ νομίζομέν γε χρήσιμον (ἀνάγκη γάρ, ἐπειδὴ ὑμεῖς οὕτω παρὰ τὸ δίκαιον, τὸ ξυμφέρον λέγειν ὑπέθεσθε) μὴ καταλύειν ὑμᾶς τὸ κοινὸν ἀγαθόν, ἀλλὰ τῷ αἰεὶ ἐν κινδύνῳ γιγνομένῳ εἶναι τὰ εἰκότα καὶ δίκαια, καί τι καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀκριβοῦς πείσοντά τινα ὠφεληθῆναι. καὶ πρὸς ὑμῶν οὐχ ἧσσον τοῦτο, ὅσῳ καὶ ἐπὶ μεγίστῃ τιμωρίᾳ [ζ] σφαλέντες ἄν, τοῖς ἄλλοις παράδειγμα γένοισθε.

(γρ. ἐντὸς)

ΑΘ. [η] Ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἢν καὶ παυθῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν τελευτήν· οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι οὗτοι, δεινοὶ τοῖς νικηθεῖσιν. ἔστι δὲ οὐ πρὸς Λακεδαιμονίους ἡμῖν ὁ ἀγών, ἀλλ' ἢν οἱ ὑπήκοοί που [θ] τῶν ἀρξάντων αὐτοὶ ἐπιθέμενοι κρατήσωσι. καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυνεύεσθαι. [ι] ὡς δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ τε πάρεσμεν τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ νῦν τοὺς λόγους ἐροῦμεν τῆς ὑμετέρας πόλεως, ταῦτα δηλώσομεν, [κ] βουλόμενοι ἀπόνως μὲν ὑμῶν ἄρξαι, χρησίμως δ' ὑμᾶς [λ] ἀμφοτέροις σωθῆναι.

ΜΗΛ. [μ] Καὶ πῶς χρήσιμον ἂν ξυμβαίη ἡμῖν δουλεῦσαι, ὥσπερ καὶ ὑμῖν ἄρξαι;

ΑΘ. [ν] Ὅτι ὑμῖν μὲν πρὸ τοῦ τὰ δεινότατα παθεῖν, ὑπακοῦσαι ἂν γένοιτο· ἡμεῖς δὲ μὴ διαφθείραντες ὑμᾶς, κερδαίνοιμεν ἄν.

ΜΗΛ. Ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν εἶναι ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξοισθε;

ΑΘ. [ξ] Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, ὅσον ἡ φιλία μὲν ἀσθενείας, τὸ δὲ μῖσος, δυνάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον.

ΜΗΛ. [ο] Σκοποῦσι δ' ὑμῶν οὕτως οἱ ὑπήκοοι τὸ εἰκός, ὥστε τούς τε μὴ προσήκοντας, καὶ ὅσοι ἄποικοι ὄντες οἱ πολλοί, καὶ ἀποστάντες τινὲς κεχείρωνται, ἐς τὸ αὐτὸ τιθέασι;

ΑΘ. [π] Δικαιώματι γὰρ οὐδετέρους ἐλλείπειν ἡγοῦνται, κατὰ δύναμιν δὲ τοὺς μὲν περιγίγνεσθαι, ἡμᾶς δὲ φόβῳ οὐκ ἐπιέναι. ὥστε, ἔξω καὶ τοῦ πλεόνων ἄρξαι, καὶ τὸ ἀσφαλὲς

α Εἰκὸς μὲν καὶ ξυγγνώμη] εἰκὸς ἡμᾶς, ἐν τοιούτῳ καθεστῶτας, ἐπὶ πολλὰ καὶ ὑπονοοῦντας καὶ λέγοντας τρέπεσθαι. καὶ σὺ συγγινώσκειν ἡμῖν ὑποπτεύουσιν.

β Μετ' ὀνομάτων καλῶν] λέξεων εὐπρεπῶν.

γ Ἐπισταμένους πρὸς εἰδ.] ἐπισταμένων καὶ ἡμῶν καὶ ὑμῶν.

δ Ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ] ὁ ἀνθρώπινος λογισμός (φασί) τότε τὸ δίκαιον ἐξετάζει ὅταν ἴσην ἰσχὺν ἔχωσιν οἱ κρινόμενοι· ὅταν δὲ οἱ ἕτεροι προέχωσιν ἰσχύϊ, πρὸς τὸ τί ποιεῖ πᾶν τὸ δυνατόν, καὶ οἱ ἥττονες οὐκ ἀντιλέγουσιν.

ε Ἧι μὲν δὴ νομίζομέν γε] ἐπειδὴ ὑμεῖς ὦ Ἀθηναῖοι τοῦ συμφέροντος μᾶλλον ἀξιοῦτε στοχάζεσθαι, νομίζομεν ἡμῖν προσήκειν μὴ καταλύειν τὸ κοινὸν ἀγαθόν. τουτέστι, τὸ πράως τοῖς ἀσθενεστέροις χρῆσθαι. δεῖ γὰρ τοῖς κινδυνεύουσι τὰ προσήκοντα καὶ τὰ δίκαια νέμεσθαι, καὶ μετὰ τῆς φιλανθρωπίας, ἤπερ τοῦ πρὸς ἀκρίβειαν δικαίου τυγχάνειν τοὺς ἥττονας. ὃ δὴ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν, ὦ Ἀθηναῖοι. εἰ γὰρ δὴ μὴ πράως χρήσεσθε ἡμῖν, αὐτοὶ σφαλέντες ποτὲ παράδειγμα πάντως τοῖς ἄλλοις γενήσεσθε. μεγάλως γὰρ ὑμᾶς οἱ νικήσαντες τιμωρήσονται καὶ αὐτοί, τοὺς περὶ ἡμᾶς χαλεποὺς γενομένους.

ζ Σφαλέντες ἂν] τοῦ δικαίου.

η Ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας] ἂν καὶ καταλυθῇ (φασὶν) ἡμῶν τὰ τῆς ἡγεμονίας, οὐκ ἀθυμοῦμεν περὶ τῆς καταστροφῆς. Λακεδαιμόνιοι γάρ, καὶ πάντες οἱ ἄρχειν εἰωθότες ἑτέρων, οὐ χαλεπῶς τοῖς νικηθεῖσι προσφέρονται. ὥστε οὐ Λακεδαιμονίους δέδιμεν, ἀλλὰ τοὺς ὑπηκόους. οὗτοι γὰρ οὐκ εἰωθότες ἑτέρων ἄρχειν, ἐπειδὰν κρατήσωσι τῶν ἀρχόντων, ὠμότατα αὐτοῖς χρῶνται. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου ἐν ἀδήλῳ κείσθω ὅπως ποτὲ ἕξει.

θ Τῶν ἀρξάντων] τοῦ πολέμου δηλονότι.

ι Ὡς δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ] ὅτι δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ πάρεσμεν, τοῦτο δηλώσομεν. βουλόμεθα γὰρ ἄνευ πραγμάτων αὐτοί τε ὑμῶν ἄρξαι, καὶ ὑμᾶς σωθῆναι συμφερόντως καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν.

κ Βουλόμενοι ἀπόνως μὲν] οἱ Ἀθηναῖοι δηλονότι πρεσβεύουσιν.

λ Ἀμφοτέροις] καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν.

μ Καὶ πῶς χρήσιμον] πῶς (φασὶν) ὁμοίως χρήσιμον ὥσπερ ὑμῖν ἄρξαι, οὕτως ἡμῖν δουλεῦσαι;

ν Ὅτι ὑμῖν μὲν πρὸ τοῦ τὰ δεινότατα] ὅτι ὑμεῖς μέν, ἂν εὐθὺς ὑπακούσητε, οὐδὲν δεινὸν πείσεσθε· ἡμεῖς δέ, εἰ μὴ διαφθείρωμεν ὑμᾶς, ἕξομεν ὑμῖν εἰς δέον χρῆσθαι.

ξ Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς] ἐχθροὺς μὲν ὑμᾶς ἔχοντες, οὐδὲν βλαβησόμεθα, μᾶλλον δὲ ὠφελησόμεθα, τεκμήριον τῆς ἰσχύος ἡμῶν καὶ δήλωμα τοῖς ἀρχομένοις παρέχοντες, τὸ ὑμᾶς καταδουλώσασθαι· εἰ δὲ φίλους ποιησόμεθα, διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν τοῦτο δρᾶσαι νομισθησόμεθα, ὡς φοβούμενοι ὑμᾶς.

ο Σκοποῦσι δ' ὑμῶν οὕτως] εἰπόντων τῶν Ἀθηναίων ὅτι οἱ σύμμαχοι ἀσθένειαν ἡμῶν καταγνώσονται, οἱ Μήλιοι ὑποφέροντες φασίν, εἰ οἱ ὑπήκοοι ὑμῶν τοῦτο κρίνουσιν εὔλογον ὥστε ἐν τῷ αὐτῷ τιθέναι καὶ ὁμοίως ἀξιοῦν καταδουλοῦσθαι τούς τε μηδὲν προσήκοντας ὑμῖν, ὥσπερ ἡμᾶς, καὶ τοὺς ἀποίκους μὲν ὑμῶν ὄντας, ἀποστάντας δέ, καὶ διὰ τοῦτο χειρωθέντας.

π Δικαιώματι γὰρ οὐδετέρους ἐλλείπειν ἡγοῦνται] οἱ ὑπήκοοι ἡμῶν δικαιολογίας μὲν οὔτε τοὺς ἡμετέρους ἀποίκους ἀποστάντας οὔτε τοὺς μὴ προσήκοντας ἀπορεῖν ἡγοῦνται· τοὺς δὲ μὴ καταστραφέντας ὑπὸ ἡμῶν, οὐχὶ διὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ δι' ἰσχὺν μένειν ἐλευθέρους, καὶ ἡμᾶς αὐτοῖς μὴ ἐπιέναι, οὐ διὰ δικαιοσύνην, ἀλλὰ φοβουμένους. ὥστε εἰ καταστραφείητε, οὐ μόνον ἡμῖν περιέσεσθαι τὸ πλεόνων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλειαν προέσεσθαι, ὡς ἂν μὴ καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν συμμάχων.

ἡμῖν διὰ τὸ καταστραφῆναι ἂν παράσχοιτε, [a]ἄλλως τε καὶ νησιῶται ναυκρατόρων, καὶ ἀσθενέστεροι ἑτέρων ὄντες, εἰ μὴ περιγένοισθε. *γρ. ναυκρατόρων*

ΜΗΛ. [b]Ἐν δ᾽ ἐκείνῳ οὐ νομίζετε ἀσφάλειαν; δεῖ γὰρ αὖ καὶ ἐνταῦθα, ὥσπερ ὑμεῖς, τῶν δικαίων λόγων ἡμᾶς ἐκβιβάσαντες, τῷ ὑμετέρῳ ξυμφόρῳ ὑπακούειν πείθετε, καὶ ἡμᾶς τὸ ἡμῖν χρήσιμον διδάσκοντας, εἰ τυγχάνει καὶ ὑμῖν τὸ αὐτὸ ξυμβαῖνον, πειρᾶσθαι πείθειν. [γ]ὅσοι γὰρ νῦν μηδετέροις ξυμμαχοῦσι, [δ]πῶς οὐ πολεμώσεσθε αὐτούς, [ε]ὅταν ἐς τάδε βλέψαντες, ἡγήσωνταί ποτε ὑμᾶς καὶ ἐπὶ σφᾶς ἥξειν; κἀν τούτῳ, τί ἄλλο ἢ τοὺς μὲν ὑπάρχοντας πολεμίους μεγαλύνετε, τοὺς δὲ μηδὲ μελλήσοντας γενέσθαι, ἄκοντας ἐπάγεσθε;

ΑΘ. [ζ]Οὐ γὰρ νομίζομεν ἡμῖν τούτους δεινοτέρους ὅσοι ἠπειρῶταί που ὄντες, [η]τῷ ἐλευθέρῳ πολλὴν τὴν διαμέλλησιν τῆς πρὸς ἡμᾶς φυλακῆς ποιήσονται, ἀλλὰ τοὺς νησιώτας τέ που ἀνάρκτους, ὥσπερ ὑμᾶς, καὶ τοὺς ἤδη [θ]τῆς ἀρχῆς τῷ ἀναγκαίῳ παροξυνομένους. οὗτοι γὰρ πλεῖστ᾽ ἂν τῷ ἀλογίστῳ ἐπιτρέψαντες, σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς ἐς προῦπτον κίνδυνον καταστήσειαν.

ΜΗΛ. [ι]Ἦ που ἄρα, εἰ τοσαύτην γε ὑμεῖς τε μὴ παυθῆναι ἀρχῆς, καὶ οἱ δουλεύοντες ἤδη ἀπαλλαγῆναι, τὴν παρακινδύνευσιν ποιοῦνται, ἡμῖν γε τοῖς ἔτι ἐλευθέροις πολλὴ κακότης καὶ δειλία, μὴ πᾶν πρὸ τοῦ δουλεῦσαι [κ]ἐπεξελθεῖν.

ΑΘ. [λ]Οὔκ, ἤν γε σωφρόνως βουλεύησθε. οὐ γὰρ περὶ ἀνδραγαθίας ὁ ἀγὼν ἀπὸ τοῦ ἴσου ὑμῖν, μὴ αἰσχύνην ὀφλεῖν, περὶ δὲ σωτηρίας μᾶλλον ἡ βουλή, πρὸς τοὺς κρείσσονας πολλῷ μὴ ἀνθίστασθαι.

ΜΗΛ. [μ]Ἀλλ᾽ ἐπιστάμεθα τὰ τῶν πολεμίων ἔστιν ὅτε κοινοτέρας τὰς τύχας λαμβάνοντα ἢ κατὰ τὸ διαφέρον ἑκατέρων πλῆθος. καὶ ἡμῖν τὸ μὲν εἶξαι εὐθὺς ἀνέλπιστον· μετὰ δὲ τοῦ δρωμένου ἔτι καὶ στῆναι ἐλπὶς ὀρθῶς.

ΑΘ. [ν]Ἐλπὶς δὲ κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα, τοὺς μὲν ἀπὸ περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, κἂν βλάψῃ, οὐ καθεῖλε· τοῖς δ᾽ ἐς ἅπαν τὸ ὑπάρχον ἀναρριπτοῦσι (δάπανος γὰρ φύσει) ἅμα τε γιγνώσκεται σφαλέντων, καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεταί τις αὐτὴν γνωρισθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὃ ὑμεῖς ἀσθενεῖς τε καὶ ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βούλεσθε παθεῖν, [ξ]μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, [ο]οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλείπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται, μαντικήν τε καὶ χρησμούς, καὶ ὅσα τοιαῦτα μετ᾽ ἐλπίδων λυμαίνεται. *γρ. κινδύνου*

α Ἄλλως τε καὶ νησιῶται] ἰσχύοντες ταῖς ναυσὶ μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ἤπειρον. β Ἐν δ᾽ ἐκείνῳ οὐ νομίζετε ἀσφάλειαν] ἐν δὲ ἐκείνῳ οὐχ ἡγεῖσθε ἀσφάλειαν εἶναι, ἐν τῷ μὴ πειρᾶσθαι τοὺς μὴ προσήκοντας καταστρέφεσθαι; δεῖ γὰρ, ὥσπερ ὑμεῖς, ἐκβαλόντες ἡμᾶς τῆς δικαιολογίας, ἀξιοῦτε πείθειν ὥστε ὑπακούειν ὑμῖν, στοχαζόμενοι τοῦ ὑμῶν αὐτῶν συμφέροντος, οὕτω καὶ ἡμᾶς περὶ τοῦ ἡμῖν αὐτοῖς λυσιτελοῦς πειρᾶσθαι διδάσκειν ὅτι καὶ ὑμῖν τὸ αὐτὸ σύμφορον. τουτέστι, τὸ μὴ καταδουλῶσαι τοὺς μὴ προσήκοντας. τοὺς γὰρ μηδετέροις ξυμμαχοῦντας πῶς οὐ ποιήσετε πολεμίους, ἐπειδὰν ἀποβλέψαντες εἰς τὴν γνώμην ὑμῶν, ὑποπτεύωσι καὶ αὐτοῖς ἐπιστρατεύσειν; κἀν τούτῳ τί ἄλλο ἢ καὶ τοὺς προόντας πολεμίους αὐξήσετε, καὶ τοὺς μὴ διανοηθέντας ὑμῖν τὴν ἀρχὴν πολεμεῖν, ἄκοντας αὐτὸ ποιεῖν ἀναγκάσετε; γ Ὅσοι γὰρ νῦν μηδετέροις ξυμμαχοῦσι] μήτε τοῖς Ἀθηναίοις, μήτε τοῖς Λακεδαιμονίοις. δ Πῶς οὐ πολεμώσεσθε] εἰς πόλεμον ἐμβαλεῖτε. ε Ὅταν ἐς τάδε] τὰ ἡμέτερα πάθη. ζ Οὐ γὰρ νομίζομεν ἡμῖν τούτους] οὐ γὰρ νομίζομεν τοὺς ἐλευθέρους τῶν ἠπειρωτῶν ἡμῖν ἔσεσθαι πολεμίους. μὴ δεδιότες γὰρ ἡμᾶς, ὡς ἂν κατὰ γῆν οὐ μέλλοντας αὐτοῖς ἐπιστρατεύειν, πολλὴν μέλλησιν τοῦ φυλάττεσθαί τε ἡμᾶς καὶ πολεμεῖν ποιήσονται. τοὺς δὲ ἐν ταῖς νήσοις ἐλευθέρους, ὥσπερ ὑμᾶς, καὶ τοὺς ὑπακούοντας μὲν ἤδη, διὰ δὲ τὸ ἐξ ἀνάγκης καὶ μὴ ἑκόντι ὑπακούειν, παροξυνομένους καὶ ταραττομένους, τούτους ἡγούμεθα, εἰ περιίδοιμεν ὑμᾶς ἐλευθέρους, ἐπαρθέντας ἀλογίστως, καὶ αἰτησαμένους ἡμῖν, αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς κίνδυνον καταστήσειν. η Τῷ ἐλευθέρῳ] ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ αὐτῶν. θ Τῆς ἀρχῆς τῷ ἀναγκαίῳ] τῇ ἀνάγκῃ τῆς ἀρχῆς, ἤγουν τῇ δουλείᾳ. ι Ἦ που ἄρα, εἰ τοσαύτην γε ὑμεῖς τε] εἰ ὑμεῖς τε, ὦ Ἀθηναῖοι, σπουδὴν ποιεῖσθε πολλὴν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀφαιρεθῆναι τῆς ἡγεμονίας, καὶ οἱ δουλεύοντες ὑμῖν, ὑπὲρ τοῦ ἀπαλλαγῆναι τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς διακινδυνεύειν θέλουσι, πῶς ἡμεῖς, οἱ ἔτι ἐλεύθεροι ὄντες, οὐκ ἂν κάκιστοι καὶ δειλότατοι κριθείημεν, μὴ πάντα κίνδυνον ὑπομείναντες πρὸ τοῦ δουλεῦσαι; κ Ἐπεξελθεῖν] εἰς τέλος ἐργάσασθαι. λ Οὔκ, ἤν γε σωφρόνως βουλεύησθε] ἐὰν σωφρόνως βουλεύσησθε, οὐ καταστήσετε ὑμᾶς αὐτοὺς εἰς κίνδυνον. οὐ γὰρ περὶ ἀρετῆς ἀγωνίζεσθε. καὶ γὰρ ἐλάσσονες ἡμῶν ὄντες, αἰσχρὸν ἡγήσασθε τὸ αἰσχύνην ὀφλεῖν. περὶ δὲ σωτηρίας ὑμῖν ἡ βουλὴ πρόκειται. διὸ χρὴ μὴ ἀνθίστασθαι τοῖς πολλῷ κρείττοσιν.
μ Ἀλλ᾽ ἐπιστάμεθα τὰ τῶν πολεμίων] ὀρθῶς ἐπιστάμεθα τὰ τῶν πολεμίων τύχῃ μᾶλλον ἢ πλήθους ὑπεροχῇ κρινόμενα. προσέχετε δέ, καὶ τοῦτο γιγνώσκομεν, ὅτι τὸ μὲν εὐθὺς εἶξαι, οὐδεμίαν ἐλπίδα ἐλευθερίας ἔχει· ἐν δὲ τῷ ἀνθίστασθαι, ἐλπίς τις ὑπολείπεται τοῦ κατορθῶσαι ὀρθῶς. ν Ἐλπὶς δὲ κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα] τοὺς ἐν κινδύνῳ καθεστῶτας αὐτὸ μόνον παρηγοροῦσαν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν δυνάμει τυγχάνοντας, κἂν σφαλῇ ποτε ἡ ἐλπίς, οὐ κατέλυσε παντελῶς, διὰ τὸ ὑπολείπεσθαι δύναμιν αὐτοῖς· οἱ δὲ περὶ πάντων ὧν ἔχουσιν ἀγωνιζόμενοι ἐπ᾽ ἀδήλῳ ἐλπίδι, ἐπειδὰν ἡ ἐλπὶς σφαλῇ, ἅμα τε ἔγνωσαν ὅτι ἐσφάλησαν, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ὑπολείπεται ἐν ᾧ γνωρίσαντες τὸ ἀβέβαιον τῆς ἐλπίδος, ἐπιφυλάξονται. ὃ ὑμεῖς, ὦ Μήλιοι, ἀσθενεῖς ὄντες, καὶ μηδὲ μιᾷ μάχῃ ἐξαρκέσαι δυνάμενοι, μὴ πάθητε, τῇ ἐλπίδι πιστεύσαντες· μηδὲ τοῖς πολλοῖς ὁμοιωθῆτε, οἳ δυνάμενοι σώζεσθαι, ἐπειδὰν ὑπὸ τῶν φανερῶν ἐλπίδων καταλειφθῶσιν, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καταφεύγουσι, μαντικήν τε καὶ χρησμοὺς δηλαδή, καὶ ὅσα τοιαῦτα λυμαίνεται ἀνθρώπους, ἐν ἐλπίδι ποιοῦντες. Ἐλπὶς δὲ κινδύνου παραμύθιον οὖσα. τὸ ἐλπὶς κινδύνου παραμύθιον, σφόδρα βραχέως εἴρηται. τὸ δέ, δάπανος γὰρ (τουτέστι δαπανηρὰ) ἡ ἐλπίς, καὶ αὐτὸ μὲν βραχύ, δύναται δὲ τοιοῦτόν τι, ὅτι οἱ ἐλπίζοντες τινὸς τεύξεσθαι, πολλὰ προσδαπανῶσι καὶ προσαναλίσκουσι. τὸ δὲ ἐπὶ ῥοπῆς, καθὰ καὶ τὸ προσθὲν Ὁμηρικὸν δηλονότι, -- ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς. τουτέστι, μιᾷ μάχῃ μόγις ἐξαρκεῖν δυνάμενοι. ἔνιοι δὲ ἀπὸ τῶν ἐν μιᾷ ῥοπῇ καὶ πληγῇ ζώων ἀναιρουμένων τὸ ὄνομα φασὶ πεποιῆσθαι. ξ Μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς] τοῖς ἀπαιδεύτοις. ο Οἷς παρὸν ἀνθρωπείως] κατὰ τὸ ὀφειλόμενον τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει.

ΜΗΛ. [α] Χαλεπὸν μὲν καὶ ἡμεῖς (εὖ ἴστε) νομίζομεν πρὸς δύναμίν τε τὴν ὑμετέραν καὶ τὴν τύχην, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἔσται, ἀγωνίζεσθαι· ὅμως δὲ πιστεύομεν τῇ μὲν τύχῃ ἐκ τοῦ θείου μὴ ἐλασσώσεσθαι, ὅτι ὅσιοι πρὸς οὐ δικαίους ἱστάμεθα· τῆς δὲ δυνάμεως [β] τῷ ἐλλείποντι, τὴν λακεδαιμονίων ἡμῖν ξυμμαχίαν προσέσεσθαι, ἀνάγκην ἔχουσαν, καὶ εἰ μή του ἄλλου, τῆς γε ξυγγενείας ἕνεκα, καὶ αἰσχύνῃ βοηθεῖν. καὶ οὐ παντάπασιν οὕτως ἀλόγως [γ] θρασυνόμεθα.

ΑΘ. Τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμενείας οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπείας, τῶν μὲν, [δ] ἐς τὸ θεῖον νομίσεως, τῶν δ' ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως, δικαιοῦμεν ἢ πράσσομεν. [ε] ἡγούμεθα γὰρ τό, τε θεῖον δόξῃ, τὸ ἀνθρώπειόν τε σαφῶς διαπαντὸς ὑπὸ φύσεως ἀναγκαίας οὗ ἂν κρατῇ ἄρχειν. καὶ ἡμεῖς οὔτε θέντες τὸν νόμον, οὔτε κειμένῳ πρῶτοι χρησάμενοι, ὄντα δὲ παραλαβόντες, καὶ ἐσόμενον ἐς αἰεὶ καταλείψοντες, χρώμεθα αὐτῷ· εἰδότες καὶ ὑμᾶς ἄν, καὶ ἄλλους ἐν τῇ αὐτῇ δυνάμει ἡμῖν γενομένους, δρῶντας ἂν αὐτό. [ζ] καὶ πρὸς μὲν τὸ θεῖον, οὕτως ἐκ τοῦ εἰκότος οὐ φοβούμεθα ἐλασσώσεσθαι. τῆς δὲ ἐς λακεδαιμονίους δόξης, ἣν διὰ τὸ αἰσχρὸν δὴ βοηθήσειν ὑμῖν πιστεύετε αὐτούς, μακαρείσαντες ὑμῶν τὸ ἀπειρόκακον, οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον. λακεδαιμόνιοι γὰρ πρὸς σφᾶς μὲν αὐτοὺς καὶ τὰ ἐπιχώρια νόμιμα, πλεῖστα ἀρετῇ χρῶνται· πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πολλὰ ἄν τις ἔχων εἰπεῖν ὡς προσφέρονται, ξυνελὼν μάλιστ' ἂν δηλώσειεν, ὅτι ἐπιφανέστατα ὧν ἴσμεν, τὰ μὲν ἡδέα, καλὰ νομίζουσι, τὰ δὲ ξυμφέροντα, δίκαια. καίτοι οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας νῦν ἀλόγου σωτηρίας ἡ τοιαύτη διάνοια.

γρ. καὶ πρῶτοι

ΜΗΛ. [η] Ἡμεῖς δὲ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἤδη καὶ μάλιστα πιστεύομεν τῷ ξυμφέροντι αὐτῶν, μηλίους ἀποίκους ὄντας, μὴ βούλεσθαι προδόντας, τοῖς μὲν εὔνοις τῶν ἑλλήνων ἀπίστους καταστῆναι, τοῖς δὲ πολεμίοις ὠφελίμους.

ΑΘ. [θ] Οὐκοῦν οἴεσθε τὸ ξυμφέρον μέν, μετὰ ἀσφαλείας εἶναι, τὸ δὲ δίκαιον καὶ καλόν, μετὰ κινδύνου δρᾶσθαι· ὃ λακεδαιμόνιοι ἥκιστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τολμῶσιν.

γρ. Οὐκοῦν

ΜΗΛ. [ι] Ἀλλὰ καὶ τοὺς κινδύνους τε ἡμῶν ἕνεκα μᾶλλον ἡγούμεθ' ἂν ἐγχειρίσασθαι αὐτούς, καὶ βεβαιοτέρους ἢ ἐς ἄλλους νομιεῖν, ὅσῳ πρὸς μὲν τὰ ἔργα, τῆς πελοποννήσου ἐγγὺς κείμεθα, τῆς δὲ γνώμης τῷ ξυγγενεῖ πιστότεροι ἑτέρων ἐσμέν.

ΑΘ. [κ] Τὸ δ' ἐχυρόν γε τοῖς ξυναγωνιουμένοις οὐ τὸ εὔνουν τῶν ἐπικαλεσαμένων φαίνεται, ἀλλ' ἢν τῶν ἔργων τις δυνάμει πολὺ προύχῃ. ὃ λακεδαιμόνιοι καὶ πλεῖόν τι τῶν ἄλλων σκοποῦσι. τῆς γοῦν οἰκείας παρασκευῆς ἀπιστίᾳ, καὶ μετὰ ξυμμάχων πολλῶν τοῖς πέλας ἐπέρχονται. ὥστε οὐκ εἰκὸς ἐς νῆσόν γε αὐτοὺς ἡμῶν ναυκρατόρων ὄντων περαιωθῆναι.

γρ. ναυκρατόρων

ΜΗΛ. [λ] Οἱ δὲ καὶ ἄλλους ἂν ἔχοιεν πέμψαι. [μ] πολὺ δὲ τὸ κρητικὸν πέλαγος, δι' οὗ τῶν κρατούν-

α Χαλεπὸν μὲν καὶ ἡμεῖς] τὸ ἑξῆς, πρὸς δύναμίν τε τὴν ὑμετέραν, καὶ τὴν τύχην ἀγωνίζεσθαι. τὸ δέ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἔσται, ὅτι πρὸς ἀνισόν τε καὶ τύχην καὶ δύναμιν τὴν ὑμετέραν ἀγωνιζόμεθα. β Τῷ ἐλλείποντι] τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν. γ Θρασυνόμεθα] ἤγουν αὐθαδιζόμεθα. δ Ἐς τὸ θεῖον νομίσεως] νομίσεως μὲν εἶπε διὰ τὰ νενομισμένα, εἰς σφᾶς δὲ αὐτοὺς βουλήσεως, τῆς εἰς ἀνθρώπους δηλονότι φησὶ προαιρέσεως. ε Ἡγούμεθα γὰρ τό, τε θεῖον] ὁ νοῦς, οὐκ ἔλαττον ἡγούμεθα εὐμενεῖς ἡμῖν ἔσεσθαι τοὺς θεοὺς ἤπερ ὑμῖν. οὐδὲν γὰρ ἔξω πράττομεν οὔτε τῶν εἰθισμένων περὶ τοὺς θεούς, οὔτε τῶν πρὸς ἀνθρώπους δικαίων. τό, τε γὰρ θεῖον θεραπεύομεν κατὰ τὸ κοινὸν πάντων ἀνθρώπων ἔθος, τούς τε ἀνθρώπους ἡγούμεθα φύσει γεγονέναι πρὸς τὸ ἄρχειν ὧν κρατοῦσιν. ὥστε οὔτε αὐτοὶ νομοθετήσαντες περὶ τῆς ἀρχῆς, οὔτε κειμένῳ νόμῳ πρῶτοι χρησάμενοι, παραλαβόντες δὲ τοῦτον, καὶ τοῖς ἔπειτα καταλείψοντες· ἄρχομεν ὧν ἂν κρατήσωμεν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς, καὶ ἄλλος ἐσόμενοι ἐν τῇ ὁμοίᾳ δυνάμει γενόμενος ἡμῖν, τὸ αὐτὸ ἂν ἐπράττετε. ζ Καὶ πρὸς μὲν τὸ θεῖον, οὕτως ἐκ τοῦ εἰκότος οὐ φοβούμεθα ἐλασσώσεσθαι] ὥστε οὐ διὰ τοῦτο φοβούμεθα ἔλαττον ὑμῶν εὐμενὲς ἕξειν τὸ θεῖον. ἐπὶ δὲ τοὺς λακεδαιμονίους δοκεῖτε βοηθήσειν ὑμῖν, αἰσχρὸν νομίζοντας περιιδεῖν τοὺς ἀποίκους πολεμουμένους, τὸ μὲν ὑμῶν μακαρίζομεν ἀπειρόκακον, τὸ δὲ ἄφρον οὐκ ἐπαινοῦμεν. λακεδαιμόνιοι γὰρ πρὸς μὲν ἀλλήλους καὶ τὴν κοινὴν πολιτείαν, τὰ πλεῖστα μετ' ἀρετῆς πράττουσι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ὅπως ἔχουσι, μάλιστα ἄν τις ὑμῖν ἐν βραχεῖ δηλώσειεν. καίτοι πολλὰ εἰπεῖν ἔχων, ὅτι πάντων ἀνθρώπων ὧν ἴσμεν ἐκφανέστατα, λακεδαιμόνιοι ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους ξυναλλαγαῖς, τὰ μὲν ἑαυτοῖς ἡδέα, ταῦτα καὶ καλὰ νομίζουσι, τὰ δὲ συμφέροντα αὐτοῖς, καὶ μὴ δίκαια. ὥστε οὐκ ἔστιν ἀλογίστως διανοεῖσθαι περὶ τῆς σωτηρίας ὑμῶν, προσδεχομένων τὴν παρ' ἐκείνων βοήθειαν. η Ἡμεῖς δὲ κατ' αὐτὸ τοῦτο] εἰπόντων τῶν ἀθηναίων ὅτι λακεδαιμόνιοι τοῦ ὑμετέρου συμφέροντος οὐ στοχάζονται, φασὶν οἱ μήλιοι ὅτι διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον τοὺς λακεδαιμονίους πιστεύομεν καὶ μάλιστα ἥξειν ἡμῖν βοηθοὺς εἰς ὅπως μὴ τοῖς μὲν εὔνοις τῶν ἑλλήνων ἄπιστοι φανῶσιν, ὑμᾶς δὲ τοὺς πολεμίους ὠφελήσωσι, προδόντες ἡμᾶς τοὺς συμμάχους. θ Οὐκοῦν οἴεσθε] ἀλλ' οὖν, ὥσπερ ἴστε, συμφέρει μὲν τὸ μετ' ἀσφαλείας ἕκαστα πράττειν, τὸ δὲ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον διὰ κινδύνων περιγίγνεται. λακεδαιμόνιοι δὲ τοὺς κινδύνους περιΐστανται. ι Ἀλλὰ καὶ τοὺς κινδύνους] ἀλλὰ καὶ τὸν κίνδυνον αὐτοὺς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναδέξασθαι ἡγούμεθα, καὶ πεπείσμεθά γε μᾶλλον ὑπὲρ ἡμῶν ἢ ὑπὲρ ἄλλων αὐτοὺς διακινδυνεύσειν. εἴς τε γὰρ τὰς χρείας ὠφέλιμοι τυγχάνομεν αὐτοῖς, ἐγγὺς τῆς πελοποννήσου κείμενοι, διὰ συγγένειαν. κ Τὸ δ' ἐχυρόν γε τοῖς ξυναγωνιουμένοις] τοῖς ἐπὶ συμμαχίαν (φησὶ) παρακαλουμένοις ἐχυρὸν φαίνεται πρὸς τὸ βοηθῆσαι, οὐχ ἡ εὔνοια τῶν παρακαλούντων, ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτῶν, ἣν λακεδαιμόνιοι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐξετάζουσι, καὶ διὰ τὸ ἐχυρῶς ἐξετάζειν, καὶ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει πολλάκις ἀπιστοῦσι. διὰ τοῦτό γέ τοι μετὰ συμμάχων πολλῶν ἐπιστρατεύουσι τοῖς πέλας. ὥστε οὐκ εἰκὸς αὐτούς, ἡμῶν θαλαττοκρατούντων, εἰς νῆσον ἕνεκεν ὑμῶν περαιώσασθαι, εἰδότας ὅτι κατὰ τὸ ναυτικὸν ἥττους ἡμῶν εἰσίν. λ Οἱ δὲ καὶ ἄλλους ἂν ἔχοιεν πέμψαι] ἀλλὰ εἰ καὶ αὐτοὶ πλεῦσαι ὀκνήσουσιν, ἔχουσί γε συμμάχους ἄλλους ἡμῖν πέμψαι βοηθούς. μ Πολὺ δὲ τὸ κρητικὸν πέλαγος] μεγάλου τε ὄντος τοῦ κρητικοῦ πελάγους, δι' οὗ πέμψουσι τὴν βοήθειαν. μᾶλλον γὰρ οἱ πεμφθέντες δυνήσονται, λαθόντες ὑμᾶς θαλαττοκρατοῦντας, σωθῆναι πρὸς ἡμᾶς, ἤπερ ὑμεῖς οἱ κρατοῦντες τῆς θαλάσσης, συλλαβεῖν αὐτούς. εἰ δὲ καὶ τούτου διαμάρτοιεν, τὴν γῆν ὑμῶν δῃώσουσι, καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, ὅσοις Βρασίδας οὐκ ἐπῆλθε, χρώσονται· ὥστε ὑμῖν οὐ περὶ τῆς μὴ προσηκούσης τῆς ἡμετέρας ὁ ἀγὼν ἔσται, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν συμμάχων καὶ τῆς ὑμετέρας.

των ἀπορώτερος ἡ λῆψις, ἢ τῶν λαθεῖν βουλομένων, ἡ σωτηρία. καὶ εἰ τοῦδε σφάλλοιντο, τράποιντ' ἂν καὶ ἐς τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ξυμμάχων, ὅσους μὴ Βρασίδας ἐπῆλθε. καὶ οὐ περὶ τῆς μὴ προσηκούσης μᾶλλον ἢ τῆς οἰκειοτέρας ξυμμαχίδος τε καὶ γῆς ὁ πόνος ὑμῖν ἔσται.

ΑΘ. [α] Τούτων μὲν καὶ πεπειραμένοις ἄν τι γένοιτο καὶ ὑμῖν καὶ οὐκ ἀνεπιστήμοσιν, ὅτι οὐδ' ἀπὸ μιᾶς πώποτε πολιορκίας Ἀθηναῖοι δι' ἄλλων φόβον ἀπεχώρησαν. ἐνθυμούμεθα δὲ ὅτι φήσαντες περὶ σωτηρίας βουλεύσειν, οὐδὲν ἐν τοσούτῳ λόγῳ εἰρήκατε ᾧ ἄνθρωποι ἂν πιστεύσαντες νομίσαιεν σωθήσεσθαι· ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρότατα, ἐλπιζόμενα μέλλεται· τὰ δ' ὑπάρχοντα, βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτεταγμένα περιγίγνεσθαι. πολλήν τε ἀλογίαν τῆς διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταστησάμενοι ἔτι ἡμᾶς, ἄλλο τι τῶνδε [β] σωφρονέστερον γνώσεσθε. οὐ γὰρ δὴ ἐπί γε τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς καὶ προύπτοις κινδύνοις πλεῖστα διαφθείρουσαν ἀνθρώποις αἰσχύνην τρέψεσθε. [γ] πολλοῖς γὰρ προορωμένοις ἔτι ἐς οἷα φέρονται, τὸ αἰσχρὸν καλούμενον, ὀνόματος [δ] ἐπαγωγοῦ δυνάμει, ἐπεσπάσατο ἡσσηθεῖσι τοῦ ῥήματος, ἔργῳ ξυμφοραῖς ἀνηκέστοις ἑκόντας περιπεσεῖν, καὶ αἰσχύνην αἰσχίω μετὰ ἀνοίας ἢ τύχης προσλαβεῖν. ὃ ὑμεῖς, ἢν εὖ βουλεύησθε, φυλάξεσθε· καὶ οὐκ ἀπρεπὲς νομιεῖτε πόλεώς τε τῆς μεγίστης ἡσσᾶσθαι, μέτρια προκαλουμένης, ξυμμάχους γενέσθαι, ἔχοντας τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ὑποτελῆ· καὶ δοθείσης αἱρέσεως πολέμου πέρι καὶ ἀσφαλείας, μὴ τὰ χείρω φιλονεικῆσαι. ὡς οἵτινες τοῖς μὲν ἴσοις μὴ εἴκουσι, τοῖς δὲ κρείσσοσι καλῶς [ε] προσφέρονται, πρὸς δὲ τοὺς ἥσσους [ζ] μέτριοί εἰσι, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖντο. σκοπεῖτε οὖν καὶ μεταστάντων ἡμῶν, καὶ ἐνθυμεῖσθε πολλάκις ὅτι περὶ πατρίδος βουλεύεσθε, ἣν μιᾶς πέρι, καὶ ἐς μίαν βουλὴν τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν, ἔσται. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι μετεχώρησαν ἐκ τῶν λόγων· οἱ δὲ Μήλιοι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς γενόμενοι, ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς παραπλήσια, καὶ ἀντέλεγον, ἀπεκρίναντο τάδε,

ΜΗΛ. Οὔτε ἄλλα δοκεῖ ἡμῖν ἢ ἅπερ καὶ τὸ πρῶτον, ὦ Ἀθηναῖοι· [η] οὔτ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πόλεως, ἑπτακόσια ἔτη ἤδη οἰκουμένης, τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρησόμεθα, ἀλλὰ τῇ τε μέχρι τοῦδε σωζούσῃ τύχῃ ἐκ τοῦ θείου αὐτήν, καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ Λακεδαιμονίων τιμωρίᾳ πιστεύοντες, πειρασόμεθα σώζεσθαι. προκαλούμεθα δὲ ὑμᾶς, φίλοι μὲν εἶναι, πολέμιοι δὲ μηδετέροις, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἡμῶν ἀναχωρῆσαι, σπονδὰς ποιησαμένους αἵτινες δοκοῦσιν ἐπιτήδειοι εἶναι ἀμφοτέροις. Οἱ μὲν δὴ Μήλιοι τοσαῦτα ἀπεκρίναντο· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, διαλυόμενοι ἤδη ἐκ τῶν λόγων, ἔφασαν,

ΑΘ. Ἀλλ' οὖν μόνοι γε ἀπὸ τούτων τῶν βουλευμάτων, ὡς ἡμῖν δοκεῖτε, τὰ μὲν μέλλοντα τῶν ὁρωμένων σαφέστερα κρίνετε, [θ] τὰ δὲ ἀφανῆ, τῷ βούλεσθαι, [ι] ὡς γιγνόμενα ἤδη θεᾶσθε· καὶ Λακεδαιμονίοις, καὶ τύχῃ, καὶ ἐλπίσι πλεῖστον δὴ [κ] παραβεβλημένοι καὶ πιστεύσαντες, πλεῖστον καὶ σφαλήσεσθε.

Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναίων πρέσβεις ἀνεχώρησαν ἐς τὸ στράτευμα. οἱ δὲ στρατηγοὶ αὐτῶν, ὡς οὐδὲν ὑπήκουον οἱ Μήλιοι, πρὸς πόλεμον εὐθὺς ἐτρέποντο, καὶ διελόμενοι κατὰ πόλεις περιετείχισαν κύκλῳ τοὺς Μηλίους. καὶ ὕστερον φυλακὴν σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων καταλιπόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἀνεχώρησαν τῷ πλέονι τοῦ στρατοῦ· οἱ δὲ λειπόμενοι, παραμένοντες ἐπολιόρκουν τὸ χωρίον. καὶ Ἀργεῖοι κατὰ τὸν χρόνον τὸν αὐτὸν ἐσβαλόντες ἐς τὴν Φλιασίαν, καὶ λοχισθέντες ὑπό τε τῶν Φλιασίων καὶ τῶν σφετέρων φυγάδων, διεφθάρησαν ὡς ὀγδοήκοντα.

γρ. ὑποτελεῖς

α Τούτων μὲν καὶ πεπειραμένοις] τούτων μὲν καὶ ὑμεῖς πεπείρασθε, καὶ οὐκ ἀνεπιστήμονές ἐστε ὅτι οὐδέποτε Ἀθηναῖοι, πολιορκοῦντές τινας, ἀπεχώρησαν διὰ τὸ φοβηθῆναι περὶ τῶν συμμάχων, ἢ περὶ τῆς γῆς τῆς ἑαυτῶν δῃουμένης. ἐκεῖνο δὲ ἐνθυμούμεθα, ὅτι περὶ σωτηρίας βουλευόμενοι, οὐδὲν ἐν τοσούτοις λόγοις εἰρήκατε σωτήριον, καὶ δυνάμενον πεῖσαι ὅτι δύναται σώζειν. ἀλλὰ τὰ μὲν ἰσχυρότερα ὑμῶν, ἐλπίδες εἰσὶ μέλλουσαι· τὰ δὲ ὑπάρχοντα, ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα, παντελῶς ἐστι σμικρά. πάνυ τε δὴ ἀλόγιστοι καθεστήκατε, εἰ μὴ καθ' ἑαυτοὺς γενόμενοι βουλεύσησθε φρονιμώτερον. οὐ γὰρ δὴ εἰκότως ἐπὶ τὴν μάλιστα λυμαίνουσαν τοὺς ἀνθρώπους αἰσχύνην καταφεύξεσθε, δι' ἣν πολλοί, καίπερ ὁρῶντες ὅτι εἰς κίνδυνον ἔρχονται, ὅμως φεύγοντες τὸ ἀπρεπὲς τοῦ ὀνόματος (τουτέστι τὸ ὑπακούειν, ἔχον τι ποιητικὸν αἰσχύνης. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐπαγωγόν) συμφοραῖς μεγίσταις περιέπεσον, καὶ αἰσχύνην μείζονα προσέλαβον ἧς ἔφευγον. αἴτιοι γὰρ αὐτοῖς συνέβη νομίζεσθαι, καὶ οὐ δοκεῖν διὰ τύχην παῖσαι· ἐν γὰρ τῷ ἢ τύχῃ, ὁ ἢ σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ ἤπερ κεῖται. ὑμεῖς οὖν φυλάξεσθε τὴν πάντα λυμαινομένην αἰσχύνην, ἂν εὖ βουλεύσησθε, καὶ μὴ ἀπρεπὲς ἡγήσεσθε ὑπακοῦσαι πόλει τῇ μεγίστῃ, καὶ προκαλουμένῃ ὑμᾶς ἐπὶ μετρίοις, ὥστε συμμάχους γενέσθαι, ἔχοντας τὴν ὑμετέραν γῆν ὑποτελῆ. αἱρέσεως οὖν προκειμένης ἢ πολεμεῖν, ἢ ζῆν ἀσφαλῶς, μὴ τὸ χεῖρον ἕλησθε φιλονεικήσαντες. ὅσοι γὰρ τῶν ἀνθρώπων τοῖς μὲν ἴσοις μὴ ὑπείκουσι, τῶν δὲ κρειττόνων ἡττῶνται, τοῖς δὲ ἥττοσι μετρίως προσφέρονται, οὗτοι μέγιστα δὴ κατορθοῦσι. βουλεύσασθε οὖν, μεταστάντων ἡμῶν, καὶ πολλάκις πρὸ ὀφθαλμῶν λάβετε ὅτι περὶ πατρίδος ἡ σκέψις, μιᾶς οὔσης, περὶ ἧς ἐν μιᾷ βουλῇ ἢ κατορθώσετε, ἢ σφαλήσεσθε. β Σωφρονέστερον] φρονιμώτερον. γ Πολλοῖς γὰρ προορωμένοις] φανερῶς βλέπουσιν. δ Ἐπαγωγοῦ] ἐπισπαστικοῦ. ε Προσφέρονται] ὁμιλοῦσι. ζ Μέτριοί εἰσι] δίκαιοι. η Οὔτ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πόλεως ἑπτακόσια] ὅτι ἔτη ἑπτακόσια Μῆλος ἡ νῆσος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευθέρως οἰκηθεῖσα, ὕστερον ὑπὸ Ἀθηναίων ἐπὶ δουλείᾳ ἐξεπολιορκήθη. θ Τὰ δὲ ἀφανῆ, τῷ βούλεσθαι] τὰ δὲ ἄδηλα, διὰ τὸ βούλεσθαι, οὕτως ἔχειν οἴεσθε καθάπερ τὰ παρόντα, καὶ γιγνόμενα θεᾶσθε. ι Ὡς γιγνόμενα] ὁρώμενα. ἐνεργούμενα. κ Παραβεβλημένοι] πρόβλημα αὐτοὺς καὶ ἔρυμα ἔχοντες.

καὶ οἱ ἐκ τῆς Πύλου Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίων πολλὴν λείαν ἔλαβον. καὶ Λακεδαιμόνιοι δι' αὐτὸ, τὰς μὲν σπονδὰς οὐδ' ὣς ἀφέντες, ἐπολέμουν αὐτοῖς· ἐκήρυξαν δὲ, εἴ τις βούλεται παρὰ σφῶν Ἀθηναίους λῄζεσθαι. καὶ Κορίνθιοι ἐπολέμησαν ἰδίων τινῶν διαφορῶν ἕνεκα τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δ' ἄλλοι Πελοποννήσιοι ἡσύχαζον. εἷλον δὲ καὶ οἱ Μήλιοι τῶν Ἀθηναίων τοῦ περιτειχίσματος τὸ κατὰ τὴν ἀγορὰν, προσβαλόντες νυκτὸς, καὶ ἄνδρας τε ἀπέκτειναν, καὶ ἐσενεγκάμενοι σῖτόν τε καὶ ὅσα πλεῖστα ἐδύναντο χρήσιμα, ἀναχωρήσαντες ἡσύχαζον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι [a] ἄμεινον τὴν φυλακὴν τὸ ἔπειτα παρεσκευάζοντο. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Λακεδαιμόνιοι, μελλήσαντες ἐς τὴν Ἀργείαν στρατεύειν, ὡς αὐτοῖς τὰ διαβατήρια ἱερὰ ἐν τοῖς ὁρίοις οὐκ ἐγίγνετο, ἀνεχώρησαν. καὶ Ἀργεῖοι διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν, τῶν ἐν τῇ πόλει τινὰς ὑποτοπήσαντες, τοὺς μὲν ξυνέλαβον, οἱ δ' αὐτοὺς καὶ διέφυγον. καὶ οἱ Μήλιοι περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αὖθις καθ' ἕτερόν τι τοῦ περιτειχίσματος εἷλον τῶν Ἀθηναίων, παρόντων οὐ πολλῶν τῶν φυλάκων. καὶ ἐλθούσης στρατιᾶς ὕστερον ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἄλλης, ὡς ταῦτα ἐγίγνετο, ἧς ἦρχε Φιλοκράτης ὁ Δημέου, καὶ κατὰ κράτος [b] ἤδη πολιορκούμενοι, γενομένης καὶ προδοσίας τινὸς ἀφ' ἑαυτῶν, ξυνεχώρησαν τοῖς Ἀθηναίοις, [c] ὥστε ἐκείνους περὶ αὐτῶν βουλεῦσαι. οἱ δὲ ἀπέκτειναν Μηλίων ὅσους ἡβῶντας ἔλαβον, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν. τὸ δὲ χωρίον αὐτοὶ ᾤκησαν, ἀποίκους ὕστερον πεντακοσίους πέμψαντες.

γρ. ἐπενεγκάμενοι

a Ἄμεινον τὴν φυλακὴν] τῆς Μήλου.

b Ἤδη πολιορκούμενοι] οἱ Μήλιοι.

c Ὥστ' ἐκείνοις] τοῖς Ἀθηναίοις.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΤΟΥ ΟΛΟΡΟΥ

ξυγγραφῆς τὸ ἕκτον.

ΤΟΥ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Ἀθηναῖοι ἐβούλοντο αὖθις μείζονι παρασκευῇ τῆς μετὰ Λάχητος καὶ Εὐρυμέδοντος ἐπὶ Σικελίαν πλεύσαντες καταστρέψασθαι, εἰ δύναιντο, ἄπειροι οἱ πολλοὶ ὄντες τοῦ μεγέθους τῆς νήσου, καὶ τῶν ἐνοικούντων τοῦ πλήθους καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, καὶ ὅτι οὐ πολλῷ τινι [d] ὑποδεέστερον πόλεμον ἀνῃροῦντο ἢ τὸν πρὸς Πελοποννησίους. Σικελίας γὰρ περίπλους μέν ἐστιν ὁλκάδι οὐ πολλῷ τινι ἔλασσον ἢ ὀκτὼ ἡμερῶν· καὶ τοσαύτη οὖσα, [e] ἐν εἴκοσι σταδίων μάλιστα μέτρῳ τῆς θαλάσσης διείργεται, τὸ μὴ ἤπειρος οὖσα. ᾠκίσθη δὲ ὧδε τὸ ἀρχαῖον, καὶ τοσάδε ἔθνη ἔσχε τὰ ξύμπαντα. παλαίτατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι· ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν, οὔτε ὁπόθεν εἰσῆλθον, ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν. [f] ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται, καὶ ὡς ἕκαστός πῃ γιγνώσκει περὶ αὐτῶν. Σικανοὶ δὲ μετ' αὐτοὺς πρῶτοι φαίνονται ἐνοικισάμενοι, ὡς μὲν αὐτοί φασι, [g] καὶ πρότεροι, διὰ τὸ αὐτόχθονες εἶναι· ὡς δὲ ἡ ἀλήθεια εὑρίσκεται, [h] Ἴβηρες ὄντες, καὶ ἀπὸ τοῦ Σικανοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐν Ἰβηρίᾳ, [i] ὑπὸ Λιγύων ἀναστάντες. καὶ ἀπ' αὐτῶν Σικανία τότε ἡ νῆσος ἐκαλεῖτο, πρότερον Τρινακρία καλουμένη. οἰκοῦσι δὲ ἔτι καὶ νῦν [k] τὰ πρὸς ἑσπέραν τῆς Σικελίας. Ἰλίου δὲ ἁλισκομένου, τῶν Τρώων τινὲς διαφυγόντες Ἀχαιοὺς, πλοίοις ἀφικνοῦνται πρὸς τὴν Σικελίαν, καὶ ὅμοροι τοῖς Σικανοῖς οἰκήσαντες, ξύμπαντες μὲν Ἔλυμοι ἐκλήθησαν, πόλεις δ' αὐτῶν, Ἔρυξ τε καὶ Ἔγεστα. προσξυνῴκησαν δ' αὐτοῖς καὶ Φωκέων τινὲς τῶν ἀπὸ Τροίας, τότε χειμῶνι ἐς Λιβύην πρῶτον, ἔπειτα ἐς Σικελίαν ἀπ' αὐτῆς κατενεχθέντες. Σικελοὶ δ' ἐξ Ἰταλίας (ἐνταῦθα γὰρ ᾤκουν) διέβησαν ἐς Σικελίαν, φεύγοντες Ὀπικοὺς, ὡς μὲν εἰκὸς, καὶ λέγεται, ἐπὶ σχεδιῶν

γρ. ἐν εἴκοσι σταδίοις τῆς θαλ.

d Ὑποδεέστερον πόλεμον ἀνῃροῦντο] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἄπειροι ὄντες.

e Ἐν εἴκοσι σταδίοις] γράφεται ἐν εἴκοσι σταδίων μάλιστα μέτρῳ. ἔστι δὲ κατὰ ταύτην τὴν γραφὴν περιττὴ ἡ ἐν πρόθεσις.

f Ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται] περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ κυκλώπων καὶ λαιστρυγόνων, ὅτι τὴν σικελίαν ᾤκουν.

g Καὶ πρότεροι] τῶν κυκλώπων καὶ λαιστρυγόνων.

h Ἴβηρες ὄντες] ἰβήρων ἄποικοι οἱ σικελοί.

i Ὑπὸ Λιγύων ἀναστάντες] ἤγουν μεταναστῆναι καὶ μέτοικοι γενόμενοι.

k Τὰ πρὸς ἑσπέραν τῆς Σικελίας] ἤγουν πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Σικελίας.

τηρήσαντες τὸν πορθμὸν, κατιόντος τοῦ ἀνέμου, τάχα ἂν δὲ καὶ ἄλλως πως ἐσπλεύσαντες. εἰσὶ δὲ καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ ἰταλίᾳ σικελοὶ, καὶ ἡ χώρα ἀπὸ Ἰταλοῦ βασιλέως τινὸς ἀρκάδων τοὔνομα τοῦτο ἔχοντος, οὕτως ἰταλία ἐπωνομάσθη. ἐλθόντες δὲ ἐς τὴν σικελίαν [a] στρατὸς πολὺς, τούς τε σικανοὺς κρατήσαντες μάχῃ, ἀπέστειλαν [aa] πρὸς τὰ μεσημβρινὰ καὶ ἑσπέρια αὐτῆς, καὶ ἀντὶ σικανίας σικελίαν τὴν νῆσον ἐποίησαν καλεῖσθαι, καὶ τὰ κράτιστα τῆς γῆς ᾤκησαν ἔχοντες, [b] ἐπεὶ διέβησαν ἔτη ἐγγὺς τριακόσια πρὶν ἕλληνας ἐς σικελίαν ἐλθεῖν· ἔτι δὲ καὶ νῦν τὰ μέσα καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου ἔχουσιν. ᾤκουν δὲ καὶ φοίνικες περὶ πᾶσαν μὲν τὴν σικελίαν, ἄκρας τε ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ [g] ἀπολαβόντες, καὶ τὰ ἐπικείμενα νησίδια, ἐμπορίας ἕνεκεν τῆς πρὸς τοὺς σικελούς. [d] ἐπειδὴ δὲ οἱ ἕλληνες πολλοὶ κατὰ θάλασσαν ἐπεσέπλεον, ἐκλιπόντες τὰ πλείω, μοτύην καὶ σολόεντα καὶ πάνορμον [e] ἐγγὺς τῶν ἐλύμων συνοικίσαντες ἐνέμοντο, ξυμμαχίᾳ τε πίσυνοι τῇ τῶν ἐλύμων, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ἐλάχιστον πλοῦ καρχηδὼν σικελίας ἀπέχει. βάρβαροι μὲν οὖν τοσοίδε σικελίαν καὶ οὕτως ᾤκησαν. ἑλλήνων δὲ πρῶτοι χαλκιδεῖς ἐξ εὐβοίας πλεύσαντες μετὰ Θουκλέους οἰκιστοῦ, νάξον ᾤκισαν, καὶ Ἀπόλλωνος ἀρχηγέτου βωμὸν, ὅστις νῦν ἔξω τῆς πόλεώς ἐστιν, ἱδρύσαντο. ἐφ᾽ ᾧ ὅταν ἐκ σικελίας θεωροὶ πλεύσωσι, πρῶτον θύουσι. συρακούσας δὲ τοῦ ἐχομένου ἔτους Ἀρχίας [z] τῶν Ἡρακλειδῶν ἐκ κορίνθου ᾤκισε, σικελοὺς ἐξελάσας πρῶτον ἐκ τῆς νήσου, ἐν ᾗ νῦν οὐκέτι περικλυζομένῃ ἡ πόλις ἡ ἐντός ἐστιν. [h] ὕστερον δὲ χρόνῳ καὶ ἡ ἔξω, προστειχισθεῖσα, πολυάνθρωπος ἐγένετο. Θουκλῆς δὲ καὶ οἱ χαλκιδεῖς ἐκ νάξου ὁρμηθέντες ἔτει πέμπτῳ μετὰ συρακούσας οἰκισθείσας, λεοντίνους τε, πολέμῳ τοὺς σικελοὺς ἐξελάσαντες, οἰκίζουσι, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς κατάνην. [th] οἰκιστὴν δὲ αὐτοὶ καταναῖοι ἐποιήσαντο Εὔαρχον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Λάμις ἐκ μεγάρων ἀποικίαν ἄγων, ἐς σικελίαν ἀφίκετο, [i] καὶ ὑπὲρ πανταχίου τε ποταμοῦ τρώτιλόν τι ὄνομα χωρίον οἰκίσας, καὶ ὕστερον αὐτόθεν τοῖς χαλκιδεῦσιν ἐς λεοντίνους ὀλίγον χρόνον ξυμπολιτεύσας, καὶ ὑπὸ αὐτῶν ἐκπεσὼν, καὶ θάψον οἰκίσας, αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει, οἱ δ᾽ ἄλλοι ἐκ τῆς θάψου ἀναστάντες, Ὕβλωνος βασιλέως σικελοῦ προδόντος τὴν χώραν, καὶ καθηγησαμένου, μεγαρέας ᾤκισαν τοὺς ὑβλαίους κληθέντας. καὶ ἔτη οἰκήσαντες πέντε καὶ τεσσαράκοντα καὶ διακόσια, ὑπὸ Γέλωνος τυράννου συρακοσίων [k] ἀνέστησαν ἐκ τῆς πόλεως καὶ χώρας. πρὶν δὲ ἀναστῆναι, ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν ἢ αὐτοὺς οἰκίσαι, Πάμμιλον πέμψαντες ἐς σελινοῦντα κτίζουσι, καὶ ἐκ μεγάρων [l] τῆς μητροπόλεως οὔσης αὐτοῖς ἐπελθὼν, ξυγκατῴκισε. γέλαν δὲ Ἀντίφημος ἐκ ῥόδου καὶ Ἔντιμος ἐκ κρήτης, ἐποίκους ἀγαγόντες, κοινῇ ἔκτισαν ἔτει πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ μετὰ τὴν συρακουσῶν οἴκησιν. καὶ τῇ μὲν πόλει ἀπὸ τοῦ γέλα ποταμοῦ τοὔνομα ἐγένετο· τὸ δὲ χωρίον οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὃ πρῶτον ἐτειχίσθη, λίνδιοι καλεῖται. νόμιμα δὲ δωρικὰ ἐτέθη αὐτοῖς. ἔτεσι δὲ ἐγγύτατα ὀκτὼ καὶ ἑκατὸν μετὰ τὴν σφετέραν οἴκησιν γελῷοι ἀκράγαντα ᾤκισαν, τὴν μὲν πόλιν ἀπὸ τοῦ ἀκράγαντος ποταμοῦ ὀνομάσαντες, οἰκιστὰς δὲ ποιήσαντες Ἀριστόνουν καὶ Πυστίλον, νόμιμα δὲ τὰ γελῴων δόντες. [m] ζάγκλη δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ κύμης τῆς ἐν ὀπικίᾳ χαλκιδικῆς πόλεως λῃστῶν ἀφικομένων ᾠκίσθη, ὕστερον δὲ ἀπὸ χαλκίδος καὶ τῆς ἄλλης εὐβοίας πλῆθος ἐλθὸν ξυγκατενείμαντο τὴν γῆν, καὶ οἰκισταὶ Περιήρης καὶ Κραταιμένης ἐγένοντο αὐτῆς, ὁ μὲν ἀπὸ κύμης, ὁ δὲ ἀπὸ χαλκίδος. ὄνομα δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ζάγκλη ἦν ὑπὸ τῶν σικελῶν κληθεῖσα, ὅτι δρεπανοειδὲς τὸ χωρίον τὴν ἰδέαν ἐστί· τὸ δὲ δρέπανον οἱ σικελοὶ ζάγκλον καλοῦσιν. ὕστερον δ᾽ αὐτοὶ μὲν ὑπὸ σαμίων καὶ ἄλλων ἰώνων ἐκπίπτουσιν, οἳ μήδους φεύγοντες προσέβαλον σικελίᾳ. τοὺς δὲ σαμίους Ἀναξίλας ῥηγίνων τύραννος οὐ πολλῷ ὕστερον ἐκβαλὼν, καὶ τὴν πόλιν αὐτὸς

α Στρατὸς πολὺς] τῶν σικελῶν δηλονότι.
αα Πρὸς τὰ μεσημβρινὰ καὶ ἑσπέρια] περὶ τὸ λιλύβαιον, καὶ ἀκρωτήριον τῆς νήσου.
β Ἐπεὶ διέβησαν ἔτη ἐγγὺς τριακόσια] διέβησαν οἱ ἀπὸ τῆς ἰταλίας δηλονότι.
γ Ἀπολαβόντες] αὐτὰ τὰ ἀποτειχίζοντες. γράφεται αἰαλαβόντες.
δ Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἕλληνες] ἤτοι οἱ φοίνικες.
ε Ἐγγὺς τῶν ἐλύμων συνοικίσαντες] ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐλύμων, τοὺς ἐλύμους ὄντας φίλους, καὶ οἰκοῦντας αὐτόθι, ὅπως συμμαχοῖντο ὁμοῦ δὲ τῶν καρχηδονίοις, οἵτινες ἐκ φοινίκης ὄντες παρέκαθεν, τοῖς μεσημβρινοῖς τῆς σικελίας.
ζ Τῶν Ἡρακλειδῶν ἐκ κορίνθου] οἱ συρακούσιοι, καὶ κορίνθιοί εἰσιν.
η Ὕστερον δὲ χρόνῳ καὶ ἡ ἔξω, προστειχισθεῖσα] πρότερον οἱ συρακούσιοι τὸ νησίδιον ᾤκισαν μόνον, αὖθις δὲ, μὴ χωροῦντες αὐτὸ, συνάψαντες αὐτὸ τῇ σικελίᾳ διὰ χώματος, κατῴκησαν καὶ ἐν τῇ σικελίᾳ. ἐκαλεῖτο δὲ ἡ σικελία, ἔξω πόλις.
θ Οἰκιστὴν δὲ αὐτοὶ καταναῖοι] ὅτι οἱ λεοντῖνοι, καὶ καταναῖοι, χαλκιδεῖς εἰσιν ἐξ εὐβοίας.
ι Καὶ ὑπὲρ πανταχίου] ὑπεράνω.
κ Ἀνέστησαν] ἐξανέστησαν.
λ Τῆς μητροπόλεως] τῆς ἰδίας μητροπόλεως.

μ Ζάγκλη δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν] οἱ ζαγκλαῖοι ἀπὸ κύμης χαλκιδικῆς πόλεως, καὶ τῆς ἄλλης εὐβοίας.

γρ. σικελῶν
γρ. αἰαλαβόντες
γρ. πλέωσι
γρ. ἀρχηγέτου
γρ. καὶ τὰ ἐρχόμενα

ξυμμίκτων ἀνθρώπων οἰκίσας, μεσσήνην ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ τὸ ἀρχαῖον πατρίδος ἀντωνόμασε, καὶ ἱμέρα ἀπὸ ζάγκλης ᾠκίσθη ὑπὸ Εὐκλείδου, καὶ Σίμου, καὶ Σάκωνος. καὶ χαλκιδεῖς μὲν οἱ πλεῖστοι ἦλθον ἐς τὴν ἀποικίαν, ξυνῴκισαν δὲ αὐτοῖς καὶ ἐκ συρακουσῶν φυγάδες, στάσει νικηθέντες, οἱ μυλητίδαι καλούμενοι· καὶ φωνὴ μὲν μεταξὺ τῆς τε χαλκιδέων καὶ δωρίδος ἐκράθη, νόμιμα δὲ τὰ χαλκιδικὰ ἐκράτησεν. ἄκραι δὲ καὶ κασμέναι ὑπὸ συρακουσίων ᾠκίσθησαν, ἄκραι μὲν, ἑβδομήκοντα ἔτεσι μετὰ συρακούσας, κασμέναι δὲ, ἐγγὺς εἴκοσι μετὰ ἄκρας. καὶ καμάρινα τὸ πρῶτον ὑπὸ συρακουσίων ᾠκίσθη, ἔτεσιν ἐγγύτατα πέντε καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν μετὰ συρακουσῶν κτίσιν· οἰκισταὶ δὲ ἐγένοντο αὐτῆς Δάσκων καὶ Μενέκωλος. ἀναστάτων δὲ καμαριναίων γενομένων πολέμῳ ὑπὸ συρακουσίων δι᾽ ἀπόστασιν, χρόνῳ Ἱπποκράτης ὕστερον Γέλας τύραννος, λύτρα ἀνδρῶν συρακουσίων αἰχμαλώτων λαβὼν, τὴν γῆν τὴν καμαριναίων, αὐτὸς οἰκιστὴς γενόμενος, κατῴκισε καμάριναν. καὶ αὖθις ὑπὸ Γέλωνος ἀνάστατος γενομένη, τὸ τρίτον κατῳκίσθη ὑπὸ Γέλωνος. τοσαῦτα ἔθνη ἑλλήνων καὶ βαρβάρων σικελίαν ᾤκει, [α] καὶ ἐπὶ τοσήνδε οὖσαν αὐτὴν οἱ ἀθηναῖοι στρατεύειν ὥρμηντο, ἐφιέμενοι μὲν τῇ ἀληθεστάτῃ προφάσει, τῆς πάσης ἄρξαι, βοηθεῖν δὲ ἅμα [β] εὐπρεπῶς βουλόμενοι [γ] τοῖς ἑαυτῶν ξυγγενέσι, καὶ τοῖς προσγεγενημένοις ξυμμάχοις. μάλιστα δ᾽ αὐτοὺς ἐξώρμησαν ἐγεσταίων τε πρέσβεις παρόντες, καὶ προθυμότερον ἐπικαλούμενοι. ὅμοροι γὰρ ὄντες τοῖς σελινουντίοις, ἐς πόλεμον καθέστασαν, [δ] περί τε γαμικῶν τινῶν, καὶ περὶ γῆς ἀμφισβητήτου· καὶ οἱ σελινούντιοι συρακουσίους ἐπαγόμενοι ξυμμάχους, κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ὥστε τὴν γενομένην ἐπὶ Λάχητος καὶ τοῦ προτέρου πολέμου λεοντίνων οἱ ἐγεσταῖοι ξυμμαχίαν ἀναμιμνήσκοντες τοὺς ἀθηναίους, ἐδέοντο σφίσι ναῦς πέμψαντες ἐπαμῦναι· λέγοντες ἄλλα τε πολλὰ, καὶ κεφάλαιον, εἰ συρακούσιοι λεοντίνους τε ἀναστήσαντες, ἀτιμώρητοι γενήσονται, καὶ τοὺς λοιποὺς ἔτι ξυμμάχους αὐτῶν διαφθείροντες, αὐτοὶ τὴν ἅπασαν δύναμιν τῆς σικελίας σχήσουσι, κίνδυνον εἶναι μήποτε μεγάλῃ παρασκευῇ [ε] δωριεῖς τε δωριεῦσι, κατὰ τὸ ξυγγενὲς, καὶ ἅμα ἄποικοι [ζ] τοῖς ἐκπέμψασι πελοποννησίοις βοηθήσαντες, [η] καὶ τὴν ἐκείνων δύναμιν ξυγκαθέλωσι. σῶφρον δ᾽ εἶναι μετὰ τῶν ὑπολοίπων ἔτι ξυμμάχων ἀντέχειν τοῖς συρακουσίοις, ἄλλως τε [θ] καὶ χρήματα σφῶν παρεξόντων [ι] ἐς τὸν πόλεμον ἱκανά. ὧν ἀκούοντες οἱ ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τῶν τε ἐγεσταίων πολλάκις λεγόντων, [κ] καὶ τῶν ξυναγορευόντων αὐτοῖς, ἐψηφίσαντο, πρέσβεις πέμψαντες πρῶτον ἐς τὴν ἔγεσταν, περί τε τῶν χρημάτων σκεψομένους, εἰ ὑπάρχει, ὥσπερ φασιν, ἐν τῷ κοινῷ, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἅμα πρὸς τοὺς σελινουντίους, ἐν ὅτῳ ἐστὶν εἰσομένους. καὶ οἱ μὲν πρέσβεις τῶν ἀθηναίων ἀπεστάλησαν ἐς τὴν σικελίαν. λακεδαιμόνιοι δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος, καὶ οἱ ξύμμαχοι, πλὴν κορινθίων, στρατεύσαντες ἐς τὴν ἀργείαν, τῆς τε γῆς ἔτεμον οὐ πολλὴν, καὶ σῖτον ἀνεκόμισαν, τινὰ ζεύγη κομίσαντες, καὶ ἐς ὀρνεὰς κατοικίσαντες τοὺς ἀργείων φυγάδας, καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς παρακαταλιπόντες αὐτοῖς ὀλίγους. καὶ σπεισάμενοί τινα χρόνον ὥστε μὴ ἀδικεῖν ὀρνεάτας καὶ ἀργείους τὴν ἀλλήλων, ἀπεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐπ᾽ οἴκου. ἐλθόντων δὲ ἀθηναίων οὐ πολλῷ ὕστερον ναυσὶ τριάκοντα, καὶ ἑξακοσίοις ὁπλίταις, οἱ ἀργεῖοι μετὰ τῶν ἀθηναίων πανστρατιᾷ ἐξελθόντων, τοὺς μὲν ἐν ὀρνεαῖς μίαν ἡμέραν ἐπολιόρκουν· ὑπὸ δὲ νύκτα αὐλισαμένου τοῦ στρατεύματος [λ] ἄπωθεν, ἐκδιδράσκουσιν οἱ ἐκ τῶν ὀρνεῶν. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἱ ἀργεῖοι ὡς ᾔσθοντο, κατασκάψαντες τὰς ὀρνεὰς, ἀνεχώρησαν, καὶ οἱ ἀθηναῖοι ὕστερον ταῖς ναυσὶν [μ] ἐπ᾽ οἴκου. καὶ ἐς μεθώνην τὴν ὅμορον μακεδονίᾳ ἱππέας κατὰ θάλασσαν κομίσαντες ἀθηναῖοι, σφῶν τε αὐτῶν, καὶ μακε-

α Καὶ ἐπὶ τοσήνδε οὖσαν αὐτὴν] ἤγουν μεγάλην, καὶ πολυάνθρωπον.
β Εὐπρεπῶς] ἀπροφασίστως. γ Τοῖς ἑαυτῶν ξυγγενέσι] τοῖς χαλκιδεῦσι.
δ Περί τε γαμικῶν τινῶν] συναλλαγμάτων.
ε Δωριεῖς τε δωριεῦσι] οἱ συρακούσιοι τοῖς πελοποννησίοις. ζ Τοῖς ἐκπέμψασι] τοῖς κορινθίοις.
η Καὶ τὴν ἐκείνων δύναμιν] τῶν ἀθηναίων. θ Καὶ χρήματα σφῶν] τῶν ἐγεσταίων. ι Ἐς τὸν πόλεμον ἱκανὰ] τὸν μέλλοντα. κ Καὶ τῶν ξυναγορευόντων] τῶν ῥητόρων.
λ Ἄπωθεν] τῶν ὀρνεῶν δηλονότι.
μ Ἐπ᾽ οἴκου] ἀνεχώρησαν δηλονότι.

δόντων τοὺς παρὰ σφίσι φυγάδας, ἐκακούργουν τὴν Περδίκκου. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πέμψαντες παρὰ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης, ἄγοντας πρὸς Ἀθηναίους δεχημέρους σπονδὰς, ξυμπολεμεῖν ἐκέλευον Περδίκκᾳ· οἱ δ' οὐκ ἤθελον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕκτον καὶ δέκατον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, ἅμα ἦρι, οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ἧκον ἐκ τῆς Σικελίας, καὶ οἱ Ἐγεσταῖοι μετ' αὐτῶν, ἄγοντες ἑξήκοντα τάλαντα ἀσήμου ἀργυρίου, ὡς ἐς ἑξήκοντα ναῦς μηνὸς μισθὸν, ἃς ἔμελλον δεήσεσθαι πέμπειν. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκκλησίαν ποιήσαντες, καὶ ἀκούσαντες τῶν τε Ἐγεσταίων καὶ τῶν σφετέρων πρέσβεων τά τε ἄλλα ἐπαγωγὰ καὶ οὐκ ἀληθῆ, καὶ περὶ τῶν χρημάτων, ὡς εἴη ἑτοῖμα ἔν τε τοῖς ἱεροῖς πολλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ, ἐψηφίσαντο ναῦς ἑξήκοντα πέμπειν ἐς Σικελίαν, καὶ στρατηγοὺς αὐτοκράτορας, Ἀλκιβιάδην τε τὸν Κλεινίου, καὶ Νικίαν τὸν Νικηράτου, καὶ Λάμαχον τὸν Ξενοφάνους, βοηθοὺς μὲν Ἐγεσταίοις πρὸς Σελινουντίους, ξυγκατοικίσαι δὲ καὶ Λεοντίνους, ἤν τι περιγίγνηται αὐτοῖς τοῦ πολέμου, καὶ τἆλλα τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πρᾶξαι ὅπῃ ἂν γιγνώσκωσιν ἄριστα Ἀθηναίοις. μετὰ δὲ τοῦτο, ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἐκκλησία αὖθις ἐγίγνετο, καθ' ὅτι χρὴ τὴν παρασκευὴν ταῖς ναυσὶ τάχιστα γίγνεσθαι, καὶ τοῖς στρατηγοῖς, εἴ του προσδέοιντο, ψηφισθῆναι ἐς τὸν ἔκπλουν. καὶ ὁ Νικίας, ἀκούσιος μὲν ᾑρημένος ἄρχειν, νομίζων δὲ τὴν πόλιν οὐκ ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι, ἀλλὰ προφάσει βραχείᾳ καὶ εὐπρεπεῖ, τῆς Σικελίας ἁπάσης, μεγάλου ἔργου, ἐφίεσθαι, παρελθὼν, ἀποτρέψαι ἐβούλετο, καὶ παρῄνει τοῖς Ἀθηναίοις τάδε.

« Ἡ μὲν ἐκκλησία περὶ παρασκευῆς τῆς ἡμετέρας ἥδε ξυνελέγη, καθ' ὅτι χρὴ ἐς Σικελίαν ἐκπλεῖν· ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ καὶ περὶ αὐτοῦ τούτου ἔτι χρῆναι σκέψασθαι, εἰ ἄμεινόν ἐστιν ἐκπέμπειν τὰς ναῦς, καὶ μὴ οὕτω βραχείᾳ βουλῇ, περὶ μεγάλων πραγμάτων ἀνδράσιν ἀλλοφύλοις πειθομένους, πόλεμον οὐ προσήκοντα ἄρασθαι. καίτοι ἔγωγε καὶ τιμῶμαι ἐκ τοῦ τοιούτου, καὶ ἧσσον ἑτέρων περὶ τῷ ἐμαυτοῦ σώματι ὀρρωδῶ, νομίζων ὁμοίως ἀγαθὸν πολίτην εἶναι, ὃς ἂν καὶ τοῦ σώματός τι καὶ τῆς οὐσίας προνοῆται. μάλιστα γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος καὶ τὰ τῆς πόλεως δι' ἑαυτὸν βούλοιτο ὀρθοῦσθαι. ὅμως δὲ, οὔτε ἐν τῷ προτέρῳ χρόνῳ διὰ τὸ προτιμᾶσθαι εἶπον παρὰ γνώμην, οὔτε νῦν, ἀλλὰ ᾗ ἂν γιγνώσκω βέλτιστα, ἐρῶ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς τρόπους τοὺς ὑμετέρους, ἀσθενὴς ἄν μου ὁ λόγος εἴη, εἰ τά τε ὑπάρχοντα σῴζειν παραινοίην, καὶ μὴ τοῖς ἑτοίμοις περὶ τῶν ἀφανῶν καὶ μελλόντων κινδυνεύειν. ὡς δὲ οὔτε ἐν καιρῷ σπεύδετε, οὔτε ῥᾴδιά ἐστι κατασχεῖν ἐφ' ἃ ὥρμησθε, ταῦτα διδάξω. φημὶ γὰρ ὑμᾶς πολεμίους πολλοὺς ἐνθάδε ὑπολιπόντας, καὶ ἑτέρους ἐπιθυμεῖν ἐκεῖσε πλεύσαντας, δεῦρο ἐπαγαγέσθαι. καὶ οἴεσθε ἴσως τὰς γενομένας ὑμῖν σπονδὰς ἔχειν τι βέβαιον, αἳ ἡσυχαζόντων μὲν ὑμῶν, ὀνόματι σπονδαὶ ἔσονται. οὕτω γὰρ ἐνθένδε τε ἄνδρες ἔπραξαν αὐτὰς, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων σφαλέντων, που ἀξιόχρεῳ δυνάμει ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ποιήσονται, οἷς πρῶτον μὲν διὰ ξυμφορῶν ἡ ξύμβασις, καὶ ἐκ τοῦ αἰσχίονος ἢ ἡμῖν, κατ' ἀνάγκην ἐγένετο· ἔπειτα ἐν αὐτῇ ταύτῃ πολλὰ τὰ ἀμφισβητούμενα ἔχομεν. εἰσὶ δ' οἳ οὐδὲ ταύτην πω τὴν ὁμολογίαν ἐδέξαντο, καὶ οὐχ οἱ ἀσθενέστατοι, ἀλλ' οἱ μὲν, ἄντικρυς πολεμοῦσιν, οἱ δὲ, καὶ διὰ τὸ

γρ. τὰ τοῦ. γρ. τοιάδε. γρ. προῦπται. γρ. δηλώσω. γρ. δὲ μὴ.

α Οἱ δ' οὐκ ἤθελον] οἱ Χαλκιδεῖς. β Τά τε ἄλλα ἐπαγωγὰ] ψευδῆ μὲν, ἱκανὰ δέ. γ Ἤν τι περιγίγνηται] περιουσία γένηται. δ Μετὰ δὲ τοῦτο] ἤγουν, μετὰ τὸ ψήφισμα. ε Οὐκ ὀρθῶς] οὐκ ἀσφαλῶς. ζ Μεγάλου ἔργου ἐφίεσθαι. Ὅμηρος, « Ἦ μάλα τοι μεγάλων « δώρων ἐπεμαίετο θυμός. η Ἡ μὲν ἐκκλησία περὶ παρασκευῆς] ἀντὶ τοῦ, πῶς χρὴ ἡμῖν τοῖς στρατηγοῖς τὴν παρασκευὴν ἀθροισθῆναι. θ Καθότι χρὴ εἰς Σικελίαν] διότι. ι Ἀλλοφύλοις] τοῖς Ἐγεσταίοις. κ Νομίζων ὁμοίως ἀγαθὸν πολίτην εἶναι] ἀγαθὸν πολίτην ἡγοῦμαι καὶ τὸν ἀφειδοῦντα τοῦ σώματος, καὶ τὸν προνοούμενον ἐν καιρῷ, ὁμοίως ἑκατέρου προσήκοντος τοῖς ἀγαθοῖς πολίταις. λ Καὶ τὰ τῆς πόλεως] διὰ τὸ προνοεῖν τοῦ τε σώματος καὶ τῆς κτήσεως, ἐθέλοι ἂν καὶ τὴν πόλιν ἀτυχεῖν ὁ τοιοῦτος. πάνυ δὲ πιθανῶς ἀποτρέπει τοὺς Ἀθηναίους, ἐμφαίνων ὅτι οὐχὶ τὸ ἑαυτοῦ σκοπεῖ. μ Δι' ἑαυτὸν βούλοιτο ὀρθοῦσθαι] διὰ τὴν οἰκείαν ζωὴν σώσασθαι. ν Παρὰ γνώμην] παρὰ τὴν προαίρεσιν. ξ Ἀσθενὴς ἄν μου ὁ λόγος εἴη] ταῦτα δῆλα μὲν, οὐ πιθανὰ δέ. ὡς γὰρ τῶν Ἀθηναίων ἀμελούντων τῶν ὑπαρχόντων, διὰ τὸ ἀεὶ πλειόνων ὀρέγεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἂν πεισομένων τῷ λόγῳ, φησὶν ἡττηθήσεσθαι τῇ γνώμῃ. ο Σῴζειν παραινοίην] ἡμᾶς δηλονότι. π Οὔτε ῥᾴδιά ἐστι κατασχεῖν] κτήσασθαι. ρ Ταῦτα διδάξω] γράφεται δηλώσω. σ Καὶ οἴεσθε ἴσως τὰς γενομένας] καὶ ἴσως μὲν οἴεσθε τὰς σπονδὰς εἶναι βεβαίους, καὶ δι' αὐτὰς μηδένα ἐνταῦθα ὑπολειφθήσεσθαι πολέμιον. οὐκ ἔστι δέ. αἵτινες σπονδαὶ ἠρεμούντων μὲν ὑμῶν κατὰ χώραν, ἔσονται μέχρι ὀνόματος, τουτέστιν οὐ βέβαιοι. ἐπειδὴ καὶ οἱ ἡμέτεροι ἄνδρες εἰργάσαντο μὴ βεβαίους αὐτὰς εἶναι. οὐ τοῦτο δὲ λέγει ὅτι συντιθέμενοι περὶ τῶν σπονδῶν, οὕτως ἐποιήσαντο ὥστε μὴ βεβαίους αὐτὰς τυγχάνειν (ἐπεὶ δόξειεν ἂν καὶ αὐτὸν διαβάλλειν· αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ πράξας τὰς σπονδάς) ἀλλ' ἀποτείνεται πρὸς Ἀλκιβιάδην τε καὶ Κλεόβουλον καὶ Ξεναγόραν. οὗτοι γὰρ ἠναντιοῦντο ταῖς σπονδαῖς, καὶ οὕτως ἔπραττον ὥστε μὴ μένειν αὐτάς. τὸ δὲ, ἐκ τῶν ἐναντίων σφαλέντων, ἀντὶ τοῦ, μεγάλως πταισάντων, καὶ μεγάλῃ δυνάμει σφαλέντων ἡμῶν, ταχέως οἱ ἐναντίοι ἐπιχειρήσουσι. τ Διὰ ξυμφορῶν] διὰ συμφορῶν ἡ σύμβασις ἐγένετο τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, διὰ τὰ ἐν Σφακτηρίᾳ. υ Καὶ ἐκ τοῦ αἰσχίονος] τὸ, ἐκ τοῦ αἰσχίονος ἡμῖν κατ' ἀνάγκην ἐγένετο, ὑπερβιβάσαι χρή· καὶ κατ' ἀνάγκην ἐγένετο ἐκ τοῦ αἰσχίονος ἤπερ ἡμῖν. ἐξ ἀνάγκης γὰρ συνέβησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, βουλόμενοι τοὺς ἄνδρας κομίσασθαι καὶ αἰσχρῶς. αὐτοὶ γὰρ ἐδεήθησαν διὰ τὸ πταῖσαι. χ Τὴν δὲ ὁμολογίαν πω οὐκ ἐδέξαντο Κορίνθιοι, οἳ καὶ ἄντικρυς πολεμοῦσι· δεχημέρους δὲ σπονδὰς οἱ Θηβαῖοι δεξάμενοι ἡσυχάζουσι. φ Τὴν ὁμολογίαν ἐδέξαντο] τῶν σπονδῶν δηλονότι.

» λακεδαιμονίους ἔτι ἡσυχάζειν, δεχημέροις σπονδαῖς καὶ αὐτοὶ ἔτι κατέχονται. [α]τάχα δ' ἂν ἴσως εἰ δίχα ἡμῶν τὴν δύναμιν λάβοιεν (ὅπερ νῦν σπεύδομεν) καὶ πάνυ ἂν ξυνεπιθοῖντο μετὰ σικελιωτῶν, [β]οὓς πρὸ πολλῶν ἂν ἐπιμήσαντο ξυμμάχους σφίσι γενέσθαι ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ. ὥστε χρὴ σκοπεῖν τινα αὐτὰ, καὶ μὴ μετεώρῳ τε πόλει [γ]ἀξιοῦν κινδυνεύειν, καὶ ἀρχῆς ἄλλης ὀρέγεσθαι, πρὶν ἣν ἔχομεν βεβαιωσώμεθα, εἰ χαλκιδεῖς γε οἱ ἐπὶ θρᾴκης ἔτη τοσαῦτα ἀφεστῶτες ἡμῶν, ἔτι ἀχείρωτοί εἰσι, καὶ ἄλλοι τινὲς κατὰ τὰς ἠπείρους, [δ]ἐνδοιαστῶς ἀκροῶνται. [ε]ἡμεῖς δὲ ἐγεσταίοις δὴ οὖσι ξυμμάχοις, ὡς ἀδικουμένοις ὀξέως βοηθοῦμεν· ὑφ' ὧν δ' αὐτῶν πάλαι ἀφεστώτων ἀδικούμεθα, ἔτι μέλλομεν ἀμύνεσθαι. καίτοι τοὺς μὲν, [ζ]κατεργασάμενοι, κἂν κατάσχοιμεν, [η]τῶν δ' εἰ καὶ κρατήσαιμεν, [θ]διὰ πολλοῦ γε καὶ πολλῶν ὄντων, χαλεπῶς ἂν ἄρχειν δυναίμεθα. ἀνόητον δ' ἐπὶ τοιούτους ἰέναι, ὧν κρατήσας τε μὴ κατασχήσει τις, [ι]καὶ μὴ κατορθώσας, μὴ ἐν τῷ ὁμοίῳ καὶ πρὶν ἐπιχειρῆσαι ἔσται. σικελιῶται δ' ἄν μοι δοκοῦσιν, ὥς γε νῦν ἔχουσι, [κ]καὶ ἔτι ἂν ἧσσον δεινοὶ ἡμῖν γενέσθαι, εἰ ἄρξειαν αὐτῶν συρακούσιοι, ὅπερ οἱ ἐγεσταῖοι μάλιστα ἡμᾶς ἐκφοβοῦσι. νῦν μὲν γὰρ κἂν ἔλθοιεν ἴσως λακεδαιμονίων [λ]ἕκαστοι χάριτι, [μ]ἐκείνως δ' οὐκ εἰκὸς ἀρχὴν ἐπὶ ἀρχὴν στρατεῦσαι. ᾧ γὰρ ἂν τρόπῳ τὴν ἡμετέραν μετὰ πελοποννησίων ἀφέλωνται, εἰκὸς [ν]ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ τὴν σφετέραν [ξ]διὰ τοῦ αὐτοῦ καθαιρεθῆναι. ἡμᾶς δ' ἂν οἱ ἐκεῖ ἕλληνες μάλιστα μὲν ἐκπεπληγμένοι εἶεν, εἰ μὴ ἀφικοίμεθα, ἔπειτα δὲ καὶ εἰ δείξαντες τὴν δύναμιν, [ο]δι' ὀλίγου ἀπέλθοιμεν· εἰ δὲ σφαλείημέν τι, [π]τάχιστ' ἂν ὑπεριδόντες, μετὰ τῶν ἐνθάδε ἐπιθοῖντο. τὰ γὰρ διὰ πλείστου πάντες ἴσμεν θαυμαζόμενα, [ρ]καὶ τὰ πεῖραν ἥκιστα τῆς δόξης δόντα. [σ]ὅπερ νῦν ὑμεῖς ὦ ἀθηναῖοι ἐς λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους πεπόνθατε, [τ]διὰ τὸ παρὰ γνώμην αὐτῶν πρὸς ἃ ἐφοβεῖσθε τὸ πρῶτον, περιγεγενῆσθαι, καταφρονήσαντες, ἤδη καὶ σικελίας ἐφίεσθε. χρὴ δὲ μὴ πρὸς τὰς τύχας τῶν ἐναντίων ἐπαίρεσθαι, [υ]ἀλλὰ τὰς διανοίας κρατήσαντας, θαρσεῖν· [φ]μηδὲ λακεδαιμονίους ἄλλο τι ἡγήσασθαι ἢ διὰ τὸ αἰσχρὸν σκοπεῖν ὅτῳ τρόπῳ ἔτι καὶ νῦν ἢν δύνωνται σφήλαντες ἡμᾶς, τὸ σφέτερον ἀπρεπὲς εὖ θήσονται· ὅσῳ γε καὶ περὶ πλείστου, καὶ διὰ πλείστου, δόξαν ἀρετῆς μελετῶσιν. ὥστε οὐ περὶ τῶν ἐν σικελίᾳ ἐγεσταίων ἡμῖν ἀνδρῶν βαρβάρων ὁ ἀγὼν, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλ' ὅπως πόλιν δι' ὀλιγαρχίας [χ]ἐπιβουλεύουσαν, ὀξέως φυλαξόμεθα. καὶ μεμνῆσθαι χρὴ ἡμᾶς ὅτι νεωστὶ ἀπὸ νόσου μεγάλης καὶ πολέμου βραχύ τι λελωφήκαμεν, ὥστε καὶ χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν ηὐξῆσθαι· καὶ ταῦτα ὑπὲρ ἡμῶν δίκαιον [ψ]ἐνθάδε εἶναι ἀναλοῦν, καὶ μὴ ὑπὲρ ἀνδρῶν φυγάδων τῶνδε, ἐπικουρείας δεομένων, [ω]οἷς τό τε ψεύσασθαι καλῶς χρήσιμον, καὶ τῷ τοῦ πέλας κινδύνῳ, αὐτοὺς λόγους μόνον παρασχομένους, ἢ κατορθώσαντας, χάριν μὴ ἀξίαν εἰδέναι, ἢ πταίσαντάς που, τοὺς φίλους ξυναπολέσαι. [α]εἴτε τις ἄρχειν ἄσμενος αἱρεθεὶς, παραινεῖ ὑμῖν ἐκπλεῖν, τὸ ἑαυτοῦ μόνον σκοπῶν, ἄλλως τε καὶ νεώτερος ὢν ἔτι [β]ἐς τὸ ἄρχειν, ὅπως θαυμασθῇ μὲν [γ]ἀπὸ τῆς ἱπποτροφίας, διὰ δὲ πολυτέλειαν καὶ ὠφεληθῇ τι ἐκ τῆς ἀρχῆς, μηδὲ τούτῳ ἐμπαράσχητε τῷ τῆς πόλεως κινδύνῳ ἰδίᾳ [δ]ἐλλαμπρύνεσθαι.

(margin: γρ. δοκοῦσιν)

α Τάχα δ' ἂν ἴσως] εἰ διῃρημένην εἰς δύο μέρη (φησὶ) λάβοιεν ἡμῶν τὴν δύναμιν, τῷ μὲν ἐνταῦθα μέρει πελοποννήσιοι, τῷ δὲ πλέοντι σικελιῶται ἐπιθήσονται. β Οὓς πρὸ πολλῶν] οὓς οἱ πελοποννήσιοι ἐτιμήσαντο ἂν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων συμμάχους ἔχειν, τούτους ἡμῖν σπεύδομεν, πλεύσαντες ἐπὶ σικελίαν, πολεμίους ποιῆσαι. γ Ἀξιοῦν κινδυνεύειν] καὶ μὴ ἀξιοῦν κινδυνεύειν τῆς πόλεως ἡμῶν οὐκ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὁρμούσης. μετενήνεκται δὲ τοὔνομα ἀπὸ τῶν πλοίων τῶν μήπω ὡρμισμένων. δ Ἐνδοιαστῶς] οὐ βεβαίως ὑπακούουσιν. ε Ἡμεῖς δὲ ἐγεσταίοις] ἡμεῖς δὲ ἐγεσταίοις δῆθεν ἀδικουμένοις. ἢ, ὡς δῆθεν ξυμμάχοις οὖσι. ζ Κατεργασάμενοι] ταπεινώσαντες. η Τῶν δ' εἰ καὶ κρατήσαιμεν] τῶν σικελιωτῶν. θ Διὰ πολλοῦ] διαστήματος. ι Καὶ μὴ κατορθώσας] πρότερον μὲν γὰρ μὴ ἐπιχειρήσαντες ἀθηναῖοι σικελιώταις, οὐκ εἶχον αὐτοὺς πολεμίους· ἐπιχειρήσαντες δὲ, καὶ μὴ ἑλόντες, οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐγίγνοντο, ἀλλὰ πολεμίους αὐτοὺς ἔσχον. κ Καὶ ἔτι ἂν ἧσσον δεινοί] οὔτε νῦν εἰσὶ δεινοὶ, καὶ ἔτι ἧττον ἔσονται δεινοὶ ἂν ὑπὸ συρακουσίοις πάντες γένωνται, ἢ ὡς διάκεινται ὑπὸ τοῦ πολέμου. λ Ἕκαστοι χάριτι] τῶν σικελιωτῶν δηλονότι. μ Ἐκείνως δ' οὐκ εἰκὸς] ἤγουν, εἰ ἀρχθεῖεν ὑπὸ συρακουσίων, οὐκ εἰκὸς ἐπὶ τὴν τῶν ἀθηναίων ἀρχὴν στρατεῦσαι τοὺς συρακουσίους, σικελιωτῶν ἄρξαντας. ν Ὑπὸ τῶν αὐτῶν] πελοποννησίων δηλονότι. ξ Διὰ τοῦ αὐτοῦ] τρόπου.

ο Δι' ὀλίγου ἀπέλθοιμεν] ταχέως ἀπέλθοιμεν. π Τάχιστ' ἂν ὑπεριδόντες] τάχιστ' ἂν ἐπιθοῖντο μετὰ τῶν ἐνθάδε ὑπεριδόντες. τουτέστι, καταφρονήσαντες ἡμῶν. ρ Καὶ τὰ πεῖραν ἥκιστα] ὅσα ἔνδοξα ὄντα ἐς πεῖραν οὐκ ἔρχεται. τουτέστιν, ὅσα ἀκούεται μᾶλλον ἢ ὑπὸ ὁρᾶται. σ Ὅπερ νῦν ὑμεῖς ὦ ἀθηναῖοι] τὸ αὐτὸ (φησὶν) ἔπαθον τοῖς συρακουσίοις πρὸς ἡμᾶς, ὅπερ νῦν ὑμῖν ἐγένετο πρὸς λακεδαιμονίους. φοβούμενοι γὰρ αὐτοὺς αἰεὶ δή ποτε, ἐπειδὴ παρὰ τὴν οἴησιν τὸ πρότερον αὐτῶν ἐκρατήσατε, καταφρονήσαντες, ἤδη καὶ σικελίας ἐφίεσθε. ἐμφαίνει δὲ ὅτι καὶ συρακούσιοι καταφρονήσαντες ἡμῶν, τῶν ἐνθάδε ὀρέξονται. τ Διὰ τὸ παρὰ γνώμην] παρ' ἐλπίδα. υ Ἀλλὰ τὰς διανοίας] δηλονότι τῶν πολεμίων. φ Μηδὲ λακεδαιμονίους] μὴ νομίζετε λακεδαιμονίους (φησὶ) ἄλλο τι σκοπεῖν, ἢ διὰ τὸ αἰσχρῶς ἐσφάλθαι, σπεύδειν ὅπῳ τρόπῳ δύναιντο ἔτι νῦν καθελόντες ἡμᾶς, ἀναμαχέσασθαι τὴν πρόσθεν ἀδοξίαν, ὅσῳ ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα τὴν ἀπ' ἀρετῆς δόξαν θηρῶνται, καὶ ἐν πλείστῳ χρόνῳ μελετῶσιν αὐτήν. χ Ἐπιβουλεύουσαν] ἡμῖν δηλονότι. ψ Ἐνθάδε εἶναι ἀναλοῦν] ἐνθάδε εἶναι ἀναλίσκειν τά τε χρήματα καὶ τὰ σώματα. ω Οἷς τό τε ψεύσασθαι καλῶς] τοῖς ἐγεσταίοις τὸ καλῶς προσήκει, διὰ τὸ προσωφελεῖσθαι ψευδόμενον ἤ τοι πιθανῶς. α Εἴτε τις ἄρχειν ἄσμενος] ταῦτα διὰ τὸν στρατηγὸν Ἀλκιβιάδην. β Ἐς τὸ ἄρχειν] τὸ ἐς τὸ, ἀντὶ τοῦ ἤ, ἤ ὥστε. γ Ἀπὸ τῆς ἱπποτροφίας] ἤγουν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἵππων. δ Ἐλλαμπρύνεσθαι] ἀλαζονεύεσθαι.

νομίσατε δὲ τοὺς τοιούτους τὰ μὲν δημόσια ἀδικεῖν, τὰ δὲ ἴδια ἀναλοῦν· καὶ τὸ πρᾶγμα μέγα εἶναι, καὶ μὴ οἷον νεωτέρῳ [α] βουλεύσασθαί τε, καὶ ὀξέως μεταχειρίσαι. οὓς ὁρῶν ἐγὼ νῦν ἐνθάδε τῷ αὐτῷ ἀνδρὶ [β] παρακελευστοὺς καθημένους, φοβοῦμαι, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντιπαρακελεύομαι, μὴ καταισχυνθῆναι, εἴ τῳ τις παρακάθηται τῶνδε, ὅπως μὴ δόξῃ, ἂν μὴ ψηφίζηται πολεμεῖν, μαλακὸς εἶναι· μηδ' ὅπερ ἂν αὐτοὶ πάθοιεν, δυσέρωτας εἶναι τῶν ἀπόντων, γνόντας ὅτι ἐπιθυμίᾳ μὲν ἐλάχιστα κατορθοῦνται, προνοίᾳ δὲ, πλεῖστα· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς μέγιστον δὴ τὸν πρὶν κίνδυνον ἀναρριπτούσης, ἀντιχειροτονεῖν, καὶ ψηφίζεσθαι τοὺς μὲν Σικελιώτας [γ] οἷσπερ νῦν ὅροις χρωμένους πρὸς ὑμᾶς οὐ μεμπτοῖς, τῷ τε Ἰονίῳ κόλπῳ παρὰ γῆν, ἤν τις πλέῃ, καὶ τῷ Σικελικῷ διὰ πελάγους, τὰ αὑτῶν νεμομένους, καθ' αὑτοὺς καὶ ξυμφέρεσθαι. τοῖς δ' Ἐγεσταίοις ἰδίᾳ εἰπεῖν, ἐπειδὴ ἄνευ Ἀθηναίων καὶ ξυνῆψαν πρὸς Σελινουντίους τὸν πρῶτον πόλεμον, μετὰ σφῶν αὐτῶν καὶ καταλύεσθαι. καὶ τὸ λοιπὸν ξυμμάχους μὴ ποιεῖσθαι, ὥσπερ εἰώθαμεν, οἷς κακῶς μὲν πράξασιν ἀμυνοῦμεν, ὠφελείας δ' αὐτοὶ δεηθέντες, οὐ τευξόμεθα. καὶ σύ, ὦ πρύτανι, ταῦτα (εἴπερ ἡγῇ σοι προσήκειν [δ] κήδεσθαί τε τῆς πόλεως, καὶ βούλει γενέσθαι πολίτης ἀγαθός) [ε] ἐπιψήφιζε, καὶ γνώμας προτίθει αὖθις Ἀθηναίοις, νομίσας, εἰ ὀρρωδεῖς τὸ ἀναψηφίσαι, τὸ μὲν λύειν τοὺς νόμους, μὴ μετὰ τοσῶνδ' ἂν μαρτύρων αἰτίαν σχεῖν, τῆς δὲ πόλεως βουλευσαμένης, [ζ] ἰατρὸς ἂν γενέσθαι, καὶ τὸ καλῶς ἄρξαι τοῦτ' εἶναι, ὃς ἂν τὴν πατρίδα ὠφελήσῃ ὡς πλεῖστα, ἢ ἑκὼν εἶναι μηδὲν βλάψῃ.

Ὁ μὲν Νικίας τοιαῦτα εἶπε. τῶν δὲ Ἀθηναίων παριόντες οἱ μὲν πλεῖστοι, στρατεύειν παρῄνουν, καὶ τὰ ἐψηφισμένα μὴ λύειν· οἱ δέ τινες καὶ ἀντέλεγον. ἐνῆγε δὲ προθυμότατα τὴν στρατείαν Ἀλκιβιάδης ὁ Κλεινίου, βουλόμενος τῷ τε Νικίᾳ ἐναντιοῦσθαι, ὢν καὶ ἐς τὰ ἄλλα διάφορος τὰ πολιτικά, [η] καὶ ὅτι αὐτοῦ διαβόλως ἐμνήσθη, καὶ μάλιστα στρατηγῆσαί τε ἐπιθυμῶν, καὶ ἐλπίζων Σικελίαν τε δι' αὐτοῦ [θ] καὶ Καρχηδόνα λήψεσθαι, καὶ τὰ ἴδια ἅμα εὐτυχήσας, χρήμασί τε καὶ δόξῃ ὠφελήσειν. ὢν γὰρ ἐν ἀξιώματι ὑπὸ τῶν ἀστῶν, ταῖς ἐπιθυμίαις μείζοσιν ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν ἐχρῆτο, ἔς τε τὰς ἱπποτροφίας, καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας· ὅπερ καὶ καθεῖλεν ὕστερον τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν οὐχ ἥκιστα. φοβηθέντες γὰρ αὐτοῦ οἱ πολλοὶ τὸ μέγεθος τῆς τε κατὰ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα παρανομίας [ι] ἐς τὴν δίαιταν, καὶ τῆς διανοίας, ὧν καθ' ἓν ἕκαστον ἐν ὅτῳ γίγνοιτο ἔπρασσεν, ὡς τυραννίδος ἐπιθυμοῦντι πολέμιοι καθέστασαν. καὶ δημοσίᾳ κράτιστα διαθέντα τὰ τοῦ πολέμου, ἰδίᾳ ἕκαστοι τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, καὶ ἄλλοις ἐπιτρέψαντες, οὐ διὰ μακροῦ ἔσφηλαν τὴν πόλιν. τότε δ' οὖν παρελθὼν, τοῖς Ἀθηναίοις παρῄνει τοιάδε.

Καὶ προσήκει μοι μᾶλλον ἑτέρων, ὦ Ἀθηναῖοι, ἄρχειν (ἀνάγκη γὰρ ἐντεῦθεν ἄρξασθαι, ἐπειδή μου Νικίας καθήψατο) καὶ ἄξιος ἅμα νομίζω εἶναι. [κ] ὧν γὰρ πέρι [λ] ἐπιβόητός εἰμι, τοῖς μὲν προγόνοις μου καὶ ἐμοὶ δόξαν φέρει ταῦτα, τῇ δὲ πατρίδι καὶ ὠφέλειαν. οἱ γὰρ Ἕλληνες [μ] καὶ ὑπὲρ δύναμιν μείζω ἡμῶν τὴν πόλιν ἐνόμισαν, [ν] τῷ ἐμῷ διαπρεπεῖ τῆς Ὀλυμπίαζε θεωρίας, πρότερον ἐλπίζοντες αὐτὴν καταπεπολεμῆσθαι, διότι ἅρματα μὲν ἑπτὰ καθῆκα, ὅσα οὐδείς πω ἰδιώτης πρότερον, [ξ] ἐνίκησα δέ, καὶ δεύτερος καὶ τέταρτος ἐγενόμην, καὶ τἆλλα ἀξίως τῆς νίκης [ο] παρεσκευασάμην. νόμῳ μὲν γὰρ, τιμὴ τὰ τοιαῦτα, ἐκ δὲ τοῦ δρωμένου, καὶ δύναμις ἅμα ὑπονοεῖται. καὶ ὅσα αὖ [π] ἐν τῇ πόλει χορηγίαις, ἢ ἄλλῳ τῳ λαμπρύνομαι, τοῖς μὲν ἀστοῖς φθονεῖται φύσει, πρὸς δὲ τοὺς ξένους καὶ αὕτη ἰσχὺς φαίνεται. [ρ] καὶ οὐκ ἄχρηστος ἡ διάνοια, ὃς ἂν [σ] τοῖς ἰδίοις τέλεσι μὴ ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ὠφελῇ. οὐδέ γε ἄδικον ἐφ' ἑαυτῷ μέγα φρονοῦντα μὴ ἴσον εἶναι. ἐπεὶ καὶ ὁ κακῶς πράσσων,

α Βουλεύσασθαί τε] λείπει τὸ περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος. β Παρακελευστοὺς] παρακεκλημένους.

γ Οἷσπερ νῦν ὅροις χρωμένους. Ὅμηρος, – ἐπεὶ μάλα πολλὰ μεταξὺ, Οὔρεά τε σκιόεντα.

δ Κήδεσθαί τε τῆς πόλεως] τὸ ἐστί, τοῦτο ἐπιψήφιζε.

ε Ἐπιψήφιζε] δευτέρας ψήφους τίθει.

ζ Ἰατρὸς ἂν γενέσθαι] ἡ διάνοια, μὴ ἀναλαβούμεθα εἶναι τὰ ἐψηφισμένα. λύσας γὰρ αὐτὰ μετὰ τοσούτων μαρτύρων, αἰτίαν που χ ἕξεις, ὡς τῆς πόλεως ἰατρὸς γενήσῃ, καλῶς βουλευσαμένης.

η Καὶ ὅτι αὐτοῦ διαβόλως ἐμνήσθη] ἤγουν ἐπὶ διαβολῇ καὶ κατηγορίᾳ.

θ Καὶ Καρχηδόνα λήψεσθαι] τοὺς Ἀθηναίους.

ι Ἐς τὴν δίαιταν, καὶ τῆς διανοίας] τὸ παρανόμως διαιτᾶσθαι, ἢ τὸ παρανόμως τῷ ἑαυτοῦ σώματι χρῆσθαι κατὰ τὰς διαιτείας.

κ Ὧν γὰρ πέρι] παρ' ὅσον ἡ οἰκία αὐτῶν ἱπποτρόφος ἐλέγετο. λ Ἐπιβόητός εἰμι] γράφεται περιβόητός εἰμι. μ Καὶ ὑπὲρ δύναμιν μείζω] ἑαυτῆς. ν Τῷ ἐμῷ διαπρεπεῖ τῆς Ὀλυμπίαζε θεωρίας] ἤτοι ἐν τῷ διαπρέψαι ἐμὲ τῇ Ὀλυμπικῇ θεωρίᾳ. ξ Ἐνίκησα δὲ, καὶ δεύτερος] ἐνίκησα δὲ τὰ τε πρῶτα, καὶ τὰ δεύτερα, καὶ τὰ τέταρτα.

ο Νόμῳ μὲν γὰρ, τιμὴ τὰ τοιαῦτα] ἤγουν, νόμιμος τιμὴ εἶναι τὰ τοιαῦτα.

π Ἐν τῇ πόλει χορηγίαις, ἢ ἄλλῳ τῳ] ἐκ κοινοῖς ἑορτασίμοις ἀναλώσιμα.

ρ Καὶ οὐκ ἄχρηστος ἡ διάνοια] εἰρωνεύεται ὁ Ἀλκιβιάδης, λέγων ὅτι, εἰ καὶ ἀνόητος φαίνομαί τισιν, ἀλλ' οὖν τῇ πόλει οὐκ ἄχρηστός μου ἐστὶν ἡ ἄνοια, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμος.

σ Τοῖς ἰδίοις τέλεσι] δαπάναις.

γρ. περὶ πολέμου καί

γρ. περιβόητος

πρὸς οὐδένα τῆς ξυμφορᾶς ἰσομοιρεῖ. ἀλλ' ὥσπερ δυστυχοῦντες οὐ προσαγο-
ρευόμεθα, ἐν τῷ ὁμοίῳ τις ἀνεχέσθω καὶ ὑπὸ τῶν εὐπραγούντων ὑπερφρονού-
μενος, ἢ τὰ ἴσα νέμων, τὰ ὅμοια ἀνταξιούτω. οἶδα δὲ τοὺς τοιούτους, καὶ ὅσοι ἔν τινος
λαμπρότητι προέσχον, ἐν μὲν τῷ κατ' αὐτοὺς βίῳ λυπηροὺς ὄντας, τοῖς ὁμοίοις
μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ξυνόντας· τῶν δὲ ἔπειτα ἀνθρώπων προσ-
ποίησίν τε ξυγγενείας τισὶ, καὶ μὴ οὖσαν καταλιπόντας, καὶ ἧς ἂν ὦσι πατρίδος, ταύ-
τῃ αὔχησιν, ὡς οὐ περὶ ἀλλοτρίων, οὐδ' ἁμαρτόντων, ἀλλ' ὡς περὶ σφετέρων τε καὶ
καλὰ πραξάντων. ὧν ἐγὼ ὀρεγόμενος, καὶ διὰ ταῦτα τὰ ἴδια ἐπιβοώμενος, τὰ δη-
μόσια σκοπεῖτε εἴ του χεῖρον μεταχειρίζω. Πελοποννήσου γὰρ τὰ δυνατώτατα ξυστή-
σας ἄνευ μεγάλου ὑμῖν κινδύνου καὶ δαπάνης, Λακεδαιμονίους ἐς μίαν ἡμέραν
κατέστησα ἐν Μαντινείᾳ περὶ τῶν ἁπάντων ἀγωνίσασθαι. ἐξ οὗ καὶ περιγενόμενοι
τῇ μάχῃ, οὐδέπω καὶ νῦν βεβαίως θαρσοῦσι. καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης καὶ ἄνοια
παρὰ φύσιν δοκοῦσα εἶναι, ἐς τὴν Πελοποννησίων δύναμιν λόγοις τε πρέπουσιν ὡμί-
λησε, καὶ ὀργῇ πίστιν παρασχομένη, ἔπεισε. καὶ νῦν μὴ πεφόβησθε αὐτήν. ἀλλ' ἕως ἐγώ
τε ἔτι ἀκμάζω μετ' αὐτῆς, καὶ ὁ Νικίας εὐτυχὴς δοκεῖ εἶναι, ἀποχρήσασθε τῇ ἑκατέ-
ρου ἡμῶν ὠφελείᾳ. καὶ τὸν ἐς τὴν Σικελίαν πλοῦν μὴ μεταγιγνώσκετε, ὡς ἐπὶ
μεγάλην δύναμιν ἐσόμενον. ὄχλοις τε γὰρ ξυμμίκτοις πολυανδροῦσιν αἱ πόλεις, καὶ
ῥᾳδίας ἔχουσι τῶν πολιτειῶν τὰς μεταβολὰς, καὶ ἐπιδοχάς. καὶ οὐδεὶς δι' αὐτὸ,
ὡς περὶ οἰκείας πατρίδος, οὔτε τὰ περὶ τὸ σῶμα ὅπλοις ἐξήρτυται, οὔτε τὰ ἐν τῇ
χώρᾳ νομίμοις κατασκευαῖς· ὅ, τι δὲ ἕκαστος ἢ ἐκ τοῦ λέγων πείθειν οἴεται, ἢ στασιά-
ζων ἀπὸ τοῦ κοινοῦ λαβὼν, ἄλλην γῆν μὴ κατορθώσας οἰκήσειν, ταῦτα ἑτοιμάζε-
ται. καὶ οὐκ εἰκὸς τὸν τοιοῦτον ὅμιλον οὔτε λόγου μιᾷ γνώμῃ ἀκροᾶσθαι, οὔτε ἐς τὰ
ἔργα κοινῶς τρέπεσθαι· ταχὺ δ' ἂν ὡς ἕκαστοι, εἴ τι καθ' ἡδονὴν λέγοιτο, προσχω-
ροῖεν. ἄλλως τε καὶ εἰ στασιάζουσιν, ὥσπερ πυνθανόμεθα. καὶ μὴν οὐδ' ὁπλῖται
οὔτ' ἐκείνοις ὅσοι περ κομποῦνται, οὔτε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες διεφάνησαν τοσοῦτοι ὄντες
ὅσοι ἕκαστοι σφᾶς αὐτοὺς ἠρίθμουν, ἀλλὰ μέγιστον δὴ αὐτοὺς ἐψευσμένη ἡ Ἑλλὰς, μό-
λις ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἱκανῶς ὡπλίσθη. τά τε οὖν ἐκεῖ, ἐξ ὧν ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθά-
νομαι, τοιαῦτα, καὶ ἔτι εὐπορώτερα ἔσται. βαρβάρους τε γὰρ πολλοὺς ἕξομεν, οἳ Συ-
ρακοσίων μίσει ξυνεπιθήσονται αὐτοῖς, καὶ τὰ ἐνθάδε οὐκ ἐπικωλύσει, ἢν ὑμεῖς
ὀρθῶς βουλεύησθε. οἱ γὰρ πατέρες ἡμῶν τοὺς αὐτοὺς τούτους οὕσπερ νῦν φασὶ πο-
λεμίους ὑπολιπόντας ἂν ἡμᾶς πλεῖν, καὶ προσέτι τὸν Μῆδον ἐχθρὸν ἔχοντες, τὴν
ἀρχὴν ἐκτήσαντο, οὐκ ἄλλῳ τινὶ ἢ τῇ περιουσίᾳ τοῦ ναυτικοῦ ἰσχύοντες. καὶ νῦν
οὔτε ἀνέλπιστοί πω μᾶλλον Πελοποννήσιοι ἐς ἡμᾶς ἐγένοντο, εἴτε καὶ πάνυ ἔρρων-
ται, τὸ μὲν ἐς τὴν γῆν ἡμῶν ἐσβάλλειν, κἂν μὴ ἐκπλεύσωμεν, ἱκανοί εἰσι, τῷ δὲ
ναυτικῷ οὐκ ἂν δύναιντο βλάπτειν. ὑπόλοιπον γὰρ ὑμῖν ἐστὶν ἀντίπαλον ναυτικόν.
ὥστε τί ἂν λέγοντες εἰκὸς, ἢ αὐτοὶ ἀποκνοῖμεν, ἢ πρὸς τοὺς ἐκεῖ ξυμμάχους σκη-

γρ. δι' αὐτούς

γρ. αὐθένδε

α Πρὸς οὐδένα τῆς ξυμφορᾶς ἰσομοιρεῖ] ἀπραγοῦντα. β Ἢ τὰ ἴσα νέμων] ὥσπερ τῶν δυστυχούντων καταφρονεῖ τις, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀνεχέσθω ὑπὸ τῶν ἀτυχούντων ἐν μέρει καταφρονούμενος· ἢ, εἰ βούλεται μὴ ὑπερορᾶσθαι κακοπραγῶν, μηδ' αὐτὸς τῶν ἀτυχούντων καταφρονείτω. γ Οἶδα δὲ τοὺς τοιούτους] ἤτοι τοὺς τοιούτους φησὶν ἐν λαμπρότητι. δ Καὶ ὅσοι ἔν τινος λαμπρότητι προέσχον] καὶ ὅσοι ἔν τινος πράγματος λαμπρῷ κατορθώματι κρείττους ἐγένοντο. ε Ἐν μὲν τῷ κατ' αὐτοὺς βίῳ] ἤγουν καθ' ὃν χρόνον ζῶσι. ζ Λυπηροὺς ὄντας] λυπηροὺς ὡς ἐπιφθόνους ἤκουσα, ἐπειδὴ καὶ ὁ φθόνος λύπη κατὰ τὸ γένος ἐστί. η Καὶ τοῖς ἄλλοις ξυνόντας] τὸ ξυνόντας ἀπὸ κοινοῦ τὸ λυπηροὺς ἀκουστέον. θ Προσποίησίν τε ξυγγενείας τισὶν] οἱ ἔπειτα ἄνθρωποι τοὺς τοιούτους προγόνους αὐτῶν καὶ συγγενεῖς αὐχοῦσι, κἂν μὴ ὦσι πρὸς γένους. ι Ἐπιβοώμενος] αὐτὰ τὰ καταλαλούμενος, ἢ περιβόητος ὤν. ἐπιφημιζόμενος κατὰ τὰ ἴδια. κ Ξυστήσας] μεθ' ὑμῶν στήσας, καὶ φίλα ὑμῖν ποιήσας. λ Ἐς μίαν ἡμέραν κατέστησα] αὐτὴ τῇ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἠνάγκασα. μ Ἐξ οὗ καὶ περιγενόμενοι] οἱ Λακεδαιμόνιοι. ν Καὶ ταῦτα ἡ ἐμὴ νεότης] καὶ ταῦτα ἐγένετο δι' ἐμὲ τὸν νέον, καὶ παρὰ φύσιν ἀνόητον λογιζόμενον, λόγοις τε χρησάμενον πρέπουσι πρὸς ἀρχαίους καὶ μαντινέας, καὶ ἀπειλήσαντα μετ' ὀργῆς αὐτοῖς, εἰ μὴ θέλοιεν προσχωρεῖν ἡμῖν. ξ Μὴ πεφόβησθε αὐτὴν] τὴν νεωτέραν ἄνοιαν. ὃ καὶ μᾶλλον. δῆλον δὲ τῷ ἐπιφερομένῳ. τὸ γὰρ, ἀκμάζω μετ' αὐτῆς, τοιοῦτος νέος εἰμὶ (φησὶ) μετὰ τῆς λεγομένης ἀνοίας. ο Μὴ μεταγιγνώσκετε] μὴ διὰ τοῦτο μεταγνῶτε, ὅτι δοκεῖτε ἐπὶ μεγάλην δύναμιν στρατεύειν. π Καὶ ἐπιδοχάς] τὸ ἐγγράφειν ῥᾳδίως ταῖς πολιτείαις ξένους τε καὶ φυγάδας. ρ Καὶ οὐδεὶς δι' αὐτὸ] διὰ τὰς μεταβολὰς καὶ ἐπιδοχὰς τῆς πολιτείας. σ Οὔτε τὰ ἐν τῇ χώρᾳ νομίμοις κατασκευαῖς] οὐ ταῖς νομιζομέναις ἀλλὰ ταῖς ἱκαναῖς. οὕτω καὶ νόμιμον ῥήτορα τὸν ἱκανὸν ἀθλητὴν φαμέν. τ Ὅ, τι δὲ ἕκαστος] ὁ νοῦς, τῶν δημαγωγῶν ἕκαστος οὐ τοῦ κοινῇ συμφέροντος στοχάζεται, ἀλλ' οἰκείου λήμματος, εἴτε ἐκ τοῦ λόγῳ πείθειν περιγένοιτο αὐτῷ τὸ λαβεῖν, εἴτε ἐκ τοῦ στασιάζειν. οὐ χαλεποὶ γὰρ νομίζονται τῷ μὴ κατορθώσαντι ἐκπεσεῖν τῆς πατρίδος, καὶ ἄλλην γῆν οἰκῆσαι. ἐμφαίνεται γὰρ καὶ ἐντεῦθεν ὅτι οὐδεὶς ὡς πατρίδος τῆς ἰδίας πόλεως προφροντίζει. υ Οὔτε λόγου μιᾷ γνώμῃ ἀκροᾶσθαι] οὔτε ὁμονοοῦντας ἑνὸς ἀκούειν λόγου, οὔτε ὁμοφρονοῦντας κοινῇ ἐπὶ τὰ ἔργα παραγίγνεσθαι. φ Ὅσοι ἕκαστοι σφᾶς] ὅσοι ἕκαστοι λέγουσι τὸν ἴδιον ἀριθμόν. χ Καὶ ἔτι εὐπορώτερα ἔσται] ἀκαταμαχώτερα. ψ Οἱ γὰρ πατέρες ἡμῶν τοὺς αὐτοὺς τούτους] τοὺς Λακεδαιμονίους. ω Οὕσπερ νῦν φασὶ πολεμίους] φασὶν οἱ περὶ τὸν Νικίαν. πολεμίους δὲ, τοὺς Πελοποννησίους. ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Νικίαν λέγεται, φημὶ τὸ ἡμᾶς πολεμίους πολλοὺς ἐνθάδε ὑπολιπόντας. α Τὴν ἀρχὴν ἐκτήσαντο] τῶν Ἑλλήνων δηλονότι. β Καὶ νῦν οὔτε ἀνέλπιστοί πω] οὐδὲν μᾶλλον ἀπελπίκασι Πελοποννήσιοι τοῦ δύνασθαι καταλῦσαι ἡμᾶς. γ Σκηπτόμενοι] προφασιζόμενοι.

πτόμενοι, μὴ βοηθοῖμεν, οἷς χρεών, ἐπειδή γε καὶ ξυνωμόσαμεν, ἐπαμύνειν, καὶ μὴ ἀντιτιθέναι, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνοι ἡμῖν. οὐ γὰρ ἵνα δεῦρο ἀντιβοηθῶσι προσεθέμεθα αὐτούς, ἀλλ' ἵνα τοῖς ἐκεῖ ἐχθροῖς ἡμῶν λυπηροὶ ὄντες, δεῦρο κωλύωσιν αὐτοὺς ἐπιέναι. τήν τε ἀρχὴν οὕτως ἐκτησάμεθα καὶ ἡμεῖς, καὶ ὅσοι δὴ ἄλλοι ἦρξαν, παραγιγνόμενοι προθύμως τοῖς αἰεὶ ἢ βαρβάροις, ἢ Ἕλλησιν ἐπικαλουμένοις. ἐπεὶ εἴ γε ἡσυχάζοιεν πάντες, ἢ φυλοκρινοῖεν οἷς χρεὼν βοηθεῖν, βραχὺ ἄν τι προσκτώμενοι αὐτῇ, περὶ αὐτῆς ἂν ταύτης μᾶλλον κινδυνεύοιμεν. τὸν γὰρ προύχοντα οὐ μόνον ἐπιόντα τις ἀμύνεται, ἀλλὰ καὶ μὴ ὅπως ἔπεισι προκαταλαμβάνει. καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ἐς ὅσον βουλόμεθα ἄρχειν, ἀλλ' ἀνάγκη, ἐπειδήπερ ἐν τῷδε καθέσταμεν, τοῖς μὲν ἐπιβουλεύειν, τοὺς δὲ μὴ ἀνιέναι, διὰ τὸ ἀρχθῆναι ἂν ὑφ' ἑτέρων, αὐτοῖς κίνδυνον εἶναι, εἰ μὴ αὐτοὶ ἄλλων ἄρχοιμεν. καὶ οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκεπτέον ἡμῖν τοῖς ἄλλοις τὸ ἥσυχον, εἰ μὴ καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐς τὸ ὅμοιον μεταλήψεσθε. λογισάμενοι οὖν τάδε μᾶλλον αὐξήσειν, ἐπ' ἐκεῖνα ἢν ἴωμεν, ποιώμεθα τὸν πλοῦν, ἵνα Πελοποννησίων τε στορέσωμεν τὸ φρόνημα, εἰ δόξομεν ὑπεριδόντες καὶ οὐκ ἀγαπήσαντες τὴν ἐν τῷ παρόντι ἡσυχίαν, καὶ ἐπὶ Σικελίαν πλεῦσαι. καὶ ἅμα ἢ τῆς Ἑλλάδος τῶν ἐκεῖ προσγενομένων πάσης τῷ εἰκότι ἄρξομεν, ἢ κακώσομέν γε Συρακοσίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ξύμμαχοι ὠφελησόμεθα. τὸ δὲ ἀσφαλὲς καὶ μένειν, ἤν τι προχωρῇ, καὶ ἀπελθεῖν, αἱ νῆες παρέξουσιν. αὐτοκράτορες γὰρ ἐσόμεθα καὶ ξυμπάντων Σικελιωτῶν. καὶ μὴ ὑμᾶς ἡ Νικίου τῶν λόγων ἀπραγμοσύνη καὶ διάστασις τοῖς νέοις ἐς τοὺς πρεσβυτέρους ἀποστρέψῃ. τῷ δὲ εἰωθότι κόσμῳ, ὥσπερ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, ἅμα νέοι γεραιτέροις βουλεύοντες, ἐς τάδε ἦραν αὐτά, καὶ νῦν τῷ αὐτῷ τρόπῳ πειρᾶσθε προαγαγεῖν τὴν πόλιν. καὶ νομίσατε, νεότητα μὲν καὶ γῆρας ἄνευ ἀλλήλων μηδὲν δύνασθαι· ὁμοῦ δέ, τό, τε φαῦλον, καὶ τὸ μέσον, καὶ τὸ πάνυ ἀκριβὲς ἂν ξυγκραθέν, μάλιστ' ἂν ἰσχύειν. καὶ τὴν πόλιν, ἂν μὲν ἡσυχάζῃ, τρίψεσθαί τε αὐτὴν περὶ ἑαυτήν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ πάντων τὴν ἐπιστήμην ἐγγηράσεσθαι· ἀγωνιζομένην δέ, αἰεὶ προσλήψεσθαί τε τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὸ ἀμύνεσθαι, οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ μᾶλλον ξύνηθες ἕξειν. παράπαν τε γιγνώσκω πόλιν μὴ ἀπράγμονα τάχιστ' ἄν μοι δοκεῖν ἀπραγμοσύνης μεταβολῇ διαφθαρῆναι, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀσφαλέστατα τούτους οἰκεῖν, οἳ ἂν τοῖς παροῦσιν ἤθεσι καὶ νόμοις, ἢν καὶ χείρω ᾖ, ἥκιστα διαφόρως πολιτεύωσι. Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀλκιβιάδης εἶπεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἐκείνου τε καὶ τῶν Ἐγεσταίων καὶ Λεοντίνων φυγάδων, οἳ παρελθόντες ἐδέοντό τε, καὶ τῶν ὁρκίων ὑπομιμνήσκοντες, ἱκέτευον βοηθῆσαι σφίσι, πολλῷ μᾶλλον ἢ πρότερον ὥρμηντο στρατεύειν. καὶ ὁ Νικίας γνοὺς ὅτι ἀπὸ μὲν τῶν αὐτῶν λόγων οὐκ ἂν ἔτι ἀποτρέψειε, τῇ δὲ παρασκευῇ τοῦ πλήθους, εἰ πολλὴν ἐπιτάξειε, τάχ' ἂν μεταστήσειεν αὐτούς, παρελθὼν αὐτοῖς αὖθις ἔλεγε τοιάδε,

Ἐπειδὴ πάντως ὁρῶ ὑμᾶς, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμημένους στρατεύειν, ξυνενέγκοι μὲν ταῦτα ὡς βουλόμεθα, ἐπὶ δὲ τῷ παρόντι, ἃ γιγνώσκω σημανῶ. ἐπὶ γὰρ πόλεις, ὡς ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι, μέλλομεν ἰέναι μεγάλας, καὶ οὔθ' ὑπηκόους ἀλλήλων, οὔτε δεομένας μεταβολῆς, ᾗ ἂν ἐκ βιαίου τις δουλείας ἄσμενος ἐς ῥᾴω μετάστασιν χωροίη· οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν εἰκότως ἀντ' ἐλευθερίας προσδεξομένας, τό, τε πλῆθος ὡς ἐν μιᾷ νήσῳ, πολλὰς τὰς Ἑλληνίδας. πλὴν γὰρ Νάξου καὶ Κατάνης (ἃς ἐλπίζω

γρ. ξυγγιγνώσκω

α Προσεθέμεθα αὐτούς] ξυμμάχους ἐποιησάμεθα αὐτούς. β Δεῦρο κωλύωσιν αὐτούς] οἱ ἐγεσταῖοι. γ Ἢ φυλοκρινοῖεν] ἐξετάζοιεν. δ Προσκτώμενοι αὐτῇ] ἤτοι τῇ ἀρχῇ. ε Τὸν γὰρ προύχοντα] ταῦτα λέγει, ὅτι οὐ μόνον ἡμᾶς ἐπιόντας ἀμύνονται οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ καὶ ὅπως μὴ ἐπιχειρήσωμεν αὐτοῖς προνοοῦνται, καὶ ἐπιχειροῦσιν. ζ Ἐν τῷδε] ἤγουν ἐν τῇ ἀρχῇ. η Αὐτοῖς κίνδυνον εἶναι] διὰ τὸ κινδυνεύειν ἂν ἀρχθῆναι ἡμᾶς ὑφ' ἑτέρων. θ Ἐπισκεπτέον ἡμῖν] καὶ οὐχ ὁμοίως ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἡσυχίαν ἡμῖν ἐπιτηδευτέον, (τὸ γὰρ ἐπισκεπτέον ἀντὶ τοῦ ἐπιτηδευτέον τέθεικεν) εἰ μὴ καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τοῖς ἄλλοις (φησίν) ἐξομοιωθήσεσθε. ι Λογισάμενοι οὖν τάδε] τὰ ἐνταῦθα πράγματα. κ Στορέσωμεν τὸ φρόνημα] τῶν παρὰ Θουκυδίδῃ ξενικῶν ὀνομάτων τὸ σκληρότατον τοῦτο ἐστιν, ἀλλὰ κατὰ Ἀλκιβιάδην φησίν. λ Ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ] τῷ κακῶσαι συρακοσίους. μ Τὸ δὲ ἀσφαλές] ἀσφαλεῖ δέ, καὶ μετ' ἀσφαλείας. ν Αὐτοκράτορες γὰρ ἐσόμεθα] οὐκ ἐπὶ τοῦ αὐτεξουσίου τέθεικε τὸ αὐτοκράτορες. ἐπεὶ πῶς συνάψεις αὐτῷ, τό, καὶ ξυμπάντων σικελιωτῶν αἰσθησομένων ἐκ περιουσίας κρατήσομεν. ἔνιοι δὲ αὐτοκράτορες αὐτὸ τὸ μόνοι φασί. ξ Καὶ διάστασις] ἤτοι ἀντίστασις. ο Μάλιστ' ἂν ἰσχύειν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ νομίσατε. π Τρίψεσθαί τε αὐτήν] δαπανήσεσθαι ὑφ' ἑαυτῆς καὶ φθαρήσεσθαι, ὥσπερ φθείρεσθαι πέφυκε καὶ τῶν σωμάτων τὰ πολλὰ ὑπὸ τῆς ἀργίας. ρ Ὥσπερ καὶ ἄλλο τι] ἀργὸν κείμενον δηλονότι. σ Καὶ πάντων τὴν ἐπιστήμην] ἤτοι πάντων τῶν πολιτῶν τὴν ἐπιστήμην ἐκλυθήσεσθαι. ἢ πάντων τῶν ἐπιτηδευμάτων. τ Καὶ τὸ ἀμύνεσθαι] καὶ τὸ δύνασθαι ἀμύνασθαι τοὺς πολεμίους, οὐ λόγων κομψότης, ἀλλ' ἔργον ἥκει, καὶ μελέτη. υ Ἥκιστα διαφόρως πολιτεύωσι] ἥκιστα μεταθῶσι τὴν πολιτείαν, φησίν. φ Ἀκούσαντες ἐκείνου] τοῦ Ἀλκιβιάδου. χ Ὅτι ἀπὸ μὲν τῶν αὐτῶν λόγων] ἀντὶ τοῦ, τοῖς αὐτοῖς χρώμενος λόγοις. ψ Ἐπὶ γὰρ πόλεις] καθ' ὑπέρβατον. ἐπὶ γὰρ πόλεις, ὡς ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι, μέλλομεν ἰέναι μεγάλας, τό, τε πλῆθος ὡς ἐν μιᾷ νήσῳ πολλάς, τὰς ἑλληνίδας. ω Ὡς ἐγὼ ἀκοῇ αἰσθάνομαι] ἀκριβῆ κατάληψιν ἔχω ἀπὸ φήμης. α Μεγάλας] ἤγουν ἰσχυράς. β Καὶ οὔθ' ὑπηκόους ἀλλήλων] ἤγουν δεδουλωμένας ἀλλήλαις. γ Οὔτε δεομένας μεταβολῆς] αἱ ἐν εὐνομίᾳ πόλεις οὐ δέονται μεταβολῆς, ὥσπερ αἱ πρὸς βίαν δουλεύουσαι.

» ἡμῖν κατὰ τὸ Λεοντίνων ξυγγενὲς προσδέχεσθαι) ἄλλαι εἰσὶν ἑπτά, καὶ παρεσκευασμέ-
» ναι [α]τοῖς πᾶσιν ὁμοιοτρόπως μάλιστα τῇ ἡμετέρᾳ δυνάμει, καὶ οὐχ ἥκιστα [β]ἐπὶ ἃς μᾶλ-
» λον πλέομεν, Σελινοῦς καὶ Συράκουσαι. πολλοὶ μὲν γὰρ ὁπλῖται ἔνεισι, καὶ τοξόται, καὶ
» ἀκοντισταί, πολλαὶ δὲ τριήρεις, καὶ ὄχλος ὁ πληρώσων αὐτάς. χρήματά τ' ἔχουσι, τὰ μὲν
» ἴδια, [γ]τὰ δὲ, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐστὶ Σελινουντίοις. Συρακουσίοις δὲ [δ]καὶ ἀπὸ βαρβά-
» ρων τινῶν ἀπαρχὴ εἰσφέρεται. [ε]ᾧ δὲ μάλιστα ἡμῶν προέχουσιν, ἵππους τε πολλοὺς
» κέκτηνται, [ζ]καὶ σίτῳ οἰκείῳ καὶ οὐκ [η]ἐπακτῷ χρῶνται. [θ]πρὸς οὖν τοιαύτην δύνα-
» μιν οὐ ναυτικῆς [ι]καὶ φαύλου στρατιᾶς μόνον δεῖ, ἀλλὰ [κ]καὶ πεζὸν πολὺν ξυμπλεῖν,
» εἴπερ βουλόμεθα ἄξιόν τι [λ]τῆς διανοίας δρᾶν, καὶ μὴ [μ]ὑπὸ ἱππέων πολλῶν [ν]εἴργεσθαι
» τῆς γῆς. ἄλλως τε [ξ]καὶ εἰ ξυστῶσιν αἱ πόλεις [ο]φοβηθεῖσαι, [π]καὶ μὴ ἀντιπαράσχωσιν ἡ-
» μῖν φίλοι τινὲς γενόμενοι ἄλλοι ἢ ἐγεσταῖοι ᾧ ἀμυνούμεθα ἱππικόν. [ρ]αἰσχρὸν δὲ βια-
» σθέντας ἀπελθεῖν, ἢ ὕστερον ἐπιμεταπέμπεσθαι, τὸ πρῶτον ἀσκέπτως βουλευσα-
» μένους. [σ]αὐτόθεν δὲ παρασκευῇ [τ]ἀξιοχρέῳ ἐπιέναι, γνόντας ὅτι πολύ τε [υ]ἀπὸ τῆς ἡ-
» μετέρας αὐτῶν μέλλομεν πλεῖν, καὶ οὐκ ἐν τῷ ὁμοίῳ στρατευσόμενοι. καὶ οὐκ ἐν
» τοῖς τῇδε ὑπηκόοις ξύμμαχοι ἤλθετε ἐπί τινα, ὅθεν ῥᾴδιαι [φ]αἱ κομιδαὶ ἐκ τῆς φι-
» λίας ὧν προσέδει, ἀλλ' ἐς ἀλλοτρίαν πᾶσαν [χ]ἀπαρτήσαντες, ἐξ ἧς μηνῶν οὐδὲ τεσ-
» σάρων τῶν χειμερινῶν ἄγγελον ῥᾴδιον ἐλθεῖν. ὁπλίτας τε οὖν πολλούς μοι δοκεῖ χρῆ-
» ναι ἡμᾶς ἄγειν καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων, τῶν τε ὑπηκόων, καὶ ἤν τινα ἐκ
» Πελοποννήσου δυνώμεθα ἢ πεῖσαι, ἢ μισθῷ προσαγαγέσθαι· καὶ τοξότας πολλοὺς
» καὶ σφενδονήτας, ὅπως πρὸς τὸ ἐκείνων ἱππικὸν [ψ]ἀντέχωσι· ναῦς τε καὶ πολὺ πε-
» ριεῖναι, ἵνα καὶ τὰ ἐπιτήδεια ῥᾷον ἐσκομιζώμεθα. τὸν δὲ καὶ αὐτόθεν σῖτον ἐν ὁλκάσι
» πυροὺς καὶ πεφρυγμένας κριθὰς ἄγειν, καὶ σιτοποιοὺς ἐκ τῶν μυλώνων πρὸς μέρος
» ἠναγκασμένους ἐμμίσθους, ἵνα ἤν που ὑπὸ ἀπλοίας [ω]ἀπολαμβανώμεθα, ἔχῃ ἡ
» στρατιὰ [α]τὰ ἐπιτήδεια. [β]πολλὴ γὰρ οὖσα, οὐ πάσης ἔσται πόλεως ὑποδέξασθαι, τά-
» τε ἄλλα, ὅσον δυνατὸν ἑτοιμάσασθαι, [γ]καὶ μὴ ἐπὶ ἑτέροις γίγνεσθαι· μάλιστα δὲ
» χρήματα [δ]αὐτόθεν ὡς πλεῖστα ἔχειν. τὰ δὲ παρ' ἐγεσταίων, ἃ λέγεται ἐκεῖ ἕτοιμα, [ε]νο-
» μίσατε καὶ λόγῳ ἂν μάλιστα ἕτοιμα εἶναι. ἢν γὰρ αὐτοὶ ἔλθωμεν [ζ]ἐνθένδε μὴ ἀντίπα-
» λον μόνον παρασκευασάμενοι, [η]πλήν γε πρὸς τὸ μάχιμον αὐτῶν τὸ ὁπλιτικὸν, ἀλ-
» λὰ καὶ ὑπερβάλλοντες τοῖς πᾶσι, μόλις οὕτως οἷοί τε ἐσόμεθα [θ]τῶν μὲν κρατεῖν, τὰ
» δὲ, καὶ διασῶσαι. πόλιν τε νομίσαι χρὴ ἐν ἀλλοφύλοις καὶ πολεμίοις οἰκιοῦντας ἰέναι,
» [ι]οὓς πρέπει τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ᾗ ἂν κατάσχωσιν, εὐθὺς κρατεῖν τῆς γῆς· ἢ εἰδέναι ὅτι
» ἢν σφάλλωνται, πάντα πολέμια ἕξουσιν. ὅπερ ἐγὼ φοβούμενος, καὶ εἰδὼς πολλὰ
» μὲν ἡμᾶς δέον εὖ βουλεύσασθαι, ἔτι δὲ πλείω εὐτυχῆσαι (χαλεπὸν δὲ ἀνθρώποις
» ὄντας) [κ]ὅτι ἐλάχιστα τῇ τύχῃ παραδοὺς ἐμαυτὸν βούλομαι ἐκπλεῖν, παρασκευῇ δὲ
» ἀπὸ τῶν εἰκότων ἀσφαλὴς ἐκπλεῦσαι. ταῦτα γὰρ τῇ τε ξυμπάσῃ πόλει βεβαιότα-
» τα ἡγοῦμαι, καὶ ἡμῖν τοῖς στρατευσομένοις σωτήρια. εἰ δέ τῳ ἄλλως δοκεῖ, παρίημι αὐ-
» τῷ τὴν ἀρχήν. Ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα εἶπε, νομίζων τοὺς ἀθηναίους τῷ πλή-
θει τῶν πραγμάτων ἢ ἀποτρέψειν, [λ]ἢ εἰ ἀναγκάζοιτο στρατεύεσθαι, μάλιστα οὕτως

γρ. ἀπαρχῆς

α Τοῖς πᾶσιν ὁμοιοτρόπως] πράγμασι δηλονότι.
β Ἐπὶ ἃς μᾶλλον πλέομεν] συρακούσας, σελινοῦς, γέλα, ἀκράγας, μεσσήνη, ἱμέρα, καμαρίνα· ταύτας φησὶ τὰς πόλεις ἀντιμάχους εἶναι τοῖς ἀθηναίοις.
γ Τὰ δὲ, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς] ἤγουν τὰ κοινά. ἔθος γὰρ τοῖς παλαιοῖς τὰ κοινὰ χρήματα ἐν τοῖς ἱεροῖς ταμιεύειν.
δ Καὶ ἀπὸ βαρβάρων τινῶν ἀπαρχὴ] ἤγουν, ἔχουσι φόρον καὶ ἀπαρχὰς βαρβάρων τινῶν.
ε Ὧ δὲ μάλιστα] ἤγουν ἐν ᾧ.
ζ Καὶ σίτῳ οἰκείῳ] ἤγουν ἐκ τῆς οἰκείας γῆς.
η Ἐπακτῷ] ξένῳ.
θ Πρὸς οὖν τοιαύτην δύναμιν] τῶν σικελῶν.
ι Καὶ φαύλου] σμικρᾶς. φαῦλον, τὸ ἁπλοῦν, καὶ μονοειδές.
κ Καὶ πεζὸν πολὺν] χρήσιμον εἰς τὴν ἤπειρον στρατὸν δηλονότι.
λ Τῆς διανοίας δρᾶν] τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ.
μ Ὑπὸ ἱππέων πολλῶν] τῶν σικελικῶν δηλονότι.
ν Εἴργεσθαι τῆς γῆς] τῆς σικελικῆς.
ξ Καὶ εἰ ξυστῶσιν αἱ πόλεις] συνέλθωσιν αἱ πόλεις εἰς κοινὴν βοήθειαν.
ο Φοβηθεῖσαι] ἡμᾶς δηλονότι.
π Καὶ μὴ ἀντιπαράσχωσι] ἐὰν μὴ παράσχωσί τινες ἡμῖν ἱππικὸν φίλοι γενόμενοι, ἔξωθεν ἐγεσταίων.
ρ Αἰσχρὸν δὲ βιασθέντας ἀπελθεῖν] ἐκκρουσθέντας δηλονότι ἡμᾶς τῆς σικελίας ἀπελθεῖν.
σ Αὐτόθεν δὲ] ἤγουν ἐκ τοῦ ἡμετέρου τόπου.
τ Ἀξιοχρέῳ] ἀσφαλεῖ.
υ Ἀπὸ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν] ἤγουν ἡμῶν αὐτῶν.
φ Αἱ κομιδαὶ] αἱ πορεῖαι. οὐχ ὁμοίως ἐμέλλετε στρατεύεσθαι ἐπὶ σικελίαν, ὥσπερ ἐνταῦθα ὑπηκόοις συμμαχοῦντες στρατεύεσθε ἐπί τινας, οὐ πολὺ ἀπέχοντας, ὥστε ῥᾳδίαν εἶναι τὴν τῶν ἀναγκαίων παρακομιδὴν ἐκ τῆς οἰκείας γῆς.
χ Ἀπαρτήσαντες] ἀντὶ τοῦ, ἀπαρτηθέντες, ἀπελθόντες, καὶ πολὺ τῆς οἰκείας χωρισθέντες.
ψ Ἀντέχωσιν] ἀντιμάχωνται.
ω Ἀπολαμβανώμεθα] κρατηθῶμεν.
α Τὰ ἐπιτήδεια] ἤγουν ἐφόδια. ἤγουν, βρώσιμα καὶ πόσιμα.
β Πολλὴ γὰρ οὖσα] ἀντὶ τοῦ, πολλῆς γὰρ οὔσης.
γ Καὶ μὴ ἐπὶ ἑτέροις γίγνεσθαι] ἀντὶ τοῦ, μὴ ἐν ἄλλοις ἔχειν τὰς ἐλπίδας.
δ Αὐτόθεν] ἤγουν, ἐκ τοῦ ἡμετέρου τόπου.
ε Νομίσατε καὶ λόγῳ ἂν] λόγῳ (φησὶν) ἕτοιμα εἶναι, τῆς δὲ ἀληθείας οὔ.
ζ Ἐνθένδε] ἤγουν ἀπὸ τῶν ἀθηναίων.
η Πλήν γε πρὸς τὸ μάχιμον] πρὸς μὲν τὸ μάχιμον αὐτῶν καὶ τὸ ὁπλιτικὸν οὐδόλως δυνάμεθα ἀντιτάξασθαι· πρὸς δὲ τὰ ἄλλα μὴ μόνον ἴσοι ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ μειζόνως παρασκευαζόμεθα. ἄλλως γὰρ οὐ δυνησόμεθα τὰ μὲν οἰκεῖα διασῶσαι, τῶν δὲ ἐκεῖ πραγμάτων κρατῆσαι.
θ Τῶν μὲν κρατεῖν] ἤγουν τῶν πολεμίων.
ι Οὓς πρέπει τῇ πρώτῃ] οὓς, ἤγουν τοὺς καθ' ἡμᾶς πλέοντας.
κ Ὅτι ἐλάχιστα τῇ τύχῃ παραδοὺς] τύχην τὴν ἐλπίδα λέγει. βούλομαι γὰρ (φησὶν) οὐκ ἐλπίσιν ἀλλὰ παρασκευῇ θαρρεῖν.
λ Ἢ εἰ ἀναγκάζοιτο στρατεύεσθαι] ὑπὸ τῶν ἀθηναίων δηλονότι ὁ Νικίας.

ἀσφαλῶς ἐκπλεῦσαι. οἱ δὲ, τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν τοῦ πλοῦ οὐκ ἐξῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς, πολὺ δὲ μᾶλλον ὥρμηντο. καὶ τοὐναντίον περιέστη αὐτῷ. εὖ τε γὰρ παραινέσαι ἔδοξε, καὶ ἀσφάλεια νῦν δὴ καὶ πολλὴ ἔσεσθαι. καὶ ἔρως ἐνέπεσε τοῖς πᾶσιν ὁμοίως ἐκπλεῦσαι. τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις, ὡς ἢ καταστρεψομένοις ἐφ' ἃ ἔπλεον, ἢ οὐδὲν ἂν σφαλεῖσαν μεγάλην δύναμιν· τοῖς δ' ἐν τῇ ἡλικίᾳ, τῆς τε ἀπούσης πόθῳ ὄψεως καὶ θεωρίας, καὶ εὐέλπιδες ὄντες σωθήσεσθαι· ὁ δὲ πολὺς ὅμιλος, καὶ στρατιώτης, ἔν τε τῷ παρόντι ἀργύριον οἴσειν, καὶ προσκτήσασθαι δύναμιν, ὅθεν ἀίδιον μισθοφορὰν ὑπάρξειν. ὥστε διὰ τὴν ἄγαν τῶν πλεόνων ἐπιθυμίαν, εἴ τῳ ἄρα καὶ μὴ ἤρεσκε, δεδιὼς μὴ ἀντιχειροτονῶν, κακόνους δόξειεν εἶναι τῇ πόλει, ἡσυχίαν ἦγε. καὶ τέλος παρελθών τις τῶν Ἀθηναίων, καὶ παρακαλέσας τὸν Νικίαν, οὐκ ἔφη χρῆναι προφασίζεσθαι, οὐδὲ διαμέλλειν, ἀλλ' ἐναντίον ἁπάντων ἤδη λέγειν ἥντινα αὐτῷ παρασκευὴν Ἀθηναῖοι ψηφίσωνται. ὁ δὲ, ἄκων μὲν εἶπεν ὅτι καὶ μετὰ τῶν ξυναρχόντων καθ' ἡσυχίαν μᾶλλον βουλεύσοιτο, ὅσα μέντοι ἤδη δοκεῖν αὐτῷ, τριήρεσι μὲν οὐκ ἔλασσον ἢ ἑκατὸν πλευστέα εἶναι, αὐτῶν δ' Ἀθηναίων ἔσεσθαι ὁπλιταγωγοὺς ὅσαι ἂν δοκῶσι, καὶ ἄλλας ἐκ τῶν ξυμμάχων μεταπεμπτέας εἶναι. ὁπλίταις δὲ τοῖς ξύμπασιν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων, πεντακισχιλίων μὲν οὐκ ἐλάσσοσιν, ἢν δέ τι δύνωνται, καὶ πλείοσι. τὴν δὲ ἄλλην παρασκευὴν ὡς κατὰ λόγον, καὶ τοξοτῶν τῶν αὐτόθεν καὶ ἐκ Κρήτης, καὶ σφενδονητῶν, καὶ ἤν τι ἄλλο πρέπον δοκῇ εἶναι, ἑτοιμασάμενοι ἄξειν. ἀκούσαντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι, ἐψηφίσαντο εὐθὺς αὐτοκράτορας εἶναι καὶ περὶ στρατιᾶς πλήθους καὶ περὶ τοῦ παντὸς πλοῦ τοὺς στρατηγοὺς πράσσειν ᾗ ἂν αὐτοῖς δοκῇ ἄριστα εἶναι Ἀθηναίοις. καὶ μετὰ ταῦτα ἡ παρασκευὴ ἐγίγνετο· καὶ ἔς τε τοὺς ξυμμάχους ἔπεμπον, καὶ αὐτόθεν καταλόγους ἐποιοῦντο. ἄρτι δ' ἀνειλήφει ἡ πόλις ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς νόσου καὶ τοῦ ξυνεχοῦς πολέμου, ἔς τε ἡλικίας πλῆθος ἐπιγεγενημένης, καὶ ἐς χρημάτων ἄθροισιν, διὰ τὴν ἐκεχειρίαν. ὥστε ῥᾷον πάντα ἐπορίζετο. καὶ οἱ μὲν ἐν παρασκευῇ ἦσαν. ἐν δὲ τούτῳ, ὅσοι Ἑρμαῖ ἦσαν λίθινοι ἐν τῇ πόλει τῇ Ἀθηναίων (εἰσὶ δὲ κατὰ τὸ ἐπιχώριον, ἡ τετράγωνος ἐργασία, πολλοὶ καὶ ἐν ἰδίοις προθύροις καὶ ἐν ἱεροῖς) μιᾷ νυκτὶ οἱ πλεῖστοι περιεκόπησαν τὰ πρόσωπα. καὶ τοὺς δράσαντας ᾔδει οὐδείς, ἀλλὰ μεγάλοις μηνύτροις δημοσίᾳ οὗτοί τε ἐζητοῦντο, καὶ προσέτι ἐψηφίσαντο, καὶ εἴ τις ἄλλο τι οἶδεν ἀσέβημα γεγενημένον, μηνύειν ἀδεῶς τὸν βουλόμενον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων καὶ δούλων. καὶ τὸ πρᾶγμα μειζόνως ἐλάμβανον. τοῦ τε γὰρ ἔκπλου οἰωνὸς ἐδόκει εἶναι, καὶ ἐπὶ ξυνωμοσίᾳ ἅμα νεωτέρων πραγμάτων καὶ δήμου καταλύσεως γεγενῆσθαι. μηνύεται οὖν ἀπὸ μετοίκων τέ τινων, καὶ ἀκολούθων, περὶ μὲν τῶν Ἑρμῶν οὐδέν, ἄλλων δὲ ἀγαλμάτων περικοπαί τινες πρότερον ὑπὸ νεωτέρων μετὰ παιδιᾶς καὶ οἴνου γεγενημέναι, καὶ τὰ μυστήρια ἅμα ὡς ποιοῖτο ἐν οἰκίαις ἐφ' ὕβρει. ὧν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπῃτιῶντο, καὶ αὐτὰ ὑπολαμβάνοντες οἱ μάλιστα τῷ Ἀλκιβιάδῃ ἀχθόμενοι, ἐμποδὼν ὄντι σφίσιν αὐτοῖς μὴ τοῦ δήμου βεβαίως προεστάναι, καὶ νομίσαντες, εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν, πρῶτοι ἂν εἶναι, ἐμεγάλυνον, καὶ ἐβόων ὡς ἐπὶ δήμου καταλύσει τά τε μυστικὰ καὶ ἡ τῶν Ἑρμῶν περικοπὴ γένοιτο, καὶ οὐδὲν εἴη αὐτῶν ὅ,τι οὐ μετ' ἐκείνου ἐπράχθη, ἐπιλέγοντες τεκμήρια, τὴν ἄλλην αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δημοτικὴν παρανομίαν. ὁ δ' ἔν τε τῷ παρόντι πρὸς τὰ μηνύματα ἀπελογεῖτο, καὶ ἑτοῖμος ἦν πρὶν ἐκπλεῖν κρίνεσθαι εἴ τι τούτων εἰργασμένος ἦν (ἤδη γὰρ καὶ τὰ τῆς

α Τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν τοῦ πλοῦ] ἤγουν τὴν ἐπιθυμίαν. β Οὐκ ἐξῃρέθησαν] ἐξέβαλον. γ Ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς] ὀχλῶδες μὲν, ἤτοι τὸ περισκελὲς καὶ ὀχληρὸν, ἢ τὸ πολύ. λέγει δὲ ὅτι τῆς τοῦ πλεῖν ἐπιθυμίας οὐκ ἔπαυσεν αὐτοὺς τὸ ὀχληρὸν τῆς παρασκευῆς. δ Περιέστη αὐτῷ] τῷ Νικίᾳ. ε Ἐφ' ἃ ἔπλεον] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἔρως ἐνέσκηψεν ἐκπλεῦσαι. ζ Πόθῳ ὄψεως καὶ θεωρίας] τὸ θεωρίας ἀντὶ τοῦ ἱστορίας κεῖται. ἵνα ᾖ, ποθοῦντες τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἰδεῖν καὶ ἱστορῆσαι. η Καὶ στρατιώτης] ἤγουν τὸ στρατιωτικὸν πλῆθος. θ Ἀργύριον οἴσειν] ἀντὶ τοῦ, ἀποίσεσθαι καὶ λήψεσθαι. ι Καὶ παρακαλέσας] ἀντὶ τοῦ, ἐπικαλεσάμενος αὐτῷ. κ Ὁ δὲ, ἄκων μὲν εἶπε] περιττὸς ὁ μὲν σύνδεσμος. κεῖται δὲ ὁ μὲν ἀντὶ τοῦ δέ. λ Ἄρτι δ' ἀνειλήφει] ἤγουν τότε ἤδη. μ Ἀπὸ τῆς νόσου] ἤγουν τῆς λοιμώδους. ν Διὰ τὴν ἐκεχειρίαν] ἤτοι τὴν ἄνεσιν τοῦ πολέμου. ξ Ἐν δὲ τούτῳ] τῷ καιρῷ δηλονότι. ο Ὅσοι Ἑρμαῖ ἦσαν] περὶ τῶν Ἑρμῶν. ἐπεί φασι τὸν Ἑρμῆν λόγου καὶ ἀληθείας ἔφορον εἶναι, διὰ τοῦτο καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ τετραγώνους καὶ κυβοειδεῖς κατεσκεύαζον, αἰνιττόμενοι ὅτι τὸ τοιοῦτον σχῆμα ἐφ' ἃ μέρη πέσῃ, πανταχόσε βάσιμον καὶ ὄρθιόν ἐστιν. οὕτω καὶ ὁ λόγος, καὶ ἡ ἀλήθεια ὁμοία ἐστὶ πανταχόθεν αὐτῇ. τὸ ψεῦδος δὲ, πολύχουν καὶ πολυειδές. π Κατὰ τὸ ἐπιχώριον] δηλοῖ ὅτι ἔθος. ρ Περιεκόπησαν τὰ πρόσωπα] Ἰστέον ὅτι Παυσανίας ἐν τῇ διαπεπονημένῃ αὐτῷ τῶν Ἀττικῶν ὀνομάτων συναγωγῇ, τοὺς τραχήλους καὶ τὰ αἰδοῖα τοὺς Ἑρμᾶς περικοπῆναι φησί, καὶ τοὺς τοῦτο δράσαντας, Ἑρμοκοπίδας καλεῖσθαι. σ Ἀλλὰ μεγάλοις μηνύτροις] μεγάλοις δώροις ἐπὶ μηνύσει. τ Οὗτοί τε ἐζητοῦντο] οἱ ποιήσαντες. υ Καὶ προσέτι] ἐπὶ τῷ ζητεῖν. φ Ἀσέβημα] ἤγουν ὕβριν εἰς τοὺς θεούς. χ Μειζόνως ἐλάμβανον] ἀντὶ τοῦ, ὑπόθεσιν ἐξήταζον. ἐμεγάλυνον. ψ Καὶ ἀκολούθων] ἤγουν δούλων. ω Περικοπαί τινες] ἤτοι τῶν ποιουμένων, ἢ τῶν πεποιηκότων νέων. α Καὶ αὐτὰ ὑπολαμβάνοντες] ἤγουν λαμβάνοντες ἐν τῷ νῷ, καὶ προσδεχόμενοι αὐτὰ, ὥστε πιστεύειν. β Ἐμεγάλυνον, καὶ ἐβόων] ἤγουν, εἰς μέγεθος ἦρον τὸ ἔγκλημα. γ Ἐπιλέγοντες τεκμήρια] ἤγουν, ἐπιβοῶντες ἐκείνῳ. δ Οὐ δημοτικὴν] ἤγουν, τὴν ἔξω τοῦ ἔθους τῆς δημοκρατίας. ε Καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς] τῆς πολεμικῆς ὁπλίσεως.

παρασκευῆς [α]ἐπεπόριστο) καὶ εἰ μὲν τούτων τι εἴργαστο, δίκην δοῦναι· [β]εἰ δ' ἀπολυθείη, ἄρχειν. [γ]καὶ ἐπεμαρτύρετο μὴ ἀπόντος περὶ αὐτοῦ [δ]διαβολὰς ἀποδέχεσθαι, ἀλλ' ἤδη ἀποκτείνειν, εἰ ἀδικεῖ· καὶ ὅτι σωφρονέστερον εἴη μὴ μετὰ τοιαύτης αἰτίας, πρὶν διαγνῶσι, πέμπειν αὐτὸν ἐπὶ τοσούτῳ στρατεύματι. [ε]οἱ δ' ἐχθροὶ, δεδιότες, τό, τε στράτευμα μὴ εὔνουν ἔχῃ, ἢν ἤδη ἀγωνίζηται, ὅ, τε δῆμος μὴ μαλακίζηται θεραπεύων, ὅτι δι' ἐκεῖνον οἵ τ' Ἀργεῖοι ξυνεστράτευον καὶ τῶν Μαντινέων τινὲς, ἀπέτρεπον καὶ [ζ]ἀπέσπευδον, ἄλλους ῥήτορας ἐνιέντες, οἳ ἔλεγον νῦν μὲν πλεῖν αὐτὸν, καὶ μὴ κατασχεῖν τὴν ἀναγωγὴν, ἐλθόντα δὲ, κρίνεσθαι ἐν ἡμέραις ῥηταῖς· βουλόμενοι [η]ἐκ μείζονος διαβολῆς, ἣν ἔμελλον ῥᾷον αὐτοῦ ἀπόντος ποριεῖν, μετάπεμπτον κομισθέντα αὐτὸν ἀγωνίσασθαι. καὶ ἔδοξε πλεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην. Μετὰ δὲ ταῦτα, θέρους [θ]μεσοῦντος ἤδη, ἡ ἀναγωγὴ ἐγίγνετο ἐς τὴν Σικελίαν. τῶν μὲν οὖν ξυμμάχων τοῖς πλείστοις, καὶ ταῖς σιταγωγοῖς ὁλκάσι, [ι]καὶ τοῖς πλοίοις, καὶ ὅση ἄλλη παρασκευὴ ξυνείπετο, πρότερον εἴρητο ἐς Κέρκυραν ξυλλέγεσθαι, [κ]ὡς ἐκεῖθεν ἀθρόοις ἐπὶ τὴν ἄκραν Ἰαπυγίαν τὸν Ἰόνιον [λ]διαβαλοῦσιν. αὐτοὶ δ' Ἀθηναῖοι, καὶ εἴ τινες τῶν ξυμμάχων παρῆσαν, ἐς τὸν Πειραιᾶ, καταβάντες ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ ἅμα ἕῳ ἐπλήρουν τὰς ναῦς, [μ]ὡς ἀναξόμενοι. ξυγκατέβη δὲ καὶ ὁ ἄλλος [ν]ὅμιλος ἅπας, ὡς εἰπεῖν, ὁ ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀστῶν καὶ ξένων· οἱ μὲν ἐπιχώριοι, τοὺς σφετέρους αὐτῶν ἕκαστοι προπέμποντες, οἱ μὲν, ἑταίρους, οἱ δὲ, ξυγγενεῖς, οἱ δὲ, υἱεῖς· καὶ μετ' ἐλπίδος τε ἅμα ἰόντες καὶ ὀλοφυρμῶν, [ξ]τὰ μὲν, ὡς κτήσοιντο, τοὺς δ' εἴ ποτε ὄψοιντο ἐνθυμούμενοι ὅσον πλοῦν ἐκ τῆς σφετέρας ἀπεστέλλοντο. καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, ὡς ἤδη ἔμελλον [ο]μετὰ κινδύνων ἀλλήλους ἀπολιπεῖν, μᾶλλον αὐτοὺς ἐσῄει τὰ δεινὰ ἢ ὅτε ἐψηφίζοντο πλεῖν· ὅμως δὲ τῇ παρούσῃ ῥώμῃ διὰ τὸ πλῆθος ἑκάστων ὧν ἑώρων τῇ ὄψει ἀνεθάρσουν. οἱ δὲ ξένοι, καὶ ὁ ἄλλος ὄχλος κατὰ θέαν ἧκεν, [π]ὡς ἐπ' ἀξιόχρεων καὶ ἄπιστον διάνοιαν. παρασκευὴ γὰρ αὕτη πρώτη ἐκπλεύσασα μιᾶς πόλεως δυνάμει ἑλληνικῇ, πολυτελεστάτη δὴ καὶ εὐπρεπεστάτη τῶν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο. ἀριθμῷ δὲ νεῶν, καὶ ὁπλιτῶν, καὶ ἡ ἐς Ἐπίδαυρον μετὰ Περικλέους, καὶ ἡ αὐτὴ ἐς Ποτίδαιαν μετὰ Ἅγνωνος οὐκ ἐλάσσων ἦν. [ρ]τετράκις γὰρ χίλιοι ὁπλῖται αὐτῶν Ἀθηναίων, καὶ τριακόσιοι ἱππῆς, καὶ τριήρεις ἑκατὸν, καὶ Λεσβίων καὶ Χίων πεντήκοντα, καὶ ξύμμαχοι ἔτι πολλοὶ ξυνέπλευσαν. ἀλλὰ ἐπί τε βραχεῖ πλῷ ὡρμήθησαν, καὶ παρασκευῇ φαύλῃ. οὗτος δὲ ὁ στόλος, ὡς χρόνιός τε ἐσόμενος, καὶ κατ' ἀμφότερα, οὗ ἂν δέῃ, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα [σ]ἐξαρτυθεὶς, τὸ μὲν ναυτικὸν μεγάλαις δαπάναις τῶν τε τριηράρχων καὶ τῆς πόλεως [τ]ἐκπονηθὲν, τοῦ μὲν δημοσίου δραχμὴν τῆς ἡμέρας τῷ ναύτῃ ἑκάστῳ διδόντος, καὶ ναῦς παρασχόντος κενὰς, ἑξήκοντα μὲν ταχείας, τεσσαράκοντα δὲ ὁπλιταγωγούς, καὶ ὑπηρεσίας ταύταις τὰς κρατίστας τῶν τριηράρχων, [υ]ἐπιφοράς τε, πρὸς τῷ ἐκ δημοσίου μισθῷ, διδόντων τοῖς θρανίταις τῶν ναυτῶν, καὶ ταῖς ὑπηρεσίαις, [φ]καὶ τἄλλα σημείοις καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένων, [χ]καὶ ἐς τὰ μακρότατα προθυμηθέντος ἑνὸς ἑκάστου, ὅπως αὐτῷ τινι εὐπρεπείᾳ τε ἡ ναῦς μάλιστα προέξει, καὶ τῷ ταχυναυτεῖν. τὸ δὲ πεζὸν [ψ]καταλόγοις τε [ω]χρηστοῖς ἐκκριθὲν, καὶ ὅπλων καὶ [α]τῶν περὶ τὸ σῶμα σκευῶν μεγάλῃ σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους ἁμιλληθέν. ξυνέβη δὲ πρός τε σφᾶς αὐτοὺς ἅμα ἔριν γενέσθαι, ᾧ τις ἕκαστος προσετάχθη, καὶ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐπίδειξιν μᾶλλον [β]εἰκασθῆναι τῆς δυνάμεως [γ]καὶ ἐξουσίας, ἢ ἐπὶ πολεμίους παρασκευήν. εἰ γάρ τις ἐλογίσατο τήν τε τῆς πόλεως ἀνάλωσιν δημοσίαν, καὶ τῶν στρατευομένων τὴν ἰδίαν, τῆς μὲν πόλεως, [δ]ὅσα τε ἤδη προσετετελέκει, καὶ

γρ. τῆς ἀγωγῆς

α Ἐπεπόριστο] ἐπετέλεστο ἐκ τοῦ πορισμοῦ. β Εἰ δ' ἀπολυθείη] τοῦ ἐγκλήματος δηλονότι. γ Καὶ ἐπεμαρτύρετο] καὶ διεμαρτύρετο. δ Διαβολὰς ἀποδέχεσθαι] ἤγουν δέχεσθαι ὡς βεβαίας.
ε Οἱ δ' ἐχθροὶ, δεδιότες] φοβούμενοι τὸ στράτευμα ὡς οὐκ εὔνουν αὐτοῖς. γράφεται δὲ ἔν τισι, μὴ εὔνουν ἔχῃ. καὶ ἀκουστέον μὴ ἄρα εὔνουν ᾖ τὸ στράτευμα τῷ Ἀλκιβιάδῃ. ζ Ἀπέσπευδον] ἤγουν ἐπέρριπτον μετὰ σπουδῆς. η Ἐκ μείζονος διαβολῆς] βουλόμενοι μεγάλως αὐτὸν διαβάλλειν, ἔμελλον αὐξήσειν τὴν διαβολὴν, ἀπόντος αὐτοῦ. ἐμηχανῶντο δὴ μεταπεμφθέντα αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν καταστῆσαι.
θ Μεσοῦντος ἤδη] τὸ μεσοῦντος, τρίτης ἐστὶ συζυγίας. Εὐριπίδης ἐν Μηδείᾳ, Ζηλῶ σ'. ἐν ἀρχῇ πῆμα, κοὐδέπω μεσοῖ. ι Καὶ τοῖς πλοίοις] τοῖς μικροῖς, ἃ δὴ καὶ λεπτὰ ἄλλοθι εἶπεν. κ Ὡς ἐκεῖθεν] ἤγουν ἐκ τῆς Κερκύρας. λ Διαβαλοῦσι] διαπλεύσουσι. διαπεραιωσομένοις. μ Ὡς ἀναξόμενοι] ἤγουν μέλλοντες ἀναπλεύσειν. ν Ὅμιλος ἅπας] ὁ μὴ ἐκστρατεύσιμος.
ξ Τὰ μὲν, ὡς κτήσοιντο] τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν. ο Μετὰ κινδύνων] οἵ τε ἀπόντες δηλονότι τοὺς μένοντας, καὶ οἱ μένοντες, ἐκείνους. π Ὡς ἐπ' ἀξιόχρεων] ἤγουν μεγάλην. ρ Τετράκις γὰρ χίλιοι] οἱ μετὰ Περικλέους, ἢ οἱ μετὰ Ἅγνωνος. σ Ἐξαρτυθεὶς] παρασκευασθεὶς. ἐπιμασθείς. τ Ἐκπονηθὲν] ἤγουν ἀπαρτισθὲν. μετὰ πόνου συσταθέν. υ Ἐπιφορὰς τὰ πρὸς τῷ] ἔξωθεν τοῦ δημοσίου μισθοῦ, ἐκ τῶν ἰδίων ἐπιδόσεις παρεῖχον. τοῦτο γάρ ἐστιν αἱ ἐπιφοραί. οἱ δὲ θρανῖται, μετὰ μακροτέρων κωπῶν ἐρέττοντες πλείονα κόπον ἔχουσι τῶν ἄλλων. διὰ τοῦτο τούτοις μόνοις ἐπιδόσεις ἐποιοῦντο οἱ τριήραρχαι, οὐχὶ δὲ πᾶσι τοῖς ἐρέταις. φ Καὶ τἄλλα σημείοις] ὑπὸ κυρίως σημείοις λέγει, καθάπερ καὶ τὰ σχηματεύματα· ἢ (ὥς ἔνιοι) σημεῖα τὰς ἔξωθεν καταγραφὰς τῶν τριηρῶν. χ Καὶ ἐς τὰ μακρότατα] ἤτοι ἐπὶ πλεῖστον. ψ Καταλόγοις τε] καταλόγοις ἀκριβέσι δοκιμασθὲν καὶ προκριθέν. ω Χρηστοῖς] ἀγαθοῖς. βεβασανισμένοις. α Τῶν περὶ τὸ σῶμα σκευῶν] οἱ μὲν ὁπλῖται ὅπλα εἶχον· οἱ δὲ ψιλοὶ ἐρέται, καὶ τὰ κλίνεις, καὶ λιθουργοὶ, τὰ ἐπιτήδεια ὄργανα. β Εἰκασθῆναι τῆς δυνάμεως] εἰκασμὸν δοῦναι. γ Καὶ ἐξουσίας] τὴν περιουσίαν ἐξουσίαν φησίν.
δ Ὅσα τε ἤδη προσετετελέκει] προσανήλωσε.

ἃ ἔχοντας τοῖς στρατηγοῖς ἀπέστελλε· τῶν δὲ ἰδιωτῶν, ἅ τε περὶ τὸ σῶμά τις καὶ τριήραρχος ἐς τὴν ναῦν ἀνηλώκει, καὶ ὅσα ἔτι ἔμελλεν ἀναλώσειν, χωρὶς δ᾽ ἃ εἰκὸς ἦν, καὶ αὐτὸν τοῦ ἐκ δημοσίου μισθοῦ, πάντα τινὰ παρασκευάσασθαι ἐφόδιον, ὡς ἐπὶ χρόνιον στρατείαν, καὶ ὅσα ἐπὶ μεταβολῇ τις ἢ στρατιώτης, ἢ ἔμπορος ἔχων ἐπλει, πολλὰ ἂν τάλαντα εὑρέθη ἐκ τῆς πόλεως τὰ πάντα ἐξαγόμενα. καὶ ὁ στόλος οὐχ ἧσσον τόλμης τε θάμβει καὶ ὄψεως λαμπρότητι περιβόητος ἐγένετο, ἢ στρατιᾶς πρὸς οὓς ἐπῄει ὑπερβολῇ, καὶ ὅτι μέγιστος ἤδη διάπλους ἀπὸ τῆς οἰκείας, καὶ ἐπὶ μεγίστῃ ἐλπίδι τῶν μελλόντων, πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἐπεχειρήθη. Ἐπειδὴ δὲ αἱ νῆες πλήρεις ἦσαν, καὶ ἐσέκειτο πάντα ἤδη ὅσα ἔχοντες ἔμελλον ἀνάξεσθαι, τῇ μὲν σάλπιγγι σιωπὴ ὑπεσημάνθη, εὐχὰς δὲ τὰς νομιζομένας πρὸ τῆς ἀναγωγῆς, οὐ κατὰ ναῦν ἑκάστην, ξύμπαντες δὲ ὑπὸ κήρυκος ἐποιοῦντο· κρατῆράς τε κεράσαντες παρ᾽ ἅπαν τὸ στράτευμα, καὶ ἐκπώμασι χρυσοῖς τε καὶ ἀργυροῖς οἵ τε ἐπιβάται καὶ οἱ ἄρχοντες σπένδοντες. ξυνεπηύχοντο δὲ καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ὁ ἐκ τῆς γῆς, τῶν τε πολιτῶν, καὶ εἴ τις ἄλλος εὔνους παρῆν σφίσι. παιανίσαντες δὲ, καὶ τελεώσαντες τὰς σπονδὰς, ἀνήγοντο. καὶ ἐπὶ κέρως τὸ πρῶτον ἐκπλεύσαντες, ἅμιλλαν ἤδη μέχρι Αἰγίνης ἐποιοῦντο, καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Κέρκυραν, ἔνθαπερ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα τῶν ξυμμάχων ξυνελέγετο, ἠπείγοντο ἀφικέσθαι· ἐς δὲ τὰς Συρακούσας ἠγγέλλετο μὲν πολλαχόθεν τὰ περὶ τοῦ ἐπίπλου, οὐ μέντοι ἐπιστεύετο ἐπὶ πολὺ χρόνον οὐδέν. ἀλλὰ καὶ γενομένης ἐκκλησίας, ἐλέχθησαν τοιοίδε λόγοι ἀπό τε ἄλλων, τῶν μὲν πιστευόντων τὰ περὶ τῆς στρατείας τῆς τῶν Ἀθηναίων, τῶν δὲ, τὰ ἐναντία λεγόντων· καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος παρελθὼν αὐτοῖς, ὡς σαφῶς οἰόμενος εἰδέναι τὰ περὶ αὐτῶν, ἔλεγε καὶ παρῄνει τοιάδε.

Ἄπιστα μὲν ἴσως, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινὲς, δόξω ὑμῖν περὶ τοῦ ἐπίπλου τῆς ἀληθείας λέγειν· καὶ γιγνώσκω ὅτι οἱ τὰ μὴ πιστὰ δοκοῦντα εἶναι ἢ λέγοντες, ἢ ἀπαγγέλλοντες, οὐ μόνον οὐ πείθουσιν, ἀλλὰ καὶ ἄφρονες δοκοῦσιν εἶναι. ὅμως δὲ οὐ καταφοβηθεὶς ἐπισχήσω, κινδυνευούσης τῆς πόλεως, πείθων γε ἐμαυτὸν σαφέστερόν τι ἑτέρου εἰδὼς, λέγειν. Ἀθηναῖοι γὰρ ἐφ᾽ ὑμᾶς (ὃ πάνυ θαυμάζετε) πολλῇ στρατιᾷ ὥρμηνται καὶ ναυτικῇ καὶ πεζικῇ, πρόφασιν μὲν, Ἐγεσταίων ξυμμαχίᾳ, καὶ Λεοντίνων κατοικίσει, τὸ δὲ ἀληθὲς, Σικελίας ἐπιθυμίᾳ, μάλιστα δὲ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἡγούμενοι, εἰ ταύτην σχοῖεν, ῥᾳδίως καὶ τἆλλα ἕξειν. ὡς οὖν ἐν τάχει παρεσομένων, ὁρᾶτε ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ὅτῳ τρόπῳ κάλλιστα ἀμυνεῖσθε αὐτοὺς, καὶ μήτε καταφρονήσαντες ἄφαρκτοι ληφθήσεσθε, μήτε ἀπιστήσαντες, τοῦ ξύμπαντος ἀμελήσετε. εἰ δέ τῳ καὶ πιστὰ, τὴν τόλμαν αὐτῶν καὶ δύναμιν μὴ ἐκπλαγῇ. οὔτε γὰρ βλάπτειν ἡμᾶς πλείω οἷοί τε ἔσονται, ἢ πάσχειν, οὔθ᾽ ὅτι μεγάλῳ στόλῳ ἐπέρχονται, ἀνωφελεῖς· ἀλλὰ πρός τε τοὺς ἄλλους Σικελιώτας πολὺ ἄμεινον· μᾶλλον γὰρ ἐθελήσουσιν ἐκπλαγέντες ἡμῖν ξυμμαχεῖν. καὶ ἢν ἄρα ἢ κατεργασώμεθα αὐτοὺς, ἢ ἀπράκτους ὧν ἐφίενται ἀπώσωμεν (οὐ γὰρ δὴ μὴ τύχωσί γε ὧν προσδέχονται φοβοῦμαι) κάλλιστον δὴ ἔργων ἡμῖν ξυμβήσεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστον ἔμοιγε. ὀλίγοι γὰρ δὴ στόλοι μεγάλοι ἢ Ἑλλήνων, ἢ βαρβάρων, πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἀπάραντες, κατώρθωσαν. οὔτε γὰρ πλείους τῶν ἐνοικούντων καὶ ἀστυγειτόνων ἔρχονται (πάντα γὰρ δὴ ὑπὸ δέους ξυνίσταται) ἤν τε δι᾽ ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ σφαλῶσι, τοῖς ἐπιβουλευθεῖσιν ὄνομα, κἂν περὶ σφίσιν αὐτοῖς τὰ πλείω πταίσωσιν, ὅμως καταλείπουσιν. ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι αὐτοὶ οὗτοι, τοῦ Μήδου παρὰ λόγον

α Τόλμης τε θάμβει] ἐκπλήξει τε παραδόξῳ διὰ τὴν τόλμαν πλέον ἢ παρὰ τὴν κατὰ πλῆθος ὑπεροχὴν τῆς στρατιᾶς. β Καὶ ὅτι μέγιστος ἤδη διάπλους] καὶ χρόνου ἅμα καὶ τόπου. γ Καὶ ἐπὶ μεγίστῃ ἐλπίδι] μείζονα ἐλπίσαντες δηλονότι τῆς ὑπαρχούσης δυνάμεως. δ Καὶ ἐσέκειτο πάντα ἤδη] ἐνεβέβλητο. ε Τῇ μὲν σάλπιγγι] διὰ τῆς σάλπιγγος. ζ Παρ᾽ ἅπαν τὸ στράτευμα] ἤγουν διὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. η Γρ. περὶ τοῦ ἐπίπλου τῆς ἀληθείας λέγειν] ἤτοι περὶ τοῦ ἀληθῶς αὐτοὺς ἐπιπλεῖν. θ Ἢ λέγοντες, ἢ ἀπαγγέλλοντες] ἤγουν ἢ ἀφ᾽ ἑαυτῶν λέγοντες καὶ λογισάμενοι, ἢ ἀπαγγέλλοντες, ἐξ ἑτέρων ἀκούσαντες πλευσάντων. ι Ὅμως δὲ οὐ καταφοβηθεὶς] ἤγουν, ὅμως οὐ καθέξω ἐμαυτὸν ἤδη κινδύνου ἐπερχομένου τῇ πόλει, καταφοβηθεὶς τὸ δόξαι ἄπιστα φθέγγεσθαι, καὶ ἐκ τούτου ἄφρων ὑποληφθῆναι. Οὐ καταφοβηθεὶς] οὐ φοβηθήσομαι διὰ τὸ ἄφρων νομισθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο σιωπήσω. κ Ἐπισχήσω] ἐμαυτὸν δηλονότι. λ Σαφέστερόν τι ἑτέρου εἰδὼς] ἀκριβέστερον τῶν ἄλλων ἐπιστάμενος ἀληθέστερον. μ Ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων] δυνάμεων. ν Ὅτῳ τρόπῳ κάλλιστα] ἤγουν ἀνδρικώτατα καὶ φρονιμώτατα. ξ Ἄφαρκτοι ληφθήσεσθε] ἤγουν ἄφρακτοι. ο Εἰ δέ τῳ καὶ πιστὰ] τὰ περὶ τῆς ἐφόδου τῶν Ἀθηναίων. π Ἢ κατεργασώμεθα αὐτοὺς] ταπεινώσωμεν, νικήσωμεν. ρ Οὐ γὰρ δὴ μὴ τύχωσί γε ὧν προσδέχονται φοβοῦμαι] οὐ γὰρ φοβοῦμαι (φησὶ) μὴ ἐπιτύχωσι τοῦ ἑλεῖν ἡμᾶς. σ Ὀλίγοι γὰρ δὴ στόλοι] ἀντὶ τοῦ ὀλίγοι. τ Κατώρθωσαν] ἤγουν ηὐτύχησαν. υ Τῶν ἐνοικούντων] ἤτοι τῶν ἐνοικούντων τοῖς Συρακουσίοις, ἵνα ἀστυγείτονας τοὺς ἄλλους ἀκούσωμεν Σικελιώτας· ἢ τοὺς μὲν ἐνοικοῦντας δεκτέον τοὺς Σικελιώτας, ἀστυγείτονας δὲ, Καρχηδονίους τε καὶ Ἰταλιώτας. φ Πάντα γὰρ δὴ ὑπὸ δέους] ὁ γὰρ φόβος ὁμοφρονεῖν ἀναγκάζει καὶ τοὺς στασιάζοντας. χ Ἤν τε δι᾽ ἀπορίαν] ἂν ἄρα (φησὶ) δι᾽ ἀπορίαν ἐπιτηδείων περὶ αὐτοὺς σφαλῶσι, δόξαν ἡμῖν προσθήσουσιν ὡς ὑφ᾽ ἡμῶν νενικημένοι. ψ Τῶν ἐπιτηδείων] τῶν τροφίμων. ω Ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι] τρία πραγματεύεται διὰ τούτων, ἓν μὲν, ἐν ἐλπίσι ποιῆσαι τοὺς Συρακουσίους τῆς νίκης· ἕτερον δὲ, τὸ μόνοι Συρακουσίοις ἂν κατορθώσωσι, δοκεῖν νενικηκέναι τοὺς Ἀθηναίους· τρίτον δὲ, ἀπαλλάξαι τοῦ φόβου τοὺς Συρακουσίους. α Παρὰ λόγον] παρὰ δόξαν.

Γρ. ἐπὶ κέρως

Γρ. τῶν Ἀθηναίων

» πολλὰ σφαλέντος ἐπὶ τῷ ὀνόματι ὡς ἐπ' ἀθήνας ηὐξήθησαν. καὶ ἡμῖν οὐκ
» ἀνέλπιστον τοῦτο ξυμβῆναι. θαρσοῦντες οὖν τά τε αὐτοῦ παρασκευαζώμεθα,
» καὶ ἐς τοὺς σικελοὺς πέμποντες, τοὺς μὲν μᾶλλον βεβαιωσώμεθα, τοῖς δὲ φιλίαν καὶ
» ξυμμαχίαν πειρώμεθα ποιεῖσθαι. ἔς τε τὴν ἄλλην σικελίαν πέμπωμεν πρέ-
» σβεις, δηλοῦντες ὡς κοινὸς ὁ κίνδυνος, καὶ ἐς τὴν ἰταλίαν, ὅπως ἢ ξυμμαχίαν ποιῶνται
» ἡμῖν, ἢ μὴ δέχωνται ἀθηναίους. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἐς καρχηδόνα ἄμεινον εἶναι πέμψαι. οὐ
» γὰρ ἀνέλπιστον αὐτοῖς, ἀλλ' ἀεὶ διὰ φόβου εἰσὶ μή ποτε ἀθηναῖοι αὐτοῖς ἐπὶ τὴν πό-
» λιν ἔλθωσιν. ὥστε τάχ' ἂν ἴσως νομίσαντες, εἰ τάδε προήσονται, καὶ ἂν σφεῖς ἐν πό-
» νῳ εἶναι, ἐθελήσειαν ἡμῖν ἤτοι κρύφα γε, ἢ φανερῶς, ἢ ἐξ ἑνός γέ του τρόπου ἀμῦναι.
» δυνατοὶ δέ εἰσι μάλιστα τῶν νῦν, βουληθέντες. χρυσὸν γὰρ καὶ ἄργυρον πλεῖστον κέ-
» κτηνται, ὅθεν ὅ, τε πόλεμος καὶ τἆλλα εὐπορεῖ. πέμπωμεν δὲ καὶ ἐς τὴν λακεδαί-
» μονα καὶ ἐς κόρινθον, δεόμενοι δεῦρο κατὰ τάχος βοηθεῖν, καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον κινεῖν.
» ὃ δὲ μάλιστα ἐγώ τε νομίζω ἐπίκαιρον, ὑμεῖς τε, διὰ τὸ ξύνηθες ἥσυχον, ἥκιστ' ἂν
» ὀξέως πείθοισθε, ὅμως εἰρήσεται. σικελιῶται γὰρ εἰ θέλοιμεν ξύμπαντες, εἰ δὲ μή,
» ὅτι πλεῖστοι μεθ' ἡμῶν, καθελκύσαντες ἅπαν τὸ ὑπάρχον ναυτικὸν μετὰ δυοῖν μη-
» νοῖν τροφῆς, ἀπαντῆσαι ἀθηναίοις ἐς τάραντα καὶ ἄκραν ἰαπυγίαν, καὶ δῆλον ποιῆ-
» σαι αὐτοῖς ὅτι οὐ περὶ τῆς σικελίας πρότερον ἔσται ὁ ἀγών, ἢ τοῦ ἐκείνους περαιωθῆναι
» τὸν ἰόνιον, μάλιστ' ἂν αὐτοὺς ἐκπλήξαιμεν, καὶ ἐς λογισμὸν καταστήσαιμεν ὅτι ὁρ-
» μώμεθα μὲν ἐκ φιλίας χώρας φύλακες (ὑποδέχεται γὰρ ἡμᾶς τάρας) τὸ δὲ πέ-
» λαγος αὐτοῖς πολὺ περαιοῦσθαι μετὰ πάσης τῆς παρασκευῆς, χαλεπὸν δὲ, διὰ
» πλοῦ μῆκος, ἐν τάξει μεῖναι, καὶ ἡμῖν ἂν εὐεπίθετος εἴη, βραδεῖά τε καὶ κατ' ὀλίγον
» προσπίπτουσα. εἰ δ' αὖ τῷ ταχυναυτοῦντι ἀθροωτέρῳ κουφίσαντες προσβάλοι-
» εν, εἰ μὲν κώπαις χρήσαιντο, ἐπιθοίμεθ' ἂν κεκμηκόσιν. εἰ δὲ μὴ δοκοίη, ἔστι καὶ ὑπο-
» χωρῆσαι ἡμῖν ἐς τάραντα. οἱ δὲ, μετ' ὀλίγων ἐφοδίων ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ περαιω-
» θέντες, ἀποροῖεν ἂν κατὰ χωρία ἐρῆμα, καὶ ἢ μένοντες πολιορκοῖντο ἄν, ἢ πειρώμε-
» νοι παραπλεῖν, τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ἀπολείποιεν ἄν, καὶ τὰ τῶν πόλεων οὐκ
» ἂν βέβαια ἔχοντες, εἰ ὑποδέξοιντο, ἀθυμοῖεν. ὥστε ἔγωγε τούτῳ τῷ λογισμῷ ἡ-
» γοῦμαι ἀποκληομένους αὐτοὺς, οὐδ' ἂν ἀπᾶραι ἀπὸ κερκύρας, ἀλλ' ἢ διαβουλευ-
» σαμένους, καὶ κατασκοπαῖς χρωμένους ὁπόσοι τ' ἐσμὲν καὶ ἐν ᾧ χωρίῳ, ἐξωσθῆναι
» ἂν τῇ ὥρᾳ ἐς χειμῶνα, ἢ καταπλαγέντας τῷ ἀδοκήτῳ, καταλῦσαι ἂν τὸν πλοῦν. ἄλ-
» λως τε καὶ τοῦ ἐμπειροτάτου τῶν στρατηγῶν (ὡς ἐγὼ ἀκούω) ἄκοντος ἡγουμένου, καὶ ἀσμέ-
» νου ἂν πρόφασιν λαβόντος, εἴ τι ἀξιόχρεων ἀφ' ἡμῶν ὀφθείη. ἀγγελοίμεθα δ' ἂν εὖ
» οἶδ' ὅτι ἐπὶ τὸ πλέον. τῶν δ' ἀνθρώπων πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ αἱ γνῶμαι ἵστανται, καὶ
» τοὺς προεπιχειροῦντας, ἢ τοῖς γε ἐπιχειροῦσι προδηλοῦντας ὅτι ἀμυνοῦνται, μᾶλλον πεφό-
» βηνται, ἰσοκινδύνους ἡγούμενοι. ὅπερ ἂν νῦν ἀθηναῖοι πάθοιεν. ἐπέρχονται γὰρ ἡμῖν ὡς οὐκ
» ἀμυνουμένοις, δικαίως κατεγνωκότες ὅτι αὐτοὺς οὐ μετὰ λακεδαιμονίων ἐφθείρομεν.
» εἰ δ' ἴδοιεν παρὰ γνώμην τολμήσαντας, τῷ ἀδοκήτῳ μᾶλλον ἂν καταπλαγεῖεν ἢ τῇ
» ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς δυνάμει. πείθεσθε οὖν, μάλιστα μὲν ταῦτα τολμήσαντες, εἰ δὲ μή, ὅτι
» τάχιστα τἆλλα ἐς τὸν πόλεμον ἑτοιμάζειν, καὶ παραστῆναι παντί, τὸ μὲν καταφρονεῖν
» τοὺς ἐπιόντας, ἐν τῶν ἔργων τῇ ἀλκῇ δείκνυσθαι, τὸ δ' ἤδη τὰς μετὰ φόβου παρα-

γρ. προσδοκοίη

α Τά τε αὐτοῦ] ἤγουν τὰ ἐν τῷδε τῷ τόπῳ. β Βεβαιωσώμεθα] βεβαίους φίλους ποιήσωμεν. γ Καὶ ξυμμαχίαν πειρώμεθα ποιεῖσθαι] ἐχθροῖς οὖσι δηλονότι. δ Ἔς τε τὴν ἄλλην σικελίαν] οὐχὶ πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἑλλήνων οἰκουμένην. περὶ γὰρ τῶν βαρβάρων. ε Οὐ γὰρ ἀνέλπιστον αὐτοῖς] ἀφόβοι. τὸ κακὸν δηλονότι. προσδοκῶσι γάρ. ζ Διὰ φόβου εἰσὶ] φοβοῦνται καρχηδόνιοι μὴ αὐτοῖς ἐπέλθωσιν ἀθηναῖοι. η Εἰ τάδε προήσονται] τὰ καθ' ἡμᾶς. θ Καὶ ἂν σφεῖς ἐν πόνῳ εἶναι] ἐν ταλαιπωρίᾳ. ι Ἤτοι κρύφα γε] κρύφα μὲν χρήματα ἡμῖν λάθρα τῶν ἀθηναίων πέμψαντες. κ Ὅθεν ὅ, τε πόλεμος] καὶ ἐν πολέμῳ δύναμιν ἔχει μεγίστην καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις πράγμασι τὰ χρήματα. λ Καὶ τἆλλα] τὰ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. μ Διὰ τὸ ξύνηθες ἥσυχον] διὰ τὸ σύνηθες ὑμῖν εἶναι τὸ ἡσυχάζειν. ν Καὶ ἐς λογισμὸν καταστήσαιμεν] καὶ ποιήσαιμεν αὐτοὺς ἐν φροντίδι καὶ διαλογισμῷ γενέσθαι. ξ Χώρας φύλακες] λέγει τῆς σικελίας. ο Εὐεπίθετος εἴη] εὐεπιχείρητος ἡμῖν ἔσται ἡ δύναμις αὐτῶν, ῥαδίως τε πλέουσα διὰ τὸ ἐν τῷ πλάγει κάμνειν, καὶ οὐκ ἀθρόα. π Ἀθροωτέρῳ κουφίσαντες] ἤτοι κοῦφοι ὄντες, ἢ καταλείποντες ὀπίσω τὴν παρασκευήν. ρ Εἰ δὲ μὴ προσδοκοίη] προσβάλλειν δηλονότι. σ Περαιωθέντες] εἰς τὴν τάραντα δηλονότι. τ Ἀποροῖεν ἂν] εἰς ἀπορίαν καταστήσονται τῶν ἐπιτηδείων. υ Παραπλεῖν] τὴν τάραντα δηλονότι. φ Καὶ τὰ τῶν πόλεων] καὶ οὐκ εἰδότες βεβαίως εἰ αἱ πόλεις ὑποδέξονται αὐτούς, ἀθυμοῖεν ἄν. χ Ἐξωσθῆναι ἂν] ἐκπεσεῖσθαι εἰς καιρὸν τοῦ πλεῖν εἰς χειμῶνας. ψ Καὶ τοῦ ἐμπειροτάτου τῶν στρατηγῶν] τὸν Νικίαν λέγει. ω Εἴ τι ἀξιόχρεων] ἀξιόμαχον. βέβαιον. πιστὸν εἰς ἀξιομαχίαν. α Ἰσοκινδύνους ἡγούμενοι] ὡς τοὺς ἐν ὁμοίῳ κινδύνῳ καταστήσοντας αὐτούς, ἢ ἰσοπαλεῖς. β Δικαίως κατεγνωκότες ὅτι αὐτοὺς] τὸ δικαίως, δύναται μὲν καὶ πρὸς τὸ ἐπέρχονται λαμβάνεσθαι, δικαίως ἐπέρχονται· δύναται δὲ καὶ πρὸς τὸ κατεγνωκότες. γ Μᾶλλον ἂν] μᾶλλον ἂν καταπλαγεῖεν τῷ ἀπροσδοκήτως ἡμᾶς αὐτοῖς ἀντιτάξασθαι, ἤπερ τῇ δυνάμει ἡμῶν. δ Ταῦτα τολμήσαντες] τὸ ἀντεξορμῆσαι τοῖς ἀθηναίοις. ε Καὶ παραστῆναι παντί] δόξαι εἶναι παντὶ ἀνθρώπῳ. ζ Τὸ μὲν καταφρονεῖν τοὺς ἐπιόντας] δεῖ τοὺς καταφρονοῦντας τῶν ἐπιόντων, ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἀνδρείᾳ φαίνεσθαι καταφρονοῦντας τῶν ἐναντίων. ἔργον γὰρ κἀνταῦθα καὶ πολλαχοῦ τὸν πόλεμον λέγει. η Τὸ δ' ἤδη τὰς μετὰ φόβου] τὸ δέ, ὡς φοβουμένους κινδύνου, ἀσφαλέστατα παρασκευάζεσθαι, χρησιμώτατον.

σκευὰς ἀσφαλεστάτας νομίσαντας ὡς ἐπικινδύνους πράξειν, χρησιμώτατα ἂν ξυμβῆναι. οἱ δὲ ἄνδρες καὶ ἐπέρχονται, καὶ ἐν πλῷ εὖ οἶδ' ὅτι ἤδη εἰσί, καὶ ὅσον οὔπω πάρεισι.

Καὶ ὁ μὲν Ἑρμοκράτης τοσαῦτα εἶπε. τῶν δὲ Συρακοσίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν, οἱ μέν, ὡς οὐδενὶ ἂν τρόπῳ ἔλθοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δ', ἀληθῆ ἐστιν ἃ λέγει· τοῖς δ', εἰ καὶ ἔλθοιεν, τί ἂν δράσειαν αὐτούς, ὅ,τι [α] οὐκ ἂν μεῖζον ἀντιπάθοιεν. ἄλλοι δὲ καὶ πάνυ καταφρονοῦντες, ἐς γέλωτα ἔτρεπον τὸ πρᾶγμα. ὀλίγον δ' ἦν τὸ πιστεῦον τῷ Ἑρμοκράτει, καὶ φοβούμενον τὸ μέλλον. παρελθὼν δ' αὐτοῖς Ἀθηναγόρας, ὃς δήμου τε προστάτης ἦν, καὶ ἐν τῷ παρόντι [β] πιθανώτατος τοῖς πολλοῖς, ἔλεγε τοιάδε.

Τοὺς μὲν Ἀθηναίους ὅστις μὴ βούλεται [γ] οὕτω κακῶς φρονῆσαι, καὶ ὑποχειρίους ἡμῖν γενέσθαι ἐνθάδε ἐλθόντας, ἢ δειλός ἐστιν, ἢ τῇ πόλει οὐκ εὔνους. τοὺς δ' ἀγγέλλοντας τὰ τοιαῦτα, καὶ περιφόβους ὑμᾶς ποιοῦντας, τῆς μὲν τόλμης οὐ θαυμάζω, [δ] τῆς δὲ ἀξυνεσίας, εἰ μὴ οἴονται ἔνδηλοι εἶναι. οἱ γὰρ δεδιότες ἰδίᾳ τι, βούλονται τὴν πόλιν [ε] ἐς ἔκπληξιν καθιστάναι, ὅπως τῷ κοινῷ φόβῳ τὸ σφέτερον [ζ] ἐπηλυγάζωνται. καὶ νῦν αὗται αἱ ἀγγελίαι τοῦτο δύνανται, [η] οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου, ἐκ δὲ ἀνδρῶν οἵπερ ἀεὶ [θ] τάδε κινοῦσι, ξύγκεινται. ὑμεῖς δέ, ἢν εὖ βουλεύησθε, οὐκ ἐξ ὧν οὗτοι ἀγγέλλουσι σκοποῦντες, λογιεῖσθε τὰ εἰκότα, [ι] ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἄνθρωποι [κ] δεινοί, καὶ πολλῶν ἔμπειροι (ὥσπερ ἐγὼ [λ] Ἀθηναίους ἀξιῶ) δράσειαν. οὐ γὰρ αὐτοὺς εἰκὸς Πελοποννησίους τε ὑπολιπόντας, καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον μήπω βεβαίως [μ] καταλελυμένους, ἐπ' ἄλλον πόλεμον οὐκ ἐλάσσω ἑκόντας ἐλθεῖν. ἐπεὶ ἔγωγε ἀγαπᾶν οἴομαι αὐτοὺς ὅτι οὐχ ἡμεῖς ἐπ' ἐκείνους ἐρχόμεθα, πόλεις τοσαῦται, καὶ οὕτω μεγάλαι. εἰ δὲ δή, ὥσπερ λέγονται, ἔλθοιεν, ἱκανωτέραν ἡγοῦμαι Σικελίαν Πελοποννήσου [ν] διαπολεμῆσαι, ὅσῳ κατὰ πάντα [ξ] ἄμεινον ἐξήρτυται· τὴν δὲ ἡμετέραν πόλιν αὐτὴν, τῆς νῦν στρατιᾶς, ὥς φασιν, ἐπιούσης, καὶ εἰ δὶς τοσαύτη ἔλθοι, πολὺ κρείσσω εἶναι. οἷς γ' ἐπίσταμαι οὔθ' ἵππους ἀκολουθήσοντας, [ο] οὐδ' αὐτόθεν πορισθησομένους, εἰ μὴ ὀλίγους τινὰς παρ' Ἐγεσταίων, οὐδ' ὁπλίτας ἰσοπληθεῖς τοῖς ἡμετέροις, ἐπὶ νεῶν γε ἐλθόντας. μέγα γὰρ τὸ καὶ αὐταῖς ταῖς ναυσὶ κούφαις τοσοῦτον πλοῦν δεῦρο κομισθῆναι, τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ὅσην δεῖ ἐπὶ πόλιν τοσήνδε πορισθῆναι, οὐκ ὀλίγην οὖσαν. [π] ὥστε παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω, μόλις ἄν μοι δοκοῦσιν, εἰ πόλιν ἑτέραν τοσαύτην ὅσαι Συρακοῦσαί εἰσιν, ἔλθοιεν ἔχοντες, καὶ ὅμορον οἰκήσαντες τὸν πόλεμον ποιοῖντο, οὐκ ἂν παντάπασι διαφθαρῆναι· [ρ] ἦ που γε δὴ ἐν πάσῃ πολεμίᾳ Σικελίᾳ. [σ] ξυστήσεται γὰρ στρατοπέδῳ τε ἐκ νεῶν ἱδρυθέντι, καὶ ἐκ σκηνιδίων, [τ] καὶ ἀναγκαίας παρασκευῆς, [υ] οὐκ ἐπιπολὺ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἱππέων ἐξιόντες. τό τε ξύμπαν, [φ] οὐδ' ἂν κρατῆσαι αὐτοὺς τῆς γῆς ἡγοῦμαι· τοσούτῳ τὴν ἡμετέραν παρασκευὴν κρείσσω νομίζω. ἀλλὰ ταῦτα, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, οἵ τε Ἀθηναῖοι γιγνώσκοντες, τὰ σφέτερα αὐτῶν εὖ οἶδ' ὅτι σώζουσι, [χ] καὶ ἐνθένδε ἄνδρες οὔτε ὄντα, [ψ] οὔτε ἂν γενόμενα [ω] λογοποιοῦσιν. οὓς ἐγὼ οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλ' ἀεὶ ἐπίσταμαι, ἤτοι λόγοις γε τοιοῖσδε, καὶ ἔτι τούτων [α] κακουργοτέροις ἢ ἔργοις βουλομένους καταπλήξαντας τὸ ὑμέτερον πλῆθος, αὐτοὺς τῆς πόλεως ἄρχειν. καὶ δέδοικα μέντοι μήποτε πολλὰ πειρῶντες καὶ κατορθώσωσιν. [β] ἡμεῖς δὲ κακοί, πρὶν ἐν τῷ παθεῖν ὦμεν, προφυλάξασθαί τε, καὶ αἰσθόμενοι ἐπεξελθεῖν. τοιγάρτοι δι' αὐτὰ ἡ πόλις ἡμῶν ὀλιγάκις μὲν ἡσυχάζει, στάσεις δὲ πολλὰς καὶ ἀγῶνας οὐ πρὸς τοὺς πολεμίους πλείονας ἢ πρὸς αὑτὴν ἀναιρεῖται, τυραννίδας δὲ [γ] ἔστιν ὅτε καὶ δυναστείας ἀδίκους. ὧν ἐγὼ πειράσομαι, ἤν γε ὑμεῖς ἐθέλητε ἕπεσθαι, μήποτε ἐφ' ἡμῶν τι

γρ. οὐδ'

α Ὅ,τι οὐκ ἂν μεῖζον ἀντιπάθοιεν] μείζονα αὐτὴν πάθοιεν τοῖς Ἀθηναίοις ἢ δράσαι. β Πιθανώτατος τοῖς πολλοῖς] δυνάμενος πείθειν τοὺς πολλούς. γ Οὕτω κακῶς φρονῆσαι] μωροὺς εἶναι. δ Τῆς δὲ ἀξυνεσίας] θαυμάζω δηλονότι. ε Ἐς ἔκπληξιν καθιστάναι] ἤγουν εἰς φόβον ἐμβαλεῖν. ζ Ἐπηλυγάζωνται] τὸ ἐπηλυγάζωνται, ἐπικρύπτωσι. ὅπως (φησὶ) κοινῇ φοβήσαντες ἅπαντας, τὸν ἴδιον φόβον ἀποκρύψωσι. η Οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου] ἐξ ἀλόγου συμπτώματος. θ Τάδε κινοῦσι, ξύγκειται] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἀγγελίαι. ι Ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἄνθρωποι] ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν δράσειαν ἄνθρωποι δεινοί. κ Δεινοί] ἀντὶ τοῦ συνετοί, φρόνιμοι. λ Ἀθηναίους ἀξιῶ] ἀξίους ἡγοῦμαι εἶναι. μ Καταλελυμένους] ἀντὶ τοῦ καταλελυκότας. ν Διαπολεμῆσαι] διενεγκεῖν τὸν πόλεμον. δηλονότι περὶ ἑαυτῆς διὰ πολέμου. ξ Ἄμεινον ἐξήρτυται] τῆς Πελοποννήσου δηλονότι. ο Οὐδ' αὐτόθεν] ἐκ τῆς Σικελίας. π Ὥστε παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω] τὸ μὲν παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω, τοσοῦτον διαφέρομαι τοῖς τὰ ἔπεα διαγγέλλουσι. τὸ δὲ ὥστε, ὑπερβιβάσαι χρή, ἵνα μὴ σολοικοφανὲς ᾖ τὸ σχῆμα, καὶ οὕτω συντάξαι, παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω, ὥστε μόγις ἄν μοι δοκοῦσιν οὐκ ἂν παντάπασι διαφθαρῆναι οἱ Ἀθηναῖοι. ρ Ἦ που γε δὴ ἐν πάσῃ πολεμίᾳ Σικελίᾳ γε] μὴ ὅτι γε ἐν Σικελίᾳ πάσῃ πολεμίᾳ καθεστώσῃ. σ Ξυστήσεται γὰρ στρατοπέδῳ τε] λείπει χρώμενοι. τ Καὶ ἀναγκαίας παρασκευῆς] οὐ τῆς ἐκ περιουσίας, ἀλλὰ τῆς οὐδὲ αὐτάρκους. υ Οὐκ ἐπιπολὺ] ἐρχόμενοι τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἱππέων. φ Οὐδ' ἂν κρατῆσαι αὐτοὺς τῆς γῆς ἡγοῦμαι] οὐδ' ἂν ἀποβῆναι αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν νομίζω δυνήσεσθαι. χ Καὶ ἐνθένδε ἄνδρες] ἀπὸ τῆς πόλεως. ψ Οὔτε ἂν γενόμενα] οὐχ οἷά τε γενέσθαι. ω Λογοποιοῦσι] ψευδέσι λόγοις συντιθέασι. α Κακουργοτέροις] πονηροτέροις. β Ἡμεῖς δὲ κακοὶ πρὶν ἐν τῷ παθ.] ἡμεῖς δὲ διὰ κακίαν ἀδύνατοί ἐσμεν καὶ προαισθέσθαι τοὺς πονηρούς, καὶ αἰσθανόμενοι ἐπεξελθεῖν αὐτοῖς. γ Ἔστιν ὅτε καὶ δυναστείας ἀδίκους] ἀντὶ τοῦ ποτὲ αἱρεῖται.

περιιδεῖν γίγνεσθαι, ὑμᾶς μὲν τοὺς πολλοὺς πείθων, τοὺς δὲ τὰ τοιαῦτα μηχανωμένους κολάζων, μὴ μόνον αὐτοφώρους, (χαλεπὸν γὰρ ἐπιτυγχάνειν) ἀλλὰ καὶ ὧν βούλονται μὲν, δύνανται δ' οὔ. τὸν γὰρ ἐχθρὸν οὐχ ὧν δρᾷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας προαμύνεσθαι χρὴ, εἴπερ καὶ μὴ προφυλαξάμενός τις προπείσεται. τοὺς δ' αὖ ὀλίγους, τὰ μὲν ἐλέγχων, τὰ δὲ, φυλάσσων, τὰ δὲ, καὶ διδάσκων. μάλιστα γὰρ δοκῶ ἄν μοι οὕτως ἀποτρέπειν τῆς κακουργίας. καὶ δῆτα (ὃ πολλάκις ἐσκεψάμην) τί καὶ βούλεσθε ὦ νεώτεροι; πότερον ἄρχειν ἤδη; ἀλλ' οὐκ ἔννομον. ὁ δὲ νόμος ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ δυναμένους ἐτέθη ἀτιμάζειν. ἀλλὰ δὴ μὴ μετὰ πολλῶν ἰσονομεῖσθαι; καὶ πῶς δίκαιον τοὺς αὐτοὺς μὴ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι; φήσει τις δημοκρατίαν οὔτε ξυνετὸν, οὔτ' ἴσον εἶναι, τοὺς δ' ἔχοντας τὰ χρήματα, καὶ ἄρχειν ἄριστα βελτίστους. ἐγὼ δέ φημι πρῶτα μὲν δῆμον ξύμπαν ὠνομάσθαι, ὀλιγαρχίαν δὲ, μέρος· ἔπειτα φύλακας μὲν ἀρίστους εἶναι χρημάτων τοὺς πλουσίους, βουλεῦσαι δ' ἂν βέλτιστα τοὺς ξυνετοὺς, κρῖναι δ' ἂν ἀκούσαντας ἄριστα τοὺς πολλοὺς· καὶ ταῦτα ὁμοίως καὶ κατὰ μέρη καὶ ξύμπαντα ἐν δημοκρατίᾳ ἰσομοιρεῖν. ὀλιγαρχία δὲ τῶν μὲν κινδύνων τοῖς πολλοῖς μεταδίδωσι, τῶν δ' ὠφελίμων οὐ πλεονεκτεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ξύμπαντ' ἀφελομένη ἔχει, ἃ ὑμῶν οἵ τε δυνάμενοι καὶ οἱ νέοι προθυμοῦνται, ἀδύνατα ἐν μεγάλῃ πόλει κατασχεῖν. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, ὦ πάντων ἀξυνετώτατοι, εἰ μὴ μανθάνετε κακὰ σπεύδοντες, ἢ ἀμαθέστατοί ἐστε ὧν ἐγὼ οἶδα Ἑλλήνων, ἢ ἀδικώτατοι, εἰ εἰδότες τολμᾶτε. ἀλλ' ἤτοι μαθόντες γε, ἢ μεταγνόντες, τὸ τῆς πόλεως ξύμπασι κοινὸν αὔξετε, ἡγησάμενοι τοῦτο μὲν ἂν ἴσον καὶ πλέον οἱ ἀγαθοὶ ὑμῶν, ἥπερ τὸ τῆς πόλεως πλῆθος μετασχεῖν· εἰ δ' ἄλλα βουλήσεσθε, καὶ τοῦ παντὸς κινδυνεύσαι στερηθῆναι· καὶ τῶν τοιῶνδε ἀγγελιῶν, ὡς προαισθανομένους, καὶ μὴ ἐπιτρέψοντας, ἀπαλλάγητε. ἡ γὰρ πόλις ἥδε, καὶ εἰ ἔρχονται Ἀθηναῖοι, ἀμυνεῖται αὐτοὺς ἀξίως αὑτῆς· καὶ στρατηγοί εἰσιν ἡμῖν οἳ σκέψονται αὐτά. καὶ εἰ μή τι αὐτῶν ἀληθές ἐστιν (ὥσπερ οὐκ οἴομαι), οὐ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀγγελίας καταπλαγεῖσα, καὶ ἑλομένη ὑμᾶς ἄρχοντας, αὐθαίρετον δουλείαν ἐπιβαλεῖται· αὐτὴ δ' ἐφ' ἑαυτῆς σκοποῦσα, τούς τε λόγους ἀφ' ὑμῶν ὡς ἔργα δυναμένους κρινεῖ, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀκούειν ἀφαιρεθήσεται, ἐκ δὲ τοῦ ἔργῳ φυλασσομένη μὴ ἐπιτρέπειν, πειράσεται σώζειν. Τοιαῦτα Ἀθηναγόρας εἶπε. τῶν δὲ στρατηγῶν εἷς ἀναστὰς ἄλλον μὲν οὐδένα ἔτι εἴασε παρελθεῖν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὰ παρόντα ἔλεξε τοιάδε. Διαβολὰς μὲν οὐ σῶφρον οὔτε λέγειν τινὰς ἐς ἀλλήλους, οὔτε τοὺς ἀκούοντας ἀποδέχεσθαι· πρὸς δὲ τὰ ἐσαγγελλόμενα μᾶλλον ὁρᾶν, ὅπως εἷς τε ἕκαστος καὶ ἡ ξύμπασα πόλις καλῶς τοὺς ἐπιόντας παρασκευαζώμεθα ἀμύνεσθαι. κἂν ἄρα μηδὲν δεήσῃ, οὐδεμία βλάβη τοῦ τε τὸ κοινὸν κοσμηθῆναι καὶ ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς ὁ πόλεμος ἀγάλλεται. τὴν δ' ἐπιμέλειαν καὶ ἐξέτασιν αὐτῶν ἡμεῖς ἕξομεν, καὶ τῆς πρὸς τὰς πόλεις διαπομπῆς ἅμα ἔς τε κατασκοπὴν, καὶ ἤν τι ἄλλο φαίνηται ἐπιτήδειον. τὰ δὲ καὶ ἐπιμεμελήμεθα ἤδη, καὶ ὅ, τι ἂν αἰσθώμεθα, ἐς ὑμᾶς οἴσομεν. Καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι, τοσαῦτα εἰπόντος τοῦ στρατηγοῦ, διελύθησαν ἐκ τοῦ ξυλλόγου. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἤδη ἐν τῇ Κερκύρᾳ αὐτοί τε καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅπαντες ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν ἐπεξέτασιν τοῦ στρατεύματος, καὶ ξύνταξιν, ὥσπερ ἔμελλον ὁρμεῖσθαι,

α Τὰ τοιαῦτα μηχανωμένους] ἤγουν τοὺς κακούργους. β Κολάζων, μὴ μόνον αὐτοφώρους] ἐπὶ αὐτοφώρῳ λαμβανομένους. χαλεπὸν γὰρ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἔχειν αὐτούς. γ Καὶ ὧν βούλονται μὲν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ κολάζων. δ Οὐχ ὧν δρᾷ μόνον] ἕνεκα δηλονότι. ε Εἴπερ καὶ μὴ προφυλαξάμενός τις προπείσεται] εἴπερ καὶ πάθοι τις κακῶς πρὶν αἰσθηται αὐ. ζ Τὰ μὲν, ἐλέγχων] ἤγουν φανερῶς δεικνύων. η Ἐσκεψάμην] ἤγουν, κατ' ἐμαυτὸν ἐπὶ συννοίας ἔχοι. θ Τί καὶ βούλεσθε ὦ νεώτεροι] πρὸς τ' Ἑρμοκράτην ἀποτείνει τὸν λόγον. ι Ὁ δὲ νόμος, ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι] ὁ δὲ νόμος κωλύων ἐτέθη διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ὑμᾶς ἄρχειν, μᾶλλον ἤπερ ὡς δυναμένους ἀτιμάζων. λέγει δὲ περὶ τῶν νέων, ὅτι εἴργονται τ' ἀρχῆς διὰ τὸν νόμον, οὐκ ἀτιμαζόμενοι, ἀλλὰ κωλυόμενοι διὰ τὴν ἡλικίαν, τουτέστι, τὴν ἀριστοκρατίαν. κ Ἰσονομεῖσθαι] ἀπὸ κοινοῦ, τὸ πολλάκις ἐσκεψάμην τί καὶ βούλεσθε. λ Οὔτ' ἴσον εἶναι] δίκαιον. μ Ὀλιγαρχίαν δὲ, μέρος] λείπει τῆς πόλεως. ν Ἰσομοιρεῖν] ἰσοτιμίας ἀξιοῦσθαι ἐν δημοκρατίᾳ οἵ τε πλούσιοι καὶ οἱ συνετοί. ξ Καὶ ξύμπαντ' ἀφελομένη ἔχει] τῆς ὠφελείας δηλονότι. ο Ἃ ὑμῶν οἵ τε δυνάμενοι καὶ οἱ νέοι] ἅπερ ὑμῶν οἵ τε ὀλιγαρχικοὶ καὶ οἱ νέοι προθυμοῦνται πάντα ἔχειν, ἀδύνατα ὄντος ἐν μεγάλῃ πόλει πάντα τούτους ἔχειν. π Καὶ πλέον οἱ ἀγαθοὶ ὑμῶν] οἱ ἀγαθοὶ ὑμῶν ἡγήσωσαι τοῦτο καὶ ἴσον εἶναι, καὶ πλέον τοῦ ἴσου, τὸ τῶν αὐτῶν μεταχεῖν ὧν καὶ πᾶσα ἡ πόλις. ρ Τὸ τῆς πόλεως] τὸ πᾶσι κοινῶς ὠφέλιμον τῆς πόλεως, τοῦτο αὔξετε. σ Εἰ δ' ἄλλα βουλήσεσθε] εἰ δὲ μείζω τῶν ἐφίεσθε, πάντων στερηθήσεσθε. τ Ὡς προαισθανομένους] αὐτὴ τῶν προαισθανομένων, καὶ μὴ ἐπιτρεψόντων ὑμῶν. υ Εἰ μή τι αὐτῶν] τοῦτο αὐτὰ ποδίδονται πρὸς ἐκεῖνο, ἡ γὰρ πόλις ἥδε, καὶ εἰ ἔρχονται Ἀθηναῖοι, ἀμυνεῖται. καὶ εἰ μή τι αὐτῶν ἀληθές ἐστιν, οὐ διὰ τὰς ὑμετέρας ἀγγελίας αὐθαίρετον δουλείαν ἑλεῖται. τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ, αὐθαίρετον δουλείαν ἐπιβαλεῖται. φ Τούς τε λόγους ἀφ' ὑμῶν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ οὐκ οἴμαι. οὐκ οἴμαι γὰρ (φησὶν) ὅτι τοὺς λόγους ὑμῶν ἴσα ἔργοις δύνασθαι ἡ πόλις κρινεῖ. χ Ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν] οὐχὶ διὰ τὸ ἀκούειν καταπλαγεὶς ἀπορρίψεται. ψ Ἐκ δὲ τοῦ, ἔργῳ φυλασσομένη] τὴν ἐλευθερίαν πειράσεται σώζειν ἐκ τοῦ δι' ἔργων μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀφαιρουμένοις αὐτήν. ω Κἂν ἄρα μηδὲν δεήσῃ] μάχης δηλονότι. α Οἷς ὁ πόλεμος ἀγάλλεται] οἷς χαίρει πόλεμος, ὧν χρήζει. β Ἐπιτήδειον] ἁρμόδιον. γ Ἐς ὑμᾶς οἴσομεν] ἤγουν μηνύσομεν ὑμῖν δηλονότι.

σθαί τε καὶ στρατοπεδεύεσθαι, οἱ στρατηγοὶ ἐποιήσαντο, καὶ τρία μέρη νείμαντες, ἓν ἑκάστῳ ἐκλήρωσαν, ἵνα μήτε ἅμα πλέοντες ἀπορῶσιν ὕδατος, καὶ λιμένων, καὶ τῶν ἐπιτηδείων [α] ἐν ταῖς καταγωγαῖς, πρός τε τἆλλα εὐκοσμότεροι καὶ ῥᾴους ἄρχειν ὦσι, κατὰ τέλη [β] στρατηγῷ προστεταγμένοι. ἔπειτα δὲ προὔπεμψαν καὶ ἐς τὴν ἰταλίαν καὶ σικελίαν τρεῖς ναῦς, [γ] εἰσομένας αἵτινες σφᾶς τῶν πόλεων δέξονται. [δ] καὶ εἴρητο αὐταῖς προαπαντᾶν, ὅπως ἐπιστάμενοι καταπλέωσι. Μετὰ δὲ ταῦτα, τοσῇδε ἤδη τῇ παρασκευῇ Ἀθηναῖοι ἄραντες ἐκ τῆς κερκύρας, ἐς τὴν σικελίαν ἐπεραιοῦντο, [ε] τριήρεσι μὲν ταῖς πάσαις, τέτταρσι καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ δυοῖν ῥοδίοιν πεντηκοντόροιν· τούτων ἀττικαὶ μὲν ἦσαν ἑκατόν, ὧν αἱ μὲν ἑξήκοντα, ταχεῖαι, αἱ δ' ἄλλαι, στρατιώτιδες· [ζ] τὸ δὲ ἄλλο ναυτικόν, χίων, καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων. [η] ὁπλίταις δὲ τοῖς ξύμπασιν, ἑκατὸν καὶ πεντακισχιλίοις. (καὶ τούτων, ἀθηναίων μὲν αὐτῶν ἦσαν πεντακόσιοι μὲν καὶ χίλιοι ἐκ καταλόγου, ἑπτακόσιοι δὲ, θῆτες, ἐπιβάται τῶν νεῶν. ξύμμαχοι δὲ οἱ ἄλλοι ξυνεστράτευον, οἱ μὲν, τῶν ὑπηκόων, οἱ δ' ἀργείων, πεντακόσιοι, καὶ μαντινέων καὶ μισθοφόρων πεντήκοντα καὶ διακόσιοι.) τοξόταις δὲ τοῖς πᾶσιν, ὀγδοήκοντα καὶ τετρακοσίοις· καὶ τούτων κρῆτες οἱ ὀγδοήκοντα ἦσαν. καὶ σφενδονήταις ῥοδίων ἑπτακοσίοις, καὶ μεγαρεῦσι ψιλοῖς φυγάσιν εἴκοσι καὶ ἑκατόν· καὶ ἱππαγωγῷ μιᾷ τριάκοντα ἀγούσῃ ἱππέας. Τοσαύτη ἡ πρώτη παρασκευὴ πρὸς τὸν πόλεμον διέπλει. τούτοις δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἄγουσαι ὁλκάδες μὲν τριάκοντα σιταγωγοί, καὶ τοὺς σιτοποιοὺς ἔχουσαι, καὶ λιθολόγους, καὶ τέκτονας, καὶ ὅσα ἐς τειχισμὸν ἐργαλεῖα· πλοῖα δὲ ἑκατόν, ἃ ἐξ ἀνάγκης μετὰ τῶν ὁλκάδων ξυνέπλει. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πλοῖα καὶ ὁλκάδες ἑκούσιοι ξυνηκολούθουν τῇ στρατιᾷ ἐμπορίας ἕνεκα. ἃ τότε πάντα ἐκ τῆς κερκύρας [θ] ξυνδιέβαλε τὸν ἰόνιον κόλπον. καὶ προσβαλοῦσα ἡ πᾶσα παρασκευὴ πρός τε ἄκραν ἰαπυγίαν, καὶ πρὸς τάραντα, [ι] καὶ ὡς ἕκαστοι εὐπόρησαν, [κ] παρεκομίζοντο τὴν ἰταλίαν, τῶν μὲν πόλεων οὐ δεχομένων αὐτοὺς ἀγορᾷ, οὐδὲ ἄστει, ὕδατι δὲ καὶ ὅρμῳ· τάραντος δὲ καὶ λοκρῶν, οὐδὲ τούτοις· ἕως ἀφίκοντο ἐς ῥήγιον τῆς ἰταλίας ἀκρωτήριον, [λ] καὶ ἐνταῦθα ἤδη ἠθροίζοντο. καὶ ἔξω τῆς πόλεως (ὡς αὐτοὺς εἴσω οὐκ ἐδέχοντο) στρατόπεδόν τε κατεσκευάσαντο ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ, οὗ αὐτοῖς [μ] καὶ ἀγορὰν παρεῖχον, καὶ τὰς ναῦς [ν] ἀνελκύσαντες ἡσύχασαν. καὶ πρός τε τοὺς ῥηγίνους λόγους ἐποιήσαντο, ἀξιοῦντες χαλκιδέας ὄντας χαλκιδεῦσιν οὖσι λεοντίνοις βοηθεῖν. [ξ] οἱ δὲ οὐδὲ μεθ' ἑτέρων ἔφασαν ἔσεσθαι, ἀλλ' ὅ,τι ἂν καὶ τοῖς ἄλλοις ἰταλιώταις ξυνδοκῇ, τοῦτο ποιήσειν. οἱ δὲ, πρὸς τὰ ἐν τῇ σικελίᾳ πράγματα ἐσκόπουν ὅτῳ τρόπῳ ἄριστα προσοίσονται· καὶ τὰς πρόπλους ναῦς ἐκ τῆς ἐγέστης ἅμα προσέμενον, βουλόμενοι εἰδέναι περὶ τῶν χρημάτων, εἰ ἔστιν ἃ ἔλεγον ἐν ταῖς ἀθήναις οἱ ἄγγελοι. τοῖς δὲ συρακοσίοις ἐν τούτῳ πολλαχόθεν τε ἤδη καὶ ἀπὸ τῶν κατασκόπων σαφῆ ἠγγέλλετο, ὅτι ἐν ῥηγίῳ αἱ νῆές εἰσι, [ο] καὶ ὡς ἐπὶ τούτοις παρεσκευάζοντο πάσῃ τῇ γνώμῃ. καὶ οὐκέτι ἠπίστουν· καὶ ἔς τε τοὺς σικελοὺς περιέπεμπον, [π] ἔνθα μὲν, [ρ] φύλακας, πρὸς δὲ τοὺς, πρέσβεις· [σ] καὶ ἐς τὰ περίπλοια τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρουρὰς ἐσεκόμιζον· τά τε ἐν τῇ πόλει, ὅπλων ἐξετάσει καὶ ἵππων, ἐσκόπουν εἰ ἐντελῆ ἐστι. [τ] καὶ τἆλλα, ὡς ἐπὶ ταχεῖ πολέμῳ καὶ ὅσον οὐ παρόντι, καθίσταντο. αἱ δ' ἐκ τῆς ἐγέστης τρεῖς νῆες αἱ πρόπλοι παραγίγνονται τοῖς ἀθηναίοις ἐς τὸ ῥήγιον, ἀγγέλλουσαι ὅτι τἆλλα μὲν οὐκ ἔστι χρήματα ἃ ὑπέσχοντο, τριάκοντα δὲ τάλαντα μόνα φαίνεται. καὶ οἱ στρατηγοὶ εὐθὺς ἐν ἀθυμίᾳ ἦσαν, ὅτι αὐτοῖς τοῦτό τε πρῶτον [υ] ἀντεκεκρούκει, καὶ οἱ ῥηγῖνοι, οὐκ ἐθελήσαντες ξυστρατεύειν, οὓς πρῶτον ἤρξαντο πείθειν, [φ] καὶ εἰκὸς ἦν μάλιστα, λεοντίνων τε ξυγγενεῖς ὄντας, καὶ σφίσιν αἰεὶ ἐπιτηδείους. καὶ τῷ μὲν Νικίᾳ προσδεχο-

α Ἐν ταῖς καταγωγαῖς] λιμέσι.
β Στρατηγῷ προστεταγμένοι] κατὰ τάξεις ὑπὸ στρατηγοῖς τεταγμένοι. γ Εἰσομένας] γνωσομένας.
δ Καὶ εἴρητο αὐταῖς] ὥριστο ταῖς ναυσί. ε Τριήρεσι μὲν ταῖς πάσαις] τριήρεις ταχεῖαι, τριήρεις στρατιώτιδες, πεντηκόντοροι, ἱππαγωγοί. πλοῖα. ὁλκάδες. ζ Τὸ δὲ ἄλλο ναυτ.] ἤγουν αἱ ἄλλαι νῆες, αἱ ἔχουσαι τοὺς ναύτας. η Ὁπλίταις δὲ τοῖς ξύμπασι] στρατιώτας τοὺς πεζομαχοῦντας ἄγουσαι.

θ Ξυνδιέβαλε τὸν ἰόνιον κόλπον] συνδιεπεραιώθη. ι Καὶ ὡς ἕκαστοι εὐπόρησαν] ἀπὸ τοῦ, ὡς ἕκαστοι εἶχον εὐπλοῆσαι. κ Παρεκομίζοντο] ἤγουν παρέπλεον τῆς ἐκομίζοντο. λ Καὶ ἐνταῦθα] ἤγουν ἐν τῷ ῥηγίῳ. μ Καὶ ἀγορὰν παρεῖχον] οἱ ῥηγῖνοι δηλονότι. ν Ἀνελκύσαντες] ἤγουν ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηράν. ξ Οἱ δὲ, οὐδὲ μεθ' ἑτέρων] οὔτε μετὰ τῶν ἀθηναίων, οὔτε μετὰ τῶν συρακουσίων. ο Καὶ ὡς ἐπὶ τούτοις παρεσκευάζοντο] καὶ πᾶσιν ἐδόκει παρασκευάζεσθαι, οὐδενὸς ἀντιλέγοντος. Ἐπὶ τούτοις. μετὰ ταῦτα. π Ἔνθα μὲν] εἴς τινας. ρ Φύλακας] τοὺς διαφυλάξοντας τὰς φιλίας πόλεις. σ Καὶ ἐς τὰ περίπλοια] γράφεται περιπόλια. τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια, ἃ περιπλέοντες, εἰσῆγον εἰς αὐτὰ φρουρούς. τ Καὶ τἆλλα ὡς ἐπὶ ταχεῖ πολέμῳ] ὡς ἐν συντόμῳ ἐσομένῳ. υ Ἀντεκεκρούκει] τῇ γνώμῃ ἀπηντήκει, ἀπέβη. φ Καὶ εἰκὸς ἦν] συστρατεύειν δηλονότι τοῖς ἀθηναίοις.

γρ. περιπόλια

γρ. ἀλογώτατα
γρ. ἐξετεχνάσαντο

μένῳ ἦν τὰ περὶ τῶν Ἐγεσταίων, τοῖν δὲ ἑτέροιν καὶ ἀλογώτερα. οἱ δὲ Ἐγεσταῖοι τοιόνδε τι ἐξετεχνήσαντο τότε ὅτε οἱ πρῶτοι πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἦλθον αὐτοῖς ἐς τὴν κατασκοπὴν τῶν χρημάτων. ἔς τε τὸ ἐν Ἔρυκι ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης ἀγαγόντες αὐτοὺς, ἐπέδειξαν τὰ ἀναθήματα, φιάλας τε, καὶ οἰνοχόας, καὶ θυμιατήρια, καὶ ἄλλην κατασκευὴν οὐκ ὀλίγην· ἃ ὄντα ἀργυρᾶ, πολλῷ πλείω τὴν ὄψιν ἀπ' ὀλίγης δυνάμεως χρημάτων παρείχετο. καὶ ἰδίᾳ ξενίσεις ποιούμενοι τῶν τριηριτῶν, τά τε ἐξ αὐτῆς Ἐγέστης ἐκπώματα καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ξυλλέξαντες, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἐγγὺς πόλεων καὶ Φοινικικῶν καὶ Ἑλληνίδων αἰτησάμενοι, ἐσέφερον ἐς τὰς ἑστιάσεις ὡς οἰκεῖα ἕκαστοι. καὶ πάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖς αὐτοῖς χρωμένων, καὶ πανταχοῦ πολλῶν φαινομένων, μεγάλην τὴν ἔκπληξιν τοῖς ἐκ τῶν τριηρῶν Ἀθηναίοις παρεῖχε. καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας, διεθρόησαν ὡς χρήματα πολλὰ ἴδοιεν. καὶ οἱ μὲν, αὐτοί τε ἀπατηθέντες, καὶ τοὺς ἄλλους τότε πείσαντες, ἐπειδὴ διῆλθεν ὁ λόγος ὅτι οὐκ εἴη ἐν τῇ Ἐγέστῃ τὰ χρήματα, πολλὴν τὴν αἰτίαν εἶχον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. οἱ δὲ στρατηγοὶ πρὸς τὰ παρόντα ἐβουλεύοντο. καὶ Νικίου μὲν ἦν γνώμη πλεῖν ἐπὶ Σελινοῦντα πάσῃ τῇ στρατιᾷ, ἐφ' ὅπερ μάλιστα ἐπέμφθησαν. καὶ ἢν μὲν παρέχωσι χρήματα παντὶ τῷ στρατεύματι Ἐγεσταῖοι, πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι· εἰ δὲ μή, ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶν, ὅσασπερ ᾐτήσαντο, ἀξιοῦν διδόναι αὐτοὺς τροφήν, καὶ παραμείναντας Σελινουντίους ἢ βίᾳ ἢ ξυμβάσει διαλλάξαι αὐτοῖς, καὶ οὕτω παραπλεύσαντας τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ ἐπιδείξαντας μὲν τὴν δύναμιν τῆς Ἀθηναίων πόλεως, δηλώσαντας δὲ τὴν ἐς τοὺς φίλους καὶ ξυμμάχους προθυμίαν, ἀποπλεῖν οἴκαδε, ἢν μή τι δι' ὀλίγου καὶ ἀπὸ τοῦ ἀδοκήτου, ἢ Λεοντίνους οἷοί τε ὦσιν ὠφελῆσαι, ἢ τῶν ἄλλων τινὰ πόλεων προσαγαγέσθαι, καὶ τῇ πόλει δαπανῶντας τὰ οἰκεῖα μὴ κινδυνεύειν. Ἀλκιβιάδης δὲ οὐκ ἔφη χρῆναι τοσαύτῃ δυνάμει ἐκπλεύσαντας, αἰσχρῶς καὶ ἀπράκτως ἀπελθεῖν, ἀλλ' ἔς τε τὰς πόλεις ἐπικηρυκεύεσθαι, πλὴν Σελινοῦντος καὶ Συρακουσῶν, τὰς ἄλλας, καὶ πειρᾶσθαι καὶ τοὺς Σικελοὺς, τοὺς μὲν, ἀφιστάναι ἀπὸ τῶν Συρακοσίων, τοὺς δὲ, φίλους ποιεῖσθαι, ἵνα σῖτον καὶ στρατιὰν ἔχωσι. πρῶτον δὲ πείθειν Μεσσηνίους (ἐν πόρῳ γὰρ μάλιστα καὶ προσβολῇ εἶναι αὐτοὺς τῆς Σικελίας) καὶ λιμένα καὶ ἐφόρμησιν τῇ στρατιᾷ ἱκανωτάτην ἔσεσθαι. προσαγαγομένους δὲ τὰς πόλεις, εἰδότας μεθ' ὧν τις πολεμήσει, οὕτως ἤδη Συρακούσαις καὶ Σελινοῦντι ἐπιχειρεῖν, ἢν μὴ οἱ μὲν, Ἐγεσταίοις ξυμβαίνωσιν, οἱ δὲ, Λεοντίνους ἐῶσι κατοικίζειν. Λάμαχος δὲ ἄντικρυς ἔφη χρῆναι πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας, καὶ πρὸς τῇ πόλει ὡς τάχιστα τὴν μάχην ποιεῖσθαι, ἕως ἔτι ἀπαράσκευοί τε εἰσὶ, καὶ μάλιστα ἐκπεπληγμένοι. τὸ γὰρ πρῶτον πᾶν στράτευμα δεινότατον εἶναι· ἢν δὲ χρονίσῃ πρὶν ἐς ὄψιν ἐλθεῖν, τῇ γνώμῃ ἀναθαρσοῦντας ἀνθρώπους, καὶ τῇ ὄψει καταφρονεῖν μᾶλλον. αἰφνίδιοι δὲ ἢν προσπέσωσιν, ἕως ἔτι περιδεεῖς προσδέχονται, μάλιστ' ἂν σφᾶς περιγενέσθαι, καὶ κατὰ πάντα ἂν αὐτοὺς ἐκφοβῆσαι, τῇ τε ὄψει (πλεῖστοι γὰρ ἂν νῦν φανῆναι) καὶ τῇ προσδοκίᾳ ὧν πείσονται, μάλιστα δ' ἂν τῷ αὐτίκα κινδύνῳ τῆς μάχης. εἰκὸς δὲ εἶναι καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλοὺς ἀποληφθῆναι ἔξω, διὰ τὸ ἀπιστεῖν σφᾶς μὴ ἥξειν. καὶ ἐσκομιζομένων αὐτῶν, τὴν στρατιὰν οὐκ ἀπορήσειν χρημάτων, ἢν πρὸς τῇ πόλει κρατοῦσα καθέζηται. τούς τε ἄλλους Σικελιώτας οὕτως ἤδη μᾶλλον καὶ ἐκείνοις οὐ ξυμμαχήσειν, καὶ σφίσι προσιέναι, καὶ οὐ διαμελλήσειν περισκοποῦντας ὁπότεροι κρατήσουσι. ναύσταθμον δὲ, ἐπαναχωρήσαντας, καὶ ἐφορμηθέντας, Μέγαρα ἔφη χρῆναι ποιεῖσθαι, ἃ ἦν ἔρημα, ἀπέχοντα Συρακουσῶν οὔτε πλοῦν πολὺν, οὔτε ὁδόν.

α Τοῖν δὲ ἑτέροιν καὶ ἀλογώτατα] Ἀλκιβιάδῃ καὶ Λαμάχῳ. β Ἐξετεχνήσαντο τότε] μετεχειρίσαντο. Ἀλκιβιάδῃ καὶ Λαμάχῳ ἐξετεχνήσαντο. γ Ἐπέδειξαν τὰ ἀναθήματα] ὑπ' ὄψιν ἔθηκαν. δ Ἀπ' ὀλίγης δυνάμεως] ὀλίγα τῇ δυνάμει ὄντα, μεγάλην φαντασίαν παρεῖχε. ε Καὶ ἰδίᾳ ξενίσεις] φιλοφρονήσεις. ζ Τῶν τριηριτῶν] τῶν ἐν τριήρεσιν ἀφικομένων. η Καὶ Ἑλληνίδων αἰτησάμενοι] χρησάμενοι. τὸ δὲ αἰτήσαντες, ἀντὶ τοῦ, λαβόντες αὐτὰ τῷ μέλλειν ἀποδώσειν. θ Διεθρόησαν] εἰπόντες διεπέραξαν. ι Καὶ παραμείναντας] τοὺς Ἀθηναίους. κ Διαλλάξαι αὐτοῖς] τοῖς Ἐγεσταίοις. λ Ἢν μή τι δι' ὀλίγου] διὰ ταχέως, καὶ αὐτοῦ τοῦ προσδοκῆσαι. μ Καὶ τῇ πόλει δαπανῶντας] ἀντὶ τοῦ, καὶ μὴ δαπανῶντας τὰ οἰκεῖα κινδυνεύειν ἐν τῇ πόλει. ἤγουν κίνδυνον προξενεῖν τῇ πόλει. ν Καὶ στρατιὰν ἔχωσιν] ἀπὸ τούτων τῶν πόλεων. ξ Ἐν πόρῳ τε] περαιῶσει. ο Προσαγαγομένους δὲ τὰς πόλεις] χειρωσαμένους. π Εἰδότας μεθ' ὧν τις] εἰδότας τίνας ἔχουσι συμμάχους. ρ Τὸ γὰρ πρῶτον πᾶν στράτευμα] τὴν πρώτην προσβολὴν τοῦ στρατεύματος. σ Μάλιστ' ἂν σφᾶς] τοὺς Ἀθηναίους. τ Καὶ κατὰ πάντα ἂν αὐτοὺς ἐκφοβῆσαι] τοὺς Συρακοσίους δηλονότι τοὺς Ἀθηναίους. υ Τῷ αὐτίκα κινδύνῳ τῆς μάχης] ἀπὸ κοινοῦ, τὸ ἐκφοβῆσαι αὐτοὺς τῷ προσδοκῆσαι αὐτίκα ἐν κινδύνῳ διαμαχήσεσθαι. φ Μὴ ἥξειν] ἢ μὴ ἀπὸ φαντασίας πειραθῆναι. χ Καὶ ἐσκομιζομένων] καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν μεταφερόντων τῶν Συρακοσίων, οὐκ ἀπορήσειν τοὺς Ἀθηναίους χρημάτων, ἂν κρατοῦντες τῶν Συρακοσίων, προσκαθέζωνται τῇ πόλει. ψ Οὐ ξυμμαχήσειν] τοῖς Συρακουσίοις δηλονότι. ω Καὶ οὐ διαμελλήσειν] καὶ οὐ διαστήσειν καραδοκοῦντας ὁπότεροι κρατήσουσιν. α Οὔτε πλοῦν πολὺν, οὔτε ὁδόν] οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης πολὺ ἀπέχοντα.

Λάμαχος μὲν ταῦτα εἰπὼν, ὅμως προσέθετο καὶ αὐτὸς τῇ Ἀλκιβιάδου γνώμῃ. μετὰ δὲ τοῦτο, Ἀλκιβιάδης τῇ αὐτοῦ νηῒ διαπλεύσας ἐς μεσσήνην, καὶ λόγους ποιησάμενος περὶ ξυμμαχίας πρὸς αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ' ἀπεκρίναντο, πόλει μὲν ἂν οὐ δέξασθαι, ἀγορὰν δ' ἔξω παρέξειν, ἀπέπλει ἐς τὸ ῥήγιον. καὶ εὐθὺς ξυμπληρώσαντες ἑξήκοντα ναῦς ἐκ πασῶν οἱ στρατηγοὶ, καὶ τὰ ἐπιτήδεια λαβόντες, [α] παρέπλεον ἐς νάξον, τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐν ῥηγίῳ καταλιπόντες, καὶ ἕνα σφῶν αὐτῶν. ναξίων δὲ δεξαμένων τῇ πόλει, παρέπλεον ἐς κατάνην. καὶ ὡς αὐτοὺς οἱ καταναῖοι οὐκ ἐδέχοντο (ἐνῆσαν γὰρ αὐτόθι ἄνδρες [β] τὰ συρακοσίων βουλόμενοι) ἐκομίσθησαν ἐπὶ τὸν τηρίαν ποταμόν. καὶ αὐλισάμενοι, τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ συρακούσας ἔπλεον, [γ] ἐπικαίρως ἔχοντες [δ] τὰς ἄλλας ναῦς. δέκα δὲ τῶν νεῶν προὔπεμψαν [ε] ἐς τὸν μέγαν λιμένα, πλεῦσαί τε καὶ κατασκέψασθαι εἴ τι ναυτικόν ἐστι [ζ] καθελκυσμένον, καὶ κηρύξαι ἀπὸ τῶν νεῶν προσπλεύσαντας, ὅτι οἱ ἀθηναῖοι ἥκουσι, λεοντίνους ἐς τὴν ἑαυτῶν καταστήσοντες κατὰ ξυμμαχίαν καὶ ξυγγένειαν· τοὺς οὖν ὄντας ἐν συρακούσαις λεοντίνων, ὡς παρὰ φίλους καὶ εὐεργέτας ἀθηναίους ἀδεῶς ἀπιέναι. ἐπεὶ δ' ἐκηρύχθη, καὶ κατεσκέψαντο τήν τε πόλιν καὶ τοὺς λιμένας, καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν, ἐξ ἧς αὐτοῖς ὁρμωμένοις [η] πολεμητέα ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς κατάνην. [θ] καὶ ἐκκλησίας γενομένης, τὴν μὲν στρατιὰν οὐκ ἐδέχοντο οἱ καταναῖοι, τοὺς δὲ στρατηγοὺς ἐσελθόντας ἐκέλευον, ὅ τι βούλονται εἰπεῖν. καὶ λέγοντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, [ι] καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τετραμμένων, οἱ στρατιῶται πυλίδα τινὰ ἐνῳκοδομημένην [κ] κακῶς ἔλαθον διελόντες, καὶ ἐσελθόντες [λ] ἠγόραζον ἐς τὴν πόλιν. τῶν δὲ καταναίων, οἱ μὲν τὰ τῶν συρακοσίων φρονοῦντες, ὡς εἶδον τὸ στράτευμα ἔνδον, εὐθὺς περιδεεῖς γενόμενοι ὑπεξῆλθον, οὐ πολλοί τινες· οἱ δὲ ἄλλοι ἐψηφίσαντό τε ξυμμαχίαν τοῖς ἀθηναίοις, καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἐκέλευον ἐκ ῥηγίου κομίζειν. μετὰ δὲ τοῦτο πλεύσαντες οἱ ἀθηναῖοι ἐς τὸ ῥήγιον, πάσῃ ἤδη τῇ στρατιᾷ ἄραντες ἐς τὴν κατάνην, ἐπειδὴ ἀφίκοντο, κατεσκευάζοντο τὸ στρατόπεδον. ἐσηγγέλλετο δὲ αὐτοῖς ἔκ τε καμαρίνης, ὡς εἰ ἔλθοιεν, προσχωροῖεν ἂν, καὶ ὅτι συρακούσιοι [μ] πληροῦσι ναυτικόν. ἁπάσῃ οὖν τῇ στρατιᾷ παρέπλευσαν, πρῶτον μὲν ἐπὶ συρακούσας· καὶ ὡς οὐδὲν εὗρον ναυτικὸν πληρούμενον, παρεκομίζοντο αὖθις ἐπὶ καμαρίνης, καὶ σχόντες [ν] ἐς τὸν αἰγιαλὸν, ἐπεκηρυκεύοντο. οἱ δ' οὐκ ἐδέχοντο, λέγοντες σφίσι [ξ] τὰ ὅρκια εἶναι, μιᾷ νηῒ καταπλεόντων ἀθηναίων δέχεσθαι, ἢν μὴ αὐτοὶ πλείους μεταπέμπωσιν. [ο] ἄπρακτοι δὲ γενόμενοι, ἀπέπλεον· καὶ ἀποβάντες κατά τι τῆς συρακοσίας, καὶ ἁρπαγὴν ποιησάμενοι, καὶ τῶν συρακοσίων ἱππέων βοηθησάντων, [π] καὶ τῶν ψιλῶν τινὰς ἐσκεδασμένους διαφθειράντων, ἀπεκομίσθησαν ἐς κατάνην. καὶ καταλαμβάνουσι τὴν σαλαμινίαν ναῦν ἐκ τῶν ἀθηνῶν ἥκουσαν ἐπί τε Ἀλκιβιάδην, ὡς κελεύσοντας ἀποπλεῖν ἐς ἀπολογίαν ὧν ἡ πόλις ἐνεκάλει, καὶ ἐπ' ἄλλους τινὰς τῶν στρατιωτῶν τῶν μετ' αὐτοῦ, μεμηνυμένων περὶ τῶν μυστηρίων ὡς ἀσεβούντων, τῶν δὲ, καὶ περὶ τῶν Ἑρμῶν. οἱ γὰρ ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἡ στρατιὰ ἀπέπλευσεν, οὐδὲν ἧσσον ζήτησιν ἐποιοῦντο τῶν περὶ τὰ μυστήρια καὶ τῶν περὶ τοὺς Ἑρμᾶς δρασθέντων· [ρ] καὶ οὐ δοκιμάζοντες τοὺς μηνυτὰς, ἀλλὰ πάντα ὑπόπτως ἀποδεχόμενοι, [σ] διὰ πονηρῶν ἀνθρώπων πίστιν, πάνυ χρηστοὺς τῶν πολιτῶν ξυλλαμβάνοντες κατέδουν· χρησιμώτερον [τ] ἡγούμενοι εἶναι βασανίσαι τὸ πρᾶγμα καὶ εὑρεῖν, ἢ διὰ μηνυτοῦ πονηρίαν, τινὰ καὶ χρηστὸν δοκοῦντα εἶναι, αἰτιαθέντα, ἀνέλεγκτον διαφυγεῖν. [υ] ἐπιστάμενος γὰρ ὁ δῆμος ἀκοῇ τὴν Πεισιστράτου καὶ τῶν παίδων τυραννίδα χαλεπὴν [φ] τελευτῶσαν γενομένην, καὶ προσέτι [χ] οὐδ' ὑφ' ἑαυτῶν καὶ Ἁρμοδίου καταλυθεῖσαν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν λακεδαιμονίων, ἐφοβεῖτο ἀεὶ, καὶ πάντα ὑπόπτως ἐλάμβανε. τὸ γὰρ Ἀριστο

γρ. ἐπὶ κέρως

γρ. ᾔει

α Παρέπλεον ἐς νάξον] τὴν σικελικήν.
β Τὰ συρακουσίων βουλόμενοι] φρονοῦντες.
γ Ἐπικαίρως] συντόμως· πεπηγμένως. δ Τὰς ἄλλας ναῦς] οὐ μόνον τὰς ἑξήκοντα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας παραλαβόντες. ε Ἐς τὸν μέγαν λιμένα] τῶν συρακουσῶν δηλονότι. ζ Καθελκυσμένον] ἑλκυσμένον εἰς τὴν θάλασσαν.
η Πολεμητέα ἦν] πολεμεῖν δυνατὸν ἔσοιτο.
θ Καὶ ἐκκλησίας γενομένης] τῶν καταναίων δηλονότι. ι Καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει] τῶν καταναίων.
κ Κακῶς] ἀπείρως, σαθρῶς. λ Ἠγόραζον ἐς τὴν πόλιν] ἀντὶ τοῦ, ἐν ἀγορᾷ διέτριβον.
μ Πληροῦσι ναυτικὸν] ναῦς τῶν πληροῦσι.
ν Ἐς τὸν αἰγιαλὸν] τῶν καμαριναίων. ξ Τὰ ὅρκια εἶναι] τοῖς καμαριναίοις.
ο Ἄπρακτοι δὲ γενόμενοι] οἱ ἀθηναῖοι.
π Καὶ τῶν ψιλῶν τινάς] τῶν ἀθηναίων.
ρ Καὶ οὐ δοκιμάζοντες τοὺς μηνυτὰς] οὐ διακρίνοντες (φησὶ) τοὺς μηνυτὰς πότερον ψεύδονται, ἢ ἀληθεύουσιν, ἀλλ' ὁμοίως πᾶσι πιστεύοντες, διὰ τὸ προσέχειν τοῖς πονηροῖς μηνυταῖς, οἵους τῶν πολιτῶν χρηστοὺς ὄντας κατέδουν.
σ Διὰ πονηρῶν ἀνθρώπων πίστιν] πιστεύοντες πονηροῖς ἀνθρώποις μηνυταῖς.
τ Ἡγούμενοι εἶναι] κρεῖσσον ἡγούμενοι βασανίσαι μᾶλλον τῶν χρηστῶν τινὰ, καὶ εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν, ἢ διὰ τὸ μὴ πιστεύειν τοῖς πονηροῖς μηνυταῖς, τοὺς αἰτίους γενομένους ἀπολῦσαι ἀνεξετάστως. υ Ἐπιστάμενος γὰρ ὁ δῆμος ἀκοῇ] γνῶσιν ἔχοντες ἐξ ἀκοῆς.
φ Τελευτῶσαν] γενομένην ἐν τελευταίοις χρόνοις.
χ Οὐδ' ὑφ' ἑαυτῶν] οὔτε ὑπὸ ἀθηναίων κοινῇ, οὔτε ὑπὸ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος.

γείτονος καὶ Ἁρμοδίου τόλμημα δι' ἐρωτικὴν ξυντυχίαν ἐπεχειρήθη. ἣν ἐγὼ ἐπὶ πλέον διηγησάμενος, ἀποφανῶ οὔτε τοὺς ἄλλους, οὔτε αὐτοὺς Ἀθηναίους περὶ τῶν σφετέρων τυράννων, οὐδὲ περὶ τοῦ γενομένου ἀκριβὲς οὐδὲν λέγοντας. Πεισιστράτου γὰρ γηραιοῦ τελευτήσαντος ἐν τῇ τυραννίδι, οὐχ Ἵππαρχος (ὥσπερ οἱ πολλοὶ οἴονται) ἀλλ' Ἱππίας πρεσβύτατος ὢν ἔσχε τὴν ἀρχήν. γενομένου δὲ Ἁρμοδίου ὥρᾳ ἡλικίας λαμπροῦ, Ἀριστογείτων ἀνὴρ τῶν ἀστῶν μέσος πολίτης, ἐραστὴς ὢν, εἶχεν αὐτόν. πειραθεὶς δὲ ὁ Ἁρμόδιος ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου, καὶ οὐ πεισθεὶς, καταγορεύει τῷ Ἀριστογείτονι. ὁ δὲ, ἐρωτικῶς περιαλγήσας, καὶ φοβηθεὶς τὴν Ἱππάρχου δύναμιν, μὴ βίᾳ προσαγάγηται αὐτὸν, ἐπιβουλεύει εὐθὺς, ὡς ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ἀξιώσεως, κατάλυσιν τῇ τυραννίδι. καὶ ἐν τούτῳ ὁ Ἵππαρχος, ὡς αὖθις πειράσας οὐδὲν μᾶλλον ἔπειθε τὸν Ἁρμόδιον, βίαιον μὲν οὐδὲν ἐβούλετο δρᾶν, ἐν τρόπῳ δέ τινι ἀφανεῖ, ὡς οὐ διὰ τοῦτο δὴ, παρεσκευάζετο προπηλακιῶν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ τὴν ἄλλην ἀρχὴν ἐπαχθὴς ἦν ἐς τοὺς πολλοὺς, ἀλλ' ἀνεπιφθόνως κατεστήσατο. καὶ ἐπετήδευσαν ἐπὶ πλεῖστον δὴ τύραννοι οὗτοι ἀρετὴν καὶ ξύνεσιν, καὶ Ἀθηναίους εἰκοστὴν μόνον πρασσόμενοι τῶν γιγνομένων, τήν τε πόλιν αὐτῶν καλῶς διεκόσμησαν, καὶ τοὺς πολέμους διέφερον, καὶ ἐς τὰ ἱερὰ ἔθυον. τὰ δὲ ἄλλα αὐτὴ ἡ πόλις τοῖς πρὶν κειμένοις νόμοις ἐχρῆτο, πλὴν καθόσον ἀεί τινα ἐπεμέλοντο σφῶν αὐτῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἶναι. καὶ ἄλλοι τε αὐτῶν ἦρξαν τὴν ἐνιαύσιον Ἀθηναίοις ἀρχὴν, καὶ Πεισίστρατος ὁ Ἱππίου τοῦ τυραννεύσαντος υἱὸς, τοῦ πάππου ἔχων τοὔνομα, ὃς τῶν δώδεκα θεῶν βωμὸν τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄρχων ἀνέθηκε, καὶ τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Πυθίου. καὶ τῷ μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ προσοικοδομήσας ὕστερον ὁ δῆμος Ἀθηναίων μεῖζον μῆκος τοῦ βωμοῦ, ἠφάνισε τοὐπίγραμμα· τοῦ δ' ἐν Πυθίου, ἔτι καὶ νῦν δῆλόν ἐστιν, ἀμυδροῖς γράμμασι, λέγον τάδε,

» Μνῆμα τόδ' ἧς ἀρχῆς Πεισίστρατος Ἱππίου υἱὸς
» Θῆκεν Ἀπόλλωνος Πυθίου ἐν τεμένει.

Ὅτι δὲ πρεσβύτατος ὢν Ἱππίας ἦρξεν, εἰδὼς μὲν καὶ ἀκοῇ ἀκριβέστερον ἄλλων, ἰσχυρίζομαι, γνοίη δ' ἄν τις καὶ αὐτῷ τούτῳ· παῖδες γὰρ αὐτῷ μόνῳ φαίνονται τῶν γνησίων ἀδελφῶν γενόμενοι, ὡς ὅ,τε βωμὸς σημαίνει, καὶ ἡ στήλη περὶ τῆς τῶν τυράννων ἀδικίας, ἡ ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀκροπόλει σταθεῖσα. ἐν ᾗ Θεσσαλοῦ μὲν οὐδ' Ἱππάρχου οὐδεὶς παῖς γέγραπται, Ἱππίου δὲ πέντε, οἳ αὐτῷ ἐκ Μυρρίνης τῆς Καλλίου τοῦ Ὑπεροχίδου θυγατρὸς ἐγένοντο. εἰκὸς γὰρ ἦν τὸν πρεσβύτατον πρῶτον γῆμαι. καὶ ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ πρῶτος γέγραπται μετὰ τὸν πατέρα. οὐδὲ τοῦτο ἀπεοικότως, διὰ τὸ πρεσβεύειν τε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τυραννεῦσαι. οὐ μὴν οὐδ' ἂν κατασχεῖν μοι δοκεῖ ποτε Ἱππίας τὸ παραχρῆμα ῥᾳδίως τὴν τυραννίδα, εἰ Ἵππαρχος μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ ὢν ἀπέθανεν, αὐτὸς δὲ αὐθημερὸν καθίστατο. ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πρότερον ξύνηθες, τοῖς μὲν πολίταις φοβερὸν, ἐς δὲ τοὺς ἐπικούρους ἀκριβὲς, πολλῷ τῷ περιόντι τοῦ ἀσφαλοῦς κατεκράτησε. καὶ οὐχ ὡς ἀδελφὸς νεώτερος ὢν ἠπόρησεν, ἐν ᾧ οὐ πρότερον ξυνεχῶς ὡμιλήκει τῇ ἀρχῇ. Ἱππάρχῳ δὲ ξυνέβη, τοῦ πάθους τῇ δυστυχίᾳ ὀνομασθέντα, καὶ τὴν δόξαν τῆς τυραννίδος ἐς τὰ ἔπειτα προσλαβεῖν. τὸν δ' οὖν Ἁρμόδιον ἀπαρνηθέντα τὴν πείρασιν, ὥσπερ διενοεῖτο προὐπηλάκισεν. ἀδελφὴν γὰρ αὐτοῦ κόρην ἐπαγγείλαντες ἥκειν κανοῦν οἴσουσαν ἐν πομπῇ τινὶ, ἀπήλασαν, λέγοντες οὐδὲ ἐπαγγεῖλαι τὴν ἀρχὴν, διὰ τὸ μὴ ἀξίαν εἶναι. χαλεπῶς δὲ ἐνεγκόντος τοῦ Ἁρμοδίου, πολλῷ δὴ μᾶλλον δι' ἐκεῖνον καὶ Ἀριστογείτων παρωξύνετο. καὶ αὐτοῖς τὰ μὲν ἄλλα πρὸς τοὺς ξυνεπιθησομένους τῷ ἔργῳ ἐπέπρακτο, περιέμενον δὲ

α Δι' ἐρωτικὴν ξυντυχίαν] ἔρωτος σύμβασιν. β Ἐπεχειρήθη] ἐτολμήθη. γ Ἣν ἐγὼ ἐπὶ πλέον διηγησάμενος] μακροτέρᾳ διηγήσει χρησάμενος. δ Γενομένου δὲ Ἁρμοδίου ὥρᾳ ἡλικίας λαμπροῦ] ἐπιφανεστάτου ἐν τῇ ἀκμῇ. ε Μέσος πολίτης] οὔτε ἐπιφανὴς δηλονότι, οὔτε ἄδοξος. ζ Πειραθεὶς δὲ ὁ Ἁρμόδιος] ἐρωτικὴν πεῖραν δεξάμενος. η Τοῦ Πεισιστράτου] υἱοῦ δηλονότι. θ Καὶ οὐ πεισθεὶς] αὐτῷ ἐρῶντι δηλονότι. ι Καταγορεύει τῷ Ἀριστογείτονι] μηνύει τῷ ἐραστῇ αὐτοῦ. κ Ὁ δὲ, ἐρωτικῶς περιαλγήσας] περιπαθὴς γενόμενος ἐπὶ τῷ ἔρωτι. λ Προσαγάγηται αὐτὸν] τὸν Ἁρμόδιον. μ Ὡς ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ἀξιώσεως] ὡς κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ δύναμιν. ἦν γὰρ μέσος πολίτης. ν Ἐν τρόπῳ δέ τινι ἀφανεῖ] ἐμηχανᾶτο κρύφα προπηλακίσαι τὸν Ἁρμόδιον· ὡς δι' ἄλλην αἰτίαν τινὰ, καὶ οὐ διὰ τὸ μὴ τυχεῖν αὐτοῦ. ξ Ἀνεπιφθόνως] οὐ μεμπτῶς. ο Κατεστήσατο] διετέλεσεν. π Ἐπὶ πλεῖστον] χρόνον δηλονότι. ρ Οὗτοι ἀρετὴν] δικαιοσύνην. σ Εἰκοστὴν μόνον] μοῖραν. τ Πρασσόμενοι] ἀπαιτοῦντες. υ Τοῖς πρὶν κειμένοις νόμοις ἐχρῆτο] πολιτευομένοις. φ Ἐπεμέλοντο] προενοοῦντο οἱ περὶ Πεισίστρατον ὥστε ἀεί τινα ἐξ αὐτῶν ἄρχειν. χ Προσοικοδομήσας] ἐπαυξήσας. ψ Πρεσβύτατος ὢν Ἱππίας] πρῶτος τῶν ἄλλων υἱῶν τοῦ Πεισιστράτου. ω Καὶ αὐτῷ τούτῳ] τῷ ῥηθησομένῳ.

α Αὐτῷ] τῷ Ἱππίᾳ. β Διὰ τὸ πρεσβεύειν] διὰ τὸ τῶν ἄλλων αὐτὸν πρεσβύτατον εἶναι. γ Αὐτὸς δὲ αὐθημερὸν καθίστατο] λείπει τὰ τῆς ἀρχῆς πράγματα. δ Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πρότερον] ἤγουν διὰ τὸ ἐκ μακροῦ χρόνου τοῖς μὲν πολίταις σύνηθες ἐμπεποιηκέναι τὸ φοβεῖσθαι αὐτὸν, τοῖς δορυφόροις δὲ, τὸ φυλάττειν ἐπιμελῶς, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀσφαλῶς ἐκράτει. ε Ἐς δὲ τοὺς ἐπικούρους] φύλακας. ζ Καὶ οὐχ ὡς ἀδελφὸς] οὐχ ὡς νεώτερος ὢν, ἐν ἀπορίᾳ ἐγένετο οὐ πῶς δεῖ καταστήσασθαι τὴν ἀρχήν. η Ἐν ᾧ οὐ πρότερον] διὰ τὸ μὴ πρότερον ἀρχὴν μεμελετηκέναι. θ Τῇ δυστυχίᾳ ὀνομασθέντα] διὰ τὴν συμπεσοῦσαν αὐτῷ δυστυχίαν ὀνομασθέντα, ὀνομαστὸν γενόμενον, ὑποληφθῆναι ὅτι ἐτυράννησεν. ι Ἀπαρνηθέντα] ἀρνησάμενον ὁμιλῆσαι τῷ πειρῶντι. κ Ἐπαγγείλαντες] αἰτήσαντες. λ Ἐν πομπῇ τινὶ] ἐν πανηγύρει. μ Παρωξύνετο] ἐθυμοῦτο.

Παναθήναια τὰ μεγάλα, ἐν ᾗ μόνον ἡμέρᾳ οὐχ ὕποπτον ἐγίγνετο ἐν ὅπλοις τῶν πολιτῶν τοὺς τὴν πομπὴν πέμψοντας, ἀθρόους γενέσθαι· καὶ ἔδει ἄρξαι μὲν αὐτούς, ξυνεπαμύνειν δὲ εὐθὺς τὰ πρὸς τοὺς δορυφόρους ἐκείνους. ἦσαν δὲ οὐ πολλοὶ οἱ ξυνομωμοκότες, ἀσφαλείας ἕνεκα. ἤλπιζον γὰρ καὶ τοὺς μὴ προειδότας, εἰ καὶ ὁποσοιοῦν τολμήσειαν, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἔχοντάς γε ὅπλα, ἐθελήσειν σφᾶς αὐτοὺς ξυνελευθεροῦν. καὶ ὡς ἐπῆλθεν ἡ ἑορτή, Ἱππίας μὲν ἔξω ἐν τῷ Κεραμεικῷ καλουμένῳ μετὰ τῶν δορυφόρων διεκόσμει ὡς ἕκαστα ἐχρῆν τῆς πομπῆς προϊέναι· ὁ δὲ Ἁρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ἔχοντες ἤδη τὰ ἐγχειρίδια, ἐς τὸ ἔργον προῄεσαν. καὶ ὡς εἶδόν τινα τῶν ξυνωμοτῶν σφίσι διαλεγόμενον οἰκείως τῷ Ἱππίᾳ (ἦν δὲ πᾶσιν εὐπρόσοδος ὁ Ἱππίας) ἔδεισαν, καὶ ἐνόμισαν μεμηνῦσθαί τε, καὶ ὅσον οὐκ ἤδη ξυλληφθήσεσθαι. τὸν λυπήσαντα οὖν σφᾶς, καὶ δι' ὅνπερ πάντα ἐκινδύνευον, ἐβούλοντο πρότερον, εἰ δύναιντο, προτιμωρήσασθαι· καὶ ὥσπερ εἶχον, ὥρμησαν εἴσω τῶν πυλῶν· καὶ περιέτυχον τῷ Ἱππάρχῳ παρὰ τὸ Λεωκόρειον καλούμενον, εὐθὺς ἀπερισκέπτως προσπεσόντες, καὶ ὡς ἂν μάλιστα δι' ὀργῆς, ὁ μὲν ἐρωτικῆς, ὁ δὲ ὑβρισμένος, ἔτυπτον, καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτόν. καὶ ὁ μὲν τοὺς δορυφόρους τὸ αὐτίκα διαφεύγει ὁ Ἀριστογείτων, ξυνδραμόντος τοῦ ὄχλου, καὶ ὕστερον ληφθεὶς, οὐ ῥᾳδίως διετέθη· Ἁρμόδιος δὲ αὐτοῦ παραχρῆμα ἀπόλλυται. ἀγγελθέντος δὲ Ἱππίᾳ ἐς τὸν Κεραμεικόν, οὐκ ἐπὶ τὸ γενόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς πομπέας τοὺς ὁπλίτας, πρότερον ἢ αἰσθέσθαι αὐτοὺς ἄπωθεν ὄντας, εὐθὺς ἐχώρησε, καὶ ἀδήλως τῇ ὄψει πλασάμενος πρὸς τὴν ξυμφοράν, ἐκέλευσεν αὐτούς, δείξας τι χωρίον, ἀπελθεῖν ἐς αὐτὸ ἄνευ τῶν ὅπλων. καὶ οἱ μὲν ἀνεχώρησαν, οἰόμενοί τι ἐρεῖν αὐτόν· ὁ δὲ, τοῖς ἐπικούροις φράσας τὰ ὅπλα ὑπολαβεῖν, ἐξελέγετο εὐθὺς οὓς ἐπῃτιᾶτο, καὶ εἴ τις ηὑρέθη ἐγχειρίδιον ἔχων. μετὰ γὰρ ἀσπίδος καὶ δόρατος εἰώθεσαν τὰς πομπὰς ποιεῖν. Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ δι' ἐρωτικὴν λύπην ἥ τε ἀρχὴ τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ ἡ ἀλόγιστος τόλμα ἐκ τοῦ παραχρῆμα περιδεοῦς Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι ἐγένετο. τοῖς δ' Ἀθηναίοις χαλεπωτέρα μετὰ τοῦτο ἡ τυραννὶς κατέστη. καὶ ὁ Ἱππίας διὰ φόβου ἤδη μᾶλλον ὢν, τῶν τε πολιτῶν πολλοὺς ἔκτεινε, καὶ πρὸς τὰ ἔξω ἅμα διεσκοπεῖτο, εἴ ποθεν ἀσφάλειάν τινα ὁρῴη, μεταβολῆς γενομένης, ὑπάρχουσάν οἱ. Ἱπποκλου γοῦν τοῦ Λαμψακηνοῦ τυράννου Αἰαντίδῃ τῷ παιδὶ θυγατέρα ἑαυτοῦ μετὰ ταῦτα Ἀρχεδίκην (Ἀθηναῖος ὢν Λαμψακηνῷ) ἔδωκεν, αἰσθανόμενος αὐτοὺς μέγα παρὰ βασιλεῖ Δαρείῳ δύνασθαι. καὶ αὐτῆς σῆμα ἐν Λαμψάκῳ ἐστὶν, ἐπίγραμμα ἔχον τόδε,

Ἀνδρὸς ἀριστεύσαντος ἐν Ἑλλάδι τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ,
Ἱππίου Ἀρχεδίκην ἥδε κέκευθε κόνις.
Ἣ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς, ἀδελφῶν τ' οὖσα τυράννων,
Παίδων τ', οὐκ ἤρθη νοῦν ἐς ἀτασθαλίην.

Τυραννεύσας δὲ ἔτη τρία Ἱππίας ἔτι Ἀθηναίων, καὶ παυθεὶς ἐν τῷ τετάρτῳ ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀλκμαιωνιδῶν τῶν φευγόντων, ἐχώρει ὑπόσπονδος ἔς τε Σίγειον, καὶ παρ' Αἰαντίδην ἐς Λάμψακον, ἐκεῖθεν δὲ ὡς βασιλέα Δαρεῖον, ὅθεν καὶ ὁρμώμενος ἐς Μαραθῶνα ὕστερον ἔτει εἰκοστῷ, ἤδη γέρων ὤν, μετὰ Μήδων ἐστράτευσεν. ὧν ἐνθυμούμενος ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων, καὶ μιμνησκόμενος ὅσα ἀκοῇ περὶ αὐτῶν ἠπίστατο, χαλεπὸς ἦν τότε καὶ ὑπόπτης ἐς τοὺς περὶ τῶν μυστικῶν τὴν αἰτίαν λαβόντας, καὶ πάντα αὐτοῖς ἐδόκει ἐπὶ ξυνωμοσίᾳ ὀλιγαρχικῇ καὶ τυραννικῇ πεπρᾶχθαι. καὶ ὡς αὐτῶν διὰ τὸ τοιοῦτον ὀργιζομένων, πολλοί τε καὶ ἀξιόλογοι ἄνθρωποι ἤδη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἦσαν, καὶ οὐκ ἐν παύλῃ ἐφαίνετο, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπεδίδοσαν μᾶλλον ἐς τὸ ἀγριώτερόν τε καὶ πλείους ἔτι ξυλλαμβάνειν. ἐνταῦθα ἀναπείθεται

α Τὰ πρὸς τοὺς δορυφόρους] ἤγουν εἰς τά.
β Καὶ τοὺς μὴ προειδότας] τὴν ἐπιβουλὴν δηλονότι. γ Ἔξω ἐν τῷ Κεραμεικῷ] ἔξω τῆς πόλεως.
δ Οἰκείως τῷ Ἱππίᾳ] φιλικῶς.
ε Τὸν λυπήσαντα οὖν] τὸν Ἵππαρχον.
ζ Οὐ ῥᾳδίως διετέθη] ἤτοι χαλεπῶς διετέθη. ἢ, οὐ ῥᾳδίως οὐδὲ ἀκόλως αὐτῇ ῥέθη. ἤγουν, οὐ διὰ θᾶττον τιμωρίαν ἐλάμβανε ῥᾳδίαν ἐνέβη. η Πρότερον ἢ αἰσθέσθαι] ἤτοι, οὔπω ᾐσθημένων τὰ περὶ τὸν Ἵππαρχον τῶν τὴν πομπὴν πεμπόντων ὁπλιτῶν, διὰ τὸ ἄπωθεν εἶναι. θ Καὶ ἀδήλως τῇ ὄψει πλασάμενος] ὑποκρινάμενος φαιδρὸς εἶναι τῷ προσώπῳ. ἤγουν, ἀσύγχυτον τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν τηρήσας, καὶ μὴ ὑπεμφαίνουσαν τεκμήριον τοῦ πάθους.
ι Ὑπολαβεῖν] ὑφαρπάσαι.
κ Ἐξελέγετο] κατ' ἐκλογὴν ἐλάμβανεν. λ Ἐκ τοῦ παραχρῆμα περιδεοῦς] ἐκ τοῦ ἀθρόως φόβου, καὶ τοῦ φοβηθέντας αὐτοὺς ὡς μεμηνυμένους, ἀλογίστῳ τόλμῃ ἐπὶ τὸν Ἵππαρχον χωρῆσαι. μ Διὰ φόβου ἤδη] ἤγουν φοβούμενος.
ν Εἴ ποθεν ἀσφ.] εἴ τις αὐτῷ ἀσφάλεια γένοιτο ἐάσαντι τὴν τυραννίδα. ξ Ἔτη τρία Ἱππίας ἔτι Ἀθηναίων] ἤγουν μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἱππάρχου. ο Ἐχώρει ὑπόσπονδος] τοῖς Ἀθηναίοις δηλονότι. π Ὡς βασιλέα Δαρεῖον ὁρμώμενος] ὡς Ἱππίας ὁ Ἀθηναίων τύραννος πρὸς Δαρεῖον ἀπέδραμε. ρ Χαλεπὸς ἦν τότε, καὶ ὑπόπτης] τοῖς ἱππεῦσι φασὶ παρεχομένοις ὑποψίας λέγεται.
σ Καὶ οὐκ ἐν παύλῃ ἐφαίνετο] οὐδεμία ἦν ἀπόπαυσις τοῦ συλλαμβάνειν τοὺς ἄνδρας, ζήτησιν ποιεῖσθαι τῶν ὁρωμένων.

γρ. πατρός τ' ἀνδρός τε, ἀδελφῶν.

εἷς τῶν δεδεμένων, ὅσπερ ἐδόκει αἰτιώτατος εἶναι, ὑπὸ τῶν ξυνδεσμωτῶν τινὸς, εἴτε ἄρα καὶ τὰ ὄντα μηνῦσαι, εἴτε καὶ οὔ. (ἐπ' ἀμφότερα γὰρ εἰκάζεται· τὸ δὲ σαφὲς οὐδεὶς οὔτε τότε, οὔτε ὕστερον ἔχει εἰπεῖν περὶ τῶν δρασάντων τὸ ἔργον) [α] λέγων δὲ [β] ἔπεισεν αὐτὸν ὡς χρὴ, εἰ μὴ καὶ δέδρακεν, αὐτόν τε [γ] ἄδειαν ποιησάμενον σῶσαι, καὶ τὴν πόλιν τῆς παρούσης ὑποψίας παῦσαι. βεβαιοτέραν γὰρ αὐτῷ σωτηρίαν εἶναι ὁμολογήσαντι μετ' ἀδείας, ἢ ἀρνηθέντι διὰ δίκης ἐλθεῖν. καὶ ὁ μὲν, αὐτός τε καθ' ἑαυτοῦ καὶ κατ' ἄλλων μηνύει τὸ τῶν ἑρμῶν· ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν ἀθηναίων ἄσμενος λαβὼν, ὡς ᾤετο, τὸ σαφὲς, καὶ δεινὸν ποιούμενοι πρότερον εἰ τοὺς ἐπιβουλεύοντας σφῶν τῷ πλήθει μὴ εἴσονται, τὸν μὲν μηνυτὴν εὐθὺς καὶ τοὺς ἄλλους μετ' αὐτοῦ ὅσων μὴ κατηγορήκει, ἔλυσαν· τοὺς δὲ καταιτιαθέντας, κρίσεις ποιήσαντες, τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, ὅσοι ξυνελήφθησαν, τῶν δὲ διαφυγόντων θάνατον καταγνόντες, [δ] ἐπανεῖπον ἀργύριον τῷ ἀποκτείναντι. κἀν τούτῳ οἱ μὲν παθόντες ἄδηλον ἦν εἰ ἀδίκως [ε] ἐτετιμώρηντο, ἡ μέντοι ἄλλη πόλις ἐν τῷ παρόντι περιφανῶς ὠφέλητο. περὶ δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐναγόντων τῶν ἐχθρῶν, οἵπερ καὶ πρὶν ἐκπλεῖν αὐτῷ ἐπέθεντο, χαλεπῶς οἱ ἀθηναῖοι ἐλάμβανον, καὶ ἐπειδὴ τὸ τῶν Ἑρμῶν ᾤοντο σαφὲς ἔχειν, πολὺ δὴ μᾶλλον καὶ τὰ μυστικὰ, ὧν ἐπαίτιος ἦν, μετὰ τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τῆς ξυνωμοσίας ἐπὶ τῷ δήμῳ ἀπ' ἐκείνου ἐδόκει πραχθῆναι. καὶ γάρ τις καὶ στρατιὰ λακεδαιμονίων οὐ πολλὴ ἔτυχε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν ᾧ περὶ ταῦτα ἐθορυβοῦντο, μέχρι ἰσθμοῦ παρελθοῦσα, πρὸς βοιωτούς τι πράσσοντες. ἐδόκει οὖν, ἐκείνου πράξαντος, καὶ οὐ βοιωτῶν ἕνεκα, ἀπὸ ξυνθήματος ἥκειν, καὶ, εἰ μὴ ἔφθασαν δὴ αὐτοὶ κατὰ τὸ μήνυμα ξυλλαβόντες τοὺς ἄνδρας, προδοθῆναι ἂν ἡ πόλις. καί τινα μίαν νύκτα [ζ] καὶ κατέδαρθον ἐν θησείῳ τῷ ἐν πόλει ἐν ὅπλοις. οἵ τε ξένοι τοῦ Ἀλκιβιάδου οἱ ἐν ἄργει κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπωπτεύθησαν τῷ δήμῳ ἐπιτίθεσθαι, καὶ τοὺς ὁμήρους τῶν ἀργείων τοὺς ἐν ταῖς νήσοις κειμένους οἱ ἀθηναῖοι τότε παρέδοσαν τῷ ἀργείων δήμῳ [η] διὰ ταῦτα διαχρήσασθαι. πανταχόθεν τε περιειστήκει ὑποψία ἐς τὸν Ἀλκιβιάδην. ὥστε βουλόμενοι αὐτὸν ἐς κρίσιν ἀγαγόντες ἀποκτεῖναι, πέμπουσιν οὕτω τὴν σαλαμινίαν ναῦν ἐς τὴν σικελίαν, ἐπί τε ἐκεῖνον, καὶ ὧν πέρι ἄλλων ἐμεμήνυτο. εἴρητο δὲ, [θ] προειπεῖν αὐτῷ ἀπολογησομένῳ ἀκολουθεῖν, ξυλλαμβάνειν δὲ μὴ, θεραπεύοντες [ι] τό, τε πρὸς τοὺς ἐν τῇ σικελίᾳ στρατιώτας τε σφετέρους καὶ πολεμίους μὴ θορυβεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς μαντινέας καὶ ἀργείους βουλόμενοι παραμεῖναι, δι' ἐκείνου νομίζοντες πεισθῆναι σφᾶς ξυστρατεύειν. καὶ ὁ μὲν, ἔχων τὴν ἑαυτοῦ ναῦν, καὶ οἱ ξυνδιαβεβλημένοι ἀπέπλεον μετὰ τῆς σαλαμινίας ἐκ τῆς σικελίας ὡς ἐς τὰς ἀθήνας· καὶ ἐπειδὴ ἐγένοντο ἐν θουρίοις, οὐκέτι ξυνείποντο, ἀλλ' ἀπελθόντες ἀπὸ τῆς νεὼς, οὐ φανεροὶ ἦσαν, [κ] δείσαντες τὸ ἐπὶ διαβολῇ ἐς δίκην καταπλεῦσαι. οἱ δ' ἐκ τῆς σαλαμινίας, τέως μὲν ἐζήτουν τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· ὡς δ' οὐδαμοῦ φανεροὶ ἦσαν, ᾤχοντο ἀποπλέοντες. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἤδη φυγὰς ὢν, οὐ πολλῷ ὕστερον ἐπὶ πλοίου ἐπεραιώθη ἐς πελοπόννησον ἐκ τῆς θουρίας. οἱ δ' ἀθηναῖοι ἐρήμῃ δίκῃ θάνατον κατέγνωσαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μετ' ἐκείνου. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐν τῇ σικελίᾳ, δύο μέρη ποιήσαντες τοῦ στρατεύματος, καὶ λαχὼν ἑκάτερος, ἔπλεον ξὺν παντὶ ἐπὶ σελινοῦντος καὶ ἐγέστης, βουλόμενοι μὲν εἰδέναι τὰ χρήματα εἰ δώσουσιν οἱ ἐγεσταῖοι, κατασκέψασθαι δὲ καὶ τῶν σελινουντίων τὰ πράγματα, καὶ τὰ διάφορα μαθεῖν τὰ πρὸς ἐγεσταίους. παραπλέοντες δ' [λ] ἐν ἀριστερᾷ τὴν σικελίαν, τὸ μέρος τὸ πρὸς τὸν τυρσηνικὸν κόλπον, ἔσχον ἐς ἱμέραν, ἥπερ μόνη ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς σικελίας ἑλλὰς πόλις ἐστί. καὶ ὡς [μ] οὐκ ἐδέχοντο αὐτοὺς, παρεκομίζοντο. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ αἱροῦσιν ὕκκαρα, πόλισμα σικανικὸν μὲν, ἐγεσταίοις δὲ πολέμιον· ἦν δὲ

α Λέγων δὲ] ὁ συνδεσμώτης. β Ἔπεισεν αὐτὸν] κατειπόντα δηλονότι.

γ Ἄδειαν ποιησάμενον σῶσαι] ἀντὶ τοῦ, ἐν ἀδείᾳ γενόμενον σωθῆναι.

δ Ἐπανεῖπον] εἶπον. τουτέστιν, ὑπέσχοντο καὶ ἐκήρυξαν.

ε Ἐτετιμώρηντο] οὐ γὰρ ὑπὸ πλειόνων ἐπ' ἀλλήλους.

ζ Καὶ κατέδαρθον] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἡ πόλις.

η Διὰ ταῦτα] διὰ τὰ κατηγορηθέντα τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ διὰ τοὺς ξένους αὐτοῦ τοὺς ἐν ἄργει ὑποπτευθέντας ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἀργείοις, οἱ ἀθηναῖοι παρέδωκαν τῷ δήμῳ τῶν ἀργείων τοὺς ὁμήρους τοὺς ἐν ταῖς νήσοις ὑποκειμένους, ὡς οἰκείους ὄντας τῶν τοῦ Ἀλκιβιάδου ξένων.

θ Προειπεῖν αὐτῷ] εἰρήκεσαν δὲ ὥστε προειπεῖν αὐτῷ.

ι Τό, τε πρὸς τοὺς ἐν τῇ σικελίᾳ] τὸ τότε οὐκ ἔστι χρονικὸν, ἀλλ' αἴρεται οὕτω, θεραπεύοντες τὸ πρὸς τοὺς ἐν τῇ σικελίᾳ στρατιώτας τε σφετέρους καὶ πολεμίους μὴ θορυβεῖν, ὥστε μηδένα θόρυβον, συλληφθέντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, μήτε ἀπὸ τῶν ἀττικῶν στρατιωτῶν ἀγανακτούντων γενέσθαι, μήτε ἀπὸ τῶν πολεμίων καταφρονησάντων.

κ Δείσαντες τὸ ἐπὶ διαβολῇ] πρὸς διαβεβλημένοι ἐπὶ δίκην καταπλεῦσαι.

λ Ἐν ἀριστερᾷ] δυτικώτατα αὐτῆς.

μ Οὐκ ἐδέχοντο] οἱ ἱμεραῖοι

παραθαλασσίδιον. καὶ ἀνδραποδίσαντες τὴν πόλιν παρέδοσαν ἐγεσταίοις. παρεγένοντο γὰρ αὐτῶν ἱππῆς. αὐτοὶ δὲ πάλιν τῷ μὲν πεζῷ ἐχώρουν διὰ τῶν σικελῶν, ἕως ἀφίκοντο ἐς κατάνην· αἱ δὲ νῆες περιέπλευσαν τὰ ἀνδράποδα ἄγουσαι. Νικίας δὲ εὐθὺς ἐξ ὑκκάρων ἐπὶ ἐγέστης παραπλεύσας, καὶ τἆλλα χρηματίσας, καὶ λαβὼν τάλαντα τριάκοντα, παρῆν ἐς τὸ στράτευμα. καὶ τἀνδράποδα ἀπέδοσαν, καὶ ἐγένοντο ἐξ αὐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τάλαντα. καὶ ἐς τοὺς τῶν σικελῶν ξυμμάχους περιέπλευσαν, στρατιὰν κελεύοντες πέμπειν. τῇ τε ἡμισείᾳ τῆς ἑαυτῶν ἦλθον ἐπὶ ὕβλαν τὴν γελεᾶτιν πολεμίαν οὖσαν, καὶ οὐχ εἷλον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς τὴν ἔφοδον οἱ ἀθηναῖοι ἐπὶ συρακούσας παρεσκευάζοντο, οἱ δὲ συρακούσιοι, καὶ αὐτοί, ὡς ἐπ' ἐκείνους ἰόντες. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὸν πρῶτον φόβον καὶ τὴν προσδοκίαν οἱ ἀθηναῖοι οὐκ εὐθὺς ἐπέκειντο, κατά τε τὴν ἡμέραν ἑκάστην προϊοῦσαν ἀνεθάρσουν μᾶλλον, καὶ ἐπειδὴ πλέοντες τά τε ἐπέκεινα τῆς σικελίας πολὺ ἀπὸ σφῶν ἐφαίνοντο, καὶ πρὸς τὴν ὕβλαν ἐλθόντες καὶ πειράσαντες, οὐχ εἷλον βίᾳ, ἔτι πλέον κατεφρόνησαν. καὶ ἠξίουν τοὺς στρατηγούς (οἷον δὴ ὄχλος φιλεῖ θαρσήσας ποιεῖν) ἄγειν σφᾶς ἐπὶ κατάνην, ἐπειδή γε οὐκ ἐκεῖνοι ἐφ' ἑαυτοὺς ἔρχονται. ἱππῆς προσελαύνοντες ἀεὶ κατάσκοποι τῶν συρακουσίων πρὸς τὸ στράτευμα τῶν ἀθηναίων, ἐφύβριζον ἄλλα τε, καὶ εἰ ξυνοικήσοντες σφίσιν αὐτοὶ μᾶλλον ἥκοιεν ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ, ἢ λεοντίνους ἐς τὴν οἰκείαν κατοικιοῦντες. ἃ γιγνώσκοντες οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀθηναίων, καὶ βουλόμενοι αὐτοὺς ἄγειν πανδημεὶ ἐκ τῆς πόλεως ὅτι πλεῖστον, αὐτοὶ δὲ ταῖς ναυσὶν ἐν τοσούτῳ ὑπὸ νύκτα παραπλεύσαντες στρατόπεδον καταλαμβάνειν ἐν ἐπιτηδείῳ καθ' ἡσυχίαν, εἰδότες οὐκ ἂν ὁμοίως δυνηθέντες, καὶ εἰ ἐκ τῶν νεῶν πρὸς παρεσκευασμένους ἐκβιβάζοιεν, ἢ κατὰ γῆν ἰόντες γνωσθείησαν. τοὺς γὰρ ἂν ψιλοὺς τοὺς σφῶν, καὶ τὸν ὄχλον, τῶν συρακουσίων τοὺς ἱππέας πολλοὺς ὄντας, σφίσι δ' οὐ παρόντων ἱππέων, βλάπτειν ἂν μεγάλα· οὕτω δὲ λήψεσθαι χωρίον ὅθεν ὑπὸ τῶν ἱππέων οὐ βλάψονται ἄξια λόγου. ἐδίδασκον δ' αὐτοὺς περὶ τοῦ πρὸς τῷ ὀλυμπιείῳ χωρίου, ὅπερ καὶ κατέλαβον, συρακουσίων φυγάδες, οἳ ξυνείποντο. τοιόνδε τι οὖν πρὸς ἃ ἐβούλοντο οἱ στρατηγοὶ μηχανῶνται. πέμπουσιν ἄνδρα σφίσι μὲν πιστόν, τοῖς δὲ τῶν συρακουσίων στρατηγοῖς τῇ δοκήσει οὐχ ἧσσον ἐπιτήδειον. ἦν δὲ καταναῖος ὁ ἀνήρ, καὶ ἀπ' ἀνδρῶν ἐκ τῆς κατάνης ἥκειν ἔφησεν ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνόματα ἐγίγνωσκον, καὶ ἠπίσταντο ἐν τῇ πόλει ἔτι ὑπολοίπους ὄντας τῶν σφίσιν εὔνων. ἔλεγε δὲ τοὺς ἀθηναίους αὐλίζεσθαι ἀπὸ τῶν ὅπλων ἐν τῇ πόλει, καὶ εἰ βούλονται ἐκεῖνοι πανδημεὶ ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ ἅμα ἕῳ ἐπὶ τὸ στράτευμα ἥκειν, αὐτοὶ μὲν ἀποκλείσειν τοὺς παρὰ σφίσι, καὶ τὰς ναῦς ἐμπρήσειν, ἐκείνους δὲ ῥᾳδίως τὸ στράτευμα προσβαλόντας τῷ σταυρώματι αἱρήσειν. εἶναι δὲ ταῦτα τοὺς ξυνδράσοντας πολλοὺς καταναίων, καὶ ἡτοιμάσθαι ἤδη, ἀφ' ὧν αὐτὸς ἥκειν. οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν συρακουσίων, μετὰ τοῦ καὶ ἐς τὰ ἄλλα θαρσεῖν, καὶ εἶναι ἐν διανοίᾳ καὶ ἄνευ τούτων ἰέναι παρεσκευάσθαι ἐπὶ κατάνην, ἐπίστευσάν τε τῷ ἀνθρώπῳ πολλῷ ἀπερισκεπτότερον, καὶ εὐθὺς ἡμέραν ξυνθέμενοι ᾗ παρέσονται, ἀπέστειλαν αὐτόν, καὶ αὐτοὶ (ἤδη γὰρ καὶ τῶν ξυμμάχων σελινούντιοι καὶ ἄλλοι τινὲς παρῆσαν) προεῖπον πανδημεὶ πᾶσιν ἐξιέναι συρακουσίοις. ἐπεὶ δὲ ἕτοιμα αὐτοῖς καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἦν, καὶ αἱ ἡμέραι ἐν αἷς ξυνέθεντο ἥξειν ἐγγὺς ἦσαν, πορευόμενοι ἐπὶ κατάνης, ηὐλίσαντο ἐπὶ τῷ συμαίθῳ ποταμῷ, ἐν τῇ λεοντίνῃ. οἱ δ' ἀθηναῖοι ὡς ᾔσθοντο αὐτοὺς προσιόντας, ἀναλαβόντες τό, τε στράτευμα ἅπαν τὸ ἑαυτῶν, καὶ ὅσοι σικελῶν αὐτοῖς, ἢ ἄλλος τις προσεληλύθει, καὶ ἐπιβιβάσαντες ἐπὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ πλοῖα, ὑπὸ νύκτα ἔπλεον ἐπὶ τὰς συρακούσας. καὶ οἵ τε ἀθηναῖοι ἅμα ἕῳ ἐξέβαινον ἐς τὸν κατὰ τὸ ὀλυμπιεῖον, ὡς στρατόπεδον καταληψόμενοι, καὶ οἱ ἱππῆς οἱ συρα-

γρ. στρατεύματι. γρ. ἥκειν.

α Παρεγένοντο γὰρ] τοῖς ἀθηναίοις. β Αὐτῶν ἱππῆς] τῶν ἐγεσταίων. γ Καὶ εἰ ξυνοικήσοντες] ἀντὶ τοῦ, εἰ γαμηθησόμενοι. τὸ δὲ εἰ ἀντὶ τοῦ ὅτι πρότερον κεῖται. δ Οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀθηναίων] οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀθηναίων, προσελαυνόντων τῶν συρακουσίων καὶ ἐνυβριζόντων, ἀγανακτοῦντες, βουλόμενοί τε τοὺς συρακουσίους ποιῆσαι προσελθεῖν πόρρω τῆς πόλεως πανδημεί, ἅμα τε καὶ αὐτοὶ στρατόπεδον ἐπιτήδειον καθ' ἡσυχίαν καταλαβεῖν. ε Καθ' ἡσυχίαν, εἰδότες] ἀπὸ κοινοῦ τὸ στρατόπεδον. εἰδότες ὅτι οὐχ ὁμοίως οἱ ἀθηναῖοι δυνήσονται στρατόπεδον καταλαβεῖν, οὔτ' εἰ κατὰ θάλασσαν φανερῶς καὶ παρεσκευασμένων τῶν συρακουσίων ἐπιπλέοιεν. χαλεπὴν γὰρ ἔσεσθαι τὴν ἀπόβασιν, αἰσθανομένων τῶν ἐναντίων, καὶ οὐκ ἀπαρασκεύων ὄντων, οὔτ' εἰ κατὰ γῆν ἐπίοιεν ἐκ τοῦ φανεροῦ. καὶ γὰρ καὶ οὕτως ἐδόκουν βλαβήσεσθαι. διὰ ταῦτα δὴ ἃ ἐπεβούλοντο χρήσασθαι, καὶ παρασχεῖν δόκησιν τοῖς συρακουσίοις ὡς κατὰ γῆν ἰόντες, ὅπως ἐπεξελθόντες ἐκεῖνοι πανδημεὶ παρατάξωνται. ζ Τοὺς γὰρ ἂν ψιλοὺς] τούς τε ψιλοὺς τῶν ἀθηναίων καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον τὸν ἑπόμενον ᾤοντο βλαβήσεσθαι. η Τοὺς σφῶν] τῶν ἀθηναίων. θ Ὑπὸ τῶν ἱππέων] τῶν συρακουσίων. ι Ἐδίδασκον αὐτοὺς] τοὺς στρατηγούς. κ Οἳ ξυνείποντο] τοῖς ἀθηναίοις. λ Πρὸς ἃ ἐβούλοντο οἱ στρατηγοὶ] πρὸς τὸ καταλαβεῖν τὸ στρατόπεδον. μ Πέμπουσιν ἄνδρα σφίσι] τοῖς ἀθηναίοις. ν Τῇ δοκήσει] καὶ δοκοῦντα οὐχ ἧττον εἶναι φίλον ἐκείνοις ἢ τὸ κατὰ ἀλήθειαν τοῖς ἀθηναίοις ἦν φίλος. ξ Ἀπὸ τῶν ὅπλων] ἤγουν χωρὶς ὅπλων. ο Καὶ εἰ βούλονται ἐκεῖνοι] οἱ συρακούσιοι. π Τῷ σταυρώματι] γράφεται στρατεύματι. ρ Καὶ ἡτοιμάσθαι ἤδη] καὶ ἑτοίμους εἶναι τοὺς ἄνδρας, παρ' ὧν αὐτὸς ἥκει. σ Καὶ εἶναι ἐν διανοίᾳ] ἤγουν διανοεῖσθαι. τ Ἐς τὸν κατὰ τὸ ὀλυμπιεῖον] τόπον ἐπιτήδειον ἐνστρατοπεδεύσασθαι.

κοσίων, πρῶτοι προσελάσαντες ἐς τὴν κατάνην, καὶ αἰσθόμενοι ὅτι τὸ στράτευμα ἅπαν [α] ἀνῆκται, [β] ἀποστρέψαντες ἀγγέλλουσι τοῖς πεζοῖς. καὶ ξύμπαντες ἤδη [γ] ἀποτρεπόμενοι, ἐβοήθουν ἐπὶ τὴν πόλιν. ἐν τούτῳ δ' οἱ ἀθηναῖοι, μακρᾶς οὔσης [δ] τῆς ὁδοῦ αὐτοῖς, καθ' ἡσυχίαν καθῖσαν τὸ στράτευμα ἐς χωρίον [ε] ἐπιτήδειον, καὶ ἐν ᾧ μάχης τε ἄρξειν ἔμελλον ὁπότε βούλοιντο, καὶ οἱ ἱππῆς τῶν συρακοσίων ἥκιστ' αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ ἔργῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ λυπήσειν. τῇ μὲν γὰρ, τειχία τε καὶ οἰκίαι εἶργον, καὶ δένδρα, καὶ λίμνη· παρὰ δὲ τὸ, κρημνοί. καὶ τὰ ἐγγὺς δένδρα κόψαντες, καὶ κατενεγκόντες ἐπὶ τὴν θάλασσαν, παρά τε τὰς ναῦς σταύρωμα ἔπηξαν, καὶ ἐπὶ τῷ δάσκωνι, [εε] ἔρυμά τε [ζ] ᾗ εὐεφοδώτατον ἦν τοῖς πολεμίοις, [η] λίθοις λογάδην καὶ ξύλοις διὰ ταχέων ὤρθωσαν, καὶ τὴν τοῦ ἀνάπου γέφυραν ἔλυσαν. παρασκευαζομένων δὲ, [θ] ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδεὶς ἐξιὼν ἐκώλυε, πρῶτοι δὲ οἱ ἱππῆς τῶν συρακοσίων προσεβοήθησαν, ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ τὸ πεζὸν ἅπαν ξυνελέγη. καὶ προσῆλθον μὲν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος τῶν ἀθηναίων τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ, ὡς οὐκ ἀντιπροσῄεσαν αὐτοῖς, ἀναχωρήσαντες καὶ διαβάντες τὴν ἑλωρίνην ὁδὸν, ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι παρεσκευάζοντο ὡς ἐς μάχην, καὶ ξυνετάξαντο ὧδε. δεξιὸν μὲν κέρας ἀργεῖοι εἶχον καὶ μαντινῆς, ἀθηναῖοι δὲ τὸ μέσον, τὸ δὲ ἄλλο, οἱ ξύμμαχοι οἱ ἄλλοι. καὶ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτοῖς τοῦ στρατεύματος ἐν τῷ πρόσθεν ἦν τεταγμένον ἐπὶ ὀκτὼ, τὸ δὲ ἥμισυ ἐπὶ ταῖς εὐναῖς [ι] ἐν πλαισίῳ, ἐπὶ ὀκτὼ καὶ τοῦτο τεταγμένον. οἷς εἴρητο, ᾗ ἂν τοῦ στρατεύματός τι πονῇ, μάλιστα ἐφορῶντας παραγίγνεσθαι. καὶ τοὺς σκευοφόρους [κ] ἐντὸς τούτων τῶν ἐπιτακτῶν ἐποιήσαντο. οἱ δὲ συρακούσιοι ἔταξαν τοὺς μὲν ὁπλίτας, ἐφ' ἑκκαίδεκα ὄντας πανδημεὶ συρακοσίους, καὶ ὅσοι ξύμμαχοι παρῆσαν. [λ] ἐβοήθησαν δὲ αὐτοῖς σελινούντιοι μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ γελῴων ἱππῆς, τὸ ξύμπαν ἐς διακοσίους· καὶ καμαριναίων ἱππῆς ὅσον εἴκοσι, καὶ τοξόται ὡς πεντήκοντα. τοὺς δὲ ἱππέας ἐπετάξαντο ἐπὶ τῷ δεξιῷ, οὐκ ἔλασσον ὄντας ἢ διακοσίους καὶ χιλίους· παρὰ δ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἀκοντιστάς. μέλλουσι δὲ τοῖς ἀθηναίοις προτέροις ἐπιχειρήσειν ὁ Νικίας, κατά τε ἔθνη ἐπιπαριὼν ἕκαστα, καὶ ξύμπασι τοιάδε παρεκελεύετο.

» Πολλῇ μὲν παραινέσει, ὦ ἄνδρες, τί δεῖ χρῆσθαι, οἳ πάρεσμεν ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα; αὐτὴ γὰρ ἡ παρασκευὴ ἱκανωτέρα μοι δοκεῖ εἶναι θάρσος παρασχεῖν, ἢ καλῶς λεχθέντες λόγοι, μετ' ἀσθενοῦς στρατοπέδου. ὅπου γὰρ ἀργεῖοι, καὶ μαντινῆς, καὶ ἀθηναῖοι, καὶ νησιωτῶν οἱ πρῶτοι ἐσμὲν, πῶς οὐ χρὴ μετὰ τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε ξυμμάχων πάντα τινὰ μεγάλην τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἔχειν, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἄνδρας πανδημεί τε ἀμυνομένους, [μ] καὶ οὐκ ἀπολέκτους ὥσπερ καὶ ἡμᾶς· καὶ προσέτι σικελιώτας, [ν] οἳ ὑπερφρονοῦσι μὲν ἡμᾶς, ὑπομενοῦσι δὲ οὒ, διὰ τὸ τὴν [ξ] ἐπιστήμην τῆς τόλμης ἥσσω ἔχειν. [ο] παραστήτω δέ τινι καὶ τόδε, πολύ τε ἀπὸ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν εἶναι, καὶ πρὸς γῇ οὐδεμιᾷ φιλίᾳ, ἥντινα μὴ αὐτοὶ μαχόμενοι κτήσεσθε. καὶ τοὐναντίον ὑπομιμνήσκω ὑμᾶς ἢ οἱ πολέμιοι σφίσιν αὐτοῖς (εὖ οἶδ' ὅτι) παρακελεύονται. οἱ μὲν γὰρ, ὅτι περὶ πατρίδος ἔσται ὁ ἀγών· ἐγὼ δὲ, ὅτι οὐκ ἐν πατρίδι, [π] ἐξ ἧς κρατεῖν δεῖ, ἢ μὴ ῥᾳδίως ἀποχωρεῖν. οἱ γὰρ ἱππῆς πολλοὶ ἐπικείσονται. τῆς τε οὖν ὑμετέρας αὐτῶν ἀξίας μνησθέντες, ἐπέλθετε τοῖς ἐναντίοις προθύμως, [ρ] καὶ τὴν παροῦσαν ἀνάγκην καὶ ἀπορίαν φοβερωτέραν ἡγησάμενοι τῶν πολεμίων.

Ὁ μὲν Νικίας, τοιαῦτα παρακελευσάμενος, [σ] ἐπῆγε τὸ στρατόπεδον εὐθύς. οἱ δὲ συρακούσιοι ἀπροσδόκητοι μὲν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἦσαν ὡς ἤδη μαχούμενοι, καί τινες αὐτοῖς ἐγγὺς τῆς πόλεως οὔσης καὶ ἐπεληλύθεσαν· οἱ δὲ καὶ διὰ σπουδῆς προσβοηθοῦντες δρόμῳ, [τ] ὑστέριζον μὲν, ὡς δὲ ἕκαστός πῃ τοῖς πλείοσι προσμίξειε, καθίσταντο. οὐ γὰρ δὴ προθυμίᾳ [υ] ἐλλιπεῖς ἦσαν, οὔτε τόλμῃ, οὔτ' ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, οὔτ' ἐν ταῖς ἄλλαις·

γρ. διεῖργον

α Ἀνῆκται] ἀνέπλευσεν. β Ἀποστρέψαντες ἀγγέλλουσι] πρὸς τοὺς συρακουσίους κινηθέντες. γ Ἀποτρεπόμενοι] ὀπίσω ἐπανερχόμενοι. δ Τῆς ὁδοῦ αὐτοῖς] τοῖς συρακουσίοις. ε Ἐπιτήδειον] ἁρμόδιον εἰς στρατοπεδεύσασθαι. εε Ἔρυμά τι] φύλαγμα. ζ Ἡ εὐεφοδώτατον ἦν] προσβῆναι δηλονότι δυνατόν. η Λίθοις λογάδην καὶ ξύλοις] ὅτι λογάδας ἐν τῇ πατρίδι λέγει λίθους τοὺς ἐπιλέκτους, καὶ οὐ τοὺς ἐπιτυχόντας, δῆλον ἐστὶ δεῖν. θ Ἐκ μὲν τῆς πόλεως] τῶν συρακουσίων. ι Ἐν πλαισίῳ] ἐν τετραγώνῳ σχήματι. κ Ἐντὸς τούτων τῶν ἐπιτακτῶν] τῶν ὄπισθεν ἐπιτεταγμένων παρὰ ταῖς εὐναῖς. λ Ἐβοήθησαν δὲ αὐτοῖς] τοῖς συρακουσίοις. μ Καὶ οὐκ ἀπολέκτους] ἐξηρημένους. ν Οἳ ὑπερφρονοῦσι μὲν] ἤγουν περιφρονοῦσι. παρ' οὐδὲν ἄγουσι. ξ Ἐπιστήμην τῆς τόλμης ἥσσω] ἤτοι διὰ τὸ τόλμαν μὲν ἔχειν αὐτοὺς, ἐπιστήμην δὲ, οὔ. ἢ διὰ τὸ ἥσσονα εἶναι τὴν ἐκείνων ἐπιστήμην τῆς ἡμετέρας τόλμης. ο Παραστήτω δέ τινι] δεδόχθω. π Ἐξ ἧς κρατεῖν δεῖ] ἤτοι λείπει τὸ, ἐξ ἧς ὁρμώμενος. ἢ τὸ ἐξ ἧς, ἀντὶ τοῦ ἐν ᾗ. ρ Καὶ τὴν παροῦσαν ἀνάγκην, καὶ ἀπορίαν] τὸ ἐν ἀλλοδαπῇ τι εἶναι, καὶ πόρρω τῆς πατρίδος. σ Ἐπῆγε τὸ στρατόπεδον] κατὰ τῶν πολεμίων δηλονότι. τ Ὑστέριζον μὲν] ἤγουν ὕστερον ἤρχοντο. υ Ἐλλιπεῖς ἦσαν] ἤγουν ἥττους τῶν ἀθηναίων.

ἀλλὰ τῇ μὲν [a] ἀνδρείᾳ, οὐχ ἥσσους, ἐς ὅσον ἡ ἐπιστήμη ἀντέχοι· τῷ δὲ ἐλλείποντι αὐτῆς, καὶ τὴν βούλησιν ἄκοντες προυδίδοσαν. ὅμως δὲ οὐκ ἂν οἰόμενοι σφίσι τοὺς ἀθηναίους προτέρους ἐπελθεῖν, καὶ διὰ τάχους ἀναγκαζόμενοι ἀμύνασθαι, ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, εὐθὺς ἀντεπήεσαν. καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἑκατέρων οἵ τε λιθοβόλοι καὶ σφενδονῆται καὶ τοξόται προυμάχοντο· καὶ τροπάς, οἵας εἰκὸς ψιλούς, ἀλλήλων ἐποίουν· ἔπειτα δὲ μάντεις τε [b] σφάγια προύφερον [c] τὰ νομιζόμενα, καὶ σαλπικταὶ [d] ξύνοδον ἐπώτρυνον τοῖς ὁπλίταις. οἱ δ᾽ ἐχώρουν, συρακούσιοι μὲν περί τε πατρίδος μαχούμενοι, καὶ τῆς ἰδίας, ὡς ἕκαστος, τὸ μὲν αὐτίκα σωτηρίας, τὸ δὲ μέλλον, ἐλευθερίας. τῶν δὲ ἐναντίων, ἀθηναῖοι μέν, περί τε τῆς ἀλλοτρίας [e] οἰκείαν σχεῖν, καὶ τὴν οἰκείαν μὴ βλάψαι ἡσσώμενοι· ἀργεῖοι δέ, καὶ τῶν ξυμμάχων οἱ αὐτόνομοι, ξυγκτήσασθαί τε [f] ἐκείνοις ἐφ᾽ ἃ ἦλθον, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν σφίσι πατρίδα, νικήσαντες, πάλιν ἐπιδεῖν. τὸ δ᾽ ὑπήκοον τῶν ξυμμάχων, [g] μέγιστον μὲν περὶ τῆς αὐτίκα ἀνελπίστου σωτηρίας, ἢν μὴ κρατῶσι, τὸ πρόθυμον εἶχον· ἔπειτα δὲ [h] ἐν παρέργῳ καὶ εἴ τι ἄλλο ξυγκαταστρεψαμένοις ῥᾷον αὐτοῖς ὑπακούσεται. [i] γενομένης δ᾽ ἐν χερσὶ τῆς μάχης, ἐπὶ πολὺ ἀντεῖχον ἀλλήλοις. καὶ ξυνέβη βροντάς τε ἅμα τινὰς γενέσθαι καὶ ἀστραπάς, καὶ ὕδωρ πολύ. ὥστε τοῖς μὲν πρῶτον [k] μαχομένοις, καὶ ἐλάχιστα πολέμῳ ὡμιληκόσι, καὶ τοῦτο [l] ξυνεπιλαβέσθαι τοῦ φόβου· [m] τοῖς δ᾽ ἐμπειροτέροις, τὰ μὲν γιγνόμενα, [n] καὶ ὥρᾳ ἔτους περαίνεσθαι δοκεῖν, [x] τοὺς δὲ ἀνθεστῶτας, πολὺ μείζω ἔκπληξιν μὴ νικωμένους παρέχειν. ὠσαμένων δὲ πρῶτον τῶν ἀργείων τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν συρακουσίων, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς τῶν ἀθηναίων τὸ κατὰ σφᾶς αὐτούς, παρερρήγνυτο ἤδη καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα τῶν συρακουσίων, καὶ ἐς φυγὴν κατέστη. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν οὐκ ἐδίωξαν οἱ ἀθηναῖοι (οἱ γὰρ ἱππῆς τῶν συρακουσίων πολλοὶ ὄντες, [o] καὶ ἀήσσητοι εἶργον, καὶ ἐσβαλόντες [p] ἐς τοὺς ὁπλίτας αὐτῶν, εἴ τινας προδιώκοντας ἴδοιεν, ἀνέστελλον) [r] ἐπακολουθήσαντες δὲ ἁθρόοι ὅσον ἀσφαλῶς εἶχε, πάλιν ἐπανεχώρουν, καὶ τροπαῖον ἵστασαν. οἱ δὲ συρακούσιοι, ἁθροισθέντες ἐς τὴν ἐλωρινὴν ὁδόν, καὶ ὡς ἐκ τῶν παρόντων ξυνταξάμενοι, ἔς τε τὸ ὀλυμπιεῖον ὅμως σφῶν αὐτῶν παρέπεμψαν φυλακήν, δείσαντες μὴ οἱ ἀθηναῖοι τῶν χρημάτων ἃ ἦν αὐτόθι κινήσωσι, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπανεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν. οἱ δὲ ἀθηναῖοι πρὸς μὲν τὸ ἱερὸν οὐκ ἦλθον, ξυγκομίσαντες δὲ τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, καὶ ἐπὶ πυρὰν ἐπιθέντες, ηὐλίσαντο αὐτοῦ. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ τοῖς μὲν συρακουσίοις ἀπέδοσαν ὑποσπόνδους τοὺς νεκρούς· [s] ἀπέθανον δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων περὶ ἑξήκοντα καὶ διακοσίους. τῶν δὲ σφετέρων τὰ ὀστᾶ ξυνέλεξαν· ἀπέθανον δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὡς πεντήκοντα. καὶ τὰ τῶν πολεμίων σκῦλα ἔχοντες, ἀπέπλευσαν ἐς κατάνην. χειμών τε γὰρ ἦν, καὶ τὸν πόλεμον αὐτόθεν ποιεῖσθαι, οὔπω ἐδόκει δυνατὸν εἶναι, πρὶν ἂν ἱππέας τε μεταπέμψωσιν ἐκ τῶν ἀθηνῶν, καὶ ἐκ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων ἀγείρωσιν, ὅπως μὴ παντάπασιν ἱπποκρατῶνται, καὶ χρήματα δὲ ἅμα αὐτόθεν τε ξυλλέξωνται, καὶ παρὰ ἀθηναίων ἔλθῃ· τῶν τε πόλεών τινας προσαγάγωνται, ἃς ἤλπιζον μετὰ τὴν μάχην μᾶλλον σφῶν ὑπακούσεσθαι· τά τε ἄλλα καὶ σῖτον καὶ ὅσων δέοι παρασκευάσωνται, ὡς εἰς τὸ ἔαρ ἐπιχειρήσοντες ταῖς συρακούσαις. καὶ οἱ μέν, ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἀπέπλευσαν ἐς τὴν νάξον καὶ κατάνην διαχειμάσοντες. συρακούσιοι δέ, τοὺς σφετέρους αὐτῶν νεκροὺς θάψαντες, ἐκκλησίαν ἐποίουν. καὶ παρελθὼν αὐτοῖς Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος, ἀνὴρ καὶ ἐς τὰ ἄλλα ξύνεσιν οὐδενὸς λειπόμενος, καὶ κατὰ τὸν πόλεμον ἐμπειρίᾳ τε ἱκανὸς γενόμενος, καὶ ἀνδρείᾳ ἐπιφανής, ἐθάρσυνέ τε, καὶ οὐκ εἴα τῷ γεγενημένῳ ἐνδιδόναι. τὴν μὲν γὰρ γνώμην αὐτῶν οὐχ ἡσσῆσθαι, τὴν δὲ ἀταξίαν βλάψαι. [t] οὐ μέντοι τοσοῦτόν γε

a Ἀνδρείᾳ οὐχ ἥσσους] ἀνδρείαν νῦν λέγει τὸ θάρσος. θαρσαλέως μὲν οὖν (φησὶν) οὐχ ἧσσον τῶν ἀθηναίων ἐχώρουν εἰς τὴν μάχην, τῇ δ᾽ ἐπιστήμῃ λειπόμενοι, καὶ τῇ προθυμίᾳ ἄκοντες ἡλαττοῦντο. b Σφάγια προὔφερον] ἔμπροσθεν τῆς στρατιᾶς ἐσφάζοντο. c Τὰ νομιζόμενα] τὰ κατ᾽ ἔθος νόμιμον γινόμενα. d Ξύνοδον ἐπώτρυνον] παρώρμων πρὸς τὸ ξυμμῖξαι. e Οἰκείαν σχεῖν] ὥστε κτήσασθαι τὴν ἀλλοτρίαν, καὶ διὰ τὸ ἡττηθῆναι μὴ κακῶσαι τὴν πατρίδα. f Ἐκείνοις ἐφ᾽ ἃ ἦλθον] τοῖς ἀθηναίοις. g Μέγιστον μὲν περὶ τῆς αὐτίκα] μάλιστα μὲν διὰ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν προθύμως ἐμάχοντο, ἥτις ἦν ἀνέλπιστος αὐτοῖς, εἰ μὴ κρατοῖεν. h Ἐν παρέργῳ, καὶ εἴ τι ἄλλο] οἱ ὑπήκοοι πρότερον μὲν διὰ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν προθύμως ἐμάχοντο, αὖθις δὲ εἰ καὶ ἄλλο τι. καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ὅπως συγκαταστρεψαμένων αὐτῶν τὴν σικελίαν, ἀθηναῖοι πρᾳότερον τῶν συναγωνισαμένων ἄρχοιεν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, ῥᾳδίως ὑπακούσονται. i Γενομένης δ᾽ ἐν χερσὶ τῆς μάχης] ἤτοι συνελθόντες ἐγγύς, καὶ ἐκ χειρὸς μαχομένων, μετὰ τὸ παύσασθαι τοὺς λιθοβόλους καὶ τοὺς σφενδονήτας. ἢ (ὥς τινες) ἀρξαμένης δὲ τῆς μάχης. k Μαχομένοις] τοῖς συρακουσίοις. l Ξυνεπιλαβέσθαι] αἴτιον φόβου γενέσθαι. m Τοῖς δ᾽ ἐμπειροτέροις] τοῖς ἀθηναίοις. n Καὶ ὥρᾳ ἔτους] κατὰ καιρὸν γενέσθαι. x Τοὺς δ᾽ ἀνθεστῶτας] ἐκπλαγῆναι δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀνθεστώτων, μὴ νικωμένων. o Καὶ ἀήσσητοι] οὐχ ὡς οὐ τὸ σύνολον, ἀλλ᾽ ὡς τότε οὐχ ἡττημένοι. p Εἰς τοὺς ὁπλίτας αὐτῶν] τῶν ἀθηναίων. r Ἐπακολουθήσαντες] οὐχ οἱ ἱππεῖς, ἀλλ᾽ οἱ ἀθηναῖοι. s Ἀπέθανον δὲ αὐτῶν] τῶν συρακουσίων. t Οὐ μέντοι τοσοῦτόν γε] οὐχ οὕτως ἡττῆσθαι ὡς αὐτὴ ᾤετο.

ἀλφεθῆναι ὅσον εἰκὸς εἶναι, ἄλλως τε [α] τοῖς πρώτοις τῶν ἑλλήνων ἐμπειρίᾳ ἰδιώτας ὡς εἰπεῖν χειροτέχνας ἀνταγωνισαμένους. μέγα δὲ βλάψαι καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν, καὶ τὴν πολυαρχίαν (ἦσαν γὰρ πεντεκαίδεκα οἱ στρατηγοὶ αὐτοῖς) τῶν τε πολλῶν τὴν ἀξύντακτον ἀναρχίαν. ἢν δὲ ὀλίγοι τε στρατηγοὶ γένωνται ἔμπειροι, καὶ ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ [β] παρασκευάσωσι τὸ ὁπλιτικόν, οἷς τε ὅπλα μὴ ἔστιν ἐκπορίζοντες, ὅπως ὡς πλεῖστοι ἔσονται, καὶ τῇ ἄλλῃ μελέτῃ προσαναγκάζοντες, ἔφη κατὰ τὸ εἰκὸς κρατήσειν σφᾶς τῶν ἐναντίων, ἀνδρείας μὲν σφίσιν ὑπαρχούσης, εὐταξίας δ' ἐς τὰ ἔργα προσγενομένης. ἐπιδώσειν γὰρ ἀμφότερα αὐτά, [γ] τὴν μὲν, μετὰ κινδύνων μελετωμένην, [δ] τὴν δ' εὐψυχίαν αὐτὴν ἑαυτῆς, [ε] μετὰ τοῦ πιστοῦ τῆς ἐπιστήμης, θαρσαλεωτέραν ἔσεσθαι. τούς τε στρατηγούς, καὶ ὀλίγους καὶ αὐτοκράτορας χρῆναι ἑλέσθαι, καὶ ὀμόσαι αὐτοῖς τὸν ὅρκιον, ἦ μὴν ἐάσειν ἄρχειν [ζ] ὅπῃ ἂν ἐπίστωνται. οὕτω γάρ, [η] ἅ, τε κρύπτεσθαι δεῖ, [θ] μᾶλλον ἂν στέγεσθαι, καὶ τἆλλα κατὰ κόσμον καὶ ἀπροφασίστως παρασκευασθῆναι. Καὶ οἱ συρακούσιοι, αὐτοῦ ἀκούσαντες, ἐψηφίσαντό τε πάντα ὡς ἐκέλευε, καὶ στρατηγὸν αὐτόν τε εἵλοντο τὸν Ἑρμοκράτην, καὶ Ἡρακλείδην τὸν Λυσιμάχου, καὶ Σικανὸν τὸν Ἐξηκέστου, τούτους τρεῖς. καὶ ἐς τὴν κόρινθον καὶ ἐς τὴν λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπέστειλαν, ὅπως ξυμμαχία τε αὐτοῖς παραγένηται, καὶ τὸν πρὸς ἀθηναίους πόλεμον βεβαιότερον πείθωσι ποιεῖσθαι ἐκ τοῦ προφανοῦς ὑπὲρ σφῶν τοὺς λακεδαιμονίους· ἵνα ἢ ἀπὸ τῆς σικελίας ἀπαγάγωσιν αὐτούς, ἢ πρὸς τὸ ἐν σικελίᾳ στράτευμα [ι] ἧσσον ὠφέλειαν ἄλλην ἐπιπέμπωσι. Τὸ δ' ἐν τῇ κατάνῃ στράτευμα τῶν ἀθηναίων ἔπλευσεν εὐθὺς ἐπὶ μεσσήνην, ὡς προδοθησομένην. [κ] καὶ ἃ μὲν ἐπράσσετο, οὐκ ἐγένετο. Ἀλκιβιάδης γὰρ, ὅτ' ἀπῄει ἐκ τῆς ἀρχῆς ἤδη μετάπεμπτος, [λ] ἐπιστάμενος ὅτι φεύξοιτο, μηνύει τοῖς τῶν συρακοσίων φίλοις τοῖς ἐν μεσσήνῃ, [μ] ξυνειδὼς τὸ μέλλον. [ν] οἱ δέ, τούς τε ἄνδρας διέφθειραν πρότερον, καὶ τότε στασιάζοντες καὶ ἐν ὅπλοις ὄντες, [ξ] ἐπεκράτουν μὴ δέχεσθαι τοὺς ἀθηναίους [ο] οἱ ταῦτα βουλόμενοι. ἡμέρας δὲ μείναντες περὶ τρεισκαίδεκα οἱ ἀθηναῖοι, ὡς ἐχειμάζοντο, καὶ τὰ [π] ἐπιτήδεια οὐκ εἶχον, [ρ] καὶ προυχώρει οὐδέν, ἀπελθόντες ἐς νάξον καὶ θρᾷκας, σταύρωμα περὶ τὸ στρατόπεδον ποιησάμενοι, αὐτοῦ διεχείμαζον. καὶ τριήρη ἀπέστειλαν ἐς τὰς ἀθήνας ἐπί τε χρήματα καὶ ἱππέας, ὅπως ἅμα τῷ ἦρι παραγένωνται. ἐτείχιζον δὲ καὶ οἱ συρακούσιοι ἐν τῷ χειμῶνι πρός τε τῇ πόλει, τὸν τεμενίτην ἐντὸς ποιησάμενοι, τεῖχος παρὰ πᾶν τὸ πρὸς τὰς ἐπιπολὰς ὁρῶν, ὅπως μὴ δι' ἐλάσσονος εὐαποτείχιστοι ὦσιν, ἢν ἄρα σφάλλωνται. καὶ τὰ μέγαρα φρούριον, καὶ ἐν τῷ ὀλυμπιείῳ ἄλλο. καὶ τὴν θάλασσαν προυσταύρωσαν πανταχῇ ᾗ ἀποβάσεις ἦσαν. καὶ τοὺς ἀθηναίους εἰδότες ἐν τῇ νάξῳ χειμάζοντας, ἐστράτευσαν πανδημεὶ ἐπὶ τὴν κατάνην, καὶ τῆς τε γῆς αὐτῶν ἔτεμον, καὶ τὰς τῶν ἀθηναίων σκηνὰς καὶ τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσαντες, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ πυνθανόμενοι τοὺς ἀθηναίους ἐς τὴν καμάριναν, κατὰ τὴν ἐπὶ Λάχητος γενομένην ξυμμαχίαν, πρεσβεύεσθαι, εἴ πως προσαγάγοιντο αὐτούς, ἀντεπρεσβεύοντο καὶ αὐτοί. ἦσαν γὰρ ὕποπτοι αὐτοῖς οἱ καμαριναῖοι μὴ προθύμως σφίσι μήτ' ἐπὶ τὴν πρώτην μάχην πέμψαι ἃ ἔπεμψαν, ἔς τε τὸ λοιπὸν μὴ οὐκέτι βούλωνται ἀμύνειν, ὁρῶντες τοὺς ἀθηναίους ἐν τῇ μάχῃ εὖ πράξαντας, [σ] προσχωρῶσι δ' αὐτοῖς κατὰ τὴν προτέραν φιλίαν πεισθέντες. ἀφικομένων οὖν ἐκ μὲν συρακουσῶν, Ἑρμοκράτους, καὶ ἄλλων ἐς τὴν καμάριναν, ἀπὸ δὲ τῶν ἀθηναίων, Εὐφήμου μεθ' ἑτέρων, ὁ Ἑρμοκράτης, ξυλλόγου γενομένου τῶν καμαριναίων, βουλόμενος προδιαβάλλειν τοὺς ἀθηναίους, ἔλεγε τοιάδε,

Οὐ τὴν παροῦσαν δύναμιν τῶν ἀθηναίων, ὦ καμαριναῖοι, μὴ αὐτὴν καταπλαγῆτε δείσαντες, ἐπρεσβευσάμεθα· ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς μέλλοντας ἀπ' αὐτῶν λόγους, πρίν τι καὶ

α Τοῖς πρώτοις τῶν ἑλλ. ἐμπειρίᾳ] τὴν ἐμπειρίαν ἔχουσι καὶ γυμνασίαν περὶ τὸ μάχεσθαι.

β Παρασκευάσωσι] ἤγουν παιδεύσωσιν εἰς παρασκευήν.

γ Τὴν μὲν] τὴν εὐταξίαν.

δ Τὴν δ' εὐψυχίαν] τὴν ἀνδρείαν. ὅμοιον δὲ τοῦτο τῷ ἐν τῷ προοιμίῳ, μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιούμενοι.

ε Μετὰ τοῦ πιστοῦ] μετὰ τοῦ πεποιθέναι δηλονότι τῇ ἐπιστήμῃ.

ζ Ὅπῃ ἂν ἐπίστωνται] ὅποι ἂν ἄρχειν ἡγῶνται συμφέρειν.

η Ἅ, τε κρύπτεσθαι δεῖ] αὐτά τε σιωπᾶσθαι.

θ Μᾶλλον ἂν στέγεσθαι] εἰδὼς τὸ μέλλον ὑπὸ τῶν ἀθηναίων.

ι Ἧσσον ὠφέλειαν] ἥττονα συμμαχίαν.

κ Καὶ ἃ μὲν ἐπράσσετο, οὐκ ἐγένετο] τὰ τῆς προδοσίας δηλονότι περὶ Ἀλκιβιάδου τοῦ διώκοντος.

λ Ἐπιστάμενος ὅτι φεύξοιτο] ἤγουν εἰδὼς τὸ μέλλον.

μ Ξυνειδὼς τὸ μέλλον] ὑπὸ τῶν ἀθηναίων ἔσεσθαι.

ν Οἱ δέ, τούς τε ἄνδρας διέφθειραν] τοὺς ὑπόπτους ὡς προδιδόντας.

ξ Ἐπεκράτουν] βουλόμενοι τῶν μεσσηνίων ἐπεκράτουν οἱ βουλόμενοι δέχεσθαι τοὺς ἀθηναίους.

ο Οἱ ταῦτα βουλόμενοι] οἱ τῶν συρακοσίων.

π Ἐπιτήδεια] τρόφιμα.

ρ Καὶ προυχώρει οὐδέν] οὐδὲν ἠνύετο ὑπ' αὐτῶν.

σ Προσχωρῶσι δ' αὐτοῖς] οἱ καμαριναῖοι τοῖς ἀθηναίοις.

ἡμῶν ἀκοῦσαι, μὴ ὑμᾶς πείσωσιν. ἥκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν, προφάσει μὲν, ᾗ πυν-
θάνεσθε, διανοίᾳ δὲ, ἣν πάντες ὑπονοοῦμεν. καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλε-
σθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι. οὐ γὰρ δὴ εὔλογον τὰς μὲν ἐκεῖ πό-
λεις ἀναστάτους ποιεῖν, τὰς δὲ ἐνθάδε κατοικίζειν· καὶ Λεοντίνων μὲν Χαλκιδέων ὄντων, κα-
τὰ τὸ ξυγγενὲς κήδεσθαι, Χαλκιδέας δὲ τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ (ὧν οἵδε ἄποικοί εἰσι) δουλω-
σαμένους ἔχειν. τῇ δὲ αὐτῇ ἰδέᾳ ἐκεῖνά τε ἔσχον, καὶ τὰ ἐνθάδε νῦν πειρῶνται. ἡγε-
μόνες γὰρ γενόμενοι ἑκόντων τῶν τε Ἰώνων, καὶ ὅσοι ἀπὸ σφῶν ἦσαν ξύμμαχοι, ὡς
ἐπὶ τοῦ Μήδου τιμωρίᾳ, τοὺς μὲν, λιποστρατίαν, τοὺς δὲ, ἐπ' ἀλλήλους στρατεύειν, τοῖς
δ' ὡς ἑκάστοις τινὰ εἶχον αἰτίαν εὐπρεπῆ ἐπενεγκόντες, κατεστρέψαντο. καὶ οὐ πε-
ρὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα οὔτε οὗτοι τῶν Ἑλλήνων, οὔθ' οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν τῷ Μή-
δῳ ἀντέστησαν, περὶ δὲ οἱ μὲν σφίσιν ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ καταδουλώσεως, οἱ δ', ἐ-
πὶ δεσπότου μεταβολῇ, οὐκ ἀξυνετωτέρου, κακοξυνετωτέρου δέ. ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ
τὴν τῶν Ἀθηναίων εὐκατηγόρητον οὖσαν πόλιν νῦν ἥκομεν ἀποφανοῦντες ἐν εἰδό-
σιν ὅσα ἀδικεῖ· πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιασόμενοι, ὅτι ἔχοντες παραδείγμα-
τα τῶν τε ἐκεῖ Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν, οὐκ ἀμύνοντες σφίσιν αὐτοῖς, καὶ νῦν
ἐφ' ἡμᾶς ταὐτὰ παρόντα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν κατοικίσεις, καὶ Ἐγεσταί-
ων ξυμμάχων ἐπικουρίας, οὐ ξυστραφέντες βουλόμεθα προθυμότερον δεῖξαι
αὐτοῖς ὅτι οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσὶν, οὐδ' Ἑλλησπόντιοι, καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην ἢ Μῆ-
δον, ἢ ἕνα γέ τινα αἰεὶ μεταβάλλοντες, δουλοῦνται, ἀλλὰ Δωριῆς, ἐλεύθεροι ἀπ' αὐ-
τονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικελίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν ἕως ἂν ἕκαστοι κατὰ πό-
λεις ληφθῶμεν, εἰδότες ὅτι ταύτῃ μόνον ἁλωτοί ἐσμεν, καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ-
το τὸ εἶδος τρεπομένους, ὥστε τοὺς μὲν λόγοις ἡμῶν διιστάναι, τοὺς δὲ, ξυμμάχων ἐλ-
πίδι ἐκπολεμοῦν πρὸς ἀλλήλους, τοῖς δὲ ὡς ἑκάστοις τι προσηνὲς λέγοντες, δύ-
νανται κακουργεῖν. καὶ οἰόμεθα, τοῦ ἄπωθεν ξυνοίκου προαπολλυμένου, οὐκ ἐς
αὐτόν τινα ἥξειν τὸ δεινὸν, πρὸ δὲ αὐτοῦ μᾶλλον τὸν πάσχοντα, καθ' ἑαυτὸν δυστυ-
χεῖν. καὶ εἴ τῳ ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, ἑαυτὸν δ' οὐ πολέμιον εἶναι τῷ
Ἀθηναίῳ, καὶ δεινὸν ἡγεῖται ὑπέρ γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν, ἐνθυμηθήτω οὐ περὶ
τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἅμα ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος· τοσούτῳ δὲ
καὶ ἀσφαλέστερον, ὅσῳ οὐ προδιεφθαρμένου ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμαχον ἐμὲ, καὶ οὐκ
ἐρῆμος, ἀγωνιεῖται. τόν τε Ἀθηναῖον μὴ τὴν τοῦ Συρακοσίου ἔχθραν κολάσασθαι, τῇ
δ' ἐμῇ προφάσει τὴν ἐκείνου φιλίαν οὐχ ἧσσον βεβαιώσασθαι βούλεσθαι. εἴ
τέ τις φθονεῖ μὲν, ἢ καὶ φοβεῖται (ἀμφότερα γὰρ τάδε πάσχει τὰ μείζω) διὰ δὲ αὐ-
τὰ τὰς Συρακούσας κακωθῆναι μὲν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται, περιγενέ-
σθαι δὲ ἕνεκα τῆς αὑτοῦ ἀσφαλείας, οὐκ ἀνθρωπίνης δυνάμεως βούλησιν ἐλπί-
ζει. οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας καὶ τῆς τύχης τὸν αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν
γενέσθαι. καὶ εἰ γνώμῃ ἁμάρτοι, τοῖς αὑτοῦ κακοῖς ὀλοφυρθεὶς, τάχ' ἂν ἴσως καὶ τοῖς
ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτε βουληθείη αὖθις φθονῆσαι. ἀδύνατον δὲ προεμένῳ, καὶ μὴ
τοὺς αὐτοὺς κινδύνους οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων ἐθελήσαντι προσλα-

α Μὴ ὑμᾶς πείσωσιν] ἀπὸ κοινοῦ, δείσαντες. ἵνα ἡ, δείσαντες τὴν τῶν Ἀθηναίων περὶ τοὺς λόγους δεινότητα. β Τὰς μὲν ἐκεῖ πόλεις] τὰς περὶ τὰς Ἀθήνας. γ Τῇ δὲ αὐτῇ ἰδέᾳ] τρόπῳ, διανοίᾳ. δ Καὶ ὅσοι ἀπὸ σφῶν ἦσαν] ἢ ὅσοι ἄποικοι ἦσαν αὐτῶν. ε Αἰτίαν εὐπρεπῆ] πιθανήν. ζ Οἱ μὲν σφίσιν] Ἀθηναῖοι δὲ περὶ τοῦ ἑαυτοῖς, ἀλλὰ μὴ τῷ Μήδῳ καταδουλωθῆναι τοὺς Ἕλληνας. η Οἱ δ' ἐπὶ δεσπότου μεταβολῇ] οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες, ὑπὲρ τοῦ ἀλλάξαι δεσπότην, φησί. θ Κακοξυνετωτέρου δὲ] ἤγουν πανουργοτέρου. ι Οὐ ξυστραφέντες] ἤγουν συνταχθέντες. κ Εἰδότες ὅτι ταύτῃ μόνον ἁλωτοί ἐσμεν] τῷ κατὰ πόλεις δηλονότι ληφθῆναι ἰδίᾳ ἕκαστοι. λ Προαπολλυμένου] τοῦ συνοικοῦντος μὲν Ἕλληνος τῇ Σικελίᾳ, πολὺ δὲ διεστῶτος. μ Τὸν πάσχοντα καθ' ἑαυτὸν] ὑπὲρ αὐτοῦ δὲ ἕκαστος ἡγεῖται τὸν ἰδίᾳ κακῶς πάσχοντα δυστυχεῖν. ν Οὐ προδιεφθαρμένου] ἐμοῦ τοῦ Συρακουσίου δηλονότι. ξ Βεβαιώσασθαι βούλεσθαι] βεβαιότητα ἔχειν, ἢ περιποιήσασθαι. ο Εἴ τέ τις φθονεῖ μὲν] εἴ τις ἐμοῦ μὲν φθονεῖ τοῖς Συρακουσίοις, ἐμοῦ δὲ δέδοικεν αὐτῶν τὸ μέγεθος, (φοβεροὶ γὰρ ἅμα καὶ ἐπίφθονοι καθεστᾶσιν οἱ μείζους) καὶ διὰ τοῦτο βούλεται μὲν κακωθῆναι Συρακουσίους, ὑπὲρ τοῦ σωφρονεστέρους γενέσθαι, καὶ μὴ φορτικοὺς τοῖς ἀστυγείτοσι, σωθῆναι μέντοι ὅμως διὰ τὴν οἰκείαν ἀσφάλειαν, ἵνα μὴ μονωθεὶς αὐτῶν, καὶ αὐτὸς καταδουλωθῇ, οὗτος ἴστω οὐ δυνατὰ ἀνθρώποις ὀρεγόμενος. δοκεῖ δέ πως ἀκαταλλήλως ἀπηντηκέναι πρὸς τὴν πρόθεσιν. προειπὼν γὰρ, εἴ τις ἢ φθονεῖ, ἢ φοβεῖται, καὶ βούλεται ὁ φθονῶν κακωθῆναι τοὺς Συρακουσίους, ὤφειλεν ἐπενεγκεῖν, ὅτι ὁ φοβούμενος αὐτοὺς, μᾶλλον ἀπολέσαι σπουδάσει. ὁ δὲ αὐτὸς τοὐναντίον εἰρηκέναι δοκεῖ, ὅτι ὁ φοβούμενος βούλεται περιγενέσθαι τοὺς Συρακουσίους. οὐ μήν ἐστιν ἀκατάλληλον. οὐ γὰρ ἄλλου μὲν φησὶν ὀρέγεσθαι τοὺς φθονοῦντας, ἄλλου δὲ τοὺς φοβουμένους, ἀλλ' ἑνὸς ἀμφοτέρους, τοῦ κακωθῆναι δηλονότι τοὺς Συρακουσίους· τοῦ μέντοι περιγενέσθαι αὐτοὺς ἐφίεσθαι, οὐ τοὺς φοβουμένους, ἀλλὰ τοὺς πρόνοιαν μὲν ἔχοντας τῆς αὐτῶν ἀσφαλείας. μᾶλλον οὖν περιαιρετέον τὸν μὲν σύνδεσμον ἐκ τοῦ κακωθῆναι μὲν, ἵνα σωφρονισθῶμεν. π Ἵνα σωφρονισθῶμεν] ταπεινωθῶμεν. ρ Περιγενέσθαι δὲ] τοὺς Συρακουσίους τῷ πολέμῳ, ἵνα ὑπέρτεροι τῶν Ἀθηναίων γένωνται. σ Οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα] οὐ γὰρ οἷόν τε τυχεῖν πάντων ὧν ἐπιθυμεῖ ὁ Σικελιώτης, κακωθῆναι μὲν τοὺς Συρακουσίους, περιγενέσθαι δὲ ὅμως. τ Καὶ τῆς τύχης τὸν αὐτὸν] ἤγουν τῆς ἐκβάσεως τῶν πραγμάτων. υ Καὶ εἰ γνώμῃ ἁμάρτοι] καὶ εἰ ὧν ἐπιθυμεῖ, τούτων διαμάρτοι δυστυχήσας, βουληθείη ἄν ποτε τοῖς νῦν ὑμετέροις ἀγαθοῖς φθονῆσαι αὐτὸν, ἐπὶ ταῖς ἰδίαις συμφοραῖς ὀλοφυρόμενος. φ Βουληθείη αὖθις φθονῆσαι] βουλήσεται μὲν, οὐ δυνήσεται δὲ ἴσως τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς τότε φθονῆσαι, ὁ μὴ θελήσας τοὺς αὐτοὺς ἐμοὶ κινδύνους ἐπανελέσθαι. Τὸ δὲ, οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων, διὰ μέσου κεῖται, ὡς ἄξιον ὂν ἀναδέχεσθαι κινδύνους, οὐ πρὸς τὰ ὀνόματα ἀποβλέποντας, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἔργα. τίνα δὲ τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ ἔργα, ἐξῆς ἐπιφέρει.

ἔφη. λόγῳ μὲν γὰρ, τὴν ἡμετέραν δύναμιν σῴζοι ἄν τις, ἔργῳ δὲ, τὴν αὑτοῦ σωτηρίαν. καὶ μάλιστα εἰκὸς ἦν ὑμᾶς, ὦ Καμαριναῖοι, ὁμόρους ὄντας, [α] καὶ τὰ δεύτερα κινδυνεύσοντας, προορᾶσθαι αὐτὰ, καὶ μὴ μαλακῶς ὥσπερ νῦν ξυμμαχεῖν, [β] αὐτοὺς δὲ, πρὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἰόντας, ἅπερ ἂν εἰ ἐς τὴν Καμαριναίαν πρῶτον ἀφίκοντο οἱ Ἀθηναῖοι, [γδ] δεόμενοι ἂν ἐπεκαλεῖσθε, [ε] ταῦτα ἐκ τοῦ ὁμοίου καὶ νῦν παρακελευομένους, [ζ] ὅπως μηδὲν ἐνδώσομεν, φαίνεσθαι. ἀλλ' οὔθ' ὑμεῖς νῦν γέ πω, οὔθ' οἱ ἄλλοι, ἐπὶ ταῦτα ὥρμησθε. [η] Δειλίᾳ δὲ ἴσως τὸ δίκαιον πρός τε ἡμᾶς καὶ πρὸς τοὺς ἐπιόντας θεραπεύσετε, λέγοντες ξυμμαχίαν εἶναι ὑμῖν πρὸς Ἀθηναίους, [θ] ἥν γε οὐκ ἐπὶ τοῖς φίλοις ἐποιήσασθε, [ι] τῶν δὲ ἐχθρῶν ἤν τις ἐφ' ὑμᾶς ἴῃ· καὶ τοῖς γε Ἀθηναίοις βοηθεῖν, [κ] ὅταν ὑπ' ἄλλων, καὶ μὴ αὐτοὶ, ὥσπερ νῦν, τοὺς πέλας ἀδικῶσιν. ἐπεὶ οὐδ' οἱ Ῥηγῖνοι ὄντες Χαλκιδεῖς, Χαλκιδέας ὄντας Λεοντίνους ἐθέλουσι [λ] ξυγκαθοικίζειν. καὶ δεινὸν εἰ ἐκεῖνοι μὲν [μ] τὸ ἔργον τοῦ καλοῦ δικαιώματος ὑποπτεύοντες, [ν] ἀλόγως σωφρονοῦσιν, ὑμεῖς δ' ἐν εὐλόγῳ προφάσει, [ξ] τοὺς μὲν φύσει πολεμίους βούλεσθε ὠφελεῖν, τοὺς δὲ ἔτι μᾶλλον φύσει ξυγγενεῖς μετὰ τῶν ἐχθίστων διαφθεῖραι. ἀλλ' οὐ δίκαιον· ἀμύνειν δὲ, καὶ μὴ φοβεῖσθαι τὴν παρασκευὴν αὐτῶν. οὐ γὰρ ἢν ἡμεῖς [ο] ξυστῶμεν πάντες, δεινή ἐστιν, [π] ἀλλ' ἢν (ὅπερ οὗτοι σπεύδουσι) τἀναντία διαστῶμεν. ἐπεὶ [ρ] οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς μόνους ἐλθόντες καὶ μάχῃ [σ] περιγενόμενοι ἔπραξαν ἃ ἐβούλοντο, ἀπῆλθον δὲ διὰ τάχους. ὥστε οὐκ ἀθρόους γε ὄντας εἰκὸς ἀθυμεῖν, ἰέναι δὲ [τ] ἐς τὴν ξυμμαχίαν προθυμότερον, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ Πελοποννήσου παρεσομένης ὠφελείας, οἳ τῶνδε κρείσσους εἰσὶ τὸ παράπαν [υ] τὰ πολέμια. καὶ μὴ ἐκείνην τὴν προμηθίαν δοκεῖν τῳ ἡμῖν μὲν ἴσην εἶναι, ὑμῖν δὲ ἀσφαλῆ, τὸ μηδετέροις δὴ, ὡς καὶ ἀμφοτέρων ὄντας [φ] ξυμμάχους, βοηθεῖν. οὐ γὰρ ἔργῳ ἴσον, [χ] ὥσπερ τῷ δικαιώματί ἐστιν. [ψ] εἰ γὰρ δι' ὑμᾶς μὴ ξυμμαχήσαντας [ω] ὅ τε παθὼν σφαλήσεται, [α] καὶ ὁ κρατῶν περιέσται, τί ἄλλο ἢ τῇ αὐτῇ ἀπουσίᾳ, [β] τοῖς μὲν οὐκ ἠμύνατε σωθῆναι, [γ] τοὺς δὲ, οὐκ ἐκωλύσατε κακοὺς γενέσθαι; καίτοι κάλλιον τοῖς ἀδικουμένοις καὶ ἅμα ξυγγενέσι προσθεμένους, [δ] τήν τε κοινὴν ὠφέλειαν τῇ Σικελίᾳ φυλάξαι, [ε] καὶ τοὺς Ἀθηναίους φίλους δὴ ὄντας μὴ ἐᾶσαι ἁμαρτεῖν. ξυνελόντες τε λέγομεν οἱ Συρακούσιοι, ἐκδιδάσκειν μὲν [ζ] οὐδὲν ἔργον εἶναι σαφῶς, οὔτε ὑμᾶς, οὔτε τοὺς ἄλλους, περὶ ὧν αὐτοὶ οὐδὲν χεῖρον γιγνώσκετε, δεόμεθα δὲ, [η] καὶ μαρτυρόμεθα ἅμα, εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπιβουλευόμεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων αἰεὶ πολεμίων, προδιδόμεθα δὲ ὑπὸ ὑμῶν, Δωριεῖς Δωριέων. καὶ εἰ καταστρέψονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς μὲν ὑμετέραις γνώμαις κρατήσουσι, [θ] τῷ δ' αὑτῶν ὀνόματι τιμηθήσονται, [ι] καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον ἢ τὸν τὴν νίκην παρασχόντα λήψονται· καὶ εἰ αὖ ἡμεῖς περιεσόμεθα, τῆς αἰτίας τῶν κινδύνων [κ] οἱ αὐτοὶ τὴν τιμωρίαν ὑφέξετε. [λ] σκοπεῖτε οὖν, καὶ αἱρεῖσθε ἤδη ἢ τὴν

γρ. πείσοιμεν

α Καὶ τὰ δεύτερα κινδυνεύσοντας] αἰτίου, καὶ μεθ' ἡμᾶς, εὐθὺς κινδυνεύοντας. β Αὐτοὺς δὲ] ἤγουν ὑμᾶς. γ δ Δεόμενοι ἂν] καὶ δέεσθαι ἂν ἡμῶν συμμάχων. ε Ταῦτα ἐκ τοῦ ὁμοίου] ἐπὶ ταῦτα τὰ εἰρημένα. τουτέστι, τῷ λόγῳ μὲν βοηθεῖν καὶ συμμαχεῖν τοῖς συρακουσίοις, ἔργῳ δὲ, ἑαυτοὺς καὶ μεθ' ἡμᾶς εὐθὺς κινδυνεύσοντας. τὸ ἑξῆς, ταῦτα ἐκ τοῦ ὁμοίου φαίνεσθαι παρακελευομένους. ζ Ὅπως μηδὲν ἐνδώσομεν] οὕτω (φησὶ) παρακελεύεσθε αὐτοῖς μὴ μαλακίζεσθαι, ὥσπερ ἂν ἡμῖν παρεκελεύσασθε εἰ ἐφ' ὑμᾶς ὥρμησαν οἱ Ἀθηναῖοι. η Δειλίᾳ δὲ ἴσως] δειλίᾳ δὲ, προβλήματι χρήσεσθε τῷ δικαίῳ δῆθεν, ἀξιοῦντες ὁμοίως ἡμῖν τε καὶ Ἀθηναίοις προσφέρεσθαι. θ Ἥν γε οὐκ ἐπὶ τοῖς φίλοις] ἤγουν κατὰ τῶν φίλων. ι Τῶν δὲ ἐχθρῶν] κατὰ δὲ τῶν ἐπιστρατευσάντων ὑμῖν ἐχθρῶν. τοῦτο ἐξήγησίς ἐστι τοῦ προτέρου. ὁ μὲν γὰρ πρὸς τὰ ὀνόματα ἀποβλέπων, οἴεται σῴζειν συμμάχων τὴν ἡμετέραν δύναμιν, τουτέστιν ἡμᾶς· ὁ δὲ πρὸς τὰ ἔργα ἀφορῶν, τῆς ἑαυτοῦ προνοεῖσθαι σωτηρίας ἡγήσεται. ἀσφαλέστερον δὲ εἶπε τὸ σωτηρίαν σῴζειν. κ Ὅταν ὑπ' ἄλλων, καὶ μὴ αὐτοὶ] λείπει τὸ, ἐπιόντων. ἀδικούντων. λ Ξυγκαθοικίζειν] ἤγουν τοῖς Ἀθηναίοις. μ Τὸ ἔργον τοῦ καλοῦ δικ.] ἔργον μὲν τὴν τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν ἄφιξιν λέγει, ἢ τὴν πρόφασιν τῆς ἀφίξεως· καλὸν δὲ δικαίωμα, τὸ φάσκειν διὰ τὸ συγγενὲς τοῖς Χαλκιδεῦσι βοηθεῖν. ν Ἀλόγως σωφρονοῦσιν] ἀντὶ τοῦ, παρὰ λόγον. ἡ δὲ διάνοια, δεινὸν ἂν εἴη εἰ Ῥηγῖνοι μὲν, καίτοι Χαλκιδεῖς ὄντες, τὴν παρουσίαν τῶν Ἀθηναίων εὔλογον δοκοῦσαν, ὡς δὴ ἐπὶ βοήθειαν τῶν συγγενῶν ἥκουσαν, ὅμως ὑποπτεύοντες, οὐ προσέθεντο αὐτοῖς, παρὰ τὸ φαινόμενον εὔλογον ἰδιοπραγοῦντες· ὑμεῖς δὲ διὰ πρόφασιν πιθανὴν, Ἀθηναίους μὲν βούλεσθε ὠφελεῖν, τοὺς δὲ συγγενεῖς μετὰ τῶν ἐχθίστων διαφθεῖραι. ξ Τοὺς μὲν φύσει πολεμίους] ἤγουν τοὺς Ἀθηναίους. ο Ξυστῶμεν πάντες] ἤγουν, εἰς τὸ αὐτὸ ἔλθωμεν. π Ἀλλ' ἢν (ὅπερ οὗτοι σπεύδουσι) τἀναντία διαστῶμεν] οὗτοι οἱ Ἀθηναῖοι. Ὅμηρος, Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες, Ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ, Εἰ σφῶϊν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιϊν. ρ Οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς μόνους] ἐπὶ μόνους ἡμᾶς. σ Περιγενόμενοι] ἡμῶν δηλονότι. τ Ἐς τὴν ξυμμαχίαν] τὸ ἑξῆς, τὸ μηδετέροις συμμαχεῖν, ὡς ἀμφοτέρων οὖσι φίλοις, δοκείτω προμηθὲς εἶναι, ὡς ὑμῖν μὲν ἀσφαλοῦς ὄντος, τοῦ δὲ ἡμῖν δικαίου φανησομένου. υ Τὰ πολέμια] κατὰ τὰ πολέμια. φ Ξυμμάχους βοηθεῖν] ἡμᾶς δηλονότι. χ Ὥσπερ τῷ δικαιώματί ἐστιν] ὅτι τὸ ἴσον ἐπὶ τοῦ δικαίου προέθεν ἐτέτακτο, δῆλον ἐντεῦθεν. καὶ γὰρ ὥσπερ λεγόμενον (φησὶ) δικαιοφανές ἐστιν, οὕτω καὶ ταῖς ἀληθείαις δίκαιον τυγχάνει. ψ Εἰ γὰρ δι' ὑμᾶς μὴ ξυμμαχήσαντας] εἰ γὰρ διὰ τὸ ὑμᾶς μηδετέροις συμμαχεῖν, ἡμεῖς μὲν κακῶς πεισόμεθα, Ἀθηναῖοι δὲ κρατήσουσι, τί ἄλλο ἢ ἐκποδὼν ἀμφοτέροις στάντες, ἡμῖν μὲν ὑπὲρ σωτηρίας ἀγωνιζομένοις οὐκ ἀμύνετε, ἐκείνους δὲ οὐ κωλύσετε τῆς πλεονεξίας. ω Ὅ, τε παθὼν σφαλήσεται] ἤγουν ὁ Συρακούσιος. α Καὶ ὁ κρατῶν] ἤγουν ὁ Ἀθηναῖος. β Τοῖς μὲν οὐκ ἠμύνατε σωθῆναι] τοῖς Συρακουσίοις. γ Τοὺς δὲ] τοὺς Ἀθηναίους. δ Τήν τε κοινὴν ὠφέλειαν] ἤτοι τὴν ὁμοφροσύνην, κοινὴν ὠφέλειαν εἶπεν, ἢ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Σικελίας. ε Καὶ τοὺς Ἀθηναίους φίλους δὴ ὄντας] προφασιζομένους εἶναι φίλους. ζ Οὐδὲν ἔργον εἶναι σαφῶς] οὐδὲν χαλεπὸν εἶναι. η Καὶ μαρτυρόμεθα ἅμα] τὸ μὲν, δεόμεθα δὲ, καὶ μαρτυρόμεθα ἅμα, εἰ μὴ πείσοιμεν, ἀνέστραπται. οὕτω γὰρ ἡ ἑξῆς, εἰ μὴ πείσοιμεν, ἅμα δεόμεθα καὶ μαρτυρόμεθα. προαποδέδοται δὲ, πρὸς μὲν τῷ δεόμεθα, ὅτι προδιδόμεθα ὑπὸ Ἰώνων· πρὸς δὲ τῷ μαρτυρόμεθα, τὸ προδιδόμεθα ὑφ' ὑμῶν. θ Τῷ δ' αὑτῶν ὀνόματι τιμηθήσονται] τιμῆς δὲ καὶ δόξης αὐτοὶ μόνοι τεύξονται, ὅτι Ἀθηναῖοι Σικελίας ἐκράτησαν μόνοι. ι Καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον] τὸ ἆθλον αὐτοῖς καὶ οἷον ἐπινίκιον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὑμεῖς γενήσεσθε αἴτιοι δουλωθέντες τῆς νίκης. κ Οἱ αὐτοὶ] αἴτιοι τοῦ κινδύνου γενόμενοι. λ Σκοπεῖτε οὖν, καὶ αἱρεῖσθε ἤδη] σκεψάμενοι οὖν, ἕλεσθε ἢ δουλεύειν τοῖς Ἀθηναίοις χωρὶς τῶν κινδύνων, ἢ μεθ' ἡμῶν στάντες, καὶ κρατήσαντες, μήτε ὑπ'

αὐτίκα ἀκινδύνως δουλείαν, ἢ κἂν περιγενόμενοι μεθ' ἡμῶν, τούσδε τε μὴ αἰσχρῶς « δεσπότας λαβεῖν, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν μὴ ἂν βραχεῖαν γενομένην διαφυγεῖν. « Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἑρμοκράτης εἶπεν. ὁ δ' Εὔφημος ὁ τῶν Ἀθηναίων πρεσβευτὴς, « μετ' αὐτὸν, τοιάδε. Ἀφικόμεθα μὲν ἐπὶ τῆς πρότερον οὔσης ξυμμαχίας ἀνανεώσει, « τοῦ δὲ Συρακοσίου καθαψαμένου, ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς εἰπεῖν, ὡς εἰκότως ἔχομεν. « Τὸ μὲν οὖν μέγιστον μαρτύριον αὐτὸς εἶπεν, ὅτι οἱ Ἴωνες ἀεί ποτε πολέμιοι τοῖς Δωριεῦσιν « εἰσίν. ἔχει δὲ καὶ οὕτως. ἡμεῖς γὰρ Ἴωνες ὄντες, Πελοποννησίοις Δωριεῦσι, καὶ πλείοσιν οὖσι καὶ « παροικοῦσιν, ἐσκεψάμεθα ὅτῳ τρόπῳ ἥκιστα αὐτῶν ὑπακουσόμεθα. καὶ μετὰ τὰ Μηδικὰ « ναῦς κτησάμενοι, τῆς μὲν Λακεδαιμονίων ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἀπηλλάγημεν, οὐδὲν « προσῆκον μᾶλλόν τι ἐκείνους ἡμῖν ἢ καὶ ἡμᾶς ἐκείνοις ἐπιτάσσειν, πλὴν καθ' ὅσον ἐν « τῷ παρόντι μεῖζον ἴσχυον. αὐτοὶ δὲ τῶν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ πρότερον ὄντων ἡγεμόνες κα- « ταστάντες οἰκοῦμεν, νομίσαντες ἥκιστ' ἂν ὑπὸ Πελοποννησίοις οὕτως εἶναι, δύναμιν ἔ- « χοντες ᾗ ἀμυνούμεθα. καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν, οὐδὲ ἀδίκως καταστρεψάμενοι τούς τε « Ἴωνας καὶ νησιώτας, οὓς ξυγγενεῖς φασὶν ὄντας ἡμᾶς Συρακόσιοι δεδουλῶσθαι. ἦλθον γὰρ « ἐπὶ τὴν μητρόπολιν ἐφ' ἡμᾶς μετὰ τοῦ Μήδου, καὶ οὐκ ἐτόλμησαν ἀποστάντες τὰ οἰκεῖα φθεῖ- « ραι, ὥσπερ ἡμεῖς ἐκλιπόντες τὴν πόλιν, δουλείαν δὲ αὐτοί τε ἐβούλοντο καὶ ἡμῖν τὸ αὐτὸ ἐ- « πενεγκεῖν. ἀνθ' ὧν ἄξιοί τε ὄντες ἅμα ἄρχομεν, ὅτι τε ναυτικὸν πλεῖστόν τε καὶ προ- « θυμίαν ἀπροφάσιστον παρεσχόμεθα ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ διότι καὶ τῷ Μήδῳ ἑτοίμως « τοῦτο δρῶντες οὗτοι ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἅμα δὲ τῆς πρὸς Πελοποννησίους ἰσχύος ὀρεγό- « μενοι. καὶ οὐκ ἄλλῳ ἐπόμεθα, ὡς ἢ τὸν βάρβαρον μόνοι καθελόντες, εἰκότως ἄρχομεν, ἢ « ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῇ τῶνδε μᾶλλον ἢ τῶν ξυμπάντων τε καὶ τῇ ἡμετέρᾳ αὐτῶν κινδυνεύ- « σαντες. πᾶσι δὲ ἀνεπίφθονον τὴν προσήκουσαν σωτηρίαν ἐκπορίζεσθαι. καὶ νῦν τῆς « ἡμετέρας ἀσφαλείας ἕνεκα καὶ ἐνθάδε παρόντες, ὁρῶμεν καὶ ὑμῖν ταὐτὰ ξυμφέρον- « τα. ἀποφαίνομεν δὲ, ἐξ ὧν οἵδε τε διαβάλλουσι, καὶ ὑμεῖς μάλιστα ἐπὶ τὸ φοβερώτε- « ρον ὑπονοεῖτε, εἰδότες τοὺς περιδεῶς ὑποπτεύοντάς τι, λόγου μὲν ἡδονῇ τὸ παραυτί- « κα τερπομένους, τῇ δ' ἐγχειρήσει ὕστερον τὰ ξυμφέροντα πράσσοντας. τήν τε γὰρ ἐκεῖ « ἀρχὴν εἰρήκαμεν διὰ δέος ἔχειν, καὶ τὰ ἐνθάδε, διὰ τὸ αὐτὸ, ἥκειν μετὰ τῶν φίλων ἀσφα- « λῶς καταστησόμενοι, καὶ οὐ δουλωσόμενοι, μὴ παθεῖν δὲ μᾶλλον τοῦτο κωλύσοντες. ὑ- « πολάβῃ δὲ μηδεὶς ὡς οὐδὲν προσῆκον ὑμῶν κηδόμεθα, γνοὺς ὅτι σωζομένων ὑμῶν, « καὶ διὰ τὸ μὴ ἀσθενεῖς ὑμᾶς ὄντας ἀντέχειν Συρακοσίοις, ἧσσον ἂν τούτων πεμψάν- « των τινὰ δύναμιν Πελοποννησίοις, ἡμεῖς βλαπτοίμεθα. καὶ ἐν τούτῳ προσήκετε ἤδη « ἡμῖν τὰ μέγιστα. διόπερ καὶ τοὺς Λεοντίνους εὔλογον κατοικίζειν, μὴ ὑπηκόους, ὥσπερ « τοὺς ξυγγενεῖς αὐτῶν τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ, ἀλλ' ὡς δυνατωτάτους, ἵνα ἐκ τῆς σφετέρας ὅμοροι «

Margin: γρ. μαρτυρίας — γρ. ἀμυνούμεθα — γρ. ἰσόμεθα

ἐκείνων ἀτίμως δουλωθῆναι, τήν τε πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἐκφυγεῖν, μὴ ἂν μακρὰν γενομένην εἰ Ἀθηναίοις συμμαχήσετε. α Τούσδε τε μὴ αἰσχρῶς] τοὺς Ἀθηναίους. β Μὴ ἂν βραχεῖαν γενομένην] ἤγουν ὀλιγοχρόνιον, ἀλλὰ μεγάλην δηλονότι. γ Ἀνανεώσει] ὑπὲρ τοῦ ἀναμνῆσαι περὶ τῆς πρότερον γενομένης ξυμμαχίας. γγ Περὶ τῆς ἀρχῆς] περὶ τῆς ἡγεμονίας. δ Τὸ μὲν οὖν μέγιστον] κατὰ τὸ μέγιστον ὑποστίξαι χρὴ, ἵνα τὸ μέγιστον αἰτιατικὸν ᾖ κεφάλαιον ληφθῇ, οὔσης τῆς διανοίας ταύτης· κεφάλαιον μὲν δὴ μετὰ τὸ Συρακούσιον αὐτὸν μαρτυρῆσαι. ἔνιοι δὲ μεταγράψαντες τὸ μαρτυρίας, μαρτύριον ἀνέγνωσαν, καὶ συνῆψαν, τὸ μὲν οὖν μέγιστον μαρτύριον αὐτὸς εἶπε. ε Καὶ πλείοσιν οὖσιν] ἤτοι ὑμῶν τῶν Ἰώνων, ἢ ὑμῶν τῶν Σικελιωτῶν. ὃ καὶ μᾶλλον. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ ἐπιφερομένου, τοῦ, καὶ παροικοῦσι. πλείοσι γὰρ οὖσιν ὑμῶν, καὶ γειτνιῶσιν ἡμῖν. ζ Οὐδὲν προσῆκον μᾶλλόν τι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἐσκεψάμεθα. τὸ δὲ καὶ ἡμᾶς, ἀντὶ τοῦ, ὥσπερ καὶ ἡμᾶς. η Ἐν τῷ παρόντι] ἐν τῷ τότε δηλονότι. θ Αὐτοὶ δὲ] ἤγουν ἡμεῖς. ι Τῶν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ] ὑπὲρ βασιλέα. τὸ δὲ ἑξῆς, αὐτοὶ δὲ οἰκοῦμεν ἡγεμόνες καταστάντες τῶν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ πρότερον ὄντων. λείπει τὸ, Ἑλλήνων. κ Πρότερον ὄντων] ἤτοι τῶν Ἰώνων καὶ τῶν Σικελιωτῶν. λ Καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς] ἀντὶ τοῦ, ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν. μ Οὓς ξυγγενεῖς φασὶν ὄντας] ὡς συγγενῶν ὄντων φασὶ δεσπόζειν ἡμῶν Συρακούσιοι. ν Οὗτοι] οἱ νησιῶται. ξ Ἡμᾶς ἔβλαπτον] καὶ διότι οἱ Ἴωνες τῷ Μήδῳ ἑτοίμως ναῦς τε καὶ προθυμίαν ἀπρόφασιστον παρασχόντες, ἔβλαπτον ἡμᾶς. ο Καὶ οὐκ ἄλλῳ ἐπόμεθα] ὡς ὑποχείριοι δηλονότι. π Ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῇ τῶνδε] ἤτοι τῶν Πελοποννησίων, ἢ τῶν Ἰώνων, τῶν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ πρότερον ὄντων. ὃ καὶ μᾶλλον. Τὸ δὲ, ἢ τῶν ξυμπάντων Ἑλλήνων, ἤπερ τῶν συμπάντων Ἑλλήνων. ἐκινδυνεύομεν (φησὶν) ἐν τοῖς Μηδικοῖς μᾶλλον ὑπὲρ τῆς Ἰωνικῆς ἐλευθερίας, ἢ περὶ τῆς ἡμετέρας τι καὶ τῆς τῶν συμπάντων Ἑλλήνων. ρ Ὁρῶμεν καὶ ὑμῖν ταῦτα ξυμφέροντα] τὸ ἀποφαίνομεν δὲ, ἀπὸ κοινοῦ, ἀνω κείμενον, ἀκουστέον. καὶ νῦν τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας ἕνεκα καὶ ἐνθάδε παρόντες, καὶ ὑμῖν ταῦτα ξυμφέροντα ἀποφαίνομεν. ἀποφαίνομεν δὲ (φησὶν) ἡμῖν τι ἀσφαλῆ ὄντα, καὶ ὑμῖν συμφέροντα· ταῦτα δέ ἐστιν ἃ διαβολῇ καθ' ἡμῶν λέγουσι Συρακούσιοι. σ Καὶ ὑμεῖς μάλιστα] ὑμεῖς δὲ ὑποπτεύοντες, ἐκφοβεῖσθε. ἴσμεν γὰρ ὅτι φοβερόν τι ὑποπτεύοντες κἂν ἐν τῷ παρόντι ὑπὸ τῶν πρώτων λόγων ψυχαγωγηθῶσιν, ὅμως ὕστερον ἀκριβῶς ἐξετάζουσι καὶ διαλογίζονται ἕκαστα ὑπὲρ τοῦ τὰ συμφέροντα πράξειν. τ Ὑπονοεῖτε] ἤγουν δειλιᾶτε ἐξ ὑπονοίας. υ Τήν τε γὰρ ἐκεῖ] τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι. φ Διὰ τὸ αὐτὸ] διὰ τὸ αὐτὸ δέος ἥκειν ὅπως μετὰ τῶν φίλων τὰ ἐνθάδε ἀσφαλῶς καταστησώμεθα. δέος δὲ λέγει τὸ περὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας. ταύτης γὰρ ὀρεγόμενοι, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ ἄρχειν. χ Μᾶλλον τοῦτο κωλύσοντες] ἡμᾶς ἀπόντας καταδουλωθῆναι. καὶ δοκεῖ τὸ ἐπιφερόμενον τούτῳ μᾶλλον συνᾴδειν. ψ Οὐδὲν προσῆκον] ἤγουν οὐδεμιᾶς συγγενείας οὔσης. ω Γνοὺς ὅτι σωζομένων ὑμῶν] σωζομένων ὑμῶν, καὶ ἐν δυνάμει ὄντων, ὥστε ἀντέχειν δύνασθαι Συρακουσίοις, ἧττον ἂν ἡμεῖς βλαπτοίμεθα. οὐ γὰρ πέμψουσιν οἱ Συρακούσιοι Λακεδαιμονίοις δύναμιν, ἐνταῦθα πολεμούμενοι. διὸ καὶ χρὴ καθ' ὑπέρβατον οὕτως ἀκοῦσαι. ἧττον ἂν ἡμεῖς βλαπτοίμεθα, τούτων πεμψάντων τινὰ δύναμιν Πελοποννησίοις. τουτέστιν, οὐ πεμψάντων, οὐκ ἂν βλαπτοίμεθα. α Μὴ ὑπηκόους, ὥσπερ τοὺς ξυγγενεῖς] μὴ οὕτως ὑπηκόους αὐτοὺς γενέσθαι ὥσπερ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν ὑπακούουσιν Εὐβοεῖς. ὕποπτος γὰρ ὢν ὁ Ἀθηναῖος ἐπὶ τῷ τοὺς Λεοντίνους ἐπαγγέλλεσθαι κατοικίζειν, φησὶν ὅτι οὐχ ὁμοίως αὐτοὺς κατοικοῦμεν τοῖς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῦσιν, ἀλλ' ὡς ἐλευθέρους καὶ δυνατωτάτους. β Ἀλλ' ὡς δυνατωτάτους] ἤγουν ἐλευθερωτάτους. γ Ἵνα ἐκ τῆς σφετέρας ὅμοροι ὄντες] ἵνα ἐκ τῆς σφετέρας, ὅμοροι ὄντες, τοῖς δὲ λυπηροὶ ὦσιν ὑπὲρ ἡμῶν.

» ὄντες, τοῖσδε ὑπὸ ἡμῶν λυπηροὶ ὦσι. [α] τὰ μὲν γὰρ ἐκεῖ, [β] καὶ αὐτοὶ ἀρκούμενοι πρὸς
» τοὺς πολεμίους, [γ] καὶ ὁ Χαλκιδεύς, ὃν ἀλόγως ἡμᾶς φησὶ δουλωσαμένους, τοὺς ἐνθάδε
» ἐλευθεροῦν, ξύμφορος ἡμῖν, [δ] ἀπαράσκευος ὤν, καὶ χρήματα μόνον φέρων· τὰ δὲ
» ἐνθάδε, καὶ Λεοντῖνοι καὶ οἱ ἄλλοι φίλοι, ὅτι μάλιστα αὐτονομούμενοι. ἀνδρὶ δὲ τυράν-
» νῳ, ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ, [ε] οὐδὲν ἄλογον ὅ,τι ξυμφέρον, [ζ] οὐδ' οἰκεῖον ὅ,τι μὴ πι-
» στόν· πρὸς ἕκαστα δὲ δεῖ [η] ἢ ἐχθρὸν ἢ φίλον μετὰ καιροῦ γίγνεσθαι. καὶ ἡμᾶς τοῦτο ὠφε-
» λεῖ ἐνθάδε, οὐκ ἢν τοὺς φίλους κακώσωμεν, ἀλλ' ἢν οἱ ἐχθροὶ διὰ τὴν τῶν φίλων
» ῥώμην ἀδύνατοι ὦσιν. ἀπιστεῖν δὲ οὐ χρή. [θ] καὶ γὰρ τοὺς ἐκεῖ ξυμμάχους ὡς ἕκαστοι
» χρήσιμοι ἐξηγούμεθα, Χίους μὲν καὶ Μηθυμναίους, νεῶν παροκωχῇ αὐτονόμους, [ι] τοὺς δὲ πολ-
» λούς, χρημάτων βιαιότερον φορᾷ, ἄλλους δὲ καὶ πάνυ ἐλευθέρως ξυμμαχοῦντας,
» καίπερ νησιώτας ὄντας καὶ εὐλήπτους, διότι ἐν χωρίοις ἐπικαίροις εἰσὶ περὶ τὴν Πελο-
» πόννησον. ὥστε καὶ τἀνθάδε εἰκὸς πρὸς τὸ λυσιτελοῦν, [κ] καὶ ὃ λέγομεν ἐς Συρακοσίοις
» δέος, καθίσταται. ἀρχῆς γὰρ ἐφίενται ὑμῶν, καὶ βούλονται μὲν [λ] ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ξυστή-
» σαντες ὑμᾶς ὑπόπτῳ, βίᾳ, ἢ κατ' ἐρημίαν, ἀπράκτων ἡμῶν ἀπελθόντων, αὐτοὶ
» ἄρξαι τῆς Σικελίας. [μ] ἀνάγκη δέ, ἢν ξυστῆτε πρὸς αὐτούς. οὔτε γὰρ ἡμῖν ἔτι ἔσται ἰσχὺς
» τοσαύτη ἐς ἓν ξυστᾶσα εὐμεταχείριστος, [ν] οὔθ' οἵδ' ἀσθενεῖς ἂν ἡμῶν μὴ παρόντων
» πρὸς ὑμᾶς εἶεν. καὶ ὅτῳ ταῦτα μὴ δοκεῖ, αὐτὸ τὸ ἔργον ἐλέγχει. τὸ γὰρ πρότερον ἡ-
» μᾶς ἐπηγάγεσθε, [ξ] οὐκ ἄλλον τινὰ προσείοντες φόβον, ἢ εἰ περιοψόμεθα ὑμᾶς ὑπὸ
» Συρακοσίοις γενέσθαι, ὅτι καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσομεν. καὶ νῦν οὐ δίκαιον, ᾧπερ καὶ ἡμᾶς
» ἠξιοῦτε λόγῳ πείθειν, τῷ αὐτῷ ἀπιστεῖν· οὐδ' ὅτι δυνάμει μείζονι πρὸς τὴν τῶνδε
» ἰσχὺν πάρεσμεν, [ο] ὑποπτεύεσθαι, πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖσδε ἀπιστεῖν. ἡμεῖς μέν γε οὔτε
» ἐμμεῖναι δυνατοὶ μὴ μεθ' ὑμῶν, εἴτε καὶ γενόμενοι κακοὶ κατεργασαίμεθα, ἀδύνα-
» τοι κατασχεῖν, διὰ μῆκός τε πλοῦ, [π] καὶ ἀπορίᾳ φυλακῆς πόλεων μεγάλων, καὶ
» τῇ παρασκευῇ ἠπειρωτίδων. [ρ] οἵδε δὲ οὐ στρατοπέδῳ, πόλει δὲ μείζονι τῆς ἡμετέρας παρου-
» σίας ἐποικοῦντες ὑμῖν, αἰεί τε ἐπιβουλεύουσιν, [σ] καὶ ὅταν καιρὸν λάβωσιν ἑκάστου, οὐκ
» ἀνιᾶσιν. ἔδειξαν δὲ καὶ ἄλλα ἤδη, καὶ τὰ ἐς Λεοντίνους, καὶ νῦν τολμῶσιν ἐπὶ τοὺς ταῦτα
» κωλύοντας, καὶ ἀνέχοντας τὴν Σικελίαν μέχρι τοῦδε μὴ ὑπ' αὐτοῖς εἶναι, παρακα-
» λεῖν ὑμᾶς ὡς ἀναισθήτους. πολὺ δὲ ἐπὶ ἀληθεστέραν γε σωτηρίαν ἡμεῖς [τ] ἀντιπαρα-
» καλοῦμεν, δεόμενοι [υ] τὴν ὑπάρχουσαν ἀπ' ἀλλήλων ἀμφοτέροις μὴ προδιδό-
» ναι· [φ] νομίσαι τε τοῖσδε μέν, καὶ ἄνευ ξυμμάχων, αἰεὶ ἐφ' ὑμᾶς ἑτοίμην διὰ τὸ πλῆ-
» θος εἶναι ὁδόν, ὑμῖν δ' οὐ πολλάκις παρασχήσειν μετὰ τοσῆσδε [χ] ἐπικουρίας ἀμύνα-
» σθαι· [ψ] ἣν εἰ τῷ ὑπόπτῳ ἢ ἄπρακτον ἐάσετε ἀπελθεῖν, ἢ καὶ σφαλεῖσαν, ἔτι βου-
» λήσεσθε καὶ πολλοστημόριον αὐτῆς ἰδεῖν, ὅτε οὐδὲν ἔτι περανεῖ παραγενόμενον ὑμῖν.
» ἀλλὰ μήτε ὑμεῖς, ὦ Καμαριναῖοι, ταῖς τῶνδε διαβολαῖς ἀναπείθεσθε, μήτε οἱ ἄλ-
» λοι. εἰρήκαμεν δ' ὑμῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν περὶ ὧν ὑποπτευόμεθα, καὶ ἔτι ἐν
» κεφαλαίοις ὑπομνήσαντες, ἀξιώσομεν πείθειν. φαμὲν γὰρ ἄρχειν μὲν τῶν ἐκεῖ, ἵνα

Left margin: γρ. τοῖς ἐκεῖ ξυμμάχοις. γρ. πολλοστημόριον.

α Τὰ μὲν γὰρ ἐκεῖ] τοῦ Ἑρμοκράτους Ἀθηναίους διαβαλόντος ὡς οὐχ ὑγιῶς τοὺς μὲν ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῖς καταδεδουλωμένους, τοῖς δὲ ἐν Σικελίᾳ ἐπαγγελλομένους ἐλευθερίαν, ὁ Ἀθηναῖος οὐκ ἀρνούμενος, ἀλλὰ ὁμολογῶν, τεχνικῶς διαλύει τὸ ἐπιχείρημα. β Καὶ αὐτοὶ ἀρκούμενοι] πρὸς μὲν γὰρ τὸν ἐκεῖ (φησὶ) πόλεμον αὐτοί τε ἀρκοῦμεν, καὶ οἱ ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῖς, οὕτως ἡμῖν δεδουλωμένοι, ὥστε καὶ δύναμιν μὲν καὶ παρασκευὴν οὐκ ἔχειν δι' ἧς ἐπιθήσονται ἡμῖν, χρήματα δὲ ἔχοντες, εἰσφέρειν εἰς τὸν πρὸς Πελοποννησίους πόλεμον. οἱ δὲ ἐνθάδε, ἐλεύθεροί τε καὶ αὐτόνομοι ὄντες, καὶ δύναμιν ἔχοντες, μάλιστα ἡμῖν εἰσιν ὠφέλιμοι. γ Καὶ ὁ Χαλκιδεὺς] ὁ ἐν Εὐβοίᾳ δηλονότι. δ Ἀπαράσκευος ὢν] γεγυμνωμένος πολεμικῆς παρασκευῆς. ε Οὐδὲν ἄλογον ὅ,τι ξυμφέρον] οὐκ ἔστιν ἄλογον τὸ ἐπὶ τῷ συμφέροντι πραττόμενον. ζ Οὐδ' οἰκεῖον ὅ,τι μὴ πιστὸν] οὐδὲ φίλος τις, οὐδὲ ἐπιτήδειος, ἂν μὴ πιστὸς ᾖ. η Ἢ ἐχθρὸν ἢ φίλον] ἐχθρὸν δὲ (φησὶ) καὶ φίλον δεῖ πρὸς ἕκαστα ἐν καιρῷ γίγνεσθαι, ἁρμοττόμενον τοῖς παροῦσι πράγμασι. θ Καὶ γὰρ τοὺς ἐκεῖ ξυμμάχους] αὐτὶ τοῦ, καὶ γὰρ τῶν ἐκεῖ συμμάχων. ι Τοὺς δὲ πολλούς, χρημάτων] τοὺς δὲ πολλούς, χρήματα πρασσομένους ἄκοντας. κ Καὶ ὃ λέγομεν ἐς Συρακοσίους δέος] ὃ λεγόμενον δέος ἡμῖν εἶναι διὰ Συρακοσίους, πρὸς τὸ ἡμῖν λυσιτελοῦν καθίσταται. λ Ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ξυστήσαντες] καὶ βούλονται ὑπόπτους ἡμᾶς ποιήσαντες ὑμῖν, καὶ διαβαλόντες, ὑφ' αὐτοῖς ποιήσασθαι τὴν Σικελίαν, ἤτοι βίᾳ κρατήσαντες ὑμῶν, ἢ μόνους ἀπολαβόντες, ἡμῶν ἀπράκτων ἀπελθόντων. μ Ἀνάγκη δέ, ἢν ξυστῆτε] ἀνάγκη τὸ ἄρξαι τοὺς Συρακοσίους τῆς ὅλης Σικελίας. ν Οὔθ' οἵδ' ἀσθενεῖς ἂν] οὔτε γὰρ ἡμεῖς ἔτι τοσαύτην συνάγειν ἀθρόαν δύναμιν καὶ μεταχειρίσασθαι δυνησόμεθα, οἵ τε Συρακούσιοι οὐκ ἂν εἶεν ἀσθενεῖς ὡς πρὸς ὑμᾶς, ἡμῶν μὴ συμμαχούντων ὑμῖν. ξ Οὐκ ἄλλον τινὰ προσείοντες] προσαποιοῦντες. ἐπανατεινόμενοι. ο Ὑποπτεύεσθαι] ἤγουν, οὐδὲ δίκαιον ὑποπτεύεσθαι ὅτι καταδουλωσαίμεθα. π Καὶ ἀπορίᾳ φυλακῆς] καὶ οὐ δυνάμενοι φυλάττειν πόλεις μεγάλας, καὶ παρασκευὴν ἠπειρωτικὴν παρεσκευασμένας, τουτέστιν, ἱππεῦσι καὶ πεζῷ ἰσχυούσας, αὐτοὶ ναυτικοὶ ὄντες. ρ Οἵδε δὲ οὐ στρατοπέδῳ] Συρακούσιοι δὲ ἐφεδρεύοντες ὑμῖν, (τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ ἐποικοῦντες) οὐκ ἐπὶ στρατοπέδου, ἀλλὰ πόλεως μείζονος τοῦ ἡμετέρου στρατοπέδου. σ Ὅταν καιρὸν λάβωσι] καὶ λαβόμενοι καιροῦ, οὐκ ἀνήσουσιν, ἀλλ' ἐπιθήσονται ὑμῖν. τ Ἀντιπαρακαλοῦμεν] ἤγουν εἰς ἐναντίαν παράκλησιν κινοῦμεν. υ Τὴν ὑπάρχουσαν] σωτηρίαν δηλονότι. φ Νομίσαι τε] νομίσαι τε (φησὶ) Συρακοσίοις μὲν τὸ ἐφ' ὑμᾶς στρατεύειν, ἐν ἑτοίμῳ εἶναι, καὶ χωρὶς συμμάχων, πλήθει (καὶ γάρ πολλοί) ὑμῖν δὲ οὐ πολλάκις ἔσεσθαι μετὰ τοσῆσδε παρασκευῆς ἀμύνασθαι πρὸς αὐτούς, ὅση ἐστὶν ἡ ἡμετέρα, ἣν δύναμιν ἴστε, εἰ ὑποπτεύσαντες, ἄπρακτον ἐάσητε ἀπελθεῖν, εἴτε καὶ περιόψεσθε νικηθεῖσαν, ἐθελήσετε αὖ ποτε καταδουλωθέντες, ὅτε οὐδὲν ὄφελος ἔσται βοηθείας, πολλοστημόριον τῆς ἡμετέρας δυνάμεως ἐλθεῖν ὑμῖν σύμμαχον. χ Ἐπικουρίας] τῆς ἡμῶν μὲν ἔχομεν. ψ Ἣν εἰ τῷ ὑπόπτῳ] τὴν σωτηρίαν.

μὴ ὑπακούωμεν ἄλλου, ἐλευθεροῦν δὲ τὰ ἐνθάδε, ὅπως μὴ ὑπ' αὐτῶν βλαπτώμεθα. πολλὰ δ' ἀναγκάζεσθαι πράσσειν, διότι καὶ πολλὰ φυλασσόμεθα. ξύμμαχοι δὲ καὶ νῦν καὶ πρότερον τοῖς ἐνθάδε ὑμῶν ἀδικουμένοις οὐκ ἄκλητοι, παρακληθέντες δέ, ἥκειν. καὶ ὑμεῖς μήθ' ὡς δικασταὶ γενόμενοι τῶν ἡμῖν ποιουμένων, μήθ' ὡς σωφρονισταὶ (ὃ χαλεπὸν ἤδη) ἀποτρέπειν πειρᾶσθε· καθ' ὅσον δέ τι ὑμῖν τῆς ἡμετέρας πολυπραγμοσύνης καὶ τρόπου τὸ αὐτὸ ξυμφέρει, τούτῳ ἀπολαβόντες χρήσασθε· καὶ νομίσατε μὴ πάντας ἐν ἴσῳ βλάπτειν αὐτά, πολὺ δὲ πλείους τῶν Ἑλλήνων καὶ ὠφελεῖν. ἐν παντὶ γὰρ πᾶς χωρίῳ, καὶ ᾧ μὴ ὑπάρχομεν, ὅ τε οἰόμενος ἀδικήσεσθαι, καὶ ὁ ἐπιβουλεύων, διὰ τὸ ἑτοίμην ὑπεῖναι ἐλπίδα, τῷ μὲν ἀντιτυχεῖν ἐπικουρίας ἀφ' ἡμῶν, τῷ δέ, εἰ ἥξομεν, μὴ ἀδεὲς εἶναι κινδυνεύειν, ἀμφότεροι ἀναγκάζονται, ὁ μὲν ἄκων σωφρονεῖν, ὁ δ' ἀπραγμόνως σῴζεσθαι. ταύτην οὖν τὴν κοινὴν τῷ τε δεομένῳ καὶ ὑμῖν νῦν παροῦσαν ἀσφάλειαν μὴ ἀπώσησθε, ἀλλ' ἐξισώσαντες τοῖς ἄλλοις μεθ' ἡμῶν, τοῖς Συρακοσίοις, ἀντὶ τοῦ ἀεὶ φυλάσσεσθαι αὐτούς, καὶ ἀντεπιβουλεῦσαί ποτε ἐκ τοῦ ὁμοίου μεταλάβετε.

Τοιαῦτα μὲν ὁ Εὔφημος εἶπεν. οἱ δὲ Καμαριναῖοι ἐπεπόνθεσαν τοιόνδε. τοῖς μὲν Ἀθηναίοις εὖνοι ἦσαν, πλὴν καθ' ὅσον εἰ τὴν Σικελίαν ᾤοντο αὐτοὺς δουλώσεσθαι, τοῖς δὲ Συρακοσίοις ἀεὶ κατὰ τὸ ὅμορον διάφοροι. δεδιότες δ' οὐχ ἧσσον τοὺς Συρακοσίους ἐγγὺς ὄντας, μὴ καὶ ἄνευ σφῶν περιγένωνται, τότε πρῶτον αὐτοῖς τοὺς ὀλίγους ἱππέας ἔπεμψαν· καὶ τὸ λοιπὸν ἐδόκει αὐτοῖς ὑπουργεῖν μὲν τοῖς Συρακοσίοις μᾶλλον ἔργῳ, ὡς ἂν δύνωνται μετριώτατα· ἐν δὲ τῷ παρόντι, ἵνα μηδὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἔλασσον δοκῶσιν εἶναι, ἐπειδὴ καὶ ἐπικρατέστεροι τῇ μάχῃ ἐγένοντο, λόγῳ ἀποκρίνασθαι ἴσα ἀμφοτέροις. καὶ οὕτω βουλευσάμενοι ἀπεκρίναντο, ἐπειδὴ τυγχάνει ἀμφοτέροις οὖσι ξυμμάχοις σφῶν πρὸς ἀλλήλους πόλεμος ὤν, εὔορκον δοκεῖν εἶναι σφίσιν ἐν τῷ παρόντι μηδετέροις ἀμύνειν. καὶ οἱ πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον. καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐξηρτύοντο ἐς τὸν πόλεμον· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐν τῇ Νάξῳ ἐστρατοπεδευμένοι, τὰ πρὸς τοὺς Σικελοὺς ἔπρασσον, ὅπως αὐτοῖς ὡς πλεῖστοι προσχωρήσονται. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὰ πεδία μᾶλλον τῶν Σικελῶν ὑπήκοοι ὄντες τῶν Συρακοσίων, οἱ πολλοὶ ἀφειστήκεσαν· τῶν δὲ τὴν μεσόγειαν ἐχόντων αὐτόνομοι οὖσαι, καὶ πρότερον ἀεὶ οἰκήσεις εὐθύς, πλὴν ὀλίγοι, μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἦσαν. καὶ σῖτόν τε κατεκόμιζον τῷ στρατεύματι, καὶ εἰσὶν οἳ καὶ χρήματα. ἐπὶ δὲ τοὺς μὴ προσχωροῦντας οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύοντες, τοὺς μὲν προσηνάγκαζον, τοὺς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Συρακοσίων φρουρούς τε πεμπόντων καὶ βοηθούντων ἀπεκώλυον. τόν τε χειμῶνα μεθορμισάμενοι ἐκ τῆς Νάξου ἐς τὴν Κατάνην, καὶ τὸ στρατόπεδον ὃ κατεκαύθη ὑπὸ τῶν Συρακοσίων αὖθις ἀνορθώσαντες, διεχείμαζον. καὶ ἔπεμψαν μὲν ἐς Καρχηδόνα τριήρη περὶ φιλίας, εἰ δύναιντό τι ὠφελεῖσθαι· ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς Τυρσηνίαν, ἔστιν ὧν πόλεων ἐπαγγελλομένων καὶ αὐτῶν ξυμπολεμεῖν. περιήγγελλον δὲ καὶ τοῖς Σικελοῖς, καὶ ἐς τὴν Ἔγεσταν πέμψαντες ἐκέλευον ἵππους σφίσιν ὡς πλείστους πέμπειν, καὶ τἆλλα ἐς τὸν περιτειχισμόν, πλινθία καὶ σίδηρον, ἡτοίμαζον, καὶ ὅσα ἔδει, ὡς ἅμα τῷ ἦρι ἑξόμενοι τοῦ πολέμου. οἱ δ' ἐς τὴν Κόρινθον καὶ Λακεδαίμονα τῶν Συρακοσίων ἀποσταλέντες πρέσβεις, τούς τε Ἰταλιώτας ἅμα παραπλέοντες ἐπειρῶντο πείθειν μὴ περιορᾶν τὰ γιγνόμενα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ ἐκείνοις ὁμοίως ἐπιβουλευόμενα· καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ Κορίνθῳ ἐγένοντο, λόγους ἐποιοῦντο, ἀξιοῦντες σφίσι κατὰ τὸ ξυγγενὲς βοηθεῖν. καὶ οἱ Κορίνθιοι εὐθὺς ψηφισάμενοι αὐτοὶ πρῶτοι ὥστε πάσῃ προθυμίᾳ ἀμύνειν, καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ξυναπέστελλον αὐτοῖς πρέσβεις, ὅπως καὶ ἐκείνους ξυναναπείθοιεν τόν τε αὐτοῦ πόλεμον σαφέστερον ποιεῖσθαι πρὸς

α Ὅπως μὴ ὑπ' αὐτῶν βλαπτώμεθα] ἀπὸ κοινοῦ τὸ φαμέν. β Πολλὰ δ' ἀναγκάζεσθαι πράσσειν] πολλαχοῦ δὲ στρατευόμεθα, κἀκεῖ, καὶ ἐπὶ Σικελίαν, διὰ τὸ καὶ πολλοὺς φοβεῖσθαι. γ Μήθ' ὡς σωφρονισταὶ] ὑπερβατόν, μήτε (ὃ χαλεπὸν ἤδη) ὡς σωφρονισταὶ ἀποτρέπειν πειρᾶσθε. χαλεπὸν δὲ ἤδη ἀποτρέψαι ἡμᾶς. δ Τῆς ἡμετέρας πολυπραγμοσύνης] πολυπραγμονεῖν λέγει τὸ πολλοῖς ἐπιχειρεῖν, καὶ πολλάκις. ἐκ δὲ τῆς πολυπραγμοσύνης, καὶ τοῦ τρόπου ἡμῶν ὅ,τι ἂν ὑμῖν συμφέρῃ, τοῦτο, τῷ μέρει χρήσασθε. ε Μὴ πάντας ἐν ἴσῳ] μὴ πάντας ὁμοίως δηλονότι βλάπτεσθαι ὑπὸ τῆς ἡμετέρας πολυπραγμοσύνης, καὶ τοῦ τρόπου. ζ Ἐν παντὶ γὰρ πᾶς] ἐν πάσῃ γὰρ γῇ, καὶ ἧς οὐκ ἄρχομεν, οἵ τε ἐπιβουλεύοντες τοῖς πέλας, καὶ οἱ φοβούμενοι ἐκείνους, διὰ τὸ ἀμφότεροι προσδέχεσθαι τὴν ἡμετέραν διὰ τάχους παρουσίαν, οἵ τε ἐπιβουλεύοντες, διὰ τὸν ἀφ' ἡμῶν φόβον σωφρονέστεροι γίνονται, καὶ οἱ ἐπιβουλευόμενοι, σῴζονται χωρὶς πόνου. η Ἀλλ' ἐξισώσαντες] ἀλλ' ἐξισωθέντες καὶ ὁμοιωθέντες τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, τοῖς οὐ μόνον φυλάττεσθαι τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἀντεπιβουλεύειν τοῖς προεπιβουλεύουσιν εἰθισμένοις, καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς Συρακοσίους μεθ' ἡμῶν στάντες, τὸ αὐτὸ μεταλάβετε. τουτέστιν, ἀντεπιβουλεύσατε αὐτοῖς. θ Ἐπεπόνθεσαν τοιόνδε] ἤγουν ἐπειδή τι κατὰ ψυχὴν διετέθησαν. ι Πλὴν καθ' ὅσον] πλὴν εἰ καταδουλοῖντο οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Σικελίαν. κ Ἐπειδὴ καὶ ἐπικρατέστεροι] τῶν Συρακοσίων δηλονότι. λ Καὶ οἱ μὲν πρὸς τὰ πεδία] οὐ τῶν Συρακοσίων ἀφειστήκεσαν, ἀλλ' οἱ ἐν τοῖς πεδίοις οἰκοῦντες, ἀφειστήκεσαν, καὶ οὐ προσεχώρουν τοῖς Ἀθηναίοις. μ Φρουρούς τε πεμπόντων] ὡς τῶν Ἀθηναίων τοὺς Συρακοσίους φρουροὺς κωλυόντων βοηθεῖν τῆς πόλεως.

ν Ὡς καὶ ἐκείνοις ὁμοίως ἐπιβουλευόμενα] ἀντὶ τοῦ, ἐπικίνδυνα ἐξ ἐπιβουλῆς.

τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐς τὴν Σικελίαν ὠφέλειάν τινα πέμπειν. καὶ οἵ τε ἐκ τῆς Κορίνθου
πρέσβεις παρῆσαν ἐς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ Ἀλκιβιάδης, μετὰ τῶν ξυμφυγάδων
περαιωθεὶς τότ' εὐθὺς ἐπὶ πλοίου φορτηγικοῦ ἐκ τῆς Θουρίας ἐς Κυλλήνην τῆς Ἠ-
λείας πρῶτον, ἔπειτα ὕστερον ἐς τὴν Λακεδαίμονα, αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων μετα-
πεμψάντων, ὑπόσπονδος ἐλθών. ἐφοβεῖτο γὰρ αὐτοὺς διὰ τὴν περὶ τῶν Μαντινι-
κῶν πρᾶξιν. καὶ ξυνέβη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων τούς τε Κορινθίους καὶ
τοὺς Συρακοσίους τὰ αὐτὰ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην δεομένους πείθειν τοὺς Λακεδαιμο-
νίους. καὶ διανοουμένων τῶν τε ἐφόρων καὶ τῶν ἐν τέλει ὄντων πρέσβεις πέμπειν ἐς Συ-
ρακούσας, κωλύοντας μὴ ξυμβαίνειν Ἀθηναίοις, βοηθεῖν δὲ οὐ προθύμων ὄντων, παρ-
ελθὼν ὁ Ἀλκιβιάδης παρώξυνέ τε τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ἐξώρμησε, λέγων τοιάδε.

» Ἀναγκαῖον περὶ τῆς ἐμῆς διαβολῆς πρῶτον ἐς ὑμᾶς εἰπεῖν, ἵνα μὴ χεῖρον τὰ κοι-
» νὰ [α]τῷ ὑπόπτῳ μου ἀκροάσησθε. τῶν δ' ἡμετέρων προγόνων τὴν προξενίαν ὑμῶν
» κατά τι ἔγκλημα ἀπειπόντων, αὐτὸς ἐγὼ πάλιν ἀναλαμβάνων, ἐθεράπευον ὑ-
» μᾶς, ἄλλα τε καὶ περὶ τὴν ἐκ Πύλου ξυμφοράν. καὶ διατελοῦντός μου προθύμου,
» ὑμεῖς πρὸς Ἀθηναίους καταλλασσόμενοι, τοῖς μὲν ἐμοῖς ἐχθροῖς δύναμιν δι' ἐκείνων
» πράξαντες, ἐμοὶ δὲ ἀτιμίαν περιέθετε. καὶ διὰ ταῦτα δικαίως ὑπ' ἐμοῦ, πρός
» τε τὰ Μαντινέων καὶ Ἀργείων τραπομένου, καὶ ὅσα ἄλλα ἠναντιούμην ὑμῖν, ἐβλά-
» πτεσθε. καὶ νῦν εἴ τις [β]καὶ τότε ἐν τῷ πάσχειν οὐκ εἰκότως ὠργίζετό μοι, μετὰ τοῦ ἀ-
» ληθοῦς σκοπῶν ἀναπειθέσθω. ἢ εἴ τις, [γ]διότι καὶ τῷ δήμῳ προσεκείμην μᾶλλον, χεί-
» ρω με ἐνόμιζε, μηδ' οὕτως ἡγήσηται ὀρθῶς ἄχθεσθαι. τοῖς γὰρ τυράννοις ἀεί ποτε διά-
» φοροί ἐσμεν. πᾶν δὲ τὸ ἐναντιούμενον τῷ δυναστεύοντι, δῆμος ὠνόμασται· καὶ ἀπ' ἐκεί-
» νου ξυμπαρέμεινεν ἡ προστασία ἡμῖν τοῦ πλήθους. ἅμα δὲ καὶ τῆς πόλεως δημοκρατου-
» μένης, τὰ πολλὰ ἀνάγκη ἦν τοῖς παροῦσιν ἕπεσθαι. τῆς δὲ ὑπαρχούσης ἀκολασίας ἐ-
» πειρώμεθα μετριώτεροι ἐς τὰ πολιτικὰ εἶναι. ἄλλοι δ' ἦσαν καὶ ἐπὶ τῶν πάλαι καὶ νῦν οἳ
» ἐπὶ τὰ πονηρότερα ἐξῆγον τὸν ὄχλον· οἵπερ καὶ ἐμὲ ἐξήλασαν. ἡμεῖς δὲ τοῦ ξύμπαντος
» προέστημεν, δικαιοῦντες, ἐν ᾧ σχήματι μεγίστη ἡ πόλις ἐτύγχανε καὶ ἐλευθερωτά-
γρ. ἐπι- » τη οὖσα, [δ]καὶ ὅπερ ἐδέξατό τις, τοῦτο ξυνδιασώζειν. [ε]ἐπεὶ δημοκρατίαν γε καὶ ἐγιγνώ-
δὲ » σκομεν οἱ φρονοῦντές τι, καὶ αὐτὸς οὐδενὸς ἂν χεῖρον, ὅσον καὶ λοιδορήσαιμι. ἀλλὰ περὶ ὁ-
γρ. αἰτίας » μολογουμένης [ζ]ἀγνοίας οὐδὲν ἂν καινὸν λέγοιτο, καὶ τὸ μεθιστάναι αὐτὴν, οὐκ ἐδόκει ἡμῖν
» ἀσφαλὲς εἶναι, ὑμῶν πολεμίων προσκαθημένων. καὶ τὰ μὲν ἐς τὰς ἐμὰς διαβολὰς
» τοιαῦτα ξυνέβη. περὶ δὲ ὧν ὑμῖν τε βουλευτέον, καὶ ἐμοὶ, εἴ τι πλέον οἶδα, εἰσηγητέ-
» ον, μάθετε ἤδη. ἐπλεύσαμεν ἐς Σικελίαν, πρῶτον μὲν, εἰ δυναίμεθα, Σικελιώτας
» καταστρεψόμενοι, μετὰ δ' ἐκείνους αὖθις καὶ Ἰταλιώτας. ἔπειτα [η]καὶ τῆς Καρχηδονίων
» ἀρχῆς καὶ αὐτῶν [θ]ἀποπειράσοντες. εἰ δὲ προχωρήσειε ταῦτα, ἢ πάντα, ἢ καὶ τὰ
» πλείω, ἤδη τῇ Πελοποννήσῳ ἐμέλλομεν ἐπιχειρήσειν, κομίσαντες ξύμπασαν μὲν τὴν
» ἐκεῖθεν προσγενομένην δύναμιν τῶν Ἑλλήνων, πολλοὺς δὲ βαρβάρους μισθωσάμε-
» νοι, καὶ Ἴβηρας, καὶ ἄλλους τῶν ἐκεῖ ὁμολογουμένως νῦν βαρβάρων μαχιμωτάτους· τριή-
» ρεις τε πρὸς ταῖς ἡμετέραις πολλὰς ναυπηγησάμενοι, ἐχούσης τῆς Ἰταλίας ξύλα
» ἄφθονα, αἷς τὴν Πελοπόννησον πέριξ πολιορκοῦντες, καὶ τῷ πεζῷ ἅμα ἐκ γῆς ἀ-
» φορμαῖς, τῶν πόλεων τὰς μὲν βίᾳ λαβόντες, [ι]τὰς δ' ἐντειχισάμενοι, ῥᾳδίως ἠλπί-
» ζομεν καταπολεμήσειν, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ ξύμπαντος Ἑλληνικοῦ ἄρξειν. χρήμα-
» τα δὲ καὶ σῖτον, [κ]ὥστε εὐπορώτερον γίγνεσθαί τινα αὐτῶν, αὐτὰ τὰ προσγιγνόμε-
» να ἐκεῖθεν χωρία ἔμελλε διαρκῆ ἄνευ τῆς ἐνθένδε προσόδου παρέξειν. τοιαῦτα μὲν
» περὶ τοῦ νῦν οἰχομένου στόλου παρὰ τοῦ τὰ ἀκριβέστατα εἰδότος, ὡς διενοήθημεν, ἀκη-
» κόατε. [λ]καὶ ὅσοι ὑπόλοιποι στρατηγοὶ, ἢν δύνωνται, ὁμοίως αὐτὰ πράξουσιν. ὡς δὲ

α Τῷ ὑπόπτῳ μου] ὅτι διὰ τὸ ὑποπτεύειν με.

β Καὶ τότε ἐν τῷ πάσχειν] εἴ τις πάσχων τότε οὐκ εἰκότα, τουτέστι, κακῶς ὀργιζόμενος, νῦν τὸ ἀληθὲς σκοπῶν, μεταπειθέσθω.

γ Διότι καὶ τῷ δήμῳ προσεκείμην] τὰ τοῦ δήμου μᾶλλον ἐφρόνουν, τῶν Ἀθηναίων δηλονότι.

δ Καὶ ὅπερ ἐδέξατό τις] ὅπερ ἐδέξατό τις σχῆμα, τουτέστιν, ἥν τινα πολιτείαν παρέλαβεν.

ε Ἐπεὶ δημοκρατίαν γε] ἐπεὶ οἵ γε φρόνιμοι ἴσασιν ὁποῖόν τι ἐστὶ δημοκρατία (τουτέστιν, ὡς πονηρόν) καὶ αὐτὸς ἂν ἐγὼ οὐδενὸς ἧττον λοιδορήσαιμι αὐτὴν, ὅσῳ καὶ μέγιστα ὑπ' αὐτῆς ἠδίκημαι.

ζ Περὶ ὁμολογουμένης ἀγνοίας] ὁμολογουμένην ἄγνοιαν τὴν δημοκρατίαν λέγει.

η Καὶ τῆς Καρχηδονίων ἀρχῆς] τοὺς ὑπηκόους τῶν Καρχηδονίων, καὶ αὐτοὺς, εἰ δυναίμεθα, καταστρεψόμενοι.

θ Ἀποπειράσοντες] ἤγουν ἀποπειρασόμενοι.

ι Τὰς δ' ἐντειχισάμενοι] περιλαβόντες. ἢ φρούρια ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἐπιτειχίσαντες. ὃ καὶ μᾶλλον.

κ Ὥστε τι εὐπορώτερον γίγνεσθαι] ὥστε εὐπορώτερον ἂν εἴη σίτου καὶ χρημάτων.

λ Καὶ ὅσοι ὑπόλοιποι στρατηγοὶ] καὶ ὅσοι στρατηγοὶ ἐν Σικελίᾳ Ἀθηναῖοί εἰσιν, ἂν δυνηθῶσιν, ὥσπερ εἶπον πράξουσιν.

εἰ μὴ βοηθήσετε· [a]οὐ περιέσται τἀκεῖ, μάθετε ἤδη. σικελιῶται γὰρ ἀπειρότεροι μέν εἰσιν, ὅμως δ' ἂν ξυστραφέντες ἁθρόοι, καὶ νῦν ἔτι περιγένοιντο. συρακούσιοι δὲ μόνοι, μάχῃ τε ἤδη πανδημεὶ ἡσσημένοι, καὶ ναυσὶν ἅμα κατειργόμενοι, ἀδύνατοι ἔσονται τῇ νῦν ἀθηναίων ἐκεῖ παρασκευῇ ἀντισχεῖν. καὶ εἰ αὕτη ἡ πόλις ληφθήσεται, ἔχεται καὶ ἡ πᾶσα σικελία, καὶ εὐθὺς καὶ ἰταλία· καὶ ὃν ἄρτι κίνδυνον ἐκεῖθεν προεῖπον, οὐκ ἂν διὰ μακροῦ ὑμῖν ἐπιπέσοι. ὥστε μὴ περὶ τῆς σικελίας τις οἰέσθω μόνον βουλεύειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πελοποννήσου, εἰ μὴ ποιήσετε τάδε ἐν τάχει. στρατιάν τε ἐπὶ νεῶν πέμπετε τοιαύτην ἐκεῖσε, οἵτινες αὐτερέται κομισθέντες, καὶ ὁπλιτεύσουσιν εὐθύς· καὶ ὃ τῆς στρατιᾶς ἔτι χρησιμώτερον εἶναι νομίζω, ἄνδρα σπαρτιάτην ἄρχοντα, ὡς ἂν [b]τούς τε παρόντας ξυντάξῃ, καὶ τοὺς μὴ ἐθέλοντας [c]προσαναγκάσῃ. οὕτω γὰρ οἵ τε ὑπάρχοντες ὑμῖν φίλοι θαρσήσουσι μᾶλλον, καὶ οἱ ἐνδοιάζοντες, ἀδεέστερον προσίασι. καὶ τὰ [d]ἐνθάδε χρὴ ἅμα φανερώτερον ἐκπολεμεῖν, [e]ἵνα συρακούσιοί τε, νομίζοντες ὑμᾶς ἐπιμελεῖσθαι, μᾶλλον ἀντέχωσι, καὶ ἀθηναῖοι τοῖς ἑαυτῶν ἧσσον ἄλλην ἐπικουρίαν πέμπωσι. τειχίζειν δὲ χρὴ δεκέλειαν τῆς ἀττικῆς, ὅπερ ἀθηναῖοι μάλιστα ἀεὶ φοβοῦνται, καὶ μόνου αὐτῶν νομίζουσι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ [f]οὐ διαπεπειρᾶσθαι. βεβαιότατα δ' ἄν τις οὕτω τοὺς πολεμίους βλάπτοι, εἰ ἃ μάλιστα δεδιότας αὐτοὺς αἰσθάνοιτο, ταῦτα σαφῶς πυνθανόμενος ἐπιφέροι. εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς ἀκριβέστατα ἑκάστους τὰ σφέτερα αὐτῶν δεινὰ ἐπισταμένους φοβεῖσθαι. ἃ δ' ἐν τῇ ἐπιτειχίσει αὐτοὶ ὠφελούμενοι τοὺς ἐναντίους κωλύσετε, πολλὰ παρείς, τὰ μέγιστα κεφαλαιώσω. [g]οἷς τε γὰρ ἡ χώρα κατεσκεύασται, τὰ πολλὰ πρὸς ὑμᾶς, τὰ μὲν ληφθέντα, τὰ δ' αὐτόματα ἥξει. καὶ τὰς τοῦ λαυρείου τῶν ἀργυρείων μετάλλων προσόδους, [h]καὶ ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ δικαστηρίων νῦν ὠφελοῦνται, εὐθὺς ἀποστερήσονται. μάλιστα δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ξυμμάχων προσόδου [i]ἧσσον διαφορουμένης, οἱ τὰ παρ' ὑμῶν νομίσαντες ἤδη κατὰ κράτος πολεμεῖσθαι, ὀλιγωρήσουσι. γίγνεσθαι δέ τι αὐτῶν καὶ ἐν τάχει καὶ προθυμότερον ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὦ λακεδαιμόνιοι. ἐπεὶ ὥς γε δυνατά, καὶ οὐχ ἁμαρτήσεσθαι οἶμαι γνώμης, πάνυ θαρσῶ. καὶ χείρων οὐδενὶ ἀξιῶ δοκεῖν ὑμῶν εἶναι, εἰ τῇ ἐμαυτοῦ μετὰ τῶν πολεμιωτάτων, φιλόπολίς ποτε δοκῶν εἶναι, [k]νῦν ἐγκρατῶς ἐπέρχομαι· [l]οὐδὲ ὑποπτεύεσθαί μου εἰς τὴν φυγαδικὴν προθυμίαν τὸν λόγον. φυγάς τε γάρ εἰμι τῆς τῶν ἐξελασάντων πονηρίας, [m]καὶ οὐ τῆς ὑμετέρας, ἢν πείθησθέ μοι, ὠφελείας· [n]καὶ πολεμιώτεροι οὐχ οἱ τοὺς πολεμίους που βλάψαντες ὑμεῖς, ἢ οἱ τοὺς φίλους ἀναγκάσαντες πολεμίους γενέσθαι. [x]τό, τε φιλόπολι, οὐκ ἐν ᾧ ἀδικοῦμαι ἔχω, ἀλλ' ἐν ᾧ ἀσφαλῶς ἐπολιτεύθην. οὐδ' ἐπὶ πατρίδα οὖσαν ἔτι ἡγοῦμαι ἰέναι, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν οὐκ οὖσαν ἀνακτᾶσθαι. καὶ φιλόπολις οὗτος ὀρθῶς, οὐχ ὃς ἂν τὴν ἑαυτοῦ ἀδίκως ἀπολέσας μὴ ἐπίῃ, ἀλλ' ὃς ἂν ἐκ παντὸς τρόπου, διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν, πειραθῇ αὐτὴν ἀναλαβεῖν. οὕτως ἔμοιγε ἀξιῶ ὑμᾶς καὶ ἐς κίνδυνον καὶ ἐς ταλαιπωρίαν πᾶσαν ἀδεῶς χρῆσθαι, ὦ λακεδαιμόνιοι, γνόντας τοῦτον δὴ τὸν ὑφ' ἁπάντων προβαλλόμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, κἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, ὅσῳ τὰ μὲν ἀθηναίων οἶδα, τὰ δ' ὑμέτερα εἴκαζον. [o]καὶ αὐτοὺς νῦν νομίσαντας περὶ μεγίστων δὴ τῶν διαφερόντων βουλεύεσθαι, μὴ ἀποκνεῖν τὴν ἐς τὴν σικελίαν τε καὶ ἐς τὴν ἀττικὴν στρατείαν· [p]ἵνα τά τε ἐκεῖ βραχεῖ μορίῳ ξυμπαραγενόμενοι μεγάλα σώσητε, καὶ ἀθηναίων τήν τε οὖσαν καὶ τὴν μέλλουσαν δύναμιν καθέλητε, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοί τε ἀσφαλῶς οἰκῆτε, καὶ τῆς ἁπάσης ἑλλάδος ἑκούσης καὶ οὐ

α Οὐ περιέσται τὰ ἐκεῖ] οὐ σωθήσεται. β Τούς τε παρόντας] εἰς σικελίαν δηλονότι. γ Προσαναγκάσῃ] ἀντὶ τοῦ προσελεύσονται. δ Ἐνθάδε] ἤγουν ἐν πελοποννήσῳ. ε Ἵνα συρακούσιοί τε, νομίζοντες ὑμᾶς] ἵνα συρακούσιοί τε, εἰδότες οὐκ ἀμελοῦντας ὑμᾶς αὐτῶν, μὴ προσχωρήσωσιν ἀθηναίοις, καὶ ἀθηναῖοι, δεκελείας ἐπιτειχισθείσης, κακούμενοι, μὴ πέμπωσι βοήθειαν εἰς σικελίαν. ζ Οὐ διαπεπειρᾶσθαι] ἤτοι, πεῖραν οὐκ εἰληφέναι. η Οἷς τε γὰρ ἡ χώρα] τῶν ἀθηναίων. θ Καὶ ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ δικαστηρίων νῦν] ζήτηται πῶς δεκελείας ἐπιτειχισθείσης ἔμελλον οἱ ἀθηναῖοι τῆς ἀπὸ τῶν δικαστηρίων προσόδου στερηθῆναι. φασὶν οὖν ὡς ἦν τις πρόσοδος ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, οἷα ἡ ἀπὸ τῶν γραφῶν δωροδοκίας, ὕβρεως, συκοφαντίας, μοιχείας, ψευδογραφίας, παραπρεσβείας, λειποστρατίου. οὐ γὰρ πάσαις ἀτιμία προστίμημα, ἢ θάνατος, ἀλλὰ πολλαῖς καὶ χρημάτων εἰσπράξεις. ὁ γὰρ ἐν αὐταῖς νικηθεὶς ἐζημιοῦτο. ταύτης οὖν τῆς πάσης προσόδου στερήσεσθαι ἔμελλον ἀθηναῖοι, πολεμίων αὐτοῖς ἱδρυμένων ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ σχολὴν οὐ παρεχόντων δικάζεσθαι. καὶ γὰρ τὰ ἐκ τῶν τοιούτων ἀφορμῶν χρήματα τῇ πόλει δίδοται. ι Ἧσσον διαφορουμένης] τουτέστι τιμωρουμένης· δυσχερῶς φερομένης. κ Νῦν ἐγκρατῶς ἐπέρχομαι] ἀντὶ τοῦ καρτερῶς, ἤτοι φανερῶς πολεμεῖν τοῖς ἀθηναίοις, ἢ ἐπιφανῶς καὶ μεγάλως. λ Οὐδὲ ὑποπτεύεσθαί μου] οὐκ ἄξιον ὑποπτεύεσθαί μου τὸν λόγον, διὰ τὸ μὴ προθυμεῖσθαί με φυγεῖν. μ Καὶ οὐ τῆς ὑμετέρας] οὐκ εἰμὶ φυγὰς τῆς ὑμετέρας ὠφελείας· τουτέστιν, οὐ φεύγω τὸ ὠφελεῖν ὑμᾶς. ν Καὶ πολεμιώτεροι] οὐχ οὕτως ὑμᾶς ἡγοῦμαι πολεμίους, ὡς ἀθηναίους. ὑμεῖς μὲν γὰρ, εἴ τι ἐβλάψατε, ἐχθροὶ ὄντες, ἐλυπήσατε· οἱ δὲ ἀθηναῖοι φίλον ὄντα κατηνάγκασαν ἐχθρὸν γενέσθαι. ξ Τό, τε φιλόπολι] φιλόπολις (φησὶν) οὐ νῦν εἰμι, ἐν ᾧ ἀδικοῦμαι, ἀλλὰ τότε, ὅτε ἀσφαλῶς ἐπολιτευόμην. ο Καὶ αὐτοὺς νῦν] ἤτοι ὑμᾶς. π Ἵνα τά τε ἐκεῖ] ἐν σικελίᾳ δηλονότι.

" βίᾳ, κατ' εὔνοιαν δὲ ἡγήσησθε. Ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, διανοούμενοι μὲν καὶ αὐτοὶ πρότερον στρατεύειν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, μέλλοντες δὲ ἔτι καὶ [α] περιορώμενοι, πολλῷ μᾶλλον ἐπερρώσθησαν, διδάξαντος ταῦτα ἕκαστα αὐτοῦ, καὶ νομίσαντες παρὰ τοῦ σαφέστατα εἰδότος ἀκηκοέναι. ὥστε τῇ ἐπιτειχίσει τῆς Δεκελείας [β] προσεῖχον ἤδη τὸν νοῦν, καὶ τὸ παραυτίκα καὶ τοῖς ἐν τῇ Σικελίᾳ πέμπειν τινὰ τιμωρίαν. καὶ Γύλιππον τὸν Κλεανδρίδου προστάξαντες ἄρχοντα τοῖς Συρακουσίοις, ἐκέλευον [γ] μετ' ἐκείνων καὶ τῶν Κορινθίων βουλευόμενον ποιεῖν ὅπῃ ἐκ τῶν παρόντων μάλιστα καὶ τάχιστα τις ὠφέλεια ἥξει τοῖς ἐκεῖ. [δ] ὁ δέ, δύο μὲν ναῦς τοὺς Κορινθίους ἤδη ἐκέλευέν οἱ πέμπειν ἐς Ἀσίνην, τὰς δὲ λοιπὰς παρασκευάζεσθαι, ὅσας διανοοῦνται πέμπειν, καὶ ὅταν καιρὸς ᾖ, ἑτοίμας εἶναι πλεῖν. ταῦτα δὲ ξυνθέμενοι ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος. ἀφίκετο δὲ καὶ ἡ ἐκ τῆς Σικελίας τριήρης τῶν Ἀθηναίων, ἣν ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ ἐπί τε χρήματα καὶ ἱππέας. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀκούσαντες, ἐψηφίσαντο τήν τε τροφὴν πέμπειν τῇ στρατιᾷ, καὶ τοὺς ἱππέας. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα· καὶ ἕβδομον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν. Ἅμα δὲ τῷ ἦρι εὐθὺς ἀρχομένῳ, τοῦ ἐπιγιγνομένου θέρους, οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι, ἄραντες ἐκ τῆς Κατάνης, παρέπλευσαν ἐπὶ Μεγάρων τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ, οὓς ἐπὶ Γέλωνος τοῦ τυράννου (ὥσπερ καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) ἀναστήσαντες Συρακούσιοι, αὐτοὶ ἔχουσι τὴν γῆν. ἀποβάντες δὲ ἐδῄωσαν [ε] τούς τε ἀγρούς, καὶ ἐλθόντες ἐπὶ ἔρυμά τι τῶν Συρακουσίων, καὶ οὐχ ἑλόντες, αὖθις καὶ πεζῇ καὶ ναυσὶ παρακομισθέντες ἐπὶ τὸν Τηρέαν ποταμόν, τό, τε πεδίον ἀναβάντες ἐδῄουν, [ζ] καὶ τὸν σῖτον ἐνεπίμπρασαν· καὶ τῶν Συρακουσίων περιτυχόντες τισὶν οὐ πολλοῖς, καὶ ἀποκτείναντές τε τινάς, καὶ τροπαῖον στήσαντες, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὰς ναῦς· καὶ ἀποπλεύσαντες ἐς Κατάνην, ἐκεῖθεν δὲ [η] ἐπισιτισάμενοι πάσῃ τῇ στρατιᾷ, ἐχώρουν ἐπὶ Κεντόριπα Σικελῶν πόλισμα, [θ] καὶ προσαγαγόμενοι ὁμολογίᾳ, ἀπῄεσαν, πιμπράντες ἅμα τὸν σῖτον τῶν τε Ἰνησσαίων καὶ τῶν Ὑβλαίων· καὶ ἀφικόμενοι ἐς Κατάνην, καταλαμβάνουσι τούς τε ἱππέας ἥκοντας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πεντήκοντα καὶ διακοσίους, ἄνευ τῶν ἵππων, μετὰ σκευῆς, ὡς αὐτόθεν ἵππων πορισθησομένων, καὶ ἱπποτοξότας τριάκοντα, καὶ τάλαντα ἀργυρίου τριακόσια. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἦρος, καὶ ἐπ' Ἄργος στρατεύσαντες Λακεδαιμόνιοι, μέχρι μὲν Κλεωνῶν ἦλθον, σεισμοῦ δὲ γενομένου ἀπεχώρησαν. καὶ Ἀργεῖοι μετὰ ταῦτα ἐσβαλόντες ἐς τὴν Θυρεᾶτιν ὅμορον οὖσαν, λείαν τῶν Λακεδαιμονίων πολλὴν ἔλαβον, ἣ ἐπράθη ταλάντων οὐκ ἔλασσον πέντε καὶ εἴκοσι. καὶ ὁ Θεσπιέων δῆμος ἐν τῷ αὐτῷ θέρει, οὐ πολὺ ὕστερον ἐπιθέμενος τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν, οὐ κατέσχεν· ἀλλὰ βοηθησάντων Ἀθηναίων, οἱ μὲν, ξυνελήφθησαν, [ι] οἱ δ' ἐξέπεσον Ἀθήναζε. καὶ οἱ Συρακούσιοι τοῦ αὐτοῦ θέρους ὡς ἐπύθοντο τούς τε ἱππέας ἥκοντας τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ μέλλοντας ἤδη ἐπὶ σφᾶς ἰέναι, νομίσαντες, ἐὰν μὴ τῶν Ἐπιπολῶν κρατήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, χωρίου ἀποκρήμνου τε καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως εὐθὺς κειμένου, οὐκ ἂν ῥᾳδίως [κ] σφᾶς, οὐδ' εἰ κρατοῖντο μάχῃ, ἀποτειχισθῆναι, διενοοῦντο [λ] τὰς προσβάσεις αὐτῶν φυλάσσειν, ὅπως μὴ κατὰ ταύτας λάθωσι σφᾶς ἀναβάντες οἱ πολέμιοι. οὐ γὰρ ἂν ἄλλῃ γε αὐτοὺς δυνηθῆναι. [μ] ἐξήρτηται γὰρ τὸ ἄλλο χωρίον, καὶ μέχρι τῆς πόλεως ἐπικλινές τε ἐστί, καὶ ἐπιφανὲς πᾶν εἴσω· καὶ ὠνόμασται ὑπὸ τῶν Συρακουσίων, διὰ τὸ ἐπιπολῆς τοῦ ἄλλου εἶναι, Ἐπιπολαί. καὶ οἱ μὲν ἐξελθόντες πανδημεὶ ἐς τὸν λειμῶνα, παρὰ τὸν Ἄναπον ποταμόν, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ (ἐτύγχανον γὰρ αὐτοῖς καὶ οἱ περὶ τὸν Ἑρμοκράτην στρατηγοὶ ἄρτι παρειληφότες τὴν ἀρχήν) ἐξέτασίν τε ὅπλων ἐποιοῦντο, καὶ ἑπτακοσίους λογάδας τῶν ὁπλιτῶν [ν] ἐξέκριναν πρότερον, ὧν ἦρχε Διόμιλος φυγὰς ἐξ Ἄνδρου.

α Περιορώμενοι] περιορῶντες. καταφρονοῦντες.

β Προσεῖχον ἤδη τὸν νοῦν] ἀντὶ τοῦ, σκοπὸς ἦν αὐτοῖς καὶ διάνοια ἐπιτείχισμα ποιῆσαι ἐν τῇ Δεκελείᾳ. γ Μετ' ἐκείνων] ἤγουν τῶν Συρακουσίων. δ Ὁ δέ, δύο μὲν ναῦς] ὁ Γύλιππος.

ε Τούς τε ἀγρούς] τῶν Μεγαρέων δηλονότι.

ζ Καὶ τὸν σῖτον ἐνεπίμπρασαν] ἤγουν τὸν στάχυν.

η Ἐπισιτισάμενοι] ἤγουν ἐφόδια λαβόντες. θ Καὶ προσαγαγόμενοι] ἤγουν λαβόντες. ἐφελκυσάμενοι.

ι Οἱ δ' ἐξέπεσον Ἀθήναζε] ἐξελθόντες ἔφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας. κ Σφᾶς] τοὺς Συρακουσίους. λ Τὰς προσβάσεις] ἤγουν ἐφόδους.

μ Ἐξήρτηται γὰρ] μὴ ἐπὶ τοῦ ἐξηρτῆσθαι καὶ μετεωρεῖσθαι ἀκουέσθω, οὔσης τῆς διανοίας τοιᾶσδε· τὸ γὰρ ἄλλο χωρίον, πλὴν τῶν προσβάσεων, ἅπαν ὑψηλόν ἐστι, καὶ κρημνῶδες, καὶ ἐπικέκλιται πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε καταφανὲς ἔσωθεν εἶναι. ν Ἐξέκριναν πρότερον] ἐκκρίτους καὶ ἐκλεκτοὺς ἐποιήσαντο.

ὅπως τῶν τε Ἐπιπολῶν εἶησαν φύλακες, καὶ ἢν ἐς ἄλλο τι δέῃ, [a] ταχὺ ξυνεστῶτες παραγίγνωνται. οἱ δὲ ἀθηναῖοι ταύτης τῆς νυκτὸς τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ ἐξητάζοντο, καὶ ἔλαθον αὐτοὺς παντὶ ἤδη τῷ στρατεύματι ἐκ τῆς κατάνης σχόντες, κατὰ τὸν λέοντα καλούμενον, (ὃς ἀπέχει τῶν Ἐπιπολῶν ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους) καὶ τοὺς πεζοὺς ἀποβιβάσαντες, ταῖς τε ναυσὶν ἐς τὴν θάψον καθορμισάμενοι. ἔστι δὲ χερσόνησος μὲν ἐν στενῷ ἰσθμῷ, προὔχουσα ἐς τὸ πέλαγος, τῆς δὲ συρακοσίων πόλεως οὔτε πλοῦν οὔτε ὁδὸν πολλὴν ἀπέχει. καὶ ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς τῶν ἀθηναίων ἐν τῇ θάψῳ διασταυρωσάμενος τὸν ἰσθμὸν, ἡσύχαζεν· ὁ δὲ πεζὸς ἐχώρει εὐθὺς δρόμῳ πρὸς τὰς Ἐπιπολάς, καὶ φθάνει ἀναβὰς κατὰ τὸν εὐρύηλον, πρὶν τοὺς συρακοσίους αἰσθομένους ἐκ τοῦ λειμῶνος τῆς ἐξετάσεως, παραγενέσθαι. ἐβοήθουν δὲ οἵ τε ἄλλοι, ὡς ἕκαστος τάχους εἶχε, καὶ οἱ περὶ τὸν Διόμιλον ἑξακόσιοι. στάδιοι δὲ πρὶν προσμίξαι ἐκ τοῦ λειμῶνος, ἐγίγνοντο αὐτοῖς οὐκ ἔλασσον ἢ πέντε καὶ εἴκοσι. προσπεσόντες οὖν αὐτοῖς τοιούτῳ τρόπῳ ἀτακτότερον, καὶ μάχῃ νικηθέντες οἱ συρακούσιοι ἐπὶ ταῖς Ἐπιπολαῖς, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν. καὶ ὅ, τε Διόμιλος ἀποθνήσκει, καὶ τῶν ἄλλων ὡς τριακόσιοι. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ ἀθηναῖοι τροπαῖόν τε στήσαντες, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀποδόντες τοῖς συρακοσίοις, πρὸς τὴν πόλιν αὐτὴν τῇ ὑστεραίᾳ ἐπικαταβάντες, ὡς οὐκ ἐπεξήεσαν αὐτοῖς, ἐπαναχωρήσαντες φρούριον ἐπὶ τῷ λαβδάλῳ ᾠκοδόμησαν, ἐπ᾽ ἄκροις τοῖς κρημνοῖς τῶν Ἐπιπολῶν, ὁρῶν πρὸς τὰ μέγαρα, ὅπως εἴη αὐτοῖς, ὁπότε προσίοιεν ἢ μαχούμενοι, ἢ τειχιοῦντες, τοῖς τε σκεύεσι καὶ τοῖς χρήμασιν ἀποθήκη. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον αὐτοῖς ἦλθον ἔκ τε ἐγέστης τριακόσιοι, καὶ σικελῶν καὶ ναξίων καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς ἑκατόν. καὶ ἀθηναίων ὑπῆρχον πεντήκοντα καὶ διακόσιοι, οἷ ἵππους τοὺς μὲν παρ᾽ ἐγεσταίων καὶ καταναίων ἔλαβον, τοὺς δ᾽ ἐπρίαντο· καὶ ξύμπαντες, πεντήκοντα καὶ ἑξακόσιοι ἱππεῖς ξυνελέγησαν. καὶ καταστήσαντες ἐν τῷ λαβδάλῳ φυλακὴν, ἐχώρουν πρὸς τὴν συκῆν οἱ ἀθηναῖοι, ἵναπερ καθεζόμενοι [b] ἐτείχισαν τὸν κύκλον διὰ τάχους. καὶ ἔκπληξιν τοῖς συρακουσίοις παρέσχον τῷ τάχει τῆς οἰκοδομίας· καὶ ἐπεξελθόντες, μάχην διενοοῦντο ποιεῖσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν. καὶ ἤδη ἀντιπαραταττομένων ἀλλήλοις, οἱ τῶν συρακοσίων στρατηγοὶ, ὡς ἑώρων σφίσι τὸ στράτευμα διεσπασμένον τε καὶ οὐ ῥᾳδίως ξυντασσόμενον, ἀνήγαγον πάλιν ἐς τὴν πόλιν, πλὴν μέρους τινὸς τῶν ἱππέων. οὗτοι δὲ ὑπομένοντες, ἐκώλυον τοὺς ἀθηναίους λιθοφορεῖν τε [c] καὶ ἀποσκίδνασθαι μακρότερον. [d] καὶ τῶν ἀθηναίων φυλὴ μία τῶν ὁπλιτῶν, καὶ οἱ ἱππεῖς μετ᾽ αὐτῶν πάντες ἐτρέψαντο τοὺς τῶν συρακοσίων ἱππέας προσβαλόντες, καὶ ἀπέκτειναν τέ τινας, καὶ τροπαῖον τῆς ἱππομαχίας ἔστησαν. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, οἱ μὲν ἐτείχιζον τῶν ἀθηναίων τὸ πρὸς βορέαν τοῦ κύκλου τεῖχος· οἱ δὲ, λίθους καὶ ξύλα ξυμφοροῦντες, παρέβαλλον ἐπὶ τὸν τρωγίλον καλούμενον ἀεί, [e] ᾗπερ βραχύτατον ἐγίγνετο αὐτοῖς [f] ἐκ τοῦ μεγάλου λιμένος ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν τὸ ἀποτείχισμα. οἱ δὲ συρακούσιοι οὐχ ἥκιστα Ἑρμοκράτους τῶν στρατηγῶν ἐσηγησαμένου, μάχαις μὲν πανδημεὶ πρὸς ἀθηναίους οὐκέτι ἐβούλοντο διακινδυνεύειν, [g] ὑποτειχίζειν δὲ ἄμεινον ἐδόκει εἶναι, ᾗ ἐκεῖνοι ἔμελλον ἄξειν τὸ τεῖχος, καὶ εἰ φθάσειαν, ἀποκλείσεις γίγνεσθαι· καὶ ἅμα καὶ ἐν τούτῳ εἰ ἐπιβοηθοῖεν, μέρος ἀντιπέμπειν αὐτοῖς τῆς στρατιᾶς, καὶ φθάνειν ἂν τοῖς σταυροῖς προκαταλαμβάνοντες τὰς ἐφόδους. ἐκείνους δὲ ἂν παυομένους τοῦ ἔργου πάντας ἂν πρὸς σφᾶς τρέπεσθαι. ἐτείχιζον οὖν ἐξελθόντες, ἀπὸ τῆς σφετέρας πόλεως ἀρξάμενοι, κάτωθεν τοῦ κύκλου τῶν ἀθηναίων, ἐγκάρσιον τεῖχος ἄγοντες, τάς τε ἐλαίας ἐκκόπτοντες τοῦ τεμένους, καὶ πύργους ξυλίνους καθιστάντες. αἱ δὲ νῆες

[a] Ταχὺ ξυνεστῶτες] ταχὺ παραγίγνονται διὰ τὸ συνεστάναι.

[b] Ἐτείχισαν τὸν κύκλον διὰ τάχους] ἤτοι τὸ περὶ τὴν λάβδαλον, ἢ τὸ περὶ τὸ τεῖχος τῶν συρακουσίων, ὃ ἀπετείχιζον αὐτούς. ὃ καὶ μᾶλλον.

[c] Καὶ ἀποσκίδνασθαι] ἢ κακοῦν αὐτῶν τὴν χώραν, διὰ τὸ πορρώτερον περιϊέναι.

[d] Καὶ τῶν ἀθηναίων φυλὴ μία] αἰτία τοῦ, ἓν τάγμα ἀπὸ φυλῆς μιᾶς.

[e] Ἧπερ βραχύτατον] καθ᾽ ὃ ἔμελλε βραχύτατον ἔσεσθαι τὸ διατείχισμα.

[f] Ἐκ τοῦ μεγάλου λιμένος] ἐπὶ χερρόνησον ἡ πόλις τῶν συρακουσίων κεῖται, γινομένου τινὸς ἰσθμοειδοῦς, τῇ μὲν, ὑπὸ τοῦ μεγάλου λιμένος, τῇ δὲ, ὑπὸ τῆς ἐπὶ θάτερον θαλάττης.

[g] Ὑποτειχίζειν δὲ ἄμεινον ἐδόκει εἶναι] οἱ μὲν ἀθηναῖοι (φησὶν) ἐβούλοντο, ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν τεῖχος οἰκοδομησάμενοι, συρακουσίους εἷρξαι τῆς ἔξω γῆς, κατακλείσαντες εἰς τὴν χερρόνησον· οἱ δὲ συρακούσιοι, ὄρθιον τεῖχος διὰ μέσου τοῦ ἰσθμοῦ δοκοῦσιν ὑποτειχίζειν, κώλυμα ἐσόμενον τοῖς ἀθηναίοις τοῦ δύνασθαι διατειχίσαι. καὶ ἐνόμιζον, εἰ φθάσαιεν περιτειχίσαντες αὐτοί, ἀποκλεῖσαι ἂν ἐκείνους τοῦ ἔτι διατειχίσαι δύνασθαι. εἰ δὲ δὴ καὶ κωλύειν αὐτοὺς ἀποτειχίζοντας οἱ ἀθηναῖοι ἐθέλοιεν, μέρει μὲν ἄν τινι τῆς αὐτῶν στρατιᾶς ἀντιτάξασθαι τοῖς ἐπιοῦσι τῶν ἀθηναίων· οἱ λοιποὶ δὲ, ἐν τούτῳ προσταυρώσειν τὰ βάσιμα τῶν ἀθηναίων. ἐφόδους γὰρ τὰ βάσιμα λέγει. ὀλίγα γὰρ ἐπιβαθῆναι δυνάμενα, διὰ τὸ κρημνῶδες εἶναι τὸ χωρίον.

ἄλ. γρ. οἷς

ἄλ. γρ. τοῦ στρατηγοῦ

τῶν ἀθηναίων οὔπω ἐκ τῆς θάψου περιεπεπλεύκεσαν ἐς τὸν μέγαν λιμένα, ἀλλ' ἔτι οἱ συρακούσιοι ἐκράτουν τῶν περὶ τὴν θάλασσαν· κατὰ γῆν δ' ἐκ τῆς θάψου οἱ ἀθηναῖοι τὰ ἐπιτήδεια ἐπήγοντο. ἐπειδὴ δὲ τοῖς συρακοσίοις ἀρκούντως ἐδόκει ἔχειν ὅσα τε ἐσταυρώθη καὶ ᾠκοδομήθη τοῦ ὑποτειχίσματος, καὶ οἱ ἀθηναῖοι αὐτοὺς οὐκ ἦλθον κωλύσοντες, [α] φοβούμενοι μὴ σφίσι δίχα γιγνομένοις ῥᾷον μάχωνται, καὶ ἅμα τὴν καθ' αὑτοὺς [β] περιτείχισιν ἐπειγόμενοι, οἱ μὲν συρακούσιοι, φυλὴν μίαν καταλιπόντες φύλακα τοῦ οἰκοδομήματος, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν· οἱ δὲ ἀθηναῖοι τούς τε ὀχετοὺς αὐτῶν, οἳ ἐς τὴν πόλιν [γ] ὑπονομηδὸν ποτοῦ ὕδατος ἠγμένοι ἦσαν, διέφθειραν, καὶ τηρήσαντες τούς τε ἄλλους συρακουσίους κατὰ σκηνὰς ὄντας ἐν μεσημβρίᾳ, καί τινας καὶ ἐς τὴν πόλιν ἀποκεχωρηκότας, καὶ τοὺς ἐν τῷ σταυρώματι ἀμελῶς φυλάσσοντας, τριακοσίους μὲν σφῶν αὐτῶν λογάδας, καὶ τῶν ψιλῶν τινὰς ἐκλεκτοὺς ὡπλισμένους προὔταξαν θεῖν δρόμῳ ἐξαπιναίως πρὸς τὸ ὑποτείχισμα· ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ δίχα, ἡ μὲν μετὰ τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ [δ] πρὸς τὴν πόλιν, εἰ ἐπιβοηθοῖεν, ἐχώρουν, ἡ δὲ, μετὰ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ σταύρωμα τὸ παρὰ τὴν πυλίδα. καὶ προσβαλόντες οἱ τριακόσιοι αἱροῦσι τὸ σταύρωμα, καὶ οἱ φύλακες αὐτὸ ἐκλιπόντες, κατέφυγον εἰς τὸ προτείχισμα τὸ περὶ τὸν τεμενίτην. καὶ αὐτοῖς ξυνέπεσον οἱ διώκοντες· καὶ ἐντὸς γενόμενοι, [ε] βίᾳ ἐξεκρούσθησαν πάλιν ὑπὸ τῶν συρακουσίων. καὶ τῶν ἀργείων τινὲς αὐτόθι, καὶ τῶν ἀθηναίων οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν. καὶ ἐπαναχωρήσασα [ζ] ἡ πᾶσα στρατιὰ τήν τε ὑποτείχισιν καθεῖλον, καὶ τὸ σταύρωμα ἀνέσπασαν· [η] καὶ διεφόρησαν τοὺς σταυροὺς ἐφ' ἑαυτοὺς, καὶ τροπαῖον ἔστησαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπὸ τοῦ κύκλου ἐτείχιζον οἱ ἀθηναῖοι τὸν κρημνὸν τὸν ὑπὲρ τοῦ ἕλους, ὃς τῶν ἐπιπολῶν ταύτῃ πρὸς τὸν μέγαν λιμένα ὁρᾷ, [θ] καὶ ἧπερ αὐτοῖς βραχύτατον ἐγίγνετο καταβᾶσι διὰ τοῦ ὁμαλοῦ καὶ τοῦ ἕλους ἐς τὸν λιμένα τὸ περιτείχισμα. καὶ οἱ συρακούσιοι ἐν τούτῳ ἐξελθόντες καὶ αὐτοὶ, ἀπεσταύρουν αὖθις, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως, διὰ μέσου τοῦ ἕλους· καὶ τάφρον ἅμα παρώρυσσον, ὅπως μὴ οἷόν τε ᾖ τοῖς ἀθηναίοις μέχρι τῆς θαλάσσης ἀποτειχίσαι. [ι] οἱ δ' ἐπειδὴ τὸ πρὸς τὸν κρημνὸν αὐτοῖς ἐξείργαστο, ἐπιχειροῦσιν αὖθις τῷ τῶν συρακουσίων σταυρώματι καὶ τάφρῳ, τὰς μὲν ναῦς κελεύσαντες περιπλεῦσαι ἐκ τῆς θάψου ἐς τὸν μέγαν λιμένα τὸν τῶν συρακουσίων· αὐτοὶ δὲ περὶ ὄρθρον καταβάντες ἀπὸ τῶν ἐπιπολῶν ἐς τὸ ὁμαλὸν, καὶ διὰ τοῦ ἕλους, ᾗ πηλῶδες ἦν [κ] καὶ στεριφώτατον, καὶ θύρας καὶ ξύλα πλατέα ἐπιθέντες, καὶ ἐπ' αὐτῶν διαβαδίσαντες, αἱροῦσιν ἅμα ἕῳ τό, τε σταύρωμα, πλὴν ὀλίγου, καὶ τὴν τάφρον. καὶ τὸ ὑπολειφθὲν εἷλον, καὶ μάχη ἐγένετο, καὶ ἐν αὐτῇ ἐνίκων οἱ ἀθηναῖοι· καὶ τῶν συρακουσίων, οἱ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχοντες, πρὸς τὴν πόλιν ἔφυγον, οἱ δ' ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ, παρὰ τὸν ποταμόν. καὶ αὐτοὺς βουλόμενοι ἀποκλείσασθαι τῆς διαβάσεως οἱ τῶν ἀθηναίων τριακόσιοι λογάδες, δρόμῳ ἠπείγοντο πρὸς τὴν γέφυραν. δείσαντες δὲ οἱ συρακούσιοι (ἦσαν γὰρ καὶ τῶν ἱππέων αὐτοῖς οἱ πολλοὶ ἐνταῦθα) ὁμόσε χωροῦσι τοῖς τριακοσίοις τούτοις, καὶ τρέπουσί τε αὐτοὺς, καὶ ἐσβάλλουσιν ἐς τὸ δεξιὸν κέρας τῶν ἀθηναίων. καὶ προσπεσόντων αὐτῶν, ξυνεφοβήθη καὶ ἡ πρώτη φυλακὴ τοῦ κέρως. ἰδὼν δὲ ὁ Λάμαχος, παρεβοήθει ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου τοῦ ἑαυτῶν μετὰ τοξοτῶν τε οὐ πολλῶν, καὶ τοὺς ἀργείους παραλαβὼν καὶ ἐπιδιαβὰς [λ] τάφρον τινὰ, καὶ μονωθεὶς μετ' ὀλίγων τῶν ξυνδιαβάντων, ἀποθνήσκει αὐτός τε καὶ πέντε ἢ ἓξ τῶν μετ' αὐτοῦ. καὶ τούτους μὲν οἱ συρακούσιοι εὐθὺς κατὰ τάχος φθάνουσιν ἁρπάσαντες πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐς τὸ ἀσφαλές· αὐτοὶ δὲ, ἐπιόντος ἤδη καὶ τοῦ ἄλλου στρατεύματος τῶν ἀθηναίων, ἀπεχώρουν. ἐν τούτῳ δὲ, οἱ πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν τὸ πρῶτον καταφυγόντες, ὡς ἑώρων ταῦτα γιγνόμενα, αὐτοί τε πάλιν ἀπὸ τῆς

α Φοβούμενοι μὴ σφίσι] κατὰ τὴν λεγομένην ἀνάληψιν, τὸ φοβούμενοι οἱ ἀθηναῖοι, ἐρρήθη. τὸ δὲ, σφίσι δίχα γιγνομένοις, μὴ τῶν μὲν τειχιζόντων, τῶν δὲ μαχομένων.

β Περιτείχισιν ἐπιγόμενοι] σπεύδοντες αὐτὴν διατειχίσαι.

γ Ὑπονομηδὸν ποτοῦ ὕδατος] ὑπονομηδὸν, διὰ ὑπονόμων καὶ σωλήνων.

δ Πρὸς τὴν πόλιν] πρὸς τὴν συρακουσῶν.

ε Βίᾳ ἐξεκρούσθησαν πάλιν] ἀμφίβολον πότερον βίᾳ εἰσῆλθον, ἢ βίᾳ ἐξεκρούσθησαν.

ζ Η πᾶσα στρατιὰ] τῶν ἀθηναίων.

η Καὶ διεφόρησαν] διεκόμισαν.

θ Καὶ ἧπερ αὐτοῖς βραχύτατον] καθ' ὃ μέρος βραχύτατον ἔμελλε τὸ διατείχισμα ἔσεσθαι.

ι Οἱ δ' ἐπειδὴ] οἱ ἀθηναῖοι.

κ Καὶ στεριφώτατον] οὐ καθὸ τὸ ἕλος ὑδατῶδές ἐστιν, ἀλλὰ πηλῶδες, καὶ στερεόν.

λ Τάφρον τινὰ μετ' ὀλίγων] διαβὰς τάφρον τινὰ, καὶ μονωθεὶς μετ' ὀλίγων.

τῶν ἐπιμονωθεὶς

πόλεως ἀναθαρσήσαντες ἀντεπάξαντο πρὸς τοὺς κατὰ σφᾶς ἀθηναίους, καὶ μέρος τι αὐτῶν πέμπουσιν ἐπὶ τὸν κύκλον τὸν ἐπὶ ταῖς ἐπιπολαῖς, ἡγούμενοι ἔρημον αἱρήσειν. καὶ τὸ μὲν δεκάπλεθρον προτείχισμα αὐτῶν αἱροῦσι, καὶ διεπόρθησαν, αὐτὸν δὲ τὸν κύκλον Νικίας διεκώλυσεν. ἔτυχε γὰρ ἐν αὐτῷ δι' ἀσθένειαν ὑπολελειμμένος. τὰς γὰρ μηχανὰς καὶ ξύλα ὅσα πρὸ τοῦ τείχους ἦν καταβεβλημένα, ἐμπρῆσαι τοὺς ὑπηρέτας ἐκέλευσεν, ὡς ἔγνω ἀδυνάτους αὐτοὺς ἐσομένους, ἐρημίᾳ ἀνδρῶν, ἄλλῳ τρόπῳ περιγενέσθαι. καὶ ξυνέβη οὕτως. οὐ γὰρ ἔτι προσῆλθον οἱ συρακούσιοι διὰ τὸ πῦρ, ἀλλὰ ἀπεχώρουν πάλιν. καὶ γὰρ πρός τε τὸν κύκλον βοήθεια ἤδη κάτωθεν τῶν ἀθηναίων ἀποδιωξάντων τοὺς ἐκεῖ ἐπῄει, καὶ αἱ νῆες ἅμα αὐτοῦ ἐκ τῆς θάψου, ὥσπερ εἴρητο, κατέπλεον ἐς τὸν μέγαν λιμένα. ἃ ὁρῶντες οἱ ἄνωθεν, [α] κατὰ τάχος ἀπῄεσαν, καὶ ἡ ξύμπασα στρατιὰ τῶν συρακουσίων ἐς τὴν πόλιν, νομίσαντες μὴ ἂν ἔτι ἀπὸ τῆς παρούσης σφίσι δυνάμεως ἱκανοὶ γενέσθαι κωλῦσαι τὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν τειχισμόν. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς συρακουσίοις· καὶ τοὺς μετὰ Λαμάχου καὶ αὐτὸν ἐκομίσαντο. καὶ παρόντος ἤδη σφίσι παντὸς τοῦ στρατεύματος καὶ τοῦ ναυτικοῦ καὶ τοῦ πεζοῦ, ἀπὸ τῶν ἐπιπολῶν καὶ τοῦ κρημνώδους ἀρξάμενοι, ἀπετείχιζον μέχρι τῆς θαλάσσης τείχει διπλῷ τοὺς συρακουσίους. τὰ δ' ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ ἐσήγετο ἐκ τῆς ἰταλίας πανταχόθεν. ἦλθον δὲ καὶ τῶν σικελῶν πολλοὶ ξύμμαχοι τοῖς ἀθηναίοις, οἳ πρότερον [α] περιεωρῶντο, καὶ ἐκ τῆς τυρσηνίας νῆες πεντηκόντοροι τρεῖς· καὶ τἆλλα προὐχώρει αὐτοῖς ἐς ἐλπίδας. καὶ γὰρ οἱ συρακούσιοι πολέμῳ μὲν οὐκέτι ἐνόμιζον ἂν περιγενέσθαι, ὡς αὐτοῖς οὐδὲ ἀπὸ τῆς πελοποννήσου ὠφέλεια οὐδεμία ἧκε· τοὺς δὲ λόγους ἔν τε σφίσιν αὐτοῖς ἐποιοῦντο ξυμβατικοὺς, καὶ πρὸς τὸν Νικίαν. οὗτος γὰρ δὴ μόνος εἶχε Λαμάχου τεθνεῶτος τὴν ἀρχήν. [β] καὶ κύρωσις μὲν οὐδεμία ἐγίγνετο, οἷα δὲ εἰκὸς ἀνθρώπων ἀπορούντων, καὶ μᾶλλον ἢ [γ] πρὶν πολιορκουμένων, πολλὰ ἐλέγετο πρός τε ἐκεῖνον, καὶ πλείω ἔτι κατὰ τὴν πόλιν. καὶ γάρ τινα καὶ ὑποψίαν ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν ἐς ἀλλήλους εἶχον· καὶ τοὺς στρατηγούς τε ἐφ' ὧν αὐτοῖς ταῦτα ξυνέβη ἔπαυσαν, ὡς ἢ δυστυχίᾳ ἢ προδοσίᾳ τῇ ἐκείνων βλαπτόμενοι, καὶ ἄλλους ἀνθείλοντο, Ἡρακλείδην καὶ Εὐκλέα καὶ Τελλίαν. ἐν δὲ τούτῳ Γύλιππος ὁ λακεδαιμόνιος καὶ αἱ ἀπὸ τῆς κορίνθου νῆες περὶ λευκάδα ἤδη ἦσαν, βουλόμενοι ἐς τὴν σικελίαν διὰ τάχους βοηθῆσαι. καὶ ὡς αὐτοῖς αἱ ἀγγελίαι ἐφοίτων δειναὶ, καὶ πᾶσαι [δ] ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐψευσμέναι, ὡς ἤδη παντελῶς ἀποτετειχισμέναι αἱ συράκουσαί εἰσι, τῆς μὲν σικελίας οὐκέτι ἐλπίδα οὐδεμίαν εἶχεν ὁ Γύλιππος, τὴν δὲ ἰταλίαν βουλόμενος [ε] περιποιῆσαι, αὐτὸς μὲν καὶ Πυθὴν ὁ κορίνθιος ναυσὶ δυοῖν μὲν λακωνικαῖν, δυοῖν δὲ κορινθίαιν ὅτι τάχιστα ἐπεραιώθησαν τὸν ἰόνιον ἐς τάραντα. οἱ δὲ κορίνθιοι πρὸς ταῖς σφετέραις δέκα λευκαδίας δύο καὶ ἀμπρακιώτιδας τρεῖς προσπληρώσαντες, ὕστερον ἔμελλον πλεύσεσθαι. καὶ ὁ μὲν Γύλιππος ἐκ τοῦ τάραντος ἐς τὴν θουρίαν πρῶτον πρεσβευσάμενος κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς ποτε πολιτείαν, καὶ οὐ δυνάμενος αὐτοὺς προσαγαγέσθαι, ἄρας παρέπλει τὴν ἰταλίαν, καὶ ἁρπασθεὶς ὑπ' ἀνέμου κατὰ τὸν τεριναῖον κόλπον (ὃς ἐκπνεῖ ταύτῃ [ζ] μέγας κατὰ βορέαν ἑστηκὼς) ἀποφέρεται ἐς τὸ πέλαγος, καὶ πάλιν χειμασθεὶς ἐς τὰ μάλιστα, τῷ τάραντι [η] προσμίσγει· καὶ τὰς ναῦς ὅσαι ἐπόνησαν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος, ἀνελκύσας [θ] ἐπεσκεύαζεν. ὁ δὲ Νικίας, πυθόμενος αὐτὸν προσπλέοντα, [ι] ὑπερεῖδε τὸ πλῆθος τῶν νεῶν· ὅπερ καὶ οἱ θούριοι ἔπαθον· καὶ λῃστικώτερον ἔδοξε παρεσκευασμένους πλεῖν, καὶ οὐδεμίαν φυλακήν πω ἐποιεῖτο. κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτου τοῦ θέρους καὶ λακεδαιμόνιοι ἐς τὸ ἄργος ἐσέβαλον, αὐτοί τε καὶ

α Κατὰ τάχος ἀπῄεσαν] ἤτοι οἱ συρακούσιοι.

α Περιεωρῶντο] ἤγουν καταφρονοῦν.

β Καὶ κύρωσις μὲν] βεβαίωσις τῆς φιλιώσεως.

γ Πρὸς τ' ἐκεῖνον] τὸν Νικίαν.

δ Ἐπὶ ταὐτὸ ἐψευσμέναι] ψευδεῖς μὲν, σύμφωνοι δέ.

ε Περιποιῆσαι] σῶσαι.

ζ Μέγας κατὰ βορέαν ἑστηκὼς] ἤγουν κατὰ τὸ πρόσωπον τοῦ βορέου, οὐχ ὁ κόλπος, ἀλλ' ὁ ἄνεμος. τὸ δὲ ἑστηκὼς, ἤτοι στάσιμος ὢν, καὶ διηνεκὴς, ὡς καὶ στάσιν ἀνέμου λέγομεν. ἢ κατ' αὐτὸν βορρᾶν.

η Προσμίσγει] ἐλλιμενίζει.

θ Ἐπεσκεύαζεν] ἤγουν ἀνεκαίνιζεν.

ι Ὑπερεῖδε τὸ πλῆθος] καταφρόνησε.

γρ. ἁρπαγεὶς

γρ. ὃ ἐκπνεῖ

οἱ ξύμμαχοι, καὶ τῆς γῆς τὴν πολλὴν ἐδῄωσαν. καὶ ἀθηναῖοι ἀργείοις τριάκοντα ναυσὶν ἐβοήθησαν, αἵπερ τὰς σπονδὰς φανερώτατα πρὸς λακεδαιμονίους αὐτοῖς ἔλυσαν. πρότερον μὲν γὰρ λῃστείαις ἐκ πύλου, καὶ περὶ τὴν ἄλλην πελοπόννησον μᾶλλον ἢ ἐς τὴν λακωνικὴν ἀποβαίνοντες, μετά τε ἀργείων καὶ μαντινέων ἐπολέμουν· καὶ πολλάκις ἀργείων κελευόντων, ὅσον σχόντας μόνον ξὺν ὅπλοις ἐς τὴν λακωνικήν, [α] καὶ τὸ ἐλάχιστον μετὰ σφῶν δῃώσαντας ἀπελθεῖν, οὐκ ἤθελον· τότε δὲ Πυθοδώρου καὶ Λαιασποδίου καὶ Δημαράτου ἀρχόντων, [β] ἀποβαίτες ἐς ἐπίδαυρον τὴν λιμηρὰν καὶ πρασιάν, καὶ ὅσα ἄλλα ἐδῄωσαν τῆς γῆς, καὶ τοῖς λακεδαιμονίοις ἤδη [γ] εὐπροφάσιστον μᾶλλον τὴν αἰτίαν ἐς τοὺς ἀθηναίους τοῦ ἀμύνεσθαι ἐποίησαν. ἀναχωρησάντων δὲ τῶν ἀθηναίων ἐκ τοῦ ἄργους ταῖς ναυσί, καὶ τῶν λακεδαιμονίων, οἱ ἀργεῖοι ἐσβαλόντες ἐς τὴν φλιασίαν, τῆς τε γῆς αὐτῶν ἔτεμον, καὶ ἀπέκτειναν τινάς, καὶ ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου.

α Καὶ τὸ ἐλάχιστον] ἤγουν καὶ ἐπ' ἐλαχίστου.

β Ἀποβαίτες] ἤγουν οἱ ἀθηναῖοι.

γ Εὐπροφάσιστον] εὐάφορμον.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΤΟΥ ΟΛΟΡΟΥ

ξυγγραφῆς τὸ ἕβδομον.

Ὁ ΔΕ Γύλιππος καὶ ὁ Πυθὴν ἐκ τοῦ τάραντος, ἐπεὶ ἐπεσκεύασαν τὰς ναῦς, παρέπλευσαν ἐς λοκροὺς τοὺς ἐπιζεφυρίους· καὶ πυνθανόμενοι σαφέστερον ἤδη ὅτι οὐ παντελῶς πω ἀποτετειχισμέναι αἱ συράκουσαι εἰσίν, ἀλλ' ἔτι οἷόν τε κατὰ τὰς ἐπιπολὰς στρατιᾷ ἀφικομένους ἐσελθεῖν, ἐβουλεύοντο εἴτ' ἐν δεξιᾷ λαβόντες τὴν σικελίαν [δ] διακινδυνεύσωσιν ἐσπλεῦσαι, εἴτ' ἐν ἀριστερᾷ ἐς ἱμέραν πρῶτον πλεύσαντες, [ε] καὶ αὐτούς τε ἐκείνους καὶ στρατιὰν ἄλλην προσλαβόντες, οὓς ἂν πείθωσι, κατὰ γῆν ἔλθωσι. [ζ] καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἱμέρας πλεῖν, ἄλλως τε καὶ τῶν ἀττικῶν τεσσάρων νεῶν [η] οὔπω παρουσῶν ἐν τῷ ῥηγίῳ, [θ] ἃς ὁ Νικίας ὅμως πυνθανόμενος αὐτοὺς ἐν λοκροῖς εἶναι ἀπέστειλε. [ι] φθάσαντες δὲ τὴν φυλακὴν ταύτην περαιοῦνται διὰ τοῦ πορθμοῦ· καὶ σχόντες ῥηγίῳ καὶ μεσσήνῃ, ἀφικνοῦνται ἐς ἱμέραν. ἐκεῖ δὲ ὄντες, τούς τε ἱμεραίους ἔπεισαν ξυμπολεμεῖν, καὶ αὐτοὺς τε ἕπεσθαι, καὶ τοῖς ἐκ τῶν νεῶν τῶν σφετέρων ναύταις ὅσοι μὴ εἶχον ὅπλα παρασχεῖν. τὰς γὰρ ναῦς [κ] ἀνείλκυσαν ἐν ἱμέρᾳ. καὶ τοὺς σελινουντίους πέμψαντες, ἐκέλευον ἀπαντᾶν πανστρατιᾷ [λ] ἔς τι χωρίον. πέμψειν δέ τινα αὐτοῖς ὑπέσχοντο στρατιὰν οὐ πολλήν, καὶ οἱ γελῷοι καὶ τῶν σικελῶν τινές, οἳ πολὺ προθυμότερον προσχωρεῖν ἕτοιμοι ἦσαν, τοῦ Ἀρχωνίδου νεωστὶ τεθνηκότος, ὃς τῶν ταύτῃ σικελῶν βασιλεύων τινῶν, καὶ ὢν οὐκ ἀδύνατος, τοῖς ἀθηναίοις φίλος ἦν· καὶ τοῦ Γυλίππου ἐκ λακεδαίμονος προθύμως δοκοῦντος ἥκειν. καὶ ὁ μὲν Γύλιππος, ἀναλαβὼν τῶν τε σφετέρων ναυτῶν καὶ ἐπιβατῶν τοὺς ὡπλισμένους ἑπτακοσίους μάλιστα, ἱμεραίους δὲ ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς ξυναμφοτέρους χιλίους, καὶ ἱππέας ἑκατόν, καὶ σελινουντίων τινὰς ψιλούς, καὶ ἱππέας καὶ γελῴων ὀλίγους, σικελῶν τε ἐς χιλίους τοὺς πάντας, ἐχώρει πρὸς τὰς συρακούσας. οἱ δ' ἐκ τῆς λευκάδος κορίνθιοι ταῖς τε ἄλλαις ναυσὶν ὡς εἶχον τάχους ἐβοήθουν, καὶ Γόγγυλος εἷς τῶν κορινθίων ἀρχόντων μιᾷ νηὶ τελευταῖος ὁρμηθεὶς

δ Διακινδυνεύσωσιν εἰσπλεῦσαι] πειραθῶσι διὰ κινδύνου εἰσπλεῦσαι.

ε Καὶ αὐτούς τε ἐκείνους] τοὺς ἱμεραίους δηλονότι.

ζ Καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς] καλὸν ἐφάνη.

η Οὔπω παρουσῶν] ἤτοι οὔπω οὐσῶν ἐν τῷ ῥηγίῳ, ἢ οὔπω παρουσῶν ἐς τὸ ῥήγιον.

θ Ἃς ὁ Νικίας ὅμως πυνθανόμενος] τὸ ὅμως δεῖ τοῦτο προσκεῖται ὅτι ἐν τῇ ἕκτῃ ὀλιγωρεῖν ἔφη τὸν Νικίαν τῆς φυλακῆς τοῦ κατάπλου πελοποννήσου.

ι Φθάσαντες δὲ] προλαβόντες.

κ Ἀνείλκυσαν ἐν ἱμέρᾳ] ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ λιμένι τῆς ἱμέρας.

λ Ἔς τι χωρίον] ὡρισμένον δηλονότι.

πρῶτος μὲν ἀφικνεῖται ἐς τὰς συρακούσας, ὀλίγον δὲ πρὸ Γυλίππου. καὶ [α] καταλαβὼν αὐτοὺς περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ πολέμου μέλλοντας ἐκκλησιάσειν, διεκώλυσέ τε, καὶ παρεθάρσυνε, λέγων ὅτι νῆές τε ἄλλαι ἔτι προσπλέουσι, καὶ Γύλιππος ὁ Κλεανδρίδου λακεδαιμονίων ἀποστειλάντων ἄρχων. καὶ οἱ μὲν συρακούσιοι ἐπερρώσθησάν τε, καὶ τῷ Γυλίππῳ εὐθὺς πανστρατιᾷ ὡς ἀπαντησόμενοι ἐξῆλθον. ἤδη γὰρ [β] καὶ ἐγγὺς ὄντα [γ] ᾐσθάνοντο αὐτόν. ὁ δὲ ἰέτας τε, τεῖχος ἐν τῇ παρόδῳ τῶν σικελῶν ἑλών, καὶ ξυνταξάμενος ὡς ἐς μάχην, ἀφικνεῖται ἐς τὰς ἐπιπολάς· καὶ ἀναβὰς κατὰ τὸν εὐρύηλον, ᾗπερ καὶ οἱ ἀθηναῖοι, τὸ πρῶτον ἐχώρει μετὰ τῶν συρακουσίων ἐπὶ τὸ τείχισμα τῶν ἀθηναίων. ἔτυχε δὲ κατὰ τοῦτο καιροῦ ἐλθὼν ἐν ᾧ ἑπτὰ μὲν ἢ ὀκτὼ σταδίων ἤδη ἐπετετέλεστο τοῖς ἀθηναίοις ἐς τὸν μέγαν λιμένα διπλοῦν τεῖχος, πλὴν [δ] κατὰ βραχύ τι τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν· τοῦτο δ᾽ ἔτι ᾠκοδόμουν. [ε] τῷ δὲ ἄλλῳ τοῦ κύκλου πρὸς τὸν τρώγιλον ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν, [ζ] λίθοι τε παραβεβλημένοι [η] τῷ πλέονι ἤδη ἦσαν, καὶ ἔστιν ἃ καὶ ἡμίεργα, τὰ δὲ καὶ ἐξειργασμένα κατελείπετο. παρὰ τοσοῦτον μὲν αἱ συράκουσαι ἦλθον κινδύνου. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, αἰφνιδίως τοῦ τε Γυλίππου καὶ τῶν συρακουσίων σφίσιν ἐπιόντων, ἐθορυβήθησαν μὲν πρῶτον, παρετάξαντο δέ. [θ] ὁ δέ, θέμενος τὰ ὅπλα ἐγγύς, κήρυκα προσπέμπει αὐτοῖς, λέγοντα, εἰ βούλονται ἐξιέναι ἐκ τῆς σικελίας, πέντε ἡμερῶν, λαβόντες τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἑτοῖμος εἶναι σπένδεσθαι. οἱ δέ, ἐν ὀλιγωρίᾳ τε ἐποιοῦντο, καὶ οὐδὲν ἀποκρινάμενοι, ἀπέπεμψαν. καὶ μετὰ τοῦτο ἀντιπαρεσκευάζοντο ἀλλήλοις ὡς ἐς μάχην. καὶ ὁ Γύλιππος ὁρῶν τοὺς συρακοσίους ταρασσομένους, καὶ οὐ ῥᾳδίως ξυντασσομένους, ἐπανῆγε τὸ στρατόπεδον ἐς τὴν εὐρυχωρίαν μᾶλλον. καὶ ὁ Νικίας οὐκ ἐπῆγε τοὺς ἀθηναίους, ἀλλ᾽ ἡσύχαζε πρὸς τῷ ἑαυτοῦ τείχει. ὡς δ᾽ ἔγνω ὁ Γύλιππος οὐ προσιόντας αὐτούς, ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὴν ἄκραν τὴν τεμενῖτιν καλουμένην, καὶ αὐτοῦ ηὐλίσαντο. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἄγων τὴν μὲν πλείστην τῆς στρατιᾶς παρέταξε πρὸς τὰ τείχη τῶν ἀθηναίων, ὅπως μὴ ἐπιβοηθοῖεν ἄλλοσε· μέρος δέ τι πέμψας πρὸς τὸ φρούριον τὸ λάβδαλον, αἱρεῖ, καὶ ὅσους ἔλαβεν ἐν αὐτῷ, πάντας ἀπέκτεινεν. ἦν δὲ οὐκ ἐπιφανὲς τοῖς ἀθηναίοις τὸ χωρίον. καὶ τριήρης τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἁλίσκεται τῶν ἀθηναίων ὑπὸ τῶν συρακουσίων, [ι] ἐφορμοῦσα τῷ λιμένι. [κ] καὶ μετὰ ταῦτα ἐτείχιζον οἱ συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι διὰ τῶν ἐπιπολῶν, ἀπὸ τῆς πόλεως ἀρξάμενοι ἄνω πρὸς τὸ ἐγκάρσιον τεῖχος ἁπλοῦν, ὅπως οἱ ἀθηναῖοι, εἰ μὴ δύναιντο κωλῦσαι, μηκέτι οἷοί τε ὦσιν ἀποτειχίσαι. καὶ οἵ τε ἀθηναῖοι [λ] ἀναβεβήκεσαν ἤδη ἄνω, τὸ ἐπὶ θαλάσσῃ τεῖχος ἐπιτελέσαντες, καὶ ὁ Γύλιππος (ἦν γάρ τι τοῖς ἀθηναίοις τοῦ τείχους ἀσθενές) νυκτὸς ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν ἐπῄει πρὸς αὐτό. οἱ δ᾽ ἀθηναῖοι (ἔτυχον γὰρ ἔξω αὐλιζόμενοι) ὡς ᾔσθοντο, ἀντεπῄεσαν. ὁ δὲ γνοὺς, κατὰ τάχος ἀπήγαγε τοὺς σφετέρους πάλιν. ἐποικοδομήσαντες δὲ αὐτὸ οἱ ἀθηναῖοι ὑψηλότερον, αὐτοὶ μὲν ταύτῃ ἐφύλασσον, τοὺς δὲ ἄλλους ξυμμάχους κατὰ τὸ ἄλλο τείχισμα ἤδη διέταξαν, ᾗπερ ἔμελλον ἕκαστοι φρουρεῖν. τῷ δὲ Νικίᾳ ἐδόκει τὸ πλημμύριον καλούμενον τειχίσαι· (ἔστι δὲ ἄκρα ἀντιπέρας τῆς πόλεως, ἥπερ προύχουσα τοῦ μεγάλου λιμένος τὸ στόμα στενὸν ποιεῖ) [μ] καὶ εἰ τειχισθείη, ῥᾴων αὐτῷ ἐφαίνετο ἡ ἐσκομιδὴ τῶν ἐπιτηδείων ἔσεσθαι. δι᾽ ἐλάσσονος γὰρ [ν] πρὸς τῷ λιμένι τῷ τῶν συρακουσίων ἐφορμήσειν σφᾶς, καὶ οὐχ ὥσπερ νῦν ἐκ μυχοῦ τοῦ λιμένος τὰς ἐπαναγωγὰς ποιήσεσθαι, [ξ] ἤν τι ναυτικῷ κινῶνται. προσεῖχέ τε ἤδη μᾶλλον τῷ κατὰ θάλασσαν πολέμῳ, ὁρῶν τὰ ἐκ τῆς γῆς σφίσιν, ἐπειδὴ Γύλιππος ἧκεν, [ο] ἀνελπιστότερα ὄντα. διακομίσας οὖν στρατιὰν καὶ τὰς ναῦς, ἐξετείχισε τρία φρούρια, καὶ ἐν αὐτοῖς τά τε σκεύη τὰ πλεῖστα ἔκειτο, καὶ τὰ πλοῖα ἤδη ἐκεῖ τά τε μεγάλα ὥρμει, καὶ αἱ ταχεῖαι

γρ' παρεμβεβλημένοι

γρ' ἀναβεβήκασι

α Καταλαβὼν αὐτούς] τοὺς συρακουσίους.

β Καὶ ἐγγὺς ὄντα] τῶν συρακουσίων δηλονότι.

γ Ἠσθάνοντο αὐτόν] αὐτὸν ἤκουον.

δ Κατὰ βραχύ τι] βαρυτόνως τινὲς ἀναγινώσκουσιν, ἵνα μὴ τὸ ὀλίγον, ἀλλὰ τὸ τεναγῶδες ἀκούηται.

ε Τῷ δὲ ἄλλῳ τοῦ κύκλου] κατὰ δὲ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ τείχους τῶν συρακουσίων κύκλον δὲ τὸ τῶν συρακουσίων τεῖχος νῦν λέγει.

ζ Λίθοι τε παραβεβλημένοι] ἦσαν παρερριμμένοι πρὸς οἰκοδομίαν.

η Τῷ πλέονι ἤδη ἦσαν] ἤτοι τῷ πλέονι μέρει τοῦ κύκλου.

θ Ὁ δέ, θέμενος τὰ ὅπλα] ὁ Γύλιππος.

ι Ἐφορμοῦσα τῷ λιμένι] τῷ μεγάλῳ.

κ Καὶ μετὰ ταῦτα ἐτείχιζον οἱ συρακούσιοι] ἐν τῇ ἕκτῃ δεδήλωται ἡμῖν τινὰ τρόπον ἀντετείχιζον οἱ συρακούσιοι, παρατειχιζόντων τῶν ἀθηναίων.

λ Ἀναβεβήκεσαν] διακεχωρήκεσαν.

μ Καὶ εἰ τειχισθείη] τειχισθέντος τοῦ πλημμυρίου, ἐφορμεῖν αὐτόθεν δι᾽ ὀλίγου χωρίου ἔσεσθαι.

ν Πρὸς τῷ λιμένι] λιμένα μὲν τῶν συρακουσίων τὸν μέγαν λέγει.

ξ Ἤν τι ναυτικῷ κινῶνται] ἤν τι κατὰ θάλασσαν πειρᾶσιν οἱ συρακούσιοι.

ο Ἀνελπιστότερα ὄντα] τῷ δύνασθαι δηλονότι νικῆσαι.

νῆες. [a]ὥστε καὶ τῶν πληρωμάτων οὐχ ἥκιστα τότε πρῶτον κάκωσις ἐγένετο· τῷ τε γὰρ ὕδατι σπανίῳ χρώμενοι, καὶ οὐκ ἐγγύθεν, καὶ ἐπὶ φρυγανισμὸν ἅμα ὁπότε ἐξέλθοιεν οἱ ναῦται, ὑπὸ τῶν ἱππέων τῶν Συρακοσίων κρατούντων τῆς γῆς, διεφθείροντο. τρίτον γὰρ μέρος τῶν ἱππέων τοῖς Συρακοσίοις διὰ τοὺς ἐν τῷ Πλημμυρίῳ, ἵνα μὴ κακουργήσαντες ἐξίοιεν, ἐπὶ τῇ ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ πολίχνῃ ἐτετάχατο. ἐπυνθάνετο δὲ καὶ τὰς λοιπὰς τῶν Κορινθίων ναῦς προσπλεούσας ὁ Νικίας· καὶ πέμπει ἐς φυλακὴν αὐτῶν εἴκοσι ναῦς, αἷς εἴρητο περί τε Λοκροὺς καὶ Ῥήγιον καὶ τὴν προσβολὴν τῆς Σικελίας ναυλοχεῖν αὐτάς. ὁ δὲ Γύλιππος ἅμα μὲν ἐτείχιζε τὸ διὰ τῶν Ἐπιπολῶν τεῖχος, τοῖς λίθοις χρώμενος οὓς οἱ Ἀθηναῖοι προπαρεβάλοντο σφίσιν, ἅμα δὲ παρέτασσεν ἐξάγων ἀεὶ πρὸ τοῦ τειχίσματος τοὺς Συρακοσίους, καὶ τοὺς ξυμμάχους· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιπαρετάσσοντο. ἐπειδὴ δὲ ἔδοξε Γυλίππῳ καιρὸς εἶναι, [aa]ἦρχε τῆς ἐφόδου, καὶ ἐν χερσὶ γενόμενοι ἐμάχοντο μεταξὺ τῶν τειχισμάτων, ᾗ τῆς ἵππου τῶν Συρακοσίων καὶ τῶν ξυμμάχων οὐδεμία χρῆσις ἦν· καὶ νικηθέντων τῶν Συρακοσίων καὶ τῶν ξυμμάχων, καὶ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελομένων, καὶ τῶν Ἀθηναίων τροπαῖον στησάντων, ὁ Γύλιππος ξυγκαλέσας τὸ στράτευμα, οὐκ ἔφη τὸ ἁμάρτημα ἐκείνων ἀλλ' αὑτοῦ γενέσθαι. τῆς γὰρ ἵππου καὶ τῶν ἀκοντιστῶν τὴν ὠφέλειαν τῇ τάξει ἐντὸς λίαν τῶν τειχῶν ποιήσας, ἀφελέσθαι· νῦν οὖν αὖθις ἐπάξειν. καὶ διανοεῖσθαι οὕτως ἐκέλευεν αὐτούς, [β]ὡς τῇ μὲν παρασκευῇ οὐκ ἔλασσον ἕξοντας, [γ]τῇ δὲ γνώμῃ οὐκ ἀνεκτὸν ἐσόμενον εἰ μὴ ἀξιώσουσι, Πελοποννήσιοί τε ὄντες καὶ Δωριῆς, Ἰώνων καὶ νησιωτῶν [δ]καὶ ξυγκλύδων ἀνθρώπων κρατήσαντες, ἐξελάσασθαι ἐκ τῆς χώρας. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπειδὴ καιρὸς ἦν, αὖθις ἐπῆγεν αὐτούς. ὁ δὲ Νικίας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι νομίζοντες [ε]καὶ ἐκεῖνοι εἰ μὴ ἐθέλοιεν μάχης ἄρχειν, ἀναγκαῖον [ζ]εἶναι σφίσι μὴ περιορᾶν [η]παροικοδομούμενον τὸ τεῖχος· [θ]ἤδη γὰρ καὶ ὅσον οὐ παρεληλύθει τὴν τῶν Ἀθηναίων τοῦ τείχους τελευτὴν ἡ ἐκείνων τείχισις, [ι]καὶ εἰ προέλθοι, ταὐτὸν ἤδη ἐποίει αὐτοῖς, νικᾶν τε μαχομένοις διὰ παντός, καὶ μηδὲ μάχεσθαι. ἀντεπῄεσαν οὖν τοῖς Συρακοσίοις. καὶ ὁ Γύλιππος τοὺς μὲν ὁπλίτας ἔξω τῶν τειχῶν μᾶλλον ἢ πρότερον "προεξαγαγών, ξυνέμισγεν αὐτοῖς, τοὺς δ' ἱππέας καὶ τοὺς ἀκοντιστὰς ἐκ πλαγίου τάξας τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν, ᾗ τῶν τειχῶν ἀμφοτέρων αἱ ἐργασίαι ἔληγον. καὶ προσβαλόντες οἱ ἱππεῖς ἐν τῇ μάχῃ τῷ εὐωνύμῳ κέρᾳ τῶν Ἀθηναίων, [κ]ὅπερ κατ' αὐτοὺς ἦν, ἔτρεψαν· καὶ δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα νικηθὲν [λ]ὑπὸ τῶν Συρακοσίων, κατηράχθη ἐς τὰ τειχίσματα. καὶ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἔφθασαν παροικοδομήσαντες, καὶ παρελθόντες τὴν τῶν Ἀθηναίων οἰκοδομίαν, ὥστε μηκέτι μήτε [μ]αὐτοὶ κωλύεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐκείνους τε καὶ παντάπασιν ἀπεστερηκέναι, εἰ καὶ κρατοῖεν, μὴ ἂν ἔτι σφᾶς ἀποτειχίσαι. μετὰ δὲ τοῦτο αἵ τε τῶν Κορινθίων νῆες καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λευκαδίων ἐσέπλευσαν αἱ ὑπόλοιποι δώδεκα, λαθοῦσαι τὴν τῶν Ἀθηναίων φυλακήν. ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἐρασινίδης Κορίνθιος· καὶ ξυνετείχισαν τὸ λοιπὸν τοῖς Συρακοσίοις, μέχρι τοῦ ἐγκαρσίου τείχους. καὶ ὁ Γύλιππος ἐς τὴν ἄλλην Σικελίαν ἐπὶ στρατιάν τε ᾤχετο, καὶ ναυτικὴν καὶ πεζικὴν ξυλλέξων, καὶ τῶν πόλεων ἅμα προσαξόμενος εἴ τις ἢ μὴ πρόθυμος ἦν, ἢ παντάπασιν ἔτι ἀφειστήκει τοῦ πολέμου. πρέσβεις τε ἄλλοι τῶν Συρακοσίων καὶ Κορινθίων ἐς Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον ἀπεστάλησαν, ὅπως στρατιὰ ἔτι περαιωθῇ, τρόπῳ ᾧ ἂν ἐν ὁλκάσιν, ἢ πλοίοις, ἢ ἄλλως ὅπως ἂν προχωρῇ, ὡς καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπιμεταπεμπομένων. οἵ τε Συρακούσιοι [ν]ναυτικὸν ἐπλήρουν, [ξ]καὶ ἀνεπειρῶντο, ὡς καὶ τούτῳ ἐπιχειρήσοντες, [ο]καὶ ἐς τἆλλα πολὺ ἐπέρρωντο. ὁ δὲ Νικίας, αἰσθόμενος τοῦτο, καὶ ὁρῶν καθ' ἡμέραν ἐπιδιδοῦσαν τήν τε τῶν πολεμίων ἰσχὺν καὶ τὴν σφετέραν ἀπορίαν, ἔπεμπε καὶ αὐτὸς ἐς τὰς Ἀθήνας ἀγγέλλοντας, πολλάκις μὲν καὶ

a Ὥστε καὶ τῶν πληρωμάτων] ἤγουν τῶν νεῶν.

aa Ἦρχε τῆς ἐφόδου] ἐπιθέσεως τῆς πολεμικῆς.

β Ὡς τῇ μὲν παρασκευῇ] ἀμφίβολον πότερον οὐκ ἔλαττον νῦν παρασκευάσασθαι ἤπερ ἐν τῇ προτέρᾳ μάχῃ, ἢ οὐκ ἔλαττον τῶν Ἀθηναίων παρασκευάσασθαι. ὃ καὶ μᾶλλον.

γ Τῇ δὲ γνώμῃ] τῷ σκοπῷ.

δ Καὶ ξυγκλύδων ἀνθρώπων] ἤγουν χυδαίων.

ε Καὶ εἰ ἐκεῖνοι] οἱ περὶ τὸν Γύλιππον.

ζ Εἶναι σφίσι] τοῖς Ἀθηναίοις.

η Παροικοδομούμενον τὸ τεῖχος] ἤγουν πλησίον.

θ Ἤδη γὰρ καὶ ὅσον οὐ] ἤδη τε ἐγγὺς ἦν παρεληλυθέναι καὶ ὑπερβεβηκέναι τὸ τέλος τοῦ τῶν Ἀθηναίων διατειχίσματος, τὸ τεῖχος τὸ ὑπὸ τῶν Συρακουσίων ὑποτειχιζόμενον, ἐπικωλῦσαι τοῦ τῶν Ἀθηναίων τειχίσματος.

ι Καὶ εἰ προέλθοι] τοῦ τῶν Συρακουσίων ὑποτειχίσματος μὴ παραλλάξαντος τῇ οἰκοδομήσει, οὐδὲν ἔτι ὄφελος ἦν τοῦ τῶν Ἀθηναίων διατειχίσματος. οἱ γὰρ Συρακούσιοι ἐν ἀσφαλείᾳ ἔμελλον ἔσεσθαι μετὰ ταῦτα, εἴ τε μάχοιεν, καὶ νικῷεν τοὺς Ἀθηναίους, εἴ τε καὶ ἡσυχάζοιεν ἐπὶ τῶν αὐτῶν.

κ Ὅπερ κατ' αὐτοὺς ἦν, ἔτρεψαν] ἤγουν τοὺς ἱππεῖς τῶν Συρακουσίων.

λ Ὑπὸ τῶν Συρακουσίων κατηράχθη] μετὰ ἀραγμοῦ καὶ σφοδρότητος ἐνέπεσεν.

μ Αὐτοὶ κωλ.] αὐτοὶ οἱ Συρακούσιοι ὑπ' αὐτῶν Ἀθηναίων. ἐκείνους δέ, τοὺς Ἀθηναίους.

ν Ναυτικὸν ἐπλήρουν] ἤγουν ναῦς ἐπλήρουν ναυτῶν.

ξ Καὶ ἀνεπειρῶντο] ἀπεπειρῶντο. ἐμελέτων.

ο Καὶ ἐς τἆλλα πολὺ ἐπέρρωντο] τὰ κατὰ τὴν χέρσον.

γρ. προαγαγὼν

γρ. καὶ προσαγαγὼν

γρ. ἀγγέλλων

ἄλλοτε καθ' ἕκαστα τῶν γιγνομένων, μάλιστα δὲ καὶ τότε, νομίζων ἐν δεινοῖς τε εἶναι, καὶ ἢν μὴ ὡς τάχιστα ἢ σφᾶς μεταπέμψωσιν, ἢ ἄλλους μὴ ὀλίγους ἀποστέλλωσιν, οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν. φοβούμενος δὲ μὴ οἱ πεμπόμενοι, ἢ κατὰ τὴν τοῦ λέγειν ἀδυνασίαν, ἢ καὶ γνώμης ἐλλιπεῖς γιγνόμενοι, ἢ τῷ ὄχλῳ πρὸς χάριν τι λέγοντες, οὐ τὰ ὄντα ἀπαγγέλλωσιν, ἔγραψεν ἐπιστολήν, νομίζων οὕτως ἂν μάλιστα τὴν αὑτοῦ γνώμην μηδὲν ἐν τῷ ἀγγέλῳ ἀφανισθεῖσαν, μαθόντας τοὺς Ἀθηναίους, βουλεύσασθαι περὶ τῆς ἀληθείας. καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο φέροντες οὓς ἀπέστελλε τὰ γράμματα, καὶ ὅσα ἔδει αὐτοὺς εἰπεῖν. ὁ δέ, τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον διὰ φυλακῆς ἤδη ἔχων, ἑκουσίων κινδύνων ἐπεμελεῖτο. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει τελευτῶντι, καὶ Εὐετίων στρατηγὸς Ἀθηναίων, μετὰ Περδίκκου στρατεύσας ἐπ' Ἀμφίπολιν Θρᾳξὶ πολλοῖς, τὴν μὲν πόλιν οὐχ εἷλεν· ἐς δὲ τὸν Στρυμόνα περικομίσας τριήρεις, ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἐπολιόρκει, ὁρμώμενος ἐξ Ἱμεραίου. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα τοῦτο. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἥκοντες ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ παρὰ τοῦ Νικίου, ὅσα τε ἀπὸ γλώσσης εἴρητο αὐτοῖς, εἶπον, καὶ εἴ τίς τι ἠρώτα ἀπεκρίνοντο, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἀπέδοσαν. ὁ δὲ γραμματεὺς τῆς πόλεως, παρελθὼν ἀνέγνω τοῖς Ἀθηναίοις, δηλοῦσαν τοιάδε.

« Τὰ μὲν πρότερον πραχθέντα, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐν ἄλλαις πολλαῖς ἐπιστολαῖς ἴστε· νῦν δὲ καιρὸς οὐχ ἧττον μαθόντας ὑμᾶς ἐν ᾧ ἐσμὲν βουλεύσασθαι. κρατησάντων γὰρ ἡμῶν μάχαις ταῖς πλείοσι Συρακοσίους, ἐφ' οὓς ἐπέμφθημεν, καὶ τὰ τείχη οἰκοδομησαμένων, ἐν οἷσπερ νῦν ἐσμέν, ἦλθε Γύλιππος Λακεδαιμόνιος, στρατιὰν ἔχων ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ πόλεων ἔστιν ὧν. καὶ μάχῃ τῇ μὲν πρώτῃ νικᾶται ὑφ' ἡμῶν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ, ἱππεῦσί τε πολλοῖς καὶ ἀκοντισταῖς βιασθέντες, ἀνεχωρήσαμεν ἐς τὰ τείχη. νῦν οὖν ἡμεῖς μὲν παυσάμενοι τοῦ περιτειχισμοῦ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, ἡσυχάζομεν. οὐδὲ γὰρ ξυμπάσῃ τῇ στρατιᾷ δυναίμεθ' ἂν χρήσασθαι, ἀπαναλωκυίας τῆς φυλακῆς τῶν τειχῶν μέρος τι τοῦ ὁπλιτικοῦ. οἱ δὲ παρῳκοδομήκασιν ἡμῖν τεῖχος ἁπλοῦν, ὥστε μὴ εἶναι ἔτι περιτειχίσαι αὐτούς, ἢν μή τις τὸ παρατείχισμα τοῦτο πολλῇ στρατιᾷ ἐπελθὼν ἕλῃ. ξυμβέβηκέ τε πολιορκεῖν δοκοῦντας ἡμᾶς ἄλλους, αὐτοὺς μᾶλλον, ὅσα γε κατὰ γῆν, τοῦτο πάσχειν. οὐδὲ γὰρ τῆς χώρας ἐπὶ πολὺ διὰ τοὺς ἱππέας ἐξερχόμεθα. πεπόμφασι δὲ καὶ ἐς Πελοπόννησον πρέσβεις ἐπ' ἄλλην στρατιάν· καὶ ἐς τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις Γύλιππος οἴχεται, τὰς μὲν καὶ πείσων ξυμπολεμεῖν, ὅσαι νῦν ἡσυχάζουσιν, ἀπὸ δὲ τῶν, ἔτι καὶ στρατιὰν πεζὴν καὶ ναυτικοῦ παρασκευήν, ἢν δύνηται, ἄξων. διανοοῦνται γὰρ (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι) τῷ τε πεζῷ ἅμα τῶν τειχῶν ἡμῶν πειρᾶν, καὶ ταῖς ναυσὶ κατὰ θάλασσαν. καὶ δεινὸν μηδενὶ ὑμῶν δόξῃ εἶναι, ὅτι καὶ κατὰ θάλασσαν. τὸ γὰρ ναυτικὸν ἡμῶν (ὅπερ κἀκεῖνοι πυνθάνονται) τὸ μὲν πρῶτον ἤκμαζε, καὶ τῶν νεῶν τῇ ξηρότητι, καὶ τῶν πληρωμάτων τῇ σωτηρίᾳ· νῦν δὲ αἵ τε νῆες διάβροχοι, τοσοῦτον χρόνον ἤδη θαλασσεύουσαι, καὶ τὰ πληρώματα ἔφθαρται. τὰς μὲν γὰρ ναῦς οὐκ ἔστιν ἀνελκύσαντας διαψύξαι, διὰ τὸ ἀντιπάλους καὶ τῷ πλήθει, καὶ ἐπιπλείους τὰς τῶν πολεμίων οὔσας, ἀεὶ προσδοκίαν παρέχειν ὡς ἐπιπλεύσονται. φανεραὶ δέ εἰσιν ἀποπειρώμεναι, καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις ἐπ' ἐκείνοις, καὶ ἀποξηρᾶναι τὰς σφετέρας μᾶλλον ἐξουσία· οὐ γὰρ ἐφορμοῦσιν ἀλλήλοις. ἡμῖν δ' ἐκ πολλῆς ἂν περιουσίας νεῶν μόλις τοῦτο ὑπῆρχε, καὶ μὴ ἀναγκαζομένοις ὥσπερ νῦν πάσαις φυλάσσειν. εἰ γὰρ ἀφαιρήσομέν τι καὶ βραχὺ τῆς τηρήσεως, τὰ ἐπιτήδεια οὐχ ἕξομεν, παρὰ τὴν ἐκείνων πόλιν χαλεπῶς καὶ νῦν ἐσκομιζόμενοι. τὰ δὲ πληρώματα διὰ τόδε ἐφθάρη τε ἡμῖν, καὶ ἔτι νῦν φθείρεται, τῶν ναυτῶν τῶν μέν, διὰ φρυγανισμὸν καὶ ἁρπαγὴν μακρὰν καὶ ὑδρείαν, ὑπὸ τῶν ἱππέων ἀπολλυμένων· οἱ δὲ θεραπεύοντες, ἐπειδὴ ἐς ἀντίπαλα καθεστήκαμεν, αὐτομολοῦσι· καὶ οἱ ξένοι, οἱ μὲν ἀναγκαστοὶ ἐσβάντες, εὐθὺς κατὰ τὰς πόλεις ἀποχωροῦσ-

γρ. ἀδυναμίας,

γρ. ἢ δι' ἑκουσίων

γρ. ἧπερ καὶ ἐκεῖνοι

γρ. ὅτι πλείους

γρ. μακράς,

γρ. θεράποντες,

α Ἐν τῷ ἀγγέλῳ] ἐν τῇ ἀγγελίᾳ. β Καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο φέροντες] τὸ ἑξῆς, καὶ οἱ μὲν οὓς ἀπέστελλεν, ᾤχοντο φέροντες τὰ γράμματα. γ Ὁ δὲ γραμματεύς] γραμματέα λέγει τὸν εἰωθότα ἐν τῷ κοινῷ τὰ τοῦ δήμου γράμματα ἀναγινώσκειν. δ Οὐχ ἧττον μαθόντας] ἢ πρότερον δηλονότι. ε Ἐφ' οὓς ἐπέμφθημεν] καθ' ὧν. ζ Ἔστιν ὧν] ἤγουν καὶ ἀπό τινων. η Βιασθέντες] σεμνῶς πάνυ τὸ βιασθέντες ἀνεχωρήσαμεν, ἐπικρύπτει τοὺς ἀναιρεθέντας, ἵνα ἡ αἰτουμένη ἀποσταλῇ βοήθεια. θ Τοῦ περιτειχισμοῦ] τῶν συρακουσίων δηλονότι. ι Ἀπαναλωκυίας] τῶν γὰρ ὁπλιτῶν τινὲς πρὸς τὸ φυλάττειν ἦσαν τὰ τείχη. κ Τὸ παρατείχισμα τοῦτο] τῶν συρακουσίων δηλονότι. λ Πολιορκεῖν δοκοῦντας] τὸ πολιορκεῖσθαι μᾶλλον ἢ πολιορκεῖν, δηλωτικὸν καὶ τῆς ἥττης, καὶ παρορμητικὸν τοῦ πεμφθῆναι βοήθειαν, δι' ἧς σωθήσονται. τὸ δὲ ἀποστεῖλαι πρὸς Πελοπόννησον ἕνεκεν στρατιᾶς τοὺς ἐναντίους, καὶ τὸ τὸν Γύλιππον τὰς πόλεις ἀναπείθειν αὐτοῖς συμπολεμεῖν, [illegible] καὶ αὐτοὺς πλείστην στρατιὰν πεζήν τε καὶ ναυτικὴν τὴν ταχίστην ἐξαποστεῖλαι. μ Κατὰ γῆν τοῦτο πάσχειν] ἐν τῷ κατὰ γῆν μέρει ἡττᾶσθαι. ἐπεὶ ἔν γε τῷ κατὰ θάλατταν ἐπεκράτουν οἱ Ἀθηναῖοι. ν Τῆς χώρας ἐπὶ πολὺ] διάστημα δηλονότι. ξ Ἐπ' ἄλλην στρατιάν] ἤγουν δι' ἄλλην. ο Ὅπερ κἀκεῖνοι] γράφεται, ἧπερ καὶ ἐκεῖνοι. π Καὶ τῶν πληρωμάτων] τῶν ναυτῶν. ρ Διάβροχοι] σεσηπυῖαι. Ὅμηρος,
« Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν.
σ Ἤδη θαλασσεύουσαι] ἤγουν ἐν θαλάττῃ οὖσαι.
τ Διαψύξαι] διακαθᾶραι.
υ Διὰ τὸ ἀντιπάλους] γράφεται, διὰ τὸ ἀντιπάλους καὶ τῷ πλήθει, καὶ ὅτι πλείους.
φ Ἐπ' ἐκείνοις] ἀπὸ κοινοῦ τὸ εἰσί.

χ Καὶ ἁρπαγὴν μακράν] καὶ διὰ τὸ ἐπὶ πολλοῦ διαστήματος ἐφ' ἁρπαγὴν ἐξιέναι. ψ Κατὰ τὰς πόλεις] τῶν σικελῶν δηλονότι.

σιν· οἱ δὲ ὑπὸ μεγάλου μισθοῦ τὸ πρῶτον ἐπαρθέντες, καὶ οἰόμενοι χρηματιεῖσθαι μᾶλλον ἢ μαχεῖσθαι, ἐπειδὴ παρὰ γνώμην ναυτικόν τε δὴ καὶ τἆλλα ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνθεστῶτα ὁρῶσιν, οἱ μὲν ἐπ' αὐτομολίας προφάσει ἀπέρχονται, οἱ δὲ, ὡς ἕκαστοι δύνανται (πολλὴ δ' ἡ σικελία) εἰσὶ δ' οἳ καὶ αὐτοὶ ἐμπορευόμενοι, ἀνδράποδα ὑκκαρικὰ ἀντεμβιβάσαι ὑπὲρ σφῶν πείσαντες τοὺς τριηράρχους, τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ναυτικοῦ ἀφῄρηνται. ἐπισταμένοις δ' ὑμῖν γράφω ὅτι βραχεῖα ἀκμὴ πληρώματος, καὶ ὀλίγοι τῶν ναυτῶν οἱ ἐξορμῶντές τε ναῦν, καὶ ξυνέχοντες τὴν εἰρεσίαν. τούτων δὲ πάντων ἀπορώτατον, τό, τε μὴ οἷόν τε εἶναι ταῦτα ἐμοὶ κωλῦσαι τῷ στρατηγῷ, (χαλεπαὶ γὰρ αἱ ὑμέτεραι φύσεις ἄρξαι) καὶ ὅτι οὐδ' ὁπόθεν ἐπιπληρωσόμεθα τὰς ναῦς ἔχομεν, ὃ τοῖς πολεμίοις πολλαχόθεν ὑπάρχει, ἀλλ' ἀνάγκη ἀφ' ὧν ἔχοντες ἤλθομεν, τά τε ὄντα καὶ ἀπαναλισκόμενα γίγνεσθαι. αἱ γὰρ νῦν οὖσαι πόλεις ξύμμαχοι, ἀδύνατοι, νάξος καὶ κατάνη. εἰ δὲ προσγενήσεται ἓν ἔτι τοῖς πολεμίοις, ὥστε τὰ τρέφοντα ἡμᾶς χωρία τῆς ἰταλίας, ὁρῶντα ἐν ᾧ τε ἐσμέν, καὶ ὑμῶν μὴ ἐπιβοηθούντων, πρὸς ἐκείνους χωρῆσαι, διαπολεμήσεται αὐτοῖς ἀμαχεὶ ἐκπολιορκηθέντων ἡμῶν ὁ πόλεμος. τούτων ἐγὼ ἡδίω μὲν ἂν εἶχον ὑμῖν ἕτερα ἐπιστέλλειν, οὐ μέντοι χρησιμώτερά γε, εἰ δεῖ σαφῶς ὑμᾶς εἰδότας τὰ ἐνθάδε βουλεύσασθαι. καὶ ἅμα, τὰς φύσεις ἐπιστάμενος ὑμῶν, βουλομένων μὲν τὰ ἥδιστα ἀκούειν, αἰτιωμένων δ' ὕστερον ἤν τι ὑμῖν ἀπ' αὐτῶν μὴ ὅμοιον ἐκβῇ, ἀσφαλέστερον ἡγησάμην τὸ ἀληθὲς δηλῶσαι. καὶ νῦν ὡς ἐφ' ἃ μὲν ἤλθομεν τὸ πρῶτον, καὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων ὑμῖν μὴ μεμπτῶν γεγενημένων, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε· ἐπειδὴ δὲ ἡ σικελία τε ἅπασα ξυνίσταται, καὶ ἐκ πελοποννήσου ἄλλη στρατιὰ προσδόκιμος αὐτοῖς, βουλεύεσθε ἤδη ὡς τῶν γ' ἐνθάδε μηδὲ τοῖς παροῦσιν ἀνταρκούντων, ἀλλ' ἢ τούτους μεταπέμπειν δέον, ἢ ἄλλην στρατιὰν μὴ ἐλάσσω ἐπιπέμπειν, καὶ πεζὴν καὶ ναυτικήν, καὶ χρήματα μὴ ὀλίγα· ἐμοὶ δὲ διάδοχόν τινα, ὡς ἀδύνατός εἰμι διὰ νόσον νεφρῖτιν παραμένειν. ἀξιῶ δ' ὑμῶν ξυγγνώμης τυγχάνειν. καὶ γὰρ ὅτ' ἐρρώμην, πολλὰ ἐν ἡγεμονίαις ὑμᾶς εὖ ἐποίησα. ὅ,τι δὲ μέλλετε, ἅμα τῷ ἦρι εὐθὺς καὶ μὴ ἐς ἀναβολὰς πράττετε· ὡς τῶν πολεμίων, τὰ μὲν ἐν σικελίᾳ δι' ὀλίγου ποριουμένων, τὰ δ' ἐκ πελοποννήσου, σχολαίτερον μέν, ὅμως δ' ἢν μὴ προσέχητε τὴν γνώμην, τὰ μὲν, λήσουσιν ὑμᾶς, ὥσπερ καὶ πρότερον, τὰ δὲ, φθήσονται.

Ἡ μὲν τοῦ Νικίου ἐπιστολὴ τοσαῦτα ἐδήλου. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, ἀκούσαντες αὐτῆς, τὸν μὲν Νικίαν οὐ παρέλυσαν τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' αὐτῷ, ἕως ἂν ἕτεροι αἱρεθέντες ξυνάρχοντες ἀφίκωνται, τῶν αὐτοῦ ἐκεῖ δύο προσείλοντο, Μένανδρον καὶ Εὐθύδημον, ὅπως μὴ μόνος ἐν ἀσθενείᾳ ταλαιπωροίη. στρατιὰν δὲ ἄλλην ἐψηφίσαντο πέμπειν καὶ ναυτικὴν καὶ πεζικήν, ἀθηναίων τε ἐκ καταλόγου, καὶ τῶν ξυμμάχων· καὶ ξυνάρχοντας αὐτῷ εἵλοντο Δημοσθένην τε τὸν Ἀλκισθένους καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους· καὶ τὸν μὲν Εὐρυμέδοντα εὐθὺς περὶ ἡλίου τροπὰς τὰς χειμερινὰς ἀποπέμπουσιν ἐς τὴν σικελίαν, μετὰ δέκα νεῶν, ἄγοντα εἴκοσι τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ἅμα ἀγγελοῦντα τοῖς ἐκεῖ ὅτι ἥξει βοήθεια, καὶ ἐπιμέλεια αὐτῶν ἔσται. ὁ δὲ Δημοσθένης, ὑπομένων παρεσκευάζετο τὸν ἔκπλουν, ὡς ἅμα τῷ ἦρι ποιησόμενος· στρατιάν τε ἐπαγγέλλων ἐς τοὺς ξυμμάχους, καὶ χρήματα αὐτόθεν καὶ ναῦς καὶ ὁπλίτας ἑτοιμάζων. πέμπουσι δὲ καὶ περὶ τὴν πελοπόννησον οἱ ἀθηναῖοι εἴκοσι ναῦς, ὅπως φυλάσσοιεν μηδένα ἀπὸ κορίνθου καὶ τῆς πελοποννήσου ἐς τὴν σικελίαν περαιοῦσθαι. οἱ γὰρ κορίνθιοι, ὡς οἵ τε πρέσβεις αὐτοῖς ἧκον, καὶ τὰ ἐν τῇ σικελίᾳ βελτίω ἤγγελλον, νομίσαντες οὐκ ἄκαιρον καὶ τὴν προτέραν πέμψιν τῶν νεῶν ποιήσασθαι, πολλῷ μᾶλλον ἐπέρρωντο, καὶ ἐν ὁλκάσι

α Πολλὴ δ' ἡ σικελία] ἔχουσα ἀποχωρὰς. β Ἀνδράποδα ὑκκαρικά] ἀπὸ ὑκκάρων πόλεως σικελῶν, ὧν μέμνηται ἐν τῇ ἕκτῃ. γ Τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ναυτικοῦ ἀφῄρηνται] ὅ ἐστιν, ἐλυμήναντο τὸ ἀκριβὲς τῆς ναυτικῆς δυνάμεως. δ Ὅτι βραχεῖα ἀκμὴ] ἀντὶ τοῦ, ὀλίγῳ χρόνῳ ἀκμάζει ἡ ναυτικὴ δύναμις. ε Τούτων δὲ πάντων ἀπορώτατον] μείζονα πάντων τῶν εἰρημένων ἀπορίαν ἔχει τὸ μὴ δύνασθαι ἐμὲ κωλύειν τὰ ἁμαρτήματα. ζ Χαλεπαὶ γὰρ αἱ ὑμέτεραι φύσεις ἄρξαι] ἀντὶ τοῦ παθητικοῦ ἐνεργητικὸν εἴληφεν τὸ ἄρξαι. η Ἐπιπληρωσόμεθα] τὰ πληρώματα ἀναπληρώσομεν. θ Διαπολεμήσεται] ἀντὶ τοῦ, καταπραχθήσεται. ι Ἀσφαλέστερον ἡγησάμην] συμφέρον κατὰ τὴν βουλήν. κ Ὡς ἐφ' ἃ μὲν ἤλθομεν] ἀντὶ τοῦ ὧν ἕνεκα ἤλθομεν. λ Ἅπασα ξυνίσταται] ἤγουν συνάγεται, εἰς ὁμόνοιαν ἔρχεται. μ Μηδὲ τοῖς παροῦσιν ἀνταρκούντων] μηδὲ πρὸς τοὺς ἐνθάδε πολεμίους αὐταρκούντων, ἤτοι δυναμένων. ν Ἀξιῶ δ' ὑμῶν ξυγγνώμης τυγχάνειν] ἀντὶ τοῦ, ἄξιός εἰμι συγγνώμης ἐπιτυχεῖν. ξ Τὰ μὲν, λήσουσιν ὑμᾶς] ἀκόλουθον ἦν τῷ προκειμένῳ, τὸ, δι' ὀλίγου ποριουμένων, τὸ, τὰ μὲν λησομένων ὑμᾶς, τὰ δὲ, φθησομένων. ο Τὰ δὲ, φθήσονται] ἤγουν μέλλουσι προλαβεῖν. π Οὐ παρέλυσαν τῆς ἀρχῆς] ἤγουν ἐξέβαλον. ρ Τῶν αὐτοῦ ἐκεῖ δύο προσείλοντο] ἤγουν ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, ἤγουν τοῦ Νικίου. σ Καὶ χρήματα αὐτόθεν, καὶ ναῦς] ἀπὸ τῶν συμμάχων.

τ Ἐπέρρωντο] διηγέρθησαν.

παρεσκευάζοντο, αὐτοί τε ἀποστελοῦντες ὁπλίτας ἐν τῇ σικελίᾳ, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πελοποννήσου οἱ λακεδαιμόνιοι τῷ αὐτῷ τρόπῳ πέμψοντες. ναῦς τε οἱ κορίνθιοι πέντε καὶ εἴκοσιν ἐπλήρουν, ὅπως ναυμαχίας τε ἀποπειράσωσι πρὸς τὴν ἐν τῇ ναυπάκτῳ φυλακὴν, [a] καὶ τὰς ὁλκάδας αὐτῶν [b] ἧσσον οἱ ἐν τῇ ναυπάκτῳ ἀθηναῖοι κωλύοιεν ἀπαίρειν, πρὸς τὴν σφετέραν ἀντίταξιν τῶν τριήρων τὴν φυλακὴν ποιούμενοι. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ τὴν ἐς τὴν ἀττικὴν ἐσβολὴν οἱ λακεδαιμόνιοι, ὥσπερ τε [c] προεδέδοκτο αὐτοῖς, καὶ τῶν συρακοσίων καὶ τῶν κορινθίων [d] ἐναγόντων, ἐπειδὴ ἐπυνθάνοντο τὴν ἀπὸ τῶν ἀθηναίων βοήθειαν ἐς τὴν σικελίαν, ὅπως δὴ [e] ἐσβολῆς γενομένης [f] διακωλυθῇ. καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης προσκείμενος, ἐδίδασκε τὴν δεκέλειαν τειχίζειν, καὶ μὴ ἀνιέναι τὸν πόλεμον. μάλιστα δὲ τοῖς λακεδαιμονίοις ἐγεγένητό τις ῥώμη, διότι τοὺς ἀθηναίους ἐνόμιζον διπλοῦν τὸν πόλεμον ἔχοντας, πρός τε σφᾶς καὶ σικελιώτας, [g] εὐκαθαιρετωτέρους ἔσεσθαι. καὶ ὅτι τὰς σπονδὰς προτέρους λελυκέναι ἡγοῦντο αὐτούς. ἐν γὰρ τῷ προτέρῳ πολέμῳ σφέτερον τὸ παρανόμημα μᾶλλον γενέσθαι, ὅτι ἐς πλάταιαν ἦλθον θηβαῖοι [h] ἐν σπονδαῖς. [i] καὶ εἰρημένον ἐν ταῖς προτέραις ξυνθήκαις, ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν, ἢν δίκας θέλωσι διδόναι, αὐτοὶ οὐχ ὑπήκουον ἐς δίκας [k] προκαλουμένων τῶν ἀθηναίων, [l] καὶ διὰ τοῦτο δυστυχεῖν τε εἰκότως ἐνόμιζον, καὶ ἐνεθυμοῦντο τήν τε περὶ πύλον ξυμφορὰν, καὶ εἴ τις ἄλλη αὐτοῖς γένοιτο. ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀθηναῖοι ταῖς τριάκοντα ναυσὶν ὁρμώμενοι, ἐπιδαύρου τι καὶ πρασιῶν καὶ ἄλλα ἐδῄωσαν, καὶ ἐκ πύλου ἅμα ἐλῃστεύοντο· καὶ ὁσάκις περί του διαφοραὶ γένοιντο τῶν κατὰ τὰς σπονδὰς ἀμφισβητουμένων, ἐς δίκας προκαλουμένων τῶν λακεδαιμονίων, οὐκ ἤθελον ἐπιτρέπειν. τότε δὴ οἱ λακεδαιμόνιοι νομίσαντες τὸ παρανόμημα ὅπερ καὶ σφίσι πρότερον ἡμάρτητο, αὖθις ἐς τοὺς ἀθηναίους τὸ αὐτὸ περιεστάναι, πρόθυμοι ἦσαν ἐς τὸν πόλεμον. καὶ ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ σίδηρόν τε περιήγγελλον κατὰ τοὺς ξυμμάχους, καὶ τὰ ἄλλα ἐργαλεῖα ἡτοίμαζον ἐς τὸν ἐπιτειχισμόν. καὶ τοῖς ἐν τῇ σικελίᾳ ἅμα ὡς ἀποπέμψοντες ἐν ταῖς ὁλκάσιν ἐπικουρίαν, αὐτοί τε ἐπόριζον καὶ τοὺς ἄλλους πελοποννησίους προσηνάγκαζον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα. καὶ ὄγδοον καὶ δέκατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου ἦρος εὐθὺς ἀρχομένου, πρωιαίτατα δὴ οἱ λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς τὴν ἀττικὴν ἐσέβαλον. ἡγεῖτο δὲ Ἆγις ὁ Ἀρχιδάμου λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ πρῶτον μὲν τῆς χώρας τὰ περὶ τὸ πεδίον ἐδῄωσαν, ἔπειτα δεκέλειαν ἐτείχιζον, κατὰ πόλεις διελόμενοι τὸ ἔργον. ἀπέχει δὲ ἡ δεκέλεια σταδίους μάλιστα τῆς τῶν ἀθηναίων πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατόν· παραπλήσιον δὲ οὐ πολλῷ πλέον καὶ ἀπὸ τῆς βοιωτίας. ἐπὶ δὲ τῷ πεδίῳ καὶ τῆς χώρας τοῖς κρατίστοις ἐς τὸ κακουργεῖν ᾠκοδομεῖτο τὸ τεῖχος, [m] ἐπιφανὲς μέχρι τῆς τῶν ἀθηναίων πόλεως. καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ ἀττικῇ πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐτείχιζον, οἱ δ' ἐν τῇ πελοποννήσῳ ἀπέστελλον περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ταῖς ὁλκάσι τοὺς ὁπλίτας ἐς τὴν σικελίαν. λακεδαιμόνιοι μὲν, τῶν τε εἱλώτων ἐπιλεξάμενοι τοὺς βελτίστους, καὶ τῶν νεοδαμωδῶν ξυναμφοτέρων ἑξακοσίους ὁπλίτας, καὶ Ἔκκριτον σπαρτιάτην ἄρχοντα. βοιωτοὶ δὲ, τριακοσίους ὁπλίτας, ὧν ἦρχον Ξένων τε καὶ Νίκων, θηβαῖοι, καὶ Ἡγήσανδρος θεσπιεύς. οὗτοι μὲν οὖν ἐν τοῖς πρώτοις ὁρμήσαντες ἀπὸ τοῦ ταινάρου τῆς λακωνικῆς, ἐς τὸ πέλαγος ἀφῆκαν. μετὰ δὲ τούτους κορίνθιοι, οὐ πολλῷ ὕστερον πεντακοσίους ὁπλίτας, τοὺς μὲν ἐξ αὐτῆς κορίνθου, τοὺς δὲ, προσμισθωσάμενοι ἀρκάδων. καὶ ἄρχοντα Ἀλέξαρχον κορίνθιον προστάξαντες, ἀπέπεμψαν. ἀπέστειλαν δὲ καὶ σικυώνιοι διακοσίους ὁπλίτας ὁμοῦ τοῖς κορινθίοις, ὧν ἦρχε Σαργεὺς σικυώνιος. αἱ δὲ πέντε καὶ εἴκοσι νῆες τῶν κορινθίων αἱ τοῦ χειμῶνος πληρωθεῖσαι ἀνθώρμουν ταῖς ἐν τῇ ναυπάκτῳ εἴκοσιν ἀττικαῖς, ἕωσπερ αὐτοῖς

[a] Καὶ τὰς ὁλκάδας αὐτῶν] ὅπως τὰς ὁλκάδας τῶν κορινθίων μὴ κωλύοιεν πλεῖν οἱ ἀθηναῖοι, ὁρμώμενοι ἐκ ναυπάκτου. [b] Ἧσσον οἱ ἐν τῇ ναυπάκτῳ] ἀντὶ τοῦ οὐδόλως. [c] Προεδέδοκτο] προεκεκύρωτο. [d] Ἐναγόντων] ἐμβιβαζόντων, καὶ κινούντων εἰς τοῦτο. [e] Ἐσβολῆς γενομένης] τῶν λακεδαιμονίων ἐς τὴν ἀττικήν. [f] Διακωλυθῇ] ἡ βοήθεια δηλονότι. [g] Εὐκαθαιρετωτέρους] ἀχειρωτοτέρους. [h] Ἐν σπονδαῖς] ἀντὶ τοῦ, οὐσῶν σπονδῶν. [i] Καὶ εἰρημένον] ἤγουν πεπραγμένου καὶ κεκυρωμένου ὄντος. [k] Προκαλουμένων] κινούντων. [l] Καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως] διὰ τὸ παρασπονδῆσαι.

[m] Ἐπιφανὲς] ἀντὶ τοῦ καταφανές.

γρ. διαφορὰ γένοιτο

γρ. τοῦ δὲ

γρ. οὖν

οἱ ὁπλῖται ταῖς ὁλκάσιν ἀπὸ τῆς πελοποννήσου ἀπῆραν. ὧνπερ ἕνεκα καὶ τὸ πρότερον ἐπληρώθησαν, ὅπως μὴ οἱ ἀθηναῖοι πρὸς τὰς ὁλκάδας μᾶλλον ἢ πρὸς τὰς τριήρεις νοῦν ἔχωσιν. ἐν δὲ τούτῳ καὶ οἱ ἀθηναῖοι, ἅμα δεκελείας τῷ τειχισμῷ, καὶ τοῦ ἦρος εὐθὺς ἀρχομένου, περὶ πελοπόννησον ναῦς τριάκοντα ἔστειλαν, καὶ Χαρικλέα τὸν Ἀπολλοδώρου ἄρχοντα· [α] ᾧ εἴρητο, καὶ ἐς ἄργος ἀφικομένῳ, κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παρακαλεῖν ἀργείων τε ὁπλίτας ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ τὸν Δημοσθένην ἐς τὴν σικελίαν, ὥσπερ ἔμελλον, ἀπέστελλον, ἑξήκοντα μὲν ναυσὶν ἀθηναίων, καὶ πέντε χίαις, ὁπλίταις δὲ [β] ἐκ καταλόγου ἀθηναίων διακοσίοις καὶ χιλίοις, καὶ νησιωτῶν ὅσοις ἑκασταχόθεν οἷόν τ' ἦν πλείστοις χρήσασθαι· καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ξυμμάχων τῶν ὑπηκόων εἴ ποθέν τι εἶχον ἐπιτήδειον ἐς τὸν πόλεμον, [γ] ξυμπείσαντες. [δ] εἴρητο δ' αὐτῷ, πρῶτον μετὰ τοῦ Χαρικλέους ἅμα περιπλέοντα ξυστρατεύεσθαι περὶ τὴν λακωνικήν. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἐς τὴν αἴγιναν προσπλεύσας, τοῦ στρατεύματός τε εἴ τι ὑπελείπετο περιέμενε, καὶ τὸν Χαρικλέα τοὺς ἀργείους [ε] παραλαβεῖν. ἐν δὲ τῇ σικελίᾳ, ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος τούτου, καὶ ὁ Γύλιππος ἧκεν ἐς τὰς συρακούσας, ἄγων ἀπὸ τῶν πόλεων ὧν ἔπεισε, στρατιὰν ὅσην ἑκασταχόθεν πλείστην ἐδύνατο· καὶ ξυγκαλέσας τοὺς συρακοσίους, ἔφη χρῆναι πληροῦν ναῦς ὡς δύνανται πλείστας, καὶ ναυμαχίας ἀπόπειραν λαμβάνειν. ἐλπίζειν γὰρ [ζ] ἀπ' αὐτοῦ τι ἔργον ἄξιον τοῦ κινδύνου ἐς τὸν πόλεμον κατεργάσεσθαι. ξυνανέπειθε δὲ καὶ ὁ Ἑρμοκράτης οὐχ ἥκιστα τοῦ ταῖς ναυσὶ [η] μὴ ἀθυμεῖν ἐπιχειρῆσαι πρὸς τοὺς ἀθηναίους, λέγων οὐδὲ ἐκείνους πάτριον τὴν ἐμπειρίαν οὐδὲ ἀΐδιον τῆς θαλάσσης ἔχειν, ἀλλ' ἠπειρώτας μᾶλλον τῶν συρακοσίων ὄντας, καὶ ἀναγκασθέντας [θ] ὑπὸ μήδων ναυτικοὺς γενέσθαι· καὶ [ι] πρὸς ἄνδρας τολμηρούς, οἵους καὶ ἀθηναίους, τοὺς ἀντιτολμῶντας, χαλεπωτάτους ἂν αὐτοῖς φαίνεσθαι. [κ] ᾧ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς πέλας, οὐ δυνάμει ἔστιν ὅτε προὔχοντες, τῷ δὲ θράσει ἐπιχειροῦντες, καταφοβοῦσι, καὶ σφᾶς ἂν τὸ αὐτὸ ὁμοίως τοῖς ἐναντίοις ὑποσχεῖν. καὶ συρακοσίους [λ] εὖ εἰδέναι ἔφη τῷ τολμῆσαι ἀπροσδοκήτως πρὸς τὸ ἀθηναίων ναυτικὸν ἀντιστῆναι, πλέον διὰ τὸ τοιοῦτον ἐκπλαγέντων αὐτῶν περιεσομένους, ἢ ἀθηναίους τῇ ἐπιστήμῃ τὴν συρακοσίων ἀπειρίαν βλάψοντας. ἰέναι οὖν ἐκέλευεν ἐς τὴν πεῖραν τοῦ ναυτικοῦ, καὶ μὴ ἀποκνεῖν. καὶ οἱ μὲν συρακούσιοι, τοῦ τε Γυλίππου καὶ τοῦ Ἑρμοκράτους, καὶ εἴ του ἄλλου, πειθόντων, ὥρμηντό τε ἐς τὴν ναυμαχίαν, καὶ τὰς ναῦς ἐπλήρουν. ὁ δὲ Γύλιππος, ἐπειδὴ παρεσκευάσατο τὸ ναυτικόν, ἀγαγὼν ὑπὸ νύκτα πᾶσαν τὴν στρατιὰν τὴν πεζήν, αὐτὸς μὲν τοῖς ἐν τῷ πλημμυρίῳ τείχεσι κατὰ γῆν ἔμελλε προσβαλεῖν· αἱ δὲ τριήρεις τῶν συρακοσίων ἅμα καὶ ἀπὸ ξυνθήματος, πέντε μὲν καὶ τριάκοντα ἐκ τοῦ μεγάλου λιμένος ἐπέπλεον· αἱ δὲ πέντε καὶ τεσσαράκοντα, [μ] ἐκ τοῦ ἐλάσσονος, οὗ ἦν καὶ τὸ νεώριον αὐτοῖς. καὶ περιέπλεον, βουλόμενοι [ν] πρὸς τὰς ἐντὸς προσμῖξαι, καὶ ἅμα ἐπιπλεῖν τῷ πλημμυρίῳ, ὅπως οἱ ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβῶνται. οἱ δ' ἀθηναῖοι, διὰ τάχους [ξ] ἀντιπληρώσαντες ἑξήκοντα ναῦς, ταῖς μὲν πέντε καὶ εἴκοσι πρὸς τὰς πέντε καὶ τριάκοντα τῶν συρακοσίων, τὰς ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι, ἐναυμάχουν· ταῖς δ' ἐπιλοίποις ἀπήντων ἐπὶ τὰς ἐκ τοῦ νεωρίου περιπλεούσας. καὶ εὐθὺς πρὸ τοῦ στόματος τοῦ μεγάλου λιμένος ἐναυμάχουν, καὶ ἀντεῖχον ἀλλήλοις ἐπὶ πολύ, [ο] οἱ μέν, βιάσασθαι βουλόμενοι τὸν ἔσπλουν, οἱ δέ, κωλύειν. [π] ἐν τούτῳ δὲ ὁ Γύλιππος, [ρ] τῶν ἐν τῷ πλημμυρίῳ ἀθηναίων πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπικαταβάντων, καὶ τῇ ναυμαχίᾳ [σ] τὴν γνώμην προσεχόντων, φθάνει προσπεσὼν ἅμα τῇ ἕῳ αἰφνιδίως τοῖς τείχεσι· καὶ αἱρεῖ [τ] τὸ μέγιστον πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἐλάσσω δύο, οὐχ ὑπομεινάντων τῶν φυλάκων, ὡς εἶδον τὸ μέγιστον ῥᾳδίως ληφθέν. καὶ ἐκ μὲν τοῦ πρώτου ἁλόντος, χαλεπῶς οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι καὶ ἐς τὰ πλοῖα καὶ

α Ὧ εἴρητο] ᾧ ἐρρέθη.
β Ἐκ καταλόγου] ἐκ τῶν αὐτοχθόνων.
γ Ξυμπείσαντες] λαβόντες.
δ Εἴρητο δ' αὐτῷ] τῷ Δημοσθένει.
ε Παραλαβεῖν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ περιέμενεν.
ζ Ἀπ' αὐτοῦ] τοῦ ναυμαχεῖν.
η Μὴ ἀθυμεῖν ἐπιχειρῆσαι] ὑπὲρ τοῦ μὴ ὀκνεῖν ἐπιχειρῆσαι τοῖς ἀθηναίοις κατὰ θάλασσαν. ἤ, ὑπὲρ τοῦ μὴ δεδιέναι.
θ Ὑπὸ μήδων] τῶν μετὰ Ξέρξου.
ι Καὶ πρὸς ἄνδρας τολμηροὺς] ἤγουν, καὶ τοῖς οὔπω τολμηροῖς ὡς ἀθηναῖοι εἰσι, τοὺς ἀντιτολμῶντας, φοβεροὺς φαίνεσθαι.
κ Ὧ γὰρ ἐκεῖνοι] ᾧ γὰρ ἐκεῖνοι (φησὶ) φοβοῦσι τοὺς πέλας, (τουτέστι, διὰ θράσος, καὶ οὐχὶ διὰ δυνάμεως ὑπεροχὴν) τούτῳ ἂν καὶ ὑπὸ συρακουσίων ἐκφοβεῖσθαι τοὺς ἀθηναίους.
λ Εὖ εἰδέναι ἔφη] εἰδέναι (φησὶν) ὅτι συρακούσιοι τολμήσαντες ἀντιστῆναι πρὸς τὸ τῶν ἀθηναίων ναυτικόν, μᾶλλον αὐτοὺς τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλήξαντες βλάψουσιν, ὑπὲρ ἐκείνους οἱ ἀθηναῖοι, διὰ τὰς ἐμπειρίας εἰς τὴν πεῖραν τοῦ ναυτικοῦ.
μ Ἐκ τοῦ ἐλάσσονος] λιμένος δηλονότι.
ν Πρὸς τὰς ἐντὸς προσμῖξαι] ταῖς ἰδίαις ταῖς ἐντὸς τοῦ μεγάλου λιμένος συμμῖξαι.
ξ Ἀντιπληρώσαντες ἑξήκοντα ναῦς] εἰς ἀντιπαράταξιν τῶν συρακουσίων.
ο Οἱ μέν, βιάσασθαι βουλόμενοι] οἱ συρακούσιοι.
π Ἐν τούτῳ δὲ] τῷ καιρῷ δηλονότι.
ρ Τῶν ἐν τῷ πλημμυρίῳ ἀθηναίων] ἤγουν ἐν τῷ φρουρίῳ τῷ ἐν τῷ πλημμυρίῳ.
σ Τὴν γνώμην προσεχόντων] τὸν νοῦν.
τ Τὸ μέγιστον πρῶτον] ἤγουν κατὰ τὴν πρώτην εἰσβολήν.

ὁλκάδα τινὰ κατέφυγον, ἐξεκομίζοντο[a] ἐς τὸ στρατόπεδον. τῶν γὰρ συρακοσίων ταῖς ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ναυσὶ κρατουμένων τῇ ναυμαχίᾳ,[b] ὑπὸ τριήρους μιᾶς καὶ εὖ πλεούσης ἐπεδιώκοντο. ἐπεὶ δὲ τὰ δύο τειχίσματα ἡλίσκετο,[c] ἐν τούτῳ καὶ οἱ συρακούσιοι[d] ἐτύγχανον ἤδη νικώμενοι,[e] καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν φεύγοντες ῥᾷον παρέπλευσαν. αἱ γὰρ τῶν συρακοσίων αἱ πρὸ τοῦ στόματος νῆες ναυμαχοῦσαι,[f] βιασάμεναι τὰς τῶν ἀθηναίων ναῦς, οὐδενὶ κόσμῳ ἐσέπλεον,[g] καὶ ταραχθεῖσαι περὶ ἀλλήλας, παρέδοσαν τὴν νίκην τοῖς ἀθηναίοις.[h] ταύτας τε γὰρ ἔτρεψαν, καὶ ὑφ' ὧν τὸ πρῶτον ἐνικῶντο ἐν τῷ λιμένι.[i] καὶ ἕνδεκα μὲν ναῦς τῶν συρακοσίων κατέδυσαν, καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀπέκτειναν, πλὴν ὅσον ἐκ τριῶν νεῶν οὓς ἐζώγρησαν.[k] τῶν δὲ σφετέρων τρεῖς νῆες διεφθάρησαν. τὰ δὲ ναυάγια ἀνελκύσαντες τῶν συρακοσίων, καὶ τροπαῖον ἐν τῷ νησιδίῳ στήσαντες τῷ πρὸ τοῦ πλημμυρίου, ἀνεχώρησαν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον. οἱ δὲ συρακούσιοι κατὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν[l] οὕτως ἐπεπράγεσαν, τὰ δ' ἐν τῷ πλημμυρίῳ τείχη εἶχον, καὶ τροπαῖα ἔστησαν αὐτῶν τρία. καὶ τὸ μὲν ἕτερον τοῖν δυοῖν τειχοῖν τοῖν ὕστερον ληφθέντοιν κατέβαλον, τὰ δὲ δύο ἐπισκευάσαντες ἐφρούρουν. ἄνθρωποι δ' ἐν τῶν τειχῶν τῇ ἁλώσει ἀπέθανον καὶ ἐζωγρήθησαν πολλοί. καὶ χρήματα πολλὰ τὰ ξύμπαντα ἑάλω. ὥστε γὰρ ταμιείῳ χρωμένων τῶν ἀθηναίων τοῖς τείχεσι, πολλὰ μὲν ἐμπόρων χρήματα καὶ σῖτος ἐνῆν, πολλὰ δὲ καὶ τῶν τριηράρχων. ἐπεὶ καὶ ἱστία τεσσαράκοντα τριηρῶν καὶ τἆλλα σκεύη ἐγκατελείφθη, καὶ τριήρεις ἀνελκυσμέναι τρεῖς. μέγιστον δὲ καὶ ἐν τοῖς πρῶτον ἐκάκωσε τὸ στράτευμα τὸ τῶν ἀθηναίων ἡ τοῦ πλημμυρίου λῆψις. οὐ γὰρ ἔτι οὐδ' οἱ ἔσπλοι ἀσφαλεῖς ἦσαν τῆς ἐπαγωγῆς τῶν ἐπιτηδείων, (οἱ γὰρ συρακούσιοι ναυσὶν αὐτόθι ἐφορμοῦντες ἐκώλυον) καὶ διὰ μάχης ἤδη ἐγίγνοντο[m] αἱ ἐσκομιδαί· ἔς τε τὰ ἄλλα κατάπληξιν παρέσχε καὶ ἀθυμίαν τῷ στρατεύματι. μετὰ δὲ τοῦτο, ναῦς τε ἐκπέμπουσι δώδεκα οἱ συρακούσιοι, καὶ Ἀγάθαρχον ἐπ' αὐτῶν συρακούσιον ἄρχοντα. καὶ αὐτῶν μία μὲν ἐς πελοπόννησον ᾤχετο, πρέσβεις ἄγουσα, οἵπερ τά σφέτερα φράσωσιν ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσί, καὶ τὸν[n] ἐκεῖ πόλεμον ἔτι μᾶλλον[ξ] ἐποτρύνωσι γίγνεσθαι. αἱ δὲ ἕνδεκα νῆες πρὸς τὴν ἰταλίαν ἔπλευσαν, πυνθανόμεναι πλοῖα τοῖς ἀθηναίοις[o] γέμοντα χρημάτων προσπλεῖν. καὶ τῶν τε πλοίων ἐπιτυχοῦσαι τὰ πολλὰ διέφθειραν, καὶ ξύλα ναυπηγήσιμα ἐν τῇ καυλωνιάτιδι κατέκαυσαν, ἃ τοῖς ἀθηναίοις[π] ἑτοῖμα ἦν. ἔς τε λοκροὺς μετὰ ταῦτα ἦλθον. καὶ ὁρμουσῶν αὐτῶν, κατέπλευσε μία τῶν ὁλκάδων τῶν ἀπὸ πελοποννήσου, ἄγουσα θεσπιέων ὁπλίτας. καὶ ἀναλαβόντες αὐτοὺς οἱ συρακούσιοι ἐπὶ τὰς ναῦς, παρέπλεον ἐπ' οἴκου.[ρ] φυλάξαντες δ' αὐτοὺς οἱ ἀθηναῖοι εἴκοσι ναυσὶ πρὸς τοῖς μεγάροις, μίαν μὲν ναῦν λαμβάνουσιν αὐτοῖς ἀνδράσι, τὰς δ' ἄλλας οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀλλ' ἀποφεύγουσιν ἐς τὰς συρακούσας. ἐγένετο δὲ καὶ περὶ τῶν σταυρῶν ἀκροβολισμὸς ἐν τῷ λιμένι, οὓς οἱ συρακούσιοι πρὸ τῶν παλαιῶν νεωσοίκων κατέπηξαν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὅπως αὐτοῖς αἱ νῆες ἐντὸς ὁρμοῖεν, καὶ οἱ ἀθηναῖοι ἐπιπλέοντες μὴ βλάπτοιεν ἐμβάλλοντες.[σ] προσαγαγόντες γὰρ[τ] ναῦν μυελοφόρον αὐτοῖς οἱ ἀθηναῖοι, πύργους τε ξυλίνους ἔχουσαν[υ] καὶ παραφράγματα, ἔκ τε τῶν ἀκατίων[φ] ὤνδυον ἀναδούμενοι τοὺς σταυρούς, καὶ ἀνέκλων, καὶ κατακολυμβῶντες ἐξέπριον. οἱ δὲ συρακούσιοι ἀπὸ τῶν νεωσοίκων ἔβαλλον, οἱ δ' ἐκ τῆς ὁλκάδος ἀντέβαλλον. καὶ τέλος, τοὺς πολλοὺς τῶν σταυρῶν ἀνεῖλον οἱ ἀθηναῖοι. χαλεπωτάτη δ' ἦν τῆς σταυρώσεως[χ] ἡ κρύφιος. ἦσαν γὰρ τῶν σταυρῶν οὓς οὐχ ὑπερέχοντας τῆς θαλάσσης κατέπηξαν· ὥστε δεινὸν ἦν προσπλεῦσαι, μὴ οὐ προϊδών τις ὥσπερ περὶ ἕρμα περιβάλῃ τὴν

γρ' περὶ ἕρμα

α Ες τὸ στρατόπεδον] τὸ ἑαυτῶν δηλονότι. β Υπὸ τριήρους μιᾶς καὶ εὖ πλεούσης ἐπεδιώκοντο] οἱ ἐκ τοῦ πρώτου τείχους ἁλόντος διαφυγόντες δηλονότι. γ Εν τούτῳ καὶ οἱ συρακούσιοι] οἱ ἐκ τῶν τειχῶν τῶν ἀθηναίων τῶν ἐπὶ τῷ πλημμυρίῳ. δ Ετύγχανον ἤδη νικώμενοι] τῇ ναυμαχίᾳ. ε Καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν] τῶν ἀθηναίων. ζ Βιασάμεναι] νικήσασαι. η Καὶ ταραχθεῖσαι] ἤγουν ἀπὸ ταραχῆς περιπίπτουσαι ἀλλήλαις. θ Ταύτας γὰρ ἔτρεψαν] οἱ ἀθηναῖοι δηλονότι. ι Καὶ ἕνδεκα μὲν ναῦς] ἕνδεκα ναῦς τῶν συρακοσίων κατέδυσαν οἱ ἀθηναῖοι. κ Τῶν δὲ σφετέρων τρεῖς νῆες] ὅτι τρεῖς νῆες τῶν ἀθηναίων διεφθάρησαν. λ Οὕτως ἐπεπράγεσαν] οὕτως ἐδυστύχησαν. μ Αἱ ἐσκομιδαί] αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν ἐπιτηδείων. ν Τὸν ἐκεῖ πόλεμον] τὸν ἐν πελοποννήσῳ. ξ Εποτρύνωσι γίγνεσθαι] ἐπισπεύσωσι. ο Γέμοντα χρημάτων] καὶ ἐπὶ τῶν τυχόντων πραγμάτων τὰ χρήματα λαμβάνεται, καὶ οὐχ ὥσπερ νῦν ἀδοκίμως ἐπὶ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων εἰδῶν. π Ετοῖμα ἦν] πρὸς τὸ ναυπηγεῖν δηλονότι. ρ Φυλάξαντες δ' αὐτοὺς] τηρήσαντες καιρὸν εἰς τὸ ἐπιθέσθαι αὐτοῖς. σ Προσαγαγόντες] τοῖς σταυρώμασι δηλονότι. τ Ναῦν μυελοφόρον] μεγάλην. δυναμένην δέξασθαι μυρίον φόρτον. υ Καὶ παραφράγματα] ἤτοι παραπετάσματα. φ Ωνδυον ἀναδούμενοι τοὺς σταυρούς] ὄνδυος, μηχανὴ ἐπὶ περιαγωγῆς, ἢ οἱ χρώμενοι, ὄνδυοι λέγονται. Αλλως. ὄνδυος, ἐστὶ μηχανὴ ἐπ' ἄκρων τῶν ἀκατίων πηγνυμένη, ἀφ' ἧς περιβάλλοντες βρόχους, τοὺς σταυροὺς ῥᾳδίως ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνέσπων. ἔστι γὰρ ἡ μηχανὴ ἐπὶ τοσοῦτον βιαιοτάτη, ὥστε καὶ σαγήνην βαρεῖαν ὑπὸ δύο ἀνδρῶν ἀπόνως ἕλκεσθαι. καλοῦσι δὲ τὴν μηχανὴν οἱ τοὺς χαμαινίχοντας ἔχοντες ἁλιεῖς ἡλεκάτην ἐρρωμενέστερον. ἢ πρὸς τὴν ἀνέλκυσιν καθίσταται ὅταν καὶ περὶ αὐτῆς πέσῃ. ἐπ' ἀδείας γὰρ ἡ ἀνάπαυσις τῶν ἀνελκομένων γίγνεται. χ Η κρύφιος] σταύρωσις δηλονότι.

ναῦν. ἀλλὰ καὶ τούτους κολυμβηταὶ δυόμενοι ἐξέπριον μισθοῦ. ὅμως δ' αὖθις οἱ συρακούσιοι ἐσταύρωσαν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς ἀλλήλους (οἷον εἰκὸς τῶν στρατοπέδων ἐγγὺς ὄντων καὶ ἀντιτεταγμένων) ἐμηχανῶντο, καὶ ἀκροβολισμοῖς καὶ πείραις παντοίαις ἐχρῶντο. ἔπεμψαν δὲ καὶ ἐς τὰς πόλεις πρέσβεις οἱ συρακούσιοι κορινθίων καὶ ἀμπρακιωτῶν καὶ λακεδαιμονίων, ἀγγέλλοντας τήν τε τοῦ πλημμυρίου λῆψιν, καὶ τῆς ναυμαχίας πέρι, ὡς οὐ τῇ τῶν πολεμίων ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ σφετέρᾳ ταραχῇ ἡσσηθεῖεν· τά τε ἄλλα αὖ δηλώσοντας ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσὶ, καὶ ἀξιώσοντας ξυμβοηθεῖν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ, ὡς καὶ τῶν ἀθηναίων προσδοκίμων ὄντων ἄλλῃ στρατιᾷ, καὶ ἢν φθάσωσιν αὐτοὶ πρότερον διαφθείραντες τὸ παρὸν στράτευμα αὐτῶν, διαπολεμησόμενον. καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ σικελίᾳ ταῦτα ἔπρασσον. ὁ δὲ Δημοσθένης, ἐπεὶ ξυνελέγη αὐτῷ τὸ στράτευμα ὃ ἔδει ἔχοντα ἐς τὴν σικελίαν βοηθεῖν, ἄρας ἐκ τῆς αἰγίνης, καὶ πλεύσας πρὸς τὴν πελοπόννησον, τῷ τε Χαρικλεῖ καὶ ταῖς τριάκοντα ναυσὶ τῶν ἀθηναίων ξυμμίσγει. καὶ παραλαβόντες τῶν ἀργείων ὁπλίτας τινὰς ἐπὶ τὰς ναῦς, ἔπλεον ἐς τὴν λακωνικὴν· καὶ πρῶτον μὲν τῆς ἐπιδαύρου τι τῆς λιμηρᾶς ἐδῄωσαν, ἔπειτα σχόντες ἐς τὰ καταντικρὺ κυθήρων τῆς λακωνικῆς, ἔνθα τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστι, τῆς τε γῆς ἔστιν ἃ ἐδῄωσαν, καὶ ἐτείχισαν ἰσθμῶδές τι χωρίον, ἵνα δὴ οἵ τε εἵλωτες τῶν λακεδαιμονίων αὐτόσε αὐτομολῶσι, καὶ λῃσταὶ ἐξ αὐτοῦ, ὥσπερ ἐκ τῆς πύλου, ἁρπαγὴν ποιῶνται. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης εὐθὺς ἐπειδὴ ξυγκατέλαβε τὸ χωρίον, ἔπλει ἐπὶ τῆς κερκύρας, ὅπως καὶ τῶν ἐκεῖθεν ξυμμάχων παραλαβὼν, τὸν ἐς τὴν σικελίαν πλοῦν ὅτι τάχιστα ποιῆται· ὁ δὲ Χαρικλῆς, περιμείνας ἕως τὸ χωρίον ἐξετείχισε, καὶ καταλιπὼν φυλακὴν αὐτοῦ, ἀπεκομίζετο καὶ αὐτὸς ὕστερον ταῖς τριάκοντα ναυσὶν ἐπ' οἴκου, καὶ οἱ ἀργεῖοι ἅμα. ἀφίκοντο δὲ καὶ τῶν θρᾳκῶν τῶν μαχαιροφόρων τοῦ διακοῦ γένους ἐς τὰς ἀθήνας πελτασταὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ τριακόσιοι καὶ χίλιοι, οὓς ἔδει τῷ Δημοσθένει ἐς τὴν σικελίαν ξυμπλεῖν. οἱ δ' ἀθηναῖοι, ὡς ὕστερον ἧκον, διενοοῦντο αὐτοὺς πάλιν ὅθεν ἦλθον ἐς θρᾴκην ἀποπέμπειν. τὸ γὰρ ἔχειν πρὸς τὸν ἐκ τῆς δεκελείας πόλεμον αὐτοὺς, πολυτελὲς ἐφαίνετο. δραχμὴν γὰρ τῆς ἡμέρας ἕκαστος ἐλάμβανεν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ δεκέλεια, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐν τῷ θέρει τούτῳ τειχισθεῖσα, ὕστερον δὲ φρουραῖς ἀπὸ τῶν πόλεων, κατὰ διαδοχὴν χρόνου ἐπιούσαις τῇ χώρᾳ, ἐπῳκεῖτο, πολλὰ ἔβλαπτε τοὺς ἀθηναίους, καὶ ἐν τοῖς πρώτοις χρημάτων τ' ὀλέθρῳ καὶ ἀνθρώπων φθορᾷ ἐκάκωσε τὰ πράγματα. πρότερον μὲν γὰρ βραχεῖαι γιγνόμεναι αἱ ἐσβολαὶ τὸν ἄλλον χρόνον τῆς γῆς ἀπολαύειν οὐκ ἐκώλυον, τότε δὲ ξυνεχῶς ἐπικαθημένων, καὶ ὅτε μὲν καὶ πλεόνων ἐπιόντων, ὅτε δ' ἐξ ἀνάγκης τῆς ἴσης φρουρᾶς καταθεούσης τε τὴν χώραν, καὶ λῃστείας ποιουμένης, βασιλέως τε παρόντος τοῦ τῶν λακεδαιμονίων Ἄγιδος, (ὃς οὐκ ἐκ παρέργου τὸν πόλεμον ἐποιεῖτο) μεγάλα οἱ ἀθηναῖοι ἐβλάπτοντο. τῆς τε γὰρ χώρας ἁπάσης ἐστέρηντο, καὶ ἀνδραπόδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ηὐτομολήκεσαν, καὶ τούτων πολὺ μέρος χειροτέχναι· πρόβατά τε πάντα ἀπωλώλει, καὶ ὑποζύγια· ἵπποι τε, ὁσημέραι ἐξελαυνόντων τῶν ἱππέων, πρός τε τὴν δεκέλειαν καταδρομὰς ποιουμένων, καὶ κατὰ τὴν χώραν φυλασσόντων, οἱ μὲν ἀπεχωλοῦντο ἐν γῇ ἀποκρότῳ τε καὶ ξυνεχῶς ταλαιπωροῦντες, οἱ δ' ἐτιτρώσκοντο. ἥ τε τῶν ἐπιτηδείων παρακομιδὴ ἐκ τῆς εὐβοίας, πρότερον ἐκ τοῦ ὠρωποῦ κατὰ γῆς, διὰ τῆς δεκελείας θᾶσσον οὖσα, περὶ σούνιον, κατὰ θάλασσαν πολυτελὴς ἐγίγνετο· τῶν τε πάντων ὁμοίως ἐπακτῶν ἐδεῖτο ἡ πόλις, καὶ ἀντὶ τοῦ πόλις εἶναι, φρούριον κατέστη. πρὸς γὰρ τῇ ἐπάλξει τὴν μὲν ἡμέραν κατὰ διαδοχὴν

γρ. ὡς

γρ. τοῦ διακοῦ

γρ. ἐπιούσαις

α Τούτους] τοὺς κρυφίους σταυρούς. β Ἐσταύρωσαν] τοὺς σταυροὺς κατέπηξαν. γ Ὅτι ἐν ἐλπίσιν εἰσί] ὅτι κρείττονές εἰσι. δ Ξυμβοηθεῖν] βοήθειαν πέμπειν. ε Προσδοκίμων ὄντων] διὰ τὸ προσδοκᾶσθαι ἄλλην στρατιὰν, ἐλευσομένην δηλονότι. ζ Τὸ παρὸν στράτευμα] τὸ τῶν ἀθηναίων φησὶ στρατόπεδον. η Ξυνελέγη] συνηθροίσθη. θ Ἄρας ἐκ τῆς αἰγίνης] τὰ ἱστία δηλονότι. ι Ξυμμίσγει] ἑνοῦται. κ Καὶ παραλαβόντες] ἀντὶ τοῦ ἀναλαβόντες. ἡ τὸν χ' ὁ μὲν ὁπλίτης ὡς μὴ ἐρέσσων παραλαμβάνεται, ὁ δὲ ναύτης, ὡς κοινωνὸς τῆς εἰρεσίας λαμβάνεται. λ Τῆς λιμηρᾶς] ἤγουν τῆς καταξήρου. τῆς ἀδεοῦς. μ Καὶ ἐτείχισαν ἰσθμῶδές τι χωρίον] συμπεραίνει χάριν τὸ μέγεθος, καὶ μικρὰν διάστασιν ἐκ τῆς οἰκοδομίας προσδέδωκεν. ν Αὐτόσε αὐτομολῶσιν] ἔχουσιν εἰς τὸ ἰσθμῶδες χωρίον φεύγωσιν. ξ Ἐξετείχισεν] εἰς τέλος ἤγαγε. ο Τοῦ διακοῦ γένους] χαρακτὴρ, τοῦ διακικοῦ. π Οὓς ἔδει τῷ Δημοσθένει ξυμπλεῖν] χρεία ἦν. ὡρισμένον ἦν. ρ Ὡς ὕστερον ἧκον] μετὰ τὸ πλεῦσαι δηλονότι τὸν Δημοσθένην. σ Πολυτελὲς ἐφαίνετο] πολυδάπανον. δαπανηρόν. πολλὰ τελοῦν. ἐξ οὗ καὶ πολυτελὲς δεῖπνον. τ Ὑπὸ πάσης τῆς στρατιᾶς] τῶν λακεδαιμονίων δηλονότι. υ Ὕστερον δὲ φρουραῖς] μετὰ τὸ τειχισθῆναι. φ Ξυνεχῶς ἐπικαθημένων] διαστάτως ἐπικαθημένων τῶν λακεδαιμονίων. χ Τῆς ἴσης φρουρᾶς] τῆς τεταγμένης δηλονότι φησί. ψ Ὃς οὐκ ἐκ παρέργου] ἀντὶ τοῦ ἀμελῶς. ω Τῆς τε γὰρ χώρας ἁπάσης] τῆς καρπίμου. α Πρόβατα τε πάντα] τὰ κατὰ τῶν ἀθηναίων. β Καταδρομὰς ποιουμένων] τῶν ἀθηναίων δηλονότι ἱππέων. γ Πολυτελὴς] πολυδάπανος. δ Ὁμοίως ἐπακτῶν] εἰσαγωγίμων ἐξ ἀλλοδαπῆς.

οἱ Ἀθηναῖοι φυλάσσοντες, τὴν δὲ νύκτα, καὶ ξύμπαντες, πλὴν τῶν ἱππέων,
οἱ μὲν, ἐφ' ὅπλοις ποιούμενοι, οἱ δ' ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος ἐταλαι-
πωροῦντο. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐπίεζεν ὅτι δύο πολέμους ἅμα εἶχον, καὶ ἐς φιλονει-
κίαν καθέστασαν τοιαύτην, ἣν, πρὶν γενέσθαι, ἠπίστησεν ἄν τις ἀκούσας. τὸ γὰρ αὐτοὺς
πολιορκουμένους ἐπιτειχισμῷ ὑπὸ Πελοποννησίων, μηδ' ὡς ἀποστῆναι ἐκ Σικε-
λίας, ἀλλ' ἐκεῖ Συρακούσας τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀντιπολιορκεῖν, πόλιν οὐδὲν ἐλάσ-
σονα αὐτήν τε καθ' αὐτὴν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὸν παράλογον τοσοῦτον ποιῆσαι
τοῖς Ἕλλησι τῆς δυνάμεως καὶ τόλμης, ὅσον κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου, οἱ μὲν ἐνιαυτὸν,
οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τριῶν γε ἐτῶν οὐδεὶς πλείω χρόνον ἐνόμιζον περιοίσειν αὐτοὺς, εἰ οἱ
Πελοποννήσιοι ἐσβάλοιεν ἐς τὴν χώραν· ὥστε ἔτει ἑπτακαιδεκάτῳ μετὰ τὴν πρώ-
την ἐσβολὴν ἦλθον ἐς Σικελίαν, ἤδη τῷ πολέμῳ κατὰ πάντα τετρυχωμένοι, καὶ πό-
λεμον οὐδὲν ἐλάσσω προσανείλοντο τοῦ πρότερον ὑπάρχοντος ἐκ Πελοποννήσου.
δι' ἃ καὶ τότε ὑπό τε τῆς Δεκελείας πολλὰ βλαπτούσης καὶ τῶν ἄλλων ἀναλωμά-
των μεγάλων προσπιπτόντων, ἀδύνατοι ἐγένοντο τοῖς χρήμασι· καὶ τὴν εἰκοστὴν
ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον τὴν κατὰ θάλασσαν ἀντὶ τοῦ φόρου τοῖς ὑπηκόοις ἐποίησαν,
πλείω νομίζοντες ἂν σφίσι χρήματα οὕτω προσιέναι. αἱ μὲν γὰρ δαπάναι οὐχ ὁ-
μοίως καὶ πρὶν, ἀλλὰ πολλῷ μείζους καθέστασαν, ὅσῳ καὶ μείζων ὁ πόλεμος ἦν· αἱ
δὲ πρόσοδοι ἀπώλλυντο. τοὺς οὖν Θρᾷκας, τοὺς τῷ Δημοσθένει ὑστερήσαντας, διὰ
τὴν παροῦσαν ἀπορίαν τῶν χρημάτων, οὐ βουλόμενοι δαπανᾶν, εὐθὺς ἀπέπεμ-
πον, προστάξαντες κομίσαι αὐτοὺς Διιτρέφει, καὶ εἰπόντες, ἅμα ἐν τῷ παράπλῳ
(ἐπορεύοντο γὰρ δι' Εὐρίπου) καὶ τοὺς πολεμίους ἤν τι δύνωνται ἀπ' αὐτῶν βλάψαι.
ὁ δὲ ἐς τὴν Τάναγραν ἀπεβίβασεν αὐτοὺς, καὶ ἁρπαγήν τινα ἐποιήσατο διὰ ταχέων, καὶ
ἐκ Χαλκίδος τῆς Εὐβοίας ἀφ' ἑσπέρας διέπλευσε τὸν Εὔριπον· καὶ ἀποβιβάσας ἐς τὴν
Βοιωτίαν, ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ Μυκαλησσόν. καὶ τὴν μὲν νύκτα λαθὼν, πρὸς τῷ Ἑρμαίῳ
ηὐλίζετο (ἀπέχει δὲ τῆς Μυκαλησσοῦ ἑκκαίδεκα μάλιστα σταδίους) ἅμα δὲ τῇ ἡ-
μέρᾳ τῇ πόλει προσέκειτο οὔσῃ μεγάλῃ· καὶ αἱρεῖ, ἀφυλάκτοις τε ἐπιπεσὼν, καὶ
ἀπροσδοκήτοις μὴ ἄν ποτέ τινα σφίσιν ἀπὸ θαλάσσης τοσοῦτον ἐπαναβάντα ἐπι-
θέσθαι, τοῦ τείχους ἀσθενοῦς ὄντος, καὶ ἔστιν ᾗ καὶ πεπτωκότος, τοῦ δὲ, βραχέος ᾠκοδο-
μημένου, καὶ πυλῶν ἅμα διὰ τὴν ἄδειαν ἀνεῳγμένων. ἐσπεσόντες δὲ οἱ Θρᾷκες
ἐς τὴν Μυκαλησσὸν, τάς τε οἰκίας καὶ τὰ ἱερὰ ἐπόρθουν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐφό-
νευον, φειδόμενοι οὔτε πρεσβυτέρας οὔτε νεωτέρας ἡλικίας, ἀλλὰ πάντας ἑξῆς, ὅτῳ
ἐντύχοιεν, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας κτείνοντες, καὶ προσέτι καὶ ὑποζύγια, καὶ
ὅσα ἄλλα ἔμψυχα ἴδοιεν. τὸ γὰρ γένος τὸ τῶν Θρᾳκῶν, ὅμοια τοῖς μάλιστα τοῦ βαρ-
βαρικοῦ, ἐν ᾧ ἂν θαρσήσῃ, φονικώτατόν ἐστι. καὶ τότε ἄλλη τε ταραχὴ οὐκ ὀλίγη,
καὶ ἰδέα πᾶσα καθειστήκει ὀλέθρου, καὶ ἐπιπεσόντες διδασκαλείῳ παίδων (ὅπερ
μέγιστον ἦν αὐτόθι, καὶ ἄρτι ἔτυχον οἱ παῖδες ἐσεληλυθότες) κατέκοψαν πάντας·
καὶ ξυμφορὰ τῇ πόλει πάσῃ οὐδεμιᾶς ἥσσων μᾶλλον ἑτέρας ἀδόκητός τε ἐπέπεσεν
αὕτη καὶ δεινή. οἱ δὲ Θηβαῖοι, αἰσθόμενοι ἐβοήθουν, καὶ καταλαβόντες προκεχωρη-
κότας ἤδη τοὺς Θρᾷκας οὐ πολὺ, τήν τε λείαν ἀφείλοντο, καὶ αὐτοὺς φοβήσαντες,
καταδιώκουσιν ἐπὶ τὸν Εὔριπον καὶ τὴν θάλασσαν, οὗ αὐτοῖς τὰ πλοῖα, ἃ ἤγαγεν,
ὥρμει. καὶ ἀποκτείνουσιν αὐτῶν ἐν τῇ ἐσβάσει τοὺς πλείστους, οὔτε ἐπισταμένους νεῖν· τῶν
τε ἐν τοῖς πλοίοις, ὡς ἑώρων τὰ ἐν τῇ γῇ, ὁρμισάντων ἔξω τοῦ τοξεύματος τὰ πλοῖα.
ἐπεὶ ἔν γε τῇ ἄλλῃ ἀναχωρήσει οὐκ ἀτόπως οἱ Θρᾷκες πρὸς τὸ τῶν Θηβαίων ἱππικὸν,

α Τὴν δὲ νύκτα καὶ ξύμπαντες] οὐ κατὰ διαδοχὴν, ὡς παρ' ἡμέρας, ἀλλὰ πάντες. αα Ὅτι δύο πολέμους] τόν τε Πελοποννησιακὸν καὶ τὸν Σικελικόν. β Τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀντιπολιορκεῖν] ἠπίστησεν ἂν τις ἀκούσας, ἀπὸ κοινοῦ. γ Οὐδὲν ἐλάσσονα] γρ. οὐδὲν ἐλάσσω. δ Καὶ τὸν παράλογον] τὸ παράδοξον. παρὰ λόγον καὶ παρ' ἐλπίδα τῶν Ἑλλήνων ἥ τε δύναμις τῶν Ἀθηναίων ἀντέσχε, καὶ ἡ τόλμα. ε Μετὰ τὴν πρώτην ἐσβολὴν] ἣν εἰσέβαλεν ὁ Ἀρχίδαμος εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἄρτι πρώτως κινηθέντος τοῦ πολέμου. τὴν αἰτίαν διὰ τούτων τῶν ἀνακινησάντων τὸν πόλεμον αἰτιᾶται, καὶ ὡσπερ ἐποδύρεται τὴν πατρίδα. ζ Τοῦ πρότερον ὑπάρχοντος] αὐτὶ τοῦ, ὑπὸ Πελοποννησίων ἐπαγομένου. η Προσπιπτόντων] συμβαινόντων. θ Ἀδύνατοι ἐγένοντο τοῖς χρήμασιν] αὐτὶ τοῦ, ἐπέλιπεν αὐτοὺς χρήματα. ἤγουν, ἐν δεήσει χρημάτων ἐγένοντο. ι Ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον] κατά. κ Τοὺς οὖν Θρᾷκας] τοὺς κατὰ τὸν ἀπόπλουν τοῦ Δημοσθένους ἐλθόντας. λ Τοὺς τῷ Δημοσθένει ὑστερήσαντας] αὐτὶ τοῦ, ὑστεροῦντο Δημοσθένους· ἐλθόντας καὶ μὴ φθάσαντας τὸν Δημοσθένην. μ Ἀπ' αὐτῶν βλάψαι] αὐτὶ τοῦ, δι' αὐτῶν. ν Ἀπεβίβασεν] ἤγουν ἀποβιβάσαι ἐποίησεν. ξ Ἑκκαίδεκα μάλιστα σταδίους] αὐτὶ τοῦ κατὰ ἀκρίβειαν. ο Τῇ πόλει προσέκειτο] πλησιάσας ἐπέκειτο. π Καὶ αἱρεῖ] πορθεῖ. ρ Ἐπιπεσὼν] ἐπιθέμενος. σ Καὶ ἀπροσδοκήτοις] τὸ ἑξῆς, καὶ ἀπροσδοκήτοις, τοῦ τείχους ἀσθενοῦς ὄντος. τ Καὶ πυλῶν ἅμα] τινῶν. υ Καὶ τὰ ἱερὰ ἐπόρθουν] ἔκαιον. φ Ὅμοια τοῖς μάλιστα τοῦ βαρβαρικοῦ] ἤγουν, ὁμοίως ἔχει τοῖς βαρβαρικωτάτοις. χ Ἐν ᾧ ἂν θαρσῇ] ἤτοι ἐν ᾧ ἂν πράγματι. ἢ ἐν ᾧ, αὐτὶ τοῦ, ἐξ οὗ. ψ Ἦν αὐτόθι] ἐν τῇ πόλει. ω Ἃ ἤγαγεν, ὥρμει] ἤγουν ἐν ὅρμῳ καὶ λιμένι ἦσαν.

γρ. θαρσῇ

γρ. ἑώρων τὴν φυγὴν, αἰορ-

α Ἐν τῇ ἐσβάσει τοὺς πλείστους] ἀμφίβολον πότερον οἱ πολλοὶ νεῖν οὐκ ἠπίσταντο, ἢ οἱ πολλοὶ αἱρέθησαν. β Ὡς ἑώρων τὰ ἐν τῇ γῇ, ὁρμισάντων] γράφεται, ὡς ἑώρων τὴν φυγὴν, αἰορμισάντων. γ Οὐκ ἀτόπως] οὐκ ἀκόσμως.

ὅσον πρὸ τοῦ προσέκειτο, προσεκθέοντές τε καὶ ξυστρεφόμενοι ἐν ἐπιχωρίῳ τάξει τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. καὶ ὀλίγοι αὐτῶν ἐν τούτῳ διεφθάρησαν, μέρος δέ τι καὶ ἐν τῇ πόλει αὐτῇ δι' ἁρπαγὴν ἐγκαταληφθὲν ἀπώλετο. οἱ δὲ ξύμπαντες τῶν Θρᾳκῶν, πεντήκοντα καὶ διακόσιοι, ἀπὸ τριακοσίων καὶ χιλίων, ἀπέθανον. διέφθειραν δὲ καὶ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν ἄλλων οἳ ξυνεβοήθησαν, ἐς εἴκοσι μάλιστα ἱππέας τε καὶ ὁπλίτας ὁμοῦ, καὶ Θηβαίων τῶν βοιωταρχῶν, Σκιρφώνδαν· τῶν δὲ Μυκαλησσίων [α] μέρος τι ἀπηναλώθη. τὰ μὲν κατὰ τὴν Μυκαλησσόν, [β] πάθει [γ] χρησαμένων οὐδενός, [δ] ὡς ἐπὶ μεγέθει, τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἧσσον ὀλοφύρασθαι ἀξίῳ, τοιαῦτα ξυνέβη. ὁ δὲ Δημοσθένης, τότε ἀποπλέων ἐκ τῆς Κερκύρας μετὰ τὴν ἐκ τῆς Λακωνικῆς τείχισιν, ὁλκάδα ὁρμοῦσαν ἐν Φειᾷ τῇ Ἠλείων λαβών, ἐν ᾗ οἱ Κορίνθιοι ὁπλῖται ἐς τὴν Σικελίαν ἔμελλον περαιοῦσθαι, αὐτὴν μὲν διαφθείρει, οἱ δ' ἄνδρες ἀποφυγόντες, ὕστερον λαβόντες ἄλλην ἔπλεον. καὶ μετὰ τοῦτο ἀφικόμενος ὁ Δημοσθένης ἐς τὴν Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν, ὁπλίτας τε προσέλαβε, καὶ ἐκ τῆς Ναυπάκτου τῶν Μεσσηνίων μετεπέμψατο· καὶ ἐς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον τῆς Ἀκαρνανίας διέβη, ἐς Ἀλυζίαν τε καὶ Ἀνακτόριον, [ε] ὃ αὐτοὶ εἶχον. [ζ] ὄντι δ' αὐτῷ περὶ ταῦτα ὁ Εὐρυμέδων ἀπαντᾷ, ἐκ τῆς Σικελίας ἀποπλέων, ὃς τότε τοῦ χειμῶνος [η] τὰ χρήματα ἄγων τῇ στρατιᾷ ἀπεπέμφθη. καὶ ἀγγέλλει [θ] τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι πύθοιτο κατὰ πλοῦν ἤδη ὢν τὸ Πλημμύριον ὑπὸ τῶν Συρακοσίων ἑαλωκός. ἀφικνεῖται δὲ καὶ Κόνων παρ' αὐτούς, ὃς ἦρχε Ναυπάκτου, ἀγγέλλων ὅτι αἱ πέντε καὶ εἴκοσι νῆες τῶν Κορινθίων, αἱ σφίσιν [ι] ἀνθορμοῦσαι, οὔτε καταλύουσι τὸν πόλεμον, ναυμαχεῖν τε μέλλουσι. πέμπειν οὖν ἐκέλευεν [κ] αὐτοὺς ναῦς, ὡς οὐχ ἱκανὰς οὔσας δυοῖν δεούσας εἴκοσι τὰς ἑαυτῶν πρὸς τὰς ἐκείνων πέντε καὶ εἴκοσι ναυμαχεῖν. τῷ μὲν οὖν Κόνωνι δέκα ναῦς ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐρυμέδων τὰς ἄριστα σφίσι πλεούσας ἀφ' ὧν αὐτοὶ εἶχον, ξυμπέμπουσι πρὸς τὰς ἐν τῇ Ναυπάκτῳ. αὐτοὶ δὲ τὰ περὶ τῆς στρατιᾶς τὸν ξύλλογον ἡτοιμάζοντο· Εὐρυμέδων μέν, ἐς τὴν Κέρκυραν πλεύσας, καὶ πεντεκαίδεκά τε ναῦς πληροῦν κελεύσας αὐτούς, καὶ ὁπλίτας καταλεγόμενος (ξυνῆρχε γὰρ ἤδη Δημοσθένει, [λ] ἀποστραπόμενος, ὥσπερ καὶ ᾑρέθη) Δημοσθένης δ' ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἀκαρνανίαν χωρίων σφενδονήτας τε καὶ ἀκοντιστὰς ξυναγείρων. οἱ δ' ἐκ τῶν Συρακουσῶν τότε μετὰ τὴν τοῦ Πλημμυρίου ἅλωσιν πρέσβεις οἰχόμενοι ἐς τὰς πόλεις, ἐπειδὴ ἔπεισάν τε, καὶ ξυναγείραντες ἔμελλον ἄξειν τὸν στρατόν, ὁ Νικίας προπυθόμενος, πέμπει ἐς τῶν Σικελῶν τοὺς τὴν δίοδον ἔχοντας, καὶ ξυμμάχους, Κεντόριπάς τε καὶ Ἀλικυαίους, καὶ ἄλλους, ὅπως μὴ διαφήσωσι τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ [μ] ξυστραφέντες κωλύσωσι διελθεῖν. ἄλλῃ γὰρ αὐτοὺς οὐδὲ πειράσειν. Ἀκραγαντῖνοι γὰρ οὐκ ἐδίδοσαν διὰ τῆς ἑαυτῶν ὁδόν. πορευομένων δ' ἤδη τῶν Σικελιωτῶν, οἱ Σικελοί, καθάπερ ἐδέοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνέδραν τινὰ τριχῇ ποιησάμενοι, ἀφυλάκτοις τε καὶ ἐξαίφνης ἐπιγενόμενοι, διέφθειραν ἐς ὀκτακοσίους μάλιστα, καὶ τοὺς πρέσβεις, πλὴν ἑνὸς τοῦ Κορινθίου, πάντας. οὗτος δὲ τοὺς διαφυγόντας ἐς πεντακοσίους καὶ χιλίους ἐκόμισεν ἐς τὰς Συρακούσας. καὶ [ν] περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ οἱ Καμαριναῖοι ἀφικνοῦνται, [ξ] αὐτοῖς βοηθοῦντες, πεντακόσιοι μὲν ὁπλῖται, τριακόσιοι δὲ ἀκοντισταί, καὶ τοξόται τριακόσιοι. ἔπεμψαν δὲ καὶ οἱ Γελῷοι [ο] ναυτικόν τε ἐς πέντε ναῦς, καὶ ἀκοντιστὰς τετρακοσίους, καὶ ἱππέας διακοσίους. [π] σχεδὸν γάρ τοι ἤδη πᾶσα ἡ Σικελία, πλὴν Ἀκραγαντίνων· οὗτοι δ' οὐδὲ μεθ' ἑτέρων ἦσαν. οἱ δ' ἄλλοι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, μετὰ τῶν Συρακοσίων, οἱ πρότερον περιορώμενοι, ξυστάντες ἐβοήθουν. καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι, ὡς αὐτοῖς τὸ ἐν τοῖς Σικελοῖς πάθος ἐγένετο, ἐπέσχοντο εὐθέως [ρ] τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων, ἑτοίμης ἤδη τῆς στρατιᾶς οὔσης ἐκ τῆς Κερκύρας καὶ ἀπὸ τῆς ἠπείρου, ἐπεραιώθησαν ξυμπάσῃ τῇ στρατιᾷ

α Μέρος τι ἀπηναλώθη] ἤτοι παῖδες μὲν πολλοί, τῶν ἀνδρῶν δὲ μέρος τι.
β Πάθει χρησαμένων] ἄξιον (φησὶν) ὀλοφυρμοῦ τὸ κατὰ τοὺς Μυκαλησσίους ἐγένετο, οὐδενὸς ἄλλου πάθους ἧττον τῶν κατὰ τὸν πόλεμον γενομένων. γ Χρησαμένων] τῶν Μυκαλησσίων δηλονότι. δ Ὡς ἐπὶ μεγέθει] ἤτοι πόλεως, ἢ ὡς ἐπὶ μεγέθει πάθους.
ε Ὃ αὐτοὶ εἶχον] ἤγουν οἱ Ἀθηναῖοι. ζ Ὄντι δ' αὐτῷ περὶ ταῦτα] ἤγουν περὶ τὸ συλλέγειν δύναμιν.
η Τὰ χρήματα ἄγων τῇ στρατιᾷ] ἤτοι τὰ πρὸς τροφὴν χρήσιμα, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ συντείνοντα αὐτοῖς.
θ Τά τε ἄλλα] ὅσα εἶδε δηλονότι. ι Ἀνθορμοῦσαι] ἐναντίαι οὖσαι ἐπὶ τοῦ ὅρμου. κ Αὐτοὺς] ἤγουν τοὺς Κερκυραίους.
λ Ἀποστραπόμενος] τὸ μὲν ἀποστραπόμενος, καθ' ὑπερβατόν, τῷ, ὁ μὲν Εὐρυμέδων, ἐς τὴν Κέρκυραν ἀποστραπόμενος· τὸ δέ, ὥσπερ καὶ ᾑρέθη, καὶ αὐτὸ καθ' ὑπερβατόν, τῷ, ξυνῆρχεν ἤδη Δημοσθένης.
μ Ξυστραφέντες] συναχθέντες.
ν Περὶ τὰς αὐτὰς] ἤγουν κατὰ τὰς αὐτάς. ξ Αὐτοῖς βοηθοῦντες] τοῖς Συρακουσίοις. ο Ναυτικόν τε ἐς πέντε ναῦς] ἤγουν λαὸν πέντε νεῶν. π Σχεδὸν γάρ τι ἤδη πᾶσα ἡ Σικελία] ὅτι πᾶσα ἡ Σικελία, πλὴν τῶν Ἀκραγαντίνων, τοῖς Ἀθηναίοις ἐπέθετο.
ρ Τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιχειρεῖν] μάχεσθαι.

ᵃ τὸν ἰόνιον ἐπ' ἄκραν ἰαπυγίαν. ᵇ καὶ ὁρμηθέντες αὐτόθεν, κατίσχουσιν ἐς τὰς χοιράδας νήσους ἰαπυγίας· καὶ ἀκοντιστάς τε τινὰς τῶν ἰαπύγων πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ μεσσαπίου ἔθνους ἀναβιβάζονται ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ τῷ Ἄρτᾳ (ὅσπερ καὶ τοὺς ἀκοντιστὰς δυνάστης ὢν παρέσχετο αὐτοῖς) ἀνανεωσάμενοί τινα παλαιὰν φιλίαν, ἀφικνοῦνται ἐς μεταπόντιον τῆς ἰταλίας· καὶ τοὺς μεταποντίους πείσαντες ᶜ κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν ἀκοντιστάς τε ξυμπέμπειν τριακοσίους καὶ τριήρεις δύο, καὶ ἀναλαβόντες ταῦτα, παρέπλευσαν ἐς θουρίαν, καὶ καταλαμβάνουσι νεωστὶ στάσει τοὺς τῶν ἀθηναίων ἐναντίους ἐκπεπτωκότας. καὶ βουλόμενοι, τὴν στρατιὰν αὐτόθι πᾶσαν ἀθροίσαντες, εἴ τις ὑπελέλειπτο ἐξετάσαι, καὶ τοὺς θουρίους πεῖσαι σφίσι ξυστρατεύειν τε ὡς προθυμότατα, καὶ ἐπειδήπερ ἐν τούτῳ τύχης εἰσί, τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους τοῖς ἀθηναίοις νομίζειν, περιέμενον ἐν τῇ θουρίᾳ, καὶ ἔπρασσον ταῦτα. οἱ δὲ πελοποννήσιοι, καὶ οἱ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ ἐν ταῖς πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶν, οἵπερ τῶν ὁλκάδων ἕνεκα τῆς ἐς σικελίαν κομιδῆς ἀνθώρμουν πρὸς τὰς ἐν ναυπάκτῳ ναῦς, παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ, ᵈ καὶ προσπληρώσαντες ἔτι ναῦς, ὥστε ὀλίγῳ ἐλάσσους εἶναι αὐτοὺς τῶν ἀττικῶν νεῶν, ὁρμίζονται κατ' ἐρινεὸν τῆς ἀχαΐας ἐν τῇ ῥυπικῇ. καὶ αὐτοῖς τοῦ χωρίου μηνοειδοῦς ὄντος ἐφ' ᾧ ὥρμουν, ὁ μὲν πεζὸς ἑκατέρωθεν προσβεβοηθηκότες, τῶν τε κορινθίων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων ᵉ ἐπὶ ταῖς ἀνεχούσαις ἄκραις παρετέτακτο, αἱ δὲ νῆες τὸ μεταξὺ εἶχον ἐμφάρξασαι. ἦρχε δὲ τοῦ ναυτικοῦ Πολυάνθης κορίνθιος. οἱ δ' ἀθηναῖοι ἐκ τῆς ναυπάκτου τριάκοντα ναυσὶ καὶ τρισὶν (ἦρχε δὲ αὐτῶν Δίφιλος) ἐπέπλευσαν αὐτοῖς. καὶ οἱ κορίνθιοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσύχαζον, ἔπειτα ἀρθέντος αὐτοῖς τοῦ σημείου, ᶠ ἐπεὶ καιρὸς ἐδόκει εἶναι, ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς ἀθηναίους, καὶ ἐναυμάχουν, ᵍ καὶ χρόνον ἀντεῖχον πολὺν ἀλλήλοις· καὶ τῶν μὲν κορινθίων τρεῖς νῆες διαφθείρονται, τῶν δὲ ἀθηναίων κατέδυ μὲν οὐδεμία ἁπλῶς, ἑπτὰ δέ τινες ʰ ἄπλοι ἐγένοντο, ⁱ ἀντίπρῳροι ἐμβαλλόμεναι, καὶ ἀναρραγεῖσαι ᵏ τὰς παρεξειρεσίας ὑπὸ τῶν κορινθίων νεῶν, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παχυτέρας ˡ τὰς ἐπωτίδας ἐχουσῶν. ναυμαχήσαντες δὲ ᵐ ἀντίπαλα μὲν, καὶ ὡς αὐτοὺς ἑκατέρους ἀξιοῦν νικᾶν, ὅμως δὲ τῶν ναυαγίων κρατησάντων τῶν ἀθηναίων, διά τε τὴν τοῦ ἀνέμου ἄπωσιν αὐτῶν ἐς τὸ πέλαγος, καὶ διὰ τὴν τῶν κορινθίων ᵉ οὐκέτι ἐπαναγωγὴν, διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων· καὶ δίωξις οὐδεμία ἐγένετο, οὐδ' ἄνδρες οὐδετέρων ἑάλωσαν. οἱ μὲν γὰρ κορίνθιοι καὶ πελοποννήσιοι πρὸς τῇ γῇ ναυμαχοῦντες, ῥᾳδίως διεσῴζοντο· τῶν δὲ ἀθηναίων οὐδεμία κατέδυ ναῦς. ἀποπλευσάντων δὲ τῶν ἀθηναίων ἐς τὴν ναύπακτον, οἱ κορίνθιοι εὐθὺς τροπαῖον ἔστησαν, ὡς νικῶντες, ὅτι πλείους τῶν ἐναντίων ναῦς ἄπλους ἐποίησαν· καὶ νομίσαντες δι' αὐτὸ οὐχ ἡσσᾶσθαι, δι' ὅπερ οὐδ' οἱ ἕτεροι νικᾶν. οἵ τε γὰρ κορίνθιοι ἡγήσαντο κρατεῖν εἰ μὴ πολὺ ἐκρατοῦντο, οἵ τ' ἀθηναῖοι ἐνόμιζον ἡσσᾶσθαι εἰ μὴ πολὺ ἐνίκων. ἀποπλευσάντων δὲ τῶν πελοποννησίων, καὶ τοῦ πεζοῦ διαλυθέντος, οἱ ἀθηναῖοι ἔστησαν τροπαῖον, καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ ἀχαΐᾳ ὡς νικήσαντες, ἀπέχον τοῦ ἐρινεοῦ, ἐν ᾧ οἱ κορίνθιοι ὥρμουν, ὡς εἴκοσι σταδίους. καὶ ἡ μὲν ναυμαχία οὕτως ἐτελεύτα. ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐρυμέδων, ἐπειδὴ ξυστρατεύειν αὐτοῖς οἱ θούριοι παρεσκευάσθησαν, ἑπτακοσίοις μὲν ὁπλίταις, τριακοσίοις δὲ ἀκοντισταῖς, τὰς μὲν ναῦς παραπλεῖν ἐκέλευον ἐπὶ τῆς κροτωνιάτιδος, αὐτοὶ δὲ τὸν πεζὸν πάντα ᵒ ἐξετάσαντες πρῶτον ἐπὶ τῷ συβάρει ποταμῷ, ἦγον διὰ τῆς θουριάδος γῆς. καὶ ὡς ἐγένοντο ἐπὶ τῷ ὑλίᾳ ποταμῷ, καὶ αὐτοῖς οἱ κροτωνιᾶται προσπέμψαντες εἶπον οὐκ ἂν σφίσι βουλομένοις εἶναι διὰ τῆς γῆς σφῶν τὸν στρατὸν ἰέναι, ἐπικαταβάντες ηὐλίσαντο πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ὑλίου, καὶ αἱ νῆες αὐτοῖς ἐς τὸ αὐτὸ ἀπήντων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀναβιβασάμενοι παρέπλεον, ἴσχοντες πρὸς ταῖς πόλεσι πλὴν λοκρῶν, ἕως

ᵃ Τὸν ἰόνιον ἐπ' ἄκραν ἰαπυγίαν] εἰς τὸ τέλος τοῦ ἰονίου, ἐφ' οὗ οἱ ἰάπυγες οἰκοῦσι. ᵇ Καὶ ὁρμηθέντες αὐτόθεν] ἤγουν ἐκ τῆς ἰαπυγίας. ᶜ Κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν] συμφώνημα δηλονότι. ἤγουν καθὼς ἀπῄτει ἡ συμμαχία.

ᵈ Καὶ προσπληρώσαντες] ἀντὶ τοῦ, καὶ προσέτι ἄλλας πληρώσαντες.

ᵉ Ἐπὶ ταῖς ἀνεχούσαις ἄκραις] ὑψηλαῖς. ἀνεχούσαις ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ ἀέρος.

ᶠ Ἐπεὶ καιρὸς ἐδόκει] πολέμου δηλονότι. ᵍ Καὶ χρόνον ἀντεῖχον πολὺν ἀλλήλοις] ἤγουν, κατὰ χρόνον πολὺν ἰσοπαλεῖς ἦσαν ἀνταπτόμενοι, καὶ χεῖρας ἀλλήλοις ἀνταίροντες. ʰ Ἄπλοι ἐγένοντο] ἀχρεῖοι πρὸς πλοῦν. ⁱ Ἀντίπρῳροι ἐμβαλλόμεναι] ἀντὶ τοῦ, ὑπὸ τῶν πολεμίων νεῶν τυπτόμεναι. ᵏ Τὰς παρεξειρεσίας] παρεξειρεσία ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν πρῴραν περὶ τῶν κωπῶν, ὡς ἂν εἴποι τις τὸ πάρεξ τῆς εἰρεσίας. ˡ Τὰς ἐπωτίδας] ἐπωτίδες εἰσὶ τὰ ἑκατέρωθεν πρῴρης ἐξέχοντα ξύλα. ᵐ Ἀντίπαλα μὲν] ἰσοστάσια. ⁿ Διὰ τὴν τῶν κορινθίων] διὰ τὸ μὴ ἐπανάγεσθαι αὐτοῖς τοὺς κορινθίους. ᵉ Οὐκέτι ἐπαναγωγὴν] ἤτοι δευτέραν ἀνάπλευσιν.

ᵒ Ἐξετάσαντες] ἀκριβῶς ἀριθμήσαντες.

γρ. ἐτελεύτησεν.

ἀφίκοιτο ἐπὶ Πέτραν τῆς Ῥηγίνης. οἱ δὲ Συρακούσιοι, ἐν τούτῳ πυνθανόμενοι αὐτῶν τὸν ἐπίπλουν, αὖθις ταῖς ναυσὶν ἀποπειράσαι ἐβούλοντο, καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ τοῦ πεζοῦ, ἥνπερ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, πρὶν ἐλθεῖν αὐτοὺς, φθάσαι βουλόμενοι, ξυνέλεγον. παρεσκευάσαντο δὲ τό, τε ἄλλο ναυτικὸν, ὡς ἐκ τῆς προτέρας ναυμαχίας ᵃτι πλέον ἐνεῖδον σχήσοντες· καὶ τὰς πρῴρας τῶν νεῶν ξυντεμόντες ἐς ἔλασσον, στεριφωτέρας ἐποίησαν, καὶ τὰς ἐπωτίδας ἐπέθεσαν ταῖς πρῴραις παχείας, καὶ ἀντηρίδας ἀπ' αὐτῶν ὑπέτειναν πρὸς τοὺς τοίχους, ὡς ἐπὶ ἓξ πήχεις ἐντός τε καὶ ἔξωθεν. ᾧπερ τρόπῳ καὶ οἱ Κορίνθιοι πρὸς τὰς ἐν τῇ Ναυπάκτῳ ᵇναῦς ἐπεσκευασμένοι πρῴραθεν ἐναυμάχουν. ἐνόμισαν γὰρ οἱ Συρακούσιοι ᶜπρὸς τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς, οὐχ ὁμοίως ἀντινεναυπηγημένας, ᵈἀλλὰ λεπτὰ τὰ πρῴραθεν ἐχούσας, ᵉδιὰ τὸ μὴ ἀντιπρῴροις μᾶλλον αὐτοὺς ἢ ἐκ περίπλου ταῖς ἐμβολαῖς χρῆσθαι, οὐκ ἔλασσον σχήσειν, καὶ τὴν ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ναυμαχίαν ᶠοὐκ ἐν πολλῷ πολλαῖς ναυσὶν οὖσαν, ᵍπρὸς ἑαυτῶν ἔσεσθαι. ἀντίπρῳροι γὰρ ταῖς ἐμβολαῖς χρώμενοι, ἀναρρήξειν τὰ πρῴραθεν αὐτοῖς, στερίφοις καὶ παχέσι πρὸς κοῖλα καὶ ἀσθενῆ προέχοντες τοῖς ἐμβόλοις. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις οὐκ ἔσεσθαι ʰσφῶν ἐν στενοχωρίᾳ οὔτε περίπλουν, οὔτε διέκπλουν, ᾧπερ τῆς τέχνης μάλιστα ἐπίστευον. ⁱαὐτοὶ γὰρ κατὰ τὸ δυνατὸν, τὸ μὲν, ᵏοὐ δώσειν διεκπλεῖν, ˡτὸ δὲ, τὴν στενοχωρίαν κωλύσειν ὥστε μὴ περιπλεῖν. τῇ τε πρότερον ἀμαθίᾳ τῶν κυβερνητῶν δοκούσῃ εἶναι, τὸ ἀντίπρῳρον ξυγκροῦσαι, μάλιστ' ἂν αὐτοὶ χρήσασθαι. πλεῖστον γὰρ ἐν αὐτῷ σχήσειν. τὴν γὰρ ἀνάκρουσιν οὐκ ἔσεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐξωθουμένοις ἄλλοσε ἢ ἐς τὴν γῆν, καὶ ταύτην δι' ὀλίγου καὶ ἐς ὀλίγον κατ' αὐτὸ τὸ στρατόπεδον τὸ ἑαυτῶν· τοῦ δ' ἄλλου λιμένος αὐτοὶ κρατήσειν, καὶ ξυμφερομένους αὐτοὺς, ᵐἤν πῃ βιάζωνται, ἐς ὀλίγον τε καὶ πάντας ἐς τὸ αὐτὸ προσπίπτοντας ἀλλήλοις ταράξεσθαι (ὅπερ καὶ ἔβλαπτε μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἐν ἁπάσαις ταῖς ναυμαχίαις, ⁿοὐκ οὔσης αὐτοῖς ἐς πάντα τὸν λιμένα τῆς ἀνακρούσεως, ὥσπερ τοῖς Συρακουσίοις) περιπλεῦσαι δὲ ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, σφῶν ἐχόντων τὴν ἐπίπλευσιν ἀπὸ τοῦ πελάγους τε καὶ ἀνάκρουσιν, οὐ δυνήσεσθαι αὐτοὺς, ἄλλως τε καὶ τοῦ Πλημμυρίου πολεμίου τε αὐτοῖς ἐσομένου, καὶ τοῦ στόματος οὐ μεγάλου ὄντος τοῦ λιμένος. τοιαῦτα οἱ Συρακούσιοι πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἐπιστήμην τε καὶ δύναμιν ἐπινοήσαντες, καὶ ἅμα τεθαρρηκότες μᾶλλον ἤδη ἀπὸ τῆς προτέρας ναυμαχίας, ᶿἐπεχείρουν τῷ τε πεζῷ ἅμα καὶ ταῖς ναυσί. καὶ τὸν μὲν πεζὸν ὀλίγῳ πρότερον ᵒτὸν ἐκ τῆς πόλεως Γύλιππος προεξαγαγὼν, προσῆγε τῷ τείχει τῶν Ἀθηναίων, καθ' ὅσον πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῦ ἑώρα· καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου, οἵ τε ὁπλῖται ὅσοι ἐκεῖ ἦσαν, καὶ οἱ ἱππῆς, καὶ ἡ γυμνητεία τῶν Συρακουσίων ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα προσῄει τῷ τείχει· αἱ δὲ νῆες μετὰ τοῦτο εὐθὺς ἐξέπλεον τῶν Συρακουσίων καὶ ξυμμάχων. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον αὐτοὺς οἰόμενοι τῷ πεζῷ μόνῳ πειράσειν, ὁρῶντες δὲ καὶ τὰς ναῦς ἐπιφερομένας ἄφνω, ἐθορυβοῦντο. καὶ οἱ μὲν, ἐπὶ τὰ τείχη καὶ πρὸ τῶν τειχῶν τοῖς προσιοῦσιν ἀντιπαρετάσσοντο, ᵖοἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ τῶν ἔξω κατὰ τάχος χωροῦντας ἱππέας τε πολλοὺς καὶ ἀκοντιστὰς ἀντεπεξῄεσαν· ʳἄλλοι δὲ τὰς ναῦς ἐπλήρουν, καὶ ἅμα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν παρεβοήθουν, καὶ ἐπειδὴ πλήρεις ἦσαν, ἀντανῆγον πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ναῦς· καὶ αἱ τῶν Συρακουσίων ἦσαν ὀγδοήκοντα μάλιστα. τῆς δὲ ἡμέρας ἐπὶ πολὺ προσπλέοντες, καὶ ἀνακρουόμενοι, καὶ πειράσαντες ἀλλήλων, καὶ οὐδέτεροι δυνάμενοι ˢἄξιόν τι λόγου παραλαβεῖν, εἰ μὴ ναῦν μίαν ἢ δύο τῶν Ἀθηναίων οἱ Συρακούσιοι καταδύσαντες, διεκρίθησαν. καὶ ὁ πεζὸς ἅμα ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπῆλθε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Συρακούσιοι ἡσύχαζον, οὐδὲν δηλοῦντες ὁποῖόν τι τὸ μέλλον ποιήσουσιν. ὁ δὲ Νικίας, ᵗἰδὼν ἀντίπαλα τὰ τῆς ναυμαχίας γενόμενα, καὶ ἐλπίζων αὐτοὺς αὖθις ἐπιχειρήσειν,

γρ. ἐπισκευασάμενοι

γρ. ξυγκρούσει

α Τί πλέον ἐνεῖδον σχήσοντες] ὡς εἶδον πλέον τι σχήσοντες. τουτέστι πλεονεκτήσοντες. β Ναῦς ἐπεσκευασμένοι] γράφε) ἐπισκευασάμενοι. ἤγουν τὰ κατὰ τὰς πρῴρας ἐπισκευάσαντες. γ Πρὸς τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς] πρὸς τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς οὐκ ἔλασσον σχήσειν. δ Ἀλλὰ λεπτὰ] ἤγουν ἀσθενῆ. ε Διὰ τὸ μὴ ἀντιπρῴροις μᾶλλον αὐτοὺς] οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ ναυμαχίᾳ οὐκ ἀντίπρῳροι ἐνέβαλλον ταῖς ἐναντίαις ναυσὶν, ἀλλὰ κατὰ τὰ πλάγια ἐκεῖσε πλέοντες. ζ Οὐκ ἐν πολλῷ] διαστήματι δηλονότι. η Πρὸς ἑαυτῶν ἔσεσθαι] ἐνόμισαν, ἀπὸ κοινοῦ. θ Σφῶν] τῶν Συρακουσίων. ι Αὐτοὶ γὰρ κατὰ τὸ δυνατὸν] οἱ Συρακούσιοι. κ Οὐ δώσειν διεκπλεῖν] οὐ παρέξειν αὐταῖς δηλονότι διέκπλουν. ἑρμηνεία τοῦ διεκπλεῖν καὶ περιπλεῖν. τὸ μὲν γὰρ περιπλεῖν, ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ καθίσταται, ὅτε χορευούσης καὶ ἀναστρεφομένης ἐφ' ὅπερ βούλεται τῆς νεώς. καὶ ἡ περιπρόθεσις αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, τὸ κύκλῳ περιθέειν. τὸ δὲ διεκπλεῖν, τὸ τεμόντων τὴν τάξιν τῶν ἐναντίων, εἰς τοὐπίσω γενέσθαι. λ Τὸ δὲ, τὴν στενοχωρίαν κωλύσειν] ὑπὸ τῆς στενοχωρίας κωλυθήσεσθαι τοὺς Ἀθηναίους τοῦ περιπλεῖν. περιττὴ δὲ πρὸς τὸ μὴ περιπλεῖν ἡ μία ἀπόφασις. μ Ἦν πῃ βιάζωνται] αἰτία τοῦ, ἡνίκα ἡττῶνται. ν Οὐκ οὔσης αὐτοῖς] περιεῖπεν ὅτι ὀλίγου μέρους ἐν τῷ λιμένι ἐκράτουν οἱ Ἀθηναῖοι, οἷς ἐς τὴν εὐρυχωρίαν οὐ δυνήσεσθαι περιπλεῦσαι, τῶν Συρακουσίων κρατούντων. ξ Ἐπεχείρουν] τοῖς Ἀθηναίοις δηλονότι σὺν τῷ πεζῷ. ο Τὸν ἐκ τῆς πόλεως] τῶν Συρακουσίων. π Οἱ δὲ, πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπιείου] οἱ δὲ Ἀθηναῖοι. ρ Ἄλλοι δὲ τὰς ναῦς ἐπλήρουν] δευτέρα ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ Συρακουσίων. σ Ἄξιόν τι] ἄξιόν τι λόγου παραλαβεῖν. ἤγουν κτήσασθαι ἀξιόλογον. τ Ἰδὼν ἀντίπαλα] ἰσοστάσια.

τούς τε τριηράρχους ἠνάγκαζεν [α] ἐπισκευάζειν τὰς ναῦς, εἴ τίς τι [β] ἐπεπονήκει, καὶ ὁλκάδας προώρμισε πρὸ τοῦ σφετέρου σταυρώματος, ὃ αὐτοῖς πρὸ τῶν νεῶν [γ] ἀντὶ λιμένος κληστοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐπεπήγει. [δ] διαλιπούσας δὲ τὰς ὁλκάδας ὅσον δύο πλέθρα ἀπ' ἀλλήλων κατέστησεν, ὅπως εἴ τις βιάζοιτο ναῦς, εἴη καταφυξις ἀσφαλὴς, καὶ πάλιν καθ' ἡσυχίαν ἔκπλους. παρασκευαζόμενοι δὲ ταῦτα ὅλην τὴν ἡμέραν διετέλεσαν οἱ Ἀθηναῖοι μέχρι νυκτός. [ε] τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Συρακούσιοι [ζ] τῆς μὲν ὥρας [η] πρῳαίτερον, τῇ δὲ ἐπιχειρήσει τῇ αὐτῇ τοῦ τε πεζοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ προσέμισγον τοῖς Ἀθηναίοις. [θ] καὶ ἀντικαταστάντες ταῖς ναυσὶ, τὸν αὐτὸν τρόπον αὖθις ἐπὶ πολὺ διῆγον τῆς ἡμέρας πειρώμενοι ἀλλήλων, πρίν δὴ Ἀρίστων ὁ Πυρρίχου Κορίνθιος, ἄριστος ὢν κυβερνήτης τῶν μετὰ Συρακουσίων, πείθει τοὺς σφετέρους τοῦ ναυτικοῦ ἄρχοντας, πέμψαντας ὡς τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπιμελουμένους, κελεύειν ὅτι τάχιστα [ι] τὴν ἀγορὰν τῶν πωλουμένων παρὰ τὴν θάλασσαν μεταστῆσαι κομίσαντας, καὶ ὅσα τις ἔχει ἐδώδιμα, πάντας ἐκεῖσε φέροντας ἀναγκάσαι πωλεῖν, ὅπως αὐτοὺς ἐκβιβάσαντες τοὺς ναύτας, εὐθὺς παρὰ τὰς ναῦς ἀριστοποιήσωνται, καὶ δι' ὀλίγου αὖθις καὶ αὐθημερὸν ἀπροσδοκήτοις τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιχειρῶσι. καὶ οἱ μὲν, πεισθέντες ἔπεμψαν ἄγγελον, καὶ ἡ ἀγορὰ παρεσκευάσθη, καὶ οἱ Συρακούσιοι ἐξαίφνης [κ] πρύμναν κρουσάμενοι, πάλιν πρὸς τὴν πόλιν ἔπλευσαν καὶ εὐθὺς ἐκβάντες, αὐτοῦ ἄριστον ἐποιοῦντο. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, νομίσαντες αὐτοὺς, ὡς ἡσσημένους, σφῶν πρὸς τὴν πόλιν ἀνακρούσασθαι, καθ' ἡσυχίαν ἐκβάντες, τά τε ἄλλα διεπράσσοντο, καὶ τὰ ἀμφὶ τὸ ἄριστον, ὡς τῆς γε ἡμέρας ταύτης οὐκέτι οἰόμενοι ἂν ναυμαχῆσαι. ἐξαίφνης δὲ οἱ Συρακούσιοι πληρώσαντες τὰς ναῦς, ἐπέπλεον αὖθις. [λ] οἱ δὲ, διὰ πολλοῦ θορύβου καὶ ἄσιτοι οἱ πλείους, οὐδενὶ κόσμῳ ἐσβάντες, [μ] μόγις ποτὲ ἀντανήγοντο. καὶ χρόνον μέν τινα ἀπέχοντο ἀλλήλων φυλασσόμενοι, ἔπειτα οὐκ ἐδόκει τοῖς Ἀθηναίοις αὐτοῦ, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν διαμέλλοντας κόπῳ ἁλίσκεσθαι, ἀλλ' ἐπιχειρεῖν ὅτι τάχιστα. καὶ ἐπιφερόμενοι ἐκ παρακελεύσεως, ἐναυμάχουν. οἱ δὲ Συρακούσιοι δεξάμενοι [ν] ἠμύνοντο, καὶ ταῖς τε ναυσὶν ἀντιπρῴροις χρώμενοι, ὥσπερ διενοήθησαν, τῶν ἐμβολῶν τῇ παρασκευῇ ἀνερρήγνυσαν τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς ἐπὶ πολὺ τῆς παρεξειρεσίας, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων [ξ] αὐτοῖς ἀκοντίζοντες, μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ἀθηναίους. πολὺ δ' ἔτι μείζω οἱ ἐν τοῖς λεπτοῖς πλοίοις περιπλέοντες τῶν Συρακουσίων, [ο] καὶ ἔς τε τοὺς ταρσοὺς ὑποπίπτοντες τῶν πολεμίων νεῶν, καὶ ἐς τὰ πλάγια παραπλέοντες, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐς τοὺς ναύτας ἀκοντίζοντες. τέλος δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ κατὰ κράτος ναυμαχοῦντες οἱ Συρακούσιοι ἐνίκησαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τραπόμενοι διὰ τῶν ὁλκάδων, τὴν καταφυξιν ἐποιοῦντο ἐς τὸν ἑαυτῶν ὅρμον. αἱ δὲ τῶν Συρακουσίων νῆες μέχρι μὲν τῶν ὁλκάδων ἐπεδίωκον, [π] ἔπειτα αὐτοὺς αἱ κεραῖαι ὑπὲρ τῶν ἔσπλων αἱ ἀπὸ τῶν ὁλκάδων δελφινοφόροι ἠρμέναι ἐκώλυον. δύο δὲ νῆες τῶν Συρακουσίων ἐπαιρόμεναι τῇ νίκῃ προσέμιξαν αὐτῶν ἐγγὺς, καὶ διεφθάρησαν, καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῖς ἀνδράσιν ἑάλω. καταδύσαντες δ' οἱ Συρακούσιοι τῶν Ἀθηναίων ἑπτὰ ναῦς, καὶ κατατραυματίσαντες πολλὰς, ἄνδρας τε τοὺς μὲν ζωγρήσαντες, τοὺς δὲ ἀποκτείναντες, ἀπεχώρησαν. καὶ τροπαῖά τε ἀμφοτέρων τῶν ναυμαχιῶν ἔστησαν, καὶ τὴν ἐλπίδα ἤδη ἐχυρὰν εἶχον ταῖς μὲν ναυσὶ πολὺ κρείσσους εἶναι, ἐδόκει δὲ καὶ τὸ πεζὸν χειρώσεσθαι. καὶ οἱ μὲν, ὡς ἐπιθησόμενοι κατ' ἀμφότερα παρεσκευάζοντο αὖθις. ἐν τούτῳ δὲ Δημοσθένης καὶ Εὐρυμέδων, ἔχοντες τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν παραγίγνονται, ναῦς τε τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα μάλιστα ξὺν ταῖς ξενικαῖς, καὶ ὁπλίτας περὶ πεντακισχιλίους ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, ἀκοντιστάς τε βαρβάρους καὶ Ἕλληνας οὐκ ὀλίγους, καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας, καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἱκανήν. καὶ τοῖς μὲν Συρακουσίοις καὶ ξυμμάχοις

α Ἐπισκευάζειν] ἀνακαινοῦν. β Ἐπεπονήκει] ἤγουν ἐπιπόνησε καὶ ἐσάγη.
γ Ἀντὶ λιμένος κλῃστοῦ] ἤγουν περιειργμένου.
δ Διαλιπούσας] ἤγουν διϊσταμένας.
ε Τῇ δ' ὑστεραίᾳ] ἤγουν τῇ μετὰ τὴν προειρημένην ἡμέρᾳ. ζ Τῆς μὲν ὥρας] ἤγουν τῆς ὀφειλομένης ὥρας τοῦ πολέμου. η Πρῳαίτερον] γράφεται τὸ πρότερον. θ Καὶ ἀντικαταστάντες] ἤγουν πλησιάζοντες ἀλλήλοις διὰ τῶν πλοίων. ι Τὴν ἀγορὰν τῶν πωλουμένων] γράφεται, τὴν ἀγορὰν τῶν πωλουμένων μεταναστήσαντας, ἐπὶ τὴν θάλασσαν κομίσαι.

κ Πρύμναν κρουσάμενοι] στραφέντες ἀπὸ τῆς ναυμαχίας.

λ Οἱ δὲ] ἤγουν οἱ Ἀθηναῖοι.
μ Μόγις ποτὲ ἀντανήγοντο] μέχρι τινός.

ν Οἱ δὲ Συρακούσιοι δεξάμενοι] τοὺς Ἀθηναίους δηλονότι.

ξ Αὐτοῖς ἀκοντίζοντες] αὐτοὶ τῶν αὐτῶν. ο Καὶ ἐς τοὺς ταρσοὺς ὑποπίπτοντες] ἀντὶ τοῦ, καὶ ὑποδυόμενοι ὑπὸ τοὺς ταρσούς. π Ἔπειτα αὐτοὺς αἱ κεραῖαι] ἐκ τῶν κεραιῶν δελφῖνες ἦσαν ἠρτημένοι μολίβδινοι, ὥστε ἐμβαλλέσθαι ταῖς προσπλεούσαις πολεμίαις ναυσὶν. δηλ. ἐμπίπτοντες αὐταῖς, διέκοπτον τὸ ἔδαφος αὐτῶν, καὶ κατέδυον.

γρ. κλῃστοῦ.
γρ. τὸ πρότερον,
γρ. μεταστήσαντας, ἐπὶ τὴν θάλασσαν κομίσαι
γρ. αὖθις
γρ. ἐδόκουν

κατάπληξις ἐν τῷ αὐτίκα οὐκ ὀλίγη ἐγένετο, εἰ πέρας μηδὲν ἔσται σφίσι τοῦ ἀπαλλαγῆναι τοῦ κινδύνου, ὁρῶντες οὔτε διὰ τὴν Δεκέλειαν τειχιζομένην οὐδὲν ἧσσον στρατὸν ἴσον καὶ παραπλήσιον τῷ προτέρῳ ἐπεληλυθότα, τήν τε τῶν ἀθηναίων δύναμιν πανταχόσε πολλὴν φαινομένην. τῷ δὲ προτέρῳ στρατεύματι τῶν ἀθηναίων, ὡς ἐκ κακῶν, ῥώμη τις ἐγεγένητο. ὁ δὲ Δημοσθένης, ἰδὼν ὡς εἶχε τὰ πράγματα, καὶ νομίσας οὐχ οἷόν τε εἶναι διατρίβειν, οὐδὲ παθεῖν ὅπερ ὁ Νικίας ἔπαθεν· ἀφικόμενος γὰρ τὸ πρῶτον ὁ Νικίας φοβερὸς, ὡς οὐκ εὐθὺς προσέκειτο ταῖς συρακούσαις, ἀλλ᾽ ἐν κατάνῃ διεχείμαζεν, ὑπερώφθη τε, καὶ ἔφθασεν αὐτὸν ἐκ τῆς πελοποννήσου στρατιᾷ ὁ Γύλιππος ἀφικόμενος. ἣν οὐδ᾽ ἂν μετεπέμψαντο οἱ συρακούσιοι, εἰ ἐκεῖνος εὐθὺς ἐπέκειτο. ἱκανοὶ γὰρ αὐτοὶ οἰόμενοι εἶναι, ἅμα τ᾽ ἂν ἔμαθον ἥσσους ὄντες, καὶ ἀποτετειχισμένοι ἦσαν ἄν, ὥστε μηδ᾽ εἰ μετεπέμψαντο, ἔτι ὁμοίως ἂν αὐτοὺς ὠφελεῖν. ταῦτα οὖν ἀνασκοπῶν ὁ Δημοσθένης, καὶ γιγνώσκων ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι, τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μάλιστα δεινότατός ἐστι τοῖς ἐναντίοις, ἐβούλετο ὅτι τάχος ἀποχρήσασθαι τῇ παρούσῃ τοῦ στρατεύματος ἐκπλήξει. καὶ ὁρῶν τὸ παρατείχισμα τῶν συρακουσίων, ᾧ ἐκώλυσαν περιτειχίσαι σφᾶς τοὺς ἀθηναίους, ἁπλοῦν τε ὂν, καὶ εἰ ἐπικρατήσειέ τις τῶν τε ἐπιπολῶν τῆς ἀναβάσεως, καὶ αὖθις τοῦ ἐν αὐταῖς στρατοπέδου, ῥᾳδίως ἂν αὐτὸ ληφθὲν (οὐδὲ γὰρ ὑπομεῖναι ἂν σφᾶς οὐδένα) ἠπείγετο ἐπιθέσθαι τῇ πείρᾳ· καί οἱ ξυντομωτάτην ἡγεῖτο διαπολέμησιν. ἢ γὰρ κατορθώσας ἕξειν συρακούσας, ἢ ἀπάξειν τὴν στρατιὰν, καὶ οὐ τρίψεσθαι ἄλλως ἀθηναίους τε τοὺς ξυστρατευομένους καὶ τὴν ξύμπασαν πόλιν. πρῶτον μὲν οὖν τήν τε γῆν ἐξελθόντες τῶν συρακουσίων ἔτεμνον οἱ ἀθηναῖοι περὶ τὸν ἄναπον, καὶ τῷ στρατεύματι ἐπεκράτουν, ὥσπερ τὸ πρῶτον, τῷ τε πεζῷ καὶ ταῖς ναυσίν. οὐδὲ γὰρ καθ᾽ ἕτερα οἱ συρακούσιοι ἀντεπεξῄεσαν, ὅτι μὴ τοῖς ἱππεῦσι καὶ ἀκοντισταῖς ἀπὸ τοῦ ὀλυμπιείου. ἔπειτα μηχαναῖς ἔδοξε τῷ Δημοσθένει πρότερον ἀποπειρᾶσαι τοῦ ἀποτειχίσματος. ὡς δὲ αὐτῷ προσαγαγόντι κατεκαύθησάν τε ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀπὸ τοῦ τείχους ἀμυνομένων αἱ μηχαναὶ, καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ πολλαχῇ προσβάλλοντες ἀπεκρούοντο, οὐκέτι ἐδόκει διατρίβειν· ἀλλὰ πείσας τόν τε Νικίαν καὶ τοὺς ἄλλους ξυνάρχοντας, ὡς ἐπενόει, τὴν ἐπιχείρησιν τῶν ἐπιπολῶν ἐποιεῖτο. καὶ ἡμέρας μὲν ἀδύνατα ἐδόκει εἶναι λαθεῖν προσελθόντας τε καὶ ἀναβάντας· παραγγείλας δὲ πέντε ἡμερῶν σιτία, καὶ τοὺς λιθολόγους καὶ τέκτονας πάντας λαβὼν, καὶ ἄλλην παρασκευὴν τοξευμάτων τε, καὶ ὅσα ἔδει, ἢν κρατῶσι, τειχίζοντας ἔχειν, αὐτὸς μὲν ἀπὸ πρώτου ὕπνου, καὶ Εὐρυμέδων, καὶ Μένανδρος, ἀναλαβὼν τὴν πᾶσαν στρατιὰν, ἐχώρει πρὸς τὰς ἐπιπολάς. Νικίας δὲ ἐν τοῖς τείχεσιν ὑπελέλειπτο. καὶ ἐπειδὴ ἐγένοντο πρὸς αὐταῖς κατὰ τὸν εὐρύηλον (ᾗπερ καὶ ἡ προτέρα στρατιὰ τὸ πρῶτον ἀνέβη) λανθάνουσί τε τοὺς φύλακας τῶν συρακουσίων, καὶ προσβάντες, τὸ τείχισμα ὃ ἦν αὐτόθι τῶν συρακουσίων, αἱροῦσι, καὶ ἄνδρας τινὰς τῶν φυλάκων ἀποκτείνουσιν. οἱ δὲ πλείους διαφυγόντες εὐθὺς πρὸς τὰ στρατόπεδα, ἃ ἦν ἐπὶ τῶν ἐπιπολῶν τρία ἐν προτειχίσμασιν, ἓν μὲν τῶν συρακουσίων, ἓν δὲ τῶν ἄλλων σικελιωτῶν, ἓν δὲ τῶν ξυμμάχων, ἀγγέλλουσι τὴν ἔφοδον. καὶ τοῖς ἑξακοσίοις τῶν συρακουσίων, οἳ καὶ πρῶτοι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῶν ἐπιπολῶν φύλακες ἦσαν, ἔφραζον. οἱ δ᾽ ἐβοήθουν τ᾽ εὐθὺς, καὶ αὐτοῖς ὁ Δημοσθένης καὶ οἱ ἀθηναῖοι ἐντυχόντες, ἀμυνομένους προθύμως ἔτρεψαν. καὶ αὐτοὶ μὲν εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὸ πρόσθεν, ὅπως τῇ παρούσῃ ὁρμῇ τοῦ περαίνεσθαι ὧν ἕνεκα ἦλθον, μὴ βραδεῖς γένωνται. ἄλλοι δὲ τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης παρατείχισμα τῶν συρακουσίων, οὐχ ὑπομενόντων τῶν φυλάκων, ᾕρουν τε, καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπέσυρον. οἱ δὲ συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ ὁ Γύλιππος καὶ οἱ μετ᾽

γρ. ἔπρα

γρ. ξυνάρχοντας, ἐπινόει, καὶ τὴν ἐπιχείρησιν. γρ. ἄλλους πάντας

α Ὁρῶντες οὔτε διὰ τὴν δεκέλειαν] τὸ ὁρῶντες ἐχη μάτισαι, συνταττόμενον πρὸς τοῖς συρακουσίοις καὶ συμμάχοις ὁρῶσιν. β Ὑπερώφθη τε] ἤγουν κατεφρονήθη. γ Καὶ ἔφθασεν αὐτὸν] προέλαβεν. δ Ἐκ τῆς πελοποννήσου στρατιᾷ] ἤγουν μετὰ πλήθους στρατιωτῶν. ε Ἱκανοὶ γὰρ αὐτοὶ] ἱκανοὶ γὰρ οἱ συρακούσιοι νομίζοντες εἶναι πρὸς τὸ ἀποχρῆν ἀθηναίοις κατ᾽ ἰδίαν, ἅμα τε ἀνέγνωσαν ὅτι ἥττους εἰσὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἀποτειχίζονται. ζ Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ] τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ δηλονότι. η Ὅτι τάχος] ἤγουν τάχιστα. θ Τὸ παρατείχισμα] ἤτοι τὸ ὀρθὸν διατείχισμα. ι Περιτειχίσαι σφᾶς] οἱ συρακούσιοι δηλονότι τοὺς συρακουσίους. κ Τοῦ ἐν αὐταῖς στρατοπέδου] εἰ κρατήσειε δηλονότι. λ Αὐτὸ ληφθὲν] τὸ παρατείχισμα. μ Οὐδὲ γὰρ ὑπομεῖναι ἂν σφᾶς] τοὺς ἀθηναίους. ν Ἠπείγετο ἐπιθέσθαι] αὐτὸ τὸ ἠπείγετο ἀποπειρᾶσθαι, ἤγουν ἐγχειρῆσαι. ξ Καί οἱ ξυντομωτάτην ἡγεῖτο] ἤγουν ἡγεῖτο ἀγχιρὲς εὑρήσειν τὸ τέλος τοῦ πολέμου. ο Ἢ γὰρ κατορθώσας] ἤγουν ῥοπαγχήσας. π Τὴν στρατιὰν] τῶν ἀθηναίων δηλονότι. ρ Ἄλλως] ἤγουν ἀπράκτως. σ Ἔτεμνον] ἤγουν ἐδενδροτόμουν. τ Ἀπεκρούοντο] οἱ ἀθηναῖοι δηλονότι. υ Ἐδόκει διατρίβειν] ἀρχήν. φ Καὶ τοὺς ἄλλους ξυνάρχοντας] ὡς ἐπινόει τὴν ἐπιχείρησιν. γράφεται, ξυνάρχοντας, ἐπινόει, καὶ τὴν ἐπιχείρησιν. χ Ἐδόκει εἶναι λαθεῖν] τοῖς συρακουσίοις δηλονότι. ψ Προσελθόντας] τοῖς ἀθηναίους. ω Καὶ ἄλλην παρασκευὴν] ὅπλισιν. α Ἐν τοῖς τείχεσι] τοῖς ἑαυτῶν δηλονότι. β Πρὸς αὐταῖς] ταῖς ἐπιπολαῖς. γ Ἐς τὸ πρόσθεν] ὅπως μηδὲ ὑστερήσωσι τοῦ διαπεραίνειν ὧν ἕνεκα ἦλθον. τὸ γὰρ μὴ βραδεῖς γένωνται, ἀντὶ τοῦ μὴ ὑστερήσωσι, κεῖται. δ Τοῦ περαίνεσθαι] ἤγουν τῆς πλειώσεως. ε Ἀπὸ τῆς πρώτης] ὁρμῆς δηλονότι.

αὐτοῦ ἐβοήθουν ἐκ τῶν προτειχισμάτων. καὶ ἀδοκήτου τοῦ τολμήματος σφίσιν ἐν νυκτὶ γενομένου, προσέβαλλόν τε τοῖς Ἀθηναίοις ἐκπεπληγμένοις, καὶ βιασθέντες ὑπ᾽ αὐτῶν, τὸ πρῶτον ὑπεχώρησαν. προϊόντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἀταξίᾳ μᾶλλον ἤδη, ὡς κεκρατηκότων, καὶ βουλομένων διὰ παντὸς τοῦ μήπω μεμαχημένου τῶν ἐναντίων ὡς τάχιστα διελθεῖν, ἵνα μὴ ἀνέντων σφῶν τῆς ἐφόδου αὖθις ξυστραφῶσιν, οἱ Βοιωτοὶ πρῶτοι αὐτοῖς ἀντέσχον, καὶ προσβαλόντες ἔτρεψάν τε καὶ ἐς φυγὴν κατέστησαν. καὶ ἐνταῦθα ἤδη ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ ἀπορίᾳ ἐγίγνοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἣν οὐδὲ πυθέσθαι ῥᾴδιον ἦν οὐδ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρων ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστα ξυνηνέχθη. ἐν μὲν γὰρ ἡμέρᾳ σαφέστερα μέν, ὅμως δὲ οὐδὲ ταῦτα οἱ παραγενόμενοι πάντα, πλὴν τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν ἕκαστος μόγις οἶδεν· ἐν δὲ νυκτομαχίᾳ (ἣ μόνη δὴ στρατοπέδων μεγάλων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἐγένετο) πῶς ἄν τις σαφῶς τι εἰδείη; ἦν μὲν γὰρ σελήνη λαμπρά, ἑώρων δὲ οὕτως ἀλλήλους ὡς ἐν σελήνῃ εἰκὸς τὴν μὲν ὄψιν τοῦ σώματος προορᾶν, τὴν δὲ γνῶσιν τοῦ οἰκείου ἀπιστεῖσθαι. ὁπλῖται δὲ ἀμφοτέρων οὐκ ὀλίγοι ἐν στενοχωρίᾳ ἀνεστρέφοντο. καὶ τῶν Ἀθηναίων οἱ μὲν ἤδη ἐνικῶντο, οἱ δὲ ἔτι τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ ἀήσσητοι ἐχώρουν. πολὺ δὲ καὶ τοῦ ἄλλου στρατεύματος αὐτοῖς τὸ μὲν ἄρτι ἀναβεβήκει, τὸ δ᾽ ἔτι προσανῄει· ὥστ᾽ οὐκ ἠπίσταντο πρὸς ὅ,τι χρὴ χωρῆσαι. ἤδη γὰρ τὰ πρόσθεν τῆς τροπῆς γεγενημένης ἐτετάρακτο πάντα, καὶ χαλεπὰ ἦν ὑπὸ τῆς βοῆς διαγνῶναι. οἵ τε γὰρ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι κρατοῦντες παρεκελεύοντό τε, κραυγῇ οὐκ ὀλίγῃ χρώμενοι, (ἀδύνατον ὂν ἐν νυκτὶ ἄλλῳ τῳ σημῆναι) καὶ ἅμα τοὺς προσφερομένους ἐδέχοντο· οἵ τε Ἀθηναῖοι ἐζήτουν τε σφᾶς αὐτούς, καὶ πᾶν τὸ ἐναντίον, καὶ εἰ φίλιον εἴη, τῶν ἤδη πάλιν φευγόντων πολέμιον ἐνόμιζον. καὶ τοῖς ἐρωτήμασι τοῦ ξυνθήματος πυκνοῖς χρώμενοι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλῳ τῳ γνωρίσαι, σφίσι τε αὐτοῖς θόρυβον πολὺν παρεῖχον, ἅμα πάντες ἐρωτῶντες, καὶ τοῖς πολεμίοις σαφὲς αὐτὸ κατέστησαν. τὸ δ᾽ ἐκείνων οὐχ ὁμοίως ἠπίσταντο, διὰ τὸ κρατοῦντας αὐτοὺς καὶ μὴ διεσπασμένους ἧσσον ἀγνοεῖσθαι. ὥστ᾽ εἰ μὲν ἐντύχοιέν τισι, κρείσσους ὄντες τῶν πολεμίων, διέφευγον αὐτούς, ἅτε ἐκείνων ἐπιστάμενοι τὸ ξύνθημα· εἰ δ᾽ αὐτοὶ μὴ ὑποκρίνοιντο, διεφθείροντο. μέγιστον δὲ καὶ οὐχ ἥκιστα ἔβλαψε καὶ ὁ παιωνισμός· ἀπὸ γὰρ ἀμφοτέρων παραπλήσιος ὢν ἀπορίαν παρεῖχεν. οἵ τε γὰρ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Κερκυραῖοι, καὶ ὅσον Δωρικὸν μετ᾽ Ἀθηναίων ἦν, ὁπότε παιωνίσειαν, φόβον παρεῖχε τοῖς Ἀθηναίοις, οἵ τε πολέμιοι ὁμοίως. ὥστε τέλος ξυμπεσόντες αὐτοῖς κατὰ πολλὰ τοῦ στρατοπέδου, ἐπεὶ ἅπαξ ἐταράχθησαν, φίλοι τε φίλοις, καὶ πολῖται πολίταις, οὐ μόνον ἐς φόβον κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐς χεῖρας ἀλλήλοις ἐλθόντες, μόλις ἀπελύοντο. καὶ διωκόμενοι, κατά τε τῶν κρημνῶν οἱ πολλοὶ ῥίπτοντες ἑαυτούς, ἀπώλλυντο, στενῆς οὔσης τῆς ἀπὸ τῶν Ἐπιπολῶν πάλιν καταβάσεως· καὶ ἐπειδὴ ἐς τὸ ὁμαλὸν οἱ σωζόμενοι ἄνωθεν καταβαίνοιεν, οἱ μὲν πολλοὶ αὐτῶν, καὶ ὅσοι ἦσαν τῶν προτέρων στρατιωτῶν, ἐμπειρίᾳ μᾶλλον τῆς χώρας, ἐς τὸ στρατόπεδον διεφύγανον· οἱ δὲ ὕστερον ἥκοντες, εἰσὶν οἳ διαμαρτόντες τῶν ὁδῶν, κατὰ τὴν χώραν ἐπλανήθησαν· οὕς, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, οἱ ἱππεῖς τῶν Συρακουσίων περιελάσαντες διέφθειραν. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Συρακούσιοι δύο τροπαῖα ἔστησαν, ἐπί τε ταῖς Ἐπιπολαῖς, ᾗ ἡ πρόσβασις, καὶ κατὰ τὸ χωρίον ᾗ οἱ Βοιωτοὶ πρῶτοι ἀντέστησαν. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἐκομίσαντο. ἀπέθανον δὲ οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων· ὅπλα μέντοι ἔτι πλείω ἢ κατὰ τοὺς νεκροὺς ἐλήφθη. οἱ γὰρ κατὰ τῶν κρημνῶν βιασθέντες ἅλλεσθαι ψιλοὶ ἄνευ τῶν ἀσπίδων, οἱ μὲν ἀπώλλυντο, οἱ δ᾽ ἐσώθησαν. μετὰ δὲ τοῦτο, οἱ μὲν Συρακούσιοι, ὡς ἐπὶ ἀπροσδοκήτῳ εὐπραγίᾳ πάλιν αὖ ἀναρρωσθέντες, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἐς μὲν Ἀκράγαντα στασιάζοντα πεντεκαίδεκα ναυσὶ Σικανὸν

α Καὶ ἀδοκήτου τοῦ τολμήματος] ἤγουν αἰφνιδίου.
β Καὶ βιασθέντες] οἱ Συρακούσιοι δηλονότι.
γ Ξυστραφῶσιν] οἱ Συρακούσιοι δηλονότι.
δ Ἐς φυγὴν κατέστησαν] τοὺς Ἀθηναίους δηλονότι.
ε Οὐδ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρων] ἔτι ἀπὸ Ἀθηναίων, ἔτι ἀπὸ Συρακουσίων, καὶ τῶν ἑκατέροις συμμάχων.
ζ Ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστα ξυνηνέχθη] ἤγουν λεπτομερῶς, κατ᾽ ἀκρίβειαν.
η Καὶ χαλεπὰ ἦν ὑπὸ τῆς βοῆς διαγνῶναι] διὰ τὴν βοὴν οὐ ῥᾴδιον ἦν αὐτὰ γνῶναι.
θ Καὶ πᾶν τὸ ἐναντίον] γράφεται, καὶ πᾶν τὸ ἐξ ἐναντίας.
ι Τῶν ἤδη πάλιν φευγόντων] δηλαδὴ τῶν εἰς τοὐπίσω φευγόντων. ἤγουν στρατιωτῶν.
κ Τοῦ ξυνθήματος] γνωρίσματος. συμφωνίας.
λ Τὸ δ᾽ ἐκείνων] τῶν Συρακουσίων δηλονότι.
μ Ὥστ᾽ εἰ μὲν ἐντύχοιέν τισι] τὸ ἑξῆς, ὥστε εἰ μέν τισιν ἐντύχοιεν τῶν πολεμίων, κρείσσους ὄντες, διέφυγον αὐτοὺς οἱ πολέμιοι.
ν Ἐκείνων ἐπισταμένων τὸ ξύνθημα] γράφεται, ἐκείνων ἐπιστάντων τὸ ξύνθημα.
ξ Ἀπὸ γὰρ ἀμφοτέρων] τῶν δύο στρατευμάτων.
ο Ἀπορίαν παρεῖχε] τοῖς δυσὶ στρατεύμασιν.
π Οἵ τε πολέμιοι ὁμοίως] ἀπὸ κοινοῦ τό, ὁπότε παιωνίσειαν, φόβον παρεῖχον.
ρ Φίλοι τε φίλοις] τὸ ἑξῆς, φίλοι τε φίλοις, καὶ πολῖται πολίταις οὐ μόνον εἰς χεῖρας ἀλλήλοις ἐλθόντες ἀπελύοντο, ἀλλὰ καὶ εἰς φόβον ἐπιστάντες ἀπὸ τῆς τῶν Ἐπιπολῶν ὀπίσω ἀναχωρήσεως.
σ Καὶ διωκόμενοι] ὑπὸ τῶν Συρακουσίων.
τ Ἄνωθεν καταβαίνοιεν] γράφεται, ἄνωθεν καταβαῖεν.
υ Οἱ δ᾽ ὕστερον ἥκοντες] αἰτιατικὸν τὸ σχῆμα. ἀντὶ τοῦ, τῶν δὲ ὕστερον ἡκόντων.
φ Ἀντέστησαν] τοῖς Ἀθηναίοις δηλονότι.
χ Οἱ μὲν ἀπώλλυντο] ἀπὸ τῆς κρημνίσεως δηλονότι.

γρ. μόνοι
γρ. τὸ ἐξ ἐναντίας
γρ. ἐπισταμένων γρ. καὶ ἐπιστάντων
γρ. καταβαῖεν

ἀπέστειλαν, ὅπως παραγάγοι τὴν πόλιν, εἰ δύναιτο. Γύλιππος δὲ κατὰ γῆν ἐς τὴν
σικελίαν ᾤχετο αὖθις, ἄξων στρατιὰν ἔτι, ὡς ἐν ἐλπίδι ὢν καὶ τὰ τείχη τῶν ἀθηναί-
ων αἱρήσειν βίᾳ, ἐπειδὴ τὰ ἐν ταῖς ἐπιπολαῖς οὕτω ξυνέβη. οἱ δὲ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ
ἐν τούτῳ ἐβουλεύοντο πρός τε τὴν γεγενημένην ξυμφορὰν, καὶ πρὸς τὴν παροῦ-
σαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κατὰ πάντα ἀῤῥωστίαν. τοῖς τε γὰρ ἐπιχειρήμασιν ἑώρων
[α] οὐ κατορθοῦντες, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀχθομένους τῇ μονῇ. νόσῳ τε γὰρ ἐπιέζοντο κατ'
ἀμφότερα, τῆς τε ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ταύτης οὔσης ἐν ᾗ ἀσθενοῦσιν ἄνθρωποι μά-
λιστα, καὶ τὸ χωρίον ἅμα ἐν ᾧ ἐστρατοπεδεύοντο, ἑλῶδες καὶ χαλεπὸν ἦν· [β] τά τε ἄλλα
ὅτι ἀνέλπιστα αὐτοῖς ἐφαίνετο. τῷ οὖν Δημοσθένει οὐκ ἐδόκει ἔτι χρῆναι μένειν· [γ] ἀλλ'
ἅπερ καὶ διανοηθεὶς ἐς τὰς ἐπιπολὰς διεκινδύνευσεν, ἐπειδὴ ἔσφαλτο, διεξιέναι ἐψή-
φιζετο, καὶ μὴ διατρίβειν ἕως ἔτι τὸ πέλαγος οἷόν τε περαιοῦσθαι, [δ] καὶ τοῦ στρατεύ-
ματος ταῖς γοῦν ἐπελθούσαις ναυσὶ κρατεῖν. [ε] καὶ τῇ πόλει ὠφελιμώτερον εἶναι ἔφη
πρὸς τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ σφῶν ἐπιτειχίζοντας τὸν πόλεμον ποιεῖσθαι, ἢ συρακουσίους,
οὓς οὐκέτι ῥᾴδιον εἶναι χειρώσασθαι· οὐδ' αὖ ἄλλως χρήματα πολλὰ δαπανῶντας
[ζ] εἰκὸς εἶναι προσκαθῆσθαι. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης τοιαῦτα ἐγίγνωσκεν. ὁ δὲ Νικίας
ἐνόμιζε μὲν καὶ αὐτὸς [η] πονηρὰ σφῶν τὰ πράγματα εἶναι, τῷ δὲ λόγῳ οὐκ ἐβούλε-
το αὐτὰ ἀσθενῆ ἀποδεικνύναι, οὐδ' ἐμφανῶς σφᾶς ψηφιζομένους μετὰ πολλῶν τὴν
ἀναχώρησιν, τοῖς πολεμίοις [θ] καταγγέλτους γίγνεσθαι. [ι] λαθεῖν γὰρ ἂν ὁπότε βούλοιν-
το τοῦτο ποιοῦντες πολλῷ ἧσσον. τὸ δέ τι καὶ τὰ τῶν πολεμίων, ἀφ' ὧν ἐπιπλέον ἢ
οἱ ἄλλοι ᾐσθάνετο αὐτῶν, ἐλπίδος τι ἔτι παρεῖχε πονηρότερα τῶν σφετέρων ἔσεσθαι, ἢν
καρτερῶσι προσκαθήμενοι. χρημάτων γὰρ ἀπορίᾳ αὐτοὺς ἐκτρυχώσειν, ἄλλως τε
καὶ ἐπιπλέον ἤδη ταῖς ὑπαρχούσαις ναυσὶ θαλασσοκρατούντων. καὶ, ἦν γάρ τι
καὶ ἐν ταῖς συρακούσαις [κ] βουλόμενον τοῖς ἀθηναίοις τὰ πράγματα ἐνδοῦναι,
[λ] ἐπεκηρυκεύετο ὡς αὐτὸν, καὶ οὐκ εἴα ἀπανίστασθαι. ἃ ἐπιστάμενος, τῷ μὲν ἔργῳ,
ἔτι ἐπ' ἀμφότερα ἔχων [μ] καὶ διασκοπῶν ἀνεῖχε· τῷ δ' ἐμφανεῖ τότε λόγῳ, οὐκ
ἔφη [ν] ἀπάξειν τὴν στρατιάν. εὖ γὰρ εἰδέναι ὅτι οἱ ἀθηναῖοι σφῶν ταῦτα οὐκ ἀποδέ-
ξονται, ὥστε μὴ αὐτῶν ψηφισαμένων ἀπελθεῖν. καὶ γὰρ οὐ τοὺς αὐτοὺς ψηφιεῖσθαί
τε περὶ σφῶν αὐτῶν, καὶ τὰ πράγματα ὥσπερ καὶ αὐτοὶ ὁρῶντας, καὶ οὐκ ἄλλων ἐ-
πιτιμήσει ἀκούσαντας γνώσεσθαι, ἀλλ' ἐξ ὧν ἄν τις [ξ] εὖ λέγων διαβάλλοι, ἐκ
τούτων αὐτοὺς πείσεσθαι. τῶν τε παρόντων στρατιωτῶν πολλοὺς καὶ τοὺς πλείους ἔφη,
οἳ νῦν βοῶσιν ὡς ἐν δεινοῖς ὄντες, [ο] ἐκεῖσε ἀφικομένους τὰ ἐναντία βοήσεσθαι, ὡς ὑπὸ
χρημάτων καταπροδόντες οἱ στρατηγοὶ ἀπῆλθον. [π] οὔκουν βούλεσθαι αὐτός γε, ἐ-
πιστάμενος τὰς ἀθηναίων φύσεις, ἐπ' αἰσχρᾷ τε αἰτίᾳ καὶ ἀδίκως ὑπ' ἀθηναίων
ἀπολέσθαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων, εἰ δεῖ, κινδυνεύσας τοῦτο παθεῖν ἰδίᾳ. τά τε
συρακουσίων ἔφη ὅμως ἔτι ἥσσω τῶν σφετέρων εἶναι. χρήμασι γὰρ αὐτοὺς ξενοτροφοῦν-
τας, [ρ] καὶ ἐν περιπολίοις ἅμα ἀναλίσκοντας, καὶ ναυτικὸν πολὺ ἔτι ἐνιαυτὸν
ἤδη βόσκοντας, τὰ μὲν ἀπορεῖν, τὰ δ' ἔτι ἀμηχανήσειν. δισχίλια γὰρ τάλαντα ἤδη ἀνη-
λωκέναι, καὶ ἔτι πολλὰ προσοφείλειν· ἤν τε καὶ ὁτιοῦν ἐκλίπωσι [σ] τῆς νῦν παρα-
σκευῆς, τῷ μὴ διδόναι τροφὴν, φθερεῖσθαι αὐτῶν τὰ πράγματα, [τ] ἐπικουρικὰ μᾶλ-
λον, ἢ δι' ἀνάγκης (ὥσπερ τὰ σφέτερα) ὄντα. [υ] τρίβειν οὖν ἔφη χρῆναι προσκαθημέ-
νους, [φ] καὶ μὴ χρήμασιν ὡς πολὺ κρείσσους εἰσὶ, νικηθέντας ἀπιέναι. ὁ μὲν Νικίας τοσαῦ-
τα λέγων ἰσχυρίζετο, αἰσθόμενος τὰ ἐν ταῖς συρακούσαις ἀκριβῶς, καὶ τὴν τῶν χρη-
μάτων ἀπορίαν, καὶ ὅτι ἦν αὐτόθι που τὸ βουλόμενον τοῖς ἀθηναίοις γίγνεσθαι τὰ
πράγματα, καὶ ἐπικηρυκευόμενον πρὸς αὐτὸν ὥστε μὴ ἀπανίστασθαι, καὶ ἅμα ταῖς
γοῦν ναυσὶν ἢ πρότερον θαρσήσας κρατηθείς. ὁ δὲ Δημοσθένης, περὶ μὲν τοῦ προσκαθῆσθαι,

γρ. ἐλπίδας τι ἔτι

γρ. ὧ

α Οὐ κατορθοῦντες] ἀντὶ τοῦ, ἡττώμενοι. β Τά τε ἄλλα, ὅτι ἀνέλπιστα αὐτοῖς ἐφαίνετο] καὶ ὅτι τὰ ἄλλα αὐτοῖς πάντα οὐδεμίαν ἐλπίδα νίκης παρεῖχεν. γ Ἀλλ' ἅπερ διανοηθεὶς] διενοεῖτο (φησὶ) μὴ διατρίβειν, ἀλλ' ἀπάγειν τὴν στρατιάν. δ Καὶ τοῦ στρατεύματος ταῖς γοῦν ἐπελθούσαις ναυσὶ κρατεῖν] τὸ ἑξῆς, ἕως ἔτι οἷοί τε τοῦ πολεμίου στρατεύματος κρατεῖν. ἔμπροσθεν μὲν γὰρ οἱ ὑπὸ τῶν συρακουσίων οἱ περὶ τὸν Νικίαν ἐν τῷ λιμένι κατεκέκλειντο κρατούμενοι, διὰ δὲ τὰς ἐπελθούσας μετὰ Δημοσθένους ναῦς οἷοί τε ἦσαν κρατεῖν. ε Καὶ τῇ πόλει] τῶν ἀθηναίων. ζ Εἰκὸς εἶναι προσκαθῆσθαι] ταῖς συρακούσαις δηλονότι. η Πονηρὰ] ἀσθενῆ. ἐπισφαλῆ. ἐπικίνδυνα. θ Καταγγέλτους] δήλους διὰ μηνυμάτων. ι Λαθεῖν γὰρ ἂν] μετὰ γὰρ πολλῶν βουλόμενοι, οὐ δυνήσεσθαι (φησὶ) λαθεῖν, ἐπιχειροῦντες ἀποπλεῦσαι. κ Βουλόμενον τοῖς ἀθηναίοις τὰ πράγματα ἐνδοῦναι] ἤγουν, βουλόμενον κυριεύεσθαι τοὺς ἀθηναίους τῶν κατὰ τὰς συρακούσας πραγμάτων. λ Ἐπεκηρυκεύετο] διὰ κηρύκων ἐμήνυε. μ Καὶ διασκοπῶν ἀνεῖχεν] ἤγουν, διστάζων εἴτε χρὴ μένειν, εἴτε ἀπιέναι, οὐδεμιᾷ προσετίθετο γνώμῃ. τοῦτο γὰρ δεῖ τὸ διασκοπῶν ἀνεῖχεν. ν Ἀπάξειν τὴν στρατιὰν] ἀπὸ τῶν συρακουσῶν δηλονότι. ξ Εὖ λέγων] ἤγουν πιθανῶς λέγων. ο Ἐκεῖσε ἀφικομένους] ἤγουν εἰς τὰς ἀθήνας. π Οὔκουν βούλεσθαι] οὐ βούλεσθαι ἔφη ὁ Νικίας ὑπὸ ἀθηναίων ἀπολέσθαι μόνος αὐτὸς ἀδίκως, ἀλλὰ, εἰ δεῖ πάντως ἀπολέσθαι, ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦτο παθεῖν. ρ Καὶ ἐν περιπολίοις] περιδρόμοις. σ Τῆς νῦν παρασκευῆς] τῆς πολεμικῆς οἰκονομίας. τ Ἐπικουρικὰ μᾶλλον] μισθοφόρων τῶν συρακουσίων ὄντων, καὶ οὐχὶ δι' ἀνάγκην στρατευομένων πολιτῶν, ὥσπερ ἀθηναίων. υ Τρίβειν οὖν ἔφη χρῆναι] ἀντὶ τοῦ, διατρίβειν καὶ παρέλκειν. φ Καὶ μὴ χρήμασιν, ὧ πολὺ κρείσσους εἰσὶ] καὶ μὴ νομίζειν διὰ χρημάτων ἐνδέχεσθαι ἡττᾶσθαι. γρ. φέρεται, χρήμασιν ὡς πολύ.

οὐδ' ὁπωσοῦν ἐνεδέχετο. εἰ δὲ δεῖ μὴ ἀπάγειν τὴν στρατιὰν ἄνευ ἀθηναίων ψηφίσματος, ἀλλὰ τρίβειν αὐτοῦ, ἔφη χρῆναι ἢ ἐς τὴν θάψον ἀναστάντας τοῦτο ποιεῖν, ἢ ἐς τὴν κατάνην, ὅθεν τῷ τε πεζῷ ἐπὶ πολλὰ τῆς χώρας ἐπιόντες τρέφονται, ᵃπορθοῦντες τὰ τῶν πολεμίων, καὶ ἐκείνους βλάψουσι· ταῖς τε ναυσὶν ἐν πελάγει, καὶ οὐκ ἐν στενοχωρίᾳ (ἣ πρὸς τῶν πολεμίων μᾶλλόν ἐστι) τοὺς ἀγῶνας ποιήσονται, ἀλλ' ἐν εὐρυχωρίᾳ, ἐν ᾗ τά τε τῆς ἐμπειρίας χρήσιμα σφῶν ἔσται, καὶ ἀναχωρήσεις καὶ ἐπίπλους, οὐκ ἐκ βραχέος καὶ περιγραπτοῦ ὁρμώμενοί τε καὶ καταίροντες, ἕξουσι. τό, τε ξύμπαν εἰπεῖν, οὐδενὶ τρόπῳ ἔφη ἀρέσκειν ἐν τῷ αὐτῷ ἔτι μένειν, ἀλλ' ὅτι τάχιστα ἤδη καὶ μὴ μέλλειν ἐξανίστασθαι. καὶ ὁ Εὐρυμέδων αὐτῷ ταῦτα ξυνηγόρευεν. ἀντιλέγοντος δὲ τοῦ Νικίου, ὄκνος τις καὶ μέλλησις ἐνεγένετο, καὶ ἅμα ὑπόνοια μή τι καὶ πλέον εἰδὼς ὁ Νικίας ἰσχυρίζηται. καὶ οἱ μὲν ἀθηναῖοι τούτῳ τῷ τρόπῳ διεμέλλησάν τε καὶ κατὰ χώραν ἔμενον. ὁ δὲ Γύλιππος καὶ ὁ Σικανὸς ᵇἐν τούτῳ παρῆσαν ἐς τὰς συρακούσας· ὁ μὲν Σικανὸς, ἁμαρτὼν τοῦ ἀκράγαντος· (ἐν γέλᾳ γὰρ ὄντος αὐτοῦ ἔτι, ἡ τοῖς συρακουσίοις στάσις ἐς φιλίαν ἐξεπεπτώκει) ὁ δὲ Γύλιππος, ἄλλην τε στρατιὰν πολλὴν ἔχων ἦλθεν ἀπὸ τῆς σικελίας, καὶ τοὺς ἐκ τῆς πελοποννήσου τοῦ ἦρος ἐν ταῖς ὁλκάσιν ὁπλίτας ἀποσταλέντας, ἀφικομένους ἀπὸ τῆς λιβύης ἐς σελινοῦντα. ἀπενεχθέντες γὰρ ἐς λιβύην, καὶ δόντων κυρηναίων τριήρεις δύο καὶ τοῦ πλοῦ ἡγεμόνας, καὶ ἐν τῷ παράπλῳ εὐεσπερίταις πολιορκουμένοις ὑπὸ λιβύων ξυμμαχήσαντες, καὶ νικήσαντες τοὺς λίβυας, καὶ αὐτόθεν παραπλεύσαντες ἐς νέαν πόλιν, καρχηδονιακὸν ἐμπόριον, ὅθεν πρὸς σικελίαν ἐλάχιστον δυοῖν ἡμερῶν καὶ νυκτὸς πλοῦς ἀπέχει, καὶ ἀπ' αὐτοῦ περαιωθέντες, ἀφίκοντο ἐς σελινοῦντα. καὶ οἱ μὲν συρακούσιοι, εὐθὺς αὐτῶν ἐλθόντων παρεσκευάζοντο ὡς ἐπιθησόμενοι κατ' ἀμφότερα αὖθις τοῖς ἀθηναίοις, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ. οἱ δὲ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ, ὁρῶντες στρατιάν τε ἄλλην ᶜπροσγεγενημένην αὐτοῖς, καὶ τὰ ἑαυτῶν ἅμα οὐκ ἐπὶ τὸ βέλτιον χωροῦντα, ᵈἀλλὰ καθ' ἡμέραν τοῖς πᾶσι χαλεπώτερον ἴσχοντα, μάλιστα δὲ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἀνθρώπων πιεζόμενα, μετεμέλοντό τε πρότερον οὐκ ἀναστάντες, καὶ ὡς αὐτοῖς οὐδὲ ὁ Νικίας ἔτι ὁμοίως ἠναντιοῦτο, ἀλλ' ἢ μὴ φανερῶς γε ἀξιῶν ψηφίζεσθαι, προεῖπον ὡς ἠδύναντο ἀδηλότατα ἔκπλουν ἐκ τοῦ στρατοπέδου πᾶσι, καὶ παρασκευάσασθαι ὅταν τις σημήνῃ. καὶ μελλόντων αὐτῶν, ἐπειδὴ ᵉἑτοῖμα ἦν, ἀποπλεῖν, ἡ σελήνη ἐκλείπει. ἐτύγχανε γὰρ πανσέληνος οὖσα. καὶ οἱ ἀθηναῖοι, οἵ τε πλείους ἐπισχεῖν ἐκέλευον τοὺς στρατηγοὺς, ᶠἐνθύμιον ποιούμενοι, καὶ ὁ Νικίας (ἦν γάρ τι καὶ ἄγαν θειασμῷ τε ᵍκαὶ τῷ τοιούτῳ προσκείμενος) οὐδ' ἂν διαβουλεύσασθαι ἔτι ἔφη, ʰπρὶν ἃς οἱ μάντεις ἐξηγοῦντο τρὶς ἐννέα ἡμέρας μεῖναι, ὅπως ἂν πρότερον κινηθείη. καὶ τοῖς μὲν ἀθηναίοις μελλήσασι, διὰ τοῦτο ἡ μονὴ ἐγεγένητο. οἱ δὲ συρακούσιοι, καὶ αὐτοὶ τοῦτο πυθόμενοι, πολλῷ μᾶλλον ἐγηγερμένοι ἦσαν ⁱμὴ ἀνιέναι τὰ τῶν ἀθηναίων, ὡς καὶ αὐτῶν κατεγνωκότων ἤδη μηκέτι κρεισσόνων ᵏεἶναι σφῶν μήτε ταῖς ναυσὶ, μήτε τῷ πεζῷ· οὐ γὰρ ἂν τὸν ἔκπλουν ἐπιβουλεῦσαι. καὶ ἅμα οὐ βουλόμενοι αὐτοὺς, ἄλλοσέ ποι τῆς σικελίας καθεζομένους, ˡχαλεπωτέρους εἶναι προσπολεμεῖν, ἀλλ' αὐτοῦ ὡς τάχιστα καὶ ἐν ᾧ σφίσι ξυμφέρει ἀναγκάσαι αὐτοὺς ναυμαχεῖν. ᵐτὰς οὖν ναῦς ἐπλήρουν, ⁿκαὶ ἀνεπαύοντο ἡμέρας ὅσαι αὐτοῖς ἐδόκουν ἱκαναὶ εἶναι. ἐπειδὴ δὲ καιρὸς ἦν, ᵒτῇ μὲν προτεραίᾳ πρὸς τὰ τείχη τῶν ἀθηναίων προσέβαλλον, καὶ ἐπεξελθόντος μέρους τινὸς οὐ πολλοῦ καὶ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἱππέων κατά τινας πύλας, ᵖἀπολαμβάνουσί τε τῶν ὁπλιτῶν τινας, καὶ τρεψάμενοι καταδιώκουσιν. οὔσης δὲ στενῆς τῆς ἐσόδου, οἱ ἀθηναῖοι ἵππους τε ἑβδομήκοντα ἀπολλύουσι, καὶ τῶν ὁπλιτῶν οὐ πολλούς. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἀπεχώρησεν ἡ στρατιὰ τῶν συρακουσίων· τῇ δ' ὑστεραίᾳ, ταῖς τε ναυσὶν ἐκπλέουσιν,

α Πορθοῦντες τὰ τῶν πολεμίων] ἤγουν τοὺς πολεμίους.

β Εν τούτῳ] τῷ καιρῷ δηλονότι.

γ Προσγεγενημένην αὐτοῖς] ἤγουν τοῖς συρακουσίοις.

δ Αλλὰ καθ' ἡμέραν τοῖς πᾶσι] κατὰ πάντα.

ε Ετοῖμα ἦν ἀποπλεῖν] ἕτοιμα ἦν τὰ κατὰ τὸν ἀπόπλουν.

ζ Ενθύμιον ποιούμενοι] δεισιδαιμονήσαντες, ἢ ἐκλογισάμενοι, κατὰ νοῦν σχόντες τὸ τῆς σελήνης.

η Καὶ τῷ τοιούτῳ προσκείμενος] τῷ τοιούτῳ (φησὶν) εἴδει τοῦ θειασμοῦ προσέχων, ὥσπερ φυλάττειν τὰς ἐκλείψεις, καὶ τὰ οὐράνια.

θ Πρὶν ἃς οἱ μάντεις] γράφεται, πρὶν ὡς οἱ μάντεις.

ι Μὴ ἀνιέναι τὰ τῶν ἀθηναίων] ἀντὶ τοῦ, τοὺς ἀθηναίους φεύγειν δηλονότι.

κ Εἶναι σφῶν] τῶν συρακουσίων.

λ Χαλεπωτέροις δυσεπιχειρήτοις.

μ Τὰς οὖν ναῦς ἐπλήρουν] ἀνδρῶν δηλονότι.

ν Καὶ ἀνεπειρῶντο] γράφεται ἀνεπαύοντο.

ξ Τῇ μὲν προτεραίᾳ] καθ' ἣν δηλονότι ἐκινήθησαν.

ο Απολαμβάνουσί τε] ἤγουν ἀποκόπτουσί τινας τῶν ὁπλιτῶν τῶν ἀθηναίων.

γρ. ἀπενεχθέντων

γρ. ὡς

γρ. ἐπηρμένοι

γρ. ἀνεπειρῶντο ἡμ.

γρ. προτέρᾳ

γρ. ὁπλίτας τε οὐ πολ.

οὔσαις ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ τῷ πεζῷ ἅμα πρὸς τὰ τείχη ἐχώρουν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἀντανῆγον ναυσὶν ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα, καὶ προσμίξαντες ἐναυμάχουν. καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα ἔχοντα τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων, καὶ βουλόμενον περικλείσασθαι τὰς ναῦς τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπεξαγαγόντα τῷ πλῷ πρὸς τὴν γῆν μᾶλλον, νικήσαντες οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὸ μέσον πρῶτον τῶν Ἀθηναίων, ἀπολαμβάνουσι κἀκεῖνον ἐν τῷ κοίλῳ καὶ μυχῷ τοῦ λιμένος, καὶ αὐτόν τε διαφθείρουσι, καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ ναῦς ἐπισπομένας· ἔπειτα δὲ καὶ τὰς πάσας ναῦς ἤδη τῶν Ἀθηναίων κατεδίωκόν τε καὶ ἐξεώθουν ἐς τὴν γῆν. ὁ δὲ Γύλιππος, ὁρῶν τὰς ναῦς τῶν πολεμίων νικωμένας, καὶ ἔξω τῶν σταυρωμάτων καὶ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου καταφερομένας, βουλόμενος διαφθείρειν τοὺς ἐκβαίνοντας, καὶ τὰς ναῦς ῥᾷον τοὺς Συρακοσίους ἀφέλκειν τῆς γῆς φιλίας οὔσης, παρεβοήθει ἐπὶ τὴν χηλὴν, μέρος τι ἔχων τῆς στρατιᾶς. καὶ αὐτοὺς οἱ Τυρσηνοὶ (οὗτοι γὰρ ἐφύλασσον τοῖς Ἀθηναίοις) ταύτῃ ὁρῶντες ἀτάκτως προσφερομένους, ἐπεκβοηθήσαντες καὶ προσπεσόντες τοῖς πρώτοις, τρέπουσι, καὶ ἐσβάλλουσιν ἐς τὴν λίμνην τὴν Λυσιμέλειαν καλουμένην. ὕστερον δὲ, πλείονος ἤδη τοῦ στρατεύματος παρόντος τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιβοηθήσαντες, καὶ δείσαντες περὶ ταῖς ναυσὶν, ἐς μάχην τε κατέστησαν πρὸς αὐτοὺς, καὶ νικήσαντες ἐπεδίωξαν· καὶ ὁπλίτας τε πολλοὺς ἀπέκτειναν, καὶ τὰς ναῦς, τὰς μὲν πολλὰς διέσωσάν τε καὶ ξυνήγαγον κατὰ τὸ στρατόπεδον, δυοῖν δεούσας εἴκοσιν, ἃς οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔλαβον αὐτῶν, καὶ τοὺς ἄνδρας πάντας ἀπέκτειναν· καὶ ἐπὶ τὰς λοιπὰς, ἐμπρῆσαι βουλόμενοι, ὁλκάδα παλαιὰν κληματίδων καὶ δᾳδὸς γεμίσαντες (ἦν γὰρ ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους ὁ ἄνεμος οὔριος) ἀφεῖσαν τὴν ναῦν, πῦρ ἐμβαλόντες. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δείσαντες περὶ ταῖς ναυσὶν, ἀντεμηχανήσαντό τε σβεστήρια κωλύματα, καὶ παύσαντες τὴν φλόγα, καὶ τὸ μὴ προσελθεῖν ἐγγὺς τὴν ὁλκάδα, τοῦ κινδύνου ἀπηλλάγησαν. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Συρακούσιοι μὲν τῆς τε ναυμαχίας τροπαῖον ἔστησαν, καὶ τῆς ἄνω τῆς πρὸς τῷ τείχει ἀπολήψεως τῶν ὁπλιτῶν, ὅθεν καὶ τοὺς ἵππους ἔλαβον· Ἀθηναῖοι δὲ, ἧς τε οἱ Τυρσηνοὶ τροπῆς ἐποιήσαντο τῶν πεζῶν ἐς τὴν λίμνην, καὶ ἧς αὐτοὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ. γεγενημένης δὲ τῆς νίκης τοῖς Συρακοσίοις λαμπρᾶς ἤδη τοῦ ναυτικοῦ, (πρότερον μὲν γὰρ ἐφοβοῦντο τὰς μετὰ τοῦ Δημοσθένους ναῦς ἐπελθούσας) οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐν παντὶ δὴ ἀθυμίας ἦσαν, καὶ ὁ παράλογος αὐτοῖς μέγας ἦν, πολὺ δὲ μείζων ἔτι τῆς στρατιᾶς ὁ μετάμελος. πόλεσι γὰρ ταύταις μόναις ἤδη ὁμοιοτρόποις ἐπελθόντες δημοκρατουμέναις τε ὥσπερ καὶ αὐτοὶ, καὶ ναῦς καὶ ἵππους καὶ μεγέθη ἐχούσαις, οὐ δυνάμενοι ἐπενεγκεῖν οὔτε ἐκ πολιτείας τι μεταβολῆς τὸ διάφορον αὐτοῖς, ᾧ προσήγοντο ἄν, οὔτ' ἐκ παρασκευῆς, πολλῷ κρείσσους, σφαλλόμενοι δὲ τὰ πλείω, τά τε πρὸ αὐτῶν ἠπόρουν, καὶ ἐπειδή γε ταῖς ναυσὶν ἐκρατήθησαν, (ὃ οὐκ ἂν ᾤοντο) πολλῷ δὴ μᾶλλον ἠθύμουν. οἱ δὲ Συρακούσιοι τόν τε λιμένα εὐθὺς παρέπλεον ἀδεῶς, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ διενοοῦντο κλείσειν, ὅπως μηκέτι, μηδ' εἰ βούλοιντο, λάθοιεν αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἐκπλεύσαντες. οὐ γὰρ περὶ τοῦ αὐτοὶ σωθῆναι μόνον ἔτι τὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐκείνους κωλύσωσι, νομίζοντες (ὅπερ ἦν) ἀπό τε τῶν παρόντων πολὺ σφῶν καθυπέρτερα τὰ πράγματα εἶναι, καὶ, εἰ δύναιντο κρατῆσαι Ἀθηναίων τε καὶ τῶν ξυμμάχων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καλὸν σφίσιν ἐς τοὺς Ἕλληνας τὸ ἀγώνισμα φανεῖσθαι. τούς τε γὰρ ἄλλους Ἕλληνας εὐθὺς, τοὺς μὲν, ἐλευθεροῦσθαι, τοὺς δὲ, φόβου ἀπολύεσθαι. οὐ γὰρ ἔτι δυνατὴν ἔσεσθαι τὴν ὑπόλοιπον Ἀθηναίων δύναμιν τὸν ὕστερον ἐπενεχθησόμενον πόλεμον ἐνεγκεῖν, καὶ αὐτοὶ, δόξαντες αὐτῶν αἴτιοι εἶναι, ὑπό τε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἔπειτα πολὺ θαυμασθήσεσθαι. καὶ

γρ. ἐξάγοντα

γρ. οὐ πολλούς

γρ. ἤδη καὶ τῶ

γρ. ἐπειδὴ καὶ ταῖς. γρ. μᾶλλον ἔτι ἠθ. γρ. αὐτοὶ ὠσθῆναι. γρ. καὶ αὐτοὶ σωθῆναι

α Πρὸς τὰ τείχη] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι.

β Τοὺς ἐκβαίνοντας] ἀπὸ τῶν νεῶν δηλονότι.

γ Παρόντος] ἤγουν παραγεγενημένου.

δ Πάντας ἀπέκτειναν] οἱ Συρακούσιοι δηλονότι.

ε Τῶν ὁπλιτῶν] τῶν Ἀθηναίων δηλονότι. ζ Τῶν πεζῶν] τῶν Συρακουσίων.

η Πρότερον μὲν γὰρ] ὁ μὲν σύνδεσμος, περιττός.

θ Οὐ δυνάμενοι ἐπενεγκεῖν] οὐ δυνάμενοι αὐτοὺς προσαγαγέσθαι, καὶ ὑποχειρίους ποιῆσαι, οὔτε διὰ τὸ μεταβάλλειν αὐτῶν τὴν πολιτείαν, διὰ στάσιν ἐμβαλόντες, ἢ ὀλιγαρχίαν παρ' αὐτοῖς ἐργασάμενοι. ι Πολλῷ κρείσσους] λείπει τὸ ὄντες.

κ Σφῶν] τῶν Ἀθηναίων.

λ Τὸν ὕστερον ἐπενεχθησόμενον πόλεμον ἐνεγκεῖν] ἤτοι αὐτὴν πρὸς τὸν ὕστερον πόλεμον. δέξασθαι.

μ Αὐτῶν αἴτιοι εἶναι] ἤγουν, τῆς τε ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῦ ἀπαλλαγῆναι τοῦ φόβου.

ἦν δὲ ἄξιος ὁ ἀγὼν κατά τε ταῦτα, καὶ ὅτι οὐχὶ ἀθηναίων μόνον περιεγίγνοντο, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πολλῶν ξυμμάχων. καὶ οὐδ' αὐτοὶ αὖ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ξυμβοηθησάντων σφίσιν, ἡγεμόνες τε γενόμενοι μετὰ κορινθίων καὶ λακεδαιμονίων, καὶ τὴν σφετέραν πόλιν ἐμπαρασχόντες προκινδυνεῦσαί τε, καὶ τοῦ ναυτικοῦ[a] μέγα μέρος προκόψαντες. ἔθνη γὰρ πλεῖστα δὴ[b] ἐπὶ μίαν πόλιν ταύτην ξυνῆλθε, πλήν γε δὴ τοῦ ξύμπαντος λόγου τοῦ ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πρὸς τὴν ἀθηναίων τε πόλιν καὶ λακεδαιμονίων.[c] τοσοίδε γὰρ ἑκάτεροι ἐπὶ σικελίαν τε καὶ περὶ σικελίας,[d] τοῖς μὲν ξυγκτησόμενοι τὴν χώραν,[e] τοῖς δὲ ξυνδιασώσοντες, ἐπὶ συρακούσας ἐπολέμησαν, οὐ κατὰ δίκην τι μᾶλλον, οὐδὲ κατὰ ξυγγένειαν[f] μετ' ἀλλήλων[g] στάντες, ἀλλ' ὡς ἑκάστοις[h] τῆς ξυντυχίας ἢ κατὰ τὸ ξυμφέρον, ἢ ἀνάγκης ἔσχεν. ἀθηναῖοι μὲν αὐτοὶ ἴωνες ἐπὶ δωριέας συρακουσίους ἑκόντες ἦλθον, καὶ αὐτοῖς τῇ αὐτῇ φωνῇ καὶ νομίμοις ἔτι χρώμενοι λήμνιοι, καὶ ἴμβριοι, καὶ αἰγινῆται, οἳ τότε αἴγιναν εἶχον· καὶ ἔτι ἑστιαιεῖς, οἱ ἐν εὐβοίᾳ ἑστίαν οἰκοῦντες, ἄποικοι ὄντες ξυνεστράτευσαν. τῶν δὲ ἄλλων οἱ μὲν ὑπήκοοι, οἱ δ' ἀπὸ ξυμμαχίας αὐτόνομοι, εἰσὶ δ' οἳ καὶ μισθοφόροι ξυνεστράτευον. καὶ τῶν μὲν ὑπηκόων καὶ φόρου ὑποτελῶν, ἐρετριεῖς, καὶ χαλκιδεῖς, καὶ στυρεῖς, καὶ καρύστιοι, ἀπ' εὐβοίας ἦσαν· ἀπὸ δὲ νήσων, κεῖοι, καὶ ἄνδριοι, τήνιοι· ἐκ δ' ἰωνίας, μιλήσιοι, καὶ σάμιοι, καὶ χῖοι. τούτων χῖοι οὐχ ὑποτελεῖς ὄντες φόρου, ναῦς δὲ παρέχοντες, αὐτόνομοι ξυνέσποντο, καὶ τὸ πλεῖστον ἴωνες ὄντες οὗτοι πάντες,[θ] καὶ ἀπ' ἀθηναίων, πλὴν καρυστίων.[ι] οὗτοι δ' εἰσὶ δρύοπες· ὑπήκοοι δ' ὄντες, καὶ ἀνάγκῃ ὅμως ἴωνές τε ἐπὶ δωριέας ἠκολούθουν. πρὸς δ' αὐτοῖς αἰολεῖς, μηθυμναῖοι μὲν[κ] ναυσὶ καὶ οὐ φόρῳ ὑπήκοοι, τενέδιοι δὲ καὶ αἴνιοι, ὑποτελεῖς. οὗτοι δὲ αἰολεῖς αἰολεῦσι τοῖς κτίσασι βοιωτοῖς μετὰ συρακουσίων κατ' ἀνάγκην ἐμάχοντο. πλαταιεῖς δὲ καταντικρὺ βοιωτοὶ βοιωτοῖς μόνοι εἰκότως κατ' ἔχθος. ῥόδιοι δὲ καὶ κυθήριοι, δωριεῖς ἀμφότεροι· οἱ μὲν λακεδαιμονίων ἄποικοι κυθήριοι, ἐπὶ λακεδαιμονίους τοὺς ἅμα Γυλίππῳ μετ' ἀθηναίων ὅπλα ἔφερον, ῥόδιοι δὲ, ἀργεῖοι γένος, συρακουσίοις μὲν δωριεῦσι, γελώοις δὲ καὶ ἀποίκοις ἑαυτῶν οὖσι μετὰ συρακουσίων στρατευομένοις ἠναγκάζοντο πολεμεῖν. τῶν τε περὶ πελοπόννησον νησιωτῶν κεφαλλῆνες μὲν καὶ ζακύνθιοι, αὐτόνομοι μὲν,[λ] κατὰ δὲ τὸ νησιωτικὸν μᾶλλον κατειργόμενοι, ὅτι θαλάσσης ἐκράτουν ἀθηναῖοι, ξυνείποντο. κερκυραῖοι δὲ[μ] οὐ μόνον δωριεῖς, ἀλλὰ καὶ κορίνθιοι σαφῶς ἐπὶ κορινθίους τε καὶ συρακουσίους, τῶν μὲν ἄποικοι ὄντες, τῶν δὲ ξυγγενεῖς, ἀνάγκῃ μὲν,[ν] ἐκ τοῦ εὐπρεποῦς, βουλήσει δὲ, κατὰ ἔχθος τὸ κορινθίων, οὐχ ἧσσον εἵποντο. καὶ οἱ μεσσήνιοι νῦν καλούμενοι ἐν ναυπάκτῳ, καὶ ἐκ πύλου τότε ὑπ' ἀθηναίων ἐχομένης, ἐς τὸν πόλεμον παρελήφθησαν. καὶ ἔτι μεγαρέων φυγάδες οὐ πολλοὶ, μεγαρεῦσι σελινουντίοις οὖσι[ξ] κατὰ ξυμφορὰν ἐμάχοντο. τῶν δὲ ἄλλων ἑκούσιος μᾶλλον ἡ στρατεία ἐγίγνετο ἤδη. ἀργεῖοι μὲν οὐ τῆς ξυμμαχίας ἕνεκα μᾶλλον, ἢ τῆς λακεδαιμονίων τε ἔχθρας, καὶ τῆς[ο] παραυτίκα ἕκαστοι ἰδίας, δωριεῖς ἐπὶ δωριέας μετ' ἀθηναίων ἰώνων ἠκολούθουν. μαντινεῖς δὲ καὶ ἄλλοι ἀρκάδων μισθοφόροι, ἐπὶ τοὺς αἰεὶ πολεμίους σφίσιν ἀποδεικνυμένους ἰέναι εἰωθότες, καὶ τότε τοὺς μετὰ τῶν κορινθίων ἐλθόντας ἀρκάδας,[π] οὐδὲν ἧσσον διὰ τὸ κέρδος ἡγούμενοι πολεμίους. κρῆτες δὲ καὶ αἰτωλοὶ[ρ] μισθῷ καὶ οὗτοι πεισθέντες. ξυνέβη δὲ τοῖς κρησὶ τὴν γέλαν ῥοδίοις[σ] ξυγκτίσαντας, μὴ ξὺν τοῖς ἀποίκοις, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ἀποίκους ἄκοντας μετὰ μισθοῦ ἐλθεῖν. καὶ ἀκαρνάνων τινὲς ἅμα μὲν κέρδει, τὸ δὲ πλέον Δημοσθένους φιλίᾳ καὶ ἀθηναίων εὐνοίᾳ, ξύμμαχοι ὄντες, ἐπεκούρησαν. καὶ οἵδε μὲν τῷ ἰονίῳ κόλπῳ ὁριζόμενοι. ἰταλιωτῶν δὲ, θούριοι καὶ

γρ. πρόμοι

γρ. καταστάντες

γρ. εἰσὶ δὲ καὶ οἳ

γρ. τὸ κορ.

a Μέγα μέρος προκόψαντες] ἀντὶ τοῦ, προκοπὴν μεγάλην τῷ ναυτικῷ στόλῳ παρασχόντες. τουτέστι, πολλὰς ναῦς αὐτοῖς παρασχόντες εἰς τὰς ναυμαχίας. ἢ (ὥς τινες) ἐπὶ μέγα ἐν τῷ ναυτικῷ προκόψαντες. b Ἐπὶ μίαν πόλιν] κατὰ μιᾶς πόλεως τῶν συρακουσῶν. c Τοσοίδε γὰρ ἑκάτεροι] ἦσαν, πολλοὶ γὰρ ἦσαν συμμαχοῦντες ἑκατέροις τοῖς μέρεσιν. οἵ τε γὰρ ἀθηναῖοι ἐπὶ σικελίαν ἐλθόντες, ἔσχον πολλούς τινας συμμάχους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ συρακούσιοι περὶ σικελίας μαχόμενοι, ὡσαύτως ἐπήγοντο τοὺς μεθέξοντας τοῦ πολέμου, καὶ κινδυνεύσοντας ἐπὶ τῷ διασῶσαι τὴν τῶν συρακουσίων πόλιν, ὥσπερ τοῖς συμμαχοῦσιν ἀθηναίοις σκοπὸς τὸ συγκτήσασθαι χώραν. Κατάλογος τῶν ἐθνῶν τῶν συμμαχησάντων ἀθηναίοις κατὰ συρακουσῶν, ἀθηναῖοι, λήμνιοι, ἴμβριοι, αἰγινῆται, ἑστιαιεῖς. οὗτοι πάντες ἀθηναίων ἄποικοι ἦσαν, ἐρετριεῖς, χαλκιδεῖς, στυρεῖς, καρύστιοι, κεῖοι, ἄνδριοι, τήνιοι, μιλήσιοι, σάμιοι, χῖοι, μηθυμναῖοι, τενέδιοι, αἴνιοι, πλαταιεῖς, ῥόδιοι, κυθήριοι, κεφαλλῆνες, ζακύνθιοι, κερκυραῖοι, μεσσήνιοι ἐκ ναυπάκτου, μεγαρεῖς φυγάδες, ἀργεῖοι, μαντινεῖς, κρῆτες, αἰτωλοί, ἀκαρνᾶνες, θούριοι, μεταπόντιοι, νάξιοι, καταναῖοι, ἐγεσταῖοι, τυρσηνοί, ἰάπυγες. d Τοῖς μὲν] τοῖς ἀθηναίοις. e Τοῖς δὲ] τοῖς συρακουσίοις. f Μετ' ἀλλήλων στάντες] συμμαχήσαντες ἀλλήλοις. g Τῆς ξυντυχίας] ἀλλ' ὡς ἑκάστοις (φησὶ) συνέτυχεν, ἢ διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον ἢ διὰ τῆς ἀνάγκης στρατευθέντες. θ Καὶ ἀπ' ἀθηναίων] ἄποικοι δηλονότι. ι Οὗτοι δ' εἰσὶ δρύοπες] ἦσαν οἱ καρύστιοι. κ Ναυσὶ] ἦγουν σὺν ναυσί. λ Κατὰ δὲ τὸ νησιωτικὸν] ἦγουν τὸ νόμιμον ἔθος. μ Οὐ μόνον δωριεῖς] ὄντες δηλονότι. ν Ἀνάγκῃ μὲν ἐκ τοῦ εὐπρεποῦς] ἔλεγον (φησὶν) διὰ ἀνάγκης ἀκολουθεῖν, ἵν' εὐπρεπὴς ὁ ἀπολογισμὸς αὐτοῖς ᾖ· οὐχ ἧσσον δὲ βουλόμενοι ἦσαν ἢ ἐξ ἀνάγκης εἵποντο, διὰ τὴν κορινθίων ἔχθραν. ξ Κατὰ ξυμφορὰν ἐμάχοντο] ξυμφορὰν ἄρτι τὴν φυγὴν λέγει, ὅτι φυγάδες ὄντες τοῖς ξυγγενέσιν ἐμάχοντο. ο Καὶ τῆς παραυτίκα] τῆς κατὰ τὸ παρὸν ὠφελείας. π Οὐδὲν ἧσσον διὰ κέρδος] παροιμία, Γίνεται δ' ὁ κακὸς πάντα πρὸς ἀργύριον. ρ Μισθῷ καὶ οὗτοι πεισθέντες] ἦλθον μετὰ τῶν ἀθηναίων. σ Ξυγκτίσαντας] ἀντὶ τοῦ ξυγκτίσαι.

μεταπόντιοι [a]ἐν τοιαύταις ἀνάγκαις τότε στασιωτικῶν καιρῶν κατειλημμένων ξυνεστράτευον, καὶ σικελιωτῶν, νάξιοι καὶ καταναῖοι. βαρβάρων δὲ ἐγεσταῖοι [b]οἵπερ ἐπηγάγοντο καὶ σικελιωτῶν τὸ πλέον, καὶ τῶν ἔξω σικελίας τυρσηνῶν τέ τινες [c]κατὰ διαφορὰν συρακουσίων, καὶ ἰάπυγες μισθοφόροι. [d]τοσάδε μὲν μετὰ ἀθηναίων ἔθνη ἐστράτευον. συρακουσίοις δὲ ἀντεβοήθησαν καμαριναῖοι μὲν, ὅμοροι ὄντες, καὶ γελῷοι οἰκοῦντες μετ' αὐτούς. ἔπειτα, ἀκραγαντίνων ἡσυχαζόντων, ἐν τῷ ἐπέκεινα ἱδρυμένοι σελινούντιοι. καὶ οἵδε μὲν τῆς σικελίας τὸ πρὸς λιβύην μέρος τετραμμένον νεμόμενοι. ἱμεραῖοι δὲ ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸν τυρσηνικὸν πόντον μορίου, ἐν ᾧ καὶ μόνοι ἕλληνες οἰκοῦσιν. οὗτοι δὲ καὶ μόνοι ἐξ αὐτοῦ ἐβοήθησαν. καὶ ἑλληνικὰ μὲν ἔθνη τῶν ἐν σικελίᾳ τοσάδε, δωριεῖς τε [e]καὶ οἱ αὐτόνομοι πάντες ξυνεμάχουν. βαρβάρων δὲ σικελοὶ μόνοι, [f]ὅσοι μὴ ἀφέστασαν πρὸς τοὺς ἀθηναίους. τῶν δ' ἔξω σικελίας ἑλλήνων, λακεδαιμόνιοι μὲν ἡγεμόνα σπαρτιάτην παρεχόμενοι, [g]νεοδαμώδεις δὲ τοὺς ἄλλους, καὶ εἵλωτας. δύναται δὲ τὸ νεοδαμῶδες ἐλεύθερον ἤδη εἶναι. κορίνθιοι δὲ καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ μόνοι παραγενόμενοι, καὶ λευκάδιοι, καὶ ἀμπρακιῶται, [h]κατὰ τὸ ξυγγενές. ἐκ δὲ ἀρκαδίας, μισθοφόροι ὑπὸ κορινθίων ἀποσταλέντες, καὶ σικυώνιοι ἀναγκαστοὶ στρατεύοντες· καὶ τῶν ἔξω πελοποννήσου, βοιωτοί. πρὸς δὲ τοὺς ἐπελθόντας τούτους οἱ σικελιῶται αὐτοὶ πλῆθος πλέον κατὰ πάντα παρέσχοντο, ἅτε μεγάλας πόλεις οἰκοῦντες. καὶ γὰρ ὁπλῖται πολλοὶ καὶ νῆες καὶ ἵπποι, καὶ ἄλλος ὅμιλος ἄφθονος ξυνελέγη. καὶ πρὸς ἅπαντας αὖθις ὡς εἰπεῖν τοὺς ἄλλους συρακούσιοι αὐτοὶ πλείω ἐπορίσαντο διὰ μέγεθος πόλεως. καὶ αἱ μὲν ἑκατέρων ἐπικουρίαι τοσαίδε ξυνελέγησαν. καὶ τότε ἤδη πᾶσαι ἀμφοτέροις παρῆσαν, καὶ οὐκέτι οὐδὲν οὐδετέροις ἐπῆλθεν. οἵ τε οὖν συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι εἰκότως ἐνόμισαν [i]καλὸν ἀγώνισμα σφίσιν εἶναι ἐπὶ τῇ γεγενημένῃ νίκῃ τῆς ναυμαχίας, ἑλεῖν τε τὸ στρατόπεδον ἅπαν τῶν ἀθηναίων, τοσοῦτον ὄν, καὶ μηδὲ καθ' ἕτερα αὐτούς, μήτε διὰ θαλάσσης, μήτε τῷ πεζῷ διαφυγεῖν. ἔκλειον οὖν τόν τε λιμένα εὐθὺς τὸν μέγαν, ἔχοντα τὸ στόμα ὀκτὼ σταδίων μάλιστα, τριήρεσι πλαγίαις, καὶ πλοίοις, καὶ ἀκάτοις, ἐπ' ἀγκυρῶν ὁρμίζοντες· καὶ τἆλλα, ἢν ἔτι ναυμαχεῖν οἱ ἀθηναῖοι τολμήσωσι, παρεσκευάζοντο, καὶ ὀλίγον οὐδὲν ἐς οὐδὲν ἐπενόουν. τοῖς δὲ ἀθηναίοις τήν τε ἀπόκλῃσιν ὁρῶσι, καὶ τὴν ἄλλην διάνοιαν αὐτῶν αἰσθομένοις, βουλευτέα ἐδόκει. [k]καὶ ξυνελθόντες οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι, πρὸς τὴν παροῦσαν ἀπορίαν τῶν τε ἄλλων, καὶ ὅτι τὰ ἐπιτήδεια οὔτε αὐτίκα ἔτι εἶχον, (προπέμψαντες γὰρ ἐς κατάνην ὡς ἐκπλευσόμενοι, ἀπεῖπον μὴ ἐπάγειν) οὔτε τὸ λοιπὸν ἔμελλον ἕξειν, εἰ μὴ ναυκρατήσουσιν, ἐβουλεύσαντο τὰ μὲν τείχη τὰ ἄνω ἐκλιπεῖν, πρὸς δὲ αὐταῖς ταῖς ναυσὶν [l]ἀπολαβόντες διατειχίσματι, ὅσον οἷόν τε ἐλάχιστον τοῖς τε σκεύεσι καὶ τοῖς ἀσθενέσιν ἱκανὸν γενέσθαι, [m]τοῦτο μὲν φρουρεῖν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἄλλου πεζοῦ τὰς ναῦς πάσας, ὅσαι ἦσαν καὶ δυναταὶ [n]καὶ ἀπλοώτεραι, πάντα τινὰ ἐσβιβάζοντες πληρῶσαι. καὶ διαναυμαχήσαντες, ἢν μὲν νικῶσιν, ἐς κατάνην κομίζεσθαι, ἢν δὲ μή, ἐμπρήσαντες τὰς ναῦς, πεζῇ ξυνταξάμενοι ἀποχωρεῖν ᾗ ἂν τάχιστα μέλλωσι τινὸς χωρίου ἢ βαρβαρικοῦ ἢ ἑλληνικοῦ φιλίου ἀντιλήψεσθαι. καὶ οἱ μέν, ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς, ταῦτα καὶ ἐποίησαν. ἔκ τε γὰρ τῶν ἄνω τειχῶν ὑποκατέβησαν, καὶ τὰς ναῦς ἐπλήρωσαν πάσας, ἀναγκάσαντες ἐσβαίνειν ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἐδόκει [o]ἡλικίας μετέχων ἐπιτήδειος εἶναι. καὶ ξυνεπληρώθησαν νῆες αἱ πᾶσαι, δέκα μάλιστα καὶ ἑκατόν. τοξότας τε ἐπ' αὐτὰς πολλοὺς καὶ ἀκοντιστὰς τῶν τε ἀκαρνάνων καὶ τῶν ἄλλων ξένων ἐσεβίβαζον· καὶ τἆλλα ὡς οἷόν τ' ἦν ἐξ ἀναγκαίου τε καὶ τοιαύτης διανοίας ἐπορίσαντο. ὁ δὲ Νικίας, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ ἕτοιμα ἦν, ὁρῶν καὶ τοὺς στρατιώτας τῷ τε παρὰ τὸ εἰωθὸς πολὺ ταῖς ναυσὶ κρατηθῆναι ἀθυμοῦντας, καὶ διὰ

γρ. στασια-σικῶν. γρ. καὶ στρατιωτικῶν.

γρ. τῶν.

γρ. νική-σωσιν.

α Ἐν τοιαύταις] ἐπὶ ταῖς μισθοφορικαῖς.

β Οἵπερ ἐπηγάγοντο] ἐπεσπάσαντο.

γ Κατὰ διαφορὰν] ἔχθραν.

δ Τοσάδε μὲν] κατὰ λόγον τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν πόλεων τῶν συμμάχων συρακουσίοις κατ' ἀθηναίων.

ε Καὶ οἱ αὐτόνομοι] δημοκρατούμενοι.

ζ Ὅσοι μὴ ἀφέστασαν] τῶν συρακουσίων δηλονότι.

η Νεοδαμώδης δὲ] νεοδαμώδης ὁ ἐλεύθερος παρὰ τοῖς λακεδαιμονίοις.

θ Κατὰ τὸ ξυγγενὲς] τῶν συρακουσίων.

ι Καλὸν ἀγώνισμα] ἔνδοξον. συμφέρον.

κ Καὶ ξυνελθόντες οἵ τε στρατηγοὶ] νῦν διὰ τὸ ἄπορον καὶ τοὺς ταξιάρχους οἱ στρατηγοὶ συνήγαγον, καθ' αὑτοὺς πρότερον βουλευόμενοι.

λ Ἀπολαβόντες] ἰδιώσαντες. ἀποκόψαντες.

μ Τοῦτο μὲν] τὸ διατείχισμα.

ν Καὶ ἀπλοώτεραι] ἀπλοωτέρας οὐ τὰς ἄπλους παντάπασι λέγει, ἀλλὰ τὰς διὰ πληρωμάτων ἐνδεεῖς, ἀπλόους ἰσαμένας. τοῦτο δὲ καὶ ἡ τοῦ λόγου ἐπαγωγὴ δηλοῖ, πάντα τινὰ ἐσβιβάζοντες πληρῶσαι.

ξ Ἡλικίας μετέχων] νεότητος.

ο Ὁ δὲ Νικίας ἐπειδὴ] τῷ Νικίᾳ τὴν προτροπὴν τῆς διαλέξεως δίδωσι, καὶ ὡς καθ' ἡλικίαν πρεσβυτέρῳ, καὶ ὡς μείζονι στρατηγῷ, καὶ ὡς πάλαι τοὺς συρακουσίους νενικηκότι, καὶ ὡς ἐν πελοποννήσῳ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τόποις τοὺς ἐναντίους διαπολεμήσαντι.

τὴν τῶν ἐπιτηδείων ἀπορίαν ὡς τάχιστα βουλόμενοι διακινδυνεῦσαι, ξυγκαλέσας ἅπαντας, παρεκελεύσατό τε πρῶτον, καὶ ἔλεξε τοιάδε, Ἄνδρες στρατιῶται Ἀθηναίων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων, ὁ μὲν ἀγὼν ὁ μέλλων ὁμοίως κοινὸς ἅπασιν ἔσται, περί τε σωτηρίας καὶ πατρίδος ἑκάστοις οὐχ ἧσσον ἢ τοῖς πολεμίοις. ἢν γὰρ κρατήσωμεν νῦν ταῖς ναυσίν, ἔστι τῳ τὴν ὑπάρχουσάν που οἰκείαν πόλιν ἐπιδεῖν. ἀθυμεῖν δὲ οὐ χρή, οὐδὲ πάσχειν ὅπερ οἱ ἀπειρότατοι τῶν ἀνθρώπων, οἳ τοῖς πρώτοις ἀγῶσι σφαλέντες, ἔπειτα διὰ παντὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου ὁμοίαν ταῖς ξυμφοραῖς ἔχουσιν· ἀλλ' ὅσοι τε Ἀθηναίων πάρεστε, πολλῶν ἤδη πολέμων ἔμπειροι ὄντες, καὶ ὅσοι τῶν ξυμμάχων ξυστρατευόμενοι αἰεί, μνήσθητε τῶν ἐν τοῖς πολέμοις παραλόγων, καὶ τὸ τῆς τύχης κἂν μεθ' ἡμῶν ἐλπίσαντες στῆναι, καὶ ὡς ἀναμαχούμενοι ἀξίως τοῦδε τοῦ πλήθους ὅσον αὐτοὶ ὑμῶν αὐτῶν ἐφορᾶτε, παρασκευάζεσθε. ἃ δὲ ἀρωγὰ ἐνείδομεν ἐπὶ τῇ τοῦ λιμένος στενότητι, πρὸς τὸν μέλλοντα ὄχλον τῶν νεῶν ἔσεσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων παρασκευήν, οἷς πρότερον ἐβλαπτόμεθα, πάντα καὶ ἡμῖν νῦν ἐκ τῶν παρόντων, μετὰ τῶν κυβερνητῶν ἐσκεμμένα ἡτοίμασται. καὶ γὰρ τοξόται πολλοὶ καὶ ἀκοντισταὶ ἐπιβήσονται, καὶ ὄχλος, ᾧ, ναυμαχίαν μὲν ποιούμενοι ἐν πελάγει, οὐκ ἂν ἐχρώμεθα, διὰ τὸ βλάπτειν ἂν τὸ τῆς ἐπιστήμης τῇ βαρύτητι τῶν νεῶν. ἐν δὲ τῇ ἐνθάδε ἠναγκασμένῃ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζομαχίᾳ πρόσφορα ἔσται. εὕρηται δ' ἡμῖν ὅσα μὴ ἀντιναυπηγεῖσθαι, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐπωτίδων αὐτοῖς παχύτητας, ᾧπερ μάλιστα ἐβλαπτόμεθα, χειρῶν σιδηρῶν ἐπιβολαί, αἳ σχήσουσι τὴν πάλιν ἀνάκρουσιν τῆς προσπεσούσης νεώς, ἢν τὰ ἐπὶ τούτοις οἱ ἐπιβάται ὑπουργῶσιν. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ἠναγκάσμεθα ὥστε πεζομαχεῖν ἀπὸ τῶν νεῶν. καὶ τὸ μήτε αὐτοὺς ἀνακρούεσθαι, μήτ' ἐκείνους ἐᾶν, ὠφέλιμον φαίνεται, ἄλλως τε καὶ τῆς γῆς, πλὴν ὅσον ἂν ὁ πεζὸς ἡμῶν ἐπέχῃ, πολεμίας οὔσης. ὧν χρὴ μεμνημένους, διαμάχεσθαι ὅσον ἂν δύνησθε, καὶ μὴ ἐξωθεῖσθαι ἐς αὐτήν, ἀλλὰ ξυμπεσούσης νηὶ νεώς, μὴ πρότερον ἀξιοῦν ἀπολύεσθαι, ἢν μὴ τοὺς ἀπὸ τοῦ πολεμίου καταστρώματος ὁπλίτας ἀπαράξητε. καὶ ταῦτα τοῖς ὁπλίταις οὐχ ἧσσον τῶν ναυτῶν παρακελεύομαι, ὅσῳ τῶν ἄνωθεν μᾶλλον τὸ ἔργον τοῦτο. ὑπάρχει δ' ὑμῖν ἔτι νῦν γε τὰ πλείω τῷ πεζῷ ἐπικρατεῖν. τοῖς δὲ ναύταις παραινῶ, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τῷδε καὶ δέομαι, μὴ ἐκπεπλῆχθαί τι ταῖς ξυμφοραῖς ἄγαν, τήν τε παρασκευὴν ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων βελτίω νῦν ἔχοντας, καὶ τὰς ναῦς πλείους. ἐκείνην τε τὴν ἡδονὴν ἐνθυμεῖσθαι ὡς ἀξία ἐστὶ διασώσασθαι, οἳ τέως Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι καὶ μὴ ὄντες ὑμῶν, τῆς τε φωνῆς τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ τῶν τρόπων τῇ μιμήσει, ἐθαυμάζεσθε κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας οὐκ ἔλασσον κατὰ τὸ ὠφελεῖσθαι, ἔς τε τὸ φοβερὸν τοῖς ὑπηκόοις, καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι, πολὺ πλεῖον μετείχετε. ὥστε κοινωνοὶ μόνοι ἐλευθέρως ἡμῖν τῆς ἀρχῆς ὄντες, δικαίως ἂν αὐτὴν νῦν μὴ καταπροδίδοτε· καταφρονήσαντες δὲ Κορινθίων τε, οὓς πολλάκις νενικήκατε, καὶ Σικελιωτῶν, ὧν οὐδ' ἀντιστῆναι οὐδείς, ἕως ἤκμαζε τὸ ναυτικόν, ἡμῖν ἠξίωσεν, ἀμύνασθε αὐτούς, καὶ δείξατε ὅτι καὶ μετ' ἀσθενείας καὶ ξυμφορῶν ἡ ὑμετέρα ἐπιστήμη κρείσσων ἐστὶν ἑτέρας εὐτυχούσης ῥώμης. τούς τε Ἀθηναίους ὑμῶν πάλιν αὖ καὶ τάδε ὑπομιμνήσκω, ὅτι οὔτε ναῦς ἐν τοῖς νεωσοίκοις ἄλλας ὁμοίας ταῖσδε, οὔτε ὁπλιτῶν ἡλικίαν ὑπελίπετε. εἴ τε ξυμβήσεταί τι ἄλλο ἢ τὸ κρατεῖν ὑμῖν, τούς τε ἐνθάδε πολεμίους εὐθὺς ἐπ' ἐκεῖνα πλευσομένους, καὶ τοὺς ἐκεῖ ὑπολοίπους ἡμῶν ἀδυνάτους ἐσομένους τούς τε αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐπελθόντας ἀμύνασθαι. καὶ οἱ μὲν

γρ. ὅσα χρὴ ἀντιναυπηγῆσαι

γρ. ἀπ' ὧς

α Διακινδυνεῦσαι] διὰ κινδύνου ἰέναι. β Ἔστι τῳ] ἔνι ἀφ' ἡμῶν. γ Ἔπειτα διὰ παντὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου ὁμοίαν ταῖς ξυμφοραῖς ἔχουσιν] ἔπειτα (φησὶ) παντὶ τῷ χρόνῳ δυσέλπιδές εἰσι καὶ προσδοκῶσιν ὁμοίως ταῖς γεγενημέναις συμφοραῖς τὰ μέλλοντα. δ Τῶν ἐν τοῖς πολέμοις παραλόγων] Ὅμηρος, Ξυνὸς ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτα. ε Καὶ τὸ τῆς τύχης] ἤγουν ἀτυχίας. ζ Κἂν μεθ' ἡμῶν ἐλπίσαντες στῆναι] καὶ τὴν τύχην καὶ ἡμῖν συλλήψεσθαι ἐλπίσαντες. η Ἐν δὲ τῇ ἐνθάδε] ἐν δὲ τῇ νῦν κατὰ ἀνάγκην ἀπὸ νεῶν γινομένῃ πεζομαχίᾳ ἐπιτήδεια ἔσται. θ Εὕρηται δ' ἡμῖν] ἀντὶ τοῦ, ἐξεύρηται ἡμῖν ἐπιβολὴ χειρῶν σιδηρῶν, αἷς προσιούσας τὰς ναῦς τὰς πολεμίας κρατήσομεν, ὥστε μὴ δύνασθαι ἐξ ἀναχωρήσεως ἐμβάλλειν ἡμῖν. ι Ὅσα χρὴ ἀντιναυπηγῆσαι] γράφεται ὅσα μὴ ἀντιναυπηγεῖσθαι. κ Τῶν ἐπωτίδων αὐτοῖς] ἀντὶ τοῦ, τῶν συρρακοσίων. λ Ἐπιβολαί] ἤγουν αἱ πλαγαὶ εὕρηνται ἡμῖν. μ Ἄλλως τε καὶ τῆς γῆς] διὰ τοῦτο (φησὶν) οὐ συμφέρει διακρούεσθαι ἡμῖν, ὅτι ἄρα εἰς πολεμίαν γῆν ὑπὸ τῆς διακρούσεως ἐξενεχθησόμεθα. ν Ἀπαράξητε] αἰτιατικὴ καταβάλητε. ἤτοι μετ' ἀραγμοῦ [illegible] ἀποστῆτε. ξ Ὅσῳ τῶν ἄνωθεν μᾶλλον] τὸ μᾶλλον οὐκ ἔστι συγκριτικόν, ἀλλὰ διασαφητικόν. οὐ γὰρ οἱ ναῦται τοῦ ἀπαράττειν τοὺς πολεμίους αἴτιοι. ο Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τῷδε] καὶ ἐν τῷ παραινεῖν (φησὶ) δέομαι. π Καὶ τὰς ναῦς πλείους] ἤτοι τῶν πολεμίων νεῶν. ἢ, νῦν πλείους ἤπερ πρότερον. ρ Τὴν ἡδονὴν ἐνθυμεῖσθαι] ἐνθυμεῖσθαί τε ἄξιον ὅτι δεῖ διαφυλάξασθαι τὴν ἡδονήν. ἡδονὴν δὲ λέγει, ἣν ἐπιφέρει ἐπὶ τῷ θαυμάζεσθαί τε κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ κατὰ τὸ ὠφελεῖσθαι, ἔν τε τῷ μὴ ἀδικεῖσθαι αὐτούς, καὶ ἐν τῷ φοβεροὶ τοῖς ὑπηκόοις φαίνεσθαι. σ Οἱ πῶς Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι] τοὺς μετοίκους λέγει. τ Κατὰ τὸ ὠφελεῖσθαι] ἤγουν κερδαίνειν. υ Εἴ τι ξυμβήσεταί τι ἄλλο] ἀφορμότατα ἠρίξατο τὴν ἧτταν. φ Τούς τε ἐνθάδε πολεμίους] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὑπομιμνήσκω.

ἂν ὑπὸ Συρακοσίοις εὐθὺς γίγνοισθε, οἷς αὐτοὶ ἴστε οἵᾳ γνώμῃ ἐπήλθετε· οἱ δ' ἐκεῖ, ὑπὸ Λακεδαιμονίοις. ὥστε ἐν ἑνὶ τῷδε ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀγῶνι καθεστῶτες καρτερήσατε, εἴπερ ποτέ, καὶ ἐνθυμεῖσθε καθ' ἑκάστους τε καὶ ξύμπαντες, ὅτι οἱ ἐν ταῖς ναυσὶν ὑμῶν νῦν ἐσόμενοι, καὶ πεζοὶ τοῖς Ἀθηναίοις εἰσὶ καὶ νῆες, καὶ ἡ ὑπόλοιπος πόλις, καὶ τὸ μέγα ὄνομα τῶν Ἀθηνῶν· περὶ ὧν εἴ τίς τι ἕτερος ἑτέρου προφέρει ἢ ἐπιστήμῃ ἢ εὐψυχίᾳ, οὐκ ἂν ἐν ἄλλῳ μᾶλλον καιρῷ ἀποδειξάμενος, αὐτός τε αὑτῷ ὠφέλιμος γένοιτο, καὶ τοῖς ξύμπασι σωτήριος. Ὁ μὲν Νικίας, τοσαῦτα παρακελευσάμενος, εὐθὺς ἐκέλευε πληροῦν τὰς ναῦς. τῷ δὲ Γυλίππῳ καὶ τοῖς Συρακοσίοις παρῆν μὲν αἰσθάνεσθαι, ὁρῶσι καὶ αὐτὴν τὴν παρασκευήν, ὅτι ναυμαχήσουσιν οἱ Ἀθηναῖοι, προηγγέλθη δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῶν σιδηρῶν χειρῶν. καὶ πρός τε τἆλλα ἐξηρτύσαντο ὡς ἕκαστα, καὶ πρὸς τοῦτο. τὰς γὰρ πρῴρας καὶ τῆς νεὼς ἄνω ἐπὶ πολὺ κατεβύρσωσαν, ὅπως ἂν ἀπολισθάνοι καὶ μὴ ἔχοι ἀντιλαβὴν ἡ χεὶρ ἐπιβαλλομένη. καὶ ἐπεὶ πάντα ἑτοῖμα ἦν, παρεκελεύσαντο ἐκείνοις οἵ τε στρατηγοὶ καὶ Γύλιππος, καὶ ἔλεξαν τοιάδε.

Ὅτι μὲν καλὰ τὰ προειργασμένα, καὶ ὑπὲρ καλῶν τῶν μελλόντων ὁ ἀγὼν ἔσται, ὦ Συρακούσιοι καὶ ξύμμαχοι, οἵ τε πολλοὶ δοκεῖτε ἡμῖν εἰδέναι (οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως αὐτῶν προθύμως ἀντελάβεσθε) καὶ εἴ τις μὴ ἐπὶ ὅσον δεῖ ᾔσθηται, σημανοῦμεν. Ἀθηναίους γὰρ ἐς τὴν χώραν τήνδε ἐλθόντας, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῆς Σικελίας καταδουλώσει, ἔπειτ', εἰ κατορθώσαιεν, καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, καὶ ἀρχὴν τὴν ἤδη μεγίστην τῶν τε πρὶν Ἑλλήνων καὶ τῶν νῦν κεκτημένους, πρῶτοι ἀνθρώπων ὑποστάντες τῷ ναυτικῷ, ᾧπερ πάντα κατέσχον, τὰς μὲν νενικήκατε ναυμαχίας, τὴν δ' ἐκ τοῦ εἰκότος νῦν νικήσετε. ἄνδρες γὰρ ἐπειδὰν ᾧ ἀξιοῦσι προύχειν κολουθῶσι, τό γ' ὑπόλοιπον αὐτῶν τῆς δόξης ἀσθενέστερον αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐστὶν ἢ εἰ μηδ' ᾠήθησαν τὸ πρῶτον, καὶ τῷ παρ' ἐλπίδα τοῦ αὐχήματος σφαλλόμενοι, καὶ παρὰ ἰσχὺν τῆς δυνάμεως ἐνδιδόασιν. ὃ νῦν Ἀθηναίους εἰκὸς πεπονθέναι. ἡμῶν δέ, τό τε ὑπάρχον πρότερον, ᾧπερ καὶ ἀνεπιστήμονες ἔτι ὄντες ἀπετολμήσαμεν, βεβαιότερον νῦν, καὶ τῆς δοκήσεως προσγεγενημένης αὐτῷ, τὸ κρατίστους εἶναι εἰ τοὺς κρατίστους ἐνικήσαμεν, διπλασία ἑκάστου ἡ ἐλπίς. τὰ δὲ πολλά, πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ἡ μεγίστη ἐλπὶς μεγίστην καὶ τὴν προθυμίαν παρέχεται. τά τε τῆς ἀντιμιμήσεως αὐτῶν τῆς παρασκευῆς ἡμῶν, τῷ μὲν ἡμετέρῳ τρόπῳ ξυνήθη τέ ἐστι, καὶ οὐκ ἀνάρμοστοι πρὸς τὴν ἑκάστην αὐτῶν ἐσόμεθα· οἱ δ' ἐπειδὰν πολλοὶ μὲν ὁπλῖται ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων παρὰ τὸ καθεστηκὸς ὦσι, πολλοὶ δὲ ἀκοντισταὶ χερσαῖοι, ὡς εἰπεῖν, Ἀκαρνᾶνές τε καὶ ἄλλοι ἐπὶ ναῦς ἀναβάντες, οἳ οὐδ' ὅπως καθεζομένους χρὴ τὸ βέλος ἀφεῖναι εὑρήσουσι, πῶς οὐ σφαλοῦσί τε τὰς ναῦς, καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς πάντες, οὐκ ἐν τῷ αὐτῶν τρόπῳ κινούμενοι, ταράξονται; ἐπεὶ καὶ τῷ πλήθει τῶν νεῶν οὐκ ὠφελήσονται, εἴ τις καὶ τόδε ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἴσαις ναυμαχήσει, πεφόβηται. ἐν ὀλίγῳ γὰρ πολλαί, ἀργότεραι μὲν ἐς τὸ δρᾶν τι ὧν βούλονται ἔσονται, ῥᾷσται δὲ ἐς τὸ βλάπτεσθαι ἀφ' ὧν ἡμῖν παρεσκεύασται. τὸ δ' ἀληθέστατον γνῶτε ἐξ ὧν ἡμεῖς οἰόμεθα σαφῶς πεπύσθαι. ὑπερβαλλόντων γὰρ αὐτοῖς τῶν κακῶν, καὶ βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας, ἐς ἀπόνοιαν

α Ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀγῶνι καθεστῶτες] ἤτοι ὑπὲρ τῆς ἐνταῦθα δουλείας ὑμῶν, καὶ τῆς ἐκεῖ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων. β Ἐκέλευε πληροῦν τὰς ναῦς] ἀνδρῶν δηλονότι. γ Καὶ ἡ ἐπιβολὴ] ἡ ἀντίληψις. δ Πρὸς τοῦτο] ἤγουν πρὸς τὴν ἀντιλαβὴν τῶν σιδηρῶν χειρῶν. ε Παρεκελεύσαντο ἐκείνοις οἵ τε στρατηγοὶ καὶ Γύλιππος] πάντας ὑπὸ τάροις(?) ἐν τούτοις παρακελεύονται. οἱ στρατηγοὶ τῶν Συρακοσίων, ὡς ὑπὲρ αὐτῶν ὄντος τοῦ ἀγῶνος· οἱ τῶν Βοιωτῶν, ὡς αἰτιαί(?) ἐν τῇ ἐφόδῳ τοῖς Ἀθηναίοις· Κορίνθιοι, ὡς ναυτικῇ καὶ πεζῇ δυνάμει βεβοηθηκότες μόνοι τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου· Γύλιππος, ὡς στρατηγὸς ἐπὶ τούτῳ αὐτῶν παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐκπεμφθείς. πάντας δὲ εἰκὸς ἡδομένους, καὶ ἀνὰ μέρος καὶ ὁμοῦ τὴν διάλεξιν ποιεῖσθαι πρὸς αὐτούς. ζ Τὰ προειργασμένα] ἤγουν ἡ προηγησαμένη νίκη. η Ἀντελάβεσθε] ἀντὶ τοῦ ἠσθάνεσθε. θ Ἐς τὴν χώραν τήνδε] ἤτοι κατὰ τῆσδε τῆς χώρας. ι Εἰ κατορθώσαιεν] ἤγουν τροπαιουχήσαιεν. κ Ἄνδρες γὰρ ἐπειδὰν ᾧ ἀξιοῦσι προύχειν κολουθῶσι] ὁπόταν γὰρ οἱ ἄνδρες ἐλαττωθῶσιν ἐν τούτῳ ἐν ᾧ δοκοῦσιν ὑπερέχειν τῶν πέλας, εἰς τὰ λοιπὰ τῷ φρονήματι ταπεινοῦνται μᾶλλον ἤπερ οὐδ' ὅλως ἢ κατ' ἀρχάς. λ Καὶ τῷ παρ' ἐλπίδα] καὶ παρ' ἐλπίδα σφαλέντες ἐφ' οἷς μέγα ἐφρόνησαν (φησὶν) αὖθις ἐν τοῖς ἔργοις ἐνδιδόασι, ταπεινότεροι καὶ χείρους γινόμενοι τῆς ὑπαρχούσης δυνάμεως ἡμῶν. μ Καὶ τῆς δοκήσεως] τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος. ν Διπλασία ἑκάστου ἡ ἐλπίς] μὲν διπλασία, ἀντὶ τοῦ πολλαπλασία. οὐχ ἑκάστου δὲ ἡ ἐλπὶς διπλασία, ἀλλ' ἐξ ἑκάστου τῶν εἰρημένων διπλασιάζεται, ἐκ τοῦ κατεπτηχέναι τοὺς Ἀθηναίους τῷ φρονήματι, καὶ ἐκ τοῦ δόκησιν ἔχειν τοῦ κρείττους ἔσεσθαι εἰ τοὺς κρείττους ἐνικήσαμεν. ξ Τά τε τῆς ἀντιμιμήσεως αὐτῶν] μιμούμενοι ἡμᾶς (φησὶν) οἱ Ἀθηναῖοι, πολλοὺς ὁπλίτας ἐπιβιβάσαντες ἐπὶ τὰ καταστρώματα, ὅπερ ἡμῖν μὲν σύνηθές ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀνάρμοστον, ἐκείνοις δὲ ἐναντίον, διὰ τὰ ἐπιφερόμενα. ο Πολλοὶ δὲ ἀκοντισταὶ χερσαῖοι, ὡς εἰπεῖν] ὡς ἐν τῇ προτέρῃ θαλασσίους εἶπε τοὺς ἐμπειρίαν ἔχοντας τῶν ναυτικῶν, οὕτως ἄρτι χερσαίους οὐ τοὺς ἠπειρώτας, ἀλλὰ τοὺς ἀπείρους θαλασσῶν φησίν. π Οἳ οὐδ' ὅπως καθεζομένους] οἱ οὐδὲ καθεζόμενοι πεζεύειν καὶ ἀκοντίζειν δυνήσονται, μίαν δὲ ἀπόφασιν ἠμελήκει λέγειν, ἵνα ᾖ τὸ πλῆρες, οἱ δὲ οὐχ εὑρήσουσιν οὐδὲ ὅπως χρὴ τὸ βέλος καθεζομένους ἀφεῖναι. ρ Καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς πάντες] τὸ ἑξῆς, καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς πάντες ταράξονται. σ Οὐκ ἐν τῷ αὐτῶν τρόπῳ κινούμενοι] οὐ κατὰ τὸ σύνηθες ἕκαστος ἐπὶ τῶν νεῶν κινούμενος. τ Ἐν ὀλίγῳ γὰρ πολλαὶ] σχήματι. υ Ῥᾷσται δὲ ἐς τὸ βλάπτεσθαι] ῥᾳδίως (φησὶ) βλαβήσονται ὑπὸ τῶν ἡμῖν παρεσκευασμένων.

καθεστήκασιν, ᵃοὐ παρασκευῆς πίστει μᾶλλον, ἢ τύχης ἀποκινδυνεύσουσιν οὕτως ὅπως δύνανται· ἵν᾽ ἢ βιασάμενοι ἐκπλεύσωσιν, ἢ κατὰ γῆν μετὰ τοῦτο τὴν ἀποχώρησιν ποιῶνται, ὡς τῶν γε παρόντων οὐκ ἂν πράξοντες χεῖρον. πρὸς οὖν ἀταξίαν τε τοιαύτην, ᵇκαὶ τύχην ἀνδρῶν ἑαυτὴν παραδεδωκυῖαν πολεμιωτάτων, ὀργῇ προσμίξωμεν· ᶜκαὶ νομίσωμεν, ἅμα μὲν νομιμώτατον εἶναι πρὸς τοὺς ἐναντίους, οἳ ἂν ὡς ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ προσπεσόντος δικαιώσωσιν, ἀποπλῆσαι τῆς γνώμης τὸ θυμούμενον, ἅμα δὲ ἐχθροὺς ἀμύνασθαι ἐγγενησόμενον ἡμῖν, ᵈκαὶ τὸ λεγόμενόν που ἥδιστον εἶναι. ὡς δὲ ἐχθροὶ καὶ ἔχθιστοι, πάντες ἴστε, οἵ γε ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἦλθον δουλωσόμενοι· ᵉἐν ᾧ εἰ κατώρθωσαν, ἀνδράσι μὲν ἂν τὰ ἄλγιστα προσέθεσαν, παισὶ δὲ καὶ γυναιξὶ ᶠτὰ ἀπρεπέστατα, πόλει δὲ τῇ πάσῃ ᵍτὴν αἰσχίστην ἐπίκλησιν. ἀνθ᾽ ὧν μὴ μαλακισθῆναί τινα πρέπει, μηδὲ τὸ ἀκινδύνως ἀπελθεῖν αὐτοὺς, κέρδος νομίσαι. τοῦτο μὲν γὰρ, καὶ ἐὰν κρατήσωσιν, ὁμοίως δράσουσι· τὸ δὲ, πραξάντων ἐκ τοῦ εἰκότος ἃ βουλόμεθα, τούσδε τε κολασθῆναι, καὶ τῇ πάσῃ Σικελίᾳ, καρπουμένῃ καὶ πρὶν, ἐλευθερίαν βεβαιοτέραν παραδοῦναι, ʰκαλὸς ὁ ἀγών. καὶ κινδύνων οὗτοι σπανιώτατοι, οἳ ἂν ἐλάχιστα ἐκ τοῦ σφαλῆναι βλάπτοντες, πλεῖστα διὰ τὸ εὐτυχῆσαι ὠφελῶσι. Καὶ οἱ μὲν τῶν Συρακοσίων στρατηγοὶ καὶ Γύλιππος, τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ τοῖς σφετέροις στρατιώταις παρακελευσάμενοι, ἀντεπλήρουν τὰς ναῦς εὐθὺς, ⁱἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ᾐσθάνοντο. ὁ δὲ Νικίας, ὑπὸ τῶν παρόντων ἐκπεπληγμένος, καὶ ὁρῶν οἷος ὁ κίνδυνος, καὶ ὡς ἐγγὺς ἤδη ἦν, ἐπειδὴ καὶ ὅσον οὐκ ἔμελλον ἀνάγεσθαι, καὶ νομίσας, ὅπερ ᵏπάσχουσιν ἐν τοῖς μεγάλοις ἀγῶσι, πάντα τε ἔργῳ ἔτι σφίσιν ἐνδεᾶ εἶναι, καὶ λόγῳ αὐτοῖς οὔπω ἱκανὰ εἰρῆσθαι, αὖθις τῶν τριηράρχων ἕνα ἕκαστον ἀνεκάλει, ˡπατρόθεν τε ἐπονομάζων, καὶ αὐτοὺς ὀνομαστὶ καὶ φυλὴν, ᵐἀξιῶν τό, τε καθ᾽ ἑαυτὸν, ᾧ ὑπῆρχε λαμπρότητός τι, μὴ προδιδόναι τινὰ, καὶ τὰς πατρικὰς ἀρετὰς, ᵐᵐὧν ἐπιφανεῖς ἦσαν οἱ πρόγονοι, μὴ ἀφανίζειν· πατρίδος τε τῆς ἐλευθερωτάτης ὑπομιμνήσκων, ⁿκαὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἀνεπιτάκτου πᾶσιν ἐς τὴν δίαιταν ἐξουσίας· ˣἄλλα τε λέγων ὅσα ἐν τῷ τοιούτῳ ἤδη τοῦ καιροῦ ὄντες ἄνθρωποι, οὐ πρὸς τὸ δοκεῖν τινὶ ἀρχαιολογεῖν φυλαξάμενοι εἴποιεν ἂν, καὶ ὑπὲρ ἁπάντων παραπλήσια, ἔς τε γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ θεοὺς πατρῴους προφερόμενα, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ παρούσῃ ἐκπλήξει ὠφέλιμα νομίζοντες ἐπιβοῶνται. ᵒκαὶ ὁ μὲν, οὐχ ἱκανὰ μᾶλλον ἢ ἀναγκαῖα νομίσας παρῃνῆσθαι, ἀποχωρήσας ἦγε τὸν πεζὸν πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ παρέταξεν ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐδύνατο, ὅπως ὅτι μεγίστη τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ὠφέλεια ἐς τὸ θαρσεῖν γίγνοιτο. ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ Μένανδρος καὶ Εὐθύδημος (οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν) ἄραντες ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, εὐθὺς ἔπλεον ᵖπρὸς τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος, ᵖκαὶ τὸν ᑫκαταλειφθέντα διέκπλουν βουλόμενοι ʳβιάσασθαι εἰς τὸ ἔξω. προεξαγαγόμενοι δὲ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶ παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν καὶ πρότερον, κατά τε τὸν ἔκπλουν μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον, καὶ κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς ἅμα παραβοηθῇ ᾗπερ καὶ αἱ νῆες κατίσχοιεν. ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακοσίοις, Σικανὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ παντὸς ἔχων, Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι τὸ μέσον. ἐπειδὴ δὲ ˢοἱ Ἀθηναῖοι προσέμισγον τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν πρώτῃ ῥύμῃ ἐπιπλέοντες ἐκράτουν τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ ἐπειρῶντο λύειν τὰς κλῄσεις· μετὰ δὲ τοῦτο,

[Right margin: γρ. οὕτως — γρ. παραλειφθέντα — γρ. οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι]

a Οὐ παρασκευῆς πίστει μᾶλλον] οὐ τῇ παρασκευῇ δηλονότι πιστεύοντες, ἀλλὰ διακινδυνεῦσαι σπεύδοντες, ἐπὶ τῇ τύχῃ τὸ μέλλον ποιοῦνται. b Καὶ τύχην ἀνδρῶν] καὶ πρὸς τύχην ἀνδρῶν πολεμίων ἡμῖν ἤτοι πταισμένην. γ Καὶ νομίσωμεν, ἅμα] νομιμώτατον εἶναι (φησὶν) ὀργῇ προσμίξαι τοῖς ἐναντίοις. προσῆκον γὰρ τοῖς τιμωρουμένοις τοὺς ἀδίκως ἐπελθόντας, παρίστασθαι τοῦτο, καὶ κρίνειν ὅτι δεῖ ἀποπλῆσαι τὸν θυμὸν ἐν τῇ τιμωρίᾳ τοῦ ἀδικήματος. δ Καὶ τὸ λεγόμενόν που] τὸ ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι. ε Ἐν ᾧ, εἰ κατώρθωσαν] ἐν τῷ δουλώσασθαι ἡμᾶς. ζ Τὰ ἀπρεπέστατα] τοὺς ἀνδραποδισμούς. η Τὴν αἰσχίστην ἐπίκλησιν] τὴν δουλείαν. θ Καλὸς ὁ ἀγών. καὶ κινδύνων οὗτοι σπαν.] ἡ διάνοια, καλὸς ἡμῖν ὁ ἀγὼν ἐστί. καὶ γὰρ πραξάντων ἡμῶν ὅσα βουλόμεθα, οὗτοί τε κολασθήσονται, καὶ ἡ πᾶσα Σικελία ἐλευθερωθήσεται. ι Ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ᾐσθάνοντο] πληροῦντας δηλονότι τὰς ναῦς. κ Πάσχουσιν] οἱ ἄνθρωποι δηλονότι. λ Πατρόθεν τε ἐπονομάζων] Ὅμηρος, Πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον. μ Ἀξιῶν τό, τε καθ᾽ ἑαυτὸν] ἀξιῶν (φησὶ) μηδένα προδιδόναι τὴν οἰκείαν ἀρετήν. μμ Ὧν ἐπιφανεῖς ἦσαν] ἐστὶ καθ᾽ ὑπερβατόν. συντακτέον δὲ τῷ, πατρόθεν ἐπονομάζων. ν Καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἀνεπιτάκτου] καὶ τῆς ἐν τῇ πατρίδι δηλονότι αὐτεξουσίου βιοτῆς. ξ Ἄλλα τε λέγων] καθ᾽ ὑπερβατόν. συντακτέον δὲ τῷ παραπλήσια, ἵνα ᾖ τὸ ἑξῆς, ἄλλα τε λέγων, οἷα οἱ ἐν τῷ τοιούτῳ ἤδη τοῦ καιροῦ ὄντες ἄνθρωποι εἴποιεν ἂν, καὶ παραπλήσια. ἡ δὲ διάνοια, ἄλλα τε λέγων ὅσα ἐν τῷ τοιαύτῃ περιστάσει καθεστῶτες ἄνθρωποι λέξαιεν ἂν, καὶ παραπλήσια ὑπέρ τε τῶν ἄλλων πάντων, καὶ γυναικῶν καὶ παίδων, καὶ θεῶν, οὐ φυλαττόμενοί τι αὐτῶν εἰπεῖν, μὴ δόξωσι τοῖς ἀκροαταῖς ἀρχαιολογεῖν, ἀλλὰ ὠφέλιμα πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν νομίζοντες. ο Καὶ ὁ μὲν οὐχ ἱκανὰ μᾶλλον ἢ ἀναγκαῖα] καὶ ὁ Νικίας ἀναγκαῖα μᾶλλον ἤπερ ἱκανά. π Πρὸς τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος] ὃ δηλαδὴ ἔζευξαν οἱ Συρακούσιοι ἀποφράττοντες τὸ στόμα τοῦ λιμένος. ρ Καὶ τὸν καταλειφθέντα διέκπλουν] τοῦτο τὸ μέρος οὐκ ἔζευκτο ἀλλ᾽ αὐτὸ ᾤχετο τοῦ στόματος. τουτέστι, παρελέλειπτο ὥστε μὴ ἐζεῦχθαι. σ Βιάσασθαι ἐς τὸ ἔξω] μετὰ βίας ἐξελθεῖν. τ Τοὺς παντὸς ἔχων] στρατεύματος δηλονότι.

πανταχόθεν σφίσι τῶν συρακοσίων καὶ ξυμμάχων ἐπιφερομένων, οὐ πρὸς τὸ ζεῦγμα ἔτι μόνον ἡ ναυμαχία ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐγίγνετο· καὶ ἦν καρτερά, καὶ οἵα οὐχ ἑτέρα τῶν προτέρων. πολλὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς τὸ ἐπιπλεῖν ὁπότε κελευσθείη ἐγίγνετο, πολλὴ δὲ ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς ἀλλήλους. οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον, ὅτε προσπέσοι ναῦς νηΐ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ἄλλης τέχνης. πᾶς τέ τις, ἐν ᾧ προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δὲ ἐν ὀλίγῳ πολλῶν νεῶν, (πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμάχησαν. βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι διακόσιαι γενέσθαι) αἱ μὲν ἐμβολαί, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι ἐγίγνοντο, αἱ δὲ προσβολαί, ὡς τύχοι ναῦς νηῒ προσπεσοῦσα, ἢ διὰ τὸ φεύγειν, ἢ ἄλλῃ ἐπιπλέουσα, πυκνότεραι ἦσαν· καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις καὶ τοξεύμασι καὶ λίθοις ἀφθόνως ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο, ἐπειδὴ δὲ προσμίξειαν, οἱ ἐπιβάται εἰς χεῖρας ἰόντες ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν. ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ, διὰ τὴν στενοχωρίαν, τὰ μὲν, ἄλλοις ἐμβεβληκέναι, τὰ δὲ, αὐτοὺς ἐμβεβλῆσθαι, δύο τε περὶ μίαν καὶ ἔστιν ᾗ καὶ πλείους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι· καὶ τοῖς κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακήν, τῶν δ' ἐπιβουλήν, μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν περιεστάναι· καὶ τὸν κτύπον μέγαν ἀπὸ πολλῶν τῶν νεῶν ξυμπιπτουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς ὧν οἱ κελευσταὶ φθέγγοιντο παρέχειν. πολλὴ γὰρ δὴ ἡ παρακέλευσις καὶ βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς, κατὰ τὴν τέχνην, καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν, ἐγίγνετο· τοῖς μὲν ἀθηναίοις βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν ἐπιβοῶντες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα σωτηρίας νῦν, εἴποτε καὶ αὖθις, προθύμως ἀντιλαβέσθαι· τοῖς δὲ συρακοσίοις καὶ ξυμμάχοις, καλὸν εἶναι κωλῦσαί τε αὐτοὺς διαφυγεῖν, καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστους πατρίδα νικήσαντας ἐπαυξῆσαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ τινά που ὁρῷεν μὴ κατ' ἀνάγκην πρύμναν κρουόμενον, ἀνακαλοῦντες ὀνομαστὶ τὸν τριήραρχον, ἠρώτων, οἱ μὲν ἀθηναῖοι, εἰ τὴν πολεμιωτάτην γῆν, οἰκειοτέραν ἤδη τῆς οὐ δι' ὀλίγου κεκτημένης θαλάσσης ἡγούμενοι, ἀποχωροῦσιν· οἱ δὲ συρακούσιοι, εἰ οὓς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους ἀθηναίους παντὶ τρόπῳ διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ φεύγοντας φεύγουσιν. ὅ, τε ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμφοτέρων, ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας, πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε, φιλονεικῶν μὲν ὁ αὐτόθεν περὶ τοῦ πλείονος ἤδη καλοῦ, δεδιότες δὲ οἱ ἐπελθόντες, μὴ τῶν παρόντων ἔτι χείρω πράξωσι. πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ, τε φόβος ἦν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικώς, καὶ διὰ τό, ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν. δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς θέας, καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων, εἰ μέν τινες ἴδοιέν πη τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦντας, ἀνεθάρσησάν τε ἄν, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐτρέποντο· οἱ δ', ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο, καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων τῆς ὄψεως, καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ ἐδουλοῦντο.

Marginalia (left): γρ. προτέρων — γρ. ἐκβολαί — γρ. ἀκοὴ — γρ. ἑκάστου — γρ. ἁπάντων

α Σφίσι τῶν συρακοσίων] τοῖς ἀθηναίοις. β Τῶν προτέρων] ναυμαχιῶν δηλονότι. γ Οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον] οἱ ἐπιβάται (φησὶν) ἐπεμελοῦντο (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐθεράπευον) καὶ ἠγωνίζοντο ὅπως μὴ λείποιντο τῇ προθυμίᾳ οἱ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὄντες τῆς τε τῶν ναυτῶν καὶ κυβερνητῶν τέχνης. δ Ἐν ὀλίγῳ πολλῶν νεῶν] διαστήματι δηλονότι. ε Αἱ δὲ προσβολαὶ] συνεχῶς (φησὶν) ἐγίγνοντο αἱ συμπλοκαὶ τῶν νεῶν. αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν φεύγουσαι ἐπεφέροντο ἑτέραις, καὶ οὐ συνεπλέκοντο· αἱ δὲ, ἑκοντὶ ἐπιπλέουσαι προσέβαλλον. ζ Προσφέροιτο ναῦς] αἰτία τοῦ προσήλαυνεν. η Ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο] ἤγουν κατ' αὐτῆς. θ Ξυνηρτῆσθαι] συμπεπλέχθαι. ι Καὶ τοῖς κυβερνήταις] τοὺς κυβερνήτας, εἴτε φυλάττεσθαι δέοι, εἴτε ἐπιβουλεύειν, μὴ καθ' ἓν μέρος, εἴτ' οὖν δεξιὸν ἢ ἀριστερόν, τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ πανταχοῦ. κ Ξυμπιπτουσῶν] ἀλλήλαις δηλονότι. λ Καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς] καὶ μὴ δύνασθαι τῶν κελευσμάτων ἀκούειν. μ Πολλὴ γὰρ δὴ παρακέλευσις] τοῖς μὲν κελευσταῖς, ὑπὸ τῶν κελευστῶν. τὸ δὲ ἐπιβοῶντες, συντασσόμενον τῷ, πολλὴ γὰρ δὴ ἡ παρακέλευσις ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς, ἐσχημάτισται. ν Κατὰ τὴν τέχνην] τὴν τέχνην λέγει τὴν ἰδίαν τῶν κελευστῶν. ξ Βιάζεσθαί τε τὸν ἔκπλουν] μετὰ βίας ἰσχύος ποιεῖσθαι. ο Καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων] τῶν συρακοσίων καὶ ἀθηναίων. π Οἱ μὲν ἀθηναῖοι] οἱ τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπυνθάνοντο τῶν πρύμναν κρουσαμένων τριηράρχων, καὶ διὰ τὸ ἐκ γῆς ἀποβαίνειν διανοουμένων εἰς τὴν γῆν τῶν συρακοσίων, ἥτις ἐστὶ πολεμία, εἰ νομίζοιεν οἰκειοτέραν εἶναι τῆς μετὰ πόνου κεκτημένης θαλάττης. τουτέστιν, ἧς ἐγένοντο ἄρχοντες, μετὰ πολλῶν πόνων θαλαττοκρατήσαντες. ρ Ἰσορρόπου] ἰσοπαλοῦς. σ Πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε] ἀντὶ τοῦ, ἰσχυρῶς ἠγωνίων, καὶ τὰς διανοίας συνετείνοντο. τ Ὁ αὐτόθεν] ὁ συρακούσιος στρατός. υ Περὶ τοῦ πλείονος ἤδη καλοῦ] ὑπὲρ τοῦ νικῆσαι δηλονότι καὶ κρατῆσαι. φ Δεδιότες δὲ οἱ ἐπελθόντες] οἱ ἀθηναῖοι. χ Πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς] ἤτοι, πάσης τῆς ἐλπίδος αὐτοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν οὔσης. ψ Καὶ διὰ τό, ἀνώμαλον] καὶ διὰ τὸ ἐν ναυσὶ μόναις δηλονότι πάσας τὰς ἐλπίδας ἔχειν, ἀνωμάλως ἐκ τῆς γῆς ἐθεῶντο τὴν ναυμαχίαν. ω Δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς θέας] σύνεγγυς γὰρ οὔσης τοῖς πεζοῖς τῆς ναυμαχίας εἰς τὸ πάντας ὁρᾶσθαι, καὶ ἄλλων ἄλλο ἔργον αὐτῆς θεωρούντων, οἱ μὲν νικῶντας ὁρῶντες τοὺς οἰκείους, ἀνεθάρρουν τε διὰ τοῦτο καὶ ἔχαιρον· οἱ δὲ θεώμενοι ἡττωμένους κατ' ἄλλο μέρος, ἐταράττοντο· καὶ ὁρῶντες τὰ γιγνόμενα, ἀθυμότεροί τε οἱ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ταπεινότεροι τῶν ἡττωμένων ἐν ταῖς ναυσὶν ἐγίνοντο. α Ἀνεθάρσησάν τε ἂν] ἤγουν ἀνέστησαν τὸ φρόνημα.

ἄλλοι δὲ καὶ πρὸς ἀντίπαλόν τι τῆς ναυμαχίας ἀπιδόντες, διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς ἁμίλλης, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ περιδεῶς ξυναπονεύοντες, ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆγον. ἀεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον ἢ διέφευγον, ἢ ἀπώλλυντο. ἦν τε ἐν τῷ αὐτῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, ἕως ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκοῦσαι, ὀλοφυρμός, βοή, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα ὅσα ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῆ ἀναγκάζοιτο φθέγγεσθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον, πρίν γε δὴ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης τῆς ναυμαχίας, ἔτρεψάν τε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐπικείμενοι λαμπρῶς, πολλῇ κραυγῇ καὶ διακελευσμῷ χρώμενοι, κατεδίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὴ ὁ μὲν ναυτικὸς στρατός, ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέωροι ἑάλωσαν, κατενεχθέντες ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ πεζός, οὐκέτι διαφόρως, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἰμωγῇ τε καὶ στόνῳ πάντες δυσανασχετοῦντες τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ναῦς παρεβοήθουν, οἱ δὲ πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους ἐς φυλακήν, ἄλλοι δὲ οἱ πλεῖστοι ἤδη περὶ σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὅπῃ σωθήσονται διεσκόπουν. ἦν τε ἐν τῷ παραυτίκα οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν ἐλάσσων ἔκπληξις. παραπλήσιά τε ἐπεπόνθεσαν καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Πύλῳ. διαφθαρεισῶν γὰρ τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, προσαπώλλυντο αὐτοῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες. καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἦν τὸ κατὰ γῆν σωθήσεσθαι, ἢν μή τι παράλογον γίγνηται. γενομένης δ' ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνθρώπων ἀπολομένων, οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπικρατήσαντες, τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο· καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν πόλιν, τροπαῖον ἔστησαν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ὑπὸ μεγέθους τῶν παρόντων κακῶν, νεκρῶν μὲν πέρι ἢ ναυαγίων οὐδὲ ἐπενόουν αἰτῆσαι ἀναίρεσιν, τῆς δὲ νυκτὸς ἐβούλοντο εὐθὺς ἀναχωρεῖν. Δημοσθένης δὲ Νικίᾳ προσελθών, γνώμην ἐποιεῖτο πληρώσαντας ἔτι τὰς λοιπὰς τῶν νεῶν, βιάσασθαι ἢν δύνωνται ἅμα ἕῳ τὸν ἔκπλουν· λέγων ὅτι πλείους ἔτι αἱ λοιπαί εἰσι νῆες χρήσιμαι σφίσιν ἢ τοῖς πολεμίοις (ἦσαν γὰρ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις περίλοιποι ὡς ἑξήκοντα, τοῖς δ' ἐναντίοις ἐλάσσους ἢ πεντήκοντα) καὶ ξυγχωροῦντος Νικίου τῇ γνώμῃ, καὶ βουλομένων πληροῦν αὐτῶν, οἱ ναῦται οὐκ ἤθελον ἐσβαίνειν, διὰ τὸ καταπεπλῆχθαι τῇ ἥσσῃ, καὶ μὴ ἂν ἔτι οἴεσθαι κρατῆσαι. καὶ οἱ μὲν ὡς κατὰ γῆν ἀναχωρήσοντες ἤδη ξύμπαντες τὴν γνώμην εἶχον. Ἑρμοκράτης δὲ ὁ Συρακούσιος, ὑπονοήσας αὐτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ νομίσας δεινὸν εἶναι εἰ τοσαύτη στρατιὰ κατὰ γῆν ἀποχωρήσασα, καὶ καθεζομένη ποι τῆς Σικελίας, βουλήσεται αὖθις σφίσι τὸν πόλεμον ποιεῖσθαι, ἐφηγεῖται ἐλθὼν τοῖς ἐν τέλει οὖσιν ὡς οὐ χρεὼν ἀποχωρῆσαι τῆς νυκτὸς αὐτοὺς περιιδεῖν, (λέγων ταῦτα ἃ καὶ αὐτῷ ἐδόκει) ἀλλὰ ἐξελθόντας ἤδη πάντας Συρακουσίους καὶ τοὺς ξυμμάχους, τάς τε ὁδοὺς ἀποικοδομῆσαι, καὶ τὰ στενόπορα τῶν χωρίων προφθάσαντας φυλάσσειν. οἱ δὲ ξυνεγίγνωσκον μὲν καὶ αὐτοὶ οὐχ ἧσσον ταῦτα ἐκείνου, καὶ ἐδόκει ποιητέα εἶναι· τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἄρτι ἀσμένους ἀπὸ ναυμαχίας τε μεγάλης ἀναπεπαυμένους, καὶ ἅμα ἑορτῆς οὔσης (ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς Ἡρακλεῖ ταύτην τὴν ἡμέραν θυσία οὖσα) οὐ δοκεῖν ἂν ῥᾳδίως ἐθελῆσαι ὑπακοῦσαι. ὑπὸ γὰρ τοῦ περιχαροῦς τῆς νίκης, πρὸς πόσιν τετράφθαι τοὺς πολλοὺς ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ πάντα μᾶλλον ἐλπίζειν ἂν σφῶν πείθεσθαι αὐτούς, ἢ ὅπλα λαβόντας ἐν τῷ παρόντι ἐξελθεῖν. ὡς δὲ τοῖς ἄρχουσι ταῦτα λογιζομένοις ἐφαίνετο ἄπορα, καὶ οὐκ ἔπειθεν αὐτοὺς ὁ Ἑρμοκράτης, αὐτὸς ἐπὶ τούτοις τάδε μηχανᾶται. δεδιὼς μὴ οἱ Ἀθηναῖοι καθ' ἡσυχίαν προφθάσωσιν ἐν τῇ νυκτὶ διελθόντες τὰ χαλεπώτατα τῶν χωρίων, πέμπει τῶν ἑταίρων τινὰς τῶν ἑαυτοῦ μετὰ ἱππέων πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ἡνίκα ξυνεσκόταζεν· οἳ προσελάσαντες ἐξ ὅσου τις ἔμελλεν ἀκούσεσθαι,

α Ἄλλοι δὲ καὶ πρὸς ἀντίπαλόν τι] ἄλλοι δὲ (φησὶ) τὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἰδόντες ἰσόρροπόν που ναυμαχίαν, διὰ τὸ πάνυ ἀδιάκριτον εἶναι πότερον νικῶσι, συνεχόμενοι ὄντες τὰ σώματα τῇ περὶ τῶν γιγνομένων προσδοκίᾳ, ἀπένευον τῷ σώματι τῇδε κἀκεῖσε. β Διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς ἁμίλλης] γινομένης δηλονότι ἀκρίτως τῆς ἁμίλλης. γ Ἀγχώμαλα] ἴσα. δ Ὀλοφυρμός, βοή, νικῶντες, κρατούμενοι] Ὅμηρος, Ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν, ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων. ε Ὅσοι μὴ μετέωροι ἑάλωσαν] ἤγουν, ἐν τῷ πελάγει ὄντες. ζ Κατενεχθέντες] ἤγουν πρὸς τὴν γῆν ἐλθόντες. η Οἰμωγῇ τε καὶ στόνῳ] Ὅμηρος, Κωκυτῷ τ' εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστυ. θ Ἐς φυλακὴν] ἀπὸ κοινοῦ, παρεβοήθουν. ι Ἐν τῷ παραυτίκα] ἤγουν, ἐν τῷ ἐνεστῶτι τότε χρόνῳ. κ Καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ] τὸ ἑξῆς, ὑπέρβατον, καὶ οἱ διαβεβηκότες αὐτοῖς προσαπώλλυντο ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες. λ Αἰτῆσαι ἀναίρεσιν] ἀνάληψιν.

μ Ἀποικοδομῆσαι] ἀποφράξαι διά τινος οἰκοδομῆς. ν Ξυνεγίγνωσκον] τὰ αὐτὰ ἐγίγνωσκον. τουτέστιν, ὁμογνώμονες ἦσαν αὐτῷ. ξ Καὶ ἅμα ἑορτῆς οὔσης] ἤγουν ἀνεσίμου ἡμέρας.

γρ. δὲ, καὶ οἱ

γρ. αὐτοῖς

γρ. ἐσηγεῖται

γρ. ταῦτα, καὶ ἃ

γρ. Ἡρακλεῖ

γρ. οὐκέτι

γρ. προσελάσαντες

καὶ ἀνακαλεσάμενοί τινας, ὡς ὄντες τῶν Ἀθηναίων ἐπιτήδειοι (ἦσαν γάρ τινες τῷ Νικίᾳ [α] διάγγελοι τῶν ἔνδοθεν) ἐκέλευον φράζειν Νικίᾳ μὴ ἀπάγειν τῆς νυκτὸς τὸ στράτευμα, ὡς Συρακοσίων τὰς ὁδοὺς φυλασσόντων, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν τῆς ἡμέρας παρασκευασάμενον ἀποχωρεῖν. καὶ οἱ μὲν, εἰπόντες ἀπῆλθον· καὶ οἱ ἀκούσαντες διήγγειλαν τοῖς στρατηγοῖς τῶν Ἀθηναίων. οἱ δὲ, πρὸς τὸ ἄγγελμα [β] ἐπέσχον τὴν νύκτα, νομίσαντες οὐκ ἀπάτην εἶναι. καὶ ἐπειδὴ καὶ ὣς οὐκ εὐθὺς ὥρμησαν, ἔδοξεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν περιμεῖναι, ὅπως συσκευάσαιντο ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν οἱ στρατιῶται ὅτι χρησιμώτατα· καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα καταλιπεῖν, ἀναλαβόντας δὲ αὐτὰ ὅσα περὶ τὸ σῶμα ἐς δίαιταν ὑπῆρχεν ἐπιτήδεια, ἀφορμᾶσθαι. Συρακούσιοι δὲ καὶ Γύλιππος τῷ μὲν πεζῷ προεξελθόντες, τάς τε ὁδοὺς τὰς κατὰ τὴν χώραν, ᾗ εἰκὸς ἦν τοὺς Ἀθηναίους ἰέναι, ἀπεφάργνυσαν, καὶ τῶν ῥείθρων καὶ τῶν ποταμῶν τὰς διαβάσεις ἐφύλασσον· καὶ ἐς ὑποδοχὴν τοῦ στρατεύματος, ὡς κωλύσοντες, ᾗ ἐδόκει [γ] ἐτάσσοντο· ταῖς δὲ ναυσὶ προσπλεύσαντες, τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀφεῖλκον. ἐνέπρησαν δέ τινας ὀλίγας, ὥσπερ διενοήθησαν αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τὰς δ' ἄλλας καθ' ἡσυχίαν, οὐδενὸς κωλύοντος, ὡς ἑκάστην ποι ἐκπεπτωκυῖαν [δ] ἀναδησάμενοι ἐκόμιζον ἐς τὴν πόλιν. μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐδόκει τῷ Νικίᾳ καὶ τῷ Δημοσθένει ἱκανῶς [ε] παρεσκευάσθαι, καὶ ἡ ἀνάστασις ἤδη τοῦ στρατεύματος τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ναυμαχίας ἐγίγνετο. δεινὸν οὖν ἦν οὐ καθ' ἓν μόνον τῶν πραγμάτων, ὅτι τάς τε ναῦς ἀπολωλεκότες πάσας ἀπεχώρουν, καὶ ἀντὶ μεγάλης ἐλπίδος καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ πόλις κινδυνεύοντες· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπολείψει τοῦ στρατοπέδου ξυνέβαινε τῇ τε ὄψει ἑκάστῳ ἀλγεινὰ [ζ] καὶ τῇ γνώμῃ αἰσθέσθαι. τῶν τε γὰρ νεκρῶν ἀτάφων ὄντων, ὁπότε τις ἴδοι τινὰ τῶν ἐπιτηδείων κείμενον, ἐς λύπην μετὰ φόβου καθίστατο· καὶ οἱ ζῶντες καταλειπόμενοι τραυματίαι τε καὶ ἀσθενεῖς, πολὺ τῶν τεθνεώτων τοῖς ζῶσι λυπηρότεροι ἦσαν, καὶ τῶν ἀπολωλότων ἀθλιώτεροι. πρὸς γὰρ [η] ἀντιβολίαν καὶ ὀλοφυρμὸν τραπόμενοι, ἐς ἀπορίαν καθίστασαν, ἄγειν τε σφᾶς ἀξιοῦντες, καὶ ἕνα ἕκαστον ἐπιβοώμενοι, εἴ τινά που τις ἴδοι ἢ ἑταίρων, ἢ οἰκείων· τῶν τε ξυσκήνων ἤδη ἀπιόντων ἐκκρεμαννύμενοι, καὶ ἐπακολουθοῦντες ὅσον δύναιντο. εἴ τῳ δὲ προλείποι ἡ ῥώμη καὶ τὸ σῶμα, οὐκ ἄνευ ὀλίγων [θ] ἐπιθειασμῶν καὶ οἰμωγῆς ἀπολειπόμενοι, ὥστε δάκρυσι πᾶν τὸ στράτευμα πλησθὲν καὶ ἀπορίᾳ τοιαύτῃ, μὴ ῥᾳδίως ἀφορμᾶσθαι, καίπερ ἐκ πολεμίας τε, καὶ μείζω ἢ κατὰ δάκρυα, τὰ μὲν, πεπονθότας ἤδη, τὰ δὲ [ι] περὶ τῶν ἐν ἀφανεῖ δεδιότας μή τι πάθωσι. κατήφειά τε τις ἅμα καὶ κατάμεμψις σφῶν αὐτῶν πολλὴ ἦν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ πόλει ἐκπεπολιορκημένῃ ἐῴκεσαν ὑποφευγούσῃ, καὶ ταύτῃ οὐ σμικρᾷ. μυριάδες γὰρ τοῦ ξύμπαντος ὄχλου οὐκ ἐλάσσους τεσσάρων ἅμα ἐπορεύοντο. καὶ τούτων οἵ τε ἄλλοι πάντες ἔφερον ὅ,τι τις ἐδύνατο κατὰ τὸ χρήσιμον, καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς, παρὰ τὸ εἰωθὸς, αὐτοί τε καὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν σιτία, ὑπὸ τοῖς ὅπλοις, οἱ μὲν, ἀπορίᾳ ἀκολούθων, οἱ δὲ, ἀπιστίᾳ. ἀπηυτομολήκεσαν γὰρ πάλαι τε, [κ] καὶ οἱ πλεῖστοι παραχρῆμα. ἔφερον δὲ οὐδὲ ταῦτα ἱκανά. σῖτος γὰρ οὐκέτι ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. καὶ μὴν ἡ ἄλλη [λ] αἰκία, [μ] καὶ ἰσομοιρεία τῶν κακῶν, [ν] ἔχουσά τινα ὅμως τὸ μετὰ πολλῶν κούφισιν, οὐδ' ὣς ῥᾳδία ἐν τῷ παρόντι ἐδοξάζετο· ἄλλως τε καὶ ἀπὸ οἵας λαμπρότητος καὶ αὐχήματος τοῦ πρώτου ἐς οἵαν τελευτὴν καὶ ταπεινότητα [ξ] ἀφῖκτο. μέγιστον γὰρ δὴ τὸ διάφορον τοῦτο [ο] τῷ Ἑλληνικῷ στρατεύματι ἐγένετο, οἷς ἀντὶ μὲν τοῦ ἄλλους δουλωσομένους ἥκειν, αὐτοὺς τοῦτο μᾶλλον δεδιότας μὴ πάθωσι ξυνέβη ἀπιέναι· ἀντὶ δ' εὐχῆς τε καὶ παιάνων, μεθ' ὧν ἐξέπλεον, πάλιν τούτων τοῖς ἐναντίοις ἐπιφημίσμασιν ἀφορμᾶσθαι· πεζούς τε ἀντὶ ναυβατῶν πορευομένους, καὶ ὁπλιτικῷ προσέχοντας μᾶλλον ἢ ναυτικῷ.

γρ. τῶν ἔνδον
γρ. εἶναι φράγνυσι.
γρ. παρεσκευάσθαι

α Διάγγελοι τῶν ἔνδον] ἤτοι μηνυταὶ καὶ ἐξαγγέλλοντες τὰ Συρακοσίων.
β Ἐπέσχον τὴν νύκτα] τὸ στράτευμα δηλονότι.
γ Ἐτάσσοντο] παρετάσσοντο, ὡπλίζοντο.
δ Ἀναδησάμενοι] ἤγουν ἐξαρτήσαντες τῶν ἑαυτῶν νεῶν. ε Καὶ ἡ ἀνάστασις ἤδη] ὁ καὶ ἀπόπλους.
ζ Καὶ τῇ γνώμῃ αἰσθέσθαι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἀλγεινά.
η Ἀντιβολίαν] παράκλησιν. ἀντιβολία, δέησις. ἱκεσία. ἀντιβολία, δάκρυα, καὶ σπαραγμός, παρὰ τὸ ἀντιβολῶ.
θ Ἐπιθειασμῶν] θείων ἐπικλήσεων.
ι Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀφανεῖ] ἤτοι περὶ τῶν μελλόντων.
κ Καὶ οἱ πλεῖστοι παραχρῆμα] ἀντὶ τοῦ, καὶ οἱ πλεῖστοι ἐν τῷ τότε παρόντι. λ Αἰκία] κάκωσις. μ Καὶ ἡ ἰσομοιρεία] καὶ τὸ κοινωνεῖν δηλαδὴ πάντας ἐπίσης τῶν κακῶν, καὶ τὸ ἴσου μέρους ἕκαστον αὐτῶν μετέχειν.
ν Ἔχουσά τινα ὅμως] ἔχουσά τινα κουφισμὸν, δηλονότι ἡ ἰσομοιρεία, τὸ μετὰ πολλῶν ἰσομοιρεῖν κακῶν.
ξ Ἀφῖκτο] τὸ στράτευμα δηλονότι. ο Τῷ Ἑλληνικῷ στρατεύματι] οὐκ ἀπιθάνως περιαιροῦσι τὸ ἄρθρον ἐκ τοῦ, τῷ Ἑλληνικῷ στρατεύματι ἐγένετο, ὡς οὐδενὸς Ἑλληνικοῦ στρατεύματος ἐν τοσαύτῃ μεταβολῇ γενομένης.

ὅμως δ' ὑπὸ μεγέθους τοῦ ἐπικρεμαμένου ἔτι κινδύνου πάντα ταῦτα αὐτοῖς οἰστὰ ἐφαίνετο. ὁρῶν δ' ὁ Νικίας τὸ στράτευμα ἀθυμοῦν, καὶ ἐν μεγάλῃ μεταβολῇ ὄν, ἐπιπαριών, ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐθάρσυνέ τε καὶ παρεμυθεῖτο, βοῇ τε χρώμενος ἔτι μᾶλλον ἑκάστοις καθ' οὓς γίγνοιτο ὑπὸ προθυμίας, καὶ βουλόμενος ὡς ἐπιπλεῖστον γεγωνίσκων ὠφελεῖν. Ἔτι καὶ ἐκ τῶν παρόντων, ὦ Ἀθηναῖοι καὶ ξύμμαχοι, ἐλπίδα χρὴ ἔχειν. ἤδη τινὲς καὶ ἐκ δεινοτέρων ἢ τοιῶνδε ἐσώθησαν. μηδὲ καταμέμφεσθε ὑμᾶς ἄγαν αὐτοὺς μήτε ταῖς ξυμφοραῖς, μήτε ταῖς παρὰ τὴν ἀξίαν νῦν κακοπαθείαις. κἀγώ τοι οὐδενὸς ὑμῶν οὔτε ῥώμῃ προφέρων, (ἀλλ' ὁρᾶτε δὴ ὡς διάκειμαι ὑπὸ τῆς νόσου) οὔτ' εὐτυχίᾳ δοκῶν που ὕστερός του εἶναι κατά τε τὸν ἴδιον βίον, καὶ ἐς τὰ ἄλλα, νῦν ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ τοῖς φαυλοτάτοις αἰωροῦμαι. καίτοι πολλὰ μὲν ἐς θεοὺς νόμιμα δεδιῄτημαι, πολλὰ δ' ἐς ἀνθρώπους δίκαια καὶ ἀνεπίφθονα. ἀνθ' ὧν ἡ μὲν ἐλπὶς ὅμως θαρσεῖα τοῦ μέλλοντος, αἱ δὲ ξυμφοραὶ οὐ κατ' ἀξίαν δὴ φοβοῦσι, τάχα δ' ἂν καὶ λωφήσειαν. ἱκανὰ γὰρ τοῖς τε πολεμίοις εὐτύχηται, καὶ εἴ τῳ θεῶν ἐπίφθονοι ἐστρατεύσαμεν, ἀποχρώντως ἤδη τετιμωρήμεθα. ἦλθον γάρ που καὶ ἄλλοι τινὲς ἤδη ἐφ' ἑτέρους, καὶ ἀνθρώπεια δράσαντες, ἀνεκτὰ ἔπαθον. καὶ ἡμᾶς εἰκὸς νῦν τά τε ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐλπίζειν ἠπιώτερα ἕξειν (οἴκτου γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἀξιώτεροι ἤδη ἐσμὲν ἢ φθόνου) καὶ ὁρῶντες ὑμᾶς αὐτούς, οἷοι ὁπλῖται ἅμα καὶ ὅσοι ξυντεταγμένοι χωρεῖτε, μὴ καταπεπλῆχθε ἄγαν. λογίζεσθε δὲ ὅτι αὐτοί τε πόλις εὐθύς ἐστε, ὅποι ἂν καθέζοισθε, καὶ ἄλλη οὐδεμία ὑμᾶς τῶν ἐν Σικελίᾳ οὔτ' ἂν ἐπιόντας δέξαιτο ῥᾳδίως, οὔτ' ἂν ἱδρυθέντας που ἐξαναστήσειε. τὴν δὲ πορείαν ὥστ' ἀσφαλῆ καὶ εὔτακτον εἶναι, αὐτοὶ φυλάξατε, μὴ ἄλλο τι ἡγησάμενος ἕκαστος, ἢ ἐν ᾧ ἂν ἀναγκασθῇ χωρίῳ μάχεσθαι, τοῦτο καὶ πατρίδα καὶ τεῖχος κρατήσας ἕξειν. σπουδὴ δ' ὁμοίως καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἔσται τῆς ὁδοῦ. τὰ γὰρ ἐπιτήδεια, βραχέα ἔχομεν. καὶ ἢν ἀντιλαβώμεθα του φιλίου χωρίου τῶν Σικελῶν, (οὗτοι γὰρ ἡμῖν διὰ τὸ Συρακοσίων δέος ἔτι βέβαιοί εἰσι) ἤδη νομίζετε ἐν τῷ ἐχυρῷ εἶναι. προπέμπετε δ' ὡς αὐτούς, καὶ ἀπαντᾶν εἰρημένον, καὶ σιτία ἄλλα κομίζειν. τὸ δὲ ξύμπαν γνῶτε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἀναγκαῖόν τε ὂν ὑμῖν ἀνδράσιν ἀγαθοῖς γίγνεσθαι, ὡς μὴ ὄντος χωρίου ἐγγὺς ὅποι ἂν μαλακισθέντες σωθείητε, καὶ ἢν νῦν διαφύγητε τοὺς πολεμίους, οἵ τε ἄλλοι τευξόμενοι ὧν ἐπιθυμεῖτέ που ἐπιδεῖν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς πόλεως, καίπερ πεπτωκυῖαν, ἐπανορθώσοντες. ἄνδρες γὰρ πόλις, καὶ οὐ τείχη, οὐδὲ νῆες ἀνδρῶν κεναί. Ὁ μὲν Νικίας, τοιάδε παρακελευόμενος ἅμα ἐπῄει τὸ στράτευμα, καὶ εἴ πῃ ὁρῴη διεσπασμένον καὶ μὴ ἐν τάξει χωροῦν, ξυνάγων καὶ καθιστάς· καὶ ὁ Δημοσθένης, οὐδὲν ἧσσον τοῖς καθ' ἑαυτὸν τοιαῦτά τε καὶ παραπλήσια λέγων. τὸ δὲ ἐχώρει ἐν πλαισίῳ τεταγμένον τοῦ Νικίου, ἐφεπόμενον δὲ, τοῦ Δημοσθένους. τοὺς δὲ σκευοφόρους καὶ τὸν πλεῖστον ὄχλον ἐντὸς εἶχον οἱ ὁπλῖται. καὶ ἐπειδή τε ἐγένοντο ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Ἀνάπου ποταμοῦ, εὗρον ἐπ' αὐτῷ παρατεταγμένους τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων, καὶ τρεψάμενοι αὐτοὺς καὶ κρατήσαντες τοῦ πόρου, ἐχώρουν ἐς τὸ πρόσθεν. οἱ δὲ Συρακούσιοι, παριππεύοντές τε προσέκειντο, καὶ ἐσακοντίζοντες οἱ ψιλοί. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ προελθόντες σταδίους ὡς τεσσαράκοντα, ηὐλίσαντο πρὸς λόφῳ τινὶ οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ, πρωῒ ἐπορεύοντο, καὶ προῆλθον ὡς εἴκοσι σταδίους. καὶ κατέβησαν ἐς χωρίον ἄπεδόν τι, καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο, βουλόμενοι ἔκ τε τῶν οἰκιῶν λαβεῖν τι ἐδώδιμον (ᾠκεῖτο γὰρ ὁ χῶρος) καὶ ὕδωρ μετὰ σφῶν αὐτῶν φέρεσθαι αὐτόθεν. ἐν γὰρ τῷ πρόσθεν ἐπὶ πολλὰ στάδια ἢ ἔμελλον ἰέναι, οὐκ ἄφθονον ἦν. οἱ δὲ Συρακούσιοι ἐν τούτῳ προελθόντες, τὴν δίοδον τὴν ἐν τῷ πρόσθεν ἀπετείχιζον. ἦν δὲ λόφος καρτερός, καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ χαράδρα κρημνώδης· ἐκαλεῖτο δὲ Ἀκραῖον λέπας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι προῄεσαν,

α Ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων] ἐκ τοῦ δυνατοῦ. β Ἔτι καὶ ἐκ τῶν παρόντων] θαυμαστῶς ἐσχάσατο καὶ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν περιεχόντων πραγμάτων ἐν τῇ παρακελεύσει, οὔτι προοιμιασάμενος.
γ Ἀλλ' ὁρᾶτε δὴ ὡς διάκειμαι] τὸ μέν, ἀλλ' ὁρᾶτε δὴ ὡς διάκειμαι ὑπὸ τῆς νόσου, διὰ μέσου κεῖται. φησὶ δὲ ὅτι οὐδενὸς ὑμῶν οὔτε σώματι ἰσχυρότερος ὢν (ὁρᾶτε γὰρ ὡς διάκειμαι) οὔτε εὐτυχίᾳ τινὸς ὕστερος κατά γε τὸν ἰδιωτικὸν βίον, καὶ κατὰ τῶν κοινῶν πρόσταξιν, νῦν ἐν ἴσῳ κινδύνῳ καθέστηκα ὥσπερ οἱ φαυλότατοι.
δ Τοῖς φαυλοτάτοις] ἀφανέσιν. ἤγουν ἀνάνδροις.
ε Πολλὰ μὲν ἐς θεοὺς νόμιμα δεδιῄτημαι] ἀντὶ τοῦ, πολλὰ εἰς θεοὺς τιμὴν ἐπιτήδευσα. πεπολίτευμαι νομίμως. ζ Ὅμως θαρσεῖα τοῦ μέλλοντος] ἀντὶ τοῦ θαρσαλέα. ἀνεπαίσχυντος.
η Οὐ κατ' ἀξίαν δὴ φοβοῦσι] ἀλλὰ μειζόνως δηλονότι. θ Εὐτύχηται] ἤγουν μετ' εὐτυχίας κατώρθωται. ι Ἐπίφθονοι] μεμπτοί. κ Καὶ ἀνθρώπεια δράσαντες] ὅσα προσήκει τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει.
λ Ἢ φθόνου] μέμψεως.
μ Οἷοι ὁπλῖται ἅμα καὶ ὅσοι συντεταγμένοι χωρεῖτε] ὑπήλλακται, ἀντὶ τοῦ, τοὺς ὁπλίτας καὶ τοὺς συντεταγμένους χωροῦντας μὴ καταπεπλῆχθαι πάνυ. αὐτό γε μὴν τό, μὴ καταπεπλῆχθαι, ἀπὸ κοινοῦ τὸ εἰκός. ν Ἱδρυθέντας] ἤγουν οἴκησιν ἀσφαλῆ ἔχοντας. ξ Ἐξαναστήσειεν] μετοικίσειεν. ο Ἐν τῷ ἐχυρῷ] ἀσφαλεῖ. π Τὸ δὲ ξύμπαν] τὸ σύνολον. ρ Καὶ τρεψάμενοι] οἱ Ἀθηναῖοι.

σ Ἐς χωρίον ἄπεδόν τι] ὁμαλόν, ὁμόπεδον. ὡς καὶ ἄλοχος, ἡ ὁμόλεχος.

τ Ἀπετείχιζον] σκέψαι πῶς χρῆται τῇ ἀπὸ ἐπιτατικῶς.

γρ. καταπεπλῆχθαι

γρ. ἐχυρῷ

καὶ οἱ τῶν συρακουσίων καὶ ξυμμάχων αὐτοὺς ἱππῆς καὶ ἀκοντισταὶ ὄντες πολλοὶ ἑκατέρωθεν ἐκώλυον, καὶ ἐσηκόντιζόν τε καὶ παρίππευον. καὶ χρόνον μὲν πολὺν ἐμάχοντο οἱ ἀθηναῖοι, ἔπειτα ἀνεχώρησαν πάλιν ἐς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ὁμοίως εἶχον. οὐ γὰρ ἔτι ἀποχωρεῖν οἷόν τ' ἦν ἀπὸ τῶν ἱππέων. πρῲ δὲ ἄραντες, ἐπορεύοντο αὖθις, καὶ ἐβιάσαντο πρὸς τὸν λόφον ἐλθεῖν τὸν ἀποτετειχισμένον· καὶ εὗρον πρὸ ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ ἀποτειχίσματος τὴν πεζὴν στρατιὰν παρατεταγμένην οὐκ ἐπ' ὀλίγων ἀσπίδων. στενὸν γὰρ ἦν τὸ χωρίον. καὶ προσβαλόντες οἱ ἀθηναῖοι ἐτειχομάχουν, καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ πολλῶν ἀπὸ τοῦ λόφου ἐπάντους ὄντος (διϊκνοῦντο γὰρ ῥᾷον οἱ ἄνωθεν) καὶ οὐ δυνάμενοι βιάσασθαι, ἀνεχώρουν πάλιν, καὶ ἀνεπαύοντο. ἔτυχον δὲ καὶ βρονταί τινες ἅμα γενόμεναι, καὶ ὕδωρ, οἷα τοῦ ἔτους πρὸς μετόπωρον ἤδη ὄντος φιλεῖ γίγνεσθαι. ἀφ' ὧν οἱ ἀθηναῖοι μᾶλλον ἔτι ἠθύμουν, καὶ ἐνόμιζον ἐπὶ τῷ σφετέρῳ ὀλέθρῳ καὶ ταῦτα πάντα γίγνεσθαι. ἀναπαυομένων δὲ αὐτῶν, ὁ Γύλιππος καὶ οἱ συρακούσιοι πέμπουσι μέρος τι τῆς στρατιᾶς, ἀποτειχιοῦντας ἐκ τοῦ ὄπισθεν αὐτοὺς ᾗ προεληλύθεσαν. ἀντιπέμψαντες δὲ κἀκεῖνοι σφῶν αὐτῶν τινὰς, διεκώλυσαν. καὶ μετὰ ταῦτα πάσῃ τῇ στρατιᾷ ἀναχωρήσαντες πρὸς τὸ πεδίον μᾶλλον οἱ ἀθηναῖοι, ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ προὐχώρουν. καὶ οἱ συρακούσιοι προσέβαλλόν τε πανταχῇ αὐτοῖς κύκλῳ, καὶ πολλοὺς κατετραυμάτιζον· καὶ εἰ μὲν ἐπίοιεν οἱ ἀθηναῖοι, ὑπεχώρουν· εἰ δ' ἀναχωροῖεν, ὑπέκειντο, καὶ μάλιστα τοῖς ὑστάτοις προσπίπτοντες, εἴ πως καταβραχὺ τρεψάμενοι, πᾶν τὸ στράτευμα φοβήσειαν. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν τοιούτῳ τρόπῳ ἀντεῖχον οἱ ἀθηναῖοι· ἔπειτα προελθόντες πέντε ἢ ἓξ σταδίους, ἀνεπαύοντο ἐν τῷ πεδίῳ. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ συρακούσιοι ἀπ' αὐτῶν ἐς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον. τῆς δὲ νυκτὸς τῷ Νικίᾳ καὶ Δημοσθένει ἐδόκει, ἐπειδὴ κακῶς σφίσι τὸ στράτευμα εἶχε, τῶν τε ἐπιτηδείων πάντων ἀπορίᾳ ἤδη, καὶ κατατετραυματισμένοι ἦσαν πολλοὶ, ἐν πολλαῖς προσβολαῖς τῶν πολεμίων γεγενημέναις, πυρὰ καύσαντες ὡς πλεῖστα ἀπάγειν τὴν στρατιὰν, μηκέτι τὴν αὐτὴν ὁδὸν ᾗ διενοήθησαν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἢ οἱ συρακούσιοι ἐτήρουν, πρὸς τὴν θάλασσαν. ἦν δὲ ἡ ξύμπασα ὁδὸς αὕτη οὐκ ἐπὶ κατάνης τῷ στρατεύματι, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἕτερον μέρος τῆς σικελίας, τὸ πρὸς καμάριναν καὶ γέλαν, καὶ τὰς ταύτῃ πόλεις καὶ ἑλληνίδας καὶ βαρβάρους. καύσαντες οὖν πυρὰ πολλὰ, ἐχώρουν ἐν τῇ νυκτί. καὶ αὐτοῖς (οἷον φιλεῖ καὶ πᾶσι στρατοπέδοις, μάλιστα δὲ τοῖς μεγίστοις, φόβοι καὶ δείματα ἐγγίγνεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἐν νυκτί τε καὶ διὰ πολεμίας, καὶ ἀπὸ πολεμίων οὐ πολὺ ἀπεχόντων ἰοῦσιν) ἐμπίπτει ταραχή. καὶ τὸ μὲν Νικίου στράτευμα, ὥσπερ ἡγεῖτο, ξυνέμενέ τε καὶ προὔλαβε πολλῷ· τὸ δὲ Δημοσθένους, τὸ ἥμισυ μάλιστα καὶ τὸ πλέον ἀπεσπάσθη τε, καὶ ἀτακτότερον ἐχώρει. ἅμα δὲ τῇ ἕῳ ἀφικνοῦνται ὅμως πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐσβάντες ἐς τὴν ὁδὸν τὴν ἑλωρινὴν καλουμένην, ἐπορεύοντο, ὅπως ἐπειδὴ γένοιντο παρὰ τῷ ποταμῷ τῷ κακυπάρει, παρὰ τὸν ποταμὸν ἴοιεν ἄνω διὰ μεσογείας. ἤλπιζον γὰρ καὶ τοὺς σικελοὺς ταύτῃ, οὓς μετεπέμψαντο, ἀπαντήσεσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐπὶ τῷ ποταμῷ, εὗρον καὶ ἐνταῦθα φυλακήν τινα τῶν συρακουσίων ἀποτειχίζουσαν καὶ ἀποσταυροῦσαν τὸν πόρον. καὶ βιασάμενοι αὐτὴν, διέβησάν τε τὸν ποταμὸν, καὶ ἐχώρουν αὖθις πρὸς ἄλλον ποταμὸν τὸν ἐρινεόν. ταύτῃ γὰρ οἱ ἡγεμόνες ἐκέλευον. ἐν τούτῳ δ' οἱ συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ὡς ἥ τε ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔγνωσαν τοὺς ἀθηναίους ἀπεληλυθότας, ἐν αἰτίᾳ τε οἱ πολλοὶ τὸν Γύλιππον εἶχον, ἑκόντα ἀφεῖναι τοὺς ἀθηναίους, καὶ κατὰ τάχος διώκοντες, ᾗ οὐ χαλεπῶς ᾐσθάνοντο κεχωρηκότας, καταλαμβάνουσι περὶ ἀρίστου ὥραν. καὶ ὡς προσέμιξαν τοῖς μετὰ τοῦ Δημοσθένους, ὑστέροις τε οὖσι, καὶ σχολαίτερον καὶ ἀτακτότερον

γρ. ὑπὸ

γρ. ἐπαύοντο.

γρ. προσεληλύθεσαν

γρ. κακυπάρει,

α Οὐ γὰρ ἔτι ἀποχωρεῖν] ἀποσκίδνασθαι ἀπὸ τοῦ στρατεύματος· οὐκ ἦν ἐπιτήδειον ἀποχωρεῖν, κωλυόντων τῶν ἱππέων.

β Πρῲ δὲ ἄραντες] ἀντὶ τοῦ κινηθέντες.

γ Διϊκνοῦντο γὰρ] ἀντὶ τοῦ, ἐξικνοῦντο βάλλοντες.

δ Φιλεῖ γίγνεσθαι] ἐκ φύσεως τοῦτο προσέρριπται.

ε Τοὐναντίον ἢ οἱ συρακούσιοι] ἀντὶ τοῦ, ἢ ὅπερ.

ζ Τὸ ἥμισυ μάλιστα] τὸ ἥμισυ δηλονότι τοῦ παντός.

η Ἀφικνοῦνται ὅμως] ἤγουν οὕτω.

θ Καὶ βιασάμενοι] σὺν βίᾳ ἀπωσάμενοι.

ι Ἣ οὐ χαλεπῶς ᾐσθάνοντο] ἤτοι ποῦ οὐ χαλεπῶς τῷ ἔγνωσαν συντακτέον, ἵνα ᾖ, ῥᾳδίως ἔμαθον αὐτοὺς ᾗ κεχωρήκεσαν. ἢ τῷ κεχωρηκότας, ἵνα σημαίνῃ, ἢ ἐδόκουν αὐτοῖς εὐκόλως καὶ ῥᾳδίως κεχωρηκέναι οἱ ἀθηναῖοι.

χωροῦσιν, ὡς τῆς νυκτὸς τότε ξυνεταράχθησαν, εὐθὺς προσπεσόντες ἐμάχοντο. καὶ
οἱ ἱππεῖς τῶν Συρακοσίων ἐκυκλοῦντό τε ῥᾷον αὐτούς, δίχα δὴ ὄντας, καὶ ξυνῆγον
ἐς ταὐτό. τὸ δὲ Νικίου στράτευμα ἀπεῖχεν ἐν τῷ πρόσθεν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα
σταδίους. θᾶσσόν τε γὰρ ὁ Νικίας ἦγε, νομίζων οὐ τὸ ὑπομένειν ἐν τῷ τοιούτῳ ἑκόν-
τας εἶναι, καὶ μάχεσθαι σωτηρίαν, ἀλλὰ τὸ ὡς τάχιστα ὑποχωρεῖν, τοσαῦτα μαχο-
μένους ὅσα ἀναγκάζονται. ὁ δὲ Δημοσθένης ἐτύγχανέ τε τὰ πλείω ἐν πόνῳ τε ξυ-
νεχεστέρῳ ὤν, διὰ τὸ ὑστέρῳ ἀναχωροῦντι αὐτῷ ἐπικεῖσθαι τοὺς πολεμίους· καὶ τότε
γνοὺς τοὺς Συρακοσίους διώκοντας, οὐ προυχώρει μᾶλλον ἢ ἐς μάχην ξυνετάσσετο,
ἕως ἐνδιατρίβων κυκλοῦταί τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ πολλῷ θορύβῳ αὐτός τε καὶ οἱ
μετ' αὐτοῦ Ἀθηναῖοι ἦσαν. ἀνειληθέντες γὰρ ἔς τι χωρίον, ᾧ κύκλῳ μὲν τειχίον περι-
ῆν, ὁδὸς δὲ ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν, ἐλάας δὲ οὐκ ὀλίγας εἶχεν, ἐβάλλοντό τε περισταδόν.
τοιαύταις δὲ προσβολαῖς, καὶ οὐ ξυσταδὸν μάχαις, οἱ Συρακούσιοι εἰκότως ἐχρῶντο.
τὸ γὰρ ἀποκινδυνεύειν πρὸς ἀνθρώπους ἀπονενοημένους, οὐ πρὸς ἐκείνων μᾶλλον
ἦν ἔτι ἢ πρὸς τῶν Ἀθηναίων. καὶ ἅμα φειδώ τε τις ἐγίγνετο ἐπ' εὐπραγίᾳ ἤδη σα-
φεῖ μὴ προαναλωθῆναί τῳ, καὶ ἐνόμιζον καὶ ὡς ταύτῃ τῇ ἰδέᾳ καταδαμασάμε-
νοι λήψεσθαι αὐτούς. ἐπειδὴ γοῦν δι' ἡμέρας βάλλοντες πανταχόθεν, τοὺς Ἀθηναίους
καὶ ξυμμάχους ἑώρων ἤδη τεταλαιπωρημένους τοῖς τε τραύμασι καὶ τῇ ἄλλῃ κακώ-
σει, κήρυγμα ποιοῦνται Γύλιππος καὶ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, πρῶτον μὲν
τῶν νησιωτῶν εἴ τις βούλεται ἐπ' ἐλευθερίᾳ ὡς σφᾶς ἀπιέναι· καὶ ἀπεχώρησάν τι-
νες πόλεις οὐ πολλαί. ἔπειτα δ' ὕστερον καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς μετὰ Δη-
μοσθένους ὁμολογία γίγνεται, ὥστε ὅπλα τε παραδοῦναι, καὶ μὴ ἀποθανεῖν μηδέ-
να, μήτε βιαίως, μήτε δεσμοῖς, μήτε τῆς ἀναγκαιοτάτης ἐνδείᾳ διαίτης. καὶ παρέ-
δοσαν οἱ πάντες σφᾶς αὐτοὺς ἑξακισχίλιοι, καὶ τὸ ἀργύριον ὃ εἶχον ἅπαν κατέθεσαν,
ἐσβαλόντες ἐς ἀσπίδας ὑπτίας, καὶ ἐνέπλησαν ἀσπίδας τέσσαρας. καὶ τούτους μὲν
εὐθὺς ἀπεκόμισαν ἐς τὴν πόλιν. Νικίας δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀφικνοῦνται αὐτῇ τῇ
ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἐρινεόν, καὶ διαβὰς πρὸς μετέωρόν τι ἐκάθισε τὴν στρα-
τιάν. οἱ δὲ Συρακούσιοι τῇ ὑστεραίᾳ καταλαβόντες αὐτὸν, ἔλεγον ὅτι οἱ μετὰ Δημοσθέ-
νους παραδεδώκοιεν σφᾶς αὐτούς, κελεύοντες κἀκεῖνον τὸ αὐτὸ δρᾶν. ὁ δ' ἀπιστῶν
σπένδεται ἱππέα πέμψαι σκεψόμενον. ὡς δ' οἰχόμενος ἀπήγγειλε πάλιν παραδεδωκό-
τας, ἐπικηρυκεύεται Γυλίππῳ καὶ Συρακοσίοις εἶναι ἕτοιμος ὑπὲρ Ἀθηναίων ξυμ-
βῆναι, ὅσα ἀνάλωσαν χρήματα Συρακούσιοι ἐς τὸν πόλεμον, ταῦτα ἀποδοῦναι, ὥσ-
τε τὴν μετ' αὐτοῦ στρατιὰν ἀφεῖναι αὐτούς. μέχρις οὗ δ' ἂν τὰ χρήματα ἀποδοθῇ,
ἄνδρας δώσειν Ἀθηναίων ὁμήρους, ἕνα κατὰ τάλαντον. οἱ δὲ Συρακούσιοι καὶ Γύλιππος
οὐ προσεδέχοντο τοὺς λόγους, ἀλλὰ προσπεσόντες, καὶ περιστάντες πανταχόθεν, ἔ-
βαλλον καὶ τούτους μέχρι ὀψέ. εἶχον δὲ καὶ οὗτοι πονήρως σίτου τε καὶ τῶν ἐπιτηδείων
ἀπορίᾳ. ὅμως δὲ τῆς νυκτὸς φυλάξαντες τὸ ἡσυχάζον ἔμελλον πορεύεσθαι· καὶ
ἀναλαμβάνουσί τε τὰ ὅπλα, καὶ οἱ Συρακούσιοι αἰσθάνονται, καὶ ἐπαιώνισαν. γνόντες
δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι οὐ λανθάνουσι, κατέθεντο πάλιν, πλὴν τριακοσίων μάλιστα ἀν-
δρῶν. οὗτοι δὲ διὰ τῶν φυλάκων βιασάμενοι, ἐχώρουν τῆς νυκτὸς ᾗ ἐδύναντο. Νι-
κίας δὲ, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, ἦγε τὴν στρατιάν· οἱ δὲ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι
προσέκειντο τὸν αὐτὸν τρόπον πανταχόθεν βάλλοντές τε καὶ κατακοντίζοντες. καὶ
οἱ Ἀθηναῖοι ἠπείγοντο πρὸς τὸν Ἀσίναρον ποταμόν, ἅμα μὲν βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς
πανταχόθεν προσβολῆς ἱππέων τε πολλῶν καὶ τοῦ ἄλλου ὄχλου, οἰόμενοι ῥᾷόν τι σφί-
σιν ἔσεσθαι, ἢν διαβῶσι τὸν ποταμόν· ἅμα δ' ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας, καὶ τοῦ πιεῖν ἐπιθυ-
μίᾳ. ὡς δὲ γίγνονται ἐπ' αὐτῷ, ἐσπίπτουσιν οὐδενὶ κόσμῳ ἔτι, ἀλλὰ πᾶς τέ τις διαβῆναι

α Δίχα δὴ ὄντας] ἤγουν κεχωρισμένους ἀπὸ τῶν μετὰ Νικίου. β Καὶ ξυνῆγον ἐς ταὐτὸ] ἀντὶ τοῦ, ἐκύκλουν ἐς ὀλίγον χωρίον. γ Ἐν τῷ τοιούτῳ] καιρῷ δηλονότι.

δ Ἀνειληθέντες γὰρ] συστραφέντες.

ε Καὶ οὐ ξυσταδὸν] ἤγουν ἐκ τοῦ πλησίον. ζ Καὶ ἅμα φειδώ τε τις ἐγ.] ὡς αἱ φανερᾶς οὔσης τῆς εὐπραγίας, οὐκ ἐβούλοντο ἀποκινδυνεύειν, ἀλλ' ἐφείδετο αὐτὸς ἑαυτοῦ ὥστε μὴ προαναλωθῆναι. τουτέστιν, ἐνόμιζον δὲ οὕτω λήψεσθαι τοὺς Ἀθηναίους χωρὶς τοῦ αὐτοὶ προαναλωθῆναι, καὶ κινδυνεῦσαι. η Μὴ προαναλωθῆναί τῳ] ἤγουν τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς μάχης. θ Πανταχόθεν] ἤγουν κυκλόθεν. ι Ὡς σφᾶς ἀπιέναι] ἤγουν εἰς τοὺς Συρακοσίους.

κ Τῆς νυκτὸς φυλάξαντες τὸ ἡσυχάζον] καθ' ὃ μάλιστα τῆς νυκτὸς ἔμελλον οἱ πολέμιοι ἡσυχάζειν.

λ Οὗτοι δὲ διὰ τῶν φυλάκων βιασάμενοι] ἤγουν διελθόντες τοὺς φύλακας σὺν βίᾳ.

μ Ὡς δὲ γίγνονται ἐπ' αὐτῷ] ἤγουν παρ' αὐτῷ.

γρ. ξυμπεσόντες

γρ. προσ τῷ ἐπικ.

γρ. ἐλαίας

γρ. ἀπεκόμιζον

ἐφεστῶτες βαλλόμενοι, καὶ οἱ πολέμιοι ἐπικείμενοι, χαλεπὴν ἤδη τὴν διάβασιν ἐποίουν· ἀθρόοι γὰρ ἀναγκαζόμενοι χωρεῖν, ἐπέπιπτόν τε ἀλλήλοις, καὶ κατεπάτουν, περί τε τοῖς δορατίοις καὶ σκεύεσιν οἱ μὲν εὐθὺς διεφθείροντο, οἱ δὲ, ἐμπαλασσόμενοι κατέρρεον. ἐς τὰ ἐπὶ θάτερά τε τοῦ ποταμοῦ παραστάντες οἱ συρακούσιοι (ἦν δὲ κρημνώδες) ἔβαλλον ἄνωθεν τοὺς ἀθηναίους, πίνοντάς τε τοὺς πολλοὺς ἀσμένους, καὶ ἐν κοίλῳ ὄντι τῷ ποταμῷ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ταρασσομένους. οἵ τε πελοποννήσιοι ἐπικαταβάντες τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ μάλιστα ἔσφαζον· καὶ τὸ ὕδωρ εὐθὺς διέφθαρτο, ἀλλ' οὐδὲν ἧσσον ἐπίνετό τε ὁμοῦ τῷ πηλῷ ᾑματωμένον, καὶ περιμάχητον ἦν τοῖς πολλοῖς. τέλος δὲ, νεκρῶν τε πολλῶν ἐπ' ἀλλήλοις ἤδη κειμένων ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ διεφθαρμένου τοῦ στρατεύματος, τοῦ μὲν, κατὰ τὸν ποταμὸν, τοῦ δὲ, καὶ εἴ τι διαφύγοι, ὑπὸ τῶν ἱππέων, ὁ Νικίας Γυλίππῳ ἑαυτὸν παραδίδωσι, πιστεύσας μᾶλλον αὐτῷ ἢ τοῖς συρακουσίοις. καὶ ἑαυτῷ μὲν χρῆσθαι ἐκέλευεν ἐκεῖνόν τε καὶ λακεδαιμονίους ὅ,τι βούλονται, τοὺς δὲ ἄλλους στρατιώτας παύσασθαι φονεύοντας. καὶ ὁ Γύλιππος μετὰ τοῦτο ζωγρεῖν ἤδη ἐκέλευε, καὶ τούς τε λοιποὺς, ὅσους μὴ ἀπεκρύψαντο, (πολλοὶ δὲ οὗτοι ἐγένοντο) ξυνεκόμισαν ζῶντας, καὶ ἐπὶ τοὺς τριακοσίους οἳ τὴν φυλακὴν διεξῆλθον τῆς νυκτὸς, πέμψαντες τοὺς διωξομένους, ξυνέλαβον. τὸ μὲν οὖν ἀθροισθὲν τοῦ στρατεύματος ἐς τὸ κοινὸν, οὐ πολὺ ἐγένετο, τὸ δὲ διακλαπὲν, πολύ· καὶ κατεπλήσθη πᾶσα σικελία αὐτῶν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως, ὥσπερ τῶν μετὰ Δημοσθένους, ληφθέντων. μέρος δέ τι οὐκ ὀλίγον καὶ ἀπέθανε. πλεῖστος γὰρ δὴ φόνος οὗτος καὶ οὐδενὸς ἐλάσσων τῶν ἐν τῷ σικελικῷ πολέμῳ τούτῳ ἐγένετο. καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις προσβολαῖς ταῖς κατὰ τὴν πορείαν συχναῖς γενομέναις οὐκ ὀλίγοι ἐτεθνήκεσαν. πολλοὶ δὲ ὅμως καὶ διέφυγον, οἱ μὲν, καὶ παραυτίκα, οἱ δὲ, καὶ δουλεύσαντες, καὶ διαδιδράσκοντες ὕστερον. τούτοις δ' ἦν ἀναχώρησις ἐς κατάνην. ξυναθροισθέντες δὲ οἱ συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, τῶν τε αἰχμαλώτων ὅσους ἐδύναντο πλείστους καὶ τὰ σκῦλα ἀναλαβόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ὁπόσους ἔλαβον, κατεβίβασαν ἐς τὰς λιθοτομίας, ἀσφαλεστάτην εἶναι νομίσαντες τὴν τήρησιν, Νικίαν δὲ καὶ Δημοσθένην ἄκοντος Γυλίππου ἀπέσφαξαν. ὁ γὰρ Γύλιππος καλὸν τὸ ἀγώνισμα ἐνόμιζεν οἱ εἶναι, ἐπὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς ἀντιστρατήγους κομίσαι λακεδαιμονίοις. ξυνέβαινε δὲ, τὸν μὲν πολεμιώτατον αὐτοῖς εἶναι Δημοσθένην, διὰ τὰ ἐν τῇ νήσῳ καὶ πύλῳ· τὸν δὲ, διὰ τὰ αὐτὰ ἐπιτηδειότατον. τοὺς γὰρ ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας τῶν λακεδαιμονίων ὁ Νικίας προὐθυμήθη, σπονδὰς πείσας τοὺς ἀθηναίους ποιήσασθαι, ὥστε ἀφεθῆναι. ἀνθ' ὧν οἵ τε λακεδαιμόνιοι ἦσαν αὐτῷ προσφιλεῖς, κἀκεῖνος οὐχ ἥκιστα πιστεύσας ἑαυτὸν τῷ Γυλίππῳ παρέδωκεν. ἀλλὰ τῶν συρακουσίων τινὲς, ὡς ἐλέγετο, οἱ μὲν, δείσαντες, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἐκεκοινολόγηντο, μὴ βασανιζόμενος διὰ τὸ τοιοῦτον ταραχὴν σφίσιν ἐν εὐπραγίᾳ ποιήσῃ, ἄλλοι δὲ (καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ κορίνθιοι) μὴ χρήμασι πείσας τινὰς (ὅτι πλούσιος ἦν) ἀποδρᾷ, καὶ αὖθις σφίσι νεώτερόν τι ἀπ' αὐτοῦ γένηται, πείσαντές τε τοὺς ξυμμάχους ἀπέκτειναν αὐτόν. καὶ ὁ μὲν τοιαύτῃ ἢ ὅτι ἐγγύτατα τούτων αἰτίᾳ ἐτεθνήκει, ἥκιστα δὴ ἄξιος ὢν τῶν γε ἐπ' ἐμοῦ ἑλλήνων ἐς τοῦτο δυστυχίας ἀφικέσθαι, διὰ τὴν νενομισμένην ἐς τὸ θεῖον ἐπιτήδευσιν. τοὺς δ' ἐν ταῖς λιθοτομίαις οἱ συρακούσιοι χαλεπῶς τοὺς πρώτους χρόνους μετεχείρισαν. ἐν γὰρ κοίλῳ χωρίῳ ὄντας πολλοὺς οἵ τε ἥλιοι τὸ πρῶτον καὶ τὸ πνῖγος ἔτι ἐλύπει, διὰ τὸ ἀστέγαστον, καὶ αἱ νύκτες ἐπιγιγνόμεναι τοὐναντίον μετοπωριναὶ καὶ ψυχραὶ, τῇ μεταβολῇ ἐς ἀσθένειαν ἐνεωτέριζον, πάντα τε ποιούντων αὐτῶν διὰ στενοχωρίαν ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ προσέτι τῶν νεκρῶν ὁμοῦ ἐπ' ἀλλήλοις ξυννενημένων, οἳ ἔκ τε τῶν τραυμάτων, καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν καὶ τὸ τοιοῦτον ἀπέθνησκον. καὶ ὀσμαὶ ἦσαν οὐκ ἀνεκτοὶ, καὶ λιμῷ ἅμα καὶ δίψῃ ἐπιέζοντο. ἐδίδοσαν γὰρ αὐτῶν ἑκάστῳ ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας κοτύλην ὕδατος καὶ δύο κοτύλας σίτου· ἄλλα τε ὅσα εἰκὸς ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ ἐμπεπτωκότας κα-

γρ. διεπλήσθη πᾶσα ἡ σικ.

γρ. τὸν δὲ Νικίαν, διά.

α Οἱ δὲ, ἐμπαλασσόμενοι κατήρρεον] αὐτὶ τοῦ, συμπλεκόμενοι κατέπιπτον. ἐπίμπτος ἔπιπτον. β Καὶ περιμάχητον ἦν τοῖς πολλοῖς] ἤγουν σπουδαιότατον. γ Ὅσους μὴ ἀπεκρύψαντο] ὅσους δηλαδὴ μὴ διέκλεψαν οἱ συρακούσιοι. δ Καὶ κατεπλήσθη πᾶσα σικελία αὐτῶν] γράφεται διεπλήσθη. ε Πλεῖστος γὰρ δὴ φόνος οὗτος] αὐτὶ τοῦ πολὺ πλείων τῶν ἀκουστῶν. οὐδὲ γὰρ ἐγγὺς ἐν τῷ σικελικῷ πολέμῳ τοσοῦτος ἄλλος φόνος ἐγένετο. ἐμοὶ δὲ φαίνεται γεγράφθαι, καὶ οὐδενὸς ἐλάσσων τῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ πολέμῳ ἐγένετο. λέγει γὰρ αὐτὸς ἐπὶ πλεῖ τῆς δὲ τῆς ἱστορίας, συνέβη τὸ τοῦτο τὸ ἔργον τὸ ἑλληνικὸν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι. δοκεῖ δέ μοι καὶ ὧν ἑλληνικῶν ἴσμεν. ἔοικε τοῦ καὶ τοῦτο μὴ μόνοις τοῖς σικελικοῖς, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἑλληνικοῖς αὐτὴν ἐξετάζειν τὴν συμφοράν. ζ Ἀσφαλεστάτην εἶναι νομίσαντες τὴν τήρησιν] ἤγουν φυλακήν. η Τοὺς γὰρ ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας] τὸ ἑξῆς, προὐθυμήθη ὥστε ἀφεθῆναι, πείσας τὰς σπονδὰς τοὺς ἀθηναίους ποιήσασθαι. θ Διὰ τὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν] διὰ τὴν πᾶσαν εἰς ἀρετὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν, διὰ τὸ πᾶσαν ἀρετὴν νομίμως ἐπιτετηδευκέναι. οὐ γὰρ δὴ τὴν νενομισμένην ἀρετὴν τῶν δοκεῖ φησί. ι Χαλεπῶς τοὺς πρώτους μετεχ.] ἤγουν τοὺς πρώτους χρόνους χαλεπῶς περιεῖπον. κ Μετεχείρισαν] ἤγουν ᾠκονόμησαν. λ Καὶ αἱ νύκτες ἐπιγιγνόμεναι] ἀντὶ τοῦ αἱ νύκτες καὶ αἱ ἡμέραι αἰεὶ μᾶλλον ἐργαζόμεναι τὸ περιέχον, τόσον κατῆρχον. μ Καὶ ὀσμαὶ ἦσαν οὐκ ἀνεκτοὶ] διὰ τὸ δύσφημον ἀπεσιώπησεν αὐτὰ ὀνομάσαι εἰπεῖν. βούλεται δὲ λέγειν τὰ ἀποχωρήματα, ἅπερ οἱ ἰατροὶ σκύβαλα καὶ ἀποπατήματα εἰώθασι καλεῖν.

κακοπαθῆσαι, οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐπεγένετο αὐτοῖς. καὶ ἡμέρας μὲν ἑβδομήκοντά τινας οὕτω διῃτήθησαν ἁθρόοι· ἔπειτα, πλὴν Ἀθηναίων, καὶ εἴ τινες σικελιωτῶν ἢ ἰταλιωτῶν ξυνεστράτευσαν, [α] τοὺς ἄλλους ἀπέδοντο. ἐλήφθησαν δὲ οἱ ξύμπαντες ἀκριβείᾳ μὲν χαλεπὸν ἐξειπεῖν, ὅμως δὲ οὐκ ἐλάσσους ἑπτακισχιλίων. ξυνέβη τε ἔργον τοῦτο ἑλληνικὸν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι· δοκεῖν δ' ἔμοιγε, καὶ ὧν ἀκοῇ ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον, καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον. κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικηθέντες, [β] καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες, πανωλεθρίᾳ δή, τὸ λεγόμενον, καὶ πεζὸς καὶ νῆες, καὶ οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἀπώλετο· καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ' οἴκου ἀπενόστησαν. ταῦτα μὲν τὰ περὶ τὴν σικελίαν γενόμενα.

α Τοὺς ἄλλους ἀπέδοντο] ἐπώλησαν.

β Καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες] ἐν παντὶ πράγματι μεγάλως κακοπαθήσαντες.

ΑΔΕΣΠΟΤΟΝ.

Αἱ πρὶν μέγισται φανερῶς εὐπραξίαι,
Τὰ συνεχῆ τρόπαια καὶ ναυκρατίαι,
Αἱ τῶν μεγάλων πραγμάτων εὐπραγίαι,
Ὑφ' ὧν ἀνηνέχθης εἰς ὕψος θράσους
Περσοκρατῶν Ἕλληνες οἱ πάλαι γόνοι,
Πρὸς δυστυχίας τῆς πανωλέθρου χάος
Ἄρτι κατηνέχθης, αἱ πτωσάσης
Τῆς εὐτυχίας εἰς μακρὰν ἀτυχίαν.

Περσο-

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΤΟΥ ΟΛΟΡΟΥ
ξυγγραφῆς τὸ ὄγδοον.

Ἐς δὲ τὰς ἀθήνας ἐπειδὴ ἠγγέλθη, ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπίστουν καὶ τοῖς πάνυ τῶν στρατιωτῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου διαπεφευγόσι, καὶ σαφῶς ἀγγέλλουσι μὴ οὕτω γε ἄγαν πασσυδεὶ διεφθάρθαι· ἐπειδή τε ἔγνωσαν, χαλεποὶ μὲν ἦσαν τοῖς ξυμπροθυμηθεῖσι τῶν ῥητόρων τὸν ἔκπλουν, ὥσπερ οὐκ αὐτοὶ ψηφισάμενοι, ὠργίζοντο δὲ καὶ τοῖς χρησμολόγοις τε καὶ μάντεσι, [γ] καὶ ὁπόσοι τι τότε αὐτοὺς θειάσαντες ἐπήλπισαν ὡς λήψονται σικελίαν. [δ] πάντα δὲ πανταχόθεν αὐτοὺς ἐλύπει τε, καὶ περιειστήκει ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ φόβος τε καὶ κατάπληξις μεγίστη δή. ἅμα μὲν γὰρ στερόμενοι καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ ἡ πόλις ὁπλιτῶν τε πολλῶν καὶ ἱππέων, καὶ ἡλικίας οἵαν οὐχ ἑτέραν ἑώρων ὑπάρχουσαν, ἐβαρύνοντο· ἅμα δὲ ναῦς οὐχ ὁρῶντες ἐν τοῖς νεωσοίκοις ἱκανάς, [ε] οὐδὲ χρήματα ἐν τῷ κοινῷ, οὐδ' ὑπηρεσίας ταῖς ναυσίν, ἀνέλπιστοι ἦσαν ἐν τῷ παρόντι σωθήσεσθαι. τούς τε ἀπὸ τῆς σικελίας πολεμίους εὐθὺς σφίσιν ἐνόμιζον τῷ ναυτικῷ ἐπὶ τὸν πειραιᾶ πλευσεῖσθαι, ἄλλως τε καὶ τοσοῦτον κρατήσαντας, καὶ τοὺς αὐτόθεν πολεμίους, τότε δὴ καὶ διπλασίως πάντα παρεσκευασμένους, κατακράτος ἤδη καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ἐπικείσεσθαι, [ζ] καὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν μετ' αὐτῶν ἀποστάντας. ὅμως δέ, [η] ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἐδόκει χρῆναι μὴ ἐνδιδόναι, ἀλλὰ παρασκευάζεσθαι καὶ ναυτικόν, ὅθεν ἂν δύνωνται ξύλα ξυμπορισαμένους, καὶ χρήματα, καὶ τὰ τῶν ξυμμάχων ἐς ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι, καὶ μάλιστα τὴν εὔβοιαν, [θ] τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν τι ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι· καὶ ἀρχήν τινα πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἑλέσθαι, οἵτινες περὶ τῶν παρόντων, [ι] ὡς ἂν καιρὸς ᾖ, προβουλεύσουσι. πάντα τε [κ] πρὸς τὸ παραχρῆμα περιδεές (ὅπερ φιλεῖ δῆμος ποιεῖν) ἑτοῖμοι ἦσαν εὐτακτεῖν. καὶ ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐποίουν ταῦτα, καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, πρὸς τὴν ἐκ τῆς σικελίας τῶν ἀθηναίων μεγάλην κακοπραγίαν εὐθὺς οἱ ἕλληνες πάντες ἐπηρμένοι ἦσαν. [λ] οἱ μὲν μηδετέρων ὄντες ξύμμαχοι, ὡς ἤν τις καὶ μὴ παρακαλῇ σφᾶς, οὐκ ἀποστατέον ἔτι τοῦ πολέμου εἴη, ἀλλ' ἐθελοντὶ ἰτέον ἐπὶ τοὺς ἀθηναίους, νομίσαντες κἂν ἐπὶ σφᾶς ἕκαστοι ἐλθεῖν αὐτούς, εἰ τὰ ἐν τῇ σικελίᾳ κατώρθωσαν, καὶ ἅμα ἡγούμενοι βραχὺν ἔσεσθαι τὸν λοιπὸν

χρη δὲ α
καὶ

γ Καὶ ὁπόσοι τότε αὐτοὺς θειάσαντες] αἵτινες τῶν θεοφορηθέντες, δηλονότι ἐπήλπισαν. ἤτοι, θεῖά τινα ἐπιφθεγξάμενοι, εἰς ἐλπίδας ἐνέβαλον.

δ Πάντα δὲ πανταχόθεν αὐτοὺς ἐλύπει τε.] δεινά δηλονότι.

ε Οὐδὲ χρήματα ἐν τῷ κοινῷ] ταμιείῳ δηλονότι.

ζ Καὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν] τῶν ἀθηναίων.

η Ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων] τῶν δυνατῶν.

θ Τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν τι ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι] τοὺς πολίτας εὐτελέστερον εἶναι βιοῦν.

ι Ὡς ἂν καιρὸς ᾖ] ἤγουν ἕως ἄν.

κ Πρὸς τὸ παραχρῆμα περιδεὲς] διὰ τὸ ἐν τῷ παραχρῆμα περιδεὲς εἶναι.

λ Οἱ μὲν μηδετέρων] ἤγουν ἀθηναίων καὶ πελοποννησίων.

πόλεμον, οὐ μετασχεῖν καλὸν εἶναι· οἱ δ' αὖ τῶν λακεδαιμονίων ξύμμαχοι, ξυμπρόθυμηθέντες ἐπὶ πλέον ἢ πρὶν ἀπαλλάξεσθαι διὰ τάχους πολλῆς ταλαιπωρίας. μάλιστα δὲ οἱ τῶν ἀθηναίων ὑπήκοοι ἑτοῖμοι ἦσαν [α] καὶ παρὰ δύναμιν αὐτῶν ἀφίστασθαι, [β] διὰ τὸ ὀργῶντες κρίνειν τὰ πράγματα, [γ] καὶ μηδ' ὑπολείπειν λόγον αὐτοῖς [δ] ὡς τό γ' ἐπιὸν θέρος οἷοί τ' ἔσονται περιγενέσθαι. ἡ δὲ τῶν λακεδαιμονίων πόλις πᾶσί τε τούτοις ἐθάρσει, καὶ μάλιστα ὅτι οἱ ἐκ τῆς σικελίας αὐτοῖς ξύμμαχοι πολλῇ δυνάμει, κατ' ἀνάγκην ἤδη τοῦ ναυτικοῦ προσγεγενημένου, ἅμα τῷ ἦρι, ὡς εἰκὸς, παρέσεσθαι ἔμελλον. πανταχόθεν τε εὔελπιδες ὄντες, ἀπροφασίστως ἅπτεσθαι διενοοῦντο τοῦ πολέμου, λογιζόμενοι, καλῶς τελευτήσαντος αὐτοῦ, κινδύνων τε τοιούτων ἀπηλλάχθαι ἂν τὸ λοιπὸν οἷος καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ἀθηναίων περιέστη ἂν αὐτοὺς εἰ τὸ σικελικὸν προσέλαβον, καὶ καθελόντες ἐκείνους, αὐτοὶ τῆς πάσης ἑλλάδος ἤδη ἀσφαλῶς ἡγήσεσθαι.

Εὐθὺς οὖν Ἄγις μὲν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ ὁρμηθεὶς στρατῷ τινὶ ἐκ δεκελείας, τά τε τῶν ξυμμάχων ἠργυρολόγησεν ἐς τὸ ναυτικὸν, καὶ τραπόμενος ἐπὶ τοῦ μηλιέως κόλπου, οἰταίων τε, κατὰ τὴν παλαιὰν ἔχθραν, τῆς λείας τὴν πολλὴν ἀπολαβὼν, χρήματα ἐπράξατο, καὶ ἀχαιοὺς τοὺς φθιώτας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ταύτῃ θεσσαλῶν ὑπηκόους, [ε] μεμφομένων καὶ ἀκόντων θεσσαλῶν, ὁμήρους τέ τινας ἠνάγκασε δοῦναι καὶ χρήματα. καὶ κατέθετο τοὺς ὁμήρους ἐς κόρινθον, ἔς τε τὴν ξυμμαχίαν ἐπειρᾶτο προσάγειν. λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν πρόσταξιν ταῖς πόλεσιν ἑκατὸν νεῶν τῆς ναυπηγίας ἐποιοῦντο. καὶ ἑαυτοῖς μὲν καὶ βοιωτοῖς πέντε καὶ εἴκοσιν ἑκατέροις ἔταξαν, φωκεῦσι δὲ καὶ λοκροῖς, πεντεκαίδεκα, καὶ κορινθίοις, πεντεκαίδεκα. ἀρκάσι δὲ καὶ πελληνεῦσι καὶ σικυωνίοις, δέκα· μεγαρεῦσι δὲ καὶ τροιζηνίοις καὶ ἐπιδαυρίοις καὶ ἑρμιονεῦσι, δέκα. τά τε ἄλλα παρεσκευάζοντο ὡς εὐθὺς πρὸς τὸ ἔαρ ἑξόμενοι τοῦ πολέμου. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ ἀθηναῖοι, ὥσπερ διενοήθησαν, ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ τήν τε ναυπηγίαν, ξύλα ξυμπορισάμενοι, καὶ σούνιον τειχίσαντες, ὅπως αὐτοῖς ἀσφάλεια ταῖς σιταγωγοῖς ναυσὶν εἴη τοῦ περίπλου. καὶ τό, τε ἐν τῇ λακωνικῇ τείχισμα ἐκλιπόντες, ὃ ἐνῳκοδόμησαν παραπλέοντες ἐς σικελίαν, καὶ τὰ ἄλλα, εἴ πού τι ἐδόκει ἀχρεῖον ἀναλίσκεσθαι, [ζ] ξυστελλόμενοι ἐς εὐτέλειαν· μάλιστα δὲ τὰ τῶν ξυμμάχων διασκοποῦντες [η] ὅπως μὴ σφῶν ἀποστήσονται. πρασσόντων δὲ ταῦτα ἀμφοτέρων, καὶ ὄντων οὐδὲν ἄλλο [θ] ἢ ὥσπερ ἀρχομένων ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ πολέμου, πρῶτοι εὐβοεῖς ὡς Ἄγιν περὶ ἀποστάσεως τῶν ἀθηναίων ἐπρεσβεύσαντο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ. ὁ δὲ, προσδεξάμενος τοὺς λόγους αὐτῶν, μεταπέμπεται ἐκ λακεδαίμονος Ἀλκαμένην τὸν Σθενελαΐδου καὶ Μέλανθον, ἄρχοντας, ὡς ἐς τὴν εὔβοιαν. οἱ δ' ἦλθον ἔχοντες τῶν νεοδαμωδῶν ὡς τριακοσίους, [ι] καὶ παρεσκεύαζεν αὐτοῖς τὴν διάβασιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ λέσβιοι ἦλθον, βουλόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀποστῆναι. καὶ ξυμπρασσόντων αὐτοῖς τῶν βοιωτῶν, ἀναπείθεται Ἄγις ὥστε εὐβοίας μὲν πέρι ἐπισχεῖν, τοῖς δὲ λεσβίοις παρεσκεύαζε τὴν ἀπόστασιν, Ἀλκαμένη τε ἁρμοστὴν διδοὺς, ὃς ἐς εὔβοιαν πλεῖν ἔμελλε. [κ] καὶ δέκα μὲν βοιωτοὶ ναῦς ὑπέσχοντο, δέκα δὲ Ἄγις. καὶ ταῦτα ἄνευ τῆς λακεδαιμονίων πόλεως ἐπράσσετο. ὁ γὰρ Ἄγις ὅσον χρόνον ἦν περὶ δεκέλειαν, ἔχων τὴν μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν, κύριος ἦν καὶ ἀποστέλλειν εἴ ποί τινα ἐβούλετο στρατιὰν, καὶ ξυναγείρειν, καὶ χρήματα πράσσειν. καὶ πολὺ μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν αὐτοῦ οἱ ξύμμαχοι ὑπήκουον [λ] ἢ τῶν ἐν τῇ πόλει λακεδαιμονίων. δύναμιν γὰρ ἔχων αὐτὸς [μ] ἑκασταχόσε δεινὸς παρῆν. καὶ ὁ μὲν [ν] τοῖς λεσβίοις ἔπρασσε. χῖοι δὲ καὶ ἐρυθραῖοι, ἀποστῆναι καὶ αὐτοὶ ἑτοῖμοι ὄντες, πρὸς μὲν Ἄγιν οὐκ ἐτράποντο, ἐς δὲ τὴν λακεδαίμονα. καὶ παρὰ Τισαφέρνους, ὃς βασιλεῖ Δαρείῳ τῷ Ἀρταξέρξου στρατηγὸς ἦν τῶν κάτω, πρεσβευτὴς ἅμα μετ' αὐτῶν παρῆν. ἐπῆγε γὰρ καὶ ὁ Τισαφέρνης τοὺς πελοποννησίους, καὶ ὑπισχνεῖτο τροφὴν παρέ-

[α] Καὶ παρὰ δύναμιν αὐτῶν] ἤγουν τῶν ἀθηναίων. [β] Διὰ τὸ ὀργῶντες κρίνειν τὰ πράγματα] ἤτοι μετὰ πάσης προθυμίας. ἢ, ὥς τινες, διὰ τὸ αὐτοὺς ὀργίζεσθαι τοῖς ἀθηναίοις. [γ] Καὶ μηδ' ὑπολείπειν λόγον αὐτοῖς] μηδενὶ ἐπιτρέπειν λέγειν περὶ αὐτῶν. ἢ (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) μὴ ὑπολείπεσθαι μηδεμίαν αἰτίαν τοῦ δυνήσεσθαι ἀντέχειν τοὺς ἀθηναίους. [δ] Ὡς τό γ' ἐπιὸν θέρος] ἀντὶ τοῦ ἐπιόντι θέρει.

[ε] Μεμφομένων δὲ ἀκόντων θεσσαλῶν] μεμφομένων δηλαδὴ τοῖς λακεδαιμονίοις.

[ζ] Ξυστελλόμενοι ἐς εὐτέλειαν] τουτέστι συνάγοντες. [η] Ὅπως μὴ σφῶν ἀποστήσονται] ἤγουν τῶν λακεδαιμονίων καὶ ἀθηναίων. [θ] Ἢ ὥσπερ ἀρχομένων ἐν κατασκευῇ τοῦ πολέμου] ἀντὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου ταῦτα ἑτοιμαζόντων. [ι] Καὶ παρεσκεύαζεν αὐτοῖς τὴν διάβασιν] εἰς τὴν εὔβοιαν δηλονότι.

[κ] Καὶ δέκα μὲν βοιωτοὶ ναῦς ὑπέσχοντο] τοῖς λεσβίοις δηλονότι.

[λ] Ἢ τῶν ἐν τῇ πόλει λακεδαιμονίων] ἀντὶ τοῦ, ἢ οἱ ἐν τῇ πόλει λακεδαιμόνιοι. [μ] Ἑκασταχόσε δεινὸς παρῆν] ἀντὶ τοῦ, φοβερὸς τοῖς λεσβίοις. [ν] Τοῖς λεσβίοις ἔπρασσε] ἤγουν συνέπραττε.

ξειν. ὑπὸ βασιλέως γὰρ νεωστὶ ἐτύγχανε πεπραγμένος τοὺς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς φόρους, οὓς δι' Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐ δυνάμενος πράσσεσθαι, ἐπωφείλησε. τούς τε οὖν φόρους μᾶλλον ἐνόμιζε κομιεῖσθαι, κακώσας τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἅμα βασιλεῖ ξυμμάχους Λακεδαιμονίους ποιήσειν, καὶ Ἀμόργην τὸν Πισσούθνου υἱὸν νόθον, ἀφεστῶτα περὶ Καρίαν, ὥσπερ αὐτῷ προσέταξε βασιλεύς, ἢ ζῶντα ἄξειν, ἢ ἀποκτενεῖν. οἱ μὲν οὖν Χῖοι καὶ Τισσαφέρνης κοινῇ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔπρασσον. Καλλίγιτος δὲ ὁ Λαοφῶντος Μεγαρεύς, καὶ Τιμαγόρας ὁ Ἀθηναγόρου Κυζικηνός, φυγάδες τῆς ἑαυτῶν ἀμφότεροι, παρὰ Φαρναβάζῳ τῷ Φαρνάκου κατοικοῦντες, ἀφικνοῦνται περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐς τὴν Λακεδαίμονα, πέμψαντος Φαρναβάζου, ὅπως ναῦς κομίσειαν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ αὐτός, εἰ δύναιτο, ἅπερ ὁ Τισσαφέρνης προυθυμεῖτο, τάς τε ἐν τῇ αὑτοῦ ἀρχῇ πόλεις ἀποστήσειε τῶν Ἀθηναίων, διὰ τοὺς φόρους, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὴν ξυμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων ποιήσειε. πρασσόντων δὲ ταῦτα χωρὶς ἑκατέρων, τῶν τε ἀπὸ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Τισσαφέρνους, πολλὴ ἅμιλλα ἐγίγνετο τῶν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὅπως οἱ μὲν ἐς τὴν Ἰωνίαν καὶ Χίον, οἱ δ' ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πρότερον ναῦς καὶ στρατιὰν πείσωσι πέμπειν. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι τὰ τῶν Χίων καὶ Τισσαφέρνους παρὰ πολὺ προσεδέξαντο μᾶλλον. ξυνέπρασσε γὰρ αὐτοῖς καὶ Ἀλκιβιάδης, Ἐνδίῳ ἐφορεύοντι πατρικὸς ἐς τὰ μάλιστα ξένος ὤν, ὅθεν καὶ τοὔνομα Λακωνικὸν ἡ οἰκία αὐτῶν κατὰ τὴν ξενίαν ἔσχεν. Ἔνδιος γὰρ Ἀλκιβιάδου ἐκαλεῖτο. ὅμως δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι πρῶτον κατάσκοπον ἐς τὴν Χίον πέμψαντες Φρύνιν, ἄνδρα περίοικον, εἰ αἵ τε νῆες αὐτοῖς εἰσὶν ὅσασπερ ἔλεγον, καὶ τἆλλα ἡ πόλις ἱκανὴ εἴη πρὸς τὴν λεγομένην δόξαν, ἀπαγγείλαντος αὐτοῖς ὡς εἴη ταῦτα ἀληθῆ ἅπερ ἤκουον, τούς τε Χίους καὶ τοὺς Ἐρυθραίους εὐθὺς ξυμμάχους ἐποιήσαντο, καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἐψηφίσαντο αὐτοῖς πέμπειν, ὡς ἐκεῖ οὐκ ἔλασσον ἢ ἑξήκοντα, ἀφ' ὧν οἱ Χῖοι ἔλεγον, ὑπαρχουσῶν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον δέκα τούτων αὐτοῖς ἔμελλον πέμπειν, καὶ Μελαγκρίδαν, ὃς αὐτοῖς ναύαρχος ἦν· ἔπειτα σεισμοῦ γενομένου, ἀντὶ τοῦ Μελαγκρίδου Χαλκιδέα ἔπεμπον, καὶ ἀντὶ τῶν δέκα νεῶν πέντε παρεσκευάζοντο ἐν τῇ Λακωνικῇ. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἑνὸς δέον εἰκοστὸν ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, εὐθὺς ἐπειγομένων τῶν Χίων ἀποστεῖλαι τὰς ναῦς, καὶ δεδιότων μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ πρασσόμενα αἴσθωνται, (πάντες γὰρ κρύφα αὐτῶν ἐπρεσβεύοντο) ἀποπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄνδρας Σπαρτιάτας ἐς Κόρινθον τρεῖς, ὅπως ἀπὸ τῆς ἑτέρας θαλάσσης ὡς τάχιστα ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀθήνας ὑπερενεγκόντες τὰς ναῦς τὸν ἰσθμόν, κελεύσωσι πλεῖν ἐς Χίον πάσας, καὶ ἃς ὁ Ἆγις παρεσκεύαζεν ἐς τὴν Λέσβον, καὶ τὰς ἄλλας. ἦσαν δὲ αἱ ξύμπασαι τῶν ξυμμαχίδων νῆες αὐτόθι μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα. ὁ μὲν οὖν Καλλίγιτος καὶ Τιμαγόρας ὑπὲρ τοῦ Φαρναβάζου οὐκ ἐκοινώνουν τοῦ στόλου ἐς τὴν Χίον, οὐδὲ τὰ χρήματα ἐδίδοσαν ἃ ἦλθον ἔχοντες ἐς τὴν ἀποστολήν, πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα, ἀλλ' ὕστερον ἐφ' ἑαυτῶν διενοοῦντο ἄλλῳ στόλῳ πλεῖν. ὁ δὲ Ἆγις, ἐπειδὴ ἑώρα τοὺς Λακεδαιμονίους ἐς τὴν Χίον πρῶτον ὡρμημένους, οὐδ' αὐτὸς ἄλλο τι ἐγίγνωσκεν, ἀλλὰ ξυνελθόντες ἐς Κόρινθον οἱ ξύμμαχοι ἐβουλεύοντο. καὶ ἔδοξε πρῶτον ἐς Χίον αὐτοὺς πλεῖν, ἄρχοντα ἔχοντας Χαλκιδέα, ὃς ἐν τῇ Λακωνικῇ τὰς πέντε ναῦς παρεσκεύαζεν· ἔπειτα ἐς Λέσβον, καὶ Ἀλκαμένην ἄρχοντα, ὅνπερ καὶ Ἆγις διενοεῖτο· τὸ τελευταῖον δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἀφικέσθαι. προσετέτακτο δὲ ἐς αὐτὸν ἄρχων Κλέαρχος ὁ Ῥαμφίου. διαφέρειν δὲ τὸν ἰσθμὸν τὰς ἡμισείας τῶν νεῶν πρῶτον, καὶ εὐθὺς ταύτας ἀποπλεῖν, ὅπως μὴ οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὰς ἀφορμωμένας μᾶλλον τὸν νοῦν ἔχωσιν ἢ τὰς ὕστερον διαφερομένας. καὶ γὰρ τὸν πλοῦν ταύτῃ ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐποιοῦντο, καταφρονήσαντες τῶν Ἀθηναίων ἀδυνασίαν, ὅτι ναυτικὸν οὐδὲν αὐτῶν πολύ πω ἐφαίνετο.

α Πεπραγμένος] ἀπὸ τοῦ ἀπαιτούμενος. αα Οὐ δυνάμενος πράσσεσθαι] ἀντὶ τοῦ, οὐ δυνάμενος ἐκπράξασθαι αὐτούς, βασιλεῖ ὠφείλησεν. ἤγουν ὀφειλέτης ἐγένετο.

β Κοινῇ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔπρασσον] ἤγουν ὁμογνωμονοῦντες. γ Φυγάδες τῆς ἑαυτῶν] πατρίδος δηλονότι.

δ Καὶ αὐτός, εἰ δύναιτο] ἤγουν ὁ Φαρνάβαζος.

ε Καὶ Ἀλκιβιάδης Ἐνδίῳ ἐφορεύοντι] ὁ δεῖνα ὁ Ἐνδίος. ζ Ἐς τὰ μάλιστα] ὑπερβαλλόντως. η Ὅθεν καὶ τοὔνομα Λακωνικὸν] Ἀλκιβιάδης λακωνικὸν ἦν ὄνομα, ὃς ἦν πατὴρ τοῦ Ἐνδίου. Κλεινίας δὲ ὁ Ἀθηναῖος τῷ Ἀλκιβιάδῃ ξένος γενόμενος, τὸ ὄνομα τῷ ἰδίῳ παιδὶ ἔθετο. θ Κατὰ τὴν ξενίαν] φιλίαν. ι Εἰ αἵ τε νῆες αὐτοῖς εἰσὶν] τοῖς Χίοις. κ Ἐψηφίσαντο αὐτοῖς πέμπειν] τοῖς Χίοις. λ Ὡς ἐκεῖ οὐκ ἔλασσον] ἤγουν ἐν τῇ Χίῳ. μ Ἀφ' ὧν οἱ Χῖοι] πολλῶν ἢ συμμάχων δηλονότι. ν Εὐθὺς ἐπειγομένων τῶν Χίων] αἰτία τοῦ ἐπειγόντος.

ξ Ἐς τὴν ἀποστολὴν] ἀπόπλευσιν. ο Ἐφ' ἑαυτῶν διενοοῦντο] ἤγουν καθ' ἑαυτούς.

π Ἢ τὰς ὕστερον διαφερομένας] ὑπὸ τῶν παρακομιζομένας. ρ Καὶ γὰρ τὸν πλοῦν ταύτῃ] τῇ θαλάσσῃ, δηλονότι.

τῶν ἐν Χίῳ

γρ. ἃ αὐτοῖς τότε

ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, [α] καὶ διεκόμισαν εὐθὺς μίαν καὶ εἴκοσι ναῦς. [β] οἱ δὲ κορίνθιοι, ἐπειγομένων αὐτῶν τὸν πλοῦν, οὐ προεθυμήθησαν ξυμπλεῖν πρὶν τὰ ἴσθμια, ἃ τότε ἦν, διεορτάσωσι. Ἆγις δὲ αὐτοῖς ἕτοιμος ἦν, ἐκείνους μὲν μὴ λύειν δὴ τὰς ἰσθμιάδας σπονδάς, ἑαυτοῦ δὲ τὸν στόλον ἴδιον ποιήσασθαι. οὐ ξυγχωρούντων δὲ τῶν κορινθίων, ἀλλὰ διατριβῆς ἐγγιγνομένης, οἱ ἀθηναῖοι ᾔσθοντο τὰ τῶν χίων μᾶλλον, καὶ πέμψαντες ἕνα τῶν στρατηγῶν Ἀριστοκράτην, ἐπῃτιῶντο αὐτούς. καὶ ἀρνουμένων τῶν χίων, [γ] τὸ πιστὸν ναῦς σφίσι ξυμπέμπειν ἐκέλευον ἐς τὸ ξυμμαχικόν· οἱ δ᾽ ἔπεμψαν ἑπτά. [δ] αἴτιον δ᾽ ἐγένετο τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν, οἱ μὲν πολλοὶ τῶν χίων, οὐκ εἰδότες τὰ πρασσόμενα, οἱ δὲ ὀλίγοι ξυνειδότες, τό, τε πλῆθος οὐ βουλόμενοί πω [ε] πολέμιον ἔχειν, πρίν τι καὶ ἰσχυρὸν λάβωσι, καὶ τοὺς πελοποννησίους οὐκέτι προσδεχόμενοι ἥξειν, ὅτι διέτριβον. ἐν δὲ τούτῳ τὰ ἴσθμια ἐγίγνετο· καὶ οἱ ἀθηναῖοι (ἐπηγγέλθησαν γὰρ) [ζ] ἐθεώρουν ἐς αὐτά· καὶ κατάδηλα μᾶλλον αὐτοῖς τὰ τῶν χίων ἐφάνη. [η] καὶ ἐπεὶ ἀνεχώρησαν, παρεσκευάζοντο εὐθὺς ὅπως μὴ λήσωσιν αὐτοὺς αἱ νῆες ἐκ τῶν κεγχρειῶν ἀφορμηθεῖσαι. [θ] οἱ δέ, μετὰ τὴν ἑορτήν, ἀνήγοντο μιᾷ καὶ εἴκοσι ναυσὶν ἐς τὴν χίον, ἄρχοντα Ἀλκαμένην ἔχοντες. καὶ αὐτοῖς οἱ ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον ἴσαις ναυσὶ προσπλεύσαντες, [ι] ἐπῆγον ἐς τὸ πέλαγος. ὡς δ᾽ ἐπὶ πολὺ οὐκ ἐπηκολούθησαν οἱ πελοποννήσιοι, ἀλλ᾽ ἀπετράποντο, ἐπανεχώρησαν καὶ οἱ ἀθηναῖοι. τὰς γὰρ τῶν χίων ἑπτὰ ναῦς ἐν τῷ ἀριθμῷ μετὰ σφῶν ἔχοντες, οὐ πιστὰς ἐνόμιζον, ἀλλ᾽ ὕστερον ἄλλας προσπληρώσαντες ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, παραπλέοντας αὐτοὺς καταδιώκουσιν ἐς πειραιὸν τῆς κορινθίας. ἔστι δὲ λιμὴν ἔρημος καὶ ἔσχατος πρὸς τὰ μεθόρια τῆς ἐπιδαυρίας. καὶ μίαν μὲν ναῦν ἀπολλύασι μετέωρον οἱ πελοποννήσιοι, τὰς δὲ ἄλλας ξυναγαγόντες ὁρμίζουσι. καὶ προσβαλόντων τῶν ἀθηναίων καὶ κατὰ θάλασσαν ταῖς ναυσί, καὶ ἐς τὴν γῆν ἀποβάντων, θόρυβός τε ἐγένετο πολὺς καὶ ἄτακτος, [κ] καὶ τῶν τε νεῶν τὰς πλείους κατατραυματίζουσιν ἐν τῇ γῇ οἱ ἀθηναῖοι, καὶ τὸν ἄρχοντα Ἀλκαμένην ἀποκτείνουσι. καὶ αὐτῶν τινὲς ἀπέθανον. διακριθέντες δέ, πρὸς μὲν τὰς πολεμίας ναῦς ἐπέταξαν ἐφορμεῖν ἱκανάς, ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐς τὸ νησίδιον ὁρμίζονται, ἐν ᾧ οὐ πολὺ ἀπέχοντι ἐστρατοπεδεύοντο. καὶ ἐς τὰς ἀθήνας ἐπὶ βοήθειαν ἔπεμπον. παρῆσαν γὰρ καὶ τοῖς πελοποννησίοις τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε κορίνθιοι βοηθοῦντες ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ οἱ ἄλλοι πρόσχωροι. καὶ ὁρῶντες τὴν φυλακὴν ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ ἐπίπονον οὖσαν, ἠπόρουν. [λ] καὶ ἐπενόησαν μὲν κατακαῦσαι τὰς ναῦς, ἔπειτα δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς ἀνελκύσαι, [μ] καὶ τῷ πεζῷ προσκαθημένοις φυλακὴν ἔχειν, ἕως ἄν τις παρατύχῃ διαφυγὴ ἐπιτηδεία. ἔπεμψε δ᾽ αὐτοῖς καὶ Ἆγις, αἰσθόμενος ταῦτα, ἄνδρα σπαρτιάτην Θέρμωνα. τοῖς δὲ λακεδαιμονίοις πρῶτον μὲν ἠγγέλθη ὅτι αἱ νῆες ἀνηγμέναι εἰσὶν ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ (εἴρητο γάρ, ὅταν γένηται τοῦτο, Ἀλκαμένει ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἱππέα πέμψαι) καὶ εὐθὺς τὰς παρὰ σφῶν πέντε ναῦς καὶ Χαλκιδέα ἄρχοντα καὶ Ἀλκιβιάδην μετ᾽ αὐτοῦ ἐβούλοντο πέμπειν· ἔπειτα ὡρμημένων αὐτῶν, τὰ περὶ τὴν ἐν τῷ πειραιῷ τῶν νεῶν καταφυγὴν ἠγγέλθη. καὶ ἀθυμήσαντες ὅτι πρῶτον ἁπτόμενοι τοῦ ἰωνικοῦ πολέμου ἔπταισαν, τὰς ναῦς τὰς ἐκ τῆς ἑαυτῶν οὐκέτι διενοοῦντο πέμπειν, ἀλλὰ καί τινας προανηγμένας μετακαλεῖν. γνοὺς δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης πείθει αὖθις Ἔνδιον καὶ τοὺς ἄλλους ἐφόρους μὴ ἀποκνῆσαι τὸν πλοῦν, λέγων ὅτι φθήσονται πλεύσαντες πρὶν τὴν τῶν νεῶν ξυμφορὰν χίους αἰσθέσθαι, καὶ αὐτὸς ὅταν προσβάλῃ ἰωνίᾳ, ῥᾳδίως πείσειν τὰς πόλεις ἀφίστασθαι· τήν τε ἀθηναίων λέγων ἀσθένειαν, καὶ τὴν τῶν λακεδαιμονίων προθυμίαν. πιστότερος γὰρ ἄλλων φανεῖσθαι. Ἐνδίῳ τε αὐτῷ ἰδίᾳ ἔλεγε καλὸν εἶναι δι᾽ ἐκείνου ἀποστῆσαί τε ἰωνίαν, καὶ βασιλέα ξύμμαχον ποιῆσαι λακεδαιμονίοις, καὶ μὴ Ἄγιδος τὸ ἀγώνισμα τοῦτο γενέσθαι. ἐτύγχανε γὰρ

α Καὶ διεκόμισαν εὐθὺς] περιττὸς ὁ καί. β Οἱ δὲ κορίνθιοι, ἐπειγομένων αὐ τῶν τὸν πλοῦν | τῶν λακεδαιμονίων.

γ Τὸ πιστὸν ναῦς σφίσι ξυμπεμ.] ὑπὲρ τοῦ πιστοὺς μεῖναι αὐτούς, ἠξίουν οἱ ἀθηναῖοι ναῦς συμπέμπειν. δ Αἴτιον δ᾽ ἐγένετο] αἴτιον δ᾽ ἐγένετο τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν, τὸ τοὺς πολλοὺς μὴ εἰδέναι τὰ πραττόμενα. ε Πολέμιον ἔχειν, πρίν τι καὶ ἰσχυρὸν λάβωσιν] ἀντὶ τοῦ, πρὶν δύναμίν τινα προσλάβωσιν. ζ Ἐθεώρουν] θεωροὶ ἐγένοντο. η Καὶ ἐπεὶ ἀνεχώρησαν] οἱ θεωροὶ δηλονότι. θ Οἱ δέ, μετὰ τὴν ἑορτὴν] οἱ κορίνθιοι. ι Ἐπῆγον ἐς τὸ πέλαγος] ὑπεχώρουν, ὅπως εἰς τὸ πέλαγος προσκαλέσωνται.

κ Καὶ τῶν τε νεῶν τὰς πλείους] τῶν λακεδαιμονίων δηλονότι.

λ Καὶ ἐπενόησαν μὲν κατακαῦσαι τὰς ναῦς] οἱ πελοποννήσιοι τὰς τριήρεις. μ Καὶ τῷ πεζῷ προσκαθημένοις] διὰ τοῦ πεζοῦ.

α Τῷ Ἄγιδι αὐτὸς διάφορος ὢν] ὁ Ἀλκιβιάδης.

[α] τῷ Ἄγιδι αὐτὸς διάφορος ὤν. καὶ ὁ μὲν πείσας τούς τε ἄλλους ἐφόρους καὶ Ἔνδιον, ἀνήγετο ταῖς πέντε ναυσὶ μετὰ Χαλκιδέως τοῦ λακεδαιμονίου, καὶ διὰ τάχους τὸν πλοῦν ἐποιοῦντο. ἀνεκομίζοντο δὲ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον καὶ αἱ ἀπὸ τῆς σικελίας πελοποννησίων ἑκκαίδεκα νῆες, αἳ μετὰ Γυλίππου ξυμπολεμήσασαι, καὶ περὶ τὴν λευκαδίαν ἀποληφθεῖσαι [β] καὶ κοπεῖσαι ὑπὸ τῶν ἀττικῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νεῶν, ὧν ἦρχεν Ἱπποκλῆς Μενίππου, φυλακὴν ἔχων τῶν ἀπὸ τῆς σικελίας νεῶν. αἱ γὰρ λοιπαί, πλὴν μιᾶς, διαφυγοῦσαι τοὺς ἀθηναίους, κατέπλευσαν ἐς τὴν κόρινθον. ὁ δὲ Χαλκιδεὺς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης πλέοντες, ὅσοις τε ἐπιτύχοιεν ξυνελάμβανον, τοῦ [γ] μὴ ἐξάγγελτοι γενέσθαι· καὶ προσβαλόντες πρῶτον κωρύκῳ τῆς ἠπείρου, καὶ ἀφέντες ἐνταῦθα αὐτούς, αὐτοὶ μὲν προξυγγενόμενοι τῶν ξυμπρασσόντων χίων τισί, καὶ κελευόντων καταπλεῖν μὴ προειπόντας, ἐς τὴν πόλιν ἀφικνοῦνται αἰφνίδιοι τοῖς χίοις. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ ἐν θαύματι ἦσαν καὶ ἐκπλήξει, τοῖς δ' ὀλίγοις παρεσκεύαστο ὥστε βουλήν τε τυχεῖν ξυλλεγομένην, καὶ λεγομένων λόγων ἀπό τε τοῦ Χαλκιδέως καὶ Ἀλκιβιάδου, ὡς ἄλλαι τε νῆες πολλαὶ προσπλέουσι, καὶ τὰ περὶ τῆς πολιορκίας τῶν ἐν τῷ πειραιῷ νεῶν οὐ δηλωσάντων, ἀφίστανται χῖοι καὶ αὖθις ἐρυθραῖοι ἀθηναίων. καὶ μετὰ ταῦτα τρισὶ ναυσὶ πλεύσαντες, καὶ κλαζομενὰς ἀφιστᾶσι. διαβάντες δὲ οἱ κλαζομένιοι εὐθὺς εἰς τὴν ἤπειρον, τὴν πολίχναν ἐτείχιζον, εἴ τι δέοι σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς νησίδος ἐν ᾗ οἰκοῦσι πρὸς ἀναχώρησιν. [δ] καὶ οἱ μὲν ἀφεστῶτες πάντες ἐν τειχισμῷ ἦσαν καὶ παρασκευῇ πολέμου. ἐς δὲ τὰς ἀθήνας ταχὺ ἀγγελία τῆς χίου ἀφικνεῖται. καὶ νομίσαντες μέγαν ἤδη καὶ σαφῆ τὸν κίνδυνον σφᾶς περιεστάναι, καὶ τοὺς λοιποὺς ξυμμάχους [ε] οὐκ ἐθελήσειν τῆς μεγίστης πόλεως μεθεστηκυίας ἡσυχάζειν, [ζ] τά τε χίλια τάλαντα, ὧν διὰ παντὸς τοῦ πολέμου ἐγλίχοντο μὴ ἅψασθαι, εὐθὺς ἔλυσαν τὰς ἐπικειμένας ζημίας τῷ εἰπόντι, ἢ ἐπιψηφίσαντι, ὑπὸ τῆς παρούσης ἐκπλήξεως, καὶ ἐψηφίσαντο κινεῖν, καὶ ναῦς πληροῦν μὴ ὀλίγας· τῶν τε ἐν τῷ πειραιῷ ἐφορμουσῶν τὰς μὲν ὀκτὼ ἤδη πέμπειν, αἳ ἀπολιποῦσαι τὴν φυλακήν, τὰς μετὰ Χαλκιδέως διώξασαι καὶ οὐ καταλαβοῦσαι, ἀνακεχωρήκεσαν (ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρομβιχίδης Διοτίμου) ἄλλας δὲ οὐ πολὺ ὕστερον βοηθεῖν δώδεκα μετὰ Θρασυκλέους, ἀπολιπούσας καὶ ταύτας τὴν ἐφόρμησιν. τάς τε τῶν χίων ἑπτὰ ναῦς, αἳ αὐτοῖς ξυνεπολιόρκουν, τὰς ἐν τῷ πειραιῷ ἀπαγαγόντες, τοὺς μὲν δούλους ἐξ αὐτῶν ἠλευθέρωσαν, τοὺς δ' ἐλευθέρους κατέδησαν. ἑτέρας δ' ἀντὶ πασῶν τῶν ἐπελθουσῶν νεῶν ἐς τὴν ἐφόρμησιν τῶν πελοποννησίων, διὰ τάχους πληρώσαντες, ἀντέπεμψαν, καὶ ἄλλας διενοοῦντο τριάκοντα πληροῦν. καὶ πολλὴ ἦν προθυμία, καὶ ὀλίγον ἐπράσσετο οὐδὲν [η] ἐς τὴν βοήθειαν τὴν ἐπὶ τὴν χίον. ἐν δὲ τούτῳ Στρομβιχίδης ταῖς ὀκτὼ ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς σάμον, καὶ προσλαβὼν σαμίαν μίαν, ἔπλευσεν ἐς τέων· καὶ ἡσυχάζειν ἠξίου αὐτούς. ἐκ δὲ τῆς χίου ἐς τὴν τέων, καὶ ὁ Χαλκιδεὺς μετὰ τριῶν καὶ εἴκοσι νεῶν ἐπέπλει, καὶ ὁ πεζὸς ἅμα καὶ ὁ κλαζομενίων καὶ ἐρυθραίων παρῄει. προαισθόμενος δὲ ὁ Στρομβιχίδης, προανήγετο· καὶ μετεωρισθεὶς ἐν τῷ πελάγει, ὡς ἑώρα τὰς ναῦς πολλὰς τὰς ἀπὸ τῆς χίου, φυγὴν ἐποιεῖτο ἐπὶ τῆς σάμου. αἱ δὲ ἐδίωκον. τὸν δὲ πεζὸν οἱ τήιοι τὸ πρῶτον οὐκ ἐσδεχόμενοι, ὡς ἔφυγον [θ] οἱ ἀθηναῖοι, ἐσηγάγοντο. καὶ ἐπέσχον μὲν οἱ πολλοί, καὶ Χαλκιδέα ἐκ τῆς διώξεως περιμένοντες. ὡς δὲ ἐχρόνιζε, καθῄρουν αὐτοὶ τὸ τεῖχος, ὃ ᾠκοδόμησαν οἱ ἀθηναῖοι, τῆς τηίων πόλεως πρὸς ἤπειρον. ξυγκαθῄρουν δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν βαρβάρων ἐπελθόντες οὐ πολλοί, ὧν ἦρχεν ὁ Τάγης ὕπαρχος Τισαφέρνους. Χαλκιδεὺς δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης, ὡς κατεδίωξαν ἐς σάμον Στρομβιχίδην, ἐκ μὲν τῶν ἐκ πελοποννήσου νεῶν τοὺς ναύτας ὁπλίσαντες, ἐν χίῳ καταλιμπάνουσιν· ἀντιπληρώσαντες δὲ ταύτας τε ἐκ χίου,

β Καὶ κοπεῖσαι ὑπὸ τῶν ἀττικῶν] ἀντὶ τοῦ κακοπαθῆσαι, οἱονεὶ κοπιᾶσαι εἰρη(ται).

γ Μὴ ἐξάγγελτοι γενέσθαι] ἤγουν δῆλοι.

δ Καὶ οἱ μὲν ἀφεστῶτες πάντες] ἀπὸ τῶν ἀθηναίων δηλονότι.

ε Οὐκ ἐθελήσειν τῆς μεγίστης πόλεως] ἤγουν τῆς χίου.

ζ Τά τε χίλια τάλαντα] αὐτὶ τοῦ, τὰς ἐπὶ τοῖς χιλίοις ταλάντοις ἐπικειμένας ζημίας.

η Ἐς τὴν βοήθειαν τὴν ἐπὶ τὴν χίον] αὐτὶ τοῦ, τὴν μάχην.

θ Οἱ ἀθηναῖοι ἐσηγάγοντο] προσεδέξαντο.

γρ. ἀπὸ ἀθ.

γρ. λακεδαιμονίων

καὶ ἄλλας εἴκοσιν, ἔπλεον ἐς Μίλητον ὡς ἀποστήσοντες. ἐβούλετο γὰρ ὁ Ἀλκιβιάδης, ὢν ἐπιτήδειος τοῖς προεστῶσι τῶν Μιλησίων, φθάσαι τάς τε ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ναῦς προσαγαγόμενος αὐτούς, καὶ Χίοις καὶ ἑαυτῷ καὶ Χαλκιδεῖ, καὶ τῷ ἀποστείλαντι Ἐνδίῳ, ὥσπερ ὑπέσχετο, τὸ ἀγώνισμα προσθεῖναι, [α] ὅτι πλείστας τῶν πόλεων μετὰ τῆς Χίων δυνάμεως καὶ Χαλκιδέως ἀποστήσας. [β] λαθόντες οὖν τὸ πλεῖστον τοῦ πλοῦ, καὶ φθάσαντες οὐ πολὺ τόν τε Στρομβιχίδην καὶ τὸν Θρασυκλέα, ὃς ἔτυχεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν δώδεκα ναυσὶν ἄρτι παρὼν καὶ ξυνδιώκων, ἀφιστᾶσι τὴν Μίλητον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας μιᾶς δεούσαις εἴκοσι ναυσὶν ἐπιπλεύσαντες, ὡς αὐτοὺς οὐκ ἐδέχοντο οἱ Μιλήσιοι, ἐν Λάδῃ τῇ ἐπικειμένῃ νήσῳ ἐφώρμουν. καὶ ἡ πρὸς βασιλέα ξυμμαχία Λακεδαιμονίοις ἡ πρώτη, Μιλησίων εὐθὺς ἀποστάντων, διὰ Τισαφέρνους καὶ Χαλκιδέως ἐγένετο ἥδε· Ἐπὶ τοῖσδε ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο πρὸς βασιλέα καὶ Τισαφέρνην Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι· ὁπόσην χώραν καὶ πόλεις βασιλεὺς ἔχει, καὶ οἱ πατέρες οἱ βασιλέως εἶχον, βασιλέως ἔστω· καὶ ἐκ τούτων τῶν πόλεων ὁπόσα Ἀθηναίοις ἐφοίτα χρήματα, ἢ ἄλλο τι, κωλυόντων κοινῇ βασιλεὺς καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ὅπως μήτε χρήματα λαμβάνωσιν Ἀθηναῖοι, μήτε ἄλλο μηδέν. καὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ἀθηναίους κοινῇ πολεμούντων βασιλεὺς [γ] καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι· καὶ κατάλυσιν τοῦ πολέμου πρὸς Ἀθηναίους μὴ ἐξέστω ποιεῖσθαι, ἢν μὴ ἀμφοτέροις δοκῇ, βασιλεῖ καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις. [δ] ἢν δέ τινες ἀφιστῶνται ἀπὸ βασιλέως, πολέμιοι ἔστωσαν καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις· καὶ ἤν τινες ἀφιστῶνται ἀπὸ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων, πολέμιοι ἔστωσαν βασιλεῖ κατὰ ταὐτά. Ἡ μὲν ξυμμαχία αὕτη ἐγένετο. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι εὐθύς, δέκα ἑτέρας πληρώσαντες ναῦς, ἔπλευσαν ἐς Ἀναίαν, βουλόμενοι περί τε τῶν ἐν Μιλήτῳ πυθέσθαι, καὶ τὰς πόλεις ἅμα ἀφιστάναι. καὶ ἐλθούσης παρὰ Χαλκιδέως ἀγγελίας αὐτοῖς ἀποπλεῖν πάλιν, καὶ ὅτι Ἀμόργης παρέσται κατὰ γῆν στρατιᾷ, ἔπλευσαν ἐς Διὸς ἱερόν· καὶ καθορῶσιν ἑκκαίδεκα ναῦς, ἃς ὕστερον ἔτι Θρασυκλέους Διομέδων ἔχων ἀπ' Ἀθηνῶν προσέπλει. καὶ ὡς εἶδον, ἔφευγον μιᾷ μὲν νηὶ ἐς Ἔφεσον, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπὶ τῆς Τέω. καὶ τέσσαρας μὲν κενὰς οἱ Ἀθηναῖοι λαμβάνουσι, τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν γῆν φθασάντων, αἱ δ' ἄλλαι ἐς τὴν Τηίων πόλιν καταφεύγουσι. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς Σάμου ἀπέπλευσαν. οἱ δὲ Χῖοι, ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ἀναγαγόμενοι, καὶ ὁ πεζὸς μετ' αὐτῶν, Λέβεδον ἀπέστησαν, καὶ αὖθις Ἔρας. καὶ μετὰ τοῦτο ἑκάτεροι ἐπ' οἴκου ἀπεκομίσθησαν, καὶ ὁ πεζὸς καὶ αἱ νῆες. ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αἱ ἐν τῷ Πειραιῷ εἴκοσι νῆες τῶν Πελοποννησίων καταδιωχθεῖσαι τότε, καὶ ἐφορμούμεναι ἴσῳ ἀριθμῷ ὑπὸ Ἀθηναίων, ἐπέκπλουν ποιησάμεναι αἰφνίδιον, καὶ κρατήσασαι ναυμαχίᾳ, τέσσαράς τε ναῦς λαμβάνουσι τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀποπλεύσασαι ἐς Κεγχρειάς, τὸν ἐς τὴν Χίον καὶ τὴν Ἰωνίαν πλοῦν αὖθις παρεσκευάζοντο. καὶ ναύαρχος αὐτοῖς ἐκ Λακεδαίμονος Ἀστύοχος ἐπῆλθεν, ᾧπερ ἐγίγνετο ἤδη πᾶσα ἡ ναυαρχία. ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ ἐκ τῆς Τέω πεζοῦ, καὶ Τισσαφέρνης αὐτὸς στρατιᾷ παραγενόμενος, [ε] καὶ ἐπικαθελὼν τὸ ἐν τῇ Τέῳ τεῖχος, εἴ τι ὑπελείφθη, ἀνεχώρησε. καὶ Διομέδων, ἀπελθόντος αὐτοῦ, οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναυσὶν Ἀθηναίων ἀφικόμενος, ἐσπείσατο Τηίοις ὥστε δέχεσθαι καὶ σφᾶς. καὶ παραπλεύσας ἐπὶ Ἔρας, καὶ προσβαλών, ὡς οὐκ ἐλάμβανε τὴν πόλιν, ἀπέπλευσεν. ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ ἡ ἐν Σάμῳ ἐπανάστασις ὑπὸ τοῦ δήμου [ζ] τοῖς δυνατοῖς, μετὰ Ἀθηναίων, οἳ ἔτυχον ἐν τρισὶ ναυσὶ παρόντες. καὶ ὁ δῆμος ὁ Σαμίων διακοσίους μέν τινας τοὺς πάντας τῶν δυνατωτάτων ἀπέκτεινε, τετρακοσίους δὲ φυγῇ ζημιώσαντες, καὶ αὐτοὶ τὴν γῆν αὐτῶν καὶ οἰκίας νειμάμενοι, Ἀθηναίων τε σφίσιν αὐτονομίαν μετὰ ταῦτα ὡς βεβαίοις ἤδη ψηφισαμένων, τὰ λοιπὰ διῴκουν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς γεωμόροις μετεδίδοσαν οὔτε ἄλλου οὐδενός, οὔτε ἐκδοῦναι, οὔτε ἀγαγέσθαι

[α] Ὅτι πλείστας τῶν πόλεων] ἤγουν λίαν. [β] Λαθόντες οὖν τὸ πλεῖστον τοῦ πλοῦ] λάθρα τὸ πολὺ πλεύσαντες ἔφθασαν.

[γ] Καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι] ἑκάτεροι δηλονότι.

[δ] Ἢν δέ τινες ἀφ.] τὸ, ἢν δέ τινες ἀφιστῶνται, ἕως τοῦ, καὶ τοῖς ξυμμάχοις, ἐν ἄλλοις οὐχ εὑρίσκεται.

τῷ ἀναγόμενοι

[ε] Καὶ ἐπικαθελὼν] ἤγουν ἐκ δευτέρου.

[ζ] Τοῖς δυνατοῖς] κατὰ τῶν δυνατῶν.

παρ' ἐκείνων, οὐδ' ἐς ἐκείνους, οὐδὲν ἔτι τοῦ δήμου ἐξῆν. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῦ αὐτοῦ θέρους, οἱ χῖοι, ὥσπερ ἤρξαντο, οὐδὲν ἀπολείποντες προθυμίας, ἄνευ τε πελοποννησίων πλήθει παρόντες ἀποστῆσαι τὰς πόλεις, καὶ βουλόμενοι ἅμα ὡς πλείστους σφίσι ξυγκινδυνεύειν, στρατεύονται αὐτοί τε τρισκαίδεκα ναυσὶν ἐπὶ τὴν λέσβον, ὥσπερ εἴρητο ὑπὸ τῶν λακεδαιμονίων δεύτερον ἐπ' αὐτὴν ἰέναι, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν ἑλλήσποντον· καὶ ὁ πεζὸς ἅμα πελοποννησίων τε τῶν παρόντων [α] καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παρῄει ἐπὶ κλαζομενῶν τε καὶ κύμης. ἦρχε δ' αὐτοῦ Εὐάλας σπαρτιάτης, τῶν δὲ νεῶν, Διωιάδας περίοικος. καὶ αἱ μὲν νῆες καταπλεύσασαι μήθυμναν πρῶτον ἀφιστᾶσιν. Ἀστύοχος δὲ ὁ λακεδαιμόνιος ναύαρχος, τέσσαρσι ναυσὶν, ὥσπερ ὥρμητο, πλέων ἐκ τῶν κεγχρειῶν, ἀφικνεῖται ἐς χίον· καὶ τρίτην ἡμέραν αὐτοῦ ἥκοντος, αἱ ἀττικαὶ νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν ἔπλεον ἐς λέσβον, ὧν ἦρχε Λέων καὶ Διομέδων. Λέων γὰρ ὕστερον δέκα ναυσὶ προσεβοήθησεν ἐκ τῶν ἀθηνῶν. ἀναγαγόμενος δὲ καὶ ὁ Ἀστύοχος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐς ὀψὲ, καὶ προσλαβὼν χίαν ναῦν μίαν, ἔπλει ἐς τὴν λέσβον, ὅπως ὠφελοίη εἴ τι δύναιτο. καὶ ἀφικνεῖται ἐς τὴν πύρραν, ἐκεῖθεν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἐς ἔρεσον· ἔνθα πυνθάνεται ὅτι ἡ μιτυλήνη ὑπὸ τῶν ἀθηναίων [β] αὐτοβοεὶ ἑάλωκεν. οἱ γὰρ ἀθηναῖοι, ὥσπερ ἔπλεον ἀπροσδόκητοι, [γ] κατασχόντες ἐς τὸν λιμένα, τῶν τε χίων νεῶν ἐκράτησαν, καὶ ἀποβάντες, τοὺς ἀντιστάντας μάχῃ νικήσαντες, τὴν πόλιν ἔσχον. ἃ πυνθανόμενος ὁ Ἀστύοχος τῶν τε ἐρεσίων, καὶ τῶν ἐκ τῆς μηθύμνης μετ' Εὐβούλου χίων νεῶν, αἳ τότε καταλειφθεῖσαι, καὶ, ὡς ἡ μιτυλήνη ἑάλω, φεύγουσαι [δ] περιέτυχον αὐτῷ τρεῖς (μία γὰρ ἑάλω ὑπὸ τῶν ἀθηναίων) οὐκέτι ἐπὶ τὴν μιτυλήνην ὥρμησεν, ἀλλὰ τὴν ἔρεσον ἀποστήσας, καὶ ὁπλίσας τοὺς ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ νεῶν ὁπλίτας, πεζῇ παρέπεμψεν ἐπὶ τὴν ἄντισσαν καὶ μήθυμναν, ἄρχοντα Ἐτεόνικον προστάξας. καὶ αὐτὸς ταῖς τε μεθ' ἑαυτοῦ ναυσὶ καὶ ταῖς τρισὶ ταῖς χίαις παρέπλει ἐπὶ ἄντισσαν καὶ μήθυμναν, ἐλπίζων τοὺς μηθυμναίους θαρσήσειν τε ἰδόντας σφᾶς, καὶ ἐμμενεῖν τῇ ἀποστάσει. ὡς δὲ αὐτῷ τὰ ἐν τῇ λέσβῳ πάντα ἠναντιοῦτο, ἀπέπλευσε [ε] τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν ἀναλαβὼν ἐς τὴν χίον. ἀπεκομίσθη δὲ πάλιν κατὰ πόλεις καὶ ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζὸς, ὃς ἐπὶ τὸν ἑλλήσποντον ἐμέλλησεν ἰέναι. καὶ ἀπὸ τῶν ἐν κεγχρειᾷ ξυμμαχίδων πελοποννησίων νεῶν ἀφικνοῦνται αὐτοῖς ἓξ μετὰ ταῦτα ἐς τὴν χίον. οἱ δὲ ἀθηναῖοι τά τε ἐν τῇ λέσβῳ πάλιν κατεστήσαντο, [ζ] καὶ πλεύσαντες ἐξ αὐτῆς, κλαζομενίων τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίχναν τειχιζομένην ἑλόντες, διεκόμισαν πάλιν αὐτοὺς ἐς τὴν ἐν τῇ νήσῳ πόλιν, πλὴν τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως· οὗτοι δὲ ἐς δαφνοῦντα ἀπῆλθον. καὶ αὖθις κλαζομεναὶ προσεχώρησαν ἀθηναίοις. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, οἵ τ' ἐπὶ μιλήτῳ ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσὶν ἐν τῇ λάδῃ ἐφορμοῦντες, [η] ἀπόβασιν ποιησάμενοι ἐς πάνορμον τῆς μιλησίας, Χαλκιδέα τε τὸν λακεδαιμόνιον ἄρχοντα μετ' ὀλίγων παραβοηθήσαντα ἀποκτείνουσι, καὶ τροπαῖον τρίτῃ ἡμέρᾳ ὕστερον διαπλεύσαντες ἔστησαν· ὃ οἱ μιλήσιοι, ὡς οὐ μετὰ κράτους τῆς γῆς σταθὲν, ἀνεῖλον. καὶ Λέων καὶ Διομέδων ἔχοντες τὰς ἐκ λέσβου ἀθηναίων ναῦς, ἔκ τε οἰνουσσῶν τῶν πρὸ χίου νήσων, καὶ ἐκ σιδούσης, καὶ ἐκ πτελεοῦ, ἃ ἐν τῇ ἐρυθραίᾳ εἶχον τείχη, καὶ ἐκ τῆς λέσβου ὁρμώμενοι, τὸν πρὸς τοὺς χίους πόλεμον ἀπὸ τῶν νεῶν ἐποιοῦντο. εἶχον δὲ ἐπιβάτας τῶν ὁπλιτῶν ἐκ καταλόγου ἀναγκαστούς. καὶ ἔν τε καρδαμύλῃ ἀποβάντες, καὶ ἐν βολίσσῳ τοὺς προσβοηθήσαντας τῶν χίων μάχῃ νικήσαντες, καὶ πολλοὺς διαφθείραντες, ἀνάστατα ἐποίησαν τὰ ταύτῃ χωρία. καὶ ἐν φαναῖς αὖθις ἄλλῃ μάχῃ ἐνίκησαν, καὶ τρίτῃ ἐν λευκωνίῳ. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ μὲν χῖοι ἤδη οὐκέτι ἐπεξῄεσαν, οἱ δὲ τὴν χώραν καλῶς κατεσκευασμένην, καὶ ἀπαθῆ οὖσαν ἀπὸ τῶν μηδικῶν μέχρι τότε, διεπόρθησαν. χῖοι γὰρ μόνοι μετὰ λακεδαιμονίους, ὧν ἐγὼ ᾐσθόμην, εὐδαιμονήσαντες,

> α Καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων] ἤγουν τῶν χίων.
>
> β Αὐτοβοεὶ] ἐκ μιᾶς βοῆς.
>
> γ Κατασχόντες ἐς τὸν λιμένα] ἐλλιμενίσαντες.
>
> δ Περιέτυχον αὐτῷ] συνέτυχον.
>
> ε Τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν ἀναλαβὼν] ἀναβιβάσας εἰς τὰς ναῦς.
>
> ζ Καὶ πλεύσαντες ἐξ αὐτῆς] τῆς λέσβου.
>
> η Ἀπόβασιν ποιησάμενοι] ἀποβάντες τῶν νεῶν.

ἅμα τε ἐσωφρόνησαν, καὶ ὅσῳ ἐπεδίδου ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπὶ τὸ μεῖζον, τόσῳ καὶ ἐκοσμοῦντο ἐχυρώτερον. καὶ οὐδ' αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν (εἰ τοῦτο δοκοῦσι παρὰ τὸ ἀσφαλέστερον πρᾶξαι) πρότερον ἐτόλμησαν ποιήσασθαι ἢ μετὰ πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ξυμμάχων ἔμελλον κινδυνεύσειν, καὶ τοὺς ἀθηναίους ᾐσθάνοντο οὐδ' αὐτοὺς ἀντιλέγοντας ἔτι, μετὰ τὴν σικελικὴν ξυμφορὰν, ὡς οὐ πάνυ πονηρὰ σφῶν βεβαίως τὰ πράγματα εἴη. α εἰ δέ τι ἐν τοῖς ἀνθρωπείοις τοῦ βίου παραλόγοις ἐσφάλησαν, μετὰ πολλῶν, οἷς ταῦτα ἔδοξε τὰ τῶν ἀθηναίων ταχὺ ξυναιρεθήσεσθαι, τὴν ἁμαρτίαν ξυνέγνωσαν. εἰργομένοις οὖν αὐτοῖς τῆς θαλάσσης, καὶ κατὰ γῆν πορθουμένοις, ἐνεχείρησάν τινες πρὸς ἀθηναίους ἀγαγεῖν τὴν πόλιν. οὓς αἰσθόμενοι οἱ ἄρχοντες, αὐτοὶ μὲν ἡσύχασαν, Ἀστύοχον δὲ ἐξ ἐρυθρῶν τὸν ναύαρχον μετὰ τεσσάρων νεῶν, αἳ παρῆσαν αὐτῷ, κομίσαντες, ἐσκόπουν ὅπως μετριώτατα ἢ ὁμήρων λήψει, ἢ ἄλλῳ τῳ τρόπῳ καταπαύσωσι τὴν ἐπιβουλήν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἔπρασσον. ἐκ δὲ τῶν ἀθηνῶν, τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος, χίλιοι ὁπλῖται τῶν ἀθηναίων καὶ πεντακόσιοι, καὶ χίλιοι ἀργείων (τοὺς γὰρ πεντακοσίους τῶν ἀργείων ψιλοὺς ὄντας ὥπλισαν οἱ ἀθηναῖοι) καὶ χίλιοι τῶν ξυμμάχων, ναυσὶ δυοῖν δεούσαις πεντήκοντα, ὧν ἦσαν καὶ ὁπλιταγωγοί, Φρυνίχου καὶ Ὀνομακλέους καὶ Σκιρωνίδου στρατηγούντων, κατέπλευσαν ἐς σάμον, καὶ διαβάντες ἐς μίλητον ἐστρατοπεδεύσαντο. μιλήσιοι δὲ ἐξελθόντες, αὐτοί τε ὀκτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ οἱ μετὰ Χαλκιδέως ἐλθόντες πελοποννήσιοι, καὶ Τισσαφέρνους τι ξενικὸν ἐπικουρικὸν, καὶ αὐτὸς Τισσαφέρνης παρὼν, καὶ ἡ ἵππος αὐτοῦ, ξυνέβαλον τοῖς ἀθηναίοις καὶ ξυμμάχοις. καὶ οἱ μὲν ἀργεῖοι τῷ σφετέρῳ αὐτῶν κέρᾳ προεξάξαντες, καὶ καταφρονήσαντες, ὡς ἐπὶ ἴωνάς τε καὶ οὐ δεξομένους ἀτακτότερον χωροῦντες, νικῶνται ὑπὸ τῶν μιλησίων, καὶ διαφθείρονται αὐτῶν ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων ἀνδρῶν. ἀθηναῖοι δὲ τούς τε πελοποννησίους πρώτους νικήσαντες, καὶ τοὺς βαρβάρους καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον ὠσάμενοι, τοῖς μιλησίοις οὐ ξυμμίξαντες, ἀλλ' ὑποχωρησάντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς τῶν ἀργείων τροπῆς ἐς τὴν πόλιν, ὡς ἑώρων τὸ ἄλλο σφῶν ἡσσώμενον, πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν μιλησίων κρατοῦντες β ἤδη τὰ ὅπλα τίθενται. καὶ ξυνέβη ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τοὺς ἴωνας ἀμφοτέρων τῶν δωριέων κρατῆσαι. τούς τε γὰρ κατὰ σφᾶς πελοποννησίους οἱ ἀθηναῖοι ἐνίκων, καὶ τοὺς ἀργείους οἱ μιλήσιοι. στήσαντες δὲ τροπαῖον, τὸν περιτειχισμὸν, ἰσθμώδους ὄντος τοῦ χωρίου, οἱ ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο, νομίζοντες, εἰ προσαγάγοιντο μίλητον, ῥαδίως ἂν σφίσι καὶ τὰ ἄλλα προσχωρήσειν. ἐν τούτῳ δὲ, περὶ δείλην ἤδη ὀψίαν, ἀγγέλλεται αὐτοῖς τὰς ἀπὸ πελοποννήσου καὶ σικελίας πέντε καὶ πεντήκοντα ναῦς γ ὅσον οὐ παρεῖναι. τῶν τε γὰρ σικελιωτῶν, (Ἑρμοκράτους τοῦ συρακοσίου μάλιστα δ ἐνάγοντος ξυνεπιλαβέσθαι τῆς ὑπολοίπου ἀθηναίων καταλύσεως) εἴκοσι νῆες συρακοσίων ἦλθον, καὶ σελινούντιαι δύο· αἵ τε ἐκ πελοποννήσου, ἃς παρεσκευάζοντο, ἑτοῖμοι ἤδη οὖσαι, καὶ Θηραμένει τῷ λακεδαιμονίῳ ξυναμφότεραι ε ὡς Ἀστύοχον τὸν ναύαρχον προσταχθεῖσαι κομίσαι, κατέπλευσαν ἐς ἐλεὸν πρῶτον τὴν πρὸ μιλήτου νῆσον. ἔπειτα ἐκεῖθεν αἰσθόμενοι ἐπὶ μιλήτῳ ὄντας ἀθηναίους, ἐς τὸν ἰασικὸν κόλπον πρότερον πλεύσαντες, ἐβούλοντο εἰδέναι τὰ περὶ τῆς μιλήτου. ἐλθόντος δὲ Ἀλκιβιάδου ἵππῳ ἐς τειχιοῦσαν τῆς μιλησίας, ἧπερ τοῦ κόλπου πλεύσαντες ηὐλίσαντο, πυνθάνονται τὰ περὶ τῆς μάχης. παρῆν γὰρ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, καὶ ξυνεμάχετο τοῖς μιλησίοις καὶ Τισσαφέρνει· καὶ αὐτοῖς παρῄνει, εἰ μὴ βούλονται τά τε ἐν ἰωνίᾳ καὶ τὰ ξύμπαντα πράγματα διολέσαι, ὡς τάχιστα βοηθεῖν μιλήτῳ, καὶ μὴ περιϊδεῖν ἀποτειχισθεῖσαν. καὶ οἱ μὲν ἅμα τῇ ἕῳ ἔμελλον βοηθήσειν. Φρύνιχος δὲ ὁ τῶν ἀθηναίων στρατηγὸς, ὡς ἀπὸ τῆς λέρου ἐπύθετο τὰ τῶν νεῶν σαφῶς, βουλομένων τῶν ξυναρχόντων ὑπομείναντας διαναυμαχεῖν, οὐκ ἔφη οὔτ' αὐτὸς ποιήσειν τοῦτο, οὔτ' ἐκείνοις οὔτ' ἄλλῳ οὐδενὶ ἐς δύναμιν ἐπιτρέψειν. ὅπου γὰρ ἔξεστιν ζ ἐν ὑστέρῳ, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας τε ναῦς πολεμίας, καὶ

γρ. τὰ αὐτά

γρ. προεξάρξαντες

γρ. προσχωρῆσαι

γρ. ὅσον οὔπω

α Εἰ δέ τι ἐν τοῖς ἀνθρωπείοις τοῦ βίου παραλόγοις ἐσφαλ.] εἴτ' (φησὶ) παραλόγως ἐσφάλησαν, μετὰ πολλῶν συνεξήμαρτον. τοῦτο γὰρ δεῖ τὸ, ἁμαρτίαν συνέγνωσαν.

β Ἤδη τὰ ὅπλα τίθενται] ἤγουν ἀποτίθενται.

γ Ὅσον οὐ παρεῖναι] ἤγουν μετ' ὀλίγον.

δ Ἐνάγοντος ξυνεπιλαβέσθαι] ἤγουν πείθοντος συνεφάψασθαι, ὥστε τὴν ὑπολειπομένην δύναμιν τῶν ἀθηναίων καταλῦσαι.

ε Ὡς Ἀστύοχον τὸν ναύαρχον προσταχθεῖσαι] προσταχθέντες τῷ Θηραμένει ἀγαγεῖν πρὸς Ἀστύοχον τὰς ναῦς.

ζ Ἐν ὑστέρῳ] χρόνῳ δηλονότι.

ὅσαις πρὸς αὐτὰς ταῖς σφετέραις, ἱκανῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν παρασκευασαμένοις, ᵃἔσται ἀγωνίσασθαι, οὐδέποτε τῷ αἰσχρῷ ὀνείδει εἴξας ἀλόγως διακινδυνεύσειν. οὐ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁτουοῦν τρόπου αἴσχιον ξυμβήσεσθαι, ἢν ἡσσηθῶσι· καὶ τὴν πόλιν οὐ μόνον τῷ αἰσχρῷ, ἀλλὰ καὶ τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ περιπίπτειν, ᵇἣ μόγις ἐπὶ ταῖς γεγενημέναις ξυμφοραῖς ἐνδέχεσθαι μετὰ ᶜβεβαίου παρασκευῆς καθ' ἑκουσίαν, ἢ πάνυ γε ἀνάγκῃ προτέρα ποι ἐπιχειρεῖν, ποῦ δὴ μὴ βιαζομένη γε, πρὸς αὐθαιρέτους κινδύνους ἰέναι; ὡς τάχιστα δὲ ἐκέλευε τούς τε τραυματίας ἀναλαβόντας, καὶ τὸν πεζόν, καὶ τὰ σκεύη ὅσα ἦλθον ἔχοντες, ἃ δ' ἐκ τῆς πολεμίας εἰλήφασι, καταλιπόντας, ὅπως κοῦφαι ὦσιν αἱ νῆες, ἀποπλεῖν ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν ἤδη ξυναγαγόντας πάσας τὰς ναῦς, τοὺς ἐπίπλους, ἤν που καιρὸς εἴη, ποιεῖσθαι. ὡς δὲ ἔπεισε, καὶ ἔδρασε ταῦτα, καὶ ἔδοξεν οὐκ ἐν τῷ αὐτίκα μᾶλλον ἢ ὕστερον, οὐκ ἐς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐς ὅσα ἄλλα Φρύνιχος κατέστη, οὐκ ἀξύνετος εἶναι. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀφ' ἑσπέρας εὐθὺς τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀτελεῖ τῇ νίκῃ ἀπὸ τῆς Μιλήτου ἀνέστησαν. καὶ οἱ Ἀργεῖοι κατὰ τάχος ᵈκαὶ πρὸς ὀργὴν τῆς ξυμφορᾶς ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Σάμου ἐπ' οἴκου. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἅμα τῇ ἕῳ ἐκ τῆς Τειχιούσσης ἄραντες, ἐπικατάγονται, καὶ μείναντες ἡμέραν μίαν, τῇ ὑστεραίᾳ καὶ τὰς Χίας ναῦς προσλαβόντες τὰς μετὰ Χαλκιδέως τὸ πρότερον ξυγκαταδιωχθείσας, ἐβούλοντο πλεῦσαι ἐπὶ τὰ σκεύη ἃ ἐξείλοντο ἐς Τειχιοῦσσαν πάλιν. καὶ ὡς ἦλθον, Τισσαφέρνης τῷ πεζῷ παρελθών, πείθει αὐτοὺς ἐπὶ Ἴασον, ἐν ᾗ Ἀμόργης πολέμιος ὢν κατεῖχε, πλεῦσαι. καὶ προσβαλόντες τῇ Ἰάσῳ αἰφνίδιοι, καὶ οὐ προσδεχομένων ἀλλ' ἢ Ἀττικὰς ναῦς εἶναι, αἱροῦσι. καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἔργῳ οἱ Συρακούσιοι ἐπῃνέθησαν. καὶ τόν τε Ἀμόργην ζῶντα λαβόντες Πισσούθνου νόθον υἱόν, ἀφεστῶτα δὲ βασιλέως, παραδιδόασιν οἱ Πελοποννήσιοι Τισσαφέρνει ἀπαγαγεῖν, εἰ βούλεται, βασιλεῖ, ᵉὥσπερ αὐτῷ προσέταξε. καὶ τὴν Ἴασον διεπόρθησαν, καὶ χρήματα πάνυ πολλὰ ἡ στρατιὰ ἔλαβε. παλαιόπλουτον γὰρ ἦν τὸ χωρίον. τούς τ' ἐπικούρους τοὺς περὶ τὸν Ἀμόργην παρὰ σφᾶς αὐτοὺς κομίσαντες, καὶ οὐκ ἀδικήσαντες, ᶠξυνέταξαν, ὅτι ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἐκ Πελοποννήσου. τό, τε πόλισμα Τισσαφέρνει παραδόντες, καὶ τὰ ἀνδράποδα πάντα καὶ δοῦλα καὶ ἐλεύθερα, ὧν καθ' ἕκαστον στατῆρα δαρεικὸν παρ' αὐτοῦ ξυνέβησαν λαβεῖν, ἔπειτα ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Μίλητον. καὶ Πεδάριτόν τε τὸν Λέοντος ἐς τὴν Χίον ἄρχοντα Λακεδαιμονίων πεμψάντων, ἀποστέλλουσι πεζῇ μέχρι Ἐρυθρῶν, ἔχοντα τὸ παρὰ Ἀμόργου ἐπικουρικόν, καὶ ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ Φίλιππον καθιστᾶσι. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, ἐπειδὴ τὴν Ἴασον κατεστήσατο ὁ Τισσαφέρνης ἐς φυλακήν, παρῆλθεν ἐς τὴν Μίλητον, καὶ μηνὸς μὲν τροφήν (ὥσπερ ὑπέστη ἐν τῇ Λακεδαίμονι) ἐς δραχμὴν Ἀττικὴν ἑκάστῳ ᵍπάσαις ταῖς ναυσὶ διέδωκε, τοῦ δὲ λοιποῦ χρόνου ἐβούλετο τριώβολον διδόναι, ἕως ἂν βασιλέα ἐπέρηται. ἢν δὲ κελεύῃ, ἔφη δώσειν ἐντελῆ τὴν δραχμήν. Ἑρμοκράτους δὲ ἀντειπόντος τοῦ Συρακουσίου στρατηγοῦ (ὁ γὰρ Θηραμένης οὐ ναύαρχος ὤν, ἀλλ' Ἀστυόχῳ παραδώσων τὰς ναῦς ξυμπλέων, ʰμαλακὸς ἦν περὶ τοῦ μισθοῦ) ὅμως δὲ παρὰ πέντε ναῦς πλέον ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἢ τρεῖς ὀβολοὶ ⁱὡμολογήθησαν. ἐς γὰρ πέντε ναῦς καὶ πεντήκοντα τρία τάλαντα ἐδίδου τοῦ μηνός· καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσῳ πλείους νῆες ἦσαν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦτον ἐδίδοτο. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίοις, προσαφιγμέναι γὰρ ἦσαν καὶ οἴκοθεν ἄλλαι νῆες πέντε καὶ τριάκοντα, καὶ στρατηγοί, Χαρμῖνος καὶ Στρομβιχίδης καὶ Εὐκτήμων, καὶ τὰς ἀπὸ Χίου πάσας καὶ τὰς ἄλλας ξυναγαγόντες, ἐβούλοντο ᵏδιακληρωσάμενοι, ἐπὶ μὲν τῇ Μιλήτῳ τῷ ναυτικῷ ἐφορμεῖν, πρὸς δὲ τὴν Χίον καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πέμψαι. καὶ ἐποίησαν οὕτω. Στρομβιχίδης μὲν γὰρ καὶ Ὀνομακλῆς καὶ Εὐκτήμων, τριάκοντα ναῦς ἔχοντες, καὶ

---

a Ἔσται ἀγωνίσασθαι] τὸ ἔσται ἀντὶ τοῦ ἐν. τὸ δέ, οὐδέποτε τῷ αἰσχρῷ ὀνείδει εἴξας ἀλόγως διακινδυνεύσειν, αὐτὴ τοῦ, οὐδέποτε φεύγων ἀδοξίαν, ἀλόγως διακινδυνεύσειν.

β Ἡ μόγις ἐπὶ ταῖς γεγενημέναις ξυμφοραῖς] ᾗ τινι (φησὶ) πόλει διὰ τὰς κατεχούσας συμφορὰς μόγις ἔξεστι μετὰ μεγάλης παρασκευῆς καὶ ἀναγκαζομένῃ προσχωρεῖν τοῖς πολεμίοις, οὐχὶ δὲ ἑκουσίως, ταύτῃ πῶς προσήκει μὴ ἀναγκαζομένῃ πρὸς αὐθαιρέτους κινδύνους ἰέναι;

γ Μετὰ βεβαίου παρασκευῆς] ἤγουν ἑτοιμασίας πολεμικῆς ἀσφαλοῦς.

δ Καὶ πρὸς ὀργὴν τῆς ξυμφορᾶς] ὀργιζόμενοι διὰ τὴν συμβᾶσαν αὐτοῖς συμφορὰν περὶ Μίλητον.

ε Ὥσπερ αὐτῷ προσέταξεν] ὁ βασιλεὺς δηλονότι.

ζ Ξυνέταξαν] ἤγουν συνηρίθμησαν.

η Πάσαις ναυσὶ διέδωκεν] αὐτὴ τοῦ, ἐν πάσαις ταῖς ναυσί.

θ Μαλακὸς ἦν περὶ τοῦ μισθοῦ] ἤγουν, οὐκ ἐντόνως οὐδὲ σφοδρῶς ἀπῄτει.

ι Ὡμολογήθησαν] συνεφωνήθησαν.

κ Διακληρωσάμενοι] διαμερίσαντες κλήρῳ.

τῶν ἐς μίλητον ἐλθόντων χιλίων ὁπλιτῶν μέρος ἀγαγόντες ἐν ναυσὶν ὁπλιταγωγοῖς, ἐπὶ χίον λαχόντες ἔπλεον, οἱ δ' ἄλλοι ἐν σάμῳ μένοντες, τέσσαρσι καὶ ἑβδομήκοντα ναυσὶν ἐθαλασσοκράτουν, καὶ ἐπίπλους τῇ μιλήτῳ ἐποιοῦντο. ὁ δ' Αστύοχος, ὡς τότε ἐν τῇ χίῳ ἔτυχε διὰ τὴν προδοσίαν [α] τοὺς ὁμήρους καταλεγόμενος, [β] τούτου μὲν ἐπέσχεν, ἐπειδὴ ᾔσθετο τάς τε μετὰ Θηραμένους ναῦς ἡκούσας, καὶ τὰ περὶ τὴν ξυμμαχίαν βελτίω ὄντα. λαβὼν δὲ ναῦς, τάς τε πελοποννησίων δέκα, καὶ χίας δέκα, ἀνάγεται. καὶ προσβαλὼν πτελεῷ, καὶ οὐχ ἑλὼν, παρέπλευσεν ἐπὶ κλαζομενάς. καὶ ἐκέλευεν αὐτῶν τοὺς τὰ ἀθηναίων φρονοῦντας ἀνοικίζεσθαι ἐς τὴν Δαφνοῦντα, καὶ προσχωρεῖν σφίσι. ξυνεκέλευε δὲ καὶ Τάμως ἰωνίας ὕπαρχος ὤν. ὡς δ' οὐκ ἐσήκουον, ἐσβολὴν ποιησάμενος τῇ πόλει οὔσῃ ἀτειχίστῳ, καὶ οὐ δυνάμενος ἑλεῖν, ἀπέπλευσεν ἀνέμῳ μεγάλῳ, αὐτὸς μὲν ἐς φώκαιαν καὶ κύμην, αἱ δὲ ἄλλαι νῆες κατῆραν ἐς τὰς ἐπικειμένας ταῖς κλαζομεναῖς νήσους, μαραθοῦσσάν, καὶ πήλην, καὶ δρίμυσσαν. καὶ ὅσα ὑπεξέκειτο αὐτόθι τῶν κλαζομενίων, ἡμέρας ἐμμείναντες, [γ] διὰ τοὺς ἀνέμους, ὀκτὼ, τὰ μὲν διήρπασαν καὶ ἀνάλωσαν, τὰ δὲ ἐσβαλλόμενοι ἀπέπλευσαν ἐς φώκαιαν καὶ κύμην ὡς Αστύοχον. ὄντος δ' αὐτοῦ ἐνταῦθα, λεσβίων πρέσβεις ἀφικνοῦνται, βουλόμενοι ἀποστῆναι. καὶ αὐτὸν μὲν πείθουσιν, ὡς δ' οἵ τε κορίνθιοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀπρόθυμοι ἦσαν διὰ τὸ πρότερον σφάλμα, ἄρας ἔπλει ἐπὶ τῆς χίου. [δ] καὶ χειμασθεισῶν τῶν νεῶν, ὕστερον ἀφικνοῦνται ἄλλαι ἄλλοθεν ἐς τὴν χίον. καὶ μετὰ τοῦτο Παιδάριτος τότε παριὼν πεζῇ ἐκ τῆς μιλήτου, γενόμενος ἐν ἐρυθραῖς, διαπεραιοῦται αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ ἐς χίον. ὑπῆρχον δὲ αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν πέντε νεῶν στρατιῶται ὑπὸ χαλκιδέων ὡς ἐς πεντακοσίους ξὺν ὅπλοις καταλειφθέντες. ἐπαγγελλομένων δέ τινων λεσβίων τὴν ἀπόστασιν, προσφέρει τῷ τε Παιδαρίτῳ καὶ τοῖς χίοις Αστύοχος λόγον ὡς χρὴ παραγενομένους ταῖς ναυσὶν, ἀποστῆσαι τὴν λέσβον. ἢ γὰρ ξυμμάχους πλείους σφᾶς ἕξειν, ἢ τοὺς ἀθηναίους, ἤν τι σφάλλωνται, κακώσειν. οἱ δ' οὐκ ἐσήκουον. οὐδὲ τὰς ναῦς ὁ Παιδάριτος [ε] ἔφη τῶν χίων αὐτῷ προήσειν. κἀκεῖνος λαβὼν τάς τε τῶν κορινθίων πέντε, καὶ ἕκτην μεγαρίδα, καὶ μίαν ἑρμιονίδα, καὶ ἃς αὐτὸς λακωνικὰς ἦλθεν ἔχων, ἔπλει ἐπὶ τῆς μιλήτου πρὸς τὴν ναυαρχίαν, πολλὰ ἀπειλήσας τοῖς χίοις, ἦ μὴν μὴ ἐπιβοηθήσειν ἤν τι δέωνται. [ζ] καὶ προσβαλὼν κωρύκῳ τῆς ἐρυθραίας, ἐνηυλίσατο. οἱ δ' ἀπὸ τῆς σάμου ἀθηναῖοι [η] ἐπὶ τὴν χίον πλέοντες τῇ στρατιᾷ, καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα λόφου διείργοντο, καὶ καθωρμίσαντο, καὶ ἐλελήθεσαν ἀλλήλους. ἐλθούσης δὲ παρὰ Παιδαρίτου ἐπιστολῆς, ὡς ἐρυθραίων ἄνδρες αἰχμάλωτοι ἐκ σάμου ἐπὶ προδοσίᾳ ἐς ἐρυθρὰς ἥκουσιν ἀφειμένοι, ἀνάγεται ὁ Αστύοχος εὐθὺς ἐς τὰς ἐρυθρὰς πάλιν. καὶ παρὰ τοσοῦτον ἐγένετο αὐτῷ μὴ περιπεσεῖν τοῖς ἀθηναίοις. διαπλεύσας δὲ καὶ ὁ Παιδάριτος παρ' αὐτὸν, καὶ ἀναζητήσαντες τὰ περὶ τῶν δοκούντων προδιδόναι, ὡς εὗρον ἅπαν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς σάμου προφασισθὲν, ἀπολύσαντες τῆς αἰτίας, ἀπέπλευσαν ὁ μὲν ἐς τὴν χίον, ὁ δὲ ἐς τὴν μίλητον ἐκομίσθη, ὥσπερ διενοεῖτο. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ τῶν ἀθηναίων στρατιὰ ταῖς ναυσὶν ἐκ τοῦ κωρύκου περιπλέουσα κατ' ἀργῖνον, ἐπιτυγχάνει τρισὶ ναυσὶ τῶν χίων μακραῖς, καὶ ὥσπερ ἰδόντες ἐπεδίωκον. καὶ χειμών τε μέγας ἐπιγίγνεται, καὶ αἱ μὲν τῶν χίων, μόγις καταφεύγουσιν ἐς τὸν λιμένα, αἱ δὲ τῶν ἀθηναίων, αἱ μὲν μάλιστα ὁρμήσασαι τρεῖς διαφθείρονται, καὶ ἐκπίπτουσι πρὸς τὴν πόλιν τῶν χίων, καὶ ἄνδρες, οἱ μὲν ἁλίσκονται, οἱ δ' ἀποθνήσκουσιν· αἱ δ' ἄλλαι καταφεύγουσιν ἐς τὸν ὑπὸ τῷ μίμαντι λιμένα, φοινικοῦντα καλούμενον. ἐντεῦθεν δ' ὕστερον ἐς τὴν λέσβον καθορμισάμενοι, παρεσκευάζοντο ἐς τὸν τειχισμόν. ἐκ δὲ τῆς πελοποννήσου τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος Ἱπποκράτης ὁ λακεδαιμόνιος

[α] Τοὺς ὁμήρους καταλεγόμενος] ἀπαιτούμενος.

[β] Τούτου μὲν ἐπέσχεν] ἐπαύσατο δηλονότι, ἀπὸ τοῦ λαμβάνειν ὁμήρους.

[γ] Διὰ τοὺς ἀνέμους] ἐναντίους δηλονότι ὄντας.

[δ] Καὶ χειμασθεισῶν τῶν νεῶν] ἤγουν διασπαρεισῶν ὑπὸ χειμῶνος.

[ε] Ἔφη τῶν χίων αὐτῷ προήσειν] ἤγουν τῷ Ἀστυόχῳ.

[ζ] Καὶ προσβαλὼν κωρύκῳ] ἤγουν ἐλλιμενίσας.

[η] Ἐπὶ τὴν χίον πλέοντες τῇ στρατιᾷ] ἤγουν σὺν τῇ στρατιᾷ. ἤτοι πανστρατιᾷ.

ἐκπλεύσας δέκα μὲν θουρίαις ναυσίν, ὧν ἦρχε Δωριεὺς ὁ Διαγόρου τρίτος αὐτός, μιᾷ δὲ λακωνικῇ, μιᾷ δὲ συρακοσίᾳ, καταπλεῖ ἐς κνίδον· ἡ δὲ ἀφειστήκει ἤδη ἀπὸ Τισσαφέρνους. καὶ αὐτοὺς οἱ ἐν τῇ μιλήτῳ, ὡς ᾔσθοντο, ἐκέλευον ταῖς μὲν ἡμισείαις τῶν νεῶν κνίδον φυλάσσειν, ταῖς δὲ περὶ τριόπιον οὔσαις τὰς ἀπ' αἰγύπτου ὁλκάδας προσβαλλούσας ξυλλαμβάνειν. ἔστι δὲ τὸ τριόπιον ἄκρα τῆς κνιδίας προύχουσα, Ἀπόλλωνος ἱερόν. πυθόμενοι δὲ οἱ ἀθηναῖοι καὶ πλεύσαντες ἐκ τῆς σάμου, λαμβάνουσι τὰς ἐπὶ τριοπίῳ φρουρούσας ἓξ ναῦς. οἱ δὲ ἄνδρες ἀποφεύγουσιν ἐξ αὐτῶν, καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν κνίδον καταπλεύσαντες, καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει ἀτειχίστῳ οὔσῃ, ὀλίγου εἷλον. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ αὖθις προσέβαλλον· καὶ ὡς, ἄμεινον φραξαμένων αὐτῶν ὑπὸ νύκτα, καὶ ἐπεισελθόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ τοῦ τριοπίου ἐκ τῶν νεῶν διαφυγόντων, οὐκέτι ὁμοίως ἔβλαπτον, ἀπελθόντες καὶ δῃώσαντες τὴν τῶν κνιδίων γῆν, ἐς τὴν σάμον ἀπέπλευσαν. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀστυόχου ἥκοντος ὡς τὴν μίλητον ἐπὶ τὸ ναυτικόν, οἱ πελοποννήσιοι εὐπόρως ἔτι εἶχον ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον. καὶ γὰρ μισθὸς ἐδίδοτο ἀρκούντως, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἰάσου μεγάλα χρήματα διαρπασθέντα ὑπῆν τοῖς στρατιώταις· οἵ τε μιλήσιοι προθύμως τὰ τοῦ πολέμου ἔφερον. πρὸς δὲ τὸν Τισσαφέρνην ἐδόκουν ὅμως τοῖς πελοποννησίοις αἱ πρῶται ξυνθῆκαι, αἱ πρὸς Χαλκιδέα γενόμεναι, ἐνδεεῖς εἶναι, καὶ οὐ πρὸς σφῶν μᾶλλον· [a] καὶ ἄλλας ἐπὶ Θηραμένους παρόντος ἐποίουν. καὶ εἰσὶν αἵδε.

Ξυνθῆκαι λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς βασιλέα Δαρεῖον, καὶ τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνην, σπονδὰς εἶναι καὶ φιλίαν κατὰ τάδε· ὁπόση χώρα καὶ πόλεις βασιλέως εἰσὶ Δαρείου, ἢ τοῦ πατρὸς ἦσαν ἢ τῶν προγόνων, ἐπὶ ταύτας μὴ ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ μηδὲ κακῷ μηδενὶ μήτε λακεδαιμονίους, μήτε τοὺς ξυμμάχους τοὺς λακεδαιμονίων, μήτε φόρους πράσσεσθαι ἐκ τῶν πόλεων τούτων μήτε λακεδαιμονίους, μήτε τοὺς ξυμμάχους τῶν λακεδαιμονίων· μηδὲ Δαρεῖον βασιλέα, μηδὲ ὧν ὁ βασιλεὺς ἄρχει, ἐπὶ λακεδαιμονίους μηδὲ τοὺς ξυμμάχους ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ, μηδὲ κακῷ μηδενί. ἢν δέ τι δέωνται λακεδαιμόνιοι [b] ἢ οἱ ξύμμαχοι βασιλέως, ἢ βασιλεὺς λακεδαιμονίων ἢ τῶν ξυμμάχων, ὅ,τι ἂν πείθωσιν ἀλλήλους, τοῦτο ποιοῦσι καλῶς ἔχειν. τὸν δὲ πόλεμον τὸν πρὸς ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κοινῇ ἀμφοτέρους πολεμεῖν· ἢν δὲ κατάλυσιν ποιῶνται, [c] κοινῇ ἀμφοτέρους ποιεῖσθαι. ὁπόση δ' ἂν στρατιὰ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ βασιλέως ᾖ, μεταπεμψαμένου βασιλέως, τὴν δαπάνην βασιλέα παρέχειν. ἢν δέ τις τῶν πόλεων ὁπόσαι ξυνέθεντο βασιλεῖ, ἐπὶ τὴν βασιλέως ἴῃ χώραν, τοὺς ἄλλους κωλύειν καὶ ἀμύνειν βασιλεῖ κατὰ τὸ δυνατόν· καὶ ἤν τις τῶν ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ, ἢ ὅσης βασιλεὺς ἄρχει, ἐπὶ τὴν λακεδαιμονίων ἴῃ ἢ τῶν ξυμμάχων, βασιλεὺς κωλυέτω καὶ ἀμυνέτω κατὰ τὸ δυνατόν.

Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ξυνθήκας, Θηραμένης μὲν, παραδοὺς Ἀστυόχῳ τὰς ναῦς, ἀποπλέων ἐν κέλητι, ἀφανίζεται. οἱ δ' ἐκ τῆς λέσβου ἀθηναῖοι ἤδη διαβεβηκότες ἐς τὴν χίον τῇ στρατιᾷ, καὶ κρατοῦντες τῆς γῆς καὶ θαλάσσης, δελφίνιον ἐτείχιζον, χωρίον ἄλλως τε ἐκ γῆς καρτερὸν, καὶ λιμένας ἔχον, καὶ τῆς τῶν χίων πόλεως οὐ πολὺ ἀπέχον. οἱ δὲ χῖοι, ἐν πολλαῖς ταῖς πρὶν μάχαις πεπληγμένοι, καὶ ἄλλως ἐν σφίσιν αὐτοῖς οὐ πάνυ εὖ διακείμενοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ τοῦ Τυδέως τοῦ ἴωνος ἤδη ὑπὸ Πεδαρίτου ἐπ' ἀττικισμῷ τεθνεώτων, καὶ τῆς ἄλλης πόλεως κατ' ἀνάγκην [d] ἐς ὀλίγους κατεχομένης, ὑπόπτως διακείμενοι ἀλλήλοις, ἡσύχαζον· καὶ οὔτ' αὐτοὶ διὰ ταῦτα, οὔτε οἱ μετὰ Πεδαρίτου ἐπίκουροι ἀξιόμαχοι αὐτοῖς ἐφαίνοντο. ἐς μέντοι τὴν μίλητον ἔπεμπον, κελεύοντες σφίσι τὸν Ἀστύοχον βοηθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἐσήκουεν, ἐπιστέλλει περὶ αὐτοῦ ἐς τὴν λακεδαίμονα ὁ Πεδάριτος ὡς ἀδικοῦντος. καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ χίῳ ἐς τοῦτο καθεστήκει τοῖς ἀθηναίοις. αἱ δ' ἐκ τῆς σάμου νῆες αὐτοῖς ἐπίπλους μὲν [e] ἐποιοῦντο ταῖς ἐν τῇ μιλήτῳ,

[a] Καὶ ἄλλας ἐπὶ Θηραμένους] ἐπώπτον.

[b] Ἢ οἱ ξύμμαχοι βασιλέως] τῶν λακεδαιμονίων.

[c] Κοινῇ ἀμφοτέρους ποιεῖσθαι] κοινῇ γνώμῃ δηλονότι.

[d] Ἐς ὀλίγους κατεχομένης] ἤτοι ἀναγκαζομένης ὀλιγαρχεῖσθαι. ἢ, ὑπ' ὀλίγων πειθομένης, καὶ ἀκροωμένης. ὃ καὶ μᾶλλον.

[e] Ἐποιοῦντο] αἱ ἐν τῇ μιλήτῳ δηλονότι νῆες.

ἐπεὶ δ᾽ μὴ ἀντανάγοιεν, ἀναχωροῦντες πάλιν ἐς τὴν σάμον ἡσύχαζον. ἐκ δὲ τῆς πελοποννήσου ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι αἱ τῷ Φαρναβάζῳ ὑπὸ Καλλιγείτου τοῦ μεγαρέως καὶ Τιμαγόρου τοῦ κυζικηνοῦ πρασσόντων παρασκευασθεῖσαι ὑπὸ λακεδαιμονίων ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νῆες, ἄρασαι ἔπλεον ἐπὶ ἰωνίας, περὶ ἡλίου τροπάς, καὶ ἄρχων ἐπέπλει αὐτῶν Ἀντισθένης σπαρτιάτης. ξυνέπεμψαν δὲ οἱ λακεδαιμόνιοι καὶ ἕνδεκα ἄνδρας σπαρτιατῶν ξυμβούλους Ἀστυόχῳ, ὧν εἷς ἦν Λίχας ὁ Ἀρκεσιλάου. καὶ εἴρητο αὐτοῖς, ἐς μίλητον ἀφικομένους, τῶν τε ἄλλων ξυνεπιμελεῖσθαι ᾗ μέλλει ἄριστα ἕξειν, καὶ τὰς ναῦς ταύτας, ἢ αὐτάς, ἢ πλείους, ἢ καὶ ἐλάσσους, ἐς τὸν ἑλλήσποντον ὡς Φαρνάβαζον (ἢν δοκῇ) ἀποπέμπειν, Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, ὃς ξυνέπλει, ἄρχοντα προστάξαντας· καὶ Ἀστύοχον, ἢν δοκῇ τοῖς ἕνδεκα ἀνδράσι, παύειν τῆς ναυαρχίας, Ἀντισθένην δὲ καθιστάναι. [a] πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολὰς ὑπώπτευον αὐτόν. πλέουσαι οὖν αἱ νῆες ἀπὸ μαλέας πελάγιαι, μήλῳ προσέβαλον, καὶ περιτυχόντες ναυσὶ δέκα ἀθηναίων, τὰς τρεῖς λαμβάνουσι κενάς, καὶ κατακαίουσι. μετὰ δὲ τοῦτο, δεδιότες μὴ αἱ διαφυγοῦσαι τῶν ἀθηναίων ἐκ τῆς μήλου νῆες (ὅπερ ἐγένετο) μηνύσωσι τοῖς ἐν τῇ νήσῳ τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν, πρὸς τὴν κρήτην πλεύσαντες, [b] καὶ πλείω τὸν πλοῦν διὰ φυλακῆς ποιησάμενοι, ἐς τὴν καῦνον τῆς ἀσίας κατῆραν. ἐντεῦθεν δή, ὡς ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες, ἀγγελίαν ἔπεμπον ἐπὶ τὰς ἐν τῇ μιλήτῳ ναῦς τοῦ ξυμπαρακομισθῆναι. οἱ δὲ χῖοι καὶ Πεδάριτος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οὐδὲν ἧσσον, καίπερ διαμέλλοντα τὸν Ἀστύοχον, πέμποντες ἀγγέλους, ἠξίουν σφίσι πολιορκουμένοις βοηθῆσαι ἁπάσαις ταῖς ναυσί, καὶ μὴ περιιδεῖν τὴν μεγίστην τῶν ἐν ἰωνίᾳ ξυμμαχίδων πόλεων ἔκ τε θαλάσσης εἰργομένην, καὶ κατὰ γῆν λῃστείαις πορθουμένην. οἱ γὰρ οἰκέται τοῖς χίοις πολλοὶ ὄντες, [c] καὶ μιᾷ γε πόλει, πλὴν λακεδαιμονίων, πλεῖστοι γενόμενοι, καὶ ἅμα διὰ τὸ πλῆθος χαλεπωτέρως ἐν ταῖς ἀδικίαις κολαζόμενοι, ὡς ἡ στρατιὰ τῶν ἀθηναίων βεβαίως ἔδοξε μετὰ τείχους ἱδρῦσθαι, εὐθὺς αὐτομολίᾳ τε ἐχρήσαντο πολλοὶ πρὸς αὐτούς, καὶ τὰ πλεῖστα κακὰ ἐπιστάμενοι τὴν χώραν οὗτοι ἔδρασαν. ἔφασαν οὖν χρῆναι οἱ χῖοι, ἕως ἔτι ἐλπὶς καὶ δυνατὸν κωλῦσαι, τειχιζομένου τοῦ Δελφινίου, καὶ ἀτελοῦς ὄντος, καὶ στρατοπέδῳ καὶ ναυσὶν ἐρύματος μείζονος προσπεριβαλλομένου, βοηθῆσαι σφίσιν. ὁ δὲ Ἀστύοχος, καίπερ οὐ διανοούμενος [d] διὰ τὴν τότε ἀπειλήν, ὡς ἑώρα καὶ τοὺς ξυμμάχους προθύμους ὄντας, ὥρμητο ἐς τὸ βοηθεῖν. ἐν τούτῳ δὲ ἐκ τῆς καύνου παραγίγνεται ἀγγελία ὅτι αἱ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νῆες καὶ οἱ τῶν λακεδαιμονίων ξύμβουλοι πάρεισι. [e] καὶ νομίσας πάντα ὕστερα εἶναι τὰ ἄλλα πρὸς τὸ ναῦς τε, ὅπως θαλασσοκρατοῖεν μᾶλλον, τοσαύτας ξυμπαρακομίσαι, καὶ τοὺς λακεδαιμονίους, οἳ ἧκον κατάσκοποι αὐτοῦ, ἀσφαλῶς περαιωθῆναι, εὐθὺς ἀφεὶς τὸ ἐς τὴν χίον, ἔπλει ἐς τὴν καῦνον. [f] καὶ ἐς κῶν τὴν μεροπίδα ἐν τῷ παράπλῳ ἀποβάς, τήν τε πόλιν ἀτείχιστον οὖσαν, καὶ ὑπὸ σεισμοῦ, ὃς αὐτοῖς ἔτυχε μέγιστός γε δὴ ὧν μεμνήμεθα γενόμενος, ξυμπεπτωκυῖαν, ἐκπορθεῖ, τῶν ἀνθρώπων ἐς τὰ ὄρη πεφευγότων. καὶ τὴν χώραν καταδρομαῖς λείαν ἐποιεῖτο, πλὴν τῶν ἐλευθέρων· τούτους δὲ ἀφίει. ἐκ δὲ τῆς κῶ ἀφικόμενος ἐς τὴν κνίδον νυκτός, [g] ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν κνιδίων παραινούντων μὴ ἐκβιβάσαι τοὺς ναύτας, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἶχε, πλεῖν εὐθὺς ἐπὶ τὰς τῶν ἀθηναίων ναῦς εἴκοσιν, ἃς ἔχων Χαρμῖνος, εἷς τῶν ἐκ σάμου στρατηγῶν, ἐφύλασσε ταύτας τὰς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι ναῦς, ἐκ τῆς πελοποννήσου προσπλεούσας, ἐφ᾽ ἅσπερ καὶ ὁ Ἀστύοχος παρέπλει. ἐπύθοντο δὲ οἱ ἐν τῇ σάμῳ ἐκ τῆς μιλήτου τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν, καὶ ἡ φυλακὴ τῷ Χαρμίνῳ περὶ τὴν σύμην καὶ χάλκην καὶ ῥόδον καὶ περὶ τὴν λυκίαν ἦν. ἤδη γὰρ ᾐσθάνετο καὶ ἐν τῇ καύνῳ οὔσας αὐτάς. ἐπέπλει οὖν, ὥσπερ εἶχε, πρὸς τὴν σύμην ὁ Ἀστύοχος, πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι, εἴ πως περιλάβοι που μετεώρους τὰς ναῦς. καὶ αὐτῷ ὑετός τε καὶ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ξυννεφέλα ὄντα πλάνησιν τῶν νεῶν ἐν τῷ

γρ. καθῆρον

α Πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολὰς] αἰτία τοῦ, διὰ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολάς.

β Καὶ πλείω τὸν πλοῦν διὰ φυλακῆς ποιησάμενοι] καὶ μακρότερον τὸν πλοῦν ποιησάμενοι ὑπὲρ ἀσφαλείας.

γ Καὶ μιᾷ γε πόλει, πλὴν λακεδαιμονίων, πλεῖστοι γενόμενοι] πλείονες οἰκέται ἦσαν ἐν χίῳ ἤπερ ἐν ἄλλῃ τινὶ πόλει, πλὴν λακεδαιμονίων. ἡ δὲ λακεδαίμων πλείστους εἶχεν οἰκέτας.

δ Διὰ τὴν τότε ἀπειλὴν] τὴν δηλονότι ἠπείλησε τοῖς χίοις, ἤτοι μὴ ἐπιβοηθήσειν αὐτοῖς.

ε Καὶ νομίσας πάντα ὕστερα εἶναι] νομίσας (φησὶ) πάντα ἐν δευτέρᾳ εἶναι τοῦ παρακομίσαι τὰς ναῦς ὑπὲρ τοῦ θαλαττοκρατεῖν.

ζ Καὶ ἐς κῶν τὴν μεροπίδα] τὴν μεροπίδα περιττῶς προσέθηκεν. οὐ γάρ ἐστι καὶ ἄλλη, ἀλλὰ μόνη αὐτή.

η Ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν κνιδίων παραινούντων] ἀντὶ τοῦ πείθεται παραινεσάντων.

σκότει καὶ ταραχῇ περιέπεσε. καὶ ἅμα τῇ ἕῳ, διεσπασμένου τοῦ ναυτικοῦ, καὶ τοῦ μὲν φανεροῦ ἤδη ὄντος τοῖς ἀθηναίοις τοῦ εὐωνύμου κέρως, τοῦ δὲ ἄλλου περὶ τὴν νῆσον ἔτι πλανωμένου, ἐπανάγονται κατὰ τάχος ὁ Χαρμῖνος καὶ οἱ ἀθηναῖοι ἐλάσσοσιν ἢ ταῖς εἴκοσι ναυσί, νομίσαντες ἅσπερ ἐφύλασσον ναῦς, τὰς ἀπὸ τῆς καύνου, ταύτας εἶναι. καὶ προσπεσόντες εὐθὺς, κατέδυσάν τε τρεῖς, καὶ κατετραυμάτισαν ἄλλας· καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἐπεκράτουν, μέχρις οὗ ἐπεφάνησαν αὐτοῖς παρὰ δόξαν αἱ πλείους τῶν νεῶν, καὶ πανταχόθεν ἀπεκλείοντο. ἔπειτα δὲ ἐς φυγὴν καταστάντες, ἓξ μὲν ναῦς ἀπολλύασι, ταῖς δὲ λοιπαῖς καταφεύγουσιν ἐς τὴν τεύγλουσσαν νῆσον· ἐντεῦθεν δὲ, ἐς ἁλικαρνασσόν. μετὰ δὲ τοῦτο, οἱ μὲν πελοποννήσιοι, ἐς κνίδον κατάραντες, καὶ ξυμμιγεισῶν τῶν ἐκ τῆς καύνου ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νεῶν αὐτοῖς, ξυμπάσαις πλεύσαντες, καὶ τροπαῖον ἐν τῇ σύμῃ στήσαντες, πάλιν ἐς τὴν κνίδον καθωρμίσαντο. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, ταῖς ἐκ τῆς σάμου ναυσὶ πάσαις, ὡς ᾔσθοντο τὰ τῆς ναυμαχίας, πλεύσαντες ἐς τὴν σύμην, καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἐν τῇ κνίδῳ ναυτικὸν οὐχ ὁρμήσαντες, οὐδ' ἐκεῖνοι ἐπ' ἐκείνους, λαβόντες δὲ τὰ ἐν τῇ σύμῃ σκεύη τῶν νεῶν, καὶ λωρύμοις τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ προσβαλόντες, ἀπέπλευσαν ἐς τὴν σάμον. ἅπασαι δ' ἤδη οὖσαι ἐν τῇ κνίδῳ αἱ τῶν πελοποννησίων νῆες ἐπεσκευάζοντό τε εἴ τι ἔδει, καὶ πρὸς τὸν Τισσαφέρνην (παρεγένετο γὰρ) λόγους ἐποιοῦντο οἱ ἕνδεκα ἄνδρες τῶν λακεδαιμονίων περί τε τῶν ἤδη πεπραγμένων, εἴ τι μὴ ἤρεσκεν αὐτοῖς, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος πολέμου, ὅτῳ τρόπῳ ἄριστα καὶ ξυμφορώτατα ἀμφοτέροις πολεμήσεται. μάλιστα δὲ ὁ Λίχας ἐσκόπει τὰ ποιούμενα, καὶ τὰς σπονδὰς οὐδετέρας, οὔτε τὰς Θηριμένους ἔφη καλῶς ξυγκεῖσθαι, ἀλλὰ δεινὸν εἶναι εἰ χώρας ὅσης βασιλεὺς καὶ οἱ πρόγονοι ἦρξαν πρότερον, ταύτης καὶ νῦν ἀξιώσει κρατεῖν. ἐνῆν γὰρ καὶ νήσους ἁπάσας πάλιν δουλεύειν, καὶ θεσσαλίαν, καὶ λοκροὺς, καὶ τὰ μέχρι βοιωτῶν, καὶ ἀντ' ἐλευθερίας ἂν μηδικὴν ἀρχὴν τοῖς ἕλλησι τοὺς λακεδαιμονίους περιθεῖναι. ἑτέρας οὖν ἐκέλευε βελτίους σπένδεσθαι, ἢ ταύταις γε οὐ χρήσεσθαι, οὐδὲ τῆς τροφῆς ἐπὶ τούτοις δεῖσθαι οὐδέν. ἀγανακτῶν δὲ ὁ μὲν Τισσαφέρνης ἀπεχώρησεν ἀπ' αὐτῶν δι' ὀργῆς, καὶ ἄπρακτος. οἱ δ' ἐς τὴν ῥόδον, ἐπικηρυκευομένων ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν, τὴν γνώμην εἶχον πλεῖν, ἐλπίζοντες νῆσόν τε οὐκ ἀδύνατον καὶ ναυβατῶν πλήθει καὶ πεζῷ προσάξεσθαι, καὶ ἅμα ἡγούμενοι αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ξυμμαχίας δυνατοὶ ἔσεσθαι, Τισσαφέρνην μὴ αἰτοῦντες χρήματα, τρέφειν τὰς ναῦς. πλεύσαντες οὖν εὐθὺς ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι ἐκ τῆς κνίδου, καὶ προσβαλόντες καμείρῳ τῆς ῥοδίας πρώτῃ ναυσὶ τέσσαρσι καὶ ἐνενήκοντα, ἐξεφόβησαν μὲν τοὺς πολλοὺς οὐκ εἰδότας τὰ πρασσόμενα, καὶ ἔφευγον, ἄλλως τε καὶ ἀτειχίστου οὔσης τῆς πόλεως· εἶτα ξυγκαλέσαντες οἱ λακεδαιμόνιοι τούτους τε καὶ τοὺς ἐκ τῶν δυοῖν πόλεοιν λίνδου τε καὶ ἰηλυσοῦ ῥοδίους, ἔπεισαν ἀποστῆναι ἀθηναίων. καὶ προσεχώρησε ῥόδος πελοποννησίοις. οἱ δὲ ἀθηναῖοι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ταῖς ἐκ τῆς σάμου ναυσὶν αἰσθόμενοι ἔπλευσαν μὲν, βουλόμενοι φθάσαι, καὶ ἐφάνησαν πελάγιοι· ὑστερίσαντες δὲ οὐ πολλῷ, τὸ μὲν παραχρῆμα ἀπέπλευσαν ἐς χάλκην, ἐντεῦθεν δ' ἐς σάμον· ὕστερον δὲ ἐκ τῆς χάλκης καὶ ἐκ τῆς κῶ καὶ ἐκ τῆς σάμου τοὺς ἐπίπλους ποιούμενοι, ἐπὶ τὴν ῥόδον ἐπολέμουν. οἱ δὲ χρήματα μὲν ἐξέλεξαν ἐς δύο καὶ τριάκοντα τάλαντα οἱ πελοποννήσιοι παρὰ τῶν ῥοδίων, τὰ δ' ἄλλα ἡσύχαζον ἡμέρας ὀγδοήκοντα, ἀνελκύσαντες τὰς ναῦς. ἐν δὲ τούτῳ, καὶ ἔτι πρότερον πρὶν ἐς τὴν ῥόδον αὐτοὺς ἀναστῆναι, τάδε ἐπράσσετο. Ἀλκιβιάδης μετὰ τὸν Χαλκιδέως θάνατον, καὶ τὴν ἐν μιλήτῳ μάχην, τοῖς πελοποννησίοις ὕποπτος ὤν, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀφικομένης ἐπιστολῆς πρὸς Ἀστύοχον ἐκ λακεδαίμονος ὥστ' ἀποκτεῖναι, (ἦν γὰρ καὶ τῷ Ἄγιδι ἐχθρὸς, καὶ ἄλλως ἄπιστος ἐφαίνετο)

γρ. ἃς παρεφύλασσον

γρ. πολεμήσει.

α Καὶ ξυμφορώτατα ἀμφοτέροις] ἤγουν τοῖς λακεδαιμονίοις καὶ τῷ Τισσαφέρνει.

β Οἱ δ' ἐς τὴν ῥόδον] ἤγουν οἱ λακεδαιμόνιοι.

γ Καὶ προσεχώρησε] ἤγουν ᾠκειώθη.

δ Ὑστερίσαντες δὲ οὐ πολλῷ] ἤγουν μετ' ὀλίγον ἐλθόντες. ε Τὸ μὲν παραχρῆμα] ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸ ἐνεστώς. ζ Ἐξέλεξαν] ἤγουν ἀπῄτησαν.

η Ἀνελκύσαντες τὰς ναῦς] εἰς τὴν γῆν δηλονότι.

[a]πρῶτον μὲν ὑποχωρεῖ δείσας παρὰ Τισσαφέρνην, ἔπειτα ἐκάκου πρὸς αὐτὸν ὅσον ἐδύνατο μάλιστα τῶν πελοποννησίων τὰ πράγματα· καὶ διδάσκαλος πάντων γιγνόμενος, τήν τε μισθοφορὰν [b]ξυνέτεμεν, ἀντὶ δραχμῆς ἀττικῆς ὥστε τριώβολον (καὶ τοῦτο μὴ ξυνεχῶς) δίδοσθαι· λέγειν κελεύων τὸν Τισσαφέρνην πρὸς αὐτοὺς ὡς ἀθηναῖοι ἐκ πλείονος χρόνου ἐπιστήμονες ὄντες τοῦ ναυτικοῦ, τριώβολον [c]τοῖς ἑαυτῶν διδόασιν, οὐ τοσοῦτον πενίᾳ ὅσον ἵνα αὐτῶν μὴ οἱ ναῦται [d]ἐκ περιουσίας ὑβρίζοντες, [e]οἱ μὲν, τὰ σώματα χείρω ἔχωσι, δαπανῶντες ἐς τοιαῦτα ἀφ᾽ ὧν ἡ ἀσθένεια ξυμβαίνει, οἱ δὲ, τὰς ναῦς ἀπολιπόντες, ἐς ὁμηρείαν τὸν προσοφειλόμενον μισθόν. καὶ τοὺς τριηράρχους καὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν πόλεων ἐδίδασκεν [f]ὥστε δόντα χρήματα, αὐτὸν πεῖσαι ὥστε ξυγχωρῆσαι ταῦτα ἑαυτῷ, πλὴν τῶν συρακοσίων. τούτων δὲ, Ἑρμοκράτης τε ἠναντιοῦτο μόνος ὑπὲρ τοῦ ξύμπαντος ξυμμαχικοῦ, τάς τε πόλεις δεομένας χρημάτων ἀπήλασεν αὐτὸς, ἀντιλέγων ὑπὲρ τοῦ Τισσαφέρνους, ὡς οἱ μὲν χῖοι ἀναίσχυντοι εἶεν, πλουσιώτατοι ὄντες τῶν ἑλλήνων, ἐπικουρίᾳ δὲ ὅμως σωζόμενοι, ἀξιοῦσι καὶ τοῖς σώμασι καὶ τοῖς χρήμασιν ἄλλους ὑπὲρ ἐκείνων ἐλευθερίας κινδυνεύειν. τὰς δ᾽ ἄλλας πόλεις ἔφη ἀδικεῖν, αἳ ἐς ἀθηναίους πρότερον ἀποστῆναι ἀνάλουν, εἰ μὴ καὶ νῦν τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἐθελήσουσιν ἐσφέρειν. τόν τε Τισσαφέρνην ἀπέφαινε, νῦν μὲν, τοῖς ἰδίοις χρήμασι πολεμοῦντα, [g]εἰκότως φειδόμενον· ἢν δέ ποτε τροφὴ καταβῇ παρὰ βασιλέως, ἐντελῆ αὐτοῖς ἀποδώσειν τὸν μισθὸν, καὶ τὰς πόλεις τὰ εἰκότα ὠφελήσειν. παρῄνει δὲ καὶ τῷ Τισσαφέρνει μὴ ἄγαν ἐπείγεσθαι τὸν πόλεμον διαλῦσαι, μηδὲ βουληθῆναι κομίσαντα ἢ ναῦς φοινίσσας, ἅσπερ παρεσκευάζετο, [h]μελλήσῃ, πλείοσι μισθὸν πορίζοντα, τοῖς αὐτοῖς τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης τὸ κράτος δοῦναι, ἔχειν δ᾽ ἀμφοτέρους ἐᾶν δίχα τὴν ἀρχήν, καὶ βασιλεῖ ἐξεῖναι ἐπὶ τοὺς αὐτῷ λυπηροὺς τοὺς ἑτέρους ἐπάγειν. γενομένης δ᾽ ἂν [θ]καθ᾽ ἓν τῆς ἐς γῆν καὶ θάλασσαν ἀρχῆς, ἀπορεῖν ἂν αὐτὸν οἷς τοὺς κρατοῦντας ξυγκαθαιρήσει, ἢν μὴ αὐτὸς βούληται μεγάλῃ δαπάνῃ καὶ κινδύνῳ ἀναστάς ποτε διαγωνίσασθαι. [ι]εὐτελέστερα δὲ τὰ δεινὰ βραχεῖ μορίῳ τῆς δαπάνης, καὶ ἅμα μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας αὐτοὺς περὶ ἑαυτοὺς τοὺς ἕλληνας κατατρῖψαι. ἐπιτηδειοτέρους τε ἔφη τοὺς ἀθηναίους εἶναι κοινωνοὺς αὐτῷ τῆς ἀρχῆς. ἧσσον γὰρ τῶν κατὰ γῆν ἐφίεσθαι, [κ]τόν λόγον τε ξυμφορώτατον καὶ τὸ ἔργον ἔχοντας πολεμεῖν. [λ]τοὺς μὲν γὰρ ξυγκαταδουλοῦν ἂν σφίσι τε αὐτοῖς τὸ τῆς θαλάσσης μέρος, καὶ ἐκείνῳ ὅσοι ἐν τῇ βασιλέως ἕλληνες οἰκοῦσι· τοὺς δὲ, τοὐναντίον ἐλευθερώσοντας ἥκειν. καὶ οὐκ εἰκὸς εἶναι λακεδαιμονίους, ἀπὸ μὲν σφῶν τῶν ἑλλήνων ἐλευθεροῦν νῦν τοὺς ἕλληνας, ἀπὸ δ᾽ ἐκείνων τῶν βαρβάρων, [μ]ἢν μή ποτε αὐτοὺς μὴ ἐξέλωσι, μὴ ἐλευθερῶσαι. τρίβειν οὖν ἐκέλευε πρῶτον ἀμφοτέρους, [ν]καὶ ἀποτεμόμενον ὡς μέγιστα ἀπὸ τῶν ἀθηναίων, ἔπειτ᾽ ἤδη τοὺς πελοποννησίους ἀπαλλάξαι ἐκ τῆς χώρας. καὶ διενοεῖτο τὸ πλέον οὕτως ὁ Τισσαφέρνης, ὅσα γε ἀπὸ τῶν ποιουμένων ἦν εἰκάσαι. τῷ γὰρ Ἀλκιβιάδῃ διὰ ταῦτα, ὡς εὖ περὶ τούτων παραινοῦντι, προσθεὶς ἑαυτὸν ἐς πίστιν, τήν τε τροφὴν κακῶς ἐπόριζε τοῖς πελοποννησίοις, καὶ ναυμαχεῖν οὐκ εἴα, ἀλλὰ καὶ τὰς φοινίσσας ναῦς φάσκων ἥξειν, [ξ]καὶ ἐκ τοῦ περιόντος ἀγωνιεῖσθαι, ἔφθειρε τὰ πράγματα. καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν ἀφείλετο, γενομένην καὶ πάνυ ἰσχυράν, τά τε ἄλλα καταφανέστερον ἢ ὥστε λανθάνειν οὐ προθύμως. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ταῦτα ἅμα μὲν τῷ Τισσαφέρνει καὶ τῷ βασιλεῖ, ὢν παρ᾽ ἐκείνοις, ἄριστα εἶναι νομίζων, παρῄνει, ἅμα δὲ τὴν ἑαυτοῦ κάθοδον ἐς τὴν πατρίδα [ο]ἐπιθεραπεύων, [π]εἰδὼς, εἰ μὴ διαφθερεῖ αὐτὴν, ὅτι ἔσται ποτὲ αὐτῷ πείσαντι κατελθεῖν. [ρ]πεῖσαι δ᾽ ἂν ἐνόμιζε μάλιστα ἐκ τοῦ τοιούτου, εἰ Τισσαφέρνης φαίνοιτο αὐτῷ ἐπιτήδειος ὤν. ὅπερ καὶ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ᾔσθοντο αὐτὸν ἰσχύοντα

γρ. ἐδύνατο τὰ τῶν πελοποννησ. πραγμ.

γρ. ἀπὸ

γρ. μελλήσειν,

γρ. κατατρίψαι.

γρ. ἥκειν,

α Πρῶτον μὲν ὑποχωρεῖ δείσας] ἤγουν λάθρα ἐχώρησε.
β Ξυνέτεμεν] ἀντὶ τοῦ εἰς ὀλίγον συνέστειλε.
γ Τοῖς ἑαυτῶν διδόασι] ναύταις δηλονότι.
δ Ἐκ περιουσίας ὑβρίζοντες] ἤγουν πληθυσμοῦ.
ε Οἱ μὲν, τὰ σώματα χείρω ἔχωσι] ἤγουν ἀχρεῖα εἰς μάχην, ἢ ἀσθενῆ.
ζ Ὥστε δόντα χρήματα, αὐτὸν πεῖσαι] ἐπειδὴ (φησὶν) ὁ Ἀλκιβιάδης τὸν Τισσαφέρνην δοῦναι χρήματα τοῖς τριηράρχοις τῶν πελοποννησίων, ἵνα ξυγχωρήσωσιν αὐτῷ ἀντὶ τῆς δραχμῆς τριώβολον τῷ στρατιώτῃ διδόναι.
η Εἰκότως φειδόμενον] εἰκότως φείδεσθαι τοῦ ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλίσκειν.
θ Καθ᾽ ἓν] μέρος δηλονότι.
ι Εὐτελέστερα δὲ τὰ δεινὰ] ἀντίκειται τῷ πολυτελεῖ τὰ εὐτελέστερα. ἀδαπανώτερα οὖν λέγει.
κ Τὸν λόγον τε ξυμφορώτατον, καὶ τὸ ἔργον] τοὺς ἀθηναίους καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων συμφορωτέρους εἶναι ἔφη βασιλεῖ, καταπολεμοῦντας τὴν ἑλλάδα.
λ Τοὺς μὲν γὰρ ξυγκαταδουλοῦν ἂν] τοὺς γὰρ ἀθηναίους θαλασσοκρατοῦντας, οὐ μόνον ἑαυτοῖς καταδουλοῦν τοὺς ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖ τοὺς ἐν τῇ βασιλέως οἰκοῦντας.
μ Ἢν μή ποτε αὐτοὺς μὴ ἐξέλωσι] ἀντὶ τοῦ καταδουλώσωνται τοὺς ἀθηναίους.
ν Καὶ ἀποτεμόμενον] ἀποτεμόμενον (φησὶ) μεγίστην μοῖραν τῶν ἀθηναίων. τουτέστι, μεγίστων αὐτοὺς στερήσαντα.
ξ Καὶ ἐκ περιόντος ἀγωνιεῖσθαι] ἥξειν ἐκ τοῦ ὑπερβάλλοντος.
ο Ἐπιθεραπεύων] ἤγουν μετὰ θεραπείας καὶ οἰκονομίας πραγματευόμενος.
π Εἰδὼς, εἰ μὴ διαφθερεῖ αὐτὴν] ἢ, τὴν εἰς τὴν πατρίδα κάθοδον εἰ μὴ διαφθείρῃ· ἢ, αὐτὴν τὴν πατρίδα εἰ μὴ ἐάσῃ διαφθαρῆναι.
ρ Πεῖσαι δ᾽ ἂν] τοὺς ἀθηναίους.

πρὸ αὐτοῦ οἱ ἐν τῇ σάμῳ ἀθηναίων στρατιῶται, τὰ μὲν καὶ Ἀλκιβιάδου προσπέμψαντος λόγους ἐς τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἄνδρας, ὥστε μνησθῆναι περὶ αὐτοῦ [α]ἐς τοὺς βελτίστους τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἐπ' ὀλιγαρχίᾳ βούλεται, καὶ οὐ πονηρίᾳ, οὐδὲ δημοκρατίᾳ τῇ ἑαυτὸν ἐκβαλούσῃ, κατελθὼν, καὶ παρασχὼν Τισσαφέρνην φίλον αὐτοῖς ξυμπολιτεύειν. τὸ δὲ πλέον, καὶ ἀπὸ σφῶν αὐτῶν οἱ ἐν τῇ σάμῳ τριήραρχοί τε τῶν ἀθηναίων, καὶ δυνατώτατοι, ὥρμηντο ἐς τὸ καταλῦσαι τὴν δημοκρατίαν. καὶ ἐκινήθη πρότερον ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦτο, [β] καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐντεῦθεν ὕστερον. τῷ τε Ἀλκιβιάδῃ διαβάντες τινὲς ἐκ τῆς σάμου ἐς λόγους ἦλθον, [γ] καὶ ὑποτείνοντος αὐτοῦ, καὶ Τισσαφέρνην μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλέα φίλον ποιήσειν, εἰ μὴ δημοκρατοῖντο. οὕτω γὰρ ἂν πιστεῦσαι μᾶλλον βασιλέα πολλὰς ἐλπίδας εἶχον, αὐτοί τε αὐτοῖς οἱ δυνατοὶ τῶν πολιτῶν τὰ πράγματα, οἵπερ καὶ ταλαιπωροῦνται μάλιστα, ἐς ἑαυτοὺς περιποιήσειν, καὶ τῶν πολεμίων ἐπικρατήσειν. ἔς τε τὴν σάμον ἐλθόντες ξυνίστασάν τε τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐπιτηδείους ἐς ξυνωμοσίαν, καὶ ἐς τοὺς πολλοὺς φανερῶς ἔλεγον ὅτι βασιλεὺς σφίσι φίλος ἔσοιτο, καὶ χρήματα παρέξοι, Ἀλκιβιάδου τε κατελθόντος, καὶ μὴ δημοκρατουμένων. καὶ ὁ μὲν ὄχλος, εἰ καί τι παραυτίκα ἤχθετο τοῖς πρασσομένοις, διὰ τὸ εὔπορον τῆς ἐλπίδος τοῦ βασιλέως μισθοῦ, ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ξυνιστάντες τὴν ὀλιγαρχίαν, ἐπειδὴ τῷ πλήθει ἐκοίνωσαν, αὖθις καὶ σφίσιν αὐτοῖς καὶ τοῦ ἑταιρικοῦ τῷ πλέονι τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐσκόπουν. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐφαίνετο εὔπορα καὶ πιστά, Φρυνίχῳ δὲ στρατηγῷ ἔτι ὄντι οὐδὲν ἤρεσκεν. ἀλλ' ὅ, τε Ἀλκιβιάδης (ὥσπερ καὶ ἦν) οὐδὲν μᾶλλον ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δεῖσθαι ἐδόκει αὐτῷ, ἢ ἄλλο τι σκοπεῖσθαι ἢ ὅτῳ τρόπῳ [δ] ἐκ τοῦ παρόντος κόσμου τὴν πόλιν μεταστήσας, ὑπὸ τῶν ἑταίρων παρακληθεὶς κάτεισι. [ε] σφίσι δὲ περιοπτέον εἶναι τοῦτο μάλιστα, ὅπως μὴ στασιάσωσι τῷ βασιλεῖ. οὐκ εὔπορον εἶναι λέγων, [ζ] καὶ Πελοποννησίων ἤδη ὁμοίως ἐν τῇ θαλάσσῃ ὄντων, καὶ πόλεις ἐχόντων ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ οὐκ ἐλαχίστας, ἀθηναίοις προσθέμενον, οἷς οὐ πιστεύει, πράγματα ἔχειν, ἐξὸν πελοποννησίους, ὑφ' ὧν κακὸν οὐδὲν πέπονθε, φίλους ποιήσασθαι. [η] τάς τε ξυμμαχίδας πόλεις, αἷς ὑπεσχῆσθαι δὴ σφᾶς ὀλιγαρχίαν, ὅτι δὴ καὶ αὐτοὶ οὐ δημοκρατήσονται, εὖ εἰδέναι ἔφη ὅτι οὐδὲν μᾶλλον σφίσιν οὔθ' αἱ ἀφεστηκυῖαι προσχωρήσονται, οὔθ' αἱ ὑπάρχουσαι, βεβαιότεραι ἔσονται. οὐ γὰρ βουλήσεσθαι αὐτοὺς μετ' ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δουλεύειν μᾶλλον, ἢ μεθ' ὁποτέρου ἂν τύχωσι τούτου ἐλευθέρους εἶναι. [θ] τούς τε καλοὺς κἀγαθοὺς ὀνομαζομένους οὐκ ἐλάσσω αὐτοὺς νομίζειν σφίσι πράγματα παρέξειν τοῦ δήμου, ποριστὰς ὄντας καὶ ἐσηγητὰς τῶν κακῶν τῷ δήμῳ, ἐξ ὧν τὰ πλείω αὐτοὺς ὠφελεῖσθαι. [ι] καὶ τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, καὶ ἄκριτοι ἂν καὶ βιαιότερον ἀποθνήσκειν, τὸν δὲ δῆμον, σφῶν τε καταφυγὴν εἶναι, καὶ ἐκείνων σωφρονιστήν. καὶ ταῦτα παρ' αὐτῶν γε τῶν ἔργων ἐπισταμένας τὰς πόλεις [κ] σαφῶς αὐτὸς εἰδέναι ὅτι οὕτω νομίζουσιν. [λ] οὔκουν ἑαυτῷ γε τῶν ἀπὸ Ἀλκιβιάδου καὶ ἐν τῷ παρόντι πρασσομένων ἀρέσκειν οὐδέν. οἱ δὲ ξυλλεγέντες τῶν ἐν τῇ ξυμμαχίᾳ, [μ] ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῖς ἐδόκει, τά τε παρόντα ἐδέχοντο, καὶ ἐς τὰς ἀθήνας πρέσβεις Πείσανδρον καὶ ἄλλους παρεσκευάζοντο πέμπειν, ὅπως περί τε τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου καθόδου πράσσοιεν, [ν] καὶ τῆς τοῦ ἐκεῖ δήμου καταλύσεως, καὶ τὸν Τισσαφέρνην φίλον τοῖς ἀθηναίοις ποιήσειαν. γνοὺς δὲ ὁ Φρύνιχος ὅτι ἔσοιτο περὶ τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου καθόδου λόγος, [ξ] καὶ ὅτι ἀθηναῖοι ἐνδέξονται αὐτὸν, [ο] δείσας πρὸς τὴν ἐναντίωσιν τῶν λεχθέντων ὑφ' αὐτοῦ, μὴ ἢν κατέλθῃ, ὡς κωλυτὴν ὄντα κακῶς δρᾷ, τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε τι. πέμπει ὡς τὸν Ἀστύοχον τῶν λακεδαιμονίων ναύαρχον, ἔτι ὄντα τότε περὶ τὴν μίλητον, κρύφα ἐπιστείλας ὅτι Ἀλκιβιάδης αὐτοῦ τὰ πράγματα φθείρει, Τισσαφέρνην ἀθηναίοις φίλον ποιῶν·

α Ἐς τοὺς βελτίστους τῶν ἀνθρώπων] φρονιμωτάτους. β Καὶ ἐς τὴν πόλιν] τὰς ἀθήνας. γ Καὶ ὑποτείνοντος αὐτοῦ] ἐλπίδας δηλονότι. δ Ἐκ τοῦ παρόντος κόσμου] ἀταξίας. ε Σφίσι δὲ περιοπτέον εἶναι] αὐτοῖς δὲ περιαθρητέον εἶναι ὅπως μὴ στασιάσωσι. ζ Καὶ πελοποννησίων ὁμοίως ἐν τῇ θαλάττῃ ὄντων] ὁμοίως ὥσπερ καὶ ἀθηναίων κρατούντων τῇ θαλάττῃ. η Τάς τε ξυμμαχίδας πόλεις] περὶ τῶν ξυμμαχίδων πόλεων, αἷς ὑπέσχοντο ὀλιγαρχίαν οἱ ἀθηναῖοι, ὡς καὶ αὐτοὶ ὀλιγαρχησόμενοι, σαφῶς ἔφη εἰδέναι περὶ τούτων ὁ Φρύνιχος ὅτι οὔτε αἱ ἤδη ἀφεστηκυῖαι προσχωρήσουσιν οὐδὲν μᾶλλον, οὔτε αἱ ὑπήκοοι βεβαιότεραι ἔσονται. θ Τούς τε καλοὺς κἀγαθοὺς] ὑπερβατόν, τούς τε τοῦ δήμου καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὀνομαζομένους. ὁ δὲ νοῦς, οὐκ ἐλάττω παρέχειν πράγματα ἤπερ τὸν δῆμον, ποριστὰς ὄντας καὶ εἰσηγητὰς τῶν κακῶν τῷ δήμῳ, τοὺς ὀνομαζομένους μὲν καλοὺς κἀγαθούς, τῶν δὲ κακῶν πάντων αἰτίους ὄντας τῷ δήμῳ, διὰ τὰ ἴδια κέρδη πράγματα παρέχοντας τοῖς τὴν ὀλιγαρχίαν καθιστᾶσι. ι Καὶ τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι] τὸ εἶναι, περιττόν. λέγει δὲ ὅτι ὅσον ἐπὶ τοῖς ὀλιγαρχικοῖς μᾶλλον ἢ ὅσον ἐπὶ τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς λεγομένοις, ἢ ἄλλοι ἂν, καὶ ἄκριτοι καὶ πρὸς βίαν ἀποθνήσκειν. κ Σαφῶς αὐτὸς εἰδέναι] καὶ αὐτὸς σαφῶς εἰδέναι ὅτι αἱ πόλεις ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων οὕτω φρονοῦσιν. λ Οὔκουν ἑαυτῷ γε τῶν] γράφεται οἰκεῖν. μ Ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον αὐτοῖς ἐδόκει] ἐδόκει γὰρ (φησὶν) αὐτοῖς καὶ τὸ πρῶτον τὰ παρόντα δέχεσθαι. ν Καὶ τοῦ ἐκεῖ δήμου] τοῦ ἐν ταῖς ἀθήναις δηλονότι. καὶ γὰρ ὁ ἐπὶ τῶν νεῶν ἐν τῇ σάμῳ στρατὸς, τῶν ἀθηναίων δῆμος ἦν. ξ Καὶ ὅτι ἀθηναῖοι ἐνδέξονται αὐτὸν] ἤγουν ἐνδίκως καὶ γνησίως δέξονται. ο Δείσας πρὸς τὴν ἐναντίωσιν] δείσας (φησὶ) μὴ ὑπεναντίως τῇ γνώμῃ κατελθὼν ὁ Ἀλκιβιάδης, κακώσῃ.

γρ. προπέμψαντος

γρ. ἑταίρων

γρ. νομίζουσιν οἰκεῖν, ἑαυτῷ γε

καὶ τἆλλα σαφῶς ἐγγράψας· ξυγγνώμην δὲ εἶναι ἑαυτῷ περὶ ἀνδρὸς πολεμίου, [a] καὶ μετὰ τοῦ τῆς πόλεως ἀξυμφόρου, κακόν τι βουλεύειν. ὁ δὲ Ἀστύοχος τὸν μὲν Ἀλκιβιάδην, ἄλλως τε καὶ οὐκέτι ὁμοίως [b] ἐς χεῖρας ἰόντα, οὐδὲ διενοεῖτο τιμωρεῖσθαι· ἀπελθὼν δὲ παρ' αὐτὸν ἐς Μαγνησίαν, καὶ παρὰ Τισσαφέρνην, ἅμα λέγει τε αὐτοῖς τὰ ἐπισταλέντα ἐκ τῆς Σάμου, καὶ γίγνεται αὐτοῖς μηνυτής· [c] προσέθηκέ τε (ὡς ἐλέγετο) ἐπὶ ἰδίοις κέρδεσι Τισσαφέρνει ἑαυτὸν καὶ περὶ τούτου καὶ περὶ τῶν ἄλλων. διόπερ καὶ περὶ τῆς μισθοφορᾶς οὐκ ἐντελοῦς οὔσης μαλακωτέρως ἀνθήπτετο. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης πέμπει εὐθὺς κατὰ Φρυνίχου γράμματα ἐς τὴν Σάμον πρὸς τοὺς ἐν τέλει ὄντας, οἷα δέδρακε, καὶ ἀξιῶν αὐτὸν ἀποθνήσκειν. θορυβούμενος δὲ ὁ Φρύνιχος, καὶ πάνυ ἐν τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ ὢν διὰ τὸ μήνυμα, ἀποστέλλει αὖθις πρὸς τὸν Ἀστύοχον, τά τε πρότερα μεμφόμενος [d] ὅτι οὐ καλῶς ἐκρύφθη, καὶ νῦν, ὅτι ὅλον τὸ στράτευμα τὸ τῶν Ἀθηναίων ἑτοῖμος εἴη τὸ ἐν τῇ Σάμῳ παρασχεῖν αὐτοῖς διαφθεῖραι, γράψας καθ' ἕκαστα, ἀτειχίστου οὔσης Σάμου, [e] ᾧ ἂν τρόπῳ αὐτὰ πράξειε, καὶ ὅτι ἀνεπίφθονόν οἱ ἤδη εἴη, περὶ τῆς ψυχῆς δι' ἐκείνους κινδυνεύοντι, καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο τι ἂν δρᾶσαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐχθίστων αὐτὸν διαφθαρῆναι. ὁ δὲ Ἀστύοχος μηνύει καὶ ταῦτα τῷ Ἀλκιβιάδῃ. καὶ ὡς προῄσθετο αὐτὸν ὁ Φρύνιχος ἀδικοῦντα, [f] καὶ ὅσον οὐ παροῦσαν ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου περὶ τούτων ἐπιστολήν, αὐτὸς προφθάσας τῷ στρατεύματι ἐξάγγελος γίγνεται ὡς οἱ πολέμιοι μέλλουσιν, ἀτειχίστου οὔσης τῆς Σάμου, καὶ ἅμα τῶν νεῶν οὐ πασῶν ἔνδον ὁρμουσῶν, ἐπιθήσεσθαι τῷ στρατοπέδῳ· καὶ ταῦτα σαφῶς πεπυσμένος εἴη, καὶ χρῆναι τειχίζειν τε Σάμον ὡς τάχιστα, καὶ τἆλλα ἐν φυλακῇ ἔχειν. ἐστρατήγει δὲ καὶ κύριος ἦν αὐτὸς πράσσων ταῦτα. καὶ οἱ μὲν τὸν τειχισμόν τε παρεσκευάζοντο, [g] καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου, καὶ ὡς μέλλουσα Σάμος, θᾶσσον ἐτειχίσθη. αἱ δὲ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐπιστολαὶ οὐ πολὺ ὕστερον ἧκον, ὅτι [h] προδίδοταί τε τὸ στράτευμα ὑπὸ Φρυνίχου, καὶ οἱ πολέμιοι μέλλουσιν ἐπιθήσεσθαι. [i] δόξας δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης οὐ πιστὸς εἶναι, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν πολεμίων προειδὼς, τῷ Φρυνίχῳ ὡς ξυνειδότι κατ' ἔχθραν ἀνατιθέναι, οὐδὲν ἔβλαψεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ξυνεμαρτύρησε μᾶλλον ταῦτα ἐξαγγείλας. μετὰ δὲ τοῦτο, Ἀλκιβιάδης μὲν Τισσαφέρνην παρεσκεύαζε καὶ ἀνέπειθεν ὅπως φίλος ἔσται τοῖς Ἀθηναίοις, [j] δεδιότα μὲν τοὺς Πελοποννησίους, ὅτι πλείοσι ναυσὶ τῶν Ἀθηναίων παρῆσαν, βουλόμενον δὲ ὅμως, εἰ δύναιτό πως, πεισθῆναι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τὴν ἐν τῇ Κνίδῳ διαφορὰν περὶ τῶν Θηραμένους σπονδῶν ᾔσθετο τῶν Πελοποννησίων. ἤδη γὰρ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐν τῇ Ῥόδῳ ὄντων αὐτῶν ἐγεγένητο, ἐν ᾗ τὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου λόγον πρότερον εἰρημένον περὶ τοῦ ἐλευθεροῦν Λακεδαιμονίους τὰς ἁπάσας πόλεις, ἐπηλήθευσεν ὁ Λίχας, [k] οὐ φάσκων ἀνεκτὸν εἶναι ξυγκεῖσθαι, κρατεῖν βασιλέα τῶν πόλεων ὧν ποτε καὶ πρότερον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ πατέρες ἦρχον. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀλκιβιάδης, ἅτε περὶ μεγάλων ἀγωνιζόμενος, προθύμως τῷ Τισσαφέρνει θεραπεύων προσέκειτο. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Πεισάνδρου πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἀποσταλέντες ἐκ τῆς Σάμου, ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας, λόγους ἐποιοῦντο ἐν τῷ δήμῳ, [l] κεφαλαιοῦντες ἐκ πολλῶν, [m] μάλιστα δέ, ὡς ἐξείη αὐτοῖς Ἀλκιβιάδην κατάγουσι, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον δημοκρατουμένοις, βασιλέα τε ξύμμαχον ἔχειν, καὶ Πελοποννησίων περιγενέσθαι. ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν καὶ ἄλλων περὶ τῆς δημοκρατίας, καὶ τῶν Ἀλκιβιάδου ἅμα ἐχθρῶν διαβοώντων ὡς δεινὸν εἴη εἰ τοὺς νόμους βιασάμενος κάτεισι, καὶ Εὐμολπιδῶν, καὶ Κηρύκων περὶ τῶν μυστικῶν, δι' ἅπερ ἔφυγε, μαρτυρουμένων, [n] καὶ ἐπιθειαζόντων μὴ κατάγειν, ὁ Πείσανδρος παρελθὼν πρὸς πολλὴν ἀντιλογίαν [o] καὶ σχετλιασμὸν, ἠρώτα ἕνα ἕκαστον παράγων τῶν ἀντιλεγόντων, εἴ τινα ἐλπίδα ἔχει σωτηρίας τῇ πόλει, Πελοποννησίων ναῦς τε οὐκ ἐλάσσους σφῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀντιπρῴρους ἐχόντων, καὶ πόλεις ξυμμαχίδας πλείους, βασιλέως τε αὐτοῖς

a Καὶ μετὰ τοῦ τῆς πόλεως ἀξυμφόρου] εἰ καὶ μετὰ τῆς πόλεως ἀξύμφορος.

b Ἐς χεῖρας ἰόντα] ἤγουν, εἰς ὁμιλίαν καὶ δεξίωσιν φιλικήν.

c Προσέθηκέ τε, ὡς ἐλέγετο] τὸ ὡς ἐλέγετο, κἀνταῦθα πρόσκειται ἐνδεικτικὸν τοῦ περὶ ἀδήλων μὴ πάνυ διατείνεσθαι.

d Ὅτι οὐ καλῶς ἐκρύφθη] ἀλλὰ ἀπεκαλύφθη δηλονότι.

e Ὧ ἂν τρόπῳ αὐτὰ πράξειεν] ἤγουν * οὐ πῶς.

f Καὶ ὅσον οὐ παροῦσαν] ἤγουν, μετ' ὀλίγον ἐλευσομένην.

g Καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου] ἀντὶ τοῦ, διὰ τὸ τοιοῦτον. λέγει δὲ τὸ μήνυμα τὸ τοῦ Φρυνίχου.

h Δόξας δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης] τὰ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου (φησὶ) γράμματα οὐδὲν ἔβλαψε τὸν Φρύνιχον, ἀλλὰ μᾶλλον ὠφέλησεν. ᾠήθησαν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀλκιβιάδην παρὰ μὲν τῶν πολεμίων μεμαθηκέναι ὅτι μέλλουσιν ἐπιθήσεσθαι Σάμῳ· καταψεύδεσθαι δὲ ταῦτα Φρυνίχου, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχθραν, ὅτι ἀναπείθει τοὺς πολεμίους ἐπιθέσθαι Φρύνιχος.

i Δεδιότα μὲν τοὺς Πελοποννησίους] φησὶν ὅτι ἐδεδίει μὲν ὁ Τισσαφέρνης τὴν ἰσχὺν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐβούλετο δὲ ὅμως πεισθῆναι, εἰ δύναιτο, ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, μεταθέσθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.

k Οὐ φάσκων ἀνεκτὸν εἶναι ξυγκεῖσθαι] ἀντὶ τοῦ, ἀνεκτὴν εἶναι συνθήκην.

λ Κεφαλαιοῦντες ἐκ πολλῶν] ἀντὶ τοῦ, ἐκ πολλοῦ ἀποδεικνύντες, ἤγουν κεφαλαιωδῶς καὶ ξυντετμημένως λέγοντες.

μ Μάλιστα δέ, ὡς ἐξείη αὐτοῖς] ὁ δὲ σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ δὴ κεῖται, ὡς καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ, ἐν τῷ, "καθ' ἑκάστους δὲ ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ."

ν Καὶ ἐπιθειαζόντων] ἤγουν, θεῖά τινα ἐπιβοωμένων.

ξ Καὶ σχετλιασμὸν] ἤγουν δεινοπάθειαν.

γρ. ἄλλο τι πᾶν ἂν

γρ. προδίδοται

γρ. πιστωθῆναι

γρ. ὄντων αὐτῷ εἶ.

γρ. ὁ μὲν δὴ Ἀλκ.

γρ. καταγαγοῦσι,

καὶ Τισσαφέρνους χρήματα παρεχόντων, σφίσι τε οὐκέτι ὄντων, εἰ μή τις πείσει βασιλέα μεταστῆναι παρὰ σφᾶς. ὁπότε δὲ μὴ φαῖησαν ἐρωτώμενοι, ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἐλέγετο αὐτοῖς ὅτι τοῦτο τοίνυν οὐκ ἔστιν ὑμῖν γενέσθαι εἰ μὴ πολιτεύσομέν τε σωφρονέστερον, καὶ ἐς ὀλίγους μᾶλλον τὰς ἀρχὰς ποιησόμεθα, ἵνα πιστεύῃ ἡμῖν βασιλεὺς, καὶ μὴ περὶ πολιτείας τὸ πλέον βουλεύσωμεν ἐν τῷ παρόντι ἢ περὶ σωτηρίας. ὕστερον γὰρ ἐξέσται ἡμῖν καὶ μεταθέσθαι, ἢν μή τι ἀρέσκῃ· Ἀλκιβιάδην τε κατάξομεν, ὃς μόνος τῶν νῦν οἷός τε τοῦτο κατεργάσασθαι. ὁ δὲ δῆμος τὸ μὲν πρῶτον ἀκούων, χαλεπῶς ἔφερετο περὶ τῆς ὀλιγαρχίας· σαφῶς δὲ διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ Πεισάνδρου μὴ εἶναι ἄλλην σωτηρίαν, δείσας, καὶ ἅμα ἐλπίζων ὡς καὶ μεταβαλεῖται, ἐνέδωκε. καὶ ἐψηφίσαντο πλεύσαντα τὸν Πείσανδρον καὶ δέκα ἄνδρας μετ' αὐτοῦ, πράσσειν ὅπῃ ἂν αὐτοῖς δοκοίη ἄριστα ἕξειν, τά τε πρὸς τὸν Τισσαφέρνην καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ἅμα τε διαβαλόντος καὶ Φρύνιχον τοῦ Πεισάνδρου, παρέλυσε τῆς ἀρχῆς καὶ τὸν ξυνάρχοντα Σκιρωνίδην. ἀντέπεμψαν δὲ στρατηγοὺς ἐπὶ τὰς ναῦς Διομέδοντα καὶ Λέοντα. τὸν δὲ Φρύνιχον ὁ Πείσανδρος φάσκων Ἴασον προδοῦναι καὶ Ἀμόργην, διέβαλεν, οὐ νομίζων ἐπιτήδειον εἶναι τοῖς πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην πρασσομένοις. καὶ ὁ μὲν Πείσανδρος τάς τε ξυνωμοσίας, αἵπερ ἐτύγχανον πρότερον ἐν τῇ πόλει οὖσαι ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς, ἁπάσας ἐπελθὼν, καὶ παρακελευσάμενος ὅπως ξυστραφέντες καὶ κοινῇ βουλευσάμενοι καταλύσωσι τὸν δῆμον, καὶ τἆλλα παρασκευάσας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ὥστε μηκέτι διαμέλλεσθαι, αὐτὸς μετὰ τῶν δέκα ἀνδρῶν τὸν πλοῦν ὡς τὸν Τισσαφέρνην ποιεῖται. ὁ δὲ Λέων καὶ ὁ Διομέδων ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι ἀφιγμένοι ἤδη ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς, ἐπίπλουν τῇ Ῥόδῳ ἐποιήσαντο. καὶ τὰς μὲν ναῦς καταλαμβάνουσιν ἀνειλκυσμένας τῶν Πελοποννησίων, ἐς δὲ τὴν γῆν ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι, καὶ τοὺς βοηθήσαντας Ῥοδίων νικήσαντες μάχῃ, ἀπεχώρησαν ἐς τὴν Χάλκην· καὶ τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν μᾶλλον ἐκ τῆς Κῶ ἐποιοῦντο. εὐφυλακτότερα γὰρ αὐτοῖς ἐγίγνετο, εἴποι ἀπαίροι τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικόν. ἦλθε δὲ ἐς τὴν Ῥόδον καὶ Ξενοφαντίδας Λάκων παρὰ Πεδαρίτου ἐκ Χίου, λέγων ὅτι τὸ τεῖχος τῶν Ἀθηναίων ἤδη ἐπιτετέλεσται, καὶ, εἰ μὴ βοηθήσουσι πάσαις ταῖς ναυσὶν, ἀπολεῖται τὰ ἐν Χίῳ πράγματα. οἱ δὲ διενοοῦντο βοηθήσειν. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Πεδάριτός τε καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἐπικουρικὸν ἔχων, καὶ τοὺς Χίους, πανστρατιᾷ προσβαλὼν τῷ τῶν Ἀθηναίων τῷ περὶ τὰς ναῦς ἐρύματι, αἱρεῖταί τι αὐτοῦ, καὶ νεῶν τινῶν ἀνειλκυσμένων ἐκράτησεν. ἐπεκβοηθησάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τρεψαμένων τοὺς Χίους πρώτους, νικᾶται καὶ τὸ ἄλλο τὸ περὶ τὸν Πεδάριτον· καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει, καὶ τῶν Χίων πολλοὶ, καὶ ὅπλα ἐλήφθη πολλά. μετὰ δὲ ταῦτα, οἱ μὲν Χῖοι ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπολιορκοῦντο, καὶ ὁ λιμὸς αὐτόθι ἦν μέγας. οἱ δὲ περὶ τὸν Πείσανδρον Ἀθηναίων πρέσβεις, ἀφικόμενοι ὡς τὸν Τισσαφέρνην, λόγους ποιοῦνται περὶ τῆς ὁμολογίας. Ἀλκιβιάδης δὲ (οὐ γὰρ αὐτῷ πάνυ τὰ ἀπὸ Τισσαφέρνους βέβαια ἦν, φοβουμένου τοὺς Πελοποννησίους μᾶλλον, καὶ ἔτι βουλομένου, καθάπερ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐδιδάσκετο, τρίβειν ἀμφοτέρους) τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε εἶδος, ὥστε τὸν Τισσαφέρνην ὡς μέγιστα αἰτοῦντα παρὰ τῶν Ἀθηναίων, μὴ ξυμβῆναι. δοκεῖ δέ μοι καὶ Τισσαφέρνης τὸ αὐτὸ βουληθῆναι, αὐτὸς μὲν διὰ τὸ δέος, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἐπειδὴ ἑώρα ἐκεῖνον καὶ ὡς οὐ ξυμβασείοντα, δοκεῖν τοῖς Ἀθηναίοις ἐβούλετο μὴ ἀδύνατος εἶναι πεῖσαι, ἀλλ' ὡς πεπεισμένῳ Τισσαφέρνει καὶ βουλομένῳ προσχωρῆσαι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἱκανὰ διδόναι. ᾔτει γὰρ τοσαῦτα ὑπερβάλλων ὁ Ἀλκιβιάδης (λέγων αὐτὸς ὑπὲρ παρόντος τοῦ Τισσαφέρνους) ὥστε τῶν Ἀθηναίων, καίπερ ἐπὶ πολὺ ὅ,τι αἰτοίη ξυγχωρούντων, ὅμως αἴτιον γενέσθαι. Ἰωνίαν τε γὰρ πᾶσαν ἠξίουν δίδοσθαι, καὶ αὖθις νήσους τε τὰς ἐπικειμένας, καὶ ἄλλα, οἷς οὐκ ἐναντιουμένων τῶν Ἀθηναίων, τέλος ἐν τῇ τρίτῃ ἤδη ξυνόδῳ

α Σφίσι τε οὐκέτι ὄντων] χρημάτων δηλονότι.
β Σωφρονέστερον] ἤγουν ταπεινότερον.
γ Χαλεπῶς ἐφέρετο] ἤδυν δυσανασχετῶν ἦν.
δ Τάς τε ξυνωμοσίας, αἵπερ ἐτύγχανον] ὅσαι δηλονότι ἦσαν ξυνωμοσίαι κατά τε τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν δικῶν.
ε Ἁπάσας ἐπελθὼν, καὶ παρακελευσάμενος] ὁ Πείσανδρος ἁπάσας τὰς συνωμοσίας ἐπελθὼν, παρεκελεύσατο ὅπως πάντες ἐν αὐτῷ συστραφέντες, μιᾷ γνώμῃ καταλύσωσι τὸν δῆμον.
ζ Ἐπὶ τοῖς παροῦσιν] κατὰ τῆς παρούσης δημοκρατίας.
η Ἐς δὲ τὴν γῆν] ἐς τὴν γῆν δηλονότι τῆς Ῥόδου.
θ Εὐφυλακτότερα γὰρ αὐτοῖς ἐγίγνετο] παραφυλάττειν γὰρ ἐντεῦθεν μᾶλλον ἐδύναντο τὰς τῶν Πελοποννησίων ναῦς, εἴπου ἀπαίροιεν.
ι Οἱ δὲ διενοοῦντο] ἤγουν ἐμελέτων.
κ Ἐπεκβοηθησάντων δὲ] ἤγουν, ἐκδραμόντων εἰς βοήθειαν ἐπὶ τῷ συμβαίνοντι.
λ Καὶ ὁ λιμὸς αὐτόθι ἦν] ἐν τῇ Χίῳ.
μ Τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε εἶδος] τύπον. μηχανήν.
ν Ἐπειδὴ ἑώρα ἐκεῖνον] ἐπειδὴ ἑώρα τὸν Τισσαφέρνην, καὶ εἰ τὰ μέγιστα λαμβάνοι, μηδὲ οὕτω ξυμβησόμενον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.
ξ Καὶ ὡς οὐ ξυμβασείοντα] ἐφιέμενον ξυμβῆναι.
ο Μὴ ἱκανὰ διδόναι] τῇ αἰτήσει δηλονότι.
π Ὥστε τῶν Ἀθηναίων] ὥστε τοὺς Ἀθηναίους αἰτίους γενέσθαι τοῦ μὴ συμβῆναι, καίπερ διδόντας τὰ αἰτούμενα.
ρ Τὰς ἐπικειμένας] δηλονότι τῇ Ἰωνίᾳ.

γρ. δή
γρ. ἐλέγχθη
γρ. καὶ μὴ περὶ π. τ. πλ. ἐβουλευσάμεθα
γρ. ἔφερε
γρ. παρέλυσεν ὁ δῆμος τῆς ἀρχῆς
γρ. καταλύσουσι
γρ. προσβοηθήσαντας
γρ. ἀπαίροι
γρ. Πεδάριτος, αὐτός τε καὶ
γρ. φοβουμένου τοὺς πελ. μ. καὶ ἔτι βουλομένου.
γρ. τοῖς Ἀθηναίοις μή
γρ. τἆλλα

δείσας μὴ πάνυ φοβηθῇ ἀδύνατος ὤν, ναῦς ἠξίου ἐᾶν βασιλέα ποιεῖσθαι, καὶ παραπλεῖν τὴν ἑαυτοῦ γῆν ὅποι ἂν καὶ ὅσαις ἂν βούληται. [α] ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι, ἀλλ' ἄπορα νομίσαντες οἱ ἀθηναῖοι, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐξηπατῆσθαι, δι' ὀργῆς ἀπελθόντες, κομίζονται ἐς τὴν σάμον. Τισσαφέρνης δὲ εὐθὺς μετὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι παρέρχεται ἐς τὴν καῦνον, βουλόμενος τοὺς πελοποννησίους πάλιν τε κομίσαι ἐς τὴν μίλητον, καὶ ξυνθήκας ἔτι ἄλλας ποιησάμενος, ἃς ἂν δύνηται, τροφήν τε παρέχειν, [β] καὶ μὴ παντάπασιν ἐκπεπολεμῶσθαι· δεδιὼς μή, ἢν ἀπορῶσι πολλαῖς ναυσὶ τῆς τροφῆς, ἢ τοῖς ἀθηναίοις ἀναγκασθέντες ναυμαχεῖν ἡσσηθῶσιν, [γ] ἢ κενωθεισῶν τῶν νεῶν, ἄνευ ἑαυτοῦ γένηται τοῖς ἀθηναίοις ἃ βούλονται. ἔτι δὲ ἐφοβεῖτο μάλιστα μὴ τῆς τροφῆς ζητήσει πορθῶσι τὴν ἤπειρον. πάντων οὖν τούτων λογισμῷ καὶ προνοίᾳ, ὥσπερ ἐβούλετο ἐπανισοῦν τοὺς ἕλληνας πρὸς ἀλλήλους, μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς πελοποννησίους, τροφήν τε αὐτοῖς δίδωσι, καὶ σπονδὰς τρίτας τάσδε σπένδεται. Τρίτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει Δαρείου βασιλεύοντος, ἐφορεύοντος δὲ Ἀλεξιππίδα ἐν λακεδαίμονι, ξυνθῆκαι ἐγένοντο ἐν μαιάνδρου πεδίῳ λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Τισσαφέρνην καὶ Ἱεραμένην, καὶ τοὺς Φαρνάκου παῖδας, περὶ τῶν βασιλέως πραγμάτων καὶ λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων· χώραν τὴν βασιλέως, ὅση τῆς ἀσίας ἐστί, βασιλέως εἶναι· καὶ περὶ τῆς χώρας τῆς ἑαυτοῦ βουλευέτω βασιλεὺς ὅπως βούλεται. λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἰέναι ἐπὶ χώραν τὴν βασιλέως ἐπὶ κακῷ μηδενί, μηδὲ βασιλέα ἐπὶ τὴν λακεδαιμονίων μηδὲ τὴν ξυμμάχων ἐπὶ κακῷ μηδενί. ἢν δέ τις λακεδαιμονίων ἢ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ κακῷ ἴῃ ἐπὶ τὴν βασιλέως χώραν, τοὺς λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κωλύειν· καὶ ἤν τις ἐκ τῆς βασιλέως ἴῃ ἐπὶ κακῷ ἐπὶ λακεδαιμονίους ἢ τοὺς ξυμμάχους, βασιλεὺς κωλυέτω. τροφὴν δὲ ταῖς ναυσὶ ταῖς νῦν παρούσαις Τισσαφέρνην παρέχειν κατὰ τὰ ξυγκείμενα, μέχρις ἂν αἱ νῆες αἱ βασιλέως ἔλθωσι· λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους, [δ] ἐπὴν αἱ βασιλέως νῆες ἀφίκωνται, τὰς ἑαυτῶν ναῦς ἢν βούλωνται τρέφειν, ἐφ' ἑαυτοῖς εἶναι, ἢν δὲ παρὰ Τισσαφέρνους λαμβάνειν ἐθέλωσι τὴν τροφήν, Τισσαφέρνην παρέχειν. λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους τελευτῶντος τοῦ πολέμου τὰ χρήματα Τισσαφέρνει ἀποδοῦναι ὁπόσα ἂν λάβωσιν. ἐπὴν δὲ αἱ βασιλέως νῆες ἀφίκωνται, αἵ τε λακεδαιμονίων νῆες καὶ αἱ τῶν ξυμμάχων καὶ αἱ βασιλέως κοινῇ τὸν πόλεμον πολεμούντων, καθ' ὅ,τι ἂν Τισσαφέρνει δοκῇ, καὶ λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις· [ε] ἢν δὲ καταλύειν βούλωνται πρὸς ἀθηναίους, ἐν ὁμοίῳ καταλύεσθαι. Αἱ μὲν σπονδαὶ, αὗται ἐγένοντο. καὶ μετὰ ταῦτα παρεσκευάζετο Τισσαφέρνης τάς τε φοινίσσας ναῦς [ζ] ἄξων ὥσπερ εἴρητο, καὶ τἆλλα ὅσαπερ ὑπέσχετο· καὶ ἐβούλετο παρασκευαζόμενος γοῦν δῆλος εἶναι. Βοιωτοὶ δὲ, τελευτῶντος ἤδη τοῦ χειμῶνος, ὠρωπὸν εἷλον προδοσίᾳ, ἀθηναίων ἐμφρουρούντων. ξυνέπραξαν δὲ ἐρετριέων τε ἄνδρες καὶ αὐτῶν ὠρωπίων, [η] ἐπιβουλεύοντες ἀπόστασιν τῆς εὐβοίας. [θ] ἐπὶ γὰρ τῇ ἐρετρίᾳ τὸ χωρίον ὄν, ἀδύνατα ἦν, ἀθηναίων ἐχόντων, μὴ οὐ μεγάλα βλάπτειν καὶ ἐρετρίαν καὶ τὴν ἄλλην εὔβοιαν. ἔχοντες οὖν ἤδη τὸν ὠρωπόν, ἀφικνοῦνται ἐς ῥόδον οἱ ἐρετριῆς, [ι] ἐπικαλούμενοι ἐς τὴν εὔβοιαν τοὺς πελοποννησίους. οἱ δὲ, πρὸς τὴν τῆς χίου κακουμένης βοήθειαν μᾶλλον ὥρμηντο, καὶ ἄραντες πάσαις ταῖς ναυσὶν ἐκ τῆς ῥόδου ἔπλεον. καὶ γενόμενοι περὶ τὸ τριόπιον, καθορῶσι τὰς τῶν ἀθηναίων ναῦς πελαγίας ἀπὸ τῆς χάλκης πλεούσας. καὶ ὡς οὐδέτεροι ἀλλήλοις ἐπέπλεον, ἀφικνοῦνται οἱ μὲν ἐς τὴν σάμον, οἱ δὲ ἐς τὴν μίλητον· καὶ ἑώρων οὐκέτι ἄνευ ναυμαχίας οἷοί τε εἶναι ἐς τὴν χίον βοηθῆσαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους ἅμα τῷ ἦρι εὐθὺς ἀρχομένῳ, Δερκυλίδας τε ἀνὴρ σπαρτιάτης, στρατιὰν ἔχων οὐ πολλὴν, παρεπέμφθη [κ] πεζῇ ἐφ' ἑλλήσποντον, [λ] ἄβυδον ἀποστήσων (εἰσὶ δὲ μιλησίων

γρ. ἐᾶσαι. γρ. οὐκέτι ἦ.

γρ. πορθήσωσι.

γρ. τάσδε τρίτας.

γρ. τοῖς ἀθηναίοις.

γρ. οὖν.

α Ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ξυγχωροῦντων ἀκουστέον.

β Καὶ μὴ παντάπασιν ἐκπεπολεμῶσθαι] ἤγουν εἰς παντελῆ ἔχθραν ἐλθεῖν τοῖς πελοποννησίοις. γ Ἢ κενωθεισῶν τῶν νεῶν] ἀπολιπόντων αὐτὰς τῶν στρατιωτῶν, διὰ τὸ μὴ λαμβάνειν μισθόν.

δ Ἐπὴν αἱ βασιλέως νῆες ἀφίκωνται] εἰς τροφὴν δηλονότι τῶν νεῶν, καὶ εἰς ἄλλην δαπάνην.

ε Ἢν δὲ καταλύειν βούλωνται πρὸς ἀθηναίους] χαρίζεται τοῖς ἀθηναίοις. ἐὰν ἐθέλωσι (φησὶ) πρὸς ἀθηναίους διαλλαγῆναι, ἀμφότεροι διαλλαγήτωσαν.

ζ Ἄξων, ὥσπερ εἴρητο] ἐν ταῖς σπονδαῖς δηλονότι.

η Ἐπιβουλεύοντες ἀπόστασιν τῆς εὐβοίας] λαθραίως ποιοῦντες τὸ ἀποστῆναι τὴν εὔβοιαν ἀπὸ τῶν ἀθηναίων.

θ Ἐπὶ γὰρ τῇ ἐρετρίᾳ τὸ χωρίον ὂν] αὐτὶ τοῦ, ἐπικείμενον γὰρ τῇ ἐρετρίᾳ.

ι Ἐπικαλούμενοι] ἤγουν ἐπὶ βοήθειαν καλοῦντες.

κ Πεζῇ ἐφ' ἑλλήσποντον] ἤγουν διὰ ξηρᾶς. λ Ἄβυδον ἀποστήσων] τῶν ἀθηναίων δηλονότι.

ἄποικοι·) καὶ οἱ χῖοι, ἐν ὅσῳ αὐτοῖς ὁ Ἀστύοχος ἠπόρει ὅπως βοηθήσοι, ναυμαχῆσαι, πιε-
ζόμενοι τῇ πολιορκίᾳ, ἠναγκάσθησαν. ἔτυχον δὲ, ἔτι ἐν ῥόδῳ ὄντος Ἀστυόχου, ἐκ τῆς μι-
λήτου Λέοντά τε ἄνδρα σπαρτιάτην, ὃς Ἀντισθένει [α] ἐπιβάτης ξυνεξῆλθε, κεκο-
μισμένοι μετὰ τὸν Πεδαρίτου θάνατον, ἄρχοντα, καὶ ναῦς δώδεκα, αἳ ἔτυχον φύλακες
μιλήτου οὖσαι· ὧν ἦσαν θούριαι πέντε, καὶ συρακούσιαι τέσσαρες, καὶ μία ἀναιίτις, καὶ μία
μιλησία, καὶ Λέοντος μία. ἐπεξελθόντων δὲ τῶν χίων πανδημεὶ, καὶ καταλαβόντων τι ἐρυ-
μνὸν χωρίον, καὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἅμα ἓξ καὶ τριάκοντα ἐπὶ τὰς τῶν ἀθηναίων δύο
καὶ τριάκοντα ἀναγομένων, ἐναυμάχησαν. καὶ καρτερᾶς γενομένης ναυμαχίας, οὐκ
ἔλασσον ἔχοντες ἐν τῷ ἔργῳ οἱ χῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ([β] ἤδη γὰρ καὶ ὀψὲ ἦν) ἀνεχώρη-
σαν ἐς τὴν πόλιν. μετὰ δὲ τοῦτο εὐθὺς τοῦ Δερκυλίδου πεζῇ ἐκ τῆς μιλήτου παρεξελ-
θόντος, ἄβυδος ἐν τῷ ἑλλησπόντῳ ἀφίσταται πρὸς Δερκυλίδαν καὶ Φαρνάβαζον,
καὶ λάμψακος δυοῖν ἡμέραιν ὕστερον. Στρομβιχίδης δὲ ἐκ τῆς χίου πυθόμενος, κατὰ
τάχος βοηθήσας ναυσὶν ἀθηναίων τέσσαρσι καὶ εἴκοσιν (ὧν καὶ στρατιώτιδες ἦσαν ὁπλί-
τας ἄγουσαι) ἐπεξελθόντων τῶν λαμψακηνῶν, μάχῃ κρατήσας, καὶ αὐτοβοεὶ λάμψα-
κον ἀτείχιστον οὖσαν ἑλὼν, καὶ σκεύη μὲν καὶ ἀνδράποδα ἁρπαγὴν ποιησάμενος, τοὺς
δὲ ἐλευθέρους πάλιν κατοικίσας, ἐπ᾽ ἄβυδον ἦλθε. καὶ ὡς οὔτε προσεχώρουν, οὔτε
προσβαλὼν ἐδύνατο ἑλεῖν, ἐς τὸ ἀντιπέρας τῆς ἀβύδου ἀποπλεύσας, σηστὸν πόλιν
τῆς χερσονήσου (ἥν ποτε οἱ μῆδοι εἶχον) καθίστατο φρούριον καὶ φυλακὴν τοῦ παντὸς
ἑλλησπόντου. ἐν τούτῳ δὲ οἵ τε χῖοι θαλασσοκράτορες μᾶλλον ἐγένοντο, καὶ οἱ ἐν τῇ μι-
λήτῳ, καὶ ὁ Ἀστύοχος πυθόμενος [γ] τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν, καὶ τὸν Στρομβιχίδην καὶ
τὰς ναῦς ἀπεληλυθότα, [δ] ἐθάρσησε. καὶ παραπλεύσας δυοῖν νεοῖν Ἀστύοχος ἐς χίον,
κομίζει αὐτόθεν τὰς ναῦς, καὶ ξυμπάσαις ἤδη ἐπίπλουν ποιεῖται ἐπὶ τὴν σάμον. καὶ
ὡς αὐτῷ, διὰ τὸ ἀλλήλοις ὑπόπτως ἔχειν, οὐκ ἀντανήγοντο, ἀπέπλευσε πάλιν ἐς
τὴν μίλητον. ὑπὸ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἔτι πρότερον ἡ ἐν ταῖς ἀθήναις δημοκρα-
τία κατελύετο. ἐπειδὴ γὰρ οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον πρέσβεις παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους ἐς
τὴν σάμον ἦλθον, τά τε ἐν αὐτῷ τῷ στρατεύματι ἔτι βεβαιότερον κατέλαβον, καὶ
αὐτῶν τῶν σαμίων προτρεψάντων τοὺς δυνατοὺς ὥστε πειρᾶσθαι μετὰ σφῶν ὀλιγαρ-
χηθῆναι, [ε] καίπερ ἐπαναστάντας αὐτοὺς ἀλλήλοις ἵνα μὴ ὀλιγαρχῶνται. καὶ ἐν σφίσιν
αὐτοῖς ἅμα οἱ ἐν τῇ σάμῳ τῶν ἀθηναίων κοινολογούμενοι ἐσκέψαντο, Ἀλκιβιάδην μὲν,
ἐπειδήπερ οὐ βούλεται, ἐᾶν (καὶ γὰρ οὐκ ἐπιτήδειον αὐτὸν εἶναι ἐς ὀλιγαρχίαν ἐλθεῖν) αὐ-
τοὺς δὲ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, ὡς ἤδη καὶ κινδυνεύοντας, ὁρᾶν ὅτῳ τρόπῳ μὴ ἀνεθήσεται τὰ
πράγματα, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἅμα ἀντέχειν, καὶ ἐσφέρειν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἰδίων οἴκων
προθύμως χρήματα, καὶ ἤν τι ἄλλο δέῃ, ὡς οὐκέτι ἄλλοις ἢ σφίσιν αὐτοῖς ταλαιπω-
ροῦντας. παρακελευσάμενοι οὖν τοιαῦτα, τὸν μὲν Πείσανδρον εὐθὺς τότε καὶ τῶν
πρέσβεων τοὺς ἡμίσεις ἀπέστελλον ἐπ᾽ οἴκου, [ζ] πράξοντας τἀκεῖ, ([η] καὶ εἴρητο αὐτοῖς,
τῶν ὑπηκόων πόλεων [θ] αἷς ἂν προσίσχωσιν, [ι] ὀλιγαρχίαν καθιστάναι) τοὺς δ᾽ ἡμίσεις ἐς
τἆλλα τὰ ὑπήκοα χωρία ἄλλους ἄλλῃ διέπεμπον. καὶ Διοτρέφην ὄντα περὶ χίον,
ἡρημένον δὲ ἐς τὰ ἐπὶ θρᾴκης ἄρχειν, ἀπέστελλον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. καὶ ἀφικόμενος
ἐς τὴν θάσον, τὸν δῆμον κατέλυσε. καὶ ἀπελθόντος αὐτοῦ, οἱ θάσιοι δευτέρῳ μηνὶ
μάλιστα τὴν πόλιν ἐτείχιζον, ὡς τῆς μὲν μετ᾽ ἀθηναίων ἀριστοκρατίας οὐδὲν ἔτι
προσδεόμενοι, τὴν δὲ ἀπὸ λακεδαιμονίων ἐλευθερίαν ὅσαι ἡμέραι προσδεχό-
μενοι. [κ] καὶ γὰρ καὶ φυγὴ αὐτῶν ἔξω ἦν ὑπὸ τῶν ἀθηναίων παρὰ τοῖς πελοποννησίοις,
[λ] καὶ αὕτη μετὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιτηδείων κατὰ κράτος ἔπρασσε [μ] ναῦς τε κομίσαι,
καὶ τὴν θάσον ἀποστῆσαι. ξυνέβη οὖν αὐτοῖς μάλιστα ἃ ἐβούλοντο, τὴν πόλιν τε ἀκιν-
δύνως ὀρθοῦσθαι, καὶ τὸν ἐναντιωσόμενον δῆμον καταλελύσθαι. περὶ μὲν οὖν τὴν

α Ἐπιβάτης ξυνεξῆλθε] οὐ τριήραρχος, οὐδ᾽ ἄλλην ἀρχὴν ἔχων.

β Ἤδη γὰρ καὶ ὀψὲ ἦν] ἤγουν, ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης.

γ Τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν] τὴν γενομένην δηλονότι περὶ τὴν χίον. δ Ἐθάρσησεν] ἤγουν, ἀγαθὰς ἔσχεν ἐλπίδας.

ε Καίπερ ἐπαναστάντας αὐτοὺς] καίπερ ἐπαναστάντων αὐτοῖς τοῖς ὀλιγαρχικοῖς τῶν δημοκρατουμένων ὑπὲρ τοῦ μὴ ὀλιγαρχεῖσθαι.

ζ Πράξοντας τἀκεῖ] ἤγουν, καταστήσοντας τὰ ἐν ἀθήναις. η Καὶ εἴρητο αὐτοῖς] προστέτακτο. θ Αἷς ἀνίσχωσιν] ἀντὶ τοῦ προσορμίσωνται. ι Ὀλιγαρχίαν καθιστάναι] ἤγουν νομοθετεῖν. κ Καὶ γὰρ καὶ φυγὴ αὐτῶν ἔξω ἦν] καὶ γὰρ φυγάδες αὐτῶν ἦσαν παρὰ πελοποννησίοις, πεφευγότες ὑπὸ ἀθηναίων. λ Καὶ αὕτη] ἤγουν αὐτοὶ οἱ φυγάδες. μ Ναῦς τε κομίσαι] εἰς τὴν λακεδαίμονα δηλονότι.

γρ. ὃς αὐτῷ στρατηγὸς ἐπιβάτης

γρ. κατελέλυτο.

γρ. παρασκευασάμενοι

γρ. αἷς ἀνίσχωσιν

θᾶσον τἀναντία τοῖς τὴν ὀλιγαρχίαν καθιστᾶσι τῶν Ἀθηναίων ἐγένετο, δοκεῖ δέ μοι καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τῶν ὑπηκόων. [α] σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον εὐνομίαν οὐ προτιμήσαντες. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Πείσανδρον, παραπλέοντές τε, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τοὺς δήμους ἐν ταῖς πόλεσι κατέλυον, καὶ ἅμα ἔστιν ἀφ' ὧν χωρίων καὶ ὁπλίτας ἔχοντες σφίσιν αὐτοῖς ξυμμάχους, ἦλθον ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ καταλαμβάνουσι τὰ πλεῖστα τοῖς ἑταίροις προειργασμένα. καὶ γὰρ Ἀνδροκλέα τέ τινα τοῦ δήμου μάλιστα προεστῶτα ξυστάντες τινὲς τῶν νεωτέρων, κρύφα ἀποκτείνουσιν, ὅσπερ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην οὐχ ἥκιστα ἐξήλασε· καὶ αὐτὸν κατ' ἀμφότερα, τῆς τε δημαγωγίας ἕνεκα, καὶ οἰόμενοι τῷ Ἀλκιβιάδῃ ὡς κατιόντι, καὶ τὸν Τισσαφέρνην φίλον ποιήσοντι χαριεῖσθαι, μᾶλλόν τι διέφθειραν, [β] καὶ ἄλλους τινὰς ἀνεπιτηδείους τῷ αὐτῷ τρόπῳ κρύφα ἀνάλωσαν. [γ] λόγος τε ἐκ τοῦ φανεροῦ προείργαστο αὐτοῖς, ὡς οὔτε μισθοφορητέον εἴη ἄλλους ἢ τοὺς στρατευομένους, οὔτε μεθεκτέον τῶν πραγμάτων πλείοσιν ἢ πεντακισχιλίοις, καὶ τούτοις οἳ ἂν μάλιστα τοῖς τε χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν ὠφελεῖν οἷοί τε ὦσιν. ἦν δὲ τοῦτο [δ] εὐπρεπὲς πρὸς τοὺς πλείους, ἐπεὶ ἕξειν γε τὴν πόλιν οἵπερ καὶ μεθιστάναι ἔμελλον. δῆμος μέντοι ὅμως ἔτι καὶ βουλὴ ἀπὸ τοῦ κυάμου ξυνελέγετο. ἐβούλευον δὲ οὐδὲν ὅ, τι μὴ τοῖς ξυνεστῶσι δοκοίη· [ε] ἀλλὰ καὶ οἱ λέγοντες ἐκ τούτων ἦσαν, καὶ τὰ ῥηθησόμενα πρότερον αὐτοῖς προυσκέπτετο. ἀντέλεγέ τε οὐδεὶς ἔτι τῶν ἄλλων, δεδιὼς καὶ ὁρῶν πολὺ τὸ ξυνεστηκός· εἰ δέ τις καὶ ἀντείποι, εὐθὺς ἐκ τρόπου τινὸς [ζ] ἐπιτηδείου ἐτεθνήκει. καὶ τῶν δρασάντων οὔτε ζήτησις, οὔτ', εἰ ὑποπτεύοιντο, [η] δικαίωσις ἐγίγνετο, ἀλλ' ἡσυχίαν εἶχεν ὁ δῆμος, καὶ κατάπληξιν τοιαύτην, ὥστε κέρδος [θ] ὁ μὴ πάσχων τι βίαιον, εἰ καὶ σιγῴη, ἐνόμιζε. [ι] καὶ τὸ ξυνεστηκὸς πολὺ πλέον ἡγούμενοι εἶναι ἢ ἐτύγχανεν ὄν, ἡσσῶντο ταῖς γνώμαις. καὶ ἐξευρεῖν αὐτὸ ἀδύνατοι ὄντες [κ] διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, καὶ διὰ τὴν ἀλλήλων ἀγνωσίαν, οὐκ εἶχον. [λ] κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ προσολοφύρασθαί τινι ἀγανακτήσαντα, ὥστε ἀμύνασθαι ἐπιβουλεύσαντα, ἀδύνατον ἦν. ἢ γὰρ ἀγνῶτα ἂν εὗρεν ᾧ ἐρεῖ, ἢ γνώριμον, ἄπιστον. [μ] ἀλλήλοις γὰρ ἅπαντες ὑπόπτως προσῄεσαν οἱ τοῦ δήμου, ὡς μετέχοντά τινα τῶν γιγνομένων. ἐνῆσαν γὰρ καὶ οὓς οὐκ ἄν ποτέ τις ᾤετο ἐς ὀλιγαρχίαν τραπέσθαι, [ν] καὶ τὸ ἄπιστον οὗτοι μέγιστον πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐποίησαν, καὶ πλεῖστα [ξ] ἐς τὴν τῶν ὀλίγων ἀσφάλειαν ὠφέλησαν, βέβαιον τὴν ἀπιστίαν τῷ δήμῳ πρὸς ἑαυτὸν καταστήσαντες. ἐν τούτῳ οὖν τῷ καιρῷ οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον ἐλθόντες, εὐθὺς τῶν λοιπῶν εἴχοντο, καὶ πρῶτον μὲν τὸν δῆμον ξυλλέξαντες, [ο] εἶπον γνώμην, δέκα ἄνδρας ἑλέσθαι ξυγγραφέας αὐτοκράτορας· τούτους δὲ ξυγγράψαντας γνώμην ἐσενεγκεῖν ἐς τὸν δῆμον ἐς ἡμέραν ῥητήν, [π] καθ' ὅ, τι ἄριστα ἡ πόλις οἰκήσεται. [ρ] ἔπειτα ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἐφῆκε, ξυνέλεξαν τὴν ἐκκλησίαν ἐς τὸν Κολωνόν (ἔστι δὲ ἱερὸν Ποσειδῶνος ἔξω τῆς πόλεως, ἀπέχον σταδίους μάλιστα δέκα) καὶ ἐσήνεγκαν οἱ ξυγγραφῆς ἄλλο μὲν οὐδέν, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἐξεῖναι μὲν Ἀθηναίων ἀνειπεῖν γνώμην ἣν ἄν τις βούληται· ἢν δέ τις τὸν εἰπόντα ἢ γράψηται παρανόμων, ἢ ἄλλῳ τῳ τρόπῳ βλάψῃ, μεγάλας ζημίας ἐπέθεσαν. ἐνταῦθα δὴ λαμπρῶς ἐλέγετο ἤδη, μήτε ἀρχὴν ἄρχειν μηδεμίαν ἔτι [σ] ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόσμου, μήτε μισθοφορεῖν. προέδρους τε ἑλέσθαι πέντε ἄνδρας, τούτους δέ, ἑλέσθαι ἑκατόν, καὶ τῶν ἑκατὸν [τ] ἕκαστον πρὸς ἑαυτῷ τρεῖς. ἐλθόντας δὲ αὐτοὺς τετρακοσίους ὄντας ἐς τὸ βουλευτήριον, ἄρχειν ὅπῃ ἂν ἄριστα γιγνώσκωσιν αὐτοκράτορας. καὶ τοὺς πεντακισχιλίους δὲ ξυλλέγειν,

Marginal variants: γρ. αὐτονομίας · γρ. προείργαστο · γρ. ὑποπτεύοιντο · γρ. ἢ ὅσον ἐτύγχ. · γρ. ἐπενεγκεῖν · γρ. ξυνεκλῄσαν. γρ. καὶ ξυνεκλήισαν · γρ. ἐπήνεγκαν · γρ. πρὸς ἑαυτόν

α Σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις] ἀβουλότεραι γὰρ γενόμεναι αἱ πόλεις ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὑπούλου ἀνομίας οὐδὲν φροντίσαντες. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ προτιμήσαντες. Ἄλλως. Οὐ προτιμήσαντες, οὐ προτιμοτέραν κρίναντες. β Καὶ ἄλλους τινὰς ἀνεπιτηδείους] τῇ ὀλιγαρχίᾳ δηλονότι. γ Λόγος τε ἐκ τοῦ φανεροῦ προείργαστο αὐτοῖς] λόγος τε ἐν τῷ φανερῷ (φησὶν) ἐκ παρασκευῆς ἐλέγετο. δ Εὐπρεπὲς πρὸς τοὺς πλείους] πιθανὸν πρὸς τοὺς πολλούς. ε Ἀλλὰ καὶ οἱ λέγοντες ἐκ τούτων ἦσαν] ἤγουν, οἱ δημηγοροῦντες, ἦσαν ἐκ τῶν καταλυσάντων τὴν δημοκρατίαν. ζ Ἐπιτηδείου] ἀπροσώπου. ἐσκεμμένου. η Δικαίωσις ἐγίγνετο] αὐτὶ τοῦ κόλασις. ἢ, εἰς δίκην ἀπαγωγή, ἢ τι κρίσις. θ Κέρδος ὁ μὴ πάσχων τι βίαιον] ὁ μηδὲν (φησὶ) πάσχων βίαιον, κέρδος ἡγεῖτο τὸ μηδὲν παθεῖν. ι Καὶ τὸ ξυνεστηκὸς πολὺ πλέον ἡγ.] τοὺς συνεστηκότας κατὰ τοῦ δήμου πλείονας νομίζοντες εἶναι ἤπερ ὅσοι ἦσαν, ἐταπεινοῦντο ταῖς γνώμαις. κ Διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως] καὶ διὰ τὸ μέγεθος (φησὶ) τῆς πόλεως ἠγνόουν τοὺς συνεστῶτας, καὶ οὐκ ἐδύναντο αὐτοὺς ἐξευρεῖν· καὶ διὰ τὸ κρύφα δὲ ἐκείνους πράττειν, οὐκ ἐδύναντο εὑρεῖν αὐτούς. λ Κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο] κατὰ τὸ ἀγνοεῖν (φησὶ) τοὺς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας, οὐκ ἦν δυνατὸν (τουτέστιν ἀσφαλὲς) ἀγανακτήσαντά τινα τοῖς πραττομένοις ἀπολοφύρασθαι πρὸς τὸν πέλας. μ Ἀλλήλοις γὰρ ἅπαντες] τὸ μὲν ἀλλήλοις, ἀντὶ τοῦ ἄλλος ἄλλῳ. τὸ δέ, ὡς μετέχοντα, ἀντὶ τοῦ, μετέχοντι. ν Καὶ τὸ ἄπιστον οὗτοι] καὶ οἱ μὴ δοκοῦντες μὲν ὅλως ἐν ὀλιγαρχίᾳ εἶναι, ὄντες δὲ ἐν τῇ συνωμοσίᾳ, μάλιστα ἐποίησαν ἀπιστεῖν αὐτοὺς ἀλλήλοις. ἢ, ἀπιστεῖν αὐτοὺς ἐποίησε ὅτι ἐπὶ συνωμοσίᾳ.

ξ Ἐς τὴν τῶν ὀλίγων ἀσφάλειαν ὠφέλησαν] ὠφέλησαν ὥστε ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, ἀπιστεῖν ὅλως ποιήσαντες τοὺς πολλοὺς ἀλλήλοις. ἐκείνων γὰρ τῶν μὴ ἄν ποτε νομισθέντων ὀλιγαρχίας κοινωνήσειν, μετασχόντων τῆς συνωμοσίας, οὐδεὶς οὐδενὶ ἔτι ἐπίστευεν. ο Εἶπον γνώμην] βουλήν. π Καθ' ὅ, τι ἄριστα ἡ πόλις οἰκήσεται] ἤγουν ὠφελιμώτατα. ρ Ἔπειτα ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἐφῆκεν] αὐτὶ τοῦ παρῆν ἡ ἡμέρα. σ Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόσμου] ἤγουν, ἐκ παλαιᾶς καὶ δημοτικῆς καταστάσεως. ἤγουν ἐκ τῆς δημοκρατίας. τ Ἕκαστον πρὸς ἑαυτῷ τρεῖς] γράφεται καί, πρὸς ἑαυτόν.

ὁπόταν αὖθις δέῃ. ἦν δὲ ὁ μὲν τὴν γνώμην ταύτην εἰπὼν Πείσανδρος, καὶ τἆλλα ἐκ τοῦ προφανοῦς προθυμότατα ξυγκαταλύσας τὸν δῆμον· ὁ μέντοι ἅπαν τὸ πρᾶγμα ξυνθεὶς, ὅτῳ τρόπῳ κατέστη ἐς τοῦτο, καὶ ἐκ πλείστου ἐπιμεληθεὶς, Ἀντιφῶν ἦν, ἀνὴρ Ἀθηναίων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀρετῇ τε οὐδενὸς ὕστερος, καὶ κράτιστος ἐνθυμηθῆναι γενόμενος, καὶ ἃ γνοίη, εἰπεῖν. καὶ ἐς μὲν δῆμον οὐ παριὼν, οὐδ' ἐς ἄλλον ἀγῶνα ἑκούσιος οὐδένα, ἀλλ' ὑπόπτως τῷ πλήθει διὰ δόξαν ᵃδεινότητος διακείμενος, τοὺς μέντοι ἀγωνιζομένους, καὶ ἐν δικαστηρίῳ, ᵇκαὶ ἐν δήμῳ πλεῖστα, εἷς ἀνὴρ, ὅστις ξυμβουλεύσαιτό τι, δυνάμενος ὠφελεῖν. καὶ αὐτός τε, ἐπειδὴ τὰ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑστέρῳ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακοῦτο, ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρι ἐμοῦ ᵞὑπὲρ αὐτῶν τούτων ᵞαἰτίας, ὡς ξυγκατέστησε, θανάτου δίκην ἀπολογησάμενος. παρέσχε δὲ καὶ Φρύνιχος ἑαυτὸν πάντων διαφερόντως προθυμότατον ἐς τὴν ὀλιγαρχίαν, δεδιὼς τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ ἐπιστάμενος ᵟεἰδότα αὐτὸν ὅσα ἐν τῇ Σάμῳ πρὸς τὸν Ἀστύοχον ἔπραξε, νομίζων οὐκ ἄν ποτε αὐτὸν κατὰ τὸ εἰκὸς ὑπ' ὀλιγαρχίας κατελθεῖν· πολύ δὲ πρὸς τὰ δεινὰ, ἐπειδήπερ ὑπέστη, ᵋφερεγγυώτατος ἐφάνη. καὶ Θηραμένης ὁ τοῦ Ἅγνωνος, ἐν τοῖς ξυγκαταλύουσι τὸν δῆμον πρῶτος ἦν, ἀνὴρ οὔτε εἰπεῖν οὔτε γνῶναι ἀδύνατος. ὥστε ἀπ' ἀνδρῶν πολλῶν καὶ ξυνετῶν πραχθὲν τὸ ἔργον, οὐκ ἀπεικότως, καίπερ μέγα ὂν, προυχώρησε. χαλεπὸν γὰρ ἦν τὸν Ἀθηναίων δῆμον ἔτει ἑκατοστῷ μάλιστα ἐπειδὴ οἱ τύραννοι κατελύθησαν, ἐλευθερίας παῦσαι, καὶ οὐ μόνον μὴ ὑπήκοον ὄντα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἥμισυ τοῦ χρόνου τούτου αὐτὸν ἄλλων ἄρχειν εἰωθότα. ἐπεὶ δὲ ἡ ἐκκλησία, οὐδενὸς ἀντειπόντος, ἀλλὰ κυρώσασα ταῦτα διελύθη, τοὺς τετρακοσίους τρόπῳ τοιῷδε ὕστερον ἤδη εἰς τὸ βουλευτήριον εἰσήγαγον. ἦσαν δ' Ἀθηναῖοι πάντες αἰεὶ, οἱ μὲν ἐπὶ τείχει, οἱ δ' ἐν ᶻτάξει, τῶν ἐν Δεκελείᾳ πολεμίων ἕνεκα, ἐφ' ὅπλοις. τῇ οὖν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοὺς μὲν μὴ ξυνειδότας εἴασαν, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἀπελθεῖν, τοῖς δ' ἐν τῇ ξυνωμοσίᾳ ᵑεἴρητο ἡσυχῇ μὴ ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις, ἀλλ' ἄπωθεν περιμένειν, καὶ ἤν τις ἐνιστῆται τοῖς ποιουμένοις, λαβόντας τὰ ὅπλα μὴ ἐπιτρέπειν. ἦσαν δὲ καὶ Ἄνδριοι, καὶ Τήνιοι, καὶ Καρυστίων τριακόσιοι, καὶ Αἰγινητῶν τῶν ἐποίκων, οὓς οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν οἰκήσοντας, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἥκοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὅπλοις, οἷς ταῦτα προείρητο. τούτων δὲ διατεταγμένων οὕτως, ἐλθόντες οἱ τετρακόσιοι μετὰ ξιφιδίου ἀφανοῦς ἕκαστος, καὶ οἱ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν μετ' αὐτῶν Ἕλληνες νεανίσκοι (οἷς ἐχρῶντο, ᶿεἴ τι που δέοι χειρουργεῖν) ἐπέστησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευταῖς, οὖσιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐξιέναι, λαβοῦσι τὸν μισθόν. ἔφερον δὲ αὐτοῖς τοῦ ὑπολοίπου χρόνου παντὸς αὐτοὶ, καὶ ἐξιοῦσιν ἐδίδοσαν. ὡς δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἥ τε βουλὴ οὐδὲν ἀντειποῦσα ὑπεξῆλθε, καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται οὐδὲν ἐνεωτέριζον, ἀλλ' ἡσύχαζον, οἱ δὲ τετρακόσιοι ἐσελθόντες ἐς τὸ βουλευτήριον, τότε μὲν πρυτάνεις τε σφῶν αὐτῶν ᵏἀπεκλήρωσαν, καὶ ὅσα πρὸς τοὺς θεοὺς εὐχαῖς καὶ θυσίαις καθιστάμενοι ἐς τὴν ἀρχὴν ἐχρήσαντο. ᶥὕστερον δὲ πολὺ μεταλλάξαντες τῆς τοῦ δήμου διοικήσεως, πλὴν τοὺς φεύγοντας οὐ κατῆγον τοῦ Ἀλκιβιάδου ἕνεκα, τὰ δὲ ἄλλα, ᵐἔνεμον κατὰ κράτος τὴν πόλιν. καὶ ἄνδρας τέ τινας ἀπέκτειναν οὐ πολλοὺς, οἳ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι εἶναι ὑπεξαιρεθῆναι, καὶ ἄλλους ἔδησαν, τοὺς δὲ καὶ μετεστήσαν. πρός τε Ἆγιν τὸν Λακεδαιμονίων βασιλέα, ὄντα ἐν τῇ Δεκελείᾳ, ἐπεκηρυκεύοντο, λέγοντες διαλλαγῆναι βούλεσθαι, καὶ εἰκὸς εἶναι αὐτὸν σφίσι καὶ οὐκέτι τῷ ἀπίστῳ δήμῳ μᾶλλον ξυγχωρεῖν. ὁ δὲ, νομίζων τὴν πόλιν οὐχ ἡσυχάζειν, οὐδὲ εὐθὺς οὕτω τὸν δῆμον τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν παραδώσειν, εἴ τε στρατιὰν πολλὴν ἴδοι σφῶν, οὐκ ἂν ἡσυχάζειν, οὐδὲ ἐν τῷ παρόντι πάνυ πιστεύων μὴ οὐκέτι παράττεσθαι αὐτοὺς, τοῖς μὲν ἀπὸ τῶν τετρακοσίων ἐλθοῦσιν οὐδὲν ξυμβατικὸν ἀπεκρίνατο, προσμεταπεμψάμενος δὲ ἐκ Πελοποννήσου στρατιὰν πολλὴν, οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ αὐτὸς

α Δεινότητος] ῥητορείας.

β Καὶ ἐν δήμῳ πλεῖστα] πλεῖστα εἷς ἀνὴρ δυνάμενος ὠφελεῖν ἐν τῷ συμβουλεῦσαι.

γ Ὑπὲρ αὐτῶν τούτων αἰτίας] ὑπὲρ τῆς αἰτίας τῆς τούτων. τουτέστι τῶν κατὰ τὴν ὀλιγαρχίαν, ὡς συγκαταστήσας.

δ Εἰδότα αὐτὸν] τὸν Ἀλκιβιάδην.

ε Φερεγγυώτατος ἐφάνη] ἱκανώτατος.

ζ Ἐν τάξει] παρατάξει.

η Εἴρητο ἡσυχῇ] κρύφα (φησὶν) εἴρητο παρ' αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις, μηδ' ἐν τῇ ἐθισμένῃ χώρᾳ ἔνθα ἐφύλαττον, μένειν.

θ Εἴ τι που δέοι χειρουργεῖν] ἤγουν διαχειρίσασθαί τινα καὶ ἀναιρεῖν.

ι Ἔφερον δὲ αὐτοῖς] ἤγουν τοῖς ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευταῖς.

κ Ἀπεκλήρωσαν] ἤγουν διὰ κλήρου ἀποκατέστησαν.

λ Πολὺ μεταλλάξαντες τῆς τοῦ δήμου διοικ.] ἤγουν μεταθέντες τὴν πολιτείαν.

μ Ἔνεμον] ἤγουν ἐνέμοντο καὶ ἐκαρποῦντο.

γρ. αἰτιαθείς

γρ. Ἀθηναῖοι

γρ. διαπεπραγμένων

γρ. ἐπελθόντες

γρ. αὐτοῖς

γρ. ταύτῃ

τῇ ἐκ τῆς Δεκελείας φρουρᾷ μετὰ τῶν ἐλθόντων κατέβη πρὸς αὐτὰ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, [α] ἐλπίσας ἢ ταραχθέντας αὐτοὺς μᾶλλον ἂν χειρωθῆναι σφίσιν ᾗ βούλονται, ἢ καὶ αὐτοβοεὶ ἂν, διὰ τὸν ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν κατὰ τὸ εἰκὸς γενησόμενον θόρυβον· τῶν γὰρ μακρῶν τειχῶν, διὰ τὴν κατ᾽ αὐτὰ ἐρημίαν, λήψεως οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν. ὡς δὲ προσέμιξέ τε ἐγγύς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μὲν ἔνδοθεν οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν ἐκινήθησαν, τοὺς δὲ ἱππέας ἐκπέμψαντες, καὶ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν καὶ ψιλῶν καὶ τοξοτῶν, ἄνδρας κατέβαλον αὐτοῦ διὰ τὸ ἐγγὺς προσελθεῖν, καὶ ὅπλων τινῶν καὶ νεκρῶν ἐκράτησαν, οὕτω δὴ γνοὺς ἀπήγαγε πάλιν τὴν στρατιάν. καὶ αὐτὸς μὲν καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ κατὰ χώραν ἐν τῇ Δεκελείᾳ ἔμενον, τοὺς δ᾽ ἐπελθόντας, ὀλίγας τινὰς ἡμέρας ἐν τῇ γῇ μείναντας, ἀπέπεμψεν ἐπ᾽ οἴκου. μετὰ δὲ τοῦτο, παρά τε τὸν Ἆγιν ἐπρεσβεύοντο οἱ τετρακόσιοι οὐδὲν ἧσσον, καὶ ἐκείνου μᾶλλον ἤδη προσδεχομένου καὶ παραινοῦντος, ἐκπέμπουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα περὶ ξυμβάσεως πρέσβεις, βουλόμενοι διαλλαγῆναι. πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὴν Σάμον δέκα ἄνδρας παραμυθησομένους τὸ στρατόπεδον, καὶ διδάξοντας ὡς οὐκ ἐπὶ βλάβῃ τῆς πόλεως καὶ τῶν πολιτῶν ἡ ὀλιγαρχία κατέστη, ἀλλ᾽ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ξυμπάντων πραγμάτων· πεντακισχίλιοί τε ὅτι εἶεν, καὶ οὐ τετρακόσιοι μόνον οἱ πράσσοντες, [β] καίτοι οὐ πώποτε Ἀθηναίους διὰ τὰς στρατείας καὶ τὴν ὑπερόριον ἀσχολίαν ἐς οὐδὲν πρᾶγμα οὕτω μέγα ἥκειν βουλεύσοντας, ἐν ᾧ πεντακισχιλίους ξυνελθεῖν. καὶ τἆλλα ἐπιστείλαντες τὰ πρέποντα εἰπεῖν, ἀπέπεμψαν εὐθὺς μετὰ τὴν αὐτῶν μετάστασιν, δείσαντες μὴ (ὅπερ ἐγένετο) ναυτικὸς ὄχλος, οὔτε αὐτὸς μένειν ἐν τῷ ὀλιγαρχικῷ κόσμῳ ἐθέλῃ, σφᾶς τε μή, ἐκεῖθεν [γ] ἀρξαμένου τοῦ κακοῦ, μεταστήσωσιν. ἐν γὰρ τῇ Σάμῳ ἐνεωτερίζετο ἤδη τὰ περὶ τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ ξυνέβη τοιάδε γενέσθαι ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ὅνπερ οἱ τετρακόσιοι ξυνίσταντο. οἱ γὰρ τότε τῶν Σαμίων ἐπαναστάντες τοῖς δυνατοῖς, [δ] καὶ ὄντες δῆμος, μεταβαλλόμενοι αὖθις, καὶ πεισθέντες ὑπό τε τοῦ Πεισάνδρου ὅτε ἦλθε, καὶ τῶν ἐν τῇ Σάμῳ ξυνεστώτων Ἀθηναίων, ἐγένοντό τε ἐς τριακοσίους ξυνωμόται, [ε] καὶ ἔμελλον τοῖς ἄλλοις ὡς δήμῳ ὄντι ἐπιθήσεσθαι· καὶ Ὑπέρβολόν τε τινα τῶν Ἀθηναίων μοχθηρὸν ἄνθρωπον, ὠστρακισμένον [ζ] οὐ διὰ δυνάμεως καὶ ἀξιώματος φόβον, ἀλλὰ διὰ πονηρίαν καὶ αἰσχύνην τῆς πόλεως, ἀποκτείνουσι μετὰ Χαρμίνου τε ἑνὸς τῶν στρατηγῶν, καί τινων τῶν παρὰ σφίσιν Ἀθηναίων, πίστιν διδόντες αὐτοῖς. καὶ ἄλλα μετ᾽ αὐτῶν τοιαῦτα ξυνέπραξαν· τοῖς τε πλείοσιν ὥρμηντο ἐπιτίθεσθαι. οἱ δέ, αἰσθόμενοι, τῶν τε στρατηγῶν Λέοντι καὶ Διομέδοντι (οὗτοι γὰρ οὐχ ἑκόντες, διὰ τὸ τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ δήμου, ἔφερον τὴν ὀλιγαρχίαν) τὸ μέλλον σημαίνουσι, καὶ Θρασυβούλῳ καὶ Θρασύλλῳ, τῷ μὲν τριηραρχοῦντι, [η] τῷ δὲ ὁπλιτεύοντι, καὶ ἄλλοις οἳ ἐδόκουν αἰεὶ μάλιστα ἐναντιοῦσθαι τοῖς ξυνεστῶσι· καὶ οὐκ ἠξίουν περιιδεῖν αὐτοὺς σφᾶς τε διαφθαρέντας, καὶ Σάμον Ἀθηναίοις ἀλλοτριωθεῖσαν, δι᾽ ἣν μόνον μέχρι νῦν ἡ ἀρχὴ αὐτοῖς [θ] ἐς τοῦτο ξυνέμεινεν. οἱ δέ, ἀκούσαντες, τῶν στρατιωτῶν [ι] ἕνα ἕκαστον μετῄεσαν μὴ ἐπιτρέπειν, καὶ οὐχ ἥκιστα [κ] τοὺς Παράλους, ἄνδρας Ἀθηναίους τε καὶ ἐλευθέρους πάντας ἐν τῇ νηὶ πλέοντας, καὶ αἰεὶ δή ποτε ὀλιγαρχίᾳ [λ] καὶ μὴ παρούσῃ ἐπικειμένους· ὅ, τε Λέων καὶ ὁ Διομέδων [μ] αὐτοῖς ναῦς τινας ὁπότε ποι πλέοιεν, κατέλειπον φύλακας. ὥστε, ἐπειδὴ αὐτοῖς ἐπετίθεντο οἱ τριακόσιοι, βοηθησάντων πάντων τούτων, μάλιστα δὲ τῶν Παράλων, περιεγένοντο [ν] οἱ τῶν Σαμίων πλείονες. καὶ τριάκοντα μέν τινας ἀπέκτειναν τῶν τριακοσίων, τρεῖς δὲ τοὺς αἰτιωτάτους φυγῇ ἐζημίωσαν· τοῖς δ᾽ ἄλλοις οὐ μνησικακοῦντες, δημοκρατούμενοι τὸ λοιπὸν ξυνεπολίτευον. τὴν δὲ Πάραλον ναῦν, καὶ Χαιρέαν ἐπ᾽ αὐτῆς τὸν Ἀρχεστράτου, ἄνδρα Ἀθηναῖον, γενόμενον [ξ] ἐς τὴν μετάστασιν πρόθυμον, ἀποπέμπουσιν οἵ τε Σάμιοι καὶ οἱ στρατιῶται κατὰ τάχος ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀγγελοῦντα τὰ γεγενημένα. οὐ γὰρ ᾔδεσάν πω τοὺς τετρακοσίους ἄρχοντας. καὶ κατα-

γρ. ὑπερορίαν

γρ. αὐτοὺς μετὰ τὴν αὐτῶν κατάστασιν

γρ. ἀπαγγελοῦντα

α Ἐλπίσας ἢ ταραχθέντας] ἤλπισε ῥᾳδίως κρατήσειν τῶν Ἀθηναίων τοὺς Πελοποννησίους, καὶ ὡς αὐτοὶ βούλονται οἱ Πελοποννήσιοι. ἴσως δέ, καὶ παραχρῆμα χειρώσασθαι τὴν πόλιν, ἔνδοθεν τε θορυβουμένην διὰ στάσιν, καὶ ἔξωθεν, διὰ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς προσελθόντας τῇ πόλει τῶν Ἀθηναίων.

β Καίτοι οὐ πώποτε Ἀθηναίους] τοὺς Ἀθηναίους, διὰ τὸ αἰεὶ πρὸς ὑπερορίους πολεμίους πολέμους εἶναι, καὶ τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀποδημεῖν, οὐδέποτε οὕτως ἐν μεγάλῳ πράγματι γεγενῆσθαι ὥστε ἀθρόους πεντακισχιλίους συνελθεῖν σκεψομένους περὶ τῶν κοινῶν. δηλοῦται δὲ ἐνθένδε ὅτι οἱ τετρακόσιοι δημοκρατικωτέραν τῆς πρόσθεν ἐπηγγείλαντο ποιήσειν τὴν πολιτείαν, πεντακισχιλίους κοινωνοὺς παραλαβόντες, ὅσοι οὐδέποτε τὸ πρότερον βουλευσόμενοι συνῆλθον.

γ Ἀρξαμένου τοῦ κακοῦ, μεταστήσωσι] κακοῦ τῆς ὀλιγαρχίας λέγ. φησὶ δὲ ὅτι, μὴ ἀφορμὴν καὶ ἀρχὴν λαβοῦσα ἡ ὀλιγαρχία ἀπὸ τῆς ἐν Σάμῳ, καταλυθῇ τοῖς τετρακοσίοις.

δ Καὶ ὄντες δῆμος] ἤγουν δημοκρατίαν καταστήσαντες.

ε Καὶ ἔμελλον τοῖς ἄλλοις, ὡς δήμῳ ὄντι, ἐπιθήσεσθαι] ἔμελλον (φησὶ) τοὺς μὴ συνομόσαντας καταλύσειν.

ζ Οὐ διὰ δυνάμεως] οὐ φοβούμενοι τὴν δύναμιν, οὐδὲ τὸ ἀξίωμα.

η Τῷ δέ, ὁπλιτεύοντι] ἀντὶ τοῦ ὁπλιτικοῦ ἄρχοντι.

θ Ἐς τοῦτο ξυνέμεινεν] ἤτοι μέχρι δεῦρο μεμένηκεν. ἄλλως. ἐν τούτῳ τύχης μεμένηκεν.

ι Ἕνα ἕκαστον μετῄεσαν] ἀντὶ τοῦ, ἐδέοντο ἑκάστου.

κ Τοὺς Παράλους ἄνδρας] ἤγουν τοὺς ἐκ τῆς νεὼς τῆς Παράλου.

λ Καὶ μὴ παρούσῃ ἐπικειμένους] ἀχθομένους ὀλιγαρχίᾳ, καὶ εἰ μὴ εἴη τυχόν.

μ Αὐτοῖς] τοῖς ἐκ τῆς Σάμου δημοκρατικοῖς.

ν Οἱ τῶν Σαμίων πλείονες] οἱ δημοκρατικοί.

ξ Ἐς τὴν μετάστασιν] ἤγουν εἰς τὸ καταλῦσαι τὴν ὀλιγαρχίαν.

πλευσάντων αὐτῶν, τὴν μὲν παράλων τινὰς οἱ τετρακόσιοι δύο ἢ τρεῖς ἔδησαν, τοὺς δὲ ἄλλους, ἀφελόμενοι τὴν ναῦν, καὶ μετεκβιβάσαντες εἰς ἄλλην στρατιῶτιν ναῦν, ἔταξαν φρουρεῖν περὶ εὔβοιαν. ὁ δὲ Χαιρέας, εὐθὺς διαλαθών πως, ὡς εἶδε τὰ παρόντα, πάλιν ἐς τὴν σάμον ἐλθών, ἀγγέλλει τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὸ μεῖζον πάντα δεινώσας τὰ ἐκ τῶν ἀθηναίων, ὡς πληγαῖς τε πάντας ζημιοῦσι, καὶ ἀντειπεῖν ἔστιν οὐδὲν πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν πολιτείαν, καὶ ὅτι αὐτῶν καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες ὑβρίζονται· καὶ διανοοῦνται, ὁπόσοι τε ἐν σάμῳ στρατεύονται μὴ ὄντες τῆς σφετέρας γνώμης, τούτων πάντων τοὺς προσήκοντας λαβόντες εἵρξειν, ἵνα ἢν μὴ ὑπακούσωσι, τεθνήκωσι· καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπικαταψευδόμενος ἔλεγεν. οἱ δ' ἀκούοντες, ἐπὶ τοὺς τὴν ὀλιγαρχίαν μάλιστα ποιήσαντας, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοὺς μετασχόντας τὸ μὲν πρῶτον ὥρμησαν βάλλειν, ἔπειτα μέντοι ὑπὸ τῶν διὰ μέσου κωλυθέντες, καὶ διδαχθέντες, μὴ τῶν πολεμίων ἀντιπρῴρων ἐγγὺς ἐφορμούντων ἀπολέσωσι τὰ πράγματα, ἐπαύσαντο. μετὰ δὲ τοῦτο, λαμπρῶς ἤδη ἐς δημοκρατίαν βουλόμενοι καταστῆσαι τὰ ἐν τῇ σάμῳ, ὅ,τε Θρασύβουλος ὁ τοῦ Λύκου καὶ Θράσυλλος (οὗτοι γὰρ μάλιστα προειστήκεσαν τῆς μεταβολῆς) ὥρκωσαν πάντας τοὺς στρατιώτας τοὺς μεγίστους ὅρκους, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας μάλιστα, ἢ μὴν δημοκρατήσεσθαί τε καὶ ὁμονοήσειν, καὶ τὸν πρὸς πελοποννησίους πόλεμον προθύμως διοίσειν, καὶ τοῖς τετρακοσίοις πολέμιοί τε ἔσεσθαι, καὶ οὐδὲν ἐπικηρυκεύεσθαι. ξυνώμνυσαν δὲ καὶ σαμίων πάντες τὸν αὐτὸν ὅρκον οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τὰ πράγματα πάντα καὶ τὰ ἀποβησόμενα ἐκ τῶν κινδύνων ξυνεκοινώσαντο οἱ στρατιῶται τοῖς σαμίοις· νομίζοντες οὔτε ἐκείνοις ἀποστροφὴν σωτηρίας, οὔτε σφίσιν εἶναι, ἀλλ' ἐάν τε οἱ τετρακόσιοι κρατήσωσιν, ἄν τε οἱ ἐκ μιλήτου πολέμιοι, διαφθαρήσεσθαι. ἐς φιλονεικίαν τε καθέστασαν τὸν χρόνον τοῦτον, οἱ μέν, τὴν πόλιν ἀναγκάζοντες δημοκρατεῖσθαι, οἱ δέ, τὸ στρατόπεδον ὀλιγαρχεῖσθαι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἐκκλησίαν εὐθὺς οἱ στρατιῶται, ἐν ᾗ τοὺς προτέρους στρατηγούς, καὶ εἴ τινα τῶν τριηράρχων ὑπώπτευον, ἔπαυσαν, ἄλλους δὲ ἀνθείλοντο καὶ τριηράρχους καὶ στρατηγούς, ὧν Θρασύβουλός τε καὶ Θράσυλλος ὑπῆρχον. καὶ παραινέσεις ἄλλας τε ἐποιοῦντο ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἀνιστάμενοι, καὶ ὡς οὐ δεῖ ἀθυμεῖν ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ἀφέστηκε. τοὺς γὰρ ἐλάσσους ἀπὸ σφῶν τῶν πλεόνων καὶ ἐς πάντα ποριμωτέρων μεθιστάναι. ἐχόντων γὰρ σφῶν τὸ πᾶν ναυτικόν, τάς τε ἄλλας πόλεις ὧν ἄρχουσιν ἀναγκάσειν τὰ χρήματα ὁμοίως διδόναι, καὶ εἰ ἐκεῖθεν ὡρμῶντο. πόλιν τε γὰρ σφίσιν ὑπάρχειν σάμον οὐκ ἀσθενῆ, ἀλλ' ἢ παρ' ἐλάχιστον ἦλθε τὸ ἀθηναίων κράτος τῆς θαλάσσης, ὅτε ἐπολέμησεν, ἀφελέσθαι, τούς τε πολεμίους ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἀμυνεῖσθαι οὗπερ καὶ πρότερον. καὶ δυνατώτεροι εἶναι σφεῖς, ἔχοντες τὰς ναῦς, πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια τῶν ἐν τῇ πόλει. καὶ δι' ἑαυτούς τε ἐν τῇ σάμῳ προεσκαθημένους, καὶ πρότερον αὐτοὺς κρατεῖν τοῦ ἐς τὸν πειραιᾶ ἔσπλου, καὶ νῦν ἐς τοσοῦτο καταστήσονται μὴ βουλόμενοι σφίσι πάλιν τὴν πολιτείαν ἀποδοῦναι, ὥστε αὐτοὶ καὶ δυνατώτεροι εἶναι εἴργειν ἐκείνους τῆς θαλάσσης ἢ ὑπ' ἐκείνων εἴργεσθαι. βραχύ τέ τι εἶναι καὶ οὐδενὸς ἄξιον ὃ πρὸς τὸ περιγίγνεσθαι τῶν πολεμίων ἡ πόλις σφίσι χρήσιμος ἦν, καὶ οὐδὲν ἀπολωλεκέναι, οἵ γε μήτε ἀργύριον ἔτι εἶχον πέμπειν, ἀλλ' αὐτοὶ ἐπορίζοντο οἱ στρατιῶται, μήτε βούλευμα χρηστόν, οὗπερ ἕνεκα πόλις στρατοπέδων κρατεῖ. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις τοὺς μὲν ἡμαρτηκέναι τοὺς πατρίους νόμους καταλύσαντας, αὐτοὶ δὲ σώζειν καὶ ἐκείνους πειράσεσθαι προσαναγκάζειν. ὥστε οὐδὲ τούτους, οἵπερ ἂν βουλεύοιέν τι χρηστόν, παρὰ σφίσι χείρους εἶναι. Ἀλκιβιάδην τε, ἢν αὐτῷ ἄδειάν τε καὶ κάθοδον ποιήσωσιν, ἄσμενον τὴν παρὰ βασιλέως ξυμμαχίαν παρέξειν. τό,τε μέγιστον, ἢν ἁπάντων σφάλλωνται, εἶναι αὐτοῖς τοσοῦτον ἔχουσι ναυτικὸν πολλὰς τὰς ἀποχωρήσεις, ἐν αἷς καὶ πόλεις καὶ γῆν εὑρήσουσι. τοιαῦτα

α Ἐπὶ τὸ μεῖζον πάντα δεινώσας] ἤγουν, εἰς τὰ δεινότατα τῷ λόγῳ ἐπάρας.

β Λαβόντες εἵρξειν] τὸ εἵρξειν ἀντὶ τοῦ εἵρξαι κεῖται. τὸ δέ, ἵνα ἢν μὴ ὑπακούσωσι, τεθνήκωσι, ἤγουν, ἢν μὴ ὑπακούσωσιν οἱ ἐν σάμῳ, ἀποθάνωσιν αὐτῶν οἱ προσήκοντες.

γ Τῆς μεταβολῆς] τῆς ἀπὸ ὀλιγαρχίας εἰς δημοκρατίαν. δ Ἢ μὴν δημοκρατήσεσθαί τε] γράφεται, ἦ μὴν δημοκρατήσεσθαί τε, καὶ ὁμονοήσειν καὶ τοῖς τετρακοσίοις πολέμιοί τε ἔσεσθαι, καὶ οὐδέν.

ε Οἱ μέν, τὴν πόλιν] ἤγουν, οἱ ἐν σάμῳ, τὰς ἀθήνας.

ζ Οἱ δέ] οἱ ἐν ἀθήναις.

η Ἡ πόλις αὐτῶν] ἤγουν αἱ ἀθῆναι. θ Ἐχόντων γὰρ σφῶν τὸ πᾶν ναυτικόν] ἤγουν, τὸ ἐνδόσιμον ἔχουσιν ἐκεῖθεν, ἤγουν ἀπὸ τῶν ἀθηνῶν, αἱ πόλεις.

ι Καὶ εἰ ἐκεῖθεν ὡρμῶντο] ἤγουν ἐκ τῆς σάμου.

κ Ἦλθε τῶν ἀθηναίων] γράφεται, ἦλθε τὸ ἀθηναίων. λ Ἐν τῇ σάμῳ προεσκαθημένους] εἰώθει (φησὶ) παραινέσεις ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἐν σάμῳ προεσκαθημένους, πρότερον κρατεῖν τοῦ ἐς τὸν πειραιᾶ ἔσπλου. & ὅτι νῦν οἱ μὴ βουλόμενοι ἀποδοῦναι τὴν δημοκρατίαν αὐτοῖς οἱ τετρακόσιοι, ἐν τοιαύτῃ δυνάμεως αὐτοὶ καθεστᾶσιν, ὥστε τοὺς τὴν πόλιν κατέχοντας εἴργειν δύνασθαι τῆς θαλάσσης αὐτοὶ μᾶλλον ἤπερ ὑπ' ἐκείνων εἴργεσθαι. μ Καὶ νῦν ἐς τοσοῦτο καταστήσονται] οἱ ἐν ἀθήναις δηλονότι. ν Προσαναγκάζειν] ἀπὸ κοινοῦ τὸ σώζειν.

ξ Ὥστε οὐδὲ τούτους] τοῦτο δύναμαι τοιοῦτον εἶναι, οὐ χρὴ τούτοις οἵτινες ἄν τι παρ' αὐτοῖς χρηστὸν βουλεύσωνται, χείρους ἐκείνοις νομίζειν.

γρ. μετεμβιβ.

γρ. ἀπαγγέλλει

γρ. ἀθηνῶν

γρ. λαβεῖν τας

γρ. τεθνήξονται.

γρ. ἀκούσαντες

γρ. καθεστᾶσι

γρ. τοὺς μὲν προτ. στρ. ἔπαυσαν

γρ. ὡρμῶντο

γρ. δῆλα δὴ

γρ. βουλομένων

γρ. αὐτοὶ

γρ. πατρῴους

γρ. οὗπερ

ἐν ἀλλήλοις ἐκκλησιάσαντες, καὶ παραθαρσύναντες σφᾶς αὐτούς, καὶ κατὰ τὸν πό-
λεμον παρεσκευάζοντο οὐδὲν ἧσσον. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντες ἐς τὴν
σάμον, οἱ δέκα πρεσβευταί, ὡς ταῦτα ἐν τῇ δήλῳ ἤδη ὄντες ᾐσθάνοντο, ἡσύχαζον.
Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ οἱ ἐν τῇ μιλήτῳ τῶν πελοποννησίων ἐν τῷ ναυτικῷ στρα-
τιῶται κατὰ σφᾶς αὐτοὺς [α] διεβόων ὡς ὑπὸ Ἀστυόχου καὶ Τισσαφέρνους φθείρεται τὰ
πράγματα· [β] τοῦ μὲν οὐκ ἐθέλοντος οὔτε πρότερον ναυμαχεῖν, ἕως ἔτι αὐτοί τε ἐρ-
ρῶντο μᾶλλον, καὶ τὸ ναυτικὸν τῶν ἀθηναίων ὀλίγον ἦν, οὔτε νῦν, ὅτε στασιάζειν τε λέγον-
ται, καὶ αἱ νῆες αὐτῶν [γ] οὐδέπω ἐν τῷ αὐτῷ εἰσίν, ἀλλὰ τὰς παρὰ Τισσαφέρνους Φοι-
νίσσας ναῦς μένοντες, ἄλλως ὄνομα καὶ οὐκ ἔργον κινδυνεύειν [δ] διατριβῆναι· τὸν δ' αὖ
Τισσαφέρνην τάς τε ναῦς ταύτας οὐ κομίζειν, καὶ τροφὴν ὅτι οὐ ξυνεχῶς οὐδ' ἐντελῆ
διδούς, [ε] κακοῖ τὸ ναυτικόν. οὔκουν ἔφασαν χρῆναι μέλλειν ἔτι, ἀλλὰ διαναυμαχεῖν. καὶ
μάλιστα οἱ συρακούσιοι ἐνῆγον. αἰσθόμενοι δὲ οἱ ξύμμαχοι καὶ ὁ Ἀστύοχος τὸν θροῦν,
καὶ δόξαν αὐτοῖς [ζ] ἀπὸ ξυνόδου ὥστε διαναυμαχεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐσηγγέλλετο αὐτοῖς ἡ ἐν τῇ
σάμῳ ταραχή, ἄραντες ταῖς ναυσὶ πάσαις, οὔσαις δώδεκα καὶ ἑκατόν, καὶ τοὺς μιλη-
σίους πεζῇ κελεύσαντες ἐπὶ τῆς μυκάλης παριέναι, ἔπλεον πρὸς τὴν μυκάλην. οἱ
δὲ ἀθηναῖοι ταῖς ἐκ σάμου ναυσὶ δυοῖν καὶ ὀγδοήκοντα, αἳ ἔτυχον ἐν γλαύκῃ τῆς μυ-
κάλης ὁρμοῦσαι, (διέχει δὲ ὀλίγον ταύτῃ ἡ σάμος τῆς ἠπείρου πρὸς τὴν μυκάλην) ὡς
εἶδον τὰς τῶν πελοποννησίων ναῦς ἐπιπλεούσας, ὑπεχώρησαν ἐς τὴν σάμον, οὐ νομίσαντες
τῷ πλήθει διακινδυνεῦσαι περὶ τοῦ παντὸς ἱκανοὶ εἶναι. καὶ ἅμα (προῄσθοντο γὰρ αὐ-
τοὺς ἐκ τῆς μιλήτου ναυμαχησείοντας) προσεδέχοντο καὶ τὸν Στρομβιχίδην ἐκ τοῦ ἑλλησ-
πόντου σφίσι τὰς ἐκ τῆς χίου ναυσὶν ἐπ' ἀβύδου ἀφικομένας προσβοηθήσειν· προὔπεμ-
πτο γὰρ αὐτῷ ἄγγελος. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐπὶ τῆς σάμου ἀνεχώρησαν· οἱ δὲ πελοποννήσιοι,
καταπλεύσαντες ἐπὶ μυκάλης, ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ τῶν μιλησίων καὶ τῶν πλη-
σιοχώρων ὁ πεζός. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ, μελλόντων αὐτῶν ἐπιπλεῖν τῇ σάμῳ, ἀγγέλλεται ὁ
Στρομβιχίδης ταῖς ἀπὸ τοῦ ἑλλησπόντου ναυσὶν ἀφιγμένος. καὶ εὐθὺς ἀπέπλεον πά-
λιν ἐπὶ τῆς μιλήτου. οἱ δὲ ἀθηναῖοι, προσγενομένων σφίσι τῶν νεῶν, ἐπίπλουν αὐ-
τοὶ ποιοῦνται τῇ μιλήτῳ ναυσὶν ὀκτὼ καὶ ἑκατόν, βουλόμενοι διαναυμαχῆσαι· καὶ ὡς
οὐδεὶς αὐτοῖς ἀντανήγετο, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς τὴν σάμον. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει με-
τὰ τοῦτο εὐθὺς οἱ πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ ἀθρόαις ταῖς ναυσὶν οὐκ ἀξιόμαχοι νομίσαν-
τες εἶναι οὐκ ἀντανήγοντο, ἀπορήσαντες ὁπόθεν τοσαύταις ναυσὶ χρήματα ἕξουσιν, ἄλ-
λως τε καὶ Τισσαφέρνους [η] κακῶς διδόντος, ἀποστέλλουσιν ὡς τὸν Φαρνάβαζον (ὥσπερ
καὶ τὸ πρῶτον ἐκ τῆς πελοποννήσου προσετάχθη) Κλέαρχον τὸν Ραμφίου, ἔχοντα
ναῦς τεσσαράκοντα. ἐπεκαλεῖτο γὰρ αὐτοὺς ὁ Φαρνάβαζος, καὶ τροφὴν ἑτοῖμος ἦν παρέ-
χειν. [θ] καὶ ἅμα καὶ τὸ βυζάντιον ἐπεκηρυκεύετο αὐτοῖς ἀποστῆναι. καὶ αἱ μὲν τῶν πελο-
ποννησίων αὗται νῆες ἀπάρασαι ἐς τὸ πέλαγος, ὅπως λάθοιεν ἐν τῷ πλῷ τοὺς ἀ-
θηναίους, [ι] χειμασθεῖσαι, καὶ αἱ μὲν δῆλον λαβόμεναι αἱ πλείους μετὰ Κλεάρχου,
καὶ ὕστερον πάλιν ἐλθοῦσαι ἐς μίλητον (Κλέαρχος δὲ κατὰ γῆν αὖθις ἐς τὸν ἑλλήσπον-
τον κομισθεὶς ἦρχεν) αἱ δὲ μετ' Ἑλίξου τοῦ μεγαρέως στρατηγοῦ δέκα, ἐς τὸν ἑλλήσπον-
τον διασωθεῖσαι, βυζάντιον ἀφιστᾶσι. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ἐκ τῆς σάμου πέμπου-
σιν, αἰσθόμενοι νεῶν βοήθειαν καὶ φυλακὴν, ἐς τὸν ἑλλήσποντον. καί τις καὶ ναυμαχία
βραχεῖα γίγνεται πρὸ τοῦ βυζαντίου, ναυσὶν ὀκτὼ πρὸς ὀκτώ. οἱ δὲ προεστῶτες ἐν
τῇ σάμῳ, καὶ μάλιστα Θρασύβουλος, ἀεί τε τῆς αὐτῆς γνώμης ἐχόμενος, ἐπειδὴ
μετέστησε τὰ πράγματα, ὥστε κατάγειν Ἀλκιβιάδην, [κ] καὶ τέλος ἀπ' ἐκκλησίας
ἔπεισε τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν. καὶ ψηφισαμένων αὐτῶν Ἀλκιβιάδῃ κάθοδον καὶ ἄδειαν,
πλεύσας ὡς τὸν Τισσαφέρνην, κατῆγεν ἐς τὴν σάμον τὸν Ἀλκιβιάδην, νομίζων μόνην

γρ. προτιμότερον
γρ. κινδυνεύσει
γρ. ὡς πρὸς
γρ. ἄβυδον
γρ. ἀπεχώρησαν
γρ. ἐν

α Διεβόων] ἤγουν διεθρυλλοῦντο, ἐβόων. β Τοῦ μὲν οὐκ ἐθέλοντος] τοῦ Ἀστυόχου.
γ Οὐδέπω ἐν τῷ αὐτῷ εἰσίν] ἤγουν οὐχ ὁμονοοῦσι.
δ Διατριβῆναι] διαφθαρῆναι.
ε Κακοῖ τὸ ναυτικὸν] ἤγουν εἰς κακοπάθειαν ἐμβάλλει.
ζ Ἀπὸ ξυνόδου] ἤγουν ἀπὸ ὁμονοίας.
η Κακῶς διδόντος] οὐν κακῶς.
θ Καὶ ἅμα καὶ τὸ βυζάντιον] ὑπέρβατον. τὸ δὲ ἑξῆς, οὕτω, καὶ αἱ μὲν πλείους δῆλου λαβόμεναι μετὰ Κλεάρχου, καὶ ὕστερον πάλιν ἐλθοῦσαι ἐς μίλητον· αἱ δὲ μετ' Ἑλίξου τοῦ μεγαρέως στρατηγοῦ δέκα εἰς τὸν ἑλλήσποντον διασωθεῖσαι, βυζάντιον ἀφιστᾶσι. ι Χειμασθεῖσαι] ἤγουν ταραχθεῖσαι ὑπὸ χειμῶνος.
κ Καὶ τέλος ἀπ' ἐκκλησίας] ἤτοι, ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ οὐκ ἄλλως ἢ ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ.

σωτηρίαν εἰ Τισσαφέρνην αὐτοῖς μεταστήσειεν ἀπὸ Πελοποννησίων. γιγνομένης δὲ ἐκκλησίας, τήν τε ἰδίαν ξυμφορὰν τῆς φυγῆς ἐπῃτιάσατο καὶ ἀνωλοφύρατο ὁ Ἀλκιβιάδης, καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν πολλὰ εἰπὼν, ἐς ἐλπίδας γε αὐτοὺς οὐ μικρὰς περὶ τῶν μελλόντων καθίστη· καὶ ὑπερβάλλων ἐμεγάλυνε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν παρὰ τῷ Τισσαφέρνει, ἵνα οἵ τε οἴκοι τὴν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῖντο αὐτὸν, καὶ μᾶλλον αἱ ξυνωμοσίαι διαλυθεῖεν· καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐτὸν ἄγοιεν, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλέον θαρσοῖεν· οἵ τε πολέμιοι τῷ Τισσαφέρνει ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο, καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν. ὑπισχνεῖτο δ' οὖν τάδε μέγιστα ἐπικομπῶν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὡς Τισσαφέρνης αὐτῷ ὑπεδέξατο, ἦ μὴν, ἕως ἄν τι τῶν ἑαυτοῦ λείπηται, ἢν Ἀθηναίοις πιστεύῃ, μὴ ἀπορήσειν αὐτοὺς τροφῆς, οὐδ' ἢν δέῃ τελευτῶντα τὴν ἑαυτοῦ στρωμνὴν ἐξαργυρεῖσαι· τάς τε ἐν Ἀσπένδῳ ἤδη οὔσας Φοινίκων ναῦς κομιεῖν Ἀθηναίοις, καὶ οὐ Πελοποννησίοις. πιστεῦσαι δ' ἂν μόνως Ἀθηναίοις, εἰ αὐτὸς κατελθὼν αὐτῷ ἀναδέξαιτο. οἱ δὲ, ἀκούοντες ταῦτά τε καὶ ἄλλα πολλὰ, στρατηγόν τε αὐτὸν εὐθὺς εἵλοντο μετὰ τῶν προτέρων, καὶ τὰ πράγματα πάντα ἀνετίθεσαν· τήν τε παραυτίκα ἐλπίδα ἕκαστος τῆς τε σωτηρίας καὶ τῆς τῶν τετρακοσίων τιμωρίας, οὐδενὸς ἀντηλλάξαντο· καὶ ἑτοῖμοι ἤδη ἦσαν κατὰ τὸ αὐτίκα τούς τε παρόντας πολεμίους ἐκ τῶν λεχθέντων καταφρονεῖν, πλεῖν τε ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ. ὁ δὲ, τὸ μὲν ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλεῖν, τοὺς ἐγγυτέρω πολεμίους ὑπολιπόντας, καὶ πάνυ διεκώλυσε, πολλῶν ἐπειγομένων, τὰ δὲ τοῦ πολέμου πρῶτον ἔφη, ἐπειδὴ καὶ στρατηγὸς ᾕρητο, πλεύσας ὡς Τισσαφέρνην, πράξειν. καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐκκλησίας εὐθὺς ᾤχετο, ἵνα δοκῇ πάντα μετ' ἐκείνου κοινοῦσθαι, καὶ ἅμα βουλόμενος αὐτῷ τιμιώτερός τε εἶναι, καὶ ἐνδείκνυσθαι ὅτι καὶ στρατηγὸς ἤδη ᾕρηται, καὶ εὖ καὶ κακῶς οἷός τε ἐστὶν αὐτὸν ποιεῖν. ξυνέβαινε δὲ τῷ Ἀλκιβιάδῃ, τῷ μὲν Τισσαφέρνει τοὺς Ἀθηναίους φοβεῖν, ἐκείνοις δὲ τὸν Τισσαφέρνην. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐν τῇ Μιλήτῳ πυνθανόμενοι τὴν Ἀλκιβιάδου κάθοδον, καὶ πρότερον τῷ Τισσαφέρνει ἀπιστοῦντες, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἔτι διεβέβληντο. ξυνηνέχθη γὰρ αὐτοῖς καὶ τὸν ἐπὶ τὴν Μίλητον Ἀθηναίων ἐπίπλουν, ὡς οὐκ ἠθέλησαν ἀνταναγαγόντες ναυμαχῆσαι, πολλῷ ἐς τὴν μισθοδοσίαν τὸν Τισσαφέρνην ἀρρωστότερον γενόμενον, καὶ ἐς τὸ μισεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν πρότερον ἐπὶ τούτων διὰ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐπιδεδωκέναι. καὶ ξυνιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους οἷα καὶ πρότερον οἱ στρατιῶται ἀνελογίζοντο, καί τινες τῶν ἄλλων τῶν ἀξίων λόγου ἀνθρώπων, καὶ οὐ μόνον τὸ στρατιωτικὸν, ὡς οὔτε μισθὸν ἐντελῆ πώποτε λάβοιεν, τό τε διδόμενον, βραχὺ, καὶ οὐδὲ τοῦτο ξυνεχῶς· καὶ εἰ μή τις ἢ διαναυμαχήσει, ἢ ἀπαλλάξεται ὅθεν τροφὴν ἕξει, ἀπολείψειν τοὺς ἀνθρώπους τὰς ναῦς· πάντων τε Ἀστύοχον εἶναι αἴτιον, ἐπιφέροντα ὀργὰς Τισσαφέρνει διὰ ἴδια κέρδη. ὄντων δ' αὐτῶν ἐν τοιούτῳ ἀναλογισμῷ, ξυνηνέχθη καὶ τοιόσδε τις θόρυβος περὶ τὸν Ἀστύοχον. τῶν γὰρ Συρακοσίων καὶ Θουρίων, ὅσῳ μάλιστα καὶ ἐλεύθεροι ἦσαν τὸ πλῆθος οἱ ναῦται, τοσούτῳ καὶ θρασύτατα προσπεσόντες τὸν μισθὸν ἀπῄτουν. ὁ δὲ αὐθαδέστερόν τέ τι ἀπεκρίνατο, καὶ ἠπείλησε· καὶ τῷ γε Δωριεῖ ξυναγορεύοντι τοῖς ἑαυτοῦ ναύταις, καὶ ἐπανήρατο τὴν βακτηρίαν. τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν ὡς εἶδον, οἷα δὴ ναῦται, ὥρμησαν ἐγκραγόντες ἐπὶ τὸν Ἀστύοχον, ὥστε βάλλειν. ὁ δὲ, προϊδὼν, καταφεύγει ἐπὶ βωμόν τινα. οὐ μέντοι ἐβλήθη γε, ἀλλὰ διελύθησαν ἀπ' ἀλλήλων. ἔλαβον δὲ καὶ τὸ ἐν Μιλήτῳ ἐνῳκοδομημένον τοῦ Τισσαφέρνους φρούριον οἱ Μιλήσιοι, λάθρα ἐπιπεσόντες, καὶ τοὺς ἐνόντας φύλακας αὐτοῦ ἐκβάλλουσι. ξυνεδόκει δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις ταῦτα, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς Συρακοσίοις. ὁ μέντοι Λίχας οὔτε ἠρέσκετο αὐτοῖς, ἔφη τε χρῆναι Τισσαφέρνει καὶ δουλεύειν Μιλησίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ βασιλέως τὰ μέτρια, καὶ

α Τήν τε ἰδίαν ξυμφορὰν τῆς φυγῆς ἐπῃτιάσατο] ἤγουν ἐπῃτιάσατο τοὺς Ἀθηναίους περὶ τῆς ἰδίας ξυμφορᾶς τῆς κατὰ τὴν φυγήν. β Ἀνωλοφύρατο] ἤγουν, τὰ ἑαυτοῦ πάθη μετὰ ὀλοφυρμοῦ διηγήσατο. γ Καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ] ἤγουν οἱ Πελοποννήσιοι. δ Διαβάλλοιντο] ὑβρίζοιντο. ε Ἐπικομπῶν] ἤγουν κομπωδῶς λέγων. ζ Ἦ μὴν] ὄντως. η Ἕως ἄν τι τῶν ἑαυτοῦ] Τισσαφέρνους δηλαδή. η Ἕως ἄν τι τῶν ἑαυτοῦ λείπηται] μόγις ἂν ἐξαρκῇ τὰ Τισσαφέρνους. θ Ἢν Ἀθηναίοις πιστεύῃ] ὁ Τισσαφέρνης δηλονότι, πιστοὺς κρίνῃ τοὺς Ἀθηναίους. ι Ἐξαργυρεῖσαι] ἤγουν ἀργυρίου πωλῆσαι. κ Εἰ αὐτὸς κατελθὼν] ἤγουν ἀνασωθεὶς Ἀλκιβιάδης ὀπίσω, ἀνάδοχος γένοιτο. λ Μετ' ἐκείνου κοινοῦσθαι] τοῦ Τισσαφέρνους. μ Ἔτι διεβέβληντο] ἤγουν εἰς διαβολὴν καὶ λοιδορίαν τὴν κατὰ τοῦ Τισσαφέρνους ἐκινήθησαν. ἐν διαβολῇ εἶχον. ν Ξυνηνέχθη γὰρ αὐτοῖς] τῶν Ἀθηναίων ἐπιπλευσάντων τῇ Μιλήτῳ, καὶ βουλομένων διαναυμαχεῖν τοῖς Πελοποννησίοις, τῶν δὲ Πελοποννησίων οὐκ ἀνταναχθέντων αὐτοῖς, ἀλλ' ἀποδειλιασάντων, ὁ Τισσαφέρνης, καταφρονήσας αὐτῶν, πολὺ ὀκνηρότερον ἢ τὸ πρότερον παρεῖχεν αὐτοῖς τὸν μισθόν. τοῖς οὖν Πελοποννησίοις, καὶ πρότερον μισοῦσιν αὐτὸν ὡς φθείροντα τὰ πράγματα, συνέβη τότε διὰ τὸ μὴ προθύμως μισθοδοτεῖν, ἐπιδοῦναι τὸ εἰς αὐτὸν μῖσος. ξ Καί τινες τῶν ἄλλων τῶν ἀξίων λόγου ἀνθρώπων] ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἀνελογίζοντο, οὐ μόνοι στρατιῶται. ἀνελογίζοντο δὲ τὰ ἐπιφερόμενα. ο Ἢ ἀπαλλάξεται] ὅθεν] ἤγουν ἀποστήσεται ἐς τόπον ὅθεν. π Ἐπιφέροντα ὀργὰς] τὸ ἐπιφέρειν ὀργὴν ἐπὶ τοῦ χαρίζεσθαι καὶ συγχωρεῖν ἔταττον οἱ ἀρχαῖοι. μάρτυς Κρατῖνος ἐν Χείρωσι, „λέγων τὴν μουσικὴν ἀκορέστως „ἐπιφέρειν ὀργὰς βροτοῖς σώφροσι. ρ Καὶ τῷ γε Δωριεῖ] τῷ Ἑρμοκράτει. σ Καὶ ἐπανήρατο τὴν βακτηρίαν] ἀντὶ τοῦ, ἐπανετείνατο πλήξων. τ Ἐγκραγόντες] ἤγουν μετὰ μεγάλης βοῆς ἀπειλήσαντες.

γρ. ἐπῃτιάσατο. γρ. ἐξαργυρῶσαι. γρ. εἰ σωθεὶς αὐτὸς. γρ. ἀκούσαντες. γρ. ἂν ἠλλάξαντο. γρ. διὰ τὸ αὐτίκα τότε παρ. γρ. στρατηγὸς ᾕρ. καὶ εὖ καὶ κ. ο. τ. ἐ. αὐτὸν ἤδη ποιεῖν. γρ. ἔτι τούτων.

ἐπιθεραπεύειν, ἕως ἂν τὸν πόλεμον εὖ θῶνται. οἱ δὲ Μιλήσιοι ὠργίζοντό τε αὐτῷ, καὶ διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα τοιουτότροπα, νόσῳ ὕστερον ἀποθανόντα αὐτὸν οὐκ εἴασαν θάψαι οὗ ἐβούλοντο οἱ παρόντες τῶν Λακεδαιμονίων. [a] κατὰ δὴ τοιαύτην διαφορὰν ὄντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων, πρός τε τὸν Ἀστύοχον καὶ τὸν Τισσαφέρνην Μίνδαρος διάδοχος τῆς Ἀστυόχου ναυαρχίας ἐκ Λακεδαίμονος ἐπῆλθε, καὶ παραλαμβάνει τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ Ἀστύοχος ἀπέπλει. ξυνέπεμψε δὲ καὶ Τισσαφέρνης αὐτῷ πρεσβευτὴν τῶν ἑαυτοῦ Γαυλείτην ὄνομα, Κᾶρα, [b] δίγλωσσον, κατηγορήσοντα τῶν τε Μιλησίων περὶ τοῦ φρουρίου, καὶ περὶ αὐτοῦ ἅμα ἀπολογησόμενον· εἰδὼς τούς τε Μιλησίους πορευομένους ἐπὶ καταβοῇ τῇ αὐτοῦ μάλιστα, καὶ τὸν Ἑρμοκράτην μετ' αὐτῶν, ὃς ἔμελλε τὸν Τισσαφέρνην ἀποφαίνειν φθείροντα τῶν Πελοποννησίων τὰ πράγματα μετ' Ἀλκιβιάδου, καὶ ἐπαμφοτερίζοντα. ἔχθρα δὲ πρὸς αὐτὸν ἦν αὐτῷ ἀεί ποτε περὶ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀποδόσεως. καὶ τὰ τελευταῖα, φυγόντος ἐκ Συρακουσῶν τοῦ Ἑρμοκράτους, καὶ ἑτέρων ἡκόντων ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Συρακοσίων ἐς τὴν Μίλητον στρατηγῶν, Ποτάμιδος καὶ Μύσκωνος καὶ Δημάρχου, ἐνέκειτο ὁ Τισσαφέρνης φυγάδι ὄντι ἤδη τῷ Ἑρμοκράτει πολλῷ ἔτι μᾶλλον, καὶ κατηγόρει ἄλλα τε, καὶ ὡς χρήματα ποτὲ αἰτήσας αὐτόν, καὶ οὐ τυχών, τὴν ἔχθραν οἱ προθεῖτο. ὁ μὲν οὖν Ἀστύοχος καὶ οἱ Μιλήσιοι καὶ ὁ Ἑρμοκράτης ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Λακεδαίμονα· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης διεβεβήκει ἤδη παρὰ τοῦ Τισσαφέρνους ἐς τὴν Σάμον. καὶ οἱ ἐκ τῆς Δήλου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πρεσβευταί, οὓς τότε ἔπεμψαν παραμυθησομένους, καὶ ἀναδιδάξοντας τοὺς ἐν τῇ Σάμῳ, ἀφικνοῦνται παρόντος τοῦ Ἀλκιβιάδου· καὶ ἐκκλησίας γενομένης, λέγειν ἐπεχείρουν. οἱ δὲ στρατιῶται τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελον ἀκούειν, ἀλλ' ἀποκτείνειν ἐβόων τοὺς τὸν δῆμον καταλύοντας· ἔπειτα μέντοι μόλις ἡσυχάσαντες, ἤκουσαν. οἱ δ' ἀπήγγελον ὡς οὔτε ἐπὶ διαφθορᾷ τῆς πόλεως ἡ μετάστασις γένοιτο, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ, οὔθ' ἵνα τοῖς πολεμίοις παραδοθῇ· ἐξεῖναι γὰρ ὅτε ἐσέβαλον ἤδη σφῶν ἀρχόντων τοῦτο ποιῆσαι. τῶν τε πεντακισχιλίων ὅτι πάντες ἐν τῷ μέρει μεθέξουσιν, οἵ τε οἰκεῖοι αὐτῶν οὔθ' ὑβρίζονται, (ὥσπερ Χαιρέας διαβάλλων ἀπήγγελεν) οὔτε κακὸν ἔχουσιν οὐδέν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἕκαστοι κατὰ χώραν μένουσιν. ἄλλα τε πολλὰ εἰπόντων, οὐδὲν μᾶλλον ἐσήκουον, ἀλλ' ἐχαλέπαινον· καὶ γνώμας ἄλλοι ἄλλας ἔλεγον, μάλιστα δὲ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλεῖν. καὶ ἐδόκει Ἀλκιβιάδης πρῶτος τότε καὶ οὐδενὸς ἔλασσον τὴν πόλιν ὠφελῆσαι. ὡρμημένων γὰρ τῶν ἐν Σάμῳ Ἀθηναίων πλεῖν ἐπὶ σφᾶς αὐτούς, (ἐν ᾧ σαφέστατα Ἰωνίαν καὶ Ἑλλήσποντον εὐθὺς εἶχον οἱ πολέμιοι) κωλυτὴς γενέσθαι. καὶ ἐν τῷ τότε ἄλλος μὲν οὐδ' ἂν εἷς ἱκανὸς ἐγένετο κατασχεῖν τὸν ὄχλον, ἐκεῖνος δὲ τοῦ τ' ἐπίπλου ἔπαυσε, καὶ τοὺς ἰδίᾳ τοῖς πρέσβεσιν ὀργιζομένους λοιδορῶν ἀπέτρεπεν· αὐτὸς δὲ ἀποκρινάμενος αὐτοῖς ἀπέπεμπεν ὅτι τοὺς μὲν πεντακισχιλίους οὐ κωλύοι ἄρχειν, τοὺς μέντοι τετρακοσίους ἐκέλευεν ἀπαλλάσσειν αὐτούς, καὶ καθιστάναι τὴν βουλὴν ὥσπερ καὶ πρότερον τοὺς πεντακοσίους. εἰ δὲ ἐς εὐτέλειάν τι ξυντέτμηται, ὥστε τοὺς στρατευομένους μᾶλλον ἔχειν τροφήν, πάνυ ἐπαινεῖν. καὶ τἆλλα ἐκέλευεν [c] ἀντέχειν, καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς πολεμίοις· πρὸς μὲν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς σωζομένης τῆς πόλεως, πολλὴν ἐλπίδα εἶναι ξυμβῆναι· εἰ δὲ ἅπαξ τὸ ἕτερον σφαλήσεται, ἢ τὸ ἐν Σάμῳ, ἢ ἐκεῖνο, οὐδὲ ὅτῳ διαλλαγήσεταί τις ἔτι ἔσεσθαι. παρῆσαν δὲ καὶ Ἀργείων πρέσβεις, ἐπαγγελλόμενοι τῷ ἐν τῇ Σάμῳ τῶν Ἀθηναίων δήμῳ ὥστε βοηθεῖν. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἐπαινέσας αὐτούς, καὶ εἰπὼν ὅταν τις καλῇ παρεῖναι, οὕτως ἀπέπεμπεν. ἀφίκοντο δὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Παράλων, οἳ τότε ἐτάχθησαν ἐν τῇ στρατιώτιδι νηῒ ὑπὸ τῶν τετρακοσίων, περιπλεῖν Εὔβοιαν, καὶ ἄγοντες Ἀθηναίων ἐς Λακεδαίμονα [d] ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμπτοὺς πρέσβεις, Λαισποδίαν καὶ Ἀριστο-

γρ. πάλιν ἤδη

γρ. τῇ δὲ ξυμβ.

γρ. πέμπτοι

[a] Κατὰ δὴ τοιαύτην διαφορὰν ὄντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων] τῶν πλείστων ἴσως (φησὶν) ἐν τοιαύτῃ διαφορᾷ πρός τε Τισσαφέρνην καὶ Ἀστύοχον καθεστώτων. [b] Δίγλωσσον] ἤγουν καὶ τὴν βάρβαρον καὶ τὴν ἑλλάδα γλῶσσαν ἐπιστάμενον.

[c] Ἀντέχειν] ἤγουν ἀνθίστασθαι.

[d] Ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμπτοὺς πρέσβεις] ἄγοντες πρέσβεις οἵτινες ἀπὸ τῶν τετρακοσίων ἀπεστάλησαν εἰς Λακεδαίμονα. γράφεται, πέμπτοι πρέσβεις.

φῶντα καὶ Μελησίαν· οἳ ἐπειδὴ ἐγένοντο πλέοντες κατ᾽ Ἄργος, τοὺς μὲν πρέσβεις ξυλλαβόντες τοῖς Ἀργείοις παρέδοσαν, ὡς τῶν οὐχ ἥκιστα καταλυσάντων τὸν δῆμον ὄντας, αὐτοὶ δ᾽ οὐκέτι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀφίκοντο, ἀλλ᾽ ἄγοντες ἐκ τοῦ Ἄργους ἐς τὴν Σάμον τοὺς πρέσβεις ἀφικνοῦνται ᾗπερ εἶχον τριήρει. Τοῦ δ᾽ αὐτοῦ θέρους Τισσαφέρνης, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐν ᾧ μάλιστα διά τε τἆλλα καὶ τὴν Ἀλκιβιάδου κάθοδον ἤχθοντο αὐτῷ οἱ Πελοποννήσιοι ὡς φανερῶς ἤδη [α] ἀττικίζοντι, βουλόμενος, ὡς ἐδόκει δή, ἀπολύεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὰς διαβολάς, παρεσκευάζετο πορεύεσθαι ἐπὶ τὰς Φοινίσσας ναῦς ἐς Ἄσπενδον, καὶ τὸν Λίχαν ξυμπορεύεσθαι ἐκέλευε. τῇ δὲ στρατιᾷ προστάξειν ἔφη Ταμὼν ἑαυτοῦ ὕπαρχον, ὥστε τροφὴν ἐν ὅσῳ ἂν αὐτὸς ἀπῇ διδόναι. λέγεται δὲ οὐ κατὰ ταὐτό, οὐδὲ ῥᾴδιον εἰδέναι τίνι γνώμῃ παρῆλθεν ἐς τὴν Ἄσπενδον, καὶ παρελθὼν οὐκ ἦγε τὰς ναῦς. ὅτι μὲν γὰρ αἱ Φοίνισσαι νῆες ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν μέχρι Ἀσπένδου ἀφίκοντο, σαφές ἐστι· διότι δὲ οὐκ ἦλθον, [β] πολλαχῇ εἰκάζεται. [γ] οἱ μὲν γάρ, ἵνα διατρίβῃ ἀπελθὼν (ὥσπερ καὶ διενοήθη) τὰ τῶν Πελοποννησίων (τροφὴν γοῦν οὐδὲν βέλτιον ἀλλὰ καὶ χεῖρον ὁ Ταμὼς ᾧ προσετάχθη, παρεῖχεν) οἱ δέ, ἵνα τοὺς Φοίνικας προαγαγὼν ἐς τὴν Ἄσπενδον, [δ] ἐκχρηματίσαιτο ἀφείς. καὶ γὰρ ὡς αὐτοῖς οὐδὲν ἔμελλε χρήσεσθαι. ἄλλοι δ᾽, ὡς καταβοῆς ἕνεκα τῆς ἐς Λακεδαίμονα, τοῦ λέγεσθαι ὡς οὐκ ἀδικεῖ, ἀλλὰ καὶ σαφῶς οἴχεται ἐπὶ τὰς ναῦς ἀληθῶς πεπληρωμένας. ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ σαφέστατον εἶναι διατριβῆς ἕνεκα καὶ ἀνακωχῆς τῶν Ἑλληνικῶν τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀγαγεῖν· φθορᾶς μέν, ἐν ὅσῳ παρῄει [ε] ἐκεῖσε, [ζ] καὶ διέμελλεν· ἀνισώσεως δέ, ὅπως μηδετέρους προσθέμενος, ἰσχυροτέρους ποιήσῃ. ἐπεὶ εἴ γε ἐβουλήθη διαπολεμῆσαι, ἐπιφανές δήπου, οὐκ ἐνδοιαστῶς. κομίσας γὰρ ἂν Λακεδαιμονίοις τὴν νίκην κατὰ τὸ εἰκὸς ἔδωκεν, οἵ γε καὶ ἐν τῷ παρόντι [η] ἀντιπάλως μᾶλλον ἢ ὑποδεεστέρως τῷ ναυτικῷ ἀνθώρμουν. καταφωρᾷ δὲ μάλιστα, καὶ ἣν εἶπε πρόφασιν οὐ κομίσας τὰς ναῦς. ἔφη γὰρ αὐτὰς ἐλάσσους ἢ ὅσας ὁ βασιλεὺς ἔταξε ξυλλεγῆναι. [θ] ὁ δὲ χάριν ἂν δήπου ἐν τούτῳ μείζω ἔτι ἔσχεν, οὔτε ἀναλώσας πολλὰ τῶν βασιλέως, τά τε αὐτὰ ἀπ᾽ ἐλασσόνων πράξας. ἐς δ᾽ οὖν τὴν Ἄσπενδον ᾗ τινι δὴ γνώμῃ ὁ Τισσαφέρνης ἀφικνεῖται, καὶ τοῖς Φοίνιξι ξυγγίγνεται, καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἔπεμψαν ὡς ἐπὶ τὰς ναῦς, κελεύσαντος αὐτοῦ, Φίλιππον ἄνδρα Λακεδαιμόνιον, δύο τριήρεσιν. Ἀλκιβιάδης δέ, ἐπειδὴ καὶ τὸν Τισσαφέρνην ᾔσθετο παριόντα ἐπὶ τῆς Ἀσπένδου, ἔπλει καὶ αὐτός, λαβὼν τρισκαίδεκα ναῦς, ὑποσχόμενος τοῖς ἐν Σάμῳ ἀσφαλῆ καὶ μεγάλην χάριν· ἢ γὰρ αὐτὸς ἄξειν Ἀθηναίοις τὰς Φοινίσσας ναῦς, ἢ Πελοποννησίοις γε κωλύσειν ἐλθεῖν· εἰδώς, ὡς εἰκός, ἐκ πλείονος τὴν Τισσαφέρνους γνώμην, ὅτι οὐκ ἄξειν ἔμελλε, καὶ βουλόμενος αὐτὸν τοῖς Πελοποννησίοις ἐς τὴν αὐτοῦ καὶ Ἀθηναίων φιλίαν ὡς μάλιστα διαβάλλειν, ὅπως μᾶλλον [ι] δι᾽ αὐτὸν σφίσιν ἀναγκάζοιτο προσχωρεῖν. καὶ ὁ μέν, ἄρας εὐθὺ τῆς Φασήλιδος καὶ Καύνου, ἄνω τὸν πλοῦν ἐποιεῖτο. οἱ δὲ ἐκ τῆς Σάμου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέντες πρέσβεις, ἐπειδὴ ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλαν τὰ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὡς κελεύει τε ἀντέχειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς πολεμίοις, ἐλπίδας τε ὅτι πολλὰς ἔχει κἀκείνοις [κ] τὸ στράτευμα διαλλάξειν, καὶ Πελοποννησίων περιέσεσθαι, ἀχθομένους καὶ πρότερον τοὺς πολλοὺς τῶν μετεχόντων τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ ἡδέως ἂν ἀπαλλαγέντας πῃ ἀσφαλῶς τοῦ πράγματος, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπέρρωσαν. καὶ ξυνίσταντό τε ἤδη, καὶ τὰ πράγματα διεμέμφοντο, ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν πάνυ στρατηγῶν τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν ἀρχαῖς ὄντων, οἷον Θηραμένην τε τὸν Ἅγνωνος καὶ Ἀριστοκράτην τὸν Σικελίου, καὶ ἄλλους, οἳ μετέσχον μὲν ἐν πρώτοις τῶν πραγμάτων, φοβούμενοι δέ (ὡς ἔφασαν) τό, τε ἐν τῇ Σάμῳ στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, τούς τε ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρεσβευομένους ἔπεμπον, μή τι αὐτοὶ τῶν πλειόνων κακὸν δράσωσι τὴν πόλιν, οὐ τὸ ἀπαλλάξειν τοῦ ἄγαν ἐς ὀλίγους ἐλθεῖν,

α Ἀττικίζοντι] ἤγουν τὰ τῶν Ἀθηναίων φρονοῦντι.

β Πολλαχῇ εἰκάζεται] ἤγουν, κατὰ πολλοὺς τρόπους ἐν στοχασμῷ κεῖται.

γ Οἱ μὲν γάρ, ἵνα διατρίβῃ] λέγουσι δηλονότι.

δ Ἐκχρηματίσαιτο] αἰτῇ τὸ πρᾶξαι τὸ ἀργύριον. χρήματα λάβοι.

ε Ἐκεῖσε] ἤγουν, εἰς τὴν Ἄσπενδον.

ζ Καὶ διέμελλεν] ἤγουν ἐβράδυνεν.

η Ἀντιπάλως μᾶλλον] ἤγουν ἰσοπάλως.

θ Ὁ δὲ χάριν ἂν δήπου ἐν τούτῳ μείζω ἔτι ἔσχεν] ἤτοι, χάριν μείζονα παρέσχεν ἂν βασιλεύς. ἢ χάριτος μείζονος ἠξιώθη.

ι Δι᾽ αὐτὸν ἀναγκάζοιτο προσχωρεῖν] ἀναγκάζοιτο ὁ Τισσαφέρνης διὰ τὸ ὑποπτεύεσθαι ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων.

κ Τὸ στράτευμα διαλλάξειν] τὸ ἐν τῇ Σάμῳ δηλονότι.

γρ. διαφανές

γρ. Σκελίου

γρ. ἀσπουδῇ πάνυ τούς

ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους ἔργῳ καὶ μὴ ὀνόματι χρῆναι ἀποδεικνύναι, καὶ τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν καθιστάναι. ἦν δὲ τοῦτο μὲν, σχῆμα πολιτικὸν τοῦ λόγου αὐτοῖς, κατ' ἰδίας δὲ φιλοτιμίας οἱ πολλοὶ αὐτῶν τῷ τοιούτῳ προσέκειντο, ἐν ᾧπερ καὶ μάλιστα ὀλιγαρχία ἐκ δημοκρατίας γενομένη ἀπόλλυται. πάντες γὰρ αὐθημερὸν ἀξιοῦσιν οὐχ ὅπως ἴσοι, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος εἶναι. ἐκ δὲ δημοκρατίας αἱρέσεως γιγνομένης ῥᾷον τὰ ἀποβαίνοντα ὡς οὐκ ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἐλασσούμενός τις φέρει. σαφέστατα δ' αὐτοὺς ἐπῆρε τὰ ἐν τῇ Σάμῳ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἰσχυρὰ ὄντα, καὶ ὅτι αὐτοῖς οὐκ ἐδόκει μόνιμον τὸ τῆς ὀλιγαρχίας ἔσεσθαι. ἠγωνίζετο οὖν εἷς ἕκαστος [προβολὴν] αὐτὸς πρῶτος προστάτης τοῦ δήμου γενέσθαι. οἱ δὲ τῶν τετρακοσίων, μάλιστα ἐναντίοι ὄντες τῷ τοιούτῳ εἴδει, καὶ προεστῶτες, Φρύνιχός τε, ὃς καὶ στρατηγήσας ἐν τῇ Σάμῳ ποτὲ, τῷ Ἀλκιβιάδῃ τότε διηνέχθη, καὶ Ἀρίσταρχος, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἐκ πλείστου ἐναντίος τῷ δήμῳ, καὶ Πείσανδρος, καὶ Ἀντιφῶν, καὶ ἄλλοι οἱ δυνατώτατοι, πρότερόν τε, ἐπεὶ τάχιστα κατέστησαν, καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ σφῶν ἐς δημοκρατίαν ἀπέστη, πρέσβεις τε ἀπέστελλον σφῶν ἐς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν προυθυμοῦντο, καὶ τὸ ἐν τῇ Ἠετιωνείᾳ καλούμενον τεῖχος ἐποιοῦντο, πολλῷ τε μᾶλλον ἔτι ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐκ τῆς Σάμου πρέσβεις σφῶν ἦλθον, ὁρῶντες τούς τε πολλοὺς, καὶ σφῶν τοὺς δοκοῦντας πρότερον πιστοὺς εἶναι, μεταβαλλομένους. καὶ ἀπέστειλαν μὲν Ἀντιφῶντα καὶ Φρύνιχον καὶ ἄλλους δέκα κατὰ τάχος, φοβούμενοι καὶ τὰ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐκ τῆς Σάμου, ἐπιστείλαντες παντὶ τρόπῳ ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτὸς ξυναλλαγῆναι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. ᾠκοδόμουν δὲ ἔτι προθυμότερον τὸ ἐν τῇ Ἠετιωνείᾳ τεῖχος. ἦν δὲ τοῦ τείχους ἡ γνώμη αὕτη (ὡς ἔφη Θηραμένης, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ) οὐχ ἵνα τοὺς ἐν Σάμῳ, ἢν βίᾳ ἐπιπλέωσι, μὴ δέξωνται ἐς τὸν Πειραιᾶ, ἀλλ' ἵνα τοὺς πολεμίους μᾶλλον, ὅταν βούλωνται, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ δέξωνται. χηλὴ γάρ ἐστι τοῦ Πειραιῶς ἡ Ἠετιώνεια, καὶ παρ' αὐτὴν εὐθὺς ὁ ἔσπλους ἐστίν. ἐτειχίζετο οὖν οὕτω ξὺν τῷ πρότερον πρὸς ἤπειρον ὑπάρχοντι τείχει, ὥστε καθεζομένων ἐς αὐτὸ ἀνθρώπων ὀλίγων, ἄρχειν τοῦ γε ἔσπλου. ἐπ' αὐτὸν γὰρ τὸν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ λιμένος στενοῦ ὄντος τὸν ἕτερον πύργον ἐτελεύτα τό, τε παλαιὸν τὸ πρὸς ἤπειρον, καὶ τὸ καινὸν τὸ ἐντὸς τεῖχος, τειχιζόμενον πρὸς θάλασσαν. διῳκοδόμησαν δὲ καὶ στοὰν ἥπερ ἦν μεγίστη, καὶ ἐγγύτατα τούτου εὐθὺς ἐχομένη ἐν τῷ Πειραιεῖ, καὶ ἦρχον αὐτοὶ αὐτῆς, ἐς ἣν καὶ τὸν σῖτον ἠνάγκαζον πάντας, τὸν ὑπάρχοντά τε καὶ τὸν ἐπιπλέοντα, ἐξαιρεῖσθαι, καὶ ἐντεῦθεν προαιροῦντας πωλεῖν. ταῦτ' οὖν ἐκ πλείονος ὁ Θηραμένης διεθρόει, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος πρέσβεις οὐδὲν πράξαντες ἀνεχώρησαν τοῖς ξύμπασι ξυμβατικὸν, φάσκων κινδυνεύσειν τὸ τεῖχος τοῦτο, καὶ τὴν πόλιν διαφθεῖραι. ἅμα γὰρ καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐτύγχανον, Εὐβοέων ἐπικαλουμένων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον, δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες (ὧν ἦσαν καὶ ἐκ Τάραντος καὶ ἐκ Λοκρῶν Ἰταλιώτιδες, καὶ Σικελικαί τινες) ὁρμοῦσαι ἤδη ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς, καὶ παρασκευαζόμεναι τὸν ἐς τὴν Εὔβοιαν πλοῦν. ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἡγησανδρίδας Ἡγησάνδρου Σπαρτιάτης, ἃς ἔφη Θηραμένης οὐκ Εὐβοίᾳ μᾶλλον ἢ τοῖς τειχίζουσι τὴν Ἠετιώνειαν προσπλεῖν, καὶ εἰ μή τις ἤδη φυλάξεται, λήσειν διαφθαρέντας. ἦν δέ τι καὶ τοιοῦτον ἀπὸ τῶν τὴν κατηγορίαν ἐχόντων, καὶ οὐ πάνυ διαβολὴ μόνον τοῦ λόγου. ἐκεῖνοι γὰρ μάλιστα μὲν ἐβούλοντο ὀλιγαρχούμενοι ἄρχειν καὶ

γρ. ῥᾷστα

γρ. χηλὴ

γρ. ἐπίπλους

γρ. καθεζομένοις ἐς αὐτὸν ἀνθρώποις ὀλίγοις

γρ. οἱ αὐτοί

γρ. φάσκοντες

γρ. διαβό λιμον ὂν τῷ

α Ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους] οὐκ αὐτό καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀλλὰ, ὡς λεγόμενον, οὐ τόδε, ἀλλὰ τόδε· ἔστι δὲ παρακελευστικὸν, ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ, Ἀλλ' ἄγε, μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα. ἡ δὲ διάνοια, οἱ περὶ τὸν Θηραμένην ἄρχοντες τότε τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ μετασχόντες αὐτῆς ἐν πρώτοις, ὀρεγόμενοι δὲ δημοκρατίας, ἔλεγον οὐχ ὅτι ἀπαλλακτικῶς ἔχουσι τῆς ὀλιγαρχίας, (ὅπερ ἦν ἀληθές) ἀλλ' ὅτι φοβοῦνται τοὺς ἐν Σάμῳ καὶ Ἀλκιβιάδην, καὶ τοὺς ἀπιόντας εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις, μή τι οὗτοι κακὸν ἐργάζωνται τὴν πόλιν, ὀλιγαρχίας γενομένης. ἤδη οὖν ἠξίουν τοὺς πεντακισχιλίους καθιστάναι. β Πολιτικὸν] ἤγουν δημοκρατικόν. γ Αὐθημερὸν] ἤγουν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. δ Ἐκ δὲ δημοκρατίας αἱρέσεως γιγνομένης] ἀντὶ τοῦ, ἐν δημοκρατίᾳ δὲ ἄρχοντός τινος αἱρεθέντος, ἢ προκύπτοντός τινος, ῥᾳδίως φέρουσιν οἱ μὴ τυχόντες ὡς ὑπὸ ὁμοίων· οὐ γὰρ ὁμοίου ἀνδρὸς νομίζουσιν ἀλλὰ κρείσσονος ἐλασσοῦσθαι. ε Τῷ τοιούτῳ εἴδει] τῷ τῆς δημοκρατίας δηλονότι, ἤγουν καταστάσει. ζ Ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα] τοῖς ἰσχυροτάτοις. η Καὶ τὰ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐκ τῆς Σάμου] ἤγουν ἐν Ἀθήναις. θ Ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτὸς] ὅστις τρόπος ἐστὶν, ὡς νῦν αἱ ἐκ τρόπου. ι Ἦν δὲ τοῦ τείχους ἡ γνώμη] ἦν ὁ σκοπὸς τῆς οἰκοδομίας τοῦ τείχους. κ Ὥστε καθεζομένων] ὥστε τοὺς αὐτόθι φυλάττοντας τοῦ ἐπίπλου κρατεῖν. λ Καὶ ἐγγύτατα τούτου] τῆς οἰκοδομημένης ἤδη στοᾶς. μ Τὸν ὑπάρχοντα] τὸν ὄντα ἐν τῇ πόλει. ν Καὶ τὸν ἐπιπλέοντα] τὸν ἔξωθεν ἐρχόμενον. ξ Ἐξαιρεῖσθαι] ἐκβάλλειν. ο Ὁ Θηραμένης διεθρόει] θροῦν ἐποίει διὰ τῆς βοῆς, ἤγουν ἐφήμιζεν. π Οὐδὲν πράξαντες ἀνεχώρησαν τοῖς ξύμπασι ξυμβατικὸν] οὐκ ἴσχυσαν γὰρ πᾶσι Λακεδαιμονίοις συμβῆναι, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν. ρ Ἐπικαλουμένων] ἐφελκομένων. σ Ὁρμοῦσαι ἤδη ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς] καθ' ὃ ὑπέβαινε τοῦτο αὐτόπτης τῷ, δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες. τ Καὶ εἰ μή τις ἤδη φυλάξεται] ἤγουν φυλακὴν ἕξει. υ Ἦν δέ τι καὶ τοιοῦτον] ἦν δὲ καὶ τῷ ὄντι ἀληθὲς τὸ φοβεῖσθαι τοὺς περὶ Θηραμένην, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἔχοντας τὴν ὀλιγαρχίαν. ἐφοβοῦντο γὰρ μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἕλωσι τὸ τεῖχος, καὶ οὐ μόνον ψευδῶς τοῦτο ἐλέγετο, καὶ διεβάλλετο. εἰ γὰρ οἱ ὀλιγαρχικοὶ μάλιστα μὲν ἐβούλοντο εἰς ὀλιγαρχίαν ὄντες, ἄρχειν καὶ τῶν συμμάχων· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύναιντο, αὐτονομεῖσθαι γοῦν ἐν ὀλιγαρχίᾳ, ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὰς ναῦς· εἰ δὲ καὶ τούτου διαμάρτοιεν, μὴ ὑπό γε δημοκρατίας αὖθις γενομένης αὐτοὶ διαφθαρῆναι. δῆμον γὰρ νῦν τὴν δημοκρατίαν λέγει.

τῶν ξυμμάχων, εἰ δὲ μή, τάς τε ναῦς καὶ τὰ τείχη ἔχοντες, [α] αὐτονομεῖσθαι· ἐξειργόμενοι δὲ τούτου, μὴ οὖν ὑπὸ τοῦ δήμου τε αὖθις γενομένου αὐτοὶ πρὸ τῶν ἄλλων μάλιστα διαφθαρῆναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολεμίους ἐσαγαγόμενοι, ἄνευ τειχῶν καὶ νεῶν ξυμβῆναι, καὶ ὁπωσοῦν τὰ τῆς πόλεως ἔχειν, εἰ τοῖς γε σώμασι σφῶν ἄδεια ἔσται. διόπερ καὶ τὸ τεῖχος τοῦτο, καὶ πυλίδας ἔχον καὶ ἐσόδους καὶ ἐπεσαγωγὰς τῶν πολεμίων, ἐτείχιζόν τε προθύμως, καὶ φθῆναι ἐβούλοντο ἐξεργασάμενοι. πρότερον μὲν οὖν κατ' ὀλίγους τε καὶ κρύφα μᾶλλον τὰ λεγόμενα ἦν, ἐπειδὴ δὲ ὁ Φρύνιχος ἥκων ἐκ τῆς ἐς Λακεδαίμονα πρεσβείας, πληγεὶς ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινὸς ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ, καὶ οὐ πολὺ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀπελθών, ἀπέθανε παραχρῆμα· καὶ ὁ μὲν πατάξας διέφυγεν, [β] ὁ δὲ ξυνεργὸς Ἀργεῖος ἄνθρωπος, ληφθείς, καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν τετρακοσίων, οὐδενὸς ὄνομα κελεύσαντος εἶπεν, οὐδὲ ἄλλο τι ἢ ὅτι εἰδείη πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐς τοῦ περιπολάρχου καὶ ἄλλοσε κατ' οἰκίας ξυνιόντας· τότε δὴ οὐδενὸς γεγενημένου [γ] ἀπ' αὐτοῦ νεωτέρου, καὶ ὁ Θηραμένης ἤδη θρασύτερον καὶ ὁ Ἀριστοκράτης, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν τετρακοσίων αὐτῶν [δ] καὶ τῶν ἔξωθεν ἦσαν ὁμογνώμονες, ἤεσαν ἐπὶ τὰ πράγματα. ἅμα γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίας αἱ νῆες ἤδη περιπεπλευκυῖαι, καὶ ὁρμισάμεναι ἐς τὴν Ἐπίδαυρον, τὴν Αἴγιναν καταδεδραμήκεσαν. καὶ οὐκ ἔφη ὁ Θηραμένης εἰκὸς εἶναι ἐπ' Εὔβοιαν πλεούσας αὐτάς, ἐς Αἴγιναν κατακολπίσαι, καὶ πάλιν ἐν Ἐπιδαύρῳ ὁρμεῖν, εἰ μὴ παρακληθεῖσαι ἥκοιεν ἐφ' οἷσπερ καὶ αὐτὸς ἀεὶ κατηγόρει. οὐκέτι οὖν οἷόν τε εἶναι ἡσυχάζειν. τέλος δέ, πολλῶν καὶ στασιωτικῶν λόγων καὶ ὑποψιῶν προσγενομένων, καὶ ἔργῳ ἤδη ἥπτοντο τῶν πραγμάτων. οἱ γὰρ ἐν τῷ Πειραιεῖ τὸ τῆς Ἠετιωνείας τεῖχος ὁπλῖται οἰκοδομοῦντες (ἐν οἷς καὶ Ἀριστοκράτης ἦν ταξιαρχῶν, [ε] καὶ τὴν ἑαυτοῦ φυλακὴν ἔχων) ξυλλαμβάνουσιν Ἀλεξικλέα στρατηγὸν ὄντα ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἑταίρους τετραμμένον, καὶ ἐς οἰκίαν ἀγαγόντες εἷρξαν. ξυνεπελάβοντο δὲ ἅμα αὐτοῖς καὶ ἄλλοι, καὶ Ἕρμων τῶν περιπόλων τις τῶν Μουνυχίασι τεταγμένων ἄρχων. τὸ δὲ μέγιστον, τῶν ὁπλιτῶν τὸ στῖφος ταῦτα ἐβούλετο. ὡς δὲ ἐσηγγέλθη τοῖς τετρακοσίοις (ἔτυχον δὲ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ξυγκαθήμενοι) εὐθύς, [ζ] πλὴν ὅσοις μὴ βουλομένοις ταῦτα ἦν, ἕτοιμοι ἦσαν ἐς τὰ ὅπλα ἰέναι, καὶ τῷ Θηραμένει καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἠπείλουν. ὁ δέ, ἀπολογούμενος, ἕτοιμος ἔφη εἶναι ξυναφαιρησόμενος ἰέναι ἤδη. καὶ παραλαβὼν ἕνα τῶν στρατηγῶν, ὅστις ἦν αὐτῷ ὁμογνώμων, ἐχώρει ἐς τὸν Πειραιᾶ. ἐβοήθει δὲ καὶ Ἀρίσταρχος, καὶ τῶν ἱππέων νεανίσκοι. ἦν δὲ θόρυβος πολὺς καὶ [η] ἐκπληκτικός. οἵ τε γὰρ ἐν τῷ ἄστει ἤδη ᾤοντο τόν τε Πειραιᾶ κατειλῆφθαι, καὶ τὸν ξυνειλημμένον τεθνάναι, οἵ τε ἐν τῷ Πειραιεῖ, τοὺς ἐκ τοῦ ἄστεος ὅσον οὐκ ἐπὶ σφᾶς παρεῖναι. μόλις δὲ τῶν τε πρεσβυτέρων διακωλυόντων τοὺς ἐν τῷ ἄστει διαθέοντας, καὶ ἐπὶ τὰ ὅπλα φερομένους, καὶ Θουκυδίδου τοῦ Φαρσαλίου τοῦ προξένου τῆς πόλεως παρόντος, καὶ προθύμως ἐμποδών τε ἑκάστοις γιγνομένου, καὶ ἐπιβοωμένου μή, ἐφεδρευόντων ἐγγὺς τῶν πολεμίων, ἀπολέσαι τὴν πατρίδα, ἡσύχασάν τε, καὶ σφῶν αὐτῶν ἀπέσχοντο. καὶ ὁ μὲν Θηραμένης, ἐλθὼν ἐς τὸν Πειραιᾶ (ἦν δὲ καὶ αὐτὸς στρατηγὸς) [θ] ὅσον ἀπὸ βοῆς ἕνεκα, ὠργίζετο τοῖς ὁπλίταις. ὁ δὲ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἐναντίοι [ι] τῷ πλήθει ἐχαλέπαινον. οἱ δὲ ὁπλῖται [κ] ὁμόσε τε ἐχώρουν οἱ πλεῖστοι τῷ ἔργῳ, καὶ οὐ μετεμέλοντο, καὶ τὸν Θηραμένην ἠρώτων εἰ δοκεῖ αὐτῷ ἐπ' ἀγαθῷ τὸ τεῖχος οἰκοδομεῖσθαι, καὶ εἰ ἄμεινον εἶναι καθαιρεθέν. ὁ δέ, εἴπερ καὶ ἐκείνοις δοκεῖ καθαιρεῖν, καὶ ἑαυτῷ ἔφη ξυνδοκεῖν. καὶ ἐντεῦθεν εὐθὺς ἀναβάντες οἵ τε ὁπλῖται καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνθρώπων, κατέσκαπτον τὸ τείχισμα. ἦν δὲ πρὸς τὸν ὄχλον ἡ παράκλησις, ὡς χρή, ὅστις τοὺς πεντακισχιλίους βούλεται ἄρχειν ἀντὶ τῶν τετρακοσίων, [λ] ἰέναι ἐπὶ τὸ ἔργον. [μ] ἐπεκρύπτοντο γὰρ ὅμως ἔτι τῶν

α Αὐτονομεῖσθαι] τοῖς ἰδίοις νόμοις χρῆσθαι.

β Ὁ δὲ ξυνεργὸς] συναίτιος.

γ Ἀπ' αὐτοῦ] ἤγουν μετὰ τὸν φόνον τοῦ Φρυνίχου.

δ Καὶ τῶν ἔξωθεν] τῶν τετρακοσίων δηλονότι.

ε Καὶ τὴν ἑαυτοῦ φυλακὴν ἔχων] ἤγουν τοὺς ἑαυτοῦ φύλακας.

ζ Πλὴν ὅσοις μὴ βουλομένοις] πλὴν ὅσοι μὴ ἐβούλοντο δηλαδὴ ὀλιγαρχεῖσθαι.

η Ἐκπληκτικὸς] ἤγουν ἔκπληξιν ποιῶν τοῖς ἀκούουσι.

θ Ὅσον ἀπὸ βοῆς] ἤγουν ἀπὸ βοῆς, καὶ οὐκ ἀληθῶς.

ι Τῷ πλήθει ἐχαλέπαινον] τῷ δημοτικῷ δηλονότι. γράφεται, τῷ ἀληθεῖ ἐχαλέπαινον.

κ Ὁμόσε τε ἐχώρουν οἱ πλεῖστοι τῷ ἔργῳ] ἤγουν, ἐβούλοντο συμπλακῆναι τῇ πράξει.

λ Ἰέναι ἐπὶ τὸ ἔργον] ἤγουν ἐπὶ τὸ καταβαλεῖν τὸ τεῖχος.

μ Ἐπεκρύπτοντο γὰρ ὅμως ἐπὶ τῶν πεντακισχιλ.] ὅσοις ἦν βουλομένοις δημοκρατεῖσθαι τὴν πόλιν, οὗτοι δὴ μόνως προσηγόρευον τὴν κατάστασιν ἣν ἐβούλοντο γενέσθαι, φοβούμενοι τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὑπαλλάττοντες, πεντακισχιλίους ἐκάλουν.

γρ. καὶ

γρ. τεταγμένον

γρ. τὸ

γρ. ὅσον ἔπω

γρ. ἀληθεῖ

πεντακισχιλίων τῷ ὀνόματι, μὴ ἄντικρυς δῆμον ὅστις βούλεται ἄρχειν ὀνομάζειν, φοβούμενοι μὴ τῷ ὄντι ὦσι, καὶ πρός τινα εἰπών τις τι ἀγνοίᾳ σφαλῇ. καὶ οἱ τετρακόσιοι διὰ τοῦτο οὐκ ἤθελον τοὺς πεντακισχιλίους οὔτε εἶναι, οὔτε μὴ ὄντας δήλους εἶναι· τὸ μὲν καταστῆσαι μετόχους τοσούτους, ἄντικρυς ἂν δῆμον ἡγούμενοι, τὸ δ' αὖ ἀφανὲς, φόβον ἐς ἀλλήλους παρέξειν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, οἱ μὲν τετρακόσιοι ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθορυβημένοι ξυνελέγοντο, οἱ δ' ἐν τῷ πειραιεῖ ὁπλῖται τόν τε Ἀλεξικλέα, ὃν ξυνέλαβον, ἀφέντες, καὶ τὸ τείχισμα καθελόντες, ἐς τὸ πρὸς τῇ μουνυχίᾳ Διονυσιακὸν θέατρον ἐλθόντες, καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα, ἐξεκλησίασάν τε, καὶ δόξαν αὐτοῖς, εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ ἔθεντο αὖ ἐν τῷ ἀνακείῳ τὰ ὅπλα. ἐλθόντες δὲ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων τινὲς ᾑρημένοι, πρὸς αὐτοὺς ἀνὴρ ἀνδρὶ διελέγοντό τε, καὶ ἔπειθον οὓς ἴδοιεν ἀνθρώπους ἐπιεικεῖς, αὐτούς τε ἡσυχάζειν, καὶ τοὺς ἄλλους παρακατέχειν, λέγοντες, τούς τε πεντακισχιλίους ἀποφαίνειν, καὶ ἐκ τούτων ἐν μέρει, ᾗ ἂν τοῖς πεντακισχιλίοις δοκῇ, τοὺς τετρακοσίους ἔσεσθαι· τέως δὲ τὴν πόλιν μηδενὶ τρόπῳ διαφθείρειν, μηδ' εἰς τοὺς πολεμίους ἀνῶσαι. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος τῶν ὁπλιτῶν, ἀπὸ πολλῶν καὶ πρὸς πολλοὺς λόγων γιγνομένων, ἠπιώτερον ἦν ἢ πρότερον, καὶ ἐφοβεῖτο μάλιστα περὶ τοῦ παντὸς πολιτικοῦ. ξυνεχώρησάν τε ὥστ' ἐς ἡμέραν ῥητὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τῷ Διονυσίῳ περὶ ὁμονοίας. ἐπεὶ δὲ ἐπῆλθεν ἡ ἐν Διονύσου ἐκκλησία, καὶ ὅσον οὐ ξυνειλεγμένοι ἦσαν, ἀγγέλλονται αἱ δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες καὶ ὁ Ἡγησανδρίδας ἀπὸ τῶν μεγάρων τὴν σαλαμῖνα παραπλεῖν. καὶ πᾶς τις τῶν ὁπλιτῶν αὐτὸ τοῦτο ἐνόμιζεν εἶναι τὸ πάλαι λεγόμενον ὑπὸ Θηραμένους καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ὡς ἐς τὸ τείχισμα ἔπλεον αἱ νῆες, καὶ χρησίμως ἐδόκει καταπεπτωκέναι. ὁ δὲ Ἡγησανδρίδας τάχα μέν τι καὶ ἀπὸ ξυγκειμένου λόγου, περί τε τὴν ἐπίδαυρον καὶ ταύτῃ ἀνεστρέφετο, εἰκὸς δ' αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν παρόντα στασιασμὸν τῶν ἀθηναίων, δι' ἐλπίδος ὡς κἂν ἐς δέον παραγίγνοιτο, ταύτῃ ἀνέχειν. οἱ δ' αὖ ἀθηναῖοι, ὡς ἠγγέλθη αὐτοῖς, εὐθὺς δρόμῳ ἐς τὸν πειραιᾶ πανδημεὶ ἐχώρουν, ὡς τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος ἢ ἀπὸ τῶν πολεμίων, οὐχ ἑκὰς ἀλλὰ πρὸς τῷ λιμένι ὄντος. καὶ οἱ μὲν ἐς τὰς παρούσας ναῦς ἐσέβαινον, οἱ δὲ ἄλλας καθεῖλκον, οἱ δέ τινες ἐπὶ τὰ τείχη καὶ τὸ στόμα τοῦ λιμένος παρεβοήθουν. αἱ δὲ τῶν πελοποννησίων νῆες, παραπλεύσασαι καὶ περιβαλοῦσαι σούνιον, ὁρμίζονται μεταξὺ θορικοῦ τε καὶ πρασιῶν· ὕστερον δὲ ἀφικνοῦνται ἐς ὠρωπόν. ἀθηναῖοι δὲ κατὰ τάχος καὶ ἀξυγκροτήτοις πληρώμασιν ἀναγκασθέντες χρήσασθαι, οἷα πόλεώς τε στασιαζούσης, καὶ περὶ τοῦ μεγίστου βουλόμενοι ἐν τάχει βοηθῆσαι (εὔβοια γὰρ αὐτοῖς, ἀποκεκλῃσμένης τῆς ἀττικῆς, πάντα ἦν) πέμπουσι Θυμοχάρην στρατηγὸν καὶ ναῦς ἐς ἐρέτριαν. ὧν ἀφικομένων, ξὺν ταῖς πρότερον ἐν εὐβοίᾳ οὔσαις, ἓξ καὶ τριάκοντα ἐγένοντο· καὶ εὐθὺς ναυμαχεῖν ἠναγκάζοντο· ὁ γὰρ Ἡγησανδρίδας ἀριστοποιησάμενος ἐκ τοῦ ὠρωποῦ ἀνῆγε τὰς ναῦς· διέχει δὲ μάλιστα ὁ ὠρωπὸς τῆς τῶν ἐρετριέων πόλεως, θαλάσσης μέτρον ἑξήκοντα σταδίους. ὡς οὖν ἐπέπλει, εὐθὺς ἐπλήρουν καὶ οἱ ἀθηναῖοι τὰς ναῦς, οἰόμενοι σφίσι παρὰ ταῖς ναυσὶ τοὺς στρατιώτας εἶναι. οἱ δὲ ἔτυχον οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἄριστον ἐπισιτιζόμενοι, (οὐδὲν γὰρ ἐπωλεῖτο ἀπὸ προνοίας τῶν ἐρετριέων) ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπ' ἔσχατα τοῦ ἄστεος οἰκιῶν, ὅπως σχολῇ πληρουμένων φθάσειαν οἱ πολέμιοι προσπεσόντες, καὶ ἐξαναγκάσειαν τοὺς ἀθηναίους οὕτως ὅπως τύχοιεν ἀνάγεσθαι. σημεῖον δὲ αὐτοῖς, ἐς τὸν ὠρωπὸν ἐκ τῆς ἐρετρίας ὁπότε χρὴ ἀνάγεσθαι, ἤρθη. διὰ τοιαύτης δὴ παρασκευῆς οἱ ἀθηναῖοι ἀναγόμενοι, καὶ ναυμαχήσαντες ὑπὲρ τοῦ λιμένος τῶν ἐρετριέων, ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὅμως καὶ ἀντέσχον· ἔπειτα ἐς φυγὴν τραπόμενοι, καταδιώκονται ἐς τὴν γῆν. καὶ ὅσοι μὲν αὐτῶν πρὸς τὴν πόλιν τῶν ἐρετριέων ὡς φιλίαν καταφεύγουσι, χαλεπώτατα ἔπραξαν, φονευόμενοι ὑπ' αὐτῶν· οἱ δὲ, ἐς τὸ ἐπιτείχισμα τὸ

γρ. συνῆλθεν ἐν Διονυσίῳ ἡ ἐκκλ. — γρ. τῶν ἄλλων ὁπλ. — γρ. ὑπερβαλοῦσαι — γρ. μᾶλλον — γρ. χείρω

α Μὴ ἄντικρυς δῆμον] καθ' ὑπερβατόν, ὅστις βούλεται τὸν δῆμον ἄρχειν, μὴ ἄντικρυς ὀνομάζειν. ἔνιοι δὲ οὕτως ἐδέξαντο, ὅστις αὖ τὸ ἐβούλετο ἄρχειν δημοκρατίας κατάστασιν ὀνομάζειν, ἀλλὰ πεντακισχιλίους, ὡς καὶ αὐτὸς μεθέξων αὐτῆς. β Φοβούμενοι μὴ τῷ ὄντι] φοβούμενοι δηλαδὴ μή τις εἰπὼν ὅτι ὀρέγεται δημοκρατίας, πρός τινα ὃς ἐστι τῶν πεντακισχιλίων, ἀγνοῶν ὅτι ἐστὶν εἷς ἐκείνων, ἐν κινδύνῳ γένηται. γ Τὸ δ' αὖ ἀφανὲς, φόβον ἐς ἀλλήλους παρέξειν] ἀλλήλου δὲ (φησὶν) ὄντες ὅτι εἰσὶ πεντακισχίλιοι, φόβον παρασκευάσειν τοῦτο καὶ ὑποψίαν τοῖς ἀθηναίοις πρὸς ἀλλήλους. ἕκαστος γὰρ τὸν πέλας ᾤετο τῶν πεντακισχιλίων εἶναι. δ Καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα] ὁπλισθέντες. ε Καὶ ἔθεντο αὖ] αὖθις ἀπέθεντο. ζ Καὶ τοὺς ἄλλους παρακατέχειν] καὶ τοὺς ἄλλους ἡσυχάζοντας παρακατέχειν εἰς τοὺς πολεμίους. η Ἐν μέρει] ἤγουν, κατὰ μέρος τῶν πεντακισχιλίων. θ Περὶ τοῦ παντὸς πολιτικοῦ] ἤγουν περὶ τῆς πάσης πολιτείας. ι Ξυνεχώρησάν τε] ἤγουν συνέδραμον, ὡμονόησαν. κ Ἀπὸ ξυγκειμένου λόγου] ἤτοι προδοσίας. λ Δι' ἐλπίδος] λεγόμενον δηλονότι. μ Ταύτῃ ἀνέχειν] ἤγουν ἀπέχειν. ν Ἢ ἀπὸ τῶν πολεμίων] περιαιρετέον τὸ ἢ σύνδεσμον. ξ Καὶ περιβαλοῦσαι] ἤγουν περικλώσασαι. ο Καὶ ἀξυγκροτήτοις] ἤγουν ἑτοίμοις ναυσίν. π Ἀποκεκλῃσμένης] ἐκ εἰσαγομένων δηλονότι κατὰ θάλασσαν τῶν ἐπιτηδείων. ρ Θαλάσσης μέτρον ἑξήκ.] ἤτοι οἱ ἑξήκοντα στάδιοι πάντες θαλάττιά εἰσιν. σ Ἐπισιτιζόμενοι] αὐτὸ τὸ λαμβάνοντες. τ Ἀπὸ προνοίας τῶν ἐρετριέων] ἀντὶ τοῦ, ἀπὸ γνώμης καὶ παρασκευῆς. υ Ὅπως σχολῇ πληρουμένων] ἤγουν ῥᾳδίως πληρουμένων τῶν νεῶν.

ἐν τῇ ἐρετρίᾳ, ὃ εἶχον αὐτοί, α περιγίγνονται, καὶ ὅσαι ἐς χαλκίδα ἀφικνοῦνται τῶν νεῶν. λαβόντες δὲ οἱ πελοποννήσιοι δύο καὶ εἴκοσι ναῦς τῶν ἀθηναίων, καὶ ἄνδρας, τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ ζωγρήσαντες, τροπαῖον ἔστησαν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον εὔβοιάν τε ἅπασαν ἀποστήσαντες, πλὴν ὠρεοῦ (ταύτην δὲ αὐτοὶ ἀθηναῖοι εἶχον) καὶ τἆλλα τὰ περὶ αὐτὴν καθίσαντο. τοῖς δὲ ἀθηναίοις ὡς ἦλθε β τὰ περὶ τὴν εὔβοιαν γεγενημένα, ἔκπληξις μεγίστη δὴ τῶν πρὶν παρέστη. οὔτε γὰρ ἡ ἐν τῇ σικελίᾳ ξυμφορά, καίπερ μεγάλη τότε δόξασα εἶναι, οὔτε ἄλλο οὐδέν πω οὕτως ἐφόβησεν. ὅπου γὰρ στρατοπέδου τε τοῦ ἐν σάμῳ ἀφεστηκότος, ἄλλων τε νεῶν οὐκ οὐσῶν, οὐδὲ τῶν ἐσβησομένων, αὐτῶν τε στασιαζόντων, καὶ ἄδηλον ὂν ὁπότε σφίσιν αὐτοῖς ξυρράξουσι, τοσαύτη ἡ ξυμφορὰ ἐπεγεγένητο, ἐν ᾗ ναῦς τε, καί, τὸ μέγιστον, εὔβοιαν ἀπολωλέκεσαν, ἐξ ἧς πλείω ἢ τῆς ἀττικῆς ὠφελοῦντο, πῶς οὐκ εἰκότως ἠθύμουν; μάλιστα γ δ' αὐτοὺς καὶ δι' ἐγγυτάτου ἐθορύβει, εἰ οἱ πολέμιοι τολμήσουσι, νενικηκότες, εὐθὺς σφῶν ἐπὶ τὸν πειραιᾶ ἐρῆμον ὄντα νεῶν πλεῖν· καὶ ὅσον οὐκ ἤδη ἐνόμιζον αὐτοὺς παρεῖναι, ὅπερ ἄν, εἰ τολμηρότεροι ἦσαν, ῥᾳδίως ἂν ἐποίησαν, δ καὶ διέστησαν ἂν ἔτι μᾶλλον τὴν πόλιν εἰ ἐπολιόρκουν μένοντες, καὶ τὰς ἀπ' ἰωνίας ναῦς ἠνάγκασαν ἄν, καίπερ πολεμίας οὔσας τῇ ὀλιγαρχίᾳ, τοῖς σφετέροις οἰκείοις καὶ τῇ ξυμπάσῃ πόλει βοηθῆσαι. ε καὶ ἐν τούτῳ ἑλλήσποντός τε ἂν ἦν αὐτοῖς, καὶ ἰωνία, καὶ αἱ νῆσοι, καὶ τὰ μέχρι εὐβοίας, καί, ὡς εἰπεῖν, ἡ ἀθηναίων ἀρχὴ πᾶσα. ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ μόνῳ λακεδαιμόνιοι ἀθηναίοις πάντων δὴ ξυμφορώτατοι προσπολεμῆσαι ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς. διάφοροι γὰρ πλεῖστον ὄντες τὸν τρόπον, οἱ μέν, ὀξεῖς, οἱ δέ, βραδεῖς· καὶ οἱ μέν, ἐπιχειρηταί, οἱ δέ, ἄτολμοι, ζ ἄλλως τε καὶ ναυτικῇ ἀρχῇ πλεῖστα ὠφέλουν. ἔδειξαν δὲ οἱ συρακούσιοι. μάλιστα γὰρ ὁμοιότροποι γενόμενοι, ἄριστα καὶ προσεπολέμησαν. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς ἠγγελμένοις οἱ ἀθηναῖοι ναῦς τε εἴκοσιν ὅμως ἐπλήρουν, καὶ ἐκκλησίαν ξυνέλεγον, μίαν μὲν εὐθὺς τότε πρῶτον ἐς τὴν πύκνα καλουμένην, οὗπερ καὶ ἄλλοτε εἰώθεσαν, ἐν ᾗπερ καὶ τοὺς τετρακοσίους καταπαύσαντες, τοῖς πεντακισχιλίοις ἐψηφίσαντο τὰ πράγματα παραδοῦναι· εἶναι δὲ αὐτῶν, ὁπόσοι ὅπλα παρέχονται, καὶ μισθὸν μηδένα φέρειν μηδεμιᾷ ἀρχῇ· εἰ δὲ μή, ἐπάρατον ἐποιήσαντο. ἐγίγνοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον πυκναὶ ἐκκλησίαι, ἀφ' ὧν καὶ νομοθέτας καὶ τἆλλα ἐψηφίσαντο ἐς τὴν πολιτείαν. καὶ οὐχ ἥκιστα δὴ τὸν πρῶτον χρόνον ἐπί γε ἐμοῦ ἀθηναῖοι φαίνονται εὖ πολιτεύσαντες. μετρία γὰρ ἥ τε ἐς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλοὺς ξύγκρασις ἐγένετο, καὶ ἐκ πονηρῶν τῶν πραγμάτων η γενομένων τοῦτο πρῶτον ἀνήνεγκε τὴν πόλιν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλους μετ' αὐτοῦ κατιέναι· καὶ παρά τε ἐκεῖνον καὶ παρὰ τὸ ἐν σάμῳ στρατόπεδον πέμψαντες, διεκελεύοντο ἀνθάπτεσθαι τῶν πραγμάτων. ἐν δὲ τῇ μεταβολῇ ταύτῃ εὐθὺς οἱ μὲν περὶ τὸν Πείσανδρον καὶ Ἀλεξικλέα, καὶ ὅσοι ἦσαν τῆς ὀλιγαρχίας μάλιστα, ὑπεξέρχονται ἐς τὴν δεκέλειαν. Ἀρίσταρχος δὲ αὐτῶν μόνος (ἔτυχε γὰρ καὶ στρατηγῶν) λαβὼν κατὰ τάχος τοξότας τινὰς τοὺς βαρβαρωτάτους, ἐχώρει πρὸς τὴν οἰνόην. ἦν δὲ ἀθηναίων ἐν μεθορίοις τῆς βοιωτίας τεῖχος. θ ἐπολιόρκουν δ' αὐτὸ διὰ ξυμφορὰν σφίσιν ἐκ τῆς οἰνόης γενομένην ἀνδρῶν ἐκ δεκελείας ἀναχωρούντων διαφθορᾶς οἱ κορίνθιοι, ἐθελοντηδὸν προσκαλέσαντες τοὺς βοιωτούς. κοινολογησάμενος οὖν αὐτοῖς ὁ Ἀρίσταρχος, ἀπατᾷ τοὺς ἐν τῇ οἰνόῃ, λέγων ὡς καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει τἆλλα ξυμβεβήκασι λακεδαιμονίοις, κἀκείνους δεῖ βοιωτοῖς τὸ χωρίον παραδοῦναι· ἐπὶ τούτοις γὰρ ξυμβεβάσθαι. οἱ δέ, πιστεύσαντες ὡς ἀνδρὶ στρατηγῷ, καὶ οὐκ εἰδότες οὐδέν, διὰ τὸ πολιορκεῖσθαι, ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται. τούτῳ μὲν τῷ τρόπῳ οἰνόην τε ληφθεῖσαν βοιωτοὶ κατέλαβον, καὶ ἡ ἐν ταῖς ἀθήναις ὀλιγαρχία καὶ στάσις ἐπαύσατο. ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ ἐν τῇ μιλήτῳ πελοποννήσιοι, ὡς τροφήν τε οὐδεὶς

α Περιγίγνονται] περισώζονται.

β Τὰ περὶ τὴν εὔβοιαν γεγενημένα] ἤγουν, τὸ μήνυμα τῶν ἐν τῇ εὐβοίᾳ γενομένων.

γ Καὶ δι' ἐγγυτάτου ἐθορύβει] ἤγουν ἐγγυτάτω ὄντων τῶν πολεμίων.

δ Καὶ διέστησαν ἂν] ἤγουν εἰς στάσιν ἐνέβαλον.

ε Καὶ ἐν τούτῳ ἑλλήσποντός τε ἂν ἦν αὐτοῖς] λείπει, ὑπὸ λακεδαιμονίοις.

ζ Ἄλλως τε καὶ ναυτικῇ ἀρχῇ] ἄλλως τε καὶ ἠπειρῶται ὄντες πρὸς θαλασσοκρατοῦντας.

η Τοῦτο πρῶτον ἀνήνεγκε τὴν πόλιν] αὕτη τε, ἀνενεγκεῖν ἐποίησεν.

θ Ἐπολιόρκουν δ' αὐτὸ] ἐπολιόρκουν οἱ κορίνθιοι, παραλαβόντες τοὺς βοιωτοὺς ἄνευ τῶν ἄλλων συμμάχων δι' ἰδίαν τινὰ συμφοράν. συμφορὰ δὲ τοῖς κορινθίοις ἐγένετο περὶ τὴν οἰνόην, διαφθαρέντων ἀνδρῶν αὐτοῖς ὑπὸ ἀθηναίων ἐκ τῆς οἰνόης ἐξελθόντων. ἀνεχώρουν δὲ ἐκ δεκελείας τιμωρηκότες οἱ κορίνθιοι. τοῖς οὖν τιμωροῖς αὐτῶν πολιορκοῦσι τὴν δεκέλειαν κοινολογησάμενος ὁ Ἀρίσταρχος προδίδωσι τὴν οἰνόην.

γρ. αὐτῇ

γρ. ἀποπλεῖν

γρ. καὶ ἢ διέσ. ἂν ἔτι μ. τ. πόλιν, ἢ ἐπολ.

γρ. ὁπόσοι καὶ ὅπλα

ἐδίδου τοῦ ὑπὸ Τισσαφέρνους τότε ὅτε ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν περὶ ᾗ προσαχθέντων, καὶ αἱ
Φοίνισσαι νῆες οὐδὲ ὁ Τισσαφέρνης που ἧκον, ὅ, τε Φίλιππος ὁ ξυμπεμφθεὶς αὐτῷ,
ἐπεστάλκει Μινδάρῳ τῷ ναυάρχῳ, καὶ ἄλλος Ἱπποκράτης ἀνὴρ Σπαρτιάτης, καὶ ὢν ἐν
Φασήλιδι, ὅτι οὔτε αἱ νῆες παρέσοιντο, πάντα τε ἀδικοῖντο ὑπὸ Τισσαφέρνους, Φαρ
νάβαζός τε ἐπεκαλεῖτο αὐτούς, καὶ ἦν πρόθυμος, κομίσας τὰς ναῦς, καὶ αὐτὸς τὰς λοι
πὰς ἔτι πόλεις τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς ἀποστῆσαι τῶν Ἀθηναίων, ὥσπερ καὶ ὁ Τισσαφέρνης,
ἐλπίζων πλέον τι σχήσειν ἀπ' αὐτοῦ. οὕτω δὴ ὁ Μίνδαρος πολλῷ κόσμῳ, καὶ ἀπὸ πα-
ραγγέλματος αἰφνιδίου, ὅπως λάθοι τοὺς ἐν Σάμῳ, ἄρας ἀπὸ τῆς Μιλήτου ναυσὶ τρι
σὶ καὶ ἑβδομήκοντα, ἔπλει ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. πρότερον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει τῷδε
ἑκκαίδεκα ἐς αὐτὸν νῆες ἐπέπλευσαν, καὶ τῆς Χερρονήσου τι μέρος κατέδραμον. χει-
μασθεὶς δὲ ἀνέμῳ καὶ ἀναγκασθεὶς καταίρει ἐς τὴν Ἴκαρον, καὶ μείνας ἐν αὐτῇ ὑπὸ ἀ-
πλοίας πέντε ἢ ἓξ ἡμέρας, ἀφικνεῖται ἐς τὴν Χίον. ὁ δὲ Θράσυλλος ἐκ τῆς Σάμου, ἐπειδὴ
ἐπύθετο αὐτὸν ἐκ τῆς Μιλήτου ἀπηρκότα, ἔπλει καὶ αὐτὸς ναυσὶ πέντε καὶ πεντήκον-
τα, ἐπειγόμενος μὴ φθάσῃ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἐσπλεύσας. αἰσθόμενος δὲ ὅτι ἐν τῇ
Χίῳ εἴη, καὶ νομίσας αὐτὸν καθέξειν αὐτοῦ, σκοποὺς μὲν κατεστήσατο καὶ ἐν τῇ Λέσβῳ καὶ
ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ, εἰ ἄρα ποι κινοῖντο αἱ νῆες, ὅπως μὴ λάθοιεν. αὐτὸς δὲ ἐς τὴν
Μήθυμναν παραπλεύσας, ἄλφιτά τε καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια παρασκευάζειν ἐκέ-
λευσεν, ὡς, ἢν πλείων χρόνος γίγνηται, ἐκ τῆς Λέσβου τοὺς ἐπίπλους τῇ Χίῳ ποιη-
σόμενος. ἅμα δέ, Ἐρεσὸς γὰρ τῆς Λέσβου ἀφειστήκει, ἐβούλετο ἐπ' αὐτὴν πλεύσας, εἰ δύ-
ναιτο, ἐξελεῖν. Μηθυμναίων γὰρ οὐχ οἱ ἀδυνατώτατοι φυγάδες, διακομίσαντες ἐκ
τῆς Κύμης προσεταιριστοὺς ὁπλίτας ὡς πεντήκοντα, καὶ τῆς ἐκ τῆς ἠπείρου μισθωσάμε
νοι, ξύμπασιν ὡς τριακοσίοις, Ἀναξάρχου Θηβαίου κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἡγουμένου, προσέ
βαλον πρῶτῃ Μηθύμνῃ· καὶ ἀποκρουσθέντες τῆς πείρας διὰ τοὺς ἐκ τῆς Μυτιλή-
νης Ἀθηναίων φρουροὺς προσελθόντας, αὖθις ἔξω μάχῃ ἀπωσθέντες, καὶ διὰ τοῦ ὄ-
ρους κομισθέντες, ἀφιστᾶσι τὴν Ἐρεσόν. πλεύσας οὖν ὁ Θράσυλλος ἐπ' αὐτὴν ναυσὶ διε
νοεῖτο προσβολὴν ποιεῖσθαι. προαφιγμένος δὲ αὐτόσε ἦν καὶ Θρασύβουλος πέντε ναυ
σὶν ἐκ τῆς Σάμου, ὅτε ἠγγέλθη αὐτοῖς ἡ τῶν φυγάδων αὕτη διάβασις. ὑστερήσας δέ, ἐπὶ
τὴν Ἐρεσὸν ἐλθών, ἐφώρμει. προσεγένοντο δὲ καὶ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου τινὲς δύο νῆες
ἐπ' οἴκου ἀνακομιζόμεναι, καὶ Μηθυμναῖαι. καὶ αἱ πᾶσαι νῆες παρῆσαν ἑπτὰ καὶ ἑξή
κοντα, ἀφ' ὧν τῷ στρατεύματι παρεσκευάζοντο, ὡς κατὰ κράτος μηχαναῖς τε καὶ παν-
τὶ τρόπῳ, ἢν δύνωνται, αἱρήσοντες τὴν Ἐρεσόν. ὁ δὲ Μίνδαρος ἐν τούτῳ, καὶ αἱ ἐκ τῆς Χίου
τῶν Πελοποννησίων νῆες, ἐπισιτισάμεναι δυοῖν ἡμέραις, καὶ λαβόντες παρὰ τῶν Χίων
πρὸς τεσσαρακοστὰς ἕκαστος Χίας, τῇ τρίτῃ διὰ ταχέων ἀπαίρουσιν ἐκ τῆς Χίου
πελάγιαι, ἵνα μὴ περιτύχωσι ταῖς ἐν τῇ Ἐρεσῷ ναυσίν, ἀλλὰ ἐν ἀριστερᾷ τὴν Λέσβον
ἔχοντες, ἔπλεον ἐπὶ τὴν ἤπειρον. καὶ προσβαλόντες τῆς Φωκαΐδος ἐς τὸν ἐν Κρατε
ραίοις λιμένα, καὶ ἀριστοποιησάμενοι, παραπλεύσαντες τὴν Κυμαίαν δειπνοποιοῦνται
ἐν Ἀργινούσαις τῆς ἠπείρου, ἐν τῷ ἀντιπέρας τῆς Μυτιλήνης. ἐντεῦθεν δὲ ἔτι πολ-
λῆς νυκτὸς παραπλεύσαντες, καὶ ἀφικόμενοι τῆς ἠπείρου ἐς Ἁρματοῦντα κατ' ἀντι
κρὺ Μηθύμνης, ἀριστοποιησάμενοι, διὰ ταχέων παραπλεύσαντες Λέκτον καὶ Λά-
ρισσαν καὶ Ἀμαξιτόν, καὶ τὰ ταύτῃ χωρία, ἀφικνοῦνται ἐς Ῥοίτειον ἤδη τοῦ Ἑλλησπόν
του πρωΐτερον μέσων νυκτῶν. εἰσὶ δ' αἳ τῶν νεῶν καὶ ἐς Σίγειον κατῆραν, καὶ ἄλλοσε
τῶν ταύτῃ χωρίων. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ Σηστῷ δυοῖν δεούσαις εἴκοσι ναυσὶν ὄντες, ὡς
αὐτοῖς οἵ τε φρυκτωροὶ ἐσήμαινον, καὶ ᾐσθάνοντο τὰ πυρὰ ἐξαίφνης πολλὰ ἐν τῇ πο
λεμίᾳ φανέντα, ἔγνωσαν ὅτι ἐσπλέουσιν οἱ Πελοποννήσιοι. καὶ τῆς αὐτῆς ταύτης νυ-
κτὸς ὡς εἶχον τάχους ὑπομίξαντες τῇ Χερρονήσῳ, παρέπλεον ἐπ' Ἐλαιοῦντος, βου-

Margin (left):
γρ. κομίσασθαι
γρ. αὐθὺς ναυσὶ
γρ. πάσαις ταῖς ναυσὶ
γρ. ἀριστοποιοῦνται
γρ. ἁρματοῦντα

Margin (right):
α Τῶν ὑπὸ Τισσαφέρνους] τῶν κελευσθέντων δηλαδὴ ὑπὸ Τισσαφέρνους, ὅτι αὐτοὺς εἰς ἀπόστασιν ἄγει, τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς ἀποστῆσαι τῶν Ἀθηναίων.
β Πόλεις τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς] τὰς ἐν τῇ ἑαυτοῦ δηλονότι ἀρχῇ, ὅσαι ἔτι ἦσαν ὑπὸ Ἀθηναίοις, πρόθυμος ἦν ὁ Φαρνάβαζος ἀποστῆσαι αὐτῶν, ὥσπερ καὶ ὁ Τισσαφέρνης τὰς ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρχῇ. ἤλπιζε γὰρ ὁ Φαρνάβαζος τούτου γενομένου πλέον τι σχήσειν αὐτός.
γ Κατέδραμον] ἤγουν ἐληΐσαντο.
δ Καὶ νομίσας] ἤγουν μαθών.
ε Ὡς, ἢν πλείων χρόνος γίγνηται] ἤγουν τῆς ἐν τῇ Χίῳ διατριβῆς τοῦ Μινδάρου.
ζ Ἀφ' ὧν τῷ στρατεύματι παρεσκευάζοντο] ἀφ' ὧν δηλαδὴ νεῶν τοὺς στρατιώτας παραλαβόντες παρεσκευάζοντο.
η Χίας] ἀρχαῖα νομίσματα ἐπιχώρια.

λόμενοι ἐκπλεῦσαι ἐς τὴν εὐρυχωρίαν τὰς τῶν πολεμίων ναῦς. ταῖς μὲν ἐν Ἀβύδῳ ἑκκαίδεκα ναυσὶν ἔλαθον, προειρημένης φυλακῆς τῷ φιλίῳ ἐπίπλῳ, ὅπως αὐτῶν ἀνακῶς ἕξουσιν ἢν ἐκπλέωσι· τὰς δὲ μετὰ τοῦ Μινδάρου ἅμα τῇ ἕῳ κατιδόντες, τὴν δίωξιν εὐθὺς ποιούμενοι, οὐ φθάνουσι πάσας, ἀλλ' αἱ μὲν πλείους ἐπὶ τῆς ἠπείρου καὶ Λήμνου διέφυγον, τέσσαρες δὲ τῶν νεῶν αἱ ὕσταται πλέουσαι καταλαμβάνονται παρὰ τὸν Ἐλαιοῦντα. καὶ μίαν μὲν ἐποκείλασαν κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Πρωτεσιλάου, αὐτοῖς ἀνδράσι λαμβάνουσι, δύο δὲ ἑτέρας, ἄνευ τῶν ἀνδρῶν· τὴν δὲ μίαν πρὸς τῇ Ἴμβρῳ κενὴν κατακαίουσι. μετὰ δὲ τοῦτο, ταῖς τε ἐξ Ἀβύδου ξυμμιγείσαις καὶ ταῖς ἄλλαις ξυμπάσαις ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα πολιορκήσαντες Ἐλαιοῦντα ταύτην τὴν ἡμέραν, ὡς οὐ προσεχώρει, ἀπέπλευσαν ἐς Ἄβυδον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ψευσθέντες τῶν σκοπῶν, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενοι σφᾶς λαθεῖν τὸν παράπλουν τῶν πολεμίων νεῶν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν τειχομαχοῦντες, ὡς ᾔσθοντο, εὐθὺς ἀπολιπόντες τὴν Ἐρεσὸν, κατὰ τάχος ἐβοήθουν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ δύο τε ναῦς τῶν Πελοποννησίων αἱροῦσιν, αἳ πρὸς τὸ πέλαγος τότε θρασύτερον ἐν τῇ διώξει ἀπάρασαι, περιέπεσον αὐτοῖς· καὶ ἡμέρᾳ ὕστερον ἀφικόμενοι, ὁρμίζονται ἐς τὸν Ἐλαιοῦντα, καὶ τὰς ἐκ τῆς Ἴμβρου ὅσαι κατέφυγον κομίζονται, καὶ ἐς τὴν ναυμαχίαν πέντε ἡμέρας παρεσκευάζοντο. μετὰ δὲ τοῦτο ἐναυμάχουν τρόπῳ τοιῷδε. οἱ Ἀθηναῖοι παρέπλεον ἐπὶ κέρως ταξάμενοι παρ' αὐτὴν τὴν γῆν, ἐπὶ τῆς Σηστοῦ· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, αἰσθόμενοι ἐκ τῆς Ἀβύδου, ἀντανῆγον καὶ αὐτοί· καὶ ὡς ἔγνωσαν ναυμαχήσοντες, παρέτεινον τὸ κέρας, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι παρὰ τὴν Χερσόνησον, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἰδάκου μέχρι Ἀρριανῶν, νῆες ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα· οἱ δ' αὖ Πελοποννήσιοι, ἀπὸ Ἀβύδου μέχρι Δαρδάνου, νῆες ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα. κέρας δὲ τοῖς μὲν Πελοποννησίοις εἶχον, τὸ μὲν δεξιὸν Συρακούσιοι, τὸ δ' ἕτερον αὐτὸς Μίνδαρος, καὶ τῶν νεῶν αἱ ἄριστα πλέουσαι· Ἀθηναίοις δὲ τὸ μὲν ἀριστερὸν Θράσυλλος, ὁ δὲ Θρασύβουλος τὸ δεξιόν· οἱ δ' ἄλλοι στρατηγοὶ ὡς ἕκαστοι διετάξαντο. ἐπειγομένων δὲ τῶν Πελοποννησίων πρότερόν τε ξυμμίξαι, καὶ κατὰ μὲν τὸ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων ὑπερσχόντες αὐτοὶ τῷ εὐωνύμῳ ἀποκλῇσαι τοῦ ἔξω αὐτοὺς ἔκπλου, εἰ δύναιντο, κατὰ δὲ τὸ μέσον, ἐξῶσαι πρὸς τὴν γῆν οὐχ ἑκὰς οὖσαν, οἱ Ἀθηναῖοι γνόντες, ᾗ μὲν ἐβούλοντο ἀποφράξασθαι αὐτοὺς οἱ ἐναντίοι, ἀντεπεξῆγον, καὶ περιεγίγνοντο τῷ πλῷ· τὸ δ' εὐώνυμον αὐτοῖς ὑπερεβεβλήκει ἤδη τὴν ἄκραν, ἣ Κυνὸς σῆμα καλεῖται. τῷ δὲ μέσῳ, τοιούτου ξυμβαίνοντος, ἀσθενέσι καὶ διεσπασμέναις ταῖς ναυσὶ καθίσταντο, ἄλλως τε καὶ ἐλάσσοσι χρώμενοι τὸ πλῆθος, καὶ τοῦ χωρίου τοῦ περὶ τὸ Κυνὸς σῆμα ὀξεῖαν καὶ γωνιώδη τὴν περιβολὴν ἔχοντος, ὥστε τὰ ἐν τῷ ἐπέκεινα αὐτοῦ γιγνόμενα μὴ κάτοπτα εἶναι. προσπεσόντες οὖν οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τὸ μέσον, ἐξέωσάν τε ἐς τὸ ξηρὸν τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐς τὴν γῆν ἐπεξέβησαν, τῷ ἔργῳ πολὺ περισχόντες. ἀμῦναι δὲ τῷ μέσῳ οὔθ' οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὑπὸ πλήθους τῶν ἐπικειμένων νεῶν ἐδύναντο, οὔθ' οἱ περὶ τὸν Θράσυλλον ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου. ἀφανές τε γὰρ ἦν διὰ τὴν ἄκραν τὸ Κυνὸς σῆμα, καὶ ἅμα οἱ Συρακούσιοι, καὶ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐλάσσους ἐπιτεταγμένοι, εἶργον αὐτούς· πρὶν οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τὸ κρατήσαντες ἀδεῶς ἄλλοι ἄλλην ναῦν διώκειν, ἤρξαντο μέρει τινὶ σφῶν ἀτακτότεροι γενέσθαι. γνόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον τὰς ἐπὶ σφίσι ναῦς ἐπεχούσας, παυσάμενοι τῆς ἐπεξαγωγῆς ἤδη τοῦ κέρως, καὶ ἐπαναστρέψαντες, εὐθὺς ἠμύνοντό τε καὶ τρέπουσι· καὶ τὰς κατὰ τὸ νικῆσαν τῶν Πελοποννησίων μέρος ὑπολαβόντες πεπλανημένας, ἔκοπτόν τε, καὶ ἐς φόβον τὰς πλείους ἀμαχεὶ καθίστασαν. οἵ τε Συρακούσιοι ἐτύγχανον καὶ αὐτοὶ ἤδη τοῖς περὶ τὸν Θράσυλλον ἐνδεδωκότες, καὶ μᾶλλον ἐς φυγὴν ὁρμήσαντες, ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἄλλους ἑώρων. γεγενημένης δὲ τῆς τροπῆς, καὶ καταφυγόντων τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὸν Πύδιον μάλιστα ποταμὸν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ ἐς Ἄβυδον, ναῦς μὲν ὀλίγας ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι (στενὸς γὰρ ὢν ὁ Ἑλ-

α Ἐκπλεῦσαι ἐς τὴν εὐρυχωρίαν] αὐτὶ τοῦ, ἐκπλεύσαντες διαφυγεῖν. β Ἀνακῶς ἕξουσιν, ἢν ἐκπλέωσι] τὸ μὲν ἀνακῶς αὐτὶ τοῦ φροντιστικῶς καὶ φυλακτικῶς· ὁ δὲ νοῦς, οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἑκκαίδεκα ναυσὶν ἔλαθον τοὺς ἐν Ἀβύδῳ Πελοποννησίους παραφυλάττοντας, καίτοι προειρημένους τοῖς ἐν τῇ Ἀβύδῳ ὑπὸ τοῦ φιλίου ἐπίπλου (τουτέστιν, ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ μετὰ Μινδάρου) ὅπως παραφυλάττωσι τοὺς Ἀθηναίους, ὑπὲρ τοῦ μὴ λαθεῖν αὐτοὺς ἐκπλεύσαντας.

γ Ἐπειγομένων δὲ τῶν Πελοποννησίων] αὐτὶ τοῦ, ἠπείγοντο οἱ Πελοποννήσιοι πρότερον συμμίξαι. δ Πρότερον ξυμμίξαι] ἤγουν συμπεσεῖν, συρράξαι.

ε Ὑπερεβεβλήκει] ὑπερέδραμε.

ζ Τῷ ἔργῳ πολὺ περισχόντες] ἤγουν περιγενόμενοι. κρείττονες γενόμενοι. η Τῶν ἐπικειμένων] ἤγουν τῶν ἐπιπλεουσῶν νεῶν.

θ Ἀτακτότεροι γενέσθαι] ἤγουν, μὴ ἐπὶ τάξει περιερχόμενοι. ι Τὰς ἐπὶ σφίσι ναῦς ἐπεχούσας] ἤγουν ἐφεδρευούσας. κ Ὑπολαβόντες πεπλανημένας] ἤγουν δεξάμενοι.

γρ. ἠμύναντο
γρ. ὑπολαμβάνοντες

λήσσοντος βραχείας τὰς ἀποφυγὰς τοῖς ἐναντίοις παρέσχε) τὴν μέντοι νίκην ταύτην τῆς ναυμαχίας ἐπικαιροτάτην δὴ ἔσχον. φοβούμενοι γὰρ τέως τὸ τῶν πελοποννησίων ναυτικόν, διά τε τὰ κατὰ βραχὺ σφάλματα, καὶ διὰ τὰς ἐν τῇ σικελίᾳ ξυμφοράς, ἀπηλλάγησαν τοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς καταμέμφεσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους ἔτι ἀξίους του ἐς τὰ ναυτικὰ νομίζειν. ναῦς μέντοι τῶν ἐναντίων λαμβάνουσι, χίας μὲν ὀκτώ, κορινθίας δὲ πέντε, ἀμπρακιώτιδας δὲ δύο, καὶ βοιωτίας δύο, λευκαδίων δὲ καὶ λακεδαιμονίων καὶ συρακοσίων καὶ πελληναίων, μίαν ἑκάστων. αὐτοὶ δὲ πεντεκαίδεκα ναῦς ἀπολλύουσι. στήσαντες δὲ τροπαῖον ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ οὗ τὸ κυνὸς σῆμα, καὶ τὰ ναυάγια [a] προσαγαγόμενοι, καὶ νεκροὺς τοῖς ἐναντίοις ὑποσπόνδους ἀποδόντες, ἀπέστειλαν καὶ ἐς τὰς ἀθήνας τριήρη ἄγγελον τῆς νίκης. οἱ δέ, ἀφικομένης τῆς νεώς, καὶ ἀνέλπιστον τὴν εὐτυχίαν ἀκούσαντες, ἐπί τε ταῖς περὶ τὴν εὔβοιαν ἄρτι ξυμφοραῖς καὶ κατὰ τὴν στάσιν γεγενημέναις πολὺ ἐπερρώσθησαν, καὶ ἐνόμισαν σφίσιν ἔτι δυνατὰ εἶναι τὰ πράγματα, ἢν προθύμως ἀντιλαμβάνωνται, περιγενέσθαι. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν ἡμέρᾳ τετάρτῃ ὑπὸ σπουδῆς ἐπισκευάσαντες τὰς ναῦς οἱ ἐν σηστῷ ἀθηναῖοι, ἐπέπλεον ἐπὶ κύζικον ἀφεστηκυῖαν· καὶ κατιδόντες κατὰ ἁρπάγιον καὶ πρίαπον τὰς ἀπὸ τοῦ βυζαντίου ὀκτὼ ναῦς ὁρμούσας, ἐπιπλεύσαντες, καὶ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐν τῇ γῇ, ἔλαβον τὰς ναῦς. ἀφικόμενοι δὲ καὶ ἐπὶ τὴν κύζικον ἀτείχιστον οὖσαν, [b] προσηγάγοντο πάλιν, καὶ χρήματα ἀνέπραξαν. ἔπλευσαν δὲ ἐν τούτῳ καὶ οἱ πελοποννήσιοι ἐκ τῆς ἀβύδου ἐπὶ τὸν ἐλαιοῦντα, καὶ τῶν σφετέρων νεῶν τῶν αἰχμαλώτων ὅσαι ἦσαν ὑγιεῖς ἐκομίσαντο, τὰς δὲ ἄλλας ἐλαιούσιοι κατέκαυσαν, καὶ ἐς τὴν εὔβοιαν [c] ἀπέπεμψαν Ἱπποκράτην καὶ Ἐπικλέα κομιοῦντας τὰς ἐκεῖθεν ναῦς. κατέπλευσε δὲ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτους καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ταῖς τρισὶ καὶ δέκα ναυσὶν ἀπὸ τῆς καύνου καὶ φασήλιδος ἐς τὴν σάμον, ἀγγέλλων ὅτι τάς τε φοινίσσας ναῦς ἀποτρέψειε πελοποννησίοις ὥστε μὴ ἐλθεῖν, καὶ τὸν Τισσαφέρνην ὅτι φίλον πεποιήκοι μᾶλλον ἀθηναίοις ἢ πρότερον. καὶ πληρώσας ναῦς ἐννέα πρὸς αἷς εἶχεν, ἁλικαρνασσέας τε [d] πολλὰ χρήματα ἐξέπραξε, καὶ κῶν ἐτείχισε. ταῦτα δὲ πράξας, ἄρχοντας ἐν τῇ κῷ καταστήσας, πρὸς τὸ μετόπωρον ἤδη ἐς τὴν σάμον κατέπλευσε. καὶ ὁ Τισσαφέρνης ἀπὸ τῆς ἀσπένδου, ὡς ἐπύθετο τὰς τῶν πελοποννησίων ναῦς ἐκ τῆς μιλήτου ἐς τὸν ἑλλήσποντον περιπεπλευκυίας, [e] ἀναζεύξας ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς ἴωνας. ὄντων δὲ τῶν πελοποννησίων ἐν τῷ ἑλλησπόντῳ, ἀντάνδριοι (εἰσὶ δὲ αἰολεῖς) [f] παρακομισάμενοι ἐκ τῆς ἀβύδου πεζῇ διὰ τῆς ἴδης τοῦ ὄρους ὁπλίτας, ἐσηγάγοντο ἐς τὴν πόλιν, ὑπὸ Ἀσάκου τοῦ πέρσου Τισσαφέρνους ὑπάρχου ἀδικούμενοι, ὅσπερ καὶ δηλίους τοὺς ἀτραμύτιον οἰκήσαντας, ὅτε ὑπ᾽ ἀθηναίων δήλου καθάρσεως ἕνεκα ἀνέστησαν, ἔχθραν προσποιησάμενος ἄδηλον, καὶ ἐπαγγείλας στρατιὰν αὐτῶν τοῖς βελτίστοις, ἐξαγαγὼν ὡς ἐπὶ φιλίᾳ καὶ ξυμμαχίᾳ, τηρήσας ἀριστοποιουμένους, καὶ περιστήσας τοὺς ἑαυτοῦ, [g] κατηκόντισε. φοβούμενοι οὖν αὐτὸν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον μήποτε καὶ περὶ σφᾶς τι παρανομήσῃ, καὶ ἄλλα ἐπιβάλλοντος αὐτοῦ ἃ φέρειν οὐκ ἐδύναντο, ἐκβάλλουσι τοὺς φρουροὺς αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως. ὁ δὲ Τισσαφέρνης, αἰσθόμενος καὶ τοῦτο τῶν πελοποννησίων τὸ ἔργον, καὶ οὐ μόνον τὸ ἐν μιλήτῳ καὶ κνίδῳ (καὶ ἐνταῦθα γὰρ αὐτοῦ ἐξεπεπτώκεσαν οἱ φρουροί) [h] διαβεβλῆσθαί τε νομίσας αὐτοῖς σφόδρα, καὶ δείσας μὴ καὶ ἄλλο τι ἐπιβλάπτωσι, καὶ ἅμα ἀχθόμενος εἰ Φαρνάβαζος ἐξ ἐλάσσονος χρόνου καὶ δαπάνης δεξάμενος αὐτούς, κατορθώσει τι μᾶλλον τῶν πρὸς τοὺς ἀθηναίους, πορεύεσθαι διενοεῖτο πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ἑλλησπόντου, ὅπως μέμψηταί τε τῶν περὶ τὴν ἄντανδρον γεγενημένων, καὶ [i] τὰς διαβολάς, καὶ περὶ τῶν φοινισσῶν νεῶν καὶ τῶν ἄλλων ὡς εὐπρεπέστατα ἀπολογήσηται. καὶ ἀφικόμενος πρῶτον ἐς ἔφεσον, θυσίαν ἐποιήσατο τῇ Ἀρτέμιδι. ὅταν ὁ μετὰ τοῦτο τὸ θέρος χειμὼν τελευτήσῃ, ἓν καὶ εἰκοστὸν ἔτος πληροῦται.

ΤΕΛΟΣ.

γρ. ἔπλεον

γρ. τῆς ἰωνίας

γρ. Ἀρσάκου

γρ. ἐπιβλάψωσι

γρ. διαβολὰς ἀπώσηται, καὶ περὶ

[a] Προσαγαγόμενοι] ἤγουν ἰδιωσάμενοι.

[b] Προσηγάγοντο πάλιν] ἤγουν ἐδουλώσαντο.

[c] Ἀπέπεμψαν] οἱ πελοποννήσιοι δηλονότι.

[d] Πολλὰ χρήματα ἐξέπραξεν] ἀπῄτησεν.

[e] Ἀναζεύξας ἤλαυνεν] ἤγουν ἐπαναστρέψας.

[f] Παρακομισάμενοι ἐκ τῆς ἀβύδου] ἤγουν, λαθόντος καὶ ἔξω τῆς συνήθους ὁδοῦ ἀγαγόντες. δῆλον δὲ τοῦτο διὰ τὸ εἰρηκέναι ὅτι διὰ τοῦ ὄρους, δηλονότι δι᾽ ὁδοῦ ἀτρίπτου καὶ ἀσυνήθους.

[g] Κατηκόντισεν] ἤγουν διέπραξε δι᾽ ἀκοντίων.

[h] Διαβεβλῆσθαί τι] ὑβρίσθαι.

[i] Καὶ τὰς διαβολὰς] λείπει τὸ ἀπώσηται.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΩΝ Ο ΘΟΥΚΥΔΙ-

δης τῇ ἑαυτοῦ ἱστορίᾳ παρεμβάλλει δημηγοριῶν, καὶ σπονδῶν ἢ συνθηκῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐπιστολῶν, συνειλεγμένος κατὰ τὰ τῶν δημηγορησάντων, τῶν σπεισαμένων, τῶν ἐπιστειλάντων ὀνόματα.

A

Ἀθηναγόρου δημηγορία πρὸς συρακουσίους P.210
Ἀθηναίων δημηγορία πρὸς πελοποννησίους P.18
Ἀθηναίων δημηγορία πρὸς λακεδαιμονίους P.24
Ἀθηναίων πρέσβεων πρὸς τοὺς μηλίους, καὶ τῶν μηλίων ξυνέδρων πρὸς αὐτοὺς ἀμοιβαῖοι λόγοι P.192,193,194,195
Ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων ξυμμαχία P.172
Ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων σπονδαὶ P.171
Ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων ἐκεχειρία P.158
Ἀθηναίων καὶ ἀργείων σπονδαὶ P.181
τοῦ τῶν Ἀθηναίων κήρυκος λόγοι πρὸς τοὺς βοιωτούς, ἀποκρινομένου τοῖς τοῦ βοιωτίου κήρυκος λόγοις P.153
Ἀλκιβιάδου παραίνεσις πρὸς ἀθηναίους P.202
Ἀλκιβιάδου δημηγορία πρὸς λακεδαιμονίους P.227
Ἀργείων καὶ ἀθηναίων σπονδαὶ P. 181
Ἀργείων καὶ λακεδαιμονίων ξυμμαχία P.190
Ἀρχιδάμου δημηγορία πρὸς λακεδαιμονίους P.26
Ἀρχιδάμου δημηγορία πρὸς τοὺς στρατηγούς P.52
Ἀρχιδάμου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς τῶν πλαταιέων πρέσβεις P. 71
Ἀρχιδάμου ἐπιμαρτυρία κατὰ τῶν πλαταιέων P. 72

B

τοῦ τῶν Βοιωτῶν κήρυκος λόγοι παρὰ τῶν βοιωτῶν πρὸς τοὺς ἀθηναίους, καὶ τοῦ τῶν ἀθηναίων ἀπόκρισις πρὸς τοὺς βοιωτούς P.153
Βρασίδου παρακέλευσις πρὸς ἀκανθίους P. 149
Βρασίδου δημηγορία πρὸς τορωναίους P.157
Βρασίδου δημηγορία πρὸς σκιωναίους P.159,160
Βρασίδου παρακέλευσις πρὸς τοὺς στρατιώτας P.161
Βρασίδου δημηγορία πρὸς πελοποννησίους P.167

Γ

Γυλίππου παρακέλευσις πρὸς συρακουσίους P.255

Δ

Δαρείου καὶ λακεδαιμονίων καὶ Τισσαφέρνους ξυμμαχία P.269
πρὸς Δαρεῖον ξυνθήκη λακεδαιμονίων P.274
Δημοσθένους παρακέλευσις πρὸς τοὺς στρατιώτας P.124
Διοδότου δημηγορία πρὸς ἀθηναίους P. 97

E

Ἑρμοκράτους δημηγορία πρὸς σικελιώτας P. 139
Ἑρμοκράτους παραίνεσις πρὸς συρακουσίους P.208
Ἑρμοκράτους δημηγορία πρὸς καμαριναίους P.221
Εὐφήμου δημηγορία πρὸς καμαριναίους P.224

Θ

Θεμιστοκλέους ἐπιστολὴ πρὸς Ἀρταξέρξην P.44

Θηβαίων δημηγορία πρὸς λακεδαιμονίους P.105

Ι

Ἱπποκράτους παρακέλευσις πρὸς ἀθηναίους στρατιώτας P.152

Κ

Κερκυραίων δημηγορία πρὸς ἀθηναίους P.12

Κλέωνος δημηγορία πρὸς ἀθηναίους P.94

Κνήμου δημηγορία πρὸς τοὺς στρατιώτας P.77

Κορινθίων δημηγορία πρὸς ἀθηναίους P.14

Κορινθίων δημηγορίαι πρὸς λακεδαιμονίους P.22,& P.38

Λ

Λακεδαιμονίων δημηγορία πρὸς ἀθηναίους P.127

Λακεδαιμονίων καὶ ἀθηναίων ξυμμαχία P.172

Λακεδαιμονίων καὶ ἀθηναίων σπονδαί P.171

Λακεδαιμονίων καὶ ἀθηναίων ἐκεχειρία P.158

Λακεδαιμονίων καὶ ἀργείων ξυμμαχία P.190

Λακεδαιμονίων καὶ ἀργείων ξυμβατήριος λόγος P.190

Λακεδαιμονίων πρὸς Δαρεῖον ξυνθήκη P.274

Λακεδαιμονίων καὶ Δαρείου καὶ Τισσαφέρνους ξυμμαχία P.269

Λακεδαιμονίων ξυνθήκη πρὸς Τισσαφέρνην, καὶ ἄλλους P.281

Μ

Μηλίων ξυνέδρων καὶ ἀθηναίων πρέσβεων λόγοι πρὸς ἀλλήλους P.192,193,194,195

Ν

Νικίου δημηγορία πρὸς ἀθηναίους P.204

Νικίου παραίνεσις πρὸς ἀθηναίους P.200

Νικίου ἐπιστολὴ πρὸς ἀθηναίους P.236

Νικίου παρακελεύσεις πρὸς τοὺς στρατιώτας P.219,& P.254,& P.260

Ξ

Ξέρξου ἐπιστολὴ πρὸς Παυσανίαν P.41

Π

Παγώνδου παρακέλευσις πρὸς βοιωτούς P.151

Παυσανίου ἐπιστολὴ πρὸς Ξέρξην P.41

Πελοποννησίων δημηγορία πρὸς ἀθηναίους P.18

Περικλέους δημηγορίαι πρὸς ἀθηναίους P.45,& P.66

Περικλέους λόγος ἐπιτάφιος P.59

Πλαταιέων δημηγορία, Αστυμάχου τε καὶ Λάκωνος P.101

Πλαταιέων πρέσβεων λόγοι πρὸς Αρχίδαμον P.71

Πλαταιέων πρέσβεων λόγοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν πολίτας παρὰ τῶν ἀθηναίων P.72

Σ

Σθενελαΐδου δημηγορία πρὸς λακεδαιμονίους P.28

Στρατηγοῦ τινος συρακουσίου δημηγορία P.211

Τ

Τευτιάπλου λόγοι πρὸς Αλκίδαν καὶ ἄλλους πελοποννησίους P.92

Τισσαφέρνους, Δαρείου καὶ λακεδαιμονίων ξυμμαχία P.269

Φ

Φορμίωνος δημηγορία πρὸς τοὺς στρατιώτας P.77

Thucydidis Olori filii libro-
RVM OCTO DE BELLO PELO-
ponnesiaco primus.

Ex Laurentii Vallæ interpretatione, ab Henrico Stephano recognita.

Appositi sunt margini Græcarum paginarum numeri.

THVCYDIDES Atheniensis bellum Peloponnensium Atheniensiúmque, quod inter se gesserunt, conscripsit, exorsus statim ab eo moto: sperans etiam fore tum magnũ, tum superioribus memorabilius: [a] certis hinc signis, quòd & vtrique florebant omni ad bellum apparatu, [b] & cætera Græcia *è suis finibus* ad alterutros accessit, alii quidem protinus, alii verò post consultationem. Etenim maximus hic [c] Græcorũ motus extitit, & quadam ex parte Barbarorum, ac propè dixerim, plurimorum hominum. Siquidem quæ ante nos natos, quæque vetustiora adhuc fuerunt, planè comperta esse propter longitudinem æui non quierunt, sed ex coniecturis (per quas longissimè repetenti mihi contingit credere) non magna sanè extitisse existimo, neque bellicis neque cæteris in rebus. Nam [d] constat eam quæ nunc Græcia vocatur, haudquaquam stabiliter olim fuisse habitatã, crebróque illinc migratum, quòd facilè sua quique relinquebant, ab aliquorum maiore numero coacti. Quippe nulla dum negotiatione, nullo inter se citra formidinem commercio, vel terra vel mari, sua quisque eatenus colentes quatenus suppeteret victui: non pecuniæ copiam habentes, nec humum *arboribus* conserentes (vtpote quum incertum esset quando quis alius superueniens ablaturus esset ab iis, præsertim quũ muris carerẽt) & existimãtes se necessarium quotidie victum vbique adepturos, [e] haud ægrè pellebantur. Idcirco neque magnitudine ciuitatum validi erãt, neque alio bellico apparatu. [f] Adeóque tellus quæque præcipua patiebatur assiduas incolarum migrationes, veluti ea quæ nunc Thessalia vocatur, & Bœotia, & Peloponnesi bona pars, præter Arcadiã, quæque alia terrarum vberrima erat. Nam propter bonitatem soli maiores aliquorum iam vires effectæ, tum seditiones excitabant, per quas profligabantur, tum vel magis alienigenarum insidiis obnoxii erant. [g] Itaque magis Atticam ob sterilitatem segetis lõgo æuo pacatã iidem semper incoluere homines. Cuius rei non minimũ indicium est, [h] propter colonias quas dimisit, non in cæteris peræquè adauctam fuisse. Nam qui ex reliqua Græcia aut bello aut seditione exciderant, ad Athenienses, tanquam [i] ad stabiles, potentissimi quique se recepere, confestímque ciues effecti, iam inde à vetustate maiorem etiam hominum frequentia ciuitatem fecere: ita vt postea non sufficiente iam Attica, colonias in Ioniã quoque dimiserint. Facit autem apud me fidem prisca imbecillitatis hoc quoque non minimè, quòd ante Troianum bellum constat Helladem nihil communiter egisse. Ac ne ipsum quidẽ hoc nomen tota vtique mihi videtur habuisse, [k] sed quædam loca ante Hellenem Deucalionis filium: nec vsquequaque hoc fuisse cognomen, sed tum suum cuiusque gentis proprium, tum Pelasgicum à seipsis cognomen impositum. Hellene autem eiúsque liberis in Phthiotide rerum potitis, & eas gentes emolumenti gratia in alias ciuitates adducentibus, [l] singulos iam maximè propter linguæ commercium, Hellenes *i. Græcos* esse vocitatos. quæ res longo tempore non potuit obtinere. Quod indicat præcipuè Homerus, qui diu post Troianum bellum natus, nequaquam cunctos sic vocauit, nec alios quàm qui cum Achille *militabant* ex Phthiotide, qui & primi Hellenes fuerunt: Danaos verò & Argiuos & Achæos in carminibus nominat. Nec tamen appellabat

a Coniecturam *hinc* faciens, quòd, &c.
b Et quòd reliquam Græciam cum alterutris se coniungere videret, partim quidẽ statim, partim verò *de se coniũgenda* deliberãtẽ. Vel, Cum alterutris cõiurare. Vel, In partes transire. Valla autem ita vertit quasi legeretur ὅρων ξυνιστάμενον. quæ lectio ferri nõ posset.
c Græcis motus extitit, & cuidã parti Barb. atque adeo plurimis longè latéque mortalibus. Siquidem res gestæ his superiores, & porro etiam vetustiores, planè compertæ esse ob longinquitatẽ tẽporis non poterant: sed ex coniecturis ex quibus ad credẽdum adducor, quoad lõgissimè respicere possum *ultimam antiquitatis memoriam*, nõ magnas, &c. Vel ita simplicius, Sed ex cõiecturis quæ mihi, eas lõgissimè repetitas cõsideranti, fidẽ faciũt, nõ magnas, &c.
d Φαίνεται, quod & paulo pòst eodem modo reddit.
e Vel, Non grauatè emigrabant.
f Vt autem quæque terra optima erat, ita semper mutationibus incolarũ maximè obnoxia erat.
g Itaque Atticã, quũ ob soli tenuitatẽ diutissimè expers seditionis permãsisset, iidem semp.
h Quòd ob colonorũ commigrationes non perinde aucta sit *Græcia* in aliis regionibus *atque in Attica*. Vel, Quòd *Attica*, propter illos qui in eam commigrarũt, non perinde cæteris rebus *atque hominum multitudine* creuerit.
i Vt apud quos tutæ sedes essent. Ad verbum, Tanquam tutum esset.
k Sed ante ætatem Hellenis Deucalionis filii, nullo prorsus modo fuisse hoc cognomen, verùm cum aliis in gentibus, tum in Pelasgica, longè latéque à seipsis nomen indidisse.
l Singulos tum demum ex commercio magis vocatos esse Hellenas *i. Græcos*, non tamen longo pòst tempore etiam apud omnes obtinere *hanc appellationem* potuisse.

Barbaros ea re[a] quòd necdum Hellenes *i. Græci*, in vnum nomen barbaro (vt mihi videtur) oppositũ concessissent. [b]Hi igitur, tanquã Græci essent omnes, & inter quorum ciuitates commercium eiusdem linguæ erat, postea vno vocati nomine, nihil ante Troiana tempora, propter inopiam & impermixtum vitæ genus, freqũetes egerunt, sed in hanc expeditionẽ, quòd mari iam plerunque vsi essent, exierunt. Nam Minos, eorum quos auditu cognouimus antiquissimus, classem comparauit, maximámque partem maris quod Græcum nunc dicitur, tenuit, & insularũ Cycladum dominus, primus in earum plerisque colonias posuit, Caribus eiectis, filiósque suos constituit principes. Insuper quoad potuit latrones è mari (vt credibile est) sustulit, vt sibi potius reditus obuenirent. Nã & Græci olim, & Barbarorũ quicũque in cõtinente maritimi erãt, quíque insulas incolebãt, vbi cœperũt crebrius alii ad alios nauibus transire, ad latrocinium conuersi sunt, ducibus viris mediocris potentiæ, tum sui quæstus, tum pauperum victus gratia. Atque adorti ciuitates muro vacantes, vicatímque habitatas, diripiebant, ac maximam victus partem hinc comparabant, [c] nullo ob id pudore, nonnihil potius sibi gloriosum. Quod declarant cum quidam etiam nunc in continente, quibus decori est hoc egregiè exercere, tum vetustissimi poetæ, apud quos [d]illi vltro citróque nauigantes interrogãtur nunquid latrones sint, [e] tanquam non inficiaturos opus vt turpe, quod scire studerent. Et in mediterraneis etiã homines mutuò prædabantur: & vsque adhuc pleræque Græciæ partes vetusto more incoluntur, vti apud Locros qui vocantur Ozolæ, & AEtolos & Acarnanas, & finitimam continentem. Quinetiam arma ferre apud hos ex vetere latrocinio permansit. Omnis enim Græcia arma gestabat, quòd videlicet nec penates munitionibus cincti, [f]nec difficiles mutuò incursiones essent: vitámque assiduè sub armis agebant, ritu Barbarorum. [g]Cuius rei signum est ex gentibus Græciæ adhuc ita viuentibus, publica hac inter omnes aliquãdo viuendi cõsuetudine. Inter quos primi Athenienses ferrum deposuerunt, & ex illo soluto vitæ genere in lautius transierũt. Nec multum tempus est ex quo apud eos qui ex senioribus beati *id est locupletiores* erant, ferre desierunt lineas tunicas, cicadásque in seriem aureas, [h] ac cincinnos in plexilem modum cõcinnatos. Vnde apud Ionum quoque seniores propter cognationem viguit hic cultus. Modica autem veste & ad huius ætatis cõsuetudinem vsi sunt primi Lacedæmonii, [i] & cum cæteris in rebus tũ præcipuè in victu, locupletiores vulgo sunt similes. Iidem primi corpora certaturi nudauerũt, propalã se exuentes, oleóque vnxerunt, quum olim etiam in Olympiaco certamine athletæ subligacula circum verenda habentes pugnarent. Nec ita multi sunt anni ex quo illa haberi sunt desita. Quinetiam adhuc apud Barbaros cum alios, tum verò Asianos, præmia pugilibus ac luctatoribus proponũtur, & hi subligaculis in certamine vtuntur. Multis præterea aliis in rebus ostẽderit quis Græcos veteres eodẽ modo quo & Barbaros qui nũc sunt vitã instituisse. [k]A ciuitatibus autẽ quæ nouissimè sunt contractæ, præsertim quæ pecuniis abũdarent, hominibus iã rei maritimæ sciẽtiorib⁹, ad ipsa littora vrbes cõditæ sunt, occupatis isthmis, *id est terræ inter duo maria angustiis*, tum negociationis causa, tũ tutelæ aduersus suos quæque finitimos. At vetustæ vrbes propter assiduã latronũ infestationẽ procul à mari potius sunt sitæ, siue in insulis, siue in cõtinente. [l]Quia quæ deorsũ ad mare ciuitates erãt ignaræ rei maritimæ, mutuò sese spoliabant, & adhuc muris carent. Nec minus latrocinabantur qui ex insulis erant Cares, Phœnicésque. Nam hi insularum plurimas incolebant. Quod probatur hoc testimonio, quòd quum expiaretur ab Atheniensibus hoc bello Delos, destructis sepulchris eorum quicunque in ea insula decessissent, supra dimidium Cares agniti sunt, tum genere armorum cum quibus sepulti erant, tum ipso more quo nunc quoque sepeliuntur. Minoe autem re nautica potito, liberius vltro citróque nauigatum est, sublatis ab eo insularum prædonibus, in earúmque plerasque deductis ab eodem coloniis, maritimi homines iam magis conficiendæ pecuniæ dediti tutius habitauerunt: & inter eos quidam, ditiores quàm antea effecti, muris ciuitatem circũdederunt. Etenim cupiditate lucrandi, & qui tenuiores erant sustinuerũt seruire potioribus: & qui potentiores, quũ facultates haberent, minores ciuitates sibi obsequentes reddiderunt. [m] Atque hunc in modũ magis quum profecissent, insecutis temporibus ad Troiam cum exercitu profecti sunt. Ex quibus mihi

3

a Quòd nõdum Græci à Barbaris distincti in vnum nomen aduersariũ coaluissẽt.

b Itaque quicunque passim Hellenes *i. Græci* erant, & per vrbes sparsi quotquot se mutuò intelligebãt, & vniuersi postea vocati, nihil ante Troianum bellũ conferti gesserunt, tum quòd infirmæ essent eorum opes, tum quòd nulla inter se commercia exercerent.

c Quum hoc factum nõdum ignominiam sed nõnihil gloriæ potius afferret.

d Illi qui appellunt.

e Quasi neq; illi quos interrogant istud factum dedignẽtur, neque ii quibus curæ est scire *hoc ex illis*, probri & criminis loco obiiciant. Vel, Quasi illi quos interrogant, neque hoc factũ seipsis indignum censeant, neque eos quibus id scire curæ est, conuitiis accipiant.

f Nec tutæ essent vltro citróq; profectiones. Vel, Nec tutò cõmeare vltro citróque possent.

g Indicio autem sunt hæ regiones Græciæ, quæ vsque adhuc illo ritu habitantur, similem cultũ similiãque vitæ instituta aliquãdo apud omnes fuisse. Primi autem inter hos Athenienses ferrum deposuerunt, & placido cultu *vtentes* ad lauti⁹ quoddam & delicatius vitæ genus transierunt.

h Et cincinnos comæ capitis nexu aurearũ cicadarum redimire, vel implicare.

i Et in reliquo etiam vitæ cultu æqualitatẽ cum vulgo seruarunt qui opibus abũdarũt.

k Ex ciuitatibus autẽ quæ nouiss. s. cõditæ, & quum iam frequentiores nauigationes essent, habentes maiorẽ pecuniæ copiam, ad ipsa littora mœnibus fundabantur, occup. &c. Vel, Et quum iam maior nauigandi facultas esset.

l Populabantur enim sese mutuò, necnon ex aliis eos qui à re nautica alieni, mare accolebant. Et ad nostram vsque ætatem mediterranea incolunt.

m Et quum iam magis in hoc statu & conditione rerum essent. Id est, Quum iam hic rerum status incrementum sumpsisset. Potest & alius esse sensus.

videtur Agamemnon, quòd tunc viribus antecelleret, nec tantopere quòd duceret Helenæ procos iureiurando Tyndarei adactos, classem coegisse. Etenim ferunt qui exploratissimè Peloponnensiũ gesta, à maioribus natu sibi per manus tradita, cognouerunt, Pelopem primum vi pecuniarum, quam portans ex Asia venit, parata sibi inter inopes potentia, etsi peregrinus erat, tamen cognomen regionis obtinuisse, & postea [a] ab ipsius posteris *Atreo & Agamemnone* plus pecuniæ fuisse cumulatum, Eurystheo per Heraclidas in Attica interfecto, cuius Atreus erat auunculus.

4 Huic Eurystheus (patrem fugienti propter Chrysippi necem) quum ipse in expeditionẽ proficisceretur, Mycenarum & regni curam propter propinquitatem delegauerat: vbi non rediit amplius Eurystheus, Atreũ, volẽtibus etiam Mycenæis Heraclidarũ metu, simúlque quòd strenu⁹ videretur esse [b] & multitudinis studiosus, regno potitum esse Mycenarum, & omnium quibus Eurystheus imperitauerat, maiorésque Pelopidas quàm Persidas extitisse. Quæ Agamemnon quum accepisset, & præterea re nautica longè cæteris præstaret, exercitum (vt mea fert opinio) non pluribus gratia quàm metu adductis comparauit. [c] Constat enim eum & pluribus cum nauibus profectum esse quàm quenquã aliorũ, & præterea Arcadibus præbuisse, [d] vt Homerus testatus est. Satis quoque signi fuerit in sceptri traditione: ait illum cõpluribus insulis & omni Argo imperitare. [e] Quas insulas præterquã vicinas (hæ autem non multæ fuissent) nemo qui foret in continente, tenuisset, nisi aliquid classis habuisset. Quod coniectemus licet ex hoc quoque exercitu quales prius extiterunt, quódque Mycenæ exiguum oppidum fuit, aut siquod tunc oppidũ pro magno habebatur, nunc non tale videatur. Nec parum certo signo quis vtatur ad non credendum tantam classem fuisse quantam & poetæ memorarunt, & sermo obtinuit. [f] Nam si vrbs Lacedæmoniorum desoletur, relictis sacris & publicorum operum pauimentis, multam opinor progressu ætatis defuturã potentiæ fidem, quod gloriæ apud posteros cedat. Et quanquam ex quinque Peloponnesi partibus duas colunt, & totius ditionem tenent, multorúmque extra eam sociorum: tamen si ea vrbs non frequens populo esset, neque templis atque sumptuosis operibus prædita, pagatímque, vetusto more Græciæ, habitaretur, manifestum est inferiorem visum iri. At si Atheniensibus hoc idem contingeret, coniectare licet ex euidenti vrbis aspectu, duplum virium esse quàm sit. Itaque debemus non prorsus fidem habere, nec magis vrbium speciem considerare quàm vires: existimaréque illum exercitum maiorem quidem superioribus fuisse, sed iis qui nunc sunt inferiorem: siquid & hîc Homeri poesi credere conuenit, quem verisimile est, vtpote poetam, in maius eum ornando extulisse: sed tamen sic quoque inferiorem esse manifestum est. Ex mille nãque ac ducẽtis nauibus *eum constare* scripsit: Bœotiorũ quidẽ, singulas cẽtenûm ac vicenûm virorum, Philoctetæ autem, quinquagenûm: demonstrans (vt mihi videtur) maximas minimásque, quum magnitudinis cæterarum in nauium recẽsione non meminerit. Nam quòd omnes essent in nauibus Philoctetæ remiges, & iidẽ bellatores, aperuit: quippe omnes qui remigabãt sagittarios esse scripsit. Neq; enim credibile est [g] multos superasse in nauigando, exceptis regibus ac [h] præfectis, quũ præsertim transfretaturi essent cum bellico apparatu, nec cataphractas naues *(id est tectas)* haberent, sed veteri ac magis prædonum more constructas. Ex quo, inter maximas ac minimas mediũ consideranti, non multi conuenisse vidẽtur, [i] vt ab vniuersa Græcia cõmuniter missi. Cuius rei causa non tam extitit hominũ quã pecuniarum penuria.

5 Commeatus enim defectu minorẽ duxere exercitũ, tantúmque modò quantũ sperabãt ibidẽ belligerando alitum iri. Postquam autem appulerunt, prælio vicisse clarũ est. non enim muris exercitum ac castra cinxissent. Sed ne hîc quidẽ copiis omnibus vsos esse constat, sed ad agriculturã Cheronnesi se cõuertisse, ádque latrociniũ, commeatu non suppetẽte. Quo etiam magis Troiani dispersis eis decẽ annos vi restiterũt, certãtes assiduè cum iis demũ qui relinquebãtur *in obsidione*, atque eis pares. Quòd si suppeditante illi commeatu Troiam adiissent, & conferti citra latrociniũ agriculturámque continenter bellũ gessissent, facilè in prælio superiores eam euertissent, [k] euersuri minori & tẽpore & labore, si non infrequentes ea tantùm quæ aderat parte repugnassent, sed omnes in obsidione mansissent. Verùm ob exiguitatem pecuniæ, & quæ ante Troianum bellum gesta sunt, inualida

a Vel, Ipsius posteris maiorẽ potentiã obtigisse.

b Et multitudinem sibi conciliasset.

c Φαίνεται ἀφικόμενος. Id est, Videtur venisse. Sed ita solet hic interpres verbum illud reddere. Vide annot.

d Vt Homerus istud declarauit, sicui idoneus est ad hoc comprobandum. *Id est, Sicui locuples esse uidetur testis.* Quinetiam in sceptri trad. &c.

e Nequaquam igitur insulas, præterquã vicinas (hæ autem non possint esse multæ) ditione tenuisset *Agamemnon*, nisi aliquam classem habuisset. Coniectura autẽ ex hoc exercitu faciẽda est qualia fuerint superiora *bella*. Nec verò, quòd Mycenæ paruum oppidum erat, aut siquod aliud priscũ, nunc nõ magni æstimãdũ esse videtur, haudquaquã aliquis *ea re, tanquam* certo firmóque argumento, niti possit, quo minus credat tantam classem, &c.

f Nam si vrbi Lacedæm. vastitas inferretur, relictis tantùm delubris ædificiorúmq; areis, valde incredibilem posteris lõgo progressu temporis fore *eorum* potentiam arbitror præ ea claritate & gloria qua nũc florẽt. *Id est, Multũ abesset ut posteri crederent tam potentes fuisse quàm sunt hodie.* Et quãquam ex quinque Pelopõnesi partibus duas possident, & vniuersæ imperãt, multísque præterea sociis extra, tamen quũ vrbs neque coædificata tectísque cõtinuata, neq; delubris & magnificis ædificiis ornata, sed vicatim habitata, vetere Græciæ ritu, fuerit, inferior *fama* videatur. *Vel, Famæ & opinioni de ea conceptæ minimè respõdere uideatur.* Sin idẽ istud Atheniẽsib⁹ accidat, potentiã duplo maiorẽ ex vrbis *dirutæ* specie visum iri arbitror quàm sit. Non igitur fidem æquum est derogare, nec magis vrb. spec. &c.

g Vectores multos vnà nauigasse.

h Iis qui maximis præfecturis fungebantur. Vel, Qui summum dignitatis gradũ tenebant.

i Id est, Si spectes amplitudinem Græciæ, ex cuius parte omni missi fuerant.

k Qui alioqui haud magna manu, sed parte copiarum quæ fortè præstò erat, semper resistebant. At si in obsidione perpetuò mansissent, minori & tempore & labore Troiã expugnassent.

fuere, & [a] hoc ipsum quod illis celebratius fuit, datur intelligi ex operibus minus fuisse fama, ac sermone qui de eo propter poetas inualuit. Quoniam etiam post Troiana tempora [b] Græci & è sedibus suis expulsi sunt,& aliò se habitatum contulerunt,ne per otium eis liceret augescere. Nam ipsorum tam sero reditu ab Ilio,& multæ res nouæ & in plerisque ciuitatibus seditiones extiterunt. vnde qui excidebant,vrbes condiderunt.Siquidem Bœotii qui nunc sunt,sexagesimo ab euersione Ilii anno ex Arna eiecti à Thessalis,incoluerunt terram quæ nunc Bœotia, prius Cadmeis vocabatur,in qua pars eorum quondam fuerat, vnde profecti sunt in Iliũ cum exercitu.Dores quoque octogesimo & ipsi *post bellum Troianum* anno Peloponnesum tenuere. [c] AEgrè autẽ longo tempore planè pacata Græcia, nec vltra sedibus suis eiecta colonias emisit, & Ionas quidem ac plerosque ex insulanis Athenienses collocarunt:Italiam verò Siciliámque maxima ex parte Peloponnenses & quædam reliquæ Græciæ oppida. Omnia hæc post bellum Troianum sunt condita.Robustiore autem Græcia effecta,& vim pecuniarum in dies maiorem comparante,passim tyrannides in ciuitatibus constituebãtur,auctis iam prouentibus. (At prius regna hæreditaria erant,& certis honoribus definita) [d] & nauticæ rei incumbebat Græcia, ac tantùm mari operã dabat. Corinthii autẽ primi feruntur excogitasse naues quæ ad eam quæ nunc in vsu est formã proximè accederent:& Corinthi primùm ex omni Græcia triremes fuisse ædificatæ. Constat autem Aminoclem Corinthium naupegum Samiis etiam quatuor naues compegisse. Súntque ex quo hic ad Samios se contulit,anni ad perfectũ hoc bellũ ferme trecenti:vetustissimúmque omnium quæ nouimus nauale prælium extitit Corinthiorum cum Corcyrẽsibus, súntque & ipsi ducenti ad summum ac sexaginta ad hoc tẽpus anni. Etenim quum vrbẽ incolãt Corinthii ad Isthmũ sitam,emporiũ fere semper habuerunt, Græcis quondã terra magis quàm mari negotiantibus,& qui intra quúque extra Peloponesum incolunt, per illorum terram inter se commerciũ habentibus. Pecunia quoque præpotentes erãt, vt etiam ab antiquis poetis demonstratur,locuples oppidum cognominãtibus.Postea verò quã à Græcis studiosius nauigari cœptũ, cõparatis nauibus latrocinia summouerũt,& [e] vtrobique emporiũ præbẽtes, validã pecuniarum prouẽtu vrbẽ habuerunt.Ac multo pòst penes Iones res naualis fuit, ætate Cyri primi Persarum regis, eiúsque filii Cãbysis, qui aliquandiu cum Cyro pugnantes, suo mari potiti sunt.Polycrates quoque,qui Sami tyrannidẽ tenuit,sub Cambyse classe præpotẽs,cum alias insulas in suam potestatẽ redegit,tum Rheniã,quam subactam Apollini Delio cõsecrauit.Iam verò Phocẽses [f] ii qui Massiliã incolunt, Carthaginẽses pugna nauali vicerunt. nã validissimæ omniũ hæ classes fuerũt. [g] Quas cõstat multis post Troica tẽpora ætatibus extitisse, exiguo triremium vsu, sed adhuc illo vetusto more,quinquagenûm remigum,nauiúmque longarũ. Paulóque ante Medicum bellum,& Darii mortem, qui secundum Cambysem regnauit in Persis, triremium copia fuit tum penes tyrannos circa Siciliã,tum penes Corcyrenses.Hæ nanque postremæ ante Xerxis regis exercitum dignæ memoratu classes in Græcia extiterunt. AEginetæ enim Atheniensésque,& siqui alii, paruam vim nauium habuerunt,& has ex magna parte,quinquagenûm remigum: [h] ac serò vtique, ex quo Themistocles Atheniensibus, cum AEginetis bellum gerentibus,simúlque aduentum Barbari expectãtibus,persuasit vt facerent naues: quibus etiam pugnauerunt, quæ nec ipsæ [i] catastromata totæ habuerũt. Et tales quidem Græcorum classes fuerunt, tum vetustæ, tum sequentium temporum. Non minimã tamẽ qui illis studuerunt, sibi vim comparauerunt,vel pecuniarum reditu, vel aliorum dominatione. Quippe nauigando insulas subegerunt,& ii præcipuè qui regionem non omnia suppeditantem habebant. Nam in terra bellum, vnde potentia aliqua accesserit, nullum excitatum est: sed quæcunque fuerunt, à quibusque contra suos finitimos gesta sunt,Græcis in peregrinas expeditiones longè à domo ad alios subigendos non exeuntibus. [k] Neque enim aduersus ciuitates maximas subditi consurgebant, neque ipsi ex æquo communiter exercitum comparabant, sed inter se potius finitimi (vt semper fit)belligerabant, præcipuè vsque ad vetus illud quod inter Chalcidenses & Eretrieos gestum est bellum, reliqua Græcia alterutris adiuuandis diuisa. Mox aliis aliunde ne augescerent impedimenta contigerunt. Nam Ionibus in magnitudinem rerum proficientibus, [l] Cyrus & Persicum regnum, Crœso profligato, omnia fluuio Haly tenus ad mare vsque circunferens, arma cepit, & vrbes quæ in continente sunt, in seruitutem redegit. Darius dehinc Phœnicum

6

a Hæc ipsa,omniũ ante nostram memoriã celebratissima, reipsa comperiuntur inferiora fuisse fama,&c.Vel, Non respõdisse famæ.
b Adhuc migrabat & solum vertebat Græcia,ita vt parta quiete crescere non posset. Vel, Migrationes fiebant in Græcia, per quas non licebat quiescere, & ita opes comparare.
c Vixque tãdem aliquando.

d Classésque parabat Græcia, & studiosius rem naualem capessebat.

e Vtrique. Pro vtrinque,id est,terra marique.

f Massiliã condentes.
g Videtur autem hæ quoq; *classes*,quæ multis seculis post Troiana tẽpora extiterunt, paucis quidẽ triremibus vsæ fuisse, lembis verò quinquagenûm scalmorum & nauibus lõgis instructæ fuisse, sicut & *priscæ* illæ.
h Atque adeo serò *eas habuerũt*, ex quo *uidelicet* Themist.&c.
i Id est, Constratæ ac tectæ totæ fuerunt.
k Non enim subditi cum maximis ciuitatibus consociati erãt, neq; ipsi ex æquo bella cõmunia gerebant, sed ipsi potius finitimi per sese militabant, vt cuique bellum accideret. Maximè autem in antiquũ bellum Chalcidensium & Eretriensium reliqua quoque Græcia ad auxiliũ vtrorũque fuit diuisa.
l Cyr.& P.reg.bellum intulit, & quæcunque cis Halyn fluuium maritima erant, & vrbes continentis subegit.

classe victor insulas quoque *subegit*. Tyranni autem quicunque in Græcis vrbibus erant, suis tantùm rebus prospicientes, [a] & corpori, & suæ domui amplificandæ, tutelæ gratia, quoad poterãt, in ipsis vrbibus plurimũ se tenebãt. A quibus nullum opus memoria dignum actum est, nisi aliquod aduersus suos quibusque vicinos. Nam qui apud Siciliam erant in multum potentiæ euaserunt. Ita vndique Græcia lõgo sanè tẽpore prohibita est, tum cõmuniter quippiã agere illustre, tum per singulas ciuitates audacia vti. [b] Postea verò tyranni & Atheniensiũ & cæteræ fere Græciæ, & ante hanc tyrannis subditã, plerique ac postremi præterquã Siculorũ, deiecti sunt à Lacedæmoniis. Nam Lacedæmon post accessionẽ Doricorũ, qui nũc eam incolunt, [c] perdiu (quantum accepimus) seditionibus agitata, tamen iam inde ex vltima vetustate, & bonis legibus prædita, & libera tyrãnis fuit. Sunt enim anni circiter trecentos & paulo plures ad finitum hoc bellum, ex quo Lacedæmonii eadem reipublicæ administratione vtuntur. [d] eáque re possunt illã in aliis quoque cõstituere ciuitatibus. Ab exactis autẽ è Græcia tyrannis, non ita post multos annos in Marathone Medi cum Atheniensibus pugnauerunt: decimóque post hanc pugnã anno, rursus ad subigendam Græciã cum immensa classe Barbarus venit: & rebus in summũ discrimen adductis Lacedæmonii Græciæ communiter bellũ gerentis duces extiterunt, vt qui essent præcipui viribus: & Athenienses aduentantibus Medis quũ decreuissent deserere vrbẽ, [e] cõscensis quas instruxerãt nauibus, effecti sunt nautici. Neque multo pòst quàm pariter Barbarum repulerunt, diuisi sunt ad Athenienses ac Lacedæmonios tam illi qui ab rege desciuerant Græci, quàm qui *contra illum* cum cæteris pugnauerãt. Constabat enim maximas illis duobus adesse vires, alteris terra, alteris classe præualentibus. Et exiguo quidẽ tẽpore concordia bellandi mansit. Postea verò dissociati Lacedæmonii Atheniensésque, bellũ inter se gesserunt cum suis vtrinque sociis: & ex cæteris Græcis siqui vsquam diffidebãt, ad alterutros proficiscebantur. Itaque à Medico bello ad hoc vsque assiduè nũc fœdera ferientes, nunc bellum gerentes, aut inter se, aut aduersus socios ab eis deficiẽtes, probè quæ ad bellũ opus sunt instruxerunt, & expertiores euaserunt, vsu in periculis facto. Et Lacedæmonii quidẽ [f] non habebant imperii sui socios tributarios, sed hoc solùm studebãt vt illi sub oligarchia *.i. paucorum principatui*, rẽpub. administrarẽt, accõmodatè [g] ad suũ morẽ. [h] Athenienses autẽ, quas ipso tẽpore ex hostib⁹ ceperãt, nauibus præerãt, præter Chiorũ Lesbiorúmque, iussis sociis certas pecunias pẽdere: extititque eorũ separatim ad hoc bellũ apparatus maior quàm quantus vnquã maximus viguit, dum sincera societas fuit. [i] Equidẽ vetera talia esse cõperi, vt difficilia sint ad credendũ per omnia gradatim indicia. Homines enim famã rerũ ante ipsos gestarũ, etsi domesticæ sint, nulla prorsus examinatione mutuò admittũt. Siquidẽ Athenienses vulgò opinantur ab Harmodio & Aristogitone Hipparchũ qui tyrannus esset, interfectum: nescientes Hippiam Pisistrati filiorum natu maximũ tunc imperasse, cuius fratres erant Hipparchus & Thessalus: atque eo die Harmodium & Aristogitonem aliquid suspicantes à suis consciis esse patefactum Hippiæ, ab hoc quidem tanquam præsciente abstinuisse: verùm priusquam comprehenderentur volentes [k] quippiam agẽdo periculum facere, nactos Hipparchum ad fanum quod Leocorium vocatur, in Panathenaica põpa ornanda occupatum obtruncasse. Alia quoque multa quæ adhuc extant, necdum propter tempus memoria exciderunt, cæteri Græci non rectè opinantur, veluti Lacedæmoniorum reges [l] non singulos quenque calculos immittere, sed binos: & Pitanatem cohortem esse apud eos, quæ nunquam fuit. Ita segnis apud multos est veritatis vestigatio, ad ea se potius quæ in promptu sunt conuertentes. Verùm ex his quæ dixi necessariis signis, talia quis existimãs potissimũ quæ narraui, non errauerit, [m] ac nõ credet magis aut poetis, qui de his prædicãt in maius extollẽtes, aut logographis, qui cõsueuerunt quod suauius auditu est, non quod verius, dicere: & multa eorum, quum nullis nitantur argumentis, spatio temporis sine fide in fabulositatem profecisse: sentiétque compertum esse manifestissimis signis ita se vetera habuisse. Et licet homines præsens bellũ in quo versantur semper maximũ iudicent, eóque finito, vetera vehementius admirentur, tamen hoc bellum, animaduertẽtibus, ex ipsis operibus maius illis se extitisse ostendet. Atqui omnia quæ dixere singuli vel post gestũ bellũ, vel iam gerentes, difficile fuerit exactè referre, siue à meipso audita, siue aliunde ab a-

a Et ad corpus. Vel, Et quod ad corpus attinet. i. ad præsidiũ corporis. Hoc est, In suo corpore tuendo & in amplificãda sua familia occupati, quam poterant tutissimè vrbes incolebant. Q. d. Bella foris non gerebãt, sed potius domi se quã poterant optimè muniti continebant.

b Vide annot.

c Cõflictata seditionib⁹, diutissimè omnium *vrbium* quas nouimus.

d Quúmque ea de causa multũ potentia valerẽt, etiam reliquarũ ciuitatũ statum componebant.

e Et omnes fortunas ex vrbe asportassent, consc. nauibus, euaserũt nautici. Id est, Rei naualis periti. Vel, Rei naualis studiũ amplexi sunt.

f Non imperabant habentes socios tribut.

g Vel, Ad suum institutum. Gr. ad verbum, Sibi.

h Atheniẽses verò nauib⁹ hostiũ tãdẽ potiti, imperabãt præterquã Chiorũ & Lesbiorum, ac descripto etiã omnibus quod pẽderent stipendio.

i Res igitur priscas, tales comperi, perdifficiles creditu omni deinceps argumento. Id est, Atque ex his argumentis quæ deinceps & ordine cõmemoraui, perdifficile est credere talia fuisse qualia feruntur.

k Aliquo facinore edito, de capite dimicare.

l Non vno calculo sẽtẽtiam ferre, sed duobus. Vel, suffragari.

m Ac non potius credẽs ea talia qualia poetæ celebrarunt, cũ ornatu in maius extollẽtes, neque qualia logographi memoriæ prodiderunt, *orationis* illecebras poti⁹ quàm veritatem consectantes: quæ quũ nulla probatione nitantur, pleraque eorũ temporis diuturnitate longè à fide remota, in fabulositatem eualuerũt. Sed ex manifestiss. indiciis peruestigata esse *à me* satis, quoad peruestigari vetera possunt, ratus, Et licet hom. &c.

liis mihi enarrata : [a] verùm vt quifque femper de rebus præfentibus maximè confentanea dicere mihi videbatur, & communi opinione proximè ad veritatem accedere, fic à me commemorata funt. At verò res in bello geftas, non quas à quolibet audiui, dignas duxi quas fcriberem, neque vt mihi videbantur, fed eas quibus ipfe interfui, quáfque figillatim ab aliis quàm potui diligentiffimè inueftigaui. Quod tamen difficillimè eruere potui, quoniã qui fingulis gerendis rebus adfuerãt, non eadem de ipfis dicebant, fed prout quis aut in alterutros amore propenfior erat, aut reminifcebatur. Verùm quia non fabulofæ funt, minus erũt fortaffis auditu fuaues: tamẽ quicunque volent rerũ geftarũ [b] finceritatem intueri, [c] & quũ aliquãdo talia iterũ fimiliáque (vt funt res humanæ) vẽtura fint, difcernere vtilia abundè poterit. Nam emolumentum potius in perpetuum quàm ludicrum ad tẽpus audiendi componitur. Et fuperiorum quidem bellorũ maximum geftum eft cum Medis, & id tamen duobus naualibus prælis, & totidem pedeftribus celeriter finitum eft: at verò huius belli tũ lõgitudo in immẽfum proceffit, tum detrimenta cũctæ Græciæ contigerunt qualia intra tantundem temporis aliâs nulla. Nam neque tot vrbes [d] vacuæ factæ funt, aliæ à Barbaris, aliæ ab ipfis Græcis mutuò expugnatæ, aliæ fugatis oppidanis, nouis incolis ceffere: neque tot [e] fugæ hominum ac mortes, hæ ex ipfo bello, illæ ex feditionibus. [f] Atque fuperiora illa quæ fama memorat, re ipfa minus folidã fidem acceperunt, vel terræmotuum, qui hoc bello in plerifque orbis terrarum partibus & iidem vehementiffimi perftiterũt: vel folis defectionum, quæ crebriores quàm vnquam fando cognitæ funt, contigerunt: vel [h] æftus immenfi, ex quibus fames ingens, &, qui non minimè graffatus partem quandam affumpfit, peftilens morbus. Omnia enim ifta vnà cum bello hoc acciderunt. cuius authores fuerunt Athenienfes Peloponnenfẽfque, ruptis quæ poft Eubœam captam inierant fœderibus tricennalibus. Cur autem ruperint, caufas primùm ac diffenfiones fcribendas ftatui, nequi requirant aliquando vnde conflatum fit tãtum inter Græcos bellum. Nam veriffimam quidem fed minimè fermone celebratam arbitror extitiffe caufam, Athenienfes, magnos effectos & Lacedæmoniis formidolofos, neceffitatem impofuiffe bellandi: quæ autem propalam ferebantur vtrinque caufæ, propter quas ruptis fœderibus itum eft in bellum, iftæ fuerunt.

9

Epidamnus eft vrbs ad dextram fita nauigantibus Ionium finum verfus, cui finitimi funt Taulantii Barbari, gens Illyrica. [h] Hanc habitatum venerunt Corcyrẽfes, coloni à Phalio Corinthio deducti, qui erat ab Hercule oriundus, Eratoclidæ *filius*, ex metropoli fecundum veterem legem accerfitus. Nonnulli etiam Corinthii, & alii præterea Doricæ gentis ex colonis fuerunt. Progreffu temporis res Epidamnenfis maiorem in modum profecit & fortunis & populo. Sed quum multos iam annos feditionibus laborarent, (vt fertur) ex bello quodam cum finitimis Barbaris & fe & vires ex magna parte attriuerunt. Nouiffima verò ante hoc bellum feditione plebs eorum principes eiecit. At illi cum Barbaris, ad quos confugerant, eos qui in vrbe erant, terra marique prædabantur. Hi autem qui intus erãt, quum fic vexarentur, legatos Corcyram (vt ad metropolin) mittunt, orantes ne fe perditum iri finerent, fed reconciliarent profugos fecum, & bellum Barbarorum componerent. Hæc fupplices in Iunonis templo fedentes precabantur. Corcyrenfes, non admiffis precibus, illos infecto negotio remiferunt. Epidamnenfes [i] nullam fibi videntes à Corcyrenfibus iniuriæ propulfationem, ambigebant quid re præfenti agerent. Mittentes itaque Delphos deum confuluerũt nũquid Corinthiis dederent ciuitatem, vt coloniæ deductoribus, & num aliquod conarẽtur ab iis exigere [k] præfidium. Ille refpondit, vt dederẽt, ducẽfque facerent. Profecti Corinthum ex oraculo Epidamnenfes dedunt coloniam, demonftrantes tum deductorem coloniæ fuiffe Corinthium, tum dei oraculum, precabantúrque ne fe perditũ iri finerent, fed tutarentur. Corinthii, tum quia iuftum effet, vltionem promiferunt, exiftimantes non minus effe fuam coloniam quàm Corcyrenfium, tum odio in ipfos Corcyrenfes, à quibus contemnerentur. Nam quum effet Corinthiorum colonia, tamen neque in publicis folennitatibus legitimos honores reddebãt, neque [l] in fuis facris virum Corinthium præficiebant, vt cæteræ coloniæ. Contemnebant autem illos & vi pecuniarum, quam tunc habebant quantam ditiffimi quique Græcorum, & validiore belli apparatu freti. Etenim [m] elati erãt & propter rem naualem qua aliquando multo præftantiores fuerant, & propter Phæacum, qui prius Corcyrã incoluerant, nauticam gloriam. Quo magis parandæ claffi incumbebant: nec erant

10

a Verùm vt mihi videbatur quifque de præfẽti caufa quæ maximè in rem forent dicturus fuiffe, cõfectãti quamproximè vniuerfam fententiam orationum quæ reuera habitæ funt, fic à *me* dicta fuerunt.

b Certitudinem. Vel, veritatem.

c Et eorum quæ rurfum aliquando euẽtura funt eiufmodi, & fimilia, (vt funt res humanæ) fatis hoc fuerit ad iudicandum ea effe vtilia. Nam poffeffio perpetua potius quàm certamẽ ludicrum ad audiẽdum in præfens, à me cõponitur. Vel, Quàm temporarium quoddam ludicrum. Vide annot.

d Vaftatæ.

e Exilia.

f Et quæ antea auditu acceperamus, fed re ipfa & euẽtu rarius confirmabãtur, nõ incredibilia euaferunt, & de terræmotibus, qui, &c.

g Siccitates.

h Iftam coloniam deduxerũt quidam Corcyræi: cõditor autem eius fuit Phalius Corinth. qui erat, &c.

i Vel, Nullam opem. Nullum auxilium.

k Auxilium. Vel, Vltionem hoftium.

l Vide annot.

m Sunt qui ἐπαιρόμενοι potius interpr. perfuafi.

Corinthios superant.

parum validi. quippe centum eis ac viginti naues fuerunt quum bellum incepere. [a]Ob hæc omnia Corinthii Corcyrensibus succensentes, Epidamnum præsidia miserũt præter sua, Ambraciotarũ Leucadiorúmque, facta iis qui vellẽt, illuc habitatũ eundi potestate. Profectum est autem præsidium Apolloniam, quæ erat Corinthiorum colonia; pedestri itinere, Corcyrensium metu, ne ab illis mare transeuntes inhiberentur. Corcyrenses, vbi colonos ac præsidia Epidamnum peruenisse nouerunt, coloniámque Corinthiis deditam, ægrè acceperunt: statimque illuc quinque & viginti cũ nauibus profecti, deinde altera cum classe, iubẽt pro sua authoritate simul recipere exules, (venerãt enim exules Epidamnenses Corcyram, & sepulchra cognationémque demonstrantes atque allegantes, obsecrauerant vt ab ipsis restituerentur) & præsidia colonósque à Corinthiis missos expellere. Illos haudquaquam imperata facientes infesto exercitu aggrediuntur quadraginta nauium cum exulibus, tanquam eos restituturi, Illyriis in societatem acceptis. Obsidentes autem vrbem, denuntiant licere cuilibet Epidamnensium hospitúmve impunè abire, alioqui illum pro hoste se habituros. Vbi non paretur, vrbem Corcyrenses (est autem locus ille isthmos) oppugnant. Corinthii, postquam eis allatum est ab iis qui intus erant, Epidamnum oppugnari, exercitum comparant, [b] simúlque deducendam Epidamnum coloniam edicunt, æquas similésque partes fore ire volentibus: quòd si quis protinus cum cæteris nauigare nolit, & tamen particeps fieri coloniæ, numeratis quinquagenis drachmis Corinthio populo, licere manere. Fuerunt autem permulti & qui nauigarunt, & qui pecuniam numerarunt. Ad hæc rogarunt Megarenses vt suis nauibus comitatum præstarent, si fortè à Corcyrensibus interpellarentur. [c] Illi instructas commodarunt octo, & Pale vrbs Cephalleniorum, quatuor. Rogati quoque Epidaurii præbuerunt quinque, Hermiones vnam, Trœzenii duas, Leucadii decem, Ambraciotæ octo. A Thebanis pecunias petierunt, & à Phliasiis, ab Eleis naues vacuas, pecuniásque. Ipsorum verò Corinthiorum instruebantur naues triginta, & tria millia peditum. Hunc apparatum Corcyrenses vbi audierunt, Corinthum profecti cum Lacedæmoniis Sicyoniísque legatis, [d]quos adhibitos volebãt, iusserunt Corinthios deducere præsidia colonósque Epidamno, tanquam ad eos nihil pertinente. [e] Quòd si quid aduersus eos facerent, velle se subire iudicium in Peloponneso apud illas ciuitates de quibus inter vtrosque conueniret, & vtris adiudicata colonia foret, eos obtinere. Quinetiam rem ad Delphicum relegare oraculum volebant, nec bellum fieri permittebant, alioqui necessarium fore aiebant, si sibi vis fieret, amicos facere quos nollent, [f] ex alterutris eorum qui nunc præpotentes essent, tutelæ gratia. Corinthii respondent, si naues & Barbaros Epidamno abducant, se consultaturos. Nam antè non bene habere, quum illi oppugnentur, ipsos iudicio contendere. E contrario Corcyrenses dicere, si & illi eos qui intra Epidamnum essent abducerent, se ista facturos: [g]paratósque esse & sanctè promittere, dum id per vtrosque fiat, secedere, donec de causa foret pronunciatum. At Corinthii, nihil horum audientes, quando iam & naues eis plenæ, & socii præstò erant, caduceatore præmisso, qui Corcyrensibus bellum indiceret, soluentes è portu cum quinque & septuaginta nauibus, duobúsque millibus militum grauis armaturæ, Epidamnum versus nauigauerunt, cum Corcyrensibus pugnaturi. Præerãt nauibus Aristeus Pellicæ, Callicrates Calliæ, Timanor Timanthis *filius*: peditibus autem Archetimus Eurytimi & Isarchidas Isarchi *filius*. Vt ventum in Actium terræ Anactoriæ, vbi templum Apollinis est, in faucibus sinus Ambracii, Corcyrenses caduceatorem eis præmittunt [h] nauigio actuario, qui aduersus se vetaret illos nauigare: simúlque naues implent *milite*, & vetustas, vt nauigationi sint vtiles, [i]innectunt, alias expediunt. Postquam caduceator nihil à Corinthiis pacatum renuntiat, & naues ipsorum expletæ sunt numero octoginta: (nam Epidamnum quadraginta oppugnabant) obuiam itur, pugnáque nauali commissa, Corcyrenses [k]egregiè vincunt, ac quindecim Corinthiorum naues corrumpunt. Eodem die contigit [l] vt ii qui intra Epidamnum oppugnabãtur deditionem facerent, hac lege vt peregrini quidem venderentur, Corinthii autem in vinculis haberentur, dum aliud quippiam *victoribus* videretur. Post pugnam, Corcyrenses trophæũ in Leucimna Corcyræ promontorio statuerunt, cæterísque captiuis necatis, Corinthios vinctos asseruarũt. Post hæc, quum Corinthii sociique nauali prælio victi domum redissent, Corcyrenses omni circa mari potiti sunt, nauigantésque in Leucada Corinthiorum coloniam, agrum eius populati sunt: & Cyllenem, vbi

a De his igitur omnibus rebus criminãtes Corinthii *Corcyræos*, lubenter auxilium Epidamnum mittebãt, & colonum ire iubebãt quicunque vellet, Ambraciotarúmq;, & Leucadiorum, suáque præsidia. Profecti sunt autem Apoll.

b Simúlque sese coloniam in Epidamnum deducturos promulgarunt, vt qui vellet, iret pari iure *futurus* & conditione.

c At illi vnà cum eis commeare octo nauibus parabant. Palenses item Cephal.

d Quos assumpserũt.

e Quòd si eam sibi vẽdicare pergerent. Vel, asserere.

f Vel, Alios potius quàm quos in præsentia haberẽt. Vide ann.

g Cæterùm paratos etiam esse se vt vtrique quiescãt, fœdus pacisci tantisper dum res disceptatur. Vel, Pacisci fœdus hac cõditione vt vtrique bello supersedeant. Vide ann.

h Legit ἀκατίῳ, non ἀκτίῳ. Vide annot.

i Iugis aptant. Aliàs, reficiunt. Vel, Aptant iuga nauibus.

k Παρεσπολύ. Multis partibus.

l Vt qui Epidamnum oppugnabant, ad deditionem redigerent, ea conditione vt, &c.

Epidamnu Corcyrenses

Megarenses comitatum.

Epidamnu ... dedi...

11

erant naualia Eleensium, incenderũt, quòd naues pecuniásque Corinthiis præbuissent. Ac plurimo à pugna nauali tempore mare tenuerunt. Corinthiorúmque sociis adnauigando calamitates inferebant, donec[a] circumacta iam æstate, Corinthii, quum socii ipsorum laborarent, nauibus atque exercitu misso castra in Actio posuerunt, & circa Chimerium Thesprotidis, Leucadis tutandæ causa, aliarúmque ciuitatum, quæcunque suarum partium erant. Castrametati sunt autem e regione Corcyrenses in Leucimna nauibus peditatúque. Ac neutris in alteros nauigantibus, sed[b] altrinsecus sedentibus, hæc æstas extracta est: appetentéque iã hyeme, domum vterque reuertunt. Toto eo post pugnam & insequenti anno Corinthii indignè ferentes id bellum cum Corcyrensibus, naues compegerunt, [c]& robustissimas quasque ad classem instruxerunt, cogentes ex Peloponneso remiges, & ex reliqua Græcia solicitantes mercede. Quem apparatum audientes Corcyrenses extimescebant, quippe qui non essent cum aliquo Græcorum confœderati, quòd se nõ adscripsissent neque Atheniensium neque Lacedæmoniorum fœderibus. Visum itaque eis est vt Athenas irent ad contrahendam societatem, tentandúmque aliquid ab illis impetrare subsidii. His compertis, Corinthii mittunt & ipsi Athenas legationem, quæ diceret ne sibi classis Attica ad Corcyrensem adiecta impedimento esset quominus bellum gererent arbitrio suo. Itaque coacta concione in disceptationem venerunt, & Corcyrenses quidem in hunc modum dixere, PAR est, viri Athenienses, vt qui[d] externos adeunt, vt (quemadmodum nunc nos) implorent auxilium, si neque magna ipsorum beneficentia, neque societas intercedat, demonstrent primùm [e] quod maximum est, ea quæ poscunt, vtilia *fore illis à quibus poscunt*: sinminus, certè non damnosa: deinde firmam se eis gratiam habituros. Horum si nihil demonstrauerint, [f]ne irascantur si non impetrauerint. Ista verò probaturos se sperantes vobis Corcyrenses, ad poscendam nos societatem miserunt.[g] Consilium nostrum, viri Athenienses, antehac inconsultum, impræsentiarum est vobis fructuosum, nobisipsis damnosum. Quippe quum nunquam hactenus cuiusquam socii voluntarii fuerimus, nunc, ea de causa desolati in bello quod cum Corinthiis gerimus, ad orandam aliorum societatem venimus. Ex quo accidit vt quod videbatur prius esse prudentiæ, nolle cum exteris societate inita periclitari, id nunc imprudentiæ & infirmitati detur. [h] Itaque Corinthiorum classem nobis bellum inferentem ipsi per nosmet compescuimus: at vbi maiori apparatu & à Peloponneso & à reliqua Græcia statuit hostis in nos venire, cernentes esse nostras tantùm vires illi impares, & simul magnum periculum fore si ei subiiciamur, necesse habemus nos quoque aliunde auxilia vndecunque implorare:[i] vtique venia digni si, quod antea non prauitate, sed opinionis errore potius ineptè non fecimus, id nunc cõtrariò audeamus. Quòd si *nos* audieritis, honesta vobis & bona existet ista[k] societas nostræ necessitatis multis de causis. Primùm, quòd iniuriam accipientibus non facientibus opem feretis: deinde, quòd eos qui in maximarum rerum discrimen adducuntur, recipiendo, optimè beneficium collocatis, æterno *apud nos* testimonio. Et quum classem secundum vestram possideamus maximam, considerate quænam rarior occasio vestræ prosperitatis, quæve hostibus tristior esse possit, quàm hæc, eam potentiam, [l]quam vos magnæ pecuniæ ac gratiæ loco æstimassetis, vltro vobis adesse atque offerri citra pericula citráque sumptus: afferetẽ præterea tum apud plerosque laudem, tum apud eos quos protexeritis gratiam, tum ipsis vobis vires. quæ cuncta perpaucis ex omni memoria pariter contigerunt: paucíque extiterunt qui à quibus societatem belli peterent, eisdem ipsi præstarent non minus præsidii & ornamenti quàm acciperent. Quòd si quis bellum vobis (in hoc autem vtiles esse possumus) non imminere opinatur, is profectò fallitur opinione, nec intelligit & Lacedæmonios metu vestri spectare ad bellum, & Corinthios cum per se validos, tum vobis inimicos, præoccupando nos, affectare viam ad vos inuadendos, ne nos communi in ipsos odio mutuò præsidio simus, néve eos alterutra spe frustremur, aut nocendi nobis, aut seipsos corroborandi. Quos præuenire, & nos in societatem recipere, hoc poscentes, & insidias anticipare potius quàm insidiantibus contrà insidiari, vestræ sunt partes. Quòd si negent æquum esse suos colonos recipi à vobis, discant coloniã omnẽ ita honore prosequi metropolin suam, si sibi ab ea benefiat: sin verò malè, ab illa secedere. Neque enim ea re coloniæ emittuntur vt seruiant iis qui relinquuntur, sed vt sint pares. Nam istos iniurios esse in nos, hoc verò palam est: quippe citati in iudicium de Epidamno, tamen

a Γερόντι τῷ θέρει, Appetente vel instãte æstate, vt Schol. exponit.

b Vel, Aduersa statiua habentibus.

c Et nauium classem egregiè *uel optimè* instruxerunt.

d Finitimos.

e Maximè quidem.

f *Par est* nõ irasci. Vel, Non indignè ferre.

g Accidit autem vt idem institutum nobis sit inconsultum, cùm apud vos, ad vsum & commodũ *nostrũ*, tum nostris rebus in præsẽtia incommodum. Vide annot.

h Et Corinthiorum quidem classi.

i Ac profectò digni venia sumus, si nõ improbitate, sed potius opinionis errore, contraria superiori nostræ quieti audemus.

k Legit ξυμμαχία. Vide annot.

l Quam vobis adiũctam mag. p. Vel, Cuius adiunctionem, &c.

» bello maluerunt obiecta refellere quàm iure. Atque hæc quæ in nos agunt cognatos suos, [a] indicio vobis quodammodo sint ad non errandum, quominus ab ipsis secedatis, & nobis supplicibus protinus subueniatis. Quisquis enim gratificando hostibus minimè sibi pœnitenda committit, is sanè tutissimè degit. Neque verò fœdera quæ vobis cum Lacedæmoniis sunt frangetis, recipiendo nos, qui neutrorum socii sumus, quum in illis dicatur, SI QVA GRAECARVM CIVITATVM EX SOCIALIBVS NON SIT, LICERE EI AD VTROS LIBVERIT ACCEDERE. [b] Et certè indignũ prorsus est, si istis fas est ex socialibus hominibus cum reliquæ Græciæ, tum verò vestrorum subditorum, suas naues armare, nobis interdici societate quæ offertur, & alia vndique vtilitate: & postea criminis loco poni, si ea nobis quæ oramus indulseritis, quũ multo maiorẽ causã vos insimulandi simus habituri. Nam si nos repelletis, homines & periclitantes, nec vobis inimicos, repelletis: & istos qui vestri sunt inimici atque hostes, non solùm non arcebitis, [c] sed etiã præreptores vestrarum virium esse negligetis. quas nequaquam debetis præripi sinere, verùm prohibere vllos è vestra ditione tributarios illorum fieri debetis: quinimo quantum cordi fuerit vobis auxiliorum transmittere ad nos, apertè transmittere, propalam nobis in societatem receptis. Ex qua re multæ (quemadmodum initio attigimus) commoditates ostenduntur, & ante omnia, quòd & iidem hostes vobis fuerint: (quæ manifestissima fides est) & quidem non impotentes, sed validi sunt ad rebelles suos coercendos. [d] Et quum vobis offeratur classis nõ mediterraneis sociis armata, sed talis vt nihil vobis damnosius sit quàm eam amittere, decet vos si potestis, quod præcipuum est, neminem pati alium classe pollere, sinminus, tutissimũ quẽque vobis pro socio habere. Verumenimuero cui ista quæ dicimus videntur vtilia quidem esse, sed timendum ne ea sectantes, rumpatis fœdera, [e] hic intelligat diffidere fœderibus validiorem esse rem ad hostes deterrendos, & cõtrà illis confidere, & ob id nos in societatem recipere, rem infirmã fore & minus tutam, quod hostes ob id reddit robustiores. Præterea quum non magis de Corcyra quàm de Athenis consultetur, non prospicit hic quæ præcipuè sunt è dignitate atque ex vtilitate Athenarum: & quum cernat bellum non futurum, sed tantumnon iam præsens esse, de recipiẽda in societatem nostra ciuitate hæsitat, quæ ad maxima temporum momenta vel socia, vel hostis est. Sita est enim opportunè sanè ad traiectum in Italiam atque in Siciliam, vel ad prohibendam illinc ire classem in Peloponnesum, [f] vel ad eandem illuc aliáve in loca transmittendam.

14 Atque vt vniuersa & singula breuissimè in summam contraham, sic habete, vt sciatis non debere nos deseri: tres apud Græcos classes esse magni faciendas, vestram, nostram, Corinthiorum. Harum duas si in vnum coire contempseritis, & Corinthii nos occuparint, bellum nauale cum Corcyrensibus pariter ac Peloponnensibus geretis: at nobis receptis, plus nauium habebitis, quibus cum hoste dimicetis. Hæc quidem Corcyrenses, post eos autem Corinthii hæc,

QVONIAM Corcyrẽses isti non solùm de se recipiendis verba fecerunt, sed etiam de nobis, tanquam iniustè bellum sibi intulerimus, necessarium nobis est vt nos quoque de vtrisque mentionem faciamus: sic ad reliquam orationem deuenturi, vt & nostram postulationem sincerius perspiciatis, & istorum vtilitatem non sine ratione repudietis. Aiunt modestiæ studio nullius vnquam societatem se recepisse, quum id non virtutis sed maleficii studio fecerint, quòd videlicet nollent vllum malefactorum suorum aut socium habere, aut testem, [g] à quo *uerecundiæ* admonerentur. Et sanè vrbs sua ipso situ apposita *ad istorum consilium*, reddit eos magis iniuriarum quas faciunt arbitros, quàm subiicit æquo iudicio, propter infrequentem ipsorum ad exteros commeationem, & frequentem aliorum illuc vi appulsorum receptionem. Atque decorum quod prætendunt, noluisse se esse cuipiam cõfœderatos, non eo spectabat ne alienæ iniustitiæ socii forent, sed vt sine arbitris iniuriam facerent, vtque vbi præualerent, aliis vim afferrent: & quum latuissent, plus emolumenti adipiscerẽtur, & quod adepti essent, eius erepti pudere eos non posset. Quòd si (quemadmodum prædicãt) forent viri boni, quo minus culpabiles fuerunt exteris, eo magis virtutem suam licebat ostendere iusta dando & accipiendo. Verùm neque erga alios, neque erga nos tales existunt, qui quum sint coloni nostri, tamen cum semper antea secesserunt à nobis, tum verò nunc bellũ nobiscum gerunt, allegantes non ideo se à nobis missos colonos vt acciperẽt iniuriam. Quibus inuicem respondemus, ne nos quidem idcirco collocasse eos vt ab ipsis

a Vobis documento sint ne in fraudem inducamini, vel petẽtibus *auxilium*, extemplò morem geratis.

b Atque iniquum sit, si, quum his liceat, tũ ex fœderatis implere naues, tum ex reliquã Græcia & quidem ex vestris subditis vel maximè, nos ab hac proposita societate & ab alio vndecunque auxilio arceant. Et postea in crimine ponent si, quod petimus, persuasum vobis fuerit. Imò affines multo maiori crimini vos habebimus, nisi exorauerimus. Nam si nos repell. &c.

c Sed etiam copias ex vestra ditione insuper cõparare sinetis, quas nõ æquum est, sed aut prohibere illorum auxiliares qui è vestra sint ditione, aut nobis quoque auxiliũ, quocunque vobis modo visum fuerit, mittere: potissimum autem opem ferre, nobis propalam in societatẽ receptis. Ex qua re, &c.

d Et quũ vobis offertur societas naualis ac non terrestris, non similis alienatio est: & in primis quidẽ, si potestis, neminem alium classem possidere sinatis: sinminus, vt quisque munitissimus & firmissimus est, ita eũ amicum habeatis.

e Sciat suã formidinẽ viribus præditã, aduersariis magis terrori fore: fiduciam autẽ *suã*, si nõ receperit nos in amicitiã, imbecillã & infirmã, minus formidolosam potẽtissimis aduersariis fore. Simul & *hoc sciat*, se non magis de Corcyra quã etiam de Athenis deliberare: séque illis salutare cõsiliũ nõ sequi, quũ spectãs in futurũ & tantũnon præsens bellum, vrbẽ recipere dubitat, quæ cum maximis momentis in amicitiã adiungitur & hostis redditur. Vide annot.

f Et ad vestrã hinc illuc trãsmittẽdã. Sed & alias quoq; ad res cõmoditates egregias habet. Atque vt vn.

g Hæc interpretatio ostendit eum legisse περὶ ἀκαλλωπισμοῦ(?). Vide annot.

iniuriam acciperemus & contumeliam, ſed vt præſides eorum eſſemus, & quibus in rebus conuenit honore afficeremur, quem nobis aliæ coloniæ præſtant, præcipua nos charitate complectentes. Ex quo palam eſt, ſi in cæterorum qui plures ſunt, gratia ſumus, iniuria iſtis ſolis eſſe inuiſos. [a] Neque abs re, neque qualicunque de re læſi bellum eis intulimus: quòd ſi etiam abs re intuliſſemus, decuerat eos noſtræ iracundiæ cedere, ſicut nos viciſſim non decuiſſet modeſtiæ ipſorum vim afferre. [b] Sed freti diuitiis, cum alia multa indignè peccauerunt in nos, tum verò hoc, quòd Epidamnum, quæ noſtræ ditionis eſt, quum vexaretur *bello*, non vendicauerunt, ſed [c] quum vendicatum nos veniſſemus, tunc eam [d] occuparunt, vſque tenent. [e] Et aiunt ſe, priuſquam id facerent, voluiſſe diſceptare iudicio: quum perinde ſit ac nihil dicere, ſiquis re occupata alterum è tuto in iudicium vocet: ſed ſiquis ex æquo & antequam dimicetur, res & verba in medium afferat. At iſti, non priuſquam oppidum obſiderent, ſed poſteaquam rebantur nos illud non neglecturos, tunc verò æquitatem iuris allegauerunt: atque huc venerunt, non contenti peccaſſe illic, poſtulantes etiam à vobis non belli ſed iniuſtitiæ ſocietatē, & vt ſe recipiatis, hoſtes noſtros. Qui tunc potius adire debebant vos quum procul à periculo aberant, non quando & nobis iniuria illata eſt, & ipſi periclitantur: nec quando vos, qui nullius eorum tunc potentiæ participes fuiſtis, nunc ipſis veſtrā vtilitatem impertietis, & qui à peccatis eorum abfuiſtis, tantundem erga nos culpæ contrahetis. [f] Nam qui olim cum aliis vires ſuas communicaſſent, ii debent quæ illis contingunt habere communia: vos verò, vt criminibus modò iſtorum affines non fuiſtis, ſic neque poſt eorundem actiones affines eſſe debetis. Et planum quidem fecimus, [g] eo quo oportet æquitatis ingreſſu nos veniſſe, & iſtos violentè in nos auaréque feciſſe. Nunc autem vos haud iuſtè recepturos eſſe horum ſocietatem, planum faciendum eſt. Nam in fœderibus quum dicitur, licere cuilibet non adſcriptarum *fœderi* ciuitatum ad vtros velit ſe conferre, non ita dicitur vt id fiat in perniciem partis alterius, nec de ea quæ tutelam imploret aduerſus eos à quibus ſecedit, quæque iis à quibus recipitur ([h] non recepturis ſi ſaperent) bellum pro pace afferat. Id quod vobis nunc, niſi nos audiatis, eueniet. nam non tantùm iſtis auxiliares, verumetiam nobis pro fœderatis hoſtes efficiemini. Neceſſe enim eſt, ſi ab eis ſteteritis, vt dum ipſos, tunc vos vnà vlciſcamur. Qui profectò iuſtè feceritis, præcipuè, ſi non fueritis in partibus: ſin minus, e contrario atque iſti petunt, ſi nobiſcum ſteteritis, quibuſcum fœderati eſtis, aduerſus hos, quibuſcum ne induciæ quidem vnquam vobis extiterunt. Neque legem ferre debetis, eos qui ab altera parte defecerunt receptandi: quoniam neque nos, quum à vobis Samii defeciſſent, & an illis ſuccurrere oporteret in diuerſum traherent cæteri Peloponnenſes, contra vos ſententiam diximus. [i] Itaque apertè negamus aliquem à puniendis ſuis eſſe prohibendum. Nam ſi eos qui aliquid facinoris admiſerint, receptando defenderitis, [k] palam eſt veſtros, qui non pauciores ſunt, ad nos eſſe venturos, legémque condetis quæ in vos magis quàm in nos recidat. Hactenus quæ dicere habuimus apud vos de iure noſtro, quæ ſatis ſunt ſecundum Græciæ leges: reliqua, exhortādi & flagitandi muneris gratia. Hoc quod petimus, non petimus vt hoſtes, quo noceamus, neque vt amici, quo abutamur, *ſed quo utamur*, quódque vos reddere nobis debere affirmamus. Nam quū aduerſus AEginetas [l] Medico bello penuria Liburnicarum nauium laboraretis, viginti naues *commodatò* à Corinthiis accepiſtis. Quod noſtrum beneficium, & item alterum bello Samio, quòd propter nos non tulere Samiis auxilium Pelopōnenſes, præſtitit vobis de AEginetis quidem victoriam, de Samiis autem vltionem. Atque iis temporibus hoc factum eſt quibus homines, ſtudio vincendi hoſtis in quem eunt, cætera curare omittunt, habentes pro amico quēcunque operā ſibi nauantem, etiāſi antea fuerit inimicus: rurſus pro hoſte, quēcunque ex aduerſo ſtantem, etiamſi amicus ſit. nam domeſticis quoque rebus malè cōſulunt, præſentis contentionis peruicacia. Hæc vos beneficia reputantes, & qui inter vos ſunt iuniores à ſenioribus edocti, ſentite ſimilibus officiis eſſe remuneranda: neque iſta quidē quæ dicuntur à nobis, eſſe iuſta, ſed, ſi bellum fiat, alia fore vtilia. Vt quiſque enim aliqua in re minimè peccat, ita maxima ex ea vtilitas ſequitur. Et bellum (cuius metu vos terrentes ad iniuſtè agendum hortantur Corcyrenſes) adhuc non conſtat futurum ſit nécne: nec dignum vobis eſt [m] vt propter incerta belli, certa iam & præſentanea Corinthiorum ſuſcipiatis odia. Nam quod ad ſuſpicionem pertinet, quæ prius

a Legit ἐπιστρατεύομεν, & ἐκπρεπῶς. Vide annot.

b Sed petulantia & licentia opum.

c Quum in ſubſidium veniſſemus.

d Vel, Vi occupatam tenent.

e Dicunt verò ſe prius diſceptare iudicio voluiſſe: quod non eum qui ſuperior eſt & ex tuto ad aliquam diſceptationem prouocat, oportet videri ſeruare, ſed eum qui in integrum rem pariter & orationem, ante diſceptationem, proponit. Vel, Ad ius æquū deducit.

f *Oportebat* autem, iampridem cōmunicatis viribus, communem quoque euentum habere: at ſolorū maleficiorum expertes, ne harum quidem rerum quæ maleficia ſequuntur conſortes eſſe *oportet*.

g Nos cum firmiſſimis æquitatis argumētis huc veniſſe, iſtos verò violentos & alieni raptores eſſe.

h Videtur diuerſam à noſtra lectionem ſe ſequutus eſſe interpres.

i Sed apertè contradiximus, quenque ſuos ſocios perſequi *oportere*.

k Comperientur & ex veſtris non pauciora quæ ad nos accedant. Id eſt, Non pauciores ex veſtris ſociis ad nos ſe recipient.

l Ante Medica bella penuria longarum nauium.

m Vt eo ipſo impulſi, certa, &c.

» propter Megarenses supererat, prudentiæ fuerit eam extenuare potius. Posterius » nanque beneficium opportunè collatum, etiamsi minus fuerit, tamen maius cri- » men diluere potest. Neque verò quòd magnam ad societatem offerunt classem, » ob hoc pelliciamini: quoniam non afficere iniuria pares, firmior est potentia » quàm præsenti rerum specie elatos, cum periculis plura acquirere. [a] Itaque nunc » aduersi nos vsi fortuna, tamen postulamus, id quod apud Lacedæmonem ipsi 16 » prædiximus, licere suos quenque socios plectere, vt idem nunc à vobis impetre- » mus: néve subleuati vos nostro decreto, nos vestro lædatis, sed æquam vicem » rependatis, memores hoc illud esse tempus, quo maximè, & qui inseruit, amicus » est, & qui aduersatur, inimicus. Et Corcyrenses hos neque in societatem recipia- » tis inuitis nobis, neque de nobis malè meritos defendatis. Quod facientes, tum » ex officio vestro egeritis, tum vobis ipsis optimè consulueritis. Talia autem & Corinthii dixere. Athenienses, vtrisque auditis, quum bis concionem coegissent, in priori quidem non minus probauerunt rationes Corinthiorum, in posteriori verò, mutato consilio decreuerunt confœderationem cum Corcyrensibus non ita quidem facere, vt eosdem hostes ducerent, eosdem amicos: (si enim aduersus Corinthios iuberentur à Corcyrensibus simul nauigare, ruptum iri fœdera quæ sibi essent cum Peloponnensibus) subsidiariam tamen inire societatem, vt vtrique forent alteris auxilio, siquis aduersus Corcyram, Athenásve, aut eorum socios iret. Nam & [b] citra hoc, rebantur bellum sibi cum Peloponnensibus fore, nec Corcyram Corinthiis [c] prodi volebant tantum nauium habentem, sed eos quammaximè collidi inuicem, vt cum inualidioribus effectis, siquid opus esset, Corinthiis aliisque classem habentibus bellum capesserent: simúlque quia Italiam versus Siciliámque nauigantibus commodè sita insula videbatur. Hoc Athenienses consilio Corcyrenses in societatem acceperunt, nec multo post Corinthiorum discessum decem naues illis auxilio miserunt, ducibus, Lacedæmonio Cimmonis, Diotimo Strombichi, & Protea Epiclis *filio*. Quibus præceperunt ne cum Corinthiis pugnarent, nisi aduersus Corcyram nauigantibus, in terrámque descendere volentibus, aut aduersus aliquot ex illorum oppidis: ita demum pro viribus prohiberent, prouidentes hoc præcepto, ne fœdera rumperentur. Et naues quidem in Corcyram profectæ sunt: Corinthii verò, postquam quæ opus erant instruxerunt, aduersus eandē vela fecerunt cum centum quinquaginta nauibus: quarum erant Eleorum decem, Megarensium duodecim, Leucadiorum decem, Ambraciotarum vigintiseptem, Anactoriorū vna, ipsorum Corinthiorum nonaginta. Præfecti autē sui, singularum ciuitatum, Corinthiorum autē, Xenoclides Euthyclis filius, cum quatuor collegis. Hi postquam coierūt ad continentē quæ spectat Corcyram, velificantes à Leucade, appelluntur in Chimerium, quod est oræ Thesprotidis. Est autem portus, & super eum vrbs à mari distans, [d] in palustribus Thesprotidis sita, *nomine* Ephyre. Iuxta hanc exit in mare palus Acherusia, cognomē nacta à flumine Acheronte, quod per Thesprotidem lapsum in eam effunditur. Fluit & Thyamis amnis, Thesprotidem Cestrinémque disterminans, intra quos Chimeriū promontoriū [e] coercetur. Ad hanc itaque cōtinentis partem Corinthii cum classe subeūtes, castra posuerunt. Quos vbi Corcyrenses in se aduētare cognouerūt, expletis cētum & decem nauibus, quibus præerant, Miciades, AEsimides, & Eurybatus, castrametati sunt in vna insularum quæ vocantur Sybota. aderant eis & Atticæ decem. Peditatus autem in Leucimna promontorio erat, cum mille armatis Zacynthiorū auxiliaribus. Præstò erāt & Corinthiis auxiliares multi ex Barbaris in proxima continente, [f] ex qua semper omnes amici sunt illis. Re instructa, Corinthii sumptis trium dierum cibariis, nocte à Chimerio soluunt tanquam pugnaturi, nauigantésque prima luce, Corcyrensium naues conspicantur altum tenentes, ex aduersóque venientes. Vt mutuò se conspexerunt, ad confligendum omnia instruūt. Corcyrensium dextro in cornu Atticæ naues fuerunt, alterum ipsi tenuerunt, factis tribus na- 17 uium agminibus, [g] quorum singulis singuli præerant. Hunc in modū dispositi erant Corcyrenses. Apud Corinthios autem dextrum cornu tenebant Megarēses naues & Ambracienses, medium locum alii socii, [h] vt quibusque cōmodum erat. Læuum cornu ipsi Corinthii cum nauibus quæ velocissimæ erant, eregione Atheniensium & dextri Corcyrensium cornu. Postquam vtrinque sublata sunt signa, concurrētes prælium commiserunt, multos vtrique habētes super catastromata milites, multósque sagittarios ac iaculatores, vetusto adhuc more inscienter instructi. Erat autem

a Nos autem qui in ea incidimus quæ Lacedæmone prædiximus, *oportere videlicet* quenque suos persequi socios *quū deficerēt*, nūc à vobis vt idē obtineamus contēdim*us*.

b Id est, Etiam nō receptis Corcyræis.

c Permittere.

d Vide annotat.

e Eminet. Attollitur. *ἀνέχει*.

f Nam qui partem illam continentis incolunt, semper illis sunt amici.

g Quorū singulis vnus ex tribus prætoribus imperabat.

h Vt cuique fortè obtigerat.

pugna naualis aspera, sed non perinde ex arte, pedestri prælio similior.[a] Nam vbi commixti fuerant, non facilè eximebantur, præ turba & multitudine nauium, plus aliquanto de victoria confidentes armatis qui super catastromata erant: qui pugnabant statariam pugnam, nauibus quietis, [b]quibus irrumpere, perrumpere, erumpere non licebat, verùm animo magis & robore quàm scientia pugnabatur. Multus itaque erat vbique tumultus, & turbulentum certamen, in quo naues Atticæ Corcyrensibus sicubi [c] satagebāt præstò erant, metū quidem incutientes hostibus, pugnam tamen nequaquam capessentes. quippe verebantur præfecti, Atheniensium præceptum. Maximè autem dextrum Corinthiorum cornu laborabat. nam quum eos in fugam versos dispersósque viginti nauibus persequuti essent Corcyrēses in continentem, & vsque ad eorum castra nauigassent, egressi in terram deserta tētoria incenderunt, pecuniásque diripuerunt. Hac in parte Corinthii superati, Corcyrenses superiores fuerunt. At in sinistro vbi ipsi Corinthii erant, facilè vicerunt, absentibus è minori numero Corcyrensium viginti nauibus, in persequendo occupatis. Athenienses, quum cernerent Corcyrenses [d] satagentes, iam [e] minus dissimulanter suppetias eunt, primùm quidem temperantes ab inuadendo: at vbi fuga apertè facta est, & Corinthii ingruebant, tunc vnusquisque operi vacat, [f]nullo iam hominum discrimine: quum eo necessitatis ventū esset vt inuicem Corinthii Atheniensésque conserrent manus. Versis autem in fugam hostibus, [g]Corinthii non religarunt scaphas nauium quas demerserant, traxerúntque remulco, sed inter nauigandum cōuerterunt animum ad trucidandos homines potius quàm ad viuos capiendos: & amicos suos, nescii illos in dextro cornu superatos, per imprudentiam occidebāt. Nam quū permultæ forent vtrorumque naues, & latè mare occuparent, [h] vbi promiscui fuerunt, non facilè internoscebant qui quos vicissent. Siquidem pugna naualis hæc Græcorum cum Græcis, maxima omnium extitit quæ ad hunc diem fuere, nauium numero. Corinthii, posteaquam Corcyrenses ad terram vsque sunt persequuti, ad naufragia sua cæsósque reuersi sunt, ac plerosque nacti, vt ad Sybota comportarēt, [i] quò barbarorum exercitus qui erat in terra, ipsis auxilium tulerat. Est autem desertus Sybota portus Thesprotidis. His actis, [k]frequētibus rursus tendūt in Corcyrenses. Illi suis nauibus quæ agi poterant, & quæcunque reliquæ erant, vnà cum Atticis & ipsi contrà dirigunt, timentes ne in suam oram descendere conarentur. Et iam serum diei erat, ac pæana sunt canere orsi, tāquam in eos inuaderent, quum Corinthii repente [l] remos inhibere cœperunt, conspectis viginti nauibus Atheniensium venientibus, quas post decem priores subsidio miserant Atheniēses, veriti (id quod accidit) ne Corcyrenses superarentur, néve decē naues suæ pauciores essent quàm vt eos tutarentur. Corinthii, his prospectis, suspicati Athenis venire non quot cernebant, sed plures, sensim retro abierunt. At Corcyrenses, quum Atticas naues non viderent (minus enim ipsis erat apertus illarum aduentus) mirabantur Corinthios ire cessim: donec quidam cernentes dixerunt, Naues illæ huc tendunt. Tunc & ipsi abierunt. (iam enim noctis tenebræ erant) & Corinthii [m]abeuntes dissociati sunt. Ita vtrique dirempti, pugnáque vsque ad noctem extracta, Corcyrensibus apud Leucimnam castra habentibus, illæ viginti naues Athenis profectæ, quibus præerant Glaucō Leagri & Andocides Leogori *filius*, per cadauera & naufragia ductæ subierunt castra, non multo pòst quàm conspectæ sunt [n]Corcyrensibus (erat enim nox) metuentibus nè hostiles essent: postea cognitæ, admissæ sunt. Postero die egressæ triginta Atticæ naues, & Corcyrensium quæcunque nauigationi idoneæ erant, vela faciunt in portum qui est in Sybotis, vbi stationem Corinthii habebant, animo cognoscendi an nauali prælio certaturi essent. [o]Illi à terra soluentes, altúmque capessentes, instructi quiescebant, non incepturi sua sponte certamen, quum viderent accessisse naues Atheniensium integras, & sibi multa dura accidisse, tum circa captiuorum custodiam, quos in nauibus haberent, [p] tum ob penuriam instruendarum nauium in loco deserto. Itaque magis spectabant qua se domum reciperent, timentes ne rupta Athenienses fœdera existimantes, quoniam ad manus venissent, se illinc nauigare non sinerent. Igitur placitum est eis viros impositos in actuarium nauigium, sine caduceo, ad Atheniēses præmittere, tentandi gratia, per quos talia dixere, INIVRII Athenienses estis, bellum incipientes, fœderáque rumpentes: qui nobis hostes nostros vlciscentibus impedimento estis, contra ferentes arma. Quòd si vobis cōstitutum est nos prohibere quominus in Corcyrenses, alióve siquo libeat nauigemus, & fœdera rumpitis, nos capite primos, [q] & pro hostibus vtimini.

18

[a] Nam quum inter se concurrerāt, *uel, impetum dederant*, ægrè d[i]uel lebantur. Vel, disiungebantur.
[b] Discursus autem *nauium* nulli erant, sed animo, &c.
[c] Laborabant.
[d] Laborantes. Vel, laborare & premi.
[e] Ἀπροφασίστως, Sine excusatione, Sine tergiuersatione, Sine causificatione. Non iam, vt antè, Atheniensiū mādatum causantes.
[f] Neque iā discrimen vllum erat.
[g] Corinthii non trahebāt religatos alueos nauium quas demerserant, sed decurrēdo conuert. an.
[h] Postquam præliū inter se cōseruerunt.
[i] Vel, Quò barbarorū copiæ terrestres ad opem eis ferendam venerant.
[k] Rursus collecti, tendebant in Corcyræos. At Corcyræi nauibus *suis* quæ nauigationē ferre poterāt, & quæcunque, &c.
[l] Nauē inhibere. Vel, Retro inhibere. Aut, In puppim remigare.
[m] Ἀποτραπόμενοι, Auertentes suas naues. Antea enim non auersis nauibus recedebant.
[n] Cæterùm Corcyræi, quū nox esset, timuerūt ne hostiles essent, deinde verò quū eas agnouissent, in stationes suas receperunt.
[o] At illi, nauibus à terra prouectis, & instructa in alto acie, quiescebant.
[p] Tum quòd reficere naues non possent.
[q] Id est, In nos vt hostes animaduertite. Tractate nos vt hostes.

Et Corinthii quidem talia dixerunt. Quæ quicunque ex Corcyrensium exercitu audierunt, exclamarunt vt protinus caperentur trucidarentúrque. Atheniẽses autem hunc in modum responderunt, Neque bellum incipimus, viri Peloponnenses, neque fœdera rumpimus, sed istis sociis Corcyrensibus auxilio venimus. Quòd si vsquã aliò nauigare libet, nauigetis licet: sin aduersus Corcyrenses aliquémve illorum locum nauigabitis, non negligemus quoad poterimus. Hæc quum Athenienses respondissent, Corinthii se ad discedendum domum accinxerunt, simúlque trophæũ apud Sybota in continente statuerunt. Corcyrenses[a] naufragia mortuósque, quæ æstus ac ventus nocte exortus passim dispulerant, ad ipsos delata, vt quodque eiectum erat, sustulerunt, ac trophæum in insula Sybotis eregione statuerunt, veluti victores. hac vtrinque ratione victoriam sibi vendicantes: Corinthii quidem, quòd ad noctẽ vsque prælio nauali superassent, ita vt [b]naufragia plurima mortuósque receperint, captiuorum non minus mille habentes, depressis nauibus circiter septuaginta, trophæum statuerunt: Corcyrenses autem, quòd triginta ferme naues illorũ corrupissent, & superuenientibus Atheniẽsibus,[c] naufragia circa se mortuósque legissent, quódque pridie Corinthii cessim euntes pugnam detrectassent, cõspectis Atticis nauibus, neque venientibus occurrissent ex Sybotis, ob hæc statuerunt trophæum. Ita vtrique se interpretabantur vicisse. Corinthii, illinc domum nauigãtes, Anactoriũ, quod est in ore sinus Ambracii, ceperũt fraude: (erat enim illis cõmune cũ Corcyrensibus) positísque in eo Corinthiis incolis, domũ reuerterunt. Et Corcyrensium octingentos qui serui erant, vendiderũt, ducentos quinquaginta asseruarũt vinctos, [d] magna adhibita cura, vt per illos repetita Corcyra potirentur: quorũ plerique erãt potẽtissimi ciuitatis. Sic igitur Corcyra[e] bello defũcta est aduersus Corinthios, & ab ea naues Atheniensium recesserunt. Hæc prima Corinthiis extitit belli causa aduersus Athenienses, quòd contra se fœderatos pro Corcyrensibus dimicassent. Post hæc statim cõtigit has fieri Atheniensibus Peloponnensibúsque simultates ad bellũ mouendũ. Nam Corinthiis vt Athenienses vlciscerentur elaborãtibus, suspectã habentes Atheniẽses eorũ inimicitiã, Potidæẽses, qui ad Isthmũ Pallenes incolunt, Corinthiorum coloniã, sociósque suos vectigales, iubẽt murũ Pallenen versus demoliri, obsidésque dare, atque[f] opifices eiicere, nec in posterum admittere, quos Corinthii quotãnis mittebãt: veriti ne à Perdicca Corinthiísque solicitati, deficerent, & alios in Thracia socios ad defectionem traherent. Hæc Atheniẽses statim post nauale ad Corcyrã præliũ, aduersus Potidæẽses[g] præpararũt. Nam & Corinthii[h] odiũ præ se ferebant, & Perdiccas Alexandri *filius*, Macedonum rex, erat hostis, quũ socius antea atque amicus fuisset. Ideo autẽ hostis quòd cũ Philippo fratre suo, & Derda, aduersus se cõmuniter bellũ gerẽtibus, Atheniẽses societatẽ fecissent. Eóque timẽs misit Lacedæmona, atque egit vt illis bellũ esset cum Peloponnẽsibus: Corinthiósque sibi cõciliauit, Potidææ abalienãdæ gratia. Ad hæc sermones habuit cum Chalcidẽsib⁹ Thraciæ & Bottæis [i]de rebellãdo, existimãs, si has finitimas ciuitates haberet socias, fore vt facilè cum illis gereret bellũ. Quæ intelligẽtes Athenienses, ciuitatúmque defectionẽ volentes occupare, (mittebãt enim in illius terrã triginta naues ac mille pedites, Archestrato Lycomedis *filio*, cum decem aliis præfecto) mandant ipsis præfectis vt obsides à Potidæẽsibus sumant, murũ demoliantur, proximarũ vrbium custodiã gerant ne desciscãt. At verò Potidæenses missis ad Athenienses legatis, si fortè persuadeãt [k] nequid apud se noui agatur, profecti etiã cũ Corinthiis Lacedæmona, egerũt vt illi pararẽt si opus foret, [l] defẽsionẽ. Vbi verò ab Atheniensibus diu opera consumpta, nihil impetrãt, sed naues quæ in Macedoniã itémque in ipsos mittebãtur, profectæ sunt, simúlque [m]quæstores Lacedæmoniorũ polliciti sunt, si Atheniẽses aduersus Potidæã irẽt, se Atticã inuasuros, tũc demũ defecerũt, cũ Chalcidẽsib⁹ ac Bottiæis cõmuniter cõiurati. Perdiccas quoque Chalcidẽsib⁹ persuasit vt relictis maritimis vrbib⁹ atque excisis, migrarẽt Olynthũ, vnámque hanc vrbẽ validã facerent.[n] Atque iis qui suã terrã relinquebãt, Mygdoniã, quæ circa Bolben paludẽ est, dedit incolendã, quoad foret cũ Atheniensibus debellatũ. Et illi quidem suas vrbes demoliti [o] migrauerunt, ad bellúmque se parauerunt. At vbi triginta Atheniensium naues in Thraciã venientes [p]acceperũt Potidæã aliásque ciuitates defecisse, duces, nõ existimãtes se præsentibus cũ copiis posse gerere bellum aduersus Perdiccã & ciuitates quæ defecissent, in Macedoniam, quò primũ missi fuerãt, conuertũtur, [q]cõgressique sunt cũ hostibus Philippo & fratribus Derdæ, qui ex montanis cum exercitu superuenerant. Interea Corinthii, quum

19

20

a Tabulas & cadauera sua legerũt, à fluctu & vento eiecta, qui nocte ortus ea quoquouersum dispulerat: trophæúmq; , quasi vicissent, in Sybotis quæ sunt in insula, contrà statuerũt. Vel, Vicissim statuerunt.

b Fragmẽta multa nauium & cadauera recepissent.

c Fragmenta & cadauera. Vel, tabulas.

d Et omni cultu atq; officio eos prosequebantur, vt reuersi ditioni ipsorum Corcyram adiungerent.

e Vel, Bello superat Corinthios.

f Ἐπιδημιουργούς. quæ est magistratuum appellatio. Vide annot.

g Moliebantur.

h Apertè infensi erãt.

i De deficiendo vnà. Sub. cum Potidæensibus.

k Ne in ipsos aliquid noui moliãtur. Vel, In statu rerum ipsorum aliquid innouẽt. Vel, Ne aliquid noui exẽpli in ipsos statuant.

l Vel, Auxilium.

m Magistratus sũmi.

n Atque iis qui relinquebant *suam patriam*, terræ suæ Mygdoniæ partẽ, quæ circa Bolb. &c.

o In mediterranea cõmigrabant.

p Repererunt.

q Quò postquam peruenerũt, bellum cum Philippo cõiunxerũt, & Derdæ fratrib⁹, qui ex mediterraneis in Macedoniam inuaserant.

causa pri[ma] Pelopon[nesiaci belli]

Potidæa desciuisset, & Atticæ naues circa Macedoniam agerent, timentes illi oppido, ac domesticum existimantes periculum, mittunt ex suis voluntarios, & ex aliis Pelopónensibus mercede adductos, mille sexcentos, cum iustis omnes armis, & quadringentos leuiter armatos, duce Aristeo Adimanti *filio*: cuius propter amicitiam non parum multi ex Corintho milites vltro comitatum præstiterunt. fuerat enim semper Potidæensium studiosus. Peruenerúntque in Thraciam quadragesimo die quàm Potidæa defecerat. Affertur autem repentè Atheniensibus nuntius de ciuitatum defectione: qui vt cognouerunt etiam alios cum Aristeo accessisse, mittunt eò ex suis duo millia peditum, ac naues quadraginta, duce Callia Calliadis *filio*, cum quatuor collegis. Qui profecti in Macedoniã, offendunt [a]mille priores iam Therma potitos, Pydnámque oppugnantes. Quam & ipsi obsidentes oppugnauerunt: sed postea pacificati cum Perdicca, & necessaria societate inita, quòd eos vrgeret Potidæa & Aristei aduentus, soluerunt ex Macedonia: quúmque Berrhœam venissent, & id oppidum, conati prius, expugnare nequisset, illinc itinere terrestri Potidæam perrexerunt, [b]tribus millibus peditum sui corporis, præter multos sociorum, equitibúsque Macedonum sexcentis, qui cum Philippo Pausaniáque erant. Ac nauibus septuaginta terrã legentibus, paulúmque præeũtibus, tertio die Gigonum peruenerunt, castráque posuerunt. Potidæenses, & qui cũ Aristeo erant Peloponnenses, aduentum Atheniensium expectantes, castra habebant [c]ante Olynthum in Isthmo, mercatúmque extra vrbem agebant. Socii autem cũcti Aristeum peditatus ducem delegerant, Perdiccam equitatus. (nam protinus defecit iterum ab Atheniensibus, atque à Potidæensibus stetit, Iolao pro se duce substituto) Erat autem Aristei consilium, cum exercitu quem secum habebat, [d]excipere Athenienses, si aggrederentur, Chalcidenses verò & socios qui extra Isthmum, equitésque ducentos qui cum Perdicca erant, intra Olynthum manere: & quum in eum tenderent Athenienses, auxilio venire à tergo hostis, eum in medio clausuros. Callias Atheniensium dux ac collegæ, Macedonum equites, paucósque sociorum Olynthum mittũt, illinc auxilium ferri prohibituros. Ipsi motis castris Potidæam tendunt, progressique vsque ad Isthmum, vbi vident hostem sese ad bellum parantem, ex aduerso aciem & ipsi instruunt, nec multo pòst confligũt: & ipsum quidem Aristei cornu, & quicunque circa illum erant ex Corinthiis cæterísque [e]bellatores, auerterunt oppositum cornu, [f]perrumpentésque longè persequuti sunt. Reliquus exercitus Potidæensium Peloponnẽsiúmque ab Atheniensibus superatus est, & vsque ad muros fugatus. Rediens Aristeus à persequutione, vt vidit alterum exercitum victum, hæsitabat vtrò tendẽs periclitaretur, Olynthúmne an Potidæam. Visum est igitur coactis qui secum erãt, Potidæam, vt in propinquissimum oppidum, cursu contendere: pérque mare inter muros, & [g]saxa quæ ad arcendas vndas mari obiecta erant, multis missilibus iactis ægrè euasit, paucis amissis, plerísque saluis. At qui ex Olyntho auxiliares Potidæensium erant (abest autem Olynthus sexaginta ferme stadiis, sita edito in loco) vbi pugna commissa est, & signa sublata, paululum progressi sunt, vt opem laturi, & Macedones equites aciem opposuere, tanquã inhibituri: at postquam repentè victoria penes Athenienses fuit, signáque [h]reuulsa, rursus ad muros sese receperunt, & Macedones ad Athenienses. Ita equites neutris adfuerũt. Post pugnam Athenienses trophæum statuerunt, mortuósque ex iure Potidæensibus reddiderunt. Ceciderunt ex Potidæensibus sociísque paulominus trecenti: ex Atheniensibus centum quinquaginta, & Callias dux. Móxque Athenienses murum qui spectat Isthmũ vallo cinxerunt, vbi & præsidium imposuerunt. [k](nam Pallenen versus murus non erat) non enim se suffecturos arbitrabantur tueri Isthmum, & in Pallenen transgressos murum ducere: verentes ne se diductos inuaderent Potidæenses ac socii. Quúmque accepissent qui Athenis erant Pallenen non esse muris circundatam, post aliquantum temporis mittunt ex suis mille sexcentos pedites, duce Phormione Asopii *filio*, qui Pallenen petens, ex Aphyte egressus, admouebat exercitum Potidææ, paulatim procedens, simúlque agros vastans: tandémque nemine prodeunte in pugnam, muro Pallenen cinxit. Atque ita Potidæa iam vtrinque vehementer oppugnabatur, necnon à mari infestabatur nauibus. Vrbe vallata, Aristeus nullam spem salutis habens nisi quid ex Peloponneso aut aliud inopinatum cõtingeret, suadebat vt præter quinquaginta (quorũ ipse vn⁹ volebat esse) cæteri obseruato vẽto, nauib⁹ abirẽt, quò diuti⁹ suppeteret res frumẽtaria. Vbi nõ persuadet, [l]vt quæ in rẽ erãt appararet, vtque

21

a Illos mille.

b Tribus millibus grauis armaturæ ex suis, præterea autem multis sociorum.

c Versus Olynthum. πρὸς ὀλύνθῳ, non πρὸς ὀλύνθου.

d Obseruare.

e Delecti. λογάδες.

f Vel, Et longè processerunt persequentes.

g His verbis exponit χηλὴ, quæ Lat. dicitur crepido.

h Κατεσπάσθη, quod opponitur τῷ ἤρθη.

i Ὑποσπόνδους. q.d. Sub fœdere. vel induciis. Id est, Pace sequestra, vt Virg.

k Verùm *mœnia* quæ versus Pallenen erãt, vallo cincta non erã

l Vt quæ his proxima erant pararet, & quæ foris erant optimè sese haberent, enauigauit clam præsidio Atheniensi.

exterius negotia optime haberent, enauigauit, deceptis Atheniensium custodibus. Manénsque apud Chalcidenses, [a] illis sociis cum alia prælia fecit, tum permultos Sermyliorum, locatis ante vrbem insidiis, occidit: etiam cum Peloponnensibus egit vt aliquid subsidii mitteretur. Post Potidæam muro circũdatam, Phormio illos mille sexcentos habens, Chalcidicam *plagam* Botticámque oppugnauit, quædam etiam castella cepit. Atque hæ suberant [b] causæ *succensendi* mutuò Atheniensibus Peloponnensibúsque: Corinthiis quidem, quòd Potidæam ipsorum coloniam, Corinthiósque viros ac Peloponnenses, qui in ea erant, oppugnarent: Atheniẽsibus autem, quòd ciuitatẽ sociã sibique vectigalem ad defectionem induxissent, & [c] ex professo venientes, pro Potidæẽsibus cum ipsis dimicassent. Nondũ tamẽ bellũ vsquequaque conflatum erat, sed habebat aliquid laxamẽti. separatim enim hæc Corinthii egerant. Sed quũ oppugnaretur Potidæa, nunquã quieuerũt, cùm de viris suis qui in ea erãt, tum de oppido soliciti: orarúntque socios vt Lacedæmona irẽt, & ipsi venientes, cõtra Atheniẽses vociferabãtur, quòd fœderũ ruptores & in Pelopõnesum iniurii essent. AEginetæ quoque, non illi quidẽ palã legatione missa, sed clam, non minimum cum istis ad mouendũ bellum incũbebant, dicentes se non esse sui iuris ex fœdere. Lacedæmonii [d] coacto cõsilio, cohortati siquis sociorũ aliúsve quis accepisset ab Atheniensibus iniuriam, ex more dicere iusserunt. Et prodeuntes in mediũ fere omnes, itémque Megarẽses, accusationibus vsi sunt: demõstrantes cum alia nõ pauca quæ succenserent, tum verò quòd sibi præter fœdera interdictum esset portubus Atheniẽsis imperii, & Attico foro. Nouissimi Corinthii, permissis aliis prius acuere Lacedæmonios, prodierunt, atque ita verba fecerunt,

22 » FIDES vestra, Lacedæmonii, quam publicè priuatímque inter vos seruatis, [e] facit vt nobis alii, siquid in vos dixerimus, fidem non habeant. Et in quo vobis sapitis, in eo circa exteriores magis desipitis: quippe qui nobis sæpenumero prædicentibus quomodo vos læsuri forent Athenienses, nunquam tamen auscultare voluistis quæ docebamus, sed potius ea dici suspicabamini propter priuatas quæ nobiscum erant cum illis simultates. Ideóque non priusquam læderemur, sed postquam læsi sumus, socios vocandos putastis, apud quos [f] æquum est, quo plus criminum habemus quæ obiiciamus, & ab Atheniensibus læsi, & à vobis neglecti, eo plus verborum faciamus. Quòd si aliqua ratione non manifestarii forent ii qui Græciam vexant, opus erat vt planum faceremus apud nescientes. Nunc quid attinet lõga vti oratione, quum cernatis ab Atheniensibus alios in seruitutem redactos, aliis insidias tendi, & præcipuè iis qui nostri sunt socii, & illos olim iam ad bellum, siquando bellum sibi inferretur, se instruere? Non enim Corcyram præreptam nobis tenerent, neque Potidæam oppugnarent: quarum vrbium altera accommodatissima est [g] ad prouinciã Thraciam obtinendam, altera maximam Peloponnensibus classem præstabat. Cuius rei culpa penes vos est, qui tunc primùm permisistis eos post bellum Medicum [h] reficere vrbem, mox etiam longos muros extruere, iam inde ad hanc diem assiduè priuantes libertate [i] non modò socios suos, sed iam etiam nostros. Non enim is qui redigit alium in seruitutem, sed is qui, quum possit hoc prohibere, contemnit, id facere existimandus est, vtique si præclarum præ se ferat titulum Græciæ in libertatem asserendæ. At nunc vix tandem congregati sumus, ac ne nunc quidem ista pro manifestis habẽtes: quos oportebat non an iniuriã acceperimus discutere amplius, sed quo pacto illã vlcisceremur. [k] Nam *Athenienses* ad iniuriam faciendã non incõsultò aduersus nos nondum ista intelligentes, nec tardi veniunt. Nec nos fallit [l] qua via in nos illi paulatim progrediuntur vlterius. arbitrantes se latêre, ne vos id sentiatis, minus idcirco audent: enixius ausuri, vbi vos hoc sentientes, tamen negligere cognouerint. Soli enim vos Græcorum, Lacedæmonii, [m] tenetis otium, non vim vi ab aliquo sed tarditate repellentes, solíque vires hostium non quum incipiunt, sed quum duplicatæ sunt, perditum itis. [n] Et dicebatis vos esse in tuto, fortius loquẽtes quàm pro rei veritate. Nam & ipsi scimus Medum ab extremo terrarum prius in Peloponnesum peruenisse quàm à vobis pro dignitate occurreretur, & nunc Athenienses, non longinquos (vt ille erat) sed vicinos, negligitis, & inuadentibus resistere mauultis quàm inuadere, & cum multo *quàm antea* fortioribus dimicando, incerta fortunæ subire: quum sciatis & Barbarum ipsum magis aduersis suis casibus, & Athenienses, dum nobiscum belligerarunt, potius crebris erroribus suis quàm nostra vltione fuisse superatos: eóque nonnullos aliquãdo, quòd imparati essent, spe vestri fretos in exitium deuenisse. Neque aliquis vestrum hæc dici à nobis

a Cum alia bello administrabat, tum locatis ad vrbem Serm. insidiis, multos trucidanit. Et in Peloponnesum *mittens*, operã dabat vt aliquid subsidii accederet.
b Vel αἰτίαι pro αἰτιάματα. Vide annot.
c Apertè.

Causa belli.

d Sociis præterea aduocatis, & siquis alia quapiã in re ab Atheniensibus se læsum diceret, suos legitimos conuentus agentes, dicere iubebant.
e Facit vt siquid in alios dicamus, minus credere possitis. Et ex eo æquitatis quidem laudem obtinetis, sed inscitia maiore rerũ externarum laboratis.
f Æquum est nos verba facere tãto magis quo maiora crimina quæ obiiciamus, habemus.
g Ad vtendum rebus Thraciæ.
h Munire.
i Non modò qui ab illis seruitute sunt oppressi, sed etiã socios vestros.
k Nam qui ista agũt, re iam deliberata miniméque cunctantes inuadũt homines adhuc consilii incertos. *Vel, Ambiguos consilij, vt loquitur Tacitus.*
l Qua via & quòd pedetẽtim grassentur in proximos. Et dũ quidem occulta esse existimant quæ faciunt, propter stuporem vestrum, minus audacter agunt: quòd si intellexerint vos, quum hæc sciatis, súsque dequè ferre, vehementer rẽ vrgebunt.
m Quiescitis, *uel, otiosi & desides estis*, non vi ac manu quenquam, sed cunctatione vlciscẽtes.
n Atqui ferebamini cauti esse & circunspecti. de quibus profectò ista prædicatio supra rem verúmque erat. Vel, supra rei veritatẽ. Vel, Quorum verba, *uidelicet eorũ qui id de nobis dicebant*, rem ipsam superabant.

existimet odio magis quàm[a] querela. Nam querela quidem, est amicorum de amicis officio non fungentibus: accusatio autem, est de hostibus qui iniuria affecerũt. [b]Et sanè si qui alii sunt qui vobis dedecori sunt indefensi, nos (vt arbitramur) ii sumus, qui præsertim de magnis adeo rebus dimicemus: quarum nullum vos sẽsum nobis habere videmini, [c]nec vnquam considerasse quibusnam cum hominibus res est, Atheniensibus, eisdem prorsus aduersariis vestris, ac nouarum rerum studiosis, & tum ad excogitandum, tum ad ea quæ sentiunt exequenda velocibus: at vos ea quæ possidetis conseruare contenti, nihil admodum ad excogitandum, ac ne ad necessaria quidem exequenda, sufficitis. Adhæc, illis quidẽ adest maior quàm pro viribus audacia, [d]maiora hominum opinione pericula subeuntibus, etiam inter asperrima quæque bene sperantibus: [e]vos autem & ad agendum, infra vires animosi, tutis etiam consiliis diffidentes, & difficultatibus nunquam vos ereptũ iri arbitramini. Præterea illi impigri, [f]vos pigri: illi peregre degentes, vos domi desides. Opinantur enim se lucrifacere absentiã suã: vos, dum alios inuaditis, res domesticas absumi putatis. Illi, superato hoste, quamlongissimè progrediuntur: superati, quàm minimum animo cõsternantur. [g]Quinetiã in defendẽda vrbe ministerio alienissimorũ quoque vtũtur, sed cõsilio tamẽ intimorũ. Nisi cogitata cõfecerint, de rebus domesticis deperire, & quæ inuadẽdo obtinuerint, parua præ illis esse quæ animo agitãt, existimantes: & si quid irrita spe tẽtauerint, noua rursus spe, amissa reparantes. Soli enim omniũ pariter habẽt ac sperãt ea quæ destinauerunt. tanta est eorũ in aggrediẽdis quæ animo cõstituerunt, celeritas. Atque in omnibus his per labores atque pericula æuũ omne cõterũt, rebus partis vel minimũ fruẽtes, studio assiduè acquirẽdi: dies festos non aliud quicquã esse putantes quàm cõficere quæ expediunt, nec minus [h]damnosã esse quietẽ desidẽ quàm operã laboriosã. Vsqueadeo (vt breui cõplectar) si quis dicat illos hoc ingenio natos esse vt neque ipsi queãt, neque alios sinant quiescere, is rectè dixerit. Quum tamen talis ciuitas vobis aduersaria sit, Lacedæmonii, cunctamini, [i]censetisque iis demũ hominibus plerunque quietẽ sufficere, qui quæ ad apparatum pertinent, probè exequuntur, præ se ferentes eo se animo esse, vt si quis lacessiuerit, cessuri nõ sint: ita vos vt nõ lædere alios, sic ne ipsi lædamini, vim propulsare, in hoc colitis æquitatẽ. Quod vix consequeremini vel si similis vobis vicina ciuitas esset. Nunc autẽ (id quod iã etiã ostẽdimus) priscis moribus agitis aduersus Athenienses. Atqui necessariũ est assiduè, veluti artis alicuius, vt recentissima quæque euincãt. Et ciuitati quidẽ trãquillæ optimũ non immutari instituta: [k]at ea quæ ab alia vrgetur, ad multa se conferre debet, & multa artificia machinari. [l]Ideóque Athenienses propter multã experiẽtiã, multo quàm nos magis student rebus innouandis. Hactenus igitur vestra tarditas progressa finẽ faciat, & iã cum aliis, tum verò Potidæatis (quemadmodũ recepistis) opẽ feratis, maturrimè Atticã inuadẽtes, ne viros vobis amicos atque cognatos inimicissimis prodatis, néve nos cæteros cogatis præ desperatione ad aliã aliquã societatẽ nos conuertere: nihil profectò iniustè acturos, aut erga deos quos iurauimus, aut erga homines[m] qui ista sentient. Non enim qui destituti ad alios se cõferunt, fœdifragi sũt, sed qui coniuratis suis auxilia denegant. *Ad quæ auxilia præbenda* si prompto fueritis animo, permanebimus: alioqui scelestè faceremus, nec alios quàm vos estis magis propensos inueniremus. De his vos probè consultetis, detisque operam ne Peloponneso cum minori dignitate præsideatis quàm cum quanta patres eam vobis tradiderunt. Et hæc quidem Corinthii dixerunt. Aderat autem Lacedæmone iam antea Atheniensium legatio, aliorum negotiorum causa: qui quum hæc verba cognouissent, visum est eis *è dignitate sua esse* Lacedæmonios adire, nihil purgaturos eorum quæ ciuitates crimini darent, sed ostensuros in vniuersum non esse illis festinatò decernendum, sed impensius considerandũ. Necnon se in animo habere quantum sua ciuitas polleret significare, tum redigendo in memoriam senibus quæ nossent, tum commemorando iunioribus quorum inexperti essent: sperantes fore vt quum audissent, propensiores essent ad quiescendum quàm ad bellum mouendum. Aditis igitur Lacedæmoniis, dixerũt velle se ad multitudinem eorum habere orationem, nisi quid prohiberet. Illis iubentibus, Athenienses in medium prodierunt, atque in hunc modum loquuti sunt,

EQVIDEM non ad disceptãdum nos cum sociis nostris legati venimus, sed ad

23 · 24

a Vel, Expostulatione. nã expostulatio quidem, &c.

b Et sanè nos, si quos alios, dignos esse censemus qui proximis vitium exprobremus, quum præsertim res maximæ agãtur, quarum, &c.

c Nec vnquam cõsid. quales homines sint Athenienses, & vt per omnia vobis præstantiores, cum quibus vobis certamẽ futurũ est. Quippe illi rerũ nouarũ molitores sũt. *q.d. nati moliendis rebus nouis*, & cũ ad excogitandũ, tũ etiam ad exequẽdum ipso opere *quæ excogitauerint*, sunt celeres.

d Et periclitatores sũt vltra cõsilium. Id est, Quũ ad rem vẽtũ est, etiam maiora aliquãdo iis quæ deliberarunt, gerunt.

e Vestra autem ratio est, viribus vestris inferiora gerere, & ne certis quidem exploratisque consiliis confidere, & diff. &c. vt δυνάμεως cũ ἐνδεᾶ iungatur. Vide annot.

f Vos cunctatores. Illi profectionis amantes, quũ vos omnium hominum maximè domi desideatis. Sperãt enim se, dum domo aberunt, *peregre profecti* aliquid esse quæsituros: at vos si quem inuadatis, etiam rebus præsentibus incõmodaturos *existimatis*.

g Adhæc, corporibus alienissimis pro ciuitate, at consilio maximè proprio ad aliquã rẽ pro ea gerendam vtũtur, &c. Accipiẽda est autem vox proprium vt opposita voci alienum.

h Calamitatem esse iners otiũ quàm negotium laboriosum.

i Nec censetis quietẽ diuturnam iis hominibus suppetere qui ita quidem se comparant vt nemini iniuriã faciant, sed præ se ferũt eo se animo esse, vt si iniuria afficiãtur, passuri non sint: verùm æquitatem eo colitis, ne alios offendatis, neu ipsi iniuriã propulsantes, detrimentum capiatis. Potest & aliter accipi τὸ ἴσον νέμετε. Vide annot. k At verò iis qui ad multa concursare coguntur, multa etiam molitione opus est. Vel, At qui in varia distrahuntur, etiam artibus nouis opus habent. Vel, Accessione quadam artificiorum opus habent: vt in ἐπιτεχνήσεως præpositio non vacet. l Itaque res Atheniensium, multa experiendo & tentando, magis nouatæ sunt quàm vestræ. m Aliquo sensu præditos. Vide annot.

alia tranſigenda à ciuitate miſſi: verùm cognita non exigua aduerſus noſtram aliarum ciuitatum querela, prodiimus, non criminibus reſponſuri, (neque enim iudices vos aut noſtri aut iſtorum eſtis, apud quos habeatur oratio) ſed ne vos ad ſociis credendum faciles, de rebus magnis deterius conſulatis: ſimul quia volumus de rationibus noſtris omnibus quo pacto ſe habeant, vos facere certiores, neque ea quæ tenemus, improbè obtenta, & noſtram ciuitatem magni pretii eſſe. Et peruetuſta quidem illa quid attinet repetere, quorum magis fama teſtis eſt apud audientes quàm aſpectus? At geſta bello Medico, & quæcũque [a]ipſi nouiſtis, [b]etſi propter vulgus magis ſunt aſſiduè prædicanda, tamen commemorari neceſſe eſt. [c]Quæ dum geſſimus, ſi cum periculo & ex vtilitate communi geſſimus, cuius vos participes extitiſtis, nõ eſt ab eorum prorſus mentione ceſſandum. Quæ non magis purgandi nos gratia dicentur quàm teſtificandi, demonſtrandíque aduerſus qualem ciuitatem, [d]nõ bene vobis conſulẽdo, vos bellum ſuſcipiatis. Etenim præ nobis ferimus nos ſolos in Marathone aduerſus Barbarum periculis obuiam iſſe. Cui rurſus reuerſo quum impares terreſtri certamine eſſemus, conſcenſis vniuerſi nauibus, ad Salaminem pugna nauali confliximus. Quæ res obſtitit ne ille Peloponneſum prænauigando oppidatim expugnaret, quum non poſſent ciuitates veſtræ contra ingentem claſſem ſibi mutuò auxilio eſſe. Atque huius rei Barbarus ipſe maximum teſtimoniũ perhibuit, qui claſſe victus, tanquam nunquam amplius futura ſibi pari potentia, properatò cum maiore copiarum parte abſceſſit. Ex quo tali facto quum patuiſſet planè [e]res Græciæ claſſe conſtare, tria nos in id vtiliſſima contulimus, pluriũ nauium numerum, ducem ſolertiſſimum virum, exertiſſimam animi alacritatem: naues quidem ad quadringentas, paulo minus duas *totius claſſis* partes: ducem verò Themiſtoclẽ, qui præcipuus author extitit vt pugna naualis fieret inter anguſtias. res procul dubio ſtatui Græciæ ſalutifera: quo nomine vos eum ſingulari honore proſequuti eſtis, præ externis omnibus qui ad vos venerint. Alacritatem autem eámque præſtantiſſimam declarauimus, qui, quum terra iuuaremur à nemine, iam cæteris ad nos vſque redactis in ſeruitutẽ, [f]ſtatuimus vrbẽ eſſe deſerendã, rem familiarem deſtruendã, non ſicut cæteri ſocii, ſocietatẽ deſerentes, neque diſperſi, qui nulli ſociis vſui fuiſſemus, ſed cõſcenſis nauibus diſcrimina adeũtes, nec vobis quòd antea nõ tuliſſetis opem, ſuccenſentes. Itaque profitemur non minus eſſe de vobis nos meritos quã vt hoc à vobis impetremus. Nã vos quidẽ ex habitatis vrbibus proficiſcẽtes, & vt eas in poſterũ habitaretis, poſtquã timere cœpiſtis, pro vobis multo pl⁹ quã pro nobis, auxilio veniſtis. [g]ideóque quũ iã ſalui fuimus, amplius non adfuiſtis. Nos autẽ ab vrbe vbi nulla iam ciuitas erat, profecti, pro hac ipſa quæ exigua ſpe erat, periculis nos cõmittentes, & nobis ex parte & vobis ſaluti fuimus. Qui ſi ad Medũ tranſiſſemus, timentes (quemadmodum alii) noſtræ regioni, aut non auſi poſtea fuiſſemus claſſẽ conſcendere, tanquã deplorati, nihil ſanè oportuiſſet iã vos, nõ ſatis nauiũ habentes, claſſe pugnare, rẽſque ſine certamine ad votũ hoſti ceſſiſſet. [h]Quapropter digni ſumus, Lacedæmonii, illius noſtræ generoſitatis & prudẽtiæ gratia, qui principatu quem habemus potiamur, non ita multum Græcis [i]inuidioſo: quippe quẽ nõ vi ſumus adepti, ſed tũ vobis reliquias Barbari perſequi recuſãtibus, tum ſociis, qui nos adierũt, precãtibus vt ſibi præeſſemus. [k]Quo ex facto coacti primum ſumus illũ hucuſque propagare, præcipuè timoris, deinde honoris, poſtremò vtilitatis gratia. Neque amplius [l]videtur tutũ nobis eſſe, vt quũ multis ſimus inuiſi, nõnullóſque qui iã defecerãt ſubegerimus, vobis quoque nõ perinde ſim⁹ amici, ſed in ſuſpicionẽ adducti ac diſcordantes, [m]intermiſſa induſtria periclitemur. nãque qui à nobis, ii ad vos deficerẽt. Nec inuidioſũ eſt aliquẽ qui in ſummũ periculũ deducatur, cõſulere vtilitatibus ſuis, quoniã vos quoque Lacedæmonii, ciuitatib⁹ quæ ſunt in Pelopõneſo, ad veſtrã vtilitatẽ cõſtitutis, præeſtis. [n]Enimuero ſi in imperio quod obtinuiſtis, hactenus perſeueraſſetis, ſi fuiſſetis inuiſi, queadmodũ nos (vtpote quod probè ſcimus) nõ minus quã nos in ſocios ſeueri, cogeremini que aut imperioſe dominari, aut veſtri periculũ adire. Ita nec nos indignã fecimus rẽ, neque à moribus humanis abhorrentem, ſi traditũ nobis imperium ſuſcepimus, nec id deponimus, maximis rebus coacti, honore, metu, & vtilitate. Neque verò talis facti primi authores, [o]quod ſemper factitatũ eſt, vt imbecillior à potẽtiore coerceretur, quódque

a De ipſis noſtis, αὐτοῖς ξυνίστε. At Valla interpr. quaſi. legatur αὐτοί.
b Etſi moleſta *nobis* & odioſa erunt, quòd ea ſubinde allegemus, vel proferamus. Aut, Moleſta reddẽtur per nos, &c. Sũt qui exponãt, Tametſi nobis obfutura ſint, qui, &c. Vide annot.
c Nam quũ res illas gerebamus, cum periculis ad *omnium* vtilitatẽ ſuſcipiebantur, cuius vos re ipſa participes fuiſtis, nos autem omni cõmemoratione, ſiquid profit, non priuamur. Vel, μὴ στερισκώμεθα, Ne priuemur. Vide annot.
d Non bene conſultantes. Vel, Non ſalutare cõſilium ineũtes.
e. Fortunas Græcorũ in nauibus ſitas fuiſſe.
f Decreuimus, vrbe relicta, re familiari profligata, ne ſic quidem reliquorum ſociorum communionem deſerere, neque *per urbes* ſparſi, inutiles ipſis eſſe, verùm conſcenſis nauib⁹ periculũ adire, nec quòd nõ antè auxiliũ nobis tuliſſetis, ſuccẽſere. Itaque nos non minus adiumento vobis fuiſſe quàm id conſequutos eſſe, prædicamus.
g Nam quum adhuc ſalui eſſemus, non præſtò fuiſtis. At nos ab vrbe quæ iam nulla erat profecti, & de ea quæ exigua ſpe nitebatur, dimicãtes, vnà vobis & nobis ſalutẽ pro virili parte peperimus.
h Nónne igitur digni, &c. Vt legatur ἆρα.
i Valla ſic interpretãs videtur legiſſe ἀρχῆς ſine τι. Vide annot.
k Cæterùm ex ipſa rei conditione & natura coacti primò ſum⁹ id perducere ad hoc tempus.
l Videbatur &c. ἐδόκει. Valla, δοκεῖ.
m Depoſito imperio.
n Quòd ſi tum permanentes ſẽper in imperio & principatu, hominum odia vobis contraxiſſetis queadmodũ nos, ſcimus profectò vos non minus graues & inuiſos ſociis futuros fuiſſe *quàm hodie ſumus*, & in neceſſitatem venturos fuiſſe aut imperioſè dominandi, aut de veſtro capite & ſalute dimicandi.
o Verùm ita ſemper legibus ac moribu receptũ eſt vt imbecillior à potentiore coerceatur. Et quũ ipſi nos imperio dignos cenſebamus, tũ etiã vobis *tales* videbamur, quoad cõmodi rationẽ ducẽtes, ſpecie quadã æquitatis vtimini, quã nemo vnquã ita vtil. &c.

vt nos faciamus,& nostra opinione digni sumus,& vobis videmur, catenus secati « vtilitatem quatenus iustitiæ ratio permisit.Quam ratione nemo vnquam ita vtili- « tati præposuit,vt oblatam sibi occasione plus aliquid vi adipiscendi prætermitteret. « Digníque illi sunt laude qui humana natura vsi ad aliis imperandum,æquiores ex- « titerunt quàm ipsum imperium tulit.In quo quàm modestè nos geramus,illi(vt ar « bitramur)maximè ostenderent siqui hoc imperium acciperent.Quanquam ex no « stra lenitate (quod indignum est) plus dedecoris assequimur quàm laudis. [a] siqui- « dè quòd in rebus contrahendis & in iudiciis æquo iure nos atque illi vtuntur,(quod « nobis cōtumeliosum est)tamē litigiosi putamur:neque eorū quispiā cōsiderat alios « quoscūque qui rerū potiūtur,quorū vt quisq; se minimè lenē præbet erga subiectos, « 26 ita minimè ab illis vituperatur. vi enim cum obnoxiis non iudicio sibi agendū pu- « tant.At nostri socii,consuetudine nobiscū ex æquo agendi, siquid vel quantulūcun- « que sibi detractū est verbo factóve propter rationem imperii,quod opinione ipsorū « detractū non oportuit, non habēt gratiā quòd plus ereptum sibi nō fuerit,sed illud « modicum deesse grauius ferunt quàm si ab initio secum non iure,sed apertè rapaci- « ter egissemus. [b]Tunc enim isti ne hiscere quidē contra nos ausi fuissent,tāquam fas « non foret imbecilliori detrectare imperia superioris. Atque ii homines indignari « potius solent quibus iniuria infertur,si ipsis credimus,quàm quibus vis.Nam frau- « dare quidē aliū,significat illic esse iuris æquabilitatē: cogere verò,illic esse superio- « rem. Eóque quum atrociora sub Medo paterentur,tolerabant:eisdē nunc nostrum « imperium durum videtur:neque immeritò. semper enim subditi præsenti grauan- « tur imperio.Quin vos si euerso dominatu nostro ipsi dominaremini,iam beneuo- « lentia,quam metu nostri contraxistis,in maleuolentiā mutaretur: [c] & quæ tunc ad « breue tempus,quū aduersus Medos præfuistis,declarastis, eisdē similia agnosceretis. « vestra enim instituta ac leges cum aliis non communicatis. Præterea quisquis à vo « bis dux mittitur,is neque eisdē quibus antea morib⁹, neque quibus reliqua Græcia, « vtitur.Quapropter,tanquā de rebus nō exiguis,diu deliberate,neque alienis cōsiliis « criminationibúsque fidem habētes,propriū laborem [d] deligatis, [e] atque huius belli « incertum quātum sit,priusquam ingrediamini, considerate.Belli enim diuturnitas « solet plerasque rès fortuitis obiicere. A quibus fortuitis vtrique æqualiter absumus, « incertum vtri magis in periculo futuri. [f] Qui cupidè bella ineunt,prius in nego- « tiis versantur,quæ posteriora consiliis esse debebant: iidē,quum aduenit calamitas, « tunc ad rationem sese conferunt. Cui culpæ quum neque nos vllo pacto affines si- « mus, neque vos esse videamus,prædicimus,dum integrum vtrisque est bene con- « sultare,ne fœdera rumpatis, neque iusiurandum præuaricemini, sed controuersias « nostras ex cōuentis dirimamus: [g] alioqui deos,quos iurauimus,testamur, nos bel- « lum propulsaturos eatenus quatenus vos eius authores prouocaueritis. Hæc A- « thenienses dixerunt. Postquam autem audierunt Lacedæmonii sociorum quere- las aduersus Athenienses,& quæ Athenienses dixerunt, summotis omnibus, apud seipsos de rebus præsentibus consultauerunt: & complurium in idem conuenere sententiæ,iam iniustè agere Athenienses, & quamprimum bello esse vlciscendos. Procedens autem Archidamus eorum rex, & solers habitus & [h] modestus,ita ver- ba facit, MVLTORVM iam bellorum,Lacedæmonii,& ipse sum expertus,& ta « les esse scio ex vobis qui ætatis eiusdem sunt,vt neque per imperitiam quis(id quod « multis contingit)bellum cōcupiscat,neque ipsum expedire ac tutum esse existimet. « Hoc autem quo de nūc agimus,siquis sagaciter ratiocinetur,non inter minima ha- « bendum esse cōperietis.Nam aduersus quidem Peloponnenses atque finitimos no- « stræ vires pares sunt,[i]quū possimus contra singulos arma circunferre: aduersus au- « tem viros qui procul incolunt, quíque rei maritimæ sunt expertissimi, ac cæteris « rebus omnibus præclarissimè muniti, diuitiis & priuatis & publicis, classe, equi- « tatu,armis,hominum copia,quanta in Græcia nusquam est alibi,(duntaxat vno in « loco)præterea sociis multis tributariis,quo tandem modo bellū debemus sumere? « 27 & qua freti re, quum simus imparati, illos inuadere? An classe? at ea inferiores su- « mus. Cui instruendæ si operam impendamus, vt pares simus, tempore opus est.An « pecunia? at ista multo etiam sumus inferiores, quam neque in publico habemus, «

a Nam de nostro iure decedentes in recuperatoriis aduersus socios iudiciis,eisque apud nos iisdem legib⁹ ius reddētes, litigiosi esse videmur. Nemóque eorum cōsiderat, istud crimen non obiectari iis qui vsquam alibi imperium habent, etiamsi alioqui minus in subditos æqui sint quàm nos. Nam quibus potestas est vim faciendi, iudiciis nihil opus habent. Vel,Iudicia nihil morantur qui vi aliquid obtinere possunt.

b Illo enim modo ne ipsi quidem quicquā causæ dixissent quin inferiorem superiori cedere oporteat. Magísque videntur indignari homines quum iniuria afficiuntur quàm quum vis affertur. Nam quod ab eo proficiscitur qui in pari est conditione, in eo iuris æquabilitas violari videtur: at quod à potentiore, in eo esse coactus. Vide annot.

c Si qualia edidistis breui eo tēpore quo aduersus Medum *Græciæ* præfuistis, eadem & nunc *edenda* censeretis. Vestra enim instituta nihil commune cum aliis habent: adhæc vnusquisque *cū imperio & potestate* proficiscens,neque his vtitur,neque illis quibus reliqua Græcia vti solet.

d Προσθῆσθε. Vobis imponatis. Vel, Importetis. Vel, Inuehatis. Valla videtur legisse προσθῆσθε.

e Et quàm inopinati ac præcipites sint belli euentus, antequam in eo versemini, animo præcipite. Quum enim extrahitur,solet ad infortunia magna ex parte deuenire. A quibus & tantundem absumus, & vtro sit modo futurum, incerta alea tentatur.

f Et homines,quum prælia ineunt,opera capessunt ante quæ posterius agenda erant:at quum ærumnis premi cœperūt, cōsilia instituūt. g Alioqui deos iurisiurandi arbitros testati,conabimur vos propulsare si nos bello lacessatis,ea via qua præiueritis.Id est,Tales erimus in vos in propulsando bello, quales fueritis in nos in inferendo. Vel, Ita nos geremus erga vos,&c.Vel,Vestrum exemplum sequemur. h Vel,Moderatus. i Et citò ad singula *oppida* venire possumus.

» neque vnde promptè ex priuato conferamus. Confidat forsitan aliquis quòd & armis eos & hominum multitudine antecellimus, vt terram eorum peragrantes, vastare possimus. Atqui reliquum terræ quod habent, permultum, & quibus indigebunt, ea mari importabunt. Quòd si eorum socios ad defectionem solicitabimus, oportebit nos illis classe ferre auxilium, maiore ex parte insulanis. Itaque quódnam erit nostrum bellum? qui nisi aut nauibus superauerimus, aut prouentus, vnde classem alunt, præripuerimus, [a]plura de nostris simus destructuri. Quanquam ne deponere quidem bellum postea fuerit decorum, præsertim si illius nos mouendi potius authores fuisse videamur. Neque verò spe illa subleuemur, citò debellandi si agrum eorum peruastemus, quum timeam magis ne bellum liberis nostris relinquamus. [b]Neque credibile est Athenienses eos spiritus habere vt aut propter agrum vastatum inducantur ad seruiendum, aut bello perterreantur, tanquam inexperti bellandi. Neque rursus ita desipio vt vos iubeam sinere ab illis lædi socios vestros, nec [c]castigare insidiantes: sed *iubeo* nondũ ad arma prorũpere, verùm mittere ad eos expostulatum, [d]neque bellum valde ostendentes, neque tanquam sine bello talia permissuri. Et interea nostra ipsorum apparare, sociorum [e]prouentu, tum Græcorum tum Barbarorum, sicunde virium aliquid vel ad classem vel ad rem pecuniariam asciscemus. Extra inuidiam est autem, quibuscunque tenduntur insidiæ, (quemadmodum nobis ab Atheniensibus) eos asciscendis non Græcis modò verumetiam Barbaris, saluti suæ consulere. [f]Tamen è nostris rebus copiæ suppeditabuntur. Quòd si legatos nostros exaudierint, optimum id fuerit: sin minus, duorum triúmve annorum spatio nos iam muniti, bellum illis inferemus. Qui cernẽtes iam nostrum apparatum, [g]eúmque congruere cum verbis quibus ista significauimus, magis concedent, vtique illæsum adhuc agrum habentes, & de bonis præsẽtibus ac nondũ ab hoste corruptis deliberantes. Nihil enim aliud ipsorũ agrũ [h]putetis esse quã obsidẽ, quũ eum obtinẽt: atque eo magis quo melius excultus est, cui [i]quamplurimũ parcere debemus, nec ad desperationẽ cõpulsos illos, inexpugnabiliores reddere. Si enim antequã apparati simus, sociorũ accusationib9 inducti eũ vastemus, videte ne turpius atque dãnosius Peloponneso consulamus. Quoniam [k]accusationes & publicæ & priuatæ extingui possunt, bellum autẽ quod priuatorũ causa suscipitur ab vniuersis, incertum quonã sit euasurum, non facilè [l]deponitur cum decore. Quod necui videatur ignauiæ dãdum, multas vrbes aduersus vnam non continuò suscipere, sunt & illis sui socii, nõ pauciores quàm nobis, & ii stipẽdiarii: & bellum fere non magis stat ope armorum quàm sumptibus, per quos vtilia sunt arma, præsertim hominibus mediterraneis aduersus maritimos. Quare demus operã prius vt suppetant sumptus: nec prius sociorum verbis [m]efferamur. qui certè vt plus causæ in vtram partem res cadat habebimus, ita per quietem vtro sit res casura prouidebimus. Nec vos tarditatis atque cunctationis, quã in nobis maximè reprehendunt, pudeat. Nam & properando *ad bellum*, serius illud finietis, quòd imparati adieritis: [n]& quia nostra ciuitas semper extitit libera & gloriosissima, potest ista cunctatio præcipuè videri germana nostræ grauitatis. Propterea enim soli nos neque rebus secundis superbimus, & aduersis minus quàm cæteri consternamur: [o]neque laudibus nos incitantiũ ad difficiliora quã nobis videãtur capessẽda, erigimur voluptate: neque siquis accusationibus exacuit, idcirco magis ad assentiẽdum inducimur. Ac propter modestiam bellaces, & iidem circũspecti sumus: bellaces quidem, quia verecundia [p]modestiæ habet plurimum: verecũdiæ rursus, præstantia animi: circũspecti verò, quòd [q]edocti sumus indoctiorũ esse leges cõtemnere, modestiúsque vel cũ difficultate illis obtẽperare. Neque in hoc sumus valde solertes, vt apparatum hostilem speciosa sed inutili oratione vituperemus: & bellum mox nõ perinde vt ipso opere ineamus, sed sentiamus cogitationem hominũ non longinquorum proximas esse nostris, nec fortuitos casus sub orationem venire. Tanquã verò aduersus hostem recto consilio vtentem, nos factis semper [r]instruamur, nequaquam spẽ habentes ex illo tanquã peccaturo, [s]sed quemadmodum ipsi nos, diligenter sibi prouisuro. Neque debemus arbitrari inter hominẽ & hominẽ magnopere differre, sed illum esse præstantissimum qui in rebus necessariis maximè eruditur. Hæc igitur instituta, quæ nobis nostri maiores tradiderũt, quæque ipsi

18

a Plus ipsi detrimenti capiemus.

b Sic Athenienses ea esse animi magnitudine verisimile est, *uel, eos animos gerere*, vt neq; agro sint obnoxii, neque bello, quasi eius rudes, perterreantur. Vide annot.

c Deprehendere.

d Vel, Neque magnã belli dantes significationem.

e Adiunctione.

f Simul etiam facultates nostras expediamus. Vel, Subsidia nostra comparemus.

g Et verba idem cum eo *apparatu* significantia. Id est, Eodem modo bellum minantia.

h Vobis esse putetis quàm obsidem, eóque magis, quo, &c. Id est, Pignus quoddam pacis. Ad verbũ, Ne putetis aliud agrum eorum vos habere quàm obsidem.

i Vel, Quoad eius fieri potest.

k Vel, Expostulationes.

l Vide annot.

m Impellamur. Ac qui causam sustinebimus magis quàm vlli alii in vtranque partem, iidem & per otiũ aliquid eorum prouideamus.

n Simúlque liberam & clarissimam ciuitatẽ semper incolimus: atque istud *i. ista nostra tarditas & cunctatio*, potest maximè moderatio prudens esse.

o Neque mouemur illecebra eorũ qui laudando nos, ad pericula præter sententiam nostrã hortãtur: & siquis vituperando incitet, nihilo magis eo dolore moti persuademur. Ac propter moderationem bellicosi, &c.

p Vel, moderationis. Aut, temperantiæ.

q Edocti sumus, *uel dicimus* ignari esse contemptus legum, & seueriore disciplina instituti quàm vt eis immorigeri simus: nec prudentes rerum minimè necessariarũ, *uel, circa res inutiles*, hostiũ apparatum oratione speciosa vituperantes, non eodem modo rem ipsam exequi. *uel, persequi*: sed existimate aliorum sententias pares esse nostris, & fortunæ euentus oratione decidi non posse.

r Legit παρασκευαζώμεθα.

s Sed tanquam nobisipsis tutò consulentibus. *Vel, prouidentibus rebus nostris.*

tenentes perpetuò profecimus,ne omittamus: [a]néve breui momento temporis adducamur ad consultandum de multorum capitibus,de multis pecuniis,de *multis* vrbibus,de gloria, sed per otium id agamus quod nobis propter potentiam præter cæteros agere licet. Ac mittite ad Athenienses de Potidæa,mittite & de iniuriis *expostulatum*,quas socii se accepisse aiunt,eo quidem magis quòd iudicio se offerũt: quod qui faciunt,aduersus eos,tanquam iniuriam inferentes,ire legitimum non est:& nihilominus bellum simul apparate. Hæc facientes,& præclarissimè consulueritis,& hostem maximè terrueritis.Et Archidamus quidem ita loquutus est.Procedens autem vltimo loco Sthenelaidas, qui tunc vnus erat ex Ephoris, *hoc est tribunis plebis*, sic apud Lacedæmonios inquit, VERBA quæ Athenienses multa fecerunt,equidē non intelligo.Nam seipsos maiorem in modum iactauerunt,nihil sanè refellentes se non intulisse iniuriam sociis nostris atque Peloponneso. Atqui si contra Medos tunc boni fuerunt,nunc autem erga nos mali sunt,duplici sunt digni supplicio,mali ex bonis effecti: nos autem nostri similes,quales tunc,tales nunc sumus. Qui si sapimus,socios nostros non habebimus contemptui, affectos iniuria, nec eos vltum ire differemus,quum ipsorum non differatur iniuria.Nam aliis quidem suppeditat multitudo pecuniarum,nauium,equorum:at nobis strenui socii,[b] haud digni quos Atheniensibus prodamus, nec quorum causa iudiciis discutiatur & verbis, quum nō sint ipsi verbis læsi, sed vindicetur maturè atque omni conatu.Neque vos quisquam lacessitos iniuria,doceat quonam modo consultare conueniat: eis conuenit potius diu consultare qui sunt illaturi iniuriam. Quamobrem Lacedæmonii è dignitate Spartana bellum decernite: nec Athenienses sinatis effici maiores, [c]nec socios à nobis proditos esse,sed diis ducibus bellum inferamus iniuriam inferētibus. Hæc loquutus quum esset Ephorus,rem ad suffragia retulit in concionem Lacedæmoniorum,ac negauit(clamore enim non calculis dant Lacedæmonii suffragia) dignoscere se, clamor vter maior esset:sed volens eos apertè sententiam declarantes,ad sumendum bellum proniores esse,inquit,Cui vestrum videntur,Lacedæmonii,rupta fœdera,& Athenienses iniurii esse, surgat in locum illum: (ostendens eis certum locum)cui non vidētur,in alterum.[d]Illi transeuntes quum altrinsecus steterunt,multo plures fuere quibus fœdera rupta viderētur. Accitísque sociis, dixerunt sibi quidem videri iniustè agere Athenienses, velle tamen hortari socios omnes ad danda suffragia,vt communi cōsilio bellum,si videatur,geratur. Et illi quidē confectis his domū abiere,& post eos legati Athenienses, quum responsum retulissent de iis quorum gratia venerant. Hoc autem plebiscitum, fœdera esse rupta, factum est quartodecimo anno quàm tricennalia sunt inita fœdera,Euboicum bellum sequuta.Enimuero decreuerunt Lacedæmonii fœdera rupta esse, & bellum gerēdum esse,non tam inducti sociorum verbis quàm metu ne Athenienses potentiores fierent, quibus cernerent iam plurimum Græciæ subiectum esse. Nam Athenienses hunc in modum [e] ad eas res venerunt in quibus aucti sunt. Posteaquam Medi ex Europa decesserunt nauali pariter ac pedestri pugna à Græcis victi, & qui ex eis mari effugerant ad Mycalen, absumpti sunt, Leotychides Lacedæmoniorum rex, Græcorum qui apud Mycalen erant,dux,abiit domum, habens qui ex Peloponneso erant socios.Athenienses verò sociique ex Ionia & Hellesponto, qui iam ab rege defecerāt,perstando Sestū à Medis insessam oppugnarunt,ibíque hybernantes eam ceperunt,Barbaris dilapsis.Post quod[f]omnes fere in vrbes redierunt,nauigantes ex Hellesponto.[g]Athenienses simulac eis Barbari ex regione cesserunt,publicè vbi deposuerant, recipiūt liberos,vxores,& quæ supererant, rem familiarem: vrbémque excitare ædificiis parant,ac muris. Ambitus enim *eorum* parū restabat,domus pleræque conciderant, paucæ in quibus manserant primores Persarum, incolumes erāt. [h]Quod futurum intelligentes Lacedæmonii, venere legati, quibus quædam voluptati fuerunt,cernentibus neque se,neque alium quenquam muros habentem: hoc autem molestum,vtique sociis exacuentibus, quòd timerent tum nauium copiam quanta non antea fuisset,tum auctam in bello Medico audaciam. Postularunt itaque ab eis ne muros reficerent, sed potius omnium extra Peloponnesum vrbium quarumcunque starent ambitus, eos secum demolirentur. quid vellent ac suspicarentur non patefacientes illi quidem Atheniensibus,prætendentes tamen ne Barbarus,si rursus rediret,haberet vnde ex tuto (sicut modò ex Thebis) procederet,ac Peloponnesum omnibus receptaculum idoneum ac tutamen esse. Athenienses, Themistoclis consilio, talia loquutos Lacedæmonios confestim dimittunt, quum se

a Neu properātes, in exiguo diei articulo deliberemus de mult. cap.&c.

b Qui Atheniēsib⁹ tradēdi non sunt,nec iudicio verbisque disceptandum est,quum ipsi verbis non lædantur: sed auxilium primo quoque tempore & omni ope ferēdum est. Nec doceat nos quisquam decere nos deliberare quū infertur nobis iniuria: imò eos potius qui iniuriā inferre parāt, diu deliberare decet.

c Nec socios prodamus.Vel,deseramus.

d Illi,quum surrexissent, discessionem fecere:& multo pl.

e Vel, Ad res gerendas per quas creuerūt.

f Nauigarunt ex Hellesponto in suas quisque vrbes.

g Atheniensium commune (ἀθηναίων τὸ κοινὸν)sim.e. Bar. ex r.cesserunt, deportabant extemplo illinc vbi deposuerant lib. vxores,& quicquid supellectilis supererat, vrbémque restituere ac mœnia parabant.

h Quum autē Laced. intellexissēt quod futurum erat,legati venerunt, partim qui libētius visuri fuissent nunquā nec illos, neque alium quenquam mœnia habentem: partim verò,& multo quidem magis,sociis impellētibus,& metuentibus tum classis eorū magnitudinem, quæ paulo antè illis non suppetebat, & quam præstiterant bello Medico audaciam.

miſſuros illuc de hac re legatos reſpondiſſent. Is iuſſit vt ſe quamprimum Lacedæmona mitterent legatum: ſocios, qui eligendi eſſent, non ſubitò, ſed eos tandiu retinerent vſquedum[a] muros ad iuſtam altitudinem excitaſſent, vnde commodè ſaltem pugnari poſſet: omnibus prorſus qui in vrbe eſſent adiuuantibus, & ipſis, & vxoribus & liberis: nulli parcentes neque priuato neque publico ædificio, vnde aliqua in id opus vtilitas foret, ſed omnia diruentes. Hæc quum docuiſſet, [b] ſignificaſſétque alia quæ illic eſſet acturus, diſceſſit. Quúmque Lacedæmona veniſſet, non adiit magiſtratus, ſed[c] multa prætendebat ac cauſabatur, quotiéſque aliquis [d] quæſtorum interrogaret cur in ſenatū non procederet, expectationem ſociorum excuſabat: occupatione enim eos aliqua diſtineri, ſperare ſe tamen propediem venturos, & mirari nondum adeſſe. Quæ audiētes, ei propter amicitiam acquieſcebant. Quum autem alii ventitarent, apertéque coarguerent muros fieri, atque adeo iam ſublimes eſſe, [e] non habebant vnde non crederent. Quod ſentiens Themiſtocles, iubet eos, potius quàm verbis ſeducantur, probos viros ex ſuis mittere, qui rē fideliter exploratā renuntient. Illis mittentibus quoſdam è ſuis, & ipſe clam per nuntium Atheniēſes admonet vt eos qui mitterentur à Lacedæmoniis retineant, idque quamminimè apertè, nec prius dimittant quā ſe iterū receperint. (Iam enim collegæ eius venerāt, Abronychus Lyſiclis, & Ariſtides Lyſimachi *filius*, nuntiantes iam iuſtam habere altitudinem murum) Timuerat enim ne nō à Lacedæmoniis, vbi rem planè reſciſſent, amplius dimitterentur. Athenienſes, vt iuſſi erant, legatos retinent. Et Themiſtocles, adiēs Lacedæmonios, tum demum palam dixit vrbem ſuam iam muris cinctam eſſe, ita vt idonea ſit ad eos qui incolunt tutandos. Quòd ſi illuc velint Lacedæmonii ſociive legationē aliqua de re mittere, [f] miſſuros in poſterum tāquam ad eos qui dignoſcant quæ ſibi conducant, quæque è republica ſint. Nam quum antiquius viſum fuit ipſis vrbem deſerere, nauéſque conſcendere, [g] oſtendiſſe ſe ſine eis hoc ſcire audere, & quæcunque cum eiſdem conſultare, ea nullo poſtea decreto fuiſſe patefacta. Nunc igitur videri ſibi antiquius vrbem ſuam muros habere, ídque & priuatim ciuibus & vniuerſis ſociis conducibilius fore. Neque enim fieri poſſe vt [h] ab inæquali facultate æqualiter ac ſimiliter in medium conſulatur. Itaque oportere aut omnes ciuitates confœderatas carere muris, aut eos ſentire hoc quoque rectè factum eſſe. His auditis Lacedæmonii, indignationem in Athenienſes non illi quidem apertè præ ſe tulerūt: ([i] non enim vt vetarent, ſed vt quodammodo in cōmune conſilium darent, legationē miſerant, præſertim adhuc propenſi in amorem Athenienſium, propter ſingulare illorum aduerſus Medos ſtudium) tamen quòd hæc eos ſpes fruſtrata eſſet, tacitè infenſi erant. Ita vtrorumque legati citra incuſationem domum reuerterūt. Atque hunc in modum Athenienſes vrbem exiguum intra tempus muro cinxerunt. Et indicio eſt etiamnunc ipſa ſtructura properatò fuiſſe factam. Nam fundamenta plurifariorum lapidum, & alicubi non coagmentatorum, iacta ſunt, [k] atque vt quæque offerebantur ſaxa: multa etiā ex monumentis laboratáque ſunt congeſta. maior enim murus quàm pro magnitudine ciuitatis ducebatur, eáque propter omnia mouentes labori pariter incumbebant. Perſuaſit præterea Themiſtocles reliqua Piræi [l] ambiri, (iam antea inchoata quo anno ipſe Athenienſibus præfuiſſet) exiſtimans tum ipſum locum commodiorem fore, tres ſuapte natura portus habentem, tum ciues fieri nauticos, magnopere proficere ad potentiam ampliandam. Quippe primus auſus eſt dicere mari reſiſti poſſe, ſtatímque moliri cœpit. Cuius etiam cōſilio Atheniēſes extruxere murum circum Piræa, qui nūc quoque demōſtratur, eius latitudinis vt per eum duo plauſtra lapides comportantia eregione præterirent. [m] Intus neque fruſta lapidum inerant, neque lutum, ſed ſaxa grandia ad normam inciſa coagmentatáque, & quæ exteriora erant, ferro inuicē plūbóque ferruminata. Altitudo fere dimidio tenus abſoluta eſt eius quam ille deſtinauerat. Deſtinauerat enim vt celſitudo ipſa latitudóque arceret hoſtiles incurſus, & paucorum hominum eorúmque imbecillimorum ſuffecturā exiſtimabat cuſtodiam, cæteros autem naues eſſe conſcenſuros. Nam in rem nauticam præcipuè incumbebat, intelligens (vt mea fert opinio) regiarum copiarum [n] aduentum mari quàm terra vehemētiorem futurum, ac Piræa magis quàm ſuperiorem vrbem expedire. Atque adeo ſæpenumero Athenienſes eſt adhortatus vt ſiquando à terra vrgerentur, in hunc deſcenderent, omnibúſque re nauali reſiſterent. Et Athenienſes quidem ad hunc modum cum alia munierunt, tum muros extruxerūt, ſtatim à diſceſſu Medorum. Pauſanias autem Lacedæmonius Cleombroti *filius*,

30

31

a Idoneum murum excitaſſent, vt propugnare poſſent ex maximè neceſſaria altitudine.

b Et addidiſſet, quod ad cætera attinet, ſe quæ illic agēda forēt curaturum.

c Rem trahebat.

d Magiſtratuum. Vel, Sūmorū magiſtratuū.

e Facere non poterāt quin crederent.

f Vt poſthac irent ad eos tāquā ad homines qui intelligerēt quid ſuorum & quid communiū commodorū ratio poſtularet. Ad verbū, Qui dignoſcerent ſuas vtilitates & communes.

g Inito abſque illis cōſilio ſe auſos eſſe dixerunt, & quibuſcunque de rebus cōſultare *placuerit*, ſe nullo poſteriores compertos fuiſſe.

h Niſi æqualia ſint præſidia. Ad verbum, Niſi ex æquali apparatu.

i Non enim vt prohiberent, ſed vt cōſilio monerēt ſcilicet, pro communi Græcorum legationem miſerāt.

k Sed vt quiſque fortè porrigebat: multæ etiam columellæ ex monumentis & ſaxa ſculpta, *vel elaborata*, cōgeſta ſunt. Ambitus enim murorum ab omni ciuitatis parte eductus eſt maior *quàm antea*. Vel, Circa ciuitatem quoquouerſum.

l Ædificari. (Inchoatum autem fuerat *opus* iſtud antea, in illius magiſtratu, quem annuum apud Athenienſes geſſit) exiſtimans locum idoneum eſſe, tres natiuos port⁹ habētem, & ipſos, quum nautici euaſiſſent, magnum ad parandas opes adiumentum habere. Primus enim dicere auſus eſt mare capeſſendum eſſe, & imperium illico comparare cœpit. Vide ann.

m Intus autem neque cæmentum, neque lutum erat, ſed conſtructa & coagmentata ſaxa.

n Expeditionem faciliorem eſſe, *vel magis expeditā*, mari quā terra.

Græcorum dux, cum viginti nauibus ex Peloponneso dimissus est, quem comitatæ sunt triginta Atheniensium naues, & aliæ sociorum permultæ: ingressique hostiliter Cyprum, multa eius oppida subegerunt: deinde profecti Byzantium à Medis occupatum obsederūt hoc duce. Quo iam facto imperiosiore, cum alii Græci, tum præcipuè Iones, ac quicunque recens regio dominatu liberati erant, offendebantur. Itaque aditis Atheniensibus postulauerunt vt pro necessitudine quæ inter eos esset, se duces ipsis præberent, nec Pausaniam violenter agere sinerent. Athenienses hæc verba approbantes, prospiciebant, tanquam voluntatem eorum non neglecturi, [a] vbi cætera constituissent quemadmodum sibi optimè videretur. Interea Lacedæmonii Pausaniam accersunt, de iis [b] cognituri quæ audissent. Etenim multa eius iniustitia à Græcis aduenientibus deferebatur, potius eum videri tyrannū agere quàm ducem. Euenit autem vt eodem tempore ille accerseretur, & ipsius odio socii ad Athenienses transirent, præterquam ex Peloponneso milites. Reuersus Lacedæmona nonnullarum priuatim iniuriarum cōuincebatur, maximis autem criminibus absoluebatur. Insimulatus est autem non in postremis quòd cum Medis sentiret, & videbatur manifestissimum esse: nec *ob id* eum amplius pro duce miserūt, sed [c] Dorcen, cúmque eo alios quosdam non magnum exercitum habentes. Qui, quum ad ipsos solitum non deferrent imperium socii, re cognita abierunt. Póstque eos, Lacedæmonii nullos sibi mittendos esse censuerunt, veriti ne ii quos mitterēt, sibi deteriores fierent: id quod in Pausania perspexerāt. Eo quidem magis quòd & defungi Medico bello cuperent, & existimarent Athenienses tū satis idoneos duces esse, tum sibi vt illo tempore amicos. Accepto hac ratione Athenienses principatu, libētibus propter odium Pausaniæ sociis, statuerunt quas vrbes pecunias, & quas præbere naues aduersus Barbarū oporteret, [d] per speciem reddendæ calamitatis, quam passi erāt, vexandis inuicem bello regiis prouinciis. [e] Tunc primùm Græciæ ærarii præfecti sunt instituti ab Atheniensibus, qui tributum reciperent. sic enim appellata est pecuniarum collatio. Primúmque tributum constitutum fuit quadringentorum sexaginta talentorum: ærarium eorum fuit Delos, quo in templo cœtus fiebant. [f] Ac duces inter initia ex sociis erant qui suis legibus viuerent, & ex publicis consiliis consultarent. Hucusque peruentum est bello, & gerendarum rerum studio, inter hoc & Medicum bellum: quæ ipsi gesserunt cum Barbaro, cúmque sociis nouas res molientibus, & eos Peloponnenses qui in omni re semper intercedebant. Scripsi autem ea ab instituto sermone egressus, ob id quòd ab omnibus qui ante me fuerunt, locus hic prætermissus est, scribentibus aut res ante Medicum bellum gestas, aut ipsum bellum Medicum. Quorum Hellanicus, qui ista attigit in Attica historia, & breuiter meminit, neque digestis exactè temporibus: præterea quòd ex his principatus Atheniensium quemadmodum sit constitutus demonstratur. Primùm quidem Eionem, quæ est ad Strymonem, Medis tenentibus, expugnauerunt diripuerúntque, duce Cimone Miltiadis *filio*. Dehinc Scyrum in AEgæo insulā, quam incolebāt Dolopes, diripuerunt, ipsique incoluerūt. Fuit eis & cum Carystiis sine aliis Eubœensibus, bellum: tandémque [g] in deditionem redegerunt. Post hæc cum Naxiis, qui defecerant bellum gesserunt, oppugnandóque eos subegerunt. Primáque hæc sociarum ciuitatum, præter constitutum, in seruitutem redacta est, mox & aliæ, vt cuique contingebat. Defectionis autem causæ cum aliæ fuerunt, tum vel præcipuè [h] tributorū, vt causabātur, penuria, nauiúmque, & siquis in militia desertor extitisset. Nam [i] exactè agebant Athenienses, erántque acerbi in adigēdis hominibus ærumnarum insuetis, eásque recusantibus. Et alioqui non iam ea qua consueuerant comitate imperabant, neque ex æquo militabant, quippe qui facilè possent eos subigere qui defecissent. Cuius rei causa illi ipsi extiterant socii. nam propter hanc militandi pigritiam, plerique, ne domo abessent, constituerunt nauium loco pro portione pecuniam soluere. Ex qua solutione Atheniensiū quidem res naualis augebatur, ipsi verò, quum desciscebant, bellum & imparati & inopes suscipiebant. Commiserunt posthæc Athenienses sociíque cum Medis prælium, tum pedestre tum nauale, ad flumen Eurymedontem in Pamphylia. Atque in vtroque & eodem die vicerunt, duce Cimone Miltiadis *filio*, captis [k] corruptísque omnibus ad ducētas Phœnicum triremibus. Aliquantóque pòst tempore contigit vt ab eis deficerent Thasii, [l] indignatione contracta ob emporia quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli, ab illis fiebant. Athenienses eò nauibus profecti, Thasios pugna nauali vicerunt, in terrámque descēderūt. Missis quoque sub idem tempus ad Strymona decem millibus

a Τὰ ἄλλα τε καταστησόμενοι. Id est, & cætera constituturi. Vel, administraturi. Sed Valla legit καταστησάμενοι, omissa particula τε.
b In disquisitionē vocaturi.
c Δόρκιν non Δόρκην.
d Obtectus enim erat, *uel, prætextus*, vlcisci suā vicē in populanda regione regis.
e Ac tunc primùm ἑλληνοταμίαι. *i. Græciæ, uel Græcorum quæstores*, apud Athenienses constitutus est magistratus, qui *quæstores τὸν φόρον. i. tributū* recipiebāt. Ita enim appellata est χρημάτων φορά. *i. pecuniarum collatio.*
f Quum autem imperarent primò sociis liberis suísque legibus vtentibus, & ex communium cōuentuum sententia deliberantibus *de rebus Græciæ*, ista obierūt in bello & administratione rerum inter hoc *Peloponesiacū* bellum & Medicum. Quæ quidē gesta sunt ab eis tū aduersus Barbarū, tū etiā aduersus socios nouis rebus studentes, eósque ex Peloponnesiis qui fortè in vnoquoque bello occurrebant. Vel (vt vult schol. Græc⁹) qui se opponebant. Vide annot.
g *Athenienses* certa conuentione cum eis cōposuerunt.
h Tributorum & nauium eiurationes, & recusatio militiæ, sicui contigisset. Id est, Sicui contigisset recusare vel detrectare militiam. Et molesti sociis erant, ad labores eos adigentes, quibus perfungi nec consueuerant, nec volebant.
i Seuerè exigebāt. Seueri exactores erant.
k Corruptisq; *uel profligatis* Phœnicū triremibus, numero ad ducētas. Q.d. Quæ in vniuersum erant ducentæ.
l Orta contentione de emporiis, & de metallis quæ possidebāt.

33 colonorum,tum suorum,tum socialium, tanquam [a] volentes habitare oppidum quod Edoni tenebāt,tunc Decem vias, nūc Amphipolin appellatum: illo quidem potiti sunt,sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus,quibus [b] infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicā omnes sunt interempti. Thasii verò prælio victi & obsessi, Lacedæmonios in auxilium vocauerunt,hortantes vt ad se tutandos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperunt,ac fecissent nisi prohibiti fuissent terræmotu. [c] Quo tempore & mancipia & ex finitimis Thuriatæ AEthæēsésque Ithomē aufugerunt. Erāt autē mancipiorum pleraque ab antiquis illis Messeniis,tūc in captiuitatem ductis, oriunda,eóque Messenii omnes vocabantur. Itaque aduersus eos qui Ithomæ erāt bellum suscepere Lacedæmonii.Thasii, tertio quàm oppugnari cœpti sūt anno,Atheniensibus sese dediderunt,muris dirutis,nauibus traditis,& pecuniis,impræsentiarum quidem quantæ pendi debebant, solui autem iussis in posterum reliquis,relicta eis continente ac metallo.Lacedæmonii,bello quod gerebant cū iis qui erant Ithomæ,in longum eunte,euocauerunt cum alios socios, tum verò Athenienses: qui & ierunt,Cimone duce, non exiguis cum copiis. Ob id autem maximè eos euocarunt [d] quòd præcipui videbantur in pugna murali, quódque constabat diutina in obsidione ista re opus esse,atque ita vi oppidum capi posse. Quod & fuisset: verùm ex hac primùm expeditione inter Lacedæmonios Atheniensésque dissensio palam facta est.Lacedæmonii enim,quum oppidum vi non caperetur, reformidarunt Atheniensium tum audaciam, [e] tum ad res nouandas animum : simúlque suspicantes nequid peregrini,si permanerent,ab iis qui Ithomæ erant solicitati, molirentur noui,solos omnium sociorum dimiserunt,suspicione dissimulata,tantùm negantes se illorum opera amplius egere. Athenienses haud nescientes [f] non se meliore causa missos fieri,sed suspicione aliqua, grauiter acceperūt:nec ita de Lacedæmoniis meritos se esse existimantes vt ista paterentur, quumprimum reuersi sunt,societatem soluerunt cum illis Medico bello contractam : inierúntque eam cum Argiuis illorum hostibus,& inter vtrosque aduersus Thessalos quoque ictum est fœdus. Porro ii qui intra Ithomen erant,decimo demum anno,quum iam impares essent oppugnantibus,acceperunt à Lacedæmoniis oblatam conditionem, vt ex Peloponneso fide publica excederent, & in eam nunquam ipsis amplius regressus esset: quòd si quis deprehenderetur,seruus fieret capientis.Erat autem redditum antea Lacedæmoniis oraculum quoddam Pythium,supplicem Iouis Ithomitæ dimittere.Exeūtes eos vnà cum liberis & vxoribus, Athenienses odio iam Lacedæmoniorum exceperunt,& in Naupacto(quam infessam à Locris Ozolis nuper ceperant) collocauerunt.Megarenses quoque à Lacedæmoniis ad Atheniensium societatem defecerunt, [g] quòd à Corinthiis,de terminis contēdentes,bello victi essent. Tenuerúntque Athenienses Megara & Pagas, ingentésque extruxerunt Megarensibus muros ab vrbe ad Niseam vsque,eósque ipsi tuebantur. Vnde primùm Corinthiis non mediocre in Athenienses odium conflatum est. Inarus autem [h] Libyus Psammetichi *filius*,Libyorum rex qui sunt AEgypto finitimi,ex vrbe Marea (quæ super Pharum sita est)profectus,effecit vt *ad se* maior pars AEgypti ab rege Artaxerxe deficeret: [i] móxque Athenienses ad belli societatem asciuit,tunc forte apud Cyprum in expeditione agentes ducentis cum nauibus,tum suis,tum sociorum. Illi, relicta Cypro, se illuc contulerunt:& à mari in Nilū nauigantes,ac flumine ipso & duabus Mem-

34 phidis partibus potiti,tertiam quæ vocatur Albus murus, oppugnabant. Intus autem erant Medi Persæque qui eò fugerant,& AEgyptii qui cum aliis non rebellauerant.Item egressi nauibus Athenienses in Halias,cum Corinthiis Epidauriisque cōmissa pugna,à Corinthiis victi sunt. [k] Posteáque Cecryphaleam nauali cum Peloponnensibus prælio vicerunt.Moto autem postea aduersus AEginetas bello,ingens inter hos ad AEginam extitit pugna naualis cum suis vtrosque sociis. Victoria penes Athenienses fuit,captis hostium septuaginta nauibus:qui egressi in terram,vrbē oppugnare cœperunt,duce Leocrate Strœbi *filio*. Peloponnenses dehinc AEginetis opem ferre volentes,trecentis primùm armatis Corinthiorum Epidauriorúmque AEginam auxilio transmissis, [l] promōtoria Geraneæ occupant. Necnon Corinthii cum sociis in agrum Megaricum descendunt,existimantes nō futuros pares Athenienses tutandis Megarensibus,absente tum apud AEginā, tum apud AEgyptum exercitu:&,si hos tutari velint,ab AEgina decessuros. Athenienses exercitum quidē ab AEgina non abduxerunt, sed qui reliqui erant ex ciuitate, vel prouectioris vel

a Sibi vendicantes. vel,asserentes.

b Infestus erat is locus qui condebatur, Decem viæ.

c In quo *terræmotu* Helotes,& ex finit.Thur. & Athenienses Ithomen secesserunt. Fuerūt autē ex Helotibus plurimi à veteribus Messeniis oriundi.

d Quòd in oppugnandis vrbib⁹ strenui esse videbantur. Quum autem lōga ipsis obsidio esset, ista re opus esse videbatur. Vi enim locum expugnassent. Et ex hac primū exp.&c.

e Tum promptum ad res nouādas ingeniū, simúlque alienigenas rati,nequid,si diutius manerent, ab iis qui Ith.&c.

f Nō optima de causa. Ad verbū, Nō meliore de causa.

g Quòd eos Corinthii de agri finibus bello premerent. Sub. contendentes.

h Λίβυς.Afer. Sic λιβύων, Afrorum.

i Et ipse parto imperio,Athen.&c.

k Posteáque Athen. pugna nauali ad Cecryphaleam cum Peloponnensiū classe conflix erūt. vbi victores fuerunt Athenienses.

l Summa iuga.

ineuntis ætatis, duce Myronida Megaram profecti sunt: pugnáque commissa cum Corinthiis, æquo Marte discessum est, vtrisque in ea re non peius actum esse secum existimantibus: Athenienses tamen (vt qui vicissent magis) abeuntibus Corinthiis, trophæum statuerunt. Corinthii[a] malè accepti à senioribus *suis* qui in vrbe erant, post duodecim ferme dies instructi venerunt, eregionéque trophæum & ipsi statuerunt tanquam victores. At verò Atheniẽses, è Megaris cum vociferatione procurrentes, eos quidem qui trophæum sistebant, interemerunt, cum cæteris autem congressi, superarunt: illi superati abierunt. Quorum pars quædam non exigua rapidè fugiẽs, quum itinere deerrasset, incidit in priuati cuiusdam prædium, magna fossa [b]intercidẽte imperuium. Quo cognito, Athenienses oppositis à fronte armatis, eos abire prohibuerunt, circundatáque vndique leui armatura, omnes qui introierant, lapidauerunt. Quæ plaga Corinthiis ingens fuit, cætera turba exercitus eorum reuersa est. Circa illa tempora & Athenienses orsi erant longos ad mare muros extruere,[c]alterum Phalerum, alterum Piræa versus. Et Phocenses in expeditione agebãt contra Dores Lacedæmoniorũ metropolin, Bœon, Cytinion, Erineon: qúumque vnum ex his oppidis cepissent, Lacedæmonii, duce Nicomede Cleombroti *filio*, pro Plistoanacte Pausaniæ regis *filio* adhuc puero, auxilium Doribus tulerunt cum mille quingentis armatis [d]sui corporis, sociorúmque decem millibus: vrbéque in deditionem à Phocensibus recepta, reuertebãtur. Quos mari, si consilium eis esset per sinum Crissæũ transmittere, Athenienses prænauigantes prohibituri erãt: at per Geraneam haud tutum sibi transitum putabant, tenentibus Megara & Pagas Atheniensibus, difficilè alioqui ad trãseundum, & semper Atheniensium præsidio insessam, & qua senserant se ab illis prohibitum iri. Visum est itaque eis, apud Bœotios subsistendo, dispicere quonam modo tutissimi transirent:[e]nonnullis Atheniensium ipsos clam inducentibus, qui sperabant democratiam, *id est statum popularem*, tolli posse, & muros qui ædificabantur. Athenienses autem aduersus hos prodierunt[f]omnes cuiuscúque ætatis, & Argiuorum mille, éxque omnibus fere aliis sociis, numero quatuordecim millia, tum rati hostem nescire quã abiret, tum suspicati illum tẽdere ad subuersionem democratiæ. Accesserunt quoque ad Athenienses ex iure commilitii equites Thessalorum, qui tamen in re gerenda ad Lacedæmonios transierunt. Commisso apud Tanagram Bœotiæ prælio, Lacedæmonii sociíque vicerunt, & vtrinque ingens facta est strages. Et Lacedæmonii agrũ Megarẽsem ingressi, cæsisque arboribus, *retro* per Geraneã & Isthmũ domũ redierũt. Atheniẽses altero & sexagesimo à pugna die exercitũ in Bœotios duxerunt, duce Myronida: & prælio apud OEnophyta inito, Bœotios vicerunt, Bœotiáque plaga ac Phocide potiti, murósque Tanagrensium demoliti sunt, & Locrensiũ Opuntiorum locupletissimos centum viros obsides acceperũt, suósque ipsorum longos muros absoluerunt. Post hæc & AEginetæ ad Athenienses deditionem fecerunt, deiectis muris, traditis nauibus, imposito in posterum tributo. Adhæc circunuecti Peloponnesum Athenienses, duce Tolmida Tolmæi *filio*, Lacedæmoniorum naualia incenderunt, Chalcidẽ Corinthiorum oppidum ceperunt, Sicyonios in ipso in terrã egressu congressi vicerunt. Adhuc autem apud AEgyptum manebant Athenienses illi atque socii, quibus & ipsis multifaria bella contigerunt. Initio enim potiebantur AEgypto Athenienses. Misit verò Persarum rex Lacedæmona cum pecuniis Megabazum genere Persam, vt per Peloponnenses, qui pecunia persuasi Atticam inuaderẽt, summoueret ab AEgypto Atheniẽses. Quod vbi parum processit, frustráque pecunia absumpta, quod reliquum eius erat Megabazus rursus in Asiam secum retulit, mittit Megabazũ Zopyri *filium*, virum Persam, cum ingenti exercitu, qui terrestri profectus itinere, AEgyptios ac socios prælio vincit, ex Memphide Græcos eiicit, ad extremum in Prosopitide insula concludit, ibique annum solidum ac dimidiatum obsidet, vsquedum auersa aliò aqua siccatísque alueis naues in sicco sederent, & ex magna parte insulam faceret continentem, quam cum peditatu transgressus cepit. Ita res Græcorum sex annis bello gesto perierunt: paucíque ex multis peragrata Libya Cyrenen peruenientes, incolumes fuere, plerisque absumptis. Atque iterum AEgyptus regis ditioni concessit, præter Amyrtæum in [g] palustribus regnantem. Hunc autem propter vastitatem [h]saltus palustris expugnare nequierunt, quum præsertim AEgyptiorum pugnacissimi sint ii qui saltũ illum incolunt. Inarus tamen Libyorum rex, qui harum omnium rerum in AEgypto fuerat author, per proditionem captus, in crucẽ actus

35

a Probris affecti.

b Intercludente.

c Alterum ad Phaleri cum vsque *portum*, alterum ad Piræũ. Et quũ Phocenses expeditionẽ suscepissent in Dorienses Laced.

d Ἑαυτῶν. Ad verbum, Ex seipsis. Id est, Ex suis, vel sui nominis hominibus.

e Partim etiam solicitabant eos clanculum Atheniensiũ quidã, se populari statui & lõgis muris qui ædificabantur, impedimẽtum *vel obstaculũ* allaturos sperantes. Ad verbum, Finem imposituros.

f Πανδημεί. Q. d. Tot[9] popul[9]. Id est, Omniũ generum & ordinum homines ex toto populo.

g Paludibus.
h Paludis.

est. Atheniensiúmque atque aliorũ sociorũ quinquaginta triremes, quæ successuræ in AEgyptum nauigabant, appulsæ sunt ad Mendesium, vnum è Nili cornibus, ignaræ prorsus rerum gestarum. Quas, à terra aggressus peditatus, & à mari Phœnicum classis, plerasque absumpserunt, paucioribus fuga retro elapsis. Hunc habuit exitum ingens illa Atheniensium sociorúmque in AEgyptum expeditio. [a] Ex Thessalia autem ab Oreste Echecratidæ Thessalorũ regis *filio*, fugiente, persuasi Athenienses vt ipsum reducerent, assumptis Bœotis Phocensibúsque sociis, in expeditionem aduersus Pharsalum Thessaliæ ierunt: [b] & terra quidem potiti, eatenus tenebant quatenus non multum procedendo sub armis erant: (nam ab equitatu Thessalorum prohibebantur) vrbem tamen non expugnauerunt. Et quum nihil ex iis quorum gratia expeditionem susceperant, succederet eis, infecto negotio reuersi sunt, Orestem secum habentes. Nec diu post hæc, mille Athenienses conscensis nauibus quæ ad Pagas erant, (tenebant autem ipsi Pagas) in Sicyonem nauigauerunt, duce Pericle Xanthippi *filio*: egressique in terram, eos qui congressi sunt Sicyoniorũ pugna superauerunt. Statimque assumptis Achæis, & [c] transmissa Acarnania, ad OEniadas in expeditionem ierunt: obsessóque, sed non tamen expugnato oppido, domum redierunt. Postea [d] quum triennalia fœdera transissent, inita sunt inter Peloponnenses Atheniensésque quinquennalia: [e] & quum Græcum bellum sustinuerunt Athenienses, Cypro tamen arma intulerunt, cum ducentis suorum, tum sociorum nauibus, duce Cimone. Ex quibus in AEgyptum sexaginta profectæ sunt, vocatu Amyrtæi saltuum palustrium regis: cæteræ Citium obsidebant. Verùm Cimone vita defuncto, faméque exorta, profectæ à Citio, tenentésque cursum supra Salaminem quæ est in Cypro, cum Phœnicibus ac Cilicibus & nauali & pedestri pugna certarunt, & vtrobique victores domum sunt reuersi, vnà cum iis nauibus quæ ex hac classe ab AEgypto redierant. Lacedæmonii post hæc bellum quod Sacrum appellatur susceperunt, potitíque templo quod est apud Delphos, Delphis tradiderunt. Post quorum discessum Athenienses iterum cum exercitu profecti Delphos, potitíque, tradidere Phocensibus. Interiecto deinde tempore, [f] quum Bœotii desciuissent, bellum Athenienses Orchomeno Chæroneæque, & aliis quibusdam in Bœotia oppidis, quòd rebellassent, intulerunt, cum mille ex suo numero armatis, aliísque singulorum sociorum, duce Tolmida Tolmæi *filio*. Captáque & direpta Chæronea, & imposito in ea præsidio, quum reuerterentur, fecerunt in eos impetũ ex Orchomeno exules Bœotiorum, cúmque his Locri & Eubœorum exules, & quicunque earundẽ partium erant. Victorésque, Atheniensium alios interfecerunt, alios viuos ceperunt. Cum quibus Athenienses transegerunt, recuperatis captiuis omnem Bœotiam missam facere: in quam remigrantes Bœotiorum profugi cæteríque omnes, sui iterum iuris effecti sunt. Neque multo post hæc Eubœa ab Atheniensibus defecit. Ad quam Pericli cum Atheniensium copiis iam transgresso, nuntiatur Megara defecisse, Peloponnenses quoque Atticam inuasuros, præsidia Atheniensium à Megarensibus esse cæsa, præter eos qui in Nisæam confugissent. (defecerant autem Megarenses, ascitis Corinthiis, Sicyoniísque & Epidauriis) Ille confestim ex Eubœa copias reduxit, & postea Peloponẽses [g] Atticã ingressi, Eleusinẽ vsque ad Thriasiũ agrũ depopulati sunt, duce Plistoanacte Pausaniæ regis *filio*, Lacedæmoniorum duce. Nec vlterius progressi, domum rediere: & Athenienses iterum Pericle duce transgressi in Eubœam, subegerunt vniuersam, eámque pactionibus composuerũt, præterquam Hestiæas, [h] vnde eiectis incolis, ipsi eam sibi terram habuerunt. Reuersi autem ex Eubœa, non multo pòst fœdera cum Lacedæmoniis sociísque tricennalia percusserunt, redditis, Nisæa, Achaia, Pagis, Trœzene. hæc enim de Peloponnensibus tenebant Athenienses. Sexto autem anno quum excitatum esset inter Samios & Milesios ob Prienen bellum, quum iam forent impares bello Milesii, Athenas profecti, in Samios inuecti sunt, [i] cum assensu quorundam ex ipsa Samo priuatorũ hominum, nouarum rerum in republica cupidorum. Ex quo profecti Samũ Atheniẽses cum quadraginta nauibus, statum popularem constituerunt, sumptis obsidibus, quinquaginta Samiorum liberis, totidémque viris, quos apud Lemnum deposuerunt, & præsidio imposito abierunt. [k] Ex Samiis autem aliquot fuerunt qui non perstiterant, sed in continentẽ profugerant ex composito cum potentissimis ciuitatis, & societate inita cum Pissuthna Hystaspis *filio*, qui Sardibus tunc præerat, coactis septingentis auxiliariis, noctu in Samum trãsmiserunt. Et primùm aggressi populum,

36

37

a Verùm quum Orestes Echecratidæ Thessalorum regis *filius*, ex Thessalia profugus, persuasisset Atheniensibus vt se reducerent, illi assumptis Bœotis, &c.

b Et terra tantùm potiebantur quantũ qui non longè à sua graui armatura progrederentur. Vel, à signis suis. Id est, Quantum poterant, non lõgè progrediendo, &c.

c Quum in vlteriora traiecissent, Œniadis Acarnaniæ *ciuitati*, bellum intulerunt.

d Quum tres anni interfuissẽt. Vel, Exacto triennio.

e Et à Græco quidem bello supersederunt Athenienses, sed Cypro arma int.

f Quum Bœotorũ exules Orchomenũ & Chæroneam & alia quædam oppida tenerent, expeditionẽ susceperunt cũ mille grauis armaturæ militib[us] ex suis, & aliis ex omnibus sociis, in illa loca quæ rebellarant, duce Tolm.

g Quum Eleusinẽ Atticæ & Thriasium cãpum inuasissent, populati sunt.

h Vel, Quibus sede pulsis.

i Adiuuabant autem & ex ipsa Samo homines quidã priuati, statum Reip. immutare cupientes.

k Aliqui autem ex Samiis (nonnulli enim quum ferre non possent, in continentẽ fugerant) pacta societate cum potentissimis vrbis, & Pissuthne *filio* Hystaspæ, qui Sardib[us] satrapa cõstitut[us] erat, coactis sept.

a Maximã partem in poteſtatem ſuam redegerunt.
b Explorandas.
c Ad verbum, Quarum vingiti erant milit tares. Id eſt, Militem legionariũ vehebãt, nõ ſolùm claſſiarium.
d Vel, A tribus munitionibus.
e Sumptis ſexaginta nauibus ex iis quæ in ſtatione erant.
f Præſidiarias naues profligant, & nauali pugna eas quæ contrà in aciem ſunt eductæ, ſuperant.
g Reuerſo autem Pericle cum claſſe, iterũ obſidione clauſi ſunt.
h Commiſerunt quidem pugnam quandã naualem paruam, ſed quum reſiſtere nõ poſſent, nono menſe expugnati ſunt, & deditionem fecerunt.
i ὅσα μεταξύ. Quæcunque interea. Sed Valla nõ videtur legiſſe hoc aduerbium, quod & cõmodè abeſſe poteſt.
k Et quieſcebant magna ex parte tẽporis, (partim quòd eſſẽt antea quoque ad bella ſuſcipiẽda minimè celeres, parti etiã quòd bellis ſuis impedirentur) donec Athenienſ. pot. &c.
l Tentaſſent. Vel, laceſſiuiſſent.
m Suffragii poteſtatem facere volebant. Vel, ſuffragiũ illis permittere.
n Lacedæmonios, ô ſocii, haud iam inſimulare velimus quòd nõ tum ipſi bellum decreuerint, tum nos huius rei cauſa nunc congregarint. Vide annot.
o Vel, Adminiſtrãtes.
p At quicunque è nobis cum Athenienſibus commercium habuerunt, non neceſſe habent admoneri vt ab illis caueant.
q Vel, ad mare. Ad verbum, In traiectu.
r Fructuum deuectiõnem, & viciſſim difficiliorem perceptionẽ eorum quæ mare cõtinenti ſuppeditat.
ſ Oram maritimã incolentium.
t Modeſtorum. Vel, moderatorum.
v Ad verbum, Neque quiete pacis gaudẽtẽ. Id eſt, Neque quiete & trãquillitate captum, quam pax adfert. Vel, quæ pacem comitatur.

[a]multitudinis victores extiterũt: deinde obſidibus ſuis ex Lemno ſubſtractis, rebellarunt, & Athenienſium præſidium ac præfectos quos penes ſe habebant, Piſſuthnæ donauerũt: expeditionem etiam in Miletum confeſtim parabant, Byzantiis quoque rebellionis ſociis. Quod vbi acceperunt Athenienſes, cũ ſexaginta nauibus aduerſus Samum nauigarunt: (quarum ſedecim vſi non ſunt, partim in Cariam ad [b]impediendas Phœnicum naues, partim in Chium ac Leſbum ad euocanda auxilia iter habentibus) ſed quatuor & quadraginta nauibus, Pericle duce, cum nouem collegis, ad Tragiam inſulam cum Samiorum ſeptuaginta nauibus ([c]in quarum viginti milites vehebantur: & quæ cunctæ proficiſcebantur à Mileto) pugnarunt, viceruntque. Et quum poſtea eis veniſſent auxilio Athenis quadraginta, ex Chio & Leſbo vigintiquinque naues, egreſſi in terram, pugnáque pedeſtri victores, vrbem obſederunt[d]triplici muro, ſimúlque à mari. Pericles, [e]ſumptis ex iis qui ſuperuenerant ſexaginta nauibus, quamcelerrimè in Caunum & Cariam contendit, accepto illinc nuntio naues Phœnicum in ipſos curſum tenere. Abierat enim ex Samo quoque Steſagoras cum quinque nauibus, & alii, aduerſus Phœnicum claſſem. Interea autem Samii repentina eruptione nauigantes, caſtra nullis munitionibus prædita inuadũt, [f]ſpeculatorias naues corrumpunt, cæteras quæ obuiam venere ſuperant, totóque circa ſe mari potiuntur quatuordecim ferme diebus, quæcunque libuit importantes exportantéſque. [g]Reuerſo autem Pericle, nauibus iterum concluſi ſunt, & Athenis poſthæc ſubſidio naues aduenere cum Thucydide, Agnone & Phormione quadraginta, cum Tlepolemo quoque & Anticle viginti, ex Chio etiam & Leſbo triginta. [h]Cum quibus Samii breue quoddã prælium nauale fecerunt: quúmque oppugnantibus impares eſſent, nono ſeſe menſe dediderunt, deiectis muris, datis obſidibus, traditis nauibus, pecunias quæ impẽſæ eſſent, certis temporibus ſoluturi. Conuenerunt & Byzantii, vt, ſicut prius, imperata facerẽt. Non multis iam hinc annis poſterius geſta fuerunt quæ ſuperius commemorata ſunt, Corcyrenſia Potidæenſiáque, & [i]quæcunque belli huius extitere materia. Vniuerſa autẽ hæc quæ Græci vel inter ſe vel aduerſus Barbarum geſſerunt, intra quinquaginta ferme annos geſta ſũt, à diſceſſu Xerxis ad huius initium belli. Intra quos ſuum Athenienſes imperium propagarunt, & in multũ potentiæ proceſſerunt. Quod intelligentes Lacedæmonii, non tamen impedimento fuerunt, niſi ad breue tempus: [k]& iterum plerunque quieuerunt, nequaquam celeres antehac ad bellũ capeſſendum, nec niſi coacti: nonnihil etiam inteſtinis prohibiti bellis: priuſquam Ahenienſium potentia apertè augeſceret, & eorum ſocietatem [l]experti fuiſſent. Tum verò non vlterius tolerandum duxerunt, ſed omni incumbendum ſtudio in hoc bellum, quod ſuſciperent ad illorum, ſi poſſent, potentiã euertendã. Igitur vbi ſtatuerunt fœdifragos atque iniurios eſſe Athenienſes, Delphos ad deũ conſulendũ miſerunt nunquid præſtaret bellũ gerere. Quibus ille (vt aiũt) oraculũ reddidit, penes bellantes pro viribus victoriã fore, ſéque inquit & vocatũ & inuocatum auxilio futurũ. Rurſus accitis [m]ſociis, rem ad conciliũ placuit referri, nunquid bellũ ſumere expediret nécne: & quũ veniſſent ſociorũ legati, haberetúrque conciliũ, cæteri quidẽ quæ voluere dixerũt, accuſantes plerique Athenienſes, & vt bellũ fieret poſtulantes: Corinthii verò, & antea precati ſeparatim ſingulas ciuitates vt ſuffragia darẽt de bello mouẽdo, verẽtes ne prius Potidæa euerteretur, tũc etiã præſentes, vltimóque loco procedẽtes, hãc orationẽ habuerũt.

" [n]LACEDAEMONIOS, viri ſocii, tãquã nec ipſi decreuerint bellũ gerendũ, iam deſinamus incuſare, quum nos ad hoc ipſum cõgregandos putauerint. Debent enim ii qui præſunt, ſicut in cæteris rebus honore cunctos antecellunt, ſic res priuatas æquabiliter [o]diſtribuẽtes, in cõmune proſpicere. [p]Nos autẽ quicũq; ab Athenienſibus diſſociati ſumus, nõ neceſſe habemus admoneri vt ab eis caueamus, ſed ii potius qui mediterranea nec [q]ad emporia incolunt: vt intelligant, niſi inferiora incolẽtibus opẽ ferãt, difficiliorẽ ſe [r]fructuum perceptionẽ habituros, & itẽ difficiliora ſubſidia quæ mare mediterraneis ſubminiſtrat. Nec debere eorũ quæ dicuntur praui iudices eſſe, tanquam hæc ad ipſos non pertineãt, ſed expectare, [ſ]ſi res inferius colentiũ neglexerint, aliquãdo calamitatẽ ad ſe peruenturã, nec de ſe nunc minus quàm de aliis conſultare. Quo minus eos oportet eſſe ſegnes ad bellum pro pace ſumendum. Nam [t]grauium quidem hominum eſt, ſi non laceſſantur iniuria, quieſcere: fortium autem, ſi laceſſiti fuerint, pacem bello mutare: eoſdémque re bene geſta rurſus in concordiã redire: neque bellorũ proſperitate extolli, [v]neque ex otio pacis

38

» voluptate captos pati iniuriam.[a] Nam qui propter voluptatem deses est, is confe-
» stim desidiæ suæ iucunditate, propter quam segnis est, priuatur, si quieuerit. Et qui
» frequenti successu in bellis vtitur, hic[b] infida ferocia inflatus, quæ sunt cogitanda nõ
» cogitat. Multa enim malè consulta, hostibus inconsultius agentibus, prosperè eue-
» nerunt: & multo plura quæ bene consulta videbantur, turpiter in contrariũ cecide-
» runt. quia nemo tali opere rem exequitur quali[c] credulitate deliberat: sed[d] cum fi-
» ducia certa de futuris sentimus, cum timore autem in actione deficimus. At nunc
» iniuriam passi nos, & multa habentes in Athenienses crimina, bellum conflamus:
» vbi istos vlti fuerimus, in tempore finituri. In quo nos victores fore, multis de cau-
» sis credibile est: primùm, quòd hominum numero & rei militaris peritia præcelli-
» mus: deinde, quòd omnes peræquè ad ea quæ sunt imperata properamus. Classem
» autem qua illi præstãt,[e] supplebimus, tum priuatis facultatibus pro rata parte, tum
» ex pecuniis Delphicis atque Olympicis. mutuati nanque pecuniam possumus pe-
» regrinos illorum nautas maiori mercede[f] conducere. Mercenariæ enim magis quã
» vernaculæ sunt Atheniensium copiæ: quod minus in nobis contingit, qui plus cor-
» poribus quàm pecuniis pollemus. Quòd si vel vna nauali pugna superentur, de i-
» psis actum est, vt credere oportet: sin resistant, & nos diutius rem nauticam medita-
» bimur, superiores illis futuri animi præstantia,[g] vbi eo peritiæ peruenerimus. Quod
» enim nos natura obtinemus, hoc illis nequaquam doctrina contingat.[h] At quo illi
» præstant scientia, id nobis est exercitatione consequendum. Pecunias quoque quæ
» huic rei suppetant, cõferemus.[i] An verò durum nobis hoc fuerit, vt quum illorum
» socii pro sua ipsorum seruitute conferre non recusent, nos pro inimicorum vltio-
» ne ac pro nostra salute pecunias erogemus, & certè ne iis per illos ereptis ob eas i-
» psas malè multemur? Adsunt præterea nobis aliæ quoque belli gerendi viæ, & in
» primis solicitatio sociorum ad defectionem, res quæ illis adimat prouentus quibus
» præpollent,[k] tum regionis illorum inædificatio, & alia quæ nondum quis prospi-
» ciat.[l] Perrarò bellum eo quò euasurum prædicatur, euadit: multa ipsum per sese,
» præter ea quæ adsunt, comminiscitur. In quo quisquis[m] erecto versatur animo, tũ-
» tior existit: quisquis irato, non minus labi consueuit. Cogitemus autem, si forent
» singulis nostrum de finibus ac limitibus cum paribus aduersariis lites, id debere to
» lerari: nunc autem Athenienses cum ad vniuersos nos, tum ad oppidatim subigen-
» dos validi sunt, ita vt nisi & frequentes & per regiones ac ciuitates singulas vnóque
» consilio eis obstiterimus, haud difficulter sint nos separatim agentes oppressuri.
» Quorum victoriam de nobis, tametsi auditu *id* quoque triste sit cuipiam, *tamen qui*
» *audit* sciat nihil planè aliud afferre quàm seruitutem.[n] Quod vel oratione agitare fœ
» dum est Peloponneso, nedum *reipsa* tot vrbes ab vna infestari. In quo videmur aut
» meritò huiusmodi malis affici, aut per ignauiam perpeti, degenerantes à maiorum
» gloria, qui Græciam liberauerunt, quum nos ne ad tutandam quidem nostram li-
» bertatem sufficiamus: sinamúsque[o] ciuitatem se efficere tyrannum, quum in vna ci
» uitate tyrannus vt tollatur postulare soleamus.[p] ignari quonã modo ab his tribus
» maximis incõmodis eximamur, vecordia, ignauia, socordia. Neque tamen vt ista
» nomina fugiatis, excusationẽ prætẽdatis, quòd temeritatẽ deuitaueritis, plerisq; per-
» niciosam. quæ excusatio, quia multos decepit, cõtrario nomine sui accusatio co-
» gnominatur. Quanquã quid attinet quæ hactenus gesta sunt, pluribus quàm quate-
» nus nunc expedit, reprehendere?[q] Expedit autẽ iis qui postmodũ mala passuri sunt,
» auxiliũ nos ferre: quoniã patrium vobis est per labores assequi virtutes. Nec mores
» immutare vos decet, qui etsi nunc diuitiis illos aliquantũ atque potentia superatis,
» tamen haud æquum est, quod paupertate partũ est, id per diuitias perdere: sed cum
» multis de causis fidenter vos ire ad bellũ, tum dei responso, qui se quoque adiutorẽ
» fore pollicetur: adiutrice etiã futura cætera Græcia, partim ob metũ, partim ob v-
» tilitatem. Nec ideo fœdera priores rũpetis, quæ deus ipse qui nos iubet bellare, cẽset
» illos esse præuaricatos: sed auxilium potius fœderibus ruptis feretis. Ruperũt enim
» fœdera non qui resistunt inuadentibus, sed qui priores inuadunt.[r] Ex quo vndique
» nobiscum bene agitur si bellũ suscipimus. Quòd si hæc quæ nos in commune ex-
» hortandi gratia dicimus, certissimum est rebus & publicis & priuatis conducere,
nolite cũctari cum aliorũ libertatem[s] tueri, tum verò Potidæatis opitulari, qui sunt

39

a Nam qui studio voluptatis, *vel, dum voluptati indulget*, ignauus est, is cõfestim otii sui suauitate priuari possit, si quiescat.
b Infida ferocia se efferri non intelligit.
c Vel, fiducia.
d Vel, securè.
e Parabimus. Vel, instruemus.
f Subducere. Veluti clam ab eis auertere. Vide annot.
g Quum peritiam ad æqualitatem perduxerim[9]. Id est, Vbi æqualem vel parem illis peritiam consequuti fuerimus.
h At in quo illi præstant propter scientiam.
i Alioqui iniquum hoc fuerit, si, quum illorũ socii pecuniis cõferendis non defatigẽtur, quò seruitutẽ seruiant, nos vt vlciscendo hostes, vnà ipsi salutem consequamur, sumptum non faciem[9], & quidẽ ne iis, &c.
k Et munitionis, *vel castelli*, ædificatio in eorum regionem.
l Minimè enim bellũ certis modis progreditur. Vel, Certa lege, aut, certa quapiam via & ratione. Vel, Vix certum aliquod institutum aut propositũ seruat. *pactæ* sunt præfixa & præscripta, quasi stata & condicta.
m Moderato. Vel, Nõ nimis efferuescente. Vel, stomachoso.
n Quod vel in mentẽ venisse Peloponneso turpe est. Ad verbum, Animo agitari cũ dubitatione.
o Ciuitatem tyrannum *in Græcia* constitui.
p Nec intelligim[9] tribus maximis vitiis ista non carere, imprudentia, mollitie, negligentia. Neque enim ab istis alieni, ad contemptionem deueni stis, quæ plurimis damnosa fuit: quæ quia multos pessundat, vocabulo contrario stultitia denominata est.
q At futurorum causa præsentia tutantes, labores perferre oportet, quoniam patr. &c.
r Proinde quum vndique vobis liceat commodè bellum suscipere, & nos communiter ista suadeamus, si certissimum est eadem rebus & publ. &c.
s Recuperare.

a Non enim par est cunctantes, alios quidem iniuriis iam affici, alios autem (si intellectum fuerit nos conciliū habuisse, nec tamen propulsare iniurias ausos esse) nō multo pòst eadem pati.

Dores, & (quod olim contrarium erat) ab Ionibus obsidentur. [a]Quoniam res non « patitur amplius expectationem, ne palàm fiat nos partim iam læsi, cæteros ne idē « paulo pòst patiantur conuentum quidem fecisse, sed vlcisci non audere. Verū, viri « socii, vos ad hanc necessitatem deuenisse, simúlque à nobis quæ optima sunt dici « 40 existimantes, bellum decernite, haudquaquam deterriti subita illius asperitate, sed « pacis quæ ex eo diuturna sequetur, cupiditate ducti. Nam pax magis confirmatur « ex bello: at ex otio non perinde periculo cares ne bello lacessaris. Existimantes itē « ciuitatem quæ se in Græcia tyrannum constituit, æqualiter constitui in omnes, ita « vt iam aliis dominetur, aliis dominari destinet: eam inuadamus & subigamus, tū « ipsi in posterum tuti habitaturi, tum etiam Græcos, qui nunc seruiunt, in libertatē « vindicaturi. Et hæc quidem Corinthii dixerūt. Lacedæmonii verò, auditis omniū sententiis, [b]calculos cunctis qui aderant intulerunt sociis, gradatim à maxima ad minimam quanque ciuitatem. Et illi frequentes de bello sumēdo dedêre suffragia. Cætera non erat in procinctu exequi quæ decreuissent, vtpote imparatis. Quapropter visum est singulos conferre quæ expedirēt, nec intercedere dilationem. In quo necessariarum rerū apparatu non est annus insumptus, sed *paulo* minus, donec sumpto palàm bello Atticam inuaderent. Hoc interim tempore legatos ad Athenienses mittunt, crimina obiicientes, vt quam excusatissimè bellum illis inferretur, nisi dicto audientes essent. Primùm, iubēdo tolli deæ piaculum, quod quidem tale erat: Cylon quidam Atheniensis fuit, vir vetustæ nobilitatis, ac potens, & qui Olympia vicisset. Huic in matrimonium accepta Theagenis Megarensis filia, tum Megarensium tyranni, apud Delphos oraculum deus reddidit, vt quando maximum foret festum Iouis, occuparet arcem Athenarū. Is, acceptis à Theagene copiis, persuasisque amicis, vbi aduenere in Peloponneso Olympia, arcem vrbis occupauit, tanquam [c]tyrānum acturus, illud esse maximum Iouis festum interpretatus, & sibi, qui vicisset Olympia, nonnihil conuenire. An verò in Attica, an vspiā alibi maximum illud festum dictum esset, [d]necdum ille cōsiderauerat, quod oraculum declarauerat. siquidem sunt apud Athenienses quoque [e]Dialia, maximus dies festus, quæ Iouis Melichii vocantur, extra vrbem, vbi totius populi conuentu plerique [f]non veras victimas immolant, sed cōmodè assimulatas. Credens itaque Cylon se rectè sentire, opus aggressus est. Quo cognito, Athenienses ex agris ad hos coercendos vniuersi concurrunt, obsessósque oppugnant: sed diutina obsidione affecti, magna ex parte discessere, delegata nouem principibus custodia, & permisso quod optimum censerent esse agendi arbitrio. Tunc autem hi nouem principes [g] multa sanè ad remp. pertinentia administrarunt. At ii qui cum Cylone obsidebātur, miserè se habebant, cibo & aqua defecti. Et ipse quidem Cylon eiúsque frater fecerūt clam fugam, cæteri verò [h]fame consumpti, nonnullis iam extinctis, supplices ad aram quæ est in arce sederunt. Quos surgere iussos, ii quibus permissa custodia erat, quum viderunt expirantes in templo, nequid in eo sceleris admitterent, abductos interemerunt: [i]quosdam etiam ipso trāsitu, & apud præcipuos deorum atque ad altaria sedentes. Vnde impii ac profani & illi & ab eis progeniti sunt appellati, insuper & ab Atheniensibus in exiliū acti: necnon à Cleomene Lacedæmonio postea cū Atheniensibus seditione laborantibus, non modò qui viui erant expulsi, sed etiā defunctorū ossa sunt abiecta. Nihilo tamē minus postea reuerterūt: genúsque illorū 41 adhuc in ciuitate perstat. Quod piaculū Lacedæmonii exterminari iubebāt, vtique ante omnia deorū vicē vlciscentes, qui tamē scirēt Periclē Xanthippi *filium* huic piaculo affinē esse, materno ex genere: quo eiecto facilius sibi ab Atheniēsibus successurū credebāt. nō tamē tā sperabāt fore [k]vt hoc ille pateretur, quā hoc ipsū ei apud populū cōflaturū inuidiā: quòd ex magna parte hoc existeret bellū [l]ne ille dāno afficeretur. Etenim quū esset vt illis tēporibus potētissimus ciuitatis, & reipublicæ administrator, vsquequaque Lacedæmoniis aduersabatur, nec sinebat Athenienses [m]succūbere, sed ad bellū excitabat. Iusserūt itaque vicissim Atheniēses Lacedæmoniis vt & ipsi piaculū ex Tænaro tollerēt. Siquidē Lacedæmonii aliquādo è templo Neptuni à Tænaro excitatos abductósque [n]fugitiuorū supplices obtrūcarunt. Quā ob rē & sibiipsis opinātur ingētē illū terræ motū apud Spartā extitisse. Iusserūt prætere a eosdē tollere piaculū Palladis Chalciœcæ, quod hūc in modū cōtigit. Postquā Pausanias à Spartiatis primùm reuocatus ab imperio prouinciæ in Hellespōto, criminibus absolutus est, publicè non amplius est emissus, sed ipse priuatim sumpta

b Suffragii potestatē fecerunt omnibus qui aderant sociis, ordine, maiori pariter & minori vrbi. Ac maior pars bellum gerēdum esse decreuit. Idporro quū decreuissent, statim tamen, quòd imparati essent, bellū aggredi nō poterant, sed singulis quæ vtilia forent parari debere, & minimè cunctandum esse videbatur.

c Tyrannus futurus.

d Nec ille præterea animaduertit, neque oraculum significabat.

e Diasia, quæ vocantur Iouis Melichii, festum maximum extra vrbem. Est autem Diasia, q.d. Iouialia: Melichii autē, q.d. placidi.

f Non victimis, sed libamentis remdiuinā faciunt. Vide annot.

g Magnam partē rerum ad Remp. pertinētium administrabāt.

h Quum fame premerentur, & nonnulli iam extinguerentur,

i Nonnullos etiam qui sedebāt apud venerandas deas ad aras, in ipso transitu interemerunt. Atque hinc scelerati & impii Mineruæ & illi & eorū posteri fuerunt appellati: insuper & ab Ath.

k Vel, Vt hoc illi accideret.

l Ob illius calamitatem.

m Cedere.

n Helotas supplices. Ad verbum, *Quosdam ex Helotib⁹ supplices.*

triremi Hermionide,sine Lacedæmoniis abiit in Hellespontum,[a] verbo quidem, ad Græcum bellum,re autem,cum rege transigendi negotii gratia, quod inchoauerat affectans Græciæ principatum. Atque hinc primùm [b]libertatem erga regē instituens,totius rei principium fecit. Quum enim priore aduentu post reditū è Cypro, Byzantium (quod Medi necessariique regis atque cognati tenebant, qui in eo capti fuerunt)tunc captiuos illos remisit ad regem clam sociis,[c]iactata illorum fuga,adiutore in hac re Gongylo Eretriensi, cui curā Byzantii captiuorúmque mādauerat. Eique Gōgylo dedit ad regem epistolam in hæc verba, vt postea compertum est,

» PAVSANIAS Spartæ dux,[d]istos tibi quos armis cepi,cōciliandi tui gratia mis» sos facio,habeóque in animo(si tua volūtas fert) filiā tuam in matrimoniū ducere, » ac tibi Spartā cum reliqua Græcia[e]obnoxiam reddere. Cui rei par esse mihi videor, » [f]cōmunicatis tecum consiliis. Hoc igitur si tibi est cordi, fidelem mittito ad mare » quempiā[g]quicum cætera colloquar. Hæc demū significabat epistola. Ex qua Xerxes voluptatem quum cepisset,misit Artabazū Pharnaci *filium* in orā maritimā,iussum accipere prouinciā Dascylitem,Megabata qui præfuerat,reuocato: datáque ei vicissim epistola ad Pausaniā, vt eam Byzantiū quācelerrimè mitteret,illíque sigillum ostēderet: & siquid Pausanias de iis ipsis negotiis mandaret, quamrectissimè & quamfidelissimè cōficeret. Ille,vbi venit,cum alia, quemadmodū mandatū fuerat, » confecit, tum verò epistolā misit in hæc verba respōdentem, ITA inquit rex » Xerxes Pausaniæ, Et ob viros quos mihi trās mare ex Byzātio saluos esse voluisti, » habetur tibi gratia,nūquam domi nostræ delenda:[h]& verbis tuis gaudeo. Ac te ne-

42 » que nox neque dies remoretur[i]quin sedulò agas quod mihi spopōdisti,nullis retar» datus neque auri argētique sumptibus,neque copiis,sicubi præstò illas esse oporteat. » Verùm cum Artabazo viro egregio,quem ad te misi, transige,nihil diffisus, vnde » & meæ & tuæ res ex amborum dignitate atque vtilitate optimè se habebunt. His Pausanias literis acceptis, quum prius in magna fuisset apud Græcos veneratione propter imperii magnitudinem,tunc maiorem in modum animos sustulit,non sustinens[k]modesto more viuere,sed Medico cultu è Byzantio prodiit,euntémque per Thraciam Medi atque AEgyptii satellites comitabantur. Mēsa quoque ei Medica apponebatur. Denique cogitationem cohibere non poterat, [l]paucis actibus prodens quænam animo in posterum maiora esset acturus. Adhæc difficilem aditu se præbebat, támque acerba in omnes æqualiter vtebatur iracundia vt nemo posset accedere. Eapropter vel maximè se ad Atheniēses socii applicauerunt. Quib9 rebus cognitis,Lacedæmonii eum ob hæc ipsa primùm reuocauerunt, & postquā rursus Hermionide naui iniussu eorum profectus,eadem agere[m]notatus est. Et Byzantio, oppugnantibus Atheniensibus,eiectus,Sparten non rediit,sed[n]in Troadis quibusdā pagis se tenens,tractare cum Barbaris,nec sincerè moram facere delatus est. Ita nō iam cunctādum sibi amplius putauerūt,missóque caduceatore cum bacillo, Ephori, *id est tribuniplebis*, edicunt homini à caduceatore ne discederet, alioqui Spartiatas bellum indicere. Ille volens quamminimum suspectus esse,sperānsque pecunia se criminibus absolutum iri,iterum redit Sparten, ante omniáque in carcerē ab Ephoris cōiicitur. (licet enim hoc Ephoris in regem agere)[o]Mox deinde per quosdā quos corruperat exiuit, exhibuítque in iudiciū sese insimulare de illis rebus volētibus. Et signū quidē euidēs nullū Spartiatæ habebāt,neque inimici, neque ciuitas omnis,[p]quo stantes liberè multarent virū vtique tū regii generis, tum impræsentiarum præditum dignitate. Nam regis Plistarchi Leonidæ *filii* adhuc pueri tutelā[q] patruus gesserat. Multum tamen suspicionis dabat morum insolentia, & Barbarorū æmulatione,[r]ne illis se similem esse apud suos affectaret. Cuius cū alios actus, sicubi patria instituta in aliquo eorū transgressus esset,cōsiderabant,tū quòd aliquando tantum sibi tribuisset vt in tripode quem apud Delphos Græci ex Medorum manubiis primitias consecrauerant,priuatim hoc elegum carmen[s]inscriberet,

» Postquam Græcorum dux agmina Medica fudit,
» Phœbo Pausanias hæc monumenta dedit.

Quod carmē Lacedæmonii protinus è tripode deleuerūt,scripserúntq; ciuitates nominatim quæcūque simul Barbarū euerterāt & donū posuerant. [t]Hoc quoq; Pausaniæ crimini dabatur ꝙ in ipso reatu vel multo magis abhorrere à mēte hominis rei videbatur. Quippe audiebāt quiddā eū agitare cū seruis: prout & erat. Spōdebat enim illis & libertatē & ciuitatem, si secum insurgere & omnia exequi vellēt. Verū

43 nec sic quidē, nec ex seruorū indiciis,fas esse ducebāt noui quicquā in eum statuere:

a Id est, Vt quidem ipse iactabat.
b Beneficium apud regem collocās. Vel, In regem conferens.
c Rumorem spargēs de illorum fuga. Vel, Illos aufugisse dictitans.
d Istos, tibi gratificari cupiēs, remittit armis captos.
e Subditam.
f Si tecum consilium communicem.
g Per quem posthac mutuò colloquemur.
h Et verba tua mihi placent. Vel, Mihi probantur.
i Vt remittas agere quicquā eorum quæ mihi polliceris.
k Consueto ac patrio.
l Factis leuibus. Aut, Rebus leuibus. vel, paruis.
m Videbatur.
n Apud Colonas quæ in Troade sunt, cōmorans, aliquid cum Barbaris contrahere deferebatur, neq; è repub. esse quòd illic māsionem haberet. Tū demum Ephori se iā non continuerunt, sed misso caduceatore, missa etiā scytala, imperarunt ita reditū maturare vt ab ipso caduceatore non anteueteretur: alioqui, &c.
o Vel, Deinde quum transegisset, postea emissus est.
p Quo persuasi *uel adducti* certò, *uel sine dubitatione*, supplicium sumerent de homine tum reg. &c.
q Consobrinus.
r Eum nolle præsenti rerum statui acquiescere. Vel, Nolle ciuibus suis parem esse. Id est, Non cōtentū esse pari & æqua cum ciuibus suis conditione.
s Inscribendum censuisset.
t Hoc igitur inter alia improbè Pausanias fecisse, ac posteaquā eo loco esse cœpit, multo magis hoc eius factum præsenti consilio *de perduellione* affine esse videbatur. Quinetiam audiebant, &c.

vtentes quo consueuerunt more erga seipsos, non celeres esse ad [a] aliquid de viro Spartiata, quod inemendabile sit, sine indubitatis indiciis, decernendum. [b]Priusquam hoc fieret, quidam (vt fertur) qui postremas ad regem scriptas epistolas erat ad Artabazum perlaturus, vir Argilius, & aliquando ipsius amasius, idémque illi fidelissimus, ad eos indicium detulit, territus ex quadam animi cogitatione, quòd nemo prorsus rediret superiorum nuntiorum. assimulatóque sigillo, (ne, si deceptus esset opinione, aut siquid ille [c]rescribi postularet, agnosceret) soluit epistolas, [d]in quibus, prout suspicabatur, ad aliquid tale mittebatur: inuenítque scriptum vt ipse occideretur. His literis per hunc ostensis, Ephori vehementius illi quidem crediderũt, suis tamen auribus ipsum Pausaniam audire voluerunt, [e]hoc hominis machinamento, vt specie supplicis ad Tænarum veniret: constructóque latibulo duplici septo discluso, quosdam ex Ephoris abscondit. Quò quum ad hominẽ Pausanias venisset, causámque obsecrationis sciscitaretur, planè omnia cognouerũt: illo tũ incusãte quæ de se scripta essẽt, tũ referente singula, [f]& se, quẽ nũquã ministeriis quæ ad regẽ pertinerẽt, adhibitũ voluisset, tamẽ hoc honore præ cæteris dignũ putauerit vt, queadmodũ priores ministri, periret. Quo hæc ipsa cõfitente, & impræsẽtiarũ nõ sinẽte irasci, sed [g]fidem per ipsum tẽplũ dante futuræ salutis, & orãte vt quãvelocissimè pergeret, ne quæ agenda essent impediret. Hæc quum diligenter audissent Ephori, abierunt, planéque rem compertam habentes, comprehendendum Pausaniam in vrbe curauerunt. Qui quum iam comprehendendus esset, conspecto in via vnius Ephororũ vultu, fertur intellexisse qua gratia veniret, alteróque id tacito nutu ob beneuolentiam significante, in templum *Palladis* Chalciœcæ se proripuisse, cursúque cæteros præuenisse. Erat autem in vicino fanum, in cuius ædiculam ingressus, [h]ne sub dio agens affligeretur, quieuit. Statímque qui insequebãtur adfuerũt. [i]Tum denudato tecto ædiculæ, obstructísque ianuis, illum intus agentem & interius reductum custodientes atque obsidentes, fame expugnauerunt. Eum, quum iam efflaturus animam esset, [k]prout se habebat in ædicula, vbi cognouerunt, è fano educunt adhuc spirantem: qui eductus, continuò expirauit. Eundem [l]in fossatũ (in quod noxii solẽt) deiecturi erant, sed postea visũ est alicubi in propinquo defodere. Sed deus qui est apud Delphos, oraculum postea reddidit Lacedæmoniis vt sepulchrum eò transferrent vbi decessisset, (& nunc situs est [m]ante fanum, vt lapides literis incisi declarant) ac tanquam piaculum admisissent, duo pro vno corpora Palladi Chalciœcæ redderent. Quod & fecerunt, duabus ex ære statuis pro Pausania consecratis. Athenienses igitur, tanquam deus quoque piaculum iudicasset, vicissim exegerunt à Lacedæmoniis illud amoueri. At illi, missis ad Athenienses legatis, Themistoclem eiusdem cuius Pausaniã proditionis insimulant, quòd cum Medo senserit, vt compererunt ex factis circa Pausaniam probationibus, postulántque eisdem eum affici suppliciis. Isti fidem verbis habentes, (erat enim Themistocles [n]extorris, apud Argos vitam agens, & per cæteram Peloponnesum commeare solitus) mittunt vnà cum Lacedæmoniis, ad illum simul persequendum paratis, quosdam cum mandatis, vt adducerent vbicunque eũ nanciscerentur. Themistocles, rem præsentiẽs, ex Peloponneso in Corcyram, quo de populo bene meritus erat, profugit. Illis vereri se dicentibus eum apud se habere, vtpote Lacedæmonios Atheniensésque hostes hac de causa habituris, deductus ab eis est in oppositam continentem: & persequentibus iis quibus hoc mãdatum erat, [o]ad rumorem quonam iret, compulsus est præ incerto consilii, ad Admetum Molossorum regem, non sibi beneuolum, diuertere. Is tum fortè domo aberat: sed ab vxore eius cui supplicem se præbuerat, edoctus, vt eorum sumpto filio apud lares sederet, non ita multo pòst reuerso Admeto indicauit quis esset, nec siquid ipse illi Atheniensium supplici contradixisset, æquum esse censeret sumere pœnas de profugo. Se enim nunc multo imbecilliorem ab illo [p]lædi *quàm ille tunc fuisset quum læsus est*: at generosum esse, [q]pares à paribus expetere vltionem. Præterea se quidem illi pro commodo quodam non pro salute laboranti, fuisse aduersatum: ipsum verò si traderet (quum dixisset qui eum persequerẽtur, & ob quam causam) salute animæ priuaturum. His auditis Admetus, eum cum suo filio (vt illum tenens sedebat) erexit. est enim hoc maximum supplicãdi genus. Nec Lacedæmoniis Atheniensibúsque postea venientibus & multa memorantibus tradidit, sed dimisit, volentem ad regem pergere, itinere pedestri ad alterum mare, vsque Pydnam quæ erat Alexandri. Ibi nauem onerariam nactus quæ in Ioniam iter habebat, ea conscensa, tempestate delatus est in exercitũ Atheniẽsem, qui Naxum

44

a Aliquid grauius decern. de viro Sp. &c. Ad verbum, Aliquid immedicabile, vel insanabile. Intelligit autem de capitali pœna. Amissa enim vita est irreparabilis.
b Donec quidã, &c. Pendet ex superioribus, Ne sic quidem fas esse ducebant, donec, &c.
c Mutari vellet.
d In quibus suspicatus aliquid tale mandatum præterea esse, se quoque in eis scriptum inuenit, quẽ ille interficeret.
e Vel, Per subornationẽ huius hominis, qui supplex ad Tænarum confugerat, excitarátque tuguriolum duplici septo disclusũ, ĩ quo ex Ephoris quosdam abscõderat. Vocat παρασκευὴν quod ex cõposito factũ fuit.
f Quòd nunquam in obeundis apud regem ministeriis eum in discrimen vllum coniecisset, & tamẽ dignus potissimum esset existimat' qui iuxtà ac multi antè ministri, moreretur. Vel, Et tamẽ electus esset qui, &c.
g Fidem dante surgẽdi *impunè* ex ipso templo.
h Ne sub dio agens laboraret, se *ibi* cõtinebat. Illi autẽ in præsentia quidem tardius sunt insequuti, postea verò, &c. Id est, Tardiores fuerunt in insequẽdo, *uel persequendo*, quàm vt assequi potuerint.
i Postea verò & illius ædiculæ tectum demoliti sunt, & quum eum intus esse obseruassent, foribus obstructis, in ea incluserunt, atque obsid. &c.
k Vide annot.
l In Cæadam. Quod est barathri nomen.
m Vel, In fani vestibulo.
n Patria pulsus per ostracismum.
o Vel, Ex fama & auditione.
p Læsum iri. Legit autem ἀσθενέστερον.
q Pares ex pari conditione & fortuna vlcisci. Id est, Tum quũ quis in pari conditione sit.

obsidebat, ac territus, gubernatori aperit quis sit, (nam ignotus iis qui in naui erat) & quamobrē fugiat: & nisi ipsum seruet, ait se dicturum ab illo duci pecunia persuaso: remedium autem esse, vt nemo ante cōfectam nauigationem naui exeat. quòd si acquiescat, dignam se ei gratiam redditurum. Atque ita fecit gubernator, & qum diem ac noctem in salo supra exercitū stetisset, postea Ephesum tenuit. Quem Themistocles liberaliter pecunia prosequutus est: (venerūt enim ei postmodum & Athenis ab amicis, & Argis [a] quæ superauerant) & cum quodam maritimorum Persarum in mediterranea profectus, literas ad Artaxerxē dedit Xerxis *filium* nuper regnare incipientem, in hāc sententiam, Themistocles ad te venio, [b] qui domum quidem vestram vsqueeo prohibui multas inferre Græciæ calamitates, quoad patrem tuum nos inuadentem coactus sum propulsare: sed multo plura bona cōtuli, postquam mihi integro fuit. Et ille, quòd in periculo positus, iterū reuersus est, hoc mihi beneficium debet: (scripserat autem ex Salamine Themistocles illi vt occuparet reditum, & pontium, quam tunc falsò futurā propter eum simulauerat solutionem) & nunc qui possim magno tibi emolumento esse, adsum, persequentibus me Græcis vt tibi amicum. Constitui autem annum hîc subsidere, vt ea tibi demonstrem quorum gratia venio. Rex admiratus (vt aiunt) illius propositū, ita agere iussit. Hic intra annum quo moratus est, quicquid [c] disci potuit & linguæ & cōsuetudinis Persicæ, didicit. Exactóque anno ad regem se cōtulit, effectúsque est apud eum magnus, & quantus nemo vnquam Græcorum, tum propter pristinam hominis dignitatem, tum propter spem quam proponebat ei Græciam subiiciendi: maximéque [d] quòd specimen sui dabat vt solers videretur. Fuit nanque Themistocles is qui vim ingenii sui validissimè significaret, & in hoc multo magis quàm quiuis alius admiratione dignus. Natura enim solers, neque præcedente vlla neque accedente doctrina, [e] ad subitos casus præsentissimi consilii, futurorum optimus plerunque coniector, eorum quæ inter manus haberet, efficax administrator: quorum esset inexpertus, ab iis commodè iudicandis non alienus: in rebus adhuc ambiguis, quid melius peiúsve foret præcipuè prouidens: denique, [f] in omnibus dicendis, tum naturæ beneficio, tum cōsilii celeritate præstantissimus hic eorum quæ oporteret [g] explicator extitit. Morbo autem correptus, vita defunctus est. Quidam aiunt eum sponte etiam veneno decessisse, desperantem posse præstare quæ regi spopondisset. Itaque monumentum eius apud Magnesiam Asiæ in foro ostenditur: nam huic regioni præfuit [h] à rege sibi datæ: Magnesiæ quidem, ob panem, quæ quotannis quinquagena pendebat talenta: Lāpsaco autem, ob vinum: (putabatur enim tunc ea vini vbertate præstare) Myunti verò, propter obsonium. Ossa eius dicuntur à propinquis domum reportata ipsius iussu, clámque Atheniensibus in Attica fuisse humata. Neque enim fas erat eum, vtpote proditionis reum, sepeliri. Hunc exitum habuerunt Pausanias Lacedæmonius & Themistocles Atheniensis, [i] apud suos vterque Græcorum nobilissimi.

45

Lacedæmonii autē quū in prima legatione ista iussissent, inuicémque iussi essent de piaculis tollendis, iterum aditis Atheniensibus, iubent restitui Potidæatas, & AEginam suis sini viuere legibus, & super omnia negant apertissimè bellum fore, si decretum de Megarensibus illi reuocent, quo Megarensibus interdictum erat portibus in Atheniensium ditione, & foro Attico. Athenienses cum in cæteris, tum verò in decreto reuocando non parendum esse censuerunt, dantes crimini Megarensibus quòd [k] exercerent sacrum solum & indefinitum, quódque seruos fugitiuos receptarent. Ad extremum venerunt Lacedæmone legati, Ramphius, Melesippus & Agesandrus, nihílque ex consuetis dixerunt, sed hæc ipsa, Lacedæmonii pacem volunt esse: fuerit autem, si Græcos liberos dimittatis. Cōuocato cōcilio ab Atheniensibus, factáque in mediū consulendi potestate, visum est semel capto de omnibus consilio respondendum. Et alii multi procedentes in vtráque partem differebāt, *uel* oportere sumi bellum, *uel non oportere*, & illo decreto non debere impediri pacē, sed esse reuocandum. Tum procedens Pericles Xāthippi *filius*, vir vt illis temporibus primus Atheniensium, ac in dicendo & agendo præstantissimus, hanc sententiā dixit, ETSI non me fallit, viri Athenienses, non eodem ardore bellum homines gerere, quo ad id inducuntur, sed ex euentis mutare sententiam, ego tamen semper in eadem permaneo, non cedendi Peloponnensibus. Videóque similia [l] ac proxima iis quæ prius, mihi esse consulenda: æquū esse existimans, eos qui ex vobis meæ sententiæ assentient, [m] si quid præter communem opinionem aduersi contigerit, illic succurrere: si hoc non contingat, prudentiam sibi vendicare. [n] Solent enim cala-

a Quæ exportatæ fuerant. q.d. Clam & furtim exportatæ.
b Qui ex Græcis *omnibus unus* malis plurimis familiā vestrā affeci, quādiu patrem tuum me inuadētem, necessitate *coactus*, propulsabam: sed multo pluribus beneficiis, postea quam mihi quidē tuta, illi autē periculosa reuersio fuit. Mihíque beneficium debetur: (quum adscriberet se antè certiorem fecisse *Xerxen ut discederet* ex Salamine, & pōtes non esse solutos, quod falsò tū propter eum simulauerat) & nunc, qui possim, &c.
c Discere.
d Quòd sui dans specimen, prudens videretur. Vel, comperiretur. i. Quòd suæ prudētiæ specimē daret.
e Præsentium rerum cum breuissimo, *uel celerrimo* consilio optim⁹ iudex, & in futuris, magna ex parte, ei⁹ quod euenturum erat optimus coniector.
f Vt vno verbo dicā. Vel, Vt semel dicam.
g Explicator extemporaneus. Vel, Maximè idoneus ad explicandum ex tempore quid ex vsu esset.
h Quum rex ei dedisset: Magnesiam quidē ob panē, &c. Lampsacum autem, &c. Myuntem verò, &c.
i Suæ ætatis, *uel, sui temporis* Græcorū nob. &c.
k Colerēt sacrum solum & interminatum.
l Et paria.
m Iis quæ publicè decreta fuerit, si qua fortè in re offendamus, succurrere: aut, si rem ex animi sententia geramus, prudētiam sibi *hac in re* non vēdicare. Id est, Id prudentiæ suæ non tribuere.
n Rationi enim consentaneum est. *uel, usu uenire solet*, vt euētus rerū non minus absurdè procedant quàm hominis cogitationes.

mitates accidere non minus temere quam per hominum cogitationes. Ideoque quoties aliquid inopinatum accidit, consueuimus incusare fortunam. Lacedæmonios autem cum antehac insidiatos fuisse nobis, tum verò nunc insidiari palam est. Quippe qui ex conuentis, vbi dicitur, vtrosque de rebus controuersis offerre inuicē & admittere iudicium, obtinentes quæ tenebant, neque ipsi postularunt iudicium, neque nos dantes receperunt: quòd videlicet bello malunt dilui crimina quàm verbis. Nec iam ad id postulandum, sed ad imperandum præstò sunt, iubentes vt à Potidæa decedamus, AEginam liberam sinamus esse, decretum in Megarenses antiquemus. Hi postremi qui venerunt, præcipiunt vt Græcos suis legibus viuere permittamus. Nequis tamen vestrum de exigua re bellum fore arbitretur si decretum non antiquauerimus de Megarensibus, quod illi maximè prætendunt, si antiquetur, bellum nō fore, [a] ne vos quidem committatis vt quasi exiguam ob rem bellum susceperitis. Nam hoc exiguum [b] omnem vestram continet firmitatem, nostræque specimen sententiæ: quòd si illis concesseritis, protinus aliquid aliud maius vobis imperabitur, tanquam obsequuturi sitis metu adacti. At si semel eis acriter abnueritis, [c] reddetis illos faciliores ad loquēdum ex æquo vobiscum. Atque hinc reputate, vobis aut obtemperādum esse illis antequam aliquid cladis accipiatis, aut (quod mihi satius videtur) bellandum, nullo seu magno seu paruo prætextu cedentibus, nec cum metu quæ acquisiuimus possessuris. Nam simili ratione possent meritò proximis quibusque [d] eandem seruitutem indicere ante iudicium siue grauissima siue leuissima eorum imperata. Si verò bellum extiterit saluis suis vtriusque partis viribus, cur non peiore cōditione futuri simus? Cognoscite ergo sigillatim omnia audientes. Iam primùm Peloponnenses operarii homines sunt, pecuniā neque publicè neque priuatim habentes. Deinde bellorum diutinorū & maritimorum imperiti: [e] quia exiguum præ inopia in medium conferunt. Atque huiuscemodi homines non sæpe aut naues implere possunt, aut pedestres exercitus emittere, quòd & ab re familiari sint absentes, & de suo absumant, & adhæc mari excludantur. Atqui bella magis sustinent facultates & copiæ quàm violentæ collationes: & operarii homines promptiores sunt ad bellādum corporibus quàm pecuniis: [f] pro certo habētes illa quidem è periculis euasura, has autem se ante finem belli non exhausturos esse, certum non habentes, præsertim si diuturnius opinione sua (vt credibile est) fuerit bellum. Nanque Peloponnenses & socii in vno quidem prælio pares esse possunt omnibus Græcis, at impares sunt ad bellum cum instructioribus gerendum: quia non vno concilio vtentes, extemplo quod agendum est ac repentè peragunt, & quum in suffragiis dandis sint omnes æquales, gente dispares, suo quisque commodo vacant: ex quo [g] nihil perfecti effici sueuit, aliis *bello* puniri quempiam maximè volentibus, aliis absumi rem domesticam maximè nolentibus. Et quum in cōcilium [h] cunctanter coeant, breui momento de rebus communibus deliberant, maiore temporis parte rem familiarem [i] administrant: nemine opinante *rempublicam* sua vnius negligentia lædi, sed pro se cuipiam alteri curæ fore ista prospicere. Hoc dum singuli opinantur, latet eos commune bonum ab omnibus perdi. [k] At quoties his rebus sedulam curam adhibere volunt, id facere prohibentur pecuniarum penuria, quum tamen belli tempora hoc dum fiat non expectent. Neque est quòd vallo murali illorum aut classe terreamur. nam muro quidem vrbem, quanta hæc est, vallare, vel in pacato arduum sit, nedum in hostico, tametsi non minus & nobis licet vicissim muros extruere in illorum solo. Quòd si muro illi præsidium imposuerint, nocebitur quidem nobis tum excursionibus in aliquam partem agri, tum hominū ad illos transfugiis, non tamen sufficiet illa munitio ad nos prohibendos quin in eorum terram nauigemus, & (quo genere antecellimus) classe nos defendamus. Nam certè ex vsu rei naualis plus peritiæ habemus ad pugnam terrestrem, quàm ipsi ex vsu militiæ terrestris ad pugnam naualem. [l] Nec facile est illis rei nauticæ gnaros euadere: nam quum nos statim à bello Medico id exercentes, non tamen planè consequuti adhuc simus, quo tandem modo viri telluris nō maris cultores, & quos præterea assiduæ classis incursiones huic assuescere prohibituræ sunt, conficiant quippiam alicuius momenti? Nam aduersus paucorum quidem impetum, quanuis imperiti, tamen freti sua multitudine, periculum fortasse capesserēt: at verò aduersus multas vndique ingruentes id facere supersedebunt, ipsáque desuetudine imperitiores futuri sunt, & (quod cōsequens est) inertiores. [m] Est autē *genus* artis, vt quidlibet aliud, res nautica, nec quæ temporū succisiuis contingat, sed potius

[a] Ne apud vos ipsos quicquā querelæ relinquatis quòd exiguam, &c. Vel, Ne de vobisipsis queramini. Aut, Ne vosipsos posthac accusetis.

[b] Id est, Omne vestræ authoritatis firmamētum, & vestræ sententiæ, *aut uestri animi* documentum.

[c] Planum illis facietis *par esse* vt se gerant erga vos magis ex æquo.

[d] Eandem enim affert seruitutem maximū & minimum postulatum à paribus ante iudicium aliis iniunctū. Quod autem ad bellū attinet & ea quæ vtrisque suppetunt, nos inferiores non futuros, cognoscite sigill. &c.

[e] Quòd breuia bella alii in alios propter inopiam inferant.

[f] Vel, Certò sperātes.

[g] Nihil effectum reddi. Vel, Rectè confici. aut perfici.

[h] Vel, Post longam cunctationē. Vel, Vix tandem serò.

[i] Vel, Procurant.

[k] Quod autem maximum est, pecuniarum inopia prohibebūtur, quum ægrè eas parantes cunctabūtur: quū tamē belli occasiones non expectēt. *Id est, Moram uel cunctationem non ferant.* Neque verò aut munitio aut classis eorum digna est quæ metuatur. Difficile enim est vrbi pari vel in pace eam extruere, nedum in hostico, & quum nihilo min' aduersus illos muniti simus. Quòd si locū aliquem præsidio firmarint, nocebitur, &c.

[l] Vel, Nec facilè rei naualis peritiam consequentur. *Est enim ambigua altera interpretatio.*

[m] Est artis. Id est, Artem postulat. Arte opus habet.

» in qua exercenda nihil succisiui temporis relinquatur. Quòd si amota Olympiaco-
» rum aut è Delphis pecunia, solicitent maiore mercede nautas peregrinos à nobis
» conductos,[a] id verò ægrè facerêt, etiamsi ipsi neque hostes nobis essent, & cum suis
» incolis nauigarent: nunc autem hostes sumus, quódque validissimum est, guberna-
» tores habemus nostros populares, alio̒sque administros, & plures & meliores quã
» reliqua omnis Græcia. [b]Neque quisquam hoc in animum inducat, periculum sub-
» esse ne nostri mercenarii milites hinc ad illos transfugiant, minore cum spe, vtpote
» ob maius quidem stipendium, sed ad paucos dies.[c] Et hæc sunt & his similia quæ
» mihi de Pelopónensibus vidêtur dicêda: ista de nobis, nos eorũ quæ illis obiicimus
» immunes, & alia egregia habere quæ illi non habent. Qui si nostram regionẽ terra
» inuaserint, nos illorum vicissim, mari inuademus, non ex æquo futura iactura, no-
» bis partem Peloponnesi vastantibus, & illis totam Atticam: quoniam non alia su-
» perest illis regio [d] bello libera, vt nobis, qui multum præterea terræ & in insulis &
» in continente obtinemus. Magna enim res est maris imperiũ. In quo animaduer-
» tite. si enim insulani essemus, qui minus essent expugnabiles? Cui rei nunc animo
» proximè accedentes, debemus terram cum [e]suburbanis pro relicta habere, maris
» autem ac vrbis custodiam agere: nec cum Pelopónensibus [f] ob suos agros vastatos
» irascentibus, qui multo sunt plures, conserere pugnã. Qui si superiores euaserimus,
» rursus cum haud paucioribus pugnabimus: siquã autem in pugna cladem accepe-
» rimus, subsidia ex sociis, vnde nostrum robur existit, vnà perierint. Neque enim
» [g]*socii nostri* quiescent iam, nobis ad se cum exercitu inuadendos inualidis. Nec villas
» & agros qui amittuntur, decet nos deplorare, sed corpora. Non enim possessiones
» viros, sed viri possessiones nanciscuntur. Atque adeo si crederem me vobis persua-
» surum, suaderem vt ipsi ad illas vastandas procederetis, ostenderetísque Pelopon-
» nensibus vos eis ob istas nõ esse obtemperaturos. Alia insuper multa habeo quibus
» victoriæ vobis spem faciam, [h]si volueritis, & propagandi imperii, si huic modò bel
» lo pariter & aliis, quæ debemus vltro suscipere, vacauerimus. Nam magis vereor
» domestica nostrorum peccata quàm aduersariorum cogitata. Verùm ista quæ sint,
» alia oratione, quum tempus rerum agendarum aderit, à me explicabuntur. Nunc
48 » autem legatos cum hoc responso dimittamus, Megarensibus nos non interdice-
» re foro & portubus, dum & Lacedæmonii non interdicant vsu vrbis suæ peregrinis
» nobis sociísque nostris. Quia sicut illud quod ipsi faciunt, ita quod nos, [i]impedimen
» to non est fœderibus seruandis: ciuitates quoque liberas sinere, si modò liberas,
» quum fœdera inita sunt, habuimus, & si illi ciuitatibus suis reddant vt sic liberæ
» sint, ne in republica administranda instituta Laconica sectentur, sed suis legibus vi-
» uant, & pro suo quæque arbitratu. Quinetiam velle nos [k]ex conuentis, iudiciórum
» adire complexũ: nec bellũ moturos, sed motũ nobis propulsaturos. Hæc enim sunt
» iusta pariter & decora huic ciuitati quæ respódeantur. Simúlq; nos intelligere opor
» tet, necesse esse bellum geri: quod si volũtarii potius susceperimus, minus infestum
» hostem habebimus: & è maximis quibusque periculis maxima perinde operæpre
» tia & publicè & priuatim sequutura. Itaque patres nostri Medis obuiam euntes, non
» ex tanto quanto nos sumus præditi imperio, imò relictis rebus quas possidebant, &
» consilio potius quàm fortuna, & præfidentia maiore quàm viribus, Barbarum repu
» lerunt, & hucusque imperii progressi sunt. Quod nequaquam deserere debemus, sed
» omni ope & hostibus resistere, & conari vt hoc posteris non imbecillius tradamus.
Pericles quidem hæc loquutus est. Quem Athenienses optimè consuluisse existi-
mantes, in ipsius sententiam decretum fecerunt: & ex eius oratione Lacedæmoniis
responderunt sigillatim, vt ille docuerat, & in summa, [l] nihil ex iis quæ iuberentur
se esse facturos, sed paratos esse in iudicio æquabili atque cõmuni diluere obiecta.
Et illi quidem domũ rediere, nulla postea legatione missa. Hæ autem [m]causæ & dis-
cordiæ quæ inter vtrosque ante bellum extiterunt, incœptæ statim ab iis quæ in E-
pidamno & Corcyra sunt acta. Nihilo tamẽ minus inter has *discordias* commercia
inter se habebant, séque mutuò adibant, citra caduceatores quidem, sed non citra
suspicionem. Nam ea quæ fiebant, perturbatio fœderum erat, ac belli materia.

a Id verò graue foret, *uel*, *periculosum*, si nos quidem eis pares non essemus, ingressi autẽ naues essent tum ipsi, tum inquilini: nũc au tem & istud *nobis* suppetit, quódque valid. &c.

b Nec verò ob periculum quisquam externorum militum in animum induxerit & à patria sua exulare, & cum minore simul spe *uictoriæ*, *uel salutis* ob maius paucorũ dierũ stipendiũ illis auxiliari.

c Ac res quidem Peloponnesiorum mihi tales & similes esse vidẽtur: at nostræ, & his quæ in illis reprehẽdi, vacare, & alia multo maiora habere.

d Quam citra pugnã alterius vice occupẽt. Vel, In quam se recipiant.

e Domibus. Vel, ædificiis.

f Eo nomine irati. Id est, Ob agros nostros & domos.

g Vel potius, Pelopõnesii.

h Si volueritis & imperiũ nõ comparare, dum bellum *hoc* geretis, & pericula voluntaria non adiicere.

i Vel, Nõ prohibetur in fœderibus.

k Iudicia subire ex fœdere.

l Vel, Nihil se facturos imperio coactos.

m Vel, Querelæ.

THVCYDIDIS OLORI FILII
DE BELLO PELOPONNESIACO
LIBER SECVNDVS.

HINC iam initium ſumit inter Athenienſes Peloponnenſéſque & vtrorumque ſocios bellum,quod & nullo inuicem commercio citra caduceatorem, & nulla ex quo cœpit intermiſſione geſtum eſt: ordine ſcriptum vt ſingula quæque æſtate atque hyeme ſunt acta. Nam quatuordecim quidem annos tricennalia fœdera,quæ poſt debellatam Eubœam inita fuerant,durauerunt: quintodecimo autem anno, ſub Chryſide tũc apud Argos duodequinquageſimum ſacerdotii annum agẽte,& AEneſio apud Spartam Ephoro,& Pythodoro [a] iam alterum menſem Athenienſibus præſidente, ſexto menſe à pugna apud Potidæam commiſſa,ineunte vere,Thebanorum quidam paulo plures trecentis, ducibus Bœotiorum primoribus, Pythangelo Phylidæ,& Diemporo Onetoridæ *filio*, primum circa ſomnum cum armis ingreſſi ſunt Plateam Bœotiæ,Athenienſium ſociam.Quibus portas aperuerunt iidem qui eos induxerant viri Platæenſes,Nauclides,& qui cum eo,priuatæ potentiæ gratia, ciues ſibi inimicos de medio tollere,& vrbem tradere Thebanis volentes. Egerunt autẽ hæc per Eurymachum Leontiadæ *filium*, Thebanorũ potẽtiſſimũ. Thebani enim prævidentes vtique bellum fore,ſtatuerunt Platæam ſemper ipſis infeſtã,in pace,nondum moto palàm bello,intercipere. Quo facilius iſti ingreſſi, nulla dum poſita cuſtodia,latuerunt,poſitiſque in foro armis,non crediderunt iis qui ſe induxerant, vt ſtatim rem exequerentur,& ad domos inimicorum tenderent:ſed decreuerunt [b] mitibus vti edictis,& ad compoſitionem amicitiámque adducere ciuitatem: (Itaque præco edixit,ſiquis vellet patrio Bœotiorũ inſtituto eſſe in belli ſocietate, poneret apud ipſos arma) ſperantes hunc in modum facilè ſibi populum adiunctum iri. Platæenſes,vbi ſenſerunt intus eſſe Thebanos,ac repentè captam vrbem,perterriti,& multo plures veniſſe ſuſpicantes,(non enim per noctem videbant)conditionem acceperunt, habitiſque colloquiis,quieuerunt,præſertim quum nihil in quẽquam noui tẽtaretur. [c] His autem actis animaduerterunt non multos eſſe Thebanos,& non magno negotio,ſi inuaderentur, poſſe ſuperari exiſtimarunt. nam populus Platæenſis ab Athenienſibus deficiebat inuitus. Viſa igitur eis eſt res eſſe tẽtanda,ſuffoſſiſque communibus parietibus,vt peruii eſſent, (ne per vias cõmeantes ſe proderent)congregabantur:ac plauſtra ſine iumẽtis in viis ſtatuebant, vt vicem muri præſtarent,itémque cætera inſtruebant,prout quidque vtile rebus præſentibus fore videbatur.Quum pro facultate parata eſſẽt omnia, [d] nocte etiam in cuſtodiis acta,iámque ipſo aduentante diluculo,è domibus eos inuadunt, ne in luce cum audacioribus conſererent manus, & ex æquo dimicantibus, ſed cum iis qui per noctem timidiores, [e] vt in vrbe inexperta,eſſent ipſis imbecilliores. Ita repentè irrumpentes,ſtatim ad manus veniunt. Illi, vt cognouerunt ſe opinione deceptos,in ſeipſos cõglobabantur, [f] & ſiquà erũpere poſſent, impreſſionẽ faciebant. Quúmque bis térve repellerentur, tum verò multo ſtrepitu,& ipſorum inuadentium,& mulierum domeſticorúmque pariter è domibus clamantiũ & vlulãtium, lapidéſque ac tegulas iacientium, adhæc quum pluuia multa nocte illa ingruiſſet, perculſi fuerunt,ac dantes terga per vrbem fugerunt, pleriſque, vt in tenebris & in cœno,ignaris quæ viæ peruiæ forẽt,quà ſeruari ſe oporteret, (nam tunc in fine erat mẽſis)&, quominus poſſent effugere,gnaros perſequutores habentibus.ex quo permulti interficiebantur.Et quidam Platæenſium portas per quas intrarant, quæ *ſolæ* patebant, ſpiculo pro vecte in ſeram traiecto obſerauit,vt ne illac quidem exitus foret.Eorum autem qui per vrbem agebantur,quidam conſcẽſis muris,ſeipſos foras deiecerunt,quorum plerique extincti ſunt:quidam apud [g] deſertas portas, data à muliere ſecuri,latitantes,effracta ſera exiere:nec ii multi. nam citò reſcitum eſt. Alii alibi per vrbem paſſim trucidabantur.Maxima tamen pars,præcipuéque qui [h] conferti erant,irrumpunt in grande ædificium [i] muris contiguũ,cuius fores erant fortè apertæ,opinati ianuas eſſe portas,& planè illam viam extra ferre.Eos vt Platæenſes videre comprehenſos, deliberabant vtrum ita vt erant incenſo ædificio concremarent,an alio pœnæ genere in eos vterentur.Tandem & hi & cæteri The-

49

50

a Duos præterea menſes. Id eſt, Quum duo præterea menſes illi ſupereſſent fungendi magiſtratus.

b Idoneis. Vel, Appoſitis. Sub. ad fauorem conciliandum.

c Dum autem hæc agerent.

d Obſeruata etiã nocte. i. noctis opportunitate, & ipſo antelucano.

e Inferiores eſſent ipſorum vſu & gnaritate vrbis. Id eſt, Inferiores eſſent illis gnaris regionum vrbis, ipſi ignari.

f Et impreſſionẽ quà irruebãt, propulſabãt. Et bis quidem aut ter repulerunt.

g Id eſt, Cuſtodibus carentes. Vel, Incuſtoditas.

h Vel, Conglobati.

i Ad verbum, Quod erat muri.

banorum qui supererant, per vrbem palati, dediderunt sese Platæensibus & arma, arbitratu suo vsuris. Et ii quidem qui apud Platæam erant, [a]ita egerunt. Cæteri autem Thebani, quos iam per noctē cum omnibus copiis venisse oportuerat, siquid minus procederet iis qui ingressi erant, accepto in via rei gestæ nuntio, suppetias ibant. Abest autem Platæa à Thebis stadia septuaginta, & aqua eius noctis fuerat remorata venientes. Siquidem Asopus amnis fluebat multus, nec transitu facilis erat. Itaque facientes iter in pluuia, & vix transmisso flumine, serò venerunt, iam suorũ aliis interfectis, aliis captis. Re cōperta, consultabant de inuadendis iis qui extra vrbem agebant Platæensibus. Erant nanque in agris & homines, & vtensilia, qualiter in pace, quum nulla est calamitatis expectatio: eo consilio, vt siquem caperent, is esset [b]pro iis qui intra vrbem erant, siqui modò viui supererant. Adhuc his deliberantibus, suspicati Platæenses aliquid huiusmodi futurum, solicitique pro iis qui foris essent, caduceatorem ad Thebanos miserunt, qui diceret non sanctè illos facere, qui stante fœdere conati essent ipsorum occupare vrbem: quod superest, [c]nihil exterius læderent, alioqui se interempturos quos viuos haberent: reddituros autem illis eosdem si ex ipsorum agro recederent. Hæc illos Thebani aiunt iureiurãdo confirmasse. Platæenses pernegant se spopondisse planè reddituros continuò captiuos, [d]& habito prius cum Thebanis colloquio, iusiurandum non interposuisse. Igitur Thebani ex illorum finibus nulla facta iniuria reuersi sunt. Platæenses, simulac ex agris raptim omnia comportarunt, viros interemerunt. Erant autem captiui numero centum octoginta, & ex iis vnus Eurymachus, apud quem rem transegerant proditores. Hæc vbi egerunt, & nuntium Athenas mittunt, & mortuos [e]ex more restituunt Thebanis, omnésque res vrbis, prout eis visum est ad præsentes vsus commodum, administrant. Athenienses, quum maturè eis renuntiatum esset quæ à Platæẽsibus essent gesta, Bœotiis protinus quicunque in Attica erãt comprehẽsis, præconem Platæam miserunt denuntiatum nequid noui in Thebanos quos cepissent ageretur, priusquam ipsi de iis aliquid constituissent. nondum enim nuntiatum erat quòd periissent. Quippe ad ipsum statim ingressum Thebanorum, nuncius primus exierat: secundus, iam victis ac captis. vltra quæ nihil rescierant Athenienses. Ita rem nescientes, præconem miserunt. Ille, vt venit, viros comperit interemptos. Postea Athenienses cum exercitu Platæam profecti, frumentum importarunt: relictóque præsidio, inutilissimos quosque cum fœminis ac pueris eduxerunt. Hac autem apud Platæas gesta re, fœderibúsque apertè ruptis, Athenienses se comparabant tanquam bellum gesturi: comparabant se item Lacedæmonii eorúmque socii: vtrique legationes ad regem & ad alios Barbaros missuri, siquod alicunde præsidium se adepturos sperarent, sibique conciliantes in societatem ciuitates extra ipsorum imperia positas. Et Lacedæmonii quidem præter eas quas habebant, negotium dederunt iis [f]qui ex Italia & Sicilia in partibus erant, vt naues conficerent pro magnitudine ciuitatum, ad quingentas omnino, & certum argenti numerum pararent, [g]cæteris intermissis: nec reciperet Athenienses nisi vna naui, dum hæc omnia essent comparata. Athenienses verò tum socias ciuitates recognoscunt, tum vel magis ad loca circum Peloponnesum legationes mittunt, ad Corcyram, ad Cephalleniam, ad Acarnanas, ad Zacynthum: cernẽtes, si hæc in amicitia sint, tutius se circum Pelopõnesum bellaturos. Nihílque paruũ vtrique agitabant animo, [h]nec humilius quàm pro sua dignitate bellum capessebant. omnes enim inter initia flagrantius se tuentur. Et multa quæ tũc erat in Pelopõneso iuuẽtus, multa itẽ quæ Athenis, bellum non inuita sequebatur, vtpote non experta. Et cætera Græcia erecta animo erat, primis ciuitatum concurrentibus. Multa quoque oracula ferebantur, multa vates canebant, tam in iis ciuitatibus quæ pugnaturæ erãt, quàm in cæteris. Necnon Delus paulo ante hæc tremuit, prius semper immota, Græcorum memoria. Dicebatur autem videbatúrque ea [i] quæ futura erant significare: & siqua alia huiusmodi fieri cõtigit, omnia requirebãtur. At verò homines multo in amore Lacedæmoniorum propensiores erant, præsertim prædicantium se Græciam in libertatem asserturos: [k]properabátque pro se quisque & priuatim & publicè, tum sermone, tum opera ad auxilium illis præstandum: [l]existimans eatenus impediri negotia quatenus ipse non adesset. Ea plerosque tenebat in Athenienses indignatio: alios, quòd cuperent imperium in se tolli: alios, quòd ne sibi imperaretur timerent. Huiusmodi igitur & apparatu & animo [m] mouebantur. Vtrisque autem hæ sociæ ciuitates ad bellum aderant. Lacedæmoniis quidem, omnes intra Isthmum Pelo-

52

a Vel, Hoc in statu erant. Aut, Hũc exitum habuerant.

b Vel, Loco eorum.

c Nihil eorũ quæ extra *vrbẽ* essent. Vel, extra pomœrium.

d Sed re primùm in colloquio disceptata, siquid *inter eos* conueniret: & se iurasse pernegant.

e Fœdere inito. Vel, Ex fœdere. Ad verbũ, subfœderales. Verti etiã potest, Datã fide.

f Aliter distinguit interpres quàm in vulg. edit. Vide annot.

g Ad verbum, Cæterá quiescentes. Id est, In cæteris rebus.

h Sed enixè in bellũ incũbebant. *Idque* non iniuria. quicquid enim inceptãt omnes, acrius capessunt.

i Vel, Futurorũ prodigium esse.

k Omnique ope nitebatur & priuatus & ciuitas. Vel, Alacriter vires suas cõferebat.

l Vide annot.

m Vel, Concitati erãt *ad bellum*.

ponnenſes,præter Argiuos & Achæos. erãt enim & his & illis amici.Soli autem ex Achæis Pellenenſes fuerunt in partibus ab initio, mox deinde etiam cæteri. Extra Peloponneſum Megarenſes, Phocenſes, Locri, Bœoti Ambraciotæ, Leucadii, Anactorii.Ex quibus claſſem præbuerunt Corinthii,Megarenſes,Sicyonii,Pellenenſes, Elei, Ambraciotæ,Leucadii:equitatum Bœoti, Phocenſes,Locri:peditatum cæteræ ciuitates.Hæc Lacedæmoniorum ſocietas. Athenienſium verò, Chii, Leſbii, Platæenſes,Meſſenii qui ſunt in Naupacto,Acarnanum plerique, Corcyrenſes, Zacynthii,&aliæ tributariæ ciuitates in his tot nationibus:Caria quæ ad mare ſita eſt, Dores Caribus finitimi,Ionia,Helleſpontus, [a] Thraciæ loca,inſulæ quæcunque intra Peloponneſum & Cretam ad ſolem orientem vergunt: Cyclades,exceptis Melo & Thera,omnes.Ex his naues præbuerunt Chii, Leſbii, Corcyrenſes: cæteri peditatum pecuniámque. Hi ſocii atque hic apparatus vtrorumque ad bellum fuit. 52 At Lacedæmonii poſt illa quæ apud Platæas geſta ſunt,[b] edixerũt ſociis intra atque extra Peloponneſum, vt in expedito haberent in vrbibus copias,cum iis neceſſariis qualia deceret in externam profectionem habere, tanquam Atticam inuaſuri. Quod vbi ad præſtitutam diem factum eſt, eodem tempore duæ partes ex ſingulis ciuitatibus ad Iſthmum conuenerunt.Quò poſtquam omnis coactus eſt exercitus, rex Lacedæmoniorum Archidamus,huius expeditionis dux, conuocatis omnium ciuitatum prætoribus,& qui maxima dignitate præditi forent, maximéque digni qui adeſſent,hunc in modum diſſeruit, VIRI Peloponnenſes ac ſocii,& noſtri maiores multas expeditiones tum in ipſa Peloponneſo,tum extra eam ſumpſerũt, & ii qui ex nobiſipſis ſunt prouectiore ætate,haud inexperti ſanè ſunt rei bellicæ:nũquam tamen maiorem habentes apparatum belli proceſſimus.Verùm nũc aduerſus validiſſimam pergimus ciuitatem,& ipſi plurimi & fortiſſimi militãtes. [c] Quo magis par eſt nos apparere tales qui neque à maiorum, neque à natiua ipſorũ gloria degeneremus.Omnis enim Græcia ad hunc motũ animo erecta eſt & attenta, votáque facit propter Athenienſium odium,vt nobis ex ſententia eueniat. Itaque non eſt faciendum vt,etiam ſi cui videmur permulti in hoſtem ire,ac magna fiducia eſſe illum non proditurum ad conſerendum nobiſcum prœliũ, idcirco aliquid de apparatu belli remittatur:ſed vnuſquiſque & dux ſuæ ciuitatis,& miles, ſemper expectet in aliquod ſibi diſcrimen [d] per ſeſe eſſe veniendum.Anceps enim conditio eſt bellorũ,& [e] ex paruo *fiunt* multa,& cum indignatione confligitur.Ac ſæpe minor manus dum metuit,maiorem præ cõtemptu parum inſtructum profligauit.Oportet autem in hoſtili terra militantes,animo quidem eſſe præſtanti, ad rem verò gerendam,cum metu ſe præparare.Ita nanque & ad inuadendum hoſtem promptiſſimi fuerint,& [f] ad congrediendũ tutiſſimi.Neque verò aduerſus ciuitatẽ nos tendimus ita inualidã ad ſe vlciſcendã, ſed omnibus quàmaximè rebus inſtructã, vt omnino credendũ ſit eos in certamẽ eſſe venturos,etſi minus nunc ſeſe mouẽt,quum nondũ ſub aſpectum venimus:at certè quũ viderint nos in ſuis finibus agẽtes hoſtiliter, ac cuncta vaſtantes,*tunc ſe moturos eſſe*.Omnes enim qui ante ſuos oculos ſubitò inſolitum quippiam patiuntur,iracundia ſubit: & qui ratione minimùm vtuntur,ii plerunque ad agendum furore proſiliunt.Quod Athenienſes maximè omniũ credibile eſt eſſe facturos,qui ſe dignum cenſent & aliis imperare,& vicinorũ terrã vaſtare potius quàm ſuam ab aliis vaſtari cernere. Igitur tanquam aduerſus tãtam ciuitatem expeditionem molientes, ac ſummam gloriam tam progenitoribus noſtris quàm nobiſipſis allaturi, ad vtrunque, prout res feret, ſequimini quacunque vos aliquis duxerit, memores omni in re [g] ornatus atque cuſtodiæ,& celeriter iuſſa exequentes.Nam pulcherrimum hoc tutiſſimúmque,quum multi ſint,cunctos tamen eodem ornatu præditos cerni. Hæc tantùm loquutus Archidamus, ſoluto concilio,Meleſippum Diacriti *filium*, virum Spartiatam, ante omnia Athenas dimittit,ſi quid iam humilius ſentiant Athenienſes, quum iam eos in itinere videant. Illi hominem neque in ſenatum neque in vrbem admittẽtes, (obtinuerat enim Periclis ſententia, neque caduceatorem, neque legatum admitti Lacedæmoniorum, ſi in expeditionem exiſſent)inauditum remiſerunt:iuſſum eodem die finibus excedere, *& hæc renuntiare*:ſi quid in poſterum vellent,regreſſi prius in ſua, legationes mitterent.Addunt etiam huic qui eum deduceret,vt cum nemine colloquium ſereret. Is vbi ad fines venit,iamiam dimittendus,hactenus loquutus abſceſſit, Hic dies ingentium malorum Græcis erit initium. 53 Meleſippo ad caſtra reuerſo, Archidamus vbi cognouit Athenienſes nihilo magis animos demittere, ita demũ mouit caſtra:

a Vel, Thraciæ vrbes, *ut Byzantium, Perinthus, inquit ſchol.Gr.*

b Edixerunt circa, *uel per*, Peloponeſum,& ſocialem *regionem* quæ erat extra *Peloponneſum*; vt exercitum pararẽt ciuitatibus,& commeatum, qualem habere par eſſet ad expeditionem longinquam,tanquam,&c.

c Æquum eſt igitur nos neque patrib' deteriores videri,neque noſtra ipſorum gloria inferiores. *Id eſt*, Æquũ *eſt ut nos oſtendamus uel exhibeamus nec deteriores, &c.*

d Quod ad ſe attinet. Vide annot.

e Vide annot.

f Aduerſus inuaſionẽ. Vel, Ad propulſandũ hoſtem Aut, Ad ſuſtinendum hoſtis impetum.

g Κόσμον καὶ φυλακήν. Vide annot.

progressúsque est cum exercitu in hostiũ terram. Bœotii cum reliquis copiis (nam partem earum equitatúmque cõmilitio Peloponnensium dederant) venientes Platæam, agrum populabantur. Peloponnensibus autem ad Isthmum nondum coactis, sed iter adhuc facientibus, priusquam Atticam inuaderent, Pericles Xanthippi *filius*, Atheniensium dux[a] decimus, vt cognouit hostium aduentum, fore suspicatus vt Archidamus, quia hospes eius erat, aut sua sponte, vt amico gratificaretur, aut Lacedæmoniorum iussu, ad conflandam ei inuidiam (sicut eiusdem causa iusserant tolli piacula) relinqueret subinde agros ipsius intactos, prædixit in concione, quoniam sibi hospes aliquando esset Archidamus, non fore tamen id malo ciuitatis: séque fundos ac villas suas, si non, vt cæterorum, vastarentur ab hostibus, sinere reip. esse: nec vocãdum ob id in aliquam suspicionem. Et quod ad præsentia attinebat, hortatus est quemadmodum prius, & expeditos esse ad bellũ, & ex agris omnia comportare, nec prodire in pugnam, sed ingressos vrbem tutari, & rem nauticam qua pollerent, diligenter aptare, & res sociorum[b] sub manu tenere. Ex harum enim pecuniarum prouentu futuras eis vires, ac magna ex parte bellum vinci consilio & pecuniæ vi. Iubebat præterea confidere tum prouentu sexcentorum talentorũ, quæ fere pro tributo à sociis quotannis penderentur ciuitati, præter alios prouentus: tum signato argento quod esset in arce sex millium talẽtorum. [c]Nam quum plurima, decem millia talentorum fuere, trecẽtis minus. Ex quibus & in propylæa arcis, aliásque substructiones, & in Potidæam sumptus factus fuerat. præter aurum argentúmque non signatum, [d] priuatim publicéve repositum, prǽterque sacra vasa vel pomparum vel certaminum, ac Medica spolia, & siquid aliud huiusmodi, non inferioris summæ quàm quingentorum talentorum. Addebat etiã ex aliis quoque templis non exiguas pecunias, quibus vterentur: &, si omnia prohiberentur, etiam auro quo dea ipsa esset circundata: affirmans, simulacrum illud quadraginta põdo talentorum habere auri[e] excocti, [f]totúmque pro salute *reip.* tollendũ, iterum tamen non minore mensura resarciendum. Atque hunc in modum pecuniis eos confidere hortabatur. Esse præterea tredecim millia armatorum, iis exceptis qui in præsidiis aut in propugnaculis essẽt, numero sedecim millibus. Tot enim excubabãt circa initia aduentus hostium, cum seniorum, tum adulescẽtulorum, tum peregrinorum, quicunque armati erant. Siquidem & Phalericus murus erat quinque & triginta stadiorum ad ambitum vsque vrbis, & ipsius ambitus pars ea quæ custodiebatur, trium & quadraginta. Nam pars quædam eius sine custodia erat, inter longum murum & Phalericum media. Lõgi verò muri ad Piræa vsque, ad quadraginta stadia habebant: quorum exteriora custodiebantur, [g] & Piræo vicina: omnis autem ambitus sexaginta erat stadiorum, cuius dimidiũ custodiebatur. Adhæc mille ducentos[h] equites cum hippotoxotis, necnon mille sexcentos sagittarios esse affirmabat: triremes quoque quæ agi possent, trecentas. Hæc enim Atheniensibus suppetebant, ac non pauciora horum singula *quàm à me referuntur*, quo tempore ingressuri ipsorum fines erant Peloponnenses, se ad bellum accingentibus. Alia quoque Pericles qualia consueuerat disseruit, ad demonstrandum superiores se bello futuros. Quibus auditis persuasi Athenienses, omnia ex agris comportãt, liberos, coniuges, supellectilem, vtensilia: ligna denique ædificiorũ detrahebant: pecora quoque ac iumenta in Eubœam circumiectásque insulas transuexerunt. Quæ demigratio fuit eis sanè molesta, propter inueteratam plerisque consuetudinem semper agendi in agris, iam inde ab vltimo initio præter cæteros Atheniensibus vsurpatam. Siquidem sub Cecrope illísque priscis vsque ad Thesea regib⁹, Attica oppidatim habitabatur, curias habens & magistratus. hominibus haudquaquam solitis, [l]quum nihil timerent, adire regem gratia consultandi: quibusdam etiam bella gerentibus, veluti Eleusiniis, iuncto Eumolpo cum Erechtheo. Theseus verò, posteaquam regno potitus est, vir potens & perinde solers, cum aliis in rebus regionem hanc excoluit, tum verò cæterorum oppidorum & conciliabula & magistratus aboleuit: & in ea quæ nunc est vrbe, vno instituto concilio, & vna curia, cũctos collocauit: coegitque sua quenque vt prius possidentes, vna tamen hac vrbe vti: quam ingẽtem, iam omnibus in ea ordinatis, effectam, successoribus per manus tradidit. Cuius congregationis Athenienses etiam nunc diem solennem in deæ honorẽ publicè agunt. [m]Nam ante Thesea, quæ nunc summa vrbs est, tunc vrbs fuit, & id præcipuè quod sub ea spectat Aquilonem: vt testãtur quæ ibi sunt delubra etiam aliorum deorum, & quæ extra illud sunt, ab hac præcipuè parte extructa delubra visuntur, Iouis Olympii, &

a. Id est, Cum aliis nouem. Sic Gallicè, *Luy dixieme.*

b Vel, Manu tenere. Id est, Sedulò curare & administrare. Vel, Ad manum habere.

c Vel, Nam quum plurimum pecuniæ esset.

d In donariis priuatis & publicis.

e Puri. sæpe cocti, Schol. Gr.

f Totúmque eximi posse, *uidelicet nõ lædẽdo ipsum Palladis simulacrũ.* vsos autem ad salutẽ *reip.* oportere non minus restituere.

g Et Piræi cum Munychia vniuersus ambitus, 60 stadiorum *erat*: quod autem custodiebatur, hui⁹ erat dimidium.

h Ἱπποτοξόται sunt equites sagittarii, qui ex equo sagittas mittunt.

i Quæ ad nauigandũ aptæ essent.

k Et quum nihil timebant, ad regem nõ conueniebãt *de repub.* consultaturi, sed per se quique remp. administrabant, atque consultabant. Quinetiam nõnulli eorum, vt Eleusinii, cum Eumolpo aduersus Erechtheum bellum gesserunt.

l Ξυνοίκια. q.d. Contubernia. vel Contubernalia.

m Antea enim, quæ nũc est arx, vrbs erat: & quod sub ea est, ad Austrum potissimùm spectans.

Apollinis Pythii, Telluris, Bacchi in Limnis, cui vetustiora Bacchanalia fiunt decimo mensis Anthesterionis die: quemadmodum nunc quoque Iones ab Atheniensibus oriundi [a] existimant. Necnon alia huius generis extructa sunt vetusta templa. Fonte etiã, qui nunc posteaquã tyranni concinnarunt, Nouem [b] fistulæ nominatur, olim autem Calliroe, quum fontes extarẽt, quia vicinus erat, vtebantur in maximis quibusque rebus: vt hodie quoque ex vetustate duret opinio, ante coniugalia, & in alia quæ sacrorum sunt, illa aqua esse vtendum. Et nunc etiam propter vetustam hanc habitationem, [c] summa pars vrbis vocatur ab Atheniensibus Vrbs. Igitur suo [d] fere arbitratu Athenienses passim domicilia habentes, postquam vna in mœnia coiere, tamen ob morem in agris agendi cum omni familia, plerique & priorum & posteriorum, vsque ad hoc bellum, non facilè migrabant: & eo difficilius quòd nuper post bellum Medicum supellectilem reportauerant. Grauabantur etiam & ægrè ferebant quòd deserturi essent penates ac templa, quæ ipsis ob vetustum perpetuò ritum patria erant: mutaturi quoque vitæ consuetudinem, denique nihil aliud quàm si suam quisque vrbem desereret. Vbi in vrbem migratũ est, paucis quibusdã domus fuerũt, nonnullis apud amicos necessariósque effugiũ: aliqui (quæ magna portio fuit) [e] infrequentia vrbis loca ad habitandum cepere, templáque ac [f] basilicas omnes, præterquam summæ vrbis & Eleusinii: & si quod aliud robustè erat obseratum, necnon Pelasgicum quod vocatur, summæ vrbi subiectum, quódque inhabitare nefas erat: prout & Pythici oraculi fine versus vetabatur, dicente, [g] -- satiúsque Pelasgicon otia seruet. Ob ipsam tamen repentinam necessitatem præstitit vsum domus. Cæterùm (vt mihi videtur) oraculum in contrariũ cecidit quàm expectabatur. Non enim propter profanatum habitatione tẽplum, calamitates ciuitati contigerunt, sed propter bellum, inhabitandi necessitas. [h] Nec nominatim templum hoc ab oraculo prænotatum est, aliquãdo infaustè habitandum esse. In turribus quoque murorum multi sibi habitacula construxerunt, denique vt quisque poterat. Quippe non capiebat ciuitas tot vnà immigrantes, sed postea longos muros habitarunt partiti, & magnam partem Piræi. Iam verò ea etiam quæ ad bellum spectabant capessebant, tum sociorum auxilia cogentes, tum centum nauibus, quæ exituræ in Peloponnesum erant, apparandis intenti. Et Athenienses quidem in hoc erant occupati. Peloponnensiũ autem exercitus in Atticam tendens, peruenit primùm ad OEnoen, qua *Atticam* ingressurus erat. Vbi quum subsedissent, tormenta machinásque, quibus muros quaterent, parabant. Nam OEnoe muris prædita erat, Atticam ab Eubœa disterminans, qua Athenienses, quoties bellum incideret, pro munimento vtebantur. Circa hanc Peloponnenses cum in præparandis machinis temporis satis triuerunt, tum verò propter Archidamum, quem non parum insimulabant quòd & in euocandis auxiliis lentior, & quòd Atheniensium studiosus videretur, nequaquam vehemens hortator ad bellum. Cõtractis autem iam copiis, illi dabantur crimini & statiua apud Isthmum habita, & in cætero itinere faciendo tarditas, & super omnia apud OEnoen cunctatio. Quæ hominis negligentia si non extitisset, videbantur sibi Peloponnenses celeri aduentu omnia quæ extra vrbem haberent Athenienses (nam interim hæc illò introportauerant) occupaturi fuisse. Hac itaque inuidia premebatur Archidamus in obsidione *OEnoes*: quam (vt fertur) ideo [i] tolerabat quòd expectaret vt Athenienses, nondum violata ipsorum terra, aliquid *de tumore* remitterẽt, non passuri ante suos eam oculos vastari. At postquam OEnoen adorti, omníque ope conati, expugnare nequeunt, nullúmque Athenienses caduceatorem mittebant, ita demum castris illinc motis, octogesimo fere die ab iis quæ apud Platæam Thebanis ingressis acta sunt, æstate frumentísque maturis, Atticam inuaserunt, duce Archidamo Zeuxidami *filio*, Lacedæmoniorum rege: ac [k] subsidẽtes, depopulati sunt primùm Eleusina, campúmque Thriasium: fugatis aliquantulum circa loca, quæ dicuntur Rheti, Atheniensibus equitibus. Deinde progressi, ad dexteram habentes AEgaleon montem, per Cecropiam ad Acharnas vsque peruenerunt, maximum omnium [l] oppidorum quæ Atticæ [m] populi vocantur: positísque in obsidione castris, diu illic habuere statiua, populationibus occupati. Fertur autem Archidamus circum Acharnas cum exercitu tanquam ad pugnam instructo mansisse, nec illa expeditione in plana descendisse, eo consilio quòd suspicabatur Athenienses, multa iuuentute florentes, & ad bellum vt nunquam aliàs instructos, in occursum predituros, nec in oculis suis agrum vastari passuros. Vt vbi neque ad Eleusina, neque ad

[a] In more habent. Solent celebrare, ex recepto ritu.
[b] Vel, Canales. Vide annot.
[c] Arx vrbis.
[d] Ἐπιπολύ. Diu. Iam à longo tempore. Vide annot.
[e] Vacua, Deserta.
[f] Omnia horum monumenta, præter arcẽ & Eleusinium.
[g] --Vacare Pelasgicõ vtilius sit. *Id est, Non habitari.*
[h] Quod *bellum* non nominans oraculum, nõ faustè habitatum iri illud *tẽplum* præuidebat.
[i] Vide annot.
[k] Vel, Castrametati.
[l] Vel, Vicorum.
[m] Vel, Vici.

55

campum Thriasium occurrerunt, experiri statuit, dum Acharnas obsidet, an occurrere auderent: simul quòd locus habendis statiuis opportunus videbatur, simul quòd Acharnenses (qui magna pars ciuitatis, quippe tria millia armatorum, erant) non credebantur sua corrumpi neglecturi, sed omnes in prælium exituri. Quòd si non exirent tunc Athenienses, minore iam metu in posterum posse vastari campum, & ad ipsam vrbem accedi. Acharnenses enim suis rebus exutos, non ita promptos ad subeundum pro alieno agro discrimen futuros, ideóque discordes sententias fore. Et hac quidem cogitatione, quum Acharnas obsideret, Archidamus erat. Athenienses verò, quoad hostis circa Eleusinem & campum Thriasium subsedit, spem nonnullam conceperunt non esse propius progressurum, memoria tenentes, Plistoanactem Pausaniæ *filium*, Lacedæmoniorum regem, quatuordecim ante hoc bellum annis, cum Peloponnensi exercitu, dum Atticam inuasisset, ad Eleusinem & Thriasium campum, nec vltrà progressum, rediisse: eóque ex Sparta relegatus est, [a] creditus id fecisse pecunia. Vt autem circumsidentem Acharnas exercitum cognouerunt, sexaginta stadiis ab vrbe distantem, quum in conspectu (vt credibile est) regio vastaretur, quod nunquam viderant iuuenes, sed nec senes, præterquam bello Medico: id verò acerbum sanè, nec iam negligendum tolerandúmque, sed obuiam prodeundum, cum aliis, tum præcipuè iuuentuti visum est. [b] Coacto concilio, magna inter eos altercatio erat, aliis exire iubentibus, aliis quibusdam non sinentibus. Vates quoque multifaria vaticinia referebant, [c] ad quos audiendos vndique coibatur. Acharnēses, quòd putarēt apud sē nō minimā portionem Atheniensium esse, quum ipsorum terra vastaretur, ad exeundum præcipuè vrgebant: atque omni ex parte ciuitas tumultuabatur, & Pericli irascebantur, prorsus immemores eorum quæ prius ille suasisset. [d] Conuitiabātur etiā quòd quū esset dux, non tamen eos educeret, existimantes ipsum omnium quæ paterentur authorem. Quos Pericles videns [e] ex præsenti conditione affligi, vtpote non rectè sentientes de exeundo, vt ipse faciebat, concionem non aduocauit, nullúmque habuit cœtum, nequid ira magis quàm [f] iudicio peccarent congregati. Itaque ciuitatem [g] custodit, & quammaximè potest quietam tenet: equites tamen emittit, ne ii qui ab exercitu excurrerent, vrbi vicinos agros adorti, prædas agerent. Pugnáque equestris parua in Phrygiis commissa est, inter vnam Atheniensium turmam, adiunctis Thessalis, & Bœotiorum equitatum. In qua non inferiores erant Athenienses & Thessali, donec Bœotiis equitibus pedites auxilium tulerunt. tunc autem facta fuga, Atheniensiū Thessalorúmque aliquot desiderati sunt: quos tamen ipso die, [h] præterquam quòd hostem rogarent, receperunt. Postero die trophæum Peloponnenses statuerunt. Hæc autē Thessalorū auxilia ex vetusta societate Atheniensibus affuerunt, Larissæi, Pharsalii, Parasii, Cranonii, Pirasii, Gyrtonii, Pheræi: ducibus, ex Larissa quidem Polymede & Aristonoo, ex sua vterque factione: ex Pharsalo autem, Menone: & deinceps cæteris suorum ciuium ducibus. Peloponnenses, vbi Athenienses se obuiā non ferunt in pugnam, ex Acharnis mouerunt: populatíque sunt alios quosdam ex populis, sitos inter Parnethum & Brilessum montes. Dum hi in Attica agunt, Athenienses centum naues quas instruxerant, cum mille armatis quadringentísque sagittariis circum Peloponnesum miserunt, ducibus, Carcino Xenotimi, Protea Epiclis, & Socrate Antigenis *filio*. qui cum hoc apparatu soluentes è portu, vela fecerunt. Peloponnenses autem, tandiu in Attica morati quoad commeatus suppeditauit, per Bœotiam, non quâ inuaserant, sunt reuersi. Prætereuntésque Oropum, regionem nomine Piraicen, quam Oropii Atheniensibus subditi colunt, populati sunt, ac regressi in Peloponnesum, in suas quique vrbes discesserunt. Post quorum abitum, Athenienses terra maríque custodias collocauerunt, quemadmodum per omne bellum custodias acturi erant. Necnon mille talenta ex eis quæ [k] in summa vrbe essent, [l] placuit ipsis, qui præclarè fecerant, seponere, nec erogare, sed ex aliis sumere in vsum belli. Quòd si quis [m] aut referret, aut ferendis suffragiis obtineret mouendam pecuniam hanc alios in vsus, nisi si hostes classe adorirentur vrbem, propulsaríque oporteret, pœnam morte sanxerunt. [n] Ex hac pecunia centum extra ordinem formosissimas triremes quotannis fecerunt cum suis præfectis. quarum nulla fas erat in aliud quicquam vti nisi cum eadem pecunia, ob idē periculum, si opus foret. [o] In his cētum nauibus qui erant Athenienses, cum quinquaginta Corcyrensium quæ venerant auxilio, prænauigantes Peloponnesum, cum aliis nonnullis illinc sociis, præter

a Quòd visus esset pecunia persuasus esse vt se reciperet.

b Et quum in circulis essent, *uel, conciliabulis*, magna, &c.

c Quæ quisque audiebat vt ei animus erat. *Id est, Vt animo affectus erat, ita ea interpretabatur.*

d Ἐκάκιζον. Vituperabant. Vitio dabāt. Criminabantur.

e In præsenti irritari, ac non rectè sentire: suam autem sentētiam optimā esse censens, concionem, &c.

f Vel, consilio.

g Vel, Custodiis munit.

h Non pacto *cum hostibus* fœdere. Sine sequestra pace.

i Hoc autem auxiliū Thessali ex vetusta societate tulerunt Atheniēsibus, venerúntq; ad eos Larissæi, &c.

k In arce.

l Placuit illis exempta seponere.

m Aut verba faceret, aut in suffragium mitteret vt hæ pecuniæ mouerentur, &c.

n Triremes etiā centum vnà cum illis *mille talentis* seposuerunt quotannis præstantissimas, & earum præfectos *constituerunt*.

o Athenienses autem qui circa Peloponnesum in illis centū nauib⁹ erant, *quarum paulo antè mentio facta est*.

56

57

alias clades quas intulerunt, egressi in terram, Methonē quæ est in Laconica adorti sunt, tum muris inualidam, tum hominibus vacuam. Fortè in iis circà locis erat cum præsidio Brasidas Tellidis *filius*, vir Spartiates. Hic, re cognita, cum centum armatis auxilio iis qui intus erant aduenit: pérque medium Atheniensium exercitum, huc illúcque palatum, & ad muros conuersum, in vrbem irrupit, aliquot suorum in ipsa impressione amissis: eámque tutatus est. Propter quam strenuitatē [a] ante omnes qui bellum administrarunt apud Spartam collaudatus est. Athenienses inde soluentes abierunt: & quum Phiam Elidis vrbem tenuissent, biduò populati sunt: & ad prohibendam vim venientes [b] ex conuallibus Elidis trecentos egregios viros, & ex finitimis illinc Eleorū alios, pugna inita vicerunt. Cæterùm exorto ingenti vento, quum tēpestate iactarentur in loco portu carente, multi quidem conscensis nauibus prætervecti promontorium quod dicitur Piscis, in portum qui est in Phia venerūt: interim verò Messenii, & alii nonnulli qui cōscendere naues nequierant, terrestri profecti itinere, Phiam expugnarūt: posteáque in naues quæ circumibāt recepti sunt. Atque illinc, relicta Phia (multa enim iam manus Eleorū veniebat auxilio) nauigantes Athenienses, alia circà loca populabantur. Per idē tempus Athenienses triginta naues miserunt vt obirent Locridem, simúlque Eubœam tutarentur, duce Cleopompo Cliniæ *filio*: qui egressus in terram, nonnulla loca vastat, Throniū capit, obsides illinc accipit: apud Alopen qui ex Locris auxilium ferebant, cōmisso certamine superat. Hac eadem æstate AEginetas cum liberis vxoribúsque è sedibus suis eiecerunt Athenienses, [c] exprobrata vel præcipua eis belli culpa: quum præsertim tutius fore videretur AEginam vtique Peloponneso obnoxiam tenere, suorum colonia illuc missa: prout non ita multo pòst missa est. Illis eiectis Peloponnenses, tum Atheniensiū odio, tum de se bene meritis & terræmotus tempore & [d] seruili bello, Thyream incolendam, & eius agrum [e] colēdum dederunt, qui ager Argiuum ac Laconicum diuidit, ad mare vsque pertingens: [f] vbi ad hoc tempus eorum nonnulli habitant, cæteri per Græciam dissipati sunt. Eadem quoque æstate Calendis lunaribus, *hoc est interlunio* (quo solùm tempore creditur posse contingere) sol defecit post meridiem, nonnullis [g] internitentibus stellis: rursúsque è curua in solidam speciem repletus est. Per eandē quoque æstatē Nymphodorum Abderitē Pythei *filium*, magnæ apud Sitalcen sororis virū authoritatis, quē pro hoste prius habuerant, sibi [h] conciliauerunt, accersiuerúntque, volentes per Sitalcen contrahere cum Tere Thracum rege societatem. Hic autē Teres Sitalcis pater, magnum Odrysarum regnū primus [i] reliqua Thracia maius reddidit. nam bona pars Thracum sui iuris est. [k] nihilque Tereo illi attinet qui Procnem Pandionis *filiam* ex Athenis duxit vxorem: neque ex eadē ambo Thracia extitere. Siquidem Tereus Dauliā *regionē* eius terræ quæ nunc Phocis vocatur, incoluit, tūc à Thracibus habitatā. Qua in terra fœminæ facinus illud circa Ityn patrauerunt: & à multis poetarum [l] in commemoranda luscinia, auis Daulia celebratur. Et credibile est Pandionem, tantulo loci interuallo distantem, affinitatem ex filia propter auxilium mutuum maluisse, quàm eā quæ tot dierū itinere vsque ad Odrysas distaret. At Teres, ne nomen quidem habens idem, [m] regnum Odrysarum vi primus adeptus est. Cuius *filium* Sitalcen Athenienses in societatem asciuerunt, cupientes per hunc sibi & loca in Thracia, & Perdiccā [n] comparare. Quum venit Athenas Nymphodorus, & societatem Sitalcis *mandato* iniit, & filium ciuem Atheniensem fecit, nomine Sadocum: & bellum quod erat in Thracia, dissoluturum se recepit, persuaso Sitalce ad mittendas Atheniensibus copias Thracum equitum, clypeatorúmque. Conciliauit eis etiam Perdiccam, inductis ad Thermen illi reddendam. Vnde Perdiccas protinus Atheniensibus ac Phormioni iunctus arma intulit Chalcidensibus. Ita Sitalces & Perdiccas, ille Terei, hic Alexandri *filius*, alter Thracum, alter Macedonum rex, fœdus cum Atheniensibus percusserunt. Athenienses autem qui cum centum illis nauibus in Peloponneso adhuc versabantur, Solion Corinthiorum oppidum postquam diripuerunt, id cum agro, solis Acarnanum Palirensibus colendum tradiderunt. Astacum quoque vi captam, Euarcho tyranno eiecto, in societatem asciuerunt: & in Cephalleniam insulam velificantes, citra certamen ea potiti sunt. Sita est autem Cephallenia Acarnaniam versus & Leucadem, quatuor habens ciuitates, Palenses, Cranios, Samæos, Pronæos. Nec multo post reuersæ sunt Athenas naues. Sub huius æstatis autumnum, Athenienses cum [o] incolis, duce Pericle Xanthippi *filio*, [p] populariter incursionem fecerunt in agrum Megaricum:

a Vide annot.

b Ex caua Elide.

c Obiectantes quòd præcipuè belli authores essent: & Æginam tutius videbatur Peloponneso adiacentem tenere, &c.

d Tempore rebellionis Helotarum.

e Possidendum.

f Atque alii quidem eorum habitauerunt hìc, cæteri, &c.

g Vel, Conspicuis factis stellis: rursúsque repletus est, factus lunatus. *Vel, Lunaris. Falcatus. Corniculatus. Aduerbium, Luniformis.*

h Hospitem & amicum sibi reddiderint. *Q.d. Hospitalem amicitiam cum eo inierunt.*

i Vide annot.

k Nec Teres iste vlla propinquitate coniūctus erat cum illo Tereo qui Pr. &c.

l Mentionem facientib[9] lusciniæ, Daulias hæc auis cognomēto appellata est.

m Vel, Primus rex potēs Odrysarū fuit.

n Vel, Adiungere.

o Inquilinis.

p Cū vniuerso populo.

58

& ii qui Peloponnesum cum centum nauibus prætereuehebantur,(apud AEginam enim iam erant)domum repetẽtes,vt acceperunt vniuersam ciuitatem in expeditione esse ad Megaram, [a]decreto illuc cursu, commixti sunt: qui maximus extitit [b]coactus Atheniensium exercitus,florente adhuc ciuitate, necdum morbum passa. Fuerunt enim Atheniẽsium grauis armaturæ decem millia, præter tria apud Potidæam,& præter incolarum qui vnà in expeditionẽ armati prodierunt,non minus quàm totidem millia:præter etiã aliam leuiter armatorum non exiguam turbam. Hi magna in parte terræ illius hostiliter quum egissent,sese receperũt. Fuerunt aliæ quoque Atheniẽsium quotannis in agrũ Megarensem incursiones, nunc equitatu, nunc cum toto exercitu,donec Nisæã ceperũt. A quibus etiã Atalãte in arcẽ est mu ris firmata:[c]& iam extrema æstate hac, insula iuxta Locros Opũtios, prius deserta, ne prædones ex Opunte & aliis Locrorũ oppidis nauigantes, Eubœã prædarentur. Effecta sunt autẽ ista æstate hac post Peloponnensiũ ex Attica discessum. Sequẽte autem hyeme,Euarchus Acarnã volens in Astacũ reuerti, persuadet Corinthiis vt cum quinquaginta nauibus,mille quingẽtos armatos ferentibus,se reducerent. Ipse quoque nonnihil auxiliorũ cõducit. Præerãt autẽ his copiis Euphamidas Aristonymi, Timoxenus Timocratis,& Eumachus Chrysidis *filius*:qui illuc nauigantes *hominem* reduxerũt, & cæteræ Acarnaniæ nõnulla ad mare oppida [d]subigere volẽtes,id frustra conati, domum reuertebantur. Et quum præternauigantes,Cephalleniam tenuissent,exissẽntque in Craniorum oram,[e]specie deditionis ab illis decepti ex ino pinato inuadentibus,partẽ suorum amiserunt:& quum acrius vrgerentur,domum se receperunt. Eadem autem hyeme Atheniẽses,[f]vetere instituto, bustum publicè fecerunt iis qui[g]primùm hoc in bello mortem oppetissent,hunc in modum:Facto ante triduum tabernaculo,mortuorum ossa proponuntur, [h]& suorum quisque reliquiis siquid libeat imponit. Quum efferuntur,singularũ tribuũ singulas arcas ex cupresso, suæ quãque tribus ossa cõtinentes,vehicula portãt. Vnus itẽ thorus inanis fertur cõstratus,eorũ qui non extãt,qui inter cæsos non fuere cõperti. [i]Efferũt autẽ promiscuè voluntarii quique, vel ciues,vel hospites: fœminis propinquitate coniunctis ad sepulchrum eiulantibus:cõdũntque in publico monumento, quod est in pulcherrimis vrbis suburbiis. (vbi semper eos sepeliũt qui in bello ceciderũt, præterquã qui in Marathone:quorũ singularẽ fuisse virtutẽ existimãtes,eodẽ in loco sepulchrũ fecerũt) Postea verò quã eos humauerint,aliquis ab ipsa ciuitate delectus, [k]vir haudquaquã pro inconsulto habitus, & cui pro dignitate conueniat,super illis orationẽ habet qualẽ decet de illorum laudibus:qua habita,disceditur. [l]Hòc quidẽ more sepeliunt, quo per omne belli tẽpus,quoties id eis accidit,legitimo vtũtur. Vt autem ad hos qui primi mortem oppetiere, laudandos Pericles Xanthippi *filius* delectus est,& tempus affuit,à sepulchro in excelsum suggestum,[m]quò à pleraque frequentia exaudiretur,procedens,ita disseruit, MVLTI quidem eorũ qui ex hoc hactenus loco verba fecerunt,[n]hunc legibus institutum morem in cõcione dicendi ad exequias defunctorum in bello,vt pulchrum,laudant. Mihi verò[o]satis esse visum est,virorum præstantium factis honores declarare, qualia circa bustum hoc publicè [p]instructa conspicitis:nec in vno viro multorum virtutes periclitari debere,vt siue bene, siue malè dicat, ei fides habeatur. Arduum enim, in dicendo seruare temperamentum in ea re in qua vix etiam veritatis opinio [q] afferri potest. Nam auditor, qui & rem agnoscit, & hominem diligit, aliquid fere & opinione & voluntate sua inferius dictum existimat: qui verò inexpertus est, is, propter inuidiam, quicquid supra [r] suam vim audit, ait supergressum esse veritatem. Eatenúsque tolerabiles sunt alienæ laudes, quatenus seipsum quisque parem arbitratur alicui illarum assequendæ: quibus verò imparem, iis inuidet, fidémque non habet. Verùm quandoquidem [s] ita olim iam probatum est hæc fieri, oportet me quoque,legi obsequentem, ad vestram singulorum & voluntatem & opinionem, quamplurimum potero, accommodare orationem, sumpto à progenitoribus initio. AEquum enim simul ac decorum est [t] ex hoc loco eis honorẽ hunc memoriæ reddere,qui regionem istam iidem semper incolẽtes, posteris ad hoc tempus liberã sua virtute tradiderunt. Et cum illi laude digni sunt, tum vel magis patres nostri,qui ad ea quæ acceperant,hoc quantumcunque habemus imperium adiiciẽtes, non sine labore partũ,nobis qui nunc sumus reliquerunt:[u]quæ verò vltra hoc sunt, ipsi nos qui assumus, præcipuè perfecta ætate propagauimus, & patriã omnib⁹ quæ vel ad pacẽ vel ad bellũ pertinent instruximus atque ornauimus. Ex quibus ego res

59

a Ad eos nauigarunt, séque illis coniunxerunt.
b Vel, In vnum collectus.
c Vide annot.
d Sibi adiungere.
e Per quandam pacis conditionem.
f Patrio instituto.
g Vel potius Primi, vt legatur πρώτων.
h Et suo *cadaueri* quisque inferias, siquas velit, mittit.
i Vnà autem effert. *Vel, Vnà it ad exequias*, quicunque vult & ex ciuibus,& ex peregrinis:fœm.&c.
k Vir qui ingenio videatur esse nõ imprudens,& qui dignitate præstet.
l Hoc quidem modo sepeliunt:& toto bello,quum ita ipsis acci debat,ritu illo vtebantur.
m Vt quamlongissimè per turbam exaudiretur.
n Laudant eum qui adiecit legi hãc orationẽ *funebrem*, vt quã de eis qui morte obita in bello sepelirentur,pulchrũ esset haberi.
o Satis esse videretur, hominum qui re *uel factis,nõ oratione* præstantes extiterunt, re itidem honores declarari.
p Vel,Instructum.
q Stabiliri. vel, confirmari. Vide annot.
r Suum captum. *Ad uerbum,Suam naturam.*
s Maiores nostri hæc bene comparata esse censuerunt.
t Vel,Hac in re honorem hunc commemorationis tribui. *Id est, Honorificam eorum mẽtionem fieri.*
u Maiorem verò eius *imperij* partem ipsimet qui superstites sum⁹, præcipuè integra ætate propag.

bellicas,quibus parta sunt omnia,vel à nobis vel à patribus nostris strenuè gestas, « in propulsandis bellis à Barbaro vel à Græcia illatis, omitto, nolens longus esse a- « pud scientes. At quo studio huc euasimus,& qua reip. administratione, quibúsve ar- « tibus propagatum imperium est,quum demonstraro, ad hos laudandos accedam, « existimans nec alienum esse hoc tempore ista memorari, nec inutile ab omni « 60 cœtu ciuium pariter hospitúmque audiri. Fungimur enim ea reip. administratio- « ne quæ[c] vicinarum leges non sectetur ciuitatum, ipsi potius alteri exemplar quàm « aliena imitantes: [b]noménque habemus,non quod ad paucos, sed quod ad multos « pertinet,democratia. Idem iuris quantúlibet priuatim inter se differentibus omni- « bus est,honores prout quisque aliquod sui specimen dederit: neque iis qui ex certa « parte *ciuium* sunt,potius quàm ex virtute: neque propter paupertatem quis quomi- « nus publico munere fungatur, dummodo patriæ prodesse possit, dignitatis inopia « prohibetur. Ingenuè verò & in reip. administratione & in mutua quotidianarum « actionum suspicione versamur, [c] non succensentes siquis vicinorum populorum « cum voluptate aliquid agat,ac præferentes innoxiam quidem, sed tristem quandā « *in alieno gaudio* seueritatem. Priuata alacriter communicamus: in iis quæ ad remp. « spectant, propter metum minimè præuaricamur, tum iis obtemperando qui sunt « in magistratu, tum verò legibus, iisque præcipuè quæ vel in auxilium læsorum la- « tæ sunt,vel quæ quum scriptæ non sint,euidētem ignominiam irrogant. Iam verò « laboribus plurimas animi remissiones indulgemus,sacra certamina anniuersariá- « que sacrificia[d] cum decenti priuatorum apparatu interponentes,quorum quotidia- « na delectatio tristitiam discutit. Importantur huc propter magnitudinem ciuitatis « ex omnibus terris omnia, euenítque nobis vt non magis hinc natiuis bonis frua- « mur quàm iis quæ sunt apud alios homines. In studiis autem rei bellicæ hinc quo- « que differimus ab hostibus quòd hanc vrbem omnibus communem exhibemus, « nullis expulsionibus hospitum quempiā vel discere vel spectare prohibentes, quasi « hæc non occultata, sint profutura hosti,si viderit. Neque magis aut apparatui belli- « co aut fraudibus confidimus quàm nostræ ad res gerendas animi præstātiæ. Apud « quosdam,in disciplinis,iuuenes ab ineunte statim ætate virile robur laboriosa exer « citatione nanciscūtur:nos autem,qui iam remissius viuimus,nihilo tamen segnius « hostilia discrimina adimus. Cuius rei signum est,quòd neque Lacedæmonii per se « tantùm,sed cum omnibus terram nostram inuadunt: at ipsi per nosmet finitimo- « rum fines ingressi, eos qui domi sua tuebantur, haud difficulter plerunque subegi- « mus. Adeo nemo hostium vnquam aduersus vniuersas nostras copias ferre se au- « sus est,tum propter nostrum rei nauticæ studium,tum propter copias quas in diuer « sa terrarum loca dimittimus.[e]In quorum siquo conserta pugna cum aliquibus no- « strum illi fuere superiores, cunctos nos superasse gloriantur: sin victi fuerint,ab v- « niuersis victos esse se *prædicant*. Quanquam si quiete potius quàm laborum assidui- « tate,nec legibus magis quàm generosis moribus periclitari velimus, satius est no- « bis non defatigari ærumnis antequam veniant: & quum tempus est illas subeundi, « videri subire non minus strenuè quàm ii qui semper in ærumnis agunt. [f] *Licet* hinc « 61 quoque ciuitatem istam admiratione dignam sicut in cæteris cognoscere, [g] quòd « speciosa quidem, socia mediocritate,complectimur, philosophamur autem, *id est* « *inopiam toleramus*, citra animi eneruationem: diuitiísque vtimur potius in rerum ge- « rendarum opportunitate quàm cum verborum iactantia. Egestatem suam nulli fa « teri deforme est:deforme,vt eam deuitet non anniti. Adest præterea eisdem homi « nibus suarum simul & communium rerum cura,& iis qui rebus agendis incūbunt, « non minor de reipublicæ statu notitia. Soli enim nos eum qui nihil rationis cum « republica habet,non ciuem otiosum,sed inutilem arbitramur. Iidem res rectè iu- « dicamus,aut animo cōcipimus, non existimantes orationem iis rebus officere,sed « potius,non doceri illas sicut oportet priusquam exequaris. Nam hoc quoque egre « gium habemus quòd iidem præcipuè in iis quæ aggredimur, & audacia vtimur & « [h]ratione: quum aliis inscitia fiduciam,ratio cunctationem afferat. Præstantissimo « autem animo præditi meritò iudicentur qui & dura simul apertissimè ac iucunda « cognoscūt,& ob id à periculis se non subtrahunt. [i]Iidem erga multos vltro virtutis « officiis fungimur:quippe qui non accipiendis,sed dandis beneficiis amicos compa « ramus. [k]Quoniam meliore cōditione est qui bene facit,peiore,cui bene fit: quum « ille quod fecit,tueri debeat beneuolentia,hic sciat se in dando non gratificaturum, « sed gratiam redditurum. Iidem soli, emolumēti magis quàm liberalitatis fideliter «

a Aliorum.vel,aliarū, *sub.ciuitatum*.
b Et nomine quidem, propterea quòd non ad paucorū sed ad cō plurium commodum *eā* gerimus,democratia vocatur: *i.imperium populare*. sed omnes, quantum quidem ad leges attinet, iuris æquabilitate fruuntur, in reb⁹ ad se priuatim pertinētibus. Quantum autē ad dignitatem, vt quisque in re aliqua spectatus est, *uel celebratur*, nō ex parte *ciuium* potius quàm ex virtute ad remp. gerendam præfertur. *Id est, Propter suam uirtutē, non autem quòd sit ex certo nobiliorum ciuium numero.*
c Non succēsentes aliis quòd animo suo aliqua in re obsequātur,nec innoxios quidem, sed aspectu tristes dolores assumentes. Verùm priuata negotia inter nos absq; molestia agitamus,in iis quæ ad r.
d Vide annot.

e Quòd si vspiam cū aliqua particula *nostrarum copiarum* manū conseruerint,superatis aliquib⁹ nostrum, omnes pulsos esse gloriantur.
f Vide annot.
g Quòd elegātiæ quidem studemus cum parsimonia.

h Vel,Consilio.Deliberatione.

i In iis etiam quæ ad virtutem pertinent, à vulgo discrepamus.
k Vide annot.

» exercendæ ratione habita, aliis magnificè gratificamur. Atque (vt semel dicam) videtur mihi hæc ciuitas tum in totum, esse Græciæ magisterium, tum per singulos viros corpus ad plurima rerum genera idoneum exhibere, cum gratia præcipuè & venustate. Et quòd hæc impræsentiarum non orationis iactatione magis quàm rerum veritate nitantur, hæc vrbis potentia quam his artibus parauimus, est documento: quæ sola omnium earum quæ nunc sunt, fama sui (vt experimento cõstat) maior est: sola quæ[a] nec hosti occurrens, irascitur ob acceptam ab illo cladem, neque à subiectis malè audit, tanquã indigna quæ dominetur. Neque nullis potẽtiam nostram, sed vel maximis testificamur indiciis, futuri præsentibus venturísque miraculo: nec desiderantes aut Homerum præconem, aut quisquis in præsens carminibus mulceat, quum opinionem rerum gestarũ, veritas [b]deleat. Sed omnia maria, omnésque terras nostra audacia peruias fecimus, vbique bonorum malorúmque separatim monumenta collocãtes. Pro hac igitur ciuitate & isti, quia indignum ducebant eam sibi eripi, generosè præliantes occubuerunt, & reliquorum decet vnumquenque velle anniti. Quæ causa mihi fuit vt prolixius de ciuitate loquẽs, tum docerem non de pari re nobis esse certamen, & quibus nihil simile adest, tum planã facerem probationibus eorum laudem de quibus nunc à me habetur oratio: cuius ea quæ maxima, iam dicta sunt. Nam quæ ego ciuitatis decora prædicaui, ea nimirũ istorum atque eorum similium virtuti debentur. [c]qualis non in multis Græcorum de suis operibus ratio constet. Atque mihi videtur virtutem viri, vt nunc istorum, vita significare, mors planè declarare. Etenim iustum est, eos qui præstare alia nequeũt, certè in bellis, pro patria fortitudinẽ sibi in animo proponere. nã melius publicè de ciuitate quàm peius priuatim meruerit, hoc malũ illo bono obruẽtes. Velu ti isti, quorũ nemo neque diuitiis mollitus est, præoptans illis in posterum frui: neque spe paupertatis in diuitias commutandæ, à subeundis asperis retentus est, hostis pœnæ quàm salutis suæ cupidiores. Simúlque hoc omnium pulcherrimum periculum existimantes, voluerunt ex vltione hostium ad hæc peruenire: freti spe, id quod non viderant, consequendi: dignum etiam opus, ex iis quæ iam viderant, ducentes, cui se crederent: satiúsque esse in propulsanda vi, pati, quàm in cedendo incolumes fieri: & dum dedecus infamiæ fugiũt, rem corpore pertulerunt: & breuissimum intra tempus cum fortuna *belli* potius per summam gloriã quàm cum timore obierunt. Et isti quidem, quales par erat, tales in patriam extitere. Reliqui verò debent minus quidem obnoxium casibus optare, sed nequaquam minus audacẽ in hostes postulare vt habeant animum: considerantes non sola oratione cõstare profectũ, quem apud vos, non minus quàm ego cognitum habentes, ampliaret quispiã, commemorando quantũ boni inest in hostibus propulsandis: sed vel magis, si contemplantes quotidie ex operibus potentiam ciuitatis, efficiamini illius amatores. Et quũ ea vobis magna esse videbitur, cogitetis viros magnanimos, qui ius fásque intelligerẽt, in operibus pudentes, ista cõparasse: & qui, quoties eis ex sententia res aliqua non cessisset, non statuerunt sua virtute fraudandam esse ciuitatem, speciosissima eam collecta donantes. Publicè nanque corpora impendẽtes, priuatim laudem quæ nunquam senescet, acceperunt: simul & honorificentissimam sepulturam, non magis eam in qua ipsi sunt siti, quàm sempiterna gloria, quæ, vt sese quodque offeret tempus vel narrandi vel imitandi, celebranda relinquitur. Quippe illustrium virorum omnis terra sepulchrum: neque id domesticorũ tantùm saxorum testatur inscriptio, sed etiam sine scripto in exteras gentes egressa memoria, magis apud animum cuiusque quàm apud vrnas hospitatur. Quos ipsi nunc ad imitandum vobis proponentes, & felicitatem existimantes esse libertatem, rursus libertatẽ esse felicitatem, nolite bellica recusare discrimina. [d]Neque enim calamitosi, quibus spes boni non adest, iustius vitæ non parcant quàm ii quorum diuersa vitæ conditio (& præsertim optima) periclitatur. Tristiórque est viro prudentia prædito contumelia comes ignauiæ, quàm per fortitudinem & publicam spem sine sensu futura mors. Ideóque parentes istorum nunc quicunque adestis, non magis defleo quàm consolor. [e]Quũ enim multiplicibus, dum educantur, vt scimus, subiaceant accidentibus, præclarè cum illis agitur quòd præclarissimum sortiũtur, vt nunc isti, obitum, vos mœrorem, & quibuscunque datum est vt eorum vita feliciter acta pariter & finita censeatur. Nec me fallit, arduum esse persuasu *ne mœstitiam sentiatis* quoties vobis istorum memoria refricabitur, in aliorum rebus secundis, quibus & ipsi aliquãdo exultastis. Nam mœror cõtingit ex iis bonis nõ quibus nunquã potituri, sed quibus diu

a Vide annot.

b Refellat. Ad verbũ, lædat. Vide annot.

c De hoc & seq. locis vide annot.

d Neq; enim qui aduersa fortuna laborãt iustius vitam contemnerint, quib⁹ spes boni non est, sed quibus aduersa commutatio *ex prospera fortuna in aduersam* periclitatur.

e Per multiplices enĩ casus vitam se traduxisse sciunt: felicẽ autem esse eorum sortẽ qui præclariss.

potiti priuantur. Tolerare tamen oportet spe aliorum liberorum eos qui in ætate « adhuc sunt procreandi. Siquidem futura soboles, & quibusdam erit priuatim ob- « liuio defunctorum, & reipublicæ dupliciter *proderit*: quòd eam nec desolatam patie « tur, & tutam præstabit. [a] Non enim possunt aut par aut iustum consilium dare ii « qui exponunt periculis liberos istorum more, & qui non exponunt. Vos verò, qui « iam ætate processistis, quo diuturniorem vitam feliciter traduxistis, eo plus lucri « vos fecisse existimetis, & hoc quod superest vitæ, breue futurũ esse, quod vtiq; ob i- « 63 storum gloriam leuius fiet. [b] Sola nanque magnanimitas non senescit: nec magis « in affecta iam ætate lucrum delectat (vt quidam aiunt) quàm honor. Filii autem ho « rum ac fratres, qui adestis, magnum video vobis propositum esse certamen. Nam « eius qui fato functus est, virtutẽ nemo non solet prosequi laude, ac fere [c] supra mo- « dum: at vos non pares, sed aliquantulo inferiores esse iudicemini. Quippe viuentiũ « inter æmulos liuor est: quo sublato, virtus cum beneuolo celebratur assensu. Siquid « autem oportet de muliebri quoque virtute commemorare earum quæ nũc erunt « in viduitate, breui omnia exhortatione cõplectar. Etenim ingenti vobis est gloriæ, « non esse vos sexu vestro infirmiores, *hoc est pudicas esse*. Cuius rei decus dedecúsve mi- « nimum cadit in viros. [d] In hac ego oratione legibus iniuncta, retuli quæcunque ha- « bui vtilia, & reipsa, qui sepeliebantur ornati sunt. Quorum liberos ciuitas hinc ad « pubertatem vsque publicè alet, vtilem profectò & istis & futuris proponẽs lauream « talium certaminum. [e] Quæ enim vberrima virtutis proposita sunt præmia, ad ea « optimo quisque in rempublicam animo contendit. Iam, postquã suos quisque ne- « cessarios deplorauerítis, abscedite. Actũ est autem huiusmodi funus hyeme: cum « qua primus annus belli finitus est. Ineunte æstate, Peloponnenses sociique [f] ex dua- bus quemadmodum superiore anno partibus Atticam ingressi sunt, duce Archi- damo Zeuxidami *filio* Lacedæmoniorum rege: castrísque positis, regionem popu- labantur. Vbi quum non multos dies fuissent, morbus primùm apud Athenienses cœpit: prius quidem, vt aiunt, alibi quoque & circa Lemnum & aliis multis in locis grassatus: cæterùm neque tãtum pestilentiæ, neque tantum funerum vsquam fuisse memorabatur. Nã huic nec medici pares erant, ignoto eis inter initia, (imò ipsorũ plurimi extinguebantur, vt maximè *ægros* adibant) nec alia vlla hominum ars. Sed & quæ in templis exposcebantur, & diuinationes, & quæ sunt id genus quibus vte- bantur, omnia frustra fuerunt. [g] eáque homines malo ipso euicti, quum moreren- tur, reliquerunt. Incepit autem (vt fertur) primùm ex AEthiopia, quæ est super AE- gyptum, deinde in AEgyptum Libyámque descendit, & in regis magna ex parte regionem: confestímque Athenas inuasit, principio in Piræo contagionis facto: ita vt ab eis diceretur venena in puteos (nondum enim illic fontes erant) à Pelopon- nensibus esse deiecta. Mox & in superiorem vrbem processit: multóque magis iam mors ingruebat. [h] Referatur igitur hoc, vt cognoscat quisque vel peritus medicinæ, vel imperitus, vnde credibile sit id extitisse, quásve satis idoneas existimet causas quæ ad tantam mutationem vim haberent. Ego verò cuiusmodi fuerit referam, & quæ sibi quisque proponens, siquando hoc rursus incidat, iam prædoctus, habeat a- liquid præcipuè vnde non ignoret, aperiam: quippe qui & ipse passus sim hunc mor bum, & alios patiẽtes sim intuitus. Enimuero annus ille (vt confessione fere omniũ constat) maximè immunis fuit aliorum morborum: quòd siquo quis alio prius la borabat, is morbus in hunc omnino conuertebatur. Cæteros quoque salubri cor- pore repentè nulla ex causa corripiebant ante omnia capitis acres feruores, oculo- rum [i] suffusio ruboris, adustióque. Introrsum verò, [k] statim lingua cum faucibus san guinolenta visebatur, spiritus arctè & cum graueolentia meabat. Deinde ex iis ster- nutatio raucitásque existebat: nec diu pòst, dolor in pectus cum vehementi tussi de- scendebat: [l] & quum ad præcordia hæserat, illa vexabat: sequebãtúrque cunctæ fellis & humoris, quæ à medicis nominãtur, apocatharses, & ipsæ cum ingenti cruciatu. plerisque etiam inanis incidebat singultus, acrem ciens [m] spasmum, qui in quibus- dam protinus, in quibusdam serius sedabatur. Et corpus quidem exterius non ad- 64 modum feruens tactu erat, neque pallidum, sed subrubrum, fuscum, minutis pustu lis ac papulis scatens. Interius autẽ ita ardebat vt neque perquam tenuia vestimen- ta aut [n] sindones iniici, neque aliud quippiã nisi nuditatem sustineret. Iucundissimũ quoque erat in gelidam seipsos aquam abiicere: id quod in puteos multi eorũ qui- bus custos deerat, fecerunt, inexhausta siti adacti. Quanquam perinde erat plus ac minus bibere. Accedebat huc inquies membrorum, perpetuáque vigilia. Neque

a Fieri enim non potest vt quicquam iustum aut æquabile in commune consulant qui non itidem suos liberos æqualiter periculis exponant.
b Solum enim honoris studium non s.
c Iũxit καθ' ὑπερβολὴν cũ præced. Vide ann. de hoc & seq. loco.
d Expositum est à me oratione, vt lex iubet, quicquid aptũ habebam. *i. ad eorum laudem faciens.* & re quoque, ii qui sepeliũtur, partim quidẽ iã ornati sunt, partim verò, eorũ liberos ciu. &c.
e Apud quos enim vb. virt. pr. s. præmia, in eorum ciuitate viri præstantissimi versantur.
f Legisse videtur κατὰ δύο μέρη. Vide annot.
g Eáque tandem missa fecerũt, malo superati. *Ea uid. diuina atque humana auxilia.*
h De eo igitur *malo* pro suo quisque sensu pronuntiet, vel perit.
i Rubores, & ardor. Vel, inflammatio.
k Fauces & lingua statim sanguinolenta erant, & halitum tetrũ ac graueolentem red debant.
l Et quũ in corde hæ serat, *uel, in cor incubuerat,* ipsũ subuertebat: omnésque bilis excretiones à medicis nominatæ, sequebãtur, & hæ cum ing.
m Conuulsionem.
n Lintea.

verò corpus,quoad morbus augebatur,[a]flaccescebat, sed opinione hominum for tius pesti reluctabatur.Itaque plurimi aut intra nonum & septimum diem ab ardore vrente vitalia necabantur,adhuc aliquid roboris habentes:aut, si hoc tẽpus exissent,tamen descendẽte in vẽtrem morbo,[b]atque illũ acriter cõcutiente,idque cum assiduo profluuio: multi quoque postmodum debilitate ipsa peribant. Peruagabatur enim totum corpus in capite primùm coalita lues.[c]Ex qua vtique perniciosissima siquis conualescebat, eius violentiam significabant extrema membrorum. siquidem ad verenda, & ad summas manus summósque pedes prorumpebat:quibus nonnulli amissis liberabantur,quidam amissis & oculis.Fuerunt etiam quos,simulac[d]surrexerant,omnium pariter[e] caperet obliuio, necessariorum quoque ac suiipsorũ.Nam genus morbi cum aliis in rebus extitit maius quàm vt exprimi,& acerbius quàm vt humana natura tolerari possit, tum in hoc potissimum declarauit se aliquid aliud esse præter consueta, quòd quum multa hominũ cadauera iacerẽt insepulta,alites quadrupedésque ea vel non adierunt,vel,quæcunque gustarunt attigerúntque,periere.[f]Quibus ex auibus euidens fiebat coniectura,quòd neque circa cadauera,neque alibi visebantur. Canes porro magis,[g]propter hominis consuetudinem,mali significationem dabãt. Verùm(vt alia multa calamitatis genera præteream)quæ singulis acciderunt,aliis quàm aliis asperius,eiusmodi in totum morbus fuit,quum aliud quiddam insolẽs accessit,quod tunc animos affligeret, quòd quicquid fiebat,proficiebat in morbum.Peribãt autem alii per incuriam,alii in diligenti etiam curatione:nec de vlla medicina constabat quam quis diceret vtilem fore, si offerretur.Quod enim alteri profuerat,id officiebat alteri.[h] Corpus integrum erat,nullum præ se ferens roboris imbecillitatisve discrimen: idque etsi quantalibet obseruatione curaretur,à peste corripiebatur. Teterrimum tamen totius mali fuit animi defectio,[i]quoties quis languoris sibi cõscius,protinus anticipata desperatione sui,multo seipsos magis destituebant,nec languori resistebant. Et quia alius ob alterius curationem plus lædebatur,ritu ouium moriebatur:quæ præcipua mortiũ causa extitit. Nam siue præ metu se inuicem non adirent, destituti peribant:(vnde multæ domus vacuæ factæ sunt, inopia eorum qui curarẽt) siue adirẽt, [k]inficiebantur:& præcipuè qui officii gratia diligentius aliquid administrassent,vtpote pudore non adeundi amicos,ipsi sibi non parcentes.[l]Postquam domestici eos qui vita excesserant, complorauerant, deficiebant luis vehementia superati. Verùm ii præcipuè morientem laborantémque miserabantur qui ipsi euaserant:quippe id iam antea experti,ac de se securi. Neque enim bis eundem morbus corripiebat, ita vt extingueret.Atque hi tum ab aliis beati censebantur, tum sua ipsi sponte ob suæ sospitatis lætitiã spem in posterum præsumebãt se ne ab alio quidem morbo vnquam absumptum iri.Angebat autem eos, præter ingruẽtem pestem, cõportatio rerum ex agris in vrbem, iis etiam qui ex agris migrauerant, non minus grauis.quippe domorum penuria, [m] in cauernis vtique tempore æstiuo animam strangulantibus agitabant.Ita non modò sine vlla dignitate expirabant,sed alii aliis immortui mutuò iacebant: semianimésque in viis,& circa fontes omnes aquæ desiderio volutabantur.Quin ipsa templa in quibus tabernacula fecerant, referta erãt illic mortuorum,hominibus violentia mali quid agerent non habentibus, abalienatísque à cognitione sacrorum sanctorúmque:perturbatis pariter omnibus sepulchrorum iuribus,quibus antea vtebãtur: quippe qui sepelirẽt quisq; vt poterant.Multi quoque ob crebrã iam familiarium stragẽ,quia idonea deerant, ad pudenda conuertebantur sepulchra. Nam alii occupatis quas alieni extruxerant pyris, mortuum suum imponebant,ignémque subiiciebant:alii, quum alter arderet, superiecto quem ferebant,abibant.[n]Vnde primùm incepit in ciuitate vitium hoc,in maius euasurum. Facilius enim quis audebat ea quæ prius occulta voluisset, ne comperta forent inimicis voluptati: & videntes tantã in promptu fortunæ commutationem,diuites repentè morientes,qui modò inopes erant,repentè illorum bona consequentes,operæpretium putabant [o] ad subita gaudia voluptatésque trãsire, diurnam arbitrantes & vitam & pecuniam. Nemóque per honestatem quam cernebat, animum induxit ad inferendas sibi ærumnas,inexploratum habens, priusquam ad illam perueniret,occumberet,nécne. [p]Quod autem in præsentia erat iucundum, & vndique

a Extenuabatur.Vel, Contabescebat.
b Et vlceratione vehementi in eo exorta.
c Quòd si quis è summis *malis,uel periculis* euaderet,attamẽ summorũ eius artuum occupatio apparebat. siquidem,&c.
d Conualuerant.
e Ignorabántque seipsos ac necessarios.
f Argumento autem est euidens defectus qui fuit harũ auium: quippe quæ nec circa tale quicquam,nec alioqui *usquam alibi* viserentur.
g Propter suum cum hominibus contubernium, euentus significationẽ dabant. Morbus hic igitur (vt alia multa de eius insolentia omittam,prout aliquid diuersum alii ab alio contingebat) talis erat specie. nec verò tum temporis alius vllus *morbus* ex cõsuetis infestabat: ꝙ si quis exoriretur, in hunc desinebat.
h Nullúmque corpus visum est quod ei par esset, quod quidẽ ad vires aut imbecillitatẽ attinet: sed omnia pariter cõficiebat, etiam quæ omni vict⁹ ratione curabantur. Teterr.&c.
i Vbi quis se morbo detineri *uel, correptum esse* senserat.nã ad desperationem *salutis* animo conuersi,multo magis sese proiiciebant, neque resistebãt *morbo*: & quòd alter alterius curatione oppleti.*i.alter ex alteri⁹ curatione contagionẽ mali haurientes* tanquam pecudes morieb.
k Interibãt,iique potissimum qui virtutis nõnihil studiosi erãt, vt pote pud.&c.
l Siquidem ipsi etiã propinqui ad complorationẽ morientium, ad postremũ deficiebant, mali grauitate superati.
m Quum habitarent in casulis *uel tuguriolis* æstuosis ob anni tempus, confusa quædam strages edebatur:quinetiam alii super alios mortui iacebant semian.
n Principiúmque attulit ciuitati hic morbus ad alia maioris improbitatis *mala*. Promptior enim quisque erat ad audendum ea quæ prius dissimulabat se pro libidine patrare.
o Frui quamprimum & cum voluptate *bonis illis*,diariam arbitr.& v.& pec.Nemóque studiosus erat elaborandi in eo quod sibi honestum visum esset,incertum existimans,an priusquã id consequeretur,interiret.
p Vide annot.

ad se animum pelliciens,id & honestum constituebat & vtile, deorum metu aut hominum legibus nequaquam coercitus:quum & in æquo poneret pium vel impium esse, videntes æqualiter cunctos oppetere mortẽ, nec timerent eousque vindictæ veniendum vt delicta viuentes luerent: multóque maiorẽ illius iudicii pœnam imminere,in quo tulissent iam fata sententiam:quæ antequã inuaderet,consentaneũ esse se aliquantulum vita frui.Tali igitur clade Athenienses circumuẽti vexabantur,hominibus intra muros mortem obeuntibus, & extrà hostibus agrũ ferro igníque vastãtibus. Qua in calamitate cum alia repetebantur memoria,qua lia credibile est, tum verò hoc carmen, quod senes aiebant iampridem decantari, Doriacũ veniet lœmo comitãte duellũ. De quo altercatio erat, nũ λοιμὸς, *id est pestilentia*, in hoc carmine ab antiquis nominaretur, an λιμὸς, *id est fames*. Sed euicit impræsentiarum meritò pestilentiæ interpretatio. Homines enim ad quæ patiebãtur,oraculum retorquebãt. Equidem existimo, si aliud post hoc aliquando inuaserit Doricum bellum,& contigerit esse λιμὸν *i. famem*,itidem ex rerum fide famẽ [a] cantaturos.Memorabant præterea qui norant oraculum Lacedæmoniorum, quum illis deus consulentibus an oporteret bellum mouere, respondit, penes omni conatu bellantes victoriam fore,se quoque ipsum auxilio futurum.[b] Itaque similia circa hoc quoque futura augurabantur.Morbus autem primo statim Peloponnésium ingressu cœpit:nec ipsam Peloponnesum inuasit, quod quidẽ dignũ relatu sit: sed Athenis quidẽ præcipuè grassabatur, secundo autẽ loco & in aliis oppidis,vt quodque frequẽtissimũ populo erat. Et hæc quidẽ,quæ circa morbũ extitere.Peloponnẽses verò vbi cãpestria populati sũt,in partẽ quæ maritima vocatur,processerũt, vsque ad mõtẽ Laurium, vbi sunt argentea metalla Atheniẽsibus,& eã primùm quæ Peloponnesũ spectat, deinde quæ ad Eubœã & Andrũ vergit,vastauerũt.Pericles autẽ tũc quoque dux in eadẽ perstabat sẽtẽtia,sicut superiore expeditione fecerat,ne Atheniẽses exirẽt.Qui,quũ hostes adhuc in cãpo agitarẽt, priusquã in maritimã orã venirẽt, cẽtũ naues ad inuadendã Peloponnesũ instruebat:atque *omnibus* præparatis, soluit, ducens in iis Atheniensium armatorum quatuor millia, trecentos equites in hippaginibus, quas tunc primùm ex vetustis nauigiis fecerãt:comitãtibus Chiis & Lesbiis cum nauibus quinquaginta.Dum solueret autem Pericles cum hoc exercitu, Peloponnẽses ad maritima Atticæ agentes reliquit. Vbi peruentum est in Epidaurum Peloponnesi *urbem*, magnam agri partem populati sunt,adortíque vrbem, in spem venerunt expugnandi:sed non successit. Recipientes se illinc,idem fecerunt in ora Trœzenide & Haliade & Hermionide. quæ loca in Peloponneso sũt ad mare omnia.Profecti illinc in Prasias, quod est in ora maritima Laconicum oppidum, vastato agro,ipsum ceperunt, diripuerúntque.His actis, domũ rediere,nec nacti sunt apud Atticam Peloponnẽses,iam domum reuersos. Quandiu autem Peloponnẽses in Attica erãt,& Atheniẽses cũ classe nauigabãt, tandiu morb9 Atheniẽses domi forísque vexabat.Ex quo ferebatur Peloponnẽses, metu morbi quẽ de transfugis discebant in ciuitate sæuire,& simul sepelire mortuos sẽtiebant,raptim ex finibus excessisse.Hac autem expeditione,Peloponnẽses,quum diutissimè mansissẽt, vniuersã regionem ferro populati sunt,quadraginta ferme diebus illic consumptis. Eadẽ æstate Agnon Niciæ &Cleopompus Cliniæ *filius*,in prætura collegæ Periclis, sumptas easdem quibus ille vsus fuerat copias,festinatò duxerunt aduersus eos qui sunt in Thracia Chalcidenses: Potidæámque adhuc obsessam quum peruenissent,machinas vrbi admouent,omníque ope illam expugnare conantur.[c] Sed neque conatus hic,neque apparatus alius processit,interueniẽte morbo, qui prorsus in Atheniensium exercitu grassabatur, ita vt eo prior exercitus,ob hunc qui cum Agnone superuenerat,læderetur,quũ hactenus prospera valetudine vsus esset. Nam Phormio cum illis mille sexcentis apud Chalcidenses amplius non erat. Itaque Agnon,quũ ex quatuor millibus militum mille quinquagita morbo amisisset,quadraginta circiter intra dies, Athenas renauigauit,relictis pristinis in Potidææ obsidione militibus.Post alteram verò Peloponnẽsiũ inuasionem, Athenienses, quum & ager ipsorum iterum ferro vastaretur,& morbo pariter ac bello premerentur, mutata voluntate Periclem insimulabant tanquam authorem ipsis belli gerendi, eíque calamitates ferebant acceptas. Igitur ad cedendũ Lacedæmoniis animo inclinabantur. Sed missi aliquot legati, re infecta redierunt. Tunc vndique consilii inopes in Periclẽ inuehebãtur. Ille,cernens eos præsẽtẽ statũ ægrè ferẽtes, omniáque agẽtes quæ ipse præuiderat, aduocata cócione,(adhuc enim prætor exercitus erat) exhortatus

a Id est, Eundem illũ versum cantaturos, nõ iam λοιμὸς pronuntiantes, sed λιμὸς.

b Quantum igitur ad oraculum attinet, ea quæ fiebant, respõdere illi coniiciebãt, vel cõuenire. Ad verbum, Similia esse.

c Sed neque expugnatio vrbis, neque etiã alia pro magnitudine apparatus succedebant. Superueniens enim ille morbus, *uid. pestis*, ibi sanè plurimũ Atheniẽses afflixit,profligans copias: adeo vt priores etiam eorum milites, *qui uid. ad obsidendam Potidæam missi antea fuerant*, *Callia duce*,morbo laborarit ex Agnonis copiis, quũ antea valuissent. Id est,Ex contagione copiarum Agnonis, morbum cõtraxerint.

est eos ad bene sperandum, reuocans iracundiam ad lenitatem, & metum ad fiduciam: atque procedens, hunc in modum loquutus est, NEC inexpectata mihi vestra in me indignatio fuit: (intelligo enim eius causas) & eam ob rem coegi cócilium, vt in memoriam redigam ac reprehendam, siquid vos haud rectè vel mihi succensetis, vel aduersis succumbitis. Ego enim existimo melius agi cum ciuibus priuatim, si tota ciuitas fortunata sit, quàm si per singulos ciues felix sit, publicè verò labefactetur. Nam quum euertitur patria, is cui priuatim bene est, nihil tamen minus & ipse euertitur: cui autem malè, is in illa prosperè agente multo magis incolumis est. Quum igitur ciuitas quidem singulorum res aduersas sustinere possit, singuli autem illius *res aduersas ferre* nequeant, quo pacto non conueniat vniuersos illi opitulari, neque (id quod nunc agitis) domesticis iacturis attonitos reipublicæ salutem pro derelicta[a] habere, incusantes me, qui bellandi consilium dedi, atque adeo vos ipsos qui id comprobastis? Et mihi tali viro irascimini, qui (vt reor) sum nulli secundus, vel in cognoscendo quæ opus facto sunt, vel in explicando, vel in amanda ciuitate, vel in vincenda pecunia. Nam qui nouit, neque id quod sentit explicat, perinde est acsi nesciret: qui verò vtrunque habet, nisi studiosus reipublicæ fuerit, is peræquè nihil ex vtilitate ciuitatis loquetur. Cui autem hoc etiam affuerit, si idem pecunia vincatur, pro hac vna habebit cuncta vænalia. Itaque si, mihi hæc omnia mediocriter præter cæteros adesse vos iudicátes, de bello gerédo [b]fidem habuistis, nunc haud probè eidé crimen imponitis. Etenim eos qui prospera fortuna vtútur, bellum præoptare quàm pacem, magna vecordia est: sin verò necesse sit, aut finitimis cedentes imperata facere, aut pro victoria, belli adire discrimen, profectò qui cedunt, vituperari digniores quàm ii qui resistunt. Et ego quidem, idem qui antea sum, nec à sententia discedo: vos autem vacillatis, quos constat integra re mihi acquieuisse, accepta calamitate pœnitere: & rationem meam vestra infirmitate metientes, non rectam iudicatis, quia sensum molestiarum vnusquisque hactenus habuit, communis autem vtilitas nondum patet. Magnáque mutatione facta, & hac ex leui momento, mens vestra languescit[c] ad ea perferenda quæ decreuistis. Rapiunt enim consilium repentina & inexpectata & lógè præter opinionem accidentia. Id quod nobis cum circa alia, tum vel maximè circa morbum istum vsu venit. Tamen quum ciuitatem magnam habeamus, & perinde egregiis institutis simus educati, decet ne maximis quidem nos incommodis velle succumbere, nec amplitudinem nostram labefactare. Nam æqui iuris esse homines césent, & accusare eum qui per ignauiam gloriæ quam obtinet desertor est, & odisse eum qui per confidentiam gloriam ad se non pertinétem affectat. Sepositóque priuatarum rerum dolore, debemus salutem publicam vindicare, huic belli labori, ne magnus sit, néve aliud contingat, resistentes. [d] Et satis quidem illa sint, in quibus aliâs sæpe demonstraui me non iure vobis in suspicionem venire. Aperiam autem & hoc, quod neque ipsi videmini vnquam cogitasse, quum vobis adsit, (de magnitudine loquor imperii) neque ego in pristinis orationibus vsurpaui: ne nunc quidem memoraturus (vtpote specie ipsa iactantiusculum) nisi vos præter rationem attonitos viderem. Ipsi enim existimatis in socios tantùm vos tenere imperium: ego verò pronuntio, ex duabus partibus, quæ in vsum patent, terra & mari, vos alterius in solidum[e] potentissimos esse, duntaxat quatenus obire cósuestis, &, si plus velitis *obire, potentissimos fore*. Neque est *ea potestate* rex quispiam, aut aliqua gens, quæ vos instructa quæ nunc adest classe nauigantes prohibere possit. [f]Qua ex potentia (vt apparet) ne iis quidem caremus quæ vos magnifacitis, ad domesticum & terræ vsum pertinentia. Itaque non est consentaneum iniquo vos ea ferre animo,[g] & non potius æquo atque sedato, existimantes ornamentú diuitiarum apud potétiam esse: & libertate per nos incolumi facilè hæc iri recuperatum: quæque si non seruamus, sed imminui libéti animo patimur, in neutro nó degenerare nos à patribus nostris iudicandos: qui hæc non ab aliis acceperunt, sed laboribus suis parta atque custodita nobis tradiderunt. Nam turpius est quàm conatu potiendi frustrari, spoliari potientem. Conuenítque aduersus hostem ire nos, non modò confidentes, sed etiá [h]fidentes. Siquidem confidentia ex improuisa quoque prosperitate in ignauum etiam aliqué cadit: [i]fiducia verò præbet ei qui se consilio credit, vt hosti præualeat. id quod vobis accidit. Et in pari conditione fortunæ, solertia ex altitudine mentis tutiorem reddit audaciam, minus fidei habens spei, cuius vis in lubrico est, quàm ex præsentibus copiis, consilio, cuius exploratior prouidentia est. Decet item vos publicæ ob

a Ita vertit quasi legeretur ἀφίεσθαι & ἔχοντας. Vide annot.

b Persuasi estis.

c Ad permanendum in suscepto consilio. Subigit enim animú repentinus & inexpectatus casus, & qui valde præter opinionem accidit. Vel, Deiicit animum. Q. d. Facit vt despódeatis animum.

d Diuersam à nostra interpunctionem sequitur: de qua vide annot.

e Κυριωτάτους. Q. d. maximè dominos.

f Nó itaque cú domorú & fundorú vsufructu (quib⁹ magnis rebus vos esse priuatos existimatis) istud imperium *maris* comparandum videtur.

g Legit ἢ οὐχ ἤπιον, pro ἢ οὐ κήπιον. Vide annot. de toto hoc loco.

h Despicientes *hostem*.

i Despicientia verò *innascitur* ei qui cum certo consilio credit se hostibus superioré esse. Id quod vobis suppetit. *Vel, Qui ex prouidentia credit. Q. d. Qui ita prouiderit suis rebus ut credat, &c.*

imperium dignitati, qua cuncti lætamini, consulere, nullum recusantes laborem, nisi & honores recusetis: neque existimare de libertate tantũ amittenda rẽ esse, sed de amittendo imperio periculũ quoque subeundũ, ob eas, quas in imperio cõtraxistis offensas. A quo discedere vos iam integrũ non est: [a]nequis hoc in præsẽtiarum veritus, existimet se nullo negotio liberaliter degere. Quippe imperiũ iam veluti tyrannidẽ administratis, quod sumere quidẽ, videtur esse iniuriũ, deponere autem, periculosum. Nam huiusmodi homines *qui bellum timent*, persuadendo aliis, protinus & ciuitatem perderent, [b]& si quibus ipsi præessent, eos liberos esse sinerent. Enimuero otiũ neque potest esse incolume, [c]nisi negotio modificatũ, neque in principe ciuitate conducit, sed in ea quæ bona fide tolerat seruitutẽ. Vos verò neque huiuscemodi ciuibus seducamini, neque mihi succẽseatis, cui de bello gerẽdo fuistis assensi. Quòd si hostilis aduentus ea fecit quæ facturũ esse credibile erat, vobis *sibi* obedire nolentibus, & si accessit præter expectationẽ hic morbus, (res sola omniũ spe nostra potẽtior, vnde scio me magna ex parte magis inuisum esse) profectò iniustẽ me perosi estis: nisi & quoties vobis prosperè præter opinionẽ euenit, eam mihi felicitatẽ referatis acceptã. Oportet enim quæ diuinitus, necessariò: quæ ab hostibus proficiscũtur, fortiter ferre. Quæ quum fuerint olim in more huius ciuitatis, cauete ne nunc dissoluatur in vobis: quũ præsertim sciatis eam apud omnes homines ideò maximũ habere nomen quòd non cedat aduersis, quódque plurimos labores ac plurima corpora in bello cõsumpserit, & summa ad hanc diẽ sit potita potẽtia. Cuius apud posteros in æternũ, [d]si quando nunc cedamus, (natura enim cõparatũ est vt omnia decrescant) memoria relinquetur, atque adeo Græcorũ: quòd Græci nos latissimũ tenuerimus imperiũ, & maxima tolerauerimus bella, tum aduersus vniuersos, tum aduersus singulos, ciuitatémque opulẽtissimã & frequentissimã habuerimus. Quanquam qui segnis est, ista haud dubiè vituperabit, sed rerũ gerendarũ studiosus æmulabitur: quòd si quis opes non adeptus sit, inuidebit. Cæterũ [e] odisse & mœstum esse, omnibus quidẽ in suo tẽpore contigit quicũque se dignos existimarunt vt aliis imperarent. Quisquis autẽ pro maximis rebus inuidiã suscipit, rectè is cõsulit. nam odiũ [f]nõ admodũ resistit, at splẽdor in præsens, & perpetua in posterũ gloria celebranda relinquitur. Quæ duo vos prospicientes, decus futurũ, & dedecus præsens, alacri iam animo decus capessite, ac dedecus deuitate, nullũ ad Lacedæmonios caduceatorem mittendo, neque significando vos præsentibus ærumnis opprimi. Nam ii qui inter calamitates & minimũ affliguntur animo, & re quãmaximè iis reluctantur, sunt omniũ & priuatim & publicè præstantissimi. Talibus Pericles dictis tentauit tum mitigare in se conceptã Atheniensium irã, tum animos à præsentibus malis abducere. Cui publicè quidẽ acquieuerunt, nullísque amplius ad Lacedæmonios missis legatis, impẽsius incubuere in bellum: priuatim tamẽ calamitates ægrè ferebant: plebs, quia quas tenues habebat facultates, exhauriebantur: proceres, quòd eximia in agris prædia villásque sũptuosè magnificéque ædificatas amiserant, pro pace [g]maximum omnes bellũ habentes. Nec prius indignationem quã gerebant, posuere, quàm eum pecunia mulctarunt, rursúsque non multo post (id quod facere vulgus amat) ducẽ delegerũt, omniũ ei rerũ permisso arbitrio: [h]quẽ, etsi suã quisque vicẽ dolẽtes, ob iacturã rei familiaris abiectiori iã animo erãt, tamẽ iis quæ ad rẽpublicã spectabãt lõgè omniũ præstantissimũ iudicabãt. Quãdiu enim reipublicæ præfuit in pace, moderatè eã administrauit, integrè tutat' est, amplissimã reddidit: illatóque postea bello, *ciuitatis* vires (vt liquet) præuidit. Cuius post obitũ prouidẽtia in bellũ (duos enim ab eo moto annos & dimidiatũ vixit) vel magis cognita est. Nã is dicebat ita demũ victores euasuros si bello abstinerẽt, rẽ nauticã curãtes, neq; imperiũ acquirerẽt in bello, neq; ciuitatẽ in periculũ vocarẽt. Illi verò hæc omnia è cõtrario egerũt, & cætera quæ extra bellũ esse videbãtur, ex sua quisque ambitione atque priuato quæstu, in suã sociorúmq; perniciẽ administrauerũt: quæ si prosperè cessissent, fructuosa priuatis hominib' & honorifica potius fuissẽt: [i]quũ verò improsperè cesserint, perniciosa in bellũ reipublicæ extiterũt. Cui' rei causa fuit quòd quũ ille polleret dignitate atque cõsilio, & pecunia proculdubio incorruptus esset, liberè multitudinẽ cõtinebat, nec magis illi se comitẽ quàm ducẽ præbebat. Nec enim adeptus per illicita potẽtiã, aliquid ad voluptatẽ loquebatur, [k]sed vnde moueret indignationẽ, cum authoritate cõtradicebat. Quoties itaque intelligebat eos quippiam intempestiuè ferocitérque conãtes, orationis acrimonia deterrebat: quoties ab re formidãtes, rursus ad fiduciam erigebat. Denique verbo quidem, popularis status,

a Siquis & hoc in præsentia veritus, otio & ignauiæ indulget, sese in ea re fortem præstãs. *Potest etiam* τόδε pro κατὰ τόδε *accipi.*
b Vide annot.
c Nisi cum negotio coniunctum.
d Etiamsi aliquando tãdem succumbamus. Vel, aliquantum succumbamus.
e Inuisos, *vel odiosos*, & graues in præsentia esse.
f Non diu durat.
g Legit τὸν δὲ μέγιστον πόλεμον.
h Quum eorũ quidẽ dolor, quẽ ob sua quisque damna priuatim conceperat, remissior factus esset: ad ea autẽ quorum vniuersa ciuitas indigebat, permagni æstimandũ esse *eum* arbitrarentur.
i Sin infeliciter cederent, ciuitati ad hoc bellũ perniciosa erãt.
k Sed is erat qui ob dignitatem iracundè aliqua in re contradicere posset.

69

re autē ipsā, penes primariū virum principatus erat. Nam qui successerūt, quū potius inter se pares forent, primum quisque locum affectantes, [a] ad demulcendū voluptatibus populū se cōuerterūt, negotiis relaxatis. Vnde cum alia multa (vt in magna ciuitate) tum verò illud peccarūt quòd in Siciliā nauigauerunt, [b] magnum imprudentiæ flagitium, non tam propter eos aduersus quos ierunt quàm propter eos qui miserunt, non prospicientes iis quos mittebant. Nam dum domi inuicē perturbantur, mutuísque criminibus de principatu contendunt, statum postea exercitus conquassarunt. Re autē apud Siciliam infeliciter gesta, alióque apparatu amisso, cū classis maiore parte, & intra vrbē iam seditione laborantes, tamen tres annos restiterunt & prioribus hostibus, & Siculis ad hos adiunctis; plerísque etiam sociorum qui defecerant: mox etiam Cyro, quum esset in partibus, pecunia ad classem Peloponnensibus data. Neque prius succubuerunt quàm ipsi priuatis inter se discordiis collisi defecerunt. [c] Adeo suppeditabant Pericli quæ ipse præuiderat, & quidem facile sanè ad resistendum in eo bello Peloponnensibus. Lacedæmonii autem sociique, eadem æstate, centum cum nauibus ac militibus mille, Cnemo Spartiata nauarcho, profecti sunt in Zacynthum insulam, quæ eregione Elidis iacet, Achæorū qui sunt ex Peloponneso coloniam, Atheniensibus belli sociam. Egressique in terram, multa hostiliter egerunt: & quū illos ad deditionem non possent compellere, domum se receperunt. Eadem iam extrema æstate, Aristæus Corinthius, Lacedæmoniorúmque legati, Aneristus, Nicolaus, Pratodemus, ac Timagoras Tegeates, & suo nomine Polis Argiuus, iter habētes ad regem in Asiam, si qua ratione persuaderent illi vt pecuniam daret, bellique societatem iniret, adierunt prius in Thracia Sitalcem Teris *filium*, volentes, si possent, eum inducere ad commutandam cū ipsis quam haberet cum Atheniensibus societatem, simúlque cum copiis eundum Potidæam, quam exercitus Atheniensium obsideret. Dúmque per regnum Sitalcæ iter ingressi, essent transituri Hellespontum ad Pharnacem Pharnabazi *filium* (à quo erant ad regem deducendi) fortè legati Athenienses quum apud Sitalcem essent, Learchus Callimachi, & Ameniades Philemonis *filius*, suaserunt Sadoco Sitalcæ *filio*, qui factus erat Atheniensis, vt ipsis illos interciperet: [d] ne ciuitatem eius, per quam ad regem pergebant, aliqua ex parte læderent. Is autem persuasus, missis aliquot cum Learcho & Ameniade, eos iam Thraciam emensos, antequam nauem conscenderent, Hellespontum transituri, comprehendit, iussitque his dari. Eos traditos iidem Athenas portauerunt. Vbi eò peruentum est, veriti Athenienses nequid Aristæus rursus adhuc in ipsos grassaretur, si euasisset, quem antea omnium quæ apud Potidæam & Thraciam acciderāt, authorem fuisse constabat, cunctos eodem die indemnatos, & quædam dicere volentes, interemerunt, atque in fossas deiecerunt: arbitrati se iustè suis sociorúmque negotiatoribus parentare, quos circa Peloponnesum onerariis nauibus cursum tenentes nacti Lacedæmonii trucidarant, in fossásque abiecerant, ipsi priores iniuriam inferentes. Quippe initio belli quoscunque mari cepissent, omnes velut hostes vita priuabant, siue Atheniensium partes sequutos, siue neutrorum. Circa extremum eiusdem æstatis, Ambraciotæ, ascitis in societatem multis barbarorum, expeditionem sumpserunt aduersus Argos Amphilochicū, cæterámque Amphilochiā, exorta hinc primùm simultate: Amphilochus Amphiarai *filius* post bellum Troianum quum domum repeteret, [e] exosus Argi domicilium, condidit in sinu Ambracico vrbem, quam nomine patriæ suæ appellauit Argos, *cognomine Amphilochicum*, [f] cum cætera Amphilochia, quæque fuit in omni Ambracia maxima, potentissimos habens populares. Ii multis postea ætatibus agitati cladibus, Ambraciotas sibi finitimos in consortium accersierunt, linguámque tunc primùm ex Ambraciotis vnà habitantibus, Græcam effecerunt. nā cæteri Amphilochi barbari sunt. Progressu itaque temporis, Ambraciotæ vrbe, Argiuis expulsis, ipsi potiuntur. Qua de re Amphilochi sese Acarnanibus dedunt, & vtrique in auxilium vocant Athenienses. Ab iis Phormio dux cum triginta nauibus ad eos missus, vbi peruenit, vi Argos capiunt, Ambraciotas diripiunt, communiter ipsi vrbem incolunt. Atque his gestis primùm inter Athenienses inita est Acarnanésque societas, & Ambraciotis orta aduersus Argiuos propter suorum captiuitatem simultas: postea verò belli tempore coacta manu & ipsorum & Chaonum, & aliorum quorundam ex finitimis barbarorum, Argos se contulerunt: & regione occupata, quum vrbem aggressi expugnare nequissent, domum in sua quique loca redierunt. Hactenus quæ æstate gesta

a Libidini populi rerum summā permittere cœperunt. Vide annot.

b Quod non tantopere erat iudicii peccatum eorum ad quos proficiscebantur, *uid. Leontinorū*, quàm quòd ii qui miserant, quid è re esset *illuc* profectis, non intelligentes, per suas de principatu populi factiones, omnia militiæ segniora reddiderunt, demum etiā domi inter se tumultuati sunt. Re autem apud Sic. &c. *Q. d. Quæ in re non tantopere iudiciū defuit iis ad quos prof. Vel, Quod non tam eorum culpa contigit qui, &c. utpote quibus iudicium defuerat.*

c Tantum *prudētiæ uel iudicii* Pericli tū superfuit in iis reb[9] ex quib[9] ciuitatē ipsis Peloponnesiis facilè bello superiorem fore præuiderat. Vel, Tantum *indiciorum, uel argumentorum* superfuit Pericli, ex quibus, &c.

d Et quantum in ipso situm esset, suæ ciuitati nocere illos non sineret.

e Quum ei non placeret habitatio apud Argos. Vel, Status rerum qui erat apud Argos.

f Erátq; vrbs hæc totius Amphilochiæ maxima.

sunt. Ineunte autem hyeme Athenienses viginti quidem circa Peloponesum naues dimisere, Phormione duce: (qui profectus ex Naupacto, obseruabat nequa nauis Corinthum sinúmque Crisæum aut intraret, aut exiret) alias autem sex in Cariam Lyciámque, duce Melesandro, illinc pecuniam exacturas: & oneraria nauigia ex Phaside & Phœnice atque ex illa continente proficiscētia, prohibituras à latronibus ex Peloponneso infestari. Egressus in Lyciam Melesander, eductis in aciem Atheniensium socialiúmque nauium copiis, superatus occisúsque est, amissa suorum parte. Eadem hyeme Potidæatæ, quum iam obsidentibus impares essent, & Pelopónensium expeditiones in Atticam, nihilo magis summouisset ab obsidione Athenienses, re frumentaria deficiente, adeo vt iam, præter alia quæ acciderant penuria cibi, quidam mutuò se depasti essent: ita demū in colloquium de deditione venerunt cum Atheniensium ducibus, quibus ea cura mandata erat, Xenophōte Euripidis, Hestiodoro Aristoclidæ, & Phanomacho Callimachi *filio*. Qui ideo conditionē acceperunt quòd videbant exercitus ærumnam in loco hyberno, & patriam duo millia talentorū in obsidione consumpsisse. Conuenit itaque inter eos vt exirēt ipsi, liberiq; & vxores, & auxiliares cū singulis vestimētis, fœminæ cū binis, cúmque certa singuli ad viaticū pecunia. Et hi quidē, interposita fide, in regionem Chalcidis abierūt, quò quisque potuit. Athenienses verò duces suos, quòd iniussu ipsorū cōuenissent, incusauerūt, existimantes hos, si voluissent, vrbē expugnaturos fuisse. Eā postea, colonis ex suo corpore illuc missis, habitauerunt. Atque hæc per hyemē gesta sūt: secūdúsque belli annus finitus, quod Thucydides cōscripsit. Ineūte æstate Pelopónenses sociique nō in Atticā, sed aduersus Platæā cū exercitu venerūt, duce Archidamo Zeuxidami filio, Lacedæmoniorū rege, quē castra iā metatū ac regionē vastaturum, missa protinus Platæensium legatio adiit, itáque inquit, 71

ARCHIDAME, ac Lacedæmonii, neque iustè, neque è dignitate vestra patrūque vestrorum facitis quòd agrum Platæensem hostiliter insidetis. Nam Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti *filius*, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis Græcis qui pugnæ apud nos commissæ vltro subiere discrimen, victimis in foro Platæensi immolatis Ioui liberatori, cōuocatísque omnibus sociis, reddidit Platæensibus & agrum & vrbem, vbi suis legibus viuerent, nequis iniustè, néve dominandi causa illis arma inferret: alioqui eos qui aderāt socios, pro viribus auxilio futuros. Hæc patres vestri virtutis ergò & strenuitatis in illis periculis præstitæ, dederunt nobis. At vos è contrario agitis, qui cum Thebanis inimicissimis nostris, ad redigendos nos in seruitutem venistis. Itaque & eos qui iuriiurando tunc affuerunt, & vestros patrios & nostros indigenas deos testati, dicimus vobis ne agrum Platæensem lædatis, néve iusiurandum violetis, sed nostro nos iure viuere sinatis, quemadmodum Pausanias statuit. Hæc tantùm loquutis Platæēsibus, excepit Archidamus, RECTE (inquiens) dicitis, viri Platæenses, si verbis facta respōdeant. Quemadmodū enim Pausanias vobis præstitit vt ipsi vestro iure viuatis, præstate vos quoque pro vestra virili, liberos alios, quicunque & periculorum & iurisiurandi vobis ea tempestate participes, nunc Atheniēsibus seruiunt, quorúmque in libertatem asserendorum gratia, tantus apparatus fit, tantúmque bellum. [a] Cuius liberationis vt maximè adiutores fueritis, ita maximè iusiurandum seruaueritis: sin minus, eadem quæ iam antea, hortamur, Otium agite, colentes quæ vestra ipsorum sunt, nec sitis in partibus apud alterutros, & tamen vtrosque pro amicis recipite. hæc sat vobis erunt. Non plura Archidamus. Quæ quum audissent legati Platæenses, ingressique vrbem, ad multitudinem retulissent, Archidamo responderunt, impossibilia sibi factu esse quæ suaderentur, sine Atheniensibus, apud quos liberi ipsorum atque vxores essent. Timere quoque se toti ciuitati, ne scilicet aut illis digressis Athenienses venirent ista non permissuri, aut Thebani, vtpote iureiurando comprehensi, [b] dum vtraque pars recipitur, rursus vrbem occupare conarentur. Ille, bene eos iubens sperare, respōdit, VOS verò vrbem ac domos nobis Lacedæmoniis tradite, fines agri demonstrate, arbores & quicquid aliud potest sub numerum cadere, numerate: ipsi, quocunque libuerit, abscedite, quousque fuerit bellum: vbi desierit, reddituri sumus vobis quæcunque acceperimus, habentes ea interim in deposito, colentésque ac fructum reddentes qui vobis ad vsum suppetat vitæ. Eo audito, legati ingressi iterū in ciuitatē, habito cū multitudine cōsilio, dixerūt, ea quæ [c] suaderētur velle se prius cōmunicare cū Atheniēsibus, accepturósque cōditionē si illis persuaderent. Interea loci iusserūt sibi fidē dari, in ipsorum regione 72

a Cuius liberationis quum maximè participes fueritis, ipsi quoque iusiurandum seruate: sin minus (quæ etiam iam antea à vobis petiimus) quiescite, possidentes res vestras: ac neutrorū partes sequimini. Recipite autem vtrosque, amicos, sed belli gratia neutros. Atque hæc nostra est sententia. Non plura Arch.

b Vel, Proptereaquod cautum esset de vtrisque recipiendis.

c Postularet.

nihil eos hostiliter acturos. Atque ita interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, à regionis vastatione temperarunt. Aditis Atheniensibus legati Platæenses, agitatóque cum eis consilio, reuersi, hæc ciuitati renunciant,

» NEQVE in superiori tépore, viri Platæenses, ex quo societaté iniuimus, inquiunt » Athenienses se permisisse nobis iniuriam fieri, neque nunc esse neglecturos, sed pro » viribus adiuturos: [a]admonéntque vos iurisiurandi, quo vestri se patres obstrinxere, » nihil noui se circa societatem acturos. Hæc quum legati renunciassent, Platæenses decreuerunt [b]non prodere Athenienses, sed resistere, &, si oporteret vel ante ipsorum oculos vastari agros, & quicquid aliud contingere posset, pati: neminémque emittere, sed de muro respódere, impossibilia sibi esse quæ Lacedæmonii postularét. Qui quum respondissent, tunc verò Archidamus rex stetit, contestans deos atque » heroes indigenas, his verbis, DII quicunque terram Platæensem tenetis, & he» roes, conscii estote, quum iusiurandum prius ab istis violatum sit, non incipere à » nobis iniuriã, quòd in hãc terrã venerimus, in qua patres nostri votis apud vos nun» cupatis Medos superauerũt, quámque vos propitii adiutricé Græcis in prælio præ» stitistis, neque nunc nos, siquid faciemus, iniustos fore. [c]quoniã adhortati eos mul» tis iustísque rationibus, nihil proficimus. Itaque concedite vt & ii qui ceperunt iniu» riam facere, pœnas dent: & qui meritò punire parant, pœnas sumant. His deos precatus, [d]militi bellum permittit. Et primùm vrbem, nequis eam ingrederetur, ex populatis arboribus, cancellato vallo circundat. Deinde aggerem ante vrbem iaciunt, sperantes propediem se expugnaturos, tanta manu in opere occupata. Itaque cæsam è Cithærone materiam vtrinque muris opponentes, supra vrbis ædificia extruũt, in modum canistrorum intextam, [e]ne copiosius agger difflueret. In quem etiam congerunt ac superiaciunt ligna, lapides, humum, & siquid aliud ad excitandam magnitudinem facit. Quo in opere dies noctibus nulla intermissione iunctos septuaginta consumpserunt, vicibus quiescentes. Nam dum alteri congerebant, alteri somnum cibúmque capiebant, præpositis operi Lacedæmoniis, qui peregrinis singularum ciuitatum militibus duces erant, atque vrgentibus. Hunc aggerem Platæenses extolli cernentes, murum ligneum & ipsi componunt: quem vbi statuerunt qua parte muri hostis aggerem excitabat, ædificant laterculis vicinarum domorum quas diruebant, lignis eos internectentibus, ne succrescens ædificium minus se sustineret: prætexentibúsque ad tutelam id coriis ac [f]palliis, ne & ipsi in opere & ligna missilibus igniferis ferirétur. Atque ita murus in multum altitudinis processit: nihil tamen minus agger ex aduerso surgebat. At Platæenses tale quiddam commenti sunt, Interciso muro, quâ vineæ aggeris admotæ erãt, illarum humum [g]egerebant. Ea re Peloponnenses comperta, subactum cœnum canistris arundinaceis eò vbi subtracta humus erat, iniecerunt, ne diffluens sicut humus, [h]efferretur. A quo exclusi Platæenses, id quidem distulerunt, sed sub terra actis ab vrbe ad aggerem cuniculis per certa vestigia, rursus humum ad se subducebant: diúque eos qui erant foris latuerunt, ita vt illis etiam atque etiam aggerentibus, minus tamen moles cresceret, subducto deorsum aggere, & assiduè in locum vacuefactum decidente. Cæterùm veriti ne pauci permultis essent impares, hoc quoque excogitauerunt, Omissa magni ædificii contra vineas substructione, ab vtroque eius latere, quâ muro humiliori committebatur, intra vrbem lunari specie murum ducunt, vt si magnus caperetur, hic hostes intercluderet, cogerétque iterum agere vineas, & procedendo duplicem laborem subire, magis etiam in ancipiti futuros.

73 [i]Promouerant autem vrbi machinas ab aggere Peloponnenses, vnam iuxta vineas contra substructionem oppidanorum. qua substructione vehementer quassata, animos illorum perterrefecerant, alias alibi contra murum: quas oppidani tum circundatis laqueis refringebant, tum hac ratione, Trabes ingentes, quas ferreis longísque catenis vtrinque à capitibus suspenderant, transuersas à binis antennis supra murum inclinatis porrectísque, contraxerant: & quoties datura ictum machina erat, prominentem eius partem laxatis catenis, atque è manu remissis, præcipiti incussione decurtabant. Post hæc Peloponnenses, quum & nihil proficerent machinæ, & aduersus vineas antemurale excitatũ esset, existimantes arduũ esse inter tot impediméta capere vrbem, ad circundandã muro eam se accingunt: prius tamen igni tentádũ rati si possent ingruente vento incédere, quũ spatiosa non esset. Omnia enim secum versabãt, siqua ratione ré sine sumptu & sine obsidione cóficerét. Allatos itaque materiæ fasces ab aggere, in id fossatũ quod ad murũ prius interiacebat,

a Vósque obtestãtur, *uel hortantur*, per iusiurandum quod patres vestri iurarũt, nequid innouetis circa societatem.

b Vel, Non deserere Ath. sed pati & agrũ vastari ante suos oculos, si necesse esset, & q. al. cõt. pos. perferre.

c Quũ enim eos multis cõditionibus prouocauerimus, & iis quidem honestis, nihil æqui bonique impetramus.

d Copias ad bellum parabat.

e Ne latius agger dilaberetur.

f Pellibus.

g Legit ἐξεφόρουν pro ἐσεφόρουν.

h Exhauriretur. Vel, Dilaberetur.

i Dum auté aggerem iacerent Lacedæmonii, vnà etiam machinas vrbi admouerant: vnam quidé, quæ, per aggerem admota, ingentis illius muri magnam parté cõquassauit, & Platæenses perterrefecit: alias autem alia parte muri.

coniiciunt. Quo protinus (vtpote à tanta hominum manu) impleto, processerunt, quantum plurimum alterius vrbis occupare è loco superiore potuerunt, iniectóque igni cum sulphure ac pice, materiam incenderunt. Vnde tantum flammæ excitatũ est quantum nemo vnquam ad tempus illud inspexit, *duntaxat* manu & industria factum. Nam aliquando ventis collisa inter se sylua in montibus, sua spõte ignem & flammam ex eo edidit. Hoc autem incendium cum ingens extitit, tum verò parum abfuit quin oppidanos, qui alia mala effugerant, absumeret, exiguo vrbis tractu relicto, quò non pertingeret. Quòd si ventus (vt hostes sperauerant) commodus affuisset, actum de illis erat. Nunc illud etiam fertur contigisse, magnam vim aquæ de cælo cum tonitruis effusam, incendiũ extinxisse, atque ita periculum summouisse. Hoc quoque frustrati Peloponnenses, retenta quadam exercitus parte, cætera remissa, vrbem muro circundant, certo assignato singulis ciuitatibus loco, ducta interius exteriúsque fossa, ex qua lateres effecerunt. Eo perfecto, sub exortum Arcturi, relicto ad tutelam dimidii muri præsidio, (nam alterum dimidium Bœotii custodiebant) cum exercitu redierunt, ad suas quique vrbes digressi. At Platæẽses quum liberos & vxores cum senioribus, atque hominũ nullius vsus multitudinẽ iam antè exportassent Athenas, ipsi reliqui qui obsidionem sustentabant, quadringenti numero erant, & Atheniensium octoginta, cum centum ac decem fœminis quæ panem facerent. Tot omnino fuerunt cuncti qui ad tolerandam obsidionem sunt constituti, nemine alio intra muros nec seruo nec libero relicto. [a]Huiuscemodi fuit Platæensium aduersus oppugnantes præparatio. Eadem æstate, obsidionis principio, Athenienses cum duobus millibus sui corporis armatorum, ducẽtísque equitibus, duce Xenophonte Euripidis *filio*, cum aliis duobus ducibus, arma intulerũt in Thracia Chalcidensibus & Bottiæis, frumẽto maturo. Et quum Spartolo quæ est in Bottiæa, copias admouissent, frumentum corruperunt. Videbatur autem ea ciuitas ad Athenienses defectura, quorundam qui intus erant, opera: sed, vocatu eorum qui hæc nolebant, ex Olyntho armatæ copiæ præsidio venerunt. Cum quibus Spartolo progressis, Athenienses ante ipsam vrbem conseruerunt pugnam, Chalcidensiúmque peditatum cum nonnullis auxiliaribus superarũt, ad vrbémque compulerunt: sed peditatus ac leuis armatura Atheniensium à Chalcidensibus equitibus ac leuiter armatis superata est, habentibus aliquot scutatos è regione Cruside nominata. Gesto modò prælio superueniunt alii ex Olyntho scutati auxilio futuri. Quos vt viderunt ex Spartolo leuiter armati, addito animo tum accessione sociorũ, tum quòd antea non inferiores fuissent, iterum cum Chalcidensium equitatu ac subsidiariis Athenienses inuadunt. Illi verò sese ad duas cohortes recipiunt, quas cum impedimentis reliquerant. Qui quoties infestis armis se inferebant, toties ab hoste fuga fiebat: quum rursus se referebant, infestabantur: missiliáque ingerebantur adequitantibus Chalcidensibus equitibus, & quà videbatur adorientibus. Denique nõ mediocriter iã perculsos, in fugã vertunt, longóque tractu persequũtur. Atheniẽses Potidæã fuga perlati, receptis postea ex fœdere interfectis, Athenas cum reliquiis exercitus reuerterunt. Ex quo desiderati sunt quadringenti ac triginta, cum omnibus ducibus. Chalcidẽses ac Bottiæi, vbi trophæũ statuerũt, mortuósque suos legerunt, in suas quique vrbes discessere. Eadem æstate, non multo post hæc, Ambraciotæ Chaonẽsque, auidi omnẽ Acarnaniã vexandi, & ab Atheniensibus alienãdi, Lacedæmoniis suadent classem ex socialibus vrbibus parare, & armatos mille in Acarnaniã mittere: quòd dicerent, si secũ illi cum nauibus simul ac peditatu irent, [b]quandoquidẽ Acarnanes mari nequeãt mutuo sibi esse auxilio, facilè in potestatẽ redacta Acarnania, Zacyntho & Cephallenia esse potituros, nec Atheniẽses itidẽ vt antea, Pelopõnesum peruagaturos: spẽ quoque Naupacti capiẽdæ fore. His persuasi Lacedæmonii Cnemũ adhuc nauarchũ, & milites cum aliquot nauibus e uestigio mittũt, iussum instructa quãprimũ classe nauigare in Leucada. Studebãt autẽ præcipuẽ Corinthii Ambraciotis, vtpote suis colonis. Et classis quidẽ Corinthiorũ Sicyoniorúmque & vicinorum oppidorum instruebatur. nam Leucadiorum, Anactoriorũ, Ambraciotarũ, iã *classis* antea profecta, apud Leucada præstolabatur. Cnemus & mille cum eo milites vbi transfretarũt, ignaro Phormione (qui decẽ circa Naupactũ præsidiariis Atheniensiũ nauibus præerat) in terra confestim copias educit in aciẽ: eique præstò fuerunt ex Græcis, Ambraciotæ, Leucadii, Anactorii, præter eos mille Peloponnenses quos ipse adduxerat: ex barbaris autem, [c] Chaones (qui non sub regibus, sed sub annuis ex principali genere magistratibus viuunt) mille

a Ad verbum, Huiusmodi Platæensiũ obsidio structa fuit.

Acarnaniá.

b Quum non possent coactis copiis opẽ ferre Acarnanes ii qui maritimi erant.

c Chaones rege carẽtes, quos ductabãt annuo magistratu Photius & Nicanor, ex principe familia. Vel, Quorum duces erant, præfecturam annuam habentes.

74

Photio & Nicanore ducibus:adiunctis Thesprotis,& ipsis sine rege agentibus.Molossorum & Antitanum dux erat Sabylinthus, Tharypis regis adhuc pupilli tutelã gerẽs:Parauæorum,Orœdus rex,adiuncto commilitio mille Orestarum,Antiochi regis eorum permissu.Misit & Perdiccas clam Atheniẽsibus mille Macedones,qui postea superuenerunt.Hoc exercitu Cnemus, nolens è Corintho opperiri classem, profectus est,pérque Argiuum agrum iter facientes,quum Limnæam vicum muris carentem diripuissent, Stratum peruenerũt,maximã Acarnaniæ vrbem, rati,si hanc primã cepissent,cæteras haud ægrè in deditionem venturas. Acarnanes,vbi cognouerunt terra multã manũ aduenisse,& mari hostes cum classe affuturos,nõ miserunt mutuò auxilia,(sua enim quique custodiebãt) sed Phormionem accersierũt, iubentes venire suppetias.Ille respondet id fieri nõ posse,vt quũ classis è Corintho solutura sit,Naupactũ sine præsidio relinquat. Pelopõnenses in tres dispertiti acies, ad vrbem Stratiorũ iter intendunt,eo cõsilio vt castris cominus positis,nisi verbis induxerint oppidanos,re oppidũ tentent. Et mediũ quidem locum in pergendo tenebãt Chaones & barbari alii,dexterã verò Leucadii Anactoriíque, & qui cum eis erant:sinistrã autem Cnemus cum Pelopõnensibus & Ambraciotis,magno inuicẽ interuallo,adeo vt aliquando à mutuo prospectu abessent. Et Græci seruatis ordi-

75 nibus,exploratísque itineribus pergebant,dum idoneo in loco castra communirẽt. Chaones autem,suis viribus freti, vt qui omniũ illius continentis bellacissimi haberentur,nõ sustinuerũt castris deligere locum,sed robore ipso feroces,additis aliis mutuo auxilio barbaris,vrbem se[a] ipso clamore expugnaturos sperabãt, [b]suúmque id opus fore. Quos propius accedere Stratii animaduertentes , arbitrati, si ab aliis seiunctos superassent, fore vt nequaquã postea Græci similiter accederẽt, circa vrbẽ insidias collocant , illósque,quum propius accessissent, ex vrbe pariter & ex insidiis prosilientes circũueniunt,timore perculsos:multísque Chaonum trucidatis,quum alii barbari hos cedentes viderunt, ne ipsi quidem iam sustinuere,sed in fugam se coniecere,neutro Græcorum agminum sentiente hanc pugnam,(ita multum illi præcesserant) sed opinante deligendis castris occupatos.Quos,postquam effusa fuga ferebantur,ad se receperunt,contractísque agminibus,ibidem per diem quieuerunt:Stratiis non venientibus cum ipsis ad manum, quòd videlicet alii Acarnanes auxilia non ferebant,sed eminus fundis cum periculo lacessebant : quo genere Acarnanes excellere existimantur.Non enim eis loco moueri sine armis fas erat.Vbi nox aduenit, Cnemus cum exercitu regressus trepidè ad amnem Anapum,octoginta stadiis Strato distãtem,postero die cæsos recepit ex fœdere: & quum Œniades interuenissent pro amicitia,ad eos concessit,priusquam vndique auxilia coirent:atque illinc omnes domum discesserunt. Stratii trophæum statuerunt prælii cum barbaris gesti. Classis autem quam ex Corintho & ab aliis sociis ex sinu Crisæo ad Cnemum profectam oportuit, ne mari superiores Acarnanes opem ferrẽt, non venit,sed coacta est per ipsos dies prælii ad Stratum commissi , pugnare cum nauibus viginti,quibus Phormio ad tutelã Naupacti præerat. Nam eas Phormio, extra sinum quum tenderent,obseruabat,consilio in aperto mari inuadendi.Corinthii verò sociíque non tanquam ad nauale prælium,sed ad terrestre militariter instructi,in Acarnaniam nauigabant, nihil minus opinantes quàm contra suas septem & quadraginta,Athenienses cum viginti nauibus ausuros cõserere pugnam. [c]Eos postquam viderunt eregione venientes iuxta ipsorum terram, sumptis ex Patris Achaiæ iis qui in oppositam continentem ad Acarnaniam transibant,nouerũt Athenienses esse ex Chalcide Eueno fluuio infestis proris euntes: & licet noctu progressi,non tamen latuere hostem. Ita necesse fuit in medio freto prælium facere. [d]Duces,iidem qui in singulis ciuitatibus cõstituti fuerant.Corinthiorũ autem,Machon,& Isocrates,& Agatharchidas. Et Pelopõnenses quidem in orbem naues disposuere quàm latissimum poterãt,exitum hostium intercludẽtes,proris extrà, puppibus intrò versis,minoribus nauigiis in medium receptis:simúlque quinque nauibus omnium velocissimis,vt exiguo ex interuallo,siquã hostis incurreret,prosilientes adessent. Athenienses verò suas in seriem singulas circumagebant, speciem præbẽtes iamiam inuadendi,ac penè radentes cursu, quos circuibant, in angustũ redigebant:vetiti à Phormione prius inuadere quàm ipse signum dedisset. Quippe qui speraret fore vt ordo ille non perstaret, sicut in pugna peditum , vtque naues se inuicem[e]compingerent,ac nauigia turbamentum præberent: adhæc flaturum è sinu ventũ,sub exortũ auroræ fieri consuetũ.Quem ille obnauigãdo præstolabatur,

a Primo statim clamore.

b Id est, Hãncque expugnationem adscriptum sibi iri.

Acarnanes funditores.

c Veruntamen vbi eregione præteruehi eos viderunt , dum oram legunt , & dum è Patris Achaiæ *oppido* in oppositam continentem transmittunt, viderunt Athenienses à Chalcide & Eueno fluuio in se tẽdere.(quippe qui non ignaris illis noctu clam appulissent)ita demum in medio freto pugnam naualem committere coguntur.

d Duces verò , erant quidem & oppidatim omnium,qui sese *ad pugnã* parabãt:Corin &c.

e Colliderent.Sic paulo pòst.

existimans tunc nec illos aliquo momento futuros stabiles,& se suo arbitratu aggredi posse,ob maiorem nauium suarum velocitatem,idque vento spirante præcipué. Qui vbi flare cœpit,& iam in arctum naues redactæ, tum vẽto læuia nauigia propellente,tum mediis cum exterioribus se compingentibus,vtræque alteras turbare,mox alia in aliam incidere, viri contis inuicem alienam nauem à sua repellere,vociferaríque. Et dum se ab aliis tutãtur, mutuóque conuiciantur,nec ea quæ præcipiebantur, neque hortatores exaudire:& quia remos in vndoso mari attollere nõpoterãt,(quippe homines imperiti)præbuere naues minus gubernatoribus obsequẽtes. Ibi Phormio tali in tẽpore suis signũ dat. Illi inuecti,primùm vnam ex prætoriis nauibus deprimunt, deinde cæteras quascunque adoriuntur, corrumpunt,adeo tumultuosè agẽtes vt neminem hostium animum recipere permitterent. Fugientes itaque Patras versus & Dymen Achaiæ persequuti, duodecim naues ceperunt,ac plurimis eorum hominibus occisis, in Molycricum nauigarũt: positóque in promontorio trophæo,& naui Neptuno cõsecrata,in Naupactum reuerterunt. Peloponnenses quoque confestim cum reliquis nauibus ex Dyme & Patris ad Cyllenen, quod est Eleorum nauale, abiere. Quò etiam Cnemus è Leucade & naues, quas cum his mixtas oportuit,post prælium ad Stratum gestum,venerũt. Huc præterea mittunt Lacedæmonii Cnemo Timocratem, Brasidam, & Lycophronem, quorum consilio ille in re nautica vteretur, iubentes aliud præliũ nauale commodius instrui,nec à paucis nauibus mare prohiberi. Videbatur enim, cum propter alia, tum verò, quòd tunc primùm prælium nauale tentauerant, illud sanè præter rationem fuisse cõmissum,nec tantopere classem suam imparem,sed ignauiam quandam potius extitisse:non reputantes quantum distaret ab ipsorum rei nauticæ tyrocinio,iam veterana Atheniensium exercitatio. Itaque cum indignatione istos miserunt. Qui quum ad Cnemũ peruenerunt,edicunt certas ciuitatibus naues,quæ iam aderant reficiunt, ex vtilitate pugnæ naualis. Phormio & ipse Athenas,cum nuntio victoriæ,mittit qui de hostium apparatu edoceat: iubet naues & quamplurimas & quammaturrimè sibi mitti, propediem prælium expectari. Athenienses ei viginti naues mittunt,[a] mandántque vt *simul illas accepisset*,in Cretam ante omnia nauigaret. Nicias enim Cretẽsis Gortynius, Atheniensium amicus, author eis erat in Cydoniam traiiciendi, quòd diceret se eam; illorum hostem, in potestatem redacturum:sed hoc facto Polichnitas Cydoniatarum finitimos demereri studebat. His nauibus acceptis Phormio adiit Cretam,ac iunctis Polichnitis,agrum Cydoniorũ vastauit. Vbi ventis & difficultate nauigandi retentus, non exiguum triuit tempus. Peloponnẽses, interea dum Athenienses circa Cretam hærebant,omnibus quæ ad pugnam naualem pertinent instructis, in Panhormum Achaicum nauigauerunt: vbi interea Pelopõnensis exercitus præstò erat,eis auxilio futurus. Phormio cum eisdem viginti quibus pugnauerat nauibus, profectus in promontorium Molycricum,exteriora tenuit. Erat autem hoc promontorium partium Atheniensium. nam alterum est eregione in Pelopõneso, septem fere stadiorum maris interuallo, Crisæi sinus os. Ipsi quoque Peloponnenses Achaicum promontorium haud ita multum à Panhormo distans,vbi aderat eis peditatus,subierunt cum septem & septuaginta nauibus.[b] Iidẽ vbi conspexere Atheniẽses, vtrique altrinsecus in statione manserunt, meditãtes præparantésque pugnã singulis diebus,sex septémve:eo consilio,quòd neque illi egredi è promontoriis in liberum mare volebant, superiori clade conterriti:neque hi ingredi angustias, rati pro illis esse in arcto pugnare. Cæterùm Cnemus & Brasidas & alii Peloponnensium duces, volentes primo quoque tempore pugnam committere, priusquam aliquid auxiliorum ab Atheniensibus superueniret,concionem primùm militum aduocauerunt, quorum multos priore calamitate perterritos quum animaduerterent, ad eos excitandos, hunc in modum verba fecerunt, SI QVIS vestrum, viri Peloponnenses, propter superiorem pugnam,futuram reformidat,is non rectè sibi timendum interpretatur. Nam & apparatus tunc opportunus defuit, vt scitis, nec ad prælium nauale nos magis quàm ad [c] exercitum nauigabamus. Acciderũt autẽ aduersa non modica fortunæ etiã temeritate,[d] & in primis pugnæ naualis inscitia nonnihil obfuit. Itaque neque nostra [e] culpa euenit vt superaremur,neque cõuenit, quum non vsqueadeo sis victus consilio,habeásque aliquas apud te in contrarium rationes, [f] ob id quod accidit, animo consternari: sed existimare,vt homines fortuitis fallantur,vsu venire,cum eisdem tamen bene agi si fortes sint, semper suo consilio freti, nec excusantes imperitiam,

76

77

a Ei autẽ qui eas adducebat, præterea mãdant.

b Verbum εἶδον iũgit sequentibus,quod iũgi debet præcedenti. Vide annot.

c Expeditionem terrestrem.

d Ac nonnihil etiam imperitia tũ primùm nauali prælio pugnantes labefactauit.

e Ignauia.

f Calamitatis euentu debilitari: sed existimare,vsuuenire vt homines euentu quidem rẽ malè gerãt, animis tamen rectè fortitudinem retineant. Neque *par est existimare, nos cau*santes imperitiã, quũ adsit virtus, meritò ignauos aliqua in re futuros esse.

» quum eadem animi vix vſquam inſtrenui fiant. Et ſanè vobis nequaquam ita de-
» eſt peritia, vt ſupereſt audacia. At iſtorum quam præcipuè extimeſcitis, ſcientia, ſi
» quidem fuerit fortitudine prædita, memor erit inter aſpera exequi quæ didicit: ſin-
» minus, nullum tunc artificium valet. Timor enim memoriam excutit, & ars citra
» præſtantiam animi *inter pericula* nihil prodeſt. Ergo illorũ maiori experientiæ ma-
» iorem opponite audaciam: timori, quia victi eſtis, opponite quòd imparati fuiſtis.
» [a] Adhæc ſuppeditat vobis copia tum nauium, tum militum, in terra & noſtra & vi-
» cina ad pugnam naualem accinctorum. Plures enim ac melius inſtructi fere præ-
» ualent. Itaque ne vnum quidem reperimus quod vos deficiat: & quæcunque prius
» peccauimus, hæc eadem ipſo experimento nos edocent. Præſtanti igitur animo &
» gubernatores & nautæ ſuum quiſque munus exequamini, non deſerẽtes locum cui-
» que aſſignatum. Quibus non deteriorem quàm ſuperiores duces fecerunt, cõmodi-
» tatem pugnandi præſtabimus, nec cauſam vlli vt ſit inſtrenuus. Quòd ſiquis talis
» eſſe voluerit, is pro merito plectetur: ſtrenui verò dignis virtute præmiis ornabun-
» tur. Huiuſmodi verbis duces Peloponnenſium ſuos animauerunt. Phormio au-
tem, timens & ipſe militum pauorem, & animaduertens [b] quòd addenſatis inter ſe nauibus multitudinem claſſis hoſtilis formidabant, voluit cõuocatos eos animare pariter, & in præſens tempus admonere. Nam ſemper antea, quò animos illorũ præpararet, negauerat vllam tantam eſſe claſſem cui inuadenti non foret ab eis reſiſtendum. Et ipſi milites iampridem hanc intra ſe fiduciam præſumpſerãt, vt quia Athenienſes eſſent, nulli quamlibet numeroſæ Peloponnenſium claſſi cederent. Tunc tamen eos cernẽs præſenti rerum aſpectu animo debilitatos, ſtatuit audaciæ
» cõmonefaciẽdos. Cõuocatiſque illis, hoc modo diſſeruit, QVVM vos animad-
» uertam, viri milites, pertimeſcere multitudinem hoſtium, cõuocandos cẽſui: quòd
» abſurdum ducam, eorum quæ horrenda non ſunt, horrore perſtringi. Nam iſti pri
» mùm idcirco tot naues, [c] nec ex æquo comparauerunt, quòd prius ſuperati fuerint,
» & ſibi conſcii ſint non eſſe ſe nobis pares. [d] Deinde ideo veniunt tanquã in quo præ-
» cipuè confidunt, eos deceat animoſos eſſe, nulla de re alia audaces niſi quòd in pe-
» deſtri acie plerunque victores diſcedunt, rati idem ſe in re nautica facturos. Quæ
» facultas ſiqua eis in illo, multo iuſtius nobis in iſto adeſt. Ipſa enim animoſitate
» nihil antecellunt: verùm hoc quòd vtrique in ſuo quiſque loco expertiores ſumus,
» nos audaciores facit. Lacedæmonii præterea, quòd ſociorum principes ſunt,
78 » ſuæ gloriæ gratia multos inuitos in periculum ducunt: alioqui nunquam tentatu-
» ri rurſus pugnam, in qua ita ſuperati ſunt. Eorum vos nequaquam extimeſcatis au
» daciam, quibus ipſi vehementiorem (vt credibile eſt) incutitis metum: tum quia iã
» victi ſunt, tum quia exiſtimant nos non obſtituros, niſi aliquid egregiè dignum no-
» bis acturos. Atque hoſtes quidem qui numero præſtant (vt iſti) magis viribus quã
» conſilio freti inuadunt: qui verò pauciores ſunt, nec pugnare coguntur, ii [e] confir-
» mato ex conſcientia ingenii animo audacter obuiam eunt. Quod iſti reputantes,
» [f] meritò non magis exterriti ſunt ob id quàm ob tantulum nauium apparatum.
» Iam verò multi etiam exercitus propter imperitiam à paucioribus, quidam e-
» tiam propter ignauiam profligati ſunt: quarum rerum vtriuſque nos ſumus exper-
» tes. Neque verò committam vt quantum in me erit, aut intra ſinum certamen in-
» eamus, aut in eum penetremus: quum ſciam anguſtias loci non competere paucis
» nauibus agilioribus ſub peritis rectoribus, contra multas ab imperitis inſeſſas. Nõ
» enim aliquis niſi ex longo proſpectu hoſtium, ſicut expediat, in eos inuehatur: ne-
» que, quum periclitabitur, quoties opportunum erit, ſe ſubducere queat: nullique ibi
» elapſus, nulli receptus: (quæ agiliorum nauium & nautarum opera ſunt) ſed neceſ-
» ſe fuerit pro nauali pedeſtre certamen fieri, melioremque in eo conditionem eſſe
» plurium nauium. Sed harum ego rerum, quoad potero, curam habebo. Vos verò
» apud naues in ſuo quiſque ordine manentes, è veſtigio præceptis obtemperate, quũ
» præſertim [g] breui momento inuadendi conſtet occaſio: & inter agendum [h] plurimi
» exiſtimate ornatum & ſilentium: quæ cum aliis in rebus bellicis conducunt, tum
» præcipuè in naualibus. Propulſate igitur iſtos pro dignitate eorum quæ geſſiſtis, ma
» gna vobis re in hoc certamine propoſita, vtrum ſpem Peloponnenſibus eripiatis
» cum claſſe nauigandi, an Athenienſibus metum maris propiorem afferatis. Illud
» autem vobis rurſum in memoriam redigo, vos ſuperaſſe eorum permultos. Viro-
» rum autem qui ſuperati ſunt mentes neſciunt in eiſdem periculis ſibi conſtare. Ta-
libus & ſuos Phormion adhortatus eſt. At Peloponnenſes, quandoquidem ab iſtis

a Suppetit quoque vobis & multitudo nauiũ & quòd prælium nauale cõmiſſuri eſtis prope regionem veſtrã præſenti graui armatura. Fere autẽ penes plures & melius inſtructos victoria eſt. Itaq; ne vnum quidem reperimus cur meritò offẽſuri ſimus. Quinetiam quæcunque antea peccauimus, nunc eadem hæc adiuncta, documẽto nobis erũt.

b Quòd in circulos collecti, multit.

c Nec æqualẽ noſtris numerum, *ſed multo maiorem.*

d Deinde quod ad eorum fiduciam attinet, cum qua tendunt aduerſum nos, tanquam deceat ipſos fortes eſſe, nõ alia de cauſa ſũt audaces, niſi, &c.

e Magnam quandam & certam animi fiduciam habentes, pugnã contrà capeſſunt. *Ad uerbum, contrà audent.*

f Magis nos formidãt ob copias noſtras non iuſtas, quàm ſi iuſtus eſſet apparatus. Vide annot.

g Non longè hoſtiũ ſtationes abſint.

h Plurimi faciendam exiſtimetis diſciplinã & ſilent. *Vocat* κόσμον *quũ omnia rite atque ordine fiunt.*

non procedebatur intra sinum atque angustias, volentes introducere inuitos, sub exortum auroræ profecti,[a] quadrato agmine vela faciũt intra sinum, suam terram versus, dextro cornu procedente, sicut in statione steterant: vbi viginti naues maximè celeres constituunt, vt si ipsos Naupactum versus tendere ratus Phormion, ad ferendam opem idem iter intendat, non effugiat exterius velificantis cornu incursum, sed ab eo intercludatur. Phormion (quod illi captabant) veritus pro oppido præsidiis carente, vt proficiscentes inspexit, inuitus festinabũdúsque impositis in naues militibus terram legit: simúlque peditatus Messeniorum præstò erat auxilio futurus. Hos vt viderunt Peloponnenses[b] nauem naui sequente iam intra sinum ac prope terram nauigantes, (id quod maximè volebant) vno repentè signo conuersis nauibus dirigunt cursum in Athenienses, vt quisque celerrimè poterat, sperantes omnem hostium classem à se captum iri. Cæterùm hãc conuersionem & dextrum cornu subterfugerunt in apertum mare vndecim naues, quæ præcedebant: cæteras fuga petentes terram, Peloponnenses circunuenire, premere, corrumpere: homines quicunque enatare non poterant, conficere:[c] quasdam quas depresserant naues, inanes trahere. nam vnam demum cum ipsis viris ceperunt. Quasdam Messenii subsidium ferentes, cum armis mare ingressi, quum cõscendissent, pro tabulatis pugnãdo, eripuerunt iam trahi incipientes. Hunc in modum superauere Peloponnenses, corruperéque Atticas naues. Eorum viginti, quæ pro cornu dextro locatæ fuerant, vndecim illas Atheniensium insequebantur: quæ, declinata in altum fuga, elapsæ, præuerterant hostem, præter vnam: applicantésque Naupactum, portũ adeptæ Apollinis templum, conuersis proris, sese ad defensionem accingebãt, si contra ipsos in terram hostes nauigarent. Illi posterius venientes, inter nauigandum pæana canebant, tanquam victores. Harum longè prima Leucadia nauis vnam quæ reliqua erat Atticarum insequebatur. Fortè nauis oneraria aliquantum procul à littore ad ancoras stabat: quam Attica nauis quum occupasset, eíque se circumegisset, media Leucadiam incurrit, demergítque. Quæ res ex improuiso & inopinato quum accidisset, Peloponnenses terrore concussit. Adhæc incompositi (vt in victoria) sequentes, partim demissis remis cursum inhibuerãt, (rem inutilẽ sibi, *utilem Atheniẽsibus*, ad se ex breui spatio inuadendos, dum volunt aduentum plurium opperiri) partim imperitia locorum in breuia impegerant. Quod fieri videntes Athenienses subit audacia, vnáque se vociferatione adhortantes, in eos tendunt. Illi, propter ea quæ peccauerant, & quòd incompositi erant, paulisper modò sustinuere: tum dantes terga, [d]in stationem vnde discesserant, tendunt. Quorum tamen sex naues quæ maximè propinquæ fuerant, Athenienses insequuti, ceperunt: & suas quas illi corruptas tũc primùm ad terram religauerãt, abstulerunt, hostiũ aliis occisis, aliis quos ceperant reseruatis. Nam Timocrates Lacedæmonius in naui Leucadia nauigans, quæ circa onerariam est depressa, vbi ea fracta est, gladio se transegit, in portúmque Naupactorum delatus est. Reuersi Atheniẽses trophæum ibi statuerunt vnde profecti vicerunt, mortuósque ac naufragia quæcunque apud orã ipsorũ erant legerũt, & sua hostibus ex fœdere reddiderunt. Peloponnenses autem & ipsi trophæum statuerũt, se pro victoribus agẽtes, ob fugatas ad terrã quas corruperãt naues, & eã quã ceperant, iuxta trophæum in Achaico[e] promontorio consecrarũt. Post hæc veriti ne superuenirent ab Atheniensibus auxilia, noctu vela fecerunt in sinum Crisæum Corinthiúmque omnes præter Leucadios. Nec ita multo pòst ab eorũ digressu, Athenienses è Creta, viginti cum nauibus, quas ante pugnã ad Phormionem adductas oportuit, Naupactum appulsæ sunt: æstásque exacta. Prius tamẽ quàm classis Corinthum in sinúmque Crisæum discederet, Cnemus & Brasidas & alii Peloponnensium principes, edocti à Megarensibus, ineunte hyeme voluerunt tentare Piræum, Atheniensium portum, qui neque custodiretur, neque clauderetur: haud ab re, quoniam multo cæteris antecellerent re nauali Athenienses. Placitum est autem, singulos nautas cum singulis remis, scalmis, pellibus quas remiges sibi in remigando substernũt, Corintho pedibus ire ad mare quod Athenas spectat, atque illinc quàm celerrimè tendere Megaram: deductísque ex Nisæa, illorum nauali, quadraginta nauibus quæ illic erant, nauigare confestim in Piræum,[f] vbi neque vllæ naues ad custodiam essent, neque expectatio vlla hostium ex improuiso vnquam innauigantium, siue ex aperto & per otium, siue ex insidiis, quin præsentirentur. Vbi verò hoc agere decreuerunt, statim profecti sunt: quúmque noctu peruenissent, & naues ex Nisæa deduxissent, in Piræum contendebant, non[g] iam, vt crediti

79

a Instructis quaternûmn auiũ ordinibus.

b In eorum *non aduersa fronte* nauigantes, singulis in seriem instructis nauibus. Vel, Instructis singularum nauium ordinibus.

c Quasdam naues religantes ex suis. *Hic autem ita uertit quasi legeretur καταδύσαντες.*

d In Panhormũ, vnde soluerant.

e Alii ῥίον nomen vrbis esse volunt.

f Neque enim vlla in eo classis præsidiaria erat, neque metus vllus nequando hostes sic repentè classe inuaderent. Nam ne aperte quidem vnquã ausuros esse per otium *Piraum aggredi*, neque, si cogitassent, non præsẽsuros esse *Athenienses*. Neque fieri posse putabant vt non præsentiẽtibus ipsis illi Piræũ aggrederentur.

g Iungit ἤδη cum seq. quod iungi debet præced. malè etiã vertit διενοοῦντο, & sententiam interrumpit. Vide annot.

80 sunt, periculum metuentes: & quidam etiam ventus dicitur eis impedimento fuisse. Supra promontorium quod Salaminem respicit, Megaram versus, [a] præsidium erat, iuxtà, tres ad custodiam naues, nequid inueheretur Megarensibus, néve quid illinc eueheretur. Hoc illi præsidium aggressi, triremes vacuas deduxerunt: cæteram etiam Salaminem ex improuiso adorti diripuerunt. Sed ab iis qui expugnabantur leuati sunt ignes Athenas versus, aduentum hostium significantes. Ex quo tantus peruasit animos terror vt nullus fuerit maior in eo bello. Nam qui in vrbe erant, iam Piræum hostes inuectos arbitrabãtur, & qui in Piræo, Salaminem esse captam, & tantũnon in se veniri. Quod sanè facilè illi fecissent, si & cunctari voluissent, nec vento interpellati fuissent. Athenienses igitur prima luce populariter succurrentes, in Piræum naues deduxerunt: festinantérque ac multo tumultu quum ascendissent, in Salaminem vela fecerunt, peditatu ad tutelam Piræi relicto. Quos vbi sensere Peloponnenses auxilio venire, [b] magna ex parte Salaminem peruagati, captis hominibus, præda, & tribus ex Budoro castello nauibus, properè in Nisæam renauigarunt, diffisi nauibus, quæ [c] ad tempus deductæ, nec mari ferendo satis firmæ erant. Profectíque Megaram, iterum Corinthum pedestri itinere redierunt. Quos apud Salaminem non nacti Athenienses, & ipsi reuersi sunt, atque ex eo die Piræum impensius custodierunt, tum claustris portuum, tum alia diligentia. Per idem tempus, circa initia huius hyemis, Sitalces Odryses, Teris *filius*, Thracum rex, expeditionem sumpsit aduersus Perdiccam Alexandri *filium*, Macedoniæ regem, & Chalcidẽses qui sunt in Thracia, ob duo promissa, quorum alterum volebat reposcere, alterum Atheniensibus ipse persoluere. Nam & ei Perdiccas principio belli, quum rebus eius ad perniciem spectantibus, sponsionem fecisset, si ipsum Sitalces Atheniensibus reconciliasset, nec Philippum fratrem eundémque hostem restitueret in regnum, quæ spoponderat non exoluit: & ipse Atheniẽsibus receperat, vbi societatem cum Perdicca iniuisset, compositurum se in Thracia Chalcidicũ bellum. Vtraque igitur causa expeditionem suscepit, & Amyntam Philippi *filium* in regnum Macedonum ducebat cum legatis Atheniensium qui huius rei causa aderãt, Agnone duce. Oportebat enim Athenienses quoque cum classe & maximo peditatu aduersus Chalcidẽses præstò esse. Igitur ab Odrysis [d] ingressus, accersit primùm Thraces quibuscunque imperitabat, intra AEmum montem & Rhodopen, ponto Euxino tenus & Hellesponto: deinde superato AEmo, Getas & quicunque alii populi cis Istrum fluuium magis ad Pontum Euxinum vergentes incolebant, qui sunt Getæ, & qui plagam illam accolũt, Scytharũ finitimi, ac similes illis cultu, omnes hippotoxotæ. *i. ex equis sagittarii.* Præterea euocauit montanorum Thracum permultos, [e] genus liberum & machæris accinctum, qui *Δῖοι* vocantur, [f] Rhodopen plerosque incolentes: partim mercede inductos, partim studio sequutos. Accersit & Agrianes, & Leæos, & cæteras gentes Pæonicas. *Totius* autem imperii erant hi vltimi, vsque ad Graæos & Leæos & Pæonas, & Strymonem amnem, qui fluit è Scomio monte per Graæos ac Leæos, vbi imperii est terminus: hinc, ad Pæonas qui sui iam sunt iuris: illinc, quâ spectat Triballos, (qui & ipsi sui iuris sunt) Trerib⁹ ac Tilatæis terminantibus, qui Scomium montem incolunt ad Septentriones, porriguntur autem ad solem occidentem vsque ad Oscium flumen, ex eodem quo Nestus & Ebrus oriens monte inculto & magno, Rhodopæ vicino. Fuit autem Odrysarum imperium magnitudine ad mare vsque pertingens, ab vrbe Abderorum ad pontum Euxinum, [g] vsque ad flumen Istrum. Ea ora, vbi minimum spatii habet, potest ambiri nauigando, si ventus à puppi semper inspiret, naui rotunda, quatuor diebus ac totidem

81 noctibus. Item itinere terrestri [h] vbi breuissimum ab Abderis ad Istrum, vir expeditus vndecim intra dies transmittat. Et tanta quidem fuit eius versus mare longitudo. Versus autem mediterranea, à Byzantio ad Leæos & super Strymonẽ, (hinc enim longissimus est à mari tractus) homini expedito tredecim intra dies peragrabitur. Tributum quoque quod ex barbaris gentibus Græcísque exigebatur sub Seuthe, (qui post Sitalcem regno potitus, maximè id auxit) quadringentorum fere talentorum fuit, [i] vis summa auri argentíque: nec minora his erant quæ offerebantur ex auro & argento munera, præter res textiles, vel villosas, vel læues, & aliam supellectilem, quæ non modò ipsi, sed etiam proceribus nobilibúsque Odrysarum stata erant, longè alio quàm apud regnum Persarum instituto, & quàm apud alios Thraces, accipiendi citius quàm dandi. Turpius enim erat eum qui posceretur, non dare, quàm eum qui posceret, non impetrare. Tametsi hoc instituto plerunque im-

a Propugnaculũ. Vel, castellum.

b Magnam Salaminis partem excursionibus populati.

c Longo temporis interuallo.

d Profectus. Vel, Exordiens.

e Ex iis qui liberi sũt. *i. suo iure utentes. uel, suis legibus uiuẽtes.* & machærophori. *i. ensiferi.*

f Quorum maxima pars Rhodopen incolit.

Abderorum urbs Odrysis conterm

g Id est, In quem influit Ister fluuius.

h Quum breuissimè.

i Vide annot.

periose vtebantur, quoniam nihil donanti, nihil transigere licebat. Ita regnum eò potentiæ peruenit. Quippe omnium qui in Europa sunt inter Ionium sinū & Pontum Euxinum, hoc maximum extitit prouentu pecuniarum, & cæteris opibus: sed robore certādi & exercitus magnitudine multo est Scytharum gēte inferius. Nam Scythis non modò quæ in Europa, sed etiam quæ in Asia sunt nationes æquari nequeunt, vt singulæ illis omnibus inter se concordibus resistant. Sed ne in alia quidē solertia ac prudentia ex præsenti vtilitate viuendi, similes sunt aliis. Sitalces igitur tam ingenti plagæ imperans, vbi comparato exercitu omnia in expedito fuerunt, profectus in Macedoniam est primùm per suum regnū, deinde per Cercinam mōtem habitatoribus vacuum, qui Sintos Pæonésque committit, eadem via quam ipse prius in expeditione aduersus Pæones fecerat, succisa sylua. Eum montem pera grantes, ad dexteram habebant Pæones, ad sinistram Sintos & Medos. [a] Quem emensi peruenerunt in Doberum Pæonium, nihil in eo superando passi, nisi aliquid morbo. nam morbus incidit. Siquidem Thracum nullius imperio parētium non parum multi vltro sequebantur, prædæ gratia. Itaque fertur omnis multitudo non minor centum quinquaginta millibus extitisse: & hæc, maxima ex parte, pedestris, ex tertia autem ferme, equestris: qui equitatus ex Odrysis præcipuè constabat: secun dum hos, ex Getis. Ex peditatu autē machæriferi, qui è Rhodope descenderant, gens sui iuris, bellacissimi erant. Cæterum verò vulgus, ipsa terribilissimum multitudine, promiscuum sequebatur. In Doberum vbi coierunt, quæ in rem erant præpararunt, vt è montis iugo inuaderent inferiorem Macedoniam, quæ Perdiccæ parebat. Nam inter Macedonas sunt & Lyncestæ, & Elimiotæ, & aliæ [b] in superioribus gentes, [c] sociæ illis atque obnoxiæ: *in hisque Perdiccas regnum habebat*. Nam eius pater Alexander ac progenitores Temenidæ olim ab Argo oriundi, eam quæ nunc maritima est Macedoniam primi adepti sunt, in eáque regnarunt, bello expulsis, ex Pieria quidem Pieribus, qui postea sub Pangæo trans Strymonem incoluerunt Phagretem, aliáque item oppida. Vnde nūc quoque sub Pāgæo plaga vergens ad mare, vocatur sinus Piericus. Ex ea verò quæ nominatur Bottia, Bottiæi, qui nunc Chalcidensium sunt confines. Quinetiam in Pæonia iuxta Axium amnem occuparunt [d] angustias quasdam, à montanis ad Pellam vsque & mare pertingentes, ac trans Axium, Strymone tenus, eam quæ Mygdonia appellatur, eiectis Edonis. Eiecerunt & ex Eordia (ita nanque nunc vocatur) Eordos: quorum permulti deleti sunt, aliquantulúmque adhuc ex iis circa Physcam sedes habet. necnon ex Almopia, Almopes. Alias insuper gentes in potestatem redegerunt Macedones hi, quibus nunc etiam imperant, Anthemuntem, Grestoniam, Bisaltiam, [e] & ipsorum Macedonum Pollam: quæ omnia Macedonia vocantur, regísque Perdiccæ Alexandri *filii* erant, quo tempore Sitalces inuasit. At hi quidem Macedones, ingressis tam multis copiis resistere quum non possent, [f] quæcunque in regione erant, comportarunt in loca munita ac muros habentia, tum non admodum multa. Nam postea Archelaus Perdiccæ *filius*, regno potitus, ea quæ ibi nunc visuntur extruxit, ampláque vias muniuit, ac cætera ex vsu belli, equis, armis, alióque apparatu melius quàm superiores octo reges adornauit. Exercitus autē Thracum vbi ex Dobero mouit, primùm aggressus est ea quæ antea Philippi fuerant, & Idomenem quidem vi cepit, Gortyniam verò & Atalantam, & alia quædam oppida accepit in fidem, ob amicitiam Amyntæ, cuius Philippus *filius* aderat. Europum autem quum tentassent, expugnare non potuerunt. Dehinc verò in reliquam progressus est Macedoniam, quæ ad dexteram Pellæ iacet & Cyrrhi. His interiora non adiit, Bottiæam & Pieriam, sed Mygdoniam, Grestoniam, Anthemuntem populatus est. [g] Macedones, quum se pares peditatu fore diffiderent, accitis equis à sociis superiora habitantibus, pauci contra multos, adorti sunt exercitum Thracum: & quâ impressionem fecerunt, nemo sustinuit, vtpote equites egregios ac loricatos: sed multitudine circunfusa longè numerosiore, ancipiti marte præliabantur. Qúumque superatum se iri ab illis, vtpote pluribus, animaduerterent, pugnam ad extremum inhibuerunt. At Sitalces apud Perdiccam verba fecit quamobrem arma intulisset. Et quoniam Athenienses cum classe non aderant, (quippe non iturum credentes) & dona ad eum legatósque miserant, partem copiarum in Chalcidenses Bottiæósque dimittit, [h] atque castellis extructis, regionem vastabat. Vbi dum statiua habet, Thessali qui ad Austrum spectant, & Magnetes, & cæteri sub imperio Thessalorum, Thermopylarúmque tenus Græci, metu perculsi ne in ipsos iret exercitus, in armis erant. Trepidabant itē trans

82

a Quem quū pertrāsissent, ad Doberū Pæonicam *urbem* venerūt. Ei autem iter facienti nihil ex copiis minuebatur, nisi siquid morbo *interibat*: potius autem *aliquid ad illas* accedebat. multi enim ex Thracibus iis qui liberi sunt, vltro seq.

b In mediterraneis.

c Sociæ quidem illis atque obnoxiæ, regna tamen per se habētes. Maritimam autē Macedoniam Alexander Perdiccæ pater & maiores eius, qui Temenidæ antiquitus erāt ex Argis, (*i. à Temeno Argiuo quodam oriūdi*) primi compararūt, in eáque regn.

d Vel, Angustam quandam *oram*.

e Et *superioris regionis* ipsorum Macedonum magnam partem.

f In loca munita & mœnia, quæcunque in regione erant, sese receperunt.

g Macedones autem ne cogitabāt quidem peditatu illis resistere. Vel, Illos propulsare.

h Quúmque muris cōclusisset. Vel, Intra muros compulisset. Vel, Intra muros se recipere coegisset.

Strymonem vergentes ad Aquilonem Thraces, quicunque campestria incolunt, Panæi *insuper*, & Odomanti, & Droi, & Dersæi, qui omnes suis legibus viuunt.[a] Sitalces autem cum Græcis Atheniensium hostibus in colloquium venit, se illorum inductu nequaquam iure societatis inuicem inuasuros: ipse Chalcidicam & Bottiæam & item Macedoniam infestus vastabat. Cui tandem, quum nihil eorum cōficeret quorum gratia venerat, & commeatu careret exercitus, atque hyeme vexaretur, Seuthes Spardoci *filius*, & ipsi patruelis, qui pótentia secundus erat, suadet vti quamcelerrimè discedat. Seuthen autē Perdiccas clam sibi conciliauerat, pollicitus sororem se illi cum pecunia daturum. Ita Sitalces persuasus, triginta diebus, & horum apud Chalcidem octo consumptis, cum exercitū domum quamcelerrimè reuersus est. Et Perdiccas sororem Stratonicen (vti spoponderat) Seuthæ in matrimonium dedit. Atque ita circa Sitalcis expeditionē res gestæ sunt. Ii autem qui apud Naupactum agebant Athenienses, eadem hyeme, postquam classis Peloponnensium dissoluta erat, duce Phormione, sub armis ad Astacum nauigarunt. Progressique in mediterranea Acarnaniæ cum quadringentis suorum classiariorum armatis, ac Messeniis totidem, eos qui dubiæ in partes fidei visi sunt, ex Strato & Corontis, aliisque oppidis eiecerunt. Et Cynete Theolyti *filio* in Coronta reducto, iterum se ad naues receperunt, non ausi, propter anni tempus, OEniadas, solos omnium Acarnanum assiduos hostes, lacessere. Nam Achelous amnis ex Pindo monte deuolutus per Dolopiam, Agraos, Amphilochos, pérque Acarnanicum campum, supernè quidem Straton vrbem OEniadásque interfluens, mari miscetur: restagnatóque horum oppido, intolerabilē vtique hyeme propter alluuiones militiam præstat. Iacent autem pleræque Echinadum insularum eregionè OEniadarū, ab[b] alluuionibus Acheloi nihil admodum distantes: quarum *insularum* nonnullæ, quoties torrens fluuius humum aggessit, cum continente iūguntur. Creditúrque fore non ita multo post tempore vt hoc *idem reliquæ* omnes patiantur. Nam & æstus est ingens, multus, sabulosus: & insulæ crebræ, & limi aggestu intersepiente cōmissæ, nec[c] gradatim, (nam vi fluminis dissiparētur) sed ita vt non rectum aquis in pelagus exitum præbeant: præterea incultæ & paruæ. Fertur autem Alcmæoni Amphiarai *filio*, post matrem necatam errabundo, Apollo terram hanc habitandam oraculo significasse, respondens non prius illum terroribus liberatum iri, quàm in ea regione locum ad habitandum reperisset, quem nondum sol conspexisset, quíque terra non esset quando matrem necauit, vt omni alia terra ab ipso ob parricidium profanata. Ille (vt aiunt) incertus consilii, vix tandem intellexit alluuionem Acheloi eum esse: satísque soli illud ad vsum corporis visum est, postquam, occisa matre, non exiguo tempore pererrasset. Incolénsque circa OEniadas loca regnauit, & à filio Acarnane cognomen regioni reliquit. Et de Alcmæone quidem, quæ accepimus, eiusmodi referimus. Athenienses autem cum Phormione ex Acarnania in Naupactum profecti, primo vere Athenas nauigarunt, sécum portantes[d] libera capita in præliis naualibus capta, quorum singula singulis redempta fuerant, itémque naues quas ceperant. Et hyems hæc finita est, ac tertius belli annus quod Thucydides conscripfit.

a Præbuit etiam occasionem rumoris inter Græcos Atheniensium hostes, *periculum esse* ne, qui ab illis ducebantur prætextu societatis, *vel, iuris socialis*, ipsos quoque adorirētur.

b Ostiis.

c Vide annot.

Acarnanes vnde dicti.

d Eos ex captiuis qui liberi essēt: qui quidē vir pro viro redēpti fuerāt. Id est, Pro quorū redemptione totidem alii dati fuerant.

THVCYDIDIS OLORI FILII

DE BELLO PELOPONNESIACO

LIBER TERTIVS.

INEVNTE[e] æstate, adulto iam frumento, Peloponnenses ac socii, duce Archidamo Zeuxidami *filio*, Lacedæmoniorū rege, ingressi sunt Atticam: statiuáque habentes, regionem populabantur,[f] excursionésque faciebant, vt consueuerant, Atheniensibus equitibus, quacunque dabatur occasio, leuiter armatorum plurimam turbam prohibentibus, ne progressa cum armis læderet loca vrbi vicina. Commorati autem quoad commeatus suppeditauit, reuersi sunt in suam quique ciuitatem. Sub ipsorum tamen *in Atticam* ingressum, protinus omnis Lesbos, præter Methymnam, ab Atheniensibus defecit: quū id iam quidem

e Sequente autem æstate.

f Pugnæque tumultuariæ, vt cons. fiebāt Atheniensium equitū quac. dab. occ. & leuiter arm. pl. tur. prohibebant ne excurrētes ante grauem armaturam, vastarēt loca vr-

ante motum bellum voluiſſet,ſed Lacedæmonii eam recipere noluiſſent:cæterùm opinione ſua maturius deficere coacta eſt. [a]Quippe obſtruendis portubus,extruendis muris,ædificandis nauibus prorſus occupati fuerant, vtque è Ponto quæcunque oportebat, ſagittarii, frumentum, & quæ accerſierant, venirent. Siquidè Tenedii, cum quibus inimicitias exercebant,& Methymnæi, priuatim quoque ipſorum Mitylenæorum quidam, quibus propter factionem publicum erat cum Athenienſibus hoſpitium , indicium ad illos detulerunt, omnes Leſbios ad commigrandum Mitylenen cogi,ac Mitylenæos omni apparatu ad defectionem ſpectare, Lacedæmoniis Bœotiiſque,[b]cognatis eorum,adminiſtris:&,[c]niſi occuparent Athenienſes, Leſbum amiſſuros. Athenienſes (vt qui & morbo iam vexarentur, & bello, eóque acerrimo: præterea exiſtimarent magni negotii eſſe,Leſbum bello tentare,& naues habentes & copias integris viribus)non acceperūt ab initio delationem, [d] ſed ipſos deferentes maiori ex parte redarguebant, quòd videlicet illa vera eſſe nollent. At poſtquam miſſa illuc legatione non perſuaſiſſent Mitylenæis vt frequentationem illam ciuitatis *ex cætera inſula* & apparatum diſſoluerent, timentes iam , anteuertere voluerunt,miſſis confeſtim quadraginta nauibus,quæ fortè, vt Peloponneſum obirent,in expedito erant, ſub Cleippide Diniæ *filio* ex tribus ducibus primo. Renuntiatum enim eis erat futurum Apollinis Maloentis feſtum extra vrbem , quod omni Mitylenæorum frequentia celebraretur, ſpémque eſſe vt repentino aduentu adorirentur.Quòd ſi conatus procederet,*rectè res ſe haberet.* ſin minus,Mitylenæis edicerent vt naues traderent,muros demolirentur, non obtemperantibus bellum inferrēt.Et naues quidem profectæ ſunt.Decem autem triremes Mitylenæorum auxiliares,quæ ex fœdere tunc aderant,retentæ ſunt,& viri qui in eis erāt,in carcerem coniecti.Quidam tamen Athenis profectus in Eubœam, atque illinc terreſtri itinere quum Geræſton perueniſſet, nactus ibi onerariam nauim, ſecunda nauigatione vſus,triduo quàm Athenis diſceſſit, Mitylenen delatus, nuntiauit eis naues in ſe Athenienſium venire.Illi neque ad Maloentem exierunt, & cætera murorum atque portuum,vbi ſemiſarta erant,ſarcientes, cuſtodias egerunt. Nec ita multo pòſt Athenieſes quum appuliſſent, vidiſſéntque hæc,denuntiant duces mandata:illis non audientibus dicto,ad pugnam ſe inſtruunt. Oppidani imparati & è repentino coacti pugnare,progreſſi ſunt nauibus aliquantulum ante portum tāquam ad præliū: deinde inſequente Athenienſium claſſe fugientes,in colloquium ducum venerunt, volentes, ſiqua miti conditione tranſigi poſſet, eueſtigiò naues dimittere. Idque Athenienſes duces admiſerunt,& ipſi timentes ne non ſatis eſſent[e]ad omnem Leſbum debellandam.Factis induciis mittunt Athenas Mitylenæi cum alios , tum verò vnum ex iis qui detulerant indicium, quem iam facti pœnitebat, ſi fortè perſuadeāt vt naues ab ipſis abſcedāt,tanquā nihil rerū nouarum moliturìs.Et interea legatos quoque cum triremi Lacedæmonem mittunt clam Athenienſium claſſe, quæ ad Septentrionalem vrbis partem,in Malea ſtationem habebat. Non enim fidem habebant iis quæ ab Athenienſibus[f]offerebantur. Atque hi quidem legati aſperrima nauigatione vſi in pelago , delati Lacedæmonem, agebant cum illis vt aliquid veniret auxilii.Vbi verò alii legati Athenis re infecta redierunt, ad bellum ſe accingebāt & Mitylenæi, & cætera Leſbos, præter Methymnam. nam hæc Athenienſibus fauebat,& Imbrii & Lemnii,& ex aliis inſulis aliquantulum ſociorum.Et quum eruptionem quandam totius populi in caſtra Athenienſium feciſſent,commiſſáque pugna non inferiores illi extitiſſent, tamen regreſſi ſunt, quòd ſibiipſis fidem non haberent,ibi pernoctare non auſi.Ac deinceps quieuerunt,volentes, [g]ſiquid ex Peloponneſo & ex alio apparatu proueniret, periculum facere. Etenim ſuperuenerunt Meleas Lacon & Hermæonidas Thebanus:miſſi illi quidem ante defectionem,ſed qui aduentum Athenienſium præuertere quum nequiſſent, poſtea,commiſſa iam pugna,clanculum triremi aduecti ſunt, hortatíque vt ſecum aliam triremem cum legatis mitterent,prout & miſerunt.[h]Horum quiete aucti animo Athenieſes,accerſunt ſocios:(qui nihil roboris videntes eſſe apud Leſbios,ocyus affuerunt) & circundato ad Auſtralem vrbis partem exercitu , bina hinc atque hinc caſtra muro cingūt,& in vtroque portu ingreſſum nauibus muniunt, prohibito Mitylenæis vſu maris.Nam cætera terra oppidani, aliíque Leſbii, qui iam auxilio venerant, potiebantur,non multum Athenienſibus circum caſtra tenentibus,quum Malea potius eis & nauium ſtatio & [i]mercatus eſſet. Atque ita ad Mitylenen bellum gerebatur. Per idem huius æſtatis tempus Athenienſes in Peloponneſum triginta naues miſe-

84

85

a Tum etiam tempus quo deficere deliberauerāt,anteuertere coacta. Ad *uerbum*, *Coacti*. Et *paulo antè*, *Voluiſſent*. Expectabant enim dum portuū aggeratio murorúmque cōſtructio & nauium confectio abſolueretur,& è Ponto quæ.

b Quos ſui generis habebant.

c Ad verbū,Niſi quis occupabit. Vel, Præueniet.

d Ad verbum , Plus tribuentes ſuo nolle ea vera eſſe. i. Quum, ſicut ea vera non eſſe cupiebant, ita etiā libentius non eſſe vera ſibi perſuaderent.

e Ad bellum vniuerſæ Leſbo inferēdum.

f Aliam lectionē videtur ſequi quàm προχωρήσειν. Vide annot.

g Si ex Peloponneſo aliquid inſuper adueniret *auxilij*, vnà cum cætero apparatu periculum adire. *i. pugnæ aleam ſubire.*

h Athenienſes verò multum cōfirmati ob Mitylenæorum quietē(*i. quòd illos bello ſuperſedere uiderent*) accerſ.

i Commeatus.

runt, duce Asopio Phormionis *filio*, iussi ab Acarnanibus aliquem sibi vel filium, vel consanguineum Phormionis mitti pro duce. His nauibus Asopius profectus, maritima Laconicæ loca diripuit: dehinc earum plerisque domum remissis, ipse cum duodecim Naupactum se contulit. Post hæc, euocato omni Acarnanum populo, intulit arma OEniadis, Acheloum nauibus inuectus, pedestri exercitu regionem populante. Sed quum hostis non concederet, dimisso peditatu, ipse in Leucadiam nauigauit: egressúsque in Nericum, dum se recipit, ab hominibus loci mutuò sibi auxiliantibus, paucísque nonnullis præsidiariis, cum exercitus parte interfectus est.[a] Postea cæteri, *concessa hostibus victoria*, ex fœdere receptis mortuis abierunt. Mitylenæi autem legati, qui prima cum naui missi fuerant, quemadmodū ipsis Lacedæmonii dixerant vt ad Olympiā adessent, quò cæteri quoque socii eis auditis cōsultarent, ad Olympiam præstò fuerunt. Quo in loco Olympias festum fiebat, Dorico Rhodio iterum victore. Atque vbi solennibus celebratis in colloquium ventū est, ita verba fecerunt, SCIMVS quidem, viri Lacedæmonii, sociique, hoc receptū apud Græcos *ac iustum* esse, vt quoscunque belli tempore à pristina societate deficientes in suam accipiunt, eos tantisper [b] in deliciis habeant dum illis vtiles sunt: sed quum existiment superiorum amicorum proditores fuisse, eosdem peiores *fore* vtique censent. [c] Neque id iniuria, si tamen æquales inter se essent qui deficiunt, & qui deseruntur. Quum enim aliqui pares sunt consilio ac beneuolentia, si iidem

86 æquales sint apparatu & viribus, nulla subest æqua causa defectionis. Quod in nobis Atheniēsibúsque non fuit: nec cuiquā peiores esse videamur si à quibus in pace honestati sumus, ab iis inter aduersa desciscimus. [d] De iustitia nanque ac virtute, quum præsertim societatem precemur, verba faciemus: scientes neque amicitiam inter priuatos initam esse stabilem, neque consortium inter ciuitates aliquid pollere, nisi mutua opinio intercedat virtutis, & circa cætera morum vitæque consensio. Quippe discordibus in mentibus differentia consistit actionum. Enimuero inter nos Athenienséſque societas incepta est [e] quum vos ab armis post Medicum bellum discessistis, & illi reliquias earum rerum persequebantur. Quam tamen nos societatē non cōtraximus ad subigendos Atheniensibus Græcos, sed à Medorū seruitute eximendos: & eousque illos sumus prompto animo sequuti quoad æquo iure præfuerunt: at vbi animaduertimus, [f] summoto Medo hoste, tendentes ad imponendam sociis seruitutem, iam non sine timore fuimus. Sed quia non licuit ad vim propulsandam sociis in vnum conuenire, propter multitudinem consultantium, omnes præter nos & Chios in seruitutem redacti sunt: [g] nos verò quum nostri iuris essemus, & liberi nomine *duntaxat*, cum Atheniensibus militauimus, nequaquā pro fidelibus eos ducibus habentes, sumpto ex superioribus factis exēplo. Neque enim credibile erat, quum illos subegissent quibuscum fœdus vnà nobiscū inierant, non idem eos in cæteros fœderatos, siquādo facultas afforet, esse facturos. Quòd si nostri adhuc iuris essemus omnes, plus eis fidei haberemus eos nihil noui molituros: quū verò plerosque sociorū subegerint, eos credibile erat indignius esse laturos, [h] sibi nos in reb⁹ agēdis æquari. Iámque in hoc admodū processerūt, quū soli nos iam secū ex æquo versemur: præcipuéq; quòd quāto ipsi potētiores, tāto nos desertiores efficimur. Ad societatē autē nihil aliud fidelē facit quā mutuus metus. Nā qui præuaricari quippiā vult, nisi alteri viribus præstet, ab eo inuadēdo deterretur. Et nos nulla alia causa liberi ab illis relicti sumus [i] nisi vt quæcūque ad parandam potentiā moliebātur, nō tam re vera, quàm vt iustè, honestè, probè sumpsisse viderētur: simúlque vt hoc testimonio vterētur, nisi aliquid peccassent ii cōtra quos arma ferrent, non fuisse militaturos [k] vnà socios qui idem haberent authoritatis. Vnde factum est vt & maximas primùm vires aduersus infirmissimum quenque colligerent, ac paulatim sublatis aliis, extrema quæ relinquebantur haberent infir-

87 miora. Quòd si à nobis cœpissent, omnibus adhuc suas vires, [l] & vbi consistere oporteret, habentibus, haud similiter subegissent. Quibus nōnihil etiam timoris incutiebat classis nostra, ne in vnum coacta, & aut vobis aut alicui alteri se applicans, periculum eis crearet. [m] Euasimus autem eos, tum rēpublicam ipsorū, tum quosque magistratus deliniendo: profectò, nisi conflatū esset hoc bellū, non multū duraturi, vt videre licet ex aliorū exemplo. Quænam igitur hæc amicitia extitit, aut quæ fida libertas, [n] vbi præter opinionē vtrique alteris sumus suspecti? Et illi quidē nobis in bello præ timore blādiebātur, nos autē illis vicissim, reb⁹ pacatis: quódq; aliis

a Posteáque Atheniēses, quū *illinc* profecti essent, *ad verbum, enauigassent*, mortuos à Leucadiis sequestra pace repetitos receperunt.
b Charos habeant.
c Nec iniqua est (*i. nec à ratione abhorret*) hæc opinio, si quidem & ii qui deficiunt & illi à quibus desciscunt, voluntate beneuolentiáque æquales, & apparatu bellico ac viribus pares sint, iustáque nulla subsit eorū defectionis occasio.
d De iure.
e Quum vos quidem post Medicum (*i. Persicum*) bellū *nos* deseruissetis, *vel destituissetis*, illi autem ad reliquas res agēdas permansissēt.
f Illam quidem cum Medo simultatem remissius exercere, ad sociorum autem subiugationem cōtendere, iam non s.
g Qui nostri scilicet iuris eramus, & liberi, nomine *quidem certè*, vnà milit.
h Se pari nobiscum iure agitare, & quum maior pars iā illis cedat, nos solos etiānunc exæquari. *vel, tanquam æquales opponi*. & eo etiam magis quòd illi quidē potentiores quàm antea euadunt, nos autē desertiores. *Ad verbum, Euadebant. Sed ita legendo, videntur mutanda esse & praeced. tempora. Vide ann.*
i Quàm quòd illis circa imperium, honesto quodam prætextu, & ingenii magis quàm viriū conatu, *vel cōtentione*, res obtineri posse videbantur.
k Omittit ἄκοντας, pro quo fortasse legendū ἑκόντας.
l Aliter schol. Gr. exponit. Vide annot.
m Iam verò etiam ex obseruātia reip. ipsorum, & singulorū qui perpetuis vicib⁹ in honoribus constituti essent, euasimus: nec tamen diu videbamur posse *euadere*.
n In qua præter animi sententiam, alteri alteros recipiebamus.

beneuolentia, id nobis timor stabile, fidum, firmũ præstitit. Ita metu magis quàm « amicitia in societate perstitimus: & vtris citius securitas sui præbuisset audaciam, ii « priores ad præuaricandum futuri fuerunt. Quòd sicui videmur iniurii propter eo- « rum in nocendo cunctationẽ, quòd priores defecimus, non præstolantes dum pla- « nè cognosceremus siquid illi nocerent, is non rectè considerat. Nam si ex æquo va- « luissemus & tendere illis insidias vicissim & cunctari, quid attinebat nos eis pares « sub ipsis esse? Quum verò semper penes illos facultas esset hæc tentandi, penes nos « hoc esse decuit vt [a] defensionem anticiparemus. Has nos quum haberemus, Lacedæ « monii ac socii, rationes causásque, defecimus, & apertas audientibus ad cognoscen- « dum nos rectè fecisse, & validas ad nos perterrẽdos, vt ad aliquod præsidium con- « uerteremur. Quod nos olim iam facere volentes, etiam in pace, missis ad vos qui de « defectione agerent, tunc vobis respuentibus, facere prohibiti sumus: at nunc Bœo- « tis prouocantibus, confestim obtemperauimus: existimantes duplicem hanc esse « defectionem, vnam, ne stantes ab Atheniensibus, Græciam opprimamus, sed eam « in libertatem asseramus: alteram, ne ipsi in posterũ ab illis profligemur, [b] sed inco- « lumitati nostræ consulamus. [c] Et præpropere quidẽ ac præmaturè facta est hæc no- « stra defectio. Quo magis oportet vos socios, receptis nobis, quamcelerrimè subue- « nire, vt declaretis vos eodem tempore & eos tutari quos debetis, & hostibus obesse. « Ad quod adest opportunitas tanta quanta nondum vlla: siquidem & morbo con- « sumpti sunt Athenienses & sumptibus, nauésque eorum partim circa orã vestram « agitant, partim aduersus nos instructæ sunt: vt credibile non sit eos abundaturos « classe si vos æstate hac nauibus pariter ac peditatu rursus eos inuadatis, [d] sed aut nõ « futuros pares vobis maria obeuntibus, aut vtrisque, vobis nobísque, cessuros. Ne- « que verò quispiam existimet pro peregrina se terra domesticum aditurum esse pe « riculum. Cui enim procul abesse videtur Lesbos, huic illa vtilitatem è propinquo « præstabit. Nam non in Attica bellum erit, (quemadmodum aliquis putat) sed illic « vnde Attica sumit emolumentũ. Est autem illi pecuniarũ prouẽtus à sociis, erítque « etiam maior, si nos in potestatẽ redegerint: quoniã neque alius deficiet, & nostra, il- « lorum fient, ac duriora nos patiemur quàm qui iampridem seruierũt. Quòd si no- « 88 bis impigrè vos auxilium tuleritis, tum ciuitatem accipietis præditam magna clas « se, cuius in primis vos indigetis: tum Athenienses facilius destruetis, subtrahentes « eorum socios (quippe quum quisque sit audacius desciturus:) tum eam quæ vos pre « mit effugietis inuidiam, non opitulandi iis qui ad vos desciscunt. Si autem vos illo- « rum liberatores ostenderitis, vires belli firmiores habebitis. Erubescentes igitur « frustrari Græcorum de vobis spes, erubescentes etiam Iouem Olympiũ, cuius in « templo [e] æquales vobis supplicésque sedemus, protegite Mitylenæos, inita cum eis « societate: nec prodere velitis eos qui priuato quidẽ corporũ periculo sunt expositi, « sed communẽ omnibus, si rectè succedat, vtilitatẽ sunt allaturi: cõmuniorémque « perniciem, [f] si rectè non succedet, vobis frustra tentatis. Estote viri quales & Græci « vos censent esse, & nostra necessitas desiderat. Talia Mitylenæi dixerunt. Quæ « quum audissent Lacedæmonii ac socii, approbasséntque, Lesbios in societatem re- cipiendos censuerunt. Et Lacedæmonii, tanquam in Atticam expeditionem sum- pturi, edicunt sociis qui aderant vt primo quoque tempore cum duabus partibus præstò essent: & ipsi primi profecti, [g] phalangas nauium apud Isthmum compara- bant, veluti *illas* è Corintho subuecturi ad mare quod Athenas spectat, vt hostem classe pariter ac peditatu inuaderent. Et hi quidem hæc strenuè confecerunt. Cæteri verò socii lentè conuenerunt, tum occupatione fructuum legendorum, tum tædio militandi. Eos quum intelligerent Athenienses per contemptum imbecillitatis i- psorum se instruere, centum naues armauerunt, volentes declarare non rectè illos sentire, séque, etiamsi classem non mouerent, quæ ad Lesbum esset, venietibus à Pe- loponneso copiis facilè posse resistere. Ingressique eas tam ipsi, præter equestris & [h] secundi ordinis homines, quàm peregrini, prætervecti Isthmum sese ostentabãt, & [i] in Pelopõnesi solũ quacũque eis videbatur, egrediebãtur. Hanc Lacedæmonii classem longè maiorem opinione cernentes, arbitrati & falsa esse quæ à Mitylenæis referebantur, & sibi rem arduam, quum neque socii adessent, & triginta naues A- theniensium, quæ circa Peloponnesum erant, vicina vrbis ipsorum vastare nun- ciarentur, domum redierunt. Posthæc, ædificata classe quam in Lesbum mitte- rent, quadraginta naues per ciuitates edixerunt, delecto Alcida nauarcho, qui il- luc se conferret. Athenienses, vbi illos abire senserunt, & ipsi cum centum nauibus

a Periculum antè caueremus.

b Sed antè faciamus. Vel, facere occupem[9]. *Id est, Non expectemus donec ab illis patiamur aliquid, sed eos hoc faciendo præueniamus.*

c Et hæc quidem defectio citi[9], *uel maturius*, extitit, atque imparata. Id est, Nullis rebus comparatis ad bellũ.

d Sed aut vos classe inuadentes ab illis nõ propulsabimini, aut illi ab vtrisq; discedẽt.

e Æquè ac supplices sed. Vel, Similes supplicibus.

f Si cadamus. *i. uincamur*, vobis nõ persuasis. *i. non impetrato à uobis auxilio.*

g Ὁλκοὺς, machinas tractorias.

h Vide annot.

i In quacunque Peloponnesi partem eis videbatur, descendebãt.

abierunt. Per hoc tempus quo profectæ sunt hæ naues, Atheniensium longè & instructissima & ornatissima classis fuit, etsi circa belli initia tot numero vel etiam plures naues extiterant. Centū enim Atticam, Eubœā, Salaminē custodiebant, totidem circa Peloponnesum volitabant, præter illas quæ ad Potidæam & alibi erant: vt in summa fuerint vna æstate ducētæ quinquaginta. Quæ res præcipuè pecuniā exhausit, vnà cū Potidæa. Siquidē qui Potidæā defensarunt milites (fuerunt autem principio tria millia, nec pauciores qui obsederunt: tum mille & sexcenti qui prius cum Phormione abierunt) binas drachmas singulis diebus acceperunt, alteram suo, alterā famuli nomine: eandē & vniuersæ naues mercedē. Atque ita pecuniæ primùm consumptæ sunt, & tot tantæque naues expletæ. Per idem tēpus Mitylenæi, quò Lacedæmonii apud Isthmū agebant, Methymnæ, tanquā proditionē molienti, bellum à terra intulerunt, adiunctis auxiliariis. Tentatáque vrbe, quum res non procederet qua parte expectabant, in Antissam & Pyrā & Eressum abierunt. Quarū ciuitatū quum & res stabilissent, & muros firmiores fecissent, festinabundi domum reuersi sunt. Eis reuersis Methymnæi cum copiis Antissam inuadunt. Sed ab Antissæis auxiliariisque quibusdam, qui superuenerant, percussi, multis amissis, cæteri trepidè recesserunt. Hæc vbi Athenienses resciuerunt, ac Mitylenæos terra potiri, nec illis prohibendis pares esse milites suos, mittunt ineunte autumno Pachetem Epicuri *filium* pro duce, cum mille sui corporis militibus: qui in nauibus officio remigum functi, quum Mitylenen appulissent, eam simplici muro cingunt, ac validis in locis castella excitant. Et Mitylene quidem vtrinque iam & à mari & à terra vehementissimè claudebatur: hyémsque appetebat. Cæterùm Athenienses, ad obsidionem deficiente pecunia, tunc primùm ipsi tributum contulerunt ducenta talenta, & ad socios legendæ pecuniæ gratia duodecim naues miserunt, Lysicle cum quatuor collegis duce. Is, quum alia loca circumuectus illinc pecuniam exegisset, ex Myunte per Mæandrium campum transgressus Cariam ad collem vsque Sandium, à Cariis Anæitisque inuasus, & cum multis suorum cæsus est. Eadem hyeme Platæenses (adhuc enim à Peloponnensibus & Bœotiis obsidebantur) quum & penuria rei frumentariæ laborarent, neque in Atheniensibus vlla spes defensionis esset, neque alia salus ostenderetur, consilium ineunt ipsi & qui vnà circumsidebantur Athenienses, primùm vt superato hostium muro omnes exirent, si vi cōsequi id possent, authoribus huius cœpti Theæneto Timidæ *filio*, viro vaticino, & Eupolpida Daimachi *filio*, qui ipsis præerant. Deinde dimidia parte, quòd ingens existimaret periculū, reformidante, ad ducētos ferè ac viginti, in sentētia exeundi permāsere, in hunc modū: Scalas ad multitudinē muri hostiū fecerunt, sumpta illius mensura ex laterculorū coagmētatione, qua parte mur⁹ ad eos spectās tectorio carebat. numerabāt autē permulti pariter coagmēta lapidū: quorū nōnulli erāt aberraturi, sed à plurib⁹ vera ratiocinatione cōiectabatur, quū præsertim sæpius numerarent: & quū non longè abessent, facilè murus in id quod volebant subiectus oculis erat. Itaque in hunc modum proceritatem scalarum, ex crassitudine laterum coniectantes, instar muri ceperunt. Erat autem Peloponnensium muri structura huiusmodi: Habebat duos ambitus, alterum Platæas versus, alterum exteriorem, si quis Athenis adoriretur, sedecim inter se pedum spatio distantes. Quo in spatio habitacula custodum ædificata erant, distincta quidem, sed continua, ita vt vnus solidus murus videretur, vtrinque pinnas habens, & ad decimam quanque pinnam ingentes turres, eiusdem qua murus crassitudinis, & ad eius frontes intrinsecus extrinsecúsque tendentes, [a] ne transitus circa, sed per eas esset. Noctibus, quoties imber erat, illi relictis pinnis custodias è turribus parum remotis ac supernè tectis agebant. Huiuscemodi [b] quem obseruabant Platæenses murus erat. Qui posteaquam rem instruxerant, obseruata nocte quæ & pluuia & vento turbida esset, & prætera sine luna, exierunt, ducibus eisdem qui conatus authores erant. Et primùm fossas quæ ipsos ambibant, transeunt: deinde muro succedunt, ignaris hostium custodibus, vtpote non prospicientibus, propter tenebras: nec exaudientibus accedentium strepitum, vento obstrepente. Simul etiam isti, ne arma inuicem [c] offensa sensum præberent, multum inter se distantes ibant. Erant autē leuiter armati, sinistro tantùm pede calceato, ne in luto laberetur. Igitur qua [d] interturrium erat, pinnis subeunt, scientes illas esse desertas: primique cōscendunt qui scalas ferebāt: & eas admouerūt. Deinde [e] duodecim pugione solùm ac thorace armati, duce Ammea Corœbi *filio*, qui & primus ascendit. Hunc sex qui sequebantur, vtráque superant turrim: post quos deinde

89 90

a Ita vt trāsitus prope turrim non esset: sed per eas medias transibant.

b Quo cingebantur Plat. Vel, In quo, imposito præsidio, custodiebantur.

c Illisa.

d Interuallum turriū.

e Milites leuis armaturæ duodecim, cum pugione ac thorace ascendebant.

succedunt alii cum eadem armatura ac iaculis. aliis à tergo horũ, quò facilius conscenderent, scuta gestantibus, quæ, quum prope hostes ventum esset, tradituri erant. Vbi maiore ex parte muros euaserant, custodes turrium sensere. Nam quidam Platæensium apprehensam in ascendendo tegulam è pinnis, eiecit, quæ cadens sonitũ fecit: statímque *à custodibus* vociferatum est. Exercitus quoque ad muros contendit. non enim sciebat quidnam discriminis foret, nocte obscura & procellosa. Et alioqui qui reliqui erant in vrbe Platæenses, egressi, Peloponnensiũ murũ, diuersa quàm qua sui cõscenderant parte, inuadunt, vt quamminimum illis mentẽ hostis aduerteret. Tumultuabãtur itaque Peloponnẽses, in loco manentes: nemo tamẽ eorũ ex custodia opẽ ferre audebat, sed in ancipiti erant, quidnã accidisset coniectantes. Eorum trecenti illi quibus datum negotium erat vt, siquid opus esset, subsidio forent, è muro ad vociferationem processerunt. Facẽsque hostilis aduentus indices, Thebas versus sublatæ sunt. Platæenses autem & ipsi ex suo muro complures excitant faces, prius ad hoc ipsum præparatas, vt hostis, quid sibi lumina vellent incertus, & aliud aliquid contigisse quàm quod erat existimans, opem non ferret, dum socii sui qui exierant, fugam ac tuta capesserent. Interea Platæensiũ quicunque primi cõscenderant, vtraque turri, custodibus occisis, potiti, earum trãsitus, nequis illac subsidio veniret, tutabãtur: & admouẽtes è muro turribus scalas, plerosque in superiora recipiebant, iis qui pro turribus stabant, missilibus eos qui veniebãt auxilio, superius inferiúsque arcentibus. Eóque plures interea scalas ipsi iã plures admouebant: simúlque deiectis pinnis, per interturrium ascendebant: & subinde qui recipiebatur, crepidini fossæ imminẽs, sagittis illinc atque iaculis incessebat, siquis hostiũ auxilio veniret ad prohibẽdum tẽpestiuum transitum fossæ. Vbi omnes transierunt *murum*, sed ægrè & nouissimè, qui de turribus descenderũt, ad fossam tendunt: ibíque ex aduerso se offerunt trecenti illi, lumina gestantes.[a] Quibus eo magis conspectis, Platæenses, eadem causa minus ipsi cõspiciendi, præterquam quòd in obscuro erant, pro crepidine fossæ stantes, nuda corporũ missilibus feriebant. Ita postremi quoque fossam transmiserũt, difficulter tamẽ & operosé. Nam eius aqua nõ ita in solidã concreuerat glaciem vt permeari posset, sed aquosa glacies erat, qualis Subsolano potius quàm Aquilone flante *sub sole* esset: & eo vento nox illa pluuiosa fossæ aquã vehementer adauxerat,[b] quã vix extantes transierunt. & ipsi magnitudinem tẽpestatis potissimùm ad fugam elegerant. Illinc digressi, viam quæ Thebas fert, ire conferti pergunt, ad dexteram habentes Iunonis delubrum ab Androcrate cõditum: quòd videlicet existimarent minimè creditum iri in id se iter deflexisse quod ad hostes ferret, & simul conspicarentur Peloponnenses cum luminibus persequentes, viam quæ per Cithæronem & Capita quercus Athenas ducebat. Vbi sex septémve stadia Thebas versus perrexerunt, diuertentes, via quæ ad montem fert, Erythras & Nysias abierunt: adeptíque montes, Athenas perfugerunt, numero ducenti duodecim [c] ex pluribus. Siquidem nonnulli eorum, antequam murum conscenderent, in vrbem reuerterunt: vnus sagittarius in exteriori fossa captus est. Peloponnenses, postquam à ferendo subsidio destiterunt, in sua quisque statione manserunt. At Platæenses ex vrbe, nullius eorum quæ contigerant gnari, cæteris qui redierant neminem superesse renuntiantibus, vbi illuxit, caduceatorem miserunt de mortuis recipiendis: sed re comperta, destiterunt. Atque hunc in modum Platæenses, munitiones transgressi, salutẽ sibi pepererunt. Sub extremum eiusdem hyemis, ex vrbe Lacedæmone missus est cum triremi Mitylenen Salæthus Lacedæmonius, qui vectus in Pyrrham, pedestri illinc itinere per alueum quendam torrentis, quâ munitiones transiri poterant, occultè ingressus est Mitylenen, retulítque primoribus, expeditionem in Atticam fore, & quadraginta naues quæ auxilio ipsis venire debebant, pariter affuturas, séque cum harum rerum tum aliarum curãdarum gratia præmissum. Vnde Mitylenæi, sumpta fiducia, minus ad Atheniẽses animo inclinabãtur, vt cũ eis cõuenirent. Atque hæc hyẽs quartúsque annus belli excessit, quod Thucydides conscripsit. Insequẽtis æstatis principio Peloponnenses, postquam Alcidam, qui eorum erat nauarchus, cum quadraginta nauibus, cúmque mandatis miserunt, ipsi ac socii Atticam inuaserunt, [d] vt Atheniẽses vtrinque distracti, minus possent nauium Mitylenen mittere, ac rerum gerere. Præerat autẽ huic expeditioni pro rege Pausania Plistoanactis *filio* adhuc pupillo, Cleomenes patruus. Populatíque sunt ex Attica cum ea quæ prius vastata fuerant, & siquid refruticauerat, tum ea quæ superioribus expeditionibus intacta reliquerant. Quæ expeditio

91

a Platæẽses igitur eos magis conspiciebãt è tenebris, stantes in fossæ crepidine, sagittisque ac iaculis nudas partes *corporis* petebãt. Ipsi autem quũ in tenebris essent, minus propter lumina conspiciebantur. Itaque Platæensium quoque vltimi fossam trãsire occupant. *præueniunt hostes in transeunda fossa. i. prius eam transeunt quàm inuadi ab illis possent.*

b Qua ægrè superata, transierunt. Sed & effugium ipsis magis propter tẽpestatis magnitudinem patuit.

c Ex maiore numero.

d Quo minus Ath. dum vtrinque turbarẽtur, aduersus naues Mitylenen proficiscẽtes, subsidio venirẽt.

post secundã acerbissima omniũ Atheniẽsibus extitit: quoniã hostis aliquid in Lesbo per suã classem, quasi iam appulsam, vt audiret expectãs, passim discurrẽdo pleraque vastabat. Sed quum nihil ex sententia eueniret, & res frumẽtaria defecisset, in suam quisque ciuitatem discessit. Mitylenæi interim, quum tandiu naues ex Peloponneso non venirẽt, frumento iam defecti, ad transigendum cum Atheniensibus adacti sunt: idque ob hanc causam: Salæthus, ne ipse quidem iam naues expectans, populum prius leuiter armatũ ad se armandum inducit, tanquam in Athenienses exiturus. At vbi arma sumpserũt oppidani, iã non magistratibus obtẽperabãt, sed [a] factis agminibus iubebãt proceres exhibere frumẽta, ac viritim diuidere: affirmãtes alioqui se vrbem Atheniensibus proddituros. [b] Quod vbi cognouerũt qui res administrabant, quum neque ad prohibendum pares essent, & in periculo futuri si à pactione excluderentur, communiter pacti sunt cum Pachete atque exercitu, vt Atheniensibus liceret de Mitylenæis consultare quamnam vellent satisfactionem, vtque ipsi exercitum intra vrbem reciperent, & legationem pro se Athenas mitterent: & dum illa rediret, Paches neminem Mitylenæorum neque occideret, neque [c] alligaret, neque captiuum duceret. Et hæc quidem conuentio fuit. At ii Mitylenæi qui præcipuè cum Lacedæmoniis tractauerant, sibi timentes ad ingressum exercitus, expectare non sustinuerunt, sed apud aras pariter considebant. Quos illinc excitatos Paches, nequid iniuriæ illis fieret, transmisit in Tenedum, [d] quousque Atheniensibus aliquid videretur. Antissam quoque, missis eò triremibus, in potestatẽ redegit, & cætera quæ ad exercitum pertinebant, pro suo arbitrio constituit. Peloponnensium verò quadraginta naues, quas subitò venisse oportebat, in circumeũda Peloponneso tempus triuere: & in cætera nauigatione otiosè venientes, latuerunt quidem qui ex vrbe erant Athenienses, quoad Delum tenuerunt: illinc autem digressi, apud Icarum & Myconum primùm accipiũt in deditionem, venisse Mitylenen. Cæterùm volentes rem exploratam habere, ad Embatum Erythrææ se conferunt, septimo ferme à capta Mitylene die. Ibi comperto negotio, de rebus præsentibus deliberabant. quibus Teutiaplus Eleus ita loquutus est, ALCIDA, cæterique collegæ mei qui [e] adestis, Peloponnensium duces, mihi videtur nobis Mitylenen esse nauigandum, [f] priusquam palàm sit quemadmodum apud nos agatur. Offendemus enim (vt credibile est) pleraque incustodita apud homines vrbe recens potitos, præcipuéque à mari, qua ex parte nec ipsi hostium quempiam venturum suspicantur, & nos maximè validi sumus. Credibile quoque est eorum peditatum, vt in victoria, negligentius agere, & per hospitia dispersum esse. In quem si & repentinò & noctu irruamus, spero fore vt cum iis qui intus sunt, siquis superest nostri studiosus, optata consequamur. Neque nos periculi pigeat, existimantes nihil aliud in bello quàm ex huiusmodi reb[9] accidere [g] nouitatis. Hoc siquis dux & intra se seruet, & in hoste obseruans, illum adoriatur, plerunque compos est voti. Hæc demum loquutus ille, Alcidæ non persuasit. Alii nonnulli ex Ionia exules, & Lesbii, qui vnà nauigabant, hortabantur, vt quandoquidẽ periculum metueret, aliquam in Ionia vrbem, aut Cumam in AEolide occuparet: ex qua vrbe prodeuntes, Ioniam ad defectionem inducerent. [h] spem enim esse nullis se inuitis venturos, & hunc, quanuis maximus esset, Atheniensibus prouentum, non modò erepturos, sed etiam prærepturos, si inuaderent. Arbitrari se quoque dicebant persuasum iri Pissuthnen ad belli societatem. Alcidas ne his quidem acquieuit, suæque sententiæ plurimos è consilio socios habuit: vt quoniam eum Mitylene frustrata esset, rursus in Peloponnesum quamprimũ reuerteretur. Itaque quum Embato soluens appulisset ad Myonesum, *quæ est insula* Teiorum, permultos [i] captiuos quos nauigando interceperat, trucidauit. Et quum Ephesum subiisset, adierunt eum [k] Anæorum Samiorum legati, negantes ipsum rectè asserere Græciam in libertatem, si illos necaret qui neque arma cõtrà tulissent, neque hostes essent, sed tantùm Atheniensium necessariò socii *fuissent*: ac nisi desineret, paucos ex hostibus sibi conciliaturum, pluresque amicorum hostes habiturum. Quibus persuasus Alcidas, quoscunque iam habebat Chiorum, & ex aliis aliquot, missos fecit. Nam homines cõspectis nauibus non refugiebant, sed potius tanquã ad Atticas accedebãt, minimè timẽtes ne Atheniensibus mare tenentibus, naues Peloponnensiũ Ioniã vnquã transmitterent. Alcidas autem ex Epheso raptim abiit, fugámque fecit. Cõspectus enim fuerat à nauibus Salaminia & Paralo, quũ adhuc ad Clarõ in anchoris esset: quæ naues ab Athenis cursum tenebãt. quæ ne se persequerẽtur ille veritus, alto ferebatur, tãquam

92

a Per circulos collecti.
b Quum autem intelligerent ii qui res administrabãt, se neque prohibere posse, & periclitaturos esse si à compositione excluderentur, fœdus communiter cum Pachete & cum exercitu inierunt, vt Athen. liceret de Mityl. quomodocũque vellent statuere, ipsique *Mityl.* exerc. intra vr.
c Vinciret. *Vel, In uincula coniiceret*, neque in seruitutem redigeret.
d Quoad Athenienses aliquid statuisset.
e Legit πάρεστε pro πάρεσμεν.
f Antequam aduentus noster diuulgetur. Ad verbum, Antequã fama de nobis spargatur.
g Vide annot.
h Hîc interpr. duo mẽbra in vnum commiscet. Vide annot. de his & seq.
i Ex captiuis.
k Samiorum qui ex Anæis erant.

nuſquam ad terrã ſua ſpõte niſi ad Peloponneſum applicaturus. Pacheti autẽ Athe nięſibúſque cum vndique, tum verò ex Erythræa huius rei nũtius affertur. Quippe quum Ioniæ vrbes muris carerent, ingens metus ſubibat ne Peloponnenſes cum claſſe prætereũtes, etſi non haberẽt in animo manere, tamen diriperent, vt in quaſque inciderẽt vrbes. Salaminia quoque nauis ac Paralus ſeſe hoſtẽ ad Claron vidiſſe referebat. Eũ Paches enixè perſequutus vſque ad Latmon inſulã, poſtquã adipiſcendi ſpes abfuit, retro rediit: [a] exiſtimãs ſe lucrifeciſſe quòd illas in alto nuſquam adeptus eſſet, nec caſtra munire, & cuſtodias agere, & ipſos aggredi neceſſe fuiſſet. Quum rediit, Notion vrbẽ Colophoniorũ tenuit, quã Colophonii incolebãt, [b] eius arce ab Itamane, & barbaris irrũpẽtibus per domeſticã illorũ ſeditionẽ, capta, eodẽ fere tempore quo Pelopõnenſes iterũ Atticam ſunt ingreſſi. Rurſus in Notio, inter eos qui illuc confugerãt & priſtinos oppidanos ſeditione orta, alteri accerſita à Piſſuthna & ab Arcadibus ac barbaris auxilia [c] in muris vrbẽ interſepiẽtibus habebãt, & qui [d] in arce Medis fauerãt, recepti pariter, remp. adminiſtrabãt: alteri, [e] quũ ſe fuga ſubduxiſſent exules, Pachetem accerſierunt. Hic Hippiam eorum qui intra muros illos erant ducem, ad colloquium euocauit, vt ſi nihil quod placeret illi dixiſſet, rurſus eum in muros ſaluum ſanúmque reſtitueret. Et ille ad hũc proceſſit. Hic, eo in cuſtodia ſine vinculis haberi iuſſo, munitiones repentè adortus, nihil tale expectãtes Arcades capit, ac barbaros quicũque intus erãt occidit. Dehinc, Hippiam, ſicuti pepigerat, introductum, poſteaquam intus fuit, comprehendit, ſagittíſque conficit. Colophoniis Notion reſtituit, præterquam iis qui cum Medis ſenſiſſent. Eò poſtea Athenienſes, coactis omnibus, ſiquis vſquam erat, Colophoniis, ſecundum ſuas ipſorum leges colonos ad habitandum Notion miſerũt. Et Paches Mitylenen reuerſus, Pyrrham & Ereſſon in deditionẽ redegit, captúmque Salæthũ Lacedæmoniũ in vrbe latitantẽ, Athenas miſit, pariter & eos Mitylenæos quos apud Tenedõ depoſuerat, & ſiquis alius ei viſus eſt extitiſſe ſeditionis author. Dimiſſáque maiore exercitus parte, cum reliquis remanſit ad conſtituenda arbitrio ſuo negotia Mitylenes, ac cæteræ Leſbi. Vbi Athenas ii qui à Pachete miſſi fuerant peruenere, Athenienſes Salæthum vita priuarunt, licet pollicentem, cum alia quædã, tum verò à Platæis (adhuc enim obſidebantur) ſe Peloponnenſes abducturum. De reliquis autẽ quum ad conſilium relatũ eſſet, præ indignatione cenſuerunt, non modò qui adeſſent, ſed omnes etiam qui puberes eſſent Mitylenæorum interficiẽdos, impuberes verò ac fœminas in ſeruitutẽ redigendos: dantes crimini tum quòd deſciſſent, quũ non ea conditione qua cæteri ſub imperio forent, tum vel magis [f] quòd naues Peloponnenſium ad opem eis ferendam auſæ eſſent in Ioniam cum periculo ire. non enim ſubito cõſilio videbantur defeciſſe. Mittunt igitur propere triremẽ nuntiatũ decreta Pacheti, imperatúmque vt Mitylenæos necaret. Poſtero die ſubit eos pœnitentia quædã, & facti reputatio, viſúmque eſt ſæuũ ac vehemẽs decretũ, totã necare ciuitatẽ, potius quàm eos qui authores mali fuiſſent. Quod vbi ſenſerũt Mitylenæorũ legati, & qui eis ſtudebant Athenienſes, aditis primoribus, haud ægrè perſuaſerũt vt de eo iterum ad conſiliũ referrent: quibus & ipſis notũ erat maiorem ciuiũ partẽ velle per aliquos ad ſe rurſus de re eadẽ referri. Coactáque confeſtim concione, aliæ dicebãtur à ſingulis ſententiæ. At Cleon Cleæneti *filius*, cuius euicerat pridie de occidendis ſententia, ciuis alioqui omniũ violentiſſimus, & maximæ, vt illa tempeſtate, apud populum authoritatis, proceſſit iterum, atque ita verba fecit,

« QVVM ſæpe aliâs ego ſtatum popularẽ animaduerti inualidum eſſe ad aliis imperandum, tum præcipuè nunc in veſtra de Mitylenæis [g] pœnitẽtia. Etenim quia ſecurè inter vos quotidie & ſine inſidiis agitis, eodem modo erga ſocios affecti eſtis, & quicquid aut illorum oratione perſuaſi [h] delinquitis, aut miſericordia tribuitis, non ſentitis id ad veſtrum periculum pertinere, & ad nullam eorum gratiam vos emolliri. non conſiderantes, imperium quod habetis, eſſe tyrannidem, & eos qui parent, ad inſidiandum intentos, & inuitos parêre: [i] neque ob id vobis dicto audientes eſſe quòd læſi, tamen eis veniam datis, ſed quia viribus veſtris potius quàm ipſorum beneuolentia ſuperatis. Perniciosiſſimum autem ex omnibus eſt ſi apud nos nihil eorum quæ decreuerimus, ſtabile erit: nec intelligemus, melius agi cum ciuitate quæ malis legibus, dum conſtanter, vtitur, quàm cum ea quæ bonis, ſed inconſtanter: vtiliorémque eſſe imperitiam cum modeſtia quàm peritiam cum immodeſtia: ac tardioris ingenii homines adminiſtrare commodius plerunque ciuitates quàm ſolertioris. Nam iſti tum legibus ſapientiores videri, tum ſemper «

a In lucro deputans quòd il.
b Superiore vrbe.
c In trãſuerſo muro.
d In ſuperiore vrbe Perſis fau.
e Quum ſe clam iſtis ſubduxiſſent, & exularent, Pach.
f Vide annot.
g Sẽtentiæ mutatione. vel, retractatione.
h Deliqueritis, aut miſericordia remiſeritis, non exiſtimatis vos magno veſtro cũ periculo, ac nullã gratiam à ſociis ineũtes, molles *erga eos* eſſe.
i Quos non ſitis dicto audiẽtes habituri per ea quæ illis magno veſtro malo gratificati fueritis, ſed per ea quæ potentia veſtra potius quàm illorum beneuolẽtia obtinueritis.

93 94

superiores esse dicendo in cõsultatione reip.volũt,tanquã nulla sit alia materia ma-
ior vbi vim ingenii sui ostendant: [a] vnde in multas calamitates ciuitates incidunt.
At illi,suæ peritiæ diffidentes,non abnuũt se legibus esse imperitiores: & quum in-
ualidiores sint quàm vt bene dicentis orationem refellant,[b]potius ex æquo sunt iu
dices quàm concertatores,ideóque eis plerunque feliciter cedit. Hũc igitur in mo-
dum decet & nos facere,non facultate dicendi & solertiæ contentione subnixos,ve
stræ multitudini aliter ac sentimus suadere. Quod ad me attinet, in eadem senten-
tia sum:eósque miror qui iterum retulerunt de Mitylenæis,ac tempus teri permit-
tunt,rem illis commodiorem qui iniuriam fecere,quàm nobis.Nam qui iniuriam
accepit,[c]remissius iram exercet quàm ille qui fecit. In vleiscendo enim,quum re-
95 centissima offensa est, tum maximè par supplicium sumimus. Miror quoque esse
(quisquis is erit)qui contradicat, ostendendúmque sibi ducat iniurias quidem Mi-
tylenæorum nobis vtiles esse, detriměta verò [d]non ad sociorum calamitatem re-
dundare. Hunc sanè palàm est,aut fretũ facultate dicědi,velle contendere,vt quod
planè euidens est, id econtrario ostendat esse incognitum:aut [e]lucro euocatum,co-
nari vos exculta oratiõne seducere.Huiusmodi ex controuersiis ciuitas aliis quidě
emolumenta præbet,ipsa verò in discrimen adducitur. Cuius rei penes vos culpa
est,qui prauè instituistis ista certamina,quíque consuestis esse verborum spectato-
res,operum auditores:coniectantes ita maximè posse fieri futura, vt quisque opti-
mè dixerit:& ex iam factis non id certius existimantes esse quod ipsi vidistis quàm
quod audistis,deliniti pulchrorum [f]commendatione verborum. Itaque faciles e-
stis falli nouitate sermonis,difficiles animo ad exequendum quod probatũ est:ser-
ui semper [g]ineptiarum,consueta fastidientes: & potissimùm quidem cupientes sin-
guli se posse dicere,sin hoc nequeatis,reclamantes iis qui talia dicũt, [h]vt eorum se-
quendo sententiam non videamini illis inferiores esse.Quinetiam alio aliquid acu-
tè dicente,proni ad id quod dicitur[i] laudandum,& *ad significandum* vos sensisse antè
quàm diceretur,quum tardi sitis ad ea prouidenda quæ illinc sunt euentura:aliud quæ-
rentes(vt sic dicam)quàm ea quibus viuitis,quum tamen ne præsentia quidem sa-
tis intelligatis.Denique voluptate aurium capti estis,ac similes spectatoribus sophi-
starum sedentibus potius quàm de republica consultantibus.A quibus ego vos co-
nabor abducere,ostendẽs vnam Mitylenæorum ciuitatem,præcipuam vobis in-
iuriam intulisse. Nam siqui quòd aut imperium vestrum ferre nequeant, aut quòd
ab hostibus compellantur desciscunt, veniam do: quum verò ii qui insulam te-
nent, & vrbem muris præditam,vbi nisi à mari formidolosus non erat hostis no-
ster,& vbi ipsi contra illum non erant indefensi, quippe instructa iam classe, liberi
præterea,& à nobis ante omnes in honore habiti,hoc egerint,quid aliud quàm in-
sidiati sunt,[k]inferentes potius bellum quàm desciscentes à nobis ? Defectio enim,
eorum est quibus aliqua vis infertur.Captarunt quoque per inimicissimos nostros
nos perdere: quod indignius est quàm si suis ipsorum viribus nos bello petiissent.
Quibus nec calamitates vicinorum exemplo fuerunt,quicũque iam post rebellio-
nem à nobis superati sunt,nec præsens sua felicitas [l]segnitiem attulit ne in pericula
venirent:sed effecti ad futura audaces,maiore quidem spe quàm pro viribus,mino-
re tamen quàm voluntas fuit,bellum sumpserunt, anteferendam iustitiæ potentiã
96 rati.Nulla enim iniuria lacessiti,[m]ob id quo se superaturos arbitrati sunt,nobis ar-
ma intulerunt. Siquidem solet vsu venire ciuitatibus, præsertim iis quibus breui
& insperatò felicitas contigit,vt ad insolentiam conuertantur: & plerunque quæ se-
cundum rationem hominibus prospera eueniunt,stabiliora sunt quàm quæ præter
opinionem.Faciliúsque propè dixerim esse propulsare aduersa quàm tutari secun-
da.Decuerat autem iam olim Mitylenæos nihilo peculiarius honore quàm cæte-
ros à nobis affici : & non eo petulantiæ processissent. (Nam & alioqui natura com-
paratum est[o]vt obnoxios sibi quisque cõtemnat,non obnoxios admiretur)[p]Plectã-
tur itaque nunc pro magnitudine sceleris.Neque paucis culpam imputãtes, popu-
lum absoluatis.Cuncti nanque nos pariter inuaserunt:quibus liceret nũc,si ad nos
confugissent,rursus in vrbe degere: [q]sed quia existimarunt tutius periculum esse si
per paucos res ageretur,ipsi quoque defecerunt. Respicite quinetiam ad socios,quo-
rum si & iis qui coacti ab hoste,& iis qui voluntarii defecerunt,easdem pœnas infli
gatis,quem tandem fore existimatis quem non ad deficiendum quantulacunque
causa impellatis?quum is,si prosperè cedat,liber sit:si minus, nihil intolerandũ pa-
tiatur.Ex quo nos in omnibus ciuitatibus periculum subibimus tum pecuniarum,

a Et ex eo plerunque ciuitates pessundant.
b Vel, Æquibonique sunt æstimatores potius quàm altercatores. Vel,Ex æquo & bono iudicant potius quàm altercãtur. Sed potest ἀπὸ τοῦ ἴσου & aliter accipi,hoc sensu, Et quũ pares sint illis in iudicando potius quàm in altercando. Vel, Contendendo verbis.
c Videlicet si tempus interueniat.
d Sequitur lectionẽ à nobis in marg. positã. Vide annot.
e Lucro adductum, *vel pellectum*, elaborata oratione speciosa, seducere.
f Vide annot.
g Rerum nouarum. vel,insolentium.
h Videri *non vultis* posteriores eorum sentẽtiam sequi.
i Ad verbum,Prælaudandũ.Idest,Prompti ad id laudandũ, alius ante alium. Q.d. Certatim id laudatis,& in eo laudãdo alter alterum præuenire studetis. Potest & in προαισθέσθαι sic accipi προ vt in προεπαινέσαι. quã tamẽ præpos. hic interp. aliò retulit.
k In Gr. verbis ἐπανέστησαν & ἀπέστησαν est paronomasia.de qua vid an.
l A subeundis periculis retardauit. Vel, deterruit.
m Vel, Vbi se victores fore putauerunt.
n Rationi cõsentanea *& non fortuita* prosperitas hominũ stabilior est, *vel tutior*, quàm inopinata.
o Vt quisq; eos à quibus colitur *vel obseruatur*, contemnat, qui autem minimè cedunt, *vel, minimè se submittunt ad ipsius obseruantiam*, admiretur *i. in pretio habeat*.
p Plectantur tamẽ vel nunc.
q Sed tutius esse arbitrati, aleæ se cõmittere, *vel, fortunam tentare*, cũ paucis illis, vnà defecerunt.

tum corporum:[a]&,si ciuitatem expugnauerimus, ea profligata, prouentibus, per quos vires habemus,in posterum carebimus:[b]si non expugnauerimus,ipsos,præter eos qui nunc sunt,hostes habebimus:& quo tempore nos oportet aduersus præsentes stare,in bello sociali occupabimur. Non igitur conuenit spem eis proponere aut sermone [c]persuasam,aut pecuniis emptam,veniæ consequendæ,tanquam hominũ more peccauerint. Non enim inuiti læserunt,sed scientes insidiati sunt: quod autẽ præter voluntatem fit, id dignum est venia. Itaque ego & tunc primùm repugnaui, & nunc,ne decretorum vestrorum vos pœniteat,repugno:néve tribus rebus imperio perniciosissimis delinquatis,misericordia,[d]voluptate orationũ, lenitate. Nam misericordiam quidem iis qui similes sunt,tribui iustum est,non iis qui nec ediuerso miserentur,& necessariò se perpetuos constituerunt hostes. Oratores autem qui dicendo oblectant,habebunt aliâs minoribus in rebus dicendi certamen, non vbi ciuitas quidem paululum oblectata, faciat magnam iacturam, ipsi verò ob bene dicta bene accipiantur. Lenitas verò potius illis exhibetur qui in posterum morigeri,quàm qui nihilo minus hostes,atque iidem *futuri sunt,si* relinquantur. Atque(vt semel omnia dicam)si mihi assensi fueritis,quæ iusta sunt & vtilia, circa Mitylenæos agetis: sinminus, neque illis gratificabimini, & vosipsos potius condemnabitis. [e]Quippe si rectè isti defecerunt, profectò vos non legitimè imperatis. Quanquam etsi non legitimè, tamen quum hoc agendum vobis censeatis, oportet vos non legitimè, ex vestra vtilitate etiã de his supplicium sumere, aut certè ab imperãdo desistere,ac sublato periculo,bonorum virorum fungi officio. Refundatis agedum eandem in authores [f]pœnam: ostendatísque vos non minus exulcerato esse animo in vlciscendo,licet euaseritis,quàm illi fuerunt in insidiando: cogitantes quænam ipsi,si vicissent, credendi sint fuisse facturi,qui præsertim iniuriam facere cœperunt. Qui autem nulla iniuria irritati ad lædendum veniunt, [g] ii ad perniciem tendunt,[h]suspicantes periculum quod eos manet ab hoste quem relinquãt. Quisquis enim à quo non oportuit læsus est, acerbior est(si euasit)in illũ quàm iustum in hostem. Nolite ergo vestri ipsorum fieri proditores, & [i] animo quamproximè accedẽtes ad ea quæ passuri fuistis, [k]prout nihil præoptastis quàm vt eos caperetis, nunc talionem reddatis:non protinus ob præsentem statum emolliti, nec cladis quæ tunc vobis impendebat obliti. Plectite istos pro merito: pariter & cæteris sociis insigne præbete exemplum, quisquis desciuerit, eum à vobis morte multãdum. Hoc enim si cognouerint,[l]vos deposita cura minus cum vestris ipsorũ sociis quàm cũ hostibus decertabitis. Hæc Cleon. Post quem Diodotus Eucratis *filius*,qui maximè in superiore concione contradixerat ne Mitylenæi necarẽtur, processit, atque ibi huiusmodi verba habuit, NEQVE illos ego qui de Mitylenæis iterum ad consilium retulerunt, accusandos puto,neque illos laudandos qui maximis de rebus sæpius consultari vetant. Statuóque duo præcipuè contraria esse ad bene consulendum,celeritatem & iram. quorum [m]alterum insciè fieri amat,alterum temere ac parum consideratè. Et qui repugnat quin res verbis doceantur,aut amens est,aut putat sua aliquid interesse. Amens quidem, siquo alio modo censet fieri posse vt futura,quæ latent,nisi oratione patefiant: sua autem interesse putat, si volens aliquid turpe persuadere, bellè quidem de eo se posse dicere non arbitratur, sed eos qui ex aduerso dicturi & qui audituri sunt,deterrere,probè criminando. Verùm illi odiosissimi sunt qui [n]contradicentibus præiudicium aliquod corruptelæ opponunt. Nam si imperitia obiiceretur,cuius sententia in Senatu non vicisset, pro imperitiore vtique is,non pro iniustiore, discederet: obiecta verò iniustitia,idem,siue eius sententia vicit,suspectus fit:siue non vicit,iniustus habetur,non solùm imperitus. Ex quo etiam respublica detrimento afficitur,[o]deficientibus iis,hoc timore, qui consultẽt: quasi melius cum ea ageretur si tales ciues nulla facultate dicendi præditos haberet,quòd ita minimùm ad peccandum *homines* inducerentur. Porro debet & ciuis bonus non absterrere alios à contradicendo,sed [p] ex pari loco demonstrare se meliora dicere:& bene morata ciuitas nullo eum honore afficere qui præ cæteris bene consuluerit,sed nec honorem quem ille habet imminuere:item eum qui in consulendo inferior fuit, nullo dedecore, nedum supplicio prosequi. Ita enim & is cuius sententia probata est,quamminimum ad gratiam,& aliter ac sentit, quò plus ho-

a Et,si quidẽ recuperauerim⁹ vrbẽ quæ profligata sit, *cuius exhaustæ sint opes*, prouẽt.&c. *Obserua autem Et planè pro Nam accipi.*

b Sin ĩceptũ nostrũ *eã recuperãdi* nõ succedat.

c Πειστὴν sonat potius persuasibilem,& ὠνητὴν emptitiam, vel venalem. Sensus est,Nõ oportet igitur vllã eis spem relinquere, tanquam aut vlla orationis probabilitate, aut vllis pecuniis nos ad veniam sibi dandam possint adducere.

d Illecebris orationis. vel,verborum.

e Si enim hi meritò defecerunt, vos certè contra fas & æquum imperatis, *vel,imperare dicemini.* Quòd si vel contra fas hoc vobis faciẽdum censetis, itidem præter fas & æquum in hos oportet animaduertere, quũ id vobis *ad retinendum imperiũ* vtile futurum sit:aut certè imperio supersedere,& virorũ bonorũ officio, quod periculo caret, fungi. *Vel,Et æquitatẽ omni periculo carentẽ,sicut viros bonos decet,colere.*

f Qua videlicet in vos vsi fuissent.

g Infesti grassantur, ad internecionem vsque. Vide annot.

h Suspectum habentes.vel, Suspectantes. Potest etiã verti,Formidantes.

i Cogitatione.

k Et vt pluris quàm alia omnia fecissetis eos in potestate habere,nunc eos vlciscimini,nõ ex præsenti specie,statim ad mollitiẽ flexi.

l Minus posthac cum vestris ips.soc.pugnabitis, hostibus neglectis. *Id est,* Non cogemini, relictis hostibus, bellum cum vestris sociis gerere.

m Hoc cum amentia cõiunctum esse solet, illud cũ imperitia & paucitate, *uel tenuitate* consilii,*aut prudentiæ.*

n Orationem aliquã, *uel concionem eorum qui contradicunt*,corruptelæ etiam insimulãt. *Vocat tamẽ* ἐπίδειξιν *non simpliciter orationem uel concionem, sed in qua aliquis specimen suæ artis, aut sui ingenij,suæue prudentiæ edit. Posset etiam uerti simpliciter, Specimen quod editur.*

o Consultoribus enim propter metum destituitur. Præclaréque cum ea ageretur si tal.c.n.f.d.pr.haberet.minimè enim ad peccandum impellerentur, *sua eloquentia freti.*

p Ἀπὸ τοῦ ἴσου,ad verbum,Ex æquo. Vel,Ex æquabilitate. Id est, Æquabilitate quadam iuris in pronuntianda sententia vtentem. Vel, Sententiam pronũtiare,nihil sibi præter alios ea in re arrogãdo, sed parẽ illis potestatẽ relinquẽdo.

98 noris consequatur, loquetur: & is cuius sententia improbatur, quam minimum cō-
cupiscet, eadem ratione gratum faciendo, conciliare sibi multitudinem. Quorum
nos contraria agimus: quoniā siquis de corruptione suspectus sit, etiamsi optimè
dicat, tamē[a] inuidia lucri nondū explorati, exploratam ciuitatis vtilitatem repudia-
mus. Nec dubium est, bona, [b]statim quum audiuntur, nō minus suspecta esse quàm
mala: adeo vt oporteat, similiter & qui optima & qui pessima ciuitati velit persua-
dere, dolo id & mendacio agere: [c]nec possit ob has præstigias ex professo quisquam
illi soli prodesse, nisi decipiat. Nam qui propalam largietur ei aliquid, is in suspicio-
nem veniet[d] ne id clam lucrifacere velit. Enimuero decet nos, [e]qui ex hoc loco de
rebus summis tātique momēti dicimus, lōgius prospicere quàm vos, qui ex pro-
pinquo consideratis: quum præsertim nos rationem reddere debeamus consilii no
stri, vos non debeatis vestræ auscultationis. Nam si is qui persuasit, & is qui persua-
sus est, æquè multarentur, profectò vos modestius iudicaretis. Nunc, siquando desti
tuti spe estis, vnam persuasoris sententiam cum iracundia plectitis, non vestras i-
psorum, qui frequentes vnà peccastis. Ego autem neque contradicturus pro Mityle-
næis processi, neque quempiam accusaturus. non enim de illorum facinore no-
bis certamen est, si sapimus, sed de bene nobis consulendo. Neque eis, si nocentes
planè asserere volo, idcirco vitam adimi iubebo: neque siqua venia dignos, *idcirco
ueniam dari*, nisi constiterit idem ciuitati conducere: quippe quum existimem de fu-
turo nos magis quàm de præsenti consultare. Atque [f]hoc quo Cleon præcipuè ni-
titur, vtile fore ad cohibendas in posterum rebelliones, pœnam proponi mor-
tem, [g]ego econtrario interpretor, ac melius aliter rem esse casuram. Quæso igitur
ne præ istius ad persuadendum apposita oratione, vtilitatem meæ respuatis. Nam
eius oratio [h]quum sit ad iustitiam propensior, forsitan apud vestram quæ nunc in
Mitylenæos iram est, præponderet: verùm nunc non disceptamus nos iudicio cū
illis, vt de iure quæri oporteat, sed de eis deliberamus, quemadmodum nobis futu-
ri sint vtiles. Est quidem multis in ciuitatibus constituta mors pœna, non modò
huiuscemodi criminibus, sed etiam minoribus: tamen spe solicitati homines, peri-
culum adeūt: neque vnquam ad hoc aliquis accessit qui opinaretur nequaquam in-
sidias sibi successuras. Et quæ ciuitas vnquam non ideo defecit quòd crederet se ma
iorem habere quàm habebat apparatum, vel suum, vel socialem? Ingenitum na-
tura est omnibus & priuatim & publicè delinquere. Nec vlla lex tanti est quæ istud
prohibere possit: quum per omnia sit itum supplicia, siquo modo his terroribus ho
mines à facinorosis minus læderentur. [i]Nec abs re olim maximis sceleribus mitio
res fuerunt pœnæ constitutæ: harum pleræque, quum iam eas tempore præuari-
caremur, in mortē redactæ sunt: quam tamē & ipsam præuaricamur. Itaque aut
aliquis isto vehementior inueniendus est terror, aut ne iste quidem coercebit. [k]Nē
pe huic ex necessitate inopia præbet audaciam, illi auaritiam opes per insolentiam
[l]ac timorem, illis aliæ accidunt causæ. Impetu homines vt suo quisque occupan-
99 tur insanabili, & potentiore quàm vt reprimatur, in periculum deducuntur. [m]Præ-
terea plurimum officiunt spes ac amor: hic quidem, dux, illa verò, comes: hic, insi-
diarum vitandarum immemor, illa, prosperitatem fortunæ suggerens. Ex quo fit
vt quæ incerta sunt præmia, potentiora sint pœnis quæ subiectæ sunt oculis. Acce-
dit his fortuna, quæ nihilo minus ad [n]euocādos animos pollet. Nam ex inopina-
to oblata aliquando, vel[o] ex minoribus causis adducit aliquem ad periclitandum:
nec minus ciuitates, imò tanto magis quanto de maioribus [p] *eis res est*, de libertate
vel de imperio propagando. Et quisque cæteris cū ciuibus iunctus, inscitè plus quid-
dā spei sibi proponit. Denique & impossibile, & ingentis vecordiæ est, credere, quo-
ties humana natura ad aliquid agendum concitata, impetu tēdit, vlla prohiberi aut
legum vi, aut alia difficultate. Quare non oportet nos neque mortis pœna, tāquam
fideiussore, confisos, de Mitylenæis consulere deterius, neque ad desperationem il-
los qui defecerunt impellere, [q]tanquam eis pœnitere non liceat, neque breuissimo
tempore delictum suum eluere. Considerate nanque, siqua nunc ciuitas quæ defe-
cerit, norit non desperandam sibi à vobis salutem, eam de se dedenda conditiones
accepturam, adhuc habentem vnde reddat victoribus impensas belli, & in posterū
tributa soluat: at illo modo, quam tandem putatis fore quæ non & melius se quàm

a Quum cœperit apud nos ob incertam *alioqui* de corruptela opinionē inuidiosus esse, *non iiē incertam sed* manifestam ciuitatis vtilitatē adimimus. Vel, Ciuitatem manifesta vtilitate priuamus.
b Quum rectà dicuntur. Id est, Sine vllo verborū circuitu. Vel Apertè.
c Solàque ciuitas propter curiosas istas suspiciones, eiusmodi est de qua nemo apertè, *&* non fallendo, bene mereri possit.
d Ne vberius aliquod lucrū factur[9] sit. &c. Itē, largitur, & venit, in temp. præs.
e In rebus maximis, & in huiusmodi opinione vel æstimatione vestra (*i. quum talem concipere opinionē soleatis. Vel, quū tales æstimatores sitis. Q. d. Quū ita suspicaces sitis ut omnia in malam partem interpretemini*) vlterius prospicere quum verba facimus, quàm vos qui ex propinq. Σωφρονέστερον, Sapientius. Vel, Prudentius. Vt statim pòst σωφρονοῦμεν, Sapimus.
f Quod Cleon præcipuè contendit.
g Ego de eo quod in posterum ex vsu futurum sit, contrà contēdens, secus iudico.
h Eius enim oratio quū iustior sit apud istam vestram in Mitylenæos iram, *i. quum eius oratio uobis proponat quæ magis consentanea sint iræ uestræ, ut uidelicet summo iure in illos agatis.* vos fortasse *in suam sententiam* traxerit.
i Ac credibile est sanè maximis sceleribus mitiores olim pœnas constitutas fuisse: sed quum tandem violarētur illæ *pœnæ. i. leges pœnas proponentes*, ad mortē pleræque processerūt, *uel progressæ sunt*: & tamē istud quoq; violatur. Itaque aut al. &c. Vide annot.
k Sed paupertas quidem, ex necessitate audaciam afferens, opes autem ex petulantia & superbia, iuris violationem: aliæ etiā quæ cōtingunt causæ, pro diuerso affectu hominū, qui ab intolerāda quadam vi occupantur, *uel constrictus tenetur*, ad pericula impellunt. l Fortasse timorē hic interpr. scripserat, pro superbia. m Spes quoq; & libido in qualibet re, hæc quidē, dux, illa verò, comes: hæc, facinoris aggressionē excogitās, illa, prosp. fort. sug. *uel proponēs*. Quúmque incerta sint *hæc duo*, manifestis periculis potētiora sūt. n Incitandos. Vel, impellendos. o Ex minoribus copiis. Vel, Ex minore facultate. p Potius repetendum κινδυνεύειν πειράγει. q Vide annot.

a Si idem valet,&c.vt legatur εἰ,non ἤ.

b Dum res ad compositionẽ nõ deducitur.
c Vectigalibus.
d Potentes aduersus hostes?

e Ex officii nostri sedulitate. Id est, Nostro erga eam officio sedulò fungentes.
f Per defectionẽ. Ad verbum,Deficientem ad libertatem.
g Vicerimus.

nunc fecit,ad bellum instruat,& obsidionem ad extrema vsque perferat?[a] An idem valet diu post & confestim in deditionem venire?Et nobis quomodo detrimentosum non sit,[b]dum illi se dedere recusant,nos sumptus facere in obsidendo?&,si capimus,profligatam capere ciuitatem,&[c]emolumentis ex illa deinceps priuari, propter quæ sumus [d]nos hostibus pares? Quapropter non tanquam iudices debemus nos exactè de nocentibus sumere supplicium, sed considerare quemadmodum in futurum facultatem habeamus pecuniarum suppeditandarum ex ciuitatibus moderatè multatis: nec custodire eas ex legum seueritate, sed [e]ex operum sedulitate. Cuius rei nunc contrarium facimus:qui siquem subegerimus liberum, sed vi alterius imperio subditũ,& meritò repetentẽ libertatem [f]deficiẽdo, truciter in eum putamus animaduertendũ.Atqui oportet nõ valde plectere liberos homines quod rebellarunt,sed valde custodire antequam rebellent,& anteuertere,vt ne veniãt quidem in huiusmodi cogitationem: quúmque[g] ceperimus, pro minima culpam hanc eis imputare.Animaduertite præterea quantopere sitis peccaturi si Cleoni assentiamini.Nunc quidem singularum ciuitatum populus in amorem vestri propensus est, & aut non deficit cum potentibus,aut,si deficere cogatur, continuò defectionis authoribus infestus est.Ita ciuitatis aduersariæ vulgus vestri studiosum habentes,pergitis in bellum. Quòd si populum Mitylenæum occiditis, qui & tunc defectionis expers fuit,& vbi arbitrium armorum nactus est, ciuitatem tradidit,primùm in bene meritos eritis iniurii,deinde id quod maximè optant potentes,constituetis. quippe,vbi ad defectionem traxerint ciuitatem, protinus habebunt in partibus populum:quum proposita sit per vos eadẽ omnibus pœna, tam iis qui deliquerũt quàm iis qui non deliquerunt.Qui si etiam deliquerint,dissimulandum est,vt id quod adhuc nobis superest sociale,nõ fiat hostile.Et hoc ipse multo vtilius arbitror ad imperii cõseruationem, nos [h]iniuriam accipere non inuitos,quàm [i] eos occidere quos non debemus.Neque id quod Cleon ait,reperietur, iustam vltionem eandémque vtilem esse posse. Vos verò [k]quum intelligatis hæc meliora esse, nihil neque misericordiæ neque lenitati indulgentes,(quibus ne ego quidem adduci vos sino)sed ex iis quæ suasi,mihi acquiescite:de iis quos Paches tanquam noxios misit,per otium iudicare,cæteros illic habitare permittere. Hæc enim & in posterum bona sunt, & hostibus iam formidolosa.Nam quisquis bene consultat, is contra hostes plus pollet quàm qui temeraria ferocitate ad facta prorumpit.Talia Diodotus. His sententiis dictis inter se maximè contrariis, tamen res in controuersia fuit apud Athenienses:& quum ad suffragia ventum est, penè parem vtraque sententia numerum tulit:sed illa Diodoti superior fuit. Mittunt itaque aliam euestigio triremem, [l]ne fortè non assequuta hæc priorem (quæ vno ferme die & vna nocte præcesserat)extinctam offẽderet ciuitatem. Instructa est autem nauis à Mitylenæis legatis & vino & hordeaceo pane: ipsique viri promissis onerati, si alteram nauem præuerterent. qui tanto studio nauigarunt vt inter remigandum comederẽt panem vino oléóque maceratum:& per vices alii somnũ caperent,alii remigarent,nullo flatu (quod fortunatum fuit)aduersante.Hunc in modum sic instante naui hac,superior illa, vtique ad triste ministerium non festina, tantisper præcessit, dum Paches decretum legeret,& ad exequenda mandata se præpararet. Ibi verò posterior superueniens, ne ciuitas perderetur prohibuit.[m] Adeo Mitylene prope periculum venit. Cæteros autem quos Paches miserat,vt præcipuos defectionis authores,ex Cleonis sententia Athenienses morte multarunt,numero paulo plures mille.Et muros vrbis eorum demoliti sunt,& naues[n]ademerunt:nec tributum postea Lesbiis imposuerunt: sed diuiso loco(præterquam Methymnæorum) in tria millia partium, diis trecentas dedicauerunt:in cæteras colonos inter se sortiti miserunt, iussis Lesbiis in singulas partes eis pendere quotannis binas argenti minas, vt ipsi colerent terram. Ademerunt præterea quæcunque tenuerant oppida in continente Mitylenæi, vnde postea Atheniẽsibus paruerunt.Et apud Lesbum quidem ita res gestæ sunt. Eadem æstate,post receptam Lesbum,Atheniẽses, duce Nicia Nicerati *filio*,cum copiis aduersus Minoam insulam ierunt,quæ ante Megara iacet,quáque Megarenses (turri ibi extructa)pro [o]præsidio vtebantur.Volebat autem Nicias Atheniẽsibus illic [p]custodiam esse,breuiore spatio,& non in Budoro atque Salamine: néve Peloponnenses,quoties illinc proficiscerentur, [q]laterent ipsorum triremes, quale prius contigerat,latronum excursionibus:néve Megarẽsibus [r] introire nauibus vnquam liceret. Iam primùm igitur à Nisæa duas quæ prominebant turres machinis è mari,expu-

h Id est,Scelera non vindicare, sed dissimulare, & ad ea velut conniuere.
i Omittit δικαίως, id est, Per summum ius. Vel, Summo iure agẽtes.Ad verbum,Iustè.
k Vbi intellexeritis. Vel,Perspexeritis.

100

l Ne fortè præueniẽte priore.Legit autem προτέρας.Sed & δευτέρας videtur posse ferri, vt ostendetur in annot.

m Tam parum Mitylene à periculo abfuit.

n Acceperunt. Sic tamẽ & paulo pòst περιέλαβον vertit Ademerunt.

o Propugnaculo.
p Stationem nauium speculatoriarum.
q Laterẽt,triremium (quale quiddã antea factum fuerat)& prædonum emissionibus.
r Quicquã importaretur. Vel,Inueheretur.

gnat, nauium inter illa & insulam accessum liberat:[a] atque id continentis, qua, pon tem versus, per palustria mittebantur auxilia insulæ, non ita multum distanti à cõ tinente, muro munit. Vbi hoc paucos intra dies confecit, mox relicto in insula apud murum præsidio, cum copiis rediit. Per eadem huius æstatis tempora Platæenses, quum iam commeatum non haberent, nec expugnari possent, cum Pelopõnensibus transegerunt ad hunc modũ: Accesserunt illi ad muros vrbis: eos isti ad propulsandum inualidi erant. Quorum imbecillitatem intelligẽs Lacedæmonius dux, noluit vrbẽ vi capere: (quippe cui ex Lacedæmone præceptũ erat, vt siquãdo cum Atheniensibus conueniret, & vtrique ad reddenda oppida bello capta consẽtirent, vt Platæa non redderetur, quòd sua sese sponte dedidisset) sed caduceatorem ad eos misit, qui diceret nunquid se & vrbem vellent vltro Lacedæmoniis dedere, iudicésque illos habere: de noxiis supplicium, de indemnato nemine[b] sumpturos. Hactenus caduceator. Isti se & vrbem (iam enim in vltima erãt debilitate) dediderunt. Quos aliquot diebus pauere Peloponnẽses, vsquedum ex Lacedæmone quinque iudices aduenerunt. Illi vbi adfuerunt, nullam his accusationem proposuere: tã tùm accersitos percontati sunt nunquid à bello moto de Lacedæmoniis ac sociis quippiam bene meriti essent. Hi respondentes, poposcerunt licere sibi longius dicere. Acceptáque dicendi venia, delecti ex eis Astymachus Asopolai, & Lacon Aeimnesti *filius*, (cui publicũ erat cum Lacedæmoniis hospitiũ) progressi, talia dixerũt,

EQVIDEM, Lacedæmonii, vobis habentes fidem, nos deditionem ciuitatis *urbisque* fecimus, non existimantes tale subeundum nobis esse iudicium,[c] sed ciuile aliquod: neque apud alios iudices, vt nũc est, quàm apud vos, & maximè de iure disputandum. Nunc autem veremur ne vtraque nos fefellerit opinio. Suspicamur enim meritò, & certamen hoc nobis esse de vita, & vos non ex æquo ad iudicãdum venisse. Cuius rei signũ est, quòd neque vlla nostri accusatio, quam debeamus refellere, antecessit, sed ipsi vt loqueremur popóscimus: & interrogatio vestra perbreuis fuit: ad quam vera responsio, causæ nostræ inimica est, falsa coargui potest. Vndique itaque ancipiti in conditione constituti, & cogimur, & tutius quàm tacere arbitramur,[d] aliquid dicendo periclitari. Etenim id quod dici potuit, si dictum nõ est, [e] fodicat mentem eorum qui in hoc casu positi sunt, tanquam saluti tunc futurum, si dictum fuisset: & nobis præter cætera arduum est ad persuadendum vobis. Nam si ignoti essemus, afferendis[f] testimoniis quorum essetis ignari, haud dubiè proficeremus: nunc apud scientes omnia loquemur, veriti non quidem ne nobis (quos antea cognitos habetis) hoc crimini detis quòd nostræ virtutes vestrorum sociorum virtutibus inferiores sint, sed ne ad aliorum gratiam iudicium subeamus iam peractum. Nihilo tamen minus quid iuris & aduersus simultatem Thebanorum & erga vos cæterósque Græcos habeamus, exhibebimus, ac persuadere conabimur, nostra benefacta recensentes. Etenim quod ad breuẽ illã interrogationẽ pertinet, nũquid hoc bello de Lacedæmoniis sociisque bene meriti simus, dicimus, si vt hostes interrogamur, non fecisse vobis iniuriã quòd nullo vos beneficio affecimus: sin vt amicos, nostra sententia vos peccasse potius, bellum nobis inferentes. [g] At in pace, quòd eam nunc nos priores non rumpimus, & aduersus Medum, quòd soli ex Bœotis tunc ad vos accessimus, pro Græciæ libertate boni fuimus. Siquidem quum mediterranei essemus, tamẽ apud Artemisium prælio nauali pugnauimus: & dum in agro nostro dimicatum est, vobis ac Pausaniæ affuimus: & siquã alia per id tempus cum discrimine sunt à Græcis gesta, eorum nos omnium participes supra vires extitimus. Vobis quoque separatim, Lacedæmonii, quum maximus Spartam terror circunstetisset, post terræmotum, facta in Ithomẽ mancipiorum[h] fuga, tertiam ex nobisipsis partem auxilio misimus: quarum rerum nefas est *vobis* excidere memoriam. Et talem quidem priscis tẽporibus operam optimámque nauauimus. At hostes postea fuimus. Vos in culpa, qui nos societatem obsecrantes, quum à Thebanis cogeremur, reiecistis, vtque ad Athenienses, tãquam vicinos, confugeremus, iussistis, quum ipsi longinqui essetis. In bello itaque nihil indignum à nobis neque passi fuistis, neque passuri. Quòd si ab Atheniensibus vestro iussu deficere noluimus, haud iniurium est. Etenim quum nos illi contra Thebanos, dum vos pigebat, adiuuerint, prodere eos honestum non erat: præsertim quos in societatem precibus adduxissemus, à quibus beneficia, à quibus ius ciuitatis accepissemus. Imò decuit, quæcunque nobis illi præcepissent, nos strenuè exequi. At quæ vos duces cum suis vtrique sociis egistis, siquid non probè egistis, facti culpa non penes illos

a Eámque Minoæ partem quæ à continente erat, qua ponte per breuia ferri poterant insulæ auxilia, munitionibus intercipiebat.

b Videtur legisse κολα σιν.

c Sed æquius aliquod. *ad uerbum, magis legitimũ.* Neque apud alios iudices esse (quemadmodum & sumus) quàm apud vos, assensi sumus, *uel stipulati*, nos ius maximè impetrare posse censentes. *Vel, Non alios quàm uos, iudices delegimus, existimantes, &c.* Nunc autẽ pertimescimus ne vtroque simul exciderimus. *Vel, magis ad uerbũ,* Ne ab vtroque simul aberrauerim⁹. Suspic. &c.

d Non prius periclitari quàm aliquid dixerimus.

e Occasionem cõque rendi præbuerit. *i. præbere possit,* tanquã salutare futurũ si dictum fuisset. Difficilis est autem nobis præter cætera, persuadendi ratio. *Vel, Apta aut accommoda persuadendi ratio.*

f Omittit ἀλλήλων, de quo vide annot. & de toto hoc loco.

g At in pace & aduersus Medũ (*i. Persas*) strenui fuimus, *uel, bonorum uirorũ officio functi sumus:* quippe qui illam quidẽ nõ violauerimus, hunc autẽ vnã aggressi simus pro libert. Gr. soli ex Bœotis.

h Defectione. Id est, quum per defectionẽ Ithomen recessissent.

eſt qui ſequuti ſunt,ſed penes eos qui duces ad prauè agendum extiterunt. Thebani verò cum alias multas iniurias nobis intulerunt,tum verò poſtremam hanc, quæ (vt noſtis)horum cauſa eſt quæ patimur. Nam quũ vrbem noſtram fœderũ tempore &[a] die ſolenni [b] cepiſſent, merito eos ſupplicio affecimus,ſecundum communem omnium legem,quæ ſanxit,hoſtem multare licere à quo inuadaris: propter quem multatum,nunc haud rectè nos plectimur. [c] Nam ſi iuſtitiam præſenti vtilitate veſtra,ex illorum commilitio,metiemini, profectò non religioſos vos iudices eſſe declarabitis, & commodo magis quàm honeſto inſeruire. Quòd ſi vobis iſti nunc vtiles videntur eſſe,certè multo nos magis ac reliqui Græci tunc vtiles extitimus,quum in maius eſſetis diſcrimen adducti. Nunc enim [d] vobis ad alios inuadẽdos animi viréſque adſunt: at eo tempore barbarus ſeruitutem omnibus Græcis imponebat,quum iſti cum illo fuerunt.Adeo vt iuſtum ſit,huic noſtro peccato (ſiquid peccauimus)opponi noſtrum quo tunc erga vos fuimus ſtudium , quod ipſo peccato maius eſſe reperietis:& eo magis, quòd ea tempeſtate rari fuerunt è Græcis qui virtutem obiicerent ſuam viribus Xerxis: laudatíque potius ſunt qui,dum inuaderentur,non habuerunt rationem vtilitatis tutelæque ſuæ,malentes cum periculo audere pulcherrima:ex quibus nos fuimus, & quidem præcipuo honore affecti. Quo nomine nunc ne pereamus veremur , ſequuti potius Athenienſes iuſtè, quàm vos [e] aſtutè. Enimuero decet idem de eiſdẽ rebus vos ſentire pariter, & id declarare, [f] nec vtilitatem re vlla alia metiri quàm ſociorũ probitate : à quibus dum firma perpetuò gratia beneficiis habetur,præſens profectò quam aliquando nobis debuerunt,gratia refertur.Conſiderate quoque nunc à pleriſque vos Græcis exiſtimari probitatis eſſe virtutiſque exemplar. Qui ſi de nobis iniquam tuleritis ſententiam,videte(non enim occultè hanc cauſam iudicabitis) ne factum veſtrum non probetur,qui de nobis bonis viris ipſi meliores indecẽs aliquid ſtatueritis,& hominũ de Græcia bene meritorum ſpolia publicis in tẽplis reponatis. Et ſanè indignũ videatur,vos Lacedæmonios euertere Platæas, quam ciuitatem patres veſtri virtutis ergô in tripode Delphico inſcripſerunt, & ex omni Græcia prorſus delere propter Thebanos.Eò nanque calamitatis deuenimus , vt & perituri fuerimus ſi Medi viciſſent,& nunc apud vos,prius amiciſſimos,ſuperemur à Thebanis: duáſque difficultates maximas ſubeamus,tunc quidem,fame pereundi, niſi nos vrbémque dedidiſſemus, nunc autẽ,capitis cauſam dicendi. [g] Et ab omnibus Platæenſes ſumus abiecti,deſerti,inhonorati,qui ſupra vires fuimus ſtudioſi Græcorum : quúmque eorum tunc ſociorũ non ſit quiſquam nobis auxilio, ne vos etiam Lacedæmonii, vnica ſpes noſtra,parum firmi ſitis,extimeſcimus. [h] Quos precamur, in honorem & deorum tunc ſocialium , & noſtrorum in Græcos officiorum , vt flectamini: & ſiquid à Thebanis perſuaſi eſtis , à ſententia recedatis: repoſcatíſque viciſſim illos gratiam veſtram de nobis non occidendis,quos minimè debetis: [i] ſpecioſam gratiam pro turpi reddentes:nec in præbenda aliis voluptate , dedecus ipſi accipiatis.Nam in promptu eſt vobis corpora noſtra morte multare, ſed arduum eius facti infamiã abolere, quòd nos iniquo ſupplicio afficiatis, homines vobis amicos, non inimicos,etſi neceſſitate hoſtes fuerimus. Itaque ſi nobis metum mortis eximetis,innocenter iudicaueritis:illud ante omnia cogitantes,in veſtram nos poteſtatem veniſſe voluntarios,ac [k] manibus paſſis: cuiuſmodi homines Græciæ ritus occidi vetat. Præterea de vobis perpetuò nos eſſe benemeritos. Intuemini nanque ſepulchra patrum veſtrorum, quos à Medis interemptos , & in noſtra terra ſitos, quotannis publicè honeſtabamus cum aliis inferiis , tum verò indumẽtorum apparatu:primitiis etiã fructuũ,quoſcunque noſtrorũ ſolum fert,iuſta ſoluẽtes, [l] viri ex amica vobis regione & beneuoli,aliquando ſocii veſtri ac commilitones. Quibus vos econtrario feceritis,non rectè ſentientes. Conſiderate enim.Pauſanias quidem qui illos ſepeliit,tanquam in terra amica & apud amicos ſepeliit : vos autem, ſi nos occideritis, agrúmque Platæenſem,Thebanum feceritis,quid aliud quàm patres veſtros atque cognatos,iis quibus nunc afficiũtur honoribus exutos , relinquetis in terra hoſtili,& apud ipſos interfectores?Inſuper ſolum in quo Græci ſeruitute liberati ſunt,in ſeruitutem redigetis ? delubra deûm apud quæ conceptis votis illi Medos ſuperarunt,deſerta patiemini? [m] patrias aras eorum qui *ea* condiderunt ædificarúntque,tolletis?rem profectò,Lacedæmonii, indignã veſtra gloria, indignam publicis Græciæ inſtitutis , indignam progenitorum memoria , indignam beneficiis noſtris,vt alienæ inimicitiæ gratia,nihil ipſi læſi, nos occidatis:quum dignum

a In ſacris, vel feriis primæ diei menſis. q. d.Feriarum mẽſtruarum die.
b Inuaderent.
c Vide annot.
d Alios inuaditis,ipſis formidoloſi.
e Vtiliter.Id eſt, Ad vtilitatem noſtrã. Vel, Rationem commodi noſtri habendo.
f Nec aliud quicquã exiſtimare eſſe vtilitatem quàm quũ ſociis qui ſtrenuè ſe geſſerit, certam ſemper fortitudinis gratiam referendo.præſentia negotia ex vſu veſtro cõſtituuntur. Vide annot. de hoc & de ſeq.loco.
g Et reiecti ſumus ex omnibus *Græciæ populis* Platæenſes, deſerti, & inulti, *uel, omni ope deſtituti*, qui ſupra v.
h Sed petimus à vobis & per deos qui ſociales aliquando fuerũt ,(*i. noſtræ ſocietatis arbitri & præſides*) & per virtutem quam erga Græcos præſtitimus, vt animos veſtros flectatis: & ſiquid à Th.
i Atque *ita* honeſtam gratiam, *uel, honeſtum beneficium*, pro turpi recipiatis.
k Manus tendentes *more ſupplicum*.
l Vide annot.
m Patria ſacrificia.

» sit vt veniã detis, vt animo frangamini,[a] vt modesta capiamini misericordia: con
» siderãtes [b] non solùm qualia, sed quales simus acerba passuri: & ipsum calamitatis
» incertũ quãdoque accidere etiam immerenti. Vos itaque, prout debemus, & prout
» necessitas cogit, oramus, implorantes eorũdẽ altariũ & cõmunes Græciæ deos, [c] vt
» nobis hæc allegãtibus assentiamini: ne iusiurandũ quod patres vestri iurarũt, obli-
» uiscamini, per quorũ sepulchra supplicamus, inuocantes etiam eos vita defunctos
» ne subiiciamur Thebanis, néve amicissimi vestri inimicissimis nostris tradamur:
» illum vobis in memoriam redigentes diẽ quo cum patribus vestris præclarissima
» gessimus, quũ hodierno durissima quæque pati periclitemur. Sed quoniam homi-
» nibus in hãc conditionẽ redactis, vt necessariũ, ita [d] tristissimum est finem loquẽdi
» facere, quia cum fine loquendi finiri vita periclitatur: loqui cessantes [e] adhuc loqui-
» mur, ciuitatẽ nos vrbémque tradidisse non Thebanis (præoptassemus enim, quàm
» hoc, turpissima nece faméque interire) sed vobis, fidem vobis habentes. Quod nisi
» exoramus, iustum est vos, postquam in eadem nos vnde processimus restitueritis,
» sinere quodcunque periculũ deligere. Hoc etiam obsecramus, ne Platæenses ho-
» mines, Græcorum aliquando studiosissimi, ex vestris manibus, Lacedæmonii, éque
» vestra fide & vestri supplices, Thebanis capitalissimis inimicis prodamur: sed no-
» stræ salutis authores sitis, ne, qui cæteros Græcos vindicatis in libertatẽ, iidem nos
» extinguatis. Et talia quidẽ dixere Platææẽses. Thebani autẽ veriti nequid ob hæc
Lacedæmonii concederent, processerunt, & se quoque orationem habere velle di-
xerunt, quoniam ipsorũ opinione longior esset data venia respondendi illis ad in-
» terrogationem. Vbi loquendi facta potestas est, ita exorsi sunt, EQVIDEM di-
» cendi partes haudquaquam postulassemus si isti & breuiter ad interrogata respon
» dissẽt, nec in nos conuersi crimina obiecissent, nec seipsos præter rẽ tũ excusassent,
» nemine accusante, tum laudassent, nullo detrahente. Nunc autem, oportet ea nos
104 » partim negare, partim coarguere, [f] ne ipsis & sua iactantia & nostra prosit inertia:
» & vt vos, auditis vtrisque, quid veri sit iudicetis. Iam primùm, cur horũ aduersarii
» facti simus, hinc extitit, quòd quum Platæam ex omni Bœotia postremam condi-
» dissemus, aliáque cum hac oppida, quæ cõuenis exterminatis obtinuimus, isti no-
» strum imperium, quale à principio fuerat cõstitutum, dedignabantur, [g] soli omniũ
» Bœotorum transgressi patria instituta. *Ad quæ custodienda* quum cogerẽtur, ad Athe-
» nienses defecere, [h] cúmque illis nos permultis iacturis affecere, quarum & talio-
» nem acceperunt. At postquam barbarus Græciam inuasit, aiunt se solos ex Bœotis
» non sensisse cum Medis: & in hoc præcipuè tum se iactant, tum nobis cõuitiantur.
» Nos verò fatemur eos non sensisse cum Medis, quia nec Atheniẽses: verùm quũ
» eadẽ ratione tenderent Atheniẽses aduersus Græcos, dicimus eos solos ex Bœotis
» ab Atheniẽsibus stetisse. Atque id quo pacto vtrique fecerimus considerate. Nostra
» quidem ciuitas ea tẽpestate neque per legitimum paucorum principatum, neque
» per popularem statũ administrabatur, sed (quod [i] legibus ac ciuitati infensissimum
» est, proximéque ad tyrannidẽ accedit) potentia paucorum, qui suas facultates fun-
» dandi spe, si Medus rerum potiretur, vi plebem coercentes, barbarum induxerunt.
» Quod certè ciuitas vniuersa non fecit: neque tunc sui arbitrii fuit, vt dignum sit ex-
» probrare ei [k] quòd non saluis legibus peccauerit. At vbi post Medi discessum leges
» recepit, considerare oportet, quum postea Atheniẽses inuaderent Græciam, & suæ
» ditioni nostram regionem subiicere conarentur, eiúsque, propter intestinas discor-
» dias, bonam partem iam subiecissent, nunquid nos pugna ad Chæroneam cõmis-
» sa, victores Bœotiã liberauerimus, & nunc libenter reliquam Græciã cum cæteris
» liberemus, tãtum equorum copiarúmque præstantes quantũ nulli sociorum. At-
» que hæc hactenus de purgando crimine, quòd cum Medis sensimus. Quòd autẽ
» vos magis Græciam læseritis, ac digniores sitis omni supplicio, tentabimus osten-
» dere. [l] Extitistis (vt dicitis) ad nos vlciscendos Atheniensiũ socii atque cõciues. Opor
» tebat ergo vos duntaxat aduersum nos, non etiam aduersus alios illis præstare co-
» mitatũ: quum præsertim, siquò ab iis inuiti ducebamini, præstò Lacedæmonii es-
» sent, societate vobis cum illis iam inde contra Medum contracta, quam ipsi tãto-
» pere allegatis: quæ satis erat ad nos arcẽdos ab inferenda vobis iniuria, & ad vestræ
» prorsus securitati consulendum. Sed nimirum volentes, non coacti, adhuc magis
» partes Atheniẽsium elegistis. Et postea dicitis turpe futurum fuisse prodere beneme
» ritos: imò turpius fuit vniuersos prodere Græcos, cũ quibus cõiurastis, quàm solos
» Atheniẽses: [m] & Græciã liberãtes, quàm in seruitutẽ redigẽtes: quibus [n] non æquam

a Vel, sequẽdo lectionem marginis, Vt modestam capiatis, *uel affumatis*, misericordiam. Aut, honestam.
b Non solùm atrocitatem eorum quæ futurũ est vt patiamur, sed etiam quales simus qui ea patiemur: *considerãtes* quoque incertũ esse cui calamitas etiam immerẽti euentura sit. *Aut breuius, Quẽ maneat calamitas, uel immerentem.*
c Vide annot. de toto hoc loco.
d Grauissimum. Vel, Difficillimum.
e Iam dicimus. q. d. Hoc vnum iam addimus.
f Vide annot.
g Quum autẽ secus quàm cæteri Bœoti patria instituta violãtes, cogerentur *à nobis*, ad Athen.
h Id est, illisque iũcti.
i Legib⁹ & modestiæ, *uel moderationi*, maximẽ aduersarium est, prox.
k Quæ non saluis legibus admisit, *quòd uid. paucorum opes plus possent quàm leges.*
l Potest & per interrogationẽ legi, Extitistisne, &c. Vel, Fuistisne.
m Hos quidem, Græciam in seru. redigentes: illos verò, liberantes.
n Non similem.

vos gratiam retulistis, nec à dedecore alienam. Quippe iniuria lacessiti (vt dicitis) illos asciuistis: at eisdem in facienda aliis iniuria vos socios præstitistis. Et sanè[a] minus turpe est similem gratiam non reddere, quàm eam quæ cum iustitia debetur, per iniustitiam reddere. Ex quo declarastis vos solos ex Bœotis, non Græcorum causa non stetisse à Medis, sed quia nec Athenienses steterunt, eadem quæ illi facere volentes, contraria quàm cæteri Græci. Et nunc[b] ab iis contra quos pro aliis strenui extitistis, exigitis vt vobis prosint. Verùm id nequaquam est æquũ: sed quemadmodum Athenienses elegistis, sic[c] ab eis adiuuemini: nec allegetis illius temporis coniurationem, tanquam nunc ob illam vos liberari oporteat cuius desertores præuaricatoré́sque fuistis, ad AEginetas potius, & aliquot aliorum qui coniurauerant subigendos, quàm ad eos subigi prohibẽdos: ídque neque inuiti, vtpote sal uis legibus, quas in hũc diem habetis, neque, sicuti nos, ab aliquo coacti. Nouissimã quoque, antequam muro concluderemini, exhortationẽ, ne essetis in partibus,[d] sed in otio, admittere recusastis. Quinam igitur sunt apud omnes Græcos vobis odio digniores, qui in illorum perniciem strenui[e] maluistis esse? [f] profectò nunc ea in quibus aliquando boni extitistis (vt fertis) nequaquã vobis natura cõuenire indicantes. nam ea demum probata sunt niti veritate quæ natura perpetuò voluit: veluti hoc quòd cum Atheniensibus iniquũ ingredientibus iter, perrexistis. Hactenus quæ pertinebant ad ostendendum & nos inuitos à Medis, & vos ab Atheniensibus voluntarios stetisse. Quòd autem ad extremum dicitis, vobis iniuriam factam quòd nefariè nos, stantibus fœderibus & die solenni ad vrbẽ vestrã accessimus, ne in hoc quidem nos magis quàm vos delinquere existimamus. Nam si dum ad vrbẽ vestrã venimus, oppugnassemus vos, agrúmque hostili more vastassemus, iniurii nimirum fuissemus: sin verò quidam ex vobis tum opibus tum genere primores, quòd vellẽt vos ab externa societate desinere, & ad communia Bœotorum omnium redire iura, nos vltro accersierunt, quid tandem iniuriæ facimus? Qui enim du cunt, potius quàm qui sequuntur, delinquunt. Quanquam nec nos, nec illi (vt nostra fert opinio) delinquunt. Quippe quum ciues essent, vt vos, & de pluribus quàm vos rebus periclitarentur, suas ipsorum portas aperuerunt: & in suam vrbem intromittentes amicè nos, non hostiliter, volebant eos[g] qui ex vobis peiores essent, non amplius malos esse: & qui boni, quæ merebãtur obtinere:[h] moderatores ipsi vestrarum mentiũ, non corporum exterminatores è patria, sed redintegrantes in pristinam necessitudinem: neç vlli vos hostes esse, sed cum omnibus æqualiter fœderatos reddere volentes. Cuius rei signum est quòd neque hostiliter egimus, (siquidem nemini vis illata à nobis est) & ediximus vt quisquis secundum communes Bœotiæ ritus degere vellet, ad nos transiret. Vos quoque libenter transistis, ac pactione inita initio quieuistis: sed postea quum nos paucos esse cognouissetis, non pa ria nobis ([i] siquid fortè inhumanè videbamur egisse) reddidistis: qui cum multitudine ingressi, non oratione nos inducendo vt exiremus, à nouitate operis supersedistis, sed contra pactionem in nos cuncti irruistis. Et quos quidem pugnantes occidistis, eos haud ita sanè desideramus: (nam iure quodam id passi sunt)[k] at quos & viuos, & manus protendentes cepistis, quósque quum spopondissetis nobis nequaquã vos interfecturos, nefariè interemistis, opus quidni nefarium, immane, & ter iniquum? ídque breue intra spatium, tum soluendo pactionem, tum viros[l] postea occidendo, tum illos non iri occisum, si nihil agros vestros læderemus, mẽdaciter pol licendo? Et tamẽ dicitis nos præter ius egisse,[m] & vos esse qui pœnam detis indignos. Indignos pœna profectò, si non rectè isti iudicabunt: imò dignos qui ob ista omnia pœnas detis. Atque hæc nos, Lacedæmonii, & vestra & nostra causa commemorauimus. [n] vestra, quòd, vt qui cõdemnaturi hos estis, iustè sentiatis, & nos in expetẽda vltione tãto magis simus insontes. Neque verò prisca istorũ decora, siqua extiterũt, audientes vos frangant, quæ iniuriã quidẽ patientibus debent esse præsidio, iis verò qui aliquid turpitudinis admiserũt, duplicare suppliciũ: quoniam[o] nulla rationabili causa peccauerũt. Neque lamẽtis aliquid ac miseratione proficiãt, implorãtes patrum vestrorum sepulchra, & suam solitudinem deplorãtes. Nam multo tristiora nos passam ostendimus nostram iuuentutem, quæ ab istis trucidata est: cuius

105

a Legit οὐκ αἰσχρὸν de qua lect. vide annot.

b Et nunc vt ea vobis prosint quæ aliorum causa fortiter egistis, postulatis. Verũ id n.

c Τούτοις ξυναγωνίζεσθε. ad verbum, Vnà cum illis certate. Id est, Illos certaminis socios & adiutores habete.

d Sed hoc bello supersederetis. Ad *uerbũ, Quiesceretis.*

e Instituistis.

f Cæterùm vestra qui dẽ illa fortia factaquæ prædicatis, vobis *.i. uestro ingenio,* non conuenire declarastis: at eà quæ ingenium *uestrum* semper expetebat, certò patefacta sunt. Nam cum Athen.

g Qui ex vobis improbiores essent, non iam magis *improbos* esse.

h Castigantes animũ vestrum, nõ autẽ corporibus ciuitatem orbantes.

i (Si fortè iniquius aliquid egisse videbamur, quòd non de plebis vestræ sententia *urbẽ* ingressi essemus) parem quidem nobis vicem non retulistis, vt nihil noui in nos facto moliremini, & verbis persuaderetis egredi: sed nos cõtra pacta aggressi, de iis quidem quos re ad manus vocata interfecistis non tãtopere dolemus: (nã iure, &c.

k At *circa uel erga eos* quos & viuos & man. &c. quis vos sceleratè egisse neget? Idque tribus sceleribus breui tẽpore perpetratis, tum soluendo pact. &c. Posset etiam dici δεινὰ ἔργα ὧν οὐ σῶν ἐφθείρετε. *Vide an.*

l Postquam eos in fidem recepissetis.

m Et postulatis vt supplicium vicissim non luatis. Minimè verò, si modò isti consentanea rationi *de uobis* statuant. *ad uerbum, si recta sentiant, uel deliberent:* sed eorum omnium causa pœnas dabitis. *Sub. autem aliquid post Minimè uerò. Verbi gratia, Minimè uerò id impetrabitis quod postulatis. Vel, Minimè uerò impunitatem consequemini, si modò, &c.*

n i. Vestra vt vos quidem istos à vobis condemnatum iri intelligatis, *nostra* autem *ut sciamus* nos iustas etiam pœnas eis irrogasse.

o Minimè conueniens *pristinæ suæ uirtuti* peccatum admittunt. Q.d. In eo quod peccant, à pristina virtute degenerant.

106 » patres partim in Coronea, quum[a] ad vos Bœotiam ducerent, mortem oppetierunt, » partim in senio filiis orbati, apud desolatas domos lógè iustiorib⁹ vos precibus ob- » secrant vt de istis sumatis supplicium. [b]Quia ex omnibus ii dignissimi sunt miseri- » cordia qui indignum aliquid passi sunt: & econtrario, ii à quibus indignitas venit, » digni sunt quorum calamitatibus gaudeamus: quales hi sunt, sua ipsorum nunc cul » pa deserti, qui meliores socios libenter repudiauerunt, quíque nihil à nobis læsi, læ- » serunt, magis odio quàm causa iudicātes. Adeo minores quàm pro merito nūc pœ » nas dabunt. nam legitimè punientur. Neque verò (vt aiunt) manus in pugna pro- » tendentes, sed ex pacto sese in iudicium tradiderunt. Quæ quum ita sint, Lacedæmo » nii, & legi quam isti præuaricati sunt subuenite, & nobis qui passi sumus iniqua, iu- » stam gratiam reddite eorum quæ gnauiter gessimus: neque istorū verbis apud vos » repulsam feramus. Edite Græcis exemplum, non verborum vos certamina sed fa- » ctorum proponere: quæ si bona fuerint, breui commemoratione contenta sunt: » compti autem modulatíque sermones peccatis velamenta prætendunt. Quòd si illi » penes quos arbitrium est, vt nunc penes vos, contractis in summa dubiis, cun- » ctos semel[c] interrogarēt, minus captaret aliquis in turpibus factis pulchros sermones. Hæc Thebani. [d]Lacedæmonii tamen statuerunt suam sibi interrogationem rectè processuram, nunquid de ipsis belli tempore Platæēses bene meruissent: quoniam propè æquum censebant, illos ex vetustis Pausaniæ legibus reliquo tempore quieuisse, vsquedum oblata est conditio, vt in medio essent, priusquā muro vallarētur: at vbi repudiata cōditio est, tum verò ob suā volūtatē æquā se iam nullo cum illis fœdere teneri, déque se malè meruisse illos rati, rursus eodem modo productos singulos percontati sunt nūquid eo bello de Lacedæmoniis sociísque bene meriti essent. [e]Quū nihil dicerēt, illinc abductos interficiebāt, excepto nemine: Platæensiū quidē non pauciores ducētis: Atheniensiū verò, qui vnà obsessi fuerāt, quinque & viginti: fœminis in captiuitatem abductis. Vrbē autē Megarensibus, propter seditionē domo profugis, & reliquis Platæēsibus qui secum senserant, Thebani incolendam dederūt. Anno autem vertente demoliti illam ad solum à fundamentis totā, prope Iunonis tēplum extruxerunt diuersorium, quoquouersus ducenūm pedum, circūdatum domiciliis suprà infráque: sumptis ad hoc laquearibus ac ianuis Platæensiū, [f]aliísque quæ ex ære & ferro muros prætexuerant: atque id lectis constructis Iunoni dedicauerunt: eidémque templum centum pedum ex lapidibus ædificauerunt. Agrum publicatum, ad decem annos locatum, coluere Thebani. Nonnihil autem & propemodum omnino Lacedæmonii Thebanorū gratia sic auersi à Platæensibus fuere, existimātes bello quod iamtum excitatum erat, perutiles illos fore. Hunc finem habuerunt quæ gesta sunt ad Platæam, nonagesimotertio anno quàm Platæēses inierunt cum Atheniensibus societatē. Quadraginta autē Peloponnensium naues, quæ Lesbiis venerant auxilio, quum per pelagus persequētem Atheniensium classem fugiētes, & prope Cretam tempestate iactatæ, illinc palantes Peloponnesum tenuissent, offendunt apud Cyllenen triremes tredecim Leucadiorum Ambraciorúmque, cum Brasida Tellidis *filio* [g]Alcidæ consiliario, qui illuc superuenerat. Habebant enim in animo Lacedæmonii, quoniam eos Lesbus fefellisset, adauctam classem mittere in Corcyram seditione laborātem, quum duodecim duntaxat naues Atheniensium ad Naupactum essent: vtque id prius quàm Athenis plures subuenirent, Brasidas & Alcidas occuparent, instructi erant. Etenim 107 Corcyrenses intestinis agitabantur discordiis, ex quo ii qui pugna nauali ad Epidamnum capti, domum à Corinthiis remissi fuerant, [h] verbo quidem, ob octoginta talenta, quæ *Corcyrensium* hospites pro ipsis fideiusserant: re autem, vt Corinthiis Corcyram, ab eis persuasi, subiicerent. Et solicitantes isti singulos ciues, nitebantur ab Atheniensium societate abducere. Quúmque Attica nauis & item Corinthia venisset, vtraque cum legatis, ac ventum in colloquium esset, sciuerunt Corcyrenses vt Atheniensibus quidem, ex conuentis, socii, Peloponnensibus verò, quemadmodum prius, amici essent. Siquidem Pithias qui præerat ciuitati, voluntarius erat Atheniensium hospes. eum viri isti in iudicium vocant, ponentes in crimine quòd Corcyram subigeret Atheniensibus. Absolutus hic, inuicē reos facit quinque ex eis maximè locupletes, quòd diceret illos præcidere vallos è Iouis phano & Alcini: quorū pro singulis singuli stateres erat pœna cōstituta.

a Vobis Bœotiā adducētes. *Id est, Vobis Bœotiæ societatem conciliantes.*

b Misericordia enim digniores sunt homines qui immeritò aliquid patiuntur: at qui meritò (sicut isti) contrà *digniores sunt* gaudio excipi. i. *quorum malis alij gaudeant.* Præsentémque solitudinē suapte culpa habēt. quippe q. meliores socios, prudentes & sciētes aspernati sint. Sceleratéque egerūt, nulla antea iniuria à nobis affecti, sed ex odio poti⁹ quàm ex iure iudiciū ferentes. Neque verò nunc *à nobis interficiētur,* rependentes parē pœnam. *i. itidem immeritam.* (immò iustas pœnas sufferent) nec ex prælio manus tendentes, vt aiūt, sed ex compositione ad causam dicendā seipsos dedētes.

c Ita vertit quasi legeretur *ποιήσωνται*. Est autē potius *διαγνώμας ποιεῖσθαι*, iudicia instituere. vel, deliberationes proponere. Vide ann.

d At Lacedæmonii iudices, quum hāc suam interrogationis formulam rectè conceptam fore existimarēt, nunquid d. i. b. t. Pl. b. meruissēt, (quoniā & superiori tēpore æquū esse censuerant eos, ex veteri Pausaniæ, post bellū Persicū, fœdere, quiescere, & postea quoque, quū antequā obsiderentur, latam sibi conditionē vt communes essent. *i. neutram partem sequerentur,* ex illius fœderis formula, non accepissent, existimauerunt se sua iusta voluntate iam solutos fœdere, iniuria ab illis affectos esse) rursus eodem m. prod. &c.

e Quum negarent. sub. se bene meritos esse.

f Aliáque supellectile quæ in mœnibus erat, ære & ferro, lectos cōstruxerūt, quos Iunoni consecrarunt.

g Qui aduenerat futurus Alcidæ cōsiliarius. Vel, vt esset Alc. cons.

h Ex quo illi qui capti fuerant in naualibus apud Epidamnum præliis, redierant, à Corinthiis dimissi, prætextu quidem sponsionis de octoginta talentis à *Corinthijs quibusdam* eorum hospitibus pro ipsis factæ: re vera autē, Corcyram Corinthiis asciscere persuasi.

Quam pœnã quũ soluere deberet,& ob eius magnitudinẽ apud tẽpla sederẽt suppli ces,[a] vt multa soluẽda modificaretur,Pithias suadebat *aliis* ([b]ad hæc enim prĩceps senat⁹ erat)vt lege vterẽtur.Illi quãdoquidẽ lege[c]cõpellebãtur,& simul audiebãt Pithiã,quoad senator esset, multitudini suasurũ vt eosdẽ amicos hostésque duceret quos Atheniẽses,facta manu arreptísque pugionibus repẽtè in senatũ irrumpũt, ac Pithiã[d]obtruncant, & aliorũ tã senatorũ quàm priuatorũ,ad sexaginta.Pauci eorũ qui cũ Pithia senserãt,ad Atticã triremẽ,quæ adhuc aderat,effugiũt. Hac illi reperpetrata,cõuocatis Corcyrẽsibus,inquiũt optimẽ sic habere se rẽ, séque minimè redactũ iam iri ab Atheniẽsibus in seruitutẽ:ac in posterũ,neutros,nisi pacifici cũ singulis veniant nauibus,recipiendos:si cum pluribus,pro hostibus habẽdos.Vbi hæc dixerũt,& ad ea decernẽda adegere populũ,statim legatos Athenas mittunt, qui & rem gestã doceãt,tanquã ita fuerit opus facto, & eis qui illuc cõfugerãt persuadeãt [e]vt nihil inconueniẽs agant, nequid turbaretur.Hi quũ Athenas peruenissent, tanquam res nouas molientes,& ii quoscũque persuaserãt,ab Atheniẽsibus cõprehensi sunt,& apud AEginã in custodiã habiti.Interea Corcyrensiũ optimates, sub aduẽtum Corinthiæ triremis, legationísque Lacedæmoniorũ, populum adorti sunt,ac pugna commissa vicerũt:noctísque interuẽtu,in arcẽ populus atque vrbis superiora confugit:ibíque frequẽtes,communito loco,portũ Hyllaicum tenebãt.Victores forũ ceperunt,vbi permulti ipsorũ habitabãt: & portũ qui in forũ & in cõtinẽtem spectat.Postero die nonnihil inter eos missilibus certatũ est,& ab vtrisque in agros missum ad solicitanda seruitia sponsione libertatis.Sed ad societatẽ potius populi, multitudo seruitiorũ se contulit: ad alteros verò octingenti è continẽte auxiliares. Atque vno die interiecto,commissa iterũ pugna,populus vicit,tum locorũ vi,tum hominum numero superior:fœminis quoque eum adiuuantibus, quæ audacter & supra sexum sustinentes tumultum,tegulis hostem è domibus feriebant. Facta sub crepusculum fuga,veriti optimates ne[f]sublato clamore,ipso impetu aduersarii naualia occuparent,& se occiderent,circunięctas foro domos & illis contiguas,nequa in eos fieret impressio, incendũt, neque suis neque alienis parcentes:adeo vt ingentis pecuniæ res negotiatorum sint concrematæ: venissétque in periculum vrbs ne absumeretur,si ventus flammæ vrbem versus ingruisset.Vbi à pugna vtrinque cessatum est, quieti noctem in custodia egerunt, & quia populus vicerat, nauis Corinthia, clandestina discessit: itémque auxiliarium plerique, latentes hostem se in continentem receperunt.Postera luce Nicostratus Diotrephis *filius* Atheniensium dux,ex Naupacto ad opem ferendam venit cum nauibus duodecim, quingentísque Messeniorum armatis.Atque quò in concordiam reducat, persuadet vt inuicẽ sibi concedant decem viros ad condemnationem, qui præcipui malorum authores extitissent:(qui tamen iudicium non expectarunt)cæteri vrbem habitarent,icto inter se & cum Atheniensibus fœdere,vt eosdem pro amicis, eosdem pro hostibus haberẽt.Hæc quũ transegisset,abiturúsque esset,egerunt cum eo primores populi,vt quinque ex suis naues ipsis relinqueret, quominus altera se factio mouere posset: totidẽ autẽ se ex eis quas explessẽt,cũ illo missuros esse.Quo acquiescẽte,suos aduersarios illi in naues deligebãt. Sed illi extimescẽtes ne Athenas ablegarentur,in tẽplo Pollucis & Castoris sedebant,Nicostrato excitante eos ac consolãte,sed frustra.Vnde populus[g]hac ratione,tanquã nihil sani cogitarent,vtpote diffisi cum Nicostrato nauigare,omnia è domibus illorũ arma summouet:& nõnullos(vt quisque incidebat)[h]obtruncasset vtique,nisi Nicostratus prohibuisset.Quod fieri cernẽtes alii,consederunt in tẽplo Iunonis supplices,non pauciores quadringentis.Cæterùm nequid ab iis innouaretur veritus populus,persuasos erexit,& in insulã quæ eregione templi Iunonis est,trãsportauit:quæque ad vsum vitæ erãt,mittebat. Quũ in hoc statu seditio esset, quarto quintóve à trãsportatione in insulã die,naues Peloponensium ex Cyllene veniunt,statione illic habita post reditũ ex Ionia, numero tres & quinquaginta,duce Alcida,sociũ consiliorũ Brasidã habẽte. Ingressæque portũ Sybota, qui est in continẽte,sub exortũ auroræ in Corcyrã tendũt.Hîc magno tumultu trepidantes oppidani,tum circa res vrbanas,tum circa hostium aduẽtũ,sexaginta pariter instruunt naues:& vt quãque explent,in occursum hostiũ mittunt, Atheniẽsibus vt se priores exire sinerẽt, illique postea cum omni classe succederẽt, hortantibus.Vbi sparsim euntes hostibus vicinæ fuerunt,duæ protinus ad illos[i] transeunt: in cæteris ii qui erãtCorcyrẽses,inter se præliabãtur,nulloq; equã ordine,sed omnia tumultuosè agẽtes.Conspicati id Peloponnenses,[k]duodecim in hos naues dirigũt,

a Vt pensionibus soluerent, *in singulos annos uel menses taxatis. Ita Bud.*

b Nam etiã senator erat.

c Prohibebãtur. Vel, Excludebantur.

d Interficiunt. *Sic autẽ & alibi Obtruncare dicit pro Interficere uel Occidere simpliciter.* vt & paulo pòst.

e Vt nihil quod ciuitati incommodum sit, *uel,à rationibus ciuitatis alienum*,moliãtur:nequa rerum conuersio oriatur. Potest ὅπως... & aliter accipi,vt dicetur in annot.

f Primo statim clamore plebs naualibus potiretur,impetu facto.

g Sumptis hac de causa armis.

h Interfecisset.

i Transfugiunt.

k Viginti.

reliquas,in duodecim Atticas,quarũ duæ erant Salaminia & Parala.Et Corcyrẽses quidẽ &[a]mẽbratim & incõpositẽ cõcurrẽtes,à seipsis profligabãtur.Atheniẽses verò, timentes *hostium* multitudinẽ,& ne circunuenirentur, nõ in cõfertas,neque in earũ mediũ quæ ex aduerso instructæ erant,incurrebãt:sed in cornu impactæ,vnam nauem demergunt: deinde in orbẽ digestæ,hostẽ circumeundo turbare conabantur. Quo cognito,qui aduersus Corcyrẽses erant, timore perculsi ne idẽ quod ad Naupactum contingeret, auxilio veniunt:addensatæque omnes pariter naues,in Athenienses dirigunt cursum.Illi iam[b]cessim eũtes,se subducebãt, volentes,& dũ ipsi lentè retrocedũt,& hostes ex aduerso instructi sunt,tunc maximè fugã occupare Corcyrenses.Talisque pugna in solis occasum extracta est. Corcyrenses, suspicati in se [c]vrbẽmve hostẽ,vt victorẽ, venturũ, aut ex insula viros recepturũ, aut aliud quippiam noui moliturũ, sumptos illos ex insula, reportant iterũ in delubrũ Iunonis, vrbẽmque custodiũt.Hostis,quanquã victor,tamẽ non ausus vrbẽ petere, cum tredecim quas ceperat Corcyrensium nauibus,in continentẽ, vnde profectus fuerat, concessit.Nihilóque magis postero die ausus est,etsi perturbata vehementer ac trepida ciuitate,Brasidáque(vt fertur) Alcidã ad hoc adhortãte, sed parẽ numerũ sententiarũ nõ habente: verùm in Leucimnã promontoriũ egressus, agros vastabat. Interea istius aduentũ metuens populus Corcyrensis, venerat in colloquium cum supplicibus aliisque de conseruanda ciuitate: & eorũ nonnullis vt naues cõscenderent persuaserat. Nam vtcunque triginta expleuerant, & hostium operiebantur aduentum: at illi ad meridiẽ vsque terram populati,vela fecerunt: per noctem autem lumina eis significauerunt,sexaginta Atheniensium naues proficisci à Leucade:quas Athenienses, facti certiores de Corcyrensium seditione, déque classe quæ illuc cum Alcida erat itura,miserant,duce Eurymedonte Thuclis *filio*. Itaque eadẽ nocte festinabundi domum se [d]itinere terrestri receperunt, nauibus,ne in circumeundo conspicerẽtur,per Leucadium isthmum,*in contrarium littus* traductis. Harum discessum, & Atticas aduentantes vbi sensere Corcyrenses, in vrbem Messenios qui prius extra erant,introducunt: nauibúsque quas expleuerant iussis Hyllaicum adire portum,dum circumuehebantur,siquem hostium nancıscerentur,occiderũt. Et omnibus quos ad conscendendas naues induxerant,eiectis,abierunt. Et ad delubrum Iunonis profecti,quum ex supplicibus circiter triginta ad subeundum iudicium persuasissent,omnes morte damnauerunt. Quod cernentes qui persuasi non fuerant,ibidem in templo se mutuò interemerunt,ac quidam ex arboribus seipsos laqueis suspenderunt:alii,vt cuique licuit,sibi mortem consciuerũt. Septémque intra dies,quibus Eurymedon cum sexaginta nauibus mansit, Corcyrenses, eos qui ipsorum videbantur inimici,morte multarunt:crimini quidem illis dantes quòd statum populi dissoluerent: sed occisi sunt etiam quidam priuatæ simultatis causa, quidã & pecuniarum creditarũ causa,ab ipsis debitoribus. Omnis denique mortis species visebatur: nihílque non contigit eorum quæ in huiusmodi casu fieri solent, atque etiam amplius. Etenim pater filium vita priuabat,homines à tẽplis ad necem abstrahebantur,atque adeo intra ipsa necabãtur. Nõnulli etiam obstructo Bacchi delubro,ibi mortui sunt. [e] Eousque processit cruenta seditio:ob id quoque visa maior quòd prima hæc apud eos extitit.nã postea in omni propè Græcia grassata est,vbique factionibus exortis, quum primores populi accerserent Athenienses,optimates,Lacedæmonios:hanc in pace nõ habẽtes causam pariter & occasionẽ,quam in bello,[f]vt alterutris in societatẽ accitis,sui corporis hominibus prodessent,& aduersariis nocerent. Quibus illecebris cupidi rerum nouarũ facilè inducti sunt:multáque per seditionẽ ciuitatibus & acerba acciderunt, & accident semper, quoad eadẽ natura hominũ erit:vel atrociora tamẽ,vel mitiora,vel aliis modis varia,prout quæque mutationes fortuitorũ contingent.Siquidẽ in pace ac rebus secũdis,tũ publicè,tum priuatim melius homines sentiũt, quòd in odiosas necessitates non incidũt.Bellũ verò,copiã rerũ subtrahens[g]quotidiani victus,violẽtus magister est,&[h]ad præsentẽ conditionẽ impetum multorum accõmodat. Agitati sunt itaque seditionibꝰ status ciuitatũ:[i]& quicquid alibi actũ audiebatur,aliorũ animos ad id postea superandũ acuebat,vel rerũ nouitate,vel conatus solertia,vel vltionis insolentia:cõsuetis etiã rerũ vocabulis in excusationẽ immutatis. Temeritas enim, fortitudo amicorum studiosa vocabatur:considerata cunctatio,honesta formido: modestia,ignauiæ velamentum:in omnibus solertia,in omnibus segnities:præceps indignatio virilitati adscribebatur: tutò cõsultare, excusata tergiuersatio erat: qui

109

110

a Nullo ordine(*uel incõpositè:ad uerbum,malè*)impetum faciẽtes, in sua acie laborabant.

b Retro inhibentes nauem. Vel, In puppi remigantes.

c Ad vrbem vsque.

d Orã legentes. Vel, Iuxta littus nauigãtes.

e Eo sæuitiæ seditio progressa est. Vel,Vsqueadeo sæua seditio grassata est.

f Vide annot.

g Ad quotidianũ vitæ vsum pertinẽtium.

h Ad rerum præsentiũ statũ volũtates multorũ effingit.Vel,sensus.Vel,mores.

i Et ciuitates in quibꝰ seditiones tardius excitabãtur, quũ iam ea quæ alibi facta fuerãt audissent, mirũ in modum alias circa voluntatum nouitatem exuperabant, facinorum, *uel,conatuũ, aut, cœptorũ,* solertia,& suppliciorũ insolẽtia. Quinetiam vsitatam vocabulorũ significationem in rebus immutauerũt, ex suo sensu,*uel, pro sua libidine.* Audacia enim inconsiderata, fort.am. studiosa existimata fuit: at cũctatio circũspecta, timiditas speciosa.Modestia,*uel moderatio,*ignauiæ prætextꝰ. Prudẽtia *quæ adhiberetur* in omni re *suscipienda,* circa oĩa cessatio. *uel animi remissio,aut ignauia.* At vesana *ad res aggrediẽdas* celeritas, *uel præceps. aut turbida,*viri officio attributa est *.id est uirilitati. uel, fortitudini quæ uiro digna esset.aut, uirum deceret.* Tutò consult.&c.

[a]exæſtuaret,is fidelis ſemper: qui huic cõtradiceret,is ſuſpectus habebatur:cui inſidiæ ſuccedebant,hic erat aſtutus, & eo aſtutior, ſi alterius inſidias prouidiſſet:[b]qui proſpiciebat ne foret in partibus,amicitiæ diſſolutor, & aduerſariorum timens. In ſumma,qui in nocendo alterum præueniſſet, laudabatur, & qui ad hoc non cogitantem exhortatus eſſet. Quinetiam ex alienis potius quàm ex propinquis ſodalitium inibatur,quòd ad audendum ſine excuſatione paratius eſſet. Nõ enim huiuſmodi conuentus ſecundum leges latas,ob vtilitatem, ſed contra leges,ob auaritiã fiebant.Nec fidem inter ſe magis habebant[c]iure diuino quàm aliquo in rep. ſcelere perpetrato.Ea quæ ab aduerſariis probè dicebantur, non animi generoſitate admittebant *obſeruabántque,* [d]ſed ſi ad ſuam vtilitatem redũdarent.Pluris faciebant talionem reddere quàm nihil iniuriæ pati.Iuſiurandum,ſiquando inuicem interponeretur,de fide præſentis recõciliationis,tandiu valebat quandiu nihil aliunde virium accedebat. [e]Quantulacunque in re quis audẽdo alterum occupaſſet,quẽ ſecurum vidiſſet, hoc ſibi iucundius propter illius fidei fiduciã ducebat quàm *ſi* ex profeſſo *id faceret*: quoniam id [f]& tutum factu eſſe,& quia malitia vicerat,certamen extitiſſe prudentiæ arbitrabatur, quum facilius nocentes(quæ magna multitudo eſt) vocentur induſtrii quàm imperiti boni:& in hoc quidem homines erubeſcant, in illo autem glorientur. [g] Quarum rerum omnium cauſa fuit auaritia, & honorum appetitus,&,quum iam de illis ad certamen veniſſent, partium ſtudium. Nam qui in ciuitatibus præerant,honeſto vtrique nomine,[h]alteri ſtatum popularem, æqualitatem ciuilem,alteri paucorum regimen,optimatum ſtatum appellantes, præferebant,& verbo quidem remp.fouentes, certabãt: ſed hoc inter eos quoquo modo vincendi erat certamen, tum atrociſſima quæque audendo, tum atrociores pœnas irrogando:non illas quidem ex modo iuſtitiæ,aut ex vtilitate ciuitatis,ſed ſua ſemper voluptate metientes, [i]quam vtrique de alteris vtcunque capiebant,ſiue per iniqua ſuffragia condemnatis,ſiue vi oppreſſis, expediti ad implendam ita animi contentionem.Itaque neutri deorum religionem vllius momẽti faciebant in contrahendo,ſed qui aliquid commodius tranſegiſſent, colore verborum,ii ab omnibus melius audiebant.Quiſquis ciuium in partibus nõ erat,is ab vtraque factione occidebatur,vel quòd ab illa non ſtabat, vel propter inuidiam, quòd malorum erat immunis.Ita propter ſeditiones omne facinoris genus in Græcia extitit. & ſimplicitas,cuius præcipuè generoſitas eſt particeps, cum deriſu exterminata fuit: [k]mutuáque conſilia cum perfidia intercipere,res excellens exiſtimata fuit.Inter reconciliatos enim nullus ſermo robur habebat, nullum iuſiurandum timori erat,& cuncti ad diffidendum quàm ad fidendum proniori cogitatione,malebant ſibi proſpicere nequid calamitatis acciperent, quàm credere.Infirmioris quoque conſilii homines,plerunque ſuperiores erant. Quippe qui & ſui ſibi defectus conſcii, & aduerſariorum prudentiam intelligentes,veriti ne eorum & diſertæ orationi eſſent impares,& agilitate ingenii præuenirentur, ad rem agendam temerariè deſcendebant. At illi,[l]tum præ horum contemptu quòd longius prouiderent,tum quia non oportebat facto aggredi quæ conſilio agere liceret,incauti magis opprimebantur. Apud Corcyram itaque multa huiuſmodi audaciæ exempla ſunt[m]edita,& item quæcunque facerent,vel qui ſe aduerſus vltores damni, iniuria dati potius quàm iure,rurſus vlciſcerentur:vel qui ex diuturna inopia eximi vellent,vel qui vicinorum bona affectantes, (quæ maxima cauſa fuit)cõtra ius aſſequi ſe illa cõfiderent:vel qui non auaritia ſed indignatione ducti,propter inſcitiam, quòd id æquum præcipuè cenſerent,ſæuè & effrænatè inuaderent.Perturbatáque tunc[n]vita in ciuitate, [o]victrix legum ſolita hominis natura,oſtendit illas libenter ſe præuaricari,impotenti ira imbecillior,iure potentior,plura poſſidentis inimica, vindictã ſanctitati, lucrum innocentiæ præponens,potentiæ nihil ipſi nociture inuidens: & communes de his leges,in quibus repoſita eſt omnibus ſpes ſalutis, inter res aduerſas diſſoluens, in expetenda aliorum vltione: nec aliquid ſibi relinquens, ſiquando ipſa in diſcrimen adducta,egeat aliqua illarũ. Eiuſmodi igitur iras [p] ante omnia inter ſe Corcyrẽſes in vrbe exercuerunt, & Eurymedon Athenienſéſque cum claſſe profecti ſunt.

III

Poſt hæc ii qui profugerant Corcyrenſium, (ad quingentos enim eorum euaſerãt)

a Succenſeret.

b Siquis autem proſpexiſſet nequid his egeret.*i.ne appeteretur inſidijs, uel alijs ipſe inſidiari cogeretur.*

c Iureiurando interpoſito.

d Vide annot.

e At qui fortefortuna prior fidere cœperat, ſi *alterum* minimè munitũ vidiſſet,libentius ob fidei pignus vlciſcebatur quàm ex profeſſo.

f Et tutum id eſſe reputabat, & malis artibus ſuperior factus, prudentiæ præmium præterea conſequebatur. Facilius autem vulgò qui fraudulenti ſunt, ſolertes vocantur, quàm qui tardi, boni: & hoc quidẽ erubeſcunt,illo autem gloriantur.

g Horum autẽ omniũ *malorum* cauſa fuit principatus augendis opibus & ambitioni ſtudens.

h Quum æquabilitatẽ ciuilẽ,populi *uel multitudinis*, aut moderatã ariſtocratiã (*i. dominationẽ optimatũ*) præferrent,rempublicã verbo curãtes, in præmia conuertebant:*ad uerbũ, præmia faciebant. q.d. quæſtui habebant*: quum autem omni ratione alii alios ſuperare contenderent, & atrociſſima quæque auſi ſũt,& infeſtiſſimis animis graſſati: maiores etiam vltiones irrogabant, nõ ill.&c.

i Duo membra in vnum cõmiſcet,& ſententiam aliquantum immutat.Vide annot.

k Animo autem infeſto inuicem eſſe, lõgè præſtitit.Nõ enim cõtentionẽ dirimere poterat vel orationis fiducia,*ad uerbum, oratio firma*, vel iuriſiurandi terror: ſed quũ omnes animis propenſiores eſſent ad deſperandũ de orationis fiducia, ne afficerẽtur iniuria magis proſpiciebant, quã credere poterant.

l Quum ſua prudẽtia freti ſe præſenſuros eſſe inſidias,nihilque opus eſſe facinore in iis quæ prudentia vendicare ſibi poſſent, exiſtimarent, *idéoque* nõ muniti *eſſent*,magis interficiebantur. m Antè patrata ſunt.*ſub.quàm in alijs urbibus.*aliáque item quæcũque fecerint,*uel facere poſſint.Sic & in ſeq.ulciſcantur.Eximi ueline.Confidant, &c. Vide etiam annot.de ſenſu totius huius loci.* n Id eſt, Vitæ diſciplina. o Quum victrix legum euaſiſſet natura humana, ſe iræ impotentem, ac iure potentiorem,atque ei quod polleat,*uel,præualeat* infeſtam eſſe declarauit. Alioqui enim vindictam religioni,*uel pietati*,lucrum innocẽtiæ non præpoſuiſſet,potẽtiæ nihil,&c.*De quibus poſtremis uerbis & de ſequent.uide annot.* p Ante alios omnes. Vel,Primi omniũ Græcorũ.

captis muris quæ in continente erāt, sua potiti sunt terra vlteriore:atque illinc pro-
112 ficiscentes,prædas abigebant ex insula,hominibus loci magnam cladem inferentes:& *ex eo* ingens fames ciuitatem inuasit.Iidem,missa Lacedæmonē Corinthúmque legatione de reditu suo,quum nihil profecissent,aliquanto pôst tempore comparatis nauibus,auxiliaribúsque militibus,in insulam transierunt,numero omnes circiter sexcenti: atque incensis nauibus,nequa alia quàm potiendæ terræ spes foret,montem Istonem conscenderunt, ac muro ibi extructo, eos qui intra vrbem erant,vexabant,agro potientes. Extremo huius æstatis, Athenienses viginti naues in Siciliam dimiserunt,ducibus Lachete Melanopi & Chareada Euphiletæ *filio*. Syracusani nanque cum Leontinis bellum gerebant. Erant autem Syracusanorum sociæ præter Camarinam,cæteræ Dorides ciuitates,[a]quæ cum Lacedæmoniis ante cœptum bellum societatem cōtraxerant:Leontinorum verò,Chalcidicæ vrbes, Camarináque.Ex Italia,Locri Syracusanis,Rhegini(vtpote cognati)Leontinis studebant.Miserunt itaque socii Leontinorum Athenas, qui pro vetusta societate,& quia Iones essent,persuaderent illis vt naues sibi traiicerent. prohiberi enim se à Syracusanis & terræ vsu & maris.Et traiecerunt Athenienses:per speciem necessitudinis,eo tamen cōsilio vt neque illinc frumentum exportaretur in Peloponnesum & tentarent nunquid possent Siculas res sibi subiicere. Igitur quum Rhegium Italiæ *oppidum* appulissent,additis sociis, bellum gerebant.Et æstas excessit. Hyeme ineunte,morbus iterum corripuit Athenienses:nunquam ille quidē omnino quietus,sed aliquantulum tamen interquiescens, tunc verò immoratus non minus solido anno,prius autem etiam biennio:adeo vt nihil magis Atheniensium vires afflixerit. Neque enim pauciores quatuor millibus & quadringentis ordinariorum militum, trecentorúmque equitum, extincti sunt. nam alterius turbæ numerus iniri non potest. Extiterunt præterea tum tremores terræ frequentes, & Athenis & in Eubœa, & cum in cætera Bœotia, tum verò in Orchomeno.

Eadem hyeme,qui in Sicilia erant Athenienses ac Rhegini, cum triginta nauibus inuaserunt AEoli(vt vocant) insulas, æstate tutas ab hostibus,aquæ penuria. [b] Colunt autem eas Liparæi Cnidiorum coloni,sed ex iis vnam incolunt non grandem nomine Liparam:& ex hac transeuntes viri alias [c] serunt, Didymam, Strongylen & Hieram.Credúntque in Hiera Vulcanum exercere ærariam, quòd ea noctu cernitur permultum ignem,interdiu fumum reddere. Sunt autem sitæ eæ insulæ Siculum versus ac Messanum agrum, sociæ tunc Syracusanorum. Athenienses autem,vastata horum terra, quum dedere se recusarent, Rhegium rediere: hyémsque & quintus annus exiit huius belli quod Thucydides conscripsit. [d]Appetente æstate Peloponnenses ac socii,[e]sumpta in Atticam expeditione, ad Isthmum vsque venerunt,duce Agide Archidami *filio*,Lacedæmoniorum rege: sed quum crebri terræmotus fierent, priusquam Atticam inuaderent, retrò se receperunt. Per hæc tempora tremoribus terræ Eubœam agitantibus, apud Orobias, mare ab ea quæ tunc erat tellus cum æstu supergressum partem quandam vrbis restagnauit, [f]eámque alibi deseruit, alibi diluit, cum nece omnium qui excelsa cursu superare
113 nequierant:& quod antea tellus fuerat,nūc mare est. Simillima huic alluuio extitit circa Atalantam insulam apud Locros Opuntios,quæ Atheniensium castellum ex parte subruit,& duarum nauium quæ subductæ erant alteram diffregit.In Peparetho quoque restagnatio quædam,citra tamen alluuionem,contigit. Et terræmotus nonnihil muri diruit,atque prytaneum,& alias aliquot domos. Cuius rei fuisse causam reor quòd terræmotus, qua parte vehementissimus extitit,illinc expulit mare:& quum rursus illud violentius repente retraxit,fecit alluuionem.Sine terræmotu autem non videtur mihi contingere vt hoc fiat. Eadem æstate alii quoque in Sicilia,vt quibusque contigit,belligerauerunt:& ipsi Sicilienses inter se, alii aliis arma inferentes,& Athenienses,sociis iunctis. Quæ autem maximè digna memoratu aut socii cum Atheniensibus,aut hostes aduersus Athenienses gesserunt, horū habebo mentionem.Etenim Charœada Atheniensium duce occiso à Syracusanis in bello, Laches, penes quem summa potestas nauium erat,quum sociis profectus est Mylas Messeniorum,vbi erant præsidio duæ [g]cohortes illorum:quæ quū insidias quasdā classiariis tetendissent,ab Atheniensibus ac sociis in fugam versi, multos è suis amiserunt. Et admotis ad munitionem copiis, pactionem facere coacti sunt,vt & arcem dederent,& aduersus Messanam vnà militarent.Et mox [h] Mamertini,progredientibus Atheniensibus sociísque,deditionem & ipsi fecerūt,datis obsi-

a Quæ in Lacedæmoniorum societatē ineūte primùm bello, *uel initio belli*, concesserant, non tamen eos in bello adiuuerant.

Athenis gra[ssat]... pe[s]tis q[uinquennium]

b Possident.

c Colunt.

d Sequente. Vel, Proxima.

e Deliberata.

f Vide annot.

g Tribus.

h Messanii.

a Et reliquis fidei pignoribus præbitis.

dibus,[b] & quæcunque ad fidei tutelam pertinent præstitis. Eadē æstate Athenieses triginta quidem circum Peloponnesum naues dimiserunt, quibus præerant Demosthenes Alcisthenis & Procles Theodori *filius*: sexaginta verò in Melum, cum duobus millibus armatorum, quibus præerat Nicias Nicerati *filius*. Melios enim, quum essent insulani, qui dicto audientes esse nollent, & militiæ societatem abnuerent, subigere volebant. Vbi, vastato agro, nihilo magis illi ad paciscēdum descendunt, Athenienses in Oropon, quod est e regione, traiiciunt. Quúmque per noctem [c] quieuissent, protinus armati è nauibus itinere pedestri in Tanagrā Bœotiæ ire pergūt: & ex Athenis cunctus populus, ducibus Hipponico Calliæ, & Eurymedonte Thuclis *filio*, dato signo, eodem loci per terram occurrūt. [c] Communitísque castris hūc diē commorati in Tanagra, populationem fecerunt. Ac postridie superatis prælio qui progressi inuaserant Tanagræis, & aliquot qui auxilio venerāt Thebanis, detractis armis, & trophæo posito abierunt, hi ad vrbem, illi ad naues. Cum quibus nauibus profectus Nicias, vbi Locridis oram maritimam populatus est, domum rediit.

b Appulissent.

c Positísque castris, illo die apud Tanagrā populabātur, & noctē illic egerunt.

Per idem tempus Lacedæmonii Heracleam in Trachinia coloniam posuerūt, hac de causa: Melienses in tres vniuersi partes distinguuntur, Paralios, [d] Hieres, & Trachinios. Ex his Trachinii, quum ab OEtæis finitimis bello vexarentur, habuerunt in animo à principio Athenienses asciscere: sed illorum diffisi fidei, Lacedæmonem mittunt Tisamenum pro legato: cum quo ad idem rogandum perrexerūt Dores, quæ est Lacedæmoniorum metropolis, & ipsi ab OEtæis vexati. Hos quum audissent Lacedæmonii, cepere consilium mittēdæ coloniæ, tum ad Trachinios Doresque protegendos, tum quia ad bellum cum Atheniensibus cōmodè sibi vrbs sita fore videbatur. [e] Quippe ad instruendas contra Eubœam naues exiguum traiectum esse, & in Thraciam euntes opportunum diuerticulum habituros. [f] Itaque omni ope ad condendū oppidum incumbunt, consulto primùm apud Delphos deo. Quo annuente, colonos miserunt, tum suorum, tum circa populorum: quinetiam aliorum Græcorum voluntarium quenque sequi iusserunt, præter Iones & Achæos, & aliquot alias gentes. Tres autem ex Lacedæmoniis ponendæ coloniæ duces fuerunt, Leon, Alcidas, Damagon. Hi, [g] collatis colonis, vrbem ex integro muris cingunt, quæ nunc Heraclea nominatur, tractu fere quadraginta stadiorum, à Thermopylis, dimidio, à mari distans. Naualia quoque præparauerunt, & cœperūt facere [h] iuxta Thermopylas atque ipsas angustias, ad tutelam rerum suarum. Hac vrbe instituta, Athenienses à principio timere cœperunt, ac putare aduersus Eubœam præcipuè illam conditam esse, quod breuis illinc esset ad Cæneū Eubœæ traiectus. Sed eis postea, præter opinionem accidit, quia nihil inde calamitatis euenit: idque ob hanc causam quòd & Thessali, qui ibi rerum potiebantur, & ii quorum in solo vrbs condita erat, veriti ne præpotentes accolas haberent, infestarunt, assiduéque bello nouos colonos lacessiuerunt, donec ad paucissimos redigerent: quum fuissent initio permulti, vtpote audacter vnoquoque illuc eunte, tanquam stabili futura ciuitate, cuius authores Lacedæmonii essent. Tametsi Lacedæmonii principes illuc traiicientes, vel ipsi maximè & statum destruxerunt, & homines ad paucitatem redegerunt, tum deterrendo plurimos, tum nonnullis in rebus asperè imperando. Ex quo facilius finitimi eos superauerunt.

d Hierenses.

114

e Nam & aduersus Eubœā classem *ibi* parari posse, vt breuis traiectus esset, & ad transitum in Thraciam opportuna fore videbatur.

f Omninóque eos cōdendi oppidi incesserat cupiditas.

g Postquam illuc venere.

h Apud Thermopylas ad ipsas angust. vt ea facilè tuerētur, *uel, custodirent.* Quum autē vrbs ista conderetur, *uel, coactis undique colonis frequentaretur.*

Eadem æstate & eodem tempore quo apud Melum Athenienses tenebantur, triginta eorundem naues quæ Peloponnesum [g] lustrabant, primùm apud Ellomenum Leucadiæ insidiis positis quosdam ex præsidiariis interceperunt, deinde ampliore cum classe Leucadē petiuerunt, comitantibus cunctis populariter Acarnanibus, præter OEniadas, Zacynthiísque, & Cephallensibus, ac Corcyrensium quindecim nauibus. Qua tanta hostium manu oppressi Leucadii, quū ipsorum ager tam extrà quàm intrà, vbi Leucas ipsa sita est, & Apollinis templum vastaretur, [k] quiescebant. Acarnanes autem agebant cum Demosthene Atheniensium duce vt eos muro intercluderet, existimantes tum eam ciuitatem facilem fore ad expugnandum, tum se illa semper ipsis hoste liberādos. Cæterùm illi tunc à Messeniis suadebatur, honestum esse, tanto exercitu coacto, arma AEtolis inferre, quòd & Naupacto hostes essent, &, si hos superasset, facilè his copiis cæteram Epirum in potestatem Atheniensium esset redacturus. Nam etsi gens AEtolorum magna esset & bellicosa, tamen quum vicos muris carentes, & hos inter se valde distantes habitaret, & leui armatura vteretur, aiebant non difficulter eā subigi posse, antequam succurreretur: iubebántque vt primùm inuaderēt Apodotos, dehinc Ophioneos, post hos Eurytanes, quæ maxima est pars AEtolorum,

i Circumibant.

k Id est, Intra muros suos se continebāt. Ex oppido non exibant. Vel, Nullā in hostes irruptionem faciebant.

lingua ignotissimos,&(quemadmodum dicuntur)ὠμοφάγους,*hoc est*,[a]*cruda carne uescentes*.His enim captis,facilè cæteros concessuros.Demosthenes,qua erant apud eum Messenii gratia,his verbis adductus est,quum præsertim arbitraretur se sine Atheniensium copiis, *tantùm* cum Epiroticis sociis,adiunctis AEtolis,posse itinere terrestri aduersus Bœotios ire per Locros Ozolas ad Cytinium Doricum,quod Parnassum ad dexteram habebat, vsquedum ad Phocenses descenderet: quos sperabat pro perpetua cum Atheniensibus amicitia studiosè commilitium præstituros, aut certè coactum iri.Et Phocensibus contermina Bœotia est.Igitur soluens à Leucade,cum omnibus copiis nauigauit in Solion,Acarnanibus inuitis. Cum quibus suum consilium quum communicasset,neque id illi admisissent, quòd Leucadem non [b]interclusisset,ipse cum reliquo exercitu Cephallenensium,Messeniorum,trecentorúmque ex suis classiariis Atheniensium ,(nam quindecim illæ Corcyrensium naues abierant)bellum intulit AEtolis,profectus ex OEnone Locridis. Erant autem hi Ozolæ fœderati cum Locris,debebántque Atheniésibus præstò esse cum omni exercitu in mediterraneis.Quippe quum finitimi essent AEtolis,& genere armorum similes,adhæc & pugnæ illorum & locorum periti,magno vsui eorum auxilia fore videbantur.Et quum statiua in templo Nemei Iouis habuisset(quo in téplo fertur Hesiodus poeta ab incolis interemptus, quum oraculum accepisset se in Nemea hoc esse passurum)sub auroram motis castris in AEtoliam pergit: ac primo die Potidaniam expugnat,sequenti Crocylion, tertio Tichion.Vbi subsidens, prædam in Eupolion Locridis misit,habens in animo,vbi cætera in potestatem redegisset,sic aduersus Ophionenses, nisi se dederent, postquam Naupactum redisset, tendere.Sed non latuit AEtolos hic apparatus, ac ne tum quidem quum primùm cepit consilium inuadendi.Postquam autem omnis exercitus introgressus est,tum ingenti manu omnes auxilio venere, etiam [c]ab vltima Ophionia, qui ad Meliacũ sinum pertingunt,Bomienses & Calliésés. [d]Ibi Demosthenem Messenii,tale quiddam quale prius admonendum,faciles esse AEtolos ad debellandum , hortabãtur vt quamprimum iret ad vicos,nec expectaret dum vniuersi conferta acie occurrerent, [e]sed oblatam semper occasionem raperet.Quibus ille verbis acquiescens , ac fortuna fretus,vtpote nihildum aduersi expertus, Locros qui venturi sibi auxilio erant,non præstolatus(quum præcipuè iaculatoribus leuis armaturæ egeret)contendit aduersus AEgitium,aggressúsque expugnat.Nam oppidani fuga dilapsi erant,& colles qui oppido imminent insederant.Est enim situm excelsis in locis,remotum fere octoginta stadiis à mari.Ibi AEtoli, (iam enim ad auxilium venerant)alii ex aliis tumulis decurrentes, Athenienses sociósque inuadunt,missiliáque ingerunt:& quoties Atheniensium exercitus instat,pedem referunt:illis referentibus pedem instant:diúque huiusmodi fuit pugna, [f]alterutra insequutione ac fuga : & in vtraque inferiores erant Athenienses.Itaque quoad suppeditarunt eorum sagittariis tela,licuítque munere suo fungi,hi restiterũt:(nam AEtoli,vtpote leuiter armati,dum sagittis peterentur[g]se subducebãt)[h]at vbi sagittariorũ præfectus occubuit,cæteri dissipantur,multo iam continentíque labore defessi:& AEtolis vrgentibus iaculantibúsque,sic in fugam terga verterunt,atque incidentes in rupes inuias, ac loca sibi ignota,(siquidem eorum dux itinerum Chromon Messenius occiderat)interiere. Quorum cum multos in ipsa fuga assequuti [i]cominus AEtoli iaculis occiderunt, homines veloces ac leuiter armati,tum verò plures viis aberrantes, ac delatos in syluas non peruias,immisso igne concremarunt:vt nullũ non genus fugæ ac mortis in Atheniensi exercitu viseretur:ægréque qui superfuerunt, ad mare, & ad OEneonem Locridis,vnde profecti fuerant, euaserũt. Perierunt autem cum ex sociis multi,tum Atheniensium armatorum circiter centum viginti. Hi tot viri & ætate florentes, & in hoc bello ex populo Atheniensi præstantissimi, amissi sunt. Periit quoque alter ex ducibus Procles. [k]Victi victoribus concessa victoria mortuos suos recuperarunt,& in Naupactum se dehinc Athenas nauibus receperunt,Demosthene apud Naupactum & eadem circa loca relicto,quòd Atheniéses ob ea quæ gessisset timeret. Per eadem tempora Athenienses qui circa Siciliam agebãt,quum in Locridem nauigassent, [l]ingressu quodã Locros qui loco auxilium ferebant,superant,ac Peripolion capiunt,quod oppidum situm est ad flumé Halecem. Eadem æstate AEtoli,iam antea missis Corinthum ac Lacedæmonem legatis, Tolopho Ophionensi, & Boriade Eurytane,ac Tisandro Apodoto, persuadent vt sibi aduersus Naupactum mittant auxilia,propter Atheniensium ingressum. Et miserunt La

115 / 116

a Ad verbum,Crudiuoros.

b Circumuallasset.

c Vltimi Ophionensium.

d Verùm Demostheni tale quiddam Mess. suadebant quale etiã initio: docentes eum facilem esse Ætolorũ debellationem, hort.

e Sed in quemcũque *uicum* incideret,expugnare semper conaretur. *Vel*, *Quicunque uicus offerretur.Ad uerbũ*, *Quicunque ante pedes esset.*

f Insequutiones & recept⁹. *Id est*, *Quum se mutuò insequerentur*,*& uicissim se reciperent.* *Aut*,*Subducerent*.*Vel*,*Pedem referrent.*

g Repellebãtur. Vel, Reprimebantur.

h Verùm quum amisso sagittariorũ duce, isti dispersi,ipsi autem antea iã defessi essent, quippe qui iamdudũ eodem labore *insequẽdi hostem & se recipiendi* premerẽtur : quum etiã Ætoli instarent,& iacularẽtur, inclinata tandem acie se in fugam dabant: & incidẽtes in salebras impeditas,*exitum non habẽtes*,& loca quorum gnari nõ erant,interficiebãtur. dux enim, &c. *Intellige autẽ* , *Isti dispersi sunt*,*uidelicet sagittarij*. *Defessi autem*,*cæteri Atheniẽses*.*Gr. autem schol.ad milites grauis armaturæ refert.*

i Statim.

k Cæsis autem recuperatis,quos sub fœdere,*uel pactis induciis*, *aut*, *pace sequestra*,repetierũt ab Ætolis,se in Naup. receperunt,& inde postea Ath. nauibus reuecti sunt.

l In descẽsione quadã.

cedæmonii tria millia grauis armaturæ ex sociis, quorum fuere quingenti ex vrbe Heraclea, tunc recens apud Trachiniam condita, duce Eurylocho, comitibus eius, Massario & Menedato, omnibus Spartiatis. Coacto apud Delphos exercitu, Eurylochus[a] Locris Ozolis vt sibi præstò essent edixit. Illac enim in Naupactũ iter erat: & simul eos ab Atheniensibus abducere volebat, habens præcipuè sui studiosos Amphissenses, qui propter odium Phocensium sibi timẽtes, & primi dederunt obsides, & alios ad dandum induxerunt, aduẽtu exercitus territos: & ante omnes, Myonenses, sibi finitimos, (qua parte Locris [b] inaccessa est maximè) deinde Ipnenses, Messapios, Tritæenses, Chalæos, Tolophonios, Hessios, & OEãthenses. qui omnes militiam sequuti sunt: at Olpæi sequi noluerunt, tantùm obsides dederunt. Hyæi verò ne obsides quidem dederunt priusquam eorum vicus captus est, nomine Polis. Vbi cuncta in expedito fuere, & obsides in Dorico Cytinio depositi, aduersus Naupactum per Locros cum exercitu contendit. Inque ipso itinere faciendo, OEneonem Locrorum *oppidum* capit, & Eupolion: quia[c] imperata facere recusauerant. Quum in[d] Naupactiam ventum est, & AEtoli venere auxilio, regionem populantur, & suburbia muris carentia capiunt. Profectique Molycrion, Corinthiorũ coloniam, sed Atheniensium ditionis, expugnant. Demosthenes autem Atheniensis (nam adhuc post reditum ab AEtolica clade circa Naupactum agebat) [e]præscito hostium aduentu ab vrbe, solicitus adiens Acarnanes, persuadet (etsi ægrè, propter discessum à Leucade) vt Naupacto subueniant: à quibus missi cum eo mille armati, nauibus ingressi, vrbem tutati sunt. Metus enim vehemens erat, quum muri magni essent, & propugnatores pauci, ne parum ad defensionem sufficerent. Eurylochus & qui cum eo erant, vbi cognouerunt ingressas esse copias propter quas oppidum expugnari non posset, abierunt, non in Pelopõnesum, sed in AEolidem, quæ nunc Calydon vocatur, & Pleuronem, & alia quæ circa sunt loca, necnon in Proschion AEtoliæ. Nam eos Ambracii adierant, suadentes vt secum Argos Amphilochicũ cæterámq; Amphilochiã, præterea Acarnaniã subigerẽt, affirmãtes, si potirẽtur his, fore vt totã Epiroticam gentem in Lacedæmoniorũ societatẽ adducerent. His persuasus Eurylochus, omissis AEtolis, per illa loca cum exercitu conquieuit, dum Ambraciis [f]auxilio venientibus aduersus Argos eundum esset. AEstásque excessit.[g] Sub hyemem autem, qui in Sicilia agebant Atheniẽses, cum sociis Græcis, & quicunque Siculorum vel ab imperio Syracusanorum ad ipsos defecerant, vel rerum socii erant, aggressi sunt Nessam Siciliæ oppidum, cuius arcem Syracusani tenebant: quam quum expugnare nequissent, abierunt. Sed in abeuntes impetu dato, illi ex arce postremos qui Atheniensium socii erant, in fugam vertũt, & non paucos occidunt. Post hæc Laches & Athenienses egressi è nauibus nonnulla in loca Locridis, iuxta Caicinum amnem, Locrenses ad arcendam vim occurrentes, cum Proxeno Capatonis *filio*, circiter trecentos ceperunt, detractísque armis abierunt. Eadem quoque hyeme Delum expiauere Athenienses, ex oraculo quodam. Nam & Pisistratus tyrannus eam prius expiauerat, sed non omnem, verùm eatenus quatenus à templo prospectus patebat. Tunc autem omnis expiata est: ídque ad hunc modum, Quæcunque in Delo defunctorum extitere monumenta, omnia sustulerunt, & in posterum edixerũt[h] nequis in insula neque moreretur, neque nasceretur, sed *morituri iam* in Rheniam transportarentur, *insulam* ita parum à Delo distantem vt Polycrates Samiorum tyrannus, quum aliquando & classe polleret, & aliis insulis imperitaret, captã Rheniam[i] catena annecteret Delo, Delióque Apollini consecraret. Tunc quoque primùm post lustrationem, Athenienses [k]lustralia festa, *id est quinto quoque anno,* fecerunt. Fuerat autem & aliàs prisca memoria ingens apud Delon celebritas Ionum, & ex circuniectis insulis hominum, qui cum coniugibus ac liberis[l] spectabant, vt nunc ad Ephesia festa Iones *confluunt*: fiebátque certamen gymnicum, musicúmque, & ciuitates choros ducebãt. Quæ ita fuisse declarat in primis Homerus his versibus, quæ sunt ex procemio Apollinis,

[m]Tunc tibi magnopere in Delo mens gestit Apollo,
Cum natis quoties cum coniugibúsque frequentes
Iones in fluxa celebrant tua compita veste:
Cestibus & variis certamina sacra choreis
Oblectant, referúntque tuas modulamine laudes.

Quòd autem & musici certamine proposito illuc se certaturi cõferebãt, in his versibus indicat, qui sunt ex eodem procemio. Siquidem Deliacum fœminarum cho-

a Ad Locros Ozolas caduceatorẽ præmittebat: quia per eorum regionem in Naup.
b Difficillimum habet aditum.
c In fidem non venerant.
d Id est, Naupactium agrum.
e Quum exercitum *aduentare* præsensisset, & de ea *Naupacto* timere cœpisset, profectus ad Acarn.
f In expeditionẽ profectis ad Argos subsidio venire oporteret.
g Sequente autẽ hyeme.
h Nequis in insula moreretur, neque *mulier* in ea pareret, sed vt in Rhen.
i Delio Apol. consecraret, catena religatã ad Delum.
k Athen. penteteridẽ *i. est lustrum, uel quinquẽnales ferias,* Delia condiderunt, *uel, celebrarunt.*
l Ad spectacula vẽtitabant. Vel, ferias celebrabant.
m De his & de sequẽtibus vers. vide annot.

117

rum laudans,ita verſus eius laudationis finit,in quibus & ſui ipſius meminit;

> Verùm agedum nobis adſis cum Phœbe Diana.
> Vos etiam cunctæ me diſcedente valete:
> Et memores eſtote mei poſthac,homo ſiquis
> Venerit huc alius peregre,dicátque,Puellæ,
> Quis vir in his verſans vnquam lepidiſſimus oris
> Pectora præcipuè demulſit veſtra canendo?
> Vos vno aſſenſu ſic reſpondete fauentes,
> Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

His Homerus ſignificauit iam olim apud Delum magnum conuentum ac feſtum conſueſſe celebrari.Quò poſtea & inſulani & Athenienſes choros cum ſacris miſſitarunt.Sed [a]certamina & cætera pleraque aduerſis caſibus,vt credibile eſt,exoleuerunt,quoad Athenienſes certamen tum inſtituerunt, & curſus equorum:quod antè non fuerat. Eadem hyeme Ambracii, [b]prout ſpoponderant Eurylocho, cum exercitu præſtò fuerunt,profectíque Argos Amphilochicum cum tribus millibus armatorum,atque [c]Argeam ingreſſi,Olpas capiunt, validum in colle [d]murum mari imminentem:quo Acarnanes eius authores aliquando pro publico iudicii loco vtebantur,diſtantem fere quinque & viginti ſtadiis ab Argiuorum,quæ maritima eſt,vrbe.At verò Acarnanes partim Argos ſuppetias ferebant, [e]partim vtique qui ex Amphilochia erant, ne ſe lateret Peloponnenſium qui cum Eurylocho veniebant,in Ambracios tranſitus, cuſtodias eo loci agebant qui Fontes vocatur. Mittunt præterea tum in AEtoliam ad Demoſthenem qui fuerat Athenienſium dux, vt ſibi præeſſet,tum ad viginti quæ circa Peloponneſum erant naues Athenienſium, quibus præerat Ariſtoteles Timocratis & Hierophon Antimneſti *filius*. Qui verò apud Olpas erant Ambracii,mittunt & ipſi ad vrbem vt ſibi veniat omnis populus auxilio,extimeſcentes ne Eurylochus cum iis quos habebat, Acarnanes pertranſire non poſſet,néve ſibi deſtitutis aut præliandum foret,aut redire volentibus,minimè tutum.Hos vbi veniſſe ſenſerunt Eurylochus ac Peloponnenſes, motis è Proſchio caſtris, confeſtim ad ferenda eis auxilia proficiſcuntur.Ac tranſmiſſo Acheloo per Acarnaniam,quæ ob miſſum Argos ſubſidium vacua erat,iter faciunt, ad dextram habentes & vrbem & præſidium Stratiorum,ad ſiniſtram , reliquam Acarnaniam.Et quum illorum agrum pertranſiſſent,per Phytiam & rurſus per Medeonis [f]extrema, dehinc per Limnæam,ad Agræorum regionem, quæ non Acarnaniæ iam , ſed ipſis amica erat, pergunt: occupatóque Thyamo mõte inculto, ac ſuperato,in Argeam iam nocte deueniunt.Atque illinc inter vrbem Argiuorum & Acarnanum ad Fontes [g] cuſtodiam furtim itinere facto,cum Ambraciis qui apud Olpas erant, [h]miſcentur:ac ſimul illuxit,conferti ante vrbẽ quæ vocatur Metropolis,conſiſtũt, caſtráque metãtur.Nec ita multo pòſt,hinc naues viginti Athenienſium Argiuis auxilium laturæ,ad Ambracicum ſinum affuerunt: illinc Demoſthenes cum ducentis Meſſeniorum armatis,& Athenienſium ſagittariis ſexaginta, [i]& claſſiarii quidam milites nauibus egreſſi, tumulum circa Olpas inuaſerunt. Acarnanes autem & Amphilochorum aliquot, (nam eorum plerique ab Ambraciis diſtinebantur) quum iam Argos conueniſſent, ſe præparabant tanquam cum aduerſariis pugnaturi, delecto duce ſocialis exercitus Demoſthene , cum ipſorum prætoribus.Hic [k]præmotis copiis,prope Olpas caſtra poſuit, dirimente vtroſque ingenti rupe.Et dies quinque ceſſatum eſt: ſexto ad pugnandum ſe vtrique inſtruebant.Sed maior erat atque exuperabat Pelopõnenſium acies: ex quo Demoſthenes ne circunueniretur metuens,in quadam caua & dumoſa via collocat tam ex graui quàm ex leui armatura ad quadringentos : vt [l]quum hoſtis numero ſuperior eſſet,in ipſo congreſſu ſurgentes ex inſidiis eum à tergo aggrederentur. Vbi vtrinque [m]inſtructum,ad manus itum eſt. Dextrum cornu Demoſthenes cum Meſſeniis & paucis Athenieſibus tenebat,alterum Acarnanes, [n]vt quique erant inſtructi,& qui aderant Amphilochorum iaculatores. Peloponnenſes autem & Ambracii inſtructi promiſcuè erant,præter Mantinenſes . hi enim in læuo potius, nec eo extremo,conferti ſtabant.Nam eius extremum tenebat Eurylochus cum ſuis, [o]cõtra Meſſenios Demoſthenémque.Quum iam manus confererentur,Peloponnenſéſque circunuenirent ſiniſtro ſuo dextrum aduerſariorum cornu,atque concluderent,ſuperueniunt his à tergo ex inſidiis Acarnanes, datóque impetu hoſtem auertunt,ita vt virtutis immemor,non reſiſteret,ſed territus maiorem exercitus partem

118

a Vel, Ludi.

b Quemadmodũ polliciti Eurylocho,exercitum eius retinuerãt, *uel inhibuerãt*,expeditionem aduerſus Argos Amphilochicum ſuſcipiunt cum trib. &c. Id *eſt, Eam expeditionem ſuſcipiunt, quam ſe ſuſcepturos pollicendo, ab Eurylocho impetrauerant ut cum ſuo exercitu à bello ſuperſederet.*

c Id eſt, Argiuũ agrũ.

d Caſtellum ad mare, quod Acarn. quõdam quum muniuiſſent, *uel condidiſſent*, cõmuni iuridici conuentus loco vtebantur.

e Partim in eo Amphilochiæ loco qui Fõtes vocatur (obſeruantes Peloponneſios qui cũ Eurylocho erãt, ne clã ipſis ad Ambraciotas tranſirent) caſtrametabantur. *Animaduertendũ eſt autem, non hic tantùm ſed paſſim ſcriptum eſſe in hac interpr. Ambracij pro Græco* ἀμπρακιῶται.

f Fines.

g Præſidium.

h Se admixerunt. Vel, Se coniunxerũt.

i Et illæ quidem naues *uiginti* circa tumulum Olpas ſtationẽ habebant. Acarn.

k Adductis.

l Qua parte hoſt.

m Inſtructa fuit acies.

n Vt cuique locus in acie obtigerat.

o Id eſt, E regione Meſſeniorũ & Demoſthenis.

ad fugiendum induceret.quippe vbi vidit Eurylochi cornu,quod erat validius,cædi,multo maiori metu perculsus est.Et ab ea parte Messenii cũ Demosthene [a]rem conficere annituntur. Sed Ambracii & qui in dextro cornu erant,à sua parte vicerunt,hostémque ad Argos vsque sunt persequuti. Nam omnium qui circa habitãt populorum pugnacissimi sunt.Ii quum reuerterentur ad suos, eósque maxima ex parte superatos,& in se tendentes cæteros Acarnanes conspicarẽtur,ægrè ad Olpas confugientes salutem sibi peperere, multis eorum interfectis, dum incompositi & nullo ordine [b]inuaderẽt:præter quàm Mantineorum,qui ex toto exercitu maximè compositè sese receperũt.Cessauítque sub vesperum pugna.Postero die Menedæus, defuncto Eurylocho ac Macario,suscipiens ipse imperium, dubius,ob acceptã ingentem calamitatem,quonam modo aut remanẽs ferret obsidionem,terra ac mari obseptus,aut tutò discederet, [c] mentionem facit apud Demosthenem ducésque Acarnanum de discessu paciscendo, recipiendísque cæsis. Illi cæsos quidem reddiderunt,ac suorum ferme trecentis receptis,trophæum statuerunt: abeundi verò facultatem non palàm [d]indulsere omnibus,sed clam,& Mantineis tantùm,cum Menedæo ac cæteris Peloponnensium ducibus,& quicunque ex eis erant præcipuæ dignitatis,volentes cum Ambracios & peregrinum militem mercede conductum, [e]desertos esse,tum verò Lacedæmoniis ac Peloponnẽsibus [f]apud Græcos illos conflare inuidiam,tanquam proditoribus,qui suæ ipsorum non sociorum saluti consuluissent.Hi receptos mortuos suos festinabũdi pro præsenti copia sepelierunt,[g]& de abeundo ii quibus data facultas erat, clanculum deliberabant. Ibi Demosthenes cum Acarnanibus certior fit [h]Ambracios,primo illo ex Olpis nuntio excitos, venire auxilio, ac velle per Amphilochos iis qui in Olpis essent se [i]committere, nihil *admodum* eorum quæ gesta essent scientes. Itaque protinus partem quandam copiarum mittit ad obsidendas insidiis vias,ac tutissima quæque loca occupanda: cæteras copias ad ferenda iis auxilia instruit. Interea Mantinei, & [k]ii cum quibus transactum erat,per causam legendi olera ac [l] sarmenta, paulatim egredientes abibant: & quum legendo ea quorum gratia exierant, iam procul ab Olpa essent progressi, tunc se ocyus proripiebant. Quos abire Ambracii vbi sensere, & cæteri [m] qui sic frequentes eò se contulerant, & ipsi prodeunt,capessúntque cursum, volẽtes assequi socios.Eos arbitrati [n]Acarnanes initio omnes æqualiter sine pactione abire,Peloponnenses insequi cœpere:& fuere qui in quosdam è suis ducibus,insequi vetantes,ac dicentes illos data fide abire,iaculum emiserint,existimantes se proditos esse.Tunc,omissis Mantinensibus ac Peloponnensibus, Ambracios trucidabãt: erátque ingens & contentio & error quisnam Ambracius quísve Peloponnensis esset,& ex eis ad ducentos cæsis,cæteri in Agraidem,quæ contermina erat,diffugiũt. quos Salynthius Agræorum rex,vtpote amicus, excepit. Inter hæc Ambracii, qui ex vrbe *ad hos iter habebant*,ad Idomenen perueniunt. Sunt autem Idomene duo excelsi tumuli:quorum eum qui maior est,occupauerũt qui è castris à Demosthene præmissi fuerant,quum hostem veniendo ac præueniẽdo latuissent: minorem illi priores ascenderant,[o]atque insidebant. Demosthenes à cœna,ac primo crepusculo,statim cum cætero exercitu viam ingreditur,dimidium eius secum habẽs, altero dimidio per Amphilochicos montes eunte:ac sub exortum auroræ inuadit Ambracios adhuc [p]iacentes, necdum aliquid rerum gestarum gnaros,quinimo opinãtes potius istos ex suis esse. Nam [q]astutè Demosthenes primos omnium Messenios ire iusserat,ac Doricè alloqui,ad faciẽdam *primis* excubatoribus fidem, [r]præsertim non cernentibus,quum adhuc nox esset. [s] Vbi igitur cum omnibus copiis impetus factus est,in fugam vertuntur:multi ibidem cæduntur, cæteri mõtes versus fugæ se mãdant. Verùm occupatis iam itineribus, adhæc Amphilochis tum leuiter armatis,tum regionis peritis,aduersus armis graues,& quò se verterent ignaros,& in loca aut [t]prærupta,aut ab insidiantibus iam infessa incidẽtes, trucidabantur. Et quum omne fugæ tentarent genus,nonnulli ad mare non ita distans cõtendebant,ac conspectis quæ terram legebant Atticis nauibus, ad eas (ita rei conditio vrgebat) annatabant:existimãtes,præsenti in metu, satius esse ab iis qui in nauibus erãt,*si oporteret*,interfici se,quàm [u]aut à barbaris,aut ab inimicissimis Amphilochis. Hunc itaque in modum Ambraciis profligatis,è multis pauci in vrbem euaserũt. Acarnanes,spoliatis cadaueribus,trophæísque erectis, Argos rediere. Et ad eos postero die caduceator venit ab iis Ambraciis qui ex Olpa ad Agræos fugerant, petiturus eorum corpora qui post primam pugnam cæsi fuerant,dum nulla fide accepta

119 120

a Rem magna ex parte conficiebant.

b In hostem incurrerent.

c Sermonẽ infert Demostheni ducibúsque Acarn.

d Pacti sunt cum omnibus: sed clam Demosthenes cum Acarnanibus prætoribus collegis suis paciscitur cũ Mantinensibus & Menedæo, aliisq; Pel. ducibus,& quicũque inter eos præstabant, vt quãprimum discederẽt: volẽtes cum Amb.

e Destituere auxilio. Ad verbum, Nudare.

f Apud Græcos illius regionis.

g Et discessum ii quibus concessus fuerat, adornabant. Vel, *Parabant.*

h Ambraciotas qui in vrbe erant, *quos ad ferendas sibi suppetias accersiuerãt cæteri qui apud* Olpas *erant, ut paulo antè dictum fuit.* Ad uerbum, Ambraciotas qui ex urbe, uel ab urbe, *subaudiẽdo uerbum aliquod* commodum. Gall. Ceux de la uille.

i Coniungere.

k Ii quibus pactis induciis abire cõcessum erat.

l Cremia.

m Id est, Qui itidem ad legẽda olera & cremia conuenerant.

n Acarnanes *milites, clã quibus duces ipsorum ac Demosthenes Mãtinensibus & aliis de discessu fidem dederant*, initio quidem, omnes pariter induciis non pactis, *uel, non data ipsis fide*, abire existimarunt, atque adeo Pel. persequi cœperunt.

o Et *in eo* pernoctarãt.

p Iacentes in stratis.

q De industria.

r Quum etiam nõ cerneretur eorum facies. adhuc enim nox erat.

s Vbi igitur inuasit *Demosthenes* copias eorum, fugauit. & bonã quidem partẽ ibi interfecerũt, cæteri &c.

t Confragosa.

u A barbaris & inimiciss.

cum Mantincis & aliis qui fidem acceperant simul exissent. Cæterùm intuens spolia Ambraciorum qui ex vrbe prodierant, admirabatur numerum. neque enim resciverat cladem: sed ea sociorum suorũ esse arbitrabatur. Et eum quidam opinatus ab iis venire qui apud Idomenen essent, quidnam admiraretur interrogat, & quot ex ipsis perissent. Circiter ducentos inquit ille. Atqui non ducentorum arma hæc sunt, (excepit qui interrogabat) sed plusquam mille interfectorum. Et ille rursus, Non ergo sunt eorum qui nobiscum in acie steterunt. Cui idem respondit, Sunt sanè vestrorum, si quidem vos heri apud Idomenen pugnastis. Atqui nos (inquit ille) heri cum nemine pugnauimus, sed nudiustertius, quum abiremus. Et hic, Nos verò, ait, cum istis heri certauimus, ex vrbe Ambraciorum auxilio venientibus. Quo audito, caduceator intelligens auxiliorum vrbanorum stragem, edito gemitu, re infecta continuò abiit, attonitus præsentium malorum magnitudine: nec vlterius cæsos repetiit. Hæc enim clades hoc bello maxima extitit, vtique vna in ciuitate, & [a]intra tam paucos dies. Nec numerum cæsorum scripsi, vt incredibilem: quoniã maior esse fertur quàm pro magnitudine ciuitatis. Hoc scio, Acarnanes atque Amphilochos, si Athenienses ac Demosthenem audire voluissent, [b]ipso clamore Ambraciam fuisse expugnaturos: nunc pertimuerunt ne tenentes illam Athenienses, [c]grauiores ipsis accolæ forent. Post hæc, tertia spoliorum parte Atheniensibus in sortem data, reliquum inter ciuitates diuiserunt. Sed quæ Atheniensibus cesserunt, [d]pleraque fuere intercepta. nam quæ in templis affixæ visuntur trecentæ solidæ armaturæ, eæ peculiariter Demosthenis datæ, & ab eo nauibus apportatæ sunt. Cui ob has res gestas tutior in patriam, post calamitatem in AEtolia acceptã, reditus fuit. Vbi viginti Atheniensium naues Naupactum rediere, & Atheniẽses ac Demosthenes abiere, Acarnanes & Amphilochi publica fide interposita veniam dedere Ambraciis atque Peloponnensibus qui ad Salynthium & Agræos confugerant, ex OEniadis abeundi. Aditóque Salynthio, cum Ambraciis in posterum ad centum annos fide data societatem coierũt, his [e]legibus, vt neque cum Acarnanibus Ambracii Peloponnensibus arma inferrent, neque cum Ambraciis Acarnanes Atheniensibus, sed mutuo sibi auxilio forẽt: redderéntque Ambracii Acarnanibus quicquid aut oppidorum aut finium de Amphilochis tenerent, [f]nec opem Anactoriis ferrẽt, Acarnanum hostibus. His conuentis bellum soluerunt. Post hæc Corinthii præsidium ex suis ad trecentos armatos in Ambraciam miserunt, cum duce Xenoclide Euthyclis *filio*, qui ægrè itinere per continentem facto peruenerũt. Ita se habent res ad Ambraciam gestæ. Eadem hyeme, qui apud Siciliam erant Athenienses, quum egressi è nauibus in Himeræa essent, Siciliensibus vnà [g]supernè inuadentibus extrema Himerææ, qúmque ad AEoli insulas nauigassẽt, in Rhegiũ se receperunt. Vbi Pythodorum Isolochi *filium* Atheniensium ducem offendunt, successorem Lachetis in nauium præfectura. Nam Sicilienses socii aditis Atheniensibus persuaserant vt se maiore classe adiuuarent. [h]Quippe Syracusani, quum terra forent illis superiores, & mari paucis nauibus impedirentur, talem classem instruxerant vt posthac contemni non possent. Itaque sexaginta naues expleuerunt Athenienses tanquàm sociis mittendas: [i]& tamen tum existimabant citius ibi bellum finitum iri, tum volebant fieri nauium experimentum. Igitur vnum è ducibus Pythodorum cum paucis nauibus miserunt, missuri cum pluribus Sophoclem Sostratidæ & Eurymedontem Thuclis *filium*. Pythodorus, accepta iam Lachetis præfectura, profectus est sub extremum hyemis ad [k]præsidium Locrorum, quod ceperat Laches: & victus à Locris in pugna, discessit. Per idem ver [l]proluuiũ ignis ex AEtna monte omnium Siciliæ maximo emanauit, quemadmodum aliâs, & aliquantulum soli Catanensium [m] corrupit sub AEtna incolentium. Fertur autem proluuium hoc quinquagesimo à superiore emanasse anno, & ad summum ter extitisse, ex quo Sicilia à Græcis incolitur. Hæc per eam hyemẽ gesta sunt: & sextus exiit annus huius belli quod Thucydides conscripsit.

121

a Intra totidem dies.

b Primo statim clamore.

c Molestiores.

d Videtur πλόϊα legisse, non πλέονα. Id est, Ad verbum, Nauigantia. Pro, Inter nauigandũ. Vel, In nauigatione.

e Conditionibus.

f Et subsidium non mitterent Anactoriũ, quippe quod Acarnanibus infestum esset.

g Ex mediterraneis.

h Eorum enim agro Syracusani potiebantur: *à quibus* quum etiã mari, paucis nauibus, prohiberẽtur, classem qua illis resisterent cõparabant. *Ad uerbum, Sese parabant, classem cogentes, tanquam non neglecturi. Vel, Nõ permissuri.*

i Tum quòd celerius confectum iri bellum sperarent, tum quòd suos in re nauali exerceri cuperent.

k Castellum.

l Profluuium fortasse scripserat hic interpres. Est enĩ Gr. ῥύαξ, id est riuus.

m Vastauit.

THVCYDIDIS OLORI FILII
DE BELLO PELOPONNESIACO
LIBER QVARTVS.

> a Sequente æstate.
> b Quum segetes iam spicas emittere inciperent.

I[a]NEVNTE æstate,[b]quum frumenta iam extarent in spicis,profectæ decẽ Syracusanorũ naues,totidémque Locrensiũ, Messanã in Sicilia ceperunt,ab ipsis *oppidanis* acciti. Defecit autẽ ab Atheniẽsibus ea ciuitas,præcipuè opera cum Syracusanorũ, (qui cernẽtes id oppidũ inuadẽdæ Siciliæ opportunũ,metuebãt ne se maiorib⁹ copiis aggrederẽtur illinc profecti Atheniẽses:) tum Locrensiũ,qui Rheginos sibi inuisos volebãt vtrinq; oppugnare.Itaque in eorum agrũ cum omni exercitu inuaserant,simul ne[c]Mamertinis illi ferrent auxilia, [d]simul inducti à Rheginis qui apud ipsos erant exulibus. Nam Rhegiũ iampridẽ seditionibus agitabatur,adeo vt in præsenti non possent Locrenses arcere. quo etiã magis illi ingruebant.Qui posteaquam agrũ populati sunt,rediere cum peditatu:at naues ad Messanam in præsidio erant, eodémque aliæ quæ instruebãtur, venturæ, atque illic bellum gesturæ. Per idem ver,nondum adultis frumẽtis,Peloponnenses ac socii Atticam ingressi sunt,duce Agide Archidami *filio* Lacedæmoniorum rege:statiuáque habentes eam populabantur. Athenienses verò,sicut parabant, quadraginta naues in Siciliam miserunt, cum iis qui erant reliqui ducibus, Eurymedonte ac Sophocle. nam Pythodorus ex iis ducibus tertius iam eodẽ abierat.Mandarúntque vt Corcyræorũ quoque,qui intra vrbem erant,curam in transitu haberent,exercentibus in eos latrocinia exulibus qui in monte agebant. [e] Et sexaginta Peloponnensium nauibus,quæ ad vlciscẽndos illuc eos aduenerant, existimantes rem facilè confectum iri,ciuitate admodum fame laborante. Mandarunt itẽ Demostheni,qui priuatam à reditu ex Acarnania vitam degebat,hoc ipsum flagitanti,vt his nauibus circa Peloponnesum si vellet vteretur. Hi quum oram Laconicã præterueherentur,accepisséntque ad Corcyram iam esse Peloponnensium naues, Eurymedon quidem ac Sophocles in Corcyram tendere properabãt: Demosthenes autem,vt prius in Pylon appellerent, & quum loco potiti essent, & quæ oporteret egissent,in Corcyram tenderent,iubebat. Illis contradicentibus, [f] opportunè tãdem exorta tempestas quum classem detulisset Pylon, postulabat Demosthenes vt confestim muro locum munirent. eam enim ob rem simul se nauigasse. Ad hoc ostendebat affatim materiæ ac lapidis adesse, & situ locum munitum, ac tum ipsum, tum magnum circà tractum esse desertum. Abest nanque Pylos à Sparta stadia circiter quadringenta,sita olim in agro Messenio, quem Lacedæmonii vocant Coryphasion. Illi dicere multa esse in Peloponneso promontoria deserta, si libeat in iis occupandis exhaurire ciuitatem. Cæterùm huic nonnihil à quolibet alio differre videbatur hic locus, quòd adiaceret ei portus, quódque Messenii [h]quódã incolæ illinc prodeũtes,plurimũ infesti Lacedæmoniis propter linguæ cõmerciũ futuri essent,fideléſque loci custodes. Vbi neque ducibus neq; militib⁹ persuadet,etiam postea cum præfectis re communicata quieuit, nondum apto ad nauigandum mari, donec ipsis militibus otium agentibus cupido incessit concludendi munitionibus locum. Itaque rem aggressi moliuntur, & quum lapidariis carerent ferramentis, [i] collectos passim lapides ferebant: & vbi quisque quadrabat coagmentabant,lutum,sicubi opus illo esset, vasorum penuria humeris comportantes: vt id commodissimè illic maneret, incurui, néve deflueret, manibus post tergum consertis,omníque ratione annitentes,opportunissimis quibusque oppugnationi partibus cõmunitis,anteuenire succursum Lacedæmoniorum. Nam magna pars loci suopte situ munita,muro non indigebat.Lacedæmonii quum hoc accepissent,(agebant autem tunc fortè festum quoddam solenne) contempserunt, tanquam quum exissent,aut hoste non expectaturo,aut se oppidum paruo negotio recepturis. Nonnihil etiam eos exercitus qui Athenis adhuc erat, remoratus est. Athenienses, communito intra sex dies loco terram versus, & vbi maximè oportebat,ad tutelam eius Demosthenem cum quinque nauibus relinquunt, cum cæteris in Corcyram ac Siciliam ire pergunt. At Peloponnenses qui in Attica erant, vt Pylon captam acceperunt,propere domum rediere. quippe quum Lacedæmonii Agísque rex[k]domesticum sibi existimarent ad Pylon[l]*bellum*:& quia præmaturè

> c Messeniis.
> d Vel, Asciscentibus illos Rheg.
>
> e Ac Peloponnẽsium naues sexaginta illuc nauigauerant, ad ferẽdas iis qui in mõte erant suppetias:& quòd existimarent &c.
>
> f Fortuitò. Vel,Fortè fortuna.
>
> h Qui cognationẽ olim cum eo habuerãt, & eadẽ quum Lacedæmoniis lingua vterentur,plurimum illis infesti futuri essent,fid. &c.
>
> i Lectos lapides.Vel, delectos. Id est, Non quosuis, sed cum delectu.
>
> k Propriũ sibi esse, vel peculiare. Quasi,ad se propriè spectare.
>
> l Schol.Græcus subaudit πάθος. id est infortunium.

122

123

fuerant egressi, adhuc viridi frumento, permultis commeatus deficeret. Adhæc cæli tẽpestas maior quàm pro anni tempore vexauerat exercitũ, [a]adeo vt quod sæpe aliâs contigerit eos ocyus discedere, & in hac expeditione quambreuissimè immorari. Nam quindecim dies in Attica manserunt. Per idem tẽpus Simonides, Atheniẽsium dux, coacta paucorum Atheniensiũ qui in præsidiis erant, & magna illinc sociorum manu, Eiona quæ est in Thracia, Mendæorũ coloniã, sed tunc hostẽ, per proditionẽ cepit: illicóque Chalcidẽsibus ac Bottiæis suppetias ferentibus expulsus est, ac multos milites amisit. Regressis ex Attica Peloponnensibus, Spartiatæ quidẽ ipsi & finitimorum proximus quisque properanter ad ferenda auxilia Pylon iere: cæterorũ verò Lacedæmoniorum tardior profectio extitit modò reuersorum ex alia expeditione. Edixerunt autem per Peloponnesum vt primo quoque tempore Pylo subueniretur: & ad suas sexaginta naues quæ apud Corcyrã erant, nuntiũ miserũt. Quæ transportatæ per Leucadiũ Isthmũ, quum Atticam classem quæ ad Zacynthum erat, latuissent, Pylõ peruenerunt, quũ iam præstò esset pedester exercitus. Demosthenes, adhuc eò cursum tenẽtibus Peloponnẽsium nauibus, occupat duas ex suis summittere ad nũtiandũ Eurymedõti, aliísque qui apud Zacynthũ cũ classe erant Atheniẽsibus, vt præstò essent, tanquã loco in discrimẽ adducto. [b]Et illi quidẽ prout Demosthenes mãdarat, festinãter affuerunt. Lacedæmonii verò velut oppugnaturi à terra & mari locũ, se instruebãt, sperãtes facilè expugnaturos se op[9] quod & à properantibus esset extructũ, & à paucis teneretur. Cæterũ quũ Atticarũ nauiũ è Zacyntho auxilia expectarẽt, in animo habebãt, nisi prius expugnassent, obstruere fauces portus, ne illũ subire fas esset Atheniẽsibus nauibus. Insula enim nomine Sphacteria portui prætẽta atque vicina, efficit & portũ tutũ & introitus angustos: vt hinc, quâ vergit ad Atheniensiũ munitiones & Pylũ, bina nauigia, illinc, quâ vergit ad reliquã continentẽ, octena nouenáve transeant. syluestris tota, propter solitudinẽ, & inuia, quindecim ferme stadiorũ magnitudine. Introitũ igitur intercludere statuerunt nauibus[c] cõfertim proras spectantibus. Quinetiam in ipsam insulã, timẽtes ne sibi ex ea bellũ fieret, armatos transportarũt, aliis in continẽte collocatis. Ita nanque Atheniensibus & insulã fore hostilẽ, & continentẽ, vt quæ egressum illis non præberet. Nam cætera circa Pylon extra hos introitus pelagus spectãtia, importuosa sunt, nec talia vnde illi proficiscerentur ad suos adiuuãdos: se verò, circa pugnã naualẽ citráque periculũ (vt credibile erat) locum expugnaturos, in quo cõmeatus non esset nisi ad breue tẽpus sumptus. [d]Vbi hæc eis prospecta sunt, & milites in insulã transportarunt, ex omnibus sortiti cohortibus, aliíque subinde atque alii per vices traiecti: postremi autẽ qui illic relicti, trecenti ac viginti fuerũt, [e]præter eorũ seruitia, duce Epitada Molobri *filio*. Demosthenes, cernẽs Lacedæmonios peditatu pariter & classe aggressuros, & ipse se instruit, ac triremes quæ sibi reliquæ erant, subducit ad munitiones; [f]clathrísque præfigit: earũ nautas scutis inualidis armat, & salignis plerisq;. Neq; enim poterãt inculto in loco[g] suppeditare arma. Quin hæc ipsa ceperãt è triremi Messeniorũ, actuarióque nauigio, quũ fortè illuc appulissent Messenii numero fere quadraginta, quibus vnà cũ aliis Demosthenes vsus est. Is igitur quum multos & inermium & armatorũ[h] super tuta ipso situ, sed præcipuè super extructa, qua parte in continẽtẽ vergũt, disposuisset, præcipit vt peditatũ, si aggrediatur, arceãt. Ipse, delectis sibi ex omnib[9] sexaginta [i]armatis, & aliquot sagittariis, muros egreditur mare versus, qua maximè parte illos descẽdere conaturos [k]in loca aspera petrosáque ad mare versa, & qua murus ipsorũ fragilissimus erat, eum reuellere ausuros suspicabatur. Murũ enim fragilem fecerat, quòd putabat nunquã fore vt nauibus superior esset hostis: et, si superior esset ad egrediendum in terrã, oppidũ captum iri. Itaque ad maritimã partem profectus, illic armatos disposuit ad

124

„ arcendum quoad posset hostem. eósque his verbis est adhortatus, VIRI qui
„ mecum hoc subiistis periculum, nemo vestrum malit in hac necessitate videri in-
„ telligens, reputando omnes quæ nos circunstant difficultates, potius [l] quàm securè
„ & bona cum spe audacter hostes inuadere, ex eis incolumis euasurus. Quæcunque
„ enim (vt hæc ipsa) in necessitatem deuenerunt, [m]ea minimã rationem, celerrimum
„ periculum desiderant. Quanquam ego plura nobiscum facere video, si & [n] mane-
„ re, nec ea quæ potiora nobis adsunt prodere volumus, multitudine illorum de-
„ territi. Etenim partem loci quam tenemus, inaccessibilẽ arbitror, adiutricémque
„ fieri nobis perstantibus: recedentibus verò, etsi difficilem, accessu tamen facilem
„ fore, nullo prohibente. Hostẽ quoque ex hoc acriorẽ habebimus, quòd ei, si à nobis

a Adeo vt multis de causis contig.

b Et illæ quidem *naues* prout Dem. mãdarat, magnam in nauigãdo celeritatẽ adhibuerũt.

c Vide annot.

d Quum hæc eis visa essent.

e Præter Helotas.

f Aliter schol. Græcus. Vide annot.

g Comparare.

h Super maximè munitas & firmas partes muri, continentẽ versus collocasset.

i Militibus grauis armaturæ.

k In loca quidem aspera, &c. sed quia murus hac parte minimè firmus erat, sperabat fore vt hoc eos ad audẽdum alliceret. *Schol.*

l Quàm citra consultationem hostes inuadere, spem bonam cõcipiens fore vt etiam incolumis ex iis euadat.

m Eorum minimè iniri ratio potest, sed periclitatione celerrima opus habent.

n Impetum eorũ sustinere, nec quas habemus cõmoditates, *vel opportunitates ad res gerendas*, deferere volumus, mult. ill. deterriti. Nã quòd locus accessu difficilis est, id pro nobis facere existimo. quippe qui impetum quidem sustinentibus nobis auxiliaturus sit, at si recedamus, accessu facilis *hosti* sit futurus, quantumuis alioqui difficilis, *vtpote* nemine prohibente.

vrgeatur, non facilis rursus sit sui receptio. Nam & dum in nauibus est, facillimè « illi resistitur: & dum egreditur,[a] iam æquo in loco ipsius multitudo, quamlibet ma « gna, (in exiguo enim dimicatur) non valde timenda est, ob littoris in quod descen- « ditur iniquitatem.[b] Neque exercitus ille in terram est vtique futurus maior ex loci « æqualitate, sed è nauibus pugnat in mari, vbi necesse est periculosa multa cõtinge- « re. Adeo suas illis difficultates existimo instar esse qualis nostra est hominũ pauci- « tas. Insuper vos obsecro, (quum sitis Athenienses, & experientia in alios è nauibus « 125 desiliendi sciatis, siquis perstet, nec terrore illisorum fluctuum, & cum impetu in- « currentium nauium summoueatur, hunc nũquam vi summoueri) vt maneatis, ad « ipsas littoris salebras arcentes hostem, vósque ipsos pariter ac locum conseruetis. « His tantùm exhortato Demosthene, Athenienses alacriores effecti, descendẽtes ad mare, se disposuerunt. Lacedæmonii verò progressi castris,[c] peditatu munitiones, nauibúsque, quæ tres & quadraginta erant, Thrasymelida Cratesiclis *filio* Spartiata nauarcho, partem qua Demosthenes opperiebatur inuadunt. Atheniẽses verò & ipsi vtrinque à terra & à mari resistebant. Illi delectis aliquot nauibus, quoniã pluribus appelli non poterat, per vices aliis quiescentibus adnauigabant, omni audacia atque exhortatione vtentes, siquo pacto reiectis hostibus, loco potirẽtur. Inter quos maximè[d] extabat Brasidas vnus è trierarchis: qui quũ cerneret locũ accessu difficilem, sed & sicubi accedi posse videbatur, trierarchos gubernatorésque formidãtes, ac nauibus cauentes ne[e] colliderentur, vociferabatur,[f] dicẽs improbum esse, quum lignis parcunt, spectare illic hostem vbi muros extruxisset: iubebátque vt illisis *littori* nauibus vi in terram descẽderet, néve pigeret socios impræsentiarũ naues suas pro *acceptis* magnis beneficiis, Lacedæmoniis impendere: sed illis [g] impactis, quacunque ratione *in littus* egressos & viris & loco potiri. Talibus verbis Brasidas alios instigans, gubernatorem suum ad applicandum nauem adegit, pergénsque ad[h] pontem, conatus descendere, ab Atheniensibus [i] percutitur: & quũ multis vulneribus sauciatus esset, linquente animo in [k] remigium collabitur: clypeúsque eius defluxit in mare, & ad terram appulsus est: quo recepto, Athenienses postea ad trophæum sunt vsi, quod de hac aggressione statuerunt. Aliis item Lacedæmoniis aderat quidem animus ad egrediendum, sed facultas deerat, tum locorum asperitate, tum Atheniensium nihil cedentium perseuerantia. Atque eò fortuna peruenit vt Athenienses è terra, & ea Laconica, Lacedæmonios applicare prohiberẽt, illi aduersus hos in terram suam tunc hostilem [l] descendere conarentur. Nam fere eo tempore[m] de vtrisque talis opinio erat, vt hi mediterranei pedestribus copiis longè præstantissimi essent, illi inter maritimos plurimum re nauali præcellerent. Atque hoc die ac parte insequentis aliquoties aggressi destiterunt. Tertio die aliquot naues ad materiam machinarũ in Asinã dimiserunt, sperantes se murũ qui portũ spectabat,[n] altũ quidẽ, sed egressioni præcipuè opportunum, machinis expugnaturos. Hoc interim tẽpore naues Atheniensium sexaginta ex Zacyntho affuerunt. nam accesserunt eis auxilio aliquot præsidiariæ ex Naupacto, & quatuor Chiæ. Hæ vbi vident & continentẽ & insulam armatis refertam, & naues quæ in portu erant non prodire, ambigentes quonam appellerent, tunc contenderunt in primam insu- 126 lam, & desertam, nec ita distantem, ibique stationem habuerunt. Postero die velut ad nauale prælium instructi procedunt, si voluntas hostium ferret in apertum mare obuiam ire: sinminus, *in portum* ipsi ingressuri. Illi neque obuiã iere, neque, quẽadmodum constituerant, aditum obstruxere, sed quieti in terra naues explebant, & se præparabãt tãquã in portu, qui nõ paruus erat, siquis ingrederetur, pugnaturi. Quo cognito Athenienses ab vtroque ingressu in illos tẽdunt: inuectique in complures earũ quæ iam [o] exteriores infestis proris erant naues, in fugã vertunt: ac persequuti, vt in breui spatio, multis laceratis, quinque capiunt, & earũ vnam cum ipsis viris, cæteras quæ in terrã refugerant, inuadunt: quarũ quæ adhuc[p] plenæ erant, priusquã subducerẽtur, feriũt: quasdã vnde viri fugã fecerant, alligantes, vacuas trahũt. Quæ conspiciẽtes Lacedæmonii, & eam iacturã ægerrimè ferentes, quòd qui apud insulã essent interciperẽtur, ad auxiliũ veniũt: vtque erãt armati mare ingressi, apprehẽsas econtrario naues retrahunt, existimantes pro se quisque id opus impediri cuicunque ipse non adesset: erátque ingens tumultus, cõmutata amborũ ad naues forma dimicãdi. Quippe Lacedæmonii præ studio atq; formidine nihil aliud quàm (vt sic dicam) è terra nauale prælium: Athenienses verò, vincentes, ac præsenti fortuna quamplurimum procedere volentes, de nauibus pedestre prælium gerebant;

a Vide annot.

b Neque maior ille *hostium* exercitus in terra est perinde *ut noster*, sed è nauib[9] *pugnaturus est*, quibus multæ commoditates in mari cõtingant necesse est. Adeo suas, &c.

c Terrestri exercitu, nauibúsque XLIII cũ iũctis, Thras. Cr. *fil.* Sp. Nauarcho, ipsum pro pugnaculum inuadũt: idque ea parte qua Demosth. sperabat.

d Cõspicu[9] erat. Vel, Spectabilis.

e Confringerentur.

f Negãs æquum esse, dũ lignis parcunt, munitionem ab hostibus in *ipsorum* regione extructam negligere, *vel, tolerare.* Iubebátq;, &c.

g Οκέλλειν quod hîc impingere, paulo pòst applicare vertit. Vide annot.

h Ἀποβάθρα est pons quo nauis conscenditur, & ex ea in terram descenditur.

i Repellitur.

k Παρεξειρεσία nõ significat remigiũ, sed interstitiũ inter puppim vel prorã, & remiges.

l Descenderent.

m Vide annot.

n Legit ὕψος μὲν ἔχον.

o In alto erant.

p Implebantur.

multóque labore, ac multis inuicem vulneribus acceptis dirempti sunt, & à Lacedæmoniis vacuæ naues, præter eas quæ principio captæ fuerant, seruatæ. Regressis in sua vtrisque castra, Athenienses, erecto trophæo, restitutis mortuis, potiti naufragiis, protinus insulam circumueniunt nauibus, custodiúntque, tãquam viri in ea essent intercepti. Peloponnenses autem qui iam ex omni mediterranea regione auxilio venerant, *è diuerso* circa Pylum stationem habebãt. Postquam Spartæ hæc ad Pylum gesta sunt renũtiata, placuit eis, velut super ingenti clade, magistratus ad castra se conferre, cõsultaturos re inspecta *quamprimum* quidnam agendum videretur. Illi vbi animaduerterunt nulla ratione posse suis succurri, [a] nec periclitandũ putarunt vt illi vel fame aliquid paterentur, vel à multitudine opprimerentur, caperentúrve, [b] visum est cum Atheniensiũ ducibus agendum, vt quum induciæ belli ad Pylum, si vellent, factæ essent, legatio Athenas de conuentionibus mitteretur, quò sua primo quoque tẽpore conarentur recuperare. Accepta per duces Atheniensiũ conditione, ita conuenit: Lacedæmonii quidem naues quibus pugnassent, & quæcunque in Laconica ora longæ essent, aduectas ad Pylum traderent Atheniensibus, nec arma inferrent munitionibus neque à terra neque à mari: Athenienses autem sinerẽt illos è continente comportare suis in insulam certum moliti frumenti modum, binas chœnicas Atticas, & totidem cotylas vini, & carnem, viritim, dimidium seruis: idque Atheniensibus inspectantibus: néve vllum illuc nauigium furtim ingrederetur: & nihilominus insulam custodirent, nequa illi abirent, néve arma Lacedæmoniorum castris inferrent vel terra vel mari. Quicquid autem horũ vel [c] quantumlibet alterutri transgrederentur, ibi induciæ solutæ essent. eæ autẽ durarẽt dum Athenis Lacedæmoniorum legati redissent: quos Athenienses portarent trireme atque reportarent. in eorum reditu induciarum tempus exiret. Vtque has naues cuiusmodi accepissent Athenienses, eiusmodi restituerent. Ad hunc modum induciæ

127 pactæ sunt, nauésque traditæ circiter sexaginta, ac legati missi: qui quum Athenas » peruenissent, talibus disseruerunt, LACEDAEMONII nos miserunt huc, A» theniẽses, ad transigendum de iis qui in insula sunt viris, suadentes quicquid vobis » emolumẽtũ, idémque nobis, vt in hoc calamitoso casu, [d] dignitatẽ præcipuè sit alla» turum. Neque verò longiorem præter consuetudinẽ habebimus orationẽ: sed no» stri instituti est, vbi pauca verba sufficiunt, non vti multis: rursus vti pluribus quo» ties postulat tempus docere verbis quid in primis operæpretiũ sit facere. Quæ vos » nolite hostili animo accipere, [e] neque tanquã imperiti doceamini: apud quos men» tionẽ de bene consulendo facimus, quòd peritos existimamus. Etenim licet vobis » præsentẽ prosperitatẽ rectè collocare, pro iis quos in vestra potestate habetis acci» piẽdo honorẽ & gloriã: nec admittendo id quod quidam faciũt, qui adepti aliquid » [f] inexperti boni, semper propter præsentẽ ex inopinato prosperitatem, sperantes, » maiora cõcupiscũt. At ii quibus crebræ alternãtis fortunæ vicissitudines cõtigerũt, » [g] iusti sunt, ac minimè creduli prosperitatib⁹. id quod præcipuè & vestræ ciuitati ob » experientiam, & nostræ meritò [h] conueniat. Quod etiam vobis licet intelligere, » ad nostros casus respiciendo, qui quum simus summæ apud Græcos dignitatis, ta» mẽ vos adiuimus ad ea postulãda quæ dare antehac ipsi, vt credimus, potentiores » eramus, nõ [i] delapsi in hoc infortuniũ aut inopia militũ aut copia insolenter habi» ta, sed more rerũ humanarũ, opinione decepti, vbi omniũ æqua cõditio est. Quo » minus oportet vos, præsenti ciuitatis vestræ robore, & accessione aliarũ rerũ fretos, » opinari fortunã vobiscũ perpetuò futurã: [k] quũ sit prouidorũ hominũ, felicitatẽ suã » pro certo habere, in incerto positã esse, vt ferẽdis accidẽtibus sint instructiores: neq; » existimare, quatenus voluerit quis aggredi bellũ, eatenus ei facultatẽ adesse, sed qua» tenus fortuita sua ducent. Huiusmodi homines, quia animos non tollũt sua prospe» ritate cõfisi, minimũ labuntur, in summa felicitate maximè trepidi. [l] Quod si er» ga nos hoc tempore facietis Athenienses, bene vobiscum agitur: [m] sin nos respuatis, » & postea quid aduersi patiamini, (qualia multa contingũt) non est vt putetis vos ea » quæ nunc successerunt, retẽturos, quũ possitis nullo cum periculo famã & potentiæ » & prudentiæ posteritati relinquere. Lacedæmonii autem vos ad fœdera & ad fi» niendum bellũ prouocant, offerentes pacem, societatem, & aliam in posterũ quan» cunque amicitiã [o] familiaritatémque, pro his reposcentes eos qui in insula sunt vi-

128 » ros, satiúsque vtrisque fore existimantes non adire discrimen, siue illi effugiant » oblata aliqua salutis occasione, siue expugnati potius capiantur. ac vehementes » inimicitias ita demum vsquequaque dissolui arbitrantes, non si dimicando

a Nec adducendos illos in periculũ putarent, ne vel fame premerentur, &c.
b Placuit, pactis cum Atheniẽsium ducibus induciis, (si vellent) de iis quæ ad Pylum attinerent, legatos Athenas de conditionibus pacis mittere, & suos primo q. temp. conari recuperare.
c Tantillum.
d Honestum maximè sit nobis futurum.
e Neque vos tanquã ignaros doceri, sed vt gnaros, de bene cõsultando commonefieri existimate. Vobis enĩ licet præsentẽ prosperitatem pulchrè administrare. *Id est, In hac prosperitate laudabiliter uos gerere*: præterquã quòd *uiros* illos in vestra potestate habetis, honorem etiam & gloriam adipiscẽdo: nec admittendo, &c. *Potest etiam ἀνκρατεῖν aliò referri. Vide annot.*
f Præter consuetudinem.
g Eos æquum est minimè prosperitatibus confidere.
h Adsit. Vel, Insit. Id est, quæ diffidẽtia meritò adsit, &c.
i Neq; tamẽ vel quòd defuerit nobis potentia, vel quòd ob eius incrementum insolentes facti simus, hæc nobis acciderũt: sed quũ solitæ vires nobis essent, opinione decepti fuimus: qua in re omnium, &c.
k Vide annot.
l Id est, Si in hoc negotio ita vos erga nos geretis vt in felicitate vestra permaneatis.
m Felicitatẽ *suam* maximè ad finẽ vsq; perducere queant,
n Ac non *committere ut* si vos à nobis non exorati, rebus aduersis cõflictemini (quales multæ accidere possũt) existimemini hanc quoque prosperitatem fortuitò consequuti esse, quum possitis, &c.
o Necessitudinem,

pars altera in bello iam multo superior alteram ad iusiurandum adigat, neque ex æquo paciscatur, sed si, [a] dum tempus adest idem faciẽdi, tum victrix occasionis pulchrius atque modestius alterius expectatione reconcilietur. Nam ille iam obnoxius non ad obsistendum tanquam coactus, sed ob verecundiam ad referendã gratiã propensior stabit conuentis. Quòd citius faciunt homines erga maiores quàm erga mediocres aduersarios: quum sit natura comparatum vt sæpe sponte cedentibus libenter indulgeamus, insolentibus etiam contra animi propositum, cum periculo aduersemur. Nobiscum verò vtrisque si vnquam aliâs, nunc profectò præclarè agitur si in gratiam redeamus priusquam [b] aliquid indignum nos interea pati contingat, ex quo necesse sit [c] nos æternum erga vos gerere odiũ publicè priuatímque, & vos earum rerum amittatis arbitrium quas nunc flagitamus. Sed quoniam adhuc anceps euentus est, reconciliemur, vos cum gloria nostráque beneuolentia, nos cum mediocri tolerabilique iactura, deuitato dedecore. [d] Et quia ipsi pro bello pacem elegimus, nimirum cæteris Græcis finem malorum præstabimus: quorum culpam potius in vos illi refundent, nisi hoc concesseritis. Nam hactenus bellum gerũt, nesciẽtes vtri authores belli extiterint: facta verò recõciliatione (cuius nunc penes vos maior potestas est) gratias vobis habebunt, [e] dum sciatis facultatem vobis adesse, Lacedæmonios firmos vobis amicos efficiendi, à [f] quibus ad hoc prouocamini, si de ipsis bene potius quàm malè meriti fueritis. In quo quot bona inesse credibile sit cõsiderate. [g] nam hæc nobis vobísque tractantibus, cætera Græcia (vt scitis) inferior dignitate comprobabit. Hæc demum Lacedæmonii dixerunt, rati Athenienses cupidos quidem fœderum [h] pristinorum, sed per ipsos prohiberi, oblatam verò pacem libenter accepturos, ac reddituros quos haberent. At illi, quia hos habebant, arbitrantes, quoties vellent, [i] secum ad faciendum fœdus paratos esse *Lacedæmonios*, maiora affectabant, præsertim [k] vrgente Cleone Cleæneti *filio*, viro populari ea tempestate, & in dicẽdo multitudini acceptissimo. Is persuasit respondere oportere prius eos qui in insula essent, & armis & seipsis traditis, Athenas portari: secundo loco, vbi reddidissent Lacedæmonii Nisæam, & Pegas, & Trœzena, & Achaiam, quæ bello non cepissent, sed Athenienses ex superiore pactione, cladibus affecti, [l] concessissent, tum verò aliquanto decentius paciscentes recipere suos, ac fœdera inire tam diuturna quantum vtrisque placuisset. Ad hoc respõsum Lacedæmonii nihil contradixerunt: iusserunt tamen eligi sibi disceptatores apud quos quietè singula exponendo audiendóque conueniretur in iis quæ alteri alteris persuasissent. Tunc Cleon vehementer instare, dicẽdo se agnoscere etiã antè [m] nihil fuisse in quo ius haberent, & nunc quoque esse manifestum, quippe qui nihil dicere apud multitudinem vellent, sed apud concilium paucorum. quòd si quid sani cogitarent, iubere vt apud vniuersos loquerentur. Illi cernentes neque sibi fas esse ad populum loqui, & siquid calamitate adducti concedendum illis putarent, apud socios inuidiosum fore, re orata & non exorata, neque Athenienses moderatè se gesturos in iis ad quæ prouocarentur, infecto negotio Athenis discesserunt. Quibus profectis, induciæ confestim de Pylo factæ solutæ sunt, & repetẽtibus naues ex conuento, Athenienses reddere recusarũt, dantes crimini quòd contra conuentum in munitionem incursionẽ fecissent, aliáque quæ [n] non exigua videbãtur: hac ratione nitentes quòd in conuentis dictum esset, ea soluta fore [o] siquid esset quantumlibet transgressum. Contradicentibus illis, & de nauibus improbè agi secum clamantibus, discessum est, itúmque ad bellum parandum: & omni ope ad Pylum ab vtrisque decertatum est, binis nauibus è regione semper interdiu insulam obeuntibus, noctu omnibus deinceps in statione manentibus, præter eas quæ ad pelagus quoties ventus esset excubabant: ad quas accesserunt ex Athenis [p] ob eandem causam viginti, ita vt vniuersæ numero essent septuaginta. At Peloponnenses à terra castra habentes, subinde muros adoriebantur, obseruabántque siqua occasio offerretur suos liberandi. Interea apud Siciliam Syracusani ac socii [q] sumpta cætera classe quam construxerant, bellum ex vrbe Messana aduersus præsidiarias intra vrbem naues gerebant: solicitati maximè à Locrẽsibus, odio Rheginorum: iam & ipsis in horum agrum cum omni manu egressis, volebántque naualem experiri pugnam, quòd videlicet cernerent paucas adesse Atheniensibus naues, [r] sed plures affuturas

129

a Dum occasio suppetit *alteri parti* idem faciendi, *id est, itidem victoria potiendi*, illa quæ victrix est, probitate vtens, pacis conditiones tolerabiles ferat. *Vel, Vt probos decet.* Quũ enim debeat altera pars non iniuriam vlcisci, vt cui per vim *cõditiones illæ* extortæ sint, *vel, ut ui ad illas conditiones cõpulsa*: sed probitatem cõpensare *quæ in illis præstita est*, præ verecundia ad standũ conuentis promptior est.

b Aliquod grauissimũ *malum* nobis interea accidat. Ad verbum, Immedicabile.

c Legit ἡμᾶς pro ὑμᾶς: & contrà paulo pòst, ὑμᾶς pro ἡμᾶς.

d Et cum ipsi bello pacẽ anteponamus, *vel, bellum pace commutemus*, tum cæteris Græcis malorum requiẽ demus: cuius etiã rei vos præcipuè authores censebunt. *Vel, Quam etiam uobis potissimùm acceptam ferent.* Nunc enim bello vexãtur, nesciẽtes, &c.

e Sique *rem* perspiciatis, facultas vobis adest Laced.

f Quum & ipsi ad hoc *uos* prouocauerint, & gratificaturi sitis, non vi compulsuri.

g Nam eadem nobis vobisque dicentibus. *id est, iisdem fœderibus subscribentibus. uel, easdem pacis conditiones probantibus*, nostis fore vt cæteri Græci *nobis* inferiores maxima reuerentia ea prosequentur.

h Legit τῶν ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ σπονδῶν. Vide annot.

i Sibi in promptu fore, quoties vellent, fœdera cum illis inire.

k Instigante Cleone.

l Concessissent, quum eo tẽpore induciis magis opus haberent, *ut hic parenthesis claudatur, incipiens à, Quæ bello, &c. & sequatur* recipere, &c

m Nihil æqui eos in animo habere.

n Non magni momẽti, οὐκ ἀξιόλογα. *Videtur autem legisse* ἀξιόλογα sine οὐκ.

o Si vel tantillum *eorum* esset violatum. *Id est, Si alterutri ulla in parte uel tantillum ea transgressi essent.*

p Ad custodiam.

q Præter naues præsidiarias quæ apud Messanam erant, aduecta cætera classe quam construxerant, bellum è Messana gerebant, solicitati, &c.

r Maiore autem earum parte, & illis quæ expectabantur *antea*, insulam obsideri audientes,

quum inſulam illi oppugnari audiſſent. Sperabant enim, ſi claſſe viciſſent, terra ma rique aggreſſos ſe Rhegio potituros, ac res ſuas iam potentiores futuras. & quum in propinquo eſſet Rhegium Italiæ promontorium, [a] & Meſſana in Sicilia, non permiſſuros vt ingrederētur Athenienſes, fretúmque obtinerēt. Eſt autem fretum inter Rhegium atque Meſſanam mare, qua breuiſſimo interuallo Sicilia diſtat à continente, & hoc illud eſt quod Charybdis appellatum fuit, qua fertur Vlyſſes pertranſiſſe. haud ab re autem [b] ſic exiſtimatum, quòd cadat rapidè per anguſtias pelagi Tyrrheni ac Siculi. In hoc igitur medio Syracuſanorum ſociorúmque pau lo plus quàm triginta naues coactæ ſunt ſub ſerum diei pugnare cum Athenienſium [c] duodeuiginti & Rheginorum octo nauibus, circa nauigium quod illac curſum tenebat, concurrentes. Ac victi ab Athenienſibus, celeriter in ſua caſtra, quâ quécunque ſors tulit contenderunt, vna ad Meſſanam & ad Rhegium naui amiſſa, quum nox prælio interceſſiſſet. Poſtea Locrenſes è Rheginorū agro diſceſſerūt, & Syracuſanorum ſociorúmque in vnum coactæ naues, [d] oram Peloridem quæ eſt

130 agri Mamertini, ſubierunt, eíſque affuit peditatus. Quas intuiti vacuas Athenienſes atque Rhegini, aggreſſi, iniecta ferrea manu vnam ex ſuis perdiderunt, viris natādo elapſis. Mox eaſdem ingreſſis Syracuſanis, & [e] fune trahentibus Meſſanam verſus, rurſus Athenienſes occurrunt, & illis [f] dato ſigno prius inuadentibus, alteram nauim amiſerunt. Hunc in modum Syracuſani & in circumnauigatione, & in nauali certamine non inferiores, in portum ſe Meſſanæ receperunt: Athenienſes verò in Camarinam, quam prodi Syracuſanis acceperant, per Archiam & qui eum ſequebantur. [g] Mamertinorum interea omnis populus à terra pariter & nauibus aduerſus Naxum Chalcidicam, quæ finitima eſt, proficiſcitur: ac primo die intra muros repulſis Naxiis, agrū populabatur, poſtero cum claſſe pernauigans ad amnem Aceſinen, agrum vaſtat, peditatu oppidū oppugnante. Atque interim Siculi montani ad ferendam Naxiis opem frequentes in Meſſenios deſcendunt. Quos vt conſpexere Naxii, ſumpto animo ſeipſos mutuò adhortantur, tanquam ſibi veniāt auxilio Leontini, cum aliis Græcis ſociis: & ſubitò ex vrbe erumpentes, in Meſſenios irruunt, & in fugam vertunt, ac ſupra mille occidunt, cæteris ægrè domum elapſis. Nam barbari in viis aggreſſi permultos trucidauerunt, & naues, quæ Meſſanā tenuerant, mox in ſuam quæque vrbem remearunt. Statimque Leontini ac ſocii cum Athenienſibus Meſſanam vt [h] conquaſſatam oppugnatum contendunt: Athenienſes quidem à portu cum claſſe, peditatus verò à terra. At illi & ex Locrenſibus aliquot cum Demotele poſt cladem acceptam ad præſidium relictis, repentina eruptione inuadentes [i] exercitū Leontinorum, plerunque in fugam vertunt, ac multos occidunt. Quo inſpecto Athenienſes egreſſi nauibus auxilium ferunt, rurſúſque Mamertinos perſequuti ſunt ad vrbem vſque, perturbatis inſtantes, ac poſito trophæo Rhegium reuerterunt. Poſt hæc Græci qui in Sicilia ſunt, inter ſe, ſine Athenienſibus, alii alios bello è terra infeſtabant. At ad Pylum, Peloponnenſibus in continente ſtatiua habentibus, Lacedæmonii qui in inſula erant, adhuc obſidebātur ab Atheniēſibus: erátque illis admodum laborioſa cuſtodia, cum cibi & aquæ inopia. nullus enim erat niſi vnus in [l] vertice Pyli fons, & is nō magnus. Sed effoſſo plerique ad mare ſabulo, qualem credibile eſt aquam potabant: tum loci anguſtia, in quo poſita erant caſtra: & quum naues ſtationem non haberent, earum aliæ per vices [m] è terra frumentum conuehebant, aliæ [n] exterius excubabant. Summo etiam animi angore afficiebantur quem longior expectatione mora afferebat, opinantibus eos qui in inſula deſerta eſſent, ſalſáque aqua vterentur, paucis diebus expugnandos. Cuius rei cauſa erāt Lacedæmonii, qui edixerant vt quiſquis vellet illuc frumentum molitum, vinum, caſeum, & ſiquid aliud eſculentum eſſet, obſeſſis vtile comportaret, ingenti id pretio taxantes, [o] ſeruis quoque libertatē ſpondentes idem facientibus. Ita cum alii, tum verò [p] ſerui adeuntes periculum comportabant, tranſmittentes à Peloponneſo [q] quæcunque poterant, & noctu quoque tendentes ad eam inſulæ partem quæ pelagus ſpectat, [r] obſeruato maximè vento il luc ferente: quia quum flatus à ponto erat, facilius latebant cuſtodiam triremium, quibus tunc tutum non eſſet circum inſulam habere ſtationem. [ſ] & illi nauigia *ſua*

131 *littori* impingerent ſecuri, tum taxato pro illis pretio, tum armatis *ſociis qui in inſula erant*, [t] ad nauiū deſcenſus in inſulam cuſtodiētibus. Quicunque tamen mari tranquillo periculum fecerunt, intercepti ſunt. Commeabant etiam illuc per portum natantes vrinatores, funiculo trahentes in vtribus [u] papaueris mellitum ſemen, &

a Vide annot.

b Sæua exiſtimata eſt.

c Legit ὀκτωκαίδεκα pro ἑκκαίδεκα, id eſt ſedecim.

d Peloridem quæ eſt Meſſanæ, ſubierunt.

e Vide annot.

f Videtur legiſſe, aut putauiſſe legēdū ἀποσημειωσάντων, non ἀποσιμωσάντων. Vide annot.

g Meſſeniorum.

h Vexatam *bello*. Vel, attritam.

i Exercitus Leontinorum magnam partem in fug. &c.

k Meſſenios.

l Arce.

m In terra cibum ſumebant.

n Stabant in alto. videlicet *ad anchoras.*

o Helotibus.

p Helotes.

q Ex omni loco in quo fortè eſſent. Vel, Tranſmittentes ab omni Peloponneſi parte, in qua eos eſſe contingeret.

r Potiſſimùm autem obſeruabāt ventum illuc ferentem. Ad verbum, Vento illuc deferri. *Id eſt, Occaſionem captabant uenti, &c.*

ſ At illi minimè ſibi parcebant dum eo deferebantur. Impingebant enim nauigia *ſua* certò addicta pretio. *Quod uidelicet illis hoc nomine promittebatur.*

t Κατάρους ait ſchol. vocari loca ad quæ commodè appelli poſſet.

u Papauer mellitum, & lini ſemē pinſitum. Vel molitum.

lini pinſitum. Quibus, quũ à principio latuiſſent, cuſtodes poſtea appoſiti ſunt: omniq́ue ratione pro ſe vtrique cõminiſcebãtur, illi vt cibaria tranſmitterent, hi ne celarentur. Athenienſes qui in vrbe erant, vbi reſcierunt cum exercitu ſuo miſerè agi, & frumentum in inſulam tranſportari, inopes conſilii erant, verebantúrque ne cuſtodiæ ſuorum hyems intercederet: cernentes neque neceſſaria illis circa Peloponneſum poſſe ſumi, vtique in loco inculto, neque per æſtatem ſufficientia tranſmitti, neque ſtationẽ ſuis fore in locis importuoſis: & illos qui forent in inſula, ſi cuſtodia intermitteretur, euaſuros incolumes, aut eiſdem nauibus quibus frumentum ipſis attuliſſent, obſeruata tempeſtate abituros: &(quod ante omnia timebant) exiſtimantes aliquantulum iam meliore conditione Lacedæmonios caduceatorẽ nõ miſſuros ad ipſos de pacificatione: atque adeò pœnitebat eos fœdera non admiſiſſe. Quæ ne fierent ſe impedimento fuiſſe Cleon intelligens illos ſuſpicari, negabat verum dicere qui ea nuntiarent. Quúmque ii qui inde aduenerant hortarentur vt ſi ipſis fidem non haberent, aliquos [a] ſpeculatum mitterẽt, ipſe pro [b] ſpeculatore ab Athenienſibus cum Theogene eſt delectus. Sed animaduertens fore neceſſariò vt aut eadem diceret quæ illi [c] quibus detraxerat, aut contraria dicendo, mendax agnoſceretur, ſuadebat Athenienſibus, [d] quos cernebat animatos ad pluſculum copiarum quàm conſtituerant mittendum, non expedire mitti ſpeculatores, neque tempus omittendo expectare: ſed, ſi vera viderentur quæ renuntiabantur, illuc claſſem ire. [e] Significabat autem Niciam Nicerati filium, cui erat inimicus, tunc ducẽ, exprobrans facile eſſe apparata claſſe proficiſcentes, ſi [f] viri eſſent imperatores, capere eos qui in inſula forent: ídque facturum ſe ſi eſſet imperator. At Nicias, videns tum [g] Athenienſes nonnihil ſuccenſentes Cleoni, quòd ne nunc quidem, ſi facile ſibi videretur, nauigaret, tum illum ipſi exprobrantem, iuſſit eum [h] vt ſumptis copiis ſiquas vellet, officio ipſius fungeretur. Hic verò, [i] à principio ratus verbo duntaxat eum ſua iura cedere, vbi cupientem agnouit, tergiuerſabatur, inquiens nõ ſe ſed illum eſſe imperatorem. videlicet verebatur iam, quũ non exiſtimaſſet ſibi illũ cedere auſurum. Rurſus Nicias, idem iubens, [k] prætura aduerſus Pylum ſuſcepta abiit, Athenienſes teſtatus. Illi, quo magis Cleõ ſubterfugiebat nauigationem ac tergiuerſabatur, eo magis (qualia vulgus facere gaudet) iubere Niciæ vt traderet magiſtratum, & acclamaret Cleoni vt iret. Ille vbi nihil habuit quo à dictis ſuis ſe eximeret, munus ſuſcepit: procedénſque in mediũ, inquit non ſe timere Lacedæmonios, nauigaturúmque nullo è ciuibus ſumpto, ſed Lemniis atque Imbriis armatis qui aderant, & peltatis qui ex AEno auxilio venerant, & aliunde ſagittariis quadringentis. Hos, [l] ſuper eos qui ad Pylum eſſent habentem ſe, ait, intra XX dies aut Lacedæmonios viuos adducturum, [m] aut ibi mortem oppetiturum. Cuius ſermonis leuitas Athenienſibus etſi riſum mouit, tamen iucunda extitit prudentibus, alterum duorum bonorum fore conſiderantibus, aut ſe liberatum iri [n] importunitate Cleonis, (quod magis ſperabant) aut, ſi opinione fallerentur, Lacedæmonios in ipſorum manus venturos. Perfectis omnibus in concione rebus, Cleon, delegata ſibi per ſuffragia Pylo prouincia, vno ſibi [o] delecto Demoſthene ex iis imperatoribus qui ad Pylũ erant, eueſtigio proficiſcitur. [p] Delegit autẽ Demoſthenem quòd audiret & ipſum in animo habere in inſulam deſcendere. Etenim milites locorum difficultate malè accepti, & obſeſſi potius quàm obſidentes, ad periclitandum animati erãt. Et huic addebat animum inſula iam cremata. nam quum prius eſſet pleraque ſyluoſa & inuia, propter perpetuam deſolationem, reformidabat Demoſthenes, ídque magis eſſe pro hoſtibus arbitrabatur, quòd ſibi cum magnis copiis egreſſo in terrã, illi ex abditis locis adorti nocere poſſent: [q] ipſe verò non item illorum aut errores aut copias ſubter ſyluam agnoſcere, quum ſui exercitus peccata omnia in aperto eſſent, adeo vt quacunque hoſtis vellet, ex improuiſo impetum dare poſſet, penes quem foret arbitrium manus conſerendi. Quòd ſi hoſtem in locum arboribus denſum compelleret, numero inferiores, ſed loci expertos, ſuperiores multitudine inexperta iudicabat. [r] Suum quoque exercitum, quum multus eſſet, ignoraturum ſicubi laborantibus oporteret mutuò ferre auxilia, quia nullus foret in ſaltu proſpectus. Et cum per ſe mouebant hæc Demoſthenem, tum verò poſtquam apud AEtoliam malè pugnauerat: cuius ei cladis maxima pars extitit ſylua. Quum autem milites anguſtia ſyluæ cogerentur, dum ad extrema ſyluæ propinquant, per prima quæque excubiarum loca prandii parandi gratia, quidam paulatim ſyluam incendit inuitus: & mox exorto vento, quũ multum ex ea cremaretur, tamen id hoſtem

131

a Exploratum.
b Exploratore. Sic paulo pòſt.
c Quos criminabatur. Quos *mendacii* inſimulabat.
d Quum magis propenſis animis ad bellum gerendũ eſſe eos cerneret, non mittere exploratores, neque cũctando occaſionem prætermittere.
e Vide annot.
f Id eſt, Strenui. Forti animo præditi.
g Athenienſes tumultuoſè vociferãtes aduerſus Cleonem.
h Sumptis quibus vellet copiis, pro ea quidem quæ illis ſuppeteret facultate, rem aggredi.
i Primò quidem ratus verbo tenus, *non reuera, uel, non ex animo,* eum illi cedere, *uel, relinquere hoc munus,* paratus erat. At vbi cognouit re vera deſiderio teneri illud tradendi, tergiuerſari cœpit, & illum, nõ ſe, dignitate imperatoria præditum eſſe dixit: timore iam perculſus, quum nõ exiſt. &c.
k Imperatorio munere apud Pylum *obeundo* ſe abdicabat.
l Legiſſe videtur πρὸς τοῖς ἐν πύλῳ στρατιώταις.
m Ibi *eos* occiſurum. Valla autem videtur legiſſe ἀποθανεῖν pro ἀποκτανεῖν.
n Cleone.
o Allecto.
p Allegit.
q Illis enim errores ipſorum & apparatum propter ſyluã, nõ perinde in aperto fore: at ipſorum exercitus omnes errores conſpicuos futuros. *Vocantur autem* ἁμαρτήματα *.i. errores, uel peccata, quæ temeritate aut alia noſtra culpa accidunt infortunia. uel, quæ inconſultè ſuſcepta non ſuccedunt. Sunt qui interpretentur offenſiones.*
r Suũ præterea numeroſum exercitum ſe inſcio profligatum iri, quum proſpicere nõ poſſet quæ parte ſibi mutuò ferre deberent ſuppetias.

fallebat. Ita Demosthenes apertius intuens plures esse Lacedæmonios quàm quibus fuerat suspicatus mitti frumentum, & maius operæpretium Athenienses facturos si festinarent, insulam quoque faciliorem ad descendendum, accingebat se ad inuadendū, euocatis è vicino socialibus copiis, ac cætera præparās. Ad hunc Cleon præmisso de suo aduentu nuntio, cum iis quas flagitauerat copiis venit ad Pylum: [a]congressique ambo, ante omnia ad hostium castra quæ erant in continente, caduceatorem mittunt, prouocatum illos an iubere velint sine periculo eos qui in insula essent & arma & seipsos dedere, asseruandos tolerabili custodia, donec aliquid de summa rerum fuisset transactū. Qua conditione non accepta, vnum diem supersederunt. Postridie armatis omnibus in pauculas naues impositis, noctu discedūt: & quum sub aurora in insulam descēdissent, vtrinque & à pelago & à portu octingenti ferme armati cursu tendunt aduersus primum hostium in insula præsidium. Ita nanque dispositi erant. excubabant autem in ea prima statione triginta circiter armati. Nam media & planissima quæque & aquis circumiecta tenebat pleraque pars cum Epitada duce, aliquot alii extremum insulæ Pylon versus, quod præruptum in mare, atque à terra minimè expugnabile erat. Nam & castellum illic quoddam vetustum erat saxis passim lectis constructum, quod sibi profuturum arbitrabantur siqua maiore vi retroire cogerentur. Atque ita quidem illi dispositi erant. Athenienses verò, quos inuasere in prima statione custodes, illico trucidauere, nacti eos in cubilibus & adhuc arma capientes, quippe quos descensus hostium latuisset, opinantes ex consuetudine naues noctu ad stationem commeasse. Exorta statim aurora, reliquus exercitus nauium paulo plus quàm septuaginta, præter thalamias, superuenit, vt quisque erat instructus, cum sagittariis octingentis, nec paucioribus peltatis, Messeniisque auxiliaribus, & aliis quicunque circa Pylon tenebant, præterquam munitionum custodes. Hi à Demosthene dispositi inter se distabant duceni,

133 & eo plures, alicubi pauciores, occupatis locorum cacuminib⁹, vt quamplurimum hostes angerentur, vndique conclusi: nec habentes [b] quorsum se dirigerent, sed ipsa multitudine ancipites essent, [c]feriendi ab iis qui in fronte stabant, si in eos qui à tergo erant tenderent: ab iis vtrisque, si in transuersos, assiduè in terga eorum quacunque cederent hæsuris leuiter armatis, [d]& qui non cominus, sed eminus strenui sunt sagittis, iaculis, lapidibus, fundis: in quos inuadere non licebat, quippe quū fugiendo vincerent & instarent cedentibus. Hoc quidem consilio Demosthenes & in regressu prius, & [e]in re gerenda *postea* est vsus. Illi verò qui circa Epitadam erant, & quæ maxima in insula eorum portio erat, vt viderunt & primum præsidium profligatum, & se inuadentem exercitum, aciem instruunt, & in Athenienses armatos (ii enim ex aduerso stabant, ex transuerso & à tergo leuis armatura) tendunt, volentes venire ad manus: sed nequierūt manus conserere, neque sua militare scientia, quum prohiberent vtrinque leuiter armati: & illi in occursum non irēt, sed quieti starēt, nisi quòd qua maximè parte in ipsos impetum dabat leuis armatura, progressi, eam fugabant. Illi tamen inter fugiēdum sese defensabant, vtpote homines expediti, & facilè fugam occupantes per loca aspera, & ob pristinam solitudinem salebrosa, Lacedæmoniis, quòd arma gestarēt, persequi non valentibus. Sic aliquandiu tisper inter eos leui certamine actum est. Et quum Lacedæmonii iam non possent celeriter erumpere, quoniā lacessebātur, eósque iam tardiores effectos animaduerteret leuis armatura, tum ipsa plus audaciæ sumere, [f] ac præ se ferre quòd plures multo ipsi essent, quódque assueti iam minus terribiles illos putare, à quibus nō statim qualia suspicabantur passi fuissent, quum primum in terram egressi sunt, [g]tanquam captiui futuri. Itaque quòd in Lacedæmonios irent, parui facientes, sublato clamore confertim tendunt, missilibúsque incessunt, lapidibus, sagittis, iaculis, prout aliquid quisque habebat ad manum. Hoc clamore edito atque impetu, terror incussus est hominibus huiusmodi pugnæ insuetis: & quum puluis syluæ nuper incensæ in sublime ferretur, arduum erat prospicere sibi aduersus multorum hominum sagittas, saxáque, quæ vnà cum puluere ferebantur. Ibi [h] res indigna Lacedæmoniis visa est, quos neque pilei sui à sagittis protegebant, & hastæ dum emitterentur, frangebantur: [i]quíque non prospicere circunsepti, non exaudire quæ ipsis præciperentur poterant, magis ac magis vociferante hoste, nullam, vndique circunsistente periculo, spem habentes quonam modo se tutātes oporteret euadere. Postremò multis iam sauciis, quum assiduè eodem in loco versarentur, conferti euadunt in extremæ insulæ castellum, haud ita distans, & ad suum ibidē præsidium. Qui vbi cessere,

a Quámque in vnum conuenissent locum.

b Aduersus quam partem instructi in aciem prodirent.

c Quippe qui feriēdi essent ab iis qui à tergo erant, si eos qui à fronte erant adorirentur: sin transuersos, ab iis qui vtrinque collocati erant. Sempérque quacunque progrederentur, à tergo habituri erant leuem armaturam: & ii qui non cominus, &c.

d Vide annot.

e In suis instruendis, quum ad prælium ventum est.

f Vide annot.

g Animis seruilē quēdam in morē deiecti. Vide annot.

h Magna difficultate premebantur Lacedæmonii. Vel, Magnis difficultatibus, quos, &c.

i Omittit, ἔχοντε οὐδὲν σφίσιν αὐτοῖς χρήσασθαι. Id est, Incerti erant quid agerent. Vel, Quò se verterēt. Sequitur ἀποκεκλῃμένοι μὲν τῇ ὄψει, &c. Id est, & quum eorum oculis facultas adempta esset prospiciendi quæ ante pedes forēt.

tunc verò leuiter armati maiore & clamore & audacia instare,& quoscúque ex Lacedæmoniis à suis digressos excepissent,trucidare. Sed plerique ad munitiones elapsi,cum illarum custodibus sese instruebant,tanquam defensuri locum qua parte oppugnabilis erat. Athenienses verò eos insequuti,quum se circunfúdere,& locum cócludere ob situs difficultaté nó possent,aggressi aduersa fronte propellere conabátur.Diúque ac maxima diei parte vtrique enecti pugna,siti,sole,tamé obnitebátur, hi quidé vt illos è loco superiore detruderét:illi verò,ne detruderentur. Quod facere quàm antea eis facilius erat,quia circuiri iam à lateribus non poterant. Sed quum nullú res haberet exitum,dux Messeniorum, Cleoné atque Demosthenem adiens,inquit incassum eos laborare: si verò sibi aliquantulú sagittariorum ac leuis armaturæ vellent dare,[a]circumuenturú se illos à tergo,quacunque viam inueniret qua putaret se posse peruadere.Idem iis quos depoposcerat acceptis,cláculum,ne cóspiceretur,digressus,[b]assiduè secundú prærupta insulæ pergens ad eá parté quá Lacedæmonii loci situ freti nó custodiebát,ægrè ac vix[c]circúiens illos latuit:atque ex improuiso & repété in loco superiore à tergo hostiú cóspectus,hos metu [d]cósternauit, suos,quod expectauerant cernentes,multo magis erexit. Ita Lacedæmonii quum vtrinque cæderentur,eò fortunæ deuenerant, qualis (vt parua magnis comparentur)apud Thermopylas fuit. Illi enim in semita circumuenti à Persis,interempti sunt: at isti quú vndique cæderentur,non amplius resistebant,sed pauci cum multis dimicantes,languidis inedia corporibus,cedebant:& iam Athenienses potiti erát accessibus.Quóque magis cedebant,eo magis interfectum iri animaduertétes Cleó atque Demosthenes,pugnam sedarunt inhibitis suis,volentes adduci viuos illos ad Athenienses,si fortè voce caduceatoris audita,frangerentur animo ad arma tradéda,& præsenti casu vincerentur. Denuntiauítque caduceator nunquid vellét arma & seipsos dedere Atheniensibus ad [e]decernendum quicquid illis videretur.Hoc quú audissent,scutis plerique positis manus quatiebant, significantes se accipere conditionem. Factis dehinc induciis in colloquium veniunt, Cleon Demosthenésque,& [f]ex illis Styphó,Pharacus, Epitada, qui primus ex prioribus ducibus fuerat,occiso, & Hippagreto,qui secundus ab illo fuerat electus, inter mortuos iacente tanquam defuncto,tamen adhuc viuo: ipse tertio loco suffectus ad imperandum ex lege, siquid illis accidisset. Is ait & ii qui cum eo erant velle se denuntiare iis qui in continente essent Lacedæmoniis quidnam ipsos facere oporteret.[g]Hoc non permittentes Athenienses,ipsi è continente caduceatores euocarunt. Et quum bis térve interrogatum esset,postremus qui è Lacedæmoniis ad eos ex continente nauigauit,renútiat,Lacedæmonii[h]iubent vt de vobis ipsi consulatis, nihil tamen turpiter facientes. Illi,inter se consilio inito,arma séque dediderunt. Atque in custodia diem illú noctémque insequentem eos habuerunt Athenienses:& postero die erecto in insula trophæo,cætera ad nauigationem apparabant, captiuis ad custodiá per trierarchos distributis,& Lacedæmonii misso caduceatore mortuos recuperarunt. Tot autem in insula partim cæsi sunt,partim viui capti. Quadringenti ac viginti numero tráslerant armati. horum trecenti minus octo viui capti sunt,quorum ad centum viginti,Spartiatæ erát: cæteri cæsi. Ex Atheniensibus non multi desiderati. non enim pugna stataria fuit. Tempus autem vniuersum quo illi in insula obsessi sunt,à pugna nauali vsque ad eá quæ in insula cómissa est,duo & septuaginta dies fuere:[i]& eorum viginti,quibus abiere legati fœderum gratia,frumétum illis præbitum est,reliquo tempore clandestinis nauigationibus aliti sunt. Et erant frumenti atque aliorum esculentorum ibi reliquiæ. Siquidem Epitadas dux parcius illa quàm pro copia præbebat.Et Athenienses quidem ac Peloponnenses è Pylo cum exercitu vtrique domum abierunt. & effectum consequuta est etsi vesana Cleonis promissio. Nam intra viginti dies(quemadmodum pollicitus est)hostem adduxit [k]præter opinioné cum aliorum,tum verò eorum Græcorum qui bello affuerunt. Non enim de Lacedæmoniis ita censebant vt nulla fame, nulla necessitate adacti traderent arma, sed illa retinentes & quoad possent dimicantes occumberent, [l]& suis qui mortem oppetissent similes,nequaquam se dederent. Quorum captiuorum quidam, quum eum postea aliquando [m]per contumeliam interrogaret aliquis ex Atheniésium sociis nunquid ii qui occubuissent ex eis boni atque honesti fuissent,respondit,magni profectò faciendum esse atracton(sagittam videlicet intelligens)si bonos internosceret: significans,vt quisque in lapides ac sagittas incidisset, occubuisse. Vbi autem eos accepere Athenienses, decreuere in vinculis asseruandos, donec aliquod cum

134

135

a Ad circúueniendú illos à tergo quacunqueviam inueniret,putare se posse peruadere.*Vel potius, Vi irrumpere.*

b Qua paulatim prærupta insulæ aliquem aditum dabant.

c Illis inscii circúiit.

d Consternauit, nihil tale expectantes.

e Statuendum *de ipsis.*

f Et cum illis Styphó Pharacis *filius*, quum superiorum imperatorum prior quidem cecidisset,alter autem qui in eius locum creatus fuerat, adhuc superstes, inter defunctos tanquá mortuus iaceret,ipse terti⁹ creatus qui legitimum imperium obtineret, siquid illis accideret. Potest tamen κατὰ νόμον etiam ad ἐφηρημένος referri. Interpretans autem Cum illis, lego μετ' ἐκείνων.

g Quum autem eorú neminé eò dimisissent Ath. *Vel, Eò proficisci permisissent*,sed,&c.

h Iubent vos ita vobisipsis cósulere vt nihil turpe admittatis. *Vel, Tale de rebus uestris inire consiliú. quod dedecus uobis minimè allaturum sit.*

i Et spatio viginti dierum ex illis.

k Neque quicquá omniú quæ in hoc bello contigerunt,magis præter opinioné Græcis accidit.

l Vide annot.

m Præ tristitia.

Peloponnensibus conuenisset: sin prius illi in agrum ipsorum intrassent, eductos è carcere occidendos. In Pylo autem quum iidem præsidium collocassent, Messenii è Naupacto missis eodem nonnullis sociorũ opportunissimis, tãquam in patriam, (est enim Pylus ex eo quod Messeniorum quõdam fuit solo) latrociniis Laconicã infestabant, maximisque iacturis afficiebant, quum eiusdem linguæ essent. Huiusmodi belli antea insueti Lacedæmonii, & quòd serui sui ad hostem fugiebant, veriti [a]nequid vlterius apud ipsos nouaretur, non facilè ferebant: & [b]quanquam *id* occultum esse volebant Atheniensibus, tamen ad eos legationem miserunt, tentantes & Pylum recipere & captiuos. At illi maiora affectantes, identidem reuersos legatos re infecta remiserunt. Et hæc quidem circa Pylum gesta fuerunt. Eadem æstate statim secundum hæc Atheniẽses in agrum Corinthium profecti sunt cum nauibus septuaginta, duo millia armatorum nominis Attici, cúmque hippaginib⁹ ducentos equites ferentibus. Comitabantur eos è sociis Milesii, Andrii, Carystii. præerat huic classi Nicias Nicerati *filius* cum duobus collegis. Sub exortum auroræ inter Cherronesum ac Rhitum tenuerunt littus loci super quẽ Solygius collis est, quo colle Dores quõdã cõmunito, cũ Corinthiis, qui AEoles intra vrbẽ essent, belligerauerũt. Estque nũc castellũ nomine Solygia super ipsum, à qua littus quod naues tenebat, distat stadiis duodecim, ab vrbe Corintho circiter sexaginta, ab Isthmo viginti. Corĩthii, ex Argis certiores facti de vẽturo Atheniẽsiũ exercitu, omnes ad Isthmũ, (præter eos qui extra Isthmũ colũt,) [c]diu antè succurrerãt, quorũ sexcenti in Ambraciã & Leucadiã præsidii gratia abierant: cæteri sine delectu obseruabãt ad quam partem Athenienses appellerent. Sed quum eos illi noctu prætervecti latuissent, & signa *de hostium aduentu* ipsis erepta essent, relicta suorum dimidia parte apud Cenchream, si fortè aduersus Crommyonem Athenienses irent, properè auxilium tulerunt. Et Battus alter è ducibus (duo nanque prælio affuerunt) accepto agmine pergit ad Solygiam tutandam, castellum muris non præditum: cum reliquis Lycophron cum hoste confligit, Corinthiis primò in dextrum Atheniensium cornu, quod statim ante Cherronesum [d] processerat, illatis: deinde [e] cæteris copiis. Asperum & totum in manibus prælium fuit. Et dextrum Atheniensium & Carystiorum cornu, (hi enim postremi in acie erant) Corinthios excepit, atque ægrè repulit. Illi quum ad maceriã vsque cessissent, (totus enim erat locus accliuis) supernè lapidibus hostem inferius positum incessebãt: quúmque pæana cecinissent, rursus inuasere, & excipientibus eos Atheniensibus, iterum pugna in nauibus erat. Cæterùm cohors quædam Corinthiorum sinistro suorum cornu suppetias ferens, dextrum Atheniensium in fugam vertit, & ad mare vsque persequuta est. [f]Hãc rursus Athenienses atque Carystii à nauibus fugant. reliquus autem exercitus cõtinenter vtrinque dimicabat, præcipuè dextrum Corinthiorum cornu, in quo stans Lycophron sinistro Atheniensium resistebat. Suspicabantur enim eos Solygiam castellum tentaturos. Ita diu neutri cedentes alteris, obnixi perstabant. Tandem Corinthii ab equitatu qui Atheniensibus aderat (ipsi enim equos non habebant) in fugam versi sunt, & in collem se recipientes, depositísque armis, non amplius descendentes, quieuere. In hac fuga plurimi eorum in dextro cornu interiere: in iis Lycophron dux. Reliqua exercitus pars, neque hoste vehementer insequente, neque effusa fuga, postquam superata est, ad altiora recedens, loco se tutabatur. Athenienses, vbi iam nihil lacessuntur, hostium cadauera spoliant, suorum tollunt, trophæum continuò statuunt. Porro dimidiæ parti Corinthiorum quæ in Cenchrea subsederat custos, ne hostis in Crommyonem nauigaret, non erat apertum sub Oneo mõte spectaculum pugnæ, [g]sed puluis. Quo viso ac re cognita, cõfestim auxilio venit. Veniunt item auxilio ex vrbe Corinthii senes, vbi quod gereretur sensere. Quos vniuersos conspicati Athenienses in se tendentes, rati inuadi se à vicinis circa Peloponnensibus, propere ad naues recessere, habentes spolia, & suorum cadauera, præterquã duorũ, qui quũ reperiri nequiuissẽt, reliquerũt. Atque cõscẽnsis nauibus, ad circũiectas insulas transfretarunt. Vnde misso caduceatore, quos reliquerant mortuos, è fœdere receperunt. Interfecti autem sunt Corinthiorum in pugna ducenti duodecim, Atheniensium paulo minus quinquaginta. Profecti ex insulis quum in Crommyonem (qui est agri Corinthii) centum & viginti stadiis ab vrbe distãtem, eodem die nauigassent Athenienses, [h]ingressi regionem populati sunt, noctémque immorati. Postero die nauigãtes primùm in Epidaurũ agrũ, [i] nonnihílque egressi, in Methonẽ veniunt quæ inter Epidaurum ac Trœzenem sita est. Isthmúmque

136

a Ne longius progrederetur rerum nouatio in sua regione. Vel Rerum nouarum molitio.

b Quanquam manifesti esse nolebãt, *vel, patefieri,* Atheniẽsib⁹. Sed videtur Valla legisse ἔνδηλον, non ἄνδηλοι.

c Ex πλείονος potest etiam ad præcedens partic. προσπαθόμενοι referri. Vide annot.

d Descenderat.

e In cæteras copias, *illatis videlicet iisdem Corinthiis.* Vertit enim Valla ἐπικειάσθαι, inferri, (quasi interpretans ad verbum vocẽ synonymã ἐπιφέρεσθαι) pro impetũ facere, vel irruere.

f Rursus autem à nauibus Athenienses & Carystii reuersi sunt.

g Sed vbi puluerem conspexerunt, & rem cognouerunt.

h Postquã appulerũt. Vel, Applicuerunt.

i Ad verbum, Quúmque descensum aliquẽ fecissent. *Id est, Quum alicubi descendẽtes è nauibus, aliquandiu substitissent.*

Cherroneſi, vbi Methone eſt, capiũt, [a]muro circundãt, impoſitóque præſidio, quod lõgo poſtea tempore in agro Trœzenio & Halieſi & Epidaurio latrocinia exercuit, domum redierunt. Per idem tẽpus quo hæc geſta ſunt, Eurymedõ ac Sophocles cum claſſe Atheniẽſium è Pylo in Siciliam proficiſcentes, quum veniſſent in Corcyram, prodierunt in aciem, additis ſibi iis qui oppidum incolebant, aduerſus eos Corcyrenſes qui monte Iſtones inſeſſo dũ poſt ſeditionem tranſirẽt, regionem ſuæ ditionis fecerant, vehemẽtérque vexabant. Iſti adorti, munitionẽ expugnãt: illi fugam agmine vno intendẽtes in locum quendam editiorẽ, pacti cum hoſtibus ſunt vt auxiliares quidẽ traderent, de ſe verò poſt tradita arma, Athenienſi populo cognoſci permitterẽt. Ita eos in inſulam Ptychiam data fide duces tranſportarũt, aſſeruandos donec Athenas mitterent: ita tamen vt ſiquis fugiens deprehenſus eſſet, pro ſoluta eſſet omnibus fides. Verùm primores populi Corcyrẽſium, verentes ne Atheniẽſes illuc profectos iſtos morte non afficerent, huiuſmodi rem machinãtur: Submittunt ad quoſdam qui apud Ptychiã erãt, aliquot amicorum, vt illis perſuadeant, [b] docentes optimũ factu eſſe vt primo quoque tẽpore illinc fugã capeſſant, nauigio aliquo præparato. Tradituros enim duces Athenienſiũ ipſos populo Corcyrenſi. Hi autem quum ab illis perſuaſi nauigium machinati eſſent, proficiſcentes intercepti ſunt: atque ita pactio ſoluta eſt, tradit́ique vniuerſi populo Corcyrẽſi. [c]Aſſenſerunt huic commẽto in primis Atheniẽſium duces, quo plus occaſionis ad fugam, ac minus timoris ad comminiſcendũ eſſet: præ ſe ferentes, quoniã in Siciliã nauigarent, nolle illos viros in aliorum poteſtatẽ venire, ſed præmii loco, in iſtorũ à quibus ipſi acciti eſſent. Hos quum accepiſſent Corcyrẽſes, intra grãde ædificium [d]cohibuerunt. Productos dehinc vicenos, gemino armatorũ ordine vtrinque ſtipatos, atque inter ſe colligatos traducebant, pungentibus eos percutientibúſque iis qui circa collocati erant, ſicubi quis inimicum ſuum aſpexiſſet: prodeuntibúſque lictoribus qui vrgerent eos qui tardius incederent. Atque hunc in modũ eductos trucidarunt ad ſexaginta, ignaris rei iis qui in ædificio ſupererant, quippe opinãtibus ſocios aliò traduci. Vt autẽ reſcierunt, à quodam edocti, tunc [e]inuocare Atheniẽſes, ac iubere vt ſe, ſi voluntas eorum ferret, ipſi occiderent: negare ſe aut exituros, aut aliquem introire, quoad poſſent, permiſſuros. Corcyrenſes verò ne ipſi quidẽ vim afferendã foribus exiſtimauerunt: ſed conſcenſo ædificii tecto, reuulſóque lacunari, tegulis ſagittíſque infrà poſitos petebant. Illi vt poterant ſe protegebant, ipſorúmque multi mortem ſibi conſciſcebant, partim ſagittas ab hoſte miſſas iugulis imprimentes, partim cubilium ſuorum quæ illinc inerant funibus, partim reſtibus quas fecerant ex veſtibus, ſe ſtrangulãtes. Omni denique ratione magnam partem noctis, (nox enim interuenit) tum ſibi manus inferentes, tum à ſupernè ferientibus abſumpti ſunt. Quos orta luce Corcyrenſes in plauſtra aceruatim coniectos extra vrbem portarunt, eorúmque vxores quæcunque intra [f]ædificiũ captæ ſunt, in ſeruitutem redegerunt. Tali morte Corcyrenſes qui montem inſederant à populo ſunt affecti: atque ſeditio, quæ multa extiterat, hunc finem habuit, quatenus ad hoc bellũ pertinet. [g]neque enim de aliis quicquã iam reliquum erat ſuſpicione dignũ. Athenienſes autẽ in Siciliã, quò primùm inſtituerant, profecti, adiunctis illinc ſociis, bellũ gerebant. Extremáque æſtate qui apud Naupactũ erant Atheniẽſes atque Acarnanes, cũ exercitu eũtes, Anactoriũ Corinthiorũ oppidũ, [h]in ore ſinus Ambracii ſitũ, per proditionẽ ceperũt, ídque, eiectis vndique Corinthiis, Acarnanes ipſi tenuerunt: atque æſtas exiit. Sequente hyeme Ariſtides Archippi *filius*, vnus è ducibus claſſis ad ſocios ob pecuniam cogendam miſſæ, apud Eionẽ, quæ eſt ſuper Strymonem, Artaphernẽ virum Perſam ab rege Lacedæmonem miſſũ cepit. Quo Athenienſes adducto, epiſtolas legerunt ex Aſſyriis literis traductas: quarum, quum alia multa ſcriberẽtur ad Lacedæmonios, ſumma hæc erat, Neſcire ſe quid *illi* vellẽt: nam quũ multi legati venirent, nullum eadem dicere: quòd ſi vellent apertè loqui, cum hoc Perſa ad ſe viros mitterent. Poſtea Athenienſes Artaphernem vnà cum legatis triremi miſerunt Epheſum. Vbi quum accepiſſent Artaxerxem Xerxis filium proximè exceſſiſſe de vita (per id enim tempus deceſſerat) domum rediere. Eadem hyeme Chii nouum murum Athenienſiũ iuſſu demoliti ſunt, ſuſpicantiũ ipſos nouis rebus ſtudere: etſi fidem fecerant, & quoad poterant ſatiſdabant, ſe nihil aduerſus illos noui [i]cogitaturos. Atque & hyems exiit, ſimúlque ſeptimus annus huius belli quod Thucydides conſcripſit. Initio ſtatim inſequentis æſtatis circa nouilunium ſol ex parte defecit: [k]eodémque menſe extitit terræmotus, & Mitylenæi aliíque Le-

137

138

a Muro obſepire cœperunt: impoſitóque præſidio, Trœzenium poſtea, Halienſémque & Epidaurium agrum populabãtur. Poſtquã autem murum abſoluerunt, nauibus domũ redierunt.

b Et tanquã beneuolẽtia moti doceãt opt. f. e. vt pr. q. t. i. fu. capeſſant, nauigium autẽ ſe præparaturos eſſe.

c Operam autem ad hanc rem nauantes in primis Atheniẽſium imperatores, nequid deeſſet huic ſimulationi, vtq; illi maiore cũ fiducia quod cõmenti erant aggrederentur, effecerunt. quippe qui apertè præ ſe ferrent nolle ſe viros hos *captiuos* ab aliis deportatos Athenas (ipſi enĩ in Siciliam nauigabãt, *idcóque aliis committere cogebantur*) decus & gloriã deportantibus comparare.

d Concluſerũt. Eductos dehinc. &c.

e Implorare.

f Munitionẽ, *cuius initio meminit. Valla autem putauit hic* τείχισμα *dici quod paulo antè* οἴκημα *uocauit.*

g Neque enim quod reliquum erat ex aliis, alicuius nominis erat. Vel, Eiuſm. erat vt mẽtione dignũ ſit. vel, vt ei' mẽtio fieri debeat. Id eſt, Alii qui reliqui erant, vel ſupererant, nulli' nominis erant.

h In faucibus.

i Molituros.

k Eodémque mẽſe incipiẽte. Vel, Eiuſdémque menſis initio.

ſbii exules [a]permulti in cōtinētem profecti, coacta illinc manu, & auxiliis ex Peloponneſo mercede conductis, Rhetium occupant: & acceptis duobus Phocaicorum ſtaterum millibus, rurſus reddiderunt prorſus illæſum. Mox quum Antandrum copias ſuas duxiſſent, vrbem interueniente proditione capiunt. Eorum autem propoſitum erat, cum alias ciuitates quæ Actææ vocantur, quáſque prius [b] incolentibus Mitylenæis Athenienſes tenebant, in libertatem vindicādi, tum verò Antandrum: [c]& quum ea potiti eſſent, quippe in qua erat magna opportunitas faciendarum nauium ob materiam, & illinc, & ex Ida ſuprapoſita, atque ob alium apparatum, facili illinc tranſitu infeſtandi Leſbum *adeo* vicinam, & occupandi AEolicos vicos qui in continente erant. Et hi quidem hæc facere conſtituerant. Eadem verò æſtate Athenienſes cum nauibus LX, duo millia armatorum & aliquot equites ducentes, ex ſociis autem Mileſios, & alios nonnullos, duce Nicia Nicerati, Nicoſtrato Diotrephis, & Autocle Tolmæi *filio*, bellū intulerunt Cytheris, quæ eſt inſula Laconicæ appoſita oræ, Maleam verſus, quæ Lacedæmoniis circūiectis habitatur. ad quam [e]magiſtratus ad ius dicendum quotannis ex Sparta tranſibat, armatorúmque præſidiū ſemper mittebatur *à Lacedæmoniis*, & ingens cura eius gerebatur. Ipſis enim erat ex AEgypto & Libya veniētium nauigiorū receptus, & minus latrocinia à mari (qua tantùm poterant parte graſſari) Laconicam oram vexabant, vtpote [f]totam Siculo ac Cretico pelago obnoxiam. Quum igitur appuliſſent Athenienſes cum exercitu, decem nauibus & duobus Mileſiorum millibus vrbē maritimam capiunt nomine Scandeam. Reliquo cum exercitu abeūtes ab inſula in loca Maleam ſpectantia, tendunt ad maritimum oppidum Cytheriorum, oppidanóſque reperiunt omnes ſub armis ſtantes. Commiſſa pugna, Cytherii quum pauliſper impetum ſuſtinuiſſent, terga dantes, ad [g] vrbem ſuperiorem refugiunt. Poſtea cum Nicia atque collegis tranſegerunt [h]vt ſeſe Athenienſibus permitterent, citra tamen mortem. Fuerāt autem prius habiti ſermones inter Niciam & quoſdam Cytheriorum: quo feſtinātius aptiúſque quæ ad conuentionem & impræſentiarum & in poſterum pertinebant, confecta ſunt. Siquidem Athenienſes Cytherios [i]tranſtulerunt, tum quia Lacedæmonii erant, tum quia eorum inſula adeo eſt Laconicæ oræ obiecta. Poſt conuentionem Athenienſes accepta Scandea oppido ſub portū ſito, & Cytheris impoſito præſidio, nauigarūt in Aſinam, & Helos, & in plurima ſita ad mare loca: in quibus egreſſi *in terram*, & confidentes vbicunque opportunum erat, regionem populabantur circiter ſeptem dies. Lacedæmonii, cernentes ab Athenienſibus teneri Cythera, quum expectarent ſuam quoque terram ſimiliter inuaſum iri, nuſquam illi quidem cum multis copiis putarunt occurrendum, ſed per regionem eas diſtribuēdas, prout quiſque locus præſidium poſtulabat. Alia quinetiam cuſtodiebant, timētes [k]nequid ſibi nouæ ſeditionis oriretur: quum & in inſula inopinata & ingens calamitas accepta eſſet, & Pylus ac Cythera [l] amiſſa, bellúmque ipſos vndique circunſtaret repentinum & improuiſum: adeo vt præter conſuetudinē equites CCCC ac ſagittarios compararent, & ad militandum, ſiquando aliàs, tum maximè, ſegnes redderentur, [m]contrahentes hæc in ſpecie apparatus quē habebant ad nauale certamen: idque contra Athenienſes, [n]qui quoties aliquid non aggrediebantur, ideo non aggrediebantur quòd ſibi id effecturi non videbantur. Præterea fortuita multa quæ ipſis [o]præter rationem acciderant, ſummum metum incutiebant, ne quando calamitas aliqua rurſus, qualis ad Pylum, ſibi contingeret. Eapropter erant ad pugnandum timidiores, exiſtimantes, quicquid molirentur, id infauſtum fore: [p]decepti opinione quòd inſueti antehac fuerant aduerſæ fortunæ. Athenienſibus autē oram maritimā vaſtantibus, ipſi plerūque quieti erant, vt aduerſus ſingula præſidia illis deſcendendū eſſet, cenſentes & numero ſe & in ea re inferiores futuros: vna autem cohors, quæ præſidio erat Corcyræ & Aphrodiſiæ, turbam leuis armaturæ palatā repentè aggreſſa terrefecit: ſed excepta à graui armatura, rurſus ſe recepit, amiſſis aliquot ſuorū, atque armis. Athenienſes, erecto trophæo in Cythera, abierūt, atque inde in Epidaurum Limerā: mox vaſtata ſoli parte, in Thyreā terræ quā vocant Cynuriam, agrum Argiuum atque Laconicum diſterminantis: quam Lacedæmonii colentes, AEginetis patria eiectis incolendā dederant, [q]tū ob liberalitatē qua in ipſos vſi illi fuerant, & terræmotus tēpore reſtitutis mācipiis, tum quòd Atheniēſibus ſubditi, tamen pro eis aſſiduè ſenſerant. Aduētantibus igitur cum claſſe Athenienſibus, AEginetæ, relicto quem ad mare extruxerant muro, ad ſuperiorē quam incolebant vrbem refugerunt, decē fere à mari ſtadia diſtantē: cúmque eis vna cohors Lacedæmoniorū, data ad præſidiū loci, quæ extruēdo muro ſocia fuerat, tamē

139

a Qui magna ex parte è continente profecti. Vel, Quorum bona pars è continēte profecta erat.
b Poſſidentibus.
c Vbi eam muniſſēt, (nam fabricandi naues facultas illis erat, quū & inde ligna ſuppeterent, & Ida impenderet) cū reliquo etiā apparatu, facilè, ex ea mouendo, infeſtandi Leſ. &c. *Poteſt tamen & alius ordo eſſe uerborum.* Vide *annotat.*
d Impendens. Imminens. Q.d. Superiacēs. Valla paulo pòſt, vbi idem verbū Græcū repetitur, vertit Obiecta.
e Gr. κυθηροδίκης. quod eadem forma dicitur qua ἑλλανοδίκης. Vide annot.
f Vide annot.
g Gr. τὴν ἄνω πόλιν. quod ἀκρόπολιν alicubi exponit ſchol. Vide annot.
h Athenienſibus omnem in ſe poteſtatē darent.
i Sedibus ſuis expulerunt.
k Nequid circa rerū ſuarum ſtatum nouaretur.
l Tenerentur *ab hoſte.*
m Accingentes ſe, nō vſitata ſibi apparatus forma, ad prælium nauale.
n Qui ſemper in eo quod non aggrederentur, ſua expectatione ſe priuari exiſtimabāt. Vel, Qui ſiquid non aggrederētur, *Vel, Niſi quid noui ſemper molirētur,* ſua ſpe ſe fruſtrari interpretabantur. Vel, Quicquid intentatū relinquerent, id deeſſe ſpei quam de rebus gerendis conceperāt. Q.d. Hoc deeſſe ad explendum rerum quas ſe geſturos ſperabant cumulum: quia videlicet à nullo incœpto, viribus ſuis diffiſi, deterrebātur, ſed quicquid aggrederentur, felicē exitum ſibi promittebant.
o Præter expectationem. Vel, Inopinatò.
p Vide annot.
q Tum ob beneficia, & terræmotus tempore, & quū Helotes rebellarant, *vel inſurrexerant,* in ſe collata.

muros ingredi noluit, ne precatibus quidem AEginetis, rata periculosum sibi fore muris includi: sed quum impares se ad pugnam existimarent, nacti loca editiora, quieuerunt. Interea Athenienses[a] terrã tenentes, admotis omnibus copiis, Thyreã capiunt, diripiunt, incendunt: Athenásque redeunt, AEginetas, quicunque in certamine non occubuerant, & Tantalum Patroclis *filium*, qui apud illos fuerat pro Lacedæmoniis dux: (quũ enim vulneratus esset, viuus captus est) aliquot etiam ex Cytheris (qui[b] tutelæ gratia visi sunt aliò trãsferendi) adducentes. Et hos quidem ex Cytheris censuerunt Athenienses in insulas transcribendos, [c]alios qui illic relinquerẽtur, tributum quaterna talenta pendere: AEginetas verò, propter perpetuam simultatem, omnes quicunque capti essent necandos. Tantalũ autem supra cæteros Lacedæmonios apud insulã *captos*, [d]alligandum. Eadem æstate in Sicilia inter Camarineos atque Geloos induciæ primùm initæ sunt. Mox cæteri Siculi legatis singularum ciuitatum ad Gelam coactis, inter se tractabant siquo pacto reconciliarẽtur. Et quum multæ vltro citróque sententiæ dicerentur, dissentientium, & prout quisque se læsũ iri arbitrabatur expostulantium, Hermocrates Hermonis *filius* Syracusanus, qui præcipuè eos ad [e] commune bonũ hortabatur, huiuscemodi habuit orationẽ, NON ex ea ciuitate, viri Siciliẽses, quæ aut minima sit, aut maximè bello laboret, ego ortus, verba facturus sum, sed vt aperiã quæ mihi sententia optima videatur in cõmune totius Siciliæ bonũ. Ac bellũ quidẽ gerere, quàm res sit tristis, & vniuersa quæ in eo solẽt cõtingere, [f]quisnã lõga apud scientes oratione exequatur? Nemo enim aut rerum imperitia ad hoc agendum cõpellitur, aut ab hoc agẽdo, siquid amplius adepturũ se sperat, terrore coercetur. [g]Vsu tamẽ venit vt his maiora videantur lucra fore quàm difficultates: illi autem malint subire pericula quã vel aliquam iacturam in præsentia facere. [h]Quòd si hæc neutri ipsa, nisi tẽporis beneficio, facere queunt, nimirum exhortatio ad recõciliationem conducit: id quod nobis hoc tempore, si acquiescimus, in primis operæpretium erit. Nanque antea, quum vt suis quisque rebus bene consuleret, bellum suscepimus, nunc inuicem altercantes, tẽtemus in pristinam redire gratiam: rursum reuersuri ad bellum nisi suum ius cuique reddatur. Quanquã nosse vos oportet non de priuatis modò rebus (si sapimus) coactum esse cõcilium, sed an vniuersam quoq; [i]Siciliã ab insidiãtibus (vt ego arbitror) Atheniẽsibus possimus eximere: atque huius rei existimare ipsos Athenienses vel magis quàm verba mea pacis sequestros esse necessarios: [k]qui maximum inter omnes Græcos exercitum ducẽtes, ad obseruãda delicta nostra præstò sunt cũ paucis nauibꝰ: res quidẽ nomine societatis legitima, sed natura hostilis: quippe quum ad emolumẽtũ suũ intenti sint. Nã si[l] bellũ elegerimus, & hos viros accersierimus, qui etiã nõ accersentibus bellũ inferũt, vbi nos mutuò vexauerimus domesticis sumptibus, cũ profectu imperii istorũ, credibile est eos aliquãdo cũ maiori classe vẽturos, ac nostra omnia, [m]& quos affectos cognoscẽt, in suã potestatẽ redigere conaturos. Atqui, si sapimus, satius est vnicuiq; aliena inuadẽdo quã ea quæ possidet destruẽdo, socios accire, ac pericula suscipere: existimanti seditiones maximè perniciosas esse ciuitatibꝰ, atque Siciliæ, quam nobis incolẽtibus vniuersis tẽduntur insidiæ, dũ nostræ ciuitates alia cũ alia contendunt. Quæ nos animaduertẽtes, debemus, priuatus cũ priuato, & ciuitas cũ ciuitate redire in gratiam, ac cõmuniter dare operã vt omnẽ Siciliã liberemus. Nec in mentẽ venire cuipiã oportet, nostrates quidẽ Dores Atheniensibus esse [n]hostes, Chalcidenses autem propter Ionũ cognationẽ[o] fideles. Neque enim Atheniẽses inferunt bellũ gentibus nostris partium odio, sed fortunarũ auiditate quas cũcti in Sicilia possidemus. Id quod in partibus Chalcidensiũ declararũt, ab illis acciti. Nam à quibus nunquã ex fœdere societatis adiuti fuerant, iis ipsi libentius ius confœderationis præstiterunt. Et Atheniensibus quidem hæc prospicientibus ac perficere volentibus nimirũ veniã do, nec eos qui imperiũ affectãt, sed eos qui proniores sunt ad imperata faciẽda vitupero. Humani nanque ingenii natura cõparatum est vt submittẽti se [p]præsit, caueat ab inuadente. [q]Quæ quisquis nostrum cognoscit, nisi probè prospiciat, atq; hoc antiquissimũ iudicet, cõmunem metũ esse cõmunẽ omniũ salutẽ, fallitur. Hoc metu, si inuicem cõueniamus, quãprimũ liberabimur. neque enim ex sua nos terra Atheniẽses inuadunt,

140 … 141

a Quum appulissent.
b Securitatis gratia. Vel, Vt res in tuto essent. Vel, Ad vitandũ periculum.
c Cæteros, suã regione incolẽtes, tributũ, &c.
d In vĩcula cõiiciẽdũ.
e Ἐς τὸ κοινόν, *ad uerbum*, *In cõmune*, videtur posse & ad sequentia referri. Vide annot.
f Quid attinet quenquã singula colligentem, longa apud nõ ignaros oratione vti? Vel, Quorsum quis sigillatim exponẽs, prolixa apud eos qui norunt, oratione vtatur?
g Sed vsuuenit vt his quidem maiora lucra quàm pericula esse videantur, illi quoduis discrimẽ adire quàm vllam iacturã in præsenti facere malint.
h Quòd si neutris hæc succedant. Vel, Quòd si hæc vtrisque incommodum afferãt. Id est, Quòd si neutri bellũ gerere sine magno suo incõmodo *uel malo*, possint.
i Siciliam, cui Athenienses insidiantur, poterimus adhuc conseruare. Ac certè pacificatores multo magis vrgẽtes existimare oportet Atheniẽses, quã mea verba. vel, Ac profectò multo magis vrgeri nos, *uel, multo maiorem uim nobis afferri*, existimãdũ est ab Atheniensibus ad pacem faciẽdã, quàm à meis verbis. &c. Sed quia non simpliciter διαλλακταὶ dicit, sed addit περὶ τῶνδε, potest & sic verti, eodem sensu, ac magis ad verbum, Et multo magis ab Atheniensibus compelli, *uel cogi*, adcõponẽda inter nos hæc *de quibus uidelicet nũc contendimus*. Vel, *ad componendas hasce nostras discordias*. *aut*, *lites*.
k Qui quum maximã omnium Græcorum obtineant potentiam, tum offensiones nostras obseruãtes, cum nauibus paucis adsunt, tum legitimæ societatis prætextu, *uel, iura socialia prætexentes*, innatum sibi *aduersus Siculos omnes* odium, colore illo vtentes, ad vtilitatem suam accommodant. Id est, Odium suum explent cum suo etiam commodo. Vel, Odium suum exercẽtes, interim etiam rebus suis consulunt.
l Bellum suscipiamus, legendo ἀρώμεθα. Pro quo Valla αἱρουμένων.
m Vbi nos exhaustos esse cognouerint. Vel, Laboribus & miseriis cõfectos. Vel, Accisas, *aut afflictas*, esse res nostras.
n Inuisos.
o Tutos. Id est, Minimè sibi debere ab illis metuere.
p Vel, Imperet.
q Quicũque autẽ, quũ hæc perspecta habeamꝰ, nõ diligẽter prouidemus, neq; singuli antiquissimũ esse iudicamus, quẽq; rectè se gerere in *cauendo* eo quod *omnibus* cõmuniter metũ affert, fallimur.

sed ex eorum à quibus acciti sunt. Atque ita nõ bellũ bello, sed discordia pace [a] sedabitur, nullo negotio. Et qui accersiti venerunt [b] honestè, iniussi iure optimo abibũt, infecta re. [c] Et hoc quidẽ quantũ ad Athenienses attinet bene cõsulẽtibus bonũ esse cõperietur. Pacem verò quam cũcti optimã esse cõfitentur, quonãmodo nõ oporteat inter nos fieri? Nũquid existimatis, sicui boni quid adest, aut sicui contraria, non potiorẽ ei quietẽ esse [d] quàm bellũ? vt ab armis discedẽtes vtrinque nostra per quietem conseruemus, fruamúrque per pacem sine periculo honoribus, dignitatibus, aliísque quæcũque quis oratione longa exequitur, quẽadmodum ecõtrario de incõmodis belli. Quæ vos considerãtes debetis nõ verba mea pro nihilo habere, sed suæ potius quisq; saluti ex iis prouidere. [e] Et siquis arbitrabitur se aut iure aut iniuria aliquid vtique effecturũ, ne spe frustrãte grauiter labatur, quũ sciat plerisq; cõtigisse iã vt quũ vel ad vlciscendas iniurias, vel solicitãte spe, vtique freti aliqua potentia, ad ampliandas facultates tẽdunt, neutri quod volebãt effecerint, [f] sed ecõtrario, hi salutẽ, illi res suas amiserint. Vltio enim, non quia iniuria cuipiã fit, protinus iustã prosperitatẽ nãciscitur: [g] neq; vires stabilis res erat, quia bene speretur: sed plerũque futuri temeritas præualet: quæ quum sit omniũ rerũ [h] fallacissima, tamẽ vtilissima videtur. Nã quũ tantundẽ timoris vtrique adest, circũspectius alter alterũ inuadimus. Ita nũc nos tũ futuri, quod obscurũ inexploratúmque est, tum Atheniensiũ, qui formidolosi iã adsunt, metu, quod superest existimemus, quæ quisq; nostrûm se acturũ arbitrabatur, ea prorsus hisce impedimẽtis prohibita esse, & hostẽ

142 huic regioni imminentẽ [i] missũ faciamus, & ante omnia ipsi inter nos æternũ fœdus ineamus: sin minus, certẽ in longissimũ tẽpus induciis factis, priuatas in aliud tempus discordias differamus: sciẽtes in summa, si mihi assensum sit, suam cuique futurã liberã ciuitatẽ, vnde habeamus arbitriũ bene maléve agenti, pro merito ac iure vicẽ reddendi: sin assensum mihi non sit, sed alios audiamus, non de vlciscẽdo nobis aliquo res erit, sed si [k] ad votum prosperè cedet, necessariò amici quidem iis qui maximè hostes, aduersarii verò iis quibus nos esse non conuenit, efficiemur. Et ego (quemadmodum initio dixi) ex ea ciuitate quũ sim quæ maxima est, & [l] bellum magis infert quàm repellit, hortor vt in posterũ [m] prospicientes inter nos conueniamus, néve sic aduersarios mulctemus vt nos ipsos vehemẽtius lædamus: néve [n] contentionis insania arbitremur dominos esse nos & proprii consilii, & (cuius nequaquam dominamur) fortunæ: sed quatenus par est aut nos aut alios iure superari, eatenus nobis per nos faciendũ, non ab hostibus patiendũ. Neque enim turpe est Dorem aliquẽ à Dore, aut Chalcidensem à suo gentili superari, quũ omnes inuicem confines simus, & incolæ vnius terræ eiusdémque insulæ, & idem sortiti nomen Sicilienses: qui quidem bellũ geremus (vt opinor) quãdo conueniet, & rursus in mutuam redibimus gratiam, habito communi colloquio. Alienigenas autẽ huc venientes, si sapimus, semper cõiuncti propulsabimus, quum etiã, si aliquibus separatim vis afferatur, vniuersi periclitemur. Nec socios vnquã posthac accersemus, neque [o] recõciliatores. Quod facientes, Siciliã & impræsentiarũ duobus bonis non fraudabimus, vt eam ab Atheniẽsibus intestinóque bello liberemus, & in posterum [p] per nos liberam, aliorúmque insidiis minus obnoxiã possidebimus. Talia loquuto Hermocrate persuasi Siciliẽses inter se in hanc sententiã conuenerunt, vt ab armis discederetur, obtinentibus quibusque quæ obtinerent, modò foret Morgantina Camarinorum certam Syracusanis pecuniã reddẽtium. Socii verò Atheniensiũ, accitis illorum primoribus, aiũt fœdera quæ ineũda essent, fore secũ cõmunia. Quod approbantibus illis pacificati sunt. Postea Atheniensium naues è Sicilia decesserũt. Earum duces domũ reuersos ciuitas mulctauit, exilio quidẽ duos, Pythodorum & Sophoclem, pecunia verò tertium, Eurymedontem, quasi penes eos fuisset [q] Siciliam subigere, sed persuasi muneribus, abscessissent. Adeo freti præsenti prosperitate, dignum ducebant [r] nihil sibi obsistere, & difficillima peræquè atque facilia, & siue magnis copiis, siue exiguis, conficere. Cuius rei causa erat [s] quæ animos ad sperandum subministrabat, multiplex præter rationem felicitas. Eadem æstate Megarenses tum bello Atheniensium, bis quotannis in agrum ipsorum cum omnibus

143 copiis ingredientiũ, tum à suis exulibus ([t] qui per seditionẽ multitudinis exacti assiduis latrociniis grassabãtur) afflicti, in colloquiũ venerũt [u] tanquã oporteret recipi exules, ne vtrinque ciuitas perderetur. Id mussari intelligentes eorũ qui extra erant

a Legit παύσονται, non παύονται.
b Specioso prætextu.
c Et quantum quidẽ ad Ath. attinet, tãta vtilitas ex bono cõsilio, si illud inierimus, ad nos reditura comperitur.
d Quàm bellum, tum ad liberandum vtrosque his *aduersis, quæ contraria appellat*, tum ad conseruandũ illud *bonum*? pacẽmque honores & dignitates magis tutas habere, atque alia quæ quis orat. longa, &c.
e Ac siquis vel suæ causæ æquitate, vel potentia sua fretus, certã de successu aliquo spem cõcepit, ne spe frustr. &c.
f Sed tantũ abfuerit vt illi iniurias suas vlti sint, vt ne salui quidẽ euaserint: hi verò etiã eorum quæ habebant iacturam fecerint.
g Neque potentia, res est certa, *uel, minimè fallax*, quòd bene de ea speretur. *Vel, (ut loquitur Cæsar) bona spe compleat.* sed plerunque, &c. Vide annot.
h Periculosissima.
i Remittamus. Vel, Amandemus.
k Vide annot.
l Et is sum qui bellum inferre potius quàm repellere velim. Vel, Aliquem *hostem* inuasurus, potius quàm propulsaturus sim.
m Ea prospicientes. *Vel potius*, Nobis prospicientes. *Vel, Si nobis prospectum & consultum cupimus*, pacem inter nos cõponamus. Est tamẽ durum προϊδεῖν cũ genitiuo. Vide annot.
n Legit φιλονεικίαν. Vide cætera in annot.
o Vel, pacificatores.
p Καθ' ἡμᾶς (quod vertit Per nos) iungendũ est cũ νεμούμεθα, quod interpr. Possidebim⁹. Intelligit autẽ, Nullos nobis permixtos habentes extraneos.
q Accipit hic interp. τὰ ἐν σικελίᾳ pro τῆς σικελίας.
r Nihil voto suo repugnare. Vel, Nihil non sibi ex animi sentẽtia contingere.
s Illos in spem erigẽs ea quæ illis circa plurima obuenerat inopinata felicitas. Vel, Circa magnã rerũ suarũ partẽ. Quia est τῶν πλειόνων. Intelligit enim Atheniẽses ita spe accẽsos fuisse quòd victoriæ aliæque res prosperæ magna ex parte (vel vt plurimũ) illis nec opinãtibus obtigissent. t Omittit τῶν ἐκπιπτόντων. sub. ὁρμώμενοι. Vide ann. u De recipiendis exulibus.

amici, postulare & ipsi quàm antea apertius,[a] vt huiusmodi colloquium haberetur. [b]Intelligentes quoque primores ciuitatis plebem tolerandis malis parem nō fore, timore adacti in colloquium cum Atheniensium ducibus Hippocrate Ariphronis & Demosthene Alcisthenis *filio* veniunt, volentes dedere ciuitatē, existimantésque sic minus sibi periculosum quàm si ab ipsis eiecti reuerterentur. Conuentum est primùm vt Athenienses demolirentur muros [c] amplos, octo ferme stadiorum ab vrbe ad Nisæam eorum portum, ne ex Nisæa succurrerent Peloponēnses, qui soli illic, ob vrbis Megarensium tutelam, præsidium habebant: deinde tentarent vt arx in edito sita traderetur:[d] res futura cōcessu facilis. Illo cōcesso, vbi ab operibus atque à colloquio ad res præparandas vtrinque itum est, Athenienses [e] noctu ad Minoam Megarensiū insulā profecti cum sexcentis armatis, duce Hippocrate, ad fossam consederunt, non ita procul illinc distantē, vnde lateres ad extruendos muros [f] faciebant. Platæēses autem leuiter armati, aliique [g] incolæ, cum Demosthene altero duce, apud templū Martis, quod propius est, ad insidias collocati fuerūt, nemine sentiente, præter eos quibus curæ fuit [h] ea nocte sentire. Et quū aduentaret diluculū, Megarenses qui proditionē moliebantur, [i] iampridē commēti apertionē portarū, huiuscemodi rem fecerunt: Soliti erant noctu, veluti latrones, persuaso suo magistratu, actuarium nauigium carro impositum, per fossam ad mare traducere, ac nauigare, & rursus ante lucem id per portas carro in muros introferre, vt Atheniensibus qui apud Minoam insulā erāt occulta foret sua custodia, quum nullū omnino in portu nauigium esset. Tum autē quū iam ad portas esset currus, & illæ ex more (tanquam ad recipiendam nauiculā) apertæ essent, Atheniēses hoc viso (ex composito enim factum erat) ex insidiis procurrūt, volētes portas, priusquā iterum clauderentur occupare, atque irrumpere, dum adhuc currus illis est impedimēto ne occludantur: & cum ipsis pariter Megarenses [k] qui rerum erant socii, custodes apud ipsas portas trucidant: & omnium primi qui circa Demosthenē erant Platæenses, ac [l] circum habitantes irrumpunt, eo loci vbi nunc trophæum visitur. Confestímque [m] intra vrbem eos Peloponnēses qui veniebant auxilio, (senserunt enim qui in proximo agebant Peloponnenses) congressi Platæenses superāt, & superuenientes Atheniensiū graui armaturæ tutas portas præstabāt. Illi, vt quisq; intrabat, tēdere ad murū. [n]Pelopōnensiū præsidiariorū à principio resistētes pauci vim arcere, nōnulli occūbere, plerique in fugā se dare, timentes ingruentē nocte hostē: & quū illic pugnarent Megarenses proditores, ab omnibus se Megarēsibus proditos esse existimantes. Contigit enim vt præco Atheniensium suopte cōsilio denuntiaret, [o]Quisquis vult Megarensium ad Athenienses transeat armis depositis. Quod vbi Peloponnenses audierunt, reuera putantes ab vtrisque se oppugnari, non amplius restiterunt, sed in Nisæam fugam intenderunt. Et prima aurora iam muris captis, ac tumultuantibus intra vrbem Megarensibus iis qui fauerant Atheniensibus, vnà cum aliis, [p] conscia rei multitudine, dicere portas aperiri oportere, & in pugnam exire. Conuenerat videlicet vt apertis portis Athenienses irrumperent ipsi, [q] néve læderentur, internoscendi oleo essent inuncti. [r]Potior tamen eis extitit quàm ex apertione portarum tutela. Siquidem quatuor millia peditum grauis armaturæ & sexcenti equites Atheniensium noctu itinere facto ab Eleusine, ex composito aderant. Et quum illi inuncti iam ad portas essent, vnus ex consciis insidias iis qui inscii erant exponit. Isti, [s] conspiratione facta, frequentes veniunt, negántque prodire *in pugnam* oportere. Neque enim se antea hoc, quum validiores essent, ausos fuisse, neque in apertum discrimen ciuitatem esse deducendam: si quis verò non pareat, [t] ipsius pugnam fore. [u]dissimulantes se scire quid faciendum foret: sed tanquā ad consultandum quod optimum esset, se roborarent: [x] & insuper ad custodiendas portas permanebāt. Itaque non licuit insidiatoribus cogitata perpetrare. Animaduertētes autē Atheniensiū duces *huic rei* impedimentū intercessisse, nec se satis validos ad vrbē expugnandā futuros, protinus Nisæam muro concludūt, arbitrātes, si prius eam quā aliqui succurrerent, cepissent, fore vt ocyus Megara in deditionem venirēt. Et quum ex Athenis propere aduenissent, ferrum, [y] tectores, aliáque necessaria, [z] murum extruxerunt, ab eo quem ipsi tenebant, sumpto initio Megarenses versus, ab illo vtrinque ad mare Nisææ, vtentes muris & fossa, tum lapidibus atque lateribus ex suburbanis, tū arboribus quas cædebāt, aliáque materia, & sicubi quid deerat, locum clathris muniētes, exercitu muros ac fossam destruente. Quin hæ ipsæ domus

144

a Vt huius rei ratio studiose haberetur.
b Sed quū populi præfecti cōsiderassent fieri nullo modo posse vt is præ malis, *vel grauibus molestiis*, cum illis duraret, timore adacti, *vel perculsi*, i colloq. &c.
c Longos.
d Futurum autē erat vt facilius se dederēt vbi hoc factum esset. Athenienses igitur, postquā ea & facta & dicta vtrinque fuerūt, quæ ad *negotii* præparationem pertinebāt.
e Sub noctem.
f Vel, sumebant.
g Circuitores. Vide annot.
h Vide annot.
i Quum iampridē impetrassent, demerēdo videlicet eū à quo id impetrandum erat. Vide annot.
k Qui illorum partibus faciebant.
l Circuitores. vt paulo antē.
m Intra portas.
n At Peloponnenses præsidiarii primò quidem resist. &c.
o Vt quisquis vellet Meg. ad Athenienses transiret, depositurus arma.
p Per appositionem hoc intelligi debet dictum. Potest & ita verti, Vnà cū reliqua conscia *huius rei* multitudine: vt legatur ἄλλο μετ' αὐτῶν πλήθος.
q Manifesti autem futuri erant, quippe qui se oleo vncturi essent, ne læderentur.
r Apertis autem portis magis in tuto futuri erant. Sic Gr. Schol.
s Facto agmine. Vel, Confertim coeuntēs.
t Vide annot.
u Minimè autē significabant se scire quid institueretur, *vel, quid illi molirentur*: sed vt qui quod optimum factu esset consulerent, pertinaciter obsistebant. Potest & paulo aliter exponi ἰσχυρίζοντο. Vide annot.
x Simulque ad, &c.
y Videtur legisse τοὺς λιθουργοὺς, non σιδηρουργοὺς. q. d. lapifices. ea forma quā dicūtur aurifices pro aurifabris.
z De tota hac descriptione (in qua & Valla errasse, & quædam etiam eius verba deprauata videntur esse) vide annot.

ſuburbanæ,acceptis pinnis,erant pro caſtellis. [a]In quod opus totus dies inſumptus eſt, & ſequens vſque ad veſperum,in id quod reſtabat ad perficiendum. Vnde metu perculſi qui in Niſæa erant,tum frumenti inopia,quo ex arce quæ ſuperior erat deuecto,in diem viuebant,tum deſperatione celeris Peloponnenſiũ auxilii,tum quòd Megarenſes hoſtes eſſe ſuſpicabantur, pacti ſunt cum Athenienſibus vt traditis armis certa ſinguli pecunia dimitterentur: Athenienſibus autem liceret in Lacedæmonios eorúmque ducem,& ſiquis alius intus eſſet,[b]libero vti arbitrio. Ita pactione facta abierunt illi,& Athenienſes,longis muris ab vrbe Megarenſi[c]interciſis,ac Niſæa accepta,ad alia ſe inſtruebant. Per hæc tempora Braſidas Lacedæmonius Tellidis *filius*,circa Sicyonem & Corinthum agens ad comparãdum in Thraciam exercitum,vt accepit de expugnatione murorum,timens Peloponnenſibus qui intra Niſæam erant,néve caperentur Megara,mittit ad Bœotos, iubens propere eos cum omni exercitu præſtò ſibi eſſe ad Tripodiſcum,qui eſt vicus agri Megarici habens hoc nomen,ſitus ſub monte Geranịa.Eò ipſe venit cum grauis armaturæ Corinthiorum duobus millibus ac ſeptingentis, Phliaſiorum quadringentis,Sicyoniorum ſexcentis,præter eos quos iam ipſe coegerat,[d]credens Niſææ nondum expugnatæ ſe laturum auxilium:at vbi rem accepit (noctu enim ad Tripodiſcũ peruenit)egreſſus, [e]antequam hoſti auditus eſſet,cum delecta trecentorum manu acceſſit ad vrbem Megarenſiũ,ignaris Athenienſibus qui ad mare agebant,[f]Niſæam tẽtaturus,verbo quidem,ſed re quoque,ſi poſſet: quódque præcipuum erat,vrbem Megarẽſium, ſi intraſſet muniturus. Popoſcit autẽ vt ſe reciperent, quòd diceret in ſpe eſſe Niſæam capiendi: verùm vtraque Megarenſium factio verita, altera quidem,ne illos reductis exulibus expelleret, altera verò,ne hoc timore populus in eã impetum faceret, & ſecum ipſa dimicans ciuitas, ab inſidiantibus è propinquo Athenienſibus perderetur, non recipiendum putauit, ſed ſibi quieſcentibus euentum expectandum. Sperabant enim vtrique fore vt inter Athenienſes & eos qui auxilio venerant prælium committeretur, atque ita[g]tutius ipſi,vt quiſque cum illis ſenſiſſet,adiutores accederent.Braſidas,vbi non perſuadet,retro ad[h]alium rediit exercitum.ac primo ſtatim diluculo Bœoti affuerunt,qui in animo quidem habebant,etiam priuſquam ad ipſos Braſidas *nuntium* mitteret, Megara ad ſuccurrendũ proficiſci, tanquã nõ alieno à ſe periculo: atque adeo iam in agro Platæenſi cum toto exercitu erant:ſed aduentu nuntii animatiores multo effecti, duobus millibus ac ducentis armatis,equitibúſque ſexcentis ad Braſidam miſſis, cum maiori ipſi exercitus parte redierunt. Quum autem iam afforẽt omnes copiæ armatorum,nõ minus ſex millium,& Athenienſes in acie circa Niſæam & mare inſtructi eſſent,& leuis eorum armatura per campos palata, hanc ex improuiſo Bœotorum equitatus,in eam impetu dato,in fugam vertit ad mare verſus.[i]Quippe priuſquam alicunde Megarenſibus ſubueniretur,inuaſerat:cum quo in occurſum progreſſi Athenienſes,ad manus venere,ac diu equeſtre prælium fuit:in quo vtrique non inferiores ſe extitiſſe exiſtimarunt.Siquidem præfectum equitum & aliquot alios ad ipſam Niſæam[k]profectos interemerũt ſpoliarúntque,& quum cadauera, quibus potiti erãt, illis ex fœdere reddidiſſent,trophæum ſtatuerunt.Verùm quũ neutri in tota pugna acriter vſqueadeo inſtarent,diremptí ſunt,Bœoti ad ſuos,Athenienſes ad Niſæam *ſe recipientes*.Secundum hæc Braſidas cum exercitu propius mare atque vrbem Megara progreſſus, occupato idoneo loco, inſtructa acie quieſcebat,ratus & Athenienſes ſe inuaſuros,& Megarenſes ſciens ad ſpectaculum ſtare,vtrorum eſſet futura victoria:[l]& ſecum bene vtrocunque modo agi,vt neque ipſi priores laceſſerent illos, periculúmque pugnandi vltro adirent, quum palàm feciſſent ſe eſſe paratos ad defenſionem,& ſibi tanquam ſine puluere ceſſurã meritò victoriã: itémque quod ad Megarenſes attineret,[m]rectè contingere. niſi enim veniſſe viſi eſſent à Megarenſibus,nequaquã ſe fortunã aditurós, ſed haud dubiè veluti victores ſe protinus vrbe cariturós.Nunc autẽ hoc certè aſſequuturos, vt Athenienſibus pugnare nolẽtibus, ipſi ea obtineant citra pugnam quorum gratia venerint. Quod & contigit:ſiquidẽ Megarenſes,vbi Athenienſes egreſſi apud muros longos inſtructa acie quieuerunt, idem & ipſi fecerunt.Quieſcebant autem illi,quòd eorum duces cenſebant,ſi à Lacedæmoniis[n]non inuaderẽtur, haudquaquam par eſſe diſcrimen ſuum & illorum. nam quum ipſis pleraque ſucceſſiſſent, ſi priores prælium aduerſus plures inirent,

145

a Et hunc quidem diẽ totum operi incumbebant:poſtridie autem circa veſperam minimum aberat quin abſolutus eſſet murus.

b Conſulere pro ſuo arbitrio. Vel,De Lacedæmoniis,&c. ſtatuere vt vellent.Vel,quicquid vellent.

c Abruptis.Vel, Dirutis.

d Sperans ſe Niſæam adhuc inuenturũ inexpugnatam.

e Antequam fama de eo ad hoſtem peruenisset.

f Volens,vt quidẽ famam ſpargebat, & vt reipſa,ſi poſſet,cupiebat, Niſæam attẽtare: ſed in primis Megarenſium vrbẽ ingreſſus, tutã reddere. Vel,Famam quidem ſpargẽs ſe velle,atq; adeo reipſa,ſiqua ratione poſſet,volens Niſ.&c.

g Tutius ſibi fore victorum partes ſequi eos qui illis beneuoli eſſent.

h Reliquum. *Nam è toto ſuo exercitu tantùm trecentos delegerat.*

i Antea enim nullæ Megarenſibus ex vllo loco ſuppetiæ latæ fuerant. In occurſum autẽ illis progreſſi Athenienſiũ quoque *equites*, manus conſeruerunt, ac diu equeſtri pugna certatum fuit: in qua &c. Quũ autẽ dicit Antea enim nullæ,&c. rationẽ reddit eiusquod dixerat, ἀπροσδοκήτοις. Ideo enim præter expectationẽ id accidit, quòd antea nullum auxilium illis aduenisset, & ne tunc quidẽ aduẽturum putarent.

k Rectius Prouectos. Reſpondet autem hic accuſatiuus Græco accuſ. προσελάσαντας, non nom. προσελάσαντες.

l Ac vtrunque è re ſua eſſe exiſtimabant.

m Rem bene cecidiſſe. Niſi enim illi eos veniſſe vidiſſent, nequaquam quid ſors ferret expectaturos fuiſſe, ſed futurum fuiſſe vt periде acſi illi ſuperati forẽt, vrbs ſtatim ipſis eriperetur: at nũc hoc præterea ſortem eſſe laturam,vt Athenienſes præliari nollẽt, adeo vt ipſi ſine prælio iis quorum cauſa veniſſent,potirentur.

n Μὴ ἐπιόντων iungit cum ſequentibus,nõ cum præced. Cõſule ann. de toto hoc loco.

aut victores Megara capturos, aut victos optimam copiarum partem amissuros. Illos verò quorum exercitus non ex vna ciuitate, sed ex singularum partibus constaret, haud ab re periculum facere velle.[a] Et satis mansum est, vbi ab alterutris nihil tentatur, ab Atheniensibus prius in Nisæam discessum, tum à Peloponnensibus eò vnde processerant. Ita Megarenses exulum amici, tanquam Atheniensibus nolentibus iam certare, addito magis animo, portas aperiunt Brasidæ velut victori, cum ciuitatum primoribus: & cum receptis, in colloquiũ veniunt, [b] alterius factionis hominibus iam timore perculsis. Mox, dilapsis in vrbes suas sociis, Brasidas Corinthum reuersus, exercitum in Thraciam, quò antea constituerat, comparabat. Reuersis quoque Atheniensibus domum, Megarenses quicunque participes maximè extiterant rerum ad eos trahendarum, videntes se esse deprehensos, cõtinuò ex vrbe se subduxerunt: cæteri, habito cum exulum necessariis colloquio, eos qui apud Pegas agebant, reuocarunt, interposita fide cum maximo iureiurando, nihil se iniuriarum memores fore, sed quæ optima essent ciuitati cõsulturos. At illi, vbi magistratus effecti sunt, dum arma recognoscunt, dispositis manipulis, deligunt ex inimicis & iis qui præcipuè studiosi Atheniensium fuisse videbantur, ad cẽtum viros: & hos, populo ad ferenda palàm de ipsis suffragia adacto, [c] tanquam condemnatos interficiunt, ciuitatémque fere ad oligarchiam, *id est ad dominatum paucorum*, redigũt. Atque hic status ex seditione sequutus, diu sub paucissimis durauit. Eadem æstate quum Antandrus à Mitylenæis, quemadmodum constituerant, muniẽda esset, vbi id eos moliri senserunt Atheniensium duces classis ad legendam pecuniã missæ, Demodocus & Aristides, qui circa Hellespontum agebant, (nam tertius eorum Lamachus in Pontum cum decem nauibus abierat) res [d] momentosa visa est eis, ne idem quod apud Anæa in Samo contingeret, vbi Samiorum exules sese communientes, Peloponnensibus, gubernatores eis mittendo ad rem nauticam, adiumento erant, & eos qui intra vrbem essent, perturbabant: & qui excederent vrbe, receptabant. Ita coacta ex sociis manu, Antandrum petunt, & prælio superatis iis qui ex Antãdro prodierant, iterũ locũ recipiunt. Neque ita pòst Lamachus, qui Põtum intrauerat, quum fluuium Calecem, qui per agrum Heracleensem fluit, subiisset, naues amisit, subita vi torrentium aquarum supernè deuoluta. Ipse cum exercitu itinere pedestri per Bithynos Thraces qui trans mare in Asia sunt, Chalcedonẽ venit, in [e] ore Ponti sitam, Megarensium coloniam. Eadémque æstate Demosthenes Atheniensium dux cum nauibus XL in Naupactum se contulit, statim à discessu ex agro Megarensi. Nam [f] Hippocrates & ille de rebus Bœotiis cum quibusdã apud ciuitates viris transegerant, cupientibus transferre statum illum in popularẽ, vt Atheniensium: adeóque authore præcipuo Ptœodoro exule Thebano, hunc in modum res præparauerant. Constituerant quidam per proditionem tradere Siphas, oppidum soli Thespici in sinu Crisæo maritimum, quum iam alii ex Orchomeno, Chæroneam ([g] Orchomeni qui quondã Minyeus, nunc Bœotius vocatur vectigalem) dedituri essent, adiutoribus præcipuè Orchomeniis exulibus, qui ex Peloponneso homines mercede conduxerant. Est autẽ Chæronea in extremis Bœotiæ, Phanotidem versus, quæ in agro est Phocensi, promiscuè habitantibus Phocensium nonnullis. Enimuero oportebat Athenienses Delium occupare, Apollinis templum in Tanagræa Eubœam versus: & hæc ipsa fieri condicta die, ne Bœoti in Delium frequentes opem ferrent, sed de suis ipsorum rebus soliciti quique satagerent. Et, si conatus rectè cessissent, & Delium muro clausissent, facilè [h] sperabant, etsi non protinus, tamen aliquid moliri rerum nouarum apud respublicas Bœotorum, se loca hæc tenentibus, & regionem per latrocinia infestantibus: & quũ singulis è propinquo receptus esset, non intra id loci rem constitutam, sed tempore Athenienses, ad eos accedendo qui defecissent, Bœotis non satis copiarum habentibus, per hæc sibi viam ad occasiones munituros. Huiusmodi igitur insidiæ tendebantur. Hippocrates verò, qui copias ex vrbe habebat, debebat ipse quidem quum tempus afforet, eas in Bœotos ducere: Demosthenem tamen cum nauibus quadraginta ad Naupactum præmittit, vt coacto ex illis locis exercitu Acarnanum cæterorúmque sociorum, in Siphas nauigaret [i] ad proditionem spectantes, *quum oporteret, occursurus*. Et dies inter eos est constituta, qua die hæc confici oporteret. Et Demosthenes quidem, [k] habens tum OEniadas à cunctis Acarnanibus in societatem Atheniensium adactos, tum sociorum auxilia quæ illinc vndique euocauerat, [l] profectus primùm ad Salynthium & Agræos, admotis copiis, alia simulando,

146

147

a Et aliquanto post tẽpore, quũ neutri quicquam tentarent. Ad verbum, Et aliquãdiu morati. Vel, Interposita aliqua mora. Potest accipi χρόνον & pro Diu.
b Iis qui à partibus Atheniensiũ steterãt. Vel, Qui Atheniẽsiũ partes sequuti fuerãt.
c Postquam dãnati fuerunt.
d Periculosa.
e Faucibus.
f Hippocrati & illi res Bœotiæ à quibusdam ciuitatũ viris prodebãtur. Aut sic, eodẽ sensu, Apud Hippocratẽ & illum quidam de rerum Bœoticarum proditione agebant. Vel, Consilia agitabant.
g Vel, Quæ Orchomeno accensebatur.
h Sperabant, etiamsi non protinus aliquid circa Bœotiæ respublicas, *vel, gubernationes ciuitatũ Bœotiæ*, nouaretur, quum tamen loca hæc occupata essent, & regio latrociniis infestaretur, essétque singulis tutus intra breue viæ spatium receptus, res in suo statu minimè esse permansuras: sed tandem, quum Athenienses iis qui defecissent se adiungerent, illi autem *Bœoti* non cõfertas *ut antè* vires haberent, *vel, non confertam potẽtiam*, fore vt eas ex vsu suo constituerent. vel, ordinarent. Id est, Eũ reip. statũ, vel eam gubernationis formã quæ sibi commoda esset, in ciuitates inueherent. Videlicet democratiam. Quod autem dicit non habere confertas vires, id intelligit propter eos qui defecerant, ita vt vires quæ antea cõfertæ erant & in vnum collectæ, veluti dissipatæ essent.
i Vt quarum proditio futura esset. Vel, Quippe quæ vt proderẽtur futurum erat.
k Quum reperisset. Vel, Nactus esset.
l Quum aduersus Salynthium & Agræos primùm copias suas duxisset, & cætera sub imperium suum redegisset, sese præp. &c.

ſeſe præparabat,vt quando opus eſſet occurreret ad Siphas. Braſidas per hoc idem æſtatis tempus, cum mille & ſeptingẽtis armatis ad obeundas res Thraciæ pergẽs, vbi peruenit Heracleã quæ eſt in Thrachine,præmittit in Pharſalũ ad neceſſarios ſuos nuntium,efflagitans vt ſe atque exercitum deducerent. Qui quum ad eum in Melitiam Achaiæ veniſſẽt,Panærus,Dorus,Hippolochidas,Torylaus, & Strophacus Chalcidenſium hoſpes,tunc ire contendit,deducentibus eum cum aliis Theſſalis,tum verò ex Lariſſa Niconida Perdiccæ [a] neceſſario. [b] Etenim Theſſaliã,ſemper alioqui difficilem tranſitu, tum ſine duce tranſire non poterat, vtique cum armis,quia proxima quæque ſuſpecta reddidiſſet, cum omnibus Græcis pariter, niſi tranſitum exoraſſet,tum verò Athenienſibus,in quorum amorẽ perpetuò fuit propenſum Theſſalorum vulgus. Itaque niſi Theſſali dominatu potius quàm æquitate legum(quod ipſorum eſt proprium)vterẽtur, nunquã Braſidas pertranſiſſet.Nãque tunc ei ire pergenti contrariæ factionis Theſſali ad flumen Enipeum occurrũt, pergere prohibẽtes, ꝙ dicerẽt iniurios eos eſſe quia ſine publica authoritate [c] trãſiret. At ii qui duces huius erant,negare ſe inuitis illis tranſituros: ſed quum celeriter veniſſent,eſſẽntque hoſpites,eſſe excipiendos. Ipſe quoque Braſidas, per Theſſalorum terram ſe ire,quorum amicus eſſet,& Athenienſibus ſuis hoſtibus,non eis arma inferre dicebat,nec vllas ſcire inter Theſſalum & Lacedæmonium eſſe inimicitias, quin alter alterius ſolo vteretur: ac nunc quidem illis inuitis progredi nec velle, nec poſſe,orare tamen ne prohiberetur. His illi auditis abierũt. Braſidas autẽ, hortatu ductorum,antequam plures ad inhibendum iter coirent, nuſquam ſubſiſtens curſim perrexit: & eodem quo ex Melitia profectus eſt die, Pharſalum peruenit,& ad flumen Apidanum caſtra poſuit. Atque illinc in Phacium,& inde in Peræbiam.Illincque iam Theſſalis ductoribus digreſſis,Peræbi,qui ditionis Theſſalorũ ſunt,ad Dion vſque deduxerunt, oppidũ ex imperio Perdiccæ, ſub Olympo ſitum Macedoniæ monte,Theſſaliam verſus. Hunc in modum Braſidas Theſſaliã trãſcurrens præuenit priuſquam ſe quis ad inhibendum præpararet, & ad Perdiccam regionẽmque Chalcidicã ſe contulit.Siquidem ii qui in Thracia ab Athenienſibus defecerãt,atque Perdiccas,vbi res Athenienſiũ ſecũdæ eſſe cœpere, eorũ metu copias ex Pelopõneſo eduxerunt:Chalcidenſes quidẽ,quòd in ſe primùm venturos ſuſpicabantur Athenienſes,quódque finitimæ eorum ciuitates, quæ non defecerant, [d] clam ſe cõmuni conſilio præparabant:Perdiccas verò,non ille quidẽ ex profeſſo hoſtis,ſed tamẽ & ipſe reformidãs priſtinas cum Atheniẽſibus diſcordias: præcipuéque Arrhibæum Lynceſtarũ regem deiectũ volebat. [e] Acceſſit autẽ ad facilius educendum ex Peloponneſo exercitũ,præſens infelicitas Lacedæmoniorum: qui quidem ſperabant ſe Athenienſes, cum cæteræ Peloponneſo, tum verò potiſſimũ ipſorũ regioni imminẽtes,hoc maximè modo auerſuros, [f] ſiquid inuicẽ eis doleret, miſſo aduerſus eorũ ſocios exercitu:præſertim quum parati eſſent qui hunc exercitum alerẽt, quíque ipſos ad faciendã ab Atheniẽſibus defectionẽ accerſerẽt.Eo quidem magis quòd [g] per cauſam hanc volebãt ſeruitia emittere, nequid noui ea tẽpeſtate Pylo capta molirẽtur.Quod quũ feciſſent Lacedæmonii,illorũ & iuuentutem & turbam reformidãtes, (fere enim eis inter præcipuas curas fuit ſẽper [h] ſeruitiorũ cuſtodia)præceperũt vt quicũq; inter hoſtes ſtrenuiſſimi ſibi viderẽtur extitiſſe,ſecernerentur,tanquã liberãdi:ad explorãdã illorũ mentẽ,rati vt quiſque primus dignũ ſe libertate duceret,ita maximè præ elatione animi inſidiaturũ. Quorum quum ad duo millia [i] diſcreti eſſent,& templa coronati circuiſſent, tanquam libertate donati, non ita multo pòſt [k] de luce ſubtracti ſunt, neque quo pacto quiſque perierit quiſquam nouit. Et tunc libenter ſeptingentos armatos ex ipſis cum Braſida dimiſerunt. nam cæteros hic mercede adductos ex Peloponneſo eduxit. Eum autem & Lacedæmonii miſerunt maximè cupidum eundi,& Chalcidenſes [l] præoptauerunt virum,& in Sparta pro impigro ad omnia habitũ,& poſtquam exiit, plurimi apud Lacedæmonios effectum. Etenim ſtatim à principio [m] iuſtum ſe & temperãtem erga ciuitates dum præbet, plurima loca ad eum defecerunt, nonnulla per proditionem ſunt capta. Ex quo Lacedæmoniis euenit vt efficerent quod volebant, redditionem locorum ac receptionem,& in Peloponneſo belli laxamentum. Quine-

48

a Vel,Amico.

b Theſſaliã enim cum alioqui pertrãſire difficile erat ſine duce, tũ præſertim cum armis. Atq; adeo omnibus pariter Græcis res ſuſpecta erat, per regionem finitimorum non impetrata venia tranſire. Perpetuóque plebs Theſſalorũ Athenienſes amore proſequuta eſt. Itaque niſi hoc patriũ Theſſalis fuiſſet, *paucorum* dominatu potius quã æquabili iure gubernari, nequaquam vlterius progreſſus fuiſſet. Vt legamus προῆλθε, cum Valla, non προῆλθον.

c Traducturos, ſed quum repẽte adueniſſet, ſe pro hoſpitio quod ſibi cum eo eſſet deducere. Valla autẽ coactus fuit ex ſingulari pluralem facere, vt cum ſua interpretatione verbi διάξειν conuẽniret. Vide annot.

d Vnà etiam *Athenienſes* clam incitabãt. Aut, impellebant. Vel, ſolicitabant. videlicet aduerſus cæteros. Perdiccas verò *exercitũ eduxit:* non quidẽ quòd apertè eſſet hoſtis, ſed quòd priſtinas cum Atheniẽſibus diſcordias reformidaret, ac potiſſimũ quòd Arrhibæũ Lynceſtarum regem ſubiugare vellet.

e Opportunè autem illis cecidit ad educendum,&c. ea quæ tũ ſuperuenit Lacedæmoniis calamitas, qui ſperabant,&c.

f Siqua viciſſim eos afficerẽt moleſtia. Vel Siquid negotii viciſſĩ illis faceſſerent.

g Hoc prætextu aliquos ex Helotibus emittere volebant.

h Helotũ. Vide ann.

i Reliquis prælati eſſent. Id eſt, Digniores iudicati.

k Eos ex hominum oculis ſubtraxerũt. Vel, amouerunt.

l Beneuolentia, *vel fauore*, proſequuti ſunt virũ. Vel, Studia ſua contulerunt in virum qui & dum Spartæ eſſet, vir aptus agendis rebus omnibus haberetur, & ex quo ea egreſſus eſſet, Lacedæmoniis cõmendatiſſimum ſe reddidiſſet.

m Æquitate & moderatione erga ciuitates vſus eſſet, loca multa ad defectionẽ impulit, partim proditione cepit. Adeo vt Lacedæmonii poſſent, ſi compoſitionem admittere vellẽt (quod & fecerunt) loca ſua recuperare, aliis ſua viciſſim reddendo, & vt Peloponneſus bello liberaretur, efficere.

tiam circa bellum quod res Siculas inſequutū eſt, Braſidæ virtus atque ſolertia eos qui vel experimento cognorant, vel ex auditu iudicabant Atheniēſium ſocios, præcipuè [a]cupidos Lacedæmoniorum effecit. Nam quum primus illinc prodiſſet, viſúſque eſſet circa omnia egregius, firmam ſpem reliquit cæteros eiuſmodi eſſe. Quū igitur ad res Thraciæ veniſſe Athenienſes eum acceperunt, hoſtem denuntiauere Perdiccam: exiſtimantes authorem aduentus illius eſſe, & maiorem de ſociis eius loci cuſtodiam egerunt. Perdiccas autem aſſumpto Braſida, atque exercitu ipſius ſecum, in Arrhibæum Bromeri *filium*, Lynceſtarum Macedonum regem ſibi finitimum, eundémque hoſtem, tendit, volens eum debellare. Is quum ad ingreſſū Lynci veniſſet cum Braſida atque exercitu, tum Braſidas dicere, priuſquam bellum inferretur, velle ſe conuenire Arrhibæum, oratione, ſi poſſet, ſocium Lacedæmoniis facturus. Etenim Arrhibæus per caduceatorem nuntiauerat, ſe paratum eſſe rem Braſidæ inter ambos diſceptatori committere: & Chalcidenſium qui vnà aderant legati, quò eum expeditiorem ad ſua conficienda negotia haberent, commonefaciebant[b] ne pro Perdicca difficilia ſubiret: quum præſertim apud Lacedæmonem, qui fuerant à Perdicca miſſi, tale quiddam iactaſſent, multa hunc ex ſibi finitimis circà locis ad ſocietatem illorum adducturum. Quo magis Braſidas poſtulabat vt ex publica vtilitate res Arrhibæi tanſigeret. Perdiccas negare ſe Braſidam adducere iudicem ſuarum controuerſiarum, ſed potius hoſtium deſtructorem quos ipſe denuntiaſſet, eúmque iniurium fore ſi ſe dimidium exercitus alente, [c]faueat Arrhibæo. Braſidas tamen hoc inuito ac repugnante conuenit Arrhibæum: eiúſque perſuaſus oratione, abduxit exercitum, nondum terram illius ingreſſus. A quo tempore Perdiccas tertiam pro dimidia ſtipendii partem dedit, ſibi exiſtimans iniuriā fieri. Eadem æſtate continuò poſt hæc, paulo ante vindemiam, Braſidas ſecum habens Chalcidenſes, bellum intulit Acantho Andriorum coloniæ. Oppidani reciperent hunc nécne, inter ſe illi quidem altercabantur, qui cum Chalcidenſibus ſentiebant, & plebs: ſed ob metum fructuum, qui adhuc foris erāt, perſuaſa eſt multitudo à Braſida vt eum ſolum admitteret, & quum audiſſet, deliberaret. Admiſſus, & apud illam ſtās, (non deerat autem ei, [d]vt homini Lacedæmonio, dicendi facultas) huiuſmodi orationem habuit, QVOD ego atque exercitus, viri Acanthii, à Lacedæmoniis miſſi huc ſumus, declarat veram eſſe cauſam quam [e]in bello mouendo [f]Athenienſibus prædiximus, nos bellum geſturos ob Græciam *Athenienſium* ſeruitute liberandam. Si autem ſerò venimus, decepti videlicet ſpe ocyus debellandi Athenienſes ſine veſtro periculo, nemo reprehendat, quum nunc, vbi tempus adfuit, venerimus, conaturi vobiſcum illos euertere. Miror verò me portis excludi, & non libentibus vobis venire. Etenim nos Lacedæmonii, [g]exiſtimantes, præter id quod fecimus, huc ad ſocios venire nos poſſe, hoc autem animo etiam ad cupidos eſſe venturos: hoc tantum periculi contempſimus, quum alienam terram multorum dierum itinere peragrauimus, exhibito omni erga vos ſtudio. Quòd ſi vos aliud in animo habetis, aut ſi veſtræ ipſorum ac cæterorum Græcorum libertati obſiſtetis, improbum fuerit, nō modò quia ipſi obſiſtitis, verumetiam [h]quia quos aſſuefacio, minus mihi aliquis obſequetur. Res profectò indigna, quòd ciuitas iſta ſanè egregia & pro prudenti habita, ad quam primùm acceſſi, nō admiſerit. Neque huius facti ſatis idoneam poſſum inire rationem, niſi quòd videor aut iniuſtam libertatem afferre, aut imbecillis atque inualidus venire ad propulſandā Athenienſium vim, ſi inuaſerint. Certè & dum ad Niſæam cum his quas nunc habeo copiis auxilio veniſſem, Athenienſes, quum plures eſſent, non ſunt auſi confligere: vt credibile non ſit eoſdem huc eſſe miſſuros aduerſus vos tantum copiarum quantū claſſiarii exercitus ad Niſæam miſerunt. Atqui ego non ad perniciem ſed ad libertatem Græciæ adueni, [k]maximo iureiurando apud magiſtratus Lacedæmoniorum interpoſito, quoſcúque illis aſciuero ſocios, ſuis vtique legibus eſſe victuros: neque vt vos aut vi, [l]aut fraude ſocios habeamus, ſed econtrario vt vobis in ſeruitutem Athenienſium redactis, ſocii in bello ſimus. Quapropter [m] dignum me cenſeo qui neque ſuſpectus ſim, ſummam de hoc fidem faciés, neque inualidus vltor exiſtimer ad vos magis animandos veniſſe. Quòd ſiquis priuatim ob aliqua metuens nequibus ego ciuitatem tradam, cunctatur, is ante omnes velim cōfidat. Ego enim neque ad concitandam ſeditionem venio, neque occultam opinor eſſe quam affero libertatem, ſi omiſſo patrio inſtituto, aut plebem paucis, aut pauciores plebi addixero. Nam odioſius fuerit hoc quàm externum imperium, & nobis Lacedæmoniis gra-

149

a Vel, Studioſos.
b Vide annot.
c Vel, In colloquium veniat.
d Schol. Gr. non videtur rectè explicare hūc locum. Vide annot.
e Bellū incipientes.
f Iungendum eſt potius ἀδηλώτοις cum ſequētibus. Vide annot.
g Exiſtimātes nos vētu ros eſſe ad eos qui, antequā ad ipſos reipſa perueniſſemus, animo ſaltē ſocii eſſent, gratúmque vobis *aduentū noſtrum* fore: tātum diſcrimen adiimus, quū alienā, &c. Vide annot.
h Hoc grauiter ferendum fuerit. Vel, Periculoſum fuerit.
i Quia minus ſe mihi dedent ad quoſcunq; acceſſerim, vtpote quibus hoc ſcrupulum iniiciat, ꝙ vos, ad quos primos acceſſi, qui & vrbē authoritate præditam aliegatis, *uel proſertis*, & prudentes eſſe videmini, non receperitis. Videtur autem Valla ἐθίζω, legiſſe pro ἐπίω.
k Adactis ad maximū iuſiurādū ſūmis Lacedæmoniorū magiſtratibus, quoſcūque &c.
l Aut fraude adductos, ſocios hab. Vel, Aſcitos. Aut, acquiſitos.
m Æquum eſſe iudico vt neque ſuſpectus ſim, quippe qui certiſſima vobis argumenta *eorum quæ dico* afferam, neque is eſſe exiſtimer cui vires ad vlciſcendos *hoſtes Athenienſes* deſint: vtque vos audacter mihi dedatis. *Vel, in fidem clientelámque meā conferatis.* Quod ſiquis priuatī ſibi ab aliquo metuens, *quia timet* ne ego ciuitatem aliquibus tradam, *ad ſe mihi dedendum* minimè prōptus eſt, hac de re magis quàm de vlla alia ſit ſecurus. Non enim huc, in partes tranſiturus, *uel alterutram factionem defenſurus*, venio: nec verò me ſtabilem afferre libertatem putem ſi patrium morē *ueſtrum* miſſum faciens, plures paucioribus, aut pauciores vniuerſis ſeruire cogā. Lego autem ἀσφαλῆ.

» tia laborum nostrorum non deberetur, sed pro honore & gloria potius accusatio,
» quòd quibus criminibus insectemur Athenienses, ea ipsi habere videamur, magis
» inuisa in nobis quàm in eo qui hāc virtutē non profitetur. Fraus enim *cum in omnibus fœda est, tum verò* in iis qui *maiori* dignitate sunt præditi, fœdior est quā aperta violentia. Nam violentia iure potentiæ, quam fortuna largita est, fraus autem insidiis
» iniusti propositi grassatur. Ita nos multam in maximarum rerū [a] momētis adhibemus circūspectionē. Nec vos maiorē, præter iusiurandū, cōfirmationē sumere possitis, quā vnde [b] facta rationibus respondētia necessariā opinionē præbēt, prout etiā
» conducit, vt dixi. Quòd si me vobis hæc proponente, tamē negabitis vos posse *obsequi*, & quum bene nobis velitis, postulabitis vt [c] sine noxa quiescatis, quòd libertas
» vobis non sine periculo fore videtur, iustúmque esse eā illis offerre qui possunt recipere, inuitum autem cōpellere neminem: deos testor & heroas indigenas, me bono
» vestro venientem nihil verbis proficere: eóque experiar vastādis agris ad hoc vos
» compellere, existimans non iam me iniuria vos afficere, sed iure, & duabus necessariis rationibus id facere, vna, propter Lacedæmonios, [d] ne amore vestro, si non
» accedatis nobis, illi damno afficiantur à vobis, ob pecuniam quam Atheniensibus
» penditis: altera propter Græcos, ne per vos seruitute liberari prohibeantur. Neque enim meritò faceremus hoc: ac ne debemus quidem nos Lacedæmonii inuitos asserere in libertatem, nisi causa alicuius publici boni. Neque verò dominatum
» affectamus, sed alios potius dominatu abdicare properantes, essemus iniurii
» [e] in plerosque si vniuersis sua iura restituentes, omitteremus vos huic facto aduersantes. De his bene consultetis, annitaminíque tum vt principes sitis apud Græcos
» capessendæ libertatis, tum vt sempiternam vobis gloriam pariatis, tum ne vestra
» priuatorū bona detrimentū accipiāt, tum vt vniuersæ ciuitati honestissimū nomē
» imponatis. Hactenus Brasidas. Acanthii verò, multa prius vltro citróque altercati, clàm datis suffragiis, tum propter Brasidæ verba ad persuadendum apposita, tum fructuum amittendorum metu, plerique censuerunt ab Atheniensibus deficiendū, [f] habitáque fide iuriiurando quod iuratus hic à Lacedæmoniorum magistratibus dimissus est, socios quos asciscceret suis vsuros legibus, ita exercitum admiserunt. [g] Hos sequuta est nō multo pòst Stagirus Andriorum colonia. Hæc sunt per eam æstatem gesta. Principio statim insequentis hyemis, [h] quemadmodum Hippocrati atque Demostheni Atheniensium ducibus erat cōstitutum circa res Bœotiæ, & oportebat hunc cum classe ad Siphas occurrere, illum ad Delium, errore dierum quibus debebat vterque cum exercitu ire, factū est vt quū Demosthenes prior ad Siphas applicasset, habens in nauibus Acarnanes, & multos ex illis locis socios, res frustra esset, detectis per Nicomachum insidiis, virum Phocensem [i] Phanoteum. Nam is Lacedæmoniis nuntiauit, & illi Bœotis. Ita omni Bœotia succurrente, [k] quum nihildum Hippocrates qui in mediterraneis erat, læsisset, occupatæ sunt Siphæ & Chæronea. Quod delictum vbi resciuerunt [l] qui rem tractauerant, nihil agitandum in ciuitatibus censuerunt. Hippocrates autem, excitato omni populo Atheniensi, ciuibus, incolis, & quicunque aderant [m] hospitibus, posterior contendit ad Delium, Bœotis iam reuersis à Siphis: positísque castris, Delium muro concludit, Apollinis templum, ad hunc modum: Fossam circum fanum ac delubrum ducūt, humum egestam pro muro aggerunt, in ea vallos desigūt, clathrántque, vinea quæ circūiecta fano erat, excisa, lapides etiā ac lateres ex proximis ædibus detractos iniiciunt, omni denique ratione munitiones excitant, positis etiam ligneis turribus vbi opportunum erat, & nullum fani ædificium erat. Nam porticus quæ fuerat conciderat. Itaque tertio ad egressum è domo die quum incepissent, quartum & quintū quoque vsque ad prādii tēpus in opere consumpserunt. Deinde [n] quū pleraque perfecissent, exercitus illinc recessit decem ferme stadia, tanquam rediens domum, statímque (quæ maxima multitudo erat) leuis armatura discessit: at grauis armaturæ milites positis armis quiescebant, Hippocrate relicto ad custodias, & quod reliquū erat circa propugnacula opus facto, constituendum. Per hos dies in Tanagra Bœoti cogebantur, & vbi ex omnibus ciuitatibus affuerunt, cognouerúntque Athenienses se domum recipere, cæteri Bœotorum magistratus, qui vndecim sunt, dissuadebant prælium, quoniam hostis intra Bœotiam iam non esset: in conterminis enim Oropiæ erant Athenienses quum arma posuerunt: sed Pagondas Thebanus AEoladi *filius*, vnus è Bœotorum magistratibus cum Arianthide Lysimachi *filio*, penes quem tunc imperium erat, cupidus ibi pugnæ committēdæ, quòd satius esse

150 · 151

a Vide annot.

b Facta ipsa quæ ex verbis perspicua reddātur, vos existimare cogunt ita *hæc* è re vestra esse vt dixi. *Videtur tamen prima fronte hic esse hypallage.* Vide annot.

c Vt sine vllo à nobis damno *nos* reiiciatis. Aut, ablegetis. Vel, Vt vobis fraudi non sit nos reiicere. Vel, nos à vobis repulsam pati.

d Ne si, eo quo nos prosequimini amore, ad vos nobis dedēdos non adducemini, ex pecunia quam Atheniensibus pēditis damnum patiantur Lacedæmonii.

e In maiorem *Græcorū* partem, si vniuersis libertatem inducentes, *aut, importantes,* vos repugnātes tolerarem[?].

f Et quum adegissent illum ad iusiurādum, quod sūmi magistrat[us] Lacedæmoniorū iuratum eum emiserāt.

g Nec multo pòst Stagirum Andriorum colonia defecit.

h Quum Hippocrati & Demostheni imperatoribus Atheniensiū res Bœotiæ traderentur. Vel, proderentur. Vel, Quū in eo essent vt traderentur. Vide annot.

i Ex Phanoteo

k Vel, Quum Hippocrates nōdum in eorū regione esset, in qua negotium illis facesseret. Vide annot.

l Qui proditionē moliebantur.

m Peregrinis.

n Quū maxima pars absoluta esset. Vel, Maxima ex parte absoluta esset *munitio*.

Acantho defic[it] ab Athe[niensibus]

arbitrabatur periclitari, hortatus singulas cohortes ne frequentes arma relinquerent, suasit Bœotis vt irent aduersus Athenienses, certaménque committerent, huiuscemodi oratione, PAR erat, viri Bœoti, [a]nemini vestrum in mentem venire, qui magistratus estis, non esse consentaneum vt cum Atheniésibus, nisi eos in Bœotia assequuti, prælium ineamus. Nam quum in Bœotia munitiones extruxerint, & eam è finitimis locis profecti sint afflicturi, nimirum pro hostibus habendi sunt, & quocunque in loco deprehendantur, & vndecunque venientes gesserunt hostilia. Et nunc, sicui *non pugnare* tutius videbatur, is mutet sententiam. [b]Neque enim eadem prouidentiæ ratio habenda est iis quorum de agro per alium occupato agitur, & iis qui quum sua ipsorum possideant, plura concupiscentes, vltro aliena inuadunt. Et vobis certè cum patrium est, inuadentem vos peregrinum hostem, & domi & procul à domo, tum verò conuenit multo magis Athenienses, & quidem finitimos, propulsare. Nam ita demum cuiusque ciuitatis libertas paratur, si in resistendo vicinis par sit. Quòd si isti non modò vicinos, sed etiam longè positos conantur in seruitutem redigere, quo tandé pacto nō ad vltimū debeamus venire certaminis aduersus eos: (habemus autē exemplū eregione positos trans fretū Eubœos, & cæteræ Græciæ plurimum, quomodo his [c]subiectum sit) & intelligere cæteros vicinos de finibus dimicare, [c]nobis, si vincimur, vnum indiscretum in toto territorio finem esse statuendum? Quippe nostra ingressi vi obtinebunt, tanto periculosius, quanto cæteris propius istos accolas habemus. Et sanè consueuerūt qui viribus freti (vt nunc Athenienses) vicinis arma inferunt, aduersus quietum, & in sua se tantummodo terra defendentem, promptius id facere: at ei qui extra fines occurrat, &, si occasio fuerit, bellum incipiat, animo minus prompto coercere. Cuius rei ex istis documenta habemus. nam quum eos terram nostram seditione laborantem tenentes, [e]ad Chæroneam vicissemus, securam admodum ad hoc vsque tépus Bœotiam præstitimus. Quorum nos memores debemus anniti, qui maiores quidé natu sumus, vt nostri similes simus: qui verò iuniores, egregiis illis orti parentibus, ne domesticas laudes dedecoremus: confidétésque deo, ipsum à nobis futurum, cuius fanum isti nefariè muro septum incolunt, necnon sacrificiis, quæ nobis immolantibus pulchra se ostendunt, aduersus hos tendere, ac demonstrare eis, se quæ concupiscunt, nullis defendentibus aggressos [f]obtinuisse: sed ab iis quibus [g]generosū est & suam regioné semper pugnando liberare, nec alienam iniustè in seruitutem redigere, sine certamine non discessuros. His verbis adhortatus Bœotos Pagōdas persuasit ire aduersus Athenienses, confestimque motis castris exercitum eduxit. iam enim erat serum diei. Et postquam promouit prope hostem, subsistit in loco quodam vnde inuicem se aspicere interiecto colle non possent: ac suos ordinat, & tanquam ad prælium instruit. Hippocrates, qui apud Delium erat, vbi ei nuntiatū est infestos ire Bœotos, mittit ad exercitum, iubens vt aciem præparent: nec multo pòst ipse affuit, relictis ferme trecētis circa Delium equitibus, tum ad loci custodiā, siquis illum tentaret, tum vt occasione obseruata, pugnæ [h]adessent. Bœoti, dispositis qui hos propulsarent, vbi cætera rectè habebant, superato colle apparent, tenentes arma atque instructi, quemadmodum erant pugnaturi, septem millia fere grauis armaturæ, leuis verò, supra decem millia: equites mille, peltati quingenti. Dextrū cornu tenebant Thebani cum sociis, medii erant Haliartii & Coronæi & Copæenses, aliique stagni accolæ: sinistrū tenebant Thespienses, Tanagræique, & Orchomenii. In vtroque autem cornu equites erant ac leuis armatura. Thebanorum singulis [i]scutatis quini & viceni applicati erant: cæteri, vt cuique contigerat. Hunc in modum instructi Bœoti fuere atque ornati. Atheniensium autem acies graui armatura par hostili, tota octonis densa viris, equites in vtroque cornu erant. Leuis armatura [k]ex apparatu instructa, neque tunc aderat, neque in vrbe erat. Nam quæ vnà in expeditionem exierat, multo plures hostibus fuerunt, & inermes multi sequuti, vtpote promiscuo ex hospitibus qui aderant oppidanísque exercitu. qui vt primum domum ire cœperunt, non affuerunt nisi pauci. Quum autem in acie starent iamiam concursuri, Hippocrates dux superueniens Atheniensium exercitum his verbis adhortatus est, BREVIS quidem, Athenienses, exhortatio fit apud præstantes viros, sed tantundem præstat, magis in memoriam redigés quàm iubens. Nemini autem nostrum in mentem veniat, [l]tanquam improbum sit nos hoc tantum periculum velle in aliena terra propulsare. Nam in horum terra certamen erit pro nostra: in qua si vicerimus, nunquam inuadent Peloponnéses,

152

a Ne in mentem quidē cuiquam vestrum venire.

b Neque enim tā circunspectè & cautè agēdum est iis qui ab alio inuaduntur quàm iis qui &c. Id est, Non adeo quæ impendēt pericula circunspicere eorúmque rationē habere debent.

c Vide annot.

d At si nos vincamur, fore vt vnus in vniuersam *regionem* terminus statuatur, de quo minimè disceptandū sit. *Vel, qui nullam disceptationem admittat.* Vbi enim *eam* ingressi fuerint, rebus nostris vi potientur, eóque periculosiores nobis sūt isti quàm alii accolæ.

e Ad Coroneam.

f Obtinere oportere.

g Patriæ generositatis est.

h Superuenirent.

i Vide annot.

k Sic Gr. ad verbum. Vide annot.

l Nos, contrà quàm par sit, aliena in terra in tantum periculū ruere. Vel ὑ παρανόμον, pro eo quod ad nos non attineat.

" istorum equitatu carentes. Vno autem prælio cum istam acquiritis, tum vel magis illam liberatis. Pergite igitur in eos, vti dignum est & patria, (quam vnusquisque vestrum inter Græcas principē habere se gloriatur) & vestris maioribus, qui duce Myronida, istis apud OEnophyta superatis, Bœotiā aliquando tenuerunt. Talibus hortabundus Hippocrates ad medium vsque peruenerat exercitus, necdum maiorem partem adierat quum Bœoti, adhortante eos hîc quoque Pagonda, perpaucis pæana modulati, de colle infesti feruntur: & in eos ediuerso Athenienses, cursúque confligunt, extremis tamen vtrorumque ad manus non venientibus, sed idem tamen patientibus, ob riuos quibus interpellabantur. Cæteri acri certamine vmbonibus se perpellentes consistebant. Et sinistrum quidem Bœotorum cornu ad medium vsque victum est ab Atheniensibus, in alios iam & præcipuè in Thespiēses rectà tendentibus. Nam quum ii qui contrà steterant, cederēt, & in angusto *ab Atheniensibus*[a] circundarentur, interficiebantur: Thespiensium qui se defendendo manus conseruerunt, feriebantur: Atheniensium quoque nonnulli in concludendo hoste perturbati, dū se nō internoscerēt, se mutuò interimebāt. Ab hac igitur parte Bœoti superati sunt, & ad eam quæ pugnabat confugerunt. At in dextro cornu, vbi Thebani stabant, superantur Athenienses: quos illi paulatim repulsos, primùm insequebantur. Contigit autem vt duæ equitum turmæ à Pagonda missæ, quum sinistrum eorum cornu laboraret, circuito furtim tumulo, repente in conspectum se darent, & Atheniensium cornu, quod vincebat, terrefacerent, existimantium superuenire alium exercitum. Ita totius Atheniensium exercitus, quum vtrinque ab iis & à Thebanis persequentibus vrgeretur, fuga facta est, aliis ad Delium & mare, aliis in Oropum, aliis ad Parnethem mōtem, [b]aliis, vt cuiusque spes aliquò tulit, tendentibus. quos Bœoti insequentes trucidabant: & præcipuè equites tum ipsorum tum Locrensium, qui illis iam in fugam versis, auxilio venerant. Cæterùm noctis interuentu facilius fugientiū turba salutem sibi peperit. Postero die, qui apud Oropum & Delium erant, relicto ibi præsidio, (adhuc enim illud tenebant) domum se mari receperunt. Et Bœoti trophæo posito, cadaueribúsque suorum quidem sumptis, hostium verò spoliatis, relictóque præsidio, reuersi sunt in Tanagram, insidiantes Delio, tanquam aggressuri. Quorum caduceatori Atheniensium caduceator ad mortuos petendos iter faciens, obuius fit, ab eóque reuocatur, quòd diceret illum nihil acturum priusquam ipse reuertisset. [c] Idem quum ante Athenienses stetisset, exposuit mandata Bœotorum, haud iustè fecisse eos *dicens*, qui iura Græcorū transgressi essent, quibus cōstitutū sit, eos qui alienā terrā inuaderēt, à tēplis qui illinc sint, abstinere. Athenienses autem Delium muro circundedisse, incolere, & quæcunque ab hominibus in profano *loco* fiunt, ea in illo fano facere: aquam etiam quam nefas ipsis esset tangere, nisi ad abluendas in sacrificium manus, in alios vsus haurire. Ideóque Bœotos, tum dei, tum sua vice inuocātes loci præsides dæmones, atque Apollinem, edicere illis vt è templo excedant, sua secum asportantes. Hæc quum caduceator dixisset, Athenienses, misso ad Bœotos suo caduceatore, negāt se quicquā iniuriæ templo fecisse, aut in posterum sua sponte esse facturos. Neque enim ea se gratia ab initio venisse, sed vt illinc potius eos qui iniuriam sibi inferrent, propulsarent. Esse autem apud Græcos legem, penes quos imperium sit cuiuscūque regionis, seu magnæ seu paruæ, vt penes eosdem sint semper & templa, vbi eisdem ceremoniis fiant sacra [d] quibus consuetum esset, quoad fieri potest. Etenim Bœotos aliósque permultos, quicunque terram aliquam vi cultoribus eiectis ipsi incolunt, templa quæ prius aliena erant, occupantes, pro suis possidere, [e]& eos, si præualerent, & ipsorum terra potirentur, hoc iuris habituros: nunc autem in qua parte sunt, libenter esse, & tanquam ex suo non abscedere. Aquam quoque se [f]in necessitate mouisse: nec per contumeliam apposuisse, sed dum illos vlciscuntur qui in suam terrā irruperunt, ad vtendum compulsos esse. [g]Omnia verò licere bello, & aduersitate aliqua circumuentis veniam esse quandam etiam apud deum. Etenim delictis non volūtariis refugium esse aras: scelúsque eorum vocari qui nulla necessitate sunt mali, non eorum qui [h]propter aduersa aliquid audent. Quinetiam illos impiè multo magis facere [i]qui pro templis mortuos reddi dignum censerent, quàm qui inuiti quæ consentanea sunt templis accipiunt. Planè autem iubebant illis dici, se non recessuros ex agro Bœotio: non enim iam in eorum agro se esse, sed in eo quem armis obtinuissent: veruntamen ex ritu maiorum postulare vt mortuos tollere liceret. Bœoti respondent, si quidē in Bœotia essent, excedentes è terra sua, asportarent

a Circūdati esset Thespienses, qui ex illis cciderunt, manum conferentes, *vel, cominus pugnantes*, contosi fuerūt. Vel, trucidati. Vide annot.

b Aliis aliò, vt cuique spes aliqua salutis erat

c Is quum in conspectum Atheniensiū venisset.

d Quibus more receptum sit, & præterea etiam quibus quisque possit.

e Vide annot.

f Necessitate coactos mouisse: ad quā se non insolētia impulsos fuisse, sed dum, &c.

g Credibile autem esse veniam ab ipso etiā deo iis dari quæ aliquis belli aut periculi necessitate constrictus fecerit. &c. Potest etiā κατειργόμενον ad ipsam rem, nō ad personam referri, sed durius. Vide annot.

h Rebus aduersis ad audendum quidpiam adiguntur.

i Qui pro tēplis mortuos reddere vellent, *vel, qui pro templis mortuos sibi reddi postularēt*, quàm qui nollent templis. *i. templorum redditione*, ea recuperare quæ decceret.

ſua:ſin in illorum,ſe intelligere quid foret faciendum.exiſtimantes Oropiam, vbi contigit illos occumbere, commiſſa in eius confiniis pugna,ditionis Atheniẽſium eſſe,quos cæſos ipſi non tenere poſſent illis inuitis.[a] neque ad eos reddendos ſe obligatos eſſe,ſed illos ex ſua terra abeuntes,cõſentaneum eſſe ea quæ repetunt recipere.Hos Atheniẽſium caduceator quum audiſſet,infecta re abiit. Et Bœoti tum, acceſſitis protinus ex ſinu Meliaco iaculatoribus funditoribúſque, tum duobus millibus grauis armaturæ Corinthiorum , quæ poſt pugnam auxilio venerant, tum præſidiariis Peloponnenſibus, [b]qui ex Niſæa vnà cum Megarenſibus profecti erãt, aduerſus Delium caſtra mouent:aggreſſique munimentum,cum aliis oppugnandi generibus,tum verò machina admota,qua & illud expugnatum fuit,ad hunc modum facta:[c]Antennam ingẽtem quum geminas in partes ſerrauiſſent, omnem excauant,eámque rurſus,veluti tibiam,affabrè compingunt,& in ipſius ſummo lebetem catenis appendunt,adunco ſuper illud ferreo roſtro ad inſufflãdum, quod ab ipſa antenna procedebat,eius ligno magna ex parte ferrato. Hanc machinam longo ſpatio carris aduectam,muro admouent,qua maximè parte vitibus erat ligníſque conſtructus. Vbi admota eſt, grandibus follibus ei capiti antennæ quod ad ipſos ſpectabat,applicitis,flatum cient,qui flatus acriter actus in ahenum,prunas & ſulphur & picem habens,ingentem flammam excitauit,murúmque incendit:ita vt nemine ſuper eum perſtante,ſed omnibus in fugam ſe dantibus munimentum caperetur. Præſidiariorum alii occubuerunt:ducenti capti ſunt, alia multitudo conſcenſis nauibus recepit ſe domum. Recepto autem Delio decimoſeptimo à pugna die,caduceator Athenienſium rei geſtæ prorſus ignarus, non ita pòſt rurſus quum veniſſet cæſorum gratia,eos Bœoti reddiderunt, non amplius eadem reſpondentes.Perierunt autem in pugna, Bœotorum quidem paulo minus quàm quingenti, Athenienſiũ verò,cum Hippocrate imperatore, paulo minus quàm mille, præter leuis armaturæ atque lixarum magnum numerum. Poſt hanc pugnã Demoſthenes vbi nauiganti ſibi ad Siphas traditio non proceſſit, quum haberet in ea claſſe Acarnanum & Agræorum & Atheniẽſium ad quadringentos armatos, egreſſus eſt in agrum Sicyonium:& priuſquã omnes appellerẽt naues,Sicyonii ad ſua tutanda venientes,eos qui egreſſi fuerant fugauerũt,ad nauéſque vſque perſequuti, alios interemerunt,alios viuos ceperunt:ac trophæo erecto,cæſos ſuis petentibus [d]reddiderunt. Per eoſdem dies quibus ad Delium res geſta eſt, Sitalces Odryſarum rex vita exceſſit,victus in prælio à Triballis,quibus intulerat arma. Cui ſucceſſit in regno Odryſarum,ac cæteræ cui hic imperauerat Thraciæ, Seuthes [e]Sparadoci germani Sitalcis *filius*. Eadem hyeme Braſidas cum iis quos in Thracia habebat ſociis, bellum intulit Amphipoli Athenienſium coloniæ, ad Strymonem fluuium. Hunc locum vbi nunc ſita eſt vrbs, primus tentauit[f]incolere Ariſtagoras Mileſius, quum regem Darium fugeret,ſed ab Edonibus eiectus eſt:deinde Atheniẽſes,duobus pòſt & triginta annis eò miſſis decem millibus incolarum, tum ſuorum, tum aliorum quicunque ire vellẽt:quæ à Thracibus apud Drabeſcum ſunt interempta. Rurſus vndetriceſimo anno Athenienſes reuerſi,Agnone Niciæ *filio* coloniam deducente,expulſis Edonibus hanc vrbem condiderunt, quæ prius Nouem viæ vocabatur.Profecti autem fuerant ex Eione, quam ipſi maritimum emporium in oſtiis fluuii habebant,quinque & viginti ſtadiis diſtantẽ ab vrbe quæ nunc eſt:quam Agnon ideo Amphipolin appellauit quòd præterfluente vtrinque Strymone cingeretur:ductóque à flumine ad flumen longo muro, conſpicuam mare verſus & continentem collocauit coloniã.Aduerſus hanc igitur Braſidas ex Arnis agri Chalcidenſis cum exercitu profectus,circa ſolis occaſum peruenit in Aulonem & Bromiſcum, qua ſtagnum Bolbe mari infunditur : cœnatúſque, noctu ire pergit. Erat autem tempeſtas,ſubningebátque:quo libentius iter faciebat, volens latẽre qui intra Amphipolin eſſent,præter proditores.Nam erant ibi tum nõnulli Argiliorum, (qui ſunt Andriorum coloni)illic domicilium habentes, tum alii huius rei participes,partim à Perdicca,partim à Chalcidenſibus perſuaſi, præcipuéque Argilii in proximo habitantes,ſempérque Athenienſibus ſuſpecti,& oppido inſidiãtes. Hi,[g]vbi & tempus affuit,& Braſidas,quum iampridem de tradẽda vrbe [h] compoſuiſſent, cum ſuis qui munia reipublicæ adminiſtrabant, tunc eum in vrbem receperunt, eadémque nocte ab Athenienſibus deficientes, exercitum ad põtem fluminis promouerunt,vnde[i]magis quàm à tranſitu oppidum abeſt. Nondum muris cinctum erat,vti nunc eſt, ſed præſidium quoddam modicum ibi collocatum erat : quod

154

155

a Vide annot.

b Qui ex Niſæa diſceſſerant,tum etiam Megarẽſibus,aduerſi,&c.

c De huius machinæ deſcriptione vide annot.

d Pace ſequeſtra reddiderunt.

e Vel, Ipſius Sitalcis ex fratre Sparadoco nepos.

f Colonis frequentare.Vel,Hunc in locum colonias deducere.

g Vbi data fuit occaſio, & Braſidas aduenit,quum,&c.

h Legit ἐπράξαν, non ἐπράξεν.

i Vide annot.

paruo negotio Brasidas vi submouens, tum proditionis, tum tẽpestatis, tum repentini aduentus beneficio pontem transit: cõtinuóque eorum potitus est quæ Amphipolitanorum passim extra oppidũ habitantium erant.[a] Hoc repentino eius transitu aduersus ciuitatem facto, & eorũ qui extra fuerant multis captis, aliis ad vrbẽ fuga elapsis, Amphipolitani maiorẽ in modum tumultuabantur, præsertim mutuò suspecti. Creditum est (vt dicitur) Brasidam, nisi maluisset suos ad prædã quàm ad vrbem subitò cõuertere, eã fuisse capturũ: [b] nũc sistẽs exercitũ, ad ea quæ extra vrbem sunt diripienda discurrit. destitit tamen quũ per eos qui intus erant, nihil eis succederet. Cæterũ aduersarii proditoribus multitudinẽ præpollẽtes, ne statim portæ aperirẽtur, mittũt cum Eucleo duce, qui aderat eis ad præsidiũ loci [c] pro Atheniensibus, ad alterum ducẽ [d] Thraciæ *præsidem*, Thucydidẽ Olori *filium* qui hæc cõscripsit, agentem circa Thason Pariorum coloniã, (quæ est insula distans ab Amphipoli fere dimidiati diei nauigatione) iubentes vt sibi veniret auxilio. Quod simulac ille audiuit, cum septem nauibus, quæ fortè aderãt, proficiscitur: [e] volens ille quidẽ præcipuè antequam Amphipolis dederetur occurrere: sinminus, Eiona occupare. Interea Brasidas metuens tum è Thaso auxilia nauium, tum quòd audiebat [f] Thucydidẽ in omni circa Thracia officinis aurariis præesse, & per se admodũ posse apud primores in continente, annixus est vrbẽ si posset ante capere, ne si ille veniret, plebs Amphipolitana, (sperãs eũ & classe & sociorũ auxiliis ex Thracia coactis vrbẽ defẽsurũ, iam sese dedere recusaret. Atque ita æquabilem conuentionẽ iniit, hoc edicto per præconem denuntiato, Amphipolitanorum atque Atheniensiũ qui intra vrbẽ essent, quisquis vellet, pari similique iure vtentem manere apud sua bona: qui nollet, eum abire, exportatis suis facultatibus, quinque intra dies. Hoc audito plerique alterius voluntatis effecti sunt, præsertim quum per paucos Athenienses respublica administraretur, cæteri, vulgus promiscuum, & eorum magna ex parte propinqui essent [g] qui foris fuerant capti, ac præ metu æquum esse edictum existimabant: Athenienses quidem, quòd libenter exirent, [h] non idẽ sibi impendere periculũ quod aliis rati, quódque non celerem succursum expectarent: cætera verò multitudo, quòd neque æquabili ciuitatis iure priuarentur, & præter opinionem periculo liberarentur. Itaque iis qui cum Brasida composuerãt, in aperto iam edictum iustũ asserentibus, quòd cernerent vulgus quoque mutasse sentẽtiam, nec amplius exaudire eum qui aderat Atheniensiũ ducem, accepta cõditio est, initáque cõuentio. atque hunc in modum vrbs tradita. Eodẽ die circa vesperũ Thucydides cum nauibus ad Eiona appulsus est, [i] Amphipolin tenente iam Brasida: & nocte Eionem accedit, statim sub aurora (nisi naues celeriter auxilio venissent) occupandam. [k] Secũdum hæc, Thucydides quidem res apud Eionem ordinabat, vt & statim, si Brasidas inuaderet, [l] & mox eos qui de superioribus transire ex fœdere vellent, tutò possent excipere. Ille autem repentè multis cum nauigiis secundo flumine ad Eionem vectus, si fortè promontorio quod à muris excurrit occupato, fluminis ostiis potiretur: quinetiam à terra Eionem quum tentasset, vtrinque pariter est repulsus: ob ídque ad res Amphipolitanas ordinandas se contulit: & ad eum defecit Myrcinus ciuitas Edonensis, Pittaco Edonorum rege à liberis Goaxis & vxore Braure interfecto: nec multo post Gapselus & OEsyma, quæ sunt Thasiorum coloniæ, Perdicca hæc transigente, qui statim post captam vrbem affuerat. Amissa Athenienses Amphipoli ingenti metu tenebantur, præsertim quòd hæc ciuitas eis perutilis erat, tum prouentu materiæ quæ ad ædificandas naues exportabatur, pecuniáque: tum quòd aduersus socios suos ad Strymonem vsque, deducentibus Thessalis, transitus Lacedæmoniis erat. Quibus nisi pontem tenentibus, propter ingens sanè fluminis in superioribus stagnum, haudquaquam liceret accedere, triremibus etiam Atheniensibus ad Eionem excubantibus. Tunc autem Athenienses [m] hæc facilia factu existimabant, & ne deficerent socii verebantur. Nam Brasidas cum in cæteris [n] modestum se præbebat, tum verò vbique prædicabat se ad liberandam Græciam esse missum. Quod audientes quæ Atheniensibus parebant ciuitates, & Amphipolin ab eo captam, & qualem se quámque mitem exhiberet, vehementissimè ad res nouandas incitabantur: atque ad eum clam missis caduceatoribus, accedere iubebant, pro se quisque ad illũ primi deficere volentes. quippe rati non timẽdum sibi, [o] tandiu destitutis Atheniensium subsidio, quantũ postea constitit: plus affectione cæca iudicãtes quã certa prouidẽtia: assueti homines quod maximè affectãt, id spei inconsideratæ permittere: quod non affectant, id principi rationi cõmittere.

a Quum autem eius trãsitus inopinatus iis qui in ciuitate erãt accidisset. Vel, Eius traiectio.

b At nunc, vbi castra posuit, ad ea quæ extra erant excursiones facere cœpit, ac tandẽ destitit quum per eos qui, &c. Vel, Incœpto destitit.

c Ab Atheniensibus *missus*.

d Videtur legisse τῶν ἐπὶ Θρᾴκης. Vide annot.

e Volens potissimum quidem Amphipolin, antequam deditio vlla fieret: sin minus, Eionem occupare.

f Thucydidem in circumiacente Thracia, *uel, in Thraciæ locis circũiacentibus*, officinas aurarias possidere, atque hinc opibus inter primos esse eorũ qui continentem habitarent, annixus est, &c. Vide annot.

g Atque ii qui foris capti fuerant, multos intus propinquos haberent.

h Non parem esse suã conditionẽ rati, quod ad pericula. Id est, Maiora sibi quàm aliis pericula imminere rati. Vide annot.

i Et Amphipolin quidẽ Brasidas modò occupauerat, Eionem verò quin occuparet, per vnã duntaxat noctem stetit. *Vel, Ad occupandam verò Eionem una tantùm nox illi defuit.* Nisi enim naues auxilio quãprimum venissent, statim sub aurora potitus illa fuisset.

k Post hæc.

l Et in posterũ quoque tuta esset, receptis iis qui iuxta fœdus, è superioribus abscedere voluerãt. Vide annot.

m Vide annot.

n Moderatum. Vel, Eiusmodi qui æquum & bonũ coleret. Vel, Mitem. quia sequitur πρᾳότητα.

o De toto hoc loco (cuius longè alius sensus est) consule annot.

Augebatur præterea eis fiducia neminem aduersus ipsos auxilio venturum, quòd recentem in Bœotia Athenienses calamitatem accepissent: Brasida quoque verbis alliciente, nec vera referente, non esse ausos congredi Athenienses apud Nisæam secum suum exercitum solum habente.[a] Ideo ante omnia voluptatem impræsentiarum capiebant: & quia tunc primùm Lacedæmonii constituerant ea loca tentare, ipsi nauare illis operam omni ratione parati erant. Quæ sentientes Athenienses præsidia,[b] vt in tempore & breui & hyberno, in vrbes dimiserunt. At Brasidas è Lacedæmone mitti sibi exercitum quum iussisset, ipse apud Strymonem ad compingendas naues se accingebat. Verùm hæc ei à Lacedæmoniis suppeditata non sunt, partim inuidia primorum, partim quòd malebant suos ex insula recuperare, atque bellum finire. Eadem hyeme Megarenses [c] maiorem murum, quem de ipsis tenuerant Athenienses, *recuperatum* euertunt ad solum. Et Brasidas post captam Amphipolin, sociorum exercitum quem habebat, duxit aduersus locũ nomine Actam, qui à Fossa regia introrsum prominet, cuiúsque Athos mons excelsus ad AEgæum pelagus terminatur. Vbi continentur vrbes, Sane Andriorum colonia, ad ipsam Fossam, mare versus quod Eubœam spectat, & Thyssus, & Cleonæ, & Acrothous, & Olophyxus, & Dion, quæ à promiscuis [d] gentibus habitantur barbaris bilinguibus: & aliquantulum [e] à Chalcidensibus, sed præcipuè Pelasgicis Tyrrhenis, qui Lemnum aliquando Athenásque incoluerunt, & Bisaltico, & Crestonico, & Edonibus,[f] viculatim habitantibus. Harum pleræque ad Brasidam desciuere. Verùm Sane & Dion, quia obstiterunt, earum regionem Brasidas, statiua illic habens, populatus est. Et quum imperata non facerent, continuò castra mouit aduersus Toronam Chalcidicam, quam Athenienses tenebant, solicitatus à paucis quibusdam vrbem tradere paratis. Et profectus nocte, iam circa diluculum cum exercitu consedit ad templum Castoris & Pollucis, quod ab vrbe tribus fere stadiis distat, ignaris Atheniensibus qui ibi præsidio erant, cæterísque oppidanis, præter eos qui cum illo transegerant, ac venturum nouerant: quorum aliquot qui eum clam adierant, aduentum ipsius obseruabant. Qui vbi illum adesse senserunt, admiserunt ad se septem viros, nihil habentes armorum nisi [g] gladios. Tot enim duntaxat ex viginti, quibus negocium datum erat, ingredi non timuere, duce Lysistrato Olynthio. Ii per murum ad mare vergentem introgressi, ac furtim conscensa altissima arce vrbis ad collem positæ, præsidium quod illic erat obtruncant, & portulam quæ Canastræum versus erat perrumpunt. Brasidas autem aliquantulum progressus cum cætero exercitu, quiescebat, præmissis centum peltatis; qui, quum portæ aliquæ aperirentur, & signum quod conuenerat attolleretur, primi irrumperent. Et ii quidem, [h] aduentante tempore, mirabundi ad vrbem paulatim appropinquabant: intus autem Toronæi illi [i] qui cum iis qui introierant, præparabant vt & vrbem occuparent, & portæ apud forum diffracto vecte ipsis aperirentur, iidem primùm circunductos quosdam per portulam introducunt, vt eos qui in vrbe essent nihil scientes, & à tergo & ab vtroque latere repentè terrerent. Deinde ignem (quod signum condictum erat) [k] proferunt, & per portas fori peltatos iam cæteros accipiunt. Et Brasidas conspecto quod conuenerat signo, excitatis suis, cursu contendit, identidem vociferantibus ad incutiendum iis qui intus erant metum. Quorum alii protinus [l] in portas inciderunt, alii in trabes quadrangulares, quæ ad tollenda saxa muri collapsi, qui reficiebatur, [m] ante illum positæ erant. Brasidas igitur cum multitudine confestim sursum versus ad vrbis superiora conuertitur, volens eam à summo ac prorsus occupare. [n] cætera item passim discurrit. In hac ciuitatis expugnatione plerique totius rei ignari satagebant: qui verò participes fuerant, & quibus res placebat, subitò introeuntibus se associant. Athenienses autem (erant enim armati circiter quinquaginta in foro dormientes) vbi senserunt, aliquot eorum inter manus illorum [o] obtruncati sunt, reliqui fuga elapsi, pars itinere pedestri, pars ad duas naues, quæ custodias agebant, euaserunt in Lecythum, præsidium quod ipsi tenebant, occupata [p] arce vrbis maritimæ in angustiis Isthmi positæ: ad quos etiam confugerunt Toronæorum quicunque erant studiosi illorum. Luce orta, & vrbe prorsus capta, Brasidas iis Toronæis quicunque ad Athenienses profugerant, per caduceatorem edicit, quisquis exire velit, cum tutò ad sua reuersum, muniis ciuitatis functurum. Athenienses verò iubet abire Lecytho, vt quæ sit Chalcidensium, [q] data in hoc fide eos & ipsorum facultates incolumes fore. Illi negant quidem se locum relicturos, [r] spondери tamen sibi

157

166

a Potissimũ verò ob id quod voluptatem præsentem afferebat, *id est, ob mutationem illam quæ gratissima futura erat in præsentia*, & quòd primùm Lacedæmoniorum ardens desideriũ erãt experturi, quoduis periculũ adire parati erant. Vel, Atheniẽsium desiderium, quo tunc primùm incensi fuerant.

b Gr. ὡς ἐξ ὀλίγου καὶ ἐν χειμῶνι. Id est, Qualia per temporis breuitatẽ & hyemem licebat.

c Lõgos muros, quos ipsis ereptos tenuerãt Ath.

d Gentibus habitãtur barbarorũ bilinguiũ. Id est (vt alibi à Gr. schol. exponitur) barbarũ pariter & Græcũ sermonem callẽtium.

e A Chalcidica *gente*, sed præcipuè à Pelasgica, Tyrrhenorũ qui Lemn. al. Ath. incol. & à Bisaltica, & Crestonica, & Edonibus.

f Vertit Viculatim, (q.d. per vieulos) non Vicatim. quia scriptũ est κατὰ μικρὰ πολίσματα, id est, Per vicos paruos. Non simpliciter, κατὰ πολίσματα. Id est Per vicos, Vicatim.

g Pugiones.

h Quum mora fieret.

i Qui, vnà cum ingressis, rem adornabant, quum & portulã diffidissent, & portas quæ in foro erãt diffracto vecte aperuissent, primùm quidem per portulam circunductos quosdam introduxerunt.

k Attollunt.

l Per portas irrupẽrũt, alii per trabes, &c.

m Illi appositæ. Nam sequendo illam interpr. legendum esset τῷ τείχει προκείμεναι.

n Reliqua autem turba per omnes *vrbis* partes nullo discrimine vagabatur. At Toronẽsium, dum ciuitas caperetur, maior quidẽ pars rei ignara, tumultuabatur: *vel, cõsternabatur*. at proditionis autores, & qui hæc probabãt, subitò intr. &c.

o Occisi.

p Vel, Editiore parte vrbis ad mare, angusto Isthmo intercepta.

q Accepta fide, & sua asportantes. r Fidem tamẽ sibi dari postulant ad vnius diei spatium.

postulant diei spatium ad mortuos tollendos. Hic fide publica dies duos indulsit, quibus & ipse vicina ædificia firmauit, & Athenienses sua. Insuper concilio Toronæorum coacto, talia quidem loquutus est qualia apud illos qui erant in Acantho, Non esse æquum existimari, qui secum de tradenda vrbe transegissent, cæteris deteriores aut proditores esse: quippe qui neque pecunia persuasi hoc egissent, neque seruitutis sed libertatis & publici commodi gratia: aut eos qui huius facti participes non extitissent, [a]rebus suis frui non debere. Se enim venisse non ad ciuitatem perdendam, aliquémve priuatum: & idcirco edictum fecisse iis qui ad Athenienses fugissent, quòd nihilo deteriores censeret ob amicitiam quæ illis fuisset cum Atheniensibus: [b]neque Lacedæmoniorum amicitiam eis, quum experti fuerint, visum iri minorem: sed eo propésiores ad ipsorum beneuolentiam fore quanto ii futuri forent iustiores: nunc quòd inexperti essent, fuisse deterritos. Eos se hortari omnes ad se præparandum tanquam fideles futuros socios, eosdem posthac, si iam peccauerint, sontes fore. nam antehac [c]iniustos nō fuisse, sed illos potius quibus fortioribus paruissent: & siquid aduersati fuissent, veniam dandam esse. [d]Hæc dicendo illos hortabatur. Vbi tempus sponsionis exiit, Lecythum aggreditur. Atheniēses è muris parum validis, & ædificiis pinnas habentibus, sese defensabant, vnúmque diem vim arcuerunt. Postero autem quum machinam hostis admoturus esset, ex qua ignem in lignea propugnacula iacularetur, turrim ligneam super ædificiū opponunt ad eam partem ad quam iam tendebat exercitus, quæque maximè exceptura machinam putabatur, & præcipuè expugnabilis erat. Huc multas amphoras aquæ, atque vrnalia & saxa comportant: multique mortales conscendunt. Quo onere maiore quā vt ferre posset, ædificium repente discissum est: editóque ingenti fragore, eos Athenienses qui cominus spectabant, maiore dolore affecit quàm metu: at ii qui eminus, & præsertim remotissimi quique, existimantes captū iam illa parte oppidum, fugam ad mare & ad naues capessunt. Quos Brasidas vt vidit deseruisse propugnacula, & quod acciderat aspexit, [e]aggressus cum exercitu, oppidum capit, & quoscūque ibi nanciscitur, interficit. Ita Athenienses, relicto loco, nauibus ac nauigiis in Pallenen se receperunt. Denuntiauerat autem voce præconis, quum oppugnaturus Lecythum esset Brasidas, daturum se triginta minas argēti ei qui primus murum conscendisset. Verùm ratus non humanitus sed aliter expugnationem extitisse, eam pecuniam Palladi (est enim illic eius deæ templum) donauit: & vbi Lecythum euertit, reparauítque, omne id solum *illi* dedicauit. Ac reliquū hyemis cōsumpsit, tum ea loca quæ habebat stabiliendo, tum aliis insidiādo. Qua hyeme exacta, octauus belli annus excessit. Ineunte autem statim vere sequentis æstatis, Lacedæmonii atque Athenienses annuas inducias fecere, quòd censerent Atheniēses quidem, Brasidam nihil amplius [f]de ipsis ad defectionem tracturum, priusquam [g]per quietem reficerentur, simúlque vt si eis bene cederet, vlterior conuentio fieret: Lacedæmonii verò, hæc ipsa (prout erat) Athenienses extimescere, & laxamento malorum ac laborum, futuros sua sponte auidiores ad agendum de reconciliatione, redditísque captiuis, ad paciscendum in longius tempus. Nanque suos recuperare, plurimi faciebant, [h]& eo magis quo Brasidas magis proficiebat, rémque augebat, habentes in animo alios confirmare, alios qui ex æquo resisterent, tentare ac vincere.

" Igitur ab iis & eorum sociis induciæ pactæ sunt, in hæc verba, QVOD ad tem-
" plum atque oraculum Apollinis Pythii attinet, placet nobis vt qui velint, nullo do-
" lo nullóque metu consulant, ad patrium quisque ritum. Lacedæmonii probauerūt
" hæc, eorúmque qui aderant socii, atque dixerunt se Bœotis hoc atque Phocēsibus
" quoad possent, misso caduceatore persuasuros. Quod ad pecuniam dei attinet, cu-
" ræ fore vt [i]sontes deprehendamus, & in eos iure & ex maiorum legibus animad-
" uertamus nos vósque, & quibuscunque aliis libuerit, patria instituta seruātibus. De
" his igitur placuit Lacedæmoniis & eorum sociis (si modò fœdera fiant cum Athe-
" niensibus) vtrosque in sua terra manere, cōtentos iis quæ habemus: Lacedæmonios
" quidē in Coryphasio intra Buphradē & Tomeū manētes, Athenienses autē in Cy-
" theris: ac neque nos cū ipsis, neque ipsos nobiscū societate misceri. Eos autem qui in
" Nisæa essent, & in Minoa, non trāsire iter quod est à Pylis [k]præter Nisum ad Neptu-
" ni delubrū: ab ipso autē delubro statim ad pontē Minoam versus. Megarenses quo-
" que ac socios non transcedere viam hanc, & insulā habentes quā Athenienses cepe-
" runt: neutrósque cū alteris vltro citróque cōmerciū habere. Itē illis vti licere quæcun-
" que nūc in Trœzene habent, & de quibuscūque cū Atheniensibus cōuenerit: necnō

a Non eodem iure fu turos esse.

b Neque se existimare fore vt sui Lacedæmonii, vbi eos experti fuissent, minus chari ipsis essent, sed multo etiam magis, quanto videlicet magis æquos se præbēt quàm illi: at nūc quòd inexperti, &c.

c Nulla se affectos esse iniuria, sed illos potius ab aliis potentioribus: & siquid aduersati, &c.

d Quum hæc dixisset, bonóque animo eos esse iussisset, vbi tempus fidei datæ præteriit.

e Irruens, Vel, Irrumpens.

f Earum rerū quæ ipsorum essent.

g Per otium se ad bellum comparassent.

h Pluris faciebant, dū adhuc Brasidas prosperè res gereret. ac certè futurum erat, vbi ille vlterius progressus esset, ac res ad ancipitem fortunam adduxisset, vt illos quidem amitterent, cum illis autē æquis viribus dimicantes, etiam in discrimen de victoria venirent. Vel, in dubium. Vide annot.

i Sontes cōperiamus, patriis ritibus, *vel, institutis*, vtentes vtrique, & ex aliis quicunque voluerint, patriis *itidem* ritibus vtentes omnes. Vel, Patrios ritus seruantes. Vel, Patria iura & leges.

k Vide annot.

l Refert τῶν προιζῶν ad sequēs partic. χωμένης, quū potius pertineat ad præcedēs ἐχόντας.

vti mari,quocũque placuerit vel ad sua ipsorũ,vel ad sociorũ ire. Item Lacedæmoniis licere & sociis nauigare naui non longa,sed alio nauigio quod remis agatur:fitque pondo vecturæ[a] duûm millium talentorum.Item caduceatori atque legatis,comitibúsque quotcunque sibi placuerit,dissoluendi belli gratia & controuersiarum,in Peloponnesum Athenásve euntibus, ac redeuntibus, terra maríque fœdera esse. Transfugas interea non recipi,liberum seruúmve,neque à vobis,neque à nobis.Itẽ vos[b] causam dicere nobis deferentibus,& nos vobis,secundum instituta maiorum, [c]in litigando litem solui iudicio citra bellum. Lacedæmoniis hæc ac sociis placita sunt.Quòd si quid aut honestius his aut iustius esse vobis videtur,euntes in Lacedæmona docete.nihil enim quod,modò iustum, dixeritis, abnuent vel Lacedæmonii, vel socii. Et ii qui ibunt, id spatii arbitriíque in eundo habituri, quatenus vos nobis iubebitis.Fœdera hæc ad annum erunt.[e] Placuerunt populo.Acamantis magistratum prytaneum gerebat, Phænippus scriba erat, Niciades præerat. Laches [e]recitauit, Quod faustum Atheniensibus sit, inducias fieri, prout concesserunt Lacedæmonii eorúmque socii : & spoponderunt in populo inducias esse annuas, quæ hodierno die incipiant,quartodecimo [g]Elaphebolionis *id est Decembris* mensis.Hoc interim tempore vtrorumque legatos atque caduceatores inuicem adeuntes, tractare qua ratione bellum dissoluatur. Concionem autem aduocantibus imperatoribus ac prætoribus, primùm de pace consultare Athenienses, quonam modo [h]adeat legatio de bello dissoluendo : & perquam subitò legatos qui aderunt spondere apud populum, se [i] placitis staturos ad annum vertentem. Hæc conuenta ac placita sunt inter Lacedæmonios Atheniensésque & vtrorumque socios, Gerastii apud Lacedæmonios mensis die duodecimo. Conuentorum authores extiterunt ex Lacedæmoniis, Taurus Echetimidæ, Athenæus Periclidæ, Philocharidas Eryxidaidæ : ex Corinthiis AEneas Ocytæ, Euphamidas Aristonymi : ex Sicyoniis, Damotimus Naucratis, Onasimus Megaclis : ex Megarensibus, Nicasus Cecali, Menecrates Amphidori : ex Epidauriis, Amphias Eupæidæ: ex Atheniensibus,imperatores,Nicostratus Diotrephis,Nicias Nicerati,Autocles Tolmæi *filius*.Atque hæ quidem induciæ pactæ sunt,& [k]per eas assiduè in colloquium de rerum maiorum fœderibus ventitabatur.Verùm per hos dies [l] dum hæc fiunt, Sciona apud Pellenam ciuitas ab Atheniensibus ad Brasidam deficit. Aiunt autem Scionæi se Pellenenses quidem esse,ex Peloponneso *oriundos*: sed maiores suos quum à Troia nauigarẽt, tempestate qua Achiui vsi sunt, in eum locum appulsos, ibi consedisse.Quos,quum defecissent, noctu Brasidas adiit,præeuntem officii gratia triremem sequens ipse eminus actuario nauigio, vt si in quod nauigiũ suo maius incidisset, triremis opem ei ferret:si verò in aliam æquè magnam triremem, non existimabat illam in minus nauigium directuram, sed in nauem, & se interea [m]saluum fore.Quum transfretasset,coacto Scionæorũ concilio,in eam sententiam loquutus est in quam apud Acanthũ ac Toronam:& hoc amplius, esse istos præcipua laude dignos, qui, quum Pellene in Isthmo sita ab Atheniensibus occupetur Potidæam tenentibus, qúmque nihil sint aliud quàm insulani, tamen ad libertatem vltro transierint, non expectantes ignauiter vt sibi necessitas exprimeretur [n] *agnoscendi* domestici boni : [o] & esse id signum, eos aliquid aliud rerum maximarum præstanti animo subituros. Quod si ex sententia contingeret, haud dubiè fidelissimos Lacedæmoniis amicos existimatum iri, atque aliis in rebus honoratum. Quibus verbis erecto animo Scionæi & omnes pariter auditores effecti,etiam illi quibus antea res acta displicuerat, constituerunt strenuè bellum inferre. Et Brasidam cum in cæteris honestè acceperunt, tum verò & publicè aureá corona redimierunt, tanquam Græciæ liberatorem : & priuatim tæniis coronauerunt,ac veluti athletam [p] frequentarunt. Ille confestim, relicto eis aliquanto præsidio, retro abiit. Nec multo pòst cum maiore exercitu transfretauit eodem, volens Mendam atque Potidæam tentare, ac prius occupare quàm(quod suspicabatur) Athenienses [q] tãquam insulæ succurrerent.Et quum nonnihil de proditione transegisset cum his ciuitatibus,& iam rem esset aggressurus, interim ad eũ veniunt cũ triremi qui inducias renũtiarẽt:& ex Atheniẽsibus Aristonymus,ex Lacedæmoniis Athenæus.Ita exercitus rursus Toronã reuersus est, & legati renũtiant Brasidæ conuenta. Quæ quidem vniuersi in Thracia socii Lacedæmoniorum approbauerunt.Aristonymus autem cætera annuere, Scionæos tamẽ negare in fœderibus fore,quos ex dierũ supputatione sciebat post initas inducias defecisse. Brasidas contrà

160

a Quingentorum tal. πεντακοσίων. Sed videtur aliter legisse.

b Vide annot.

c Controuersias iure dirimentes.

d Qui autem ibunt, iis authoritas detur *ad ineundum nobiscum fœdus*, sicut & vos nos iubetis.

e Dixit. Vel, Pronuntiauit.

f Vel, *Ita* placuit populo. Aut, Visum est.

g Sunt qui Februariũ esse putent.

h Vide annot.

i Fœderibus. Vel, Cõuentis.

k Intra earum spatiũ.

l Dũ se mutuò adeũt.

m Saluti suæ consulturum.

n Vel, Quærendi.

o Et hoc argumento esse,eos ad subeũdum aliud quodpiam maximum discrimen paratos fore, si res ex voto succederet. Ac re vera se fidelissimos Lacedæmoniorum amicos illos existimaturum esse,atque al.in reb. honoraturum.

p Vide annot.

q Vide annot.

multis verbis[a] affirmare antea defecisse, nec se vrbem velle tradere. Quæ vbi Aristonymus Athenas retulit, protinus Athenienses in expedito fuerunt Scionæ bellũ inferendi. Sed Lacedæmonii, missa legatione, [b] dicere eos fœdera præuaricari, & se pro ciuitate intercessuros, fidem Brasidæ habentes, paratósque se iudicio disceptare. Illi nolle iudicio periclitari, sed primo quoque tempore cũ exercitu proficisci: [c] irati, si qui in insulis iam sunt qui ab ipsis desciscendum censeant, inutili sibi Lacedæmoniorum terrestri potentia confisi. ([d] Constabat tamen re vera defectionem fuisse, qua ius suum tutabantur Atheniẽses. quippe duobus diebus posterius à Scionæis descitum est) Itaque facto in sentẽtiam Cleonis decreto de Scionæis [e] capiendis interimendisque, cætera omittentes, ad hoc sese præparabant. Atque interea ab eis Menda defecit, ciuitas in Pellena, Erythræorum colonia: quam & ipsam Brasidas recepit, non existimans se iniustè agere, quia per inducias [f] apertè defecissent. Nam erant quæ inuicem Atheniensibus crimini daret, vt fœderum ruptoribus. Quo magis Mendenses fuere audaces, tum cognita Brasidæ propensa sententia, tum sumpta ex Scionæis coniectura, quos non prodidisset: tum quòd eis pauci quum adessent conscii, [g] & ii tunc cunctarentur, non tamen omisissent, sed quum sibiipsis timerent ne patefierent, tamen eos qui multi erant, præter opinionem superauissent. Hæc quum protinus Athenienses acceperunt, multo magis irritati, se aduersus vtranque ciuitatem instruebant: quorum classis aduentum expectans Brasidas, liberos vxorésque Scionæorum ac Mendensium subduxit in Chalcidicam Olynthum, cum præsidio quingentorum Peloponnensium, totidémque peltatorum Chalcidensium, præfecto omnium Polydamida. Et isti quidem, tanquam propediem venturis Atheniensibus, [h] rectè sanè inter se communiter res administrabant. Brasidas autem interea pariter ac Perdiccas rursus aduersus Arrhibæum tendunt in Lyncum: hic, quas habebat copias ducens Macedonum & incolarũ Græcorum: ille, præter suas Peloponnensium reliquias, Chalcidenses, Acanthios, & ex aliis populis, pro cuiusque [i] magnitudine. In summa, Græcorum armatorum fere tria millia, equites omnes qui sequebantur Macedonum cum Chalcidensibus, circiter mille: alia barbarorum manus permulta. Ingressi *regionem* Arrhibæi, quum Lyncestas ex aduerso castrametatos inuenissent, & ipsi castra ponunt. Quúmque pedites collem *eregione situm* vtrinque haberent, & campum qui interiacebat equites percursarent, pugna inter eos primùm equestris commissa est: deinde Brasidas & Perdiccas, quum Lyncestæ pedites cum equitibus è colle priores processissent, parati ad prælium, ediuerso productis & ipsi copiis conflixerunt. Lyncestæ in fugam versi sunt, multi interempti, cæteri fugiendo altiora adepti, quieuerunt. Posthæc trophæo erecto, biduum triduúmque substiterunt, opperientes Illyrios, qui à Perdicca mercede conducti venturi erant. Verùm Perdiccas non subsidere amplius volebat, sed aduersus Arrhibæi oppida progredi. Brasidas autem, respiciens ad Mendam, nequid pateretur si prius appellerent Athenienses, & quòd Illyrii non aderant, non ad progrediendum, sed ad regrediendum potius animatus erat. Et dum ii inter se altercarentur, nuntiatum est Illyrios, Perdicca prodito, cum Arrhibæo esse. Ex quo vtrique videbatur, ob illorum metum hominum bellicosorum, esse abeundum. Quúmque propter contentionem nihil esset constitutum [k] quonam tendere oporteret, interueniente nocte, Macedones, barbarorúmque multitudo, subito timore perculsi, (id quod in magnis exercitibus fieri consueuit, incertis causis) quòd putarent plures aduentare quàm veniebant, [l] tantúmque nondum adesse, in repẽtinam fugam se dantes, domum reuerterunt. Et Perdiccam à principio ignarum rei, vt resciuit, coegerũt, antequam [m] Brasidam inspiceret (procul enim sanè alter ab altero castra habebãt) illinc discedere. Brasidas primo diluculo, postquã accepit & abisse Macedones, & Illyrios atque Arrhibæum inuasuros, quadrato ipse agmine, leui armatura in medium accepta, [n] cõstituerat abscedere: dispositísque ad excurrendum, siqua inuaderetur, iunioribus, cum delecta ipse trecentorum manu in animo habebat vt postremus discederet, resistendo primis quibusque hostium sese offerentibus: & priusquam illi aduentarẽt, [o] vt in breui, milites suos adhortatus est,

» NISI ego suspicarer, viri Peloponenses, terrore vos esse perculsos, quòd derelictus sim, quódque barbari & ii permulti in nos tendant, non ita vos hortarer pariter ac docerem. Nunc quod ad desertionem nostrorũ, & ad hostiũ multitudinẽ attinet, vobis quæ maxima sunt breui admonitione & hortatione persuadere conabor. Cõuenit enim vobis in bellicis rebus stre-

161

a Contradicebat, ne vrbem dimittebat.
b Dicebant eos fœdera violaturos esse *si bellum inferrent*, Scionámque sibi vendicabant, fidem Br.
c Ira accensi quòd qui in insulis essent, iam & ipsi deficiendum sibi ab illis putarent.
d Ac certè magis verum erat quod de defectione dicebatur, quàm Athenienses cẽserẽt. Nã duobus post *initum fœdus* diebus Scionæi defecerant.
e Expugnandis.
f Apertè se dedidissent. Id est, sine proditione.
g Vide aliam interpretationem huius loci in annot.
h Res suas communiter adornabant.
i Facultate. Vel, potentia.
k Quando inde mouendum esset.
l Ac iamiam adfore.
m Brasidam viseret. Schol. Gr. exponit, Cũ Brasida colloqueretur. Posset & exponi, Brasida insalutato.
n Discessum & ipse parabat.
o Prout properãs poterat. Vel, Vt properatio dabat.

nuos esse, non propter præsentiam sociorum semper, sed virtutis propriæ causa: neque aliorũ multitudine terreri. Quippe qui non ex eiusmodi rebuspublicis[a] ortum ducitis in quibus [b] præsunt paucis multi, sed potius pluribus pauciores, nullo alio adepti potentiam quàm vincendo in præliis. Barbaros autem (quos nunc inexperti formidatis) scire debetis & ex illis[c] contra quos pro Macedonibus pugnauistis, & ex iis quæ ego partim coniectura, partim fama intelligo, [d] non asperos fore. quæcũque enim reuera sunt imbecillia, sed putantur valida, quũ de ipsis documentum veritatis accesserit, audaciores aduersarios reddũt: quibus autem [e] aliquod vtique bonum adest, si quis id non præuiderit, hic in eos ferocior fertur. [f] Isti verò quòd tardi sunt in veniendo, terrori sunt hominibus imperitis: vtpote aspectu multitudinis horrendi, & vociferationis magnitudine terribiles. & inanis [g] illa elatorum armorum crepitatio speciem minarum habet: sed iidem in conserendis manibus aduersus eos qui [h] ista sustinent, non tales existunt. Neque enim pudet eos, *quemadmodum nos Lacedæmonios*, quum ordinem nullum habeant, locum deserere [i] dum superantur: quorum fuga eandem quàm aggressio honesti gloriã habet, ac pro irreprehensibili re ac forti existimatur. Et quum pugna rerũ domina sit, præcipuéque si cui præbeat cum decore causam cõseruãdæ salutis, tutius ducunt citra suũ periculũ terrefacere nos quàm nobiscũ venire ad man⁹: id quod eos prius quàm illud facere oporteret. A quibus quicquid asperitatis impendeat, cernitis re quidẽ modicũ, aspectu autẽ & auditu ferox. Eos, quum infesti veniẽt, vos sustinentes, & quũ tempus erit, cũ decore & ordine rursus vos subducentes, in tutũ propere abibitis, cognituri in reliquũ tempus, huiusmodi turbas, iis qui primũ impetum exceperint, ostẽtare robur, minabundas eminus ac [k] cunctabundas: contrà, si eis cedatur, in terga ruentes strenuitatem in tuto demonstrare. Talibus suos hortatus Brasidas, copias [l] subducebat. Quo viso, barbari multa vociferatione ac tumultu ingruebant, eũ fugere opinãtes, præuentúmque se interfecturos. Sed quum excursores quacunque illi impressionem faciebant obsisterẽt, & ipse cum delecta manu inuadentes sustineret, præter opinionẽ aduersus primum impetum restiterunt, [m] & deinceps excipiendo eos propulsarũt, sese, quum ab illis cessaretur, subtrahẽtes. At quum in spatiosum ventum est locũ, à Græcis qui cum Brasida erant, iam procul aberant barbari, quæ pars relicta erat, vt hos insequuta cũ ipsis cõsereret manus. Nam cæteri cursu contenderãt in fugientes Macedones, quorum vt in quenque incidebant, trucidabãt. Iidem angusto in regionẽ Arrhibæi inter duos colles ingressu occupato, scientes nõ aliã esse Brasidæ ad redeundũ viã, iã aduentantẽ illũ ad ambiguũ viæ circunsistunt, tanquã [n] capturi. At iste, re cognita, præcipit iis qui secũ erant trecentis, vt in eũ quẽ magis suspicabatur captũ iri collem tendẽtes, quàm possent pro se quisque celerrimo cursu, sine ordine, conarentur extrudere barbaros iã contrà venientes, priusquã maiori illorum accedẽte multitudine, ibi cõcluderetur. Ita Brasidiani eos qui in colle erãt aggressi impetu, superãt, & reliquus exercit⁹ eodẽ facilius cõcessit. Nã barbari [o] facta illinc suorũ fuga deterriti, & quòd hos ad fines esse iámque euasisse arbitrarẽtur, non sunt vlterius persequuti. Brasidas autẽ, vbi editiora adeptus est, tutius iter faciens, peruenit eodẽ die Arnissam primùm, quæ erat ditionis Perdiccæ, vbi milites Macedonibus, quòd priores recessissent, irati, vt in quæque incidebãt inter eundũ, vel iuga boũ, vel vasa quæ Macedonibus deciderãt (qualia credibile est in nocturno & trepido discessu contingere) iuga quidem soluentes concidebãt, vasa verò sibi vendicabãt. Atque hinc primùm Perdiccas Brasidam sibi hostem esse existimauit, & [p] postea iudicio Peloponnẽsiũ in Athenienses non cõsuetũ odiũ gessit: sed quũ è grauissimis calamitatibus emersisset, dedit operam vt quoquomodo quamprimũ cũ Atheniensibus conueniret, & à Lacedæmoniis dissociaretur. Brasidas ex Macedonia reuersus Toronam, offendit Athenienses iam Mendam tenentes: & quia inualidum se ad expellendos iam hostes, si in Pallenam transiret, arbitrabatur, ibi subsedit ad vrbis præsidiũ. [q] Nam per id tempus Athenienses exierant auxilio iis qui apud Lyncum erant contra Mendã & Scionã, quemadmodũ instructi erant, quinquaginta cũ nauibus (quarum decem erãt Chiæ) ferentibus mille armatos suorum popularium, sagittarios sexcentos, Thracum mercenariorum mille, aliósque illic sociorum peltatos, Nicia Nicerati, & Nicostrato Diotrephis *filio*, ducibus. Cũ qua classe ex Potidæa

161

163

a Venitis.
b Videtur in contextu Græco legi οἱ pro οἱ. Vide annot.
c Vide annot.
d Nõ pertimescẽdos.
e Aliqua fortitudo reuera inest.
f At isti, dum quidem prælium inire parant, terrori sunt iis qui eos minimè experti sunt.
g Illa armorum concussio aliquas præ se fert minas.
h Id est, Istorũ armorum impetum.
i Dum vrgentur, *vel, Dum premuntur. Vel, Dum vis ipsis affertur.* Ac quũ non minus honestum sit *apud eos* fugere, quàm hostem adoriri, nullũ fortitudinis habetur examen. Ac certè in pugna in qua se quisque pro suo arbitrio gerit, maxima cuiuis occasio est seruato decoro saluti suæ consulere. Quòd si nõ existimarent se maiore cũ fiducia posse nos terrefacere citra suum periculum, quàm nobiscum congredi, hoc certè iã antea fecissẽt. *Vel, hoc potius quàm illud facerent.* Denique quicquid horrendũ hactenus præ se tulerũt, videtis re ipsa leue esse, ac *tãtùm* oculis & auribus terrorem incutere. Eos, quum infesti, &c.
k Vide annot.
l Pedetentim abducebat.
m Et quum deinceps irruentium impetum propulsarent, illis autem pugnæ supersedẽtibus, ipsi sensim pedem referrent, *vel, se subducerent*, tandem in aperto cãpo bona pars barbarorum à Græcis quos Brasidas secũ habebat, impressionem abstinuit, & aliqua *tantùm* parte relicta quæ illos insequens manus consereret, cæteri cursu contenderunt, &c.
n Intercepturi. Conclusuri.
o Quòd ex editiore loco fugati fuissent.
p In posterum Pelopõnesios oderat, præter morem quidem, miniméque animo ad hoc odium inclinato, sed propter Athenienses ad sua commoda erectus dabat operam vt, &c. Vel, Odio prosequebatur Peloponnesios, non eo quidem inueterato, sed ad quod spe suorum commodorum impulsus esset.
q Nam sub idem tempus quo res apud Lyncum gestæ fuerunt, Athenienses ad Mendam & Scionam nauigationem susceperant, ad quam antea se accingebant, nauibus quidem quinq. &c.

profecti, quum iuxta Neptuni templũ tenuissent, aduersus Mendenses iere. Illi, & Scionæorum auxiliares trecenti, cum Peloponnensium præsidio, omnes armati numero septingenti, Polydamida duce extra vrbem castra habebant super tutũ collem. Eò Nicias tramitibus quibusdam euadere quum tentasset; habens secum Methonensium leuiter armatos centum viginti, Atheniensium armatorum delectos sexaginta, cum omnibus sagittariis, illos, ab ipsis vulneratus, summouere nõ potuit. Nicostratus alio longiore itinere cum omni reliquo exercitu aggressus imperuium collem, eo [a] perturbationis venit vt parum abfuerit quin totus Atheniensium exercitus vinceretur. Et quum eo die Mendenses sociique dedere se recusarent, digressi Athenienses, castrametati sunt, atque insequuta nocte Mendenses in vrbem cõcesserunt. Postero die Atheniẽses oram Scionæ prætervecti, eius suburbana cepetũt, & agrum quanta ea fuit die populati sunt, nemine eodem prodeunte. erat enim nõnihil seditionis intra vrbem. Et quum proxima nocte trecẽti illi Scionæi domum abiissent, postridie Nicias cum dimidio copiarum progressus ad [b] fines, Scionæorũ regionem vastauit: & Nicostratus pariter cum reliquis vrbem obsedit, à superioribus portis, quâ itur Potidæam. Polydamidas, quum ab hac parte Mendensibus auxiliaribúsque intra murum arma posita essent, eos tãquam ad pugnam instruebat: & quum ad exeundum hortaretur, eique è populo quidam seditiosè contradiceret, & se exiturum negaret, neque belligerare oportere: & ipse hominem, [c] vt contradicebat, manu abripuisset atque perturbasset, indignatus euestigio populus, sumptis armis tendit in Peloponnenses, & in eos qui cum illis populo aduersati essent: & impetu dato vertit in fugam, tum ob repentinum certamen, tum ob metum Atheniẽsium, quibus portæ fuere [d] præfractæ. Quippe Peloponnenses suspicabantur [e] illos ab aliquo præmonitos in se esse venturos. Ita quicunque non statim eorum occisi sunt, in arcem confugerunt, quam ipsi iam antea tenebant. Athenienses autẽ (iam enim Nicias erat reuersus) in vrbem Mendam cum omnibus copiis irrumpentes, veluti vi captã (vt quæ nõ ex conuento aperta fuisset) diripiunt, vt vix eos cohibere potuerint duces ne & homines trucidarent. Post hæc iussere Mendenses pristino ritu remp. administrare, vt de iis per se supplicium sumerent quos esse seditionis authores censuissent. Eos autem qui in arce erant, cõcluserunt muro vtrinque ad mare pertingenti, & in eo imposuere præsidium. [f] Potiti iis quæ circa Mendã sunt, aduersus Scionam tendunt. Obuiam prodeuntes oppidani cum Peloponnensibus, in difficili ante vrbem tumulo considunt: quem nisi caperet hostis, vrbem circunuallare non poterat. Eum Athenienses strenuè aggressi, detrusisque pugna [g] qui occurrerunt, castra ponunt, trophæum statuunt, oppidum concludere parant. Nec multo pòst, quum in eo iam opere occuparentur auxilia quæ in arce Mendæ obsidebantur, superatis [h] qui ad mare erant custodibus, noctu abierunt. Quorum plerique [i] fugientes per hostium castra obsidentium Scionam, eam intrauerunt. Ea circunuallata, Perdiccas per caduceatores cum Atheniensium ducibus fœdus iniit, odio Brasidæ contracto ob reditum ex Lynco, [k] iam tum statim rem transigere orsus. [l] Etenim comparata apud Thessalos [m] externorum manu, quorum primoribus semper fuerat vsus, simul Nicia, postquam inter eos conuenit, iubente [n] vt aliquid insigne prò Atheniensium tutela faceret, simul sua sponte, quòd nollet amplius in suam regionem venire Peloponnenses, prohibuit Ischagoram Lacedæmonium (is nanque tunc exercitum terrestri itinere deducturus ad Brasidam erat) ne cum copiis [o] impedimentisque transiret, ita vt ne Thessalos quidem illi tentarent. Ipse tamen Ischagoras & Ameinias & Aristeus ad Brasidam peruenerunt, à Lacedæmoniis missi ad res inspiciendas, eductis è Sparta secum adolescentulis (quum leges id vetarent) qui ciuitatibus præficerentur, ne ea res quibuslibet committeretur. Et præfecerunt Amphipoli Clearidam Cleonymi, Toronæ Epitelidã Hegesandri *filium*. Eadẽ æstate Thebani muros Thespiẽsium (crimini dantes quòd sentirent cum Atheniensibus) diruerunt. Id quod semper quidem voluerant, sed tunc facilius fuit, quoniam in pugna cum Atheniensibus commissa, omnis eorum iuuentutis flos erat extinctus. Templum quoque Iunonis eadem æstate apud Argos deflagrauit, Chryside sacerdote, quum ardẽtem quãdam lucernam [p] coronis apposuisset, illic ita soporata vt incensa omnia atque flagrantia non sentiret. Propterquod Argiuos verita, protinus in Phliuntem nocte confugit. Argiui ex lege quæ apud eos est promulgata, aliam instituere sacerdotem, nomine Phaeinidem, [q] quum octo annos huius belli Chrysis præfuisset

a Vel, Consternatus est, parúmque abfuit quin, &c.

b Confinia.

c Atque is, vbi cõtradixit, manu correptus, *vel attractus*, ab eo esset, ac tumultuari cœpisset, indign.

d Apertæ.

e Illis ex cõpacto hãc aggressionem fuisse.

f Potiti Menda.

g Iis qui in illum inuaserant.

h Aliter schol. Gr. Vide annot.

i Elapsi.

k Vel potius, πρὸς τοὺς Ἀθηναίους προχωρεῖν, Partes Atheniensium sequi.

l Quæ hîc in Gr. contextu habentur, paulo pòst parenthesi inclusa posuit.

m Vel, Eorum cũ quibus hospitium, *vel hospitalis amicitia*, illi erat.

n Aliquam manifestã significationem Atheniensibus daret firmi sui propositi. *Vel, Firmæ voluntatis suæ.*

o Et bellico apparatu.

p Vittis admouisset, & interim somno correpta fuisset. Vnde accidit vt occulto incendio omnia conflagrarint.

q Quũ octauum huius belli annum & dimidiũ Chrysis attigisset. Vel, Ad octauum annum peruenisset.

164

& dimidiatũ,quando profugit.Et Sciona iam extremo æstatis vndique muris conclusa est:quibus imposito Athenienses præsidio, cum cætero exercitu abierunt. Insequens hyems apud Athenienses atque Lacedæmonios quieta mansit propter inducias.Mantinei verò ac Tegeatæ cum suis vtrinque sociis apud Laodiceam terræ Orestidis conflixerunt,ancépsque victoria extitit. Nam [a] altero vtrique cornu in fugam verso,trophæa fixerunt, & Delphos spolia miserunt. Quum enim multis vtrinque cæsis adhuc dubio marte pugnãtes nox diremisset, Tegeatæ illic pernoctantes,statim trophæum excitarũt:Mantinei, quũ in Bucolionem discessissent, postea eregione itidem erexerũt. Exitu eiusdẽ hyemis,appetente vere, Brasidas Potidæã tentauit.Noctu enim adiens,scalas admouit:hactenúsque hostem latuit. nam [b] tintinnabulo allato,sic incassum ante ipsius proditoris reditum admotæ sunt scalæ : & quum statim sensisset hostis, Brasidas, priusquam accederet, raptim retro reduxit exercitum,luce non expectata. Et hyems exiuit, annúsque nonus huius belli quod Thucydides conscripsit.

a Sibi opposito.

b Vide annot.

THVCYDIDIS OLORI FILII DE BELLO PELOPONNESIACO

LIBER QVINTVS.

165

INsequenti æstate, fœderum annua dies quæ ad Pythia vsque processerat,exiit.Per quas inducias Athenienses è Delo Delios summouerunt,rati illos ex vetusta quadam causa [c] non esse castos ad sacra facienda, & hoc sibi restare expiationis, de qua superius à me commemoratum est,eos sublatis defũctorum monumentis, id rite à se factum censuisse. Delii verò Atramyttiũ in Asia, [d] vt quisque adibat,eis locum dante Pharnace,incoluerunt. Cleon post exactas inducias,cum triginta nauibus,ducens peditum vrbanorum mille & ducẽtos armatos,cum equitibus trecentis ac sociorum pluribus, [e] in prouinciam Thraciæ, quum ad hoc Athenienses induxisset,traiecit. Et quum Scionam primùm tenuisset [f] iam expugnatam,assumptis illinc præsidiariis armatis,in portum Colophoniorũ nauigauit,non admodum ab vrbe Toronæorũ distantẽ.Vbi certior factus à transfugis neque Brasidam intus esse,& qui essent,impares fore ad resistendum , terrestri itinere ad vrbem tendit:& decem nauibus ad circumeundum portum dimissis,ante omnia pergit ad munimenta, quæ Brasidas vrbi circundederat,volens includere suburbana,& diruto veteri muro vnã efficere vrbem. Adortis ea Atheniensibus, Pasitelidas Lacedæmonius dux cum eo quod aderat præsidio succurrens resistebat. Sed quum repelleretur,& præterea timeret néve naues quæ circummissæ erant,circuito portu desertam vrbem occuparent,néve in muro [h] qui expugnabatur,ipse caperetur,eo relicto ad vrbem cursu contendit. Verùm & Athenienses [i] classici nauibus egressi, vrbem priores receperunt : & insequutus cum vociferatione peditatus qua subrutus vetus murus erat,irrupit,ac Lacedæmoniorum Toronæorúmque alios qui repugnabant,statim interemerunt,alios viuos ceperunt:inter quos & Pasitelidam ducem.Brasidas autem Toronam ille quidem ad succurendum profectus est,sed in via certior de expugnatione factus, rediit, præuẽturus hostem,nisi quadraginta ferme stadiis serior fuisset. Cleon atque Athenienses trophæa duo erexerunt, vnum ante portum,alterum ante muros:vxoribúsque ac liberis Toronæorum in seruitutem arreptis,ipsos atque Lacedæmonios,& siquis alius Chalcidensium aderat,cunctos ad DCC numero,Athenas miserunt. Inter quos Lacedæmonii ex fœderibus postea initis [k] remissi sunt,cæteri ab Olynthiis recepti,totidem viris permutati. Per idem tempus & Bœoti Panactũ murum in confiniis qui erat Atheniensium,proditione ceperunt. Et Cleon imposito præsidio Toronæ profectus, Atho [l] prope ad Amphipolin vsque præternauigauit: & Phæax Erasistrati *filius* cum duobus collegis ab Atheniensibus pro legato missus in Italiam atque Siciliam, duabus cum nauibus transmisit.Nam Leontini Atheniensibus è Sicilia reuersis, post conuentionem,quum multos in ciuitatem adscripsissent,& plebs agrum viritim diuidere haberet in animo,id sentientes ii qui potentes erant,Syracusanis accitis, plebẽ

166

c Quum puri non essent, deo esse cõsecratos.

d Prout quisque *illuc* appulerat. Vide annot.

e Ad verbum,In Thraciæ loca.

f Quæ adhuc obsidebatur.

g Quúmque vetusti muri *partem aliquam* diruisset, vnam effecit vrbem.

h Si expugnaretur.

i Classiarii.

k Reuersi sunt.

l Vide annot.

eiecere:[a] & ea passim errabunda, dedentes se Syracusanis, vrbémque deserentes, ac desolantes habitacula, Syracusas vt ciues commigrarunt. Quorum nonnulli postea, displicente sibi facto, relictis Syracusis, locum quendã vrbis suæ nomine Phoceas cepere, & arcem in Leontino agro validam, nomine Bricinnias, ad quos permulti exulantis plebis se contulerunt: & pro muris stantes, belligerabantur. Hoc quum audissent Athenieſes, Phæacem miserunt, siquo modo persuasis suis qui ibi erant sociis, & aliis si possent Siciliensibus, communiter sumptis armis, [b] tanquam aduersus proficientẽ Syracusanorum potentiam, liberarent populum Leontinum. Phæax vbi aduenit, persuasis Camarinæis atque Acragantinis, quia apud Gelam res ei è contrario eueniebat, ad cæteros non perrexit, intelligens haudquaquam se illis persuasurum: sed rediens per Siculos Catanam, & in transitu Bricinnias veniens, adhortatúsque, discessit. Is tamẽ & quum in Siciliã transmisit, & rursus quum rediit, in Italia cum nonnullis ciuitatibus de amicitia Atheniensium sermonem habuit,[c] atque cum [d] Mamertinis apud Locros agentibus, quò relegati erant, quum post Siciliensium pacificationem orta inter Mamertinos seditione, ab aduersa factione accitis Locrẽsibus eiecti essent: factáque est aliquãdiu Messana Locrensium. Hos itaque Phæax illuc receptus nihil læsit, quia cum Locrensibus transegerat Atheniensium nomine. Soli enim omnium sociorum, in recõciliatione Sicilienſiũ, fœdus abnuerant cum Atheniensibus: ne tum quidem admissuri nisi bello aduersus Itones & Melæos occupati fuissent, finitimos suos suámque coloniã. Et Phæax quidem aliquanto posterius Athenas rediit. Cleon autẽ soluens à Torona Amphipolin versus, Stagirum ab Eione profectus inuadit, Andriorum, & Galepsum Thasiorum coloniam: sed illa non expugnata, hanc expugnat: missísque ad Perdiccam legatis, vt cum copiis ex iure societatis ad se veniret, missis item aliis in Thraciam ad Pollen Odomantum regem, qui quamplurimos Thraces mercede conduxerat, ipse apud Eionem subsedit hos expectans. Hæc Brasidas quum accepisset, & ipse insedit è regione Cerdylium, qui est locus Argiliorum trans flumen editus, haud sanè procul distans ab Amphipoli, vnde omnia subiiciebantur oculis, adeo vt[e] ne lateret quidem Cleon (id quod facturus expectabatur) prodiens cum exercitu, vt aduersus Amphipolin[f] ascenderet, hostiles copias præ suis præsentibus contemnens. Instruebat autem se *Brasidas*, Thracum mercede conductos M. D. & Edones omnes, peltatos atque equites, euocans: habens præterea Myrciniorum & Chalcidensium, præter eos quos apud Amphipolin, peltatos mille: in summa ad duo millia grauis armaturæ, & equites Græcorum trecẽtos. Hos quum haberet, Cerdylium cum mille quingentis insedit, cæteris intra Amphipolin cum Clearida instructis. Cleon tantisper[g] otium tenuit dum id quod Brasidas expectabat facere coactus est. Nam ægrè milites ferebant mansionem, reputabántque quãtum imperitiæ atque ignauiæ duci suo esset, aduersus Brasidam tantæ peritiæ atque audaciæ virum: adhæc,[h] inuiti domo cum eo venerant. Hanc mussationem gliscere quum animaduerteret Cleon,[i] nolens ipsos quòd in eodem desiderent loco grauari, contractos educit, vsus eadem ratione qua apud Pylum: quæ quia prosperè cesserat, aliquid se sapere opinabatur. Etenim neminem sperabat ad pugnandum sibi obuiam exiturum: quin potius ad inspiciendum locum sese dixit ascendere: maiorem tamen apparatũ expectabat, non vt tutò, si ad hoc cogeretur, pugnaturus, superaturúsque, sed vt circundato exercitu vrbem expugnaturus. Quum venisset, & [k] valido in colle ante Amphipolin exercitum collocasset, ipse contemplabatur Strymonis restagnationem, & vrbis situm Thraciam versus, quemadmodum se haberet: existimans sibi quandocunque liberet abscedere licere absque certamine. Etenim nemo neque super muros conspiciebatur, neque egredi portis, quæ & clausæ omnes erant. Adeo sibi peccasse videbatur quòd etiam cum machinis non venisset. posse enim vrbem quòd deserta esset, capi. At Brasidas simulac Athenienses mouisse cognouit, & ipse descẽdẽs è Cerdylio Amphipolin intrat: nullámque eruptionẽ, nullã etiam [l] instruendi agminis aduersus Athenienses significationem facit, diffisus copiis suis, quas impares hosti putabat, non numero (nam propemodum pares erant) [m] sed ornatu. Nam in ea expeditione militabat Atheniẽsium flos, & Lemniorum Imbriorúmque robur. Itaque artem aggressurus adhibet, quòd videlicet si numerum suorum & quantum necessarium erat armatorum ostẽdisset, haud arbitrabatur magis proficere quàm si improuisus esset ac verè contemptus. Igitur delectis ibi armatis centum quinquaginta, ac traditis Clearidæ cæteris, cõstituit adoriri priusquam

167

a Et illi quidẽ errantes, quo quenque sors tulit se receperunt. At potentes, inito cum Syracusanis fœdere, & vrbe *sua* relicta, atque vastata, Syracusanorum ciuitate donati fuerũt.
b Vtpote Syracusanis potẽtiam sibi comparantibus.

c Factus est etiam obuius Locrensibus qui Messena quam incoluerãt, expulsi fuerãt: iis *nimirum* quorũ colonia missa illuc fuerat, quum post initum inter Sicilienses fœdus, Messeniis seditione laborantibus, altera factio Locros acciuisset. His igitur reuertentibus Phæax factus obuius, nulla iniuria affecit, quia, &c.
d Messeniis. Vel, Messaniis. Vide annot.
e Ne latere quidem posset.
f Cum præsentibus cõpiis ascenderet. *Id est, Contentus præsentibus, & non expectato reliquarum aduentu*, quippe qui hostium numerum contemneret.
g Quieuit. Vel, præliũ distulit.
h Inuitos se domum ad eum sequendum reliquisse.
i Nolens grauiter ferre se in eodem loco desidere, assumptos educit.
k Arduo.
l Ad verbum, Instructionem agminis.
m Sed momento. *Ad uerbũ, Sed dignitate. Id est, Nõ quòd pauciores esse suos, sed quòd non par momentũ in illis esse existimaret.* Athenienses enim, nullis aliis admixtis, ad eam expeditionẽ profecti erant, cum validissima Lemniorum & Imbriorũ manu. Fraude igitur ad eos aggrediendos vti parabat. Si enim hostib[9] *paruũ* suorum numerum, ac vix sufficientem *uel uilem* armaturam ostẽderet, nequaquam magis superiorem se fore quàm si in cõspectum eorum prius venire, & ab illis ob id quod deesset, contemni sineret. Igitur delectis &c.

abirent Athenienses, ratus non perinde illos disclusos iterum intercipere posse, si qua ipsis superuenirent auxilia. Verùm milites adhortari, consiliúmque suum aperire volens, aduocatis omnibus, in hunc modum disseruit, VIRI Pelopónenses, [a] quoniam ex ea terra [b] profecti vos estis quæ propter generositatem libera semper extitit, & quia Dores cũ Ionibus dimicaturi estis, quibus superiores esse consueuistis, satis erit paucis rem aperire. Docebo vos quonam modo irruptionem facere destino, ne, quòd cum paucis non cum vniuersis mihi periclitandum duco, vobis imbecillitatem virium interpretantibus, formidinẽ præstet. Hostis enim (quantum coniicio) contemptu nostri, quos non putat in se ad pugnam progressuros, locum illum conscendit: & nunc [c] ad spectaculum conuersus, nullo ordine securus agit. Quæ peccata hostiũ quisquis optimè animaduertit, & pro suis etiam viribus *eos* aggreditur, non id faciens ex aperto & instructo contra agmine magis quàm ex præsenti opportunitate, [d] huic plerunque feliciter succedit. Atque hæc belli furta honestissimam gloriam obtinent, per quæ [e] præcipuè quis hostem fallens, summo amicos afficiat commodo. Ergo dum imparati adhuc confidunt, dúmque abeundi potius quàm manendi (quantum mihi videtur) animum habent, [f] in hoc eorum ancipiti consilio, priusquam magis sententiam componant, ego cum iis quos habeo anteuertam, in mediũ eorum agmen, si potero, incurrens & irruẽs. Tu Clearida, mox vbi me iam insiliisse conspexeris, atque (vt credibile est) terrentem illos, tunc verò patefactis repentè portis prodeas cum istis qui tecũ sunt, Amphipolitanísque ac sociis, anniteréque quãfestinãtissimè te prælio immiscere. Sic enim præcipuè spero eos territum iri: quoniã terribiliores sunt hosti qui interueniunt pugnæ quàm qui iam adsunt & pugnãt. Et quod ad te attinet, vt Spartiatam decet, virum te egregium præsta: & eum vos socii strenuè sequimini, existimãtes id demum esse bene bellare, vt velis, vt erubescas, vt ducibus pareas: atque hodierno die fore vt aut liberi existatis, si strenuè vos gesseritis, & socii Lacedæmoniorum vocitemini: aut Atheniensium serui, duriore etiam quàm pertulistis seruitute, [g] si etiam optimè rem gesseritis, sine captiuis tamen ac cæde hostium: ceterísque Græcis quominus liberi fiãt impedimento sitis. [h] Sed neque vos instrenui sitis, quum sciatis quantis de rebus certamen sit, & ego ostendam me non magis posse alios adhortari eminus quàm grauiter ipse cominus agere. Hactenus loquutus Brasidas, tum sese ad exercitum præparauit, tum alios cum Clearida ad portas quæ Thraciæ vocantur, vt quemadmodum dictum est erumperent, collocauit. Verùm quia à Cerdylio descendens, & in vrbe quoque conspicua rem diuinam faciens, [i] atque immolans extra vrbem circa templum Palladis fuerat cõspectus, hoc Cleoni nuntiatum est: (processerat enim tunc ad spectaculum) & omnem hostilem exercitum intra vrbem subiici oculis, & sub portis vestigia multa equorum atque hominum tanquam exeuntium notari. Hæc quum audisset, eò perrexit: atque vbi rẽ agnouit, iubet colligi vasa ad proficiscendum, quòd scilicet nollet pugna decernere priusquam sibi venirent auxilia, quódque arbitraretur fugam se [k] antecapere posse: edicítque abeuntibus ad sinistrũ cornu (tanquam agere id solum liceret) Eionem versus se subducerent. Verùm vbi hoc lentè agi visum est, conuerso ipse dextro cornu, & [l] nuda hostibus præbens, abducebat exercitum. Quum interim Brasidas, vbi opportunitatem adesse cognouit, & Atheniensium moueri castra, ad eos inquit qui secum erant alióśque, Isti nos non expectant: indicio est motus lancearum atque capitum. nam hoc quicunque agunt, ii haud consuerunt expectare inuadentes. Sed nunc aliquis mihi portas quas dictum est patefaciat, & præstanti animo quamcelerrimè irruamus. Sub hæc, per portas eas [m] quæ sunt super vallum, pérque primas longi qui tum erant muri egressus, cursu contẽdit recta via vbi nunc per maximè ardua loci euntibus trophæum visitur. Atque circa medium agmen adortus Athenienses, iam territos & sua confusione & illius inuadẽtis audacia, in fugam vertit. Et Clearidas (vt præceptum erat) cum exercitu Thraciis egressus portis infertur. Ex quo contigit vt ex inopinato ac repentinò Athenienses vtrinque perturbarentur, vtque sinistrum eorum cornu Eionem versus, [n] sicuti progressum erat, dissipatum fugã faceret, & hoc iam fugiente, Brasidas, quum in dextrum ingrueret, vulneraretur: quem cadentem quum Athenienses non animaduertissent, sui qui proximi stabant, sublatum asportarunt. Eóque magis dextrum Atheniẽsium cornu perstitit. Cleon, vt primùm non [o] expectare constituerat, statim in fuga exceptus est à Myrcinio peltato, & ab eo interfectus. Qui verò cum eo fuerant armati, [p] conuersi in hostem super tumulum, bis

168

a Vos ex ea terra esse profectos quæ propter fortitudinem, *vel, animi præstantiam*, libera semper extitit; & vos Dores aduersus Iones dimicaturos esse, quibus, &c. paucis declarasse sufficiat. At quonammodo *hostes* aggredi statuerim, id verò vos docebo, ne mihi cum paucis *uestrum* nõ cum omnib⁹ belli fortunam tentanti, vires defuturas existimãtes deterreamini.

b Legit ἥκετε, sicut & sequitur μέλλετε.

c Spectandi gratia, ordinib⁹ abruptis, *uel, sine ordine*, palantẽ omnẽ prælii curã abiecisse.

d Is vtplurimum ex animi sententia res gerere queat. Vel, (vt πλεῖστα aliter accipiatur) Ei res felicissimè cedere possint.

e Maxima fallacia circumueniens.

f In hac eorum remissione animi & dissolutione.

g Et quidem si vel optima conditione vti vobis liceat, absq; mãcipatione & internecione. Q. d. Ita tamen vt si nihil grauius vobis contingat, nec mãcipemini, aut etiã trucidemini, præclarè vobiscum agi existimare debeatis.

h Sed vos operam date vt molles remissiq; nõ sitis: ad me autem quod attinet, ostendã eum me esse qui non magis alios *ad res suscipiendas* horter quàm ipsemet eas exequar. Vel, Qui non tantùm ad alios *uerbis* hortandos aptus sim, sed verba ad rem conferre possim.

i Vide annot.

k Videtur aliter legisse quàm ὀφθήσεσθαι. Et omittit hæc, Quũ signum receptui dari iussisset.

l Vide annot.

m Vel, Quæ ad vallũ ducunt.

n Quod & processerat. Sed legit ὥσπερ pro ὅπερ.

o Impetum sustinere.

p Quum agmine facto, *uel, cõferto agmine*, tumulum insedissent.

terve assilienti Clearidæ restiterunt,nec prius cesserũt quàm Myrciniorum Chalcidensiũmque equitatus ac peltati circunsistẽtes atque iaculis incessentes,in fugam eos vertunt.Ita vniuersus Atheniensium exercitus iam diffugiens ægrè, varias in montibus vias intendit:& quicunque cæsi non sunt,aut à principio,dũ manus conserunt, aut ab equitatu Chalcidensium atque peltatis, Eionem se receperunt. Brasidas,quum eum sui è prælio subtraxissent,in vrbem perlatus adhuc spirans,cognouit quidem suos ille vicisse,sed non multo pòst deficiens expirauit.Reliquus exercitus cum Clearida persequutus hostem,vbi rediit cæsos spoliauit, trophæúmque erexit. Post hæc vniuersi socii Brasidam [a]sub armis comitati, publicè sepelierunt intra vrbem ante forum quod nunc est, deinde Amphipolitani monumentũ eius circunstantes, [b]tanquam heroi fanum dedicarunt,honores tribuerunt, certamina & anniuersalia sacrificia,coloniã quoque velut deductori adscripserunt, deiectis Agnonis ædificiis, [c]& siquæ ædes in illius memoriã futuræ erãt:tũ Brasidã liberatorẽ suum extitisse arbitrantes,tum ob præsentem Atheniensium metum, Lacedæmoniorum societatem [d]demerentes.Nam illos honores habere Agnonem, neque ita ex vtilitate ipsorum,neque ita iucundum ipsis propter hostilitatem Atheniensium futurum esse. Illis tamen mortuos reddiderunt: quorũ numerus ad sexcentos fuit, hostium autem,septem:quoniam [e]non iustum prælium extiterat,sed potius ex huiusmodi casu,& incusso prius metu.Sublatis mortuis,illi domum nauigauerũt: qui cum Clearida erant,rem Amphipolitanam constabilierunt. Per eadem tempora,sub extremum æstatis, Rhãphias & Autocharidas & Epicydidas Lacedæmonii, [f]in prouinciam quæ erat in Thracia,transportarunt nongentos in supplementum armatos:& quum Heracleam quæ est in Thrachine peruenissent,quæcunque non probè se habere visa sunt eis,constituerunt. Quibus ibidẽ agentibus,prælium hoc gestum est,æstásque excessit. Initio autem statim hyemis,ii qui cum Rhamphia erãt, ad Pierium vsque(qui est Thessaliæ mons)progressi sunt:sed inhibiti à Thessalis,& præterea morte Brasidæ,ad quem copias ducebant, domum reuerterunt, putantes [g]haudquaquam iam tempus esse,quum & Athenienses victi abissent,nec ipsi idonei forent qui aliquid eorum conficerent quæ Brasidas animo agitasset: quum præsertim scirent, quando domo exissent, Lacedæmonios fuisse propensiores ad pacem.Etiam contigit vt secũdum pugnã quæ ad Amphipolin gesta est,& Rhamphiæ regressum,neutri amplius quippiam belli attingerent, ad pacem magis spectantes:Athenienses quidem,quòd calamitatem acceperant apud Delium, & paulo pòst rursus ad Amphipolin, neque iã [h] firmam virium spem habentes vt antea, [i]qua non fœdera expectarant,meliori se futuros conditione,præsenti prosperitate, confisi.Præterea & reformidabant socios, ne propter ipsorum clades elati [k] citius deficerẽt:& pœnitebat eos [l]quòd post rem bene gestam ad Pylum non pacificauissent:Lacedæmonii verò,quòd secus atque opinati fuissent, sibi in bello successerat, intra cuius paucos annos putarant potentiam se Atheniensium deleturos,si terram illorum depopularẽtur.Accepta autem ad Pylum clade,qualis nulla prius in Sparta,& iis qui è Pylo ac Cytheris prodibant, regionem latrocinio infestantibus, & [m]seruis ad hostem transeuntibus,& iis qui supererant,assiduè suspectis, nequid noui sicut prius molirentur ad præsentem statum, [n]solicitati ab iis qui fugissent.Huc accedebat quòd fœdera tricennalia cum Argiuis percussa,in exitu erant, nec alia volebant illi ferire nisi terra Cynuria sibi restitueretur. Itaque putabant Argiuis se & Atheniensibus pariter impares ad belligerandum : eo quidem magis quòd nonnullas habebant suspectas in Peloponneso ciuitates,ne deficerent ad Argiuos:prout & factum est.Hæc igitur vtrisque animo versantibus visum est de pactionibus agendum,nec Lacedæmoniis minus,desiderio recipiendi captiuos ex insula:quippe qui erãt [o]cum Spartiatæ atque primores, tum verò ipsorum propinqui. Eóque iam inde ex quo capti fuerant,transigere cœperant. [p]Sed Athenienses,elati animo,nondũ volebant æquis conditionibus finire bellum. Eosdem apud Delium clade affectos gnari Lacedæmonii tunc id magis admissuros,confestim annuas fecere inducias, [q]quibus eos oportebat coire de ampliori tempore consultaturos.Postea verò quàm ad Amphipolin ab Atheniensibus malè pugnatũ est,& Cleon atque Brasidas mortem oppetiere, qui præcipuè è diuerso paci aduersabantur :(Brasidas quidem,quòd prosperè bellaret,& ob id honores assequeretur: Cleon autem,quòd in quiete ciuitatis credebat se in sceleribus committẽdis manifestiorem fore, & minus habiturum fidei in obtrectãdo)tunc multo magis hoc exoptabant, & ante omnes, duo in sua

169 / 170 (margin numbers)

a Cum armis.Id est armati.
b Tanquam heroi parentauerunt.
c Et siquid aliud deductionis ei⁹ mnemosynum, *uel monimentum*, superfuturum erat.Id est,Et quicquid supererat quod deductæ ab eo coloniæ memoriã conseruare posset.
d Vel,Ambientes.
e Non acie instructa commissum prælium fuerat.
f Ad verbũ,In Thraciæ loca. Sed additur articulus qui de certis locis agi indicat. Sic suprà.Vide annot.
g Nullam occasionẽ, *uel opportunitatem rei gerendæ*, superesse.
h Certam.
i Propter quam antea fœdera, *uel*, *pacis conditiones*, nõ admittebãt, ob præsentem prosperitatem se Lacedæmoniis superiores euasuros sperantes.
k Magis. Potest autẽ & cum præced. & cum sequent.iungi.
l Quòd post res apud Pylũ gestas idoneã occasionẽ nacti, fœdus *cum Lacedæmonijs* nõ pepigissent.
m Helotibus.
n Confisi iis qui extra essent. Id est, Qui ad hostem transissent.
o Vide annot.
p Agere de conditionibus pacis.Sed Athenienses,quum res illis prosperè, *uel*, *ad uotũ*, cederent,nondum vol.
q Intra quas, *Id est*, *Intra quarum tẽpus*, eos cõuenire oportebat, de longiori temp.

vtrique ciuitate [a] ad principatum properantes, Plistoanax Pausaniæ, Lacedæmoniorum rex, & Nicias Nicerati *filius*, in re militari, eorũ qui tũc erant longè [b] clarissimus. hic quidem, [c] quòd in eo in quo nihil dum damni fecisset, volebat, operæque pretiũ putabat tueri felicitatem, & cum cæteros ciues, tum verò se laboribus impræsentiarum vacare, & nomen posteritati relinquere quòd [d] nusquam de republica malè meritus esset: (quod ita demum arbitrabatur contingere si nihil periculi adiretur, & siquis se quamminimum fortunæ committeret: fugam autem periculi pace præstari) ille verò, quòd ab inimicis insimulabatur de reuersione *ex Attica*, & quasi ob hanc culpam ista contingerent, quoties aliquid cladis accipiebant, à Lacedæmoniis ei semper [e] inuidia fiebat. Etenim insimulabatur quòd cum Aristocle fratre vati quæ apud Delphos erat, persuasisset vt Lacedæmoniis ad petenda oracula eò missis, hæc [f] plerunque responderet, Ioue sati semidei prolem ex alieno solo in suũ reducere, alioqui argenteo [g] arare vomere. Eidem quoque aliquanto post tempore, vt Lacedæmonios hortaretur ad eum, in Lycæo exulantem, propter suspicionẽ acceptorum munerum ob reditum illum ex Attica, & dimidiatas ædes templi Iouis metu Lacedæmoniorum tunc inhabitãtem, [h] vndeuicesimo *regni sui* anno reducendum, eiusmodi choris atque sacrificiis quibus prosequi reges instituerant, quum primùm Lacedæmona condidere. Hac igitur offensus criminatione Plistoanax, simúlque quòd existimabat tum nihil in pace aduersi posse contingere vbi Lacedæmonii suos recepissent, tum haudquaquam se inimicorum inuidiæ obnoxium fore, (cui semper obnoxii sint necesse est principes in ciuitate belli tempore, propter eius detrimenta) conuentionem præoptabat. Eámque per hyemem in colloquium itum est, & iam instante vere apparatus à Lacedæmoniis palàm agitabatur, qui per ciuitates denuntiabatur tanquam ad munitiones faciendas, quo magis [i] exaudirẽt Athenienses. Et vbi in conciliis multa sunt vtrinque iura allata, ita conuentum est vt pax fieret, vtrisque ea quæ bello essent parata reddentibus, sed Atheniensibus Nisæam retinentibus. Nam quum Platæam [k] repeterent Athenienses, & eam se vi cepisse Thebani negarent, nec oppidanis prodentibus, sed se dedentibus, idem de Nisæa & illi dicebant. Tunc aduocatis Lacedæmonii sociis, præter Bœotos atque Corinthios, Eleósque [l] & Megarenses, (his enim quæ fiebant haud placebant) decretóque facto de bello finiendo, fœdus inierunt percusserúntque cum Atheniensibus, quod Athenienses apud illos iureiurando comprobarunt. Fœdera fecere Athenienses ac Lacedæmonii cum sociis in hæc verba, & per ciuitates rata iureiurãdo sunt habita: QVOD ad templa publica pertinet, licere quicunque velit, tutò ire, [m] consulere, consultores mittere, more maiorum, terra & mari. Fanum verò ac templum Apollinis quod est apud Delphos, & ipsos vti suis legibus, vectigalibus, iudiciis, [n] sua denique terra, more patrio. Esse porro fœdera annos quinquaginta Atheniensibus ac Lacedæmoniis & vtrorũque sociis, pura & innoxia, vel terra vel mari. Nec licere neque Lacedæmoniis neq; Atheniensibus eorũve sociis arma sibi inuicẽ inferre detrimenti causa, vlla vel arte vel machinatione. Siquid inter eos controuersiæ existat, iure agant, & iureiurando, prout conuentum fuerit. Reddant autem Lacedæmonii ac socii Amphipolin Atheniensibus. Licere tamen ciuitatibus quascunque Lacedæmonii tradiderint Atheniensibus, abire quò libeat, suis cum facultatibus: eas verò [o] quas Aristides tributarias fecit, liberas esse. Item non licere Atheniensibus atque sociis nocendi gratia illuc ferre arma, si tributum pendant, post icta fœdera. Sunt autem hæ, Argilus, Stagirus, Acanthus, Scolus, Olynthus, Spartolus. Nec socias esse alterutris, aut Lacedæmoniis, aut Atheniensibus. Quòd si eas induxerint Athenienses vt velint esse sociæ, licere socias facere. [p] Non tamen Cyuernæos, & Sanæos, & Singæos suas ipsorum vrbes incolere, quemadmodum Olynthii & Acanthii, Lacedæmonii ac socii. Panactum autem Atheniensibus Lacedæmonios & socios, & vicissim Athenienses Coryphasium illis reddere, & Cythera, & Methonen, & Pteleum, & Atalantam, & quoscunque Lacedæmoniorum captiuos in carceribus, vel apud Athenas, vel alibi intra suam ditionem haberent: necnon quicunque Peloponnensium intra Scionam obsiderentur, & quicunque alii ex sociis Lacedæmoniorum apud Scionam essent, & quoscunque Brasidas eò misisset: siquis denique Lacedæmoniorum socius Athenis, vel alibi vbi imperium tenerent, in carceribus esset, missum eum facere. Lacedæmonios quoque ac eorũ socios reddere eodem modo quoscunque haberent Atheniensium sociorúmve. Quod autem ad Scionæos attinet & Toronæos & Sermylios, & siquam aliam ciuitatem haberent Athe-

171

a Vide annot.
b Felicissimus.
c Quòd antequã cladem vllam accepisset, & dum authoritatem inter suos tenebat, felicitatem *suam* conseruare volebat.
d Nullũ vnquam malum reip. inuexisset. Vel, Nullius cladis reip. author fuisset.
e Vide annot.
f Longo tempore.
g Araturos vomere. Tandem verò Lacedæmonios impulisse ad eum, in Lycæo, &c.
h Vndeuicesimo *post editũ illud oraculũ* anno.
i Auscultarent Athenienses ipsis conditiones pacis proponentibus.
k Vicissim repeterẽt.
l Valla, Et alios Megarenses. malè iungens τῶν ἄλλων cũ μεγαρέων. Vide annot.
m Oraculum consulere, & ad consulendum mittere.
n Et se, & eos quos in sua ditione haberent.
o Pendẽtes tributum sub Aristide, *id est Aristidis tempore*, impositũ, liberas esse.
p Mecyuernæos tamẽ & Sanæos, &c. Natus est autem error ex μὴ κυβερναίους pro μηκυβερναίους. Vide annot.

» nienses,ipsos de illis déque aliis ciuitatibus[a] consultaturos quicquid sibi videretur.
» Eosdem iusiurandum apud Lacedæmonios eorúmque socios per ciuitates [b] iuratu-
» ros,& vtrosque alteris domesticum iusiurandum,quod[c] apud vtrâque ciuitatẽ ma-
» ximũ sit:quod quidẽ hoc sit, Sto his pactionibus & his fœderibus iustè & [d] purè. Sit
» autem Lacedæmoniis ac sociis ad eundẽ modũ erga Athenienses iusiurandum. Id
» autem quotannis renouari ab vtrisque,&[e] titulos lapideos erigi in Olympiis,in Py-
» thiis,in Isthmo,& Athenis intra vrbem,& Lacedæmone in Amyclæo. Siquid autẽ
» alterutris in mentem non venit, & siquid rationibus discussum æquum vtrisque
» visum sit,hoc commutari quacunque in parte vtrisque videatur, Atheniensibus ac
72 » Lacedæmoniis. Sub tempus fœderum præsidebat ephorus Plistolas, mensis Arte-
» misii quarto ante finem die: Athenis præsidebat Alcæus, mẽsis Elaphebolionis sex-
» to ante finem die. Iurarunt autem & fœdus percusserunt,ex Lacedæmoniis, Plisto-
» las,Damagetus,Chionis,Metagenes,Acanthus, Daithus, Ischagoras, Philochari-
» das,Zeuxidas,Anthippus,Tellis,Alcinadas,Empedias, Menas, Lamphilus. Ex A-
» theniensibus hi,Lampon, Isthmionicus, Nicias,Laches,Euthydemus,Procles,Py
» thodorus,Agnon, Myrtilus,Thrasycles, Theogenes, Aristocœtes, Iolcius,Timo-
» crates,Leon,Lamachus,Demosthenes. Hæc fœdera icta sunt sub extremum hye-
» mis simul & initium veris,statim ab vrbicis Dionysiis,decem solidis annis,& pau-
culis diebus,à prima in Atticam incursione,& ab huius belli principio. Velim au-
tem quis mihi consideret ad fidem habendam,tempora potius quàm aut [f] quosli-
bet alicubi magistratus, aut recensionem aliquorum ex aliqua dignitate nomi-
num res gestas significantium. Non enim exacta res est, exponere quibusnam vel
ineuntibus vel gerentibus magistratum,quidque gestum sit,[g] sed per æstates & hye-
mes distinguere,quemadmodum feci. Vnde comperiet,vim anni in duo media di-
uidens,decem æstates totidémque hyemes habuisse superius bellum. Porro Lace-
dæmonii captiuos protinus qui penes se erant,missos fecerunt: nam sortiti priorẽ
reddendi locum erant quæ haberent: missísque in Thraciam ad suam prouinciam
legatis,Ischagora & Mena & Philocharida, iusserunt Clearidam Amphipolin tra-
dere Atheniensibus,atque alios fœdera,quéadmodum couenerat, [h] de singulis ra-
ta habere. Quod tamen illi facere abnuerunt, arbitrãtes ea nequaquam sibi vti-
lia esse. Ne Clearidas quidẽ vrbem tradidit,gratificari volens Chalcidensibus,quòd
negaret se posse tradere illis inuitis. Verùm properè ipse cum legatis illinc in Lace
dæmonem venit ad se purgandum,si accusaretur [i] ab iis qui cum Ischagora erant,
quòd non paruisset: & præterea ad cognoscendum siquid posset fœdus immutari.
Sed quum cõperisset id [k] comprobatũ esse,celeriter rediit,remittentibus eum Lace-
dæmoniis,atque iubẽtibus,præcipuè vt vrbẽ traderet: sinminus,quicunque ibi fo-
rent Peloponnenses educeret. Cæterùm Lacedæmonii,quũ apud eos socii essent, &
iussi rata habere fœdera,negarent eadẽ qua prius causa se illa habituros rata,nisi a-
liquatenus æquiora fierẽt,hos non audientes dimiserunt,ipsi cum Atheniẽsibus so-
cietatem fecerunt,[l] rati Argiuos,qui,missis Ampelida & Licho,fœdus inire recusas
sent,non acres hostes sine Atheniensibus fore,& cæterã fere Peloponnesum quietu
rã: alioqui si liceret,ad Athenienses accessurã. Præsentibus igitur Atheniensiũ lega-
tis,habitísq; colloquiis cõuentũ est,societásq; cũ iureiurãdo inita hæc, his [m] legibus,
» SOCII erũt Lacedæmonii annos quinquaginta. quòd si qui hostes agrũ inuase-
» rint Lacedæmoniorũ,eisque noxam fecerint, opẽ ferãt Athenienses quocũque mo-
» do,& quantã maximam poterunt. Si iidem hostes [n] agrũ vastauerint, pro hoste sit
73 » illa ciuitas Lacedæmoniis & Atheniensibus, afficiatúrque ab vtrisque damno,& ab
» vtrisque pariter[o] hoc bellum deponatur: atque ista fiant iustè & impigrè & purè. Itẽ
» siqui hostes terram Atheniensiũ ingrediantur,noxámque fecerint,Lacedæmonii o-
» pem ferãt quocunque modo,& quantã maximam possint. Si agrum iidẽ vastaue-
» rint,pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmoniis & Atheniẽsibus, afficiatúrque ab vtris-
» que damno,& ab vtrisque pariter hoc bellum deponatur: atque ista fiant iustè,& im
» pigrè & purè. [p] Quòd si seruitus impendeat Lacedæmoniis,opitulentur Athenienses
» omni vi quoad poterunt. Hæc autem fœdera iurabunt iidem qui superiora v-
» trinque iurauerunt, quotannis renouanda, Lacedæmoniis Athenas euntibus ad
» Dionysia, Atheniensibus Lacedæmone ad Hyacinthia, erecto apud vtrosque sa
» xeo[q] titulo: vno quidem Lacedæmone, iuxta Apollinem in Amyclæo,altero autem
» Athenis intra vrbem, iuxta Mineruam. Quòd siquid visum fuerit Lacedæmoniis
» & Atheniẽsibus adiiciendũ tollẽdúmve circa societatem, quicquid vtrisque visum

L. i.

a Vel,Deliberaturos. Aut,Constituturos.
b Legit ὅρκοις ποιήσεσθαι.
c Apud quãque ciuit.
d Sine dolo. Vel,Non dolosè. Non captiosè.
e Cippos.
f Vide annot.
g Sed per æstates & hyemes computans(vt *à nobis* scriptum est) cõperiet per ambas dimidias partes, quæ annũ vnum cõficiunt, decẽ æst. &c. Ad verbũ est, Ex dimidia parte vtriusque. Sed intellige, non dimidia parte vtriusque in duas partes diuisæ: sed vt tota æstas sit vna dimidia pats,tota hyems, sit altera.
h Vide annot.
i Ab Ischagora. Vel, Ab Ischagora & eius collegis.
k Firmũ,vt schol. Gr.
l Vide annot.
m Conditionibus.
n Agro vastato abierint. Sic eadem paulo pòst sunt vertenda.
o Aliter schol. Gr. Vide annot.
p Quòd si seruitia *id est serui Lacedæmoniorum* insurgant aduersus ipsos.
q Cippo.

fuerit,id æquum fit.Hoc iusiurandum è Lacedæmoniis isti iurauerunt, Plistoanax, Agis,Plistolas,Damagetus,Chionis,Metagenes,Acanthus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas,Anthippus,Alcinadas,Tellis,Empedias, Menas, Laphilus.Ex Atheniensibus, Lampon,Isthmionicus,Laches, Nicias, Euthydemus,Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theagenes, Aristocrates, Iolcius,Timocrates,Leon,Lamachus,Demosthenes. Hæc societas inita est nō multo post fœdera: & captiuos ex insula reddidere Lacedæmoniis Athenienses. æstásque vndecimi anni cœpit. quæ autem per decem continenter annos primo bello gesta fuerunt,hactenus conscripta sunt.

Post fœdera verò & societatē inter Lacedæmonios atque Athenienses post decenne bellum initā,sub Plistola Lacedæmoniorum ephoro,& Alcæo Athenis præsidente,pax fuit apud eos quidē qui illa admiserant: at Corinthii,& quædam in Peloponneso ciuitates,quæ acta fuerant concutere cœperunt:protinúsque alia perturbatio extitit sociorū aduersus Lacedæmonios. Quinetiam Lacedæmonii ipsi progressu temporis in suspicionem venere Atheniensibus, ob quædam quæ ex verbis pactionis non exequebantur.Ad sex tamen annos decémque menses temperatum est quominus vtrinque mutuò terram inuaderent:extra illam verò vehementissimè inuicem se lædebant, [a]per induciarū non sinceram quietem. Mox coacti rumpere illa post decem annos fœdera,rursus in apertum iere bellum. Hæc autē idem Thucydides Atheniensis[b]gradatim conscripsit, quemadmodum singula quæque gesta sunt per æstates & hyemes, eousque dum Atheniensium imperium Lacedæmonii cum sociis euerterunt, ac longos muros & Piræa ceperunt: ad quod tempus omnes anni belli extiterunt septem & viginti. Quòd siquis pactionem quæ intercessit,spatio belli adscribendam non putabit,is haud rectè putabit. Si enim ex rebus gestis id existimabit, inueniet non esse consentaneum eam iudicari pacem in qua neque tradita neque recepta sunt omnia de quibus cōuenerat.Et præter hæc,in Mātinico & Epidauro atque in aliis bellis vtrinque [c]clades acceptæ.Et nihilominus in Thracia qui socii fuerant,hostes extiterunt, & Bœoti decēdiales inducias agebant. Itaque & ex superioris belli decēnio,& ex suspectis post illud induciis,& ex insequuto has posteriori bello, [d] siquis tot annos supputabit per tempora & aliquot dierū accessionem,hoc solum inueniet exitu cōprobatum, ex iis quæ futura esse, ex oraculis affirmabātur. Etenim memoria teneo, ab incepto vsque ad finitum bellum, à compluribus prædicari solitum ter nouenis annis bellum geri oportere. Quo omni tempore quum per ætatem[e]res ego iam intelligerem, & animum aduerterem vt aliquid diligenter cognoscerem, contigit vt quum patria exularē annos viginti,postquam in Amphipolin traiecissem dux classis, quúmque rebus agendis interfuissem apud vtrosque,nec minus,propter exilium,apud Pelopōnenses, per otium aliquid earū rerum impensius cognouerim.Igitur controuersiā quæ post decem annos extitit,& fœderum perturbationē,& deinceps quemadmodū bellatum est,exequar. Nam posteaquam quinquaginta annorum fœdera sunt inita,& mox societates legationésque quæ ex Pelopōneso ad hæc accitæ fuerant,Lacedæmone discessere,& alii domum abiere,Corinthii ad Argos [f]conuersi, primùm verba fecerunt cum quibusdam principibus Argiuorum, quandoquidem Lacedæmonii fœdera societatémque cum Atheniensibus fecerint,antea sibi inimicissimis,non ob vtilitatem Pelopōnesi,[g]sed ob seruitutē,oportere Argiuos cōsiderare quomodo salua esse possit res Peloponnensis,atque decernere vt quæcunque Græca ciuitas suis legibus, pari iure,æquis conditionibus viuens,velit cū Argiuis societatē facere, ei liceat, ita vt vnaquæque ad alterius terrā mutua ferat auxilia: deligēdósque esse aliquot homines penes quos sit imperii summa,[h]ne res foras emanet,néve fiat ad populū mētio,si illi non sit assēsurus.Multos enim aiebāt ad Argiuos odio Lacedæmoniorū se collaturos.Hæc quū demonstrassent Corinthii, domū reuerterūt. Quæ Argiui illi quū audissent,& ad magistratus atque ad populū retulissent, facto decreto, Argiui duodecim viros delegerūt,cum quibus liceret societatē facere quisquis vellet Græcorum,præter Atheniēses ac Lacedæmonios: cū horū autē neutris id liceret iniussu populi Argiui.Admiserūt autē hoc Argiui eo impēsius, tum quòd cernerent bellū sibi cū Lacedæmoniis futurū, (quoniā fœdera inita cum illis in exitu erāt)tū quòd sperarent se principes fore Peloponnesi. Siquidem per id tempus Lacedæmonium imperium pessimè audiebat, & propter acceptas clades contemptui erat: at [i]inter omnes optimè Argiui se habebant, qui nō suscepto cū cæteris Attico bello,

a Quum induciæ essēt minimè firmæ. Id est suspectæ. nam paulo pòst ὕποπτον vocat quod hîc οὐ βέβαιον.

b Ordine.

c Vide annot.

d Quisquis temporis rationē inibit,tot annos *quot dixi* & paucos insuper dies cōperiet: atque hoc solum exitu,&c.

e Sensibus integris *uel uegetis* præditus essē.

f Profecti.

g Sed ad redigendam *eam* in seruitutem.

h Neque verba apud populum *hac de re* esse facienda,ne ii qui multitudinem in suam sententiam pertraherenō potuissent, detegerentur.

i In omnibus rebus. Vel, Per omnia. Vel, Argiuorum res omnes se optimè habebant.

174

quòd cum vtrisque fœderati essent,rem ampliauerāt.Hunc itaque in modū Argiui Græcorū quicūque vellent in societatē recipiebant.ad quos primi Mātinei cum sociis trāsierunt,Lacedæmonios veriti:à quibus,dum adhuc bellū cum Atheniēsibus gerūt,partē quandā Arcadiæ illorū ditionis auertissent, quósque nō credebāt[a] neglecturos quòd ea Mātinei potirentur. Ita dū illi cunctātur,libēter ad Argiuos se contulerūt,ciuitatē [b] magnā considerantes & cum Lacedæmoniis vsque certantē,& statum popularē quemadmodū ipsi habentē.Secundū horum defectionē[c] reliqua Pelopónesus gliscere cœpit,tanquā ipsi foret idē faciendū, rata plus quiddā cognouisse Mantineos quòd ad Argiuos accessissent:& simul succēsens Lacedæmoniis,cum ob alia,tum verò quòd in fœderibus Atticis scriptū esset, [d] periuriū esse quicquam adiicere tollerévé ei quod vtrique ciuitati visum esset,Lacedæmoniæ & Atheniēsi. [e] Hæc enim particula Pelopónenses præcipuè turbauit, & ad suspicandū induxit ne se vellent in seruitutē redigere Lacedæmonii cū Atheniensibus.æquū nanque futurū fuisse vt ea immutatio vniuersis sociis adscriberetur. Ex quo perterriti multi ad Argiuos transierunt,vt in eorū societatē singuli coirēt.Lacedæmonii [f] hunc tumultum gliscere in Peloponneso sentientes,& Corinthios illorum magistros fuisse, ac fœdus & ipsos cum Argiuis percussuros,mittūt Corinthū legationē,(volētes quod futurū erat præuenire) expostulatū quòd illi essent totius rei caput: periuri etiā futuri si ab ipsorū ad Argiuorū societatē deficerent.Iam nunc quoque iniurii essent, qui fœdera cum Atheniensibus non cōprobarent,quū diceretur in iis, id [g] valere quicquid maior sociorū pars decreuisset,nisi quod vel deorū vel hominū impedimentum intercederet.Corinthii verò adhibitis sociis,(prius enim eos aduocauerāt)quicunque & ipsi fœdera nō admisissent,cōtradicere Lacedæmoniis, nō tamē propalā ostendētes vbi sibi facta esset iniuria:quia neque ipsi recuperassent ab Atheniēsibus Solium,neque Anactoriū,& siquid aliud arbitrabantur amisisse: prætendere tātùm se deserturos non esse eos qui forent in Thracia.Iure enim iurando suā illis priuatim fidem dedisse quum vnà cum Potidæatibus primùm rebellarunt,&[h] sæpius postea:negare itaque se fœdifragos sociis esse,si societatem cum Atheniensibus respuerent.Quum enim deorū fidē iurauissent illis *in Thracia*, periuros se fore si proderēt. Dictū autem illic esse, nisi dii aut heroes forent impedimento : & videri sibi hoc diuinum impedimentum esse. Et de veteri quidem iureiurando hactenus responderunt.Quod autem ad Argiuā societatē attineret, se habito cum amicis cōsilio quicquid iustum esset facturos.Et Lacedæmonii quidē legati domum abierunt:Corinthii verò Argiuorum legatis,qui etiā aderant,[i] iubentes societatem inire cum ipsis, nec differre,edicunt vt sibi præstò sint proximo concilio.Aduenit quoque mox Eleorū legatio,& primùm iniit cū Corinthiis societatē,deinde illinc Argos petentes, quēadmodum prædictum fuerat,cum Argiuis idē fecit.Infensi nāque Elei Lacedæmoniis erant propter Lepreū. nam bello quod Lepreatæ cum Arcadibus gesserāt, acciti à Lepreatis Elei in auxilium,mercede dimidiatorū fructuū terræ,quum bellū soluissent,imposuerant ipsis Lepreatis qui solum colerēt, annuū talētum Olympio Ioui pendendum.Quod illi quum ad bellum vsque Atticū pependissent,postmodū defierunt,causati bellū : & dum ab Eleis cogerētur,ad Lacedæmonios recurrerunt. [k] Cōmissa illis causa,suspicati Elei non æquos futuros iudices,omissa disceptatione,solum Lepreatarū depopulati sunt.Nihilo tamen minus Lacedæmonii pronunciarūt liberos esse Lepreatas,& Eleos agere iniustè:& quia Elei iudicio nō stabāt, armatū præsidiū in Lepreum miserunt.Isti existimātes vrbē quæ à se defecisset Lacedæmonios recepisse,prolata pactione qua dicebatur, [l] quæ quis moto Attico bello teneret,eadē retinēdo prodiret in bellū , tanquā ius suum nō obtinētes,ad Argiuos deficiunt,societatémque sicuti[m] prædictū est,faciunt.Fecerunt itē statim pòst Corinthii,& qui in Thracia sunt Chalcidenses.Idē quoque allegantes Bœoti ac Megarenses, quum à Lacedæmoniis cōtemnerentur,tamē quieuerūt,quòd censerent popularem Argiuorū statū minus sibi profuturū sub dominatu paucorum degentibus, quàm remp. Lacedæmoniorum. Per eadē huius æstatis tempora Athenienses,expugnata Sciona , puberes interfecerunt , pueros ac mulieres in seruitutem redegerunt , agrum Platæensibus colendum dederunt : necnon Delios rursus in Delum reduxerunt,reputantes & præliorū detrimenta,& dei apud Delphos oracula. Quinetiam Phocēses ac Locrenses inter se bellare cœperunt. Corinthii insuper atque Argiui iam socii Tegeam venerūt, [n] vt ab Lacedæmoniis deducerent,cernētes secum esse ex magna parte Pelopónesū,& si hic locus accederet,totā suā esse futurā.At vbi

L. ii.

175 ... 176

a Se ea potiri permissuros , præsertim quū otiosi essent,*id est, ab omni bello cessarent*. Libenter igitur ad Arg.
b Potentem esse existiman.
c Reliqui Pelopōnesii mussare cœperunt, *uel,occultè sermones agitare cœperunt*,idē sibi quoque esse faciēdū: quippe qui existimarēt eos magis subducta ratione,*uel,rebus melius compertis,ad Argiuos* concessisse: simul etiam succenserent Laced.
d Periurium non esse addere & demere quod vtr. Id est, Sine periurio addi & demi posse quicquid,&c.
e Hoc enim scriptum. Id est,Hæc cōditio adscripta.
f Quum hunc rumorem dissipari clam per Peloponnesū animaduertissent, & Corinthios authores aliis fuisse , fœdúsque & ipsos,&c.
g Ratum esse.
h Aliquoties. Vel,Iterum.
i Hortantes.
k Commissa illis causæ disceptatione, suspicati Elei se iuris æqualibitate non potituros, omissa disc.&c.
l Quæ singuli habentes, ad bellū Atticū se contulissent, eadē retinentes *ab illo* etiam discedere, tāquā ius,&c.
m Prædictum fuerat.
n Vt ad defectionē à Lacedæmoniis solicitarēt,*uel, impellerēt*, quū eam magnam esse Peloponnesi portionem cernerent,ac, si ea sibi accessisset,totam se Pelopōnesum habituros sperarent.

Tegeatæ negarũt ſe Lacedæmoniis aduerſaturos, Corinthii,qui gnauiter hactenus egerant,animos demiſerunt,veriti ne nullus ex aliis ad ſe poſthac accederet.Tamē Bœotos ipſi adeundos putauerunt,orandóſque vt ſui atque Argiuorũ ſocii forent, cæteráque cõmuniter adminiſtrarent: adhæc vt fœdera decē dierum,quæ illis erāt cum Athenienſibus,non lõgè poſt alia quadraginta annorũ,ſe Athenas ſequuti, ſibi quoque[a] obtinerent. Iuſſerúntque vt Athenienſiũ(ſi hoc abnuerent) induciis renun tiarent,nec cum eiſdē in poſterum niſi ſe adhibitis fœdera facerent. Bœoti rogantibus Corinthiis,quod ad ſocietatem Argiuorũ pertineret,expectare iuſſerũt:profecti autē cum iiſdē Athenas decē dierũ fœdera non[b] inuenerunt:ſed Athenienſes Co rinthiis reſponderunt ſibi cum illis futura fœdera ſi Lacedæmoniorum ſocii forēt. Itaque Bœoti poſtulantibus Corinthiis atque flagitantibus[c] vt ſecum paciſcerētur, noluerunt tamen decē dierum fœderibus renuntiare.Ipſis autē Corinthiis induciæ citra fœdus extitere cũ Athenienſibus. Eadē æſtate Lacedæmonii populatim,du ce Pliſtoanacte ipſorũ rege Pauſaniæ *filio*, in expeditionē ierũt aduerſus Parrhaſios in Arcadia,Mātineis obnoxios,acciti ab eis ſeditione laborantibus: exciſuri præterea,ſi poſſent,murum in Cypſelis quē Mantinei extruxerāt, ſuorúmque præſidio tenebant,in agro Parrhaſio poſitum,ſuper Sciritidē in Laconica. Et Lacedæmonii quidem regionem Parrhaſiā depopulabantur:Mātinei autē, tradita Argiuis cuſtodia vrbis,ipſi[d] ſocietatem tutabātur:ſed quum nequirent & murum in Cypſelis & in Parrhaſiis vrbes defendere,abiere.Lacedæmonii vbi & Parrhaſios in libertatē aſſeruerunt,& murum exciderunt,domum reuerſi ſunt. Iidē per eandem æſtatem, iam reuerſis à Thracia militibus qui cum Braſida profecti fuerant,quos poſt inita fœdera Clearidas reportauerat,decreuerunt ſeruos qui ſub Braſida fuiſſent in prælio, liberos eſſe,habentes vbicunque liberet habitandi poteſtatem: eóſque non ita multo pòſt cum iis quos recenter in ciuitatē adſcripſerāt, in Lepreo, quod in Laconico & Eleo agro ſitum eſt,collocauerũt,iam cum Eleis diſſidētes. At eos quos in inſula traditis armis captos receperāt, & quidē horũ nõnullos iā magiſtratibus fungētes, ignominia notauerunt,veriti ne propter calamitatem acceptā, illi opinantes ſuam imminutā eſſe conditionem, aliquid molirentur rerum nouarũ,ſi honoribus vterentur. Notauerunt autem tali ignominia vt nec gerendi magiſtratus, nec mercan di vendēdíve aliquid ius haberēt. Aliquāto tamen pòſt in dignitatem ſunt reſtituti. Eadem æſtate Thyſſon,quæ eſt in Atho,Athenienſium ſociā ciuitatem, Dictydienſes ceperunt.Qua omni æſtate inter Athenienſes ac Peloponnenſes commercium fuit:ſed inter ſe ſuſpecti erant Athenienſes & Lacedæmonii ſtatim ab initis fœderibus,quòd neutri loca alteris redderent.Nam Lacedæmonii[e] quorum priores in red dēdo partes erant,nec Amphipolin cæteráque loca reddiderāt,nec ſocios in Thracia ad recipienda fœdera adegerant,ac ne Bœotos quidē atque Corinthios: aſſiduè dicentes ſe illos,ſi fœdera recipere nollent,vnà cum Athenienſibus coacturos:præſtituta die, citra tamē ſyngraphā,intra quā diē qui fœdera rata nõ haberēt, vtriſq; eſſent pro hoſtibus.Harum rerum nullā cõfici ab illis Athenienſes quum viderent, ſuſpicabātur nihil æquum Lacedæmonios animo agitare. Ex quo Pylum repetentibus reddere ſuperſederunt,adeovt captiuos quoque ex inſula,quos in vinculis habuerant,reddidiſſe pœniteret. Cætera etiam loca tenere perſeuerauerunt,præſtolan tes dum illi quæ ſpopondiſſent perficerent.Lacedæmonii verò dixere ſe quæ poterant feciſſe,quos enim in vinculis habuiſſent, Atheniēſibus reddidiſſe,milites qui in Thracia, & ſiquis alius in ipſorum arbitrio erat,abduxiſſe:Amphipolin vt reſtituerent,nõ eſſe in ſua poteſtate. Bœotos atque Corinthios vt in fœdera adducerēt operā daturos, vtque Panactum reciperēt, & ſiquis Athenienſis apud Bœotos captiuus eſſet.Pylum autē vt ſibi redderēt poſtulabāt: ſinminus,Meſſenios illinc ac ſeruitia abducerent,quemadmodũ ipſi ex Thracia abduxiſſent:Atheniēſes per ſe,ſi vel lent,locũ cuſtodirēt.Sæpe itaque & multis habitis ſermonibus per hanc æſtatē,permouerũt Athenienſes ad educendos è Pylo Meſſenios,ac cæteros,tum ſeruos,tum eos qui è Laconica ad ipſos trāſfugerāt:quos[f] in verticibus Cephalleniæ collocaue runt.Igitur æſtate hac [g] *ab utriſque* otium fuit, & ad vtroſque inuicē ventitatum.Inſequenti hyeme,(iam enim alii ephori erant,nec ii ſub quibus inita fœdera fuerāt, & quidē eorũ nõnulli fœderib⁹ aduerſantes)quũ legati[h] à ſocietate veniſſent,præſen tibus Atheniēſibus,Bœotis,Corinthiis,& multa vltro citróq; dicerētur,nec quicquā inter eos cõueniret,vt reditũ eſt domũ,Cleobulus & Xenares, (ii enim præcipuè ex ephoris fœdera ſolui volebāt)ſermones habuere ſeparatī cũ Bœotis atq; Corinthiis:

a Procurarēt. Vel, Impetrarent.

b Impetrarunt. Vel, Conſequuti ſunt.

c Aliter ſchol.Gr. Vide annot.

d Sociis præſidium ferebant.

e Quibus priores red dendi partes ſortitò obtigerant.

f In Craniis Cephalleniæ *urbe*.

g Ceſſatũ à bello fuit.

h Ex ſociorũ regione.

177

hortantes vt perfectè earum rerum conditionem cognoscerent, vtque Bœoti, qui priores fuissent socii Argiuorum, rursus se cum Argiuis facerēt socios Lacedæmoniorum. sic enim fore vt Bœoti ad accipienda Attica fœdera minimè cogerentur. Nam Lacedæmonios[a] ante inimicitias Atheniēsium, ac ruptionē fœderū, præoptasse sibi amicos atque socios esse Argiuos. siquidē semper Argiuorū fidem habuerant suspectā, cupientes sibi sincerè amicum Argos esse, quòd videlicet existimarent bellum extra Peloponnesum sic facilius fore. Enimuero obsecrabāt Bœotos vt Panactum Lacedæmoniis traderēt: vt pro hoc recepta, si possent, Pylo, expeditius inferrent Atheniensibus bellum. Ita edocti Bœoti atque Corinthii à Xenare Cleobulóque, & ab omnibus Lacedæmoniorum amicis quos secum habebant, vt ad suos publicè referrent, vtrique abiere. Quos abeuntes duo è summo magistratu Argiui inter viā obseruauerūt, cōgressique cum eis in colloquiū deuenerunt, siquo pacto Bœoti ipsis socii fieri possent, quēadmodum Corinthii & Elei & Mantinei. existimare enim, hac re procedente,[b] facilè iam eos & belligerari & pacisci, etiā cum Lacedæmoniis, si vellēt, re inter ipsos cōmunicata, & siquibus cū aliis oporteret. Hæc Bœotiis legatis audita placuerūt: quippe opportunè ista rogabātur, quæ amici quoque è Lacedæmone ipsis iniunxerāt. Ea sentiētes ab his admitti Argiui, quū missuros se in Bœotiam legatos dixissent, digressi sunt. Reuersi Bœoti detulere ad magistratus quæque ex Lacedæmone quæque ex Argiuis in congressu audissent. Magistratus,[c] quòd res placita erat, erectiore animo esse. nam ipsis cum vtraque parte cōueniebat, & eorū opera Lacedæmoniorum amici indigebant, & Argiui ad similia properabant. Neque multo pòst, quum legati Argiuorū venissent ob ea transigenda quæ dixissent, probata ipsorū oratione eos remiserunt, promittētes se legationē Argos de societate missuros. Interea visum est eis, Corinthiísque ac Megarēsibus & legatis è Thracia *missis*[d] inter se cōiurare de ferēdo inuicē auxilio, vt quisque indigeret, déque nō gerēdo cum aliquibus bello, paciscēdóve, nisi cōmuni cōsilio, & ita Bœotos Megarēsésque, (nā idē ii inter se ipsi fecerāt) fœdera facere iā cum Argiuis. Verùm antequā iusiurandū præstaretur, iidē Bœotorū magistratus rem ad quatuor cōsilia Bœotorū, penes quæ summa potestas est, retulerūt, suadētes vt ex vsu rei Bœotiæ cū iis ciuitatibus quæcūque hoc vellēt cōiurarent. At qui in illis cōsiliis erant non admittendū hoc cēsuerunt, veriti ne Lacedæmoniis aduersarētur, si cū Corinthiis qui ab illis defecerāt cōiurarēt. Neque enim eos certiores fecerāt sui magistratus de iis quæ ex Lacedæmone sibi Cleobulus & Xenares ephori suasissent, vt prius Argiuorū Corinthiorúmque socii facti, postmodū fierent etiā Lacedæmoniorū:[e] rati, etiāsi ipsi nō dicerent, tamē nō aliud illos *è consilio* decreturos, quàm quod ipsi à se[f] præcognitū eis suasissent. Vbi autē res in cōtrarium cessit, Corinthii quidē & è Thracia legati infecto negotio abierūt: Bœotii verò magistratus,[g] prius expectātes vt eadē persuaderēt, vtque experirētur facere cum Argiuis societatē, nec de Argiuis ad consilia retulerunt, nec Argos quam promiserāt legationē miserunt, incuria quadam & omnium occupatione. Hac eadē hyeme Mecybernā, vbi erat Atheniensium præsidium, Olynthii subitò adorti ceperunt. Post hæc Lacedæmonii (nam inter eos atque Athenienses assidua colloquia habebantur de iis *reddendis* quæ inuicem tenebant) sperantes, si Panactum à Bœotis Atheniēses recepissent, fore vt ipsi reciperēt Pylum, adierunt per legationē Bœotos, obsecrauerúntque vt sibi Panactum, & qui in vinculis essent Athenienses traderentur, vt pro iis ipsi Pylum reciperent. Illi negare se reddituros, nisi secum, quemadmodum cum Atheniensibus, societatem separatim coirent. Lacedæmonii, intelligentes hi quidem se iniurios fore in Athenienses, quum dictum esset neque fœdus iniri, neque bellum, nisi communiter, cupidi tamen Panacti recipiendi, & pro eo Pylum recuperādi (quum præsertim qui properabant turbare fœdera,[h] propensiores in Bœotos essent) societatem fecerunt, hyeme iam extrema,[i] & sub vere statim Panactum excisum est: & vndecimus belli annus exiit. Ineūte statim vere insequētis æstatis Argiui, quādo neque legati Bœotorum, quos illi missuros se dixerant, veniebāt, & eosdē Panactū excidisse acceperunt, separatímque societatem cum Lacedæmoniis coisse, extimuerūt ne soli relinquerentur, cæteris sociis ad Lacedæmonios transeuntibus, opinantes à Lacedæmoniis Bœotos inductos, & Panactum excidisse, & in Atheniensium societatē concessisse, ipsis Atheniensibus harum rerū consciis, cum quibus quoque iam sibi societatem facere integrū non esset, quū antea sperassent[k] per causam dissensionis sibi hos socios fore, si fœdera quæ Atheniensibus essent cum Lacedæmoniis, non manerēt.

a Vide annot.

b Facile iam illis fore bellum gerere atque pacem componere & cum Lacedæmoniis & cum quibuscunque aliis op⁹ esset, rationes suas, *uel consilia* in commune agitantes. Vel, ineuntes.

c Tum acquieuerunt, *uel, acceptum id habuerūt*, tum multo promptiores fuerūt, quòd vtrinque cōtigisset ipsis vt & ii ex Lacedæmoniis quos sibi amicos habebant, re eadem qua & ipsi opus haberent, & Argiui quoque ad similem contenderent.

d Sibi mutuò fidem dare de fer.

e Rati, *videl. illi magistratus.*

f Prius deliberatum.

g Quū prius pararent, si hæc persuasissēt, dare operam vt etiam cū Argiuis societatē inirēt, nec de Argiuis ad illa *quatuor* consilia retulerunt, nec Argos quos polliciti erant legatos miserūt, sed incuria quædam *uel negligentia* & rerum omniū procrastinatio, *uel tarditas*, interuenit.

h Videtur legisse τὰ ἐς βοιωτούς.

i Et sub vernum tempus. Statimq; Pan. &c.

k Si propter controuersias, ea quæ inierāt cū Lacedæmoniis fœdera soluerentur, saltē Atheniēsibus se socios fore.

Itaque incerti ob hæc *consilia*, ac timore perculsi ne sibi bellandū foret cum Lacedæmoniis pariter & Tegeatis & Bœotis & Atheniensibus, quū prius fœdera Lacedæmoniorum non accepissent, sed animū Pelopōneso imperandi habuissent, misere quumprimū potuere Lacedæmonē legatos, Eustrophū & AEsonē, qui illis amicissimi esse videbantur, arbitrantes se,[a] vbi confœderati cū Lacedæmoniis essent, quocunque res caderēt, pro conditione præsentiū temporū optimē quietē acturos. Eorū legati quum Lacedæmonē venissent, sermonē habuerūt [b] quonāmodo fœdera facienda essent, postulātibus ante omnia Argiuis, aut ciuitati cuipiā aut priuato delegari causæ suæ disceptationē de terra Cynuria, de qua in finibus posita semper inter eos controuersia est: (quæ Thyreā continet, & vrbem Anthenam,[c] colitúrque à Lacedæmoniis) sed vetātibus mox Lacedæmoniis fieri de illa mētionē, & se, si vellent illi ex pristina formula fœdus facere, ad id paratos esse dicentibus, Argiui legati hoc sibi vtique concedi instabant, im præsentiarum fœdus fieri annorū quinquaginta, ea tamē lege vt liceret vtrislibet alteros prouocare ad prœliū, dūmodo neque morbo neque bello impliciti essent, & de hac terra decernere quemadmodū iterū quondā factum esset, quum se vtrique victores discessisse putauerunt: sed non inse qui vlterius quàm ad huius vel illius vrbis terminos. Hæc Lacedæmoniis[d] à principio quidem videri stolida: sed quum cuperent amicum [e] omnino habere Argos, quæ postulabantur indulsere, & in scriptum retulere: iubentes tamen, priusquam aliquid conficeretur, illos redire Argos, ad hæc demonstranda plebi: &, si ei placita essent, venire ad Hyacinthia iusiurandū præstituros. Et illi quidē abiere. Interea autem dum Argiui ista tractarēt, Lacedæmoniorū legati, Andromenes, Phædimus, & Antimēidas, quibus datū erat negotiū recipiendi à Bœotis Panactū ac captiuos, Atheniēsibúsque reddendi, offendunt Panactum ab ipsis Bœotis dirutum, causantibus quoddā olim inter se atque Athenienses ex quadā controuersia iusiurandum intercessisse, ne alterutri locū illū incolerēt, sed vtrique in cōmune. Cæterùm quos illi habebant captiuos receperunt, Atheniēsibúsque reddiderunt, referētes Panacti excisionē, ibíque nullum amplius Atheniēsiū hostē habitaturū: per hoc existimantes & Panactum se tradere. Hæc quum dicerētur, grauiter sanè tulere Atheniēses, iniuriā sibi fieri putantes à Lacedæmoniis, tum ob excisum Panactum, quod stans traditum oportuit, tum quòd audiebant eos cum Bœotis quoque societatem fecisse, quum antea dicerent se cōmuniter adacturos ad cōfœderationē eos qui recusarēt. Hæc atque alia considerantes quæ ex pacto seruata non essent, deceptos se existimauerunt, adeo vt asperè responso reddito legatos remiserint. Quum esset huiusmodi dissidium inter Lacedæmonios atque Athenienses, ii qui Athenis soluta fœdera cupiebāt, protinus hoc efficere instituerunt, cū alii nōnulli, tum verò Alcibiades Cliniæ *filius*, per adolescentiā ille quidē in qua adhuc erat, [f] vt quis in alia ciuitate, [g] cōmēdatione autē progenitorū sanè honoratus: cui satius quidē esse videbatur ad Argiuos potius accedere, neque tamē *ob id modo quod satius videbatur*, verumetiā[h] ferocitate spiritus, fœderibus erat infestus, quæ per Niciā & Lachetē, contēpta eius adolescētia, Lacedæmonii fecissent, nec habito ei honore vetusti iure hospitii, quod ab auo repudiatū, ipse[i] renouatū curauerat officiis quib⁹ captiuos ex insula fuerat prosequutus.[k] Ex quo prorsus sibi detractū interpretās, ab initio Lacedæmoniis verbo aduersabatur, affirmans illos inualidos esse, & ea causa[l] cum Atheniēsibus fœdera percussisse vt per hæc ab eis Argiuos abducerēt, & rursus Atheniēses destitutos adorirētur. At vbi discordia extitit, tunc verò sine mora ad Argiuos priuatim mittit, iubens vt quācelerrimè ad societatē[m] prouocati venirent cum Mantineis & Eleis, tanquā opportuno tēpore, & se maximè annixuro. Argiui, hoc nūtio audito, simúlq; cognito nō iniisse cum Bœotis Atheniēses societatē, sed à Lacedæmoniis vehementer diffidere, omissis suis legatis, fœdera apud Lacedæmonem tractantibus, ad Athenienses potius mentem aduerterunt, reputantes ciuitatem olim iam sibi amicā, & quæ sub statu populari regeretur, quemadmodū ipsi, ac magnæ à mari esset potētiæ, præsidio sibi futuram, si ipsis bellum moueretur. Mittunt itaque confestim ad Athenienses de societate legatos, comitantibus Eleorum ac Mantineorū legatis. Venit autem properè & Lacedæmoniorum legatio, Philocharidas, Leon, & Endius, qui videbantur studiosi esse Atheniensium: tum quia timebatur ne per iracūdiā facerēt Athenienses cum Argiuis societatem, tum etiā ad reposcendā Pylum in locū Panacti, & ad excusandam societatem cum Bœotis, non se id malo Atheniensium fecisse. Ii apud conciliū de his rebus quum dicerent, séque venisse cum potestate summa

179

180

a Vbi fœdera quàm possent cōmodissima in præsens, *vel, pro præsenti rerum statu*, cum Laced. iniissent, se, quātū res paterētur, quietos futuros. Vide ann.
b Quibus conditionibus.
c Vel, Possidetúrque.

d Prima quidē fronte.
e Quauis ratione. Vel, Quocūq; modo.

f Vide annot.
g Dignitate.

h Cōtentionis studio, quod elato esset animo.

i Renouare cogitabat.
k Vndique igitur sibi de suo iure detractum esse, *vel detrahi. vel, sibi de suo iure decedere* interpretans, tunc primùm intercessit, dicens tutam fidem non esse Lacedæmoniis, *vel, non firmè seruare fidem datam Lacedæmonios*, & ea causa, &c.
l Vel, cum Argiuis. Vide annot.
m Vel potius, Prouocantes. Id est, Vt prouocarēt ad societatē.

de omnibus controuersiis transigendi,[a] Alcibiadem reformidabant, ne, si ad populum eadem dicerent, inducerent vulgus, & respueretur societas Argiuorum. Alcibiades igitur aduersus hos huiusmodi rem machinatur: suadet Lacedæmoniis ne palam faciant populo se cum summa potestate venisse, data eis fide, si hoc faciant, se Pylum illis restituturum.[b] persuasum enim iri à se Athenienses, quemadmodū iterum nuper, ad eorundem legatis contradicendum, & in cæteris vtrosque reconciliaturū. Hæc autē Alcibiades ideo agebat vt illos à Nicia alienaret, & apud populum insectatus, tanquam nihil vnquam nec sinceri cogitantes, nec eadem vnquā loquentes, *Atheniensibus* Argiuos & Mantineos & Eleos redderet socios: prout & contigit. Nam legati, quum ad populum processissent, & interrogati negassent se (id quod in senatu dixerant) cum absoluta potestate venisse, tum verò Athenienses non amplius sustinuerunt, sed [c] Alcibiadem multo quàm antea vehementius in Lacedæmonios vociferantem audierunt, animatique fuerunt protinus, Argiuis introductis & illorū comitibus, ad ineundā cum eis societatē. Verùm facto terræmotu priusquam aliquid constitueretur, concilium hoc dilatum est. Postero die coacto concilio, Nicias cum Lacedæmoniis deceptis,[d] de non confitendo se venisse præditos potestate, ipse quoque deceptus, affirmabat oportere nihilominus Athenienses fieri socios Lacedæmoniorum potius, & differendo quæ ad Argiuorum societatem pertinerent, iterum ad Lacedæmonios mittere, ac cognoscere quid consilii haberēt: dicens honorificam ipsis, turpem illis esse belli dilationem. Cum ipsis enim, quandoquidem res eorum bene se haberēt, præclarissimè agi præsentem tuendo felicitatem: illorum verò quorum aduersæ res essent,[e] interesse vt inuenirēt quamprimum quonammodo periclitarentur. Suasitque vt illuc legatos, & se inter illos mitterent, iussurum Lacedæmonios, siquid æqui cogitarent, Panactū incolume reddere, Amphipolinque & Bœotorum societatem missam facere: [f] nisi ita pepigissent quemadmodum dictum est, vt neutri sine alteris cum vllo paciscerentur. Item denuntiaturum, si pergerent iniurii esse, se quoque [g] iam Argiuos in societatem recepisse, & huius rei gratia adesse.[h] Siquid aliud super hæc succensebant Athenienses, id omne obiecturos legatos cum Nicia miserunt. Legati vbi peruenerunt, & post alia denuntiata, ad extremum dixerunt, nisi societatem Lacedæmonii Bœotorum dirimerent, qui fœderibus non continerentur, se quoque in societatem Argiuos & qui cum eis essent recepturos: illi negarunt se Bœotorum societatem dirempturos, (euincente factione Xenareti ephori vt ita responderent) ius tamen iurandum Nicia flagitante renouarūt. Verebatur enim Nicias ne omni prorsus infecto negocio discederet, insimularetúrque (id quod & contigit) quòd author fœderum cū Lacedæmoniis fuisse videretur. Sub cuius reditum, audientes Athenienses nihil acti è Lacedæmone referri, subitò indignati, & se iniuria affici putantes, cum Argiuis ([i] aderant enim illi) fœdera ac societatem, authore Alcibiade, fecerunt, his verbis, FOEDERA fecere Athenienses in annos centum, Argiuíque & Mantinei atque Elei, pro se, próque sociis quibus vtrique præsunt, dolo ac noxa carentes, tam terra quàm mari: ne liceat [k] arma inferre, detrimēti causa, neque Argiuos, Mātineos, Eleos, eorúmque socios, Atheniensibus, neque rursus Athenienses eorúmque socios Argiuis, Eleis, Mantineis, illorúmve sociis, vlla vel [l] arte, vel machinatione. Ex hac formula societas sit Atheniensibus, Argiuis, Eleis, & Mantineis annos centum. [m] Si hostes terram Atheniensium intrauerint, eò veniāt Argiui auxilio & Elei & Mantinei ([n] simulac palàm eis factum erit ab Atheniensibus) pro suis viribus quamualidissime poterunt. Si iidem hostes eandem terram depopulati abierint, pro hostili sit ea ciuitas Argiuis, Mantineis, Eleis, Atheniensibus: malóque afficiatur à cunctis his ciuitatibus, nullíque ipsarum fas sit bellum quod erit aduersus illā ciuitatem soluere, nisi id omnibus videatur. Itémque Athenienses auxilium ferant Argos, Mantineam, Elin, si hostis inuaserit terram Argiuorum, Eleorum, Mantineorum, ([o] simulac palam eis factum erit ab his ciuitatibus) pro suis viribus quamualidissime poterunt. Si hostis terram depopulatus abscesserit, ea ciuitas pro hostili sit Atheniensibus, Argiuis, Mātineis & Eleis: ab hísque omnibus ciuitatibus malo afficiatur, nec fas sit soluere bellum aduersus eam ciuitatem, nisi id omnibus ipsis videatur. Neque sinere per suam terram sociorúmve, quibus singuli præsunt, aut per mare, armatos transire, inferendi belli gratia, nisi communi decreto harum ciuitatum, Atheniensis, Argiuæ, Mantineæ, Eleæ, de transeundo. [p] Quinetiam ciuitas quæ arcesserit, opem ferentibus commeatum præstet ad dies triginta, ex eo die quo auxilia in eam vrbem quæ arcesse-

181

a Alcibiadi metū incutiebant.

b Vide annot.

c Alcibiadi, multo vehementioribus quàm antea clamoribus Lacedæmonios insectanti, auscultarunt.

d Id est, In eo quòd persuasi fuerant non cōfiteri se venisse, &c.

e Illis valde optabile esse, *uel, in lucro deputandum esse*, quamprimum belli fortunam tētare.

f Nisi fœderibus adscriberentur, *uel, nisi fœdera acciperent*, sicut conuenerat vt neutri, &c.

g Argiuos iamiam in societatē recepturos.

h Et siqua alia erant quæ *illis* vitio verterent, Niciam legatum cum aliis, datis mandatis de omnibus, miserunt.

(i Aderāt enim illi ab Alcibiade introducti)

k Vide annot.

l Techna. Vel, Fallacia.

m Et, si hostes, &c.

n Prout denuntiatum illis fuerit ab Athen. Vel, significatum.

o Prout denuntiatum illis fuerit. *ut in præced.*

p Quinetiam opem ferentibus ciuitas quæ *eos* miserit, commeatū pr. &c. Vide annot.

rit, intrauerint, & item abeuntibus. Eadem si diutius vti exercitu accito velit, stipendium det ternos quotidie obolos AEginæos singulis grauis ac leuis armaturæ militibus, atque sagittariis, equiti autem singulas drachmas AEginæas: ipsáque imperiũ super exercitum teneat, quandiu illic bellum erit: at si quò vniuersis ciuitatibus videatur communiter in expeditionem eundum, participent imperium eius æqualiter omnes. Hæc fœdera Athenienses pro seipsis próque sociis iurent, Argiui autem & Mantinei & Elei & eorum socii per suas quique ciuitates. Iurẽt autem proprium quique iusiurandum, quod maximum est, apud [a] templa augusta, in hæc verba, Stabo in societate secundum conuenta, iustè, & [b] innocenter, & [c] simpliciter, neque transgrediar vlla neque [d] arte, neque machinatione. Iurent item Athenis senatus ac [e] tribuniplebis, [f] idque iusiurandum confirment quæstores: apud Argos iurẽt senatus & octoginta viri, & artynæ: apud Mantineam iurent opifices, senatúsque, ac cæteri magistratus, confirment vates, ac belli duces: in Elide, opifices, quæstorésque ærarii & sexaginta viri, confirment opifices, legúmque custodes. Renouent quoque quotannis iusiurandum, Athenienses quidem eundo in Elim, Mantineam, Argos, triginta diebus ante Olympia: Argiui verò, Mantinei, Elei, eundo Athenas, decem diebus ante magna Panathenæa. Describãt quoque placita hæc fœderalia ac socialia cum iureiurando in lapideo [g] titulo: Athenienses quidem in vrbe, Argiui verò in foro, apud delubrum Apollinis: Mantinei autem in foro, & apud Iouis delubrum. Communiter verò ponant & ludis Olympiacis æneum titulum iis quæ nunc sunt Olympiis. Quòd si quidpiam videatur esse satius his ciuitatibus addi ad conuenta, quicquid cunctis [h] communiter videbitur, id ratum sit. Et fœdera quidem atque societates hunc in modum sunt initæ: quæ tamen inter Lacedæmonios atque Athenienses erant, ob has [i] abolitæ non sunt, neque ob alias. Et Corinthii Argiuorum socii eas admittere noluerunt, ac ne ratam quidem iureiurando habere iam initam cum Eleis & Argiuis & Mantineis societatem, de bellando déque pacificando cum eisdem hostibus: quòd dicerent sufficere sibi superiorem conuentionem de auxilio inuicem præstando [k] *lacessitis bello*, non autem bello lacessentibus. Ita Corinthii à societate recesserunt, rursúsque [l] cum Lacedæmoniis senserunt. Atque hac æstate Olympia extiterunt, in quibus Androsthenes Arcas in pancratii certamine primam palmam retulit, & Lacedæmoniis Elei interdixere templo, ne sacrificarent, certaréntve: quippe qui non satisfacerent sententiæ qua, vt ius Olympiacũ postulabat, eos Elei condemnauerant, dicentes arma illos in Phyrcum murum intulisse, & armatos ex suis in Lepreum, dũ Olympiacum fœdus esset, immisisse. Mulcta autem erant duo millia minarũ, in singulos armatorum binæ, quemadmodum lege continetur. His Lacedæmonii missa legatione contradicebant, negantes iustè se condemnatos, vtpote nondum [m] palàm facto apud Lacedæmonem fœdere, quãdo ipsi in Lepreum immisissent armatos: Elei [n] inducias dicere iam apud ipsos esse, quippe qui ipsis primi denuntiassent, & se quiescentibus, nec id expectantibus, illi iniuriam faciendo sub fœderibus latuissent. At quum Lacedæmonii exciperent, denuntiatũ oportuisse etiam Lacedæmone, si sibi fieri suspicarẽtur iniuriam, non autem prout ipsi suspicarẽtur, id agi, neque arma etiam vllo pacto inferri, illi eadem ratione respondere, non se iniurios esse si non sit sibi creditum: cæterùm si sibi restituere Lepreum illi vellent, ita demũ [o] partẽ se mulctæ missuros, & eam pecuniã cuilibet deo pro eis oblaturos. Illis hæc non audientibus, rursus postulare, Lepreum quidem, si nollent, non restituerent, verùm ascenderent ad Iouis Olympii aram, quandoquidem templo vti exoptarent, vt coram Græcis iusiurandum præstarent, se postmodum vtique mulctã soluturos. Ne hanc quidem conditionem accipientes Lacedæmonii, prohibiti sunt ab [p] immolatione apud templũ, atque à certaminibus, domíque sacrificarunt. Ludos spectauere cæteri Græci præter Lepreates. Veriti tamen Elei ne per vim *Lacedæmonii* sacrificarent, armata iuuẽtute excubias habuere. Ad quos accesserunt Argiui pariter & Mantinei, ex vtrisque milleni, & Atheniensium equites, qui apud Argos diem festum præstolabantur. Omnem autem illam frequentiã ingens perculit terror ne Lacedæmonii cum armatis venirent, præsertim posteaquã Lichas Arcesilai *filius* Lacedæmonius virgis à lictoribus cæsus in loco certaminis, quia quum eius biga vicisset, declarato victore Bœotorum tribunoplebis, ipse progressus in locum ludorum Lacedæmoniis interdictum, coronasset aurigam, auidus indicandi suum currum fuisse. Quo magis perterriti sunt omnes, suspicatique aliquid noui fore. Lacedæmonii tamen quieuere, atque ita eis ludorum [r] die succes-

182

a Vide annot.
b Sine noxa. Vel, Innocuè.
c Sincerè. Ad verbũ, Non dolosè.
d Techna. Vel, *fallacia. ut supr.*
e Vide annot. de his magistratuũ appellationibus.
f Adigant autem ad iusiurãdum. Vel, Obstringant iureiurãdo. Sic & in seq.
g Cippo.
h Inito vnà consilio placuerit.
i Aneutris abolitæ fuerunt. Vel, Neutri illis renuntiauerunt.
k De vnà lacessendo alios bello. Vel, De vnà inferendo bello.
l Ad Lacedæmonios animum conuerterũt. Vel, appulerunt.
m Denuntiato Lacedæmoni.
n De tota hac altercatione consule annot.
o Partem suam mulctæ illis remissuros, quæ autem ipsi deo deberetur, se pro illis persoluturos.
p Legit τῦ ἱερῦ θυσίας, non interiecta hypodiastole.
q Vide annot. de toto hoc loco.
r Dies transacta est.

ſit.Secundum Olympia,Argiui atque ſocii Corinthum perrexere oratum illos vt ad ſe tranſirent.Aderant autem Lacedæmoniorum legati:& quum multi ſermones habiti eſſent, ad poſtremum nihil eſt actũ, ſed facto terræmotu digreſſum in ſuam
183 cuiuſque vrbẽ: æſtáſque exceſſit. Ineunte hyeme pugnauere Heracleẽſes qui ſunt in Trachine, cum AEnianibus & Dolopibus & Melienſibus,atque aliquot Theſſalis. Nam hæ finitimæ gentes illis hoſtes erãt,quòd non aduerſus alias quàm aduerſus ſe ea vrbs condita eſſet.Ideóque ſtatim ab ipſa condita infeſtæ ei fuerunt, quoad poterant ad perniciem illius incumbentes,& in ea tunc pugna, ſuperiores extitere, cum aliis Heracleẽſibus,tum verò Xenare Cnidio Lacedæmonio illorum duce,interfecto.Et hyems paritérque duodecimus belli annus exiit. Principio ſtatim inſequentis æſtatis,Heracleam poſt prælium grauiter affectam accepere Bœoti, Hegeſippida Lacedæmonio, tanquam non bene gubernante, eiecto,veriti ne Lacedæmoniis in Peloponneſo tumultuantibus occuparent Athenienſes locum.qua ex re Lacedæmonii in illos irati erant. Eadẽ æſtate Alcibiades Cliniæ *filius* Athenienſiũ dux, adiutoribus Argiuis ac ſociis profectus in Peloponneſum cum paucis Athenienſium armatis ac ſagittariis,& quos illinc ſumpſerat ſociis:eóque exercitu Peloponneſum pertranſiens, cum alia quæ ad ſocietatem pertinebant conſtituit, tum Patrenſibus vt muros ad mare vſque extenderent perſuaſit, habens ipſe in animo alium extruere in iugo Achaico.ſed accurrentibus Corinthiis Sicyoniíſque,quibus offuturi erant illi extructi,prohibitus eſt.Eadem æſtate bellum extitit inter Epidaurios atque Argiuos,[a] titulo quidem hoſtiæ, quam ad Apollinem Pytheum Epidaurii quum adducere debuiſſent paſcuorum nomine,non miſerant,cuius templi maximum arbitrium erat penes Argiuos: veruntamen,nulla ſubſiſtente cauſa,viſum eſt ipſis atque Alcibiadi Epidaurũ,ſi poſſent,occupare: [b] tum vt à Corintho ſecuri eſſent,tũ vt ab AEgina breuior ad auxiliũ traiectus foret quàm ex Athenis,Scyllæo circuito.Itaque Argiui ſeſe præparabant tanquam ipſi aduerſus Epidaurum ad exigendam hoſtiam exituri. Eduxerunt autem per eadem tempora & Lacedæmonii omnem populum in Leuctra quæ ſunt in eorum confiniis,aduerſus Lycæum,duce Agide Archidami *filio* rege ſuo : nemine quò tenderent ſciente, ne ipſis quidem ciuitatibus vnde viri in militiam mittebantur.Sed quia ſacrificantes pro tranſitu, litare non potuerunt,domum rediere,edicentes ſociis vt poſt inſequentem menſem (erat autem tum [c] Maius, in quo ſtata ſacra apud Dores ſunt) ſe præpararent tanquam in militiam exituri.Illis digreſſis, Argiui ante quartum diem [d] Calendarum Iunii egreſſi,& eo die quantus fuit [e] itinere facto ingreſſi ſunt Epidaurium agrum ac depopulati.Ipſiſque Epidauriis ſocios implorantibus, partim illorum *nondum adeſſe* menſem cauſabantur,partim vſque ad confinia Epidauriæ progreſſi, [f] quietem egerunt.Atque dum Argiui in Epidauro fuerũt,legationes ſociorum Mantineam ventitarunt,ab Athenienſibus excitæ.Et quum in colloquium ventum eſſet, Ephamidas Corinthius negare congruere verba cũ rebus. Nam ipſos quidem de pace trãſigere, Epidaurios autem ac ſocios cum armis [g] aduerſus Argiuos in acie ſtare. Atqui oportere primùm miſſos facere exercitus [h] qui vtrinque venerunt,atque ita rurſus loqui de pace.Id probantes Athenienſium legati,abierunt, Argiuóſque ex Epidauria abduxerunt. Et quum poſtmodum inter eos eodem reuerſos conuenire non poſſet,reditum eſt ab Argiuis iterum in Epidauriam,populatióque facta.Exierunt quoque Lacedæmonii aduerſus Caryas:& quum ne hîc quidem de tranſitu ſacrificantes litarẽnt,rediere.Argiui autem tertia fere Epidauriæ parte vaſtata, domũ
184 regreſſi ſunt. quibus præſidio fuerunt mille armati Athenienſium, Alcibiade duce. Sed quũ Lacedæmonios in expeditionem exiſſe audiuiſſent, ſuáque opera non amplius opus eſſe,diſceſſerunt. atque ita æſtas exacta eſt. Initio ſequẽtis hyemis Lacedæmonii clam Athenienſibus præſidium trecentorum militum,Hegeſippida præfecto,ad Epidaurum mari ſummiſerunt:propter quod Argiui Athenas venerunt expoſtulatum quòd quum in fœderibus ſcriptum eſſet, vt neutri per ea loca quæ ſuæ ditionis eſſent,ſinerent tranſire hoſtem, *Athenienſes ſuo* mari permiſiſſent *Lacedæmonios* tranſire:dixerúntque,niſi Athenienſes viciſſim Meſſenios ac ſeruitia ad Lacedæmonios in Pylũ trãſportarent, iniuriam ſibi factum iri.Illi authore Alcibiade, & Laconico lapidi titulari ſubſcripſere Lacedæmonios peieraſſe, & ſeruitia è Craniis ad latrocinandum in Pylum tranſportauere,cætera quieſcentes.Per hanc hyemem quum inter Argiuos atque Epidaurios bellaretur, nullum iuſtum prælium extitit, ſed ex inſidiis incurſiones,vbi ex alterutris, prout contingebat,nonnulli ca-

a Prætextu.

b Tum nequid Corinthus aduerſus illos moueret.

c Vide annot.

d Vide annot.

e Schol. Gr. ἄγοντες exponit obſeruantes, vel celebrantes. Vide annot.

f Prælio abſtinuerũt.

g Et Argiuos, καὶ Ἀργείους. Sed videtur aliter legiſſe.

h Legit ἐλθόντα.

debant. Atque extremo hyemis iam vergentis in ver, Argiui sumptis scalis tendũt Epidaurum, tanquam desertam propter bellum expugnaturi: sed infecto rediere negotio. hyémsque & decimustertius annus belli excessit. Insequentis æstatis medio Lacedæmonii, quum Epidaurii eorum socii vexarentur, & in Peloponneso alia à se loca deficerent, alia [a] malè cogitarent, opinantes, nisi præoccuparent protinus, rem in deterius progressuram, vniuersi aduersus Argos eunt, ipsi atque seruitia, duce rege suo Agide Archidami *filio*, comitantibus eos Tegeatis, & quicũque alii Arcades erant Lacedæmoniorum socii. Nam ex cætera Peloponneso socii, & qui extra illam erant, ad Phliuntem cogebantur: Bœotorum quidem quinque millia cum iustis armis, totidem leuis armaturæ, & quingenti equites, ac totidem [b] sine equis: Corinthiorum autem duo millia armata, aliorum pro sua cuiusque copia numerus: Phliasiorum verò (quia in ipsorum agro exercitus erant) quantacunque fuit manus. Argiui, tunc primùm præscito Lacedæmoniorum apparatu, quum illi in Phliuntem tenderent ad se cum aliis coniungendos, tunc ipsi cum exercitu prodiere, accedentibus auxilio Mantineis, socios suos habẽtibus, & tribus millibus Eleorum armatis. Et progressi Lacedæmoniis occurrunt apud Methydrium Arcadiæ: & vtrique colle accepto, Argiui quidem ad pugnam sese præparabant, tanquam destituto sociis hoste: Agis autem sub noctem mouens, clam in Phliuntem contendit ad socios. Quo Argiui cognito, ipso statim diluculo abeunt primùm Argos, mox in viam quæ fert in Nemeam, quo expectabant Lacedæmonios cum sociis descensuros: verùm Agis non id vbi isti expectabant iter tenuit, sed aliud asperius, denuntiata re Lacedæmoniis & Arcadibus, Epidauriisque, & in campum Argiuorum descendit. Corinthii quoque Pellenéisque ac Phliasii diuerso itinere [c] matutini perrexere. Bœotis autem Megarensibúsque ac Sicyoniis præceptum erat vt via quæ ducit ad Nemeam descenderent, qua Argiui insidebant: vt si illi ad arcendam vim Lacedæmoniorum in plana properarent, ipsi eos insequuti equitatu vterentur. Ita instructa re, ingressus plana Agis, Saminthum ac cætera *loca* populabatur. Quo Argiui cognito, iam luce ad subueniendum suis rebus è Nemea pergunt, & nacti Phliasiorum Corinthiorúmque exercitum, aliquot ex Phliasiis [d] obtrũcant: sed ex ipsis haud multo plures à Corinthiis obtruncantur. & Bœoti Megarenséque ac Sicyonii perrexerunt, vt erat sibi præceptum, ad Nemeam, nec iam Argiuos adepti sunt. Illi vbi descenderant, conspicati sua vastari, ad pugnam sese expediebant, & inuicem e regione Lacedæmonii. Cæterùm Argiui circumuenti erant à Lacedæmoniis & iis qui cũ ipsis erant, eos ex parte camporum secludentibus ab vrbe, è superiore parte Corinthiis, Phliasiis ac Pellenẽsibus, ex Nemea, Bœotis, Sicyoniis ac Megarensibus. Equi autem Argiuis præstò non erant: soli nanque ex sociis Athenienses nondum aduenerant. Neque verò Argiuus socialisque exercitus tam atrocem sibi conditionem adesse opinabatur, sed Lacedæmonios à se in sua terra [e] & ante suam vrbem deprehensos, eóque se pugnam pulchrè cõmissurum. Iámque vtroque exercitu tantumnon concurrente, progressi duo ex Argiuis, Thrasyllus è quinque ducibus vnus, & Alciphron hospes Lacedæmoniorum, cum Agide colloquuti sunt ne prælium fieret. Paratos enim esse Argiuos æquo iudicio inuicem stare [f] siquid in simultatibus Lacedæmoniis deberent, & in posterum ictis fœderibus pacem colere. Hæc ex seipsis Argiui isti iniussu multitudinis quum dixissent, acquiescẽs Agis, ne ipse quidem frequentia suorum in consilium adhibita, sed vno tantùm [g] quæstore, qui in ea sibi comes expeditione erat, pepigit quatuor menses intra quos deberent ea conficere quæ dixissent: exercitúmque confestim abduxit, cum nullo aliorum sociorum loquutus. Eum Lacedæmonii sociique prout decebat sequuti quidem sunt legis causa, sed inter se tamẽ magnopere incusabant, quòd quum opportunè cecidisset vt possent cum hoste confligere, vndique concluso ab equitatu peditatúque, discederent nulla gesta re illo apparatu digna. Etenim pulcherrimus [h] ad eam diem ille Græcorum exercitus conuenerat. Maximè autem [i] conspicuus fuit quoad in Nemea statiua habuit, vbi omnes simul Lacedæmoniorum copiæ affuerunt, & Arcades, & Bœoti, & Corinthii, & Sicyonii, & Pellenenses, & Phliasii, & Megarenses, & hi inter suos quique delecti, iudicatique pares non modò ad pugnandum cum Argiuis eorúmque sociis, sed etiam cum altero tanto (si accederet) copiarum. Qui exercitus ita succẽsens Agidi abiit, in suam vnoquoque domum dilapso. Sed multo succensebant magis Argiui iis qui iniussu populi pepigerant, [k] rati nunquam à se cõmodiorem Lacedæmoniis præbitam effugiendi opportunitatem, quoniam ipsi

185

a Ad verbum, Malè se haberent. Id est, In malo statu essent, vtpote seditione laborantia.

b Legit ἄνιπποι, non ἅμιπποι. Vide annot.

c Legit ὄρθριοι pro ὄρθιοι. de quo vide annot.

d Occidunt. Et paulo pòst, occiduntur. Sic alibi ἀποκτίνειν vertit obtruncare.

e Et prope suam vrbem circumuentos.

f Siquid Argiuis Lacedæmonii crimini darent.

g Magistratu summo fungente. Vide annot.

h Omniũ qui ad eam vsque diem extitissẽt. Vel, Omnium superiorum.

i Spectatus fuit.

k Rati & ipsi Lacedæmonios euasisse, quũ sibi occasio *illos profligandi* oblata esset, qua amplior nulla esse posset.

cum multis atque egregiis sociis [a] ante vrbem fuissent contra illos dimicaturi. Itaque reuersi, apud Charadrũ (quo in loco, antequam è militia vrbem introeant, de causis militaribus iudicant) Thrasyllum lapidare cœperunt. Is ad aram confugiẽs mortem deuitauit. eius tamen pecuniam publicauerunt. Postea superuenientibus mille armatis Atheniensium, ac trecẽtis equitibus, Lachete ac Nicostrato ducibus, vt abirent iusserunt. Pacta enim cum Lacedæmoniis *qualiacunque* tamen soluere pigebat: nec eos [b] ad populum respondere volentes produxerunt, priusquam Mantinei & Elei (nam ii adhuc aderant) id precibus extorserunt. *Introducti* illi, apud Argiuos ac socios coram Alcibiade legato dixere, non rectè fœdera sine sociis cæteris facta fuisse: & nunc (se enim in tempore præstò esse) iniri oportere bellum. Denique quum socios oratione persuasissent, confestim aduersus Orchomenun Arcadicum omnes contenderunt, præter Argiuos. Nam ii etsi persuasi, tamen [c] relicti sunt, mox deinde & ipsi aduenerunt. Vniuersique obsidentes Orchomenum oppugnabant, [d] ac machinas ad muros quatiendos faciebant, cupidi expugnandæ vrbis, cum propter alia, tum verò quòd ibi obsides ex Arcadia erant à Lacedæmoniis positi. Orchomenii fragilitati murorum diffisi vtique aduersus tot hostium copias, veriti ne prius expugnarentur quàm sibi subueniretur, pepegere cum hostibus societatem, datis obsidibus ex suorum numero, Mantineis, ac traditis quos ibi Lacedæmonii deposuissent. Recepto iam Orchomeno, deliberabant socii quorsum deinceps potissimùm ire oporteret. Elei iubebant iri in Lepreum, Mantinei in Tegeam: [e] & ad hos accedentibus Argiuis atque Atheniensibus, indignati Elei quòd non decretum esset vt in Lepreum iretur, domum rediere. Cæteri socii apud Mantineam tanquã aduersus Tegeam ituri se præparabant, *euocati à* quibusdam ex ipsa vrbe Tegeatibus, operam nauaturis ad ipsam vrbem dedendam. Lacedæmonii, posteaquam ab Argo regressi sunt, initis in quatuor menses fœderibus, Agidem vehementer inculpabant [f] quòd secum rem non communicasset in tanta cum Argiuis opportunitate bene pugnandi quanta nunquam antea, & maiore ipsorum opinione. Non enim facile factũ esse tot ac tales socios contrahere. Vbi autem de Orchomeno capto allatus est nuntius, multo vehementius indignati, protinus præ ira deliberabant, præter suum morem, & de domo eius diruenda, & de ipso centum millibus drachmarum mulctando. [g] Ille deprecari eos ne id rei agerent. bono enim se opere delicta sua repurgaturum, aut ducẽdo exercitum, aut faciendo tunc erga illos quod vellent. Illi ab irroganda quidem mulcta atque à diruendis ædibus abstinuerunt: legem tamen è vestigio quæ nunquam antea fuisset tulerunt. Decem nanque viros Spartiatas ei consiliarios allegerunt, sine quibus ipsi non liceret educere ex vrbe exercitum. Interea nuntius ex Tegea ab amicis missus affertur, nisi celeriter adsit, Tegeam ab ipsis ad Argiuos eorúmque socios defecturam, tantúmque non defecisse. Ibi Lacedæmoniorum auxilia, liberi omnes pariter & serui, tãta cum festinatione, quanta nunquam, comparata sunt: contulerúntque se in Orestium Mænaliæ, & suarum partium Arcadibus præceperunt vt in Tegeã per sua vestigia frequentes irent. Ipsi autem quum in Orestium vniuersi venissent, remissa illinc [h] quinta sui parte domum, vbi senes ac pueri erant, ad res domesticas tuendas, reliquo cum exercitu in Tegeam perueniunt. Et quum haud multo pòst socii ex Arcadia adfuissent, miserunt Corinthum & ad Bœotos, & Phocenses, & Locros, iubentes vt properè in Mantineam succurrerent. Erant autem quibus [i] è propinquo veniendum esset, sed non facilis, nisi frequentibus & se inuicem præstolantibus, ad hostilem terram trãsitus esset: (nam ea media intercludebantur) nihilo tamen minus ire properabant. Lacedæmonii, assumptis qui aderant Arcadibus sociis, in agrum Mantinicum incurrerunt, eúmque castris [k] ante Herculis templum positis depopulabantur. Hos vbi viderunt Argiui ac socii, loco munito & accessu difficili occupato, veluti ad pugnam sese instruxerunt. Quibus sine mora obuiam à Lacedæmoniis itum est: & quũ ad lapidis aut iaculi iactum processum esset, ibi è senioribus quidam ad Agidem exclamat, cernens suos aduersus locum arduum tendentes, Agis malum malo sanare cogitat: significans videlicet illum velle [l] culpatam ex Argo reuersionem præsenti strenuitate haud opportuna emendare. Ille, [m] siue ob id conuitium, siue quòd sibi aliud videretur, siue quòd idem, è vestigio copias rursus, priusquam manus conferrent, celeriter abduxit: & vbi ad Tegeaticum agrũ peruenit, aquam in agrum Mantinicum diuertit, de qua Mantinei & Tegeatæ inter se belligerantur, vt pleraque vastante, in vtroscũque agros inciderit. Volebat autem Argiuos ac socios [n] *rebus suis* sub

186

187

a Prope vrbem.

b Cum populo agere.

c Remanebant. Id est, Cum cæteris non proficiscebantur.

d Impressionémque faciebant.

e Et his assentientibus. Vel, Horum sententiæ accedentibus.

f Quòd Argos in eorum potestatem non redegisset, tam ampla occasione oblata quã tam antea ne sperassent quidem. Non enim facile esse tot ac tales copias sociales contrahere.

g Ille deprecari nequid horũ facerent. se enim expeditione suscepta, forti aliquo facinore, obiecta sibi crimina dissoluturũ: sin minus, eos tum in ipsum pro suo arbitrio consulturos.

h Sexta.

i Aliter schol. Gr. Vide annot.

k Prope.

l Reuersionem ex Argo quæ illi dabatur crimini. Vel, Quæ vitio illi vertebatur.

m Siue ob illam inclamationem, siue quòd repentè sententiã mutauisset, copias celerrimè, antequam manus conseruissent, retro abduxit.

n Vide annot.

uenientes è colle abducere, [a] ad emissarium aquæ, vbi hostem esse audissent, & in plano prælium facere. Atque in emittenda aqua eum illic diem perstitit. Argiui verò ac socii primò stupefacti repentina illorum è propinquo abitione, non habebãt quid coniectarent: deinde posteaquam iidem digressi sese abdiderunt, & ipsi quieuerunt, eósque insequuti non sunt, tunc protinus duces suos insimulabãt quòd & prius opportunè [b] deprehensos ante Argos dimisissent Lacedæmonios, & nunc fugæ se dantes nemo esset insequutus, sed [c] per otium illi liberati, ipsi proditi forent. Qua insectatione duces primò turbati sunt, mox abductis à tumulo copiis, progressique in planum, castra posuerunt, tanquam in hostẽ ituri: ac postero die aciem instruũt, veluti pugnaturi cum hoste, si eum adipiscerentur. Hos Lacedæmonii ab aqua rursus ad Herculis templum in eadem castra redeuntes, [d] conspiciunt ex aduerso vniuersos iam cominus è tumulo progressos. Ex qua re tanto timore perculsi sunt quanto nunquam ex omni memoria fuerant: quippe quibus breue momẽtum dabatur ad se instruendos: sed statim accelerando in suo quisque loco constiterunt, Agide omnia ducis munera obeunte, vt lex iubet. Quum enim rex est dux *exercitus*, cuncta eius imperio subsunt, & [e] secundis à se ducibus quæ fieri oporteat mandat, & illi deinceps tribunis, tribunísque centurionibus, rursus centuriones decanis: atque hunc in modum [f] siquid desideratur mandari, celeriter denunciatur. Fere enim in toto Lacedæmoniorum exercitu, exceptis paucis, duces ducum sunt, & rerum agẽdarum cura multis incumbit. Tunc autem in sinistro cornu Sciritæ sua sponte constiterunt: hunc ordinem semper omnium Lacedæmonii inter seipsos seruant. Iuxta hos, è Thracia reuersi milites Brasidiani, cum iis qui proximè ciuitate donati fuerãt. Secundum hos, iam ipsi Lacedæmonii [h] gradatim per agmina: iuxta eos, Arcades, Heræes: post hos Mænalii: in dextro cornu Tegeatæ, paucis Lacedæmoniorum extrema tenentibus, eorúmque equitatu in vtroque cornu collocato. Atque hoc ordine Lacedæmonii instructi erant. Hostium autem cornu dextrũ Mantinei tenebant, quia in ipsorum terra res agebatur. Iuxta hos erant ex Arcadia socii, tum mille ex Argiuis delecti, [i] quibus ob diuturnum rei militaris vsum, ciuitas è publico stipendiũ præbebat. Prope hos cæteri Argiui: post eos sui socii Cleonæi & Orneatæ. Postea Athenienses vltimi sinistrum cornu tenebãt cum equitatu domestico. Atque hic ordo & hæ copiæ vtrorunque erant. Sed Lacedæmoniorum exercitus [k] specie maior. Verùm quantus numerus horum & item illorum, vel quãtus vniuersorum extiterit, scribere equidem nequeo. Nam Lacedæmoniorum numerus [l] propter domesticum silentii institutum ignorabatur: horum autem, propter strepitum sua cuiusque iactantium agmina, credibilis non erat. Hinc tamẽ ratiocinãdo, Lacedæmoniorum qui tunc aduenit numerum licet inire, quòd [m] agmina septem pugnauerũt, præter Sciritas, qui fuere sexcenti, singula agmina ex quiniscenturiis, & singulæ centuriæ ex binis manipulis. cuius in prima parte quaterni viri pugnabãt. Neque vbique densitas collocatorum in acie peræqua erat, sed pro arbitrio cuiusque in suo agmine præfecti, octonis fere vbique hominibus dẽsa acie, in longum autem fronte prætensa: præter Sciritas qu adringẽtos & duodequinquaginta. Atque vbi iam cõfligendum erat, ibi apud singulos populos à propriis ducibus exhortationes fiebãt. Apud Mantineos quidem, [n] rem esse pro patria & pro seruitute, ne illam experirentur amplius: pro imperio, vt id inexpertum sibi prærriperent hostibus. Apud Argiuos autem, pro pristino principatu & æquali in Peloponneso dignitate, ne se perpetuò priuatos, néve inultas iniurias, quas sæpe ab inimicis eisdemque vicinis accepissent, ferrent. Apud Athenienses verò, pulchrum esse inter frequentes atque egregios socios pugnando, [o] nullis existere inferiores: si Lacedæmonios in Peloponneso vincerent, suum imperium & stabilius & maius habituros, vt terram suam nunquam quispiam alius inuaderet. Et Argiuis quidem atque eorum sociis [p] talia proponebãtur. Lacedæmonii autem per seipsos & ex militari [q] disciplina quũ essent strenui, recolentes animo quæ norant, se exhortabantur, gnari diutinam [r] operum meditationem magis salutiferam esse quàm breuem verborum bene dictorum exhortationem. Atque post hæc concursum est, Argiuis sociísque vehementer & iratè tendentibus, Lacedæmoniis autem cunctanter, & ad cantũ tibicinum, qui inter ipsos multi ex lege interpositi erant, non rei diuinæ gratia, sed vt [f] sedatè per modulationem incederent, néve, *si progrederentur*, agminis ordo perturbaretur. id quod in concursu magnorum exercituum solet accidere. Quum adhuc in congressum pergeretur, Agis rex id facere constituerat quod in omni acie factitatur. [t] Quoties duæ confligũt

188

a Ad auersionẽ. Vel, diuersionem, vt paulo antè Diuertit. Sic statim pòst, Auertenda aqua, vel, Diuertẽda pro Emittẽda. Vide annot.
b Interceptos.
c Per *eorum* cessationẽ illi quidem incolumes euaderent, ipsi autem proderentur.
d Conspiciũt repentè hostes & iam in acie stãtes, *uel*, *acie cõpositos*, & è tumulo progressos.
e De his appellationibus eorum qui bellica munia obeunt, vide annot.
f Siquid *fieri* velint, imperium per manus traditur, eodẽ ordine progrediens, celeritérque commeans. Tunc autẽ sinistrum quidem cornu Sciritæ ordinabant, *uel*, *administrabant*, *aut*, *regebant*, qui soli ex Lacedæmoniis hunc locum semper per se tenent.
g Sic interpretatur νεοδαμώδης, de quo vide annot.
h Cohortes *uel manipulos* ordinabãt, & iuxta eos ex Arcadibus *ii qui uocantur* Heræenses.
i Quibus iampridem ciuitas bellicas exercitationes publicè præbebat.
k Maius esse visũ est.
l Ignorabatur, quòd ea quæ ad rẽpubl. pertinẽt, *uel*, *ad reip. statum*, occulta sint: at horum *numerus* fidem nõ habebat propter eam iactantiam quã homines multitudinẽ suorũ efferre solẽt. Vel, Qua in efferendo suorum numero vti consueuerunt.
m Λόχους vertit agmina, πεντηκοστύας centurias, ἐνωμοτίας manipulos. De quibus nominibus vide annot.
n Dimicatum iri pro patria & pro seruitute, ad hoc quidẽ quod antea experti essent, retinendum, ad illam autem in posterũ non experiendam.
o Nullis *fortitudine* cedere.
p Talia hortamenta, *uel tales exhortationes* pronebantur.
q Schol. Gr. aliter exponit νόμους. Vide annot.
r Rerum bellicarũ exercitationẽ.
f AEquabiliter. Id est æquabili gradu.
t Vide annot.

acies, dextrũ vtriuſque cornu magis exporrigitur, & oppoſito ſibi ſiniſtro ſe circũagit, quia dũ timet quiſque nudas ſui partes proferre, plerunque ſe ſcuto illius admouet qui ſibi dexter eſt, exiſtimans ad præcludendũ hoſtis tranſitũ denſitatẽ maximè tutã eſſe. Cuius rei caput eſt is qui primus in dextro ſtat cornu, aſſiduè laborans nudã ſui partẽ ab hoſte ſubducere. [a] atque eodẽ timore cæteri ſequũtur. Et tũc quidẽ Mantinei multũ Sciritarũ cornu ſuperabant: ſed multo magis Lacedæmonii atque Tegeatæ, Athenienſium, [b] quo plures erant. Agis autẽ, ne ſiniſtrũ ſuorũ cornu cõcluderetur metuens, ratus multo [c] ſuperiores eſſe Mantineos, ſignũ dedit Sciritis ac Braſidianis vt ſe [d] exporrigendo longius à ſuis, æquarent ſe Mantineis: & ſimul denũtiat duabus è dextro cornu cohortibus, quibus præerant Hipponoides & Ariſtocles tribuni, vt illuc accedant, & congreſſi, vacua illa loca expleant: opinãs & dextrũ ſuorũ cornu ſic quoque abundaturum, & *ſiniſtrum* quod Mantineis oppoſitũ erat, firmius perſtiturum. [e] Contigit autem vt tum ex ipſo cõcurſu, tum ex breui momento exequendi præcepti, Ariſtocles & Hipponoides adire noluerint, (quo nomine poſtea ex Sparta eiecti ſint, pro ignauis habiti) vtque hoſtes ſe illis applicare occuparint: & Sciritæ, Agide eos iubente, quandoquidẽ cohortes non accederent, rurſus coire, id iam facere nequiuerint, nec hoſtẽ concludere. [f] Sed videlicet tũc Lacedæmonii in omnibus cũ rei militaris peritia, tũ virtute inferiores ſe oſtenderunt. Nam vbi ad manus cũ hoſte venerunt, Mantinei, qui erãt in dextro cornu, in fugam vertunt illorũ Sciritas ac Braſidianos, iidémque cũ ſociis & Argiuorũ mille delectis per vacua & non cõmiſſa ordinũ perrũpentes, cecidere Lacedæmonios, concluſóſque verterunt in fugã: & repulſis ad plauſtra vſque, ibi aliquot ſeniorũ [g] pro plauſtris inſtructos interemerunt. Atque hac in parte ſuperati ſunt Lacedæmonii. At reliquo exercitu, præcipuéque medio vbi agebat Agis rex, & circa eũ trecenti equites qui vocãtur, impreſſione facta in ſeniores Argiuorũ, eóſq; qui quinque cohortes nominãtur, & in Cleonæos & Orneatas, & qui in ordinibus erant Athenienſes, loco pellunt pleróſque, ne ſuſtinẽtes quidẽ conſerere manus, ſed ſtatim ad impetũ Lacedæmoniorũ cedentes, quoſdã etiã conculcãdo, [h] ne fuga elaberentur. Poſteaquã hinc ab Argiuis ac ſociis data ſunt terga, tunc verò eorũ acies vtrinque perfracta eſt, & ſimul dextrũ Lacedæmoniorũ cornu ac Tegeatarũ, ſuperãte copia ſuorũ circuibat Athenienſes, ancipiti circumuẽtos periculo, quòd hinc cõcludebantur, illinc iã vincebãtur. [i] Et ad ſummã ibi peruentũ eſſet perniciẽ niſi equites qui aderãt, ipſis auxilio fuiſſent. Et cõtigit vt Agis, cognito ſiniſtrũ ſuorũ cornu laborare quod erat Mãtineis & mille Argiuorũ *delectis* oppoſitũ, præciperet vniuerſis copiis tendere ad *cornu* quod vincebatur: & hoc facto Atheniẽſes interea, abſceſſu declinãtis à ſe hoſtis, [k] per otiũ cũ iis Argiuis qui vnà victi erãt, euaderẽt. Mantineis autẽ & Argiuorũ mille delectis nõ amplius erat animus inſtandi ſibi oppoſitis, ſed cernẽtes & ſuos profligatos, & Lacedæmonios in ſe ingruentes, fugã capeſſunt. Ex quibus, Mãtineorũ plures cæſi ſunt, Argiuorũ delectorũ plerique euaſere, [l] etſi fuga atque abitione neque effuſa admodũ, neque pertinaci. Siquidẽ Lacedæmonii diu atque acriter pugnãt dũ hoſtẽ in fugã vertãt, fugatum autẽ [m] breui & nõ vſque perſequũtur. [n] Et tale extitit hoc præliũ, tũ quia loc⁹ viciniſſimus iis qui pugnauerũt erat, tũ quia diuturnũ, tũ quia maximũ inter Græcas, tũ quia inter potentiſſimas ciuitates geſtũ. Lacedæmonii cadauera hoſtiũ primũ quidẽ armis, ex quib⁹ trophæũ ſtatuerũt, deinde cætero ornatu ſpoliauere, poſtremò repetẽtibus ex fœdere reddidere, ſuorũ verò recepta in Tegeã cõportauere, ibíque humauere. Occubuerũt autẽ ex Argiuis & Orneatis & Cleonæis ſeptingẽti, ex Mãtineis ducenti, totidẽ ex Athenienſibus cũ Aeginetis, & eorũ vterque dux. Lacedæmoniorũ autẽ ſocii haud ita multũ accepere [o] cladis vt memoratu ſit dignũ, ex quib⁹ quot deſiderati ſint, arduũ eſt verũ dicere, eos tamẽ circiter trecentos dicebãt fuiſſe. Cæterũ quum in eo res eſſet vt pugna iã foret cõmittenda, Pliſtoanax regum alter ducẽs ſeniores auxilio adoleſcentéſque, veniebat, ſed Tegea tenus progreſſus, audita illic victoria, retro rediit. Iidem auxilia è Corintho & ab aliis extra Iſtmũ ſociis venientia per nuntios remiſerunt. Dimiſſis autẽ ſociis reuerſi, ([p] aderãt enim eis) Carnea diẽ feſtũ egerunt. Ita infamiã, quæ tũc per Græcos paſſim ferebatur, vt de ignauis propter calamitatem in inſula acceptã, & aliàs, vt de inconſultis ac ſegnibus, hoc vno facto diluerũt: exiſtimatíque ſunt fortunæ iniquitate afflicti, quũ animo iidẽ adhuc eſſẽt. Cõtigit autem vt pridie quàm prælium fieret, Epidaurii cum omni manu ſuorum, agrũ Argiuũ tanquã deſertũ incurrerent, [q] quia cõplures Argiuorum, qui reliqui erãt præſidiarii, egreſſos occiderent. Tria quoque Eleorũ millia, qui auxilio Mantineis

89

90

a Denique timentes cæteri, *eum* ſequuntur.
b Quo maiorem exercitum habebant.
c Intelligit ſuperiores numero. Rectius, Magis prominere. vel, Exporrectos eſſe.
d Subducendo.
e Contigit autem ipſi vt quum iam in ipſo cõcurſu eſſent Ariſtocles & Hipponoides, & ipſe repentè hoc illis imperaſſet, tranſire noluerint.
f Sed Lacedæmonii, quum per omnia longè ſuperati tum fuiſſent peritia, fortitudine nihilominus ſe ſuperiores fuiſſe oſtenderunt. Quaſi dicat, quod illis tũ defuiſſet peritiæ, fortitudine penſaſſe.
g Subſidiarios interemerunt.
h Vide annot.
i Supráque alios omnes qui in exercitu erãt, malis preſſi fuiſſent, niſi eq. &c.
k Quietẽ. Id eſt, Nemine negotium faceſſente.
l Receſſus tamen & fuga, neque turbulenta, *ad uerbum*, *uiolenta*, neque in lõginquum, *ad uerbum*, *longinqua*, fuit. Aut, fuga & receſſus, ſequendo ordinem verborum Gr.
m Neque diu, neque procul perſeq.
n Ac præliũ quidem iſtud tale fuit, & proximè ad hæc *quæ à me commemorata ſunt*, accedens, maximũ omniũ quæ inter Græcos iam à longiſſimo tempore geſta fuerãt, & in quo maximi nominis ciuitates inter ſe cõcurrerunt. Lacedæmonii porro, prolatis in medium armis cæſorum hoſtium, trophæũ erexerunt, ipſáque cadauera ſpoliarunt.
o Vide annot.
p Quum Carneorum celebritas aduenirſſet, eam egerunt.
q Et qui præſidiarii relicti erant, Argiuis in expeditionem profectis, eorum multos occiderent.

ſuperuenerũt geſto iam prælio,& Athenienſiũ mille,præter alios priores,ſine mora pariter omnes hi ſocii aduerſus Epidaurũ cõtenderũt, dũ Lacedæmonii Carnea celebrarẽt,[a]expugnatámque vrbẽ muro cinxerũt.[b]Et vbi alii quieuerũt, Athenieñſes, vt iuſſi erãt,cõfeſtim arcẽ,Iunonis tẽplum extruxerũt.Atque in hoc muro cõmuniter relicto præſidio,in ſuã vrbẽ abierunt: æſtáſque exceſſit. Initio ſtatim inſequẽtis hyemis,Lacedæmonii,poſteaquã Carnea peregerant,in expeditionẽ exierunt, & in Tegeã quum veniſſent,vltro miſerunt Argos qui ſermonẽ inſtituerent de paciſcendo.Erant autẽ & iampridẽ apud Argos nõnulli illorũ ſtudioſi, & qui ſtatũ popularẽ abolere cupiebãt:poſt geſtũ autẽ præliũ multo validiores ad inducẽdum populũ in ſuã ſententiã erant.[c]Sed volebãt fœdera quæ cum Lacedæmoniis inierãt, inire rurſus,& mox etiã ſocietatẽ,atque ita iã populũ aggredi. Miſſus eſt autẽ à Lacedæmoniis ad eos (quòd hoſpes eorũ eſſet) Lichas Arceſilai *filius*,duo percõtaturus: vnum, [d]quonã modo bellum,ſi bellũ:alterũ,quonã modo pacẽ,ſi pacẽ vellent. Et quũ magna extitiſſet altercatio,(aderat nanque Alcibiades) ii qui Lacedæmoniorũ ſtudioſi erãt,iam libera audacia perſuaſerunt Argiuis vt[e]mentionẽ conuentionis admitterent.cuius verba hæc ſunt, PLACET cõcilio Lacedæmoniorũ in hunc modũ « paciſci cum Argiuis, vt reddãt Argiui Orchomeniis liberos,& viros Mænaliis, & « eos qui ſunt in Mãtinea,Lacedæmoniis:vtque ex Epidauro præſidiũ educãt, & mu « rum excidãt:& niſi illinc deceſſerint Athenieñſes, pro hoſtibus ſint tã Argiuis quàm « Lacedæmoniis,& vtrorũque ſociis.Et ſiquẽ puerum Lacedæmonii penes ſe habẽt, « eũ ſuæ ciuitati reſtituãt.Qui exigũt ab Epidauriis iuſiurandũ, id exigãt [f]per Semelẽ, « & inuicẽ ipſi iuſiurãdũ illis præbeãt. Ciuitates intra Pelopõneſum paruæ magnæ'ue « liberæ ſint,vtentes patriis inſtitutis. Siquis exterorũ terrã Pelopõnenſem ingreſſus « ſit nocendi ergô,ſuccurratur inito pariter conſilio[g]quãæquiſſimè Peloponnenſium « iudicio.Quíque extra Pelopõneſum ſocii Lacedæmoniorum ſunt, eodem iure ſint « quo & Lacedæmoniorũ & Argiuorũ ſocii, ſuũ territoriũ obtinẽtes. Vt præterea cũ « ſociis,vbi hæc oſtenſa fuerint[h]vnà pugnetur,ſi illis videbitur:ſin aliter,domũ redea « tur. Hãc primũ conditionẽ admittẽtibus Argiuis,exercitus Lacedæmoniorũ à Tegea domũ abiit.Nõ ita multo pòſt,quũ mutuũ haberẽt inter ſe cõmercium, rurſus iidẽ illi viri inter ſe tranſegerũt vt Argiui relicta Mantineorũ & Athẽienſiũ & Eleorum ſocietate, cum Lacedæmoniis fœdera ac ſocietatem inirẽt, in hæc verba,

IN hũc modũ Lacedæmoniis & Argiuis placitũ eſt inter ſe fœdera atque ſocietatẽ eſſe in annos quinquaginta.AEquo & pari iure dare pœnas patriis moribus, & cũ « aliis in Peloponneſo ciuitatibus fœdus hoc & ſocietatẽ eſſe. [i]Quæ liberæ & ſuæ au- « thoritatis ſunt ciuitates,ſuum territorium tenere, pœnas *ſumere ritu domeſtico, ac* dare « pares ſimiléſque.Quicunque autẽ extra Pelopõneſum ſocii ſunt Lacedæmoniorũ, « iiſdẽ cõditionibus erũt quibus Lacedæmonii:& Argiuorũ ſocii,eodẽ iure erunt quo « & Argiui,ſuũ territoriũ obtinentes. Sicubi opus fuerit cõmuni exercitu,conſultare « Lacedæmonios & Argiuos quonã modo iuſtiſſimè de ſociis iudicẽt. Sicui ciuitati « vel earũ quæ intra Pelopõneſum,vel earũ quæ extra ſunt,controuerſia fuerit aut de « finibus,aut aliqua alia de re,diſceptẽt: ſiqua autẽ ſocialis ciuitas cum alia diſſideat, « ad aliquã ciuitatẽ eatur quæ æqua iis quæ diſſidebũt videbitur.Inter[k]amicas patrio « ritu iudicetur. Et huiuſmodi quidẽ fœdera ac ſocietas inita ſunt:per quæ, quãcun « que belli materiã,aut ſiquid aliud ſimultatis inuicẽ habebãt, id abolitũ eſt. Iámque cõmuniter res adminiſtrãtes, decreuerũt caduceatorẽ Athenieñſium & legationem neutiquã recipiendã,niſi relictis muris Pelopõneſo excederẽt,nec cum vllo aut paciſcerẽtur aut bellũ gererẽt niſi cõmuniter. Intẽdebãt autẽ animũ cum in alia quædã,tum verò in prouinciã Thraciæ:eóque vtrique ad Perdiccã miſère legatos,vt ſecum cõiuraret ſuadẽtes.Qui tamẽ nõ protinus deſciuit ab Athenieñſibus,[l]ſed deliberabat,ad Argiuos intuẽs,à quibus ipſe oriũdus erat. Super hæc vetuſtũ cum Chalcidenſibus iuſiurandũ renouarũt,& aliud addiderũt. Miſerunt & ad Athenieñſes Argiui legatos,iuſſum vt Epidauri murũ relinquerent. Illi cernentes [m]ad cæteri præſidii cõparationem ſuos eſſe paucos, Demoſthenem miſerunt ad eos educendos. Is vbi peruenit,ſimulat ſe gymnicum extra muros certamen inter præſidiarios velle edere.egreſſiſque reliquis præſidiariis portas clauſit,ac poſtmodũ renouato cũ Epidauriis fœdere,Athenieñſes ipſis murum reſtituerũt. Poſt Argiuorũ à ſocietate defectionẽ,Mãtinei primò reluctati, mox, quia ſine Argiuis impares eſſent, & ipſi cum Lacedæmoniis pepigerunt,imperiúmque oppidorũ reliquerunt.Lacedæmonii Argiuíque cum millenis vtrique ſumpta expeditione, ſtatum in Sicyone ad paucos

191

a Et vrbem muro cingere cœperũt, *opus* inter ſe partiti.
b Et quum alii ab opere ceſſauiſſent , Athenienſes, vt iuſſi erant, confeſtim arci in qua templũ Iunonis erat, extremam manum impoſuerunt. Id eſt, Muros quibus eã cingebant,abſoluerunt.
c Sed volebant primũ fœdera cum Lacedæmoniis , deinde & ſocietatem inire,ac tum demum pop.
d Vide annot.
e Formulam fœderis. Vel,pacti.
f Vide annot.
g Quam æquiſſimè *fieri poſſe* Peloponnenſes iudicabunt.
h Paciſcantur.
i Vide annot
k Vide annot.
l Sed deliberabat *deſciſcere*, quoniã Argiuos quoque *deſciuiſſe* videbat.
m Præ cæteris præſidiariis militibus.

redegerunt, ipsi[a] potius Lacedæmonii illuc euntes. Et post illa vtraque iam statū populárem apud Argos ademerunt, & paucorū cōstituerunt sibi cōgruentem. Et hæc sub extremum hyemis gesta sunt, iam vere appetente. Quartúsque decimus belli annus excessit. Insequēti æstate & Dictidienses qui Atho incolunt, ab Atheniēsibus desciuerunt ad Chalcidenses, & Lacedæmonii in Achaia res quæ prius ex sententia nō erāt, constituerūt: & Argiua plebs paulatim[b] resipiscēs, resumptáque audacia, in paucos illos præpotētes impetū fecit, obseruato tēpore quo Lacedæmonii se in nudo certamine exercēt: & cōmissa intra vrbē pugna victrix, aduersariorū alios interimit, alios relegat. Lacedæmonii dū à sociis accerserētur, aliquādiu ire supersederūt, mox tamen dilato nudorū certamine succurrentes, quum apud Tegeā accepissent victum statū paucorum, progredi vlterius abnuerunt, orantibus iis qui effugerant: regressique domum, nudorū certamē peregerunt. Et quum postmodum legati venissent tam ab iis qui in vrbe erant quàm ab exulantibus Argiuis, adessēntque socii, & multa vtrinque dicta essēt, pronūtiarunt iniurios eos qui intra vrbē erāt, illúcque sibi cum exercitu eundū. Sed his cunctātibus ac segnius agētibus, metu ipsorū populus Argiuus resarta rursus cum Atheniensibus societate, quos sibi arbitrabantur maximo vsui futuros, excitauit longos ad mare vsque muros, vt si terra prohiberētur, mari ope Atheniensiū inueherentur cōmeatus.[c] Cuius rei faciendæ fuerūt cōsciæ nōnullæ in Pelopónneso ciuitates: & in ea faciēda occupatū fuit quicquid Ar-

192 gis hominū erat, viri, mulieres, serui, ex Athenis eò transmissis structoribus, lapidariísque. & æstas abiit. Insequente hyeme Lacedæmonii, cognita Argiuorum extructione, bellū illis intulere ipsi atque socii, præter Corinthios, rege suo duce Agide Archidami *filio*.[d] Erat autē eis quiddā rerū Argiuarū illic transigendū, vt ipsis videbatur, quod tamē ex sententia nō successit. Cæterū muros, quū adhuc extruerētur, vi ceperūt, atq; diruerūt: itéq; Hysias agri Argiui oppidū: ac ingenuis omnib⁹ quos ceperāt interfectis, abierūt in suā quisq; ciuitatē. Post hæc Argiui aduersus Phliasiā copias eduxerunt, & depopulati regionē abierunt, quia suos exules receperāt, quorū plerique illic domiciliū habebāt. Eadē hyeme[e] disclusérūt Athenienses à Macedonia Perdiccā, crimini dātes quòd cū Argiuis atq; Lacedæmoniis cōiurasset, exercitúque ab ipsis præparato quē duceret aduersus Chalcidenses in Thraciā, atque Amphipolin, Nicia Nicerati *filio* duce, frustrat⁹ esset societatē: quo[f] detrectāte, expeditio præcipuè dissoluta esset. Eoque nomine Atheniēsium erat hostis. & hyems hæc, annúsque belli quintusdecimus excessit. Principio æstatis Alcibiades cum viginti nauibus Argos traiiciens, trecentos Argiuos qui suspecti erant, & cum Lacedæmoniis sentire videbantur, cōprehendit: quos apud circumiectas quibus dominabantur insulas deposuere Athenienses. Iidem aduersus Melum insulam nauigauerunt triginta nauibus suarum, cum mille & ducentis armatis: sagittariis trecentis, hippotoxotis *.i. equitibus sagittariis* viginti: Chiorum autem nauibus sex: Lesbiorū duabus, cum manu sociali atque insulana, ferme mille & quingentorum armatorum. Sunt autem Melii Lacedæmoniorum coloni illi quidem,[g] sed quemadmodū cæteri insulani, imperium Atheniensiū abnuebāt. Verùm quum inter initia in partibus non fuissent, mox ab Atheniēsibus coacti regionē vastātibus, in apertū bellū prodierūt. Huc postquā cum iis copiis trāsmisere duces Cleomedes Lycomedis & Tisias Tisimachi *filius*, priusquam aliquid regioni noceretur, misere legatos ad habenda colloquia. Quos *legatos* Melii ad multitudinē nō intromisere, sed apud magistratus & apud paucos ea dicere iussere quorū gratia venissēt. Illi in hūc modū loquuti sūt,

» QVONIAM nos nō apud multitudinē verba facim⁹, sed apud paucos, ad quos
» ideo nos introduxistis (intelligimus enim [h] vos hoc sentire) ne nobis perpetua ora-
» tione vtētibus, [i] quæ probabilia sunt atq; firma semel audiēs multitudo inducatur
» in errorē: [k] agedū facite etiam istud tutius, & perpetua oratione ne ipsi quidē vtimi-
» ni, sed ad singula quæ per nos ab re dici videbuntur, protinus excipientes iudicate: &
» ante omnia [l] si placet vobis vt loquamur, indicate. Ad hæc [m] primores Meliorum
» respōdentes, [n] AEquitas, inquiunt, per quietē mutuò docendi, haud est illa quidē
» vituperanda: sed ab hac re nonnihil videtur abhorrere quòd bellū à vobis non fu-
» turum, sed iam præsens esse constat. Cernimus enim vos, eorum quæ dicentur, iudi-
» ces venisse: & ([o] vt fides est) hūc finē ex hoc colloquio futurum, vt, si iure superiores
» vobis fuerimus, & ob hoc si dicto non audiētes, bellum nobis inferatis: seruitutem,
» si dicto audientes fuerimus. ATHENIENSES. Enimuero si ad suspiciones fu-
193 » turorum captādas, aut ad aliud quippiā conuenistis quā vt ex rebus præsentibus &

a Iungit μᾶλλον cum λακεδαιμόνιοι. Vide annot.

b Coitiones faciens. Vel, Conspirans.

c Quos muros excitandi.

d Ipsis autem struebatur & antea apud Argos aliquid rerum *nouarum*. Vel, *Erant autē Argis qui illorum nomine aliquid molirentur*. Verùm quum ea quæ strui à ciuitate *.i. à quibusdam ciuibus* putabant, non successissent, muros qui adhuc ædificabantur, &c.

e Excluserunt.

f Vide annot.

g Sed Atheniensibus parēre recusabāt, sicut cæteri insulani *parebant*.

h Vos eo consilio id fecisse.

i Quæ apta sint ad persuadendum. *vel, ad alliciendos animos*, & à nemine refellantur, semel aud.

k Agedum, vos quorum est hic consessus, etiam tutius agite.

l An placeat *facere* vt dicimus, respondete.

m Melii quorum erat consessus.

n Æquitas quidē *qua utemur* si quietè doceamus nos mutuò, *à nobis* non vituperatur: sed, &c. Id est, Mutuò se officii admonere pacificè, id quidem hominū esse æqui & boni amātium agnoscimus, minimèque vituperam⁹: sed, &c.

o Vt credibile est. Vel, verisimile.

quas cernitis, saluti ciuitatis consulatis, [a]sileamus: sin ad hoc venistis, loquamur.

MELII. Consentaneum est ac dignum venia, [b]homines in tali conditione positos multa dicere, & ad multa videri se mutare. Et sanè congressus hic de salute *nostra* institutus est: itaque colloquium fiat eo pacto quo nos ipsi prouocastis, si placet.

ATH. [c]Neque nobis vtendū arbitramur aut ambitu nominū, tanquā iure imperiū penes nos sit, qui Medū exterminauimus: aut lōgitudine verborū probabili, tanquā iniuria lacessiti, bellū inferamus: neque à vobis allegandū, aut colonos esse vos Lacedæmoniorū aut nihil læsisse nos, tanquā hæc dicētes sitis nobis persuasuri: sed ea dicēda ab vtrisque opinamur inter nos vtique trāsigi posse, quū sciatis vos loqui apud intelligētes, ea quidē vos humana ratione iudicare iusta esse quæ ex æqua necessitate proficiscūtur: possibilia verò quæ superiores extorquent, ab inferioribus annuūtur.

MEL. [d]Quādoquidē vos ita de iure loqui supersedētes, instituitis facere mētionē cōmodi, equidē nos operæpretiū censemus (nā ita agere necessariū est) nō dissoluere (quod publicū cōmodū est) *libertatem*, sed homini qui assiduo in periculo versetur, decorū atque æquū esse vt siquid alicui intra limites diligētiæ suadet, emolumentū id assequatur. Neque hoc minus vestra refert, qui quo maiores cæteris estis, eo maiori exemplo, si labemini, eritis, pœnarum magnitudine. ATHEN. Nos verò [e]finem imperii nostri, si fortè aboleatur, non expauescimus. Neque enim qui aliis dominantur, veluti Lacedæmonii, [f]ii in illos sæui sunt quos vicerunt: [g] sed ii qui subditi fuerunt, siquando rebellantes superauerunt eos quibus serui erant. Qua de causa liceat nobis periclitari ne hoc fiat, quoniam aduersus Lacedæmonios non est nobis tale certamē. Quòd autem pro amplitudine imperii nostri, cuius gratia venerimus, próque vestræ ciuitatis sit salute quid loquemur, id verò planum faciemus, volētes & præesse vobis citra molestiam, & vos è vestro ac nostro vsu pariter saluos esse.

MELII. Quî fieri potest vt ita nobis ex vsu sit seruire, vt vobis, dominari?

ATHEN. Nempe, vt vos quidē potius imperata faciatis quàm extrema omnia patiamini: nos verò, non interficiendo vos, lucrifaciamus. MELII. Quid? vt [h]quietem agentes, & remoti à partibus, vos pro hostibus amicos habeamus, non eritis contenti? ATHEN. *Minimè.* neque enim tantopere nobis detrimentosum est, vos esse nobis hostes, quantum esse amicos. Nam amicitia vestra, imbecillitatis: odium, potentiæ nostræ, qui præsumus, argumentum fuerit. MELII. [i]Hoccine sentiunt qui sub imperio vestro sunt, vt in eadem conditione ponant eos qui ad vestrū imperium nihil attinent, & colonias vestras quæ multæ sunt, aliæ've vrbes, si postquam desciuerint, subigantur. ATHEN. *Quidni?* [k]nā neutros iuris respectu desinere existimāt, sed illos quidē quū vires nacti sint superiores esse, nos autē præ metu nō inferre illis arma. Itaque præterquam quòd in plures imperium tenebimus si vos subegerimus, præstabitis subacti ipsum nostrum imperium [l]stabilius, quum præsertim sitis insulani, & inter eos qui classe pollent imbecillissimi, [m] nisi vincatis. 194

MELII. [n]Quid vos? nónne in eo vestrā tutelam reponitis? Debemus enim, quēadmodū vos à mentione iustitiæ reiiciendo nos, suadetis vt cōmodo vestro pareamus: sic nos, docendo vos nostrum commodum, si contingat idem & vobis commodum esse, conari persuadere. [o]Nam quidni vobis reddetis hostes quicūque neutras hoc bello partes sequūtur? quippe qui intuentes in ista quæ agitis, suspicabuntur in se quoque aliquando vos ituros. Quod quid aliud est quàm eos qui vobis sunt hostes, [p]augere? & eos qui haudquaquam tales futuri erant, impellere vt sint hostes?

a Futurū est vt sileamus: sin ad hoc venistis, futurū est vt verba faciamus. Vel, Futurū est vt verbum nō addamus: sin, &c. Vel, Haudquaquam verbū addere velimus.

b Homines quorū res in huiusmodi sunt statu, *uel, tam tristibus temporibus*, varias in partes se vertere, tum loquēdo, tum apud se cogitando. Iste quidem certè conuentus, *uel, iste tamē conuentus*, de salute institutus est: atque adeo vt colloquium eo habeatur modo quo postulatis, per nos licet.

c Vt igitur pulchros non capiemus prætextus, nos iure obtinere imperium, quum Medum subiugauerimus, aut iniuria lacessitos, pœnas nunc repetere *dicentes, &* verba fidem non habitura profundentes: sic à vobis petimus vt causando, vos, quòd Lacedæmoniorum coloni essetis, nobiscum non militasse, aut nulla nos iniuria affecisse, fidem impetraturos, *uel, nos exoraturos*, nō speretis: sed potius vt res quo poterit modo, secundum eam quam verè animo cōcepimus vtrique opinionē, inter nos trāsigatur: quippe qui sciamus ita cōparatā esse humanæ naturæ rationem vt æquitas quidē in iudicādo, ex pari necessitate spectetur: (*Id est, quum utraque pars necessitate pari constringitur*) at qui superiores sunt, agant, *uel, exigant, aut, extorqueant*, quicquid possunt, & inferiores nihil eorū pati recusēt. Vel, Adigant ad quicquid possūt.

d Equidem vtile cēsemus (necesse est enim *utilitatis mentionem facere*, quādoquidē vos de eo quod expedit potius quā de æquo sermonē instituistis) non euertere quod *omnibus* cōmune est cōmodū, sed quēcūque in periculo versari cōtigerit, cū eo ex æquo & bono agere, ita vt possit cuilibet ea qua vsus fuerit persuasio adiumēto esse, sūmo iure omisso. Neque minus hoc vestra refert, sed eo magis quòd post grauissimū *sumptum de nobis* suppliciū, si qua offensio vobis contingat, exemplū aliis *similes de uobis pœnas sumendi* dederitis. e Exitum. f Vel, Ii pertimescendi sunt. Vel, formidabiles sunt victis. g At verò non impendet nobis à Lacedæmoniis periculum, sed ne ii qui subditi fuerunt, insurgentes, iis qui ipsis imperauerint, dominentur. Sed de hoc nobis imminente periculo fortuna viderit. Ad uerbum, *Et de hoc quidem nobis relinquatur periclitari.* Venisse autem nos ad ferendum imperio nostro adiumentum, & ad vestræ ciuitatis salutem pertinere quæ dicturi sumus, *uel, & nos ea esse dicturos ex quibus salua & incolumis esse ciuitas uestra possit*, hæc declarabimus, cupientes dominari quidē vobis citra vllā molestiā, *id est, nihil nobis facessi negotii circa imperium quod in uos obtinemus*, & vos ita saluos & incolumes manere vt id vtrisque nostrum bono esse possit. h Si à bello discedentes, & neutrorum partes defendentes, vos pro hostibus amicos habeamus, non eritis his contenti? Vel, Non sat erit vobis si bello absistamus, & in neutrorum partes transeamus? Vel, Non sat erit vobis nos bello absistere, &c. i Ergóne illi qui vestro imperio subditi sunt, tales sunt recti & æqui æstimatores vt eodem loco habeant eos qui nihil ad vos, *id est, ad uestrum imperium*, attinent, quo eos qui magna ex parte à vobis in colonias deducti, & quorum etiam nonnulli, quum à vobis defecissent, subiugati fuerunt? k Neutris enim deesse existimant quod pro causæ suæ defensione, *uel, pro retinendo iure suo*, afferant. Vel, *Neutros enim iure, uel, iuris æquitate destitui existimant.* sed illos quidem quòd viribus polleant, superiores esse, nos autem præ metu, *id est, nostris uiribus diffidentes*, bellum illis nō inferre. l Tutum. m Vide longè alium sensum in annot. n Quid? illa ratione, *uel, illo pacto*, non existimatis res vestras tutas *fore*, vel, in tuto statum rerum vestrarum *esse posse*? Ad verbum est, In illo non exist. &c. Id est, Per illud quod vobis suademus. o Quomodo non reddetis. Vel, Quî fieri poterit vt non reddatis vobis hostes, &c. p Potentiores efficere.

ATHEN. *Haud ita est.* [a]neque enim suspicamur nobis fore acerbiores istos, qui continenté vbiuis incolunt,quàm insulanos qui alicubi sunt,nullius imperio subiecti,quales vos estis:quique imperio subiecti,sunt ob eam necessitaté animo exacerbato. Illi enim,libertate *qua degunt*,multo sũt segniores ad se custodiédos à nobis: isti plerũque inconsultis affectibus indulgentes,& seipsos & nos in apertũ periculũ ducunt. MELII. Si igitur & vobis ne imperiũ amittatis,& iis qui sub imperio degunt,vt à seruitio eximantur,tantũ discrimen adeundũ est,profectò nobis quoque qui adhuc liberi degimus, magno flagitio detur atque ignauiæ,nisi prius omnia ex periamur quàm seruiamus. ATHEN. [b]Vos verò nõ prudenter isto modo cõsulueritis, quibus non ex æquo nobiscum est de strenuitate certamen,vt vos pudere debeat cedere:sed de salute potius consultatio,ne multo præstantioribus resistatis.

MELII. Sed non fugit nos,sæpius [c] fortunam belli esse cõmuné quã sociã illius partis quæ multitudine hominũ abũdat.Præterea [d]ei qui se dediderit,nullã spem superesse:ei qui se exercet, etiã standi spem esse. ATHEN. Spes,periculi solatium, etiamsi damno afficit,non tamen euertit eos qui illa ex abũdanti vtuntur, [e]sed illos qui omnia in eam proiecerint,rem natura perniciosam: quæ simulatque deceperit, agnoscitur: à qua quisquis se custodierit,in eo in quo illam cognouit, is nõ labetur. Quod vos qui imbecilles estis,& in hoc rerum articulo positi, nolite pati, neque similes plerisq;esse,qui,quũ adsit eis facultas euadédi,postea destituti omni aperta spe, satagentes se conferũt ad incertas,diuinationé,oracula,& quæcũque talia per spem hominé perdũt. MELII. Arduũ quidé nobis esse (id quod probè vos intelligitis) ipsi quoque arbitramur,vestris copiis ac fortunæ resistere, [f] quia non erit ex æquo certamen.Nihilo tamen minus ipsi fortunæ cõfidimus,[g]diuinitus nos non inferiores futuros:quippe qui insõtes vobis haud iustè inuadétibus obsistimus: & quatenus viribus deficimur, accessuras illas ex societate quæ nobis cũ Lacedæmoniis est, necesse habentibus succurrere,si non ob aliud,certè(quũ simus cognati)ob pudoré. Ex quo non vsquequaque præter rationé sumus audaces. ATHEN. Ne nos quidé diuinã nobis [h]benignitaté arbitramur defuturã,vt qui nihil ducamus iustũ,agamúsve [i]præter hominũ opinioné,aut de diis, aut de ipsorũ hominũ erga se deliberatione. Nã quod ad numina pertinet,de illis,quod opinione receptũ est,sentimus:de hominibus auté ita naturæ necessitate cõparatũ vt haud dubiè quisque semper ei dominetur qué superauerit. Quã legé neque tulimus ipsi, neque nouã primi omniũ vsurpamus,sed quæ iã recepta erat,suscipimus vsurpamúsque,relicturi etiã perpetuã futurã:ac pro cõperto habétes,vos quoque ac cæteros,si eadé qua nos facultate præditi essetis,idé esse facturos. Ex quo,quod ad eos attinet,meritò nõ extimescimus ne vobis inferiores simus. Quod auté attinet ad vestrã de Lacedæmoniis opinionem, quos,vt creditis,pudebit non succurrere,gratulamur quidé vobis [k]malorũ inexpertis: [l]ineptiã tamen istam non laudamus. Lacedæmonii enim inter se quidé ipsos,& circa domestica instituta plurimũ virtute vtuntur:erga alios auté quales se præstét, multa quis cõmemorare posset: [m]sed summatim potius significauerit id quod nos scimus proculdubio, eos pro honestis habere quæ sunt voluptuosa, pro iustis quæ sunt vtilia. quãquam nõ est illis istiusmodi cogitatio pro vestra salute,cuius nũc ratio nulla est. MELII. Nos verò hoc ipsum præcipuè credimus,ob suã illos vtilitatem non cõmissuros vt Meliis,colonia ipsorum,à se proditis, efficiãtur infidi suarum partiũ Græcis,vtiles aduersariis. ATHEN. Ergo [n]sentitis ita demũ quid vtile esse,si fuerit tutũ, iusta auté atque honesta fieri cũ periculo: quod minimè omniũ Lacedæmonii plerũque audét. MELII. Imò verò arbitramur illos nostri causa magis pericula adituros, & se arbitraturos per nos quàm per cæteros esse [o]firmiores,quanto ad res gerendas sumus Peloponneso viciniores, [p] quantóque ipsis sententiæ cognatione fideliores quàm cæteri. ATHEN. [q]Præsidium erga eos qui inuocant,non declaratur eorum qui opitulari debent beneuolentia, sed(quod multo satius est)operibus. Id quod Lacedæmonii plus cæteris animaduertunt, vt qui diffidentia domesticarum copiarũ, sociales copias etiã aduersus finitimos accersant. Ex

95

a Neque enim magis pertimescẽdos nobis existimamus quicunque vsquam continentẽ incolentes, propter libertatẽ,*cui assueti sunt, vel,in qua acquiescunt*,valde segnes, *uel léti*,ad se custodiendos à nobis futuri sunt:sed eos qui vsquã sunt insulanos, tũ qui nulli⁹ imperio parent, sicut nec vos, tũ qui imperio quod pati coguntur, exacerbãtur, *uel exasperantur, aut irritantur*. Futurum sit enĩ vt hiplurimũ inconsideratis affectib⁹ indulgẽtes, *uel, cæco animi impetu rapi se sinentes*, & se & nos in apertũ periculum cõiiciant.
b Vide annot.
c Vide annot.
d Nobis, si iam nos dedamus, nullã spem *salutis* superesse: sin agamus *quod possumus*,fore vt honestè subsistamus. Id est, Statum nostrum tueamur. Vel, retineamus.
e Sed ab illis qui aleã de omnibus suis fortunis iaciũt,*illa freti*. profusa est enim natura, & tũ cognoscitur quũ ea frustrati sunt: *Vel, ubi lapsi sunt.* & ne inde quidẽ vbi sibiquis ab ea cognita cauet, abscedit. *Vel,& ne ibi quidem desinit.* Vel, *desistit, uel deficit.* Quod absit vt vobis contingere patiamini, qui imbecilles estis,& quorum res tenui filo pendent:vtque imitemini vulgus hominũ, quibus quũ superfint humana ad salutem adminicula, vbi *tamen* inter calamitates quibus premuntur, spes manifestæ eos destituerint,ad occultas,*uel incertas*, se cõferunt, diuinationem & oracula,& quæcunque alia huius generis cum spe exitium afferunt. Id est, Homines spe illectos in exitium trahunt. Vel, Homines,spem illis ostentãdo,perdũt. Sed vtitur plurali Spes.
f Legit οὐ μὴ,non εἰ μή.
g Vide annot.
h Beneuolentiam.
i Vide annot.
k Per ἀπειρόκακον videtur potius simplicitatem intelligere, vt Latini dicunt hominem minimè malum. Vide annot.
l Amentiam.
m Sed paucis *hisce* verbis breuiter declarare possit,eos apertissimè omnium quos nouerimus,iucunda quidem pro honestis,vtilia autem pro iustis habere. Atqui hæc *eorum* opinio non pro vestra salute facit,cuius nullã rationẽ initis. Vel, Quã præter rationẽ speratis. Ad verbum, Pro vestra salute quæ ratione caret.
n Vel, Sentite, aut existimate.
o Magis tutos.
p Quantóque maiorem nobis fidem habent propter eam quæ ex cognatione est inter nos vnanimitatem.
q At illi qui suppetias laturi sunt,non in beneuolẽtia eorum à quibus aduocati sunt, sed in ea qua longè instructiores sunt ad res gerendas potentia,præsidium suum collocant. Vel,non se tutos existimant esse beneuolentia eorum qui auxilium implorauerint,sed *ita demum se tutos esse arbitrantur* si eos *suis hostibus* longè instructiores ad res gerendas esse videant.

quo credibile non est,nostris nauibus mare tenentibus,eos in insulam traiecturos. MELII. Atqui alios habent Lacedæmonii quos mittant, & ingens est Creticũ pelagus,in quo difficilius est illud tenentibus alios excipere, quàm illis latêre volẽtibus,[a] se subducere.Et,si hæc eos ratio destituat, illa non deerit, se conuertendi aduersus terram vestram & ad vestros socios qui reliqui sunt, quos Brasidas non adiit:vt vobis[b] res sit non magis de terra nihil ad vos pertinẽte, quàm de vestra ipsorum. ATHEN. [c]Istud verò vobis nec inexpertis continget,nec ignaris,à nulla vnquam obsidione Athenienses aliorum timore discessisse. Quanquam vos (vt animaduertimus)quum de salute vestra dixeritis vos consultaturos, nullam tamẽ vllius rei in tanto sermone fecistis mentionem,qua freti homines arbitrentur se iri liberatum.[d]Cæterùm ea quæ vos vehementissimè speratis, futuri tẽporis sunt: sed præsens tempus breue vobis est ad vos tutandos ab eis quæ iam vrgent. Quapropter magnã declaratis amẽtiam nisi,nobis iterũ semotis,aliquid aliud quã hæc prudentius decernatis.Nã *sic* nequaquã vos ad verecundiã,quæ hominibus in fœdis & apertis periculis extitit plerũque perniciosa,cõuertetis. [e]Quũ enim permulta prospiciamus adhuc,ad quæ tẽdatur,id quod turpe appellatur,vi nominis inducẽte,tamẽ ipsa vi nominis excussa,eligitur potius quàm spõte in cladẽ inemẽdabilẽ incidatur, & turpius dedecus accipiatur per insipiẽtiam,quàm per fortunam. Quod vos, si rectè consulueritis,cauebitis,nec indecorum vobis censebitis,cedere maximæ ciuitati à vobis æqua postulanti,vt socii eius efficiamini, vestra terra potientes sub tributo:néve,quum detur vobis optio belli & securitatis,per animi contentionem eligatis partem deteriorem : [f]sed illis similes sitis quibus plerunque prosperè succedit, qui paribus non cedentes,honestè cedunt potentioribus, erga inferiores moderatè se gerunt.Cõsiderate itaque seorsum à nobis, & cogitate etiam atque etiam,vos deliberare de patria,[g]quæ vna vobis est,quámque scitis vno hoc consilio vel felicem fore vel infelicem. Post hæc Atheniẽsibus à colloquio digressis,Melii inter seipsos colloquuti sunt,[h]quúmque simili modo contradicendum videretur,responderunt,

Nobis verò, Athenienses, neque aliud quàm paulo antè visum est, videtur: neque libertatem septingentorum ab vrbe condita annorum breui tempore amittemus: sed fortuna quæ nos ad hanc diem [i] diuinitus tutata est, & ope cum aliorum hominum,tum verò Lacedæmoniorum freti, conabimur hanc vrbem conseruare:hortati tamen vos prius vt liceat nobis amicos esse vobis, neutris hostes, vósque initis fœderibus,quæ ex vtriusque partis vtilitate videbũtur, è nostro solo excedatis.Talia Melii quum respondissent,Athenienses iam è colloquio digressi, dixere, Enimuero vos soli omnium, vt nobis videmini, ex vestris [k] consiliis, [l]certiora iudicatis esse quæ sunt euentura quàm quæ cernũtur: & quæ occulta sunt in consulendo,tanquam ea quæ fiunt, creditis iam vos intueri : vtique quo plus & Lacedæmoniis & fortunæ & spei permittitis vos atque fiditis, eo plus prolapsuri. Et legati quidem ad castra rediere. Duces autem, quoniam Melii nullo pacto obedire volebant,ad bellum continuò se conuerterunt,& [m]per vrbes distributi, Melios muro cõcluserunt. Post hæc præsidio tum ex suis tum ex socialibus copiis & à mari & à terra relicto, cum maiori exercitus parte reuersi sunt, cæteris qui remanserant,locum oppugnantibus. Sub idem tempus Argiui Phliasium agrum ingressi,ab ipsis Phliasiis & ab exulibus suis excepti insidiis, circiter octoginta amisere,& qui in Pylo Athenienses erant,à Lacedæmoniis multum prædæ auerterunt. [n] Neque tamen ob id Lacedæmonii fœderibus abiectis in eos bellum mouerunt: cæterùm edixerunt,quisquis vellet suorum abigeret prædas ex Atheniensibus. Corinthii quoque, quiescentibus reliquis Peloponnensibus, priuatarum quarundam dissensionum causa bellum cum Atheniensibus gerebant. Melii quoque Atheniensium muri ambitum aggressi nocte,ceperunt,qua parte forum ille spectabat, nonnullósque interfecerunt,& frumento aliísque quæ ex vsu forent, quàm potuere plurima,importatis,quum se recepissent,[o]quieuere,Atheniẽsibus in posterum ad commodius excubandum diligentioribus effectis. Atque æstas excessit. Insequentis hyemis initio[p]Lacedæmonii ad fines agri Argiui, illũ cum exercitu inuasuri, quia litare non potuere,domum rediere.Per quorum expectationem,Argiuorum qui in vrbe erant,quidam ab iis quibus suspecti erant, comprehensi fuerunt, quidam sua sponte in exilium abierunt. Sub idem quoque tempus Melii ab alia parte murum

196 · 197

a Saluti suæ cõsulere.
b Negotium facessatur.
c Vide annot.
d Sed ea in quibus firmissimum vestrũ præsidiũ collocaris, in spe posita,tardè procedũt: *uel, sunt in futurum. aut, futura expectãtur:* at quæ *uobis* adsũt, *uel, suppetũt,* parua sunt.*i. paruas uires habent,* ad resistendum iis, *uel, tuendos uos ab ijs,* quæ iam aduersus vos instructa sunt,*uel,in procinctu stant.*
e Multi enim fuerũt ad quos impellendos *uel permouendos* tantum valuit id quod turpe vocabant, vt quanuis adhuc præuiderẽt quò ruerent, quia tamen ferendo huic verbo pares non erãt, reipsa se in grauissima exitia sponte sua,*uel,prudentes & sciẽtes,* præcipites dederunt,& magis turpẽ infamiam cum amentia quàm cũ fortuna subierunt. Id est, Sua eos amentia in maiorem infamiam detrusit quàm ipsa fortuna detrusisset.
f Nã qui paribus quidem non cedunt, erga superiores autem honestè se gerunt,& moderatè erga inferiores, iis res maximè prospere cedere possint. Vel, Maximè secũdi successus iis contingant.
g Vide annot.
h Quũq; eadẽ *quæ prius* visa ipsis essent, & contradicerent, talia responderunt.
i Vide annot.
k Deliberationibus. Vel,Cõsultationibus.
l Et quæ incerta sunt, *i.quorum incertus est euentus,* eo ꝙ illa cupiatis, tanquam iam præsentia spectatis. Ac certè vbi plurimum Lacedæmoniorum & fortunæ & spei præsidio confisi fueritis, plurimum etiã frustrabimini. Potest & aliter exponi σφαλήσεσθε. Vide annot.
m Vide annot.
n Lacedæmonii autẽ, ne ob hoc quidem solutis fœderibus,in eos &c.
o A bello supersedebant.
p Lacedæmonii,suscepta aduersus Argiuos expeditione,quum in finibus litare pro transitu non possent, domum rediere. Qui dum tardarent,Argiui aliquos eorum qui in vrbe erant,suspectos habuerunt:quorum alii ab iis comprehensi fuerunt, alii euaserunt.

quo obsidebantur ceperunt, paucis ex Atheniensi præsidio ibi præsentibus. Et mox vbi hæc gesta sunt, profecto ex Athenis alio exercitu, duce Philocrate[a] Eudemi *filio* quum iam omni ope oppugnarentur, facta quadam inter ipsos proditione, sese dedidere Atheniensibus, liberum illis arbitrium de se permittentes. Athenienses Meliorum quoscunque nacti sunt puberes interemerunt, pueros ac fœminas in seruitutem acceperunt, domúmque asportarunt: locum ipsi incoluerunt, missis eò postmodum quingentis colonis.

n Demeæ, Δημαίου. Sed legit Εὐδήμου.

THVCYDIDIS OLORI FILII
DE BELLO PELOPONNESIACO
LIBER SEXTVS.

HAC eadem hyeme Athenienses decreuere rursus in Siciliam maiori quàm cum Lachete & Eurymedonte apparatu trāsmittere, ad eam subigendam, si possent: ignari eorum plerique & magnitudinis insulæ, & multitudinis incolentium, tum Græcorum, tum barbarorum: séque suscipere bellum haud multo minus quàm illud fuerat quod aduersus Peloponnenses susceperant. Est enim Siciliæ ambitus non ita multo minor quàm octo dierum circumnauigatione, onerariæ naui: & quum tanta sit, viginti ferme stadiorum intercapedine prohibetur ne sit continens. [b] Incoluerunt autem eam ab initio atque tenuerunt permultæ gentes, quarum feruntur antiquissimi, in quadam duntaxat insulæ parte habitantes, Cyclopes atque Læstrygones. quorum ego neque genus, neque vnde venerint, neque quò abierint dicere habeo: sufficiat quòd & à poetis memoratum est, & apud se quisque de illis sentit. Post hos Sicani primi demonstrantur incoluisse, atque (vt quidem ipsi prædicāt) etiam priores, quippe quum sint illius terræ indigenæ: [c] sed veritas arguit eòs Iberos esse, *oriūdos* à flumine Sicano, quod est in Iberia, à Ligybus eiectos, & ab eis tunc dictā Sicaniam insulam, prius Trinacriam nominatam: qui adhuc loca insulæ ad occasum vergentia incolunt. Cæterùm capto Ilio quidam Troianorum dum fugiunt Achæos, nauibus in Siciliam applicuerūt, & collocatis sedibus in finibus Sicanorum, vniuersi sunt Elymi appellati, vrbes eorum Eryx & Egesta. His accolæ accesserunt nonnulli Phocenses, eorum qui è Troia tunc in Libyam tempestate delati primùm, deinde ex Libya in Siciliam transmisere. Siculi autem ex Italia (ibi nanque habitauere) fugientes Opicos, in eādem insulam traiecerunt, vt & credibile est & fama fertur, ratibus obseruato quum ventus posuisset freto, fortè etiam aliter trāsuecti. Et sanè adhuc extant in Italia Siculi, ipsáque regio ab Italo quodam Arcadum rege, hoc habente nomen, sic est cognominata. Hi magno cum exercitu in Siciliam trāseuntes, victis prælio Sicanis, & in partes quæ meridiem occasúmque spectant missis, fecerunt vt pro Sicania Sicilia vocaretur, & eius optima quæque loca incoluerunt, ex quo transierunt, annis propè trecentis ante Græcorum in Siciliam aduentum: & nunc quoque mediterranea eius atque ad Aquilonem vergētia obtinent. Phœnices præterea per eandem passim habitauerunt, occupatis ad mare promontoriis, & [d] paruis circa insulis, negotiandi cum Siculis gratia. At postquam permulti Græcorum illuc cum nauibus traiecerunt, [e] omissa nauigatione, Motyam, Soloentem, & Panormū, finitima Elymis oppida, sedibus ibi positis incoluerunt, freti cum Elymorum societate, tum quia exiguo illinc in Carthaginem traiectu Sicilia distat. Tot igitur numero barbari atque in hunc modum habitauere Siciliam. Græcorum autem primi Chalcidenses, ex Eubœa nauigantes cum Thucle illius deductore coloniæ, Naxum incoluerunt, & aram Apollinis [f] archegetæ, quæ nunc extra vrbē visitur, extruxerunt. Vbi, quoties è Sicilia soluunt oracula petituri, primùm sacrificant. Insequenti anno Archias [g] ab Hercule oriundus è Corintho Syracusas incoluit, expulsis prius ex insula Siculis, in qua non amplius mari circumflua sita est vrbs interior. Nam ea quæ extra *insulam* est, diu pòst addito muro, facta est populo frequens. Verùm Thucles atque Chalcidenses è Naxo profecti, septimo post inhabitatas Syracusas anno, Leontinos, eiectis bello Siculis, incolūt, & dehinc Catanam, quum ipsi Catanenses Euarchū fecissent

198

b Habitata autem antiquitus ita fuit, ac tot in vniuersum gētes *eā* tenuerunt *quot hic commemorabo.* Antiquissimi quidem feruntur partem quandam regionis incoluisse Cycl. &c.

c Sed (vt veritas comperitur) quum Iberi essent, à Sicano Iberiæ flumine, *cuius erant accolæ*, Ligyes eos eiecerūt, *uel, expulerunt.* Atque ab iis Sicania tum insula nominabatur, quum prius Trinacriā vocaretur.

d Paruis insulis quæ imminent.

e Videtur aliud legisse aut legendum putauisse quàm τῷ πλεῖν.
Vide annot.

f Id est, Præsidis. Vel, ducis.

g Heraclidarum *unus* è Corintho.

coloniæ authorem. Per idem tempus & Lamis coloniam deducens è Megaris, in Siciliam venit, & super flumen Pantacium loco quodam cui nomen est Trotilū, incolas collocauit: & illinc postea *digressus*, quum aliquantulo tempore[a] apud Leontinos vnà cum Chalcidensibus rempub. administrasset, ab eisdem exactus est: collocatisque in Thapso incolis, quum vita decessisset, cæteri è Thapso migrauerunt, & Hyblone rege Siculo, qui regionem prodiderat, duce, [b] Megaras [c] incoluerunt qui Hyblæi sunt dicti. Et post ducentos ac quadragintaquinque annos quàm habitare cœpissent, à Gelone Syracusanorum rege ex vrbe & agro expulsi sunt. Sed antea quàm expellerentur, centum postquam illic habitare cœperant annis, Selinuntem misso illuc Pammilo cōdiderunt. Is è Megaribus ipsorum metropoli superueniēs, pariter habitauit. Gelam autem Antiphemus è Rhodo & Entymus è Creta, suam vterque coloniam ducentes, pariter condiderunt, anno quadragesimoquinto post Syracusas habitari cœptas, imposito à flumine Gela vrbi nomine, quum locus vbi nunc vrbs sita est, quique primus munitus muro fuit, Lindii vocaretur. Iura autem Dorica illis imposita fuerunt. Annóque propè centesimooctauo à suæ vrbis initio, Geloi [d] Acragantem incoluerunt, vrbem à fluuio Acragante appellantes, delectis sibi coloniæ authorib⁹ Aristonoo & Pystilo, datis quoque suis legibus. Zancla verò inter initia quidem à latronibus, è Cumis, quæ est in Opica Chalcidica vrbs, profectis habitata est: sed postea communiter à multitudine quæ à Chalcide atque à cætera Euboea in eam regionem superuenit. Cuius coloniæ deductores extitere Perieres atque Cratæmenes, alter è Cumis, alter è Chalcide. Vocabatur autem primò ea vrbs à Siculis Zancla, à specie falcis: siquidem falcem Siculi zanclon appellant. sed postmodum à Samiis eiecti sunt, & aliis quibusdam Ionibus, qui Medos fugientes, ad Siciliam appulerunt. Nec ita multo pòst Anaxilas Rheginorum tyrānus, exterminatis Samiis, vrbem promiscuis hominibus frequentem reddidit, & à sua quondam patria Messanam appellauit. Imera quoque à Zanclanis habitata est, *deductis* ab Euclide, Simo & Sacone. in quam coloniam venerūt plurimi Chalcidenses, cum quibus habitauerunt & Syracusani exules, à cōtraria factione superati, qui Myletidæ nominantur. Atque apud hos obtinuit vox quædam inter Chalcidicam & Doricam media, sed leges Chalcidenses obtinuerunt. Acræ autem & Casmenæ à Syracusanis sunt inhabitatæ: Acræ quidem septuaginta annis post Syracusas, Casmenæ verò circiter viginti annis post Acras: & prius, ferme centum ac trigintaquinque annis à conditis Syracusis, Camarina per ipsos Syracusanos, authoribus coloniæ Dascone & Menecolo. [e] Eiectósque aliquanto pòst Camarinæos ob defectionem à Syracusanis, mox Hippocrates Gelæ tyrannus accepit pro redemptione Syracusanorum quos habebat captiuos: atque ipse effectus coloniæ deductor, eos in terra Camarina collocauit: & quum rursus à Gelone sedibus amoti fuisset, tertiò sunt ab eodem Gelone collocati. Tot igitur gētes partim Græcæ partim barbaræ incoluere Siciliam. Quæ quū tanta esset, Athenienses eam sibi inuadendam putauerunt, cupiditate proculdubio totius insulæ potiundæ, [f] sed voluntate quoque honestè ferendi auxilii *Chalcidensibus*, suis cognatis ac pristinis sociis: præcipuéque Egestanis, quorum legati aderant, à quibus inducti sunt vt illuc tenderent, enixè flagitantibus. Quippe [g] Selinuntiis ob quædam sponsalia & controuersiam de agro, finitimis suis bellum intulerant. Illi accitis Syracusanis sociis, bello eos prohibebāt terra & mari. Itaque Egestani repetita memoria societatis sibi cum Lachete initæ, & superioris belli Leontinorum, [h] obsecrabant Athenienses vt se missa classe tutarentur, cum alia permulta allegātes, tum verò (quod caput erat) Syracusanos, si impunè ferrent Leontinorum expulsionem, mox cæteris eorum sociis [i] profligatis, omnem Siciliam ad suum imperium redacturos. Vnde periculum fore nequando Dores magna cum manu propter cognationem, Doribus Peloponnēsibus (à quibus etiam ipsi in colonias missi essent) auxilio venientes vnà destruerent Atheniensium potentiam. Eóque [k] prudentium esse cum reliquis adhuc sociis [l] obuiam ire Syracusanis, præsertim quum satis súperque pecuniæ ad bellum collaturi Egestani essent. [m] Quæ in concionibus, & in colloquiis sæpenumero dicētes Egestanos quum audirent Athenienses, decreuerunt primùm mittendos Egestam legatos [n] ad explorandam tum pecuniam, si tanta foret quanta iactabatur, & in ærario, & in templis, tum rem bellicam, ac Selinuntinorum quoque vt quæ illic esset conditio referrent. Et legati quidem Atheniensium in Siciliam missi sunt. Lacedæmonii autem eadem hyeme cum sociis, præter Corinthios, armati agrum Argiuum ingressi sūt,

199

a Vide annot.

b Megarenses.

c Legit ᾤκησαν per η, non ᾤκισαν. Sic infrà.

d Vel, Incolas apud Acragantem collocarunt. aut, Colonos Acragantē deduxerunt. legendo ᾤκισαν.

e Quumque Camarinæos ob defectionem bello eiecissent Syracusani, Hippocrates Gelæ tyrānus aliquanto pòst quum pro redemptione Syracusanorum captiuorū terram Camarinēsem accepisset, apud Camarinam incolas collocauit, coloniæque ipsemet deductor fuit.

f Simul tamen cū honesto prætextu auxilium ferre suis cognatis & sociis qui adiuncti erant, *uel, accesserant*, volentes. Potissimùm verò qui aderant Egestæorum legati eos impulerūt, acrius eorum opem implorantes.

g Selinuntiis sibi finitimis ob quædam nuptialia *pacta, uel conuēta*, & agrū cōtrouersum, bellum intulerant.

h Non iungit accusat. ἀθηναίους cum partic. ἀναμιμνήσκοντες.

i Delinitis & corruptis. Legit autem διαφθείραντες.

k Prudēs *consilium* esse.

l Obsistere.

m Quæ quum audirēt sæpenumero Athenienses in cōcionibus tum ex Egestæorū, tū ex eorum qui illis patrocinabātur, ore, decreuerunt, &c.

n Tum ad explorandū an tātū pecuniæ quantum iactabant, in ærario & in tēplis haberent: tū ad cognoscendum quo in statu bellum eorum aduersus Selinuntios esset.

eúmque[a] magna ex parte populati, frumenta & aliquot boum paria asportarunt, & Argiuorũ exulibus in Orneas transcriptis, atque illic paucis è reliquo exercitu relictis, initísque fœderibus, ad certum tẽpus, intra quod Orneatæ atque Argiui se inuicẽ non læderẽt, domum cum exercitu rediere. Nec ita multo pòst Athenienses triginta nauibus & sexcẽtis armatis quum venissent, & Argiuorum omnis populus, *qui per ætatem ferre arma poterat*, cum illis [b]egressi, vnum diẽ Orneas oppugnauerunt, sed illis noctu procul castra habẽtibus, ii qui intra vrbẽ erant profugère. Quod vbi sensere postero die Argiui, Orneas diruerũt, reuersíque sunt domũ, & mox itẽ Atheniẽses. Iidẽ[c] apud Methonẽ, quæ finitima Macedoniæ est, assumptis ex ora maritima tũ suis, tũ Macedonibus, qui apud ipsos exulabãt, equitibus, terrã Perdiccæ infestabãt. Verũ Lacedæmonii missis *quibusdã* ad Chalcidẽses q̃ sũt in Thracia iubebãt eos Perdiccæ adesse in bello. Quod illi facere recusarũt, quib[9] induciæ cũ Atheniẽsibus erãt decẽ dierũ. Et hyẽs exiit, ac decimussextus annus huius belli quod Thucydides conscripsit. Insequenti æstate, ineunte statim vere, Atheniensium legati è Sicilia rediere, & cum iis Egestani, ferẽtes sexaginta talẽta non signati argenti, tanquã menstruum stipendiũ sexaginta nauium, quæ vt mitterẽtur erant oraturi. Athenienses, aduocata cõcione, auditísque & Egestanis & suis legatis, cum alia dicentibus ad persuadẽdũ apposita, tum verò de pecunia mentiẽtibus, tanquã parata, & multa tum apud tẽpla, tum apud ærariũ, decreuerũt sexaginta naues in Siciliã esse mittendas, cũ ducibus summa potestate præditis, Alcibiade Cliniæ, Nicia Nicerati, Lamacho Xenophanis *filio*, qui opem quidẽ Egestanis ferrent cõtra Selinuntios, sed & Leõtinos, siquid prosperè in bello cõtingeret, *omnes* in sua sede collocarẽt, atque alia ita transigerent apud Siciliam vt maximè expedire reip. suæ cognoscerent. Quinto post hæc die concio rursus aduocata fuit quemadmodum oporteret hanc classem quamcelerrimè parari, decernerẽque siqua re ducibus ad profectionem opus esset.[d] Nicias, qui inuitus fuerat delectus, haud rectè ciuitatem decreuisse existimãs, sed exigua de causa & specie decori omnẽ Siciliam, opus arduum, affectasse, procedens, Atheniẽses à proposito reuocare voluit,[e] hunc in modum dehortatus, HAEC quidẽ concio

» ob nostram classem instruendam coacta est, perinde ãcsi in Siciliã nauigare oporteat. Mihi autẽ videtur de hoc ipso quoque cõsiderari oportere, vtrũ satius sit mittere classem nécne: nec ita breui consultatione de rebus arduis, credẽdo viris alienigenis, bellũ sumere quod ad nos nihil pertineat. Equidem quod ad me attinet, ego ex hac re honorẽ cõsequor, & meo ipsius corpori minimè omniũ timeo. Sed quũ existimẽ bonũ ciuẽ esse, cũ eum qui & corpori & fortunis suis[f] prospicit, tum eũ multo magis qui vult sua opera remp. prosperã esse: sicuti tamẽ superiori tẽpore nũquam ampliãdæ dignitatis gratia dixi secus atque sentiebã, ita[g] nũc quæ optima esse sẽtio dicã. Qui si suadeã vobis ea quæ adsunt tueri, nec de iis quæ certa sunt, propter incerta periclitari, infirma quidẽ apud affectus vestros fuerit oratio mea: quòd autẽ neq; [h]tẽpestiua est properatio vestra, neque facilia sunt ad obtinendũ ea ad quæ cõtẽditis, hoc planũ faciã. Etenim dico vos, illuc traiiciẽdo, quũ multos hìc hostes relinquatis, cupere vt plures etiã huc hostes cõtrahatis. Et opinamini fortasse apud illos fœdera quæ nobiscũ inierũt, aliquid firmitatis habitura. Illa verò quiescẽtibus quidem nobis erũt fœdera duntaxat nomine: (sic enim quidã è nostris atque ex aduersariis rem trãsegerũt)[i] sicubi autẽ exercitus noster plus cladis accipiat, sine mora manus hostilis ingruet nobis: primũ quia nobiscũ pacti sunt nõ volũtate, sed iniquitate fortunæ & necessitate, ac maiore quàm nos turpitudine: deinde quòd[k] per hæc fœdera cõplures cõtẽtiones habuimus. Præterea verò sunt qui has pactiones neutiquã admiserunt, neque ii inualidissimi, & eorũ alii, professi hostes, alii, quia Lacedæmonii quiescunt adhuc, & ipsi per decẽ dierũ fœdera ab inuadẽdo cohibẽtur. Qui forsitan si nostras copias bifariã diuisas esse acceperint, (id quod nũc facere festinamus) nos prorsus adorientur vnà cum Siciliensibus, [l] quos iampridem putãt operæpretium esse excire in societatem. Ex quo animaduertere debemus qualia sint hæc, [m] neque supramodum ciuitatem in discrimen adducere, & alienum imperium affectare, priusquam id quod habemus stabilierimus. [n] Quòd si & Chalcidenses, qui sunt in Thracia, tot annos nobis rebelles, in potestatem nondum redacti, & in continẽte alii nonnulli (*ut fertur*) malè pacati sunt, nos Egestanis etiam sociis tanquam læsis properè succurrimus: & à quibus, quòd olim defecerunt à nobis, iniuriam accepimus, eósne etiam ab iniuria vindicabimus? Etsi hos vincendo retinebimus, illis certè, quòd procul absunt, quódque permulti sunt, ægrè imperabimus.

200 / 201 (marginal line numbers)

a Legit πλέω sine οὐ.

b Legit ἐξελθόντες pro ἐξελθόντων. Vide annot.

c Quũ Methonẽ, quæ Macedoniæ contermina est, equites partim ex suis, partim ex Macedonibus apud se exulantibus, mari transmisissẽt, *uel, transportassent*, Perdiccæ *regionem* populabantur.

d Nicias, quũ se quidẽ electũ esse audiuisset, verũ ciuitatis suæ consilium non probaret, quippe quæ paruo & specioso prætextu, *uel, parua & speciosa occasione* totam Siciliã, rem arduam, affectaret.

e Hæc illis suadens. Vel, His illos admonens. Vel, Hoc illis cõsilium dans.

f Vide annot.

g Nũc nõ alia quàm, &c. vt legatur ἄλλα ἢ ἅ. Vide annot.

h Tempestiui sint conatus vestri.

i Quòd si numerosi *alicuius* exercit[9] clades nobis contingat. Vel, Quòd si quis iustus exercitus noster cladẽ accipiat.

k In his fœderib[9] multa cõtrouersa habem[9].

l Quorum societatẽ iampridẽ ingenti pretio redemissent.

m Neque, dum ciuitas nostra fluctuat, periculis nos obiicere.

n Si quidem & Chalc. q. s. in Thracia, qui à tot iam annis defecerunt à nobis, nondum subiugati sunt, aliique in continentibus. *i. in diuersis cõtinentis partibus*, non certam, *uel, firmam*, obedientiã nobis præstant. Sed nos Egestanis, *nostris* scilicet sociis, vt quibus inferatur iniuria, properè succurrimus: at verò eos ipsos à quibus iam pridẽ, ex quo à nobis defecerunt, iniuria afficimur, bello persequi cũctamur. Atqui hos vincendo, &c.

Amentia igitur sit eos inuadere[a] quos neque victor quis in officio teneat, & nisi re felicíter gesta nequeat æquè ac prius adoriri. Sicilienses autem mihi videntur, vt nunc [b] se res habent, si imperio eorum potiantur Syracusani, etiam minus[c] infesti in nos fore: quo nomine præcipuè terrorem nobis incutiunt Egestani. [d] Nam etsi fortè nūc illi veniāt cuncti gratificandi Lacedæmoniis gratia, certè credibile nō est eosdem pro alieno imperio contra alterius imperium militaturos, quum ipsi imperium habeant. [c] Quoniam quo ipsi modo cum Peloponnensibus nostrum imperium euertissent, eodem credere deberent suum ab eisdem euersum iri. Porro Græci qui illic sunt, primùm nos magnopere extimescent si illuc non trāsmiserimus: dehinc etiam, si ostentatis copiis paulo pòst discesserimus. Quòd si quid [e] detrimenti acceperimus, continuò per contemptum nostri cum aliis hinc Græcis nos adorientur: [f] quum sciamus, vt quæque remotissima sunt, ita esse maximè admirabilia: & vt maximè experta sunt, ita minimum dignitatis præ se ferre. Id quod nunc vobis, Athenienses, erga Lacedæmonios ergáque socios vsu venit. qui quoniam præter opinionē, circa ea quæ metuebatis antea, superiores illis extitistis, iam præ contemptu illorum, Siciliam affectatis. Atqui non oportet ad [g] fortunā aduersariorum extollere animos, sed animos ipsos cohibendo, confidere: sentiréque nihil aliud Lacedæmonios speculari, propter ignominiam acceptam, quā quo pacto vel nunc quoque, si possint, [h] decipiēdo nos, emendent turpitudinem suam: idque tanto magis [i] quanto maiore & amore & studio gloriam virtutis amplectuntur. Itaque non de Egestanis in Sicilia viris barbaris est nobis certamen, si sapimus, sed vt rempublicam nostræ ciuitatis ab insidiis volentium inducere statum paucorum, citò tueamur: debentes memoria tenere nos recens ab ingenti morbo ac bello paululum quiddam laxamenti accepisse: vt æquum sit nos augeri numero & pecuniarum & hominum, & hæc pro nobis ipsis hìc impendi, non pro viris desertoribus istis, auxilia obsecrantibus, quibus & pulchrè mētiri vtile est, & [k] vicinorum periculo (quum nihil ipsi nisi verba tantùm impendant) aut meritam gratiam nobis non habere rebus prosperè eūtibus, aut, siquid secus accidat, amicos secum in perniciem trahere. Quòd siquis ad hanc præfecturam libens delectus, hortatur vos ad nauigandum, suarum tantùm rerum rationem habens, præsertim quum sit iunior quàm vt imperio fūgatur, [l] quo sit admirabilior in apparatu equorum quos alit ex multis quos habet prouentibus, quóque magistratum hunc lucrifaciat: ne huic quidem concedere debetis vt priuatim [m] splendeat periculo ciuitatis, sed existimare ab huiuscemodi hominibus res quidem publicas lædi, priuatas autē profligari. Præterea hoc negotium grande esse, nec de quo adolescens consultare, [n] quódque repente tentare debeat. [o] Cui viro nunc hìc assidētes ab ipso corrogatos quum videam, timeo, & ob id ediuerso seniores hortor [p] ne eos pudeat, siquis illorum cuipiam assideat, nisi bellum suaserint, ne ignaui esse, néve (quod ipsorum vitium est) absentium praui amatores esse videantur: quum sciatis affectione perquam raròprosperè euenire, circunspectione plerunque. & de patriæ periculo propulsando, in quod deducta est, quódque maius superioribus est, iterum creare duces, ac decernere, Sicilienses, quantum ad nos pertinet, quibus nunc finibus vtuntur non abuti, nec Ionico sinu, siquis terram legat, neque Siciliensi, siquis altum teneat, suáque per se colētes vtilitati vacare. Egestanis autem separatim respondendum, quandoquidem sine Atheniensibus à principio bellum cum Selinuntiis contraxerunt, vt id ipsi per se dissoluant. Nec posthac societatem quemadmodum consueuimus cum iis faciamus, quibus calamitate pressis subsidium feremus, ipsi verò desiderantes subsidium, non inueniemus. Tu quoque [q] quæstor si & te dignum ducis gerere curam ciuitatis, & bonus ciuis existere, de integro consulito Atheniēses de his, & ad suffragia reuocato, [r] dum scias, si vereris legem dissoluere, rogandis iterum sententiis, non incursurum te crimen esse in tanta frequentia testium, sed eum ciuitatis malè cōsultæ medicum esse,

202

a Quos qui vicerit, retinere *sub imperio suo* nequeat, & si res ei non successerit, nō eadem quæ ante illam tentatam, conditio eius futura sit.
b Vide annot.
c Formidabiles nobis.
d Nunc enim. *i. ut enim res se nunc habent*, fieri quidem certè possit vt veniant (*uel, credibile sit eos uēturos*) singuli gratificandi Lacedæmoniis gratia: at illo modo. *i. at si Syracusanorū imperio subessēt*, verisimile non esset fore vt principatus bellum principatui inferret.
e Cladis.
f Quæ enim à nobis lōgissimè remota sūt, & quæ experientiam opinionis *de se conceptæ* non dederunt, omnes admirationi esse scimus.
g Casus.
h Euertēdo nos. Vel, Euersis nobis. aut, pessundatis.
i Quanto maiore studio & à longiori tempore fortitudinis exercitationibus laudē venantur. *Vel, Fortitudinem colūt. Ad uerbum, Laudem uirtutis exercent. Id est, In iis se exercent quæ ad laudē fortitudinis pertinent.* Itaque non de Egestanis barbaris qui apud Siciliam sunt, nobis certamen propositum est, si prudenter attēdimus, sed de cauēdo properè ab vrbe per oligarchiam nobis insidiāte. Ac certè meminisse debem⁹ nos nuper à morbo graui & bello paululū esse recreatos, adeo vt validiores & opibus & corporib⁹ facti simus. hæc autē æquum esse pro nobismetipsis hìc impendere, non pro viris istis profugis *uel exulibus* auxilio egentibus. quibus, &c.
k Aliorum.
l Vt propter sumptus quos in alendos equos facit, admirationi sit, *uel ex sumptibus, &c. laudem consequatur*: simul etiam vt propter magnificentiam, *uel, magnificum apparatum*, aliquid emolumenti ex dignitate *imperatoria* percipiat. m Splendorem *nominis sui* quærat. Vel, Splendidum nomen suum reddat. n Quódque properè administrare, *uel conficere* possit. o Vide annot. p Ne siquis alicui eorum assidet, eum pudeat. *i. pudore deterreatur à sententia sua proferenda*, ne ignauus esse videatur, si bellum suffragio suo non comprobauerit. Ac *eosdem hortor* ne eodem quo illi vitio laborantes, eorum quæ absunt perdito amore teneantur, *uel, absentia depereant*, (quippe qui norint cupiditate res paucas prosperè geri, at prouidentia plurimas) sed pro patria, vt in maximum omnium superiorum periculum adducta, refragantes, decernant, Sicilienses iisdem quibus nunc finibus vtentes, de quibus non est quòd queramur, (Ionico *uidelicet* sinu, siquis terram legat, Siculo autem, siquis altum teneat) sua possidentes, res item suas inter se agere, *uel, suo modo administrare*. Egestanis autem separatim respondeant, &c.
q Πρύτανι. Vide annot. r Persuasum habēs, si exhorrescis rogare iterū sentētias, quòd solutæ leges fuerint, *uel, infractæ*, id in tanta testium frequentia *factum*, crimini datum non iri. te autem ciuitatis quæ malum consilium ceperit, medicum

» hoc est rectè incipiendo, quisquis de illa, quum sit illius patria, optimè, aut certè volens nihil malè meruit. Hæc Nicias. Post hunc processere alii subinde Athenienses, quorum plerique ad sumendã expeditionem hortabantur, nec reuocanda quæ decreta essent: nonnulli dehortabantur. Omnium autem acerrimè vrgebat ad ineundam expeditionem Alcibiades Cliniæ *filius*, auidus repugnandi Niciæ, cui erat infestus, cum ob alia circa reipub. administrationem, & quòd sui mentionem inuidiosè ille fecisset: tum præcipuè quòd imperator esse cuperet, sperans se Siciliam pariter atque Carthaginem in potestatem redacturum, ac priuatim se, si rem prosperè gereret, pecunia simul & gloria auctum iri. Nam quum esset apud ciues in honore, ambitiosius quàm pro modo facultatum viuebat cum in aliis sumptibus, tum iis quos alẽdis equis faciebat. id quod postmodum non ex minima parte ciuitatem Atheniensiũ euertit. Multi enim quũ intuerẽtur eius supra modũ[a] in cultu corporis victúque lautitiã, & quibuscunque versabatur in rebus, spiritus magnitudinem, ei tanquam tyrannidem affectanti, hostes extiterunt. Et licet publicè res bellicas præclarissimè administrasset, singuli tamen priuatim studiis eius infensi,[b] & alius alium commendantes, non diu pòst ciuitatem euerterunt. Hic itaque procedens, Athe-
» nienses hunc in modum cohortatus est, IMPERATOREM esse me, Athenien-
» ses, magis quàm alium quenquam decet, (hinc enim exordiri necesse habeo, quum
» me Nicias pupugerit) & dignum me esse arbitror. nã propter quæ inter homines
» celebror, ea afferunt cum meis maioribus ac mihi ipsi gloriam, tum verò patriæ e-
» molumentum.[c] Quippe meo hoc splendore vitæ apud Olympiã spectatores Græ-
» ci validiorem suis viribus nostram ciuitatem existimarunt, quam prius debellatã
» esse credebant: quòd ego illuc cum septem curribus adii, cum quot priuatus antea
» nemo, quódque victor extiti & secundus & quartus,[d] ac cætera quæ ad assequẽdam
» victoriam faciunt præparaui: quæ iure honorifica sunt, quæ'que dum fiunt, afferunt
» etiam potentiæ opinionem. Hæc[e] magnificentiæ opera, aliáve quibus in ciuitate ce-
» lebror, natura sunt illa quidem conciuibus inuidiosa, apud hospites verò exteróś-
» que, potentiæ specimen. Neque verò incommodum est hoc hominis propositum,
» quisquis suis sumptibus non de seipso tantùm, sed etiam de sua patria bene mere-
» tur. Neque verò improbum est, de se aliquem magnificè sentientem, nolle esse cæ-
» teris parem: quia neque infelix vllum habet calamitatis suæ socium: sed queadmo-
203 » dum, dum calamitosi sumus, ab aliis contemnimur, ita dum sumus felices, ferant
» vicissim iidem se à nobis contemni,[f] dum erunt parẽ adepti statum, parem vicem,
» si volent, repensuri. Nec me fugit huius generis homines, & quicunque alia dignita-
» te præcellunt, inuisos fuisse maximè paribus, & nonnihil aliis quoque cum quibus
» vnà vixerunt, id tamen suo duntaxat æuo: eosdem id posteritati reliquisse[g] vt mul-
» ti se horum cognatos esse, & nonnulli qui non essent, gloriarẽtur quidem ex eadem
» patria vnde illi ortum duxissent, profectò non tanquam alieni, atque facinoro-
» si, sed tãquam de popularibus suis ac de patria benemeriti.[h] Quorum ego æmulus,
» & ob ista priuatim illustris, animaduertite siquo alio *ciue* deterius in republica ver-
» sor. Etenim maxima quaque Peloponnesi potentia per me contracta, sine vestro
» magno aut periculo aut sumptu, cõpuli Lacedæmonios vno die apud Mantineã
» de omni statu suo dimicare. Quo ex prælio licet victores discesserint, tamẽ ne nunc
» quidem[i] satis audaciæ habent.[k] Et hæc mea adolescentia meáque inscitia, quæ
» præter naturam videbatur posse contra potentiam Peloponnensium, effecit apposi-
» tè loquendo, atque fidem vindictæ faciendo persuasit, vt neque nunc de hac *ætate*
» pertimescant. Verùm quandiu per hanc authoritatem in ætatem integram adole-
» sco, & Nicias rempub. bene gerere videtur, vtimini vtroque prout commodius est.
» Neque profectionem in Siciliam reuocandam putetis, tanquam ea aduersus ma-
» gnam potentiam futura sit. Nanque vrbes illic sunt promiscuis hominibus fre-
» quentes,[l] faciléśque ad status mutandos atque variandos: neque quispiam illic tan-
» quam pro patria aut pro iis quæ ad corpus suum pertinent, arma sumit, neque con-
» suetos loci apparatus. & vnusquisque, quia opinatur se aut persuasurũ quæ dicit, aut
» seditione orta, si se frustretur spes, cum aliquo peculatu solum esse versurum, ad
» hoc ipsum se accingit. Ex quo verisimile est huiuscemodi turbam neque[m] vno ani-
» mo verba orantis exauditurã, neque communiter ad res agendas se collaturam:

fore. atque adeo eum demũ rectè magistratu esse functum qui patriã beneficiis quã potuerit plurimis affecerit, aut saltem nullũ ei data opera damnũ attulerit.

a Vide annot.
b Et aliis *rerum bellicarũ administratione* cõmissa.
c Etenim propter splẽdorem quo vsus sum in spectaculis Olympicis, *uel, magnificẽtiam qua usus sum in ludis Olympicis*, maiorem de nostræ vrbis potentia conceperunt opinionẽ quàm pro eius viribus: quã prius deb. &c.
d Et in cæteris apparatu pro dignitate victoriæ vsus sum. Vel, consentaneo victoriæ.
e Vide annot.
f Vide annot.
g Vt nonnulli cognationẽ eorum sibi vendicarent, quum nulla esset. i. *eorum se cognatos uel propinquos esse iactarẽt quum nõ essent*, & quæcũque esset eorũ patria, ea de illis non tanquã alienis, *uel externis*, & q̃ infeliciter pugnauissent, sed vt de suis & qui res præclaras gessissent, *uel, rem prosperè gessissent*, gloriaretur. Vide annot.
h Quarum rerũ ego quũ desiderio sim captus, & quũ ob priuata hæc sim celebris, perpendite an publica negotia deterius vllo alio administrem.
i Stabilem fiduciam conceperunt. Vel, Planè de rebus suis confidũt. Q.d. Ne nũc quidem planè metu liberati sunt.
k Ac mea certè iuuẽtus & amentia, quam afferre natura videbatur. *i. quæ secundum naturam in illa ætate expectabatur*, apud potẽtissimos quosque Peloponnensium tum oratione apposita hæc transfigendo, tum etiam cum ira fidẽ illi *orationi* addendo, nunc quoque eam non timere persuasit. Verùm quandiu cũ illa *amẽtia* ætate floreo, & Nicias felix in rebus gerendis esse videtur, vtroque nostrum ad commoda vestra pro arbitrio, *uel liberè*, vtimini. Ad verbum, Vtriusque nostrum adiumento abutimini. Q.d. Non vtimini tantùm, sed etiam, si libet, abutimini.
l Faciléque, *uel, leui occasione*, statum suum mutant, & *peregrinos* recipiunt: vnde fit vt nec quisquam, tanquam pro sua patria, armis circa corpus instructus sit, neque ipsa regio legitimo apparatu *instructa sit*. Id est, Neque priuatim armis instructi sint quibus, quum pro patria dimicandum fuerit, saltem corpus suum tueantur, neque ipsa regio, &c.
m Vnanimi consensu.

sed statim,[a] siquid ad voluptatem illis dicatur,se dedituram, præsertim si, quemadmodum audimus,seditione laborãt.Neque verò tot armati milites sunt illis quot fama feruntur:quum ne alios quidem Græcos tot fuisse compertum sit quot suos esse illorum quique iactabant. [b] Sed quòd maximè in augendo numero solita sit Græcia mentiri fere,hoc bello ostendit,in quo vix satis fuit armata.Tales igitur ibi res,quantum sentio ex iis quæ audiui,atque adeò faciliores erunt.Nam & barbaros multos nobiscum habebimus, qui Syracusanis sibi inuisis vnà inferent bellum, neque ista erunt impedimento negotiis nostris,si rectè consulueritis. Siquidem nostri progenitores[c] quum eosdem quos nunc aiunt esse hostes, qui certè nos nauigare permittunt,& præterea Medum hostem haberent, hoc imperium comparauerunt , nullo alio nisi quòd magnitudine classis pollebant : nec aliam ob rem Peloponnenses,[d] etsi præpotentes sint, magis desperauerunt nos debellare posse. Nam quòd in terram nostram ingrediantur,id verò,etiamsi nauigare supersedeamus,facere possunt:classe nobis obesse non possunt, quoniã reliquum nostrarum nauium par illis est.[e] Itaque eos aliquid dicere credibile est,aut quòd ire nos piget, aut quòd tergiuersamur ferre sociis qui illic sunt, opem quam ferre debemus, quum id nos facturos illis iureiurando promiserimus: non autem prætendere contra eos quòd nec ipsi nobis tulerint opem. Neque enim nos illis idcirco præsidium ibi præstamus vt idem vicissim hîc ipsi nobis præstent,sed vt hostibus illic nostris infesti prohibeant eosdem huc contra nos venire. Atque hunc in modum imperium parauimus,& nos,& quicunque alii rerum potiti sunt, impigrè succurrendo semper iis qui implorabant,siue barbari siue Græci vocati. Nam si[f] supersedeamus opitulari, aut inter genera hominum quibusnam opitulari oporteat delectum habeamus, [g] paululum quiddam imperii per hoc acquirentes, de ipso imperio magis hac ipsa re periclitabimur.Eum enim qui præualet,non modò inuadentem [h] arceas,sed etiã præoccupes, nequando inuadat. Neque verò nobis licet [i] ærarium replere vsque dum imperare voluerimus:sed necesse est,quoniam imperium habemus,aliis insidias tendere, [k] alios insidiari non sinere:quia in discrimen adducimur,quum illi ab aliis subigantur,nisi ipsi aliis imperemus. Neque eodem modo nobis habenda est ratio quietis quo cæteris,nisi in eadem in quæ illi studia incumbamus. [l] Considerantes magis hinc à nobis profici si nauigãtes illuc tendamus,vt & animos prosternamus Peloponnensium, si per contemptum *ipsorum* in Siciliam traiicere videbimur,nec gaudere quiete huius temporis.Simul autem,rebus illic bene gerendis,totius Græciæ (vt credibile est)imperium nanciscemur: aut certè (quod in nostram pariter & sociorum rem fuerit)malo afficiemus Syracusanos. [m] Sine noxa autem & manendi,siquid proficiemus,& abeundi facultatem naues præstabunt. nam penes nos[n] arbitrium erit etiã omniũ Siciliensium. [o] Neque verò vos Niciæ inepta & ad seditionem cõcitandam pertinens à iunioribus ad seniores traducat oratio, sed pulchro instituto, & maiorum nostrorum exemplo, apud quos iuuenes cum senibus consultantes,rem Atheniensem in hunc statum extulerunt,nunc eadem ratione vos vrbem amplificare conemini, existimantes iuuentutem senectutémque nihil alteram sine altera valere:at imbecillum & mediocre,& quod planè absolutum est, maximè pollere quum simul sunt permixta: ac fore vt ciuitas si sit in otio, in se ac per seipsam atteratur more aliarum rerum,& omnium *apud nos* disciplina consenescat:at per certamina fore vt assiduè proficiat experientia, & tutandi se scientiã non loquendo,sed potius operibus,consuetam habeat. Ad summam sic sentio, ciuitatem negotiosam,in otium mutatam,confestim meo iudicio destrui,ac tutissimos inter omnes degere eos homines qui præsentibus moribus ac legibus,etiamsi minus bonæ sint,vtentes,eodem tenore rempublicam administrant. Hæc Alcibiade loquuto,Egestanísque ac Leontinis exulibus qui processerant precantibus, & admonendo iurisiurandi, supplicantibus vt sibi ferrent auxilium , Athenienses [p] multo studiosius quàm antea in expeditionem ire statuebant. Quos Nicias animaduertens nihil sanè reuocatos esse sua ratione,sed fortasse reuocatum iri si magnum ingentémque apparatum imperaret, rursus procedens, hunc in modum apud eosdem loquutus est, QVONIAM vos ad hãc militiam obeundam,Athe-

204

a Id est,Siqua oratione aures eorũ demulceantur. Si videlicet conditiones quæ placeant illis proponantur.

b Sed quum longè supra veritatem suorum *militum* numerum *antea* extulerit Græcia, vix tandem hoc in bello abunde armata fuit.Id est, Idoneo vel sufficiente apparatu instructa.

c Quum hos ipsos hostes, quibus relictis nos nauigaturos esse aiunt,prætereáq; Medum hostem haberẽt.

d Et nunc. *i.ut nunc res sunt. uel, ut nunc est rerũ status*,nunquam minus spei aduersus nos conceperunt Lacedæmonii:quòd si etiam valde sint animati,regionem quidem nostrã, etiamsi naualem hanc expeditionem non suscipiamus, inuadere possint: at classe nihil nobis nocere queant: quoniam,&c.

e Quid igitur rationi consentaneum afferemus cur nos ire pigeat, aut tergiuersantes, auxilium sociis qui illic sũt ferre recusem⁹, quibus debemus, quũ de ferendis suppetiis fidem mutuò dederimus?Ac non obiicere, ne illos quidem nobis *auxilium tulisse*. Neque enim idcirco eos asciuimus,*uel,societatem cum illis inimus*, vt huc ad ferendum nobis vicissim auxilium veniant, sed vt iis hostib⁹ quos illic habemus, negotium facessentes, eos huc ad nos inuadẽdos venire prohibeant.

f Legit ἡσυχάζοιμεν & φιλοκρινοῖμεν. Vide annot.

g Parum augentes imperium.

h Arcet quisque, sed etiã præoccupat. Vel, arcere quisque solet.

i Imperium,*uel,imperij nostri terminos*, pro nostro arbitrio dispensare. Vel,Imperio nostro modum pro arbitrio statuere. vel, præscribere.

k Alios missos non facere, *quos uidelicet iam aggredi cœpimus*,quòd periculum sit ne alii nobis imperent,nisi,&c.

l Considerantes igitur potius fore vt his *rebus* incrementum afferamus, si ad succurrendum *rebus* illis proficiscamur, nauigationem suscipiamus.

m Siqui *ad nos* deficiant. Vel,Siqui se dedãt.Ad verbũ,Siquid se dedat.

n Vide annot.

o Neque verò auocare vos à proposito debet oratio Niciæ quæ quietem suadet, dissidiúmque inter iuuenes & senes quærit.

p Multo alacriores quàm antea ad suscipiendam expeditionem erant. At Nicias animaduertens se easdem rationes afferendo non reuocaturum eos à consilio,vel,ab incœpto. Vel,De sententia non deducturum.

» nienses, prorsus animatos video, [a] operæpretium est considerare quemadmodum » hoc exequi velimus. Ego quæ impræsentiarum mihi in mentem veniūt, indicabo. » Etenim aduersus ciuitates, quantum audiendo didici, magnas ituri sumus, neque a» liam alii obtēperātes, neque tales quæ aut status mutationem desiderent, (illi opta» bilem quæ violenta è seruitute in faciliorem conditionem transiret) aut quas verisi» mile sit seruitiū nostri cū sua libertate commutaturas: itémque aduersus permul» tas, vt in vna insula, [b] Græcas *ciuitates*. Nam præter Naxū & Catanā, (quas propter

205 » Leontinorum cognationem spero ad nos cōcessuras) aliæ sunt numero septē ciui» tates, omnibus rebus instructæ quibus noster exercitus, eodémque modo, & præci» puè illæ aduersus quas tendimus Selinus & Syracusæ. Vbi perquam multi sunt & ar» mati & sagittarii, & iaculatores: vbi quoque permultū est triremiū, ac multitudinis » ad illas implendas, [c] suppeditante pecunia, vel priuata, vel quæ in templis est. Nā præ» ter hāc quæ Selinūtiis etiā est, tributa quoque Syracusanis pendūtur à barbaris qui» busdam. Et (quo nobis præcipuè præstāt) equorū copia præditi sunt, nec aduectitio » frumento vtuntur, sed vernaculo. Aduersus hanc itaque potentiā opus est nō classe » modò & imbecilli exercitu, sed vt peditatus quoque multus vnà traiiciat, si quid di» gnū cogitatis agere volumus, nec equitatu hostiū arceri à terra: præsertim si metu » nostri conspirent inter se ciuitates, nec vlli alii quàm Egestani, amici facti, equitatū » quo resistamus nobis vicissim suppeditēt. [d] Deforme est autē reiectos nos abire, aut » inconsultè prius rē aggressos, iterū postea accersi. Satiúsque [e] iā nūc cū iusto apparatu » in hostē contendere, gnaros & longè nos à domo nauigaturos, neque [f] æquo in loco » castra habituros, nec per aliqua subditorū nostrorū loca transituros, vnde facilè ire » liceat ad sumenda quæ opus fuerint ex terra amicorum, sed omne iter emensuros » per imperiū alienum, vt vix illinc quatuor hybernis mensibus perueniat nuntius. » Quapropter mihi videtur debere vos ducere magnā vim armatorū, tū nostratū, tū » sociorū, tū subditorū: & siquem ex Peloponneso possumus aut suadendo, aut merce» de inducere. Adhæc sagittarios multos & funditores, vt hostili equitatui obsistant: » præterea multo pluribus abundare nauibus, vt etiam ad subuehēda necessaria faci» lè suppeditent: onerariísque rem frumentariā hinc portare, triticū & hordeū [g] præ» torridum: ac pistores, quorū [h] pars molere cogatur, vt sicubi deprehēdamur nauiga» re prohibiti, habeat exercitus necessaria. cuius etiam propter multitudinē [i] nec tota » vrbs vna erit capax. denique cætera omnia quoadfieri potest, præparare: [k] neque ex» traneis inniti. In primis autē pecuniā hinc quāplurimā ferre. nam quæ ab Egestanis » prædicatur illic in prōptu esse, eā putate verbo maximè esse in prōptu. [l] Etenī si prō» ficiscamur hinc nō modò iustis armis iustóque exercitu, præter Egestanorū militū » manū, sed etiā rebus omnibus præpollētes, sic quoque vix validi satis erimus ad hos » protegendos, illos superandos: quū debeat ciuitas considerare nos pergere apud pe» regrinos apúdque hostes habitatum: & quo primū die in Siciliā appulerimus, eodē » protinus oportere capere terram: aut, si hoc deficiamur, pro certo habere, omnia no» bis hostilia fore. Quod ego extimescens, atque intelligens debere nos etiā atque etiā » bene consultare, ac multo magis felices esse, (quod arduū est, quū simus homines) » volo proficisci, quāminimū memet fortunæ cōmittēs, [m] opportunísque rebus in» structus ac munitus. Hæc enim reor & cūctæ ciuitati tutissima fore, & nobis [n] impe» ratoribus salutaria. Quod sicui videtur secus, huic ego magistratum cedo. Hæc Nicias dixit, ratus se aut mole negotiorum Athenienses à sententia deducturum,

206 aut, si in expeditionem ire cogeretur, tutò saltem hoc modo profecturum. At illi à cupiditate nauigandi non destiterunt, ne propter difficultatem quidem instruendi apparatus, sed multo magis animati erant. [o] ita penes Niciam, contrà ac volebat, victoria stetit. Nam & ipse bene suadere visus est, & res eo pacto futura admodū tuta. Adhæc cupido nauigandi omnibus pariter incessit: senibus quidem, tanquā aut redacturis in ditionem ea ad quæ pergerent, [p] aut magnas vires, si nihil aduersi contingeret, adepturis: florentibus autem ætate, quòd auebant peregrinā terram subiicere oculis ac visere, sibi promittentes se incolumes fore: [q] illi verò numerosæ multitudini ac militari, propter præsentem mercedē, & spem ampliandi imperii, vnde & ipsis perpetuum suppeteret stipendium. Ex quo propter ingentem plurium cupiditatem, sicut fortè res minus placebat, is metuens ne refragando, ciuitati malè velle videretur, silentium agebat. Tandem quidā ex Atheniensibus prodiēs, Niciam hortatus est, inquiens, non debere tergiuersari atque cunctari, sed in omniū conspectu iā proloqui quamnam sibi classem vellet ab Atheniēsibus decerni. Ille inuitus se quidem

N.i.

a *Vtinam* quidem is sit eius exitus qualē optamus: sed in præsentia sententiam meam vobis exponam.

b Græcas *insulas*. Vide annot.

c Suppetitque pecunia cū aliis priuatim, tū Selinuntiis, in templis. Tributa, &c. Vide annot.

d Turpe est autem vi eiectos nos discedere, aut postea plus copiarū accersere, quòd primò prudens consilium non inierimus.

e Vel, Ex hoc ipso loco.

f Vide annot.

g Tostum.

h Vide annot.

i Ne vrbs quidē quælibet erit capax.

k Neque ab aliis pendēre. Vel, Neque in aliis spem collocare.

l Nisi enim hinc proficiscamur non pari tā tùm apparatu instructi rerū omniū, (præterquam aduersus id quod habent armatorum robur) sed longè etiam illis instructiores, vix illos superare, vel illa *nostra* cōseruare poterimus. Ac certè reputare debemus nos ad vrbē inter exteros & hostes nobis asciscendam, *uel uendicādam*, proficisci. Quos quo primùm appulerint die, protinus agro potiri oportet: aut per suasum habere, si hoc non successerit, fore vt omnia habeant hostilia. Quod ego ext. &c. Vsus est autem tertia persona in Appulerint, & Habeant, perinde acsi dixisset, Qui autem ad vrbem quampiam vendicandam veniunt, eos, quo primùm appul. &c. Sed Valla οἰκιοῦντας non οἰκήσοντας videtur legisse.

m Vide annot.

n Militaturis.

o Atque ita *res* illi cōtrà cessit. Vel, Cōtrarium ei euenit *illi* *quàm* *sperabat*.

p Aut saltem tanto eorum exercitu nullā cladem accepturo.

q Ipsi verò turbæ, ac cuilibet militi: *sub. cupido incessit*. Sed rectius per accusat.

inquit cum collegis per otium amplius consultaturũ:tamen,quantum sibi iã videretur,nõ paucioribus quàm cẽtum triremibus nauigãdum, [a]& iis Atticis, quæcunque videretur,quibus ipsi Athenięses armati portarentur: alias quoque sociales accersendas,in quibus omnibus tam Athenięsiũ quàm sociorũ nõ minus esset quàm quinque millia armatorum,& plus etiã,si posset:[b]alias præterea copias ex formula: quinetiã sagittarios & illinc & ex Creta,funditorésque ducẽdos,& siquid aliud opportunũ videretur præpararent.Quibus auditis Athenięses,e uestigio summam imperatoribus potestatem tribuerunt,tum circa numerum copiarum,tum circa omnem nauigãdi rationẽ, prout eis maximè futurũ ex vsu rei Atheniensis videretur.[c]Pósthque hæc apparatus effectus est,& ad socios missum,& apud eos recẽsiti ciues.Iam enim se ciuitas & à morbo & ab assiduo bello recreauerat,aucto etiã numero tum iuuẽtutis,tum pecuniæ, propter inducias. Ex quo facilius omnia sunt subministrata.Et isti quidẽ iam in procinctu erãt. Verùm interea quicũque lapidei Hermæ intra vrbẽ erant, (sunt autẽ Hermæ[d]ex domestica consuetudine opus quadratũ,& ii permulti,tam in priuatarũ ædium vestibulis quàm in sacrarũ)vna & eadem nocte circũcisi sunt[e]ex maxima parte circa ora. Cuius rei authores nemo sciebat, etsi magnis pro indicio propositis præmiis publicè quærerẽtur, decretúmq; esset vt siquod aliud quis admissum piaculũ sciret, vltro indicaret,nullo timore,siue ciuis,siue hospes,siue seruus.Plurísque quã pro qualitate [f] hoc factũ existimabatur. quippe quod videbatur esse & profectionis auguriũ,& cõiurationis de rebus nouandis,& dissoluẽdi status popularis.Indicatũ tamen est per incolas quosdã ac famulos nihil quidẽ de Hermis, sed de aliis simulacris nõnihil iampridẽ cõcisis ab adolescẽtibus per puerilitatẽ ac temulentiã,simúlque de mysteriis quæ intra domos contumeliosè fierẽt. Quarũ rerũ etiã Alcibiadẽ insimulabant, admittẽtibus delationem iis præcipuè qui Alcibiadi erãt infensi,quòd ipsis hic foret impedimento quominus populo planè præessent.Qui arbitrãtes vtique se primores futuros si hominẽ eiicerent,rem exaggerabant,[g]vociferabãtúrque,quasi ad euertendã rempub. pertinerẽt mysteria & Hermarum laceratio, colligentes ex studiis cæteræ eius vitæ,sine ipso nihil horum actum,neque id populare nefas esse. Ille in præsens indicia contra se refellebat,paratus etiam siquid earum rerũ admisisset, iudicio stare, vel antequam proficisceretur:(iam enim quæ ad apparatum spectabant collata erant) & siquid cõmisisse conuinceretur,pœnã dare:sin absolueretur,fungi suo imperatorio munere:obtestans ne de se absente reciperent crimina,sed iã si deliquisset, morte mulctarent.Prudentius enim esse ne talis se criminis reum,priusquam causam cognoscerent,mitterent pro imperatore tanti exercitus. Sed veriti eius inimici ne, si contenderent insisterent,abalienarent ab eo militum animos, [h]néve plebs quæ illi obsequebatur,relãguesceret:(quia propter hunc Argiui comites erãt expeditionis,& nõnulli ex Mantineis)id fieri dehortati sunt,submissis quoque aliis oratoribus ad profectionem maturandam,qui dixerunt,tunc quidem nauigandum illi esse,ne distineretur abitio,sed reuersus,ad diem iudicio sisteretur:volentes atrociore eum inuidia premente,(quam in absentem facilius conflaturi erant)reuocatũ ac coactũ iudicio contendere.Ita visum est Alcibiadẽ abire. Post hæc medio iam æstatis nauigatum est in Siciliã.[i]Plerisque autẽ sociorũ,itémque onerariis frumẽta portãtibus,[k]atque aliis nauibus,& quicunque præterea apparatus comitabatur,præceptũ fuerat prius Corcyram conuenire,vt frequentes ad Iapygiã promontorium transmitterent Ionium mare.Ipsi autem Athenienses,& siqui aderant sociorum,ad Piræũ descendentes,prima statim aurora ad dictam diem naues impleuere, tanquam tunc vela facturi.Cum quibus vnà descẽdit omnis propè dixerim turba quæ in vrbe erat tũ ciuiũ,tũ[l]incolarũ:[m]hi domesticos,illi amicos, alii cognatos, alii filios suos quisque deducentes,cum spe pariter ac lamẽtatione:spe quidem,[n]tanquam lucraturos: lamentatione autẽ, *quum reputabant* numquãdo amplius, quũ in tã longinquã à patria nauigationẽ dimitterẽtur, suos aspecturi essent. Et impræsentiarũ,quum iam mutuò se relicturi cum periculis forent, tũc magis tristis cogitatio subibat quã quũ nauigandũ esse decreuerant: [o] aspectu tamẽ præsentis potẽtiæ tã grãdis exercitus fiduciã capiebãt.Quinetiã peregrini ac cætera multitudo ad spectaculũ perrexit, tãquã dignũ visu,& opinione maius.[p]Hæc enim classis vtique vnius Græciæ vrbis viribus omniũ ad illã diẽ prima exiit instructissima ac sumptuosissima. Enimuero classis quæ cum Pericle missa est in Epidaurũ, itémque cum Agnone in Potidæã, fuit illa quidẽ non inferior numero,cũ nauiũ,tũ armatorũ, quippe quæ cõstitit ex quatuor

207

a Nauiũ autem armatos milites vehẽtium, *tot* fore Atticas quot *ipsis* videretur, reliquas à sociis sumendas esse.

b Reliquum autẽ apparatum æquã proportione. Id est, Pro magnitudine exercitus.

c Posteàque curã apparatus gerebãt,& militem cum è sociorum regione accersebant, tum è sua ipsorũ conscribebant. Vel,cogebant.

d Patrio more. *uel,ritu.*

e Intellige maximã eorum partem. Id est, Propemodũ omnes.

f Atque hoc factum grauius,*uel atrocius*,esse interpretabantur.

g Vociferabantúrque ad euersionem status popularis spectare tũ quòd illa mystica *sacra* facta forẽt, tum quòd Hermæ circuncisi fuissent: eorúmque nihil sine illo factum esse *dicebãt*, addentes pro cõiectura reliquam eius circa vitæ institutum ex legẽ licentiam, minimè popularem.Vel, Addentes, coniecturã esse faciendam ex reliqua,&c.Vide annot.

h Vide annot.de toto hoc loco.

i Maximæ autem sociorum parti.

k Et nauigiis *paruis.* Vide annot.

l Peregrinorum.

m Hi *suos* sodales, illi cognatos, alii filios deduc.

n Tãquam comparaturi essent *opes in Sicilia.*

o Vide annot.

p Apparat[9] enim hic, *id est huius classis*,primus *omnium* ad illum vsque diem ex vna vrbe pro diit copiis Græcis & sumptuosissimè & pulcherrimè instructus.

millibus Atheniensium armatis, trecentísque equitibus, triremibus centum, Lesbiorum atque Chiorum quinquaginta, cum multo quoque sociorum comitatu: sed breuis cursus fuit ac tenuis apparat⁹: at ista, vt quæ in diuturnā expeditionē esset itura, & ad vtrunque prout vsus exigeret, nauibus simul ac peditatu fuit instructa, permagno cōstitit, [a]tū quādo exædificata est sumptibus & trierarchorū & ciuitatis, tum singulas drachmas in singulos nautas quotidie cōferente rep. & nauibus velocibus vacuis sexaginta, & quæ armatos portarent, quadraginta, & harū administris quæ optimæ omniū erant, quibus trierarchi vehebātur cum thranitis, *qui longiores remos trahunt*, quibus ab ipsis trierarchis super publicā nautarum mercedē alia contribuebatur. Præterea alio sumptu insigniū atque ornamētorum, quibus vtebantur pretiosis, vnoquoque in longissimū præparāte vt sua nauis inter cæteras & concinnitate præcelleret & cursu. Et peditatus qui cum diligētia delectus erat, & armatura & corporis cultu inter se magnopere certabat. Accedebat insuper hoc quoque æmulationis, [b]quis cui præponeretur, vt potius esset ostentatio virium atque potentiæ apud cæteros Græcos, quàm in hostem apparatus. Siquis enim rationem iniisset sumptuum ciuitatis, & priuatim cuiusque militis: ciuitatis quidem, [c]quos fecit quum duces sua portantes misit: priuatorū autem, vel quos quisque in corporis cultum, vel quos trierarchus in nauem fecit, quósque facturus erat: præter eos quos, citra publicam mercedem, credibile est plerosque fecisse in viaticum quod ad diuturnam militiam præparabant: prætérque ea quæ permutandi gratia quis vel miles vel negotiator secum tulit: comperirentur permulta talenta ex vrbe vniuersa fuisse asportata. Neque verò minus ob audaciæ miraculum, & cultus splendorē, quàm magnitudine classis celeber extitit exercitus apud eos aduersum quos nauigabatur: præsertim tam procul à domo, ac maiori conatu atque spe proposita quàm pro viribus. Vbi naues impletæ sunt viris, impositáque omnia quæ secum ferre debebāt, tuba silentium indictum est, tum [d]legitima ante profectionem vota nuncuparunt, non per singulas naues, sed vniuersi per præconem: miscentésque per omnem exercitum in aureis argenteísque poculis, propinabant vectores pariter ducésque, & libabant, vota simul faciente è terra tum ciuium cætera turba, tum siquis alius eis beneuolus aderat. Quum pæana cecinissent, libamináque peregissent, abierūt, & quum ab initio in speciem [e]cornu irent, iam certatim vsque ad AEginam cursum tenuerunt. Illinc in Corcyram, quò cætera manus sociorum cogebatur, contenderunt.

At Syracusis, etsi sæpenumero denuntiabatur aduersum se venire classem, diu tamen nihil est creditum: sed coacta concione orationes habitæ sunt aliæ ab iis qui aduentum Atheniensis exercitus credebant, aliæ ab iis qui non credebant. Quorū è numero Hermocrates Hermonis *filius* procedens, tanquā planè scire se illa confisus, hunc in modum cohortando verba fecit, INCREDIBILIA quidem, quemadmodum alii nonnulli, videbor & ego forsitan apud vos dicere, classem cōtra nos vtique venire. Nec me præterit, quæ supra fidem sunt, qui ea narrant nuntiántve, eos non modò non persuadere, verumetiam videri dementes. Sed non deterritus idcirco desinam, quum reip. periculum impēdeat: quòd persuasum habeā aliquid me exploratius afferre quàm quemuis alium. Athenienses enim in nos (id quod vehemēter admiramini) cum ingēti exercitu veniūt, tū nauali, tum pedestri, prætextu quidem Egestanorū societatis, ac Leōtinos domū reducēdi, re autē vera, Siciliæ auiditate, & in primis vrbis nostræ: existimātes, si hac vrbe potiātur, facilè se cæteris potituros. Itaque eis, tanquā propediē applicaturis, cōsiderate queádmodum ex præsentibus copiis pulcherrimè resistatis, nec velitis cōtemnendo hostē, imparati deprehēdi, nec rem non credēdo, omnia ducere omittenda. Quòd sicui non incredibilia videntur hæc, is nolim vel audaciam eorum, vel copias reformidet. neque enim magis lædere nos quàm lædi à nobis poterunt. Et quòd magna cum classe veniunt, id non inutile nobis est, imò adeo vtilius, multóque melius & erga alios Sicilienses: quippe qui metu illorum malēt à nobis stare. Ac certè siue superauerimus istos, siue infecto quod optant negotio reiecerimus, (non enim vereor ne consequantur quod expectant) [f]præclarissimè nobiscum agetur. id quod (vt mea fert opinio) sperare debemus. Etenim paucis classibus seu Græcorum seu barbarorum, vtique procul à domo profectis, rectè successit. Nam neque numero [g]superāt vrbanam suburbanámque turbam, contra quam veniunt, vndique in vnum se præ timore congregantem: &, si penuria rerum necessariarum in alieno solo malè rem gerant, [h]quanquam id defectu rerum contingat, tamen *victoriæ* famam relinquunt

a De his & sequentibus vide annot.

b Ita vertit quasi legeretur προεῖλχεν. quæ tamen lectio ferri non posset. Vide annot.

c Computando tum ea quæ ante erogauerat, tum ea quæ habentes imperatores mittebat.

d Quæ solennia sunt.

e Vide annot.

f Præclarissimi facinoris gloria nobis continget.

g Superant eos qui vrbem & loca finitima habitant. Vide annot.

h Quanuis cladē magna ex parte ipsimet sibi inuexerint, tamē, &c.

208

iis quibus arma intulerant insidiatique fuerant. Qua ratione isti ipsi Athenienses celebres facti sunt, quum Medus, tanquam qui contra Athenas iret, plerũque iniquitate fortunæ malè pugnasset. Cui simile quiddam nobis euenturum non est desperãdum. Quo magis audacter & quæ hîc opus sunt præparemus, & ad Siculos mittendo, alios firmiores reddamus, aliorum societatem amicitiámque contrahere tẽtemus. [a] Neque ad Siculos modò, verùm ad cæteros quoque Sicilienses mittẽdo legatos, ostendamus commune hoc periculum esse: neque ad hos tantùm, sed etiã in Italiam, vt aut nobis in bello socii sint, aut ne recipiant Athenienses. Neque eò solùm, sed & Carthaginem mittere, satius mihi esse videtur. non enim fide carebit hoc apud illos, assiduo in metu agentes nequando aduersus vrbem suã veniant Athenienses. [b] Itaque ad hũc nuntium fortasse se quoque in discrimine esse existimantes, volent aut clam, aut palàm, aut alio quouis pacto nobis opitulari. Et certè possunt vel maximè omnium qui nunc *rerum potiuntur*, si velint: quippe qui plurimum auri argentique possideant, vnde & bellum & cætera [c] rectè procedunt. Mittamus præterea Lacedæmona ac Corinthum oratũ vt huc properè mittant auxilia, & illic in Athenienses bellum moueant. Quódque ego in primis opportunũ arbitror, etsi vos vtpote iampridem desides minimè ei acquiescetis, tamen à me dicetur. Si enim voluerimus vniuersi Sicilienses, sinminus, maxima pars, deductis cunctis nauibus, cũ duorũ mensium cibariis occurrere Atheniensibus ad Tarẽtum & ad Iapygiam promontoriũ, eisque demonstrare non sibi de Sicilia prius fore certamen quàm de Ionio mari transeundo: hoc facto nimirum eos maximopere deterrere possimus, & ad cogitandũ etiam atque etiam reuocare, nos quidem è sociali terra obuiam, vt *nostram* tueremur, esse profectos, (excipiet enim nos Tarentum) at ipsis, quũ ingẽs pelagus sit transeundum, difficile esse toti classi in tanto transitu seruare ordinẽ, nobis verò facile factu fore [d] breui spatio & ordine venientes inuadere. Quòd si, ad accelerandum cursum, exoneratis nauibus [e] addensatísque venient, iam remigando defessos aggrediemur: sin hoc non placebit agere, licebit nos subducere Tarentum. Iidẽ si cũ exiguo cõmeatu, tanquam ad nauale præliũ, mare transierint, certè apud deserta loca penuria laborabunt, & aut manentes obsidebuntur, aut, si abire conabũtur, cæterum apparatũ derelinquent: & quũ inexploratum habeãt an à ciuitatibus recipiantur, solicito tamen animo erũt. [f] Eóque ipse hac ratione adducor, eos hinc exclusos, ne soluturos quidẽ esse à Corcyra, sed aut consultãdo illic, mittendóque qui speculentur quot numero simus, & quo in loco, [g] in hyemis importunitatem extractũ iri: aut perculsos inopinata re, à progrediẽdo desituros. Eo quidẽ magis quòd (quãtũ ego audio) peritissimus inter duces eorũ inuitus accepit hoc munus, [h] libẽter cauturus, si modò quid à nobis pro nostra dignitate edatur. Prodeat de nobis rumor, in maius (vt certum habeo) euasurus. nam & rumoribus stant hominum sententiæ, & magis terrorem incutit, vt inuadere volenti prior occurras, quàm vt te repugnaturum significes, quum se ille pari in discrimine sic fore existimet. Id quod nunc Atheniensibus vsu veniet, qui in nos tendunt perinde ac non repugnaturos: neque immeritò id sentiũt, quòd se iuncti Lacedæmoniis bello non vexauerimus. Iidem si præter opinionem suam audere nos viderint, magis ex ipsa re inopinata terrebuntur, quàm quanta erit reuera nostra potentia. [i] Credite itaque mihi quod optimum est, vt hoc quod dixi audeatis: sinminus, vt primo quoque tempore quæ ad bellum pertinent præparetis, hoc vobis in animum inducentes, contemnere quidẽ hostem, à quo inuadaris: id verò ita demum declarari si factis valeas, ipsa verò facta declarare si iam tutissimos apparatus cum metu compares, existimans hoc vtilissimum fore, si tanquam periculo impendente facias. At hostes cum classe veniũt, atque adeo iam aduentant, & tantumnon adsunt. Hæc Hermocrates. At in populo Syracusano magna inter se altercatio erat, aliis negantibus vllo modo venire Athenienses, nec vera esse quæ Hermocrates diceret: aliis, etiamsi venirent, quid sibi facturi essent Athenienses dicentibus, vt non vicissim plura paterentur: aliis cõtemnendo prorsus rem in derisum conuertentibus, paucis omnino Hermocrati fidem habentibus, futurúmque timentibus. Tunc Athenagoras, qui primarius in populo erat, &, vt illis temporibus, vir ad persuadendam plebem appositissimus, procedens huiuscemodi habuit orationem, [k] QVISQVIS negat Athenienses, si huc veniant, dementes esse, & nobis obnoxios fore, is profectò aut formido-

209 … 210

a In reliquã quoque Siciliam mittamus. Id est, In reliquas Siciliæ partes. Vel, In alteram Siciliæ partem. Quod schol. intelligit de ea quæ à Græcis habitaretur.
b Itaque rati fortasse si hæc deseruerint, *id est, has res auxilio destituerint. Vel, his nostris rebus auxilium denegauerint*, se futuros calamitatis, *uel ærumnæ*, participes.
c Commodè administrantur.
d Vide annot.
e Confertísque.
f Existimo itaque fore vt hac cogitatione aditũ illis ad nos præcludente, ne soluant quidem è Corcyra. Id est, Vt quum hæc reputantes, nullum sibi ad nos patere aditum videbũt, ne solut. &c. Vide annot.
g Vide annot.
h Libẽter prætextum capturus, si quis iustus apparatus, *uel, non contemnendus*, à nobis *prodiisse* conspiciatur. Certũ autem habeo fore vt nuntiemur illis plures esse *quàm simus*. At mentes hominũ ad ea quæ referuntur erigi solẽt, *uel deprimi*, & ii qui priores aggrediuntur, aut aggredientibus præsignificant se propulsaturos, maiorem illis metum incutiunt, eos in adeundis periculis sibi pares esse existimantibus. Illud autẽ, ἐγγελοῖμεθα ἐπὶ τὸ πλεῖον potest etiã verti, Nuntientur de nobis plura quàm sint.
i Mihi igitur dicto audientes estote, maximè quidem in eo *quod dixi* audẽdo, *id est, audacter suscipiendo*: sinminus, in reliquis quæ ad bellum pertinent, primo quoque tempore apparandis: hoc vobis in animum inducẽtes, contemnere *hostes* inuadentes, per fortia facta declarari: at verò iis qui res suas apparãrint cũ metu, *i. sibi diffidentes*, non secus ac in periculo constituti, & hoc tutissimum existimarint, fore vt id in maximam vtilitatem cedat.
k Quisquis non vult, *uel, non cupit*, Athenienses tam dementes esse *ut huc ueniant*, & à nobis subigi, *uel, in ditionem nostram redigi*, quum venerint, is aut meticulosus est, aut ciuitati minimè beneuolus.

„ losus est, aut de republica non bene sentiens. Quod qui ad nos deterrendos nunciāt, „ horum non temeritatem demiror, sed insipientiam, nisi si patere se non arbitran„ tur. Etenim qui priuatim sibi aliquid timent, ii captant ciuitatem perterrefacere, vt „ publico metu suum occultent. Et huc isti nunc rumores tēdunt, haudquaquam sua „ sponte confecti, sed ab hominibus qui semper talia moliuntur. Quòd si vos rectè „ consulueritis,[a] non ex iis quæ isti nuntiāt, coniectando, ratiocinari debetis quid cre„ dibile sit, sed ex iis quæ perspicaces viri & multarū rerum experti (quales ego Athe„ nienses reor) acturi sint. Nō est enim credibile hos, relictis Peloponensibus, & bello „ nōdum illic planè finito, ad alterum bellum nō inferius illo vltro venire: quos ego „ arbitror putare bene secum agi quòd in se nos nō tendamus, tot ciuitates atque tam „ magnæ. Quinetiam si veniant (vt fertur) ad eosdem debellandos, Siciliam vel ma„ gis suffecturam quàm Peloponnesum existimo,[b] quāto magis ad omnia est instru„ ctior: imò adeo nostrā ipsam ciuitatē validiorē esse hoc qui nūc dicitur venire exer„ citu, atque etiam bis tanto: quippe quū nullus sequatur equitatus, (quod scio)[c] neque „ hîc suppeditaturus sit, nisi paucorū aliquot Egestanorū: & eorum numerus armato„ rum nequaquā nostro cōparandus, vtpote qui nauibus venerit. Arduū nāque sit vel „ vacuis exercitu nauibus cursum huc tēdere, cæterum apparatū ferentibus, quantū „ suppetere oportet aduersus tantam ciuitatem, qui certè exiguus non est. Itaque adeo „ ab ista ego opinione dissentio, vt si Athenienses vrbem aliam tantā quantæ sunt Sy„ racusæ,[d] coloniā suam nobis finitimā habentes, illinc bellū mouerent, vix fieri pos„ se rear quin profligarentur: nedū nunc, quū omnis sit eis Sicilia hostis.[e] Cōtinebun„ tur enim castris ex classe communitis, atque ex tabernaculis, necessarióque appara„ tu, nō laxè tendētes, vtpote à nostro equitatu exire prohibiti: prorsus vt ne terra qui„ dem eos potituros credā: adeo nostras quàm illorum copias censeo præstantiores. „ Quod intelligentes Athenienses, sua ipsorum (vt certū habeo) conseruant. Sed qui„ dam ex hac vrbe homines, ea quæ neque sunt neque futura sunt, dictitāt: quos ego „ non nūc primū deprehendi, sed iam olim, huiuscemodi rumoribus, & nonnunquā „ malignioribus,[f] interdum vt factis, velle imperitæ multitudini iniicere timorē, vt „ ipsi ciuitatis potiātur imperio. Quod sæpenumero conantes, nequando consequan„ tur vereor, néve nos segnes, antequā opprimamur, ab istis non[g] caueamus: & quū in„ telligamus hoc, non tamen obuiā eis eamus. His enim de causis rarò quiescit nostra „ ciuitas, permultis seditionibus agitata, permultísque certaminibus, ac pluribus secū „ ipsa quàm cū hostibus, nōnunquā etiam tyrānide iniquóque dominatu.[h] A quibus „ ego, (si vos sequi voletis) vt nequid vnquā caueatis, efficere tentabo, tum id persua„ dendo plerisque vestrum, tum eos qui ista machinantur, plectendo, non modò de„ prehensos, (arduum enim fuerit deprehēdere) sed etiam ob ea quæ etsi non potue„ runt, tamen voluerūt efficere.[i] Aduersus enim inimicū non modò ex eis quæ agit „ sumenda defensio, verumetiam ex iis quæ cogitat præsumenda est. quoniā nisi quis „ sibi præcauerit prior, detrimentū accipiet.[k] Nam sic mihi præcipuè videor istos oli„ garchiæ studentes à maleficio reuocare, si *eorum facta* partim coarguam, partim ca„ ueā, partim doceā. Enimuero sæpe mecū consideraui quidnā *à nobis* velitis adolescen„ tes, vtrúmne iamnunc imperia obtinere? at istud legitimum non est. Nam lex idcir„ co lata est *ne uos geratis imperia*, quia non potestis ea gerere, non vt contumeliā faceret „ vobis ad gerēda idoneis. An *uultis* nō esse pari iure cū cæteris? At istud quo pacto iu„ stum est, eosdem homines non eisdem honoribus affici? Dicat aliquis, popularē sta„ tum, rem esse neque consultā, neque æquabilem, sed qui locupletes sint, eosdē opti„ mos esse ad præclarissimè imperandum.[l] Ego verò primū respondeo, popularis sta„ tus nomine intelligi omnē ciuitatē: paucorū verò, partem ciuitatis. deinde custodes „ quidē pecuniarū optimos, esse locupletes: ad[m] cōsulendū autē præclarissimè, eos qui „ pollēt intelligentia: cæterū verò, postquā audierit *res*, optimè iudicare: & hæc itē siue „ per partes, siue in vniuersum,[n] æqualiter distribui in democratia. At paucorū status „ pericula quidē multitudini impertit, cōmodorū autē nō modò plus habet, verume„ tiā vniuersa sibi vēdicat, erepta aliis sua portione. Quæ scilicet[o] hoc tēpore qui sunt „ potētes,[p] iidémque iuuenes, affectāt, rē impossibilē in magna ciuitate. Sed nūc quo„ que omniū demētissimi estis nisi animaduertitis vos ad malū properare, aut imperi„ tissimi omniū quos noui Græcorū, aut iniustissimi, si, quū sciatis *hoc*, audetis. Verùm „ aut à me edocti,[q] aut ipsi resipiscētes, quod ad toti' ciuitatis bonū pertinet, id augeatis,

211

a Non ex eorum cōsideratione quæ isti nuntiant, quid facto sit opus deliberabitis.
b Quo est omnis generis apparatu instructior.
c Vtpote quos sciam nullos sequentes equites habituros, & ex hac ipsa regione non comparaturos, nisi aliquos paucos ab Egestanis.
d Gr. ad verbum, Et quum finitimam incoluissent, bellum inferrent. Id est, Et finitimā regionem incolerent, è qua egressi bellum nobis inferrent.
e Vide annot.
f Vel factis, vestræ multitudini terrore incusso, ipsos ciuitatis potiri imperio velle.
g Iunxit ὧμ cum καλοὶ, nō benè. Vide annot.
h Quorū quicquā (si vos sequi *me.i.cōsiliūmeū* volueritis) quoad eius facere potero, nostro tempore acciderenon sinam: vestram quidē multitudinem verbis in meam sententiam adducēs, de iis autem qui talia machinantur suppliciū sumens, non modò quum manifestò comperti atque deprehensi fuerint, (arduum, &c. Dixit autē ὑμᾶς τοὺς πολλούς, pro eo quod modò dixerat τὸ ὑμέτερον πλῆθος. Id est, Vos è quibus constat populus. Vel, Vos qui populus estis. Quibus opponit paulo pòst τοὺς ὀλίγους. Valla malè, Plerosque vestrum.
i Hostis enim iniuria nō ea tantùm quā infert propulsanda est, sed ea etiam quā inferre cogitat.
k Vide annot.
l At ego primùm qui dem respondeo, populum appellatum fuisse vniuersum *corpus ciuitatis*, oligarchian autē, partem: postea verò, custodes &c.
m Consultores autē præstantissimos esse eos qui prudētia præditi sunt: iudices autē optimos, postquā audierunt, esse ipsos multos. *Id est, ipsam populi multitudinem.* Ad verbum est, Consulturos & iudicaturos optimè.
n Vide annot.
o Legit ἐφ' ὑμῖν. Vide annot.
p Vel, Et qui *sunt* iuuenes.
q Aut mutata sententia.

existimetisq; hoc [a] æquũ & satius esse, eos qui boni ex vobis sũt, *hoc est* multitudinẽ ciuitatis, *rerũ* esse participẽ: quòd si secus volueritis, periculũ vos adire ne omni parte priuemini. [b] Reiicite itaque nũtios istos, tanquã præcognitos, nec aliquid proficere sinatis. nã vt etiã veniãt Atheniẽses, hæc ciuitas pro sua dignitate propulsabit: súntque nobis [c] magistratus qui ista prouidebunt. Quòd si nihil horũ veri fuerit, (prout ego suspicor) nequaquam vestris rumoribus expauefacta ciuitas, sua sponte seruitutem suscipiet, vos sibi duces eligendo: sed ipsa per sese rimata veritatem de verbis vestris, [d] tanquam idem quod facta pollentibus, iudicabit, & præsentem libertatem [e] non ex rumoribus amittet, sed ex cautione res agendas committendi, tueri conabitur. Hæc Athenagoras. Ibi quidam [f] ex magistratibus consurgens, alium ad dicendum procedere permisit neminem, [g] sed ipse quod ad præsens attinebat, ita inquit, OBTRECTATIONES quidem vel inuicem dici, vel ab audientibus admitti, nequaquam prudentiæ est, sed potius ad ea quæ nuntiantur respicere, quo & priuatim & publicè instruamus nos probè ad eos arcendos qui in nos tendunt. Et, si fortè nihil opus fuerit, nihil dãni fiet ex publico apparatu armorum, equorum, ac cæterorum quibus bellum gaudet. [h] Nobis autem curæ erit de hostibus explorare, mittendo ad ciuitates, atque speculando si quid aliud expedire videbitur. Hæc iã nos curauimus, & quicquid senserimus, id ad vos referemus. Hæc loquuto magistratu, Syracusani è concilio abierunt. Atheniẽses interea sociique iam apud Corcyram omnes aderant. Et primùm recensito duces exercitu, constituerunt quo ordine cursum conficere deberent, & castra ponere: totáque classe trifariam distributa, [i] singulas sortiti sunt partes, ne, si [k] pariter nauigarent, neque aqua, neque portus, neque res in stationibus necessariæ suppeterent, vtque cum in cæteris rebus essent copiæ ornatiores, tum verò faciliores ad regẽdum, sub suo quæque duce instructæ. Dehinc præmiserunt in Italiam Siciliámque naues tres, quæ referrent quænam ciuitates essent ipsos excepturæ, dato eis præcepto vt occurrerent *classi*, [l] quò scirent ipsi quorsum nauigarent. Posthæc Athenienses cum tanto apparatu soluentes è Corcyra, in Siciliam trãsfretarunt, triremibus numero centum trigintaquatuor, ac duabus Rhodiis [m] biremibus: quarum *triremium* erant Atticæ centum, & harum veloces sexaginta, cæteræ quæ milites ferrẽt: reliqua classis, Chiorum atque sociorum. In quibus ad summũ vehebantur armatorũ quinque millia ac centum, quorum erant [n] ex formula Atheniẽses mille quingentique, cum septingentis famulis, [o] ad ministeriũ nauiũ. Cæterorũ verò sociorũ cõmilitium, partim subditorũ, partim Argiuorũ, quingenti. Mãtineorum autẽ ac mercenariorum, ducenti quinquaginta. Sagittarii, omnino quadringenti octoginta, quorum Cretenses fuere octoginta, & funditores Rhodiorũ septingenti: Megarensiúmque exulum leuiter armatorum, centum viginti, cum vna hippagine, triginta equites portãte. His copiis à principio classis in bellum profecta est: cum triginta onerariis [p] nauibus quæ exercitui necessaria ferrent, commeatum, [q] pistores, tectores cum ministris, omniáque ad extructionem murorum instrumenta: cúmque cẽtum nauigiis, quæ onerarias necessariò comitabantur. Aliæ præterea permultæ naues, partim onerariæ, partim nõ onerariæ, vltro exercitum sequebantur negotiandi gratia, quæ omnes tunc pariter è Corcyra sinum Ionium transmiserunt. At totius classis alia pars promontorium Iapygiam, alia Tarentum, alia aliò, [r] prout cuique commodum fuit, in Italiam appulerunt: à nulla ciuitatum recepti, neque in mercatum, neque in vrbem, aquatione tantùm eis & statione concessa: ac ne his quidem concessis à Tarentinis atque Locrensibus: donec ventum est Rhegium Italiæ promontorium. Vbi contractis iam copiis extra vrbem, quoniam intra muros non recipiebantur, castra [s] communierunt ad Dianæ delubrum, vbi forum venalium eis præbitum est: subductísque nauibus otium tenuere, & apud Rheginos verba fecere, vt illi, quoniam Chalcidenses essent, Leontinis qui & ipsi essent Chalcidenses, auxilium ferrent. Rhegini negare se alterutris affuturos, sed quicquid Italis cæteris communiter placeret, id esse facturos. Isti tamen ad res Siculas animum intendentes, quonam modo optimè [t] appellerent, præcursorias ab Egesta naues præstolabantur, scire cupientes de re numaria, nunquid ea essent quæ Athenis legati Egestani prædicassent. Interea Syracusanis cum aliunde sæpenumero, tum verò à speculatoribus certò nuntiabatur naues ad Rhegium stare. Itaque non amplius increduli, omni studio ad apparatum se accingere, circummittere ad Siculos, ad hos præsidia, ad illos legationes: contrahere ad tutelam ex omni [u] circa regione nauigia: quǽque intra vrbem essent recensere,

212

a Aliam expositionẽ affert scholiastes, præter quã & alia possit afferri. Hæc autẽ Vallæ tolerari nõ potest. Vide annot.

b Et talia nũtia, vt qui præsenseritis, & obstituri sitis, *ad uerbũ*, *Et nõ permissuri sitis*, amandate à vobis. Vel, Et talibus nuntiis liberemini. Q. d. Date operam vt à vobis facessãt huiusmodi nuntia.

c Duces. Vel, Imperatores.

d Schol. hunc locum exponit, repetens ἀπὸ τ̃ κοινοῦ illa verba, οὐκ οἴομαι. quæ repetitio nimis violenta & inusitata esset. Vide ann.

e Nõ ex auditu amittet, *id est*, *metu rumorum quos audit*, sed factis ita sibi cauẽs vt non permittat *eos facere quæ moliuntur*, conseruare conabitur.

f Ex ducibus.

g Sed ipse pro tempore talia dixit Vel, Pro præsenti rerum statu.

h Nos autem eorum curã geremus, eáque receusebimus, atque *curabimus* vt ad ciuitates quoquouersũ mittantur qui & explorẽt *Atheniensium consilium*, & *agant* siquid aliud cõmodum esse videatur. Sunt & quæ iam curauerim⁹. Ac quicquid &c.

i Vide annot.

k Videtur legisse ἅμα πλέοντες, pro ἀναπλέοντες.

l Vt certiores facti *ad eas* appellerent.

m Πεντηκοντόροις nauibus quæ quinquaginta remis agebantur.

n Ex catalogo. Vide annot.

o Qui vectores erant, *nõ remiges*. Vide annot.

p Nauibus frumentariis, quæ exerc.

q Pistoréfque & lapidum structores, ac fabros, omniáque, &c.

r Prout cuique facultas, *uel*, *occasio*, oblata fuit, quum appulissẽt, oram Italiæ legebant.

s Extruxerunt.

t Se in illis gererent.

u Videtur legisse περιξ πλοῖα. Vide annot. de hoc & seq. loco.

arma atque equos, siqua in publico essent, cætera comparare tanquã imminenti bello,& tantum non præsenti. Atheniensibus autem tres illæ præcursoriæ naues ab Egesta ad Rhegium præstò fuere, renuntiarúntque[a] nullam aliam illic esse pecuniã quam spopondissent:eam verò videri tantùm triginta talenta.Qua ex re duces subitò abiecere animos,quòd eos ipsa statim principia frustrarentur, quódque Rhegini vnà militare recusarent, quos primos inducere tentassent, & induci posse maximè credibile erat:quippe qui & Leontinorum cognati forent,& ipsorum semper studiosi fuissent.Et Niciæ quidem hæc,prout expectauerat,ab Egestanis contigerunt, duobus autem reliquis ducibus præter opinionem. Etenim tale fuit Egestanorum commentum,quum primi eos adiere legati Athenienses ad explorandas ipsorum pecunias:Adductis illis in fanum Veneris, quod est in Eryce, sacraria donariáque ostendêre,phialas,trullas,thuribula,cæterámque [b]non tenuem supellectilem:quæ quum forent argentea,multo maiorem pecuniæ speciem præbuerunt, [c]quòd paruæ ciuitatis erat. Quinetiam priuatim exceptis hospitio [d]trierarchis, collecta ex omni Egesta,& ex omnibus circà oppidis vel Phœnicum vel Græcorum,[e]corrogata pocula tum aurea,tum argentea,in conuiuiis exhibuere,tanquam suam quisque domesticam supellectilem:& quum omnes conuiuatores eodem instrumento supellectilis fere vterentur,& multa vbique vasa conspicerentur,magno afficiebantur stupore Athenienses illi [f]ex triremibus,adeo vt reuersi Athenas,diuulgarint ingentem se pecuniæ vim conspexisse.Qui in errorem inducti,quum & alios tunc induxissent,[g] vbi palàm factum est non esse in Egesta pecunias, res in magna inuidia apud milites erat.Duces autem de præsenti rerum statu deliberabant.Et Niciæ quidem consilium erat cum omnibus copiis nauigare in Selinuntem, quò præcipuè missi essent,&,si quidem Egestani mercedem toti exercitui numerarẽt, ibi de rebus agendis consultare:sin minus,ab eisdem postulare vt sexaginta nauibus,quas ipsi petissent,cibaria præstarent:atque ibi permanendo,Selinuntios illis vel vi vel pactione reconciliare:& ita [h]ad alias ciuitates proficiscendo, vbi vires Atheniensis populi ostẽtassent,& suam in amicos atque socios fidem impigrè declarassent, domum redire,nisi quid breui tempore aut ex inopinato prodesse Leontinis possent, aut aliquam aliarum ciuitatum in societatem adducere: [i] ne suas quisque facultates pro repub.consumentes,de ipso reip.statu periclitarentur.Alcibiades negare,cum tanta manu profectos, debere turpiter infecto negotio abscedere, sed potius [k]apud omnes ciuitates,præter Selinuntem ac Syracusas,denuntiare,misso præcone,aduentum suum,*eásque ad defectionem solicitare*.Siculos quoque partim à Syracusanis abducere,partim amicos facere,vt illinc frumentum suppeditaretur & copiæ.Et ante omnia inducere [l]Mamertinos:eos enim esse præcipuè in trãsitu ac [m]traiectu Siciliæ, & illic portum atque stationem classis exercitúsque capacissimam fore.atque adductis in societatem ciuitatibus, vbi nossent qui suarũ partium in bello futuri essent, tunc aggredi Syracusas ac Selinuntem,saltem vt illi cum Egestanis [n]conuenirent: isti Leontinos habitare permitterent.Lamachus haud dubiè affirmare nauigãdum esse Syracusas,[o]& ante vrbem primo quoque tempore præliandum, quum adhuc imparati essent,ac maximè perterriti.Omnem enim exercitum in principio maximè esse terrificum:at si differret antequam in cõspectum veniret,hostem,resumpta per consilium audacia,eos quum viderit, magis contemptui habere.Sin autem repentinò inciderent,quum adhuc metu perculsus expectaret,maximè superiores futuros,& omni ex parte terrorem iniecturos, tum aspectu,(plurimos enim nunc visum iri) tum expectatione cladiũ quas accepturus esset, præsertim periculo subitæ pugnæ. Et eo quidem magis quòd credibile esset posse permultos in agris excipi, quum persuasum haberent classem neutiquam esse venturam: [p]qui si in vrbẽ se recepissent,non defuturam exercitui rem pecuniariam,si victores, ante vrbem consedissent.Præterea reliquos Sicilienses sic iam & Syracusanorũ minus, & ipsorum magis societatem petituros,[q]idque incunctanter,quum animaduertissent vtri superiores existerent.Stationem insuper nauiũ dicebant,[r] siue se reciperent,siue inuaderẽt,oportere Megara facere,quæ deserta essent,neque procul à Syracusanis aut mari,aut terra. Hæc loquutus Lamachus, sententiæ tamen Alcibiadis accedebat.

Post hæc Alcibiades Messanam sua naui transuectus, apud [s]Mamertinos de societate ineunda verba fecit. Vbi non persuadet, respõdentibus illis in vrbem quidem se nequaquam recepturos,forum tamen venalium præbituros,traiecit Rhegium, & confestim impletis sexaginta ex omni numero nauibus, sumptísque necessariis,

a Ex tota pecunia quã promisissent non amplius quàm triginta talenta repræsentari.

b Non paucam.

c Quum alioqui parui valoris essent.

d Iis qui triremibus aducti erant.

e Rogata mutua.

f Id est, Qui triremib⁹ ad eos venerant. Vel, Triremibus aduecti erant. Vocat enim τοὺς ἐκ τῶν τριηρῶν quos τριηράρχας dixerat.

g Vbi rumor sparsus est, *uel, fama percrebuit*, nõ esse Egestæ pecunias illas *quæ promissæ fuerãt*, grauiter à militibus accusabantur.

h Cæteras ciuitates obeundo, vbi potẽtiæ ciuitatis Atheniensiũ specimen dedissent,& quàm prompto essent in amicos & socios animo declarassent, domum redire,&c.

i Potest & de ipsius ciuitatis facultatib⁹ intelligi. Vide annot.

k Ad omnes ciuitates præter Sel. ac Syr. caduceatores, *uel, legatos*, mittere.

l Messanios. Vel, Messanẽses. Vel, per e, Messenenses. Vide annot.

m Appulsu.

n Pacẽ componerẽt.

o Et vrbem obsidione pr.q.temp. esse oppugnandam. Vel, Obsidendã & oppugnandam: vt patet ex sequentibus. Vide ann.

p Quibus in vrbẽ *ex agris* res suas comportantibus, nõ defuturas exercitui pecunias, si superior vrbem obsideret. Id est, Si vrbẽ obsidẽs, superior esset.

q Miniméque cunctaturos, euẽtum pugnæ expectãtes. Ad verbũ, Circunspicientes vtri victuri essent.

r Vide annot.

s Messanenses.

213 214

duces in Naxum trāsmiserunt, vno ex eis cum cætera classe ad Rhegium relicto. A Naxiis intra vrbem recepti Catanā nauigant: sed quum à Catanensibus non reciperentur, (aderāt enim illic quidam Syracusanorum studiosi) subierunt Teriam flumen: vbi stationem eo die quum habuissent, insequenti Syracusas nauigarunt, classe[a] opportunè digesta. Ac præmiserunt decem naues in portum magnum, quæ subeuntes explorarent siquid nauium ab hoste deductum esset: & vt ex eis egressi in terram aliqui denuntiarent *Syracusanis*, Athenienses venire ad reducendos in suam patriam Leontinos, iure societatis atque cognationis: ideo Leontini qui Syracusis agerent, intrepidè transirent ad amicos ac bene meritos Atheniēses. Quod vbi denuntiarunt, sitúmque vrbis ac portuum, & omnem circà regionem contemplati sunt, vnde appellentibus sibi opportunitas foret oppugnandi, rursus Catanam redierunt. Inito consilio Catanenses abnuere exercitum excipere, ingredi tamen duces, & siquid vellent, dicere iussere. Apud quos habente orationem Alcibiade, & in illam concionem conuersis oppidanis, milites portulam quandam malè constructam subruerunt, ingressique mercabantur per vrbem. Hos vbi ingressos vidêre qui cum Syracusanis sentiebant Catanenses, subitò terrore perculsi, clam profugerunt, non adeo multi: cæteri decreuere faciendam cum Atheniēsibus societatem, iubentes reliquum exercitum acciri à Rhegio. Quò postea reuersi Atheniēses, iam cum omni manu mouentes inde, vbi Catanam appulerunt, castra [b]communiunt. Atque illic eis nuntius affertur è Camarina, si se conferant eò, ad ipsos defecturam eam ciuitatē, simúlque Syracusanos classem instruere. Cum omni igitur exercitu ac classe proficiscuntur aduersus Syracusas primùm: vbi quum nihil nauium instrui comperissent, retro se in Camarinam receperunt, appulsique ad littus, [c]præconis voce se venisse nuntiāt: nec tamen recepti sunt, dicentibus illis iusiurandum intercessisse vt cum vna demum naui applicantes Athenienses reciperent, nisi si plures ipsi ab illis accersissent. Ita infecto negotio discessum est. Quúmque in locū quēdam agri Syracusani è nauibus descendissent, prædásque egissent, [d]occurrentibus Syracusanis equitibus, & per eos interfectis nonnullis ex leui armatura palatis, Catanam reditum est. Vbi offendunt nauem Salaminiam Athenis missam, tum aduersus Alcibiadem, cui iubebatur vt remearet ad respondendum criminibus quorum publicè insimulabatur, tum aduersus alios quosdam milites qui cum eo erant, de quibus delatum indiciū erat, partim de pollutis impiè mysteriis, partim de violatis Hermis. Etenim Athenienses post abitum classis, quæstionem nihilominus peregerunt de iis quæ circa mysteria circáque Hermas acta erant: [e] nec probatis indicibus, sed suspicionibus omnia rimantes, habita facinorosissimis quibusque fide, longè omnium modestissimos ciues comprehenderunt, & in vincula coniecerunt: conducibilius esse arbitrantes scrutari rem & inuenire quàm propter improbitatem indicis aliquem integræ alioqui existimationis accusatum elabi, non conuictum. Nanque is populus auditu cognitum habens, tyrannidem Pisistrati ac filiorum [f]acerbam circa finem extitisse, eámque præterea neque à se, neque ab Harmodio destructam, sed à Lacedæmoniis, timebat assiduè, &[g]omnia in peiorem partem accipiebat. [h] Quanquam conatus Aristogitonis & Harmodii propter amatorium consortium sumpsit audaciam. Quam ego rem pluribus commemorando, ostendam neque alios Græcos, neque Athenienses ipsos de suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui. Etenim quum Pisistratus senio in tyrannide decessisset, non Hipparchus, ([i]vt plerique opinantur) sed Hippias, qui erat natu maximus, obtinuit principatum. [k]Erat autem Harmodius quidam, flore ætatis conspicuus, quem Aristogiton mediæ inter ciues cōditionis vir adamabat, habebátque. Is Harmodius ab Hipparcho Pisistrati *filio* appellatus de stupro, non modò nō expugnatus est, sed etiam querelam ad Aristogitonē detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescénsque Hipparchi potentiam, ne vi adolescentem [l]sibi auferret, protinus insidias pro sua facultate ad destruendam tyrannidem tendit. Interea Hipparchus, quum rursus solicitando Harmodium, nihilo magis induceret, statuerat tamen vi nihil agere, [m]sed in loco aliquo occulto. Quúmque ne sic quidem proficeret, accingebat se ad eum contumelia prosequendum. Hactenus enim licebat: nec vlteriorē dominatum in suos populares induxerant isti tyranni, neque inuidiosum reddiderant, qui plurimam virtuti atque prudentiæ operam dabant. Vicesimam quoque tantùm ex prouentibus exigentes ab Atheniēsibus, & vrbem eorum egregiè exornarunt, & bella tolerauerunt. Apud delubra etiam sacrificabant. Atque in cæteris

215

a Vide annot.

b Extruunt.
c Caduceatorem mittunt.
d Auxilio aduenerūt Syracusani equites, per quos interf. &c.
e Et non explorantes eos qui indices erant, *id est, eorum delectum nullū habētes*, sed omnes suspiciosè admittentes. *i. quum ita essent suspiciosi ut omnes admitterent*, improbis hominibus fidem adhibendo, *quosdam* ex ciuibus qui optimi viri erant, cōprehensos in vincula cōiiciebāt: conducib.
f Asperam. Vel, Sæuā.
g Omnia in suspicionem trahebat. Vel, Omnia illi suspicionem mouebant.
h Nam audax illud facinus ab Harmodio & Aristogitone propter quiddam quod circa amores cōtigerat, perpetratū fuit. Ad verbū, Propter amatoriū casum.
i Vt vulgus arbitratur. Vel, Vt vulgò creditur.
k Quum autem Harmodius in ætatis flore splēdidus euasisset, *vel, splendorem nominis sibi cōparasset*, eum Aristog. &c.
l Ad se pertraheret.
m Sed in secreto quopiam loco cōtumelia, tanquam non hac de causa scilicet, eum affi cere parabat. Neque enim inuisus populo erat circa cætera eius dominatus, sed in eo se minimè inuidiosè gerebat. Ac profectò virtutem & prudentiā diutissimè hi tyranni coluerunt. Vicesimam &c. Per virtutem autē intelligit iustitiā scholiastes Gr. Vide annot.

superiores leges vsurpabat ciuitas, præterquam quòd in hoc incumbebant vt semper aliquis ex eis esset magistratus. Et cum alii apud Athenienses ex ipsis annuum imperiũ tenuerunt, tum Pisistratus Hippiæ *filius*, illius qui tyrãnus fuit, aui referẽs nomen: qui dum imperaret, aram duodecim deorum in foro dedicauit, atque[a] Apollinis Pythii. Sed epigramma aræ quæ in foro posita erat, deleuit postea populus quum eam aram augustius exædificauit. Nam illud Pythii adhuc extat, quanuis obscuris literis, tamen vel nunc quoque apertum, in hæc verba,

In Pythii Phœbi Pisistratus æde locauit
Imperii[b] Hippiades hæc monumenta sui.

Imperasse autẽ Hippiam, quòd esset inter fratres natu maximus, non modò asseuerare possum, quia famam diligẽtius cæteris indagaui, verumetiã ex hoc ipso quis licet agnoscat, quòd solum hunc ex fratribus legitimis constat filios sustulisse, quẽadmodum testatur & ara & lapideus titulus de tyrannorum scelere in arce Atheniensi erectus, in quo nullus Thessali aut Hipparchi *filius* scriptus est, sed quinque Hippiæ liberi, quos ille suscepit ex Myrrhina Calliæ Hyperochidæ filia. Et sanè consentaneum est maximum natu inter fratres primum duxisse vxorem, qui etiam in ipso titulari lapide secundum patrem primus inscriptus legitur.[c] Necnon illud nonnullam fidem facit, quòd patris legatus ire & eiusdem in tyrannide munera obire consueuerat. Neque verò mihi videtur vnquam Hippias[d] statim imperium retenturus facilè fuisse si Hipparchus in principatu periisset, nec eodem ipse die principatus munia exequuturus: sed quòd diu iam inter populares suos imperiosè & inter auxiliares diligenter se gesserat, ideo nullo prorsus cum periculo imperium retinuisse, neque, sicuti frater iunior fecisset, trepidasse, quum in ea re iampridem exercitatus esset. Verùm ex aduerso rei euentu contigit Hipparcho vt nobilitaretur, crederetúrque à posteris tyrannidem accepisse. Hic igitur quum solicitando Harmodium pellicere non posset, contumelia huiuscemodi prosequutus est: Sororem Harmodii puellam nuntiatam venire in pompa quadam ad gestandum canistrum, per suos à ministerio submouit, dicentes non[e] permittere id magistratum, quia indigna esset. Quod ægrè ferens Harmodius, & ob eum multo ægrius Aristogiton, comparauerunt omnia quæ ad conspirationem pertinebant: opperiebantur tamen *festa quæ dicuntur* magna Panathenæa: quo tantùm die extra suspicionem erat, ciues eos qui pompam misissent, in armis frequentes esse, & debebant ipsi quidem aggredi, opitulari autem sine mora[f] ii qui erant inter hastatos. Erant autẽ non multi coniurati,[g] occultandæ rei gratia: & quia sperabant eos etiã qui conscii non erant, quamlibet paucis facinus audentibus, tamen ex repẽtina re, quum arma haberent, libenter seipsos pariter in libertatem asserturos. Vbi dies festus aduenit, Hippias[h] exterius in loco qui Ceramicus dicitur,[i] cum hastatis exornabat quẽadmodum oporteret singula in pompa procedere. Harmodius autem atque Aristogiton, quum sumptis iam pugionibus ad opus prodissent, conspicientes quendam de coniuratis cum Hippia familiariter loquẽtem, (erat autẽ facilis omnibus ad Hippiã aditus) extimuerunt, arbitrati rem palàm factũ esse, tãtúmque non se iam comprehensum iri. Itaque eum à quo fuerant dolore affecti, & per quẽ de omni statu periclitabãtur, voluerunt primùm vlcisci, si possent: atque quo erãt habitu vadẽtes, introeũt portas, nactíque Hipparchũ in loco qui vocatur Leocoriũ,[k] statim adoriũtur incõsultè, ac per iracũdiã, præcipuè alter ob amasiũ, alter ob dedecus, feriũt occidúntque. Et Aristogitõ quidẽ hastatos à principio deuitauit, verũ cõcursu multitudinis postea comprehẽsus,[l] non leuiter mulctatus est: Harmodius autem euestigio illic occubuit. Quo Hippias per nuntiũ cognito apud Ceramicũ, non in rem præsentẽ, sed ad põpaticos armatos, priusquã rem sentirẽt, sine mora contẽdit: (lõgè enim prius abierant) & cõposito[m] ad simulationem cladis vultu, iubet eos in locum quendam quem monstrauit, sine armis abire. Quod illi fecerunt, rati illum aliquid dicturum. Ille satellitibus iussis arma subtrahere,[n] secreuit protinus eos de quibus suspicabatur, & siquis cum pugione deprehensus esset, nam cum scuto & hasta consueuerant agere pompas. Hunc in modum, propter amatoriam indignationem, principium insidiarum, & inconsulta ob repentinam timoris causam audacia extitit Harmodio atque Aristogitoni. Et post hoc tempus sæuior in Athenienses tyrannis est instituta: & Hippias iam sibi vehementius metuens, complures Atheniensiũ interemit, & simul ad externa *auxilia*[o] respexit, siquid tutelæ aliquãdo foret, statu mutato. Ideóq; post hæc Hippoclo AEãtidæ Lãpsaceni

216

a Legit Ἀπόλλωνος Πυθίου sine ἐν. Vide ann.
b Id est, Hippiæ filius.
c Necnon & hoc consentaneũ est, *ad verbũ, consentaneè*, quòd & ab eo natu maxim⁹ esset, & tyrannide potitus esset.
d Extempore potiturus tyrannide fuisse facilè, si eo ipso die quo Hipparchus in imperio, *uel dominatu*, obiisset, ipse ad ordinandũ *principatum* accessisset. *Vel, Res imperij administra recœpisset.* Sed quòd iã ante ciues eum formidare, satellites autem exacta cum diligentia custodire soliti essent, tutius etiã quàm necesse fuisset, suum imperium reddidisse. *Ad uerbum, Ex multo abundanti securitatem obtinuit:* nec animo perplexo fuit, *uel, consilij incertus*, vt ei⁹ frater natu minor *fuisset*, eo quòd superiori tẽpore dominatui assuetus non foret. *Vel, assiduo usu assuefactus.* Verùm Hipparcho contigit vt non tantùm sua eum calamitas nobilitaret, sed etiã famam tyrannidis apud posteros consequeretur. Id est, vt posteri tyrannũ eũ extitisse crederent.
e Vide annot.
f Illi *ciues qui pompã duxerant* aduersus satellites.
g Vt res tutius gereretur.
h Extra *ciuitatem*.
i Cum satellitibus, *uel, custodibus*, ordinabat.
k Statim minimè circunspectè adoriuntur. *Vel, Præcipites in eum feruntur*, & cum vehementi ira, ab altero ob suum amasium, ab altero ob contumeliã sibi illatã *concepta*, feriúntque & interficiunt.
l Vide annot.
m *Imò*, ad dissimulationem.
n Delegit protin⁹ eos quos insimulabat.
o Respicere cœpit sic ũde sibi aliquid præsidii esse videret, vbi mutatio *status* cõtigisset. Vnde factũ est vt postea Archedicen filiam suã Æantidæ Hippocli Lãpsaceni tyrãni *filio* (Atheniẽsis Lãpsaceno) collocauerit, q᷑ intelligeret magnæ illos apud regem Darium authoritatis esse.

tyranni *filio*, Archedicen filiam ſuam collocauit, Athenienſis Lampſaceno, quòd ſciret illos multum apud Darium regem poſſe. Cuius fœminæ monumentũ Lampſaci hoc habet epigramma,

Propugnatoris Graiis qui præfuit Hippiæ, *Hippiæ apud Graios columen uirtutis adepta*
Hac in humo proles conditur Archedice: *Archedice ſoboles hac tegitur ſub humo:*
Quæ patre, germaníſq;, viro, gnatíſq; tyrãnis, *Cui uir erat princeps, princeps proléſq; paréntſque,*
In nullum tamen eſt facta ſuperba nefas. *Et fratres: haúdque eſt facta proterua tamen.*

Hippias autem quum tres deinceps annos tyrannidem apud Atheniẽſes tenuiſſet, quarto anno per Lacedæmonios & Alcmæonidas exules abrogato ſibi imperio, [a] abiit ex placito in Sigeum & Lampſacum ad AEantidem, & illinc ad Darium regem. Vnde poſtmodum anno viceſimo iam ſenex in Marathona cum Medis in expeditionem venit. Quæ reputans populus Athenienſis, ac memoria repetẽs quæcunque de illis cognouerat fama, exulcerato tunc animo erat, [b] ac ſuſpicans eos qui de Hermis atque myſteriis inſimulabantur, adeo vt omnia quæ egiſſent, viderentur ei ſpectare ad [c] coniurationem ſtatus paucorum atque tyrannidis: & tanquam ob hanc rem iraſceretur, multos & eos ſplendidos viros iam in carcerem coniecerat. [d] necdum tamen videbatur eſſe contentus, ſed in dies magis ac magis proficiebat ſæuitia comprehendẽdi aliquos. Interea cuidã ex iis qui erant cõiecti in carcerem, [e] qui nocentiſſimus eſſe putabatur, perſuaſit vnus ex iis qui vnà vincti erant, vt rem indicaret, ſiue vera illa, ſiue non vera eſſet. in ambas enim partes argumenta ſunt, & liquidam eſſe nemo, aut tunc, aut poſtea dicere potuit. Perſuaſit autem, quòd diceret oportere eum, vel ſi nihil admiſiſſet, depoſito metu, [f] & ſeipſum & ciuitatem præſenti ſuſpicione liberare. certiorem enim ipſi ſalutem fore [g] ingenuè confitenti, quàm perneganti, in ſubeundo iudicio. Ita hic & contra ſe & contra alios [h] confeſſus eſt rem actam de Hermis. Quod populus libenter accipiens, vt opinabatur, manifeſtum, quum prius indigniſſimè ferret ſi eos qui ſuæ multitudini inſidiabantur, non cognoſceret, indicem ſine mora miſſum fecit, ac cæteros quos ille non detuliſſet. Reliquorum autem qui delati erant, peracto iudicio, alios occidit, quos videlicet cõprehendit: alios fuga elapſos, morte damnauit, propoſita mercede iis qui illos occiderent: quum interim non conſtaret, ii qui ſupplicio affecti erant, vtrum iuſto ſupplicio affecti eſſent, nécne. [i] Et cætera quidem ciuitas hoc planè impræſentiarum lucri fecit. De Alcibiade autem inimicis [k] deferẽtibus iiſdem iis qui prius quàm proficiſceretur, [l] ingruerãt, grauiter accepit. [m] Et vbi rem actam de Hermis ſe cõpertam habere exiſtimauit, tunc ei multomagis illa myſtica de quibus inſimulabatur, vnà cum facto coniurationis in populum, viſus eſt admiſiſſe. Etenim exercitus quidam Lacedæmoniorum non ſanè magnus, per hoc tempus quo Athenis turbatio circa has res extitit, ad Iſthmum vſque progreſſus eſt, ad neſcio quid cum Bœotis tranſigendum: quem iſtius opera, non Bœotorum cauſa, creditum eſt ex compoſito veniſſe: & niſi præoccupaſſent ipſi comprehendere illos indicio delatos, futurum fuiſſe vt ciuitas proderetur. Vnde vnam quandam noctem apud Theſei templũ, quod in vrbe eſt, ſub armis pernoctarunt. Quinetiam apud Argos Alcibiadis hoſpites ſub idem tempus in ſuſpicionem venerunt ne in plebem graſſarentur: & ob id [n] Argiuis ſuorum tunc poteſtatem fecere Athenienſes, quos pro obſidibus acceptos in inſulis depoſuerant. Denique circunſtabant vndique Alcibiadem ſuſpiciones. Itaque ii qui adductum eum ad iudicium volebant, vt morte mulctarent, mittunt ad ipſum in Siciliam, & ad alios de quibus mentio habita erat, nauem Salaminiã, iuſſis nuntiis præcipere homini vt ad cauſam dicendam ſequeretur ipſos, non tamen comprehendere, [o] habita ratione tum ſuorum in Sicilia militum atque hoſtium, nequid turbaretur, tum vel magis Mantineorum atque Argiuorum: quos ab Alcibiade inductos ad ſocietatem expeditionis exiſtimantes, volebant permanere. Hic igitur habens ſuam nauem, itémque ii qui vnà inſimulati fuerant, profecti ſunt ex Sicilia cum naui Salaminia, tanquam Athenas ituri. Sed quum in Thuriis fuere, non amplius ſunt ſequuti, [p] neque poſthac conſpecti: ſiquidem è naui abierunt, metu calumniæ nolentes ſe illuc conferre. Quos tamen qui miſſi erant cum naui Salaminia, veſtigantes, vbi nuſquã inueſtigant, curſum redeuntes peregerunt. Nec multo pòſt ex Thuria Alcibiades naui tranſmiſit in Peloponneſum, iã exul. Quem Athenienſes & eos qui cum illo erant, deſerto iudicio, capite condemnarunt. Poſt hæc reliqui duces Athenienſium in Sicilia, bifariam diuiſo exercitu, ac ſortitò im-

217

a Accepta *ab Athenienſibus* fide Sigeũ, & *inde* Lampſacum ad Æantidẽ profectus eſt: hinc autem ad regem Darium.

b Ac ſuſpicioſus in eos, &c. Vel, Suſpicax.

c Coniurationem de oligarchia & tyrannide. Id eſt, De inducenda oligarchia *i. paucorum dominatu*, & tyrannide. Ad verbum, Coniurationem oligarchicham & tyrannicam.

d Nec vllam intermiſſionẽ *res* habere videbatur, ſed in dies augebatur eorum ſæuitia, pluréſque *quàm antea* comprehendebãt. Ad verbum, Sed quotidie promouebant ad ſæuitiam & ad plures adhuc cõprehẽdẽdũ.

e Qui maximè affinis crimini eſſe videbatur, perſ. vnus ex iis q. v. v. erant, vt r. indicaret, ſiue vt ea ſe habebat, ſiue ſecus. (vtrinque enim coniecturæ ſunt. nihil autẽ certi de illius facinoris authoribus neq; tũ, neq; poſtea afferri à quoquam potuit) Perſuaſit autem, &c.

f Et ſeipſum impunitatem cõſequendo ſeruare, & ciuit. ſuſp.

g Confitenti impunitate propoſita.

h Indicium profeſſus eſt de *uiolatis* Hermis. Vel, Indicauit illud in Hermas *admiſſum ſcelus*.

i Reliqua quidẽ certè ciuitas in præſens, commodum ex ea re manifeſtè perceperat.

k Impellentibus. Vel, Inſtigantibus.

l Aggreſſi erant *illum*. Vel, Aggreſſi fuerant *accuſare illum*.

m Quod tanquam certum populus Atheniẽſis auidis auribus audiens. Ad verbũ, Quũ lubens accepiſſet, vt exiſtimabat, quod certum erat.

n Argiuorũ obſides qui collocati fuerãt in inſulis, Athenienſes tunc Argiuo populo tradiderunt interficiẽdos.

o Vide annot.

p Sed naue egreſſi, nõ amplius comparuerunt. Vel, *Naue clanculum egreſſi ſunt*: non auſi poſt criminationem ad iudicium proficiſci. Vel, remeantes, iudicio ſe ſiſtere.

perantes, cum omnibus copiis in Selinuntem nauigant atque Egestam, ad cognoscendum quidem daturíne forent pecuniam Egestani, an non, sed ad explorandas quoque res Selinuntiorum, discendámque controuersiam quæ inter illos esset & Segestanos, profecti. Ac Siciliam à sinistra habentes, qua parte vergit ad sinũ Tyrrhenum, Imeram tenuerunt, quæ sola est Græca vrbs ex omni illa Siciliæ ora. Vbi non recepti,[a] redierunt, & dum præterueherentur, cepere Hyccara, vicum Sicanicũ

218 quidem, sed hostilem Egestanis: (erat autem maritimus) quem vbi diripuere, Egestanis tradidere, quorum equitatus iam aderat: ipsi rursus cum peditatu per Siculos peragrando, peruenere vsque Catanam, nauibus quæ prædam portabant circumeuntibus. Nicias ex Hyccaris protinus Egestam delatus, ibíque cum alia [b] pecunia, tum verò triginta talẽtis acceptis, ad exercitum rediit. Præda quoque diuendita est, confectáque ex ea centum viginti talẽta. Illinc circumuecti oram Siculorum qui socii erant, iubebant eos suas copias mittere: cúmque dimidia exercitus parte ad Hyblam venerunt, in agro Geleatino, quæ erat hostilis: quam tamẽ non expugnauerunt. æstásque excessit. Insequenti statim hyeme Athenienses ad inuadendas Syracusas se apparabant, vicissimque Syracusani & ipsi, tanquam in illos ituri. Qui quoniam ad primum terrorem atque expectationem non protinus inuaserant Athenienses, quotidie magis ac magis animos sumebant: & quia dum oram illam præterueherentur, longè ab ipsis ire conspecti erant, & profecti Hyblam expugnare nequiuerant, eo vehementius contemnebant: postulabántque à ducibus (prout solet præ ferocia vulgus facere) vt se Catanam ducerent, quandoquidem hostis in ipsos non iret. Quinetiam equites Syracusani, qui ad speculandum assiduè ad castra vsque Atheniensium prouehebantur, cum alia probra ingerebant, tum verò illud, nunquid potius ad habitandum secum in aliena venissent, quàm ad Leontinos in propria sede collocandos. Quæ cognoscentes Atheniensium duces, volebãt tamen illos vniuersos quamlongissimè ab vrbe abducere, vt ipsi interea sub noctem cum classe præteruecti, locum castris idoneum[c] per otium caperent, gnari[d] non perinde se valituros si aut è classe aduersus præparatos descenderẽt, aut itinere terrestri euntes cognoscerentur. Suæ enim leui armaturæ ac multitudini, quum nihildum equitum ipsis adesset, equitatum Syracusanorum, qui permultus esset, magnopere nociturum: at illo modo se occupaturos locum vnde ab equitatu nihil admodum læderentur. Et locum quidem quem capere deberent, ab exulibus Syracusanis, qui ipsos sequebantur, edocti sunt: quem & ceperunt, [e] ante Olympieum. Ipsi autem vt hoc quod volebant efficerent, hoc commentum machinati sunt: Mittunt quendã probatæ sibi fidei, eundémque ducibus Syracusanis, ad quos mittebatur, non minus (vt *ab illis* putabatur) amicum: qui diceret se venire à quibusdam Catanensibus, (erat autem ipse Catanensis) quorum nomina illi nossent, & quos adhuc superesse in ciuitate suæ factionis studiosos scirent. Is inquit Athenienses intra vrbem depositis [f] agitare armis: síque velint illi certa die, prima aurora cũcto cum populo venire aduersus Atheniensem exercitum, se hunc exclusuros ab vrbe, classémque incensuros: Syracusanos autem, facilè Athenienses adortos, exercitum deleturos. Permultos autem fore Catanensium ad rem agendam adiutores, ac iam paratos esse, à quibus ipse veniret. Huic Syracusanorum duces (vt qui erant alioqui audaciores, & habebant sua sponte animum eundi cum apparatu aduersus Catanam) multo inconsideratius fidem habuerunt: nec cunctati, constituta die qua ad Catanam adessent, hominẽ remiserũt, populóque Syracusano edixerũt (iam enim Selinũtii & alii nõnulli ex sociis aderãt) vt se cũcti nullo delectu ad exeundum expedirẽt. Vbi omnia quæ ad apparatum pertinebant, in expedito fuere, & dies qua constituerant venire, aduentabat, profecti Catanam versus, castra posuere ad Symæthum flumẽ in agro Leontino. Quos vbi aduenientes sensere Athenienses, assumptis omnibus copiis & suorum & Siculorum, & siquis alius illuc accesserat, eísque in naues ac nauigia impositis, de nocte tendunt Syracusas: & sub ortum auroræ egrediũtur[g] in magnum portum ante Olympieum, tanquã illic castrametaturi. Syracusani interim

219 equites, primi Catanam perlati, cognito omnem classem vela fecisse, regressi nuntiant peditatui. Cuncti itaque iam reuersi sunt ad ferendas vrbi suppetias: & quia longum ipsis iter faciendum erat, Athenienses interea per otium copias collocauerant opportuno in loco, vnde pro suo arbitrio prælium inire possent, nec ab equitatu Syracusanorum admodum infestari, [h] vel ante opus, vel in opere faciẽdo: quòd ab vna parte murales munitiones atque ædificia prohibebant, prætereáque

a Præteruecti sunt.

b De participio χρημάτων, vide annot.

c Quietẽ. Nõ facessẽti te negotium hoste.

d Non perinde sibi facultatem fore *capiendi loci castris idonei* si aut, &c. Vide annot.

e Iuxta Olympieum. Quo Iouis Olympici templum significari videtur.

f Pernoctare. Vel, Castra habere. Valla paulo pòst idẽ verbũ interpr. Castra ponere. Et alicubi item in sequẽtibus, Pernoctare.

g In illum locum qui erat iuxta vel versus Olympieũ, *cuius facta modò fuit mentio.*

h Vel ante præliũ, vel in prælio ineundo.

a Omittit hîc nomen δάσκωτος,& paulo pòſt pro ἀνάπου videtur aliud legiſſe,aut legendum putauiſſe:de quibus vide annot.
b Vide annot.

c Copias ſuas inſtruxerunt.
d Vide annot.

e In ſubſidiis collocatos. Vel, In ſecunda acie:introrſus videlicet, non in fronte.

f Introrſus collocauerunt. Vide annot.

g Longa exhortatione, viri, quid vti attinet *nos* qui ad idẽ certamen adſumus?

h Præcipui inter inſulanos.

i Vniuerſim. Q. d. E toto populo congregati.
k Qui nos quidẽ contemnũt, ſed impetum tamẽ noſtrũ non ſuſtinebunt, quia,&c.
l Nos procul à noſtra *patria*,& nulli terræ *nobis* beneuolæ vicinos eſſe,niſi quam ipſi pugnando obtinebitis.
m Quòd pro patria, *uel de patria*, ſibi certamen futurum ſit: at ego, quòd nequaquam in patria, ex qua nõ facilè reuertendum ſit, niſi potitis victoria. Intellige autẽ Ex qua regione, quæ nequaquã eſt patria noſtra. Aliter tamen ſchol. Græcus. Vide annot.

n De aliena *terra*, vt eã propriam haberent. *Id eſt, ut eam ſibi uendicarent. uel ſuam facerent*, & ne ſuam victi clade afficerent.
o Vide annot.

arbores,& ſtagnum:ab altera autem, loca abrupta, cæſis vicinis arboribus, & ad mare comportatis,[a]cãcellatímque confixis,naues prætexuerunt. [b]Quinetiam quæ pars caſtrorũ depreſſior erat,quáque aditu facillima hoſtibus, eam electis ſaxis ac lignis arduam feſtinabundi reddidere: præterea pontem per quem remeatur à nauibus,ſoluerunt.Quod opus dum fieret,nemo ex vrbe progreſſus interpellauit:primi autem Syracuſanorum equites ad opem ferendam procurrerunt, mox inde vniuerſus peditatus conuenit. Et primùm quidem ad exercitum Athenienſium acceſſere propius:ſed quum ab illis non prodiretur obuiam, regreſſi, ac via Helorina tranſmiſſa,caſtra poſuerunt. Inſequenti die Athenieſes ac ſocii ſe inſtruxerunt tanquam ad prælium. atque ita[c]ſteterunt: Dextrum cornu Argiui tenebant & Mantinei,alterum cæteri ſocii,Athenienſes medium.Et dimidium quidem copiarum in fronte octonis ordinibus inſtructum erat,dimidium verò,quod ad[d]tentoria erat, & ipſum octonis quadrato agmine ordinibus: cui præceptum erat, quamcunque maximè partem exercitus cerneret laborantem,ad eam ſe conferret.Intra hos[e]ita inſtructos,poſuere lixas calonéſque.Syracuſani autem eos qui iuſtis armis prædi-ti erant,inſtruxere denos ſenos,omnem videlicet populum,& quicunque aderant ſociorum.Auxilio autem illis venerant Selinuntii quidem in primis,mox verò Geloi equites,ad ducentos,& Camarinæi,ad viginti,ſagittariíque circiter quinquaginta:equites autem non minus mille ac ducentos in dextro[f] collocauere cornu: hos iuxta,iaculatores.Ibi,quum Athenienſes eſſent priores inituri prælium, Nicias ſingulas gẽtes,vt quãque adibat,talibus verbis adhortabatur, [g]MVLTA *apud uos*, viri,me vti exhortatione quid opus eſt,vt certetis, qui ad hoc ipſum faciẽdum adeſtis?Hic enim apparatus videtur mihi per ſe efficacior eſſe ad præbẽdam audaciã, quàm verba *alicuius* probè dicta,ſi imbecillus ſit apparatus.Nam vbi ſumus Argiui & Mantinei & Athenienſes,&[h]primores inſulanorum,quonam pacto oporteat nos inter tantos ac tales ſocios non habere ingentem victoriæ ſpem? præſertim aduerſus homines nõ delectos, quales nos ſumus,ſed[i]ſine delectu veniẽtes ad reſiſtendũ, & eos quidem,Sicilienſes,[k]qui & nos contemnunt, nec tamen expectant, quia minus peritiæ quàm audaciæ habent.Id quoque velim cuique veſtrum veniat in mẽtem,[l]nos procul à noſtra in haud beneuola terra abeſſe,quam nequaquam vos niſi pugnando obtinebitis.Atque ego diuerſa ratione quàm ſeipſos(vt probè ſcio)hoſtes adhortantur,vos admoneo.Illi enim, [m]quòd pro patria ſibi res eſt: ego, quòd non licebit *poſtea*,niſi vincimus,*patria frui, aut certe non* facilè hinc *in patriam* reuerti. permulti nãq; equites nobis ingruẽt.Vos igitur veſtræ ipſorũ dignitatis memores, inuadite ſtrenuè hoſtem, exiſtimantes præſentẽ difficultatem atque neceſſitatem quàm aduerſarios eſſe terribiliorem. Hæc loquutus Nicias,continuò copias egit in Syracuſanos, non expectantes quidem illos eo tempore iam ſibi fore dimicandum:quorum etiam nonnulli in vrbem,vtpote vicinam, abierant. Qui tamen feſtinabundi ad ſuos adiuuandos accurrentes,tardius quidem peruenere, ſed vt quiſque perueniebat,ibi miſcens ſe pluribus,cõſiſtebat. Nam eis neque alacritas neque audacia defuit,aut hac in pugna,aut in cæteris: nec animi præſtantia Athenieſibus inferiores erãt,quatenus peritia ſuppetebat:quatenus nõ ſuppetebat, inuito animo cedebant. Et tamen quòd non opinabantur in ſe venturos Athenienſes priores, quódque properè tutari ſe cogebantur,ſumptis raptim armis,occurrerunt. Et primùm ex vtriſque,qui vel de manu vel fundis lapides iaciunt,& ſagittarii leue certamen commiſerunt,fugiendo fugandóque inuicem,vt in leui armatura fieri credibile eſt.Deinde & aruſpices bene litatum eſſe palàm fecerunt,& claſſico canente, armati coierunt,proceſſerúntque.Et Syracuſani quidem prælium inibant pro patria, próque ſua quiſque & in præſens ſalute,& in poſterum libertate. Ex hoſtibus autem Athenienſes quidem,[n]pro aliena terra,ſed vt ſuã obtinerent, néve illam victi perderent. Argiui verò,& qui ex ſociis liberi erant, vt vnà cum Athenienſibus compararent ea quorum gratia venerant,vtque ſuam quiſque patriã victores reuiſerent. Socii autem qui alterius imperio parebant,alacri animo erant: præcipuè quidem ob præſentem ſalutem,quam, niſi vincerent, deſperabant: [o]ſecundo autem loco,ſi nõ ob aliud,certè vt indulgẽtiores haberent illos quibus parebãt, quòd eorum adiutores in ſubigenda *Sicilia* fuiſſent. Vbi pugna ad manus venit, perdiu inuicem ſibi reſtiterunt, quum interim contigit vt fulgura & tonitrua aliquot ſimul & pluuia ingens exiſteret. Qua ex re Syracuſani quidem qui tunc primùm pugnabãt,minimè experti bellorũ,terrore correpti ſunt:ſed *Athenienſes* qui expertiores erant, putarunt

220

ea quæ fiebant,propter anni tẽpus fieri:[a] & eos qui huic rei non cederent,multo maiorem terrorem aduersariis iniecturos.Quum autem primi omniũ Argiui impressionem fecissent in læuũ Syracusanorum cornu,& post Argiuos,Athenienses in oppositã sibi partem, reliquæ iam Syracusanorũ copiæ perruptæ,atque in fugam versæ fuerũt.Verùm non longo illos spatio persequuti sunt Atheniẽses,ab equitatu hostili,qui permultus atq; [b] inuictus erat,inhibiti. Is enim in armatos hostes,siquos lõgius insequẽtes cerneret,inuectus,cõpescebat. Illi tamẽ conferti,quoad tutè potuere persequuti,retro se receperũt,trophæúmque statuerũt. Syracusani,in viã Helorinã congregati,& vt poterant è præsenti rerum statu instructi,præsidium tamen[c] ad Olympieum,quod adhuc ipsorum erat,miserunt,veriti ne Athenienses,pecunias quæ illic erant amouerent.cæteri rediere in vrbem.Athenienses,templum illi quidẽ nõ adiere,sed receptis suorum cadaueribus , ac pyræ impositis , ibidem pernoctarunt. Postero die., [d] Syracusanis victoriam concedentibus, mortuos reddidere,numero, tam ciuium quàm sociorum,ducentos sexaginta. Suorum autem tum sociorum, tum Atheniensium,quinquaginta omnino amisere:quorũ ossibus & hostium spoliis lectis,Catanam nauigauere. Erat enim hyems,neque bellum illic amplius videbatur geri posse , priusquam equites & suos ex Athenis accerserent , & sociales illinc contraherent,ne prorsus[e] equestri certamine superarentur : vtque res pecuniaria ex eisdem locis conficeretur,& ab Athenis afferretur. quinetiam aliquas ad defe ctionem ciuitates solicitarent:quas post pugnam sperabant [f] ad se pronius defecturas : & cum cætera,tum verò rem frumentariam , & quæ opus erant præpararent, tanquam sub vernum tempus Syracusas tentaturi. Et hoc quidem consilio ad hybernandum in Naxum & Catanam discessere.Syracusani autem, sepultis suis mor tuis,concionem coegerunt.Ibi procedens Hermocrates Hermonis *filius*, cum in cæ teris rebus prudenter agendis nulli secundus,tum in bellicis expertæ strenuitatis,cõspicuæque fortitudinis,exhortabatur eos,[g] nec sinebat fortunæ succumbere. Non enim ipsorum consilium fuisse superatum,sed quòd ordine caruissent , hoc eis nocuisse:non tamen perinde inferiores fuisse,vt credibile fuisset,præsertim rudes cum eruditissimis Græcorum,& propemodum[h] operariis bellorum,dimicantes. Vehementer etiam offecisse ducum multitudinem , & imperantium turbam, (præerant enim eis [i] quinque duces) [k] & inordinatam rem esse per vices plurium principatum. Quòd si pauci forẽt imperatores,& ii periti,atque per eam hyemem armatorum vim compararent,subministrantes quibus deessent arma, vt esset quammaxima vis armatorum,& hos ad cæteras belli meditationes adigerent , affirmabat, quantum credibile esset,eos aduersariis superiores fore, vtpote ad præstantiã animorum,quæ illis adesset,ordinatione rerum agendarũ accedente. Nã hæc [l] ambo inuicem adiuuare:& ordinem quidem,periculorum meditatione:præstantiam verò animi,fiducia sui per peritiam assiduè proficere. Quin ipsos imperatores, vt paucos,ita summa potestate præditos deligi oportere , quibus iusiurandum præstetur, [m] permittendum illis vt quatenus ipsis libuerit,eatenus imperio suo fungantur. Sic enim quæ celari oportet,magis celatum iri,& cætera[n] pro commoditate præparari, nullo tergiuersante. Hermocratem quum audissent Syracusani,in eius sententiam omnia decreuerunt,ipsúmque imperatorem delegerunt,& Heraclidẽ Lysimachi,& Sicanum Execesti *filium*.Hos tres miserunt etiam legatos Corinthũ & Lacedæmonem ad societatem contrahendam,ac Lacedæmonios persuadendos pro se bellum aduersus Athenienses administrare fortius ex professo,[o] aut abducẽdo ex Sicilia Athenienses,aut aliquod præsidiũ ad illam Siciliensem manũ *quæ imbecillior esset*,mittẽdo.At classis Atheniensis quæ ad Catanam erat, continuò Messanã se contulit, tanquam receptura eam vrbem per proditionem.Sed quæ tractabantur, non successere.Siquidem Alcibiades,abrogato sibi [p] magistratu,quum reuocaretur, [q] gnarus se exulem fore,detulit indicium rei cuius agendæ conscius erat , amicis Syracusanorum qui Messanæ agebant. [r] Illi delatos proditionis quũ ante omnia interemissent, & mox orta seditione in armis essent , obtinuere id quod volebant , ne reciperetur Athenienses. Isti,statiuis illic tredecim circiter dies habitis,vbi anni tempore vexari cœperũt,& necessaria deesse,nec aliquid succedebat,rediere in Naxum & ad Thraces,illícque circũdato castris vallo hybernauerũt, missa Athenas trireme pecuniarum & equitatus gratia,vt ea primo statim vere adessent.Per eam hyemem Syracusani quoque murũ ante vrbẽ,quacunque parte spectat Epipolas,incluso intrà[s] fano,

221

a Et aduersarios , qui non superarẽtur,multo maiorẽ afferre terrorem.Vel,multo maioris terroris occasionem præbere.

b Integer & infractus erat.ad verbum, Non superatus erat. Vel, Nondum superatus.

c Ad Olympieum è suorum numero mise runt.

d Syracusanis pace sequestra,*uel*, *pactis inducijs*, mortuos redd.

e In equitum potestate essent.

f Lubentius imperiũ suum accepturas.

g Cedere casui. Ad verbum,Ei quod accidisset.Id est,Despondere animum propter id quod accidisset.

h Legit χειροτέχναις, in datiuo:de qua voce vide annot.

i Quindecim,πεντεκαίδεκα. Pro quo Valla πέντε legit.

k Et vulgus *militum*, sub nullius imperio se inordinatè gerens,καὶ τῶν πολλῶν τὴν ἀξυνταξίαν αὐταρχίαν.

l Ambo progressum habitura esse, *uel auctũ iri*,hanc quidem,exercitationẽ inter pericula,præstãtiam verò animi,sua peritia fretã, semetipsa cõfidentiorem fore. Q.d.A seipsa superatum iri. Id est,Tantum incremẽtum sumpturam vt à seipsa videri posset esse superata.

m Se permissuros eos pro sua peritia imperare.

n Rectè atque ordine apparatum iri.

o Vt autẽ Sicilia abducerentur Athenienses, aut exercitui qui in ea erat ,mittere auxilium minus possent. Vide annot.

p Imperio.

q Vel,Sciens se exilio mulctatum iri.

r Qui partibus *Syracusanorum* fauebant,obtinuerunt vt non recip. Ath.

s Τέμενος accipit pro τείχος.Vide annot.

excitauerunt,ne,si fortè malè pugnassent,[a] qua parte fragilior erat vrbs,circumuallari possent. Apud Megara quoque, itémque apud Olympieū præsidium aliud posuerunt:quinetiam quacunque ex parte descendi à mari in terram poterat, cancellato vallo præcluserunt. Et quum scirent apud Naxum Athenienses hybernare, cum omni vulgo aduersus Catanam in expeditionem ierunt: agróque eorum vastato,& castris Atheniensium tabernaculísque incensis, domum rediere. Super hoc quum intellexissent ab Atheniensibus Camarinam missos esse legatos pro iure societatis initæ sub Lachete,siquo pacto ad se illos inducerent, & ipsi ediuerso misere legationem. Erant nanque ipsis suspecti Camarinenses, [b] quòd segnius ea quæ miserant ad superiorem pugnam,misissent,& ne deinceps opem ferre recusarent, néve ab Atheniensibus quos cernebant è prælio superiores discessisse, persuasi, ad eos ex veteri amicitia accederent. Profecto igitur illuc ex Syracusis Hermocrate cum aliis, Atheniensium autem,Euphemo,cum cæteris,Hermocrates,aduocato concilio Camarinensium,[c] vt Athenienses palàm insimularet,hanc habuit orationem,

NON ideo ad vos legati missi sumus,viri Camarinæi, quòd timeamus ne præsenti Atheniensium exercitu terreamini, sed potius ne, priusquam à nobis quippiā audieritis,illorum verbis *quæ apud uos facturi sunt*,inducamini. Veniunt enim in Siciliam,sub obtentu quidem eo quem audistis,animo autem quo iam omnes suspicamur,&(vt mihi videtur)non ad Leontinos in sedem suam reducendos, sed ad nos potius à sede nostra abducendos.Neque enim consentaneum est, [d] illos eas quæ illic ciuitates sunt,ex vrbibus ablegare: quæ autem hîc sunt, in vrbibus collocare:& Leontinorum curam gerere quasi cognatorū, quia Chalcidenses sint:ipsos autem Chalcidenses,qui apud Eubœam sunt,à quibus isti oriundi sunt, in seruitute continere.Itaque quo prætextu illa obtinent,eodē nunc ista obtinere conātur.Nā quum à voluntariis Ionibus essent tanquā ad vlciscendum Medum duces constituti, & à cæteris qui ex ipsorum coloniis socii erant,eos in potestatē suā redegerunt: partim quasi desertores militiæ fuissent,partim quòd inter se belligerarēt, partim ob aliā causam,quam vt in quosque habebāt opportunā, obiectabant. Neque verò aut Athenienses pro Græcorum,aut Græci pro sua ipsorū libertate Medo restiterunt:[e] sed ipsi,vt sibi,nō Medo seruiretur: illi,vt dominū cōmutarent,[f] nō pro eo qui minus, eū qui magis,sed pro eo qui peius,eum qui melius sentiret.Verùm,etsi facilè reprehensibilis est Atheniensiū ciuitas , non tamen ad eā reprehēdendā nunc venimus, apud homines planè scientes quāta illius existat iniuria : sed vel multo magis [g] ad reprehendēdos vos,qui quum habeatis exēpla Græcarū vrbiū quæ illic in seruitutē redactæ sunt,non tamen defenditis vosmetipsos : nec quæ nunc ad vos afferuntur sophismata propulsatis,Leontinorū cognatorū restitutiones,Egestanorū sociorum opitulationē.Quibus nequaquā acquiescētes,libentius volumus ostendere non esse nos Iones, neque Hellespontios,neque insulanos,qui dominū aut Medū aut quemlibet alium cōmutantes,seruiunt:sed Dores, liberos è libera Peloponneso Siciliam habitantes, habitaturósque donec omnes oppidatim capiamur : quū sciamus hac vna via capi nos posse, & ad hanc viā se cōuertisse, vt alios suis rebus dissocient à nobis,alios sub spe societatis *suæ* ad inuicem bellandum impellant , alios , pro cuiusque conditione,iucundū aliquid dicendo, quoad possunt,detrimento afficiāt. Et arbitratur aliquis nostrum , remotiore vicino iam subuerso , non deuenturā in se quoque calamitatē,sed in eo [h] substiturā potius qui prior passus est.Quòd siquis statuit nō se,sed Syracusanum,hostē esse Atheniensiū,& durū sibi esse pro mea patria periclitari,is cogitet non magis pro mea se,sed pariter ac peræquè pro sua ipsius pugnaturū,dum pugnabit in mea:& quidē eo tutius,quòd me nō prius euerso, sed sibi socio,ope non destitutus suscipiet bellū.*Cogitet* item Atheniensē nō vlcisci velle inimicitiam Syracusanorū,sed hoc colore suam non minus vobiscum amicitiā confirmare. Verùm siquis aut inuidet nobis, aut nos metuit, (inuidiæ enim ac timori *imbecilliorum* obnoxii sunt potentiores)& ob id vult Syracusas, quò simus modestiores,damno quidem affici,[i] superesse tamen, quò ipse tutius degat, [k] hic non humanæ potestatis animo sperat.(Neque enim possunt homines in suo arbitrio peræquè habere votum pariter & fortunā) Quòd si aliter atque expectauit eueniat,tunc calamitatis suæ tædio forsitan velit rursus (vt prius)bonis meis posse inuidere : quod iam [l] impossibile est desertori, & qui recusauit eadē suscipere pericula, *suscipere,inquā,*

a Itavertit δι' ἐλάσσονος, quum poti⁹ subaudiatur ἀξιώματος. Vide annot.
b Ne non prompto animo ea quæ,&c.
Volens Athenienses insuper, *uel amplius*, scriminari. Aut, Volēs maiorem Atheniensibus cōflare inuidiā.
d Eos,è ciuitatib⁹ quæ illic sunt ciues exterminare, eas autē quæ hic sunt ciuibus suis frequentare. Vel,Incolendas dare.Vide ann.
e Sed ad *Græcos* sibi,nō Medo in seruitutē redigēdos.Vel,Sibi subiugandos.
f De duabus Græcis vocibus ἀξυνετώτερος & κακοξυνετώτερος vide annot.
g Ad nosmetipsos accusandos, qui quū habeamus exempla Græcorum qui illic sunt, quomodo in seruitutē redacti sint, dū se non defenderēt,*uel,dum iniuriam à se nō propulsarēt*, & nunc præsentia aduersus nos sophismata. *i.ficta commenta*,tū Leontinorum, qui cognati sunt, in suam ciuitatē restitutiones,& Egestanorum,qui socii sunt, suppetias.*i.suppetias quæ ferantur Egestanis*, nolimus facto agmine,*uel, ad arma coeuntes*, alacrius ostendere non esse in his *locis* Iones , neq; Hellespontios, & insulanos,qui dominū aut Medum , aut quēlibet alium permutantes, subiugantur : sed Dores,liberos, è Peloponeso quæ sui iuris est, Siciliam incolentes. Quid ? expectamúsne donec singuli oppidatim capiamur? *uel expugnemur?* sciētes nos hoc tantummodo, *uel hac una uia*,capi posse,& animaduertētes eos ad hanc artem animum appellere,vt alios è nobis verbis suis dissocient,*uel,ad dissidium impellāt* , alios spe societatis *suæ* ad mutuum bellum concitēt , in alios autem,prout possunt, singulis aliquid blandum dicentes, grassentur.Id est,In alios autē blandis verbis,prout erga quosque vti possunt,*uel,uti commodum est*,grassentur. Vel, Alia autem aliis blandè pollicēdo,circumueniant. h Vide annot. i Superiores tamen euadere. k Is non humanarū virīū spē cōcipit. Ad verbū,Non humanæ facultatis desiderium,*uel uotum*,sperat. l Impossibile fuerit ei,postquam nos ope sua destituerit, *uel, nos deseruerit*,eadémque pericula non de verbis sed de factis,*uel rebus*,suscipere nobiscum recusauerit.

223 non verbo,ſed re.qui enim nos tuebitur, nomine quidem ſtatum noſtrum, opere autem ſuam ipſius ſalutem tuebitur.Et ſanè decebat vos præcipuè qui finitimi eſtis, Camarinæos,quíque ſecundum nos periclitabimini, iſta proſpicere: neque ſegnes, ſicut hactenus,præbere vos ſocios,ſed veſtra potius ſponte venientes ad nos, exhibere hortatores ne animo ſuccumberemus:eadem nobis allegando nunc quæ allegaſſetis ope noſtra indigentes,ſi contra vos prius Athenienſes veniſſent. Sed neque vos adhuc,neque alii vlli ad hoc agendum acceſſerunt. [a]Veruntamen metu ius & erga nos & erga hoſtes noſtros ſeruaſtis, cauſati vobis eſſe cum Athenienſibus ſocietatem:quam profectò vos non contra amicos contraxiſtis,ſed contra hoſtes, ſiqui vos inuaderet: vtque Athenienſibus eſſetis auxilio quoties eis fieret ab aliis iniuria,non quum ipſi(quemadmodum nunc)[b]vicinis *veſtris* iniuriam facerent: quia ne Rhegini quidem, etſi Chalcidenſes ſunt, volunt reſtituere Leontinos, qui ſunt Chalcidẽſes.Et certè indignũ eſt ſi illi,[c]hoc opus pulchrum iuſtúmque nulla ratione ſuſpectum habentes,modeſtè ſe gerunt,vos rationabili cauſa vultis iis qui natura ſunt hoſtes,prodeſſe,eos autem qui vos naturæ cognatione contingunt,perdere, hoſtibus iuncti.Sed iniurium eſt vt adiuuetis potius quàm extimeſcatis iſtorum apparatum,qui non foret pertimeſcendus ſi inter nos omnes conueniret: ſed ſi econtrario non conueniet.Id quod iſti efficere laborant,qui nõ aduerſus nos ſolos venerunt.neque enim ea quæ optabant,etſi prælio victores extitêre,peregerunt: verùm protinus abierunt:vt credibile ſit,eos propter paucitatem ſuam ſibi diffidere,& ob id tantopere velle cum aliis inire ſocietatem:præſertim venturis huc è Peloponneſo auxiliis,qui homines ſunt iſtis in re bellica longè præſtantiores.Neque illud[d]circunſpectum vobis eſſe videatur,quòd nobis quidem æquum, vobis autem tutum ſit, nolle alterutris auxilio eſſe,tãquam vtrorumque ſociis. Non enim vt iure iſtud, ita facto par eſt.Nam ſi propterea quòd vos abeſtis à partibus,ii quibus bellum eſt, ſuccumbent,& alii,victores exiſtent,quid aliud niſi horum ſalutem non defenditis, illos,ne mali fiant non prohibetis?Atqui ſatius fuerit,iniuriam patiẽtibus,& iis quidem cognatis,iunctos,commune Siciliæ commodum tueri,& Athenienſes qui(vt ipſi aiunt)amici ſunt,non ſinere peccare. Atque (vt ſemel omnia complectamur) nos Syracuſani tum dicimus, nullius negotii eſſe planè docere aut vos aut alios ea quæ nihilo minus ipſi cognoſcitis,tum verò precamur pariter & [e]obteſtamur, niſi verbis noſtris acquieſcitis,inſidias ab Ionibus nobis tendi perpetuis hoſtibus, & à vobis prodi Doribus Dores.Qui ſi ab Athenienſibus ſuperemur,propter veſtra quidem conſilia ſuperabimur:ſed victoriæ laus penes illos erit, nullũ aliud præmium accepturos quàm eũ ipſum qui victoriam ſubminiſtrauit. At ſi victoria penes nos fuerit,pœnã luetis quòd authores extiteritis periculorũ noſtrorum. Quare cõſiderate,atque iam nunc eligite aut præſentẽ[f]ſine periculo ſeruitutem,aut hoc,vt ſi vice-224ritis nobiſcum,ne turpiter iſtos dominos ſuſcipiatis, & inimicitiam noſtram non breuem futurã deuitetis. Hæc Hermocrate loquuto, Euphemus Athenienſiũ legatus ita excepit,

VENERAMVS quidem ad renouandam priſtinam inter nos & vos,Camarinæi,ſocietatem:ſed quoniam Syracuſanus nos inceſſit, neceſſarium eſt etiam de imperio noſtro verba facere,qua ratione illud meritò obtineamus.Atque huius rei vel[g]maximè iſte teſtimoniũ perhibet, qui dixit Iones ſemper Doribus extitiſſe hoſtes.Sed ita res ſe habet. nos enim,quũ ſimus Iones, Pelopõnenſes autem,Dores,iidémque & plures nobis & accolæ, dedimus operam vt illis minimè obediremus:& poſt Medicum bellum, quum claſſem haberemus, à Lacedæmoniorum imperio ac[h]ductu nos exemimus,arbitrãtes nihilo magis cõuenire vt illi nobis quàm vt nos illis imperaremus,[i]niſi quãdiu plus ipſi quàm nos valuerũt. Iidem nos omnium *Græcorum* qui prius regi paruerãt, principes conſtituti, *noſtra* incolimus, exiſtimantes ſic minimè nos Peloponnenſibus obnoxios futuros, ſi habeamus potentiam qua vim propulſemus.Atque([k]vt ingenuè loquamur) non iniuria in noſtram redegimus poteſtatem Iones atque inſulanos: quos etſi cognatos noſtros,tamen à nobis in ſeruitutem redactos aiunt Syracuſani. Quippe venerant cũ Medo aduerſus nos metropolin ſuã,[l]non auſi amittere res domeſticas,ſicut nos qui vrbem deſeruimus:ſed deficientes à nobis,maluerunt & ipſi ſeruire,& nobis ſeruitutem inducere. Propter quæ digni ſumus qui imperemus, & quòd plus nauium quã cæteræ,plúſque animorũ,ſine vlla tergiuerſatione,præſtitim9 pro Græcia,quód-

a Fortaſſis autem timiditati,*uel ignauiæ*, veſtræ æquitatem erga nos & erga eos qui *nos* inuadunt, prætexetis, vobis cum Athenienſibus ſocietatem eſſe dicentes: quum profectò non aduerſus amicos, *id eſt in perniciem amicorum*, eam contraxeritis, ſed aduerſus hoſtes, ſiqui vos adorirẽtur.

b Aliis iniuriam facerent: vt τοῖς πέλας vocet τοὺς ἄλλους, ſicut alibi. Vide annot.

c Factum hoc *Athenienſium* cui ſpecioſa æquitas prætexitur, ſuſpectum habentes,ſe,contra quàm ratio poſtulare videtur,cõtineãt: vos autem occaſionẽ rationi cõſentaneam habentes,illis quidem qui natura ſunt hoſtes, opitulari, at eos qui vel magis etiam natura ſunt cognati, perdere vnà cum inimiciſſimis vultis. Atqui hoc minimè æquũ eſt, ſed *potius eſt æquum* opẽ ferre, eorúmque copias non reformidare.non enim ſi coniungamur omnes,*uel cõſociemur*, periculoſæ ſunt, ſed ſi (quod hi moliũtur, *uel facere ſtudent*) cõtra diſiũgamur,*uel diſſociemur*. Nam tametſi nos ſolos adorti, prælio ſuperiores fuerunt,tamẽ quæcunque volebant non effecerunt, ſed quamprimũ *rebus infectis* abierunt. Quamobrem ſi coeamus in vnum,animos deiicere non debemus, ſed ſocietatẽ belli inire,eo etiam alacrius quòd auxiliũ nobis laturi ſint Peloponnenſes, qui homines,&c.

d Legit προμήθειαν (vt & ſchol.) pro προθυμίαν. Vide annot. de hoc & ſequenti loco.

e Teſtificamur.

f Sine alea belli.

g Vide annot.

h Principatu.

i Niſi quatenus potentiores nobis tum temporis erant.

k Vt vera loquamur:vt exponit ſchol.

l Non auſi,vbi defeciſſent *à nobis*,profligare res domeſticas,*uel bona ſua*,ſicut nos,vrbe relicta:ſed maluerunt & ipſi,&c.

que ab iſtis hoc idem enixè præſtantibus Medo, læſi fuimus. Et ſuper hæc, quũ vires aduerſus Peloponnenſes optemus, [a]neque alterius auſpicia ſequi, iure optimo ſperamus, vt qui vel ſoli profligauimus barbarũ, vel pro libertate iſtorũ magis quàm pro vniuerſorum ac noſtra ipſorũ pericula adiuimus. Itaque decet, [b]& ſine inuidia, & nobis & cuique ſalutem præbere, & nunc tutelæ noſtræ gratia adeſſe, cernẽtes hæc vobis quoque vſui eſſe: planúmque facere quid ſit vnde & nos iſti criminantur, & vos præcipuè vobis timendũ ſuſpicamini. qui tamen ſcitis, eos qui præ ingenti metu ſuſpicãtur aliquid, ſolere impræſentiarum orationis ſuauitate mulcere eos à quibus ſuſpicantur, in exequendo autem poſtea id agere quæ ſibi conducãt. Etenim nos illic imperium ob metum tenere memorauimus, & eadem de cauſa veniſſe huc vt cum amicis res hîc tutò conſtituamus, non vt in ſeruitutem redigamus, imò potius vt, ne hoc patiãtur, prohibeamus. Neque opinetur quiſpiam [c] nos ea quæ quaſi nihil ad nos attineant curare, quum ſciat, ſtatu veſtro incolumi, & dũ non eſtis ad reſiſtendum Syracuſanis impares, minus noceri nobis poſſe à Peloponnẽſibus, ad quos minus copiarum Syracuſani ſubmittant. [d]Et ipſi ob hoc præcipuè nos comprobaſtis, quòd æquum foret reſtitui Leõtinos, nec ſubditos eſſe, (quales ſunt eorum conſanguinei apud Eubœam) ſed quampotentiſſimos, vt iſtis vice noſtra finitimis ſuis infeſti eſſent ex ſua terra. Nam bello domeſtico per nos ipſi ſufficimus ad hoſtem propulſandum. Et Chalcidenſes, quos quia ſubegimus, Syracuſanus hic ait abſurdè nos velle eos qui hîc ſunt aſſerere in libertatem, vtiles nobis erũt, [e]immunes militia, tantùm pecuniam pendentes. Vtiles item qui apud Siciliam ſunt Leontini, ac cæteri amici quamplurimi potuerunt à nobis aſſeri in libertatem. Viro autem tyrannidé, aut ciuitati principatum obtinenti, nihil [f]non honeſtũ quod vtile ſit: nihil proprium, quod nõ idem fidũ ſit. Atque omnibus in rebus, vel amicum, vel aduerſarium fieri oportet ex temporis cõmoditate. Et nobis commodum eſt hoc loco non vt amicis noceamus, ſed vt per amicorum potentiam inualidi reddantur inimici. Quod non debet apud vos carere fide. nam ſociis illic noſtris ita imperamus prout quiſque nobis eſt vtilis: Chiis & Methymnæis, vt claſſem præbeant, cætera vt liberi ſint: multis, vt maiorem pecuniam ſoluant: aliis, [g]vt liberi omnino ſocii ſint, tametſi inſulani ſint, & prædæ opportuni, quia Peloponneſo adiacent in locis ad occaſionem expoſitis. Ex quo credibile eſt, quod facimus hîc quoque, ad vtilitatem ſpectare. Atque hoc quod dicimus, [h]pertinet ad inferendum terrorem Syracuſanis, qui vobis dominari affectant, imò toti Siciliæ: idque obtinere aut vi, aut veſtra ſolitudine, ſi nos re infecta redierimus, à quibus illi vos, tãquam ſuſpectis, abducere volunt. Quod euenire neceſſe eſt ſi vos ad eos tranſieritis. Nam neque nobis facultas erit amplius [i]parandi tantum copiarum, neque iſti inualidi contra vos erunt, nobis abſentibus. Hoc ſicui non videatur, res ipſa arguit. Siquidem quũprimum nos adiſtis, hortatíque eſtis, nullũ alium metum allegaſtis, niſi fore vt, ſi neglexiſſemus vos in Syracuſanorum venire poteſtaté, ipſi periculũ adiremus. Quo minus decet nunc, qua ratione poſtulaſtis vt induceremur, eadem vos induci nolle, & hoc quòd aduerſus iſtorum vim validiore cũ claſſe adſumus, in ſuſpicionem vocare, quum potiùs de iſtis diffidere debeatis. Nos enim, niſi vobiſcũ, ne manere quidẽ hic poſſumus: quòd ſi etiã mali effecti res nobis ſubiiceremus, inualidi ad eas retinẽdas eſſemus, tũ lõgitudine nauigationis, tũ difficultate cuſtodiendi vrbes & magnas alioqui & mediterraneis copiis ſubnixas. At iſti nõ exercitu, ſed (quod maius noſtro exercitu eſt) ſuo populo, quũ ſint finitimi veſtri, inſidiantur vobis aſſiduè, & quãcunque ſibi oblatam occaſionẽ non omittẽt. Id quod iã declararunt, cum erga alios, tũ verò erga Leontinos: & nunc *declarant quum* audent contra eos à quibus hæc facere prohibentur, [k]& Siciliã hucuſque ſubigere, vos hortari, velut amentes. At nos econtrario ad multo veriorẽ ſalutem exhortamur, orantes ne mutuã vtriſque noſtrum [l]*utilitatem* prodatis, ſed exiſtimetis, ſemper iſtis in vos, etiam citra ſociorum auxilia, propter populi multitudinem, eſſe viam expeditã, vobis verò non ſæpe futuram facultatẽ cũ tot auxiliaribus copiis eos arcendi: quas ſi aut ob ſuſpicionẽ, infecto negocio, aut accepta calamitate ſinetis abſcedere, optabitis profectò aliquãdo [m]etiã cernere maiores, dum non erit amplius huc veniendi copia. Sed ne criminationibus iſtorum

a Vide annot.

b Minimè autem inuidioſum eſt quẽquam ſuæ ipſius ſaluti conſulere. Et nũc adeo, quũ etiam huc ad comparandum nobis præſidium venerimus, hæc vobis quoque expedire cernimus. Quod tũ ex iſtorum *in nos* criminationibus, tũ veſtris potiſſimùm cum vehementiore metu coniũctis ſuſpicionibus, arguimus, *uel oſtendimus.* Quippe qui ſciamus: eos qui ob aliquam ſuſpicionem metu percellũtur, protinus quidem orationis illecebris capi, ſed poſtea in re aggredienda, ſuorũ cõmodorum rationẽ habere. Vide annot.

c Nos curam veſtri, quæ nihil ad nos attineat, gerere. Vel, (vt ſchol. Gr.) De vobis nulla nobis cognatione iunctis eſſe ſolicitos.

d Quod quum ita ſit, ad nos attinetis vel maximè. *i. eſt,* *Res ueſtræ ad nos attinent.* Quocirca Leontinos quoque ſuæ ciuitati reſtituere conſentaneum eſt, nõ *tanquam* imperio *noſtro* ſubditos, ſicut eorum cognatos qui apud Eubœam ſunt, ſed tanquam potentiſſimos: vt è ſua regione cõterminã negotiũ his noſtro nomine faceſſãt. *Ad uerbum, Pro nobis moleſti ſint.* Illic enim, *uel In illis enim partibus,* per nos ipſi ſufficimus, &c. Sic ſtatim poſt, τὰ δὲ ἐνθάδε καὶ λεον. &c. Id eſt, Hîc autẽ, *uel in his partibus,* & Leontini, & alii amici, *nobis utiles ſunt,* in ſũma libertate degẽtes. Vel, qui maximè ſui ſint iuris. Poteſt etiã verti τὰ ἐκεῖ aut hoc, aut ſimili quopiã modo, In rebus illic gerẽdis. Vide annot.

e Nullo bellico apparatu inſtructi.

f A ratione alienum eſt.

g Vel, Vt ſuiiuris ſint, quia claſſem ſuppeditãt: maximæ parti eorum, vt tributum ſeuerius exigamus ab ea: aliis, ſumma cum libertate ſe belli ſocios præſtantibus, (quanuis inſulani ſint & facilè expugnabiles) quia in opportunis ſunt circa Pelopõneſum locis. h Vide annot. de toto hoc loco. i Non intellexit ſignificationem nominis ἰσόμεταχίειστος: de qua vide annot. k Et qui ad hunc vſque diem Siciliam tuentur. *q. d. ſuſtinent, uel fulciunt,* ne illorum imperio ſubiiciatur. l Salutem ſubaudit ſchol. & rectius. Vide annot. m Earum vel minimam videre partem, quum eius aduentus nullo amplius adiumento vobis eſſe poterit.

» aut vos Camarinæi, aut alii fidem habeant. Expoſita autem omni cur ſuſpecti
» ſimus veritate, ſummatim etiam in memoriam veſtram redigentes *quæ dicta ſint*, po
226 » ſtulabimus vt iis acquieſcatis. Non enim negamus nos quidem aliquot circà popu
» lis imperitare, ne nobis alius imperitet, ſed tamen adeſſe ad Sicilienſes ſeruitio exi-
» mendos, nequid ab eis lædamur: & [a] quo plura cuſtodienda habemus, eo ad plura
» facienda cogi: & ſocios tum antea tũ verò nunc veniſſe iis veſtrum quibus infereba
» tur iniuria, non ſponte noſtra, ſed vocatu veſtro. Quos nequaquã vos, tanquã facti
» iudices, auſcẽſores rerũ à nobis geſtarũ, (quod iam difficile factu eſt) reuocare ten
» tetis. Sed quatenus [b] ſtudiũ noſtrũ vobis actionéſque conducũt, eatenus in vſum ve-
» ſtrũ aſſumatis, exiſtimetíſque non omnibus peræquè iſta officere, ſed multo pluri-
» bus Græcorũ *non modò non officere, ſed etiam* prodeſſe. In omni enim loco, etiam vbi nõ
» imperamus, [c] coguntur homines, propter arma noſtra & ad ſuccurrendum & ad vl
» ciſcendum parata, & qui inſidias tendunt, ab inferenda iniuria tẽperare, & qui ſibi
» iniuriã fieri putant, nullo negotio incolumes fieri. Quare eodem quo cæteri modo
» facientes, iuncti nobiſcũ, reddite vices Syracuſanis: &, ne ſemper ab eis caueatis, ali-
» quando vos ipſis inſidias tendite. Hæc Euphemus. At Camarinæorũ ita ſe habe-
bat affectus: Athenienſibus quidem bene volebant, niſi quatenus eos affectare impe
rium Siciliæ ſuſpicabantur: [d] à Syracuſanis autem, quibus contermini ſunt, aſſiduè
diffidebant: tamen propter hanc ipſam vicinitatem, ne ſine ſe illi vincerẽt, miſerũt
ad eos tunc primùm aliquot equites: ac deinceps putauerunt eiſdẽ potius inſeruien-
dum, ſed opera quàm poſſent modeſtiſſima. Verùm impræſentiarũ ne minoris fa-
cere viderentur Athenienſes, qui in pugna victores extiterãt, æquale vtriſque reſpõ-
ſum reddiderunt, quum inter ſe conſultaſſent, hunc in modũ: Quoniam bellum in-
ter eos gereretur qui ipſis ſocii eſſent, videri ſibi è iureiurando eſſe neutris contra al-
teros in præſenti auxilia ferre. Quo reddito reſponſo, vtrique legati abierunt. Et Sy-
racuſani quidem ad bellũ ſeſe omni ope accingebant: Athenienſes autem, apud Na
xũ ſtatiua habẽtes, quod ad Siculos pertinebat, vt eorũ quãplurimi ad ſe tranſirent,
operam dabant. Quorũ Siculorum complures, præcipuè qui plana incolẽtes, Syra-
cuſanis parebant, [e] defecerunt: qui verò mediterranea tenebant, & quorũ [f] *urbes erant liberæ, ac* fuerant libera ſemper antea domicilia, protinus, præter paucos, Athenienſi-
bus ſe applicuerunt, cõmeatúmque ad exercitum cõportarunt, nõnulli & pecuniã.
Qui autem deficere à Syracuſanis recuſabãt, eos admotis Athenieſes copiis partim
ad deditionẽ compulerũt, partim ne miſſa à Syracuſanis auxilia poſſent adire, pro-
hibuerunt. Iidem per hyemem mouentes è Naxo, Catanam venerũt, vbi caſtra ſua
à Syracuſanis incenſa rurſus excitauerunt, atque ibidem hybernauerũt. Vnde etiam
Carthaginem conciliandæ amicitiæ gratia, ſiquid proficere poſſent, triremem mi-
ſerunt, & ad maritimas ciuitates Tyrrheni maris, quarum nonnullæ vltro ſe belli
ſocias fore ſpoponderunt. Circũmiſerunt item ad Siculos, atque Egeſtam, iubentes
vt equites ſibi quàm poſſent plurimi mitterentur. Cæteráque quæ ad murum cir-
cumducendum, lateres, ferrum, & quæcunque in rem erant, præparauerunt, tan-
quam ineunte ſtatim vere bellum inituri. At legati Syracuſanorum, qui Corin-
thum ac Lacedæmona miſſi fuerant, in præteruehendo, Italicis ciuitatibus per-
ſuadere conabantur non eſſe illis contemnenda quæ ab Athenienſibus fierent,
tanquam eis pariter inſidioſa. Appulſi autem Corinthum verba fecerunt, poſtu-
lantes vt ipſis pro iure cognationis ſubuenirent. Quibus extemplo Corinthii pri-
mi omnium decreuerunt omni ſtudio ſubueniendum: cúmque eis legatos ad La-
cedæmonios miſerunt, vt illos quoque inducerent & ad bellum apertius illic ge-
227 rendum aduerſus Athenienſes, & ad aliquid auxiliorum in Siciliam mittendum.
Hi Corinthii legati Lacedæmonem venerunt, eodémque & Alcibiades cum iis qui
vnà exules erant, naui oneraria [g] paulo pòſt aduectus, primùm ex Thuria in Cyl-
lenen, quæ eſt agri Elei, mox deinde Lacedæmonem, ab ipſis Lacedæmoniis ac-
citus, data ei fide: quoniam illuc accedere verebatur, [h] propter ea quæ cum Manti-
neis trãſegerat. Cõtigítque vt apud conſiliũ Lacedæmoniorũ, eadẽ & Corinthii &
Syracuſani & Alcibiades ſuadendo precarẽtur. Et quum ephori atque alii magiſtra
tus Lacedæmoniorum in animo haberent mittere Syracuſas legationem, quæ illos
cum Athenienſibus paciſci prohiberet, non tamen ad ferenda auxilia prompto ani-
mo eſſent, proceſſit Alcibiades, eóſque huiuſcemodi verbis excitauit atque exacuit,

NECESSARIVM mihi eſt ante omnia de mea criminatione apud vos verba
facere, ne ſuſpectum habẽtes me, quum de republica loquor, non libenter audiatis.

a Quo plura ſunt à quibus cauere nos oportet.

b Inſtitutum noſtrum & multarũ rerum aggreſſio. Vide annot.

c Et is qui ſibi ab iniuria timet, & is qui inſidiatur, quòd in promptu ſit ſpes, illi quidẽ, fore vt viciſſim auxilio noſtro defẽdatur, huic verò, fore vt, ſi venerimus, metu periculi non vacet, ambo cogũtur, hic quidem, inuitus ſe continere, *uel, ſibi ab inferenda iniuria tẽperare*, ille autem, nullo cum labore, *uel, abſque ulla ſua moleſtia*, ſalutem, *uel incolumitatẽ*, conſequi. Hoc igitur præſidiũ, quod omnibus qui eo indigent commune eſt, & vobis nũc adeſt, *uel præſtò eſt*, ne repudietis: ſed vſi pari iure ac cæteri *homines*, iũcti nobiſcũ, &c

d Cũ Syracuſanis autem, vtpote contermi nis, ſemper controuerſias habebant. *Vel, Cum Syracuſanis autem ſemper controuerſiæ illis erant, ut inter conterminos eſſe conſueuerunt.* Quum tamẽ Syracuſanos qui vicini erãt, non minus formidarent, ne vel abſque ipſis ſuperiores euaderẽt, tunc primùm eis paucos aliquot equites miſerũt: atque in poſterum Syracuſanis quidem potius re ipſa inſeruiẽdum, *uel, nauandã operam*, cenſuerunt, quàm *tamen* poſſent parciſſimé: verũ in præſentia ne erga Athenienſes minus viderentur eſſe *beneuoli*, quum etiam victores extitiſſent, verbis reſponſum par vtriſque dãdũ. Et reſponderũt, quum inter ſe conſ.

e Abſceſſerant. vel, Receſſerant.

f Vide annot.

g Tunc ſtatim.

h Propter id quod in rebus Mantinicis egerat. Ad verbum, Propter factum de rebus Mantinicis.

i Precãtes perſuaderent.

Quum mei progenitores propter accusationem quandam hospitium vestræ ciuitatis repudiassent, ipse rursus illud instauraui: coluique vos cum aliis rebus, tum verò circa cladem quam ad Pylum accepistis. Atque in hoc erga vos affectu quum ego perseuerarem, vos reconciliati cum Atheniēsibus, per eos inimicis quidē meis potentiam, mihi verò ignominiam attulistis. Popter quæ ad partes Mantineorum Argiuorúmque non immeritò transgressus, atque hostis factus, vobis quoquomodo nocui. [a] Quòd siquis tunc irascebatur mihi quum nocebamus, is certè nunc, si verè consideret, acquiescere debet. Item, siquis, quòd factionem popularem sectatus sum potius, de me peius sētiat, ne hic quidē se rectè mihi succēsuisse existimet. Sēper enim tyrannis fuimus infesti. quicquid autem imperitanti aduersatur, id populus nominatur: atque hinc penes nos [b] popularis authoritas permansit, & statu populari vigente, plerunque necesse nobis fuit rebus præsentibus obsequi. [c] Tamen licentia quæ circa remp. intemperantiæ erat, temperatè vti sumus conati: quum non defuissent tam superiore quàm nostra memoria qui plebem in deteriora deducerent: qui & me eiecerunt. [d] Nos autem omni tempore quo præfuimus, ita præfuimus vt iustum sentiremus, qua conditione florentem maximè ac liberam ciuitatem quis accepisset, in eadem conseruare. Nam popularem statum cum omnes qui aliquid sapiebamus, cognitū habebamus, tum verò ipse, [e] quo maiore iniuria affectus sum, eo magis vitupero: nequid de concessa eius amentia dicatur. Hunc autem statum non videbatur tutū nobis immutare, dum à vobis hostibus obsideremur. Hactenus de iis quæ mihi inuidiam cōflauerunt. Nunc quod ad ea pertinet de quibus vobis deliberādum, & siquid quod magis ego compertum quàm vos habeā, commemorandum est, cognoscite. In Siciliam eo animo traiecimus vt Sicilienses primùm, si possemus, in nostram potestatem redigeremus, mox deinde Italicos: tum vt Carthaginensium sociis atque ipsis etiam Carthaginēsibus imperare tētaremus. Quæ si procederent, aut omnia, aut pleraque, tum verò Peloponnesum aggrederemur, assumptis illinc vniuersis Græcorum copiis, multisque barbarorum mercede conductis, & Iberis, & aliis illic cunctorum qui nunc sunt barbarorum sine controuersia pugnacissimis: ædificatis etiā permultis triremibus præter nostras, (affatim materiæ habente Italia) quibus Peloponnesum circunsideremus: quam peditatu pariter à terra inuadentes, vrbium alias vi expugnando, alias circumuallando, facilè nos debellaturos, & mox omnis Græciæ imperio potituros sperabamus. Pecuniam verò & rem frumentariam ad hæc commodius transigenda, eadem illa oppida nobis adiuncta suppeditatura erant, præter eos prouentus qui hinc exigerētur. Quæ ad classem quæ modò profecta est pertinent, audistis ex homine qui quæ cogitaueramus, exploratissima habet: quæ *etsi discessi illinc, tamen* à reliquis imperatoribus itidem cōficientur, si poterunt. Huic autem rei nisi occurratis, [f] nihil ibi obstiturum esse, iam discite. Etenim Siciliēses, homines imperiti illi quidem sunt rei militaris, tamen si conueniant, frequentésque bellum ineant, nunc quoque superiores fuerint. Verùm soli Syracusani, qui & vniuersi iam in acie victi sunt, & à nauigando cohibentur, impares erunt exercitui qui nunc est illic Atheniensium. Quæ vrbs si capiatur, reliqua quoque Sicilia occupabitur, mox & Italia. Atque hoc quod modò prædixi illinc *vobis impendere* periculum, non diu abierit quin in vos decidat. Nemo itaque de Sicilia solùm, verumetiam de Peloponneso consultare se putet, nisi propere hæc exequuti fueritis: talémque illuc classem miseritis vt iidem remiges sint, & mox milites, & (quod ipso hoc exercitu magis expedire opinor) virū Spartiatam pro imperatore, qui & præsentes in officio teneat, & recusantes adesse compellat. Sic enim & qui vobis amici sunt, plus fiduciæ habebunt: & qui animo nutant, minus timidè accedent. Et quod ad hæc loca pertinet, debetis ex iis apertius bellum Atheniensibus inferre, vt Syracusani, sentientes curam vos sui gerere, resistant magis, & Athenienses minus alia auxilia suis mittant. Quinetiam [g] Deceleam ab Attica muro intersepire: quod Athenienses semper præcipuè formidant, quódque solum rentur in bello [h] non esse tentatum. Et sanè quis ita maximo damno hostes afficit, si quæ illi maximè reformidant, hæc ipse vbi planè explorarit, inferat. Credibile enim est vnumquenque quæ sibi periculosa sunt, ea & scire præcipuè & timere. Quantopere autem ex hac muri extructione vobis vtiles, aduersariis autem impedimento futuri sitis, vt multa omittā, ea quæ maxima sunt, summatim dicam. [i] Intersepto Atheniensium agro, pleraque oppida vestræ ditionis erunt, partim capta, partim ad vos vltro deficientia. Prouentibus quoque ex argentifodinis Laurei, &

228

a Quòd siquis tunc dū damnū acciperet, immeritò mihi irascebatur, nunc *rem* ad veritatem examinās, de sententia deducatur.

b Populare imperiū, vel, popularis dominatus.

c In administrandis tamen reip. negotiis maiorē quàm pro superioris tēporis licentia moderationem adhibere sumus conati.

d Nos autem, dum vniuersæ *plebi* præfuimus, æquum esse censuimus, in quo statu amplissima & maximè libera ciuitas esset, & quem quis accepisset, ad eundem conseruandum eniti.

e Videtur lectionem eādem sequi quàm & schol. nostra meliorē. Vide annot. de hoc & de sequenti loco.

f Res ibi saluas non fore.

g Deceleam Atticæ. *i. quæ in Attica est*, muro cingere.

h Se nō esse expertos.

i Ea enim quibus regio illa instructa est, magna ex parte ad vos partim intercepta, partim sponte sua deuenient.

» commodis quæcunque illis nunc [a] è terra atque è iudiciis ſuggeruntur, ſtatim pri-
» uabuntur: præſertímque iis quæ à ſociis obueniunt, quæ minus aduehentur, vtpote
» illis, vbi intellexerint vos omni ope bellum adminiſtrare, negligentibus. Qua-
» rum rerum vt maturè aliquid & impigrè fiat, in vobis ſitum eſt Lacedæmonii.
» Nam & hoc fieri poſſe, nec me falli opinione, prorſus confido. Neque verò debeo
» aut cuiquã veſtrũ videri deterior, ſi, qui inter infeſtiſſimos vobis hoſtes aliquando
» [b] publicola habitus ſum, idem nunc contra rempublicam meam acerrimè tendo:
» aut in ſuſpicionem venire [c] quaſi emerẽdi exilio fautoris gratia loquar. Exulo quidẽ,
» ſed à peruerſitate illorum qui me eiecerũt, non autem à veſtra (ſi mihi credideritis)
» vtilitate. Neque mihi pro hoſtibus magis habendi vos, qui aliquando [d] hoſtes no-
» bis nocuiſtis, quàm qui vt amici fierent hoſtes mihi, coegerunt: mihi tũc publico-
» læ, nõ nunc quum iniuriã patior, ſed quum tutò in republica verſabar. Quæ quum
» amplius mihi patria non ſit, non reor me aduerſus patriam ire, ſed ad eam multo
» potius, quæ nulla eſt, recuperandã. Atque is rectè amator patriæ eſt, non qui ſuam,
» quum iniuſtè amiſerit, non inuadit: ſed qui eam quoquomodo poteſt, ob illius deſi
» derium recuperare conatur. Ex quo ego dignũ me arbitror Lacedæmonii quò &
» in periculis & in laboribus omnibus intrepidè vtamini: quum ſciatis hunc ſermo-
» nem vulgò in prouerbium veniſſe, [e] Qui, dum hoſtis eſſet, vehementer nocuit, eun
» dem ſi amicus ſit, valde profuturum. eo quidem magis quòd res Athenienſes co-
» gnitas habeo, at veſtras coniectura colligebam. *Poſtulo* etiam vt quum de maximi
» momenti rebus conſultari ſentiatis, ne pigeat expeditionem vos in Siciliam atque
» in Atticam ſuſcipere, vt illuc traiicientes parua manu, res ibi maximas conſeruetis,
» & Athenienſium potẽtiam præſentem pariter & futuram euertatis: ipſi in poſterum
» tutò habitaturi, & cunctæ Græciæ non coactæ, ſed voluntariæ imperio beneuolo
229 » potituri. Hæc Alcibiades. Lacedæmonii autem, quum iam antea & ipſi cogita-
rent bellum Athenis inferre, ſed [f] adhuc aliquid circunſpectantes cunctarẽtur, mul-
to tamen magis ſunt confirmati, exiſtimantes ſe audiſſe atque edoctos eſſe omnia
ab eo qui hæc planiſſimè noſſet. Itaque ad [g] intercludẽdam iam Deceleam animum
intenderunt, & ſtatim aliquid auxiliorum in Siciliam mittere: præficientéſque Sy-
racuſanis Gylippum Cleandridæ *filium*, iuſſerunt eum, habito cum illis & cum Co-
rinthiis conſilio, curare vt quàm poſſet maximè ac maturrimè illuc aliquid præſi-
dii iret. Ille Corinthios in Aſinen ad ſe iam duas naues mittere iubet, cæteras appa-
rare quaſcunque mittere deſtinaſſent: quæ, quum tempus adeſſet ad nauigandum,
in expedito forent. His cõſtitutis, è Lacedæmone diſceſſum eſt. E Sicilia autem tri-
remis Athenienſium, quam duces miſerant pecuniarum atque equitum gratia, A-
thenas venit. Cuius poſtulata quum audiſſent Athenienſes, decreuere & cõmeatum
mittendum & equitatum. Atque hyems exceſſit: ac decimusſeptimus huius belli an
nus quod Thucydides conſcripſit. Inſequente æſtate, initio ſtatim veris, Atheniẽ
ſes qui in Sicilia erant, mouentes è Catana, nauigarunt aduerſus Megara quæ eſt in
Sicilia: vnde exterminatis ſub Gelone tyranno oppidanis, (quemadmodum prius
à me commemoratum eſt) Syracuſani agrum poſſidebant. Hunc agrum egreſſi na
uibus Athenienſes populati ſunt, & progreſſi ad caſtellum quoddam Syracuſano-
rum, quum id non expugnaſſent, rurſus tam pedeſtri itinere quàm nauigatione
ad flumen ſe Teream receperunt: tranſgreſſique campeſtria vaſtauerunt, frumen-
túmque incenderunt, & aliquot Syracuſanorum (in quos non tamen multos inci-
derant) interfecerũt: atque ad naues erecto trophæo, rediere. Reuerſique Catanam,
& illic frumentati, cum omnibus copiis profecti ſunt in Centoripa oppidum Sicu
lum. Quò quum ex conuentione intraſſent, [h] incenſis ſegetibus Ineſſæorum ſimul
& Hyblæorum, diſceſſere: ac reuecti Catanam, offendunt equites ducẽtos quinqua
ginta, ſine ipſis equis, ſed cum illorum ornatu, tanquam Sicilia equos ſuppeditatu-
ra, & equeſtres ſagittarios triginta, necnon argenti talenta trecẽta, Athenis aduecta.
Eodem vere Lacedæmonii, ſumpta aduerſus Argos expeditione, quum Cleonarũ
tenus veniſſent, facto terræmotu rediere. Poſt quorum diſceſſum, Argiui in agrum
Thyreenſem ſibi conterminum ingreſſi, magnam ex Lacedæmoniis prædam ege-
runt, quæ diuendita eſt talentis [i] amplius vigintiquinque. Neque ita pòſt eadem æ-
ſtate populus Theſpienſis impetum fecit in magiſtratus: [k] ſed res fruſtra fuit: ſuc-
curſúque Athenienſium Theſpienſes partim comprehenſi ſunt, partim Athenas
effugerunt. Per eandem æſtatem Syracuſani, percepto equitum aduentu ad Athe-
nienſes, & eodem in ſe iamiam futuro, arbitrantes, ſi hoſtis nõ occuparet Epipolas,

a Ex agro.

b Ciuitatis, vel, patriæ amans. Vel, Amator patriæ, vt ipſemet Valla idem nomen φιλόπολις paulo pòſt interpretatur.

c Vide annot.

d Nobis hoſtibus nocuiſtis, quàm qui amicos eſſe hoſtes coegerunt. Et amorem ciuitatis non quatenus iniuria ſum affectus, retineo, ſed quatenus rẽpub. adminiſtrans, in nullum eam periculũ adduxi. *Vel*, *Reip. dum eam adminiſtraui, incolumitatẽ præſtiti*. Neque verò me eã quæ ad huc patria *mea* ſit, inuadere exiſtimo, ſed potius eam quæ amplius non ſit, *i. quæ amiſſa ſit*, recuperare.

e Hoc dictum, ſi, dum hoſtis eram, valde nocebam, poſtquam amicus ſim, multum profuturũ. Vel, Poſſe prodeſſe.

f Adhuc negligẽtes: vt ſchol. exponit.

g Muro cingendam.

h Abierunt, ſimul incẽdẽtes ſegetes Ineſſ. &c. Id eſt, In ipſo itinere. Dũ iter facerent.

i Non minus.

k Sed potitus *illis* non eſt. Vel, Sed non obtinuit *quod moliebatur*.

locum præruptum, vrbi imminentem, se non facilè posse circumuallari muro, ne si prælio quidem vincerentur, constituerunt loci [a]aditus obseruare, ne latenter illuc hostis ascenderet. non enim alia parte conscēdi posse, quia cæteræ [b]arduæ essent. Hic autem vrbe tenus aliquantulum decliuis, & introrsum omnino patens locus, ideóque à Syracusanis ἐπιπολαὶ vocatus, quòd sit ἐπιπολῆς alii loco. Itaque prima statim luce omnis populus vrbe egressus est in pratum iuxta Anapum amnem, ductu eorū qui vnà cum Hermocrate iam imperium acceperant: ibíque recensitus atque recognitus. Ex quo delecti fuerant prius sexcenti armati, præfecto eis Diomilo Andrio exule, qui præsidio essent Epipolis, & siquid aliud accideret, euestigio [c]conueniētes adessent. [d]Ea nocte, quum dilucesceret, Athenienses recensitis copiis, cum iis omnibus è Catana profecti ad locum nomine Leonem, ab Epipolis sex septémve stadiis distantem, clam hoste peditatum in terram exposuerunt: & cum classe Thapsum subierunt, quæ angusto terræ limite in mare prominens peninsula est, non procul à Syracusis, siue terra, siue mari. Eam terræ angustiam [e]cancellato vallo quum obsepissent nautici milites, apud Thapsum quieuere. At peditatus extemplo ad Epipolas cursu contendit: conscendénsque ab Euryelo, locum occupat priusquam Syracusani è prato post recensionem cognita re adessent. Affuerunt autem auxilio cum alii, vt quisque celerrimè poterat, tum verò illi sexcenti quibus præfectus erat Diomilus. Interiacebat autem à prato vsque ad locū vbi hostibus occurrerūt, spatium non minus quinque ac viginti stadiorum. Hunc itaque in modum [f]in illos Syracusani incidentes, ac victi prælio apud Epipolas, in vrbem rediere, amisso Diomilo, & aliis fere trecentis. Quibus Athenienses [g]redditis hosti victoriam concedenti, trophæóque erecto, descēderunt postero die aduersus vrbem: & quum nemo obuiam prodiret, regressi, castellum apud Labdalum excitant, in summa crepidine Epipolarum, qua parte vergunt ad Megara, vt esset illud apotheca vasorum atque pecuniarum, quoties aut ad pugnandum aut ad murum extruendum ipsi prodirent. Nec ita multo pòst superuenerunt eis ex Egesta equites trecenti, & Siculorum Naxiorúmque & aliorum quorundam, circiter centum, quum ipsorum Atheniēsium essent ducenti quinquaginta, qui sibi equos partim ab Egestanis Catanensibúsque sumpserant, partim mercati fuerant: quorum equitum summa extitit, sexcētorum quinquaginta. Imposito itaque apud Labdalum præsidio, aduersus Sycam profecti sunt: quam obsidentes, quum properè [h]muro conclusissent, pauorem Syracusanis ipsa festinatione præbuerunt. [i]Illi tamen, ne rem negligerent, egressi sunt animo pugnandi. Sed quum vtrinque iam acies instruerentur, videntes Syracusanorum duces dissipatos esse suos, nec facilè in ordinem redigi, in vrbem reduxerunt, præter quandam equitatus partem, quæ remansit ad impediendos Athenienses quominus & lapides legerent, & longius vagarentur. Sed eam vna cohors Atheniensium armata, atque omnis pariter equitatus adorti, in fugam verterunt, nonnullósque occiderunt. Cuius equestris victoriæ trophæum statuerunt. Postero die Atheniensium pars murū Aquilonem versus extruebat, pars lapides atque materiam comportabat ad locum cui nomen Trogilum, deponēs semper qua parte [k]breuissimus murus fiebat, è magno portu ad alterum mare. At Syracusanis nō placuit amplius totius populi viribus in prælio periclitari, [l]præcipuéque ductu Hermocratis: sed quòd satius esset murum substruere qua parte illi suum ducturi erant, &, [m]si in discludendo hostem præuenirent, simúlque sibi ibidem præsidium posuissent, mittere aliquam partem copiarum ad occupādos aditus atque intersepiendos. [n]Hostem enim, si opus absoluerit, omnes populos ad se asciturum. Egressi itaque, murum excitant, ducto ab vrbe ipsa exordio, subter ambitum muri Atheniensium ex transuerso, excisis oleis fani, & turrib⁹ ligneis erectis. Adhuc enim ipsi maritima obtinebant, nondum Atheniensium classe in magnum portum circumducta è Thapso, vnde terrestri itinere necessaria afferebāt. Vbi autem Syracusani sufficere vallum & substructionem muri putauerunt, nunquam interpellati ab Atheniensibus, quòd & ipsi suas munitiones absoluere properabant, quódque timebant, si bifariam agitarent, ne facilius oppugnarentur, in vrbem rediere, vna cohorte in præsidium operis relicta. At verò Athenienses tum fistulas aquæductus, quæ aquam ad potandum in vrbem ferebāt, [o]interciderūt, tum speculati alios Syracusanorū per meridiem intra tentoria se tenētes, alios in vrbē regressos, alios pro vallo segniter excubantes, præmittunt trecentos ex suis armatos, & item ex leui armatura aliquot, vtrosque electos, ad repentè incurrendum in subiectā hostium [p]munitionem: cæte-

230 231

a Aditus qua parte erant. Ad verbum, suos.
b Vide annot.
c In vnum congregati. Vel, Conglobati.
d Postridie autē huius noctis, Athen.
e Vide annot.
f Illos Syracusani inordinatius adorti.
g Redditis hosti, pace sequestra. Vel, Fide data.
h Vide annot.
i Ac progressi, præliū committere deliberabant, minimèque negligenter agere. Sed quum, &c.
k Breuissima futura erat muri extructio. Vel, angustissima.
l Hermocratis potissimùm inter duces suasu. Id est, Quū id præ cæteris ducibus Hermocrates maximè suasisset.
m Vide annot.
n Fore enim vt illi omisso suo opere vniuersi ad eos se cōuerterent. Vel, aduersus eos tenderent.
o Corruperunt.
p Paulo pòst ὑποτείχισιν (idem valens quod hìc ὑποτείχισμα) vertit murum. Vide annot.

ræ copiæ bipartitò sub suo quæque duce cōtenderunt, altera ad vrbē,[a] si illuc succurreretur: altera ad vallum quod vicinum portulæ erat. Aggressi vallum trecenti illi capiunt, custodibus id deserentibus, & ad murum [b] templo circundatum refugientibus. Quò pariter irrumpentes qui persequebantur, atque ingressi, vi rursus à Syracusanis eiecti sunt: ibique aliquot Argiuorum atque Atheniensium occisi: cæteræ copiæ reuersæ murum diruerunt, vallúmque reuulserunt, vallos secum pro se quisque portantes, ac trophæum erexerunt. Postero die locum arduum paludi imminentem muro cinxerunt, vnde ex Epipolis in magnum portum prospectus est, & quâ breuissimus eis muri ambitus foret, descendentibus per planum & paludem in portum. Interea autem Syracusani egressi, rursus & ipsi vallum ducunt, inchoatum ab vrbe, per mediam paludem, fossámque pariter & aggerem, ne liceat Atheniensibus murum ad mare vsque producere. Illi, perfecto circa illum arduum locum opere, iterum aggredi statuunt Syracusanorum fossam & vallum. Itaque iubent classem ex Thapso circumagi in portum magnum: ipsi autem circa auroram quum ab Epipolis descendissent in planum, per paludem (quâ limosa erat & minimè aquosa) substratis foribus, latísque asseribus, ac desuper inscendentes, sub ipsum diluculum fossam capiunt & vallum, præter exiguam partem, mox & id quod reliquum erat: prælióque ibi commisso, vincunt Syracusanos: quorum qui in dextro cornu steterant, ad vrbem fugerunt: qui autem in sinistro, ad flumen. Horum transitum volentes intercludere trecenti illi delecti Atheniensium, cursu ad pontem contenderunt. Quod veriti Syracusani, (aderāt autem eis plerique equitum) [c] eunt pariter in hos trecentos, eósque in fugam vertunt, & dextrum Atheniensium cornu aggrediuntur: ad quorum impetum prima cohors eius cornu perterrita est. Id intuens Lamachus, à suo sinistro cornu succurrit cum multis sagittariis, assumptis etiam Argiuis: & quum fossam quandam transgressus esset, [d] destitutus, cū paucis qui vnà transgressi fuerant, occubuit, & cum eo quinque aut sex. Hos statim Syracusani arreptos properauerunt portare trans flumen in locum tutum, ante alterius manus hostiū aduentū: sed illa iam instante abscesserunt. Hæc interea fieri videntes ii qui inter initia fugerant ad vrbem, & ipsi rursus addito animo aciem instruunt aduersus sibi oppositos Athenienses: & partem quandam suorum ad ambitum qui obiectus erat Epipolis, mittunt, rati se desertum illum intercepturos. Et qui missi sunt, occuparunt illi quidem atque expugnarunt exteriores munitiones decem iugerum, expugnaturi etiam ambitum, nisi à Nicia prohibiti fuissent, qui illic propter malam valetudinem erat relictus. Is enim machinas & omnem quæ ante murum erat obiecta materiam ministris suis vt incenderent imperauit, non videns alio pacto locum inopia defensorum posse seruari. Atque ita contigit vt seruaretur. nam Syracusani, non ausi propter incendium subire propius, rursus rediere: quoniam Athenienses qui hostem [e] deorsum fuerāt insequuti, iam ad auxilium aduentabant, & naues pariter à Thapso ([f] vt dictum est) ad portum magnum appellebant. Quod cernentes illi qui superius erant Syracusani, properè abscessere, reliquúsque omnis exercitus, ad vrbem, quòd existimarent non satis sibi iam virium adesse ad prohibendum quominus ab hoste murus ad mare duceretur. Secundum hæc Athenienses trophæum erexere, mortuósque [g] Syracusanis victoriam concedentibus reddidere, & Lamachum inuicem cum iis qui vnà perierant recepere. Et quum iam præstò esset omnis exercitus naualis pariter & pedestris, conclusere duplici muro Syracusas, perducto ab Epipolis rupibúsque ad mare. Ad quos & commeatus vndique comportabantur ex Italia, & accedebant permulti socii Siculorum, [h] quod antea facere contempserant: & ex ora Tyrrheni maris naues biremes tres. Denique omnia ita procedebant vt victoriam spe præsumerent, quia Syracusanis nec fiducia iam erat bello superandi, quòd sibi nihildum è Peloponneso auxiliorum veniret. Itaque colloquia de paciscendo & inter seipsos & cum Nicia habuere. Is enim iam solus imperator erat, defuncto Lamacho: nihil tamen [i] vsquequaque transactum est: multa tantùm (qualia credibile est agitari inter homines consilio nutantes, & arctius quàm antea obsessos) dicta sunt cùm apud Niciam, tum verò intra vrbem. Quippe mutuò etiam sibi ex præsentibus malis nonnihil suspecti erant. Ipsos etiam duces sub quibus ista contigerant eis, abdicauerunt, tanquam clades esset accepta illorum aut infelicitate, aut proditione, & in eorum locum alios delegerunt, Heraclidem, & Euclea, & Telliam.

Interea Gylippus Lacedæmonius & naues à Corintho iam circa Leucadem erant,

232

a Si auxilio venirent. Id est, Ad repellendos eos qui ex vrbe ad ferendas illis suppetias egrederentur.

b Τεμένισμα accipit pro τέμενος. Vide annot.

c Tendunt aduersus hos.

d Desertus.

e Iungit κάτωθεν cum ἐπιδιώξαντων, & vertit Deorsum: quum ἄνωθεν vertat Superius, nō Sursum. Vide annot.

f Vt mandatū fuerat.

g Syracusanis data fide reddiderunt. Vel, Interposita fide publica. Sed ὑποσπόνδους Valla cum alibi, tum paulo antè, illo nō hoc modo interpretatur.

h Vel, Qui antea circunspectabāt, *uidelicet, tanquam euētum expectātes. uel, tanquam incerti utris se adiungerent. Q.d. Circunspectantes cunctabātur. Vide annot.*

i Firmè transigebatur. Id est, De multis quidem cōditionibus tractabatur, sed nullæ erant quibus vtrique standum sibi putarēt. Vel, quas vtrique ratas esse vellent.

animo quamcelerrimè auxilia in Siciliam ferẽdi. Quibus quum atroces nũtii afferrentur, omnes in idem mendacium congruentes, iam prorsus circumuallatas esse Syracusas, omnem spem Gylippus Siciliæ abiecit: cupiẽs tamen Italiam tutari, cum duabus Laconicis nauibus, & vnà Pythen Corinthius cum totidem Corinthiis, quamuelocissimè transmisso Ionio, Tarentum peruenere, dum Corinthii præter suas decem naues, duabus Leucadiis & tribus Ambraciotis instructis, posterius nauigare constituerunt. E Tarento Gylippus in Thuriam primùm pro legato profectus, renouata prius memoria patris in administranda repub. vt ad defectionem adduceret, quum nihil proficeret, abiit. Quum præteruceheretur Italiam, arreptúsque vento in sinu Terinæo (qui [a] obnoxius aquiloni vehementer spirat) auferretur in pelagus, rursus tempestate acerrima iactatus, Tarentum subiit, ac naues quæcunque tempestate quassatæ erant, subduxit, refecítque. Hunc Nicias quum Syracusas tenere cursum audisset, præ nauiũ paucitate contempsit: id quod & Thurini fecerant, existimantes eum potius prædonum ritu nauigare, eóque nullã adhibendam esse custodiam. Per eadem huius æstatis tempora Lacedæmonii cum sociis aduersus Argos arma sumpserunt, magnámque Argiui agri partẽ depopulati sunt. Contra quos triginta naues Argiuis auxilio misere Athenienses, per quas fœdera quæ ipsis erant cum Lacedæmoniis, apertè sunt rupta. Nã ad eam vsque diem latrocinia è Pylo & circa Peloponnesum potius agitauerant, quàm in Laconicam cum Argiuis & Mantineis ingressi bellum gesserant: & hortantibus crebrò Argiuis [b] vt Laconicam cum armis eatenus peragrantes quatenus ipsi tenerent, & quantulamcunque partem populati secum, abirent, nunquam id facere in animum induxerant: tunc verò, præfectis Pythodoro, Læspodióque ac Demarato, in [c] Epidaurũ ingressi, Limeram & Prasias & alia quædã eius regionis loca populati sunt. Ex quo factum est vt Lacedæmonii multo excusatius se contra Athenienses tuerentur. Reuersis ex agro cum classe Atheniensibus & item Lacedæmoniis, Argiui Phliasiã incursauere: ac parte agri vastata, nonnullísque interemptis, domum reuersi sunt.

233

a Oppositus.

b Vt armata manu vel appellerent tãtùm in Laconicam, & vbi minimam eius partẽ vnà cũ ipsis vastassẽt, abirent.

c Hic interpres λιμηρὰν ab ἐπίδαυρον disiũgit: quod coniungendum potius videtur. Vide annot.

THVCYDIDIS OLORI FILII
DE BELLO PELOPONNESIACO
LIBER SEPTIMVS.

GYLIPPVS autem ac Pythen, postea quam naues refecere, ad Locros qui ad Occasum vergunt, è Tarento profecti sunt: & facti certiores nondum circumuallatas esse vndique Syracusas, sed adhuc licere venientibus cum exercitu, per Epipolas introire, deliberabant vtrum dexteriora Siciliæ tenentes, periculum facerent intrandi, an ad læuam nauigantes, Imeram peterẽt primò, & comparata cum ex illis, tum ex aliis quos induxissent manu, pergerent itinere terrestri. Et constituerunt ad Imeram nauigandum, præsertim nondum Rhegium appulsis quatuor Atticis nauibus: quas tamen miserat Nicias, cognito quòd isti adhuc apud Locros essent. [d] Harum aduentum Gylippus & Pythen præuertentes, ac per fretum transmittentes, quum Rhegium ac Messanam tenuissent, ad Imeram peruenerunt. Ibi quum essent, Imeræos ad belli societatẽ, & ad se sequẽdum, & ad præbenda suarum nauium nautis quibus deerant arma, induxerunt. naues enim ibidem subduxerant. Selinuntios præterea iussere, missis quibusdã, ad certum locum sibi occurrere cum omnibus copiis. Aliquãtulum autem (non tamen multum) copiarum missuros se ad istos spoponderunt & Geloi & Siculorum nonnulli, multo tunc ad [e] transeũdum animosiores, quòd & Archonides qui apud quosdam id loci Siculos regnasset, nuper vita excesserat, non inualidus Atheniensiũ amicus, & Gylippus impigrè venire è Lacedæmone videbatur. Sumptis itaque Gylippus è suorum nautarum [f] epibatarúmque numero, quos armauerat, ad septingentos, & Imeræorum mille, tam leuis quàm non leuis armaturæ, & equitibus centum, ac Selinuntiorum aliquot leuiter armatis, atque equitibus Geloorum quoque paucis, Siculorúmque, vniuersis ad mille, pergit Syracusas. Necnon Corinthii, è Leucade mouẽtes, cum reliquis nauibus quã potuere maturrimè auxilio venerũt.

d Has excubias Gyl. & Pyth. præuert. Ipse Valla eãdem vocem φυλακὴν in fine libri præcedentis (vbi eadẽ de re agitur) vertit custodiam.

e Trãseundum in eorum partes, quũ & Archonides nuper decessisset, in ea Siciliæ parte regnans, nec parum potens, quẽ Athenienses sibi amicum habebant: & Gyl. i. v. e. L. videretur.

f Vectorúmque.

Cuius Corinthiæ classis vnus è ducibus Gongylus, qui postremus vna cum naui
234 profectus erat, primus appulit Syracusas, paulo ante Gylippum: qui nactus ciuitatem de pacificando cum hostibus cōcilium habituram, id fieri inhibuit, atque eam exhortatus est, quòd diceret & alias in cursu esse naues, & Gylippum Cleandridæ *filium* pro duce à Lacedæmoniis missum. Qua ex re Syracusani animo confirmati, Gylippo protinus (iam enim aduentare eum acceperant) tanquam obuiam ituri, cum omnibus copiis prodiere. Ille quum in ipso itinere Iegas Siculorum murum expugnasset, acie instructa tanquam ad prælium, contendit ad Epipolas: conscendénsque ab Euryelo (qua parte Athenienses primùm ascenderant) perrexit cum Syracusanis aduersus Atheniensium munitionem. Atque id temporis quo iste venit, septem octóve stadiorum murus erat ab Atheniensibus ad portum magnum perfectus, & is duplex, præter aliquantulum spatii versus mare, quod adhuc ædificabatur. Nam ex altera & quidem maxima ambitus parte, Trogilum versus, lapides mari tenus iam comportati iacebant, & opus alibi perfectum, alibi semiperfectum erat relictū. Eo periculi Syracusæ deuenerāt. Athenienses, ob repentinū Gylippi ac Syracusanorū aggressum tumultuantes quidem à principio, tamē ediuerso sese instruxere. Ad quos Gylippus, positis iuxta armis, caduceatorem præmittit, qui dicat, si velint intra quinque dies Sicilia decedere sumptis rebus suis, paratum se fœdera cum eis inire. Illi parui facientes hæc, nullo reddito responso caduceatorem remisere, móxque ab vtrísque veluti ad pugnam acies instructa. Cæterùm Gylippus perturbatos cernens Syracusanos, ægréque in ordines ire, satius duxit eos in locum patentiorem reducere. Nec suos Nicias in hostem egit, sed quietos sub muro castrorum tenuit. Quos vbi non inuadentes se Gylippus animaduerteret, abduxit copias in verticem nomine Temeniten, ibíque statiua posuit. [a] Postero die cum maiore suorum manu acies admouit ad muros Atheniensium, ne illi inuicem sibi succurrerent: ac missa copiarum parte castellum Labdalū cepit, & omne quod ibi nactus est præsidium interemit. non enim conspiciebatur à reliquis Atheniensibus locus. Eorundem quoque triremis eodem die à Syracusanis excepta est, dum portum *magnum* subiret. Extruxere quoque postea Syracusani & socii murū, ab vrbe incipientes, per Epipolas, sursum versus ducentes, ad illum alterum [b] obliquum & simplicē, vt Atheniēses, si hoc non impediret, ne vrbem quidem circumuallare amplius possent. Verùm illi, absoluto ad mare muro, iam se in superiora receperant: sed eius portio quædam infirma erat, ad quam Gylippus noctu sumpto exercitu contendit. Sed quum Athenienses (extra vallum enim stationem habebant) sensissent, & obuiam se ferrent, tacito agmine rediit. Hoc demum muro Athenienses sublimius excitato, illic per se excubias agebant: socios autem reliquis in partibus, vbi quisque excubare deberet, collocarant. Niciæ quoque videbatur muro sepiēdus locus quem Plemmyrium vocant, (quod est promontorium eregione vrbis, quod prominens in portum magnum, fauces eius coarctat) & eo septo faciliorē fore receptum commeatus ac rerum necessariarum, & propinquiori spatio ante portum Syracusanorum ingressuros, non, quemadmodum tunc, longinqua portus parte sese recepturos, siquid hostes classe molirentur. Etiam tum intendebat animum magis ad nauale bellum, cernens minus sperandum sibi è mediterraneis locis, post Gylippi aduentum. Instructa itaque atque ornata exercitu classe, tria præsidia muro communiuit, vbi & pleraque vasa reposita erant, & naues magnæ pariter & veloces iam in
235 statione agebant. Propter quod tum primùm non ex minima parte facta est iactura [c] hominum: quippe penuria aquæ, quòd longius aquarentur, laborabant. Et quoties lignatum nautæ prodibant, ab equitatu Syracusano terram obtinente plerique conficiebantur. Nam tertiam equitum partem Syracusani apud oppidulum quod est in Olympieo collocarant, ne ii qui apud Plemmyrium erant, ad ipsos [d] infestandos exirent. Cognito insuper Nicias cæteras Corinthiorum naues aduentare, ad eas intercipiendas mittit viginti suas, cum mandato vt illas in Siciliam transmittentes circa Locros & Rhegium *&* [e] *prominentia Siciliæ loca*, captaret. Gylippus, & ipse murum inter Epipolas extruit, vsus iis lapidibus quos Atheniēses in vsum suum aggesserant, simúlque Syracusanos socios in aciem extra munitiones producebat assiduè, Atheniensibus ediuerso suam aciem instruentibus. Cui posteaquam tempus adesse visum est hostem inuadendi, princeps ipse inuadendi extitit: [f] & quum ad manus vētum est, (cohortabatur autem Syracusanorum equitatus atque sociorū, itaque inter vtrorúque munitiones ibi nullus vsus fuit) vicere Atheniēses, victísque

a Inde postridie pergēs, maiorem suarum copiarum partem muris Atheniensium admouit, ne aliis auxilio venirent: aliqua autem parte ad castellū Labdalū missa, id expugnauit, & quotquot in eo erāt cepit, interfecit.
b Iungit ἐγκάρσιον cum τείχος. Vide annot.
c Classiariorum militum. Ipse autem Valla alicubi πληρώματα nauticos homines vertit.
d Videtur legisse κακουργήσοντες, non κακουργήσοντας.
e Vide annot.
f Et quum ad manus vētum esset, inter munitiones pugnam conseruerunt, vbi nullus vsus Syracusanorum sociorúmque equitatus erat. In qua postquā Syracusani & socii victi fuerunt, ab Atheniēsibus accepta fide, mortuos receperunt, Athenienses autē trophæum erexerunt, Gylippus conuoc. &c. *videtur autem deprauata hic esse quædam Vallæ verba.*

mortuos reddidere, ac trophæum erexere. Gylippus, conuocatis copiis, negat illarum culpam esse, sed suam, qui vsum equitum iaculatorúmque eripuisset, instructa intra murorum intercapedinem acie: nũc autem se rursus illos educturum esse, [a]iubereque eos vt id cogitarent, quum non minorem haberent quàm hostes exercitũ, non committendum sibi, qui Peloponnenses & Dores essent, quin Iones & insulanos & conuenas homines vincerent, & è regione depellerent. Post hæc vbi tempus fuit, iterum eosdem eduxit. Nicias autem atque Athenienses censebant, etiamsi illi nollent priores in aciem prodire, tamen sibi necessarium fore non cõtemnere murum hostilem, qui iuxta suum excitabatur, iámque tantumnon [b]ad extremitatem sui accesserat: qui si accessisset, faceret vt Syracusani non iam oppugnarentur, sed oppugnarent, planéque vincerent ac debellarent. Prodierunt igitur in aciem aduersus Syracusanos, ac conflixerunt. Gylippus autem longius à muris quàm nuper, armatos produxerat, & equites aque iaculatores in loco spatioso, vbi muralia vtrorumque opera desinebant, transuersos hosti collocarat. Commissa pugna, hic equitatus sinistrum Atheniensium cornu, quod in ipsum vrgebat, inuadit, atque in fugam vertit. Ex quo factum est vt reliquus exercitus à Syracusanis superaretur, ac dissipatus in sua munimenta redigeretur. Nocte insequenti *victores* perduxerunt murum suum vltra hostilem, ita vt non possent amplius ab illis neque prohiberi ab ædificando, neque muro, ne si vincerent quidem, circumuallari. Appulere posthæc Corinthiorum & Ambraciotarũ & Leucadiorum quæ reliquæ erant naues, numero duodecim, quibus præerat Erasinides Corinthius, [c]frustratæ Atheniẽsium nauium custodiam. A quibus adiuti sunt Syracusani in reliquo muro struendo, vsque ad [d]simplicem. Et Gylippus *urbe digressus* cæteram Siciliã obiuit, ad classem pedestrémque exercitum comparandum, ad solicitandas etiam in societatem ciuitates, siquæ aut non propensæ in bellum, aut omnino abhorrentes à bello essent. Alii quoque Syracusanorum Corinthiorúmque legati sunt missi Lacedæmonẽ & Corinthum, vt plus copiarum traiiceretur, quoquomodo posset, siue onerariis nauibus, siue nauigiis, [e]siue aliter, dum peruenirent. Præterea, tanquam ab Atheniensibus etiam copiæ accerserentur, Syracusani classem explent, & quasi nauibus quoque hostem aggressuri, huic rei operam dant, & in alia quæque vehementer incumbunt. Quæ Nicias animaduertens, illorum vires augescere magis in dies, suásque decrescere, mittit & ipse identidem Athenas qui referrent cum de aliis singulis quæ gererent, tum verò de præsenti rerum statu, quem ancipitem arbitrabatur, & de illo actum esse, nisi aut ipsi reuocarentur, aut alii non pauci mitterentur. Veritus tamen ne eos qui mittebantur aut dicendi facultas, aut memoria mandatorum deficeret, [f]aut voluntas populo assentandi, auerteret, epistolam scripsit, ratus, quũ sentẽtiã suam, nihil à nuntio suppressam, didicissent Athenienses, præcipuè ex vero cõsultaturos. Quibus literis illi quos mittebant acceptis, ac mandatis quæ ipsi expositúri erant, abiere. Interea Niciæ rem castrensem custodire maiori iam curæ erat quàm voluntaria pericula adire. Sub extremum eiusdem æstatis Euetion Atheniẽsium dux, cum Perdicca permultísque Thracibus bellũ intulit Amphipoli: & quum eam non expugnasset, adductis in Strymonem *amnem* Liburnicis nauibus, ab ipso Strymone vrbem oppugnabat, ex Imeræo proficiscens. atque hæc æstas excessit. Ineunte hyeme, qui missi à Nicia erant, Athenas peruenere, & quæ mandata erant, verbis exposuere: &, siquid percontabatur, respondere, atque epistolam reddidere. Quam procedens scriba ciuitatis Atheniensibus recitauit, in hæc verba, QVAE ante hæc gesta sunt, ex superioribus epistolis nostris, Atheniẽses, cognouistis: nunc tempus est vos, cognito qua in conditione simus, [g]nihilo minus consultare. Quum Syracusanos, aduersus quos missi sumus, [h]aliquot præliis superassemus, murósque extruxissemus intra quos nunc agimus, aduenit Gylippus Lacedæmonius cum exercitu ex Peloponneso, & ex quibusdam Siciliensium ciuitatum, quem prima in pugna vicimus: in secunda ab equitatu frequenti atque iaculatoribus coacti sumus intra muros nos recipere. Nũc itaque omissa circumuallatione murorum propter hostium multitudinem, otium tenemus. Non enim possumus omnes in aciem copias educere, quum parte armatorum [i]opus sit ad agendas in stationibus murorum excubias: & hostes murum simplicem iuxta nostrum excitauerunt, vt iam eos circumuallare nequeamus, nisi quis illũ multo cum exercitu adortus expugnet. Euenítque

a Eósq; vt cogitarẽt. *i. hanc animo spem conciperẽt* iubebat, se quidẽ ipso bellico apparatu nõ inferiores *hostibus* futuros, sed minimè ferendum fore nisi fixũ destinatúmq; animo haberent, quũ Peloponn. & D. essent, Ionib⁹ insulanisque & cõuenis hominibus superatis, eos è sua regione abigere.
b Vltra extremitatem sui processerat. Qui si processisset, vnus illis *duplicẽ usum* præstabat, vt & pugnantes assiduè vincerent, & *si mallẽt* bello supersederẽt. Vide annot.
c Quæ latuerant Athen.
d Transuersum. Vel, obliquum.
e Siue aliter, prout cõmodum esset, *uel, prout occasio offerretur*, vtpote Atheniẽsibus *copias* accersentibus. Classem etiam armabant, & pugnæ naualis præludiis se exercebant, vt qui ea quoq; *hostes* aggressuri essent, *uel, ut qui eã aggressuri essent, aut capessituri*. Sed in reliqua *quæ apparanda erant*, valde alacri animo incũbebant. Quod Nicias vbi intellexit, & hostium potẽtiam, suam autẽ penuriam in dies crescere animaduertit, nuntium Athenas misit: & aliàs quidem sæpe mittere solitus, de singulis quæ gerebãtur, sed tum vel maximè *mittẽdum esse ratus*, quippe qui res suas in discrimen adductas existimaret, déq; illis actum esse, *ad uerbũ, nullam salutem esse*, nisi primo quoque tempore Athenienses aut reuocarent ipsos, aut alios non paucos mitterẽt.
f Aut populo ad voluptatem loquentes, secus quàm vt res se haberent, nuntiarent, epistolam scripsit, ratus se hac potissimùm ratione effecturũ vt Athenienses, vbi sententiam eius intellexissẽt, quæ per nuntium minimè labefactata esset, de re verè cõperta deliberarent. Q.d. De vero rerum statu. Ad verbum, De veritate. g Non minus *quàm antea, uidelicet. Q.d. Nunc, si unquam aliàs.* h Maiore præliorum parte. i Opus fuerit. Ad verbum, Quum excubiæ consumpserint partem armatorum.

„ vt qui alios obsidere videbamur, ipsi potius, quatenus ad terram pertinet, obsidea-
„ mur: quippe qui propter hostium equitatum haud procul à loco progrediamur.
„ Miserunt præterea in Peloponnesum legationem accersitum alias copias,[a] & ad vr-
„ bes Siciliæ in societatem belli solicitandas, quæ nũc in partibus non sunt, Gylippũ,
„ illinc pedestres naualésque copias si poterit adducturum. Constituunt enim, quantũ
„ audio, adoriri nostras munitiones peditatu à terra pariter & classe à mari. Neque
„ cuiquã vestrũ hoc arduum esse videatur, quòd etiã à mari. Nã nostra classis (vt illi
„ quoque cognitum habent) initio quidem excelluit, tũ siccitate nauium, tũ hominũ
„ qui in illis erant incolumitate: nunc & naues, tãdiu sub dio & in mari agẽtes, putre-
„ factæ, & viri absumpti sunt. Nec licet illas nobis [b] ad reficiendum subducere, ob id
„ quòd aduersariæ nostris numero pares sunt, atque etiam plures, quæ nos se inuasu-
„ ros assiduè significãt. Quod palàm est illos esse facturos, quũ penes eos sit & lacessere
„ pugna, & suas naues exiccare cõmodius,[c] vt qui obsident alienas naues: quod vix no
„ bis licuit, tãta classe abundantibus, nedũ coactis (quẽadmodũ nunc) omni nos classe
„ tutari: qui siquid vel modicum è tutela nostra remiserimus, cõmeatũ nullũ habebi
„ mus, quẽ nũc quoque, vrbẽ illorũ præteruehentes, ægrè importamus. Qua de re nau
„ tici homines cũ antea amissi sunt, tũ verò nunc amittuntur, quũ lignatũ, quũ aqua-
„ tũ, quũ aliquid prædatũ lõgius eũt, ab hostili equitatu confecti: seruitiis quoque, quũ
„ ad pugnandum constitimus, transfugientibus. Peregrinorum quoque militũ ii qui
„ conscendere naues adacti fuerũt, cõtinuò in vrbes dilabũtur: qui verò magnitudine
„ mercedis allecti venerãt, ratiq; se quæstũ facturos potius quã dimicaturos, vbi præ-
„ ter opinionẽ ex aduerso classẽ & alia hostilia viderũt, partim per occasionẽ ad hostẽ
„ trãseunt, partim vt cuique facultas est, abeũt: (spatiosa enim Sicilia est) quidã etiam
„ mancipia Hyccarica mercati, persuasis trierarchis vt illa pro se substituãt,[d] discipli-
„ nam rei naualis euertunt.[e] Non intelligẽtibus autẽ scribo, breue ad tẽpus est ille clas
„ siariæ multitudinis flos, paucíque agẽdi nauẽ ac moderãdi periti. Atque inter hæc o-
„ mnia id me maximè solicitum facit quòd mihi duci non licet ista prohibere. Nã
„ & ingenia vestra, Athenienses,[f] difficilia sũt ad coercẽdũ: nec vnde suppleamus clas
„ siarias habemus, id quod hosti multis ex locis licet, sed necesse est nobis illĩc sumere
„ vnde quando huc venimus, & quæ absũpta sunt, & quæ supersunt, sũpsimus. Siquidẽ
„ quæ perstant in societate ciuitates, inualidæ sunt, Naxus & Catana. Quòd si hoc vnũ
„ hostibus accedet, vt oppida Italiæ quibus alimur, cognito in qua conditione su-
„ mus, & quòd à vobis nõ mittũtur auxilia, ad illos deficiãt, profectò sine prælio de-
„ bellatũ est, nósque ab istis expugnati. His ego iucundiora vobis scribere poterã, sed
„ nõ tamẽ vtiliora, si modò decet vos, reb⁹ nostris apertè cognitis, deliberare: ac præ-
„ sertim quũ habeã vestra ingenia probè nota, qui iucũdissima quidẽ vultis audire,
„ sed siquid ex iis non perinde successerit, postmodũ accusatis, tuti⁹ duxi verũ prome-
„ re.[g] Et nũc in iis ad quæ nos à principio misistis, ita sẽtite, nihil vos neque militibus
„ neque ducibus succensere posse: verũ quũ omnis Sicilia cõspiret, & alius à Pelopõne
„ so exercit⁹ expectetur, decernatis aut nos reuocãdos esse, qui ne præsentib⁹ quidẽ ho
„ stibus pares sum⁹, aut aliũ huc exercitũ mittẽdũ, nec peditatu minorẽ, nec classe. pe-
„ cuniã quoq; nõ exiguã: & mihi successorẽ, vtpote ad permanẽdũ inualido, ex renibus
„ laborãti.[h] Quod vt impetrẽ mereor: quia quũ rectè valerẽ, in administrãdis magi-
„ stratib⁹ crebrò de vobis benemeritus sum. Quicquid autẽ facturi estis, id ineũte sta-
„ tim vere & neutiquã differentes facitote, tanquã hostibus res Siciliensiũ paulatim
„ sibi conciliãtibus. Nã quod ad Peloponnensiũ res attinet, cunctãtius illæ quidẽ fient,
„ tamẽ, nisi animũ aduertitis, partim (quẽadmodũ antea) vos latebũt, partim præoccu
„ pabũt. Hæc Niciæ narrabat epistola: quibus Atheniẽses auditis, Niciã quidẽ magi
stratu non amouerũt, sed donec illi collegas mitterẽt, duos eorũ qui cum eodem e-
rant, delegerunt, Menandrũ & Euthydemum, ne solus & idem æger molestia confi-
ceretur. Alium quoque exercitum censuere mittendũ nauticarũ pedestriúmque co-
piarum, tam socialium quàm [i] suorũ ex formula: delectis Niciæ collegis, Demo-
sthene Alcisthenis & Eurymedonte Thuclis *filio*. Quem Eurymedontẽ statim cir-
ca solstitium hybernum in Siciliam dimisere cum nauibus decem, cúmque centũ
viginti talentis argenti: qui etiã nuntiaret illis, ventura ipsis auxilia, curáque eorũ
ciuitati fore. Demosthenes ad apparandam profectionẽ remansit, tanquam primo
statim vere profecturus, & ad indicendum sociis delectũ, ac cõparandas illinc pecu-
nias, naues & armatos. Super hæc Atheniẽses mittũt circa Peloponnesũ naues vigin
ti, ad custodiendum nequis è Corintho ac Pelopõneso traiiceret in Siciliam. Nam

237

a Et ad vrbes Siciliæ proficiscitur Gylipp⁹, vt earum alias ad bel li societatem pelliciat, quæ nunc quiescunt, *id est bello abstinent. vel, nihil mouent aut moliũtur aduersum nos*, ex aliis adhuc pedestres naualésque copias adducat.
b Ad exiccãdum, vel (secundum schol.) ad expurgãdum. Sed διαψῦξαι videtur idẽ esse quod paulo pòst ἀποξηρᾶναι.
c Videtur non legisse οὐ, & verbum ἐφορμοῦσι nõn intellexisse. Vide annot. de toto hoc loco, & de seq.
d Exactã disciplinã.
e In omnibus Gr. exempl. quæ vidimus, legitur, ἐπισταμένοις absq; negatione. & ita legẽdo, sensus erit, Scribo autem vobis quod non minus ipsi nostis, vtpote experientia edocti, non esse diuturnum classiariæ multitudinis vigorẽ, & paucos reperiri qui, &c.
f Non facilè imperio coercentur.

g Sensus est, Et hoc quidẽ persuasum habetote, ita milites pariter & duces officio suo functos esse in iis rebus quarum causa huc veneramus, vt nullus sit vobis de iis cõquerendi locus.
h Veniam autẽ à vobis peto, *vel, Dignum autem me censeo qui ueniam à nobis consequar*, quia quum valebã, obeundis imperatoris muniis de vobis sæpe bene meritus sum.
i Ad verbum, Atheniẽsium ex catalogo.

Corinthii,posteaquam ad eos venere legati,& res in Sicilia meliore conditione esse nuntiauere,multo magis animo confirmabantur,existimantes[a] non intempestiuã fuisse classem quam prius misissent. Itaque ad mittẽdas eodem armatorum copias onerariis in nauibus,sese accingebant, eodem modo ex cætera Peloponneso Lacedæmoniis suas & ipsis copias missuris. Et Corinthii vigintiquinque naues impleuere,vt pugnam naualem experirentur aduersus speculatorias illas quæ stabant ad Naupactum,[b] ne ab iis onerariæ suæ transire prohiberentur, oppositurí triremium præsidiũ.Lacedæmonii verò,prout cõstituerant, expeditionẽ in Atticã apparabãt, [c] vrgẽtibus Syracusanis atque Corinthiis,quũ audissent auxilia ab Atheniẽsibus in Siciliã mitti,vt ipsa missio prohiberetur,Lacedæmoniis terrã illorũ ingressis: Alcibiade quoq;[d] qui iis aderat,admonẽte Deceleã muro obsepiẽdã esse,nec bellũ omittendũ.Et cũ hæc,tũ præcipuè illud cõfirmabat Lacedæmoniorũ animos, quòd arbitrabãtur Atheniẽses,duplex gerẽtes bellũ, cõtra ipsos cõtráque Siciliẽses, facilius opprimi posse,& eosdẽ pri⁹ fœdera rupisse. Nã in superiore bello se id potius admisisse,quoniã Thebani saluis fœderibus Platæã inuasissent:& quũ in prioribus pactionibus diceretur,ne arma inferrẽtur iis qui iudicio stare vellẽt, ipsi ad hoc ab Atheniẽsibus euocati stare noluissẽt,& ob id meritò se aduersa fortuna vsos,cũ in aliis,tũ verò in illa apud Pylũ calamitate.At postquã Atheniẽses ex agro profecti cum nauibus triginta, quandã Epidaurici agri partẽ Prasiarúmque,& alia loca vastauerũt: qnetiã è Pylo latrocinia agitabãt: & quoties ex fœdere à Lacedæmoniis repetebãtur res ereptæ,& in iudiciũ vocabãtur,disceptationẽ abnuebãt:tũ verò arbitrati sũt pristinã culpã suã in Atheniẽses[e] refusã esse. Ideóque alacri ad bellũ animo[f] edixerũt eadẽ hyeme sociis vt illi ferramẽta,dũ ipsi cætera ad extructionẽ murorũ instrumẽta præpararẽt.Simúlque ad supplementũ in Siciliã mittendũ,pecuniã & ipsi cõtulerunt,& cæteros Pelopõnẽses ad conferẽdũ adegerũt. Hyémsque exiit, ac duodeuigesimus annus huius belli quod Thucydides cõscripsit. Sub initiũ statim insequẽtis veris,Lacedæmonii sociíque maturrimè Atticã incursauere, duce Agide Archidami *filio*,Lacedæmoniorũ regẽ:& primũ quidẽ quæ præiacent cãpestria vastauere: deinde autẽ muro Deceleã interſepire cœperunt, distributo per ciuitates eo opere. Abest autẽ Decelea ab Athenis circiter centũ ac viginti stadiis,tãtundẽ aut nõ multo plus à Bœotia.Extruebatur autẽ murus tũ apud cãpestria, tũ apud opportunissima ad infestãdũ loca,etiã Athenas vsque conspicuus.Et Pelopõnenses quidẽ ac socii murũ in Attica ædificabant. Interea verò qui in Peloponneso erant, armatorũ copias in Siciliã miserunt onerariis nauibus,Lacedæmonii,lectissimũ quéque[g] seruorũ atque ascriptitiorum,numero sexcẽtos,duce Eccrito Spartiata:Bœoti trecentos,ducibus Zenone & Nicone Thebanis,Hegesandróque Thespiensi.Hi inter primos à Tænaro Laconicæ profecti,altũ tenuere.Nec multo post hos,Corĩthii quingentos,partim ex ipsa Corintho,partim ex Arcadibus mercede conductis, præfecto eis Alexarcho Corinthio,miserũt:cúmque Corinthiis Sicyonii ducẽtos, quibus præerat Sargeus Sicyonius.Illæ autẽ quinque & viginti Corinthiorũ naues instructæ atque ornatæ per hyemẽ,eregione viginti Atticarũ nauiũ,quæ ad Naupactũ stabãt,in statione fuerũt, dum illæ quæ armatos è Pelopõneso portabãt onerariæ iam trãsissent, quarũ causa triremes ipsæ prius fuerãt instructæ, ne Atheniẽses aduersus onerarias potius quàm aduersus triremes animum intenderent.Inter initia veris,dum Decelea muro intercludebatur,Athenienses dimisere triginta circa Peloponnesum naues, duce Chariclẽ Apollodori *filio*, cui mandatum erat vt profectus Argos,ex iure societatis hortaretur Argiuos ad explendas naues armatis.Dimiserunt itẽ, quemadmodum destinarant, in Siciliam Demosthenem, sexaginta cum nauibus Atheniensium, & quinque Chiorum, ferentibus mille & ducentos armatos Atheniensiũ ex formula,insulanorúmque quàm potuerãt vndique plurimos cõtrahere:& ex aliis suæ ditionis sociis sicubi aliquid opportunũ ad rẽ militarẽ habebãt, cõpararãt.Cui præceptũ fuerat vt primũ iuncta cum Chariclẽ classe circũuecti Laconicã orã infestaret.Et Demosthenes quidẽ in AEginam traiecit:ibíque siqui suorum reliqui erant,& dum Charicles Argiuos assumeret,opperiebatur. In Sicilia verò,per eadem veris tempora Gylippus rediit Syracusas, agẽs è ciuitatibus quas persuaserat quàm potuerat maximũ vndique exercitũ: conuocatísque Syracusanis,inquit operæpretiũ esse eos quàplurimas possent naues armare,ac pugnã experiri naualẽ. sperare enim se aliquod periculo dignũ facinus ex ea endituros.Ad quod illos etiam Hermocrates hortabatur in primis, negans recusandũ classe cõfligere

a Non intempestiuè missam à se priorẽ classem fuisse.Id est,Commodum attulisse classem quam misissent.

b Et qui apud Naupactum erãt Atheniẽses, profectioni nauium ipsorum onerariarum impedimentum afferre minus possent, vtpote suarum nauium præsidio aduersus illorum triremes quæ se opponebant, seipsos tuentes.

c Impellentibus.Vel, Instigantibus.

d Qui negotium hoc vrgebat.

238

e Recidisse.

f Ferri præparationẽ sociis indixerunt.

g Τῶν εἱλώτων καὶ τῶν νεοδαμωδῶν ξυναμφοτέρων. Vide annot.

239

cum Atheniẽsibus: non enim illos hæreditariam aut perpetuã habere peritiam rei naualis, sed mediterraneos esse magis quàm Syracusanos, & cogẽtibus Medis nauticos esse factos. Cæterùm audacibus viris, quales essent Athenienses, eos visum iri asperrimos qui & ipsi ex aduerso audaciam ferrẽt. Nam quòd finitimos suos in potestatẽ redegissent, id verò non tribuendũ esse eorum viribus, sed audaciæ inuadẽdi, eósque idẽ terroris ab aduersariis pati debere. Séque dicebat probè nosse, Syracusanos ex ipsa audacia obuiã eũdi classi Atheniẽsium, & ex hac re illis inopinata terrorem incutiẽdo, magis profecturos quàm Atheniẽses ex sua peritia, Syracusanorum imperitiæ rei naualis obfuturos. Capesserent igitur rem nauticam iubebat, nec pigeret experiri. His & Gylippi & Hermocratis, & sicuius alterius, exhortationibus inducti Syracusani, ad pugnam naualẽ se expediunt, nauésque implẽt. Quod vbi factũ est, Gylippus tota nocte cunctum pedestre agmen duxit, vt eodem momento ipse è terra [b] ad muros qui sunt in Plemmyrio subiret, & naues à mari. Itaque ex composito triremes Syracusanorũ è portu magno quinque & triginta in aduersum tẽdunt: è portu autem minori, vbi naualia eorum erant, quinque & quadraginta circumaguntur, eo consilio vt cum iis qui intus erant misceantur, & vnà Plemmyrium adoriantur, quò Athenienses vtrinque inuasi tumultuentur. At illi properè sexaginta ex aduerso nauibus impletis, quinque ex eis & viginti certamen ineunt cum Syracusanorum quinque & triginta intra portum magnum, cæteris tendunt aduersus eas quæ è naualibus circumagebantur: cum quibus statim in ore magni portus conflixere, diúque inuicem obstitum, his conãtibus penetrare, illis penetrare prohibentibus. Interim, dum Athenienses qui erant ad Plemmyrium, ad mare descẽdissent, & [c] ad spectaculum pugnæ naualis intenti essent, Gylippus prima luce repentè muros adoritur, & primùm è tribus maximum capit, deinde & alios minores, non resistentibus custodibus, quum viderent primum tam facilè captũ. In quo qui fuerant, 240 ægrè [d] in naues & quasdã onerarias effugerunt, & in castra se receperunt, insequente eos vna veloci trireme Syracusanorum, qui iam intra portum magnum victoria nauali potiebãtur. Vbi verò & duo reliqui capti sunt muri, ibi [e] Syracusanorũ haud dubiè victoria erat. Cæterùm victores facilè fugã capessiuerũt. nã Syracusanæ illæ quæ pro faucibus *portus* decertabãt, quũ perrupissent *obstantes* Atheniẽsiũ naues, nullo sunt ordine ingressæ, sed [f] se inuicẽ perturbãtes hosti præbuere victoriã. Siquidem classis Atheniensis istas in fugã dedit, & illas à quibus ipsa intra portũ superata fuerat: quarũ decẽ depressit, ac permultos in illis mortales interfecit, præterquã ex tribus nauibus, quos viuos cepit: tres quoque ipsorum *Atheniensium* naues [g] corruptæ sunt. Atheniẽses, extractis hostilibus naufragiis, ac posito trophæo parua in insula quæ Plemmyrio præiacet, in sua castra rediere. Atque hunc in modum Syracusani rem gesserũt in pugna nauali apud Plẽmyrium: tamẽ tribus muris potiti, totidem trophæa statuerũt, & è duobus muris posterius captis alterũ diruerũt, reliquos præsidio imposito tuebãtur. In quibus muris expugnãdis & perierunt multi, & capti sunt: capta insuper, quæ ingẽs erat, omnis pecunia: quoniã illis velut ærario vtebãtur Atheniẽses, vbi multa inerat pecunia negotiatorũ, [h] & res frumẽtaria, multa etiã trierarchorum. quippe relicta illic erãt quadraginta triremiũ vela, atque alia instrumenta, & tres quæ subductæ erãt triremes. Quæ Plemmyrii expugnatio Athenienses maximo detrimento affecit, & in primis quòd non tutò iam necessaria importabãtur, sed cum prælio, prohibente importari Syracusanarum nauium occursu. Quæ res cum timorem ad cætera exequenda militibus, tum languorem animi afferebat. Secundum hæc miserunt Syracusani naues duodecim, cum præfecto Agatharcho Syracusano: quarum vna legatos in Peloponnesum ferret, ad edocenda quæ apud ipsos gesta essent, & se in spẽ esse ingressos: simúlque ad acuendos vt bello ibi gerendo magis incumberent: reliquæ vndecim Italiam petierunt, quòd rumor erat naues pecunia onustas ad Athenienses cursum tenere. Eas naues Syracusanæ nactæ magna ex parte corruperunt, & materiam ad ædificandas naues idoneam [i] in *ora maritima* Cauloniis concremarunt, quæ Atheniensibus erat præparata. Eædem vndecim quum Locros hinc abissent, & illic in statione essent, nauis vna è Peloponeso oneraria, in qua Thespiei armati vehebantur, aduenit: quibus in suas naues receptis, Syracusani domũ redibãt: obseruãtibus eos Atheniẽsibus cum viginti nauibus ante Megara, à quibus [k] vna omnino intercepta est, (nam plures nõ potuerũt) cæteræ Syracusas elapsæ. In ipso quoq; portu pugnatũ est leui certamine sub vallũ quod in mari ante vetera naualia Syracusani iecerãt; vt intra id ipsorũ naues stationem

a Nã vt illi finitimis, *vel aliis*, se formidolosis redderent non propter maiorem potentiam interdũ, sed propter eam quam præstarent in illis inuadẽdis audaciã, idẽ eos quoq; ab hostibus suis passuros esse.

b Muros adoriretur.

c Ad pugnam naualẽ.

d In nauigia & quandam onerariam nauẽ.

e Syracusani vinci cœperunt: & qui ex illis *muris* fugiebãt, facilius elapsi sunt nauigãdo. *Ad uerbũ, præternauigarũt.*

f Turbulentè in se inuicem incursantes.

g Profligatæ.

h Et frumentum: multæ etiã *res* trierarcharum.

i In Cauloniatide cõcrem.

k Vnà simul cũ ipsis viris intercepta est, cæteras autem nõ potuerunt, sed Syracusas elapsæ sunt.

haberet. Huc Atheniēses nauē [a] decē millium sarcinarum turritā & loricatā, [b] ne in aggrediendo sibi noceretur, admouēr, vallósque in mari depactos è nauiculis illaqueant, machinamētísque cōuellunt: quosdā etiā natando educūt, Syracusanis in istos ex naualibus, istis ex oneraria in illos missilia iacientibus. Ad extremū, Athenienses multum euulsere vallorum. [c] Erāt enim eis cum cæteri infesti, tum maximè qui occultabātur, non extātes ab aqua, deindustria sic depacti vt accedētes naues periculum adirēt (nisi præuidissent) ne [d] veluti in pedicā inducerētur. Veruntamē hos quoque mercede solicitati vrinatores refixerūt: sed alios rursus Syracusani pāgebant. 241 Multæ præterea machinationes inuicem, quales inter vicinos exercitus & opposita castra habentes fieri credibile est, excogitabātur, leuiáque cōferebātur certamina: nullū denique genus experimenti prætermittebatur. Miserunt autē Syracusani legationes ad ciuitates Corinthiorum, Ambraciotarū, Lacedæmoniorū, nuntiatum de Plēmyrio recepto, déque pugna nauali, in qua non tam hostium viribus quàm sua perturbatione superati essent: & quod reliquū erat, se bene sperare, ac postulare vt sibi forēt auxilio classe pariter ac peditatu, vtpote Atheniēsibus alium exercitum [e] expectantibus, ante cuius exercitus aduētum si illi profligarētur, fore debellatum. Atque hæc qui in Sicilia erāt agebant. Demosthenes autem, vbi copias cōegit cum quibus ad auxiliādum suis in Siciliam erat trāsmissurus, soluēs ex AEgina in Peloponnesum nauigauit: Chariclíque, qui cum triginta nauibus erat, cōiunctus est, ac sumptis in naues Argiuorum armatis, Laconicam petiuerunt. Et primùm partem Limeræ agri Epidaurici depopulati sunt: deinde appulsi in agrum Laconicum e regione Cytherorum, vbi est Apollinis templum, nōnihil terræ vastauerunt: & locum quendam Isthmo similem muro cluserunt, quò trāsfugerēt Lacedæmoniorū seruitia, & vnde latrones, sicut ex Pylo, prædatum irent. Quem locum simulac cepit Demosthenes, traiecit in Corcyram, vt illinc quoque sumptis socialibus copiis, extemplo in Siciliam nauigaret: at Charicles vsquedum murus loco circūdaretur permansit: impositóque illic præsidio, mox & ipse triginta cum nauibus se domum recepit, & Argiui pariter. Hac eadem æstate venerunt Athenas è Thracibus machærophoris à Diaco oriundis mille ac trecenti peltati, [f] in Siciliam cum Demosthene transmissuri. Hos, [g] quia serius venerant, Athenienses in Thraciam, vnde venissent, remittere cōstituerunt. Nam tenere eos ad bellum quod ex Decelea gerebatur, sumptuosum sanè videbatur. nanque horum singuli quotidie singulas drachmas accipiebāt. Decelea enim posteaquā hac æstate primùm ab vniuersis hostium copiis muro cōclusa est, (nam postea certo temporum spatio præsidiis ciuitatum inuicem succedētibus infessa est) magnam iacturam fecere res Atheniēses, & in primis pecuniarum atque hominum amissione. Nam antehac quum ad breue tēpus fierent incursationes, non prohibebātur reliqua parte anni frui suis agris Atheniēses: [h] tunc autem hostibus perpetuò obsidētibus, & nonnunquam maiore cum manu inuadentibus, aliquādo etiam ex necessitate suæ cuiusque vicis custodiā ac prædas agēdi, vtique Agide præsente Lacedæmoniorum rege, nec segnem militiā finente, vehemētissimè vexabātur, omníque circà regione exuti erant: & ipsorum seruitia amplius viginti millibus ad hostē trāsierant, eáque manuarias artes magna ex parte factitantia. Oues quoque vniuersæ amissæ erant ac boues. Necnon equi quotidiana agitatione equitum, tum ad Deceleam excurrētium, tum omnem circà regionem tutātium, partim claudi fiebāt [i] arido in solo & assidua ærumna, partim sauciabantur. Etiam cōmeatus qui prius ex Euboea per Deceleā breuiore via subuehebatur, tunc [k] circumnauigās Sunium, sumptuosus reddebatur. Adeo omni re aduectitia ciuitas indigebat, [l] & ex vrbe præsidium factum erat, Atheniensibus interdiu per vices ad pinnas murorū excubātibus, noctu omnib⁹, præter equites. Ita alii [m] sub 242 armis, alii super muros æstate pariter & hyeme perseuerantes conficiebātur: & eo quidē tristius quòd duo simul bella sustinebāt: atque eò peruicaciæ venerāt, quam nemo, si audisset antea, fuerat crediturus, ipsos muro à Peloponnensibus circumsessos, tamen ne sic quidem è Sicilia decedere, sed illic vicissim eodem modo obsidere Syracusas, ciuitatem nihilo per se quàm ipsas Athenas inferiorem: dātes specimen suæ tum potentiæ, tum audaciæ, maius opinione Græcorum quam ab initio belli conceperant. Nam alii annum, alii biennium, alii triennium, nemo diutius eos bellum toleraturos putauerat, si ipsorum regionem Peloponnenses introissent: atqui à primo horum ingressu annus decimusseptimus agebatur quum in Siciliam transmiserunt, iam eodem bello exhausti, & alterum bellum sumpserunt nihilo

a Vide annot. de hac naui.

b Verba hæc in Græco textu ad mēbrum præcedens pertinent, & de Syracusanis dicūtur. Vide annot.

c Sed ex omnib⁹ vallis qui impacti *uel depacti* erāt, ii maximè negotium facessebant qui occulti erant. *Vel, latebant.*

d Veluti ad scopulū, *uel obicē*, nauem impingerent. Vide annot.

e Insuitatā significationem dat voci *προσδοκίμων*. sicut & schol. Vide annot.

f Quos oportuerat in Siciliā cum Demosth. nauigare.

g Quum videlicet iā profectus esset Demosthenes.

h Tunc autē quū assiduè *eā* obsiderēt, eámque præterea *alij* interdum nō pauci inuaderent, interdū etiā par præsidiū cogente necessitate regionem incursionib⁹ infestaret, prædásque ageret: & rex Lacedæmoniorum Agis adesset, (q omni conatu in hoc bellum incumbebat) maxima damna Atheniēsibus inferebantur. Nam & toto agro priuati erāt, & ips. ser. Vide annot.

i Aspero.

k Aliter distinguit quàm in nostra edit.

l Et hæc ciuitas in castellū cōmutata erat. *Id est, Ciuitatis iam eadem quæ castelli conditio erat. Ad uerbum, Et pro eo ut ciuitas esset, castellum facta erat. Id est, Nō iam ciu. sed cast. erat. Vel, Quæ antea ciuitas, tunc cast. erat.*

m Vide annot.

inferius priore quod cum Peloponnensibus gerebant. Vnde & Decelea tunc vehementer[a] afflicta, & incidentibus magnis aliis super alios sumptibus, ad tenuitatem rei pecuniariæ redacti sunt, & in locum tributi per id tempus vigesimam exegerũt ab iis quibus imperabant maritimis populis, rati plus sibi hac ratione pecuniæ obuenturũ. Nam & impensæ non quales prius, sed tanto maiores fiebant quanto maius existebat bellũ, [b]& obuentiones erãt extinctæ. Igitur Thraces qui post discessum Demosthenis venerant, extemplo, inopia rei pecuniariæ, missos fecerũt, dato negotio Diitrephi eos deducendi, & in prærernauigãdo (transibant enim per Euripũ) si quid posset, hostibus opera illorũ nocendi. Hos ille in Tanagrã quum eduxisset, & raptim nonnihil prædæ egisset, sub vesperũ è Chalcide EubϾæ traiecit Euripũ: & expositos in Bœotiã duxit aduersus Mycalessum: & per noctẽ occultus subsedit ante Mercurii fanũ, quod à Mycalesso distat sedecim circiter stadia: ac prima statim luce vrbi succedit, eámque etsi magnã, tamẽ incustoditã nactus, & nihil minus quã aliquos vnquã à mari[c] tantũ facinus ausuros suspicantẽ, capit qua parte murus inualidus erat, & alicubi collapsus, alicubi humiliter structus, portis etiã, securitate insidiarũ, apertis. Irrumpẽtes itaque in eã Thraces, & priuatas & sacras ædes diripiunt: oppidanos trucidant, non senili, non iuuenili ætati parcẽtes, sed omnes, vt in quẽque incidebant, puerósque ac fœminas, quinetiã iumenta & quascunque animantes videbant, interimẽtes. Etenim Thracum genus, [d]barbarico proximum, vbicunque non timet, ibi[e] sæuissimũ se præbet. Et tũc cum alia nõ exigua extitit perturbatio, & passim funestũ spectaculũ, tũ etiã irruẽtes in ludũ puerorũ, qui illic maximus erat, eos omnes (iam enim scholã introierãt) conciderũt: quæ clades, adeo inopinata, adeo acerba toti ciuitati incidit vt nulla alteri magis. Cognita re Thebani suppetias eunt, adeptique Thraces iam digressos, (nõ tamẽ lõgè) præda exuunt, perterritósque persequũtur ad Euripũ vsque & ad mare, vbi naues quibus aduecti fuerãt, stabãt: & plurimos eorũ, dum naues conscendũt, nec natandi gnaros, occidunt: quũ illi qui in nauibus erãt, visa suorũ fuga, retraherẽt naues extra [f]ictũ sagittarum. [g] At posteaquã iterũ se recepere Thraces, non incomposité & aduersus equitatũ Thebanorum à quo primùm inuasi fuerãt, procurrerũt, cõglobatique; & vt [h]tempus ferebat, ordinati, sese defensabant; tum pauci eorum periere: nonnulli etiã intra vrbem illic inter prædãdũ deprehẽsi. In summa, ex mille trecẽtis Thracibus ducẽti omnino & quinquaginta: ex Thebanis autem & aliis qui suppetias iere, circiter viginti equites armatique, vnà cum Scirphonda Thebano, vno ex Bœotis magistratibus: Mycalessiorum autẽ pars quædam absumpta est. Cuius ciuitatis calamitate nullã alterius, vt in tam diutino bello, miserabiliorem reor fuisse: adeo atrox ea fuit.

243

[i]Demosthenes autem è Laconica, post munitũ muro locum, in Corcyrã traiiciẽs, nauem onerariam in Phia, quæ est agri Elei, in statione nactus, corrupit: qui verò in ea erant elapsi sunt viri Corinthii, iidémque armati, in Siciliam transmissuri: qui & mox alia sumpta oneraria transmisere. Post hæc in Zacynthum profectus Demosthenes & in Cephalleniam, sumpsit illinc armatos, & ex Naupacto Messenios accersiuit, atque in oppositam Acarnaniæ cõtinentem traiecit, in Alyziã quoque, & Anactorium quod ab Atheniensibus tenebatur. Cui circa hæc loca agitanti occurrit Eurymedon è Sicilia remeans, quò, cum pecunia ad exercitũ portãda, per eam hyemem fuerat missus. Is nũtiat cum alia, tum verò se audisse inter nauigationẽ, Plemmyrium esse à Syracusanis receptum. Conõ insuper qui Naupacto præerat, ad hos venit, nuntiatum quinque & viginti Corinthiorum naues, quæ contra Naupactũ in statione essent, non desinere bellum gerere, & præliũ nauale inituras esse. Eos igitur mittere ad se naues iubebat, quòd suæ duodeuiginti impares essent ad cõfligẽdum cum hostiũ quinque & viginti. Itaque mittũt cũ Conone Demosthenes & Eurymedon ex iis quas ipsi habebãt velocissimas decẽ, ad illas quæ erãt ad Naupactũ. Quibus missis, ad delectũ agẽdum se cõferunt: & Eurymedon quidẽ in Corcyram profectus, quindecim naues ab illis expleri iussit, armatósque delegit: (nã collega Demostheni iã datus erat, vbi rediit, quemadmodũ [k]dictũ est) Demosthenes autẽ ex iis quæ circa Acarnaniam sunt locis quoscunque potuit funditores ac iaculatores coegit. At legati Syracusanorum, qui post expugnatum Plemmyrium adierant ciuitates, quum illas oratione persuasissent, & quem comparauerant exercitum adducturi essent, de hac re certior factus Nicias mittit ad eos Siculos quà transiturus erat hostis, & ad socios cum alios, tum Centoripas & Alicycæos, ne illum transire permittant, sed congregati prohibeant. non enim alia via transire conaturum.

a Eos affligẽte. Id est, Quum eos valde exhauriret.

b Et prouentus, *uel reditus*, amittebantur.

c Tam lõgè in terram progressos. Ad verbũ, Cum tanto ascensu inuasuros.

d Perinde vt ii qui barbarissimi sunt.

e Ad cædes prõptissimum est. Vel, Maximè sanguinarium.

f Ita vertit quasi legeretur τοξεύματος, non ζεύγματος. Vide annot.

g Nam antea, dum se reciperent, non incompos. &c. procurrebant, conglob. &c. *Ad uerbũ, Nam in cætero receptu non incompos. &c. Id est, In cætero itinere quod confecerãt, sese recipientes, uel, recedentes, donec ad naues uentum esset.*

h Videtur legisse ἐπικαιρείῳ potius quàm ἐπιχωρείῳ.

i Demosth. autẽ Corcyrã soluens post *factã* illam in Laconica munitionẽ, nauẽ onerar. &c. Ad verbum, Post munitionem è Laconica. De quo genere loquendi vide annot.

k Ita vertit quasi ἐῤῥήθη legeretur, non ἠρέθη.

nam Agrigentini per ſuum agrum iter denegabant. Itaque Siculi, quemadmodum orati ab Athenienſibus erant, Sicilienſibus iam iter ingreſſis inſidias tendũt tribus in locis: ac repentè incautos aggreſſi, ad octingentos ferme occiderunt, omnéſque legatos, præter vnum Corinthium. Hic eos qui elapſi ſunt, ad mille & quingentos, perduxit Syracuſas. Per eoſdem dies ad Syracuſanos auxilio venerunt Camarinæi armati quingenti, iaculatores trecenti, ac totidem ſagittarii. Miſerunt & Geloi naues quinque, iaculatores quadringentos, equites ducentos. Iam enim omnis propemodum Sicilia, præter Agrigentinos, qui in partibus non erant, cæteri conſpiratione facta, quum hactenus circunſpectaſſent, auxilia ferebant Syracuſanis contra Athenienſes. Accepta tamen apud Siculos clade Syracuſani cohibebantur ab inuadendis protinus Athenienſibus, quum Demoſthenes & Eurymedon, comparato iam exercitu è Corcyra atque è continente, tranſmiſſo mari Ionio, tenuerunt Iapygiam promontorium, & illinc Chœradas, Iapygiæ inſulas. qui etiam centum quinquaginta Iapygum iaculatores Meſſapiæ gentis impoſuere in naues, & renouata vetuſta quadã amicitia cum Arta eius loci principe, (qui iaculatores illis præbuerat) appulerunt ad Metapontium Italiæ, induxerúntque Metapontinos ad mittendos iure ſocietatis trecentos iaculatores, & triremes duas. Quæ quum accepiſſent, venerunt Thuriam, vbi deprehendunt aduerſarios Athenienſium proximè per ſeditionem exactos. Atque illic, contractis omnibus copiis, volentes recognoſcere ſiquis relictus eſſet, & ſimul inducere Thurinos ad capeſſendam quamlibentiſſimè ſocietatem militiæ, & (quando eò fortunæ veniſſent) ad eoſdem pro hoſtibus próque amicis habendos quos haberent Athenienſes, ſubſederunt, atque iſta confecerunt. Circa hoc idem tempus Peloponnenſes & claſſiarii illarum quinque & viginti nauium quæ, onerariarum gratia in Siciliam tendentium, eregione Naupacti ad anchoras ſtabant, contra Atticas tãquam ad pugnam naualem ſe inſtruebant: impletíſque aliis adhuc nauibus, adeo vt paulo eſſent pauciores Atticis, ſtationem habuerunt iuxta Erineum Achaiæ in Rhypica, loco in ſpeciem lunæ curuato. Quorum ad præſidium in eminentibus promontoriis peditatus vtrinque diſpoſitus erat, tum Corinthiorum, tum indigenarum, ipſis nauibus inter ſe ſtipatis medium tenentibus, duce earum Polyanthe Corinthio. In has è Naupacto tres & triginta Atticæ, duce Diphilo, contenderunt. Et Corinthii principio quidem quieuere, poſtea verò quàm ipſis ſignum ſublatum eſt, & tempus adeſſe viſum, obuiam Athenienſibus eunt, ac pugnam committunt, in qua perdiu[a] ab vtriſque repugnatũ eſt: & Corinthiorum tres naues corruptæ, Athenienſium nulla quidem depreſſa eſt prorſus, ſed ſeptem inutiles ad agẽdum ſunt factæ, incurſu à prora Corinthiarum, craſſiora habentium roſtra, laceratíſque[b] remigiorum frontibus. Certatum eſt autem ancipiti marte, adeo vt ſibi vtrique victoriam vendicarẽt: Athenienſes tamen naufragiis potiti ſunt: ſed propellente in altum vento, nec inſtantibus vltrà Corinthiis, vtrique direpti, nec vtrique alteros inſequuti, nec vlli ex alterutris capti: quia Corinthii ac Peloponnenſes beneficio terræ prope quam dimicarãt,[c] liberati ſunt, & Athenienſium nulla depreſſa eſt nauis. Quibus in Naupactum abeuntibus, continuò trophæum erexere Corinthii, ceu victores, quòd plures hoſtilium nauium inutiles ad curſum reddidiſſent: interpretantes ob id ſe non fuiſſe ſuperatos[d] quòd neutri viciſſent. Nam & Corinthii victores ſe eſſe cenſebant, ſi non admodum victi eſſent: & Athenienſes ſe victos, niſi admodum viciſſent. Quum diſceſſiſſent Peloponnenſes, dilapſúſque eſſet peditatus, Athenienſes erexerunt & ipſi trophæum in Achaia, veluti victores, quum abeſſent ab Erineo, vbi Corinthii claſſem habebãt, viginti ferme ſtadiis. Atque hũc exitũ habuit pugna naualis. Demoſthenes autẽ atque Eurymedon, poſteaquam Thurini ad ſocietatem militiæ ſe expedierunt, ſeptingenti armati, trecenti iaculatores, iubent claſſem in oram tendere Crotoniatidem. Ipſi recenſitum prius peditatum ad fluuium Sybarim, ducunt per agrum Thurinum: qui quum ad amnem Hyliam perueniſſent, præmiſiſſéntque ad eos Crotoniatæ qui dicerent nolle ſe per ſuam terram meare exercitum, deſcẽderunt ad mare, & vbi Hylias in illud excurrit, caſtra habuere. vbi naues eis ob id præſtò fuerunt. Quibus poſtera die conſcenſis abiere, ſubinde adeundo ciuitates, præterquam Locrenſium, donec ad Petram peruenere agri Rhegini. Hos interea Syracuſani cognito venire, antequam peruenirent, voluere fortunam naualem rurſus experiri, atque terreſtrem alio peditatu, quem ob id ipſum comparauerant. Inſtruxerunt autem tũc & alteram claſſem[e] tanquã ſuperaturi, quòd è ſuperiori pugna plus aliquid

244

245

Sibi mutuò reſtiterunt.

b Vide annot.

c Facilè euadebant.

d Propter quod neutri ſe victores eſſe *interpretabantur*. Vide annot.

e Prout maiorem aliquam cõmoditatẽ ſe habituros, è ſuperiore pugna perſpexerant. Vel, *animaduerterant*. Id *eſt, Ad eum modũ quem cõmodiorem eſſe, è ſuperiore pugna didicerant. Vel, Ad eum modum quo ſe aduerſus hoſtem plus roboris habi*

inſpexiſſent,decurtatíſque proris roſtra impoſuere: ab iis ſublicas protenderunt ante murum,ſenorum fere intrinſecus cubitorum: quo ſcilicet modo Corinthii aduerſus Athenienſium naues ad Naupactum inſtructi, è proris pugnauerant. Quippe putabant Syracuſani aduerſus Atticas,non vt ſuas ædificatas, ſed graciles à prora,(vt quæ non tam aduerſa fronte quàm ex circunductu incurrerent) non minus valituras ſuas:& in magno portu pugnam multarum nauium,non magnum intra ſpatium futuram, ſecum facere, qui aduerſis proris eiſdémque æratis incurrentes, diffracturi erant ſuis craſſis ac ſolidis roſtris vacuas Athenienſium ac fragiles proras:nullámque illis,propter anguſtias, naues ſuas aut circumagendi, aut educendi, facultatẽ fore:quo genere pugnandi maximè illi confiderent: quorum alterum,ne illi elaberentur, ipſi, quoad poſſent: alterum, ne naues iidem circumagerent, anguſtia loci præſtaret. Itaque quod inſcitia ſuorum gubernatorum prius contigiſſe videbatur,vt proris confligerent,ex hoc ſe maximè ſuperiores fore: non enim liciturum Athenienſibus nauibus ictu aduerſariorum repulſis, remigare retrorſum ad iactum iterandum,aliò niſi terram verſus:nec id niſi per exiguum & in exiguo tractu,iuxta ſua ipſorum caſtra,quum cætero portu hoſtes potituri, & ſuis, ſicubi ſuccumberent,auxilio futuri: illæ verò,in arctum redactæ omnes,& in eundem locum incidentes, inuicem ſe turbaturæ eſſent. Id quod in omnibus naualibus pugnis plurimum Athenienſibus obfuit,quibus nō licebat, quemadmodum Syracuſanis,in omnem portum retrocedere,nec circumflexu in apertum mare euadere,quum illi à pelago ingreſſum tenerent: ſed nec reſilire, præſertim futuro ipſis infeſto Plemmyrio, & nō ſatis amplo portus ingreſſu. Talia Syracuſani ex ſua peritia ſuíſque viribus commenti,ſimúlque iam è ſuperiori prælio ferociores, rem aggrediuntur peditatu pariter & claſſe. Et peditatum quidem Gylippus paulo prius extra vrbem eductum, ad murum Athenienſium eatenus admouet vnde ſibi in vrbem eſſet proſpectus. Item qui apud Olympieum erant armati, atque equites & leuis armatura Syracuſanorum,vtrinque murum & ipſi ſubeunt. Mox deinde Syracuſanæ naues ſocialéſque procedunt. Athenienſes, qui à principio [a] peti ſe ſolo peditatu opinabantur, vbi naues quoque cernunt ex aduerſo tendentes ſubitò, perturbantur: & ex illis alii in muros, alii ante muros contrà accedentes in acie ſteterunt: Athenienſium verò alii tendũt aduerſus equites (qui multi erant) iaculatoréſque,properatò venientes ab Olympieo,& ab iis qui exterius erant, alii naues conſcendunt, alii in littus auxilium ferunt. Et vbi quinque & ſeptuaginta impletæ ſunt naues,obuiam itur hoſti,cuius naues erant circiter octoginta. Hæ claſſes quum diu inuicem eo die incurriſſent, reſiliiſſent, multa tentaſſent,& neutri poſſent quippiam alteris eripere duntaxat memoratu dignum,(niſi quòd Syracuſani vnam aut alteram Athenienſium nauem depreſſerunt) diremptæ ſunt,ſimúlque à muris peditatus abſceſſit. Poſtero die Syracuſani quieuere,neutiquam ſignificantes quidnam eſſent acturi. Nicias verò,cernens pari euentu fuiſſe pugnatum, veritus ne rurſus idem conaretur hoſtis,adigit trierarchos ad naues [b] inſtruendas, ſiqua quippiam laboraſſet: onerariáſque protrahit ante vallum quod in vicem portus concluſi defixum erat in mari: reliquas onerarias binûm iugerum ſpatio inter ſe diſtinxit,vt ſiqua nauis ab hoſte ſuperaretur,tutum ei effugium foret, & rurſus per otiũ egreſſio. In hoc apparatu totum diem ad noctem vſque conſumpſere Athenienſes. Die inſequenti Syracuſani aliquanto maturius, ſed eodem conatu & peditatus & claſſis, conflixere cum Athenienſibus: [c] & quum eodem quo nudiuſtertius modo ad multum diei claſſes obnixè cõſtitiſſent ſe inuicem laceſſentes, Ariſton Corinthius Pyrrichi *filius*,omnium qui cum Syracuſanis erant optimus gubernator, ſuadet *primis* ſuæ claſſis ducibus vt [d] mittant in vrbem ſedulos aliquos, qui iubeant extemplo omnes qui in vrbe ſint,quod quiſque eſculentum habeat,conferre ad mare, exhiberéque forum rerum venalium,& ad vendẽdum adigi: vt egreſſi nautæ mercatíque, ſtatim ad naues prandérent, [e] ac ſubinde alii atque alii idem facerent, & eodem die Athenienſes aggrederentur inopinatos. Huic obtemperantes duces, nuntium mittunt: mercatus apparatur. Syracuſani ſine mora ceſſim eũtes, [f] ad vrbem reuehuntur. egreſſi properè,ibidem prandent. Hos rati Athenienſes tanquam ſuperatos ceſſim ire in vrbem,ipſi per otium egreſſi,cum ad alia, tum verò ad prandium expediendum ſe conferunt,vt qui non crederent amplius eo die futuram pugnam naualem. Tum rurſus repentè Syracuſani conſcenſis nauibus inuehuntur. Qua de re Athenienſes magno tumultu,ac plerique ieiuni,nullo odine naues aſcendũt, atque

246

turos, è ſup. &c. Ac proras breuiores faciẽdo, firmiores, *aut validiores*, reddiderũt: illiſque epotidas impoſuerunt, &c. *Vertit autem infrà hic idem interpres ἐπωτίδας ligna è proris prominentia, Vide annot. de his & de ſequent.*

a Eos peditatu duntaxat *fortunam belli* tentaturos exiſtimabant.

b Reficiendas, *uel ſarciẽdas*, ſiqua damni aliquid accepiſſet.

c Et quum oppoſitis nauibus in acie ſtetiſſent, *uel, quum ſe mutuò è nauibus oppugnare cœpiſſent*, eodem rurſus modo magnam diei partem ſe inuicẽ laceſſendo cõſumpſerunt, donec Ariſton,&c.

d Mittant ad eos quibus in vrbe *huius rei* curã commiſſa ſit, qui iubeant ext.&c.

e Et intra breue *temporis ſpatium*,& quidẽ eodẽ die rurſus Athen. &c. Vel, Et paulo póſt. Vel, Non interiecto lõgo tempore.

f Verſus vrbem.

ægrè obuiam tendunt. Et quum aliquandiu vtrique se mutuò obseruantes disiuncti fuissent, non committendum sibi putauere Athenienses[a] vt differendo à seipsis labore superarentur, sed quamprimum cum hoste decernendum. Itaque dato signo ingruentes pugnam cient. Eos Syracusani excipiẽtes aduersis proris, (quemadmodum excogitauerãt adornauerántque ære) lacerabant illorum magna ex parte remigiorum frontes, & ex tabulatis iaculatores vehementer eosdem infestabant, sed longè magis qui exilibus nauigiis circumuecti, nũc ima subeuntes, nunc latera prætereuntes, missilia illinc in nautas Atheniensium iaciebant. Tandem hunc in modum Syracusani omnibus[b] aduocatis viribus dimicantes superant. Atheniẽses terga vertentes, per onerariarum nauium effugium in suam stationem penetrant, hoste vsque ad illas insequente, vlterius autem ire prohibito propter antennas onerariarum, altius, vt ingressum impedirent, leuatas, vnde *plumbei* delphines *ad demergendas subeuntes naues* pendebant. Duæ Syracusanæ, quæ victoria feroces succedere ausæ erant, [c]corruptæ sunt, & alia cum ipsis defensoribus capta. Syracusani, septem nauibus Atheniensium depressis, multis laceratis, multísque viris tum captis, tum occisis, rediere, ac trophæa vtriusque pugnæ naualis erexere, sibi pro certo iam suadentes se classe multum Atheniensibus antecellere, [d]peditatu verò inferiores esse. Et hi quidem tanquam rursus hostem vtrinque aggressuri sese præparabant. Demosthenes autem interea atque Eurymedon cum auxiliis quæ acceperãt ab Atheniensibus, aduenerunt, nauibus tribus ferme & septuaginta, [e]præter mercede cõductas, cum quinque millibus fere armatorum tam popularium quàm socialium, cúmque non paucis iaculatoribus & barbaris & Græcis, necnon funditoribus sagittariísque, [f]& huiusmodi genus hominum magna vi. Ex quo statim Syracusanos eorúmque socios non paruus perculsit pauor, diffidentes vllum sibi exitum esse posse periculi deuitandi, quum viderent, circumuallata Decelea, nihilo tamen minus aliũ exercitum similem parémque priori superuenisse, & vndique eximias Atheniensiũ vires ostendi: [g]quòd superiori exercitui, tanquam ex imbellibus confecto, robur quoddam accessisset. Demosthenes quonam modo res se haberent animaduertẽs, censebat non esse terendum tempus, nec committendum sibi quod Nicias commisisset: qui quum in ipso principio terribilis appulisset, quia non protinus Syracusas adortus est, sed apud Catanam hybernauit, in contemptum venit, & à Gylippo è Peloponneso copias adducente præuentus est: quas ne accersissent quidem Syracusani si confestim eos Nicias inuasisset: [h]& quia se pares hosti rebantur esse, vbi vidissent se impares esse, atque circumuallatos, non perinde, etiam si accersissent copias, adiuuari potuissent. Hæc itaque considerans Demosthenes, sciénsque se tunc[i] primo statim die maximè horribilem esse hostibus, volebat ocyus vti in illos præsẽti exercitus sui terrore. Et quum cerneret directum Syracusanorum murũ, quo se ab Atheniensibus circumuallari prohibuerant, simplicem esse, & ad expugnandũ facilem, siquis ascensum Epipolarum occuparet, & item quæ illinc erant castra, (quippe nullis vim Atheniensium laturis) properabat inuasionem experiri, spe intra breue momentum bello defungendi. Fore enim vt aut prosperè pugnando potiretur Syracusis, aut illinc copias abduceret potiꝰ quàm incassum vexaret omnes & qui in militia & qui domi erant Athenienses. Igitur egressi Athenienses, primùm Syracusanorũ agrum circa Anapum [k]depopulantur, potiti regione, quemadmodum prius, pedestribus copiis pariter & classe. aduersus [l] neutros enim prodiere Syracusani, præter equites atque iaculatores ex Olympieo. Deinde visum Demostheni hostium munimenta machinis tentare. Sed quum illæ munimentis admotæ à Syracusanis supernè defensantibus incenderentur, & reliquæ copiæ per diuersa loca subeuntes expellerentur, non amplius tempus terendum, sed Epipolas inuadendas censuit. quod ita faciendum Niciæ & aliis collegis suis persuasit. Cæterùm non posse fieri videbatur vt accedentes ascendentésque hostem laterent. Edicit igitur quinque dierum cibaria, eósque qui lapides legerent, ac structores sumit, & cæterum missilium apparatum, cum omnibus quæ extruentibus necessaria futura essent, si loco potirẽtur. Ipse à primo somno & Eurymedon & Menander, sumptis omnibus copiis, ad Epipolas contẽdit, Nicia ad muros relicto. Vbi iam loco propinquabant versus Euryelũ, (qua parte iterum prior exercitus ascenderat) latuere custodias Syracusanorum, & subeuntes, hostile qui ibidem erat murum capiunt, nonnullos custodum occidunt, pluribus elapsis, qui properè apud terna quæ in Epipolis erant castra, (Syracusanorum vna, altera cæterorum Siciliensium, tertia aliorum sociorum) nuntiãt hostes

247

a Vt dum cunctarentur *prœliũ inire*, à semetipsis lassitudine, *uel defatigatione*, superaretur. *Id est, Longam inediam tolerantes, (nam dixit plerosque fuisse ieiunos) sinerent sua corpora fathiscere, & ab ea tanquam ab hoste, debellari. Potest tamen ἀλίσκεσθαι sumi etiam simplicius, pro Corripi. & fortasse rectius.*

b Collatis.

c Profligatæ fuerunt: & altera *earum* vnà cũ ipsis viris capta fuit.

d Fore autẽ vt & eorum peditatum superarent. Vel, Vt eorum peditatu superiores essent.

e Vnà cum mercede conductis. Vel ad verbum, Vnà cum peregrinis. Aut, externis.

f Et reliquo apparatu sufficiẽte. Ex quo stat.

g Sed & superior Atheniẽsium exercitus animum *quem* præ malis *abiicere cœperat*, aliqua iam ex parte recollegerat.

h Nam quum se pares hosti arbitrarentur, vno eodémque tempore se inferiores esse cognouissent, & circumuallati fuissent, adeo vt ne si accersissẽt quidem *illas copias*, perinde iam ab illis adiuuari potuissent.

i Primo *sui aduentus* die maximè formidabilẽ esse hostibus, quamprimum vti hac exercitus *sui* perterrefactione volebat. Q. d. *Hanc occasionem, quòd uidelicet suo exercitu Syracusanos perterrefecisset, primo quoque tempore sibi arripiendam censebat. Potest etiam ἐκπλήξει passiuè acceptum, ad ipsos Syracusanos referri, eodem sensu.*

k Depopulababantur superioresque erant, vt prius.

l Legit ἔπεξ, vt in marg. habetur. Vide annot.

introisse, & *præcipuè* sexcentis illis Syracusanis qui primi apud hanc partem Epipolarum excubabant. Hos protinus subsidio venientes nacti Demosthenes atque Athenienses, etsi strenuè resistentes, tamen in fugam vertunt, ac porro celeriter pergunt,[a] ne præsenti impetu penetrandi, cuius rei gratia venerant, segnius vterentur. Cæteri proximas munitiones Syracusanorum, non valentibus resistere custodibus, capiunt, pinnásque detrahunt. At Syracusani & socii, & Gylippus cum suis, subsidio è propugnaculis eunt: & quia per noctem inexpectata hostium audacia premebantur, attoniti cum Atheniensibus congrediuntur, & repulsi inter initia superantur. Sed progredientibus iam longius nullo ordine Atheniensibus, quasi victoribus, quòd vellet omnia nondum expugnata loca hostium quamuelocissimè perrumpere, ne, se impressionem remittentibus, illi rursus conglobarentur, obsistunt primi omnium Thebani, & congressi eos fundunt, fugántque. Atque hîc ingẽs iam Atheniensium perturbatio oritur, atque difficultas, [b] quam agnoscere haud facile erat ab his, neque ab illis, quonam modo singula contigerunt. Nam quæ interdiu gesta sunt, certius illa quidem, sed neque omnia nouere qui affuerunt: vix quisque quæ circa ipsum acta sunt nouit. In nocturna pugna hac (quæ sola eo bello inter magnos exercitus facta est) qua ratione quippiam apertè quis nouerit? Fulgebat quidem luna, sed ita se inuicem conspiciebant vt conspici ad lunam licet, speciem corporis cernebant, familiarem ab alieno non discernebant. Angusto in loco armati ex vtrisque non pauci versabãtur, & ex Atheniensibus cum alii iam vincerentur, alii priore adhuc impressione inuicti pergebant: ad quos ex reliquo exercitu plerique aut ascenderant iam, aut aduentabant, adeo vt nescirent quonam tẽdere deberent. Nam facta iam à primis fuga, omnia perturbata ac difficilia ad dignoscendum erant. Siquidem & Syracusani sociíque vincentes, non paruo clamore in iubendo vtebantur, quòd nequibant aliter per noctem quod vellent significare, & [c] eos qui se ferebant obuiam excipiebant. Et Athenienses suos quæritabant, & quicúque occurrerent, etiamsi amici essent, [d] vtique quum iam refugerent, eos hostes esse suspicabantur: quúmque signum tesseræ percontarentur identidem, quòd nulla re alia internosci poterant, sibiipsis ingentem perturbationẽ præbebant, dum omnes simul idem percontarentur: & id hostibus prodebant. at illorum ipsi tesseram non itidem intelligebãt, quia vincentes illi, nec dissipati, minus ignoti erant. Itaque siqui hostes in hos incidebant, etsi magis validos, tamen diffugiebant, quòd istorum tesseram nossent: quòd si ipsi non [e] simulabant, trucidabantur. Cæterùm, quod eis præcipuè nocuit, fuit modulatio pæanis, qui quum similis vtrorũque esset, animos confundebat. Nam vt hostes, ita etiam Argiui & Corcyræi, & quicquid Doricæ gentis cum Atheniensibus erat, ipsos Athenienses perterrefaciebant quoties pæanem citassent: adeo quidem vt ad postremum, quum semel perturbati essent, inter seipsos passim incursantes, amici in amicos, populares in populares, nõ modò metum mutuò facerent, sed etiam ad manus venirent, penè ad internecionem. Quorũ multi, aliis insequentibus, per abrupta sese præcipitantes interiere, quum arctus foret ex Epipolis ad regrediendum descensus: & postquam ii qui incolumes euaserãt, ex arduis locis in plana descenderant, eorum plerique vtique, & qui erant ex priore exercitu, ob maiorem locorum notitiam, in castra perfugere, [f] eodémque alii posterius peruenere: nonnullos via deceptos, errabundósque ac palantes, vbi illuxit, Syracusanorum circunfusus equitatus obtruncauit. Postero die Syracusani duo trophæa statuerunt apud Epipolas, vnum [g] quà intratum erat, alterum vbi primùm Bœoti restiterant. [h] Athenienses, se victos confessi, mortuos receperunt, quorum non exiguus numerus fuit tam ipsorum quàm sociorum. Plura tamen arma quàm pro numero cæsorum fuere capta. nam qui ad desiliendum ex abruptis compulsi sunt abiectis scutis inermes, partim periere, partim euasere. Posthæc Syracusani prospero, ex re inopinata, successu, veluti in pristinam audaciam restituti, mittunt Agrigentum, quod seditionibus agitabatur, Sicanum quindecim cum nauibus, ad occupandam si posset eam ciuitatem. Gylippus quoque terrestri itinere Sicilienses vrbes adiit, rursus alias copias adducturus: vt qui spem esset ingressus, quandoquidem res ita apud Epipolas contigisset, vi muros Atheniensium expugnandi. Interea Atheniensium duces [i] tum ex calamitate accepta, tum ex præsenti cunctis in rebus exercitus imbecillitate consultabant: cernentes neque successum habuisse conatus suos, & milites perosos esse mansionem: vtpote morbo implicitos duplici causa, & propter anni tempus, (nam id erat quo præcipuè ægrotatur) & propter loci

248 / 249

a Ne iis, tardando, *vel cunctando,* impetus ille, *vel ardor,* ea conficiendi propter quæ venerũt, relanguescat.

b Quam intelligere vel ex alterutris haud facile erat, quo singula modo contigissent. Nam interdiu certiora quidem, nec omnia tamẽ qui interfuerũt nouere, sed vix quisque res in ea parte in qua fuit gestas nouit: at in nocturna pug. &c. Dicit autem ἐν ἡμέρᾳ pro ἐν τῇ μεθ' ἡμέραν μάχῃ. opponit enim νυκτομαχίαν. Q. d. Nã quæ interdiu gesta fuerĩt, certiora quidem sunt. Vel, certius sciri possunt.

c Eorum impetũ qui se fer. obu. sustinebãt.

d Eos illorũ qui iam fugerent hostes esse arbitrabantur.

e Vel, Respondebãt, *videlicet de tessera interrogati.* Vide annot..

f At ex iis qui posterius venerant, nonnullos, &c.

g Quâ *fuerat* ascẽsus.

h Athenienses pace sequestra receperunt. Vel, Ex fœdere. Aut, interposita fide publica.

i Tum ad calamitatẽ quæ acciderat, tum ad afflictã vndique exercitus fortunã *respiciẽtes,* consultabant. Vel, Consultabant *de iis quæ facto erãt opus*, habita ratione tum calamitatis quæ, &c. Vel, Quum & in calamitatẽ iam incidissent, & tum quoque exercit⁹ vndiquaque se pessimè haberet.

situm vbi erant castra, palustrem atque[a] asperum: quum & aliúde nulla spes ostenderetur. Igitur Demostheni non placebat vlterius manere,[b] sed quum constituisset apud Epipolas periclitandum, & eum frustratus euētus esset, decedere potius quàm morari, dum mare foret idoneum ad transfretādum, ac ipsi possent iam classis accessione hostium castra superare. Esse enim conducibilius patriæ cū iis bellare qui in ipsorum regione hostiles extruerent muros quàm cum Syracusanis, quos iam expugnare arduum esset, neque conueniens ingentem pecuniā absumentes vrbē illam incassum obsidere. Et Demostheni quidē hæc placebāt. Nicias autem & ipse quidem malè rem habere sentiebat, nolebat tamen id oratione confiteri, ne palàm facto ipsorum placito de discedendo, rumor ad hostes emanaret, & idcirco multo difficilius, quum vellent, latère hostem possent. Adhæc nonnihil spei Nicias habebat, (quippe qui res hostium magis quàm collegæ intelligebat) quòd crederet deterius actum iri cum illis quàm secum, si in obsidione perseueraretur. exhausturos enim se pecunia illos,[c] quum præsertim mari iam latius recenti classe potirētur. Et erant Syracusani nonnulli qui rem Atheniensium fouerent, & ad ipsum mitterent certos, nec abire sinerent. Quæ ille intelligēs,[d] res in ancipiti tenebat, circunspectáns que differebat: propalam tamen negauit se exercitum illinc esse abducturum.[e] Probè enim se scire, hoc si fecissent, non esse ratum habituros Athenienses, iniussu suo de prouincia decedere exercitum, nec eosdem de ipsis iudicaturos qui rebus agendis interfuissent, quemadmodum commilitones, nec ita sensuros de ipsis plectēdis vt ab aliis audissent, sed fidem habituros criminibus quæ quis apposite loquendo obiecisset. Quinetiam multos, imò adeo plerosque commilitonum qui tunc vociferarentur tanquam dura in conditione positi, quum illuc redissent, diuersa vociferaturos, quasi duces pecunia corrupti discessissent. Nolle itaque se, qui nosset Atheniensium ingenia, ob turpem causam atque iniquè mulctari ab illis potius quàm ab hostibus, si opus esset, priuato periculo hoc ipsum pati. Quinetiam deteriore conditione quàm suas aiebat esse res Syracusanorum, quòd sumptum facerent in mercenariis militibus alendis, pariter & nauticis tantæ classis, idque iam annum, & in tutandis circà oppidis:[f] iámque aliarum rerum inopiam tolerare, aliarum nullam inire rationem. duo enim talentorum millia iam erogasse, & multorum præterea esse debitores: &, si vel quantulumcūque in annumerando militibus stipendio cessarent, res eorum perituras, vt quæ magis auxiliari exercitu quàm [g] necessitate starent: quod secus in ipsis esset, & ideo debere in obsidenda vrbe perstare, nec tāquam inferiores pecunia,[h] qui multo superiores essent, abscedere. Hæc Nicias dicendo asserebat, pro certo habens & inopiam pecuniarum esse Syracusis, & quosdam qui res Atheniensium perpetratas cuperent, à quibus mandata accipiebat ne discederet: super hæc,[i] fretus classe tunc magis quàm antea quū victus est. Ei Demosthenes neutiquam assentiebatur de perstando: cæterùm si non foret iniussu ciuitatis abducendus exercitus, sed perstandum, dicebat hoc faciendum vt aut in Thapsum mouerent castra, aut in Catanam, vnde & peditatu frequenter in hosticum incursantes, illúdque expugnantes, se alerent pariter & hosti nocerent, & nō intra angustias, (quæ pro hostibus magis facerent) *ut nuper*, sed in libero mari decertarent, vbi sua ipsis peritia prodesset, vbi & recipiendi se & aggrediendi hostem non ex breui & ex præscripto *spatio* facultatem haberent. In summa, nulla ratione sibi placere ipsos ibidem vlterius manere, sed quamuelocissimè iam ac sine dilatione proficisci. Huius orationem comprobabat Eurymedon: sed contradicente Nicia, segnities quædam atque cunctatio existebat, & præterea suspicio ne propter aliquid Nicias, quod præ cæteris nosset, ita [k] perstaret. Hunc in modum negligentiores facti Athenienses, in loco permansere, quum interim Gylippus atque Sicanus remeauere Syracusas: Sicanus quidem infecto Agrigēti negotio: (nam quum apud Gelam adhuc ageret, seditio illa [l] propter Syracusanos in gratiam rediit) Gylippus autem, adducens secū & ex Sicilia magnam vim militum, & ex Peloponneso eos armatos qui onerariis nauibus illinc missi per ver in Selinuntem appulerant, è Libya trāsmittentes. Nam delati in Libyam quum essent, & eis Cyrenæi duas triremes dedissent, ac faciendæ nauigationis duces, tulerant dum præterueherentur auxilium Euesperitis, qui à Libyis oppugnabantur: ipsísque Libyis superatis, illinc Nouā ad vrbē profecti erāt Carthaginense emporium, vnde in Siciliam breuissimus est traiectus, duorum omnino dierum & vnius noctis nauigatione: & illinc traiicientes, in Selinuntem applicauerant. Qui postquam aduenerunt, tum verò Syracusani confestim sese expe-

250

a Molestum. Sed nec vllus circa cætera reliqu9 esse videbatur spei locus.
b Sed quum frustrata eum esset spes illa qua adductus fortunam apud Epipolas tentauerat, pertransceundū, *uel peruadēdum*, esse censebat, ac non amplius morandum, dum mare &c.
c Quū præsertim classem iam haberent latius mari imperantē.
d Reuera quidem anceps consilii, *uel animi dubius*, hærebat: sed quū palàm loquebatur, se copias abducturum esse negabat. Vel, Alternante sententia circunspectans hærebat. Aut, Ancipiti cogitatione hærebat, sed verbis tamen palā profitebatur se copias suas nolle abducere.
e Probè enim se scire, hoc suum *factum* Athenensibus non probatum iri, eos absque decreto illorum discedere. Non enim qui rerū statum (sicut & ipsi) vidissent, non autem ex aliorum insectantium & inuehētium oratione intellexissent, eosdem de ipsis esse decreturos, *uel sententiam laturos*, sed Athenienses criminationibus alicuius apta ad persuadendū oratione vtentis adductum iri *ad ferendam de illis sententiam*.
f Adeo vt iam inopia premerentur, & in aliis etiam futuri essent angustiis.
g Militibus necessitate coactis. Vel, Iis ad quorum officium pertineret pugnare. Qui videlicet pugnare cogerētur, nisi officium deserere vellēt. Hoc enim, sicut alibi, necessitatem appellare videtur, nimirū quod quisque patriæ suæ aut sociis debet ea in re officium.
h Vel, Qua: *sequendo lectionem in marg. positam.*
i Vide annot.
k Vertit hic ἰσχυρίζεσθαι Perstare, quod paulo antè verterat Asserere. Intellige autem Perstare in sua sententia. Q.d. firmum in sententia esse. Vel, firmiter suam sententiam tueri. Vide annot.
l Vide annot.

diebant, tanquam hostem interim vtrinque aggressuri, classe ac pedestribus copiis. Intuentes autem Atheniensium duces & alium exercitum ipsis accessisse, & res suas quotidie nō in melius proficere, sed ex omni parte in peius, præcipuè ob homines morbo affectos, pœnitebat eos quòd non antea discessissent: & Nicia iam non adeo contradicente, sed tantùm postulante ne palàm decerneretur, edixerunt omnibus quàm potuerunt occultissimè abitionem, vtque expediti forēt quum quis signum dedisset. Ita expeditis rebus, vbi erant profecturi, luna defecit. erat enim plenilunium. Eam rem cum Atheniensium plerique pro ominosa habentes, ad subsistendum duces hortabantur, tum verò Nicias (qui miraculis atque huiusmodi rebus vehementer deditus erat) negabat sibi cōstitutum esse vt ante ter nouem dies, quibus vates manendum prædixissent, castra mouerentur. [a]Quare Atheniensium animis refrigeratis, mansum est. Syracusani autem, hoc percepto, & ipsi tanto promptiores efficiebantur ad illorum fugam prohibendam, tanquam noscentium iam se non esse præstantiores Syracusanis vel classe, vel peditatu. non enim alioqui furtiuam molituros abitionem. Et simul nolebant eosdem illinc profectos, alibi in Sicilia considere, vnde infestiores hostes essent: sed primo quoque tempore cogi ad dimicandum pugna nauali vbi ipsis commodum esset. Itaque naues implent, & aliquot dies, quot satis esse visi sunt, conquiescunt. Vbi tempus aduenit, primo die ad muros Atheniensium succedunt: in quos quum pars quædam (non tamen magna) armatorum, equitúmque Atheniensium, per quasdam portas egressa, impetum dedisset, aliquot ex armatis capti sunt *à Syracusanis*, atque in fugam versi: & quum ingressus esset arctus, septuaginta equites & nonnullos ex armatis amiserunt Athenienses. Atque hoc quidem die se recepere Syracusani. Insequenti autem, cum classe prodiere sex & septuaginta nauium, & simul ad muros hostium cum peditatu perrexere. Aduersus quorum classem Athenienses suam eduxere sex & octoginta naues, confligentésque prælium conseruere. Dextrum eorum cornu tenebat Eurymedon. Hunc aduersarias naues circundare conantem, & in eas laxiore ductu tendentem propius terram, Syracusani ac socii *eo facilius*, media Atheniensium classe superata primùm, & ipsum adipiscuntur apud concaua atque profunda portus, eúmque cum sua naui ac cæteris quæ comitabantur conficiunt. Deinde & reliquam classem insequuntur ad terram vsque vrgentes. Eam iam superari extráque lignea septa & sua castra proferri quum cerneret Gylippus, auidus occidendi egrediētes in terrā, & facilitatis præbendæ Syracusanis ad retrahendas hostium naues, quòd ab amicis terra teneretur, pergit cum quadam parte copiarum ad fauces portus, suis auxilium laturus. Hos vicissim cernentes Tyrrheni (illic enim præsidio pro Atheniensibus stabant) incompositè contendentes, ad succurrendum veniunt, in primos irruunt, eósque in fugam vertunt, & in paludem cui nomen est Lysimelia, deturbant: mox, ingruente iam maiore Syracusanorum ac sociorum manu, ipsi quoque Athenienses qui de nauibus soliciti erant, suppetias ferunt, ac congressi superant atque persequuntur, occisis armatorum non ita multis: nauiúmque suarum plerasque tutati, in castra retulerunt. [b]Quarum duodeuiginti cepere Syracusani ac socii, earum defensoribus cæsis: & cupientes concremare cæteras, onerariam quandam vetustam malleolis tædísque quum referfissent, iniecto igni (erat autem ventus in Athenienses secundus) dimisere. Aduersus hanc Athenienses, de sua classe anxii, machinamenta ad ignem restinguendum adhibuerunt: eáque propius accedere prohibita, restinctáque flamma, periculum deuitarunt. Secundum hæc *vtrique* trophæa statuerunt: Syracusani quidem, naualis victoriæ pariter & interceptorum prius ante muros hostiles armatorum militum, atque adeo equitum: Athenienses autem, tum peditatus prius à Tyrrhenis in paludem, tum cæterorum à se *deinde* repulsorum. Parta autem iam insigni victoria nauali per Syracusanos, qui prius reformidarant classem quæ cum Demosthene superuenisset, Athenienses exanimati prorsus erant, quòd longè secus atque opinati fuerant euenerat: sed exercitum multo magis pœnitere cœpit quòd eis demum ciuitatibus bellum esset illatum quæ eisdem institutis & sub statu populari degerent vt ipsi: quæ que classem & equitatum & potentiam haberent: *& illatum esset* à se [c]qui non possent neque inducere diuersam factionem, specie mutandæ aliqua in parte administrationis reip. neque subigere maioribus quàm illa haberet copiis. Ita & pleraque spe decepti, de statu rerum suarum anxii erant: & posteaquam (id quod minimè opinabantur) classe superati sunt, multo vehementius consternato animo expauescebant. At Syracusani

251

a Atque hæc cunctatis Atheniensibus causa moræ fuit.

b Videtur legisse δυοῖν δὲ δεούσας. Vide annot.

c Qui neque dissidio aliquo inter eos excitato ex mutatione status reipublicæ, neque comparata maiore circa bellicum apparatū potētia, subigere eos possent. Et quum illis sui conatus magna ex parte infeliciter cederent, cum antea anxii erant, tū verò, posteaquam, &c.

illico portum prætervecti, fauces eius præcludere statuebant, ne posset amplius, etiamsi vellet, latère in exeundo hostis. Neque enim iam eis de salute sua tuenda cura erat, sed de hostili prohibenda, arbitrantibus, ex præsenti rerum fide (id quod erat) melius agi secum quàm cum Atheniensibus, quos vnà cum sociis si mari pariter & terra superare potuissent, splendidum sibi certamen hoc apud Græcos visum iri: quoniam mox cætera Græcia partim seruitute, partim *seruitutis* metu liberaretur. Non enim fore reliquam Atheniensium potentiam postea validam ad sustinendum bellum quod inferretur. Cuius facti se authores magnæ admirationi futuros tum apud præsentes, tum apud posteros. Et cum propterea operæpretiū erat in id certamen incumbere, tum verò quòd non modò Atheniensium, verumetiam multorum sociorum victores existerent.[a] Neque ipsi tātùm *Syracusani ista cogitabant*, sed ii quoque qui auxiliarium copiarum duces erant, Corinthiarum ac Lacedæmoniarum, quòd in primis suas ciuitates periculo exposuissent, suppeditata præ cæteris magna classis parte, & egregiè nauata opera. Etenim gentes ad hanc vnam vrbem confluxerant plurimæ, secundum eas quæ per hoc bellum vel ad Atheniensium vel ad Lacedæmoniorum vrbem cōuenerant. Tot nāque vel cōtra Siciliam, vel pro Sicilia se illuc contulerunt: eorum alii, vt subactæ regionis participes forēt: alii, vt sua pariter tutarentur, aut hinc aut illinc steterunt, non sequuti partes vel iudicio aliquo, vel cognationis gratia potius quàm prout cuiusque casus tulit, aut emolumētum, aut necessitas. Quorum hæc nomina sunt: Qui venerunt in Siciliam cum Atheniensibus, Athenienses quidem, quum ipsi essent Iones, Syracusanis qui sunt Dores, bellum intulerunt vltro: cúmque iis eadem lingua & eisdem quoque institutis vtentes Lemnii, Imbrii, AEginetæ, qui tunc AEginam tenebant. Præterea Hestiæenses coloni, qui Hestiæam in Euboea incolunt. Super hos alii, partim subditi, partim socii, suis viuentes legibus, partim [b] tributarii. Ex subditis quidem tributariísque ac stipendiariis, ab Euboea, Eretrienses, Chalcidēses, Styrenses, Carystii. Ab insulis autem, Cei, Andrii, Teii. Ab Ionia verò, Milesii, Samii, Chii. Ex quibus Chii, tributorum immunes sunt, tantùm nauibus præstādis obnoxii, cætera liberi: quorum etiam plerique sunt Iones, & factionis Atheniensium, præter Carystios, qui inter Dryopes numerantur. Isti, etsi Iones, tamen aduersus Dores ab Atheniensibus quibus parebant, coacti sunt ipsos sequi. Præter hos, AEoles, quorum Methymnæi naues, non tributum, pendebant, Tenedii atque AEnii vectigales erant. Hi aduersus Boeotos, qui AEoles, vt & ipsi, sunt, atque etiā eorū cōditores, vnà cum Syracusanis necessitate pugnauerunt. itémque Platæenses, inter Boeotos soli Boeotis iure inimicitiarum hostes. Rhodii autem atque Cytherii, Dores vtrique: sed tamen Cytherii Lacedæmoniorum coloni pro Atheniensibus, contra Lacedæmonios qui cum Gylippo erant, & Rhodii, Dores, vtpote ab Argiuis oriundi, contra Syracusanos, qui Dores sunt, item contra Geloos colonos suos, qui militabant cum Syracusanis, arma ferre cogebantur. Insulanorum quoque circa Peloponnesum erant Cephallenses atque Zacynthii, liberi illi quidem, tamen quòd essent insulani, Atheniēses potius, qui mari potiebantur, sequi cogebantur. At Corcyræi non modò Dores, sed Corinthii planè, Corinthiis atque Syracusanis, quum horum coloni, illorum cognati essent, [c] tamen hostes erant, tum officii gratia erga Athenienses, quibus parebant, tum libenter, propter odium Corinthiorum. Etiam qui nunc Messenii vocitantur apud Naupactum, & ex Pylo, quæ tunc ab Atheniensibus tenebatur, ad hoc bellum assumpti sunt. Item Megarensium exules non multi numero, aduersus Megarenses qui Selinuntii sunt, arma ferebant, [d] aduersitate fortunæ. Cæterorum autē sociorum magis voluntarium commilitium fuit. nam [e] Argiui, societatis gratia potius quàm inimicitiarum cum Lacedæmoniis, & suæ cuiusque ad præsens vtilitatis, Dores aduersus Dores, sequuti sunt Athenienses qui sunt Iones. Mantinenses autem [f] atque alii Arcades mercede conducti, aduersus apertos perpetuósque sibi hostes assueti ire, tunc lucri gratia, nihilominus eos Arcades qui cum Corinthiis venerant, pro hostibus habebant. necnon Cretenses & AEtoli, stipendio & ipsi adducti. Contigitque vt Cretenses qui vnà cum Rhodiis Gelam condidissent, non pro colonis starent, sed contra illos [g] vltro stipendia facerent. Acarnanum quoque nonnulli cum lucri, tum multo magis demerendi Demosthenis gratia, & erga Athenienses beneuolentia, socia arma in auxilium cōtulerunt. Et hi quidem intra fines Ionii sinus. Ex [h] Italicis autem, Thurini & [i] Metapontini, qui eo necessitatis venerant seditionis reip. temporibus, vt comites militiæ assumerētur: ex Siciliensibus Naxii,

252

253

a Nec verò ipsi tantū *victores futuri essent*, sed vnà etiam cum iis qui auxilio ipsis venissent: quippe qui Corinthiis & Lacedæmoniis iuncti, duces se *inter illos* præstitissent, suam vrbem periculo pro aliis *vel ante alios*, obiecisset, & multū circa præliū nauale promouissent.
b Stipendiarii. Ex subditis quidem ac tributariis, Eret. Chalcid. Styr. & Caryst. ab Euboea erant. Ab insul. &c.
c Tamen sequebātur, coacti quidem, vt præ se ferebant: sed nō minus sua spōte, quia Corinthios odio prosequebantur.
d Vel, Propter calamitatem. Q. d. Ita cogēte eos calamitate. Intelligit autē eorū exilium.
e Argiui nihilo magis societatis gratia, quàm propter suū in Lacedæmonios odiū, & singuli priuatim ob præsens *in aliquos odium*, Dores adu. *Ad uerbum*, *Ob priuatum præsens odiū*.
f Ac cæteri Arcades stipendiarii, *vel mercede conducti*, qui solēt alioqui, quoties hostes aliqui ipsis proponūtur, illis, quicunque sint, arma inferre, tunc itidem eos Arcades qui cum Corinthiis venerant, nihilo minus *quā alios quoslibet* lucri gratia, hostiū loco habuerunt. Cretēses quoque & Ætoli, mercede & ipsi inuitati, *vel allecti*. *Ad uerbum, persuasi. Subaudiendum est autem, Cum Atheniensibus uenerunt.*
g Legit ἑκόντας pro ἄκοντας.
h Ἰταλιῶται, Italienses, eadem forma qua Σικελιῶται, Sicilienses.
i Metapontini, quū ad talem necessitatē redacta seditio esset, vnà militauerūt. *Intellige autem talem necessitatem, ut cogerentur ad partes transire, & alterutris se adiūgere. Aut (cum Gr. scholiaste) Vt cogerētur ad merēda stipendia profisisci. Id enim uidetur significare per ἀνάγκας μισθοφορικάς.*

& Catanenses:ex barbaris[a] Egestani,qui belli authores extiterāt,& plerique Siculorum. Extra quoque Siciliam nonnulli Tyrrhenorum,quòd Syracusanis aduersarii essent, & Iapyges mercenarii. Tot adeo gentes Atheniensium sunt auspicia sequuti. Ediuerso autem Syracusanis auxilio fuere Camarinēses illorum finitimi, & qui post hos incolunt Geloi. Nam Agrigentini,*quorum urbs ordine proxima est*,à partibus aberant.Secundum hos siti Selinuntini Syracusanas partes sectati sunt,& qui eam Siciliæ partem incolūt quæ in Libyam vergit: ex ea autem quæ in mare Tyrrhenum,Imeræi,qui soli omnium è Græcis illic habitant, solíque illinc auxilio venerunt.Atque ii demum ex Sicilia Græcæ nationis fuerunt auxilio, & Dores,& qui sui iuris erant:at ex barbaris soli Siculi, quicunque non transierant ad Athenienses. Ex iis autem qui extra Siciliam sunt Græcis, Lacedæmonii ducē Spartiatam præstiterūt, cæteros[b] cum mancipiis, libertini nuper in ciuitatem adscripti, à Lacedæmoniis libertate donati: Corinthii soli & classem & peditatum. Leucadii quoque propter cognationem, Ambraciique venerunt,ex Arcadia mercenarii à Corinthiis missi,& Sicyonii necessitate militantes:ex iis autem qui extra Peloponnesum sunt, Bœoti.Sed super has aduentitias copias,ipsi Sicilienses,magnæ vtique ciuitates,ingentem perinde vim omnis generis hominum suppeditauerunt: siquidem & armatos sanè multos,& naues,& equitatum, & aliam innumeram multitudinē contraxerunt. Verùm præ omnibus(vt sic dicam)aliis Syracusani ipsi plus copiarum præstiterunt,*tum* pro ciuitatis,*tum pro periculi* magnitudine *in quo erant*. Atque hæc vtrorunque contracta auxilia fuere,ac tunc præstò vtrique parti suæ:neutríque alia vlla postmodum superuenere.Igitur non immeritò Syracusani ac socii, parta nauali victoria,pulchrum sibi certamen arbitrabantur,debellando omni Atheniensium,qui tantus esset,exercitu, & vtraque parte illum, mari terráque, effugere prohibendo. Præcludunt itaque continuò maioris portus os, octo ferme stadiorum, transuersis triremibus onerariis,aliísque nauigiis,ea anchoris stabiliētes:cæteráque si adhuc Athenienses pugnare conentur expediunt, [c] nihil etiam paruum paruifacientes.A quibus Athenienses se intercludi cernentes,& reliqua quæ iidem destinauerant intelligentes, consultandum sibi putauerunt: congregatíque duces ac præfecti, cum propter alias difficultates,tum præcipuè propter inopiam commeatus, (quem nec vllum in præsens habebāt,quia præmissis Catanam nuntiis,tanquam profecturi, nequid ad se deueheretur mandarant:nec in posterum habituri erant, nisi classe superarent)censuerunt superiores muros esse deserendos,occupatúmque ante naues locum quam minimo possent muro concludendum, vtensilium atque ægrotorum capacem,& hunc præsidio custodiendum:cætero peditatu cunctas naues implendas,quæcunque & idoneæ & nō idoneæ ad cursum forent: ac omnibus rebus in eas congestis,prælium nauale committendum:vt si ex eo victores discederent,Catanam se reciperent: sin secus, incensa classe, pedestri itinere atque agmine abirent qua parte breuissimè locum aliquem seu barbaricum, seu Græcum, qui amicus esset,adipiscerētur. Quæ posteaquam agi placuit,illico acta sunt. Nam è superioribus muris ad littus descenderunt,nauésque vniuersas compleuerūt, cunctis ingredi adactis quicūque per ætatem quoquomodo idonei essent. Vniuersæ autem naues fuerunt ad centum ac decem: in quas impositi sunt complures sagittarii atque iaculatores Acarnanum aliorúmque militum peregrinorum,[d] ac cætera quæcunque ab hominibus eius necessitatis eiúsque cogitationis imponi licebat. Hæc quum pleraque iam in expedito forent,Nicias,intuens milites cōsternato esse animo quòd præter solitum in pugna nauali lōgè inferiores fuissent,quódque præ inopia commeatus periculum summæ rerum sine mora facere vellent,cōuocauit prius omnes, exhortatúsque est, in hunc modum oratione habita, MILITES, & qui Athenienses, & qui socii estis, certamen quidem quod nobis instat, præcipuè omnibus commune est, vbi de sua quisque salute ac patria nō minus quàm hostes nostri laboramus:qui si vicerimus nunc in hac pugna nauali,licebit nobis suā cuique ciuitatem reuisere. Verùm non debetis abiecto animo esse, neque id pati quod inexpertissimi hominum solēt,qui,si primis in præliis malè successit,nunquā deinceps spem habent,semper timentes similem calamitatem. Sed vos quicunque adestis Athenienses,permulta iam bella experti, vósque socii Atheniensium, perpetui commilitones,mementote, inopinatos bellorum esse euentus,[e] ancipitémque fortunam, etsi eam à nobis stare sperabamus. Eóque vos ad pugnandum præparate quemadmodum *pugnare* par est tantam vestrum multitudinem quantam videtis.

254

a Egestani *unà militarum*,qui & bonam Siciliēsium partem secum ducebāt,& eorum qui extra Siciliam *habitant*. Et nōnulli Tyrrh. &c.

b Vide annot.

c Nihil paruum animo agitantes. Vide annot.

d Ac cætera, prout necessitate constrictis & talia in animo habentibus licebat, compararunt. Nicias autē, rebus magna ex parte iam paratis,videns milites const.&c.

e Et in hanc spem ingressi,fore vt à nostris quoq; partib⁹ stet fortuna,vos ad denuò pugnandum,*uel,ad redintegrandam pugnam*, præparate,&c.

Nam quod ad nos attinet, quæcunque ipſi vtilia fore animaduertimus circa portus anguſtias aduerſus futuram nauium turbam, contráque illorum pro contabulationibus propugnaculíſque apparatum, (vnde nobis antehac nocitum eſt) ea omnia nos cum gubernatoribus ex præſenti copia prouidimus cóparauimúſque. Nam ſagittarii permulti atque iaculatores in naues aſcendent, & tanta hominum multitudo, quanta, pugnantes quidem in libero mari, non vteremur, (quoniam ad exercendam diſciplinam rei naualis impedimento eſſet onus nauium) ſed hîc futura eſt vtilis, vbi è nauibus prælium pedeſtre cómittemus. Excogitauimus prætera cum alia quæ in nauibus ædificanda fuerunt, tum verò aduerſus craſſitudinem lignorum quæ prominent è proris illorum, (quod præcipuè nobis obfuit) ferreas manus, quæ nauem hoſtilem quum ſimul incurrerit, retro ſe recipere prohibeant, [a]ſi modò qui ſuper ſtabunt, hoc opus exequantur. Huc enim redacti ſumus vt de nauibus pedeſtre prælium geramus, & (prout conſtat) nobis expediat vt neque ipſi reſiliamus à complexu claſſis aduerſæ, neque illam à nobis reſilire permittamus: præſertim quum terra futura ſit hoſtilis, præter eam vbi noſter peditatus inexiſtet. Quæ vos tenentes memoria, pugnare debetis quoad ſuppetent vires, nec ſinere vos ad terram propelli: ſed quum nauis in nauem impegerit, non prius eas dirimendas putare quàm armatos qui pro tabulato hoſtili ſtant, detruſeritis. [b]Atque in hæc non minus quàm nautas, vos exhortor, *ſi iuſta arma geritis*, ſed vel magis, quanto eorum hoc opus eſt qui deſuper pugnant, & veſtra intereſt, ſicut aliâs, ita nunc quoque pleraque pedeſtri acie vincere. In quo ipſo vos etiam nautæ hortor atque obſecro ne admodum perculſo animo ſitis ob acceptas calamitates, quum & meliorem è tabulatis habeatis apparatum, & naues plures. [c]Quinetiam illam animo concipere voluptatem, dignum vobis eſſe vt vos periculo eximatis, & qui Athenienſes nuncupamini, & qui non eſtis, tamen propter commercium linguæ, ac propter æmulationem noſtrorum inſtitutorum, apud omnem Græciam inclyti extitiſtis, conſortes etiam imperii noſtri, eatenus certè quatenus ad commodum veſtrum ſpectabat, vt cum terrori eſſetis ſubditis veſtris, tum verò ab aliis lædi nequiretis. Itaque quum ſoli liberè ſocii ſitis imperii noſtri, meritò nunc illud cauete ne prodatis: ſed contemnentes quos ſæpenumero ſuperaſtis, Corinthios pariter ac Siciliéſes (quorum nemo, quandiu noſtra claſſis viguit, reſiſtere auſus eſt) eos propulſate, oſtenditéque veſtram peritiam, [d]etiam ægrotantium atque afflictorum, antecellere alieno robori vel experta felicitate ſubnixo. Rurſus iis qui inter vos Athenienſes ſunt, hæc in memoriam redigo, neque naues alias his ſimiles apud naualia, neque aliam armatorum iuuentutem vobis reliquã eſſe: &, ſiquid aliud contingat vobis quàm vincere, protinus [e]hoſtem illinc huc nauigaturum aduerſus noſtros hîc relictos, qui inualidi erunt ad illos qui illic fuerint, & qui ſuperuenerint, tutandos. Vóſque [f]continuò partim in Syracuſanorum venietis poteſtatem (cótra quos qua mente veneritis, ipſi vos conſcii eſtis) partim in Lacedæmoniorũ, qui illic ſtant. [g]Quare quum vobis de his duabus rebus certamen conſtitutum ſit, ſi vnquam antehac, nunc maximè annitamini, memores & ſinguli & vniuerſi, claſſem hanc quæ nunc pugnatura eſt, eam demum eſſe Athenienſium & peditatum & naues, *& vrbem*, & ciuitatem reliquam, denique [h]magnum nomen Athenarum: pro quibus, ſiqua in re alius alii præſtat, aut peritia aliqua, aut animi præſtantia, is nunquam opportunius quàm hodie ſe oſtentauerit, & ſibiipſi vtilis, & cæteris ſalutaris futurus. His Nicias ſuos exhortatus, eueſtigio iuſſit vt naues conſcenderent: [i]quod Gylippo atque Syracuſanis in promptu erat ſentire, quippe qui illos ſeſe ad pugnandum præparare conſpicerẽt, facti etiam certiores de manibus ferreis quas in ipſorum naues iniecturi eſſent Athenienſes. Ideóque, ſicut aduerſus alia, ita aduerſus hoc remedia adhibuerunt. proras enim & bona ex parte ſuperiora nauium coriis contexuerũt, vt in his nihil haberet manus iniecta quod prehenderet, ſed laberetur. Quæ poſtquam præparata ſunt omnia, iidem qui hæc militibus præparauerant, duces eorum, ac Gylippus, talia apud illos verba fecere, QVOD præclarè ſe habeant quæ hactenus geſſimus, quódque de præclaris in poſterum rebus certamen nobis futurum ſit, Syracuſani atque ſocii, vt videmini, plerique cognoſcitis: (non enim tam promptè prælia adiſſetis) ſiquis tamen id non perinde ac debet ſentit, hunc edocebimus. Quum enim Athenienſes huc loci ſe cótuliſſent, primùm ad Siciliam ſubigendam, deinde, ſi cœptis bene ceſſiſſet, ad ſubigendam Peloponneſum, cæterámque Græciam: eos maximo imperio præditos cunctorum & ſupe-

255

a Si modò vectores quæ his conſentanea ſunt adminiſtrent.
b Atque ad iſta non minus armatos quàm nautas adhortor, *& eo quidẽ* magis, quòd eorũ qui deſuper pugnant, hoc officiũ eſt. Quinetiã ſitum eſt in vobis nunc quoque magnã victoriæ partem peditatu conſequi. *Poteſt autẽ fortaſſe ἄνωθεν aliter etiam exponi. Vide annot.*
c Quinetiam vt reputetis quàm operæpretium ſit priſtinam illam voluptatem conſeruari, quotquot antea pro Athenieſibus, quanuis nõ eſſetis, habebamini, & cum ob ſermonis *noſtri* peritiã, tum ob inſtitutorum, *uel morum noſtrorum*, imitationem. *i. quòd uos ad noſtra inſtituta uel mores noſtros conformaretis*, toti Græciæ ſummo in pretio eratis, cóſortes, &c.
d Etiam cum imbecillitate & calamitatib⁹, aliorum robore proſpera fortuna vtente potentiorem eſſe.
e Hoſtem hinc illuc nauigaturum, & qui è nobis ibi reliqui ſunt, haud ſatis viriũ habituros ad propulſãdos & eos qui ibi *iam ſint*, & eos qui ſuperuenerint. *Ad uerbum, Eos qui hîc ſunt hoſtes ad illa, uel aduerſus illa, nauigaturos. Videtur autẽ hîc durè (ſicut alibi) neutrum pro maſculino uſurpauiſſe, quũ ἐκεῖνα non poſſit νεωσοίκοις, quod maſculinum eſt, referre.*
f Continuò in Syr. ven. pot. (cõtra q. &c.) qui autem illic ſunt, in Lacedæmoniorum.
g Quare quum vobis certamen propoſitum ſit, in quo vno de vtriſque agitur, fortiter (ſi vnquam aliâs) obſiſtite, memores, &c.
h Magnũ illud nomẽ.
i Gylippus autem & Syracuſani poterant quidem ex apparatu quem videbant, intelligere nauale prælium commiſſuros eſſe Athenienſes, ſed & de ferrearũ manuum inſidiis perlat⁹ antè fuit ad eos nuntius. *Vel, Præmoniti fuerunt de ferr. &c. Sed pro ἐπιβουλὴ malim ἐπιβολὴ, quod & Valla planè uidetur legiſſe.*

» rioris & nostræ memoriæ Græcorum, vos primi omnium resistentes classe (qua il» li cuncta obtinuerunt) aliquoties superastis, & nunc (vt fides est) superabitis.[a] Nam » qui bellum inferunt iis quibus præesse se dignos putant, si spe decepti, & sua quam » præsumpserant opinione infirmiores succumbant, horum mox animus, sicut an» tea supra vires, ita postmodum infra vires est: id quod nunc Atheniensibus acci» dere credibile est. At vobis, qui quum adhuc imperiti essetis, tamen obsistere ausi e» stis, nunc validioribus effectis, accedente persuasione vestræ strenuitatis eximiæ, » quòd strenuissimos superastis, duplex adesse singulis spes debet:[b] vna, & ea maxima, » quæ perinde maximam fiduciam præbet, quòd multa à nobis ad audendum com» parata sunt: altera, quòd hostes morem nostrum nostrámque consuetudinem in » apparando exercitu imitantur, per quod non incompositi aduersus singulas eorum » naues erimus. At illi quum solito frequentiores armati tabulatis superstiterint, ex » magna parte (vt sic dicam) terrestres iaculatores, veluti Acarnanes, aliique id genus » hominum, qui ne sedentes quidē inuenient quomodo tela emittere debeant;[c] quid» ni stantes in nauibus aberrabunt à nostris hominibus feriendis, & inter seipsos a» lius alio modo titubantes tumultuabūtur? Quibus ne multitudo quidem nauium » proderit: ne quis vestrûm eas, etsi plures quàm nostræ sunt, reformidet. Illæ enim » quum multæ sint, tardiores erunt ad id exequēdum quod *gubernatores* volent, oppor» tunissimæ autem machinamentis quæ ad eas affligendas comparauimus.[d] Quod » verissimum esse cognoscatis licet ex iis quæ vos arbitramur apertè audisse. Ingen» tibus isti malis euicti, & præsenti rerum penuria vrgente, ad desperationem reda» cti sunt, nec tam apparatui suo confidunt, quàm (id quod possunt) temeritati fortu» næ, vt aut perrumpentes classem nostram, elabantur, & in altum vela faciant: aut, » si hoc nequeant, terrestrem profectionem moliantur:[e] nimirum, vt in hoc rerum » statu, non deteriora sequuturi.[f] Cum istis igitur tam confusis hominibus, & quos » fortuna sua tradidit, infestissimorum hostium animo pugnam conferamus: existi» mantes æquissimum esse, simul de aduersariis[g] qui ad nos vexandos venerunt, su» mere vltionem, & saturare animi iracundiam, simul inimicos propulsare,[h] rem » nobis maximè voluptati futuram, quoties alicubi narrabitur. Nam quòd inimici » atque inimicissimi nobis sint isti omnes, cognoscitis, qui huc ad nos in seruitutem » redigendos traiecerūt,[i] si prosperè pugnassent, nos viros summo supplicio, nostros » liberos atque vxores extrema deformitate, totā denique ciuitatem maxima igno» minia affecturi. Quibus de causis nemo vestrûm molli animo esse debebit, neque » pro lucro ducere quòd illi abeant nullo periculo nostro. Nā sine periculo nostro a» bibunt etiamsi vicerint. Si verò id effecerimus quod facere debemus & volumus, » vt istos puniamus, cunctáque Siciliæ pristinam agricolationem ac libertatem re» stituamus, etiam certiorem quàm antea fuerat, profectò pulchrum nobis hoc cer» tamen est: & rarissima talium periculorum occasio, vt ex aduersa fortuna mini» mum damni fiat, ex prospera plurimum lucri. His verbis Syracusanorum duces ac Gylippus suos & ipsi milites adhortati, inuicem naues implent, simulac Athenienses *idem facere* senserunt. At Nicias præsenti rerum conditione attonitus, quòd cerneret quale periculum esset, quámque vicinum, quum tantum non iam processuri essent, reputánsque qualia in atrocibus prœliis contingere solent, existimabat nihildum satis præparati apud suos esse, nec se satis eosdem alloquutum. Rursus itaque sigillatim trierarchos vocat, eos honorificè & patrum & tribuum & propriis nominibus appellans, orátque (prout in quoque aliquid[k] decoris erat) ne *dignitatem suam* prodat, néue ii quorum egregia maiorum facinora extabant, domesticam virtutem ac gloriam obliterarent. Admonebat eosdem patriæ, quæ omnium liberrima esset,[l] & suarum cuiusque facultatum in illa ad victum repositarum. Alia præterea commemorans quæ in tali tempore positi homines dicerent,[m] non qui captarent videri cuiquam priscorum vti oratione, referendo quæ de singulis conuenientia sunt dici, de vxoribus, de liberis, de diis patriis, sed quæ in præsenti pauore vtilia dictu putantes, exclamant. Hæc Nicias non tam sufficientia quàm necessaria se loquutum ratus, digreditur ab iis, ac peditatum ducit ad mare, &[n] in ordines quamprimum potest collocat, vt iis qui in nauibus sint, quammaxime prosit ad fiduciam præsumendam. Demosthenes autem & Menander &[o] Euthydemus (hi enim duces in naues Atheniésium ascenderant) mouentes à loco castrorum, sine mora nauigarunt ad fauces portus iam[p] præoccupatas præclusásque, ne illac exiretur, habentes in animo perrumpere in exteriora. In quos vt vndique ingrue-

256

a Nam ii quorum vires circa eam rem quā se aliis præstare putāt, fractæ fuerint, *uel, quorum retusus fuerit impetus*, multo minorem in posterum de se concipiunt opinionem quàm si ab initio illud sibi non persuasissent, & ex inopinato spe, ob quā animos attollunt, excidentes, in iis quæ vel infra vires sunt, succumbunt. Quod nunc Athen. &c.

b Vide annot.

c Qui fieri possit vt non ipsas naues in periculum coniiciant, & omnes inter se perturbationem confusionémque excitēt, dum *intra illas* non iam suo modo corpus mouebunt? *Ad uerbum, Suo modo mouebuntur.* *Vel potius* κινήσονται pro κινοῦντες ἑαυτούς.

d Rem autem, vt se habet verissimè, intelligite, *uel intelligatis licet*, ex iis quæ nos certò accepisse arbitramur. Ingentibus enim malis &c.

e Vtpote quibus nullus præsente peior esse possit rerum suarum status. Vel, Peiore conditione quàm nunc sint, esse non possint.

f Aduersus igitur talem confusionē & fortunam hominum infestissimorum, quæ se *nobis* tradidit, pugnam irati conferamus. *Q.d. Pugnam ira nostra dignam cōferamus. Vel, Stomachum in eos inter pugnandum effundamus.*

g Vide annot.

h Quæ quidē res fertur esse iucundissima. Vide annot.

i Si id efficere potuissent.

k Splendoris. Vel, Nobilitatis.

l Et in qua vitam vnicuique pro arbitrio & citra vllius imperiū instituere liceret.

m Nihil eorum *quæ dici solent*, propterea refugientes, ne videantur obsoleta loqui. Vide annot.

n In ordines quālatissimè potest collocat.

o Videtur legisse Εὐθύδημος pro Εὔδημος.

p Videtur legisse κατακλῃσθέντα, non καταλειφθέντα. Vide annot.

Locus primus.

Acarnanes iaculatores.

rent Syracuſani ac ſocii, totidem fere nauibus prius mouétes, earum parte exitum portus, parte reliquum portum in orbem tutabantur, peditatu pariter eis auxilium ferente, quocunque in loco naues ſubſtitiſſent. Præerant autem claſſi apud Syracuſanos Sicanus & Agatharchus, in ſuo cornu vterque: medium Pythen & Corinthii tenebant. Athenienſes, poſteaquam ad *obſeſſas* fauces ſubiere, primo impetu congreſſi ſunt, collocatúmque ex aduerſo nauiũ agmen ſuperauere, & *illarum* [a] retinacula ſol uere tentabant: ſed mox inuectis in eos vndique Syracuſanis ac ſociis, nõ iam pro anguſtiis exitus tantùm, ſed etiam intra portum prælium gerebatur: erátque atrox, quale nullum ſuperiorum: multa etiam ferocia vtriſque ad alteros incurſandos per nautas, quando vociferans exhortatio exiſtebat, [b] multa quoque inter aduerſos gubernatores artis adinuentio atque contentio, epibatis ſubſeruientibus, quoties nauis nauem incurreret, ne, qui tabulatis inſiſtebant, aliorum deſtituti artificio deficerent. Vnuſquiſque in loco ſibi aſſignato nitebatur primus extare. Cæterùm confligentibus tot in tam breui ſpatio nauibus, & earum pleriſque in anguſtiſſimo [c] (exiguum enim ſpatii relinquebant ducentæ naues) [d] rari excurſus fiebant, nul la facultate aut retrocedendi, aut excedendi, ſed frequentiores implicationes, prout quæque nauis in alteram incidiſſet, ſiue inter fugiendum, ſiue inter alteri occurſandum. Et quandiu alia nauis inuadebat, tandiu ii qui pro tabulatis erant, abundè miſſilibus vtebantur, iaculis, ſagittis, ſaxis: quum verò conſerebantur, epibatæ ad manus veniebant, conantes vtrique in alienã tranſgredi nauem. Contingebátque multis in locis, quum in arcto ſtipatæ naues eſſent, vt hi in illorum, illi in horum naues tranſilirent, & alicubi [e] ſingulas binæ aut plures neceſſariò coarctarent: & gubernatores aliarum tutela, aliarum inſidiæ, neque id per vices, ſed pariter vndique circunſiſterẽt. Ingénſque multarum inter ſe concurſantium nauium ſonitus & pauorem præbebat, & auditum eorum quæ iubebantur adimebat. Multa enim vtrinque adhortatio præpoſitorum ac vociferatio exiſtebat, tum ex arte gubernatoria, tum ex præſenti contentione vincendi: Athenienſium quidem ſuis, vt perrumperent, exclamantium, vtque, ſiquando aliâs, nunc promptius eniterentur pro ſua ſalute, próque ſuo in patriam reditu: Syracuſanorum autem ac ſociorum, quòd eis pulchrum videbatur vt prohiberent eos effugere, & ſuam quiſque patriam *gloria* vincendo augerent. Duces quoque vtriuſque claſſis hoc amplius, ſicubi aliquam nauim animaduertiſſent non neceſſaria cauſa ceſſim ire, accitum nominatim eius trierarchum percontabantur, Athenienſes quidem, num cederet, quia terram iam hoſtiliſſimam, magis hoſpitalem quàm mare non exiguo labore obtentum, arbitraretur: Syracuſani verò, num quos planè ſciret in animo habere quoquomodo effugere, hos fugientes ipſe fugeret. Dum ab his ancipiti marte dimicaretur, vtrorumque peditatum ingens certamen & animorum contentio tenebat: Syracuſanum, de maiori quàm parauerat decore ſibi comparando: Athenieſẽm, [f] ne ſecum peius quàm cum claſſiariis ageretur. Nam quum [g] omnes facultates Athenienſium in naues impoſitæ eſſent, inerat eis futuri metus vt nemini tantus, & eo vehementior, quòd [h] ſupernè ex edito loco pugnã naualem ſpectare cogebatur. Nam quum eſſet è vicino ſpectaculum, & omnes pariter eodem intuerentur, ſiqui ſuos alicubi vincentes aſpexiſſent, animos attollebant, & ad inuocandos deos, ne ſe ſalute fraudarent, conuertebantur: qui autem ſuos vinci, ii planctu atque vociferatione vtebantur: adeóque magis animo frangebantur ex iis quæ fieri videbant, quàm ii qui in ipſo opere verſabantur. [i] Nonnulli, ſicubi anceps certamen cernerent, quod acre & pertinax eſſet, ipſis corporibus, prout animo affecti erant, præ metu innuebant, geſtúſque agebant tanquam & ipſi pugnarent, in eadémque qua illi ærumna verſabantur. Aſſiduè nanque exiguum intra ſpatium aut fugiebant, aut trucidabãtur. Apud eundem Athenienſium exercitum, quandiu claſſes [k] cominus dimicabant, licebat omnia pariter audire, lamenta, clamores, vincentes, ſuccumbentes, & alia quæcunque magno in diſcrimine exercitus edere plurifariam cogitur. His ſimilia patiebantur & ii qui in nauibus erant. Cæterùm Syracuſani ac ſocii, quum perdiu obſtinatè pugnatum eſſet, claſſem Athenienſium in fugam vertunt, & inuecti ſtrenuè, cum magno clamore atque exhortatione terram verſus perſequuntur. Tunc nauticus exercitus, alia atque alia parte, quicunque exteriores capti non erant, citato curſu caſtra ſubierunt. Ne peditatus quidem amplius in ambiguo eſt, ſed vniuerſi ploratu gemitúque miſerantes ea quæ fiunt, vno impetu, partim ad ſubueniendum nauibus tendunt, partim ad reliquam partem murorum tuendam: alii (quæ

257

258

a Clauſtra.

b Multa quoque certatim vtriuſque claſſis gubernatores ad artẽ ſuam pertinentia mõ liebantur. *uel, excogitabant*. & qui vehebantur *milites*, quoties nauis nauem incurſaret, operam dabant vt circa ea quæ è tabulatis gerenda erant, non minor induſtria & ſedulitas adhiberetur, quũ conaretur quiſque in eo munere cui præfectus eſſet, primas partes ſibi vendicare. *Ad uerbum, Primus apparere. Vel, uideri. Ideo uerti poſſit Primas partes ſibi aliis ſpectantibus uendicare. Vel, Videri primas partes obtinere.*

c Parum enim aberat quin vtræque ſimul ducentas efficerent.

d Raræ incurſationes. Vel, impreſſiones. Vide annot.

e Binæ aut plures ſingulis neceſſariò adhærereſcerent. *Vel, Implicitæ hærerent*, & gubernatores in tutãdo has, illis inſidiando, vndique non ſigillatim, ſed varias in partes diſtraherentur.

f Ne ſua cõditio deterior quàm antea fieret.

g Athenienſes ſpem omnem in nauibus poſuiſſent.

h Vide annot.

i Alii autem, vbi aliquam in partem oculos cõuertiſſent in qua ancipiti marte pugnaretur, etiam corpore (quòd victores in longo certamine internoſci nequirent) mutationem ſuo timori conformãtes, in maxima animi anxietate verſabantur. Subinde enim parum aberat quin euaderet, aut cæderentur. *Q.d. Ita alternabant huius certaminis uices ut iidem nunc propemodum euaderent, nũc parum abeſſet quin interficeretur. Vide annot.*

k AEquo marte. Vel, ancipiti marte.

l Quicunque capti nõ fuerũt dum altum tenerent, *uel, in altum prouecti*, delati in terram ad caſtra euaſerunt.

maxima portio erat) iam pro ſeipſis, quâ ſibi ſalutem parerent, circunſpectant. Fuit autem eo momento pauor tantus vt nullus ex ſuperioribus extiterit maior. Ac tale quiddam paſſi ſunt quale ipſi fecerunt ad Pylum, vbi quum Lacedæmonii claſſem amiſiſſent, perierunt & illi qui inſulam tranſgreſſi erant: ita nunc Athenienſes in terra, niſi quid inopinatũ accideret, ſaluos ſe fore deſperabant. Poſt geſtam acerrimè pugnam naualem, (in qua multæ naues ac multi viri perierunt) Syracuſani atque ſocii victoria potiti, naufragiis etiam ac cæſorum corporibus potiti ſunt, reuectique ad vrbem, trophæum ſtatuerunt. Athenienſes autem, præ magnitudine præſentium malorum, ne cogitauerunt quidem de mortuis ac naufragiis repetendis, ſed conſultabant de abeundo protinus per noctem: & Demoſthenes Niciam adiens, cenſebat faciendum vt repletis reliquiis nauium, ſub auroram erumperent portu, ſi poſſent, quòd dicerent plures adhuc ſibi vtiles naues ſupereſſe quàm hoſtibus. Supererant enim eis naues circiter ſexaginta, hoſtibus minus quinquaginta. Cui conſilio quum Nicias aſſentiretur, vellentque naues implere, nautæ introire abnuebant, vt qui perculſi animo erant quòd malè pugnaſſent, nec credebant ſe poſthac fore ſuperiores. Ita cuncti ad diſcedendum terreſtri itinere animum adiecerunt. Horum conſilium ſuſpicatus Hermocrates Syracuſanus, ratúſque atrocem rem fore ſi tantus exercitus itinere pedeſtri proficiſcens, alicubi in Sicilia ſubſideret, vnde rurſus contra ipſos faceret bellum, adit magiſtratus, negátque oportere contemni nocturnam hoſtium profectionem, (commemorans hæc & alia quæ ipſi videbantur) ſed potius egredi omnes Syracuſanos pariter & ſocios ad obſtruendas vias, occupandáſque locorum anguſtias atque cuſtodiendas. At hi nihilo quidem minus & ipſi quàm Hermocrates hoc intelligebant, & eſſe faciendum putabant, ſed homines ab ingenti certamine reuerſos, libentius iã quieturos *aiebant*, & eo ægrius imperata facturos quòd dies feſtus inſtaret: (inſtabant enim eo die ſacrificia Herculis) in quo præ ingenti victoriæ gaudio, plerique ſe conuerterent ad potandum: omnia denique ſperanda citius illis perſuaderi poſſe quàm vt in præſens ſumptis armis proficiſcerentur. Talia reputantes ac difficilia factu exiſtimantes magiſtratus quum inducere non poſſet Hermocrates, vereretúrque ne Athenienſes per ſilentium noctis tranſeuntes, ardua maximè loca occuparent, hoc per ſe commentus eſt: Quoſdam [a] è comitibus ſuis equeſtres mittit ad hoſtium caſtra obſcura iam nocte, qui eouſque præuecti vnde quis exaudiri poſſet, quaſi eſſent Athenienſium ſtudioſi, (quales quidam in vrbe erant, Niciam de rebus vrbanis certiorem facere ſoliti) euocatis certis, iuberent referre Niciæ ne moueret ea nocte, tanquam Syracuſanis itinera obſidentibus, id potius poſtridie per otium inſtructo agmine faceret. Hæc quum illi miſſi dixiſſent, diſceſſere: quúmque eadem ii qui audierant ducibus Athenienſibus retuliſſent, duces ipſi ob eum nuntium hac nocte cunctandum cenſuerunt, nullam ſubeſſe fraudem opinati; & quia non ſtatim prodiſſent, etiam die inſequenti, vt ſe milites pro facultate commodiſſimè inſtruerent, manendum, ac relictis cæteris rebus omnibus abeundum, præterquam iis quæ ad vſum corporis pertinerent. Syracuſani interea ac Gylippus cum peditatu priores egreſſi, itinera paſſim quibus illos tranſituros credibile erat, obſtruxerant, & ad riuorum ac fluminum vada poſuerant præſidia, & ad alia opportuna excipienda hoſti loca, quâ viſum eſt, vt illum tranſitu arcerent. Super hæc inuecti claſſe, naues Athenienſium ab littore abſtraxerũt: quarum aliquot concrematis (quod facere ipſis quoque Athenienſibus in animo fuerat) cæteras per otium inhibente nemine, vt quæque [b] alicubi quaſſata erat, religatas portauerunt in vrbem. Poſt hæc Nicias ac Demoſthenes, vbi ſatis ipſis viſum eſt ſuos inſtruxiſſe, tertio à pugna nauali die mouerũt. [c] Res acerba omnibus, non eo ſolùm nomine quòd omni claſſe amiſſa decederent, è magna ſpe redacti in diſcrimen & ſuum & ciuitatis; verùm quòd relinquere caſtra eſſet cunctis triſte ſpectaculum, ſenſúque & cogitatione miſerum. Nam quũ mortui inſepulti eſſent, quoties quis aliquem neceſſariorum iacentem conſpexerat, mœrore pariter & metu afficiebatur: ſed multo mœſtiores reddebantur erga vulneratos atque ægrotos, tanquam defunctis miſeriores, quos relinquebant. Nam ad complorationem ſe atque eiulatum conuertentes illi miſeri, [d] quid agerent neſciebant, vt ſe ſocii abducerent, obſecrantes, nominatim vnumquenque inclamantes: & ſicubi quis vidiſſet vllum aut ſodalium, aut familiarium, aut contubernalium iam abeuntem, pendentes ab eis, & quouſque poterant inſequentes: quòd ſiquos [e] prius vires mem-

a E ſodalibus ſuis mittit cum equitibus appetente iã nocte: (*vel, quum adueſperaſceret*) qui eouſq; prouecti vnde q. ex. poſſet.

b Aliquò impacta fuerat. Vel, fortè delata fuerat. Ad verbũ, Exciderat.

c Quæ res profectò acerba erat, non tantùm ſiquis ſingula ſpectet; quòd nimirũ & amiſſa claſſe vniuerſa diſcederent, & ſua ſpe fruſtrati, in diſcrimen etiam cum ciuitate adducti eſſent: ſed & in deſerẽdis caſtris contingebãt quæ nec ſpectari nec cogitari ſine animi angore poſſent.

d Conſilii inopes *alios* reddebãt. Vel, In ſummas anguſtias adducebant. *Sic autem & alibi Valla* καθίστασαν *in hoc genere loquẽdi pro* καθίσταντο accepit.

e Id eſt, Ante confectum iter. In itinere.

brorum defeciſſent, non ſine multis obteſtationibus ac ploratibus deſerebantur: prorſus vt omnis exercitus lacrymis compleretur, & præ huiuſcemodi angore non facilè diſcederetur, [a] quanuis ex hoſtico, & maiore quàm quem lacrymis oſtendebant,mœrore,tum ex iis quæ iam paſſi erant, tum ex iis quæ intra ſe, ne paterentur formidabant. Nec mœſti tantùm erant, ſed etiam ſibiipſis admodum ſuccenſebant.nihil enim aliud quàm expugnatæ ciuitati, & quidem non exiguæ, quæ profugeret,ſimiles videbantur:quippe vniuerſa multitudo ſimul proficiſcentium non erat infra numerum quadraginta millium. Quorum cæteri omnes,vt quiſque poterat,ſibi vtilia, pedites autem equiteſque præter conſuetudinem ſua ipſorum cibaria ſub armis ferebant,alii inopia comitum, alii diffidentia. (tranſfugerãt enim ſerui cum antea multi,tum verò proximè plurimi) Neque hæc quæ ferebant, ſufficientia erant. nam rei frumentariæ in caſtris iam nihil ſupererat. quum interim huiuſmodi ærumna, quæ aliâs ob hoc quòd æqualis & communis eſt cum multis, habet aliquid leuamenti, nunc nihilo magis eis tolerabilis videretur, præſertim *cogitantibus* quanto ex ſplendore priſtinæ dignitatis,in quem exitum miſeriámque recidiſſent.Etenim [b]hæc maxima nouitas exercitui Græco contigit,vt ad quos ſubigendos veniſſet, ipſe metu ne potius ab illis ſubigeretur,abſcederet:& qui cum votis & canticis in expeditionem exiſſent, rurſus ab expeditione cum diuerſa voce ac contrario ſono reuerterentur, ex nauticis facti pedeſtres, & armato agmini magis quàm claſſi vacantes. Quæ tamen omnia ipſis toleranda videbantur propter impendentis iam periculi magnitudinem. Quos Nicias cernens tam affectos animo eſſe, & vehementer abalienatos, adiens [c]exhortabatur ex rerum conditione,conſolabatúrque, clamore etiam vtens magis *quàm uoce*, vt ad quoſque accedebat, ad illorum animos excitandos: & quum vellet, vt qui plurimum poſſet,prodeſſe eis ex præſenti quoque rerum ſtatu,

260

ATHENIENSES ac ſocii,quum nonnulli etiam ex aſperiore quàm noſtra eſt conditione incolumes euaſerint,debetis habere ſpem: neque ſupra modum vobiſmetipſis ſuccenſere, aut propter iacturas quas feciſtis, [d]aut propter indignitatem quam nunc ſuſtinetis. Ego quoque nihilo meliore quàm vos conditione ſum,non viribus,(nam quomodo ex valetudine affectus ſim cernitis) non fortunis, quibus cum ad victum, tum ad alia pertinentibus, nulli aliquando inferior quum fuerim, nunc tamen in pari periculo inter miſerrimos conſpicior: quanquam multo cultu deos, multa iuſtitia ac bonitate homines proſequutus ſum, propter quæ futurorum ſpes audax illa quidem eſt,ſed certè vos clades acceptæ iam magis quàm pro magnitudine perterrent,quæ forſitan alleuabuntur. Nam & ſatis feliciter cum hoſtibus actum eſt:& ſicui deorum inuiſi huc militauimus, ſatis iam dedimus abundéque pœnarum. Etenim alii quoque nonnulli aliquando iam bellum aliis intulerunt, qui quum more hominum egiſſent,tamen tolerabilia paſſi ſunt. Vos quoque cum ſperare debetis deum mitius nobiſcum eſſe acturum; (quippe qui iam digniores ſumus miſericordia numinum quàm odio)tum non valde extimeſcere, quum intueamini voſipſos, [e]qualis armatura veſtra ſit, & quantus numerus pergentis agminis. Quinetiam illud cogitare, vbicunque cõſederitis,ibi protinus voſipſos vobis eſſe ciuitatem,neque ab vlla alia Sicilienſi; [f]aut venientes facilè receptum,aut alicubi collocatos,facilè expulſum iri. Iter autem vt [g]tutò & ordine fiat,ipſi obſeruabitis,nihil aliud ſuo quiſque animo verſantes niſi,quocunque loco pugnare cogatur,[h]ſe,eum obtinendo,& patriam & mœnia ſua obtenturum. Quod iter properabimus continenti nocte ac die, quoniam exiguum habemus commeatum. Et ſi perueniemus ad aliquod amicum oppidum Siculorum,(hi enim ob metum Syracuſanorum in fide erga nos perſtant) tunc verò ſentite tuto vos in loco conſiſtere. Ad quos præmittite qui iubeat eos nobis occurrere pariter, & commeatum adferre. In ſumma hoc ſentite,commilitones,neceſſarium vobis,fortibus viris eſſe,vt quibus nullus vicinus locus ſit [i]in quo, ſi ignauè egeritis, ſalui eſſe poſſitis: & ſi hoſtem euaſeritis,cæteros quidem è vobis cõſequuturos quæ reuiſere concupiſcitis:Athenienſes autem, magnam ciuitatis veſtræ potentiam, etſi collapſam, reſuſcitaturos. [k]Viri enim, non mœnia, & naues ſine viris, ciuitas ſunt. His Ni-

a Quanuis ex hoſtico *diſcedendum ipſis eſſet*, tum iã paſſis quæ maiora lacrymis eſſent, tum ne in futurum alia paterentur formidantibus. *Vocare autem uidetur lacrymis mala quæ maiora nullis lacrymis ſatis defleri poſſint.* *Vide aliam expoſ. in annot.*

b Maxima enim fuit hæc diuerſitas, quæ exerc. Id eſt, rerũ commutatio. Q.d. Hunc enim ſuæ expeditionis exitum habuerunt Athenienſes valde à principio diuerſum.

c Exhortatione quali pro tẽpore poterat, apud eos vtebatur,cõſolabatúrque, clamorẽ tamen etiam magis adhibens,vt ad quoſque accedebat,tum ex animi ardore,tũ quòd cuperet vociferationis ſuæ fructum manare longiſſimè. *Ad uerbum, Clamoréque utens etiam magis. Id eſt, Magis quàm unquam antea. Vel, Magis clamore utens quàm apta alioqui ad exhortandum oratione. Poſſet etiam alius eſſe ſenſus, mutando* ἑκάστοις *in* ἑκάστων, *uel* ἑκάστου. *Vide annot.*

d Aut propter ærumnas quæ vos immerẽtes premunt. Nam ego certè nec firmiore ſum corporis conſtitutione præditus quàm quilibet veſtrum, (videtis quidẽ certè quomodo me habeam ex morbo, *uel, qualem me morbus reddiderit*) & quũ fortuna proſperiore nemo tum vſus eſſe videatur,neq; in iis quæ ad priuatã vitam pertinent, neque aliis in rebus, nunc in eodem quo vel infimæ ſortis homines,periculo verſor. Vel, Quo abiectiſſimi. Vel, contemptiſſimi quique.

e Quales & quot armati inſtructo agmine pergitis.

f Aut veſtrum,ſi inuadatis,impetum facilè ſuſtineat,aut vbi ſedes alicubi fixeritis, ſummoueat.

g Cautè & ordinibus ſeruatis.

h Eum, ſi victoria potiatur,& patriã & mœnia ſibi futurum. i Quem, ſi ignauè vos geſſeritis, perfugium habere poſſitis. Ad verbum, in quem ſeruemini. k Viri enim ciuitas, non mœnia, nec naues viris vacuæ. Vel, viris carentes. Id eſt, Viri enim ciuitatem efficiunt. Vel, Ciuitatis robur in viris ſitum eſt.

cias cum adhortationibus milites adibat, ficubi cernebat eos [a] aut non continenti aut non ordinata ferie pergentes, cogendo atque difponendo. Nihilo minus Demofthenes hæc aut fimilia apud fuos dicebat. Et Niciæ quidē copiæ quadrato agmine ibant, fequebātur autē Demofthenis *copiæ*, impedimētis & turba plurima intra armatos recepta. Qui, pofteaquā ad vada peruentū eft Anapi amnis, offendunt illic inftructam Syracufanorum ac fociorum manum. Ea fummota, tranfitu potiti, vltrà progrediuntur, Syracufano equitatu affectante, leuíque armatura iaculis inceffente. Atque hac die confectis quadraginta fere ftadiis, tumulum quendam infederunt. Poftero die diluculo iter ingreffi, quum viginti circiter ftadia proceffiffent, defcenderunt in campeftrem quendam locum, ibíque caftra pofuerunt, volentes [b] fumere cum aliquid efculentum è fuis quifque rebus, tum (habitabatur enim locus) aquam illinc quam fecum ferrent: quoniam multa per ftadia qua perrecturi erant, nihil admodum aquæ effet. Interea Syracufani tranfitum vlteriorem præoccupantes, [c] inædificarunt. Erat autem tumulus arduus & vtrinque rupibus præceps, [d] cuius vertex vocatur Lepas. Poftero die iter ingreffi Athenienfes, à Syracufanis focialibúfque equitibus ac iaculatoribus, (quorum magnus erat numerus) vtrinque obequitantibus atque iaculantibus, pergere prohibebantur: & quum diu dimicaffent, tandem in eadem rurfus caftra rediere, iam non itidem eis fuppetente commeatu; vtpote à quibus digredi, præ hoftium equitatu, non liceret. Manè tamen mouentes, rurfus ire pergunt, & vi peruadunt ad tumulum: fed eum inueniunt muro præclufum, & muro fuperftantem pedeftrem aciem, [e] ex magna parte fcutatam. Erat autem arctus locus: quem fubeuntes Athenienfes expugnare nitebantur: verùm quum à tot viris è loco eminēti ferirentur, (facilius enim fuperne tela vibrabantur) nec poffent perrumpere, retrò fe recepere, atque quieuere: quum præfertim exifterent tonitrua pariter & imbres, quales anni tempore in autumnum iam vergente fieri confueuere: vnde exterriti funt eo vehementius Athenienfes quòd exiftimarēt in fuum exitium ifta etiam omnia fieri. His quiefcentibus, Gylippus atque Syracufani partem quandam copiarum mittunt ad eos muro intercludendos à tergo quâ venerant. quod tamen fieri & ifti, miffis è diuerfo quibufdam fuorum, prohibuere. Mox cum omni manu regreffi propius campum confedere. Poftero die quum progrederentur, eos vndique circunfufi Syracufani adoriuntur, multos fauciant, retro fe, quum in ipfos impetum Athenienfes facerent, fubducentes: quum illi abirent, ingruentes. poftremis quibufque præcipuè infefti, fi fortè [f] membratim illos territando, totum agmen auerterent. Et diu hunc in modum reftitere Athenienfes: dehinc progreffi quinque féxve ftadia, in campo conquieuere. Ab eífque in fua caftra rediere etiam Syracufani. Sub noctem Niciæ ac Demofthēni placitum eft, quoniam malè fecum ageretur, tum ob inopiam omnis commeatus, tum ob multitudinē vulneratorum ab hoftibus identidē affultantibus, accenfis quāplurimis ignibus abducere exercitum: non tamen eadem amplius qua conftituerāt via, fed econtrario quam Syracufani cuftodiebant, mare verfus. Ferebat autē hæc via nō in Catanam, fed in aduerfam prorfus Siciliæ orā, Camarinā verfus & Gelam, aliáfq; circa vrbes, tum Græcas, tū barbaras. Accenfis igitur plurifariā [g] pyris, per noctem proficifcūtur: fed (quod omnibus accidere exercitibus folet, præfertim maximis & noctu pergētibus, & per hoftieum, & hofte quē timent non procul agente) inceffit eis trepidatio, *pauor, tumultus*. Et copiæ quidē Nicianæ, [h] quemadmodū erāt duces, in ordine perftiterūt, longéque præcefferunt. At Demofthenicarum dimidiū penè ac maior pars interrupta eft, ac folutioribus ordinibus pergebat. Prima tamen luce peruenere ad mare, & ingreffi viam nomine Helorinā, incedebāt, vt quum ad Cacyparim fluuium deueniffent, fecundum ipfum fluuiū iter per fuperiora & mediterranea tenerēt. Sperabāt enim fibi illac Siculos occurfuros, quos accerfiffent. Vbi ad flumen eft ventū, offendūt illic quoque cuftodias quafdā Syracufanorū, obfepientes vada munitionibus ac vallo. Sed illis vi fummotis, fluuiū tranfmifere, penetrauerúnque rurfus ad alium nomine Erineum. hac enim ductores *ire* iufferant. Interea Syracufani ac focii, vbi illuxit, fenferúntque abiiffe Athenieńfes, plerique Gylippū infimulabant quòd fciens Athenieńfes dimififfet, raptímque perfequentes qua ingreffos haud difficilè noffent, adipifcuntur eos fub horam prandii: incidentéfque in Demofthenicos & tardius & inordinatius (vt qui noctu perturbati fuiffent) iter facientes, repentè prælium cient, circundatóque equitatu, eos in idem loci vrgent, eo facilius quòd bifa-

261

[a] Difperfos effe, *vel disiunctos*, & ordines in eūdo non feruare, recolligens & cōponens.

[b] Sumere è domibus aliquid cibariorū, (habitabatur enim is locus) & aquam illinc fecum.

[c] Paulo pòft vertit ἀποτετειχισμένον, muro præclufum.

[d] Vocabatur autem Acræum lepas. Vide annot.

[e] De his verbis ἐκ τῶν ὀλίγων ἀσπίδων, vide annot.

[f] Fugato fubinde paruo eorum numero, *tandem* totum agmen territarent. *Vel, Fugata fubinde aliqua eorum parte, totū agmē in fugam uerterēt.* Qui fenfus non videtur exprimi fi κατὰ βραχὺ vertatur Paulatim, ideóque videtur Valla vfus effe aduerbio Membratim.

[g] Ignibus, *ut modò præceffit.*

[h] In eodem quo ante ibant ordine perftiterunt.

fariam diuisi iam erant, Nicianis illinc centum quinquaginta stadia progressis. Nam Nicias ocyus suos ducebat, existimans minimè salutare esse tali in tempore cunctari vltro ac dimicare, sed quamvelocissimè fugere, eatenus pugnando quatenus cogeretur. Demosthenes autem multiplici frequētique magis labore implicabatur, quòd posterius digressus, prior ab hostibus vrgeretur: & tunc gnarus insequi Syracusanos, non tam progrediebatur quàm ad pugnandum se instruebat, donec ita cunctatus ab hoste circumueniretur, & magna perturbatione ipse pariter ac milites eius afficerentur. Quippe [a] deprehensi intra locum qui munitionibus circundatus esset, & in via quæ hinc & hinc non infrequentes oleas haberet, circūquaque missilibus incessebantur. Huiusmodi autem assultibus, nō pugna stataria, haud ab re vtebantur Syracusani. nam de summa rerum periclitari aduersus homines de salute desperantes, [b] iam non tam ipsorum intererat quàm Atheniensium: simúlque nonnihil cauebant ne rebus iam proculdubio prosperè gestis, [c] aliquid interueniret, arbitrantes hoc modo perdomitum hostem à se captum iri. Itaque vbi toto die missilibus eum vndique incessentes, viderunt iam exhaustum vulneribus atque aliis ærumnis, iubent caduceatorem Gylippus Syracusaníque ac socii denuntiare primùm, siquis ad se transire insulanorum vellet, liberum fore. Transieruntque aliquot, non tamen multæ ciuitates. Mox deinde omnibus aliis qui cum Demosthene erant, oblata conditio, si traderent arma, neminem eorum mortem obiturum aut violentam, aut in vinculis, aut inopia rerum ad victum necessariarum. Atque ita [d] dedidere seipsos cuncti, numero sex millia: omnémque pecuniam deposuere quam habebant, effundentes in scuta resupinata, & ex ea quatuor scuta repleuere: statímque in vrbē à Syracusanis adducti sunt. At Nicias hoc ipso die cum suis ad flumen Erineum præuenerat, illúdque transgressus, in edito quodam loco consederat. Eum postero die adepti Syracusani, inquiunt Demosthenicos sese dedidisse, iubéntque ipsum idem facere. Ille, non habita istis fide, paciscitur vt equitem mittat ad explorandum. Vbi eques reuersus retulit Demosthenicos sese dedidisse, Nicias per caduceatorem Gylippo Syracusanísque respondet se paratum esse transigere Atheniensium nomine, si cum exercitu dimittatur, quos sumptus in bellum Syracusani fecissent, eos omnes restituturum: daturúmque se obsides ex Atheniensibus, dum pecunia solueretur, singulis talentis in singula obsidum capita taxatis. Ea conditione non accepta, Gylippus atque Syracusani eos aggressi vndique telis petiuere ad vesperum vsque. Illi, etsi malè accepti inopia commeatus, aliorúmque necessariorum, tamen habentes in animo discedere, obseruato silentio noctis, arma sumpserunt: sed intelligentes se non latere hostem, (nam ille rem sentiens pæanem canebat) rursus ea deposuere: præter trecentos fere, qui vi peruadentes hostilem custodiam, quà potuere per noctem contenderunt. Niciam, posteaquam dies illuxit, agmen ducentem Syracusani sociique inuadunt, eodem quo pridie modo vndique lacessentes iaculis sagittísque. Inter quæ ex omni parte ferientia, equitatu pariter cunctáque multitudine vrgente, illi tamen ad amnem Asinarum festinabant, tum opinantes fore vt eo transito [e] aliquanto facilius haberent, tum potandi desiderio quo miseri tenebantur. Vbi eò peruenere, nullo iam ordine in illum irrumpunt, pro se quisque primus omnium transire properantes. Sed hostis ingruens difficilem eis transitum reddebat. nam quum conferti ire cogerentur, alius super alium cadentes, inuicem conculcabantur telísque & armis: quorum alii statim peribant, alii inter se [f] impliciti defluebant. Hos ex vtraque fluminis parte Syracusani superstantes, (erat autem ripa præceps) desuper missilibus conficiebant, multos etiam auidè potantes, & inter se vtique in cauo fluminis alueo perturbatos. Sed Peloponnenses illuc descendentes, trucidarunt eos præcipuè qui in fluuio erant. Vnde subitò aqua corrupta est, ex qua nihilominus cœnosa & cruenta bibebatur, déque ea inter multos certabatur. Tandem permultis iam cadaueribus aliis super alia iacentibus, profligatóque exercitu, partim apud amnem, partim, siqui effugerant, ab equitibus, Nicias Gylippo sese dedidit, plus ei habens fidei quàm Syracusanis, permitténsque sui potestatem tum illius, tum aliorum Lacedæmoniorum arbitrio: à cæde cæterorum militum abstineri [g] iussit. Post hæc Gylippus imperat non interfici Athenienses, sed viuos capi. Ita cæteri quicunque occultati non essent (multi autem hi erant), viui sunt capti: necnon trecenti illi qui noctu per custodias euaserant, missis qui persequerentur, fuerunt comprehensi. Verùm hi omnes, in vnum contracti, haud multi fue-

263

a Conclusi. Q.d. Impliciti.

b Non tam è re eorū erat quàm Atheniensium.

c Aliquid damni, aut dispendii, paterentur. Quinetiam existimabant se alioqui vel solo hoc pugnæ genere perdomitum hostem capturos.

d Dedidere seipsos, sex milliū numerum in vniuersum efficientes.

e Melius se res ipsorum haberent.

f Vide annot. de his verbis, ἐμπαλασσόμενοι κατέῤῥεον, & de præced.

g Postulauit.

runt, multi tamen qui supprimebantur: quibus tota Sicilia referta fuit, vt qui non ex pactione (quemadmodum illi qui cum Demosthene) capti essent. Quædam tamen eorum pars, neque hæc exigua, interiit. Verùm hæc maxima strages extitit, & nulla minor, ex omnibus quæ in Sicilia hoc bello extiterunt. Nec pauci in itinere faciendo, dum subinde inuaderentur, absumpti sunt: attamen multi elapsi, quidam statim, quidam posteaquam seruissent, fuga inita, quibus in Catanam erat receptus. At Syracusani & socii, acceptis quàm plurimis poterant captiuis ac spoliis, frequentes in vrbem redierunt. Et cæteros quidem Atheniensium ac sociorum, quoscúque ceperant, in [a] lithotomias demiserunt, tutissimã existimantes eam esse custodiam: Niciam verò ac Demosthenem necauerunt, inuito Gylippo. Is enim speciosum sibi ducebat, præter cætera, ex eo bello portare ad Lacedæmonios, etiam ipsos hostium duces: quorum alter [b] extitisset eorum hostis acerrimus, propter illa quæ ad Pylum gessisset, alter, ob eadem, eorum studiosissimus. Nam illos viros apud insulam captos Nicias præcipuo affectu prosequutus, dimittendos curauit, inductis Atheniensibus ad facienda cum Lacedæmoniis fœdera. quo nomine & Lacedæmonii erant in eius amorem propensi, & ipse plurimum Gylippo credens, se dediderat. [c] Sed quia cum illo homines vulgò loquebantur, veriti tum quidam Syracusanorum, vt ferebatur, ne ob id tormentis interrogatus, tumultum ipsis excitaret in rebus prosperis, tum alii (& præcipuè Corinthii) ne corruptis aliquibus pecunia (quòd locuples erat) effugeret, aliquid in ipsos iterum rerum nouarum moliturus, persuasis ad hoc sociis hominem interemerunt. Et Nicias quidem ob hanc causam, aut huic proximam, morte affectus est, vir omnium mea ætate Græcorum minimè dignus qui eò deueniret infelicitatis, [d] ob studiũ virtutis quod omne in illam conferebat. Captiuos autem qui apud Lithotomias erant, Syracusani duriter sanè tractauerunt inter initia. [e] Siquidem quum tot essent in loco depresso & arcto, & sub dio, prius in sole & æstu deficiebant, dehinc superueniẽte autumnalium noctium gelu, ipsa mutatione contrariorum, valetudinem contrahebant, præsertim quòd propter loci angustiam omnia ibidem faciebant: quódque cadauera promiscuè coaceruata erant, tam eorum qui ex vulneribus, quàm eorũ qui ex mutatione & huiusmodi causis decesserant. Intolerabili insuper vexabãtur odore, fame etiã ac siti. nanque per octo menses data sunt singulis [f] aquæ singula acetabula, panis bina. Denique nihil non malorum passi sunt eorum quæ pati credibile est

264

in hoc loco homines qui illuc inciderint. In qua vitæ conditione septuaginta dies stipati traduxerunt. Post hæc, præter Athenienses, & siqui Sicilienses Italiciue cum illis militauerant, cæteri omnes sunt diuenditi. Quot autem capti fuerint in vniuersum, exactè dicere arduum est, tamen [g] non intra septem millia fuerunt. Quod factum huius belli tempore maximum in Græcia contigit, & (quantum mihi videtur) omnium Græcorum factorum maximũ quæ nobis fando sunt cognita: idem victoribus splendidissimum, & victis calamitosissimum, qui in totum & ex omni parte superati, nec vlla in re tenuiter afflicti, funditus (vt dicitur) euersi sunt, peditatu, classe, nullo denique non amisso, pauculis è multis domum reuersis. Hactenus quæ apud Siciliam sunt gesta.

a Id est lapicidinas.

b Vel, Extitisset illis maximè inuisus propter res in insula & apud Pylum gestas: alter, ob easdem, acceptissimus.

c Sed quidam fuerũt Syracusanorum (vt ferebatur) quorum alii, quòd cõsilia cum illo cõmunicassent, *uel agitasset*, veriti ne in quæstione, propter hoc res ipsorum prosperas ille turbaret: alii, & præcip.

d Vocat hîc fortasse Thucyd. τὴν εἰς τὸ θεῖον ἐπιτήδευσιν quod antea θειασμὸν, de eodem Nicia loquens, dixit. Vide annot.

e Eos enim, quũ multi depresso in loco & sub dio essẽt, primùm quidem soles & æstus (*q.d. suffocatio*) grauabãt, & noctes contrà superuenientes autumnales & frigidæ, propter mutationem nouos illis morbos inuehebant. Præsertim quũ omnia propter loci angustiã eodem in loco facerent, & cadauera promiscuè alia super aliis coaceruata essent. *Vel, alia aliis aceruatim superstrata.* Quinetiam graueolentia intolerabilis erat: faméque & siti premebantur. *Vel sic, Et eo quidẽ magis quòd omnia propter l. ang. &c. Videtur autem per omnia intelligere requisita etiam naturæ, ut Salustius loquitur.*

f Gr. Cotyla aquæ & duæ cotylæ frumenti.

g Non pauciores septem millibus, οὐκ ἐλάσσους ἑπτακισχιλίων. *Pro quibus scripserat Valla (ut opinor) Non infra septẽ millia*

THVC.

THVCYDIDIS OLORI FILII
DE BELLO PELOPONNESIACO
LIBER OCTAVVS.

ATHENIS posteaquam nunciata res est, diu fide caruit: [a]ne militibus quidem creditum qui illinc euaserant, planè quæ gesta essent referentibus, ita vndique omnia funditus esse euersa. Sed vbi factum agnouerunt, ibi exæstuare Athenienses aduersus oratores qui principes hortatores extiterant in Siciliam transmittendi, tanquam non hoc ipsi decreuissent: irasci insuper ariolis atque vaticinis, denique omnibus qui tunc aliquid ipsis per sacra consulentibus, suasissent profectionem, tanquam Siciliam subacturis. Vndique itaque omnibus in rebus mœstos ob ea quæ acciderant, circunsistebat etiam ingés metus consternatióque. Exuti enim & priuatim & publicè multo peditatu, equitatu, iuuentutéque, qualem superesse alteram non videbant, afflictabátur. Simúlque nec nauium satis in naualibus, nec pecuniæ in ærario, nec ministeriorum ad nauticos vsus quum cernerent, desperabant in præsens de sua salute, arbitrantes in Piræa aduersus se statim appulsuros classe è Sicilia hostes, [b]præsertim tanta illic victoria subnixos, & iam omni conatu, quum vires duplicatas haberent, vnà cum sociis qui ad ipsos ab Atheniensibus defecissent, terra maríque oppugnaturos. Non tamen visum est eis succumbere se debere, sed ex præsentibus facultatibus naues vndecunque possent comparare, collata ad illas ædificandas materia atque pecunia: adhæc, oppida sociorum stabilire, & præcipuè Eubœam, & in vrbe nonnihil castigare vitæ sumptus: & quendã magistratum deligere seniorum, qui de statu præsenti, [c]quum tempus afforet, præ cæteris consultarent: denique terrore circũstante, (id quod facere vulgus solet,) ad omnia rectè [d]disponenda accincti erant. & quæ agenda visa fuerãt, exequuti sunt: atque hæc æstas excessit. Insequenti hyeme, ob res in Sicilia ab Atheniensibus adeo male gestas, vniuersi protinus Græci animos erexerant. Et ii quidem qui neutrorum socii erant, non debere se amplius abesse à bello, vel si à nemine rogarentur, censebant, sed vltro aduersus Athenienses ire: quòd videlicet putarent singuli in se illos fuisse venturos, si in Sicilia rem prosperè gessissent: & simul reliquum belli breue futurum, eiúsque se fieri participes, fore sibi speciosum. Qui autem socii erant Lacedæmoniorum, properabant impensius quàm hactenus fecerant, eximi se protinus multa ærumna. Qui Atheniensium imperio parebant, ii præcipuè & supra vires prompto animo erant ad rebellandum, [e]auiditate rei discutiendæ, & nullam rationem prætermittendi qua insequenti æstate possent euadere victores. Quibus Lacedæmonia ciuitas fiduciã capiebat, & eo maiorem quòd credibile erat è Sicilia socios, propter accessionem classis, necessariò iam cum magnis copiis sub initio veris præsto futuros. Ita vndique affulgente spe statuerunt [f]nõ detrectare bellum, ratiocinantes, [g]si debellatum foret, se tum liberatum iri in posterum tali periculo quale ipsis impendebat ab Atheniensibus, si Siciliam subegissent, [h]quum illis euersis, sine controuersia totius iam Græciæ principes forent. Igitur eorum rex Agis confestim per eandem hyemem profectus ex Decelea cum aliquanto exercitu, pecuniam exegit à sociis ad classem comparandam, & ad Melineum deflectens sinum, ingentem OEtæorum prædam egit ob vetustas inimicitias, & ex ea pecuniam collegit. Adegit Achæos quoque Phthiotas, & alios circa populos ditionis Thessalorum, sibi suspectos, ipsis etiam Thessalis inuitis, pecuniam dare: & aliquantulum obsidum, quos apud Corinthum deposuit, tentans eos in societatem adducere. Lacedæmonii porro centum naues ædificandas ciuitatibus distribuerunt, ita taxantes: sibi atque Bœotis, quinas atque vicenas vtrisque, Phocensibus ac Locris quindenas, item Corinthiis quindenas, Arcadibus & Pellenensibus & Sicyoniis denas, item Megarensibus & Trœzeniis & Epidauriis & Hermionensibus denas. Alia insuper comparabant, tanquam circa ver protinus inituri bellum. Per hanc ipsam hyemem Athenienses, & ipsi, quemadmodum constituerant, ædificandis nauibus operam dedere, pro se quisque materiam suppeditantes, & Sunium muro præcluserunt, vt naues quæ commeatum ipsis subueherent, tutò præterueherentur, munitionibus quas in Laconica extruxerant, quũ in Siciliam transmiserũt, tunc relictis, & sicubi quid sum-

265

a Ne primariis quidẽ militibus. *Vel, præcipuis. Vel, magni nominis.*

b Quinetiam *alteros* hostes qui inde essent, *videlicet ex eadẽ natione Græciæ*, tunc certè cum bellico apparatu qui duplo auctus esset, vnà cum sociis &c.

c Dum tempus esset, *ut schol. Gr. Fortasse nõ male, Prout tempus uel occasio postularet.* Vel, *Prout opportunum esset.* De προβουλεύειν autem vide annot.

d Administranda parati.

e Quòd ex desiderio quo incensi erant, *uidelicet ut Athenienses subiugarentur*, de rebus iudicarent, nec vllũ iam relinquerent rationi locum propter quam credi posset illos vsque ad sequentem æstatẽ fore incolumes. *Vel sic, Quòd pro ea indignatione quam aduersus illos conceperant, de rebus iudic. &c. Sed magis placet altera partic.* ὀργῶντες *significatio.*

f Bellum sine mora capessere. *q. d. sine ulla tergiuersatione.*

g In vulg. edit. legitur, Deliberatũ foret. Sed non dubium est quin Valla Debellatũ scripserit. Est enim καλῶς τελευτήσαντος αὐτοῦ. i. si prosperè confectum esset illud *bellum.* Vel, Vbi profligatum esset feliciter. Id est, Vbi ipsi parta victoria, bello finem imposuissent.

h Et illis euersis, futurum vt tutò vniuersæ Græciæ imperium obtinerent. *Obtinerent Lacedæmonii, euersis illis Atheniensibus. At Valla hæc inuertit, contrà etiam quàm Græcorum uerborum structura ferre possit. Vide annotat.*

ptus non expedire videbatur, eo in parsimoniam contracto: sed in primis ne socii deficerent prospiciebant. Dum hæc ab vtrisque fiunt,[a]nihil aliud quàm inuicem se in apparatu belli præuenire maturantibus,primi omnium Euboei per hanc hyemem ad Agin legatos de sua ab Atheniẽsibus *ad eum* defectione miserunt. Quorum oratione admissa, Agis accersiuit è Lacedæmone tanquam in Euboeam missurus, duos è primoribus, Alcamenem Sthenelaidæ *filium* & Melanthum: eóque trãsitum præmuniente,illi venerunt trecentis cum[b]libertinis. Lesbii interea,cupidi & ipsi rebellandi,venerunt,à quibus inductus est Agis,vtique Boeotis adiutoribus, vt ipsorum defectioni operã daret, intermissa Euboica, Alcamene (qui in Euboeam iturus erat)dato præfecto cum viginti nauibus,quarũ Agis denas & Boeoti denas pollicebantur.Atq; hæc ignara ciuitate Lacedæmonia transacta sunt.etenim penes Agin fuit ius & copias mittendi, siquò vellet, & contrahendi, & pecunias exigendi, quandiu apud Deceleam cum suis copiis egit. quo tempore vel magis (propè dixerim) ei socii obtemperabant quàm Lacedæmoniæ ciuitati.Quippe habens exercitum, protinus vbicunque libebat, [c]imperiosus aderat. Et hic quidem [d]cum Lesbiis transegit.Chii autem & Erythræi,qui & ipsi defectionem parabant, non cum Agide tractauerunt,sed cum ciuitate: quibuscum venit etiam legatus Tissaphernis, qui regis Darii Artaxerxis *filii* prætor inferioris prouinciæ erat.Is enim ad hoc Peloponnenses incitabat, pollicens se *affatim* stipendium præbiturum, quoniam nu-per è Græcis ciuitatibus prouinciæ suæ [e] pro rege tributa exegerat: [f] quæ quum per Athenienses antea lucrifacere nequisset, ea se magis percepturum oppugnandis Atheniensibus arbitrabatur, & simul Lacedæmonios regi socios redditurum: atque Amorgen Pissuthnæ filium nothum, *regis* perfugam circa Cariam, prout ei rex ipse negotium dederat, aut excepturum viuum, aut interfecturum. Itaque Chii atque Tissaphernes communiter eandem rem transigebant. Sub idem autem tempus Calligetus Laophontis Megarensis, & Timagoras Athenagoræ *filius* Cyzicenus, sua vterque patria extorris, à Pharnabazo Pharnabaci *filio*, cuius hospites erant, Lacedæmonem venerunt, [g]ad accipiendas in Hellespontum naues, eadem & ipso, quæ Tissaphernes, cupiente conficere, si posset, *nimirum* ciuitates quæ in prouincia sua essent, ab Atheniensibus abducere propter tributa, & inter regem suum ac Lacedæmonios contrahere societatem. Hæc quum separatim vtrique agerent qui à Pharnabazo & qui à Tissapherne venerant, ingens inter Lacedæmonios concertatio extitit, his, vt in Ioniam & Chium, illis vt in Hellespontum prius classis mitteretur, persuadere nitentibus. Sed tandem Chiorum & Tissaphernis postulata multo magis admissa sunt à Lacedæmoniis, vtpote Alcibiade coadiutore, qui Endio tunc ephoro, *id est tribuno plebis*, [h] erat in primis hospes *etiam* paternus. Vnde, propter hospitium, nomen Laconicum ei familiæ inditum est. Endius enim Alcibiadis *filius* cognominabatur. Prius tamen in Chium Lacedæmonii Phrynin vicinum illis hominem miserunt, exploratum nunquid tanta classis eorum foret quantã dicerent, aliáque adessent famæ vrbis respondentia. Hoc renuntiante veritatem famæ respondere, extemplo Chios & Erythræos in societatem acceperũt, & quadraginta illuc naues mittendas decreuerunt, quum circa se Chii dicerent esse non minus sexaginta. Ex quibus *quadraginta* primùm missuri erant decem cum Melancrida nauarcho: sed quum terræmotus extitisset, pro Melancrida Chalcideum miserũt, & pro decem nauibus quinque in Laconica armauerunt. Et hyems excessit, atque vndeuicesimus huius belli annus quod Thucydides conscripsit.

Ineunte statim vere insequentis æstatis, Chiis vt naues sibi mitterentur instãtibus, quòd timerent ne agitata resciscerent Atheniẽses, (nam omnes clam illis ierant legationes) miserunt Corinthũ Lacedæmonii viros Spartiatas tres, qui iuberent Corinthios quamcelerrime ab altero mari, in id quod Athenas vergit, transuectis per Isthmũ omnibus nauibus, tã iis quas in Lesbum Agis armasset, quàm cæteris, trãsmittere in Chiũ. Erant autem illic sociales naues numero vndequadraginta. Huius classis in Chiũ proficiscẽtis quũ nollẽt esse participes Calligetus & Timagoras Pharnabazi legati, pecuniã non dederunt quam attulerant classis nomine, quinque & viginti talenta, sed postea per se alia *comportata* classe constituerunt nauigare. Agis vt vidit Lacedæmonios in Chium traiicere ante omnia destinasse, ne ipse quidem censuit aliud iam agendum: [i]sed socii apud Corinthum concilio atque consilio habito, decreuerunt in Chium sibi primùm esse nauigandum, duce Chalcideo, qui in Laconica quinque naues armauerat: deinde in Lesbum, duce Alcamene, quem

[a] Nihil aliud quàm bellum ipso apparatu tenus incipientibus.

[b] Ita interpr. νεοδαμώδης, de quo vide annotat.

[c] Formidabilis.

[d] Lesbiis operam dabat. *Vel, Lesbiis operam nauabat ad id quod cupiebãt.*

266

[e] Legit ὑπὲρ βασιλέως

[f] Quorum regi debitor fuerat, quòd ei per Athenienses illa non licuisset à Græcis ciuitatib' exigere. Maiorem igitur sibi *in posterum* facultatem recipiendorũ tributorum fore existimabat, vbi Athenienses *bello* afflixisset, & simul Lacedæmonios, &c.

[g] Ad transportandas in Hell naues. *Id est, ad petẽdas naues quas in Hell. transportarent.*

[h] Erat arctissimo hospitalis amicitiæ vinculo iunctus, quæ à patre coeperat.

[i] Sed socii quum Corinthum ad deliberãdũ cõuenissẽt, decreu.

etiam Agis deſtinabat: poſtremò in Helleſpontum, duce Clearcho Ramphii *filio*. Verùm prius nauium dimidium tranſportari per Iſthmum, idque ſtatim traiicere, ne Athenienſes tam in eas animum aduerterent quæ proficiſcerentur, quàm in eas quæ poſterius tranſportarentur. Nanque ab hac ora propalam naues ſoluebāt, contempta Athenienſium imbecillitate, quorum nulla admodum claſſis vſquam viſebatur. Vbi id placuit, vnam & viginti naues continuò traduxerunt: qui etſi ſtimulabant Corinthios ad ſecum nauigandum, tamē illis cordi non fuit ante Iſthmia, quæ tunc inſtabant, celebrata. Et quum Agis vellet, indulgendo ne fœdera Iſthmica ſoluerentur, ſuam ipſius claſſem facere, Corinthiique abnuerent, ac tempus tererent, Athenienſes acta Chiorum certius ſenſere, ac miſſo illuc vno è magiſtratibus Ariſtocrate, inſimularunt Chios, eóſque pernegantes iuſſerunt[a] ex formula naues mittere. Atque ita miſſæ ſunt ſeptem, quarum mittēdarum fuere authores tum multi rerum agitatarum neſcii, tum pauci qui ſibi actorum erant conſcii, nolentes plebem prius hoſtilem habere quàm tutelæ aliquid accepiſſent, quum Peloponnenſes qui tandiu non venirent, non amplius venturos expectarent. Interea ludi Iſthmici edebantur: quibus ſpectaculis quum intereſſent Athenienſes, (indicta enim fuerant fœdera dierum feſtorum) eo magis deprehenderūt Chios ſpectare ad defectionem. Atque vbi diſceſſum eſt, ita cōfeſtim ſeſe præpararunt, ne clam ipſis naues à Cenchreis proficiſcerentur. Profectæ autem ſunt illinc poſt ludos confectos vna & viginti naues, Alcamene præfecto, ad quas totidē obuiam euntes Athenienſes, primùm in pelagus *hoſtem* ſubducebant: vbi autē illæ longo ſpatio non ſequutæ ſe auerterunt, ipſi quoque rediere. Quippe ſeptem Chiis, quas in eo numero ſecum habebāt, diffidebatur. Sed poſtea impletis aliis ſeptem & triginta, eoſdem proficiſcentes perſequuti ſunt ad Piræum agri Corinthii, qui eſt portus deſertus & nouiſſimus, ad confinia terræ Epidauricæ: intra quem Peloponēnſes, vna quæ in alto curſum tenebat, amiſſa, contractis cæteris, ſe continebant. Eis Athenienſes, & à mari nauibus adorti, & in terram egreſſi, tumultum ingentem perturbationémque præbuerunt, ac naues pleraſque lacerauerunt è terra, atque Alcamenen interfecerunt, aliquot tamen ſuorum amiſſis. Vbi dirempti fuere, naues quæ ſatis viſæ ſunt aduerſus hoſtiles, illic collocauere, cum reliquis ad paruulam inſulam non admodum diſtantem, in ſtatione ſubiere, & caſtra poſuere, miſſo Athenas nuntio ſubſidia acerſitum. Nam poſtero die Peloponnenſium claſſi auxiliares Corinthii adfuerunt, nec ita multo pòſt alii finitimi. Qui quum cernerent cuſtodiam deſerto in loco ſibi perquam laborioſam fore, ancipiti conſilio erant, déque incendenda claſſe cogitabant: ſed ſatius deinde viſum eſt eam ſubducere, circūdatóque peditatu tutari, dum aliqua commodè effugiendi offerretur occaſio. Verùm Agis his cognitis miſit ad eos virum Spartiatam Thermonem. Fuerant autē & Lacedæmonii certiores iam antea facti de diſceſſu nauium ab Iſthmo, (quum præcepiſſent tribuniplebis Alcameni, vt quū id fieret, nuntiū ad ſe mitteret) adeóque maturè quas apud ſe habebāt naues quinque mittendas cenſuerūt Chalcideo duce, vnà cum Alcibiade. Verùm deinde quum hi proficiſcerentur, nuntiúmque de fuga ſuorum in Piræum accepiſſent, animo fuerunt conſternati, quòd in bello Ionico auſpicando cecidiſſent, eóque ſtatuerant non amplius è ſua terra claſſem dimittere, imò adeo quæ dimiſſa eſſet reuocare. Quod animaduertens Alcibiades, rurſus ſuadet Endio atque aliis tribunis ne relangueſcerent à claſſe mittenda in Chium. prius enim illam præuenturam quàm cladem acceptam Chii ſentirent, & ſe, ſi Ioniam adeat, facilè ſocias Athenienſium ciuitates ad defectionem inducturum, commemorando & Athenienſium imbecillitatem, & Lacedæmoniorum ſtudia: nam ſibi præter cæteros fidem apud illos fore. Ipſi autem Endio ſeparatim dicere, ſpecioſum illi fore ſi per eum & Ionia deficeret, & rex ſocius fieret Lacedæmoniorum, neque hoc Agidis opus eſſet. Erat nanque ipſe Agidi aduerſarius. Ita Endio atque aliis tribunisplebis perſuaſis, abiit cum Chalcideo Lacedæmonio, & celeriter curſum cum quinque nauibus confecerunt. Per hoc idem tempus recipiebant ſe ex Sicilia ſedecim Peloponnenſium naues duce Gylippo, poſt geſtum illic communiter bellum: quæ deprehenſæ[b] atque vexatæ à ſeptem & viginti Atticis nauibus, quibus præerat Hippocles Menippi *filius*, claſſis è Sicilia redeuntis reditū obſeruantibus circa Leucadiam, tamē præter vnam effugerunt, Corinthúmque tenuerunt. At Chalcideus atque Alcibiades, vt in [c]quaſque incidebant naues, comprehendebant, ne ipſorum nauigatio palàm fieret. quas non antea miſſas fecerunt quàm Corycum, quæ eſt in continente, tenuiſ-

267

268

a Ad fidem faciendā, naues mittere. Vel, Naues mittēdo fidem facere. Vel, Naues pignoris loco mittere.

b Quæ deprehēſæ fuerant, &c. *& mox*, Nam cæteræ præter vnam effugerant, Corinthúmque tenuerant. Vide annot.

c Legit ὅσαις τε ἐπιτύχοιεν.

ſent,& congreſſi cum aliquot Chiorum,quibuſcum res agitabantur, iuſſique ab eis vt cum nemine colloquuti ad vrbem nauigarent, illic ex improuiſo adfuerũt. Et quum plerique Chiorum admirabundi attonitique eſſent,per paucos data eſt opera vt concilium cogeretur. Vbi ,Chalcideo atque Alcibiade dicentibus alias quoque permultas venire naues,nulla de nauium obſidione apud Piræum mentione habita,defecerunt Chii ab Athenienſibus,& mox Erythræi. Atque illinc iidẽ profecti cum tribus nauibus,Clazomenas ad defectionem induxerunt. Et *cuncti* Clazomenii tranſgreſſi in continentem,illic oppidulum condiderunt: vt ſiquid timoris in inſula foret quam incolebant,eſſet quò refugerent. Et omnes quidem qui rebellauerant,in mœnibus muniendis atque in apparatu belli erant occupati. Athenienſes autem,accepto properè de Chiorum defectione nũtio, rebãtur magnũ circũſtare ſe manifeſtúmque periculũ ne cæteri ſocii poſt maximæ vrbis rebellionẽ nollent quieſcere. Itaque mille talenta quæ per omne belli tẽpus intacta eſſe cupierãt,(de quibus tangendis ſiquis aut retuliſſet,aut ſuffragiũ tuliſſet,propoſitis pœnis ſanxerant)tũc ex præſenti pauore,legibus abrogatis, mouẽda decreuerunt. Ex quibus naues inſtruxere nõ paucas,& nauiũ quæ Piræũ obſederant, octo iam tunc miſere:quæ relicta obſidione inſequutæ claſſem qua vehebatur Chalcideus,nec aſſequutæ,duce Strombichide Diotimi *filio*,redierant:nec multo pòſt,alias ſubſidiarias duodecim,Thraſycle præfecto,quæ & ipſæ omiſerant obſidionem. Septẽ etiã Chiis,quæ ſociæ fuerant oppugnationis apud Piræũ,abductis,ſeruos qui in eis erãt, libertate donarunt,liberis autem vincula indiderunt.Alias itẽ in locũ reuerſarũ raptim armatas miſerunt contra aduentũ claſſis Peloponnenſis, habentes in animo & alias triginta armare.[a]In quibus conficiendis tantum ſtudii adhibuerunt vt nihil exiguum fecerint quod ad ſuccurrendum Chio pertineret. Interea Strombichides octo cum nauibus traiecit in Samum , & illinc,ſumpta vna Samia,in Teũ, incoláſque loci vt quieſcerent exorauit. Eodem & Chalcideus ex Chio cum tribus & viginti nauibus traiiciebat,aderátque ei Clazomeniorum atque Erythræorum peditatus. Huius aduentum præſentiens Strombichides, abſceſſit: & vbi in altum euectus proſpexit multas à Chio naues,fugam in Samum intendit,illis inſequentibus.Tei peditatum illum quum à principio excipere noluiſſent,poſt Athenienſium fugam introduxerunt: qui,expectato aliquandiu Chalcideo ab inſequutione Athenienſiũ needũ reuertente,muros demolitus eſt quos Athenienſes extruxerant, vrbis Teiæ, qua parte reſpicit cõtinentem,adiuuantibus eum aliquot qui ſuperuenere barbaris,duce Tage Tiſſaphernis proprætore. Chalcideus atque Alcibiades Samo tenus inſequuti Strõbichidẽ,apud Chium armauerũt nauiũ Peloponnenſium nautas,ibíque *præſidio* reliquerũt,ſubſtitutíſque in eorũ locum Chiis,& aliis viginti nauibus inſtructis,petiuerũt Miletum,tanquã ad ſe defecturam. Nam Alcibiades, cui erat cum primoribus Mileſiorum neceſſitudo,volebat in illis inducendis præuertere naues è Peloponneſo vẽturas,& tum Chiis,tum ſibi cum Chalcideo, tum (à quo miſſus erat) Endio addere hoc decus,quemadmodũ ſpopondiſſet,quòd plurimas ciuitates copiis Chiorum cum Chalcideo ad defectionẽ induxiſſet. Itaque occultè magna parte nauigationis facta,nec ita multũ præuenientes Strombichidẽ, & Thraſyclẽ qui tunc ex Athenis cũ duodecim nauibus aderat, illum ſequutus, Miletum ad defectionem induxerunt.Horum veſtigia perſequuti Athenienſes cũ vndeuiginti nauibus,quum à Mileſiis non reciperentur, ad Ladã inſulam Mileto præiacentẽ ſubierunt. Et poſt Mileſiorũ defectionem ſtatim prima ſocietas inter regem ac Lacedæmonios per Tiſſaphernẽ atque Chalcideũ inita eſt in hũc modũ,

269

„ [b]SVPER his ſocietatẽ cũ rege ac Tiſſapherne Lacedæmonii ſociíque fecere:Quã„ cunque regionem & quancunque vrbem rex habet, eiúſque progenitores habue„ re,ea regis eſto. Et ex his vrbibus quicquid pecuniarum aliúdve Atheniẽſibus pen„ debatur,rex communiter ac Lacedæmonii ſociíque prohibento nequid pecuniarũ „ Athenienſes aliúdve quippiã accipiant. Item,bellũ cum Athenienſibus rex & Lace„ dæmonii ſociíque cõmuniter gerũto: bellúmque cũ Athenienſibus diſſoluere ne li„ ceat niſi vtriſque videatur,regi ac Lacedæmoniis,ſociíſq;. Quòd ſiqui ab rege defe„ cerint,hi hoſtes ſũto Lacedæmoniis ac ſociis : ſiqui verò à Lacedæmoniis ſociíſq;, „ ii regi hoſtes ſũto. In hãc formã ſocietas inita eſt. Poſtea Chii ſtatim adornatis decẽ aliis nauibus,ad Anæa ſe cõtulerunt,animo tũ audiẽdi de Mileto, tũ ciuitates ad defectionẽ ſolicitãdi: ſed accepto nũtio à Chalcideo vt redirẽt, quoniã terreſtri itinere Amorges cũ exercitu adfuturus eſſet,nauigauerũt ad Iouis tẽplũ. Vnde perſpe-

a Valdéque prompti eorum animi erant,& omnia magna ad ſuccurrendum Chio moliebantur. *Intellige autẽ ad ſuccurrendum ſibi aduerſus Chium rebellantem. Fortaſſe non malè, Ad reſiſtendum Chio. Eſt autem ad uerbum, Nihilque exiguum ad ſuccurrendum Chio fiebat.*

b His conditionibus

xere ſexdecim naues Athenienſiũ veniẽtes,quibus præerat Diomedõ,poſt Thraſy-
clem Athenis præfectus.Quibus cognitis Chii cũ vna naui Epheſum, cum reliquis
in orã Teiã diffugerũt. Sed earũ quatuor ab Athenieſibus interceptæ ſũt, vacuæ ta-
men,hominibus prius in terrã elapſis,cæteræ vrbem Teiã tenuerunt:& Athenienſes
quidem in Samum nauigarunt, Chii autem reliquis nauibus contractis, adiuncto
ſibi peditatu,Lebedum ad defectionem induxerunt, & item Eras. Poſtea verò &
naues & pedites ad ſuas vtrique domos ſe receperunt. Circa eadem tempora vigin
ti naues Peloponnenſiũ,quas totidem Athenienſes inſequutæ fuerant, & in Piræũ
ingreſſas obſidebant,in repentinã erumpentes pugnam,Atticas ſuperant,quatuór-
que earum capiunt: atque illinc petitis Cenchreis, deintegro adornant claſſem, in
Chium atque in Ioniã nauigaturi,miſſo eis ex Lacedæmone nauarcho Aſtyocho,
penes quẽ iam eſſet ſumma rei naualis. Digreſſo peditatu ex Teo, aduenit ipſe Tiſ-
ſaphernes: & ſiquid muri reliquum erat demolitus,abſceſſit. Nec multo poſt eius
abitum,Diomedon cum decem Athenienſibus nauibus applicans, pepigit cum
Teiis[a] ſe & illos recepturum. Et illinc profectus Eras,quum vrbem adortus expu-
gnare non poſſet,vela fecit. Per idem tempus apud Samum vulgus vnà cum A-
thenienſibus,qui tribus cum nauibus aderant,aduerſus primores arma ſumpſerũt,
& eorum ad ducentos,qui maximè potentes erant, interfecere: quadringentos exi-
lio mulctauere,prædiis illorum & vrbanis & ruſticis inter ſe diſtributis,& Atheniẽ-
ſium decreto, tanquam in fide poſthac permanſuris,indulta libertate,per ſe poſtea
munia ciuitatis obiere,vrbémque[b] ſociis diſtributionis communicauerunt, inter-
dicta facultate iam vlli è populo aliquid aliud aut his ab illis, aut illis ab his elo- 270
candi conducendíve. Poſt hæc, eadem æſtate[c] Chii, quemadmodum inſtitue-
rant, nihil ſedulitatis prætermittentes, etiam abſque Peloponnenſibus, quæ a-
derant copiis ciuitates ad defectionem ſolicitabant, cum ob alia, tum verò quòd
volebãt ſecum quamplurimos periclitari. Itaque in expeditionem cum tredecim
nauibus aduerſus Leſbum tendunt: quemadmodum à Lacedæmoniis erat præ-
dictum,ſecundo loco eundum eſſe in Leſbum,& inde in Helleſpontum. Nam pe-
ditatus & Peloponnenſium qui aderant,& indigenarum circa ſociorum in Clazo-
menas & Cumam abierat: cuius præfectus erat Eualas Spartiates,nauiũ verò, Di-
niadas ex finitimis *ſubditis*.Quibus nauibus Chii primùm Methymnam(quò prius
peruenere) deinde, relictis hic quatuor nauibus, Mitylenen (quò cum cæteris na-
uibus venerunt)ad deficiendum impulere. At Aſtyochus Lacedæmonius nauar-
chus è Cenchreis,[d] vbi in ſtatione fuerat,cum tribus nauibus traiecit in Chium:&
tertio quã aduenerat die, quinque & viginti Atticæ naues Leſbum appulerunt,du-
cibus Leonte & Diomedonte. Siquidem Leon poſterior cum decẽ nauibus in au-
xilium ex Athenis aduenerat. Eodem Aſtyochus,eadem die iam adueſperaſcente,
inductus eſt vt ſumpta vna naui Chia ſe cõferret,ſiquid poſſet,profuturus:& quum
veniſſet in Pyrrhã,& poſtero die in Ereſſum, ibi certior fit Mitylenẽ ab Athenien-
ſibus ipſo impetu eſſe captã.Nam Athenieſes,vt venerant ex improuiſo,quũ portũ
obtinuiſſent,naues Chias ſuperauere: & egreſſi in terram,iis qui obſtiterant, præ-
lio victis,vrbe potiti erãt. Quibus cognitis Aſtyochus cũ nauibus Ereſſinis & tri-
bus Chiis,quæ cum Eubulo ex Methymna ſupererant ei,ab Athenienſibus com-
prehenſæ,ſed quũ Mitylene caperetur,elapſæ(vna enim ab Athenieſibus fuerat in-
tercepta)nõ putauit ſibi amplius Mitylenẽ eundũ,ſed Ereſſo per defectionẽ recepta
ac cõmunita,quos habebat in nauibus armatos itinere terreſtri tranſmiſit in Antiſ
ſam & Methymnã,præpoſito illis Eteonico:ipſe quoque eodẽ cum nauibus ſuis ac
tribus Chiis vela fecit,ſperans cõſpectu ſui Methymnæos fiduciã capturos ad per-
manendũ in rebellione. Sed quũ ei omnia apud Leſbum in contrariũ cederent, re-
ſumptis ſuis copiis traiecit in Chium. Vbi rurſus oppidatim receptus eſt peditatus
ſociorũ,itémque claſſiarius qui erat iturus in Helleſpontum. Ad quos etiam poſtea
venerũt è claſſe ſociali Peloponnenſiũ,quæ ad Cenchream ſtabãt naues ſex. Athe-
nienſes autẽ,rebus apud Leſbum deintegro cõſtitutis,profecti illinc, caſtrum Cla-
zomeniorum in continente extructũ diruerunt,& Clazomenios iterũ in vrbẽ quæ
in inſula eſt reportarunt,præter defectionis authores, qui in Daphnuntẽ abſceſſe-
rant. Et denuo Clazomenæ in ditionem Athenienſium conceſſere. Eadem æſta-
te Athenienſes qui in Mileto apud Ladã cum viginti nauibus in ſtatione erãt, quũ
aggreſſi eſſẽt expoſitis in terrã copiis Panhormũ, quod eſt oræ Mileſiæ,Chalcideũ
Lacedæmoniũ ducẽ interfecerũt,occurrentẽ cum paucis ad vim arcendã: & tertio
pòſt die abierũt,erecto trophæo, quod Mileſii ſubmouerũt tanquã erectũ ab iis qui

a Vt illi ſe quoque reciperent.

b De voce γεωμόροι, & de ſequent. vide annot.

c Chii quum,ſicut cœperãt, omni ſtudio ad defectionem ciuitates inducere conarentur, etiam abſque Peloponenſibus conferti venientes, cuperéntque plurimos eiuſdem periculi participes habere, expeditionem cum tred.&c.

d Id eſt, οὗπερ ὥρμιστο, nõ οὗπερ ὥρμητο, vt legitur in editione noſtra, ex conſenſu veterum exempl.

vi eum locum non obtinuissent. At Leon & Diomedon cum Atheniensium nauibus quibus præerant, ex Lesbo & ex OEnussis insulis Chio præiacentibus, ex Sidussa quoque & ex Pteleo, quos muros in Erythræa habebāt diruerūt: atque è Lesbo trāsmittentes in Chium, è nauibus cum Chiis præliabātur. Habebant autē epibatas è numero armatorum, quos ex formula extorserant. Et ad Cardamylam expositis in terram copiis, & ad Bolissum fusis acie qui se obuiam tulerāt Chiis, ac multis cæsis, omnia circa oppida in officio tenuerūt: & altero ad Phanas prælio, ac tertio ad Leuconium victores, quum contra eos Chii amplius non prodirent, regionem egregiè exornatam, & à Medorum temporibus ad illa vsque illæsam, vastauerunt. Etenim Chii soli omnium quos ego cognouerim, secundum Lacedæmonios, beati & iidē modesti extiterunt, qui, quo magis ciuitas proficiebat, eo magis ei instruēdæ atque ornandæ operā dederunt. Neque ipsam defectionē (si minus tutò moliti esse videntur) prius sunt ausi moliri quàm vnà cum multis se & egregiis sociis periclitaturos compertū habuissent: & quàm intellexissent, ne ipsos quidem Atheniēses iam negare, post acceptam in Sicilia calamitatem, [a] quin de imperio suo actum esset. Et siquid opinione lapsi sunt, prout in hominum vita contingere solet, tamen cum multis lapsi sunt, quibus fore videbatur vt status Atheniensium propediem euerteretur. Itaque quum & à mari coercerentur, & à terra oppugnarentur, conati sunt quidam eorum vrbem Atheniensibus tradere. Quo principes comperto, ipsi quidem quieuere, sed sumpto ex Erythris Astyocho nauarcho, cum quatuor quas habebat nauibus, prouidebant vt insidias aut obsidibus accipiendis, aut aliquo alio modo quammoderatissimè cohiberent. Et Chii quidē talia egerūt. Atheniensium autē, sub eiusdem æstatis extremū, mille & quinquaginta armati, Argiuorúmque, mille (quorum dimidiam partē leuiter armatā, Athenienses iustis armis instruxerant) & sociorum, totidē, cum nauibus duodequinquaginta, quarū aliquot erant ad armatos portandos, ducibus Phrynicho & Onomacle & Scironida, ex Athenis transmiserunt in Samum, & transeuntes in Miletū, castra posuerunt. Aduersus quos egressi ipsorū Milesiorū octingēti armati, & qui cum Chalcideo venerāt Peloponnenses, ac mercenaria Tissaphernis auxilia, cum ipso etiam Tissapherne, atque eius equitatu, prælium cōseruere. Et Argiui latius exporrecto suo cornu præ contēptu, tanquā impetum suum Ionibus nō laturis, quum inordinatius pergerēt, à Milesiis superantur, & paulo minus trecentis ex ipsis occubuere. Athenienses quū à principio vicissent Peloponnenses & barbaros, cæterámque turbam propulissent, cum Milesiis non sunt congressi. Nam Milesii fugatis Argiuis ad vrbē secesserant, quum aliud suorum *cornu* superatum vidissent, & [b] pro mœnibus iam victores arma deposuerāt. Qua in pugna cōtigit vt Iones vtrinque Dorū victores existerent, Athenienses quidem Pelopōnensium, Milesii autē Argiuorū. Hinc trophæo Athenienses erecto sese ad circūuallandam vrbem (est enim locus peninsula) accingebāt, existimantes, si Miletum acciperent, facilè sibi cætera oppida in deditionē ventura. Interea sub occasum iam serò nuntius eis affertur, quinque & quinquaginta naues è Peloponneso atque è Sicilia tantum non adesse. Siquidem Hermocrate Syracusano in primis authore apud Sicilienses ferēdi auxilium ad reliquias Atheniensium euertendas, viginti naues Syracusanorum, & duæ Selinuntinorum veniebāt, & Peloponnensium quæ armabantur, iam paratæ erant. Hæ classes, dato negotio Therameni Lacedæmonio ad Astyochum nauarchum vtrasque deducendi, primùm in Eleum traiecerūt, in insulam quæ ante Miletum iacet: mox illinc quum accepissent in Mileto agere Athenienses, in Iasicum sinum prius, animo noscendi quid rei apud Miletum ageretur: deinde in Tichiussam, quæ est oræ Milesiæ. vbi stationem habentes, de prælio facto docentur ab Alcibiade, [c] qui illuc equo aduectus est, quíque prælio gerendo interfuerat, stans pro Milesiis atque Tissapherne: & ab eo admonentur, nisi velint de Ionia & de cæteris rebus actum esse, maturent ocyus Mileto succurrere, néve circumuallari eam pro nihilo habeant. Ita illi prima luce succurrere statuerunt. Phrynichus, Atheniēsium dux, vbi de classe hostium ex Dero certior factus est, quum vellent collegæ expectare ad decertandum, negabat id se aut commissurum, aut quoad posset, illis aliíve cuiquā permissurum. [d] Quoties liceret postea planius nosse aduersus quot hostiū naues quantū ipse nauiū satis habeas, & per otiū instruere ad pugnandū, nō vtique turpitudini atque dedecori dandū esse si nolis subire nulla ratione periculū: neque deforme Atheniēsib⁹ cū classe cedere ad tēpus, sed vel deformius fore quoquomodo cōmittere vt vincerētur, & ciuitas

271

272

a Pessimè se res suas habere.

b Dicit de Milesiis, quod Thucydides de Atheniensibus videtur dixisse. Vide annot.

c Vel potius, Qui illuc cum equitatu venerat.

d Quum enim aliquā to pòst, vbi cognouisset hostilium nauium numerum, possent aduersus illas tot suis quot sufficienter & per otiū instruere licuisset, confligere, nequaquam se infamiæ metu adductum iri ad periculum temere subeundum. Nō enim turpe esse Atheniens.

non modò in dedecus, sed etiam in discrimen maximum adduceretur. Quæ quum vix deberet, præ cladibus acceptis, quàm posset tutissimo apparatu, aut aliqua prorsus antecedente necessitate, hostem lacessere, quo tādem modo debeat non coacta, sed vltro adire pericula? Itaque iubere illos, sumptis sauciis, peditatúque, & [a] instrumentis duntaxat quæ attulissent, cæteris autem quæ ex hostico cepissent, vt naues leuarentur, relictis, quamocyssimè vela facere in Samum, & illinc iam contractis in vnum omnibus nauibus, sicubi foret opportunum, hostes adoriri. Hæc quum persuasisset fecissétque Phrynichus, nō magis in præsens quàm in posterum, neque in hoc tantùm sed in omnibus aliis negotiis quæ ipsi delegarentur, circunspectus est habitus. Hunc in modum Athenienses imperfecta victoria, statim sub vesperā à Mileto abierunt. Et mox è Samo Argiui ob iram cladis acceptæ domum reuecti sunt. Peloponnenses autem ipso statim diluculo mouentes è Tichiussa, in hostem tendebant, & quum vnum in hoc diem consumpsissent, postridie assumptis nauibus Chiis, quas cum Chalcideo ante fuerat insequutus hostis, statuerunt redire in Tichiussam, gratia [b] lemborum quos subtraxerant. Quò vt peruenerunt, eos adiēs cum peditatu Tissaphernes, persuadet vt ad Iasum nauigent, vbi se tenebat Amorges Pissuthnis filius nothus, regis, à quo rebellarat, hostis. Ita Iasum repente aggressi, non opinantibus illis hostiles sed Atticas naues esse, expugnāt. In quo opere præcipua extitit laus Syracusanorum. Pelopónnenses Amorgem, quem viuum ceperant, Tissapherni tradiderunt perducendū, si ei liberet, ad regem, quemadmodū fuerat ab illo iussus. Iasum ipsā milites diripuere, magnámque admodū pecuniæ vim asportauere. Erat enim oppidum iam inde à priscis tēporibus locuples. Cæterùm auxilia quæ circa se Amorges habuerat, sine noxa recepere ad se Peloponnenses, intérque ordines suos redegere, quòd plerique illorum essent ex Peloponneso. Hinc tradito Tissapherni oppido, cum omnibus captiuis, tam liberis quàm seruis, pacti in singula capita singulos stateres Daricos sibi soluendos, redierunt Miletum. Vnde Pædaritum Leontis filium, quem Lacedæmonii magistratum in Chium legauerant, mittunt itinere pedestri vsque ad Erythras, cum iis copiis quæ auxiliares Amorgis fuerant: atque illic Mileto Philippum præficiunt. æstásque confecta est. Insequente hyeme Tissaphernes, posteaquam Iasum præsidio muniuit, aduenit Miletum, & (quemadmodū Lacedæmone spoponderat) menstruū stipendium nauibus numerauit, singulas viritim drachmas Atticas: volens in reliquum tempus soluere ternos obolos, donec regem consuluisset, soluturus (vt dicebat) si ille iussisset, integras drachmas. Verùm contradicente Hermocrate Syracusanorum duce (Theramenes enim quum non esset ipse nauarchus, sed ad tradendam Astyocho classem cum illis nauigaret, [c] segnior erat circa rationem stipendii) conuētum est inter eos vt præter quinque naues, plusquam terni oboli viritim soluerentur. Nam quinque & quinquaginta nauibus terna talenta in singulos menses dabat: cæteris nauibus quæ vltra hunc numerū essent, ad hanc ipsam rationem soluebatur. Hac eadem hyeme, qui apud Samum agebant Atheniēses, quum aduenisset illuc è domo classis alia quinque & triginta nauiū, ducibus Charmino & Strōbichide & Euctemone, cōtractis & à Chio & aliunde nauibus, statuerūt inter se sortiti inuadere naualibus copiis Miletū, & classem atque peditatum mittere in Chium. quod & fecerūt. Nam Strōbichides & Onomacles & Euctemō cum triginta nauibus, & parte armatorum qui venerant in Miletū, actuariis nauigiis aduecti sunt in Chiū, quam sortiti fuerant. Mox eorū collegæ apud Samū remanentes cum quatuor ac septuaginta nauibus, ac mare obtinentes, aduersus Miletū tēdunt. Astyochus autē, vt erat per id tēpus apud Chium obsides deligens proditionis metu, maturabat eam rem perficere: sed posteaquam sensit Theramenē cum classe venisse, & negotia societatis in melius proficere, acceptis decē Peloponnensibus nauibus & totidē Chiis, abiit, & tētata frustra Ptelei expugnatione transmisit Clazomenas: ibi eos qui cum Atheniēsibus sentiebāt, iussit ad se deditionem facere, & migrare in Daphnuntē: quod item iubebat & Thamus Ioniæ prætor. Illis facere imperata recusantibus, adortus vrbem muris carentem, tamen expugnare quum non posset, abiit, & ingenti vento vsus, ipse quidem Phocæam & Cumā tenuit: naues autē cæteræ insulas Clazomenis obiacentes, Marathusam, Pelā, Drimyssam, & [d] quæcunque circa *loca* Clazomenis obnoxia erant, octo dies propter tempestatē immoratæ, quum partim diripuissent exhausissentque, partim oppugnassent, in Phocæā & Cumā ad Astyochū remearūt. Is dum ibi agit, à legatis Lesbiorū aditus est de insula illi tradenda, & ab eis quidem

273

a Rectius singulari numero, Instrumento dūtaxat eo quod attulissēt, reliquo autē quod ex hostico &c.

b Σκάφη interpr. lēbos, quum eadem sit vox quam modò vertit instrumenta, vbi potius singulari vti debuerat. Vide annot.

c Mollior *vel remissior* erat circa exactionem stipendii. *Ad uerbum, Mollis erat de stipendio.*

d Quæcūque illic exposita erant, *Vel, Quæcunque illuc subducta fuerant* ex iis quæ ad Clazomenios pertinebāt, quū octo diebus, quibus propter tempest. ibi sunt moratæ, parti dirip. &c.

persuasus: verùm quum Corinthii atque alii socii propter superiorem cladem minus prompti *ad eundum illuc* essent, proficiscitur in Chium. Sed tempestate disiectæ naues eodem tandem omnes aliæ aliunde peruenerunt. Quo postea Pædaritus, qui fuerat apud Erythras, tunc pedibus iter faciens, è Mileto transmisit cum iis copiis quas habebat (habebat autem in iis ad quingentos milites ex quinque nauibus, qui relicti cum armis fuerant à Chalcidensibus) Ibi quum quidam Lesbiorum se defecturos pollicerentur, Astyochus retulit rem ad Pædaritũ atque ad Chios, tanquã expediret ire cum classe ad Lesbum recipiendam: fore enim vt aut plus sociorum compararent, aut certè Atheniensibus, siquid minus succederet, nocerent. Sed quũ hoc illi audire nollent, negarétque Pædaritus naues Chiorum se illi permissurum, ipse sumptis quinque Corinthiis & sexta Megaride, & vna Hermionide, præter suas Laconicas, cum quibus venerat, Miletum abiit ad suam nauarchiam, sanequam minatus Chiis se neutiquam illis opitulaturum siqua ope indigerent. Et appellens ad Corycum oræ Erythrææ, illic stationem habebat. Athenienses autem è Samo cum exercitu Chium petierunt, & ad alterum tumuli latus, quo detinebantur, ita stationem habuerunt vt vtrique alteris occulti essent. Astyochus, accepta à Pædarito epistola, quosdam Erythræos captiuos è Samo missos venisse Erythras ad molièdam proditionẽ, extemplo reuectus est iterum Erythras, ac parum abfuit quin incideret in Athenienses. Is ac Pædaritus, qui ipse quoque illuc ad eum traiecerat, quæstione habita de iis qui proditionem moliri viderentur, vbi compererunt id totum [a]ob salutem ciuitatis è Samo fuisse confictum, absolutis illis redierunt, alter in Chium, alter in Miletum, quo destinauerat. Interea classis Atheniensis è Coryco præteruehens Arginum, incidit in tres naues longas Chiorum, eásque simulac conspexit, insequuta est: & exorta ingenti tempestate, ægrè in portum Chiæ refugerunt: Atheniensium autem tres, quæ præ cæteris instructæ erant, perierũt, impactæ mœnibus Chiorum: virique partim capti sunt, partim interfecti: cæteræ fugam intenderunt in portum Mimanti subiectum, nomine Phœnicuntem. Vnde postea in Lesbum profecti Athenienses, ad munitiones excitandas se præparabãt. Eadem hyeme Hippocrates Lacedæmonius cum decem nauibus Thurinorum, quibus præerat Dorieus Diagoræ *filius* vnus è tribus, cúmque duabus aliis, Laconica altera, altera Syracusana, ex Peloponneso traiecit in Cnidũ, quæ iam à Tissapherne defecerat. Cuius classis aduentum vbi sensere qui apud Miletum erant, iusserunt dimidium classis Cnidi esse præsidio, naues quæ ad Triopium stabant, succurrere onerariis quæ ab AEgypto transmitterent. Est autem Triopium prominens oræ Cnidiæ promontorium, vbi situm est Apollinis templum. Eius rei certiores facti Athenienses, profecti ex Samo, sex naues ad Triopium præsidiarias intercepere, classiariis in terram elapsis. Mox appellentes Cnidum, eámque adorti, vrbem muris carentem, parum abfuit quin expugnarent. Postero die rursus subeuntes, quum per noctem oppidani melius vrbem obsepissent, & ii subintrassent qui ad Triopium è nauibus diffugerant, non iam perinde in oppugnando nocuere, ac peruastato illorum agro in Samum rediere. Per idem tempus quũ in Miletum venisset Astyochus ad classem, omnia adhuc quæ ad exercitum spectant, suppeditabant Peloponnensibus, vt quibus & stipendium abundè solueretur, [b]& res ex Iaso direptæ à militibus magnæ pecuniæ superessent, & Milesii impigrè onera belli sustinerent. Cæterùm quum superiora fœdera per Chalcideum & Tissaphernem inita Lacedæmoniis viderentur quibusdam rebus manca, nec tam pro sua facere quàm pro altera parte, placuit ea deintegro inire, Theramene adhibito, in hæc verba, PACTIONES inter Lacedæmonios sociósque & regem Dariũ, eiúsque filios ac Tissaphernem, vt fœdera sint & amicitia in hanc formulã: Quæcũque prouincia atque vrbs regis est Darii, aut patris fuerũt, aut progenitorũ, in has ne eant, aut belli aut quoquomodo nocẽdi ergo, vel Lacedæmonii, vel eorum socii: neque tributa ex his vrbibus exigãt aut Lacedæmonii, aut Lacedæmoniorũ socii. Ne vicissim rex, aliquísve eorũ quibus rex præest, aduersus Lacedæmonios eorúmve socios eat belli ergo, aut quoquomodo lædẽdi. Siquid aut Lacedæmonii sociíve rogauerint regẽ, aut rex Lacedæmonios sociósve, quicquid alterutri persuaserint bene fieri, id alteri faciãt. Bellũ autẽ quod cũ Atheniẽsibus illorúmq; sociis geretur, id ab vtrísque cõmuniter geratur: quòd si id dissoluere placuerit, cõmuniter vtrique dissoluãt. Necnõ quãtus exercitus fuerit in regis prouincia ab ipso accitus rege, tãto rex soluat stipẽdiũ. Siqua autẽ ciuitatũ cum rege confœderatarum aliquam prouinciarum regis inuaserit,

274

a Ob salutem illorum hominum *qui captiui erant*, à Samiis quærentibus prætextum, fuisse confictum. *Vel sic apertius, Rem totam à Samiis fuisse cõfictam, qui hoc prætextu liberari captiuos illos cuperent.*

b Et magnæ pecuniæ superessent militibus, è rebus ex Iaso direptis cõparatæ. *Vel ad uerbum, Et magnæ pecuniæ ex Iaso direptæ superessent.*

cæteri prohibeant, & regi quoad poterunt opitulentur. Rursus siquis è prouincia » regis, aut quacunque ex vrbe in qua rex imperium obtinet, inuaserit regionem La- » cedæmoniorum sociorúmve, prohibeat rex, & quoad potest opituletur. Post has » pactiones Theramenes, traditis Astyocho nauibus, celoce profectus [a] è luce abiit. Athenienses autem è Lesbo iam Chium appulsi, terráque ac mari potiti, Delphinium muro clauserunt, locum alioqui & à terra munitum, & portus habentem, nec procul ab vrbe Chia diremptum. Chii cum multis antea præliis afflicti, tum [b] inter seipsos non admodum bene animati, sed Tydeo Ione cum suis, tanquam cum Atheniensibus sentirent, iam per Pædaritum morte affecto, & [c] reliqua ciuitate necessario in exiguum redacta, quiescebant, mutuò suspecti: & ob id neque istos neque eos qui cum Pædarito erant auxiliares, [d] idoneos ad pugnam putabāt. In Miletum itaque mittunt ad Astyochum vt ad se tutandos veniat: & illo mandata non audiēte, scribit de eo Lacedæmonē Pædaritus tāquā lædente rēpublicā. Hactenus apud Chium Athenienses res suas constituerunt. Cæterùm naues eorum quæ apud Samum erant, aduersus eas quæ apud Miletum stabant ductæ sunt: & quum hostes pugnam detrectarent, rursus in Samum reductæ quieuere. Per eandem hyemem, [e] transacto Pharnabazi negotio per Calligetum Megarensem & Timagoram Cyzicenum, naues à Lacedæmoniis armatæ septem & viginti *è Peloponneso* circa solstitium in Ioniam traiecerunt, duce Antisthene Spartiata, cum vndecim Spartiatis, quos Lacedæmonii ad Astyochum mittebāt, vt eorum cōsiliis vteretur, (quorum vnus fuit Lichas Arcesilæ *filius*) dato eis negotio, vt postquam Miletum peruenissent, curarent vt cum cætera quamoptimè haberent, tum verò has naues siue tot, siue plures, siue pauciores, in Hellespontum ad Pharnabazum (si videretur) mitterēt, Clearcho Ramphii præfecto, qui in eadem classe nauigabat: Astyochum (si eisdē placeret) amouerent à nauarchia, Antisthenémque subrogarent. ex epistolis enim Pædariti Astyochum suspectum habebant. Igitur hæ naues à Malea altum tenentes, ad Melum appulsæ, nactæ sunt decem Atheniensium naues, quarum tres captæ sunt inanes, crematǽque: mox isti, veriti ne reliquæ quæ aufugissent, aduētum suū (prout contigit) notum facerent Atheniensibus Sami stationem habentibus, Cretam petunt, [f] & pleraque nauigatione per custodiam confecta, tenuerunt ad Caunum Cariæ. Inde, tanquam ex tuto, nuntium mittunt ad classem quæ stabat ad Miletum, vt ab ea [g] exciperentur. Interea Chii & Pædaritus Astyochum, etsi cunctantem, nihilo tamen minus per nuntios orabant vt sibi obsessis omni cum classe succurreret, nec maximam ex omnibus sociis in Ionia vrbibus pro derelicta haberet, & à mari interclusam, & à terra latrociniis oppressā. Etenim seruitia quū tot essent quot in vna vrbe nusquam, præterquam Lacedæmone, & ob tantā multitudinem, seuerius in delictis quàm alibi castigarentur, vbi exercitus Atheniensis tuto se loco post erectas munitiones collocasse visus est, ad eum permulta transfugerunt, & propter notitiam regionis plurima per se detrimenta attulerunt. Itaque aiebant Chii debere Astyochum, vsquedū spes facultásque esset muri apud Delphinium inhibēdi, auxilium ipsis ferre, circumuallantem exercitu ac nauibus ampliori castro hostium castrum. Astyochus, quemadmodum tunc fuerat interminatus, aliter statuerat, tamen vt vidit socios ad hoc incumbentes, succurrere statuit. Interim accepto nuntio ex Cauno de vigintiseptem nauium & consiliariorū aduentu, cætera omnia posthabenda existimauit: satiúsque esse vt [h] reciperet tot naues per quas mari potiretur, & Lacedæmonii qui [i] ad se explorandum venissent, tutò trāsmitterēt. Igitur omissa nauigatione in Chiū, sine mora nauigauit in Caunum: Cónque Meropidem, expositis in terram copiis, vtique dum præteruehitur, vrbem diripuit, & carētem muris, & terræmotu collapsam, qui maximus omniū quos meminimus, illic contigit. Et oppidanis in montana dilapsis, agrum discursantes, prædas abegerunt, præterquam liberorum hominum. hos enim dimittebant. Profectus ex Co in Cnidum nocte, ab exponendis in terram nautis reuocatus est à Cnidiis, vt pergeret protinus aduersus viginti naues Atheniensium hortantibus, [k] quemadmodum res se habebat, quibus Charminus vnus è ducibus qui agebat apud Samum, præerāt, ad speculandum harum septem & viginti nauium transitum ex Peloponneso, ad quas etiam Astyochus ipse nauigabat. Etenim in Samo ex Mileto certiores facti Athenienses de horum aduentu, negotium Charmino dederant vt eas obseruaret circa Symam & Chalcē & Rhodum & Lyciam: quippe iam esse in Cauno acceperant. Instat itaque famam nauigationis suæ præ-

275

a Vide annot.

b Ad verbum, Inter se non valde bene se habentes. Id est, Non bene inter se concordes.

c Quum reliqua pars ciuitatis à paucorum numero teneretur. Vel potius, Reliqua pars in officio suo parum contineretur.

d Pares huic pugnæ.

e Naues septem & viginti quas Lacedæmonii Pharnabazo parauerant, id *pro eo* procurantibus Calligeto Megarensi & Timagora Cyziceno, circa solst.

f Et quum magnam nauigationis partem adhibita custodia, *uel diligenter excubantes*, cōfecissent. Gall. *Se tenans sur leur garde.* Vel, *Faisans bon guet.*

g Vel potius, Deducerentur. Sonat tamen vox Græca aliquid amplius, vt si dicas Gall. *Pour se faire faire escorte en passant.*

h Deduceret, vt suprà.

i Crediderim hìc κατασκόποι à Thucydide aliter accipi: quum de iis videatur intellexisse quos antea ξυμβούλους missos fuisse scripsit. Vide annot.

k Ὥσπερ εἶχε, hìc, sicut & alibi, malè interpretatur. Est enim ad verbum q.d. Vt se habebat. Id est, Vt instruct' erat. Vel, Relinquendo suā classem in eodem statu. Vel Gall. commodius ita, *Qu'il allast tout de ce pas.* Vel, *Tout d'un train.* Vel, *Ainsi qu'il se trouuoit.* Vel, *Sans rien bouger.* Sic autē & statim pòst accipitur.

uertere Astyochus, tendens in Symam, si fortè classem hostilem in alto aspiceret. Sed pluuia & nubilum cælum perturbationem ei præbuit, ne classem per tenebras moderari posset: adeo vt sub diluculum disiectis nauibus, sinistrum cornu veniret in conspectum Atheniensium, quum dextrum adhuc circum insulam deerraret. Has esse naues quas obseruarant è Cauno, rati Charminus atque Athenienses, extemplo prouecti eas adoriuntur, quæ erant pauciores viginti: earúmque tres deprimunt, & alias lacerant, iam prælio victores: donec plures opinione ipsorum naues apparuerunt, à quibus vndique circunuenti, fugæ se mandant: ac septem amissis nauibus, in Teuglussam insulam cum cæteris, & illinc in Halicarnassum contenderunt. His gestis Peloponnenses in Cnidum classem appulerunt, adiunctísque sibi vigintiseptem ex Cauno nauibus, vniuersa cum classe petierunt Symam, ibíque trophæo posito, rursus in Cnidum redierunt. Cognita pugna nauali Athenienses cum omnibus nauibus è Samo in Symam proficiscuntur: & quum neque inuaderent ipsi classem quæ ad Cnidum stabat, neque ab ea inuaderentur, sumptis naualibus vasis quæ erant apud Symam, & Lorymis in continente oppugnatis, redierunt Samum. Peloponnenses, coacta ad Cnidum omni classe, [a] siquid deerat apparabant, & ex eis vndecim viri cum Tissapherne, qui illuc aduenerat, colloquium habuerunt de rebus iam transactis, siqua illarum eis displiceret, déque bello futuro, qua ratione optimè & ex vtrorumque vtilitate maximè gerendum esset. Et ante omnes Lichas, quæ transacta essent cõsiderãs, negare fœdera bene inita tam à Chalcideo quàm à Theramene esse. Indignum enim sanè si cuicunque prouinciæ rex atque eius progenitores imperassent, eam rex nunc sibi vendicaret. Oportere enim rursus & insulas omnes & Thessaliam & Locros, & deinceps Bœotia tenus, in seruitutem redigere, ac Lacedæmonios pro libertate imperium Medorum Græciæ inducere. Itaque iubere alias inire pactiones, aut istis stari non oportere, nec ob eas vllo stipendio opus esse. Hac de re stomachatus Tissaphernes, infecto negotio, ac præ se indignationem ferens inde abscessit. Illi à primoribus Rhodiorum publicè accersiti, constituerunt illuc ire, sperantes & insulam tum nauticis tum pedestribus hominibus pollentem se recepturos, & societatis huius beneficio, [b] præterquam quod à Tissapherne pecuniam poscerent, posse alere exercitum. Profecti igitur protinus per eandem hyemem ex Cnido, quum ad Camirum oræ Rhodiæ primùm appulissent nauibus quatuor & nonaginta, permultis terrorem iniecerunt, ignaris rerum quæ tractarentur, ita vt ab vrbe profugerent, mœnibus præsertim carente. Quibus postea Lacedæmonii conuocatis, & duabus item ciuitatibus, Lindo & Ielyso, suaserunt Rhodiis vt ab Atheniensibus deficerent. Atque ita Rhodus ad Peloponnenses defecit. Id quum sensissent Athenienses, sub idem tempus è Samo soluerunt, rem anteuertere cupientes: & quum altum tenerét, in hostium conspectum venerunt, sed iam tardiusculi. Ideóque cõfestim in Chalcem abiere, & illinc rursus in Samum. Tum postea & ex Chalce & ex Co & ex Samo traiicientes in Rhodum, cum illis belligerabant. Ibi Peloponnenses, subductis nauibus, cætera quieti, per dies octoginta à Rhodiis duo & triginta talenta coegerunt. Interea & iam inde antequam Rhodum ad deficiendum induxissent, hæc sunt gesta. Alcibiades, post Chalcidei necem, & pugnam apud Miletum, in suspicionem Peloponnensibus venit, & de eo interimendo ex Lacedæmone ad Astyochum epistola missa est. (erat enim Agidi inimicus, & alioqui infidus habebatur.) Ob quem ille metum à principio ad Tissaphernem secessit, mox apud eum quàmaximè potuit negotiis Peloponnensium nocuit, & edocendis omnibus quomodo se haberent rebus, autor etiam fuit imminuendi stipendii, vt pro singulis drachmis Atticis terni oboli, nec ii assiduè, soluerentur: [c] iubens Tissaphernem illis dicere, Athenienses, qui vetustiores essent peritia rei naualis, ternos duntaxat obolos classiariis suis numerare: nec tam propter paupertatem, quàm ne illi affluentia stipendii abuterentur, partim corpora sua reddendo deteriora, dum illud in ea demũ impenderent vnde imbecillitas contingit: partim [d] classem deserendo, dum partem stipendii sibi debitam non relinquerent obsidem sui. Idem edocuit vt trierarchos & ciuitatum duces, data eis pecunia, ad hanc rem sibi concedendam induceret: præter Syracusanos, quorum dux Hermocrates solus omnium aduersabatur, socialis classis nomine. Ciuitates quoque quæ pecunias postularent, [e] confutabat ipse Tissaphernis vice, quòd diceret Chios quidem impudentes esse, qui quum essent omnium Græcorum ditissimi, & auxiliariis illorum incolumes effecti, postularent pro

276, 277 (marginal numbers)

a Sarciebant, *vel, reficiebant*, siquid oportebat *sarciri*.

b Non petendo à Tissapherne pecuniam.

c Hortans Tissaphernem vt illis diceret.

d Videtur hæc esse debere Gr. verb. structura, οἱ δ', [ἵνα μὴ χείρους ἔχωσι τὰς ναῦς] ἀπολιπόντες ἐς ὁμηρείαν &c. Id est, διὰ τὸ ἀπολιπεῖν

e Pro ἀπήλαυνεν legendum videtur ἀπήλασεν, id est, amãdabat repulsam passos. *Gall. Il leur donnoit congé.* Aut certè ἀπήλαυνεν. Nam omnino videtur opus esse verbo præt. imperf.

sua libertate alios periclitari & corporibus & pecuniis: alias autem ciuitates iniustè agere, quæ pro Atheniensibus, antequam ab eis deficerēt, sumptus facere solitæ, nollent nunc pro seipsis tantundem aut etiam plus conferre. Et Tissaphernem non abs re nunc, bellum gerentem, suis pecuniis parcere, redditurum illis solidum stipendium, siquando id ab rege mitteretur, & ciuitatibus pro cuiusque merito profuturum. Adhæc, Tissaphernem admonebat ne admodum incumberet bello finiēdo, néve aut accitis quas instruxerat Phœnicum nauibus, aut maiori Græcorum classe conducta, tradere Lacedæmoniis terræ ac maris imperium vellet, sed sineret vtrosque bifariam habere potētiam. fore enim vt semper regi liceret in eos à quibus offenderetur, inducere alteros. Si verò ad alterutros deueniret maris ac terræ imperium, non habiturum eum adiutores, quibus opprimeret eos qui rerum potirentur: nisi vellet ipse aliquādo per se cum ingenti & impensa & periculo adire certamē. Satius autem esse si aliquantula impensa cum harum rerum difficultate decideret, & sic rebus suis saluis Græcos inter se collideret. Addebat etiam, commodiores illi fore socios imperii Athenienses, quippe qui minus in terra dominari optarent, & rationem simul atque operam bellandi vtiliorem regi haberent: quòd si forent eius socii, fore vt in seruitutem redigerent, sibi quidem ipsis maris partē, regi autem Græcos omnes qui prouincias illius incolerent. Lacedæmonios verò econtrario tendere ad restituendam libertatem: quos neutiquā credibile esset, quū Græcos nunc à Græcis ipsis liberarēt, nō liberaturos esse à barbaris eosdem, [a]siquos antea ab illis non liberassēt. Iubebat ergo illum prius vtrosque cōteri sinere: & quū [b]præcisum esset quamplurimum ex Atheniensium viribus, tum demum Peloponnenses è prouincia depellere. [c]Atque ita se rem habere Tissaphernes fere sentiebat, quantum ex iis quæ fiebant colligere licebat. Alcibiadi enim ob hæc tanquam bene admonenti fidem habens, parcius Peloponnensibus stipendium dabat: nec eos bellum gerere permittebat, sed dicendo tum naues Phœnicum venturas, tum illos [d] supra modum auidos esse certandi, res euertit, [e]& classem eam quæ fuerat longè validissima deflorauit, in cæteris quoque apertius agens quàm vt occultaret se non libenter *illis sociis gerere bellum.* Atque hæc Alcibiades, simul quòd optima factu arbitrabatur, Tissapherni pariter & regi coram suadebat, simul quòd suum in patriam reditum curabat: cuius impetrandi, si eam non euerteret, sciebat sibi aliquādo fore facultatem. Eúmque ex hac re præcipuè existimabat impetratum iri, si Tissaphernem constaret ipsi esse familiarem: quod & contigit. [f]Nam posteaquam eum apud Tissaphernem pollere senserunt milites Athenienses qui in Samo erant, & ipse antea ad potentissimos mandata dederat vt apud optimum quenque sui restituendi mētionem haberent: [g](velle enim se in patriam redire sub statu paucorum, non id quidem perniciosè, sed nec sub statu populari, à quo esset eiectus, & cum illis vnà administrare rempublicam, quibus amicum redderet Tissaphernem) tum verò plerique trierarchorum Atheniensium, qui erant apud Samum, & potentissimi quique sua sponte inclinauerunt ad statum popularem antiquandum. Quæ res in exercitu primùm agitata, mox illinc ad vrbem peruasit, adeo vt è Samo nonnulli ad Alcibiadem colloquendi gratia venirent. Et illo spondente redditurum se illis amicum Tissaphernem primùm, deinde regem, si modò statum popularem non tutarentur (sic enim regē magis confisurum) magnam sanè spem concipiebāt cum hostem superādi, tum verò ipsi primores ciuitatis, qui affligebantur maximè, ad se negotia transferendi. Hi quum Samum rediissent, re cum idoneis transacta cōiurauerunt, apud multitudinem propalam dicentes regem eis amicum fore & pecuniam præbiturum, duntaxat Alcibiade restituto, ac statu populari sublato. Vulgus, etsi nonnihil [h]impræsentiarum angebatur iis quæ tractabantur, tamen affulgēte stipendii ab rege suppeditandi spe, quiescebat. At illi [i] qui statum paucorum agitabant, posteaquam vulgo rem communicauerunt, rursus & [k]sibiipsis & plerisque sodalium quæ forent ab Alcibiade prospiciebant. Et aliis quidem hæc tum ampla, tum explorata videbantur, Phrynicho autem, qui adhuc dux erat, nihil admodum horū placebat: & nihilo magis statū paucorū Alcibiades (prout erat) quàm popularē desiderare videbatur, neque aliud captare nisi vt quoquomodo disciplina ciuitatis immutata, accitu sodalium reuerteretur. Sibi autē præ cæteris hoc nō [l]negligendū,

278

a Alia est schol. Græci expositio: ego neutrā sequendam puto. Vide annot.

b Abscidisset. Vel, Resecuisset.

c Atque hanc opinionem magna ex parte conceperat Tissaphernes.

d Ex abundanti certaturos. Id est, Instructos ex abundanti fore nauibus ad certandum. Videtur posse & alius esse sensus, de quo vide annot.

e Et classi quæ f.l. validissima, suum vigorē abstulit. *Valla autem vertit Deflorauit, quasi flore suo priuauit.*

f Nam post. e.a. Tiss. &c. trierarchi, tū quòd Alcib. mand. dedisset, &c. tum etiam magis sua sponte inclin. &c.

g Cupere enim se, sub paucorum dominatu, non sub improbitate nec populi dominatu reuersum, & conciliata illis Tissaphernis amicitia, vnà cum illis in repub. versari. Vel, rempub. administrare. Id est, Cupere se in rep. cum illis versari, modò ea non improborum quorundā nec populi sed paucorum imperio *optimatum videlicet* pareret.

h Subitò. Vel, Ipso momento *quo id audiebat.* Q. d. Prima fronte.

i Qui sua commendatione statum paucorū tuebantur. Vel, Qui cōmendabāt. Vel, Probabant aliis.

k Inter se magnámq; sodalium partem illa Alcibiadis *promissa* expendebant: & aliis quidem tum factu facilia, tum fide digna videbantur: at Phrynicho qui adhuc &c. Potes etiam illud τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου exponere, Quæ ab Alcibiade *sperabantur*. Paulo post dicitur, τῶν ἀπὸ Ἀλκιβιάδου ὑποσχέσεων.

l Schol. Gr. περισκεπτέον hîc exponit περιφρονητέον id est circunspiciendum. Valla autem in altera significatione accipiens, negationem præfixit, ita vt idem sensus efficiatur. Fortasse tamen ea retineri possit significatio, non addendo illā particulā: vt dicat Phrynichus (respōdens ad illud quod paulo antè dixerat Alcibiades, Si modò statū popularē nō tutarentur: sic enim regē magis cōfisurū) illud minimè omnium curandum esse, ne aliquo dissidio regem à se alienarent. Nam nec alioqui rem esse factu facilē, vt rex à Peloponnensibus iam æquè &c. Vide annot.

præsertim ne seditiones existerent: quinetiam ne regis quidem interesse vt à Peloponnensibus, iam æquè in mari versantibus, & in illius imperio non minimas vrbes obtinetibus, accederet ad Athenienses quibus diffideret, & negotium sibi facesseret, cui liceret Peloponnenses, à quibus nihildum mali passus esset, efficere sibi amicos. Præterea se probè scire aiebat socias ciuitates,[a] quum denuntiatum eis foret, hos sub statu paucorum non populari viuere, & ita ipsis esse viuendum, profectò nec quæ defecissent, ad imperium magis redituras, nec quæ non defecissent, stabiliores permansuras. Neque enim præoptaturas in paucorũ aut populi statu seruitutem, quàm in vtrocunque nancisci possent libertatem. [b]Quinetiam eos qui optimates vocarentur, opinaturos non minus negotii sibi quàm popularem statũ per eos exhibendum qui largitionibus vterentur, & duces malorum essent, vnde plura ipsi commoda consequantur: & sub illis inaudita causa homines atque immanius ad necem esse rapiendos, popularem verò statum, & effugium suum, & illo certiorem esse. Atque hæc ita sentire ciuitates ex ipsis operibus edoctas, planè se scire Phrynichus aiebat: ideóque nihil eorum quæ impræsẽtiarum ab Alcibiade agerentur, sibi placere. Ii tamen qui cõgregati in societate belli erant, sicut à principio placuerant hæc, ita nũc admiserunt, ac legatos qui Athenas mitterẽtur, cum alios, tum verò Pisandrum parauerunt, vt de Alcibiade reducendo, ac statu populari antiquando, déque contrahenda Atheniensibus cum Tissapherne amicitia tractarẽt. At Phrynichus orationẽ de Alcibiade reducẽdo habitum iri, eámque ab Atheniensibus admissum iri sciens, veritus ne ob ea quæ à se in contrarium dicta essent, malè secum ageretur si in arbitriũ illius deueniret,[c] ad tale genus se conuertit, Mittit ad Astyochum Lacedæmoniorum nauarchum, circa Miletum adhuc agẽtem, clandestinas epistolas, in quibus cum alia simpliciter scribebat, tum verò Alcibiadem illorum negotia corrumpere, qui Tissaphernem Atheniensibus conciliaret.

279 Sibi veniam dandam esse, qui aliquid consuleret in perniciem hostis, vel cum [d]dedecore suæ ciuitatis. Astyochus de Alcibiade mulctãdo, quum præsertim amplius ille non veniret in eius manus, ne curauit quidem: sed reuersus ad eum in Magnesiam apud Tissaphernem, retulit ambobus quæ sibi scripta essent è Samo: index ipse rei factus, &(vt ferebatur) tum his tum aliis rebus communicandis, Tissapherni sese applicans, priuati lucri gratia: eóque libentius ferebat stipendium non esse persolutum. Alcibiades, non cunctatus, literas in Samum ad magistratus mittit de iis quæ à Phrynicho acta essent, postulans vt eum morte mulctarent. Ob id exæstuans Phrynichus, vt qui ob indicium esset in summum omnino discrimen adductus, rursus ad Astyochum scribit, insimulans illum superioris facti, quòd haud probè occultasset, & nunc se paratum esse tradere illis ad internecionem exercitũ omnem Atheniensem qui esset apud Samum, expositis sigillatim omnibus modis, quum Samus muris careret, quibus ista exequeretur. Neque inuidiosum sibi iam esse, quum propter inimicissimos capite periclitaretur, si hoc & aliud quodcunque potius ageret quàm vt ab illis trucidaretur. Hæc quoque Astyochus ad Alcibiadem detulit. Cuius iniquitatem præsentiens Phrynichus, & tantumnon ab Alcibiade de his rebus epistolam adesse, præoccupat ipse ad exercitum indicium efferre, inquiens hostes in animo habere, quum Samus careat muris, nec omnis classis intus habeat stationem, castra inuadere: & quandoquidem ipse hoc pro cõperto habeat, debere Samum illos quamcelerrimè muro concludere, & in cæteris custodias agere. Atque ipse eos pro imperio quo erat, ad hæc facienda adegit. Et isti quidem partim[e] ad extruendos muros res præparare, partim celeriter extruere, nõ solùm ex hac causa, sed etiam tanquam sic Samus esset duratura. At non ita multo pòst literæ ab Alcibiade veniũt, exercitum à Phrynicho proditum iri, & hostes eum inuasuros. Sed hoc Alcibiades non ex fide sed ex odio dicere existimatus, & Phrynicho tãquam cum hostibus sentienti obiicere quæ ipse facienda ab hostibus præuidisset, nihil obfuit, imò testimonium eo iudicio perhibuit. Idem postea Tissaphernẽ alliciẽdo induxit vt amicus Atheniẽsibus foret, timentẽ quidẽ Peloponẽses quòd maiori cũ classe quàm Athenienses adessent: cupientẽ tamen, si quo pacto posset, sibi haberi fidem, præsertim posteaquã sẽsit eorũ apud Cnidũ dissensionẽ de fœderibus per Theramenẽ initis. Nã id tẽporis quũ illi apud Rhodũ essẽt[f], iã dissẽsio extiterat. Post quem Alcibiadis sermonem cum Tissapherne habitum, Lace-

a Fortasse legendum ἔτι δὴ pro ὅτι δὴ, vt sit sẽsus, Quibus ipsi statum paucorum *vel potius dominatum paucorum* promisissent, tunc quum ipsi etiam sub populari dominatu non viuerent, profectò nec quæ defeciss. &c. Id est, Pollíciti essẽt, si contingeret dominatum populi apud se in paucorũ dominatum mutari, fore vt eandem illis mutationẽ permitterẽt.

b Sẽq; existimare fore vt qui honesti ac probi nominarentur, *i. optimates*, non minus & ipsi negotii facesserẽt quàm populus: quippe qui populo mala suggerere & illi ad ea impulsores esse solerent, magnámque eos commodi partẽ ex illis percipere. Et quantum quidem ad eos attineret, *vel*, (*interpretando paulo liberius*,) *Et pro ea quidem quam exercere soliti essent, sæuitia*, se & indemnatos & violentius occisum iri: at populum, suum perfugium, illorum autem censorem *vel castigatorẽ* esse. Sibique certò cõpertum esse, ciuitates ipsa experientia edoctas ita de his sentire. Ideóque nihil eorum quæ impræs. &c. *Vel*, (sequendo alteram lectionẽ) οὕτω νομίζουσιν οἰκεῖν, hunc reipub. statũ vsu receptũ esse apud ciuitates. Sed quæ sequuntur ἑαυτοῦ γε, non vidẽtur satis bene cõnecti. Illud autem, τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, καὶ ἄκριτοι ἂν &c. perinde est acsi diceret, Et, quo sũt ingenio præditi, non steterit per eos quin multi nostrum & indemnati & atroci morte interficiantur: at populus cõtrà nobis aduersus talẽ violẽtiã præsidio fuerit, & eorum licentiam coercuerit.

c Tale quiddam cõminiscitur. Vel, Excogitat.

d Incommodo.

e Ad eam muris muniendam se accingebant: factúmque est vt Samus, cuius alioqui etiã munitio futura erat, celeri[9] muniretur. At nõ ita multo &c.

f Iã dissẽsio extiterat, in qua illũ Alcibiadis sermonẽ *à me* antea cõmemoratũ, *mimirũ* Lacedæmonios ciuitates omnes in libertatẽ asserere, Lichas verũ esse ostẽdit, neg͂s tolerãdam esse &c. Vt autem vertit Valla, sibi hanc lectionẽ finxisse videtur (quũ ex altera se expedire nõ posset) τῷ τοῦ Ἀλκιβιάδου λόγῳ

dæmonios ire assertum cũctas ciuitates in libertatem, superuenit Lichas: negauítque tolerandam esse hanc pactionem, vt rex obtineret ciuitates quibus prius aliquando aut ipse, aut progenitores eius imperassent. Et Alcibiades quidem, vtpote ad magna connitens, officiose Tissaphernem demerebatur. Legati autem Atheniensium, qui cum Pisandro è Samo missi erant, vbi Athenas peruenerunt, verba apud populum fecere,[a] altius repetentes, & ante omnia, licere illis & regem socium habere, & Peloponnenses vincere, si Alcibiadem restituerent, nec eodem modo degerent sub statu populari. Contradicentibus multis, partim pro statu populari, partim propter inimicitias Alcibiadis, ac reclamantibus, indignum facinus esse si is rediret qui leges rupisset, in quem Eumolpidæ præconésque de mysticis testimoniũ dixissent, quo nomine exiliũ sibi ille cõsciisset: quem denique, si reuocarent,[b] sese deuouissent: Pisander, vbi plurimum concertationis erat ac querelæ, adiens ac prehensans singulos contradicentium percontabatur ecquam spem salutis publicæ haberent, Peloponnensibus nec in mari pauciores quàm ipsi naues rostratas habentibus, & socias ciuitates plures, suppeditante illis rege ac Tissapherne pecunias, quæ ipsis nullæ reliquæ essent, nisi quis ad eos regem traduceret. Et quum interrogasset, & nullam aliam esse dicerent, tunc palàm subiiciebat eis, Atqui hoc vt conficiamus fas non est, nisi rempublicam prouidẽtius administremus, & ad paucorum regimen deferamus, vt nobis rex habeat fidem: ne plus de administratione reipublicæ impræsentiarum quàm de salute consulamus, habituri facultatem postmodum, si displicebunt ista, mutandi: Alcibiadémque, qui hoc vnus nunc efficere potest, reducamus. Hæc audiens populus, ægrè quidem à principio ferebat mentionem status paucorum: sed Pisandro planè docente nullam aliam salutem esse,[c] inter metum & spem, vt status reipublicæ immutaretur annuit: factúmque decretũ est vt Pisander cum decẽ collegis iret ad transigendũ cum Tissapherne atque Alcibiade, quocunque modo sibi maximè è rep. fore videretur. Et criminante Pisãdro, Phrynichus à præfectura cũ suo collega Scironide amotus est, subrogatíque in eorũ locũ Diomedõ & Leon, & ad classẽ missi. Dedit autẽ crimini Pisãder Phrynicho, quòd diceret eũ prodidisse Iasum & Amorgẽ, *videlicet* arbitrans eum nõ [d] idoneum fore iis quæ cum Alcibiade transigerentur. Ita Pisander,[e] vbi cõiurationes omnes quæ prius fuerãt de iudiciis ac magistratibus in ciuitate, recitãdo, statũ popularẽ abrogãdo per factionis suæ homines, & qui publicè consulerẽt, cæteráque quæ ad præsentẽ vsũ pertinerẽt, curauit, nequid moræ intercederet, ad Tissaphernẽ ipse cũ decẽ collegis nauigauit. Leon ac Diomedõ per eandẽ hyemem quũ ad classem Atheniensium peruenissent, Rhodum petierunt. vbi nacti subductas Peloponnensium naues, in quendam locum egressi sunt, ac Rhodiis qui ad arcendam vim occurrerant, prælio superatis, in Chalcẽ se recepere: & illinc bellum acrius ex Co gerebant, quòd inde commodius obseruarent siquo traiicerent Peloponnensium naues. Xenophantidas autem Lacon è Chio in Rhodum venit à Pædarito, nuntiatũ iam ad finem peruenisse Atheniensium murum: & nisi omni classe subueniatur, actum esse de Chio. Et isti quidem subuenire statuerunt. attamẽ Pædaritus interea, & qui cum eo auxiliares erant, atque Chii, admotis omnibus copiis munitiones Atheniensium circundatas classi oppugnant: & eius parte expugnata, aliquot nauibus quæ subductæ erant potiuntur. Sed eo succurrentibus Atheniensibus, primi in fugam versi sunt Chii, mox Pædaritus ipse, reliquis circa fusis, occubuit, ac multi Chiorum, multáque arma capta. Post hæc multo quàm antea Chii arctius obsidebantur & à terra & à mari, etiam fame inualescente. Pisander autem legatíque collegæ, vbi ad Tissaphernem ventum est, verba fecerunt de pactionibus ineũdis. Ille, quoniam magis[f] extimesceret Peloponnenses, & quemadmodum ab Alcibiade erat edoctus, vellet vtrosque adhuc vehemẽtius conteri,[g] non se certum omnino Alcibiadi præbebat. Ea de re ille ad tale genus se conuertit, vt inter Athenienses & Tissaphernem, tanquam nimia postulantem, non conueniret. Quod, vt mihi videtur, etiam Tissaphernes volebat: ipse quidẽ, propter metũ, Alcibiades autẽ, quòd vbi animaduertit illũ (vt videbatur) non affectare cõuentionẽ, nolebat videri Atheniensibus inualidus ad hoc ei persuadendũ, sed iam persuaso, & volenti ad Athenienses se cõferre, ipsos Atheniẽses[h] non idonea offerre. Postulauit enim Alcibiades corã Tissapherne (cuius vice ipse in loquẽdo fungebatur) quæ adeo modũ supergrederẽtur, vt per Atheniẽses, etsi ingentibus sanè postulatis acquiescerent, staret quominus cõueniretur. Nã postulauit omnẽ Ioniã tradi, rursúsque insulas Ioniæ adiacẽtes:

280

προότερον εἰρημένων περὶ τῶ ἐλευθερουῦ &c. deinde ἐπῆλθεν pro ἐπηλήλυθεν. quã tamẽ sequẽdo, dicẽdum fuerat potius, Cui sermoni superuenit. Sed non dubium est quin vera sit hæc lectio, & sit ἐπηλήλυθεν quod paulo antè dixerat ξυνεμαρτύρησε.

a Sũma tantùm capita multorum quæ proponenda erant, attingentes. Vel, In summam colligẽtes multa quæ &c.

b Videtur potius ἐπιθειαζόντων μὴ κατάγειν, esse Sacrosanctis obtestationibus deprecantium eius restitutionem. Vide annot.

c Quũ timore perculsus esset, simúlque spẽ concepisset fore vt hic status reipub. *quem nunc inueherent*, immutaretur, cessit. Q.d. manus dedit.

d Animo propensum.

e Vide annot.

f Sequitur lectionem quam margini habes adscriptã, quæ etiam magis rationi consentanea est.

g Non certam spem Alcibiadi dabat. Vel, Alcibiades illi nõ planè confidebat.

h Non offerre quæ sat essent.

quæ quum non abnuerent Athenienses, tandem in tertio congressu veritus ne planè deprehenderetur parum pollere, petiit vt finerent regem ædificare naues, & iis terram ipsorum obire quot & quoties libuisset. Ad hæc postulata nihil iam amplius assensere Athenienses, sed ea[a] intolerabilia arbitrantes, & se ab Alcibiade esse deceptos, cum iracundia digressi, se Samum receperunt. Post hæc rursus Tissaphernes eadem hyeme contulit se in Caunũ, animo Peloponnenses iterum reuocandi Miletum, initisque aliis quibuscunque posset pactionibus, stipendium soluẽdi, ne prorsus sibi hostes redderet: timens tum ne, aut coacti pugnare cum Atheniẽsibus, classe ex magna parte stipendio fraudata, succumberent, aut ea exarmata, ad votum sine se, Atheniensibus succederet, tum vel magis, ne illi stipendii parandi gratia continentem peruastarent. Harum igitur rerum omnium respectu atque prouidentia, vt (quemadmodum optabat) Græcos inter se coæquaret, accitis Peloponnensibus stipendium numerat, fœderáque cum eis tertiò init, in hæc verba, TERTIODECIMO regni Darii anno, Alexippida apud Lacedæmonem tribunoplebis, pactiones initæ sunt apud Mæandri campũ inter Lacedæmonios sociósque, ac Tissaphernem & Theramenem, Pharnacíque liberos, de regis déque Lacedæmoniorũ & sociorum negotiis. Quæcunque plaga regis in Asia est, regis esto, déque sua prouincia rex deliberato pro suo arbitrio. Lacedæmonii sociive prouinciam regis ne adeunto nocendi ergo: néve rex, Lacedæmoniorum sociorúmve regionem adito vllius mali ergo. Quòd siquis Lacedæmoniorum aut sociorum, nocendi ergo regionem regis adierit, Lacedæmonii sociique prohibento: & siquis è ditione regis adierit Lacedæmonios sociósve nocendi ergo, rex prohibeto. Nauibus quæ nũc adsunt, Tissaphernes stipendium præstato ex pacto, dum naues regis adueniant: quæ vbi aduenerint, Lacedæmonii socii [b]suam classem, si volent, alunto: sin à Tissapherne ali volent, Tissaphernes stipendium præbeto. Eam pecuniam finito bello quantam acceperint Lacedæmonii sociique, Tissapherni reddunto. Postquam classis regia venerit, & illa & Lacedæmoniorum & socialis communiter bellum gerunto, quatenus Tissapherni videbitur, Lacedæmoniísque ac sociis. Quòd si societatem belli contra Athenienses dissociare libuerit, ex æquo dissocianto. Atque hæ pactiones initæ fuerunt, post quas Tissaphernes operam dabat vt naues Phœnices (quẽadmodum dictum est) adduceret, atque alia quæ spopõderat, animo[c] etiam ostentandi se quæ ad ipsum pertinerent apparare. Sub extremum iam hyemis Bœotiani Oropum interceperunt, prodito Atheniensium quod ibi erat præsidio, opera etiam nonnullorum Eretriensium & ipsorum Oropiorum, captantes Eubœam ad defectionem inducere. Nam quum id oppidum [d]situm sit in Eretria, quod Athenienses tenebant, fieri non poterat quin magna iactura afficeretur & Eretria & cætera Eubœa. Potiti igitur iam Oropo Eretrienses, in Rhodum venerunt accitum Peloponnenses in Eubœam. Illi Chio potius, quæ vexabatur, succurrẽdum quum statuissent, & è Rhodo soluẽtes omni cum classe circa Triopium nauigarent, prospiciunt Atheniensium naues à Chalce altum tenentes: & quum neutri in alteros tenderent, abierunt, Athenienses quidem in Samum, Peloponneses autem in Miletum, cernentes non posse se Chio succurrere sine certamine. Hyems hæc confecta est, & vicesimus huius belli annus, quod Thucydides conscripsit. Ineunte statim proximæ æstatis vere, Dercylidas vir Spartiata, haud magna cum manu missus est itinere pedestri in Hellespontum, solicitatum ad defectionem Abydum quæ est Milesiorum colonia. Chii quoque, quandiu Astyochus de ferendo auxilio ambigit, obsidione vrgente, ad confligendum impulsi sunt nauali certamine. Acceperant autem post mortem Pædariti, Astyocho adhuc apud Rhodum agente, Leontem è Mileto virum Spartiatam pro duce, qui cum Antisthene venerat epibata, & duodecim naues Mileti præsidiarias, quarum Thurinæ erant quinque, Syracusanæ quatuor, & Anæitis, & Milesia, & Leontis, singulæ. Egressi itaque populariter Chii, & tuto quodam loco occupato, vnà cum sex & triginta suis nauibus aggressi sunt Atheniensium duas & triginta. Et quũ atrox esset pugna naualis, neque in ea Chii atque socii forent inferiores, tamen (iam enim erat vesper) in vrbem redierunt. Secundum hæc quum Dercylidas pedestri itinere ad Hellespontum peruenisset, statim ad eum & ad Pharnabazum Abydus defecit, & duos post dies Lampsacus. Hoc cognito Strombichides è Co repente suppetias venit, nauibus quatuor & viginti Atheniensium, inter quas erant militares quæ portabant armatos: & prælio superatis Lampsacenis qui obuiam prodierant, ipso impetu Lampsacum muris carentẽ

a Nulla ratione fieri posse arbitr.

b Vel, (si retineatur eadem interpretatio) suæ classi stipendium præbento. Nam idem est τρέφειν & τροφὴν παρέχειν.

c Saltem.

d Vel, Adiaceat Eretriæ.

Abyd: sita e regione Sesti.

capit,ac homines vasáque abripit: ac restitutis in eam liberis hominibus, ad Abydum accessit. Sed quum Abydenos neque ad deditionem impellere, neque oppugnatione tentata expugnare posset,ad Sestum transfretauit, vrbem in Chersoneso eregione Abydi sitam,quam tum Medi tenebant: ibique præsidium imposuit, ac totius Hellesponti tutelam. Interea & Chii cópotes maris effecti sunt magis: & qui apud Miletum erant,atque Astyochus,tum audita pugna nauali, tum discessu Strombichidis, audaciores. Itaque omnino duabus nauibus in Chium profectus Astyochus,sumpsit quæ illic erant naues, & tota iam classe contendit in Samum. Et quum hostes non exirent obuiam,quòd mutuò suspecti erant, rursus rediit Miletum. Nam per hoc tēpus,atque etiam prius,Athenis antiquatus erat status popularis. Siquidem postquam Pisander cum collegis à Tissapherne rediit Samum,[a]rē illic castrensem ad suum magis arbitrium transtulerunt,& Samii ipsi hortabantur optimates ad capessendum secum statum paucorum,etsi inter se ad seditionem cōcitati,ne sub statu paucorum degeretur. Quinetiam Atheniensibus qui Sami erāt, quum & ipsi inter se contulissēt, placuit Alcibiadem (quandoquidē hoc ei non esset cordi)missum facere:([b]nō enim amplius idoneum fore,si veniret,statui paucorū) sed se iam,quorum de periculo ageretur,per se dispicere oportere quonam modo & res ista non remitteretur,& bellica sustineretur, vnoquoque ex sua re familiari impigrè pecuniam, & siqua re alia opus esset,conferente,vt qui non aliis iam sed sibiipsis laborarent. Talia tunc exhortati,continuò Pisandrum & dimidium legatorum domum dimiserunt ad res ibi transigendas, dato insuper eis negotio vt in quascunque subditorum ciuitates possent,statum paucorum instruerent: alterum dimidium in alia item subditorum oppida, aliò alium:necnon Diotrepheni ad prouinciam sibi mandatam in Thracia administrandam, tunc agentem circa Chium. Is Thasum profectus,statū ibi popularem aboleuit. A cuius discessu Thasii altero fere mense vrbi murum circundederunt, tanquam nihil iam indigentes cum Atheniensibus statu optimatum, sed libertatem à Lacedæmoniis propediem expectantes. nam eorum exules qui non penes Athenienses, sed apud Lacedæmonios erant,cum suis qui intra vrbem erant necessariis, omni ope annittebantur vt & naues mitterentur, & ciuitas rebellaret. Itaque ipsis quidē euenit ex sententia vt & ciuitas citra periculū seruitio eximeretur,& popul⁹ qui fuerat refragaturus,administratione summoueretur:[c]cæteris autē Atheniensiū studiosis econtrario,qui statū paucorum illic constituebant. Neque id in Thaso tantùm,(vt mihi videtur) sed in aliis quoque multis subditorum ciuitatibus:quæ resipiscentes,à nullo metu eorum quæ tractabantur, illáque fallaci sub Atheniensibus legitimè viuendi conditione posthabita,ad eam quæ proculdubio erat libertatem transierunt. At Pisander & eius collegæ profecti,statum popularem,[d]vt ipsis videbatur, ex vrbibus sustulerūt, & quū aliquot earum armatos sibi socios sumpsissēt, Athenas reuerterūt: vbi comperiūt iā pleraque à sodalibus perpetrata. Etenim Androclē quendā in statu populari longè principem,& qui inter primos extiterat author Alcibiadis expellēdi, nōnulli iuniorum conspirati,clam obtruncarant: duplici causa, tum quòd erat maximæ apud populum authoritatis,tum vel magis aliquanto, Alcibiadis demerendi,tanquam reuersuri, & Tissaphernem eis amicum reddituri: aliósque nonnullos, tanquam non opportunos,eodem clam modo sustulerant.Oratióque ab eis ex cōposito propalam habita est,neque mercedem aliis dari debere nisi militātibus, neque plures esse participes rerum gerēdarum quàm quinque millia, & eos præcipuè qui & pecuniis & corporibus prodesse possent.[e]Erat autē hæc res decora apud plerosque,quoniam qui administrationem ciuitatis immutarāt,iidem ciuitatem administraturi erant. Adhuc nanque & populus & concilium [f]ex consuetudine congregabatur,ita tamen vt nihil consultaretur nisi quod conspiratis probaretur. Ex quorum etiam numero erant ii qui concionabantur,pensatis prius inter se iis quæ forent dicenda,nemine iam aliorum contradicente præ metu, quum tantam cerneret conspiratorum manum. Quòd siquis contrà hisceret,confestim aliquo idoneo modo necabatur: neque de percussoribus inquirebatur, neque, si suspecti erāt, supplicium sumebatur: sed intra silētium populus se tenebat, adeo perterrefactus, [g] vt *taciturnitatem suam* lucrifacere se putaret si nihil violentiæ pateretur: & quum multo plurium conspirationem esse suspicaretur quàm erat,animo succumbebat. Nec id licebat explorare tum propter magnitudinem ciuitatis, tùm propter mutuam ignorationem. Neque verò fas erat, ob hoc ipsum, cuiquam apud alium

283

a Res in exercitu firmiores, *vel firmius stabilitas*,offendit, & nonnullos etiā è Samiis ipsis qui optimates hortati essent ad capess. &c.

b Non enim idoneū esse qui ad oligarchiā veniret.Id est, Non aptum esse,vel, Non cōuenire eius ingenium reip. quæ dominatu paucorum regeretur.

c Atque hæc apud Thasū facta sūt,contra votū eorū qui oligarchiam Atheniensium constituebant. *vel instruebant*.Itidem verò (vt mihi videtur) & apud alios multos eorū qui imperio *illorum* subditi erant. Quum enim vrbes ad res suas pruden ter attēdere cœpissēt, & omnem metum circa ea quæ aggrediebātur excussissent, *tandem* vsque ad apertam libertatē progressi sūt, posthabita recta illa *quæ proponebatur* fallaciter ab Atheniensibus reip. institutione. At Pisander,&c. Verùm illum genitiuum τῶ ἀθηναίων ideo iungo cum accus. ὀλιγαρχίαν quòd paulo antè dixerit τῆς ἀθηναίων δημοκρατίας. alio qui potest etiam esse genitiuus partitionis, vt dicatur τῆς τῶν ἀθηναίων.

d Vt statutum, *vel deliberatum*, fuerat.

e Habebat autem speciosum prætextū hæc res.

f Ex faba congr. Ad verbum. Habes etiam paulo pòst τοῖς ἀπὸ τῶ κυάμου βουλευταῖς.

g Vt siquis esset cui nulla vis adferretur, is in lucro id deputaret.

miſerari ac lamentari vicẽ ſuam, quaſi de vlciſcendo ſecreta conſilia agitaret. [a] Siue enim notum ſiue ignotum nactus eſſes quem alloquereris, infidus videbatur, ſingulis è populo ſuſpicioſè inuicem ſe adeuntibus, veluti clam participes forent eorũ quæ agerentur. Quoniam *ex eo paucorum numero* erant quidam quos nemo vnquam ſuſpicatus eſſet ad eam ſe factionem conuerſuros, qui præcipuè & apud multitudinem vt fides [b] haberetur effecerant, & apud ſtatum paucorum vt multum firmamẽti eſſet, vel hoc ipſo quòd populares ad mutuam diffidentiã inducebant. Sub hoc igitur tempus Piſander collegǽque venientes, ſtatim cætera peregerunt: & ante omnia coacto populo, ſententiam dixere de decem ſcribis deligendis, penes quos liberum imperium eſſet, qui conſcriptam rogationem certa die ad populum ferrẽt qua ratione ciuitas optimè degeret. Vbi dies dicta aduenit, aduocata concione in editum locum, vbi templum Neptuni eſt ſitum, decem ferme extra vrbem ſtadiis, promulgarunt decem viri illi nihil aliud quàm hoc demum, licere, [c] quodcunque quis velit Athenienſium decretum refellere: refellẽtémque ſiquis aut accuſarit aduerſus leges facere, aut quoquo alio modo læſerit, ingentibus pœnis ſanxerunt. Hîc verò clarè loquuti ſunt, nullo iam magiſtratu ex priſtino inſtituto fungi oportere, neque ſtipendium numerare: ſed quinque deligi præſides, à quibus rurſus centum viri deligantur, qui ſinguli ternos ſibi cooptent. penes quos numero quadringẽtos, quum in curiam venerint, imperium ſit exequendi quæ optima factu eſſe ſenſerint, & quinque millia ciuium quoties eis videatur congregare. Ac fuit quidem qui hãc rogationem tulit, Piſander, qui vt cæteris in rebus, ita in hac ſtatũ popularem libẽtiſſimè propalam abrogabat: qui verò totum negotium cõpoſuerat, qua ratione ad hoc deueniretur, iampridem id præmeditatus, fuit Antiphon, vir Athenienſium ſui temporis nulli ſecundus virtute, atque item præſtantiſſimus in cõminiſcendo, & in iis quæ ſentiret promendis: qui neque ad populum, neque [d] vllam in contentionem voluntarius prodibat: ſed ſuſpectus vulgo, propter opinionem facultatis in dicendo, ceſſabat ab agendo: tamẽ hic vnus, vt cuique [e] aliquid aut in iudicio, aut apud populum agenti conſulebat, plurimũm poſſe prodeſſe exiſtimabatur: & qui poſtmodum (quum ſtatu quadringẽtorum collapſo, acta illorum populus vltum iret, ipſéque in iudicium vocaretur, tanquam vnus ex iſtarum rerum autoribus) videtur mihi optimè omnium, ad meam vſque memoriã, cauſam capitis dixiſſe. Præſtabat autem ſeſe & Phrynichus perquam ſtudioſum circa ſtatũ paucorum, Alcibiadis metu, quem intelligebat cũcta apud Samum à ſe cum Aſtyocho tractata reſciuiſſe: ratus (vt credibile erat) eum nunquam ſub paucorum ſtatu reuerſurum. Et quia is aduerſus atrocia non ſuccubuerat, plurimum de ſua virtute ſpopondiſſe videbatur. Theramenes quoque Agnonis *filius*, inter primos eorum extitit qui ſtatum popularem diſſoluerunt, vir neque ad dicendum, neque ad intelligendum inualidus. Itaque opus à viris & multis & circũſpectis agitatum, etſi arduum, tamẽ non immeritò [f] proceſſit. Arduum enim fuit populum Athenienſem centeſimo fere ab exactis tyrannis anno libertate priuare, non eũ modò nullius imperio ſubiectum, ſed pluſquam huius temporis dimidio ipſum aliis imperare aſſuetum. Vbi autem concio, nemine refragante, rata habuit iſta *quæ promulgabantur*, ſolutáque eſt, aliquanto pòſt in curiam introducti ſunt quadringẽti, hunc in modum: Erant Athenienſes aſſiduè ſub armis propter hoſtes apud Deceleam agentes, partim in muris, partim in ſtationibus, ſuo quiſque loco. Igitur illo die, eos qui conſcii non erant, ex conſuetudine abire permiſerũt, dato præcepto coniuratis vt permanerẽt nõ apud arma, ſed ſeorſum: & [g] ſiquis ad res quæ agerẽtur notãdas reſtitiſſet, hunc ſumptis armis id facere prohiberent. Fuerunt autẽ ii quibus id negotiũ datum eſt, qui ad hoc ipſum venerant cum ſuis armis, Andrii & Tenii & Caryſtiorũ trecẽti, & AEginetæ incolæ, quos illuc habitatum miſerant Athenienſes. His itaque diſpoſitis, quadringenti illi viri occulto quiſque pugione veniẽtes, comitantibus centũ viginti adoleſcẽtibus Græcis, quibus vtebãtur [h] ſicubi manu illorum opus erat, circunſiſtũt intra curiam ſenatores, qui fabis eligebãtur, eiſque præcipiunt vt ſumpta mercede egrediãtur. Attulerãt autẽ ipſi mercedẽ illis totius reliqui temporis, & eã egredientibus perſoluerunt. Itaque hunc in modũ ſenatus nihil refragatus è curia prorepſit: ne cæteris quidem ciuibus aliquid innouantibus, ſed quieſcentibus. Tunc illi ingreſſi curiam, quæſtores è ſuo corpore ſortiti ſunt, & quibuſcũque votis atque hoſtiis magiſtratus ineuntur, vſi: poſtea valde immutato ritu ſtatus popularis,

284

a Aut enim ignotũ inueniſſet cui hoc dicturus eſſet, aut notum, *ſed* cui non fideret.

b Detraheretur. Id eſt, vt ſibi mutuò minimè fidem haberent. Sic autem vertit quaſi non ἄπιστον ſed cõtrà εὔπιστον legeretur.

c Sententiam quancũque quis velit, pronuntiare: pronuntiantémque ſiquis aut accuſarit, &c. Valla autẽ pro ἀνειπεῖν legit ἀντειπεῖν, quod & datiuum poſtulat.

d Ad verbum, Ad vllum certamen. Id eſt, Ad vllam cõcionem, vel vllum concilium in quo aliquid ſermonibus agitaretur.

e Aliquam cauſam agenti.

f Succeſſit.

g Siquiſpiis quæ fierẽt aduerſaretur. Vel, ſe opponeret iis &c.

h Sicui manũ afferre oportebat. Vel, Siqua cædes perpetranda erat.

præterquam quòd exules, Alcibiadis gratia, non restituebant, in cæteris imperiose se gerebant: & nónullos, licet haud multos, qui ipsis videbātur idonei [a] qui in locum ipsorum substituerentur, interemerunt, nonnullos in carcerem coniecerunt, quosdam relegauerunt. Ad Agidem quoque regem Lacedæmoniorum, qui erat apud Deceleam, misere caduceatorem, qui diceret velle eos redire in gratiam: & cósentaneum esse vt ille ipsis potius quàm infido populo, *qui amplius non extaret*, assētiretur. At iste, non quieto animo ciuitatem esse existimans, neque sic populum subitò vetustam libertatem traditurum, nec quieturum si magnum exercitum conspexisset, ideóque non tantum fidei habens illis in præsens quin crederet etiam turbari posse, nihil de cóuentione respondit iis qui à quadringentis aduenerant, sed accito è Peloponneso ingenti exercitu, haud multo pòst ipse cum illis copiis & iis quæ ad Deceleam excubabant, descendit ad ipsa mœnia Atheniensium: [b] sperans turbatos Athenienses in suum arbitrium eo magis peruenturos, aut voluntarios, aut ipso impetu, propter tumultum intrà extráque credibiliter futurū. neque enim defore putabat qui muros maiores propter illorum solitudines occuparent. Quum ergo copias propius mœnia admouisset, Athenienses ne tantulum quidem intra vrbē mouerunt, sed emisso equitatu ac parte quadam grauis & leuis armaturæ sagittariorúmque, depulerunt statim eos qui propius subiissent, armísque atque corporibus quorundam interfectorum potiti sunt. Ita re Agis cognita, rursus reduxit exercitum: & ipse quidem & qui cum eo fuerant illic, apud Deceleæ loca manserunt: eos autem qui superuenerant, postquam illic aliquot dies fuerant commorati, domum remisit. Secundum hæc, quum quadringenti viri ad eum legationem misissent nihilo minus, is autem magis cunctaretur, & ad hoc ipsos hortaretur, Lacedæmonem mittunt ad paciscendum legatos, cupidi pacificandi. Mittunt item in Samum decem viros, ad leniendos milites, docendósque cum alia quæ dicere oporteret, tum verò illud, non in perniciem ciuitatis constitutum esse statum paucorum, sed in salutem esse omnium: & quinque millia hominum esse, non quadringentos solùm, qui negotia administrarent. [c] Nec vnquā ad eā diē, propter expeditiones & peregrinas occupationes, ad vllam rem consultandam quantumlibet arduam, plures quinque millibus conuenisse. Non tamen statim ab ipsa status sui constitutione miserunt, veriti ne (id quod euenit) nautica multitudo nollet sub eo statu manere, & illic inchoato malo, ipsi mouerentur. Etenim iam apud Samum circa statū paucorum res talis erat innouata, eáque per idem ipsum tempus contigit quo quadringēti sunt constituti. Nam Samiorū qui tunc aduersus proceres insurrexerant, quum antea fuissent status popularis, sed immutati rursus persuasione Pisandri, quum venit, & Atheniensium in Samo conspiratorum, facta coniuratione ad quadringentos homines, statuerant aggredi cæteros, tanquam illi populus forent: & Hyperbolum quendam Atheniensem, hominem nefarium, exulantem non potentiæ dignitatísve metu, sed propter scelera & dedecus ciuitatis, interemerūt, [d] vnà cum Charmino, vno è ducibus, & aliquibus secum Atheniensibus, quibus fidem habebant: & cum iis alia huiusmodi perpetrarūt, animati [e] & plures inuadere. Hāc rem qui senserunt, nuntiauerunt tum è ducibus Leonti ac Diomedonti, (hi enim, quòd à populo honore affecti essent, inuiti statum paucorum ferebant) tum Thrasybulo ac Thrasyllo, quorum alter erat trierarchus, alter armatis præerat: itémque cæteris qui præcipuè videbantur illi conspirationi semper aduersi: obsecrarúntque ne seipsos morti destinatos, ne Samum ab Atheniēsibus alienatam, propter quam vnam [f] magistratus in id temporis permansisset, contemnerent. Hoc illi audito, singulos milites adeunt, orántque ne quo modo id permittant, & in primis eos qui dicuntur Parali, homines Athenienses, atque liberos omnes, qui in ea naui vehebantur, statui paucorum, necdum præsenti, semper infesti. Quibus Leon & Diomedon, quoties aliquò nauigabant, soliti erant aliquid nauium custodiendum relinquere. Quum igitur trecenti illi in Samios impetum fecissent, isti omnes interuentu suo plerosque Samiorum periculo exemerunt, & triginta è numero trecentorum obtruncarunt, & eorum tres maximè nocētes exilio mulctarunt, cæteris ignoscentes, restituto populari statu, in posterum communiter rempublicam administrarunt. Hanc itaque nauem Paralorum cum ipsorū præfecto Chærea, qui statui mutādo nauauerat operā, properanter Samii atque milites Athenas mittūt ad ea quæ acta essent nuntianda. nondū enim resciuerāt quadringētos viros imperio potitos. Quū Athenas nauis peruenisset, ea protinus quadringenti ablata, Paralorum aliquot,

a Quos clam è medio tolli commodum esse videbatur. Vel, Quorū sublatio opportuna fore videbatur.

b Sperans aut eos, dū turbati essēt, eo se facilius expugnaturū pro suo arbitrio, aut saltē primo statim impetu, propter tumultumquē intrà pariter & extrà fore credibile esset. Se enim sua spe de capiēdis longis muris minimè frustratum iri, propter eā quæ circa illa esset solitudinē. Quū ergo cop. &c.

c Quū tamen Atheniēses nunquā antea, propter expeditiones & alias in extera regione occupationes, ad vllam consultationē de re quantumuis ardua quinque hominū millia adhibuissent. Statim autē ab ipsa stat. &c. *Vnde autem Valla negatiuam particulam præfixerit, non liquet.*

d Ambiguè hoc dictum esse videtur. Lege annot.

e Magnam partem inuadere.

f Vel, Imperium.

285

286

duobus tribúsve vincula indiderunt, reliquos in aliam militarem nauem impositos[a] mandarunt per Eubœam custodiendos. Chærea, simulac ea quæ agerentur animaduertit, vtcunque latitans, rursus in Samum reuersus, retulit militibus quæ fierent Athenis, omnia in maius vi orationis exasperans: vniuersos ab eis qui rempublicam administrarent, verberibus affici, nec contra eos quicquam hiscere licere: quinetiam eorum vxoribus liberísque vim afferri: [b]cædem quoque statuisse omnium qui in Samo militarent, qui ab ipsorum sententia discreparent, propinquos comprehendere atque coercere, nisi sibi obtemperatum sit, eos interfecturi. Alia etiam permulta mentiendo adiecit. Quæ audientes milites, nō modò eos qui statum paucorum introduxerant, sed etiam eos qui participes fuerant, statuerunt à principio occidere: sed postea [c]ab iis qui se interposuere prohibiti, atque edocti ne hostibus infesta classe venientibus rem Atheniensem perderent, abstiterunt. Ac postea, volentes iam apertè rem Samiam ad statum popularem reuocare Thrasybulus Lyci *filius* ac Thrasyllus (isti enim præcipui authores extiterāt status innouandi) adegerunt ad maximum iusiurandum cum cæteros milites, tum verò eos qui erant è statu paucorum, capessituros se rempublicam popularem, idémque quod ipsi sensuros, bellum aduersus Peloponēnses impigrè gesturos, [d]trecentos viros pro hostibus habituros, ac nihil *admodum* cum illis per caduceatorem transacturos. In eadem verba iurauerunt ex Samiis omnes qui per ætatem ferre arma poterāt, cum quibus omnia negotia & quæ ex periculis euentura forent, milites sibi communia esse voluerunt, arbitrantes neque sibi neque illis vllā reliquā salutē fore, sed vtrisque pereundū, siue quadringenti viri vincerēt, siue hostes è Mileto. Atque hoc tēpus per concertationē omne cōsumptum est, militibus Athenas ad popularē statum, illis hos ad paucorū statum compellentibus. Sed milites, coacta protinus concione, superiores duces & siquem trierarchum suspectum habebant, magistratu amouerunt, aliósque suffecerunt trierarchos ducésque, quorum extitere Thrasybulus Thrasyllúsque: [e]qui ad dicēdum surgentes, cæteros exhortati sunt cum aliis rationibus, non debere ipsos animo labare quòd ciuitas sua defecisset: tum verò his, quòd à se, qui & plures essent, & omnibus magis abundarent, illa secessisset. nam quum ipsi omnē classem haberent, posse se ciuitates quibus præessent, adigere ad pecuniam pro viribus dandam: si illinc abirent, Samum superesse, vrbem non inualidam: sed quatenus maritimum robur Atheniensium, quod soli obtinere contenderant, eo imbecillitatis recidisset, satis validam ad hostes & eodem loco arcendos vnde iterum arcuissent: & se propter classem, potētiores quā eos qui in vrbe essent, ad comparandū commeatum: quum & ipsorum beneficio, quòd Samo præsiderēt, hactenus licuisset illis in Piræum applicare. quod non liceret in reliquū, si rempublicam eisdem restituere recusarent. Itaque magis se posse illos prohibere vsu maris, quàm ab illis prohiberi. Nam illud exiguum quiddam esse & nullius momenti faciendum, illos vrbem ab hoste eripere, si hoc ipsis vtile sit: & eosdem nihil amisisse: suam habeant quam mittant pecuniam, sed eam ipsi milites erogent: sed senatū constituisse, & eius gratia ciuitas habeat exercitus. Imò in hoc etiam eos deliquisse, quòd patrias leges resciderint. Se verò debere & suæ saluti consulere, & tentare vt illos ad officium retraherent: nec deteriores illis eosdem censendos qui aliquid melius consultarent. Alcibiadem quoque, proposita sibi per ipsos securitate atque restitutione, societatem inter eos ac regem cupidè conciliaturum, quódque maximum sit, si cætera eos frustrētur, certè quum tantā classem habeant, hoc nō deesse, vt secedant aliquò ex multis locis vbi & vrbes & agros inueniant. Talibus sese alloquiis mutuò in concione hortabantur, & nihilo segnius ea quæ ad bellum gerendum pertinebant apparabant. Quæ sentientes decem legati qui à quadringentis viris in Samum missi erant, quum iam in Delo essent, quieuere. Per hoc tempus classiarii Peloponnensium milites qui erant Mileti, inter se succlamabant, tanquam negotia ab Astyocho pariter atque Tissapherne perderentur: ab Astyocho quidem, quòd neque prius pugnare voluerit, quandiu ipsorum classis præpotens, Atheniensium tenuis fuit: neque nunc velit, quum Athenienses inter se diffidere dicantur, nec eorum naues eodem in loco esse: sed tempus terat opperiendo Phœnissas à Tissapherne naues, nomine non re periculum certaminis facturas. A Tissapherne autem *negotia perdi* quòd has

a Circa Eubœam age re custodiam iusserūt.

b In animo etiā habere, propinquos omnium qui apud Samū militarēt, ab ipsis dissentientes, in vincula coniicere, vt si hi dicto audientes non essēt, illi capite plecterētur. Alia etiā perm. &c.

c Vel, Ab iis quæ interuenere.

d Quadringentos, *eos videlicet qui Athenis erant.*

e Qui etiam prodeuntes, sese mutuò adhortabantur, cum alia dicendo, tum hæc: non debere quenquam animum despondere quòd ciuitas ab ipsis defecisset, *vel secessionem ab ipsis fecisset.* eos enim pauciores ab ipsis desciscere qui & plures essent, & quibus maior facultas comparandi omnia quibus opus foret, suppeteret. Quum enim vniuersas nauales copias obtinerent, & adacturos cæteras ciuitates suo imperio subiectas ad pendēdas pecunias, nihilo minus quàm si illinc *scil. ex Athenis* prodirēt: (se enim habere Samum, ciuitatem non parum potētem, sed à qua minimum absuerat quin Atheniēses suo maritimo imperio spoliarētur, dum bellum gereret) & hostium impetum ex eodem quo & antea loco propulsaturos. Quinetiam penes se futurum, quum naues haberent, magis quàm penes eos qui Athenis essent, commeatum comparare. Atque adeo illos, quorū naues antea ingressu in Piræum potirentur, propter ipsos apud Samum commorantes, eo redactum iri, si ipsis suā rempub. restituere recusarent, vt magis vsu maris ab ipsis prohiberi, quàm illi ipsos prohibere possent. Adiumentum etiam quod ipsa vrbs illis ad superandos hostes *antea* afferebat, parū & planè contemnēdum esse: nulláque re se priuatos esse: quum illis iam neque pecunia suppeteret quā mitterēt, sed ipsimet milites sibi quæritarent: neque salubre consiliū, quod facit vt ciuitas imperiū in exercitus obtineat. Imò verò illos in eo peccasse quòd patrias leges violassēt, quas ipsi & seruarēt, & illos adigere ad eas seruādas conaturi essēt. Itaq; ne hos quidē q. salubre aliquod cōsiliū darēt, deteriores esse. Alcib. &c.

naues non accierit, quódque neque solidum neque assiduum stipendium soluendo, classem Peloponnensem destruat. Itaque negabant vlterius expectare oportere, sed pugna nauali decernere: ad quod præcipuè Syracusani instabant. Hoc murmur gliscere sentientes socii atque Astyochus, concilio habito, censuere decertandum: quandoquidem seditionem apud Samum esse nūciabatur. Ergo cum omnibus nauibus, numero centū ac duodecim, Mycalen proficiscūtur, iussis eò Milesiis adesse pedestri itinere. In Glauca autem Mycales stationē habebāt duæ & octoginta naues Atheniēsium è Samo profectæ. (Distat autem paululum à continente Samus, qua parte Mycalen spectat.) Qui quum prospexissent Peloponnesiacas naues ex aduerso venientes, secesserunt in Samum, suas non satis esse ad subeūdum de summa rerum periculum existimantes, & simul expectantes (præscierant enim hostem è Mileto venire, cupidum pugnandi) Strombichidem ex Hellesponto succursurum cum ea classe qua se è Chio Abydum contulerat: ad quem præmiserant nuntiū. Quum autem se in Samum Athenienses subduxissent, Peloponnenses ad Mycalen classe appulsa, illic castra posuere, & cum eis Milesiorum peditatus atque accolarū. Postero die, quum aduersus Samum nauigare statuissent, accepto nuntio Strombichidem ab Hellesponto cum classe redire, ilicò Miletum reuecti sunt. Aduersus quam vicissim Athenienses, post accessionem alterius classis, contenderūt centum atque octo nauibus, proposito decertādi: sed nemine obuiam se dante, rursus in Samum reuertuntur. Statim secundum hæc, eadem æstate Peloponnēses tam numerosa classe, tamen non idoneos se arbitrantes ad prælium conserēdum, inopes cōsilii vnde tot nauibus pecunia suppeteret, præsertim Tissapherne malè soluente, mittunt ad Pharnabazum (quod iam inde ex Peloponneso præceptū erat) Clearchum Ramphii *filium*, quadraginta nauiū præfectum. Euocauerat enim eos Pharnabazus, præbere stipendium paratus, pactúsque per legatum se illis Byzantium ad defectionem impulsurum. Ita naues Peloponnenses datis velis altum petentes, vt in cursu faciendo hostem laterent, coorta tempestate iactatæ sunt:[a] & earum aliæ quæ Delum tenuerunt, plures erant, quibus Clearchus vehebatur, posterius Miletum reuersæ sunt. sed rursus eas recepit Clearchus, in Hellespōtum pedibus itinere confecto. Verùm ex quæ in Hellespontum euaserant cum Helixo Megarensi decem naues, Byzantium traxere ad defectionem. Quod postea quum rescissent Athenienses qui ad Samū statiua habebant, miserunt auxilio atque præsidio loci classem in Hellespontum: & breuis quædam pugna commissa est ante Byzātium inter octonas vtrinque naues inter eosdem. Ii autem qui rebus præerant, & ante omnes Thrasybulus, cum semper aliâs, tum verò postquam statum immutauerat, in eadem sententia fuit vt Alcibiadem reuocaret: ac tandem frequenti militum cōcione ad hoc persuasa, factóque decreto, reducendum donata venia Alcibiadem, ad Tissaphernem nauigauit, Alcibiadémque deduxit in Samum: vnam spem salutis fore existimans si ille Tissaphernem à Peloponnensibus ad ipsos transferret. Alcibiades, coacta concione, iacturas exilii sui questus est & deplorauit: multáque loquutus de republica, non in paruam spem futurorum audientes adduxit, supra modum amplificando suam apud Tissaphernem gratiā, cum vt ii qui oligarchiam domi gerebant, ipsum extimescerent, tum vt magis coniurationes dissoluerentur: simúlque vt ab iis qui Sami erant plus fiduciæ caperetur, ac pluris ipse fieret, atque [b]hostes Tissaphernem quammaximè obtrectarent, & à spe in qua erant deciderēt. Enimuero asseuerabat amplissimis verbis, sibi recepisse Tissaphernem, se nunquā cessaturum dare stipendium Atheniensibus (si modò eis confideret) quoad ipsi quippiam reliquum foret, ne si oporteret quidem se ad extremum venundare torū suum: naues quoque Phœnicū quæ iam in Aspēdo essent, ad Athenienses, non ad Peloponnenses adducturum. Se autē ita demū Atheniēsibus habiturum fidē, [c]si ipsum ad eos reuersum excepissent. Hæc illi aliáque multa simulatque audiere, in collegium superiorū imperatorū cooptauere, iúsque rerū omniū permisere: tātam subitò spem singuli præsumtées, vt nihil minus quā de sua salute, déque supplicio quadringentorū dubitarēt: parati etiā iam tum propter ea quæ ille dixerat, contēptis qui aderant hostibus, nauigare in Piræum. Ad quod faciendum quum multi instarent, ille vehementer abnuit, negans, omisso qui propius esset hoste, in Piræum esse nauigandum: & quandoquidem ipse delectus esset imperator, se rationes belli ante omnia curaturū, adito Tissapherne. Atque extēplo post hanc concionē abiit, videri volens vniuersa cū illo cōmunicare, & maioris apud illū pretii

a Atque aliæ illarū, & quidē bona pars, quibus Clearchus præfectus erat, quū Delum tenuissent, ac postea Miletū rediissēt: (Clearchus autem terrestri itinere in Hellespontū reuersus imperium obtinebat) illæ autē quibus Helixus Megarensis imperator præerat, quum in Hellespontū euasissent, Byzantium &c.

b Hostibus Tissaphernis maximè obtrectaretur. Vel, inuidia maxima conflaretur.

c Si ipse, postquam domū esset reuersus, id facturos illos reciperet. Vel, Illorum nomine spponderet.

288

esse, ostentando se quòd imperator iam delectus esset, illíque prodesse posset & obesse. Atque hinc contigit vt per Tissaphernem terrefaceret Athenienses, inuicé per Athenienses Tissaphernem. At Peloponnéses qui Mileti erant, audito Alcibiadis reditu, quum iam antea Tissaphernem pro infido haberent, multo iam magis obtrectabant. Delatum enim multis è locis ad eos fuerat, quia recusassent prodire obuiam classi Atheniensi ad Miletum vsque vltro lacessenti, Tissaphernem multo languidiorem effectum esse ad mercedem soluendam, & iam antea per Alcibiadé operam datam vt idem ipsis inuisus esset. Itaque inter se milites alius ad alium cóuenientes, quemadmodú prius *fecerant*,[a] conspirauerunt, & alii quidá [b]authoritatis homines, quòd neque solidum vnquá stipendiú acciperent, [c]& id breuis temporis, aut intermissú, nisi quis eos aut in præliú duceret, aut aliò abduceret vnde alerétur, deserere naues: culpam omnem in Astyochum refundentes. qui priuati lucri gratia Tissapherni indulgeret. [d]Quum autem in huiusmodi conspiratione isti essent, conflatus est quidam in Astyochum tumultus hunc in modum: Syracusanorum nautæ Thurinorúmque, quo liberior multitudo erat, licentius ingruentes, stipendium repoposcere. Quibus proteruius quoddam responsum reddidit: interminatúsque in Hermocratem etiam nautis suis astipulantem, leuauit fustem. Hoc cernentes commilitones, vtique nautæ, cum clamore in Astyochum vt ferirent impetum fecerunt. Quod ille præuidens, ad aram quandam confugit, atque ita percussus non est: sed illinc in diuersa loca discessum ceperunt: & Milesii furtim adorti castellum Tissaphernis illic extructum, & præsidium quod ibi erat, eiecerunt. Quæ res probata est cum aliis sociis, tum præcipuè Syracusanis. Lichæ tamé displicuit, affirmanti debere Milesios, aliósque qui sub ditione regis essent, inseruire atque obsequi Tissapherni in iis quæ moderata essent, donec rationes belli rectè disponerentur. At Milesii ob hæc illi & alia huiusmodi succensentes, mox defunctum morbo humari prohibuerunt eo loco vbi qui aderant Lacedæmonii volebant. [e]Propter hanc rerum discordiam inter ipsos Tissaphernémque & Astyochum, superuenit ex Lacedæmone successor Astyochi Mindarus, nauarchiæque suscepit imperium: & Astyochus abscessit. Cum quo Tissaphernes quendam ex iis quos secum habebat, Gauletem nomine, Cara, legatum misit, vtriusque linguæ gnarum, tum ad infimu lãdum Milesiorum factum circa illud castellum, tum ad se purgandum: sciens [f]sui succlamandi gratia præcipuè illuc Milesios ire, & cum eis Hermocratem, qui[g]asseueraret ipsum cum Alcibiade res Peloponnenses destruere, in partibus vacillanté. erat enim illius in hunc perpetua simultas, propter stipendii solutionem. [h] Quem extremùm iam Syracusis extorrem, quum alii duces Syracusanarum nauium, Potamis, Myscon & Demarchus Miletum venissent, insectatus est Tissaphernes multo acrius: ac crimini dedit cum alia, tum verò quòd, quia pecuniam postulatam aliquando non impetrasset, inimicitias secú gereret. Igitur Astyochus Milesiíque & Hermocrates à Mileto Lacedæmoné petierút: & Alcibiades rursus à Tissapherne Samú: vbi dum adest, legati ex Delo adueniunt, quos quadringenti viri mittebant ad demulcendos eos qui [i]Sami erant: & coacto concilio, conátes eos loqui, nolebant initio auscultare milites, sed succlamantes iubebant interfici qui statum popularem sustulissent. [k]Mox tamen, vix reticescentes, exaudierunt. Illi commemorare, non excidii publici sed salutis causa, neque vt ciuitas hostibus proderetur, factam esse status immutationem: [l]licuisse enim, quum hostis ad vrbem subiisset, sibi id facere, qui ciuitati præessent, aliísque quinque millibus, quoniam omnes aliquatenus participes essent. Neque domesticos eorum aut iniuria (quem admodum Chæreas inuidiosè retulisset) aut vllo damno affici, sed in suis quenque locis passim manere. Et quum alia multa commemorarent, noluerunt eos vlterius exaudire qui aderant, quoniam ægrè ferebant: & alii aliam sententiam dicebant, sed in primis de nauigando in Piræum. Ibi Alcibiades primus videtur tunc de patria bene fuisse meritus, & ita vt nemo magis. Properantibus enim Atheniensibus è Samo aduersus Athenienses nauigare (ex quo planissimè fuissent hostes protinus Ionia & Hellesponto potituri) intercessit: & quo tempore nemo alius compescendæ multitudini idoneus fuisset, ille & *publicè cupidos* à nauigando cohibuit, & eos qui priuatim irascebátur legatis, [m]ne coniurarét inhibuit. & legatos ipsos remisit, per se reddito respósо, se quinque millia quidé à gubernatione nó prohibere,

289

a Considerabant. Vel, Ratiocinabantur. Valla autem vt hic ἀνελογίζοντο interpr. conspirauerunt, sic ἀναλογισμῷ paulo pòst, conspiratione. Et οἷάπερ accipit aduerbialiter, quum sit poti[9] nomé, hoc modo, Eadé quæ prius, considerabant. Vel, In animo agitabant.

b Authoritate aliqua præditi homines. Vel, Alicuius nominis h.

c Et quod daretur, nó solùm exiguum esset, sed etiam intermitteretur. ac nisi vel nauále præliú finiretur, *aut, nauali prælio finis imponeretur*, aut eòdiscederetur vnde commeatus illis suppeteret, fore vt naues vacuæ hominibus relinquerentur: culpá omné in Astyoch. &c.

d Dum auté ita ratiocinarentur. Vel, Dum has rationes agitarét.

e Quú hæc super rerum administratione esset discordia inter Astyochum & Tissaphernem.

f Eo potissimum nomine ire Milesios vt in ipsum inueherétur.

g Osté surus esset. Vel, declaraturus.

h Adeo vt quum postremò exularet Syracusis Hermocrates, & alii duces &c. insectaretur eum Tissaph. m. acr. & crimini daret cú alia &c.

i Omittit Valla particip. ἀναδιδάξοντας. Videtur autem ἀναδιδάσκειν hìc esse edocere quempiam de aliqua re secus quàm edoctus fuerit.

k Postea, quum vix tádem quieuissent, *i. tumultuari desiissent*, audierunt.

l Potuisse enim se id facere, magistratu iá fungentes, *uel, imperium obtinentes*, quum hostes irrumperent. Ac futurum vt quotquot è numero quinque milliú essent, per vices *eiusdem dignitatis* participes forent. Neque verò propinquos eorum aut có tumeliam pati (quemadmodú Chæreas criminando retulisset) aut vllo malo affici, sed vnumquenque sua quieté possidere.

m Incessendo maledictis, *vel, comminando* deterruit.

quadringentos autem vt amouerent iubere,[a]conſiliúmque reſtituerent, quemadmodum prius fuiſſet,quingentorum. [b]Porro quod ad leuandos inopes ſepoſitum eſſet,quo magis ſtipendium militibus ſuppeteret,ſe magnopere probare: [c]& alia vt hortaretur iuſſit,néve ſe hoſti dederent. Nam ciuitate incolumi ſtante, multã ſpẽ eſſe,etiam inter ſe conueniendi: ſi verò ſemel alterutri ſuccũberent, aut iſti qui Sami,aut illi qui Athenis eſſent,neminem iam fore [d]per quem in mutuam gratiam redirent. Aderant autem & Argiuorum legati,pollicẽtes ſe factioni populari, quæ apud Samum erat,auxilio futuros. Quos Alcibiades collaudatos, & quũ q[illegible] eos vocaret,vt adeſſent rogatos,ita dimiſit. Venerant autem illi cum Paralis, quibus tunc iniunctum fuerat à quadringentis viris vt naui militari Eubœam luſtrarent, & legatos à quadringentis miſſos, Læſpodiam & Ariſtophontem & Mileſiam,deducerent Lacedæmonem. At iſti vbi Argos appulerunt, comprehenſos eos Argiuis tradiderũt, vtpote è numero illorum qui in primis ſtatum popularem antiquaſſent. Neque iſti poſthac Athenas rediere,ſed hos ex Argo legatos Samum ea quam habebãt triremi adduxere. Eadem æſtate Tiſſaphernes,eo tempore quo præcipuè inuiſus Peloponnenſibus erat, cum propter alia, tum verò propter Alcibiadem reſtitutum,tanquam planè cum Athenienſibus ſentiens, huius inuidiæ abolendæ gratia(vt videbatur) apparabat profectionem ad claſſem Phœniſſam, quæ ad Aſpendum ſtabat,iubens ſecum ire Licham: ſéque ſubſtituturum Tamum dicebat,ſuum præfectum,qui,quoad ipſe abeſſet,exercitui ſtipendiũ præberet.[e]Fertur non ea gratia abiſſe: nec facile cognitu eſt quo conſilio abierit in Aſpendum, quum illinc claſſem non apportarit.Quippe centũ quadraginta ſeptem naues Phœnicum Aſpendo tenus veniſſe conſtat: cur autem non peruenerint, multifariam *homines*[f]interpretantur. Alii,vt res Peloponnenſium (quemadmodum cõſtituerat) diſtineret abſceſſu ſuo. ſiquidem nihilo melius ſtipendium Tamus,cui imperatum fuerat,ſed deterius præbuit. Alii,vt perductos ad Aſpendum Phœnices exacta pecunia miſſos faceret: vtpote quibus nihil admodum vſurus eſſet. Alii, vitandæ inuidiæ cauſa,qua apud Lacedæmonem flagrabat,hoc eſſe factum,vt nõ iniurius eſſe videretur,ſed planè ad claſſem ſe contuliſſe verè armatam. Mihi verò euidentiſſimum videtur,cauſa demorandi diſtinẽdique Græcorũ negotia,claſſẽ non deportaſſe,vt dũ iret illuc & cũctaretur,ad exitiũ illa deduceret: útque dum ad neutros accederet,neutros reddẽdo præualidos,vtroſque exæquaret. [h] Qui ſi voluiſſet vtique apertũ geri bellũ,non anceps,profectò(vt credibile eſt) Lacedæmoniis *(nam ad eos ſe contuliſſet)* victoriam tradidiſſet:quippe quũ per ſe quoque pari potius quàm inferiori claſſe contra hoſtes ſteterint.Etenim maximè[i]euidẽtis tergiuerſationis fuit quod cauſabatur cur naues non apportaſſet,quòd videlicet pauciores quàm iuſſiſſet rex, naues eſſent contractæ. [k]Sed ipſe maiorem apud regem gratiã inire ſtudebat,ſi nõ magno ſumptu pecuniæ regiæ,ſed paruo, tamen eadem confeciſſet.[l] Quocunque igitur propoſito Tiſſaphernes Aſpendum petierit,Peloponnenſes,illo iubente,miſerunt,tanquam ad naues,Philippum hominem Lacedæmonium,duabus cum triremibus,& ipſe cum Phœnicibus congreſſus eſt. Quem Alcibiades vbi ſenſit in Aſpendum nauigare,& ipſe ſumptis tredecim nauibus,eodem contẽdit, pollicens iis qui Sami erant tutum atque amplum beneficium ſe collaturum, quoniam Phœniſſam claſſem aut ad Athenienſes adducturus eſſet, aut ad Peloponnenſes adduci prohibiturus:gnarus(vt conſentaneũ eſt)ex longa conſuetudine,Tiſſaphernis propoſiti,quòd illam non eſſet adducturus: animo etiam quammaximè [m]obnoxium criminibus eum faciendi apud Peloponnenſes in ſuum & Atheniẽſium fauorem, vt eo magis ille cogeretur per hoc ipſum ad Athenienſes accedere. Et hic quidem continuò profectus,[n]ſuperiora Phaſelidis & Cauni tenebat.Legati autẽ à quadringentis viris miſſi,vbi è Samo peruenere Athenas, Alcibiadis mandata expoſuerũt, iubere illum vt hoſti reſiſterent,nec quicquam concederent. habere enim plurimũ ſpei & reconciliandi eis exercitum,& Peloponnenſes ſuperandi. Quæ verba multo vehementius corroborauere [o] multos qui iampridem grauabantur conſortium collegarum in ſtatu paucorum, & qui libenter ſe illinc, dumtamen tutò, explicaſſent. Ii iam tunc vno quodam conſenſu negotia carpere,habentes in hoc duces longè principes illius ſtatus atque magnatum, Theramenem Agnonis & Ariſtocratem Sicelii *filium*,& alios qui inter primos quidem, rerum participes erãt, ſed(vt aiebant) metuentes exercitum Samium atque Alcibiadem, legatos maturè ſanè Lacedæmonem miſerant,nequid ciuitatem *Athenienſes* ſine maiori parte offe-

29

---

a Senatúmque reſt.

b Porro ſiquos ſumptus, parſimoniæ ſtudentes, contraxiſſent, quo magis ſtip.&c. Ad verbũ, Siquid in parſimoniam cõtractum eſſet.

c Et in cæteris,*uel, circa cætera*,vt hoſtib⁹ nullo modo cederent,ſed fortiter reſiſterẽt, hortabatur. *Poteſt etiam exponi τἄλλα, cæterùm.* Gall. *Et au demeurant.* Vel,*Et quant au reſte.*

d Cum quo in mut.

e Variè autem narratur,nec facilè ſciri poteſt quo conſil.&c. Ad verbum, Dicitur autẽ nõ eodẽ modo. Ideſt, Sed de hac profectione aliud ab aliis dicitur.Valla autẽ ita vertit quaſi legeretur κατ' αὐτὸ, poſitum pro διὰ τοῦτο.

d Coniectant.

g Id eſt, Nihilo meliori fide.

h Vide annot.

i Videtur aliter hîc legiſſe Valla quàm καταφορά. Quæ vox videtur hunc ſenſum efficere,In eorum verò exitiũ maximè *uel ruinã* illud prætexebat, ſe ideo claſſem non adduxiſſe quòd &c.

k Atqui maiorẽ apud regem gratiã iniuiſſet ſi non mag.&c.

l In Aſpendum igitur Tiſſaphernes, (quodcunque tandẽ ſequut⁹ ſit conſiliũ) & in Phœnicum congreſſum vẽnit,& Peloponnenſes, eo iub. m.t.ad n. Ph.h. L.d.c.triremibus.Quẽ Alcib.

m Conflandi inuidiã illi apud Peloponnenſes ob eius in ipſum & Athenienſes ſtudium.

n Iungit ἄνω cum genitiuis Φασήλιδος & Καύνου, qui iunguntur cũ præcedente αὐθις. Vide annot.

o Magnã partẽ eorũ qui quũ oligarchiæ participes eſſent, antea eã pertæſi erant,& ſe libẽter illa re aliquo pacto,dum tutò, liberaſſent. Iámque coitiones faciebant,*uel conſilia ſimul agitabant*,& de rerũ ſtatu querebantur, habentes &c.

derent.[a] ita enim vitari posse ne res ad paucos admodum deueniret. Sed quinque 291 millia re non nomine declarare oportere, & [b] rempublicam in alterum statũ trãsferre. Prætendebant autem mentionem reipublicæ, quum tamen plerique eorum priuata ambitione[c] ad hoc incumberent, qua ratione præcipuè aboleretur status paucorum è populari effectus. Cuncti nanque suo quisque die in orbem præerãt, non vt pares essent, sed vt singuli cæteris longè præessent. In statu autem populari, in quo magistratus per electionem fiunt, facilius ferat quisque ea quæ eueniũt, [d] tãquam non repulsus à paribus. Et proculdubio validæ res Alcibiadis apud Samum hoc [e] extulerunt, quódque paucorum status ipsis haud stabilis futurus esse videbatur. Certatim igitur annitebatur vnusquisque vt ipse potissimùm in populo princeps existeret. Huic rationi refragabãtur maximè & quadringenti viri, & qui primores erant, Phrynichus ([f] qui aliquãdo dum apud Samum dux esset, ab Alcibiade dissensit) & Aristarchus qui in primis ac iampridem statui populari aduersabatur, & Pisander, & Antiphon, & alii potentissimi. Hi [g] & prius, quum rem rapidissimè cõstituissent, & posteaquam ea in Samo immutata est, legatos è corpore suo Lacedæmonem miserunt, & statui paucorum propẽsius vacabant: & murum in loco quẽ vocant Eetioneã, excitabant. Sed multo etiã quã antea magis post reditum suorum è Samo legatorum, animaduertentes complures, & è suis etiam eos qui prius pro fidis habiti fuissent, esse immutatos. Ac miserũt quidem properè Antiphontẽ, & Phrynichum, decémque alios, cum mandatis vt quoquomodo, dum tolerabili conditione, transigerent cum Lacedæmoniis, quòd scilicet timerent & quæ illic fierent, & quæ in Samo: & eo studiosius murum in Eetionea extruebãt. Cuius extruẽdi hoc consilium fuit (vt aiebat Theramenes, & qui cum eo erant) nõ vt illos è Samo, si infesti venirent, non reciperẽt in Piræum, sed vt potius hostium, quoties vellent, & classis & peditatus reciperetur. [h] Forceps enim Piræi est Eetionea, & iuxta eã statim nauium ingressus. Hic igitur sic cum eo muro extruebatur qui antea erat terram versus, vt illic pauci insidentes introitus nauium arbitri essent: quoniam ad ipsam alteram turrim portus, cuius os angustum est, terminat, vt antiquus murus terram versus, & interior nouus mare versus. Proxime hunc statim intra Piræum ædificauerunt & porticum maximam, cuius ipsi potiebantur, in quam cogebant suum quenque frumentũ seponere, quódque intra vrbem esset, quódque mari adueheretur, & illinc promentes venundare. Theramenes ista & iampridem tumultuans denuntiauit, & posteaquam legati è Lacedæmone prorsus infecta pactione cum vniuersis rediere, aiebat fore vt ob hunc murum periclitaretur incolumitas ciuitatis. Nam sub hoc idem tempus affuerunt pariter ex Peloponeso duæ & quadraginta [i] naues eorum qui Euboei cognominantur, (quarũ nonnullæ erant è Tarento & Locris, Italicæ & Sicilienses) quæ iam stationem habentes in ora Laconica, ad transeundum in Euboeam instruebantur, præfecto Hegesandrida Hegesandri *filio* Spartiata, non tam in Euboeam (vt dicebat Theramenes) euntes, quàm in extruẽtes murum apud Eetioneam, &, nisi quis iam custodiam ageret, furtim exitium illis allaturæ. Erat autem eorum quæ reprehendebantur, nonnihil veri, nec id omnino detrahendi studio erat dictum. Nam præoptabant illi maximè quidẽ 292 in statu paucorum, ciuitatis ac sociorum principes esse: sin minus, certè habentes classem & muros, suo arbitrio viuere: hoc quoque exclusi, [k] ne ipsi potissimùm ante alios euerterentur à populo rursus restituto volebant, sed introducendo hostes, absque muris & nauibus pacisci cum eis qualemcunque ciuitatis statum, dummodo de corporibus suis securi essent. Ideóque hunc murum, portulas habentem, introitúsque & receptacula hostium, studiosè ædificabãt, antequam præuenirẽtur, absoluere properantes. Et à principio quidem inter paucos hæc ac furtim potius dicebãtur: at vbi reuersus Phrynichus è Lacedæmone legatus à [l] quodam excubatorum ex insidiis frequenti in foro vulneratus est, [m] nec ita pòst è curia abiens, continuò decessit: & percussore eius elapso, adiutor tamẽ eius, homo Argiuus, à quadringentis viris comprehensus ac tortus, nullius nomẽ à quo iussus esset protulit, nihílque aliud quàm scire se complures homines in peripolarchi, atque alias ædes conuenire solitos: tum verò quũ nihil factum esset ex hoc noui, Theramenes iam audentius Aristocratésque, & alii quicunque vel ex ipsis quadringentis, vel extra hos, eiusdem sententiæ erant, negotia capesserunt. Nam super hæc, classis à Lacedæmone iam circumuecta, ad Epidaurum stationem habens, AEginam excursionibus infestabat. Quo magis negare Theramenes, credibile esse, si in Euboeã tenderent na

a Vide annot.
b Reipub. statum æquabiliorem cõstituere. Valla autẽ illo modo interpretans, legit εἰς ἕτερον pro ἰσαίτερον.
c In hoc incumberẽt per quod maximè aboletur, *uel, aboleri solet* status pauc. e.p. effectus. Omnes enim vno eodémque die, *uel, eo ipso die quo euehuntur ad dignitatem*, postulãt non tãtummodo vt sint pares, sed vt longè suprà cæteros emineant. In statu autem pop.
d Vt qui non ex eodẽ gradu *uel ex pari conditione* cedat *aliis*. Adverbũ, Ex similib⁹, neutro genere. Id est, Vt qui nõ putet illum qui electus sit, è pari gradu, vel è pari fortuna euect⁹ esse ad dignitatẽ, se prætermisso, *sed è præstantiore quàm sua sit*. Vel, Quippe qui non existimet parem se illi esse cui in electione postpositus fuerit, *sed eum sibi aliqua re antecellere*. At schol. Gr. ita exponit quasi ille geretur τῶν ὁμοίων non præfixa præpos. ἀπό.
e Incitarunt. Vel, Stimularunt. Vel, Eorum animos erexerũt. Aut, Fecerunt vt attollerẽt animos. *Quæ duæ posteriores interpretationes magis propriam significationẽ uocis Græcæ exprimunt.*
f Cui aliq. &c. cum Alcibiade dissidium fuit.
g Quum prius, simulatque in illum numerum cooptati fuerunt, tum verò etiam vbi apud Samum res ad democratiam conuersæ fuerunt, legatos Lacedæmonem mittebãt, & oligarchiæ studiosè operam nauabant, murúmque in loco &c.
h Legit χηλὴ, non χεῖλη. Vide annot.
i Naues ab Euboẽsibus accitæ.
k *Volebant* saltem non profligari ipsi p.a.al. à pop. &c.
l Qui dicantur περίπολοι (vnde sequitur paulo pòst peripolarchi) vide in annot.
m Nec procul à curia digressus.

ues,in sinum AEginæ fuisse deflexuras, & rursus in Epidaurum se recepturas, nisi venirent ad ea *peragenda* quæ ipse seper accusabat: eóque non posse se vlterius quiescere. Ad postremum,multis seditiosis suspiciosisque sermonibus habitis,iam opere aggrediendam rem esse censuerunt. siquidem homines grauis armaturæ qui in Piræo murum Eetioneæ extruebant(in quibus & Aristocrates erat præfectus, certa ei delegata custodia,)comprehendunt Alexiclem inter collegas status paucorũ præcipua dignitate præditum, [a] & domum adductum [b] cohibent. [c] Comprehendunt item cum alios quosdam,tum verò Hermonem, præfectum vigilum qui apud Munychiam excubabant,& ex voluntate maximæ armatorum partis. Quod simulac renuntiatum est quadringentis viris (considebant autem in curia) statim, præter eos quibus ista non placebant,parato animo erant ire ad arma, ac Therameni & iis qui cum eo erant minitabantur. Theramenes, purgans se, dicere paratum esse iam ire cum ipsis ad illos eripiendos.Et sumpto secum vno è ducibus suæ voluntatis,pergit ad Piræum: adiuuabátque eum Aristarchus & equitum inuentus. Erat autem tumultus ingens atque horribilis. nam & qui in vrbe degebant, Piræum iam captum,cúmque qui comprehensus esset,morte affectum esse: & qui in Piræo, tantumnon adesse contra se vrbicos suspicabantur:ac vix tandem senioribus istos ne ad ferenda arma discurrerent prohibentibus,& Thucydide Pharsalio, qui tunc aderat hospes publicus, officiosè apud singulos intercedente, atque exclamante ne patriam hoste ipsis insidiante proderent: resedit impetus, [d] & in diuersa digressi sunt.Theramenes, vt venit in Piræum (erat autem & ipse magistratus) irã in homines grauis armaturæ,intra vociferationem illam quidem, exercuit: Aristarchus autem,& qui aduersarii erant,[e] re vera excãduerunt. Nihilominus illi in opere faciendo pergere,nec facti pœnitere: interrogare tãtùm Theramenem nũquid ei videretur ex vtilitate extrui murum,an satius foret dirui. Atque hoc respõdente,si ipsis placeret dirui,sibi quoque placere: hinc è vestigio conscendunt murũ, & alii multi eorum qui erant in Piræo, eúmque demoliuntur, vulgus exhortantes his verbis,quicunque vellet quinque millia loco quadringentorum præesse ciuitati,eum debere ad id opus accedere.[f] Occultabant enim rẽ adhuc sub nomine quinque millium,nequis eorum qui præesse vellent,propalam statum popularem nuncuparet, metu nequid aliquis cum alio loquens, per inscitiam lapsus,pro tali vtique haberetur: & idcirco quadringenti viri neque esse volebant illos quinquies mille,neque manifestum esse quòd non essent: existimantes,si tot numero viri participes gubernationis fierent, haud dubiè statum esse popularem. [g] hoc autem occultatum,mutuò terrorem præbebat. Postera die quadringenti viri,etsi animo fluctuantes,in curia tamen congregantur.Item apud Piræum armati,quum Alexiclem quem comprehenderant,missum fecissent, ac murum demoliti essent, concessere ad theatrum Dionysiacum, quod iuxta Munychiam est *intra Piræum*, & [h] positis armis concilium habuerunt: & ex placito omnium properè petentes vrbem,arma [i] in statione deposuerunt. Ad quos venerunt quidã à quadringentis,& alloquẽtes viritim,vt quẽque videbãt esse mitẽ,rogabãt,suadebántque vt & ipsi quiescerent,& alios quietos efficerent: [k] dicentes vt illa quinque millia hominũ nuncuparent,& in eorum partem,quatenus illorum voluntas ferret, ipsos quadringentos,nequo modo ciuitatem perderent,néve hostibus obiectarent. His verbis, quæ & multa & multis inculcabantur,multitudo armatorũ placatior quàm fuerat effecta est: maximéque extimescens pro vniuersa republica,consensit vt ad certam diẽ concilium haberetur in æde Dionysi, *hoc est Bacchi*, de concordia.Vbi verò ad ædem Bacchi ventum est,& tantumnon concio coacta erat,nuntiatur illas duas & quadraginta naues cum Hegesandrida à Megaris in Salaminem cursum tenere: ac nemo hac ex turba fuit qui non hoc ipsum esse existimaret quod [l] olim à Theramene & ab iis qui cum eo erant, dicebatur, classem ad murum iter habere, eóque vtiliter esse dirutum. Hegesandridas autem forsitan quidem ex cõposito iuxta Epidaurum atque illa circa loca versabatur: tamen credibile est, etiam propter præsentem Atheniensium seditionẽ, [m] affluente spe,si offerretur occasio, illic eum substitisse. Athenienses, ea re ipsis nuntiata,citato cursu vniuersi in Piræum contenderunt,tanquam [n] bellum domesticum maius quàm hostile, nec longinquum, sed ante portum esset. Itaque eorum alii naues quæ aderant ingrediuntur, alii alias deducunt,

293

a Omittit hæc verba, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἑτέρους τετραμμένον. Id est, Et maximè ad alteros inclinantẽ. Id est, Erga alterius factionis homines propensum. Sed videtur Valla iunxisse καὶ μάλιστα cum στρατηγὸν ὄντα.

b Vinciunt. Vel, In vincula coniiciunt.

c Adiutores autem eis ad hæc præterea fuerũt cùm alii, tum Hermon præfectus &c. legendo cũ Valla ἄρχων. sed (quod maximũ erat) armatorum agmẽ eadem consilia agitabat. legendo ταῦτα ἐβούλευον. Valla autem legit ἐβούλετο.

d Nec sibi mutuò manus attulerũt. Ad verbum, Et à seipsis abstinuerunt.

e Legit ἀληθεῖ, vt habes in marg.

f Non enim apertè dicebat, Quicũque vellet populũ præesse ciuitati, *uel, imperium ciuitatis obtinere*; sed *suum de imperio populari consilium* tegebant illorũ quinque millium nomine: timẽtesne reuera esset illa factio quinq; millium, & facta à se aliqua mentione *popularis imperii* per imprudentiã apud aliquem *qui è numero quinque millium esset*, in periculum adducerentur. Et idcirco quadringenti viri &c.

g At si hoc incertum esset, *uel, si hoc ignoraretur, esset illi necne*, mutuò terrorem esse incussurum. *Id est, Fore ut ciues sibi mutuò suspecti & formidolosi essent, quum alter alterum ex eo quinque milliũ numero esse suspicaretur, ideóque illi fidere & suam de populari imperio mentem aperire non auderet.*

h Sumptis armis. Vel, Accincti aut induti armis. vt sit θέμενοι ὅπλα pro περιθέμενοι. nam schol. Gr. exponit ὁπλισθέντες.

i Videannot.

k Dicentes ipsos illa quinque millia constituturos, & in eorũ numero futuros esse aliquos ex ipsis quadringentis per vices, pro illorum quinque millium arbitrio. interea verò, *uel, tamen et autem dum id fieret*, ne ciuitas perd. &c. l Iampridem. m Affulgente spe sui opportuni aduentus. n Schol. Gr. tollendo particulam ἢ, sensum efficere videtur contrarium, qui multo magis placet. De eo vide annot.

alii in muros qui pro faucibus portus sunt,suppetias ferunt. At classis Peloponnẽsium aduẽtans,superato Sunio, tenuit inter Thoricũ & Prasias,mox appulsa est ad Oropũ.Atheniẽses autẽ raptim & iis qui ad manus erant nautis vti coacti,vtpote ciuitate seditionibus laborante,ac magno discrimini occurrere festinante(nam Euboea eis [a]omnia erat,interclusa Attica) mittũt Thymocharem ducem cum classe in Eretriam: quæ classis sex & triginta nauium,cum iis quæ prius in Euboea erant, vbi peruenit, coacta est protinus dimicare. nam Hegesandridas iam pransus ab Oropo classem ducebat. Abest autem Oropus ab vrbe Eretriensi stadiis fere sexaginta,tractu maris.Dum itaque ille infesta veniret classe, Atheniẽses properè suas naues conscendunt,opinantes [b]sibi milites iuxtà futuros. At illi cibaria in prandiũ mercabantur,non ex foro,sed domesticatim ex vltima vrbis parte. Nam nequid in foro venderetur Eretrienses prospexerant: vt dum cunctanter naues ingrederẽtur,ab hoste præuenirentur: & ita illo ingruente,isti vtcunque impletas naues educere cogerentur. Quinetiam signum ex Eretria hosti ad Oropum sustulere, quando mouere contra Athenienses deberet. Tali Athenienses apparatu prouecti, pugna supra portum Eretriensem cõmissa,tamẽ aliquantisper restitere: deinde in fugam versos vsque ad littus insequutus est hostis. Quorum quicunque ad vrbem Eretriensem,vt amicam,confugerunt, indignissimè ab Eretriẽsibus interfecti sunt: 294 qui verò in munitiones quas ipsi in Eretria tenebant,incolumes fuere,itémque nauium quæcunque in Chalcidem peruenerunt. Peloponnenses, duabus & viginti nauibus Atheniensium cum remige militéque captis, & captiuorum aliis interfectis,aliis conseruatis,trophæum statuerunt. Neque multo post omnem Euboeam ad defectionem compulerunt,præter Oreum,quod Athenienses ipsi tenebant, [c]& alia circà loca composuerunt. Postquam hæc ad Euboeam gesta, Athenis nuntiata sunt,pauor eos [d]ad illam diem maximus circunstetit. Neque enim accepta in Sicilia calamitas,etsi tunc ingens visa,neque quicquam aliud vnquam tanto terrori fuit: [e]vtpote quum exercitus apud Samũ abesset, neque aliæ adessẽt naues, neque qui illas conscenderent,ipsis seditiosè diffidentibus,& incertum quando inter se cõuenturis,tantum eis calamitatis inciderat. Quia quũ & classis & Euboea esset amissa,vnde plus quàm ex Attica emolumenti perciperetur, quónam modo non forent consternati? & eo quidem vehementius propter summam loci vicinitatem, ne continuò victoria feroces ad vacuum nauium Piræum appellerent: quos tantumnon adesse suspicabantur:id quod illi,si audaciores fuissent, facilè fecissent.[f]Ex quo aut aggredientes vrbem,magis in seditionem concitassent ciuitatem: aut manendo obsedissent,cogẽtes ab Ionia classem,etsi aduersariam statui paucorum, tamẽ suis rebus domesticis atque vniuersæ ciuitati succurrere. Atque interea & Hellespontus,& Ionia,& insulæ,& omnia Euboea tenus,&(vt sic dicam)omne Atheniẽsium imperium ipsis cessisset.[g] Verùm non in hoc tantùm bello Lacedæmonii,sed in aliis etiam multis omnium hostium Atheniensibus vtilissimi extitere:qui,quòd plurimùm inter se moribus differentes essent,alii properi,alii cunctabundi, & alii manu prompti,alii formidolosi,præcipuè in gubernanda classe plurimũ Atheniensibus profuere.Quod maximè declarauere Syracusani, qui concordes inter se præclarissimè belligerauerunt. Ad hunc nuntium Athenienses viginti tamẽn naues armauere,cõcionémque coegere,vnam quidem statim,tum primùm,in locum quẽ vocant Pycna,vbi etiam alias consueuere: in qua concione quadringentis viris amotis,decreuerunt administrationem rerum quinque millibus tradendam esse: ex eo autem numero esse quicunque arma gestarent: neque vllo pro magistratu mercedem accipere: si secus fecissent,execrabiles esse. Sed & aliæ deinceps crebræ sunt habitæ conciones,in quibus & legumlatores, & alia ad rempublicam pertinentia constituerunt. Atque inter initia videntur mihi Atheniẽses non parum commodè rempublicam administrasse,inter vtranque factionem paucorum & multitudinis,in vnum redactam,egregio tẽperamento: [h]quæ res ex improbis factis quæ fiebant,prima sustinuit ciuitatem. Decreuerunt præterea Alcibiadem cæterósque qui cum eo essent,reuocãdos in patriam: & ad eum & milites qui cum eo in Samo essent mittẽdum, iubentes vt ad administrandã rempublicam accederet.Inter hanc

a Sic Gr.ad verbũ,pro Spes omnis eorũ i Euboea posita erat.Vel,omne præsidiũ.Vide ã.

b Milites apud naues esse.

c Et reliqua circa eius statum componebant.

d Omnium ad eum vsque diem maximus.

e Quũ enim illis hæc calamitas,ex amissione nauium,&,quod sũmum *malum* erat, Euboeæ (ex qua plus commodi quàm ex Attica percipiebant) eo tempore superuenisset quo exercitus q̃ erat apud Samũ,defecerat,& neque vllæ naues nec qui eas conscenderent superérant: ipsique præterea inter se seditione laborabãt,& incertum erat quando illa ad pugnam *vel conflictũ* eruptura esset: nónne meritò consternati animis erant? *Vel*, *Nónne eos animo consternatos esse decebat? Vel, par erat?* Sed hoc potissimum eos turbabat, & ex valde propinquo, si hostes ausuri essent, victoria potiti, continuò in ipsorum Piræum nauibus vacuum tendere. Iámque tantũnon adesse,&c. Potest autem δ' ἐγγυτάτου exponi clarius,ita vertendo,Maximè autem turbabat eos metus huius mali sibi iam proximi,& sibi iamiam ab hostibus impendentis: quippe qui ausuri essent &c. Q.d.Quum cogitationem ab Euboea ad malum sibi propius impendens conuertebãt.

f Maiorémque in vrbe seditionem excitassent, *Vel*, *Seditionémque aut dissidia in vrbe auxissent*, si eam manentes obsedissent, classémq; ab Ionia, licet statui paucorum infestam, ad ferẽdas illis secum cognatione cõiũctis & vniuersæ ciuitati suppetias venire coegissẽt.

g Verùm non hîc tantùm Atheniẽsibus cõmodius fuit gerere bellum aduersus Lacedæmonios quàm vllos alios, sed & alibi sæpe. Quũ enim moribus maximè differrent (vtpote quum illi celeres, hi cunctatores: illi ad res aggrediẽdas prompti, hi timidi essent,ac præsertim aduersus eos qui classe potentes forent) valde proderant. Quod Syracusani declararunt, qui quum iisdem moribus præditi fuerint,optimè se in bello *aduersus illos* gesserunt. *Vel, Optimè bellum aduersus illos gestum administrarũnt.* Cæterùm ad hunc nuntium Atheniens.&c.

h Quod primum in causa fuit vt ciuitas ex aduersis rebus recrearetur. Vel,Quæ res prima ciuitatem afflictam erexit & recreauit.

ſtatim rerum mutationem, Piſander Alexicléſque cum ſuis, & qui præcipui erant è ſtatu paucorum, ſe in Deceleam ſubduxerunt. Solus autē ex eis Ariſtarchus (erat enim dux) ſumptis repente aliquot ſagittariis, qui erāt barbariſſimi, ad OEnoē pergit murum Athenienſium in Bœotiæ confiniis: quem Corinthii, propter ſuorum à Decelea ſe recipientium cædes, quæ factæ fuerant ex OEnoe, obſidebant voluntarii quique, Bœotis accitis. Cū his habito colloquio Ariſtarchus ſeduxit eos qui erant apud OEnoen, quòd diceret, quandoquidem populares ſui intra vrbem de cæteris rebus cum Lacedæmoniis tranſegiſſent, debere & ipſos eum locum tradere Bœotis. de hoc enim tranſigi. Cui vt duci fidem habētes illi (vtpote omnium rerum ignari, quòd obſeſſi eſſent) ſub pactione abierunt. Hunc in modum & Bœoti relictam OEnoen receperunt, & Athenis ſtatus paucorum ſeditióque ceſſauit. Per eadem huius æſtatis tempora, Peloponnenſes apud Miletum, quum nemo eis ſtipendium numeraret illorum quibus à Tiſſapherne mandatum erat dum contulit ſe in Aſpendum, neque claſſis Phœnicum, ac ne ipſe quidem Tiſſaphernes veniret, quúmque Philippus qui cū eo miſſus erat, ad Mindarū nauarchū [a] ſcriberet claſſem non eſſe venturam, idque ipſum Hippocrates vir Spartiata (qui apud Phaſelidem agebat) ſignificaret, tunc intellexerunt ſe prorſus decipi à Tiſſapherne. Itaque ſolicitante eos Pharnabazo, qui optabat conducta ea claſſe, reliquas prouinciæ ſuæ vrbes compellere ad deficiendum ab Athenienſibus, quemadmodum Tiſſaphernes, Mindarus, ſpe aliquid plus ab iſto obtinendi, multa diligentia, præſentíque edicto, vt lateret hoſtem qui erat in Samo, ſoluens è Mileto tribus & ſeptuaginta nauibus, petiit Helleſpontum: quò prius per hanc eandem æſtatem duodecim aliæ naues conceſſerant, & partem quādam Cherroneſi incurſionibus infeſtauerāt. Sed tempeſtate vſus, ad Icarum coactus eſt appellere. Vbi, propter difficultatem nauigādi, quinque ſéxve moratus dies, peruenit Chiū. Quē à Mileto ſoluiſſe certior factus Thraſybulus, & ipſe è Samo cum quinque & quinquaginta nauibus proficiſcitur, approperans, ne ille præueniret in Helleſpontum. Cæterùm cognito apud Chium eſſe hoſtem, ratúſque illic ſubſeſſurum, ſpeculatores quidem collocat in Leſbo, & in continente oppoſita, [b] ne ſe lateret ille, ſi moueretur: ipſe cum reliqua claſſe Methymnam profectus, [c] farinam hordeaceam atque alia opportuna apparari iubet, tanquam è Leſbo Chium petiturus, ſi diutius illic moraretur hoſtis. Et ſimul volebat in Ereſum nauigare, (defecerat enim Ereſus à Leſbo) [d] recepturus eam ſi poſſet. Nam Methymnæi exules non è poſtremis, ſumptis è Cuma quinquaginta ferme armatis [e] arctiſſima familiaritate coniunctis, & è continente aliis mercede conductis, cunctis ad trecentos, Anaxarcho Thebano ob cognationem duce delecto, primùm adorti fuerant Methymnam: quod irritum fuit inceptum, propter præſidiū Athenienſe, quod è Mitylena adueniens, commiſſa pugna, rurſus eos extra vrbem eiecerat. [f] Verùm recepti per montem, Ereſum ad defectionem compulerant. Aduerſus hanc igitur cum tota claſſe adueniens Thraſyllus, de aggrediēda cogitabat. Sed eodē anteuerterat Thraſybulus cum quinque nauibus è Samo, dum ei de hoc exulum traiectu allatum eſſet. [g] Poſt quem Thraſyllus quum appuliſſet ad Ereſum, ſtationem habebat. Acceſſere præterea duæ naues ex Helleſponto domum remeātes, & Methymnææ: adeo vt in vniuerſum adeſſent naues numero ſeptem & ſeptuaginta. [h] Quarum nauales copiæ & machinas & omnis generis oppugnationes præparabant, ad Ereſum expugnandā, ſi poſſent. Interea Mindarus cum claſſe Peloponnenſi biduo re frumentaria comparata ex Chio, ac datis à populo Chio ternis & quadraginta nummis Chiis in ſingulos, tertio die illinc vela in altum dedere, ne in naues quæ ad Ereſum ſtabant inciderent: & à ſiniſtra Leſbum habentes, per pelagus in continentem peruenere, ſubeuntes portum qui eſt in Crateriis terræ Phocaidis. Vbi poſtquam pranſi ſunt, præteruecti oram Cumanam, cœnauere in Arginuſſis quæ ſunt in continente, aduerſus Mitylenen. Vnde multa nocte proficiſcentes, quum veniſſet in Harmatuntem, quæ eſt è regione Methymnæ in continente, ſumpto raptim prandio, prætereuntes Lectum & Lariſſam & Hamaxitum & alia circà loca, perueniunt in Rhœtium, quod iam eſt Helleſponti, [i] media nocte in diluculum declinante: quarum nonnullæ tenuerunt ad Sigeum, atque ad alia circà littora. Athenienſes qui apud Seſtum erant cum duodeuiginti nauibus, vbi cōſpexere & ex ſpeculis ignes qui ipſis pro ſigno fiebant, & frequentes in hoſtico pyras repentè collucere, intellexerunt ingreſſos eſſe Peloponnenſes: & hac ipſa nocte quātùm maturare potuerunt, ſubeuntes Cherroneſum nauigarunt in Elæuntem, vo-

195

a Scripſiſſet, itémque alius Hippocrates, vir Spartiata, qui apud Phaſelidem erat, & naues non affuturas eſſe, & omnia turbari à Tiſſapherne, *uel, & Tiſſaphernem rebus uniuerſis incommodare*, prætereáq; Pharnabazum ipſos acerſere, cupientem, vbi naues accepiſſet, ipſe quoque cæteras prouinciæ ſuæ vrbes ad deficiendum ab Athenienſibus compellere, quemadmodum & Tiſſaphernes *feciſſet*, ex qua re commodum ſe aliquod percepturum ſperaret: *quum, inquam, hæc illi ſcripſiſſent*, tū Mindarus, rebus ſuis pulchrè compoſitis, & imperata ſuis *uel indicta* ſubitò profectione, ne *eā* reſciret hoſtis qui apud Samum erat, ſoluens è Mileto &c.

b Ne ſe laterent illæ naues, ſiquò ſe mouerent. Id eſt, Ne vſquā ſe inſcio abirent.

c Farinam & cætera ad victum neceſſaria. Vel, Et reliquum commeatum.

d Valla fortaſſe ſcripſerat erepturus.

e In ſocietatem aſcitis.

f Verùm facto per montem itinere.

g Videtur ὑστερήσας ad Thraſybulum referri, quem dicat, licet προαφιγμένον, tamē ὑστερῆσαι. Alioqui repetendum fuerat Thraſylli nomē poſt ὑστερήσας. Neque enim hic parentheſi commodum eſſe locū puto, quæ incipiat προαφιγμένος & deſinat in διάβασις.

h E quibus nauibus quum milites ſumpſiſſent, ſe præparabāt ad expugn. &c. Ita ſchol. Vide annot.

i Ante mediam noctem.

296 lentes hostilem classem in apertum mare vitare. Et eas quidem sedecim naues quæ ab Abydum erant,latuere,quanuis præmonitas à socia quæ adueniebat classe vt exitum Atheniensium nauium obseruarent: cæterùm sub ipsum statim diluculum in conspectum venerunt classes Mindari, & euestigio fugæ se mandarũt. Neque tamen omnes fugam occuparunt,sed quæ plures erant, in continenté & in Lemnum effugerunt: quatuor in cursu postremæ prope Elæuntem circumuentæ sũt: vna cum ipsis propugnatoribus impacta iuxta delubrum Protesilai,duæ sine propugnatoribus, vna vacua iuxta Imbrũ combusta. Post hæc coniunctis ex Abydo aliisque nauibus sex & octoginta,vniuersæ hoc ipso die oppugnauere Elæunté:quæ quum ad deditionem compelli non posset,petierunt Abydum. Athenienses clam se non discessuram hostium classem opinãtes,per otium Eresi mœnia oppugnabãt: sed vbi cognouere speculatores fuisse frustratos,relicta protinus oppugnatione, in Hellespontum suppetias iere: duásque Peloponnensium naues,quæ in persequendis ferocius hostibus in pelagus euectæ,inciderant in eos,exceperunt.Postero die in Elæuntem peruenere,vbi stationem habentes,quæcunque ex Imbro diffugerant naues receperunt,& quinque dies in apparatu pugnæ naualis consũpserunt. Post quos dies hunc in modum pugnatum est:[a]Atheniensis classis instructa in cornua, Sestũ versus terram legebat. Eius aduentu percepto, Peloponnensis classis & ipsa obuiã ex Abydo procedit. Atque vbi animaduertunt ad pugnandum iri, vtrique cornua exporrexere:Lacedæmonii quidem ab Abydo vsque ad Dardanũ,nauibus octo & sexaginta,quarum dextrum cornu tenebant Syracusani, alterum, vbi erant velocissimæ quinque naues,ipse Mindarus: Atheniẽses autem Cherronesum versus,ab Idaco vsque ad Arrhiana,nauibus sex & octoginta:quorum sinistrum cornu Thrasyllus regebat,dextrum Thrasybulus,cæteri duces assignato quisque loco. Et maturauere Peloponnenses priores confligere, vt sinistro suo dextrum Atheniensium cornu intercluderent facultate extrinsecus prodeundi, si possent, medium verò ad terram repellerent non procul distantem. Quo animaduerso, Athenienses qua parte statuerãt ipsos intercludere aduersarii,eadẽ perrumpebant, euectíque nauigatione præstabant:sinistrum autem cornu iam promontorium excesserat quod vocant Canis sepulchrum. Quo facto,medium classis inualidis ac dissipatis nauibus constabat,& præterea minus plenis: locúsque circa Canis sepulchrum habebat acutum & angularem ambitum,ita vt ea quæ supra illum fiebant,extra cõspectum horum essent. Huc igitur Peloponnenses inuecti,propellunt vsque in siccum Athenienses: & quũ forent prælio superiores,in terram desiliunt. Neque verò huic mediæ classi succurrere poterant,aut à dextro,qui cũ Thrasybulo erant,propter multitudinem nauium in ipsos ingruentium: aut à sinistro,qui cum Thrasyllo,propter promontorium Canis sepulchrum. quo interiecto,hæc res oculis illorum subiecta non erat,qui præsertim ab acie Syracusanarum aliarúmque non pauciorum nauium vrgebantur: donec Peloponnenses,dum victoria freti, securè alibi aliam insequerentur nauem,cœperunt quadam sui parte ordines soluere. Quod animaduertentes Thrasybulus cum suis,omissa iam contentione circumagendi cornu,cõuersi protinus in eas à quibus cohibebantur,repellunt atque in fugam vertunt: nactíque partem classis hostilis quæ vicerat,palatam feriunt, & earum plerisque etiã sine pugna terrorem inferunt. Syracusani quoque, qui & ipsi iam cedebant iis qui cum Thrasyllo erant,eo magis dedere se in fugam vbi alios etiã fugere viderunt. Postquam terga data sunt,& Peloponnenses fugerunt primùm ad flumen Pydiũ præcipuè,deinde Abydum, paucas quidem cepere naues Atheniẽses,quoniam angustiæ Hellesponti breui hostibus effugia præbebant: sed opportunissimam hanc

297 naualis prælii obtinuere victoriam. quippe extimescentes [b] tunc Peloponnensium classem,[c]propter calamitates,cum proximam,tum illam in Sicilia acceptam, desierunt [d]& seipsos obiurgare,& hostes iam in re nautica magnifacere. De quibus has naues cepere, Chiorum,octo:Corinthiorum,quinque: Ambraciotarũ & Bœotorum binas: Leucadiorum & Lacedæmoniorum & Syracusanorum & Pellenẽsium,singulas. Ex suis autem quindecim amiserunt. Ac posito super promontoriũ vbi Canis sepulchrum est,trophæo,[e]attractísque naufragiis, & mortuis ex fœdere hosti redditis, nuntium Athenas victoriæ triremi miserunt. Quæ nauis vbi peruenit,audita illi felicitate sibi insperata,propter clades quæ & circa Eubœam & per seditionem iam contigerant, vehementer animo confirmati sunt,arbitrantes posse res suas,si impigrè anniterentur,euadere superiores. Quarto autẽ quàm pugnatũ

a De tota hac nauali pugna vide annot.

b Antea.Vel, Ad eum vsque diem.

c Cum propter clades paulatim *acceptas*, tum etiam propter calamitatem quæ in Sicilia contigerat.

d Et de seipsis conqueri.Vel, Seipsos accusare,*tanquam uidelicet non satis fortiter uel prudenter in bello se gerentes.q.d.*Non *amplius eos suæ in bello naualí industriæ pœnituit.*

e Et sibi vendicatis naufragiis. sequendo schol.Gr.qui *προσαγαγόμενοι* exponit *ἰδιωσάμενοι.* Vide annot.

est die, refectis properanter apud Sestum nauibus, Athenienses in Cyzicum nauigabant, quæ ab ipsis defecerat: conspicatique ad Harpagium & Priapum octo profectas è Byzantio, aggressi sunt: ac superatis prælio qui in terra erant, illas intercepere: & perlati Cyzicum muris carentem, iterum receperunt, illincque pecunias exegerũt. Peloponnenses interea profecti ex Abydo in Elæuntem, ex suis nauibus captiuis quæcunque integræ erant, acceperunt: (nam cæteras Elæuntii concremarant) & in Eubœam Hippocratem & Epiclem ad afferendas illinc alias miserunt. Per hæc eadem tempora Alcibiades [a] tredecim cum nauibus è Cauno & Phaselide Samum remeauit, nuntians se naues Phœnicum auertisse, ne ad Peloponnenses irent, & fecisse Tissaphernem in Atheniensium beneuolentiam propensiorẽ quàm fuisset. Is, instructis præter eas quas habebat nouem nauibus, ab Halicarnasseis ingentem pecuniam exegit, & Con muro conclusit. Quo perfecto, magistratibúsque illic constitutis, Samum iam sub autumnum rediit. Et Tissaphernes, cognito classem Peloponnensem è Mileto in Hellespontum profectam, soluens ex Aspendo, properauit in Ioniam. Dúmque Peloponnenses apud Hellespontum agitant, Antãdrii (sunt autem AEoles) assumptos ex Abydo armatos terrestri per Idam montẽ itinere introduxerunt in vrbem, quòd scilicet iniuria afficerentur ab Arsaco Persa Tissaphernis præfecto: qui Delios quoque (qui ab Atheniensibus per causam lustrationis Deli illinc eiecti, in Atramyttum commigrarant) dissimulato occulto odio, quum optimatibus eorum amicitiæ ac societatis specie expeditionem indixisset, eduxerat, & obseruato dum illi pranderent, circundata suorum manu, iaculis eos confixerat. Qua de re Antandrii illum formidantes, nequid in se aliquando sæuiretur, & alioqui quòd alia quæ ab eodem imponebantur ferre non possent, præsidiũ eius eiecere ex arce. Quo etiam Peloponnẽsium facto Tissaphernes (præter illa in Mileto & in Cnido, vnde etiam fuerant deiecta præsidia eius) existimans insigni se affectum esse contumelia, ac veritus nequid amplius læderetur: ad hæc, ægrè ferens si Pharnabazus minore & sumptu & tempore magis proficeret aduersus Athenienses conductis Peloponnensibus, statuit ad eos ire in Hellespontum, daturus crimini quæ gessissent apud Antandrũ: & crimina sua cum alia, tum verò de nauibus Phœnicum, quam accommodatissimè purgaturus. Et quum Ephesum primùm venisset, Dianæ sacrificium fecit. Dum hyems æstatem hãc insequuta finiet, primus quoque ac vicesimus annus finiet.

[a] Cum tredecim illis nauibus, *cũ quibus videlicet profectum illum esse, su prà commemorauit.*

INDEX RERVM VARIARVM IN OCTO Thucydidis libris.

Hic index numeros habet paginarum nostræ editionis Græcæ, qui & margini Latinæ interpretationis appositi sunt.

A

Abderorum vrbs Odrysis cōtermina 80
abronychus Themistoclis collega 30
abydus, milesiorū colonia 281. 282 Sita e regione Sesti 282 Deficit ab Atheniensibus ad Dercylidā & Pharnabazū ibidem
¶ Acantho Andriorū coloniæ bellum infert Brasidas 148 Deficit ab Athen. 150
acarnanes vnde dicti 83. Funditores 75. Iaculatores 255. Alia de Acarnanibus & Acarnania vide p. 2, & 70, & 74, & 121. itē 252
acesines fluuius 130
achæi 1, & 69, & 265
achaiā reddunt Atheniēses Peloponnensibus 36. Eam reposcunt 128
acharnæ obsidentur 55
achelous fluuius 83
acheron fluuius, à quo Acherusia palus 83
acræ à Syracusanis cōditæ 199
acragas fluuius vrbi nomen dedit 83
acrothous vrbs Thraciæ 156
acta, nomen loci 156
actææ ciuitates 138
actium in Anactoria 11
¶ Admetus Molossorū rex pro fugā Themistoclem recipit 44
¶ Æantides Lampsacenus tyrānus 216
ægaleos mons 55
ægina oppugnatur ab Athen. 24. Incursionibus infestatur 292
æginetæ 6, & 21, & 34. 35. item 57, & 139, & 52, & 284
ægitium in Ætolia 115
ægypto potiūtur Athe. 35. Ægyptum classem mittūt 36. Persico regno restituitur 35
ægyptiorum qui sint pugnacissimi 35
ænesius Ephorus apud Spartā 48
ex Ænopeltati venerūnt auxilio Atheniensibus 131. Ænii
Æoles sunt, Athen. vectigales 252
æolis, quæ & Calydon 116
æoli insulæ 112
æsimides nauarchus 16
æson Argiuorum legatus 179
ætheenses 33
ætnæ profluuium ignis 121
ætoli bellicosi 114 Veloces & leuiter armati 115 Eorum quidā ὠμοφάγοι ibidē Superant Athenienses 115
¶ Agamemnonis classis 504
agatharchidas dux Cor. 75
agatharchus classis Syr. præfectus 240. 256
agesander, legatus Laced. 45
agis Archidami filius, rex Lacedæ. 122. 123. 183. 238 Dux exercitus Laced. 122. 186. 265. 284 Accusatur à suis 186
agno Niciæ filius, dux Ath. 37. 66. 80. 154. 169. 207
agræi 83. 118
agrianes & Leæi 80
agrigentū & agrigentini 248. 249. 253. Albus murus vocata tertia pars Memphidis 34
¶ Alcæus archon Athen. 172
alcamenes Sthenelaidæ filius Lacedæmonius 265 Dux classis Pelop. 266. 267 Occiditur ab Athen. 267
alcibiadæ genus clarum 179. Alcibiades Endio ephoro hospes paternus 266 Eius magnificentia 202 Industria circa res bellicas 202 Beneficium in patriam 289 Alcibiades suspectus affectationis tyrannidis 202 Taxatur à Nicia 201 Non conuenit ei cum Nicia 179. 180. 202. 213 Accusatur de Hermis violatis & mysteriis profanatis 206. 279 Ad causam dicendam vocatus non paret 214. 217 Capite damnatur ob desertum iudicium 217 Exul in Peloponnesum venit 217 Lacedæmonios timet 227 De suo exilio verba facit apud Laced. 228. Alia quæ in suo exilio gessit apud Pelop. & apud Tissaphernē vide 227. 266. 267. 271. 276. 277. 280. 288. Suū in patriā reditum procurat 277, & deinceps. Statum popularē Athenis antiquari postulat 278. Eius reditus decernitur 294 Reuerso summa rerum committitur 288 Eius ducis expeditiones ante & post exilium 192. 206. 271 Eius orationes, vide in Orationes.
Alcidas Laced. nauarchus 88. 92. 114
alciphron Argiuus 184
alexander pater Perdiccæ Macedonum regis 58. 81
alexarchus Corinthius dux 238
alexicles Atheniensis comprehenditur 292
alicyæi 243
alcini fanum 107
alcmæonis matricidæ sedes 83. Ei redditum oraculum 83
almopia expulsi almopes 82
¶ Amaxitus 295
ambraciū sinus fauces 11 Ambraciotarum expeditio aduersus Argos amphilochicum 70 Ambraciotæ Olpas capiunt 117 Ambraciotarum cæsorum incredibilis numerus 120. Ambraciotarum cum Acarnanibus fœdera 121
ameinias 164
ameniades Philemonis filius 69
aminocles Corinthius naupegus 5
ammeas Corœbi filius 90
amor *seu cupiditas*, & spes, multorum malorum causæ 99
amorges Pissuthnis filius nothus 266. 269. 271
amphiarai filius Amphilochus 70
amphilochus 70
amphilochia 70
amphilochicum Argos 70
amphipolis vnde dicta 154 olim vocata Decem viæ 33 Alia de ea vide 33. 154. 155. 156. 172. 236.
amphissenses apud Locros Ozolas 116
amyntas 80. 82
amyrtæus rex paludum AEgypti 356
¶ Anactorium 19. 137. 175. 243
anactoria terra 11
apud Anæa Samiorum exules 146 Eò se conferunt Chii 269 Anæitæ & Cares Lysiclem ducē Ath. cum multis suorum interficiunt 89
anapus fluuius 80 stadiis distans Strato Acarnaniæ vrbe 75
anapus fluuius Siciliæ 229. 260
anaxarchus Thebanus 295
anaxilas Rheginorum tyrānus 198. 199
andocides Leogori filius, nauarchus 18
andrii 135. 252. 284
androclis cædes 283
androcrates 91
andromenes 179
androsthenes 182
aneristus 69
antandrus & Antandrii 138. 147. 297
anthena vrbs in Cynuria terra 179
anthemūtem obtinet Perdiccas 81
antimenidas, Laced. legat. 179
antiphemus 198
antiphon Atheniensis 284. 291
antissa 89. 91. 270
antisthenes Spartiata 275
antitanum & Molossorū dux Sabylinthus 74
¶ Aphytis 11
apidanus fluuius 147
apodoti, gens Ætolica 114
apollinis templum in Actio 11 & apud Leucadios 114, & apud Triopium 274 Apollinis ara à Pisistrato dedicata 215 Apollinis archegetæ ara 198 Apollini Delio consecrata Rhenia 6 Apollinis Maloentis festū 84 Apollinis Pythii delubrum 54 Apollinis oraculū 83 Apollo Pytheus 183
apollonia Corinth. colonia 10
¶ Archedice 216
archegetæ Apollinis ara 198
archelaus Perdiccæ filius 82
archestratus nauarchus 19
archetimus 11
archias 130. 198
archidamus Laced. rex, vir solers & moderatus 16 Periclis hospes 53 Accusatur quòd remissior sit in capessendo bello 55. Eius oratio ad Pel. in expeditionem secum profecturos 52 Eius responsum ad legatos Plat. 71. Eius contestatio 72
archonides 233
argenteo vomere arare 170
argilii Andriorum coloni 154
argilii cuiusdam commento proditur Pausanias 43
arginum 273
arginussæ 295
argos 70. 164. 191. Argos Amphilochicum 70 Argiui & Hellenes 2 Cum argiuis societas & fœdus Ath. 33. 181. 191 Cū Argiuis fœdus Laced. 169 Argiuorum amicitiam ambiunt Laced. 177. 179 Argiuos populantur Laced. 199. 232 Argiui populātur Laced. 229 Argiuorum cum Epidauriis bellum 183 Argiuum agrum à Laconico disterminat Thyrea 57. 139
arianthides 151
aristagoras 154
aristarchus 291. 294
aristeus 11. 20. 69. 70. 164
aristides 30. 137
aristocles 170. 189
aristocrates 190
aristogiton 80. 214
ariston 245
aristonous 198
aristonymus 160
aristophon 289. 290
aristoteles 118
arma gestabāt olim Græci omnes 1
arna eiecti Bœoti 5
arnæ in agro Chalcidensi 154
arrhiani, *vel Arrhiana*, nomen loci 296
arrhibæus rex petitur bello à Perdicca & Brasida 148. 161
artabazus 41
artaphernes 137
artas 244
artaxerxes 44 Moritur 137
¶ Asiani pugiles 3
asina vel Asine 115. 138. 229
asopus fluuius 50
asopius Phormionis filius interficitur 85
aspendus 290
assinarus fluuius 262
astacus Persa 297
astacus oppidum 58
astymachus 101
astyochus cui commissa summa rei naualis, Lacedæmoniis suspectus 269. 275 Mortem euitat confugiendo ad aram 288
¶ Atalanta *vel Atalante* 58. 113
athenagoras Syrac. 210

athenæ olim à Pelasgicis Tyrrhenis habitatæ 156 Athenis vrbs fuit ante Theseũ quæ postea sũma vrbs, *siue arx urbis* 54 Athenas importabatur commeatus ex Eubœa per Deceleam 241 Athenis grassata pestis grauissima 63.64.112
Athenienses primi inter Græcos ferrum deposuerũt 2 Eorũ cultus priscus 2.3 Eorum cum Ionibus cognatio 3 Coloniasin Ioniam dimiserunt 1 Sunt Iones 224.252 Vrbis suæ muros & ædificia instaurant 29 Longos muros ad mare extruunt 34
Atheniensis reip. optimum temperamentum 294 Democratia 59. 227. Antiquatur 282 Oligarchia, vel aristocratia 282 Athen. tyrannis parent 215 Anno fere centesimo post exactos tyrãnos libertate priuati 284. Post mortẽ Periclis ambitioni & priuato quæstui dediti in ciuitatis perniciem 69
Atheniensium res secundæ 142. 147 Potentia 26.27.29.37.242.247. 255 Eam reformidant Laced. 9. 29 Item Syracusani 247 Athe. facultates & prouentus 53.65.228. Tributum primum ab illis impositum 31 Eorum socii tributarii 7.252 Duces Græcorũ constituti 31 Re nauali potentes 32.255 Classe præualebant cæteris Græcis, vt Laced. terra 7 Rei naualis periti præ aliis 239 In re nauali veterani, Laced. autem tyrones sunt 76.277 Quando effecti nautici 7 Eorũ classes dux omniũ pulcherrimæ 88.207 Numerosissimus exercitus 58
Atheniensium vires valde afflixit pestis 58.112 Athenienses libertate priuati 284 Pecuniæ inopia pressi vicesimam tributi loco exigunt 241 Ipsi tributũ cõferunt, deficiẽte pecunia ad obsidionem Mitylenes 89 Pecunia quam intactam esse voluerant, coguntur vti ad naues instruendas 268 In magnas rerum omniũ angustias redacti, & cõsternati post Deceleam muro cõclusam 241 Item post acceptam in Sicilia cladem 264 Magis etiam cõsternati post Eubœæ defectionem 293
Atheniensium ingenium 23.237. 249 Eorum sæuum decretum de Mitylenæis 93 Durum in socios imperium 31 Suos socios quibus prætextibus subiugarint 222 De illis multi ex sociis apud Laced. expostulant 21.
Athenienses in bellis aduersus Medum gnauiter se gesserunt 30 Bellum cum Medis ad Eurymedontem 32 Bellum cum Medis apud Marathonem non multo post exactos è Græcia tyrãnos 7 Bellum cum Æginetis 6 Cum Corinthiis 34 Cum Mitylenæis 85 Cum Samiis 37 Expeditio aduersus Cyprum 33 Aduersus Pharsalum Thessaliæ 35 Aduersus Samũ 37 Aduersus Megara 229 Aduersus Melum 192 Aduersus Chalcidenses & Bottiæos 73
Atheniensiũ cum Peloponnensi. bellum cur memorabilius superioribus 1 Athen. maximus ad illud apparatus 7 Inter Athe. & Laced. belli occasiones 19.21.33. 41 Ath. ad cedendum Lacedæmoniis inclinati 66 Athen. ex agris in vrbem commigrant aduentantibus Laced. 54 Athen. regionẽ inuaserat Plistoanax ante bellum Pelop. 14 annis 55 Eã inuadunt Pelop. & depopulantur 36.55.63.83.238 Atheniẽses, Pelop. in Attica agentibus, Peloponnesum inuadunt 56 Ab Athen. redditæ vrbes Lacedæmoniis 36 Athen. quæ loca à Laced. reposcant 128 Athen. & Laced. de reddendis sibi mutuò oppidis dissentiunt 177
Athenienses de expeditione in Siciliam cogitant 197 Ab ea dehortari illos frustra conatur Nicias 200 Qua spe adducti illã susceperint, & quid prætexuerint 199.222.255.259 Athen. socii in expeditione in Siciliã 212.252 Illius exped. splẽdor & sumptus ingens 207.208 Athen. vincunt Syracusanos 220.235 Vincuntur à Syrac. 235 Cladem ingentem accipiunt à Syrac. 248 Atheniẽs. exercitus in Sicilia labor at inopia commeatus 253 Athen. è Sicilia miserabilis fuga 259 Athen. consternati ob cladem in Sicilia acceptam 264 Aduersus Ath. cladem in Sicilia passos, motus Græcorum 264 Ath. animo confirmantur audita suorum victoria de Pelop. & Syrac. 297
Atheniẽses vtraq; pugna Phœnices & Cilices vincunt 36 Samios 37 Syracusanos 235 Peloponnenses 20.76.189 Vincuntur à Corinthiis 34 A Chalcidensibus 74 A Peloponnẽsibus 78. 293 A Syracusanis 235.246.258. *Cæteras uictorias Ath. & clades quære in nominibus eorum qui uicti aut uictores fuerunt.*
Atheniensium cũ Pelop. fœdera 36. Cũ Laced. 171 Cum Argiuis, Mantineis, & Eleis 181 Cũ Perdicca 164 Atheniensium societas cum Laced. 172. Cum Argiuis 33 *Cætera uide suis locis.* Athenienses soluendi sui cum Laced. fœderis occasionem capiunt 179 Apertè rumpunt 133
Attica quomodo olim habitata 54 Cur eam semper iidem incoluerint 1 Eius sterilitas 1.
Attica drachma 272
athos mons 156.191
atramyttium 165.297
atreus 3.4
¶Aulon 154
autocharidas Laced. 169
¶Axius fluuius 81

B

Bacchi in Limnis delubrum Athenis 54 Bacchi delubrũ Corcyræ 109
barbari & Hellenes 2
battus dux Cor. 135
Bellum Troianum, Medicum, Peloponnesiacum, &c. uide singula suis locis, uidelicet in nominibus eorum à quibus gesta sunt.
¶Berrhœa 20
¶Bisaltia 82 Bisaltica gẽs 156
bithyni Thraces 146
¶Bœon inuadũt Phocẽses 34
bœotia Phocensibus contermina 114 Bœoti ex Arna eiecti 5 Bœotorum magistratus vndecim 151 Bœotorum consilia quatuor 178 Bœotorum pugna aduersus Ath. 56.152 Bœotos apud Œnophyta vincunt Athen. 35 Bœoti victis Athen. trophæum erigunt 153
bolbe palus 19.154
bolissus 270
bomienses 115
boriades 116
bottiæi 19.73.81
bottica Spartolus 73
¶Brasidæ cuiusdã trierarchi Laced. mors 125
brasidas Tellidis filius 57.106. 144 Eius laus 148.167 Alcidæ consiliarius 106 Methonen tutatur 57 Brasidæ cum Perdicca expeditiones in Arrhibæum regem 148.163 Amphipoli potitur 155 Brasidæ oratio ad Acãthios 149 ad Toronæos 257 ad suos milites 77.161 Brasidas corona aurea redimitur 160 Brasidæ mors 169 Ei mortuo decreti honores 169
braure 156
bricinniæ 166
brilessus 56
bromiscus 154
¶Bucolion 164
budorum castellum 80
¶Byzantium captum à Pausania, quod Medi occuparant 31.41 Byzãtiorum ab Athen. defectio 37.287 Byzantiæ naues ab Ath. captæ 297

C

Cacyparis fluuius Siciliæ 261
cadmeis terra 5
cæneum Eubœæ 114
caicinus fluuius 117
calex fluuius 146
callias Calliadis fil. dux Ath. 20.21
callias Hyperochidæ fil. Hippiæ tyranni socer 215
callicrates 11
callienses 115
calligetus 266.275
callirhoe 54
calydon 116
camarina à Syracusanis cõdita 199
camarinæi bis sedibus suis pulsi 199 Eorum societas cum Athen. 221
cambyses 6
camirus 276
canastræum 157
canis sepulchrum, promontorii nomen 196
capita quercus, loci nomen 91
carcinus 56
cardamyla & Bolissus 270
cares 2.3
carnea festum Laced. 190
carthago & Carthaginenses
carystii 135.252
casmenæ 199
castoris & Poll. templum 157
catana & catanæi seu catanenses 111.198.221.237.261
cauloniatis ora 240
caunus 275.290
¶Cecrops 54 Cecropia 55
cecryphalea 34
cei 252
cenchrea 135.270 Cenchreæ 267.269
centoripa 229 Cẽtoripes vel Centoripini 243
cephallenia 58
cephallenses 252
ceramicus 216
cerdylium 166
cercines mons Sintos & Pœonas ommittens 81
¶Chæreas 285.286
chæronea 36.104.146
chalæ 116
chalce 275.280
chalcedon 146
chalcis oppidum Corinth. 35
chalcidenses confines Bottiæis 81 Chalcidens. cum Eretr. bellũ 6 Cum Athen. 73.74 Chalcidensium ab Athen. defectio 147.200 Alia de Chalcidens. 19.80.166.168.191.198.212.252
chalcidicæ vrbes 111.198
chalcideus nauarchus Laced. 266 Eius cædes 270
chalciœcæ Palladis piaculũ 41
chaones 70.74.75.
charadrus 185
charœades 112.113
charicles Apollodori fil. nauarchus Ath. 239
charminus 272.275 Eius cædes 285
charybdis 119
chimerium 16
Chius maxima sociarum vrbium Ioniæ 275 Abũdat seruis 275 Chios Græcorum ditissimos dicit Alcib. 277 Chii naues Athen. præbent 225.252 Chiorum ab Athen. defectio 268 Chiorũ regionem vastãt Atheniens. 270 Chii arctè obsidentur à terra & mari 280
chœrades insulæ Iapygiæ 244
chromon Messenius 115
chrysippus ab Atreo interfectus 4
chrysis sacerdo tissa Iunonis apud Argos 48.164
¶Cilices & Phœnices vtraque pugna superati ab Athen. 36
cimon Miltiadis filius 32 Moritur 36
cithæron 71.91
citium obsident Athen. 36
¶Clazomenæ 270.273
clearchus Ramphiæ filius 266. 287
cleippides 84
cleobulus ephorus 177
cleomedes Lycomedis fil. dux

Athen. 191
cleomenes Lacedæmoni⁹ 40
cleomenes Pausaniæ regis pa truus 91
cleon Cleæneti filius, vir popularis 94.118 Dux improuidus & ignauus 167 Eius promissum leuitatis plenũ 131 Eius oratio ad Athen. 94 Eius expeditio in Thraciam 165
cleonæ vrbs in Thracia 156
cleonæi 189
cleopompus 57.66
¶Cnemus nauarchus 74.77
cnidus 274
¶Cõciones, *vide in nominibus eorum à quibus habitæ sunt.*
conon præfectus Naupacto 243
corcyræ olim incolæ Phæaces 10 Opportunè sita ad traiectum in Italiam & Siciliam 13. 16 Classe potens 10.11.21 Corcyrenses *seu Corcyræi* Corinthiorum coloni 253 Corcyrensium legatorum oratio apud Athen. 12 Corcyrenses Corinthios nauali pugna superant 11 Eorundem alia naualis pugna 17 Corcyrensium intestinæ discordiæ atrocissimæ 107.108.109 Earũ finis 137 Corcyrensia & Potidæensia gesta 37
corinthi primùm ex omni Græcia naues ædificatæ 5 Corinthii pecunia præpotentes 6. Corinthiorum coloni sunt Potidæẽses 19 Corinthiorum in Corcyrenses odiũ 9 Corinth. gesta aduersus Corcyrenses 10. 11.12.16.17.107 Corinthiorum odii vehemẽtis aduersus Athe. causa 33 Prima inter eos belli causa 19 Inter eos contentiones & cõflictus 18.22.23.34.35.135 136.197.244 Corinthii Syracusanis opitulandum censent aduersus Athen. 226
coronis eiiciuntur quidam ab Athen. 82
corycus 268.273
coryphasium 121.158
cos 275.297
¶Cranii in Cephallenia 58
cratæmenes 198
craterii in Phocaide 295
crestonica gens 156
cretenses vnà cum Rhodiis Gelam condiderunt 252 Cretenses sagittarii 206.212
crisæus sinus *vel crissæus* 34.76
crocylion in Ætolia 115
crœsus 6
crommyon 135.136
crotoniatis regio & Crotoniatæ 244
crusis regio 73
¶Cuma 32.198.295
¶Cycladas insulas tenuit Minos 2
cyclopes 197
cydoniatæ 76
cyllene 11.76
cylon Atheniensis 40
cynetem in Coronta reducunt Athenienses 83
cynuria terra 139.169.179
cyprus infestatur à Græcis, Pausania duce 31 Cypro arma inferunt Athenienses 36
in Cypselis extructus murus à Mantineis 176
cyrene 35 Cyrenæi 250
cyrus 6.69
cythera 138 Cytherii 252
cytinium inuadunt Phocenses 34 cytinium Doricum 114
cyzicus 297

D

DAmagon Laced. 114
Danaos Homerus ab Hellenibus distinguit 2
daulia 57.58
daulias auis 58
daphnũtem profecti defectionis Clazomenarum authores 270
ab Abydo Dardanum vsque exporrectum cornu classis Pelop. 296
darius 6.154.216.265.272.274
dascon 199
dascylitis prouincia 41
¶Decelea 229.238.241.284
decem viæ, oppidi nomen quod postea Amphipolis vocatum fuit 33
delus ærarium Græcorum 32
Delus antea immota tremit 51
Deli expiatio 117
delii è Delo ab Atheniensibus summoti 165 Delios reducunt in Delũ Athenienses 176 Delii Atramyttium commigrarũt 197
delio Apollini Rheniam consecrauit Polycrates 117
delium Apollinis templũ 146
delium obsidetur 150 Delium à Bœotis recipitur 154
delia & Ephesia festa 117
delphos missa spolia 164
Delphicum templum 36 Delphicus tripus 42.102 Delphicum oraculũ 9.11.37.43.170.176
delphinium 274
demaratus 233
demarchus 289
democratia 34.59
demodocus 146
demosthenes Alcisthenis fili⁹ dux Athen. 113.143. Dux prouidus 123.124.132 Eius expeditio aduersus Ætolos 115 Ad suos milites exhortatio 124. Consilium de abducendis è Sicilia copiis 249 Cum suis se dedit Syracusanis 262 Et ab illis interficitur 263
demoteles 130
dercylidas 282
derdas & Philippus cum Perdicca bellum gerentes 19
derus 271
¶à Diaco oriũdi Thraces machærophori 241
Δῖοι appellantur Thraces montani 80
dictydienses Thysson capiũt 176 ab Athen. ad Chalcidenses deficiunt
didyma, vna ex Æoli insulis 112
diemporus 48
diniadas 170
diodoti Eucratis filii oratio, qua Cleoni repugnat 97
diomedon 269.280
diomilus 22
dion 147.156
diotimus 16
¶Doberus vrbs Pæoniæ 81
dolopes 32.183
dolopia 83
dorcis 31
dores 5.34.39.113.135.141.222. 223.253 Doricum bellum veteri carmine prædictum 65
dorieus Diagoræ filius 274
dorus 147
¶Drabescus Edonica 33.154
drimyssa insula Clazomenis obiacens 273
droi & Odomanti 82
dryopes Carystii 252
¶Dyme in Achaia 75

E

EBbrus & Nestus fluuii 80
¶Eccritus 238
echecratides Thessalorũ rex 35
echinades insulæ 83
¶Edones *siue Edoni* 33. 81.154. 156
¶Eetionea 291
¶Egesta 197. 199. 200. 204. 212.213
¶Eion 32.113.137.154.156
¶Elæus 295.296
eleus insula Mileto præiacẽs 271
eleẽses *uel Elei* 11.76.175.181.182
eleusina depopulãtur Peloponnenses 55 Eleusinii aduersus Erechtheũ bellũ gesserũt 54
elimiotæ in Macedonia 81
ellomenus 119
elymi 197
¶Embatus Erythræ 92
¶Endius ephorus Laced. 266
enipeus fluuius 147
entimus 198
¶Eordia 81
¶Ephamidas Corinthius 183
ephori Laced. potestatem habent coniiciendi regem in carcerem 42
ephyre 16
epicydidas Lacedæmoni⁹ 169
epidamnus 9 Epidamnũ oppugnant Corcyrenses 10 Ad deditionem redigitur 11
epidaurus 66.190 epidaurus limera 139.233.241
epipolæ 221.229.247
epitadas 132.134
epitelidas 164
¶Equites trecenti qui vocantur apud Laced. 189
¶Eras ad defectionem inducunt Chii 269
erechtheus 54
eresus *uel Eressus* 89.93.270.293
eretriensium & Chalcidensiũ bellum 6
erineus 244.261
erythræ 91.265
eryx 197.213
¶Eteonicus 270
¶Eualas Spartiates 270
euarchus tyrannus 58.198
eubœa 112. 141.293 Deficit ab Athen. 36 Euboicum bellum 19
eubulus 270
eucles dux Syrac. 232
euclides 199
euctemon 272
euenus fluuius 75
euesperitas oppugnãt Libyes 250
euetion dux Athen. 236
eumachus dux Chrysidis filius 58
eumolpus 54
eumolpidæ 279
euphemi Atheniensium legati oratio ad Camarinẽses 224
eupolium 115.116
eupolpidas 89
europus expugnari nequit 82
eurybatus nauarchus 16
euryelus in Sicilia 230.234.247
eurylochus Spartiates 116
eurymachus Leõtiadæ filius, Thebanorum petentissimus 49 Inter cæteros Thebanos captiuos interficitur 50
eurymedõ Thuclis filius dux Athen. 109.113.121.136.237
eurymedon fluuius 32
eurystheus 3
eurytanes, gens Ætoliæ 114
eustrophus 179
euthydemus 237
euxinus pontus 80

F

FŒdera 13.29.36.171.175
Fontes nomen loci 118
fortuna homines ad periclitandum impellit 99
fossa regia 156
¶Fraus violentia fœdior 149
¶Fuga miserabilis Atheniẽsium è Sicilia 259
funditores Rhodii 212
funebris oratio Periclis 59

G

GAlepsus 166 & Gapselus 156
gaulites Car 289
¶Gelæ conditores 198.252
gelæ tyrannus hippocrates 199
geloi 198.253
gelon Syracusanorũ rex 198. 229
gerania mons 34.144
getæ 80.81
¶Gigonum 20
¶Glauce 287
¶Goaxis liberi 156
gongylus 41.233
gortynia, vrbs Macedoniæ 82
¶Græi & Leæi 80
græcia cur olim instabiliter fuerit habitata 1 Græciæ duces Lacedæmonii in bello Medico extiterunt 7 Græci & barbari opposita nomina non erant tẽpore Homeri 2 Græcorum veterum & barbarorum commune vitæ genus multis in rebus 3 Græcorum potentia ex rei nauabilis studio orta 6
greftoniam obtinebat Perdiccas 82
¶Cylippus Cleãdridæ filius 233.255.268

T.ii.

H

HAlex fluuius 116
apud Halias victi Athen. 34
Halias ora 66
Halicarnassus 276
halys fluuius 6
harmatus e regione Methymnæ 295
harmodii & Aristogitonis facinus 7.8.214.215
harpagion 297
Hegesander Thespieus 238
hegesandridas 291.293
hegesippidas 183
helixus Megarensis 287
hellanici Attica historia 32
helladis nomen non habuit olim tota Græcia 1
hellen, à quo Hellenes 1.2
hellespontus 29.282
helorina via in Sicilia 261
heraclea in Trachine vel Trachinia 113.116.147.169
heraclidæ 3
heraclides Lysimachi filius Syracusanus 221
heræes Arcades 187
herculis sacra apud Syracusanos 258 Herculis templum in agro Mantinico 186
hermarum ora circũcisa 206
hermæonidas Thebanus 85
hermionis triremis 41 Hermionis ora 66
hermocrates Hermonis filius Syracusanus 139.208 Eius oratio qua Siculos ad concordiam hortatur 139 ad Syracusanos oratio, aduentare Athen. classem affirmantis 208 Ad Camarinenses oratio 221 Ad suos milites verba, ad erigendos eorum animos demissos 220.221 Solers commentum ad decipiẽdos hostes 258. Hermocrates extorris patria 281
hermon 292
hesiodus poeta in tẽplo Nemei Iouis fertur interempt⁹ 115
hessii 116
hestiæa & Hestiæenses in Eubœa 252
hestiodorus 70
Hiera, vna ex Æoli insulis 112
hierophon 118
himeræa, *vide Imeræa* 121
hippagretus dux 134
hipparchus & Thessalus fratres Hippiæ 7 Hipparchus falsò nobilitatus tanquam tyrannide potitus 215 Hipparchi cædes 216
hippias Pisistrati filiorũ natu maximus 7.215.216
hippias alius 93
hippoclus 216
hippocles 268
hippocrates Ariphronis filius Athen. dux 143.152.154 Hippocrates Gelæ tyrannus 199 Hippocrates Laced. 274
hippolochidas 147
hipponicus 113
hipponoides 188.189
hippotoxotæ 80
Homer⁹ 2.4 Eius versus 117
Hyacinthia 173
hyæi 116
hybla 218 hyblæi 198.219
hyblon rex Siculus 198
hyccara 217 hyccarica mãcipia 237
hylias fluuius 244
hyllaicus portus 107
hyperbolus 285
hysiæ 191
hystaspes pater Pissuthnæ 37

I

IApyges iaculatores 244 Iapygia promõtoriũ 207.212.244
iasus diripitur 272
iasicus sinus 271
Icarus & Myconus 92.295
Ida suprapofita Antandro 138
idacus, *vel Idacum* 296
idomene 82.110
Iegas murum Siciliæ expugnat Gylippus 234
ielysus 276
Illyrii 10.161
Imbrii 85.131
imera 199.217
imeræa 121.233.253
imeræũ iuxta Amphipoli 136
Inarus Psammetichi filius 33 In crucem actus 35
inessæi & Hyblæi in Sicilia 229
Iolaus 20
iones 3.6.31.112.141.222.223.224 in Ioniam colonias deduxerunt Athenienses 1.5
Ipnenses 116
Ira & celeritas obsunt consultationi 97
Isarchidas 11
ischagoras Lacedæmoni⁹ dux 164
isocrates dux Corinthiorũ 75
ister fluuius 80
isthmia celebrãt Corĩthii 267
istone mons 112.136
Italus Arcadum rex, à quo Italia dicta 198
ithome 33.101 Ithomita Iupiter 33
itones & Melæi 166
aduersus Ityn patratum facinus à fœminis in Daulia 58
Iunonis delubrum ab Androcrate conditum 91 Iunonis templum apud Argos deflagrauit 164
iupiter Ithomita 33 Olympius 54.175 Melichius 40 Nemeus 115

L

LAbdalum in Sicilia 230.234
Lacedæmon qualis vrbs 4 Tyrannis libera 7 Seruis abũdãs 275 Lacedæmonii duas Peloponnesi partes colunt, & totius ditionem tenẽt 4 Laced. qualis victus & vestitus 5 Laced. ingenium 12.23.27.37.186.294 Clamore dant suffragia 29 Laced. rex 80 In vincula coniicitur 42 Rex alter alteri auxilio venit 189 Lacedæmoniorum exercitus quomodo regatur 187. 188.189 Ad tibicinum cantum incedunt ad prælium 188 Lacedæmoniorum in re nautica tyrocinium 76.139 Laced. gymnopædiæ 191 Carnea 190 Lacedæmonii in amorem Athen. propensi propter singulare illorum aduersus Medos studium 30 Laced. Athenienses à se accersitos dimittunt, vtpote sibi suspectos 33 Lacedæmoniis formidolosi Athen. ob potentiam 9.29.37 Laced. plebiscitum de fœderibus ruptis cum Athen. 29 Inter eos dissensio prima apertè facta 33 Laced. cum cæteris Pelop. Atticam inuadunt 36.55.63.83.238 Laced. victoriæ de Ath. 189. 269, & alibi. Laced. clades ab Atheniensibus accepta apud Pylum 126.134.227 Laced. animos demittũt ob clades ab Athen. acceptas 138.139. Inter Laced. & Athen. inita fœdera 171 Rupta 173 Laced. de Argiuis & eorum sociis victoria 189.192 Inter Laced. & Argiuos fœdera 190 Item, societas 190.191 Inter Laced. & regem *Persarum* 269.274.276.281 A rege ad Laced. missa epistola 137
laconicum agrum ab Argiuo disterminat Thyrea 139
lacedæmonius Cimmonis filius, vnus è ducibus classis ab Athen. ad Corcyræos missæ 16
lacon Platæensis, Aemnesti filius 101
laches Melanopi filius, dux Athen. 112
lada insula Mileto præiacẽs 269
læstrygones Siciliæ incolæ 197
lamachus Xenophanis filius, vnus è tribus ducibus Ath. expeditionis in Siciliam 146.200.213 Interficitur 231
lamis coloniam è Megaris in Siciliam deduxit 198
lampsacus deficit 282
laodicea Orestidis 164
latmos insula 93
laureus mons 65.228
Learchus Callimachi filius 69
lebedum ad defectionem inducunt Chii 269
lecythus 157
lemnus 156.296 Lemnii & Imbrii 85.131.167.252
leocorium fanum 8.216
leocrates Strœbi filius dux Athen. 34
leon Laced. 114 Vir Spartiata, dux Chiorum in locum Pædariti 282
leon præfectus classis Athen. 269.280
leon locus in Sicilia ab Epipolis sex aut septem stadiis distans 230
leonidas Plistarchi regis pater 42
leontini 112.198.204.212.225
leotychides Laced. rex 29
lepas acræum in Sicilia 261
lepreum in Laconico & Eleo agro situm 176 Lepreatarum bellum cum Arcadibus 175 Lepreatarum & Eleorum inter se controuersia 175
lesbiis & Chiis non imperabant Athenienses vt cæteris 7 Lesbios quomodo mulctarint Athenienses 100 Lesbiorum ab Athen. ad Lacedæm. defectio 265
lectus & Larissa & Amaxitus 295
agrum Leucadis, coloniæ Corinthiorum, populantur Corcyrenses 11 Leucadii & Anactorii se adiungũt Ambraciotis 74
leucimna Corcyræ promontorium 11.16.109
ad Leuconium victores prælio Athen. 270
apud Leuctra exercitus Lacedæm. 183
Libyes Ægypto finitimi 33
lichas Arcesilai filius Spartiata 182.275.276.289
ligyes Sicanos eiecerunt 197
limera Epidaurus 139
limnæa 118
lindus & Ielysus, vrbes oræ Rhodiæ 276
lindii nomen loci vbi postea fuit Gela 198
lini semen 131
lipara, vna ex Æoli insulis 112
liparæi Cnidiorum coloni 112
Locrenses 166.176.212
locri Ozolæ 2.33 Locri Opuntii 113. Locri Epizephyrii 235
de λοιμὸς & λιμὸς in quodam antiquo carmine altercatio 65
lorymos oppugnant Athenienses 275
Luscinia cur à poetis Daulias auis dicatur 55
in Lycæo exulans Plistoanax 170
lycia 275
lycophron 76.135
lycus Thrasybuli pater 286
in Lyncum aduersus Arrhibæum tendunt Perdiccas & Brasidas 161 lyncestæ in Macedonia 81 lyncestarum rex Arrhibæus 147
lysicles dux Athen. 89
lysimelia palus in Sicilia 251
lysistratus Olynthius 157

M

MAcarii & Eurylochi loco sufficitur Menedæus 119
machærophori Thraces, 80 pugnacissimi 81
machon dux Corinthiorũ 75
mæandrius campus 89
mædi & Sinti ex aduerso Pæonum 81
mænalii Arcades 187
magnesiã dedit Artaxerxes Themistocli ad panem 45 magnetes 81
malea 85
maloentis Apollinis festũ 84
malum malo sanare prouer. 186
apud Mantineam pugna Laced. de omni statu suo 103 Mantinei 164.174.181.186.191
marathonea pugna 7.59.216
marea vrbs super Pharum sita 33

Massarius& Menedatus Spartiatæ 116
massiliam condiderunt Phocæenses 6
¶Mecybernam capiunt Olynthii 178
medeon 118
medicum bellum 6.24.29.31.222.224
megabatas 41
megabazus 35
megara & Pegas tenuerunt Athenienses 33 Megara capere conantur Athenienses 143. Megarenses 10.21.33.36.45.106.145.146.156.178 Megarensis vel Megaricus ager 34.35.58.144
megara Siciliæ 229 Megarēses Selinuntii 252
melichii Iouis festum 40
melæi & Iones 166
melancridas nauarchus Laced. 166
melāthus Lacedæmonius 265
meleas Lacon 85
melesander dux Athen. occiditur 70
melesias missus legatus à quadringentis Athen. 289.290
melesippus, legatus Laced. 45.52
melienses in tres partes distributi 113 cum Meliensibus pugna Heracleensium 183 Meliensis sinus, *uel Meliens aut Meliacus* 265 Ex eo accersuntur iaculatores & funditores 153
melitia Achaiæ 147
melus insula 275 Aduersus Melios expeditio Atheniensium 113 melii Athenienses denuò bellū inferunt 192 Melii se Atheniensibus dedunt, à quibus interficiuntur 197
memphis 33.35
menander & Euthydemus duces Athen. 237.256
mēda vrbs in Pellena 160.163
mēdesium, vnum ē Nili cornibus 35
menecolus & Dascon conditores Camarinæ 199
menedatus 116.119
messana *uel Messena* 121. 166. 198.199
metapontus 244 Metapōtini 252.253
methone 57.136.199
methydrium Arcadiæ 184
methymna 83.84.89.270.291
Methymnæi 89.225.252.295
¶Miciades nauarchus 16
miletus 37.269.272.288.297
milesii 36.135.252.288
mimāti subiectus port' Phœnicus 273
mindarus successor Astyochi in nauarchia 289.295
minoa insula 100.143
minois ditio 2 Latrones è mari sustulit 2
minyeus Orchomenus, qui postea Bœotius 146
mitylene capta ab Athen. 270
mitylenæorum oratio apud Lacedæmonios, ab Atheniensibus deficiētium 85 Bello petuntur ab Athen. 85 Ad transigendū cum Atheniensibus adacti 91 Quàm prope ab internecionis periculo abfuerint 100 Paulo plures mille ab Atheniensibus morte mulctati 100
¶Molossorum rex Admetus 44 Molossorum & Antitanum dux Sabylinthus 74
molycrion colonia Corinthiorū, ditionis Atheniensiū 116
molycricum promontoriū 76
morgantina 141
motya, finitimum Elymis oppidum in Sicilia 198
Munychia 53.293
¶ albus Murus vocata tertia pars Memphidis 34
¶Mycale insula 287.290
in Mycalessum captam crudelitas Thracum 141
Mycenæ 4
myconus & Icarus 92
mygdonia 19.81
mylæ Messeniorum 113
myletidæ dicti quidam Syracusani exules 199
myonesus insula Teiorum 92
myrcinus 156 myrcinii 168
myronides Atheniensiū dux 34.35.152
myrrhina Calliæ filia, Hippiæ vxor 215
myscon dux Syracusanus 289
myuntem dedit Artaxerxes Themistocli ad opsonium 45

N

Nauclides Platæensis vrbem Thebanis prodit 48
naues à Corinthiis fuerūt excogitatæ 5
naualis rei studiosa Græcia 5
naualis rei periti Athenienses præ aliis 239.277
nauigia qualia fuerint Græcorum ante vsum triremium 6
naxus 130.121.222 226.237 Naxii 32
¶Nemei Iouis templum 115
neptuni templum apud Tænarum 41 Prope Athenas 283 apud Nericum interficitur Asopius dux 85
nessam Siciliæ oppidum oppugnant Athen. 117
Nestus & Ebrus fluuii 80
¶Nicanor & Photius duces Chaonum 74
nicias Cretensis Gortynius, Atheniensium amicus 76
nicias Nicerati filius dux Atheniensium 100.113.163 Eius laus 263 Diues erat 263 Vaticiniis & rebus huiusmodi addictus 250 Deorum cultorem se profitetur 260 Eius ad Athen. literæ de statu rerum in Sicilia 236 Nicias cunctatus adoriri Syracusas, in contemptum venit 247 Gylippo se dedit 263 Niciam & Demosthenem inuito Gylippo interficiunt Syracusani 263
nico Thebanus, à Bœotis missus dux in Siciliam 238
nicolaus Lacedæmoniorum legatus 69
nicomachus vir Phocensis 150
nicomedes Cleombroti filius Laced. dux 34
niconidas Larissæus 147
nicostratus Diotrephis filius dux Athen. 108.163
nisæa 36.58.79.128.143.144.171
¶Notion vrbs Colophoniorum 93
nouem viæ vocata olim Amphipolis 154
¶Nymphodor' Abderites 57
nysiæ & Erythræ 91

O

ODomanti 81 Eorum rex Polles 166
odrysarum regnum 57.80.81
¶OEanthenses 116
œneon 115.116
œniadæ 36.83.85
œnoe 55
œnophyta 35.152
œnussæ insulæ Chio præiacentes 270
œsyma 156
œtæi 113.265
¶olophyxus, oppidū Thraciæ 156
olorus Thucydidis pater 155
olpæ 117.118
olympus Macedoniæ mons 147
apud Olympiam concilium Lacedæmoniorum & sociorum 85 Olympias 85 In Olympiis victor Androsthenes 181 olympiacum fœdus 181
olympius Iupiter 88 175.182
olympieum 218.220.245
olynthus 19.20 Olynthus Chalcidica 160
¶Oneus mons 136
onomacles vnus è ducibus classis Athen. 271
¶Ophionei, vel Ophionenses gens Ætolorum 114
opicia 198 opici 197.198
¶Oraculum 33.37.40.54.65.115.170.176
orationes, *siue Conciones, uide in eorū nominibus à quibus habitæ fuerūt.*
orchomenus 36.146.186
orestes Echecratidæ Thessalorum regis filius 35
orestium Mænaliæ 186
oreus in Eubœa 293
ornea 199 Orneatæ 189
orobiæ in Eubœa 112
orœdus rex, Parauæorum dux 74
oropia 153
oropus 113.281.293
¶Oscius fluuius 80

PAches Epicuri filius dux Athen. 89.93
pæan 248.262
pædaritus Leontis filius 271. Eius cædes 280. *Legitur & Pedaritus.*
pæones 80.81
Pagæ, *uide Pegæ.*
Pagondæ Thebani ad Bœotos milites oratio 151
Palenses in Cephallenia 10.58
Palirenses 58
Pammilus ad condēdam Selinuntem missus 198
Panactum 165.179
Panærus Brasidam per Thessaliam deducit 147
Panæi 81
Pandionis filia Procne 57
Pangæus mons 81
Panormus 76.198.270
Patacius fluuius in Sicilia 198
Parali 285 Parala nauis 108
Parali, pars Meliensium 113
Parauæorū dux Orœdus rex 74
Parnes & Brilessus mōtes Atticæ 56
Parrhasii à Laced. inuaduntur 176
Pasitelidas Laced. dux 165
Patræ 75 Patrenses 183
Pausanias Laced. Cleombroti filius, Græcorum dux 31 Regii generis erat 42 Tutor Plistarchi regis Leonidæ filii 42 Vir iracundus 41 De eo expostulationes 31. 42 Reuocatur domum à suis 31 Criminibus absoluitur 41 In vincula coniicitur 42 Eius interitus 43
Pausanias Plistoanactis filius, rex Laced. 91
Pedaritus, *uide Pædaritum.*
¶Pegæ 3.33.36 128
pela insula Clazomenis obiacens 273
pelasgica gens 2 Pelasgici Tyrrheni Lemnum & Athenas olim incoluerunt 156
Pelasgicon templum Athenis habitatum fuit 54
Pella vrbs 81.82
Pellene 159 Pellenenses 159
Pelops 3 Pelopidæ 4
in Peloponnesi magna parte crebræ incolarū migrationes 2
Pelopōnesum tenuere Dores 80 anno post bellum Troianū 5
Peloponneso circuniacentes vrbes 51 Peloponnesi maritima loca 66
inter Peloponnenses & Athen. icta fœdera quinquennalia 36
Pelop. exercitus ad OEnoen peruenit 55 Pelop. expeditio aduersus Platæam 71 Peloponnēsium classis perturbatio 76 Peloponnenses Atticam inuadunt 36.65.91.122 Pelop. victoria 78 Eorundem clades 76 79 118
Peloponnesiaci belli causa 9.19. 21 Peloponnesiacum bellum cur superioribus memorabilius 1 Maius superioribus 8 Eius longitudo & detrimenta 8. 173 In eo terræmotus, solis defectiones, fames & pestis contigerunt 9
Primus annus belli Pelop. 9. & deinceps.
Secundus 63
Tertius 71
Quartus 83
Quintus 91
Sextus 111
Septimus 121
Octauus 138
Nonus 158

Decimus 165
Vndecimus 173
Duodecimus 178
Decimustertius 183
Decimusquartus 184
Decimusquintus 191
Decimussextus 191
Decimusseptimus 200
Decimusoctauus 229
Decimusnonus 238
Vicesimus 266
Vicesimus primus 281
peloris ora in Messanio agro 129
in Peparetho restagnatio maris exorta 113
peræbi, 147
perdiccas Alexandri filius, Macedonum rex 19.58 Perdiccæ filius Archelaus 81 Philippus eius frater 80 Perdiccas vnde hostis redditus Athen. 19 Societatem init cum Ath. 20 Deficit paulo post 20 Illi Thermen reddunt Athenienses 58 Illis iunctus arma infert Chalcidensibus 58 Atheniẽsib⁹ per Sitalcẽ reconciliatur 80 Illum Athen. denuntiant hostẽ 148 Perdiccæ cum Brasida expeditiones in Arrhibæum 148 160 Perdiccas Brasidam hostẽ iudicat 161.163. Perdiccæ cum Athen. fœdus 164 Perdiccas hostis Atheniensium 191 Eius regionem infestant 200
pericles Xanthippi filius dux Ath. 35.40 Potentissimus suæ ciuitatis 41 Dux prouidus 53 68.69 Eius prudens factum 56 Periclis in administratione Reip. successores quantum ipsi dissimiles 69 Periclis expeditiones 35.36.37.65.107 Eius orationes 45.59.66 A suis accusatur 58.66 Mulctatur pecunia 68 Moritur 68
perieres coloniam deduxit Zanclam 198
peripolion vrbs ad flumen Halecem sita 116
persæ apud Thermopylas in semita circumuenti à Persis 134
perfidæ minores quàm Pelopidæ 4
pestis grauissimæ Atheniensium descriptio 63.64 Pestis iterum vehementer grassatur Athenis 111 Valde afflixit Atheniensium vires 112
petra agri Rhegini 145
Phæaces olim Corcyram incoluerunt 10
phæax Erasistrati filius legatus Athen. 165
phædimus, Laced. legatus 179
Phænomachus Callimachi filius, dux Athen. 70
phagretem Pieres incoluerunt sub Pangæo 81
phalerum & Piræum versus extruuntur longi muri ab Atheniensibus 34 Phalericus murus 53
phalius Corinthius, ab Hercule oriundus 9
ad phanas prælio victores Athen. 170
pharnabazus Pharnabaci filius 166.187.297
pharnaces Pharnabazi filius 69.165
pharsalus 35.147
super pharũ sita vrbs Marea 33
phaselis & Caunus 190
phia in agro Eleo 57.243
philippus Lacedæmonius 172. 190
philippus frater Perdiccæ regis Macedonum 19.80
philocharidas Lac. legatus 180
philocrates Eudemi filius dux Athen. 197
phliasii 196. Phliasia 133
phoceas locũ vrbis Leontinorum occupant quidam illorum exules 166
phocæeses 6
phocenses 34.114.176.197
phœnices 3. Phœnicum classis 6.32.35.37.277.288.290.297
phœnicus portus Mimanti subiectus 173
phormio dux Athen. 37.70.74 Eius prudens consilium 75 Eius oratio ad milites 77
photius & Nicanor duces Chaonum 74
in Phrygiis *Atticæ* commissa parua equestris pugna 56
phrynes à Laced. mittitur in Chium 266
phrynichus dux classis Athẽ. 271.272.278.280.284.291.292
phthiotæ Achæi 265
phyrcus murus 181
circa Physcam Eordi nonnulli habitant 82
phytia 118
Pieria expulsi Pieres 81
Pierius mons Thessaliæ 169
Piericus sinus 81
piræus portus Atheniensium 79 Tres portus suapte natura habet 31 Eius cum Munychia ambitus 53 Eum incipiũt Athen. diligentius tutari 80 In Piræo Eetionea 291 In Piræo murus extruitur, 291. 292 Idem diruitur 292
piræus portus in agro Corinthio 267
piraice regio 56
pisander 278.279.280.284. 291.294
piscis promontorium 57
pisistratus tyrannus 7.214.215
pisistratus Hippiæ filius, aui nomen referens 215
pissuthnes 37.92
pitanatem cohortẽ falsò Græci opinantur esse apud Lacedæmonios 8
pithias 107
pittacus Edonorum rex 156
Platææ Atheniẽsibus sociam intercipiũt Thebani 48 Thebis stadia septuaginta distat 50 Eã postremam ex omni Bœotia cõdiderunt Thebani 104 Platææ obsidio per Archidamũ 71 Platæarũ demolitio 106. Platæensium perfidia 50 Platæensium obsessorũ sedulitas 72 Plat. legatorum breuis oratio ad Archid. & Laced. 71 Platæensium apud Lacedæmonios oratio culpam deprecantium 101 Plat. captiui à Laced. non pauciores ducentis interficiuntur 106 Platæensibus agrum Scionæorum dant colendum Athenienses 176
plemmyrium promontoriũ 234.239
pleuron 116
plistarchus Leonidæ filius rex Laced. 42
plistoanax Pausaniæ filius rex Laced. 34. 36.55 Insimulatus de reuersione ex Attica 170 Exulans in Lycæo 170 Honorificè in patriam reductus 170
plistolas ephorus 172
Poetæ res in maius extollunt 48
polichnitæ Cydoniatarum finitimi 76
polis Argiuus 69
polis vicus Hyæorum 116
polles Odomátorum rex 116
pollucis & Castoris templum apud Corcyram 108
polyanthes Corinthius 244
polycrates Sami tyrãnus 6.117
polydamidas 160.163
potamis dux Syracusanus 289
potidæa sexaginta ferme stadiis Olyntho distat 20 Eam frustra conantur expugnare Athen. 66 Eam tentat Brasidas 164 Potidæatæ sunt Dores 39 Potidæatæ Atheniensibus se dedunt 70
potidæensia & Corcyrensia gesta 37
potidania in Ætolia 115
Prasiæ 66.233.293
pratodemus Laced. legatus 69
priapus nomen loci 297
procles Theodori filius, dux Athen. 113 Eius cædes 116
procne Pandionis filia, vxor Terei 57
pronæi ciuitas Cephalleniæ 58
proschion Ætoliæ 116
prosopitis insula 35
proteas Epiclis fili⁹, dux Ath. 16.56
prouerbium 228
proxenus Capatonis filius 117
Pteleus & Sidussa 270 Ptelei expugnatio frustra tentatur ab Astyocho 278
ptœodorus 146
ptychia insula 136
in pycna cogi solita cõcio 294
pydius fluuius 296
pydna oppugnatur 20
pylus 112.135 res ad Pylum gestæ inter Laced. & Athen. 122 & deinceps apud pylum accepta clades à Laced. qualis nulla pri⁹ in Sparta 169 E Pylo educunt Messenios Athenienses, persuasi à Laced 177
pyrrha & Eressus 89.93
pystilus 198
pythangelus 48
pythen 232.256
pytheus Apollo 183
pythium oraculum 35
pythodorus Athen. archon 48.133
pythodorus, Isolochi filius Lachetis successor 121
Q
Quadringentorum status Athenis collapsus 284 A quadringentis missi Samum decem legati 285.287
quercus capita, nomẽ loci 91
querela *siue expostulatio* quomodo ab accusatione differat 21
R
Rhamphias Lacedæmonius 45.169
rhegium, Italiæ promontorium 129.212. Rhegium seditionibus agitatum 122 Rheginorum cum Leontinis cognatio 111.211. Rhegini sunt Chalcidenses 212.213 Rheginorum tyrannus Anaxilas 198.199
rhenia insula 6.117
rhiti loca quædam in Attica 55
inter Rhitum & Cherronesum littus tenent Athen. in agrũ Corinthium proficiscentes 135
rhodus 275.276 Rhodii & Cytherii Dores sunt 252
rhodope mons 80
rhœtium 138.295
rhypica Achaiæ 244
S
Sabylinthus, Molossorum & Antitanum dux 74
sacon, vnus ex Imeræ conditoribus 199
sacrum bellum à Laced. suscipitur 36
sadocus Nymphodori filius 58 Factus Atheniensis 69.
salæthus Lacedæmoni⁹ 91.93
salaminem ex improuiso adoriuntur Cnemus & Brasidas 80
salaminia & Paralus naues 92.68.214
salynthius Agræorum rex 119. 146
samæi ciuitas Cephalleniæ 58
samus paululum à continente distat, qua parte Mycalẽ spectat 287 Inter Samios & Milesios bellũ 36 Samii ex Anæis 91 Samii Zancla eiecti 199 Inter Samios & Athen. gesta 15.36. 37.252.269.285
saminthum populatur Agis 184
sandius collis 89
sane, Andriorum colonia 156
sargeus, Sicyonius dux 238
Scandea vrbs 138
sciona 158.164
sciritis 176
sciritæ 187
scironides 271.280
scirphondas Thebanus 243
scomius mons 80
scribarum decem creatio Athenis 283
scyllæum 183
scyrus insula 31

scythæ 80.81.
¶Selinus & Seliuuntii 198.199 252.253
sermylii 21
sestus 29.282.296
seuthes Spardoci *uel Sparadoci* filius, Odrysarum rex 81.82.154
¶Sicania & Sicani 197.198
sicanus fluuius in Iberia 197
sicanus Execesti filius Syracusanus 221.248.249.250.256
siciliæ descriptio 197.198. Eius fines 202. Siciliæ tyranni potentissimi 6 Siciliæ partem ad mare Tyrrhenum vergentem in colunt Græci 253 Qui in Sicilia sunt Græci bellis se mutuò lacessunt 130 Ex Sicilia & Italia Lacedæmonii auxilia ascicunt 51 Sicilia tota potiri cupiebāt Athenienses 199 De Atheniēsium in Siciliam expeditione vide supra in Atheniens.
siculum fretum 129 Siculi ex Italia in Siciliam traiecere 197. 198 Siculi & Sicilienses, *Græcè* σικελιῶται 243
sicyonis status ad paucos redactus 191 Sicyonios vincunt Athen. 35 Sicyonii Athenienses inuadentes superant 154
sidussa & Pteleos 170
sigeum 295
simonides Athen. dux 113
simus vnus ex Imeræ conditoribus 199
sinti & Mædi ex aduerso Pæonum 81
siphæ 146 Sipharum proditio 154
sitalces Thracū rex 57. 69.80 81 Sitalcis mors 154
¶ Socrates Antigenis filius dux 56
solio 58.175
soloentem & Panormum in Sicilia incoluerunt Phœnices 158
solygius collis, & Solygia castellum 135.136
sophocles Sostratidæ filius 121 Dux Ath. 136
¶Spardoci *uel Sparadoci* filius Seuthes 81
spartolus Bottica 73
sphacteria insula 123
¶Stagirus Andriorū colonia 150.166
stesagoras 37
sthenelaidæ ephori Laced. oratio 28
stratonicen sororem dat Perdiccas Seuthæ in matrimonium 82
stratus vrbs maxima Acarnaniæ 74.82.83 Stratii 75
strombichides Diotimi filius dux Ath. 268.272.282
strongyle, vna ex Æoli insulis 112
strophacus 147
strymō fluuius 32.154.167.236.
styphon Pharacis filius 134
styrenses 252
¶ Sunium muro præcludunt Athenienses 265
¶Sybaris fluuius 244
sybota 16.17.108
syca in Sicilia obsidetur ab Atheniensibus 230
syma 175
symæthus fluuius 218
syracusani quidam Myletidæ dicti 199
syracusanorum ciuitas per se nihilo Athenis inferior 242 Syracusani optimè bellum gesserūt aduersus Ath. quia eodē ingenio præditi 294 Syracusanorū & Atheniensium conflictus 219. 230.245.251.257 Vincuntur ab Athen. 220.230.231.296 Syracusanorū victoria de Atheniensibus 235. 245.258.264. Syracusanorum bellum aduersus Leontinos 112

T

TÆnarum 41.43
tages Tissaphernis proprætor
tamus Ioniæ prætor 273.290
apud Tanagram vincūtur Athen. à Lacedæmoniis 35 In Tanagram conueniunt Bœoti 150 Tanagrensium muros demoliuntur Athen. 35
tantalus Patroclis filius dux Laced. 139
tarentum 232 Tarentini 212
taulantii barbari 9
¶Tegea 186. Tegeatæ 164.176
teii 92.252.268.269
tellias dux Syrac. 232
temenidæ 81
temenites 231.234
tenedii 84.252
tenii & Carystii 884
teres Thracum rex 57
tereus maritus Procnes Pandionis filiæ 57
terias fluuius Siciliæ 214.229
terinæus sinus 232
terræmotus ingētis apud Spartam causa 41 Terræmotus in variis Græciæ locis 112
teuglussa insula 176
teutiapli Elei Pelop. ducis oratio 92
¶Thapsus 198.230
tharypis regis adhuc pupilli tutelam gerit Sabylinthus 74
thasus 155.282 Thasii 32
theænetus Temidæ filius vates 89
theagenes Megarensis, Megarensium tyrannus 40
è thebis bellum rex Persarum intulit 29 Thebis distat Platæa L X X stadia 50 Thebanorum pugna ad Chæroneam 104 Thebani Thraces Mycalesso digressos persequuntur 242 Inter Theb. & Plat. gesta 49.50.102 103
themistoclis laus 45 Ad rē naualem hortatur Athenienses 6.24.31. Eius cōsilio ambitus Piræi absoluitur 30 Vafrum eius consilium ad ædificandos vrbis muros 29.30 Magistratu annuo functus 30 Eius legatio ad Laced. 30 Accusatur à suis 44 Ad Admetum profugit 44 Themistoclis ad Artaxerxem literæ 44 Peritia linguæ & cōsuetūdinis Persicæ 44 Artaxerxis in eum beneficentia 45 Themistoclis mors 45
theogenes cum Cleone delectus explorator 131
theramenes Laced. 271.274. 276
theramenes Agnonis filius Athen. 284.290
therma *uel Therme* capta 20
Thermen Perdiccæ reddunt Athenienses 58
thermon vir Spartiata 267
thermopylæ 82.114.134
theseus quid in Attica innouarit 54 Thesei templum Athenis 117
thespiensium muri à Thebanis diruuntur 164
thesproti 74 Thesprotis ora 16 in Thessalia crebræ incolarū migrationes 1
Thessali ex Arna Bœotos eiecerunt 5 Aduersus Thessalos ictū fœdus inter Argiuos & Athen. 33 thessalorum rex Echecratides 35 Thessalorum equitatus 35 Thessalorum equitū & Athen. pugna aduersus Bœotos 56 Thessalorum auxilia Atheniensibus ex vetusta societate 56 Thessalorum vulgus in amorem Atheniensium propensum 147 Thessali circa Heracleam dominantes 114
thessalus Pisistrati tyranni filius 215
thraces intra Æmum mōtem & Rhodopen 80 Machærophori 80.241 A Thracibus interfecti Athenienses 33.154. Thracum aduersus Thebanos pugna 242 Thraces vbi non timent, sunt maximè sanguinarii 242
thraciæ portæ apud Amphipolin 167
thrasybulus Lyci filius Ath. 286.295.296
thrasycles præfectus classis Athen. 682
thrasyllus dux Argiuus 15
thrasyllus Ath. 295
thrasymelidas 125
thriasium campum depopulantur Peloponnenses 55
thucydides Atheniensis, huius operis scriptor 1. & alibi sæpe. Olori filius 155 Thuc. peste correptus 63 A Thucydide inita scribendæ suæ historiæ ratio 1.8. 172.173.174 Res ab eo gestæ in Thracia 155 Thucydidis officinæ aurariæ 155 Eius exilium 174
thucydides alius, Agnonis & Phormionis collega, 37
thucydides Pharsalius 292
thucles 198
thuria 232 Thurii 244.253.274
thuriatæ & Æthæenses 33
thyamis fluuius 16
thyamus mons 118
thymochares 293
thyrea 57.139.179
thyssus vrbs in Thracia 156. 176
¶Tichion in Ætolia 115
tichiussa 217
tilatei 83
timagoras Tegeates 69
timagoras Cyzicenus 266.275
timanor Timanthis filius 11
timocrates Lacedæmonius 76. 79 Gladio se transfigit 79
timoxenus 58
tisamenus 113
tisander Apodotus 116
tisias 192
tissaphernes pro Dario prætor inferioris prouinciæ 265
tissaphernis proprætor Tages 268 Astacus 297 Tissaphernes Lacedæmoniis stipendiū pollicetur 266 Stipendium numerat nauibus Pelop. 272.281 Iratus discedit à consiliariis Laced. 276 Sibi metuens, studet Peloponnēsibus reconciliari 281 Eius pactiones cum Laced. 269.274.281. Ei datum ab Alcibiade consiliū 278 In Tissaphernem inuehūtur classiarii milites Athen. 287 Eius præsidia è Mileto & Cnido deiecta 288.297
¶Tolmidas 35.36
tolophus Ophionensis 116
tolophonii apud Locros Ozolas 116
toronam Chalcidicam capit Brasidas 157 Capitur ab Ath. 165
torylaus 147
¶Trachinii 113
ad Tragiam insulam pugna naualis Athen. cum Samiis 37
treres & Tilatæi 80
triballi 80.154
trinacria 197
triopium 274
tripodiscus, vicus agri Megarici 144
triremes Corinthi primùm ex omni Græcia ædificatæ 5
tritæenses 116
trœzenii 36.128
trogilus loci nomen in Sicilia 230
troiæ obsidio 5 E Troia profecti Scyonæorum maiores 159 E Troia in Libyam tempestate delati Phocenses, & inde in Siciliam 197 Troianæ res minores fuerunt fama 5 Troiani quidā capto Ilio in Siciliam applicuerunt 197
trotilum loci nomen in Sicilia 198
¶Tyrrheni Pelasgici Athenas olim incoluerunt 156
tyrrheni cum Athen. militantes in Sicilia 251

V

VAtes multa canebant sub initiū belli Peloponesiaci 51
Vatum multifaria vaticinia 56
¶ Veneris fanum apud Erycen 213
veritas à multis segniter inuestigatur 8
¶decem Viæ dicta olim Amphipolis 33
violentia minus fœda quàm fraus 149
¶Vlysses per Charybdin dicitur nauigasse 129

¶ Vulcanus in Hiera æraria exercere creditus 112
X
Xanthipp⁹ Periclis pater 39
¶ Xenares & Cleobulus ephori 177
xenares Cnidius dux interficitur 183
xenoclides Euthyclis filius, dux Corinth. 21
xenophantidas Lacon 280
xenophon Euripidis filius, dux Athen. 70.73
xerxes 37.41.137
Z
Zacynthus insula 69
zancla Siciliæ vrbs vnde dicta 198
zanclon appellant Siculi falcem 198
¶ Zeno Thebanus dux à Bœotis missus in Siciliā 258
zeuxidamus Archidami Laced. regis pater 55
¶ Zopyri filius Megabazus 35

ANIMADVERSIONES EXTEMPORALES

in quosdam huius editionis locos.

Pag. 1, in inscriptione malim τῦ Ολόρυ, vt pag. 155, Θουκυδίδην τὸν Ολόρου. Versu 11, Lege potius ἀδύνατα, ex pag. 20. 112. 169. P. 3. v. 14, Rectius αὐτοβοῦς. Ratio autem huius lectionis, sicut & aliarum, reddetur in annotationibus. P. 12. v. 18, repone ὑμᾶς. Et 22, ξυμμαχία. P. 13. v. 31, Rectius αὐτῦ quàm αὐτὸ. P. 24. v. 19, malim στρατευσώμεθα. P. 30. v. 27, ξυμμαχεῖν. Et 38, ante ὑπῆρκτο initiū parentheseως, finis ante νομίζων. P. 31. v. 13, ταῖς ναυσὶ iunge potius sequentibus. P. 32. v. 12, ὅς τῶν. P. 33. v. 1, fortasse οἰκειοῦντες. P. 39. v. 3, αὐτῶν. P. 42. v. 12, ἥκιστα. P. 47. v. 28, inchoa parenthesin post διαμάχεσθαι, & fini post στρατεύειν. P. 49. v. 4, γρ. μήπω φανεροῦ καθεστηκότος. Et paulo post, ἐπαγαγομένοις. P. 54. v. 28, Distingue post ξυνῳκίσθησαν, nō post ἀγροῖς. P. 55. v. 5, ᾤκησαν. Et 17, dele parentheseως notas. Et 24, expūge hypostigmen post γενόμενα, & pone post μάλιστα. P. 57. v. 4, Distingue post ἀθηναῖοι, non post κερκυραῖοι. Et 17, dele distinct. post πολλοί. P. 58. v. 7, γρ. ξυνεξῆλθεν. P. 59. v. 8, γρ. γυναῖκας πάρεισι, quod malo. P. 61. v. 3, γρ. ἐν καιρῷ, quod sequor. P. 62. v. 29, γρ. γιγνόμενος αἰαίσθητος. P. 66. v. 8, γρ. ἔτι μὲν μέρος τι, καὶ αὐτὸ, &c. P. 68. v. 13, γρ. ἐπιγιγνόνται τὸ πέρα, &c. P. 73. v. 33, γρ. πλαταιῶν. P. 74. v. 41, γρ. λόγοις P. 75. v. 33, γρ. ἐφορμησάμενοι. Et paulo post, Μαχάων. P. 76. v. 22, Dura antiptosis pro τῇ σφετέρᾳ δι᾽ ὀλίγου μέσῃ, nisi fortè hæc ipsa est genuina lectio, non illa. P. 77. v. 6, fortasse τὸ ὀκροβολίσασθαι. Et v. 42, fortasse ἢ τῶν. Et 43, γρ. ἡγούμενοι τῶν ξυμμ. quod malo. P. 78, v. 11, γρ. ἐμπείροις. Et 18, vide num ὅ ἐστι τὰ πολλά. P. 82. v. 35, Legitur p. 154, Σπαράδοκου. P. 89. v. 5, Inuenies πόρραν p. 93. P. 91. v. 13, γρ. τῶν νεκρῶν. P. 104. v. 15, γρ. μᾶλλον ἰσχύσειν. P. 112. v. 2, τεῖχη. P. 114. v. 35, Stephanus legit ἀποβοιωτοῖς pro ἀποδώτοις. P. 118. v. 23, ἐφώρμουν. P. 119. v. 20, γρ. ἀπεβούλευον. P. 122. v. 34, Fortasse leg. παρεισελθεῖν. P. 123. v. 12, Schol. τῶν ἐκεῖ ξυμμ. P. 124. v. 15, Ita interpunge, ἴσα ἤδη. τό, τε κ. P. 125. v. 3, ὑμᾶς. P. 126. v. 11, πληρώσασθαι ἔτι, πρὶν αἰσθέσθαι ἐκόμιζοντο. P. 127. v. 9, ὑμῖν. P. 128. v. 5, Distingue post δρᾶσαι. P. 135, v. 25, Ita distīgue, πλέοντες δὲ, ἅμα ἕω ἔχον. P. 138. v. 27, Ita distingue, ἀποβαίνοντες τῆς νήσου ἐς τὰ πρὸς μαλέαν πετραμένα, ἐχώρουν ἐπὶ &c. P. 139. v. 7, Malo λογία. Et 37, Dele distinctionem post γέλαι. Et vlt. Malo distinct. ante ἐς τὸ κοινὸν, quàm post. P. 140. v. vlt. Lege μηδενὶ ὡς &c. P. 141. v. 13, Malo παύσοντας. P. 142. v. penult. Lego ἐμβιβαζόντων. P. 145. v. 29, dele distinct. post αὐτοῖς. P. 147. v. 20. Malo προσῆλθεν. P. 148. v. 30, γρ. μὴ ὑπεξελθεῖν P. 149. v. 2, Distingue ante ἀθηναίοις, nō post. P. 150. v. 5, Malo προσιέναι δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς. P. 156. v. 5, Stephanus habet γάληψος, vt scriptū est infrà, p. 166. sed ibidē malè legitur ἡ σύμη pro σισύμη. P. 158. v. 9, Distingue post στρατεύματος. P. 161. v. 19, Post ὁρμᾶσθαι ponenda tan ùm ὑποστιγμή. Et 30, ὡς διαταχθῶν iunge sequentibus. P. 164. v. 16, γρ. καθεστᾶσιν. P. 165. v. 14, γρ. τῇ πόλει. P. 166. v. 5, Distingue post ἐρημώσαντες, non post συσκευάσαι. P. 168. v. 20, Nō post ὀφθῆναι, sed post ἀπελθὼν distinguendum est. P. 171. v. 43, Distingue potius post πέρα quàm post χωρουμένοις. P. 172. v. 15, Distingue post ἑκατέρου. P. 175. v. 19 Distingue non post ὁμόσαντες, sed post ἐκείνοις. P. 176. v. 23, Distingue post τοὺς διχῆ μέρεις, non post ἀπέπλεον. P. 185. v. 35, Claude parēthesin post λακεδ. non post λῦσαι. P. 189. v. 4, Distingue post προσμῖξαι. P. 193. v. 6, δικαίας. Et 19, Distingue post οὕτω, expuncta distinct. post λακεδ. P. 194. v. 20. Fortasse πολέμιοι legendum est. P. 196. v. 5, Distingue post ὑμῖν, non post αἰτησάμενοι. P. 198. v. 32, Dele distinct. post κρῆτες. P. 202. v. 10, Distingue post πλάγιος. P. 207. v. 14, post παρῆσαν distingue, non post παραιά. P. 209. v. 21, Vide num κατ᾽ ὀλίγον. P. 210. v. 14, fortasse τὸν σφέτερον. Ibidem fortasse deest αἱ ante οὐκ. P. 211. v. 4, γρ. προσαμύνεσθαι. P. 215. v. 15, αὐτῶν. P. 218. v. vlt. Lege hîc & alibi ἱππῆς, licet varient vet. codices. P. 221. v. 15, Iunge τοῦτο τρεῖς cum sequentibus. P. 227. v. 9, Malo κωλύσοντας. P. 228. v. 8, Malo ὁπλιτεύουσιν. P. 229. v. 23, Iunge πάσῃ τῇ στρατιᾷ cum sequentibus. P. 233. v. 28, Accusat. σελινουντίους separari debet distinctione à πέμψαντες. P. 235. v. 5, Malo κακουργήσοντες. v. 43, Lego τοῦτο. P. 242. v. 5, ἐπιτειχισμῷ. Et 7, τὸ ἀθηναίων. aut, τῆς τῶν ἀθηναίων. P. 245. v. 36, Mirum ni legendum sit αὐτοπαρεπλεύσαντο. P. 266. v. 1, Valla legit ὑπὸ βασιλέως. Et 5, Malim ἀποκτείνειν. P. 272. v. 28, Hunc Πεδάεμ, in sequentibus alicubi Γαιδάεμον, alibi Γεδάεμν rursus scribi inuenies. P. 282. v. 18, Lege πρὶ cum Valla. Et 40, Lege πλῷ. P. 285. v. 15, Lego καὶ οὐ πέτρα κόσιοι. P. 287. v. 40, Dele interpūctionem ante αἰχμαλωτοι. P. 288. v. 26, Vide num κατὰ τὸν Ἀθ. P. 294. v. 30, Hic & aliis locis similibus lego πονήρων. Et v. antepenult. lego λειφθῆναι.

LOCI ALIQVOT IN *interpretatione obiter animaduersi.*

P. 4. V. in Il.] Post anno insere, Cum Heraclidis Pelop. P. 5. V. deuicti] Lege Dorieorū. P. 13. V. mones, item V. tunc] Bottiæis. P. 24. V. in Bœot.] Rectius & hic & alibi passim Bœotos leges, trisyllabum: sic & in aliis casibus, & in singulari quoque numero. P. 29. V. Byz.] Post Byzantium, adde, cepisset. Ib. V. propter] Pro his Valla uerbis, Propter imperii magnitudinem, repone ista, Propter gestum apud Plateas imperium. Eo modo quo dicit Liuius, Accipere imperium in Hispaniam. P. 31. V. cretū] Lege portubus. P. 40. V. mem.] Lege Daulias. Ibidem, V. Perdiccas] Lege Teris. P. 45. V. sepul.] Omissa est interpretatio horum uerborum, ὅσα αἰ ἀνθρώπων ἄπειτα : id est quotquot hominibus [i. humanis cadaueribus] uescuntur. P. 53. V. Athen] Chalcide & Eueno. P. 54. V. pue] Leuia. P. 45. V. præst.] Eodem literarum genere debuerant excudi hæc duo uocabula, Inter pericula. P. 57. V. Gra.] Dele & ante Pæonas. P. 58. V pot.] Lege, Quæ in Eur. Ibidem, V. grantes] Lege Mædos. Gr. μαίδους, uel secundū Stephanum μαιδοὺς, non μαίδους. P. 60. V. Mel.] Hermæondas. P. 63. V. sere] Scalas ad altitudinem muri. P. 71. V. paratu] Nostrum solum. P. 73, V. hoc] Fame interire) per appositionem. P. 79. V. captu] muris qui in cont. Ibidem, V. in Sic.] Charœada. P. 91. V. tur] custodia. P. 99. V. mar.] Camarinæorū. P. 105. V. AEoladi] Lege AEoladis, uel AEoladæ, & Lysimachidæ. P. 113. V. cis] Lege Eretriensium, uel Eretricorum, ut supra, pag. 4, habes Eretrieos. P. 132. V. Secundum] Ex Arcadibus, Heraes, uel Heraenses. P. 140. V. pariter] Entimus. Ibidem, V. inter] Opicia. Cumis autē pro Cuma. hîc sicut & paulo post, uidetur esse à Valla consultò positum. P. 153. V. piam] Factam esse. P. 163. V. ad fl.] Lege Teriam, ut supra. P. 170. V. cunctis] Lege infestarent. P. 187. V. cum] Lege, ob inopiam. P. 190. V. & ad] Melieum. P. 204 V. ereg.] Quam aliquando Medi tenuerant. Vt pro τὸ τὶ reponatur τοτὲ.

Hæc aliáque insuper multa partim huius, partim diuersi argumenti in annotationum libro latius explicabuntur.

G B